Digitized by Google

B. 21.

Digitized by Google

Digitized by Google

SANCTI
BERNARDI
ABBATIS PRIMI
CLARÆ-VALLENSIS
OPERA

GENUINA VIDELICET IN PRIMO ET SECUNDO VOLUMINE,
SPURIA, DUBIAQUE IN TERTIO COMPREHENSA.

HORSTII, & DOMNI JOANNIS MABILLON Notis, aliiſque permultis aucta, & illuſtrata juxtà Editionem Pariſien. Anni MDCCXIX. adjecta Appendice DOMNI EDMUNDI MARTENE, ex veterum Scriptorum, & Monumentorum Collectione.

VOLUMEN SECUNDUM.

VENETIIS,
Apud ANGELUM PASINELLUM, in via Mercatoria, ſub ſigno Scientiæ.

MDCCXXVI.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRÆFATIO

In Sancti Bernardi Tomum III.

I. CUM in ſanctorum Patrum ſcriptis ea pars, quæ Homilias ſeu Sermones complectitur, minus elaborata paſſim & accurata, quàm reliqua eorum ingenii monumenta videatur: hanc ſibi laudem præ cæteris, aut certè in paucis, vindicat ſanctus Bernardus, quòd ejus ſermones non minori verborum acumine, varietate ſententiarum, cogitationumque ſublimitate, nec diſpari affectuum pietate præditi ſint; quàm aliæ ejus lucubrationes. Mihi verò hujus rei cauſam meditanri occurrit, non modo ingenii ejus ſollertia, celereſque animi motus, ad res explicandas, & affectus commovendos faciles; ſed etiam auditorum diverſitas, quorum in gratiam ſermones ejuſmodi condebantur. Nam cùm veteres illi Patres ſanctiſſimi informandis Chriſtianæ religionis doctrina ac pietate populis Sermones ſuos exponerent, eos ad vulgi captum & ad communes ferè locos, auditorum utilitati conſulentes, humili ſtilo prudentes componebant. At Bernardus ad homines in rebus ſpiritualibus, atque in ſcientia Scripturarum inſtructos, pleroſque in ſæculo quondam eruditione & dignitate præſtantes, Sermones habebat ſuos, quorum doctrinæ & perfectioni * accommodanda erat oratio. Undè accidit, ut non modo eximii ſermones illi in Cantica, qui majori ſtudio conſcripti ſunt, ſed etiam alii, ſive de annuis feſtis ac diebus, ſeu de diverſis argumentis, quos hoc in tomo exhibemus, vulgaribus Patrum Homiliis ac Sermonibus à viris cùm piis, tum doctis præferri ſoleant.

Bernardi ſermones elaborati.

* V. [illegible]

II. Neque enim privata aut ſingularis mea hæc de Bernardi Sermonibus opinio, ſed illuſtrium in re litteraria virorum, qui ſuum hac de re judicium, ſeu verbo ſeu ſcripto protulerunt: ex quibus duos tantùm honoris cauſa appello, quorum auctoritas haud minor, quàm doctrina & eruditio eſt. Primus Juſtus Lipſius in epiſtola XLIX. ad Aubertum Miræum, ubi de concionibus ſacris agens: „ Inter Latinos, inquit, Bernardus me rapit, & uſum habet excitandi, ob acrimoniam ubique „ & calorem; tum etiam docendi atque imprimendi, ob ſententiarum acumen, quas crebro & „ ſalubriter miſcet. Ita vir doctiſſimus, cùm eximium ex Patribus exemplar quod efformando ſacro oratori proponeret, ſedulo perquiſiſſet, non aliud magis accommodum inveniſſe ſibi viſus eſt, quàm Bernardum, quem cæteris Latinis anteponendum exiſtimavit. Atqui mirum ſit, ſi palma hæc Bernardo itidem præ Græcis Patribus, qui in eo dicendi genere excelluerunt, tribuatur, cujus ſanè ſententiæ auctorem me profiteri non auſus eſſem, niſi eam ſuffragio ſuo antè comprobaſſet Henricus Valeſius, vir ſummus, de quo Hadrianus Valeſius, germanus ejus tanto fratre dignus, in „ ejus vita hoc memoriæ prodit. Antè annos tres vel quatuor quàm decederet, quoties feſtis die„ bus, morbo vexatus, domi ſe continere cogebatur; Bernardi Claræ-vallenſis abbatis ſermones „ ab anagnoſte ſuo ſibi legi jubebat, attenteque eos audiebat, & avidis auribus hauriebat. Quip„ pè exiſtimabat, & amicis etiam dicere conſueverat, dies dominicos ac feſtos Dei laudibus, non „ ſtudiis litterarum impendi oportere. Sermones autem Bernardi quibuslibet veterum Patrum, cùm „ Græcorum, tum Latinorum, homiliis ac ſermonibus multò eſſe ad excitandam in animis noſtris „ accendendamque pietatem aptiores. Hoc teſtimonium eo lubentius refero, quod & ad commendandos Bernardi Sermones plurimum valeat tanti viri auctoritas, & quod animo meo jucundiſſima ſit hujus viri recordatio, qui me quondam ſua & amicitia, & familiaritate dignatus eſt.

Aliis aliorum Patrum ſermonibus prælati.

III. His duobus recentiorum virorum teſtimoniis, quæ cæterorum inſtar eſſe poſſunt, facilè eſſet adjungere ſuffragia auctorum noſtra ætate ſuperiorum, qui de Bernardo, non ſecus ac de concionatore verè apoſtolico locuti ſunt: quos inter non mihi prætermittendus videtur Eraſmus, in convicia cæteroquin quàm in laudes profuſior, ita de Bernardo loquens in libro ſecundo de ratione concionandi: *Bernardus concionabundus eſt, natura magis quàm arte feſtivus & jucundus, nec ſegnis in movendis affectibus*: Sed vereor ne ſi rem minimè dubiam pluribus demonſtrare voluero, ab aliarum rerum, quæ magis uſui eſſe poſſint, tractatione impediar aut retarder. Quapropter ad alia feſtinanti jam inquirendum incumbit, Primùm cur Bernardus ſæpiùs, quàm Ordinis ſui inſtitutum ferat, verba faceret ad ſuos. Deindè quo tempore, id eſt quibus diebus quibuſve diei horis id præſtaret. Tertiò quo idiomate. Ac demum quæ Chriſtianæ ac religioſæ vitæ principia ſuis potiſſimùm inculcaret. Adhæc, nonnulla tum ad exponenda quædam ejus doctrinæ capita, tum ad diſcernendos à nothis & ſuppoſititiis genuinos ejus ſermones diſſeremus.

IV. Quibus diebus ſermones *in Capitulo* apud Ciſtercienſes quondam haberi mos erat, declarant Uſus Ciſtercienſes in capite LXVII. nempè dies *Natalis Domini*, *Apparitionis*, *in Ramis-palmarum*, *Paſcha*, *Aſcenſionis*, *Pentecoſtes*, *omnium ſolemnitatum ſanctæ Mariæ*, *Nativitatis ſancti Joannis Baptiſtæ*, *natalis apoſtolorum Petri & Pauli*, *in ſolemnitate ſancti Benedicti*, *& omnium Sanctorum*, *atque in Dominica* 2. *Adventus*. Nulla uſquam, quod quid ſciam, mentio de privatis ac feriatis diebus, in quibus tamen Bernardus ſæpiſſimè conciones habebat. Undè in ſermone 1. de Septuageſima num. 2. *Sæpiùs loquor vobis*, inquit, *etiam præter conſuetudinem Ordinis noſtri*.

Quibus diebus habiti.

V. Cur verò id faceret vir religioſiſſimus & diſciplinæ regularis ſtudioſiſſimus, invenio cauſas omninò duas. Una eſt mandatum primorum Ordinis Patrum, qui Bernardo, laborem corporis vix ſuſtinenti, in compenſationem id ſpiritualis operis impoſuerant. Hanc rationem in fine ſermonis x. in pſalmum XC. ipſe exponit his verbis: *Quod aliquoties vobis loquimur præter conſuetudinem Ordinis noſtri, non noſtra id agimus præſumptione, ſed de voluntate venerabilium Fratrum & Coabbatum noſtrorum, qui nobis etiam id injungunt: quod tamen ſibi quidem paſſim nolunt omninò licere. Neque enim*

modo loquerer vobis , ſi poſſem laborare vobiſcum . Illud fortè vobis efficacius verbum foret , ſed & conſcientia mea magis acceptum . Cæterum quando id mihi , peccatis meis exigentibus , & onerosi hujus , ut ipſi ſcitis , tam multiplici infirmitate corporis , & ipſa quoque temporis neceſſitate negatur ; utinam dicens , & non faciens , in regno Dei vel minimus merear inveniri ! Hæc cauſa & occaſio fuit exponendi per feriales Quadrageſimæ dies pſalmi nonageſimi , quem continuis ſermonibus proſequebatur , quatenus ingruentium negotiorum , & adventantium hoſpitum ſinebat importunitas. Utrumque hoc impedimentum identidem eum à concionibus avocabat , ad quas frequentandas eum urgebat non modo coabbatum auctoritas , ſed etiam (quæ altera cauſa eſt) ardens de ſuorum profectu charitas & ſtudium. Undè in ſermone v. de Quadrageſima num 1. *Charitas qua pro vobis ſollicitus ſum, fratres mei , cogit ut loquar vobis , & urgente ea multo ſæpiùs loquerer , niſi tam multis occupationibus impedirer .* Et ſermone VIII. in pſalmum XC. ſtatim ab initio : *Brevius quidem vobis aliquando , dilectiſſimi , loqueremur, ſi crebrius id liceret ... Cæterum quod & vos , ipſa diei præoccupante malitia, pluribus fortè diebus moleſtiſſimum ſuſtinuimus: à veſtra exhortatione & conſolatione ſilentium , neminem veſtrum reor oportere mirari , ſi tempus ipſum redimere cupientibus nobis ſermo rarior interdum protractior videatur .* Diei malitiam vocat negotiorum & hoſpitum turbam , de qua non ſemel conqueritur in ſermonibus ſuper Cantica , ut in Præfatione ſequentis tomi videbimus. At quantumvis à frequentandis concionibus ſacris Bernardus impediretur ; non tamen ita infrequentes erant , ut à ſpiritualium rerum faſtidio ſuis non timeret. *Unum timeo* , ait ille ſermone II. de ſanctis Petro & Paulo nu. 1. *ne toties audita verba ſalutis vileſcere vobis incipiant tamquam verba* . Quippè idem ſanctus Doctor obſervat ſermone XXXV. in Cantica , *ſi corporis cibus , cùm abſque appetitu & ſatiatus illum ſumis , non modo non prodeſt , ſed & nocet plurimum ; multo magis panis animæ cum faſtidio ſumptus , non ſcientiæ nutrimentum , ſed magis tormentum conſcientiæ importabit* .

VI. Jam verò quo tempore hæc ſpiritualium rerum tractatio fieret , indicat ipſe Bernardus variis in locis . Nullum ferè diem ab his collationibus vacuum , ſi modò aliundè non detineretur , abire permittebat . Id probant ſermones de tempore & de Sanctis tam multi, de diverſis tam varii , in Cantica tam eximii , ne quid dicam de parvis ac ſententiis , quæ ſermonum primæ delineationes erant. Cùm enim ejus animo ſpirituales obverſarentur cogitationes , nec eas ſtatim plena oratione explicare poſſet ; ſacros ejuſmodi partus tabulis cereis commendabat , quos pro tempore & otio perficeret. Ita quippè de eo nobis ſcriptum reliquit Ernaldus in libro II. de ejus vita num. 51. *Dictabat vir Dei , & nonnumquam ſcribebat in tabulis cereis , & non patiebatur perire inſpirata ſibi divinitus* .

Quibus horis. VII. Horas declamandis ſermonibus inſumebat aliquando matutinas poſt Primam ante laborem communem , ſeu ante Miſſam ; aliquando veſpertinas . Primum tempus indicat ſermone x. in pſalmum XC. ſub finem. *Vereor deprehendi . Nempè horam hanc magnus ille & communis Abbas noſter & veſter non vacationi ſermonum , ſed operi manuum noſcitur aſſignaſſe* . Miſſarum imminens tempus notat ſermone 1. in feſto ſancti Michaelis . *Sed jam præterit hora ; ad Miſſas nobis eundum eſt* . Et ſermone 1. in feſto omnium Sanctorum num. 3. *Nunc quidem cibari habemus factis ejus & verbis : poſt hæc etiam illibatum Dominici corporis ſacramentum in altaris menſa ſacroſancta ipſo propitio percepturi* , Ad hæc in fine ſermonis ſecundi : *Sed jam ſermo claudendus eſt . Vocant enim nos Miſſarum adhuc celebranda ſolemnia* . Verùm ſerotinas horas eiſdem concionibus adhibitas fuiſſe probat ſermo 1. de ſancto Malachia num. 3. *Inclinata eſt jam dies , & longius quàm ſperaveram ſermo proceſſit* . At ſignantius in ſermone XXXVIII. de diverſis num. 3. *Eundum nobis eſt . Jam enim campanam audivimus , jam veſpertinæ tempus orationis advenit* . Idem probant ſermones in Cantica ; ut ſuo loco videbimus.

Gallicè an Latinè. VIII. Nunc ex ordine inquirendum eſt , Bernardus ſermones ſuos latina , an vulgari lingua eloqueretur . Nec levis ſanè difficultas. Iſtis enim concionibus interfuiſſe videntur *Fratres laici , illitterati* , linguæ latinæ prorſus ignari , quibus in uſu erat ſola vulgaris lingua , quæ *Romana* corruptè dicebatur paſſim apud illorum temporum auctores , Nithardum in Hiſtoria , Gerardum in libro de vita Adalardi Abbatis, & apud Chronographum ſancti Trudonis , ubi *corruptè Romana , teutonicè Vallonica* vocatur . Hinc Petrus , Ludovici Junioris Francorum regis clericus , in epiſtola ad abbatem Latiniacenſem : *Quidam puer* , inquit , *conſanguineus meus , miſſus eſt mihi de Anglia ad diſcendam Romanam linguam* , id eſt Gallicam vulgarem . Qui verò hanc callebant , non continuò Latinam intelligebant , nequidem ſæculo nono , nedum undecimo , ut patet ex libello de viſione Flotildæ ſeu Chlotildæ , in quo arguuntur quidam presbyteri , *qui ipſas quoque litteras ignorarent quas legebant* . Si ergo Bernardi ſermonibus fratres illitterati intererant , haudquaquam veri ſimile eſt , hos ſermones latinè pronuntiatos fuiſſe . Sanè Bernardi ſermones de tempore in conventu Patrum Fulienſium apud Pariſios habentur gallicè ſcripti ab ipſo , ut videtur , ſancti Bernardi tempore , quod & codicis elementa , & idiomatis arguit antiquitas . Accedit quòd Bernardus in initio epiſtolæ XVII. ad Petrum diaconum cardinalem , ſermones ſuos *ſtilo* diſcipulorum exceptos teſtatur . Quaſi diceret , non eo modo quo pronuntiati fuerant , ſed alieno ſtilo fuiſſe donatos . Ejus epiſtolæ hæc verba ſunt. *Aliqui fratres nonnulla ex his quæ me coram audire loquentem , ſuo ſtilo excepere* . Eadem ferè verba ſunt in fine epiſtolæ XVIII. ubi addit , *& penes ſe retinent* . Ex quibus fortaſſe quis inferat , Bernardum nativa ſeu patria dictione , ut fratribus laicis ſe ſe accommodaret , verba feciſſe , quæ diſcipuli ejus poſtea in Latinum converterint.

Cheſnii tomo 4 pag. 742.

Cheſnii tomo 3 pag. 625.

IX. Fratres autem laicos penitus illitteratos, & linguæ latinæ ignaros fuiſſe multa demonſtrant . Erant iſti fratres choro ſociati , ſed tonſuræ clericalis expertes , à Converſis omninò diſtincti . De his agitur in libro VII. de vita ſancti Bernardi capite XXIII. *Hanc divinæ ſcientiæ formulam* , nempè , *Non glorietur ſapiens in ſapientia ſua*, &c. *perfectius imitati ſunt hi , qui ſub beato Patre noſtro Bernardo in Clara-valle cæleſtis philoſophiæ diſciplinis imbuebantur , non ſolùm litterati & in myſteriis ſacræ legis eruditi viri multi, ſed etiam laici & illitterati quàm plures: qui etſi humanæ ſcientiæ fabricam , per quam ad perfectionis culmen niterentur , minimè conſecuti ſunt ; habebant tamen gratiam illuminantem & Spiritum vivificantem , qui de omnibus , quæ oportebat , ſæculari ſcientia incomparabiliter efficacius eos docebat . Talium quidam monachus laicus , non littera doctus , ſed ſpiritu* , &c. En qualis erat ſtatus ejuſmodi laicorum , qui penitus analphabeti & linguæ latinæ inſcii erant , teſte Joanne Eremita in

prologo ad Petrum Tuſculanum de vita ſancti Bernardi. *Monachus quidam*, inquit, *venerandi Abbatis verax dilector & ſincerus, fortè cum quodam laico fratre, Humberto nomine, per virgultum adjacens monaſterio Claræ-vallenſi deambulabat, librum miraculorum ſancti Patris tenens in manibus, exponens ea ſecundùm idioma Romanæ linguæ, tam ſua, quàm illius ædificationis cauſa.* Cur enim ea exponebat *Romana lingua* ſeu Gallica, niſi quia frater iſte laicus Latinam ignorabat? Talis erat laicus alter, mox ab ipſo Joanne laudatus, qui cùm nec *alphabetum* antea noſſet, *Deo tamen illuminante ejus intelligentiam, & quibuſdam fratrum ſuffragantibus, in brevi ad hoc profecit, ut non ſolùm legere, verùm etiam cantare ſatis decenter & convenienter ſciret. Exindè tam uſu quàm gratia cooperante, dictionum ſignificationes aliquantum intelligere cœpit, & in hujuſmodi ſcientia paulatim proficere*, quod de lingua latina dictum eſſe nemo non videt. Neque ſolum apud Ciſtercienſes, ſed etiam apud alios monachos id genus fratres laici admittebantur: qualis erat ille apud Goffridum abbatem Vindocinenſem in lib. III. epiſtola VIII. qui, *quia laicus erat, non latina, quam non didicerat, ſed materna lingua loquebatur*. De fratribus Converſis hic non agimus, tametſi eadem argumenta, quæ pro fratribus laicis militant, eiſdem etiam Converſis conveniunt, probantque eos iiſdem linguæ latinæ intelligentia caruiſſe. Quod confirmatur teſtimonio Herberti in lib. I. de miraculis Claræ-vallenſium cap. XVI. ubi agit de quodam Converſo, *qui cùm deveniſſet ad mortem, cœpit loqui latino eloquio, cùm numquam latinas litteras didiciſſet*. Itaque univerſim pronuntiare licet, linguæ latinæ uſum promiſcuum non fuiſſe penes vulgus, etiamſi paſſim acta publica latinè conderentur. Sanè Petrus Venerabilis in lib. IV. epiſtola XVIII. ad Cæleſtinum papam ſcribit, ſe epiſtolam de ejus electione accepiſſe, atque in Capitulo lectam, *tam litteratis, quàm illitteratis, quos Converſos vocamus*, inquit, *expoſuiſſe*, id eſt lingua vernacula explicaſſe, quod inutile fuiſſet, ſi omnes latinam linguam calluiſſent. Denique ſingulis Galliarum provinciis ſuos fuiſſe, uti & modo, idiotiſmos, arguit Bernardi epiſtola LXVII. ad monachos Flaviacenſes agri Bellovacenſis: ubi ipſos, & ſuos Claræ-vallenſes *diſſimilibus linguis* uſos aſſerit.

X. Et quidem ita res tum ſe habebant: ſed nihilo minus Bernardi Sermones in latina lingua natos, latinè prolatos, atque eodem prorſus modo ab ejus diſcipulis exceptos fuiſſe indubitanter exiſtimamus. Primò enim id arguit perpetuus nativuſque verborum luſus in vocibus latinis. Deindè ejuſdem ſtili in ſermonibus & in aliis ejus libris & tractatibus æqualitas. Ad hæc Cartuſienſes per ea tempora, qui & fratres laicos admittebant, in publicis ad fratres concionibus latinè dicebant, eumque uſum retinent etiam nunc. Præterea idem de aliis Bernardi ſermonibus, ac de expoſitione in Cantica cenſendum eſt: cujus expoſitionis ſermones eodem prorſus modo ſcripti ſunt, quo pronuntiati, ex ſermone LIV. num. I. in hæc verba: *Scripta ſunt ut dicta ſunt, & excepta ſtilo, ſicut & ſermones cæteri, ut facilè recuperetur quod fortè exciderit*.

XI. Ex hoc loco explicatur ſuperius teſtimonium ex epiſtola XVIII. objectum, ubi quidam fratres ex his, qui Bernardum coram loquentem audire ſolebant, ejus ſermones *ſtilo* excepiſſe memorantur, id eſt calamo ſeu ſcriptione, non propria oratione. Sic Nicolaus Claræ-vallenſis in epiſtola XXXIX. *Nec ſufficit manus ad tenendum ſtilum*. Eodem ſenſu intelligenda eſt hæc vox in fine epiſtolæ CCCIV. *Qui legit, agnoſcat ſtilum, quia ipſe dictavi*. Ubi & *ſtilus* pro ſcriptura idiographa, & *dictare* pro *ſcribere* indubiè uſurpatur. Sic in fine epiſtolæ CCCX. *Hæc ipſe dictavi, ſic me habens, ut per notam vobis manum agnoſcatis affectum*. Nihil clarius. Neque enim orationis ſtilus manum indicat, ſed propria ſcriptio. His accedit Guillelmi auctoritas in lib. I. de Bernardi vita num. 70. *Teſtantur hoc ſcripta ejus, quæ vel ipſe ſcripſit, vel alii ſcripſerunt, ſicut ex ore ejus exceperunt*. Hæc ſanè nos movent, ut Bernardi ſermones in alio ſtilo ſeu dicendi genere, quàm quo ab ipſo prolati ſunt, ad nos perveniſſe exiſtimemus; & in codice Fulienſi non nativam eorum linguam, ſed latinæ tranſlationem contineri. Et quidem codex iſte, quem autographum eſſe putamus, non antè Bernardi obitum ſcriptus fuit: id quod probat inſcriptio, in qua Bernardus *ſanctus* appellatur, ut poſtea videbimus. Sanè auditores ſuos in litteris ſacris eruditos dicit non ſemel, ut ſermone tertio de Petro & Paulo num. 6. *Meminiſtis (ſcientibus legem loquor,)* &c. & ſermone VII. in pſalmum XC. num. 5. *Balaam dico, recolite qui hiſtoriam noſtis*. Ad hæc ſermone in feſto Paſchæ num. 10. *Apocalypſis verba ſunt: diſcant qui non legerunt, recolant qui noverunt*. Apertius Sermone IV. de Nativitate num. I. *Scientibus ſcripturas loquor*. Confer ſermonem X. in Pſalmum XC. Ex his omnibus intelligitur, Bernardi auditores litteratos, ac latinè ſcientes fuiſſe.

XII. Nec nos ab hac ſententia revocare valet objectio ex fratribus laicis, ad quos forſan ſermones alii habebantur magis familiares, ſi non cum Converſis privato Capitulo (quod ſingulis Dominicis diebus in horum gratiam ex uſu Ordinis cum vernaculo ſermone fiebat) intererant. Nonnihil tamen negotii faceſſit Nicolai Claræ-vallenſis epiſtola XXIV. de qua inferius agemus.

XIII. In his porrò exhortationibus, quas ſive ad Converſos, ſeu ad extraneos & ſæculares homines faciebat vir ſanctus, vulgari idiomate procul dubio utebatur. Ad priores pertinet dictum Converſi cujuſdam animam agentis, qui à Bernardo ad ſpem Chriſtianam animatus, reſpondit ſe de Chriſti miſericordia ſecurum eſſe. Tum ab eodem repreſſus, *Si vera eſt*, infit, *illa prædicatio veſtra, quam nobis ſæpius inculcaſtis, quòd ſcilicet regnum Dei non carnis nobilitate, non terrenis divitiis poſſidetur, ſed ſola obedientiæ virtute acquiritur; hanc unam ſententiam, tamquam verbum abbreviatum à Domino, ſedula commemoratione apud me contineo*, &c. Bernardus itaque ad Converſos *prædicationem* faciebat, & quidem diebus Dominicis in privato eorum Capitulo, ut Ciſtercienſium antiquæ definitiones præcipiunt Diſtinctione XIV. cap. IV. *Vita S. Bern. lib. 7. cap. 23.*

XIV. Neque etiam ſæcularibus & exteris, ſi quando charitas aut occaſio poſtulare videbatur, ſanctus Doctor deerat, teſte Gaufrido in lib. II. de ipſius vita cap. III. *Populo Dei ſemper prodeſſe ſtuduit, numquam præeſſe ſuſtinuit. Raro tamen, niſi fortè ad loca proxima, ut prædicaret exivit. Sed quoties eum neceſſitas aliqua traheret, ſeminabat ſuper omnes aquas, publicè & privatim annuntians verbum Dei. Quod tamen ipſum ex mandato ſummi Pontificis dictitabat; ad nutum quoque Præſulum cæterorum, ubicumque eorum aliquem contingebat adeſſe*. Quid in partibus Germanicis, cùm expeditionem ſacram, præcipiente Eugenio tertio, publicaret, ipſi contigerit eodem loco idem Gaufridus tradit. *Mel & lac ſub lingua ejus ... indè erat, quod Germanicis etiam populis loquens, miro audiebatur affectu*; & ex ſermone

ejus, quem intelligere, utpotè alterius linguæ homines, non valebant, magis quàm ex peritiſſimi cujuslibet poſt eum loquentis interpretis intellecta locutione, ædificari illorum devotio videbatur, & verborum ejus magis ſentire virtutem : cujus rei certa probatio tunſio pectorum erat, & effuſio lachrymarum. Quod ejus ſermonem intelligere Germani, *utpotè alterius linguæ homines*, non valerent, indè conficitur, eum nativa ſeu gallica locutione uſum fuiſſe. Et quidem Philippus monachus in libro VI. de ejus miraculis num. 16. ait, eum *Romana lingua*, id eſt Gallica, apud Germanos locutum fuiſſe. Ekkehardus Junior in libro de caſibus monaſterii S. Galli, agens de quodam ſæculi noni monacho illitterato, ſcribit, Tutilonem *latialiter, quo illum, qui nihil intelligebat, lateret*, compares ſuos allocutum fuiſſe. Idem de Anglis, ut alios mittamus, dicendum : quorum in gratiam Alfredus ſæculo IX. Paſtorale Gregorii M. & Bedæ Hiſtoriam Saxonicè verti curavit. Hinc eodem tempore verſiones Evangeliorum, & Regulæ S. Benedicti in Germanicam linguam.

XV. Sed fortaſſe his diutius immoramur, quàm ſit operæ pretium; nec tamen nos pœnitet, quando id Apoſtolicum ſancti viri commendat zelum & officium. Porrò in concionibus ſuis, teſtante Gaufrido in loco mox laudato, *utebantur ſanè Scripturis tam liberè commodeque, ut non tam ſequi illas, quàm præcedere crederetur, & ducere ipſe quo vellet, auctorem earum ducem Spiritum ſequens.*

Bernardi quæ principia in ſermonibus.

XVI. Jam verò quæ maximè vitæ religioſæ principia ex ſacris litteris in ſuis ad monachos ſermonibus inculcare ſoleret, non ab re erit pauliſper conſiderare. Unum ex præcipuis eſt, ex Apoſtolo, ut ſe in hoc ſæculo peregrinos reputarent: cujus rei argumentum ſuppeditant loca duo; unus locus ex ſermone I. de Epiphania num. 1. *Super his ſæpius vos admonere curamus, ut numquam mente excidat, peregrinos nos eſſe longè factos à patria, pulſos hæreditate. Quiſquis enim deſolationem non novit, nec conſolationem agnoſcere poteſt. Quiſquis conſolationem ignorat eſſe neceſſariam, ſupereſt ut non habeat Dei gratiam.* Alter locus eſt in ſermone VII. de Quadrageſima. *Felices qui ſe præſenti ſæculo nequam advenas & peregrinos exhibent, immaculatos ſe cuſtodientes ab eo*, &c.

XVII. Alterum Bernardi effatum erat, id in primis expedire monachis, immò omnibus ad virtutem contendentibus, ut, Apoſtoli exemplo, præteritorum obliti, ad anteriora ſe extendant. *Porrò profectus noſter*, ait ſermone I. in Purificatione num. 3. *in eo conſiſtit, ut ſæpius me dixiſſe memini, ut numquam arbitremur nos apprehendiſſe : ſed ſemper extendamur ad anteriora, inceſſanter conemur in melius, & imperfectum noſtrum divinæ miſericordiæ obtutibus jugiter exponamus.* Eadem eſt ſententia in ſermone IV. in pſalmum XC. *Et hæc utique magna virtus & ſumma ſecuritas, quando & piè vivis; & tamen plus attendis quæ deſunt tibi, quàm quæ obtinuiſſe videris, oblitus quæ retro ſunt, & extendens te in anteriora.* Affine eſt quod ibidem legitur, multum intereſſe ad perfectionem, ut nos, cùm omnes religionis & officii noſtri partes impleverimus, ſervos inutiles profiteamur : quod idem eſt atque anteriorum eſſe immemorem.

XVIII. Tertium axioma eſt, ut ſemper timeamus, ne videlicet, à gratia nos excidere contingat. *Tota interim beatitudo noſtra eſt*, inquit ſermone V. de omnibus Sanctis num. 3. *timere Deum*. Et ſermone I. poſt Octavam Epiphaniæ num. 5. præmiſſo duplicem eſſe timorem, *ne fortè trudi in gehennam, ne fortè ab æterna vita contingat excludi*, ſubdit: *Bonum eſt adhibere & tertium, qui utique ſpiritualibus notus eſt. Timent enim qui noverunt ſpiritualem cibum, nequando fortè fraudentur eo. Cibo ſiquidem forti egent qui manum miſerunt ad fortia ... Hæc eſt metreta tertia, quam ſub diſpunctione ſignanter poſuit, eò quòd non omnium ſit, quia nec omnibus centuplum repromiſſum, ſed ſolis qui omnia reliquerunt.* Tertius iſte timor, addit ſermone ſequenti, *replet animam omni ſollicitudine timidam, ne fortè deſeratur à gratia, ne fortè contingat amittere gratiam, ut ſibi derelictus homo labatur quotidie de malo in pejus, de peccato minori in graviorem culpam.* Hæc latius perſequitur ſermone LIV. in Cantica à num. 9. ubi hæc verba. *In veritate didici, nil æquè efficax eſſe ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandam, quàm ſi omni tempore coram Deo inveniaris non altum ſapere, ſed timere.*

XIX. His Bernardi effatis quartum addere licet, ab ipſo magnopere ac ſæpiſſimè commendatum, nempè ut ingrati in Deum animi vitium toto animo effugientes, gratos quàm maximè ſe præſtare ſatagant ii, quos Deus è ſæculi turbinibus eduxit. Exponit id argumenti in ſermone ſecundo de ſeptem miſericordiis pro Dominica ſexta poſt Pentecoſten, ubi ait num. 2. *Oportet proindè gratum eſſe hominem & devotum, qui percepta gratiæ munera non modo manere ſibi deſiderat, ſed & multiplicari ... Sed nos maximè, quos ſegregavit ſibi, & aſſumpſit ad ſerviendum ſibi ſoli*, &c. Illud ipſum urget in ſermone XXVII. de diverſis, qui eſt *contra peſſimum vitium ingratitudinis*, inter alia ita ſcribens : *Quàm multos enim videmus & plangimus, Fratres, qui dummodo maneat habitus & tonſura, ſalva ſibi omnia arbitrantur : non conſiderantes miſeri, quemadmodum ingratitudinis vermis interiora corrodens, ob hoc tantùm corticem quem vident, transforare diſſimulet, ne fortè recogitent & erubeſcant, ipſaque verecundia emendentur.* Et infra: *Vides ergo non omnibus prodeſſe, quòd à lepra ſæcularis converſationis, cujus peccata manifeſta ſunt, emundentur : ſed nonnullis pejus in occulto ingratitudinis ulcus oriri, quod tanto periculoſius ſit, quanto interius.* Nimius ſim, ſi id genus argumenti, quoad liceret, pertractare velim : hæc in ſpecimen & piorum lectorum adjumentum ſufficiant.

Sententia ejus de medio animarum ſtatu.

XX. Doctrina horum ſermonum non modo pietate referta eſt, ſed etiam plana, facilis & abſque offendiculo. Si qua tamen lectorem minus eruditum remorari poſſunt, ea locis ſuis explicabuntur. Unum hîc explanare juvat, nempè qualis fuerit Bernardi de ſtatu animarum ſanctarum corpore ſolutarum opinio in tribus ſermonibus, ſecundo, tertio, & quarto in feſto omnium Sanctorum, & in ſermone quarto in Dedicatione Eccleſiæ, & alibi. Principio Sanctus Doctor in ſuam hac de re mentem aperit, ut non leviter ac perfunctoriè, immò data opera & præmiſſa oratione eam expendat, ſed *ſine præjudicio ſanè ſi cui fortè aliter fuerit revelatum*, tametſi *ſuper hoc ſenſum* Dei habere ſe putet, ut ipſe dicit in Sermone IV. de Sanctis num. 1. & 2. Deindè præmiſſo triplici animarum ſtatu, *in corpore corruptibili, ſine corpore*, & *in corpore jam glorificato*, de medio ſtatu differens ſententiam ſuam in quatuor capitibus conſtituit. Primò in eo quòd ſanctæ illæ animæ corpore ſolutæ ſtatim admittuntur in cœlum, ex eodem ſermone IV. num. 1. adeoque *in conſortium Angelorum*, ut de Sancto Malachia ſcribit ſermone ſecundo num. 5. Secundò iſtic verſantur *in luce multa*, ut in eodem ſermone IV. num. 1. Tertiò vident Chriſti humanitatem, ibidem num. 2. ſed non divinitatem, quod nonniſi poſt reſur-

Digitized by Google

rectionem ſit ipſis concedendum. *Interim* ſub altari id eſt *ſub Chriſti humanitate, feliciter ſancti quieſcunt, in quam nimirum deſiderant etiam Angeli ipſi proſpicere.* Quartò denique *gaudium habent in ſpiritu ſuo, lætitiam multam in corde ſuo, licèt non plenam*, ſermone ſecundo de Sanctis num. 3. & 4. adeoque non ſine *ruga*, ſermone tertio num. 2. nempè ob deſiderium reſumendi corpora. *Adeò ſi quidem viget in iis deſiderium hoc naturale, ut necdum tota earum affectio liberè pergat in Deum: ſed contrahatur quodammodo, & rugam faciat, dum inclinantur deſiderio ejus.* Eadem ſententia eſt in libro de diligendo Deo, num. 32. Hæc ferè Bernardi doctrina eſt, quam ſub opinione dumtaxat expoſuit, ut patet ex lib. v. de Conſideratione cap. iv. num. 9. ubi animas ſanctas conſiderat in ſinu Abrahæ *& ſub altari quodcumque illud eſt Martyrum, in prima ſtola ſecundam patientiſſimè expectantes.*

XXI. Cùm iſta fuerit Bernardi opinio, in quibuſdam tamen locis ſanctis animabus tribuit viſionem Dei, ut eùm Malachiam *pari cum Angelis gloria & felicitate lætari* dicit ſermone 2. de eo num. 5. & quoſdam ſanctos jam meruiſſe introduci in ſancta ſanctorum, *ubi vident faciem ſtantis id eſt claritatem incommutabilis Dei*, ſermone quodam in Cantica: ad hæc Martyres *immerſos* eſſe *immenſo pelago æterni luminis & luminoſa æternitatis*, in lib. de diligendo Deo ſub finem. Clarius in ſermone ſecundo de ſancto Victore num. 4. *Jam cælos ingreſſus, quos & antè apertos beatis oculis ſuſpiciebat, verè nunc revelata facie ſpeculatur gloriam Dei, abſorptus quidem, ſed non oblitus clamorem pauperum. Beata viſio, qua in eamdem imaginem transformatur de claritate in claritatem, tamquam à Domini ſpiritu.* At quomodo hæc cum ſuperiori Bernardi ſententia componi poſſunt, eùm diſertis verbis aſſerat ſermone quarto de Sanctis num. 2. ubi hoc argumentum ex profeſſo tractat, Filium electis ſuis poſt reſurrectionem miniſtraturum *novas utique, & uſque ad tempus illud penitus inexpertas delicias manifeſta ſua contemplationis?* An fortè hanc ſententiam poſteà retractavit & emendavit? At id affirmare in promptu non eſt, cùm tempus, quo ſermones in ſpeciem pugnantes habiti ſunt, non liceat accuratè definire.

XXII. Hic nobis occurrit Thomas Anglus in libello de medio animarum ſtatu, Demenſo iv. ubi cenſet, Bernardum è Patribus primum beatorum animabus ſolutis ſedem in cœlo tribuiſſe, quam Patres alii antiquiores nonniſi poſt extremum judicium beatis tribuerint: Divinitatis viſionem eiſdem denegaſſe antè reſurrectionem, quam viſionem iſti ipſis conceſſerint. In priori capite Thomam allucinari certum eſt, ejuſque errati tres tantùm teſtes proferimus, Cyprianum, Alcuinum, & Florum diaconum Eccleſiæ Lugdunenſis, omnes Bernardo ætate longè ſuperiores. Cyprianus ſub finem libri de exhortatione martyrii cap. xii. *Quanta eſt dignitas*, inquit, *& quanta ſecuritas ... claudere in momento oc'los, quibus homines videbantur & mundus, & aperire eoſdem ſtatim, ut Deus videatur Chriſtus? Terris repente ſubtraheris, ut in regnis cœleſtibus reponaris.* Brevius in libro de laude Martyrii: *Cœlo Martyres gaudent.* Neque verò ſolos Martyres, ſed & Patriarchas ac Prophetas eum Apoſtolis cœli jam poſſeſſores eſſe aſſerit in priori loco. Alcuinus verò in Epiſtola lxxxi. teſtatur ſuo tempore dubitationem quidem ea de re apud nonnullos fuiſſe, ſed occultam, non manifeſtam: quaſi iſti errorem ſuum, qui contra omnium ſententiam erat, prodere vererentur. *Eſt quoque*, inquit, *in quibuſdam clancula dubitatio, an anima ſanctorum Apoſtolorum, & Martyrum, aliorumque Perfectorum, antè diem judicii in cæleſte recipiantur regnum*, quam opinionem improbat, atque inter hæreſes Hiſpanicas computat Alcuinus. At luculentior eſt Flori ſententia in expoſitione Miſſæ ad illa Canonis verba, *Memento etiam Domine famulorum*, &c. ubi Florus ita commentatur. *Luce clarius conſtat, quia perfectorum juſtorum animæ, mox ut hujus clauſtra carnis exeunt, in cæleſtibus ſedibus recipiuntur.* Nihil his teſtimoniis clarius adverſus Thomam Anglum pro Bernardi, immò Eccleſiæ ſententia.

XXIII. De ſecundo capite, id eſt de viſione Dei; qui beatorum animas in cœlo nonniſi poſt extremum judicium, ſed in abditis receſſibus collocant veteres; haud mihi conſtat, an eiſdem antè illud tempus divinæ eſſentiæ viſionem concedant. At ne in ſupervacaneam quæſtionem digrediamur, Bernardus quidem ſolius Chriſti humanitatis manifeſtam contemplationem ſolutis animabus tribuit: ſed vel in hoc ab vulgata Joannis xxii. ejuſque ſequacium opinione diſſidet. Immò ne ab ipſis quidem, qui divinitatis intuitum beatis tribuunt, ſed minus perfectum quàm poſt reſurrectionem, re ipſa diſcedere videtur: quando tota ratio, quæ Bernardum movet, ea ipſa eſt, cur iſti non ita perfectam Dei viſionem ſolutis animabus tribuant, nempè vehemens corpora reſumendi deſiderium: rati cum Bernardo, perfectam Dei contemplationem ejus eſſe vis ac virtutis, ut omnes affectus abſorbeat, penituſque extinguat: quod nonniſi poſt reſurrectionem ipſis etiam ſanctis competet. Lege Auguſtinum in ſermone cclxxx. num. 5. & cccxviii. num. 5. & 6. Obſervatione digna ſunt Bernardi verba in ſermone xix. de diverſis num. 3. ubi beatorum prærogativas explicans, *Hoc jam tertio*, ait, *hauriunt aquas in gaudio de fontibus Salvatoris, & nudis, ut ita dicam, oculis* DIVINITATIS INTUENTUR ESSENTIAM, *nulla corporearum phantaſmatum imaginatione decepti.* Si enim de ſtatu præſenti, ut quidem videtur, id dicit, haud dubiè ſanctis antè reſurrectionem hoc in loco tribuit intuitivam divinæ eſſentiæ viſionem.

XXIV. Sed his tandem dimiſſis, ad poſtremum hujuſce Præfationis caput, quod cenſuram genuinorum Bernardi ſermonum ſpectat, veniendum eſt: neque ejus rei diſputatio admodum prolixa futura eſt, cùm de pleriſque certa & explorata ſit ſententia. Ex Sermonibus de Tempore, quos Horſtius admiſerat, inter ſpurios rejecimus *Sermonem ſecundum in Cœna Domini* in illud, *Sediſti ad menſam divitis*, qui nec Bernardi genium ſapit, nec in ullis reperitur, quos quidem viderim, vetuſtis codicibus; immò nec in veteri editione Lugdunenſi anni mdxiv. Sermonum hujuſce tomi cenſura.

XXV. Hunc ſermonem ſequebatur *Meditatio in vitam ſeu paſſionem Domini*, incipiens ab his verbis, *Jeſum Nazarenum*, &c. quæ itidem in eiſdem codicibus & in editione Lugdunenſi deeſt, rectiuſque S. Anſelmo ſub titulo *Stimulus amoris* à Trithemio & Bellarmino tribuitur.

XXVI. *Sermo de pugna Davidis cum Golia* (ita ſcribebant) pro Dominica iv. poſt Pentecoſten, Nicolai Claræ-vallenſis ſermonibus ſubjicitur in eo codice, quo uſus eſt religioſus vir Bertrandus Tiſſerius, Bibliothecæ Ciſtercienſis auctor. At eùm ſermo iſte in pleriſque etiam bonæ notæ codicibus, puta Claræ-vallenſi, Aquiſcinctenſi, Pariſienſi Albo-mantellorum reperiatur, laudeturque in Floribus Bernardi antè annos quadringentos compilatis; Bernardo eum ſubducere non viſum eſt.

XXVII. Et quandoquidem de Nicolai Claræ-vallenſis ſermonibus mentio huc incidit, obſervare

Digitized by Google

juvat, Nicolaum hunc ex Arremarenſi monacho Claræ-vallenſem factum, ac Sancti Bernardi notarium, dein deſertorem, novem-decim ſermones ab ſe conditos nuncupaſſe *Henrico Trecenſium Comiti Palatino*, qui typis vulgati ſunt in prælaudatæ Bibliothecæ Ciſtercienſis tomo tertio cum Præfatione ejuſdem Nicolai ad Henricum Comitem, in qua hæc verba. *De cætero mitto gloria tuæ decem & novem Sermones à feſtivitate Sancti Joannis Baptiſtæ uſque ad feſtivitatem Sancti Joannis Evangeliſtæ, alioſque Sermones, & quoſdam pſalterii verſus meo ſenſu inventos, meo ſtylo dictatos: niſi quòd paucis in locis de cenſibus alienis accepi*: nempè de cenſu Bernardi magiſtri ſui, cujus ſtylum propè aſſecutus erat. De eo enim ita habet in ſermone de Nativitate Domini. *Totus autem ſententiæ cenſus ex illius arca mutuabitur, cujus conſilium quaſi conſilium Dei. Ille ipſe eſt, cujus religio & diſcretio, ſapientia & eloquentia, vita & fama, per totam latinitatem non immeritò percurrit*. Egregium ſanè Bernardi elogium. Verùm quod tam frigidè ejuſdem in ſuperiori Præfatione meminit Nicolaus, indè contigit, quòd illa poſt ipſius Nicolai deſertionem Henrico Trecenſium Comiti directa eſt. Cæterùm illis undeviginti ſermonibus in mſ. codice ſubjiciuntur ſermones quatuor, quos idem Nicolaus non obſcurè indicat in ſua Præfatione, primus *de Verbis Sapientiæ*. JUSTUM DEDUXIT DOMINUS, &c. ſecundus *de quinque lapidibus contra Goliam*, tertius *de carne, cute & oſſibus*, quartus *de triplici gloria in illud Apoſtoli*, QUI GLORIATUR IN DOMINO GLORIETUR, qui omnes Bernardo tribuuntur, ſecundus quidem, ut mox dicebam, pro Dominica IV. poſt Pentecoſten, tres alii inter diverſos collocati, non ſolùm in prima editione Lugdunenſi, ſed etiam in omnibus, aut ferè omnibus mſſ. quos proindè Bernardo abjudicare incongruum duxi, maximè cùm eos ſibi tribuere potuerit Nicolaus ejus notarius, in aliis haud ſatis religioſus, uti obſervatum in Notis ad Epiſtolam CCXCVIII.

XXVIII. IN SERMONIBUS DE SANCTIS, *ſermo ſecundus in* Converſione Sancti Pauli deeſt in pleriſque mſſ. etiam in Gallico Fulienſi. Habetur tamen in Vaticano num. *663*. eumque verè Bernardi eſſe nullatenus dubito. *Sermo in feſto Sanctæ Magdalenæ*, qui unus eſt ex novemdecim Nicolai ſermonibus, in tomo V. habetur cum quibuſdam aliis Nicolai ſermonibus. Habentur & *Sermo* V. *in Aſſumptione*, & *Sermo panegyricus de Beata Virgine*, qui antehac inter Bernardinos collocati erant. Porrò conſulto prætermiſimus Sermones haud paucos Bernardo adſcriptos, tum in nova editione Colonienſi, tum in Supplemento Patrum Homeyano, tum in nonnullis codicibus mſſ. utpotè à Bernardi ſtylo & genio alienos: nec viſum eſt operæ pretium eos in ſpuriorum claſſem referre.

XXIX. EX SERMONIBUS DIVERSIS, qui *exceptiones ex dictis Sancti Bernardi* in nonnullis codicibus inſcribuntur, quidam Guerrico Igniacenſi Abbati, quidam Nicolao Claræ-vallenſi tribuuntur. Nicolao quidem tres, de quibus ſuperius diximus, nempè *ſextus, ſeptimus, & vigeſimus primus*, Guerrico verò ſermones ſex, ſcilicet VIII. XXVIII. LXXI. LXXIII. LXXVI. & LXXX. Verùm cùm hi Sermones in codice Colonienſi, teſte Horſtio, non extent inter Guerrici ſermones, habeanturque in pleriſque Bernardi exemplaribus; eos inter Sermones diverſos retinere viſum eſt: maximè cùm ex Bernardi fonte omnes iſti rivuli profluxerint, ut legitur in fine codicis regii Navarrenſis collegii apud Pariſios, Bernardi ſermones de tempore & de Sanctis exhibentis, in cujus calce hæc clauſula legitur: *Poſteà ſequitur Sermo de Converſione ad Clericos, qui habet* XXX. *numero ſectiones. Hunc librum ſequuntur quædam* EXCEPTIONES ABBREVIATÆ *ex diverſis ipſius Sancti Sermonibus, quos ipſe fecit diverſis locis ac temporibus, collectæ breviter & utiliter ab eis, qui ejus lateri nocte & die inſeparabiliter adhærebant. Poſtmodum autem ſequitur tractatus domni Garfridi Notarii, quem compoſuit & tranſmiſit ad D. Henricum Epiſcopum & Cardinalem ſupra*, DIXIT SIMON PETRUS AD JESUM. *Ultimò ſequuntur Epiſtolæ Sancti Bernardi, quas ſcripſit ad diverſas perſonas. Hæc autem ſcripta, etſi per aliam manum quàm per ipſum tradita, de ejus (fonte) omnes iſti rivuli profluxerunt*. Exceptiones illæ ſunt Sermones de diverſis, quorum plures quidem Sermonum potiùs compendia ſunt quàm juſti Sermones.

XXX. EX PARABOLIS quinque Bernardo adſcriptis, quæ extant poſt Sermones de diverſis, prima genuina eſt; ſecunda & tertia ad primæ imitationem confictæ videntur: quarta & quinta in antiquis editionibus inter ſpuria opera locum habent. *Carmen paræneticum ad Rainaldum* Bernardo prorſus indignum videtur. Vulgati etiam Rythmi de nomine Jeſu, aliique eidem abjudicandi, ob rationes quas in fine tomi quinti, ubi modo habentur, expoſuit.

XXXI. Quæ de Sancti Patris Sermonibus diximus, auctoritatem etiam habent tum ex libris Florum, quos Willelmus Tornacenſis Sancti Martini Monachus antè annos ferè quingentos compoſuit, atque BERNARDINUM inſcripſit, ut in primi Tomi Præfatione dictum eſt: tum ex codice gallico, quem Nicolaus Faber Ludovici Juſti Præceptor, reverendis Patribus Fulienſibus conventus Sancti Bernardi Pariſienſis conceſſit. Quippè in Bernardino memorantur Sermones de Tempore & de Sanctis ferè omnes, plerique ex diverſis & parvis, quos ſuis locis deſignabimus. In Cœna Domini unicus laudatur ſermo, unicus item de Paſſione Domini pro feria quarta, iidem ſcilicet, quos genuinos eſſe conſtat; non alii duo, quos rejecimus. De Converſione Sancti Pauli ſemel & iterum fragmenta referuntur *ex ſermone primo*: quæ primi deſignatio ſecundum ſubindicat, tametſi nulla fragmenta ex eo adducuntur.

XXXII. Attamen in codice Fulienſi unicus habetur ſermo de ipſa Converſione, ſcilicet primus. Omnes in eo contenti numero XLIV. quos hic recenſere juvat propter codicis ſingularitatem & antiquitatem, quæ Bernardi tempus attingit. Sunt autem ſex de Adventu, totidem de vigilia Nativitatis Domini, quinque de ipſa Nativitate, unus de Sanctis Stephano, Joanne, & Innocentibus; de Epiphania tres, unus de Octava, duo pro Dominica poſt Octavam, unus de Converſione Sancti Pauli, tres de Purificatione, de Septuageſima duo, de Quadrageſima ſex, quorum quatuor primi eodem ordine, quo in editis; quintus *de Peregrino, mortuo & crucifixo*. Poſt hunc inſeritur ſermo de Sancto Benedicto, & poſt eum ſextus de Quadrageſima *de triplici oratione*, quintus in editis, omiſſo Sermone de *Oratione Dominica*, qui ſextus eſt in vulgatis. Deindè ſequitur Sermo unus, qui dicitur *communis*, qui eſt ſermo XXXV. de diverſis ad Abbates. Item ſermo *communis* unus, qui eſt Præfatio expoſitionis in pſalmum XC. ac denique Sermones tres de Annuntiatione.

XXXIII. Hos omnes alioſque tertii Tomi Sermones, duobus voluminibus contentos, ad Petrum Cellenſem tranſmiſit Nicolaus Claræ-vallenſis, teſtante ejus Epiſtola XXIV. *Ego, qui ſtylum abjuraveram*,

veram, dignus latebris & ſolitudine, poſtquam aviditatem veſtram præſenſi & perſenſi, quam habetis de verbis & pro verbis hominis illius, cujus eloquentia & ſapientia, vita & fama non immeritò per totam latinitatem decucurrit; accepi tabulas, & quod habui & feci. Eadem verba leguntur apud eumdem Nicolaum in ſermone de Nativitate Domini.

XXXIV. Obſervatione digna ſunt verba quæ ſequuntur in ſuperiori Epiſtola. *At dicitis: Hæc omnia in ſilentio, & magis cum ſilentio operari potuiſtis. Mirum ſi hoc ex ſententia dicitis. Quis enim magis in turba eſt, quàm ille qui faciendis dictaminibus implicatur? Perſtrepunt enim, ut dignè inveniri poſſit ſenſuum veritas, verborum varietas; quid melius ad conſequentiam, denique quid, quando, ubi & quomodo proferri oporteat. Hoc ergo vos judicabitis ſilentium & quietem, maximè homini imperito, cui & ſenſus nullus adeſt, vel ſermo non eſt venuſtus & facilis ad ſententias veſtiendas?* Nicolaus his verbis non obſcurè indicare videtur, ſe multum locaſſe operæ in dictando, ſtylo componendo, argumentis ex ordine digerendis eorum ſermonum, quos tranſmittit. At quos ſermones tranſmittit? utique Bernardi: ita enim ſubdit poſt pauca: *Coegi tamen me contra me, & duo volumina ſermonum hominis Dei mitto vobis, in uno quorum ego dictavi, quod ita incipit:* SOLET APOSTOLUS PAULUS IN VERBIS ESSE BREVIS, SN SENTENTISS DENSUS. *Aliud verò volumen jam pridem dictatum eſt, & roſum, & raſum. Sed quærite quis diligenter & ſapienter illud ſcribat: multis enim ſenſibus plenum eſt.* Sanè ſi benè iſtorum verborum ſenſum capio, indè colligi poſſe videtur, Nicolaum ſuis verbis, id eſt latinis, dictaſſe Sermones in altero volumine contentos: quod volumen incipiebat ab his verbis, *Solet Apoſtolus*, &c. quod exordium eſt Sermonis XIX. de diverſis. Id ſi ita eſt, recurrunt argumenta, quæ ſuperius diluere conati ſumus, eo ſpectantia, ut Bernardus non latina, ſed gallica lingua Sermones ſuos pronuntiaverit, quos poſteà ejus diſcipuli latinitate donaverint. Et quidem magna eſt aliquando varietas in Sermonibus maximè de diverſis: quæ varietas inde nata eſſet, quòd alii aliter hos Sermones in latinum eloquium converterint. Ad hæc Gaufridus, ſancti viri notarius, Opuſculum de colloquio Simonis & Jeſu, *ex multis*, inquit, *ſermonibus Patris noſtri* compoſuit. Quidni etiam alii Notarii id præſtiterint? At ſi ita eſſet, cur hi etiam Sermones iſtos non ſibi tribuiſſent?

XXXV. At mihi rem attentius conſideranti, illa Nicolai in ſcribendo & dictando perplexitas, non ad Bernardi Sermones referenda videtur, ſed ad Epiſtolas, à quarum ſcriptitatione ſeſe excuſare hoc verborum circuitu conatur Nicolaus. Huic interpretationi favet Epiſtolæ titulus, ad *Abbatem Cellenſem excuſativa ſcribendi vel dictandi*. Aut potiùs utrumque exprimere voluit, & litteras ſcribendi, & Sermones ex codice dictandi officium cupiens à ſe amoliri, aut certè in utroque operam ſuam venditare. Denique Nicolaus hæc totidem ferè verbis ex Bernardi Epiſtola LXXXIX. ad Ogerium num. r. mutuatus eſt, quibus Bernardus à ſcriptitandis litteris ſe excuſat: nec in alium uſum hoc loco Nicolaus adhibere cenſendus eſt. Mendoſum Nicolai contextum reſtituere licet ex illa Bernardi Epiſtola, quæ antè annos viginti, quàm Nicolaus ad Claræ-vallenſes migraret, à Bernardo ſcripta eſt. Sic porrò Nicolaus Bernardi verba in uſus ſuos transferre ſolet, ut aliàs obſervavimus. Quoniam verò Nicolai hujus notitia non parum conducit ad illuſtrandam Bernardi hiſtoriam; hominem ſuis coloribus hoc loco depingere quoddam operæ pretium fuerit,

PRÆFATIONIS ALTERA PARS
De NICOLAO Sancti Bernardi Notario.

XXXVI. Erat Nicolaus natione Francus, ab ineunte ætate monachus in monaſterio Arremarenſi dioeceſis Trecenſis, quatuor ab ipſa civitate leucis. Vir fuit ingenii facilis, verſatilis facilè in aliorum affectus influens, litteris pro tempore apprimè excultus, aliis erudiendis apud ſuos Arremarenſes præfectus; charus viris ea ætate præcipuis, Attoni Trecenſi Epiſcopo, Petro Venerabili Abbati Cluniacenſi, Petro Cellenſi, Henrico Ludovici Junioris fratri, aliiſque. Nicolai mores.

XXXVII. Is Bernardi fama & ingenio non minùs, quàm ſanctitate captus, Claram-vallem adit, monachorum religionem probat, ſeniorum affectus pulſat, ſe admittant in ipſorum cœtum laxioris vitæ pertæſum, arctioris perquam cupidum. Rem ferè uno congreſſu evincit & obtinet. Reverſus ad ſuos negotium urget: Priorem & ſeniores Claræ-vallis, Bernardo abſente, litteris convenit, quæ eſt ejus Epiſtola V 3 ſ. *Dominis & patribus Reverendis Priori R.* id eſt Rualeno, *& Conſilio ſuo* inſcripta. In ea ſe in omnes formas & affectus verſat. Claræ-vallenſium religionem dilaudat, ſuum eos reviſendi, eiſque ſeſe conjungendi ſtudium inſinuat. *Omnem mihi*, inquit, *fiduciam ſuggerit & humilitas veſtra, & neceſſitas noſtra; & illud tertium, in quo mihi ſpem dediſtis, noſtræ puſillitatis ſuſceptio.* Tempus, quo eam Epiſtolam ſcribebat, paulò poſt deſignat his verbis: *Quale mihi gaudium erit, qui in tenebris ſedeo, qui lumen cœli, lumen Claræ-vallis non video! O lumen deſcendens à Patre luminum! ubi lucent luminaria in firmamento cœli undè aſſumptum eſt, videlicet Eugenius Papa, luminare majus quod illuminet terram.* Itaque id factum Eugenio Pontifice, & quidem anno ejus Pontificatus primo: cùm Rualenus ex Priore Claræ-vallenſi in regimen Romani ad Aquas-ſalvias monaſterii, cui Eugenius antè Pontificatum Abbas præfuerat; eodem anno ſuffectus ſit, Nicolao jam in Claram-vallem admiſſo, ut ejus Epiſtola XLIſſ. probat. Quamquam hæc verba, *videl. Eugenius Papa*, è margine in textum videntur irrepſiſſe. Admiſſio in Claram-vallem.

XXXVIII. Præter ſuperiorem ad Priorem & Seniores Claræ-vallenſes Epiſtolam, binas ſubindè addidit: unam ad fratrem Gaucherium Claræ-vallenſem, cujus in amorem irrepſerat: aliam ad Fromundum hoſpitalem ejuſdem loci, id eſt Epiſtolas XLV. & XLVI. In priori vota ſua fuſius & ardentius explicat, aitque tanto ſe concepti propoſiti deſiderio teneri, ut *diem pro anno* computet ſibi: ſe ad terminum præſtitutum non defuiſſe, ſed à ſuis Arremarenſibus multa paſſum, qua importunitate, qua blanditiis, qua minis, vix ut tandem ſe ex eorum cœtu proripuerit: at tandem de manibus eorum elapſum, *ſine pannis, ſine nummis, ſine famulis, ſine equis, vix apud Arripatorium*, quod Ciſtercienſium cœnobium eſt in agro Tricaſſino, *appuliſſe*, ac deinde in Claram-vallem. Verùm inde extractum ſe dicit *in fines terræ*, reclamante ſcilicet Abbate Arremarenſi, (Guido is erat, cujus rogatu officium de Sancto Victore Bernardus compoſuit) qui ipſum fortè in quemdam Prioratum retruſit: undè has litteras

ſcripſit Nicolaus impatientis voti plenas ; atque aliàs ad Fromundum, quas per quemdam clericum, qui ſecum eodem ſe receperat, tranſmiſit. In priori ad Gaucherum epiſtola depingit ſeſe in hunc modum. *Sub pannis humilitatis Chriſti intrans & exiens, in voluptatum gurgitem ſaliebam, & de patrimonio Crucifixi, de pretio vulnerum Domini mei, non ſolùm intra ſanctuarium, ſed etiam intra ſancta ſanctorum, monachum ſine regula, presbyterum ſine reverentia exhibebam. Ad Romanam enim curiam* * *curioſus iens & rediens, feceram mihi nomen grande, juxta nomen magnorum qui ſunt in terris ; & in omni vita mea nec una die vixiſſe me memini.* Hæc ille modeſtè quidem, ſi ex animo protulit.

* V. Petr. Vener. lib. 1 epiſt. 49. & lib. 3. epiſt. 3.

XXXIX. Demum concordia (ſic titulus & argumentum eſt Epiſtolæ XL.) cum Abbate ſuo inita, admiſſus in Claram-vallem eſt una cùm Theobaldo Priore, quem poſteà indè egreſſum fruſtra revocare conatur Epiſtola VI. Converſio hæc Brochardum ſeu Burchardum, Balernenſem Ciſtercienſis inſtituti Abbatem, ad ſibi congratulandum excitavit, ſcripta hac de re Epiſtola, apud Nicolaum nona, in qua hæc leguntur. *Gratias ago Deo, nova facienti omnia, pro novo mirabili de immutatione nova innovati Nicolai. Qui fecit album de nigro, novum quid fecit & mirabile : ſed hoc mirabilius inter omnia nova, quòd de tali nigro tale album factum eſt.* Hi nimirum Ciſtercienſium plauſus erant de tali proſelyto.

Bernardi fit Notarius.

XL. Vix in eorum ſodalitio confirmatus erat, cùm Notarii officium ipſi commiſſum eſt. Plures erant Bernardi Notarii ob varia quæ ſubindè in ipſum referebantur negotia. Præcipuus erat Gaufridus, cui adjunctus fuit Nicolaus. Hic de munere ſibi demandato, an ſincerè, conqueritur Epiſtola XV. ad quemdam ſocium Arremarenſem. *Tu ſcis quia inter homines ſum, in quibus viget diſciplina cenſura, morum gravitas, maturitas conſiliorum, auctoritatis pondus, taciturnitatis inſigne. Nolo autem argui ſingularitatis, ut cùm illi vacent, & videant quoniam ipſe eſt Deus, ego ſtylum & tabulas revolvam, ut revolem ad phaleras gloriamque verborum. Tamen à cuſtodia matutina uſque ad noctem nihil aliud facio. Non illis imputetur, qui mihi hoc oneris impoſuerunt, & poſuerunt me multa ſcribere & reſcribere multis.*

Muſeum ſuum deſcribit.

XLI. In alia Epiſtola, nempè XXXV. ipſe *ſcriptoriolum* ſuum deſcribit hoc modo. *Eſt mihi ſcriptoriolum in mea Clara-valle, vallatum undique officinis cœleſtibus & celantibus illud. Oſtium ejus aperitur in cellam novitiorum, ubi frequens numeroſitas tam nobilium, quàm litteratorum, novum hominem in novitate vitæ parturiunt .... A dextra parte clauſtrum monachorum extreſcit, ubi floridior ille conventus obambulat ..... Ibi divinorum eloquiorum libros ſub caſtigatiſſima diſciplina ſingillatim aperiunt, non ut eventilent theſauros ſcientiæ ſuæ, ſed ut dilectionem, compunctionem eliciant, & devotionem. A læva prominet domus & deambulatorium infirmorum, ubi corpora diſciplinis regularibus laſſata atque quaſſata, cibis lautioribus refoventur : donec vel ſanata, vel meliorata revolent ad laborantium & orantium gregem, qui vim faciunt regno cœlorum, & violenter rapiunt illud. Nec contemnendam putes domunculam meam : quia & deſiderabilis eſt ad effectum, & delectabilis ad aſpectum, & reclinabilis ad receſſum. Plena eſt libris electiſſimis & divinis ; ad quorum jucundam inſpectionem, deſpectionem mundanæ hujus vanitatis agnoſco, conſiderans, quia vanitas vanitatum, & omnia vanitas ; & quia nihil eſt vanius vanitate. Hæc mihi tradita eſt ad legendum, ad ſcribendum, ad dictandum, ad meditandum, ad orandum & adorandum Dominum majeſtatis.* Neque verò ſolùm libris deſcribendis, ſed etiam tranſigendis negotiis vacabat Nicolaus, teſtante Epiſtola XLIX. ad Petrum Cellenſem, cui inter alia ita ſcribit. *Hæc tibi, amicorum dulciſſime, ſaltem ſaltuatim dictavi, qui continuatim non potui, trahentibus & retrahentibus negotiis multis : ſed & manibus meis ſcripſi. Omnes enim qui habent negotia veniunt ad nos : ſed & ego ſolus cum Sancto Jacob dicere poſſum : In me hæc omnia mala reciderunt.*

Notarios ſub ſe habet.

XLII. Ex his intelligitur, Nicolaum etiam ſub ſe notarios habuiſſe, quorum unus erat Girardus de Perrona, amicus ejus ſingularis, *individuus comes*, inquit in Epiſtola X. *ſcriptitationum mearum*, in pluribus aliis epiſtolis ab ipſo laudatus. Eidem Girardo, atque Henrico regiæ ſtirpis monacho Epiſtolas ſuas Nicolaus ipſe nuncupavit.

Librorum mundinator.

XLIII. Librorum commercium cum Petro Cellenſi, aliiſque frequens habebat. Ejus generis eſt Epiſtola XXXIV. ad Amedeum Epiſcopum Lauſanenſem, in qua hæc verba. *Mitto tibi librum magiſtri Anſelmi de Spiritu-Sancto, benè punctatum, niſi fallor, & emendatum.* Eo autem pacto librorum exemplaria tranſmittere ſolebat, ut remiſſo exemplari, aliud ſibi exemplum gratis remitteretur. Ita enim poſtulat à Petro Cellenſi Epiſtola XXIV. cui cùm duo Bernardi volumina tranſmiſiſſet ; *Feſtinate*, inquit, *& hæc feſtinanter reſcribere, & exemplaria remittite mihi : & ſic ad opus meum ſecundùm pactum meum reſcribi facite. Sed & illa quæ miſi vobis, & reſcripta illorum, ſecundùm quod dictum eſt, mittite mihi, & videte ut nec unum iota perdam.* Hæc ille ad Petrum. Ab aliis etiam ſubindè libros mutuo expoſcebat, ut à Petro decano Trecenſi Epiſtola XVII. *Epiſtolas domini Cenomanenſis remitte nobis, quia volumus eas tranſcribere.* Quin etiam ad Philippum, Colonienſis Eccleſiæ præpoſitum atque Imperatoris cancellarium, ſcribens in perſona fratris Philippi, atque ipſi de itinere Jeroſolymitano congratulans, ejus bibliothecam, ſanè locupletem, poſtulat his verbis Epiſtolæ XXIX. *Sed & illum ſingulariter theſaurum tuum, nobilem bibliothecam loquor, quam utique tam mirabiliter quàm incomparabiliter congeſſiſti, vide ut relinquas pauperibus Chriſti ; qui pro te orent & plorent, ut proſperum iter faciat Deus ſalutarium noſtrorum.*

Tunicam qui reſpuit.

XLIV. Atque ut ſe religioſum præſtaret Nicolaus, non ſolùm verſus exemplo Claræ-vallenſium ſuorum legere detrectat, ſed etiam tunicam ſibi ab amico tranſmiſſam, quaſi parum Ordini ſuo convenientem, remittit. De verſibus hoc habet in Epiſtola XV. *Verſus Galteri mei, immò & tui, nondum habui. Sed & ſi vidiſſem, non perlegiſſem : quia nos nihil recipimus quod metricis legibus coercetur.* Tunicam ipſi in amicitiæ ſignum dederat Ordo Pultarienſis Abbas è numero Nigrorum : ſed eam Nicolaus reddit cùm multa gratiarum actione Epiſtola XXVII. nimirum quod *nimis eſſet ſpecioſa & pretioſa ; hoc ſolo*, inquit, *non bona, quia nimium bona.* Tum ſubdit : *Nec volo, nec valeo, immò non debeo induere illam. Inter eos qui panniculis & ſemicinctiis veſtiuntur, nec purpuratus, necnon tunicatus incedam. Abſit, abſit, ut peccatrici carni veſtis iterum ſplendida coaptetur, ne capietur ad ineptias ſuas. Propterea remitto eam vobis, cùm non ſit inter nos qui vel audeat, vel debeat illam induere. Vos induite illam, domine Pater, cui & ex Ordine licet, & ex dignitate. Cùm enim tunicam induitis, ultra conſuetudinem veſtram facitis. Sed ſcitis quis dixerit : Si quid ſupererogaveris, ego cùm rediero reddam tibi.*

XLV. Tria in his verbis obſervatione digna ſunt. Primum eſt de ſemicinctiis, ubi ſi vocabuli proprium uſum retinuit Nicolaus, indè ſemicinctiis uſos fuiſſe Ciſtercienſes colligimus. Quid ſit autem ſemi-

Digitized by Google

cinctium, intelligitur ex Herberti libro I. de miraculis Ciſtercienſium cap. VI. ubi is de Schoccl·ino agri Trevirenſis eremita agens, ita rem explicat. *Habebat quoque vir ille locupletiſſimus circumligatam renibus ſemicinctiam vilem atque breviſſimam, quæ verecundas ſolummodo corporis partes operire vix poterat, cùm eum hominibus apparere compelleret iſta tam inevitabilis cauſa.* Lumbarium veteres appellabant. Et quidem Ciſtercienſes ejuſmodi ſemicinctiis principio uſos fuiſſe veri ſimillimum eſt: maximè cùm tunicam ſolam carni adhærentem geſtarent; idque neceſſarium videretur ad honeſtatem, cùm abjecta cuculla labori manuum vacabant. Alterum notatu dignum eſt, cur tunicam induere dicat Nicolaus eſſe *ultra conſuetudinem & ordinem* Abbatis Pultarienſis. Is quippè profeſſus erat Sancti Benedicti Regulam, qui monachis ſuis inter alia tunicam concedit capite LV. Id quidem verum: at illis temporibus in uſu erat apud monachos noſtros toga talaris, non tunica, quæ vix ad mediam tibiam defluebat, qualem geſtabant Ciſtercienſes. An verò tunicam illam, haud dubiè candidam, quàm Odo Abbas Nicolao tranſmiſerat, (quod tertio loco notandum) Odoni Abbati induere licebat, ut ſcribit Nicolaus, *& ex ordine, & ex dignitate*? Quid enim? an tunc monachi nigri candidis utebantur? Cur ergo tanta inter eos & Ciſtercienſes de veſte pulla & alba diſceptatio? Verùm candida, ſaltem quibuſdam in locis, Benedictini tunica utebantur; ſed cuculla atra, cùm albam geſtarent Ciſtercienſes. Sanè in Cæremoniali Anianenſi, quod illa ætate in uſu erat pro monachis nigris, depicti cernuntur non uno in loco monachi toga candida induti, at cuculla ſubatra: quod utrumque etiam obſervavimus in aliis picturis, maximè in libro Rabani Mauri de cruce, ubi is cum tunica alba depingitur. Quamquam non ſolùm de cucullæ, ſed etiam de tunicæ colore Cluniacenſes inter ac Ciſtercienſes erat diſceptatio, ut colligitur ex Petri Venerabilis Epiſtola hìc CCXXIX. num. 22. verùm hic uſus apud noſtros haudquaquam uniformis erat. Poſtquam autem uſus apud eos, qui alba tunica induebantur, invaluit, ut tunicæ toga adjiceretur, & depoſita extra chorum cuculla, quod olim ne in lecto quidem licebat, toga ſola cum ſcapulari ſufficere viſa eſt ad retinendum monachi inſigne: tum demum toga ex nigro etiam panno ubique facta eſt, & tunicæ color albus ſervatus: cui ſtaminea ſucceſſit, ſuperinducta poſtmodum tunica, quæ noſtro tempore etiam in nigrum colorem mutavit. Ciſtercienſes verò primis temporibus, ſola tunica & cuculla, aut cucullæ loco ſcapulari contenti, togas, ſive ſimplices, ſeu pelliceas, ſtamineaſque rejecerunt.

Amicos Epiſtolis frequentat.

XLVI. Revertamur ad Nicolaum, qui quos in Priori monaſterio ſuo Arremarenſi amicos ſibi conciliaverat, litterarum officiis ſibi retinere ſatis egit, præſertim Petros duos, Cluniacenſem & Cellenſem Abbates. Binas tantùm ad Cluniacenſem ejus Epiſtolas habemus in illis, quas antè ſuam ab Ordine Ciſtercienſi defectionem ſcripſit, nempè duas poſtremas: at longè plures ad Petrum Cellenſem. Prima eſt Epiſtola XX. in perſona Adæ monachi, qui ex Cellenſi monaſterio ad Claræ-vallenſes migraverat. Altera eſt XXIV. *inter amicos amiciſſimo domino Petro Cellenſi Abbati* ipſius Nicolai nomine inſcripta, qua litteras frequentandi officium deprecatur. Conſimilis eſt titulus Epiſtolæ XXVIII. *Speciali & penè ſingulari amico Petro Cellenſi Abbati*. Itemque Epiſtolæ XLVIII. Brevior ſed familiarior Epiſtolæ ſequentis: *Suo ſuus*, & (ut Epiſtolam LI. omittamus) Epiſtolæ LII. *Suo Cellenſi ſuus Claræ-vallenſis, quòd ſuus*. Hæc quam ob rem diligentius obſervem, ex inferius dicendis apparebit, ut ſcilicet Nicolaum antè ſuam deſertionem Petro Cellenſi probè cognitum, atque familiarem extitiſſe aſſeram: ac proindè alium eſſe à Nicolao illo Anglo, in quem Petrus Cellenſis, tamquam in hominem ſibi facie ignotum, vindicias pro Bernardo jam mortuo ſcripſit.

XLVII. Dum apud Claram-vallem moratur Nicolaus Francus, varias aliorum nomine Epiſtolas ſcripſit, nempè nomine ipſius Bernardi, Rualeni Prioris, & aliorum monachorum, omnes numero quinque ſupra quinquaginta, quas *dilectiſſimis fratribus Girardo & Henrico* nuncupavit, id eſt Girardo de Perona, & Henrico Ludovici Groſſi filio, Junioris germano, tunc monachis apud Claram-vallem: quorum in perſona etiam nonnullas litteras ſcripſit. Inter illas quas Rualeni nomine compoſuit, mendoſum eſt unius lemma, nempè Epiſtolæ XXIII. cujus inſcriptio his verbis concepta eſt: *Domino & dignè reverendo Hugoni Turonenſi Archiepiſcopo frater R.* Qui lemma Epiſtolæ appoſuit, ita illud concinnavit: *In perſona Rivallis Prioris ad Archiepiſcopum Turonenſem*. Et Joannes Picardus ad marginem adnotat, Rivallem Abbatiam Ciſtercienſis Ordinis in Anglia & diœceſi Eboracenſi. Rectè quidem: ſed quid Archiepiſcopo Turonenſi cum Rievalle? At certum eſt Epiſtolam ſcriptam eſſe nomine Rualeni Prioris, cujus nomen in Epiſtolæ inſcriptione decurtatum, errandi occaſionem auctori lemmatis dedit. Idem erratum in Epiſtola XXV.

Deficit Bernardo.

XLVIII. Petro Venerabili Abbati Cluniacenſi, ut jam diximus, ad delicias uſque amicus erat Nicolaus, quem identidem Bernardus ad eum mittebat, ut mutua cordium arcana & reciproci affectus apud hunc ſequeſtrum deponerentur: qua de re legenda Petri Epiſtola, quæ eſt ordine CCLXIV. inter Bernardinas. Sed tandem accidit, ò mortalium infelix conditio! ut Nicolaus Bernardi Indulgentia & facilitate abuſus, ſigillum ejus in malos uſus adulteraverit, demum in horrendam prolapſus defectionem, quam dubium eſt an unquam ſerio emendarit. De ſigillo vitiato Bernardus, tacito Nicolai nomine, quæ ſancti viri charitas erat. Eugenio ſignificavit Epiſtola CCLXXXIV. *Periclitati ſumus in falſis fratribus, & multæ litteræ falſatæ ſub falſato ſigillo noſtro in manus multorum venerunt; & (quod magis vereor) etiam uſque ad vos dicitur falſitas pervolaſſe*. Ejuſdem funeſtum caſum deplorat in Epiſtola CCXCVIII. ad eumdem Eugenium, non jam diſſimulato (quod publicum crimen erat) auctore. *Nicolaus ille exiit à nobis, quia non erat ex nobis: exiit autem fœda poſt ſe relinquens veſtigia. Et ego longè antè hominem noveram: ſed expectabam, ut aut Deus eum converteret; aut inſtar Judæ ipſe ſe proderet*. Vide ſanctiſſimi viri longanimitatem! *quod & factum eſt. Præter libros, denarios & aureos multos, in ipſo exitu inventa ſunt ſuper eum ſigilla tria, unum ejus proprium, alterum Prioris, tertium noſtrum ... De turpitudinibus ejus, quibus terra ſordet, & facta ſunt omnibus in parabolam, ſuperſedeo polluere labia mea & veſtras aures.* Addit Bernardus, cum ſi ad curiam Eugenii, uti is jactaverat, pergere audeat, dignum eſſe, ſi quis alius, *perpetua incluſione*. Accidit verò iſte lapſus in annum MCLI. ut patet ex memorata Bernardi Epiſtola CCXCVIII. ad Eugenium eo anno ſcripta, & ex Epiſtola CCCLXXXVIII. quæ eſt Petri Venerabilis de electione Gratianopolitana eodem anno facta, qua in Epiſtola Nicolaus, uti Bernardo & Petro adhuc charus ac fidelis amborum internuntius, laudatur.

Diverſus à Nicolao Anglo.

XLIX. Omnes exiſtimant, ipſum profugiſſe in Angliam, ac ſe recepiſſe in Sancti Albani monaſterium; eumque eſſe Nicolaum, qui Bernardi jam demortui de Conceptione Deiparæ ſententiam traduxit impugnavitque, atque Petrum Cellenſem adverſarium habuit. Et Nicolaus quidem vocabatur iſte: ſed Anglum fuiſſe conſtat ex duabus ad illum Petri Epiſtolis, quæ ſunt libri ſexti Epiſtola XXIII. & noni Epiſtola X. In priori Epiſtola, *Nec indignetur*, ait Petrus noſter, *Anglica levitas, ſi ea ſolidior ſit Gallica maturitas ... Certè expertus ſum ſomniatores plus eſſe Anglicos, quàm Gallos*, & in poſteriori Epiſtola: *In cavernis ſuis Anglum Francigena concluſum & ligatum ... tenebit*. Hæc Nicolaum illum Anglum fuiſſe probant: ſed Petro facie ignotum innuunt extrema Epiſtolæ verba: *Utinam facie ad faciem viderem te, quem ſcriptorum tuorum benè ornatus habitus non ſemel præſtitit audire*. Mitto ſtyli diſcrimen inter Nicolaum Anglum & Claræ-vallenſem, qui ſtylus in Anglo durior & aſperior; in Claræ-vallenſi nitidior, humanior, politiorque eſt. Atqui ex ſuperioribus conſtat, Nicolaum Claræ-vallenſem antè ſuam fugam Petro maximè notum ac familiarem, nec Anglum extitiſſe, ſed Gallum aut Francum: ac proindè ab illo Anglo diſtinguendum.

In Arremarenſe monaſterium ſe recipit.

L. Sed quò ergo, inquis, Nicolaus Francus ſe recepit? Poſt varios hinc indè diſcurſus, conſtitit tandem in ſuo Arremarenſi Monaſterio, cùm Bernardo è vivis erepto ibi tuto ſibi vivere licuit, ac ſecuro. Id conſtat tum ex Epiſtola LIX. Arnulfi Lexovienſis Epiſcopi ad ipſum Nicolaum, tum ex ipſius Nicolai Epiſtola ad Willelmum Remorum antiſtitem ſcripta, quam V. cl. Stephanus Baluzius nuper vulgavit in Miſcellaneorum Tomo ſecundo. Hæc Epiſtola non antè annum MCLXXVI. quo Willelmus Remenſem cathedram obtinuit, ſcripta fuit: in qua eum laudat, quòd ipſum receperit intra *ſacrarium* ſuæ familiaritatis, & quòd ſuſurroni & detractori (hos quippè timebat Nicolaus) locum non daret. Deindè ſe excuſat, quòd ab ejus conſpectu tamdiu abſtinuerit, ubi in rem noſtram faciunt hæc verba: *Excuſabo me de difficultate itineris, de longinquitate regionis, quæ eſt inter Remenſem urbem & Arremarenſem Eccleſiam?* Ergo ibi tum degebat Nicolaus. *Sed iter breve eſt, & via plana, & plena in circuitu amicorum meorum.*

LI. Quid rei, quamve perſonam in Arremarenſi monaſterio ageret, in conſequentibus indicat: ex quibus id tantùm notamus. *Adjiciam quia licentiam veniendi habere non potui? cùm vadam & veniam, eam & redeam tota die. Hæc dicerem, ſi ita eſſem ſub poteſtate conſtitutus, ut mei ipſius poteſtatem habere non poſſem*. Ita ergo apud Arremarenſes agebat Nicolaus, ut eſſet ſui juris. Miſera ſanè conditio hominis, qui Bernardi diſcipulus ac notarius fuerat! Sed quis miretur, cùm Angeli ex cœlo ipſo deciderint? In hoc verò maximè vanitatem ſuam prodit, quòd de multitudine amicorum, uti aliàs etiam ſolebat, gloriatur. Sic in Epiſtola quadam ad Henricum Campaniæ Comitem, quæ in eodem Miſcellaneorum volumine edita eſt, eodem ferè tempore ſcripta ac ſuperior. *Ab ineunte ætate mea placui magnis & ſummis Principibus hujus mundi: ſed tibi ſingulariter ex dominio naturæ debeo quicquid ſum, & ex officio amicitiæ quicquid poſſum*. Hinc colligitur, Nicolaum ex Campania, quæ Henrici dominio ſubjacebat, ortum fuiſſe: ſed lapſus ejus cauſam non aliundè quàm ex gloriola & ſuperbia, quæ pleroſque dementat, repetendam. Sanè Henrico Campaniæ ſeu Trecenſium Comiti eum addictiſſimum fuiſſe intelligitur ex duabus Nicolai ad Comitem Epiſtolis: quarum una, qua Sermones ſuos ei dedicat, editos in Tomo tertio Bibliothecæ Ciſtercienſis, inſcripta eſt *ſingulari domino & benefactori ſuo Henrico*, &c. altera eidem *sereniſſimo Principi & chariſſimo domino ſuo*, qualis extat in Tomo ſecundo Baluziano, ubi hæc verba: *Mitto ſublimitati tuæ quaſdam Epiſtolas, quas ad dominum Papam, & Cancellarium, alioſque perſonatos viros, intra hoc biennium memini aliquanto ſtudioſius dedicaſſe*. Verùm ejuſdem Principis auctoritate abuſus videtur ex Epiſtola LIX. Arnulfi Lexovienſis *ad Nicolaum monachum de monaſterio Arramato*, (Arremaro legendum eſt) qua in Epiſtola agitur de quodam malæ frugis Canonico, Nicolai diſcipulo, quem Nicolaus ait ſe *in ulteriorem gratiam* recepiſſe pro interceſſione Arnulfi, quam iſte negat.

LII. Ex his omnibus apparet quis fuerit Nicolai genius, nempè vanus, inconſtans, inquietus, de qualibus vix unquam quicquam boni ſperare liceat. Cæterùm qualis ejus exitus fuerit ignoramus. Supereſt, ut, quod ſuperius pollicitus ſum, hoc loco in ſpecimen exhibeam fragmentum Sancti Bernardi Sermonis primi, gallicè redditi in vetuſto Patrum Fulienſium Pariſienſium exemplari, cujus hic titulus atque hoc initium eſt.

CI ENCOMENCENT LI SERMON SAINT BERNAUT kil fait de Lavent & des altres feſtes parme lan.

1 *NOS faiſons vi chier Freire lencomencement de lavent, cuy nous eſt aſſeiz renomeiz & conniz al munde, ſi cum ſunt li nom des altres ſollempniteiz, mais li raiſon del nom nen eſt mie paraventure ſi conuė. Car li chaitif ſil dadam nen ont cure de veriteit, ne de celles choſes ka lor ſalvateit apartienent, anz quierent ... les choſes ... faillanz & treſpeſſaules. A quel gent ... nos ſemblans ... homes de cette generation, ou a quel gent evverons nos ceos cui nos veons eſtre ſi ahers & ſi enracineiz en terriens ſolaz, & ens corporėlens kil repartir ne ſen puyent? Certes ſemblant ſunt a ceos qui plongiet ſunt en aucune grant auve, & ki en peril ſunt de noier. Tu varoyes kil ceos tienent kes tienent, ne kil par nule raiſon ne vuelent devverpir ceu ou il primier puyent mettre lor mains quels coſe ke ce ſoit, ancor ſoit ceu tels choſes ke ne lor puiſt niant aidier, ſi cum ſunt racines derbes ou altres tels choſes. Et ſi aucune gent vienent a ols por ols aſoſcor, ſi plonzent enſemble ols ceos kil puyent aggrappeir enſi kil a ols nen a ceos ne puyent faire nule ayuė. Enſi periſent li chaitif en cette grant mer ke ſi eſt large, quant il les choſes ki periſſent enſevent & les eſtaules layent aleir, dont il poroient etre delivreit del peril ou il ſunt .... prennoyent & ſalveir lor airmes. Car de la veriteit eſt dit, & ne mies de la vaniteit, Vos la conoſſeriz, & ele vos delivverrat. Mais vos chier Freire, a cuy Deus revelet, ſi cum a ceos ki petit ſunt celet choſes, ke recelėis ſunt as ſaige .. ſenneiz vos ſoiez entenduit cus encenonſement encor celes choſes, ke vrayement apartienent a voſtre ſalvteit: & ſi penſeiz di merrement a la raiſon de ceſt avenement, quareiz & encerchiėz ki ceſt ſoit ki vient, & dont il vient, ou il vient, & pour kai il vient, quant il vient, & par quel voie il vient. Certes molt fait aloeir ceſte curioſiteiz, & molt eſt ſaine. Car tote ſainte Egliſe ne celeberroit mies ſi devotement ceſt avenement, ſaucuens granz Sacrement nen eſtoit en lui receleiz.*

2 *Tot a premiers ſeſvu .. dez enſemble lapoſtle ki de ce venement eſt toz enbahy, &c.*

3 *Por Deu chier Friere, fuyez orgoil, & forment lo fuyez. Orgoilz eſt commencement de toz pechiez, ki ſi hiſnelement abatiit en parmenant .... Luciferum, ki reluiſoit plus kler ke totes les eſtoiles, ki un Engle ne muat mies en diaule, mais me lo prince des Engles, qui aparmemes ot envoiė de lomme, & ſi miſt en luy la felonie, kil avoit concent en luy miſmes, quant il li ſermonut kil ſeroit ſi cum Deus ſaichanz bien & mal, ſil maingienet de larbre ki defendus li eſtoit. Chaitif malonrons ke promes tu, cum ce ſoit ke li Fils del haltiſme ait la cleif de ſcience. Anz eſt il miſmes li cleif David, qui clot & nul ne avvret. En lui ſunt repoſnit tuit li treſſor de ſapience & de ſcience. Embleras les tu dons por doneir a lomme. Or puez veor ke menteires eſt ciſt & ſes peires ſelon la ſentence de noſtre Signor. Il fut menteires quand il diſt kil ſemblanz ſeroit al haltiſme: & peires fuſt de la menzonge, quant il lenvelimeiė ſemence de la falſeteit gittat aſſi ... en hommes, quant il dit quil ſeroient ſi cum Deu. Et tu aſſi ò tu homme tu vois la lairon, & ſi cours enſemble lui. Vos aviez oit, chier Freiro, ceu çum leiſt ànvit en Yſaiė la Profete, lai ou noſtre Siret diſt, Li prince de ton peuple ſunt inobediens & compaignon de lairons.*

4 *Par veriteit noſtre Prince furent inobedient & compaignons de lairons. Ceſt Adam & Eve ki furent li encomencement de noſtre lignieiė, ki par lo conſoil del ſerpent, mais del diaule par lo ſerpent vorrent malement traire en ols ceu kapartient ſolement al Fil de Dien. Nem a ceſte fieiė ne miſt mies li Peires en reſpit la torture cum faiſoit al fil. Car li Peires aimment le Fil, anz lo vemut aparmemmes aſſi de lome, & ſi apoeſet ſor noz toz ſa ... Car nos pechames tuit en Adam; & en lui receumes tuit la ſentence de dampnation. Et ke feroit li Fil ... il pour luy avengier veoit ſi enment lo Peire kil a nule creature nen eſparguicuet, aſſi cum il deſiſt. Por mi pert mes (Peires) tottes ſes creatures. Li premieres Engles ſe volt eslevevir a ma halteſce, & ſi oſt grant compagnieė ki a lui conſentit: mais li amors ke li Peires at vers mi priſt a parmemmes venjance de lay, enſi kil luy & toz les ſient feris de cruyer chaſtiement: & de plaiė Ke ſaneiė ne puet eſtre. La ſcience Ke meye eſt auſſi volt auſi entrepenre li hom, & il de lui nen ot mies aſſi pitiet, ne leſpargnat ſes oils. At dont Deus cure des beeſtes? Il n'en avoit fait mais Ke dous nobles creatures Ke renaules eſtoient, & que devoient eſtre beinauronſes, ceſt Lengle & lomme. Mais pour mi at parduit une grant partie dengles & toz les hommes. Donkes percen Kil ſaichent Ke ju aimme auſi lo Peire, ſi eſt droiz quil rezoivet parmi ceos quil at parduit aſſi cum en une maniere parmi. Si par mi eſt leveiz ciſt tempez, ſi cum diſt Jonas, prennieiz me, & ſi me gittiez en la meir. Tuit ont de mi envieė: mais ju en voi, & ſi me demonſterray teils a ols, Ke tuit cil qui lor envie acoyſeront & inſevrė me verront, ſeront bien aureit, &c.*

Digitized by Google

INDEX SERMONUM TOMI TERTII.

SERMONES DE TEMPORE.

In Adventu Domini.

I. *DE adventu Domini & ſex circumſtantiis ejus.* 1
II. *De verbis Iſaiæ ad Achaz,* Pete tibi ſignum à Domino, *&c.* 5
III. *De triplici Domini adventu, & de ſeptem columnis, quas in nobis erigere debemus.* 7
IV. *De duplici adventu, & ſtudio verarum virtutum.* 10
V. *De medio adventu, & triplici innovatione,* 13
VI. *De triplici adventu, & carnis reſurrectione.* 14
VII. *De triplici utilitate adventus Domini.* 16
HOMILIÆ IV. *in* Miſſus eſt. 17. & ſeqq.

In vigilia Nativitatis Domini.

I. *De pronuntiatione Martyrologii.* 40
II. *De eo quod ſcriptum eſt,* O Juda & Jeruſalem, *&c.* 42
III. *In illud,* Hodie ſcietis, *&c.* 45
IV. *De medicina lævæ, & deliciis dexteræ Excelſi.* 49
V. *In illud,* Sanctificamini hodie, *&c.* 53
VI. *De annunciatione ipſius.* 56

In Nativitate Domini.

I. *De fontibus Salvatoris.* 61
II. *De tribus præcipuis Dei operibus, & triplici commixtione.* 64
III. *De loco, tempore & aliis circumſtantiis nativ.* 66
IV. *De eo quod paſtores invenerunt Mariam, & Joſeph, & infantem poſitum in præſepio.* 68
V. *De verbis Apoſtoli,* Benedictus Deus, *&c.* 70

In nativitate Innocentium.

I. *De quatuor ſolemnitatibus Nativitatis Domini, ac SS. Stephani, Joannis & Innocentium.* 72

In Circumciſione Domini.

I. *De lectione Evangelica,* Poſtquam conſummati ſunt, *&c.* 73
II. *De variis ejus nominibus.* 75
III. *De die octavo.* 77

In Epiphania Domini.

I. *De verbis Apoſtoli,* Apparuit benignitas, *&c.* 80
II. *De Magis, ubi exponitur illud de Canticis,* Egredimini filiæ Sion, *&c.* 84
III. *De lectione Evangelica,* Ubi eſt qui natus eſt, *&c.* 86

In octava Epiphaniæ.

I. *De circumciſione, baptiſmo & verbo Domini ad Joannem,* Nos decet implere, *&c.* 88

Dominica I. poſt octavam Epiphaniæ.

I. *De miraculo facto in nuptiis, & de eo quod Dominus ait,* Et vos ſimiles hominibus expectantibus, *&c.* 90
II. *De ſpiritualibus nuptiis in Evangelica hiſtoria deſignatis.* 92

In Septuageſima.

Sermo I. 95
II. *De eo quod ſcriptum eſt,* Immiſit Dominus ſoporem in Adam, *&c.* 98

In capite Jejunii & Quadrageſimæ.

I. *Quid ſit ungere caput, & faciem lavare.* 99
II. *Quomodo debemus converti ad Dominum.* 101
III. *De jejunio Quadrageſimæ.* 104
IV. *De oratione & jejunio.* 105
V. *De triplici modo orationis.* 106
VI. *De oratione Dominica.* 109
VII. *De peregrino, mortuo & Crucifixo.* 110
IN PSALMUM Qui habitat *Sermones XVII.* 112. & ſeqq.

Dominica Palmarum.

I. *De tribus ordinibus obſequentium Chriſto.* 163
II. *De paſſione & proceſſione, & quatuor ordinibus proceſſionis.* 164
III. *De quinque diebus, proceſſionis, refectionis, paſſionis, requietionis, & reſurrectionis.* 167

Feria IV. hebdomadæ ſanctæ.

I. *De paſſione Domini.* 169

In cœna Domini.

I. *De Baptiſmo, Sacramento Altaris, & ablutione pedum.* 175

In die Sancto Paſchæ.

I. *De ſeptem ſignaculis, quæ ſolvit Agnus.* 177

In tempore Reſurrectionis ad Abbates.

II. *De lectione Evangelica,* Maria Magdalene, *&c.* 184
III. *De merſione Naaman ſepties in Jordane,* &c. 187

In octava Paſchæ.

I. *De fide vincente, & tribus teſtimoniis in cælo & in terra.* 190
II. *De tribus teſtimoniis.* 193

In Rogationibus.

De tribus panibus. 194

In Aſcenſione Domini.

I. *De Evangelica lectione,* Recumbentibus undecim diſcipulis, *&c.* 195
II. *Quomodo aſcendit ſuper omnes cælos, ut adimpleret omnia.* 196
III. *De intellectu & affectu.* 199
IV. *De duabus malis aſcenſionibus, & dæmonis & primi hominis; & ſex bonis, Chriſti, & noſtris.* 202
V. *De intellectu & affectu.* 207

In feſto Pentecoſtes.

I. *Quomodo Spiritus Sanctus tria operatur in nobis.* 112
II. *De operibus Trinitatis ſuper nos, & de triplici gratia Spiritus-Sancti.* 214
III. *De multiplici operatione Spiritus-Sancti in nobis.* 217

Dominica IV. poſt Pentecoſten.

I. *De David & Golia, & quinque lapidibus.* 220

Dominica VI. poſt Pentecoſten.

I. *De Evangelica lectione, ubi turba triduo ſuſtinens Dominum ſeptem panibus reficitur.* 222
II. *De ſeptem miſericordiis.* 224
III. *De fragmentis ſeptem miſericordiarum.* 225

INDEX SERMONUM S. BERNARDI.

IV. *Item in eadem verba.* 232
V. *Item de verbis Iſaiæ.* 235

SERMONES DE SANCTIS.

In Converſione Sancti Pauli.

I. *Quomodo ad exemplum ejus converti debemus.* 239
Sermo II. 242

In Purificatione B. Mariæ.

I. *De triplici miſericordia.* 243
II. *De ordine & modo proceſſionis Chriſti in templum.* 245
III. *De Puero, Maria & Joſeph.* 246

In natali ſancti Victoris Confeſſoris.

Sermo I. 247
Sermo II. 249

In natali Sancti Benedicti.

Sermo unicus. 251

In feſto Annuntiationis B. Mariæ.

I. *De verbis Pſalmi*, Ut inhabitet gloria, *&c.* 255
II. *De ſeptiformi Spiritu in Chriſto.* 261
III. *De Suſanna & B. Maria.* 263

In nativitate Sancti Joannis.

Sermo unicus. De lucerna ardente tripliciter, & tripliciter lucente. 267

In vigilia ſanctorum Petri & Pauli.

Sermo unicus. De triplici auxilio quod à Sanctis accipimus. 271

In feſto Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli.

I. *De triplici cuſtodia, quam Apoſtoli habent ſuper nos; & de tribus gradibus converſationis noſtræ.* 272
Sermo II. 274
III. *De lectione libri Sapientiæ*, Iſti ſunt viri miſericordiæ, *&c.* 277

In Aſſumptione B. Mariæ.

I. *De gemina ſuſceptione, Chriſti ſcilicet & Mariæ.* 279
II. *De domo mundanda, ornanda, implenda.* 281
III. *De Maria, Martha & Lazaro.* 284
IV. *De quatriduo Lazari, & præconio Virginis.* 287

Dominica infra octavam Aſſumptionis.

I. *De duodecim prærogativis B. Mariæ ex verbis Apocalypſis.* Signum magnum apparuit in cœlo, *&c.* 290

In nativitate B. V. Mariæ.

I. *De aquæ-ductu.* 296

In feſto Sancti Michaelis.

I. *De Angelorum erga nos officiis, & de noſtra erga ipſos reverentia.* 303
II. *In illud*, Qui ſcandalizaverit unum de puſillis, *&c.* 305

In feſto omnium Sanctorum.

I. *De lectione Evangelica*, Videns Jeſus turbas, *&c.* 307
II. *De ſtatu Sanctorum antè reſurrectionem.* 314
III. *Quomodo animæ ſanctæ erunt ſine macula & ruga.* 107
IV. *De ſinu Abrahæ, &c.* 319
V. *In eodem feſto.* 322

In tranſi tu Sancti Malachiæ Epiſcopi.

Sermo I. 326
Sermo II. 330

In feſto Sancti Martini.

I. *De exemplis obedientiæ.* 332

De Sancto Clemente Papa & Martyre.

I. *De tribus aquis.* 339

In Vigilia Sancti Andreæ.

I. *Quomodo jejuniis prævenire debeamus feſtivitates ſanctorum.* 341

In feſto Sancti Andreæ.

I. *De tribus generibus piſcium, qui ſunt in mari, in flumine, in ſtagno.* 343
II. *De quatuor cornibus crucis.* 347

In obitu domni Humberti.

Sermo unicus. 350

In dedicatione Eccleſiæ.

I. *De quinque Sacramentis Dedicationis.* 354
II. *Quomodo & nobis, & aliis cohærere debeamus.* 356
III. *De triplici apparatu, quem habemus ad cuſtodiam Dei.* 357
IV. *De triplici manſione.* 359
V. *De gemina conſideratione ſui.* 362
VI. *De reverentia ſacris locis debita.* 366

SERMONES DE DIVERSIS.

I. *De fallacia & brevitate vitæ præſentis.* 367
II. *De obedientia, patientia, & ſapientia, &c.* 371
III. *De cantico Ezechiæ regis*, Ego dixi in dimidio dierum meorum, *&c.* 374
IV. *De quærendo Deo, & de triplici vinculo, quo cohæremus Deo.* 378
V. *De verbis Abacuc*, Super cuſtodiam meam ſtabo, *&c.* 379
VI. *De cute, carne, & oſſibus animæ.* 381
VII. *De triplici gloria, in illud Apoſtoli*, Qui gloriatur, *&c.* 383
VIII. *De diverſis affectionibus vel ſtatibus, quibus anima eſt ſub Deo.* 384
IX. *De verbis Apoſtoli*, Inviſibilia Dei à creatura mundi, *&c.* 388
X. *De vita, & quinque ſenſibus animæ.* 389
XI. *De duplici baptiſmo, & de relinquenda propria voluntate.* 391
XII. *De primordiis, mediis, & noviſſimis, in illud Eccleſiaſtici*, Memorare noviſſima tua, *&c.* 392
XIII. *De triplici miſericordia & quatuor miſerationibus.* 394
XIV. *De ſeptem donis Spiritus-Sancti contra ſeptem vitia.* 395
XV. *De quærenda ſapientia.* 397
XVI. *De triplici genere bonorum, & vigilantia ſuper cogitationibus.* 398
XVII. *De triplici cuſtodia, manus, linguæ, & cordis.* 401
XVIII. *De gaudio ſpirituali ſeu de verbis Apoſtoli*, Non eſt regnum Dei eſca & potus, *&c.* 404
XIX. *Item de eodem.* 406
XX. *De verbis Domini*, Omnis qui ſe exaltat, *&c.* 408
XXI. *De verbis ſapientiæ*, Juſtum deduxit Dominus, *&c.* 410
XXII. *De quadruplici debito.* 411
XXIII. *De diſcretione ſpirituum.* 414
XXIV. *De multiplici utilitate verbi Dei.* 416
XXV. *De verbis Apoſtoli*, Volo primùm fieri obſecrationes, *&c.* 418

INDEX SERMONUM S. BERNARDI.

XXVI. *De voluntate noſtra divinæ voluntati ſubjicienda.* 421
XXVII. *Contra peſſimum vitium ingratitudinis.* 423
XXVIII. *De eo quod legitur in Job,* In ſex tribulationibus liberabit te, *&c.* 426
XXIX. *De triplici dilectione Dei.* 429
XXX. *De ligno, fœno, & ſtipula.* 431
XXXI. *De ſollicita cura cogitationum.* ibid.
XXXII. *De triplici judicio, proprio, humano, & divino.* 432
XXXIII. *De verbis pſalmi,* Quis aſcendet in montem Domini, *&c.* 434
XXXIV. *De verbis Origenis.* 437
XXXV. *De tribus ordinibus Eccleſiæ, ad Patres in Capitulo habitus.* 439
XXXVI. *De altitudine & baſſitudine cordis.* 442
XXXVII. *I. In labore meſſis de verbis Pſalmi,* Hæc eſt generatio quærentium Dominum, *&c.* 443
XXXVIII. *II. In labore meſſis in illud Apoſtoli,* Diligentibus Deum, *&c.* 446
XXXIX. *III. In labore meſſis, de duabus menſis ſeu de ſuperiori & inferiori irriguo.* 448
XL. *De ſeptem gradibus Confeſſionis.* 449
XLI. *De virtute obedientiæ, & ſeptem ejus gradibus.* 453
XLII. *De quinque negotiationibus, & quinque regionibus.* 459
XLIII. *De magnanimitate, longanimitate, unanimitate.* 462
XLIV. *De his in quibus myſteria Chriſti necdum videntur impleta.* 463
XLV. *De varia Trinitate, Dei ſcilicet & hominis.* 464
XLVI. *De virginitatis & humilitatis connexione.* 465
XLVII. *De quadruplici ſuperbia.* 466
XLVIII. *De paupertate voluntaria.* 467
XLIX. *De triplici verbo.* ibid.
L. *De affectionibus rectè ordinandis.* ibid.
LI. *De Maria Purificat. & Chriſti Circumciſione.* 469
LII. *De domo divinæ ſapientiæ, id eſt Virgine Maria.* ibid.
LIII. *De nominibus Salvatoris.* 470
LIV. *De apparitione Chriſti.* 471
LV. *De ſex hydriis ſpiritualibus.* ibid.
LVI. *De hydriis myſticis implendis triplici timore.* 473
LVII. *De ſeptem ſignaculis per Chriſtum ſolutis.* 474
LVIII. *De tribus mulieribus mortuum ungentibus, id eſt mente, manu, lingua ſalutem proximi curantibus.* ibid.
LIX. *De tribus panibus hominis ſpiritualis.* 375
LX. *De Chriſti, itemque noſtro deſcenſu & aſcenſu.* ibid.
LXI. *De quatuor montibus aſcendendis.* 377
LXII. *De varia & vera ſequela Chriſti.* ibid.
LXIII. *De tribus mediis recuperandæ beatitudinis à Chriſto præſcriptis, in illud,* Qui vult venire poſt me, *&c.* 478
LXIV. *De pretioſa vita & morte ſanctorum.* ibid.
LXV. *De connexione triplicis parabolæ apud Matthæum,* Simile eſt regnum cœlorum theſauro, *&c.* 479
LXVI. *De octo beatitudinibus oppoſitis totidem peccatis.* ibid.
LXVII. *De duplicibus legis præceptis, moralibus & figuralibus.* 480
LXVIII. Idem cum xxxii. de diverſis. 481
LXIX. *De triplici renovatione triplicis vetuſtatis.* ibid.
LXX. *De vigilantia & ſollicitudine curandæ ſalutis.* ibid.
LXXI. *Ex parvis uti & ſequentes.* 482
LXXII. ibid.
LXXIII. 484
LXXIV. ibid.
LXXV. 485
LXXVI. ibid.
LXXVII. 486
LXXVIII. ibid.
LXXIX. 487
LXXX. ibid.
LXXXI. ibid.
LXXXII. 488
LXXXIII. ibid.
LXXXIV. 489
LXXXV. ibid.
LXXXVI. 490
LXXXVII. *De oſculo ſponſi ſeu gratia contemplationis.* ibid.
LXXXVIII. *De recto uſu donorum Dei.* 492
LXXXIX. *De oſculo à ſponſa deſiderato, id eſt Spiritu-Sancto.* 493
XC. *De triplici unguento, compunctionis, devotionis, pietatis.* ibid.
XCI. *De tribus emiſſionibus.* 495
XCII. *De triplici introductione, in hortum, in cellarium, & in cubiculum.* 498
XCIII. *In illud,* Dentes tui ſicut grex tonſarum. 499
XCIV. *De proceſſu vitæ Chriſtianæ ſeu ſpiritualis juxta tropologiam Eliæ, Jeſabel fugientis.* 500
XCV. *De doctrina amaritudine per prædicatores temperanda.* 501
XCVI. *De quatuor fontibus Salvatoris, & aquis inde hauriendis.* 502
XCVII. *De ſuavitate verbi ac jugi Chriſti, foris quidem duri, ſed intus dulciſſimi.* 505
XCVIII. *De filiis pacis, in quibus habitat Deus.* 506
XCIX. *De quatuor generibus hominum cœlum obtinentium.* ibid.
C. *De diſcrimine inter plebem & præſulem.* 507
CI. *De quatuor modis diligendi.* ibid.
CII. *De modo redeundi ad Deum.* 508
CIII. *De quatuor gradibus, quibus electorum profectus diſtinguitur.* ibid.
CIV. *De quatuor impedimentis Confeſſionis.* 510
CV. *De requiſitis ad juſtificationem & ſalutem.* ibid.
CVI. *De tribus ad agendam pœnitentiam neceſſariis.* 511
CVII. *De affectionibus orantium.* 512
CVIII. *De ſpirituali minutione ſanguinis.* 513
CIX. *De inani ſplendore virtutum cavendo.* ibid.
CX. *De allocutione hominis ad ſeipſum vel animam ſuam.* ibid.
CXI. *De fide, vita & moribus conteſtanda, ſeu de ſex teſtimoniis Deo perhibendis.* 514
CXII. Et ſeqq. ſexdecim ſermones ex editione Pamelii. 516. & ſeqq.
S. Bernardi Sententiæ. 522
Aliæ Sententiæ. 525
Parabolæ S. Bernardo adſcriptæ.
I. *De pugna ſpirituali.* 529
II. *De pugna ſpirituali.* 232
III. *De pugna ſpirituali.* 534
IV. *De Chriſto & Eccleſia.* 536
V. *De fide, ſpe, & charitate.* 538
Confeſſionis privatæ formula. 540
Officium *de S. Victore Confeſſore.* 541

INDEX CONTENTORUM IN TOMO QUARTO.

Tomus IV. *Continet Sermones in Cantica, numero* lxxxvi. *quorum Index ſuo loco præmittitur.* 552

S. BERNARDI

SANCTI BERNARDI ABBATIS CLARÆ-VALLENSIS

SERMONES DE TEMPORE.

IN ADVENTU DOMINI

SERMO PRIMUS,

De Adventu Domini, & ſex circumſtantiis ejus.

1 HODIE, Fratres, celebramus Adventus initium; cujus utique, ſicut & cæterarum ſolemnitatum nomen quidem celebre ſatis, & notum mundo; ſed ratio uominis fortè non ita. Inſelices euim filii Adam, omiſſis veris & ſalutaribus ſtudiis, caduca potiùs & tranſituria quærunt. Quibus aſſimilabimus homines generationis hujus, aut quibus comparabimus illos, quos videmus à terrenis & corporalibus conſolationibus avelli ſepararique non poſſe? Profectò ſimiles ſunt his, qui ſubmerſi periclitantur in aquis. Nimirum videas eos tenentes tenere, nec ulla ratione deſerere quod primum occurrerit manibus, quicquid ſit illud, licèt tale ſit aliquid, quod omninò prodeſſe non poſſit, ut ſunt radices herbarum, cæteraque ſimilia. Nam & ſi qui ad eos fortè veniant ut ſubveniant, nonnumquam ſolent apprehenſos invulvere ſecum: adeò ut jam nec ſibi, nec illis auxilium ferre prævaleant. Sic pereunt in hoc mari magno & ſpatioſo, ſic pereunt miſeri; dum peritura ſectantes, amittunt ſolida, quibus apprehenſis emergere & ſalvare poſſent animas ſuas. Neque enim de vanitate, ſed de veritate, dicitur: *Cognoſcetis eam, & liberabit vos.* Vos igitur, Fratres, quibus tamquam parvulis revelat Deus, quæ abſcondita ſuut à ſapientibus & prudentibus; circa ea quæ verè ſalutaria ſunt, ſedula cogitatione verſamini, & diligenter penſate rationem Adveutus hujus, quærentes uimirum quis ſit qui veniat, undè, quo, ad quid, quando, & qua. Laudabilis ſine dubio curioſitas iſta eſt & ſalubris: neque enim tam devotè Eccleſia univerſa præſentem celebraret Adventum, niſi lateret in eo magnum aliquod ſacramentum.

Terrenis adhærentes ſimiles perituris.

Joan. 8. 32. Chriſti adventus circumſtantiæ.

2 Primo igitur loco cum Apoſtolo ſtupente & admirante intueamini & vos, quantus ſit iſte qui ingreditur. Ipſe enim eſt ſecundùm Gabrielis teſtimonium, Altiſſimi Filius, ac proindè coaltiſſimus ipſe. Neque enim fas eſt Dei Filium degenerem ſuſpicari: ſed æqualis fateri neceſſe eſt altitudinis, & ejuſdem penitus dignitatis. Nam & filios Principum Principes, & filios Regum Reges eſſe quis neſciat? Verumtamen quid ſibi vult quod è tribus perſonis, quas in ſumma Trinitate credimus, confitemur & adoramus, non Pater, non Spiritus-ſanctus advenit, ſed Filius? Minimè quidem ego id factum eſſe arbitror ſine cauſa. Sed quis cognovit ſenſum Domini? aut quis conſiliarius ejus fuit? Neque enim ſine altiſſimo Trinitatis conſilio factum eſt, ut Filius adveniret: & ſi conſideramus exilii noſtri cauſam, fortaſſis advertere poſſumus vel ex parte, quàm con-

1. Quis ſeu quis venerit. Luc. 1. 32.

2. Quare Filius venit in mundum, non Pater, aut Spiritus-ſanctus. Rom. 11. 34.

A gruum fuerit à Filio nos maximè liberari. Lucifer enim ille, qui manè oriebatue, pro eo quod Altiſſimi ſimilitudinem uſurpare tentavit, & rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, (quod utique Filii eſt) præcipitatus illicò corruit, quoniam zelavit pro Filio Pater, & opere dixiſſe videtur: *Mihi vindictam, & ego retribuam.* Continuò videbam ſatanam tamquam fulgur cadentem de cœlo. Quid tu igitur ſuperbis, terra & einis? Si ſuperbientibus Angelis Deus non pepercit: quanto magis tibi, putredo & vermis? Nihil ille fecit, nihil operatus eſt: tantùm cogitavit ſuperbiam; & in momento, in ictu oculi, irreparabiliter præcipitatus eſt: quia juxtà Evange-
B liſtam, *In veritate non ſtetit.*

Rom. 12. 19. Luc. 10. 18.

Superbia deteſtabilis.

Joan. 8. 44.

3 Fugite ſuperbiam, Fratres mei, quæſo, multum fugite. Initium omnis peccati ſuperbia: quæ tam velociter ipſum quoque ſideribus cunctis clarius micantem æterna caligine ubtenebravit Luciferum: quæ uon modò Angelum, ſed Angelorum primum in diabolum commutavit. Undè & protinus invidens homini, quam conceperat in ſemetipſo, in eo peperit iniquitatem; ſuadens ut lignum vetitum guſtans fieret ſicut Deus, ſciens bonum & malum. Quid enim polliceris, quid promittis, miſer: cùm Filius Altiſſimi ſcientiæ clavem habeat, immò & ipſe ſit *clavis David, qui claudit, & nemo aperit?* In eo ſuut
C omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi: tune eos, ut homini præſtes, iniquè furaberis? Videtis quia juxta Domini ſententiam *mendax* iſte eſt, *& pater ejus.* Nam & mendax fuit, dicens, *Similis ero Altiſſimo:* & mendacii pater, cùm in huminem quoque venenatum ſuæ falſitatis ſeminarium effudit, dicens: *Eritis ſicut dii.* Tu quoque, ò humo, ſi vides furem, curris cum eo. Audiſtis, Fratres, quid hac nocte lectum eſt in Iſaia, dicente Domino: *Principes tui infideles*, vel, ut alia translatio habet, *inobedientes, ſocii furum.*

Superbia principem Angelorum commutavit in diabolum.

Ob affectatam Dei ſimilitudinem.

Apoc. 3. 7. Coloſſ. 2. 3. Joan. 8. 44. Iſ. 14. 14. Gen. 3. 5. Iſ. 1. 23.

4 Revera enim principes noſtri Adam & Eva, principia noſtræ prupaginis, inobedientes & ſocii fu-
D rum; qui quod Filii Dei eſt, ſerpentis, immò diaboli pes ſerpentem conſilio ſurripere tentat. Nec diſſimulat injuriam Filii Pater, (Pater enim diligit Filium,) ſed continuò & in ipſum hominem vindictam retribuit, & aggravat ſuper nos manum ſuam. Omnes enim in Adam peccavimus, & in eo ſententiam damnationis accepimus umnes. Quid agat Filius, videns pro ſe zelare Patrem, & nulli penitus parcere creaturæ? Ecce, inquit, occaſione mei creaturas ſuas Pater amirtit. Altitudinem meam primus Angelus affectavit, & populum qui ſibi crederet, habuit: ſed continuò Patris zelus gravitee vindicavit in illum, percutiens eum pariter cum omnibus ſuis plaga incu-
E rabili, caſtigatione crudeli. Scientiam quoque, quæ nihilominus mea eſt, ſurripere voluit homo: & ne illi quidem miſertus eſt, nec pepercit uculus ejus. *Numquid de bobus cura eſt Deo?* Duas tantùm fecerat nobiles creaturas rationis participes, capaces beatitudinis, Angelum videlicet, atque hominem: ſed ecce propter me Angelos perdidit multos, homines univerſos. Ergu ut ſciant quia & ego diligo Patrem; per

Primus item homo ob id punitus.

Joan. 5. 20.

Filius Dei ea de cauſa incarnatus.

V. Serm. 67. in Cant. n. 4.

1. Cor. 9. 9.

TOM. III. Jona 1. 12.

me recipiat, quos quodammodo propter me amiſiſſe videtur. *Si propter me tempeſtas hæc orta eſt*, ait Jonas, *tollite me, & mittite in mare*. Omnes invident mihi. Ecce venio, & talem eis exhibeo memetipſum, ut quiſquis invidere voluerit, quiſquis geſtierit imitari, fiat ei æmulatio iſta in bonum. Novi tamen in affectum malitiæ & nequitiæ tranſiſſe Angelos deſertores, nec ex ignorantia aliqua ſeu infirmitate peccaſſe; ideoque perire neceſſe eſt pœnitere nolentes. Patris enim amor, & honor Regis judicium diligit.

Homo reſtituit non Angelus, cur.

5 Propter hoc enim & ipſe creavit homines ab initio, qui ſupplerent locum illum, & ruinas Jeruſalem reſtaurarent. Sciebat enim nullam Angelis patere redeundi viam. Nempè *novit ſuperbiam Moab, quòd ſuperbus eſt valdè*: & ſuperbia ejus pœnitentiæ remedium non admittit, ac per hoc nec veniæ. (Iſ. 16. 6.) At verò hominis vice nullam poſteà condidit creaturam, innuens ex hoc ipſo redimendum adhuc hominem: quippè quem ſupplantavit aliena malitia; ideoque prodeſſe ei poteſt charitas aliena. Ita, Domine obſecro, complaceat tibi, ut eruas me, quoniam ego infirmus ſum: quoniam de terra mea furtim ſublatus ſum, & hìc innocens in lacum miſſus ſum. (Gen. 40. 15.) Non penitus quidem innocens: ſed quantum ad eum qui me ſeduxit, innocens aliquatenus. Mendacium mihi perſuaſum eſt, Domine: veniat Veritas, ut poſſit falſitas deprehendi, & cognoſcam veritatem, & veritas liberabit me: ſi tamen deprehenſæ falſitati penitus renuntiavero, & cognitæ adhæſero veritati. Alioquin non humana erit tentatio, nec humanum peccatum, ſed obſtinatio diabolica. Nam perſeverare in malo diabolicum eſt: & digni ſunt perire cum illo, quicumque in ſimilitudinem ejus permanent in peccato.

Perſeverare in malo diabolicum.

5. Undè & quo venerit Filius Dei.

6 Ecce, Fratres, audiſtis quis ſit qui veniat: conſiderate jam undè veniat, & quo. Venit utique de corde Dei Patris in uterum virginis Matris; venit à ſummo cœlo in inferiores partes terræ. Quid ergo? Nonne & nobis in terra eſt converſandum? Eſt, ſi tamen in ea perſtitit ille. Ubi enim bene erit ſine illo, aut ubi malè eſſe poterit cum illo? *Quid mihi eſt in cœlo, & à te quid volui ſuper terram? Deus cordis mei, & pars mea, Deus in æternum.* (Pſ. 72. 25. 26.) *Nam & ſi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala*, ſi tamen *tu mecum es*. (Pſal. 22. 4.) Nunc autem, ut video, & ad terras, & ad ipſum quoque deſcendit infernum: non tamquam vinctus, ſed tamquam inter mortuos liber: ſicut lux quæ in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Undè nec relinquitur anima in inferno, nec ſanctum corpus in terra videt corruptionem. Chriſtus enim qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit ut adimpleret omnia, de quo ſcriptum eſt: *Qui pertranſiit benefaciendo, & ſanando omnes oppreſſos à diabolo*, & alibi: *Exultavit ut gigas ad currendam viam: à ſummo cœlo egreſſio ejus, & occurſus ejus uſque ad ſummum ejus.* (Act. 10. 38. Pſal. 18. 7.) Meritò proindè clamat Apoſtolus, dicens: *Quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens.* (Col. 3. 1.) Incaſſum laboraret erigere corda noſtra, niſi collocatum in cœlis ſalutis noſtræ doceret auctorem. Sed videamus jam quæ ſequuntur. Nam etſi materia quidem copioſa invenitur & uberrima valdè, ſed anguſtiæ temporis tantam ſermonis longitudinem non admittunt. Conſiderantibus ergo quis veniat, magna omninò & ineffabilis majeſtas innotuit. Suſpicientibus undè veniat, grandis planè patuit via, ſecundùm ejus teſtimonium qui prophetico præventus ſpiritu, *Ecce*, inquit, *nomen Domini venit de longinquo*. (Iſ. 30. 27.) Porrò quo veniat intuentibus, apparuit inæſtimabilis dignatio & penitus inexcogitabilis, quòd in carceris hujus horrorem tanta deſcendere dignata eſt celſitudo.

6. Ad quid venerit Filius Dei.

7 Jam quis dubitet magnum aliquid in cauſa fuiſſe, ut majeſtas tanta, de tam longinquo, in locum tam indignum deſcendere dignaretur? Planè magnum aliquid, quia miſericordia magna, quia miſeratio multa, quia charitas copioſa. Ad quid enim veniſſe credendus eſt? Hoc namque eſt quod juxta propoſitum ordinem oporteat jam perſcrutari. Nec ſanè laborandum eſt in hac parte, cùm manifeſtè adventus ejus cauſam & verba ipſius & opera clament. Ad quærendam quippè ovem centeſimam, quæ erraverat, de montibus properavit; & ut confiteantur manifeſtius Domino miſericordiæ ejus, & mirabilia ejus filiis hominum, propter nos venit. Mira quærentis Dei dignatio, magna dignitas hominis ſic quæſiti! In qua ſi gloriari voluerit, non erit inſipiens: non quòd aliquid eſſe videatur tamquam à ſe ipſo, ſed quòd tanti eum fecerit ipſe qui fecit. Omnes enim divitiæ, omnis gloria mundi, & quicquid in eo concupiſcitur, minus eſt ad hanc gloriam: immò nec eſt aliquid in comparatione ejus. Domine, quid eſt homo quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum?

Cauſa divinæ incarnationis.

Hominis & Dei quæſiti dignitas.

Cur non potiùs homo ad Deum, quàm Deus ad hominem venerit.

8 Attamen velim noſſe, quid ſibi voluerit, quòd ad nos venit ille, aut quare non magis ivimus nos ad illum. Noſtra enim erat neceſſitas: ſed nec eſt conſuetudo divitum, ut ad pauperes veniant, nec ſi præſtare voluerint. Ita eſt, Fratres, nos magis ad eum venire dignum fuit; ſed duplex erat impedimentum. Nam & caligabant oculi noſtri: ille verò lucem habitat inacceſſibilem; (1. Tim. 6. 16.) & jacentes paralytici in grabato divinam illam non poteramus attingere celſitudinem. Propterea benigniſſimus Salvator & medicus animarum deſcendit ab altitudine ſua, & claritatem ſuam infirmis oculis temperavit. Induit ſe laterna quadam, illo utique glorioſo & ab omni labe puriſſimo corpore quod ſuſcepit. Hæc eſt enim illa leviſſima planè & præfulgida nubes, ſuprà quam aſcenſurum eum Propheta prædixerat, ut deſcenderet in Ægyptum. (Iſ. 19. 1.)

Tempus adventus Dominici expenditur.

9 Tempus eſt jam ipſum quoque conſiderare tempus, quo Salvator advenit. Venit enim (quod & vos credimus non latere) non in initio nec in medio temporis, ſed in fine. Nec incongruè factum eſt, ſed verè ſapienter diſpoſuit Sapientia, ut cùm magis eſſet neceſſarium, tunc primò ferret auxilium, pronos ad ingratitudinem Adæ filios non ignorans. Verè enim adveſperaſcebat & inclinata erat jam dies, receſſerat paulò minùs ſol juſtitiæ: ita ut exiguus nimis ſplendor ejus aut calor eſſet in terris. Nam & lux divinæ notitiæ parva admodum erat, & abundante iniquitate fervor refrigueerat charitatis. Jam non apparebat Angelus, non loquebatur Propheta: ceſſabant velut deſperatione victi, præ nimia utique duritia hominum & obſtinatione: at ego, ait Filius, *tunc dixi, Ecce venio*. (Pſ. 39. 8.) Sic, ſic dum medium ſilentium tenerent omnia, & nox in ſuo curſu iter perageret, omnipotens Sermo tuus, Domine, à regalibus ſedibus venit. (Sap. 18. 14.) Quod & Apoſtolus innuens ajebat: *Quando venit plenitudo temporis, miſit Deus Filium ſuum.* (Galat. 4. 4.) Nimirum plenitudo & abundantia temporalium oblivionem & inopiam fecerat æternorum. Opportunè ergo tunc advenit æternitas, quando magis temporalitas prævalebat. Nam ut cætera ſileam, ipſa quoque pax temporalis illo in tempore tanta fuit, ut ad hominis unius edictum deſcriberetur univerſus orbis. (Luc. 2. 1.)

Via, per quam venit Filius Dei, inveſtigatur.

10 Habetis jam & perſonam venientis, & locum utrumque, id eſt, à quo, & ad quem venit: cauſam quoque & tempus non ignoratis. Unum reſtat, via ſcilicet per quam venit, & hæc quoque diligenter requirenda: ut poſſimus, ſicut dignum eſt, ei occurrere. Verumtamen ſicut ad operandam ſalutem in medio terræ venit ſemel in carne viſibilis, ita quotidie ad ſalvandas animas ſingulorum in ſpiritu venit & inviſibilis, ſicut ſcriptum eſt: *Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus*. (Thren. 4. 20.) Et ut nos noveris occultum eſſe ſpiritualem hunc adventum: *In umbra ejus*, inquit, *vivemus inter gentes*. (Ibidem.) Propterea dignum eſt, ut ſi non valet infirmus in occurſum tanti medici procedere longius, ſaltem conetur erigere caput, & aliquatenus aſſurgere venienti. Non te oportet, ò homo, maria transfretare, non penetrare nubes, non tranſalpinare neceſſe eſt. Non grandis, inquam, tibi oſten-

Adventus Dei ad nos ſpiritualis.

Digitized by Google

ditur via : uſque ad temetipſum occurre Deo tuo. Propè eſt enim verbum in ore tuo, & in corde tuo. Uſque ad cordis compunctionem & oris confeſſionem occurre, ut ſaltem exeas de ſterquilinio miſeræ conſcientiæ : quoniam indignum eſt illuc auctorem puritatis intrare. Et hæc quidem de eo adventu dicta ſunt, quo ſingulorum mentes inviſibili dignatur illuſtrare præſentia.

Rom. 10. 8.

11 Libet autem manifeſti adventus viam conſiderare : quoniam viæ ejus, viæ pulchræ; & omnes ſemitæ ejus pacificæ. *Ecce*, inquit ſponſa, *venit iſte ſaliens in montibus, tranſſiliens colles.* Venientem vides, ò pulchra, ſed cubantem videre antè non poteras. Dixiſti enim : *Indica mihi quem diligit anima mea, ubi paſcas, ubi cubes.* Cubans paſcit Angelos in illas perpetuas æternitates, quos ſatiat viſione æternitatis & immutabilitatis ſuæ. Sed ne ignores te, ò pulchra : quoniam mirabilis facta eſt viſio illa ex te; confortata eſt, & non poteris ad eam. Verumtamen ecce egreſſus eſt de loco ſancto ſuo : & qui cubans paſcit Angelos, ipſe cœpit, ſicque ſanabit nos : & videbitur veniens & paſtus, qui cubans & paſcens antè videri non poterat. Ecce venit hic ſaliens in montibus, tranſſiliens colles. Montes & colles, Patriarchas & Prophetas accipe ; & quemadmodum venerit ſaliens & tranſſiliens, in libro generationis lege : *Abraham genuit Iſaac, Iſaac genuit Jacob, &c.* Ex his montibus prodiit, ut invenies, radix Jeſſe, undè juxta Prophetam, egreſſa eſt virga, & exindè flos aſcendit, ſuper quem requievit Spiritus ſeptiformis. Quod manifeſtius alio in loco aperiens idem Propheta : *Ecce*, inquit, *virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel, quod interpretatur, Nobiſcum Deus.* Quem enim prius florem, ipſum deindè Emmanuelem; & quam dixerat virgam, manifeſtius exprimens, virginem nominavit. Sed neceſſe eſt altiſſimi hujus ſacramenti conſiderationem diei alteri reſervare : digna eſt enim proprio ſermone materia, præſertim quod in longum jam hodiernus ſermo proceſſerit.

Prov. 3. 17. — Cant. 2. 8. — Ibidem. — Via adventus Domini in carnem. — Matth. 1. 2. — Iſa. 11. 2. — Iſa. 7. 14.

IN ADVENTU DOMINI

Sermo Secundus,

De verbis Iſaiæ ad Achaz, *Pete tibi ſignum à Domino Deo tuo in profundum inferni, ſive in excelſum ſupra, &c.*

1 AUdivimus ſuadentem regi Achaz Iſaiam, petere ſignum à Domino, ſive in profundum inferni, ſive in excelſum ſuprà. Audivimus reſponſionem ejus, formam quidem habentem pietatis, ſed non virtutem. Propter hoc denique ab eo qui intuetur cor, & cui confitetur hominis cogitatio, meruit reprobari. *Non petam*, inquit, *& non tentabo Dominum.* Elatus erat Achaz faſtigio ſolii regalis, aſtutus humanæ ſapientiæ verbis. Audierat igitur Iſaias à Domino : Vade, dic vulpi illi, petat ſibi ſignum à Domino in profundum. Habet enim vulpes foveam, ſed in infernum quoque ſi deſcenderit, adeſt qui comprehendat ſapientes in aſtutia ſua. Item : Vade, ait Dominus, dic volucri iſti, petat ſibi ſignum in excelſum ſuprà. Habet enim volucris nidum : ſed & ſi in cœlum aſcenderit, illic eſt, qui ſuperbis reſiſtens, propria calcat virtute ſuperborum & ſublimium colla. Verumtamen diſſimulat ille poteſtatis excelſæ, ſeu incomprehenſibilis profunditatis ſapientiæ quærere ſignum : & propterea ſignum bonitatis & charitatis domui David ipſe Dominus promittit, ut quos nec poteſtas, nec ſapientia terruit, alliciat ſaltem exhibitio charitatis. Poteſt tamen in eo quod ait, *In profundum inferni*, etiam charitas ipſa, qua majorem nemo habuit, ut in infernum quoque pro amicis moriendo deſcenderet, non immerito deſignari : ut præcipiatur Achaz vel in excelſum regnantis expaveſcere majeſtatem, vel deſcendentis ad inferos amplecti charitatem.

Iſa. 7. 12. — Charitate ſua Deus allicit.

Moleſtus eſt ergo non ſolùm hominibus, ſed etiam Deo, quiſquis nec majeſtatem cogitat in timore, nec charitatem cum amore meditatur. *Propter hoc*, inquit, *dabit Dominus ipſe vobis ſignum*, in quo manifeſtè & majeſtas, & charitas innoteſcat. *Ecce virgo concipiet & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel, quod interpretatur, Nobiſcum Deus.* Noli fugere Adam, quia nobiſcum Deus. Ne timeas, ò homo, nec auditu Dei nomine terrearis, quia nobiſcum Deus. Nobiſcum carnis ſimilitudine, nobiſcum unitate *. Propter nos venit, tamquam unus ex nobis, ſimilis nobis, paſſibilis.

*Tom. III. — Iſa. 7. 14. — Ibidem. — * al. utilitate.*

2 Denique, *Butyrum*, inquit, *& mel comedet*. Ac ſi dicat : Parvulus erit, & veſcetur infantilibus alimentis. *Ut ſciat*, inquit, *reprobare malum, & eligere bonum.* Etiam hìc bonum, & malum audis, ſicut in arbore vetita, ſicut in ligno tranſgreſſionis. Sed multò melius à primo Adam ſecundus iſte partitur. Eligens enim bonum, malum reprobat, non ſicut ille, qui dilexit maledictionem, & venit ei; noluit benedictionem, & elongata eſt ab eo. Nam & in eo quod præmiſit, *Butyrum & mel comedet*, advertere poteris parvuli hujus electionem. Tantùm adſit ejus gratia, ut quod præſtat, utcumque ſentire dignè, & accommodatè ad intelligentiam proferre concedat. Duo ſunt in lacte ovis, butyrum, & caſeus. Butyrum pingue & humidum, caſeus è contra aridus & durus. Bene ergo parvulus noſter eligere novit; qui butyrum comedens, caſeum utique non comedit. Quæ eſt enim ovis centeſima, quæ erravit, & in Pſalmo loquitur : *Erravi ſicut ovis quæ periit?* Utique genus humanum : quod benigniſſimus paſtor quærit, aliis ſanè nonaginta novem ovibus in montibus derelictis. In hac igitur ove duo reperies, naturam dulcem, naturam bonam, & bonam valdè, tamquam butyrum : & peccati corruptionem, ut caſeum. Vide ergo quàm optimè puer noſter elegit, qui naturam noſtram ſine ulla peccati corruptione ſuſcepit. Nam de peccatoribus legis : *Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum*, in quibus utique lactis puritatem corruperat fermentum malitiæ, coagulum iniquitatis.

Ibidem. — Pſ. 108. 18. — Matth. 18. 12. Pſ. 118. 176. — Pſal. 118. 70.

3 Sic & apis habet mellis dulcedinem, habet etiam aculei punctionem. Apis verò eſt, quæ paſcitur inter lilia, quæ florigeram inhabitat patriam Angelorum. Undè & ad civitatem Nazareth, quod interpretatur flos, advolavit, & ad ſuave olentem perpetuæ virginitatis florem advenit : illi inſedit, illi adhæſit. Hujus apis mel & aculeum non ignorat, qui miſericordiam et & judicium cum Propheta decantat. Attamen ad nos veniens ſolum mel attulit, & non aculeum, id eſt miſericordiam & non judicium; ita ut ſuadentibus quandoque Diſcipulis, ut civitatem, quæ ſuſcipere eum noluit, præciperet igne conſumi, reſponderit, Filium hominis non veniſſe ut judicaret, ſed ut ſalvaret mundum. Non habebat aculeum apis noſtra : quodammodo depoſuerat illum quando tanta indigna patiens, miſericordiam exhibebat, & non judicium. Sed nolite ſperare in iniquitate, nolite peccare in ſpe. Habet enim apis noſtra quandoque aſſumere aculeum ſuum; & acriter nimis infigere illum in medullas hominum peccatorum : quoniam Pater non judicat quemquam, ſed Filio dedit omne judicium. Nunc autem parvulus noſter butyrum & mel comedit, quando bonum naturæ humanæ, divinæ miſericordiæ ſic univit in ſemetipſo, ut eſſet homo verus, & peccatum non habens : Deus miſericors, & judicium non exhibens.

Chriſtus ovi & api comparatur. — Pſal. 100. 1. Ad miſericordiam potiùs quàm ad judicium nunc promtior. — Luc. 9. 54. 56. — Joan. 5. 22. — Non abutendum Dei miſericordia.

4 Ex his manifeſtum jam arbitror, quænam ſit virga de radice Jeſſe procedens, quis verò flos ſuper quem requieſcit Spiritus-ſanctus. Quoniam Virgo Dei genitrix virga eſt, flos Filius ejus. Flos utique Filius Virginis, flos candidus & rubicundus, electus ex millibus; flos in quem proſpicere deſiderant Angeli, flos ad cujus odorem reviviſcunt mortui; & ſicut ipſe teſtatur, flos campi eſt, & non horti. Campus enim ſine omni humano floret adminiculo, non ſeminatus ab aliquo, non defoſſus ſarculo, non im-

Cant. 5. 10. Maria virga ex qua Jeſus flos prodiit. — Cant. 2. 1.

TOM. III. Christus cur flos campi non horti.

A

pinguatus ſimo. Sic omninò, ſic virginis alvus floruit, ſic inviolata, integra, & caſta Mariæ viſcera, tamquam paſcua æterni viroris florem protulere; cujus pulchritudo non videat corruptionem, cujus gloria in perpetuum non marceſcat. O Virgo, virga ſublimis, in quam ſublime verticem ſanctum erigis! uſque ad ſedentem in throno, uſque ad Dominum majeſtatis. Neque enim id mirum, quoniam in altum mittis radices humilitatis. O verè cœleſtis planta, pretioſior cunctis, ſanctior univerſis! O verè lignum vitæ, quod ſolum fuit dignum portare fructum ſalutis! Deprehenſa eſt, maligne ſerpens, verſutia tua, nudata eſt planè falſitas tua. Duo impoſueras Creatori, mendacii & invidiæ infamaveras eum: ſed in utroque convictus es eſſe mentitus. Siquidem & ab initio moritur cui dixeras, *Nequaquam morieris*: & veritas Domini manet in æternum. Sed & nunc reſponde, ſi potes, quam ei arborem, cujus arboris fructum invidere potuit, qui ne hanc quidem virgam electam, & fructum ſublimem negavit? *Etenim qui proprio Filio non pepercit, quomodo non omnia ſimul cum illo donavit?*

Diaboli verſutia deprehenſa.

B

Gen. 3. 4.

Pſ. 116. 2.

Rom. 8. 32.

5 Sed jam advertiſtis, ni fallor, quoniam Virgo regia ipſa eſt via, per quam Salvator advenit, procedens ex ipſius utero, tamquam ſponſus de thalamo ſuo. Tenentes ergo viam, quam priore, ſi meminiſtis, cœpimus inveſtigare ſermone; ſtudeamus & nos, dilectiſſimi, ad ipſum, per eam aſcendere, qui per ipſam ad nos deſcendit: per eam venire in gratiam ipſius, qui per eam in noſtram miſeriam venit. Per te acceſſum habeamus ad Filium, ò benedicta inventrix gratiæ, genitrix vitæ, mater ſalutis: ut per te nos ſuſcipiat, qui per te datus eſt nobis. Excuſet apud ipſum integritas tua culpam noſtræ corruptionis, & humilitas Deo grata noſtræ veniam impetret vanitati. Copioſa charitas tua noſtrorum cooperiat multitudinem peccatorum, & fœcunditas glorioſa fœcunditatem nobis conferat meritorum. Domina noſtra, mediatrix noſtra, advocata noſtra, tuo Filio nos reconcilia, tuo Filio nos commenda, tuo nos Filio repræſenta. Fac, ò benedicta, per gratiam quam inveniſti, per prærogativam quam meruiſti, per miſericordiam quam * peperiſti: ut qui te mediante fieri dignatus eſt particeps infirmitatis & miſeriæ noſtræ, te quoque intercedente participes faciat nos gloriæ & beatitudinis ſuæ, Jeſus-Chriſtus Filius tuus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula, amen.

C

Adſpiratio ad Mariam devotiſſima.

D

** al. genuiſti.*

IN ADVENTU DOMINI

SERMO TERTIUS,

De triplici Domini Adventu, & de ſeptem columnis, quas in nobis erigere debemus.

E

Adventus Domini omnes circumſtantiæ admirandæ.

1 IN Adventu Domini quem celebramus, ſi perſonam venientis intueor, non capio excellentiam majeſtatis. Si attendo ad quos venerit, dignationis magnitudinem expaveſco. Stupent certè Angeli de novo, videntes infra ſe, quem ſupra ſe ſemper adorant, manifeſtè jam aſcendentes & deſcendentes ad Filium hominis. Si conſidero propter quid venerit, amplector quoad poſſum inæſtimabilem latitudinem charitatis. Si modum cogito, exaltationem agnoſco humanæ conditionis. Venit ſiquidem univerſitatis Creator & Dominus, venit ad homines, venit propter homines, venit homo. Sed dicet aliquis: Quomodo veniſſe dicitur, qui ſemper ubique fuit? Erat quidem in mundo, & mundus per ipſum factus eſt, ſed mundus eum non cognovit. Non ergo venit qui aberat, ſed apparuit qui latebat. Undè & humanam, in qua agnoſceretur, induit formam: qui nimirum in divina lucem habitat inacceſſibilem. Nec ſanè inglorium majeſtati apparere in propria ſimilitudine ſua, quam fecerat ab initio; nec indignum Deo, à quibus in ſubſtantia ſua non poterat agnoſci, in

F

Cur celebretur ejus adventus.

Joan. 1. 10.

1. Tim. 6. 16.

A

imagine exhiberi: ut qui fecerat hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, ipſe hominibus innoteſceret factus homo.

2 Hujus ergo adventus tantæ majeſtatis, tantæ humilitatis, tantæ charitatis, tantæ etiam glorificationis noſtræ, ab univerſa Eccleſia ſemel in anno ſolemnis memoria celebratur. Sed utinam ita ſemel ageretur, ut ſemper! id quippè dignius. Quantæ enim inſaniæ eſt, ut poſt tanti Regis adventum, aliis quibuslibet negotiis homines velint, ſeu audeant occupari; & non magis, omiſſis omnibus, ſoli ejus cultui vacent, nec in ejus præſentia cujuſquam meminerint cæterorum? Sed non omnium eſt quod ait Propheta: *Memoriam abundantiæ ſuavitatis tuæ eructabunt*, ſiquidem nec omnes hæc memoria paſcit. Sanè nemo quod non guſtavit, ſed neque quod tantùm guſtavit, eructat. Ructus quippè non niſi de plenitudine & ſatietate procedit. Propterea quorum ſæcularis eſt mens & vita, memoriam hanc etſi celebrant, non tamen eructant: ſine devotione & affectione dies iſtos arida quadam conſuetudine obſervantes. Denique, quod damnabilius eſt, ipſa quoque inæſtimabilis hujus dignationis memoria datur in occaſionem carnis, ut videas eos tanta ſollicitudine diebus iſtis veſtium gloriam, ciborum parare delicias, ac ſi hæc & hujuſmodi quærat in Nativitate ſua Chriſtus, & ibi ſuſcipiatur dignius, ubi hæc accuratius exhibentur. Sed ipſum audi dicentem: *Superbo oculo & inſatiabili corde, cum hoc non edebam.* Quid tanta ambitione veſtes paras in Natale meum? Deteſtor ego ſuperbiam, non amplector. Quid tanta ſollicitudine ciborum copias reponis in tempus illud? Damno ego carnis delicias, non accepto. Planè inſatiabilis es corde, tanta parans, & ex tam longo, nam corpori utique & pauciora ſufficerent, & quæ poſſent opportunius inveniri. Celebrans ergo Adventum meum, labiis me honoras, ſed cor tuum longè eſt à me. Non me colis, ſed Deus tuus venter eſt, & gloria in confuſione tibi. Infelix omninò, qui voluptatem corporis, & ſæcularis colit gloriæ vanitatem. Beatus autem populus, cujus eſt Dominus Deus ejus.

Negligentia circa divinum cultum arguitur.

B

Pſ. 144. 7.

Feſta in vanitatem & delicias verti indignum.

C

Pſ. 100. 5.

D

Pſ. 143. 15.

3 Fratres, nolite æmulari in malignantibus, neque zelaveritis facientes iniquitatem. Intelligite magis in noviſſima eorum, & compatimini eis ex animo, & orate pro eis qui præoccupati ſunt in delicto. Hæc enim faciunt miſeri, quia ignorantiam Dei habent. Nam ſi cognoviſſent, numquam Dominum gloriæ tanta adverſum ſe inſania provocarent. Nos autem, dilectiſſimi, excuſationem de ignorantia non habemus. Planè noſti eum quiſquis hìc es: & ſi dixeris quia non novi eum, eris ſimilis ſæcularibus, mendax. Denique ſi eum non noſti, quis te huc adduxit, aut quomodo huc veniſti? Alioquin quando tibi perſuaderi poſſet, charorum affectibus, corporis voluptatibus, ſæculi vanitatibus ſponte abrenuntiare, & jactare cogitatum tuum in Domino, & omnem ſollicitudinem in eum projicere: de quo nihil bene, immò tam malè, conſcientia teſte, merueras? Quis tibi, inquam, perſuadere id poſſet, ſi neſcires, quia bonus Dominus ſperantibus in ſe, animæ quærenti ipſum; niſi cognoviſſes & tu, quia ſuavis eſt Dominus, & mitis, & multæ miſericordiæ, & verax? Hæc autem undè noſti, niſi quia non ſolùm ad te, ſed etiam in te venit?

Pſ. 36. 1.

Religioſi Deum ignorare non poſſunt.

E

F

Triplex Domini adventus.

4 Triplicem enim ejus adventum novimus; ad homines, in homines, contra homines. Ad omnes quidem indifferenter, non autem ita in omnes, aut contra omnes. Sed quia primus & tertius noti ſunt, utpote manifeſti; de ſecundo, qui ſpiritualis & occultus eſt, ipſum audi dicentem: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Beatus, apud quem manſionem facies, Domine Jeſu. Beatus, in quo Sapientia ædificat ſibi domum, excidens columnas ſeptem. Beata anima, quæ ſedes eſt Sapientiæ. Quænam eſt illa? Anima utique juſti.

Joan. 14. 23.

Chriſto ſedes quomodo paranda.

Pſal. 88. 15.

Tria tribus tribuenda.

Merito planè, quia juſtitia & judicium præparatio ſedis tuæ. Quis in vobis eſt, Fratres, qui deſiderat in anima ſua ſedem parare Chriſto? Ecce quænam illi ſerica, quæ tapetia, quod pulvinar oporteat præparari. *Juſtitia*, inquit, *& judicium præparatio ſedis tuæ*. Juſtitia virtus eſt, quod ſuum eſt unicuique tribuens. Tribue ergo tribus quæ ſua ſunt. Redde ſuperiori, redde inferiori, redde æquali cuique quod debes; & dignè celebras Adventum Chriſti, parans ei in juſtitia ſedem ſuam. Redde, inquam, reverentiam prælato, & obedientiam, quarum altera cordis, altera corporis eſt. Nec enim ſufficit exterius obtemperare majoribus noſtris, niſi ex intimo cordis affectu ſublimiter ſentiamus de eis. Quod etſi tam manifeſtè innotuerit indigna prælati alicujus vita, ut nihil omninò diſſimulationis, nihil excuſationis admittat: propter eum tamen à quo eſt omnis poteſtas, ipſum quem modò talem novimus, excelſum reputare debemus, non præſentibus perſonæ meritis, ſed ordinationi divinæ, & dignitati ipſius officii deferentes.

Superiori obedientia & reverentia.

Etiam indigno.

Æquali conſilium & auxilium.

5 Sic & fratribus noſtris, inter quos vivimus, ipſo jure fraternitatis & ſocietatis humanæ conſilii ſumus & auxilii debitores. Hæc enim volumus ut & ipſi nobis impendant: conſilium, quo erudiatur ignorantia noſtra; auxilium, quo juvetur infirmitas noſtra. Sed fortè erit inter vos qui tacitus reſpondeat, dicens: Quod ego conſilium dabo fratri, cui nec unum quidem dicere verbum fas eſt abſque licentia? Quod ei auxilium impendere eſt, cùm nec minimum aliquid agere liceat abſque obedientia? Ad quod ego: Non deerit certè quod facias, tantummodo charitas fraterna non deſit. Nullum ego conſilium melius arbitror, quàm ſi exemplo tuo fratrem docere ſtudeas, quæ oporteat, quæ non oporteat fieri; provocans eum ad meliora, & conſulens ei, non verbo neque lingua, ſed opere & veritate. An verò utilius aut efficacius auxilium aliquod eſt, quàm ut ores devotè pro eo, ut non diſſimules redarguere culpas ejus: ut non modò nullum ei offendiculum ponas, ſed & ſollicitus ſis, quantum prævales, tamquam angelus pacis de regno Dei ſcandala tollere, & occaſiones ſcandalorum penitus dimovere? Si talem te fratri auxiliarium & conſiliarium exhibes, reddis ei quod debes, nec habet undè cauſetur.

Inferiori cuſtodia & diſciplina.

6 Porrò ſi cui fortè prælatus es, huic ſine dubio teneris debitor ſollicitudinis amplioris. Exigit à te & ipſe cuſtodiam & diſciplinam. Cuſtodiam quidem, ut poſſit cavere peccatum: diſciplinam verò, ut quod minus cavit, minimè maneat impunitum. Quod etſi nemini fratrum præeſſe videris, habes tamen ſub te, cui cuſtodiam hanc & diſciplinam oporteat exhiberi. Dico autem corpus tuum, quod ſine dubio regendum accepit ſpiritus tuus. Debes ei cuſtodiam, ut non regnet in eo peccatum, nec membra tua arma fiant iniquitati. Debes, & diſciplinam, ut dignos faciat pœnitentiæ fructus, caſtigatum, & ſubditum ſervituti. Longè tamen graviori & perículoſiori debito tenentur adſtricti, qui pro multis animabus reddituri ſunt rationem. Quid ego infelix! quo me vertam, ſi tantum theſaurum, ſi pretioſum depoſitum iſtud, quod ſibi Chriſtus ſanguine proprio pretioſius judicavit, contigerit negligentius cuſtodire? Si ſtillantem in cruce Domini ſanguinem collegiſſem, eſſetque repoſitus penes me in vaſe vitreo, quod & portari ſæpius oporteret; quid animi habiturus eſſem in diſcrimine tanto? Et certè id ſervandum accepi, pro quo mercator non inſipiens, ipſa utique Sapientia, ſanguinem illum dedit. Sed & habeo theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, & quibus multo plura, quàm vitreis imminere pericula videantur. Accedit ſanè ad ſollicitudinis cumulum & pondus timoris, quod cùm & meam, & proximi conſcientiam ſervare neceſſe ſit, neutra mihi ſatis eſt nota. Utraque abyſſus eſt imperſcrutabilis, utraque mihi nox eſt: nihilominus exigitur à me utriuſque cuſtodia, & clamatur: *Cuſtos quid de nocte; cuſtos quid de nocte?* Non eſt mihi dicere cum Cain: *Numquid cuſtos fratris mei ſum ego?* ſed eſt fateri humiliter cum Propheta, quia *niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam*. In eo tamen excuſabilis ego videor, ſi, ut prædixi, debitam exhibeo cuſtodiam pariter & diſciplinam. Quod ſi priora quoque quatuor non defuerint, dico autem erga prælatos reverentiam & obedientiam, conſilium & auxilium erga fratres, quod ad juſtitiam pertinet, non imparatam ſedem inveniet Sapientia.

Corpori tuo ſimiliter.

Superiorum pericula.

Conſcientiarum notitia difficilis.

TOM. III.

Iſa. 21. 11.

Gen. 4. 9.

Pſ. 126. 1.

Septem columnæ in domo ſpiritu erigendæ.

7 Et fortaſſis hæ videantur ſex columnæ, quas excidit in ipſa domo, quam ædificavit ſibi: & ſeptima quoque quærenda eſt, ſi fortè & eam nobis notam facere ipſa dignetur. Quid verò prohibet ſicut ſex in juſtitia, ſeptimam quoque intelligi in judicio? Neque enim juſtitia ſola, ſed *Juſtitia*, inquit, *& judicium præparatio ſedis tuæ*. Denique ſi prælatis, & æqualibus, & inferioribus reddimus quod oportet, nihilne accipiet Deus? At ei planè quod debet retribuere nemo poteſt, quòd tam copioſè accumulaverit ſuper nos miſericordiam ſuam, quòd tam multa deliquerimus ei, quòd tam fragiles & nihil ſimus; quòd tam plenus & ſufficiens ille ſibi, & bonorum omnium noſtrorum non egens. Audivi tamen dicentem eum, cui incerta & occulta ſapientiæ ſuæ revelàverat, quia *honor regis judicium diligit*. Nihil quod in ſe eſt à nobis exigit amplius: tantùm dicamus iniquitates noſtras, & juſtificabit nos gratis, ut gratia commendetur. Diligit enim animam, quæ in conſpectu ejus & ſine intermiſſione conſiderat, & ſine ſimulatione dijudicat ſemetipſam. Idque judicium non niſi propter nos à nobis exigit: quia ſi noſmetipſos judicaverimus, non utique judicabimur. Propterea ſapiens veretur omnia opera ſua, ſcrutatur, diſcutit & dijudicat univerſa. Honorat quippe veritatem, qui & ſe, & ſua omnia in eo ſtatu, quo veritas habet, & agnoſcit veraciter, & humiliter confitetur. Audi denique manifeſtius à te judicium exigi poſt juſtitiam. *Cum feceritis*, inquit, *omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite, Servi inutiles ſumus*. Hæc planè, quoad hominem, eſt digna ſedis præparatio Domino majeſtatis: ut & juſtitiæ mandata ſtudeat obſervare, & ſemper indignum ſeſe & inutilem arbitretur.

Pſ. 88. 15.

Deo judicium debemus.

Pſal. 98. 4.

Humilis ſui diſcuſſio, & confeſſio Deo accepta.

Luc. 17. 10.

IN ADVENTU DOMINI

Sermo Quartus,

*De duplici Adventu, & * ſtudio verarum virtutum.*

* al. & pompis detegendis.

Chriſti adventus duplex.

1 Dignum eſt, Fratres, ut tota cum devotione Domini celebretis Adventum, delectati tanta conſolatione, ſtupefacti tanta dignatione, inflammati tanta dilectione. Nec verò ſolum cogitetis adventum, quo venit quærere & ſalvum facere quod perierat; ſed & illum nihilo minus, quo veniet & aſſumet nos ad ſeipſum. Utinam circa hos duos adventus jugi meditatione verſemini, ruminantes in cordibus veſtris, quantum in priore præſtiterit, quantum promiſerit in ſecundo. Utinam certè dormiatis inter medios cleros. Hæc ſunt enim duo brachia ſponſi, inter quæ ſponſa dormiens ajebat: *Læva ejus ſub capite meo, & dextera ejus amplexabitur me*. Nam *in ſiniſtra* quidem *ejus*, ſicut alibi legimus, *divitiæ & gloria: in dextera longiturnitas vitæ*. *In ſiniſtra ejus*, inquit, *divitiæ & gloria*. Filii Adam, genus avarum & ambitioſum, audite. Quid vobis cum terrenis divitiis & gloria temporali, quæ nec veræ, nec veſtræ ſunt? Aurum & argentum nonne terra eſt rubra & alba, quam ſolus hominum error facit, aut magis reputat pretioſam? Denique ſi veſtra ſunt hæc, tollite ea vobiſcum. Sed homo cùm interierit, non ſumet omnia; neque deſcendet cum eo gloria ejus.

Cant. 2. 6.

Prov. 3. 16.

Divitiæ honore indigna.

2 Veræ ergo divitiæ non opes ſunt, ſed virtutes:

Divitiæ veræ virtutes.

TOM. III. quas ſecum conſcientia portat, ut in perpetuum dives fiat. De gloria quoque dicit Apoſtolus: *Gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ*. Hæc eſt utique vera gloria, quæ eſt à ſpiritu veritatis. *Ipſe enim ſpiritus teſtimonium perhibet ſpiritui noſtro, quod filii Dei ſumus*. Gloria verò, quam ab invicem accipiunt, qui gloriam quæ eſt à ſolo Deo non requirunt, vana eſt: quoniam vani filii hominum. Inſipiens tu, qui merces congregas in ſaccum pertuſum, qui theſaurum tuum alieno in ore conſtituis! ignoras quòd arca iſta non clauditur, nec ſeras habet? Quanto melius ſapiunt, qui theſaurum ſuum ipſi ſervant, aliis non committunt? Verùm numquid ſemper ſervabunt? Numquid ſemper abſcondent? Veniet cùm manifeſta erunt abſcondita cordis: quæ verò fuerint oſtentata, non comparebunt. Hinc eſt quòd veniente Domino fatuarum virginum lampades extinguuntur: & qui receperunt mercedem ſuam à Domino neſciuntur. Propterea dico vobis, chariſſimi, utile eſt abſcondere magis quàm oſtentare, ſi quid habemus boni: ſicut & mendici cùm eleemoſynam petunt, non pretioſas veſtes oſtendunt, ſed ſeminuda membra, aut ulcera, ſi habuerint, ut citius ad miſericordiam videntis animus inclinetur. Quam regulam Publicanus ille ſervavit multo melius Phariſæo, & ideò *deſcendit juſtificatus ab illo*, id eſt præ illo.

Margin: 2. Cor. 1. 12. — Rom. 8. 16. — Gloria vana ab hominibus. — Vera à Deo. — Matth. 25. 3. — Matth. 6. 2. — Occultare præſtat quàm oſtentare bona ſua. — Luc. 18. 14.

3 Tempus eſt, Fratres, ut judicium incipiat à domo Dei. Quis finis eorum, qui non obediunt Evangelio? Quod judicium his, qui in hoc judicio non reſurgunt? Quicumque enim judicari diſſimulant eo judicio quod nunc eſt, in quo princeps hujus mundi ejicitur foras; judicem expectent, vel magis timeant, à quo cum ipſo principe ſuo foras ejicientur & ipſi. Nos autem ſi perfectè judicamur nunc, ſecuri Salvatorem expectemus Dominum noſtrum Jeſum-Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ. Tunc fulgebunt juſti, ita ut videri poſſint docti pariter & indocti: fulgebunt enim ſicut ſol in regno Patris eorum. *Erit* autem *claritas ſolis ſeptempliciter*, id eſt, ſicut lux ſeptem dierum.

Margin: Quomodo ſecurè ſecundum Domini adventum expectare liceat. — Philip. 3. 20. — Matt. 13. 43. — Iſa. 30. 26.

4 Adveniens enim Salvator reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ; ſi tamen prius fuerit cor reformatum, & configuratum humilitati cordis ipſius. Propter quod & dicebat: *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde*. Conſidera ſanè in his verbis, quoniam humilitas duplex eſt: altera cognitionis, altera affectionis, quæ hic dicitur cordis. Priore cognoſcimus, quòd nihil ſumus: & hanc diſcimus à nobis ipſis, & ab infirmitate propria: poſteriore calcamus gloriam mundi; & hanc ab illo diſcimus, qui *exinanivit ſemetipſum, formam ſervi accipiens*, qui etiam quæſitus in regnum, fugit; quæſitus ad tanta probra & ignominioſum ſupplicium crucis, ſponte obtulit ſemetipſum. Sint ergo, ſi dormire volumus *inter medios cleros*, id eſt duos adventus, *pennæ* noſtræ *deargentatæ*: ut illam ſcilicet virtutum formam teneamus, quam verbo & exemplo commendavit Chriſtus præſens in carne. In argento ſiquidem non incongruè intelligitur humanitas ejus, ſicut in auro divinitas.

Margin: Matt. 11. 29. Humilitas duplex, cognitionis & affectionis. S. ſerm. 42. in Cant. — Philip. 2. 7. — Pſal. 67. 14.

5 Omnis itaque virtus noſtra tam longè eſt à vera virtute, quàm longè eſt ab ea forma, & omnis penna noſtra ad nihilum valet, ſi non fuerit deargentata. Magna quædam penna eſt paupertatis, qua tam cito volatur in regnum cœlorum. Nam in aliis virtutibus quæ ſequuntur, promiſſio futuro tempore indicatur: paupertati non tam promittitur, quàm datur: undè & præſenti tempore enuntiatum eſt, *quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum*: cùm in cæteris dicatur, *hæreditabunt, conſolabuntur*: & ſimilia. Videmus autem pauperes aliquos, qui ſi veram haberent paupertatem, non adeò puſillanimes invenirentur & triſtes, utpote reges, & reges cœli.

Margin: Paupertatis prærogativa. — Matth. 5. 3. Falſarum virtutum notæ & indicia.

A Sed hi ſunt qui pauperes eſſe volunt; eo tamen pacto, ut nihil eis deſit: & ſic diligunt paupertatem, ut nullam inopiam patiantur. Sunt & alii mites, ſed quamdiu nihil dicitur, vel agitur niſi pro eorum arbitrio: patebit autem quàm longè ſint à vera manſuetudine, ſi levis oriatur occaſio. Hæc manſuetudo quomodo hæreditabit, quæ antè hæreditatem deficit? alios quoque lugentes video: ſed ſi de corde procederent illæ lachrymæ, non tam facilè illico ſolverentur in riſum. Nunc autem cùm abundantius otioſa verba & ſcurrilia profluant, quàm prius lachrymæ: lachrymas hujuſmodi de his eſſe non arbitror, quibus conſolatio divina promittitur, quandoquidem
B poſt illas tam facilè conſolatio vilis admittitur. Alii tam vehementer contra aliorum delicta zelantur, ut videri poſſent eſurire & ſitire juſtitiam, ſi eſſet apud eos de ſuis quoque peccatis idem judicium: ſed nunc *pondus & pondus, utrumque abominatio eſt apud Deum*. Nam contra alios tam impudenter, quàm inaniter æſtuant: ſeipſos tam inſipienter, quàm inutiliter palpant.

Margin: Prov. 20. 23.

6 Sunt alii miſericordes de his quæ ad ipſos non pertinent; qui ſcandalizantur, ſi non datur omnibus abundanter, ſic tamen, ut ipſi ne in modico quidem graventur: qui ſi miſericordes eſſent, de ſuo facere deberent miſericordiam; ſi non poſſent de terrena
C ſubſtantia, de voluntate bona darent his, qui fortè contra eos peccare viderentur, indulgentiam; darent dulce ſignum, verbum bonum, quod eſt ſuper datum optimum, ut eorum mentes ad pœnitentiam provocarent. Denique & his, & omnibus quos in peccato eſſe cognoſcerent, compaſſionem impenderent, & orationem. Alioquin miſericordia eorum nulla eſt, & miſericordiam conſequentur nullam. Item ſunt qui peccata ſua ſic confitentur, ut videri poſſent ex deſiderio mundandi cordis id agere, (omnia enim in confeſſione lavantur) niſi quòd ea, quæ ipſi ſponte dicunt aliis, ab aliis patienter audire non poſſunt: qui ſi verè mundari deſidera-
D rent, ut videntur; non irritarentur, ſed haberent eis gratiam, qui ſuas illis maculas demonſtrarent. Sunt & alii, qui ſi viderint quempiam vel leviter ſcandalizatum, valde ſolliciti ſunt quomodo eum in pacem reducere poſſint: & viderentur pacifici, niſi quòd eorum commotio, ſi fortè quicquam contra eos factum dictumve videbitur, tardius univerſis poterit difficiliuſque ſedari: qui nimirum ſi verè pacem diligerent, haud dubium quin eam quærerent ſibi ipſis.

7 Deargentemus ergo pennas noſtras in Chriſti converſatione, ſicut & Martyres ſancti laverunt ſtolas ſuas in ejus paſſione. Imitemur, quoad poſſu-
E mus, eum qui ſic dilexit paupertatem, ut quamvia in ejus manu eſſent fines terræ, tamen non habuit ubi caput reclinaret; ita ut Diſcipulos adhærentes ei legamus fame compulſos ſpicas manibus confricaſſe, cùm per ſata tranſirent: quique tamquam ovis ad occiſionem ductus eſt, & *ſicut agnus coram tondente ſe obmutuit, & non aperuit os ſuum*: quem & ſuper Lazarum & ſuper civitatem fleviſſe, & in orationibus pernoctaſſe legimus; riſiſſe verò aut jocaſſe [a] nuſquam: qui ſic eſurivit juſtitiam, ut cùm propria non haberet, tantam pro peccatis noſtris à ſeipſo exegit ſatisfactionem. Undè in cruce nihil aliud quàm juſtitiam ſitiebat, qui pro inimicis mo-
F ri non dubitavit, & oravit pro crucifixoribus ſuis: qui peccatum non fecit, & impoſita ſibi ab aliis patienter audivit, qui pro reconciliandis ſibi peccatoribus tanta ſuſtinuit.

Margin: Chriſtus imitandus. — Luc. 9. 58. — Luc. 6. 1. — Iſa. 53. 7. — Joan. 11. — Luc. 19. 41. — Luc. 6. 12. — Chriſtus fleviſſe legitur, nuſquam riſiſſe.

[a] el. jocatum. Sed mſſ. habent jocaſſe: licèt enim joco pro jocor non facilè quis hoc ævo dixerit, in ſuperioribus tamen ſæculis ſæpiùs ſe offert, inquit Voſſius.

IN ADVENTU DOMINI

Sermo quintus,

De medio Adventu, & tripliti innovatione.

1 DIximus nuper his, qui deargentaverunt pennas ſuas, dormiendum inter medios cleros, duos ſignificantes adventus: ſed ubi ſit dormiendum non diximus. Tertius enim qoidam adventus eſt medius inter illos: in quo delectabiliter dormiunt qui eum norunt. Illi enim duo manifeſti ſunt, ſed non iſte. In priori quidem in terris viſus, & cum hominibus converſatus eſt: quando, ſicut ipſe teſtatur, *& viderunt, & oderunt*. In poſteriore verò *videbit omnis caro ſalutare Dei noſtri; & videbunt in quem transfixerunt*. Medius occultus eſt, in quo ſoli eum in ſeipſis vident electi, & ſalvæ fiunt aoimæ eorum. In primo ergo venit in carne & infirmitate; in hoc medio in ſpiritu & virtute; in ultimo in gloria & majeſtate. Per virtutem enim pervenitur ad gloriam: quia *Dominus virtutum ipſe eſt Rex gloriæ*. Et item alibi ait idem Propheta: *Ut viderem virtutem tuam, & gloriam tuam*. Adventus ſiquidem iſte medius, via quædam eſt, per quam à primo venitur ad ultimum. In primo Chriſtus fuit redemptio noſtra; in ultimo apparebit vita noſtra: in iſto ut dormiamus inter medios cleros, requies eſt & conſolatio noſtra.

Joan. 15. 24. Luc. 3. 6. Joan. 19. 37. Adventus Chriſti triplex. *Pſal. 23. 10. Pſal. 62. 3.*

2 Sed ne cui ſortè inventitia videantur quæ de hoc adventu medio dicimus, ipſum audite. *Si quis diligit me*, inquit, *ſermones meos ſervabit: & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus*. Sed quid eſt, ſi quis diligit me, ſermones meos ſervabit? Legi enim alibi: *Qui timet Deum, faciet bona*: ſed plus aliqoid dictum ſentio de diligente, quia ſermones Dei ſervabit. Ubi ergo ſervandi ſunt? Haud dubium quin in corde, ſicut ait Propheta: *In corde meo abſcondi eloquia tua, ut non peccem tibi*. Sed quomodo in corde ſervandi? an ſufficit ſola eos ſervare memoria? At verò ſic ſervanti dicet Apoſtolus: *Quoniam ſcientia inflat*. Denique & memoriam facilè delet oblivio. Sic ſerva ſermonem Dei, quomodo melios ſervare potes cibum corporis tui. Nam & ille paois vivus eſt, & cibus mentis. Panis terrenus dum in area eſt, poteſt à fure tolli, poteſt à mure corrodi, poteſt vetuſtate corrumpi. Ubi verò comederis illum, quid horum timeas? Hoc modo cuſtodi verbum Dei: Beati enim qui cuſtodiunt illud. Ergo trajiciatur in viſcera quædam animæ tuæ; tranſeat in affectiones tuas, & in mores tuos. Comede bonum, & delectabitur in craſſitudine anima tua. Ne obliviſcaris comedere panem tuum, ne exareſcat cor tuum, ſed adipe & pinguedine repleatur anima tua.

Joan. 14. 23. Eccleſ. 15. 1. Pſal. 118. 11. 1. Cor. 8. 1. Sermonem Dei ſervandi non in ſola memoria, ſed etiam in moribus. *Luc. 11. 28.*

3 Si ſic verbum Dei ſervaveris, haod dubium quin ab eo ſerveris. Veoiet enim Filius ad te cum Patre, veniet Propheta magnus, qoi renovabit Jeruſalem, & ille nova faciet omnia. Hoc enim faciet hic adventus, ut ſicut portavimus imaginem terreni, ſic portemus & imaginem cœleſtis. Sicut fuit vetus Adam effuſus per totum hominem, & totum occupavit; ita modò totum obtineat Chriſtus qui totum creavit, totum redemit, totum & glorificabit; quique totum hominem ſalvum fecit in ſabbato. Erat in nobis aliquando vetus homo: prævaricator ille erat in nobis, tam in manu, quàm in ore, & in corde. In manu dupliciter, per facinus & flagitium. In ore ſimiliter per arrogantiam & detractionem. In corde quoque per deſideria carnis, & deſideria gloriæ temporalis. Nunc autem ſi qua nova creatura in ipſo, vetera tranſieruot; & contra facinus in manu, innocentia; contra flagitium, continentia eſt. In ore contra arrogantiam, verbum confeſſionis; contra detractionem, verbum ædificationis, ut recedant vetera de ore noſtro. In corde verò contra carnis deſideria, charitas; humilitas contra gloriam temporalem. Et vide ſi non in his tribus Chriſtum Dei Verbum recipiant ſinguli electorum, quibus dictum eſt: *Pone me ſignaculum ſuper brachium tuum, ſignum ſuper cor tuum*, & alibi: *Prope eſt verbum in ore tuo, & in corde tuo*.

1. Cor. 15. 49. Innovatio triplex nobis præſtita per Chriſtum. *Vide ſerm. 69. de diverſ. Cant. 8. 6.* TOM. III. *Rom. 10. 8.*

IN ADVENTU DOMINI

Sermo sextus,

De triplici Adventu, & carnis Reſurrectione.

1 NOlo vos, Fratres, ignorare tempus viſitationis veſtræ: ſed ne illud quidem quid hoc tempore viſitetur in vobis. Animabus enim hoc tempus eſt, non corporibus aſſignatum, quòd videlicet longè dignior anima corpore, priorem ſibi ſollicitudinem naturali vindicet dignitate. Sed & prior reparanda eſt, quam conſtat corruiſſe priorem. Anima ſiquidem corrupta in culpam, fecit ut corpus quoque corrumperetur in pœnam. Denique ſi Chriſti membra volumus inveniri, ſequendum nobis eſt ſine dubio caput noſtrum: ut videlicet prima nobis reparandarum ſit ſollicitudo animarum, pro quibus ipſe jam venit, & qoarum prius mederi ſtuduit corruptioni. Corporis verò curam illi tempori magis reſervemus, & differamus in illum diem, quo reformandi corporis gratia eſt venturus, ſicut meminit Apoſtolus, dicens: *Salvatorem expectamus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ*. In priore ſiqoidem adventu tamqoam præco, vel magis verè præco, ipſius Joannes Baptiſta clamat: *Ecce*, inquit, *Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Non dicit morbos corporis, noo moleſtias carnis, ſed peccatum, quod eſt morbus animæ, & corruptio mentis. Ecce qui tollit peccata mundi. Unde? Utique à manu, ab oculo, à collo, demum etiam à carne ipſa, cui altius inſixum eſt.

Anima prius à potius curanda quam corpus. Chriſti Adventus primus ſpectat ad animam, ſecundus ad corpus. *Philip. 3. 20. Joan. 1. 29.*

2 Tollit peccatum è manibus, commiſſa peccata delens: tollit ab oculo, purgans mentis intentionem: tollit à collo, violentam removens dominationem, ſicut ſcriptum eſt. *Sceptrum exactoris ejus ſuperaſti, ſicut in die Madian*. Itemque: *Computreſcet jugum à facie olei*. Et Apoſtolos loquitur, dicens: *Ut non regnet peccatum in veſtro mortali corpore*. Siquidem alio in loco ait idem Apoſtolus: *Scio*, inquit, *quòd non eſt in me bonum, hoc eſt, in carne mea*. Et alibi: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Sciebat nimirum non prius liberandum ſe eſſe à peſſima illa radice, quæ carni infixa eſt, à lege peccati, quæ eſt in membris noſtris, donec & ab ipſo corpore ſolveretur: undè & cupiebat diſſolvi, & cum Chriſto eſſe, ſciens quòd peccatum, ſeparans inter nos & Deum, penitus aoferri non poterit, donec liberemur à corpore. Audiſtis de quodam, quem Dominus curavit à dæmonio, quoniam collideos & multum diſcerpens eum dæmon, juſſu Domini exivit ab illo. Itaque dico vobis, genus illud peccati, quod toties conturbat nos, (concupiſcentia loquor & deſideria mala) reprimi quidem debet & poteſt per gratiam Dei, ut non regnet in nobis, nec demus membra noſtra arma iniquitatis peccato, & ſic nulla damnatio eſt his qui ſunt in Chriſto Jeſu: ſed oon ejicitur niſi in morte, quando ſic diſcerpimur, ut anima ſeparetur à corpore.

Iſa. 9. 4. Iſa. 10. 27. Rom. 6. 12. Rom. 7. 18. Ibid. 24. Philip. 1. 23. Marc. 9. Concupiſcentia reprimi poteſt, extingui non poteſt niſi in morte. *Rom. 6. 13.*

3 Habes ad quid venerit Chriſtus, & cui intendere debeat Chriſtianus. Propterea noli, ò corpus, noli præripere tempora: potes enim impedire animæ tuæ ſalutem, tuam ipſius operari oon potes. Omnia tempus habent: ut nunc anima pro ſe laboret, magis autem etiam collabora ei, quoniam ſi compateris, & conregnabis. Qoantum ejus impedis reparationem, tantum impedis tuam: quod nimirum ante reparari non poteris, donec ſuam in ea Deus imaginem videat reformatam. Nobilem hoſpitem habes, ò caro, nobilem valdè, & tota ſalus tua pendet de ejus ſalute. Da honorem hoſpiti tanto. Tu quidem habitas in regione tua: anima verò peregrina & exul apud te eſt hoſpitata. Quæſo te, quis ruſticus, ſi fortè nobilis & præpotens quiſpiam apud eum voluerit hoſpitari, non libenter in angulo domus ſuæ, aut ſub

Eccleſ. 3. 1. Elegans apoſtropha ad corpus.

TOM. III. gradibus ſuis, vel in ipſis cineribus accubabit, cedens hoſpiti ſuo locum (ſicut dignum eſt) potiorem? Et tu ergo fac ſimiliter. Injurias vel moleſtias tuas ne reputaveris: tantùm ut hoſpes tuus honorificè poſſit apud te demorari. Honor tibi eſt, ut pro eo interim te exhibeas inhonorum.

[Corpus quantum debeat animæ.] 4 Ac ne fortè deſpicias aut parvipendas hoſpitem tuum, pro eo quòd peregrinus tibi videtur & advena: diligenter attende, quid hoſpitis hujus tibi præſentia largiatur. Ipſe enim eſt qui tribuit oculis viſum, auditum auribus præſtat: ipſe eſt qui linguæ vocem, palato guſtum, motum membris omnibus ſubminiſtrat. Si quid vitæ, ſi quid ſenſus, ſi quid in te decoris eſt, hujus hoſpitis beneficium recognoſce. Denique diſceſſus ejus probat, quid præſentia conferebat. Protinus enim anima diſcedente, lingua ſilebit, oculi nihil videbunt, obſurdeſcent aures, corpus omne rigebit, facies expalleſcet. In brevi quoque totum cadaver putridum ſimul & putidum fiet, & decor omnis in ſaniem convertetur. Ut quid ergo pro temporali qualibet delectatione contriſtas & lædis hoſpitem iſtum, quem nec ſentire quidem ullo modo poteras niſi per ipſum: Ad hæc ſi tantum tibi confert exul, [Corporis cura propoſita.] & inimicitiarum cauſa à facie Domini ſui ejectus, quantum tibi præſtabit reconciliatus? Noli, ò corpus, noli impedire reconciliationem illam: quoniam grandis tibi exindè gloria præparatur. Patienter, immò & libenter temetipſum expone ad omnia: nihil diſſimules quod huic videatur reconciliationi poſſe prodeſſe. Dic hoſpiti tuo: Quia recordabitur Dominus tui, & reſtituet te in gradum priſtinum, & tu memento mei.

[Animæ cura pro corpore tamquam bono & commodo hoſpite.] 5 Omninò enim memor erit tui in bonum, ſi bene ſervieris illi: & cùm pervenerit ad Dominum ſuum, ſuggeret ei de te, & loquetur bonum pro bono hoſpite, dicens: Cùm in ultionem culpæ ſuæ exularet ſervus tuus, pauper quidam, apud quem hoſpitatus ſum, fecit mecum miſericordiam & utinam retribuat pro me Dominus meus. Primò ſiquidem omnia ſua, dehinc etiam ſemetipſum expoſuit utilitatibus meis, non parcens ſibi propter me, in jejuniis multis, in laboribus frequenter, in vigiliis ſuprà modum, in fame & ſiti, etiam in frigore & nuditate. Quid igitur? Profectò non mentietur Scriptura, quæ dicitur: [Pſ. 144. 19.] *Voluntatem timentium ſe faciet, & deprecationem eorum exaudiet*. O ſi fortè guſtare dulcedinem hanc, ſi fortè gloriam iſtam valeas æſtimare! Mira enim dicturus ſum: ſed tamen vera, & omninò indubitata fidelibus. Ipſe [Chriſti adventus ſecundus glorioſior.] Dominus Sabaoth, Dominus virtutum, & rex gloriæ, ipſe deſcendet ad reformanda corpora noſtra, & configuranda corpori claritatis ſuæ. Quanta erit illa gloria, quàm ineffabilis exultatio, quando Creator univerſitatis, qui pro animabus juſtificandis humilis ante venerat & occultus, pro te glorificanda, ò miſera caro, ſublimis veniet & manifeſtus, non jam in infirmitate, ſed in gloria & majeſtate ſua! Quis cogitabit diem adventus illius, quando deſcendet cum plenitudine luminis præcurrentibus Angelis, & tubæ concentu excitantibus de pulvere corpus inops, & rapientibus illud obviam Chriſto in aera?

[Conſolationes terrenæ reſpuendæ ob divinas.] 6 Quouſque igitur caro miſera, inſipiens, cæca, demens & prorſus inſana caro, tranſitorias & caducas quærit conſolationes, immò deſolationes, ſi fortè contingat repelli, & indignam judicari hac gloria, magis autem nihilominus ineffabili in æternum excruciari pœna? Non ſic, obſecro Fratres mei, non ſic: quin immò delectetur in hujuſmodi meditationibus anima noſtra: quin etiam caro noſtra requieſcat in ſpe, Salvatorem expectans Dominum noſtrum Jeſum-Chriſtum, qui reformabit illam, configuratam corpori claritatis ſuæ. Sic enim ait Propheta: [Pſal. 62. 2.] *Sitivit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea!* Deſiderabat ſiquidem anima prophetalis adventum priorem, quo ſe noverat redimendam: ſed multo amplius caro deſiderabat adventum poſteriorem, & glorificationem ſuam. Tunc enim implebuntur deſideria noſtra, & plena erit majeſtate Domini omnis terra. Ad quam gloriam, ad quam beatitudinem, ad quam denique pacem, quæ exuperat omnem ſenſum, ipſe ſua nos miſericordia perducat, nec confundat nos ab expectatione noſtra Salvator, quem expectamus, Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia benedictus in ſæcula.

IN ADVENTU DOMINI

SERMO SEPTIMUS,

De triplici utilitate Adventus Domini.

1 SI devotè celebramus Adventum Domini, id facimus quod oportet: ſiquidem non modò ad nos, ſed & propter nos venit, qui bonorum noſtrorum non eget. [Chriſti adventus neceſſarius.] Verùm noſtræ quidem indigentiæ quantitatem manifeſtius ipſa dignationis ejus indicat magnitudo. Nec modò periculum ægritudinis ex ipſo pretio medicaminis innoteſcit: ſed & valetudinum numerus ex multitudine remediorum. Ut quid enim diviſiones gratiarum ſunt, ſi non videtur neceſſitatum ulla diverſitas? Et quidem difficile eſt univerſas uno ſermone proſequi indigentias, quas experimur: ſed occurrunt mihi interim tres communes omnibus, & quodam modo principales. Nemo enim reperitur in nobis, qui non interim & conſilii, & auxilii, & præſidii indigus videatur. Nimirum generalis eſt humano generi miſeria triplex; & quotquot degimus in regione umbræ mortis, in infirmitate corporis, in loco tentationis, ſi diligenter advertimus, triplici hoc incommodo miſerabiliter laboramus. Nam & faciles ſumus ad ſeducendum, & debiles ad operandum, [Triplex hominum miſeria ſeu indigentia.] & fragiles ad reſiſtendum. Si diſcernere volumus inter bonum & malum, decipimur: ſi tentamus facere bonum, deficimus: ſi conamur reſiſtere malo, dejicimur & ſuperamur.

2 Neceſſarius proindè Salvatoris adventus; neceſſaria ſic præoccupatis hominibus præſentia Chriſti. [Huic remedium affert triplex Domini adventus.] Atque utinam ſic veniat, ut copioſiſſima dignatione ſua & in nobis per fidem habitans illuminet cæcitatem noſtram, & nobiſcum manens adjuvet infirmitatem noſtram, & pro nobis ſtans fragilitatem noſtram protegat & propugnet. Si enim ille in nobis, quis jam decipiat nos? Si ille nobiſcum, quid de cætero non poſſumus in eo qui confortat nos? Si ille pro nobis, [Rom. 8. 31.] quis contra nos? Fidelis conſiliarius eſt, qui neque falli omninò, neque fallere queat: fortis auxiliarius, qui non laſſeſcat; patronus efficax, qui & ipſum ſatanam ſub pedibus noſtris velociter conterat & omnia ejus machinamenta confringat. Nimirum ipſe eſt Dei ſapientia, cui ſemper in promptu ſit inſtruere ignorantes: ipſe Dei virtus, cui facile ſit & deficientes reficere, & eripere periclitantes. Ad hunc ergo tantum eruditorem, Fratres mei, in omni deliberatione curramus: hunc tam ſtrenuum adjutorem in omni operatione invocemus: huic tam fido propugnatori in omni colluctatione committamus animas noſtras: qui ad hoc ipſum venit in mundum, ut habitans in hominibus, cum hominibus, pro hominibus, & tenebras noſtras illuminaret, & labores levaret, & pericula propulſaret.

MONITUM IN SEQQ. HOMILIAS.

Sequentes quatuor Homiliæ, quod unum eſt ex primis Bernardi operibus, etſi vulgo inſcribantur, ſuper Miſſus eſt; *ex mente tamen Auctoris, ipſius inquam Bernardi, inſcribendæ*, De laudibus Virginis Matris. *Nam ſic ipſe in præſenti Præfatione, & in epiſtola* 18. ad Petrum Diac. Cardin. Scio, *inquit*, me ſcripſiſſe quatuor Homilias in laudibus Virginis Matris; nam hunc habent titulum, &c. *Et iterum epiſtola 89. ad Ogerium*. Alium libellum à me nuper editum in Laudibus Virginis Matris tibi tranſmitto. *Porrò videndus Bernardus Tractatu* ad Hugonem *cap. 5. tomo* 2. (aliàs epiſtola 77.) *ubi ſententiam quamdam primi hujus Sermonis explicat, & à calumnia vindicat*.

DE

DE LAUDIBUS VIRGINIS MATRIS.

Super verba Evangelii, *Miſſus eſt Angelus Gabriel, &c.*

IN QUATUOR HOMILIAS

PRÆFATIO.

Bernardus etiam infirmus hæc ſcribit.

SCribere me aliquid & devotio jubet, & prohibet occupatio. Verumtamen quia præpediente corporali moleſtia, Fratrum ad præſens non valeo ſectari conventum: id tantillum otii, quod vel mihi de ſomno fraudans in noctibus intercipere ſinor, non ſinam otioſum. Libet ergo tentare id potiſſimum aggredi, quod ſæpè animum pulſavit: loqui videlicet aliquid in LAUDIBUS VIRGINIS MATRIS, ſuper illa lectione evangelica, in qua, Luca referente, Dominicæ Annuntiationis continetur hiſtoria. Ad quod ſanè opus faciendum etſi nulla Fratrum (quorum me profectibus deſervire neceſſe eſt) vel neceſſitas urgeat, vel utilitas moveat*: dum tamen ex hoc non impediar, quo ad quæque ipſorum neceſſaria minus paratus inveniar, non arbitror eos debere gravari, ſi propriæ ſatisfacio devotioni.

* al. moneat.

HOMILIA I.

Miſſus eſt angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad Virginem deſponſatam Viro, cui nomen erat Joſeph, de domo David, & nomen Virginis Maria. Luc. 1.

Inſpiratio myſteriorum.

1 QUid ſibi voluit Evangeliſta, tot propria nomina rerum in hoc loco tam ſignanter exprimere? Credo quia noluit nos negligenter audire, quod tam diligenter ſtuduit enarrare. Nominat ſiquidem Nuntium qui mittitur, Dominum à quo mittitur, Virginem ad quam mittitur, Sponſum quoque virginis: amborumque genus, civitatem ac regionem propriis deſignat nominibus. Ut quid hoc? Putaſne aliquid horum ſupervacuè poſitum ſit? Nequaquam. Si enim nec folium de arbore ſine cauſa, nec unus ex paſſeribus ſine Patre cœleſti cadit ſuper terram: putem ego de ore ſancti Evangeliſtæ ſuperfluum diffluere verbum, præſertim in ſacra hiſtoria Verbi? Non puto. Plena quippe ſunt omnia ſupernis myſteriis, ac cœleſti ſingula dulcedine redundantia: ſi tamen diligentem habeant inſpectorem, qui noverit ſugere mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo. Nempè in illa die ſtillarunt montes dulcedinem, & colles fluxerunt lac & mel, quando rorantibus cœlis deſuper, nubibuſque pluentibus juſtum, aperta eſt terra læta germinans Salvatorem: quando Domino dante benignitatem, & terra noſtra reddente fructum ſuum, ſuper illum montem montium, montem coagulatum & pinguem, miſericordia & veritas obviaverunt ſibi, juſtitia & pax oſculatæ ſunt. Illo quoque in tempore unus iſte inter cæteros montes non modicus, beatus hic videlicet Evangeliſta, dum deſideratum nobis noſtræ ſalutis exordium ſuo melliſluo commendavit eloquio, veluti perflante auſtro, atque è vicino Sole radiante juſtitiæ, quædam ex eo ſpiritualia profluxerunt aromata. Utinam & nunc Deus emittat verbum ſuum, & liquefaciat ea nobis: perflet ſpiritus ejus, & fiant nobis intelligibilia verba evangelica; fiant in cordibus noſtris deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pretioſum multum, fiant & dulciora ſuper mel & favum!

Matt. 10. 29. Joel. 3. 18. Iſa. 45. 8. Pſ. 84. 11.

Angelus Gabriel quare miſſus.

2 Ait itaque: *Miſſus eſt angelus Gabriel à Deo.* Non arbitror hunc Angelum de minoribus eſſe, qui qualibet ex cauſa, crebra ſoleant ad terras fungi legatione: quod ex ejus nomine palam intelligi datur, quod interpretatum Fortitudo Dei dicitur: & quia non ab alio aliquo fortè excellentiori ſe (ut aſſolet) ſpiritu, ſed ab ipſo Deo mitti perhibetur. Propter hoc ergo poſitum eſt, *A Deo*, vel ideò dictum eſt, *A Deo*, ne cui vel beatorum ſpirituum ſuum Deus, antequam Virgini, revelaſſe putetur conſilium* excepto dumtaxat archangelo Gabriele, qui utique tantæ inter ſuos inveniri potuerit excellentiæ, ut tali & nomine dignus haberetur, & nuntio. Nec diſcordat nomen à nuntio. Dei quippe virtutem Chriſtum quem melius nuntiare decebat, quàm hunc, quem ſimile nomen honorat? Nam quid eſt aliud fortitudo, quàm virtus? Non autem dedecens aut incongruum videatur, dominum & nuntium communi cenſeri vocabulo: cùm ſimilis in utroque appellationis, non ſit tamen utriuſque ſimilis cauſa. Aliter quippe Chriſtus fortitudo vel virtus Dei dicitur, aliter Angelus. Angelus enim tantùm nuncupativè, Chriſtus autem etiam ſubſtantivè *Chriſtus Dei virtus*, & dicitur, & eſt, quæ forti armato, qui ſuum atrium in pace cuſtodire ſolebat, fortior ſuperveniens, ipſum ſuo brachio debellavit: & ſic ei vaſa captivitatis potenter eripuit. Angelus verò fortitudo Dei appellatus eſt, vel quòd hujuſmodi meruerit prærogativam officii, quo ejuſdem nuntiaret adventum virtutis: vel quia virginem natura pavidam, ſimplicem, verecundam, de miraculi novitate ne expaveſceret, confortare deberet: quod & fecit. *Ne timeas*, inquiens, *Maria, inveniſti gratiam apud Deum.* Sed & ipſius ſponſum, hominem utique nihilominus humilem ac timoratum, non irrationabiliter forſitan idem Angelus confortaſſe creditur, quamquam tunc ab Evangeliſta non nominetur. *Joſeph*, inquit, *fili David, ne timeas accipere Mariam conjugem tuam.* Convenienter itaque Gabriel ad hoc opus eligitur: immò quia tale illi negotium injungitur, rectè tali nomine deſignatur.

TOM. III. * S. Bern. ad Hugon. de S. Victore c. 5.

Chriſtus & Angelus diverſim dè Dei virtus dicuntur. 1. Cor. 1. 24.

Quo miſſus Angelus.

3 Miſſus eſt ergo angelus Gabriel à Deo. Quo? *In civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth.* Videamus ſi (ut ait Nathanael) *à Nazareth poteſt aliquid boni eſſe.* Nazareth interpretatur flos. Videntur autem mihi quoddam ſemen fuiſſe divinæ cognitionis, tamquam è cœlo jactatum in terras, allocutiones & promiſſiones factæ cœlitus ad Patres, Abraham ſcilicet, Iſaac, & Jacob; de quo ſemine ſcriptum eſt: *Niſi Dominus Sabaoth reliquiſſet nobis ſemen, ſicut Sodoma fuiſſemus; & quaſi Gomorrha ſimiles eſſemus.* Floruit autem hoc ſemen in mirabilibus, quæ oſtenſa ſunt in exitu Iſrael de Ægypto, in figuris & ænigmatibus per totum iter in deſerto uſque in terram promiſſionis, & deinceps in viſionibus & vaticiniis Prophetarum, in ordinatione quoque regni ac ſacerdotii uſque ad Chriſtum. Chriſtus autem hujus ſeminis & horum florum non immerito fructus eſſe intelligitur, dicente David: *Dominus dabit benignitatem & terra noſtra dabit fructum ſuum.* Et iterum: *De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam.* In Nazareth ergo nuntiatur Chriſtus naſciturus: quia in flore ſperatur fructus proceſſurus. Sed prodeunte fructu, flos decidit: quia veritate apparente in carne, figura pertranſiit. Undè & Nazareth civitas Galilææ dicitur, id eſt, tranſmigrationis: quia naſcente Chriſto, omnia illa tranſierunt, quæ ſuperius enumeravi, quæ, ut ait Apoſtolus, *in figura contingebant illis.* Hos ergo flores & nos qui jam fructum tenemus, pertranſiſſe videmus: & dum adhuc florere videbantur, tranſituri prævidebantur. Undè David: *Manè ſicut herba tranſeat, manè floreat & tranſeat: veſpere decidat, induret & areſcat.* Veſpere etenim, id eſt, quando venit plenitudo temporis, in quo miſit Deus Unigenitum ſuum, factum ex muliere, factum ſub lege, dicente ipſo, *Ecce novo facio omnia*; vetera tranſierunt & diſparuerunt, quomodo in novitate ſuccreſcentis fructus flores decidunt & areſcunt. Undè rurſus ſcriptum eſt: *Fœnum aruit, & flos decidit; verbum autem Domini manet in æternum.* Credo non ambigis, quin verbum fructus ſit; Verbum autem Chriſtus eſt.

Joan. 1. 45. Iſa. 1. 9. Nazareth interpretatio & ſignificatio. Pſ. 84. 13. Pſ. 131. 11. Galilææ ratio myſtica. 1. Cor. 10. 11. Pſ. 89. 6. Gal. 4. 4. Apoc. 21. 5. Iſa. 40. 8.

4 Bonus itaque fructus Chriſtus, qui manet in æternum. Sed ubi eſt fœnum quod aruit? ubi eſt flos qui decidit? Propheta reſpondeat. *Omnis caro fœnum; & omnis gloria ejus, tamquam flos fœni.* Si omnis caro fœnum: ergo carnalis ille populus Judæorum ut fœnum* aruit. An non fœnum aruit, dum idem popu-

Iſa. 40. 6. * al. ſicut.

[TOM. III.] lus ab omni ſpiritus pinguedine vacuus, ſiccæ litteræ adhæſit? Annon etiam flos decidit, quando gloriatio, quam habebant in lege, non remanſit? Si flos non decidit: ubi ergo regnum, ubi ſacerdotium, ubi Prophetæ, ubi templum, ubi denique magnalia illa, de quibus gloriari ſolebant, & dicere: *Quanta audivimus & cognovimus ea, & patres noſtri narraverunt nobis*? Et iterum: *Quanta mandavit patribus noſtris nota facere ea filiis ſuis*? Et hæc dicta ſunt pro eo quod poſitum eſt: *In Nazareth civitatem Galilææ*. [Pſal. 77. 3.]

[Gabriel ad quem miſſus.] 5 In illam ergo civitatem miſſus eſt angelus Gabriel à Deo. Ad quem? *Ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Joſeph*. Quæ eſt hæc Virgo tam venerabilis, ut ſalutetur ab Angelo: tam humilis, ut deſponſata ſit fabro? Pulchra permixtio virginitatis & humilitatis: nec mediocriter placet Deo illa anima, in qua & humilitas commendat virginitatem, & virginitas exornat humilitatem. Sed quanta putas veneratione digna eſt, in qua humilitatem exaltat fœcunditas, & partus conſecrat virginitatem? [Virginitatis & humilitatis pulchra copula.] Audis virginem, audis humilem: ſi non potes virginitatem humilis, imitare humilitatem virginis. Laudabilis virtus virginitas, ſed magis neceſſaria humilitas. Illa conſulitur, iſta præcipitur. Ad illam invitaris, ad iſtam cogeris. De illa dicitur, *Qui poteſt capere, capiat*: de iſta dicitur, *Niſi quis efficiatur ſicut parvulus iſte, non intrabit in regnum cælorum*. [Matt. 19. 12. Matt. 18. 3.] Illa ergo remuneratur, iſta exigitur. Potes denique ſine virginitate ſalvari: ſine humilitate non potes. [Humilitas ſimpliciter neceſſaria, non item Virginitas. Iſa. ult. 2.] Poteſt, inquam, placere humilitas, quæ virginitatem deplorat amiſſam: ſine humilitate autem (audeo dicere) nec virginitas Mariæ placuiſſet. *Super quem*, inquit, *requieſcet ſpiritus meus, niſi ſuper humilem & quietum? Super humilem* dixit, non ſuper virginem. Si igitur Maria humilis non eſſet, ſuper eam Spiritus-Sanctus non requieviſſet. Si ſuper eam non requieviſſet, nec impræignaſſet. Quomodo enim de ipſo ſine ipſo conciperet? Patet itaque, quia ut de Sdiritu-ſancto conciperet, ſicut ipſa perhibet, *reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ Deus*, potiùs quàm virginitatem. [Luc. 1. 48. Mariæ humilitas commendatur.] Et ſi placuit ex virginitate, tamen ex humilitate concepit. Undè conſtat, quia, etiam ut placeret virginitas, humilitas procul dubio fecit.

6 Quid dicis, virgo ſuperbe? Maria virginem ſe oblita gloriatur de humilitate: & tu negligendo humilitatem, blandiris tibi de virginitate? *Reſpexit*, ait illa, *humilitatem ancillæ ſuæ*. Quæ illa? Virgo utique ſancta, virgo ſobria, virgo devota. Numquid tu caſtior illa? numquid devotior? Aut numquid tua fortè pudicitia gratior caſtitate Mariæ: ut tu ſcilicet ſine humilitate placere ſufficias ex tua, quod illa non potuit ex ſua? Denique quanto honorabilior es ex ſingulari munere caſtimoniæ, tanto tibi tu majorem injuriam facis, quod ejus in te decorem fœdas permixtione ſuperbiæ. Alioquin expedit tibi virginem non eſſe, quàm de virginitate inſoleſcere. Non omnium quidem eſt virginitas: multo tamen pauciorum eſt cum virginitate humilitas. Si igitur virginitatem in Maria non potes niſi mirari, ſtude humilitatem imitari, & ſufficit tibi. Quòd ſi & virgo, & humilis es; quiſquis es, magnus es.

[Virginitas cum fœcunditate in Maria mirabilis. * al. quod.] 7 Eſt tamen majus aliquid quod mireris in Maria: ſcilicet cum virginitate fœcunditas. A ſæculo enim non eſt auditum, ut aliqua ſimul mater eſſet, & virgo. O * ſi & cujus eſt mater attendas! quo te tua ſuper ejus mirabili celſitudine ducet admiratio? Nonne ad hoc, ut te videas nec ſatis poſſe mirari? Nonne tuo, immò Veritatis judicio, illa quæ Deum habuit filium, ſuper omnes etiam choros exaltabitur Angelorum? Annon Deum & Dominum Angelorum Maria ſuum audacter appellat filium; dicens: *Fili, quid feciſti nobis ſic*? [Luc. 2. 48. Mariæ maternitas omnem tranſcendit dignitatem. Pſal. 103. 4.] Quis hoc audeat Angelorum? Sufficit eis, & pro magno habent, quòd cùm ſint ſpiritus ex conditione, ex gratia facti ſunt & vocati Angeli, teſtante David: *Qui facit*, inquit, *Angelos ſuos ſpiritus*. Maria verò matrem ſe agnoſcens, majeſtatem illam, cui illi cum reverentia ſerviunt, cum fiducia ſuum nuncupat filium. Nec dedignatur nuncupari Deus quod eſſe dignatus eſt. Nam paulò poſt ſubdit Evangeliſta: *Et erat*, inquiens, *ſubditus illis*. [Luc. 2. 51.] Quis, quibus? Deus hominibus, Deus, inquam, cui Angeli ſubditi ſunt, cui Principatus & Poteſtates obediunt, ſubditus erat Mariæ; nec tantùm Mariæ, ſed etiam Joſeph propter Mariam. [Summa Chriſti dignatio, & Mariæ dignitas.] Mirare ergo utrumlibet, & elige quid amplius mireris, ſive Filii benigniſſimam dignationem, ſive Matris excellentiſſimam dignitatem. Utrimque ſtupor, utrimque miraculum. Et quòd Deus feminæ obtemperet, humilitas abſque exemplo: & quòd Deo femina principetur, ſublimitas ſine ſocio. In laudibus virginum ſingulariter canitur, quod ſequuntur Agnum quocumque ierit. [Apoc. 14. 4.] Quibus ergo laudibus judicas dignam, quæ etiam præit?

[Luc. 2. 51. Superbus exemplo Chriſti confundenda.] 8 Diſce homo obedire; diſce terra ſubdi; diſce pulvis obtemperare. De Auctore tuo loquens Evangeliſta, *Et erat*, inquit, *ſubditus illis*, haud dubium, quin Mariæ & Joſeph. Erubeſce, ſuperbe cinis! Deus ſe humiliat, & tu te exaltas? Deus ſe hominibus ſubdit, & tu dominari geſtiens hominibus, tuo te præponis Auctori? Utinam mihi aliquando, tale aliquid cogitanti, Deus reſpondere dignetur, quod & ſuo increpando reſpondit Apoſtolo: *Vade*, inquit, *poſt me ſatana, quia non ſapis ea quæ Dei ſunt*. [Matt. 16. 23. Ambitioſus non ſapit quæ Dei ſunt. Luc. 2. 51.] Quoties enim hominibus præeſſe deſidero, toties Deum meum præire contendo: & tunc verè non ſapio ea quæ Dei ſunt. De ipſo namque dictum eſt: *Et erat ſubditus illis*. Si hominis, ò homo, imitari dedignaris exemplum, certè non erit tibi indignum ſequi Auctorem tuum. Si non potes forſitan ſequi eum quocumque ierit, dignare vel ſequi quo tibi condeſcendit. Hoc eſt, ſi non potes ſublimem incedere ſemitam virginitatis, ſequere vel Deum per tutiſſimam viam humilitatis: [Humilitatis via loco virginitatis.] à cujus rectitudine ſi qui etiam de virginibus deviaverint, ut verum fatear, nec ipſi ſequuntur Agnum quocumque ierit. Sequitur quidem Agnum coinquinatus humilis, ſequitur & virgo ſuperbus; ſed neuter quocumque ierit: quia nec ille aſcendere poteſt ad munditiam Agni, qui ſine macula eſt; nec is ad ejuſdem manſuetudinem deſcendere dignatur, qua ſcilicet non coram tondente, ſed coram occidente ſe obmutuit. Attamen ſaluhriorem elegit ſequendi partem in humilitate peccator, quàm in virginitate ſuperbus: cùm & illius immunditiam ſua humilis ſatisfactio purget, & hujus pudicitiam ſuperbia inquinet.

[Omnia in Virgine eximia & admiranda.] 9 Sed felix Maria, cui nec humilitas defuit, nec virginitas. Et quidem ſingularis virginitas, quam non temeravit, ſed honoravit fœcunditas: & nihilominus ſpecialis humilitas, quam non abſtulit, ſed extulit fœcunda virginitas: & incomparabilis prorſus fœcunditas, quam virginitas ſimul comitatur & humilitas. Quid horum non mirabile [a]? quid non incomparabile? quid non ſingulare? Mirum verò ſi non hæſitas in eorum ponderatione, quid tua judices dignius admiratione, utrum videlicet potiùs ſtupenda ſit fœcunditas in virgine, an in matre integritas: ſublimitas in prole, an cum tanta ſublimitate humilitas: niſi quòd indubitanter horum ſingulis præferenda ſunt ſimul cuncta, & incomparabiliter excellentius eſt atque felicius, omnia percepiſſe, quàm aliqua. Et quid mirum ſi Deus, qui mirabilis legitur & cernitur in ſanctis ſuis, mirabiliorem ſe exhibuit in Matre ſua? [Pſal. 67. 36.] Veneramini ergo, conjuges, in carne corruptibili carnis integritatem: miramini etiam vos, ſacræ virgines, in virgine fœcunditatem: imitamini omnes homines, Dei Matris humilitatem. Honorate, ſancti Angeli, veſtri Regis Matrem, qui noſtræ adoratis Virginis Prolem, ipſum utique noſtrum pariter ac veſtrum regem, noſtri generis reparatorem,

a Ab hiſce verbis finis hujus homiliæ, & totum initium ſequentis ad verba, *His nimirum*, num. 2. deſiderantur in pleriſque antiquis codicibus, in quibus juncta ſimul prima & ſecunda homilia, una tantùm numeratur homilia ſuper *Miſſus eſt*.

veſtræ civitatis inſtauratorem. Cujus apud vos tam ſublimis, inter nus tam humilis, à vobis pariter, & à nobis detur & dignitati debita reverentia, & dignationi honor & gloria in ſæcula ſæculorum, Amen.

DE LAUDIBUS VIRGINIS MATRIS,

HOMILIA II.

1 NOvum quidem canticum illud, quod ſolis dabitur in regno Dei cantare virginibus, ipſam virginum Reginam cum cæteris, immò primam inter cæteras eſſe cantaturam, nemo eſt qui ambigat. Puto autem illam, præter illud quod ſolis licèt, cum omnibus tamen virginibus ei (ut dixi) commune erit, dulciori quodam atque elegantiori carmine lætificaturam eſſe civitatem Dei. Cujus utique dulciſonos depromete vel exprimere modulos ne ipſarum quidem virginum ulla digna invenietur: quia ſoli merito decantandum ſervabitur, quæ ſula de partu, & partu divino gloriatur. Gloriatur dixerim de partu, non in ſe, ſed in ipſo quem peperit. Deus ſiquidem (Deus enim eſt quem peperit) Matrem ſuam ſingulari in cœleſtibus donaturus gloria, ſingulari in terris prævenire curavit & gratia, qua videlicet ineffabiliter & intacta conciperet, & pareret incurtupta. Porrò Deo hujuſmodi decebat nativitas, qua non niſi de Virgine naſceretur: talis cungruebat & Virgini partus; ut non pareret niſi Deum. Pruindè factor hominum ut homo fieret, naſciturus de homine, talem ſibi ex omnibus debuit deligere, immò condere matrem, qualem & ſe decere ſciebat, & ſibi nuverat placituram. Vuluit itaque eſſe virginem, de qua immaculata immaculatus procederet, omnium maculas purgaturus: voluit & humilem, de qua mitis & humilis corde prodiret, harum in ſe virtutum neceſſarium omnibus ſaluberrimumque exemplum oſtenſurus. Dedit ergo Virgini partum, qui ei jam ante & virginitatis inſpiraverat votum, & humilitatis prærogaverat meritum. Alioquin quomodo Angelus eam in ſequentibus gratia plenam pronuntiat, ſi quippiam vel parum boni, quod ex gratia non eſſet, habebat?

Matris & Prolis mira congruentia.

2 Ut igitur quæ Sanctum ſanctorum conceptura erat pariter & paritura, ſancta eſſet corpore, accepit donum virginitatis: ut eſſet & mente, accepit & humilitatis. His nimirum Virgo regia gemmis ornata virtutum, geminoque mentis pariter & corporis decore præfulgida, ſpecie ſua & pulchritudine ſua in cœleſtibus cognita, cœli civium in ſe provocavit aſpectus, ita ut & Regis animum in ſui concupiſcentiam inclinaret, & cœleſtem nuntium ad ſe de ſuperuis educeret. Et hoc eſt quod nobis hic Evangeliſta commendat, cùm Angelum perhibet à Deo deſtinatum ad Virginem: *A Deo*, inquit, *ad virginem*: id eſt, à celſo ad humilem, à Domino ad ancillam, à Creatore ad creaturam. Quanta dignatio Dei! quanta Virginis excellentia! Currite matres, currite filiæ, currite omnes, quæ poſt Evam, & ex Eva, & parturimini cum triſtitia, & parturitis. Adite virginalem thalamum, ingredimini, ſi poteſtis, pudicum ſororis veſtræ cubiculum. Ecce enim Deus mittit ad Virginem, ecce affatur Angelus Mariam. Apponite aurem parieti, auſcultate quid nuntiet ei, ſi fortè audiatis undè conſolemini.

Magna Dei dignatio, magna Virginis excellentia.

3 Lætare, pater Adam, ſed magis tu, ò Eva mater, exulta, qui ſicut omnium parentes, ita omnium fuiſtis peremptores; &, quod infelicius eſt, priùs peremptores, quàm parentes. Ambo, inquam, conſolamini ſuper filia, & tali filia; ſed illa amplius, de qua malum ortum eſt prius, cujus opprobrium in omnes pertranſiit mulieres. Inſtat namque tempus, quo jam tollatur opprobrium, nec habeat vir quid cauſetur adverſus feminam: qui utique dum ſe imprudenter excuſare conaretur, crudeliter illam accuſare non cunctatus eſt, dicens: *Mulier, quam dediſti mihi, dedit mihi de ligno, & comedi*. Propterea curre Eva ad Mariam; curre mater ad filiam; filia pro matre reſpondeat, ipſa * matris opprobrium auferat, ipſa patri pru matre ſatisfaciat: quia ecce ſi vir cecidit per feminam, jam non erigitur niſi per feminam. Quid dicebas, ò Adam? *Mulier, quam dediſti mihi, dedit mihi de ligno, & comedi*. Verba malitiæ ſunt hæc, quibus magis augeas quàm deleas culpam. Verumtamen Sapientia vicit malitiam, cùm occaſionem veniæ, quam à te Deus interrogando elicere tentavit, ſed non potuit; in theſauro indeficientis ſuæ pietatis invenit. Redditur nempe femina pro femina, prudens pro fatua, humilis pro ſuperba; quæ pro ligno mortis guſtum tibi porrigat vitæ, & pro venenoſo cibo illo amaritudinis dulcedinem pariat fructus æterni. Muta ergo iniquæ excuſationis verbum in vocem gratiarum actionis, & dic: Domine, mulier, quam dediſti mihi, dedit mihi de ligno vitæ, & comedi: & dulce factum eſt ſuper mel ori meo, quia in ipſo vivificaſti me. Ecce enim ad hoc miſſus eſt Angelus ad virginem. O admirandam & omni honore digniſſimam Virginem! ò feminam ſingulariter venerandam, ſuper omnes feminas admirabilem, parentum reparatricem, poſterorum vivificatricem!

Adæ & Evæ ſolatium per Mariam.

Gen. 3. 12.

TOM. III.

* al. ita.

Mariæ pro Eva commendatio.

4 *Miſſus eſt*, inquit, *Angelus ad virginem*. Virginem carne, virginem mente, virginem profeſſione, virginem denique, qualem deſcribit Apoſtolus, mente & corpore ſanctam; nec noviter, nec fortuitu inventam, ſed à ſæculo electam, ab Altiſſimo præcognitam & ſibi præparatam, ab Angelis ſervatam, à Patribus præſignatam, à Prophetis promiſſam. Scrutate Scripturas, & proba quæ dico. Viſne ut & ego aliqua ex his teſtimonia hic inſeram? Ut pauca loquar de pluribus, quam tibi aliam prædixiſſe Deus videtur, quando ad ſerpentem ait: *Inimicitias ponam inter te & mulierem?* Et ſi adhuc dubitas quòd de Maria non dixerit, audi quod ſequitur: *Ipſa conteret caput tuum*. Cui hæc ſervata victoria eſt, niſi Mariæ? Ipſa procul dubio caput contrivit venenatum, quæ omnimodam maligni ſuggeſtionem tam de carnis illecebra, quàm de mentis ſuperbia deduxit ad nihilum.

1. Cor. 7. 34.

Varia de B. Virgine teſtimonia ſeu vaticinia & figuræ.

Gen. 3. 15.

Ibid.

5 Quam verò aliam Salomon requirebat, cùm dicebat: *Mulierem fortem quis inveniet?* Nuverat quippe vir ſapiens hujus ſexus infirmitatem, fragile corpus, lubricam mentem. Quia tamen & Deus legerat promiſiſſe, & ita videbat congruere, ut qui vicerat per feminam, vinceretur per ipſam, vehementer admirans ajebat: *Mulierem fortem quis inveniet?* Quod eſt dicere: Si ita de manu feminæ pendet & noſtra omnium ſalus, & innocentiæ reſtitutio, & de hoſte victuria: fortis omninò neceſſe eſt ut pruvideatur * quæ ad tantum opus poſſit eſſe idonea. Sed mulierem fortem quis inveniet? At ne hoc quæſiſſe putetur deſperando, ſubdit prophetando: *Procul & de ultimis finibus pretium ejus*, hoc eſt non vile, non parvum, non mediocre, non denique de terra; ſed de cœlo, nec de cœlo proximo terris pretium ſurtis hujus mulieris, ſed à ſummo cœlo egreſſio ejus. Quid deindè rubus ille quondam Moſaicus portendebat, flammas quidem emittens, ſed non ardens, niſi Mariam parientem, & dolorem non ſentientem? Quid rogo, virga Aaron florida, nec humectata, niſi ipſam concipientem, quamvis virum non cognoſcentem? Hujus magni miraculi majus myſterium Iſaias ediſſerit, dicens: *Egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet*; virgam, virginem; florem, virginis partum intelligens.

Prov. 31. 10.

Maria mulier fortis.

* al. prævideatur.

Ibidem.

Exod. 3. 2.

Num. 17. 8.

Rubus incombuſtus & virga florida.

Iſa. 11. 1.

6 Sed ſi tibi quod nunc in flore Chriſtus intelligi dicitur, ſuperiori videtur adverſari ſententiæ, qua non virgæ flore, ſed floris fructu deſignari dicebatur; noveris in eadem Aaronica virga (quæ non ſolùm floruit, ſed & fronduit, & fructum emiſit) non ſolùm flore vel fructu, ſed ipſis etiam frondibus eumdem ſignificari. Noveris & apud Muyſen nec fructu virgæ, nec flore, ſed ipſa virga demonſtrari; illa utique virga, qua feriente, aqua vel dividitur tranſituris, vel de petra excutitur bibituris. Nullum autem inconve-

Dubium.

Exod. 14. 16.

Ibid. 17. 6.

Tom. III. niens eſt, diverſis rebus diverſis ex cauſis Chriſtum figurari; & in virga quidem potentiam, in flore verò fragrantiam, in fructu autem ſaporis dulcedinem, in frondibus quoque ſedulam ejus intelligi protectionem, qua videlicet parvulos ad ſe confugientes ſub umbra alarum ſuarum protegere non deſinit, ſive ab æſtu carnalium deſideriorum, ſive à facie impiorum, qui eos afflixerunt. Bona & deſiderabilis umbra ſub alis Jeſu, ubi tutum eſt fugientibus refugium, gratum feſſis refrigerium. Miſerere mei, Domine Jeſu, miſerere mei: quoniam in te confidit anima mea, & in umbra alarum tuarum ſperabo, donec tranſeat iniquitas. In hoc tamen Iſaiæ teſtimonio, florem Filium, virgam intellige Matrem: quoniam & virga floruit abſque germine, & virgo concepit non ex homine. Nec virgæ virorem floris læſit emiſſio, nec virginis pudorem ſacri partus editio.

Pſal. 56. 2.

Chriſtus & Maria varie figurati.

7 Proferamus & alia Virgini Matri, Deoque Filio congrua de Scripturis teſtimonia. Quid illud Gedeonis vellus ſignificat, quod utique de carne tonſum, ſed ſine vulnere carnis in area ponitur, & nunc quidem lana, nunc verò area rore perfunditur, niſi carnem aſſumptam de carne Virginis, & abſque detrimento virginitatis? Cui utique diſtillantibus cœlis tota ſe infudit plenitudo divinitatis: adeò ut ex hac plenitudine omnes acceperimus * qui verè ſine ipſa non aliud quàm terra arida ſumus. Huic quoque Gedeonico facto propheticum dictum pulchrè ſatis convenire videtur, ubi legitur: *Deſcendet ſicut pluvia in vellus.* Nam per hoc quod ſequitur, *& ſicut ſtillicidia ſtillantia ſuper terram*, idem datur intelligi, quod per inventam rore madidam aream. Pluvia nempè voluntaria, quam ſegregavit Deus hæreditati ſuæ, placidè prius & abſque ſtrepitu operationis humanæ, ſuo ſe quietiſſimo illapſu * virgineum demiſit in uterum: poſtmodum verò ubique terrarum diffuſa eſt per ora prædicatorum, non jam ſicut pluvia in vellus, ſed ſicut ſtillicidia ſtillantia ſuper terram, cum quodam utique ſtrepitu verborum, ac ſonitu miraculorum. Siquidem recordatæ ſunt nubes illæ, quæ portabant pluviam, præceptum ſibi fuiſſe cùm mitterentur: *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, & quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta.* Quod & fecerunt: etenim *in omnem terram exivit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.*

Judic. 6. 37. Vellus Gedeonis.

** al. accipere[mus].*

Pſal. 71. 6.

** al. elapſu.*

Matth. 10. 27.

Pſal. 18. 5.

8 Audiamus & Jeremiam nova veteribus vaticinantem, & quem præſentem monſtrare non poterat, venturum & ardenter deſiderantem, & fidenter promittentem: *Novum*, inquit, *creavit Dominus ſuper terram: femina circumdabit virum.* Quæ eſt hæc femina? Quis verò iſte vir? Aut ſi vir, quomodo à femina circumdatus? Aut ſi à femina circumdari poteſt, quomodo vir? Et ut apertius dicam, quomodo poteſt ſimul & vir eſſe, & in utero matris? hoc eſt enim virum à femina circumdari. Novimus * viros, qui ſcilicet infantiam, pueritiam, adoleſcentiam atque juventutem tranſeuntes, ad gradum uſque ſenectuti proximum pervenerunt. Qui ergo jam adeo grandis eſt, quomodo à femina circumdari poteſt? ſi dixiſſet, Femina circumdabit infantem; vel Femina circumdabit parvulum; nec novum videretur, nec mirum. Nunc autem quia nil tale poſuit, ſed dixit virum, quærimus quæ ſit hæc novitas, quam Deus fecit in terra, ut femina circumdaret virum, & vir intra feminei unius corpuſculi membra ſeſe cohiberet? quid eſt hoc miraculi? *Numquid poteſt homo*, ut ait Nicodemus, *in ventrem matris ſuæ iterato introire, & renaſci?*

Jer. 31. 22. Femina circumdans virum.

** al. Diximus.*

Joann. 3. 4.

9 Sed verto me ad conceptum partumque virginalem, ſi fortè inter plurima nova ac mira, quæ ibi profecto inſpicit qui diligenter inquirit, etiam hanc, quam de Propheta protuli, reperiam novitatem. Porrò ibi agnoſcitur longitudo brevis, latitudo anguſta, altitudo ſubdita, profunditas plana *. Ibi agnoſcitur lux non lucens, verbum infans, aqua ſitiens, panis eſuriens. Videas, ſi attendas, potentiam regi, ſapientiam inſtrui, virtutem ſuſtentari:

Jerem. 31. 22.

** al. plena.*

A Deum denique lactentem, ſed Angelos reficientem: vagientem, ſed miſeros conſolantem. Videas, ſi attendas, triſtari lætitiam, pavere fiduciam, ſalutem pati; vitam mori, fortitudinem infirmari. Sed, quod non minùs mirandum eſt, ipſa ibi cernitur triſtitia lætificans, pavor confortans, paſſio ſalvans, mors vivificans, infirmitas roborans. Cui jam illud quoque non occurrat, quod quærebam? Numquid non facile tibi eſt inter hæc feminam agnoſcere virum circumdantem, cùm Mariam videas virum approbatum à Deo Jeſum ſuo utero circumplectentem? Virum autem dixerim fuiſſe Jeſum, non ſolùm jam cùm diceretur *vir propheta, potens in opere & ſermone*,
B ſed etiam cùm tenera adhuc infantis membra Dei mater blando vel foveret in gremio, vel geſtaret in utero. Vir igitur erat Jeſus necdum etiam natus ſed ſapientia, non ætate; animi vigore, non viribus corporis; maturitate ſenſuum, non corpulentia membrorum. Neque enim minus habuit ſapientiæ, vel potiùs non minus * fuit ſapientia Jeſus conceptus, quàm natus, parvus, quàm magnus. Sive ergo latens in utero, ſive vagiens in præſepio, ſive jam grandiuſculus interrogans doctores in templo, ſive jam perfectæ ætatis docens in populo, æquè profecto plenus fuit Spiritu-ſancto. Nec fuit hora in quacumque ætate ſua, qua de plenitudine illa quam in ſui conceptione accepit in utero, vel aliquid minueretur,
C vel aliquid eidem adjiceretur: ſed à principio perfectus, à principio, inquam, plenus fuit ſpiritu ſapientiæ & intellectus, ſpiritu conſilii & fortitudinis, ſpiritu ſcientiæ & pietatis, ſpiritu timoris Domini.

Incarnationis paradoxa.

Luc. 24. 19.

Jeſus vir, etiam in ipſo Matris utero.

** al. minor.*

Jeſus perfectus ſapientia & à principio conceptionis.

Iſai. 11. 2.

10 Nec te moveat, quod de ipſo legis in alio loco: *Jeſus autem proficiebat ſapientia, & ætate, & gratia apud Deum & homines.* Nam quod de ſapientia & gratia hic dictum eſt, non ſecundùm quod erat, ſed ſecundùm quod apparebat, intelligendum eſt: non quia videlicet aliquid ei novum accederet, quod ante non haberet; ſed quòd accedere videretur, quan-
D do volebat ipſe, ubi * videretur. Tu, homo, cùm proficis, non quando, nec quantum vis proficis: ſed te neſciente tuus moderatur profectus, tua vita diſponitur. At verò puer Jeſus, qui diſponit vitam * tuam, ipſe diſponebat & ſuam, & quando volebat, & quibus volebat ſapiens apparebat, quando & quibus volebat ſapientior, quando & quibus volebat ſapientiſſimus: quamquam in ſe numquam eſſet niſi ſapientiſſimus. Similiter & cùm ſemper omni gratia plenus fuiſſet, ſive quam apud Deum, ſive quam apud homines habere deberet; pro ſuo tamen arbitrio eam nunc plus, nunc minus oſtentabat, prout cernentium vel meritis congruere, vel ſaluti expe-
E dire ſciebat. Conſtat ergo, quia ſemper Jeſus virilem animum habuit, etſi ſemper in corpore vir non apparuit. Cur denique dubito virum fuiſſe in utero, quem inibi Deum fuiſſe non ambigo? Minùs quippe eſt eſſe virum, quàm eſſe Deum.

Luc. 2. 52. Proficere quomodo dicitur.

** al. ut.*

** Virum dedi al.*

11 Sed vide ſi non etiam hanc Jeremiæ novitatem Iſaias lucidiſſimè aperit, qui & novos ſuperius Aaronicos flores expoſuit. *Ecce*, inquit, *virgo concipiet, & pariet filium.* En habes feminam, ſcilicet Virginem. Vis & de viro audire quis ſcit? *Et vocabitur*, ait, *nomen ejus Emmanuel*, id eſt, *Nobiſcum Deus.* Femina itaque circumdans virum, Virgo eſt conci-
F piens Deum. Vides quàm pulchrè & concorditer Sanctorum mira facta & myſtica dicta ſibi invicem concinant. Vides quàm ſtupendum ſit hoc unum de Virgine & in Virgine factum miraculum, quod tot miracula prævenerunt, tot oracula promiſerunt. Unus nimirum fuit ſpiritus Prophetarum: & licèt diverſis modis, ſignis & temporibus; eamdem rem diverſi, non diverſo ſpiritu, & prævidenrunt, & prædixerunt. Quod Moyſi monſtratum eſt in rubo & igne, Aaroni in virga & flore, Gedeoni in vellere & rore; hoc apertè Salomon prædixit in forti muliere & ejus pretio; apertius Jeremias præcinuit de femina & viro, apertiſſimè Iſaias declaravit de Virgine & Deo, Ga-

Iſa. 7. 14.

Ibid.

Scripturarum in præſignandis Chriſti myſteriis conſonantia.

* Virginem dixit aliis.

briel tandem exhibuit ipſam Virginem * ſalutando. Ipſa namque eſt, de qua nunc Evangeliſta: *Miſſus eſt*, ait, *Angelus Gabriel à Deo ad Virginem, deſponſatam Joſeph.*

Maria Virgo cur deſponſata viro.

12 *Ad Virginem*, inquit, *deſponſatam*. Quare deſponſatam? Cùm eſſet, inquam, virgo electa, &, ut oſtenſum eſt, virgo conceptura, virgo paritura, mirum cur deſponſata fuerit, non nuptura. Numqoid vel hoc caſu factum quis dixerit? Non eſt caſu factum, quod rationabilis cauſa commendat, cauſa valdè utilis & neceſſaria, & divini prorſus adinventione conſilii digna. Dicam quod mihi, immò quod ante me Patribus viſum fuit. Illa utique fuit ratio deſponſationis Mariæ, quæ & dubitationis Thomæ. Mos ſiquidem Judæorum erat, ut à die deſponſationis ſuæ, uſque ad tempus nuptiarum, ſponſis ſponſæ traderentur cuſtodiendæ: quatenus earum ipſi eo ſibi pudicitiam curioſius ſervarent, quo ſibi ipſi fideliores exiſterent. Sicut ergo Thomas dubitando, palpando, conſtantiſſimus factus eſt Dominicæ confeſſor reſurrectionis: ita & Joſeph Mariam ſibi deſponſando, ejuſque converſationem in tempore cuſtodiæ ſtudioſius comprobando, factus eſt pudicitiæ fideliſſimus teſtis. Pulchra utriuſque rei convenientia: & dubitatio Thomæ, & deſponſatio Mariæ. Poterant quidem ſimilis erroris laqueum nobis injicere, fidei videlicet in illo, caſtitatis in illa, veritatem in ſuſpicionem adducere: ſed valdè prudenter & piè factum eſt per contrarium, ut undè metuebatur ſuſpicio, firma ſit certitudo. Nam & de Filii reſurrectione citius quidem ego, qui infirmus ſum, crediderim Thomæ dubitanti & palpanti, quàm Cephæ audienti & credenti: & de Matris continentia facilius Sponſo ejus cuſtodienti & experienti, quàm ipſi quoque Virgini de ſola ſua conſcientia ſe defendenti. Dic, quæſo, quis eam videns non deſponſatam & gravidam, non potiùs diceret meretricem * quàm virginem? Non autem decebat hoc dici de Matre Domini. Tolerabilius verò atque honeſtius fuit, putari ad tempus Chriſtum de conjugio fuiſſe natum, quàm de fornicatione.

Thomæ dubitatio cum deſponſatione Mariæ comparata.

* al. corruptam.

13 Sed non poterat, inquis, Deus apertum aliquod oſtendere ſignum, quo videlicet fieret, ut ejus nec ortus infamaretur, nec Mater criminaretur? Poterat utique; ſed non poterat latere dæmones, quod ſcirent homines. Oportebat autem à Principe mundi aliquamdiu celari divini conſilii ſacramentum *: non quòd Deus, ſi palam opus ſuum facere vellet, impediri poſſe ab illo metueret: ſed quia ipſe, qui non ſolùm potenter, ſed etiam ſapienter quæcumque voluit fecit, ſicut in omnibus operibus ſuis quaſdam rerum vel temporum congruentias propter ordinis pulchritudinem ſervare conſuevit: ita in hoc quoque tam magnifico opere ſuo, noſtræ videlicet reparationis, non tantùm potentiam ſuam, ſed & prudentiam oſtendere voluit. Et quamquam illud aliter, quomodo vellet, perficere potuiſſet; placuit ei tamen eo potiùs & modo, & ordine hominem ſibi reconciliare, quo noverat cecidiſſe: ut ſicut diabolus priùs ſeduxit feminam, & poſtmodum virum per feminam vicit: ita priùs à femina virgine ſeduceretur, & poſt à viro Chriſto apertè debellaretur: quatenus malitiæ fraudi dum ars pietatis illuderet, ac maligni fortitudinem Chriſti virtus contereret, diabolo Deus & prudentior appareret, & fortior. Ita quippè decuit incarnatam Sapientiam ſpiritualem vincere malitiam, quo non ſolùm attingeret à fine uſque ad finem fortiter, ſed & diſponeret omnia ſuaviter. Attingit autem à fine uſque ad finem, id eſt à cœlo uſque ad infernum. *Si aſcendero*, inquit, *in cœlum, tu illic es: ſi deſcendero in infernum, ades*. Utrobique verò fortiter, quando & de ſupernis expulit ſuperbum, & apud inferos ſpoliavit avarum. Conveniens ergo erat, ut ſuaviter quoque omnia, cœleſtia ſcilicet & terrena, diſponeret: quatenus & illinc dejiciens inquietum, reliquos in pace firmaret; & hic debellaturus invidum, nobis priùs ſuæ humilitatis & manſuetudinis valdè neceſſarium exemplum relinqueret: ſicque mirabili fieret moderamine Sapientiæ, ut & ſuis ſuavis, & hoſtibus fortis appareret. Quid enim prodeſſet diabolum à Deo vinci, nobis manentibus ſuperbis? Neceſſario igitur deſponſata eſt Maria Joſeph, quando per hoc & à canibus ſanctum abſconditur, & à ſponſo virginitas comprobatur, & Virginis tam verecundiæ parcitur, quàm famæ providetur. Quid ſapientius, quid dignius divina providentia? Uno tali conſilio ſecretis cœleſtibus & admittitur teſtis, & excluditur hoſtis, & integra ſervatur fama Virginis Matris. Alioquin quando pepercisſet juſtus adulteræ? ſcriptum eſt autem: *Joſeph autem vir ejus, cùm eſſet juſtus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam*. Bene, cùm eſſet juſtus, noluit eam traducere: quia ſicut nequaquam juſtus eſſet, ſi cognitam ream conſenſiſſet: ſic nihilominus juſtus non eſſet, ſi probatam innoxiam condemnaſſet. Cùm ergo juſtus eſſet, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam.

Dei ſapientia in redemptione hominis.

Sap. 8. 1.

Pſ. 138. 8.

Matth. 1. 19.

14 Quare voluit dimittere eam? Accipe & in hoc non meam, ſed Patrum ſententiam. Propter hoc Joſeph voluit dimittere eam, propter quod & Petrus Dominum à ſe repellebat, dicens: *Exi à me, Domine, quia homo peccator ſum*, propter quod & Centurio à domo ſua eum prohibebat, cùm diceret: *Domine, non ſum dignus ut intres ſub tectum meum*. Ita ergo & Joſeph indignum & peccatorem ſe reputans, dicebat intra ſe à tali & à tanta non debere ſibi ultra familiare præſtari contubernium, cujus ſuprà ſe mirabilem expaveſcebat dignitatem. Videbat & horrebat divinæ præſentiæ certiſſimum geſtantem inſigne: & quia myſterium penetrare non poterat, volebat dimittere eam. Expavit Petrus potentiæ magnitudinem, expavit Centurio præſentiæ majeſtatem. Exhorruit nimirum & Joſeph, ſicut homo, hujus tanti miraculi novitatem, myſterii profunditatem: & ideò occultè voluit dimittere eam. Miraris quòd Joſeph prægnantis ſeſe conſortio Virginis judicabat indignum, cùm audias & ſanctam Elizabeth ejus non poſſe ferre præſentiam, niſi cum tremore quidem & reverentia. Ait namque: *Undè hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me?* Ideò itaque Joſeph voluit dimittere eam. Sed quare occultè, & non palam? ne videlicet divortii cauſam inquireretur, exigeretur rationem. Quid enim vir juſtus reſponderet populo duræ cervicis, populo non credenti & contradicenti? Si diceret quod ſentiebat, quod de illius puritate comprobaverat, nonne mox increduli & crudeles Judæi ſubſannarent illum, lapidarent illam? Quando namque Veritati crederent tacenti in utero, quam poſteà contempſerunt clamantem in templo? Quid facerent needum apparenti, qui poſtmodum impias manus injecerunt etiam miraculis coruſcanti? Meritò ergo vir juſtus, ne aut mentiri, aut diffamare cogeretur innoxiam, voluit occultè dimittere eam.

Joſeph cur voluerit dimittere Mariam.

Luc. 5. 8.

Matth. 8. 8.

Luc. 1. 43.

Cur occultè?

15 Sin verò aliter quis ſentiat, & Joſeph ſicut hominem dubitaſſe contendat, ſed quia juſtus erat, noluiſſe quidem habitare cum ea propter ſuſpicionem, nec tamen (quia pius erat) traducere voluiſſe ſuſpectam, & ideò voluerit occultè dimittere eam: breviter reſpondeo, etiam ſic dubitationem illam Joſeph fuiſſe neceſſariam, quæ divino meruit certificari oraculo. Sic quippè ſcriptum eſt: *Hæc autem eo cogitante*, ſcilicet quòd occultè dimitteret eam, *apparuit ei Angelus in ſomnis, dicens: Joſeph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam. Quod enim in ea natum eſt, de Spiritu-ſancto eſt*. Itaque propter iſtas rationes deſponſata eſt Maria Joſeph, vel potiùs, ſicut ponit Evangeliſta, *viro, cui nomen erat Joſeph*. Virum nominat, non quia maritus †, ſed quòd homo virtutis erat. Vel potiùs quia, juxtà alium Evangeliſtam, non vir ſimpliciter, ſed vir ejus dictus eſt, meritò appellatur quod neceſſariè putatur. Debuit ergo vir ejus appellari, quia neceſſe fuit & putari: ſicut & pater Salvatoris non quidem eſſe, ſed dici meruit, ut putaretur eſſe, dicente hoc ipſo Evange-

An de Mariæ integritate dubitaverit.

Matth. 1. 20.

Luc. 1. 27.

† NOTAS.

Matth. 1.

TOM. III. *Luc. 3. 23.*

A liſta: *Et ipſe* JESUS *erat incipiens quaſi annorum triginta, ut putabatur filius Joſeph*. Nec vir ergo matris, nec filii pater exſtitit, quamvis certa (ut dictum eſt) & neceſſaria diſpenſatione utrumque ad tempus & appellatus ſit, & putatus.

Gen. 37. 37. Joſephi cum Joſepho filio Jacob comparatio & elogia.

16 Conjice tamen ex hac appellatione, qua, licèt diſpenſatoria, meruit honorari à Deo, ut pater Dei & dictus, & creditus ſit: conjice, & ex proprio vocabulo (quod augmentum non dubitas interpretari) quis & qualis homo fuerit iſte Joſeph. Simul & memento magni illius quondam patriarchæ venditi in Ægypto: & ſcito ipſius iſtum non ſolùm vocabulum fuiſſe ſortitum, ſed & caſtimoniam adeptum, innocentiam aſſecutum & gratiam. B Siquidem ille Joſeph, fraterna ex invidia venditus & ductus in Ægyptum, Chriſti venditionem præfiguravit: iſte Joſeph Herodianam invidiam fugiens, Chriſtum in Ægyptum portavit.

Matth. 2. 14. Gen. 39. 12.

Ille domino ſuo fidem ſervans, dominæ noluit commiſceri: iſte dominam ſuam, domini ſui matrem, virginem agnoſcens, & ipſe continens fideliter cuſtodivit.

Matth. 1. 20. Gen. 40. 8.

Illi data eſt intelligentia in myſteriis ſomniorum: iſti datum eſt conſcium fieri atque participem cœleſtium ſacramentorum. Ille frumenta ſervavit non ſibi, ſed omni populo: iſte panem vivum è cœlo ſervandum accepit tam ſibi, quàm toti mundo. Non eſt dubium quin bonus & fidelis homo fuerit iſte Joſeph, C cui Mater deſponſata eſt Salvatoris. Fidelis, inquam, ſervus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuæ matris ſolatium, ſuæ carnis nutritium, ſolum denique in terris magni conſilii coadjutorem ſibi fideliſſimum.

Joſeph de domo David, dignus tanto Patre filius.

Huc accedit quod dicitur fuiſſe de domo David. Verè enim de domo David, verè de regia ſtirpe deſcendit vir iſte Joſeph, nobilis genere, mente nobilior. Planè filius David, non degenerans à patre ſuo David. Prorſus, inquam, filius David, non tantùm carne, ſed fide, ſed ſanctitate, ſed devotione: quem tamquam alterum David Dominus invenit ſecundùm cor ſuum, cui tuto committeret ſecretiſſimum atque ſacratiſſimum ſui cordis arcanum: cui tamquam alteri David D incerta & occulta ſapientiæ ſuæ manifeſtavit, & dedit illi non ignarum eſſe myſterii, quod nemo principum hujus ſæculi agnovit: cui denique datum eſt quod multi reges & prophetæ, cùm vellent videre, non viderunt; audire, & non audierunt; non ſolùm videre & audire, ſed etiam portare, deducere, amplecti, deoſculari, nutrire & cuſtodire. Non tantùm autem Joſeph, ſed & Maria deſcendiſſe credenda eſt de domo David. Alioquin non fuiſſet deſponſata viro de domo David, ſi non eſſet & ipſa de domo David. Ambo igitur erant de domo David: ſed in altera completa eſt veritas, quam juravit Dominus David, altero tamen conſcio & teſte adimpletæ promiſſionis.

Mariæ interpretatio & elogium.

E 17 In fine autem verſus, *Et nomen*, inquit, *Virginis Maria*. Loquamur pauca & ſuper hoc nomine, quod interpretatum Maris ſtella dicitur, & Matri Virgini valdè convenienter aptatur. Ipſa namque aptiſſimè ſideri comparatur: quia ſicut ſine ſui corruptione ſidus ſuum emittit radium, ſic abſque ſui læſione virgo parturit Filium. Nec ſideri radius ſuam minuit claritatem, nec Virgini Filius ſuam integritatem. Ipſa eſt igitur nobilis illa ſtella ex Jacob orta, cujus radius univerſum orbem illuminat, cujus ſplendor & præfulget in ſupernis, & inferos penetrat: terras etiam perluſtrans, & calefaciens magis mentes, quàm corpora, fovet virtutes, excoquit vitia. Ipſa, inquam, eſt F præclara & eximia ſtella, ſuper hoc mare magnum & ſpatioſum neceſſario ſublevata, micans meritis, illuſtrans exemplis.

Cohortatio ad cultum Virginis Mariæ.

O quiſquis te intelligis in hujus ſæculi profluvio magis inter procellas & tempeſtates fluctuare, quàm per terram ambulare; ne avertas oculos à fulgore hujus ſideris, ſi non vis obrui procellis. Si inſurgant venti tentationum, ſi incurras ſcopulos tribulationum: reſpice ſtellam, voca Mariam. Si jactaris ſuperbiæ undis, ſi ambitionis, ſi detractionis, ſi æmulationis; reſpice ſtellam, voca Mariam. Si iracundia, aut avaritia, aut carnis illecebra naviculam concuſſerit mentis; reſpice ad Mariam. Si criminum A immanitate turbatus, conſcientiæ fœditate confuſus, judicii horrore perterritus, baratro incipias abſorberi triſtitiæ, deſperationis abyſſo; cogita Mariam. In periculis, in anguſtiis, in rebus dubiis, Mariam cogita, Mariam invoca. Non recedat ab ore, non recedat à corde: & ut impetres ejus orationis ſuffragium, non deſeras converſationis exemplum. Ipſam ſequens non devias: ipſam rogans non deſperas: ipſam cogitans non erras. Ipſa tenente non corruis, ipſa protegente non metuis, ipſa duce non fatigaris, ipſa propitia pervenis: & ſic in temetipſo experiris, quàm meritò dictum ſit: *Et nomen Virginis Maria*. Sed jam modicè pauſandum eſt, ne & nos in tranſitu claritatem tanti luminis intueamur. *Matth. 17. 4.* B Ut enim verbis apoſtolicis utar, *Bonum eſt nos hic eſſe*: & libet dulciter contemplari in ſilentio, quod laborioſa non ſufficit explicare locutio. Interim autem ex devota ſcintillantis ſideris contemplatione, ferventior reparabitur in his, quæ ſequuntur, diſputatio.

DE LAUDIBUS VIRGINIS MATRIS.

HOMILIA III.

1 Libenter, ubi mihi congruere video, verba Sanctorum aſſumo, quo vel vaſculorum pulchritudine C gratiora fiant quæcumque in eis lectori appoſuerim. Ut autem nunc à propheticis verbis incipiam: *Iſ. 6. 5.* Væ mihi, non quidem, ſicut Prophetæ, quia tacui, ſed quia locutus ſum, quoniam vir pollutus labiis ego ſum.

Humilis viri ſancta confeſſio.

Heu quot vana, quot falſa, quot turpia per hoc ipſum ſpurciſſimum os meum evomuiſſe me recolo, in quo nunc cœleſtia revolvere verba præſumo! Vehementer timeo, ne jam jam audiam ad me dictum: *Quare tu enarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum?* *Pſ. 49. 16.* Utinam & mihi de ſuperno altari, non quidem carbo unus, ſed ingens globus igneus afferatur, qui videlicet multam & inveteratam prurientis oris mei rubiginem ad plenum excoquere D ſufficiat! quatenus Angeli ad Virginem, & Virginis ad ipſum grata invicem ac caſta colloquia dignus habeat meo qualicumque replicare ſermone. Ait igitur Evangeliſta: *Et ingreſſus Angelus ad eam*, haud dubium quin ad Mariam, *dixit: Ave gratia plena, Dominus tecum*. *Luc. 1. 28.* Quo ingreſſus ad eam? Puto in ſecretarium pudici cubiculi, ubi illa fortaſſis clauſo ſuper ſe oſtio orabat Patrem ſuum in abſcondito. Solent Angeli adſtare orantibus, & delectari in his quos vident levare puras manus in oratione: holocauſtum ſanctæ devotionis gaudent ſe offerre Deo in odorem ſuavitatis.

Angeli adſtant orantibus.

Mariæ autem orationes quantum placuerint in conſpectu Altiſſimi, Angelus indicavit, qui ingreſſus E ad eam, tam reverenter ſalutavit. Nec fuit difficile Angelo per clauſum oſtium penetrare ad abdita Virginis, qui utique ex ſubtilitate ſubſtantiæ ſuæ hoc habet in natura, ut nec ſeris ferreis ejus arceatur ingreſſus, quocumque ſuus eum impetus ferat.

Angelis omnia pervia.

Angelicis enim ſpiritibus parietes non obſiſtunt, ſed cuncta illis viſibilia cedunt, cuncta æquè corpora, quantumlibet ſolida vel ſpiſſa, penetrabilia ſunt eis ac pervia. Suſpicandum igitur non eſt, quòd apertum invenerit Angelus oſtiolum Virginis, cui nimirum in propoſito erat hominum fugere frequentias, vitare colloquia: ne vel orantis perturbaretur ſilentium, vel continentis caſtitas tentaretur. Clauſerat itaque etiam F illa hora ſuum ſuper ſe habitaculum Virgo prudentiſſima, ſed hominibus, non Angelis. Proindè etſi ad eam potuit intrare Angelus; ſed nulli hominum facilis patebat acceſſus.

Act. 6. 5. Plenitudo gratiæ in B. Virgine ab aliis SS. diverſa.

2 Ingreſſus ergo Angelus ad eam dixit: *Ave gratia plena, Dominus tecum*. Legimus in Actibus Apoſtolorum, & Stephanum plenum gratia, & Apoſtolos fuiſſe repletos Spiritu-ſancto; ſed longè diſſimiliter à Maria. Alioquin nec in illo habitavit plenitudo divinitatis corporaliter, quemadmodum in Maria: nec illi conceperunt de Spiritu-ſancto, quomodo Maria. *Ave*, inquit, *gratia plena, Dominus tecum*. Quid mirum ſi

gratia plena erat, cum qua Dominus erat? Sed hoc potiùs mirandum, quomodo qui Angelum miſerat ad Virginem, ab Angelo inventus eſt eſſe cum Virgine. Itane velocior Angelo fuit Deus, ut feſtinantem nuntium celerior ipſe præveniret ad terras? Nec mirum. Nam cùm eſſet Rea in accubitu ſuo, nardus Virginis dedit odorem ſuum, & aſcendit in conſpectu gloriæ ejus fumus aromatis, & invenit gratiam coram oculis Domini, clamantibus qui circumſtabant: [Cant. 3. 6.] *Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ & thuris?* Statimque Rea egrediens de loco ſancto ſuo, exultavit ut gigas ad [Pſ. 18. 6.] currendam viam: & licèt à ſummo cœlo egreſſio ejus, nimio tamen pervolans deſiderio prævenit ſuum nuntium ad Virginem quam amaverat, quam ſibi elegerat, cujus decorem concupierat. Quem proſpiciens à longè venientem gratulans & exultans ait Eccleſia: [Cant. 2. 8.] *Ecce venit iſte ſaliens in montibus, tranſſiliens colles.*

3 Merito autem concupivit Rea decorem Virginis. Fecerat enim quidquid longè anteà præmonita fuerat [Pſal. 44. 11.] à patre ſuo David, dicente ſibi: *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviſcere populum tuum & domum patris tui.* Et ſi hoc feceris, *concupiſcet rex decorem tuum.* [Virginis virtutes ad tantam gratiam præparatoriæ.] Audivit quippè & vidit, non ut quidam, qui audientes non audiunt, & videntes non intelligunt: ſed audivit & credidit, vidit & intellexit. Et inclinavit aurem ſuam ad obedientiam, & cor ſuum ad diſciplinam, & oblita eſt populum ſuum, & domum patris ſui: quia nec populum ſuum augere prolis ſucceſſione, nec domui patris ſui relinquere curavit hæredem; ſed quicquid honoris in populo, quicquid de paterna domo rerum terrenarum habere potuiſſet, omnia arbitrata eſt ut ſtercora, ut Chriſtum lucrifaceret. Nec fefellit eam intentio, quando & Chriſtum ſibi filium vindicavit, nec propoſitum pudicitiæ violavit. Bene igitur gratia plena, quæ & virginitatis gratiam tenuit, & inſuper fœcunditatis gloriam acquiſivit.

[Deus diverſimodè in creaturis.] 4 *Ave*, inquit, *gratia plena, Dominus tecum.* Non dixit, Dominus in te, ſed, *Dominus tecum.* Deus enim qui ubique æqualiter totus eſt per ſuam ſimplicem ſubſtantiam, aliter tamen in rationalibus creaturis, quàm in cæteris; & ipſarum aliter in bonis, quàm in malis eſt per efficaciam. Ita ſanè eſt in irrationalibus creaturis, ut tamen non capiatur ab ipſis. A rationalibus autem omnibus quidem capi poteſt per cognitionem, ſed à bonis tantùm capitur etiam per amorem. In ſolis ergo bonis ita eſt, ut etiam ſit cum ipſis propter concordiam voluntatis. Nam dum ſuas voluntates ita juſtitiæ ſubdunt, ut Deum non dedeceat velle quod ipſi volunt: per hoc quod ab ejus voluntate non diſſentiunt, Deum ſibi ſpecialiter jungunt. [Singulariter in & cum B. Virgine.] Sed cùm ita ſit cum omnibus ſanctis, ſpecialiter tamen cum Maria: cum qua utique tanta ei conſenſio fuit, ut illius non ſolùm voluntatem, ſed etiam carnem ſibi conjungeret; ac de ſua, Virginiſque ſubſtantia unum Chriſtum efficeret, vel potiùs unus Chriſtus fieret: qui etſi nec totus de Deo, nec totus de Virgine; totus tamen Dei, & totus Virginis eſſet; nec duo filii, ſed unus utriuſque filius. Ait itaque, *Ave gratia plena, Dominus tecum.* Nec tantùm Dominus Filius tecum, quem carne tua induis: ſed & Dominus Spiritus-ſanctus, de quo concipis: & Dominus Pater, qui genuit quem concipis. Pater, inquam, tecum, qui Filium ſuum facit & tuum. Filius tecum, qui ad condendum in te mirabile ſacramentum, miro modo & ſibi reſerat genitale ſecretum, & tibi ſervat virginale ſignaculum. Spiritus-ſanctus tecum, qui cum Patre, & Filio tuum ſanctificat uterum. Dominus ergo tecum.

5 *Benedicta tu in mulieribus.* Libet adjungere quod Elizabeth, cujus hæc verba ſunt, proſecuta ſubjungit: *Et benedictus fructus ventris tui.* Non quia tu benedicta, ideò benedictus fructus ventris tui: ſed quia ille te prævenit in benedictionibus dulcedinis, ideò tu benedicta. Verè etenim benedictus fructus ventris tui, in quo benedictæ ſunt omnes gentes: de cujus plenitudine tu quoque accepiſti cum cæteris, etſi

A

differentius à cæteris. Ac propterea quidem benedicta tu, ſed in mulieribus; ille verò benedictus non in hominibus, non inter Angelos, ſed, qui eſt, ut ait [TOM. III.] Apoſtolus, ſuper omnia benedictus Deus in ſæcula. [Rom. 9. 5.] Dicitur benedictus vir, benedictus panis, benedicta mulier, benedicta terra, vel ſi quid tale in creaturis benedictum eſſe memoratur: ſed ſingulariter benedictus fructus ventris tui, cùm ſit ſuper omnia benedictus Deus in ſæcula.

6 Benedictus ergo fructus ventris tui. Benedictus in odore, benedictus in ſapore, benedictus in ſpecie. Hujus odoriferi fructus fragrantiam ſentiebat qui dicebat: [Gen. 27. 27.] *Ecce odor filii mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.*

B

An non verè benedictus, cui benedixit Dominus? De ſapore hujus fructus quidam qui * guſtaverat, taliter eructabat, dicens: [* al. quod.] *Guſtate & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus*, & alibi: [Pſ. 33. 9.] *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, quam abſcondiſti timentibus te!* [Pſ. 30. 20.] Et alius quidam: *Si tamen*, inquit, *guſtaſtis, quoniam dulcis eſt Dominus.* [1. Pet. 2. 3.] Et ipſe Fructus de ſe, invitans nos ad ſe: *Qui edit me*, ait, *adhuc eſuriet; & qui bibit me, adhuc ſitiet.* [Eccli. 24. 29.] Utique propter ſaporis dulcedinem hoc dicebat, qui ſemel guſtatus magis excitat appetitum. Bonus fructus, qui animarum eſurientium & ſitientium juſtitiam, & eſca, & potus eſt. Audiſti de odore, audiſti de ſapore: audi & de ſpecie.

C

Si enim fructus ille mortis non ſolùm ſuavis fuit ad veſcendum, ſed etiam, teſte Scriptura, delectabilis aſpectu: [Gen. 3. 6.] quanto magis hujus vitalis fructus vivificum decorem debemus inquirere, in quem, teſte alia Scriptura, deſiderant etiam Angeli proſpicere? [1. Petr. 1. 12.] Cujus pulchritudinem in ſpiritu videbat, & in corpore videre cupiebat, qui dicebat: *Ex Sion ſpecies decoris ejus.* [Pſal. 49. 2.] Et ne mediocrem tibi videatur commendaſſe decorem, recole quod in alio pſalmo legis: [Pſal. 44. 3.] *Speciosus forma præ filiis hominum: diffuſa eſt gratia in labiis tuis, propterea benedixit te Deus in æternum.*

7 *Benedictus ergo fructus ventris tui*, cui benedixit Deus in æternum: ex cujus benedictione benedicta

D

etiam tu in mulieribus; quia non poteſt mala arbor fructum facere bonum. Benedicta, inquam, tu in mulieribus, quæ illam generalem maledictionem evaſiſti, qua dictum eſt: *In triſtitia paries filios*; [Gen. 3. 16.] & nihilominus illam, qua ſecutum eſt, *Maledicta ſterilis in Iſrael*: [Exod. 23. 26. Deut. 7. 14.] ac ſingularem conſecuta es benedictionem, ut nec ſterilis maneas, nec cum dolore parturias. Dura neceſſitas, & grave jugum ſuper omnes filias Evæ! Et ſi parturiunt, cruciantur: & ſi non parturiunt, maledicuntur. Et dolor prohibet parere, & non parere maledictio. Quid facies, Virgo, quæ hæc audis, quæ hæc legis? Si parturis, anguſtiaris: ſi ſterilis manes, malediceris. Quid eliges, Virgo prudens? Anguſtiæ, [Virginitatis ſervandæ propoſitum in Maria.]

E

inquit, mihi ſunt undique: melius eſt tamen mihi maledictum incurrere, & caſtam manere, quàm priùs quidem concipere per concupiſcentiam, quod meritò poſt cum dolore parturiam. Hinc etenim etſi video maledictum, ſed non peccatum: illinc verò & peccatum ſimul & cruciatum. Denique hæc maledictio quid aliud eſt, quàm hominum exprobratio? Neque ob aliud ſanè dicitur ſterilis maledicta, niſi quòd opprobrio & contemptui ſit habenda, tamquam inutilis & infructuoſa, & hoc in Iſrael tantùm. Mihi autem pru minimo eſt quòd hominibus diſpliceo, dum me poſſim virginem caſtam exhibere Chriſto. O Virgo prudens, ò virgo devota, quis te docuit Deo placere virginita-

F

tem? Quæ lex, quæ juſtitia, quæ pagina veteris teſtamenti vel præcipit, vel conſulit, vel hortatur in carne non carnaliter vivere, & in terris angelicam ducere vitam? Ubi legeras, beata Virgo, *Sapientia carnis mors eſt*; [Rom. 8. 6.] &, *Curam carnis ne perfeceritis in deſiderio?* [Rom. 13. 14.] Ubi legeras de virginibus, quia *cantant canticum novum, quod nemo alius cantare poteſt, & ſequuntur Agnum quocumque ierit?* [Apoc. 14. 4.] Ubi legeras, laudatos eſſe, *qui ſe caſtraverunt propter regnum cælorum?* [Matth. 19. 12.] Ubi legeras, *In carne enim ambulantes, non ſecundùm carnem militamus*; [2. Cor. 10. 3.] &, *Qui matrimonio jungit virginem ſuam, bene facit; & qui non jungit, melius facit?* [1. Cor. 7. 38.] [Ibid. 25.] [Ibid. 40.] Ubi audieras, *Volo vos om-*

Digitized by Google

TOM. III. *Ibid. 40.* *Ibid. 25.*

nes eſſe ſicut & meipſum? &, *Bonum eſt homini, ſi ſic permaneat ſecundùm meum conſilium? De Virginibus*, inquit, *præceptum non habeo, conſilium autem do*. Tu verò non dicam præceptum, ſed nec conſilium, nec exemplum: niſi quòd unctio docebat te de omnibus; ac Sermo Dei vivus & efficax, antè tibi factus magiſter quàm filius, priùs inſtruxerit mentem, quàm induerit carnem. Chriſto ergo devoves te exhibere virginem; & neſcis quòd ipſi exhiberi te oporteat etiam matrem. Eligis in Iſrael eſſe contemptibilis, & ut illi placeas cui te probaſti, maledictum incurrere ſterilitatis: & ecce maledictio benedictione commutatur, ſterilitas fœcunditate recompenſatur.

Privilegia V. Deiparæ.

8 Aperi Virgo ſinum, expande gremium, præpara uterum: quia ecce facturus eſt tibi magna qui potens eſt, in tantum ut pro maledictione Iſrael, beatam te dicant omnes generationes. Nec ſuſpectam habeas, prudens Virgo, fœcunditatem, quia non auferet integritatem. Concipies, ſed ſine peccato. Gravida eris, ſed non gravata: paries, ſed non cum triſtitia: neſcies virum, & gignes filium. Qualem filium? Illius eris mater, cujus Deus & pater. Filius paternæ claritatis * erit corona tuæ caſtitatis. Sapientia paterni cordis erit fructus uteri virginalis. Deum denique paries, & de Deo concipies. Confortare ergo Virgo fœcunda, caſta puerpera, Mater intacta: quia non eris in Iſrael ultra maledicta, neque inter ſteriles deputata. Et ſi adhuc malediceris ab Iſrael ſecundùm carnem, non quia ſterilem vident, ſed quia fœcundam invident: memento quòd & Chriſtus maledictum pertulit crucis, qui te ſuam matrem benedixit in cœlis: ſed & in terris ab Angelo benedicta, & à cunctis generationibus terræ meritò beata prædicaris. Benedicta ergo tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.

* *al. Charitatis, al. majeſtatis.*

Virginum eſt, ſemper eſſe pavidas, numquam ſecuras.

9 *Quæ cùm audiſſet, turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.* Solent virgines, quæ veræ virgines ſunt, ſemper pavidæ, & numquam eſſe ſecuræ; & ut caveant timida, etiam tuta pertimeſcere, ſcientes ſe in vaſis fictilibus theſaurum portare pretioſum, & nimis arduum eſſe vivere angelicè inter homines, & in terris more cœleſtium converſari, & in carne cœlibem agere vitam. Ac proindè quicquid novum, quicquid ſubitum fuerit ortum, ſuſpectas habent inſidias, totum contra ſe æſtimant machinatum. Idcircò & Maria turbata eſt in ſermone Angeli. Turbata eſt, ſed non perturbata. *Turbatus ſum*, inquit, *& non ſum locutus; ſed cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui*. Ita ergo & Maria turbata eſt, & non eſt locuta, ſed cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio. Quòd turbata eſt, verecundiæ fuit virginalis: quòd non perturbata, fortitudinis: quòd tacuit & cogitavit, prudentiæ. *Cogitabat autem qualis eſſet iſta ſalutatio*. Sciebat prudens virgo, quòd ſæpè angelus ſatanæ transfigurat ſe in Angelum lucis: & quia nimirum humilis & ſimplex erat, nihil tale penitus à ſancto Angelo ſperabat: & ideò cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.

Caſtitatis cuſtodia difficilis.

Pſ. 76. 5.

Maria turbata confirmatur ab Angelo.

10 Tunc Angelus intuitus Virginem, & varias eam ſecum volvere cogitationes facillimè deprehendens, pavidam conſolatur, confirmat dubiam, ac familiariter vocans ex nomine, benignè ne timeat perſuadet. *Ne timeas*, inquit, *Maria, inveniſti gratiam apud Deum*. Nihil hìc doli, nihil hic fallaciæ eſt. Nullam circumventionem, nullas hic ſuſpiceris inſidias. Non ſum homo, ſed ſpiritus; & Dei Angelus, non ſatanæ. *Ne timeas Maria, inveniſti gratiam apud Deum*. O ſi ſcires quantum tua humilitas Altiſſimo placeat, quanta te apud ipſum ſublimitas maneat! angelico te indignam nec alloquio judicares, nec obſequio. Ut quid enim indebitam tibi dixeris gratiam Angelorum, quæ inveniſti gratiam apud Deum? Inveniſti quod quærebas, inveniſti quod nemo ante te potuit invenire, inveniſti gratiam apud Deum. Quam gratiam? Dei & hominum pacem, mortis deſtructionem, vitæ reparationem. Hæc eſt ergo gratia, quam inveniſti apud Deum. Et hoc tibi ſignum: *Ecce concipies &*

Quantam apud Deum gratiam invenerit.

paries filium, & vocabis nomen ejus Jeſum. Intellige, prudens Virgo, ex nomine filii promiſſi; quantam & quàm ſpecialem gratiam inveneris apud Deum. *Et vocabis*, ait, *nomen ejus Jeſum*. Rationem hujus vocabuli alius Evangeliſta ponit, Angelo ſic interpretante: *Ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum*. *Matth. 1. 21.*

11 Duos Jeſus lego in typo hujus, quem nunc in manibus habemus, præceſſiſſe, ambos populis præfuiſſe: quorum unus populum ſuum de Babylone eduxit, alter ſuum in terram promiſſionis introduxit. Et illi quidem illos, quibus præerant, ab hoſtibus defendebant; ſed numquid ſalvabant à peccatis eorum? Iſ autem noſter Jeſus & à peccatis ſalvat populum ſuum, & introducit in terram viventium. *Ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum.* Quis eſt hic qui etiam peccata dimittit? Utinam & me peccatorem dignetur Dominus Jeſus annumerare populo ſuo, ut ſalvum me faciat à peccatis meis! Verè enim beatus populus, cujus iſte Jeſus Dominus Deus ejus, quia ipſe ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Vereor autem ne multi ſe profiteantur eſſe de populo ejus, quos tamen ipſe non habeat pro populo ſuo: vereor ne pleriſque, qui quaſi in populo ejus religioſiores eſſe videntur, ipſe aliquando dicat: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me*. Novit enim Dominus Jeſus qui ſunt ejus; novit & quos elegit à principio. *Quid me vocatis*, ait, *Domine, Domine, & non facitis quæ dico?* Vis ſcire an pertineas ad populum ejus, vel potiùs vis eſſe de populo ejus? Fac quæ dicit Jeſus; & computabit te in populo ſuo. Fac quæ jubet in Evangelio Dominus Jeſus, quæ jubet in Lege & Prophetis, quæ jubet per miniſtros ſuos qui ſunt in Eccleſia: obtempera ejus vicariis præpoſitis tuis, non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis; & diſce ab ipſo Jeſu, quia mitis eſt & humilis corde: & eris de beato populo ejus, quem elegit in hæreditatem ſibi; eris de laudabili populo ejus, quem Dominus exercituum benedixit, dicens: *Opus manuum mearum tu es, hæreditas mea Iſrael*, cui, ne fortè Iſrael carnalem æmuleris, etiam teſtimonium perhibet, dicens: *Populus quem non cognovi, ſervivit mihi, in auditu auris obedivit mihi.*

1. Eſd. 2. & 5. *Joſue 11. & 23. 4.*

Salvatoris nomen Chriſto competit per excellentiam.

Matth. 15. 8. *2. Tim. 2. 19.* *Luc. 6. 46.* *Iſ. 19. 25.* *Pſ. 17. 45.*

12 Sed audiamus quid idem Angelus ſentiat de illo, cui needum concepto tale indidit nomen. Ait namque: *Hic erit magnus, & filius Altiſſimi vocabitur*. Bene magnus, qui *filius Altiſſimi* merebitur appellari. Annon magnus, *cujus magnitudinis non eſt finis?* Et *quis magnus*, ait, *ſicut Deus noſter?* Planè magnus, qui tam magnus, quàm Altiſſimus, quia & ipſe Altiſſimus. Neque enim Altiſſimi Filius rapinam arbitrabitur eſſe ſe æqualem Altiſſimo. Ille meritò arbitrandus eſt cogitaſſe rapinam, qui cùm de nihilo in angelicam formam factus fuiſſet, factori ſuo ſe comparans, uſurpavit ſibi quod filii Altiſſimi proprium eſt, qui utique in forma Dei à Deo non factus, ſed genitus eſt. Altiſſimus enim Deus Pater, quamvis omnipotens ſit, non potuit tamen vel æqualem ſibi condere creaturam, vel inæqualem gignere filium. Fecit itaque Angelum magnum, ſed non quantus ipſe: & ideò nec Altiſſimum. Solum autem Unigenitum, quem non fecit, ſed genuit Omnipotens omnipotentem, Altiſſimus altiſſimum. Æternus coæternum; ipſum ſibi per omnia comparari, nec rapinam æſtimat, nec injuriam. Rectè ergo hic erit magnus, qui filius Altiſſimi vocabitur.

Pſ. 144. 3. *Philip. 2. 6.*

Jeſus magnus, quia Altiſſimus par & æqualis.

13 Sed quare hic erit, & non potiùs eſt magnus, qui ſemper æqualiter magnus, non habet quo creſcat, nec major poſt conceptum futurus ſit, quàm antè vel ſit, vel fuerit? An fortè propterea dixerit, *erit*, quia qui magnus Deus erat, magnus homo futurus ſit? Bene ergo, *Hic erit magnus*. Magnus homo, magnus Doctor, magnus Propheta. Sic enim dicitur de eo in Evangelio: *Quia Propheta magnus ſurrexit in nobis*. Et à minori quodam Propheta magnus itidem Propheta venturus promittitur: *Ecce*, inquit, *veniet Propheta magnus, & ipſe renovabit Jeruſalem*. Et tu quidem, ò Virgo,

Cur dictum *Erit magnus* & non *eſt*.

Luc. 7. 16.

Digitized by Google

Virgo, parvulum paries, parvulum nutries, parvulum lactabis: ſed videns parvulum, cogita magnum. Erit enim magnus, quia magnificabit eum Deus in conſpectu regum, adeò ut adorent eum omnes reges, omnes gentes ſerviant ei. Magnificet ergo & anima tua Dominum, quia *hic erit magnus, & Filius Altiſſimi vocabitur*. Magnus erit, & magna faciet tibi qui potens eſt, & ſanctum nomen ejus. Quod enim ſanctius nomen, quàm quod *Filius Altiſſimi vocabitur?* Magnificetur & à nobis parvulis magnus Dominus, quos ut faceret magnos, factus eſt parvulus. *Parvulus*, ait, *natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis*. Nobis, inquam, non ſibi, qui utique ante tempora multo nobilius natus ex Patre, naſci temporaliter non indigebat ex matre. Non Angelis quoque, qui cùm magnum haberent, parvulum non requirebant. Nobis ergo natus, nobis & datus, quia nobis neceſſarius.

Jeſus magnus pro nobis factus parvulus, ut nos faceret magnos.
Iſ. 9. 6.

A Chriſto nobis nato quæ utilitas capienda

14 Jam de nobis nato & dato faciamus ad quod natus eſt & datus. Utamur noſtro in noſtram utilitatem, de Salvatore ſalutem operemur. Ecce parvulus in medio ſtatuitur. O parvulus, parvulis * deſideratus! O verè parvulus, ſed malitia, non ſapientia! Studeamus effici ſicut parvulus iſte; diſcamus ab ipſo, quia mitis eſt & humilis corde: ne magnus videlicet Deus ſine cauſa factus ſit homo parvus, ne gratis mortuus, ne in vacuum crucifixus. Diſcamus ejus humilitatem, imitemur manſuetudinem, amplectamur dilectionem, communicemus paſſionibus, lavemur in ſanguine ejus. Ipſum offeramus propitiationem pro peccatis noſtris; quoniam ad hoc ipſe natus & datus eſt nobis. Ipſum oculis Patris, ipſum offeramus & ſuis, quia & Pater proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis tradidit illum, & ipſe filius ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens. Ipſe tradidit in mortem animam ſuam, & cum ſceleratis reputatus eſt; & ipſe peccata multorum tulit, & pro tranſgreſſoribus rogavit ut non perirent. Non poſſunt perire pro quibus Filius rogat ne pereant, pro quibus Pater tradidit Filium in mortem ut vivant. Æqualiter ab utroque ſperanda eſt venia, quibus æqualis eſt in pietate miſericordia, par in voluntate potentia, una in deitate ſubſtantia, in qua unus cum eis Spiritus-ſanctus vivit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

** al. parvulus.*
Rom. 8. 32.
Philipp. 2. 7.
Iſ. 53. 12.

DE LAUDIBUS VIRGINIS MATRIS.

HOMILIA IV.

1 NON eſt dubium, quicquid in laudibus Matris proferimus, ad Filium pertinere; & rurſum, cùm Filium honoramus, à gloria Matris non recedimus. Nam ſi juxta Salomonem, *Filius ſapiens gloria eſt Patris;* quanto magis glorioſum eſt matrem ipſius effici Sapientiæ? Sed quid ego tento in ejus laudibus, quam laudabilem prædicant Prophetæ, perhibet Angelus, narrat Evangeliſta? Non ergo laudo, quia non audeo; ſed tantùm replico devotus, quod jam explicavit per os Evangeliſtæ Spiritus-ſanctus. Sequitur namque, & ait: *Et dabit illi Dominus Deus ſedem David patris ſui*. Verba ſunt Angeli ad Virginem de promiſſo Filio, promittentis, quòd debeat poſſidere regnum David. Quòd de ſtirpe David duxerit originem Dominus JESUS, nemo dubitat. Quæro autem, quomodo dederit ei Deus ſedem David patris ſui, cùm ipſe in Jeruſalem non regnaverit, quinimmò turbis eum volentibus conſtituere regem, non acquieverit, ſed & ante faciem Pilati proteſtatus ſit: *Regnum meum non eſt de hoc mundo*. Denique quid magnum promittitur ei, qui ſedet ſuper Cherubim, quem Propheta vidit ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum, ſedere in throno David patris ſui? Sed novimus quamdam aliam Jeruſalem ab ea, quæ nunc eſt, in qua regnavit David, ſignificatam, multò iſta nobiliorem, multò ditiorem. Hanc igitur puto hìc fuiſſe ſignificatam, illo videlicet uſu loquendi, quo ſæpè reperis in Scripturis ſignificans poni pro ſignificato. Tunc ſanè dedit illi Deus ſedem David patris ſui, quando conſtitutus eſt rex ab eo ſuper Sion montem ſanctum ejus. Sed hic Propheta de quo regno dixerit, expreſſius aperuiſſe videtur, in eo quod non in Sion poſuit, ſed ſuper Sinn. Nam ideò fortaſſis dictum eſt, *ſuper*, quia in Sion quidem regnavit David: ſuper Sion verò regnum eſt illius, de quo dictum eſt ad David: *De fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam*, de quo & dictum eſt per alium Prophetam: *Super ſolium David, & ſuper regnum ejus ſedebit*. Vides quia ubique reperis, *ſuper? Super Sion, ſuper ſedem, ſuper ſolium, ſuper regnum*. Dabit ergo ei Duminus Deus ſedem David patris ſui, non typicam, ſed veram; non temporalem, ſed æternam; non terrenam, ſed cœleſtem. Quæ ideircò (ut jam dictum eſt) memoratur fuiſſe David, quia hæc, in qua temporaliter ſedit, æternæ illius gerebat imaginem.

Prov. 10. 1.
Quomodo Chriſto data ſedes David, cùm in Jeruſalem non regnaverit.
Joan. 18. 36.
Iſ. 6. 1.
Jeruſalem alia cœleſtis, alia terrena.
Pſ. 131. 11.
Iſ. 9. 7.

2 *Et regnabit in Domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit finis*. Hic quoque ſi domum Jacob temporalem accipimus, quomodo in illa, quæ æterna non eſt, in æternum regnaturus eſt? Quærenda eſt ergo domus æterna Jacob in qua regnet in æternum, cujus regni non erit finis. Annon denique domus illa Jacob exaſperans impiè abnegavit eum, & inſipienter reſpuit ante faciem Pilati, quando illo perhibente, *Regem veſtrum crucifigam?* uno ore reſpondendo clamavit: *Non habemus regem niſi Cæſarem?* Require itaque Apoſtolum, & diſcernet tibi eum qui in occulto Judæus eſt, ab illo qui in manifeſto: & quæ in ſpiritu eſt circumciſio, ab ea quæ fit in carne; ſpiritualem Iſrael à carnali, & filius fidei Abrahæ à filiis carnis. *Non enim*, inquit, *omnes qui ex Iſrael, hi ſunt Iſraelitæ: neque qui ſemen ſunt Abrahæ, hi filii*. Sequere ergo & dic: Similiter non omnes qui ex Jacob, hi reputandi ſunt in domo Jacob. Jacob quippè ipſe eſt qui Iſrael. Solos igitur qui in fide Jacob perfecti inveniendi ſunt, reputa in domo Jacob, vel potiùs ipſos noveris fore ſpiritualem & æternam domum Jacob, in qua regnabit Dominus Jeſus in æternum. Quis ex nobis eſt, qui juxta interpretationem nominis Jacob, ſupplantet diabolum de corde ſuo, luctetur cum vitiis & concupiſcentiis ſuis, ut non regnet peccatum in ſuo mortali corpore, ſed regnet in eo Jeſus, & nunc quidem per gratiam, & in æternum per gloriam? Beati in quibus Jeſus regnabit in æternum, quia & ipſi cum eo regnabunt, & regni hujus non erit finis. O quàm glorioſum eſt regnum illud, in quo reges congregati ſunt, convenerunt in unum, ad laudandum ſcilicet, & glorificandum eum, qui ſuper omnes eſt Rex regum, & Dominus dominantium: de cujus ſplendidiſſima contemplatione fulgebunt juſti ſicut ſol in regno Patris eorum. O ſi & mei peccatoris meminerit Jeſus in beneplacito populi ſui, cùm venerit in regnum ſuum! O ſi me in illa die, quando traditurus eſt regnum Deo & Patri, viſitare dignabitur in ſalutari ſuo, ad videndum ſcilicet in bonitate Electorum ſuorum, ad lætandum in lætitia gentis ſuæ, ut laudetur etiam à me cum hæreditate ſua! Veni interim Domine Jeſu, aufer ſcandala de regno tuo, quod eſt anima mea, ut regnes tu (qui debes) in ea. Venit enim avaritia, & vindicat in me ſibi ſedem; jactantia cupit dominari mihi; ſuperbia vult mihi eſſe rex. Luxuria dicit, Ego regnabo: ambitio, detractio, invidia & iracundia certant in meipſo de meipſo, cujus ego potiſſimum eſſe videar. Ego autem quantum valeo reſiſto; renitor quantum juvor. Dominum meum Jeſum reclamo; ipſi me defendo; quia ipſius me juris agnoſco. Ipſum mihi Deum, ipſum mihi Dominum teneo, & dico: Non habeo regem niſi Dominum Jeſum. Veni ergo Domine, diſperge illos in virtute tua, & regnabis in me, quia tu es ipſe Rex meus, & Deus meus, qui mandas ſalutes Jacob.

Regnare in domo Jacob in æternum quomodo intelligendum.
Joan. 19. 15.
Rom. 2. 28.
Rom. 9. 6.
Jacob myſticè quis.
Matt. 13. 43.
Anima regnum Chriſti, huic quæ tyrannis infeſta.

3 *Dixit autem Maria ad Angelum: Quomodo fiet iſtud? quoniam virum non cognoſco*. Primò quidem prudenter tacuit, cùm adhuc dubia cogitabat, qualis eſſet iſta

Maria non præceps ad reſpondendum.

C

TOM. III. ſalutatio; malens nimirum humiliter non reſpondere, quàm temerè loqui quod neſciret. Jam verò confortata & bene præmeditata, Angelo quidem foris loquente, ſed Deo intus perſuadente (erat enim Dominus cum illa, dicente Angelo, *Dominus tecum* :) ita ergo confirmata, fide ſcilicet depellente timorem, lætitia verecundiam, dixit ad Angelum : *Quomodo fiet iſtud ? quoniam virum non cognoſco*. Non dubitat de facto, ſed modum requirit & ordinem. Nec enim quærit an fiet iſtud, ſed quomodo. Quaſi dicas : Cùm ſciat Dominus meus, teſtis conſcientiæ meæ, votum eſſe ancillæ ſuæ non cognoſcere virum; qua lege, quo ordine placebit ei, ut fiat iſtud ? ſi oportuerit me frangere votum, ut pariam talem filium; & gaudeo de filio, & doleo de propoſito: fiat tamen voluntas ejus. Sin verò virgo concipiam, virgo & pariam, quod utique ſi placuerit ei, impoſſibile non erit; tunc ſcio verè, quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ. *Quomodo ergo fiet iſtud ? quoniam virum non cognoſco. Et reſpondens Angelus dixit ei : Spiritus-ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi*. Superius dicta eſt fuiſſe *gratia plena* : & nunc quomodo dicitur, *Spiritus-ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi* ? Numquid potuit repleri gratia, & necdum habere Spiritum-ſanctum, cùm ipſe ſit dator gratiarum ? Si autem jam Spiritus-ſanctus in ea erat, quomodo adhuc tamquam noviter ſuperventurus repromittitur ? An fortè ideò non dixit ſimpliciter, *veniet in te*, ſed addidit *ſuper*, quia & prius quidem in ea fuit per multam gratiam, ſed nunc ſupervenire nuntiatur, propter abundantioris gratiæ plenitudinem, quam effuſurus eſt ſuper illam ? At verò cùm plena jam ſit, illud ampliùs quomodo capere poterit ? Si autem plus aliquid capere poteſt, quomodo & ante plena fuiſſe intelligenda eſt ? An prior quidem gratia ejus tantùm repleverat mentem, ſequens verò etiam ventrem perfundere debet : quatenus ſcilicet plenitudo divinitatis, quæ ante in illa, ſicut & in multis Sanctorum, ſpiritualiter habitabat, etiam ſicut in nullo Sanctorum corporaliter in ipſa habitare incipiat ?

Spiritus-ſanctus ut ſupervenit in Mariam.

Dubium.

4 Ait itaque : *Spiritus-ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi*. Quid eſt, *& virtus Altiſſimi obumbrabit* ? Qui poteſt capere, capiat. Quis enim, excepta fortaſſis illa quæ hoc ſola in ſe feliciſſimè meruit experiri, intellectu capere, ratione diſcernere poſſit, qualiter ſplendor ille inacceſſibilis virgineis ſeſe viſceribus infuderit; & ut illa inacceſſibilem accedere ad ſe ferre potuiſſet, de portiuncula ejuſdem corporis, cui ſe animatæ contemperavit, reliquæ maſſæ umbraculum fecerit ? Et fortaſſe propter hoc maximè dictum eſt, *obumbrabit tibi*, quia res nimirum in ſacramento erat, & quod ſola per ſe Trinitas in ſola & cum ſola Virgine voluit operari, ſoli datum eſt noſſe, cui ſoli datum eſt experiri. Dicatur ergo : *Spiritus-ſanctus ſuperveniet in te*, qui utique ſua potentia fœcundabit te. *Et virtus Altiſſimi obumbrabit tibi* : hoc eſt, illum modum quo de Spiritu-ſancto concipies, Dei virtus & Dei ſapientia Chriſtus ſic in ſuo ſecretiſſimo conſilio obumbrando conteget & occultabit, quatenus ſibi tantùm notus habeatur & tibi. Ac ſi Angelus reſpondeat ad Virginem : Quid à me requiris, quod in te mox experieris ? Scies, ſcies, & feliciter ſcies, ſed illo doctore, quo & auctore. Ego autem miſſus ſum nuntiare virginalem conceptum, non creare. Nec poteſt doceri niſi à donante : nec poteſt addiſci niſi à ſuſcipiente. *Ideoque & quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei*. Quod eſt dicere : Quoniam non de homine [a], ſed de Spiritu-ſancto concipies, concipies autem Altiſſimi virtutem, hoc eſt filium Dei : *Ideoque & quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur filius Dei*, id eſt, non ſolùm qui de ſinu Patris in uterum tuum veniens obumbrabit tibi, ſed etiam id quod de tua ſubſtantia ſociabit ſibi, ex hoc jam vocabitur filius Dei, quemadmodum & is qui à Patre eſt ante ſæcula genitus, tuus quoque amodo reputabitur filius. Sic autem & quod natum eſt ex ipſo Patre, erit tuus, & quod naſcetur ex te, erit ejus; ut tamen non ſint duo filii, ſed unus. Et licèt aliud quidem ex te, aliud ex illo ſit; jam non tamen cujuſque ſuus, ſed unus utriuſque erit filius.

Chriſti conceptionis modus Deo tantùm notus & Deiparæ.

5 *Ideoque & quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur filius Dei*. Attende quæſo, quàm reverenter dixerit, *quod naſcetur ex te Sanctum*. Ut quid enim ita ſimpliciter *Sanctum*, & abſque additamento ? Credo quia non habuit quid propriè digneve nominaret illud eximium, illud magnificum, illud reverendum, quod de puriſſima videlicet Virginis carne cum ſua anima Unico Patris erat uniendum. Si diceret, ſancta caro, vel ſanctus homo, vel ſanctus infans; quidquid tale poneret, parum ſibi dixiſſe videretur. Poſuit ergo indefinitè, *Sanctum* : quia quicquid illud ſit quod Virgo genuit, ſanctum procul dubio ac ſingulariter ſanctum fuit, & per Spiritus ſanctificationem, & per Verbi aſſumptionem.

Chriſtus ab Angelo ſimpliciter Sanctum cur dictus.

6 Et adjecit Angelus : *Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipſa concepit filium in ſenectute ſua*. Quid fuit neceſſe etiam hujus ſterilis Virgini nuntiare conceptum ? Numquid fortè dubiam adhuc & incredulam oraculo, recentiori voluit confirmare miraculo ? Abſit. Legimus & Zachariæ incredulitatem ab hoc ipſo Angelo fuiſſe caſtigatam; Mariam autem in aliquo reprehenſam non legimus, quin potius fidem ipſius Elizabeth prophetante laudatam agnovimus. *Beata*, inquit, *quæ credidiſti, quoniam perficientur in te quæ dicta ſunt tibi à Domino*. Sed ideò ſterilis cognatæ conceptus Virgini nuntiatur, ut dum miraculo miraculum additur, gaudium gaudio cumuletur. Porrò neceſſe erat non modico lætitiæ & amoris præveniente inflammari incendio, quæ Filium paternæ dilectionis gaudio Spiritus-ſancti mox fuerat conceptura. Neque enim niſi in devotiſſimo corde atque hilariſſimo tanta ſe capere poterat dulcedinis & alacritatis affluentia. Vel ideò conceptus Elizabeth nuntiatur Mariæ, quia profectò decebat, ut verbum mox divulgandum ubique, prius ſciret Virgo per Angelum, quàm audiret ab homine : ne mater videlicet Dei à conſiliis filii videretur amota, ſi eorum quæ in terris tam propè gererentur, remanſiſſet ignara. Vel ideò potius conceptus Elizabeth Mariæ nuntiatus eſt, ut dum nunc Salvatoris, nunc Præcurſoris edocetur adventum, rerum tempus & ordinem tenens, ipſa melius poſtmodum ſcriptoribus ac prædicatoribus Evangelii reſeraret veritatem, quæ & plenè de omnibus à principio cœlitus fuerit inſtructa myſteriis. Vel ideò adhuc nuntiatur Mariæ conceptus Elizabeth, ut audiens cognatam vetulam & gravidam, cogitet juvencula de obſequio : ſicque illa properante ad viſitandum, parvulo Prophetæ locus & occaſio detur, quo minori adhuc Domino ſuo officii valeat exhibere primitias : & dum ad ſe invicem occurrit matrum, inſantumque ab alterutro excitata devotio, mirabilius fiat miraculum de miraculo.

Elizabeth ſterilis exemplum, cur propoſitum.

Prima ratio.

Luc. 1. 45.

Secunda.

Tertia.

Quarta

7 Vide autem ne hæc tam magnifica, quæ ab Angelo audis prænuntiata, ab ipſo ſperes perficienda. A quo ergo ſi quæris : ipſum audi Angelum. *Quia non erit*, inquit, *impoſſibile apud Deum omne verbum*, tamquam diceret : Hæc quæ ego tam fideliter promitto, non de mea, ſed de illius qui me miſit, virtute præſumo : *Quia non erit impoſſibile apud Deum omne verbum*. Quale enim illi verbum impoſſibile poterit eſſe, qui omnia fecit in Verbo ? Movet me & hoc in verbis angelicis, quòd ſignanter non ait : *Quia non erit impoſſibile apud Deum omne* factum, ſed *omne verbum*. An idcircò poſuit verbum, quia quàm facile poſſunt homines loqui quod volunt, etiam quod nullatenus facere poſſunt; tam facilè, immò incomparabiliter facilius valet Deus opere implere, quicquid illi verbo valent exprimere ? Dicam apertius. Si hominibus

Verbum Dei quàm efficax.

Soli Deo idem facere & dicere.

[a] al. Quoniam non eſt de homine, ſed de Spiritu-ſancto, quod concipies.

tam facile eſſet facere quàm dicere quod volunt : & ipſis quoque non eſſet impoſſibile omne verbum. Nunc autem quoniam vulgaris & vetus ſermo eſt, multum intereſſe inter loqui & facere, ſed apud homines, non apud Deum : ſoli Deo quia idem eſt facere quod loqui, idem loqui quod velle ; meritò non erit impoſſibile apud Deum omne verbum. Verbi gratia : Potuerunt prævidere & prædicere Prophetæ Virginem vel ſterilem concepturam ac parituram : ſed numquid facere, ut conciperet & pareret ? Deus autem qui dedit eis poſſe prævidere, quàm facilè potuit tunc quod voluit, per illos prædicere, tam facilè potuit nunc quando voluit, per ſeipſum quod promiſit implere. Siquidem apud Deum nec verbum diſſidet ab intentione, quia veritas eſt : nec factum à verbo, quia virtus eſt, nec modus à facto, quia ſapientia eſt : ac per hoc non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.

Zach. 9. 9.

8 Audiſti Virgo factum, audiſti & modum : utrumque mirum, utrumque jucundum. Jucundare filia Sion, & exulta ſatis filia Jeruſalem. Et quoniam auditui tuo datum eſt gaudium & lætitia, audiamus & nos à te reſponſum lætitiæ quod deſideramus, ut jam exultent oſſa humiliata. Audiſti, inquam, factum, & credidiſti : crede & de modo quod audiſti. Audiſti quia concipies, & paries filium : audiſti quod non per hominem, ſed per Spiritum ſanctum. Expectat Angelus reſponſum : tempus eſt enim ut revertatur ad Deum qui miſit illum. Expectamus & nos, ò Domina, verbum miſerationis, quos miſerabiliter premit ſententia damnationis. Et ecce offertur tibi pretium ſalutis noſtræ : ſtatim liberabimur ſi conſentis. In ſempiterno Dei Verbo facti ſumus omnes, & ecce morimur : in tuo brevi reſponſu ſumus reficiendi, ut ad vitam revocemur. Hoc ſupplicat à te, ò pia Virgo, flebilis Adam cum miſera ſobole ſua exul de paradiſo, hoc Abraham, hoc David. Hoc cæteri flagitant ſancti Patres, patres ſcilicet tui, qui & ipſi habitant in regione umbræ mortis. Hoc totus mundus tuis genibus provolutus expectat. Nec immeritò, quando ex ore tuo pendet conſolatio miſerorum, redemptio captivorum, liberatio damnatorum : ſalus denique univerſorum filiorum Adam, totius generis tui. Da, Virgo, reſponſum feſtinanter. O Domina reſponde verbum, quod terra, quod inferi, quod expectant & ſuperi. Ipſe quoque omnium Rex & Dominus quantum concupivit decorem tuum, tantum deſiderat & reſponſionis aſſenſum : in qua nimirum propoſuit ſalvare mundum. Et cui placuiſti in ſilentio, jam magis placebis ex verbo, cùm ipſe tibi clamet è cœlo : O pulchra inter mulieres, fac me audire vocem tuam. Si ergo tu eum facias audire vocem tuam, ipſe te faciet videre ſalutem noſtram. Numquid non hoc eſt quod quærebas, quod gemebas, quod diebus & noctibus orando ſuſpirabas ? Quid igitur ? Tu es cui hoc promiſſum eſt, an aliam expectamus ? Immò tu ipſa, non alia. Tu, inquam, illa promiſſa, illa expectata, illa deſiderata, ex qua ſanctus pater tuus Jacob jam morti appropinquans vitam ſperabat æternam, cùm dicebat : *Expectabo ſalutare tuum, Domine*. In qua denique, & per quam Deus ipſe Rex noſter ante ſæcula diſpoſuit operari ſalutem in medio terræ. Quid ab alia ſperas, quod tibi offertur ? quid per aliam expectas, quod per te mox exhibebitur, dummodo præbeas aſſenſum, reſpondeas verbum ? Reſponde itaque citius Angelo, immò per Angelum Domino. Reſponde verbum, & ſuſcipe Verbum : profer tuum, & concipe divinum : emitte tranſitorium, & amplectere ſempiternum. Quid tardas ? Quid trepidas ? Crede, confitere, & ſuſcipe. Sumat humilitas audaciam, verecundia fiduciam. Nullatenus convenit nunc, ut virginalis ſimplicitas obliviſcatur prudentiam. In hac ſola re ne timeas, prudens Virgo, præſumptionem : quia etſi grata in ſilentio verecundia, magis tamen nunc in verbo pietas neceſſaria. Aperi, Virgo beata, cor fidei, labia confeſſioni, viſcera Creatori. Ecce deſideratus cunctis gentibus foris pulſat ad oſtium. O ſi te morante pertranſierit, & rurſus incipias dolens quærere quem diligit anima tua ! Surge, curre, aperi. Surge per fidem, curre per devotionem, aperi per confeſſionem.

Mariæ dignitas, gratia & prærogativa.

Gen. 48. 18.

Similis invenitur in ſermone 120. inter Append. S. Auguſtini.

Mariæ humilitas quam Deo grata.

9 *Ecce*, inquit, *ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum*. Semper ſolet eſſe gratiæ divinæ familiaris virtus humilitas. Deus enim ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Humiliter ergo reſpondet, ut ſedes gratiæ præparetur. *Ecce*, inquit, *ancilla Domini*. Quæ eſt hæc tam ſublimis humilitas, quæ cedere non novit honoribus, inſoleſcere gloria neſcit ? Mater Dei eligitur, & ancillam ſe nominat. Non mediocris revera humilitatis inſigne, nec oblata tanta gloria obliviſci humilitatem. Non magnum eſt eſſe humilem in abjectione ; magna prorſus & rara virtus, humilitas honorata. Si me miſerum homuncionem meis decepta ſimulationibus ad aliquem vel mediocrem honorem provexerit Eccleſia, Deo nimirum hoc vel propter mea, vel propter ſubditorum peccata permittente : nonne ſtatim oblitus qui fuerim, talem me puto, qualis ab hominibus (qui cor non vident) putatus ſum ? Credo famæ *, conſcientiam non attendo ; & reputans non honorem virtutibus, ſed virtutes honori, eo ſanctiorem, quo ſuperiorem me æſtimo. Videas pleroſque in Eccleſia de ignobilibus nobiles, de pauperibus divites factos : ſubito intumeſcere, priſtinæ obliviſci abjectionis : genus quoque ſuum erubeſcere, & infimos dedignari parentes. Videas & homines pecunioſos * ad honores quoſque eccleſiaſticos pervolare ; moxque ſibi applaudere ſanctitatem, veſtium dumtaxat mutatione, non mentium ; & dignos ſe æſtimare dignitate, ad quam ambiendo pervenerunt ; quodque (ſi audeo dicere) adepti ſunt nummis, attribuere meritis. Omitto autem de his, quos excæcat ambitio, & honor ipſe ſuperbiendi eis materia eſt.

Humilitas honorata, rara virtus.

** al. famâ*

Ambitionem & arrogantiam in Eccleſiaſticis perſtringit.

** al. pernicioſos.*

10 Sed video (quod magis doleo) poſt ſpretam ſæculi pompam nonnullos in ſchola humilitatis ſuperbiam magis addiſcere, ac ſub alis mitis humiliſque Magiſtri gravius inſoleſcere, & impatientes ampliùs fieri in clauſtro, quàm fuiſſent in ſæculo. Quodque magis perverſum eſt, plerique in domo Dei non patiuntur haberi contemptui, qui in ſua nonniſi contemptibiles eſſe potuerunt : ut quia videlicet, ubi à pluribus honores appetuntur, ipſi locum habere non meruerunt, ſaltem ibi honorabiles videantur, ubi ab omnibus honores contemnuntur. Video & alios (quod non ſine dolore videri debet) poſt aggreſſam Chriſti militiam, rurſus ſæcularibus implicari negotiis, rurſus cupiditatibus terrenis immergi : cum magna cura erigere muros, & negligere mores : ſub prætextu quoque communis utilitatis, verba vendere divitibus, & matronis ſalutationes : ſed & contra Imperatoris ſui edictum concupiſcere aliena, & ſua cum lite repetere ; non audientes Apoſtolum ex imperio Regis tubicinantem : *Hoc ipſum*, inquit, *delictum eſt in vobis, quod cauſas habetis. Quare non magis fraudem patimini ?* Itane mundum ſibi, & ſe mundo crucifixerunt, ut qui anteà vix in ſuo vico vel oppido cogniti fuerunt, modo circumeuntes provincias, & curias frequentantes, regum notitias, principumque familiaritates aſſecuti ſint ? Quid de ipſo habitu dicam, in quo jam non calor, ſed color requiritur ; magiſque cultui veſtium, quàm virtutum inſiſtitur ? Pudet dicere ! vincuntur in ſuo ſtudio mulierculæ, quando à monachis pretium affectatur in veſtibus, non neceſſitas : nec ſaltem forma religionis retenta, in habitu ornari, non armari appetunt milites Chriſti : qui dum ſe præparare ad prælium, & contra aereas poteſtates prætendere paupertatis inſigne debuerant, (quod utique adverſarii valdè formidant) in mollitie veſtimentorum pacis potiùs præferentes indicium, ultro ſe hoſtibus ſine ſanguine tradunt inermes. Nec aliundè hæc omnia mala contingunt, niſi quòd illam, qua ſæculum deſeruimus, deſerentes humilitatem, dum per hoc cogimur inepta denuo ſectari ſtudia ſæcularium, canes efficimur revertentes ad vomitum.

Religioſorum quorumdam ſuperbia notatur.

Occupatio item rerum ſæcularium.

Et lites.

1. Cor. 6. 7.

Luxus & vanitas veſtium in monachis res indigniſſima.

C ij

TOM. III. 11 Audiamus itaque, quotquot tales ſumus, quid illa reſponderit, quæ Dei mater eligebatur, ſed humilitatem non obliviſcebatur. *Ecce*, ait, *ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum*. *Fiat* eſt deſiderii ſignum, non dubitationis indicium. Et per hoc quod dicit, *fiat mihi ſecundùm verbum tuum*, magis intelligenda eſt affectum exprimere deſiderantis quàm effectum requirere more dubitantis. Quamquam nil obſtat intelligi, *fiat*, eſſe verbum orantis. Nemo quippè orat, niſi quod credit & ſperat. Vult autem à ſe requiri Deus etiam quod pollicetur. Et ideò fortè multa quæ dare diſpoſuit, priùs pollicetur, ut ex promiſſione devotio excitetur: ſicque quod gratia daturus erat, devota oratio promereatur. Sic pius Dominus, qui omnes homines vult ſalvos fieri, merita nobis extorquet à nobis: & dum nos prævenit tribuendo quod retribuat, gratis agit, ne gratis tribuat. Hoc utique prudens Virgo intellexit, quando prævenienti ſe muneri gratuitæ promiſſionis, junxit meritum ſuæ orationis: *Fiat*, inquiens, *mihi ſecundùm verbum tuum*. Fiat mihi de Verbo ſecundùm verbum tuum. Verbum quod erat in principio apud Deum, fiat caro de carne mea ſecundùm verbum tuum. Fiat obſecro mihi Verbum, non prolatum quod tranſeat, ſed conceptum ut maneat, carne videlicet indutum, non aere. Fiat mihi non tantùm audibile auribus, ſed & viſibile oculis, palpabile manibus, geſtabile humeris. Nec fiat mihi verbum ſcriptum & mutum, ſed incarnatum & vivum: hoc eſt, non mutis figuris, mortuis in pellibus exaratum; ſed in forma humana meis caſtis viſceribus vivaciter impreſſum: & hoc non mortui calami depictione, ſed ſancti Spiritus operatione. Eo videlicet modo fiat mihi, quo nemini ante me factum eſt, nemini poſt me faciendum. Porrò multifariam multiſque modis olim Deus locutus eſt Patribus in Prophetis: & aliis quidem in aure, aliis in ore, aliis etiam in manu factum eſſe verbum Domini memoratur: mihi autem oro, ut in utero fiat juxta verbum tuum. Nolo autem ut fiat mihi aut declamatoriè prædicatum, aut figuraliter ſignificatum, aut imaginatoriè ſomniatum; ſed ſilenter inſpiratum, perſonaliter incarnatum, corporaliter inviſceratum. Verbum igitur, quod in ſe nec poterat fieri, nec indigebat; dignetur in me, dignetur & mihi fieri ſecundùm verbum tuum. Fiat quidem generaliter omni mundo, ſed ſpecialiter fiat mihi ſecundùm verbum tuum.

Orari vult Deus pro his etiam quæ dare diſpoſuit.

Excuſatio S. BERNARDI, quòd locum iſtum Evangelii poſt alios expoſitores tractandum ſumpſerit.

LEctionem evangelicam expoſui, ſicut potui: nec ignoro quod non omnibus placebit, ſed ſcio me ob hanc rem multorum fore indignationi obnoxium; & aut judicabor ſuperfluus, aut præſumptor: quod videlicet poſt Patres, qui hunc ipſum locum pleniſſimè expoſuerunt, rurſus in eodem novus expoſitor auſus fuerim mittere manum. Sed ſi quid dictum eſt poſt Patres quod non ſit contra Patres; nec Patribus arbitror, nec cuiquam diſplicere debere. Ubi autem dixi quòd à Patribus accepi dum ſic abſit typhus præſumptionis, ut non deſit fructus devotionis; patienter audiam de ſuperfluitate cauſantes. Noverint tamen qui me tamquam de otioſa & non neceſſaria explanatione ſuggillant, non tam intendiſſe exponere Evangelium, quàm ex Evangelio ſumere occaſionem loquendi quod loqui delectabat. Si verò peccavi, quod propriam magis ex hoc excitarim devotionem, quàm communem quæſierim utilitatem; potens erit pia Virgo apud ſuum miſericordem Filium hoc meum excuſare peccatum, cui hoc meum qualecumque Opuſculum devotiſſimè deſtinavi.

IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI,

SERMO PRIMUS.

De pronuntiatione Martyrologii,

Jeſus-Chriſtus, Filius Dei, naſcitur in Bethlehem Juda[a].

1 SOnuit vox lætitiæ in terra noſtra, vox exultationis & ſalutis in tabernaculis peccatorum. Auditum eſt verbum bonum, verbum conſolatorium, ſermo jucunditate plenus, dignus omni acceptione. Jubilate montes laudem, & omnia ligna ſilvarum plaudite manibus antè faciem Domini, quia venit. Audite cœli, & auribus percipe terra, obſtupeſce & lauda univerſitas creaturæ, ſed tu magis, ò homo: *Jeſus-Chriſtus, Filius Dei, naſcitur in Bethlehem Juda*. Quis tam lapidei cordis, cujus anima non liquefacta ſit in hoc verbo? Quid annuntiari dulcius poterat? Quid delectabilius commendari? Quid tale unquam auditum eſt, aut quid ſimile aliquando mundus accepit? *Jeſus-Chriſtus, Filius Dei, naſcitur in Bethlehem Juda*. O breve verbum de Verbo abbreviato, ſed cœleſti ſuavitate refertum! Laborat affectio melliſluæ dulcedinis copiam latius effundere geſtiens, nec inveniens verba. Tanta ſiquidem eſt gratia ſermonis hujus, ut continuo incipiat minùs ſapere, ſi unum jota mutavero. *Jeſus-Chriſtus, Filius Dei, naſcitur in Bethlehem Juda*. O nativitas illibata ſanctitate, honorabilis mundo, amabilis hominibus collati magnitudine beneficii, inveſtigabilis etiam Angelis ſacri profunditate myſterii, & in his omnibus admirabilis ſingulari excellentia novitatis! utpotè quæ nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem. O partus ſolus ſine dolore, ſolus neſcius pudoris, corruptionis ignarus; non reſerans, ſed conſecrans virginalis uteri templum! O nativitas ſuprà naturam, ſed pro natura; miraculi excellentia ſuperans, ſed reparans virtute myſterii! Fratres, generationem iſtam quis enarrabit? Angelus nuntiat, virtus obumbrat Altiſſimi, ſupervenit Spiritus: Virgo credit, fide concipit virgo, parturit virgo, manet virgo: quis non miretur? Naſcitur Altiſſimi Filius Deus de Deo genitus antè ſæcula; naſcitur Verbum infans: quis vel ſatis miretur?

Chriſti nativitas miranda.

2 Nec ſanè otioſa nativitas, aut infructuoſa dignatio majeſtatis. *Jeſus-Chriſtus, Filius Dei, naſcitur in Bethlehem Juda*. Vos qui in pulvere eſtis, expergiſcimini & laudate. Ecce Dominus venit cum ſalute, venit cum unguentis, venit cum gloria. Neque enim ſine ſalute Jeſus, neque ſine unctione Chriſtus, nec ſine gloria venit Dei Filius, ſiquidem ipſe ſalus, ipſe unctio, ipſe gloria, ſicut ſcriptum eſt: *Gloria patris filius ſapiens*. Felix anima, quæ guſtatu ſalutis fructu trahitur & currit in odorem unguentorum, ut videat gloriam ejus, gloriam quaſi unigeniti à patre. Reſpirate perditi: venit Jeſus quærere & ſalvum facere quod perierat. Morbidi convaleſcite: venit Chriſtus, qui contritos corde ſanat unctione miſericordiæ ſuæ. Exultate quicumque eſtis grandia concupiſcentes: deſcendit ad vos Filius Dei, ut regni ſui faciat cohæredes. Ita obſecro, ſana me, Domine, & ſanabor: ſalvum me fac, & ſalvus ero: glorifica, & ero glorioſus. Sic nempè benedicet anima mea Domino, & omnia quæ intra me ſunt, nomini ſancto ejus, cùm propitiatus fueris omnibus iniquitatibus meis, ſanaveris omnes infirmitates meas, repleveris in bonis deſiderium meum. Hæc tria, dilectiſſimi, ſapit mihi quod audio naſci Jeſum Chriſtum Filium Dei. Quare enim vocamus nomen ejus Jeſum, niſi *quia ipſe ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum*? Aut quare Chriſtus nominari voluit, niſi quia *computreſcere faciet jugum à facie olei*? Quare Filius Dei factus eſt homo, niſi ut homines faciat filios Dei? Voluntati autem ejus quis reſiſtit? Jeſus qui juſtificat, quis eſt qui condemnet? Chriſtus qui ſanat, quis eſt qui vulneret? Filius Dei qui exaltat, quis eſt qui humiliet?

Mundo quàm fructuoſa.

Prov. 10. 1.

Pſ. 100. 2.

Nativitatis tres fructus.

Matth. 1. 21.

Iſ. 10. 27.

a Hæc verba leguntur in Uſuardi Martyrologio, quo eccleſiæ Gallicanæ omnes, aut ferè omnes tunc utebantur, imò etiam Romana.

3 Naſcitur ergo Jeſus ; gaudeat quiſquis ille eſt, quem perpetuæ damnationis reum udjudicabat conſcientis peccatorum. Excedit quippe pietas Jeſu omnem criminum quantitatem ſeu numeroſitstem. Naſcitur Chriſtus : lætetur quicumque vitiis impugnabatur autiquis. Siquidem ante faciem unctionis Chriſti nullus omninò ſtare poterit morbus animæ, quamlibet inveteratus. Naſcitur Filius Dei : exultet qui magna ſolet deſiderare, quia magnus munerator advenit. Fratres, hic eſt hæres : devotè ſuſcipiamus eum, ſic enim & hæreditas noſtra erit. Qui enim proprium filium dedit, quomodo non omnia nobis ſimul cum filio donavit? nemo diſcredat, nemo hæſitet ; habemus teſtimonium credibile nimis : *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*. Fratres habere voluit Unigenitus Dei, ut eſſet in multis fratribus primogenitus ipſe. Utque nihil hæſitet ipſa puſillanimitas fragilitatis humanæ, prius ipſe factus eſt hominum frater, factus eſt hominis filius, factus eſt homo. Si & hoc homo judicat incredibile, fidem adſtruunt oculi.

1. Peccata delet. 2. Vitia ſanat. 3. Nos exaltat. Rom. 8. 32. Joan. 1. 14.

4 *Jeſus-Chriſtus natus eſt in Bethlehem Judæ*. Et vide dignationem. Non in Jeruſalem civitate regia ; ſed in Bethlehem, quæ minima eſt in millibus Juda. O Bethlehem parva, ſed jam magnificatu à Domino ! magnificavit te qui factus eſt in te parvus ex magno. Lætare Bethlehem, & per omnes vicos tuos feſtivum bodie Alleluja cantetur. Quæ tibi civitas, ſi audiat, non invideat pretioſiſſimum illud ſtabulum, & illius præſepii gloriam ? In univerſa ſiquidem terra celebre eſt nomen tuum, & beatam te dicunt omnes generationes. Ubique glorioſa dicuntur de te, civitas Dei: ubique pſallitur, quia *homo natus eſt in ea, & ipſe fundavit eam Altiſſimus*. Ubique, inquam, prædicatur, ubique clamatur, quia *Jeſus Chriſtus, filius Dei, naſcitur in Bethlehem Juda*. Nec otioſum quod additur *Juda*, ſiquidem admonet nos ejus, quæ ad patres facta eſt repromiſſio. *Non auferetur*, inquit, *ſceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus eſt, & ipſe erit expectatio gentium.* Salus quippe ex Judæis, ſed ſalus uſque ad fines terræ. *Juda*, ait, *te laudabunt fratres tui. Manus tua in cervicibus inimicorum tuorum*, & cætera, quæ de Juda illo nuſquam legimus, ſed in Chriſto videmus impleta. Ipſe eſt enim Leo de tribu Juda, de quo & additur: *Catulus leonis Juda, ad prædam*, inquit, *fili mi aſcendiſti*. Magnus prædator Chriſtus, qui *prinſquam ſciat vocare patrem aut matrem, Samaria ſpolia diripit*. Magnus prædator Chriſtus, qui aſcendens in altum, captivam duxit captivitatem : nec tamen abſtulit quidquam, ſed magis ipſe dedit dona hominibus. Has itaque & cæteras ſimiles prophetias impletas in Chriſto (de eo ſiquidem & prædictas) ad mentem revocat, quod dicitur, *Bethlehem Juda* : nec omninò quærere eſt, utrum à Bethlehem poſſit aliquid boni eſſe.

Bethlehem felicitas & gloria. Pſal. 86. 5. Gen. 49. 10. Ibid. 8. Iſa. 8. 4. Ibidem.

5 Sanè quod ad nos ſpectat, diſcimus etiam ex hoc quemadmodum ſuſcipi velit, qui in Bethlehem voluit naſci. Erat enim qui fortè ei ſublimia quærenda arbitraretur eſſe palatia, ubi cum gloria Rex gloriæ ſuſciperetur : ſed non propter hoc à regalibus illis ſedibus venit. *In ſiniſtra ejus divitiæ & gloria, in dextera longiturnitas vitæ*. Horum omnium æterna in cœlis affluentia ſuppetebat, ſed paupertas non inveniebatur in eis. Porrò in terris abundabat & ſuperabundabat hæc ſpecies, & neſciebat homo pretium ejus. Hanc itaque Dei Filius concupiſcens deſcendit, ut eam eligat ſibi, & nobis quoque ſua æſtimatione faciat pretioſam. Adorna thalamum tuum, Sion : ſed humilitate, ſed paupertate. In his enim pannis complacet ſibi, & Maria teſtimonium perhibente, his ſericis delectatur involvi. Abominationes Ægyptiorum immola Deo tuo.

Paupertatem & humilitatem nobis commendat locus nativitatis Chriſti. Prov. 3. 17.

6 Conſidera denique quòd in Bethlehem Judæ naſcitur, & ſollicitus eſto, quomodo Bethlehem Judæ inveniaris ; & jam ne in te quidem ſuſcipi dedignatur. Bethlehem quippe domum panis, Juda ſonat confeſſionem. Tu ergo ſi divini verbi pabulo repleas animam tuam, fideliterque, etſi non digna, certè quanta potes devotione ſuſcipias panem illum, qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mundo, Dominicum videlicet corpus Jeſu ; ut veterem utrem corporis tui nova illa reſurrectionis caro reficiat & ſuſtineat, quatenus novum quod intus eſt vinum, hoc ſolidatus glutino, valeat continere : ſed denique ex fide vivas, & nequaquam gemere oporteat, quia oblitus ſis comedere panem tuum : Bethlehem factus es, dignus planè ſuſceptione Dominica, ſi tamen confeſſio non defuerit. Sit proindè Judæa ſanctificatio tua : confeſſionem & decorem induere, quam maximè ſtolam in miniſtris ſuis Chriſtus acceptat. Denique breviter tibi utrumque commendat Apoſtolus: *Corde*, inquiens, *creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem*. Juſtitia ſiquidem in corde, panis in domo. Et enim Juſtitia panis. Et, *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur*. Sit ergo in corde juſtitia, & juſtitia quæ ex fide eſt. Hæc enim ſola habet gloriam apud Deum. Sit etiam in ore confeſſio ad ſalutem: & ſecurus jam ſuſcipe eum, qui in Bethlehem Judæ naſcitur, Jeſum Chriſtum Filium Dei.

Bethlehem & Juda allegorice expoſitio. TOM. III. Euchariſtia quomodo ſuſcipienda. Rom. 10. 10. Matt. 5. 6.

IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI,

SERMO SECUNDUS.

De eo quod ſcriptum eſt, *O Juda & Jeruſalem, nolite timere, cras egrediemini, & Dominus erit vobiſcum*. 2. Par. 20. 17.

1 VEros alloquimur Judæos, non littera, ſed ſpiritu : ſemen Abrahæ, cujus multiplicatio, ſicut promiſſa legitur, ſic videtur impleta. Neque enim filii carnis, ſed filii promiſſionis deputantur in ſemine. Sed nec illi Jeruſalem dicimus, quæ occidit Prophetas. Undè enim illam conſolemur, ſuper quam Dominus flevit, quæ data eſt in ſubverſionem ? Illi dicimus, quæ de cœlo nova deſcendit : *Nolite timere, ò Juda & Jeruſalem*. Nolite timere veri confeſſores, qui non ſolùm ore, ſed toti pariter, & ex omni parte Domino confitemini, induti confeſſionem ſicut veſtimentum ; immò quorum omnia interiora Domino confiteantur, & omnia oſſa dicunt : *Domine, quis ſimilis tibi ?* non ſicut hi *qui confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant*. Vera confeſſio eſt, ſi omnia opera veſtra, Fratres, opera ejus ſint, & confiteantur ei. Confiteantur autem gemina quadam confeſſione, ut duplicibus veſtiamini, id eſt confeſſione peccatorum veſtrorum, & confeſſione laudis divinæ. Tunc enim veri Judæi eritis, ſi omnis vita veſtra confiteatur vos peccatores, & dignos multo majoribus pœnis : Deum verò ſummè bonum, qui pro his brevibus & tranſitoriis pœnis, æterna condonat ſupplicia, quæ meruiſtis. Quiſquis enim ardenter non deſiderat pœnitentiam, videtur operibus dicere, non indigere ſe pœnitentia ; & ita ſuam non confitetur culpam : aut non poſſe prodeſſe ei pœnitentiam ; & ſic divinam non confitetur bonitatem. Vos autem eſtote veri Judæi, ſed & Jeruſalem vera, ut nihil jam timeatis. Eſt enim Jeruſalem viſio pacis ; viſio, non poſſeſſio, cujus fines Dominus poſuit pacem, non initium ſanè, nec medium. Si ergo pacem non habetis, immò quia perfectam in hoc ſæculo habere non poteſtis, ſaltem videte eam, intuemini, conſiderate, & deſiderate eam. Illuc ſint oculi cordis veſtri, ad pacem ſeſe dirigat intentio veſtra : ut omnia quæcumque facitis, hujus pacis, quæ exuperat omnem ſenſum, deſiderio faciatis : in omnibus hoc intendatis, ut reconciliati pacem habeatis ad Deum.

Luc. 19. 41. Pſal. 34. 10. Tit. 1. 16. Confeſſio duplex, peccatorum & divinæ laudis. Philipp. 4. 7.

2 His dicimus, *Nolite timere*, hos conſolamur, non eos qui viam pacis non cognoverunt. Nam ſi illis dicitur, *Cras egrediemini* ; comminatio, non conſolatio erit iſta. Soli nimirum diſſolvi deſiderant, & egredi concupiſcunt, qui pacem vident, & ſciunt, ſi terreſtres domus eorum hujus habitationis diſſolvantur, quoniam ædificationem habent ex Deo, &

Mors in deſiderio quibus.

TOM. III. non illi qui in inſaniam verſi ſuis compedibus delectantur. Denique hi tales moriendo non tam egreſſi dicendi ſunt, quàm ingreſſi : qui non in lucem, non in libertatem vadunt, ſed in carcerem, ſed in tenebras, ſed in infernum. Vobis autem dicitur : *Nolite timere, cras egrediemini*, & jam non erit timor in finibus veſtris.

2. Par. 20. 17.
Animæ hoſtis triplex.

Multos quidem habetis hoſtes : carnem, qua nullus poteſt eſſe vicinior hoſtis : præſens ſæculum nequam, quod undique circumfuſum eſt vobis : principes tenebrarum, qui viam veſtram obſident in aere collocati. Attamen nolite timere, cras egrediemini, id eſt in proximo. Cras enim in proximo eſt. Undè & ſanctus Jacob ait : *Cras reſpondebit mihi juſtitia mea*.

Gen. 30. 33.

A

Tres enim dies ſunt, de quibus etiam legimus : *Vivificabit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos*.

B

Oſee 6. 3.

Unus ſub Adam, alter in Chriſto, tertius cum Chriſto. Undè & ibi ſubditur : *Sciemus, ſequemurque, ut cognoſcamus Dominum* : & hic dicitur, *Cras egrediemini, & Dominus erit vobiſcum*. His enim dicitur, qui dimidiaverunt dies ſuos, in quibus periit dies in qua nati ſunt, quæ eſt dies Adæ, dies peccati, cui Jeremias quoque maledicebat, dicens : *Maledicta dies, in qua natus ſum*.

Jer. 20. 14.

Omnes enim in illa naſcimur. Utinam pereat in nobis omnibus dies illa, dies nebulæ & caliginis, dies tenebrarum & turbinis, quam nobis fecit Adam, quam fecit inimicus, qui dixit : *Aperientur oculi veſtri*.

Gen. 3. 5.

C

3 Ecce verò illuxit nobis dies redemptionis novæ, reparationis antiquæ, felicitatis æternæ.

Pſal. 117. 24.

Hæc eſt dies quam fecit Dominus : exultemus & lætemur in ea, quia cras egrediemur. Undè, niſi de conclavi hujus ſæculi, de ergaſtulo hujus corporis, de compedibus neceſſitatis, curioſitatis, vanitatis, & voluptatis, quæ etiam invitis nobis pedes tenent affectionis? Quid enim ſpiritui noſtro cum terrenis ? Cur non ſpiritualia deſiderat, ſpiritualia quærit, ſpiritualia ſapit ?

Terrenis contemptis quærenda cœleſtia.
Coloſſ. 3. 1.

O ſpiritus, qui de ſurſum eſtis, quid vobis cum infimis ? *Quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens : quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram*.

Sap. 9. 15.

D

Sed corpus *quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem*. Neceſſitates multæ miſeri hujus corporis detinent nos. Viſus quidam pravi deſiderii, & delectationis terrenæ volare non patitur, & citius retrahit mentem, ſi fortè aliquando ſublevetur. Sed nolite timere, cras egrediemini de lacu miſeriæ & de luto fæcis. Nam ut indè vos educeret, infixus eſt ipſe quoque in limo profundi. Nolite ergo timere, cras egrediemini de corpore mortis, & de omni corruptione peccati. Agite diem iſtum in Chriſto, ut ambuletis ſicut & ipſe ambulavit.

1. Joan. 2. 6.

Qui enim dicit ſe in Chriſto manere, debet, ſicut ipſe ambulavit, & ipſe ambulare. Nolite ergo timere, quia cras egrediemini, & ſic ſemper cum Domino eritis :

E

Vel quia ſignanter dictum, *& Dominus erit vobiſcum*, ſic intelligamus, ut dum ſumus in corpore, poſſimus nos eſſe cum Domino, id eſt, adhærere ejus voluntati ; ſed non ille nobiſcum, ut conſentiat voluntati noſtræ. Vellemus enim jam liberi eſſe, concupiſcimus diſſolvi, egredi deſideramus : ſed adhuc differt ille certa ex cauſa. Cras egrediemur, & Dominus erit nobiſcum : ut quicquid voluerimus velit, & in nullo à noſtra voluntate diſcordet.

4 Itaque, Juda & Jeruſalem, nolite timere, ſi perfectionem, quam deſideratis, nondum poteſtis adipiſci : ſed quod minus habet imperfectio converſationis, ſuppleat humilitas confeſſionis :

F

Pſal. 138. 4.
Mandata Dei cur tam ſeverè nobis impoſita.

& imperfectum veſtrum viderunt oculi Dei. Propterea enim mandata ſua mandavit cuſtodiri nimis, ut videntes imperfectionem noſtram deficere, & non poſſe implere quod debet ; fugiamus ad miſericordiam, & dicamus : *Quoniam melior eſt miſericordia tua ſuper vitas* :

Pſal. 62. 4.
Pſal. 95. 6.

& qui non poſſumus in veſtitu innocentiæ ſeu juſtitiæ, appareamus veſtiti confeſſione. *Confeſſio enim & pulchritudo in conſpectu Domini*, ſi tamen ſit (ut diximus) non oris tantùm, ſed etiam totius hominis, ut omnia oſſa noſtra dicant : Domine, quis ſimilis

A

tibi ? idque ſolius pacis intuitu, & deſiderio reconciliationis ad Deum. Talibus enim dicitur, *O Juda & Jeruſalem, nolite timere, cras egrediemini*, id eſt quàm cito à corpore exierit anima, omnes ſimul affectiones, omnia deſideria, quibus per univerſum interim mundum diſperſa & ligata tenebatur, diſſolventur, & egredietur de viſco hoc ; & Dominus erit vobiſcum.

Corruptela naturæ ex peccato.

Nimis id quidem vobis videri poteſt, ſi tamen ad vos reſpicitis, & non ad ea quæ expectant vos. Nonne hoc univerſus mundus expectat ? Creatura enim ſubjecta eſt vanitati : & cadente homine, quem conſtituerat Dominus dominum domus ſuæ, & principem omnis poſſeſſionis ſuæ ; tota ſimul hæreditas corrupta eſt.

B

Inde diſtemperatus aer, terra in operibus Adæ maledicta, & omnia ſubdita vanitati.

5 Nec ſanè reparabitur hæreditas, donec reparentur hæredes. Undè & juxta Apoſtoli teſtimonium, *ingemiſcit quoque, & parturit uſque adhuc*.

Rom. 8. 22.

Nec ſoli utique huic mundo, ſed & Angelis, & hominibus ſpectaculum facti ſumus. *Me*, inquit, *expectant juſti, donec retribuas mihi*.

Pſal. 141. 8.

Et Martyres, cùm judicii diem poſtularent, non tamquam vindictæ cupidi, ſed perfectionem deſiderantes beatitudinis, quam tunc habituri ſunt, acceperunt divinum reſponſum : *Suſtinete modicum tempus, donec impleatur numerus fratrum veſtrorum*.

Apoc. 6. 11.
Sancti non conſummabuntur ſine nobis.

Acceperunt quidem jam ſingulas ſtolas :

C

ſed non veſtientur duplicibus, donec veſtiamur & nos. Vadia tenemus & obſides ipſa eorum corpora, ſine quibus conſummari non poſſunt, nec ea recipient ſine nobis. Undè de Patriarchis, & Prophetis ait Apoſtolus : *Deo melius aliquid providente pro nobis, ut non ſine nobis conſummarentur*.

Hebr. 11. 40.

O ſi cognoſceremus & nos, quomodo expectant ; & quantum deſiderant adventum noſtrum ! quàm ſollicitè quærunt, quàm libenter audiunt bona de nobis!

6 Quid tamen de his loquor, qui didicerunt ex his quæ paſſi ſunt, compaſſionem, quando & ipſi nos Angeli ſancti deſiderant ? Nonne de vermiculis iſtis, & de pulvere iſto reſtaurandi ſunt muri cœleſtis Jeruſalem ?

Angeli quàm noſtri ſint cupidi & ſtudioſi.

D

Putatis quantum deſiderant cives cœleſtes inſtaurari civitatis ſuæ ruinas ? Quomodo ſolliciti ſunt ut veniant lapides vivi, qui coædificentur eis? Quomodo diſcurrunt medii inter nos & Deum, fideliſſimè portantes ad eum gemitus noſtros, & ipſius nobis gratiam devotiſſimè reportantes ? Planè non dedignabuntur ut ſimus eorum ſocii, quorum facti ſunt jam miniſtri.

Hebr. 1. 14.

Nonne enim omnes adminiſtratorii ſunt ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis ? Feſtinemus, obſecro, dilectiſſimi, feſtinemus : tota nos multitudo cœleſtis curiæ expectat. Exultare Angelos fecimus, quando converſi ſumus ad pœnitentiam : proficiamus, & feſtinemus complere de nobis eorum lætitiam.

E

Væ tibi, quicumque es qui deliberas redire ad lutum, reverti ad vomitum. Putaſne placatos habebis in judicio, quos tanto, & tam ſperato privare vis gaudio ? Exultaverunt cùm nos ad pœnitentiam venimus, tamquam ſuper his, quos ab ipſa inferi porta cernerent revocari.

Sancti in cœlis expectant nos.

Quid nunc erit, ſi ab ipſa paradiſi janua reverti viderint, & abire retrorſum eos, qui jam pedem alterum in paradiſo poſuerunt ? Nam etſi corpora inferius, ſed corda ſurſum.

7 Currite, Fratres, currite : non ſoli Angeli, ſed & ipſe Angelorum vos Creator expectat.

Deus etiam deſiderat nos.

Nuptiæ paratæ ſunt, ſed nondum plena domus : adhuc expectantur, de quibus nuptiæ impleantur.

F

Expectat vos Pater & deſiderat, non ſolùm propter nimiam charitatem ſuam qua dilexit vos : (undè & Unigenitus, qui in ſinu Patris eſt, ipſe & enarravit, Pater, inquiens, amat vos) ſed propter ſemetipſum, ſicut loquitur per Prophetam : *Propter memet ipſum ego faciam, non propter vos*.

Joan. 16. 27.
Ezech. 36. 22.
Pſal. 2. 8.
Pſal. 109. 1.

Quis enim implendum dubitet quod promiſit Filio, dicens : *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam*? Et alibi : *Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum*. Non conterentur omnes inimici ejus, dum nos, qui ſumus membra ejus, aliquatenus impugna-

bunt. Non implebitur hæc promiſſio, donec noviſſima inimica deſtruatur mors. Nam de Filio quis neſciat, quantum deſideret fructum nativitatis, & totius vitæ quam geſſit in carne, denique fructum crucis & mortis ſuæ, pretium ſanguinis pretioſi? Nonne traditurus eſt regnum Deo & Patri, quod acquiſivit? Nonne ei reſtauraturus eſt creaturas ſuas, pro quibus Pater illum miſit in terras? Expectat nos & Spiritus-ſanctus. Eſt enim charitas & benignitas, in qua prædeſtinati ſumus ab æterno: nec dubium quin prædeſtinationem ſuam velit impleri.

8 Ergo quia paratæ ſunt nuptiæ, & omnis nos curiæ cœleſtis frequentia deſiderat & expectat; curramus non quaſi in incertum; curramus deſideriis, & profectu virtutum. Proficere, proficiſci eſt. Dicamus ſinguli: *Aſpice in me, & miſerere mei, ſecundùm judicium diligentium nomen tuum.* Non ſicut ego merui, ſed ſicut illi decreverint, miſerere. Dicimus item: *Sicut fuerit voluntas in cælo, ſic fiat.* Itemque, *Fiat voluntas tua.* Scimus quoniam ſcriptum eſt: *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Aut *quis accuſabit adverſus electos Dei? Annon licet*, inquit, *mihi facere quod volo?* Hæc ſit interim conſolatio noſtra, chariſſimi donec egrediamur, & Dominus ſit nobiſcum. Qui magna ſua miſericordiu ad beatam illam egreſſionem, & ad clarum illud *cras* nos perducat, & in hoc quoque proximo *cras* viſitare nos, & nobiſcum eſſe dignetur: ut ſi quis fortè in tentatione qualibet detinetur, ipſo miſerante qui prædicare venit clauſis apertionem, cras egrediatur: ut cum gaudio ſalutari ſuſcipiamus coronam parvuli Regis noſtri, ipſo præſtante, qui cum Patre & Spiritu-ſancto vivit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

Pſ. 118. 132. — *3. Marc. 3. Mat. 6. 10. Rom. 8. 31.* — *Mat. 20. 15.*

IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI,

SERMO TERTIUS,

In illud, *Hodie ſcietis quia veniet Dominus, & manè videbitis gloriam ejus.* Exod. 16. 7.

1 QUique terrigenæ, & filii hominum, audite. Vos qui in pulvere eſtis, expergiſcimini & laudate: quia veniet medicus ad ægrotos, redemptor ad venditos, ad errantes via, ad mortuos vita. Venit quippe qui projiciat in profundum maris omnia peccata noſtra, qui ſanet omnes infirmitates noſtras, qui nos propriis humeris ad propriæ dignitatis reportet originem. Magna eſt iſta potentia: ſed plus eſt miranda miſericordia, quòd ſic venire voluit, qui potuit ſubvenire. *Hodie*, inquit, *ſcietis quia veniet Dominus.* Verba hæc quidem ſuo loco & tempore in Scriptura poſita ſunt: ſed non incongruè illa Vigiliæ dominicæ Nativitatis Eccleſia mater aptavit, Eccleſia, inquam, illa quæ ſecum habet conſilium & ſpiritum Sponſi & Dei ſui, cui dilectus inter ubera commoratur, ipſam cordis ſui ſedem principaliter poſſidens & conſervans. Nimirum ipſa eſt quæ vulneravit cor ejus, & in ipſam abyſſum ſecretorum Dei oculum contemplationis immerſit, ut & illi in ſuo, & ſibi in ejus corde perennem faciat mentionem. Cùm ergo ipſa in Scripturis divinis verba vel alterat, vel alternat; fortior eſt [a] illa compoſitio, quàm poſitio prima verborum; & fortaſſis tanto fortior, quantum diſtat inter figuram & veritatem, inter lucem & umbram, inter dominam & ancillam.

Exod. 16. 6. Eccleſiæ judicium infallibile in uſu & applicatione Scripturæ.

2 *Hodie ſcietis, quia veniet Dominus.* Secundùm æſtimationem meam duo in verbis iſtis dies nobis expreſſius commendantur. Primus, qui à primi hominis lapſu labitur uſque ad finem mundi; dies, cui Sancti ſæpius maledixiſſe noſcuntur. Ab illa enim lucidiſſima die, in qua conditus fuerat Adam ejectus eſt; & in has rerum contruſus anguſtias, diem tenebroſum incurrit, & penè à lumine veritatis extinctus. In hac die naſcimur univerſi, ſi tamen dies debet, & non potius nox vocari: niſi quòd lumen rationis quaſi quamdam ſcintillulam nobis inſuperabilis illa miſericordia dereliquit. Secunda verò dies erit in ſplendoribus Sanctorum in perpetuas æternitates, cùm inclaruerit illud ſereniſſimum manè, quod eſt miſericordiæ repromiſſa, & abſorpta erit mors in victoria: cùm dimotis umbris & tenebris, ſplendor veræ lucis ſurſum & deorſum, intus & exterius cuncta pariter occupabit. *Auditam fac mihi manè miſericordiam tuam*, ait Sanctus; &, *Repleti ſumus manè miſericordia tua.* Sed ad noſtrum diem revertamur, qui tamquam cuſtodia in nocte pro ſua brevitate dicitur, qui tamquam nihilum & inane ab illo familiari Spiritus-ſancti organo nominatur, cùm dicit: *Quoniam omnes dies noſtri defecerunt:* &, *Defecerunt ſicut fumus dies mei:* &, *Dies mei ſicut umbra declinaverunt. Parvi & peſſimi ſunt omnes dies vitæ meæ*, ait ille ſanctus Patriarcha, qui vidit Dominum facie ad faciem, qui cum eo tam familiariter loquebatur. Et quidem in hac ipſa die homini Deus rationem præſtat, tribuit intelligentiam: ſed neceſſe eſt ut exeuntem de hoc mundo illuminet lumine ſcientiæ ſuæ, ne ſi de domo carceris & umbra mortis extinctus exierit, illuminari non valeat in æternum. Ideò quippe Unigenitus Dei, Sol juſtitiæ, tamquam immenſi & præclari luminis cereus, in hujus mundi carcerem illuminatus eſt & accenſus: ut omnes qui illuminari voluerint, ad illum accedant, illique jungantur, ut nihil medium inter illos ſit & ipſum. Peccata enim noſtra ſeparant inter nos & Deum. Sed illis ſublatis, vero lumini illuminandi, & quaſi concorporandi connectimur in idipſum: ſicut lumen extinctum lumini lucenti & ardenti ſine aliquo medio conjungitur ut illuminetur, quatenus per exemplum viſibilium, effectus rerum inviſibilium cognoſcamus.

Dies myſtici duo, unus hujus ſæculi, alter futuri. — *TOM. III.* — *Pſ. 142. 8.* — *Pſal. 89. 14.* — *Ibidem. Pſal. 89. 9. Pſ. 101. 12. Gen. 47. 9.* — *Lumen divinum nobis neceſſarium.*

3 Ad hoc igitur tam magnum & præfulgidum ſidus juxta Prophetam, illuminemus nobis lumen ſcientiæ, priuſquam de mundi hujus tenebris exeamus, ne de tenebris tranſeamus ad tenebras, & tenebras ſempiternas. Quæ eſt autem iſta ſcientia? Profectò ſcire quia veniet Dominus, etſi quando veniet, ſcire non poſſumus. Hoc eſt illud totum quod poſtulatur à nobis. At, inquis, iſta ſcientia omnium eſt. Quis enim neſciat vel nomine tenus fidelis, quia veniet Dominus; quia venturus eſt judicare vivos & mortuos, & reddere unicuique juxta opera ſua? Non omnium iſta eſt ſcientia, Fratres mei, ſed nec multorum: paucorum eſt, quia revera pauci ſunt qui ſalvantur. Putaſne quia illi qui cùm malè fecerint, lætantur & exultant in rebus peſſimis, vel ſciant, vel recogitent, quia veniet Dominus? Si dixerint ipſi, tu noli credere: quia *qui dicit ſe noſſe Deum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt. Confitentur*, ait Apoſtolus, *ſe noſſe Deum, factis autem negant: quia fides ſine operibus mortua eſt.* Non enim ſe ita omni impuritate polluerent, ſi Dominum venturum ſcirent vel formidarent: ſed vigilarent utique, & non ſinerent tam graviter perfodi conſcientias ſuas.

Oſee 10. 12. juxta LXX. — *Judicii ſcientia nobis neceſſaria.* — *Prov. 2. 14. Paucorum eſt.* — *1. Joan. 2. 4. Tit. 1. 16. Jac. 2. 20.*

4 Scientia autem iſta in primo gradu operatur pœnitudinem & dolorem, ut riſum in luctum, cantum in planctum, gaudium in mœrorem convertat, & incipiant tibi diſplicere, quæ vehementer ante placuerant: & illa ſpecialiter horreas, quæ ſpecialiter appetebas. Sic enim ſcriptum eſt: *Quia qui addit ſcientiam, addit & dolorem:* ut veracis & ſanctæ ſcientiæ ſit dolor ſubſequens argumentum. In ſecundo verò gradu operatur correctionem, ut jam non exhibeas membra tua arma iniquitatis peccato, ſed coerceas gulam, jugules luxuriam, ſuperbiam deprimas, & facias ſervire corpus ſanctitati, quod iniquitati ante ſervierat. Pœnitudo enim ſine correctione non proderit, ſicut Sapiens ait: *Unus ædificans, & unus deſtruens, quid prodeſt eis niſi labor? Unus orans, & unus maledicens, cujus vocem exaudiet Deus? Qui*

Scientiæ hujus primus gradus, dolor de peccatis. — *Eccl. 1. 18.* — *2. Correctio.* — *Eccli. 34. 28.* — *Joan. 5. 24.*

a Quanti Bernardus faciebat Eccleſiæ univerſæ decreta, qui tantam ejus auctoritatem etiam in accommodatitio Scripturæ ſenſu agnoſcebat, qualem certè nec ipſa exigit.

TOM. III. *enim baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, nihil proficit lavatio ejus*, ſed juxta Salvatoris ſententiam verendum eſt, ne ei aliquid deterius contingat.

3. Sollicitudo.

Sed quia hæc diutius haberi non poſſunt, niſi circa ſe multa circumſpectione mens indefeſſa vigilet & attendat: in tertio gradu operatur ſollicitudinem, ut jam ſollicitus incipiat ambulare cum Deo ſuo, & ea omni parte ſcrutetur, ne vel in leviſſima re tremendæ illius majeſtatis offendat aſpectus. In pœnitudine accenditur, in correctione ardet, in ſollicitudine lucet, ut interius & exterius renovetur.

5 Hic jam reſpirare incipit à tribulatione malorum & dolore, & timoris magnitudinem ſpirituali lætitia temperare, ne ſuorum enormitate ſcelerum abundantiori triſtitia abſorbeatur. Hinc etſi timet à Judice, ſperat à Salvatore; cùm jam in animo ejus timor & lætitia obequitent, & obvient ſibi; plerumque timor lætitiam ſuperet, lætitia ſæpiùs timorem excludat, & intra ſui gaudii concludat arcanum. FELIX CONSCIENTIA, in qua luctamen hujuſmodi indeſinenter conficitur, donec quod mortale eſt abſorbeatur à vita, donec evacuetur timor qui ex parte eſt, & ſuccedat lætitia, quod perfectum eſt: quia non timor ſempiternus, ſed lætitia ſempiterna erit ei. Jam verò ſic ardens & lucens, nondum in domo ſe eſſe confidat, ubi ſine omni timore ventorum accenſum lumen ſoleat deportari; ſed meminerit ſe eſſe ſub dio, & utraque manu ſtudeat operire quod portat; nec credat aeri, etiamſi videat eſſe tranquillum. Repente enim, & hora qua non putaverit, mutabitur; & ſi vel ad modicum manus remiſerit, lumen extinguetur. Quòd ſi etiam ardor portantis manus (ut quandoque fieri ſolet) aduſſerit, eligat potius pati, quàm retrahere manus ſuas: quia in momento, in ictu oculi poterit exſufflari. Si eſſemus in domo illa non manu-facta, æterna in cœlis, ubi nullus inimicus intrat, nullus exit amicus, nihil eſſet timendum. Nunc verò tribus maligniſſimis & validiſſimis ventis expoſiti ſumus, carni, diabolo & mundo, qui conſcientiam illuminatam moliuntur extinguere, inſufflantes in cordibus noſtris deſideria mala, motus illicitos, & ita te repente turbantes, ut vix prænoſcere valeas, undè venias, aut quò vadas. Ex quibus etſi duo ſæpiùs intermittunt, à tertio tamen nemo unquam ſufflandi inducias extorſit. Ideò utriſque manibus, & cordis, & corporis, anima eſt tegenda, ne fortè quæ jam illuminata fuerat, extinguatur; nec cedendum vel recedendum, etiamſi gravis tentationum fervor utriuſque hominis ſtatum vehementer afflixerit; ſed dicendum cum Sancto: *Anima mea in manibus meis ſemper*. ELIGAMUS potiùs ardere, quàm cedere. Et ſicut quod in manibus noſtris tenemus, non facilè obliviſcimur: ſic NUMQUAM obliviſcamur negotium animarum noſtrarum, & illa cura principaliter vigeat in cordibus noſtris.

Conſcientia felix, quæ.

Securitas hic nulla.

Timendum ſemper.

Pſ. 118. 109.

Vigiliæ tres noctis exponuntur.

6 Cùm ergo ſic lumbi noſtri præcincti fuerint, & lucernæ ardentes, cuſtodiendæ ſunt vigiliæ noctis ſupra gregem cogitationum & actionum noſtrarum: ut ſi in prima vigilia, vel ſecunda, vel tertia Dominus venerit, paratos nos inveniat. Prima vigilia eſt rectitudo operis, ut ad hanc quam juraſti Regulam, omnem vitam exæquare coneris, nec tranſgrediaris terminos quos poſuerunt patres tui in omnibus viæ & vitæ hujus exercitiis, non declinans ad dexteram, neque ad ſiniſtram. Secunda, puritas intentionis, ut ſimplex oculus totum corpus lucidum faciat: quatenus quicquid feceris, propter Deum facias, & ad locum undè exeunt gratiæ revertantur, ut iterum fluant. Tertia eſt cuſtodia unitatis, ut in congregatione poſitus, voluntates aliorum tuis voluntatibus anteponas; ut non ſolùm ſine querela, ſed & cum gratia inter fratres maneas, portans omnes, orans pro omnibus, ut & de te quoque dicatur: *Hic eſt fratrum amator, & populi Iſrael, hic eſt qui multum orat pro populo & pro ſancta civitate Jeruſalem*. Ita ergo in hac die adventus Unigeniti nobis veram ſcientiam accendit, ſcientiam inquam illam, quæ nos docet quia veniet Dominus, quæ ſit morum noſtrorum perpetuum, & ſtabile fundamentum.

1. Rectitudo operis.

2. Puritas intentionis.

3. Cuſtodia unitatis.

Machab. 2. 15.

7 *Et manè*, inquit, *videbitis gloriam ejus*. O manè! ò dies, quæ melior eſt in atriis Domini ſuper millia, quando erit menſis ex menſe, & ſabbatum ex ſabbato, cùm ſplendor lucis & fervor charitatis uſque in altiſſima illa magnalia terrarum incolas illuſtrabit! Quis de te cogitare, nedum aliquid præſumat recitare? Interim tamen ædificemus, Fratres, fidem noſtram, ut ſi mirabilia illa, quæ nobis reſervantur, videre non poſſumus, ſaltem mirabilia, quæ propter nos in terris facta ſunt, aliquantulum contemplemur. Tria opera, tres mixturas fecit omnipotens illa majeſtas in aſſumptione noſtræ carnis, ita ſingulariter mirabilia, & mirabiliter ſingularia, ut talia nec facta ſint, nec facienda ſint amplius ſuper terram. Conjuncta quippe ſunt ad invicem Deus & homo, mater & virgo, fides & cor humanum. Admirabiles iſtæ mixturæ, & omni miraculo mirabilius, quomodo tam diverſa, tamque diviſa ab invicem, invicem potuere conjungi.

Mixturæ tres mirabiles in Incarnatione.

8 Et primò quidem intuere creationem, poſitionem, & diſpoſitionem rerum: quanta ſit videlicet in creatione potentia, quanta in poſitione ſapientia, in compoſitione quanta benignitas. In creatione vide quàm multa, & quàm magna potenter creata ſunt: in poſitione quàm ſapienter cuncta locata ſunt: in compoſitione quàm benignè ſuprema & infima connexa ſunt, tam amabili, quàm admirabili charitate. Huic enim limo terreno vim vitalem miſcuit, ut in arboribus, undè ſurgit venuſtas in foliis, in floribus pulchritudo, ſapor in fructibus & medicina. Nec hoc contentus, adjecit etiam vim ſenſibilem limo noſtro, ut in pecoribus, quæ non ſolùm vitam habeant, ſed & ſentiant quinquepartita ſenſificatione vigentes. Addidit adhuc honorare limum noſtrum, & ei vim rationalem immiſit, ut in hominibus, qui non ſolùm vivunt, ſentiunt, ſed & diſcernunt inter commodum & incommodum, inter bonum & malum, inter verum & falſum. Voluit quoque infirmiora noſtra abundantiori gloria ſublimare, & contraxit ſe majeſtas: ut quod melius habebat, videlicet ſeipſum, limo noſtro conjungeret, & in perſona una ſibi invicem unirentur Deus & limus, majeſtas & infirmitas, tanta vilitas & ſublimitas tanta. Nihil enim Deo ſublimius, nil vilius limo: & tamen tanta dignatione Deus deſcendit in limum, tantaque dignitate limus aſcendit in Deum, ut quicquid in eo Deus fecit, limus feciſſe credatur; quicquid limus pertulit, Deus in illo pertuliſſe dicatur, tam ineffabili, quàm incomprehenſibili ſacramento. Et attende, quia ſicut in illa ſingulari divinitate Trinitas eſt in perſonis, unitas in ſubſtantia: ſic in iſta ſpeciali commixtione trinitas eſt in ſubſtantiis, in perſona unitas: & ſicut ibi perſonæ non ſcindunt unitatem, unitas non minuit Trinitatem; ita & hic perſona non confundit ſubſtantias, nec ſubſtantiæ ipſæ perſonæ diſſipant unitatem. Summa illa Trinitas hanc nobis exhibuit trinitatem, opus mirabile, opus ſingulare inter omnia, & ſuper omnia opera ſua. Verbum enim, & anima, & caro in unam convenere perſonam; & hæc tria unum, & hoc unum tria, non confuſione ſubſtantiæ, ſed unitate perſonæ. Hæc eſt prima & ſuperexcellens mixtura; & hæc prima inter tres. Adverte homo quia limus es, & non ſis ſuperbus: quia Deo conjunctus es, & non ſis ingratus.

Prima, unio Dei & hominis.

9 Secunda mixtura eſt, Virgo & mater, admirabilis planè & ſingularis. A ſæculo non eſt auditum, quòd virgo eſſet quæ peperit, quòd mater eſſet quæ virgo permanſit. Numquam juxta rerum ordinem virginitas eſt, ubi fœcunditas prædicatur; nec fœcunditas, ubi virginitas integra conſervatur. Sola hæc eſt, in qua virginitas & fœcunditas obviaverunt ſibi. Ibi ſemel factum eſt quod factum non fuerat, nec fiet in æternum: quia nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem. Tertia eſt, fides & cor humanum; & hæc quidem prima & ſecunda inferior, ſed non minus

Secunda, unio virginitatis & maternitatis.

Tertia, fidei & cordis humani unio.

Digitized by Google

minùs forſitan fortis. Mirum enim eſt, quomodo cor humanum his duobus fidem accommodavit, quomodo credi potuit quòd Deus homo eſſet: quòd virgo manſerit quæ peperiſſet. Sicut ferrum & teſta jungi non poſſunt, ſic & hæc duo nequeunt commiſceri, ſi non miſceat glutinum Spiritus Dei. Ergone credendum eſt, quòd iſte Deus ſit, qui ponitur in præſepio, qui vagit in cunis, qui omnium infantilium neceſſitatum injurias patitur, qui flagellatur, qui conſpuitur, qui crucifigitur, qui ponitur in ſepulchro, & inter duos lapides concluditur, excelſus & immenſus? Illane virgo erit, quæ lactat puerum, cui maritus continuus comes eſt, in convivio, in thalamo; qui ducit illam in Ægyptum, reducit ab Ægypto, & ſolus cum ſola tam longinquam, tam ſecretam conficit viam? Quomodo potuit hoc perſuaderi generi humano, univerſo orbi terrarum? Et tamen tam facilè, tam potenter perſuaſum eſt, ut mihi id credibile faciat credentium multitudo. Juvenes & virgines, ſenes cum junioribus elegerunt mille mortibus mori, quàm vel ad momentum ab iſta fide deficere.

Fidei virtus ingens.

10 Et hæc quidem mixtura excellens, ſed excellentior eſt ſecunda, tertia verò excellentiſſima eſt. Primam auris audivit, ſed oculus non vidit: quia auditum eſt & creditum uſque in fines terræ magnum illud pietatis ſacramentum: ſed tamen oculus, Deus, non vidit abſque te, quomodo te intra virginei ventris anguſtias humano corpori conjunxiſti. Secundam oculus vidit, quia ſe fœcundam & virginem illa ſingularis Regina conſpexit, quæ conſervabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo: cognovit & Joſeph, non minùs teſtis, quàm cuſtos tantæ virginitatis. Tertia in cor hominis aſcendit, cùm quod factum eſt, ſicut factum eſt creditum eſt: cùm magis oraculo quàm oculo credimus, cùm quæ dicta vel facta ſunt, tenemus firmiſſimè, nullatenus dubitantes. In prima vide quid, in ſecunda per quid, in tertia propter quid Deus dederit tibi. Dedit tibi Chriſtum per Mariam propter ſanitatem. In prima remedium eſt, quia ex Deo & homine cataplaſma confectum eſt, quod ſanaret omnes infirmitates tuas. Contuſæ ſunt autem & commixtæ hæ duæ ſpecies in utero Virginis, tamquam in mortariolo; ſancto Spiritu, tamquam piſtillo, illas ſuaviter commiſcente. Sed quia indignus eras cui donaretur, datum eſt Mariæ, ut per illam acciperes quicquid haberes: quæ per hoc quòd mater eſt, genuit tibi Deum: per hoc quòd virgo eſt, exaudita eſt pro reverentia ſua in cauſa tua & totius generis humani. Si ſola mater eſſet, ſufficeret ei ut ſalvaretur per filiorum generationem: ſi ſola virgo, ſufficeret ſibi; nec benedictus fructus ventris ejus, mundi pretium eſſet. Cùm ergo in prima ſit remedium, in ſecunda adjutorium eſt: quia nihil nos Deus habere voluit, quod per Mariæ manus non tranſiret. In tertia autem meritum eſt, quia cùm hæc firmiter credimus, jam meritum habemus: & in fide ſanitas eſt, quia *qui crediderit ſalvus erit*.

Hæc merito non ſufficiunt ad ſeſtum & ſedulum Virginis Deiparæ cultum.

Marc. 16. 16.

IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI,

SERMO QUARTUS,

De medicina lævæ, & deliciis dexteræ Excelſi.

1 HOdiernum quidem ſermonem Ordinis noſtri conſuetudo non exigit: ſed craſtina opus erit circa Miſſarum ſolemnia diutius occupari, & hora brevis ſermonis longitudinem non admittet. Propterea non ab re puto præparare hodie corda veſtra tantæ ſolemnitati, præſertim cùm ſit profundiſſima ſacramenti hujus & incomprehenſibilis altitudo, & tamquam fons vitæ quo magis hauriatur, eo magis exuberans numquam valeat exhauriri. Denique ſcio quemadmodum abundet pro Chriſto tribulatio veſtra: & utinam abundet & conſolatio veſtra per ipſum. Nam mundialem quidem conſolationem vobis offerre nec libet, nec licet. Vilis eſt, & ad nihilum utilis hujuſmodi conſolatio: & (quod magis eſt metuendum) etiam veræ ac ſalubris conſolationis eſt impedimentum. Propterea qui delectatio eſt & gloria Angelorum, ipſe factus eſt & ſalus & conſolatio miſerorum: qui in civitate ſua magnus & ſublimis valde beatificat cives, ipſe in exilio parvulus & humilis valde lætificat exules: & qui in altiſſimis eſt gloria Patris, factus eſt in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Parvulus enim datus eſt parvulis, ut magnus detur magnis: & quos juſtificat parvulus, magnificet poſtmodum & glorificet magnus & glorioſus. Hinc ſine dubio Vas electionis quod de plenitudine parvuli hujus acceperat, (licèt enim parvulus, ſed plenus, plenus gratia & veritate, & in quo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter;) hinc utique Paulus eructat verbum illud bonum, quod his diebus frequenter audiſtis; *Gaudete in Domino ſemper, iterum dico, gaudete*. Gaudete, inquit, de exhibitione, iterum gaudete de promiſſione: quoniam & res plena gaudio, & ſpes plena gaudio eſt. Gaudete, quia jam percepiſtis dona ſiniſtræ: gaudete, quia expectatis præmia dexteræ. *Læva*, inquit, *ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me*. Læva quidem levat, dextera ſuſcipit. Læva medetur & juſtificat: dextera amplectitur & beatificat. In læva ejus merita, in dextera verò præmia continentur: in dextera, inquam, deliciæ, in ſiniſtra ſunt medicinæ.

Conſolatio mundi vilis & noxia.

TOM. III.

Coloſſ. 2. 9.

Philip. 4. 4.

Cant. 2. 6.

2 Sed attende pium medicum, attende medicum ſapientem. Conſidera diligentius quàm nova medicamina portet, vide quàm non modo pretioſas, ſed & ſpecioſas attulerit medicinas; non ſolùm perutiles ad ſanitatis fructum, ſed & delectabiles ad aſpectum, & ſuaves ad guſtum. Denique primam ejus medicinam, primum quod in ſiniſtra portat, attende; & conceptum invenies ſine ſemine. Intuere, obſecro, quale ſit iſtud, quàm novum, quàm admirabile, quàm amabile, quàm jucundum. Quid enim pulchrius, quàm generatio caſta? quid glorioſius, quàm ſancta & ſincera conceptio, in qua nihil pudoris eſt, nihil ſordis, nihil corruptionis? At quoniam minùs fortaſſis detineret nos, grata licèt, admiratio novitatis, niſi fructus quoque ſalutis & utilitatis conſideratio animum delectaret; conceptus iſte, non modo glorioſus in ipſa quaſi exteriori ſpecie, ſed & pretioſus in interiori virtute: ut ſecundùm quod ſcriptum eſt, in ſiniſtra Domini gloria ſimul & divitiæ inveniantur; divitiæ, inquam, ſalutis, cum gloria novitatis. Quis enim poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine, niſi qui ſolus ſine omni illicita, & immunda conceptus eſt voluptate? In ipſa radice & origine mea infectus & inquinatus ſum: immunda eſt conceptio mea, ſed eſt à quo tollatur iſta confuſio. Ipſe eam tollit, in quem ſolum ipſa non cadit.

Remedia in Chriſti nativitate allata.

1. Conceptus ſine pudore.

Prov. 3. 16.

3 Divitias ſalutis habeo, quibus redimam propriæ conceptionis impuritatem, Chriſti puriſſimam conceptionem. Adde adhuc, Domine Jeſu, innova ſigna, immuta mirabilia: nam priora quidem ipſa conſuetudine viluerunt. Planè enim ſolis ortus & occaſus, terræ fœcunditas, temporum viciſſitudo, miracula ſunt, & magna miracula: ſed toties hæc vidimus, ut jam non ſit qui attendat. Innova ſigna, & immuta mirabilia. *Ecce*, ait, *nova facio omnia*. Quia hoc ait? *Agnus* utique *qui ſedebat in throno*. Agnus planè totus ſuavis, totus delectabilis, denique totus unctus. Hanc enim interpretationem habet nomen ejus, quod eſt Chriſtus. Cui poterit aſper aut durus videri, qui nec ipſi Matri in nativitate quidquam aſperitatis, quidquam intulit læſionis? O nova verè miracula! Conceptus fuit ſine pudore, partus ſine dolore. Mutata eſt in Virgine noſtra maledictio Evæ. Peperit enim filium ſine dolore. Mutata eſt, inquam, maledictio in benedictionem, & ſicut prædictum eſt per Angelum Gabrielem, *Benedicta tu in mulieribus*. O beata ſola inter mulieres benedicta, & non maledicta; ſola à generali maledicto libera, & à dolore

Iſa. 43. 19.

Apoc. 21. 5.

2. Partus ſine dolore.

Luc. 1. 28.

TOM. III.

parturientium aliens. Nec mirum, Fratres, ſi dolorem non intulit Matri, qui dolores totius mundi tulit, ſecundùm quod Iſaias ait: quia *verè languores noſtros ipſe tulit*. (Iſa. 53. 4.) DUO SUNT quæ timet humana fragilitas, pudor & dolor. Utrumque Chriſtus tollere venit, undè & utrumque ſuſcepit, quando (ut cætera ſileam) morte, & morte turpiſſima condemnatus eſt ab iniquis. Itaque ut fiduciam nobis daret quòd tolleret hæc à nobis, prius Matrem ſuam immunem ab utroque ſervavit; ut nec in conceptu quidquam pudoris, nec in partu quidquam doloris exſiſteret.

3. Maternitas ſine corruptione.

4 Accumulantur adhuc divitiæ, creſcit gloria, innovantur ſigna, & miracula immutantur. Non ſolùm ſine pudore conceptus, & ſine dolore partus; ſed & Mater eſt ſine corruptione. O verè novitas inaudita! Virgo peperit, & poſt partum inviolata permanſit, fœcunditatem prolis cum carnis integritate, & gaudium matris habens cum virginitatis honore. Jam ſecurus expecto promiſſam mihi gloriam incorruptionis in carne mea, quandoquidem conſervata per eum eſt incorruptio etiam in Matre ſua. Facile erit ei, per quem Mater ipſa incorruptionem non perdidit pariendo, ut & corruptibile hoc incorruptionem induat reſurgendo.

4. Proles ſine omni labe peccati.

5 Habes tamen adhuc majores divitias, habes gloriam ampliorem. Mater eſt ſine corruptione virginitatis, Filius ſine omni labe peccati. Non cadit in matrem Evæ maledictio, non cadit in prolem generalis illa conditio, de qua dictum eſt per Prophetam: *Nemo mundus à ſorde, nec infans, cujus eſt unius diei vita ſuper terram*. (Job. 25. 4.) Ecce infans ſine ſorde, ſolus inter homines verax, immò & veritas ipſa. *Ecce Agnus ſine macula. Agnus Dei qui tollit peccata mundi*. (Joan. 1. 29.) Quis enim peccata melius tolleret, quàm is in quem peccatum non cadit? Iſte ſine dubio lavare me poteſt, quem conſtat inquinatum non eſſe. Hæc manus opertum luto detergat oculum meum, quæ ſola ſine pulvere eſt. Iſte meo feſtucam educat de oculo, qui non habet trabem in ſuo: immò iſte trabem educat de meo, qui nec exiguum pulverem habet in ſuo.

6 Vidimus certè divitias ſalutis & vitæ; vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi Unigeniti à Patre. Quæris, à quo Patre? *Et filius altiſſimi vocabitur*. Manifeſtum eſt quis Altiſſimus ſit. Sed ne quis remaneat locus diſſimulationis, *Quod ex te naſcetur Sanctum*, ait Angelus Gabriel ad Mariam, *vocabitur Filius Dei*. (Luc. 1. 32.) O verè ſanctum! Non dabis, Domine, Sanctum tuum videre corruptionem, (Pſal. 15. 10.) quod nec Matri quidem abſtulit incorruptionem. Creſcunt miracula, multiplicantur divitiæ, theſaurus aperitur. Quæ generat, & mater & virgo eſt; qui generatur, & Deus & homo eſt. Sed numquid dabitur ſanctum canibus, aut margaritæ porcis? (Mira hæc abſcondit.) Abſcondatur certè theſaurus noſter in agro, & pecunia noſtra in ſacculo reponatur. Operiatur conceptus ſine ſemine Matris deſponſatione, partus ſine dolore vagitibus parvuli & mœrore. (Christi humilitas in nativitate.) Abſcondatur & parturientis incorruptio legali purificatione; infantis innocentia ſolita circumciſione. Abſconde, inquam, abſconde Maria, novi Solis fulgorem: pone in præſepio, involve pannis infantem: nam & ipſi panni divitiæ noſtræ ſunt. Pretioſiores ſiquidem panni Salvatoris omni purpura, & glorioſius hoc præſepe auratis regum ſoliis; ditior denique Chriſti paupertas cunctis opibus, cunctiſque theſauris. Quid enim humilitate ditius, quid pretioſius invenitur, qua nimirum regnum cœlorum emitur, & divina gratia acquiritur? Sicut ſcriptum eſt: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum*: & apud Apoſtolum: *Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam*. (Matt. 5. 3. Jac. 4. 6.) Habes commendatam à Deo humilitatem in nativitate. In hac enim exinanivit ſemetipſum, formam ſervi accipiens, & habitu inventus ut homo.

Charitas in paſſione.

7 Vis adhuc pretioſiores divitias, & ſuperexcellentem gloriam invenire? Habes charitatem in paſſione. *Majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*. (Joan. 15. 13.) Hæ divitiæ ſalutis & gloriæ, ſanguis pretioſus quo redempti ſumus; & crux Dominica, in qua cum Apoſtolo gloriamur. *Mihi autem*, inquit, *abſit gloriari, niſi in Cruce Domini noſtri Jeſu-Chriſti*. (Gal. 6. 14.) Et dicebat: *Nihil arbitratus ſum me ſcire inter vos, niſi Chriſtum Jeſum, & hunc crucifixum*. (1. Cor. 2. 2.) Ipſa eſt læva Chriſtus Jeſus, & hic crucifixus: nam dextera quidem Chriſtus Jeſus, & hic glorioſus. *Chriſtum*, inquit, *Jeſum, & hunc crucifixum*. Fortaſſe crux ipſa nos ſumus, cui Chriſtus memoratur infixus. (Chriſti crux homo.) Homo enim formam crucis habet: quam ſi manus extenderit, exprimet manifeſtius. Loquitur autem Chriſtus in pſalmo: *Infixus ſum in limo profundi*. (Pſal. 68. 3.) Limum quidem nos eſſe manifeſtum eſt, quoniam de limo plaſmati ſumus. Sed tunc quidem limus paradiſi fuimus, nunc verò limus profundi. *Infixus ſum*, inquit non pertranſii, non receſſi. *Vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*. (Matt. 28. 20.) Ipſe eſt enim Emmanuel, nobiſcum Deus. Nobiſcum utique, ſed per ſiniſtram. Sic enim olim Thamar pariente, Zara prius ſolam protulit manum, quæ in ſacramento Dominicæ paſſionis coccineo alligata eſt filo. (Gen. 38. 27.)

8 Itaque jam quidem tenemus ſiniſtram, ſed adhuc clamare neceſſe eſt: Operi manuum tuarum porrige dexteram: (Job. 14. 15.) nam delectationes in dextera tua uſque in finem. (Pſal. 15. 11.) Domine, extende * nobis dexteram, & ſufficit nobis: *Gloria*, inquit, *& divitiæ in domo ejus*, utique qui timet Dominum. (Pſal. 111. 3.) Sed in domo tua, Domine, quid? Profectò, gratiarum actio, & vox laudis. *Beati qui habitant in domo tua, Domine*, &c. (Pſal. 83. 5.) (Majeſtas Chriſti in gloria.) *Oculus* enim *non vidit, auris non audivit, & in cor hominis non aſcendit, quæ præparaſti Deus diligentibus te*. (1. Cor. 2. 9.) Lux eſt enim inacceſſibilis, *pax eſt quæ exuperat omnem ſenſum*, fons eſt qui aſcenſum neſcit, ſed deſcenſum. Non vidit oculus lucem inacceſſibilem, non audivit auris pacem incomprehenſibilem. Speciosi quidem pedes evangelizantium pacem: ſed licèt in omnem terram exierit ſonus eorum; pax tamen quæ exuperat omnem ſenſum, nec ab ipſis quanta erat potuit capi, nedum aliorum auribus tradi. Ait enim Paulus ipſe: *Fratres, ego me non arbitror comprehendiſſe*. (Rom. 10. 15. Philip. 3. 13.) *Fides quidem ex auditu, auditus autem per verbum Dei*: (Rom. 10. 17.) ſed fides, non ſpecies; & promiſſio, non exhibitio pacis. (Pax plena & perfecta alteri vitæ reſervatur.) Et quidem pax nunc eſt etiam in terra hominibus bonæ voluntatis: ſed quid eſt pax iſta ad illius plenitudinem & ſupereminentiam pacis? Undè & ipſe Dominus ait: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis*. (Joan. 14. 27.) Meæ ſiquidem, quæ exuperat omnem ſenſum, & eſt pax ſuper pacem, necdum capaces eſtis: propterea do vobis patriam pacis, & relinquo interim viam pacis.

9 Sed quid eſt quod diximus, *In cor hominis non aſcendit?* Utique quia fons eſt, & aſcenſum neſcit. Scimus enim quia fontium natura eſt, rivos ſectari convallium, montium ardua declinare, ſicut ſcriptum eſt: *Qui emittis fontes in convallibus, inter medium montium pertranſibunt aquæ*. (Pſal. 103. 10.) Hoc autem eſt undè admonere ſæpius ſtudeo veſtram charitatem, quia *Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam*. (Jacob. 4. 6.) Fons enim ad altiora non aſcendit, quàm ſit locus ejus undè procedit. Sed videri poteſt ſecundùm hanc regulam non impediri à ſuperbia vias gratiæ, præſertim quòd ille primus ſuperbus, qui, ſecundùm Scripturam, rex eſt ſuper omnes filios ſuperbiæ, (Job. 41. 25.) dixiſſe non legitur, Altior ero; ſed, *Ero*, inquit, *ſimilis Altiſſimo*. (Iſa. 14. 14.) Attamen non mentitur Apoſtolus, *quoniam ille extollitur ſupra omne quod creditur, aut quod colitur Deus*. (2. Theſſ. 2. 4.) (Superbia deteſtanda.) Horret humanus auditus verbum; ſed utinam horreat ſimiliter animus cogitatum malignum pariter & affectum. Dico enim vobis, quòd non tantùm ille, ſed & omnis ſuperbus extollitur ſuprà Deum. Vult enim Deus fieri voluntatem ſuam, & ſuperbus vult fieri ſuam. Jam videtur æqualitas: ſed attende malè congruam proportionem. (Superbus omnis extollitur ſupra Deum.) Deus quidem in his tantùm quæ ratio approbat, ſuam vult fieri voluntatem: ſuperbus verò & cum ratione, & contra rationem. Vides quoniam altitudo eſt, & non illuc perveniunt fluenta gratiæ. *Niſi converſi fueritis*, inquit, *& efficiamini ſicut parvulus iſte* (Matt. 18. 3.) (ſe autem dicit, qui eſt fons vitæ, in quo habitat & undè manat plenitudo omnium gratiarum)

Digitized by Google

non intrabitis in regnum cœlorum. Para proindè rivulos, aggeres terrenæ & elatæ cogitationia diſperge, conformare Filio hominis, non primo homini: quia fons gratiæ in cor hominis, carnalis ſcilicet & terreni, non aſcendit. Oculum quoque purga, ut videre poſſis meriſſimam lucem; & aurem tuam inclina ad obediendum, ut quandoque pervenias ad quietem perpetuam, & pacem ſuper pacem. Lnx enim eſt propter ſerenitatem, pax propter tranquillitatem, fons propter affluentiam & æternitatem. Fontem aſſigna Patri, ex quo naſcitur Filius, & procedit Spiritus-ſanctus; lucem Filio, qui eſt utique candor vitæ æternæ, & lux vera illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum; pacem Spiritni-ſancto, qui nimirum ſuper humilem & qnietum requieſcit. Nec hoc dico, tamquam propria iſta ſint ſingulorum: nam & Pater lux eſt, ut ſit Filius lumen de lumine: & Filius pax eſt, pax noſtra, qui fecit utraque unum; & Spiritus-ſanctus fons eſt aquæ ſalientis in vitam æternam.

Beatitudo lux eſt, pax & fons.

10 Sed quando ad hoc perveniemus? Quando adimplebis me, Domine, lætitia cum vultu tuo? Gaudemus in te, quoniam viſitaſti nos oriens ex alto; iterum gaudemus, expectantes beatam ſpem in adventu ſecundo. Sed quando veniet plenitudo lætitiæ, non de memoria, ſed de præſentia; de exhibitione, non de expectatione? *Modeſtia veſtra*, ait Apoſtolus, *nota ſit omnibus hominibus, Dominus propè eſt*. Dignum eſt enim ut modeſtia noſtra nota ſit, ſicut Domini Dei noſtri modeſtia cunctis innotuit. Quid enim magis incongruum, quàm ut immoderatè agat homo, conſcius propriæ infirmitatis, quandoquidem apparuit inter homines modeſtua Dominus majeſtatis? *Diſcite*, inquit, *à me, quia mitis ſum, & humilis corde*, ut poſſit etiam modeſtia veſtra innoteſcere cæteris. Jam quod ſequitur; *Dominus propè eſt*, de dextera debet intelligi. Nam de ſiniſtra ipſe loquitur: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi*. Propè eſt Dominns, Fratres mei, nihil ſolliciti ſitis: in proximo eſt, & citius apparebit. Nolite deficere, nolite laſſari: quærite eum dum inveniri poteſt, invocate eum dum propè eſt. *Propè eſt Dominus his qui tribulato ſunt corde*: propè eſt expectantibus eum, expectantibua eum in veritate. Denique vis noſſe quàm propè eſt? Audi ſponſam de ſponſo canentem: Quoniam *ecce ſtat poſt parietem*. Parietem iſtum, corpus tuum intellige, quod obſtaculum impedit, ut eum qui propè eſt, nondum valeas intueri. Propterea Paulus ipſe *diſſolvi cupit, & cum Chriſto eſſe*: & exclamans miſerabilius, *Infelix*, inquit, *ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Sic & Propheta in Pſalmo: *Educ*, inquit, *de carcere animam meam ad confitendum nomini tuo*.

Philip.4.5. Matt.11.29. Matt.28.20. Pſal.33.19. Cant.2.9. Philip.1.23. Rom.7.24. Pſal.141.8.

IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI,

SERMO QUINTUS,

In illud, *Sanctificamini hodie & eſtote parati: die enim craſtina videbitis majeſtatem Dei in vobis.*

1 CElebraturi Dominicæ Nativitatis ineffabile ſacramentum, jure quidem monemur, Fratres, in omni ſanctificatione præparari. Adeſt enim Sanctus ſanctorum, adeſt ipſe qui dixit: *Sancti eſtote, quia & ego ſanctus ſum, Dominus Deus veſter*. Alioquin quomodo dabitur ſanctum canibus, & margarita porcis, niſi prius illi ab iniquitate, iſti ab illicita voluptate purgati, de cætero tota ſollicitudine fugiant, illi quidem vomitum, iſti volutabrum luti? Suſceptnrus olim divina mandata carnalis Iſrael, ſanctificabatur in juſtitiis carnis, in baptiſmatibus variis, in muneribus & hoſtiia, quæ non poterant juxta conſcientiam perfectum facere ſervientem. Verùm hæc quidem omnia tranſiere, nimirum uſque ad tempus correptionis impoſita, quod utique jam advenit. Opportunè igitur ex hoc jam perfecta nobia indicitur ſanctificatio, interna mandatur ablutio, exigitur munditia ſpiritualis, dicente Domino: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*. Ad hoc vivimus, Fratres, ad hoc nati, ad hoc vocati ſumus, ad hoc nobis dies hodiernus illuxit. Erat aliqnando nox, quando nemo poterat hæc operari. Erat nox in univerſo orbe ante veri luminis ortum, ante Chriſti nativitatem. Erat nox etiam ſingulis quibuſcumque noſtrum ante ſuam cujuſque converſionem, & internam regenerationem.

Levit.19.2. Sanctificatio legalis & carnalis. Nunc ſpiritualis & interna neceſſaria. TOM. III. Matth.5.8.

2 An non profundiſſima nox, & denſiſſimæ tenebræ erant ſuper univerſam faciem terræ, cùm olim patres noſtri factitios colerent deos, & inſano penitus ſacrilegio ligna & lapides adorarent? An non etiam cuique noſtrum caliginoſa nox erat, cùm tamquam ſine Deo in hoc ſæculo viveremus, cùm ambularemus poſt concupiſcentias noſtras, cùm ſectaremur carnis illecebras, cùm obtemperaremua deſideriis ſæcularibus, cùm exhiberemus membra noſtra arma iniquitatis peccato, cùm ſerviremns iniquitati ad iniquitatem, in quibus nunc meritò erubeſcimus tamquam operibus tenebrarum? *Qui dormiunt, nocte dormiunt*, Apoſtolus ait; *& qui ebrii ſunt, nocte ebrii ſunt*. Et hæc quidem fuiſtis, ſed excitati eſtis, ſed ſanctificati eſtis, ſi tamen filii lucis eſtia & filii diei, non noctis, neque tenebrarum. Siquidem præco diei eſt etiam qui clamat: *Sobrii eſtote, & vigilate*. Et Judæis loquebatur in Pentecoſte de condiſcipulis: *Quomodo hi ebrii ſunt, cùm ſit hora diei tertia?* Hoc enim eſt quod ait ejus Coapoſtolus: *Nox præceſſit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, ſicut in die honeſtè ambulemus*. Abjiciamus, inquit, opera tenebrarum, ſomnolentiam ſcilicet & ebrietatem, (quoniam, ut ſupra meminimus, qui dormiunt, nocte dormiunt: & qui ebrii ſunt, nocte ebrii ſunt) nt tamqnam in die non dormitemus, ſed ambulemus: atque hoc qnidem honeſtè, non temulentè. Vides hominem, cujus ad omne bonum dormitat anima præ tædio? in tenebris eſt uſque adhuc. Vides inebriatum abſinthio, ſapientem pluſquam oportet, non ad ſobrietatem; cujus nec oculus viſu, nec auris impleatur auditu: qui pecuniam ant ſimile aliquid diligens, non ſatietur, longam inſtar hydropici ſitim bibens? filius noctis eſt & tenebrarum. Nec facilè ſeparantur hæc duo, dicente Scriptura: *Qnoniam in deſideriis eſt omnis otioſus*, hoc eſt, in ebrietate omnis ſomnolentus. Sanctificemur ergo hodie, & parati ſimus, parati quidem hodie nocturnum excutiendo ſoporem; porrò ſanctificati nihilominus tamquam in die ab ebrietate nocturna, cupidinis noxiæ frænando furorem. In his enim duobus mandatis tota lex pendet, & Prophetæ, quæ ſunt, declinare à malo, & facere bonum.

Filii hujus ſæculi in nocte & tenebris degunt. 1.Theſſ.5.7. 1.Petr.5.8. Act.2.15. Rom.13.12. Deſideria & peccata ſunt opera tenebrarum.

3 Verùm hoc hodie: nam craſtina nec in ſanctificatione erit, nec in præparatione, ſed in viſione utique majeſtatis. *Craſtina*, inquit, *die videbitis majeſtatem Dei in vobis*. Hoc eſt quod ait patriarcha Jacob: *Cras mihi reſpondebit juſtitia mea*. Hodie enim juſtitia colitur, cras reſpondebit: hodie exercetur, cras fructificabit. Alioquin quod non ſeminaverit homo, nec metet. Nec enim tunc videbit majeſtatem, qui contempſerit interim ſanctitatem: nec orietnr ei Sol gloriæ, cui ſol juſtitiæ ortus non fuerit: nec illuceſcet ei dies craſtina, cui non lnxerit hodierna. Nimirum idem ipſe, qui hodie quidem nobis factus eſt à Deo Patre juſtitia, apparebit cras vita noſtra, nt & nos cum eo appareamus in gloria. Hodie enim parvulus naſcitur nobis, nt non apponat homo magnificare ſe ipſum, ſed convertamnr magis, & efficiamur ſicut parvuli: cras exhibebitur magnus Dominus & laudabilis nimis, ut ipſi quoque magnificemur in laude, cùm videlicet erit unicuiqne laus à Deo. Nimirum quos hodie juſtificaverit, cras magnificabit, & conſummationi ſanctitatis ſuccedet viſio majeſtatis. Nec inanis viſio, quæ non niſi in ſimilitudine conſtat: ſimiles enim ei erimus, quoniam videbimus eum ſicuti eſt. Undè & hìc qnoque non ſimpliciter dicitur, *Videbitis majeſtatem Dei*: ſed additur ſignanter, *in vobis*. Hodie nimirum, tamquam in ſpeculo, nos in eo

Gen.30.33. Via ſanctitatis tendendum ad viſionem majeſtatis. Hodie vitam præſentem, cras futuram deſignat.

TOM. III. videmus, dum noſtra ſuſcipit : cras videbimus eum in nobis, quando jam ſua donabit, cùm oſtendet nobis ſe ipſum, & aſſumet nos ad ſe ipſum. Hoc eſt quod tranſeuntem ſeſe miniſtraturum fore promiſit, de cujus interim plenitudine accipimus, non ſanè gloriam pro gloria, ſed gratiam pro gratia, ſicut ſcriptum eſt : *Gratiam & gloriam dabit Dominus*. Ne ergo contemnas priora munera, ſi ſequentia concupiſcis : nec faſtidias prius edulium, ſi vis accipere quæ ſequuntur ; vel pro ipſo ferculo in quo apponitur, quod apponitur ſumere non recuſes. Ferculum enim imputribile fecit ſibi Pacificus noſter corpus incorruptibile aptans ſibi : in quo ſalutis epulas miniſtraret. *Non dabis*, inquit *ſanctum tuum videre corruptionem*. Illud utique de quo Gabriel ad Mariam : *Quod naſcetur*, ait, *ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei*.

Luc. 12. 37.
Pſal. 83. 12.
Pſal. 15. 10.
Luc. 1. 35.

4 Ab hoc igitur Sancto hodie ſanctificemur, ut majeſtatem ejus, ubi dies illa adſpiraverit, videamus. Siquidem dies ſanctificatus illuxit nobis, dies ſalutis, non gloriæ aut felicitatis. Denique donec paſſio Sancti ſanctorum annunciatur, qui nimirum in paraſceve paſſus eſt, id eſt, in die præparationis, merito omnibus dicitur : *Sanctificamini hodie, & eſtote parati*. Sanctificamini magis ac magis de virtute in virtutem proficiendo : & eſtote parati perſeverando. In quibus tamen ſanctificabimur ? Legi de quodam, dicente Scriptura : *Quoniam in fide & lenitate ipſius ſanctum fecit illum*. Neque enim hominibus ſine lenitate, non plus quàm Deo ſine fide, placere poſſibile eſt. Meritò ſanè in his monemur eſſe parati, quibus & Deo conveniamus, cujus majeſtatem viſuri ſumus : & nobis invicem, ut in nobis eam pariter videamus. Propterea ſiquidem oportet nos providere bona non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus ; ut non tantùm Regi noſtro, ſed & concivibus & commilitonibus noſtris grati eſſe poſſimus.

Eccli. 45. 4.
Sine fide Deo placere impoſſibile, ſine lenitate hominibus.

5 Et quidem ante omnia fides quærenda eſt, de qua legitur : *Fide mundans corda eorum*. Beati enim mundo corde, quoniam ipſi majeſtatem Dei videbunt. Crede ergo te Deo, committe te ei, jacta in eum cogitatum tuum, & ipſe te enutriet ; ut fiducialiter dicas : *Dominus ſollicitus eſt mei*. Neque enim hoc ſapiunt homines amantes ſe ipſos, homines ſcioli, ſollicıti pro ſe ipſis, curam carnis perficientes in deſideriis, ſurdi ad vocem dicentis : *Omnem ſollicitudinem veſtram projicientes in eum : ipſi enim cura eſt de vobis*. Nam ſibi quidem ipſi fidere, non fidei, ſed perfidiæ eſt : nec confidentiæ, ſed diffidentiæ magis, in ſemetipſo habere fiduciam. IS VERE FIDELIS EST, qui nec ſibi credit, nec in ſe ſperat, factus ſibi tamquam vas perditum, ſed ſic perdens animam ſuam, ut in vitam æternam cuſtodiat eam. Porrò id quidem ſola facit humilitas cordis, ut non ſibi fidelis anima innitatur : ſed deſerens ſemetipſam aſcendat jam de deſerto, innixa ſuper dilectum, atque ideò deliciis affluens.

Act. 15. 9.
Matt. 5. 8.
Pſal 39. 18.
Fiducia in Deum.
1. Pet. 5. 7.
Fidere in ſe perfidia eſt.

6 Sanè ut perfecta ſit ſanctificatio, etiam manſuetudinem & ſocialis vitæ gratiam à Sancto ſanctorum diſcamus oportet, ſicut ipſe ait : *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde*. Quid enim hujuſmodi hominem dicere prohibet deliciis affluentem, qui ſuavis & mitis, & multæ miſericordiæ, omnibus omnia factus eſt, & univerſos perfundit oleo quodam manſuetudinis & lenitatis, quo ſic infuſus eſt, ſic perfuſus etiam & ſuperfuſus, ut ſtillare videatur undique? Felix qui gemina hac ſanctificatione paratus dicere poteſt : *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum*. Habet enim hodie quidem fructum ſuum in ſanctificationem, craſtina die finem habiturus vitam æternam. Videbit enim majeſtatem Dei, quod utique vita æterna eſt, ſicut & Veritas ait : *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te ſolum verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum*. Reddet ei coronam juſtitiæ juſtus Judex in illum diem, cui ſanè altera non ſuccedet. Tunc videbit & affluet, & mirabitur & dilatabitur cor ipſius. Quouſque dilatabitur ? Uſque ad videndam in ſe majeſtatem Dei. Nolite arbitrari, Fratres, quòd illam vobis promiſſionem verbis explicare poſſimus.

Manſuetudo neceſſaria ad perfectam ſanctitatem.
Matt. 11. 29.
Pſal. 56. 8.
Joan. 17. 3.

7 Sanctificamini hodie, & eſtote parati : craſtina die videbitis, & gaudebitis, & gaudium veſtrum implebitur. Quid enim majeſtas illa non impleat ? Etiam ſuperimplebit & ſupereffluet, quando *menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinus veſtros*. Uſque adeò ſiquidem ſupereffluet, ut ſupra modum in ſublimitate excedat non modo merita, ſed & vota, ſicut verè potens eſt facere ſupra quàm nos intelligere aut ſperare poſſimus. Nam deſideria quidem noſtra in tribus maximè conſtituta videntur, quod decet, quod expedit, quod delectat. Hæc ſunt quæ concupiſcimus, omnes quidem omnia, ſed alius magis hoc, alius illud. Ille ſic deditus eſt voluptati, ut nec honeſtatem ſatis reputet, nec utilitatem : ille quæſtui magis incubans, & honeſtum diſſimulat, & jucundum : ille voluptatis pariter & utilitatis negligentior, ſolum vel maximè honorem ſectatur. Nec verò reprehenſibile deſiderium horum : ſed ſi ibi quæreremus ea, verè inveniremus. Hæc enim ubi verè ſunt, unum ſunt : atque ipſum utique ſummum bonum, ſumma utilitas, ſumma gloria, ſumma voluptas. Atque hæc quidem, quantum interim capere poſſumus, expectatio noſtra eſt, & promiſſa nobis viſio majeſtatis in nobis, ut Deus ſit omnia in omnibus, omne jucundum, omne utile, omne honeſtum.

Futuræ vitæ quanta bona ſeu præmia.
Luc. 6. 38.
Deſideria humana in tribus.

IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI,

SERMO SEXTUS,

De annuntiatione ipſius.

1 AUditum audivimus plenum gratia, dignum acceptione : *Jeſus-Chriſtus, filius Dei, in Bethlehem Juda naſcitur*. Anima mea liquefacta eſt in ſermone iſto, ſed & ſpiritus meus in præcordiis meis æſtuat, jucunditatem hanc & exultationem ſolito vobis deſiderio eructare feſtinans. JESUS interpretatur Salvator. Quid tam neceſſarium perditis, quid tam optabile miſeris, quid tam utile deſperatis ? Alioquin undè ſalus, undè vel tenuis aliqua ſpes ſalutis in lege peccati, in corpore mortis, in malitia hac diei & loco afflictionis, niſi nova nobis & inſperata naſceretur? At tu fortè ſalutem optas, ſed curationis acerbitatem, teneritudinis pariter & ægritudinis propriæ conſcius, reformidas. Ne timeas : Chriſtus eſt ſuavis planè, & mitis, & multæ miſericordiæ, unctus oleo lætitiæ præ participibus ſuis, eis nimirum, qui licèt non ipſam plenitudinem, de plenitudine tamen hujus accipiunt unctionis. Ne verò ſuavem audiens, inefficacem fore autumes Salvatorem, additur etiam Filius Dei. Qualis enim Pater, talis Filius, cui ſubeſt, cùm voluerit, poſſe. Aut forſitan utilitate ſalutis & jucunditate unctionis audita, neſcio quid ſubmurmuras, puto etiam de honeſtate ſollicitus. Salvatorem tibi gratularis adeſſe, utpote jacens paralyticus in grabato, aut magis inter Jeruſalem & Jericho ſemivivus in via. Amplius autem lætaris nec durum eſſe medicum, nec gravibus uti medicinis, ne tibi forſitan intolerabilior videatur brevis ipſa curatio, quàm diuturna ægritudo. Sic nimirum, ſic uſque hodie multi pereunt medicum fugientes, quòd Jeſum quidem noverint, ſed Chriſtum neſciant, humano ſenſu de multitudine & malignitate morborum, paratæ ſibi medelæ moleſtiam æſtimantes.

Chriſtus qualis Salvator ſeu medicus.

2 Jam verò ſi certus es de Salvatore, & nihilominus Chriſtum eſſe cognoſcis non utentem cauterio, ſed unguento ; non uſtione, ſed unctione curantem : unum adhuc arbitror ingenuam poſſe movere creaturam, ne fortè (quod abſit) Salvatoris hujus non ſatis condigna videatur eſſe perſona. Puto tamen, non uſque adeò ambitioſus es & gloriæ cupidus, aut zelator honoris, ut ab uno quopiam è conſervis tuis, ſi præſtare poſſet, hanc gratiam ſuſcipere de-

trectares. Nam ſi Angelus aut Archangelus eſſet, vel ex ſuperiori quovis ordine Spirituum beatorum, multo minùs animoſitas tua, quod cauſaretur, haberet. Nunc autem tanto ampliore tibi devotione ſuſcipiendus eſt iſte Salvator, quanto differentius præ cæteris omnibus nomen hæreditavit Jeſus-Chriſtus Filius Dei. Et vide ſi non evidentius hæc tria ad paſtores loquens Angelus commendavit, gaudium magnum, quod evangelizabat, exponens: *Quia*, inquit, *natus eſt vobis hodie Salvator, qui eſt Chriſtus Dominus.* [*Luc. 2. 11.* In Chriſto Salvatore tria conſideranda.] Exultemus igitur, Fratres, in hac nativitate, & multipliciter gratulemur in ea, quam & ſalutis utilitas, & unctionis ſuavitas, & Filii Dei majeſtas tam eleganter illuſtrat, ut nihil deſit ex omnibus quæ deſiderantur, nec commodum, nec jucundum, nec honeſtum. Exultemus, inquam, ruminantes intra noſmetipſos & invicem eructantes ſuave verbum, eloquium dulce: *Jeſus-Chriſtus, filius Dei, naſcitur in Bethlehem Juda.*

3 Nec mihi quis ad iſta reſpondeat indevotus, ingratus, irreligioſus: Non eſt hoc novum: olim auditum eſt, olim factum eſt, olim natus eſt Chriſtus. Ego enim dico, olim & ante. Nec mirabitur, olim & ante, cui propheticum illud occurrerit, *In æternum & ultra.* [*Exod. 15. 18.*] Natus eſt ergo Chriſtus, non modo ante hæc noſtra tempora, ſed ante tempora univerſa. Verùm illa quidem nativitas poſuit tenebras latibulum ſuum, immò verò lucem magis habitat inacceſſibilem: latet in corde Patris, in monte umbroſo & condenſo. Ut ergo aliquatenus innoteſceret, natus eſt; & in tempore natus ex carne, natus in carne factum eſt Verbum caro. Quid tamen mirum ſi uſque hodie dicitur in Eccleſia, Chriſtus filius Dei naſcitur, quando tam longè anteà dicebatur, haud dubium quin de ipſo, *Puer natus eſt nobis?* [*Is. 9. 6.*] Olim cœpit audiri verbum hoc, & nemo Sanctorum aliquando faſtidivit. Siquidem Jeſus-Chriſtus Filius Dei, heri, & hodie, & in æternum. Hinc nimirum primus homo, omnium viventium pater, magnum eructans ſacramentum, quod in Chriſto & in Eccleſia Apoſtolus poſtmodum evidentius commendavit, *Relinquet*, ait, *homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una.* [*Epheſ. 5. 31.* *Gen. 2. 24.*]

4 Hinc nihilo minùs Abraham, pater omnium credentium, exultavit ut videret diem hunc, & vidit, & gaviſus eſt. [*Joan. 8. 56.* *Gen. 24. 2.*] Alioquin quando ſervum jurantem ſibi per Deum cœli, ſub femore ſuo manum ponere præcepiſſet, niſi ipſum utique Deum cœli ex eodem naſciturum femore prævidiſſet? Hoc quoque conſilium cordis ſui homini ſecundùm cor ſuum revelavit Deus, qui juravit veritatem, & non fruſtrabitur eum: *De fructu*, inquiens, *ventris tui ponam ſuper ſedem tuam.* [*Pſ. 131. 11.*] Undè & in Bethlehem Judæ naſcitur, ſicut ait Angelus, civitate David, utique propter veritatem Dei ad confirmandas promiſſiones Patrum. [*Luc. 2. 4.*] Hoc etiam multifariè multiſque modis, cæteris revelatum eſt Patribus & Prophetis. [*Hebr. 1. 1.*] Abſit autem ut à diligentibus Deum aliquando fuerit negligenter auditum, niſi fortè negligere videbatur, qui dicebat: *Obſecro Domine, mitte quem miſſurus es;* [*Exod. 4. 13.* Patrum antiquorum deſideria erga Chriſtum naſciturum.] aut faſtidire, qui clamabat: *Utinam dirumperes cælos, & deſcenderes*, cæteraque ſimilia. Idipſum deindè Apoſtoli ſancti viderunt, & audierunt, & manus eorum tractaverunt de Verbo vitæ, quibus ſingulariter ajebat: *Beati oculi qui vident quæ vos videtis.* [*Is. 64. 1.* *Matt. 13. 16.*] Poſtremò hoc idem nobis quoque ſervatum eſt fidelibus, utique theſauria fidei commendatum, ipſo æquè dicente: *Beati qui non viderunt, & crediderunt.* [*Joan. 20. 29.*] Pars noſtra hæc in verbo vitæ. Nec ſanè contemptibilis, ex qua nimirum vivitur, & qua vincitur mundus: quoniam juſtus ex fide vivit, & hæc eſt victoria quæ vincit mundum, fides noſtra. [*Abac. 2. 4.* *1. Joan. 5. 4.*] Hæc eſt quæ velut quoddam æternitatis exemplar, præterita ſimul & præſentia ac futura ſinu quodam vaſtiſſimo comprehendit, ut nihil ei prætereat, nihil pereat, præeat nihil.

5 Meritò proindè in teſtimonium fidei veſtræ, ubi facta eſt vox annuntiationis hujus in auribus veſtris, [TOM. III.] exultaſtis in gaudio, egiſtis gratias, proſtrati ſolo tenus adoraſtis, concurrentes, velut ſub umbra alarum ejus, & ſub pennis ejus ſperantes. Numquid non ſinguli nativitate Salvatoris audita, clamaſtis in cordibus veſtris, dicentes: *Mihi autem adhærere Deo bonum eſt?* [*Pſ. 72. 28.*] Aut potius illud quod idem Propheta ait: *Deo ſubjecta eſto anima mea?* [*Pſ. 61. 6.*] Infelix nimirum quiſquis fictè proſtratus, corde rigido corpus humiliavit. *Eſt enim qui humiliatur nequiter, interiora autem ejus plena ſunt dolo.* [*Eccli. 19. 23.*] Quiſquis enim neceſſitatem ſuam minus conſiderat, minus ſentit incommoda, minus pericula pavet, minus devotè confugit ad remedia ortæ ſalutis, minus affectuoſè ſe ſubjicit Deo, minus fideliter pſallit, *Domine refugium factus es nobis:* [*Pſ. 89. 1.*] hujus adoratio minus accepta, hujus proſtratio minus verax, hujus humiliatio minus habens, hujus etiam victorioſa minus, immò & minus vivida fides. Quid tamen dicit: *Beati qui non viderunt, & crediderunt?* [*Joan. 20. 29.*] Quaſi non videatur ipſum credere quodammodo jam videre. Sed adverte diligenter, cui & quando dictum ſit: ei utique, qui arguebatur, quòd quia vidiſſet, credidiſſet. Neque enim idipſum eſt vidiſſe, & ideò credidiſſe, quod credendo vidiſſe. [Majus eſt credere, quàm videre.] Alioquin Abraham pater veſter, quonam modo Dominicum hunc vidiſſe diem, niſi credendo, credendus eſt? Sed & illud quomodo accipietur quod hac nocte cantatum eſt nobis: *Sanctificamini hodie, & eſtote parati: craſtina enim die videbitis majeſtatem Dei in vobis:* ſi non mente videre, eſt pia devotione repræſentare & recolere fide non ficta magnum illud magnæ pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, juſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit Angelis, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt mundo, aſſumptum eſt in gloria?

6 Semper igitur novum, quod ſemper innovat mentes; nec unquam vetus, quod fructificare non ceſſat, quod in perpetuum non marceſcit. [Nativitas debet ſemper nova videri.] Hoc eſt enim Sanctum, quod non datur videre corruptionem. Hic novus homo, qui nullius unquam vetuſtatis capax, etiam eos, quorum inveteraverunt omnia oſſa, in veram vitæ transferat novitatem. Indè eſt, quòd etiam in præſenti tam jucundiſſima annuntiatione, ſi advertiſtis, congruè ſatis dicitur non tam natus eſſe quàm naſci: *Jeſus-Chriſtus, filius Dei, naſcitur in Bethlehem Juda.* Sicut enim quodam modo immolatur adhuc quotidie, donec mortem ejus annuntiamus: ſic videtur & naſci, dum fideliter repræſentamus ejus nativitatem. Die igitur craſtina videbimus majeſtatem Dei, ſed ſanè in nobis, non in ſeipſo: utique majeſtatem in humilitate, virtutem in infirmitate, in homine Deum. Ipſe eſt enim Emmanuel, quod interpretatur, Nobiſcum Deus. Et evidentius audi: *Verbum*, inquit, *caro factum eſt, & habitavit in nobis.* [*Joan. 1. 14.*] Denique extunc & deinceps vidimus gloriam ejus, ſed gloriam quaſi Unigeniti à Patre, utique plenum gratiæ vidimus & veritatis. Non enim gloriam poteſtatis aut claritatis, ſed gloriam paternæ pietatis, gloriam gratiæ, de qua Apoſtolus: *In laudem*, inquit, *gloriæ gratiæ ſuæ.* [*Epheſ. 1. 6.*]

7 Sic ergo naſcitur. Sed ubi putas? *In Bethlehem Juda*, neque enim decet nos ita Bethlehem præterire. [*Luc. 2. 15.* Nativitatis locus expenſus.] *Tranſeamus uſque Bethlehem*, dicunt paſtores, non Bethlehem pertranſeamus. Quid enim ſi pauper viculus eſt? Quid ſi videtur minima in Judæa? Ne id quidem incongruum ei, qui cùm dives eſſet, propter nos factus eſt pauper, & cùm eſſet magnus Dominus & laudabilis nimis; parvulus natus eſt nobis; & dicebat, *Beati pauperes ſpiritu: quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* [*Matt. 5. 3.*] Itemque: *Niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut puer iſte, non intrabitis in regnum cælorum.* [*Matth. 18. 3.*] Undè etiam ſtabulum elegit & præſepe, utique domum luteam, & diverſorium jumentorum, ut hunc eſſe ſcias, qui de ſtercore erigit pauperem, & ſalvos facit homines & jumenta.

8 Utinam autem inveniamur & nos Bethlehem Judæ, ut in nobis quoque dignetur naſci, & audi-

TOM. III. Abdach, q. 2. Bethlehem moralis expoſitio.

re mereamur: *Quia vobis timentibus Deum orietur Sol juſtitia!* Fortè enim eſt hoc quod ſupra meminimus, ud videndam in nobis Domini majeſtatem & ſanctificatione opus eſſe, & præparatione. Nam & juxta

Pſ. 113. 2.

Prophetam, *facta eſt Judæa ſanctificatio ejus*, quia videlicet omnia in confeſſione lavantur: & domus panis, quod Bethlehem ſonat, ad præparationem fortaſſe videbitur magnopere pertinere. Quomodo enim ille paratus eſt, ut excipere taotum hoſpitem poſſit,

℣. 3. 9.

qui dicit: *Quia non eſt iu domo mea panis?* Denique quia impatatus erat qoidam, neceſſe habuit amici

Luc. 11. 6.

oſtium elauſum media nocte pulſare, & dicere: *Quia unicus meus venit ad me de via, & non habeo quod ponam ante illum. Paratum cor ejus ſperare iu Domi-*

Pſ. 111. 8.

no, ait Propheta, haud dubium quin de juſto loquens. *Confirmatum eſt cor ejus, nou commovebitur.* Non eſt patatum cor quod non eſt confirmatum. Scimus autem, ipſo eodem teſte Propheta, quòd *panis cor ho-*

Pſ. 103. 16.

minis confirmet. Nou eſt ergo patatum, ſed aridum & exangue cor ejus, qui oblitus eſt comedere panem ſuum. Eſt autem paratus & nou turbatus, ut cuſtodiat mandata vitæ, qui oblitus ea quæ retro ſunt,

Oblivio quædam bona, quædam mala.

in ea quæ ante ſunt, ſe extendit. Vides quàm fugienda quædam, quàm ſit quædam oblivio cupienda. Neque enim totos Manaſſes Jordanem tranſiit, ſed nec totus citra ſibi elegit manſionem. Eſt qui oblitus eſt Domini creatoris ſui, & eſt qui providet eum iu conſpectu ſuo ſemper, oblitos populum ſuum, & domum pattis ſui. Et ille quidem cœleſtia obliviſcitur, hic verò quæ ſunt ſuper terram: iſte præſentia, ille futura: iſte quæ videntur, ille quæ non videntur: poſtremò iſte quæ ſua ſunt, ille quæ Jeſu-Chriſti. Uterque Manaſſes, uterque obliviosſus; ſed alter qoidem Jeruſalem, alter Babylonis oblitus: quia alter eorum quæ impediunt, & iſte paratus; alter ſanè eorum magis quæ expediunt, & quæ non expedit obliviſci: atque hic penitus impatatus ad videndam in ſe Domini majeſtatem. Neque enim eſt domus panis, in qua Salvator oriatur; non eſt Manaſſes ille cui appareat, qui Iſrael regit, & ſuper Che-

Pſ. 79. 2.

rubim ſedet. *Appare*, ioquit, *coram Ephraim, Beniamin & Manaſſe*. Ego arbitror iſtos tres eſſe qui ſal-

Ezech. 14. 14.

vantur, quos alius quidam Propheta Noë, Danielem, & Job nominavit: eoſdem quoque & tribus illis paſtoribus deſignari, quibus nato Angelo magni conſilii, gaudium magnum Angelus evangeliaavit.

9 Vide autem ne fortè ipſi ſint & tres Magi, venientes jam non modo ab Oriente, ſed etiam ab Occidente, ot recumbant cum Abraham, Iſaac, & Jacob. Fortè enim non incongruè videtur ad Ephraim quidem (quod fructificationem ſonat) pertinere thuris oblationem: quod offerre incenſum dignum in odorem ſuavitatis proprium ſit eorum, quos poſuit Dominus, ut eant, & fructum afferant, id eſt Eccleſiæ Prælatorum. Nam & Beniamin, filios dexteræ, offerat neceſſe eſt aurum, id eſt ſubſtautiam hujus mundi, ot videlicet fidelis populus, in parte dextera conſtitutus, à Judice mercatut audire: Quia *eſurivi, &*

Matt. 25. 35.

dediſtis mihi manducare, &c. Porrò Manaſſes (ſi tamen is eſſe voluerit cui appareat Deus) myrrham offerat mortificationis, quam quidem à oostra ſpecialiter arbitror profeſſione requiri. Et hæc dicta ſint, oe ad eam partem tribus Manaſſe, quæ citra Jordanem ſubſtitit, pertineamus, ſed obliviſcamut magis ea quæ retro ſunt, extenti & intenti ad anteriora.

10 Nunc verò redeamus uſque Bethlehem, & videamus hoc verbum quod factum eſt, quod fecit Dominos, & oſtendit nobis. Domus panis eſt, ot jam diximus: bonum eſt nos illic eſſe. Ubi enim fuerit Verbum Domini, non deeſt utique panis qui confir-

Pſ. 118. 28.

met cor, dicente Propheta: *Confirma me in verbis tuis*. Nimirum in verbo quod procedit de ore Dei,

Chriſtus non amat cor titubans, ſed ſtabile.

vivit homo; vivit in Chriſto, vivit in eo Chriſtus. Ibi oritur, ibi apparet: nec omninò amat cor titubans aut vacillans, ſed ſtabile & confirmatum. Si quis murmurat, ſi quis hæſitat, ſi quis nutat, ſi quis eogitat revolvi in lutum, redire ad vomitum, deſerere votum, motare propoſitum ſuum; non eſt Bethlehem iſte, non eſt domus panis. Sola enim fames, & fames valida, in Ægyptum eum deſcendere, porcos paſcere, ſiliquas eſurire compellit, utpotè procul agentem à domo panis à domo patris: in qua etiam mercenarii paoibus abundare noſcuntut. Non etgo in hujuſmodi eotde naſeitur Chriſtus, cui deeſt fidei fortitudo, otique panis vitæ, Scriptura teſte,

Abac. 2. 4.

Quoniam juſtus ex fide vivit, quòd videlicet animæ vera vita (quæ ipſe eſt) nonniſi per fidem interim habitet in cordibus ooſtris. Alioqum quomodo in illo naſcitut Jeſus, quomodo ſalus oritur illi, quandoquidem vera omninò certaque ſententia eſt, quòd

Matt. 10. 22.

is tantùm *qui perſeveraverit uſque in finem, ſalvus erit?* Nam quòd minimè inveniatur in eo Chriſtus,

1. Joan. 2. 20.

nec de eis ſit quibus dicitur, *Quia unctionem habetis à ſancto*; ex eo vel maximè conſtat, qoòd ſine dubio etiam aruit cor illios, ex quo oblitus eſt come-

℣. 66. 2.

dere panem ſuum. Multò minùs autem ad Filium pertinet Dei, qui hujuſmodi eſt, quòd non niſi ſuper quietum, & humilem, ac trementem verba ſua requieſcat Spiritus ipſius, nec ſit ulla ſocietas æternitati, & tantæ mutabilitati, ei qui eſt, & ei qui

Nemo tam perfectus quin egeat hac remiſſione.

numquam io eodem permanet ſtatu. Cæterùm quamlibet firmi, quamlibet fortes in fide, quamlibet parati, quamlibet panibus abundantes, ipſo quidem

Matth. 6. 11.

largiente, cui qootidie orantes dieimus, *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*; oeceſſe habemus addere conſequenter, *Dimitte nobis debita noſtra*.

1. Joan. 1. 8.

Alioquin, *ſi dixerimus quoniam peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas iu uobis non eſt*. Nimirum Veritas ipſe eſt, qui non ſimpliciter in Bethlehem, ſed in Bethlehem Judæ naſcitut, Jeſus-Chriſtus, Filius Dei.

Chriſtus in quibus naſcatur.

11 Præoccupemus igitur faciem Domini in confeſſione, ut ſanctificati pariter & parati inveniamut & nos Bethlehem Judæ, atque ita naſcentem Dominum videre mereamut in nobis. Cæterùm ſi qua anima eo uſque profecerit (quod quidem eſt multum ad nos) ut ſit fœcunda virgo, ſit ſtella maris, ſit plena gratia, & ſupervenientem habens in ſe Spiritum-ſauctum; puto quòd oon modo in ea, ſed ex ea quoque non dedignabitur naſci. Nemo ſanè id ſibi attogate præſumat, niſi quos ipſe ſpeciali deſignatione

Matt. 12. 49.

tamquam digito monſtraverit, dicens: *Ecce mater mea, & fratres mei*. Enim verò audi unum ex iſtis:

Gal. 4. 19.

Filioli mei, ait, *quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis*. Si enim naſci videbatut iu eis, cùm formabatur Chriſtus in eis; quomodo non etiam ab eo ſimiliter oaſci eum dicere quis præſumat, qui in ipſis quodammodo parturiebat? Et tu quidem, impia Synagoga, hunc oobis ſilium peperiſti, officio quidem mattis, ſed non matris affectu. Excuſſiſti eum de ſinu tuo, extra civitatem ejiciens, & elevans ſuper terram, tamquam dicens Eccleſiæ gentium, patiter & Eccleſiæ primitivorum quæ eſt in cœlis: Nec mihi, oec vobis ſit, ſed dividatut. Dividatur, inquam, non inter utraſque, ſed ab utriſqoe. Expul-

Synagoga Chriſtum protulit, ſed abjecit.

ſum enim, & exaltatum, & elevatum, & quidem modicè ſatis, tamen ut nec in tois eſſet mœnibus, nec in terra, ferro ondique coatctaſti, ne fottè vel hac, vel illac excederet: ut videlicet à te ſeparatus, ad neuttam perveniret illarum. Sæva nimirum mater ita abortivum facere voluiſti, dum non eſſet qui excipere poſſet excuſſum. Age ergo, quid profeceris, immò quàm nihil profeceris intuere. Undique enim egrediuntut filiæ Sion, ut videant regem Salomonem in diademate qno coronaſti eum. Relinqoens matrem adhæret uxori ſuæ, nt ſint duo in carne una; & civitate pulſus, atque exaltatus * à terra, omnia trahit ad ſe, quippè qui eſt ſuper omnia benedictus Deus in ſæcula. Amen.

* al. levatus.

Digitized by Google

IN NATIVITATE DOMINI,

SERMO PRIMUS.

De fontibus Salvatoris.

1 GRandis quidem eſt, dilectiſſimi, hodierna Dominicæ Nativitatis ſolemnitas: ſed dies brevis cogit breviare ſermonem. Nec mirum, ſi facimus nos breve verbum, quando & Deus Pater Verbum fecit abbreviatum. Vultis noſſe quàm longum, quàm breve fecit? *Cælum*, inquit hoc Verbum, *& terram ego impleo*. Nunc caro factum, in anguſto locatum præſepio eſt. *A ſæculo*, ait Propheta, *& in ſæculum tu es Deus*: & ecce factus eſt infans diei unius. Ad quid hoc, Fratres, aut hæc neceſſitas fuit, ut ſic exinaniret, ſic humiliaret, ſic abbreviaret ſe Dominus majeſtatis, niſi ut vos ſimiliter faciatis? Jam clamat exemplo, quod poſtmodum prædicaturus eſt verbo: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde*. Ut verax inveniatur qui dicit: *Cœpit Jeſus facere, & docere*. Obſecro proindè & plurimum rogo, Fratres, non patiamini ſine cauſa tam pretioſum exemplar vobis exhibitum eſſe, ſed conformamini illi, & renuvamini ſpiritu mentis veſtræ. Studete humilitati, quæ fundamentum eſt cuſtoſque virtutum: ſectamini illam, quæ ſola poteſt ſalvare animas veſtras. Quid enim magis indignum, quid deteſtandum amplius, quid gravius puniendum, quàm ut videns Deum cœli parvulum factum, ultra apponat homo magnificare ſe ſuper terram? INTOLERABILIS impudentiæ eſt, ut ubi ſeſe exinanivit majeſtas, vermiculus infletur & intumeſcat.

Jerem. 23. 24.
Pſ. 89. 2.
Matth. 11. 29.
Act. 1. 1.
Humilitas, exemplo Verbi incarnati ſectanda.

2 Hoc igitur eſt propter quod exinanivit ſe formam ſervi accipiens, qui in forma Dei Patri æqualis erat: ſed exinanivit majeſtate & potentia, non bonitate & miſericordia. Quid enim ait Apoſtolus? *Apparuit*, inquit, *benignitas & humanitas Salvatoris noſtri Dei*. Apparuerat ante potentia in rerum creatione, apparebat ſapientia in earum gubernatione: ſed benignitas miſericordiæ nunc maximè apparuit in humanitate. Innotuerat Judæis poteſtas in ſignis atque portentis, undè & in ea lege ſæpiùs invenies: *Ego Dominus, Ego Dominus*. Philoſophis quoque abundantibus in ſenſu ſuo majeſtas innotuit, quoniam juxta Apoſtoli verba, *quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis*. Verumtamen & Judæi poteſtate ipſa premebantur, & Philoſophi ſcrutatores majeſtatis opprimebantur à gloria. Poteſtas ſubjectionem, majeſtas exigit admirationem, neutra imitationem. Appareat, Domine, bonitas, cui poſſit homo, qui ad imaginem tuam creatus eſt, conformari, nam majeſtatem, poteſtatem, ſapientiam, nec imitari poſſumus, nec expedit æmulari. Quouſque anguſta eſt miſericordia tua in ſola Angelorum parte, reliquam occupat judicium cum toto pariter humano genere: *Domine, in cælo miſericordia tua, & veritas tua uſque ad nubes*, terram univerſam condemnans, & aereas poteſtates. Dilatet miſericordia terminos ſuos, extendat funes, expandat ſinus, attingat à fine uſque ad finem fortiter, diſponens omnia ſuaviter. Reſtrictus eſt, Domine, judicio ſinus tuus; ſolve cingulum tuum, & veni miſerationibus affluens, & ſupereffluens charitate.

Tit. 3. 4.
Miſericordia Dei in myſterio incarnationis apparuit.
Rom. 1. 19.
Pſ. 35. 6.

3 Quid tu times, ò homo? quid trepidas à facie Domini, quia venit? Venit non judicare, ſed ſalvare terram. Olim tibi perſuaſum eſt ab infideli quodam ſervo, ut furtim tolleres & imponeres regium diadema capiti tuo. Deprehenſus in furto, quidni timeres? quidni fugeres à facie ejus? Fortè enim jam gladium vibrabat ignitum. Nunc in exilio poſitus, in ſudore vultus tui veſceris pane tuo: & ecce vox audita eſt in terra, quia Dominator advenit. Quo ibis à ſpiritu ejus, & quo à facie ejus fugies? Noli fugere, noli timere. Non venit cum armis; non puniendum, ſed ſalvandum requirit. Et ne fortè dicas etiam nunc, *Vocem tuam audivi, & abſcondi me*: ecce infans eſt, & ſine voce. Nam vagientis vox magis miſeranda eſt, quàm tremenda: aut ſi cui fortè terribilis, ſed non tibi. Parvulus factus eſt, tenera membra Virgo Mater pannis alligat: & adhuc timore trepidas? Vel in hoc ſcies quia non venit perdere te, ſed ſalvare; eripere, & non ligare. Jam adverſus hoſtes tuos dimicat, jam ſuperborum & ſublimium colla tamquam Dei virtus & ſapientia calcat.

Fiducia quanta homini inde concipienda.
Gen. 3. 10.
TOM. III.

4 Duo ſunt tibi hoſtes, peccatum & mors, id eſt, mors corporis & animæ. Utrumque debellaturus advenit, & ab utroque ſalvabit te: noli timere. Et jam quidem peccatum in propria perſona vicit, quando humanam naturam ſine ulla contagione ſuſcepit. Grandis enim peccato facta eſt violentia, & revera expugnatum eſſe cognoſcitur, quando natura, quam ſe totam infeciſſe & occupaſſe gloriabatur, ab eo penitus aliena in Chriſto inventa eſt. Dehinc perſequitur inimicos tuos, & comprehendit eos; nec convertitur donec deficiant. Contra peccatum dimicans in converſatione ſua, verbis pariter & exemplis oppugnat; ſed in paſſione ſua alligat illud, alligat planè fortem, & diripit vaſa ejus. Jam verò eodem ordine mortem quoque ſuperat prius in ſeipſo, cùm reſurgit primitiæ dormientium, & primogenitus mortuorum: poſtmodum debellaturus eam pariter in omnibus nobis, quando videlicet ſuſcitabit mortalia corpora noſtra, & deſtruetur noviſſima inimica mors. Propterea enim reſurgens decorem indutus eſt, non (ſicut anteà naſcens) pannis involutus eſt. Propterea qui priùs ſinu miſericordiæ affluebat non judicans quemquam, reſurgens præcinxit ſe, & juſtitiæ cingulo videtur quodammodo effluentem ſinum miſericordiæ collegiſſe: quoniam ea tunc præparatur ad judicium, quod in noſtra reſurrectione futurum eſt. Nam & propterea parvulus anteà venit, ut miſericordiam prærogaret; & futurum in fine judicium præcurrens, miſericordia temperaret.

Hoſtes duos hominis Chriſtus profligat.
Peccatum & mortem.

5 Licèt enim parvulus ad nos venerit, non parum tamen attulit, non parum contulit nobis. Si quæris quid attulit: Primò omnium attulit miſericordiam, ſecundùm quam, teſte Apoſtolo, *ſalvos nos fecit*. Neque enim is tantùm profuit, quos tunc præſens invenit; ſed fons eſt, qui numquam poterit exhauriri. Fons nobis eſt Chriſtus Dominus undè lavemur, ſicut ſcriptum eſt: *Qui dilexit nos, & lavit nos à peccatis noſtris*. Verumtamen non iſte ſolus aquarum eſt uſus; nec tantùm ſordes abluunt, ſed & ſitim exſtinguunt. *Beatus vero*, ait Sapiens, *qui in ſapientia morabitur, & qui in juſtitia meditabitur*; & poſt pauca: *Aqua*, inquit, *ſapientiæ ſalutaris potabit illum*. Bene *ſapientiæ ſalutaris*, quoniam ſapientia carnis mors eſt, & ſapientia mundi etiam ipſa inimica eſt Deo. Sola quæ ex Deo eſt ſapientia ſalutaris eſt, quæ ſecundùm beati Jacobi definitionem *primum pudica, deinde pacifica eſt*. Nam ſapientia carnis voluptuoſa eſt, non pudica: ſapientia mundi tumultuoſa eſt, non pacifica. Sapientia verò quæ ex Deo eſt, primùm pudica eſt, non quærens quæ ſua ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti, ut non ſuam quiſque faciat voluntatem, ſed conſideret quæ ſit voluntas Dei: deindè pacifica, non abundans in ſuo ſenſu, ſed alieno magis acquieſcens conſilio vel judicio.

Tit. 3. 5.
Fontes quinque Salvatoris.
1. Fons miſericordiæ.
Apoc. 1. 5.
Eccli. 14. 22.
2. Fons ſapientiæ.
Jacob. 3. 17.
Diſcrimen ejus à ſapientia carnis & mundi.

6 Tertius aquarum uſus eſt irrigatio, quam profectò maximè neceſſariam habent novellæ plantationes: alioquin aut minùs proficient, aut ex toto peribunt præ ſiccitate. Quærat ergo devotionis aquas, quiſquis ſeminaverit bonorum operum ſemina: ut irrigatus fonte gratiæ, bonæ converſationis hortus non areſcat, ſed in perpetua viriditate proficiat. Orat enim pro hujuſmodi Propheta: *Et holocauſtum tuum*, inquiens, *pingue fiat*. Sic & in laudibus Aaron legis, quoniam ſacrificium ejus quotidianus ignis abſumpſit. In quibus omnibus nihil aliud intelligendum videtur, niſi ut bona opera fervore devotionis & dulcedine ſpiritualis gratiæ condiantur. Putas inveniri poterit quartus fons, ut paradiſum recuperemus quatuor fontium irrigatione amœniſſimum? Nam ſi terrenum paradiſum denuò nobis reddendum non ſperamus, quomodo regnum cœlorum ſperabimus? *Si terrena*, inquit, *dixi vobis, & non creditis, quomodo*

3. Fons gratiæ ſeu devotionis.
Pſ. 19. 4.
Joan. 3. 12.

Digitized by Google

TOM. III. *ſi dixero vobis cœleſtia, credetis?* Nunc autem ut de exhibitione præſentium firma ſit expectatio futurorum; paradiſum habemus multo meliorem, & longè delectabiliorem, quàm primi parentes habuerunt: & paradiſus noſter Chriſtus Dominus eſt. In quo tres quidem fontes jam invenimus: quartum quæramus. Habemus de fonte miſericordiæ ad diluendas culpas; aquas remiſſionis: habemus de fonte ſapientiæ ad potandam ſitim noſtram, aquas diſcretionis: habemus de fonte gratiæ ad irrigandas plantas bonorum operum, aquas devotionis: quæramus ad decoquendos cibos aquas ferventes, aquas æmulationis. Hæ nimirum condiunt: & decoquunt affectiones noſtras, & ebulliunt de fonte charitatis. Undè ait Propheta: *Concaluit cor meum intra me; & in meditatione mea exardeſcet ignis.* Alibi quoque, *Zelus*, inquit, *domus tua comedit me.* Siquidem ex dulcedine devotionis diligens juſtitiam, ex fervore æmulationis odio habet iniquitatem. Et vide ne fortè de fontibus iſtis prædixerit Iſaias: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris.* Nam ut promiſſionem hanc vitæ præſentis eſſe noveris, non futuræ, illud attende quod ſequitur. *Dicetis in illa die: Confitemini Domino, & invocate nomen ejus.* Invocatio quippè præſentis temporis eſt; ſicut ſcriptum eſt: *Invoca me in die tribulationis.*

Fons charitatis ſeu æmulationis. — *Pſ. 38. 4.* — *Pſ. 68. 10.* — *Iſ. 12. 3.* — *Iſ. 12. 4.* — *Pſ. 49. 15.*

7 Porrò ex his quatuor [a] fontibus, tres quidem propriè convenire videntur tribus Eccleſiæ ordinibus, ſinguli ſingulis. Nam peimus quidem communis eſt omnibus. In multis enim offendimus omnes: & neceſſarium habemus miſericordiæ fontem ad diluendas offenſionum ſordes. *Omnes*, inquam, *peccavimus, & egemus gloria Dei.* Et Prælati, & continentes, & conjugati, *ſi dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus.* Quia ergo nemo mundus à ſorde, neceſſarius eſt omnibus fons miſericordiæ, & pari voto debent ad hunc fontem Noè, Daniel & Job properare. De cætero quidem Job maximè ſapientiæ fontem quærat: quoniam ipſe magis inter medios laqueos ambulat, ita ut magnum videatur, ſi à malo declinat. Danieli verò currendum eſt ad fontem gratiæ, cui nimirum pœnitentiæ opera & labores abſtinentiæ devotionis gratia neceſſe eſt impinguare. Oportet enim ut nos maximè in hilaritate omnia faciamus: *Quoniam hilarem datorem diligit Deus.* Nam & terra noſtra nequaquam fertilis eſt hujuſmodi ſeminis, bonæ ſcilicet converſationis: ideoque facilè exareſcet, niſi crebris irrigationibus adjuvetur. Undè & in oratione Dominica hujuſmodi gratiam ſub quotidiani panis nomine poſtulamus. Meritò ſanè, ne fortè cadat ſup:r nos terribilis illa maledictio propheticæ imprecationis: *Fiant ſicut fœnum tectorum, quod priuſquam evellatur exaruit.* Fons verò æmulationis Noè convenit ſpecialiter, quia maximè Prælatos decet hic zelus.

a Eccleſiæ tribus ordinibus hæc aptata. — *Rom. 3. 23.* — *1. Joan. 1. 8. V. Serm. 55. de diverſ.* — *2. Cor. 9. 7.* — *Pſ. 128. 6.*

8 Quatuor itaque fontes iſtos adhuc in carne viventibus nobis in ſemetipſo Chriſtus exhibet: quintum, qui eſt fons vitæ, poſt hoc ſæculum repromittens, ad quem ſitiebat Ptopheta cùm diceret: *Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum.* Et fortaſſis etiam propter hos quatuor fontes, quatuor in locis vulneratus eſt Chriſtus adhuc vivens in cruce: propter quintum, cùm jam tradidiſſet ſpiritum, transforatus eſt in latere. Vivebat adhuc, quando foderunt ei manus & pedes, ut nobis adhuc viventibus, quatuor fontes ex ſeipſo proferret: quintum pertulit vulnus cùm jam expiraſſet, ut in ſe nihilo minus quintum nobis fontem poſt obitum aperiret. Sed ecce dum loquimur de myſteriis Nativitatis, ad ſcrutanda repente devenimus ſacramenta Dominicæ Paſſionis. Nec mirum tamen ſi quærimus in Paſſione, quid in Nativitate ſua Chriſtus attulerit. Tunc enim conſciſſo ſacco pecuniam quæ latebat, in pretium noſtræ redemptionis effudit.

5 Fons vitæ. — *Pſ. 41. 3.*

---

a Confer Sermonem 96 de diverſis, ubi hos fontes aliter explicat.

IN NATIVITATE DOMINI,

Sermo Secundus.

De tribus præcipuis Dei operibus, & triplici commixtione.

1 MAgna opera Domini, ait Propheta David. Magna quidem omnia opera ejus, Fratres; ſiquidem magnus & ipſe: ſed ad nos maximè ſpectant, quæ in eis maxima eſſe videntur. Hinc eſt quod pſallit idem Propheta, dicens: *Magnificavit Dominus facere nobiſcum.* Denique quàm magnificè nobiſcum agat, ſpecialiter tria quædam ejus opera clamant; primæ noſtræ Creationis, præſentis Redemptionis, futuræ Glorificationis. Quàm magnificata ſunt in ſingulis opera tua Domine! Tuum eſt virtutem operum tuorum annuntiare populo tuo, nos ipſa ſaltem opera non ſilemus. Triplicem, Fratres, commixtionem in his tribus conſiderare eſt cœleſtis planè operis, & divinæ virtutis. Nam in primo opere conditionis noſtræ de limo terræ plaſmavit hominem Deus, & inſpiravit in faciem ejus ſpiritum vitæ. Qualis artifex, qualis unitor rerum, ad cujus nutum ſic conglutinantur ſibi limus terræ, & ſpiritus vitæ! Limus quidem jam ante creatus erat, quando in principio creavit Deus cœlum & terram: at ſpiritus ſanè non communem, ſed propriam habet conditionem; nec in maſſa creatur, ſed ſingulari quadam excellentia inſpiratur. Agnoſce, ò homo, dignitatem tuam, agnoſce gloriam conditionis humanæ. Eſt enim tibi cum mundo corpus, ſic enim decet cum qui conſtitutus eſt ſuper univerſam hujus creaturæ corporeæ molem, aliqua ei ſimilari ex parte. Sed eſt tibi etiam ſublimius aliquid, nec omninò comparandus es cæteris creaturis. Compacta & confœderata ſunt in te caro & anima; illa plaſmata, hæc inſpirata.

Pſ. 110. 2. Opera Domini magna. — *Pſ. 125 3. Tria præcipua, Creationis, Redemptionis, & Glorificationis.* — *In primo conjungit corpus animæ.*

2 Sed cujus intereſt hæc commixtio? cui hac unione præſtatur? Etenim juxta ſapientiam filiorum hujus ſæculi, ubi ſociantur ſummis inferiora, prævalent qui poteſtatem habent, & humilioribus utuntur pro libito ſuo. Conculcat fortior minùs fortem, ridet ſapiens indoctum, ſimplicem fallit aſtutus, potens deſpicit imbecillem. Non ſic in opere tuo Deus, non ſic in tua commixtione; non ad hoc ſociaſti ſpiritum limo, ſublimem humili, dignam & excellentem creaturam abjectæ & inutili maſſæ. Quis non videat, Fratres, quantum corpori præſtet anima? numquid non truncus eſſet inſenſibilis caro inanimata? Ab anima enim pulchritudo, ab anima incrementum, ab anima claritas viſus & ſonus vocis: denique ſenſus omnis ab anima eſt. Charitatem mihi conjunctio iſta commendat, charitatem in hac ipſa conditionis propriæ pagina lego: charitatem in ipſo ſtatim principio non ſolùm prædicat, ſed ingerit, mihi manus benigniſſima Creatoris.

Anima quantum præſtet corpori.

3 Et quidem magna hæc conjunctio, dilectiſſimi, ſed ſi ſtabilis permanſiſſet. Nunc autem licèt divino fuerit munita ſigillo, (ad imaginem quippè & ſimilitudinem ſuam creavit Deus hominem) heu! diruptum eſt ſigillum, & unitas diſſipata. Accedens peſſimus ille latro recens adhuc ſigillum fregit: & ſic mutata ſimilitudine divina, comparatus eſt miſer homo jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Rectum quippè fecit Deus hominem: atque hæc ſimilitudo ejus, de quo ſcriptum eſt, *Quia rectus Dominus Deus noſter, & non eſt iniquitas in eo.* Veracem quoque & juſtum fecit eum, ſicut & ipſe veritas & juſtitia eſt: nec unitas ipſa poſſet disjungi, dum ſigilli hujus integritas permaneret. Verùm ſupervenit falſarius, qui indoctis ſigillum promittens melius, væ, væ! fregit quod erat manu divinitatis impreſſum. *Eritis*, inquit, *ſicut dii, ſcientes bonum & malum.* O malevole! ò maligne! ad quid eis hujus ſimilitudo ſcientiæ? Sint certè ſicut dii, recti, juſti; veraces ſint, ſicut Deus, in quem peccatum non cadit. Hoc quippè ſigillo ſtante, ſtabit unitas illa. Jam experimur miſeri, quid nobis perſuaſerit ver-

Conjunctio hæc fraude diaboli diſſipata eſt. — *Pſ. 48. 13.* — *Pſ. 91. 16.* — *Gen. 3. 5.*

ſutia

ſutia diabolicæ fraudis. Fracto namque ſigillo, ſequitur amarum diſſidium, triſte divortium. Ubi eſt quod dixiſti nequam, *Nequaquam moriemini?* Ecce enim morimur omnes, & non eſt homo qui vivat, & non videat mortem.

In ſecundo conjungit Verbum humanitati.

4 Sed quid erit, Domine Deus? Numquamne reparabitur opus tuum, & qui ceciderit non adjiciet ut reſurgat? Non eſt qui reficiat, niſi qui fecit. Itaque propter miſeriam inopum & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus: ponam in ſalutari, fiducialiter agam in eo. Nihil ſiquidem proficiet inimicus in eo, & filius iniquitatis non apponet nocere ei. Novam inquit, ego facio commixturam, ubi & expreſſius, & robuſtius pono ſigillum eum qui non ad imaginem meam factus eſt, ſed eſt ipſa imago, ſplendor gloriæ, & figura ſubſtantiæ, non factus, ſed genitus ante ſæcula. Et ne fortè timeas eſſe frangendum, audi Prophetam: *Aruit*, inquit, *tamquam teſta virtus mea*, ſed talis teſta, cui nec ipſe malleus univerſæ terræ nocere ullo modo poſſit. Sanè cùm prima ex duobus facta ſit, ſecunda jam conjunctio fit ex tribus, ut diſcas ex hoc ipſo ad ſacramentum accedere Trinitatis. Verbum, quod erat in principio apud Deum, & Deus erat; anima quæ de nihilo creata eſt, & ante non erat; caro de maſſa corruptionis ſine corruptione aliqua divino ſegregata artificio, qualis nulla jam caro erat; vinculo indiſſolubili in perſonæ coeunt unitatem. Habes in his triplex genus potentiæ: quod non erat, creatum; quod perierat, reparatum; quod ſuper omnia erat, paulò minùs ab Angelis minoratum. Hæc ſunt evangelica illa ſata farinæ, quæ pariter fermentantur, ut ſit panis Angelorum quem manducet homo, panis cor hominis confirmans. Felix mulier, benedicta in mulieribus, in cujus caſtis viſceribus ſuperveniente igne ſancti Spiritus, coctus eſt panis iſte. * Felix, inquam, mulier quæ in hæc tria ſata immiſit fidei ſuæ fermentum. Siquidem fide concepit, fide peperit, & ut ait Elizabeth, *Beata quæ credidit, quoniam perfecta ſunt in ea quæ dicta ſunt ei à Domino*. Nec mireris, quod fide ejus mediante unitum dixerim Verbum carni, quandoquidem & carnem ipſam de ejus carne ſuſcepit. Sanè ne hoc quidem præſenti expoſitioni obviare poteſt, quod de cœleſtis regni dicitur ſimilitudine. Neque enim indignum videtur, ſi cœlorum regnum fidei Mariæ comparatur, qua & reparatur.

Pſ. 21. 16.

Potentiæ triplex genus in myſterio Incarnationis.

Matt. 13. 33.

* al. Vitæ.

Luc. 1. 45.

Mariæ fide mediante.

Unio Chriſti cur fracta.

5 Hujus itaque vinculum unionis nulla omninò ſolvere poterit creatura: ſiquidem nec princeps hujus mundi habet in eo quidquam, nec ipſe Joannes ſolvere dignus eſt corrigiam calceamenti. Quid tamen? Solvatur certè aliquatenus neceſſe eſt: alioquin quod diſſolutum eſt, non reſolidatur. Panis integer, theſaurus abſconditus, ſapientia occulta, quæ utilitas in his omnibus? Meritò flebat Joannes non inveniri qui aperiret librum, & ſolveret ſignacula ejus: dum enim clauſus ſtaret, nemo ex nobis divinam illam attingere ſapientiam prævaleret. Aperi tu librum, Agne Dei, vera manſuetudo. Fodiendas expone Judæo manus tuas & pedes, ut qui in eis latet procedat theſaurus ſalutis, & copioſa redemptio. Frange denique eſurientibus panem tuum. Solus enim frangere potes, qui ſolus, ut confracta ſolides, ſtare potes: & in ipſa confractione ſolus poteſtatem habes ponendi animam, cùm volueris, reſumendam. Tua igitur miſeratione ſolvatur aliquatenus hoc templum, ſed non penitus diſſolvatur. Separetur ab anima caro, ſed Verbum ſanè & carnis ſervet incorruptionem, & animæ plenam conferat libertatem: ut ſola inter mortuos liberè agat, educens vinctos de domo carceris, ſedentes in tenebris & umbra mortis. Ponat anima ſancta carnem immaculatam, ſed reſumendam tertia die: ut moriens mortem perimat, & vita hominum cum reſurgente reſurgat. Ita factum eſt, dilectiſſimi, & ita factum eſſe gaudemus. Morte illa mors mortua eſt, & regenerati ſumus in ſpem vitæ per reſurrectionem Jeſu-Chriſti ex mortuis.

Apoc. 5.

Chriſtus voluntariè mortuus.

6 Jam quid futurum ſit in unione tertia, quis loquetur? *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe*. Conſummatio erit illa, cùm tradiderit Chriſtus regnum Deo & Patri: & erunt duo non jam in carne una, ſed in ſpiritu uno. Etenim ſi adhærens carni Verbum, factum eſt caro: multò magis qui adhæſerit Deo, unus ſpiritus erit cum eo. Et in hac quidem unione, media humilitas exhibetur, & humilitas magna nimis: in ea verò quam expectamus, ad quam ſuſpiramus, perfecta nobis (ſi tamen nobis) repoſita glorificatio eſt. Quod ſi meminimus in prima conjunctione, qua ex anima & carne compactus eſt homo, charitatem commendari; meritò humilitas eminet in ſecunda, quia SOLA VIRTUS humilitatis eſt læſæ reparatio charitatis. Porrò quod unitur rationalis animæ creatura terreno corpori, omninò non eſt humilitati adſcribere: ſiquidem non ex deliberatione propria carni miſcetur, ſed creando immittitur; immittendo creatur. Non ſic ſanè ſummus ille Spiritus, qui cùm eſſet magis bonus, ipſo beneplaciti ſui arbitrio acceſſit ad corpus incoinquinatum. Meritò denique charitatem & humilitatem ſequitur glorificatio, quia ſine charitate nihil prodeſſe poteſt; & nemo, niſi qui ſe humiliat, exaltabitur.

1. Cor. 2. 9.

Tertia conjunctio fiet in glorificatione.

Luc. 14. 11.

IN NATIVITATE DOMINI,

SERMO TERTIUS.

De loco, tempore, & aliis circumſtantiis Nativitatis.

1 DUO [a] quædam rerum genera, Fratres, in hac Nativitate Domini conſidero, non ſolùm diverſa, ſed & diſſimilia valdè. Siquidem & puer qui naſcitur, Deus eſt: & Mater de qua naſcitur virgo eſt; & partus ipſe ſine dolore eſt. Fulget in tenebris lux nova de cœlo, gaudium magnum Angelus evangelizat; laudat multitudo cœleſtis militiæ; datur gloria Deo, pax hominibus bonæ voluntatis: currunt paſtores, inveniunt quod ad eos dictum eſt verbum, nuntiant aliis: quicumque audiunt, admirantur. Hæc & his ſimilia, dilectiſſimi, divinæ virtutis ſunt, non fragilitatis humanæ. Vaſa ſunt aurea & argentea, quibus pro tanta ſolemnitate in menſa Domini etiam egenis quibuſque hodie miniſtratur. Non eſt nobis tollere iſta, non nobis datur aureus diſcus aut ſciphus, ſed qui in eis eſt cibus & potus. *Diligenter conſidera*, ait Sapiens, *quæ tibi apponuntur*. Et ego certè agnoſco mea eſſe Nativitatis hujus tempus & locum, infantilis corporis teneritudinem, parvuli vagitus & lachrymas; ſed & ipſorum quibus primo annuntiatur nativitas Salvatoris, paupertatem paſtorum atque vigilias. Mea ſunt hæc, pro me faciunt, mihi apponuntur, mihi proponuntur imitanda. Hieme natus eſt, nocte natus eſt Chriſtus. Numquid credimus caſu factum, ut in tanta aeris inclementia, & in tenebris naſceretur, cujus eſt hiems & æſtas, dies & nox? Non eligunt parvuli cæteri quando naſcantur: quippè quibus adhuc vix incipientibus vivere, nullus ſubeſt rationis uſus, nulla eligendi libertas, facultas nulla deliberandi. Chriſtus, Fratres etſi homo non [b] erat, erat tamen in principio apud Deum, & Deus erat, ejuſdem, cujus nunc eſt ſapientiæ & poteſtatis, utpotè Dei virtus, & Dei ſapientia. Naſciturus itaque Dei Filius, cujus in arbitrio erat quodcumque vellet eligere tempus, elegit quod moleſtius eſt, præſertim parvulo, & pauperis matris filio, quæ vix pannos haberet ad involvendum, præſepe ad reclinandum. Et certè cùm eſſet tanta neceſſitas, nullam audio pellium fieri mentionem. Primus Adam pelliceis veſtitur tunicis, pannis ſecundus obvolvitur. Non eſt tale ju-

Prov. 23. 1.

Nativitatis circumſtantiæ ad mores.

Chriſtus hieme natus docet eligenda quæ carni moleſta ſunt.

Pelles improbat.

a In mſ. gallico Fulienſium legitur *tria*, & reſtius.

b Aliis deeſt particula *non*, ſed retinenda omninò, ut ſit ſenſus Chriſtum non fuiſſe hominem ante hanc nativitatem, ſed tantùm Deum.

TOM. III.

dicium mundi ; aut iſte fallitur, aut mundus errat. Sed divinam falli impoſſibile eſt ſapientiam. Meritò proindè & *carnis prudentia* (mors ſiquidem & ipſa) *inimica eſt Deo;* & ſæculi quoque prudentia ſtultitia nominatur. Quid enim? Chriſtus utique, qui non fallitur, elegit quod carni moleſtius eſt. Id ergo melius, id utilius, id potiùs eligendum : & quiſquis aliud doceat vel ſuadeat, ab eo tamquam à ſeductore cavendum.

1. Cor. 3. 19.

Chriſtus nocte natus: docet oſtentationem fugiendam.

a Jam verò etiam nocte voluit naſci. Ubi ſunt qui tam impudenter oſtentare geſtiunt ſemetipſos? Chriſtus eligit quod ſalubrius judicat : vos eligitis quod reprobat ille. Quis prudentior è duobus? Cujus judicium juſtius? Cujus ſententia ſanior? Denique tacet Chriſtus, non ſe extollit, non magnificat, non prædicat : & ecce annunciat eum Angelus, laudat multitudo cœleſtis exercitus. Et tu ergo qui Chriſtum ſequeris, inventum abſconde theſaurum. AMA NASCIRI, laudet te os alienum, ſileat tuum. Adhuc autem in ſtabulo naſcitur Chriſtus & in præſepio reclinatur. Et nonne ipſe eſt qui dicit: *Meus eſt orbis terræ, & plenitudo ejus?* Quid ergo ſtabulum elegit? Planè ut reprobet gloriam mundi, damnet ſæculi vanitatem. Nec dum loquitur lingua, & quæcumque de eo ſunt, clamant, prædicant, evangelizant : ipſa quoque infantilia membra non ſilent. In omnibus mundi judicium arguitur, ſubvertitur, confutatur. Quis enim hominum, ſi daretur optio, non magis eligeret robuſtum corpus, & ætatem intelligibilem, quàm infantilem? O Sapientia, quæ de occultis traheris! ò verè incarnata & velata Sapientia! Et tamen, Fratres, ipſe eſt promiſſus olim per Iſaiam parvulus, ſciens reprobare malum, & eligere bonum. MALUM ergo voluptas corporis, bonum verò afflictio eſt : ſiquidem & hanc elegit, & illam reprobat puer ſapiens, Verbum infans. Verbum enim caro factum eſt, & caro infirma, caro infantilis, caro tenera, caro impotens omnis operis, omnis laboris impatiens.

Pſ. 49. 12. *Stabulum damnat mundi vanitatem.* *Iſ. 7. 5.*

3 Et verè : Fratres, Verbum factum eſt caro, & ſic habitavit in nobis. Dum eſſet in principio apud Deum lucem habitabat inacceſſibilem, & non erat qui caperet illud. Quis enim inveſtigavit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit? Carnalis homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei : ſed jam capiat & carnalis, quia Verbum factum eſt caro. Si nihil præter carnem novit audire, ecce Verbum caro factum eſt : audiat illud vel in carne. O homo, in carne tibi exhibetur Sapientia illa quondam occulta, ecce jam trahitur de occultis, & ipſis ſeſe ingerit ſenſibus carnis tuæ. Carnaliter (ut ita dixerim) prædicatur tibi : Fuge voluptatem, quia poſita eſt mors [a] ſecus introitum delectationis ; age pœnitentiam, quia per hanc appropinquat regnum Dei. Hoc tibi prædicat ſtabulum iſtud, hoc præſepe clamat, hoc membra illa infantilia manifeſtè loquuntur, hoc lachrymæ & vagitus evangelizant. Plorat quippè Chriſtus, ſed non ſicut cæteri, aut certè non qua re cæteri ſolent. In aliis ſenſus, in Chriſto prævalebat affectus. Patiuntur illi, non agunt, utpotè nec ipſius adhuc uſum voluntatis habentes. Illi ex paſſione lugent, Chriſtus ex compaſſione. Illi jugum grave, quod eſt ſuper omnes filios Adæ : Chriſtus filiorum Adæ peccata deplorat. Et certè pro quibus nunc lachrymas fundit, poſteà fundet & ſanguinem. O duritia cordis mei! Utinam, Domine, ſicut Verbum caro factum eſt, ita & cor meum carneum fiat, ſiquidem & hoc pollicitus es per Prophetam : *Auferam*, inquit, *à vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum.*

1. Tim. 6. 16. *Iſ. 40. 13.* *1. Cor. 2. 14.* *a Matth. 3. 2.* *Chriſti lachrymæ & vagitus docent fugam voluptatum.* *Ezech. 36. 26.*

4 Fratres, lachrymæ Chriſti mihi & pudorem pariunt, & dolorem. Ludebam ego foris in platea, & in ſecreto regalis cubiculi ſuper me ferebatur judicium mortis. Audivit hoc Unigenitus ejus : exiit poſito diademate, ſacco veſtitus, adſperſus cinere caput, nudus pedes, flens & ejulans, quòd morte damnatus eſſet ſervulus ejus. Intueor illum ſubito procedentem, ſtupeo novitatem, cauſam percontor, & audio. Quid facturus ſum? Adhucne ludam, & deludam lachrymas ejus? Planè ſi inſanus ſum & mentis inops, non ſequar eum, nec ſimul cum lugente lugebo. Ecce undè pudor. Dolor & timor undè? Utique quia ex conſideratione remedii, periculi mei æſtimo quantitatem. Neſciebam, ſanus mihi videbar : & ecce mittitur Virginis Filius, Filius Dei Altiſſimi, & jubetur occidi : ut vulneribus meis pretioſo ſanguinis illius balſamo medeatur. Agnoſce, ò homo, quàm gravia ſunt vulnera, pro quibus neceſſe eſt Dominum Chriſtum vulnerari. Si non eſſent hæc ad mortem, & mortem ſempiternam numquam pro eorum remedio Dei Filius moreretur. Pudet itaque, dilectiſſimi, propriam negligenter diſſimulare paſſionem : cui tantam à majeſtate tanta exhiberi video compaſſionem. Compatitur Filius Dei, & plorat : homo patitur, & ridebit? Sic & medicinæ æſtimatio, & doloris mihi, & timoris exaggeratio eſt.

Pudorem quoque, dolorem, & timorem nobis incutiunt.

5 Verùm ſi diligenter obſervem præcepta medici, erit etiam conſolationis occaſio. Sicut enim gravem agnoſco morbum, cui tanta apponitur medicina ; ſic & ex hoc ipſo non incurabilem eſſe conjector. Neque enim pretioſiſſimas ſpecies fruſtra inſumeret medicus ſapiens, immò ſapientia ipſa. Porrò fruſtra inſumi conſtat, non ſolùm ſi abſque eis facilis eſſet curatio, ſed multò magis ſi & cum eis ſit impoſſibilis. Animat itaque ad pœnitentiam, & accendit vehementius deſiderium ſpes concepta. Sanè accedit ad conſolationem ipſa quoque, quæ paſtoribus vigilantibus exhibita eſt, viſitatio & allocutio Angelorum. Væ vobis divites, qui habetis conſolationem veſtram, ut jam non mereamini habere cœleſtem. Quàm multi enim nobiles ſecundùm carnem, quàm multi potentes, quàm multi ſapientes hujus ſæculi hora illa in ſtratis mollibus quieſcebant ; & nemo eorum dignus habitus eſt, novam videre lucem, ſcire magnum illud gaudium, Angelos audire cantantes : *Gloria in excelſis Deo!* Agnoſcant igitur homines, quia qui in labore hominum non ſunt, viſitari ab Angelis non merentur. Agnoſcant quàm placeat ſupernis civibus labor, cujus ſpiritualis intentio eſt : quandoquidem & eos, qui pro victu corporis, corporali urgente neceſſitate laborant, ſuo dignantur alloquio, & alloquio tam felici. Nimirum humanum in eis agnoſcunt ordinem, * quo conſtituit Deus, ut in ſudore vultus ſui veſcatur Adam pane ſuo.

Sed & conſolationem. *Paſtores electi digni, divites & nobiles neglecti.* *Gen. 3. 19.* ** al. ordinationem.*

6 Obſecro vos, dilectiſſimi, conſiderate diligentius, quantum fecerit Deus pro veſtra exhortatione & ſalute : ne infructuoſus inveniatur in vobis ſermo tam vivus & efficax, ſermo fidelis, & omni acceptione dignus ; ſermo non tam oris, quàm operis. Putatis, Fratres, parum mihi moleſtum eſſe, ſi hoc ipſum verbum, quod nunc loquor ad vos, vacuum & ſine aliqua utilitate deperire in cordibus veſtris noſſem? Et quia ſum ego, aut quis eſt hic ſermo meus? Si hunc tantillum vocis laborem inutilem eſſe doleret homo puſillus, immò & nihili : quàm juſtius indignabitur Dominus majeſtatis, ſi tantam ejus operam noſtra aut duritia, aut negligentia contingat evacuari? Avertat hoc à ſervulis ſuis, qui pro eorum ſalute induere dignatus eſt formam ſervi, Unigenitus Dei Patris, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Chriſti pro nobis labores fruſtrari quam moleſtum Deo.

IN NATIVITATE DOMINI,

SERMO QUARTUS.

De eo quod paſtores invenerunt Mariam, & Joſeph, & Infantem poſitum in præſepio.

1 AGnoſcite, Fratres dilectiſſimi, quanta ſit hodierna ſolemnitas, cui & dies brevis, & terræ anguſta eſt latitudo. Loco pariter & tempore dilatatur. Noctem præoccupat, cœlum replet antequam

a Auctor Sermonis 290. In Appendice novæ editionis S. Auguſtini num. 3. tamquam ex Scriptura adducit hunc locum, qui in Regula S. Benedicti totidem verbis refertur cap. 7. de humilitate gradu 6.

terram. Nox enim ut dies illuminata eſt, cùm intempeſtæ noctis hora paſtores circumfulſit lux nova de cœlo. Et ut noveritis quo in loco ſolemnitatis hujus cœperint gaudia celebrari; quod jam Angelis erat, futurum omni populo gaudium evangelizatur: ſed & confeſtim adeſt divinis perſonans laudibus cœleſtis exer-

Natalis celebritas & pompa.

citus multitudo. Hinc eſt quod ſolemnis ducitur nox iſta præ cæteris, in pſalmis, hymnis & canticis ſpiritualibus: & his potiſſimum in vigiliis ſine ulla hæſitatione credendum eſt, cœleſtes illos principes prævenire conjunctos pſallentibus, in medio juvencularum tympaniſtriarum. Sed quàm multa hodie gemmis & auro fulgent altaria *! quanti ubique palliis parietes adornantur! Putas ad hæc divertent Angeli, & pannoſos homines declinabunt? Si ita eſt, cur paſtoribus ovium magis apparuere, quàm terræ regibus, quàm ſacerdotibus templi? Cur & ipſe Salvator, cujus eſt aurum pariter & argentum, ſacram in corpore ſuo dedicat paupertatem? Aut certè, cur paupertas ipſa tam ſollicitè enarratur ab Angelo? Neque enim ſine certi ratione myſterii pannis Salvator obvolvitur, & ponitur in præſepio, quando id manifeſtè in ſignum nobis commendatur ab Angelo. *Hoc*, inquit, *vobis ſignum: invenietis infantem pannis involutum*. In ſignum poſiti ſunt panni tui, Domine Jeſu! ſed in ſignum, cui à multis uſque hodie contradicitur. Multi quippè vocati, ſed non multi electi, & ideò nec ſignati. Agnoſco certè, agnoſco Jeſum magnum ſacerdotem ſordidis opertum veſtibus, dum altercaretur cum diabolo. Scientibus Scripturas loquor, & quibus non ignota eſt prophetica viſio Zachariæ. Ubi verò exaltatum eſt Caput noſtrum ſuper inimicos noſtros, ex hoc planè mutavit veſtem, decorem induit, amictus lumine ſicut veſtimento: exemplum dedit nobis, ut & nos eadem faciamus. Utilior ſiquidem in conflictu lorica ferrea, quàm ſtola linea: licèt oneri ſit illa, hæc honori. Erit cùm & membra ſequentur caput, ut corpus jam univerſum uno pſallat ſpiritu, & dicat: *Conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia*.

* Vide Apolog. ad Guill. Abb. tom. 2.

Luc. 2. 12.

Zachar. 3.

Pſ. 29. 12.

Luc. 2. 12. 16.

2 *Invenietis*, inquit, *infantem pannis involutum, & poſitum in præſepio*. Et poſt pauca: *Venerunt*, ait Evangeliſta, *feſtinantes, & invenerunt Mariam, & Joſeph, & Infantem poſitum in præſepio*. Quid eſt quòd ſola ab Angelo commendari videtur humilitas, nec tamen ſola à paſtoribus inveniri? Fortè ſpecialius commendat Angelus humilitatem: quia ruentibus cæteris per ſuperbiam, ipſe in humilitate ſtetiſſet. Aut propterea certè cœlitus annunciatur humilitas, quòd hæc quaſi propria virtus divinæ exhibenda ſit majeſtati. Sola tamen non potuit inveniri, quia ſemper gratia datur humilibus. Invenerunt ergo Mariam, & Joſeph, & Infantem poſitum in præſepio. Sicut enim Salvatoris infantia manifeſtam prætendit humilitatem: ſic per Virginem continentia, juſtitia per Joſeph virum juſtum, cujus laus eſt in Evangelio, non incongruè deſignatur. Sanè continentiam deberi carni quis neſciat? Juſtitia verò virtus eſt, quod ſuum eſt cuique tribuens: & hæc erga proximos eſt neceſſaria. Porrò humilitas Deo nos reconciliat, Deo facit eſſe ſubjectos, Deo placet in nobis; ſicut ait Virgo beata: *Reſpexit Deus humilitatem ancillæ ſuæ*. Itaque qui fornicatur, peccat in corpus ſuum: qui injurioſus eſt, in proximum: qui extollitur & inflatur, in Deum. Fornicator ſemetipſum dehoneſtat, injurioſus moleſtat proximum; elatus, quod in ſe eſt, Deum inhonorat. *Gloriam meam*, Dominus ait, *alteri non dabo*. Et ſuperbus: Ego, inquit, mihi eam, licèt non dederis, uſurpabo. Nec enim placet ei angelica diſtributio, dans *gloriam Deo, pacem hominibus*. Non ergo colit Deum, ſed adverſus eum extollitur, impius planè & infidelis. Quæ eſt enim pietas, niſi cultus Dei? Quis verò Deum colit, niſi qui voluntariè ei ſubjectus eſt, & ſicut oculi ſervorum in manibus dominorum ſuorum, ſic oculi cordis ejus ad Dominum Deum ſuum?

Humilitas in Christo commendata.

Continentia in Virgine, justitia in Joſepho.

Luc. 1. 48.

Superbus peccat in Deum.

Iſ. 42. 8.

3 Ut ergo inveniatur in nobis ſemper Maria, & Joſeph, & Infans poſitus in præſepio; ſobriè, & juſtè, & piè vivamus in hoc ſæculo. Propter hoc enim apparuit gratia Dei erudiens nos, & per hoc quoque illius gloria apparebit, ſic enim habes: *Apparuit gratia Dei omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem & ſæcularia deſideria, ſobriè, & juſtè & piè vivamus in hoc ſæculo, expectantes beatam ſpem, & adventum gloriæ magni Dei*. Apparuit in parvulo gratia ad eruditionem: ſed *hic erit magnus*, ſicut de eo Gabriel locutus eſt: & quos parvulus erudierit ad humilitatem cordis & manſuetudinem, magnificabit poſtmodum & glorificabit magnus & glorioſus adveniens Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

TOM. III.

ad Tit. 2. 11. 12. 13.

Luc. 1. 32.

IN NATIVITATE DOMINI,

Sermo quintus.

De verbis Apoſtoli, *Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu-Chriſti, Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra*.

1 Benedictus, qui propter nimiam charitatem ſuam, qua dilexit nos, miſit nobis Filium ſuum dilectum, in quo ei bene complacuit, per quem reconciliati pacem habeamus ad eum, & idem ſit in nobis reconciliationis hujus & mediator, & obſes. Non eſt quod vereamur, Fratres mei, ſub tam pio mediatore, non eſt quod de tam fido obſide dubitemus. Sed qualis mediator eſt, inquies, qui in ſtabulo naſcitur, in præſepio ponitur; pannis involvitur ſicut cæteri, plorat ut cæteri; denique infans jacet, ut cæteri conſueverunt? Magnus planè mediator eſt etiam in his omnibus, quæ ad pacem ſunt, non perfunctoriè, ſed efficaciter quærens. Infans quidem eſt, ſed Verbum infans, cujus ne ipſa quidem infantia tacet. *Conſolamini, conſolamini dicit Dominus Deus veſter*. Dicit hoc Emmanuel, nobiſcum Deus. Clamat hoc ſtabulum, clamat præſepe, clamant lachrymæ, clamant panni. Clamat ſtabulum, curando ſeſe homini, qui in latrones inciderat, præparari; clamat præſepe eidem homini, qui jumentis comparatus fuerat, pabulum miniſtrari; clamant lachrymæ, clamant panni ejuſdem ipſius cruenta jam vulnera ablui & detergi, ſiquidem nullo horum Chriſtus eguit; nihil horum illi propter ſe, magis autem omnia propter electos, *verebuntur filium meum*, ait pater miſericordiarum. Verum id quidem, Domine, reverentur eum, ſed qui? non planè Judæi, ad quos miſſus; ſed electi, propter quos miſſus.

Chriſtum eſſe mediatorem ſignificantur omnia.

Iſ. 40. 1.

Luc. 10. 30.

Pſ. 48. 13.

Matt. 21. 37.

2 Reveremur enim eum nos in præſepio, reveremur in patibulo, reveremur in ſepulchro. Devotè ſuſcipimus tenerum propter nos, cruentum propter nos, pallidum propter nos, ſepultum propter nos reveremur. Devotè adoramus cum Magis, devotè amplectimur cum Simeone ſancto infantiam Salvatoris, ſuſcipientes miſericordiam tuam in medio templi tui, ſiquidem ipſe eſt, de quo legimus: *Miſericordia Domini ab æterno*. Alioquin quid coæternum Patri, niſi Filius & Spiritus-ſanctus? Et uterque quidem non tam miſericors, quàm ipſa verè miſericordia. Nihilominus etiam Pater miſericordia eſt? atque hi tres nonniſi una miſericordia, ſicut una eſſentia, una ſapientia, una divinitas, una majeſtas. In eo tamen quòd *Pater miſericordiarum* dicitur Deus: quis non videat velut proprio nomine Filium deſignari? Et bene dicitur Pater miſericordiarum, cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere.

Chriſtus Salvator à fidelibus undequaque reverendus.

Pſ. 102. 17.

Deus ut Pater miſericordiarum dicatur.

3 Sed fortè quis dicat: Quomodo illi proprium eſt miſereri, cujus judicia abyſſus multa? neque enim dicitur: *Omnes viæ ejus* ſola miſericordia, ſed, *miſericordia & veritas*. Non minùs juſtus quàm miſericors eſt, cui miſericordia & judicium decantatur. Verum id quidem: cui vult miſeretur, & quem vult indurat; ſed quod miſeretur, proprium illi eſt. Ex ſe enim ſumit materiam, & velut quoddam ſeminarium miſerendi. Nam quòd judicat & condemnat,

Pſ. 35. 6.

Pſ. 24. 10.

Pſ. 100. 1.

Rom. 9. 18.

TOM. III.

nos eum quodammodo cogimus, ut longè aliter de corde ipſius miſeratio, quàm animadverſio procedere videatur. Ipſum audi dicentem : *Numquid voluntatis mea eſt mors impii*, dicit Dominus, *& non magis ut convertatur & vivat* ? Rectè igitur non Pater judiciorum, vel ultionum dicitur, ſed Pater miſericordiarum, non modo quòd pater videatur miſereri potiùs quàm indignari, & quemadmodum pater filiorum miſereatur timentium ſe : ſed eo magis quòd miſerendi cauſam & originem ſumat ex proprio, judicandi vel ulciſcendi magis ea noſtro.

Miſerendi materiam ſumit ex ſe ipſo, puniendi ex nobis. *Ezech. 18. 23.*

4. Sed ſi propter hoc pater miſericordiæ, quare Pater miſericordiarum ? *Semel locutus eſt Deus*, ait Propheta, *duo hac audivi : quia poteſtas Dei eſt, & tibi, Domine, miſericordia*. Cæterùm Apoſtolus nobis in uno Verbo, in Filio uno ipſam quoque miſericordiam duplicem commendat, Patrem dicens non unius tantùm miſericordiæ, ſed miſericordiarum ; & Deum non unius, ſed totius conſolationis, qui conſolatur nos non modo in hac vel illa, ſed in omni tribulatione noſtra. Miſericordiæ Domini multæ, ait quidam, videlicet quia multæ tribulationes juſtorum, & de omnibus his liberabit eos Dominus. Unus eſt Dei Filius, unum Verbum : ſed miſeria noſtra multiplex, non modo magnam miſericordiam, ſed & multitudinem quærit miſerationum. Fortè tamen propter ſubſtantiam duplicem, qua ſubſiſtit humana conditio, cùm ſit utraque tam miſera, non incongruè duplex hominum dicatur eſſe miſeria, licèt ſit multiplex in utraque. Siquidem & corporis & cordis noſtri tribulationes multiplicatæ ſunt : ſed ab utriſque neceſſitatibus eruit, qui totum hominem ſalvum fecit. Cùm ergo unus ille & unicus Dei Filius, & jam nunc venerit propter animas, tollere ſcilicet peccata mundi, & ſecundo propter corpora ſit venturus, ut ea reſuſcitet, & configuret corpori claritatis ſuæ : non incongruum fortaſſe videbitur, ut in eo quod Patrem miſericordiarum benedicimus, duplicem hanc miſericordiam confiteamur. Suſcipiens enim humanæ naturæ corpus ſimul & animam, non modo ſemel *Conſolamini*, ſed (ut ſupra quoque meminimus) *Conſolamini, conſolamini, dicit Dominus Deus veſter* : ut videlicet certi ſimus, quod utrumque ſit ſalvaturus, qui neutrum ſuſcipere eſt dedignatus.

Pſal. 61. 11. 12. *Miſericordiæ ejus multæ.* *2. Cor. 1. 4.* *Thren. 3. 42.* *Miſeria hominis duplex.* *Dei miſericordia item duplex.* *Iſai. 40. 1.*

5. Sed in quibus putas ? Planè in populo ſuo. *Ipſe enim & nunc ſalvum faciet*, non quoſcumque, ſed *populum ſuum à peccatis eorum* : & poſtmodum non omne corpus, ſed corpus humilitatis configurabit corpori claritatis ſuæ. Denique populum ſuum conſolatur, utique populum humilem, quem ſalvum faciet : nam oculos ſuperborum humiliabit. Vis noſſe populum ejus ? *Tibi derelictus eſt pauper*, ait homo ſecundùm cor Dei, ſed & ipſe in Evangelio : *Væ vobis*, inquit, *divites, qui habetis conſolationem veſtram*. Utinam nos, dilectiſſimi, in eo populo inveniri ſemper optemus, non cui dicit Væ, ſed quem conſolatur Dominus Deus ſuus. Quid enim conſoletur eos qui ſuam habent conſolationem ? Non conſolentur Chriſti infantia garrulos, non conſolantur Chriſti lachrymæ cachinnantes, non conſolantur panni ejus ambulantes in ſtolis, non conſolantur præſepe & ſtabulum amantes primas cathedras in ſynagogis : ſed æquanimiter fortè univerſam hanc conſolationem expectantibus in ſilentio Dominum, lugentibus, pannoſis pauperibus cedere videbuntur. Cæterùm audiant, quod & ipſi quoque Angeli non alios conſolantur. Vigilantibus enim paſtoribus & cuſtodientibus vigilias noctis evangelizatur gaudium novæ lucis, & eis natus dicitur eſſe Salvator. Pauperibus atque laborantibus, non vobis divitibus, qui veſtram habetis conſolationem, & Væ divinum, inter ipſas vigilias noctis dies ſanctificatus illuxit ; & nox ſicut dies illuminata, immò in diem mutata eſt, dicente Angelo : *Quia natus eſt vobis Salvator, hodie* utique, non hac nocte. Siquidem nox præceſſit, dies autem appropinquavit, verus utique dies ex die, ſalutare Dei, Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Pſal. 9. 14. *Luc 6. 24.* *Populus Jeſu quis ſit.* *Conſolationes Chriſti ad quos pertineant.* *Luc. 2. 11.*

IN NATIVITATE SS. INNOCENTIUM,

SERMO UNICUS.

De quatuor continuis ſolemnitatibus, ſcilicet Nativitatis Domini, ac SS. Stephani, Joannis, & Innocentium.

1 BEnedictus qui venit in nomine Domini, Deus Dominus, & illuxit nobis. Benedictum nomen gloriæ ejus quod eſt ſanctum. Neque enim otioſè venit quod ex Maria natum eſt Sanctum : ſed copioſè diffundit & nomen, & gratiam ſanctitatis. Nimirum indè Stephanus ſanctus, indè Joannes ſanctus, indè ſancti etiam Innocentes. Utili proindè diſpoſitione * triplex iſta ſolemnitas Natale Domini comitatur : ut non modo inter continuas ſolemnitates devotio continua perſeveret, ſed & fructus Dominicæ Nativitatis eaindè nobis velut ex quadam proſecutione evidentius innoteſcat. Siquidem advertere eſt in his tribus ſolemnitatibus triplicem quamdam ſpeciem ſanctitatis ; nec facile præter hæc tria ſanctorum genera, quartum aliud poſſe arbitror in hominibus reperiri. Habemus in beato Stephano martyrii ſimul & opus, & voluntatem : habemus ſolam voluntatem in beato Joanne ; ſolum in beatis Innocentibus opus. Biberunt omnes hi calicem ſalutaris, aut corpore ſimul & ſpiritu, aut ſolo ſpiritu, aut corpore ſolo. *Calicem quidem meum bibetis*, ait Dominus Jacobo & Joanni : ne dubium quin de paſſionis calice loqueretur. Demum cùm Petro diceret, *Sequere me*, evidenter eum ad imitationem ſuæ provocans paſſionis ; *converſus ille vidit diſcipulum quem diligebat Jeſus ſequentem* non tam greſſu corporis, quàm promptæ devotionis affectu. Et bibit ergo Joannes calicem ſalutaris, & ſecutus eſt Dominum ſicut Petrus, etſi non omni modo ſicut Petrus. Quòd enim ſic manſit, ut non etiam paſſione corporea Dominum ſequeretur, divini fuit conſilii : ſicut ipſe ait : *Sic eum volo manere donec veniam*. Ac ſi dicat : Vult quidem & ipſe ſequi, ſed ego ſic eum volo manere.

Pſal. 117. 26. 27. *Chriſtus omnis ſanctitatis fons.* *al. diſpenſatione* *Chriſti natale triplex ſolemnitas ſequitur, cur.* *Triplex genus ſanctitatis & martyrii.* *Matt. 20. 23.* *Joan. 21. 20.* *Ibid. 22.*

2 An verò de Innocentium coronis quis dubitet ? Ille pro Chriſto trucidatos infantes dubitet inter martyres coronari, qui regeneratos in Chriſto non credit inter adoptionis filios numerari. Alioquin quando coævos ſibi pueros puer ille, qui natus eſt nobis, non contra nos, propter ſe pateretur occidi, quod utique ſolo nutu poterat prohibere, niſi melius aliquid eis provideret ? ut quemadmodum cæteris infantibus tunc quidem circumciſio, nunc verò baptiſmus ſine ullo propriæ voluntatis uſu ſufficit ad ſalutem ; ſic nihilominus pro eo ſuſceptum martyrium illis ſufficeret ad ſanctitatem. Si quæris eorum apud Deum merita, ut coronarentur : quære & apud Herodem crimina, ut trucidarentur. An fortè minor Chriſti pietas, quàm Herodis impietas, ut ille quidem potuerit innoxios neci dare, Chriſtus non potuerit propter ſe occiſos coronare ? Sit ergo Stephanus martyr apud homines, cujus voluntaria paſſio evidenter apparuit in eo vel maximè ; quod in ipſo mortis articulo tam pro perſequentibus, quàm pro ſe ipſo ſollicitudinem gereret ampliorem, vinceretque in eo ſenſum corporeæ paſſionis internæ compaſſionis affectus ; ut illorum magis ſcelera, quàm ſua vulnera plangeret. Sit Joannes apud Angelos martyr, quibus tamquam ſpiritualibus creaturis ſpiritualia devotionis ejus ſigna certius innotuerunt. Cæterùm hi ſunt planè martyres tui, Deus : ut in quibus nec homo, nec Angelus meritum invenit, ſingularis tuæ prærogativa gratiæ evidentius commendetur. Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem. *Gloria in excelſis Deo*, Angeli dicunt, *& in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Magna quidem, ſed, audeo dicere, necdum perfecta laus, donec veniat qui dicat : *Sinite*

Innocentes veros Chriſti martyres eſſe. *Stephanus martyr apud homines.* *Joannes apud Angelos.* *Innocentes apud Deum.* *Pſal. 8. 3.* *Luc. 2. 14.*

Matt. 19. 14. *te parvulos ad me venire, quia talium eſt regnum cœlorum*; & pax hominibus, etiam ſine voluntatis uſu, in ſacramento pietatis.

Opus & voluntas quando rata.

3 Conſiderent hæc, qui de opere & voluntate contentioſis ſolent diſputationibus corriaari: conſiderent & advertant neutrum negligi oportere, ubi non videtur deeſſe facultas, præſertim cùm utrumque ſine altero (ubi tamen facultas deeſt) non modo ſalutem conferre poſſit, ſed etiam ſanctitatem. Sed & hoc quoque firmiter teneant, prodeſſe quidem opus ſine voluntate, non autem * contra voluntatem: ut undè ſalvantur infantes, indè magis damnentur fictè accedentes. Nihilominus ſanè in quibuſdam voluntas ſine opere ſufficiens eſt, non autem contra opus. Verbi cauſa, rapitur quis in bona quidem voluntate, ſed necdum perfecta, necdum idonea martyrium ſuſtinere: quis illi audeat pro hac imperfectione negare ſalutem? Fortè enim propterea non ſinitur in illam gravem tentationem venire, ne deficiat, & damnetur. Nimirum ſi in hac tam infirma voluntate induceretur in eam, quæ ſupra ipſum eſt, tentationem, nec voluntas roboraretur: quis illum dubitet defecturum, negaturum, & ſi in eo mori contigerit, etiam periturum? *Qui enim erubuerit me coram hominibus, erubeſcam & ego eum*, ait Dominus, *coram Angelis Dei*. In ea igitur imperfecta voluntate, in qua ſalvatur quis, ubi deeſt facultas operis; jam non ſalvari poſſet propter defectum operis, vel opus defectionis. Idem verò & in ignorantia poſſet accidere. Æmulemur proindè charitatem, & ſectemur bona opera, Fratres mei, nec infirmitatis, nec ignorantiæ peccata ullo modo parvi pendentes. Magis autem ſolliciti & timorati, agamus gratias benigniſſimo & largiſſimo Salvatori, qui humanæ ſalutis occaſiones tam copioſa charitate perquirit, ut in his voluntatem & opus, in his ſine opere voluntatem, in his etiam ſine voluntate opus ſalutis invenire lætetur, qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem ſui venire. Hæc eſt enim vita æterna, ut cognoſcamus Patrem verum Deum, & quem miſit Jeſum Chriſtum, qui unus cum eo verus eſt Deus ſuper omnia benedictus in ſæcula. Amen.

* al. tamen.

Luc. 9. 26.

Larga Dei bonitas in quærenda hominis ſalute.

Joan. 17. 3.

IN CIRCUMCISIONE DOMINI,

SERMO PRIMUS.

De lectione evangelica, *Poſtquam conſummati ſunt dies octo, ut circumcideretur Puer, vocatum eſt nomen ejus Jeſus.* Luc. 2. 21.

1 AUdivimus paucis expreſſum magnum pietatis ſacramentum: audivimus congruam lectionem Verbo abbreviato, quod fecit Dominus ſuper terram. Abbreviatum enim in carne, amplius abbreviatur ſuſcepta etiam carnis circumciſione. Minuratur paulò minùs ab Angelis Dei Filius, humanam naturam induit: ſed jam nec ipſum reſpuens remedium humanæ corruptionis, planè multo minoratus ab eis. Habes igitur hìc magnum fidei documentum; habes & manifeſtum humilitatis exemplum. Ad quid enim tibi circumciſio neceſſaria, qui peccatum non commiſiſti nec contraxiſti? Quòd ipſe non feceris, ætas manifeſtat: quòd non contraxeris, multò certius probat Patris divinitas, integritas Matris. Summus Sacerdos es, quem nec ſuper patre, nec ſuper matre contaminandum, prophetarum eſt in lege potiùs quàm mandatum. Eſt enim tibi Pater ab æterno, ſed Deus eſt, in quem peccatum non cadit. Eſt & Mater ex tempore, ſed virgo; nec parere potuit incorruptio corruptelam. Super hæc omnia circumciditur Puer, Agnus ſine macula: etſi non eguit, tamen voluit circumcidi. Nec veſtigium quidem ullum vulneris habens, alligaturam non refugit vulneris. Nun ſic impii non ſic; non ſic agit perverſitas elationis humanæ. Erubeſcimus vulnerum ligaturam, qui de vulneribus interdum etiam gloriamur. Quem nemo poteſt arguere de peccato, ipſe peccati remedium, & verecundum pariter & auſterum, ſine ulla neceſſitate ſuſcepit; nec cultrum lapideum, in quo ſolo vetus illa quæ eraderetur rubigo non fuit. Nos è contra inverecundi ad obſcœnitatem culpæ, erubeſcimus agere pœnitentiam, quod extremæ dementiæ eſt; malè proni in vulnera, pejus in remedia verecundi. Qui peccatum non fecit, non dedignatus eſt ſe peccatorem reputari: nos & eſſe volumus, & nolumus æſtimari. Itane ſanu opus eſt medicina, & non malè habentibus? Immò verò itane eget medicamine non æger ſed medicus? Quis hominum tantæ ſibi non dicam gloriæ, ſed vel innocentiæ conſcius, æquanimiter circumcidentis manum admitteret? Chriſtus verò patienter quæ non rapuit exſolvit *, qui venerat purgationem facere, non ſuſcipere, delictorum. Sed dicas: Quidni ſuſciperet parvulus? immò verò quidni ſuſciperet humilis & manſuetus? Quidni obmuteſceret coram circumcidente, qui coram tondente obmutuit, coram crucifigente ſiluit? Alioquin non erat illi difficile carnem ſuam integram conſervare ne ſcinderetur, qui fecerat ne virginalis uteri porta in exitu ſuo aperiretur. Non erat difficile parvulo prohibere ne caro illa circumcideretur, quando nec mortuo fuit difficile cuſtodire ne corrumperetur.

Levit. 21. 11.

Chriſti humilitas in Circumciſione.

Præpoſterus hominum pudor de pœnitentia.

* al. exſolvebat.

2 *Poſtquam* ergo *conſummati ſunt dies octo ut circumcideretur puer, vocatum eſt nomen ejus Jeſus.* Magnum & mirabile ſacramentum! Circumciditur puer, & vocatur Jeſus. Quid ſibi vult iſta connexio? Circumciſio nempe ſalvandi potius, quàm Salvatoris eſſe videtur; & Salvatorem circumcidere decet, quàm circumcidi. Sed agnoſce mediatorem Dei & hominum, qui ab ipſo nativitatis ſuæ exordio divinis humana ſociat, ima ſummis. Naſcitur ex muliere, ſed cui fœcunditatis fructus ſic accedat, ut non decidat flos virginitatis: pannis involvitur, ſed panni ipſi angelicis laudibus honorantur: abſconditur in præſepio, ſed proditur radiante ſtella de cœlo. Sic & circumciſio veritatem ſuſceptæ probat humanitatis; & nomen, quod eſt ſuper omne nomen, gloriam indicat majeſtatis. Circumciditur tamquam verus Abrahæ filius; Jeſus vocatur tamquam verus filius Dei. Neque enim ad inſtar priorum meus iſte Jeſus, nomen vacuum aut inane portat. Non eſt in eo magni nominis umbra, ſed veritas. Cœlitus ſiquidem inditum nomen Evangeliſta teſtatur, *quod vocatum eſt ab Angelo priuſquam in utero conciperetur*. Et attende verbi profunditatem. Poſtquam natus eſt Jeſus, Jeſus vocatur ab hominibus, quo nomine * vocatus eſt ab Angelo, priuſquam in utero conciperetur. Idem quippe & Angeli Salvator, & hominis: ſed hominis ab incarnatione, Angeli ab initio creaturæ.

Chriſti circumciſio veritatem ſuſceptæ humanitatis probat.

* al. qui vocatus.

3 *Vocatum eſt*, ait, *nomen ejus Jeſus: quod vocatum eſt ab Angelo*. In ore ergo duorum vel trium teſtium ſtat omne verbum: & ipſum quod in Propheta abbreviatum, manifeſtius in Evangelio legitur caro factum. Nos, Fratres mei, nos reſpicit hæc parabola. Chriſtus enim nec angelico eguit teſtimonio, nec humano: ſed, ut ſcriptum eſt, *omnia propter electos*. Triplex proindè quærendum nobis ſalutis propriæ teſtimonium, ne fortè videamur aſſumpſiſſe nomen Dei noſtri in vanum. Et nos enim, Fratres, circumcidi neceſſe eſt: & ſic nomen ſalutis accipere: circumcidi ſanè, non littera, ſed ſpiritu & veritate: circumcidi, non uno membro, ſed toto corpore ſimul. Licèt enim magis in ea parte, in qua mandata eſt Judæis circumciſio, regnet additamentum Leviathan; quod à malo eſt, & amputari debet; univerſam tamen occupat carnem. A planta pedis uſque ad verticem non eſt in nobis ſanitas; nec eſt aliqua pars, quæ non tabida ſit hoc veneno. Propterea ſicut parvulus adhuc in fide & dilectione populus congruum ſibi mandatum exiguæ circumciſionis accepit: ſic ubi crevit in virum perfectiorem, toto jubetur corpore baptiſari, quæ totius eſt hominis integra circumciſio. Hoc eſt quod Salvator noſter & circumcidi octavo die, & poſt annum triceſimum dignatus eſt crucifigi, ubi in pœnam corpus omne diſtentum eſt: cujus ſi-

2. Tim. 2. 10.

militudini mortis complantamur & nos, ut ſcribit Apoſtolus, nimirum quod noviſſimè traditum eſt obſervantes.

Rom. 6. 5.

4 Quæ eſt ergo moralis circumciſio noſtra, niſi quam commendat idem Apoſtolus? *Victum*, inquiens, *& veſtitum habentes, his contenti ſimus.* Optimè prorſus circumcidit nos, & ſuperflua reſecat univerſa, voluntaria hæc paupertas, pœnitentiæ labor; regularis obſervatio diſciplinæ. Cæterùm in hac circumciſione triplex nobis quærendum eſt ſalutis noſtræ teſtimonium, ab Angelo, & Maria, & Joſeph. Oportet, inquam, ut ante omnia nobis magni conſilii Angelus ſalutis nomen imponat. Dehinc & ipſius quoque congregationis neceſſaria eſt atteſtatio quæ tamquam mater eſt ſingulorum; mater inquam, virgo tamquam ea quam deſpondit Apoſtolus, *uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto*. Sed nec ipſius miniſtri contemnendum eſt teſtimonium ei, qui imitari quærit Salvatoris exemplum. Hic eſt Joſeph, locum quidem obtinens ſponſi, re autem vera ſervus & diſpenſator, qui ſanè pater vocatur, magis autem nutricius eſt.

1. Tim. 6. 8.

Triplex noſtræ ſalutis teſtimonium, à conſcientia, ab Eccleſia, à Prælato.

2. Cor. 11. 2.

5 Sed dico eadem manifeſtius. Et ab his qui foris ſunt. Fratres mei, & ab eo qui intus eſt habere oportet teſtimunium bonum. Cujus enim omnibus grata, nemini oneroſa eſt converſatio, huic ſine dubio propria de ſalute univerſa fratrum congregatio atteſtatur. Fruſtra planè ſuper his dumtaxat quæ ſunt in manifeſto, nequiſſimus ille fratrum accuſator trahat* in cauſam, quem excuſat univerſitas fratrum. Habet & à prælatis teſtimonium, quiſquis & peccata ſæcularis vitæ, & hujus quoque temporis negligentias (*quoniam in multis offendimus omnes*, niſi fortè ſanctiores nos arbitramur Diſcipulo, quem diligit Jeſus) humili eis & pura confeſſione judicanda ſemper exponit, & eorum ſatisfacere ſtudet arbitrio. Jam ne in his quidem peſſimi illius timenda eſt accuſatio, quoniam non judicabit Dominus bis in idipſum. At fortè criminari volet intentionem, & in ea parte calumniam ſtruere machinabitur, in qua nec fratrum, nec ipſius patris teſtimonium ſatis efficax videatur. Neceſſe eſt ergo ut in hac parte opituletur nobis teſtis internus, qui magis cor quàm faciem intuetur: à quo ſanè & incipiendum eſt, ut non prius quidquam concipiatur in animo, quàm ab eo ſalutis nomen acceperit. Ubi verò in opus proceſſerit manifeſtum, expedit jam exteriora quoque ſibi teſtimonia conciliare, ſicut ait Apoſtolus: *Providentes bona non tantùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus.*

* al. trahit.

Jacob. 3. 2.
1. Joan. 2. 5.

Cor. 8. 21.

IN CIRCUMCISIONE DOMINI,

Sermo Secundus.

De variis ejus nominibus.

Luc. 2. 21.

1 P*Oſtquam conſummati ſunt dies octo, ut circumcideretur Puer, vocatum eſt nomen ejus Jeſus.* Ab initio Deus modum acceptat, & nihil unquam immoderatum illi placuit æquitati. Hinc fuit, quòd non modò in pondere, & menſura, & numero condidit univerſa; ſed & protinus ipſi homini modum præſcripſit, mandatum contulit dicens: *Ex omni ligno paradiſi comedes, de ligno autem ſcientia boni & mali ne comedas.* Leviſſimum planè mandatum, & larga omninò menſura! Sed tranſgreſſus eſt homo præſcriptum ſibi modum, & conſtitutum ſibi terminum prætergreſſus. Undè & avertens ab eo faciem ſuam Deus, vix tandem in diebus Abrahæ amici ſui placabilis fieri incipiens, rurſus modum inſtituit, promulgavit legem, ſed non priori ſimilem uſquequaque. Ea ſiquidem ad cautelam fuerat, hæc ad medelam: ibi prohibitio facta, ne ſuperfluitas ſubintraret: hic jam indicta abſciſſio eſt, ut ſacramenti remedio, quæ ſubintraverat, tolleretur. Poſtremò illa quidem in arbore data eſt lex, ne fructu ejus veſceretur: hæc in proprio corpore, ut caro præputii ſcinderetur. Nec dubium ſanè quin cætera quoque humani corporis membra additamentum illud Leviathan occuparet, venenum ſcilicet concupiſcentiæ, & immoderatæ atque inordinatæ illecebra voluptatis, ut generalis quædam abſciſſio omnibus neceſſaria videretur.

Gen. 2. 16. 17.

Circumciſionis antiquæ præceptum.

2 Cæterùm, quia ſingulorum membrorum abſciſſionem humanæ carnis fragilitas, & infantilis ætatis infirmitas nullatenus ſuſtineret; pio moderamine diſpoſitio ſuperna providit, ut in ea potiſſimum parte concupiſcentia caſtigaretur, in qua vehementius eam ſævire conſtabat, & violentius malignari. In omni ſiquidem contradicentium ſpiritui rebellione membrorum, ſolum illud uſque adeò contumax invenitur, ut contra omnem voluntatis deliberationem ad inhoneſtos & illicitos motus aſſurgat. Nam quòd hæc circumciſio octava die fiebat, ſpem commendabat regni cœleſtis, quòd videlicet ad primum reflexus dierum circulus præferre quamdam coronæ ſpeciem videretur. Hinc eſt quòd octava potiſſimum dies poſt ſolemnitates præcipuas celebratur; & in ſermone Domini, primæ beatitudini copulatur octava, ut cœleſtis regni demum iterata promiſſio, evidenter nobis coronam fabricaret *.

In ea parte fit, ubi rebellio & concupiſcentia potiſſimum dominatur.

Matt. 5.

* al. fabricet.

3 Meritò ſanè dum circumciditur Puer qui natus eſt nobis, Salvator vocatur; quòd videlicet ex hoc jam cœperit operari ſalutem noſtram, immaculatum illum pro nobis ſanguinem fundens. Neque enim jam quærere eſt Chriſtianis, cur voluerit Dominus Chriſtus circumcidi. Propter hoc ſiquidem circumciſus eſt, propter quod natus, propter quod paſſus. Nihil horum propter ſe, ſed omnia propter electos. Nec in peccato genitus, nec à peccato circumciſus, nec mortuus eſt pro peccato ſuo, magis autem propter delicta noſtra. *Quod vocatum eſt*, inquit, *ab Angelo, priuſquam in utero conciperetur.* Vocatum eſt planè, non impoſitum: nempè hoc ei nomen eſt ab æterno. A natura propria habet, ut ſit Salvator: innatum eſt ei nomen hoc, non inditum ab humana vel angelica creatura.

Chriſtus circumciſus cur vocatur Salvator.

4 Sed quid dicimus, quòd egregius ille Propheta hunc ipſum Puerum multis nominibus appellandum fore prædicens, hoc unum tacuiſſe videtur, quod ſolum (ut præmonuit Angelus, & teſtatur Evangeliſta) *vocatum eſt nomen ejus?* Exultavit Iſaias, ut videret diem hunc: & vidit, & gaviſus eſt. Denique & loquebatur gratulabundus & laudans Deum: *Puer natus eſt nobis, filius datus eſt nobis, & factus eſt principatus ſuper humerum ejus: & vocabitur nomen ejus Admirabilis, Conſiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri ſæculi, Princeps pacis.* Magna quidem nomina: ſed ubi eſt nomen, quod eſt ſuper omne nomen, nomen Jeſu, in quo omne genu flectatur? Fortè in his omnibus unum illud invenies, ſed expreſſum quodammodo & effuſum. Nempè ipſum eſt, de quo ſponſa in Cantico amoris: *Oleum*, inquit, *effuſum nomen tuum.*

Cur Iſaias non meminit nominis Jeſu.

Luc. 2. 21.

Iſa. 9. 6.

Cant. 1. 2.

5 Habes ergo unum in his omnibus appellationibus Jeſum: nec omninò aut vocari poſſet, aut eſſe Salvator, ſi fortè quippiam horum defuiſſet*. Numquid non verè admirabilem eum ſinguli ſumus experti, in mutatione utique voluntatum noſtrarum? Hoc nempè eſt ſalvationis noſtræ principium, cùm incipimus reſpuere quod diligebamus, dolere undè lætabamur, amplecti quod timebamus, ſequi quod fugiebamus, optare quod contemnebamus. Admirabilis planè, qui hæc operatur mirabilia. Sed nihilominus & conſiliarium ſeſe exhibeat neceſſe eſt in electione pœnitentiæ & vitæ ordinatione: ne fortè ſit nobis abſque ſcientia zelus, & voluntati bonæ prudentia deſit. Sanè opus eſt ut Deum quoque probemus in remiſſione videlicet priorum delictorum, quia nec ſine hac ſalus nobis conſtare poteſt, & nemo poteſt dimittere peccata, niſi ſolus Deus. Verùm ne id quidem ſufficit ad ſalutem, niſi fortem quoque experiamur in expugnando impugnantes nos, ne ab eiſdem rurſum concupiſcentiis ſuperemur, & fiant noviſſima noſtra pejora prioribus. Videturne jam aliquid deeſſe Salvatori? Planè deeſſet quod maximum eſt, niſi & pater eſſet futuri ſæculi: ut per eum ſcilicet in immor-

Chriſti nominum expoſitio.

talitatem reſurgeremus, qui per præſentis ſæculi patrem generamur ad mortem. Neque hoc ſatis, ſi non etiam princeps pacis Patri nos reconciliaret, cui traditurus eſt regnum : ne fortè ſicut filii perditionis utique, non ſalutis, reſurrecturi videremur ad pœnam. Multiplicabitur ſanè ejus imperium, ut merito Salvator dicatur etiam pro multitudine ſalvandorum: & pacis non erit finis, ut veram noveris eſſe ſalutem, quæ non poſſit timere defectum.

IN CIRCUMCISIONE DOMINI,

Sermo Tertius,

De die octavo *.

* al. octo diebus.

1 IN Circumciſione Domini, Fratres, habemus quod amemus & admiremur, habemus etiam quod imitemur. Patet in ea magnum dignationis beneficium, undè gratias agamus; latet aliquid clauſum, quod in nobis implere debeamus. Venit namque Dominus propter nos, non ſolùm redimendos ſanguinis effuſione, ſed & docendos verbis, & exemplis nihilominus inſtruendos. Sicut enim penitus erat inutile viam ſcire, ſi detineremur in carcere: ita redimi non prodeſſet, ſi viæ ignaros qui primus inveniret, primus reduceret in carcerem retrudendos. Itaque in majore quidem ætate, patientiæ & humilitatis, & ſuper omnia charitatis, cæterarumque virtutum manifeſta dedit Salvator exempla; in infantia verò figuris velata.

2 Sed antequam ad hæc diſcutienda veniamus, delectat aliquid prius de tanta & tam manifeſta dignatione loqui. Habent Angeli gloriam puram & perfectam: ſed nec nos erimus ſine gloria. Videmus gloriam ejus, gloriam quaſi Unigeniti à Patre, gloriam miſericordiæ & affectus verè paterni, gloriam procedentis ex corde Patris, & paterna planè viſcera exhibentis. *Omnes enim peccaverunt*, ait Apoſtolus, *& egent gloria Dei*. Et alio loco: *Mihi*, inquit, *abſit gloriari, niſi in Cruce Domini noſtri Jeſu-Chriſti*. Quid enim nobis glorioſius, quam quòd tanti æſtimavit nos Deus? Quæve major illi gloria, quam tanta dignatio & tanta benignitas, eo utique dulciſſima, quod tam gratuita? nam pro impiis mortuus eſt. Videtis quantum fecit, & pro qualibus: pro qualibus, ut non ſuperbiamus; quantum, ne deſperemus. Propterea ut inveniamini non ſpiritum habere hujus mundi, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, & ſciatis quæ à Deo data ſunt vobis: nolite obſecro fieri ſicut equus & mulus, ſed ſicut pium jumentum, quod ait: *Ut jumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum*. Talia enim jumenta cognoſcunt poſſeſſorem ſuum, & præſepe Domini ſui: in quo poſitum eſt ei piiſſimum fœnum, ipſe qui panis eſt Angelorum. Ipſe enim eſt panis vivus, de quo vivere debuit homo: ſed quia homo jumentum factus eſt, & panis factus eſt fœnum, ut vel ſic vivat de eo.

Rom. 3. 23.
Gal. 6. 14.
Gloria hominis eſt, tanti æſtimatum eſſe à Deo.
Pſal. 72. 23.

3 Et hujus quidem mutationis ſacramentum die Nativitatis celebratum eſt, quando Verbum caro factum eſt, cùm ſit omnis caro fœnum. Ipſa ergo die minoratus eſt paulò minùs ab Angelis, & habitu inventus ut homo: hodie verò mirabilius aliquid audiu. Jam minoratus eſt multò minùs Angelis, qui non ſolùm formam hominis, ſed formam habet peccatoris, & inſigitur velut quodam cauterio latronis. Quid eſt enim circumciſio, niſi ſuperfluitatis & peccati indicium? In te Domine Jeſu, quid eſt ſuperfluum quod circumcidatur? Nonne tu verus Deus es de Deo Patre, homo verus ſine omni peccato de Virgine matre? Quid facitis circumcidentes eum? Putatis quia ſuper eum poſſit cadere illa ſententia: *Maſculus cujus præputii caro circumciſa non fuerit, peribit anima ipſius de populo ſuo?* Poteſt oblivíſci Pater filii uteri ſui? aut non cognoſceret eum, niſi ſignum circumciſionis haberet? Immò verò ſi quomodo poſſet non agnoſcere filium, in quo ei benè complacuit, ex hoc maximè ſigno poterat ignorare eum, inventa in eo circumciſione, quam peccatoribus ipſe providerat, ob purgationem utique delictorum. Sed quid mirum, ſi caput pro membris accepit curationem, quam tamen in ſeipſo non habuit neceſſariam? Nonne & in membris noſtris ſæpè pro unius infirmitate alteri adhibetur curatio? Dolet caput, & in brachio fit coctura; dolent renes, & fit in tibia: ita hodie pro totius corporis putredine cauterium quoddam infixum eſt in Capite.

Gen. 17. 14.
Tom. III.
Chriſtus ut caput pro membris circumciſionem ſuſcepit.

4 Denique quid mirum, ſi pro nobis dignatus eſt circumcidi, pro quibus dignatus eſt mori? Totus ſiquidem mihi datus, & totus in meos uſus expenſus eſt. Ego enim audiens, quia tranſit ante carcerem filius magni Regis, cœpi altius gemere, & miſerabilius exclamare dicens: Fili Dei, miſerere mei. At ille ſicut benigniſſimus; Quiſnam eſt, inquit, iſte fletus & ululatus quem audio? Et dicunt ei: Ipſe eſt Adam proditor ille, quem Pater veſter trudi fecit in carcerem, donec cogitet quibus illum ſuppliciis faciat interire. Quid ageret, cujus natura bonitas, cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere? Deſcendit in carcerem, venit ut educat vinctum de domo carceris. Judæi verò non immemores odii quo oderant Patrem, exercent illud in Filium: unde & ipſe ait: *Quia oderunt me, & Patrem meum*. Quid ergo fecerunt impii, quibus gravis erat etiam ad videndum? *Hic eſt*, inquiunt, *hæres, venite, occidamus eum*. Sic ergo occiderunt Agnum Dei: in ſuam quidem perniciem, ſed in ſalutem noſtram. Illi enim ſanguinem Agni fuderunt; nos acceſſimus, & bibimus illum. Accepimus calicem ſalutaris: & calix * inebrians quàm præclarus eſt! Ecce undè gratias agamus. Nam ante paucos dies celebravimus adventum ejus in carcerem hujus mundi, id eſt diem Natalis: hodie verò celebramus quod catenas & vincula noſtra ſuſcepit. Hodie enim qui peccatum non fecit, ut reos abſolveret, innoxias manus eorum catenis inſeruit: hodie ſub lege factus eſt, qui legem dedit.

Chriſti miſericordia parabola commendata.
Joan. 15. 24.
Mat. 21. 38.
* al. calix noſter.

5 Sed dicendum eſt jam, quid in hac circumciſione nobis ſpiritualiter indicetur agendum. Neque enim ſine cauſa in lege præceptum, nec ſine cauſa completum eſt in Domino, ut octava die fieret circumciſio. Sed quis cognovit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit? Adſit nunc veſtris deſideriis advocatus Spiritus, qui ſcrutatur alta Dei, & ediſſerat nobis * ſacramentum iſtud octavæ diei. Non ignoramus jam oportere hominem naſci denuo: nam propter hoc ſecundo natus eſt Dei Filius. In peccatis ſiquidem naſcimur omnes, & neceſſe habemus renaſci in gratia, quam in baptiſmate quidem percepimus, ſed heu! totum periit in ſæculari vita. Nunc primum, miſerante Deo, virtus gratiæ in nobis operatur, ut in novitate vitæ ambulemus. Ergo tunc naſcitur homo, quando Sol juſtitiæ ortus in animo, peccatorum illuminat tenebras, horrendumque Dei judicium internis obtutibus offert, addens ad terroris vinculum brevem dierum numerum, & finem incertum. Hæc planè veſpera eſt, ad quam demorabitur fletus: & neceſſe eſt addi matutini lætitiam, ut auditam faciat nobis miſericordiam ſuam. Sic enim fit veſperè & manè dies unus. Eſt autem dies iſta juſtitiæ, reddens unicuique quod ſuum eſt, nobis miſeriam, miſericordiam Deo. In hac die Puer naſcitur, quando ex his quæ diximus, ad amorem pœnitentiæ, & odium peccati animus excitatur.

Gen. 17. In Circumciſio quid nos doceat.
Rom. 11. 11.
* al. vobis.
Octo dies myſtici ante perfectam noſtri circumciſionem.
1. Juſtitia.

6 Sed periculoſum eſt, ſi fortè velit inter ſæculi turbas agere pœnitentiam: ubi nimirum alii venenatis perſuaſionibus, alii undique exemplis pejoribus ad peccatum alliciant: alii adulationibus in vanam gloriam, alii detractionibus in impatientiam animum ejus dejiciant. Procedat jam neceſſe eſt prudentiæ radius. Oſtendat quantas & quàm importunas, præſertim in hac generatione nequam, opportunitates & occaſiones peccati offerat mundus & ingerat: quàm debilis ſit ad illas humanus animus, maximè qui in peccati conſuetudine ſit nutritus. In hac ergo die prudentiæ eli-

2. Prudentia.

[TOM. III.] A gat de præſenti ſæculo nequam ſugere, dicens cum Propheta: [Pſ. 25. 5.] *Odivi eccleſiam malignantium, & cum impiis non ſedebo*. Sed nondum ſufficit hoc. Fortè enim vult eligere ſolitudinem, non ſatis attendens propriam infirmitatem, & periculoſam diaboli luctam. Quid enim periculoſius, quàm ſolùm luctari contra antiqui hoſtis verſutias, à quo videatur, & quem videre non poſſit? [3. Fortitudinis.] Itaque jam habet neceſſariam fortitudinis diem, ut noverit cuſtodiendam ad Dominum fortitudinem ſuam, & in acie multorum pariter pugnantium eſſe quærendam, ubi tot ſunt auxiliarii, quot ſocii; & tales qui dicere poſſint cum Apoſtolo; [2. Cor. 2. 11.] *Quia non ignoramus aſtutias inimici*. [Eremitica vita periculoſior cœnobitica.] B Congregatio enim pro fortitudine ſua *terribilis* eſt, *ut caſtrorum acies ordinata*. *Væ* autem *ſoli, quia ſi ceciderit, non habet ſublevantem*. [Eccl. 4. 8.] Quòd ſi cuiquam ex antiquis Patribus gratiam hanc conceſſam audivimus; non expedit temerè ſe committere huic periculo, nec oportet tentare Deum, ſicut & Magiſter noſter [a] de anachoretis loquens: [a Reg. S. Ben. cap. 1.] Qui non, inquit, converſionis fervore novitio, &c. Itaque in hac fortitudinis die ad id quod jam cœperat, id eſt, *Odivi Eccleſiam malignantium*, etiam addit quod ſequitur: *Lavabo inter innocentes manus meas*.

7 Verùm cùm eligit eſſe in congregatione multorum, numquid eliget eſſe magiſter qui nondum diſcipulus fuit, & docere quod didicit numquam? C Et quomodo aut in ſe, aut in aliis motus irrationabiles poterit temperare? [Epheſ. 5. 29.] *Nemo unquam carnem ſuam odio habuit*. Quomodo ergo putatis, ſi jam magiſter ſuus fuerit iſte, quin facilè ſibi aliquando eo amplius, quo familiarius condeſcendat? [4. Temperantiæ.] Illuceſcat igitur dies temperantiæ, ut quærat quomodo temperari & refrenari poſſint incontinentes motus voluptatis beſtiales, motus curioſitatis, cervicoſi motus elationis ſuæ. Eligat abjectus eſſe in domo Dei ſui, & ſubjectus eſſe magiſtro, ſub quo frangatur ejus voluntas, & obedientiæ freno concupiſcentia reprimatur, ſitque quod ait Propheta: [Pſal. 65. 12.] *Impoſuiſti homines ſuper capita noſtra*. Nec dedignandum ſervo, quod præceſſit in Domino: D ſiquidem [Joan. 13. 16.] *non eſt ſervus major domino ſuo*. Ille enim cùm jam creviſſet ætate, ſapientia, & gratia apud Deum & homines; cùm jam duodecim annorum eſſet, & remanſiſſet in Jeruſalem, [Chriſtus Parentibus ſubditus.] inventus à beata Virgine & Joſeph, cujus filius putabatur, in medio doctorum, audiens illos & interrogans: tamen deſcendit cum illis, *& erat ſubditus illis*. [Luc. 2. 51.] Et tu ergo ſubditus eſto propter illum.

8 Sed jam tibi in ipſa obedientiæ via aliqua fortaſſis dura & aſpera occurrere poſſunt, ut accipias interdum præcepta nonnulla, quæ licèt ſalubria ſint minus tamen ſuavia videantur. [Inobedientiæ indicium.] Hæc ſi moleſtè cœperis ſuſtinere, E ſi dijudicare prælatum, ſi murmurare in corde: etiamſi exterius impleas quod jubetur, non eſt hæc virtus patientiæ [b], ſed velamentum malitiæ. [b Nec obedientiæ.] [5. Patientiæ.] Neceſſe eſt ergo ut illuceſcat dies patientiæ, per quam omnia dura & aſpera tacita amplectaris conſcientia, te magis dijudicans, & durius arguens, cui nimirum diſplicent quæ ad ſalutem ſunt; & in cogitatione tua ſemper partem magiſtri, quoad potes, adverſus temetipſum juvans; te quidem in omnibus accuſare, ipſum verò magis excuſare laborans.

9 Porrò in hoc loco jam cavendum tibi arbitror à ſuperbia. [Prov. 16. 32.] [6. Humilitatis.] Magnum eſt enim omninò ſic vincere ſemetipſum. *Melior eſt*, ait Salomon, *patiens viro forti; & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium*. F Conſidera denique quàm manifeſtè Propheta doceat neceſſariam eſſe humilitatem poſt patientiam, dicens: [Pſal. 61. 6.] *Verumtamen Deo ſubjecta eſto anima mea quoniam ab ipſo patientia mea*. Nonne videtur hic occaſione patientiæ tentationem ſenſiſſe ſuperbiæ? Neceſſe eſt ergo ut illuminet cor tuum radius humilitatis, & declaret quid à te ſit, quid à Deo, ut non A altum ſapias: quoniam *Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus dat gratiam*. [Jac. 4. 6.]

10 Jam verò cùm in his diutius fueris exercitatus, [7. Devotionis.] roga dari tibi devotionis lumen, diem ſereniſſimam, & ſabbatum mentis, in quo tamquam emeritus miles, in laboribus univerſis vivas abſque labore, dilatato nimirum corde currens viam mandatorum Dei: ut quod prius cum amaritudine & coactione tui ſpiritus faciebas, de cætero jam cum ſumma dulcedine peragas & delectatione. Hanc (ni fallor) gratiam petebat, qui ait: *Remitte mihi ut refrigerer*. [Pſal. 38. 14.] Ac ſi dicat: Quouſque in ſudore & dolore iſto crucior, & morte afficior tota die? *Remitte mihi ut refrigerer*. Verùm, & B ad hanc quidem perfectionem pauci (ni fallor) perveniunt in hac vita. [Devotio paucorum eſt.] Neque enim ſi quis aliquando videtur hanc habere, continuo credat ſibi neceſſe eſt, maximè ſi novitius eſt, nec [c] per præfatos aſcenderit gradus. [c al. ſed necdum.] Pius enim Dominus noſter Jeſus-Chriſtus puſillos corde blanditiis talibus ſolet allicere. Sed noverint qui hujuſmodi ſunt, gratiam hanc præſtitam ſibi eſſe, non datam: ut in die bonorum memores ſint malorum, & in die malorum non immemores ſint bonorum. Longè aliter qui exercitatos habent ſenſus, devotionis hujus felici fruuntur jucunditate. Sed multi tota vita ſua ad hoc tendunt, & numquam pertendunt: quibus tamen, ſi piè & perſeveranter conati ſunt, C ſtatim ut de corpore exeunt, redditur quod in hac vita diſpenſatoriè eſt negatum, illuc perducente eos ſola gratia, quo prius tendebant ipſi cum gratia: ut conſummati in brevi, expleant tempora multa.

11 Illi verò qui ad hanc devotionis gratiam perveniunt, unum videtur reſtare periculum, & omninò timendum eis à dæmonio meridiano: *Ipſe enim ſatanas transfigurat ſe in Angelum lucis*. [2. Cor. 11. 14.] Hoc ergo timendum ei, qui tanta delectatione omnia facit; nedum ſequitur affectionem, corpus deſtruat per immoderatam exercitationem; ac deindè neceſſe habeat, non ſine magno ſpiritualis exercitii detrimento, circa debilitati curam corporis occupari. Ergo ne incurrat qui currit, [8. Diſcretionis.] D illuminari neceſſe eſt lumine diſcretionis, quæ mater virtutum eſt, & conſummatio perfectionis. Hæc nimirum docet, ne quid nimis; atque hæc eſt octava dies, in qua circumciditur puer: quia diſcretio verè circumcidit, ut non plus, nec minus fiat. Nam & qui nimius eſt, fructum boni operis abſcindit, non circumcidit: ſicut qui tepidus eſt, ſi minus facit. In hac ergo die nomen imponitur & nomen ſalutis: nec de eo qui ſic converſatur dubitem dicere, quòd ſuam ipſius ſalutem operetur. Uſque ad hunc enim diem dicere poſſunt Angeli, qui norunt ſecreta cæleſtia: ſed ego nunc primum ei fiducialiter nomen ſalutis impono. At verò quia omninò rara iſta avis eſt in terris, E hujus diſcretionis locum in vobis, Fratres, ſuppleat virtus obedientiæ, ut nihil plus, nihil minus, nihil aliter quàm imperatum ſit, faciatis.

IN EPIPHANIA DOMINI,

SERMO PRIMUS.

De verbis Apoſtoli, *Apparuit benignitas & humanitas Salvatoris noſtri Dei*; & de tribus Chriſti Apparitionibus.

1 **A**Pparuit benignitas & humanitas Salvatoris noſtri Dei*. [Tit. 3. 4.] Gratias Deo, per quem ſic abundat conſolatio noſtra in hac peregrinatione, F in hoc exilio, in hac miſeria. Super his namque ſæpius vos admonere curamus, ut numquam mente excidat, peregrinos nos eſſe, longè factos à patria, pulſos hæreditate. Quiſquis enim deſolationem non novit, nec conſolationem agnoſcere poteſt. QUISQUIS conſolationem ignorat eſſe neceſſariam, [Conſolatio hæc nobis neceſſaria.] ſupereſt ut non habeat Dei [a] gratiam. Indè eſt quòd homines ſæculi,

a Id eſt, conſequens eſt ut non habeat Dei gratiam, quæ nonniſi petentibus, & miſeriam ſuam agnoſcentibus datur: nec ſervatur niſi iis, qui timent ne eam amittant, infra ſermone 2. poſt Octavam Epiphaniæ numer. 5. & ſermone 2. numer. 8. Quibus adde ſermonem 2. in pſalmum 90. numer. 7. Undè ſermone 5. In dedicatione Eccleſiæ numer. 8. *Excludit miſeria diſſimulatis miſerationem, nec dignatis locum habet, ubi fuerit præſumptio dignitatis*. Confer librum 2. de vita Bernardi numer. 36. & 37.

negotiis & flagitiis implicati, dum miſeriam non ſentiunt, non attendunt miſericordiam. Vos quibus non fruſtra dictum eſt, (Pſal. 45. 11.) *Vacate & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus*; & de quibus idem Propheta, *Virtutem*, (Pſal. 110. 6.) inquit, *operum ſuorum annuntiabit populo ſuo*: vos inquam, quos non detinet occupatio ſæcularis, attendite quænam ſit conſolatio ſpiritualis. Vos qui non ignoratis exilium, audite quia de cœlo venit auxilium. (Miſericordia apparitio in Chriſto.) *Apparuit* enim *benignitas & humanitas Salvatoris noſtri Dei*. Priuſquam appareret humanitas, latebat benignitas; ſiquidem & prius erat, nam & miſericordia Domini ab æterno eſt. Sed undè tanta agnoſci poterat? Promittebatur, ſed non ſentiebatur: undè & à multis non credebatur. (Hebr. 1. 1. Jerem. 29. 11.) Multifariè quippè multiſque modis loquebatur Dominus in Prophetis; *Ego*, inquiens, *cogito cogitationes pacis, & non afflictionis*. Sed quid reſpondebat homo afflictionem ſentiens, pacem neſciens? (Ezech. 13. 10.) Quouſque dicitis, *Pax, pax, & non eſt pax*? Propter hoc Angeli pacis amarè flebant, dicentes: (Iſa. 33. 7. Iſa. 53. 1.) *Domine, quis credidit auditui noſtro*? Sed nunc credant homines vel viſui ſuo: quia *teſtimonia Dei credibilia facta ſunt nimis*. (Pſal. 92. 5. Pſal. 18. 6.) Ut enim nec turbatum quidem oculum lateat, *in ſole poſuit tabernaculum ſuum*.

2 Ecce pax non promiſſa, ſed miſſa; non dilata, ſed data; non prophetata, ſed præſentata. Ecce quaſi ſaccum plenum miſericordia ſua Deus Pater miſit in terram; Saccum, inquam, in paſſione concidendum, ut effundatur quod in eo latet pretium noſtrum; ſaccum utique, etſi parvum, ſed plenum. Parvulus ſiquidem datus eſt nobis, ſed in quo habitat omnis plenitudo divinitatis. Poſtquam enim venit plenitudo temporis, venit & plenitudo divinitatis. Venit in carne, ut vel ſic carnalibus exhiberetur, & apparente humanitate benignitas agnoſceretur. Ubi enim Dei innoteſcit humanitas jam benignitas latere non poteſt. In quo enim magis commendare poterat benignitatem ſuam, quàm ſuſcipiendo carnem meam? Meam, inquam, non carnem Adam, id eſt non qualem ille habuit ante culpam. Quid tantopere declaret ejus miſericordiam, quàm quod ipſam ſuſcepit miſeriam? Quid ita pietate plenum, quàm quod Dei Verbum propter nos factum eſt fœnum? (Job 7. 7.) *Domine, quid eſt homo quia reputas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum*? (Homo à Deo factus.) Hinc attendat homo, quanta ſit cura ejus Deo: hinc ſciat, quid de eo cogitet, aut quid ſentiat. Non interroges, ò homo, ea quæ pateris, ſed quæ paſſus eſt ille. Quanti te fecit, ex his quæ pro te factus eſt, agnoſce, ut appareat tibi benignitas ejus ex humanitate. Quanto enim minorem ſe fecit in humanitate, tanto majorem exhibuit in bonitate; & quanto pro me vilior, tanto mihi charior eſt. *Apparuit*, inquit Apoſtolus, *benignitas, & humanitas Salvatoris noſtri Dei*. Magna planè & manifeſta benignitas Dei & humanitas! & magnum benignitatis indicium declaravit, qui humanitati addere nomen Dei curavit.

3 Et quidem ad Mariam miſſus Gabriel Angelus Filium Dei loquitur, ſed non nominat Deum. Benedictus Deus, qui talem nobis de nobis ipſis Angelum dedit, ut noſter ipſe ſuppleret quod ille non dixit. Nam & ipſe ſpiritum Dei habuit, & ejus ſpiritu locutus eſt, quod nobis valde neceſſarium fuit. Quid enim ſic inſtruit fidem, ſpem roborat, charitatem accendit, quomodo humanitas Dei? Sed Angelo noſtro id reſervatum eſt quod alii tacuerunt. Neque enim omnes omnia dicere congruum erat, ut à diverſis diverſa colligere gratulemur, & debitas ſingulis gratias referamus. Attamen unum eſt in quo conveniunt Apoſtolus & Angeli, qui de Chriſti nativitate loquuntur, id eſt in nomine Salvatoris. (Salvatoris nomen amabile. Luc. 1. 31.) Ad Mariam quidem tamquam plenius edoctam per Spiritum, Gabriel loquens indicat nomen ſolum: *Et vocabis*, inquit, *nomen ejus Jeſum*. Ad Joſeph veniens Angelus non ſolum nomen protulit, ſed & cauſam ejus interpretatus edocuit, dicens: (Matt. 1. 21.) *Et vocabis nomen ejus Jeſum: ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum*. (Tom. III.) Sed & paſtoribus quoque annuntiatur gaudium magnum, natum illis Salvatorem Chriſtum Dominum. (Luc. 2. 6.) Simile aliquid Paulus loquitur: (1. Tit. 3. 6.) *Apparuit benignitas & humanitas Salvatoris noſtri Dei*. Benè dulce nomen nullus ex ipſis tacuit, qui hoc mihi maximè neceſſarium fuit. Alioquin quid agerem audiens Dominum venientem? Numquid non fugerem, ſicut Adam qui à facie ejus fugit, ſed non effugit? Nonne deſperarem, audiens quia venit ille, cujus legem ſic prævaricatus ſum, cujus patientia ſic abuſus ſum, cujus beneficio tam ingratus inventus ſum? Quæ verò major conſolatio poterat eſſe, quàm in dulci vocabulo, in nomine conſolatorio? Propterea & ipſe dicit, quia (Joan. 3. 17.) *non venit Filius ut judicet mundum, ſed ut ſalvetur mundus per ipſum*. Jam confidenter accedo, jam ſupplico fiducialiter. Quid enim timeam, quando Salvator venit in domum meam? Ei ſoli peccavi: donatum erit quidquid indulſerit ille: utique enim licet ei quod vult facere, Deus eſt qui juſtificat, quis eſt qui condemnet? Aut quis accuſabit adverſus electos Dei? Propterea gaudere nos oportet, quòd in noſtra venerit; nunc enim facilis ad indulgentiam erit.

4 Denique parvulus eſt: leviter placari poteſt. (Rom. 8. 33.) Quis enim neſciat, quia puer facilè donat? (Pœnitentia minimum eſt quo Deo reconciliamur.) Ecce ſi non fuerit nobis pro minimo, poſſumus reconciliari pro minimo. Pro minimo, inquam, non tamen ſine pœnitentia: ſed quia minimum quiddam ſit noſtra ipſa pœnitentia. Pauperes ſumus, parum dare poſſumus: attamen reconciliari poſſumus pro parvo illo, ſi volumus. Totum quod dare poſſum, miſerum corpus iſtud eſt: illud ſi dedero, ſatis eſt. Si quo minus addo & corpus ipſius: nam illud de meo eſt, & meum eſt. (Iſa. 9. 6.) *Parvulus* enim *natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis*. De te, Domine, ſuppleo, quod minus habeo in me. (Reconciliatio cum Deo nunc facilis eſt, poſtea difficilis.) O dulciſſima reconciliatio! ò ſatisfactio ſuaviſſima! ò verè reconciliatio facilis, ſed perutilis! ſatisfactio parva, ſed non parvi pendenda! Etenim quàm facilis modò, tam difficilis erit poſtea: & ſicut modò nemo eſt, qui reconciliari non poſſit, ita poſt paululum nemo qui poſſit: quoniam ſicut benignitas apparuit ultra omnem humanam æſtimationem: ſimilem expectare poſſumus judicii diſtinctionem. Noli ergo contemnere Dei miſericordiam ſi non ſentire vis juſtitiam, ſed iram, ſed indignationem ſed æmulationem, ſed furorem. *Domine, ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me*. (Ex magnitudine præſentis miſericordiæ colligenda ſeveritas futuræ juſtitiæ.) Ut enim ſcires quanta diſtrictio ſuccedit, tanta illam manſuetudo prævenit. Ex magnitudine indulgentiæ, magnitudinem ultionis attende. Immenſus eſt enim Deus & infinitus in juſtitia, ſicut & in miſericordia: multus ad ignoſcendum, multus ad ulciſcendum. Sed miſericordia quidem priora ſibi vindicat: ut ſi voluerimus, diſtinctio invenire non poſſit in quem ſæviat. Propter hoc enim benignitatem prærogavit, ut per eam reconciliati ſeveritatem videamus ſecuri. Propterea voluit non ſolùm ad terras deſcendere, ſed etiam innoteſcere; non ſolùm naſci, ſed & agnoſci.

5 Denique propter hanc agnitionem dies iſta celebris habetur, & inſignis dies Apparitionis. (Prima Apparitio Magis facta.) Hodie enim Magi ab Oriente venerunt, ortum Solem juſtitiæ requirentes, eum de quo legitur: (Zach. 6. 12.) *Ecce vir, Oriens nomen illi*. Hodie adoraverunt novum Virginis partum, ſequentes novi ſideris ductum. Nonne & hic nobis eſt magna conſolatio, ſicut in illo, de quo locuti ſumus, Apoſtoli verbo? Ille dixit Deum: iſti non voce, ſed opere dicunt. Quid facitis, ò Magi, quid facitis? (Magorum fides & pietas.) Lactentem puerum adoratis, in tugurio vili, in vilibus pannis? Ergo ne Deus eſt iſte? Deus certè in templo ſancto ſuo, Dominus in cœlo ſedes ejus: & vos eum quæritis in vili ſtabulo, in matris gremio? Quid facitis, quòd & aurum offertis? Ergo Rex eſt ipſe? Et ubi aula regia,

TOM. III.

A ubi thronus, ubi curiæ regalis frequentia? Numquid aula eſt ſtabulum, thronus præſepium, curiæ frequentia Joſeph & Maria? Quomodo ita inſipientes, facti ſunt viri ſapientes, ut adorent parvulum deſpicabilem tam ſua ætate, quàm paupertate ſuorum? Inſipientes facti ſunt, ut fierent ſapientes, & prædocuit eos Spiritus, quod poſtea prædicavit Apoſtolus: *Qui vult ſapiens eſſe, ſtultus fiat, ut ſit ſapiens. Quia enim per ſapientiam mundus in ſapientia ſua Deum cognoſcere non poterat, placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſalvos fieri credentes.* Nonne timendum erat, Fratres, ne ſcandalizarentur viri iſti, & illuſos ſe crederent, cùm tanta indigna viderent? A regia civitate,
B ubi Regem quærendum conjectabant, ad Bethlehem villam parvulam diriguntur: ingrediuntur ſtabulum, inveniunt involutum pannis Infantulum. Non illis ſordet ſtabulum, non pannis offenduntur, non ſcandalizantur lactentis infantia: procidunt, venerantur ut Regem, adorant ut Deum. Sed profecto qui illos adduxit, ipſe & inſtruxit: & qui per ſtellam foris admonuit, ipſe in occulto cordis edocuit. Hæc igitur Domini declaratio clarificavit hanc diem, & Magorum devota veneratio devotam fecit & venerabilem.

1. Cor. 3. 18.
1. Cor. 1. 21.

Secunda Apparitio in Baptiſmo.

6 Nec ſola hæc apparitio, ſed altera quædam, ſicut à Patribus noſtris accepimus, hodie celebratur: quæ, etſi longo poſt tempore, facta creditur hoc ipſo die. Cùm enim jam Chriſtus triginta annorum
C tempus excegiſſet in carne, qui ſecundùm divinitatem idem ipſe eſt, & anni ejus non deficiunt, inter populares turbas ad baptiſmum Joannis advenit: venit tamquam unus è populo, qui ſolus erat ſine peccato. Quis eum tunc crederet Filium Dei? quis putaret Dominum majeſtatis? Valde quidem humiliaris, Domine; in imis abſconderis, ſed Joannem latere non poteris. Nonne ipſe eſt, qui per maternum uterum, tu nondum natum nondum natus agnovit? Nonne ipſe eſt qui per utriuſque materni uteri parietes te agnovit; & quia turbis clamare non potuit, ſaltem matrem ſuam motu exultationis edocuit? Nunc autem
D quid? *Vidit eum Joannes*, ait Evangeliſta, *venientem ad ſe & ait: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Verè Agnus, verè humilis, verè manſuetus. *Ecce*, inquit, *Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. En ipſe qui purgationem faciat delictorum, ecce ſentinam noſtram purgaturus advenit: & tamen poſt hoc teſtimonium baptiſari vult à Joanne. Tremit ille. Quid mirum? Quid, inquam, mirum, ſi tremit homo, nec audet attingere ſanctum Dei verticem, caput odorandum Angelis, reverendum Poteſtatibus, tremendum Principatibus? Baptizari vis Domine Jeſu: Ut quid enim, aut quid tibi opus fuit baptiſmate? Numquid ſano opus eſt medicina, aut mun-
E datione mundo? Undè tibi peccatum, ut baptiſma ſit neceſſarium? Numquid à Patre? At Patrem quidem habes, ſed Deum; & æqualis es illi, Deus de Deo, lumen de lumine. Nam in Deum peccatum cadere non poſſe quis neſciat? An verò de Matre? Nam & Matrem habes, ſed virgo eſt. Quod ergo peccatum ea ea trahere potuiſti, quæ te ſine iniquitate concepit, & ſalva integritate peperit? Quam maculam habere poteſt Agnus ſine macula? *Ego*, inquit, Joannes, *à te debeo baptizari, & tu venis ad me?* Magna utrimque humilitas, ſed nulla comparatio. Quomodo enim non humiliaretur homo coram humili Deo? *Sine modo*, inquit Dominus: *decet enim ſic nos implere*
F *omnem juſtitiam*. Acquievit Joannes, & obedivit: baptizavit Agnum Dei, & aquas lavit. Nos abluti ſumus, non ille: quia nobis lavandis aquæ cognoſcuntur ablutę.

Joan. 1. 29.

Chriſti baptizari volentis humilitas.

Matt. 3. 14.

Ibidem 15.

7. Sed fortaſſis minus credis Joannis teſtimonio, quia & ipſe homo eſt, & potes habere ſuſpectum; cognatus ejus eſt cui teſtimonium perhibet. Ecce teſtimonium majus Joanne teſtimonium advenientis columbæ. Nec incongruè ad indicandum Agnum Dei venit columba: quia nihil melius agno convenit quàm columba. Quod agnus in animalibus, hoc columba in avibus eſt. Summa utrinſque innocentia, ſumma manſuetudo, ſumma ſimplicitas. Quid enim

Columba teſtimonium de Chriſto.

A ſic alienum ab omni malitia, ſicut agnus & columba? Nocere cuiquam neſciunt, lædere non noverunt. Sed ne fortuito caſu id eveniſſe cauſeris, ecce teſtimonium Dei Patris. Ecce Deus majeſtatis intonuit, Dominus ſuper aquas multas, & *Vox Patris audita eſt: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*. Verè enim hic eſt, in quo non eſt quod Patri diſpliceat, quod oculos majeſtatis offendat. Undè & ipſe ait: *Quia quæ placita ſunt ei, facio ſemper. Ipſum*, inquit, *audite*. Ecce, Domine Jeſu, vel jam nunc loquere. Quouſque ſiles? quouſque diſſimulas? Diu tacuiſti, & valde diu: ſed jam nunc loquendi licentiam habes à Patre. Quamdiu Dei virtus & Dei
B ſapientia, quaſi infirmus aliquis & inſipiens lates in populo? Quamdiu, nobilis Rex, & Rex cœli, fabri filium te pateris appellari pariter & putari? Etenim Lucas Evangeliſta teſtatur, *quoniam adhuc filius Joſeph putabatur*. O humilitas, virtus Chriſti! ò humilitatis ſublimitas! quantum confundis ſuperbiam noſtræ vanitatis? Parum aliquid ſcio, vel magis ſcire mihi videor, & jam ſilere non poſſum, impudenter me & imprudenter ingerens & oſtentans; promptus ad loquendum, velox ad docendum, tardus ad audiendum. Et Chriſtus cùm tanto tempore ſilebat, cùm ſeipſum abſcondebat, numquid inanem gloriam metuebat? Quid timeret ab inani gloria, qui eſt ve-
C ra gloria Patris? Utique timebat, ſed non ſibi. Nobis timebat ab illa, quibus noverat eſſe timendum: nobis cavebat, nos inſtruebat. Tacebat ore, ſed inſtruebat opere: & quod poſtea docuit verbo, jam clamabat exemplo: *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde*. Nam de infantia Domini parum aliquid audio: extunc jam uſque ad hunc triceſimum annum nihil invenio. Nunc verò jam latere non poteſt, qui tam manifeſtè demonſtratur à Patre. Nam in prima quoque apparitione cum Matre virgine voluit apparere quod verecundia quædam in virginitate ſignaretur.

Pſal. 28. 3.
Matt. 3. 17.

Joan. 8. 29.

Luc. 3. 23.
Chriſti humilitas tacere & ſilere volentis ad annum 30.

Matt. 11. 29.

8 Tertia quoque apparitio ejus in Evangelio invenitur: & hæc nihilominus hodie celebratur. Invita-
D tus enim ad nuptias Dominus, vino deficiente, compaſſus eorum verecundiæ, aquam mutavit in vinum. *Hoc etiam*, ſicut ait Evangeliſta, *ſignorum ejus fuit initium*. Itaque in prima apparitione homo verus innotuit, ubi inter ubera matris infans apparuit: in ſecunda verò, verum eſſe Dei Filium Patris indicat teſtimonium: in tertia verò, verus eſſe Deus demonſtratur, ad cujus imperium natura mutatur. Tot teſtimoniis hodie confirmatur fides noſtra, tot indiciis roboratur ſpes noſtra, tot incentivis inflammatur charitas noſtra.

Tertia Apparitio in nuptiis.

Joan. 2. 11.

E

IN EPIPHANIA DOMINI,

SERMO SECUNDUS:

De Magis, ubi exponitur illud de Canticis, *Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem.*

1 TRES apparitiones Domini legimus, una quidem die, ſed non uno tempore factas. Et quidem mirabilis ſecunda, mirabilis tertia; ſed prima apparitio mirabilius admiranda. Mirabilis aquarum mutatio, mirabilis Joannis & columbæ pariter & paternæ vocis atteſtatio; ſed illud mirabile magis,
F quòd agnitus eſt à Magis. Nam quòd Deum agnoſcant, indicat adoratio, indicat thuris oblatio. Nec ſolum Deum, ſed & Regem agnoſcunt, quod deſignatur in auro. Et in his non latet eos magnum pietatis ſacramentum: undè & in myrrham indicant moriturum. Adorant Magi, & offerunt munera adhuc ſugenti matris ubera. Sed ubi eſt, ò Magi, ubi eſt purpura Regis hujus? Numquid viles panni iſti, quibus eſt involutus? Si Rex eſt, diadema ejus ubi eſt? Sed vos eum verè videtis in diademate, quo coronavit eum mater ſua, in ſacco mortalitatis, de quo reſurgens ait: quia *conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia. Egredimini filiæ Sion, & vi-*

Tres apparitiones Domini.

Pſal. 29. 12.

Cant. 3. 10. Angeli invitantur ad videndum Chriſtum.

dete regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater ſua, &c. Egredimini virtutes angelicæ, incolæ civitatis ſupernæ: Ecce Rex veſter, ſed in corona noſtra, in diademate, quo coronavit eum mater ſua. Sed his deliciis uſque modo caruiſtis, hanc hactenus dulcedinem non guſtaſtis. Habetis ſublimitatem ejus, ſed humilitatem ejus non vidiſtis, Egredimini igitur, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater ſua.

2 Verumtamen non eſt opus illis noſtra exhortatione, quoniam ipſi ſunt, qui deſiderant in illum proſpicere. Illis enim quanto ſublimitas notior, tanto humilitas pretioſior & amabilior eſt. Undè licèt nobis major ſit cauſa lætitiæ (nobis enim natus eſt, & nobis datus:) tamen ipſi nos præveniunt, ipſi nos exhortantur. Probat hoc Angelus, qui gaudium magnum evangelizat paſtoribus, & quæ cum eo facta eſt multitudo cœleſtis exercitus.

Luc. 2. 10.

Vobis ergo dicimus, filiæ Sion, animæ ſæculares, debiles, delicatæ filiæ, & non filii, in quibus nihil eſt fortitudinis, nihil eſt virilis animi: *Egredimini filiæ Sion.* Egredimini de ſenſu carnis ad intellectum mentis, de ſervitute carnalis concupiſcentiæ ad libertatem ſpiritualis intelligentiæ. Egredimini de terra veſtra, & de cognatione veſtra, & de domo patris veſtri, *& videte regem Salomonem:* alioquin non erit totum vobis videre eum Eccleſiaſten. Idem enim qui Salomon, id eſt pacificus, in exilio ª eſt; Eccleſiaſtes, id eſt concionator, erit in judicio: Idida, id eſt dilectus Domini, in regno. In exilio manſuetus, & amabilis, in judicio juſtus & terribilis, in regno glorioſus & admirabilis. Egredimini igitur, & videte regem Salomonem: nam ubique Rex eſt. Licèt enim regnum ejus non ſit de hoc mundo, tamen Rex eſt etiam in hoc mundo. Interrogatus ſiquidem. *Ergo Rex es tu? Ego*, inquit, *in hoc natus ſum, & in hoc veni in mundum.* Hic ergo rector eſt morum, in judicio diſcretor meritorum, in regno diſtributor præmiorum.

Chriſtus hic, in judicio, & in regno, qualis.

Joan. 18. 37.

3 Egredimini proindè, filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater ſua, in corona paupertatis, in corona miſeriæ. Siquidem coronatus eſt & à noverca ſua corona ſpinea, corona miſeriæ: coronandus à familia ſua corona juſtitiæ, quando exibunt Angeli, & tollent de regno ejus omnia ſcandala, quando veniet ad judicium cum ſenioribus populi ſui; cùm pugnabit pro eo orbis terræ adverſus inſenſatos. Coronat eum & Pater corona gloriæ, ſicut ait Pſalmiſta: *Gloria & honore coronaſti eum, Domine.* Videte eum, filiæ Sion, in diademate, quo coronavit eum mater ſua. Suſcipite coronam parvuli propter vos Regis veſtri, & una cum Magis humilitatem ejus adorate, quorum fidei devotio vobis hodie proponitur in exemplum.

Pſal. 8. 6.

Magorum fides & devotio excellit Latronis & Centurionis fidem.

Cui enim comparabimus, & cui ſimiles æſtimabimus, viros iſtos? Si Latronis fidem, ſi Centurionis confeſſionem conſidero; in eo ſuperexcellere videntur iſti, quòd jam tunc miracula multa fecerat, jam tunc à multis prædicatus fuerat, à multis adoratus. Attamen conſideremus quid & illi dixerint. Clamabat Latro de cruce: *Domine, memento mei, dum veneris in regnum tuum.* Ergone per ſupplicium ille vadit in regnum? Quis indicavit tibi, quoniam oportebat pati Chriſtum, & ſic intrare in gloriam ſuam? Tu quoque, Centurio, eum undè noſti? *Videns quòd ſic clamans expiraſſet, Verè*, inquit, *hic homo filius Dei erat.* Mira res, & omni admiratione digna!

Luc. 23. 42.

Matt. 27. 54.

Fidei oculi lyncei.

4 Propterea rogo vos, intuemini & videte quàm oculata ſit fides: quàm lynceos oculos habeat, diligentius conſiderate. Cognoſcit Dei Filium lactentem, cognoſcit in ligno pendentem, cognoſcit morientem: ſiquidem Latro in patibulo, Magi in ſtabulo cognoſcunt: ille clavis infixum, iſti pannis involutum. Centurio verò vitam agnovit in morte. Iſti Dei virtutem in teneri corporis infirmitate, ille ſummum Spiritum in expiratione. Iſti Dei Verbum in inſantia cognovere: ſiquidem quidquid illi ſermonibus, iſti muneribus confitentur. Latro Regem, Centurio Dei Filium ſimul & hominem pronuntiat. Et quid hæc tria ipſa Magorum munera indicant, niſi quòd in thure non tam Dei Filium monſtravere, quàm Deum? Obſecramus ergo, chariſſimi, proſit vobis tanta charitas, quam nobis Deus Majeſtatis exhibuit; tanta humilitas, quam ſuſcepit; tanta benignitas, quæ nobis per Chriſti humilitatem apparuit. Agamus gratias Redemptori & Mediatori noſtro per quem nobis innotuit tam bona erga nos voluntas Dei Patris: ſiquidem talem jam novimus ejus animum, ut non immeritò dicamus: *Sic currimus, non quaſi in incertum.* Profectò enim tale eſt erga nos cor Dei Patris, quale nobis expreſſit qui de ejus corde proceſſit.

TOM. III.

1. Cor. 9. 26.

IN EPIPHANIA DOMINI,

SERMO TERTIUS.

De lectione evangelica, *Ubi eſt, qui natus eſt Rex Judæorum?*

Diebus ſolemnibus quales ſermones conveniant.

1 NEceſſarium nobis videtur, Fratres, juxta cæterarum ſolemnitatum conſuetudinem, etiam ſolemnitatis hodiernæ vobis exponere rationem. Interdum enim contra vitia loquimur, & genus illud ſermonis perutile: ſed diebus cæteris videtur opportunius convenire. Feſtivis autem, & maximè in præcipuis ſolemnitatibus, magis circa ea quæ ſolemnitatis ſunt, immorandum videtur: ut pariter & erudiatur animus, & excitetur affectus. Quomodo enim celebrabitis quod neſcitis; aut quomodo ſcietis, niſi annuntietur vobis? Propterea non ſit moleſtum his qui ſunt in lege periti, ſi parum doctis morem gerimus, ut exigit ratio charitatis. Credo enim ne ipſos quidem ſuis epulis eſſe fraudandos, ſi minùs eruditis, tamquam popularibus turbis, groſſiores prius appoſuerint cibos. Ita verò apponent, ſi fraternæ charitatis intuitu placuerint eis quæ neceſſaria ſunt non ſatis intelligentibus, etſi fortaſſe minùs neceſſaria videantur. Sic autem fragmenta poſtmodum recolligent ſibi ipſis, ſi diligentius recogitantes ſubtiliora quæque, tamquam munda animalia ruminaverint, quæ parum intelligibiles animos præ ſubtilitate effugerint.

2 Solemnitas igitur hodiernæ diei ab apparitione nomen accepit. Epiphania quippe apparitio eſt. Hodie ergo apparitio Domini celebratur, non tantùm una, ſed trina, ſicut à Patribus noſtris accepimus. Hodie enim parvulus Rex noſter, paucis à nativitate diebus tranſactis, ſtella declarante primitiis Gentium apparuit. Hodie quoque, cùm jam triginta fermè in diſpenſatione carnis egiſſet annos (qui ſecundùm divinitatem idem ipſe eſt, & anni ejus non deficiunt) inter populares turbas abſconditus, ad Jordanem baptizandus advenit; ſed teſtimonio Dei Patris innotuit. Hodie nihilominus cum Diſcipulis ſuis vocatus ad nuptias, deficiente vino, ſigno admirabili ſuæ potentiæ aquas in vinum mutavit. Sed delectat eam, quæ in infantia Salvatoris facta eſt, apparitionem diligentius intueri, quoniam & dulciſſima eſt, & ſpecialius hodie noſcitur celebrari.

Trina Domini apparitio hodie celebratur.

Herodis & Jeruſalem turbatio.

3 Hodie ergo, ſicut audivimus in evangelica lectione, Magi Jeroſolymam venerunt ab Oriente. Meritò ſanè ab Oriente veniunt, qui Solis juſtitiæ novum nobis ortum annuntiant, qui lætis rumoribus totum mundum illuminant: niſi quod infelix Judæa, quia lucem oderat, ad fulgorem novæ claritatis obtenebratur, & caligantes oculi ejus coruſcante radio Solis æterni multò magis excæcantur. Venientes ergo ab Oriente Magi, quid dixerint audiamus. *Ubi eſt, qui natus eſt Rex Judæorum?* Quàm certa fides, & nihil penitus hæſitans! Non quærunt utrum natus ſit; ſed fiducialiter loquuntur, & interrogant ſine dubi-

Matt. 2. 2.

ª Quæ abhinc ſequuntur ad finem ſectionis, totidem verbis leguntur in Sermone 30. de diverſis.

TOM. III.

A tatione, ubi ſit qui natus eſt Rex Judæorum. Porrò audito nomine Regis, rex Herodes ſucceſſorem ſuſpicatus expavit. Nec mirum, ſi turbatur Herodes: ſed quòd Jeruſalem civitas Dei, quæ viſio pacis eſt, cum Herode turbatur, quis non miretur? Videte, Fratres, quantum noceat iniqua poteſtas: quomodo caput impium ſubjectos quoque ſuæ conformat impietati. Miſera planè civitas, in qua regnat Herodes: quoniam Herodianæ ſine dubio particeps erit malitiæ, & ad novæ ſalutis ortum Herodiana movebitur turbatione. Confido ego in Domino, quoniam inter nos minimè regnabit, etiamſi adeſſe contingat: quod & ipſum Deus avertat. Nam Herodiana malitia & Babylonica crudelitas eſt, naſcentem velle extinguere religionem, & allidere parvulos Iſraelis. Si quid enim ad ſalutem pertinens, ſi quid religionis oritur; quicumque reſiſtit, quicumque repugnat, planè cum Ægyptiis parvulos Iſraelitici germinis necare conatur; immò cum Herode naſcentem perſequitur Salvatorem. Sed jam inchoatam proſequamur hiſtoriam. Credo ſi quis conſcius eſt hujus rei, ſtudioſius ſibi cavebit de cætero; & Herodianum execrabitur animum, ne ſimilem exitum ſortiatur.

Regis exemplum in ſubditos redundat.

Religionem naſcentem perſequi Herodianum eſt.

B

4 Ergo quærentibus Magis Regem Judæorum, & ſciſcitante à Scribis Herode Dominicæ nativitatis locum, illi juxta Prophetam nomine civitatis edicunt. Cumque receſſiſſent Magi, & reliquiſſent Judæos, *Ecce ſtella quam viderant in Oriente, antecedebat eos.* Hinc manifeſtè datur intelligi, quoniam humanum flagitantes conſilium, divinum amiſere ducatum; & converſos ad terrenum documentum, ſignum cœleſte deſeruit. Undè & relicto Herode, continuo gaviſi ſunt gaudio magno valde. Stella enim antecedebat eos, uſque dum veniens ſtaret ſupra ubi puer erat. *Et intrantes domum invenerunt puerum cum Maria matre ejus, & procidentes adoraverunt eum.* Undè vobis hoc, ò alienigenæ? Neque enim tantam invenimus fidem in Iſrael. Sic vos non offendit vilis habitatio ſtabuli, non pauperes cunæ præſepii? Non vos pauperis matris præſentia, non lactentis infantia ſcandalizat?

C

Conſilium humanum ſequentes, amittunt divinum.

D

5 Denique *apertis theſauris ſuis*, ait Evangeliſta, *obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.* Si ſolum obtuliſſent aurum, videri fortaſſe poterant paupertati matris voluiſſe conſulere, ut haberet nimirum undè parvulum poſſet filium educare. Nunc autem offerentes pariter aurum, thus, & myrrham; ſine dubio ſpiritualis oblationis genus inſinuant. Aurum enim inter divitias ſæculi videtur excellere: quod per ejus gratiam omnes nos devotè obtulimus Salvatori, cùm pro ejus nomine ex integro dereliquimus ſubſtantiam hujus mundi. Jam verò neceſſe eſt, ut qui perfectè terrena contempſimus, flagranti deſiderio cœleſtia requiramus. Sic enim offerimus & thuris odoramentum; quo nimirum, ut in Apocalypſi beati Joannis legis, ſignificantur orationes ſanctorum. Undè & Propheta in pſalmo: *Dirigatur*, inquit, *oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo.* Sic & in alio loco legis, quia *oratio juſti cœlos penetrat. Oratio*, inquam, non cujuſlibet, ſed *juſti. Nam qui avertit aurem ſuam ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis.*

Magorum dona moraliter explicata.

E

Apoc. 5. 8.

Pſal. 140. 2.

Eccleſ. 35. 21.

6 Porrò ſi juſtus eſſe volueris, & non avertere aurem tuam à mandatis Domini, ne avertat & ipſe ſuam à precibus tuis: neceſſe eſt ut non ſolùm præſens ſæculum contemnas, ſed & ipſam carnem caſtiges, & ſubjicias ſervituti. Nam qui dixit, *Niſi quis abrenuntiaverit omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus*; & alibi, *Si vis eſſe perfectus, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, ſequere me*; idem ipſe in alio loco ait: *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Quod exponens Apoſtolus, *Quicumque*, inquit, *ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis.* Duas igitur alas habeat oratio noſtra, contemptum mundi, & afflictionem carnis: nec dubium quin cœlos penetret, & dirigatur ſicut incenſum in conſpectu Dei. Erit enim gratum ſacrificium, & acceptabilis oblatio noſtra,

F

Luc. 14. 33.

Matt. 19. 21.

Luc. 9. 23.

Gal. 5. 24.

Orationis alæ, mundi contemptus, & afflictio carnis.

A in qua cum auro & thure fuerit etiam & myrrha: quæ licèt amara ſit, tamen perutilis eſt, & conſervat corpus, quod mortuum eſt propter peccatum, ne defluens in vitium putreſiat. Hæc breviter pro imitanda Magorum oblatione ſint dicta.

7 Cæterùm quoniam Apparitionem hanc eſſe diximus, quid in ea appareat, dignum eſt ut quæramus. Utique ſecundùm verba Apoſtoli, *Apparuit benignitas & humanitas Salvatoris noſtri Dei.* Ecce enim in Evangelica lectione audivimus, quoniam *intrantes domum Magi invenerunt puerum cum Maria matre ejus.* In infantili corpore, quod virgineo mater fovebat in gremio, quid niſi veritas ſuſceptæ carnis apparuit? B Quid in eo quòd cum matre parvulus invenitur, niſi verus homo & verus hominis filius declaratur? Jam verò & in ſecunda apparitione vide ſi non manifeſtè vocis paternæ teſtimonio Dei Filius approbatur. Cœli namque aperti ſunt ſuper eum, & deſcendit Spiritus-ſanctus corporali ſpecie ſicut columba in illum, & vox Patris audita eſt: *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui.* Satis equidem manifeſtum eſt ex hoc ipſo, ſatis evidens & indubitabile, quoniam Dei filium neceſſe eſt Deum eſſe. Nam & filios hominum homines, & ipſorum quoque animalium fœtus ex eodem cum eis genere eſſe nemo eſt qui dubitet. Verumtamen ut nullus ſacrilego errori C remaneat locus; qui in prima apparitione verus homo & filius hominis eſt declaratus, & in ſecunda verus nihilominus Dei filius; in tertia jam verus Deus & auctor naturæ probatur, ad cujus nutum natura mutatur. Nos ergo, dilectiſſimi, Chriſtum Jeſum diligamus ut verum hominem & fratrem noſtrum, honoremus ut Dei Filium, adoremus ut Deum. Securè credamus in eum, ſecurè credamus ei nos ipſos, Fratres mei, cui nec poteſtas deeſt ſalvandi nos, cùm ſit verus Deus & Dei filius, nec bona voluntas, cùm ſit tamquam unus ex nobis verus homo, & hominis filius. Quomodo namque nobis erit inexorabilis, propter quos factus eſt ſimilis nobis paſſibilis?

Tit. 3. 4.

Matt. 2. 11.

Apparitionis triplicis ratio.

Matt. 3. 17.

Fiducia in Chriſto noſtrum.

D

8 Jam ſi deſideratis ſuper his apparitionibus aliquid ad ædificationem morum audire, illud attendite, quod primo omnium Chriſtus appareat puer cum Virgine matre, ut ſimplicitatem & verecundiam ante omnia quærendam nobis doceat eſſe. Nam & pueris ſimplicitas naturalis, & cognata virginibus verecundia eſt. OMNIBUS ergo nobis in converſionis noſtræ initio nulla magis virtus neceſſaria eſt, quàm ſimplicitas humilis, & gravitas verecunda. In ſecunda verò apparitione venit Salvator ad aquas baptiſmi, non quidem lavandus, ſed magis à Patre teſtimonium accepturus. Hæ ſunt lachrymæ devotionis, in quibus non indulgentia peccatorum, ſed beneplacitum quæ- E ritur Dei Patris: cùm deſcendit in nos ſpiritus adoptionis filiorum, teſtimonium perhibens ſpiritui noſtro, quòd ſumus filii Dei, ut mellifluam nobis vocem de cœlo videamur audire, quia verè Deus Pater in nobis complaceat ſibi. Nec parum diſtat inter has lachrymas devotionis, & ætatis utique jam virilis; atque eas, quas primæva ætas inter infantiæ vagitus emiſit, lachrymas utique pœnitentiæ & confeſſionis. Verumtamen longè amplius utriſque præcellunt aliæ quædam lachrymæ, quibus & infunditur ſapor vini. Illas enim lachrymas verè in vinum mutari dixerim, quæ fraternæ compaſſionis affectu in fervore prodeunt charitatis: pro qua etiam ad horam tui ipſius im- F memor eſſe ſobria quadam ebrietate videris.

Apparitiones quid ad mores.

SERMO IN OCTAVA EPIPHANIÆ,

De circumciſione, baptiſmo, & verbo Domini ad Joannem, *Sic decet nos implere omnem juſtitiam.*

1 POpulo duræ cervicis cultellus erat neceſſarius, & lapideis cordibus merito cultri lapidei debebantur, qualibus à Jeſu nave facta circumciſio memoratur. Noſter autem Jeſus, tamquam agnus man-

Joſue 5.

Originalis peccati remedium olim durum, nunc facile.

A ſuetus, omnem auſteritatem abſtulit. Domine, agnus es cum lana & lacte veniens: aufer à me, obſecro, cultellum iſtum. Durum enim videtur & crudele, parvulo recens nato cultrum lapideum adhibere. Sic agit miſericors. Duritiam duris benè congruam ſervis, filiis commutavit in manſuetudinem: ut rubiginem originalis peccati, quam vix cultellus eradere poterat, ex hoc jam eum unctionu gratiæ facilè lavet aqua. Nihil ergo mirum, ſi pro diverſitate temporum mutata ſint Sacramenta, ut daretur utriſque quod congruum erat eis. Ipſe verò Christus utrumque ſuſcepit: ut tamquam lapis angularis utrique parieti cohæreret, ac ſi duarum capita corrigiarum conſuendo connecteret: ſicut & Paſcha figuratum ipſe complevit, & verum protinus inchoavit.

Chriſtus cur circumcidi voluit. 1. Ratio.

B 2 Sed & propterea voluit circumcidi, ut oſtenderet auctorem ſe eſſe veteris Legis, ſicut & Evangelii: quoniam qui per ſeipſum ait, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non intrabit in regnum cælorum*; ipſe idem per ſervum ſuum prius dixerat, *Omnis anima, cujus præputii caro circumciſa non fuerit, peribit de populo ſuo*. Quod ſi ſolum baptiſma ſuſcepiſſet, videri poterat refugiſſe circumciſionem, tamquam nihil ad ſe pertinentem. Si verò circumcideretur & non baptizaretur, quando mihi perſuaderi poſſet baptizari, circumciſione relicta? Nunc itaque C poſt circumciſionem baptiſma ſuſcipiens, illud mihi tenendum tradidit, quod ultimo ſuſcepit.

2. Ratio. Joan. 3. 5. Gen. 17. 14.

3 Denique communitatis amator & commendator, qui habitare facit unius moris in domo, quomodo communitatem dereſeret, & alios ſcandalizaret? Sic enim ſcandalizarentur videntes eum non circumcidi, ſicut hodie ſcandalizaretur Eccleſia, ſi infantem videret non baptizari. Nec ſolùm communitatis & unitatis bonum commendare, ſed humilitatem voluit exhibere: ut ligaturam vulneratorum ſuſciperet, qui ſolus erat abſque vulnere. Hinc enim Apoſtolus dicit: *Miſit Deus Filium ſuum in mundum, natum ex muliere, factum ſub lege*.

3. Ratio. Pſal. 67. 7. Galat. 4. 4.

D 4 Verùm ne quis fortè diceret, quòd circumciſus eſt: parentes fecerunt, parvulus enim erat: jam triginta annorum ad baptiſmum ipſe perrexit. Inclinatur ſub Baptiſtæ manibus caput tremendum poteſtatibus, & principatibus adorandum. Quid mirum ſi Baptiſta contremuit? Quis vel ipſa cogitatione non contremiſcat? O quàm altum erit in judicio caput, quod modo ſic inclinatur! & vertex qui modo tam humilis videtur, quàm ſublimis & excelſus tunc apparebit! *Sine*, inquit, *modo: ſic enim decet nos implere omnem juſtitiam*. Siquidem qui in plenitudine temporis venit, & in quo habitat plenitudo divinitatis, nihil novit niſi plenum. Nam & legem non venit ſolvere, ſed implere. E Eſt autem juſtitia quædam ſtricta & anguſta valde, ita ut quàm cito pedem verteris, in peccati foveam cadas: nec præponere ſe æquali, nec æquare præpoſito. Hujus definitio eſt, reddere unicuique quod ſuum eſt. Altera latior & amplior juſtitia nec æquare ſe pari, nec inferiori præponere. Sicut enim grandis & gravis eſt ſuperbia, præferre ſe æquali, aut æquare prælato: ita magnæ humilitatis eſt, inferiorem ſe exhibere æquali, aut æqualem inferiori. Maxima & plena juſtitia eſt, ſe inferiorem exhibere etiam ipſi inferiori. Sicut enim ſumma & intolerabilis ſuperbia eſt, superiori ſe præponere: ita inferiori ſe ſupponere * ſumma & plena F juſtitia eſt. Quod Joannes ait, *Ego à te debeo baptizari*, de prima fuit, quia ſuperiori ſe ſubdidit: quod autem Chriſtus fecit, de plena juſtitia fecit, ſiquidem ille ſervuli ſui manibus ſe inclinavit.

*Chriſti humilitas in baptiſmo. Matt. 3. 15. Matt. 5. 17. Juſtitia duplex, ſtricta, & lata. * al. ſubdere. Matt. 3. 14.*

5 Videat nunc quiſque quem imitetur, hunc, an eum qui extollitur ſuper omne quod creditur Deus, aut quod colitur. Studeamus & nos, obſecro, Fratres, adimplere omnem juſtitiam. Ipſa enim eſt via per quam ad lætitiam venitur. Nam lætitia præmium eſt, juſtitia verò meritum & materia. Nam de ipſa juſtitia erit lætitia noſtra, quando Chriſtus apparebit vita noſtra, & nos apparebimus cum ipſo in gloria: A quoniam ipſe eſt qui factus eſt nobis à Deo Patre juſtitia. Beati verò, qui etiam nunc de juſtitia lætantur, & exhilarantur in conſcientiis ſuis, ſugentes mel de petra oleumque de ſaxo duriſſimo. Nunc enim * videtur laborioſa juſtitia: ſed veniet quando in ſuavitate & jucunditate ſine omni labore deſideretur & habeatur, ametur & percipiatur, quando fruemur ipſa juſtitia. Væ autem his qui prætergrediuntur viam, qui relicta juſtitia, vanam & tranſitoriam lætitiam quærunt. Cùm enim de tranſitoriis quærunt lætitiam, non poterit non tranſire, tranſeuntibus his de quibus erat. Sicut enim lignis deficientibus deficit ignis: ſic mundus tranſit, & concupiſcentia ejus, B haud dubium quin & lætitia quoque.

*Juſtitiæ lætitia fructus. TOM. III. * al. autem.*

DOMINICA PRIMA POST OCTAVAM EPIPHANIÆ,

SERMO PRIMUS,

De miraculo facto in nuptiis; & de eo quod Dominus ait, *Et vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum, quando revertatur à nuptiis*.

1 IN lectione ſancti Evangelii, Fratres, hodie au- C divimus, quia Dominus noſter ivit ad nuptias. Faciamus ergo quod alibi monet, & ſtudeamus ſimiles fieri *hominibus expectantibus dominum ſuum, quando revertatur à nuptiis*. Nam tenenti carrucam in agro, & vendenti aliquid, vel ementi in foro, non dicimus: Quid expectas? neque enim ſimiles ſunt expectantibus. Ei verò quem videmus ſtare ante januam, pulſare crebrius, ſæpius ſuſpicere ad feneſtras; nihil mirum ſi dicitur: Quid expectas? Illi ergo ſunt ſimiles expectantibus, qui non ſurda aure audierunt: *Vacate, & videte, quoniam ego ſum Deus*. Veniet Dominus expectantibus eum in veritate, qualis erat qui dicit: *Expectans expectavi Dominum*. Ve- D niet tamquam revertens à nuptiis, inebriatus vino charitatis, & immemor iniquitatum noſtrarum. Veniet non expectantibus, tamquam revertens à nuptiis, tamquam potens crapulatus a vino. Verè * ebrius, & immemor miſerationum ſuarum. Tunc enim, quantum ad illos obliviſcetur miſereri Deus. Veniet in ira & indignatione, tamquam furibundus: ſed, ò Domine, ne in furore tuo arguas me. Hæc modo non tam de præſentibus nuptiis, quàm pro earum occaſione ſint dicta.

*Luc. 12. 36. Pſal. 45. 11. Pſal. 39. 2. Adventus Domini ſecundus ſeverus. * al. veniet.*

2 Jam verò ſequamur una cum Diſcipulis ad nuptias euntem Dominum, ut videntes quod facturus eſt pariter credamus cum illis. *Deficiente vino, dixit* E *Mater Jeſu ad eum: Vinum non habent*. Compaſſa eſt enim eorum verecundiæ, ſicut miſericors, ſicut beniniſſima. Quid de fonte pietatis procederet, niſi pietas? Quid, inquam, mirum, ſi pietatem exhibent viſcera pietatis? Nonne qui pomum in manu ſua tenuerit dimidia die, reliquu diei parta pomi ſervabit odorem? Quantum igitur viſcera illa virtus pietatis affecit, in quibus novem menſibus requievit? Nam & ante mentem replevit, quàm ventrem: & cùm proceſſit ex utero, ab animo non receſſit. Durior fortaſſe & auſterior videri poſſet reſponſio Domini: ſed noverat ille cui loqueretur; & quis loqueretur, illa non ignorabat. Denique ut ſcias quomodo reſponſum F ipſum acceperit, aut quantum de Filii benignitate præſumpſerit, ait miniſtris: *Quæcumque præceperit vobis, ſervate, & facite*.

Joan. 2. 3. Mariæ clementia.

2 *Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ*. Has nunc hydrias purificandis veris Judæis non littera, ſed ſpiritu, neceſſe habemus apponere, vel magis appoſitas demonſtrare. Quia enim nondum pervenit Eccleſia ad perfectam purificationem, quando eam ſibi Chriſtus exhibebit glorioſam, non habentem maculam, neque rugam, aut aliquid hujuſmodi; multis interim purificationibus opus habet, quatenus ſicut abundant peccata, abundet & indulgentia; ſicut mu-

Hydriæ ſex Eccleſiæ poſt baptiſmum.

Digitized by Google

TOM. III.

A multiplicatur miſeria, ſic & miſericordia : niſi quod non ſicut delictum, ita & donum. Gratia enim non ſolùm peccata lavat, ſed & merita donat. Sex igitur hydriæ ſunt poſitæ his, qui poſt baptiſmum in peccata labuntur : de his enim loquimur, quia de his ſumus. Exuimus tunicam veterem : ſed, heu! pejus reinduimus eam. Lavimus pedes noſtros : ſed pejus inquinavimus eos. Sicut ergo quod alius inquinaverat, lavit alius : ſic inquinatos à nobis lavari opus eſt à nobis. Aliena lavit aqua, quos culpa inquinaverat aliena. Nec tamen ſic alienam dixerim, ut negem noſtram : alioquin nec inquinaret. Sed aliena eſt, quia in Adam omnes neſcientes peccavimus : noſtra, quia etſi in alio, nos tamen peccavimus, & nobis juſto

Peccatum originale, an alienum.

B Dei judicio imputabatur, licèt occulto. Verumtamen, ut jam non ſit quod cauſeris, ò homo; contra inobedientiam Adæ datur tibi obedientia Chriſti, ut ſi gratis venumdatus es, gratis etiam redimaris; ſi neſciens in Adam periiſti, neſciens vivificeris in Chriſto. Neſciſti quando ad lignum vetitum vetus Adam retendit manus noxias : neſciſti nihilominus quando in ligno ſalutifero innoxias manus Chriſtus extendit. A primo homine in te manavit macula, qua inquinatus es : à Chriſti latere aqua, qua mundatus es. Nunc jam inquinatus propria culpa, propria nihilominus aqua mundaberis, ab illo tamen & per illum, qui ſolus eſt purgationem faciens peccatorum.

A Chriſto expiatum.

C 4 Prima ergo hydria & prima purgatio in compunctione eſt, de qua legimus, quoniam *in quacumque hora ingemuerit peccator, omnium iniquitatum ejus non recordabor*. Secunda verò confeſſio eſt. Omnia ſiquidem in confeſſione lavantur. Tertia, eleemoſynarum largitio. Hinc enim habes in Evangelio : *Date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis*. Quarta, remiſſio injuriarum, ſecundùm quod orantes dicimus : *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*. Quinta eſt afflictio corporis: undè & oramus [*], ut mundi per abſtinentiam, Deo canamus gloriam. Sexta eſt obedientia præceptorum,

Hydriæ ſex moraliter pro Chriſtianis. *Ezech. 18. 21. 22.* *Luc. 11. 41.* *Matth. 6. 12.* ** In Hymno Eccleſiæ ad Primam.*

D ſicut audierunt Diſcipuli, quod utinam audire mereamur & nos : *Vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis*. Nimirum quia non erant ſicut hi quibus dicitur : *Sermo meus non capit in vobis* : ſed in auditu verbi obaudierant ei. Hæ ſunt ſex hydriæ poſitæ in purificationem noſtram, quæ vacuæ ſunt & plenæ vento, ſi pro inani gloria obſervantur. Aqua replentur, ſi timore Dei cuſtodiantur : quoniam timor Domini fons vitæ. Aqua, inquam, timor Domini eſt, etſi minus ſapida; ſed optimè refrigerans animam noxiis deſideriis æſtuantem. Aqua eſt, quæ jacula inimici ignita poſſit extinguere. Nam nec illud diſſonat, quod aqua ſemper ima petit, & timor ad ima cogitationem

Joan. 15. 3. *Joan. 8. 37.* *Timoris Dei aqua plenæ.*

E deducit, & in inferioribus immoratur, atque loca horrenda pavida mente colluſtrat, juxta illud : *Vadam ad portas inferi*. Sed divina virtute aqua mutatur in vinum, quando perfecta charitas foras mittit timorem.

Iſa. 38. 10. *Amoris vino implentur.*

5 Dicuntur autem lapideæ hydriæ, non tam propter duritiam, quàm propter ſtabilitatem. *Capientes ſingulæ metretas binas vel ternas*. Duæ metretæ, duplex timor : ne fortè trudi in gehennam, ne fortè ab æterna vita contingat excludi. Sed quia de contingente futuro ſunt iſta, & blandiri poteſt ſibi anima dicens, Poſtquam aliquamdiu in voluptatibus tuis vixeris, ages pœnitentiam, nec iſta jam cariturus, nec

Timor duplex.

F periturus in illa : bonum eſt adhibere & tertium, qui utique ſpiritualibus notus eſt, eo utilior quo de præſenti eſt. Timent enim qui noverunt ſpiritualem cibum, nequando fortè fraudentur eo. Cibo ſiquidem forti egent qui manum miſerunt ad fortia. Vivant de paleis Ægypti, qui deſerviunt in operibus luti & lateris : nobis fortior cibus eſt neceſſarius; quoniam nobis grandis reſtat via, ut ambulemus in fortitudine cibi illius. Ipſe eſt panis Angelorum, panis vivus,

Timor tertius religioſorum proprius.

A panis quotidianus. Hic eſt de quo nobis promiſſum eſt, quia centuplum accipiemus in hoc ſæculo. Sicut [a] enim mercenariis & quotidianus cibus datur in opere, & merces ſervatur in fine : ſic Dominus vitam æternam in fine reddet, & interim centuplum repromittit, & exhibet. Quid ergo mirum, ſi timet ne perdat hanc gratiam, qui jam conſecutus eſt eam? Hæc eſt metreta tertia, quam ſub disjunctione ſignanter poſuit, eo quod non omnium ſit : quia nec omnibus centuplum repromiſſum, ſed ſolis qui omnia reliquerunt.

Matth. 19. 29. *a Centuplum eorum, quale.*

DOMINICA PRIMA POST OCTAVAM EPIPHANIÆ,

B

SERMO SECUNDUS.

De ſpiritualibus nuptiis in evangelica hiſtoria deſignatis [*].

** al. de mutatione aquæ in vinum. Chriſti ejuſque operum duplex pulcritudo.*

1 IN operibus Domini, Fratres, & minùs capaces animos exterior conſideratio paſcit; & qui magis exercitatos habent ſenſus, ſolidiorem intus cibum inveniunt, & ſuaviorem, tamquam adipem medullamque frumenti. Sunt enim & exteriori ſpecie delectabilia, & interiori virtute multo delectabiliora : quemadmodum & ipſe exterius quidem ſpecioſus erat

C forma præ filiis hominum, interius autem tamquam candor lucis æternæ, etiam ipſis ſupereminens vultibus Angelorum. Apparebat enim foris homo ſine culpa, caro ſine peccato, agnus ſine macula. Quàm ſpecioſi pedes annuntiantis pacem, annuntiantis bona! ſed multo ſpecioſius & pretioſius caput ejus : quoniam caput Chriſti Deus. Delectabilis aſpectus hominis, in quem peccatum non cadit, & beati oculi qui viderunt : ſed multo magis *beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*. Denique cùm perveniſſet ad nucleum, teſtam jam, licèt decoram valde, non reputabat Apoſtolus dicens : *Etſi cognovimus aliquando Chriſtum ſecundùm carnem : ſed nunc jam non*

Iſa. 52. 7. *Matth. 5. 8.* *2. Cor. 5. 16.*

D *novimus*. Nimirum quia Dominus ipſe prædixerat : *Caro non prodeſt quidquam, ſpiritus eſt qui vivificat*. Sed hæc eſt ſapientia, quam loquitur Paulus inter perfectos, non inter eos, quibus legimus ab eodem dictum : *Nihil arbitratus ſum me ſcire inter vos, niſi Jeſum-Chriſtum, & hunc crucifixum*. Totus ſuavis eſt, totus ſalubris eſt, totus delectabilis, totus denique ſecundùm Sponſæ vocem deſiderabilis. Sicut autem in eo oſtenſum eſt; ſic & in operibus ejus reperies. Nam & ſuperficies ipſa, tamquam à foris conſiderata, decora eſt valde : & ſi quis fregerit nucem, intus inveniet quod jucundius ſit & multò amplius delectabile. Non ſic apud Patres veteris Teſtamenti

Joan. 6. 64. *1. Cor. 2. 2.* *Cant. 5. 16.*

E reperies. Nam in operibus eorum decora & delectabilis eſt ſignificatio myſtica : ipſa tamen ſi per ſe conſiderentur, invenientur aliquando minùs digna, ut ſunt facta Jacob, adulterium David, & multa ſimilia. Pretioſa quidem ſunt fercula, ſed vaſa non adeò pretioſa. Et fortaſſe propterea dictum eſt, *Tenebroſa aqua in nubibus aeris*; quoniam tenebroſæ nubes illæ fuerunt : & ſubjunctum eſt de Domino, *Præ fulgore in conſpectu ejus nubes tranſierunt*.

Patrum veterum facta quædam ſignificatione decora, etſi opere ipſo fœda. *Pſal. 17. 12.* *Ibid. 13.*

2 Credo jam advertiſtis ad quid hæc dicere velim. Audiſtis enim hodie miraculum factum in nuptiis, initium utique ſignorum Domini : cujus & hiſtoria ſatis eſt admirabilis, & ſignificatio amplius delectabilis. Magnum enim divinæ majeſtatis indicium fuit,

Nuptiarum moralis ſenſus.

F ad nutum Domini aquam in vinum converti : ſed eſt illa multò melior mutatio dexteræ Excelſi, quam in iſta præfiguravit. Omnes enim nos ad ſpirituales nuptias vocati ſumus, in quibus utique ſponſus eſt Chriſtus Dominus : undè canimus in Pſalmo : *Et ipſe tamquam ſponſus procedens de thalamo ſuo*. Sponſa verò nos ipſi ſumus, ſi non vobis videtur incredibile,

Pſal. 18. 6. Chriſti nuptiæ cum animâ.

---

a Eadem verba in Declamationibus, quæ Bernardo haſtenus adſcriptæ ſunt, refert Gaufridus n. 68. ubi hoc centuplum, quod Bernardus Religioſis proprium aſſerit, gratiam devotionis, delicias charitatis, gloriam bonæ conſcientiæ, & gaudium etiam in tribulatione eſſe dicit n. 70. Ita ferè Bernardus in Serm. 9. in pſal. 90. n. 1. & 2. Confer ſequentem ſermonem 2. poſt Octavam Epiphaniæ n. 8.

& omnes ſimul una ſponſa, & animæ ſingulorum quaſi ſingulæ ſponſæ. Sed quando hoc ſentire poterit fragilitas noſtra de Deo ſuo, quòd eo affectu ſe * diligat, quo diligitur ſponſa à ſponſo? Multum enim hæc ſponſa ſponſo ſuo inferior genere inferior ſpecie, inferior dignitate. Attamen propter Æthiopiſſam iſtam de longinquo Filius æterni Regis advenit, & ut ſibi deſponſaret illam, etiam mori pro ea non timuit. Moyſes quidem Æthiopiſſam duxit uxorem, ſed non potuit Æthiopiſſæ mutare colorem: Chriſtus verò quam adamavit ignobilem adhuc & fœdam, glorioſam ſibi exhibebit Eccleſiam, non habentem maculam, neque rugam. Murmuret Aaron, murmuret & Maria, non nova, ſed vetus; non Mater Domini, ſed ſoror Moyſi; non noſtra, inquam, Maria; illa enim ſollicita eſt, ſi quid fortè deeſt in nuptiis. Vos autem, ut dignum eſt, murmurantibus ſacerdotibus, murmurante Synagoga, toto affectu in gratiarum actione verſamini.

* al. amo.

Num. 12.

Chriſti dignatio in animam.

3 Undè enim tibi, ò humana anima, undè tibi hoc? Undè tibi tam inæſtimabilis gloria, ut ejus ſponſa merearis eſſe, in quem deſiderant Angeli ipſi proſpicere? Undè tibi hoc, ut ipſe ſit ſponſus tuus, cujus pulchritudinem ſol & luna mirantur, ad cujus nutum univerſa mutantur? Quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi, ut ſis ſocia menſæ, ſocia regni, ſocia denique thalami, ut introducat te Rex in cubiculum ſuum? Vide jam quid de Deo tuo ſentias, vide quantum de eo præſumas, vide quibus brachiis vicariæ charitatis redamandus & amplectendus ſit, qui tanti te æſtimavit, immò qui tanti te fecit. De latere enim ſuo te reformavit, quando propter te obdormivit in cruce, & * ſomnum mortis excepit. Propter te à Deo patre exivit, & matrem ſynagogam reliquit: ut adhærens ei, unus cum eo ſpiritus efficiaris. Et tu ergo audi, filia & vide, & conſidera quanta ſit erga te dignatio Dei tui: & oblivíſcere populum tuum, & domum patris tui. Deſere carnales affectus, ſæculares mores dediſce; à prioribus vitiis abſtine, conſuetudines noxias obliviſcere. Quid enim putas? nonne ſtat Angelus Domini qui ſecet te mediam, ſi fortè (quod avertat ipſe) alterum admiſeris amatorem?

* al. add. ob hoc.

Quantum inde amandus.

Nuptiale convivium eſt prandium, non cœna.

4 Jam enim deſponſata es illi, jam nuptiarum prandium celebratur: nam cœna quidem in cœlo & in aula æterna paratur. Verumtamen numquid ibi vinum deficiet? Abſit. Inebriabimur ibi ab ubertate domus Dei, & torrente voluptatis ejus potabimur. Paratum eſt profectò illis nuptiis flumen vini; vini, inquam, quod lætificat cor: ſiquidem fluminis impetus lætificat civitatem Dei. Nunc autem quoniam grandis nobis reſtat via, prandium quidem accipimus hic, etſi non in tanta copia, quod plenitudo & ſatietas cœnæ reſervetur æternæ. Hic ergo nonnumquam vinum deficit, gratia ſcilicet devotionis, & fervor charitatis. Quoties mihi neceſſe eſt, Fratres, poſt lachrymoſas querimonias veſtras, exorare Matrem miſericordiæ, ut ſuggerat ſuo benigniſſimo Filio, quoniam vinum non habeatis? Et ipſa, dico vobis, chariſſimi, ſi piè à nobis pulſata fuerit, non deerit neceſſitati noſtræ: quoniam miſericors eſt, & mater miſericordiæ. Nam ſi compaſſa eſt verecundiæ illorum, à quibus fuerat invitata: multò magis compatietur nobis, ſi piè fuerit invocata. Placent enim illi nuptiæ noſtræ, & pertinent ad eam multo amplius illis: nimirum de cujus utero, tamquam è thalamo ſuo, cœleſtis Sponſus proceſſit.

Pſal. 35. 9.

Pſal. 45. 5.

Devotionis gratia per Mariam petenda.

Chriſti reſponſum ad matrem expenditur.

5 Sed quem non moveat, quòd in nuptiis illis reſpondit Dominus benigniſſimæ ac ſanctiſſimæ matri ſuæ dicens: *Quid mihi & tibi eſt, mulier?* Quid tibi & illi eſt, Domine? Nonne quod filio & matri? Quid ad illam pertines * quæris, cùm tu ſis benedictus fructus ventris ejus immaculati? Nonne ipſa eſt quæ ſalvo pudore concepit? & ſine corruptione te peperit? Nonne ipſa eſt, in cujus utero novem menA ſibus moratus es, cujus virgineis uberibus lactatus es, cum qua jam duodecim annorum factus de Jeruſalem deſcendiſti, & eras ſubditus illi? Nunc ergo, Domine, quid moleſtus es illi, dicens, *Quid mihi, & tibi?* Multum per omnem modum. Sed manifeſtè jam video, quòd non velut indignans, aut confundere volens virginis Matris teneram verecundiam, dixeris, *Quid mihi & tibi?* cùm venientibus ad te juxta Matris præceptum miniſtris, nihil cunctatus facias quod illa ſuggeſſit. Ut quid ergo, Fratres, ut quid ſic reſpondebat prius? Utique propter nos, ut converſos ad Dominum jam non ſollicitet carnalium cura parentum, & neceſſitudines illæ non impediant exercitium B ſpirituale. Quamdiu enim de mundo ſumus, debitores nos conſtat eſſe parentibus. At poſtquam reliquimus noſmetipſos, multò magis ab eorum ſollicitudine liberi ſumus. Undè & legimus fratrem quemdam * in eremo converſantem cùm ad eum carnalis frater auxilii gratia adventaſſet, reſpondiſſe, ut adiret alterum fratrem eorum, cùm ille utique jam obiiſſet. Cumque admirarus qui venerat reſponderet, quia ille obiit: eremita ſe quoque ſimiliter obiiſſe reſpondit. Optimè ergo nos docuit Dominus, ne ſolliciti ſimus ſuper propinquis carnis noſtræ pluſquam religio poſtulet, quando ipſi Matri, & tali Matri, reſpondit: *Quid mihi & tibi eſt, mulier?* Sic & in alio loco C cùm ſuggereret ei quidam, quoniam foris ſtaret cum fratribus Domini, quærens ei loqui, reſpondit: *Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?* Ubi modo ſunt qui tam carnaliter & inaniter ſuper carnalibus propinquis ſuis ſolent eſſe ſolliciti, acſi adhuc viverent & ipſi cum eis?

* al. ad.

TOM. III.

Religioſos propinquorum affectus Chriſtus exemplo ſuo redarguit.

* Is fuit abbas Apollo. V. Vita PP.

Matt. 12. 48. Marc. 3.

6 Sed videamus jam quid ſequitur. *Erant*, ait Evangeliſta, *hydriæ ſex poſitæ ſecundùm purificationem Judæorum*. Vel ex hoc potes manifeſtius advertere non plenitudinem, ſed præparationem nuptiarum eſſe, ubi nimirum adhuc opus eſt purificatione. Deſponſationis ergo nuptiæ iſtæ ſunt, non copulationis. Abſit enim ut credamus illis in nuptiis fore vaſa purificaD tionis: quando glorioſam ſibi Chriſtus Eccleſiam exhibebit, non habentem maculam, neque rugam, aut aliquid hujuſmodi. Ubi enim * non erit macula, quæ purificatio erit neceſſaria? Nunc utique lavandi tempus eſt, nunc purificationem patet eſſe neceſſariam, quando nemo mundus à ſorde, nec infans cujus eſt unius diei vita ſuper terram. Nunc abluitur ſponſa, nunc purificatur, ut in cœleſtibus illis nuptiis ſponſo ſuo ſine omni macula præſentetur. Quæramus ergo hydrias ſex in quibus hæc ablutio Judæorum, id eſt confitentium, purificatio fiat. Nam ſi dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt, quæ ſola liberat, ſola ſalvat, E ſola lavat. Quod ſi confiteamur peccata noſtra, non deerunt veris Judæis purificationis hydriæ: quoniam fidelis eſt Deus, qui dimittat nobis peccata, & emundet nos ab omni iniquitate.

Deſponſationes, hic animæ, non nuptiæ.

* al. autem. Purificationis tempus hæc vita.

1. Joan. 1. 8.

7 Ego quidem ſex hydrias, ſex obſervantias arbitror eſſe, quas ad purificanda confitentium corda ſancti Patres inſtituere, & omnes illas (ni fallor) hìc poterimus invenire. Prima ſiquidem hydria, continentia [a] eſt caſtitatis, qua diluitur quidquid ante luxuria inquinavit. Secunda verò jejunium eſt, ut quod maculaverat crapula, nunc abſtinentia mundet. Per ſegnitiem quoque & otioſitatem, quæ inimica eſt animæ, multas contraximus ſordes contra Dei ſenF tentiam, in ſudore vultus alieni, non noſtri, pane veſcentes: propter hoc quoque tertia hydria nobis apponitur, ut ſordes illæ in labore manuum diluantur. Sic & per ſomnolentiam cæteraque noctium & tenebrarum opera, multa deliquimus: ideò quoque & quarta hydria vigiliarum obſervantia ponitur, ut nocte ſurgentes ad confitendum Domino, non bonas noctes præteriti temporis redimamus. Jam verò de lingua quis neſciat, quàm multum inquinaverit nos per vaniloquia & mendacia, per detractiones, & adu-

Hydriæ ſex moraliter pro Religioſis.

1. Continentia.

a

2. Abſtinentia.

Gen. 3.

3. Labor manuum.

4. Vigiliæ.

a Confer ſermonem 15. de diverſis, ubi eodem ferè modo hydriæ iſtæ moraliter explicantur, & de mutetis ſermonem 55.

TOM. III. S. Secundum.

A

lationes, per verba malitiæ & verba jactantiæ? Pro his omnibus neceſſaria eſt hydria quinta, ſilentium ſcilicet, CUSTOS RELIGIONIS, & in quo eſt fortitudo noſtra. Sexta quoque hydria diſciplina eſt qua non noſtro arbitrio, ſed alieno vivimus, ut deleatur quicquid indiſciplinatè vivendo deliquimus. Lapidea ſunt hæc, dura ſunt: ſed neceſſe habemus in his lavari, niſi fortè volumus * propter fœditates noſtras à Domino accipere libellum repudii. Attamen in eo quòd dicuntur lapideæ, non ſolùm duritia, ſed multo melius ſoliditas poteſt intelligi: quoniam non lavant hæc, niſi firma ſtabilitate permanſerint.

6 Diſciplina.

* al. voluerimus.

8 Ait ergo Dominus ad miniſtros: *Implete hydrias aqua*. Quid ſibi iſtud vult, Domine? Miniſtri ſolliciti ſunt de vini penuria, & tu dicis: *Implete hydrias aqua*. Illi de poculis cogitant, & tu præcipis ut vaſa purificationis impleant. Sic omninò, ſic ſuſpiranti Jacob ad Rachelis amplexus, Lia à patre ſupponitur. Nobis, Fratres, qui miniſtri ſumus & ſervi veſtri, per Chriſtum nobis præcipitur implere hydrias aqua, quoties deeſt vinum. Ac ſi dicatur: Illi devotionem deſiderant, vinum requirunt, fervorem flagitant: ſed nondum venit hora mea: implete hydrias aqua. Quæ eſt enim aqua ſapientiæ ſalutaris, etſi non adeò ſuavis, niſi fons vitæ, & initium ſapientiæ timor Domini? Dicitur ergo miniſtris: Incutite metum, & ſpiritu timoris non tam vaſa quàm corda replete; quia ut ad charitatem perveniant, initiandi ſunt à timore, ut dicant & ipſi: *A timore tuo concepimus, Domine, & parturivimus, ſpiritum ſalutis*. Sed quomodo implebuntur hydriæ? Prædixerat enim Evangeliſta, *capientes ſingulæ metretas binas vel ternas*. Quæ ſunt duæ metretæ, quæve tertia? Utique duplex timor communis, & notus omnibus: at tertius quidem minus communis, & minus notus. Primus enim timor eſt, ne cruciemur in gehenna: ſecundus, ne excluſi à viſione Dei privemur tam inæſtimabili gloria: tertius replet animam omni ſollicitudine timidam, ne fortè deſeratur à gratia.

Gen. 29.

B

Timor aquæ comparatur, devotio vino.

C

Iſa. 26. 18. Timor triplex.

9 Et quidem omnis timor Domini, ſicut aqua exſtinguit ignem, ſic exſtinguit peccati concupiſcentiam: ſed is maximè cùm ad omnem tentationem ſtatim occurrit, ne fortè contingat amittere gratiam, ut ſibi derelictus homo labatur quotidie de malo in pejus, de peccato minori in graviorem culpam: quales utique multos videmus, cùm in ſordibus ſunt, ſordeſcentes adhuc. Nam adverſus timorem iſtum non eſt undè ſibi blandiatur anima ſive de minori fortè quantitate peccati, ſive de emendatione futura. Talibus enim blandimentis impediuntur aliquatenus duo prima genera timoris. Præcipit ergo nobis Dominus, ut hac aqua hydrias impleamus. Sunt enim aliquando vacuæ & plenæ vento: ſi quia tamen adeò inſanus eſt, ut in eo per vanitatis ſtudium illæ, quas prædiximus, obſervantiæ mercede perpetua vacuantur, ut ſunt fatuæ virgines, in quarum vaſis oleum non habetur. Interdum autem (quod pejus eſt) plenæ quidem ſunt, ſed plenæ veneno, quod eſt invidia, murmur, rancor animi, & detractio. Propterea ne fortè ſubintrent iſta, dum vinum deeſt, jubemur implere hydrias aqua; ut obſerventur mandata Domini in timore: quæ tunc mutatur in vinum, cùm timor expellitur à charitate, & implentur omnia fervore ſpiritus & jucunda devotione.

D

Timoris utilitas contra peccati concupiſcentiam.

E

IN SEPTUAGESIMA,

SERMO PRIMUS.

F

1 MAGNA mihi conſolatio eſt, Fratres mei, in verbo illo Domini, *Qui ex Deo eſt, verba Dei audit*. Propterea enim vos libenter auditis, quia ex Deo eſtis. Nec ignoro quod alio in loco dicit Scriptura: *Ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia*. Sed multò aliter ſunt ex eo, qui ſecundùm beati

Joan. 8. 47.

Rom. 11. 36.

a Conſer ſermonem 4. de diverſis, & tractatum de gratia & libero

A

Joannis Evangelium, *non ex voluntate carnis nati ſunt, ſed ex Deo*. Undè & invenies ab eodem Joanne in Epiſtola ſua ſcriptum: *Omnis qui natus eſt ex Deo, non peccat, ſed generatio cœleſtis conſervat illum*. Non peccat, inquit, id eſt non permanet in peccato: quia conſervat illum, utique ut perire non poſſit, ea quæ falli non poteſt generatio cœleſtis. Sive non peccat, id eſt, tantumdem eſt ac ſi non peccet, pro eo ſcilicet quòd non imputatur ei peccatum [a]: generatio enim cœleſtis etiam in hac parte conſervat illum. Sed generationem iſtam quis enarrabit? Quis poteſt dicere, Ego de electis ſum, ego de prædeſtinatis ad vitam, ego de numero filiorum? Quis hæc, inquam, dicere poteſt? reclamante nimirum Scriptura: *Neſcit homo ſi ſit dignus amore, an odio*. Certitudinem utique non habemus: ſed ſpei fiducia conſolatur nos: ne dubitationis hujus anxietate penitus cruciemur. Propter hoc data ſunt ſigna quædam & indicia manifeſta ſalutis, ut indubitabile ſit eum eſſe de numero electorum, in quo ea ſigna permanſerint. Propter hoc, inquam, quos præſcivit Deus & prædeſtinavit conformes fieri imaginis Filii ſui: ut quibus certitudinem negat cauſa ſollicitudinis, vel fiduciam præſtet gratia conſolationis. Hoc enim eſt undè ſemper ſolliciti, & in timore & tremore humiliemur neceſſe eſt ſub potenti manu Dei, quoniam quales ſumus, noſſe poſſumus vel ex parte: quales autem futuri ſimus, id noſſe penitus nobis impoſſibile eſt. Itaque qui ſtat, videat ne cadat: & in ea forma, quæ ſalutis indicium eſt & argumentum prædeſtinationis, perſeveret atque proficiat.

Joan. 1. 13.

Joan. 3. 9. Natus ex Deo quomodo non peccat.

a

B

Eccleſ. 9. 1. Certitudinem de ſalute noſtra non habemus, ſed fiduciam.

C

2 Porrò inter ea quæ fiduciam præſtant & materiam ſpei, unum illud maximum eſt, de quo nunc cœpimus loqui: *Qui ex Deo eſt, verba Dei audit*. Nonnullos enim ſic interdum audientes invenies, ac ſi nihil omninò ad eos pertineant quæ dicuntur: non intrare cor ſuum, non diſcutere mores ſuos, non cogitare, ne fortè quod audiunt, dictum ſit propter eos. Magis autem ſi fortè ſermo Dei vivus & efficax, qui ſuo, & non ejus qui loquitur, arbitrio fertur quocumque voluerit; ſi, inquam, manifeſtè adverſus vitia illa proceſſerit, quibus ſeſe illi ſentiunt obligatos, diſſimulant, & avertunt oculos cordis, aut qualibet adinventione palliant vitia *, & ſeducunt miſeri ſemetipſos. In his ergo ſalutis ſigna non video, magis autem vereor, ne fortè propterea non audiant verbum Dei, quia non ſunt ipſi ex Deo. In vobis, Fratres, (Deo gratias) verè invenio aures audiendi: nimirum cùm in emendatione veſtra ſine mora appareat fructus verbi, ſed etiam inter loquendum, fateor, nonnumquam ſentire mihi videor fervorem ſtudii veſtri. Etenim quanto abundantius ſugitis, tanto amplius replet ubera mea dignatio Spiritus-ſancti: & tanto copioſius datur quod propinem vobis, quanto citius quod propinatur hauritis *: Propterea ſæpius loquor vobis, etiam præter conſuetudinem Ordinis noſtri. Scio enim quis dixerit: *Si quid ſupererogaveris, cùm rediero, reddam tibi*.

Prædeſtinationis præcipuum ſignum debitè audire verbum Dei.

D

* al. audito pro diſpoſitione auditorum afficitur lingua prædicatorum.

E

* al. hauſiſtis.

Luc. 10. 35.

3 Initium Septuageſimæ, Fratres, hodie celebratur, cujus nomen in univerſa Eccleſia celebre ſatis habetur. Jam verò dico vobis, chariſſimi, quia plurimum in hoc nomine compatior mihi ipſi. Commovetur enim intra me ſpiritus meus, ſuſpirans nimirum ad patriam illam, in qua nec numerus eſt, nec menſura, nec pondus. Quamdiu enim in pondere, & menſura, & numero univerſa corporis & animæ bona recipio? Quanti mercenarii in domo Patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo! Nam de corporali cibo ad Adam dictum eſt, & pervenit uſque ad me: *In ſudore vultus tui veſceris pane tuo*. Sed & cùm laboravero, panis datur mihi in pondere, potus in menſura, pulmenta in numero *. Et de corporali quidem ſic. Quid verò de ſpirituali? Utique antequam comedam, ſuſpiro: atque utinam cùm ſuſpiravero & flevero, vel fragmentum exiguum merear de cœleſti convivio, & tamquam catellus edam de micis, quæ cadunt de menſa dominorum meorum.

F

Gen. 3. 19.

* In vita præſenti omnia parcè dantur; in altera copioſè.

arbitrio cap. 9. & fuſiores Notas noſtras in hunc locum.

meorum. O Jeruſalem civitas Regis magni, qui te ex adipe frumenti ſatiat, & quam fluminis impetus lætificat! in te nec pondus utique, nec menſura, ſed ſatietas eſt & affluentia ſumma. Sed nec habes numerum, quippe cujus participatio ejus in idipſum. Ego verò qui totus ſum in viciſſitudine, & numero, quando veniam ad unam illam quam requiro? Quando ſatiabor apparente gloria tua, Domine? Quando inebriabor ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis me? Nunc enim tam exigua ſunt ſtillicidia ſtillantia ſuper terram, ut nec glutire quidem poſſim ſalivam meam.

4 Sic omninò, ſic verum eſt, Fratres, quoniam modò omnia dantur in pondere, & menſura, & numero: ſed veniet dies quando omnia ſunt ceſſatura. Nam de numero quidem legimus, quoniam *ſapientia*
Pſal. 146. 5. *illius non eſt numerus*. Et alio in loco apud eumdem
Pſal. 15. 10. Prophetam: *Delectationes in dextera tua uſque in finem*. Audi etiam apud Apoſtolum pondus ſine pon-
2. Cor. 4. 17. dere: *Supramodum*, inquit, *in ſublimitate æternum pondus gloriæ*. Audi pondus æternum; ſed attendè quia præmiſerit, *ſupra modum*. Sic & Chriſtum audio
Luc. 6. 38. menſuram ſine menſura promittentem: *Menſuram*, inquit, *confertam*, & *coagitatam*, & *ſupereffluentem*. Sed quando venient iſta? Profectò in fine præſentis Septuageſimæ, quod eſt tempus captivitatis noſtræ.
Jerem. 25. & 29. Vita noſtra velut Septuageſima captivitatis. Sic enim legimus, quod captivati à Babyloniis filii Iſrael, terminum acceperunt annorum ſeptuaginta: quibus tranſactis redierunt in ſua, cùm inſtauratum eſt templum, & civitas reædificata. At verò captivitas noſtra, Fratres, quando finietur, quæ tot annis, ab initio utique mundi, protenditur? Quando liberabimur à ſervitute iſta? Quando reſtaurabitur Jeruſalem civitas ſancta? Utique completa hac Septuageſima, quæ ex denario & ſeptenario conſtat, propter decem mandata quæ accepimus; & ſeptem impedimenta, quibus à mandatorum obedientia retardamur.

Impedimenta mandatorum Dei executionem retardantia. 5 Primum enim impedimentum noſtrum & occupatio gravis, eſt ipſa neceſſitas hujus miſeri corporis, quod dum modo ſomnum, modo cibum, modo veſtem, cæteraque ſimilia quærit, haud dubium quin frequenter impediat nos ab exercitio ſpirituali. Secundo loco impediunt nos vitia cordis: ut eſt levitas, ſuſpicio, impatientiæ aut invidiæ motus, laudis appetitus, & ſimilia, quæ quotidie experimur in nobis. Tertium & quartum impedimentum accipe proſperitatem hujus ſæculi & adverſitatem. Sicut enim corpus quod corrumpitur, aggravat animam; ſic deprimit etiam terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem. Utrimque ergo cave à laqueo tentationis, & quære arma juſtitiæ à dextris & à ſiniſtris. Quintum
Sap. 9. 15. impedimentum graviſſimum & periculoſiſſimum ignorantia noſtra eſt. In multis enim omninò incertum habemus quid agere debeamus: ita ut quid oremus,
1. Pet. 5. 8. ſicut oportet, neſciamus. Sextum impedimentum eſt adverſarius noſter, qui tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret. Atque utinam in iſtis ſex tribulationibus liberaremur, ut vel in ſeptima non tangeret nos malum, nec apprehenderet nos periculum in falſis Fratribus. Utinam ſoli impugnarent nos maligni ſpiritus cum ſuggeſtionibus ſuis, & nihil nocerent homines pernicioſis exemplis, perſuaſionibus importunis ſermonibus adulationis vel detractionis, atque aliis mille modis. Videtis certè quàm neceſſarium ſit, ut adverſus hæc ſeptem pericula, quibus impedimur, ſeptiformis Spiritus-ſancti auxiliis ſublevemur. Pro his enim ſeptem, quibus ab obſervantia Decalogi retardamur, in luctu pœnitentiæ Septuageſima præ-
a ſens agitur. Undè & reticetur interim *Alleluja* [a] ſolemne, & humanæ tranſgreſſionis hiſtoria miſerabilis ab exordio recenſetur.

---

a Ita quidem uſus Eccleſiæ jam indè ab ævo Gregorii M. ferebat, præterquam apud Caſtercienſes. Hi nempè *Alleluja* antè Quadrageſimam (quod Bernardo Abaelardus objicit epiſtola quinta) non intermittebant ex præſcripto Benedictinæ Regulæ cap. 15. Attamen longè antè Bernardum Abbates in Synodo Aquiſgranenſi anni 817. uſum Romanum prætu-

TOM. III.

IN SEPTUAGESIMA.

SERMO SECUNDUS.

De eo quod ſcriptum eſt, *Immiſit Dominus ſoporem in Adam*.

1 *Immiſit Dominus ſoporem in Adam*. Immiſit & in ſeipſum, factus nimirum ſecundus Adam: ſed eſt diſtantia fortè non parva. Ille enim ſoporatus videtur præ exceſſu contemplationis; Chriſtus miſerationis affectu: ut in illum ſoporem immiſerit veritas, in hunc charitas, cùm utraque ſit Dominus. Ait enim Joannes Evangeliſta: *Deus charitas eſt*, & ipſe Dominus: *Ego ſum via*, *veritas* & *vita*. Sanè ſoporem Chriſti ſolius charitatis fuiſſe nemo dubitat, vel nomine tenus Chriſtianus. Siquidem accubuit [b] ut leo, non victus planè, ſed victor, poteſtate propria ponens animam, ſomnum mortis excipiens propria voluntate. Cæterùm qualis & ille ſopor dicendus eſt fuiſſe vel credendus, quem Dominus immiſit in Adam, in quo ſine ſenſu omninò doloris, in mulierem ædificandam coſta ſublata eſt de latere dormientis? Mihi quidem nonniſi incommutabilis veritatis intuitu, & abyſſo divinæ ſapientiæ corporeis excedens ſenſibus obdormiſſe videtur: quod ex ejus verbis vel maximè conjici poteſt. Rediens nimirum indicat quo abiiſſet, dum tamquam ebrius de cella vinaria veniens, & eructans illud magnum ſacramentum, quod tanto poſt in Chriſto & in Eccleſia Apoſtolus commendavit: *Hoc nunc*, inquit, *os ex oſſibus meis*, & *propter hoc relinquet homo patrem* & *matrem*, & *adhærebit uxori ſuæ*, & *erunt duo in carne una*. An tibi penitus obdormiſſe videtur, qui in hanc vocem excitatus erupit, & non magis dicere potuiſſe: *Ego dormio*, & *cor meum vigilat*?

Gen. 2. 21. Sopor duplex, primi Adam & ſecundi. — 1. Joan. 4. 16. Joan. 14. 6. Chriſti ſopor ex charitate. b — Adami raptus ecſtaticus. — Gen. 2. 23. Epheſ. 5. 30. — Cant. 5. 2.

2 Verum id quidem ſine præjudicio dixerim, ſi cui fortè aliter viſum fuerit, maximè ſi quid aliud in Sanctorum paginis invenitur. Neque enim communem arbitror fuiſſe ſoporem, aut noſtris ſimilem ſomnis, quos nec contemplationis exceſſus, nec miſerationis affectus, ſed infirmitatis defectus immittit; quos nec veritas, nec charitas, ſed neceſſitas parit. *Grave ſiquidem jugum ſuper filios Adam*: non autem in principio ſuper Adam, ſed nunc jam ſuper filios ejus. Quid non grave miſeris, quibus & vivere labor eſt? quibus & (quod pauci videntur advertere, ſentire penitus nemo) ipſe quoque ſenſualitatis uſus invenitur oneri, adeò ut nequeat ſuſtineri, niſi alterna requie foveamur? Quid non labor, & dolor, & afflictio ſpiritus ex omnibus quæ ſub ſole ſunt quando & illud ei graviſſimum eſt, quo potiſſimum delectatur, vegetatio ſcilicet & ſenſificatio carnis? Nimirum quàm ſit ei dulce conſortium, triſte divortium manifeſtat, dum vix tandem avelli poteſt, dum corruptio ipſa corporis penitus intolerabilis eſt vegetanti. Sanè non ſimpliciter corpus, ſed *corpus quod corrumpitur*, *aggravat animam*: ut immunem ab hoc gravamine primi parentis animam noveris exſtitiſſe, donec adhuc corpus gereret * incorruptum. Nimirum in libertate poſuit eum Deus, ut inter ſumma & infima verſans, & in illa excederet ſine difficultate, & ad hæc ſine illecebra aut neceſſitate deſcenderet: illa penetrans naturali vivacitate & puritate mentis, hæc auctoritate dijudicans præſidentis. Denique adducta ſunt animalia ad Adam, ut videret quid vocaret ea; non ipſe aliqua curioſitate ductus eſt ut videret ea.

Eccleſ. 40. 1. — Sap. 9. 15. Adami ſtatus antè peccatum. — * al. degeret.

3 Non ſic in nobis libera ratio, ſed undique ei luctandum eſt. Sic enim & ab infimis viſco quodam captiva tenetur, & à ſummis indigna repellitur: ut nec ab his ſine dolore poſſit avelli, nec ad illa ſine magno gemitu vel raro queat admitti. Hinc nempè

Hominis poſt lapſum miſeria.

---

ferant cap. 30. Is nondum obtinuerat tempore S. Benedicti, immò nec Septuageſimæ inſtitutio. Veterem uſum inculcat Concilium IV. Toletanum anni 633. canone 11.

b Sic legendum, non *accubuit*, ut accubitus referatur ad ſoporem.

TOM. III.

A

vim faciunt qui quærunt animam meam, ut clamare neceſſe ſit: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Indè priuſquam comedam ſuſpiro, quia *regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*. Nihilominus tamen & illic unitas, & hic tenenda diviſio eſt: ſicut & Adam ſoporatus eſt in contemplatione, & animalia nominum impoſitione diſcrevit. Sic nimirum, ſic & Abraham in ſacrificio, non quidem volatilia, ſed animalia legitur diviſiſſe. Et Martha erga multa turbatur, cùm unum ſit neceſſarium. Neceſſarium planè unum, & maximè neceſſarium, quoniam hæc pars optima, quæ non auferetur. Ceſſabit diviſio, cùm venerit plenitudo, & erit totius ſanctæ civitatis Jeruſalem participatio in idipſum.

B

Interim Spiritus ſapientiæ non modo unicus, ſed & multiplex eſt; interiora quidem in unitate ſolidans, ſed ſub judicio exteriora diſtinguens. Utrumque tibi in primitiva Eccleſia commendatur, quando *multitudinis credentium erat cor unum, & anima una*; ne volatilia ſcinderentur: *dividebatur autem ſingulis prout cuique opus erat*, ut animalia ſecarentur. Sit igitur etiam in nobis, chariſſimi, unitas animorum: UNITA SINT CORDA, diligendo unum, quærendo unum, adhærendo uni, & idipſum invicem ſentiendo. Sic nimirum exterior ipſa diviſio & evadit periculum, & ſcandalum non incurrit: dum videlicet etſi propria

C

cuique tolerantia, propria quoque nonnumquam in terrenis agendis ſententia, ſed & diverſa interdum dona gratiarum, nec membra omnia actum eumdem videntur habere: unitas tamen interior & unanimitas ipſam quoque multiplicitatem colligat & conſtringat charitatis glutino, & vinculo pacis.

Rom. 7. 24.
Matt. 11. 12.
Unitas & diviſio qui hic tenenda.
Gen. 15. 9.
Luc. 10. 41.
Elegans tropologia.
Act. 4. 32.

IN CAPITE JEJUNII,

SERMO PRIMUS.

Quid ſit ungere caput, & faciem lavare.

D

1 HODIE, dilectiſſimi, ſacrum Quadrageſimæ tempus ingredimur, tempus militiæ Chriſtianæ. Non nobis ſingularis eſt hæc obſervatio; una omnium eſt, quicumque in eadem fidei conveniunt unitatem. Quidni commune ſit Chriſti jejunium omnibus Chriſtianis? quidni Caput ſuum membra ſequantur? Si bona ſuſcepimus ab hoc Capite, mala autem quare non ſuſtineamus? An reſpuere triſtia volumus, & communicare jucundis? Si ita eſt, indignos nos Capitis hujus participatione probamus. Omne enim quod patitur ille, pro nobis eſt. Quod ſi in opere ſalutis noſtræ ei collaborare piget, in quo deinceps coadjutores nos exhibebimus illi? Non eſt magnum, ſi jejunet cum Chriſto, qui ſeſſurus eſt ad menſam Patris

E

cum ipſo. Non eſt magnum, ſi compatitur membrum capiti, cum quo & glorificandum eſt. Felix membrum, quod huic adhæſerit per omnia capiti, & ſequetur illud quocumque ierit. Alioquin ſi fortè abſcindi ſepararique contingat, privetur ſtatim neceſſe eſt etiam ſpiritu vitæ. Quæcumque enim portio capiti non cohæret, undè ei jam ſenſus aut vita? Nec ſanè deerit qui expoſitam occupet, ut ne tunc quidem ſit abſque capite. Germinabit rurſum radix amaritudinis, venenatum caput iterum pullulabit: illud, inquam, caput, quod in eo contriverat antè fortis mulier, mater Eccleſia. Dico autem quando per eam

F

regeneratus eſt in ſpem vitæ, quem natura filium iræ mater carnalis ediderat.

Jejunium à Chriſtianis exigitur exemplo Chriſti.
Capiti cohærendum.

2 Videbit ergo jam, ſi fuerit qui revelatos habeat oculos cordis, & ſpiritualiter intueatur, horrendum omninò monſtrum, corpus quidem hominis, caput autem dæmonis habens. Non ſolùm autem, ſed etiam erunt ſine dubio noviſſima hominis illius pejora prioribus, cùm vipereum illud caput, quod prius fuerat amputatum, non abſque ſeptem nequioribus ſe revertatur. Quis non ſolo contremiſcat auditu? Tollens membrum Chriſti, faciam membrum dæmoniorum? Abſciſſus à corpore Chriſti, ſatanæ miſer incorpora-

Chriſtianus fit monſtrum, ſi à Chriſto ſeparetur.

A

bor. Sit procul à nobis ſemper execranda iſta commutatio *, Fratres mei. Mihi omninò adhærere tibi bonum eſt, ô Caput glorioſum & benedictum in ſæcula, in quod & Angeli proſpicere concupiſcunt. Sequar te quocumque ieris, ſi tranſieris per ignem, non avellar à te; non timebo mala, quoniam tu mecum es. Tu dolores meos portas, & pro me doles: tu prius tranſis per anguſtum paſſionis foramen, ut latum præbeas ſequentibus membris ingreſſum. *Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti?* Ipſa enim eſt, per quam omne corpus per nexus & juncturas creſcit. Hoc glutinum bonum, cujus meminit Iſaias. Hæc per quam bonum eſt & jucundum habitare fratres in unum. Hoc

B

unguentum, quod deſcendit à capite in barbam, à capite deſcendit & in oram veſtimenti, ut ne minima quidem fimbria careat unctione. In capite ſiquidem plenitudo gratiarum, de qua accipimus omnes; in capite univerſitas miſerationis, in capite inexhauſtus fons pietatis divinæ in capite affluentia tota ſpiritalis unguenti, ſicut ſcriptum eſt: *Unxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ participibus tuis*. Ipſum tamen, quod tam copiosè Pater unxerat caput, Maria quoque ungere non veretur. Calumniantur quidem diſcipuli: ſed reſpondet Veritas pro ea, quòd bonum opus ſit operata.

* al. communicatio.
Rom. 8. 35.
Iſa. 41. 7.
Pſal. 132. 1.
Charitas unguentum.
Pſal. 44. 8.
Matt. 26.

3 Denique & nobis hodie quid præcipit in Evangelio? *Tu*, inquit, *cùm jejunaveris, unge caput tuum*.

C

Mira dignatio! Spiritus Domini ſuper eum, eo quod unxerit eum; & nihilominus tamen evangelizans pauperibus ait: *Unge caput tuum!* Complacet ſibi Pater in Filio, & dum vox ſonat in æthere, deſcendit Spiritus in columba. Putatis, Fratres, quia Chriſti baptiſmo chriſma defuerit? Manet Domini Spiritus ſuper ipſum: & unctum ab eo quis dubitet? *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*. Hæc planè ſpiritalis unguenti fragrantia eſt. Unxit Pater Filium præ participibus ſuis, in quo præ cæteris ſingulariter complacet ſibi. Pater enim diligit Filium, affectu utique divino, & inexperto omni creaturæ. Unxit, inquam, Pater Filium præ partipicibus ſuis,

D

accumulans ſuper eum univerſa chariſmata benignitatis, manſuetudinis, & ſuavitatis; abundantius eum replens viſceribus miſericordiæ & miſerationis. Unctum denique miſit ad nos, quem nobis exhibuit plenum gratiæ & miſerationis *. Sic unctum à Patre eſt Caput noſtrum, & nihilominus ungi poſtulat & à nobis. *Cùm jejunaveris*, inquit, *unge caput tuum*. Itane aquam petit à rivulo fons indeficiens? Petit ſine dubio, aut certè repetit magis. Ad fontem enim undè exeunt, flumina revertuntur, ut iterum fluant.

Matt. 6. 17.
Chriſti unctio.
Matt. 3. 17.
* al. pietatis.
Matt. 6. 17.
Eccleſ. 1. 7.
Chriſtus cur petit à nobis.

4 Non verò, ut minus habens, quod dederat Chriſtus repetit: ſed ne tibi pereat quicquid ad eum referre nolueris. Siquidem etiam fluminis aqua, ſi ſta-

E

re cœperit, & ipſa putreſcet, & inundatione facta ſuperveniens repelletur. SIC PLANE, ſic gratiarum ceſſat decurſus, ubi recurſus non fuerit: nec modo nihil augetur ingrato, ſed & quod acceperat vertitur ei in perniciem. Fidelis autem in modico cenſetur dignus munere ampliori. Unge igitur caput tuum, refundens in eum qui ſupra te eſt, quicquid in te eſt devotionis, quicquid delectationis, quicquid affectionis. Unge igitur caput tuum, ut ſi qua in te eſt gratia, referatur ad ipſum: nec tuam quæras gloriam, ſed ipſius. Ungit enim Chriſtum, qui bonus ejus odor eſt in omni loco. Memento ſanè adverſus hypocritas hunc proceſſiſſe ſermonem, *Nolite*, inquit, *fieri ſicut*

F

hypocritæ triſtes. Non omnimodam nobis triſtitiam interdicit, ſed quæ in facie eſt coram hominibus. Alioquin, *cor ſapientis ubi triſtitia*: & Paulum quoque diſcipulos contriſtaſſe non piget, pro eo quòd contriſtati ſunt ad ſalutem, non eſt talis triſtitia hypocritarum: non in corde, ſed in facie eſt. Exterminant enim facies ſuas.

* al. volueris.
Gratitudo cumulat beneficia.
Hypocritæ notati.
Matt. 6. 16.
Eccl. 7. 5.
2. Cor. 7. 8.

5 Nota proindè quòd non dixerit, Nolite eſſe ſicut hypocritæ triſtes: ſed, *nolite fieri*, hoc eſt fingi. Sic quippè vulgo dicitur: Triſtem ſe facit; aut, magnificat ſe; &, Qui beatificat te, in errorem te adducit; & ſimilia, quæ ſimulationis ſunt, non veri-

Digitized by Google

[Iſa. 9. 16.] tatis. *Tu autem cùm jejunaveris, unge caput tuum, & faciem tuam lava.* Exterminant illi faciem, tu autem lavare juberis. Eſt autem facies, quæ in facie eſt converſatio. Hanc fidelis Chriſti ſervus lavat, ne quod offendiculum præbeat intuenti: hypocrita magis exterminat, dum ſingularia magis & inuſitata ſectatur. Sed nec caput ungit, cujus affectio elongatur à Chriſto, & vanis favoribus delectatur. Ungit potiùs ſemetipſum, ut propriæ fragrantiam opinionis reſpergat. Aut certè quia manifeſtum eſt non eſſe caput hypocritæ Chriſtum: nec ſuum tamen qualecumque caput ungere poteſt, cujus mens non propriæ teſtimonio conſcientiæ, ſed adulationibus demulcetur. [Matt. 25. 8.] *Date nobis,* ajunt fatuæ virgines, *de oleo veſtro.* Cur hoc? [B] Quia in vaſis ſuis oleum non habent. Sed non eſt prudentium hujuſcemodi oleum dare. Quod enim ſibi fieri nolunt, quando ipſæ facient aliis? Audi verò Prophetam, cui incerta & occulta ſapientiæ ſuæ revelaverat Deus. [Pſal. 140. 5.] *Oleum,* inquit, *peccatoris non impinguet caput meum.* Emunt oleum iſtud hypocritæ, ſicut ait Dominus: [Matt. 6. 16.] *Amen dico vobis, receperunt mercedem ſuam. Exterminant enim facies ſuas, ut appareant jejunantes.* Vides quàm brevi ſermone hypocritas & ſingularitatis notat, & arguit vanitatis. Vide etiam quàm paucis & coram Deo ſuadeat bona, & coram hominibus providere. *Unge caput tuum, & faciem tuam lava:* hoc eſt, ſic te irreprehenſibilem foris exhibe, ut divinam [C] tibi conciliare ſtudeas gratiam: & antè oculos humanos non propriam quæras gloriam, ſed auctoris.

[Jejunantium vitium duplex, Vanagloria & impatientia.] 6 Poteſt tamen & alio modo lota facies, conſcientia pura; & unctum caput intelligi mens devota. Quòd ſi id probas, adverſus duplex vitium, quod maximè ſolent appetere jejunantes, hæc duo verba ablutionis & unctionis dicta videntur. Alius enim jejunat ſtudio vanitatis, & huic dicitur, *Faciem tuam lava.* Alius jejunat cum impatientia & rancore, & huic opus eſt ut caput ungat. Eſt autem caput iſtud, mens interior, quæ tunc ungitur in jejunio, cùm ſpiritualiter delectatur in eo. An verò tibi novum videtur, ut dicamus caput ungi jejunio? Ego plus dico: etiam [D] impinguatur. Numquamne legiſti quod ſcriptum eſt, [Pſal. 32. 19.] *Ut alat eos in fame?* Eſt ergo jejunium corporis, capitis unctio; & carnis inedia, refectio cordis. Quidni dixerim unctionem, quæ & medetur vulneribus, & exaſperatas conſcientias lenit? Emat igitur hypocrita jejunio ſuo oleum peccatoris: ego meum interim non vendo jejunium, & ipſum mihi oleum eſt quo ungar. *Unge,* inquit, *caput tuum,* ne quid fortè murmuris aut impatientiæ ſubeat. Non ſolùm autem, ſed & [Rom. 5. 3.] *gloriare in tribulatione,* ſicut ait Apoſtolus. Gloriare, inquam, ſed abſque omni ſtudio vanitatis, ut ſit etiam facies munda ab oleo peccatoris.

IN CAPITE JEJUNII,

SERMO SECUNDUS.

Quomodo debeamus converti ad Dominum.

[Joel. 2. 12.] 1 CONvertimini ad me in toto corde veſtro, in jejunio, & fletu, & planctu: & ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra, ait Dominus omnipotens.* Quid ſibi vult, dilectiſſimi, quod præcipit Dominus, ut convertamur ad eum? Ubique enim eſt, & replet omnia, & nihilominus complectitur univerſa. Quo me vertam, ut convertar ad te, Domine [F] [Pſal. 138. 8.] Deus meus? Si aſcendero in cœlum, tu illic es: ſi deſcendero in infernum, ades. Quid jubes? quo convertar ad te? Supra, an infra? ad dexteram, an ad ſiniſtram? Conſilium iſtud eſt, Fratres mei: ſecretum eſt, quod ſolis credatur amicis. Myſterium regni Dei eſt: Apoſtolis revelatur in aure, nam turbis nihil dicitur [Matt. 18. 3.] abſque parabola: *Niſi converſi fueritis,* inquit, *&* [A] *efficiamini ſicut parvulus iſte, non intrabitis in regnum cælorum.* [TOM. III.] Agnoſco planè quo velit ut convertamur. [Converſio noſtra ad Deum per humilitatem.] Ad Parvulum converti neceſſe eſt, ut diſcamus ab eo, quia mitis eſt & humilis corde: ad hoc ſiquidem parvulus datus eſt nobis. Sanè idem & magnus eſt, ſed in civitate Domini, cui & dicitur: [Iſa. 12. 6.] *Exulta & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui ſanctus Iſrael.* Quid tu inflaris, ò homo? Quid extolleris ſine cauſa? quid alta ſapis, & oculi tui omne ſublime vident, quod tibi non cedet in bonum? Sublimis quidem Dominus, ſed non ita proponitur tibi: laudabilis magnitudo illius, non etiam imitabilis. Elevata eſt magnificentia illius, & non poteris ad eam: nec ſi te [B] ruperis, apprehendes. [Pſal. 63. 8.] *Accedet,* inquit, *homo ad cor altum, & exaltabitur Deus.* Excelſus ſiquidem Dominus & humilia reſpicit, & alta à longè cognoſcit. [Pſal. 137. 6.] Humiliare, & apprehendiſti. Hæc planè lex pietatis, & propter hanc legem ſuſtinui te, Domine. [Humilitas via ad Deum.] Si fortè ſublimitatis eſſet via propoſita, & illic iter quo oſtenderetur ſalutare Dei, quanta facerent homines ut exaltarentur? Quàm crudeliter invicem ſternerent, invicem conculcarent! Quàm impudenter reperent, manibuſque & pedibus conarentur in altum, ut imponerent ſeſe homines ſuper capita aliena! Et certè qui contendit ſupergredi * proximos, multas inveniet difficultates, multos habebit æmulos, multos patietur [* al. excedere.] [C] contradictores, aſcendentes equidem ex adverſo: nihil verò facilius eſt volenti, quàm humiliare ſemetipſum. Hoc verbum eſt, dilectiſſimi, quod omninò nos reddit inexcuſabiles, ut ne tenuè quidem nobis velamen prætendere liceat.

2 Sed jam ad hunc Parvulum, ad manſuetudinis, & humilitatis Magiſtrum quonam modo converti neceſſe ſit, videamus. *Convertimini,* inquit, *ad me in toto corde veſtro.* Fratres, ſi dixiſſet, *Convertimini,* nihil addens; eſſet nobis forſitan liberum reſpondere: Factum eſt, jam aliud propone mandatum. Nunc autem ſpiritualis (ut audio) converſionis nos admonet, quæ non una die perficitur: utinam vel in omni vita, [D] qua degimus in hoc corpore, valeat conſummari. Corporis namque converſio, ſi ſola fuerit, nulla erit. [Converſio exterioris hominis ſine interiore inanis.] Forma ſiquidem converſionis eſt iſta, non veritas, vacuam virtute gerens ſpeciem pietatis. Miſer homo, qui totus pergens in ea quæ foris ſunt, & ignarus interiorum ſuorum, putans aliquid ſe eſſe, cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit! *Sicut aqua effuſus ſum,* ait Pſalmiſta [Pſal. 21. 15.] in perſona hominis hujuſcemodi, *& diſperſa ſunt omnia oſſa mea.* Et alius quidam Propheta: [Oſee. 7. 9.] *Comederunt,* inquit, *alii robur ejus, & ignoravit.* [Tonſura item & veſtis ſola in Religioſo. V. ſerm. 37. de diverſ. n. 6. Marc. 7. 6.] Exteriorem quippè ſuperficiem intuens, ſalva ſibi omnia ſuſpicatur, non ſentiens vermem occultum, qui interiora corrodit. Manet tonſura, veſtis necdum muta- [E] ta eſt, jejuniorum regula cuſtoditur, ſtatutis pſallitur horis; ſed cor longè eſt à me, dicit Dominus.

3 Attende ſollerter quid diligas a, quid metuas; [a affectiones ſeu paſſiones animi ità examinandæ & ordinandæ.] undè gaudeas aut contriſteris: & ſub habitu religionis animum ſæcularem, ſub pannis converſionis invenies cor perverſum. Totum enim cor in his quatuor affectionibus eſt: & de his accipiendum puto quod dicitur, ut in toto corde tuo convertaris ad Dominum. Convertatur proindè amor tuus: ut nihil omninò diligas niſi ipſum, aut certè propter ipſum. Convertatur etiam ad ipſum timor tuus: quia perverſus eſt timor omnis, quo metuis aliquid præter eum, aut non propter eum. Sic & gaudium tuum, & [F] triſtitia tua æquè convertantur ad ipſum. Hoc autem ita fiet, ſi nonniſi ſecundùm eum doleas, aut læteris. Quid enim perverſum magis, quàm lætari cùm malè feceris, & in rebus peſſimis exultare? Sed & ea quoque quæ ſecundùm carnem eſt triſtitia, mortem operatur. Si pro tuo, ſive proximi peccato doles, [2. Cor. 7. 10.] benè facis, & hæc triſtitia eſt ad ſalutem. Si gaudeas ad munera gratiæ, hoc gaudium ſanctum eſt, & ſe-

a Quatuor iſtas principes paſſiones, tamquam fontes, aſſignare ſolent veteres, in his Bernardus, quod ex iis cæteræ pendeant. Confer Sermonem 14. in pſalmum 90. num. 9. Sermonem 50. de diverſis num. 2, & 3. Sermonem 85. in Cantica num. 5. ac lib. 5. de Conſideratione numer. 9. necnon tractatum de diligendo Deo num. 15.

TOM. III. curum gaudium in Spiritu-ſancto. Debes & in dilectione Chriſti fraternis congaudere proſperitatibus, & adverſitatibus condolere, ſicut ſcriptum eſt: *Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus.*

Rom. 12. 15.

Converſio corporis quoque non negligenda.

4 Verum ne ipſa corporalis quidem eſt parvi pendenda converſio, quia ſpiritualis hujus adminiculum noſcitur eſſe non parvum. Indè eſt quod in hoc loco Dominus cùm dixiſſet, *in toto corde*, adjunxit protinus, *in jejunio*: quod utique corporis eſt. Volo tamen vos admonitos eſſe Fratres meos, obſervandum illud non ab eſcis tantùm, ſed ab omnibus illecebris carnis, & univerſa corporis voluptate; immò verò jejunandum eſt longè amplius à vitiis, quàm à cibis. Sed eſt panis à quo vos jejunare nolo, ne fortè deficiatis in via: & ſi neſcitis, panem dico lachrymarum. Sequitur enim; *in jejunio, & fletu, & planctu.* Exigit enim planctum à nobis pœnitentia præteritæ converſationis: exigit fletum deſiderium futuræ beatitudinis. *Facta ſunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte*, ait Propheta, *cùm dicitur mihi quotidie, Ubi eſt Deus tuus?* parum ei placet hujus vitæ novitas, qui necdum vetera plangit, necdum plangit admiſſa peccata, necdum plangit tempus amiſſum. Si non plangis, planè non ſentis animæ vulnera, conſcientiæ læſionem. Sed nec futura ſatis gaudia concupiſcis, ſi non quotidie poſtulas ea cum lachrymis: minus tibi nota ſunt, ſi non renuit conſolari anima tua, donec veniant.

Jejunii tempore lachrymis antea reficiendi.
Pſal. 41. 4.

5 Addit deindè Propheta: *Et ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra.* Quibus verbis manifeſtè prior ille populus Judæorum & duritiæ cordis, & vanæ ſuperſtitionis arguitur. Crebra ſiquidem apud eos ſciſſio veſtium, ſed non cordium eſſe ſolebat. Quando enim ſcinderentur corda lapidea, quæ non poterant nec circumcidi? *Scindite*, inquit, *corda veſtra, & non veſtimenta veſtra.* Quis in vobis eſt, cujus voluntas circa unum aliquid ſolet obſtinatior inveniri? Scindat cor ſuum gladio ſpiritus, quod eſt verbum Dei: ſcindat illud, & in multas minutias feſtinet diſpertiri. Alioquin non eſt converti ad Dominum in toto corde, niſi ſciſſo corde. Donec enim illam unam accipias in Jeruſalem, cujus eſt participatio in idipſum, multa interim tibi præcipiuntur; & ſi in uno offenderis, factus es omnium reus. *Spiritus Domini multiplex*, ait Sapiens, nec potes ſequi multiplicem ſine multiplici ſciſſione. Audi denique hominem, quem ſecundùm cor ſuum invenerat Deus. *Paratum*, inquit, *cor meum, Deus, paratum cor meum.* Paratum ad adverſa, paratum ad proſpera: paratum ad humilia, paratum ad ſublimia; paratum ad univerſa quæcumque præceperis. Vis paſtorem ovium facere? Vis conſtituere regem populorum? Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum. Quis ut David fidelis ingrediens, & egrediens, & pergens ad imperium regis? Et dicebat de peccatoribus: *Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum, ego verò legem tuam meditatus ſum.* Indè enim cordis duritia, indè mentis obſtinatio, quia meditatur quis non legem Domini, ſed propriam voluntatem.

Cor quomodo ſcindendum.
Sap. 7. 22.
Pſal. 56. 8. & 107. 2.
Pſal. 118. 70.

6 Scindamus itaque corda noſtra, dilectiſſimi, quatenus integra proindè veſtimenta ſervemus. Veſtes enim noſtræ virtutes ſunt. Bona veſtis, charitas; bona veſtis, obedientia eſt. Beatus qui cuſtodit veſtimenta hæc, ut non ambulet nudus. Denique *beati quorum tecta ſunt peccata*: &, *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Scindamus corda, ſicut prædictum eſt, ut hæc veſtimenta integra ſervemus, quemadmodum integra ſervata eſt tunica Salvatoris. Nec modò integram ſervat veſtem ſciſſio cordis, ſed & talarem eam facit & polymitam, qualem à ſancto Patriarcha Jacob accepit filius, qui præ cæteris amabatur. Hinc nempè virtutum perſeverantia, hinc converſationis pulchræ diſcolor unitas. Hinc illa eſt gloria Regis filiæ in fimbriis aureis, circumamicta varietatibus. Poteſt tamen & aliter hæc ſciſſio cordis intelligi, ut ſi quidem pravum fuerit, ſcindatur ad compunctionem *: ſi durum, ad compaſſionem. Quidni ſcindatur ulcus, ut ſanies effluat? Quidni ſcindatur cor, ut viſceribus effluat pietatis? Utilis prorſus utraque ſciſſio, ut nec clauſum lateat peccati virus in corde, nec indigenti proximo claudamus viſcera miſericordiæ: ut & ipſi conſequamur miſericordiam à Domino noſtro Jeſu-Chriſto, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Animæ veſtes, virtutes.
Pſal. 31. 1.
Jacob. 5. 20.
Gen. 37. 3.
Pſal. 44. 15.
* *al. confeſſionem.*

IN QUADRAGESIMA,

SERMO TERTIUS,

De Jejunio Quadrageſimæ.

1 ROgo vos, dilectiſſimi tota devotione ſuſcipite Quadrageſimale Jejunium, quod non ſola abſtinentia commendat, ſed multò magis ſacramentum. Nam ſi devotè uſque modo jejunavimus, utique ſancto hoc tempore jejunandum nobis eſt multo devotius. Si quid enim additur ad ſolitum abſtinentiæ modum, numquid non valdè indignum eſt, ut nobis oneroſum ſit quod Eccleſia portat univerſa nobiſcum? Hactenus uſque ad nonam jejunavimus ſoli: nunc uſque ad veſperam jejunabunt nobiſcum pariter univerſi, reges & principes, clerus & populus, nobiles & ignobiles, ſimul in unum dives & pauper. Hæc idcircò dixerim, Fratres, ne quis fortè turbetur à puſillanimitate ſpiritus, & jejunium præſens minori devotione ſuſcipiat, dum ſe fortaſſis meminerit prioris quoque jejunii pondus ſatis difficile toleraſſe. Hoc enim quantum poteſt laborat adverſarius noſter, ut holocauſtum noſtrum devotionis pinguedine vacuetur, ut & minus acceptum ſit Deo, & conſcientia noſtra in ſpirituali gaudio minus exhilaretur: ſicque de puſillanimitate tolerantiæ, etiam conſcientiæ puſillanimitas generetur. Cujus aſtutias non ignorantes, tota, obſecro, adverſus eum ſollicitudine vigilemus: & quia hilarem datorem diligit Deus, & ipſa quoque conſcientia noſtra ampliori exindè fiducia ſublevatur; ut devotiora ſint noſtra jejunia, ſollicitè nobis totius Eccleſiæ proponamus exempla.

Quadrageſimæ jejunium ad veſperam.

Jejunio dæmon inſidiatur.

2 Sed quid de his loquor, quos habemus in hac jejunii obſervatione conſortes? quaſi non multò excellentiores habeamus in ea duces, immò & conſecratores. Quanta devotione ſuſcipiendum eſt nobis, quod à ſancto Moyſe tamquam hæreditario jure traditur, cui ſpeciali præ cæteris Prophetis prærogativa, facie ad faciem Dominus loquebatur? Quanto fervore amplectendum eſt, quod Elias ille commendat, igneo curru raptus in cœlum? Ecce enim quàm multa millia à diebus illis generalis conditio mortis invaſit: Elias tamen uſque adhuc conſervante Domino manus ejus evaſit. Jam verò ſi commendant jejunium præſens Moyſes & Elias, quamvis magni, tamen conſervi noſtri; quantum commendat illud Jeſus Dominus noſter, qui & ipſe diebus totidem jejunavit? Qualis ille eſt, non dicam monachus, ſed Chriſtianus, qui minus devotè jejunium ſuſcipit, quod ei tradidit ipſe Chriſtus? Denique tanto devotius imitandum nobis eſt, dilectiſſimi, Chriſti jejunantis exemplum, quanto certius eſt propter nos eum jejunaſſe, non propter ſeipſum.

Jejunii quos duces habeamus.

Chriſtum maximè.

3 Jejunemus ergo, chariſſimi, & devotè jejunemus ſancto hoc Quadrageſimæ tempore: ita ſanè ut noverimus Quadrageſimam noſtram non ſolos quadraginta dies habere. Continuanda enim nobis eſt quadrageſima cunctis diebus miſeræ hujus vitæ, dum per auxilium gratiæ (quæ in quatuor Evangeliis commendatur) neceſſe eſt nos decalogum legis implere. Errant planè qui pauciſſimos dies iſtos ad pœnitentiam ſufficere credunt, cùm certum ſit totum vitæ hujus tempus non niſi ad pœnitentiam inſtitutum. *Quærite Dominum*, ait Propheta, non ſolùm quadraginta diebus; ſed *dum inveniri poteſt. Invocate eum, dum propè eſt.* Neque enim tunc erit invocandi tempus, quando nemini proximus erit Deus; ſed aliis quidem præſens, aliis verò nimis valdè remotus. Interim ſanè ex eo quòd proximus

Pœnitentia tota vita impendenda.

Iſa. 55. 6.

Digitized by Google

dicitur, manifeſtum eſt quod nondum habetur : ſed tamen haberi & inveniri facilè poteſt. Quis tibi videtur proximus fuiſſe illi, qui incidit in latrones ? Utique qui fecit cum eo miſericordiam. Ergo quia toto hoc tempore miſericordiæ proximus eſt, quærite Dominum, chariſſimi, dum inveniri poteſt ; invocate eum, dum propè eſt.

Luc. 10. 36.

Quadrageſima fervor major.

4 Verumtamen præſenti Quadrageſima majore nobis eſt fervore quærendus, quæ non ſolùm pars, ſed & ſacramentum eſt totius temporis hujus. Propterea ſi fortè diebus cæteris ſtudia noſtra aliquatenus intepuerant, dignum eſt ut nunc in fervore ſpiritus recaleſcant. Quòd ſi gula ſola peccavit, ſola quoque jejunet, & ſufficit. Si verò peccaverunt & membra cætera, cur non jejunent & ipſa ? Jejunet ergo oculus, qui deprædatus eſt animam : jejunet auris, jejunet lingua, jejunet manus, jejunet etiam anima ipſa. Jejunet oculus à curioſis aſpectibus & omni petulantia, ut bene humiliatus coerceatur in pœnitentia, qui malè liber vagabatur in colpa. Jejunet auris nequiter pruriens à fabulis & rumoribus, & quæcumque otioſa ſunt, & ad ſalutem minimè pertinentia. Jejunet lingua à detractione & murmuratione, ab inutilibus, vanis atque ſcurrilibus verbis : interdum quoque, ob gravitatem ſilentii, & ab ipſis quæ videri poterant neceſſaria. Jejunet manus ab otioſis ſignis, & ab operibus omnibus, quæcumque non ſunt imperatæ : ſed & multo magis anima ipſa jejunet à vitiis, & propria voluntate ſua. Etenim ſine jejunio hæc cætera à Domino reprobantur, ſicut ſcriptum eſt, quia *In diebus jejuniorum veſtrorum voluntates veſtra inveniuntur.*

Jejunium ſingulis membris ſeu ſenſibus indicendum.

Iſ. 58. 3.

IN QUADRAGESIMA,

Saamo Quartus.

De Oratione & Jejunio.

Jejunii fructus & modus.

1 QUIA jejunii Quadrageſimalis tempus advenit, quod tota devotione ſuſcipere moneo charitatem veſtram : dignum reor aliquatenus exponere, quo fructu, & quemadmodum oporteat jejunare. Primum quidem, Fratres, pro eo quod ab ipſis quoque licitis abſtinemus, ea nobis, quæ prius commiſimus, illicita condonantur. Quid verò eſt condonari commiſſa, niſi jejunio brevi jejunia redimi ſempiterna ? Gehennam enim meruimus, ubi nullus unquam cibus eſt, conſolatio nulla, terminus nullus : ubi guttam aquæ dives poſtulat, & accipere non meretur. BONUM ergo & ſalutare jejunium, quo redimuntur jejunia ſempiterna & ſupplicia, dum redimuntur * hoc modo peccata. Non ſolùm autem abolitio eſt peccatorum, ſed extirpatio vitiorum : non ſolùm obtinet veniam, ſed & promeretur gratiam : non ſolùm delet peccata præterita quæ commiſimus, ſed & repellit futura quæ committere poteramus.

Luc. 16. 24.

** al. remittuntur.*

Jejunii & orationis copula.

2 Dicam & unum adhuc quod facilè capiatis, ſæpius, ni fallor, experti. Jejunium orationi devotionem & fiduciam donat. Et vide quemadmodum ſibi invicem jejunium & oratio ſocientur, ſicut ſcriptum eſt : *Frater adjuvans fratrem, ambo conſolabuntur.* Oratio virtutem impetrat jejunandi, & jejunium gratiam promeretur orandi. Jejunium orationem roborat, oratio ſanctificat jejunium, & Domino repræſentat. Quid enim jejunium nobis proderit, ſi relinquatur in terra ? quod abſit. Sublevetur ergo jejunium penna quadam orationis. Verùm huic, ne fortè minùs ſufficiat, alteram quoque neceſſe eſt ſociari. *Oratio juſti*, ait Scriptura, *penetrat cælos*. Sint ergo jejunio noſtro, ut facilè cœlos penetret, alæ duæ, orationis ſcilicet, atque juſtitiæ. Juſtitia verò quæ eſt, niſi quæ cuique reddit quod ſuum eſt ? Noli ergo quaſi ſolum attendere Deum. Debitor enim es etiam prælatis, etiam fratribus tuis : nec vult Deus ut etiam parvi pendas, quos ipſe minimè parvi pendit. Neque enim ſine cauſa ait Apoſtolus : *Providentes bona non tantum coram Deo, ſed etiam coram hominibus.* Dicebas fortaſſe : Sufficit mihi ſi tantùm Deus approbat quod ago ; quæ mihi de humano cura judicio ? Sed certus ſis, quod ei minimè placeat, quicquid cum ſcandalo filiorum ejus, & contra ipſius feceris voluntatem, cui obedire tamquam ejus vicario oportebat. *Sanctificate*, inquit, *jejunium, vocate cœtum.* Quid eſt enim cœtum vocare ? Unitatem ſervare, diligere pacem, fraternitatem amare. Superbus ille Phariſæus jejunium habuit, jejunium ſanctificavit, qui nimirum jejunavit bis in Sabbato, & gratias egit Deo : ſed non vocavit cœtum, dicens, *Non ſum ſicut cæteri hominum* ; ideoque ala una nitens jejunium ejus non pervenit in cœlum. Vos ergo, chariſſimi, lavate manus veſtras in ſanguine peccatoris, & omninò ſolliciti eſtote, ut alas duas habeat jejunium veſtrum, ſanctimoniam ſcilicet & pacem, ſine qua nemo videbit Deum. *Sanctificate jejunium*, ut pura intentio & devota oratio divinæ illud offerat majeſtati : *Vocate cœtum*, ut congruat unitati : *Laudate Dominum in tympano & choro*, ut concors ſit mortificatio carnis.

Prov. 18. 19.

Oratio & juſtitia ſunt alæ jejunii.

Eccli. 35. 10.

TOM. III. Rom. 12. 17.

Joel. 2. 15.

Luc. 18. 11. Jejunii alæ, pax & ſanctimonia.

Pſ. 150. 4.

3 Porrò quia & de jejunio, & de juſtitia aliqua diximus, dignum eſt ut de Oratione quoque pauca loquamur. Hæc enim quanto efficacior eſt, ſi fiat ut debet, tanto callidius impediri ab adverſario ſolet. Interdum enim graviter impeditur oratio à puſillanimitate ſpiritus & timore immoderato. Hoc autem tunc ſolet fieri, cùm ſic cogitat homo propriam indignitatem, ut non convertat oculos ad divinam benignitatem. *Abyſſus enim abyſſum invocat* : abyſſus luminoſa, abyſſum tenebroſam ; abyſſus miſericordiæ, abyſſum miſeriæ. Profundum namque eſt cor hominis, & imperſcrutabile. Sed ſi magna eſt iniquitas mea, multò major eſt, Domine, pietas tua. Ideoque cùm ad me ipſum turbata fuerit anima mea, memor ſum multitudinis miſericordiæ tuæ, & reſpiro in ea : & cùm introiero in impotentias [a] meas, nolo memorari juſtitiæ tuæ ſolius.

Orationis vitia tria. 1. Nimia timiditas.

Pſ. 41. 8.

4 Verumtamen ſicut periculum eſt, ſi fuerit oratio nimis timida : ſic in contraria parte non minus, immò & majus periculum eſt, ſi fortè fuerit temeraria. De his qui ſic orant, audi quid loquatur ad Prophetam Dominus. *Clama*, inquit, *ne ceſſes : quaſi tuba exalta vocem tuam* &c. *Quaſi tuba*, inquit : quia in ſpiritu vehementi increpandi ſunt temerarii. Me etenim quærunt, qui ſemetipſos nondum invenerunt. Nec hoc dico, ut peccatoribus auferam orandi fiduciam : ſed volo eos orare, tamquam gentem quæ peccatum fecerit, non juſtitiam. Orent pro indulgentia peccatorum ſuorum in animo contrito & ſpiritu humilitatis, quemadmodum Publicanus ille : *Deus*, inquit, *propitius eſto mihi peccatori*. Temeritatem enim dico, quando is, in cujus conſcientia peccatum adhuc, aut vitium aliquod regnat, ambulat in magnis & in mirabilibus ſuper ſe, minus ſollicitus pro periculo animæ ſuæ. Tertium periculum eſt, ſi ſit oratio tepida, & non ex viva affectione procedens. Timida quidem oratio cœlum non penetrat, quia reſtringit animum timor immoderatus, ut oratio, non dicam non aſcendere, ſed nec procedere queat. Tepida verò in aſcenſu langueſcit & deficit, eo quod non habeat vigorem. Nam temeraria aſcendit, ſed reſilit ; reſiſtitur enim ei : nec tantùm non obtinet gratiam, ſed & meretur offenſam. Quæ verò fidelis, & humilis, & fervens oratio fuerit, cœlum ſine dubio penetrabit : undè certum eſt quòd vacua redire non poterit.

2. Temeritas.

Iſ. 58. 1.

Luc. 18. 13.

3. Tepiditas.

Orationis tres conditiones.

IN QUADRAGESIMA,

Sermo Quintus.

De triplici modo orationis.

1 CHaritas, qua pro vobis ſollicitus ſum, Fratres mei, cogit ut loquar vobis : & urgente ea multo ſæpiùs loquerer, niſi tam multis occupationibus

Bernardi ſollicitudo pro ſuis.

a Hic variant ſcripti & editi. Quidam habent, *In potentias meas*, ubi &c. Horſtius habet *tuas*. Sed noſtra lectio melior, ut impetus referatur ad puſillanimitatem.

TOM. III. impediret. Nec mirum ſi ſollicitus ſum pro vobis, cùm inveniam in me ipſo materiam multam & occaſionem ſollicitudinis. Quoties enim propriam miſeriam & multimoda pericula cogito, haud dubium quin ad me ipſum conturbetur anima mea. Nec minor mihi ſollicitudo eſt pro ſingulis quibuſque veſtrum, ſi tamen diligo vos tamquam me ipſum. Novit ipſe qui ſcrutatur corda, quoties in corde meo propriæ ſollicitudini præponderat ſollicitudo veſtra. Nec mirum ſi multa mihi ſollicitudo eſt, & timor magnus conturbat me ſuper omnibus vobis, quos video in tanta miſeria & in tantis conſtitutos eſſe periculis. Ipſi enim (ut manifeſtum eſt) geſtamus laqueum noſtrum, ubique proprium circumferimus inimicum: carnem hanc loquor de peccato natam, in peccato nutritam; corruptam nimis ipſa origine, ſed multò amplius prava conſuetudine vitiatam. Hinc eſt quòd tam acriter caro adverſus ſpiritum concupiſcit, quòd aſſiduè murmurat, & impatiens eſt diſciplinæ, quòd illicita ſuggerit, quòd nec rationi obtemperat, nec inhibetur ullo timore.

Caro noſtra, laqueus & inimicus.

Diabolus alter hoſtis.

2 Huic accedit, hanc adjuvat, hac utitur ad impugnandos nos calidiſſimus ſerpens, cui nullum aliud deſiderium eſt, nullum ſtudium, nullum negotium, niſi effundere ſanguinem animarum. Hic eſt qui jugiter machinatur malum, qui deſideria carnis inſtigat, qui concupiſcentiæ ignem naturalem quodammodo venenatis ſuggeſtionibus ſufflat, illicitos motus inflammat; peccati occaſiones parat, & mille nocendi artibus corda hominum tentare non ceſſat. Hic eſt qui manus noſtras proprio cingulo alligat, & (ut dicitur) baculo noſtro nos cædit, ut caro, quæ data eſt in adjutorium, in ruinam nobis & in laqueum fiat.

3 Sed quid prodeſt indicaſſe pericula, ſi nulla conſolatio, nulla adhibeantur remedia? Grande quidem periculum eſt, & gravis lucta adverſus domeſticum hoſtem: maximè cùm nos advenæ ſimus, & ille civis: ille ſuam inhabitet regionem, nos exules ſimus, & peregrini. Magnum quoque diſcrimen, adverſus diabolicæ fraudis aſtutias tam crebros, immò continuos habere conflictus; quem nec videre quidem poſſumus, & quem nimis aſtutum fecerit tam natura ſubtilis, quàm longa exercitatio malitiæ ejus. Verumtamen in nobis eſt, ſi vinci nolumus: & nemo noſtrum in hoc certamine dejicitur invitus. *Sub te eſt*, ò homo, *appetitus tuus, & tu dominaberis illi*. Poteſt inimicus excitare tentationis motum: ſed in te eſt, ſi volueris, dare ſeu negare conſenſum. In tua facultate eſt, ſi volueris, inimicum tuum facere ſervum tuum, ut omnia tibi cooperentur in bonum. Ecce enim inflammat inimicus deſiderium cibi, vanitatis aut impatientiæ cogitationes ingerit, aut excitat libidinis motum: tu ſolummodo ne conſenſeris; & quoties reſtiteris, toties coronaberis.

Gen. 4. 7. Hoſtis noſter qui inefficax abſque conſenſu noſtro.

Tentationes nos monent recurrere ad orationem.

4 Verumtamen negare non poſſumus, Fratres, moleſta ſunt hæc, & periculoſa: ſed, & in ipſo certamine, ſi viriliter reſiſtimus, quædam pia tranquillitas de conſcientia bona naſcitur. Credo etiam, ſi cogitationes iſtas quàm citò in nobis advertimus, non patimur remorari, ſed in ſpiritu vehementi animus adverſus illas excitatur, quoniam inimicus confuſus abſcedet à nobis, nec tam libenter illicò revertetur. Sed qui ſumus nos, aut quæ fortitudo noſtra, ut tam multis tentationibus reſiſtere valeamus? Hoc erat certè quod quærebat Deus, hoc erat ad quod nos perducere ſatagebat: ut videntes defectum noſtrum, & quod non eſt nobis auxilium aliud, ad ejus miſericordiam tota humilitate curramus. Propterea rogo vos, Fratres, ut ſemper ad manum habeatis tutiſſimum orationis refugium, de qua etiam memini me paulò antè in fine ſermonis eſſe locutum.

Oratio noſtra nulla infructuoſa.

5 Verumtamen quoties de oratione loquor, verba quædam humanæ cogitationis audire mihi videor in corde veſtro, quæ & ab aliis frequenter audivi, & nonnumquam expertus ſum in corde meo. Quid enim eſt, quod licèt numquam ab oratione ceſſemus, vix unquam experiri videatur aliquis noſtrum, quis ſit orationis ſuæ fructus? Sicut ad orationem accedimus, ſic & redire videmur: nemo nobis reſpondet verbum, nemo quicquam donat, ſed laboraſſe videmur in caſſum. Sed quid in Evangelio dicit Dominus? *Nolite*, ait, *judicare ſecundum faciem, ſed juſtum judicium judicate*. Quod eſt autem juſtum judicium, niſi judicium fidei? quoniam juſtus ex fide vivit. Ergo judicium fidei ſequere, & non experimentum tuum: quoniam fides quidem verax, ſed experimentum fallax. Quæ eſt ergo veritas fidei, niſi quod promittit ipſe Filius Dei: *Quidquid orantes petitis, credite quia accipietis, & fiet vobis?* Nemo veſtrum, Fratres, parvi pendat orationem ſuam. Dico enim vobis, quia ipſe ad quem oramus, non parvi pendit eam. Priuſquam egreſſa ſit ab ore noſtro, ipſe ſcribi jubet eam in libro ſuo. Et unum indubitanter è duobus ſperare poſſumus, quoniam aut dabit quod petimus, aut quod nobis noverit eſſe utilius. Nos enim quid oremus ſicut oportet, neſcimus: ſed miſeretur ille ſuper ignorantia noſtra; & orationem benignè ſuſcipiens, quod nobis aut omninò non eſt utile, aut non tam citò dari neceſſe eſt, minimè tribuit: oratio tamen infructuoſa non erit.

Joan. 7. 24.

Abac. 2. 4.

Matth. 21. 22.

Si delectatio noſtra ſit in Deo.

6 Ita ſanè, ſi fecerimus quod monemur in Pſalmo, id eſt ſi delectemur in Domino. Ait enim ſanctus David: *Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui*. Sed quid eſt, ò Propheta, quod tam abſolutè mones delectari in Domino, ac ſi ad manum nobis ſit hujuſmodi delectatio? Delectationem cibi, ſomni, quietis, & cæterorum, quæ in terra ſunt, novimus: Deus autem quam delectationem habet, ut in eo delectemur? Fratres mei, ſæculares hoc dicere poſſunt; vos non poteſtis. Quis enim veſtrum eſt, qui non ſæpè expertus ſit conſcientiæ bonæ delectationem? qui non guſtaverit ſaporem caſtitatis, humilitatis, charitatis? Non eſt hæc delectatio potus, neque cibi, aut ſimilis cujuſlibet rei: delectatio tamen eſt, & major omnibus illis. Divina enim eſt, & non carnalis delectatio: & cùm in his delectamur, planè delectamur in Domino.

Pſ. 36. 4.

Delectatio in Deo quæ.

Virtutes pro ſeipſis ſectandæ.

7 Sed cauſantur multi fortaſſe, quòd affectum hunc delectabilem & dulciorem ſuper mel & favum rarius experiantur. Nimirum quia tentationibus interim exercentur: multoque virilius agunt, ſi virtutes ipſas non pro delectatione, quàm experiantur, ſed pro virtutibus ipſis & pro ſolo beneplacito Dei tota intentione, etſi non tota affectione ſectantur. Nec dubium quin optimè compleat qui hujuſmodi eſt, Prophetæ admonitionem, qua dicit, *Delectare in Domino*: quoniam non de affectu loquitur, ſed de exercitio. Affectus enim ille beatitudinis eſt, exercitium verò virtutis. *Delectare*, inquit, *in Domino*: ad hoc tende, ad hoc conare, ut in Domino delecteris, *& dabit tibi petitiones cordis tui*. Sed conſidera quòd petitiones cordis dixerit, quas approbat judicium rationis. Nec habes undè cauſeris, ſed undè magis toto affectu in gratiarum actione verſeris: quando quidem tanta ſuper te cura eſt Deo tuo, ut quoties ignorans quæris quod tibi inutile eſt, non te audiat ſuper hoc, ſed mutet illud utiliori dono. Sic & pater carnalis parvulo quærenti panem libenter porrigit: quærenti cultellum, quem non neceſſarium putat, non conſentit, ſed magis panem ei quem dederat frangit, vel per aliquem miniſtrorum frangi præcipit, ut nihil ille habeat periculi, nihil laboris.

Orationes noſtras cur Deus ſæpè non exaudit ad votum.

Petitiones cordis in tribus.

8 Porrò petitiones cordis in tribus credo conſtare, nec video quid præter illa electus quiſque ſibi debeat poſtulare. Duo quidem hujus temporis ſunt, id eſt bona corporis & animæ, tertium verò beatitudo æternæ vitæ. Nec mireris quòd bona corporis à Deo dixerim eſſe quærenda: quoniam ejus ſunt corporalia omnia, ſicut & ſpiritualia omnia bona. Ab eo ergo petendum & ſperandum nobis eſt, undè poſſimus in ejus ſervitio ſuſtentari. Verumtamen pro neceſſitatibus animæ orandum nobis eſt & frequentius, & ferventius, id eſt pro obtinenda gratia Dei, animæque virtutibus. Sic & pro vita æterna tota pietate & toto nobis orandum eſt deſiderio, ubi nimirum corporis & animæ plena & perfecta ſit beatitudo.

9 In his ergo tribus, ut cordis petitiones ſint,

Digitized by Google

Tria in illis obſervanda.

tria nobis ſunt obſervanda. Nam & in prima quidem ſuperfluitas, & in ſecunda impuritas, & elatio interdum ſurrepere ſolet in tertia. Nonnumquam enim temporalia quæri ſolent ad voluptatem, virtutes ad oſtentationem: ſed & vitam æternam fortaſſis aliqui non in humilitate quærunt, ſed tamquam in fiducia ſuorum meritorum. Nec hoc dico, quin accepta gratia fiduciam donet orandi: ſed non oportet ut in ea conſtituat quiſquam fiduciam impetrandi. Hoc ſolum conferunt hæc prima * dona, ut ab ea miſericordia quæ tribuit hæc, ſperentur etiam ampliora. Sit ergo oratio, quæ pro temporalibus eſt, circa ſolas neceſſitates reſtricta: ſit oratio, quæ pro virtutibus eſt animæ, etiam ab omni impuritate libera, & circa ſolum beneplacitum Dei intenta: ſit ea quæ fit pro æterna vita, in omni humilitate, præſumens de ſola (ut dignum eſt) miſeratione divina.

** al. præmiſſa.*

Orationis optima regula.

IN QUADRAGESIMA,

SERMO SEXTUS.

De Oratione Dominica.

1 VOluntas Domini, Fratres, quæ priùs Angelos creavit, faciens eoſdem, poſtmodum in eis facta beavit. Sicut enim Verbum quod erat in principio, carnem ſuſcipiens, dicitur, & verè dicitur, factum caro: ſic voluntas illa æterna in Angelo facta eſt, cùm angelicam omninò in ſe abſorbuit voluntatem. Quidni dicatur facta in Angelo, cùm angelica facta eſt? Hæc enim ſumma illius felicitatis eſt hic voluptatis cœleſtis torrens, quòd divina voluntas ipſa facta eſt etiam Angelorum: ut quemadmodum placet Deo univerſitas adminiſtrationis hujus, ſic & ipſi in cunctis gaudeant, in omnibus delectentur. Hoc igitur oramus, ut hæc voluntas, ſicut in cœleſtibus facta eſt creaturis, fiat etiam in terrenis: ut ſicut Angelus, ſic & homo adhærens Deo, unus cum eo ſpiritus ſit. Sed heu me! quot obſtacula ſeparant, quot prohibent impedimenta! Objicit ſeſe malitia mediam, objicit infirmitas, objicit concupiſcentia & ignorantia noſtra. Ineſt enim nobis quaſi à natura, magis autem ab exterminio naturæ; affectio quædam peſſima & libido nocendi ut inextinguibilis inveniatur in miſeris animabus noſtris malitiæ delectatio. Quid verò longius à voluntate divina? Planè chaos magnum inter nos & illam firmatum eſt in hac parte: cùm ſemper eum delectet præſtare beneficia, & ingratis nobis è contra ſuggerat affectio crudeliſſima & innoxiis velle nocere. Hinc omnis radix amaritudinis germinat, hinc invidiæ, hinc detractiones, hinc diſſentiones pullulant, hinc ſilveſcunt inimicitiæ. At hæc quidem germina virulenta præcidi ſemper neceſſe eſt falce juſtitiæ, qua videlicet extorquemus à nobis, ne cui faciamus quod nolumus nobis fieri: ſed quæ volumus ut faciant nobis homines, & nos eis eadem faciamus. Eradicari tamen aut extirpari à cordibus noſtris omninò non poterit malitia, donec in mundo fuerimus, qui totus poſitus eſt in maligno. Conteritur quidem ſerpentis caput, ſed frequenter experiri eſt calcaneo inſidiantem.

Joan. 1. 14.

Voluntatis divinæ varia in nobis impedimenta.

1. Ex naturæ corruptione.

2 Secundo loco ipſa quoque corruptibilis hujus infirmitate corporis præpedimur, ne voluntas noſtra divinæ valeat cohærere. Nobis ſiquidem quod moleſtum ſentimus, non poteſt non diſplicere; & frequenter in his voluntas noſtra à divina diſſidet voluntate: cui ne penitus adverſetur, fortitudo eſt nobis neceſſaria, quæ ſecunda ſpecies eſt virtutis.

2. Ex infirmitate humana.

3 Nec ſola impedit afflictio corporis: impedit & concupiſcentia, qua multiplicibus & inexplebilibus diſtrahimur deſideriis. Quando autem poterit anfractuoſa & angulis plena voluntas ei uniri, quæ rectiſſima eſt, & omnimodis indiſtorta? Heu me! Domine Deus, quia undique mihi bella, undique tela volant, undique pericula, undique impedimenta! Quocumque me vertam, nulla uſquam ſecuritas eſt. Et quæ mulcent, & quæ moleſtant, timeo: & eſuries & refectio, & ſomnus & vigiliæ, & labor & requies militant contra me. *Divitias & paupertatem ne dederis mihi*, orat Sapiens: nimirum quia utrobique laqueus, utrobique periculum. Quòd ſi reprimit temperantia concupiſcentiam, (hoc quippè unicum in hujuſmodi remedium eſt) erit quidem unio jam nonnulla, ſed plena non erit. Hinc & Apoſtolus de ſe fatetur: *Ego ipſe*, ait, *mente conſentio legi Dei, carne autem legi peccati, qua eſt in membris meis*. Ex parte ergo cohæret, & ex parte diſſidet, donec veniat quod perfectum eſt, & quod ex parte eſt evacuetur.

3. Ex concupiſcentia.

Periculis hic plena omnia.

Prov. 30. 8.

Rom. 7. 25.

4 Quarta eſt ignorantia, quam & ipſam nobis plurimum obeſſe non ignoratis. Quo enim pacto voluntatem Dei præviam ſequar, ubi ignoro eam? Cognoſco autem tantùm ex parte, & needum ſicut cognitus ſum. Propterea inquirenda ſunt nobis cum omni deſiderio incrementa prudentiæ, ut magis ac magis notam faciat nobis Deus voluntatem ſuam, ut ſciamus quid acceptum ſit ei omni tempore. Sic virtutum conſummatio, juſtitiæ, fortitudinis, temperantiæ & prudentiæ, unionem illam tam felicem, quàm deſiderabilem conſummabit, ut ſit nobis cum Deo una voluntas, & quæcumque ei placent, placeant ſimul & nobis: atque hæc nobis erit (ut de Angelis ſupra dictum eſt) omninò perfecta jucunditas.

4. Ex ignorantia.

5 Oramus autem ut adveniat regnum Domini, quo videlicet nobis plena ſit de regni poteſtate ſecuritas. Quod autem petimus ut ſanctificetur nomen ejus, omninò jam ſupra nos in ejus notitiam pergere concupiſcimus. Ubi nimirum nobis in nobis & felix ſecuritas, & ſecura felicitas fuerit, in eum qui ſupra nos eſt, tota jam ſpiritus vehementia rapiemur. *Sanctificetur nomen tuum*. Nomen ejus, gloria ejus. Et illa quando non ſancta? Fieri tamen dicitur ſancta gloria ejus, cùm in ſanctitate glorificatur à nobis: ſicut & voluntatem ejus, quæ æterna eſt, in nobis, ut noſtra fiat, fieri poſtulamus. Hoc ergo primum fieri petimus quod maximum eſt, ut nobis gloriæ illius innoteſcat ſanctitas illibata. Exindè quod ad nos ſpectat optamus, & regni poteſtatem propter ſecuritatem, & voluntatis ejus in nobis perfectionem propter jucunditatem. Sed quia needum illa perfectione gaudentes, non ſine magno labore divinæ poſſumus obtemperare voluntati; opus eſt cibo ne deficiamus, opus eſt, inquam, pane quotidiano. Sæpiùs quoque aberrantes ab ea, & delinquentes, hoc eſt derelinquentes eam, neceſſario pro indulgentia ſupplicamus, dicentes: *Dimitte nobis debita noſtra, &c.* At ne fortè in eadem recidamus poſt acceptam veniam peccatorum, orandus à nobis idem ipſe eſt, ne nos inducat in tentationem: ſed magis educat nos, & liberet à malo. Amen.

Dei nomen quomodo ſanctificari dicatur.

IN QUADRAGESIMA,

SERMO SEPTIMUS.

De Peregrino, Mortuo, & Crucifixo.

1 FElices, qui ſe præſenti ſæculo nequam advenas & peregrinos exhibent, immaculatos ſe cuſtodientes ab eo! *Neque enim habemus hic manentem civitatem, ſed futuram inquirimus*. Abſtineamus ergo à carnalibus deſideriis, quæ militant adverſus animam, tamquam advenæ & peregrini. Peregrinus ſiquidem via regia incedit: non declinat ad dexteram, neque ad ſiniſtram. Si fortè jurgantes viderit, non attendit: ſi nubentes, aut choros ducentes, aut aliud quodlibet facientes; nihilo minùs tranſit, quia peregrinus eſt, & non pertinet ad eum de talibus. Ad patriam ſuſpirat, ad patriam tendit: veſtitum & victum habens non vult aliis onerari. Beatus planè, qui ſuum ſic agnoſcit, ſic deplorat incolatum, dicens Domino: *Quoniam advena ego ſum apud te & peregrinus, ſicut omnes patres mei*. Magnum hoc quidem, ſed fortè gradus aliquis altior eſt. Nam peregrinus, etſi non ad-

Hebr. 13. 14.

Peregrini moralis deſcriptio.

Pſ. 38. 13.

Digitized by Google

TOM. III. miſcetur civibus, aliquando tamen delectatur videre A
quæ fiunt, aut audire ab aliis, aut ipſe narrare quæ viderit: & his & hujuſmodi, etſi penitus non retinetur, detinetur tamen & retardatur, dum minùs memor patriæ, minori accelerat deſiderio. Nam & tantopere * poteſt in his delectari, ut jam non ſolùm remoretur, & minùs citò veniat: ſed & remanens ex toto, ne tardè quidem perveniat.

* al. tanto tempore.

2 Quis igitur eſt magis alienus ab actibus ſæculi quàm peregrinus? Profectò quibus dicit Apoſtolus: *Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo*. Peregrinus nimirum poteſt facilè occaſione viatici pluſquam oporteat, & detineri quærendo, & prægravari portando: mortuus, ſi deſit etiam B ipſa ſepultura, non ſentit. Sic vituperantes ut laudantes, ſic adulantes audit ut detrahentes, immò verò nec audit, quia mortuus eſt. Omninò felix mors, quæ ſic immaculatum ſervat, immò penitus alienum facit ab hoc ſæculo. Sed neceſſe eſt ut qui non vivit in ſe, vivat Chriſtus in illo. Hoc eſt enim quod ait Apoſtolus: *Vivo autem, jam non ego; vivit verò in me Chriſtus*. Ac ſi diceret: Ad alia quidem omnia mortuus ſum, non ſentio, non attendo, non curo: ſi qua verò ſunt Chriſti, hæc me vivum inveniunt & paratum. Nam ſi non aliud poſſum, ſaltem ſentio: placet quod ad ejus honorem fieri video, diſplicent quæ aliter fiunt. Magnus omninò gradus eſt iſte. C

Coloſſ. 3. 3. Mortuus mundo quis.

Gal. 2. 20.

3 At fortaſſe poterit aliquid adhuc ſuperius inveniri. In quo ergo quæremus? In quo putas, niſi in eo de quo nunc loquebamur, qui raptus eſt uſque ad tertium cœlum? Quis enim prohibet tertium cœlum dicere, ſi quem gradum ſupra iſtos poteris invenire? Audi igitur ipſum de hac tanta altitudine non in ſe gloriantem, ſed dicentem: *Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Jeſu-Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo*. Non ſolùm inquit, mortuus mundo, ſed & crucifixus: quod eſt ignominioſum genus mortis. Ego illi, pariter & ipſe mihi. Omnia quæ mundus amat, crux mihi ſunt: delectatio carnis, honores, divitiæ, vanæ hominum laudes. Quæ verò D mundus reputat crucem, illis affixus ſum, illis adhæreo, illa toto amplector affectu. Annon major iſte eſt ſecundo & primo gradu? Peregrinus, ſi prudens eſt, & non obliviſcitur ſuæ peregrinationis, licèt cum labore, tranſit, & non magnopere ſæcularibus implicatur. Mortuus æquè blanda hujus ſæculi, ſicut aſpera ſpernit. Qui verò raptus eſt uſque ad tertium cœlum crux illi eſt omne cui mundus inhæret: & his adhæret quæ mundo crux eſſe videntur. Quamvis in his verbis Apoſtoli illud quoque non incongruè poſſit intelligi, crucifixum ei mundum reputatione, ipſum verò mundo crucifixum compaſſione. Crucifixum enim mundum videbat obligationibus vitiorum, & ipſe crucifigebatur E ei per compaſſionis affectum.

Gal. 6. 14.

Crucifixus mundo quis.

4 Penſemus nunc ſinguli in quo gradu quiſque ſit poſitus, & ſtudeamus proficere de die in diem, quoniam de virtute in virtutem videbitur Deus deorum in Sion. Maximè verò hoc ſancto tempore in omni obſecro puritate converſari ſtudeamus, ubi & certus, & brevis dierum numerus poſitus eſt, ne deſperet humana fragilitas. Nam ſi diceret nobis, Omni tempore ſollicitè eſtote omninò ad cuſtodiendam puritatem veſtræ converſationis; quis non deſperet? Nunc autem monemur, brevi dierum numero omnes aliorum temporum negligentias emendare: ut vel ſic guſtemus dulcedinem perfectæ puritatis, & omni deinceps tempo- F re in converſatione noſtra ſanctæ hujus Quadrageſimæ veſtigia clara reſplendeant. Conemur ergo, Fratres, ſanctum hoc tempus tota devotione ſuſcipere, & nunc magis arma ſpiritualia reparare. Nunc enim generali quodam totius orbis exercitu contra diabolum Salvator congreditur: beati qui ſub tali duce ſtrenuè militaverint. Toto ſiquidem anno domeſtica Regis fami- A lia militat, & aſſidua eſt in bellorum procinctu *: ſemel autem & certo tempore univerſum imperium generali congregatur exercitu. Felices vos, qui domeſtici meruiſtis eſſe, quibus dicit Apoſtolus: *Jam non eſtis hoſpites & advenæ, ſed eſtis cives ſanctorum & domeſtici Dei*. Quid igitur facturi ſunt qui toto anno pugnare ſuſceperunt, quando & ipſi rudes & vacantes prius, ſpiritualia arma arripiunt? Utique ſolito ampliùs ſolitæ opus eſt inſiſtere pugnæ, ut magna quædam victoria Regi noſtro ad gloriam, nobis proveniat ad ſalutem.

Pſ. 83. 8.

Quadrageſima breves dies ſerio tranſigenda.

Quadrageſima tota Eccleſia pugnat in diabolum.

* al. add. juſta.

Epheſ. 2. 19.

B

IN PSALMUM *Qui habitat* SERMONES [a] XVII.

CIRC. AN. MCLX. a

IN QUADRAGESIMA HABITI.

PRÆFATIO.

1 CONſidero labores veſtros, Fratres, non ſine magno miſerationis affectu. Quæro conſolationem quàm exhibere poſſim, & corporalis occurrit: ſed ea non prodeſt quicquam, magis & obeſſe plurimum poteſt. Siquidem modica ſementis detractio, C non modicum meſſis eſt detrimentum: & ſi pœnitentia veſtra minuatur miſeratione crudeli, paulatim gemmis corona veſtra privatur. Quid tamen agimus? Ubi Prophetæ farinula? Siquidem mors in olla eſt; & mortificamini tota die in jejuniis multis, in laboribus frequenter, in vigiliis ſupra modum, præter ea quæ intrinſecus ſunt contritio cordium, & multitudo tentationum. Mortificamini, ſed propter eum qui mortuus eſt pro vobis. Quod ſi abundat tribulatio veſtra pro eo, abundabit conſolatio veſtra per eum, ut in eo delectetur anima, quæ in aliis renuit conſolari. Apud ipſum namque ipſa quoque tribulatio magna quædam conſolatio poterit inveniri. Nonne enim certum eſt ſupra vires humanas, ultra naturam, contra D conſuetudinem eſſe quæ ſuſtinetis? Alius igitur portat iſta, ille ſine dubio, qui ſecundùm Apoſtolum portat omnia verbo virtutis ſuæ. Nonne ex hoc jam ſuo ipſius gladio inimicus perimitur, & magnitudo tribulationis, de qua tentare ſolebat, ipſa magis tentationes exuperat, tamquam certiſſimum divinæ præſentiæ argumentum? Quid enim timendum nobis, ſi adeſt qui portat omnia? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo? Nam ſi ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es. Quid eſt quod totam molem terræ ſuſtinet? Et univerſus orbis cui innititur? Nam ſi eſt aliquid quod ſuſtineat cætera, ipſum à quo ſuſtinetur? E Non invenitur niſi virtutis verbum omnia portans. Verbo enim Domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris ejus omnis virtus eorum.

Laboris detractio quis miſeratio crudelis.

4. Reg. 4. 41.

Tribulatio quis conſolatio.

Tribulatos Deus portat. Hebr. 1. 3.

Pſ. 26. 1.

Pſ. 22. 4.

Pſ. 32. 6.

2 Propterea, ut ſit vobis in verbo Domini conſolatio, maximè his diebus, quibus (ſicut omninò dignum eſt) aliquatenus major eſt labor veſter; ut confido, non erit inutile tractate vobiſcum aliquid de Scripturis ſanctis, quod etiam aliqui veſtrum rogaverunt. Undè nobis eligendus eſt Pſalmus ipſe, de quo tentationis occaſionem inimicus aſſumpſit [b], ut indè b confringantur arma maligni, undè ſibi uſurpare præſumpſit. Propterea nolo vos ignorare, Fratres, quoniam manifeſtè imitatores ſunt inimici, quicumque F de Scripturis ſanctis aliquid non ſanctè uſurpant, & detinent veritatem Dei in mendacio, ſicut ſolent quandoque nonnulli. Cavete hoc, dilectiſſimi, quia prorſus diabolicum eſt, & de parte ejus ſe eſſe probant qui id faciunt, in ſuam ipſorum perniciem ſalutaria ſcripta pervertere molientes. Sed non modò plus immoror: ſufficit, credo, breviter tetigiſſe. Jam de

Scripturis abuti diabolicum.

---

a In codice Vaticano n. 663. appellatur LIBER IN PSALMUM *Qui habitat*, conſtatque non ſermonibus, ſed capitibus 18. In quibuſdam mſſ. numerantur ſermones dumtaxat quindecim, tribus primis in unum conjectis. Habiti ſunt poſt annum 1138. infrà ex ſermone 6. ſub finem; & quidem ſermo 13. paulò poſt feſtum S. Benedicti; ſermones porrò 16. & 17. in Hebdomada ſancta.

b Quippe verbis Pſalmi 90. abuſus eſt diabolus tentans Chriſtum, ſcilicet verſu 11.

ipſo,

ipſo, quem elegimus, Pſalmo aliqua præſtante Domino diſſerere & explanare tentemus.

SERMO PRIMUS.

De verſu primo, *Qui habitat in adjutorio Altiſſimi, in protectione Dei cæli commorabitur.*

Adjutorii divini expers triplex hominum genus. 1. Non ſperantes.

1 QUIS ſit divini inhabitator adjutorii, per non inhabitantes illud melius poteſt agnoſci. Tria ſiquidem eorum reperies genera: unum non ſperantium, aliud deſperantium, tertium fruſtra ſperantium. Neque enim habitat in adjutorio Dei, qui non poſuit Deum adjutorem ſuum, ſed confidit in virtute ſua, & in multitudine divitiarum ſuarum. Surdus namque eſt ad Prophetæ vocem dicentis: *Quærite Dominum dum inveniri poteſt, invocate eum dum prope eſt*: & ſola temporalia quærens, æmulatur in malignantibus, pacem peccatorum videns; & elongatur ab adjutorio Altiſſimi, quod ſibi ad hæc neceſſarium eſſe non reputat. Sed quid nobis de his quæ foris ſunt judicare? Timeo, Fratres, ne fortè etiam ſit in nobis, qui non habitet in adjutorio Altiſſimi, ſed confidat in virtute ſua, & in multitudine divitiarum ſuarum. Fortè enim fervorem habet aliquis, potens in vigiliis, in jejuniis, in labore, & cæteris hujuſmodi, aut etiam multorum (ut ſibi videtur) divitias meritorum longo tempore acquiſivit; & in his confidens, remiſſior eſt in timore Dei, facilè jam ad otioſitates & curioſitates pernicioſa quadam ſecuritate declinat, murmurat, detrahit, dijudicatque. Qui profectò, ſi habitaret in adjutorio Dei, attenderet utique ſibi, & timeret offendere, quem ſibi cognoſceret adhuc tam neceſſarium eſſe. Tanto ſiquidem amplius timere Deum, & magis ſollicitus eſſe debuerat, quanto majora ejus munera jam percepit. Neque enim quæ habemus ab eo, ſervare aut tenere poſſumus ſine eo. Nunc verò (quod non ſine dolore loquimur aut videmus) ſunt aliqui qui in converſionis initio ſatis timorati & ſollicitì ſunt, donec initium aliquod converſationis * acceperint; & cùm multo magis deſiderare debuerant, juxta illud, *Qui edunt me, adhuc eſurient*; incipiunt ſic agere ac ſi dicant: Ut quid ei ſerviamus ultra, quando jam habemus quod daturus eſt? O SI SCIRES, quàm parum eſt quod habes, & hoc ipſum quàm cito perdes, ſi non ſervaverit ille qui dedit! Hæc enim duo ſunt quæ valde ſollicitos & ſubjectos Deo nos reddere poſſunt ut non ſimus de his qui propterea non habitant in adjutorio Altiſſimi, quia non reputant illud ſibi neceſſarium eſſe: & hi ſunt qui non ſperant in Domino.

Iſa. 55. 6.

* al. converſionis.

Eccli. 24. 29.

2. Deſperantes.

2 Sunt autem & alii qui & deſperant, hi ſcilicet qui conſiderantes imbecillitatem propriam, deficiunt & obruuntur à puſillanimitate ſpiritus, habitantes in carne ſua, & circa infirmitatem propriam ſemper intenti, ut omnia quæ patiuntur, curſim enumerare parati ſint. Ubi enim intenderis, ingenium valet. In adjutorio autem Dei non habitant, neque noverunt illud, quod nec aſſurgere valeant, ut aliquando cogitent illud. Sunt autem alii, qui ſperant quidem in Domino, ſed fruſtra: quia ſic de miſericordia ejus ſibi ipſis blandiuntur, ut à peccatis ſuis non emendentur. Vana eſt omninò ſpes iſta, & hæc confundit, eo quòd charitas deſit. Contra hos Propheta [a]: *Maledictus*, inquit, *qui peccat in ſpe*, & alius: *Beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum, & in eis qui ſperant ſuper miſericordia ejus*. Dicturus, *qui ſperant* ſignanter præmiſit, *ſuper timentes eum*. Fruſtra ſiquidem ſperat, qui contemptu ſuo gratiam à ſe repellit, & ſpem ſuam prorſus evacuat.

3. Fruſtra ſperantes.

Pſal. 146. 11.

3 Nullus ergo horum trium habitat in adjutorio Altiſſimi. Primus enim habitat in meritis ſuis, ſecundus in pœnis, tertius in vitiis. Immunda habitatio tertii, anxia ſecundi, ſtulta & periculoſa primi. Quid enim ſtultius, quàm habitare in domo vix adhuc inchoata? Conſummaſſe te putas? At cùm conſummaverit homo, tunc incipit. Denique ruinoſa eſt omninò hæc habitatio, & quæ ſuſtentari magis opus habeat & fulciri, quàm inhabitari. Nonne vita præſens fragilis eſt & incerta? Simile ergo eſſe neceſſe eſt quidquid fundatur in ipſa. Quis enim ſuper fragile fundamentum, ſtabile credat ædificium? Periculoſa habitatio eorum, qui in meritis ſuis ſperant; periculoſa, quia ruinoſa. Eorum verò, qui conſideratione propriæ infirmitatis deſperatione dejiciuntur, habitatio eſt anxia, & eos in tormentis diximus habitare. Quamdiu enim & pœnas ſuſtinent, in quibus nocte & die conteruntur; & eis quoque, quas nondum ſentiunt, amplius cruciantur, ut non ſufficiat diei malitia ſua, ſed opprimuntur his quoque quæ fortaſſe numquam experientur: quæ tormenta, quis infernus intolerabilior poteſt excogitari? præſertim quia & tanto labore premuntur & cœleſtis panis non ſuſtentantur edulio. Hi ſunt qui in adjutorio Altiſſimi non habitant, quia deſperant. Priores autem idcirco non quærunt, quia nequaquam ſibi illud neceſſarium ſentiunt. Extremi verò propterea longè ſunt, quia eo modo quærunt auxilium Dei, quo obtinere non poſſunt. SOLI enim in adjutorio Altiſſimi habitant, qui id ſolum obtinere deſiderant, id ſolum amittere trepidant; ſedula circa illud & ſollicita cogitatione verſantes, quæ eſt utique pietas cultus Dei. Beatus planè qui ſic habitat in adjutorio Altiſſimi: quia in protectione Dei cœli commorabitur. Quid ei nocere poterit eorum quæ ſub cœlo ſunt, quem Deus cœli protegere & conſervare voluerit? Porrò ſub cœlo ſunt quæcumque nocere poſſunt. Sub cœlo ſunt aereæ poteſtates, ſub cœlo præſens ſæculum nequam, & caro adverſus ſpiritum concupiſcens.

TOM. III. Stulta & ruinoſa habitatio, in meritis ſuis confidere. Eccli. 18. 6.

Puſillanimium cruciatus & miſeria.

Quinam in adjutorio Altiſſimi habitent.

4 Optimè igitur dictum eſt, *In protectione Dei cæli commorabitur*; ut nihil eorum quæ ſub cœlo ſunt timere poſſit, quiſquis protectionem ejus habere meruerit: ſive ita dictum ſit, ut ad verſum ſequentem oratio dependeat, *Qui habitat in adjutorio Altiſſimi, in protectione Dei cæli commorabitur, dicet Domino, Suſceptor meus es tu*; & ſit quod dicitur, *in protectione Dei cæli commorabitur*, expoſitio præcedentis partis, *Qui habitat in adjutorio Altiſſimi*: aut magis addere videatur, ut non ſolum adjutorium ad operandum bonum, ſed protectionem quoque ad liberandum à malo doceat eſſe quærendam. At verò diligenter attende, quòd *in protectione* dicit, non in præſentia. Angelus in præſentia ejus exultat: ego utinam poſſim in ejus protectione morari. Ille beatus in præſentia, ego utinam in protectione ſim ſecurus. *Dei cæli*, inquit. Licèt enim ubique eſſe non dubitetur, ſic tamen in cœlo eſt, ut ad ejus comparationem nec eſſe videatur in terris. Propter quod & orantes dicimus: *Pater noſter qui es in cælis*. Sicut enim anima, cùm in toto quoque ſit corpore, excellentius tamen & ſingularius eſt in capite, in quo ſunt omnes ſenſus (nam in cæteris omnibus membris vix unum exercet ſolum, ſcilicet tactum, unde quantum ad eum modum quo in capite eſt, cætera membra videtur quodammodo non tam inhabitare quàm regere:) ita ſi præſentiam illam * cogitemus, qua beati Angeli perfruuntur, videri poſſumus vix aliquam Dei protectionem & nomen habere. Felix tamen anima, quæ vel hanc protectionem meretur. *Dicet* enim *Domino, Suſceptor meus es tu*. Verùm id quidem ſermoni alteri reſervemus.

Timet nihil qui Deum protectorem habet.

Deus cur peculiariter dicatur eſſe in cælo.

* al. illius.

SERMO SECUNDUS.

De verſu ſecundo, *Dicet Domino, Suſceptor meus es tu, &c.*

1 QUI *habitat in adjutorio Altiſſimi*, ait Propheta, *dicet Domino, Suſceptor meus es tu, & refugium meum, Deus meus, ſperabo in eum*. Dicet in gratiarum actione, confitens Domino & miſericordiæ ejus ſu-

a Incertum quis iſte Propheta, niſi ſi is ſit Jeremias, qui ſimile habet in cap. 17. verſ. 5.

TOM. III.

A per duplici adjutorio ejus. Omnis enim qui adhuc in adjutorio habitat, non in regno, & ſrequenter opus habet ſugere, & interdum cadit. Fugere, inquam, dum in hoc corpore ſumus, à facie tentationis perſequentis oportet. Quòd ſi minus celeriter fugimus, aliquando (ut aſſolet) impellimur & evertimur, ſed Dominus ſuſcipit nos. Ipſe itaque refugium eſt, ut venientem cum ſtercoribus boum pigrorum lapidatorem impigri fugiamus, & evadere poſſimos fœdam nimis lapidationem. Ipſe quoque ſuſceptor eſt, ut etiam cùm ceciderimus, non collidamur, quoniam ſupponit manum ſuam. Cùm ergo tentationis impedimentum ſentimus in cogitatione, ſtatim fugiamus ad ipſum, & humiliter poſtulemus auxilium. B Quòd ſi fortè præoccupaverit nos, ut fit aliquando, cùm tardius, quàm oporteat, ad eum confugimus; ſolliciti ſimus ut ſuſcipiat nos manus Domini. Homines enim aliquando cadere neceſſe eſt, dum in hoc ſæculo detinentur: ſed alii colliduntur, alii non, quia Deus ſupponit manum ſuam. Sed quomodo eos diſcernere poterimus, ut ſegregemus juxta Domini exemplum agnos ab hœdis, juſtos ab injuſtis? Nam & *Juſtus ſepties in die cadit*.

Tentationum antidotum.

Matt. 25. 32. Prov. 24. 16.

2 Verùm hoc intereſt inter eorum caſus, quòd juſtus ſuſcipitur à Domino, ideoque reſurgit fortior; injuſtus autem cùm ceciderit, non adjiciet ultra ut reſurgat; immò verò aut in pudorem noxium, aut in C impudentiam cadit. Aut enim excuſat quod fecit, & hic eſt pudor adducens peccatum; aut fit ei frons meretricis, & jam nec Deum timet, nec hominem reveretur, ſed prædicat peccatum ſuum ſicut Sodoma. Juſtus verò ſuper manum Domini cadit, & miro quodam modo etiam ipſum ei peccatum in juſtitiam cooperatur. *Scimus enim, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*. Nonne cooperatur nobis ille caſus in bonum, undè & humiliores efficimur, & cautiores? Nonne Dominus cadentem illum ſuſcipit, qui ab humilitate ſuſcipitur? *Impulſus everſus ſum ut caderem*, ait Propheta; ſed nihil proficit qui impulit me, quoniam *Dominus ſuſcepit me*. Sic ergo dicet fidelis anima Domino; *Suſceptor meus es tu*. D Poſſunt omnia dicere, Creator meus es tu: poſſunt & animalia dicere, Paſtor meus es tu: poſſunt omnes homines dicere, Redemptor meus es tu. At verò Suſceptor meus es tu, is tantùm dicere poteſt, qui habitat in adjutorio Altiſſimi. Undè & addidit; *Et Deus meus*. Cur non Deus noſter? Quia in creatione, in redemptione, cæteriſque communibus beneficiis eſt Deus omnium: ſed in tentationibus ſuis tamqoam proprium eum habent ſinguli electorum. Sic enim paratus eſt ſuſcipere cadentem, & eripere ſugientem, ut videri poſſit relictis omnibus aliis, ei ſoli operam dare.

Caſus justorum quid differat à caſu injuſtorum.

Rom. 8. 28.

Pſ. 117. 13.

Deus eſt ſuſceptor justorum.

3 Proptereà expedit omni animæ Deum ſemper atE tendere tamquam proprium, non modo adjutorem, ſed etiam inſpectorem. Quando * enim negligens poterit fieri, qui intuentem ſe Deom numquam deſinit intueri? Aut quomodo non quaſi proprium illum habere videtur, qui ſic eum ſuper ſe videt intentum, ut omnia interiora ejus & exteriora omni hora conſiderare non ceſſet; omneſqoe non ſolùm actus, ſed etiam ipſos ſubtiliſſimos animæ motus perſcrutetur atque dijudicet? Hic igitur non immeritò dicere poteſt: *Deus meus, ſperabo in eum*. Et attende quòd non dixerit, Speravi, aut ſpero, ſed, *ſperabo*. Hoc, inquit, eſt votum meum, hoc propoſitum meum, hæc intentio cordis mei. Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu F meo, & in hac perſeverabo. *Sperabo in eum*. Non deſperabo, nec fruſtra ſperabo, quia maledictus qui peccat in ſpe, & nihilo minùs qui peccat in deſperatione: ſed nec eſſe volo de his, qui non ſperant in Domino. *Sperabo*, inquit, *in eum*. Sed jam dic nobis quo fructu, qua mercede, quo lucro? *Quoniam ipſe liberavit me de laqueo venantium, & à verbo aſpero*. Sanè laqueum hunc & hoc verbum in diem alterum, & ſermonem, ſi placet, alterum differamus.

Deus, ut inſpector noſter, ſemper cogitandus.

* al. quomodo.

SERMO TERTIUS.

De verſu tertio, *Deus meus ſperabo in eum. Quoniam ipſe liberavit me de laqueo venantium, & à verbo aſpero*.

1 EGO utique, Fratres, in hoc verbo magna mei ipſius pietate compungor, & valdè miſereor animæ meæ. *Ipſe liberavit me de laqueo venantium*. Ergone beſtiæ ſumus nos? Beſtiæ prorſus. *Homo enim cùm in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis*. Beſtiæ B profectò ſunt homines, oves errantes non habentes paſtorem. Quid ſuperbis, ò homo? quid te ſciolum jactas? Vide quia beſtia factus es cui venandæ laquei præparantur. Sed qui ſunt venatores iſti? Venatores utique peſſimi & nequiſſimi, calidiſſimi & crudeliſſimi. Venatores, qoi cornu non ſonant, ut non audiantur, ſed ſagittant in occultis immaculatum. Ipſi rectores ſunt tenebrarum harum, aſtutiſſimi nequitia & verſutia diabolicæ fraudis: ita ut ſicut eſt ante venatorem beſtia, ſic ad eorum comparationem ſit quilibet aſtutiſſimus hominum, præter eos dumtaxat, qui cum Apoſtolo non ignorant cogitationes eorum, quibus in Dei ſapientia datum eſt fraudes deprehendere maliC gnorum. Obſecro vos, novellæ plantationes Dei, vos qui nondum exercitatos habetis ſenſus ad diſcretionem boni & mali, nolite ſequi cordis veſtri judiciom, nolite abundare in ſenſu veſtro; ne vos, tamquam rudes adhuc, verſutus ille venator decipiat. Nam ſilveſtribus illis & omninò beſtialibus beſtiis (ſæculares homines loqoor) apertos ſatis expandit laqueos, utpote quos facilè capiendos eſſe non dubitat. Vobis autem, qui tamquam prudentiores cervi ſerpentes necatis *, & deſideratis ad fontem vivum, ſubtiliores occultat laqueos, & callidiora fraudis ſuæ argumenta conquirit. Undè obſecro vos, humiliamini ſub potenti manu Dei paſtoris veſtri, & acquieſcite eorum conD ſiliis, qui melius norunt venatoris illius verſutias, edocti diuturno longi temporis exercitio, & crebris experimentis, tam in ſe, quàm in multis.

Pſ. 48. 13.

Homo beſtia, venationi obnoxia.

2. Cor. 2. 11.

Novitiorum cautela in tentationibus.

* Vide S. Auguſt. in Pſ. 41.

Quemadmodum deſid. cervus.

2 Sed ecce quia jam venatores & beſtias novimus; quiſnam ſit laqueus iſte quærendum eſt. Nolo ego adinvenire ex me, nec dubium aliquid tradere vobis. Oſtendat nobis Apoſtolus laqueum iſtum: ipſe enim venatorum illorum non ignorat cogitationes. Dic nobis, inquam, beate Paule, qois ſit laqueus iſte diaboli, à quo ſe liberatam fidelis anima congratulatur. *Qui volunt*, inquit, *divites fieri in hoc ſæculo, incidunt in tentationes, & in laqueum diaboli*. Ergone laqueus diaboli, divitiæ ſont hujus ſæculi? Heu quàm E paucos invenimus, qui ab hoc laqueo liberari exultent! quàm multos, qoi dolent qoòd parum ſibi videntur irretiti; & adhuc quantum poſſunt, ipſi ſe involvere & intricare laborant! Vos qni reliqoiſtis omnia, & ſecuti eſtis non habentem ubi caput ſuum reclinaret, Filium hominis, exultate, & dicite: *Quoniam ipſe liberavit me de laqueo venantium*. Confitemini illi toto corde, tota anima, tota virtute, & ex ipſis medullis cordis gratias ei agite, dicentes: *Quoniam ipſe liberavit me de laqueo venantium*. Et ut noveritis quàm magnum ſit beneficium hoc, & ſciatis quæ à Deo donata ſunt vobis, audite quod ſequitur: *Et à verbo aſpero*. O homo, vel magis beſtia, laF queum non timebas? Time vel malleum. *A verbo*, inquit, *aſpero*. Quod eſt hoc verbum, niſi illud inſatiabilis gehennæ: Affer, affer, percute, dilacera, citò interfice, velociter ſpolia detrahe? Quod eſt verbum aſperum, niſi, *Tollatur impius ne videat gloriam Dei*? Quomodo exultant venatores capta beſtia, & clamant: Tolle, tolle, infige verubus, infer prunis, & malè bullientibus impone lebetibus? Verbum aſperum fuit, qood protulit domus exaſperans, populus Judæorum: *Tolle, tolle, crucifige eum*. Quàm horribile verbum, quàm aſperum, quàm crudele! Verè dentes eorum arma & ſagittæ, & lingua eorum gladius acutus.

Divitiæ laqueum venatoris infernalis.

1. Tim. 6. 9.

Luc. 9. 58.

Verbum aſperum quid.

Iſai. 26. 10.

Joan. 19. 15.

Hoc verbum aſperum tu ſuſtinuiſti, Domine. Cur, niſi ut nos liberares à verbo aſpero? Sit jam pietatis tuæ, ut non ſuſtineamus nos, quod tu dignatus es ſuſtinere pro nobis.

Joan. 6. 61. Pœnitentiæ cohortatio ſæcularibus dura.

3 Reſpondent homines ſæculares, cùm eis ſuademus agere pœnitentiam, & dicunt: Durus eſt hic ſermo. Nempè hoc eſt quod in Evangelio legimus. Loquebatur de pœnitentia ipſa Dominus, ſed in figura, tamquam his quibus non erat datum noſſe myſterium regni Dei. Cumque audirent dicentem, *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem*, dixerunt: *Durus eſt hic ſermo, & abierunt retrorſum*. Quid autem eſt manducare ejus carnem, & bibere ſanguinem, niſi communicare paſſionibus ejus, & eam converſationem imitari, quam geſſit in carne? Undè & hoc deſignat illibatum illud Altaris Sacramentum, ubi Dominicum corpus accipimus: ut ſicut videtur illa panis forma in nos intrare; ſic noverimus per eam quam in terris habuit converſationem, ipſum intrare in nos, ad habitandum per fidem in cordibus noſtris. Cùm enim juſtitia ingreditur, ille ingreditur qui factus eſt nobis à Deo Patre juſtitia. Sed & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Sed tamen adhuc multi nobis dicunt: Durus eſt hic ſermo. Ergone durum eſt momentaneum hoc & leve tribulationis, quod ſupra modum in ſublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis? Durum eſt breviſſimo & leviſſimo labore cruciatus illos & tormenta redimere, quæ nullus terminus finiat, nullus animus ſufficiat cogitare? Durum vobis videtur cùm dicitur: *Agite pœnitentiam?* Erratis; ſed audituri eſtis aliquando verbum aſperum, ſermonem durum, auditionem malam: *Ite maledicti in ignem æternum*. Ita, dico vobis, hoc timete, hoc durum reputate: & invenietis, quia jugum Domini ſuave eſt, & onus ejus leve. Si in ſe ipſo ſuave illud credere necdum poteſtis, vel hoc non ignoratis, quoniam hujus comparatione ſuaviſſimum eſt.

Sacramenti Altaris myſtica ſignificatio.

1. Joan. 4. 16.

Labor omnis & aſperitas pœnitentiæ levis cogitatione gehennæ.

Matt. 25. 41.

4 Vos autem, Fratres mei, vos pennati, ante quorum oculos fruſtra jacitur rete; vos qui divitias hujus ſæculi penitus reliquiſtis, quid timetis à verbo aſpero, quando jam liberati eſtis à laqueo? Felix tu Idithum, pro quo pſalmi quidam inſcripti ſunt, qui tranſſiliſti laqueum, ut omninò longè fieres à verbo aſpero. Quibus enim dicetur, *Ite maledicti in ignem æternum; Eſurivi enim, & non dediſtis mihi manducare*; quibus, inquam, dicetur, niſi his qui ſubſtantiam hujus mundi habuere? Numquid non valdè exhilarantur ad verbum hoc corda veſtra, & ſpirituali jucunditate replentur? Numquid non pretioſiorem ducitis paupertatem veſtram theſauris ſæculi? ſiquidem ipſa eſt quæ liberat vos à verbo aſpero. Quomodo namque à nobis exigat Deus, quod pro ipſius amore relictum eſt? Et tamen etiam hoc facitis, & de labore manuum veſtrarum Chriſtus alitur & veſtitur, ut nihil deſit. Agite ergo gratias, exultate & dicite: *Quoniam ipſe liberavit me de laqueo venantium, & à verbo aſpero*. Exultate, inquam, ſed adhuc interim cum tremore. Lætos vos eſſe volo, ſed nondum ſecuros; gaudentes in Spiritu-ſancto, ſed tamen paventes adhuc, & caventes à recidivo.

Matt. 25. 41.

Paupertas religioſa felix & ſecura.

Claræ-vallenſium labor in pauperes.

Apoſtaſia Religioſis quàm cavenda.

5 Quid enim vobis ultra pavendum eſt? Unum utique, idque graviſſimum, peccatum Judæ, peccatum apoſtaſiæ. Bene enim factum eſt, ut pennas acciperetis ſicut columbæ, & volaretis ad requieſcendum. Nam in terra non erat requies, ſed labor, & dolor, & afflictio ſpiritus. Quid ergo timendum eſt ſic volanti niſi ne fortè cadaver vel ſimile aliquid in terra videat, cujus deſiderio tractus videatur à venatoribus illis peſſimis, & præparatis laqueis capiatur, & ſint noviſſima hominis illius pejora prioribus? Hoc, inquam, omninò timendum eſt, ne quis aut corde ſolo, aut etiam corpore ad vomitum revertatur. Legimus enim de filiis Iſrael, quia corde redierunt in Ægyptum. Nam corpore reverti, clauſum poſt eorum talos Rubrum mare prohibebat. Hoc eſt quod vehementer ſingulis quibuſque timendum eſt, ne quando fortè eatenus Deum offendant, ut manifeſtè abjiciantur & evomantur ab eo: aut ſi pudor neget apoſtaſiam corporis, tepor ipſe paulatim ingerat apoſtaſiam cordis: ut videlicet ſub habitu religionis cor ſæculare gerant, & quidquid ſæcularis conſolationis invenire potuerint, amplectantur. Neque enim ſumus nos Apoſtolo ſanctiores, qui tamen verebatur, ne fortè cùm aliis prædicaſſet, ipſe reprobus efficeretur. Sed tamdiu timendum eſt, donec laqueus contritus ſit, donec corpus iſtud anima depoſuerit. Nam & ipſum corpus laqueus quidam eſt: undè & oculus legitur animam deprædari. Minimè ergo decet eſſe ſecurum hominem, qui ſecum portat laqueum ſuum: immò verò bonum eſt magis habitare in adjutorio Altiſſimi, ut per eum poſſit laqueus evitari.

Apoſtaſia cordis maximè.
Num. 14. 3.

TOM. III.

1. Cor. 9. 27.

Thren. 3. 51.

SERMO QUARTUS.

De verſu quarto, *Scapulis ſuis obumbrabit tibi, &c.*

1 CONſitenti humiliter, & devotè gratias referenti, non immeritò ampliora beneficia promittuntur. Nam qui fidelis invenitur in modico, jure conſtituetur ſuper multa: ſicut è contrario accipiendis indignus eſt, qui fuerit de acceptis ingratus. Itaque devotæ illi gratiarum actioni reſpondet ſpiritus: Non id ſolùm, inquiens, faciet, ſed & *ſcapulis ſuis obumbrabit tibi*. Credo in his ſcapulis geminam Dei promiſſionem intelligendam, vitæ ſcilicet ejus quæ nunc eſt, pariter & futuræ. Si enim ſolùm promitteret regnum, & in itinere deeſſet viaticum, omninò conquererentur homines, & reſponderent: Magnum quidem eſt quod promittitur, ſed perveniendi illuc nulla facultas datur. Propterea qui poſt hoc ſæculum vitam promiſit æternam, ipſe dandum etiam in hoc ſæculo centuplum providentiſſima pietate promiſit. Quid jam excuſationis habes, ô homo? Profectò obſtructum eſt os loquentium iniqua. Quid plus afferet inimicus ad tentandum, niſi quia longa futura eſt vita tua? Et ſi grandis tibi reſtat via, cur hoc timeas, cui fortis cibus datur, ne deficere poſſis in via? Eliæ utique cibus allatus eſt ab Angelo, quo nullus in humana conſuetudine vilior invenitur, ſcilicet panis & aqua: tanta tamen in eo fortitudo collata eſt, ut quadraginta diebus ambulans non fatigaretur, nec eſuriret. Vis tibi hunc cibum ab Angelis miniſtrari? Mirum valdè, ſi non vis.

Gratitudo nova meretur beneficia.

Matt. 10. 29.
Deus magna promittit in hoc ſæculo & in futuro.

3. Reg. 19. 5.

2 Quòd ſi cibum hunc deſideras, & angelica miniſteria non ſuperba, ſed humili magis ambitione requiris; audi quomodo ſcriptum ſit de Domino, quia tentante diabolo & ſuadente, ut de lapidibus faceret panem, reſtitit, & dixit: *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei*. Deindè tentationibus ſuperatis, & tentatore fugato, acceſſerunt Angeli, & miniſtrabant ei. Et tu ergo, ſi vis habere miniſterium Angelorum, fuge conſolationes ſæculi, & tentationibus reſiſte diaboli. Renuat conſolari anima tua in aliis, ſi vis in Dei memoria delectari. Cùm eſuris, currere ſuadet ad panem: at tu potiùs audi dicentem, *Non in ſolo pane vivit homo*. Cur enim tanta varietate diſtraheris, ut modo cibum, modo potum, modo veſtem aut lectum, niſi pro ſola corporis neceſſaria ſuſtentatione requiras, qui in uno, id eſt in verbo Dei, potes hæc omnia invenire? Manna enim eſt, omnem ſaporem habens & odoris delectationem; requies eſt vera & ſincera, ſuavis & ſalubris, jucunda & ſancta.

Matth. 4. 3.

Deut. 8. 3.

Conſolationes divinæ & angelicæ quibus dentur.

3. Hæc eſt promiſſio vitæ præſentis. Nam promiſſionem futuræ quis explicet? Si expectatio juſtorum lætitia, & tanta lætitia, ut omne quod deſideratur in ſæculo, non valeat ei comparari: ipſum quod expectatur, quid erit? Oculus non vidit, Deus, abſque te, quæ præparaſti diligentibus te. Sub his itaque ſcapulis quatuor nobis beneficia conferuntur. Sub his enim abſcondimur: ſub his ab incurſu * accipitrum & milvorum protegimur, quæ ſunt aereæ poteſtates: ſub his umbraculum ſalubre refrigerat nos, & repellit nimium ſolis fervorem: ſub his quo-

Promiſſio vitæ futuræ.

Prov. 10. 28.

Iſ. 64. 4.
Beneficia Dei quatuor.
* al. occurſu.

TOM. III. que alimur & fovemur. Ait enim Propheta in alio pſalmo: *Quoniam abſcondit me in tabernaculo ſuo in die malorum*, id eſt, dum adhuc dies mali ſunt, & in terra aliena ſumus, quæ data eſt in manus impii, in qua non eſt regnum pacis, nec Deus pacis regnat in ea. Nam ſi regnat, quid eſt quod orantes dicimus: *Adveniat regnum tuum?* Neceſſe igitur eſt abſcondere interim, ſi quid habemus boni: quoniam theſaurum regni cœlorum, qui invenit homo, abſcondit. Propter quod etiam corporaliter in clauſtris & in ſilvis abſcondimur. Et ſi ſcire vultis quantum in hac abſconſione lucramur, credo nullum hic eſſe, qui ſi quartam partem eorum quæ facit, in ſæculo actitaret, non adoraretur ut ſanctus, reputaretur ut angelus: nunc autem quotidie tamquam negligens arguitur & increpatur. Parumne hoc lucrum ducitis, quod non reputamini ſancti antequam ſitis? Annon timetis, ne fortè vili mercede hìc recepta, in futuro mercedem non habeatis? Neceſſaria eſt ergo hæc abſconſio non ſolùm antè oculos aliorum, ſed etiam multò magis antè teipſum. Hoc enim habet Dominica illa ſententia: *Cùm feceritis omnia quæ præcipiuntur vobis, dicite: Servi inutiles ſumus; quod debuimus facere fecimus*. Væ enim nobis ſi non feciſſemus. Et hæc eſt utique MAGNA VIRTUS & ſumma ſecuritas, quando & piè vivis; & tamen plus attendis quæ deſunt tibi, quàm quæ obtinuiſſe videris, oblitus quæ retro ſunt, & extendens te in anteriora. Hæc igitur eſt abſconſio, quam ſub ſcapulis Domini præſtari dixeramus; qualis forſitan abſconſio fuit vel obumbratio, quæ Mariæ facta eſt à Spiritu-ſancto, ad celandum videlicet tam incomprehenſibile ſacramentum.

Pſ. 26. 5.
1. Abſconſio.
Matth. 6. 10.
Matt. 13. 44.
Monachorum felices latebræ.
Luc. 17. 10.

4 De protectione quoque idem iſte Propheta ait: *Obumbraſti ſuper caput meum in die belli*. Sicut enim videns venientem accipitrem mater expandit alas ſuas, ut pulli ſubeant, & habeant tutum refugium: ſic nobis parata, & quodammodo dilatato ſinu extenſa eſt ſumma illa & ineffabilis pietas Domini noſtri. Undè & ſupra dixit: *Quoniam refugium meum es tu*. Jam verò ſub ipſis quoque ſcapulis & umbraculum ſalubre, & protectionem habemus. Sicut enim iſte corporeus ſol, licèt bonus ſit & valdè neceſſarius, tamen & fervor ejus, ſi temperatus non fuerit, infirmo capiti, & ſplendor infirmis oculis nocet, nec eſt ſolis culpa, ſed infirmitatis: ſic etiam Sol juſtitiæ eſt. Undè & dicitur: *Noli nimium juſtus eſſe*. Non quòd juſtitia bona non ſit; ſed quia dum adhuc infirmi ſumus, oportet ipſa bona gratia temperari, ne fortè elationis aut indiſcretionis vitium incurramus. Quid enim eſt quod inceſſanter orantes & ſupplicantes non poſſumus ad eam, quam deſideramus, gratiæ abundantiam pervenire? Putatis quis avarus aut inops factus eſt Deus, impotens aut inexorabilis? Abſit hoc, prorſus abſit: ſed ipſe cognovit figmentum noſtrum, & ſcapulis ſuis obumbrat nobis. Non tamen à petitione propterea ceſſandum eſt: quia etſi non dat ad ſatietatem, dat tamen ad ſuſtentationem: etſi cavet nobis à fervore nimio; tamen fovet nos tamquam mater calore ſuo. Hoc eſt enim quartum quod diximus ſub ſcapulis ejus nobis præſtari, ut tamquam pulli calore materni corporis foveamur, ne foris vagantes moriamur, refrigeſcente nimirum charitate; quæ non diffunditur in nobis niſi per Spiritum qui datur nobis. Sub his igitur pennis ejus ſecurus ſperabis, ut videlicet de exhibitione præſentium munerum firma ſit expectatio futurorum.

2. Protectio.
Pſ. 139. 8.
3. Obumbratio.
Eccl. 7. 17.
Deus cur parcius ſubinde dat quod homo deſiderat.
4. Fomentatio calore.

SERMO QUINTUS.

De verſu quinto, *Scuto circumdabit te veritas ejus*.

Matt. 26. 41. 1 VIgilate & orate, ut non intretis in tentationem. Et quis hoc dixerit, ſcitis, & tempus ſcitis: Domini enim eſt verbum iſtud inſtante jam paſſione ſua. Et attendite quoniam ipſe quidem erat paſſurus, & non Diſcipuli: nec tamen pro ſe dicebat orandum, ſed pro illis. Undè ad Petrum ait: *Ecce ſatanas expetivit vos ut cribraret ſicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos*. SI TANTUM illos oportebat timere in paſſione Domini, quantum nobis timendum eſt, Fratres, in paſſione noſtra? Vigilate proindè & orate, ut non intretis in tentationem, quoniam undique circumdati eſtis tentationibus. Undè & legiſtis, quia *tentatio eſt vita hominis ſuper terram*. Itaque ſi tot tentationibus plena eſt vita noſtra, ut non immeritò tota ipſa tentatio debeat appellari: pervigili circumſpectione opus eſt & oratione, ne inducamur in eam: undè eſt & illud in oratione Dominica: *Et ne nos inducas in tentationem*. Quia ergo undique ſic circumdatus es tentationibus, ſcuto circumdabit te veritas ejus: ut quemadmodum undique bella, ita undique ſint & præſidia. In quo & omninò illud manifeſtum eſt, ſpirituale ſcutum eſſe oportere quod circumdare poteſt. Veritas autem circumdat, quia verax qui promittit, & ſic exhibet ut promittit. *Fidelis Deus*, ait Apoſtolus, *qui non patietur vos tentari ſuprà id quod poteſtis*.

Luc. 22. 31.
Job 7. 1.
Tentatio eſt vita hominis: ſcutum veritas & oratio.
1. Cor. 10. 13.

2 Non incongruè ſanè ſcuto comparatur gratia divinæ protectionis, quod in ſuperiori parte amplum & latum eſt, ut caput humeroſque cuſtodiat; in inferiori verò ſtrictius, ut minùs oneret, maximè quod graciliores ſint tibiæ, nec tam facilè vulnerentur; ſed nec adeò periculoſum ſit illis in partibus vulnerari. Sic omninò, ſic militibus ſuis Chriſtus ad inferiora tuenda, id eſt carnem, magnam (ut ita dixerim) ſtrictitatem atque penuriam rerum temporalium donat; nec vult eos illarum multitudine prægravari, ſed ut victum & veſtitum habentes, quemadmodum ait Apoſtolus, his contenti ſimus: in ſuperioribus verò ampliorem latitudinem, & abundantiam gratiæ ſpiritualis. Sic enim habes: *Primùm quærite regnum Dei & juſtitiam ejus, & omnia adjicientur vobis*. De victu utique dixit & veſtitu, undè dixerat ſollicitos eſſe non debere. Nam & hæc ipſa Pater noſter cœleſtis benigniſſima pietate miniſtrat, ob duplicem ſcilicet cauſam: ne vel omninò crederemus infenſum, ſi iſta negaret, & ſic deſperaremus: vel illorum nimia ſollicitudo, ſpiritualis exercitii fieret detrimentum. Sine his enim neque vivere, neque Deo ſervire eſt. Cæterùm quanto ſtrictius, tanto melius.

Deique protectio.
1. Tim. 6. 8.
Matth. 6. 33.
Deus ſuis temporalium ſufficientiam tribuit.

3 Itaque *ſcuto circumdabit te veritas ejus; non timebis à timore nocturno, à ſagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio meridiano*. Hæ ſunt quatuor tentationes, quibus undique circumdati, neceſſe habemus circumdari etiam ſcuto Domini, ut ſit nobis à dextris & à ſiniſtris, antè & retro. Hoc enim præmonitos vos eſſe volo, neminem ſuper terram abſque tentatione victurum, ut cui fortè tollitur aliqua, alteram ſecurus expectet: aut fortè non ſecurus, ſed pavidus magis: & ſic petat ab ea liberari, ut numquam ſibi in corpore mortis hujus libertatem perfectam ſeu requiem audeat polliceri. Qua in re conſideranda eſt nobis tam benigna erga nos divinæ pietatis diſpenſatio, ut quibuſdam nos tentationibus patiatur diutius occupari, ne fortè periculoſiores occurrant: ab aliquibus verò citius liberet, ut poſſimus in aliis, quas nobis utiliores fore prævidet, exerceri. Verùm conſiderandum nobis eſt, ſed non modo, quæ ſint iſtæ quatuor quas hìc ponit. Credo enim quòd & hoc ordine, quo hìc numerantur, contra eos qui convertuntur inſurgunt, & velut principes ſunt omnium tentationum.

Tentationes quatuor.
Dei providentia in moderandis tentationibus.

SERMO SEXTUS.

De altera parte verſus quinti, *Non timebis à timore nocturno*; & de verſu ſexto, *A ſagitta volante in die &c.*

1 SOLET in divinis Scripturis adverſitas deſignari per noctem: & ſcimus quia adverſus eos qui convertuntur, primum eſſe certamen de moleſtiis corporis conſuevit. Caro enim, hactenus indomita, caſtigari & in ſervitutem redigi nequaquam æqua-

Tentatio prima Novitiorum, puſillanimites.

Digitized by Google

nimiter patitur : ſed adhuc memor recens perditæ libertatis, acrius concupiſcit adverſus ſpiritum, maximeque in his pœnis, in quibus eſtis vos quotidie morientes, immò verò morte affecti tota die, quæ & ſupra vires ſunt, & ultra naturam, & contra conſuetudinem veſtram. Quid igitur mirum ſi turbant iſta, maximè eos, qui necdum conſueverunt, necdum ſatis in promptu habent recurrere ad orationem, refugere ad meditationes ſanctas, ut ſic relevetur diei pondus & æſtus? Neceſſarium planè nobis inter ipſa noſtræ converſionis initia ſcutum Domini, ut non timeamus à timore nocturno. Bene autem dicitur non timendum à timore nocturno, & non dicitur à nocte : quia non ipſa afflictio tentatio eſt, ſed magis timor ipſius. Nam & omnes laboramus, cùm tamen non omnes indè tentemur : & qui tentantur, multò magis timore futuræ pœnæ quàm præſentia dolore læduntur.

2 Quia ergo timor ipſe tentatio eſt, congruè dictum eſt ei qui circumdatur ſcuto Domini, quòd à tentatione hac non timebit. Fortè impugnabitur, fortè tentabitur, fortè timebit noctem, ſed non ei timor iſte nocebit : magis autem ſi non fuerit dominatus, tunc immaculatus erit, & emundabitur, ſicut

Job. 41. 16.

ſcriptum eſt, quia territi purgabuntur. Caminus eſt timor iſte; ſed ut examinet, non exurat, veritas facit. Nocturnus planè & tenebroſus timor : ſed facilè

Remedia.

hunc radius veritatis exſuperat. Ingerit enim oculis cordis nunc quidem peccata quæ fecimus; ut quemadmodum de ſe Propheta ait, etiam nos in flagella parati ſimus, annuntiantes iniquitatem noſtram, & cogitantes pro peccato noſtro : nunc verò æterna ſupplicia quæ meruimus, ut in eorum comparatione quæ evadimus, univerſa quæ patimur delicias reputemus : nunc quoque cœleſtia præmia, ad quæ tendimus, crebro videlicet memorantes, quoniam non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam

Rom. 8. 18.

quæ revelabitur in nobis : nunc etiam ea quæ pro nobis pertulit Chriſtus, ut crebro conſiderantes quanta ſuſtinuit illa majeſtas pro inutilibus ſervis, erubeſcamus non ſuſtinere vel parva pro nobis.

2. Tentatio, vanæ gloriæ.

3 Sed fortaſſe prævaluit veritas, præſertim tam multiplex & uſquequaque circumdans, non repellere modo, ſed etiam expellere penitus hunc timorem. Nox præceſſit : ut filius lucis & diei honeſtè ambulans, time ſagittam. Leviter volat, leviter penetrat : ſed dico tibi, non leve infligit vulnus; citò interficit. Nimirum ſagitta hæc vana gloria eſt : non eſt undè hæc impugnet puſillamines & remiſſos. Qui ferventiores eſſe videntur, ipſi paveant, ipſi ſibi caveant in hac parte : nihilominus adhuc ſolliciti non

Humilitatis ſcutum opponendum.

deſerere ſcutum inexpugnabile veritatis. Quid enim aliud tam contrarium vanitati? Nec ſanè huic opponenda ſagittæ ſecreta illa & quodammodo intima veritatis exigimus : ſemetipſam noverit anima, de ſe teneat veritatem. Difficile prorſus (ni fallor) homo verbis laudantium hominem in vita ſua abduci poterit altum ſapere, ſi ſe intus ad lucem veritatis ſollicita conſideratione diſcutiat. Nonne enim ſi propriam cogitat conditionem, dicturus eſt ſibi;

Eccleſ. 10. 9.

Quid ſuperbis terra & cinis? Nonne ſi propriam conſideret corruptionem, fateatur neceſſe eſt, quoniam non eſt in eo bonum? Sed & ſi fortè aliquid habere videtur, non inveniet, puto quid reſpondeat

1. Cor. 4. 7.
1. Cor. 10. 12.

Apoſtolo dicenti : *Quid habes quod non accepiſti?* & alibi : *Qui ſtat, videat ne cadat*. Poſtremò ſi fideliter computet, facile illi erit advertere, quòd nec cum decem millibus poſſit occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad ſe, & omnes juſtitias ſuas tamquam pannum menſtruatæ reputari.

4 Eadem quoque veritas & eis nihilominus opponenda eſt tentationibus quæ ſequuntur. Nec enim vel ſic deſiſtit hoſtis antiquus, ſed ad callidiora fortè convertitur argumenta. Firmam probavit utroque latere turrim : non eſt quod vel à ſiniſtris puſillanimitate timoris, vel à dextris eam humanis concutere laudibus, in utraque jam molitione fruſtratus,

TOM. III.

attentet. Sed ſi viribus, inquit, dejicere nequeo, fortè decipere poſſum alicujus ingenio proditoris.

3. Tentatio, ambitio.

Quis, putas, erit hic proditor? Planè cupiditas, radix iniquitatis; ambitio, ſubtile malum, ſecretum virus, peſtis occulta, doli artifex, mater hypocriſis, livoris parens, vitiorum origo, criminum fomes, virtutum ærugo, tinea ſanctitatis, excæcatrix cordium : ex remediis morbos creans, generans ex medicina languorem. Contempſit vanam gloriam, ait, quoniam vana eſt : fortè ſolidius aliquid affectaret, fortè honores, fortè divitias. Quantos hoc negotium perambulans in tenebris trudi fecit in tenebras exteriores, veſte ſpolians nuptiali, & virtutum exercitia fructu pietatis evacuans? Quantos peſtis hæc nequiter

Antidotum.

ſupplantatos turpiter quoque dejecit; ut cæteri quique, quos latuit occultus effoſſor, ſubitam expaveſcerent ad ruinam? Quid verò hunc fovet vermem aliud quàm mentis alienatio, & oblivio veritatis? Aut quid niſi veritas hunc prodendum veſtigat proditorem, & negotium arguit tenebrarum? Nimirum hæc eſt quæ dicit : *Quid prodeſt homini ſi univerſum*

Matt. 16. 26.

mundum lucretur, ſe autem perdat, & detrimentum ſui faciat? & item : *Potentes*, ait, *potenter tormenta*

Sap. 6. 7.

patientur. Hæc eſt quæ ſedula ſuggeſtione reducit in mentem, quàm ſit in ambitu frivola conſolatio, grave judicium, uſus brevis, finis ignotus.

5 Huc uſque tentationes Domini : quartam [a] inimicus non præſumpſit afferre. Illa enim de ignorantia eſt : nec dubitabat ſapientiſſimum, qui ſic moderabatur reſponſiones ſuas, ut in nullo unquam poſſet deprehendere quod quærebat. Prima ſiquidem tentatione eſurienti ſuadebat de lapidibus panem facere : ſed ille nec poſſe, nec non poſſe reſpondens, cibum alium prætendit, dicens : *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei*. Secunda verò tentatione præcipitium ſuadebat promittens quia non læderetur ſi filius Dei eſſet; & ſic videns omnis civitas laudaret eum & magnificaret : & nec eſſe ſe, nec non eſſe reſpondit. Tertia de ambitione fuit, quando omnia regna mundi promiſit, ſi cadens adoraret eum. Videſne quod ambitionis via adoratio diaboli ſit, qua videlicet ad honores & gloriam mundi perveniendum ſuis ille adoratoribus pollicetur? Quarta (ut dixi) tentatione apud eum abſtinuit, cujus nimirum tantam eſſet expertus prudentiam ex reſponſis.

a
Tribus tentationibus diabolus Chriſtum aggreſſus.

Matt. 4. 4.

Ambitio eſt adoratio diaboli.

6 Quid autem adverſus alios faciat, quos videt omni modo diligere juſtitiam, & odiſſe iniquitatem? Quid niſi ut iniquitatem palliet virtutis imagine?

4. Tentatio, palliatio mali.

Quos enim perfectos boni noverit amatores, malum eis ſub ſpecie boni non mediocris, ſed perfecti perſuadere conatur; ut citò conſentiat qui magnopere diligit bonum, & facilè qui currit, incurrat. Hoc eſt igitur dæmonium non modo diurnum, ſed etiam meridianum. Annon hoc timuit Maria, quando ad novam Angeli ſalutationem expavit? Annon hoc inſinuabat Apoſtolus, cùm diceret : *Non enim ignoramus cogitationes ejus?* Ipſe enim angelus ſatanæ transfigurat ſe in Angelum lucis. Annon denique hoc ipſum metuebant Diſcipuli, quando videntes Dominum ſuper mare ambulantem, clamabant putantes phantaſma eſſe? Et vide quàm bene congruit, quòd quarta vigilia noctis fuiſſe dicitur, quando contra tentationem quartam vigilaſſe Diſcipuli perhibentur. Nec verò in re manifeſtiſſima noſtro arbitror opus eſſe eloquio, quòd videlicet ſola ſit veritas, quæ palliatam detegit falſitatem.

Luc. 1. 29.
2. Cor. 2. 11.
2. Cor. 11. 14.
Matt. 14. 26.

7 Quatuor has tentationes etiam in generali ſtatu Eccleſiæ haud difficilè diligens conſiderator inveniet. Nonne enim timor nocturnus exercebat novellam adhuc Eccleſiæ plantationem, quando omnis qui occideret ſervos Dei, arbitrabatur obſequium ſe præſtare Deo? Demum perſecutione ceſſante & die reddita,

Tentationes 4. Eccleſiæ. 1. Tyrannorum. 2. Hæreticorum.

a Quartam tamen affert infra ſermone 14. num. 4.

TOM. III. turbavit eam gravius & affligit ſagitta volans, quando exierunt aliqui de Eccleſia inflati ſpiritu carnis ſuæ, inanis & volatilis gloriæ cupidi: & volentes ſibi facere nomen, linguas ſuas magnificando, diverſa & perverſa dogmata fabricaverunt. At nunc quidem pax à paganis, pax ab hæreticis: ſed non eſt pax à falſis filiis. Multiplicaſti gentem, Domine Jeſu, ſed non magnificaſti lætitiam: quoniam multi ſunt vocati, pauci verò electi. Omnes Chriſtiani, & omnes ferè quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Jeſu-Chriſti. Ipſa quoque Eccleſiaſticæ dignitatis Officia in turpem quæſtum & tenebrarum negotium tranſiere: nec in his ſalus animarum, ſed luxus quæritur divitiarum. Propter hoc tondentur, propter hoc frequentant Eccleſias, Miſſas celebrant, Pſalmos decantant. Pro epiſcopatibus & archidiaconatibus [a] impudenter hodie decertatur, ut eccleſiarum redditus in ſuperfluitatis & vanitatis uſus diſſipentur. Supereſt jam ut reveletur homo peccati, filius perditionis, dæmonium non modo diurnum, ſed & meridianum; quod non ſolùm transfiguratur in Angelum lucis, ſed extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. Nimirum inſidiatur crudelius calcaneo matris Eccleſiæ, à qua dolet caput ſuum eſſe contritum. Hic planè graviſſimus erit incurſus: ſed ab hoc quoque Eccleſiam electorum Veritas liberabit, propter eos brevians dies, & dæmonium meridianum deſtruens illuſtratione adventus ſui. Et hæc quidem dicta ſint de tentationibus iſtis: nam & in ſermone [b] quodam ſuper Cantica canticorum memini me ſuper his tractaſſe ſimiliter, cùm meridiani hujus dæmonii mentio incidiſſet, ex occaſione ſcilicet meridiani accubitus ſponſi, quem ſibi ſponſa petierat indicari.

Malorum Clericorum.

Antichriſti.

2. Theſſ. 2. 4. Matt. 24. 22.

SERMO SEPTIMUS.

De verſu ſeptimo, *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis; ad te autem non appropinquabit.*

1 IN ſpe vivimus, Fratres, nec deficimus in tribulatione præſenti, quòd in exſpectatione ſimus indefectibilium gaudiorum. Neque enim vana nobis hæc exſpectatio, aut dubia ſpes videtur, innixa nimirum æternæ promiſſionibus veritatis. Deindè etiam ex perceptione præſentium munerum firma eſt exſpectatio futurorum, & præſentis gratiæ virtus nimis credibiliter atteſtatur felicitatem promiſſæ gloriæ ſine dubio ſecuturam. Nempè Dominus virtutum ipſe eſt rex gloriæ: & in hymno quoque eumdem votis vocamus * Patrem perennis gloriæ, Patrem potentis gratiæ; cui & in pſalmo canimus: *Quia miſericordiam & veritatem diligit Deus, gratiam & gloriam dabit Dominus.* Viriliter ergo ſuſtineat in hoc ſæculo pietas colluctationem, & perſecutionem quamlibet æquanimiter patiatur. Quidni toleret omnia, quæ ad omnia valet, promiſſionem habens ejus vitæ, quæ nunc eſt, & futuræ? Repugnet fortiter impugnanti: quia & repugnanti propugnator aderit indefeſſus, & triumphanti non deerit largiſſimus remunerator. *Scuto*, inquit, *circumdabit te veritas ejus.*

Spes certa Chriſtianorum.

* forte 3. ad Laudes. al. cantamus. Pſal. 83. 12.

2 Neceſſaria planè inſuperabilis protectio veritatis non modò interim in carne degenti, ſed & poſtmodum exeunti: & nunc quidem ob periculoſos conflictus, tunc verò ob monſtruoſos occurſus ſpirituum malignorum. Nempè & ſanctiſſimam illam glorioſi Martini animam voluit pars inimica nocere, & cruenta beſtia, ſciens quòd modicum jam tempus haberet, tota profectò inſania malitiæ infatigabilis non eſt verita propè aſſiſtere ei quoque, in quo nihil habebat. Immò verò ad ipſum etiam Regem gloriæ accedere impudentiſſima temeritas illa præſumpſit, ſicut ipſe teſtatur: *Venit enim princeps mundi hujus, & in me non invenit quicquam.* Felix anima, quæ ſic interim tentationum jacula ſcuto veritatis repulerit, ut nil prorſus venenatum in ſe coaleſcere paſſa omninò non confundatur, cùm loquetur inimicis ſuis in porta. Nihil in me, funeſte *, reperies. Felix quem ſic circumdat clypeus veritatis, ut introitum quoque & exitum ejus cuſtodiat; exitum utique ab hac vita, & introitum in futuram, quo videlicet nec moliatur à tergo, nec à facie mali quippiam inimicus attentet. Siquidem omninò opus erit illic cuſtode, opus erit duce fideli, opus erit conſolatore magno propter horribiles illas viſiones; non minus quàm hic adjutore & propugnatore contra inviſibiles tentatores.

Moribundos terret dæmon.

S. Martinum impetit, immò & Chriſtum.

Joan. 14. 30.

* al. funeſtum.

Angelo his duce opus.

3 Glorificate itaque, dilectiſſimi, & portate interim Chriſtum in corpore veſtro, onus delectabile, ſuave pondus, ſarcinam ſalutarem: etiamſi premere aliquando fortè videtur, etiamſi interdum latera tundit, & flagellat recalcitrantem; etiamſi quandoque in camo & freno maxillas conſtringit & coercet; omninò feliciter. Eſto ut jumentum, qui Salvatorem portas; ſed non penitus ut jumentum. *Homo*, inquit, *cùm in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* Quid enim tantopere vel plangit Propheta, vel arguit in homine ſimilitudinem jumentorum, præſertim qui alio quodam loco de ſe loqui & dicere Deo non ſine quadam congratulatione videtur, *Ut jumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum?* Puto, immò non puto, ſed ſcio, ſimilitudinem aliquam jumentorum homini commendari; ſed planè non eam, quæ in non intelligendo, & inſipientiæ, ſed patientiæ imitatione conſiſtat. Neque enim ſuccenſentis ſimiliter, ſed ne plangentis quidem videretur vox ſi dixiſſet: Homo cùm ſub onere Dei eſſet, non recalcitravit: ut jumentum factus eſt apud eum. Quis enim non illi jumento plurimum invideret, cujus in humili tergo ad commendationem ineffabilis ſuæ manſuetudinis dignatus eſt ſedere Salvator, ſi cum illius tam pretioſi oneris geſtatione intelligentiam quoque tam ſingularis habuiſſet honoris? Ut jumentum igitur eſto, minimè tamen jumentum: patienter quidem ſuſtinens onus, ſed honorem intelligens; ſapienter & delectabiliter cogitans tam ipſius oneris qualitatem, quàm propriam utilitatem.

Onus Chriſti, quamvis premere videatur, portandum.

Pſal. 48. 13.

Pſal. 72. 23. Jumentorum ſimilitudo in hoc probanda.

4 Magnus ille Ignatius, Diſcipuli quem diligebat Jeſus auditor, Martyr noſter, cujus pretioſis reliquiis noſtra ditata eſt paupertas, Mariam quamdam [c] in pluribus quas ad eam ſcripſit epiſtolis, Chriſtiferam conſalutat. Egregius planè titulus dignitatis, & commendatio honoris immenſi. Nempè cui ſervire, regnare eſt, geſtare hunc, non onerari eſt, ſed honorari *. Cæterùm num * ei, de quo nunc loquebamur, Salvatoris aſello verendum ullatenus videbatur, ne ſub illa tali ſarcina deficere poſſet in via? An verò timendus ei aut luporum incurſus, aut raptorum occurſus; vel præcipitium, ſeu periculum aliquod ſub tanto præſide metuendum? Felix qui ſic tulerit Chriſtum, ut à Sancto ſanctorum in ſanctam civitatem mereatur induci. Non eſt omninò quod timeat, ne vel in via aliquod offendiculum, vel repulſam in janua patiatur. Illi nempè jumento viam parabant fideles populi, huic Angeli ſancti: *Quoniam Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.* Sed non ſunt hæc præoccupan-

Maria quædam à B. Ignatio dicta Chriſtifera.

* al. onerari.

* al. unde.

Chriſtum portans beatus.

a Horſtius addit, *Abbatiis, aliiſque dignitatibus*. Sed hæc verba deſunt in aliis editis & in ſcriptis.

b Nempè in Sermone 33. in Cantica. Unde patet hos Sermones ſub annum 1140. fuiſſe habitos: ſiquidem Sermo 33. in Cantica poſt annum 1138. pronuntiatus eſt.

c *Mariam* abſolutè habent editi, etiam antiquiores: *quamdam* addunt ſcripti; & rectè quidem, cùm hoc loco non agatur de Maria Deipara ſanctiſſima, ſed de alia quadam, nempè Caſſabolita ſeu Caſtabolita, ad quam duæ extant Epiſtolæ Sancto Ignatio martyri adſcriptæ, in quibus *Chriſtifera* ſalutatur. Quanquam eamdem etiam ſalutationem præfert alia vulgata ejuſdem Ignatii nomine epiſtola ad Mariam Deiparam. Verùm hic ſermo eſt de Maria illa, ad quam plures tunc circumferebantur epiſtolæ pro Ignatianis habitæ. Hinc patet, ſancti Ignatii martyris reliquias vivente Bernardo Claræ-vallenſibus datas fuiſſe.

da modo : ſeries magis ipſa Scripturæ expoſitionis or- A
dine ſequenda eſt.
5 *Cadent à latere*, inquit, *tuo mille*, *& decem*
millia à dextris tuis; ad te autem non appropinquabit.
Hic enim verſus hodie nobis tractandus eſt : non igno-
ratis. In præcedenti ſanè capitulo quod noviſſimè
tractabatur, dictum eſt, ſi recolitis, quemadmodum
à quatuor quibuſdam, maximis equidem, graviſſi-
miſque tentationibus hujus vitæ, protectio liberet
veritatis; videlicet à timore nocturno, à ſagitta vo-
lante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab
incurſu & dæmonio meridiano. Quod igitur ſequi-
tur, *Cadent à latere tuo mille*, *&c.* futuræ magis vi-
tæ arbitror aſſignandum. Undè & in principio ſermo- B
nis hujus meminiſtis adhuc, ni fallor, ſententiæ apo-
1. Tim. 4. 8. ſtolicæ, qua videlicet valere ad omnia pietatem, vi-
tæ quoque ejus quæ nunc eſt, futuræ promiſſionem
habere commendat. Audite ergo, & audite in læti-
tia cordis veſtri, quod ad futuræ vitæ promiſſionem,
veſtramqoe expectationem pertinere videtur. Ubi eſt
theſaurus veſter, ſit & cor veſtrum. Et quidem ſtu-
dioſè audiſtis præſentia, non ſum immemor : ſed ſtu-
Num. 23. 10. dioſius decet futura audire. Nam & pſeudopropheta
(Balaam dico, recolite qui hiſtorias noſtis) & ipſe,
inquam, iniquus juſtorum mortem optabat, & no-
Pietatis fructus etiam impiis deſideratus. viſſima ſua horum ſimilia fieri precabatur. TANTUS
eſt pietatia fructus, tanta juſtitiæ merces, ut ne ab C
ipſis quidem non deſiderari queat impiis & injuſtis.
Minus tamen oblectat canticum Sion falices Babylo-
nia. Suſpendenda proindè organa apud eos : lamen-
tandum magis ſuper flumina Babylonis, ſi fortè per-
ſuaderi eis poſſit ut plangant. Hic planè cantandum
eſt ubi non deerunt qui tota alacritate ſpiritus ſal-
tent ad vocem pſalterii, ad canticum Sion; & vehe-
mentia quadam ſacri deſiderii ad eam geſtiant præ-
Pſal. 54. 7. volare, dicentes : *Quis dabit mihi pennas ſicut colum-*
ba, *& volabo*, *& requieſcam*? Quid enim aliud
exultare, quàm ex ſeipſo ſaltare eſt? Minus ſapit iis
qui medio adhuc periclitantur in mari, jactantur un-
dis, aguntur fluctibus, quamlibet favorabile ſit, quod D
de remoti & propè jam deſperati tranquillitate ſeu
amœnitate littoria nuntiatur. Sed nec ad ejuſmodi
pertinet animam quod hodie nobis propoſitum eſt :
neque enim talia quæpiam adhuc meretur audire : *Ca-*
dent à latere tuo mille, *& decem millia à dextris*
tuis. Memento cui hæc promiſſio facta ſit, nempe ei
qui habitat in adjutorio Altiſſimi, in protectione Dei
cœli commorabitur.
6 Audiat igitur is qui ſalutis portui cogitatione
jam & aviditate appropinquat, qui præjactata velut
quadam anchora ſpei ſuæ terræ illi deſiderabili incon-
vulſibiliter inhæſiſſe videtur, cunctis diebus, quibus
nunc militat, expectans donec veniat immutatio ſua. E
Monaſtica vita præparatio ad mortem. Certiſſima ſanè & præcipua propinquatio portus hu-
jus, hæc ipſa converſatio, in qua poſiti eſtis, exi-
tus præparatio eſt, vocationis videlicet & juſtifica-
tionis divinæ. In his nempe duobus fidelis quædam
conſtituta eſt connexio velut cujuſdam æternitatis ad
Prædeſtinationis conſequenda media. æternitatem, ideſt magnificationis ad prædeſtinatio-
nem : quarum equidem ſicut prædeſtinatio nullo eſt
præciſa principio, ſic & magnificatio nihilo minùs
nullo unquam fine claudenda. Ne verò eam, quam
diximus, quaſi geminæ hujus æternitatis mediam
connexionem eſſe putes noſtræ adinventionis. Apo-
ſtolum audi, ſi non eamdem tibi manifeſtius ipſe
Rom. 8. 9. commendat. *Quos enim præſcivit*, *& prædeſtinavit* F
conformes fieri imaginis filii ſui. Quomodo putas,
aut quo ordine magnificabit? ſiquidem quæ à Deo
ſunt, ordinata ſunt. Num à prædeſtinatione ad ma-
gnificationem ſaltu quodam pervenies repentino? Pro-
vide tibi medium pontem, aut magis ingredere jam
paratum. *Quos prædeſtinavit*, inquit, *hos & voca-*
vit : quos autem vocavit, *hos & juſtificavit : & quos*
juſtificavit, *hos & magnificavit*.
7 Hæc via equidem bona videtur nonnullis homi-
nibus : ſed & bona eſt, nihil ſuper ejus fine timen-
dum. Non tibi ſint viæ hujus ſuſpecta noviſſima :
perge ſecurus, tanto vividius, quanto certius ea jam TOM. III.
propinquare videntur. Nempe tenes media : quomo-
do non noviſſima propinquarent? *Agite*, inquit, *pæ-* Matt. 3. 2.
nitentiam, *appropinquavit enim regnum cœlorum*. Sed
regnum, inquies, *cœlorum vim patitur*, *& violenti*
diripiunt illud. Nullus mihi ad hoc niſi per medios
hoſtium cuneos patet acceſſus. In itinere medio ſunt
gigantes, in aere volitant, obſident tranſitum, ob-
ſervant tranſeuntes. Attamen fiducialiter age, ne ti-
meas. Magni ſunt, multi ſunt : ſed, *cadent à latere*
tuo mille, *& decem millia à dextris tuis*. Cadent Protectio divina nobis ſecuritatem præſtat in dæmones.
undique, numquam tibi deinceps in perpetuum noci-
turi : parum eſt; non appropinquaturi. Equidem vi-
debit peccator & iraſcetur, ſed à latere veniet : quod
videlicet præveniat te miſericordia Dei tui, eadem
quoque nihilominus etiam miſericordia ſubſequatur,
& introitum videlicet tuum (ut quidem ſupra memi-
nimus) & exitum tuum cuſtodiens. Alioquin quid in
illo tam terribili ſpiritualium nequitiarum occurſu hu-
mani poſſet conſiſtere ſenſus, quod non intolerabili
concuteretur horrore?
8 Quid putatis, Fratres, ſi vel uni alicui è tam Dæmon cur aliquando permittatur pios terrere.
multis principibus tenebrarum in medium veſtri irrue-
re, & in tota feritate ſua ac tenebroſi enormitate
corporis apparere liceret; quis illum poſſet vel cor-
poris ſenſu ſuſtinere, vel cordis? Denique antè hos
paucos dies (ipſi ſcitis) unum quemdam ex vobis, &
prius dormientem, & poſtea excitatum, tam graviter
phantaſia nocturna perturbare permiſſa eſt, ut vix il-
la die rationis compos, vix potuerit eſſe ſecurua. Et-
iam omnes vos pariter expaviſtis, cùm territus ille
terribilem nimis exclamaſſet in vocem. Erubeſcendum
ſanè, quòd uſque adeo fides in vobis, vel dormien-
tibus, viſa fuerit obdormiſſe : ſed ad noſtram ſine
dubio factum eſt admonitionem, ut tota ſollicitudine
meminerimus, adverſum quos nobis ſit colluctatio,
nequando ſcilicet aut ignari hoſtilis invidiæ, aut pro-
tectioni divinæ inveniamur ingrati. Ex vehementiſſimo
ſiquidem proprii cruciatu livoris in tantum prorupit
malitia inveterata furorem, his præſertim diebus ſan-
ctis, acrius ſeſe indicans veſtra devotione torqueri.
Eodem ſanè tabeſcentia inſaniæ zelo, ſed licentia am-
pliori, exeuntibus ſanctis adeſt, non niſi à latere ta-
men, neque enim vel occurrere jam à facie, quaſi
ut vim faciat; vel à tergo repere, tamquam ut de-
cipiat, permittetur.
9 Sed nec juxta iter quidem ſcandalum de cætero
ponet tibi : ad te enim non appropinquabit. Non
modo non attinget ut feriat, ſed nec accedet ut ter-
reat. Puto enim id verebaris, ne te forſitan gravis
ad illas tam monſtruoſas effigies, & larvalium tan-
tam multitudinem facierum horror invaderet. Sed
egregius tibi Paraclitus & efficaciſſimus aderit con-
ſolator, ipſe nimirum de quo legiſti : *Coram illo pro-*
cident Æthiopes, *& inimici ejus terram lingent*. Pla- Pſal. 71. 9.
nè ad nihilum deducetur in conſpectu ejus malignus,
ſic timentes ſe glorificabit. Præſente te, Domine Je-
ſu, quantumlibet irruant hoſtes, immò non irruant, Pſal. 91. 4.
ſed ruant; confluant undique, ſed ut fluant, & pe- Chriſto duce ac protectore nihil timendum.
reant à conſpectu Domini, quemadmodum fluit cera
à facie ignis. Quid enim metuam deficientes, quid
trementes paveam, quid verear cadentes? Etſi am-
bulavero in medio umbræ mortis, non timebo ma-
la, dummodo tu mecum ſis, Domine Deus meus.
Siquidem protinus adſpirabit dies, & inclinabuntur
umbræ, cadent hinc indè principes tenebrarum. Quos
enim nunc quoque, dum inter malignas eorum oc-
cultaſque ſuggeſtiones per fidem adhuc, non per
ſpeciem ambulamus, fides tamen victorioſa trium-
phat; quomodo non facilius ipſa jam tunc propala-
tæ cognitio veritatis evidens cum ſuis illis tenebro-
ſis, ferrugineiſque imaginibus exſufflabit? Nec cau-
ſeris fortè de numero, vel ipſam ſaltem multitudinem
verearis. Memento ſanè, quòd ad unum Salvatoris Matt. 8. 32.
imperium ab obſeſſo jam & diu poſſeſſo unius homi-
nis corpore dæmonum legio tota diſceſſit, & ne ipſos
quidem auſa eſt, niſi ab eo juſſa, contingere porcos;

TOM. III. quanto magis ipſo duce, quotquot fuerint, undique cadent cum ingenti admiratione & confuſione, dicentes: *Quæ eſt iſta quæ aſcendit ſicut aurora conſurgens, pulchra ut luna, electa ut ſol, terribilis ut caſtrorum acies ordinata?* (Cant. 6. 9.) Intrepidus itaque & omnino impavidus, magis autem gratulabundus & laudans, oculis tuis conſiderabis: nec ſanè jam vel impugnationem ſuſtinebis; vel furorem pavebis, ſed magis retributionem peccatorum videbis.

Dextera & ſiniſtra quid hoc loco.

10 Et quidem videntur ſufficere poſſe hodie quæ dicta ſunt: ſed adhuc ſanè aliquos veſtrum nonnulla arbitror expectatione ſuſpendi. Movet enim ſtudioſiores quoſque (ni fallor) quidnam ſibi velit, quod à dextris quidem decem millia; à ſiniſtris verò mille perhibet eſſe caſuros. Nam latus ſanè quod ſimpliciter dicitur, nonniſi ſiniſtrum huc loco licere accipi puto; præſertim quod dextrum quidem incontinenti proprio deſignetur ex nomine. Et quidem non ſine certi ratione myſterii à ſiniſtris multos, ſed multo plures à dextris caſuros eſſe prædixiſſe videtur. Niſi fortè quis tam hebes fuerit & inſulſus; ut in eo quod dicitur, *mille, & decem millia*, certam exprimi putet numeri taxationem; & non magis ſuperabundantem comparationem. Nos enim ſic non divinas Scripturas accipimus, ſed neque Eccleſia Dei. Cadent ergo à ſiniſtris quidem mille, à dextris autem decem millia: quod videlicet abundantiori malignitate; & velut copioſiore manu dextris inſiſtere partibus, dextrum latus appetere conſuevisſent. Quod quidem ſi magnum illud Eccleſiæ corpus conſiderare libet, facilè ſatis advertimus, longè acrius impugnari ſpirituales viros ipſius Eccleſiæ, quàm carnales: quæ nimirum duo ejus latera, dextrum ſiniſtrumque puto non inconvenienter accipimus. (*Spirituales & carnales Eccleſiæ.*) Agit hoc ſanè ſuperba ſemper invidioſa malitia, perfectiores quoſque vehementius pulſans, juxta illud: *Eſca ejus electa*: & iterum: *Abſorbebit fluvium, & non mirabitur, & habet fiduciam quòd influat Jordanis in os ejus.* (Job. 40. 8. *Spirituales acrius impugnantur.*) Agit, inquam, etſi non ſine certa divini diſpenſatione conſilii; qui quidem nec imperfectiores, ſupra id quod ferre poſſunt, tentari permittit, faciens cum tentatione proventum; & perfectioribus non modo glorioſiores, ſed & numeroſiores parat ex hoſte triumphos. Tota ergo pariter electorum Eccleſia coronabitur, quod ex utraque parte ſui legitimè certaverit; utroque nimirum cornu tam potenter interim ventilans inimicos, ut paulò poſt manifeſtius cadere videantur à latere ejus mille, & decem millia à dextris ejus. Sic nimirum olim jam quidem David perfectiore virtute probata; needum verò propalata, in Iſrael reprobatione Saulis, canebant in choro dicentes: *Percuſſit Saul mille, & David decem millia.* (1. Reg. 18. 7.)

Alia expoſitio.

11 Sin autem ad ſingulos magis placet hoc referri, non vobis deeſt ne in hac quidem parte ſpiritualis intelligentiæ via, dummodo propriam ſuper hoc experientiam conſulatis. Longè ſiquidem ampliori ſollicitudine, & calliditate multiplici pars adverſa vulnerare * in nobis dexteram ſatagit, quàm ſiniſtram (* al. vulnerare.): nec tam corporis profectò, quàm cordis laborat auferre ſubſtantiam. Utramque nimirum proſperitatem humano generi invidere noſcuntur: utraque * nos felicitate privare contendunt (* al. nos.), & cœleſti videlicet, & terrena; ſed longè amplius rore cœli, quàm pinguedine terræ. (*Dextera animæ, ſiniſtra corporis bona.*) An verò incongruè hæc dixerimus duo latera, quibus nimirum duplicem hominis ſubſtantiam conſtat inniti, vos judicate. Nam quòd ſpiritualia quidem bona attribuimus dexteræ, ſiniſtræ verò carnalia, minimè prorſus vereor arguendum; præſertim à vobis, quibus ſemper ſtudii eſt, nec dexteram aliquando ſiniſtram; nec ſiniſtram dexteram reputare. Nec verò aliter vera quidem Sapientia probat, quàm ut in ſiniſtra divitiæ & gloria, in dextera autem ſit longiturnitas vitæ. (Prov. 3. 16.) Nam & hoc ſanè nullatenus expedit ignorare, quanam vobis vehementius inſtet pervicax hoſtium multitudo. Illic nempe ſtudioſius repugnandum, ubi gravior urget neceſſitas, ubi totum belli imminet pondus, ubi colluctationis ratio univerſa conſiſtit: undè vobis paratur tota aut victis ignominioſa captivitas, aut vincentibus gloria triumphalis.

Hæc pro illis exponenda.

12 Denique propter hoc, non quidem ad inſipientiam vobis, tundendum liberè adverſario videmini latus expoſuiſſe ſiniſtrum, ut dexterum proindè tota ſollicitudine conſervetis. Hæc nimirum commendata à Chriſto, & Chriſtianis omnibus imitanda ſerpentis prudentia eſt, ut caput ſolum toto (ſi neceſſe fuerit) expoſito corpore tueatur. Hæc vera philoſophia, hoc conſilium Sapientis; ut omni cuſtodia ſervetur cor, quia ex ipſo vita procedit. (Prov. 4. 23.) Hæc denique gratia & miſericordia Dei in ſervos ejus, & reſpectus in electos illius: ut eorum interim ſiniſtra quidem velut diſſimulans, dexteræ ſemper ſtudioſus protector aſſiſtat. Hinc eſt quod de ſe ipſo Propheta teſtatur: *Providebam Dominum in conſpectu meo ſemper, quoniam à dextris eſt mihi ne commovear.* (Pſal. 15. 8.) Numquid non & illius manum dexteram, & ſolam eam putas dexteram tenuiſſe, cujus totam in facultatem pariter & in carnem licere paſſus eſt, quicquid libere viſum eſt inimico? *Verumtamen animam*, inquit, *ejus ſerva.* (Job. 2. 6.) UTINAM mihi ſemper à dextris ſis, Jeſu bone! utinam ſemper teneas manum dexteram meam. Scio enim & certus ſum, quoniam nulla nocebit adverſitas, ſi nulla dominetur iniquitas. Tondeatur interim & tundatur ſiniſtrum latus; pulſetur injuriis, vellicetur opprobriis: libens illud expono, dum à te cuſtodiar, dummodo ſis ipſe protectio mea ſuper manum dexteram meam.

Mali homines, & maligni dæmones diverſimodè nobis nocent.

13 Fortè etiam mille, qui à ſiniſtris caſuri ſunt, homines magis intelligendi ſunt, quàm dæmones. Hi nimirum nobis non niſi ob temporalia quælibet adverſantur & tranſitoria bona, quæ quidem aut nos habere invidioſa malignitate ſuſpirent, aut cupiditate injuſta ſeſe potius doleant non habere. Fortè enim mundi hujus conantur auferre ſubſtantiam, fortè favorem hominum, fortè ipſam corporum vitam. Uſque huc ſævire humana perſecutio poteſt: animæ verò non habent quid faciant. Nam dæmones quidem ſuperna nobis & æterna potius invidere noſcuntur, non tamen ut ſibi cedat, quod irreparabiliter amiſerunt; ſed ne illuc pauper de pulvere ſuſcitatus accedat, undè ipſi in gloria conditi irreparabiliter ceciderunt. Indignatur & livore tabeſcit obſtinata malignitas humanam fragilitatem obtinere, quod retinere ipſa non meruit. (*Dæmon cur tam infenſus homini.*) Sed & ſiquando forte cuivis temporalia damna aut inferre conantur, aut gratulantur inferri; hæc eorum tota molitio eſt, ut jactura exterior vel eidem ipſi, vel alteri occaſio ſit interna: ſicut è regione, homines quoties ea ſuadere nobis aut quolibet modo efficere curant, undè dextera noſtra lædatur, non hoc quidem principaliter agere, ſed temporale aliquod cuivis proventurum, vel ſibi ſcilicet, vel nobis, vel alteri fortè cuipiam; aut detrimentum aut emolumentum exindè ſeu captare, ſeu propulſare velle videntur. Niſi fortè eatenus quis in dæmonem tranſierit ex homine, ut optare ullo modo poſſit quemlibet ſibi inimiciſſimum hominem æterna damnatione mulctari.

Religioſos terrenis & ſæcularibus deditos arguit.

14 Quid nos miſeri dormitamus à ſpirituali ſtudio, quos tam multipliciter inſectatur nequitia ſpiritualis? Et pudor eſt dicere, & ſilere prohibet vis doloris. Quantos enim invenire eſt, Fratres, ex his quoque qui in religionis habitu, & propoſito degunt perfectionis, quos terribilis illa Prophetæ ſententia comprehendiſſe videtur: *Si oblitus fuero tui Jeruſalem, oblivioni detur dextera mea!* (Pſal. 136. 5.) Nempè ſiniſtri cuſtodiæ lateris tota ſollicitudine incubantes, callent admodum, ſed ſapientiam hujus ſæculi, cui abrenuntiaſſe debuerant: ea quoque nihilominus quam revelat caro & ſanguis, quibus juxta Apoſtolum noluiſſe acquieſcere videbantur. (Gal. 1. 16.) Denique videas eos tam avidè lucra captare præſentia, tam ſæculariter tranſitoriis utilitatibus adgaudere, ad terrenarum damna vel minima facultatum tam puſillanimiter turbari, tam carnaliter ſuper his decertare, diſcurrere tam impudenter,

ter, tam irreligioſè ſæcularibus ſeſe implicare negotiis, acſi hoc eſſet tota eorum portio, hæc univerſa ſubſtantia. Attentius ſanè agricola pauperem excolit fundum: ſed cui fortè nulla amplior pretioſiorve ſit poſſeſſio. Buccellam panis in ſinu ſuo mendicus abſcondit, quod in ſacellis ſuis ſolum hoc metalli genus ærugmet. Tu quid ita extremæ huic paupertati, & quidem proprii malè prodigus laboris, incumbis? Eſt & alia tibi poſſeſſio, etſi fortè remota. Erras. Nil tam propè nos, quàm quod intra nos eſt. At fortè non quidem longius poſitam, ſed inutilem eſſe cauſaris, ut hic tibi quærendam magis ſufficientiam putes. Falleris: ibi magis invenies, immò non invenies niſi ibi. An vero æſtimas, quod vel operam tuam non exigat, vel minus reſpondeat operanti? Aut certè in tuto credis eſſe locatam, nec ulla deinceps ſollicitudine cuſtodis egere? Quodlibet horum ſapias, ſcito quòd deſipias vehementer. Ibi enim quàm maximè quæ ſeminaverit homo, hæc & metet. Sed & qui parcè ſeminat, parcè & metet: qui verò in benedictionibus ſeminaverit, de benedictionibus & metet, ut faciat unum triceſimum, unum ſexageſimum, unum centeſimum. Habes autem theſaurum iſtum in vaſis fictilibus, ſi tamen adhuc habes. Puto enim jam amiſiſti, puto jam ſublatus eſt, puto jam comederunt alieni robur tuum, & ignoraſti: nec potes theſauro tuo cor apponere, quippè qui theſaurum ipſum non habeas. Alioquin, quæſo te, ſi tam ſollicitus es, ſi nec minima ſpernis, ſi tam prudenter ſervas paleas tuas; etiam borreum tuum ſervare memento & cuſtodire. Immò verò non caponas theſaurum tuum, qui ſic incubas ſterquilinio tuo. Fortè enim illud tibi invident mille, ſed iſtum obſident decem millia, nec minus ſuperabundantes aſtutia & crudelitate, quàm numero. *Cadent*, inquit, *à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis*. Verte illuc oculos fidei. Fortè enim jam irruperunt aditus, fortè jam liberè diripiunt omnia, fortè jam ſpolia ipſa diſtribuunt. Quid ſiniſtro lateri tam malè ſtudioſus obſervator inhæres, niſi quod non in latere jam tibi eſſe, ſed in facie ſiniſtra videntur, quòd hæc provideas in conſpectu tuo ſemper; & qui tangit hoc, non latus tetigiſſe putetur, ſed pupillam oculi tui?

Gal. 6. 8.

15 Cæterùm jam nunc tibi provide, quiſquis es dextri negligens, ſiniſtri lateris cultor, ne cum hœdis locum accipias in ſiniſtra quam elegiſti. Aſperum verbum eſt, Fratres: non immeritò expaviſtis. At cavere non minus neceſſe eſt, quàm pavere. Et quidem Dominus meus Jeſus poſt cætera inæſtimabilis ſuæ erga me beneficia pietatis, etiam dextrum ſibi propter me paſſus eſt latus fodi: quod videlicet nonniſi de dextera mihi propinare vellet, nonniſi in dextera locum parare refugii. Utinam ego talis merear eſſe columba, quæ in foramine petræ habitet, & in foramine lateris dextri. Conſidera tamen hoc vulnus eum penitus non ſenſiſſe. Neque enim illud excipere voluit, niſi jam ſoporatus in morte: ut moneret te, quamdiu vivis, in hujus ſemper lateris vigilare cuſtodia; ſed & mortuam cenſeri eam animam oportere, quæ quidem pernicioſa inſenſibilitate diſſimulet in dextera ſibi vulnus infligi. Meritò quidem in ſiniſtro latere poſitum eſſe dicitur cor hominis, quod affectio ejus prona ſit ſemper & proclivis in terram. Nec ſanè ignorabat hoc miſerabiliter ingemiſcens: *Adhæſit*, inquit, *pavimento anima mea, vivifica me ſecundùm verbum tuum*. Sed ne his quidem in hoc pondere nos conditionis humanæ & gravedine cordis volebat remanere, qui ſic admonens loquebatur: *Levemus corda noſtra cum manibus ad Deum*. Planè id ſuadebat, ut à ſiniſtro latere erigerentur ad dextrum. Sæcularis militia, Fratres, in ſiniſtro tantùm latere clypeum portat: non imitemur, ſi inter eos nolumus deputari, quos huic ſæculo militare conſtat, non Chriſto. *Nemo*, inquit, *militans Deo, implicat ſe negotiis ſæcularibus*: hoc eſt, ſcutum applicat non tam dextræ, quàm ſiniſtræ.

Matt. 25. 32. Lateris dextri in Christo aperti mysterium.

Eccli. 10.

Pſ. 118. 25.

Thren. 3. 41.

2. Tim. 2. 4.

16 Attamen, Fratres, utrumque nobis latus tegendum eſt, ſi meminiſtis. *Scuto*, inquit, *circumdabit te veritas ejus*; & Apoſtolus ipſe: *Per arma*, inquit, *juſtitiæ à dextris, & à ſiniſtris*. Cæterùm ipſam audi juſtitiam. Fortè enim non eadem utrique lateri forma præſcribitur. Nempè hinc quidem mandatur, *Non voſmetipſos defendentes, chariſſimi, ſed date locum iræ*, &c, *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras*. Indè verò præcipitur: *Nolite locum dare diabolo*; & item, *Reſiſtite diabolo, & fugiet à vobis*. Audi adhuc quomodo tegas latus utrumque. *Providentes bona*, ait idem Apoſtolus, *non tantùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus*. Hæc eſt enim voluntas Dei, ut benefacientes, non modo tabeſcere malignorum dæmonum invidiam, verùm etiam *obmuteſcere faciatis imprudentium hominum ignorantiam*. Numquid tamen in æternum erit nobis hæc protectio neceſſaria? aut ſemper * ab utroque latere hoſtile agmen inſtabit? Erit quando non modo non inſtabunt, ſed nec ſtabunt quidem. *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis*. Siquidem nec humana malitia jam tunc habebit quid faciat; nec dæmonum millia plus verebimur, quàm totidem vermium agmina vel muſcarum. Haud aliter denique intuebimur eos, quàm filii Iſrael tranſmiſſo jam mari Rubro, undique ſui Ægyptios mortuos, ſed & rotas curruum ire in profundum cernebant: ut & nos ſcilicet, longè tamen ſecurius & delectabilius, cantemus Domino, quòdglorioſè honorificatus ſit, equum & aſcenſorem ejus dejiciens in abyſſum.

TOM. III. 2. Cor. 6. 7. Rom. 12. 19. Luc. 21. 19. Epheſ. 4. 27. Jacob. 4. 7. Rom. 12. 17. 1. Pet. 2. 15. * al. Certè.

SERMO OCTAVUS.

De verſu octavo, *Veruntamen oculis tuis conſiderabis, & retributionem peccatorum videbis*.

1 **B**Revius quidem vobis aliquando, dilectiſſimi, loqueremur, ſi crebrius id liceret: quod & vos credimus nonnumquam advertere potuiſſe. Cæterùm quoties ipſa diei præoccupante malitia, pluribus fortè diebus moleſtiſſimum ſuſtinuimus à veſtra exhortatione & conſolatione ſilentium, neminem veſtrum reor oportere mirari, ſi tempus ipſum redimere cupientibus nobis, ſermo rarior interdum protractior videatur. Hoc ſanè nobis actum ſit brevi proœmio, ut heſterni pariter hodiernique ſermonis, illius quidem prolixitas, hujus verò brevitas excuſata apud vos habeatur. Vereor ſiquidem minus gratam fortè nonnullis vel fuiſſe illam, vel iſtam fore; aut magis utramque quàm alteram. *Scuto*, inquit, *circumdabit te veritas ejus: non timebis à timore nocturno, à ſagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio meridiano. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabit*. Diximus hinc præcedentibus ſermonibus quod dignata eſt veritas ipſa largiri, quemadmodum ſcilicet fidelem animam interim quidem à tentationibus, poſtmodum verò à difficultatibus tueatur. Quæ tamen utraque brevius quidem in alio pſalmo idem iſte Propheta commendans, *In te*, inquit, *eripiar à tentatione, & in Deo meo tranſgrediar murum*: quod ipſo nimirum duce, nec hic gradiens offendiculum, nec egrediens hinc obſtaculum pateretur. In altero ergo crebra ereptio, in altero plena jam & ſecura liberatio deſignatur. Nam in hoc ſanè tertio quod adjungit, *Verumtamen oculis tuis conſiderabis*, etiam felicitatis non modicæ promiſſionem arbitror contineri. *Cadent*, inquit, *à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabit. Verumtamen oculis tuis conſiderabis*. Ita oro, domine, ita fiat. Cadant illi, & non cadam ego; paveant illi, & non paveam ego; confundantur illi, & non confundar ego.

Bernardi ſermones, cur aliquando prolixi.

Pſ. 17. 30.

2 Evidentius ſiquidem paucis hoc loco verbis & animæ mihi immortalitas commendatur, & ipſius quoque fides adſtruitur corporeæ reſurrectionis.

Animæ immortalitas & fides reſurrectionis.

TOM. III. Nempè ruentibus illis futurus ſum ipſe qui videam, & ne iſti quoque, quibus eorum noviſſimam intuear retributiooem, oculi defuturi. Neque enim ſimpliciter oculis, ſed *oculis*, ait, *tuis conſiderabis*: iſtis utique qui nunc languent præ inopia, & deficiunt, dum ſperas in Deum tuum. Et verè, Fratres, deficiunt oculi dum ſperamus. *Quod enim videt quis, quid ſperat? Spes*, inquit, *qua videtur, non eſt ſpes*. Ipſis ergo jam tunc conſiderabis oculis, quos modo quidem nec levare audes ad cœlum, ipſis planè, qui toties interim fluunt lachrymis, ac crebris compunctionibus atteruntur. Nec enim novos tibi inſtaurandos putes, ſed tuos utique inſtaurandos. Quid tamen de oculo dixerim, etſi minutiſſima, eminentiſſima tamen, excellentiſſimaque humani corporis portione? Repoſita eſt io ſinu noſtro beata ſpes, ex promiſſione utique Veritatis, nec capillum quidem de capite periturum.

Rom. 8. 24.

A

B

3 Fortè tamen idcircò ſignanter viſio promittitur oculorum quod hoc quidem ſummum interim animæ deſiderium videatur, ut videat bona. *Credo*, inquit, *videre bona Domini in terra viventium*. Supremas oimirum corporis ſui feneſtras ſupernæ aperiri deſiderat veritati, per ſpeciem magis ambulare geſtiens, quàm per fidem. Sanè fides ex auditu, non ex viſu. Denique *ſubſtantia eſt ſperandarum rerum, argumentum non apparentium*. Et in fide ergo, ſicut & in ſpe, deficit oculus, auris proficit ſola. *Dominus Deus aperuit mihi aurem*, ait Propheta: ſed quandoque etiam oculum revelabit. Erit quando jam non dicetur, *Audi filia & vide, & inclina aurem tuam*: ſed leva potiùs oculos tuos, & contemplare. Quid? planè jucunditatem & exultationem, quam theſaurizat ſuper te Deus tuus. Quid planè non ea modo, quæ interim quidem etſi non videre adhuc, & audire tamen, & credere potes: verùm etiam quòd ſicut non vidit oculus; ſic nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quod præparavit Deus diligentibus ſe. Nimirum tanta capiet oculus reſurrectionis, quanta nec auditus, nec animus ipſe nunc capiat. Ob hanc denique tam vehementem animæ concupiſcentiam videndi, ſcilicet quod audit & credit, alium quoque evidentiſſimum futuræ præconem reſurrectionis ipſorum propriam mentionem feciſſe arbitror oculorum. *Rurſum*, ait, *circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum ſalvatorem meum: quem viſurus ſum ego ipſe, & non alius, & oculi mei conſpecturi ſunt*; & adjecit: *Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo*.

Pſal. 26. 13.
Heb. 11. 1.
C
Iſ. 50. 5.
Pſal. 44. 11.
Iſ. 64. 4.
& 1. Cor. 2. 9.
D
Job 19. 26.

4 Fortè tamen conſiderandum attentius quod ait, *Oculi mei*, ſicut & in pſalmo, *Oculis*, inquit, *tuis conſiderabis*. Numquid enim mei eſſe oculi nunc videntur? Planè non mei. Nonnumquam ſanè viſi ſunt fuiſſe mei, quòd ipſi quoque ad eam pertinere noſcantur, quàm malè ſervaturus accepi, paternæ ſubſtantiæ portionem. Nempè velociter profligata eſt, univerſam citius diſſipavi. Occupavit membra omnia lex peccati, liberè intrabat mors per feneſtras meas: cujus nimirum factus eram ſervus etiam ego ipſe. Miſer equidem ſervus, non ſanè homioi ſerviens, ſed immundo pecori & cœnoſo. Neque enim mercenaria ſaltem conditione famulabar, ſed planè ſervili. Niſi fortè mercedem quis dari putet, cui etiam cibus negatur, & cibus quoque ipſa eſurie pernicioſior. Cupienti ſiquidem porcorum ſiliquas nemo dabat, ut porcis viverem, nec conviverem porcis. Denique * numquid meus tunc oculus erat, quando deprædabatur animam meam? Qua quidem neceſſitate demum coactus ſum beneficium reſignare * in manu dominatoris, ut quod omninò non poteram, ipſe ſibi illud ab hoſtili tyrannide vindicaret.

Pſal. 90. 8. Oculi erunt noſtri poſt reſurrectionem.
E
* al. Deinde.
F
* al. Refutare.

5 Conſiderate attentius, dilectiſſimi, & animadvertite, in quanam poteſtate evaſeritis Pharaonis intolerabile jugum, ut jam membra veſtra non ſint arma iniquitatis peccato, nec regnet ultra in mortalibus corporibus veſtris. Non eſt hoc operis veſtri, Fratres: dextera Domini facit virtutem; ſolus hoc poteſt ille, qui nihil omninò non poteſt. Ne dixeritis, *Manus noſtra excelſa*: ſed tam ſalubriter, quàm veraciter confitemini, quia Dominus facit hæc omnia. Denique nemo ſibi dubitet omnimodis eſſe cavendum, ne fortè donec adhuc dies mali ſunt, & nulla uſquam ſecuritas homini, hanc ſuam poſſeſſionem de manu tam pii, tamque providi tutoris, in periculoſam pernicioſamque interim libertatem recipere velle præſumat. Quod enim æmulatur Pater, pro te æmulatur: nec invidentiæ, ſed providentiæ eſt, quod ſibi totam jubet manere ſubſtantiam, ne pereat tibi. Denique ubi ad magnam illam ſanctamque civitatem perveneris, cujus fines poſuit pacem, ubi nullus jam hoſtium timeatur incurſus; non modo reddet te tibi, ſed dabit inſuper & ſeipſum. Interim ſanè à voluntatibus tuis avertere, & DEO DICATA MEMBRA nulla tibi temeritate uſurpes, ſciens quòd pietati ſanctificata non abſque gravi ſacrilegio in uſus vanitatis, curioſitatis, voluptatis, aut ejuſmodi ſæcularis operis aſſumantur. *Neſcitis*, ait Apoſtolus, *quod corpora veſtra templum ſunt Spiritus ſancti, quem habetis à Deo, & non eſtis veſtri?* & item: *Corpus*, inquit, *non fornicationi*. Sed cui? Numquid tibi? Planè ſit tibi liberum, ſed ſi eripere illud, aut ereptum ſaltem deinceps à fornicationis impetu vindicare propriis viribus potes. Quod ſi fortè non potes, immò quia verè non potes, ſit corpus non fornicationi, ſed Domino: ſerviatque interim ſanctificationi, ne corruptioni denuò pejus ſervire contingat. *Humanum dico*, ait Apoſtolus, *propter infirmitatem carnis veſtræ. Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſervire iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem*. Verùm id quidem propter infirmitatem, ut ipſe quoque præmiſit. Cæterùm ubi reſurrexerit in virtute quod in infirmitate fuerat ſeminatum, nulla jam erit neceſſitas ſerviendi. Ubi & ſecuritas libera fuerit, & ſecura libertas, quidni multo magis reddat eum ſibi? Quidni potiùs libertate donet fidelem ſervum magnus ille Pater familias, quando quidem & ſuper omnia bona ſua conſtituet eum?

Membra Deo ſemel mancipata, cave rurſus uſurpes.
A
B
1. Cor. 6. 19.
C
Rom. 6. 19.

6 Jam tunc ergo oculis tuis conſiderabis, ſi tamen eos fideliter agnoveris interim eſſe ejus, non tuos. Nam & præter eam quam diximus, voti utique tam neceſſarii rationem, quo nimirum membra ipſa, quæ tibi à peccati tyrannide vindicare omninò non poſſes, propriis abrenuntians voluntatibus, divino cultui mancipaſti; numquid vel modo tua eſſe videntur, in quibus adhuc contraria lex, etſi non regnat, habitat tamen: in quibus pœna peccati, ſecundus equidem hoſtis tuus, non modo manet, ſed & prævalet, & liberè dominatur? Tunc tuum dixeris corpus, quod mortuum eſt propter peccatum; aut animæ eſſe, quod animam aggravare non ceſſat? Planè ſi quis ſuum illud dicere cupit, non aliud convenienter dixiſſe videbitur, quàm onus ſuum, quàm carcerem ſuum. Alioquin quonam modo tuos dixeris oculos, quos ſanè interim, vis, non vis, toties fumus occupat, fumus turbat, exiguus pulvis ſauciat, noxius humor obnubilat, dolor acerbus excruciat, vel ipſa demum noviſſima mors excæcat? At tunc planè tui erunt, quando omnia iſta non erunt: ut verè jam tuis oculis conſiderare ſit, quibus nimirum pro libito deinceps utaris ad omnia tam liberè, quàm ſecurè. Neque enim avertendi de cætero erunt oculi, ne videant vanitatem, quod potiſſimam videant veritatem: multò minus intrabit per feneſtras mors, quòd ipſa quoque inimica noviſſima deſtruatur. An verò times eos è tanta plenitudine luminis, ubi ſinguli juſti tamquam ſinguli ſoles fulgeant, aliquando caligaturos ſore? Timendum id planè, ſi non ipſos quoque oculos, ſicut cætera humani corporis membra, reſurrectio glorificaret.

D Membra & corpus nunc tam noſtra quàm Dei, aut peccati.
E
Noſtra futura aliquando.
F

7 *Et retributionem peccatorum videbis*. Hoc planè eis grave tormentum, & magnus quidam malorum cumulus erit. Fortè enim quodcumque ſolatium videretur, eorum quos tam malitioſè impugnaverint, in tormentis ſuis vel conſcientia latere, vel ipſos ſal-

Sancti gaudent viſis malorum ſuppliciis.

tem declinare poſſe conſpectus. Verumtamen etſi illis ex hac noſtra conſideratione immenſum quoddam miſeriæ pondus accedat, nobis quæ neceſſitas erit, quæ utilitas, quæ voluptas? Quid enim modo tam irreligioſum, immò quid tam inhumanum & exſecrabile videretur, quàm cruore quantumlibet inimicorum, quantumlibet iniquorum, paſcere velle oculos, & oblectare aſpectus ſuppliciis miſerorum. Attamen ſicut videbit peccator & iraſcetur, dentibus ſuis fremet & tabeſcet, (prius enim benedicti vocabuntur in regnum, quàm maledicti in caminum dejiciantur ignis æterni, quo videlicet actius doleant, videntes quid amiſerint:) ſic juſti quoque videbunt, & lætabuntur, conſiderantes quid evaſerint. In illa ergo tanta ſeparatione, quemadmodum hœdis agnorum viſio graviſſimi livoris occaſio fiet: ſic electis è regione conſideratio reproborum, immenſa quædam materia gratiarum actionis & laudis. Undè enim juſti tam magnificè gratias agerent, niſi cum illa inexcogitabili felicitate qua perfruuntur, ipſam quoque retributionem cernerent injuſtorum, à quibus

1. Ob evaſionem ſuppliciorum.

equidem ſola miſericordia Redemptoris ſegregatos ſeſe eſſe fideliſſimè & devotiſſimè recordantur? Undè verò impii tanto animi furore tabeſcerent, niſi in regnum ſummæ beatitudinis coram ſeſe vidiſſent alios introduci, & tunc demum in illos ſeſe fœtores, in illos horrores, in illos æterni incendii cruciatus, in illas denique immortalis mortis miſerias

Matt. 13. 50.

gemerent eſſe damnatos? *Ibi* enim, inquit, *fletus, & ſtridor dentium*. Fletus quidem ob ignem qui non extinguitur; ſtridor verò ob vermem qui non moritur. Planè fletus ex dolore, ſtridor dentium ex furore. Fletum nempe tormentorum immanitas, ſtridorem dentium vehementia ipſa tabeſcentis invidiæ, & obſtinata malignitas extorquebit. Ita ergo retributionem peccatorum videbis: ne videlicet ignarus tanti periculi, ingratus aliquando liberatori poſſe fieri videaris.

2. Ob ſecuritatem.

8 Non ſolùm autem, ſed & ſecuritas perfecta juſtorum erit viſa retributio peccatorum, quo videlicet nec humanam aliquando, nec diabolicam ultra vereri malitiam poſſint, qui nimirum cadentibus à latere ſuo mille, & decem millibus è dextris ſuis, non modo eos cadere viderint, ſed & cadere in gehennam. Putas enim timere adhuc non poterant, & callidiorem cunctis animantibus ſerpentem habere ſuſpectum, præſertim ſeductæ quondam in paradiſo non immemores mulieris, niſi cum toto jam corpore ſuo ultricibus traditum flammis, & inter ſe & eum magnum planè jam chaos firmatum eſſe conſpicerent?

3. Ob comparationem ſtatuum.

9 Tertium quoque hoc nihilo minus peccatorum tibi conſideratio ipſa præſtabit, ut ex comparatione deformitatis eorum eminentius glorioſiuſque reſplendeas. Sic nimirum ſibi invicem collata contraria, ſuæ quidem utrumque videtur ſuſcepiſſe augmentum aliquod qualitatis: ut album nigro ſi conferas, & hoc candidius, & illud tetrius apparebit. Sed audi certius ſuper hoc teſtimonium, propheticum ſermonem:

Pſal. 57. 11.

Lætabitur, ait, *juſtus cùm viderit vindictam*. Ut quid ita? *Manus ſuas lavabit in ſanguine peccatoris*. Planè non inquinabit in ſanguine, ſed lavabit: ut undè ille cruentus magis, indè iſte nitidior videatur; undè iſte plus ſordet, indè iſte pulchrius eluceſcat.

10 Nullam fortè ex his tribus cauſis humanus refugere vel modo inveniatur affectus: ſed non propter aliquod horum Sapientia in eorum ridebit interitu, quod tamen ſine ulla dubitatione facturа eſt. Nempè

Prov. 1. 24.

ipſa prædicit quæ mentiri omninò non poteſt: *Quia vocavi, & renuiſtis; extendi manum meam; & non fuit qui aſpiceret*; & poſt pauca: *Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cùm vobis quod timebatis advenerit, cùm irruerit repentina calamitas,*

4. Ob ordinem ſapientiæ & juſtitiæ divinæ.

& interitus quaſi tempeſtas ingruerit. Quid ergo in inſipientium interitu Sapientiæ credimus placiturum, niſi juſtiſſimam ſuam diſpoſitionem, & irreprehenſibi-

A lem ordinem rerum? Sanè quod Sapientiæ tunc placebit, ſapientibus quoque placeat neceſſe eſt univerſis. Non igitur tibi durum videatur fore quod dicitur, *Oculis tuis conſiderabis*, quando & ridebis in eorum interitu: non quod velut quadam immanitate crudelitas in ipſa tibi ultione complaceat: ſed quod modus ipſe pulcherrimus divinæ ordinationis, ultra quàm credi poſſit, juſtitiæ zelatorem, & amatorem æquitatis oblectet. Ubi optimè omnia conſtituta, & ſuum cuique ceſſiſſe locum, immò in ſuum quemque ceſſiſſe, plenius & perfectius illuſtrante veritate cognoſces; quomodo non omnia conſiderare, & in omnibus omnium moderatorem magnificare libebit? Pul-

Act. 1. 25.

B chrè omninò Petrus Apoſtolus filium perditionis *in locum ſuum* abiiſſe teſtatus eſt, quod in aere crepuerit medius aeriarum collega poteſtatum: utpote quem veri Dei & veri pariter hominis, qui de cœlo veniſſet operaturus ſalutem in medio terræ, hujus inquam proditorem, nec cœlum reciperet, nec terra ſuſtineret.

11 Itaque *oculis tuis conſiderabis, & retributionem peccatorum videbis*. Primo quidem ob tuam evaſionem, ſecundò ob omnimodam ſecuritatem, tertiò quoque ob comparationem, quartò ob ipſius juſtitiæ perfectam æmulationem. Erit enim jam tunc non miſericordiæ, ſed judicii tempus: nec ulla omninò

Sanctis nulla erga impios & damnatos commiſeratio.

C credenda eſt erga impios futura illic miſeratio, ubi nec ulla ſperanda eſt correctio. Procul erit humanæ infirmitatis iſta mollities, qua tamen interim pro tempore charitas utitur ad ſalutem, ampliſſimo quodam velut * expanſæ ſagenæ ſinu & bonos, & malos colligens piſces, ideſt, affectus jucundos pariter & moleſtos. Verùm hoc quidem in mari. Nam in littore ſolos eliget bonos, ſic videlicet gaudens cum gaudentibus, ut ex hoc jam cum flentibus flere non poſſit. Alioquin quomodo in nobis judicabitur hic mundus, niſi hujus teneræ affectionis obliti, introductique fuerimus in cellam vinariam, ſecundùm eum qui dixit:

* al. videlicet.

Pſal. 70. 16.

Introibo in potentias Domini; Domine, memorabor juſtitiæ tuæ ſolius? Nec modo quidem conſiderare per-

D mittimur perſonam pauperis, aut miſereri ejus in judicio: ſed cum moleſtia licet, coercendus ejuſmodi pietatis affectus, & æquitatis eſt dictanda ſententia. Quanto magis ubi nulla animi colluctatio, ubi nulla poterit ſubintrare moleſtia, oportet impleri quod dictum eſt: *Abſorpti ſunt juncti petræ judices eorum*?

Pſal. 140. 6.

Abſorpti planè in affectum juſtitiæ, & petræ ſoliditatem, cui juncti ſunt, imitantes. *Juncti*, inquit, *petræ*, quam profectò ſolam ut ſequerentur, cætera omnia reliquerunt. Nempè hoc eſt quod interroganti Petro quidnam accepturi eſſent, Petra ipſa reſpondit:

Matt. 19. 28.

Cùm ſederit Filius hominis in ſede majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim tribus Iſrael.

E Hæc quoque Propheta prænuntians ait: *Dominus ad judicium veniet cum ſenioribus populi ſui*. Tunc putes flexibile quippiam inveniendum in judicibus junctis Petræ? *Qui adhæret Deo*, Apoſtolus ait, *unus ſpiritus eſt*: qui & Petræ jungitur, lapis unus. Ad quod ſanè Propheta non immeritò ſuſpirans, *Mihi*, inquit, *adhærere Deo bonum eſt*. Ita ergo abſorpti ſunt juncti Petræ judices eorum. O familiaritatis gratiam! ò honoris culmen! ò fiduciæ privilegium! ò prærogativam ſecuritatis perfectæ!

Iſai. 3. 14.

1. Cor. 6. 17.

Pſal. 72. 28.

Judicium Dei quam terribile futurum.

12 Quid enim tam pavendum, quid tam plenum anxietatis, & vehementiſſimæ ſollicitudinis excogitari

F poteſt, quàm judicandum adſtare illi tam terrifico tribunali, & incertam adhuc expectare ſub tam diſtricto Judice ſententiam? *Horrendum eſt*, ait Apoſtolus, *incidere in manus Dei viventis*. Judicemur interim, Fratres, & terribilem illam expectationem præſenti ſtudeamus declinare judicio. Non judicabit Deus bis in idipſum. Sanè ut quorumdam peccata, ſic & quorumdam ſtudia bona manifeſta ſunt, præcedentia ad judicium; ut illi quidem non expectantes ſententiam, proprio ſtatim pondere criminum in tartara dejiciantur: iſti vero è regione paratas ſibi ſedes tota libertate ſpiritus ſine ulla cunctatione

Hebr. 10. 31.

Judicio proprio præveniendum.

TOM. III. Pauperes tunc ſecuri.

conſcendant. Felix paupertas voluntariè omnia relinquentium, & ſequentium te, Domine Jeſu! Felix planè, quæ tam ſecuros, immò tam glorioſos faciat in illo ſingulari fragore elementorum, & in illo tremendo examine meritorum, in illo tanto diſcrimine judiciorum! Jam verò audiamus, quid ad tantas promiſſiones devota & fidelis anima reſpondeat, ne fortè aut diffidere, aut ſecus quàm oporteat fidere videatur. *Quoniam tu es*, inquit, *Domine ſpes mea*. Quid tam ſobriè, quid tam piè poterat dici? Sed nec aliud huic verbo videtur poſſe convenientius reſponderi, quàm quod ſequitur: *Altiſſimum poſuiſti refugium tuum*. Cæterùm ignoſcite nobis, Fratres: hodie quoque promiſſæ etiam terminos brevitatis paulò minus exceſſiſſe videmur.

SERMO NONUS.

De verſu nono, *Quoniam tu es, Domine, ſpes mea; altiſſimum poſuiſti refugium tuum.*

Servitus Dei voluntaria ſuavis.

1 ETIAM, Fratres, hodie aliquid audiamus de promiſſione Patris, de expectatione filiorum, de fine hujus noſtræ peregrinationis, de mercede laboris, de fructu captivitatis. Et quidem dura omninò captivitas, non modo illa communis, quam ex ipſa jam conditione generis toleramus humani, ſed hæc quoque qua voluntates mortificare proprias, etiam perdere proprias in hoc mundo animas feſtinantes, in hos tam rigidæ compedes diſciplinæ, in hunc tam gravis pœnitentiæ carcerem dedimus noſmetipſos. Miſeranda ſervitus planè, ſed ſi coacta, ſed ſi non ſpontanea videretur. Nunc verò cùm voluntariè ſacrificetis Deo, nec ingeratur ulla niſi per ipſam voluntatem violentia voluntati, profectò aliquid in cauſa eſt. Illud puto aliquid, quo majus aliquid eſſe non poteſt. An verò plangendum videtur quamlibet magnum, quamlibet laborioſum, quod propter Deum fiat? Etſi magnitudo ipſa laboris interdum fortè extorqueat compaſſionem, ſed multò magis cauſæ conſideratio exigit congratulationem. Quid quòd bona omnia non modo propter eum conſtat fieri, ſed per eum? Deus enim eſt, qui operatur in vobis & velle, & perficere pro bona voluntate. Ipſe ergo auctor, ipſe remunerator operis, ipſe remuneratio tota: ut ſummum illud bonum, cujus nimirum tam perfecta eſt ſimplicitas in ſeipſo, duplex quodammodo videatur in nobis cauſa bonorum, effectiva ſcilicet, & finalis. Bene ergo, dilectiſſimi, quòd in his omnibus tam multis laboribus veſtris non modo ſubſiſtitis, ſed etiam ſuperatis propter eum qui dilexit vos. An verò non per eum? Et manifeſtè. *Sicut enim abundant pro Chriſto tribulationes noſtræ*, ait Apoſtolus, *ita abundant etiam conſolationes noſtræ per ipſum.*

Philip. 2. 13. Deus bonorum operum cauſa duplex.

2. Cor. 1. 5.

Propter Deum dicere nil juvat, niſi Deus ſit in corde.

2 Uſitatus ſermo, communis ſermo, *Propter Deum*: ſed planè, ubi non vacuè dicitur, profundiſſimus ſermo. Crebro ſonat in ore hominum, etiam à quorum corde longè eſſe probatur. Omnes ſibi propter Deum præſtari poſtulant, propter Deum flagitant ſibi ſubveniri. Facilè quoque ea ipſa petuntur propter Deum, quæ tamen non ſunt ſecundùm Deum: & id ipſi fieri quis obſecrat propter Deum, quod non deſiderat propter Deum, magis autem fortè contra Deum. Cæterùm vivus planè & efficax ſermo, ubi non perfunctoriè, non uſurpatoriè, non velut quodam uſu loquendi, vel arte perſuadendi; ſed ea pinguedine, ut dignum eſt, devotionis, & pura animi intentione procedit. Nempe & mundus tranſit, & concupiſcentia ejus; nec ſatis utiliter poſita, aut ſtabilita firmiter, vel cadente eo, quæ pro eo facta ſunt, videbuntur. Ubi enim cauſa ipſa deficiet, quomodo non omnia quoque quæ ei videbantur innixa, pariter evacuabuntur? Propterea quoque * & qui in carne ſeminant, de carne habent metere corruptionem: quòd videlicet omnis caro fœnum, & gloria ejus tamquam flos fœni: & ubi fœnum aruerit, florem quoque nihilo minus cadere ſit neceſſe. Solus qui eſt, cauſa eſt indeficiens: nec flos fœni, ſed verbum Domini manet in æternum. Denique *cælum*, inquit, *& terra tranſibunt, verba autem mea non tranſibunt.*

* al. denique

Iſa. 40. 6.

Matt. 24. 35.

3 Prudenter itaque, dilectiſſimi, & utiliter elegiſtis propter verba labiorum ejus cuſtodire vias duras; illic ſeminantes, ubi ne minima quidem portio veſtri ſeminis valeat deperire. Sanè qui parcè ſeminat, non quidem non metet, ſed parcè metet. Nempe qui metit, mercedem accipit: & ſcimus quis promiſit, ne eum quidem, qui pro nomine ſuo calicem aquæ frigidæ dederit ſitienti, mercede propria cariturum. Numquid tamen non in qua menſura menſus fuerit, ſibi quoque remetietur: aut in retributione æquabitur ei, qui non aquam porrigens, ſed ſanguinem fundens, propinatum ſibi biberit calicem Salvatoris? Non eſt hic calix aquæ frigidæ, ſed calix inebrians quàm præclarus, calix vini meri, & quidem plenus mixto. Solus enim merum habuit vinum Dominus meus Jeſus, qui ſolus perfectè mundus, & ſemper etiam poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine. Solus planè merum habuit vinum, qui nimirum & ſecundùm divinitatem ſapientia eſt ubique attingens propter munditiam ſuam, & nihil inquinatum cadit in eum: & ſecundùm humanitatem peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus. Solus non debito conditionis guſtavit mortem, ſed ſuæ beneplacito voluntatis, ſanè non ad propriam utilitatem, bonorum enim noſtrorum non eget: ſed nec tamquam retribuens nobis gratiam pro gratia, qui non aliter pro amicis mortuus eſt, niſi pro acquirendis, videlicet ut amicos faceret ex inimicis. Cùm enim adhuc inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per ſanguinem Filii ſui. Aut potius pro jam amicis, etſi nondum quidem amantibus, ſed tamen jam amatis. In hoc eſt enim gratia, non quaſi nos dilexerimus Deum, ſed quia prior ipſe dilexit nos. Vis noſſe quàm longè prior? *Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Jeſu-Chriſti*, ait Apoſtolus, *qui benedixit nos in omni benedictione ſpirituali in cæleſtibus in Chriſto, ſicut elegit nos in ipſo antè mundi conſtitutionem*, & poſt pauca: *Gratificavit*, inquit, *nos in dilecto Filio ſuo*. Quomodo non dilecti jam tunc in illo, quando electi in illo? Quomodo non ei grati, in quo gratificati ſumus? Sic ergo Chriſtus ſecundùm tempus quidem pro impiis mortuus eſt: ſecundùm prædeſtinationem autem pro fratribus & amicis.

2. Cor. 9. 6.

Matt. 10. 42.

Chriſti mors ex mero amore.

Epheſ. 1. 3.

4 In his ergo omnibus merum eſt vinum ipſius equidem & ſolius, uti ne quiſpiam cæterorum præſumere audeat non eſſe quod ſibi propheticum illud aptetur: *Vinum tuum mixtum eſt aqua*. Primùm, quòd nemo interim mundus à ſorde, nemo gloriari poſſit omninò ſe caſtum habere cor. Deindè quòd mortis debitum perſolvant quandoque neceſſe eſt. Tertiò, quòd ponentes pro Chriſto animas, hoc ſibi compendio vitam mercatur æternam: ſed & væ eis, ſi ipſius erubeſcerent teſtimonium. Quartò, quòd prærogatæ ſibi gratis exhibitæ tantæ dilectioni imparem nimis exiguamque rependant. Attamen nec hoc mixtum, qui ſine mixtura eſt, dedignatur, adeò ut fiducialiter Apoſtolus dicat, implere ſe quæ deſunt paſſionum Chriſti in corpore ſuo. Sit ergo licet electis pariter omnibus unus idemque denarius vitæ reddendus æternæ; & in ipſa tamen ſicut ſtella à ſtella differt in claritate, & alia claritas ſolis, alia claritas lunæ, alia ſtellarum; ſic erit & reſurrectio mortuorum: & quamvis domus una, diverſæ tamen in ea ſunt manſiones: ut videlicet, quantum quidem ad æternitatem & ſufficientiam, & qui parum, non minoretur; & qui multum, non abundet: quantum verò ad eminentiam & diſcretionem meritorum, unuſquiſque accipiat ſecundùm ſuum laborem, ne quid omninò pereat quod in Chriſto ſit ſeminatum.

Iſai. 1. 22. Mors noſtra non ita.

Coloſſ. 1. 24.

Spes in Deum hominis pii theſaurus.

5 Hæc autem dicta ſunt, Fratres, ut illius tam ſpiritualis reſponſi, quod hodie nobis conſiderandum eſt, gratia commendetur: *Quoniam, tu es, Domine ſpes mea.* QUICQUID igitur agendum ſit, quidquid declinan-

A dum, quidquid tolerandum, quidquid optandum, tu es, Domine, ſpes mea. Hæc mihi omnium promiſſionum cauſa, hæc tota ratio meæ expectationis. Prætendat alter meritum, ſuſtinere ſe jactet pondus diei & æſtus, jejunare bis in ſabbato dicat, poſtremo non eſſe ſicut cæteros hominum glorietur: mihi autem adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam. Sperent in aliis alii, fortè hic in ſcientia litterarum, hic in aſtutia ſæculi, ille in nobilitate, ille in dignitate, ille in alia qualibet vanitate confidat: propter te omnia detrimentum feci, & ut ſtercora arbitror, quoniam tu es, Domine, ſpes mea. Speret qui vult in incerto divitiarum: ego verò ne B ipſa quidem niſi abs te victui neceſſaria ſpero, nimi-

Matth. 6. 33. tum verbo tuo confidens, in quo abjeci omnia: *Quærite primùm regnum Dei & juſtitiam ejus, & omnia adjicientur vobis.* *Pſ. 9. 14.* Nempè *tibi derelictus eſt pauper, orphano tu eris adjutor.* Si mihi præmia promittuntur, per te obtinenda ſperabo; ſi inſurgant adverſum me prælia, ſi ſæviat mundus, ſi fremat malignus, ſi ipſa caro adverſum ſpiritum concupiſcat; in te ego ſperabo.

6 Fratres, hoc ſapere, ex fide vivere eſt, nec alius *Pſ. 54. 23.* ex ſententia dicere poteſt, *Quoniam tu es, Domine, ſpes mea*, niſi cui intus ſit perſuaſum à Spiritu, ut (quemadmodum monet Propheta) jactet cogitatum C ſuum in Domino, ſciens quòd enutriendus ſit ab eo, *1. Petr. 5. 7.* juxta illud quoque Petri Apoſtoli: *Omnem ſollicitudinem veſtram projicientes in eum, ipſi enim cura eſt de vobis.* Ut quid enim, ſi hæc ſapimus, ut quid cunctamur abjicere omninò ſpes miſeras, vanas, inutiles, ſeductorias; & huic uni tam ſolidæ, tam perfectæ, tam beatæ ſpei, tota devotione animi, toto fervore ſpiritus inhærere? Si quid illi impoſſibile, ſi quid vel difficile eſt, quære aliud in quo ſperes. Sed verbo omnia poteſt. Quid facilius dictu? Attamen hujuſmodi dictum * intelligas volo. Si decreverit ſalvare nos, continuo liberabimur: ſi vivificare placuerit, vita in voluntate ejus eſt: ſi præmia æterna lar- D giri, licet ei quod vult facere. An verò de facilitate jam non dubitas, ſed ipſa tibi eſt ſuſpecta voluntas? Planè & voluntatis teſtimonia credibilia facta ſunt nimis. *Joan. 15. 13.* *Majorem hac dilectionem nemo habet, quàm ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.* Denique quando in ſe ſperanti deſit illa majeſtas, quæ tam ſtudioſè monet in ſe ſperari? Planè non derelinquit ſperantes in ſe. *Pſ. 36. 40.* *Adjuvabit eos*, ait, *& liberabit eos; & eruet eos à peccatoribus, & ſalvabit eos.* Quare? quibus meritis? audi quod ſequitur: *Quia ſperaverunt in eo.* Dulcis cauſa, attamen efficax, attamen irrefragabilis. Nimirum hæc eſt juſtitia, ſed quæ ex fide eſt, non ex lege. *De quacumque tribulatione*, E inquit, *clamaverint ad me, exaudiam eos.* Ecce numera tribulationes. Secundùm multitudinem earum conſolationes ejus lætificabunt animam tuam: dummodo ad aliam non convertaris; dummodo clames ad eum; dummodo ſperes in eum: nec humile aliquid vel terrenum, ſed altiſſimum ponas refugium tuum. Quis ſperavit in eo, & confuſus eſt? Facilius eſt cœlum & terram tranſire, quàm verbum ejus evacuari.

Sperandum in Deo omni vana ſpe abjecta.

* al. ne negligas.

Conſolationes Dei quibus dentur.

7 *Altiſſimum*, inquit, *poſuiſti refugium tuum.* Non accedet illuc tentator, non calumniator aſcendet, non peſſimus ille fratrum accuſator attinget. Nempè ei dicitur hoc (recolite pſalmi primordia) ei dicitur, qui in protectione Altiſſimi commorabitur, illuc refugiens F à puſillanimitate ſpiritus & tempeſtate. Quæ quidem duplex eſt neceſſitas fugiendi, quòd videlicet & foris pugnæ, & intus timores. Minus enim fugere oporteret, ſi vel interior magnanimitas exteriores tumultus viriliter ſuſtineret, vel exteriori tranquillitate puſillanimitas propria foveretur. *Altiſſimum*, ait, *poſuiſti refugium tuum.* Sæpè illuc fugiamus, Fratres: munitus eſt locus, nullus ibi timetur hoſtis. Utinam magis ſemper ibi manere liceret! Sed non eſt hoc temporis hujus. Quod modo refugium eſt, quandoque habitaculum erit, & habitaculum ſempiternum. Interim ſanè, etſi perſiſtere non conceditur, frequenter tamen

Refugium noſtrum ad Deum.

A eſt recurrendum. Nempè AD OMNEM tentationem, *TOM. III.* ad omnem tribulationem, ad omnem denique cujuſcumque modi neceſſitatem, aperta eſt nobis urbs confugii; ſinus matris expanſus eſt: parata ſunt foramina petræ; patent viſcera miſericordiæ Dei noſtri. Hoc refugium qui declinat, nihil mirum ſi effugere non meretur.

8 Jam quidem, Fratres, quæ dicta ſunt, ad expoſitionem verſus hujus viderentur poſſe ſufficere, ſi dixiſſet Propheta, *Quoniam in te ſperavi*; ſicut in aliis pſalmis quibuſdam invenitur. Cæterùm quod dicit, *Tu es, Domine, ſpes mea*, fortè amplius aliquid ſonat & ſublimius, quod videlicet non modo in eo ſpe- B ret, ſed eum. Convenientius ſiquidem ſpes noſtra dicitur quod ſperamus, quàm in quo ſperamus. Sunt autem fortè nonnulli, qui à Domino obtinere temporalia ſeu ſpiritualia quælibet concupiſcunt: ſed PERFECTA CHARITAS ſolùm ſitit quod ſummum eſt, tota deſiderii vehementia clamans: *Quid enim mihi eſt in cœlo, & à te quid volui ſuper terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.* *Pſ. 72. 25.* Pulchrè nobis utrumque paucis verbis hodie Jeremiæ Prophetæ lectio commendavit: *Bonus es, Domine, ſperantibus in te, animæ quærenti te.* *Thren. 3. 25.* Ubi ſanè & ipſam numeri diſcretionem prudenter adverte, quòd ſperantes quidem in eo pluraliter dixerit, quòd hoc videatur commune multorum: quæ- C rentem verò eum, ſingulariter, quòd ſingularis ſit puritatis, ſingularis gratiæ, ſingularis perfectionis, non modo nil ſperare niſi ab eo, ſed nil quærere niſi eum. Quòd ſi bonus illis, quanto magis iſti?

Non modo in Deo ſperamus, ſed ipſum Deum.

9 Meritò proindè quærenti illum animæ reſpondetur: *Altiſſimum poſuiſti refugium tuum.* *Matt. 17. 4.* Neque enim ſic Deum ſitiens anima, aut cum Petro ei in terreno monte facere tabernaculum, aut cum Maria deinceps *Joan. 20. 17.* eum tangere vult in terra, ſed planè clamat: *Fuge, dilecte mi, aſſimilare capreæ hinnuloque cervorum ſuper montes Bethel.* *Cant. 8. 14.* Audivit enim dicentem: *Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem, quia Pater major me eſt.* *Joan. 14. 28.* Audivit dicentem: *Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad Patrem.* *Joan. 20. 17.* Et cœleſtia jam D non ignara conſilii clamat cum Apoſtolo: *Etſi cognovimus Chriſtum ſecundum carnem, ſed nunc jam non novimus.* *2. Cor. 5. 16.* Super montes, inquit, Bethel, ſupra omnem videlicet Poteſtatem & Principatum, ſuper Angelos & Archangelos, Cherubim quoque & Seraphim (neque enim alii ſunt montes domus Dei, quod ſonat Bethel) planè in dextra Patris, ubi jam non ſit Pater major eo, in dextera Altiſſimi coaltiſſimum apprehendere concupiſcens. Hæc enim eſt vita æterna, Fratres, ut Patrem cognoſcamus verum Deum; ſed & quem miſit Jeſum-Chriſtum, verum nihilo minùs & unum cum eo Deum, ſuper omnia benedictum in ſæcula. Amen.

E

SERMO DECIMUS.

De verſu decimo, *Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.*

1 NEC noſtra eſt, nec nova vobis, ſed nota omnino ſententia, in præcipuis quibuſque partibus noſtræ fidei, quid non ſit, quàm quid ſit, & ſciri poſſe facilius, & periculoſius ignorari. Idem ſanè etiam ſpei non inconvenienter tribui poſſe videtur. Longè enim facilius mens humana tantorum experta malorum, quibus ſit caritura, quàm quibus perfrui- F tura, comprehendit. Nempè germana fidei, ſpeique cognatio eſt; ut quod illa futurum credit, hæc ſibi incipiat ſperare futurum. Meritò proindè Apoſtolus *Hebr. 11. 1.* Fidem ſperandarum rerum ſubſtantiam eſſe diffinit: quod videlicet non credita nemo ſperare, non plus quàm ſuper inane pingere poſſit. DICIT ergo fides: Parata ſunt magna & inexcogitabilia bona à Deo fidelibus ſuis. Dicit ſpes: Mihi illa ſervantur. Nam tertia quidem charitas, Curro mihi, ait, ad illa. Cæterùm, ut jam memini, difficile omninò, aut etiam impoſſibile eſt illorum qualitatem inveſtigare bonorum, niſi cui fortè, juxta illud Apoſtoli, *Quæ oculus* *1. Cor. 2. 9.*

Fidei duæ partes.

Spei noſtræ bona inexcogitabilia.

I iij

TOM. III. *non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe*, revelaverit ipſe per Spiritum ſuum. Sanè quantumlibet perfectus in carne adhuc mortali degens, (niſi enim eſſet hic quædam, ut ita dixerim, imperfecta perfectio, non diceret Apoſtolus, *Quotquot perfecti ſumus, idipſum ſentiamus*; idipſum profectò quod præmiſerat, *Non quaſi jam acceperim, aut jam perfectus ſim*;) etiam Paulus ipſe neceſſe eſt fateatur: *Quia nunc cognoſco ex parte*. Et item: *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem*. Quod ergo homini interim noſcitur capabilius, pia ſanè & provida inculcatione amplius commendatur. Proprium enim eſt afflictorum, ut moleſtiis eximi, ſummam reputent felicitatem; & carere miſeria, ſummam beatitudinem arbitrentur. Undè Propheta in Pſalmo: *Convertere*, inquit, *anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi*, nec ulla tamen collatæ munera felicitatis enumerat, ſed adjungit: *Quia eripuit animam meam de morte, oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapſu*. In quibus ſanè verbis patenter indicat, quantam ſibi requiem, quantaque Domini beneficia judicet à tribulationibus & periculis liberari.

Philip. 3. 15.
1. Cor. 13. 12.
Malorum privatio notior.
Pſ. 114. 7.

2 Cui profectò ſententiæ illud quoque, quod de pſalmo nonageſimo hodie uobis tractandum eſt, ſimile invenitur: *Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*. Eſt autem verſus ipſius, quantum nos capimus, facilis intelligentia, ad quam fortè ex vobis jam aliqui prævolarint. Neque enim tam rudes eſtis, aut ſpiritualis ſtudii tam expertes, ut non facillimè inter vos, & tabernacula veſtra; & rurſum inter id quod malum, & quod flagellum dicitur, diſcernatis. Nam & Apoſtolum ſanè audiſtis dicentem, cùm jam bonum certamen certaſſet, velocem fore depoſitionem tabernaculi ſui. Sed quid ego Apoſtoli verba memoro? Quaſi verò ignorare poſſit miles tabernaculum ſuum, aut docendus ſit exemplo alieno. Videmus ſanè nonnullos tabernacula ſua in turpiſſimæ captivitatis domicilia commutaſſe, nec militare in his, ſed miſeram gerere ſervitutem. Immò verò (quod omninò ridiculum eſt) ſic errant aliqui, & in tantam oblivionem & ſpiritualem phreneſim devenerunt, ut nihil ſeſe aliud putare, quàm ſuum hoc exterius tabernaculum videantur. Quid enim aliud quàm non modo Dei, ſed & ſui ignorantiam habent, qui tamquam mortui à corde, omnem inſumunt operam circa carnem, ſic intendentes tabernaculo ſuo, ac ſi numquam putent eſſe caſurum? Verumtamen cadat neceſſe eſt, atque id quidem in brevi. Annon ſeipſos neſcire videntur, qui ſic dediti ſunt carni & ſanguini, ac ſi omninò nihil aliud quàm carnem ſolùm ſe eſſe reputent, ſic in vano accipientes animas ſuas, tamquam prorſus ignorent animas ſe habere? *Si ſeparaveris pretioſum à vili*, ait Dominus, *tamquam os meum eris*; hoc eſt, ſi ſolerter diſcreveris inter exteriorem interioremque ſubſtantiam, ut non plus tabernaculo tuo timeas à flagello, quàm tibi ipſi à malo. Hoc enim malum eſt, undè dicitur: *Declina à malo, & fac bonum*. Hoc malum, quod ſua quidem anima animam privat, quod ſeparat inter te & Deum; ut eo regnante, tamquam corpus ſine anima, ſic ſit anima ſine Deo, planè mortua in ſemetipſa, inſtar unius eorum, quos tamquam ſine Deo in hoc ſæculo fuiſſe Apoſtolus memorabat.

Caro eſt tabernaculum.
2. Tim. 4. 6.
Carni dediti & animæ negligentes arguit.
Jerem. 15. 19.
Pſ. 36. 27.

3 Nec ſanè dixerim, ut vel ipſam odio habeas carnem tuam. Dilige eam, tamquam tibi datam in adjutorium, & ad æternæ beatitudinis conſortium præparatam. Cæterùm ſic amet anima carnem, ut non ipſa in carnem tranſiſſe putetur, dicaturque ei à Domino: *Non permanebit ſpiritus meus in homine, quia caro eſt*. Diligat anima carnem ſuam: ſed multò magis ſuam ipſius animam ſervet. Amet Adam Evam ſuam: ſed non ſic amet, ut voci ejus plus obediat quàm divinæ. Denique ne ipſi quidem expedit ſic amari, ut videlicet cui interim caves à flagello paternæ correptionis, theſaurizes iram æternæ damnationis. *Genimina viperarum*, ait Joannes, *quis demonſtravit vobis fugere à ventura ira? Facite dignos fructus pœnitentiæ*. Ac ſi evidentius loqueretur: Apprehendite diſciplinam, nequando iraſcatur Dominus: ſuſtinete virgam corripientem, ne ſentiatis malleum conterentem. Quomodo dicunt nobis carnales homines: Crudelis eſt vita veſtra, non parcitis carni veſtræ? Eſto, non parcimus ſemini. In quo ei magis parcere poteramus? An non melius eſt illi renovari & multiplicari in agro, quàm in horreo putreſieri? Heu! computruerunt jumenta in ſtercore ſuo! Sic vos parcitis carni veſtræ? Simus nos crudeles interim non parcendo: at vos planè parcendo crudeliores. Siquidem etiam nunc caro noſtra requieſcit in ſpe: videritis vos ipſi quid ignominiæ interim veſtra ſuſtineat, quid miſeriæ eam maneat in futurum. *Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*. Hic duplex eſt ſtola, & gemina quædam immortalitas commendatur. Undè enim niſi ex ſeparatione animæ & corporis mors procedit? Indè eſt quòd mortuum corpus, exanimè nominatur. Undè autem ſeparatio hæc, niſi ex flagellis præſentibus, ex qualibet doloris vehementia, & ipſius corporis corruptione, ex pœna peccati? Meritò timet proindè & odit flagellum caro noſtra, quo nimirum ab ipſius animæ tam delectabili honorabilique conſortio amarum nimis divortium patiatur. Cæterùm interim quidem donec revocetur *, velit, nolit, ſuſtineat illud neceſſe eſt. Expedit autem ſic tolerare, ut prorſus evadas, & flagellum deinceps non appropinquet tabernaculo tuo.

Caro ut diligenda.
Gen. 6. 3.
Matth. 3. 7.
Carnem verè amant, qui eam mortificant.
Joel. 1. 17.
* al. renovetur.

4 Jam verò (ut ſupra meminimus, & inceſſanter convenit meminiſſe) vera animæ vita Deus eſt: & inter hæc quoque ſeparat malum, ſed malum animæ, quod non eſt aliud quàm peccatum. Eja, Fratres, nugari libeat, otioſitatibus indulgere delectet; nimirum gemino hoc ſerpente vicino, qui duplicem nobis auferant vitam, alter corporis, alter cordis. Quidni ſecurè dormiamus, niſi quod negligentia in graviori periculo, non tam ſecuritatis eſt, quàm deſperationis indicium? Et quidem optandum nobis ab utroque liberari: ſed cavendum ſanè interim peccatum, quàm peccati pœna; & eo ſtudioſius à malo, quàm à flagello declinandum, quo pernicioſius & omninò infelicius ſit à Deo animam, quàm à corpore ſeparari. Sanè ubi prorſus de medio factum fuerit omne peccatum, cauſa quidem omninò ſublata nec ipſe quoque deinceps manebit effectus: ut quomodo accedere jam ad te malum omninò non poterit, ſic nec flagellum quidem valeat appropinquare tabernaculo tuo, quod videlicet tam longè ſit ab exteriori homine quælibet pœna, quàm longè fuerit culpa ab interiori. Neque enim dicit, Non erit in te malum, aut flagellum in tabernaculo tuo; ſed, *Non accedet, non appropinquabit*.

Animæ vita, Deus; peccatum, mors.
Peccatum magis cavendum, quàm peccati ſupplicium.

5 Siquidem eſt conſiderare homines, in quibus peccatum non modo habitat, ſed & regnat: nec jam proximum magis, aut magis intimum poſſe eſſe videtur, niſi fortè cùm ſic dominabitur eis, ut nullo modo deinceps valeat non dominari. Eſt autem & alios invenire, in quibus quidem adhuc manet peccatum, ſed jam non dominatur aut prævalet in eis, evulſum quodammodo, necdum tamen expulſum; dejectum, ſed non prorſus ejectum. Conſtat ſanè ab initio non fuiſſe ſic: ſed in parentibus primis ante primam illam mandati prævaricationem non modo non regnaſſe peccatum, ſed nec fuiſſe quidem. Attamen quodam modo jam tunc propè illos fuiſſe videtur, quod tam facilè perſuaſum eſt, quod tam feſtinanter intravit. Quid verò aliud admonebat, quàm & ipſam quoque peccati pœnam, etſi necdum ineſſe corporibus, jam tamen velut pro foribus eſſe, qui dixit: *In quacumque die comederitis de ligno ſcientiæ boni & mali, morte moriemini?* Felix proindè expectatio, & beata ſpes noſtra, quorum tam longè glorioſior futura eſt reſurrectio, quàm fuerit prima conditio: ut nec culpa omninò, nec pœna; nec malum ſcilicet nec flagellum, aut regnet, aut habitet; aut regnare, aut habitare jam poſſit aliquando in animabus, ſeu in cor-

Peccatum regnans & manens, quid.
Gen. 2. 17.

A poribus noſtris. *Non accedet*, inquit, *ad te malum*, *& flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo*. Nempè nil tam remotum, quàm quod adeſſe ultra non poteſt.

6 Sed quid agimus, Fratres? Vereor deprehendi. Nempè horam hanc magnus ille & communis Abbas noſter & veſter non vacationi ſermonum, ſed operi manuum * noſcitur aſſignaſſe. Puto tamen ignoſcet facilè, præſertim non immemor religioſæ fraudis illius, qua Romanus olim tribus annis in ſpecu poſito „ piè miniſtravit. Piè ſiquidem, ut legimus *, Pa„ tris ſui oculis furabatur horas, & quem ſibi ſubri„ pere ad manducandum poterat, certis diebus Be-

* Reg. S. Ben. cap. 48.

* Gregor. lib. 2. Dial. cap. 1.

B nedicto panem ferebat. Et ego quidem non dubito, Fratres, pluribus qui inter vos ſunt, abundantiorem ſpiritualium deliciarum ſuppetere copiam: ſed quod vobis communico, non ſubripio mihi. Quinimmò & ſecurius, & ſuavius, quicquid illud ſit quod Dominus donat, ſumo vobiſcum: nec enim alimonia hæc diſtribuendo minuitur, ſed potius augetur miniſtrando. Verumtamen quod aliquoties * vobis loquimur prætèr conſuetudinem Ordinis noſtri, non noſtra id agimus præſumptione, ſed de voluntate venerabilium Fratrum & Coabbatum noſtrorum, qui id nobis etiam injungunt, quod tamen ſibi quidem paſſim nolunt omninò licere. Nempè aliam mihi rationem & ſingu-

Humilis excuſatio B. Bernardi.

* al. Aliquando.

C larem neceſſitatem eſſe noverunt. Neque enim modo loquerer vobis, ſi poſſem laborare vobiſcum. Illud fortè vobis efficacius verbum foret, ſed & conſcientiæ meæ magis acceptum. Cæterùm quando id mihi peccatis meis exigentibus, & oneroſi hujus (ut ipſi ſcitis) tam multiplici infirmitate corporis, & ipſa quoque temporis neceſſitate negatur; utinam dicens & non faciens, in regno Dei vel minimus merear inveniri. Amen.

NOTA zelum laboris corporalis in viro ſancto.

SERMO UNDECIMUS.

De verſu undecimo, *Quoniam Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis.*

D 1 SCriptum eſt, & veraciter ſcriptum; quia *Miſericordia Domini, quòd conſumpti non ſumus, quòd non tradidit nos in manus inimicorum noſtrorum.* Vigilat ſuper nos indefeſſus & pervigil ille ſingularis clementiæ oculus; non dormit, neque dormitat qui cuſtodit Iſrael. Id quidem neceſſe eſt. Non enim dormit, neque dormitat qui impugnat Iſrael. Et ſicut ipſe ſollicitus eſt noſtri, & ipſi cura eſt de nobis: ſic ille ſollicitus eſt ut nos mactet & perdat, & una ei cura, ne fortè qui averſus eſt revertatur. Nos autem aut non attendimus, aut minus attendimus reveren-

Thren. 3. 22.

Dei providentia ad noſtram cuſtodiam.

E tiam præſidentis, protegentis cuſtodiam, beneficia largientis, ingrati gratiæ, immò tam multiplicibus gratiis, quibus prævenit nos, & ſubvenit nobis. Et nunc quidem per ſeipſum implet ſplendoribus animas noſtras: nunc per Angelos viſitat, nunc per homines inſtruit, nunc etiam conſolatur & erudit per Scripturas. *Quæcumque enim ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt: ut per patientiam & conſolationem Scripturarum ſpem habeamus.* Bene *ad doctrinam*, ut per patientiam ſperemus; ſiquidem, ut alibi dictum eſt, *Doctrina viri per patientiam noſcitur.* Sed & patientia probationem operatur, probatio verò ſpem.

Rom. 15. 4.

Prov. 19. 11.

Rom. 5. 4.

Vigilandum ſtudioſius nobis.

F Quid nos ſoli nobis non adſumus, quid ſoli negligimus noſmetipſos? An ideò diſſimulandum nobis, quia undique ſubvenitur nobis? Immò verò propterea ſtudioſius vigilandum. Neque enim tam magna pro nobis in cœlo pariter & in terra ſollicitudo gereretur, ſi non magna nobis incumbere neceſſitas videretur: non tam multiplex nobis cuſtodia, niſi ob multiplices inſidias, poneretur.

2 Felices proindè fratres noſtri, qui jam liberati ſunt de laqueo venantium, qui de tabernaculis militantium ad atria quieſcentium tranſierunt, malorum timore ſublato, in ſpe ſingulariter conſtituti! Uni iſtorum, immò univerſitati dicitur: *Non accedet ad*

A *te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.* Sanè conſidera, non ad hominem qui ſecundùm carnem vivit, ſed ad eum qui in carne degens ſecundùm ſpiritum ambulat, hanc fieri promiſſionem, ſiquidem non eſt diſtinguere inter illum, & tabernaculum ſuum. Confuſa in eo ſunt omnia, tamquam in filio Babylonis. Denique hujuſmodi homo etiam caro eſt, nec in eo ſpiritus manet. Ubi autem non fuerit ſpiritus bonus, quando deerit malum? Porrò ubi malum, flagellum quoque appropinquare neceſſe eſt. Semper enim malum pœna comitatur. *Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.* Magna promiſſio: ſed undè id ſperare licet? Quomo-

TOM. III.

Homo carnalis ſemper in pœna.

B do malum & flagellum evadam, quomodo effugiam, quomodo elongabo, ut non appropinquent mihi? Quo merito, qua ſapientia, qua virtute? *Quoniam Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis.* In quibus omnibus viis? Quibus declinas à malo, quibus fugis à ventura ira. Multæ ſunt viæ, & genera multa viarum: magnum profectò periculum viatori. Quàm facilè in multarum occurſu errabit in via ſua, qui viarum diſcretione caruerit! Nam neque Angelis mandavit, ut in omnibus viis cuſtodiant nos, ſed in omnibus viis noſtris. Sunt autem à quibus, non * in quibus oporteat cuſtodiri.

Viæ diverſæ.

* al. Et in quibus.

C 3 Scrutemur proindè vias noſtras, Fratres; etiam vias dæmonum, vias quoque beatorum ſpirituum, & vias Domini inveſtigemus. Et quidem ſupra me eſt quod incipio: ſed adjuvabitis orationibus veſtris, ut aperiat mihi theſaurum intelligentiæ ſuæ, & voluntaria oris mei beneplacita faciat ſibi Deus. Viæ igitur filiorum Adam in neceſſitate & cupiditate verſantur. Ab utraque ſiquidem ducimur, & ab utraque trahimur: niſi quod videmur magis urgeri neceſſitate, trahi cupiditate. Et neceſſitas quidem ſpecialiter corpori tribuenda videtur. Nec ſimplex illa eſt, ſed anfractus habens plurimos, plurimaque diſpendia, nam compendia pauca admodum, ſi qua tamen. Quis hominum neſciat, quod neceſſitas hominum revera quàm

1. Viæ hominum, neceſſitas & cupiditas.

D multiplex ſit? Quis ſufficiat, quàm ſit multiplex, explicare? Ipſa nos erudit experientia, ipſa vexatio dat intellectum. In his quiſque docetur, quàm neceſſe habeat clamare ad Dominum, non de neceſſitate, ſed *De neceſſitatibus meis erue me.* Nec modo ab hac via neceſſitatis, ſed ab ea quoque, quæ cupiditatis eſt, optabit educi, quiſquis non ſurda aure monita Sapientis acceperit. Quid enim ille ait? *A voluntatibus tuis avertere*; & item: *Poſt concupiſcentias tuas non eas.* Siquidem è duobus malis longè melius eſt in neceſſitate gradi, quàm in cupiditate. Multiplex illa: ſed iſta amplius per omnem modum, immò ultra omnem modum multiplicior invenitur. Res cordis iſta cu-

Pſal. 24. 17.

Eccli. 18. 30.

Neceſſitas tolerabilior.

E piditas: propterea tanto major, quanto anima plus eſt quàm corpus. Denique hæ ſunt viæ quæ videntur hominibus bonæ: ſed finem non habent, niſi cùm demergunt in profundum inferni. Si inveniſti vias hominum, illud quoque conſidera, ne fortè de his dictum ſit: *Contritio & infelicitas in viis eorum*; ut ſit contritio in neceſſitate, infelicitas in cupiditate. Quomodo in cupiditate infelicitas, id eſt non felicitas, ut putatur? Quid enim ſi cui fortè videtur in terrenarum affluentia rerum felicitas arridere concupita? Eo ipſo infelicior eſt, quo vehementius ipſam pro felicitate amplectitur infelicitatem, aut magis immergitur ei, & abſorbetur ab ea. Væ filiis hominum ab hac feli-

Pſ. 13. 3.

Felicitas malorum, infelicitas.

F citate falſa atque fallaci! Væ qui dicit, quia dives ſum, & nullius egeo; cùm ſit pauper & nudus, & miſer, & miſerabilis. Et neceſſitas quidem ea infirmitate carnis, cupiditas ex cordis inedia & oblivione procedit. Idcircò enim alienum mendicat anima, quòd oblita ſit comedere panem ſuum: propterea terrenis inhiat, quòd minimè cœleſtia meditetur.

Neceſſitas & cupiditas undè.

4 Videamus & dæmonum vias, videamus & caveamus, videamus & fugiamus eas: ſiquidem viæ illorum, præſumptio, & obſtinatio. Scire vultis undè id ſciam? Conſiderate eorum principem: qualis ille eſt, tales & domeſtici ejus. Conſiderate viarum ipſius

2. Viæ dæmonum, præſumptio & obſtinatio.

TOM III. Iſ. 14. 13.

principia ; ſi non manifeſtè in immaniſſimam ſtatim præſumptionem proſilierit, dicens : *Sedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis, ſimilis ero Altiſſimo*. Quàm temeraria, quamque horrenda præſumptio ! Numquid non illic ceciderunt omnes qui operantur iniquitatem, expulſi ſunt, nec potuerunt ſtare ? Propter præſumptionem ſtare non potuerunt : propter obſtinationem qui cecidit, non adjiciet ut reſurgat. Ex hac nempè * ſpiritus vadens, ex illa & non rediens eſt. Et mira quidem præſumptio dæmonum, ſed non minus mira obſtinatio eſt, quod ſuperbia eorum ſemper aſcendit : propterea non eſt illis commutatio. Quia enim converti noluerunt à via præſumptionis, inciderunt in viam obſtinationis. Quàm perverſo & everſo ſunt corde filii hominum, quicumque ſectantur veſtigia dæmonum, ingrediuntur dæmonum vias ! Hæc enim tota adverſum nos ſpiritualium colluctatio nequitiarum eſt, ut nos ſeducant, ut nos inducant in vias ſuas, ut deducant in eis, perducant ad deſtinatum finem, qui paratus eſt eis. Fuge homo præſumptionem, ne gaudeat de te inimicus tuus. Nempè in his maximè vitiis gaudet, in ſeipſo expertus, quàm difficilè poſſis ab hac tanta voragine reſpirare.

* al. Namque.

5 Nolo autem ignorare vos, Fratres, quonam modo deſcendatur, immò cadatur in illas. Primus enim, ut interim occurrit, gradus deſcenſionis hujus, diſſimulatio eſt propriæ infirmitatis, iniquitatis, inutilitatis ; dum ſibi parcens, ſibi blandiens, ſibi perſuadens homo aliquid ſe eſſe, cùm nihil ſit, jam ipſe ſe ſeducit. Secundus gradus, ignorantia ſui. Ubi enim in primo gradu inutilia ſibi conſuerit perizomata foliorum, quid ſupereſt niſi ut vulnera tecta non videat, præſertim cum ad hoc ſolum texerit, ne videret ? Ex hoc tandem fit, ut etiam alio revelante, vulnera non eſſe contendat, converſus in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis. Atque is quidem tertius gradus eſt admodum jam vicinus, immò contiguus præſumptioni. Quid enim mali jam actitare vereatur, qui præſumit & defenſare ? Cæterùm difficilè hic hærebit in tenebris & lubrico, præſertim cùm non deſit etiam angelus Domini malus perſequens & impellens. Itaque quartus gradus, vel quartum potius præcipitium, contemptus eſt ; ut, quemadmodum Scriptura dicit, *Impius, cùm venerit in profundum malorum, contemnat*. Ex hoc & deinceps magis ac magis ſuper eum urget puteus os ſuum, dum videlicet ejuſmodi animam contemptus tradit impœnitentiæ, impœnitentia obſtinatione firmatur. Hoc eſt jam peccatum, quod neque in hoc ſæculo, neque in futuro remittitur : quia cor durum & induratum nec timet Deum, nec hominem reveretur. Qui ſic in omnibus viis ſuis adhæret diabolo, manifeſtè factus eſt unus ſpiritus cum eo. Et viæ quidem hominum, quas ſuperius demonſtravimus, ipſæ ſunt de quibus dicitur : *Tentatio vos non apprehendat niſi humana* : & quia humanum eſt peccare. Porrò vias diabolicas à natura hominis alienas eſſe quis neſciat ? niſi quòd in nonnullis ipſa ſibi conſuetudo induiſſe naturam videatur. Cæterùm etſi quorumdam hominum ſit, non humanum tamen, ſed diabolicum eſt in malo perſeverare.

Gradus quatuor ... in præſumptionem & peccatum. ... lib. 2. de Conſid. n. 2. — Prov. 18. 3. — 1. Cor. 10. 13.

6 Quæ verò ſunt ſanctorum Angelorum viæ ? Profectò illæ, quas Unigenitus enarravit, dicens : *Videbitis Angelos aſcendentes & deſcendentes ſuper Filium hominis*. Aſcenſio igitur & deſcenſio viæ illorum : aſcenſio propter ſe ; deſcenſio vel potiùs condeſcenſio propter nos. Sic beati illi ſpiritus aſcendunt per contemplationem Dei, deſcendunt per compaſſionem tui, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis. Aſcendunt ad vultum ejus, deſcendunt ad nutum ejus ; quoniam Angelis ſuis mandavit de te. Nec tamen vel deſcendendo viſione gloriæ fraudantur, quia ſemper vident faciem Patris.

3. Viæ Angelorum aſcenſio & deſcenſio. Joan. 1. 51.

7 Puto & vias Domini vultis audire. Multum præſumere videor, ſi me illas promiſero oſtenſurum. Legitur autem de ipſo : *Quoniam docebit nos vias ſuas*. Cui enim alteri crederetur ? Docuit itaque vias ſuas, cùm aperuit labia Prophetæ, ut diceret : *Univerſæ viæ Domini, miſericordia & veritas*. Ita ad ſingulos, ita ad omnes communiter venit ; in miſericordia ſcilicet & veritate. Ubi enim multa jam fuerit de miſeratione præſumptio, ſed oblivio veritatis ; non continuò ibi Deus. Sed neque ubi terror multus ex recordatione veritatis, nulla autem de memoria miſericordiæ conſolatio. Nam neque veritatem tenet, qui miſericordiam, ubi verè eſt, non agnoſcit : nec vera eſſe ſine veritate miſericordia poteſt. Itaque ubi miſericordia & veritas obviaverunt ſibi, ſeſe etiam juſtitia & pax oſculantur ; nec is abeſſe poteſt, cujus in pace factus eſt locus. Quanta audivimus & cognovimus (ſiquidem patres noſtri annuntiaverunt nobis) ſuper hac copula tam felici miſericordiæ & veritatis ! *Miſericordia tua & veritas tua ſuſceperunt me*, ait Propheta, & alio loco : *Miſericordia*, inquit, *tua ante oculos meos eſt, & complacui in veritate tua*. Sed & Dominus ipſe de eo : *Veritas mea & miſericordia mea cum ipſo*.

4. Viæ Domini, miſericordia & veritas. Pſ. 24. 9. — Pſ. 24. 10. — Utraque copulanda. — Pſ. 39. 12. — Pſ. 25. 3. — Pſ. 88. 25.

8 Sed conſidera etiam manifeſtos adventus Domini, quemadmodum ſcilicet in eo, qui jam præſumptus eſt, miſericordem teneas Salvatorem ; porrò in eo qui in fine promiſſus eſt, veracem ſuſtineas retributorem. Nam & hinc fortè videbitur dictum, *Quia miſericordiam & veritatem diligit Deus, gratiam & gloriam dabit Dominus*. Quamvis & in priore quoque adventu recordatus ſit miſericordiæ ſuæ, & veritatis ſuæ domui Iſrael : & in poſteriori, licèt judicaturus ſit orbem terræ in æquitate, & populos in veritate ſua ; non tamen futurum judicium fiet ſine miſericordia, niſi fortè ei qui non fecerit miſericordiam. Hæc ſunt etenim æternitatis itinera, de quibus apud Prophetam ſic habes : *Incurvati ſunt colles mundi ab itineribus æternitatis ejus*. Ad manum eſt undè id facillimè probare poſſim, ſiquidem *Miſericordia Domini ab æterno, & uſque in æternum*, &, *Veritas Domini manet in æternum*. Ab his itineribus incurvati ſunt colles mundi, ſuperbi dæmones, principes mundi hujus, tenebrarum harum : qui viam veritatis & miſericordiæ neſcierunt, neque meminerunt ſemitarum ejus. Quid illi & veritati, qui mendax eſt & pater ejus ? Denique habes manifeſtè de eo ſcriptum : *Quoniam in veritate non ſtetit*. Quàm verò longè fuerit à miſericordia, etiam inflicta nobis ab illo miſeria noſtra teſtatur. Quando ille unquam miſericors fuit, qui homicida ab initio erat ? Poſtremò qui ſibi nequam, cui bonus ? Quàm nequiſſimus ille ſibi, qui numquam ſuper propria iniquitate dolet, numquam ſuper propria damnatione compungitur ! Nimirum falſa præſumptio à via veritatis extruſit, crudelis obſtinatio viam miſericordiæ intercluſit. Indè enim nec in ſe unquam aſſequi, nec à Domino miſericordiam conſequi poteſt. In hunc ergo modum tumidi illi colles incurvati ſunt ab itineribus æternitatis, dum à viis Domini (quæ quidem rectæ ſunt) per anfractus ſuos & diſtorta non tam itinera, quàm præcipitia corruerunt. Quàm verò prudentius atque utilius alii quidem colles ab his itineribus incurvati & humiliati ſunt ad ſalutem ! Non enim incurvati ab his, tamquam ab eorum rectitudine diffidentes : ſed quòd ipſa eos incurvaverunt itinera æternitatis. Annon incurvatos jam cernere eſt colles mundi, dum ſublimes quique ac potentes devota ſubjectione inclinantur ad Dominum, & ejus veſtigia adorant ? Numquid non incurvantur, cùm ab ipſa ſua pernicioſa celſitudine vanitatis & crudelitatis, ad humiles ſemitas convertuntur miſericordiæ & veritatis ?

Pſ. 84. 11. — Judicium futurum non erit ſine miſericordia. — Abac. 3. 6. — Pſ. 102. 17. Pſ. 116. 2. — Joan. 8. 44. — Ibidem. — Obſtinatio diabolo viam miſericordiæ intercluſit.

9 Ad iſtas nimirum Domini vias non modo bonorum ſpirituum, ſed etiam electorum viæ hominum diriguntur. Et primus quidem gradus miſero homini emergenti de profundo vitiorum, illa eſt miſericordia, qua miſeretur filio matris ſuæ, miſeretur animæ ſuæ, proindè placens Deo. Imitatur enim qui hujuſmodi eſt, magnum illud divinæ miſerationis opus ; compunctus cum eo, qui prior pro eo punctus eſt, moriens & ipſe quodammodo pro ſalute ſua, nec parcens

Vias Dei homo imitatur per compunctionem.

Digitized by Google

A cens ſibi ipſi. Hæc miſeratio prima excipit redeuntem ad cor, & hæc intra ipſa viſcerum actitatur arcana. Supereſt ut via regia progrediatur, & procedat uſque ad veritatem: &, quod ſæpiſſimè commendamus vobis, cordis contritionem oris confeſſio comitetur. Corde enim creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Converſus ad cor parvulus fiat in oculis ſuis neceſſe eſt, ſicut Veritas ait: *Niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in regnum cælorum.* Non ergo velit diſſimulare, quod non valet neſcire, quàm ad nihilum redactus ſit. Non confundatur in lucem prodere veritatis, quod non ſine miſerationis affectu viderit in occulto. Sic ingreditur homo miſericordiæ vias & veritatis, vias utique Domini, vias vitæ; & fructus viarum, ſalus eſt viatoris. B

Et Confeſſionem. Matt. 18. 3.

Viæ Angelorum quomodo tendant ad vias Domini imitandæ.

10 Vias quoque Angelorum ad eaſdem nihilominus tendere manifeſtum eſt. Cùm enim aſcendunt ad contemplationem, inquirunt veritatem, de qua & deſiderando ſatiantur, & ſatiando deſiderant. Cùm verò deſcendunt, faciunt nobiſcum miſericordiam, ut cuſtodiant nos in omnibus viis noſtris. Adminiſtratorii enim ſpiritus ſunt, miſſi in miniſterium propter nos. Planè miniſtri noſtri, non domini noſtri. Et in hoc Unigeniti formam imitantur, qui non venit miniſtrari, ſed miniſtrare: qui ſtetit inter Diſcipulos tamquam qui miniſtrat. Fructus angelicarum viarum, quod ad ipſos ſpectat, ſua ipſorum beatitudo, & obedientia eſt charitatis: C quod autem ad nos pertinet, inde quidem obtentus divinæ gratiæ, hinc verò cuſtodia viæ noſtræ: ſiquidem Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus indigentiis tuis, in omnibus deſideriis tuis. Alioquin facile eſt tibi incurrere vias mortis, ut videlicet aut de neceſſitate in obſtinationem, aut in præſumptionem de cupiditate prorumpas: quæ quidem jam non hominum, ſed dæmonum viæ ſunt. In quo enim tam facilè inveniri ſolent homines obſtinati, quàm in eo, quod ad neceſſitatem pertinere aut ſimulant, aut arbitrantur? Quicquid „ moneas, ait ille *, ego quod poſſum, poſſum, & „ non ultra poſſum. Tu ſi hìc ſis, aliter ſentias. D Undè verò in præſumptionem, niſi ex quodam impetu vehementioris deſiderii proſilimus?

Hebr. 1. 14. Matt. 20. 28.

Viæ dæmonum quomodo incurramus.

* Terentius.

Angelorum aſcenſus & deſcenſus quomodo imitandus.

11 Interim ergo mandavit Angelis ſuis Deus, non quidem ut amoveant te à viis tuis, ſed in eis ipſis te cuſtodiant, & quaſi per vias ſuas, vias tuas dirigant in vias ipſius. Quonam modo, inquis? Nempe ut quod Angelus ex ſola charitate purius agit, tu propria ſaltem neceſſitate compulſus & admonitus, deſcendas & condeſcendas, exhibere ſcilicet proximo miſericordiam: & rurſum cum eodem Angelo levans deſideria tua, tota animi cupiditate aſcendere ſtudeas ad ſummam & perpetuam veritatem. E Hinc enim monemur levare corda noſtra cum manibus; hinc audimus quotidie, *Surſum corda*. Hinc quoque negligentes arguimur, & dicitur nobis: *Filii hominum, uſquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* EXONERATUM enim cor & leve levatur magis, ut quærat & diligat veritatem. Nec mireris quod in vias Domini ſecum nos admittere, immò & immittere non dedignentur, qui cuſtodire dignantur in noſtris. Quàm felicius tamen in eis ipſi ambulant, quamque ſecurius! Cæterùm & ipſi quoque, quamquam longè inferius ab eo qui Veritas ipſa, & ipſa Miſericordia eſt, in miſericordia & veritate verſantur.

Thren. 3. 41.

Pſal. 3. 4.

Dei providentia in diſpoſitione rerum.

F 12 Quàm verò congruè ſuis quæque gradibus, ſibique competentibus diſpoſuit Deus! Summam rerum tenet ipſe qui ſummus eſt, ipſe ſupra quem nihil eſt, ultra quem nihil. Porrò Angelos ſuos non in ſummo quidem poſuit, ſed in tuto: quippe ei qui in ſummo ſtat viciniùs adhærentes, ac proindè confirmatos virtute ex alto. Nam homines quidem nec in ſummo, nec in tuto ſunt, ſed in cauto. Denique & in ſolido ſunt, id eſt in terra, habentes locum imum, ſed non infimum, undè & poſſibile & neceſſe ſit, ut ſibi caveant. Dæmones autem in pendulo hujus aeris vagi * ventoſique vagantur. Indigni ſiquidem cœlos conſcen-

* al. vani.

A dere, ad terram tamen deſcendere dedignantur. Et hodie quidem iſta ſufficiant. Atque utinam ejuſdem ipſius munere ſufficientes ei gratias referre valeamus, ex quo & ſufficientia noſtra eſt. Non enim ſufficientes ſumus vel cogitare aliquid à nobis quaſi ex nobis niſi ipſe dederit nobis qui dat omnibus affluenter, & eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

TOM. III.

2. Cor. 3. 5.

SERMO DUODECIMUS,

De verſu undecimo, *Quoniam Angelis ſuis mandavit de te, &c.* & de verſu duodecimo, *In manibus portabunt te; &c.* B

1 SI meminiſtis, heſterno ſermone vias dæmonum præſumptionem diximus & obſtinationem, nec tacuimus quare id diceremus. Poſſumus tamen, ſi neceſſarium judicatis, vias eorum via adhuc alia inveſtigare. Nam etſi omnimodis eas occultare laborent, multipliciter eos prodit Spiritus-ſanctus, multipliciter in Scripturis ſanctis declarat ſemitas iniquorum. Legimus ſiquidem de eis omnibus, quoniam *in circuitu impii ambulant*. Legimus de eorum principe, quoniam *circuit quærens quem devoret*. Quod & ipſe fateri cogitur in præſentia majeſtatis, cùm inter filios C Dei adſtans, & undè veniat requiſitus: *Circuivi*, ait, *terram, & perambulavi eam*. Dicamus itaque vias ejus, circuitionem & circumventionem: iſta enim ad nos, illa utitur in ſeipſo. Semper ille extollitur, ſed dejicitur ſemper: ſuperbia ejus aſcendit ſemper, ſemper humiliatur. Numquid non circuitus iſte? Qui enim in circuitu ambulat, proficiſcitur quidem, ſed proficit nihil. Væ homini qui ſequitur hunc circuitum, qui numquam à propria voluntate recedit. Si conaris avellere, paululum ſequi videbitur, ſed in dolo. Circuitus eſt, aliundè reditum parat, non ab ea penitus abducetur. Satagit undique, undique fugitat, hæret tamen ſemper propriæ voluntati.

Pſal. 11. 9. 1. Petr. 5. 8. Viæ dæmonum duæ. Circuitio, & circumventio. Job. 1. & 2. 7.

D 2 Verumtamen ſi mala eſt circuitio propria, longè quidem pejor circumventio aliena. Ea ſiquidem vel maximè diabolum facit. Sed quomodo, Fratres, ut miſerum hominem circumveniat, ſuperbiſſimus ille deſcendit? Vide circuitum impii etiam in hoc ipſo. Oculi ejus omne ſublime vident: attamen ima quoque ipſa curioſè veſtigat, ſed ut magis aſcendat, ut vehementius intumeſcat, & dum conculcaverit humilem, ſibi videatur eſſe ſublimior, ſicut ſcriptum eſt: *Dum ſuperbit impius, incenditur pauper.* Quàm perversè aſcendentes & deſcendentes Angelos bonos angelus malus æmulatur! Aſcendit ſtudio vanitatis, deſcendit livore malignitatis. Cujus mendax aſcenſio, ejus E crudelis deſcenſio eſt: expers ille (ut heri diximus) miſericordiæ & veritatis. Cæterùm ſi deſcendunt maligni ut circumveniant, gratias ei cujus mandato deſcendunt & benigni Angeli, ut ſubveniant nobis, ut cuſtodiant nos in omnibus viis noſtris. Neque hoc ſolum, ſed, *In manibus*, inquit, *portabunt te, ne unquam offendas ad lapidem pedem tuum.*

Pſal. 9. 2. Aſcenſio & deſcenſio dæmonum.

3 Quanta nobis, Fratres, in hujus Scripturæ verbis & eruditio, & admonitio, & conſolatio exhibetur! Quis in omnibus pſalmis tam magnificè puſillanimes conſolatur, negligentes admonet, erudit ignorantes? Undè id quoque fidelibus ſuis providentia voluit divina præſtare, ut in ore ipſorum verſiculi pſalmi hu- F jus hoc maximè quadrageſimali tempore verſarentur. Nec aliundè quàm ex ipſius uſurpatione diaboli ſumpta videtur occaſio, ut in hoc quoque nequiſſimus ille ſervus filiis ſerviat vel invitus. Quid enim tam moleſtum ei, quid nobis eſſe poterat tam jucundum, quàm ut etiam malum ejus nobis cooperaretur in bonum? *Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis.* Confiteantur Domino miſericordiæ ejus, & mirabilia ejus filiis hominum. Confiteantur & dicant inter gentes, quoniam magnificavit Dominus facere cum eis. Domine, quid eſt homo quia innotuiſti ei, aut quid apponis erga eum cor

Verſiculi hujus commendatio.

Dei bonitas in cuſtodia Angelorum.

TOM. III.

tuum ? Apponis cor erga eum, geris pro eo ſollicitudinem, curam illius habens. Denique ei mittis Unigenitum tuum, immittis Spiritum tuum, promittis etiam vultum tuum. Et ne quid in cœleſtibus vacet ab opera ſollicitudinis noſtræ, beatos illos ſpiritus propter nos mittis in miniſterium, cuſtodiæ noſtræ deputas, noſtros jubes fieri pædagogos. Parum eſt enim quòd facis Angelos tuos ſpiritus: facis & Angelos parvulorum. Denique Angeli eorum ſemper vident faciem Patris. Illos utique ſpiritus tam felices, & tuos ad nos, & noſtros ad te angelos facis.

Matt. 18.10.

Beneficium hoc piè & eleganter expenditur.

4 *Angelis ſuis mandavit de te*. Mira dignatio, & verè magna dilectio charitatis! Quis enim, quibus, de quo, quid mandavit? Studioſè conſideremus, Fratres, diligenter commendemus memoriæ hoc tam grande mandatum. Quis enim mandavit? cujus ſunt Angeli? cujus mandatis obtemperant? cujus obediunt voluntati? Nempe *Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis*: nec cunctantur, quin etiam in manibus tollant te. Summa ergo majeſtas mandavit Angelis, & Angelis ſuis mandavit. Illis utique ſublimibus, tam beatis, tam proximis, ſibi cohærentibus, tam familiariter adhærentibus, & verè domeſticis Dei. Mandavit autem de te. Tu quis es? Domine, quid eſt homo, quòd memor es ejus, aut filius hominis, quoniam reputas eum? Quaſi verò non ſit homo putredo, & filius hominis vermis. Sed quid putas mandavit de te? Numquid ſcripſit contra te amaritudines? Numquid ut contra folium quod vento rapitur, oſtendant potentiam ſuam, & ſtipulam ſiccam perſequantur? Numquid ut tollant impium, ne videat gloriam Dei? Mandandum iſtud eſt, non mandatum. Non recedas ab adjutorio Altiſſimi, in protectione Dei cœli commorare, ne de te illud quandoque mandetur. Quem enim protexerit Deus cœli, non de eo illud mandabitur, ſed pro eo. Et quod interim non mandatur, pro eo differtur, ut ſint omnia propter electos. Denique patentibus ire ſervis, & continuo ſuperſeminata colligere zizania cupientibus, providus Paterfamilias, *Sinite*, inquit, *uſque ad meſſem, ne fortè eradicetis ſimul & triticum*. Quomodo igitur tamdiu conſervabitur interea? Hoc planè, hoc opus præſens, hoc mandatum temporis hujus.

Angelorum officium erga homines quod.

Matt. 13.30.

5 Itaque *Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te*. O triticum inter zizania! ò granum inter paleas! ò lilium inter ſpinas! Gratias ei, Fratres, gratias ei & pro nobis pariter & pro vobis. PRETIOSUM depoſitum nobis commiſerat, fructum crucis ſuæ, pretium ſanguinis ſui. Non eſt contentus cuſtodia hac tam parum tuta, tam parum utili, tam fragili, tam inſufficienti. Super muros tuos, Jeruſalem, conſtituit cuſtodes. Nempe etiam ipſi qui videntur muri, aut in muro ipſo columnæ, his cuſtodibus egent, & maximè.

Quid ab hominibus exigat.

6 *Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis*. Quantam tibi debet hoc verbum inferre reverentiam, afferre devotionem, conferre fiduciam! reverentiam pro præſentia, devotionem pro benevolentia, fiduciam pro cuſtodia. Cautè ambula, ut videlicet cui adſunt Angeli, ſicut eis mandatum eſt, in omnibus viis tuis. In quovis diverſorio, in quovis angulo, Angelo tuo reverentiam habe. Tu ne audeas illo præſente, quod vidente me non auderes? An præſentem eſſe dubitas quem non vides? Quid ſi audires? quid ſi tangeres? quid ſi olfaceres? Vide quia non ſolo viſu rerum præſentia comprobatur. Non omnia viſui ſubjacent, nec corporalia quidem: quanto magis ſpiritualia procul ſunt ab omni ſenſu corporeo, & ſpiritualiter potius veſtiganda? Si fidem conſulas, ea tibi angelicam probat præſentiam non deeſſe. Nec dixiſſe piget, quoniam fides probat; quam nimirum Apoſtolus argumentum non apparentium eſſe diffinit. Adſunt igitur, & adſunt tibi, non modo tecum, ſed etiam pro te. Adſunt ut protegant, adſunt ut proſint. Quid retribues Domino pro omnibus quæ retribuit tibi? ſiquidem ſoli ei honor & gloria. Quare ei ſoli? quia ipſe mandavit; & omne datum optimum non niſi ab illo eſt.

Hebr. 11.1.

Jacob. 1. 17.

Gratitudo noſtra in Angelos.

7 Verumtamen etſi ille mandavit, ipſis quoque, qui & ei ex tanta charitate obediunt, & nobis ſubveniunt in tanta neceſſitate, ingratos eſſe non licet. Simus ergo devoti, ſimus grati tantis cuſtodibus: redamemus eos, honoremus eos quantum poſſumus, quantum debemus. TOTUS tamen ei reddatur & amor, & honor noſter, à quo tam ipſis quàm nobis eſt totum, undè honorare poſſumus vel amare, undè amari honorarive meremur. Neque enim Apoſtolus ubi ait, *Soli Deo honor & gloria*, prophetico credendus eſt obviare ſermoni, qui ſibi etiam amicos Dei nimis honorificatos eſſe teſtatur. Puto autem ſimile eſſe illud verbum Apoſtoli ei quod item ait: *Nemini quicquam debeatis, niſi ut invicem diligatis*. Siquidem hoc non voluit, ut alia quælibet debita negarentur, præſertim cùm idem ipſe dicat: *Cui honorem, honorem*, & cætera in hunc modum. Ut ergo plenius intelligas, quid in utroque ſenſerit, quidve monuerit; vide quemadmodum inter radios ſolis minora quælibet luminaria non videntur. Numquid amota modo ſidera arbitramur? numquid extincta? Minimè quidem, ſed ampliori claritate quodammodo tecta, interim apparere non poſſe. Sic ergo dilectio alia quævis debita ſuperans, quaſi ſola regnare debet in nobis: ut quicquid debetur cæteris, ſibi vindicet, & ex dilectione omnia faciamus. Sic divinus prævalere debet honor, & quodammodo præjudicare univerſis, ut ſolus ipſe non modo præ omnibus, ſed in omnibus honoretur. Idipſum ſanè putes dictum etiam de amore. Quid enim extra ipſum reliquit cæteris, qui totum cor, totam animam, totam virtutem Domino Deo ſuo in dilectione donavit? In ipſo itaque, Fratres, affectuoſè diligamus Angelos ejus, tamquam futuros aliquando cohæredes noſtros, interim verò actores & tutores à Patre poſitos, & præpoſitos nobis. Nunc enim filii Dei ſumus, etſi nondum appareat quid erimus, eo quòd adhuc parvuli ſub tutoribus & actoribus ſimus, tamquam nihil interim differentes à ſervis.

1. Tim. 1. 17.

Pſal. 138. 17.

Rom. 13. 8.

Ibid. 7.

Honor ſoli Deo debitus non excludit honorem ſanctorum.

Idem de amore tenendum.

Fiducia noſtra inde quanta.

8 Cæterùm etſi tam parvuli ſumus, & tam magna nobis, nec modo tam magna, ſed & tam periculoſa via reſtat: quid tamen ſub tantis cuſtodibus timeamus? Nec ſuperari, nec ſeduci, minus autem ſeducere poſſunt, qui cuſtodiunt nos in omnibus viis noſtris. Fideles ſunt, prudentes ſunt, potentes ſunt: quid trepidamus? Tantùm ſequamur eos, adhæreamus eis, & in protectione Dei cœli commoremur. Vide enim quàm tibi neceſſaria ſit iſta protectio, iſta cuſtodia in omnibus viis tuis. *In manibus*, inquit, *portabunt te, ne unquam offendas ad lapidem pedem tuum*. Parum tibi videtur, quòd ſit lapis offenſionis in via? Conſidera quæ ſequuntur: *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem*. Quàm neceſſarius pædagogus, immò etiam bajulus, præſertim parvulo inter hæc gradienti! *In manibus*, inquit, *portabunt te*. In tuis quidem viis cuſtodient te, & deducent parvulum, qua poteſt parvulus ambulare. Cæterùm non te patientur tentari ſupra quàm ſuſtinere potes, ſed in manibus tollent, ut pertranſeas offendiculum. Quàm facilè tranſit, qui illis portatur in manibus! quàm ſuaviter (juxta vulgare proverbium) natat, cujus alter ſuſtinet mentum!

Angelorum protectio quàm nobis neceſſaria.

In tentationibus & tribulationibus invocandi.

9 Quoties ergo graviſſima cernitur urgere tentatio, & tribulatio vehemens imminere, invoca cuſtodem tuum, ductorem tuum, adjutorem tuum in opportunitatibus, in tribulatione. Inclama eum, & dic: Domine, ſalva nos, perimus. Non dormit, neque dormitat, etſi ad tempus quandoque diſſimulet, ne fortè periculoſius ab illius te manibus ipſe præcipites, ſi te eis ignoraveris ſuſtentatum. Spirituales enim ſunt manus iſtæ, & auxilia utique ſpiritualia, quæ ſingulis electorum pro cujuſque diſcriminis modo & objectæ difficultatis, tamquam lapideæ molis quantitate, ab his qui ſibi deputati ſunt Angelis ſpiritualiter & multipliciter exhibentur. Dico ego tamen aliqua ex his quæ communia magis arbitror, & paucis qui inter vos ſunt inexperta. Turbatur aliquis vehementer, ſeu corporali quovis incommodo, ſeu tribulatione aliqua

ſæculari, ſeu acedia ſpiritus & quadam animi defectione langueſcens? Jam tentari incipit ſupra quàm valeat ſuſtinere, jam impinget, & offendet in lapidem, ſi non fuerit qui ſubveniat. Quis verò eſt lapis iſte? Ego illum intelligo lapidem offenſionis, & petram ſcandali, in quam ſi offenderit quis, collidetur: ſuper quem verò ceciderit, conteret eum; lapidem utique angularem, electum, pretioſum, qui eſt Dominus Chriſtus. In hunc lapidem offendere, eſt murmurare adverſus eum, ſcandalizari à puſillanimitate ſpiritus & tempeſtate. Itaque opus illi eſt angelica ope, angelica conſolatione, angelicis manibus, qui jam defecit, jam propemodum offendit in lapidem. Et verè offendit in lapidem qui murmurat & blaſphemat, ſeipſum collidens, non eum in quem furibundus impingit.

Iſai. 8. 14. Murmuratores in Chriſtum offendunt.

10 Arbitror ſanè velut duabus quibuſdam manibus ejuſmodi homines interdum ab Angelis ſupportari, ut quodammodo non ſentientes tranſeant quod tantopere formidabant, nec parum mirentur poſtmodum tam ſuper poſteriori facilitate, quàm ſuper difficultate priori. Vultis ſcire quas intelligam duas manus? Duplicem utique demonſtrationem, dum videlicet hinc quidem tribulationis brevitas, inde æternitas retributionis oſtenditur, aut magis pingitur vel imprimitur cordi, ut intimo affectu ſentiamus, quoniam momentaneum hoc & leve tribulationis noſtræ ſupra modum in ſublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis. Quis verò iſtas tam bonas per bonos non credat fieri, cùm certum ſit, quod è contrario malæ utique fiant immiſſiones per angelos malos? Habetote familiares Angelos, Fratres mei, frequentate eos ſedula cogitatione & devota oratione qui ſemper vobis adſunt ad cuſtodiam & conſolationem.

Angelorum cuſtodum manus duæ.

SERMO DECIMUS-TERTIUS.

De verſu duodecimo, *In manibus portabunt te*, &c.

1 POſſumus hunc verſum, qui in manibus eſt, videlicet, *In manibus portabunt te*, &c. non modo de præſenti conſolatione dictum accipere, ſed etiam de futura. Nempe cuſtodiunt nos in viis noſtris Angeli ſancti, ſed via finita (quod eſt utique vita finita) in manibus tollunt. Nec enim deſunt nobis teſtes fideles. Proximè lectum eſt vobis de beatiſſimo Patre noſtro, verè per omnia Benedicto, quod dum intentam oculorum aciem in ſplendore coruſcæ lucis habere videretur, vidit Germani [a] animam Capuani Epiſcopi in ſphæra ignea ab Angelis in cœlum deferri. Sed quid hujuſmodi teſtimonia requiramus? Ipſa in Evangelio Veritas de mendico & ulceroſo ait, quoniam *portatus eſt ab Angelis in ſinum Abrahæ*. Neque enim in illa tam nova nobis, tamque incognita regione ambulare ipſi poſſemus, præſertim cùm tantus ſit lapis in via. Qui lapis? Qui in lapidibus olim conſueverat adorari, qui lapides obtulit Domino, dicens: *Dic ut lapides iſti panes fiant*. Porrò pes tuus, affectio tua; pes animæ quam in manibus Angeli portant, ne offendas ad lapidem pedem tuum. Quomodo enim non vehementiſſimè turbaretur anima, ſi ſola hinc egrederetur, ſi illas ſine conſolatione ingrederetur vias, ſi inter illos lapides ſuis pedibus graderetur?

Animæ defunctorum manibus Angelorum deportantur in cœlum.

2

Luc. 16. 22.

Matt. 4. 3.

2 Enim verò manifeſtius audi, quàm neceſſe habeas portari in manibus alienis, nec aliis quàm angelicis tamen. *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem*. Quid inter hæc faceret pes humanus? Quid humanæ affectionis inter tam horribilia * monſtra conſtaret? Nempe nequitiæ ſpirituales ſunt, & quidem non incongruis appellationibus deſignatæ. Siquidem & de his dictum, quod nequaquam vobis excidiſſe reor: *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis*. Quis verò ſcire poteſt, an diviſæ ſint inter eos operationes malitiæ, miniſteria iniquitatis: ut ex diverſis officiis, vel * potius maleficiis, vocabula quoque diverſa ſortiti, nominentur alius quidem aſpis, alius verò baſiliſcus, alius autem leo, & alius draco, quod videlicet ſuo quidem inviſibili modo variè noceant, quaſi alius morſu, alius viſu, alius rugitu vel ictu, alius flatu? Legi etiam de quodam genere dæmoniorum, quod non ejiciatur niſi in oratione & jejunio: nihil potuerat namque verbum apoſtolicæ increpationis ad illud. Quomodo non illud aſpis erat: illa utique de pſalmo aſpis ſurda, & obturans aures ſuas, ne vocem audiat incantantis? Vis non terreri à tam terrifico monſtro? Vis ſecurus poſt mortem ambulare ſuper aſpidem iſtam? Cave ne interim poſt eam ambules, cave ne imiteris, & non erit quod paveas in futuro.

* al. terribilia.

Dæmonum ex diverſis maleficiis diverſa nomina.

* al. quin.

TOM III.

Matt. 17. 20.

Pſal. 57. 5.

3 Enim verò vitium eſt, cui reor ejuſmodi ſpiritum dominari; & ſi vultis ſcire, ipſa eſt circuitio, à qua vobis heſterno ſermone monuimus eſſe cavendum; ipſa obſtinatio eſt, adverſus quam pridie loquebamur. Nec enim piget, quoties datur occaſio, ab hac tam gravi peſte præmunire vos, ut eam omnimodis fugiatis: quod hæc quidem ſit SUMMA QUÆDAM RELIGIONIS SUBVERSIO, & verè, juxta teſtimonium Legiſlatoris, *venenum aſpidum inſanabile*. Dicitur aſpis hinc alteram aurem, quàm preſſius poteſt, terræ infigere; indè verò alteram caudæ immiſſione nihilominus obturare, ne audiat. Quid ad hæc incantantis vox, quid ſermo faciat prædicantis? Orabo pro eo, humiliabo in jejunio animam meam, baptizabor pro mortuo uberrimo quodam profluvio lachrymarum, apud quem viderim nihil humanæ incantationis quamlibet ſapientiam, nihil quantamcumque admonitionis induſtriam prævalere. Noverit tamen vir pertinax, non cœlo ſeſe, ſed ſolo infigere caput, quod ſapientia, quæ deſurſum eſt, non modo pudica, ſed & pacifica ſit: hæc autem magis, ut ita dicam, aſpidica, niſi terrena eſſe non poteſt. Sed nec adeò obſurdeſceret, niſi cauda quoque obturaret auditum. Quæ eſt hæc cauda? Finis intentionis humanæ. Hæc ſurditas deſperata, dum hinc quidem velut terræ infixus, propriæ quiſque inhæret voluntati; indè velut reflectens caudam, finem aliquem meditatur, & infigit animo quod deſiderat adipiſci. Nolite obſecro, Fratres, nolite obturare aures, nolite aliquando obdurare corda veſtra. Indè enim tam mordax & amarus ſermo invenitur in ore hominis obſtinati, quod nulla ad eum penetrare queat benevolentia monitoris. Indè aſpidis virus in linguæ aculeo perſeverat, quod adverſus linguam incantatoris tanto ſe ſtudio obturavit.

Vitæ dæmonum, circuitio & obſtinatio, quantopere cavendæ.

Deut. 32. 33.

Obſtinati & pertinaces aſpidi ſimiles.

4 At baſiliſcus, ut ajunt, venenum in oculo gerit, peſſimum animal, & præ omnibus exſecrabile. Noſſe cupis oculum venenatum, oculum nequam, oculum faſcinantem? Invidiam cogitato. Quid verò invidere, niſi malum videre eſt? Si non eſſet ille baſiliſcus, numquam per ejus invidiam mors intraſſet in orbem terrarum. Væ homini miſero, quod invidum non prævidit. Superemus & vitium hoc, dum adhuc vivimus, ſi poſt mortem volumus miniſtrum tantæ nequitiæ non timere. Nemo alterius bonum invido aſpiciat oculo. Nempe hoc ipſum jam, quod in ſe eſt, tabe ſua illud inficere, & quodam modo interficere eſt. Qui hominem odit, homicidam illum Veritas ipſa teſtatur. Quid & ille qui bonum odit in homine? numquid non homicida poterit appellari? Adhuc vivit homo, & ille jam reus eſt mortis ejus. Adhuc ardet ignis, quem Dominus Jeſus miſit in terram: & invidus, tamquam qui ſpiritum extinxerit, jam damnatur.

Invidia baſiliſco ſimilis.

1. Joan. 3. 15.

5 Væ vobis à dracone. Immanis eſt beſtia, flatu igneo quicquid attigerit, necat; non modo beſtias terræ, ſed & volucres cœli. Haud alium ego draconem hunc, quàm ſpiritum iracundiæ reor. Quantos etiam ſublimis (ut videbatur) vitæ, flatu hujus draconis miſerè ſatis aduſtos, turpiter in ejus os ingemimus cecidiſſe? Quàm melius ſibi ipſis iraſci potuerant, ne

Iracundia draconi.

a Hinc patet, ſermonem hunc habitum fuiſſe proximè poſt feſtum S. Benedicti, de quo id legitur apud Gregor. M. in lib. 2. Dialog. c. 35.

TOM. III. Ira eſt affectio naturalis, ſed per abuſum perniciosa.

peccarent? Nimirum affectio naturalis ira hominum eſt: ſed abutentibus bono naturæ gravis perditio eſt, & miſeranda pernicies. Occupemus illam, Fratres, in quibus expedit, ne fortè ad inutilia, illicitaque prorumpat. Sic nimirum ſolet amorem amor expongere, ſolet timor timore depelli. *Nolite timere eos qui corpus occidunt*, ait Dominus, *animæ autem non habent quid faciant*: & confeſtim, *Oſtendam autem*, ait, *vobis quem timeatis. Timete autem eum qui poteſtatem habet corpus & animam mittere in gehennam. Ita dico vobis, hunc timete*. Ac ſi manifeſtius dicat: Hunc timete, ne illos timeatis. Repleat vos ſpiritus timoris Domini, & timor alienus locum non habebit in vobis. Et ego vobis dico, non autem ego, ſed Veritas; non ego, ſed Dominus: NOLITE IRASCI eis qui tranſitoria vobis auferunt, qui convicia inferunt, qui ingerunt fortè ſupplicia, & præter * hæc faciunt nihil. Oſtendam autem vobis cui debeatis iraſci. Iraſcimini ei, quæ ſola vobis nocere poteſt; ſola facere, ut omnia illa non proſint. Vultis ſcire quænam illa ſit? Iniquitas propria. Ita dico vobis, huic iraſcimini. Nulla enim nocebit adverſitas, ſi nulla dominetur iniquitas. Qui perfectè huic iraſcitur, cæteris non movetur, magis & amplectitur ea. *Ego*, inquit, *in flagella paratus ſum*. Sic damnum, ſit convicium, ſit læſio corporalis; paratus ſum, & non ſum turbatus: quoniam dolor meus in conſpectu meo ſemper. Quidni exteriora omnia parvi pendam in hujus æſtimatione doloris? *Filius*, inquit, *uteri mei perſequitur me: & conviciantì ſervulo indignabor*? Cor meum dereliquit me, dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum: & damna temporalia plangam, aut incommoda corporalia reputabo?

Luc. 12. 4.

Iraſcendum ſoli peccato. * al. poſſ.

Pſal. 37. 18.

2. Reg. 16. 11.

6 Hinc nimirum non modo manſuetudo oritur, cui draconis flatus non noceat; ſed etiam magnanimitas, quam rugitus leonis non terreat. *Adverſarius veſter tamquam leo rugiens*, ait Petrus. Gratias magno illi Leoni de tribu Juda: rugire iſte poteſt; ferire non poteſt. Rugiat quantum vult: tantùm non fugiat ovis Chriſti. Quanta minitatur, quanta exaggerat, quanta intentat! Non ſimus beſtiæ, ut nos proſternat vacuus ille rugitus. Sic enim perhibent qui talia curioſius veſtigaverunt, ad rugitum leonis nullam beſtiam ſtare poſſe, ne eam quidem quæ adverſus ictum ejus tota animoſitate repugnat: & plerumque ſuperat ferientem, quæ non ſuſtinet rugientem. Verè beſtia, verè rationis expers, qui tam puſillanimis eſt, ut ſolo timore cedat, qui ſola futuri exaggeratione laboris victus, ante conflictum, non telo, ſed tuba proſternitur. *Nondum reſtitiſtis uſque ad ſanguinem*, ait ſtrenuus ille dux, qui leonis hujus noverat vanum eſſe rugitum. Et alius quidam: *Reſiſtite*, inquit, *diabolo, & fugiet à vobis*.

1. Pet. 5. 8. Diabolus leo ejus non timendus.

Hebr. 12. 4.

Jacob. 4. 7.

SERMO DECIMUS-QUARTUS.

De verſu decimo-tertio, *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, &c.*

1 AGamus, Fratres, gratias factori noſtro, benefactori noſtro, redemptori noſtro, remuneratori noſtro, aut potius ſpei noſtræ. Ipſe enim retributor, ipſe retributio noſtra: nec aliud jam quàm ipſum expectamus ab ipſo. Primum quod nobis præſtitit, nos ipſi ſumus: ſiquidem ipſe fecit nos, & non ipſi nos. Parumne tibi videtur iſtud, quia te fecit? Cogita qualem te fecit: nempe etiam ſecundùm corpus egregiam creaturam, ſed ſecundùm animam magis, utpotè imagine creatoris inſignem, rationis participem, capacem beatitudinis ſempiternæ; porrò ſecundùm ambo ſimul præ cæteris creaturis maximè admirandam, cohærentem ſibi incomprehenſibili artificio, inveſtigabili ſapientia conditoris. Itaque tam magnum hoc donum, quàm magna res homo. Sed quàm gratuitum putas? Planum eſt, quia nihil ante promeruit, qui penitus nihil fuit. An poſtea ſperabatur gratiam retributurus auctori? *Dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*. Non igitur neceſſariam retributurus gratiam ei, qui ſic per omnia ſibi ſufficit; ſed devotas relaturus gratias ei, qui ſic meruit, ſperabatur. Quidni gratias agat? Si quis oculorum lumen, ſi quis uſum aurium, ſi quis narium, ſi quis manuum, ſi quis pedum tibi præpeditum aliquando reparaſſe videretur officium, ſi quis ſopitam quavis occaſione excitaſſe in te rationem: quis non alius tibi vehementiſſimè ſuccenſeret, ſi quando fortè beneficii hujus immemorem te, aut benefactori deprehendiſſet ingratum? Enimverò Dominus Deus tuus, ipſa etiam tibi inſtrumenta largitus, ex nihilo fecit hæc omnia. Nec modo fecit, ſed & compegit etiam, & formavit, ac ſuo quodque illuſtravit officio. Quomodo non in his omni jure ſibi gratias exigit ampliores?

Deo quadrifariam debemus gratiarum actionem.

1. Ob beneficium creationis.

Pſ. 15. 2.

2 Nam ne hoc quidem, licèt maximo, contentus munere, qui dedit ut eſſes qui ante non fueras, adjecit etiam undè ſubſiſteres qui jam eras. Nec minus liberaliter hoc, quàm illud mirabiliter eſt operatus. *Faciamus*, inquit, *hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram*. Quid verò poſtea? *Et præſit piſcibus maris, & beſtiis terræ, & volatilibus cæli*. Nam & cœleſtia ſeſe elementa in uſus creaſſe tuos, ante docuerat. Nempe facta memorantur, ut eſſent *in ſigna, & tempora, & dies & annos*. Cui putas? Nulli utique niſi tibi. Ceteræ ſiquidem omnes creaturæ aut in nullo egent his omnibus, aut non intelligunt ea. Quàm copioſus in ſecundo hoc beneficio, quàm liberaliſſimus fuit! QUANTA tibi largitus eſt ad ſuſtentationem, quanta ad eruditionem, quanta ad conſolationem, quanta ex hoc jam ad correptionem, quanta etiam ad delectationem! Verùm hæc duo gratis, & dupliciter gratis fecit. Quid dico, dupliciter gratis? Sine merito tuo, ſine labore ſuo. Nempe *dixit, & facta ſunt*. An idcirco minus devotus, minus obnoxius, minus gratus es, quod hæc quidem ſicut pro nihilo, ita de nihilo fecit? PERVERSI cordis eſt occaſiones ingratitudinis veſtigare. Nemo id facit, niſi qui etiam gratis eſt ingratus. Puto enim neutrum tibi propterea minus utile, quod præſtanti minimè difficile fuit. Alioquin ſi fortè quod ei laborioſum, tibi magis commodum ducis; ex teipſo tibi judicium hoc, nec te alibi illud putem quàm apud te didiciſſe. Sic præſtares libentius ipſe fratri tuo abſque incommodo tuo. Verùm etſi gratis præſtare velles, nolles tamen, ut hanc tibi ille prætenderet ingratitudinis cauſam.

2. Ob creationem aliarum rerum propter nos.

Gen. 1. 26.

Pſal. 32. 9.

3. Cæterùm ex hoc jam tertium opus tuæ redemptionis attende. Non eſt velamen excuſationis, laboratum prorſus in ea. Gratis hoc quoque præſtitum eſt, ſed gratis quod ad te pertinet. Nam quod ad illum, planè non gratis. Salvus factus es pro nihilo, non de nihilo tamen. Quid adhuc dormitat affectio? Immò verò mortua eſt illa: non dormit quæ huic beneficio non reſpondet, quæ ſe totam non effundit in gratiarum actionem, & vocem laudis. Nam & cætera duo evidentiſſimè tertium hoc commendat, ut in eis quoque vera fuiſſe dilectio comprobetur; non propterea de facili præſtans quod nollet aliter, ſed quod non aliter oporteret. Itaque fecit te Deus tuus, fecit tam multa propter te, fecit propter te & ſemetipſum. *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis*. Quid adhuc reſtat? Factus eſt ipſe tecum caro una: te quoque ſecum faciet ſpiritum unum. Non recedant hæc quatuor à corde tuo, non ab ore, non à memoria, non ab affectione. Hæc cogita ſemper, in his jugiter delectare. His velut quibuſdam ſtimulis urgens ſollicita animam tuam, his facibus eam inflammare curato ad redamandum eum, qui tam multipliciter ſuum tibi erga te commendat amorem. Memento ſanè quod idem ait: *Si diligitis me, mandata mea ſervate*. Serva igitur mandata Creatoris tui, ſerva mandata benefactoris tui, redemptoris tui, remuneratoris tui.

3. Ob beneficium redemptionis.

Joan. 1. 14.

4. Ob beneficium remunerationis.

Joan. 14. 15.

4 Sed ſi hæc quatuor, quot ſunt mandata? Omnes novimus decem eſſe. Itaque per quaternarium hunc decalogum legis multiplicans, veram habes quadrageſimam, tenes quadrageſimam ſpiritualem. Tantum ſta in timore, & præpara animam tuam ad ten-

tationem. Cave ſerpentis aſtutiam, obſerva inſidias inimici. Nempe quadruplici tentamento quadrifariam impedire conatur actionem quam eaigeris gratiarum. Tentatus eſt in his omnibus Chriſtus, ut veraciter ab Apoſtolo ſcriberetur *: *Tentatus per omnia pro ſimilitudine abſque peccato*. Erit fortè qui miretur & dicat, quartam ſeſe Domini tentationem non legiſſe. Verùm, ut ego arbitror, non hoc diceret, ſi legiſſe ſe meminiſſet, quoniam *tentatio eſt vita hominis ſuper terram*. Hoc enim qui meminit, non ea tantùm triplici tentatione tentatum fuiſſe Dominum arbitratur, quæ facta eſt in jejunio deſerti, in pinnaculo templi, in vertice montis. Sanè in his omnibus erat manifeſta tentatio. Verùm illa quæ extunc & deinceps uſque ad mortem crucis ei non defuit, etſi occultior, vehementior tamen fuit. Nec hoc quoque à propoſita ſimilitudine videbitur * abhorrere. Nam & tria illa beneficia, quæ jam tranſiere, evidentiſſima & in lucem poſita eſſe noſcuntur. Sanè quod ad ſpem vitæ æternæ pertinet, nondum exhibitum, necdum propalatum eſt nobis. Nihil proindè mirum, ſi ſit minus apertu tentatio, ubi etiam cauſa tentationis occulta. Cæterùm & diuturnior, & validior ipſa eſt, quod adverſus ſpem noſtram quidquid babet malignitatis exſerat inimicus.

** al. ſcribitur. — Hebr. 4. 15. — Job. 7. 1. Tentationes Domini quatuor. — * al. videtur. — Tentatio contra ſpem occulta, ſed graviſſima.*

5 Itaque primo quidem ut auctori naturæ ingratos faciat, ampliorem ingerit pro natura ſollicitudmem, quemadmodnm etiam ipſi Chriſto eſurienti auſus eſt dicere: *Dic ut lapides iſti panes fiant*. Quaſi verò figmentum uoſtrum ignoret ipſe qui finxit, aut non curet homines qui cœli volueres paſcit. Quàm vero ingratus eſt ei, qui propter hominem univerſum hunc condidit mundum, quiſquis ut ſubſtantiam ejus quam concupiſcit obtineat, procidens non veretur adorare malignum? *Hæc omnia*, inquit, *tibi dabo, ſi procidens adoraveris me*. Tune illa feciſti miſer? Quomodo dabis quæ ille creavit? Aut quomodo abs te ſperanda, quomodo tua adoratione petenda, quæ ab illo condita in illius poſita ſunt ditione? Jam in hoc quod ait, *Mitte te deorſum*, cave tibi, quicumque es qui templi pinnaculum conſcendiſti; cave tibi ſpeculator domus Domini; cave tibi, qui in Eccleſia Chriſti locum cerneris tenere ſublimem. Quàm ingratus enim, immò quàm injurioſus es illi magno ſacramento pietatis, ſi in illo quæſtum æſtimes pietatem! Quàm infidelis ei es, qui miniſterium hoc ſanguine proprio conſecravit, ſi in eo quæras gloriam tuam, quæ nihil eſt; quæras quæ tua ſunt, non quæ Jeſu-Chriſti! Quàm indignè reſpondes ejus dignationi, qui in diſpenſatione humilitatis ſuæ ſublimem eſſe te fecit, cœleſtia tibi ſacramenta commiſit, cœleſtem, fortè & ampliorem quàm ipſis ſpiritibus cœleſtibus, tradidit poteſtatem; ſi deorſum ipſe te mittas, ſapiens non quæ ſurſum, ſed quæ ſuper terram! Sed & omnis qui de virtutum eminentia ad inanis gloriæ ſeſe demittit & dejicit appetitum, haud dubium quin Domino virtutum, qui tanta inter nos toleravit, ut nobis formam hujus imprimeret ſanctitatis, pro gratia contumeliam reddat.

Tentatio de rebus vitæ neceſſariis. — Matt. 4. 3. — Prælatos Deo ingratos monet.

5 Conſideremus diligentius, Fratres, ne fortè prima illa tentatio, quæ corporalis neceſſitatis occaſione animum turbat, aſpidi debeat comparari. Hoc enim animal quodammodo violeuto * morſu nocet, obturat aurem, ne audiat vocem incantantis. Quid verò agere nititur in hac parte tentator, niſi ut adverſus conſolationem fidei aurem cordis obſtruat & obturet? Sed non profecit inimicus in eo, non illius præcluſit auditum, qui ait: *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei*. Nam in eo quod ait, *Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraveris me*; in malum inſidiantis ſuadibilem ſibilum animadvertite draconis. Ferunt illum in arena latitantem, etiam aves volantes flatu attrahere venenato. Quàm venenatus hic flatus fuit, *Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraveris me*! Verùm non erat iſta quælibet avis: nihil potuit draconis flatus ad illam.

*Tentatio corporalis neceſſitatis aſpidi comparatur. — * al. violentum. — Matt. 4. 4. — Ambitio draconi.*

7 De baſiliſco quid dicemus? Monſtruoſius cæteris ſolo viſu hominem inficere, & interficere perhibetur. Ni fallor, vana gloria eſt. *Videte*, inquit, *Ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis*. Ac ſi dicat: Cavete oculos baſiliſci. Sed cui nocere dicitur baſiliſcus? Ei qui non viderit baſiliſcum. Alioquin ſi prior eum videas, jam non tibi nocet, ut ajunt: magis moritur ipſe. Ita eſt, Fratres. NON VIDENTES NECAT INANIS GLORIA, cæcos & negligentes, qui ſe ei oſtentant, qui ſe exponunt; & non potius ipſi inſpiciunt, non attendunt, non diſcutiunt illam; non vident denique, quàm ſit frivola, quàm ſit caduca, quàm vana, quàm inutilis. Si quis enim eum intueatur hoc modo, moritur baſiliſcus: nec jam occidit eum gloria, ſed occiditur magis & occidit ei, quodam modo verſa in pulverem, immò redacta in nihilum. Puto autem, non eſt quærere, quid ad inanem gloriam ea tentatio viſa ſit pertinere, ubi dictum eſt: *Si filius Dei es, mitte te deorſum*. Ut quid enim hoc, niſi ut videretur, ut laudaretur à baſiliſco.

Vana gloria baſiliſco. — TOM. III. — Matt. 6. 1. — Quomodo intelligenda tentatio vanæ gloriæ. — Matt. 4. 6.

8 Et vide quomodo ſeipſum occultaverit baſiliſcus, quaſi ut non poſſet ante videri. *Scriptum eſt*, inquit, *quoniam Angelis ſuis mandavit de te, & in manibus tollent te*. Quid ſcriptum eſt, maligne, quid ſcriptum eſt? *Angelis ſuis mandavit de te*. Quid mandavit? Animadvertite & videte, quoniam ſubticuit malignus & fraudulentus, quod malignitatis ſuæ commenta diſſolveret. Quid enim mandavit? Nempe quod in pſalmo ſequitur; *Ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis*. Numquid in præcipitiis? Qualis via hæc de pinnaculo templi mittere ſe deorſum? Non eſt via hæc, ſed ruina; & ſi via, tua eſt, non illius. Fruſtra in tentationem capitis intorſiſti, quod ſcriptum eſt ad corporis conſolationem. Huic enim neceſſe eſt cuſtodiri, cui timendum, ne offendat ad lapidem pedem ſuum. Non eſt quod cuſtodiatur, cui non eſt quod timeatur. Quid verò taces & illod quod ſequitur: *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem*? Te enim hæc parabola tangit. Monſtruoſa malignitas monſtruoſis appellationibus conculcanda ſignatur, nec modò ab ipſo capite, ſed etiam à corpore univerſo. Siquidem adverſus Dominum poſt trinam confuſionem hanc, non jam ſerpentina calliditate, ſed crudelitate uſus eſt leonina, uſque ad contumelias, ad flagella, ad alapas, ad mortem, & mortem crucis. Sed manifeſtè etiam leonem te conculcavit Leo de tribu Juda. Sic & adverſum nos, Fratres, ut in cæteris omnibus viderit ſeſe fruſtratum, toto jam furore perſecutionem ſuſcitat, qualis non fuerit ab initio, ut vehementia tribulationis regnum cœleſte ſperantibus intercludat. Felia anima, quæ & ipſum leonem potenti virtute conculcans, violenter illud rapere prævalebit!

Diaboli fraus in tentatione ex ſcriptura. — Perſecutio ultima tentationum.

9 Ex hoc itaque, dilectiſſimi, tamquam ſuper aſpidem & baſiliſcum cautius & ſollicitius ambulemus. Caveamus omnem radicem amaritudinis, ut nemo noſtrum mordaa inveniatur, nemo audax vel ardens, nemo inexorabilis aut rebellis. Nec verò deorſum mittamus nos, ſed tranſcendamus & tranſiliamus * lethalem gloriæ temporalis obtutum, ut quomodo ſcriptum eſt, *Fruſtra jacitur rete ante oculos pennatorum*; conculcemus quoque leonem pariter & draconem: ut neque illius rugitus terreat, nec iſtius flatus inficiat. Videntur hæc quatuor monſtra affectionibus æquè quatuor, ſingula ſingulis incubare. Cui ergo potiſſimum draco inſidiatur? Æſtimo quia cupiditati, quod hanc noverit eſſe radicem malorum omnium, & quæ proximè cor ſubvertat. Indè enim etiam quaſi conſulens dixit: *Hæc omnia tibi dabo*. Nam de leone quidem manifeſtum eſt, quòd non niſi ad januam timoris terrificos det rugitus. Porrò triſtitiæ fores àſpis obſervat, quod eas maximè morſibus ſuis pervias arbitretur. Undè & ad Chriſtum Dominum, donec jam eſurientem cerneret, non acceſſit. E contra ſanè caveat neceſſe eſt lætitia baſiliſcum, quòd eo potiſſimum aditu venenatos ingerere ſoleat radios oculorum: nec vana gloria niſi ob lætitiæ noceat vanitatem.

** al. tranſeamus. — Prov. 1. 17. — Quatuor monſtra 4. affectionibus incubantia. — Matt. 4. 9.*

TOM. III.

Quatuor virtutes totidem tentationibus oppoſitæ.

10 Illud quoque conſidera, an fortè virtutes quatuor, quatuor his tentationibus opponere valeamus. Leo rugiet, quis non timebit? Si quis ille fuerit, fortis erit. Sed fruſtrato leone, draco abſconditur in arena, ut virulentis flatibus attrahat animam, inſufflans ei quodammodo concupiſcentiam terrenorum. Quis, putas, illius prætervitabit inſidias? Nemo utique niſi prudens. At fortè dum ad iſta deſcendere caves, urget quis moleſtia: & ecce protinus aſpis adeſt: nam opportunum tempus ſibi inveniſſe videtur. Quis non exaſperabitur ab aſpide iſta? Nempe vir temperans & modeſtus, qui ſciat abundare, & penuriam pati. Puto ex hac occaſione faſcinare te volet malè blandiens oculus nequam. Quis avertet faciem ſuam? Profectò juſtus, qui non modo non ipſe ſibi accipere gloriam quæ Dei eſt, ſed ne ab alio quidem recipere velit oblatam: ſi tamen ille ſit juſtus, qui juſtè quod juſtum eſt exequatur, qui juſtitiam ſuam non faciat coram hominibus, qui denique, etſi juſtus fuerit, caput non levet. Hæc enim virtus ſpecialiter in humilitate conſiſtit, hæc intentionem purgat, hæc quoque meritum omne eo veracius & efficacius obtinet, quo minus arrogat ſibi.

Juſtitia in humilitate.

SERMO DECIMUS-QUINTUS.

De verſu decimo-quarto, *Quoniam in me ſperavit, liberabo eum; protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.*

1 Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati eſtis; & ego reficiam vos, dicit Dominus. *Tollite jugum meum ſuper vos, & invenietis requiem animabus veſtris. Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Laborantes ad refectionem invitat, ad requiem provocat oneratos. Non tamen interim onus ſubtrahit, aut laborem; magis autem onere alio, alio labore commutat: ſed onere levi, ſuavi jugo, in quibus requies ac refectio, etſi minus appareat, tamen inveniatur. Grave onus iniquitas, ſedens ſuper talentum plumbi. Sub hac gemebat ſarcina qui dicebat: *Iniquitates meæ ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus grave gravatæ ſunt ſuper me.* Quod ergo onus Chriſti, quod onus leve? Ut quidem ego ſentio, Onus beneficiorum. Dulce onus, ſed ei qui ſentit, ei qui experitur. Alioquin ſi non invenias, ſi non advertas, grave omnino & periculoſum. Oneriferum animal homo tempore ſuæ mortalitatis: Si adhuc portat peccata ſua, onus eſt grave: ſi jam fortè exoneratus eſt à peccatis, minus quidem grave; ſed, ſi ſanum ſapiat, non minus grande onus inveniet hanc ipſam, quam diximus, exonerationem. Onerat nos cùm exonerat Deus: onerat beneficio, cùm exonerat à peccato. Vox onerati: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* Vox onerati: *Exi à me, quia homo peccator ſum, Domine.* Vox onerati: *Semper enim quaſi tumentes ſuper me fluctus, timui Deum.* Semper inquit, timui: ſicut ante, ſic poſt acceptam indulgentiam peccatorum. Beatus homo qui ita ſemper eſt pavidus, nec minori angitur ſollicitudine, ne fortè obruatur tam beneficiis, quàm peccatis.

Matt. 11. 28.

Oneris & jugi commutatio.

Zach. 5. 7.

Pſal. 37. 5.

Onus Chriſti, onus beneficiorum.

Pſ. 115. 12.

Luc. 5. 8.

Job. 31. 23.

2 Ad hoc ſiquidem divina nobis tam ſedula erga nos, & tam profuſa beneficentia commendatur, ut ſollicitemur ad gratiam, invitemur ad dilectionem. *Angelis ſuis mandavit de te, ut cuſtodiant te in omnibus viis tuis.* Quid ultra potuit tibi facere, & non fecit? Novi quid cogites, ingenua creatura. Habes gratiam Angelis Domini, ſed ad ipſum ambis Dominum Angelorum. Oras & optas, ut nuntiis non contentus, ipſe quoque qui loquebatur, adſit: nec te quaſi per medium, ſed ſui oris oſculo oſculetur. Audiſti ſuper aſpidem & baſiliſcum, leonem pariter & draconem tibi ambulandum ore, nec ſuper dracone ipſo victoriam Michaelis & Angelorum ejus ignoras. Verumtamen non Michaeli, ſed Domino clamant deſideria tua: *Libera me, & pone me juxta te, & cujuſvis manus pugnet contra me.* Hoc nempe eſt non modo aliis, ſed ipſis quoque altioribus altius captare refugium, ut ex ſententia profitenti, *quoniam tu es Domine ſpes mea,* merito reſpondeatur: *Altiſſimum poſuiſti refugium tuum.*

Job. 17. 3.

3 Non enim dedignatur eſſe ſpes miſerorum miſerator & miſericors Dominus; non ſeipſum liberatorem ſimul & protectorem in ſe ſperantibus exhibere recuſat. *Quoniam in me ſperavit,* inquit, *liberabo eum; protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.* Nempe niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam, ſive ille homo, ſive etiam Angelus eſſet. Montes in circuitu Jeruſalem: ſed parum hoc, immò nihil hoc foret, ſi non etiam Dominus in circuitu eſſet populi ſui. Merito proindè in Cantico ſponſa deſcribitur, inventis licèt vigilibus (immò ab eis magis inventa, nec enim eos ipſa quærebat) non ſubſtitiſſe, nec contenta fuiſſe vigilibus, ſed percontata breviter de dilecto, ad ipſum ocius pervolaſſe. Erat enim cor ejus non in vigilibus, ſed in Domino fiduciam habens; & aliter fortè ſuadentibus ajebat: *In Domino confido: quomodo dicitis animæ meæ, Transmigra in montem ſicut paſſer?* Minus vigilanter id obſervarant Corinthii, cùm offenſis quaſi vigilibus ſecederent apud eos, & minimè pertranſirent. *Ego quidem Cephæ, ego autem Pauli,* ajunt, *ego verò Apollo.* Sed quid fecerunt vigiles ſobrii, vigiles circumſpecti? Non enim poterant ſibi ſuſcipere ſponſam, qui bene eam æmulabantur, qui æmulabantur Dei æmulatione, qui deſponderant uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto. *Percuſſerunt me & vulneraverunt me,* ait. Ut quid ita? Ni fallor, urgebant ut pertranſiret, perinde inventura dilectum. Denique etiam *tulerunt pallium meum,* inquit, haud dubium quin ut curreret expedita. Animadvertere eſt quàm validè percutiat, quibus ſagittis Apoſtolus vulneret eos, qui divertiſſe apud vigiles videbantur. *Numquid Paulus pro vobis crucifixus eſt, aut in nomine Pauli baptizati eſtis?* Et item: *Cùm enim dicit quis, Ego ſum Pauli; alius autem, Ego ſum Apollo: nonne homines eſtis? Quid ergo eſt Apollo, quid verò Paulus? Miniſtri ejus cui credidiſtis. Quoniam in me ſperavit, liberabo eum.* Non in vigilibus, non in homine, non in Angelo, ſed in me, inquit, ſperavit: nihil boni niſi ex me, ne per ipſos expectans. Omne enim datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum. Ex me vigiliæ hominum utiles, circa opera utique manifeſta: eis nimirum cuſtodes homines deputavi. Ex me excubiæ Angelorum, obſervantium ſecretiores motus, ſpecialiter ſollicitantium, propulſantium ſuggeſtores iniquos. Cæterùm intima ſanè cuſtodia ſecretiſſimæ intentionis, non modo ex me, verùm etiam per me fiat neceſſe eſt, quod illo quidem humanus nequeat, ſed ne angelicus quoque oculus penetrare.

Pſal. 126. 1.

Solus Deus ſpes noſtræ ſolidum præſidium.

Cant. 3. 3.

Pſal. 10. 2.

1. Cor. 1. 12.

Cant. 5. 7.

1. Cor. 1. 13.

Jacob. 1. 17.

4 Agnoſcamus triplicem hanc cuſtodiam, Fratres, & exhibeamus nos eis, quales cuique convenit exhiberi. Provideamus bona coram hominibus, coram Angelis, coram Deo. Contendamus placere omnibus per omnia, ſed maximè ei qui maximus eſt ſuper omnia. In conſpectu Angelorum pſallamus ei, ut in eis impleatur quod ſcriptum eſt: *Qui timent te, videbunt me & lætabuntur: quia in verba tua ſuperſperavi.* Obediamus præpoſitis noſtris, qui pervigilant, tamquam reddituri rationem pro animabus noſtris, ut non cum triſtitia hoc faciant. Et quidem (gratias Deo, ex cujus ſolo munere venit) non eſt quòd multum vos moneam; non eſt quòd multum vobis timeam in hac parte. Quod enim eſt gaudium meum & gloria mea, niſi prompta obeditio, & irreprehenſibilis converſatio veſtra? Quid ſi certo cognoſcerem, ne Angelos quidem amplius aliquid in vobis cognoſcere quod dedeceat, apud neminem veſtrum ex anathemate Jericho quippiam occultari, non murmurare aliquem, non detrahere in occulto, non ſimulatoriè agere vel remiſsè, non ignominioſas volvere animo cogitationes, quibus ſolet (heu!) interdum ipſa quoque pars corporis perturbari? Magnum hoc mihi gaudii incrementum, ſed nondum utique plenitudo. Non enim

Circumſpectio triplex nobis neceſſaria.

1. Erga homines.

Pſal. 118. 74.

Hebr. 13. 17.

2. Erga Angelos.

tam magni ſumus, ut poſſit nobis adeo eſſe pro minimo, ab homine judicari non poſſe, minus autem nihil conſcios eſſe nobis. Cæterùm ſi occultiſſimum Judicem timeor etiam magni: quantum nos ad illiux examinis memoriam convenit trepidare? O ſi mihi contingeret certum eſſe, nil eſſe in omnibus nobis illum offendens oculum, qui ſolus perfectè novit quid ſit in homine, videns in eo & quod in ſe ille non videt! Hoc vel maximè judicium veſtigemus, Fratres, & eo amplius frequentemus in timore & tremore ipſius conſiderationem, quo minus comprehendere poſſumus inveſtigabilem abyſſum judiciorum Dei, & irrefragabilem diſpoſitionem. Cum hoc timore ſpes habet meritum, cum hoc metu fructuosè ſperatur.

1. Erga Deum. — *Judicium Dei præcipuè ſutundum & timendum.*

B 5 Est autem is ipſe timor firmiſſima quædam & efficax materia ſpei, ſi quis prudenter advertat. Si quidem maximum quoddam Dei donum timor iſte, & ex perceptione præſentium firma eſt expectatio futurorum. Poſtremo beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum; & utique vita in voluntate ejus, & in beneplacito ejus ſalus æterna. *Quoniam in me ſperavit, liberabo eum.* Dulciſſima liberalitas, in ſe ſperantibus non deeſſe. Hoc enim totum hominis meritum, ſi totam ſpem ſuam ponat in eo, qui totum hominem ſalvum facit. *In te ſperaverunt patres noſtri, ſperaverunt, & liberaſti eos; ad te clamaverunt, & ſalvi facti ſunt: in te ſperaverunt, & non ſunt confuſi.* C Quis enim ſperavit in eo, & confuſus eſt? Spetate in eo omnis congregatio populi. Quemcumque enim locum calcaverit pes veſter, veſter erit. Pes veſter utique ſpes veſtra eſt. Quantumcumque illa proceſſerit, obtinebit, ſi tamen in Deum tota figatur, ut firma ſit, & non titubet. Quid timeat aſpidem, aut baſiliſcum? quid leonis rugitus, aut draconis ſibilos expaveſcat?

Timor Dei materia ſpei. — *Pſal. 146. 11.* — *Meritum noſtrum in ſpe.* — *Pſal. 21. 5.*

6 *Quoniam in me ſperavit, liberabo eum.* Porrò liberatum quidem, ne iterum impugnetur, ne iterum egeat liberari, protegam eum & conſervabo: ſi tamen cognoverit nomen meum, nec ſibi tribuat quod liberatus eſt, ſed nomini meo det gloriam. *Protegam eum quoniam cognovit nomen meum.* D In præſentia enim vultus glorificatio, in notitia nominis protectio exhibetur. Spes in nomine, res in facie eſt. Quod enim videt quis, quis ſperat? Fides utique ex auditu; & ea quidem, juxta eumdem Apoſtolum, eſt rerum ſubſtantia ſperandarum. *Protegam eum, quoniam cognovit nomen meum.* Non novit nomen ejus, qui illud aſſumit in vanum, qui dicit ei, Domine, Domine; & non facit quæ dicit ipſe. Non novit nomen ejus, qui eum nec honorat ut Patrem, nec ut Dominum timet. Non novit nomen ejus, qui ad vanitatea & inſanias falſas convertitur. *Beatus vir, cujus eſt nomen Domini ſpes ejus, & non reſpexit in vanitates & inſanias falſas.* E Hoc nomen cognoverat qui dicebat: *Non enim eſt alind nomen datum hominibus, in quo oporteat ſalvos fieri.* Nos quoque ſi novimus nomen ſanctum quod invocatum eſt ſuper nos, deſiderandum utique nobis, ut ſemper ſanctificetur in nobis, atque ita orandum juxta doctrinam utique Salvatoris: *Pater noſter qui es in cælis, ſanctificetur nomen tuum.* Denique audi quid ſequatur in pſalmo: *Clamavit ad me, & ego exaudiam eum.* Hic fructus notitiæ nominis, clamor orationis: porrò fructus clamoris, exauditio Salvatoris. Quomodo enim aut non invocans exaudiri poterat; aut nomen Domini neſciens, invocare? Gratias ei qui manifeſtavit hominibus nomen Patris, fructum ſalutis in ejus invocatione conſtituens, F ſicut ſcriptum eſt: *Quicumque invocaverit nomen Domini, ſalvus erit.*

Rom. 8. 24. — *Hebr. 11. 1.* — *Nomen Dei noſſe quid ſit.* — *Pſal. 39. 5.* — *Act. 4. 12.* — *Matt. 6. 9.* — *Joel. 2. 32.*

SERMO DECIMUS-SEXTUS.

De verſu decimo-ſexto, *Clamavit ad me, & ego exaudiam eum, &c.*

1 Clamavit ad me, & exaudiam eum.* Hoc planè eſt teſtamentum pacis, hoc pietatis fœdus, A hoc pactum miſericordiæ & miſerationis. *Speravit*, ait, *in me, liberabo eum.* Nomen meum cognovit, protegam eum; invocavit me, & ego exaudiam eum. Non dicit [a]: Dignus fuit, juſtus & rectus fuit, innocens manibus & mundo corde: propterea liberabo, protegam, & exaudiam eum. Si enim hæc aut ſimilia diceret, quis non diffideret? Quis gloriabitur caſtum ſe habere cor? Nunc autem apud te propitiatio eſt, & propter hanc legem tuam ſuſtinui te, Domine. Dulcis lex, quæ meritum exauditionis in clamore conſtituit poſtulationis. *Clamavit*, inquit, *ad me, & ego exaudiam eum.* Merito non exauditur qui clamare diſſimulat, aut omnino non poſtulans, B aut tepidè poſtulans & remiſsè. Siquidem in Dei auribus deſiderium vehemens clamor magnus: è regione autem remiſſa intentio, vox ſubmiſſa. Quando illa penetrabit nubes? quando audietur in cœlis? Nempe ut clamandum ſibi noverit homo, inter primordia ſuæ orationis ipſum quem oraturus eſt Patrem in cœlis eſſe protinus admonetur, quod videlicet impetu quodam ſpiritus illo ſibi jaculandam eſſe meminerit orationem. Spiritus eſt Deus, & in spiritu [b] clamet neceſſe eſt, quiſquis clamorem ſuum ad eum deſiderat pervenire. Sicut enim in faciem hominis non reſpicit tamquam homo, ſed magis intuetur cor: ſic ad cordis potius vocem, quàm C corporis, aures ejus; cui merito dicitur: *Deus cordis mei.* Hinc eſt, quòd Moyſes foris tacens, intus auditur, dicente Domino: *Quid clamas ad me?*

Tom. III. — *a* — *Clamor apud Deum magnum deſiderium.* — *b* — *Pſal. 72. 26.* — *Exod. 14. 15.*

2 *Clamavit ad me, & exaudiam eum.* Non immerito. Clamorem magnum ſanè magnitudo neceſſitatis extorſit. Quid enim clamans petiit, niſi conſolationem, liberationem, glorificationem? Alioquin quomodo ſuper his exauditur, ſi pro aliis clamat? *Exaudiam eum*, ait. In quo exaudies, Domine, vel in quibus? *Cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.* Ad magnum illud triduum, quod proximè ſumus celebraturi, hunc mihi ternarium arbitror referendum. D Siquidem & ipſe propter nos tribulationem & dolorem invenit, quando propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem, confuſione contempta. Verumtamen quæ de ipſo erant, ſicut ante mortem prædixerat, finem habuerunt; & ſicut in morte dixit, conſummata ſunt, & extunc ſabbatizavit. Nec dilata eſt gloria reſurrectionis: die tertia, ſummo diluculo Sol juſtitiæ de tumulo ortus eſt nobis. Ita ergo fructus pariter tribulationis & veritas ereptionis in manifeſtatione glorificationis apparuit. Nihilominus quoque & in nobis ſimile quoddam triduum poſſe videbitur aſſignari. *Cum ipſo ſum*, ait, *in tribulatione.* Quando hoc, niſi in die tribulationis noſtræ, in die crucis noſtræ? dum impletur quod ipſe ait: *In mundo quidem preſſuram habebitis;* E & quod Apoſtolus ejus: *Omnes qui piè volunt vivere in Chriſto, perſecutionem patientur.* Nam liberatio plena atque perfecta ante diem ſepulturæ eſſe non poterit, quod maneat jugum grave ſuper filios Adam à die exitus de ventre matris eorum, uſque in diem ſepulturæ in matrem omnium. In hac ergo die eripiam eum, inquit, quando nihil jam ultra quod vel corpori, vel animæ faciat, mundus habebit. Sanè glorificatio diem ultimum manet, diem reſurrectionis, quando ſurget in gloria, quod in ignominia interim ſeminatur.

Triduum Chriſti patientis, quieſcentis & reſurgentis. Luc. 22. — *Triduum hominis pii.* — *Joan. 16. 33.* — *2. Tim. 3. 12.* — *Eccli. 40. 1.*

3 Unde ſcimus quod nobiſcum ſit in tribulatione? Ex eo utique quòd in ipſa tribulatione nos ſumus. F Quis enim ſuſtineret, quis ſubſiſteret, quis perſiſteret ſine eo? Omne gaudium exiſtimemus, cùm in tentationes * varias inciderimus, Fratres mei, non modo quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei: ſed quoniam juxta eſt Dominus his qui tribulato ſunt corde. *Si ambulavero in medio umbra mortis*, ait quidam, *non timebo mala, quoniam tu mecum es.* Ita ergo nobiſcum eſt omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi. Quando autem nos eri-

Dei præſentia in tribulatione ex patientia. — * *al. tribulationes.* — *Act. 14. 21.* — *Pſal. 33. 19.* — *Pſal. 22. 4.*

---

a Hic occurrebat inſignis hiatus, ſenſum omnino perimens nam hæc verba, *Non dicit*, &c. uſque ad, *Si enim*, &c. aliis editis deſunt, quæ reſtituuntur ex codicibus mſſ. Ciſtercienſ. & aliis.

b Confer ſermonem 9. num. 2. de bona intentione.

TOM. III. mus cum ipſo ? Nimirum quando rapiemur obviam Chriſto in aera, & ſic ſemper cum Domino erimus. Quando apparebimus cum ipſo in gloria ? Nempe cùm Chriſtus apparuerit vita noſtra. Interim ſanè abſcondatur neceſſe eſt, ut præcedat tribulatio ereptionem, ereptio glorificationem. Vox liberati : *Convertere anima*
Pſal. 114. 7. *mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi, quia eripuit animam meam de morte, oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapſu. Eripiam eum, & glorificabo eum.* FELIX, qui te interim conſolatorem & adjutorem habet, adjutor in opportunitatibus, in tribulatione. At quàm felicior, quem jam eripuiſti & exemiſti tantis malis! quàm felicior, qui jam exemptus de laqueo venantium, qui jam raptus eſt ne malitia mutet intellectum
B
illius, aut ne fictio decipiat animam ejus! Longè tamen præ his omnibus feliciſſimus ille erit, quem aſſumpſeris ad te ipſum, quem repleveris in bonis domus tuæ, & claritati tuæ conformaveris eum.

4 Et nunc, filioli, clamemus in cœlum : & miſerebitur noſtri Deus noſter. Clamemus in cœlum : quia ſub cœlo omnia labor & dolor, & vanitas, & afflictio ſpiritus. Denique pravum eſt cor hominis & imper-
Jerem. 17. 9. ſcrutabile, proni ſenſus ejus in malum. Non eſt in me bonum, hoc eſt in carne mea. Lex peccati in ea habi-
Vitæ præſentis miſeriæ & pericula. tat, adverſus ſpiritum concupiſcit. Poſtremo & cor meum dereliquit me, & corpus mortuum eſt propter
C
peccatum. Sufficit autem diei quoque malitia ſua ; & eſt mundus ipſe poſitus in maligno. Quàm nequam in omnibus ſæculum præſens! quàm nequiter adverſus ani-
Remedium ubi quærendum. mam ſæcularia deſideria militare noſcuntur! Sunt & principes mundi hujus, tenebrarum harum, ſpirituales nequitiæ & aereæ poteſtates, & inter eas callidior cunctis animantibus ſerpens. Hæc ergo ſub ſole omnia : hæc omnia ſub cœlo. Ad quod horum omnium confugium facis? In quo horum omnium ſperas ſolatii aliquid, aliquid auxilii invenire? SI QUÆRAS INTRA TE, aruit cor tuum, & oblivioni datum te reperies, tanquam mortuum à corde. SI INFRA TE corpus quod corrumpitur, aggravat animam. SI CIR-
Sap. 9. 15. CA TE, etiam terrena inhabitatio deprimit ſenſum
D
multa cogitantem. Quære ergo SUPRA TE, ſed cautus eſto ventoſa agmina tranſilire. Quia enim omne datum optimum, & omne donum perfectum nonniſi deſurſum eſſe noverunt, medium iter latrunculi obſedere. Tranſi ergo, tranſi pervigiles illas nequitias, quæ tam indefeſsè cuſtodiunt & obſervant, ne quis in illam poſſit evadere civitatem. Si te percuſſerint, ſi
Gen. 39. 12. vulneraverint, dimitte eis pallium, quod in Ægypto olim Joſeph adulteræ dereliquit : dimitte ſindonem,
Marc. 14. 52. ut cum evangelico illo juvene profugias nudus ab eis. Numquid non ſolum pallium ejus & ſindonem dederat Deus in manus impii? In cujus facultatem & car-
E
nem dans poteſtatem, *Veruntamen animam*, ait, *il-*
Job. 2. 6. *lius ſerva*. Ita ergo SURSUM COR, ſurſum clamor, ſurſum deſideria, ſurſum converſatio, ſurſum intentio, & omnis expectatio tua deſurſum ſit. Clama in cœlum ut exaudiaris, & qui in cœlis eſt Pater mittat tibi auxilium de ſancto, & de Sion tueatur te. Mittat interim auxilium de tribulatione, eripiat à tribulatione, & glorificet in reſurrectione. Magna ſunt hæc, ſed tu, magne Domine, promiſiſti. Ex tua promiſſione ſperamus, inde audemus dicere : Si corde
In hymno Quadrag. clamemus pio, certè debes ex promiſſo. Amen.

F

SERMO DECIMUS-SEPTIMUS.

De verſu decimo-ſeptimo, *Longitudine dierum replebo eum, &c.*

1 BEne nobiſcum agitur, Fratres; ſatis competit huic tempori verſus pſalmi. Celebraturis proximè Dominicam Reſurrectionem, jam nunc cuique noſtrum ſua promittitur : ut feſtivius in capite ſuo factum recolant membra, quod in ſeipſis præſtolantur aliquando faciendum. Congruus finis pſalmi, ubi pſallenti finis promittitur tam beatus. Jucundè completur, dum in eo ſpondetur repletio tam jucunda. *Longitudine*, inquit, *dierum replebo eum, & oſtendam illi ſalutare*

A
meum. Sæpius vos admoneo, Fratres, quòd juxta Pauli ſententiam, promiſſionem habeat pietas vitæ ejus quæ nunc eſt, pariter & futuræ. Undè & idem ait : *1. Tim. 4. 8.*
Habetis nunc quidem fructum veſtrum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam. Ipſa eſt quæ hoc loco promit- *Rom. 6. 22.*
titur plenitudo, ipſa longitudo dierum. Quid enim *Longitudo dierum hic promiſſa eſt vita æterna.*
tam longum, quàm quod æternum eſt? Quid tam longum, quàm quod nullo fine præciditur ? BONUS FINIS, vita æterna ; bonus finis, qui finem non habet. Et ſanè cujus finis bonus, ipſum quoque bonum eſt. Amplectamur itaque ſanctificationem, quoniam bona eſt, quoniam finis ejus vita ſine fine. Sanctimoniam ſectemur & pacem, ſine qua nemo videbit Deum. *Longi-* *Hebr. 12. 14.*
B
tudine, inquit, *dierum replebo eum, & oſtendam illi ſalutare meum*. Dextræ Dei eſt iſta promiſſio ; munus eſt dextræ quam ſibi olim Sanctus porrigi optabat : *Ope-* *Job. 14. 15.*
ri, inquit, *manuum tuarum porriges dexteram*. Delectationes in dextera hac uſque in finem. Hanc nimirum & ille ſibi porrigi optavit, & obtinuit dexteram, de quo Pſalmiſta ait : *Vitam petiit à te, & tribuiſti ei* *Pſal. 20. 5.*
longitudinem dierum in ſæculum, & in ſæculum ſæculi. Manifeſtius denique Sapiens dixit : *In ſiniſtra illius di-* *Prov. 3. 16.*
vitiæ & gloria, in dextera autem ejus longiturnitas vitæ. Quis eſt homo qui vult vitam, diligit dies videre *Vita præſens potius mors dicenda.*
bonos? Hæc enim vita, qua vivimus, magis mors eſt; nec ſimpliciter vita, ſed vita mortalis. Moritur homo,
C
dicimus, quando morti certiſſimè jam appropinquat. Quid verò agimus ex quo primùm incipimus vivere, niſi morti appropinquare, & incipere mori ? Sed & dies qualeſcumque vitæ hujus pauci & mali ſunt, ſicut ſanctus Patriarcha teſtatur. Ibi verè vivitur, ubi vivida *Gen. 47. 9.*
vita eſt & vitalis : ibi dies boni, ubi interminabilis longitudo dierum. Gratias ei, qui tam non modo fortiter, ſed & ſuaviter diſponit univerſa. Eorum nempe paucitas dierum finietur brevi, quorum ſufficit cuique malitia ſua. Ubi autem dierum bonitas, æternitas quoque non deerit.

2 *Longitudine dierum replebo eum*. Quod prius dixerat, *Glorificabo eum*, evidentius hoc verſiculo declara-
D
vit. Cui tamen non ſufficeret ab eo glorificari, cujus perfecta ſunt opera ? Non enim tanta immenſitas, niſi in immenſum quempiam glorificare poteſt. Neceſſe eſt magna ſit glorificatio, à magnifica gloria quæ deſcendit. *Voce delapſa à magnifica gloria*, ait Petrus. Bene *2. Pet. 1. 17.*
magnifica gloria, glorificans tam magnificè, in longitudine, in multitudine, in plenitudine claritatis. Fallax gloria, & vana eſt claritas, dies hominum brevis. *Gloria futura verè magna, præſens fallax & inanis.*
Sapiens ejuſmodi non optabit ; magis loquetur ex corde ei, qui intuetur cor : *Et diem hominis non deſideravi,*
tu ſcis. Ego tamen plus aliquid quàm non deſiderat deſidero, ut ne recipiam quidem. Scio enim cujus vox ſit: *Jerem. 17. 16.*
Ego claritatem ab homine non accipio. Quàm verò miſe- *Joan. 5. 41.*
E
ri, qui gloriam quæ ab invicem eſt quærimus & nolumus eam quæ à ſolo eſt Deo! Sola ſiquidem ea, quam ſolam negligimus, longitudinem habet, ſola repletionem. Breves dies hominis, & dies ejus tamquam flos agri ſic efflorebit. *Exſiccatum eſt*, inquit, *fœnum, &* *Iſal. 40. 7.*
cecidit flos; verbum autem Domini in æternum manet. VERUS nimirum DIES, qui non novit occaſum, æterna veritas, vera æternitas ; ac proindè vera æternaque ſatietas. Alioquin quomodo gloria illa replebit, quæ fallax, & vana eſt ? Denique & inanis dicitur, ut noveris te ea ea magis exinaniri poſſe, non poſſe repleri. Bonum ergo interim magis abjectio quàm elatio eſt: bonum magis neceſſitas quàm voluptas : quod, cùm
F
utraque res citius tranſeat, altera pœnam habeat, altera ſit paritura coronam.

3 Utilis tribulatio, quæ probationem operatur, ducit ad gloriam. *Cum ipſo ſum*, inquit, *in tribulatione,* *Tribulatio utilis & neceſſaria.*
eripiam eum, & glorificabo eum. Agamus gratias Patri miſericordiarum, qui nobiſcum eſt in tribulatione, & in omni tribulatione noſtra nos conſolatur. Res enim, ut dixi, neceſſaria, tribulatio, quæ in gloriam vertitur ; triſtitia, quæ mutatur in gaudium, gaudium ſanè longum, quod nemo tollit à nobis, gaudium multiplex, gaudium plenum. Res neceſſaria eſt iſta neceſſitas, quæ coronam parit. Non contemnamus,

Fratres :

In tribulatione futura cogitanda.

Fratres : ſemen modicum eſt ; magnus exindè fructus exurgit. Fortè inſipidum, fortè acerbum eſt, fortè granum ſinapis. Non conſideremus quæ videntur, ſed quæ non videntur in eo : quæ enim videntur, temporalia ſunt ; quæ autem non videntur, æterna. Prælibemus primitias gloriæ, gloriemur in ſpe gloriæ magni Dei. Non ſolùm autem, ſed, ut dicam expreſſius, gloriemur in tribulatione, in ea ſiquidem ſpes gloriæ eſt. Vide ſi non hoc ipſum docere te voluit Apoſtolus, cùm ſubjunxit, quoniam *tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio verò ſpem*. Manifeſtè advertere eſt in his verbis, cùm præmiſiſſet Apoſtolus gloriari in ſpe, non aliud aliquid, ſed amplius eum addidiſſe dicendo: *Non ſolùm autem, ſed & gloriari in tribulationibus*. Non enim altera gloriatio commendatur, ſed additur magis, ubi ſpes gloriæ, ubi ipſa ſpei gloriatio requiratur. Siquidem in tribulatione ſpes gloriæ, immò & ipſa in tribulatione gloria continetur : ſicut ſpes fructus in ſemine, ſicut ipſe fructus in ſemine eſt. In hunc modum etiam modo regnum Dei intra nos eſt, theſaurus ingens in fictili vaſe, in agro vili. Eſt, inquam, ſed abſconditum eſt. Felix, qui ibi invenerit illud. Quis ille? Nempè qui meſſem magis cogitaverit, quàm ſementem. OCULUS FIDEI invenit hunc theſaurum, non ſecundùm faciem judicans ; ſed videns quæ non apparent, & intuens quæ non videntur. Quàm veraciter hunc theſaurum invenerat, quem volebat inveniri & ab aliis, qui dicebat : *Momentaneum hoc & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis*. Non dixit, remunerabitur, ſed, *æternum pondus gloriæ operatur in nobis*. Latet gloria, Fratres mei, abſcondita nobis eſt in tribulatione, in momentaneo hoc latet æternitas, in hoc levi pondus ſublime & ſupra modum. Interim ergo feſtinemus nobis emere agrum iſtum, emere theſaurum iſtum, qui abſconditus eſt in agro. Omne gaudium exiſtimemus, cùm in varias inciderimus tribulationes. Dicamus ex animo, dicamus ex ſententia : *Bonum magis ire ad domum luctus, quàm ad domum convivii*.

2. Cor. 4. 18. — Rom. 5. 4. — In tribulatione ſpes gloriæ, veluti meſſis in ſemente. — 2. Cor. 4. 17. — Eccl. 7. 3.

4 *Cum ipſo ſum in tribulatione*, ait Deus : & ego aliud interim requiram quàm tribulationem ? Mihi adhærere Deo bonum eſt ; non ſolùm autem, ſed & ponere in Domino ſpem meam : quia *eripiam eum*, inquit, *& glorificabo eum. Cum ipſo ſum in tribulatione. Deliciæ*, inquit, *meæ eſſe cum filiis hominum*. Emmanuel, nobiſcum Deus. *Ave gratia plena*, ait Angelus ad Mariam, *Dominus tecum*. In plenitudine gratiæ nobiſcum eſt, in plenitudine gloriæ erimus nos cum illo. Deſcendit, ut propè ſit his qui tribulato ſunt corde, ut nobiſcum ſit in tribulatione noſtra. Erit autem quando rapiemur in nubibus obviam Chriſto in aera, & ſic ſemper cum Domino erimus ; ſi tamen curemus interim eum habere nobiſcum ; ut ſit comes viæ, qui patriæ redditor eſt futurus : immò qui tunc patria, modo ſit via. BONUM MIHI, Domine, TRIBULARI, dummodo ipſe ſis mecum, quàm regnare ſine te, epulari ſine te, ſine te gloriari. Bonum mihi, Domine, in tribulatione magis amplecti te, in camino habere te mecum, quàm eſſe ſine te vel in cœlo. Quid enim mihi eſt in cœlo, & à te quid volui ſuper terram ? Aurum probat fornax, & viros juſtos tentatio tribulationis. Ibi, ibi cum eis es, Domine ; ibi in tuo nomine congregatis medius adſtas, ſicut olim cum tribus pueris es dignatus etiam ethnico apparere, ut diceret : Quia *ſpecies quarti, ſimilis filio Dei*. Quid trepidamus, quid cunctamur, quid refugimus hunc caminum ? Sævit ignis, ſed Dominus nobiſcum eſt in tribulatione. Si Deus nobiſcum, quis contra nos ? Nihilominus quoque ſi ille eripit, quis eſt qui rapiat de manu ejus ? Quis eſt qui de manu ejus poſſit eruere ? Poſtremò ſi ille glorificat, quiſnam alius inglorium faciet ? Si ille glorificat, quis humiliabit ?

Pſ. 72. 28. — Prov. 8. 31. — Luc. 1. 28. — Tribulari bonum, modo Deus nobiſcum. — Eccli. 27. 6. — Dan. 3. 92.

5 Audi denique quanam gloria ipſe glorificet. *Longitudine*, inquit, *dierum replebo eum*. Et primò quidem in eo quòd *dierum* nomen pluraliter poſuit, non viciſſitudinem aliquam, ſed multitudinem voluit commendare. Alioquin ſi viciſſitudinem ſuſpicaris, melior eſt dies una in atriis Domini ſuper millia. Legimus ſanctos atque perfectos viros etiam ab his diebus noſtris plenos migraſſe dierum : nec ſanè aliud, quàm virtutum plenos, plenos intelligimus gratiarum. Nimirum in hanc plenitudinem, velut de die in diem, de claritate in claritatem, non quidem à ſuo, ſed à Domini ſpiritu transformantur. Si ergo dies gratia dicitur, ſi (ut ſupra meminimus) & dies hominis, claritas quæ ab homine eſt ; & malè nitens gloria, quam ab invicem quærimus : quomodo non magis verus dies, immò & plenus meridies, veræ gloriæ plenitudo ? Quòd ſi dies plurimos diviſiones dicimus gratiarum ; quomodo non in multiplici gloria dierum intelligitur multitudo ? Poſtremò evidentius audi ſine ulla viciſſitudine dies multos. *Erit lux lunæ ſicut lux ſolis*, ait Propheta, *& lux ſolis ſeptempliciter ſicut lux ſeptem dierum*. Iſtis (ni fallor) cunctis diebus vitæ ſuæ pſalmos ſuos cantare in domo Domini Rex fidelis optabat. Erit enim devotos eſſe Deo ad ſingula tantæ & tam multiplicis gloriæ munera, & in omnibus ſemper gratias agere, quaſi cunctis diebus pſalmos dicere nomini ejus.

TOM. III. Pſ. 83. 11. — Sancti hinc migrant pleni dierum. — Iſ. 30. 26.

6 *Longitudine dierum replebo eum*. Ac ſi manifeſtius dicat : Scio quid deſideret, ſcio quid ſitiat, quid ſapiat ei. Non ei aurum vel argentum ſapit, non voluptas, non curioſitas, non dignitas aliqua ſæcularis. Omnia detrimentum facit, omnia aſpernatur & arbitratur ut ſtercora. Exinanivit penitus ſemetipſum, nec ſe ex his patitur occupari, quibus novit ſe non poſſe repleri. Non ignorat ad cujus imaginem conditus ſit, cujus magnitudinis capax ſit ; nec ſuſtinet de modico creſcere, ut de maximo minuatur. Itaque *longitudine dierum replebo eum*, quem niſi lux vera reficere, niſi æterna implere non poteſt : ſiquidem nec longiturnitas illa terminum, nec claritas illa occaſum, nec ſatietas illa faſtidium habet. Erit enim ſecuritas de æternitate, gloriatio de veritate, exultatio de ſatietate. *Et oſtendam illi ſalutare meum*. Nimirum extunc videre merebitur quod optavit, cùm ſibi Rex gloriæ glorioſam exhibebit Eccleſiam, non habentem maculam ob ſplendorem diei, ſed neque rugam ob omnimodam plenitudinem ſui. Alioquin ad illius fulgorem luminis, ſicut non impurus, ſic nec turbatus quidem in aliquo animus vel inquietus aſſurgit. Indè eſt quòd nunc quoque (ut ſupra memini) ſanctimoniam ſimul & pacem ſectari præcipimur, quod ſine his nemo videat Deum. Cùm ergo repleverit in bonis deſiderium tuum, ut non aliud ſit quod requiras, ſerenato penitus ex ipſa plenitudine animo, videre jam poteris ſerenitatem illam, illam plenitudinem majeſtatis, ſimilis Deo factus, quòd videas eum ſicuti eſt : aut fortè quia * plenus omni gloria in ſemetipſo, etiam foris ſalvationem, quam operatus eſt Deus, & plenam majeſtate ejus omnem terram undique circumſpiciet delicioſiſſimi ſæculi habitator. Ad hoc quoque referri poſſe videbitur quod adjecit : *Et oſtendam illi ſalutare meum*.

Terrena faſtidiens meretur æterna. — Beatitudinis dotes & ſtatus. — Hebr. 12. 14. — * al. Jam.

7 Alioquin accipiamus, ſi magis placet, etiam hoc modo, ut ipſos quos promiſerat dies in hac oſtenſione ſalutaris exponat. *Longitudine*, inquit, *dierum replebo eum*. Et tamquam quæreres, undè erit dies in civitate, de qua legimus, quia non lucebit ibi ſol per diem, nox enim non erit in ea : *Oſtendam illi*, ait, *ſalutare meum* : ut (quemadmodum & in illa Scriptura legitur) lucerna ejus ſit Agnus. *Oſtendam illi ſalutare meum*. Non jam in fide erudiam, non jam exercebo in ſpe, ſed in ſpecie adimplebo. *Oſtendam illi ſalutare meum*, oſtendam illi Jeſum meum, ut in æternum jam videat in quem credidit, quem dilexit, quem ſemper optavit. Oſtende nobis Domine, miſericordiam tuam, & ſalutare tuum da nobis. Oſtende nobis, Domine, ſalutare tuum, & ſufficit nobis. Qui enim videt illud, videt & te : quia ipſum in te, & tu in ipſo. Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcamus te verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum. Itaque tunc dimittes ſervum tuum, Domine, ſecundùm

Apoc. 21. 23. — Pſ. 84. 8. — Joan. 17. 3.

TOM. III. verbum tuum in pace, cùm viderint oculi mei ſalutare tuum, Jeſum tuum, Dominum noſtrum, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

DOMINICA PALMARUM,

SERMO PRIMUS.

De tribus ordinibus obſequentium Chriſto.

Proceſſionis hodiernæ & paſſionis conjunctio quid ſibi velit.

1 NON ſine cauſa ſpiritum Sponſi pariter & Dei ſui habens Eccleſia, proceſſionem hodie nova quadam & mira conjunctione addidit paſſioni. Nam proceſſio plauſum habet, paſſio planctum. Quoniam ergo ſapientibus & inſipientibus debitores ſumus, videamus quid utriſque conſerat hæc conjunctio. Et prius quidem quid ſæcularibus indicet: quoniam non prius quod ſpirituale, ſed quod animale. Videat ergo ſæcularis anima, videat & intelligat, quoniam extrema gaudii luctus occupat. Propter hoc enim qui cætera quoque cœpit facere & docere, non ſolùm verbis prædicans, ſed & exemplis; quod antè prædixerat per Prophetam, *Quoniam omnis caro fænum, & omnis gloria ejus tamquam flos fæni*, etiam apparens in carne manifeſtè ſtuduit probare in ſeipſo. Undè & proceſſionis gloria voluit ſublimari, qui paulò poſt ſibi noverat imminere diem ignominioſiſſimæ paſſionis. Quis ergo ſperare jam debeat in incerto gloriæ temporalis, cùm videat in ipſo quoque qui peccatum non fecit, creatore temporum & conditore univerſitatis, poſt exaltationem tantam, tantam nihilo minus humiliationem ſequi? In eadem enim civitate, à plebe eadem, & eodem tempore, nunc quidem proceſſionis gloria & divinis eſt laudibus honoratus; poſtmodum verò interrogatus contumeliis & tormento, & cum ſceleratis deputatus. Hic eſt tranſitoriæ finis lætitiæ, hic fructus gloriæ temporalis. Propterea prudenter orat Propheta, ut cantet Domino gloriam ejus, & non compungatur, id eſt proceſſionem habeat, quam paſſio non ſequatur.

Iſ. 40. 8. Mundi & gloria temporalis inconſtantia. — *Pſ. 29. 13.*

2 Vobis autem, chariſſimi, tamquam ſpiritualibus ſpiritualia comparantes, in proceſſione quidem cœleſtis patriæ repræſentamus gloriam, in paſſione monſtramus viam. Nam ſi in proceſſione quidem venit tibi in mentem futura illa lætitia & exultatio multa nimis, quando rapiemur in nubibus obviam Chriſto in aera; ſi tota concupiſcentia videre deſideras diem illam, quando ſuſcipietur in cœleſti Jeruſalem Chriſtus Dominus, caput cum omnibus membris, portans triumphum victoriæ, applaudentibus jam non popularibus turmis, ſed virtutibus angelicis, clamantibus undique populis utriuſque teſtamenti: *Benedictus qui venit in nomine Domini*, ſi, inquam, conſideraſti in proceſſione quo properandum ſit, diſce in paſſione qua ſit eundum. Hæc eſt enim via vitæ, tribulatio præſens; via gloriæ, via civitatis habitaculi, via regni, ſecundùm quod clamat latro de cruce: *Memento mei, Domine, dum veneris in regnum tuum*. Euntem in regnum vidit, quo cum perveniſſet, ſui memorem eſſe rogavit. Pervenit ergo & ipſe: ſed ſi vis noſſe quàm compendioſa via; eadem die meruit cum Domino eſſe in paradiſo. Tolerabilem proindè reddit paſſionis laborem gloria proceſſionis, quoniam amanti nihil difficile eſt.

Matth. 21. 9. — *Paſſio & crux ſeu tribulatio via ad gloriam.* — *Luc. 23. 42.*

3 Nec mireris quòd præſenti proceſſione cœleſtem dixerim repræſentari, quando unus & idem in utraque ſuſcipitur, etſi longè aliter & ab aliis. In hac enim proceſſione irrationabili jumento Chriſtus inſidet: in illa verò jumentum quidem futurum eſt, ſed rationale: quoniam *homines & jumenta ſalvos facies, Domine*. Cui ſimile eſt illud: *Ut jumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum*. Et vide ſi non de proceſſione loquitur, cùm ſequatur: *Tenuiſti manum dexteram meam, & in voluntate tua deduxiſti me, & cum gloria ſuſcepiſti me*. Ibi certè ne ipſe quidem pullus deerit: quoniam etſi murmuret hæreticus [a] parvulos non ſinens venire, parvulorum baptiſmo detrahens: qui parvulus natus eſt, & primam parvulorum elegit aciem, (Innocentes loquor) hodie quoque parvulos à gratia non excludit: quia nec pietati incongruum, nec majeſtati ejus difficile eſt, ut ſuppleat munus gratiæ, quod minus in eis habet natura poſſibile. Ibi non ramos arborum, non vilia veſtimenta popularis turma proſternet: ſed dimittent pennas ſuas animalia ſancta, deponent coronas ſuas antè thronum Agni viginti quatuor ſeniores, & virtutes omnes angelicæ quicquid habent gloriæ vel decoris, totum ei adſcribent, totum ei attribuent.

Hodierna proceſſio repræſentat cœleſtem. — *Pſ. 35. 7.* — *Pſ. 72. 23.* — *Baptiſmus parvulorum.*

4 Jam verò quoniam de jumento & veſtibus, & de ramis arborum mentio facta eſt, conſiderare diligentius libet triplex obſequium, quod in proceſſione hac exhiberi video Salvatori; primum quidem à jumento, cui inſidet: ſecundum ab eis, qui ſua illi veſtimenta ſternunt: tertium verò ab his, qui de arboribus ramos cædere perhibentur. Nonne tamen omnes reliqui ex eo quod abundat ſibi, mittunt, & quaſi ſine gravamine obſequuntur Domino; ſolum verò jumentum ſemetipſum exponit ejus obſequio? Silendum mihi eſt, ut elationem caveatis; an magis loquar, ut habeatis conſolationem? Jumentum certè, cui inſidet Chriſtus, nonne vos eſtis, juxta præceptum Apoſtoli, glorificantes & portantes Deum in corporibus veſtris? Expendunt enim ſæculares homines in obſequium Domini, non quidem corpora, ſed quæ adjacent, & neceſſaria ſunt corporibus, cùm de terrena ſubſtantia eleemoſynas largiuntur. Prælati quoque ramos cædunt de arboribus, verbi cauſa, cùm de fide & obedientia Abrahæ, de caſtitate Joſeph, de manſuetudine Moyſi, cæterorumque ſanctorum virtutibus evangelizant. Verumtamen & illi de promptuariis plenis largiuntur; & hi quæ acceperunt gratis, gratis nihilo minùs dare jubentur. Omnes tamen, ſi fideliter ſuo quiſque intentus fuerit miniſterio, in proceſſione Salvatoris ſunt, & cum eo ingrediuntur in ſanctam civitatem: quoniam tres prævidit Propheta ſalvandos, Noë cædentem ramos in arcæ fabricam; Danielem in vili edulio, & labore abſtinentiæ factum tamquam jumentum, Salvatoremque portantem; tertium quoque Job, bene diſpenſantem ſubſtantiam hujus mundi, & de velleribus ovium ſuarum pauperum latera calefacientem. Cui tamen in proceſſione illa Jeſus propinquior, cui de tribus ordinibus ſalus vicinior, facilè, credo, poteſtis advertere.

Triplex obſequium in hodierna proceſſione Chriſto exhibitum. — *1. Cor. 6. 20.* — *Ezech. 14. 14.*

DOMINICA PALMARUM,

SERMO SECUNDUS.

De Paſſione, & Proceſſione, & quatuor ordinibus Proceſſionis.

Proceſſionis & Paſſionis conjunctio quid ſignificet.

1 NEceſſe eſt ut loquamur hodie brevius propter anguſtiam temporis. Multa quidem nobis miniſtrat proceſſio, quam celebraturi ſumus: ſed eadem impedit ne dicere plura poſſimus. Celebraturi ſumus hodie proceſſionem, & paulò poſt audituri Paſſionem. Quid ſibi vult mirabilis iſta conjunctio, aut quid cogitaverunt Patres noſtri, Paſſionem addentes proceſſioni? Nam proceſſio quidem merito repræſentatur hodie, quæ facta eſt hodie: Paſſio verò cur addita eſt, quam ſexta feria conſtat eſſe ſecutam? Opportunè utique proceſſioni Paſſio conjuncta eſt, ut diſcamus in nulla lætitia hujus ſæculi habere fiduciam: ſcientes quoniam extrema gaudii luctus occupat. Propterea non ſimus ſtulti, ut occidat nos proſperitas noſtra: ſed in die bonorum non immemores ſimus malorum, & è converſo. Iſtis enim mixtum eſt præſens ſæculum, non ſæcularibus tantùm, ſed etiam ſpiritualibus viris. Nam & ſæcularibus viris aliquando quæ placent, quandoque quæ diſplicent videmus accidere: & ipſis nihilo minus ſpiritua-

Lætis hic permiſta triſtia.

[a] Henricianos intellige, de quibus in epiſt. 241. Eos ſequebantur Colonienſes, quorum dogmata refelluntur Sermonib. 65. & 66. in Cantica.

Job 7. 18.

libus non ſemper triſtia, ooo ſemper læta ſuccedunt, ſed veſpere & manè dies unus, & illud: *Viſitas eum diluculo, & ſubito probas illum.* Verùm hoc interim dum præſens ſæculum manet, vel magis manat & fluit.

Cantio in iſtis. *Apoc. 21. 4.*

2 Cæterùm poſt hoc ſæculum duo futura ſunt ſæcula valdè diviſa & diverſa: ita ut in altero non ſit niſi fletus & ſtridor dentium; in altero ſit ſola gratiarum actio, & vux laudis. *Abſterget enim Deus omnem lachrymam ab oculis ſanctorum: & mors jam non erit amplius, neque luctus, neque clamor, ſed nec ullus dolor, quoniam priora tranſierunt.* Interim ſicut amatures mundi multa patiuntur adverſa: ſic nec ipſis ſervis Dei omnia in hoc mundo optata ſuccedunt. In die ergo malorum memores ſunt bonorum, ne puſillanimes fiant & impatientes, ſicus is de quo legimus in Pſalmo: *Confitebitur tibi, cùm benefeceris ei.* In die quoque bonorum non immemores ſunt malorum; ne extollantur, & dicant in abundantia ſua: Non movebimur in æternum. Sicut enim ſæcularium rerum proſperitas occidit ſtultum ſæcularem, ſic poteſt abundantia ſpiritualis proſperitatis occidere indoctum ſpiritualem, atque ideò non ſpiritualem. Spiritualis quippè dijudicat omnia. Undè antem eveniat quòd ſtultum occidit proſperitas, & non ſapientem, alibi habemus: *Cor ſapientis ubi triſtitia, & cor ſtultorum ubi lætitia.* Meritò proindè ait: *Bonum eſt magis ire ad domum luctus, quàm ad domum convivii.* Licèt enim multus frangat adverſitas, tamen multo plures extollit proſperitas, ſicut ſcriptum eſt: *Cadent à latere tuo mille,* ſiniſtro ſcilicet, per quod ſignatur adverſitas; *& decem millia,* id eſt multo plures, *à dextris tuis,* in quibus proſperitas deſignatur. Denique quia utrobique periculum eſt, orat Sapiens & dicit: *Divitias & paupertatem ne dederis mihi:* ne fortè aus divitiæ extollerent in ſuperbiam; ant paupertas dejiceres in impatientiam.

Pſ. 48. 19. Proſperitas nimia, etiam ſpiritualis, noxia. Prov. 1. 32. Eccl. 7. 3. Ibidem. Pſ. 90. 7. Prov. 30. 8.

3 Undè & Dominus ſicut in paſſione patientiam, ita in proceſſione humilitatem exhibere curavit. In illa enim tamquam ovis ad occiſionem ductus eſt, & quaſi agnus coram tondente obmutuit, & non aperuit os ſuum: qui cùm percuterentur, non comminabatur, ſed magis orabat dicens: *Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt.* In proceſſione autem quid? Parabant ſeſe populi, ut exirent obviam ei, nec eum latebat, qui noverat quid eſſet in homine. Propter quod & ipſe paratus eſt, non io curribus & in equis, nec in frenis argenteis, aut ſellis auro tectis: ſed humilis aſelli tergo ſedens, ſuppoſitis Apoſtolorum veſtibus, quas ego de pretioſioribus regionis fuiſſe non credo.

Luc. 23. 34. Chriſti humilitas.

4 Sed quid fuit quod proceſſionem babere voluit, qui mox futuram noverat paſſionem? Fortè ut amarior eſſet paſſio, quam proceſſio præceſſiſſet. Ab eodem coim populo, in eodem loco, & ipſo tempore, pauciſſimis diebus interpoſitis, primo cum tanto triumpho ſuſceptus, poſteà crucifixus eſt. O quàm diſſimile eſt, *Tolle, tolle, crucifige eum;* &, *Benedictus qui venit in nomine Domini; Hoſanna in excelſis!* Quàm diſſimile, *Rex Iſrael;* &, *Non habemus regem niſi Cæſarem!* Quàm diſſimiles rami virentes & crux, flores & ſpinæ! Cui priùs ſternebantor veſtimenta aliena, ecce ſuis exuitur, & ſors mittitur ſuper ea. Væ tibi, amaritudo peccatorum noſtrorum, prupter quæ ſolvenda, tanta amaritudo neceſſaria eſt.

Chriſti plauſus quàm ſubito mutatus in planctum. Joan. 19. 15. Matth. 21. 9. Joan. 12. 13. Joan. 19. 15.

5 Jam verò ad proceſſionem accedens, tamqnam quatuor ordines in ea mihi videor intueri: & fortaſſis in hac noſtra proceſſione bodie omnes poterunt inveniri. Præibant enim aliqui, & viam parabant. Ipſi ſunt qui viam parant Domino ad corda veſtra, qoi vos regunt, & dirigunt greſſus veſtros in viam pacis. Alii ſeqnebantur: & hi ſunt qui propriæ inſcientiæ conſcii, devotè ſequuntur, & adhærent ſemper veſtigiis præcedentium. Erant quoque diſcipuli, tamquam domeſtici, lateri ejus adhærentes. Ipſi ſunt qui optimam partem elegerunt, qui io clauſtro ſoli Deo vivunt, ſemper Deo adhærentes, & ejus placitum conſiderantes. Ipſum quoque jumentum, cui inſidebat, non deſuit: quod deſignat duros corde, & animos quodammodo beſtiales. Verùm non fuit animalium ibi bujuſmodi copioſior multitudo; nec oportuit. Tales enim magis oneri ſunt quàm honori, nec propter eos proceſſio valdè glorioſior eſt. Hujuſmodi namque cantare oon norunt, ſed malè ſonoros dant rugitus. Ipſi ſunt qui virga ſemper & calcaribus egent. Attamen nec ipſos relinquet Dominus, dum diſciplinam ferre voluerint. Hic enim dicitur: *Servite Domino in timore;* &, *Apprehendite diſciplinam, ne quando iraſcatur Dominus, & pereatis de via juſta.* Poſtqnam enim jumentum hoc diſciplinam ferre noluerit, quid reſtat, oiſi ut abjiciat eum Dominus cum indignatione quadam, & protinus exeat à via, currens ad ſpinas & tribulos, à quibus ſuffocatur verbum Dei: qoi ſunt divitiæ hujus mundi, & voluptates carnis?

Quatuor ordines in hodierna proceſſione. Prælati. Simplices. Clauſtrales. Duri corde.

Pſ. 2. 11.

6 Sed ſi qui tales ſunt hìc, quibus gravis ſit Ordo, & omnia oneroſa; quos pungi frequenter oporteat & urgeri: obſecramus eos, ut ſtudeant de jumentis, ſi fortè queant, in homines commutari, & computari inter aliquos cæterorum, ut aut de præcedentibus, aut de adhærentibus & cullateralibus, ant de ſequentibus ſint. Quod ſi non faciunt, obſecro, ut vel in eo quod ſunt permaneant, & patienter interim ferant quæ ſalubria ſunt, etſi minus ſuavia, dunec complaceat Domino reſpicere humilitatem eorum, & in melius aliquid eos promovere. Vultis antem ut aliquatenus conſolemur jumentum noſtrum? Scimus equidem quia cantare nun novit. Neque enim de eis eſt qui dicere poſſint: *Cantabiles mihi erant juſtificationes tuæ in loco peregrinationis meæ.* Attamen unum eſt, quod nemini cæterorum tam propè eſt Dominus. Nam nec ipſi qui hinc inde adhærent, tam propè eum habent, ut jumentum cui inſidet. Et audi huc ipſum à Propheta: *Propè eſt Dominus his qui tribulato ſunt corde.* Nam & mater quem ægrotantem novit filium, magis fovet, & ſæpiùs amplectitur eum. Nemo igitur indignetur, nemo contemnat, dum voluerit eſſe Chriſti jumentum. Etenim qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, illum graviter offendit, qui eos tamquam mater gremio ſuæ fovet miſericordiæ, donec roborentur. Undè & morum infirmitates patientiſſimè ferendas beatus Benedictus * admonuit.

*Religioſi tardi, duri & indevoti jumento comparantur. Pſ. 118. 54. Pſ. 33. 19. * S. Bened. Regul. c. 72.*

7 Quatuor ergo ſunt genera in proceſſione Domini. Boni prudentes, & boni ſimplices: hi ſunt qui præeunt, & qui ſequuntur. Bonos autem addidi, quia prudentes non boni, iniqui ſunt, juxta illud: *Sapientes ſunt ut faciant mala;* & ſimplices non boni, ſtulti ſunt. In proceſſione autem Domini, nec iniquus locum habet, nec ſtultus. Purrò qui adhærent ei, contemplativi ſunt. Qui portant eum & onerantur eo, ipſi ſunt duri corde, & parum devoti. Sed ecce omnes ſunt in proceſſione Domini, & nemo ex ipſis faciem ejus videt. Nam qui præcedunt, occupati ſunt in paranda via, ſollieiti circa peccata & tentationes aliorum. Qui ſequuntur, ipſi omninò faciem ejus videre non poſſunt: ſed, ſicut Moyſi dictum eſt, poſteriora ejus vident. Jumentum cui inſidet, numquam ad videndum levat oculos, ſed pronum eſt ſemper in terram. Qui verò adhærent ipſi, aliquando videre poſſunt: ſed raptim & non continuè, nec plenè dum adhuc ſunt io via. Attamen quantum ad alios, ipſi magis facie ad faciem cum vident, juxta quod item * de Moyſe ſcriptum eſt, quia cæteris quidem Prophetis per viſiones & ſomnia, Moyſi verò facie ad faciem loquebatur. Quantum ad plenam ſanè viſionem, nec ipſe Muyſes, dum viveret in hoc mundo impetrare potuit faciei ipſius viſionem; quia, ſicut ipſe ait, *Non videbit me homo, & vivet.* Nun videbor, inquit, in hac vita: non videbit qois faciem meam in hac via, & in proceſſione iſta. Ipſe itaque magna pietate ſua donet nobis ſic in ejus proceſſione perſeverare dum vivimus, ut in magna illa proceſſione, qua cum ſuis omnibus à Patre ſuſcipiendus eſt, & traditurus regnum Deo & Patri, ſanctam civitatem ingredi mereamur cum eo, qui vivit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

*Spiritualium ordines 4. Jer. 4. 22. Exod. 33. 23. * al. verò. Ibidem. Moyſes quomodo Deum viderat. Exod. 33. 20.*

TOM. III.

DOMINICA PALMARUM,

Sermo Tertius.

De quinque diebus, Proceſſionis, Refectionis, Paſſionis, Requietionis, & Reſurrectionis.

Sap. 11. 21. Chriſti facta omnia non ſine myſterio.

1 CUM univerſa fecerit Deus in numero, pondere, & menſura; ſpecialius tamen ea tempora, quibus in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt, quæcumque in eis operatus, locutus, aut paſſus eſt, ita diſpoſuit, ut ne minimum quidem momentum, ne unum iota à ſacramento vacaverit, aut B præterierit ſine myſterio. Evidentius tamen quatuor proximos dies, & ipſum quem hodie colimus, illuſtravit: diem Proceſſionis, diem Refectionis, Paſſionis, Requietionis, & Reſurrectionis ſuæ. Notabiles admodum dies, & inter cæteros inſignes magis. Prima ſiquidem die gloriam ſuſcipere dignatus eſt humanam: & cum ingenti quodam tripudio, & exultatione univerſæ terræ, Jeroſolymam non propriis (ut hactenus conſueverat) pedibus, ſed jumento vectus intrare. Et hæc quidem præparatio ad paſſionem fuit, excitata hinc maximè invidia Sacerdotum. Sanè venturas aliquando turbas ut raperent, & eum regem facerent, C fugiens legitur declinaſſe. Nunc verò etiam non quæſitus affuit, ut tamquam Rex Iſrael ſuſciperetur, & prædicaretur, ab eis: quin etiam in hæc ipſa præconia eorum (quod dubium non eſt) animos excitavit. Sic nimirum & de paſſione advertere eſt. Exiit quandoque, & abſcondit ſe ab eis, ſcilicet Judæis: nec volebat jam ambulare palam in Judæa, quia quærebant eum interficere. Sciens autem quod venerit hora ejus, tamquam poteſtatem habens, ſpontaneus ipſe ſe obtulit paſſioni. Decebat nempè Pontificem noſtrum tentari per omnia pro ſimilitudine abſque peccato: ut tamquam verus homo & proſpera hominum & adverſa opportunè vitaret, opportunè ſuſciperet, & utrarumque rerum in ſeipſo nobis ſalutare præberet exemplum. D Ut enim temperantiæ eſt, præconia populi & ſæculi hujus proſpera declinare: ſic interdum juſtitiæ eſt, certa quidem diſpenſatione admittere ea. Perſecutio quoque & temporalis omnis adverſitas pro loco & tempore prudenter aliquando fugienda erit; cùm autem neceſſe fuerit, viriliter toleranda.

1 Dies Proceſſionis.

Chriſtus cur gloriam mundanam admiſerit.

Joan. 6. 15.

Joan. 7. 1.

Hebr. 4. 15.

2 Et in his quidem duobus (proſperitatem & adverſitatem loquor) humana omnis vita verſatur. Nihilo minùs autem in illis quatuor notiſſimis utique ſpeciebus virtus univerſa conſiſtit. Ita ergo omnem virtutem implere decuit eum, in quo plenius habitabat omnis plenitudo virtutis: ut notum fieret omnibus E quia is ſciret maximè abundare, ſciret & penuriam pati. Non enim Dei Sapientia de his erat, quos occidere proſperitas ſua; non Dei Virtus de his, quos perdere poſſet averſio. Utrumque enim ſcriptum eſt, quod proſperitas, non tamen omnium, ſed ſtultorum, occidat illos: & averſio utique, non quorumlibet, ſed parvulorum, perdat illos. Quàm modeſtè tamen hanc ipſam videtur gloriam ſuſcepiſſe, ad triumphalem occurſum in aſino veniens, non in curribus aut in equis! Et dicebat: *Si quis vobis aliquid dixerit, dicite: Quia Dominus his opus habet.* Opus magnum, opus ſalutis. Nempè homines & jumenta ſalvos facere venerat, multiplicans miſericordiam ſuam F Deus. Initia noſtræ converſionis fovet iſta dignatio, ut primum ex ancilla filium generemus. Solutus eſt ad mandatum Domini qui antea tenebatur, aut non valens, aut non volens benefacere; aut utroque fortius vinculo alligatus, nec volens ſcilicet, nec valens. Non novit interim purius in Domino gratulari. Perſuaſum tenet placere ei quod agit, & conſolatur in eo quod ſibi eum quodammodo ſe facere reputet debitorem: ſæpiùs memorans, quia Dominus his opus habet. Nam proceſſu temporis in eo magis afficietur, ut ſuo ſollicitetur debito, & timeat ne fortè tantis beneficiis inveniatur ingratus, dicens, quia

Prov. 1. 32.

Matth. 21. 3.

A ſervus inutilis ſum, & bonorum meorum non eges. At hæc quidem verax affectio & fidelis: hic filius liberæ, cum quo ancillæ filius hæres eſſe non poſſit. Ita ergo in hac proceſſione.

3 Cæterùm ante paſſionem affectuoſiſſimus * Pater familias refectionum ſuis curavit domeſticis exhibere: & in hoc quoque apparuit benignitas & humanitas Salvatoris. Cùm enim dilexiſſet ſuos, in finem dilexit eos, & dicebat: *Deſiderio deſideravi hoc paſcha manducare vobiſcum, antequam patiar.* Oportebat enim. Expetierat eos ſatanas, ut cribraret ſicut triticum: opus erat prævenire refectionem. Denique qui refecti paulò minùs defecerunt, quid jejuni feciſſent? Hinc B fuit, quòd non modo corpora, ſed etiam corda refecit, & ea quàm maximè. Neque enim corporalis paſſio, ſed tentatio ſpiritualis inſtabat, quod ſingulariter ille ſumturus eſſet donec tranſiret. Ea nimirum hoſtia ſicut ſola prodeſſe potuit, ſic ſola ſuffecit: nec Chriſtum decuit ſimul & Petrum, aut Jacobum, vel Joannem pro ſalute hominum pati. Crucifixi tamen fuere cum eo alii duo, ſed duo nequam: de quibus nulla prorſus ſuſpicio poſſet haberi, tamquam ex eis minus efficax ſacrificium ſuppleretur.

* al. affectuoſus.

2. Dies Refectionis.

Luc. 22. 15.

Chriſti ſolius paſſio nobis ſufficit.

4 Quibus ergo panibus in cœna refecit Apoſtolos? Ut ego arbitror, quinque: *Meus*, inquit, *cibus eſt, ut faciam voluntatem Patris mei.* Cibus utique, ſed C cibus cordis. Quid enim æquè confirmat & corroborat cor humanum, quid ita in omni neceſſitate confortat & ſuſtentat, ut divinæ voluntatis executio, velut in quemdam animæ ventrem, conſcientiam ſcilicet ejus, ingeſta? Sic & ſermonem divinæ exhortationis, & promiſſionum ejus conſolationem, & orantium * lachrymas, panes cordis eſſe ſolus ille ignorat, cujus jam aruit cor, pro eo quòd ſuum ipſius panem comedere ſit oblitus. Super omnia autem caro Domini verè eſt cibus, & cibus vitæ, panis de cœlo vivus. Nullum ex his in hac tam ſolemni Cœna Domini defuiſſe reperies, ſi diligenter advertas. Recumbentibus adhuc diſcipulis ſurgit à cœna, præcingitur D linteo, aquam ponit in pelvim, diſcipulorum pedes abluit, & extergit. Non eſt voluntas carnis & ſanguinis hæc, ſed voluntas Patris, & ſanctificatio noſtra. Denique, *Si non lavero te*, ait Dominus ad Petrum obnixius repugnantem, *non habebis partem mecum.* Scimus autem quis dixerit: *Eum qui venit ad me, non ejiciam foras: quia deſcendi de cœlo, non ut faciam voluntatem meam, ſed voluntatem ejus qui miſit me.* Opportunè autem, & utique more ſuo, poſt exemplum operis, exhortationem ſermonis adjunxit. Inter loquendum quoque (nam copioſiſſimus exſtitit ſermo) multis eos promiſſionibus propter inſtantem maximè paſſionem refovere & refocillare curavit, de E reſurrectione ſua, de adventu Paracliti, de eorum confirmatione, & aliquando aſſumptione ad ſeipſum. Nec multo poſt ventum eſt ad orationem, & uſque tertio factus in agonia orabat. Ubi quidem non ſolis oculis, ſed quaſi membris omnibus fleviſſe videtur: ut totum corpus ejus, quod eſt Eccleſia, totius lachrymis corporis purgaretur. Nam de Sacramento quidem Corporis & Sanguinis ſui, nemo eſt qui neſciat, hanc quoque tantam & tam ſingularem alimoniam ea primum die exhibitam, ea die commendatam & mandatam deinceps frequentari.

Panibus quinque refecit Apoſtolos.

Joan. 4. 34.

* al. orationum.

Joan. 6. 56.

Joan. 13. 8.

Joan. 6. 37.

Chriſti oratio & ſudor in horto.

5 Ex hoc jam dies ſequitur Paſſionis, in qua nimirum ſicut totum hominem ſalvum fecit, ſic de toto ſe F fecit hoſtiam ſalutarem, corpus exponens tantis ſuppliciis & injuriis, animum verò geminæ cujuſdam humaniſſimæ compaſſionis affectui: hinc quidem ſuper mœrore inconſolabili ſanctarum feminarum, indè ſuper deſperatione & diſperſione diſcipulorum. In his quatuor crux Dominica fuit: & hæc omnia propter nos paſſus eſt, qui tanta charitate compaſſus eſt nobis. Verumtamen quæ de ipſo erant, finem habuere, (ſicut ipſe lamentantibus mulieribus ait) finem utique celerrimum & celeberrimum, primo quidem requiem, deindè reſurrectionem. Nos quoque, ſi feſtinamus in illam ingredi requiem, per multas tribu-

3. Dies Paſſionis.

Chriſti crux in 4. conſiſtit.

Luc. 23. 28.

4. Dies Requietionis, & 5. Reſurrectionis.

lationes nobis meminerimus tranſeundum. Et prius
quidem donec ſumus in tribulatione, magnum nobis
* al. videretur.
videtur * adſpirare ad requiem, tamquam nihil ſimus
amplius deſideraturi. Verùm non erit nobis requies,
ne in requie quidem ipſa, à deſiderio gloriæ, à deſi-
Apoc. 14. 13.
derio reſurrectionis. *Amodo*, inquit, *jam dicit ſpiri-
tus, ut requieſcant à laboribus ſuis*. A labore ergo re-
quieſcunt, qui in Domino moriuntur: ſed non requie-
ſcunt interim à clamore. Denique ſub throno Dei
clamant animæ occiſorum: quia etſi nihil habeant
quod moleſtet; nondum tamen totum habent quod
delectet, donec requiem reſurrectio, donec ſabbatum
paſcha ſequatur. Amen.

FERIA IV. HEBDOMADÆ SANCTÆ,

S E R M O.

De Paſſione Domini.

1 VIgilate animo, Fratres, ne infructuosè vos
hujus temporis ſacramenta pertraaſeant. Co-
pioſa eſt benedictio: date raceptacula munda; devo-
tas animas, ſenſus vigiles, affectus ſobrios, puras
conſcientias exhibete tantis chariſmatibus gratiarum.
Nimirum admonet vos ſollicitudinis hujus, aoa mo-
do ſpecialis ipſa converſatio quam profeſſi eſtis, ſed
& generalis Eccleſiæ obſervatio, cujus filii eſtis. Uai-
verſi ſiquidem Chriſtiani ſacra hac ſeptimana, aut præ
ſolito, aut præter ſolitum, pietatem colunt, mode-
ſtiam exhibent, humilitatem ſectantur, induunt gra-
vitatem, ut Chriſto patiénti quodam modo compati
Chriſtianorum in hebdomada ſancta religio & pietas.
videantur. Quis enim tam irreligioſus, qui non com-
pungatur? quia tam inſolens, ut non humilietur?
quis tam iracundus, ut non indulgeat? quis tam de-
licioſus, ut non abſtineat? quis tam flagitioſua, ut
non contineat? quis tam malitioſus, ut non pœniteat
his diebus? Merito quidem. Nempe adeſt Paſſio Do-
* al. utique.
mini, uſque * hodie terram movens, petras ſcindens,
aperiens monumenta. Propè eſt etiam Reſurrectio
ejus, in qua ſolemnitatem celebrabitis altiſſimo Do-
mino: utinam uſque in altiſſima quæ fecit magnalia
alacritate & aviditate ſpiritus ſubeuntea. Nihil ia
mundo poterat melius fieri, quàm quod factum eſt à
Domino his diebus. Nihil mundo poterat melius vel
utilius commendari, quàm ut ritu perpetuo celebret
ſingulis annis memoriale ejus in deſiderio animæ, &
* al. ſue.
memoriam abundantiæ ſuavitatis ejus * eructet. Utrum-
que autem propter nos, quòd in utroque nobis ſalu-
Paſſionis & mortis Chriſti vis & efficacia.
tis fructus, in utroque vita ſpiritus noſtri. Mirabilis
Paſſio tua, Domine Jeſu, quæ paſſiones omnium no-
ſtrum propulſavit, propitiata eſt omnibus iniquitati-
bus noſtris, & nulli unquam peſti noſtræ invenitur
inefficaa. Quid enim tam ad mortem, quod non tua
morte ſolvatur?
In paſſione tria conſiderands, opus, modus, cauſa.
2 In hac igitur Paſſione, Fratres, tria ſpecialiter
convenit intueri, opus, modum, cauſam. Nam in
opere quidem patientia, in modo humilitas, in cauſa
charitas commendatur. Patientia autem ſingularis,
quod videlicet cùm ſupra dorſum ejus fabricarent pec-
catores; cùm ſic extenderetur in ligno, ut dinumera-
rentur omnia oſſa ejus; cùm fortiſſimum illud propu-
In opere patientia.
gnaculum, quod cuſtodit Iſrael, undique foraretur;
cùm foderentur manus ejus & pedes: ſicut agnus ad
occiſionem ductus ſit, & tamquam ovis coram ton-
dente, non aperuerit os ſuum; non adverſus Patrem
murmurans, à quo miſſus fuerat; non adverſus huma-
num genus, pro quo quæ non rapuit exſolvebat; non
denique vel contra populum ipſum peculiarem ſibi, à
quo pro tantis beneficiis tanta mala recipiebat. Ple-
ctuntur aliqui pro peccatis ſuis, & humiliter ſuſti-
nent: hoc ipſum tamen eis ad patientiam reputatur.
Flagellantur alii, non tam purgandi, quàm proban-
di, coronandique; & major in eis patientia compro-
batur, & commendatur. Quomodo non maxima cen-
ſeatur in Chriſto, qui in funiculo hæreditatis ſuæ,
ab his, quibus ſpecialiter advenerat ſalvator, crude-

TOM. III.
A liſſima morte mulctatur ſicut fur, nullum omninò
peccatum, nec actu proprio, nec contractu, ſed
nec in quo creſcere poſſet, habens? Nimirum ia quo
habitat omnis plenitudo divinitatia, non umbraticè,
ſed corporaliter: in quo Deus eſt mundum reconci-
lians ſibi, non figurativè, ſed ſubſtantialiter: qui de-
nique plenus eſt gratiæ & veritatis, non cooperati-
* al. comparativè.
vè *, ſed perſonaliter, ut faciat opus ſuum. *Alie-
Iſai. 28. 21.
num eſt opus ejus ab eo*, Iſaias loquitur: quia & opus
ſuum fuit, quod dedit ei Pater ut faceret: & alie-
num ab eo, ut talis talia ſuſtineret. Ita ergo habes
in opere patientiam.
Modus in humilitate.
3 Nam modum ipſum ſi diligenter attendas, non
B modo mitem, ſed & humilem corde cognoſces. Nem-
pe in humilitate judicium ejus ſublatum eſt, cùm nec
ad tantas blaſphemias, nec ad falſiſſima quæ ſibi ob-
Iſai. 53. 2.
jiciebantur crimina reſponderet. *Vidimus*, inquit, *eum,
& non erat ei aſpectus*, nec ſpecioſum forma præ fi-
liis hominum, ſed opprobrium hominum, & tam-
quam leproſum; noviſſimum virorum, planè virum
dolorum, à Deo percuſſum & humiliatum: ita ut
nulla eſſet ei ſpecies, neque decor. O noviſſimum,
& altiſſimum! ò humilem, & ſublimem! ò oppro-
brium hominum, & gloriam Angelorum! Nemo illo
ſublimior, neque humilior. Denique ſputis illitus eſt,
opprobriis ſaturatus eſt, morte turpiſſima condemna-
C tus eſt, cum ſceleratis deputatus eſt. Nihilne mere-
bitur vel iſta humilitas, quæ hunc habet modum,
immò quæ tam eſt ultra modum? Sicut eſt patientia
ſingularis, ſic humilitas admirabilis, utraque ſine
exemplo.
Cauſa charitas.
4 Utramque tamen magnificè cauſa ipſa commen-
dat: nimirum charitas eſt. Propter nimiam enim cha-
ritatem ſuam, qua dilexit nos Deus, ut ſervum redi-
meret, nec Pater Filio, nec ſibi Filius ipſe pepercit,
Verè nimiam, quia & hæc menſuram excedit, mo-
Joan. 15. 13.
dum ſuperat, planè ſupereminens univerſis. *Majorem*,
inquit, *charitatem nemo habet, quam ut animam ſuam
ponat quis pro amicis ſuis*. Tu majorem habuiſti, Do-
D mine, ponens eam etiam pro inimicis. Cùm enim ad-
huc inimici eſſemus, per mortem tuam & tibi recon-
ciliati ſumus, & Patri. Quænam ergo alia videbi-
tur eſſe, vel fuiſſe, vel forè huic ſimilis charitati?
Vix pro juſto quis moritur: tu pro injuſtis paſſus es,
moriens propter delicta noſtra, qui veniſti juſtificare
gratis peccatores, ſervos facere fratres, captivos co-
hæredes, exules reges. Nec ſanè aliud aliquid pa-
tientiam hanc & humilitatem æque illuſtrat, quàm
quod tradidit in mortem animam ſuam, & peccata
multorum tulit, etiam pro tranſgreſſoribua rogans,
ut non perirent. Fidelis ſermo, & omni acceptione
Chriſti mors ſpontanea.
dignus! Quia enim voluit, oblatus eſt. Non modo
E voluit & oblatus eſt, ſed quia voluit. Solus nimirum
poteſtatem habuit ponendi animam ſuam: nemo eam
abſtulit ab eo; obtulit ultro. Cùm accepiſſet ace-
Joan. 19. 30.
tum, dixit: *Conſummatum eſt*. Nihil reſtat implen-
dum: jam non eſt quod expectem. *Et inclinato capi-
te*, factus obediens uſque ad mortem, *tradidit ſpiri-
tum*. Quis tam facilè quando vult dormit? Magna
quidem infirmitas mori: ſed planè ſic mori, virtus
immenſa, Nempe quod infirmum eſt Dei fortius eſt
hominibus, Poteſt humana veſania ſibi ipſi in mor-
tem ſceleratas injicere manus: ſed hoc non eſt pone-
re animam ſuam; urgere eam magis, & violenter ab-
rumpere, quàm ad nutum ponere eſt. Tibi, impie
F Juda, miſera planè facultas fuit non ponendi animam,
ſed perdendi: nec tradente te, ſed trahente laqueo
nequiſſimus ille ſpiritus tuus exivit, non emiſſus à
te, ſed amiſſus. Solus in mortem tradidit animam
ſuam, qui ſolus virtute propria regreſſus eſt ad vi-
tam. Solus poteſtatem habuit ponendi, qui ſolus fa-
cultatem æque habuit liberam reſumendi, imperium
habens vitæ & mortis.
Chriſti mors omnia peccata expugnat.
5 Digna ergo charitas tam ineſtimabilis, humili-
tas tam admirabilis, patientia tam inſuperabilis. Di-
gna planè tam ſancta, tam immaculata hoſtia, tam
acceptabilis. Dignus eſt Agnus qui occiſus eſt, acci-

TOM. III.

pere fortitudinem, facere ad quod venit, tollere peccata mundi. Ego autem dico peccatum triplex, quod invaluit ſuper rerram. Putatis quod dicere velim concupiſcentiam carnis, & concupiſcentiam oculorum, & ſuperbiam vitæ? Funiculus triplex eſt, qui difficilè rumpitur: propterea multi trahunt, immò trahuntur hoc funiculo vanitatis: ſed prior ille ternarius non immeritò prævalet in electis. Quomodo enim non illius patientiæ recordatio omnem arceat voluptatem? quomodo non illius humilitatis conſideratio ſuperbiam vitæ protſus extundat? nam charitas illa planè digna, cujus meditatio ſic mentem occupet, ſic totam ſibi vindicet animam, ut omninò vitium curioſitatis exſufflet. Fortis igitur contra hæc paſſio Salvatoris.

Triplex peccati genus cruce & morte Chriſti expugnatum.

6 Sed aliud ego triplex æquè peccatum quemadmodum virtus crucis expungat, dicere cogitavi; & id fortè utilius audiatur. Primum quidem originale, ſecundum perſonale dixerim, tertium ſingulare. Et originale quidem maximum illud delictum vocatur, quod à primo Adam contrahimus, in quo peccavimus omnes, pro quo morimur univerſi. Maaimum planè, quod ſic totum non modo genus humanum, ſed & quemlibet ipſius generis occupat, ut non ſit qui evadat, non ſit uſque ad unum. A primo homine ad noviſſimum uſque protenditur: & in ſingulis quoque à planta pedis uſque ad verticem capitis diffunditur hoc venenum. Sed & aliter nihilominus in univerſam dilaratur ætatem, ab ea ſcilicet die, qua ſua quemque concipit, uſque ad eam, qua communis eum recipit mater. Alioquin undè grave jugum ſuper omnes & totos filios Adam, idque à die exitus de ventre matris eorum; uſque in diem ſepulturæ in matrem omnium? In ſordibus generamur, in tenebris confovemur, in doloribus parturimur. Antè exitum miſeras oneramus matres, in exitu more vipereo laceramus: mirum quod non ipſi pariter laceramur. Primam vocem plorationis edimus, merito quidem, ut potè vallem plorationis ingreſſi, ut nobis illud ſancti Job ex omni parte poſſit aptari: *Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miſeriis*. Quàm verum * hoc ſit, non nos verba docuere, ſed verbera. *Homo*, inquit, *natus de muliere*: nihil abjectius. Et ne fortè ex ipſa ſibi voluptate corporeorum ſenſuum, quam de ſenſibilibus hauriat, blandiatur; in ipſo ſtatim introitu de exitu quoque terribilirer admonetur, cùm dicitur, *brevi vivens tempore*. Ac ne ſpatiolum illud, quod inter ingreſſum & egreſſum relinquitur, ſibi liberum putet, *repletur*, ait, *multis miſeriis*. Multis & multiplicibus, inquam, miſeriis corporis, miſeriis cordis; miſeriis cùm dormit, miſeriis dum vigilat, miſeriis quaquaverſum ſe vertat. Nimirum ipſe quoque natus ea Virgine, immò factus ex muliere, ſed benedicta in mulieribus, qui loquitur ad Matrem, *Mulier, ecce filius tuus*: etiam brevi vivens tempore ſuper terram, & nihilominus multis eſt repletus miſeriis, in illa brevitate appetitus inſidiis, interrogatus contumeliis, pulſatus injuriis, vexatus ſuppliciis, conviciis laceſſitus.

1. Originale.

Job. 14. 1.

* al. add. verbum.

Joan. 19. 26.

7 Tune hanc ſufficere dubites obedientiam, quæ reatum omnem primæ prævaricationis abſolvat? immò verò non ſicut delictum, ita & donum. Nam peccatum ex uno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in juſtificationem. Et grave quidem omninò delictum illud originale, quod non ſolùm perſonam infecit, ſed & naturam. Perſonale tamen cuique gravius eſt, cùm jam laxatis habenis exhibemus undique membra noſtra arma iniquitatis peccato, non modo jam alieno *, ſed & proprio crimine compediti. Singulare verò eſt graviſſimum, quod commiſſum eſt in Dominum majeſtatis, cùm viri impii virum juſtum injuſtè occiderunt, & ſacrilegas manus in ipſum Dei Filium injecerunt, crudeliſſimi homicidæ, immò (ſi fas eſt dicere) etiam deicidæ. Quid duo præcedentia ad tertium? Ad hoc expalluit & expavit tota machina mundialis, & penè in antiquum chaos ſunt omnia revoluta. Ponamus aliquem de regni principibus terram regiam populaſſe in vaſtitate hoſtili, ponamus alium, qui cùm eſſet de convivio, & conſilio regis, unicum ejus filium proditoriis manibus ſuffocarit. Numquid non primus reſpectu ſecundi innocens videbitur & immunis? Sic eſt omne peccatum quantum ad hoc peccatum: & tamen hoc peccatum in ſe pertulit, qui ſe ipſum fecit peccatum, ut de peccato damnaret peccatum. Per hoc enim omne peccatum, tam originale, quàm perſonale, deletum eſt, & ipſum quoque ſingulare eliminatum eſt per ſeipſum.

Item perſonale & ſingulare.

* al. vetero.

8 Argumentum mihi à maximo, quod duo minora ſunt exploſa: & ecce argumentum. Peccatum multorum tulit, & pro tranſgreſſoribus rogavit, ut non perirent: *Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt*. Volat irrevocabile verbum tuum, Domine, nec revertetur ad te vacuum, ſed faciet ad quod miſiſti. Vide nunc opera Domini, quæ poſuit prodigia ſuper terram. Flagellis cæſus eſt, ſpinis coronatus, clavis confoſſus, affixus patibulo, opprobriis ſaturatus: omnium tamen dolorum immemor, *Ignoſce*, ait, *illis*. Hinc multæ miſeriæ corporis, hinc miſericordiæ cordis, hinc dolores, hinc miſerationes, hinc oleum exultationis, hinc ſanguinis guttæ decurrentis in terram. Miſericordiæ Domini multæ, ſed & miſeriæ Domini multæ. Vincentne miſeriæ miſericordias, an miſericordiæ miſerias ſuperabunt? Vincant miſericordiæ tuæ antiquæ, Domine, vincat ſapientia malitiam. Magna enim illorum iniquitas: ſed numquid non major pietas tua, Domine? Multum per omnem modum. *Numquid redditur pro bono malum*, ait, *quia foderunt foveam animæ meæ?* Planè foderunt impatientiæ foveam, occaſiones indignationis plurimas, & quàm maximas miniſtrantes. Sed quid horum fovea ad abyſſum manſuetudinis tuæ? Retribuentes mala pro bonis foveam foderunt: ſed charitas non irritatur, non præcipitatur, numquam excidit, non in foveam ruit, & pro retributis malis cumulat bona. Abſit ut muſcæ morituræ exterminent ſuavitatem unguenti, quod de tuo corpore fluit: quia apud ſinum tuum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio. Muſcæ morituræ, miſeriæ ſunt? muſcæ morituræ, blaſphemiæ ſunt; muſcæ morituræ, inſultationes ſunt, quas tibi reddit generatio prava & exaſperans.

Luc. 23. 34.

Chriſti charitas & miſericordia.

Jer. 18. 20.

Chriſti patientia & benignitas.

9 Tu autem quid? in ipſa elevatione manuum tuarum, cùm jam ſacrificium matutinum in holocauſtum veſpertinum tranſiret; in ipſa, inquam, virtute incenſi, quod cœlos aſcendebat, terram operiebat, inferos reſpergebat, exaudiendus pro reverentia tua clamas: *Pater, ignoſce illis, quia neſciunt quid faciunt*. O quàm multus es ad ignoſcendum! ò quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine! ò quàm longè ſunt cogitationes tuæ à cogitationibus noſtris! ò quàm firmata eſt etiam ſuper impios miſericordia tua! Mira res! Ille clamat, *Ignoſce*; Judæi, *Crucifige*. Molliti ſunt ſermones ejus ſuper oleum, & iſti ſunt jacula. O charitas patiens, ſed & compatiens! *Charitas patiens eſt*, ſufficit; *charitas benigna eſt*, cumulus eſt. *Noli vinci à malo*, charitas abundans; *ſed vince in bono malum*, ſuperabundans eſt. Non enim ſola patientia, ſed & benignitas Dei ad pœnitentiam Judæos adduxit: quia benigna charitas etiam quos tolerat amat, & amat tam ardenter. Patiens charitas diſſimulat, expectat, ſuſtinet delinquentem: ſed benigna trahit, adducit, converti facit ab errore viæ ſuæ, denique cooperit multitudinem peccatorum. O Judæi, lapides eſtis, ſed lapidem percutitis molliorem, de quo reſonat tinnitus pietatis, & ebullit oleum charitatis! QUOMODO potabis, Domine, deſiderantes te torrente voluptatis tuæ, qui ſic perfundis crucifigentes te oleo miſericordiæ tuæ?

Luc. 23. 34.

1. Cor. 13. 4.

Rom. 12. 21.

10 Patet igitur, quia hæc paſſio potentiſſima eſt ad exhaurienda omnium genera peccatorum. Sed quis ſcit ſi data eſt mihi? Mihi data eſt, quia alteri dari non potuit. Numquid Angelo? Sed ille non eguit. Numquid diabolo? Sed ille non reſurgit. Denique non in ſimilitudinem Angelorum, abſit autem ut in ſimilitudinem dæmonum, ſed in *ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo*, exinanivit

Philip. 2. 7.

ſemetipſum, formam ſervi accipiens. Filius erat, & factus eſt tamquam ſervus. Non ſolùm formam ſervi accepit, ut ſubeſſet; ſed etiam mali ſervi, ut vapularet; & ſervi peccati, ut pœnam ſolveret, cùm culpam non baberet. *In ſimilitudinem*, inquit, *hominum*, non bominis: quia primus homo nec in carne peccati, nec in ſimilitudine carnis peccati creatus eſt. Chriſtus enim in univerſali hominum miſeria preſſius & pronfundius ſe immerſit, ne ſubtilis ille diaboli oculus magnum hoc pietatis deprehenderet ſacramentum. Ideò habitu, & omni habitu inventus eſt ut homo: nec in eo, quantum ad naturæ debitum, ſignum aliquod ſingularitatis apparuit. Quia enim ita inventus eſt, ideò crucifixus. Paucis autem revelavit ſeipſum, ut eſſent qui crederent; reliquis autem abſ-

1. Cor. 2. 8. conditus eſt: *Quia ſi cognoviſſent, numquam Dominum gloriæ crucifixiſſent*. Ad hoc etiam illi ſingulari peccato ignorantiam copulavit, ut ſub aliqua juſtitiæ umbra ignorantibus poſſet ignoſci.

Labor & dolor ex peccato primi parentis.

11 Duo autem nobis in hæreditatem reliquerat ille vetuſtus Adam, qui fugit à facie Dei, laborem videlicet, & dolorem: laborem in actione, dolorem in paſſione. Non hoc ipſe audierat in paradiſo, quem acceperat ut operaretur, & cuſtodiret illum, operaretur delectabiliter, cuſtodiret fideliter & ſibi & poſteris ſuis. Chriſtus Dominus laborem & dolorem conſideravit, ut traderet eos in manus ſuas; immò ſe magis in manus eorum, infixus in limo profundi, & intraverunt aquæ iſtæ uſque ad animam ejus. *Vide*, ad Patrem inquit, *humilitatem meam, & laborem meum: quia pauper ego ſum, & in laboribus à juventute mea*. Laboravit ſuſtinens, manus ejus in laboribus ſervierunt. De dolore vide quid dicerit. *O vos omnes qui tranſitis per viam, attendite & videte, ſi eſt dolor ſicut dolor meus. Verè languores noſtros ipſe tulit, & infirmitates & dolores noſtros ipſe portavit*, vir dolorum, pauper & dolens, tentatus per omnia abſque peccato. Et in vita paſſivam habuit actionem, & in morte paſſionem activam ſuſtinuit, dum ſalutem operaretur in medio terræ. Proindè MEMOR ERO, quamdiu fuero, laborum illorum quos pertulit in prædicando [a], fatigationum in diſcurrendo, tentationum in jejunando, vigiliarum in orando, lachrymarum in compatiendo. Recordabor etiam dolorum ejus, conviciorum, ſputorum, colaphorum, ſubſannationum, exprobrationum, clavorum, horumque ſimilium, quæ per eum & ſuper eum abundantius tranſierunt. Facit ergo mihi fortitudo, facit ſimilitudo, ſed ſi acceſſerit etiam imitatio, ut ſequar veſtigia ejus. Alioquin etiam exquiretur à me ſanguis juſtus, qui effuſus eſt ſuper terram, nec immunis ero ab illo tam ſingulari ſcelere Judæorum: quòd videlicet tantæ charitati ingratus fuerim, quòd ſpiritui gratiæ contumeliam fecerim, quòd ſanguinem teſtamenti pollutum duxerim, quòd conculcaverim Filium Dei.

Pſal. 24. 18.
Pſal. 87. 16.
Thren. 1. 12.
Iſa. 53. 4.
A Chriſto ſuſcepti.
Bernardi devotio in Chriſti paſſionem.
Chriſti imitatio neceſſaria.

12 Sunt plerique qui laborem & dolorem patiuntur; ſed neceſſitas in cauſa eſt, non voluntas: & hi non ſunt conformes imagini Filii Dei. Sunt qui ex voluntate ſuſtinent; ſed non eſt his ſors, neque pars in ſermone iſto. Vigilat tota nocte luxurioſus, non ſolùm patienter, ſed & libenter, ut ſuam expleat voluptatem: vigilat raptor veſtitus ferro, ut diripiat prædam: vigilat fur, ut domum perfodiat alienam. Sed hi omnes, & horum ſimiles longè ſunt à labore & dolore, quem conſiderat Dominus. Homines autem bonæ voluntatis, qui Chriſtiana voluntate divitias paupertate commutaverunt, vel etiam non habitas tamquam habitas contempſerunt, relinquentes omnia propter ipſum, ſicut & ipſe reliquit omnia propter ipſos, ſequuntur eum quocumque ierit. Hujuſmodi autem imitatio validiſſimum argumentum mihi eſt, quòd paſſio Salvatoris, & ſimilitudo humanitatis in meam tranſeunt utilitatem. Hic enim ſapor, hic fructus eſt & laboris, & doloris.

Paſſionis Chriſti in nobis fructificantis indicium.

A B C D E F

TOM. III.

13 Vide ergo quàm magnificaverit facere tecum illa majeſtas. De omnibus quæ in cœlo & ſub cœlo ſunt, dixit, & facta ſunt. Et quid facilius dictu? Sed numquid ſolo verbo factum eſt, cùm te quem fecerat refecit? Triginta & tribus annis ſuper terram viſus, & cum hominibus converſatus, etiam habuit in factis calumniatores, in dictis inſultatores, non habens ubi caput ſuum reclinaret. Quare hoc? Quia Verbum à ſua ſubtilitate deſcenderat, & groſſius acceperat indumentum. Nam caro factum fuerat, & ideò groſſiori & moroſiori opere utebatur. Sicut autem cogitatio veſtit ſibi vocem corpoream abſque ſui diminutione vel ante vocem, vel poſt vocem: ſic Filius Dei aſſumpſit carnem, non commixtionem paſſus, neque diminutionem, nec ante carnem, nec poſt carnem. Apud Patrem inviſibilis: ſed hic manus noſtræ tractaverunt de Verbo vitæ; & quod erat ab initio, vidimus oculis noſtris. Hoc autem Verbum quia carnem puriſſimam & animam ſanctiſſimam unierat ſibi, liberè moderabatur actiones corporis ſui: tum quia ſapientia & juſtitia erat, tum quia nullam habebat prorſus legem in membris ſuis repugnantem legi mentis ſuæ. Meum verbum nec ſapientia, nec juſtitia eſt, ſed tamen utriuſque capax, & poſſunt ei hæc abeſſe & adeſſe; abeſſe autem facilius. Familiare enim magis jam nobis eſt carnis noſtræ ſervire vitiis, quàm actiones & paſſiones ejus ordinare: pro eo quòd omnis ætas ab adoleſcentia prona eſt in malum, inter flagella quoque & gladios, etiam ſub diſcrimine mortis, ad ſuas ambiens voluptates.

Pſal. 148. 5.
Redemptio quàm ardua.
Chriſti libertas in moderandis actionibus corporis ſui.

14 FELIX, cujus cogitatio (hoc eſt verbum noſtrum) omnes actiones ſuas ad juſtitiam dirigit, ut & intentio ſana ſit, & operatio recta. FELIX, qui paſſiones corporis ſui propter juſtitiam ordinat, ut quicquid patitur, propter Dei Filium patiatur: quatenus & à corde tollatur murmuratio, & in ore verſetur gratiarum actio, & vox laudis. Qui ſic extulit ſe, iſte tollit grabatum ſuum, & vadit in domum ſuam. Grabatum noſtrum corpus eſt, in quo prius languidi jacebamus, ſervientes deſideriis & concupiſcentiis noſtris. Nunc verò portamus illud, cùm ſpiritui obedire cogimur: & mortuum noſtrum portamus, quia corpus mortuum eſt propter peccatum. Ambulamus tamen, non currimus: quia *corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem*. Ambulamus etiam in domum noſtram. In quam domum? In matrem omnium, quia *ſepulchra eorum domus illorum in æternum*. Vel potius in domum noſtram, quam habemus ex Deo non manufactam, æternam in cœlis. Qui ſub hoc onere ambulamus, poſito eo, quid putatis quomodo curremus? quomodo volabimus? Planè ſuper pennas ventorum. AMPLEXATUS EST NOS Dominus Jeſus per laborem & dolorem noſtrum: amplectamur eum nos quoque vicariis quibuſdam amplexibus propter juſtitiam & ad juſtitiam ſuam; actiones ad juſtitiam dirigendo, paſſiones propter juſtitiam ſuſtinendo. Dicamus quoque cum ſponſa: *Tenui eum, nec dimittam*. Dicamus etiam cum Patriarcha: *Non dimittam te, niſi benedixeris mihi*. Quid enim jam ſupereſt, niſi benedictio? Quid poſt amplexum, niſi oſculum reſtat? Si ſic adhærerem Deo, quomodo non jam exclamare liberet: *Oſculetur me oſculo oris ſui?* Ciba nos interim, Domine, lachrymarum pane, & potum da nobis in lachrymis in menſura: donec perducas nos ad menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, quam dabis in ſinus noſtros, qui es in ſinu Patris ſuper omnia benedictus Deus in ſæcula. Amen.

Actiones & paſſiones noſtræ ut ordinandæ.
Sap. 9. 15.
Pſal. 48. 12.
2. Cor. 5. 1.
Brachia quibus Chriſtus nos amplexus eſt, & quibus eum amplectamur.
Cant. 3. 4.
Gen. 32. 26.
Cant. 1. 1.

---

a Totidem verba repetit Bernardus ſerm. 22. de diverſis num. 5. ſerm. 43. in Cantica nu. 3. Iiſdem pro ſuis uſus eſt Nicolaus Claravallenſis in epiſt. 4.

TOM. III.

IN COENA DOMINI.

SERMO.

De Baptiſmo, Sacramento altaris, & Ablutione pedum.

Sanctitas horum dierum.

1 HI ſunt dies quos obſervare debemus, dies pleni pietate & gratia, quibus etiam ſceleratorum hominum mentes ad pœnitentiam provocantur. Tanta ſiquidem eſt vis ſacramentorum eorum, quæ diebus iſti recoluntur, ut poſſint ipſa quoque lapidea ſcindere corda, & pectus omne, licèt ferreum, emollire ſufficiant. Denique videmua uſque hodie ad paſſionem Chriſti non modo cœleſtia compati, ſed tertam moveri, & petras ſcindi, & in confeſſione peccatorum aperiri monumenta. At verò quoniam ſic eſt in ſpititualibus cibis, ſicut & in corporalibus, nt in quibuſdam ſtatim præſto ſit ſapor, in aliquibus oporteat laborare: quæ manifeſta ſunt, noſtro non indigent miniſtetio; quæ verò clauſa ſunt, diligentem volunt habere conſiderationem *. Neque enim tradit mater parvulo nucem integram, ſed frangit eam, & nucleum porrigit. Sic & ego vobia, Fratres chariſſimi, ſi poſſem, ſacramenta quæ clauſa ſunt, aperire debueram: ſed quia minus poſſum, rogemus ut vobis pariter & mihi mater ſapientia frangat nucea iſtas, nuces inquam, quas protulit ſacerdotalis virga, virga virtutis, quam emiſit Dominus ex Sion. Multa quidem ſunt ſactamenta, & ſcrutandis omnibus hora non ſufficit. Fortaſſis etiam aliqui veſtrum imbecilles ſunt ad tanta ſimul capienda. De tribus itaque ſacramentis [a], quæ ſatia congrua ſunt huic tempori, dicendum erit quòd Dominus ipſe donaverit.

* al. conſideratorem.

Sacramentum quid.

2 Sacramentum dicitur ſacrum ſignum, ſive ſacrum ſecretum. Multa ſiquidem fiunt propter ſe tantùm: alia verò propter alia deſignanda: & ipſa dicuntur ſigna, & ſunt. Ut enim de uſualibus ſumamus exemplum, datur annulua abſolutè propter annulum, & nulla eſt ſignificatio: datur ad inveſtiendum de hæreditate aliqua, & ſignum eſt, ita ut jam dicere poſſit qui accipit: Annulus non valet quicquam, ſed hæreditas eſt quam quærebam. In hunc itaque modum appropinquans paſſioni Dominus, de gratia ſua inveſtire curavit ſuos, ut inviſibilis gratia ſigno aliquo viſibili præſtaretur. Ad hoc inſtituta ſunt omnia ſacramenta, ad hoc Euchariſtiæ participatio, ad hoc pedum ablutio, ad hoc denique ipſe Baptiſmua, initium ſacramentorum omnium, in quo complantamur ſimilitudini mortis ejus: undè & trina merſio tridui, quod nunc celebrandum eſt, formam gerit. Sicut enim in exterioribus diverſa ſunt ſigna, &, ut cœpto immoremur exemplo, variæ ſunt inveſtitutæ ſecundùm ea de quibus inveſtimur: verbi gratia, inveſtitut Canonicus per librum, Abbas per baculum, Epiſcopua per baculum & annulum ſimul: ſicut, inquam, in hujuſmodi tebua eſt, ſic & diviſiones gratiatum diverſis ſunt traditæ ſacramentis. Quæ eſt ergo gratia, undè per Baptiſmum inveſtimur? Utique purgatio delictorum. Quis enim poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine, niſi qui ſolua eſt mundus, & in quem peccatum non cadit, Deua? Hujus quidem gratiæ ſacramentum prius erat Circumciſio, ut originalis rubiginem culpæ, quæ manaverat à parentibus primis, cultellus eraderet: ſed veniente Domino, qui agnua eſt totua ſuavis & mitis, cujus jugum ſuave eſt & onua leve, optimè ſatis mutatum eſt, ut inveteratam rubiginem cum unctione ſancti Spiritua aqua dilueret, & acerbitas illa ceſſatet.

Gratia inveſtitura eſt.

Inveſtituræ diverſæ.

Baptiſmi gratia.

Circumciſio olim vice baptiſmi.

3 Sed fortè quærat aliquis, & dicat: Si deletum

A eſt in baptiſmo quod contraximua à parentibus, cur adhuc manet cupiditatis fomes, & velut incentivum quoddam peccati? Neque enim dubium, quin à primia parentibus in nos traducta ſit lex iſta peccati. Omnea ſiquidem peccatrice voluntate generamur [b], & indè voluntas noſtra corrupta eſt tamquam ulceribua plena: undè licèt inviti, pruritua quoſdam concupiſcentiarum, & tamquam beſtiales motua ſentimus. Dixi vubis ſæpius, nec mente excidere debet, quoniam in caſu primi hominis cecidimus omnes. Cecidimus autem ſupet acervum lapidum, & in luto: undè non ſolùm inquinati, ſed etiam vulnerati, & graviter quaſſati ſumus. Lavari quidem citò poſſumus; ad

Peccato originali per baptiſmum deleto, cur in nobis maneat fomes cupiditatis.

B ſanandum verò opus eſt curatione multa. Lavamur igitur in baptiſmo, quia deletur chirographum damnationis noſtræ: & hæc gratia nobis confertur, ut jam nihil nobis concupiſcentia noceat, ſi tamen à conſenſu abſtineamus: atque ita tamquam ſanies inveterati ulceria removetur, dum tollitur damnatio, & reſponſum mortia, quod prius indè manabat. Sed quis poterit tam efferos motus frangere? quis pruritum ulceris hujua ferre queat? Confidite, quia & in hoc gratia ſubvenit, & ut ſecuri ſitis, ſacramentum * Dominici Corporis & Sanguinis pretioſi inveſtituram habetis. Duo enim illud ſacramentum operatur in nobis: ut videlicet & ſenſum minuat in minimis, & in gra-

Euchariſtia vis ad frangendos concupiſcentiæ motus.

* al. ſacramenti.

C vioribus peccatis tollat omninò conſenſum. Si quia veſtrum non tam ſæpè modo, non tam acerbos ſentie iracundiæ motus, invidiæ, luxuriæ, aut cæterorum hujuſmodi; gratias agat Corpori & Sanguini Domini, quoniam virtus ſacramenti operatur in eo; & gaudeat quòd peſſimum ulcus accedat ad ſanitatem.

4 Sed tamen quid agimus, quod in hoc corpore peccati, & in hoc tempore malo non poſſumus eſſe ſine peccato? Numquid deſperabimus? Abſit. *Si dixerimus*, ait beatus Joannea, *quia peccatum non habemus, nos ipſi ſeducimus, & veritas in nobis non eſt. Si autem confiteamur peccata noſtra, fidelis Deus eſt, qui remittat peccata, & emundet nos ab omni* 1. Joan. 1. 8.

D *iniquitate*. Nam ut de remiſſione quotidianorum minimè dubitemua, habemus ejus ſacramentum, pedum ablutionem. Quæris fortè undè ſciam, quòd ſacramentum ſit hujus remiſſiunis? maximè cùm ipſe Dominus promiſerit Petro dicens, *Quod ego facio, tu neſcis modo, ſcies autem poſtea*; nihil autem de ſacramento locutua eſt: ſed tantùm, *Exemplum*, inquit, *dedi vobis, ut & vos ita faciatis*. Verùm multa habebat illis dicere, ſed tunc pottare non poterant. Ideoque nec ex toto voluit eos anxios & ſuſpectos relinquere, nec dicere quod tunc non caperent. Vis autem noſſe, quia pro ſactamento illud eſt, non pro ſolo exemplu ſactum? Illud attende quod

Lotio pedum peccata venialia delet.

Joan. 13. 7.

E Petro dictum eſt: *Si non lavero te, non habebis partem mecum*. Aliquid igitur latet quod neceſſarium eſt ad ſalutem, quando ſine eo nec ipſe Petrus partem haberet in regno Chriſti & Dei. Vide enim ſi non expaverit Petrus ad tantæ comminationis terrificum vetbum, ſi non agnoverit ſalutare eſſe myſterium, cùm reſpondit: *Domine, non tantùm pedes meos, ſed & manus, & caput*. Et undè ſcimus quia ad diluenda peccata, quæ non ſunt ad mortem, & à quibua planè cavere non poſſumus ante murtem, ablutio iſta pertineat? Ex eo planè, quod offerenti manus & caput pariter ad abluendum reſponſum eſt: *Qui lotus eſt, non indiget niſi ut pedes lavet*. Lotus enim eſt, Joan. 13. 9.

F qui gravia peccata non habet, cujus caput, ideſt intentio, & manus, ideſt, operatio & converſatio, munda eſt: ſed pedes, qui ſunt animæ affectiones, dum in hoc pulvete gradimut, ex toto mundi eſſe non poſſunt, quin aliquando vanitati, aliquando voluptati, aut curiuſitati plus quàm oporteret, cedat animua vel ad horam: *In multis enim offendimus omnes*. Jac. 3. 2.

a Sacramenti nomen hic generalius ſumitur, prout non tantùm vera legis novæ Sacramenta, qualia ſunt Baptiſmus Sacramentum altaris, ſed etiam Sacramentalia comprehendit, qualis eſt ablutio pedum, quam etiam Ernaldus Bonæ-vallis abbas in Sermone de ablutione pedum, qui unus eſt libri de cardinalibus Chriſti operibus, Sacramentum itidem appellat. Aliàs ſanè Hugo à ſancto Victore, illius temporis ſcriptor, ſolemnem Sacramentorum numerum habet.

b In quibuſdam ſcriptis deeſt hoc membrum, *& inde ... ulceribus plena*: quæ tamen verba rectè cum ſequentibus cohærent, ubi de ſanie inveterati ulceris agitur.

5 Verùm.

Venialia peccata cur non parvipendenda.

5 Verumtamen hæc nemo contemnat aut parvi pendat. IMPOSSIBILE eſt enim cum eis ſalvari, impoſſibile eſt ea dilui, niſi per Chriſtum Jeſum, & à Chtiſto. Nemo, inquam, pernicioſa ſecuritate dormitet, declinans in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis, quoniam (ut audivit Petrus ab ipſo) niſi laverit ea Chriſtus, non habebimus partem cum eo. Nec ideò tamen pro eis neceſſe eſt nimis eſſe ſollicitos: ignoſcet facilè, immò & libenter, ſi modo nos agnoſcamus. In hujoſmodi namque, qoaſi inevitabilibus, & negligentia culpabilis eſt, & timor immoderatus. Hinc eſt quòd in oratione, quam ipſe inſtituit, quotidie pro peccatis illis voluit nos orare. Sicut enim de concupiſcentia diximus, quod licèt damnationem abſtulerit, quia juxta Apoſtolum, *Nulla damnatio eſt his, qui ſunt in Chriſto Jeſu*: tamen ad humiliandos oos ipſam adhuc patitur vivere in nobis, & graviter affligere oos, ut ſentiamos quid oobis gratia præſtet, & ſemper ad illius auxilium recurramus: ſic & de minoribus iſtis peccatis pia diſpenſatione nobiſcum agitur, ot non penitus auferantur; ſed in illis nos erudiat Deus, ut cùm minima cavere non poſſumus, certi ſimus, quòd non oostris viribus majora ſuperemus: ſemperqoe timorati, & omninò ſolliciti ſimus, quomodo ejus gratiam non amittamus, quam nobis tam multipliciter neceſſariam eſſe ſentimus.

Nimia tamen anxietas cavenda. — Luc. 11. 4. — Rom. 8. 1. — Illis cur maneamus obnoxii.

IN DIE SANCTO PASCHÆ,

SERMO.

De ſeptem ſignaculis quæ ſolvit Agnus.

Apoc. 5. 5.

1 V*icit Leo de tribu Juda*. Vicit planè malitiam ſapientia, attingens à fine oſque ad finem fortiter, & ſuaviter uoiverſa diſponens: ſed pro me fortiter, ſuaviter mihi. Vicit Judæorum blaſphemias in patibulo, fortem armatum alligavit in atrio, & de ipſo mottis imperio triumphavit. Ubi enim ſunt opprobria tua, Judæe? ubi ſunt, zabule, vaſa captivitatis? ubi eſt, mors, victoria tua? Confuſus eſt calumniator, raptor ſpoliatos eſt. Novum geous potentiæ! hactenus victorioſa mors obſtupeſcit. Quid tu, Judæe, qui pridie ante crucem agitabas caput ſacrilegum? quid verum * hominis caput Chriſtum exagitabas opprobriis? *Chriſtus*, inqoit, *Rex Iſrael deſcendat de cruce*. O venenata lingua, verbum malitiæ, ſermo nequam! Non eſt hoc, Caipha, quod paulò ante dicebas: *Expedit ut unus moriatur homo pro populo; & non tota gens pereat*. At illud, quia mendacium non erat, non loquebaris de proprio, non à temetipſo dicebas. *Si rex Iſrael eſt, deſcendat de cruce*, hoc planè tuum eſt; magis autem ejus qui mendax eſt ab initio. Quid enim conſeqoeotiæ videtur habere, ut deſcendat, ſi rex eſt; & non magis aſcendat? Sic non meminiſti, ſerpens antique, quàm confuſus abſceſſeris olim, cùm dicere præſumpſiſſes: *Mitte te deorſum*; &, *Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraveris me*? Sic tibi, Judæe, excidit quod audiſti, quia *Dominus regnavit à ligno*, ut regem abneges, quia maoet io ligno? Sed forſitan nec * audiſti, quia non Jodæis, ſed nationibus hæc annuntiatio debebatur. *Dicite*, inquit, *in nationibus, quia Dominus regnavit à ligno* [a].

Inſignes Chriſti victoriæ. — * al. ſacrum hom. Chriſti. — Marc. 15. 32. — Joan. 11. 50. — Matt. 27. 42. — Matt. 4. 9. — Pſal. 95. 10. — * al. legiſti.

a Chriſti in cruce & opere redemptionis perſeverantia.

2 Meritò proindè titulum regni Præſes gentilis inſcripſit ligno, nec potuit Judæus, ut voluit, corrumpere tituli inſcriptionem, nedum impedire Dominicam paſſionem, & noſtram redemptionem. *Deſcendat*, inquiunt, *ſi rex Iſrael eſt*. Immò verò quia rex Iſrael eſt, titulum regni non deſerat, virgam imperii oon deponat, cujus nimirum imperium ſuper humerum ejus, ſicut præcinit Iſaias. *Noli*, inquiunt Judæi ad Pilatum, *noli ſcribere, Rex Judæorum; ſed quia ipſe dixit, Rex ſum Judæorum*; & Pilatus: *Quod ſcripſi, ſcripſi*. Si Pilatus quod ſcripſit, ſcripſit: Chriſtus non perficiet quod incœpit? Ipſe enim cœpit, & ſalvabit nos. Sed dicuot: *Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere*. Immò verò ſi deſcenderit, nemioem ſalvum faciet. Cùm enim ſalvus eſſe oon poſſit, oiſi qui perſeveraverit uſque io finem, quanto minus poterit eſſe Salvator? Alios ergo ſalvos facit *: nam ſalvatione, cùm ſit ſalus, ipſe non indiget. Operatur ſalutem noſtram, nec caudam deeſſe patitur ſacrificio veſpertino hoſtiæ ſalutaris. Novit, inique, quid cogites. Non dabit tibi occaſionem ſurripiendæ nobis perſeverantiæ, quæ ſola coronatur. Non faciet obmuteſcere prædicatorum linguas, conſolantium puſillanimes, & dicentium ſingulis: Tu locum tuum ne deſeras: quod ſine dubio ſequeretur, ſi reſpondere poſſent, quia Chriſtus ſuum deſeruit. Proni eoim ſuot ſenſus hominis & cogitationes io malum. Siue cauſa, maligne, paraſti ſagittas tuas in pharetra; & diſcipulorum ſuſpiria cumulas opprobriis Judæorum. Illi quippe deſperant, iſti improperant: ſed Chriſto neutra tela nocebunt. Aliud tempus elegit confortandis diſcipulis, & aliud adverſariis confutandis.

Iſai. 9. 6. — Joan. 19. 21. — Matt. 27. 42. — TOM. III. — * al. fecit.

Quatuor virtutes in cruce Chriſti reſplendentes.

3 Interim patientiam magis exhibet, humilitatem commendat, obedientiam implet, perficit charitatem. His nempe virtutum gemmis quatoor cornua crucis ornantur: & eſt ſupereminentior charitas, à dextris obedientia, patientia à ſiniſtris, radix virtutum humilitas in profundo. His ditavit trophæum crucis conſummatio Dominicæ paſſionis: cùm ad Judæorum blaſphemias humilis, ad vulnera patiens, intus linguis, clavis exterius pungeretur. Nam & charitas in eo perfecta eſt, quòd pro amicis animam poſuit; & obedientia conſummata, cùm inclinato capite tradidit ſpiritum, factus obediens uſque ad mortem. His ſpoliare dotibus, hac privare gloria Chriſti ſatagebaot Eccleſiam, qui dicebant: *Si rex Iſrael eſt, deſcendat de cruce*. Nimirum ut non ſit jam obedientiæ forma, non incentivum amoris, non patientiæ vel humilitatis exemplum: ſed deleri babeant ex Evangelio verba illa ſuaviſſima, & dulciora ſuper mel & favum: *Majorem hac dilectionem nemo habet, quàm ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*. Et ad Patrem: *Opus conſummavi quod dediſti mihi ut faciam*. Itemque ad diſcipulos: *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde*. Et, *Ego ſi exaltatus fuero à terra omnia traham ad me ipſum*. Hoc eſt enim quod dolet venenati ſerpentis aſtutia, exaltatum in deſerto ſerpentem æneum, cujus intuitu ſanentur vulnera quæ inflixit. Alioquin quonam alio inſtigante miſiſſe credimus uxorem Pilati ad ipſum, dicentem: *Nihil tibi & juſto illi: multa enim paſſa ſum hodie per viſum propter eum*? Timebat ergo jam tunc; ſed nunc maximè virtute crucis enervari ſe ſentiens ioimicus, ſera ducitur pœnitentia: & quos inſtigavit ad crucifigendum, inſtigat ad ſuadendum, ut de cruce deſcendat. Denique: *Si rex Iſrael eſt*, inquiunt, *deſcendat de cruce, & credimus ei*. Hæc planè ſerpentis aſtutia, hæc adinventio oequitiæ ſpiritualis. Audierat impius Salvatoris vocem dicentis, *Non ſum miſſus niſi ad oves, quæ perierunt, domus Iſrael*: & noverat, quantum pro ſalute illius populi zelum gerere videretur. Propterea malitioſè oimis lioguas erudiens blaſphemorum, ſuggerebat ot dicerent: *Deſcendat, & credimus*: quaſi jam nihil poſſet obſtare quin deſcenderet, qui eorum credulitatem tantopere deſideraret.

Joan. 15. 13. — Joan. 17. 4. — Matt. 11. 29. — Joan. 12. 32. — Num. 21. 8. — Matt. 27. 19. — Diabolus Chriſti patientis perſeverantiæ fruſtra inſidiatur. — Matt. 15. 24.

4 Sed quid machinatur, aut cui parat inſidias verſipellis? Nempe ei in quo nihil proficiet inimicus, & filius iniquitatis non apponet nocere ei. Non movetur vana pollicitatione, qui novit omnium corda: ſicut nec exprobratione blaſphema mitiſſimus omnium movebatur. Eo qoippe tendebat malitioſa ſuaſio, oon ut ipſi crederent, ſed noſtra quoque, ſi qua erat, fides in eum omnimodis deperiret. Legeotes enim, *Dei perfecta ſunt opera*; quando fateremur Deum, qui ſalutis opus reliquiſſet imperfectum? Sed audiamus quid ad hæc Chriſtus reſpondeat per Prophetam. Quæris ſigna, Judæe? *Expecta me in die reſurrectionis meæ*. Si vis credere, majora jam tibi opera demonſtravi. Multiplicavi ſigna, ſanitates perfeci heri

Deut. 32. 4. — Soph. 3. 8.

a Sic etiam nunc legitur in verſione Romana ſeu Itala Pſalmi 95. uti & in noſtro S. Germani Pſalterio. Vide S. Juſtini Dialogum cum Tryphone.

TOM. III.

& pridie : hodie magis habeo conſummari. An non majus erat, quod vidiſti è corporibus obſeſſis ſpiritus exire malignos, & de grabatis ſuis exilire paralyticos, quàm è manibus meis vel pedibus clavos reſilire quos infixiſti? Sed patiendi tempus eſt, non faciendi : & paſſionis horam ſicut prævenire fruſtra conatus es, ſic nec poteris impedire.

Matt. 12. 39. Luc. 11. 29.

5 Sed ſi adhuc generatio prava & adultera ſignum quærit, non ei dabitur niſi ſignum Jonæ Prophetæ : non ſignum deſcenſionis, ſed reſurrectionis. Quod ſi Judæus non quærit, amplectatur & gaudeat Chriſtianus. Vicit enim Leo de tribu Juda. Suſcitatus eſt paterna voce leonis catulus; clauſo prodiit tumulo, qui de patibulo non deſcendit. An verò id majus ſit, inimici noſtri ſint judices, qui tam curioſè munierant monumentum, ſignantes lapidem cum cuſtodibus. Hunc enim lapidem magnum valdè, de quo mulieres illæ devotæ invicem querebantur, facta jam reſurrectione Dominica *revolvit Angelus, & reſedit*, ſicut ſcriptum eſt, *ſuper eum*. Conſtat proindè clauſo exiiſſe tumulo redivivum corpus, quod clauſo Virginis utero natum proceſſit in vitam, & ad diſcipulos clauſis introivit januis in conclavim. Sed eſt locus undè clauſis noluit procedere januis, carcer utique gehennalis. Confregit ſiquidem ferreos vectes, repagula univerſa contrivit : ut liberè ſuos educeret, quos redemerat de manu inimici; & plenis egrederentur portis agmina * dealbatorum, qui laverant ſtolas ſuas, & candidas eas fecerant in ſanguine Agni; candidas prorſus in ſanguine : quia exivit cum eo & in eo etiam aqua dealbans; & teſtimonium perhibet ipſe qui vidit. Aut certè candidas in ſanguine, ſed in ſanguine Agni novelli lacteo, candido & rubicundo, ſicut habes in Cantico canticorum : *Dilectus meus*, ait ſponſa, *candidus & rubicundus, electus ex millibus*. Indè eſt, quòd in ſtola candida & fulgureo vultu teſtis quoque reſurrectionis apparet.

Matt. 28. 2. & Marc. 16. 3.

* *al. add.* candidorum.

Cant. 5. 10.

6 Jam ſi confutandis Judæorum calumniis ſufficere videtur hoc ipſum, quòd clauſo egreſſus eſt monumento, cui inſultantes dicebant, *Si rex Iſrael eſt, deſcendat de cruce* : (curioſius namque monumentum claudere & ſignare ſtuduerant, quàm infigere clavos.) ſi igitur vicit Leo de tribu Juda in hoc ipſo proceſſu, & majus demonſtravit opus quàm peterent : ipſum jam reſurrectionis miraculum cui poterit comparari? Legimus quidem nonnullorum præceſſiſſe reſurrectiones, aut magis certè ſuſcitationes, ſed iſtius præambulas, quibus & duplici privilegio noſcitur præeminere. Nam cæteri quidem reſurrexerant * iterum morituri : *Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur; mors illi ultra non dominabitur*. Illi mortui denuo opus habent iterum reſuſcitari : Chriſtus quòd mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel; quòd autem vivit, vivit Deo, vivit in æternitate. Meritò proindè reſurgentium primitiæ Chriſtus : qui ita reſurrexerit, ut cadere non adjiciat, qui ſolus attigit immortalitatem.

Mortuorum variæ reſurrectiones.

* *al. add.* mortui.

Rom. 6. 9.

Chriſti reſurrectionis præcellentia.

7 Eſt aliud, in quo reſurrectionis hujus innoteſcat gloria ſingularis. Quis enim in cæteris omnibus ſuſcitavit aliquando ſemetipſum? Ineffabile iſtud eſt, ut à morte ſe excitet ipſe qui dormit : ſingulare eſt, non eſt qui faciat, non eſt uſque ad unum. Eliſæus Propheta mortuum ſuſcitavit, ſed alterum, non ſemetipſum. Ecce enim quot annis jacet in monumento, quod à ſe non poteſt, ſperans ab alio ſuſcitari; ab eo utique, qui triumphavit mortis imperium in ſeipſo. Indè eſt quòd cæteros quidem dicimus ſuſcitatos, Chriſtum reſurrexiſſe, qui ſolus virtute propria victor prodiit de ſepulchro : ſiquidem & in hoc vicit Leo de tribu Juda. Quantum poterit, immò quid non poſſe videbitur vivens, & dicens Patri, *Reſurrexi, & adhuc ſum tecum*; qui tam potens exſtitit deputatus cum mortuis, ſed inter mortuos liber?

4. Reg. 4. 35.

Pſal. 138. 18.

8 Nec verò reſurrectionem diſtulit ultra tertiam diem, ut Propheta fidelis inveniatur, qui dixit : *Viſitabit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos*. Decet nimirum, ut quemadmodum caput præceſſit, ſequantur membra. In patibulo ſexta feria redemit hominem, ipſa die qua fecerat hominem in initio : ſequenti die ſabbatizavit in monumento, conſummato opere quod ſuſceperat : tertia verò, quæ prima dierum eſt, primitiæ dormientium apparuit mortis victor, novus homo. Ita & nos quicumque ſequimur caput noſtrum, tota die hac qua plaſmati & redempti ſumus, non ceſſemus agere pœnitentiam, non ceſſemus tollere crucem noſtram, perſeverantes in ea, ſicut ipſe perſeveravit, donec dicat Spiritus, ut requieſcamus à laboribus noſtris. Neminem audiamus, Fratres, non carnem & ſanguinem, non ſpiritum quemlibet, deſcenſum à cruce ſuadentem. Perſiſtamus in cruce, moriamur in cruce : deponamur aliorum manibus, non noſtra levitate. Caput noſtrum depoſuere viri juſti : nos verò dignatione ſua Angeli ſancti deponant, ut conſummata viriliter die crucis, ſecunda quæ poſt mortem eſt, quieſcamus ſuaviter, dormiamus feliciter in ſepulcris, expectantes beatam ſpem, & adventum gloriæ magni Dei, qui reſuſcitabit corpora noſtra tertia demum die, configurata corpori claritatis ſuæ. Fœtent quatriduani, ſicut de Lazaro ſcribitur : *Jam fœtet, Domine, quatriduanus eſt enim*.

Oſee 6. 3.

Chriſti triduum myſticum.

Perſeverantia in cruce ſeu pœnitentia.

Joan. 11. 39.

9 Adinventio filiorum Adam quartam formavit diem, quam à Domino non accepit. Propterea corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt tamquam jumenta, quæ in ſtercore ſuo putruerunt. Divinæ ſiquidem ordinationis eſt triduum quod prædiximus, in labore, in requie, in reſurrectione. Non placent hæc filiis hominum, ſed ſuam volunt præferre diem : differentes pœnitentiam, ut indulgeant voluptati. Non eſt hæc dies quam fecit Dominus : quatriduani facti ſunt, & jam fœtent. Non novit hanc, quod de Maria natum eſt, Sanctum : tertia reſurrexit die, ne videret corruptionem. *Vicit* itaque *Leo de tribu Juda*. Occiſus eſt agnus, ſed leo vicit. Leo rugiet, quis non timebit? Leo, inquam, fortiſſimus beſtiarum, qui ad nullius pavebit occurſum, ſcilicet Leo de tribu Juda. Paveant qui abnegaverunt, qui dixerunt : *Non habemus regem niſi Cæſarem*; paveant qui dixerunt : *Nolumus hunc regnare ſuper nos*. Redit ſiquidem accepto regno, & malos malè perdet. Vultis noſſe, quia redit accepto regno? *Data eſt mihi*, inquit, *omnis poteſtas in cælo & in terra*. Sed & Pater in Pſalmo : *Poſtula à me*, ait, *& dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ. Reges eos in virga ferrea, & tamquam vas figuli confringes eos*. Fortis ſiquidem leo eſt, non crudelis : gravis tamen indignatio ejus; & intolerabilis ira columbæ. Sed pro ſuis Leo rugiet, non in ſuos. Paveant alieni : tribus Juda magis exultet.

Dies quartus filiorum Adæ.

Amos 3. 8.

Joan. 19. 15. Luc. 19. 14.

Matt. 28. 18. Pſal. 2. 8.

10 Gaudeant qui induti ſunt confeſſione, quorum omnia oſſa dicunt : Domine, quis ſimilis tibi? *Leo de tribu Juda, radix David*. Dicitur enim David viſu deſiderabilis, vel manu fortis; & idem ait : *Ante te omne deſiderium meum*; &, *Fortitudinem meam ad te cuſtodiam*. *Radix*, inquit, *David*. Non David radix ejus, ſed ipſe radix David : quia portat, & non portatur. Meritò, David ſancte, filium tuum vocas dominum tuum : quia non tu radicem portas, ſed radix te. Radix fortitudinis tuæ & deſiderii, radix deſiderabilis, radix fortis. *Vicit Leo de tribu Juda, radix David, aperire librum, & ſolvere ſeptem ſignacula ejus*. Apocalypſis verba ſunt hæc. Diſcant qui non legerunt, recolant qui noverunt. *Vidi*, inquit Joannes, *in dextera ſedentis ſuper thronum, librum ſignatum ſigillis ſeptem, & non erat qui legeret, vel aperiret. Et ego*, ait, *flebam multum, quod nemo aperire librum dignus inveniretur. Et unus de ſenioribus dixit mihi : Ne fleveris : ecce vicit Leo de tribu Juda, radix David. Et vidi, & ecce in medio throni Agnum ſtantem, tamquam occiſum : & veniens accepit librum de dextera ſedentis in throno, & aperuit librum : factaque eſt lætitia magna, & gratiarum actio*. Leonem Joannes audierat, & agnum vidit. Agnus occiſus eſt, agnus accepit librum, agnus aperuit, & apparuit leo. Denique *dignus eſt*, ajunt ſeniores, *Agnus qui occiſus eſt, accipere fortitudinem*. Non manſuetudi-

Pſal. 37. 10.

Chriſtus radix David.

Apoc. 5.

A nem amittere, ſed accipere fortitudinem, ut & agnus maneat, & leo ſit. Plus dico, ut mihi videtur, idem etiam liber eſt qui non poterat aperiri. Quis enim dignus inveniretur aperire hunc librum? Indignum ſe profitetur & ipſe Baptiſta Joannes, quo inter natos
Matt. 3. 7. mulierum major nemo ſurrexit. *Non ſum*, inquit, *dignus ſolvere corrigiam calceamenti ejus*. Venerat enim ad nos calceata majeſtas, divinitas incarnata: venerat Dei Sapientia, ſed in libro clauſo utique & ſignato. Quod ligabat corrigia calceamenti, hoc claudebant ſignacula libri.

11 Sed quid dicimus ſuper his ſeptem? An fortè triplex animæ virtus, ratio, memoria, & voluntas; & quadriſaria corporis compoſitio, ex elementis
B videlicet quatuor, in his ſeptem eſt intelligenda, ut nihil de veritate humanitatis defuiſſe noverimus Salvatori? An magis humanitas ejus ipſe eſt liber, &
Chriſti ſignacula ſeptem. V. Serm. 57. de diverſis. quærenda ſunt ſignacula ſeptem? Septem enim quædam arbitror inveniri, quibus maximè celabatur in carne præſentia majeſtatis, ut non poſſet aperiri liber, & ſapientia quæ latebat agnoſci. Sunt autem quæ occurrunt interim, Matris deſponſatio, qua partus virginis, & conceptionis puritas velabatur: ita ut hominis fabri filius, fabricator hominis putaretur. Infirmitas etiam corporis, qua nimirum plorans & vagiens, lactens & dormiens, & cæteris ſubjacens ne-
C ceſſitatibus carnis, latebat inter hæc virtus divinitatis. Sic & circumciſionis ſignum ſuſcipiens, peccati remedium, ægritudinis medicinam, qui morbum omnem tollere venerat & peccatum: & item in Ægyptum fugiens à facie Herodis reguli, nec Dei filius agnoſci poterat, nec rex cœli. Quid trina illa tentatio inimici in deſerto, in pinnaculo, ſupra montem? *Si filius Dei*, inquit, *es*, *dic ut lapides iſti panes fiant*; & item: *Mitte te deorſum*. Neutrum Chriſtus fecit, ut ſignaretur liber, ut falleretur aſtutus. Denique eo uſque ſeductus eſt, ut haberet jam pro conſtanti hominem eſſe purum, & in tantam veſaniam ſuperbia cæca prorumperet, ut non diceret ultra, *Si*
D *Matt. 4. 6.* *filius Dei es*: ſed, *Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraveris me*. Sextum eſt ſignaculum crucis, ubi pependit inter latrones, & cum iniquis deputatus eſt Dominus majeſtatis. Clauſit & ſepultura librum hunc: nec ullum ſignaculum omninò ſic adſtrinxit, ſic occultavit magnum pietatis ſacramentum. Sepulto nimirum Domino, ſola reſtare deſperatio videbatur: adeò
Luc. 24. 21. ut diſcipuli ipſi dicerent: *Quia nos ſperabamus*. Quis non illo fleret in tempore clauſum arctius librum, & non eſſe qui aperiret?

12 Sed ne fleveris ultra, Joannes ſancte: etiam tu noli flere, Maria. Procul ſit luctus, triſtitiæ nebula
Pſal. 31. 11. diſſipetur. Lætamini in Domino, & exultate juſti,
E & gloriamini omnes recti corde. Dignus eſt Agnus qui occiſus eſt, Leo qui reſurrexit, poſtremò liber ipſe dignus eſt aperire ſeipſum. Reſurgens nimirum à mortuis, reſurgens autem virtute propria, & poſt tres dies, ſicut ipſe prædixerat, teſtimonium perhibentibus inimicis; & reſurgens in tanta majeſtate & gloria, indicat manifeſtè quæcumque prædiximus ſignacula, vel operimenta voluntaria, non neceſſaria; nec conditionis fuiſſe, ſed dignationis. Quid tu ou-
Matt. 27. 63. per, Judææ, ſignabas lapidem monumenti? *Quia ſeductor ille dixerat adhuc vivens: Poſt tres dies reſurgam*. Verè ſeductor, ſed pius, non malitioſus. De-
Jer. 20. 7. nique *ſeduxiſti me, Domine, & ſeductus ſum*, ait
F Propheta veſter in perſona veſtra, *fortior me fuiſti, & invaluiſti*. Seduxit vos, ò Judæi, in paſſione: nam in reſurrectione invaluit & prævaluit vincens Leo
1. Cor. 2. 8. de tribu Juda. *Etenim ſi cognoviſſent, numquam Dominum gloriæ crucifixiſſent*. Quid ergo facturus es? Et prædixit, & jam revixit. Diligenter explora ſignaculum ſepulturæ: apertum eſt enim. Datur tibi
Matt. 12. 39. Luc. 11. 29. ſignum Jonæ Prophetæ, quia & prædixit ipſe. Egreditur Jonas de ventre ceti: Chriſtus de corde terræ tertia die procedit. Niſi quòd manifeſtè plus quàm Jonas hic, qui ſemetipſum viriliter & ab ipſo utero mortis eduxit. Propterea viri Ninivitæ conſurgent

A contra vos in judicio: propterea ipſi judices veſtri erunt, quia Prophetæ obtemperaverunt, vos nec Domino Prophetarum. *TOM. III.*

13 Ubi eſt quod dicebatis: *Deſcendat de cruce, & credimus ei?* *Matt. 27. 42.* Crucis ſignaculum dirumpere voluiſtis, promittentes ad fidem vos introituros. Ecce apertum, non diruptum eſt; introite. Alioquin ſi non crederis reſurgenti, utique nec credidiſſetis deſcendenti. Si ſic vos ſcandalizabat crux Chriſti, *Verbum enim crucis* *1. Cor. 1. 23.* *Judæis quidem ſcandalum* eſt, ait Apoſtolus; exciret vos ſaltem novitas reſurrectionis. Invenimus nos in cruce gloriam. Nobis qui ſalvamur, Dei virtus eſt, & omnium (ut oſtendimus) plenitudo virtutum. Sit
B vobis pars vel in reſurrectione. Sed fortè & illa, immò multò magis illa vos ſcandalizat, & odor vitæ nobis in vitam, vobis eſt odor mortis in mortem. Quid ergo inſiſtimus? Non ſuſtinet audire ſymphoniam & chorum ſenior frater, *Luc. 15. 28.* occiſum nobis ſaginatum vitulum indignatur. Foris ſtat, omninò non acquieſcit intrare. Ingrediamur nos, Fratres, & epu- *1. Cor. 5. 7.* lemur in azymis ſinceritatis & veritatis, etenim Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Amplectamur commendatas nobis in cruce virtutes, humilitatem, patientiam, obedientiam, & charitatem.

14 In hac quoque tam præcipua ſolemnitate quid commendetur nobis, ſedula cogitatione penſemus. *Chriſti reſurrectio a nobis exigit tranſitum ad meliorem vitam.*
C Nempe reſurrectio, tranſitus & tranſmigratio. Chriſtus enim, Fratres, non recidit hodie, ſed reſurrexit: non rediit, ſed tranſiit; tranſmigravit, non remeavit. Denique & ipſum quod celebramus Paſcha, tranſitus, non redditus interpretatur: & Galilæa, ubi videndus nobis promittitur qui reſurrexit, non remeationem ſonat, ſed tranſmigrationem. Credo jam aliquorum ingenia prævolant, & quorſum hæc velint tendere, ſuſpicantur. Dicimus tamen breviter: præſertim ne devotionem veſtram in tanta ſolemnitate ſermonis videatur prolixitas onerare. Si poſt conſummationem crucis in noſtram hanc mortalitatem & vitæ præſentis ærumnas Chriſtus Dominus revixiſſet:
D ego cum, Fratres, non tranſiiſſe dicerem, ſed rediiſſe; non tranſmigraſſe in ſublimius aliquid, ſed ad ſtatum remeaſſe priorem. Nunc autem quia tranſiit in novitatem vitæ, nos quoque invitat ad tranſitum, vocat in Galilæam. Propterea ſiquidem quod mortuus eſt peccato, mortuus eſt ſemel: quia quod jam vivit, vivit, non carni, ſed Deo.

15 Quid nos dicimus, qui ſacram Domini Reſurrectionem Paſchæ privamus nomine, ut ſit nobis in reditum magis, quàm in tranſitum? Luximus his diebus, compunctioni & orationi, gravitati & abſtinentiæ dediti, cæterorum negligentias temporum ſacro hoc quadragenario redimere & diluere cupientes. Com-
E municavimus paſſionibus Chriſti, complantati ei denuo ſumus per baptiſmum quemdam lachrymarum, pœnitentiæ, confeſſionis. Si ergo mortui ſumus peccato, quomodo vivemus adhuc in illo? Si negligentias planximus, quid cauſæ eſt ut recidamus nunc in eaſdem? Inveniemur nunc iterum curioſi ut ante, verboſi ut ante, pigri & negligentes ut ante, vani, ſuſpicioſi, detractores, iracundi, cæteriſque impliciti vitiis, quæ tam anxie deploravimus his diebus. Lavi pedes *Cant. 5. 3.* meos, quomodo iterum inquinabo eos? Exui me tunicam meam, quomodo induam eam? Non eſt tranſmigratio hæc, Fratres: non ſic videbitur Chriſtus, non hoc iter quo oſtendat nobis Deus ſalutare ſuum.
F Denique qui retro reſpicit, indignus eſt regno Dei. *Luc. 9. 62.*

16 Sic amatores ſæculi, inimici crucis Chriſti, cujus in vanum accepto nomine dicuntur Chriſtiani, toto hoc tempore quadrageſimali ad inſtantes inhiant dies Reſurrectionis, heu! ut liberius indulgeant voluptati. *Chriſtianorum in his feſtis abuſus notatur.* Obnubilat, Fratres, ſolemnitatis lætitiam materia triſtior: ſed ipſius plangimus ſolemnitatis injuriam, quam diſſimulare non poſſumus nec in ipſa, immò minus in ipſa. Proh dolor! peccandi tempus, terminus recidendi facta eſt Reſurrectio Salvatoris! Ex hoc nempe comeſſationes & ebrietates redeunt, cubilia & impudicitiæ repetuntur, & laxantur concupiſ-

TOM. III.

centiis frena, quaſi verò ad hoc ſurrexerit Chriſtus, & non magis propter juſtificationem noſtram. Sic honoratis, miſeri, Chriſtum, quem ſuſcepiſtis? Venturo paraſtis hoſpitium, confitentes peccata cum gemitu, caſtigantes corpora, eleemoſynas impendentes: & ecce ſuſceptum proditis inimicis, immò exire compellitis, priores nequitias admittendo. Neque enim cohabitatio eſſe poteſt luci ad tenebras, Chriſti cum ſuperbia, cum avaritia, cum ambitione, cum fraterno odio, cum luxuria, cum fornicatione. Quid enim minus præſenti debetur, quàm venturo? Quid minus reverentiæ Reſurrectionis tempus exigit, quàm Paſſionis? Sed vos (ut manifeſtum eſt) neutram honoratis. Nam ſi compateremini, & conregnaretis: ſi commoreremini, & conreſurgeretis.

Confeſſio Paſchalis.

Pœnitentia falſa, ejuſque pœna.

17 Nunc autem ea ſola conſuetudine temporis & ſimulatione quadam humiliatio illa proceſſit, quam non ſequitur exultatio ſpiritualis. *Propter hoc*, ut ait Apoſtolus, *multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi*. Propter hoc crebra in diverſis regionibus hominum mortalitas, ſpecialiter his diebus. Quid enim? Deprehenſi eſtis inter anguſtias prævaricatores, non qui prævaricati eſtis, ſed qui perſiſtitis in peccato, addentes prævaricationem, aut penitus impœnitentes, aut tepidè pœnitentes; nec periculoſa* fugientes, vel poſt miſeram experientiam, incentiva peccati. Irretivit vos inimicus perplexis (ut ait Scriptura) nervis teſticulorum. Si hac conſcientia Chriſti Sacramenta refugitis, nihil vobis commune cum Chriſto, non habetis vitam in vobis. Ipſum audite dicentem: *Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Si indignè ſuſcipitis, judicium vobis manducatis, ſanctum corpus Domini non dijudicantes. Redite ergo prævaricatores ad cor, & in toto corde quærite Dominum, & odite malum: pœnitentes non verbo tantùm & lingua, ſed ſpiritu & veritate. Quia verò non ſatis cecidiſſe piget hominem (ut videtur) qui adhuc manere diſponit in lubrico; aut erraſſe, qui ducem non quærit: ſit veræ compunctionis indicium, opportunitatis fuga, ſubtractio occaſionis. Alioquin timendum valdè, ne dies iſta (ſiquidem & ipſa poſita eſt in ruinam & reſurrectionem multorum) reprobet vos, vel tamquam manifeſtè alienos à Chriſto, Chriſto non communicantes; vel tamquam ſocios Judæ, in quem intravit ſatanas poſt buccellam.

1. Cor. 11. 30. — ** al. Poſt-cula.* — *Job 40. 22.* — *Joan. 6. 54.* — *Communio Paſchalis.* — *Pœnitentiæ falſæ indicium eſt non fugere occaſiones.*

18 Sed quid ad nos, Fratres, de his qui foris ſunt judicare? niſi quòd in eodem nos fuiſſe laqueo plangimus, ab eodem erutos gratulamur, ſola miſericordia operante, in quo miſerabiliter eos detineri fraterna charitate dolemus. Utinam autem vel nos jam ſanctificati, & penitus alieni ab hac miſera & ſacrilega conſuetudine inveniamur, nec quicquam in nobis pereat, aut minuatur de exercitio ſpirituali ſacræ reſurrectionis adventu, ſed tranſire magis & excreſcere ſtudeamus. Quicumque enim poſt lamenta pœnitentiæ non ad carnales redit conſolationes, ſed in fiduciam divinæ miſerationis excedit, ingreditur novam quamdam devotionem, & gaudium in Spiritu-ſancto; nec tam compungitur præteritorum recordatione peccatorum, quàm delectatur memoria, & inflammatur æternorum deſiderio præmiorum: is planè eſt qui cum Chriſto reſurgit, qui Paſcha celebrat, qui feſtinat in Galilæam. Vos ergo, chariſſimi, ſi conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens: quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram: ut quemadmodum Chriſtus reſurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & vos in novitate vitæ ambuletis: ut à ſæculari lætitia & conſolatione mundi per compunctionem & triſtitiam, quæ ſecundùm Deum eſt, ad devotionem ſanctam, & ſpiritualem vos tranſire gaudeatis exultationem, ipſo præſtante, qui tranſivit ex hoc mundo ad Patrem, & nos quoque trahere poſt ſe, & in Galilæam vocare dignatur, ut ſemetipſum nobis oſtendat, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Reſurrectionis ſpiritualis nota. — *Coloſſ. 3. 1.*

IN TEMPORE RESURRECTIONIS ad Abbates,

Sermo[a] Secundus.

De lectione evangelica, *Maria Magdalene, Maria Jacobi, & Salome, &c.*

1 Accepimus ab Apoſtolo, habitare Chriſtum per fidem in cordibus noſtris. Undè videtur non incongruè intelligi poſſe, tamdiu Chriſtum in nobis vivere, quamdiu vivit fides. At poſtquam fides noſtra mortua eſt, quodam modo Chriſtus mortuus eſt in nobis. Porrò fidei vitam opera atteſtantur, ſicut ſcriptum eſt: *Opera quæ dedit mihi Pater, ipſa teſtimonium perhibent de me*. Nec diſcrepare videtur ab hac ſententia, qui fidem ſine operibus mortuam aſſerit in ſemetipſa. Sicut enim corporis hujus vitam ex motu ſuo dignoſcimus: ita & fidei vitam ex operibus bonis. Itaque vita quidem corporis eſt anima, per quam movetur & ſentit: vita verò fidei charitas eſt, quia per illam operatur, ſicut in Apoſtolo legis: *Fides quæ per dilectionem operatur*. Undè & refrigeſcente charitate fides moritur, ſicut corpus anima recedente. Tu ergo ſi videris hominem in bonis operibus ſtrenuum, & fervore converſationis hilarem: vivere in eo fidem non dubites, indubitata tenes vitæ illius argumenta. Sed ſunt nonnulli, qui cum ſpiritu cœperint, heu! carne poſtea conſummantur. Scimus autem, quia jam tunc non permaneat in eis ſpiritus vitæ, quia ſcriptum eſt: *Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt*. Quòd ſi non permanet ſpiritus, haud dubium quin excidat charitas, quæ nimirum diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum-ſanctum qui datus eſt nobis.

Epheſ. 3. 17. Chriſtus in nobis vivit per fidem. — *Joan. 5. 36.* — *Jac. 2. 20. Fides ſine operibus & charitate mortua eſt.* — *Galat. 5. 6.* — *Vitæ ſpiritualis indicia.* — *Gen. 6. 3.* — *Rom. 5. 5.*

2 Porrò fidei vitam (ut jam diximus) in charitate conſtituit, qui fidem per dilectionem perhibuit operari. Hinc ergo colligitur, recedente ſpiritu fidem mori: quoniam Spiritus eſt qui vivificat. Denique ſi ſapere ſecundùm carnem mors eſt: non dubium, quin illi quos vivere lætabamur, quandiu facta carnis ſpiritu mortificabant; ſecundùm carnem viventes plangendi ſint tamquam mortui. Undè & in eodem Apoſtolo legis: *Si*, inquit, *ſecundùm carnem vixeritis, moriemini: ſi autem ſpiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis*. Væ tibi quicumque es canis reverſus ad vomitum, & ſus lota in volutabro luti. Non ad eos tantùm loquor qui corpore, ſed etiam eos qui corde redeunt in Ægyptum, ſæculi hujus oblectamenta ſectantes, ac proindè fidei vitam, quæ eſt charitas, non habentes. Si quis enim diligit mundum, non eſt charitas Patris in eo. Quis magis mortuus eo, qui fovet ignem in ſinu, peccatum in conſcientia; nec ſentit, nec expaveſcit, nec excutit.

Gal. 5. 6. — *Joan. 6. 64. Rom. 8. 13. Mortui qui ſecundùm carnem vivunt.* — *Rom. 8. 13.* — *1. Joan. 2. 15.*

3 Ecce igitur Chriſtus in ſepulchro, fides mortua eſt in animo. Quid faciemus ei? Quid fecerunt ſanctæ mulieres, quæ ſolæ ex omnibus ſuis ampliori tenebantur affectu? *Emerunt aromata, ut venientes ungerent Jeſum*. Numquid ut ſuſcitarent? Et nos ſcimus, Fratres, quia ſuſcitare noſtrum non eſt, ſed ungere nobis incumbit. Cur hoc? Nempè ne fœteat qui hujuſmodi eſt, ne ſit cæteris odor mortis, ne pereffluat, & penitus diſſolvatur. Emant proindè aromata ſua tres mulieres, mens, lingua, manus. De his enim, ut arbitror, Petrus mandatum accepit tertiò paſcere gregem Domini. Paſce, inquit, mente, paſce ore, paſce opere, paſce animi oratione, verbi exhortatione, exempli exhibitione.

Chriſtus in ſepulchro quomodo ungendus myſticè. — *Paſtorum triplex officium.* — *Joan. 21. 16.*

4 Quærat igitur mens aromata ſua: antè omnia compaſſionis affectum, dehinc rectitudinis zelum, & inter hæc diſcretionis ſpiritum non omittat. Quoties enim peccantem videris fratrem, continuo procedere debet compaſſionis affectus, tamquam cognatus

Aromata primæ mulieris, id eſt Mentis. 1. Compaſſionis affectus.

---

* Sic veterem Sermonum paſchalium ordinem reſtituimus ex mſſ. & primis editis, omiſſo hic Sermone 44. de diverſis, qui poſt ſequentem Sermonem tertium olim collocari ſolebat. Confer Sermonem 58. de diverſis.

humanitati, quippè quem concipis ex teipſo. *Vos*, inquit Apoſtolus, *qui ſpirituales eſtis, inſtruite hujuſmodi in ſpiritu lenitatis, conſiderans teipſum, ne & tu tenteris*. Et cùm exiret Dominus bajulans ſibi crucem, & plangerent ſuper eum, nondum quidem omnes tribus terræ, ſed mulieres paucæ; converſus ad eas, *Filiæ*, inquit, *Jeruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros*. Ordinem diligenter attende. *Super vos*, inquit, primò; deindè *ſuper filios veſtros*. Temetipſum attende, ut alii noveris compati, ut arguas in ſpiritu lenitatis. Teipſum conſidera, ne & tu tenteris. Sed quia exemplum efficacius perſuadet & altius imprimit animo, mitto vos ad ſanctum illum Senem, qui cùm audiſſet peccaſſe unum ex fratribus, amariſſimè flebat, inquiens: Ille hodie, & ego cras *. Qui ſic flebat ſuper ſe, putas quia non compaſſus ſit fratri? Hic itaque compaſſionis affectus multis quidem prodeſt; quia animus liberalis contriſtare, quem pro ſe viderit anxium, erubeſcit.

Gal. 6. 1. — *Luc. 23. 28.* — * *In vitis Patrum.*

2. Zelus juſtitiæ.

5 Sed quid agimus, quòd nonnulli dura cervice & attrita ſunt fronte, ut quo magis eis compatimur, tanto magis noſtra & compaſſione, & patientia abutantur? Nonne ſicut compatiebamur fratri, ita ipſi juſtitiæ compatiendum eſt, quam videmus tam impudenter abjici, tam imprudenter provocari? Scio quia ſi qua in nobis eſt charitas, contemptum hunc Dei ferre æquanimiter non poſſumus. Hic eſt zelus juſtitiæ, quo adverſus delinquentes accendimur, tamquam pietate ducti erga eam, quam contemni videmus, juſtitiam Dei. Verumtamen oportet ut priora ſibi vindicet compaſſionis affectus. Alioquin in ſpiritu vehementi conteremus naves Tharſis, conterimus quaſſatum calamum, extinguimus lignum fumigans.

3. Diſcretio.

6 Sed cùm uterque aderit, videlicet & compaſſionis affectus, & zelus juſtitiæ; neceſſe eſt ut adſit ſpiritus diſcretionis, ne fortè, cùm oporteat hunc exhiberi, ille procedat, & indiſcretio ipſa confundat univerſa. Habeat itaque mens noſtra tertium, ſcilicet ſpiritum diſcretionis: ut miſcens aptè temporibus tempora, opportunè æmulari, & nihilo minùs ignoſcere ſciat. Samaritanus ſit, cuſtodiens & obſervans, quando oleum miſericordiæ, quando vinum fervoris exhibeat. Et ne fortè meum putetis inventum, Prophetam audite in pſalmo, hæc eadem & eodem ordine poſtulantem: *Bonitatem*, inquit, *& diſciplinam & ſcientiam doce me*.

Pſ. 118. 66.

Aromata hæc à quo emenda.

7 Sed undè hæc nobis? neque enim talia profert virtutum germina terra cordis noſtri, ſed magis ſpinas & tribulos germinat nobis. Emere ergo oportet. A quo autem emenda ſunt? Ab eo utique qui ait: *Venite, emite abſque argento & abſque ulla commutatione vinum & lac*. Non ignoratis, quid lactis dulcedo, quid vini deſignet auſteritas. Quid eſt autem emere ſine argento & ſine commutatione? Non talis eſt emptio apud amatores hujus ſæculi; ſed apud auctorem ſæculi alia eſſe non poteſt. Propheta enim dixit Domino: *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*. Quam igitur commutationem ei dabit homo pro gratia ſua, qui nullius eget, & cujus ſunt univerſa? Gratia gratis datur; etiam cùm emitur, gratis emitur: quia quod datur pro ea, nobis melius retinetur.

Iſ. 55. 1. — *Pſ. 15. 2.*

Voluntatis propriæ nummo emenda.

8 Tria ergo aromata mentis nummo propriæ voluntatis emenda ſunt: quam quidem dimittentes nihil amittimus, etiam & lucramur plurimum, commutantes illam in melius, ut communis fiat quæ propria fuit. PORRO COMMUNIS voluntas charitas eſt. Emimus ergo abſque commutatione, recipientes quod non habuimus; & quod habuimus, melius retinentes. Quando verò compatietur fratri, qui in propria voluntate neſcit compati niſi ſibi? aut quando amans ſeipſum diliget juſtitiam, & odio habebit iniquitatem? Simulare quidem poteſt ante oculos hominum, etiam & ſemetipſum ſeducere, ut cùm privato amore vel odio ducitur, compaſſionis affectum, aut zelum putet eſſe juſtitiæ. Verùm facile eſt noſſe, quàm ſint aliena à propria voluntate, quæ propria ſunt charitatis, cui illa rectà fronte contrariam ſe conſtituit. Nam charitas benigna eſt, charitas ſuper iniquitate non

1. Cor. 13. 4.

A gaudet. Jam de ſpiritu diſcretionis ſcimus, quia nihil ſic illum extinguit, quomodo voluntas propria, ſubvertens corda hominum, & rationis oculos claudens. Emenda proindè ſunt tria mentis aromata, affectus compaſſionis, rectitudinis zelus, & ſpiritus diſcretionis, nummo (ut dictum eſt) propriæ voluntatis.

TOM. III.

Aromata ſecundæ mulieris, id eſt, Linguæ.
1. Moderata correptio.

9 Linguæ quoque aromata tria nihilo minus ſunt: modeſtia in increpando, copia in exhortando, efficacia in perſuadendo. Vis habere hæc aromata? Eme illa à Domino Deo tuo. Eme inquam, & ſicut priora, ſine ulla commutatione: ut aliquid recipias, perdas nihil. Eme à Domino moderatam correptionem, quia omninò magnum quoddam bonum & datum optimum eſt, B & quod habeant pauci. *Linguam enim*, ut ait beatus Jacobus, *nemo domare poteſt*. Videas multos, ſincera licet intentione, & benigno accedant animo, leviter dicere quod graviter audiatur. Volat irrevocabile verbum: & quod ſanare debuerat, quia mordacius fortè videtur, exaſperat & exulcerat magis: quando negligentiæ additur impudentia, etiam & impatientia cumulatur: ut qui in ſordibus erat, ſordeſcat adhuc, declinans in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis, ac more phrenetici non ſolùm repellens, ſed & mordere tentans medici manum. Multis quoque non ſuppetit verborum copia, ſed præ ſermonis inopia linguam ſuam palato adhæreſcere ſentiunt, quod C & ipſum interdum ſolet audientibus obeſſe non parum. Aliis verò ad manum eſt abundantia multa ſermonis; ſed quæ dicunt, minus ſapiunt, minus acceptantur: & quia gratiam non habent, minus efficacia ſunt quæ loquuntur. Vides ergo quàm neceſſe ſit emere ab eo, à quo omne bonum eſt, à quo omnis ſcientia, modeſtiam in increpando, copiam in exhortando, efficaciam in perſuadendo.

Jacob. 3. 8.

2. Copia ſermonis.

3. Efficacia ſermonis.

Confeſſionis nummo emenda.

10 Proindè eme iſta nummo confeſſionis, ut prius peccata tua confitearis, quàm ad expurganda accedas aliena. Magnum prorſus & mirabile ſacramentum animæ ſuſcitatio eſt: vide ne ad illud immundus accedas. Quod ſi fortè non potes innocens, immò quia non potes; D lava inter innocentes manus tuas, antequam circumdes monumentum Domini. Omnia ſiquidem in confeſſione lavantur. Et hæc ablutio in quamdam innocentiam tibi deputabitur, ut inter innocentes aſſiſtas. Ad altaris officium nemo accedit in veſte communi; ſed quiſquis acceſſurus eſt, albis induitur. Et tu ergo cùm ad Domini monumentum properas, lavare, dealbare, induere veſtimentis gloriæ, ut dicatur tibi: *Confeſſionem & decorem induiſti*. Quia ubi confeſſio, ibi in conſpectu Domini pulchritudo eſt. Hæc pro eo dicta ſunt, ut aromata linguæ, moderata increpatio, copioſa exhortatio, efficax perſuaſio nummo confeſſionis emantur.

Pſ. 103. 1.

E 11 Verumtamen legimus *, & quotidianis etiam experimentis didicimus, cujus vita deſpicitur, reſtat ut prædicatio contemnatur. Paret ergo & manus aromata ſua, ne ſubſannet nos Sapiens tamquam pigrum illum, cui labor ſit manum ad os porrigere; ne poſſit dicere is quem arguis: Tu qui alium doces, teipſum non doces. Alligas enim onera gravia & importabilia, & imponis ea in humeros hominum, digito tuo nolens ea movere. Dico vobis: SERMO quidem vivus & efficax exemplum eſt operis, facilè perſuadens quod intendimus, dum factibile probat eſſe quod ſuademus. Pro hujuſmodi habeat neceſſe eſt etiam manus aromata ſua, continentiam in carne, mi- F ſericordiam in fratre, patientiam in pietate. Undè Apoſtolus ait: *Sobriè, & juſtè, & piè vivamus*. Hæc enim tria ſunt converſationi noſtræ maximè neceſſaria: quoniam primum debemus nobis, ſecundum proximo, tertium Deo. Nam qui fornicatur, in corpus ſuum peccat, magno illud privans honore, & pavendo addicens pudendoque dedecori, tollens membrum Chriſti, & faciens membrum meretricis. Ego autem non ab ea tantùm, quæ tam abominabilis eſt, ſed ab omni voluptate carnis continendum dico. Antè omnia igitur perfectam hanc continentiam quære, quàm debes tibi ipſi, nemo enim tibi pro-

* *Apud Greg. M. in Paſtorali.* — *Prov. 19. 24.* — *Rom. 2. 21.*

Exemplum efficacius quàm verbum.

Aromata tertiæ mulieris, id eſt, Manus.

Tit. 2. 12.

1. Continentia.

pinquior eſt. Dehinc adde miſericordiam, quam debes proximo, quia cum eo ſalvandus es: deindè etiam patientiam quam debes Deo, quia ab eo ſalvandus es. *Omnes enim qui piè volunt vivere in Chriſto, perſecutionem patientur*; &, *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum.* VIDE ergo ne per impatientiam pereas, ſed universa pro eo ſuſtine, qui prior majora pro te ſuſtinuit, & apud quem infructuoſa patientia non erit, ſicut ait Propheta: *Patientia pauperum non peribit in finem.*

Miſericordia. 3. Patientia. 2. Tim. 3. 12. Act. 14. 21. Pſ. 9. 19.

12 Porrò hæc manus aromata nummo ſubjectionis emuntur. Hæc eſt enim quæ dirigit greſſus noſtros, & ſanctæ converſationis gratiam promeretur. Nam ſi contraria lex inventa eſt in membris noſtris per inobedientiam, quis neſciat per obedientiam continentiam dari? Ipſa quoque eſt quæ miſericordiam ordinare novit, ipſa quæ patientiam & docet, & donat. Cum his igitur aromatibus accede ad eum, in quo fides mortua eſt. Verùm ſi conſideremus, quàm magnum ſit ad nos ſuſcitare eum qui hujuſmodi eſt, quàm difficile ſit vel accedere ad cor ejus, quod lapidea quædam obſtinatio & impudentia clauſit, puto quòd dicere habeamus & nos: *Quis revolvet nobis lapidem ab oſtio monumenti?* Attamen dum ſic trepidi veremur accedere, cunctantes ad tam grande miraculum; fit nonnumquam ut ſolita pietate præparationem cordis noſtri audiat auris divina, & ad vocem virtutis ejus reſurgat qui erat mortuus. Et ecce Angelus Domini, hilaritas quædam in vultu illius, tamquam in oſtio monumenti nobis apparet, & fulgor quidam index reſurrectionis, ut apertè videatur facies ejus immutata, acceſſum præbens nobis ad cor ſuum, immò & advocans, ipſumque obſtinationis ſuæ revolvens lapidem, & ſedens ſuper eum: ita ut ſuſcitata fide ipſa, etiam linteamina, quibus obvoluta fuerat, ipſe demonſtret. Dumque omnia quæ in corde ſuo prius agitabantur aperit, & confitetur quomodo ſeipſum ſepelierat intus, ipſam tepiditatem & negligentiam ſuam prodens: *Venite*, inquit, *& videte locum, ubi poſitus erat Dominus.*

Subjectionis nummo emenda. Peccatoris converſio opus divinæ virtutis. Matth. 28. 6.

IN TEMPORE RESURRECTIONIS,

SERMO TERTIUS.

De merſione Naaman ſepties in Jordane, deque mundatione ſeptemplicis lepræ; & de ſeptem apparitionibus Domini reſurgentis, quibus ſeptem dona Spiritus-ſancti deſignantur.

1 SIcut in corporum medicina prius purgationes adhibentur, deindè refectiones, ut ſcilicet prius exinaniatur corpus ab humoribus noxiis, dehinc cibis ſanioribus foveatur: ſic medicus animarum Dominus Chriſtus, cujus TOTA DISPENSATIO, quam exhibuit in carne, medicina ſalutis eſt; ante paſſionem ſuam ſeptem dedit purgationes, poſt reſurrectionem ſuam totidem cibos ſalubres pariter & ſuaves. Eliſæus noſter Naaman leproſum ſepties in Jordane mergi præcepit, qui interpretatur deſcenſus. In deſcenſu namque Domini noſtri Jeſu-Chriſti, id eſt in humilitate converſationis ejus, quam exhibuit ante paſſionem, mundamur & purgamur: in reſurrectione verò & vita quam oſtendit quadraginta diebus, reficimur, & delectabilibus paſcimur alimentis. Septempliciter enim occupavit nos lepra ſuperbiæ, in proprietate poſſeſſionum, in gloria veſtium, in voluptate corporum, in ore quoque dupliciter, ſimiliter & in corde. Prima eſt lepra domus, qua divites eſſe volumus in hoc ſæculo. Sed ab iſta mundamur, ſi immergimur in Jordane, id eſt in Chriſti deſcenſu. Invenimus enim, quoniam ille, cùm eſſet dives propter nos pauper factus eſt. Deſcendit ab inenarrabilibus cœli divitiis, & veniens in mundum, nec iſtas qualeſcumque divitias habere voluit, ſed in tanta paupertate venit, ut natus continuo poneretur in præſepio, quia ei non erat locus in diverſorio. Denique quis neſciat, quoniam Filius hominis non habebat ubi caput ſuum reclinaret? Qui bene mergitur hìc, quando quæret divitias hujus mundi? Et verè magna abuſio, & magna nimis, ut dives eſſe velit vermiculus vilis, propter quem Deus majeſtatis & Dominus Sabaoth voluit pauper fieri.

Chriſtus ſeptem nobis dedit purgationes. 4. Reg. 5. 10. Septemplex lepra moraliter exponitur. 1. Proprietas poſſeſſionum. Chriſti paupertas. Luc. 2. 38.

2 Porrò in lepra veſtis, omnem ſæculi hujus pompoſam intellige vanitatem. Nam ab illa nihilo minus in Jordanis merſione mundaberis, ubi invenies Chriſtum Domini vilibus pannis involutum, factum opprobrium hominum, & abjectionem plebis. A lepra quoque corporis mundamur in ipſo Jordane, ſi bene cogitantes Dominicam paſſionem, erubeſcimus ſequi corporis voluptatem. At in ore (ut diximus) duplex eſt lepra. Cùm enim adverſi quicquam contigerit, murmuramus, & impatientiæ verbum tamquam lepræ ſanies effluit. Sed ab hac mundamur, ſi illum attendimus, qui tamquam ovis ad occiſionem ductus eſt, & non aperuit os ſuum: qui cùm malediceretur, non maledicebat; cùm pateretur, non comminabatur. In proſperis quoque contra eum qui dixit, *Non qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt*; commendamus noſmetipſos, non in multa patientia, ſed in arrogantia: & inquinat nos altera lepra, verbum jactantiæ. Ut ergo mundemur ab illa, mergamur in Jordane, & imitemur qui non quærebat gloriam ſuam. Undè & dæmonia quæ clamabant, quia ipſe eſſet Dei filius, præcipiebat obmuteſcere; & illuminatos cæcos dicere prohibebat.

2. Lepra, gloria veſtium. 3. Voluptas corporis. 4. Murmuratio. Iſ. 53. 7. 1. Petr. 2. 23. 2. Cor. 10. 18. 5. Jactantia. Luc. 4. 34. Matth. 9. 30.

3 In corde duplex eſt lepra, propria voluntas, & proprium conſilium. Lepra utraque nimis peſſima, eoque pernicioſior, quo magis interior. Voluntatem dico propriam, quæ non eſt communis cum Deo & hominibus, ſed noſtra tantùm: quando quod volumus, non ad honorem Dei, non ad utilitatem fratrum, ſed propter noſmetipſos facimus, non intendentes placere Deo & prodeſſe fratribus, ſed ſatisfacere propriis motibus animorum. Huic contraria eſt recta fronte charitas, quæ Deus eſt. Hæc enim adverſus Deum inimicitias exercens eſt, & guerram crudeliſſimam. Quid enim odit, aut punit Deus præter propriam voluntatem? CESSET voluntas propria, & infernus non erit. In quem enim ignis ille deſæviet, niſi in propriam voluntatem? Etiam nunc, cùm frigus aut famem, aut aliquid tale patimur, quid læditur niſi propria voluntas? Quod ſi voluntariè ſuſtinemus, ipſa jam voluntas communis eſt: ſed infirmitas quædam & velut pruritus voluntatis adhuc de proprio eſt, & in illo omnes pœnas ſuſtinemus, donec penitus conſumatur. Nam voluntas illa propriè dicitur, cui aſſentimur, & cui ſe liberum inclinat arbitrium. Hæc autem deſideria & concupiſcentiæ, quæ invitos tenent, non voluntas, ſed corruptio voluntatis eſt. Porrò voluntas propria quo furore Dominum majeſtatis impugnet, audiant & timeant ſervi propriæ voluntatis. Primò namque ſeipſam & ſubtrahit, & ſubducit ejus dominatui, cui tamquam auctori ſervire jure debuerat, dum efficitur ſua. Sed numquid contenta erit hac injuria? Nequaquam: addit adhuc & quod in ſe eſt, omnia quoque quæ Dei ſunt, tollit, & diripit. Quem enim modum ſibi ponit humana cupiditas? Nonne qui per uſuram acquirit pecuniam modicam, ſimiliter mundum lucrari conaretur univerſum, ſi non deeſſet poſſibilitas, ſi ſuppeteret voluntati facultas? Dico fiducialiter: Nemini qui ſit in propria voluntate, poſſet univerſus mundus ſufficere. Sed utinam vel rebus iſtis eſſet contenta, ne in ipſum (horribile dictu!) deſæviret auctorem. Nunc autem & ipſum (quantum in ipſa eſt) Deum perimit voluntas propria. Omninò enim vellet Deum peccata ſua aut vindicare non poſſe, aut nolle, aut ea neſcire. Vult ergo eum non eſſe Deum, quæ, quantum in ipſa eſt, vult eum aut impotentem, aut injuſtum eſſe, aut inſipientem. Crudelis planè & omninò execranda malitia, quæ Dei potentiam, juſtitiam, ſapientiam perire deſiderat. Hæc eſt crudelis beſtia, fera peſſima, rapaciſſima lupa, & leæna ſæviſſima. Hæc eſt immundiſſima lepra animi, propter

6. Voluntas propria. Voluntatis propriæ pericula & damna. Voluntas propria in Deum iniqua & crudelis.

qnam in Jordane mergi oporteat, & imitari eum, qui oon venit facere volnntatem ſoam, undè & in paſſione: *Non mea*, inqnit, *voluntas, ſed tua fiat*. (*Luc. 22. 42.*)

7. Lepra, proprium conſilium.

4 Lepra verò proprii conſilii eo pernicioſior eſt, qno magis occulta: & quanto plus abundat, tanto ſibi qniſque ſanior eſſe videtur. Hæc illorum eſt, qni zelum Dei habent, ſed non ſecundùm ſcientiam, ſequentes errorem ſuum, & obſtinati in eo, ita ut nullis velint conſiliis acquieſcere. Hi ſnnt ooitatis diviſores, inimici pacis, charitatis expertes, vanitate tumentes, placentes ſibi, & magni in oculis ſuis, ignoraotes Dei juſtitiam, & ſuam volentes conſtituere. (*Pertinacia proprii ſenſus, & judicii perſtringitur.*) Et quæ major ſuperhia, quàm ut unus homo toti congregationi judicium ſuum præferat, tamquam ipſe ſolus habeat ſpititum Dei? *Idololatria ſcelus eſt non acquieſcere, & quaſi peccatum ariolandi repugnare.* (*1. Reg. 15. 23.*) Eant nunc qui ſe faciuot religioſiores aliis, qui non ſunt ſicut cæteri hominum. Ecce arioli & idololatræ facti ſunt, ſi tamen vel ei qui dixit hoc, plus quàm ſibi jndicant eſſe credendum. Neque huic diſſonat Veritatis ſermo, quem dixit: *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.* (*Matt. 18. 17.*) Sed nbi poterit hæc lepra mundari, niſi in Jordane? Ibi mergere, quicumque hujuſmodi es, & attende quid fecerit magni conſilii Angelus, quomodo conſilinm ſuum poſtpoſuerit conſilio, vel magis volnotati mulieris unius (beatam Virginem loqnor,) & fabri pauperis, ipſe eſt Joſeph. Inventus enim in medio doctorum, audiens eos & interrogans, quodammodo increpatus à Matre eſt: *Fili, quid feciſti nobis ſic?* (*Luc. 2. 48.*) At ille: *Quid erat*, inquit, *quod me quærebatis? Neſciebatis, quia in his, quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe? At illi non intellexerunt verbum.* (*Chriſtus ſuum deſeruit conſilium.*) Et quid fecit Verbum? Non capiebatur in ſe: deſcendit, ita ut eſſet etiam ſubditus illis. Quis jam noo erubeſcat obſtinatus eſſe in conſilio ſuo, quando ſuum Sapientia ipſa deſeruit? Sic mutavit conſilium ſuum, ut quod jam tunc ceperat, ex tnnc uſque ad triceſimum ætatis ſnæ annnm prorſus dimiſerit. Nihil enim ab hoc duodecimo anno de ejus doctrina vel operibus invenis uſque ad annos triginta.

5 Sed fortè qnærendnm ab ipſo eſt, qnomodo voluntatem ſuam conſiliumve reliquerit. O Domine, volnntas, de qua dixiſti ut non fieret, ſi bona non erat, quomodo tua erat? ſi bona erat, quare derelicta eſt? (*Matt. 24. 36.* *Luc. 22. 42.*) Sic & conſilinm ſi non bonum, quomodo tuum? ſi bonnm, quomodo relinquendum? Et bona erant, & ejus erant: neque minos tamen relinquenda, ob hoc videlicet nt fierent meliora. Neque enim oportebat propria præjudicare communibus. Erat ergo voluntas Chriſti, & bona erat, qna dicebat: *Si fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte.* (*Cur Chriſtus voluntatem ſuam noluerit impleri.* *Matt. 26. 39.*) Sed ea de qna dicebat, *Fiat voluntas tua*, melior erat: quia communis non ſolum Patris, ſed & Chriſti ipſius; (oblatus eſt enim, quia ipſe volnit) & noſtra. Niſi enim granum frumenti cadens in terram mortuum eſſet, ipſum ſolum maneret: mortuum verò multum fructum attulit. Atque hæc voluntas Patris erat, ut videlicet haberet quos adoptaret in filios: Chriſti erat, ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus: noſtra erat, quia pro nobis faciebat ut redimeremur. De conſilio idem dicimus. Chriſti enim erat, & bonum erat conſilinm illud qood ait: *Quia in his quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe.* (*Luc. 2. 49.*) Sed qnia illi non intellexerunt, mutavit illud conſilium, ut nos mundaret ab ea lepra, qnæ proprii conſilii eſt. Exemplum enim dedit nobis, ut & oos ita faciamus. Nam ab initio noverat quid eſſet facturus: ſed voluit formam nobis hujus humilitatis exhibere, & ad lavandam peſſimam hanc lepram divinum in ſe ipſo parare Jordanem. Audiant igitur utrique pariter, qui propriæ voluntatis, & qui proprii conſilii lepra ſordent: audiant qnid Spiritus dicat eccleſiis, brevi uno verſiculo lepram utramque condemnans. *Sapientia*, ait, *quæ deſurſum eſt, primum quidem pudica eſt*, contra propriæ voluntatis impuritatem: *deindè pacifica*, contra conſilii proprii obſtinatam rebellionem. (*Jacob. 3. 17.*)

TOM. III.

6 Cùm ab his ſeptem purgatus fuerit æger, tamquam poſt ſeptem cellas quærat ſeptem fercula, quæ ſunt ſeptem Spiritus-ſancti dona. (*Ex ſeptem apparitionibus Chriſti, ſeptem dona Spiritus-ſancti eruit.*) Porrò ſicut in vita Domini ante paſſionem ſeptem purgationes invenimus, ſic & in apparitionibus ſeptem quæ poſt reſurrectionem factæ leguntur, ſeptem illa dona Spiritus-ſancti poſſumus iovenire. In prima ſpiritum timoris accipe, quando mulieribus ſanctis venientibus deſcendit Angelus de cœlo, & terræ motus factus eſt, ita ut ipſas timore perterritas oportuerit ab Angelo conſolari. (*Matth. 28. 2.*) In ſpiritu pietatis apparuit Simoni, quia magna omnino, & verè Domino Jeſu digna pietatis dignatio, quod ei quaſi ſingulariter & ante cæteros dignatus eſt apparere, quem præ cæteris de negatione ejus rea conſcientia confundebat: ut nbi abundavit delictum, ſuperabundaret & gratia. (*Luc. 24. 4.*) In ſpiritu ſcientiæ duobus pergentibos in Emmaus Scripturas expoſuit, incipiens à Moyſe & Prophetis. (*Luc. 24. 27.*) In ſpiritu fortitudinis januis clauſis intravit, oſtendens manus & latus, ſicut ſolent in ſignum virtotis clypeorum foramina demonſtrari. (*Joan. 20. 19.*) In ſpiritu conſilii fruſtra in piſcatione laborantes mittere in dexteram rete conſulnit. (*Joan. 21. 6.*) In ſpiritu intellectus aperuit illis ſenſum, ut intelligerent Scripturas. (*Luc. 24. 51.* *Act. 1. 9.*) In ſpiritu ſapientiæ die quadrageſima apparuit eis, quando videntibus illis elevatus eſt, & viderunt Filium hominis aſcendentem ubi erat prius. Uſque ad illam enim diem quaſi per ſtultitiam prædicatioois ſalvos faciebat credentes: poſtqnam verò coram eis aſcendit ad Patrem, jam cœpit ſapientia declarari.

IN OCTAVA PASCHÆ,

SERMO PRIMUS.

De Fide vincente, & tribus teſtimoniis in cælo & in terra.

1 OMNE *quod natum eſt ex Deo, vincit mundum.* (*1. Joan. 5. 4.*) Poſtquam Unigenitus Dei non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, hominis quoque dignatus eſt fieri filius, & habitu inventus ut homo, non immeritò jam de cœleſti generatione exiguitas humana præſumit. Neque enim indignum eſt Deo, eorum fieri patrem, quorum ſe Chriſtus fecerit fratrem. (*Chriſtianorum adoptio.*) Hinc eſt qnod beatus Joannes (qoi ſæpiùs nobis ac ſtudioſius hanc commendat adoptionem filiorum Dei) in ipſo quoque Evangelii ſui principio, *Quotquot*, inquit, *receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri.* (*Joan. 1. 12.*) Huic ergo verbo ſimile eſt quod audivimus hodie de ejus epiſtola recitari: *Omne*, inquit, *quod natum eſt ex Deo, vincit mundum.* Quotqnot enim ſunt Chriſti, cum Chriſto eos mundns odit; ſed cum Chriſto ſuperatur pariter & ab ipſis. *Nolite, ait, mirari ſi odit vos mundus: ſcitote quia priorem me vobis odio habuit.* (*Joan. 15. 18.*) Et item, *Confidite*, inquit, *quia ego vici mundum.* (*Joan. 16. 33.*) Sic nimirum manifeſta fit ſermonis illius veritas, quem ait Apoſtolns: *Quos præſcivit*, inqnit, (haud dnbium quin Deus Pater) *& prædeſtinavit conformes fieri imagini Filii ſui.* (*Rom. 8. 29.*) Vide conformationem. Poſt ipſum adoptantur, ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus: poſt ipſum odit mundus eos: poſt ipſum & ab eis vincitur mundus.

2 Bene ergo quod natum eſt ex Deo, vincit mundum, ut ſit teſtimonium cœleſtis generationis victoria tentationis: & ſicut is qui filius eſt per naturam, mundum cum ſuo principe triumphavit, ſic & oos victores inveniamur qnotquot ſumus filii adoptionis. (*Tentationis victoria teſtimonium cœleſtis generationis.*) Victores ſanè, ſed in ipſo, qui confortat nos, in quo & poſſumus omnia: quia *hæc eſt victoria, quæ vincit mundum, fides noſtra.* (*1. Joan. 5. 4.* *Fide vincimus hoſtes.*) Fide ſiquidem in Dei filios adoptamur: fidem in nobis mundus in maligno poſitns odit atqne perſeqnitur: fide quoque & vincitur, ſicut ſcriptum eſt: *Sancti per fidem vicerunt regna.* (*Hebr. 11. 33.* *Abac. 2. 4.* & *Rom. 1. 17.*) Quidni attribuatur fidei victoria, cujus eſt etiam vita? *Juſtus*, inquit, *ex fide vivit.* Quoties ergo tentationi reſiſtis, quoties vincis malignum, noli propriis tribuere viribus, noli in te, ſed magis in Domino gloriari. Quando enim

TOM. III. fortis ille armatus tuæ cederet infirmitati? Audi denique quid Dominici conſtitutus paſtor ovilis admoneat. *Adverſarius*, inquit, *veſter diabolus, tamquam leo rugiens, circuit quærens quem devoret: cui reſiſtite fortes in fide.* Vides quemadmodum ſibi veritatis teſtimonia concinant. Paulus fide regna viciſſe ſanctos; Petrus principi mundi reſiſtendum in fide; Joannes quoque, *Hæc eſt*, inquit, *victoria, quæ vincit mundum, fides noſtra.*

1. Petr. 5. 8. — *Hebr. 11. 33.* — *1. Joan. 5. 4.*

Credentes cur tam pauci victores.

3 Sequitur: *Quis enim eſt qui vincit mundum, niſi qui credit quoniam Jeſus eſt filius Dei?* Certum id quidem, Fratres, omnem qui non credit in Filium Dei, ex hoc ipſo jam non modo victum eſſe, ſed etiam judicatum. Sine fide enim impoſſibile eſt placere Deo. Verumtamen poteſt fortè movere, quod tam multos videmus credentes Jeſum Filium Dei eſſe, adhuc tamen mundi nihilo minus cupiditatibus irretitos. Quid ergo ait, *Quis eſt qui vincit mundum, niſi qui credit quia Jeſus eſt filius Dei*, cùm & ipſe jam mundus id credat? Annon ipſi quoque dæmones & credunt, & contremiſcunt? Sed dico: Putaſne filium Dei reputat Jeſum, quiſquis ille eſt homo, qui ipſius nec terretur comminationibus, nec attrahitur promiſſionibus, nec præceptis obtemperat, nec conſiliis acquieſcit? nonne is, etiamſi fateatur ſe noſſe Deum, factis tamen negat? Porrò *fides ſine operibus mortua eſt* in ſemetipſa. Nec ſanè mirum videri poteſt, ſi nequaquam vincit, qui nec vivit quidem.

Hebr. 11. 6. — *Jacob. 2. 20.*

Fides vivida & victoriosa.

4 Quæris quænam ſit vivida & victorioſa fides? Illa ſine dubio, per quam Chriſtus habitat in cordibus noſtris. Chriſtus enim & virtus eſt, & vita noſtra. *Cùm Chriſtus apparuerit vita veſtra*, ait Apoſtolus, *tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria.* Undè gloria, niſi de victoria? aut quare cum ipſo apparebimus, niſi quia in ipſo & vincimus? Denique ſi his tantùm data eſt poteſtas filios Dei fieri qui ſuſcipiunt Chriſtum, de his quoque ſolis intelligendum eſt quod dicitur: *Omnis qui natus eſt ex Deo, vincit mundum.* Inde eſt quod hic quoque cùm dixiſſet, *Quis eſt qui vincit mundum, niſi qui credit quia Jeſus eſt filius Dei?* ut planius faceret eam commendari fidem, per quam (ut dictum eſt) Chriſtus in cordibus noſtris habitat, addidit continuo de ipſius adventu, dicens: *Hic eſt qui venit per aquam & ſanguinem Jeſus-Chriſtus.* Adhuc autem ſupereminentiorem viam oſtendens: *Et Spiritus eſt*, inquit, *qui teſtificatur, quoniam Jeſus eſt filius Dei.* Sanè quod interponit, ſignanter repetens, *Non in aqua ſolùm, ſed in aqua & ſanguine*, ad Moyſi differentiam arbitror accipiendum. Moyſes ſiquidem in aqua venit, à qua & nomen accepit ut Moyſes vocaretur.

Coloſſ. 3. 4.

5 Recolant quibus nota eſt hiſtoria veteris Teſtamenti, quemadmodum in Ægypto, dum parvuli omnes Iſraelitici germinis occarentur, expoſitum in aquis Moyſen tulerit filia Pharaonis. Et vide ſi non manifeſtè Chriſti & in hoc ipſo videtur præceſſiſſe figura. Simile nempè cum Pharaone etiam Herodes ſuſpicione laborans, ad eadem converſus eſt crudelitatis argumenta, ſed eodem modo eſt ipſe deluſus. Utrobique pro unius ſuſpecta perſona trucidatur numeroſitas puerorum; utrobique qui quærebatur evadit. Et quomodo Moyſen filia Pharaonis, ita Chriſtum quoque Ægyptos (quæ non immerito Pharaonis intelligitur filia) ſuſcepit conſervandum. Manifeſtè tamen pluſquam Moyſes hic, utpotè qui venerit non in aqua tantùm, ſed in aqua & ſanguine. *Aqua enim multa, populi multi.* Venit ergo in aqua tantùm, qui congregavit quidem populum, ſed populum non redemit. Nam & ipſa quoque de ſervitute Ægyptia liberatio, non Moyſi, ſed Agni ſanguine facta eſt, liberandos nos præfigurans à vana noſtra converſatione hujus ſæculi, ſanguine Agni immaculati Chriſti Jeſu. Hic eſt verus Legifer noſter, apud quem copioſa eſt redemptio. Mortuus eſt enim non tantùm pro gente, ſed ut filios Dei, qui diſperſi erant, congregaret in unum. Memento ſanè hunc eſſe Joannem, qui vidit, & teſtimonium perhibuit, (& ſcimus quia verum eſt teſtimonium ejus,) exiiſſe de latere Domini dormientis in cruce ſanguinem ſimul & aquam: quo videlicet dormienti novo nova Adæ de latere ſuo proferretur pariter & redimeretur Eccleſia.

Exod. 1. 1. — Moyſes typus Chriſti. — Pharaonis & Herodis comparatio. — *Apoc. 17. 15.* — Teſtimonium aquæ & ſanguinis.

6 Sic ergo hodie quoque ad nos per aquam & ſanguinem venit, ut ſit aqua & ſanguis teſtimonium adventus ejus, fideique victricis. Non ſolùm autem, ſed teſtimonium eſt majus his, quod perhibet Spiritus veritatis. Horum trium teſtimonium verum certumque eſt, & felix anima quæ meretur illud accipere. *Tres enim ſunt qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, aqua, & ſanguis.* In aqua quidem baptiſmum intellige, in ſanguine martyrium, in Spiritu charitatem. Spiritus enim eſt qui vivificat; & fidei vita, dilectio. Denique ſi quæris quid Spiritui & charitati, reſpondeat Paulus: *Quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum-ſanctum, qui datus eſt nobis.* Neceſſariò quoque Spiritus additur aquæ & ſanguini, cum, eodem Apoſtolo teſte, ſine charitate quicquid habeas, nihil proſit.

Teſtimonium Spiritus. — *Rom. 5. 5.* — *1. Cor. 13. 3.*

7 Jam verò quia baptiſmum aqua, martyrium diximus ſanguine deſignari; memento & unicum, & quotidianum eſſe baptiſmum, ſimiliter & martyrium. Et eſt enim martyrii genus, & quædam effuſio ſanguinis in quotidiana corporis afflictione. Eſt & baptiſmus aliquis in compunctione cordis & lachrymarum aſſiduitate. Sic quippè infirmis & puſillis corde neceſſe eſt, ut quem ſemel pro Chriſto ponere non ſufficiunt, ſaltem mitiori quodam, ſed diuturniori martyrio ſanguinem fundant. Sic & baptiſmi ſacramentum, quoniam iterari non licet, his qui ſæpiùs in multis offendunt, frequenti oportet ablutione ſuppleri. Undè & Propheta: *Lavabo*, inquit, *per ſingulas noctes lectum meum; lachrymis meis ſtratum meum rigabo.* Vis ergo noſſe quis eſt qui vincit mundum? Quæ in eo vincenda ſunt diligentius intuere. Siquidem & hoc ipſum beatus iſte Joannes indicat, dicens: *Chariſſimi, nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt. Omne enim quod in mundo eſt, concupiſcentia carnis eſt, concupiſcentia oculorum, & ambitio ſæculi.* Hæ ſunt tres turmæ, quas fecerunt Chaldæi. Sed memini quoque ſanctum Jacob feciſſe tres turmas, cùm timeret à facie Eſau, rediens de Meſopotamia. Et vobis ergo adverſus triplex genus tentationis triplici opus eſt munimento: ut carnis quidem concupiſcentia ipſius mortificatione vincatur, quam (ſi meminiſtis) in ſanguinis teſtimonio diximus intelligendam: oculorum verò concupiſcentiam ſuperet ſtudium compunctionis, & aſſiduitas lachrymarum: porrò ambitionis vanitatem virtus charitatis excludat, quæ ſola caſtificat animam, ſola purgat intentionem. Certum quippè triumphati mundi teſtimonium eſt, ſi corpus caſtiges, & ſubjicias ſervituti, ne pernicioſa libertate ſerviat voluptati: ſi fletui præbeas oculos magis, quàm petulantiæ, vel curioſitati: ſi denique ſpirituali dilectione flagrans, nulli animum dederis vanitati.

Martyrium ſpirituale. — *Pſ. 6. 7.* — *1. Joan. 2. 15.* — *Gen. 32. 7.* — Tentatio triplex, earumque remedium. — Mundi triumphati teſtimonium.

8 Meritò ſanè unus eſt, qui in terra pariter & in cœlo teſtimonium perhibet Spiritus: quia ſive corporis afflictio ceſſabit, ſive lachrymarum fons exſiccabitur; ſed charitas nunquam excidit. Prælibatio quædam eſt in præſenti, conſummatio & plenitudo in futuro manet. Verumtamen licèt maneat poſt aquam & ſanguinem Spiritus, (aqua quippè & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt) interim tamen aut vix, aut nullo modo invenire eſt Spiritum ſine illis, quoniam *hi tres*, inquit, *unum ſunt*: ut quolibet ex his tribus deficiente, adeſſe cætera non præſumas. Simul verò juncta teſtimonia iſta credibilia facta ſunt nimis, nec poterit cui in terris ſuppetunt hæc, carere teſtimonio vel in cœlis. Confitetur Dei Filium coram hominibus non verbo, neque lingua, ſed opere & veritate: & Filius quoque confitebitur eum coram Angelis Dei. An verò ei deeſſe poterit in teſtimonio Pater, cui Filium videat atteſtantem? Sine dubio confitebitur & ipſe quod viderit in abſcondito. Sed neque Spiritus quidem à Patre Filioque diſſentiet, quippè qui Patris Filiique ſit Spiritus. Denique quonam modo careat teſtimonio ejus in cœlo, qui habere illud meruit & in terra? *Tres ergo ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, & Filius, & Spiritus-ſanctus.* Et ne quam

Trinitatis teſtimonium. — *1. Joan. 5. 7.*

quam fortè diſſonantiam ſuſpiceris, hi tres unum ſunt. Magnum profectò habituri ſunt teſtimonium, quos in cœlo Pater ſuſceperit tamquam filios & hæredes, Filius adſciverit tamqnam fratres & cohæredes, Spiritus-ſanctus adhærentes Deo unum ſpiritum faciat eſſe cum eo. Eſt enim Spiritus ipſe indiſſolubile vinculum Trinitatis, per quem ſicut Pater & Filius unum ſunt, ſic & nos unum ſimus in ipſis, eo miſerante, qui pro diſcipulis hoc ipſum orare dignatus eſt, Jeſu-Chriſto Domino noſtro.

IN OCTAVA PASCHÆ,

SERMO SECUNDUS.

De tribus teſtimoniis.

1. Joan. 5. 7. Teſtimonium in cœlo ad diſcernendos Angelos beatos à reprobis.

1 EX epiſtola beati Joannis hodie nobis eſt lectio recitata, in qua diſcimus teſtimonium dari triplex in cœlo, triplex in terra. Et quidem pro meo ſapere, illud ſtabilitatis, hoc reparationis eſt ſignum; illud Angelos, iſtud homines; illud beatos à miſeris, iſtud juſtos diſcernit ab impiis. Angelis ſiqnidem qni in prima illa prævaricatione, ſuperbiente Lucifero, in veritate ſteterunt, meritò teſtimonium perhibet viſio Trinitatis: hominibus, quos divina miſeratio ſalvat, Spiritus, Aqua, & Sanguis. Quidni perhibeat teſtimonium Pater, à qnibus honoratus eſt ut pater? Tibi verò, maligne, ſic loqnitur: *Si ergo ego Pater, ubi eſt honor meus?* (*Mal. 1. 6.*) Careas omninò neceſſe eſt teſtimonio Patris, cujus tibi gloriam uſurpare conaris, non honorare eum cupiens, ſed æquare. *Sedebo*, inquit, *in monte teſtamenti, & ſimilis ero Altiſſimo.* (*Iſai. 14. 14.*) Itane modo creatus, Patri ſpirituum conſedebis? Et certè necdum tibi dixit: *Sede à dextris meis.* (*Pſal. 109. 1.*) Si neſcis, ò impudens, Unigenitus ille eſt, cui æterna generatione Patris æqualitas collata eſt & conſeſſus. Tu rapinam cogitans eſſe æqualis Deo, Filio gloriam invides, gloriam quaſi unigeniti à patre, ut ne ab ipſo quidem teſtimonium merearis habere. An verò poterit deteſtato à Patre & Filio, utriuſque Spiritus atteſtari? Abominatur ſuperbum profectò & inquietum, qui ſuper quietum & humilem requieſcit amator pacis; & unitatis conſecrator adverſum te pro pace & unitate zelatur.

Luciferi ſuperbia.

2 Quid mirum, Fratres, ſi timemus, ne fortè puſillam hanc vineam Domini depaſci ſingularis ferus incipiat? Quantos enim cœleſtis vineæ palmites prima illa ſingularitas conculcavit? Sed fortè ſuperbiam quidem in eo facilè advertiſtis, non autem ſingularitatem. Dico ergo: Ubi ſtabat univerſitas Angelorum, numquid caruit ſingularitatis vitio, qui ſedere velle præſumpſit? At fortè quæritis, undè mihi nota ſit hæc ſtatio Angelorum? Duos teneo idoneos teſtes, quorum uterque quod vidit, hoc teſtatur. *Vidi Dominum ſedentem*, ait Iſaias: *Seraphim autem ſtabant.* (*Iſai. 6. 1.*) Et Daniel: *Millia*, inquit, *millium miniſtrabant ei, & decies millies centena millia aſſiſtebant ei.* (*Dan. 7. 10.*) An & tertium deſideratis, ut in ore trium teſtium ſtet omne verbum? Apoſtolum profero, qui uſque ad tertium raptus eſt cœlum, & rediens loquebatur: *Nonne omnes adminiſtratorii ſunt ſpiritus?* (*Hebr. 1. 14.*) Siccine ubi ſtant omnes, univerſi miniſtrant; tu, pacis inimice, ſedebis? Planè contriſtas Spiritum, qui habitare facit unius moris in domo: offendis charitatem, quia ſcindis unitatem, rumpis vinculum pacis. Meritò proindè Angelorum, qui ſuum nec ordinem, nec domicilium reliquere, charitati, unitati & paci Spiritus atteſtatur, à quo ſanè tua & invidia, & ſingularitas, & inquietudo reprobatur. Et hæc quidem de eo teſtimonio, quod datur in cœlis.

Singularitas reproborum Angelorum.

Teſtimonium in terra ad diſcernendos juſtos ab impiis.

3 Eſt & aliud quod datur in terra, ad diſcernendos utique qui in ea ſunt exules ab indigenis, hoc eſt cœli cives à civibus Babylonis. Quando enim ſine teſtimonio electos ſuos deſerat Deus? Aut certè quænam eis eſſe poterat conſolatio inter ſpem & metum ſollicitudine anxia fluctuantibus, ſi nullum omninò electionis ſuæ habere teſtimonium mererentur? Novit Dominus qui ſunt ejus; & ſolus ipſe ſcit quos elegerit à principio. Quis verò ſcit hominum, ſi eſt dignus amore, an odio? Quòd ſi, ut certum eſt, certitudo nobis omninò negatur, numquid non tanto delectabiliora erunt, ſi qua fortè electionis hujus ſigna poſſimus invenire? Quam enim requiem habere poteſt ſpiritus noſter, dum prædeſtinationis ſuæ nullum adhuc teſtimonium tenet? Fidelis proindè ſermo, & omni acceptione dignus, quo ſalutis teſtimonia commendantur. Hoc ſanè verbo & electis conſolatio miniſtratur, & ſubtrahitur reprobis excuſatio. Cognitis ſiquidem ſignis vitæ, quiſquis hæc negligit, manifeſtè convincitur in vano accipere animam ſuam, & pro nihilo habere terram deſiderabilem comprobatur.

TOM. II

Prædeſtinationis ſigna.

Hominis caſus & reparatio.

4 *Tres ſunt*, inquit, *qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis.* Scitis, Fratres, quia in primo homine peccavimus omnes, in ipſo etiam cecidimus univerſi. Cecidimus ſanè in carcerem, luto pariter & lapidibus plenum. Exindè jacebamus captivi, inquinati, conquaſſati, donec venit deſideratus gentium, qui nos redimeret, ablueret, adjuvaret. Hic eſt enim qui ſanguinem proprium dedit in redemptionem, aquam ſimul produxit de latere ſuo in ablutionem, emiſit deindè de excelſo Spiritum ſuum, qui adjuvaret infirmitatem noſtram. Vis ergo noſſe an hæc aliquid operentur in te, ne fortè reus ſis ſanguinis Domini, quem evacuas quantum in te eſt: ſed & aqua ipſa quæ debuerat mundare, in ſordibus permanenti judicium damnationis accumulet: Spiritus quoque, cui reſiſtis, non liberet maledicum à labiis ſuis? Cavendum enim eſt, ne ſint tibi hæc infructuoſa, quia neceſſariò eſſent pariter & damnoſa.

Redemptionis ſeu prædeſtinationis tria ſigna.

5 Quis eſt autem qui teſtimonium habet effuſi non ſine cauſa ſanguinis Chriſti, niſi qui continet à peccatis? Servus enim peccati eſt, qui peccatum facit: ut ſi deinceps continere potuerit, & jugum abjicere miſeræ ſervitutis, certiſſimum ſit teſtimonium redemptionis, quam operatur ſine dubio ſanguis Chriſti. Verùm non ſufficit peccatori continentia, ſi non etiam adſit pœnitentia. Habet ergo & ab aqua teſtimonium, qui laborat in gemitu ſuo lavans per ſingulas noctes lectum ſuum. Sicut enim ſanguis ille redemit, ut non regnet peccatum in noſtro mortali corpore: ſic aqua illa abluit ab his peccatis, quæ commiſimus ante. Sed quid erit, quòd longo catenarum uſu & carceris habitatione crudeli confracti ſumus, atque colliſi defecimus in via vitæ? Invocemus Spiritum viviſicatorem & adjutorem, confidentes quia dabit Pater, qui eſt in cœlis, ſpiritum bonum petentibus ſe. Sanè novum ſuperveniſſe ſpiritum certiſſimè converſatio nova teſtatur. Jam ut breviter repetam, à ſanguine, & aqua, & ſpiritu habere eſt teſtimonium, ſi contines à peccatis, ſi dignos agis pœnitentiæ fructus, ſi facis opera vitæ.

IN ROGATIONIBUS,

SERMO.

De tribus Panibus.

1 QUis veſtrum habebit amicum, &c. Quid eſt quòd amicum unum perhibet veniſſe, nec tamen contentus eſt quærere panem unum? (*Luc. 11. 5.*) Putaſne tam voracem æſtimabat amicum, ut non poſſet uni ſufficere panis unus? Nam uni quidem tres apponere panes, inconſequens omninò videtur. Puta ergo cum uxore & mancipio hominem adveniſſe, ut ſuum cuique panem apponere velit amicus. Ego quidem amicum venientem ad me, non alium intelligo, quàm meipſum. Nemo quippe charior mihi, nemo germanior eſt. Ad me ergo de via venit amicus, cùm tranſitoria deſerens, ad cor redeo, ſicut ſcriptum eſt: *Redite prævaricatores ad cor.* (*Iſai. 46. 8.*) Deindè tunc verè ſibi quiſque amicus eſt, cùm de via redit: quoniam qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam. A die itaque converſionis meæ de via ad me venit amicus. Venit de regio-

Amicus ille hoſpes quis.

Converſio hominis.

TOM. III. ne longinqua, ubi paſcere porcos, & ipſorum ſiliquas inſatiabiliter eſurire ſolebat. Venit fame laborans, confectus inedia, attenuatus jejunio. Venit neceſſe habens invenire amicum; ſed, heu me! pauperem elegit hoſpitem, & vacuum ingreditur habitaculum. Quid faciam huic amico miſero & miſerabili? Omnino enim non habeo quod ponam ante illum. Fateor, amicus eſt, ſed ego mendicus. Quid veniſti ad me, amice, in neceſſitate tanta? Ego ſum mendicus, & non eſt in domo mea panis. Feſtina, inquit, diſcurre, ſuſcita amicum tuum illum magnum, quo majorem dilectionem nemo habet, ſed neque ſubſtantiam ampliorem. Quære, pete, pulſa: quia omnis qui quærit invenit, & qui petit accipit, & pulſanti aperietur. Clama, & dic: *Amice, commoda mihi tres panes.*

Matth. 7. 7. Luc. 11. 5.

Panes tres, Veritatis, Charitatis & Fortitudinis. 1. ſerm. 59. de diverſ.

2. Qui ſunt iſti panes, Fratres? Utinam mereamur accipere eos. Fortè enim & ipſos nemo ſcit, niſi qui accipit. Credo tamen petendos nobis eſſe tres panes, veritatis, charitatis, fortitudinis. His tribus egere me fateor, veniente ad me amico de via, veniente autem (ut dixi) cum uxore & mancipio. Deficit quippe ratio mea (ipſe eſt enim vir) præ ignorantia veritatis, languet & voluntas præ inedia affectionis, infirmatur caro præ inopia fortitudinis. Nam & ratio minus intelligit quæ agenda ſunt, & voluntas minus diligit intellecta, & ad hæc etiam corpus quod corrumpitur, aggravat animam, ut non quæcumque volumus, illa faciamus. Aruit cor meum, etiam & corpus meum, quia oblitus ſum comedere panem meum. Neque enim pateret hunc defectum, ſi jugiter exercitata eſſet ratio in inquiſitione veritatis, voluntas in deſiderio charitatis, caro in operatione virtutis. Commoda ergo mihi. Amice, tres panes, ut intelligam, ut faciam voluntatem tuam. Sic enim vivitur, & in talibus vita ſpiritus mei, dicente Scriptura: *Quoniam vita in voluntate ejus.*

Pſal. 29. 6.

IN ASCENSIONE DOMINI,

SERMO PRIMUS.

De evangelica lectione.

Marc. 16. 14.

1. R*Ecumbentibus undecim diſcipulis apparuit illis Jeſus.* Apparuit verè benignitas & humanitas Salvatoris. Multam enim fiduciam præſtat, quòd libentius adſit orationi incumbentibus, quando nec recumbentibus quidem dedignatur adeſſe. Apparuit, inquam, benignitas ejus, qui cognovit figmentum noſtrum, nec dedignatur neceſſitates noſtras, ſed miſeratur, ſi tamen curam carnis non in deſiderio facimus, ſed in neceſſitate. Quod conſiderans idem Apoſtolus: *Sive manducamus*, inquit; *ſive bibimus, ſive aliquid aliud facimus, omnia in gloriam Domini faciamus.* Poteſt tamen quod recumbentibus apparuit, ad id quoque referri, quod alibi calumniantibus Judæis adverſus diſcipulos non jejunantes; *Non poſſunt*, inquit, *filii ſponſi lugere, quamdiu cum eis eſt ſponſus.* Sequitur: *Et exprobravit incredulitatem illorum, & duritiam cordis, quia his qui viderant eum reſurrexiſſe, non crediderunt.* Audis Chriſtum diſcipulos increpantem, immò (quod durius ſonat) etiam exprobrantem, nec quandocumque, ſed ea hora [a], qua eis corporalem præſentiam ſubtracturus, videri poterat magis ab increpatione parcere debuiſſe. Noli ergo indignari de cetero, ſi te quoque aliquando Chriſti vicarius increpaverit. Id enim exhibet, quod aſcenſurus ab eis in cœlum, ſuis Chriſtus legitur exhibuiſſe diſcipulis. Sed quid eſt, Fratres, quod dicit: *His qui viderant eum reſurrexiſſe, non crediderunt?* Aut qui fuere, quorum beati oculi glorioſum reſurrectionis Dominicæ meruerunt videre miraculum? Neque enim reſurgentem illum quiſquam legitur, aut creditur vidiſſe mortalium. Reſtat ergo de Angelis accipiendum, quibus utique reſurrectionis teſtimonium perhibentibus, Apoſtolorum puſillanimitas hæſitavit.

1. Cor. 10. 31.

Matth. 9. 15.

Increpationes æquo animo ferendæ.

2. Jam verò ut faciat quod ſcriptum eſt, *Bonitatem & diſciplinam & ſcientiam doce me*; viſitationis gratiam, exprobrationis cenſuram, prædicationis quoque doctrina ſequatur, & dicat: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit.* Sed quid ad hæc dicemus, Fratres? Magna nimis videtur ſæcularibus hominibus in hoc verbo data fiducia, vereorque ne dare eam incipiant in occaſionem carnis, blandientes ſibi pluſquam oporteat ſine operibus de baptiſmo & credulitate. Verumtamen conſideremus quod ſequitur: *Signa autem eos qui crediderint, hæc ſequentur.* Nec minor fortaſſe videbitur ipſis quoque religioſis ex hoc verbo provenire deſperatio, quàm ex verbo priore vanæ ſpei data ſæcularibus occaſio videretur. Quis enim ea, quæ in præſenti loco ſcripta ſunt, ſigna videtur habere credulitatis, ſine qua nemo poterit ſalvari, quoniam *qui non crediderit, condemnabitur*; &, *Sine fide impoſſibile eſt placere Deo?* Quis, inquam, dæmonia ejicit, linguis novis loquitur, ſerpentes tollit? Quid ergo? Si nemo hæc habet, aut perpauci noſtris videntur habere temporibus; aut nemo ſalvabitur, aut hi ſoli qui his muneribus gloriantur, quæ non tam merita ſunt quàm indicia meritorum: adeò ut multi dicentes, *Nonne in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus?* audire habeant in judicio: *Neſcio vos, diſcedite à me operarii iniquitatis.* Ubi eſt, quod ait Apoſtolus, cùm de juſto judice loqueretur: *Qui reddet unicuique juxta opera ſua:* ſi (quod abſit) quærenda ſunt in judicio ſigna potiùs, quàm merita?

Pſal. 118. 66.

In judicio ſigna non quærentur, ſed merita.

Hebr. 11. 6.

Matt. 7. 22.

Rom. 2. 6.

3. Sunt tamen & ipſa merita ſigna quædam, certiora utique & ſalubriora. Nec difficile arbitror noſſe, quemadmodum intelligi ſigna poſſint præſentia, ut ſint indubitata ſigna credulitatis, ac per hoc & ſalutis. Primum enim opus fidei per dilectionem operantis, cordis compunctio eſt, in qua ſine dubio ejiciuntur dæmonia, cùm eradicantur è corde peccata. Exinde qui in Chriſtum credunt, linguis loquuntur novis, cùm jam recedunt vetera de ore eorum, nec de cætero vetuſta protoparentum lingua loquuntur, declinantium in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis. Ubi verò compunctione cordis & oris confeſſione priora ſunt deleta peccata, ne recidivam patiantur, & jam ſint poſteriora pejora prioribus, ſerpentes tollant neceſſe eſt, id eſt, ut venenatas ſuggeſtiones extinguant. Quid tamen agendum, ſi qua fortè radix pullulat, quæ tam velociter nequeat extirpari, ſed ſtimulat animum concupiſcentia carnis? Profectò *ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit:* quoniam juxta Salvatoris exemplum, cùm guſtaverint, nolent bibere, id eſt cùm ſenſerint, nolent conſentire. Sic enim non eis nocebit (quia nulla damnatio eſt his qui ſunt in Chriſto Jeſu) concupiſcentiæ ſenſus abſque conſenſu. Quid tamen? Moleſta certè & periculoſa eſt ſic corruptæ & infirmæ affectionis lucta: ſed *qui crediderint, ſuper ægros manus imponent, & bene habebunt*, id eſt ægras affectiones bonis operibus operient, & hoc remedio curabuntur.

Signa hæc ſingulis fidelibus convenire an poſſint.

Matt. 16. 18.

IN FESTO ASCENSIONIS,

SERMO SECUNDUS.

Quomodo aſcendit ſuper omnes cœlos, ut adimpleret omnia.

1. SOlemnitas iſta, Fratres chariſſimi, glorioſa eſt, & (ut ita dicam) gaudioſa, in qua & ſingularis Chriſto gloria, & nobis ſpecialis lætitia exhibetur. Conſummatio enim & adimpletio eſt reliquarum ſolemnitatum, & felix clauſula totius itinerarii Filii Dei. Qui enim deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit hodierna die ſuper omnes cœlos, ut adimpleret omnia. Jam enim cùm ſe dominum univerſorum, quæ ſunt in terra & in mari & in inferno, probaſſet, non reſtabat, niſi ut aeris & cœlorum ſe eſſe dominum argumentis ſimilibus, vel certè potioribus comprobaret.

Aſcenſionis præconia.

Eph. 4. 10. Chriſtus ab omnibus creaturis agnitus.

a Idem ſenſit Gregor. M. homil. 29. in Evangelia: tametſi increpatio aliquot diebus aſcenſionem præceſſit ex Luca c. 24. Conſule interpretes.

* *In Greg. M. homil. 10. in Evang.* *Joan. 11. 44.* *Matt. 14. 25.* *Marc. 6. 49.* *Psal. 106. 16.* *Apoc. 22. 9. & 20. 2.*

Terra * enim cognovit Dominum, quia ad vocem virtutis ejus, cùm clamaſſet magna voce, *Lazare veni foras*, mortuum reddidit. Cognovit mare, quia ſolidum ſe præbuit ſub pedibus ejus, ita ut Apoſtoli eum putarent phantaſma eſſe. Cognovit infernus, cujus ipſe portas æteas & vectes ferreos confregit, ubi & ligavit illum inſatiabilem homicidam, qui vocatur diabolus & ſatanas. Profectò qui mortuos ſuſcitavit, leproſos mundavit, cæcos illuminavit, claudos firmavit, & omnes exſufflavit infirmitates, dominus omnium fuit, & eadem manu qua fecerat, quæ defecerant reficiebat. Sic & qui in ore piſcis cum ipſo piſce ſtaterem inveniri prædixit, patet proculdubio, quia maris, & omnium, quæ in mari moventur, dominus fuit. Qui verò traduxit aereas poteſtates, & affixit eas cruci ſuæ, claret quia ſuper infernales officinas poteſtatem accepit. Hic eſt enim qui pertranſiit benefaciendo & ſanando omnes oppreſſos à diabolo, qui ſtetit in loco campeſtri ut doceret turbas; ante præſidem, ut alapas ſuſtineret; toto tempore quo in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus, in laboribus multis ſtans, & operans ſalutem in medio terræ.

Matt. 17. 26. *Act. 10. 38.*

2 Ad claudendam igitur tunicam tuam inconſutilem, Domiue Jeſu, ad perficiendam fidei uoſtræ integritatem, reſtat, ut videntibus Diſcipulis per medium aeris, ſicut aeris dominus aſcendas ſuper omnes cœlos. Ex tunc probabitur, quia Dominus univerſorum tu es, quia omnia in omnibus adimpleſti, & jam tibi profectò debebitur, ut in nomine tuo omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorum; & omnis lingua confiteatur, quia tu es in gloria, & in dextera Patris. In hac dextera ſunt delectationes uſque in finem: & ideò monet Apoſtolus, ut quæramus quæ ſurſum ſunt, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens: quia illic profectò theſaurus noſter eſt Jeſus-Chriſtus, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi, in quo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter.

Philip. 2. 10. *Coloſſ. 3. 4.* *Coloſſ. 2. 3.*

Apoſtolorum triſtitia in aſcenſu Chriſti.

3 Quid tamen putatis, Fratres, quantus dolor & timor irruperit apoſtolica pectora, cùm eum viderunt à ſe tolli, & attolli in aera, non ſcalis adjutum, non ſublevatum funibus, etſi angelico comitatum obſequio, non tamen fultum auxilio ſed gradientem in multitudine fortitudinis ſuæ? Impletum eſt quod eis dixerat: *Quo ego vado, vos non poteſtis venire*. Quocumque enim terrarum iiſſet, eum indiviſibiliter ſequerentur; mare (ſicut Petrus fecit aliquando) cum eo etiam ſubmergendi intrarent: ſed hæc ſequi non poterant, quia *corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem*. Dolor ergo nimius erat, quia videbant illum, propter quem omnia reliquerant, à ſuis ſenſibus & aſpectibus tolli, ut non poſſent, ablato à ſe ſponſo, filii ſponſi non lugere: timor, quia orphani relinquebantur in medio Judæorum, nondum confirmati virtute ex alto. Benedicens ergo eis ferebatur in cœlum, fortè concuſſis illius ſingularis miſericordiæ viſceribus, cùm miſeros ſuos & pauperem ſuam ſcholam relinqueret; niſi quòd veniebat parare eis locum, & quia expediebat, ut præſentiam eis ſubtraheret corporalem. Quàm felix, quàm digna iſta proceſſio! ad quam ne ipſi quidem adhuc Apoſtoli digni fuerunt admitti, cùm & animarum ſanctarum, & cœleſtium virtutum triumphali pompa deductus ad Patrem, ſedet à dextris Dei. Nunc verè adimplevit omnia, quia natus eſt inter homines, cum hominibus converſatus eſt, ab hominibus & pro hominibus paſſus & mortuus eſt, reſurrexit, aſcendit, ſedet ad dexteram Dei. Agnoſco tunicam deſuper contextam per totum, quam ſuperna illa manſio claudit: ubi adimpletus eſt, & adimplevit omnia Dominus Jeſus-Chriſtus.

Joan. 7. 34. *Matt. 14. 29.* *Sap. 9. 15.*

4 Verumtamen quid mihi & ſolemnitatibus iſtis? Quis me conſolabitur, Domine Jeſu, quia te non vidi in cruce ſuſpenſum, plagis lividum, pallidum morte; quia non ſum crucifixo compaſſus, obſecutus mortuo, ut ſaltem lachrymis meis loca illa vulnerum delinirem? Quomodo me dereliquiſti inſalutatum, cùm formoſus in ſtola tua Rex gloriæ in alta cœlorum te recepiſti? Prorſus renuiſſet conſolari anima mea, niſi me Angeli in voce exultationis prævenifſent, qui dixerunt: *Viri Galilæi, quid ſtatis aſpicientes in cælum? Hic Jeſus qui aſſumptus eſt à vobis in cælum, ſic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cælum*. Sic, inquiunt, veniet. Ergone veniet quærere nos in illa tam ſingulari, quàm univerſali proceſſione, cùm præcedentibus omnibus Angelis, & ſubſequentibus hominibus univerſis, deſcendet judicare vivos & mortuos? Proculdubio veniet: ſed quomodo aſcendit, non quomodo ante deſcendit. Humilis enim prius venit animas ſalvare: ſublimis autem veniet cadaver iſtud reſuſcitare, & configurare corpori claritatis ſuæ, ut infirmiori huic vaſculo abundantiorem impendere videatur honorem. Tunc enim videbitur cum poteſtate magna & majeſtate, qui prius in infirmitate carnis latuerat. Intuebor & ego eum, ſed non modo; videbo eum, ſed non propè: ita ut hæc ſecunda glorificatio priori glorificationi propter excellentem gloriam manifeſtè prælucęat.

TOM. III. *Act. 1. 11.*

Chriſti adventus primi & ſecundi diſcrimen.

5 Interim manipulus primitiarum noſtrarum Chriſtus oblatus eſt, ad dexteram Patris aſſumptus, & aſſiſtit nunc vultui Dei pro nobis. Sedet autem, habens in dextera miſericordiam, in ſiniſtra judicium: & miſericordiam multam nimis, & judicium multum nimis: in dextera aquam, in ſiniſtra ignem immobiliter tenens. Et quidem corroboravit miſericordiam ſuper timentes ſe ſecundùm altitudinem cœli à terra, ut majores cumulos miſerationum Domini ſentiant, quàm ſit ſpatii inter cœlum & terram. Propoſitum namque Dei ſuper illos manet immobile: & miſericordia hæc * ab æterno & uſque in æternum ſuper timentes eum; ab æterno per prædeſtinationem, in æternum per glorificationem. Similiter & in reprobis terribilis eſt ſuper filios hominum, & utrimque ſtat fixa ſententia æternitatis, & in his qui ſalvi fiunt, & in his qui pereunt. Quis ſcit ſi omnium veſtrum, quos hic video, nomina ſcripta ſunt in cœlis, & in libro prædeſtinationis annotata? Vocationis enim & juſtificationis veſtræ aliqua ſigna mihi videor intueri in converſatione hujus * humilitatis. Quanto putas gaudio replerentur omnia oſſa mea, ſi id ſcire contingeret? Sed neſcit homo, utrum ſit dignus amore, an odio.

Chriſti miſericordia & poteſtas. Pſal. 102. 8.

* *al. Domini.*

Prædeſtinatio incerta.

* *al. adſtantæ.*

Eccli. 9.

6 Propterea, dilectiſſimi, perſeverate in diſciplina quam ſuſcepiſtis, ut per humilitatem ad ſublimitatem aſcendatis: quia hæc eſt via, & non eſt alia præter ipſam. Qui aliter vadit, cadit potius, quàm aſcendit: quia ſola eſt humilitas quæ exaltat, ſola quæ ducit ad vitam. Chriſtus enim cùm per naturam divinitatis non haberet quo creſceret vel aſcenderet, quia ultra Deum nihil eſt; per deſcenſum quomodo creſceret invenit, veniens incarnari, pati, mori, ne moreremur in æternum: propter quod Deus exaltavit illum, quia reſurrexit, aſcendit, ſedet à dextris Dei. Vade, & tu fac ſimiliter. Neque enim aſcendere potes, niſi deſcenderis: quia ut æterna lege fixum eſt, *Omnis qui ſe exaltat, humiliabitur; & qui ſe humiliat, exaltabitur*. O perverſitas! ò abuſio filiorum Adam! quia cùm aſcendere difficillimum ſit, deſcendere autem facillimum; ipſi & leviter aſcendunt, & difficilius deſcendunt, parati ad honores & celſitudines graduum eccleſiaſticorum, ipſis etiam angelicis humeris formidandos. Ad ſequendum autem te, Domine Jeſu, vix inveniuntur, qui vel trahi patiantur, qui velint duci per viam mandatorum tuorum. Alii enim trahuntur, qui poſſunt dicere: *Trahe me poſt te*. Alii ducuntur, qui dicunt: *Introduxit me Rex in cellaria ſua*. Alii rapiuntur, ſicut Apoſtolus raptus eſt ad tertium cœlum. Et primi quidem felices, qui in patientia ſua poſſident animas ſuas: ſecundi feliciores, quia ex voluntate ſua confitentur ei: tertii feliciſſimi, qui in profundiſſima Dei miſericordia quaſi quodammodo ſepulta jam arbitrii ſui poteſtate, in divitias gloriæ in ſpiritu ardoris rapiuntur, neſcientes ſive in corpore, ſive extra corpus: hoc ſolum ſcientes, quòd rapti ſint. Beatus qui ubique te ducem habet, Domine Jeſu, non illum reſugam ſpiritum, qui ſtatim aſcen-

Humilitas eſt via ad ſublimitatem. *Etiam Chriſto.*

Luc. 14. 11. & 18. 14. *Ambitioſi notantur.*

Cant. 1. 3. *Ad Jeſum alii trahuntur, alii ducuntur, alii rapiuntur.*

TOM. III. dere voluit, & tota divinitatis dextera percuſſus eſt. Nos autem populus tuus, & oves paſcuæ tuæ, ſequamur te, per te, ad te: quia tu es via, veritas, & vita; via in exemplo, veritas in promiſſo, vita in præmio.

Joan. 14. 6.

Verba enim æternæ vitæ habes, & nos cognoſcimus & credimus, quia tu es Chriſtus filius Dei vivi, qui es ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Joan. 6. 69.

IN ASCENSIONE DOMINI,

Sermo Tertius.

De intellectu & affectu.

1 HOdie cœlorum Dominus cœlorum alta cœleſti potentia penetravit, & infirma carnis tamquam nubila quædam excutiens, induit ſtolam gloriæ. Elevatus eſt Sol in ortu ſuo, incaluit & invaluit: dilatavit & multiplicavit radios ſuper terram, nec eſt qui ſe abſcondat à calore ejus. Rediit ad regionem ſapientiæ Sapientia Dei, ubi omnes bonum & intelligunt & requirunt, intellectu perſpicaciſſimi, affectu paratiſſimi ad audiendam vocem ſermonum ejus. Nos autem in regione iſta ſumus, ubi plurimum eſt malitiæ, ſapientiæ parum: quia *corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem*.

Sap. 9. 15.

Per ſenſum hîc ego arbitror intellectum deſignari: qui tunc verè deprimitur, cùm multa cogitat, cùm non colligit ſe circa illam unam & unicam meditationem, quæ concipitur de civitate illa, cujus participatio ejus in idipſum. Hujuſmodi intellectum oportet deprimi, & diſtrahi per multa, multis & multiplicibus modis. Animam verò hîc æſtimo dici affectiones quæ corrupto corpore diverſis paſſionibus afficiuntur, quæ mitigari numquam poſſunt, ne dicam ſanari, donec voluntas unum quærat, & tendat ad unum.

Purganda in nobis duo, intellectus & affectus.

2 Duo ergo ſunt quæ in nobis purganda ſunt, intellectus & affectus: intellectus, ut noverit; affectus, ut velit. Felices, & verè felices illi duo viri Elias & Enoch, quibus omnes materiæ & occaſiones ablatæ ſunt, quæ eorum intellectum impediant, vel affectum: quia ſoli Deo viventes nec noverunt niſi Deum, nec cupiunt niſi Deum. Denique & de Enoch legitur [a], quia *raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum ejus, aut ne fictio deciperet animam illius*.

Sap. 4. 11.

Intellectus noſter turbatus erat, ne dicam cæcatus; affectus inquinatus erat, & multum inquinatus: ſed Chriſtus intellectum illuminat, Spiritus-ſanctus affectum purgat. Venit enim Filius Dei, & tot & tanta mirabilia in mundo operatus eſt, ut non immerito intellectum noſtrum ab omnibus mundanis rebus evocaverit; ut ſemper cogitemus, & numquam cogitare ſufficiamus, quia mirabilia fecit. Verè latiſſimos nobis ad ſpatiandum intelligentiæ campos dereliquit; & torrens cogitationum iſtarum profundiſſimus eſt, qui juxta Prophetam non poſſit tranſvadari.

Ezech. 47. 5.
Chriſti amor pro nobis.

Quis enim ſufficiat cogitare, qualiter rerum Dominus prævenerit nos, venerit ad nos, ſubvenerit nobis, & ſingularis illa majeſtas voluerit mori ut viveremus, ſervire ut regnaremus, exulare ut repatriaremur, & uſque ad ſerviliſſima opera inclinari, ut conſtitueret nos ſuper omnia opera ſua?

3 Talem ſe obtulit Apoſtolis Apoſtolorum Dominus, ut jam non inviſibilia Dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpicerent, ſed ipſe facie ad faciem videretur qui omnia fecit. Et quia diſcipuli carnales erant, & Deus ſpiritus eſt, nec bene convenit ſpiritui & carni; umbra corporis ſui temperavit ſe eis, ut objectu vivificæ carnis viderent Verbum in carne, ſolem in nube, lumen in teſta, cereum in laterna.

Deus eis in carne ſe viſibilem præbuit.

Spiritus enim oris noſtri Chriſtus Dominus, cui diximus: *In umbra tua vivemus inter gentes*. In umbra, inquit, tua inter gentes, non inter Angelos, ubi puriſſimum lumen puriſſimis oculis intuebimur. Undè & virtus Altiſſimi obumbravit Virgini, ne nimio ſplendore præſtricta, divinitatis fulgur etiam illa ſingularis aquila tolerare non poſſet.

Thren. 4. 20.

Ad hoc autem carnem eis propoſuit, ut omnem cogitatum eorum ab humanis rebus ad carnem ſuam (qua & mirabilia dicebat, & mirabilia faciebat) adunaret, & ſic de carne transferret ad ſpiritum: quia ſpiritus eſt Deus; & eos qui adorant eum, in ſpiritu & veritate oportet adorare.

Joan. 4. 24.

Nonne tibi videtur eis intellectum illuminaſſe, cùm aperuit illis ſenſum ut intelligerent Scripturas, oſtendens quia hæc oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis, & ita intrare in gloriam ſuam?

Luc. 24. 26.

Apoſtoli cur Chriſti diſceſſum ægre audirent.

4 Sed illi ſanctiſſimæ carni ejus aſſuefacti, verbum de diſceſſu ejus audire non poterant, ut eos relinqueret pro quo omnia reliquiſſent. Quare hoc? quia intellectus illuminatus erat, ſed nondum purgatus affectus. Undè & benignus Magiſter blandè eos ac dulciter compellabat [*], dicens: *Expedit vobis ut ego vadam. Si enim non abiero, Paraclitus non veniet ad vos. Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia implevit cor veſtrum*.

Joan. 16. 7.
* al. conſolabatur.

Spiritum-ſanctum cur recipere non potuerint Chriſto præſente.

Quid eſt quòd Chriſto commorante in terris, Spiritus-ſanctus ad eos venire non potuit? An carnis illius conſortium abhorrebat, quæ de ipſo & per ipſum in Virgine & de Virgine matre concepta erat & nata? Abſit: ſed ut oſtenderet nobis per quam ambularemus viam, formam apponeret cui imprimeremur. Et ille quidem illis plorantibus elevatus in cœlum, Spiritum-ſanctum miſit, qui affectum eorum, id eſt voluntatem, mundavit, immò potius alteravit: ut jam magis Dominum velint aſcendiſſe, qui prius detinuiſſe voluerant. Impletum eſt quod eis prædixerat: *Vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium*.

Joan. 16. 20.

Sic ergo eorum intelligentia per Chriſtum illuminata eſt, & voluntas emundata per Spiritum; ut ſicut bonum noverint, ſic & velint: quod ſolum perfecta religio, vel religioſa perfectio eſt.

5 Recordor nunc Eliſæi ſancti, cui cùm Elias dixiſſet, ut in diſceſſu vel aſcenſu ſuo poſtularet quod vellet, reſpondit: *Oro ut fiat ſpiritus tuus duplex in me*. At ille: *Rem difficilem poſtulaſti. Attamen ſi videris quando tollar à te, erit quod petiſti*.

4. Reg. 2. 10.

Elias Chriſti typus.

Nonne tibi videtur Elias aſcendentis Domini ſignare perſonam; Eliſæus verò chorum apoſtolicum in aſcenſione Chriſti anxiè ſuſpirantem? Sicut enim Eliſæus ab Elia nullo pacto avelli poterat, ſic nec Apoſtoli à Chriſti præſentia poterant ſeparari. Vix enim tandem eis perſuaſit, quia ſine fide impoſſibile eſſet placere Deo. Quis eſt ergo ſpiritus iſte duplex qui quæritur, niſi illuminatio intellectus, & affectus purgatio? Res difficilis, quia rarus in terris eſt qui illum habere mereatur. *Attamen*, inquit, *ſi videris quando tollar à te, erit quod petiſti*. Nihil eſt quod propter hoc habeant perdere vel debeant alumni tui, Domine Jeſu, quia videntibus illis es elevatus in cœlum, & deſiderantibus oculis te ſecuti ſunt gradientem in multitudine fortitudinis tuæ. Vel certè ſpiritum duplicem dicere poſſumus illud, quod Salvator ad Diſcipulos ait: *Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipſe faciet, & majora horum faciet*.

Joan. 14. 12.

Nonne majora Chriſto, per Chriſtum tamen, fecit Petrus, de quo legitur: Quia *in plateis ponebantur infirmi in lectulis, ut veniente Petro ſaltem umbra illius obumbraret quemquam illorum, & liberarentur ab infirmitatibus ſuis*? Nuſquam enim Dominus umbra ſua invenitur infirmitates ſanaſſe.

Act. 5. 15.

Religioſi plerique illuminati, pauci purgati.
1. Serm. 5. num. 6.

6 Non dubito ego intellectum omnium veſtrum, qui hîc eſtis, illuminatum eſſe: ſed non affectum æquè eſſe purgatum, manifeſtis approbabo conjecturis. Omnes quod bonum eſt noſtis, & viam per quam incedere, & quomodo in ea incedere debeatis: ſed voluntas non una eſt. Quidam enim ad omnia viæ & vitæ hujus exercitia non ſolùm ambulant, ſed & currunt, immò potius volant: ut eis & vigiliæ breves, & cibi dulces, & panni ſuaves, & labores non ſolùm tolerabiles, ſed & appetibiles videantur. Alii autem non ſic: ſed corde arido & affectione recalci-

---

a Nempè ex appropriatione: nam univerſim hæc efferuntur Sap. 4. verſ. 11. At Enoch ſignanter legitur Eccleſiaſtici cap. 44. verſ. 16. *Enoch placuit Deo, & translatus eſt in paradiſum*. Idem apud Bernardum infra ſermone 3. n. 9.

trante, vix pudore [a] trahuntur ad hæc, vix gehennali timore compelluntur. Quoſdam nec compellimus quidem, quibus frons mulieris meretricis facta eſt, & nolunt erubeſcere. Sunt, inquam, multi inter nos, qui nobiſcum de uno pane comedunt, nobiſcum dormiunt, nobiſcum cantant, nobiſcum laborant, miſeri & miſerabiles, utpote per omnia * participes tribulationis, ſed conſolationis non ita. Numquid abbreviata eſt manus Domini, ut omnibus donare non poſſit, qui aperit manum ſuam, & implet omne animal benedictione? Quid ergo in cauſa eſt? Illud omninò: quia non vident Chriſtum cùm tollitur ab eis, id eſt non cogitant quomodo eos orphanos reliquerit, quòd peregrini & advenæ ſint ſuper terram, quòd tamdiu fæculenti corporis horrido carcere teneantur, & non ſint cum Chriſto. Hujuſmodi autem, ſi diu ita permanſerint ſub onere, aut opprimuntur & ſuccumbunt, aut quodammodo in inferno ſunt, ut numquam ad plenum reſpirent in lucem miſerationum Domini, nec in libertatem ſpiritus, quæ ſola facit jugum ſuave, & onus leve.

Religioſorum varii ſtatus.

** al. deeſt per omnia.*

Tepiditas eorum undè.

7 Indè autem tam pernicioſa tepiditas emanat, quia affectus, id eſt voluntas eorum nondum purgata eſt, nec bonum ſic volunt ſicut noverunt, à propria concupiſcentia abſtracti graviter & illecti. Amant enim in carne ſua terrenas conſolatiunculas, ſive in verbo, ſive in ſigno, ſive in facto, ſive in aliquo alio; & ſi hæc interrumpunt aliquando, non tamen penitus rumpunt. Indè eſt, quòd raro affectiones ſuas dirigunt in Deum, & eorum compunctio non continua, ſed horaria eſt, & (ut verius dicam) momentanea. IMPLERI autem viſitationibus Domini anima non poteſt, quæ his diſtractionibus ſubjacet: & quanto magis illis evacuabitur, tanto amplius iſtis implebitur; ſi multum, multum; ſi parum, parum. Vel certè ſi magis probas, numquam iſtæ illis miſceri poterunt in æternum: quia ubi vaſa vacua non invenit oleum, ſtare neceſſe eſt: nec mittunt vinum novum niſi in utres novos, ut ambo conſerventur. Neque enim ſpiritus & caro, ignis & tepiditas, in uno domicilio commorantur, præſertim cùm tepiditas ipſi Domino ſoleat vomitum provocare.

Conſolatio carnalis obex divinæ.

Apoc. 3. 16.

8 Si enim Apoſtoli adhuc carni Dominicæ inhærentes, (quæ ſola ſancta, quia Sancti ſanctorum, erat) Spiritu ſancto repleri nequiverint, donec tolleretur ab eis; tu carni tuæ, quæ ſordidiſſima eſt, & diverſarum ſpurcitiarum phantaſiis repleta, adſtrictus & conglutinatus, illum meraciſſimum Spiritum te poſſe putas ſuſcipere, niſi carneis iſtis conſolationibus funditus renuntiare tentaveris? Revera cùm incœperis, triſtitia implebit cor tuum: ſed ſi perſeveraveris, triſtitia tua convertetur in gaudium. Tunc enim purgabitur affectus, & voluntas renovabitur, vel potius nova creabitur: ut omnia quæ prius difficilia, immò impoſſibilia videbantur, cum multa percurrantur dulcedine & aviditate. *Emitte*, inquit, *Spiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terræ.* Sicut per faciem exterior homo cognoſcitur, ſic per voluntatem demonſtratur interior. Emiſſo ergo Spiritu creatur & renovatur facies terræ, id eſt terrena voluntas fit cœleſtis, parata ad nutum nutu citius obedire. Beati qui tales ſunt: quia non ſolùm malum non ſentiunt, ſed in mira quadam cordis dilatatione commorantur. De illis enim quos ſupra commemoravimus, terribiliter ait Deus: *Non permanebit ſpiritus meus in hominibus iſtis, quia caro ſunt*, id eſt carnales: & quicquid in eis ſpiritus fuerat, in carnem evanuit.

Carnis delectis renuntiare initio grave, poſtea ſuave.

Pſal. 103. 30.

Gen. 6. 3.

9 Quia igitur, chariſſimi, hodierna dies eſt, in qua Sponſus aufertur à nobis, & non ſine tumultu aliquo animorum noſtrorum, ad hoc tamen ut mittat nobis Spiritum veritatis: ploremus & oremus, ut dignos nos inveniat, vel potius efficiat, & repleat domum iſtam, ubi ſumus ſedentes, quatenus non vexatio, ſed unctio ejus doceat nos de omnibus: ſicque & intellectu clarificato, & affectu purificato, veniat ad nos, & apud nos faciat manſionem. Et ſicut ſerpens Moyſi devoravit omnes ſerpentes magorum: ſic iſte cùm venerit, abſorbebit omnes carnales affectiones & delectationes noſtras, & infundet * conſolationes, ita ut de labore requiem, de tribulatione lætitiam, de contumelia gloriam habeamus; ſicut illi quos repleverat, ibant gaudentes à conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati. Spiritus enim Jeſu, ſpiritus bonus, ſpiritus ſanctus, ſpiritus rectus, ſpiritus dulcis, ſpiritus principalis, quicquid in hoc ſæculo nequam videtur difficile & anguſtum, leve facit & latum: opprobrium gaudium judicat, deſpectionem exaltationem eſſe perſuadet. Scrutemur ergo juxta Prophetam vias noſtras & ſtudia noſtra; levemus corda noſtra cum manibus, ut in ſolemnitate ſancti Spiritus gaudeamus, & abundantius gaudeamus, qui nos inducat in omnem, ſicut promiſit Dei Filius, veritatem.

Exod. 7. 12.

** Infundet. al. deeſt.*

Act. 5. 41.

Thren. 3. 41.

IN FESTO ASCENSIONIS,

SERMO QUARTUS.

De duabus malis aſcenſionibus, dæmonis & primi hominis; & ſex bonis, Chriſti & noſtris.

1 SI Nativitatis & Reſurrectionis Dominicæ digna devotione ſolemnia celebramus, hodiernum quoque Aſcenſionis diem non minus devotè convenit celebrari. In nullo ſiquidem à feſtivitatibus illis iſta degenerat, ſed finis earum & adimpletio eſt. Meritò quidem ſolemnitatis & lætitiæ dies agitur, quando Sol ille ſupercœleſtis, Sol juſtitiæ, noſtris ſe præſentavit obtutibus, nube carnis & mortalitatis ſacco fulgorem ſuum & lucem temperans inacceſſibilem. Magna quoque lætitia & exultatio multa nimis, quando conſciſſo ſacco, lætitia circumdatus eſt, factaque de medio ſacci ipſius non quidem ſubſtantia, ſed vetuſtate, ſed corruptione, ſed miſeria, ſed vilitate, noſtræ dedicavit primordia reſurrectionis. Verumtamen quid mihi & ſolemnitatibus iſtis, ſi converſatio mea uſque adhuc detinetur in terris? Quis verò vel deſiderare præſumeret aſcenſum cœli, niſi quia is qui deſcenderat, prior aſcendit? Dico ergo vobis: NON MULTO MIHI tolerabilior videretur exilii hujus habitatio, quàm gehenna, niſi Dominus Sabaoth reliquiſſet nobis ſemen fiduciæ & expectationis, quando elevatus eſt in nubibus, & ſpem fecit credentibus [b]. Denique *niſi ego abiero*, inquit, *Paraclitus non veniet ad vos.* Quis Paraclitus? Utique per quem diffunditur charitas, & jam ſpes non confundit; ille Paraclitus, per quem in cœlis ſit converſatio noſtra, virtus ex alto, per quam ſurſum ſunt corda noſtra. *Vado*, inquit, *parare vobis locum: & ſi abiero, & præparavero vobis locum, iterum veniam, & aſſumam vos ad meipſum. Ubi enim fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ.* Videſne quemadmodum cæterarum ſolemnitatum ea, quam hodie celebramus, & conſummationem habeat, & fructum declaret, & augeat gratiam?

Spes noſtra ex aſcenſione Chriſti.

Joan. 16. 7.

b

Joan. 16. 7.

Joan. 14. 3.

2 Sicut enim cetera omnia ejus qui nobis natus eſt & nobis datus: ita ipſa quoque ipſius aſcenſio propter nos facta eſt, & facit pro nobis. In noſtra ſiquidem vita, multa, quantum in nobis eſt, videmur agere caſu, multa neceſſitate: ſed Chriſtus, Dei virtus & Dei ſapientia, neutri potuit ſubjacere. Quæ enim Dei virtutem neceſſitas cogeret, aut quid ageret Dei ſapientia caſu? Omnia proindè quæcumque locutus eſt, quæcumque operatus eſt, quæcumque paſſus eſt, ne du-

Chriſti geſta, magno conſilio & myſterio conſtant.

---

a In quibuſdam deeſt *vix pudore*, ut in Colbertino 3631. in quo poſt *compelluntur*, legitur *miſeri & miſerabiles*: ſex verſibus omiſſis. At *pudore* retinendum videtur, ut ſermone 5. n. 7. *Quos denique vix gehennæ metus inhibet, vix pudor cohibet.*

b Quidam ita habent, *Æſtimo autem quòd & illi qui ait*: NISI QUIA DOMINUS ADJUVIT ME, PAULO MINUS HABITASSET IN INFERNO ANIMA MEA; *audit & dicebat*: VITA MEA INFERNO APPROPINQUAVIT. *Nunc verò ſpe ſalvi facti ſumus, in cujus altitudinem Chriſti nos aſcenſio ſublimavit.* VADO, &c.

TOM. III.

bites fuiſſe voluntaria, plena ſacramentorum, plena ſalutis. Hæc ſcientes, ſi quid aliquando eorum, quæ de Chriſto ſunt, in noſtram ſcientiam venire contingat, non ſic audiendum eſt, tamquam ſi inventitium quidpiam proferamus: ſed tamquam id, quod etiam priuſquam cauſa ſciretur, conſtaret nequaquam ſine cauſa fuiſſe. Sicut enim qui ſcribit, certis rationibus collocat univerſa; ita quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt, maximeque ea, quæ præſens in carne eſt operata majeſtas. Sed væ anguſtiæ cognitionis * ! væ paupertati ſcientiæ noſtræ, qui tantùm ex parte cognoſcimus, & parte modica! Vix ſcintillulæ quædam nobis elucent de tanta luminis copia, de lucerna poſita ſuper candelabrum. Sanè quanto minus ſinguli capimus, B tanto fidelius cæteris communicanda ſunt quæ ſingulis revelantur. Et ego, Fratres, quæ mihi ad veſtram ædificationem de aſcenſione, immò de aſcenſionibus ſuis donare ipſe dignatur, nec volo, nec debeo ſubtrahere vobis: præſertim quòd hæc ſit ſpiritualium prærogativa donorum, ut communicata non minuantur. Aliquibus fortaſſis hæc nota ſunt, quibus ſimiliter hæc revelata ſunt: ſed propter eos qui fortè non adverterunt, ſublimioribus intenti, aut aliis occupati; ſeu etiam propter eos qui minus capacis intelligentiæ ſunt, mihi incumbit loqui quæ ſentio.

* al. cogitationis.

Epheſ. 4. 10. Chriſtus deſcendendo nos docet aſcendere. * al. aſcendere.

3 *Chriſtus qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit.* C Apoſtoli verba ſunt hæc. Ego autem credo eum in hoc ipſo quod deſcenderit, aſcendiſſe. Sic enim oportebat Chriſtum deſcendere *, ut nos aſcendere doceremur. Cupidi quidem ſumus aſcenſionis: exaltationem concupiſcimus omnes. Nobiles enim creaturæ ſumus, & magni cujuſdam animi, ideoque altitudinem naturali appetimus deſiderio. Sed væ nobis, ſi voluerimus eum ſequi, qui ait: *Sedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis.* Heu miſer, in lateribus Aquilonis! Frigidus eſt mons ille, non te ſequimur. Poteſtatis habes concupiſcentiam, altitudinem præſumis potentiæ. Quanti tamen uſque hodie fœda ſequuntur infeliciaque veſtigia! immò verò quàm D pauci evadunt, quibus non dominandi libido dominetur! Hinc eſt, quòd benefici vocantur, qui poteſtatem habent; hinc quòd laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ. Potentibus ſiquidem omnes adulantur, invident omnes. Quem ſequimini, miſeri homines, quem ſequimini? Annon videtis ſatanam tamquam fulgur cadentem? Non iſte eſt mons, in quem aſcendit Angelus, & diabolus factus eſt? Vel illud advertite, quod poſt caſum ſuum invidia cruciante malè ſollicitus de ſupplantando homine, illius tamen montis aſcenſum nullatenus auſus eſt ſuadere ei, in quo nimirum pro inani aſcenſu tam immane præcipitium cognoſceretur expertus.

Iſa. 14. 13.

Ambitioſi, ſectatores ſatanæ.

E 4 Sed non defuit verſuto hoſti quid ageret. Similem ei montem alterum demonſtravit. *Eritis*, inquiens, *ſicut dii, ſcientes bonum & malum.* Pernicioſa etiam hæc aſcenſio, immò magis deſcenſio eſt de Jeruſalem in Jericho. Peſſimus mons inflans ſcientia, in quem tamen uſque hodie videas tanta concupiſcentia plurimos repere filiorum Adam, acſi non noverint, quantum pater eorum in illius montis aſcenſu deſcenderit, immò quàm graviter ceciderit, quantum tota dejecta ſit & conquaſſata poſteritas. Nondum ſanata ſunt vulnera, quæ tibi in aſcenſu montis illius inflicta ſunt, licèt adhuc in patre lateres: & nunc iterum in propria perſona conaris aſcendere, ut ſit error noviſſimus pejor priore? F Quænam miſeris tam dira libido? Filii hominum uſquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? An ignoratis, quoniam infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia; & ſtulta mundi elegit Deus, ut confundat ſapientes? Non nos Dei comminantis terror revocat, perdituri ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobaturi; non patris exemplum, non denique ſenſus ipſe noſter, & duræ experientia neceſſitatis, cui ſumus addicti per inſipientem ſcientiæ appetitum.

Gen. 3. 5.

Scientia inflans Adamo & poſteris ruinæ cauſa.

Pſal. 4. 3.

1. Cor. 1. 27.

5 Ecce vobis, Fratres, montem demonſtravimus alium, non in quem aſcendatis, ſed quem fugiatis. A Ipſe eſt in quem aſcendebat qui voluit eſſe ſicut Deus, ſciens bonum & malum: ipſe quem uſque hodie filii ejus accumulant & elevant, nihil invenientes tam vile, undè non velint montem elevare ſcientiæ. Videas alium litterarum, alium mundialis curæ, iſtum placitationum diſplicentium Deo, illum ſervilis cujuslibet artis tam vehementer affectare ſcientiam, ut laborem non reputet, tantummodo ut poſſit aliquibus doctior reputari. Sic ædificant Babel, ſic putant ad Dei ſe perventuros ſimilitudinem; ſic concupiſcunt quod non expedit, quod expedit omittentes. Quid vobis & montibus iſtis, in quorum aſcenſu tanta difficultas eſt, & tam grande periculum? aut cur eum deſeritis montem, B cujus & facilis eſt aſcenſus, & perutilis? Poteſtatis ambitio Angelum felicitate privavit angelica: ſcientiæ appetitus hominem immortalitatis gloria ſpoliavit. Conetur quis aſcendere in montem poteſtatis: quantos putas contradictores habebit, quantos inveniet repulſores, obſtacula quanta, quàm difficilem viam? Quid ſi tandem eum adipiſci contigerit quod optabat? *Potentes*, ait Scriptura, *potenter tormenta patientur*: ut præſentes ſollicitudines & anxietates, quas poteſtas ipſa parit, omittam. Cupidus alter eſt inflantis ſcientiæ: quantum laborabit, quantum anxiabitur ſpiritus ejus? Et tamen audiet: Nec ſi te ruperis, apprehendes. In amaritudine morabitur oculus C ejus, quoties videre contigerit, qui ſe poſteriorem judicet, aut putet ab aliis reputari. Quid cùm intumuerit multum? *Perdam*, inquit Dominus, *ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo.*

Sap. 6. 8.

Ambitus poteſtatis & ſcientiæ quantis malis obnoxia.

1. Cor. 1. 19.

6 Jam ne multis immorer, vidiſtis (ut arbitror) quàm fugiendus nobis ſit mons uterque, ſi præcipitium Angeli, ſi caſum hominis expaveſcimus. Montes Gelboe, nec ros, nec pluvia veniant ſuper vos. Quid tamen agimus? Aſcendere ſic non expedit, & aſcendendi tenemur concupiſcentia. Quis docebit nos aſcenſum ſalubrem? Quis, niſi de quo legimus, quoniam *qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit*? Ab ipſo demonſtranda nobis erat aſcenſionis via, ne ductoris, D immò ſeductoris iniqui aut veſtigium, aut conſilium ſequeremur. Quia ergo non erat quo aſcenderet, deſcendit Altiſſimus, & ſuo nobis deſcenſu ſuavem ac ſalubrem dedicavit aſcenſum. Deſcendit de monte potentiæ, carnis infirmitate circumdatus: deſcendit de monte ſcientiæ, quoniam placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſalvos facere credentes. Quid enim tenello corpore & infantilibus membris videtur infirmius? Quid indoctius apparet parvulo, qui ſola matris ubera noverit? Quis impotentior eo, cujus omnia membra clavis affixa, cujus omnia dinumerantur oſſa? Quis inſipientior eo, qui tradebat in mortem animam ſuam, & quæ non rapuit tunc exſolvebat? E Vides quàm multum deſcenderit, quantum à potentia ſua, quantum à ſapientia ſua exinanierit ſemetipſum. Sed non potuit altius in montem bonitatis aſcendere, nec ſuam commendare expreſſius charitatem. Nec mirum ſi deſcendendo Chriſtus aſcendit, quando priorum uterque cecidit aſcendendo. Et mihi quidem videtur montis hujus aſcenſorem quærere qui dicebat: *Quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto ejus?* Fortè etiam Iſaias aſcenſionis deſiderio cadentes intuens homines ad hunc revocabat montem, exclamans: *Venite, aſcendamus in montem Domini.* Annon manifeſtè eos de priorum montium aſcenſione redarguens, montis hujus prædicat ubertatem F qui ait: *Ut quid ſuſpicamini montes coagulatos? Mons coagulatus, mons pinguis.* Hic eſt igitur mons domus Domini præparatus in vertice montium, ſuper quos ſalientem ſponſum inſpexerat, qui dicebat: *Ecce venit iſte ſaliens in montibus.* Docebat enim ignarum viæ trahebat parvulum, infantulum deducebat: ideoque velut quibuſdam paſſibus ibat, ut de virtute in virtutem videretur Deus deorum in Sion. Juſtitia enim ejus ſicut montes Dei.

2. Reg. 1. 21.

Aſcenſus ſalutaris exemplo Chriſti deſcendentis. *Epheſ. 4. 10.*

Pſal. 23. 3.

Iſai. 2.

Pſal. 67. 17.

Cant. 2. 8.

7 Sed jam (ſi placet) ſaltus etiam ipſos intueamur, quibus exultavit ut gigas ad currendam viam, & cujus egreſſio à ſummo cœlo, per gradus quoſdam

Pſal. 18. 5.

A uſque ad ſummum ejus occurrit. Primùm ergo conſtitue montem illum, in quem aſcendit cum Petro & Jacobo & Joanne, ubi & transfiguratus eſt ante eos. Reſulſit facies ejus ut ſol, & veſtimenta ejus facta ſunt alba ſicut nix. Reſurrectionis gloria iſta eſt, quam in monte ſpei contemplamur. Ut quid enim aſcendit ut transfiguraretur, niſi ut doceret nos cogitatione aſcendere ad futuram illam gloriam, quæ revelabitur in nobis? Felix, cujus meditatio in conſpectu Domini eſt ſemper, qui in corde ſuo delectationes dexteræ Domini uſque in finem ſedula cogitatione revolvit! Quid enim grave illi poterit videri, qui ſemper mente tractat, quòd non ſint condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam? Quid concupiſcere poterit in ſæculo nequam, cujus oculus ſemper videt bona Domini in terra viventium, ſemper videt æterna præmia? *Tibi dixit cor meum* (Propheta loquitur Domino) *tibi dixit cor meum, exquiſivit te facies mea: faciem tuam, Domine, requiram.* Quis mihi tribuat, ut omnes ſurgentes ſtetis in excelſo, & videatis exultationem, quæ ventura eſt nobis à Domino.

Matt. 17. 2.
Aſcenſio prima, gloriæ contemplatio.
Pſal. 26. 8.

8 Non ſit moleſtum vobis, obſecro, quòd in monte hoc aliquando diutius immoramur: poterimus enim cæteros feſtinantius pertranſire. Verumtamen in iſto quem non detineat ſententia illa ſancti Petri, quam in eo protulit, & de eo: *Domine*, inquiens, *bonum eſt nos hic eſſe?* Quid enim tam bonum eſt, immò quid aliud videtur bonum, quàm in bonis animam demorari, quandoquidem adhuc corpus non poteſt? Puto quod ejus qui ingrediebatur in locum tabernaculi admirabilis uſque ad domum Dei, in voce exultationis & confeſſionis, ſonus epulantis fuerit: *Bonum eſt nos hic eſſe.* Quis enim eſt vobis ſecum cogitans futuram illam vitam, ſed lætitiam, ſed jucunditatem, ſed beatitudinem, ſed gloriam filiorum Dei: quis, inquam, talia tranquilla ſecum conſcientia volvens, non continuo de plenitudine intimæ ſuavitatis eructat: *Domine, bonum nos eſt hic eſſe?* Non ſanè in hac ærumnoſa peregrinatione, ubi corpore detinetur, ſed in ſuavi ac ſalubri illa cogitatione, in qua corde verſatur. *Quis mihi dabit pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam?* Vos autem filii hominum, filii hominis, qui deſcendit de Jeruſalem in Jericho, filii hominum uſquequo gravi corde? Aſcendite ad cor altum, & exaltabitur Deus. Hic eſt enim mons, in quo transfiguratur Chriſtus. Aſcendite, & ſcietis, quoniam Dominus ſanctum ſuum mirificavit.

Matt. 17. 4.
Pſal. 41. 5.
Pſal. 54. 7.

9 Obſecro vos, Fratres mei, non graventur corda veſtra in curis ſæcularibus, nam de crapula & ebrietate (gratias Deo) non magnopere neceſſe habeo vos admonere. Exonerate, obſecro corda veſtra gravi mole terrenarum cogitationum, ut ſciatis mirificatum à Domino ſanctum ſuum. Levate corda veſtra cum manibus quibuſdam cogitationum, ut transfiguratum Dominum videatis. Formate in cordibus veſtris non modo Patriarcharum & Prophetarum tabernacula, ſed omnes domus illius cœleſtis multiplices manſiones ſecundùm eum, qui circuibat immolans in tabernaculo Domini hoſtiam vociferationis, cantans, & pſalmum illum dicens Domino: *Quàm dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! concupiſcit, & deficit anima mea in atria Domini.* Circuite & vos chariſſimi, cum pietatis & devotionis affectu vel hoſtia, viſitantes animo ſedes ſupernas, & multas, quæ in domo Patris ſunt, manſiones, humiliter proſternentes corda veſtra ante thronum Dei & Agni; cum reverentia ſupplicantes ſingulis ordinibus Angelorum; Patriarcharum numerum, cuneos Prophetarum, & ſenatum apoſtolicum ſalutantes, coronas Martyrum ſuſpicientes purpureis rutilantes floribus, redolentes liliis choros Virginum admirantes, atque ad mellifluum novi cantici ſonum, quantum prævalet infirmitas cordis, erigentes auditum. *Hæc recordatus ſum* (Propheta loquitur *) *& effudi in me animam meam.* Quæ? *Quoniam tranſibo in locum tabernaculi admirabilis uſque ad domum Dei.* Et item: *Memor fui*, inquit, *Dei & delectatus ſum.* Quem viderunt Apoſtoli, vidit & iſte, nec diſſimili, ut arbitror, viſione: niſi quòd ſpiritnale totum habuit hujus viſio, corporeum nihil. Omninò non vidit eum ſicut is qui dicebat: *Vidimus eum, & non erat illi ſpecies neque decor.* Transfiguratum proculdubio vidit & ſpecioſum forma præ filiis hominum, qui delectatum ſe perhibet, ſicut & Apoſtoli, *Bonum eſt*, inquiunt Domino, *nos hic eſſe.* Et ut nihil deſit propoſitæ ſimilitudini, illi quidem proni cecidiſſe leguntur, hic verò ſuum fatetur ſpiritum defeciſſe. Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abſcondiſti timentibus te! Aſcendentes igitur in hunc montem, & revelata facie gloriam Domini ſpeculantes, haud dubium quin clamare habeatis & vos: Trahe nos poſt te. Quid enim prodeſt ſcire quo ſit eundum, ſiquidem qua debeas ire non noveris?

Corda ſurſum levanda.
Pſal. 83. 2.
Pſal. 41. 5. al. add. Domino.
Pſal. 76. 4.
TOM. III.
Iſa. 53. 2.
Matt. 17. 6.

10 Alterum proindè montem aſcendas neceſſe eſt, in quo prædicantem audias, ſcalam erigentem octo diſtinctam ſcalaribus, cujus ſummitas cœlos tangit. *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* Jam ſi primum aſcenderis montem jugi meditatione ſupernæ gloriæ, iſtum nihilominus montem aſcendere non gravaberis, ut in lege ejus mediteris die ac nocte: ſicut idem Propheta non ſolùm meditabatur in præmiis, ſed & in mandatis Domini quæ dilexit. Sic enim audies & tu: *Et quo eam, ſcitis*, propter aſcenſionem primam; *& viam ſcitis*, propter ſecundam. Propterea in corde tuo pone viam veritatis inquirere, ne fortè ſis de eorum numero, qui viam civitatis habitaculi non invenerunt. Magis autem ſollicitus eſto aſcendere non modo cogitatione cœleſtis gloriæ, ſed & converſatione, quæ cœleſtem gloriam mereatur.

2. Aſcenſio, meditatio doctrinæ evangelicæ.
Pſal. 118. 47.
Joan. 14. 4.

11 Tertium nihilominùs montem lego, in quem aſcendit ſolus orare. Vides ergo quàm bene ſponſa in Canticis: *Ecce*, inquit, *venit iſte ſaliens in montibus.* In primo transfiguratus eſt, ut ſcires quo tenderes: in ſecundo verba vitæ locutus eſt, ut ſcires qua pervenires: oravit in tertio, ut eundi & perveniendi bonam obtinere ſtudeas voluntatem. *Scienti enim bonum, & non facienti, peccatum eſt illi.* Propterea ſciens quoniam in oratione datur bona voluntas; cùm videris quæ agenda ſunt, ut convaleſcas ad agenda quæ videris, aſcende tu ad orationem: ora inſtanter, ora perſeveranter, ſicut ille pernoctabat in oratione: & dabit Pater bonus ſpiritum bonum petenti ſe. Et vide quàm utiliter orationis tempore etiam corporalis loci ſecretum quærimus, quando hoc ille non ſolùm docuit verbo, *Intra*, inquiens, *in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora Patrem tuum:* ſed & commendavit exemplo, nec domeſticorum quemquam admittens, ſed ſolus aſcendens ad orationem.

3. Aſcenſio, Oratio.
Matt. 14. 23.
Cant. 2. 8.
Jac. 4. 17.
Orandi ſeceſſus neceſſarius.
Matt. 6. 6.

12 Putas poterimus aliquid amplius de ejus aſcenſionibus invenire? Poterimus utique. Volo enim ut nec jumenti ipſius ſis immemor, ſuper quod legitur aſcendiſſe. Volo ut nec ipſam crucis aſcenſionem omittas. Nam & in illa exaltari oportebat Filium hominis. *Et ego*, inquit, *ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipſum.* Itaque cùm jam & cognitio ſuppetit, & velle adjacet; quid ages, quod perficere bonum non invenis; ſed aſinini quidam & beſtiales motus legem contrariam habent, & captivare te volunt? Quid, inquam, facies ſuper concupiſcentiis irrationabilibus, quæ ſunt in membris tuis? Urget te etiam, cùm jejunare conſentis, gulæ illecebra; cùm vigilare proponis, ſomnolentia premit. Quid faciemus huic aſino? Aſininum enim iſtud eſt, commune cum aſinis: quia homo *comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* Aſcende, Domine, ſuper aſinum iſtum, conculca hos beſtiales motus: quia domari debent, ne dominari prævaleant. Niſi enim calcati fuerint, conculcabunt nos; niſi premantur, oppriment nos. Propterea ſequere anima mea & in hac aſcenſione Chriſtum Dominum, ut ſub te ſit appetitus tuus, & tu domineris illius. Nam ut in cœlum aſcendas, prius neceſſe eſt levare te ſuper te, calcando carnalia deſideria, quæ in te militant adverſum te.

Joan. 12. 32.
4. Aſcenſio, mortificatio.
Pſal. 48. 13.

13 Sequere etiam aſcendentem in crucem, exalta-

TOM. III. 3. Ascensio, mundi contemptus.

tum à terra: ut non ſolùm ſuper te, ſed & ſuper omnem quoque mundum mentis faſtigio colloceris, univerſa quæ in terris ſunt deorſum aſpiciens & deſpiciens, ſicut ſcriptum eſt: *Cernent terram de longè.* (Iſai. 33. 17.) Nulla te mundi oblectamenta inclinent, nullæ adverſitates dejiciant. Abſit tibi gloriari niſi in cruce Domini tui Jeſu-Chriſti, per quem tibi mundus crucifixus eſt: ut quæ mundus appetit, crucem reputes: & tu crucifixus mundo, illis quæ mundus crucem reputat, toto inhæreas amore.

4. Aſcenſio, viſio Dei.

14 Jam verò quid ex hoc reſtat, niſi ut ad illum aſcendas, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula? Diſſolvi jam, & eſſe cum Chriſto, multo magis optimum. *Beatus vir cujus eſt auxilium abs te,* (Pſal. 83. 6.) ait Propheta ad Dominum: *aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit; ibi de virtute in virtutem uſque ad videndum Deum deorum in Sion.* Hæc eſt ultima aſcenſio, in qua implentur omnia, ſicut ait Apoſtolus: *Chriſtus qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit, ut adimpleret omnia.* (Epheſ. 4. 10.) Sed de illa aſcenſione quid dicam? Quo aſcendemus, ut ubi Chriſtus eſt, & nos ſimus? Quid ibi erit? *Oculus, Deus, non vidit abſque te quæ præparaſti diligentibus te.* (Iſai. 64. 4. & 1. Cor. 2. 9.) Deſideremus hanc, Fratres mei ſuſpiremus ad eam jugiter: & eo magis affectus vigeat, quo deficit intellectus.

IN ASCENSIONE DOMINI,

SERMO QUINTUS.

De intellectu & affectu.

1 HOdie ſedenti in throno Antiquo dierum, conſeſſurus pariter oblatus eſt Filius hominis, & erit deinceps non modo germen Domini in magnificentia & gloria, ſed & fructus terræ ſublimis. (Iſai. 4. 2.) Felix unio, & amplectendum ineffabilibus gaudiis ſacramentum! Idem enim & germen Domini, & fructus terræ: idem ipſe & Dei filius, & fructus ventris Mariæ eſt: idem filius David, & Dominus, de quo hodie gaudium ejus impletum eſt, undè olim præcinens ajebat: *Dixit Dominus Domino meo, Sede à dexteris meis.* (Pſal. 109. 1.) Quomodo enim non germen Domini Dominus? Idem tamen & filius ejus, utpote fructus terræ ſublimis, fructus virgæ, quæ de radice Jeſſe proceſſit. Hodie igitur ſuum hunc & hominis Filium apud ſemetipſum Pater clarificat claritate quam habuit, priuſquam mundus fieret, apud ipſum. Hodie Veritatem, quæ de terra orta eſt, cœlum ſibi redditam gloriatur. Hodie ſponſus aufertur à filiis, & lugendum eis eſt, ſicut ipſe prædixit. (Matth. 9. 15.) Non enim poterant filii ſponſi lugere, donec ſponſus cum eis erat: ſed venit dies ut auferatur ab eis, ut de cætero lugeant & jejunent. Ubi illud jam, Petre, quod dixeras: *Domine, bonum eſt nos hic eſſe; faciamus hic tria tabernacula.* (Matth. 17. 4.) Ecce enim ingreſſus eſt amplius & perfectius tabernaculum, non manu factum, id eſt non hujus creationis.

Mundi ſeu vitæ hujus pericula & miſeriæ.

2 Quomodo ergo jam bonum eſt nos hìc eſſe? Immò verò moleſtum eſt, grave eſt, periculoſum eſt. Nimirum ubi malitiæ plurimum, ſapientiæ modicum, ſi tamen vel modicum invenitur: ubi viſcoſa omnia, omnia lubrica, operta tenebris, obſeſſa laqueis peccatorum: ubi periclitantur animæ, ubi ſpiritus affliguntur ſub ſole, ubi tantùm vanitas & afflictio ſpiritus eſt.

Corda ſurſum levanda.

Levemus igitur, Fratres mei, levemus in cœlum corda cum manibus, & aſcendentem Dominum ſequi velut quibuſdam paſſibus devotionis & fidei contendamus. Erit enim cùm ſine mora, ſine difficultate obviam illi in nubibus rapiemur, & id poterunt corpora ſpiritualia, quod merito interim nequeunt ſpiritus animales. Nunc enim quantis conatibus corda levare neceſſe eſt: quæ quidem (ut miſerabiliter ſatis in libro propriæ experientiæ legimus) & corruptio corporis aggravat, & terrena inhabitatio deprimit?

3 At fortè tradendum eſt, quid ſit levare cor, aut quemadmodum illud oporteat elevari: ſed tradendum ſanè ab Apoſtolo potius quàm à nobis. *Si conſurrexiſtis,* inquit, *cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens; quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram.* (Coloſſ. 3. 1.) Ac ſi manifeſtius dicat: Si conſurrexiſtis, & coaſcendite: ſi conviviitis, & conregnate. Sequamur, Fratres, ſequamur Agnum quocumque ierit: ſequamur patientem, ſequamur & reſurgentem, ſequamur multò libentius aſcendentem. Crucifigatur vetus homo noſter ſimul cum illo, ut deſtruatur corpus peccati: ut ultra non ſerviamus peccato, mortificatis nimirum membris noſtris, quæ ſunt ſuper terram. Sed & quomodo ipſe reſurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. In hoc enim mortuus eſt & reſurrexit, ut peccatis mortui, juſtitiæ vivamus.

4 Cæterùm quoniam vitæ novitas locum exigit tutiorem, & reſurrectionis dignitas altiorem expetit gradum: ſequamur etiam aſcendentem, quærere videlicet & ſapere quæ ſurſum ſunt ubi ille eſt, non quæ ſuper terram. Quæris quis ille ſit locus? Apoſtolum audi: *Quæ ſurſum eſt,* inquit, *Jeruſalem libera eſt, quæ eſt mater noſtra.* (Gal. 4. 26.) Vis ſcire quænam ibi ſint? Viſio pacis eſt. *Lauda Jeruſalem Dominum, lauda Deum tuum Sion, qui poſuit fines tuos pacem.* (Pſal. 147. 12.) O pax quæ exuperas omnem ſenſum! ò pax etiam ſuper pacem! ò menſura ſuper menſuram, conferta, & coagitata, & ſupereffluens! Compatere igitur Chriſto, anima Chriſtiana: conreſurge, coaſcende: quod eſt, *Declina à malo, & fac bonum, inquire pacem, & perſequere eam.* (Pſal. 33. 15.) Sic nimirum Paulus in Actibus Apoſtolorum de continentia, & juſtitia, & ſpe vitæ æternæ memoratur docuiſſe diſcipulos. (Act. 13. b) Sic Veritas ipſa monet in Evangelio præcingere lumbos, lucernas accendere, & deinceps hominibus expectantibus Dominum ſuum ſimiles inveniri. (Luc. 12. 35.)

Aſcenſio duplex commendatur ab Apoſtolo.

5 Cæterùm gemina quædam (ſi bene advertiſtis) aſcenſio nobis ab Apoſtolo commendatur, in eo quod & quærere, & ſapere monuit, non infima, ſed ſuperna. Quam fortaſſe diſtinctionem nec ipſe quoque Propheta prætériiſſe omninò videbitur, dicens, *Inquire pacem, & perſequere eam:* (Pſal. 33. 15.) ut hoc ſit pacem ſequendam quærere, perſequi inquiſitam, quod eſt ſapienda quærere, quæſita ſapere, quæ ſurſum ſunt, non quæ ſuper terram.

Cordis plena pax & unio futuræ vitæ reſervatur.

Nimirum donec diviſa ſunt corda noſtra, & multos interim ſinus inveniuntur habere, nec ſibi omninò cohærere videntur; vel particulatim ea & membratim quodam modo levare neceſſe eſt, ut in ſuperna illa Jeruſalem colligantur, cujus participatio ejus in idipſum: ubi non tantùm ſinguli, ſed & omnes pariter incipiant habitare in unum, non modo ſcilicet non diviſi in ſemetipſis, ſed nec inter ſeipſos.

Cordis membra intellectus & affectus, hic ſæpè diviſa.

Ecce enim ut tamquam principalia cordis ipſius membra diſtinguam, eſt intellectus in nobis, eſt & affectus; & hi quoque ſæpius ſibi invicem adverſantes, ut alter ſumma petere, alter appetere infima videatur. Quantus verò is dolor, quàm gravis animæ cruciatus, dum ſic diſtrahitur, ſic dilaceratur, ſic abrumpitur à ſeipſa, vel ex ea ſaltem, quam omnibus experiri in promptu eſt, corporis ſciſſione conjiciat, ſi quis in ſuo ſpiritu animadvertere pernicioſa & periculoſa inſenſibilitate non neglexerit. Diſtrahuntur hominum crura, & longioris obice ligni removentur ab invicem pedes: & dum adhuc cutis integra manet, quis tamen ille eſt cruciatus?

Religioſi illuminati, ſed non benè affecti. V. Ser. 3. n. 6.

6 Sic, ſic affligi plangimus miſeros, qui corporaliter inter nos converſantes, illuminati fortè ſimiliter, ſed diſſimiliter inveniuntur affecti. Intelligunt pariter bona quæ faciant, ſed non pariter diligunt intellecta. Nam de ignorantia, Fratres, quænam excuſatio nobis, quibus numquam doctrina cœleſtis, numquam divina lectio, numquam ſpiritualis eruditio deeſt? Quæcumque vera ſunt, quæcumque pudica, quæcumque juſta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ; ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, hæc diſcitis & accipitis, hæc auditis pariter & videtis, in exemplis videlicet & verbis eorum, qui inter vos ſunt perfecti, quorum & exhortatio, & converſatio plenius erudit univerſos. Utinam autem hæc

ut in-

ut intellectum admonent, moveant & affectum! ne ſit intus amariſſima contradictio, & diviſio moleſtiſſima, dum hinc quidem ſurſum trahimur, ſed retrahimur inde deorſum.

[Religioſorum ferventium & tepidorum diſcrimen.]

7 Nimirum advertere potes in omnibus ferè religioſis congregationibus viros repletos conſolatione, ſuperabundantes gaudio, jucundos ſemper & hilares, ferventes ſpiritu, die ac nocte meditantes in lege Dei, crebro ſuſpicientes in cœlum, & puras manus in oratione levantes, ſollicitos obſervatores conſcientiæ, & devotos ſectatores bonorum operum: quibus amabilis diſciplina, dulce jejunium, vigiliæ breves, labor manuum delectabilis, & univerſa denique converſationis hujus auſteritas refrigerium videatur. Contra ſanè invenire eſt homines puſillanimes & remiſſos, deficientes ſub onere, virga & calcaribus indigentes: quorum remiſſa lætitia, puſillanimis triſtitia eſt: quorum brevis & rara compunctio, animalis cogitatio, tepida converſatio: quorum obedientia ſine devotione, ſermo ſine circumſpectione, oratio ſine cordis intentione, lectio ſine ædificatione: quos denique (ut videmus) vix gehennæ metus inhibet, vix pudor cohibet, vix frenat ratio, vix diſciplina coercet. Nonne tibi horum vita inferno penitus appropinquare videtur, dum intellectu affectui, & affectu intellectui repugnante, neceſſe habent mittere manum ad opera fortium, qui cibo fortium minimè ſuſtentantur, ſocii planè tribulationis, ſed non conſolationis? *[Tepiditas abjicienda.]* Exurgamus, obſecro, quicumque hujuſmodi ſumus, reſarciamus animas, ſpiritum recolligamus, abjicientes perniciosam tepiditatem, etſi non quia periculoſa eſt, & Deo ſolet (ut interdum miſerabiliter plangimus) etiam vomitum provocare; certè quia moleſtiſſima, plena miſeriæ & doloris, inferno planè proxima, & umbra mortis jure cenſetur.

8 Si quærimus quæ ſurſum ſunt, etiam ſapere & prælibare interim ſtudeamus. Fortè enim poterit intellectui & affectui non inconvenienter aptari, quod & quærere quæ ſurſum ſunt, & ſapere admonemur: ut in principalibus (quemadmodum ſupra dictum eſt) membris ſuis noſtra corda manibus quibuſdam pii conatus & exercitii ſpiritualis levare ſtudeamus ad Deum. *[Quærunt multi, ſed rari ſapiunt quæ ſurſum ſunt.]* Omnes (ni fallor) quæ ſurſum ſunt quærimus intellectu fidei & judicio rationis; ſed non æquè forſitan ſapimus omnes quæ ſurſum ſunt, tamquam inescati his quæ ſunt ſuper terram, violento quodam præjudicio affectionis. Undè enim ea, quam paulò ante oſtendimus, animorum diverſitas, tanta diſparilitas ſtudiorum, converſationum tanta diſſimilitudo? *[Ariditatis cauſa.]* Undè ſpiritualis gratiæ inopia tanta quibuſdam, cum aliis copia tanta exuberet? Profectò nec avarus, nec inops eſt gratiæ diſtributor: ſed ubi vacua vaſa deſunt, ſtare oleum neceſſe eſt. *[Conſolatio carnalis obeſt divinæ.]* Undique ſeſe ingerit amor mundi cum conſolationibus, immò deſolationibus ſuis: obſervat aditus, per feneſtras irruit, mentem occupat, ſed non ejus qui dixit: *[Pſ. 76. 3.]* *Renuit conſolari anima mea; memor fui Dei, & delectatus ſum.* Præoccupatum nempè ſæcularibus deſideriis animum delectatio ſancta declinat; nec miſceri poterunt vera vanis, æterna caducis, ſpiritualia corporalibus, ſumma imis, ut pariter ſapias quæ ſurſum ſunt, & quæ ſuper terram.

[Eccli. 44. 16. 4. Reg. 2. 11.]

9 Felices nimirum viri illi, per quos Dominica aſcenſio legitur præſignata, Enoch raptus, & tranſlatus Elias. Felices planè, qui ſoli jam Deo vivunt, ſoli vacant intelligendo, diligendo, fruendo. Neque enim corpora quæ corrumpuntur, illas aggravant animas, aut terrena inhabitatio ſenſus eorum, tamquam multa cogitantes deprimit, qui cum Deo ambulaſſe noſcuntur. Factum eſt impedimentum omne de medio, occaſio univerſa ſublata, materies nulla relicta eſt, quæ eorum affectum aggravet, vel deprimat intellectum. Nam & priorem ob hoc raptum Scriptura commemorat *, ne fortè vincat malitia ſapientiam, & intellectus ejus vel anima ultra decipi valeat, aut mutari. *[Sap. 4. 11. * V. ſup. Serm. 3. n. 2.]*

10 Nobis autem undè in his tenebris veritas, undè charitas in hoc ſæculo nequam, in hoc mundo, qui totus poſitus eſt in maligno? *[Intellectus per Chriſtum illuminandus.]* Putas erit qui intellectum illuminet, qui inflammet affectum? Erit utique, ſi convertamur ad Chriſtum, ut velamen de cordibus auferatur. Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt: *[Iſ. 9. 2.]* *Habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta eſt eis.* Siquidem prioris ignorantiæ tempora deſpiciens Deus, annuntiavit hominibus, ut omnes ubique agerent pœnitentiam, ſecundùm quod Paulus Athenienſibus tradit. *[Act. 17. 30.]* Memento etenim Dei Verbum & Sapientiam incarnatam: cujus utique opus erat toto illo tempore, quo videri in terris, & inter homines converſari dignata eſt ineffabilis illa virtus, illa gloria, illa majeſtas, illuminare oculos cordis, & ſuadere fidem hominibus prædicatione pariter & oſtenſione ſignorum. Denique *Spiritus Domini*, ait, *ſuper me, ad evangelizandum pauperibus miſit me.* *[Iſ. 61. 1.]* Et Apoſtolis loquebatur: *[Joan. 12. 35.]* *Adhuc modicum lumen in vobis eſt; ambulate dum lucem habetis, ut non tenebræ vos comprehendant.* *[Act. 1. 3.]* Nec modo antè paſſionem, ſed & poſt reſurrectionem in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei; *[Luc. 24. 27.]* quando & ſenſum eis ut Scripturas intelligerent, legitur aperuiſſe, intellectum potiùs informabat, quàm purgabat affectum.

11 Quando enim ad ſpiritualia affici poſſent animales? *[Affectus ſeu amor ſenſim à Chriſto purgatus in Apoſtolis.]* Immò verò ne ipſam quidem meram lucem poterant aliquatenus ſuſtinere; ſed exhibere illis oportuit Verbum in carne, ſolem in nube, lumen in teſta; mel in cera, cereum in laterna. *[Lam. 4. 20.]* Spiritus ante faciem illorum Chriſtus Dominus, ſed non utique ſine umbra, in qua viverent interim inter gentes. Undè & Virgini legitur obumbraſſe, ne vehementiori reverberata ſplendore, ad candidiſſimam illam lucem, puriſſimumque fulgorem divinitatis, etiam illius aquilæ poſſet acies hebetari. Minimè tamen vel nubes ipſa levis eſſe potuit otioſa, ſed ea quoque uſus eſt in ſalutem; & diſcipulorum animos, qui nec ad fidei intellectum ſine aliqua mutatione affectus poterant promoveri, nec aſſurgere adhuc ad ſpiritualia prævalebant, in ſuæ carnis provocavit affectum: ut amore quodam humano operanti mira, mira loquenti homini adhærerent, amore utique carnali adhuc, ſed tam valido, ut cæteris omnibus prævaleret. Nimirum hic erat ille Moyſi ſerpens, qui ſerpentes magorum Ægypti omnes pariter devoravit. *[Exod. 7. 12.]* Denique, *Ecce nos*, inquiunt, *reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.* *[Matt. 19. 27.]* Beati ſiquidem oculi, qui videbant Dominum majeſtatis in carne præſentem, auctorem univerſitatis inter homines converſantem, virtutibus coruſcantem, infirmos curantem, maria calcantem, mortuos ſuſcitantem, dæmoniis imperantem, & poteſtatem ſimilem hominibus conferentem; mitem & humilem corde, benignum, affabilem, miſericordiæ viſceribus affluentem, Agnum Dei peccatum non habentem, & omnium peccata portantem. Beatæ aures, quæ verba vitæ ab ipſius incarnati Verbi ore percipere merebantur, quibus enarrabat Unigenitus qui eſt in ſinu Patris, & nota faciebat quæcumque audiſſet à Patre: ut fluenta doctrinæ cœleſtis ab ipſius Veritatis puriſſimo fonte haurirent, univerſis poſtmodum gentibus propinanda, immò eructanda potarent.

12 Quid mirum, Fratres, ſi implebat triſtitia cor eorum, cùm ab eis ſeſe pronuntiaret iturum, & adderet: *Quo ego vado, vos non poteſtis venire modo?* *[Joan. 8. 21.]* Quidni concuterentur viſcera, turbaretur affectus, hæſitaret animus, hæreret vultus, paveret auditus, nec omninò æquanimiter diſceſſionis ejus ſermo poſſet admitti, ut relinqueret eos, pro quo omnia reliquiſſent? Cæterùm non ut maneret in carne, ſed ut transferretur ad ſpiritum, totus ab eo in illam carnem Diſcipulorum fuerat collectus affectus, ut dicere eſſet aliquando: *Etſi cognovimus Chriſtum ſecundùm carnem, ſed nunc jam non novimus.* *[2. Cor. 5. 16.]* Undè & benigniſſimus ille Magiſter blandis eos refovens conſolationibus ait: *Rogabo Patrem meum, & alium Paraclitum dabit vobis, Spiritum veritatis, qui vobiſcum maneat in æternum.* *[Joan. 14. 16.]* Ex

TOM III.

Joan. 16. 7. — Spiritus-ſanctus cur non venerit Chriſto præſente.

item: *Ego veritatem dico vobis, expedit vobis ut ego vadam. Niſi enim abiero, Paraclitus non veniet ad vos.* Grande myſterium, Fratres mei. Quid enim ſibi vult, *Niſi ego abiero, Paraclitus non veniet?* Itane inviſa Paraclito præſentia Chriſti, aut contubernium Dominicæ carnis Spiritus-ſanctus horrebat, quæ (ſicut Angelo prænuntiante cognovimus) nec concipi quidem, niſi eo ſuperveniente potuerit? Quid eſt ergo, *Niſi ego abiero, Paraclitus non veniet?* Niſi carnis præſentia veſtris ſubtrahatur aſpectibus, ſpiritualis gratiæ plenitudinem occupata mens non admittit, non recipit animus, non capit affectus.

Luc. 1. 35.

Conſolatio ſpiritus fruſtra ſperatur inter illecebras carnis.

13 Quid vobis videtur, Fratres? Si hæc ita ſunt, immò quia ita ſunt, audeat quis de cætero phantaſticis B quibuſdam illecebris deditus, ſectans lenocinia carnis ſuæ, carnis utique peccatricis, genitæ in peccatis, aſſuetæ peccatis, in qua denique bonum non eſt, illum pariter expectare Paraclitum? Audeat, inquam, qui huic ſterquilinio ſemper inhæret, qui carnem fovet, in carne ſeminat, carnem ſapit; illam nihilo minus conſolationem ſupernæ viſitationis, torrentem voluptatis illum, illam ſperare gratiam Spiritus vehementis, quam (ut Veritas ipſa teſtatur) nec cum ipſa quidem Verbi carne percipere ullatenus Apoſtoli potuerunt? Errat omninò, ſi quis cœleſtem illam dulcedinem huic cineri, divinum illud balſamum huic veneno, charismata illa ſpiritus miſceri poſſe hujuſmodi C illecebris arbitratur. Falleris, Thoma ſancte, falleris, ſi videre Dominum ſperas ab Apoſtolorum collegio ſeparatus. Non amat Veritas angulos, non ei diverſoria placent. In medio ſtat, id eſt diſciplina & vita communi, communibus ſtudiis delectatur. Uſquequo, miſer, diverticula captas, & conſolationes propriæ voluntatis tanto labore quæritas, tanto rubore mendicas? Et quid facio, inquis? Ejice ancillam, & filium ejus: non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ. Nulla (ut dictum eſt) conventio veritati & vanitati, luci & tenebris, ſpiritui & carni, igni & tepiditati.

Concordiæ & communis vitæ prærogativa.

Gen. 21. 10.

Abac. 2. 3.

Act. 1. 14. Oratio perſeverans neceſſaria ad gratiam Spiritus-ſancti.

14 Sed dum ille moratur, inquies, ſine aliqua conſolatione eſſe non poſſum. Immò verò ſi moram fecerit, D expecta eum: quia veniet, & non tardabit. Apoſtoli decem dies in hac expectatione ſederunt, perſeverantes unanimiter in oratione cum mulieribus & Maria matre Jeſu. Et tu igitur orare diſce, diſce quærere, petere, pulſare, donec invenias, donec accipias, donec aperiatur tibi. Novit Dominus figmentum tuum: fidelis eſt, non te patietur tentari ſupra quàm poſſis. Confido in ipſo, quòd ſi fideliter expectaveris, nec diem decimum expectabit. Præveniet certè in benedictionibus dulcedinis deſolatam animam & orantem, ut felicitet & non ad inſipientiam tibi conſolari renuens, in ipſius memoria delectetis, inebriatus ab ubertate domus Dei, & E voluptatis ejus torrente potatus. Sic nimirum & Eliſæus quondam oraſſe legitur, cùm dulciſſimum illud ſolatium, Eliæ præſentiam ſibi plangeret ſubtrahendam. Sed conſidera diligentius quid oraverit, quidve reſponſum ſit poſtulanti. *Oro*, inquit, *domine, ut fiat ſpiritus tuus duplex in me.* Nimirum duplicari et ſpiritum oportebat, ut magiſtri abeuntis abſentiam gratia duplicata ſuppleret. Undè & Elias ad eum: *Si videris*, inquit, *quando tollar à te, fiet quod petiſti.* Duplicavit enim ſpiritum viſio abeuntis, cùm evidenter raptus in cœlum, univerſa pariter ejus deſideria ſecum tulit: ut inciperet ipſe quoque jam ſapere quæ ſurſum ſunt, F non quæ ſuper terram. Duplicavit ſpiritum viſio abeuntis: ut intellectui ſpiritualis jungeretur affectus, cum ipſa utique, cui potiſſimùm inhærebat, carne raptus in cœlum.

4. Reg. 2. 9.

Eliſæi ſpiritus duplex.

Apoſtolorum typus.

15 Quod evidentius in Apoſtolis invenitur impletum. Ubi enim videntibus illis ſuus ille Jeſus tam manifeſtè elevatus eſt, & ferebatur in cœlum, ut nemo eorum opus haberet interrogare, Quo vadis? ipſa jam (ut ita dixerim) oculata fide edocti ſunt ſupplices in cœlum levare oculos, putas tendere manus promiſſa ſibi dona chariſmatum poſtulantes: donec fieret repente de cœlo ſonus advenientis ſpiritus vehementis, adventi-

A tis utique ignis, quem Dominus Jeſus mittebat in terram, volens vehementer accendi. Conſtat ſiquidem eos & prius Spiritum accepiſſe, cùm videlicet inſufflavit eis, & dixit, *Accipite Spiritum-ſanctum*: ſed ſpiritum planè fidei & intelligentiæ, non fervoris, quo magis illuminaretur ratio, quàm inflammaretur affectio: quod duplicati utique ſpiritus opus fuit. Quos enim Verbum Patris diſciplinam & ſapientiam * antè docuerat, & intellectu adimpleverat corda eorum, adveniens utique poſtmodum ignis divinus, & inveniens jam receptacula munda, infudit uberius dona chariſmatum, & in ſpiritalem omninò mutavit amorem, ut accenſa in eis charitas fortis ut mors, jam non modo B fores, ſed ne ipſa quidem ora propter metum Judæorum claudere dignaretur. Cui nos gratiæ pro noſtræ exiguitatis modulo præparantes, exinanire per omnia noſmetipſos, & à delectationibus miſeris, & caducis conſolationibus evacuare ſtudeamus, dilectiſſimi, corda noſtra; maximeque inſtante nunc die feſto, & ferventius, & fiducialius unanimiter perſeveremus in oratione, ut ſua nos viſitatione, ſua conſolatione & confirmatione dignetur Spiritus ille benignus, ſpiritus dulcis, ſpiritus fortis, infirma roborans, aſpera planans, corda purificans: qui cum Patre & Filio idipſum, ſed non is ipſe eſt: ut tres unum, & unum tres eſſe veriſſimè prorſus & fideliſſimè catholica Eccleſia fateatur, à C Patre adoptata, à Filio deſponſata, à Spiritu-ſancto confirmata, quibus ut una ſubſtantia, ſic & eadem nihilo minus gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Joan. 20. 22. Apoſtoli diverſimodè Spiritum-ſanctum acceperunt. * al. Scientiam.

Præparatio ad Spiritum-ſanctum.

IN FESTO PENTECOSTES,

Sermo Primus.

Quomodo Spiritus-ſanctus tria operatur in nobis.

Feſti hujus dignitas.

1 CElebramus, dilectiſſimi, hodie Spiritus-ſancti ſolemnitatem, tota cum jucunditate celebrandam, dignam omni devotione. Dulciſſimum enim D quiddam in Deo Spiritus-ſanctus eſt, benignitas Dei, & idem ipſe Deus. Proindè ſi celebramus Sanctorum ſolemnia, quanto magis ejus, à quo habuerunt ut ſancti eſſent quotquot fuere ſancti? Si veneramur ſanctificatos, quanto magis ipſum ſanctificatorem convenit honorari? Hodie itaque feſtivitas eſt Spiritus-ſancti, qua viſibiliter apparuit inviſibilis: ſicut & Filius, cùm ſit nihilo minus inviſibilis in ſeipſo, dignatus eſt exhibere ſe in carne viſibilem. Hodie Spiritus-ſanctus revelat nobis aliquid de ſeipſo, ſicut antè de Patre & Filio aliquid noveramus, nam perfecta Trinitatis cognitio, vita æterna eſt. Nunc autem ex parte cognoſcimus, reliqua credimus, quæ minimè ſufficimus com- E prehendere. Et de Patre quidem novi creationem, clamantibus creaturis: *Ipſe fecit nos, & non ipſi nos. Inviſibilia enim Dei à creatura mundi per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur.* At verò æternitatem & immutabilitatem ipſius comprehendere multum eſt à me: lucem habitat inacceſſibilem. De Filio autem magnum aliquid novi, ejus gratia, ſcilicet Incarnationem. Nam generationem ejus quis enarrabit? Quis comprehendat æqualem genitum genitori? Jam & de Spiritu-ſancto, ſi non proceſſionem, quo ex Patre Filioque procedit, (illa enim mirabilis facta eſt ſcientia ex me; confortata eſt, & non potero ad eam:) novi tamen aliquid, videlicet inſpirationem. Duo F enim ſunt, undè procedat, & quo. Proceſſio à Patre & Filio poſuit tenebras latibulum ſuum: ſed proceſſio ad homines hodie cœpit innoteſcere, & eſt jam fidelibus manifeſta.

Pſ. 99. 3.

Rom. 1. 20. Quid de Deo cognoſcere poſſumus.

Iſ. 53. 8.

Spiritus-ſancti proceſſio duplex.

2 Et prius equidem (quoniam ſic oportebat) ſignis viſibilibus inviſibilis Spiritus ſuum declarabat adventum: nunc ejus ſigna quo ſpiritualiora ſunt, eo magis congrua, eo magis videntur Spiritu-ſancto digna. Venit tunc ſuper Diſcipulos in linguis igneis, ut linguis omnium gentium verba ignea loquerentur, & legem igneam linguæ igneæ prædicarent. Nemo conqueratur, quòd minimè nobis illa manifeſtatio

1\. Cor. 12. 7. Duplex ejus manifeſtatio facta Diſcipulis.

A Spiritus fiat : *Unicuique enim datur manifeſtatio Spiritus ad utilitatem*. Denique ſi dicere opus eſt, nobis iſta manifeſtatio potius quàm Apoſtolis facta eſt. Ad quid enim illis neceſſariæ linguæ gentium, niſi ad converſionem gentium? Fuit in eis alia quædam manifeſtatio magis ad eos pertinens: & hæc uſque hodie fit in nobis. Manifeſtum enim fuit indutos eſſe virtute ex alto, qui de tanta puſillanimitate ſpiritus ad tantam devenere conſtantiam. Non eſt jam fugere, non eſt abſcondi propter metum Judæorum; conſtantius modo prædicant, quàm deliteſcerent antè timidius. Denique mutationem illam dexteræ Excelſi manifeſtè declarat Principis Apoſtolorum prius quidem inter ancillæ verba formido, poſtmodum inter princi-

Apoſtolorum mutatio poſt acceptum Spiritum-ſanctum.

B pum verbera fortitudo. *Ibant*, ait Scriptura, *gaudentes à conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati*: quem ſanè prius, cùm duceretur ad concilium, ſolùm reliquerant fugientes. Quis dubitet adveniſſe Spiritum vehementem, qui mentes eorum inviſibili illuſtraret potentia? In hunc modum etiam modo quæ Spiritus operatur in nobis, teſtimonium perhibent * de eo.

Act. 5. 41.

* al. add. in nobis.

1\. Petr. 3. 11. Pſ. 33. 15.

3 Quia igitus mandatum accepimus, ut declinantes à malo, faciamus quod bonum eſt; vide quemadmodum ſpiritus in utroque adjuvat infirmitatem noſtram; nam diviſiones gratiarum ſunt, idem autem Spiritus.

Spiritus-ſanctus tria operatur in nobis ad declinandum à malo.

C Propterea ad declinandum à malo tria operatur in nobis, compunctionem, ſupplicationem, remiſſionem. Initium enim revertendi ad Deum pœnitentia eſt, quam ſine dubio ſpiritus operatur, non noſter, ſed Dei: idque & certa ratio docet, & confirmat auctoritas. Quis enim cùm ad ignem venerit algens, & fuerit calefactus, dubitabit ei ab igne veniſſe calorem, quem habere non poterat ſine illo? Sic ergo qui prius iniquitate erat frigidus, ſi poſtmodum fervore quodam pœnitentiæ accendatur, alium ſibi ſpiritum, qui ſuum arguit & dijudicat, non dubitet adveniſſe. Habes hoc & in Evangelio, ubi cùm loqueretur de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum: *Ille*, inquit, *arguet mundum de peccato*.

1\. Pœnitentiam ſeu compunctionem.

Joan. 16. 8.

D 4 Sed quid prodeſt pœnitere de culpa, & non ſupplicare pro venia? Neceſſe eſt ut etiam hoc Spiritus operetur, dulcedine quadam ſpei replens animum, per quam fiducialiter poſtules nihil hæſitans. Viſne oſtendam tibi etiam hoc opus eſſe Spiritus-ſancti? Utique dum abeſt ille, tale aliquid in tuo ſpiritu non invenies. Denique ipſe eſt in quo clamamus, Abba Pater: ipſe qui poſtulat pro Sanctis gemitibus inenarrabilibus. Et hæc quidem in corde noſtro. Quid autem in corde Patris? Sicut in nobis interpellat pro nobis; ita in Patre delicta donat cum ipſo Patre, Advocatus noſter ad Patrem in cordibus noſtris, Dominus noſter in corde Patris. Itaque quod poſtulamus, idem ipſe

2\. Supplicationem pro venia.

Rom. 8. 26.

3\. Peccatorum remiſſionem.

E donat, qui donat ut poſtulemus: & ſicut nos erigit pia quadam fiducia, ita Deum inclinat ad nos magis pia miſericordia ſua. Itaque ut omnino ſcias quia remiſſionem peccatorum Spiritus-ſanctus operatur, audi quod aliquando audierunt Apoſtoli: *Accipite Spiritum-ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*. Et de malo quidem declinando ſic.

Joan. 20. 22.

5 Porrò ad faciendum bonum quid in nobis Spiritus bonus operatur? Profectò monet, & movet, & docet. Monet memoriam, rationem docet, movet voluntatem. In his enim tribus tota conſiſtit anima noſtra. Memoriæ ſuggerit bona in cogitationibus ſanctis, atque ita ignaviam noſtram torporemque repellit.

Tria itidem ad bonum faciendum.

1\. Monet memoriam.

F Propterea quoties hujuſmodi ſuggeſtionem boni ſenſeris in corde tuo, da honorem Deo, & age reverentiam Spiritui-ſancto, cujus vox ſonat in auribus tuis. Ipſe namque eſt qui loquitur juſtitiam. Et in Evangelio habes, quia ille *ſuggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis*. Et adverte quid præmiſerit: *Ille vos docebit omnia*. Dixeram enim quia docet rationem. Multi ſiquidem monentur, ut benefaciant: ſed minimè ſciunt quid agendum ſit, niſi adſit denuo gratia Spiritus-ſancti; & quam inſpirat cogitationem, doceat in opus proferre, ne vacua in nobis ſit gratia Dei. Sed quid? *Scienti bonum*,

Joan. 14. 26.

2\. Docet rationem.

Jacob. 4. 17.

A *& non facienti, peccatum eſt illi* *. Propterea non ſolùm moneri & doceri, verùm etiam moveri & affici ad bonum neceſſe eſt ab eo utique Spiritu, qui adjuvat infirmitatem noſtram, & per quem in cordibus noſtris diffunditur charitas, quæ eſt bona voluntas.

TOM III. * al. add. gratia.

3\. Movet voluntatem.

6 Itaque cùm ſic adveniens Spiritus totam poſſederit animam, ſuggerendo, inſtruendo, afficiendo, loquens ſemper in cogitationibus noſtris, ut audiamus & nos quid loquatur in nobis Dominus Deus, rationem illuminans, voluntatem inflammans: non tibi videtur, quia totam domum impleverint diſpertitæ linguæ tamquam ignis? Nam in his tribus ſuperius dictum eſt animam conſiſtere totam. Sint autem diſpertitæ linguæ

Spiritus-ſancti affectus in nobis.

B propter multiplices cogitationes; ſed earum multiplicitas & uno lumine veritatis, & uno charitatis fervore ſit tamquam ignis. Aut certè domus adimpletio fini potiùs reſervetur, quando menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinus noſtros. Sed quando hæc erunt? Profectò cùm completi fuerint dies Pentecoſtes. Felices vos, qui jam intraſtis quinquageſimam requiei, & jubileum annum. Fratres noſtros loquor, quibus jam dixit Spiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis. Etenim hoc quoque inter ejus opera reperimus. Duo namque tempora celebramus, Fratres, Quadrageſimæ unum, alterum Quinquageſimæ: illud antè Paſſionem, iſtud poſt Re-

C ſurrectionem: illud in compunctione cordis & lamentis pœnitentiæ, iſtud in devotione ſpiritus & ALLELUJA ſolemni. Prius quidem tempus ipſa eſt vita præſens: poſterius verò quietem Sanctorum ſignificat, quæ eſt poſt mortem. Cùm autem venerit illius Quinquageſimæ finis, in judicio ſcilicet & reſurrectione, completis diebus Pentecoſtes, aderit plenitudo Spiritus, & totam replebit domum. Plena ſiquidem erit omnis terra majeſtate ejus, quando non ſolùm anima, ſed & ipſum corpus ſpirituale reſurget, ſi tamen, juxta Apoſtoli monitum, dum adhuc eſt animale, fuerit ſeminatum.

IN FESTO PENTECOSTES,

D

SERMO SECUNDUS.

De operibus Trinitatis ſuper nos, & de triplici gratia Spiritus-ſancti.

1 HODIE, dilectiſſimi, cœli diſtillaverunt à facie Dei Sinai, à facie Dei Iſrael, & pluvia voluntaria ſegregata eſt hæreditati Chriſti. Spiritus enim ſanctus procedens à Patre, largiori munere ſuæ majeſtatis in Apoſtolos ſupervenit, & tribuit eis chariſmatum dona. Poſt magnificentiam enim reſurgentis, poſt gloriam aſcendentis, poſt reſidentis ſubli-

Pſ. 67. 10.

E mitatem, non reſtabat, niſi ut expectata * juſtorum lætitia adveniret, & cœli muneribus cœleſtes homines implerentur. Vide autem ſi non & ſententiarum pondere, & verborum ordine hæc omnia Iſaias longe ante prædixit. *Erit*, inquit, *in die illa germen Domini in magnificentia & gloria, & fructus terræ ſublimis, & exultatio his qui ſalvati fuerint de Iſrael*. Germen Domini Jeſus-Chriſtus *, ſolus de mundiſſimo conceptus ſemine: quia etſi in ſimilitudine carnis peccati, non tamen in carne peccati. Et ſi filius carnis Adæ, non tamen filius prævaricationis Adæ: quia non fuit natura filius iræ, ſicut reliqui omnes, qui in iniquitatibus ſunt concepti. Iſtud ergo

* al. expectationis.

Iſ. 4. 2.

* al. non germen Adæ.

F germen, quod de virga Jeſſe virore virgineo pullulavit, in magnificentia fuit, cùm reſurrexiſſet à mortuis: quia tunc, Domine Deus meus, magnificatus es vehementer, confeſſionem & decorem induens, amictus lumine ſicut veſtimento. Quanta autem aſcendentis gloria, cùm medius Angelorum & animarum ſanctarum ad Patrem deduceris, & triumphatrice palma cœlis invectus, ſuſceptum hominem in ipſa divinitatis claudis identitate? Quis cogitet, nedum loquatur, quàm ſit fructus terræ ſublimis in conceſſu ad dexteram Patris, quod utique cœleſtium oculos reverberat naturarum, quod angelicus intuitus con-

Pſ. 103. 2.

TOM. III.

tremit, non attingit? Veniat ergo exultatio, Domine Jeſu, his qui ſalvati ſunt de Iſrael, Apoſtolis tuis, quos elegiſti ante mundi conſtitutionem. Veniat Spiritus tuus bonus, qui ſordes abluat, & infundat virtutes, in ſpiritu judicii, & ſpiritu ardoris*.

* al. add. Dei.

Dei bonitas emicat in hominis reparatione.

2 Eja igitur, Fratres, cogitemus ſuper nos & in nos opera Trinitatis ab initio mundi uſque ad finem, & videamus quàm ſollicita fuerit illa majeſtas, cui adminiſtratio pariter & gubernatio ſæculorum incumbit, ne nos perderet in æternum. Et potenter quidem omnia fecerat, & ſapienter omnia gubernabat, & utrarumque rerum, tam potentiæ, quàm ſapientiæ, ſigna manifeſtiſſima tenebantur in creatione & conſervatione machinæ mundialis. Et bonitas quidem in Deo erat, & bonitas multa nimis: ſed latebat in corde Patris, cumulanda quandoque ſuper genus filiorum Adam in tempore opportuno. Dicebat tamen Dominus, *Ego cogito cogitationes pacis*, ut mitteret nobis illum, qui eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum: ut jam daret pacem ſuper pacem, pacem his qui longè, & pacem his qui propè. Verbum igitur Dei in ſublimi conſtitutum, ut ad nos deſcenderet, propria benignitas invitavit, miſericordia traxit, veritas qua ſe promiſerat venturum compulit, puritas uteri Virginalis ſalva Virginis ſuſrepit integritate, potentia eduxit, obedientia in omnibus deduxit, patientia armavit, charitas verbis & miraculis manifeſtavit.

Jer. 29. 11.

3 Prorſus ampliſſima mihi nunc materia & malorum meorum ſuppetit, & bonorum Domini mei, ut cum cogitaverim vias meas, convertam pedes meos in teſtimonia ſua. Illa enim bona ineffabilia ſunt, quia (ut brevi verbo cuncta concludam) nihil melius invenire potuit, undè nos redimeret Sapientia Dei in omni ſapientia ſua. Sed & mala circumdederant nos, quorum non erat numerus: quia *peccavi* (juſtus loquitur) *ſuper numerum arenæ maris*; &, *Propter nomen tuum, Domine, propitiaberis peccato meo, multum eſt enim*. Miſſus eſt coluber tortuoſus à diabolo, ut venenum per aures mulieris in ipſius mentem transfunderet, & ſic refunderet in totius poſteritatis originem: miſſus eſt interim Gabriel angelus à Deo, ut verbum Patris per aurem Virginis in ventrem & mentem ipſius eructaret, ut eadem via intraret antidotum, qua venenum intraverat. Verè vidimus gloriam ejus, gloriam quaſi unigeniti à Patre: quia totum paternum eſt, quod de corde Patris Chriſtus attulit nobis, ut nihil in Filio Dei niſi dulce, niſi paternum, humani generis trepidatio ſuſpicetur. A planta pedis uſque ad verticem non erat in nobis ſanitas. Erraveramus ab utero, in utero damnati antequam nati, quia de peccato & in peccato concepti.

Pſ. 24. 11.

Chriſti conceptio noſtram reformat.

4 Chriſtus ergo ibi primùm medicinam appoſuit, ubi primus vulneri patebat locus: & ſubſtantialiter utero Virginis illapſus, de Spiritu-ſancto conceptus eſt; ut conceptionem noſtram mundaret, quam ſpiritus malus, ſi non fecerat, tamen infecerat: ut non eſſet etiam in utero vita ipſius otioſa, dum novem menſibus purgat vulnus antiquum, ſcrutans, ut dicitur, uſque ad imum putredinem virulentam, ut ſanitas ſempiterna ſuccederet. Et tunc jam operabatur ſalutem noſtram in medio terræ, in utero videlicet Virginis Mariæ, quæ mirabili proprietate terræ medium appellatur. Ad illam enim, ſicut ad medium, ſicut ad arcam Dei, ſicut ad rerum cauſam, ſicut ad negotium ſæculorum, reſpiciunt & qui in cœlo habitant, & qui in inferno, & qui nos præceſſerunt, & nos qui ſumus, & qui ſequentur, & nati natorum, & qui naſcentur ab illis. Illi qui ſunt in cœlo, ut reſarciantur; & qui in inferno, ut eripiantur; qui præceſſerunt, ut prophetæ fideles inveniantur; qui ſequuntur, ut glorificentur. Eo beatam te dicent omnes generationes, Genitrix Dei, Domina mundi,

Maria medium terræ.

Luc. 1. 48.

A Regina cœli. Omnes, inquam, generationes. Sunt enim generationes cœli & terræ. *Pater ſpirituum*, ait Apoſtolus, *ex quo omnis paternitas in cœlo & in terra nominatur*. Ex hoc ergo beatam te dicent omnes generationes, quæ omnibus generationibus vitam & gloriam genuiſti. In te enim Angeli lætitiam, juſti gratiam, peccatores veniam inveniunt* in æternum. Meritò in te reſpiciunt oculi totius creaturæ, quia in te, & per te, & de te benigna manus Omnipotentis quicquid creaverat recreavit.

Epheſ. 3. 15

* al. invenerunt.

Chriſti vita noſtram inſtruit.

5 Placebit ne tibi, Domine Jeſu, ut dones mihi vitam tuam, ſicut dediſti conceptionem? quia non ſolùm conceptio mea immunda, ſed mors perverſa, B vita periculoſa, & poſt mortem reſtat mors gravior, mors ſecunda. Non ſolùm, ait, conceptionem meam, ſed & vitam meam; & hoc per ſingulos ætatum gradus, infantiæ, pueritiæ, adoleſcentiæ, juventutis, tibi donabo; adjiciens mortem, reſurrectionem, aſcenſionem, & miſſionem Spiritus-ſancti. Hoc autem ideò, ut conceptio mea emundet tuam, vita mea inſtruat tuam, mors mea deſtruat tuam, reſurrectio mea præcedat tuam, aſcenſio mea præparet tuam, porrò Spiritus adjuvet infirmitatem tuam. Sic enim planè videbis & viam per quam ambules; & cautelam qua ambules, & ad quam ambules manſionem. In vita mea cognoſces viam tuam, ut ſicut ego paupertatis C & obedientiæ, humilitatis & patientiæ, charitatis & miſericordiæ indeclinabiles ſemitas tenui; ſic & tu eiſdem veſtigiis incedas, non declinans ad dexteram, neque ad ſiniſtram. In morte autem mea dabo tibi juſtitiam meam, dirumpens jugum captivitatis tuæ, & expugnans hoſtes qui ſunt in via, vel juxta viam, ut non apponant amplius nocere tibi. His autem completis, revertar in domum meam undè exivi; & ovibus illis, quæ in montibus remanſerant, & quas propter te reliqueram, ut te non reducerem, ſed reportarem, reddam faciem meam.

Chriſti mors hoſtes noſtros debellat.

Spiritus-ſancti tria dona, Pignus ſalutis.

6 Et ne de abſentia mea vel murmures, vel contriſteris; mittam tibi Spiritum Paraclitum, qui tibi D donet pignus ſalutis, robur vitæ, ſcientiæ lumen. Pignus ſalutis, ut ipſe Spiritus reddat teſtimonium ſpiritui tuo, quòd filius Dei ſis: qui certiſſima [a] ſigna prædeſtinationis tuæ cordi tuo imprimat & oſtendat: qui donet lætitiam in corde tuo, & de rore cœli, ſi non continuè, tamen ſæpiſſimè mentem tuam impinguet. Robur vitæ, ut quod per naturam tibi eſt impoſſibile, per gratiam ejus non ſolùm poſſibile, ſed & facile fiat: ita ut in laboribus, in vigiliis, in fame & ſiti, & in omnibus obſervantiis iſtis (quæ niſi farinula iſta dulcorentur, prorſus mors in olla appareat) delectabiliter incedas, ſicut in omnibus divitiis. Scientiæ lumen, ut cùm omnia bene feceris, te ſervum inuti- E lem reputes; & quicquid boni in te inveneris, illi tribuas, à quo omne bonum, & ſine quo non parum aliquid, ſed nihil omninò potes incipere, ne perficere dicam. Sic ergo Spiritus iſte in tribus iſtis te docebit omnia, ſed omnia quæ ad tuam pertineant ſalutem, quia in ipſis eſt plena & abſoluta perfectio.

Robur vitæ.

Scientiæ lumen.

7 Hoc eſt quod per Prophetam idem Spiritus dicit: *Seminate vobis ad juſtitiam*, ubi pignus ſalutis oſtenditur: *metite ſpem vitæ*, ubi vitale robur accipitur: *illuminate vobis lumen ſcientiæ*, quod verbis propriis ſubinfertur. Undè & Spiritus iſte ſuper Apoſtolos in igne apparuit, propter lucem pariter & ardorem. Quos enim repleverit, & ſpiritu fervere, & in veritate F cognoſcere facit, quia ſola miſericordia eſt quæ eos & prævenit, & perducit. Multum ſibi de hac miſericordia undique contraxerat* puer Domini, cùm diceret: *Miſericordia ejus præveniet me*; &, *Miſericordia tua ante oculos meos eſt*; &, *Miſericordia tua ſubſequetur me omnibus diebus vitæ meæ*; &, *Qui me coronat in miſericordia & miſerationibus*; &, *Deus meus, miſericordia mea*. Quàm dulciter, Domine Je-

Oſee 10. 12.

Spiritus-ſanctus cur in igne apparuit.

* al. congregaverat.

Pſ. 58. 11.
Pſ. 25. 3.
Pſ. 22. 6.
Pſ. 102. 4.
Pſ. 58. 18.

---

a Certiſſima vocat ſigna eo modo, quo Serm. 2. in Octava Paſchæ, num. 3. ubi *certitudo nobis omnino negatur*. Confer Sermonem 3. in Septuageſima num. 2. *Certitudinem utique non habemus; ſed ſpei fiducia conſolatur nos* .... *Propter hoc data ſunt ſigna quædam & indicia manifeſta ſalutis* ... *ut quibus certitudinem negat cauſa ſollicitudinis, vel fiduciam præſtet gratia conſolationis*. Vide ſi lubet Horſtii Notas.

ſu, cum hominibus converſatus es! quàm abundanter multa, & magna bona hominibus largitus es! quàm ſortitet tam indigna, quàm aſpera pro hominibus paſſus es! ita nt liceat ſugere mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo: duto ad verba, duriore ad verbeta, dutiſſimo ad crucis horrenda: quia in omnibus his ſicut agnus coram tondente ſe obmutuit, & non aperuit os ſuum. Vides igitur quàm verum dixerit ille qui dixit: *Dominus ſollicitus eſt mei*. Pater ut ſervum redimat, Filio non parcit: Filius ſeipſum libentiſſimè tradit: Spiritum-ſanctum uterque mittit: & ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

Pſ. 39. 18.

Induratos & ad Dei beneficia ſtupidos compellat.

8 O duri, & indurati, & obdurati filii Adam, quos non emollit tanta benignitas, tanta flamma, tam ingens ardor amoris, tam vehemens amator, qui pro vilibus ſarcinulis tam pretioſas merces expendit! Non enim corruptibilibus auro vel argento redemit nos, ſed pretioſo ſanguine ſuo, quem effudit abundè: quia largiter undæ ſanguinis de corpore Jeſu per quinque partes emanaverunt. Quid ultra debuit facere, & non fecit? Illuminavit cæcos, reduxit erroneos, reconciliavit reos, juſtificavit impios, triginta & tribus annis ſuper terram viſus, cum hominibus converſatus, pro hominibus mortuus, qui de Cherubim & Seraphim, & omnibus angelicis Virtutibus dixit, & facta ſunt; cui ſubeſt, cùm voluerit, omnia poſſe. Quid ergo à te quærit qui tanta ſollicitudine te quæſivit; niſi te ſollicitum ambulare cum Deo tuo? Hanc ſollicitudinem non facit niſi Spiritus-ſanctus, qui ſcrutatur profunda pectorum noſtrorum, diſcretor cogitationum & intentionum cordis, qui nec minimam paleam intra cordis, quod poſſidet, habitaculum patitur reſidere, ſed ſtatim igne ſubtiliſſimæ circumſpectionis exurit; Spiritus dulcis & ſuavis, qui noſtram voluntatem flectat, immò erigat, & dirigat magis ad ſuam; ut eam & veraciter intelligere, & ferventer diligere, & efficaciter implere poſſimus.

IN FESTO PENTECOSTES,

Sermo Tertius.

De multiplici operatione Spiritus-ſancti in nobis.

1 QUAM libenter vobis communicem, ſi quid mihi ſuperna dignatione ſenſero inſpiratum, novit Spiritus ipſe, cujus hodie ſolemnitatem, & ſolemnitatem præcipuam celebramus, utinam devotione præcipua. Ipſe eſt enim, dilectiſſimi, qui vos ſedere facit non ſolùm in civitate, ſed & in domo una, ut ſedeat ſuper ſedentes, & requieſcat ſuper humiles & trementes ad ſermones ſuos. Ipſe eſt qui Virgini obumbravit, Apoſtolos roboravit, ut & virgineo corpori temperaret deitatis acceſſum, & Apoſtolos indueret virtute ex alto, ferventiſſima ſcilicet charitate. Hanc nimirum apoſtolicus ille chorus loricam ſeſe induit, ſicut gigas ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis; ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Quia enim in domum fortis ligare eum & vaſa ejus diripere mittebantur, opus erat fortitudine ampliori. Alioquin quàm multum erat ad ipſos, ut de morte triumpharent, & ne ipſæ quidem portæ inferi prævalerent adverſus eos, ſi non vigeret in eis, quæ in eis vinceret, dilectio fortis ut mors, dura ſicut infernus æmulatio? Hunc ſibi zelum imbiberant, cùm vino ebrii putarentur. Et verè ebrii vino, ſed non eo, quo ab incredulis ebrii credebantur. Planè, inquam, ebrii, ſed vino novo, quod veteres quidem utres nec mererentur accipere, nec continere valerent. Hoc enim vinum vera illa Vitis fuderat de excelſo, vinum lætificans cor, non ſtatum mentis evertens; vinum germinans virgines, non apoſtatare faciens etiam ſapientes. Novum vinum, ſed habitantibus ſuper terram. Nam in cœlis quidem olim copioſiſſimè redundabat non in utribus, nec in teſteis vaſis, ſed in cella vinaria, in ſpiritualibus apothecis. Fluebat per vicos & plateas omnes illius civitatis vinum, in quo lætitia cordis, non carnis luxuria eſt: nam terrigenæ & filii hominum vinum ejuſmodi non habebant.

Spiritus-ſancti opera.

Pſ. 149. 7.

Act. 2, 13.
Vinum myſticum.

TOM. III.

2 Sic igitur cœlum quidem vino proprio fruebatur, quod terra interim neſciebat: ſed ne ipſa quidem terra penitus inops, carne Chriſti gloriabatur, cujus præſentiam nihilo minùs cœlum ſitiebat. Quidni fideliſſimum fieret gratiſſimumque commercium inter cœlum & terram, inter Angelos & Apoſtolos, ut exhiberetur illis caro Chriſti, iſtis vinum cœli, eſſetque in terra Spiritus, caro in cœlis, ac deinceps omnia omnibus communia in æternum? *Niſi*, inquit, *ego abiero, Paraclitus non veniet ad vos*. Hoc eſt dicere: Si non dederitis quod amatis, non habebitis quod deſideratis. Expedit ergo vobis ut ego vadam, vos quoque de terra ad cœlum, de carne ad ſpiritum tranſlatutus. Filius enim ſpiritus, Pater ſpiritus, Spiritus-ſanctus ſpiritus eſt. Denique ſpiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus. Sed & Pater, quia ſpiritus eſt, tales quærit adoratores, qui adorent eum in ſpiritu & veritate. Spiritus tamen ſanctus quaſi ſpecialiter ſpiritus dicitur, quòd ab utroque procedat, firmiſſimum & indiſſolubile vinculum Trinitatis: tamquam propriè ſanctus, quòd ſit donum Patris & Filii, omnem ſanctificans creaturam; quamvis Pater quoque & Spiritus & ſanctus; itemque & Filius, & Spiritus & ſanctus ſit: *Ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia*, ait Apoſtolus.

Commercium cœli & terræ in Pentecoſte.

Joan. 16. 7.

Rom. 11. 36.

3 Tria in magno hujus mundi opere cogitare debemus, videlicet quid ſit, quomodo ſit, ad quid conſtitutus. Et in eſſe quidem rerum inæſtimabilis potentia commendatur, quod tam multa, tam magna, tam multipliciter, tam magnificè ſunt creata. Sanè in modo ipſo ſapientia ſingularis elucet, quòd hæc quidem ſurſum, hæc verò deorſum, hæc in medio ordinatiſſimè ſint locata. Si verò ad quid factus ſit mediteris, occurrit tam utilis benignitas, tam benigna utilitas, quæ etiam ingratiſſimos quoque multitudine & magnitudine beneficiorum poſſit obruere. Potentiſſimè ſiquidem ex nihilo omnia, ſapientiſſimè pulchra, benigniſſimè utilia ſunt creata. Verumtamen & fuiſſe novimus ab initio, & adhuc multos eſſe videmus in filiis hominum, qui in bonis inferioribus ſenſibilis mundi hujus tota ſenſualitate depreſſi, totos ſe dederunt his quæ facta ſunt, quonam modo, vel ad quid facta ſint negligentes. Quid iſtos, niſi carnales dicamus? Pauciſſimos eſſe jam arbitror: legimus tamen nonnullos quandoque fuiſſe, quibus ſummum ſtudium fuit atque unica ſollicitudo, modum & ordinem inveſtigare factorum, adeo ut plerique non modo utilitatem rerum perquirere diſſimulaverint, ſed & ipſas magnanimiter ſpreverint, cibo parviſſimo viliſſimoque contenti. Ipſi quidem ſeſe philoſophos vocant, ſed à nobis curioſi & vani rectius appellantur.

Dei ſapientia in creatione.

Carnales qui.

Philoſophi curioſi & vani.

4 Utriſque igitur ſucceſſerunt viri prudentiores utriſque, qui nimirum & quæ facta ſunt, & quomodo facta ſunt tranſſilientes, intenderunt aciem mentis, ut ad quid facta ſunt viderent. Nec latuit eos, quoniam omnia propter ſemetipſum fecit Deus, omnia propter ſuos. Aliter tamen propter ſe, aliter propter ſuos. In eo quippè quod dicitur, *Omnia propter ſe*, præveniens commendatur origo: in eo autem quod dicitur, *Omnia propter ſuos*, magis exprimitur fructus ſequens. Omnia fecit propter ſemetipſum, gratuità videlicet bonitate: omnia propter electos ſuos, pro eorum ſcilicet utilitate: ut illa quidem efficiens cauſa ſit, hæc finis. Hi ſunt ſpiritales viri, ſic utentes hoc mundo, tamquam non utentes, ſed in ſimplicitate cordis ſui quærentes Deum, ne illud quidem magnopere veſtigantes, quonam modo mundialis hæc machina volveretur: primi voluptate, ſecundi vanitate, tertii veritate impleti.

Sapientis eſt in rebus conditis ſpectare finem.

Prov. 16. 4.

Spiritales quinam.

5 Gaudeo vos eſſe de hac ſchola, de ſchola videlicet Spiritus, ubi bonitatem, & diſciplinam, & ſcientiam diſcatis, & dicatis cum Sancto: *Super omnes docentes me intellexi*. Quare inquam? Numquid quia purpura & byſſo me indui, & quia lautioribus epulis abunda-

Pſ. 118. 99.

TOM. III. vi? Numquid quia Platonis argutias, Ariſtotelis verſutias intellexi, aut ut intelligerem laboravi? Abſit inquam: ſed *quia teſtimonia tua exquiſivi*. Felix, qui in hoc ſancti Spiritus thalamo commoratur, ut poſſit intelligere triplicem illum ſpiritum: de quo idem ipſe puer Domini ſuper ſenes intelligens clamabat, & decantabat: *Ne projicias me à facie tua, & ſpiritum ſanctum tuum ne auferas à me. Cor mundum crea in me Deus, & ſpiritum rectum innova in viſceribus meis. Redde mihi lætitiam ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me.* Spiritum ſanctum, ipſum intellige proprio nomine deſignatum. Rogat ergo ne projiciatur à facie ejus tamquam aliquid immundum: quia Spiritus iſte odit ſordes, nec habitare poteſt in corpore ſubdito peccatis. Cui enim proprium eſt peccata repellere, ipſi & proprium eſt peccata odiſſe: nec in uno domicilio pariter morabuntur tanta munditia, & immunditia tanta. Recepto ergo ſancto Spiritu per ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum, audet quis ante faciem ejus apparere tamquam lotus & mundus: utpote qui contineat ſe ab omni malo, & qui actiones, etſi non cogitationes frenaveris.

Spiritus triplex.

Pſal. 50. 13.

Spiritum-ſancti quis.

Sap. 1. 3.

6 Sed quia perverſæ & immundæ cogitationes ſeparant à Deo, orandum eſt ut cor mundum creetur in nobis: quod utique fiet, ſi ſpiritus rectus fuerit in noſtris viſceribus innovatus. Spiritum rectum quod ait, Filio poteſt non inconvenienter aptari; qui nos veterem hominem exuens, novum induit: qui nos renovavit in ſpiritu mentis noſtræ, tamquam in viſceribus noſtris: ut cogitemus quæ recta ſunt, ut ambulemus in novitate ſpiritus, & non in litteræ vetuſtate. Formam enim rectitudinis de cœlis attulit, reliquit in terris: immiſcens ſanè & immittens dulcedinem rectitudini in omnibus operibus ſuis, ſicut de eo idem ipſe prædixerat: *Dulcis & rectus Dominus, propter hoc legem dabit delinquentibus in via.* Caſtigato ergo corpore per ſanctitudinem operum, mundato corde, vel potius innovato per rectitudinem cogitationum, redditur lætitia ſalutaris, ut jam in lumine vultus Dei ambules, & in nomine ejus exultes tota die.

Spiritus rectus.

Pſal. 24. 8.

7 Quid igitur reſtat, niſi ut ſpiritu principali confirmeris? Patrem intellige ſpiritum principalem: non quòd major, ſed quòd ſolus à nullo, cùm ab eo ſit Filius, Spiritus-ſanctus ab utroque. In quo autem confirmatio hæc, niſi in charitate? aut quod donum aliud tam dignum Patre? quod munus aliud tam paternum? *Quis nos*, ait Apoſtolus, *ſeparabit à charitate Chriſti? Tribulatio, an anguſtia, an fames, an nuditas, an periculum, an perſecutio, an gladius?* Certi ſitis, quia neque mors, neque vita, neque cætera alia, quæ Apoſtolus tam multipliciter, quàm audacter enumerat, poterunt nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu. Numquid non hoc confirmationem ab omni hujus ſententiæ parte demonſtrat? Scis vas tuum poſſidere in ſanctificatione & honore, & non in paſſione deſiderii? Spiritum-ſanctum accepiſti tibi. Vis ut quæcumque tibi vis ab hominibus fieri, tu quoque facias illis, & quod tibi fieri non vis, alii non feceris? Spiritum rectum ad opus proximi ſuſcepiſti. Hæc eſt enim rectitudo, quam Lex utraque commendat, & quæ naturæ indita eſt, & quæ tradita per Scripturam. Jam ſi in utroque bono, & in his quæ ad utrumque pertinent, firmiter perſeveras? principalem ſpiritum, quem ſolum Deus approbat, recepiſti: alioquin quæ modo ſunt, modo non ſunt, is qui verè eſt, non acceptat, nec in caducis iſti ſibi poteſt æternitas complacere. Itaque ſi deſideras, ut in te Deus eligat partem ſibi: eſto ſollicitus ſicut tibi Spiritum-ſanctum, ſicut proximo ſpiritum rectum, ſic ei quoque, tamquam vero principi, & patri ſpirituum, ſpiritum principalem exhibere.

Spiritus principalis.

Rom. 8. 35.

Spiritus ſancti in nobis habitantis indicia.

8 Verè multiplex Spiritus, qui tam multipliciter filiis hominum inſpiratur, ut non ſit qui ſe abſcondat à calore ejus. Si quidem conceditur eis ad uſum, ad miraculum, ad ſalutem, ad auxilium, ad ſolatium, ad fervorem. Ad uſum quidem vitæ, bonis & malis, dignis pariter & indignis communia bona abundantiſſimè tribuens, ita ut videatur hic diſcretionis limitem non tenere. Ingratus eſt qui in his quoque beneficium Spiritus non agnoſcit. Ad miraculum, in ſignis & prodigiis, in variis virtutibus, quas per quorumlibet manus operetur. Ipſe eſt antiqua miracula ſuſcitans, ut ex præſentibus fidem adſtruat præteritorum. Sed quia nonnullis hanc quoque gratiam ſine propria utilitate largitur, tertiò infunditur ad ſalutem, cùm in toto corde noſtro revertimur ad Dominum Deum noſtrum. Porrò ad auxilium datur, cùm in omni colluctatione adjuvat infirmitatem noſtram. Nam cùm teſtimonium perhibet ſpiritui noſtro, quòd filii Dei ſumus, ea inſpiratio eſt ad conſolationem. Datur etiam ad fervorem, cùm in cordibus perfectorum vehementius ſpirans, validum ignem charitatis accendit: ut non ſolùm in ſpe filiorum Dei, ſed etiam in tribulationibus glorientur, contumeliam gloriam reputantes, opprobrium gaudium, deſpectionem exaltationem. Omnibus nobis, ni fallor, datus eſt Spiritus ad ſalutem, ad fervorem non ita. Pauci enim ſunt qui hoc ſpiritu repleantur: pauci qui ſtudeant æmulari. Contenti ſumus anguſtiis noſtris, nec reſpirare in libertatem illam, non ſaltem ad eam ſpirare conamur. Oremus, Fratres, ut compleantur in nobis dies Pentecoſtes, dies remiſſionis, dies exultationis, dies veriſſimi jubilei: & inveniat nos ſemper Spiritus-ſanctus omnes propter præſentiam corporalem, pariter propter cordium unitatem, in eodem loco per promiſſam ſtabilitatem; ad laudem & gloriam ſponſi Eccleſiæ Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Spiritus-ſanctus datur hominibus multiplicites.

Pauci ad fervorem.

DOMINICA IV. POST PENTECOSTEN,

De David & Golia, & quinque lapidibus,

SERMO.

* *Hic ſermo Nicolai Claræ-vallenſis Sermonibus accenſendus, Henrico Trecenſium Comiti nuncupatis, ſubjicitur in codicibus nonnullis: at nec in pancirolian., nec ſequioris notæ, Bernardo tribuitur, atque etiam in Floribus VVillelmi monachi Tornacenſis ex Bernardo collectis ante annos quadringentos, ut in hujuſce tomi præfatione diximus.*

1 AUdivimus ex libro Regum, Goliam, virum proceræ ſtaturæ, præſumentem ſuper multa fortitudine & magnitudine corporis ſui, vociferantem adverſus phalangas Iſrael, & provocantem eas ad ſingulare certamen: audivimus etiam à Deo ſuſcitatum ſpiritum pueri junioris, ut indignè ferret virum ſpurium & incircumciſum, caſtris Iſrael & Dei ſummi exprobrantem agminibus. Spectavimus procedentem adoleſcentulum in funda & lapide adverſus monſtruoſæ magnitudinis hominem loricatum, & clypeo protectum ac galea, cæteriſque terribilem militaribus armis. Si qua in nobis erant viſcera pietatis, non potuimus non timere ſic ineunti conflictum, non congaudere vincenti. Laudavimus magnanimitatem parvuli, quòd comederet animam ejus zelus domus Dei, & opprobria exprobrantium ei à ſe non duceret aliena; ſed tamquam ad propriam moveretur injuriam, & doleret ſuper contritione Joſeph. Mirati ſumus tantam in adoleſcente fiduciam, quanta non inveniretur in univerſo Iſraele. Collatam denique cœlitus victoriam, & divina manifeſtè patratam virtute, tam læti ſuſcepimus, quàm ſolliciti certamen ſpectavimus armati fide parvuli, & gloriantis propria in virtute gigantis.

2 Jam ſi ſpiritualem, ſecundùm Apoſtoli teſtimonium, legem eſſe non ignoramus, & ſcriptam eſſe propter nos non ſolùm exterioris ſuperficiei oblectandos aſpectu, ſed interiorum quoque ſenſuum guſtu, tamquam medulla tritici, ſatiandos: conſiderandum nobis eſt, quiſnam videatur iſte Golias, qui populo Dei, jam repromiſſionis terram ingreſſo, jamque multis ex hoſtibus triumphanti, ſolus exprobrare præſumit, elatus & inflatus ſpiritu carnis ſuæ. Credo enim non incongruè in ſuperbo homine ſuper-

Rom. 7. 14.

Goliath ſuperbiæ typus. biæ vitium deſignari. Ipſum namque eſt peccatum maximum, quod Dei populo magis inſultat, & inſurgit ſpecialiter adverſus eos, qui cætera jam videantur viciſſe peccata. Hinc eſt quod provocat ad ſingulare certamen, tamquam cæteris jam ſubactis. Nam & Philiſthæi illo in tempore timebant omninò adverſus Iſrael inire conflictum, niſi quòd de Golia, enormis magnitudinis viro, eorum fiducia tota pendebat. Undè enim ejuſmodi animam ſuperbia tentet, quam ſibi ſubjugavit invidia, ſeu tepiditas ea, quæ ſolet Deo vomitum provocare; *Apoc. 3. 16.* aut pigritia, quæ facit ut boum ſtercoribus lapidetur? *Eccli. 22. 2.* Undè, inquam, ei ſuperbia, undè extollentia oculorum, cui adeò cætera vitia dominantur, ut dijudicari ſe ab univerſis tamquam malè ſibi conſcius arbitretur? Quis denique niſi manu fortis, qui cætera jam ſibi potenti virtute vitia ſubjugavit, adverſus nequiſſimum ſuperbiæ vitium dimicaturus accedat? Procedat, inquam, David manu fortis, quoniam non eſt vincere tantum hoſtem, niſi in manu forti. Armetur ipſe contra Goliam, qui & urſum vicerit, & leonem.

3 Videat ſanè, utrum Saulis ei arma poſſint prodeſſe, utrum ſæculari ſapientia & philoſophicis traditionibus, ſeu etiam divinarum ſuperficie Scripturarum, quam ulmirum occidentem litteram vocat Apoſtolus: *2. Cor. 3. 6.* videat, inquam, utrum his armis debellare ſuperbiam, utrum hac via humilitatem apprehendere poſſit, ut onerari ſeſe magis quàm roborari ſentiens, hujuſmodi arma atque impedimenta projiciat, jactans omninò cogitatum ſuum in Domino; & de propria penitus deſperans induſtria, ſola fide armatus, non reputet Goliæ proceritatem, ne fortè magnitudinis ejus mole prematur, ſed potiùs pſallat ſpiritu, pſallat & mente: *Dominus*, inquiens, *defenſor vitæ meæ; à quo trepidabo?* *Pſal. 26. 1.* Nam & Petrus dum nec ventorum violentiam, nec maris profundum, corporiſque pondus conſideraret, *Matth. 14.* *Petrus timore vacillans mergi cœpit.* in verbo Domini jactans ſemetipſum, nec perire potuit, nec timere. At ubi vidit ventum validum venientem, timuit, ipſoque timore protinus mergi cœpit. Simile aliquid etiam nunc athletæ noſtro rex Saul ſuadere tentat. *1. Reg. 17. 33.* *Non potes*, inquiens, *reſiſtere Philiſthæo iſti, nec pugnare adverſus eum quoniam puer es, hic autem vir bellator ab adoleſcentia ſua.* Verumtamen non acquieſcit ille tale aliquid meditari: ſed præſumens de virtute ejus, cujus auxilio priora certamina jam viciſſet, accedit intrepidus. Colligit igitur, abjectis armis Saulis quinque lapides de torrente, quos nimirum, cùm levia quæque tolleret, levigare torrens potuit, ſed non etiam tolleret ſecum. Torrens quippe (quem utinam pertranſeat anima noſtra) ſæculum præſens eſt, Scriptura teſte quoniam *generatio advenit & generatio præterit*; *Eccl. 1. 4.* tamquam tumens unda undam implens. Quia ergo *omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus tamquam flos agri*, *Iſa. 40. 6.* hujuſmodi levia facilè ſecum trahit torrens inundans: verbum autem Domini, nullis fluctibus cedens, manet in æternum.

4 Arbitror proindè non incongruè quinque lapidibus iſtis quinque-partitum verbum intelligi, *Lapides jaciendi in ſuperbiæ vitium.* comminationis, promiſſionis, dilectionis, imitationis, & orationis. Horum quinque verborum latè patens copia in divinarum reperitur ſerie Scripturarum. Et fortè ipſa ſunt quinque verba, *1. Cor. 14. 19.* quorum meminit Paulus, malens quinque verba loqui in ſenſu, quàm decem millia in lingua. *Præterit enim figura hujus mundi*; *1. Cor. 7. 31.* & juxta aliud teſtimonium, *Et mundus tranſit, & concupiſcentia ejus.* *1. Joan. 2. 18.* Hæc autem verba tranſeunte mundo non modo manent, verùm etiam levigantur magis, dum pertranſeuntibus pluribus multiplex eſt ſcientia. Jam verò collectos iſtos lapides contra ſuperbiæ ſpiritum dimicaturus David in vaſe memoriæ ſuæ reponat, conſiderans quanta nobis comminetur Deus, quanta promittat, quantam nobis exhibeat charitatem, & quàm multa nobis ſanctitatis exempla proponat, quemadmodum denique orationum nobis ubique commendet inſtantiam. Hos, inquam, lapides ſecum tollat, quiſquis ſuperbiæ vitium debellare feſtinat, ut quoties venenatum audet erigere caput, quilibet ex his lapidibus manui cogitationis ejus primus occurrat, percuſſus in fronte Golias dejiciatur, opertus confuſione. In quo ſanè conflictu funda quoque neceſſaria eſt longanimitatis formam habens, *Funda, longanimitas.* quam huic maximè certamini nulla ratione deeſſe neceſſe eſt.

5 Quoties ergo vanitatis cogitatio mentem pulſat, ſi ex intimo cordis affectu divinas expaveſcere cœperis comminationes, ſeu promiſſiones ejus deſiderare, non ſuſtinet Golias utriuslibet lapidis ictum *, ** al. jactum.* ſed reprimitur illicò tumor omnis. Quòd ſi venerit in mentem dilectio illa tam ineffabilis, quam tibi Deus majeſtatis exhibuit: an non illicò inardeſcens ad charitatem, prorſus abominari incipis, & abjicere vanitatem? Sic & exempla Sanctorum ſi diligenti tibi conſideratione proponas, erit ſine dubio ad reprimendam elationem cogitatio iſta perutilis. Jam verò ſi fortè inſurgente ſubito elatione, nihil ex his quæ diximus apprehendere quiverit manus tua; toto fervore ad eam convertere, quæ ſola reſtat, orationem: & continuo quem elevatum videras & exaltatum ſicut cedros Libani; ſubverſus impius, jam non erit.

6 Sed quæras fortaſſe, quemadmodum ſuo ipſius gladio Goliæ poſſis abſcindere caput: *Goliath ſuo ipſius gladio ut perimendus.* id enim tanto tibi jucundius, quanto moleſtius hoſti. Dico breviter, quoniam expertis loquor, & qui facilè capiant & advertant ſine mora, quod in ſemetipſis crebro ſentiunt actitari. Quoties te, provocante vanitate, ad recordationem comminationis divinæ, ſeu promiſſionis, aut cæterorum, quæ ſupra diximus, confundi cœperis & erubeſcere; devictus * eſt quidem Golias, ** al. dejectus.* ſed forſitan adhuc vivit. Accede itaque propius, ne fortè reſurgat; & ſtans ſuper eum mucrone proprio caput ejus abſcinde, de ea ipſe quæ te appetit vanitate perimens vanitatem. Elata ſiquidem cogitatione pulſatos, ſi ex ea ipſa materiam & occaſionem ſumas humilitatis, quo nimirum humilius deinceps & abjectius, tamquam de ſuperbo homine, ſentias de te ipſo; Goliam utique Goliæ gladio peremiſti.

DOMINICA VI. POST PENTECOSTEN,

De evangelica lectione, ubi turba triduo ſuſtinens Dominum ſeptem panibus reficitur.

SERMO PRIMUS.

1 *Miſereor ſuper turbam, quia jam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent.* *Marc. 8. 2.* Evangelium, Fratres, ob hoc ſcriptum eſt, ut legatur, *Evangelium cur legatur.* nec ob aliud legitur, quàm ut rationabilem conſolationem vel deſolationem exindè capiamus. Eſt enim ſæcularibus conſolatio vana de terrenarum affluentia rerum, vana nihilo minus de earum penuria deſolatio. At Evangelium, ſpeculum veritatis, nemini blanditur, nullum ſeducit. Talem in eo ſe quiſque reperiet, qualis fuerit: ut nec ibi timore trepidet, ubi non eſt timor; nec lætetur cùm malè fecerit. Sed quid dicit Scriptura? *Si quis auditor eſt verbi, & non factor, hic comparabitur viro conſideranti vultum nativitatis ſuæ in ſpeculo. Conſideravit enim ſe, & abiit, & ſtatim oblitus eſt qualis fuerit.* *Jacob. 1. 23.* Nos autem, Fratres, non ſic, obſecro, non ſic: ſed conſideremus noſmetipſos in ipſa, quam audivimus, ſacri Evangelii lectione, ut proficiamus ex ea & corrigamus ſecundùm eam, ſi qua in nobis deprehendamus corrigenda. Propter hoc enim optat Propheta dirigi vias ſuas, ad cuſtodiendas juſtificationes Domini: *Tunc*, inquiens, *non confundar, cùm perſpexero in omnibus mandatis tuis.* *Pſal. 118. 5. Ibid.* Et ego quidem non confundor, ſed glorior pro vobis, Fratres mei, quoniam Salvatorem in deſerto ſecuti, ſecuri exiſtis ad eum extra caſtra: ſed vereor ne quis fortè in triduana expectatione puſillanimis inveniatur, & in Ægyptum ſæculi hujus nequam vel corde, vel etiam & corpore revertatur. Meritò proindè clamat divina Scriptura, & dicit: *Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, &* *Pſal. 26. 14.*

TOM. III. *ſuſtine Dominum*. Sed quamdiu neceſſe eſt ſuſtinere? Prorſus donec miſereatur tui. Quæris quando? *Miſereor*, inquit, *ſuper turbam, quia jam triduo ſuſtinent me.*

Triduum myſticum quo ſuſtinendus Salvator.

2 Viam enim trium dierum eas neceſſe eſt in deſerto, ſi gratum Deo tuo offerre volueris ſacrificium: & triduo ſuſtineas Salvatorem, ſi miraculi panibus deſideras ſatiari. Prima eſt dies Timoris; dies, inquam, declarans & illuminans tenebras tuas, interiores ſcilicet, & horrendum gehennæ ſupplicium demonſtrans, in quo ſunt tenebræ exteriores. Hujuſcemodi ſiquidem cogitatio, ſicut ipſi noſtis, noſtræ ſolet exercere primordia converſionis. Secunda eſt Pietatis dies, qua reſpiramus in luce miſerationum Dei. Tertia dies eſt Rationis, in qua veritas innoteſcit, ut tamquam ex debito quodam naturæ ſine aliqua contradictione Creatori ſubjecta ſit creatura, ſervus ſerviat Redemptori. Exhinc jubemur jam diſcumbere, ut charitas ordinetur in nobis; exhinc aperit Dominus manum ſuam, & implet omne animal benedictione.

Diſcubitus ſpiritualis.

Verùm quoniam Apoſtolis dicitur, *Facite homines diſcumbere*; quorum nos (licèt ad confuſionem noſtram) habetis vicarios qualeſcumque, diſcumbere vos admonemus, Fratres chariſſimi, ut refecti pane benedictionis ſubſiſtere poſſitis in via, ne fortè miſera neceſſitate compulſi deſcendatis & vos in Ægyptum, & incipiant vobis illudere, qui necdum vobiſcum in deſerto ſecuti ſunt Salvatorem. Miſeri ſanè & ipſi, qui non exiere cum exeuntibus: ſed planè miſerabiliores omnibus hominibus, qui profecti quidem cum aliis, ſed non cum aliis ſunt refecti.

3 Porrò ſi fuere qui diſcumbentibus aliis, poſt dumeta ſeu diverſoria quævis abſconditi latuere, homines ejuſmodi jejunos vacuoſque remanſiſſe quis neſciat? Sic & eos nihilo minus, qui levitate, & curioſitate ducti, circumquaque vagantes, minimè reſederunt; aut ſi qui reſederunt quidem, ſed non in

Singularitas vitanda.

ordine, nec in numero cæterorum. Hortamur proindè charitatem veſtram, & paſtorali ſollicitudine admonemus, ne quis ex vobis inveniatur angulos amare, ſectari latebras, quærere diverticula: quoniam *qui malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, ut non arguantur opera ejus*. Sed nec inveniantur in vobis, qui circumferantur omni vento doctrinæ, inſtabiles & inquieti, nihil in ſe ſoliditatis, nihil gravitatis habentes, tamquam pulvis, quem projicit ventus à facie terræ. Nam de his quid dicam, quorum manus contra omnes, & manus omnium contra ipſos? Hi ſunt qui ſeparant ſemetipſos, animales, ſpiritum non habentes: quoniam *Nemo in ſpiritu Dei loquens dicit anathema Jeſu*. Nequiſſima planè & pernicioſiſſima peſtis: quoniam univerſos unius obſtinatio turbat, & fit omnibus diſcordiæ fomes, materia ſcandalorum. Denique Prophetam audi, qui de vinea Domini loquens, *Singularis*, inquit, *ferus depaſtus eſt eam*. Pro hujuſmodi rogo & obſecro vos, Fratres mei, fugite ſimulationem omnem, & angulos propriæ voluntatis: fugite inquietudinem & ſpiritum levitatis, fugite obſtinationem, & nequiſſimum vitium ſingularitatis: niſi fortè (quod abſit) fraudare vultis animas veſtras panis edulio benedicti.

Joan. 3. 20.

Inconſtantia item & obſtinatio.

1. Cor. 12. 3.

Pſal. 79. 14.

4 Jam verò ne longius protraham vos, ſeptem panes quibus reficiamini, iſti ſunt. Primus panis, verbum Dei; in quo vita hominis eſt, ſicut & ipſe teſtatur. Secundus panis, obedientia eſt; quoniam *meus cibus eſt*, inquit, *ut faciam voluntatem ejus qui miſit me*. Tertius panis, meditatio ſancta, de qua ſcriptum eſt: *Cogitatio ſancta conſervabit te*; & æquè alio in loco nominari videtur panis vitæ & intellectus. Quartus panis, orantium lachrymæ. Quintus verò, pœnitentiæ labor eſt. Nec miraberis, quòd laborem aut lachrymas panem dixerim, niſi fortè excidit tibi quod in Propheta legiſti: *Cibabis nos pane lachrymarum*, & item in alio Pſalmo: *Labores*, inquit, *manuum tuarum quia manducabis, beatus es & bene tibi erit*. Sextus panis eſt jucunda unanimitas ſocialis; panis, inquam, ex diverſis granis confectus, fermentatuſque * gratia Dei. Porrò ſeptimus panis eſt Euchariſtia: quoniam *panis*, inquit, *quem ego do, caro mea eſt pro mundi vita.*

Luc. 4. 4.

Joan. 4. 34.

Panes ſeptem myſtici.

Prov. 22.

Eccli. 15. 3.

Pſal. 79. 6.

Pſal. 127. 2.

* al. utique ſapientia.

Joan. 6. 52.

** Hic in mſſ. interponuntur Sermo XXXVI. & tres conſequentes de diverſis, præterquam in codice Ciſtercienſi, in quo notatur, eos transferendos eſſe inter diverſos. Qui verò hic ſubſequuntur Sermones duo de ſeptem miſericordiis, multum variant in vetuſtis libris: ſed hæc varietas non mutat ſenſum.*

IN EADEM DOMINICA,

De ſeptem miſericordiis.

SERMO SECUNDUS.

1 MISERICORDIAS *Domini in æternum cantabo*. Ut quid enim mihi inſipiens neſcio quæ cogitatio de pœnitentiæ hujus onere murmurat, ut aggravet illud ſuper cervicem meam? Aliud onus ſentio, ſuavius quidem, ſed utique multò majus. Sic enim onerat me miſerationibus ſuis Deus, ſic concludit, ſic obruit beneficiis ſuis, ut onus aliud ſentire non poſſim. Quid enim retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Tanta tribuit, & tanta retribuit: & tu mihi de alio onere loqueris? Defecit ſpiritus meus, prorſus deficit in tanta beneficiorum conſideratione. Et licèt dignas non ſufficiam gratias agere, ſed ingratitudinem prorſus odit anima mea. Peremptoria ſiquidem res eſt ingratitudo, hoſtis gratiæ, inimica ſalutis. Dico ego vobis, chariſſimi, quoniam pro meo ſapere nihil ita diſplicet Deo, præſertim in filiis gratiæ, in hominibus converſionis, quemadmodum ingratitudo. Vias enim obſtruit gratiæ, & ubi fuerit illa, jam gratia acceſſum non invenit, locum non habet. Hinc mihi, Fratres, triſtitia magna, & dolor continuus eſt cordi meo, quòd nonnullos tam pronos ad levitatem, ad riſum, ad otioſa, & ad ſcurrilia verba tam faciles video: ut pertimeſcam valdè, ne fortè pluſquam expediat, divinæ miſericordiæ ſint immemores, & ingrati tam multis beneficiis ſuis, aliquando deſerantur à gratia, quam non ut gratiam venerantur *.

Pſal. 88. 2.

Onus Dei beneficiorum.

Ingratitudinis malum.

* al. habent.

2 Nam de eo quid dicam, qui in murmure & impatientia obſtinato perdurat animo; aut quem pœnitet adhæſiſſe Deo, & contra morem, & contra rationem, bonum factum pœnitentia comitatur, qui ſine dubio miſerationibus Dei non modo non habet gratiam, ſed & contumeliam reddit? Omninò enim, quantum in ſe eſt, inhonorat [a] eum à quo vocatus eſt, quiſquis in ejus ſervitio in triſtitia permanet & rancore, eam dico triſtitiam, quæ ſecundùm carnem eſt, & mortem operatur. Putas ergo quia major illi detur gratia; & non magis etiam quod videtur habere, auferatur ab eo? Nonne enim jure perditum reputatur; quod ingrato donatum eſt? aut dediſſe non pœnitet, quod periiſſe videtur? Oportet proindè gratum eſſe hominem & devotum, qui percepta gratiæ munera non modo manere ſibi deſiderat, ſed & multiplicari. Nemo ſanè eſt qui non facilè, ſi quærit, inveniat, undè plurimum ſit obnoxius Deo, quoniam non eſt qui ſe abſcondat à calore ejus. Sed nos maximè, quos ſegregavit ſibi, & aſſumpſit ad ſerviendum ſibi ſoli, ſi juxta Apoſtolum non accipimus ſpiritum hujus mundi, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis; omninò plurima inveniemus, undè continuas ei gratias agere debeamus. Quis enim in nobis eſt, qui non confiteri poſſit, quoniam miſericordia tua magna eſt ſuper me? Itaque de tanta multitudine miſerationum Domini vobis breviter aliquas proponere volo, ut qui ſapiens eſt, occaſione accepta ſapientior fiat.

Triſtitia & rancor Deum inhonorat.

a

1. Cor. 2. 12.

Gratitudinis debito erga Deum omnes tenentur, ſed Religioſi maximè.

1. Cor. 2. 12.

3 Septem ego in me video miſericordias Domini, quas & vos ipſi, credo facilè invenietis in vobis. Prima eſt, quòd à multis peccatis adhuc in ſæculo poſitum cuſtodivit me: prima quidem, inquam, non inter omnes quas mihi impendit, ſed prima inter has ſeptem.

Miſericordiæ Dei ſeptem in homines pios.

[a] Alii, parum honorat .... quiſquis ei ſervit in triſtitia & rancore: ſi tamen ſervire ei quis poteſt in ea triſtitia, quæ ſecundùm carnem eſt.

ſeptem. Quis enim non videat, quòd ſicut in multa cecidi, ſic & in alia cecidiſſem peccata, niſi Omnipotentis pietas me conſervaſſet? Fateor & fatebor, niſi quia Dominus adjuvit me, paulò minus cecidiſſet in omne peccatum anima mea. Et hæc quanta dignatio pietatis, quod ingratum & parvi pendentem ſic gratia conſervabat, quod in multis contrarium & contemnentem nihilominus ab aliis benigniſſimè protegebat? At ſecunda miſeratio tua ſuper me, Domine, quonam poterit explicari ſermone, quàm benigna, quàm liberalis, quamque gratuita fuerit? Ego peccabam, & tu diſſimulabas: non continebam à ſceleribus, & tu à verberibus abſtinebas. Prolongabam ego multo tempore iniquitatem meam; & tu, Domine, pietatem tuam. Sed quid prodeſſet expectatio, niſi ſequeretur pœnitudo? Cumulus eſſet damnationis, dicente

Pſal. 49. 21. Domino: *Hæc feciſti, & tacui.*

4 Tertia proindè miſeratio fuit, quòd viſitavit cor meum & immutavit; ut amara fierent quæ malè dulcia prius erant: & qui lætabar cùm malè facerem, & exultabam in rebus peſſimis, inciperem demum recogitare ei annos meos in amaritudine animæ meæ. Et nunc, Domine, commoviſti terram cordis mei, & conturbaſti eam: ſana contritiones ejus, quia commota eſt. Multi enim pœnitentia ducti ſunt, ſed infructuoſa: quoniam ipſa quoque eorum pœnitentia reprobata eſt, ſicut & prior culpa. Itaque & hæc miſeratio quarta fuit, quod pœnitentem miſericorditer ſuſcepiſti, ut in eorum numero invenirer, de quibus Pſalmiſta: *Beati*, inquit, *quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.*

Pſal. 31. 1.

5 Sequitur miſericordia quinta, per quam mihi continendi deinceps, & emendatius vivendi præſtitiſti virtutem, ne recidivum paterer, & eſſet noviſſimus error pejor priore. Omninò enim manifeſtè tuæ eſt, Domine Deus, & non humanæ virtutis, ſuſceptum ſemel peccati jugum à cervicibus ſuis excutere: quoniam *Omnis qui facit peccatum, ſervus eſt peccati*: nec eſt jam liberari niſi in manu forti. Jam verò poſtquam in his quinque miſerationibus à malo liberaveris, ut fiat quod ſcriptum eſt, *Declina à malo, & fac bonum*: in duabus aliis bona largiris. Hæ autem duæ ſunt, gratia promerendi, qua videlicet munus bonæ converſationis indulges: & ſpes obtinendi, qua donas homini indigno & peccatori de tua toties experta bonitate uſque ad cœleſtia ſperanda præſumere.

5. Gratia continendi, & cavendi relapſum.

Joan. 8. 34.

Pſal. 36. 27.

IN EADEM DOMINICA,

De fragmentis ſeptem miſericordiarum.

SERMO TERTIUS.

1 SCITIS quid fecerim, ſeptem vobis hodie miſericordias proponendo? Septem utique panes diſtribui. Nam ſi factæ ſunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, quanto magis divinæ miſerationes? Multò enim dulcius iſtæ ſapiunt, reficiunt multò melius, ampliuſque confirmant cor hominis. Verùm multa nobis, ni fallor, ex his panibus hodie cecidere fragmenta. Nam & ego ipſe ſentiebam inter frangendum multas è manibus evadere micas, atque inter digitos properantis elabi: utrum ipſi collegeritis aliqua, vos videritis. Ego (ſi nondum faſtiditis) noſtra, quæ mihi collegeram, ſine invidia communicabo, ne fortè incurram maledictionem abſcondentis frumenta in populis. Primus itaque panis, ſi bene memini, conſervatio gratiæ fuit, quæ me, licèt indignum, à multis peccatis prorſus adhuc in ſæculo poſitum cuſtodivit. Hujus ergo tria teneo fragmenta, habentia magnum prorſus delectamentum ſaporis, & alimoniam vitæ. Tribus ſiquidem modis à peccato memini me conſervatum, occaſionis ſubtractione, reſiſtendi data virtute, affectionis ſanitate. Multa enim in peccata facilè cecidiſſem, ſi data eſſet occaſio: ſed Dei miſeratione non me talis opportunitas apprehendit. In multa quoque paulò minus cecidiſſem, graviter impulſus violentia tentationis: ſed virtutem dedit Dominus rex virtutum, ut ſub me eſſet appetitus meus, & ei quam ſentiebam concupiſcentiæ minimè conſentirem. Sed à quibuſdam tam longè me fecit miſeratio tua, Domine, ut penitus abominarer ea, & ne ulla quidem eorum me tentatio moleſtaret.

Prov. 11. 26.

Præſervatio à peccato fit tribus modis.

V. ſerm. 23. de ſerm. n. 4.

TOM. III.

2 Secundus quoque panis fuit expectatio, qua tardabat ultionem, quia indulgentiam cogitabat. Et hujus ergo panis tria fragmenta accipite, cogitantes longanimitatem quam exhibuit, electionem prædeſtinationis ſuæ quam impleri voluit, & charitatem nimiam qua me dilexit. Propter hoc enim expectans expectavit me Dominus, & non intendit mihi, ſed oculos ſuos avertit à peccatis meis, quaſi nolens advertere quantum delinquerem. Propter hoc, inquam, diſſimulabat, ut commendaret patientiam ſuam, ut impleret electionem ſuam, ut confirmaret charitatem ſuam.

Peccati ultionem cur Deus tardat.

3 De tertio quoque pane, ejus ſcilicet miſericordiæ qua convertit nos ad pœnitentiam, tria non tam fragmenta quàm fruſta vobis appono. Tunc enim, ut bene memini, concuſſit cor meum, excitans illud ut adverteret ſuorum vulnera peccatorum, & vulnerum ſentiret dolorem. Etiam & terruit, deducens ad portas inferi, & præparata iniquis ſupplicia monſtrans. Et ut nihil jam noxiæ remaneret delectationis, meliorem mihi conſolationem inſpirans, ſpem indulgentiæ dedit. In his ergo tribus converſus ſum: credo quòd & vos ipſi.

Pœnitentiam quomodo Deus in nobis operetur.

4 Jam verò quarti panis (ipſa eſt indulgentia) obſecro vos diligenter colligite fragmenta ne pereant. Sunt enim ſalubria valdè, & dulciora ſuper mel & favum. Sic nimirum ex toto indulſit, & tam liberaliter omnem donavit injuriam, ut jam nec damnet ulciſcendo, nec confundat improperando, nec minus diligat imputando. Sunt enim aliqui ſic donantes injuriam, ut non ulciſcantur, ſæpius tamen improperent. Sunt & alii, qui licèt ſileant, manet tamen alta mente repoſta, & rancorem tenent in animo: quarum utique neutra plena indulgentia eſt. Longè ab his omnibus benigniſſima eſt divinitatis natura. Liberaliter agit, ignoſcit plenariè, ita ut propter fiduciam peccatorum, ſed pœnitentium, ubi abundavit delictum, ſoleat & gratia ſuperabundare. Teſtis eſt Paulus gentium Doctor, qui plus omnibus cum divina gratia laboravit. Teſtis eſt Matthæus, de telonio electus in Apoſtolum, cui etiam novi Teſtamenti primum Scriptorem eſſe donatum eſt. Teſtis & Petrus, cui poſt trinam negationem, totius Eccleſiæ paſtoralis cura commiſſa eſt. Teſtis denique etiam famoſiſſima illa Peccatrix, cui in ipſo converſionis initio tanta multitudo dilectionis conceſſa eſt, tanta poſtmodum indulta gratia familiaritatis. Quis accuſavit Mariam, & pro ſe eam oportuit reſpondere? Si Phariſæus murmurat, ſi Martha conqueritur, ſi ſcandalizantur Apoſtoli, Maria tacet: Chriſtus excuſat eam etiam & laudat tacentem. Denique illud quantæ prærogativæ, quantæ excellentiæ fuit, quòd reſurgentem à mortuis prima [a] videre, prima tangere meruit?

Dei indulgentia erga peccatores in tribus.

a

5 Sed jam tranſeamus ad alia. Bonum quidem eſt nos hìc eſſe, ubi datur fiducia peccatoribus; ſed oportet etiam cætera non tacere. Itaque & in continentia ipſa, quæ eſt panis quintus, tria nihilo minus invenio, undè meritò clamare poſſim: *Quia fecit mihi magna qui potens eſt*. Fortè parvum aliquid reputatis continentiam veſtram: ſed ego non ita. Scio enim quos habeat oppugnatores, & quantæ illam neceſſe ſit eſſe virtutis, ut poſſit reſiſtere talibus. Primus ſiquidem continentiæ noſtræ hoſtis caro eſt, adverſus ſpiritum concupiſcens. Quàm domeſticus hoſtis, quàm periculoſa lucta, quam inteſtinum bellum! Hoſtem hunc crudeliſſimum nec fugere poſſumus, ò anima mea, nec fugare: circumferre illum neceſſe eſt, quoniam alligatus eſt nobis. Nam (quod periculoſius eſt & miſerabilius) hoſtem noſtrum ipſi cogi-

Luc. 1. 49.

Continentiæ primus hoſtis, Caro noſtra.

a Hic Magdalena confunditur cum Maria ſorore Lazari, & Peccatrice, ut ſerm. 3. in Aſſumptione. Dubius Bernardus ſerm. 22. in Cantica.

TOM. III. mur ſuſtentare ; perimere eum unn licet. Vidè ergo quàm ſollicitè te cuſtodire neceſſe ſit ab ea, quæ dormit in ſinu tuo. Verumtamen non eſt hic ſolus adverſarius mihi ; alium adhuc babeo, qui circumcinxit & obſedit me undique : & ſi ignoratis, hoſtis ille eſt præſens ſæculum nequam. Concluſit inimicus vias meas, & per quinque portas, quinque videlicet corporis ſenſus, jaculis ſuis vulnerat * me, & mors intrat per feneſtras meas. Sufficere uimis poterant iſti duo : ſed, heu me ! ecce video ventum validum venientem ab Aquilone, à quo panditur omne malum. Et nunc quid ſupereſt aliud? *Domine, ſalva nos, perimus.* Ecce enim malleus univerſæ terræ ; ecce ſerpens callidior cunctis animantibus ; ecce inimicus ille, quem nec videre poſſum : quanto minus cavere ? Neque enim eſt colluctatio ſervare volentibus continentiam (continentiam autem dico non à ſola luxuria, ſed à cæteris quoque, ſicut neceſſe eſt, vitiis & peccatis) non eſt illis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem tantùm, ſed adverſus principes & poteſtates, adverſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. Et quis eſt qui jacula eorum ignea poſſit exſtinguere ? Paraverunt enim ſaggittas ſuas in pharetra, ut ſagitteut in obſcuro rectos corde : ſed & narraverunt ut abſconderent laqueos, & dixerunt : Quis videbit eos? Nunc quidem apertè & violenter, nunc occultè & fraudulenter, ſemper autem malitioſè & crudeliter impugnant & perſequuntur nos. Et ad hæc toleranda, ne dicam ſuperanda, quis idoneus? Credo jam vobis aliquatenus innoteſcit continentiæ difficultas, ut juxta Apoſtolum ſciatis quæ à Deo donata ſunt vobis. Omninò enim in Domino facimus hanc virtutem, & ipſe ad nihilum deducit tribulantes nos. Ipſe eſt qui non modo carnem noſtram cum concupiſcentiis ſuis, ſed & præſens ſæculum nequam cum curioſitatibus & vanitatibus ſuis, etiam & ipſum cum tentationibus ſuis conterit ſatanam ſub pedibus noſtris. Numquid non meritò dixeram inveniendum in continentia, undè clamarem : *Quia fecit mihi magna qui potens eſt?*

2. Mundus. — * al. ſagittat. — 3. Diabolus. — *Epheſ.* 6. 12. — *Pſal.* 10. 3. — *Pſal.* 63. 6. — 1 *Cor.* 2. 12. — Dei virtute hoſtes noſtros vincimus.

6 Jam verò ſexti panis fragmenta accipite. Eſt autem panis iſte gratia promerendi, bona ſcilicet æternæ vitæ : quam gratiam in tribus maximè conſtare arbitror : in odio præteritorum malorum, & contemptu præſentium bonorum, & deſiderio futurorum. Septimus quoque panis eſt ſpes obtinendi, cujus nihilo minus teneo fragmenta tria ; & eorum ſapor dulcis admodum gutturi meo. Tria, inquam, ſunt quæ ſic roborant & confirmant cor meum, ut nulla me penuria meritorum, nulla conſideratio propriæ vilitatis, nulla æſtimatio cœleſtis beatitudinis, ab altitudine ſpei dejicere poſſit in ea firmiter radicatum. Deſideratis ea, an reſervanda ſunt propter eum qui dixit : *Mel inveniſti ? comede quod ſufficit tibi.* Sic completur quotidie quod de ſe ipſa Sapientia prophetavit : & nunc idipſum video, quoniam *qui edunt me*, ait, *adhuc eſurient.* Proindè non vos protraham ultra, ſed nec veſtram fraudabo eſuriem : quoniam quidem ſic paratos vos video, ac ſi necdum ſumpſeritis quicquam. Tria conſidero, in quibus tota ſpes mea conſiſtit, charitatem adoptionis, veritatem promiſſionis, poteſtatem redditionis. Murmuret jam, quantum voluerit, inſipiens cogitatio mea, dicens : Quis enim es tu, aut quanta eſt illa gloria, quibuſve meritis hanc obtinere ſperas ? Et ego fiducialiter reſpondebo : Scio cui credidi, & certus ſum, quia in charitate nimia adoptavit me, quia verax in promiſſione, quia potens in exhibitione : licet enim ei facere quod voluerit. Hic eſt funiculus triplex qui difficilè rumpitur, quem nobis à patria noſtra in hunc carcerem uſque demiſſum firmiter, obſecro, teneamus : ut ipſe nos ſublevet, ipſe nos trahat & pertrahat uſque ad conſpectum gloriæ magni Dei, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

Gratia promerendi in tribus. — Spei noſtræ tria momenta. — *Prov.* 25. 16. — *Eccli.* 24. 29.

DOMINICA I. NOVEMBRIS,

De verbis Iſaiæ, *Vidi Dominum ſedentem, &c.*

SERMO PRIMUS.

1 *VIDI Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum, & plena erat omnis terra majeſtate ejus.* Sublimis quædam viſio prophetico nobis ſermone deſcribitur. *Vidi*, inquit, *Dominum ſedentem.* Magnum ſpectaculum, Fratres, & beati oculi qui viderunt. Quis non toto deſiderio concupiſcat tantæ majeſtatis gloriam contemplari ? Hoc quippe Sanctorum omnium unicum ſemper deſiderium fuit. Ipſe eſt enim in quem deſiderant Angeli proſpicere, quem videre vita æterna eſt. Sed aliam, Fratres, audio Prophetæ ejuſdem, & ejuſdem Domini longè diſſimilem viſionem. Siquidem Iſaias iſte eſt, qui in alio loco ſic loquitur : *Vidimus eum, & non erat ei ſpecies neque decor ; & æſtimavimus eum tamquam leproſum, &c.* Ubi illud primum conſiderandum eſt, quod communis illa, hæc propheticæ prærogativæ propria videatur. Non ſine cauſa ſanè ibi, *vidimus*, ſcriptum eſt ; & hìc, *vidi* : niſi ut illam quidem intelligas eſſe communem, hanc verò excellentiæ ſingularis. Siquidem abſque ſpecie & decore vidit eum, & ſprevit Herodes : viderunt ipſi quoque Judæi, qui & dinumeraverunt omnia oſſa ejus. Jam verò ſuper hac viſione beata manifeſtè Propheta denuntians ait : *Tollatur impius, ne videat gloriam Dei.*

Iſai. 6. 1. — Viſio Dei duplex : in majeſtate. & humilitate. — *Iſai.* 53. 2. — *Iſai.* 26. 10.

2 Multifariè ergo multiſque modis non ſolùm locutus in Prophetis, ſed & viſus eſt à Prophetis. Agnovit eum David minoratum ab Angelis ; Jeremias etiam vidit eum in terris cum hominibus converſantem ; Iſaias modo ſuper ſolium excelſum, modo non ſolùm infra angelos, aut inter homines, ſed tamquam leproſum ſe vidiſſe teſtatur, ideſt, non in carne tantùm, ſed in ſimilitudine carnis peccati. Tu quoque ſi deſideras videre ſublimem, humilem prius Jeſum videre curato. Intuere prius exaltatum in deſerto ſerpentem, ſi videre deſideras Regem in ſolio reſidentem. Iſta te humiliet viſio, ut illa exaltet humiliatum. Reprimat & ſanet iſta tumorem tuum, ut illa repleat & ſatiet deſiderium tuum. Exinanitum vides? non ſit otioſa viſio, quia exaltatum otioſè videre non poteris. Similis eris illi, cùm videris eum ſicuti eſt : eſto & nunc ſimilis ei, videns eum ſicut propter te factus eſt. Si enim ne in humilitate quidem ſimilitudinem ejus abnuis, certa tibi ſublimitatis quoque ſimilitudo debetur. Numquam ille ſocium tribulationis à communione gloriæ patietur arceri. Denique uſque adeò non dedignatur paſſionis ſuæ conſortem & in regnum admittere ſecum, ut in cruce confitens Latro eadem die cum eo fuerit in paradiſo. Hinc eſt quod ait etiam ad Apoſtolos : *Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tribulationibus meis, & ego diſpono vobis regnum.* Quia ergo ſi compatimur, & conregnabimus : ſit interim meditatio noſtra, Fratres ; Chriſtus, & hic crucifixus. Ipſum ponamus ſignaculum ſuper cor, ſignaculum ſuper brachium noſtrum. Ipſum amplectamur brachiis quibuſdam vicariæ dilectionis, ipſum ſequamur ſtudio piæ converſationis. Hoc enim iter, quo oſtendatur & nobis ipſe, qui eſt ſalutare Dei : ſanè non jam ſine ſpecie & decore, ſed in claritate tanta, ut majeſtas ejus repleat orbem terrarum.

Chriſtus prius in humilitate videndus, quàm in gloria. — Patientia commendatur exemplo Chriſti. — *Luc.* 22. 28.

3 Opportunè ſiquidem viſione prima, tamquam hiemali adhuc tempore, non ſuper ſolium, ſed in inferiori atque humiliori habitatione videtur. Duplicem quippe ſolet habere magna domus quælibet manſionem, æſtivam ſuperius, inferius hiemalem. Igitur dum ipſa etiam diſcipulorum corda brumali adhuc glacie ſtringerentur, & Petrus quoque non minus gelido corde, quàm corpore calefaceret ſe ad prunas ; tempus omninò non erat habitandi in ſolio, vel potius apparendi. At ubi cantabitur canticum novum, *Hiems abiit & receſſit, flores apparuerunt in*

Cant. 2. 11

A *terra noſtra* : opportunè jam tunc aſcendetur in ſolium, & habitabit Dominus in excelſo.

4 Puta ergo Iſaiam, cùm hæc loqueretur, illius gloriam temporis oculo prævidiſſe prophetico. *Vidi*, inquit, *Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum*, &c. *Iſai. 6. 1.* Sed quid putamus, quale eſt ſolium iſtud, Fratres? Neque enim Altiſſimus in manifeſtis, vel manufactis inhabitat. Nulla omninò materia corporalis apta tanto ſolio, tantæ fabricæ congrua, digna tanto habitatore videtur. Vivis eſt conſtruenda lapidibus fabrica ſpiritualis, quam vera & æterna Vita ſua inhabitatione dignetur. Quòd ſi minus tanto ædificio ſufficit angelica creatura, prævaricatorum utique minorata præcipitio: B ſuſcitet certè de terra inopem, & de pulvere erigat pauperem, ut collocet eum cum principibus, & ſolium gloriæ compleat. *Pſal. 112. 8.* Et fortaſſis propterea ipſe qui vidit, non modo excelſum ſolium, ſed & elevatum quoque deſcribit: ut proindè & Angelorum ſtabilis celſitudo, & hominum miſericors elevatio deſignetur. Quæ ſequuntur, diligentiorem & ipſa conſiderationem deſiderare videntur: ideoque ſufficiat hodie vel cœpiſſe.

2

SERMO SECUNDUS.[a]

De verbis Iſaiæ Prophetæ.

C 1 P*Lena erat*, ait contemplator noſter de eo, quem ſuper ſolium viderat, *majeſtate ejus omnis terra*. *Iſa. 6. 3.* Adveniat, Domine, regnum tuum, ut majeſtate tua ſicut cœlum repletur, repleatur & terra. Ut quid enim princeps hujus mundi tanto ubique furore debacchatur, niſi quia terra data eſt in manus impii? Sed hæc eſt hora ejus, & poteſtas tenebrarum. Erit certè quando qui in cœlo locum non habuit, & ad ipſa quoque terræ ſuperficie exturbabitur miſer, cavernis utique ſubterraneis recludendus. Hinc quippe propheta David ſanctorum proſperitate præmiſſa, de maligno & angelis ſeu membris ejus adjecit, & ait: *Non ſic impii non ſic, ſed tamquam pulvis, quem projicit ventus à facie terræ*. *Pſal. 1. 4.* D Nulla jam tunc tentandi facultas erit; inquietandi nulla libertas; poſſibilitas nulla nocendi. Replebitur majeſtate Domini omnis terra, quando jam voluntatis ejus tranſgreſſio nulla erit: magis autem quando creatura ipſa liberabitur à ſervitute corruptionis hujus, propter quam ingemiſcit & parturit uſque adhuc. Erit enim cœlum novum, & terra nova: ut quaqua verteris oculos, in ipſa tibi rerum facie, divina videatur quodam modo reſplendere majeſtas.

Terra majeſtate Domini replenda excluſo ab ea ſatana.

2 Sed & eſt tibi altera quædam terra propinquior, & ſuper hac amplior, juſtiorque ſollicitudo. *Nemo quippe carnem ſuam odio habuit*. *Eph. 5. 29.* Conſolare ergo eam, ut & ipſa requieſcat in ſpe: audiens nimirum, quia E replebitur majeſtate Domini omnis terra. Quomodo enim nunc carnem noſtram, dilectiſſimi, majeſtas divina repleat, cùm & magnus ille Paulus, primitias tantùm ſpiritus habens, ingemiſcat miſerabiliter ſatis, & dicat: *Scio quia non eſt in me, hoc eſt in carne mea, bonum?* *Rom. 7. 18.* Et certè jam non dominabatur peccatum in ejus mortali corpore. *Ibid.* Nota tamen adhuc, & corpus mortale perhiberi, & peccati quoque ſolum dominium negari. Erat enim etiam tunc lex peccati in membris ejus, *Rom. 7. 23.* quam quidem majeſtatis plenitudo cùm venerit, prorſus excludet. Non ſolùm autem, ſed & noviſſima inimica deſtruetur mors. Replebitur ergo majeſtate Domini terra noſtra, quando prorſus de medio fiet & F peccati omnis ſenſus, & debitum mortis. Replebitur, inquam, omnis terra noſtra Domini majeſtate, quando reſurrectionis gloria veſtietur, induet immortalitatis ſtolam, configurabitur denique claritati corporis Chriſti. *Salvatorem* ſiquidem *expectamus, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ*. *Phil. 3. 20.* Quid adhuc murmuras, caro miſera, quid adhuc recalcitras, & adverſus ſpiritum concupiſcis?

Caro noſtra replenda quoque majeſtate Domini.

Si mortificata fuerit.

A Si te humiliat, ſi caſtigat, ſi redigit in ſervitutem: id profectò in tuo genere non minus tua intereſt quàm ipſius. TOM. III Quid eis invides, qui de operibus vermium, & murium pellibus in gloriam planè gloriam mendicare non erubeſcunt, cultu indigno viris, interdicto & mulieribus; ſemetipſos dehoneſtantes potius quàm ornantes? Reforment ipſi, aut magis certè deforment corpora ſua; te, ſi fueris corpus humilitatis, reformabit idem artifex qui formavit. Illam, ſi non deſipis, præſtolabere manum, ut quod fecit, ipſa reficiat.

3 Jam verò quid in ipſa prophetica viſione ſequatur attende. *Et ea*, inquit, *quæ ſub ipſo erant, replebant templum*. *Iſa. 6. 1.* Propterea ſanè dixi: *Humiliare ſub potenti manu Dei, ut exaltet te in tempore viſitationis*. *1. Petr. 5. 6.* B VIDE ut ſub ipſo inveniaris, alioquin non poteris eſſe cum ipſo. Quid enim? putas indifferenter admittet homines in illud tantæ beatitudinis templum, qui ne ipſos quidem Angelos indifferenter reliquit in eo? Aut non diſcernet inter glebas, qui diſcrevit inter ſtellas? Examinabit certè argentum, qui ipſum quoque aurum probavit, & reprobavit. Qualem ergo, putas, neceſſe eſt hominem inveniri, qui repudiati locum Angeli ſortiatur? Planè immunem ab omni iniquitate, ſed ab ea maximè, quæ in ipſo quoque Angelo, non ad levem offenſam, non ad momentaneam iram inventa eſt, ſed ad odium ſempiternum. Semel turbavit C ſuperbia regnum illud, concuſſit muros, etiam proſtravit ex parte, & parte non modica. Quid ergo? Facilene deinceps admittenda videtur? Numquid non odit civitas illa, & vehementer hujuſmodi peſtem abominatur? Certi eſtote, Fratres, eum qui ſuperbis non pepercit Angelis, nec hominibus parciturum. Non eſt contrarius ſibi ipſi, non eſt perſonarum acceptor; ſimilia ſunt judicia ejus. SOLA ei placet humilitas, ſive in Angelo, ſive in homine: & qui ſedet in throno, ſolos eligit ſubditos, è quibus repleat templum. Scriptum quippe eſt: *Quis ſicut Dominus Deus noſter, qui in altis habitat, & humilia reſpicit in cœlo, & in terra?* *Pſal. 112. 5.* Vide autem ne fortè Michaelis verbum ſit, ſuperbo D illi dicenti, *Similis ero altiſſimo*, in faciem reſiſtenti? *Iſai. 14. 14.* Michael quippe interpretatum dicitur, *Quis ut Deus?*

Humilitas ad hoc neceſſaria.

Superbia quam aliena et inimica cœlo.

4 Bene ergo Propheta cùm dixiſſet, vidiſſe ſe Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum; ne fortè aut excelſum intelligeres de eo dictum qui ait, *Aſcendam ſuper altitudinem nubium*, *Ibidem.* aut elevatum referres ad eos homines, qui in ſuperbiam eriguntur; addidit: *Et ea quæ ſub ipſo erant, replebant templum*. ut manifeſtè intelligas, non eam altitudinem commendari, quæ extollitur adverſus eum: ſed eos in templo, ſive in ſolio fore, qui ſub eo ſunt, alios quidem excelſos ſtabilitate ſolida, alios ex imo levatos miſeratione divina. E Ac ne fortè objicias, ditioni ejus univerſa ſubeſſe, nec quicquam determinationis habere quod ait, *Quæ ſub ipſo erant*: ut ſolam, quæ voluntaria eſt, & ex fervore charitatis procedit, approbaret & commendaret Dei ſubjectionem, addidit & de Seraphim, de quibus, & nos loco ſuo dicemus, quòd ab eo fuerit datum.

5 *Et ea*, inquit, *quæ ſub ipſo erant, replebant templum*. Ab initio ſiquidem creaverat Angelos Deus, in quibus beati illius templi plenitudo conſtaret: ſed non in omnibus beneplacitum eſt ei, quia *& in ipſis* (ut ſcriptum eſt) *Angelis ſuis reperit pravitatem*. *Job. 4. 18.* Fuit quippe in eis qui diceret: *Ponam ſedem meam ad Aquilonem*; *Iſai. 14. 13.* & populum qui ſibi crederet, habuit. Miſer ipſe qui ſine Deo eſſe maluit, quàm ſub Deo; miſeF ri & illi, qui videntes furem cucurrerunt cum eo. Exierunt infelices, & vacuus relictus eſt locus, quem accipiat alter. Nonne Deo ſubjecta eris anima mea? Alioquin nec tibi locus erit in templo, quia *quæ ſub ipſo erant, replebant templum*. Fruſtra pulſabunt fatuæ virgines, in vanum clamabunt, ubi impletæ fuerint nuptiæ diſcumbentium, & janua clauſa erit. Infelix anima, cui à nuptiis illis contigerit excludi! Infelix

Angelorum ſuperborum lapſus.

---

[a] In plerisque mss. continua ſerie Sermones tres ſequentes conjunguntur, & ferè deeſt quintus, qui nova commentatio eſt in verba Iſaiæ; ſed tamen in Colbertino & Albo mantellorum codicibus reperitur. Et in libris Florum quinque iſti ſermones laudantur. Vide lib. 20. cap. 9. & 10. Obſerva voces *Seraphim* & *Cherubim* in ſingulari ſcribi cum littera m, in plurali cum n in vetuſtis libris.

TOM. III.

Ifai. 26. 10. ex LXX.

de quo clamabitur : *Tollatur impius ne videat gloriam Dei*. Ut quid enim lucem hanc temporalem miſer ille videt, qui gloriam illam non merebitur intueri ? Utinam nihil unquam vidiſſet oculus meus, ſi illa (quod avertat Deus) fruſtrandus eſt viſione. Eant ſuperbi, inſoleſcant magis ; extollantur, inflentur, appetant ſemper in cumulo apparere : ut cùm venerit æquitatis linea, à plenitudine ejiciantur. Tu verò non ſic, ſed Deo ſubjecta eſto, anima mea, ſubjecta ſanè ex animo, ſubjecta cum fervore devotionis : quia *Seraphim ſtabant ſuper illud*. Cum quibus ſtemus & nos hodie, Fratres, nec dimoveamur à templo iſto, in quo omnes dicunt gloriam, quia gloriam contemplantur Domini noſtri Jeſu-Chriſti, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO TERTIUS.

De verbis Iſaiæ Prophetæ.

1 NON vobis arbitror excidiſſe de duobus Seraphim hodie nobis habendum eſſe ſermonem, propter illud Iſaiæ, qui poſtquam Dominum ſeſe vidiſſe teſtatus eſt ſuper ſolium reſidentem, addidit, Seraphim ſtare ſuper illud. Seraphim quidem, dilectiſſimi, ſicut frequenter audiſtis, nomen eſt ſupernorum ſpirituum, ordinis unius de novem, ipſiuſque ſummi atque ſupremi. Verùm hoc loco, ut arbitror, non in ea ponitur ſignificatione, præſertim cùm innumera illa ſint agmina, hic verò duo tantùm Seraphim deſcribantur. Et ego quidem, Fratres, ſi licet in hac parte unicuique abundare in ſuo ſenſu, in duobus Seraphim duplicem arbitror intelligi creaturam rationabilem, angelicam ſcilicet & humanam. Nec mireris hominem Seraphim factum : memento quia Creator & Dominus ſeraphim factus eſt homo. Ad contumeliam tuam, ò ſuperbe, qui creatus inter Angelos, inter Angelos ſtare non meruiſti, ecce Rex noſter novos in terra angelos fabricaturus advenit. Atque ut tabeſcas amplius, & livore proprio torquearis ; non qualeſcumque, nec inferioris alicujus ordinis angelos, ſed Seraphim. Audi enim quid ipſe loquatur. *Ignem*, inquit, *veni mittere in terram : & quid volo, niſi ut accendatur ?* Vult ergo Seraphim fabricari, ut ibi ſtent, undè tu corruiſti. *Seraphim*, inquit, *ſtabant ſuper illud*. Ut quid ergo tu, qui manè oriebaris Lucifer, in veritate non ſteciſti, niſi quia Seraphim non fuiſti ? Seraphim quippe ardens vel incendens interpretatur. Tu verò habuiſti miſer lucem, ſed ardorem non habuiſti. Bonum erat tibi, ſi ignifer magis eſſes quàm lucifer, nec tam immoderato appetitu lucendi, ut eras frigidus ipſe, frigidam quoque eligeres regionem. Dixiſti enim : *Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſedebo in lateribus Aquilonis*. Quid feſtinas manè oriri, Lucifer ? quid gloriaris ſuper ſidera, quibus aliquanto clarius rutilare videris ? Brevis omninò erit gloriatio tua. Sequitur te Sol juſtitiæ, quem te eſſe vana ſimulatione jactabas, cujus fervore pariter & ſplendore in nihilum redactus omninò diſpareas. Fruſtra quoque paras venturum in fine ſæculorum Dominum, tamquam veri ſolis ortum, in damnato illo quem aſſumpturus es homine prævenire, & extolli ſuper omne quod dicitur, aut colitur Deus : quia & tunc adventus ejus illuſtratione penitus deſtrueris.

Iſai. 6. 2.

Seraphim duo ſignificant creaturas angelicam & humanam.

Angeli ſunt homines.

Luc. 12. 49.

Iſai. 14. 13.

Lucifer lucem habuit, ſed non ardorem.

2 Quàm melius, & certè non ad inſipientiam ſibi, Joannes Baptiſta, ſiquidem & ipſe lucifer fuit, non ſua præſumptione, ne & ipſe fur eſſet & latro, ſed Dei Patris auctoritate præmiſſus eſt antè Dominum ! *Ecce*, inquit, *mitto Angelum meum ante faciem tuam*, *&c.* Habes & in pſalmo de eodem : *Paravi lucernam Chriſto meo*. Ille enim erat lucerna ardens & lucens : & voluerunt Judæi ad horam exultare in lumine ejus, ſed non ipſe. Undè ergo ? Ipſum interroga, ipſe de ſe loquatur. *Amicus*, inquit, *ſponſi ſtat, & gaudio gaudet propter vocem ſponſi*. Stat ergo Joannes : neque enim arundo eſt vento agitata. Stat quia amicus eſt, ſtat quia ardens eſt, & Seraphim ſtare deſcribuntur. Verè amicus ſponſi, qui procedentis de thalamo ſuo non æmulatur gloriam, ſed parat viam, ſed prædicat gratiam : ut & ipſe de plenitudine ejus accipere mereatur. Lucet ergo Joannes, tanto utique clarius, quanto amplius fervet ; tanto verius, quanto minus appetit lucere. Fidelis lucifer, qui Solis juſtitiæ non uſurpare venerit, ſed prænuntiare ſplendorem. *Non ſum ego*, inquit, *Chriſtus ; venit fortior me poſt me, cujus non ſum dignus ſolvere corrigiam calceamenti* ; & illud : *Ego baptizo vos aqua, ille baptizabit vos Spiritu-ſancto & igne*. Ac ſi manifeſtè lucifer dicere videatur : Quid admiramini intuentes ſplendorem meum ? Non ſum ego ſol : longè alium videbitis eum, in cujus comparatione tenebræ ſum, & non lux. Ego, tamquam ſidus antelucanum, matutino vos rore perfundo : ille emittet in fervore radios ſuos, ſolvet glacies, paludes ſiccabit, algentes calefaciet, pauperibus erit pro veſtimento. Nec ſanè diſſonat à verbo Judicis vox Præcurſoris, ſed manifeſtè ignem à Joanne promiſſum Chriſtus exhibuit, dicens : *Ignem veni mittere in terram*.

Luc. 7. 27.

Pſal. 131. 17.

Joannes Bapt. lucerna lucens, & ardens.

Vide ſerm. de S. Joanne Bapt.

Joan. 3. 29.

Joan. 1. 20.

Joannes Chriſti gloriam ſibi non uſurpat.

Luc. 12. 49.

3 Dicas fortaſſis, in igne ut fervorem, ſic & ſplendorem eſſe : non contendo : licèt fervor ei quodam modo ſubſtantialior videatur. Ipſum potius audiamus, quid magis in igne commendet. *Ignem* ait, *veni mittere in terram : & quid volo, niſi ut ardeat ?* Cognoviſti certè quid velit. Sed ne illud quidem ignoras, quòd *vita in voluntate ejus* ; & ſervus ſciens, nec faciens Domini voluntatem, plagis plurimis habeat vapulare. Quid lucere feſtinas ? Nondum illud advenit tempus, in quo fulgebunt juſti, ſicut ſol, in regno Patris eorum. Interim perniicioſus eſt iſte appetitus lucendi : fervere enim multo melius. Denique ſi tam vehementer ſplendorem deſideras : quod videri vis, eſſe curato ; & primum quære fervorem, nec dubium quin & ſplendor adjiciatur tibi. Alioquin incaſſum laboras : quia vanus ſplendor abſque fervore. Mutuata, aut magis certè ſimulata lux eſt, quæ non ab igne procedit. Quod autem alienum eſt, ad modicum poteris uſurpare. Erit major confuſio, quod non erat tuum, tuum voluiſſe videri. Luna (ut ajunt) habet abſque fervore ſplendorem, ſed & ipſum mutuatur à ſole ; ideoque tam frequenter immò & ſemper mutatur, nec unquam in eodem ſtatu permanet. Sic profectò *ſtultus ut luna mutatur, ſapiens permanet ut ſol*. Ille, inquam, ſtultus, qui in decore ſuo perdidit ſapientiam, ideſt, qui refriguit in ſplendore.

Pſal. 29. 6.

Luc. 12. 47.

Splendoris præpoſterum deſiderium ſine fervore.

Eccli. 27. 12.

4 Cecidit ergo Lucifer ut fulgur de cœlo ; *Seraphim verò ſtant ſuper illud*. Stant planè Seraphim : *quia charitas numquam excidit*. Stant attoniti & ſuſpenſi in contemplatione ſedentis in throno, ſtant in æterna incommutabilitate, & æternitate incommutabili. Tu ſedere tentaſti, ò impie, propterea tui moti ſunt pedes, & effuſi ſunt greſſus tui. Filius eſt qui ſedet in throno, Dominus Sabaoth, cum tranquillitate judicans omnia. Sola ſedet Trinitas, quæ ſola habet immortalitatem *, ſola eſt apud quam non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. Seraphim verò ſtant immutabiles quidem, ſed ſuo modo, non in ejus comparatione. Stant extendentes ſe & intendentes in eum, in quem proſpicere concupiſcunt. Qui ſedere præſumſit, ſeipſo voluit eſſe contentus : undè ſolam hodieque malitiam eſurit : quia ſolam habet hanc à ſemetipſo. Cùm loquitur mendacium, de proprio loquitur ; quia *mendax eſt, & pater ejus*. Quod audis de verbo mendacii, intellige & de opere malitiæ. Et licèt malè ſibi in malo complaceat, ſufficere tamen ſibi numquam poterit nec in ipſo. Sola proindè ſedet Trinitas ſumma, quæ ſola habet in ſe eſſe : in ſe eſt, & ideò ſola verè eſt ; ſola ſe fruitur, ſola nullius eget, ſola ſufficit ſibi ipſi.

1. Cor. 13. 8.

Statio Seraphim incommutabilitatem denotat.

Trinitas ſola ſedet.

* al. immutabilitatem.

Joan. 8. 44.

SERMO QUARTUS.

De verbis Iſaiæ Prophetæ.

1 CUM dixiſſet Propheta, quia *Seraphim ſtabant*, adjungit deindè, & ait : *Sex alæ uni, & ſex alæ*

Iſai. 6. 2.

alteri. Quid ſibi volunt alæ iſtæ, Fratres? Ergone etiam cùm hiems tranſierit, & ſedebit Rex ſuper ſolium, volandum adhuc erit & ipſis Seraphim, ut poſſint diverſis occurrere neceſſitatibus diverſorum, ab imminentibus liberare periculis, opem ferre laborantibus, in tribulatione poſitos conſolari? Abſit ut in illo æternæ beatitudinis regno neceſſitas, aut periculum, aut labor, aut tribulatio ſit, cui oporteat ſubveniri. At quid ergo tunc alæ? Placet mihi ſtatio illa, omninò ſic volo manere, nec aliquid prorſus admitto, quo mihi ſtabilitas illa depereat. Verumtamen ſcio, beate Iſaia, quòd propheta es tu, & ſpiritum ejus habes, qui abundantia pietatis excedit hominum non modo merita, ſed & vota. Salva mihi ſit illa tam amata ſtabilitas: jam ſi quid alæ iſtæ ad beatitudinem addiderint, non recuſo. Credo autem ſicut in ſtatione immutabilitatem, ſic & in volatu alacritatem promitti, ne videlicet inſenſibilis quædam & quaſi lapidea ſtabilitas æſtimetur. Sed dicas: Etſi alas habere neceſſe eſt, quare tam multas? Quid ſibi vult multiplicitas iſta pennarum? Audi quod ſequitur: *Duabus alis velabant caput, duabus pedes, & duabus volabant*. In quibus verbis videre mihi videor, quod de ſtatione dictum eſt, volatu manifeſtius explicari. Quo enim Seraphim volant, niſi in eum, cujus ardent amore? Vide flammam quaſi volantem, & ſtantem ſimul; nec miraberis jam Seraphim ſtantes volare, ſtare volantes.

Alarum multiplicitas quid ſibi velit.

Alæ duæ, cognitio & devotio.

2 Sed quia diximus quo volant; ipſas quoque quibus volant alas exigere religioſa curioſitas veſtra videtur. Certius poſſet & credibilius teſtimonium perhibere, cui datum eſt & videre. Ego tamen opinor non incongruè pennas iſtas agnitionem & devotionem intelligi poſſe, quibus in eum, qui ſupra ipſos eſt, Seraphim rapiuntur. Levat quippè cognitionis ala, ſed ſola non ſufficit. Ruit citius qui una tantùm ala volare contendit: & quo magis attollitur, pejus colliditur. Experti ſunt hoc philoſophi gentium, *qui cùm cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum*. Denique traditi in reprobum ſenſum, uſque in ipſas etiam paſſiones ignominiæ corruerunt, adeò vera probatur illa ſententia: *Scienti bonum, & non facienti, peccatum eſt illi*. Sic & zelus abſque ſcientia, quo vehementius irruit, eo gravius corruit, impingens nimirum atque reſiliens. Ubi verò intelligentiam charitas, agnitionem devotio comitatur; volet ſecurè quiſquis ejuſmodi eſt, volet ſine fine, quia volat in æternitatem.

Rom. 1. 21.

Jacob. 4. 17.

Zelus ſine ſcientia corruit.

3 Jam ſuper ea, quæ præmittitur, capitis & pedum velatione extat à Patribus probata ſententia, Dei caput, pedeſque velari, eo quòd lateat quid ante mundum fuerit, quidve futurum ſit poſt ejus conſummationem. Et hoc quidem pro eo, quod diſtinctè in Latinis codicibus ſcriptum eſt, *caput ejus & pedes ejus*. Teſtatur autem interpres noſter * in Hebræo verbum eſſe commune, quod interpretari poſſit *ejus* & *ſuam*: ut Seraphim juxta Hebræi ſermonis ambiguitatem, vel faciem pedeſque Dei, vel ſuam faciem ac pedes operire dicantur. Undè & mirum videri poteſt, cur è duobus eum magis in interpretatione elegerit ſenſum, quem viſionis ipſius conſequentia minus videtur admittere, ut videlicet volarent, & velarent pariter caput pedeſque ſedentis, niſi quòd Origenis expoſitionem ſecutus eſt in hac parte.

Capitis & pedum velatio quid ſignificet.

** B. Hieronymus.*

Interpretatio duplex.

4 Quod ſi de ipſis quoque Seraphim licet accipere, ſic pinge ea, ut operto capite & pedibus, ſolum appareat corpus medium, ſed & ipſum quoque non penitus, propter eas nimirum alas, quibus volare perhibentur. Conſidero ſiquidem quaſi quoddam caput, corpus, & pedes meos in verbis Apoſtoli, quibus ait: *Quos enim præſcivit, & prædeſtinavit conformes fieri imaginis Filii ſui: & quos prædeſtinavit, hos & vocavit: quos autem vocavit, hos & juſtificavit: quos autem juſtificavit, hos & magnificavit*. Itaque initium meum ſolius [a] gratiæ eſt, & non habeo quid mihi in prædeſtinatione attribuam, ſive vocatione. Non ſic ſanè ab opere juſtificationis alienus ſum: operatur & illud gratia, ſed planè mecum. Videſne quemadmodum Seraphim in medio appareat aliquatenus? Porrò conſummatio quidem & ipſa ſolius gratiæ eſt, nec eſt mihi in hac parte vel cum ea, ſive in ea gloriari, quaſi coadjutor videar, aut cooperator. Velat itaque Seraphim caput ſuum duabus pennis, ſi & veraciter cognoverit, & humiliter fateatur, quia miſericordia cum ſola prævenerit. Velat & pedes alis æquè duabus, ſi miſericordiæ quoque, quæ ſubſecutura eſt, nec ignarus extiterit, nec ingratus. Quam ſanè capitis & pedum velationem & nunc quoque negligere non oportet, licèt tunc maximè perficienda ſit, quando Judex ſedebit ſuper ſolium, & adſtantes ſibi Seraphim & agnitione veritatis ſubtilius illuſtrabit, & inflammabit vehementius charitatis ardore. In quorum numero indignos nos ſervos nominis ſui ipſa, de qua locuti ſumus, conſtituere dignetur miſericordia, quæ ab æterno eſt & uſque in æternum ſuper electos, in medio quidem aliquatenus oſtendens liberum arbitrium, meriti gratia; principium verò & finem omninò ſoli vindicans ſibi: ut ſit nobis Alpha & Omega Dominus Deus noſter; & pro utroque jure clamemus: *Non nobis, Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam*. Amen.

Rom. 8. 29.

Tom. III.

Prædeſtinationis initium & finis ſoli gratiæ, opus etiam nobis tribuendum.

V. Ser. 105. de diverſ.

Pſ. 113. 9.

Sermo Quintus.*

** Eſt nova commentatio.*

De verbis Iſaiæ Prophetæ.

1 COmmendant [b] nobis ſacræ litteræ Chriſtum Dominum & ex Patre, & in Patre, & cum Patre, & à Patre, & pro Patre, etiam & ſub Patre. Quod dicitur, ex Patre, ineffabilis eſt nativitas: quod in Patre, conſubſtantialis unitas: quod cum Patre, æqualitas majeſtatis. Sanè enim tria hæc ab æterno. Cæterùm ſi ex Patre naſcens; quid in Patre, aut cum Patre? Non incongruè forſitan in Patre cubans, cum Patre ſedens dicatur. Et audite conſeſſus hujus, & hujus accubitus rationem. Sicut enim ſeſſio majeſtatem, ſic conſeſſio æqualitatem exprimit majeſtatis, præſertim cùm ſit ei ſedes à dextris Patris, non ſanè ſub pedibus, vel quaſi à tergo. Et ſedere quidem jam quieſcere eſt, ſed jacere magis. Quid autem delectabilius & quodammodo dulcius eſſe videbitur Filio, quòd in Patre eſt, an quòd cum Patre omnibus præeſt? In quo putas horum ſumma illa pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, & ſingularis requies Domini competentius aſſignetur? Et ſi dignè ſatis ore id exprimi nequeat, corde tamen forſitan piè concipitur: ut ſalva quidem in omnibus illius indiviſibili ſimplicitate eſſentiæ, inter gloriæ æqualitatem, & ſubſtantiæ unitatem, velut ſimilis quædam ei, quæ inter conſeſſum & accubitum eſt, cogitari poſſe diſtinctio videatur.

b Chriſtus ex Patre, in Patre & cum Patre.

2 Denique parum videtur ſponſæ videre ſedentem: cubantem ſibi flagitat indicari. *Indica mihi*, ait, *quem diligit anima mea, ubi cubes in meridie*. Sed & animæ omni, quæ ſanum ſapit, dulcius ſapit per omnem modum quod Apoſtolus ait, *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt*; quàm quod Apoſtolis dicitur, *Cùm ſederit Rex in ſede majeſtatis ſuæ, ſedebitis & vos judicantes*. Haud minùs utique jucundior ſeſſione cubatio. *Ego in Patre*, ait Filius, *& Pater in me eſt*. Non potuit expreſſius ſubſtantiæ unitas commendari. Ubi enim uterque in altero, nihil quaſi exterius licet, nihil interius cogitari; ſimpliciſſimam magis credi neceſſe eſt in ambobus ſubſtantiæ unitatem. Verumtamen aliquatenus huic ſimile eſt quod dicitur: *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*, niſi quòd hic quidem ſpiritualis quædam unio, ſecundùm quod ſupra memoravimus, *Qui adhæret Deo*; non quidem unum, id eſt, non una ſubſtantia, *ſed unus ſpiritus eſt*: Illic verò naturalis potiùs & ſubſtantialis unitas deſignatur. Undè & habes in Evangelio: *Ego & Pater unum ſumus*. Illud proindè juxta præfatam ſimilitu-

Cant. 1. 6.

1. Cor. 6. 17.

Matt. 19. 28.

1. Joan. 4. 16.

Joan. 10. 30.

a Hæc ex dictis Bernardi citantur in Florum lib. 5. cap. 20.

b Illud initium refertur in lib. 10. eorundem Florum cap. 19.

TOM. III.

dinem, tamquam cubiculum Unigeniti, & quaſi ſumma quædam requies Domini eſt. Nos quoque per hanc voluntatum unionem & adhæſionem ſpiritus, quàm nimirum charitas facit, pro noſtro quidem modulo, in hoc ſuum cubiculum & in ſuam requiem factus etiam primogenitus introducit.

Chriſtus à Patre.

3 Jam verò quod dicitur à Patre, ambulantem ſignificat, & ad eum, quem proximè ipſo præſtante celebraturi ſumus, ſpectat Incarnationis ejus adventum. Hinc nimirum & ipſe ait: *Ego enim à Deo proceſſi & veni.*

Joan. 8. 42.

In terris denique viſus, & cum hominibus converſatus, medius noſtrum, quem neſciebamus, ſtetit, verus quidem Emmanuel, nobiſcum Deus, nobiſcum ſtans, ſed pro Patre.

Ibid. v. 9. Pro Patre.

Quod enim nobiſcum ſtetit, adjutorium: quod pro Patre ſtetit, zelum deſignat. Paternam nempè quærebat in omnibus gloriam, cujus & venerat facere voluntatem. Cæterùm ſi pendentem conſideres, ſi Chriſtum, & hunc crucifixum attendas, ibi maximè evidentiſſimeque eum ſub Patre reperies.

Sub Patre.

Hoc enim propriè ac ſpecialiter ad humanæ pertinuit naturæ humilitatem, ſecundùm quam ipſe ait: *Pater major me eſt.*

Joan. 14. 28. Sine Patre.

Diceremne audebimus, quòd aliquando etiam fuerit ſine Patre? Nemo id præſumeret, ſi non prior ipſe dixiſſet: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?*

Matt. 27. 46.

Quaſi quædam enim ibi derelictio fuit, ubi nulla fuit in tanta neceſſitate virtutis exhibitio, nulla oſtenſio majeſtatis.

4 Habemus itaque Chriſtum ex Patre naſcentem, in Patre cubantem, cum Patre ſedentem, à Patre ambulantem, pro Patre ſtantem, ſub Patre pendentem, ſine Patre quodammodo morientem. Quonam igitur modo ea his vidiſſe eum credemus Iſaiam, cùm diceret: *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum?*

Iſ. 6. 1.

Longè enim per omnem modum diſſimilis ea viſio fuit, de qua alibi idem Propheta: *Vidimus eum,* inquit, *& non erat ei ſpecies neque decor: & æſtimavimus eum tamquam leproſum, & percuſſum à Deo, & humiliatum.*

Ibid. 53. 2.

Idem utrobique vidit eumdem: ſed non vidit eodem modo, ac per hoc quodammodo non eumdem. Ibi enim vidit eum lividum plagis, ſaturatum opprobriis, afflictum ſuppliciis, laceſſitum injuriis. Vidit denique contemptibilem, vidit pendentem, vidit propter nos morientem, & ait: *Attritus eſt propter ſcelera noſtra, cujus livore ſanati ſumus.*

Ibid. 5.

Ibi, inquam, noviſſimus virorum apparuit & deſpectus: hic autem plena erat omnis terra majeſtate ipſius.

Chriſti viſio apud Iſaiam diverſa.

Ibi vir dolorum, & ſciens infirmitatem; hic Dominus ſedens. Et illa quidem communis viſio verbo pluralis numeri deſignatur: hæc autem tam ſingularis eſt, quàm ſublimis. Ibi ergo tamquam unus de multitudine, *Vidimus* ait: hìc verò tamquam ſolus & ſolitarius, levans ſe ſupra ſe, *Vidi,* inquit, *Dominum ſedentem, &c.* Sanè competenter Dominus dicitur, qui ſedere conſpicitur. Sedere enim præſidentis eſt, ſedere dominantis eſt & regnantis. Maximè verò ſedere ſuper ſolium, dominationem notat: nam ſedere ſimpliciter, aliquando & humiliationem. Cæterùm, ut prædiximus, qui in Patre cubat delicians, cum Patre imperans ſedet; ibi ſponſus amabilis, hìc dominus admirabilis; denique glorioſus Deus in ſanctis ſuis, mirabilis in majeſtate ſua.

5 *Vidi,* inquit, *Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum & elevatum, & plena erat omnis terra majeſtate ejus: & ea quæ ſub ipſo erant, replebant templum.* Quæ enim ſub ipſo erant. Numquid ipſum quod dixerat ſolium? Quamlibet excelſum & elevatum; ſub ipſo tamen nihilo minus erat. Si enim ipſe ſuper ſolium ſedens, ſolium planè ſub ipſo. Et quomodo illud replebat templum?

Angeli, ſolium Dei.

Deindè quando & ipſa jam terra omnis plena eſt majeſtate ejus; quomodo templum adhuc vel undè repletur? Enim verò diſce ex his quæ audis, ſolium non machinam imaginari corpoream, ſed angelicam intelligere creaturam. Si enim ſedes ſapientiæ eſt anima juſti, quàm dignior ſedes Angeli ſancti? Hoc planè ſolium gloriæ ejus, excelſum per naturam, ſed multo magis per gratiam elevatum. Excelſos enim fecit eos natura conditionis, elevatos gratia confirmationis, de qua dicitur: *Verbo Domini cœli firmati ſunt.*

Pſ. 32. 6.

Ea igitur agmina Angelorum, in quibus ſedet Deus, & quæ ſub ipſo ſunt, templum replent, licèt jam terra omnis ipſius plena ſit majeſtate. Ubique enim regnat, ubique imperat, ubique majeſtas ejus, ſed gratia fortè non ita. Non, inquam, ubique ſicut poteſtas, ſic & voluntas ejus bona, & beneplacens & perfecta. Alioquin quid eſt quod dicimus, *Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo, & in terra?*

Matth. 6. 10.

Fit enim voluntas ejus de omnibus, fit per omnes, non in omnibus tamen. In electis ſpiritibus fit voluntas Dei, quando eis efficitur cum ipſo una voluntas. Hæc ſanè adhæſio ſpiritualis unum ſpiritum faciens, ſicut multitudinis quoque credentium cor unum & anima una legitur extitiſſe.

Act. 4. 32.

Et ea quæ ſub ipſo erant, replebant templum. Replebant omni benedictione ſpirituali, replebant conſolatione divina, replebant diviſionibus gratiarum, replebant denique fructu ſanctificationis: ſiquidem *domum tuam, Domine, decet ſanctitudo.* Replebant diverſis chariſmatum donis, ſpiritu ſapientiæ & intellectus, conſilii & fortitudinis, ſcientiæ & pietatis; & replebant illud ſpiritu timoris Domini.

Statio Domini, Angeli & hominis diverſa.

6 *Seraphim ſtabant ſuper illud.* Nomen eſt ordinis Angelorum ſummi atque ſupremi, ut merito ſtare ſuper cæteros deſcribantur: & ipſi tamen quamlibet cæteris præſtent, adſtant nihilo minus Domino præſidenti, devotum utique miniſterium, & plenum reverentiæ obſequium exhibentes. Aliter enim Domini, aliter Angeli, aliter hominis intelligi convenit ſtationem. Stat Chriſtus pro Patre zelans, Patris gloriam quærens: & tamquam fidelis Unigenitus, immò & primogenitus Patris, zelo Patris adjuvans adoptivos. Sic illum Stephanus ſtantem vidit, quem habuit adjutorem:

Act. 7. 55.

ſic Propheta in adjutorium eum ſurgere precabatur: *Exurge,* inquiens, *Domine, adjuva nos.*

Pſ. 43. 26.

Sanè angelica ſtatio miniſtratio eſt, dicente Propheta: *Millia millium miniſtrabant ei, & decies centena millia aſſiſtebant ei.*

Dan. 7. 10.

Nam hominis quidem ſtare, perſiſtere eſt in vigore animi, & obſervatione propoſiti.

Pſ. 105. 23.

Sic Moyſes ſtetit in confractione in conſpectu Domini, ut averteret iram ejus: ſic ſtetit Phinees, & placavit. *Seraphim ſtabant ſuper illud.* Quid ſibi vult, quòd non unum, non plurimos ſtantes vidiſſe ſe perhibet Propheta, ſed duos?

Seraphim duo quid.

Duos ſiquidem ei apparuiſſe conſtat ex eo quod ſecutus adjunxit: *Sex alæ uni, & ſex alæ alteri.* Et bene duo ſtabant: *Væ enim ſoli, quia ſi ceciderit, non habet ſublevantem.*

Eccl. 4. 10.

Væ tibi ſuperbiæ ſpiritus, ſolitudinis & ſolitariæ præſumptionis amator: non ſtetiſti in veritate; expulſus es; pes ſuperbiæ ſtare non potuit. Solus ſedere volens, tamquam fulgur cecidiſti de cœlo, non habiturus aliquando ſublevantem.

Pennarum multiplicitas ad quid.

7 *Sex alæ uni, & ſex alæ alteri.* Ad quid multiplicitas iſta pennarum? *Duabus,* inquit, *velabant caput ejus, & duabus pedes; & duabus volabant.* Grande myſterium, & profundum utique ſacramentum! Attentas in vobis hæc verba deſiderant aures, ſed multo magis diſertam in nobis linguam exigunt, maximeque animum ſpiritalem. Dico autem utcumque quod ſentio, nec ſanè affirmans dico, ſed conjectans quodammodo & opinans. Quid enim æſtimare vetat, dejecto Lucifero, ad pervigiles excubias Seraphim conſtitutos; ſicut ejecto homine, teſte Scriptura, Cherubim ad cuſtodiam poſuit Deus?

Gen. 3. 24. Lucifero poſt caſum abſcondita Dei gloria.

Nec incongruè forſitan Cherubim flammeus traditur gladius, ut à ligno vitæ inciſio pariter & incenſio, quibus nihil carni terribilius, manum prohibeant corporalem. Porrò Seraphim tantùm alas accipiunt, quarum velamine arceant oculum ſpiritalem. Denique *duabus,* inquit, *velabant caput ejus, & duabus pedes:* ut nec alta Dei, nec profunda ejus iniquus ille valeat contemplari.

Iſ. 6. 2.

Erit cùm revelabitur gloria Domini: ſed non erit hoc niſi factum fuerit antè quod ſcriptum eſt: *Tollatur impius, ne videat gloriam Dei.*

Iſ. 26. 10.

Interim ſanè velatur caput, velantur pedes, ut medium quidem aliquid ei-

dem impio videndum, ſed ad invidendum utique relinquatur. Et velanrur alis, quæ nimirum ſic illum arceant, ut iſtos ſuſtineant & ſuſtollant.

Alæ duæ, natura & gratia.

8 Quærendum tamen prius, quibus alis volare dicantur; quia *duabus*, inqnit, *volabant*. Nec incongruè forſitan duas iſtas naturæ, & gratiæ dicimus: præſertim cùm prius quoque in his ipſis etiam ſolii celſitudo & elevatio à nobis fuerit aſſignata. Vivaci ſiquidem per naturam intellectu, & ferventi nihilo minus affectu per gratiam in eum qui ſupra ipſos eſt extenti jugiter & intenti, ſtare quidem (ut diximus) per miniſterium, ſed & volare per ſtudium perhibentur. Licèt enim velent caput Domini, velent etiam pedes; ſed ſibi iſta non velant, magis autem ſedulè volant & volitant inter iſta, & alta potentiæ ejus, & profunda ſapientiæ veſtigantes. Nec ſanè ſcrutatores ſunt majeſtatis, ut proindè opprimantur à gloria: quod non minus diligant, quàm intelligant, utpotè quos ille regit & agit Spiritus, qui ſcrutatur etiam alta Dei. Superbus ille Lucifer, lucem præferens, non ignem habens, alteri tantùm innixus alæ, caſum facere potoit, non volatum. Exultavit enim lucidus eſſe, non fervidus, non incenſus, quod Seraphim ſonat. Non ergo ſtetit, qoia contempſit; ſed nec volare potuit, quod præſumpſit. Suſtulit eum naturæ vivacitas, ſed in ſuam planè perniciem, quippè qoem defectus gratiæ mox dejecit. Nec diſſimilis ſanè illorum caſus, qui cùm cognoviſſent Deum, non glorificaverunt, aut gratias egerunt: quo tandem merito traditi ſunt in reprobum ſenſum, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. Denique & ipſi eorum principi interpoſitum eſt velamen, qood nulla jam naturæ vivacitate pertranſeat, ut ipſius, qui ſuper folium ſedet caput aut pedes valeat intueri. Siquidem Seraphim ſtantes & adſtantes duabus alis caput velant, duabus pedes.

Lucifer una tantùm ala volare tentans cecidit.

Nihil corporeum in Deo fingendum.

9 Non eſt corporalis divina ſubſtantia, nec in formam hominum membris diſtincta corporeis. Spiritus eſt Deus: & quæ de eo dicuntur, ſpiritaliter veſtiganda. Alioquin quis nobis revelabit hoc caput, & pedes iſtos, quos geminis alis Seraphim velant, niſi Spiritus ipſe, qui novit omnia quæ in eo ſunt, & ſcrutatur etiam alta Dei? Ego enim opinor ipſa eſſe, quæ in hoc loco capitis nomine deſignantur. Iraque ſecundùm hunc ſenſum caput ejus, majeſtas ejus, poteſtas ejus, ſempiterna virtus atque divinitas. Caput ejus, juxta illud propheticum: *Juſtitia tua ſicut montes Dei*. Nempè quod ſequitur, *Judicia tua abyſſus multa*, non incongruè fortè videtur pedum poſſe appellatione ſignari. Sunt enim velut quidam pedes ejus, inveſtigabiles viæ ejus, inſcrutabilia judicia ejus, profundum ſapientiæ ejus, & irreprehenſibilis quædam, ſed incomprehenſibilis diſpoſitio ejus. Ad hos pedes ipſum quoque Dominicæ incarnationis myſterium ſpecialiter noſcitur pertinere, & omnis pariter operatio noſtræ ſalutis. Cernere eſt quàm ſit juſtitia illa ſublimis, quàm ſicut montes Dei Propheta eſſe miratur. Noſtra enim (ſi qua eſt) humilis eſt juſtitia, recta forſitan, ſed non pura. Niſi fortè meliores nos eſſe credimus, quàm patres noſtros, qoi non minus veraciter quàm humiliter ajebant: *Omnes juſtitiæ noſtræ, tamquam pannus menſtruatæ mulieris*. Quomodo enim pura juſtitia, ubi adhuc non poteſt culpa deeſſe? Recta proindè interim videri poteſt juſtitia hominum, ſi tamen peccato non conſentiant, ut non regnet in eorum mortali corpore. Nam primi hominis in initio quidem non modo recta, ſed etiam pura fuit, quamdiu ei datum eſt nec ſentire peccatum. Cæterùm & hæc ipſa, quoniam firma non fuit, & puritatem facilè perdidit, & ne ipſam quoque retinuit rectitudinem ſuam. Sanè apud Angelos juſtitia recta, pura, & firma eſt; ſublimis quidem, ſed adhuc longè inferior quàm divina. Non enim innata eſt eis, ſed à Deo collata: ut natura ipſa, quod ex ſe eſt, non modo juſtitiæ, ſed etiam injuſtitiæ capax inveniatur. Numquid non iſta eſt pravitas quædam quàm in Angelis ſuis vera illa Juſtitia legitur inveniſſe? *Non enim juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens*, ait is qui Dei juſtitiam minimè ignorabat. Nec ait, *Omnis homo*, ſed, *omnis vivens*, fortè, ut ne ipſos angelicos eum noveris ſpiritus excepiſſe. Vivunt enim & ipſi, tanto verius, quanto propius adſtant ei, apud quem eſt fons vitæ. Nihilo minus etiam juſti ſunt, ſed ex eo, non coram eo; munere ejus, non in ejus comparatione. Ipſe enim ſibi juſtitia eſt, cujus voluntas non tam æqua, quàm ipſa æquitas: & utraque non aliud, quàm ipſa ſubſtantia eſt. Illa ergo juſtitia veriſſimè ſicut mons eſt, quæ recta eſt, quæ pura eſt, quæ firma eſt, & (ut ita dixerim) etiam ſubſtantia eſt. Quanta in hoc capite latet altitudo! Quanta gloria eſt, quantaque ſublimitas in hoc umbroſo & condenſo monte repoſita!

Dei caput, divinitas.

Pſ. 35. 7.

Pedes, judicia.

Iſ. 64. 6.

Juſtitiæ divinæ, humanæ, & angelicæ, differentia.

TOM. III.

Job 4. 18.

Pſ. 142. 2.

10 Quibus tamen putamus alis hoc caput Seraphim velant, ut nulla ſublimitate naturæ, nulla rationis perſpicacitate nequam oculus in illam queat irrumpere veri luminis claritatem? Duabus, ni fallor, alis; ſuæ videlicet ipſorum gloriæ, & felicitatis. Ineffabiliter ſiquidem delectantur in admiratione contemplationis illius; nec minus gloriantur in ipſius veneratione. Iniquus ille admirationem quidem, ſed non venerationem habens, quia ſubdi noluit per venerationem, figi non valuit per admirationem. Denique admirationem ipſam in æmulationem convertit; nec venerari dignatus, ſed conatus eſt imitari. Quàm melius Seraphim ſua ipſa admiratione felices, veneratione etiam venerabiles fiunt, veram in ipſo habentes gloriam, cui ſervire regnare eſt, & apud quem omnis qui ſe humiliat exaltatur? Et nunc audi quemadmodum his duabus alis ipſum, quod diximus, caput Domini, ne iniquus ille inſpiciat, velare Seraphim videantur. Quoties enim ſurſum dirigit aciem, in angelicam ſtatim felicitatem & gloriam malignus offendit; & offendit [a] oculum peſſimus humor, livor proprius, ut penetrare ultra non poſſit. Sic nimirum quaſi gemino quodam velamine, ne ſublimiora proſpiciat, invidus præpeditur; ad illorum, quos ſuperiores habere dolet, modo quidem felicitatem, modo gloriam, modo utramque ſimul, reverberata acie contabeſcens. Quis enim tam gravis pruritus oculis, quàm invidia eſt? Nec verò aliis livor invidus, quàm aliena gloria & felicitate torquetur. Miſeria enim (ut ajunt) invidia caret.

Alæ quibus caput Dei velant Seraphim, admiratio & veneratio.

Lucifero una deſuit.

Invidi tormentum, gloria aliena.

11 Sed & pedes Domini, quibus nimirum impenetrabilem judiciorum ejus abyſſum, & diſpoſitionis ejus vias diximus inveſtigabiles deſignari, duabus æquè alis velant Seraphim. Ego autem dico, prudentia & fidelitate. Cùm enim & fideles pariter miniſtri ſint, & prudentes; ſic divina negotia gerunt, & ſaluti provident electorum, ut malignus ille deprehendere omninò non poſſit. Ex hoc pedum velamento factum reor, ut neſciens Dominum gloriæ fecerit crucifigi: ex hoc quotidie fieri, ut ſalutis noſtræ negotiis ignorans ſerviat & invitus, ſerò poſtmodum plangens, quòd dum obeſſe voluit, inventus eſt profuiſſe. Sic nimirum per adminiſtratorios ſpiritus illuditur ejus aſtutiæ, quòd & fideles ſint qui detegere nolint, & prudentes qui norint tegere divinæ erga nos providentiæ & diſpoſitionis arcana.

Alæ quibus pedes velant, prudentia & fidelitas.

Diabolus ſervit electorum ſaluti inſcius & invitus.

12 Cæterùm ſicut è ſupremis duabus alis nequiſſimus ille admirationem habuit, ſed non venerationem, ut diximus: ſic è mediis quoque ſpiritalem ei intellectum natura, ſed non etiam gratia affectum dedit. Sed nihilo minus ex infirmis iſtis facile ſatis animadvertere eſt, quàm inventus ſit fidelitatis expers, non autem ſimiliter caruiſſe prudentia. Niſi tu fortè alium aliquem putas eſſe, qui dictus eſt *callidior cunctis animantibus* ſerpens. Fortè etiam non incongruè dicimus, quoniam eo ipſo tam irrevocabilis caſus ejus, irreparabiliſque colliſio fuerit, quod ex his quas diximus alis, ſicut in parte dextra nulla affuerit, ſic in læva nulla defuerit. Non ita ſanè duo illi, quos prophetica nobis viſio commendavit ſtantes, & adſtantes Domino majeſtatis. Cujus etiam duabus (ut dictum

Diabolus quæ alæ competant, quæ non.

Gen. 3. 1.

[a] Hic locus in Florum lib. 6. cap. 3. adducitur 88 Serm. 5. de verbis Iſaiæ. Alia vide lib. 9. cap. 29.

TOM. III. eſt) alis caput velant; ipſa equidem ſna admiratione, in qua delectantur feliciter; ae veneratione, in qua ſublimiter gloriantur: duabus etiam pedes, fidelitate videlicet atque prudentia. Porrò duabus volant, naturæ (ut diximus) perſpicacia, & efficacia gratiæ. Sanè mediam quaſi quamdam longanimitatem nudam viſibilemque relinquunt, longitudinem dien & benignitatem Dei, ad pœnitentiam homines invitantis. Omnibus enim eernere eſt, quemadmodum ſolem ſuum ſuper bonos & malos oriri faciat, & pluat ſuper juſtos patiter & injuſtos. Hac nimirum charitate A verus ille Salomon quaſi quædam media ſua conſtravit propter filias Jeruſalem: ut qnibus altiora ſe quærete, & profunda veſtigare non licet; in his ſaltem médiis valeant exerceri, & ad ſubtilium, ſublimiumque exindè rerum contemplationem promoverit aliquandn mereantur. Cæterum oequiſſimus ille ex hac viſione & in præſenti torquetur acrius, & gravius cruciabitur io futuro. Primùm qnidem, quòd ipſam nubis longanimitatem benignitatis invideat: deiodè, quòd uequaquam ſibi ipſi hac ſaltem occaſione provideat, ut ad pœnitentiam adducatur.

Dei longanimitas & benignitas in peccatores.

Matt. 5. 45.

S. BERNARDI ABBATIS
SERMONES DE SANCTIS.

XXV. JAN.

IN CONVERSIONE S. PAULI,

SERMO PRIMUS.

Quomodo ad exemplum ejus converti debemus.

Paulus converſus convertit gentes, etiam hodie, triplicater.

1 MERITO quidem, dilectiſſimi, Converſio Doctoris Gentium ab univetſitate Gentium feſtivia gaudiis hodie celebratur. Multos enim ab hac radice ramos prodiiſſe videmus. Convetſus Paulus, converſionis miniſter factus eſt univerſo mundo. Et multos quidem olim in carne adhuc, ſed non jam ſecundùm carnem ambulans, prædicationis officio convertit ad Deum; nunc quoque in ipſo felicins vivens, & apud ipſum, ne adhuc quidem ceſſat xb hominum converſiune: dico autem exemplo, oratione, doctrina. Proptereà denique Convetſionis ejus memoria frequentatut, quòd & ipſa qunque memorantibus utilis iuveniatur. In hac enim memoria & peccator ſpem veniæ concipit, ut provocetur ad pœnitentiam; & qui jam pœnitet, perfectæ converſionis accipit formam. Quis deſperet ultra pro magnitudine cujuſlibet eriminis, quandoquidem Saulum audiat adhuc ſpirantem minarum & cædis in diſcipulos Domini, ſubito factum vas electionis? Quis dicat iniquitatis pondere preſſus: Aſſurgere jam ad ſtudia meliora non valeo: quando in ipſo itinere, quo ſanguinem ſitiens Chriſtianum, dirum tuto pectore virus efflabat, perſecutor crudeliſſimus in fideliſſimum repente mutatus eſt prædicatorem? Magnificè ſiquidem in hac una Converſione & miſericordiæ magnitudn, & efficacia gratiæ commendatur.

Act. 9. 4.

2 *Subito*, ait Lucas, *circumfulſit eum lux de cælo*. O verè inæſtimabilis divinæ dignatio pietatis! Illuſtrat cœleſti fulgore vel à foris, intus adhuc luminis incapacem: qoi necdum infundi poterat, divina ſaltem circumfunditur claritate. *Et vox facta eſt*. Lucis & vocis teſtimonia credibilia facta ſunt oimis, nec dubitare eſt de veritate, quæ ſeſe ingerit per utraſque, oculorum ſcilicet auriumque feneſtras. Sic nimirum, ſic in Jordane quoque ſupra caput Domini & columba apparuit, & vox ſonuit: ſie & in monte, quando transfiguratus eſt eoram Diſcipulis, & claritas viſa eſt, & vox nihilo minus Patris audita: *Saule, Saule, quid me perſequeris?* Verè deprehenſus eſt Saulus: non eſt diſſimulandi locus, non eſt facultas ulla negandi. In manibus ſunt epiſtolæ crudeliſſimæ legationis, auctoritatis execrandæ, poteſtatis iniquæ. *Quid me perſequeris*, inqnit? Annon perſequebatnr Chriſtum, qui Chriſti membra trucidabat in terris? An verò perſecuti ſunt Chriſtum, qui ſacratiſſimum illud corpus crucis affixere patibuln, & non perſequebatur eum qui adverſus corpus ejus, quod eſt Eccleſia (eſt enim corpus ejus etiam ipſa) odio furebat iniquo? Denique ſi proprium ſanguinem dedit in pretium redemptionis animarum, non tibi videtur graviorem ab eo ſuſtinere perſecutionem, qui ſuggeſtione maligna, exemplo perniciuſo, ſcandali occaſione, avertit ab eo animas quas redemit, quàm à Judæo qui ſanguinem illum fudit?

Fidelium perſecutio, ipſius Chriſti cenſetur.

Perſecutio Chriſtiano, ipſique Chriſto numquam deeſt.

3 Agnoſcite, dilectiſſimi, & expaveſcite conſortia eorum, qui ſalutem impediunt animarum. Horrendum penitus ſacrilegium, quod & ipſorum videtur excedere facinus, qui Domino majeſtatis manus ſacrilegas injecerunt. Videbatur jam ceſſaſſe perſecutionis tempus: ſed, ot palam factum eſt, numquam deeſt perſecutio Chriſtiano, ſed neque Chriſto. Et nunc, quod gravius eſt, ipſi Chriſtum perſequuotur, qui ab eo utique Chriſtiani dicuntur. Amici tui, Deus, & proximi adverſum te appropinquaverunt & ſteterunt. Conjuraſſe videtur contra te univerſitas populi Chriſtiani à minimo uſque ad maximum: à planta pedis uſque ad verticem non eſt ſanitas ulla: egreſſa eſt iniquitas à ſenioribus judicibus, viearüs tuis, qui videntur regere populum tuum. Non eſt jam dicere, Ut populus, ſie ſacerdos; quia nec ſie populus, ot ſacerdos. Heu, heu! Domine Deus, quia ipſi ſunt in perſecutione tua primi, qui videntur in Eccleſia tua primatum diligere, gerere principatum! Arcem Sion occupaverunt, apprehenderunt munitiones, & univerſam deincepı liberè & poteſtativè tradunt incendio civitatem. Miſera eorum converſatio, plebis tuæ miſerabilis ſubverſio eſt. Atque utinam ſola hac parte nocerent! Eſſet fortè qui Dominica præmonitus & præmunitua exhortatione, daret operam ipſorum nun exempla imitari, ſed obſervare præcepta, juxta illud: *Quæ dicunt facite, & ad opera eorum nolite reſpicere*. Nunc autem dati ſunt ſacri gradus in occaſionem turpis lucri, & quæſtum æſtimant pietatem. Copioſiſſimæ ſiquidem pietatis inveniuntur in ſuſcipienda, immò accipienda magis animarum cura: ſed hæc apud eos cura minor, & de animarum ſalute noviſſima eogitatio eſt. Au verò Salvatori animarum gravior nlla eſſe poterat perſecutio? Iniquè agunt & cæteri contra Chriſtum, multique ſunt noſtris temporibus antichriſti. Meritò tamen & crudelinrem eam cenſet perſecutionem pro acceptis beneficiis, & graviorem ſentit pro poteſtate, quàm pnpriis ſuſtinet à miniſtris; licèt alii quoque multi contra pnximorum ſalutem multifariè, multiſque modis & variis occaſionibus agere videantur. Hæc videt Chriſtus, & ſilet; hæc Salvator patitur, & diſſimulat. Propteteà diſſimulemus & nos quoque neceſſe eſt, & ſileamus interim, maximeque de prælatis noſtris, magiſtris eccleſiarum. Sic nimirum, ſie placet & ipſis, ut evadant nunc humana judicia, veniatque ſemel judicium grave his qui præſunt, & potentes patiantur tormenta potenter.

A Prælatis & Sacerdotibus maximè.

Matt. 23. 3.

Eccleſiæ dignitatum abuſus.

Chriſti perſecutores etiam detractores & ſcandali auctores.

4 Veteot, dilectiſſimi, ne quis fortè ſit & in nobis Domini perſecutor: quia manifeſta docuit ratio, impedire ſalutem, eſſe perſequi Salvatorem. Quaı ego de ſalute animæ meæ fratri illi gratias agere poſſum, qui mihi propinat detractionis fraternæ venenum?

Meritò

Rom. 1. 30. A Meritò detractores Deo odibiles deſcribuntur, tamquam perſecutores. Quid & is qui exemplo ſuo ad remiſſius agendum cæteros provocat, aut ſingularitate turbat, aut inquietat curioſitate, aut impatientia ſua & murmuratione moleſtat; aut quocumque modo contriſtat Spiritum Dei qui in eis eſt, ſcandalizans unum de minimis iſtis credentibus in eum? Nonne & hic manifeſtè perſequitur Chriſtum? Ut ergo perſecutorum & nomen, & crimen longè ſit ſemper à nobis, obſecro vos, dilectiſſimi, benignos ſemper & mites exhibeamus nos, invicem ſupportantes in omni patientia, & ad id quod melius & perfectius eſt, alterutrum provocantes. Quis enim ſervus ſufficere ſibi putat non perſequi Dominum, ſed nec obſequi Domino? B Quam habiturus eſt gratiam, ſi ut non reſiſtit, ſic nec aſſiſtit quidem? Denique ſi quis adeò puſillanimis eſt, ut ſatis ſibi reputet nec perſecutorem eſſe, nec coadjutorem Dei, audiat quid ipſe loquatur: *Qui non eſt mecum, contra me eſt; & qui non colligit mecum, diſpergit.* Matt. 12. 30.

5 *Saule, Saule, quid me perſequeris? Et ille: Quis es, Domine?* Hinc profectò datur intelligi, quia verè circumfuſa erat illi claritas, non infuſa. Audiebat Paulus vocem Domini, ſed faciem Domini non videbat, quoniam erudiebatur ad fidem: & ut ipſe poſteà docuit, *Fides ex auditu*. Quis es, inquit? Ignotum enim perſequebatur, & ideò conſecutus eſt miſericordiam, C quia ignorans in incredulitate hoc fecit. Diſcite ex hoc, Fratres, juſtum judicem Deum, non modo quid fiat, ſed & quo animo fiat, conſiderare: & cavete deinceps, ne quis parva reputet, quamlibet parva ſcienter delinquere convincatur *. Nemo dicat in corde ſuo: Levia ſunt iſta, non curo corrigere; non eſt magnum ſi in his maneam venialibus minimiſque peccatis. Hæc eſt enim, dilectiſſimi, impœnitentia, hæc blaſphemia in Spiritum-ſanctum, blaſphemia irremiſſibilis. Paulus quidem blaſphemus fuit, ſed non in Spiritum-ſanctum, quia ignorans fecit in incredulitate. Non in Spiritum-ſanctum dixit blaſphemiam; ideò conſecutus eſt miſericordiam.

Peccata, etiam leviora, ſtudioſè cavenda.

* al. Videatur.

6 D *Quis es, Domine? Et Dominus ad eum: Ego ſum Jeſus Nazarenus, quem tu perſequeris.* Ego ſum Salvator, quem tu perſequendo peris. Ego ſum, de quo tu in lege tua legis prædictum quod neſcis impletum: *Quia Nazaræus vocabitur.* E ille: *Domine, quid me vis facere?* Hæc planè, fratres, perfectæ converſionis eſt forma. *Paratum*, inquit, *cor meum, Deus; paratum cor meum. Paratus ſum, & non ſum turbatus, ut cuſtodiam mandata tua. Domine, quid me vis facere?* O verbum breve, ſed plenum, ſed vivum & efficax, ſed dignum omni acceptione! Quam pauci inveniuntur in hac perfectæ obedientiæ forma, qui ſuam ita abjecerint voluntatem, ut ne ipſum quidem cor proprium habeant, E ut non quid ipſi, ſed quid Dominus velit, omni hora requirant, dicentes ſine intermiſſione: *Domine, quid me vis facere?* Et illud Samuelis: *Loquere Domine, quia audit ſervus tuus.* Heu! plures habemus evangelici illius cæci, quàm novi Apoſtoli imitatores. *Quid vis*, ait Dominus ad cæcum illum, *ut faciam tibi?* Quanta eſt miſeratio tua, Domine, quanta dignatio tua! Siccine Dominus quærit, ut ſervi faciat voluntatem? Verè cæcus ille, quia non conſideravit non expavit, non exclamavit: Abſit hoc, Domine, tu magis dic quid me facere velis. Sic enim decet, ſic omninò dignum eſt, non meam à te, ſed à me tuam quæri & fieri voluntatem. Videtis, Fratres, F quia verè neceſſaria erat hoc in loco converſio. Sic profectò, ſic multorum uſque hodie puſillanimitas & perverſitas exigit, ut ab eis quæri oporteat: Quid vis ut faciam tibi? non ipſi quærant: *Domine, quid me vis facere?* Conſiderare neceſſe habent miniſtri & vicarii Chriſti, quid ſibi præcipi velint: non ipſi conſiderant quæ voluntas ſit præceptoris. Non eſt obedientia eorum plena, non in omnibus parati ſunt obſequi, non per omnia ſequi propoſuerunt eum, qui non ſuam, ſed Patris venit facere voluntatem. Diſcernunt &

Matth. 2. 23. Pſ. 107. 2. Pſ. 118. 6.

Pauci obedientia, & propriæ voluntatis abdicatio commendatur.

1. Reg. 3. 10.

Luc. 18. 41.

Religioſi propriæ voluntatis ſtudioſi perſtringuntur.

A dijudicant eligentes in quibus obediant imperanti, immò in quibus præceptorem ſuum ipſorum obedire neceſſe ſit voluntati. Hujuſmodi itaque, etſi tolerari ſe videant, & condeſcendi ac morem geri infirmitati ſuæ, proficiant, obſecro, pudeatque ſemper parvulos inveniri, nequando fortè audiant: Quid debui vobis facere, & non feci? & abutentibus patientia & benignitate prælati, fiat tandem multitudo exhibitæ miſerationis cumulus juſtæ damnationis. TOM. III.

7 *Domine, quid me vis facere? Et Dominus ad illum: Surge, & ingredere civitatem; ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere.* O Sapientia ſuaviter verè univerſa diſponens! Eum cui tu loqueris, erudiendum de B voluntate tua mittis ad hominem, ut ſocialis vitæ commendetur utilitas; & edoctus per hominem, diſcat & ipſe ſecundùm datam ſibi gratiam hominibus ſubvenire. *Ingredere civitatem.* Videtis, Fratres, non ſine divino conſilio factum eſſe, ut hanc civitatem Domini virtutum ingrederemini, divinam diſcere voluntatem. Planè qui te ſalubriter terruit, & convertit cor tuum ad deſiderandam voluntatem ſuam, ipſe tibi dixit: *Surge, & ingredere civitatem.* Sed audi quàm manifeſtè in his quæ ſequuntur, voluntaria ſimplicitas & Chriſtiana commendatur manſuetudo. *Apertis oculis nihil videbat: ad manus autem trahebatur ab his qui comitabantur eum.* Felix cæcitas, qua malè quondam C illuminati in prævaricatione, tandem in converſione oculi ſalubriter excæcantur. Sanè quod triduo Paulus ſine cibo manet perſiſtens in oratione, ad eos maximè pertinet, qui noviter ſæculo abrenuntiantes, necdum in cœleſti conſolatione reſpirant. Suſtineant ergo & ipſi Dominum in omni patientia; orent ſine intermiſſione, quærentes, petentes, pulſantes: quia exaudiet eos Pater cœleſtis in tempore opportuno. Non obliviſcetur eorum in finem; veniet, & non tardabit. Si triduo ſuſtinueris eum non habens quod manduces, confide quia miſerator & miſericors Dominus jejunum te non dimittet.

Cœnobiticæ ſeu ſocialis vitæ utilitas.

Converſis recenter & carentibus conſolatione cœleſti quid faciendum.

8 Exindè jubetur Ananias manus imponere Saulo: D ſed tamquam bene eruditus, non continuò acquieſcit. Vidè enim ſi non etiam Paulus ipſe doctrinam hanc deindè tradidit diſcipulo. *Nemini*, inquiens, *citò manus imponas. Vidit*, ait Dominus [a], *virum imponentem ſibi manus, ut viſum recipiat.* Fratres, Paulus, hoc cùm vidiſſet, non continuò illuminatus eſt. Numquid non expectavit Ananiæ manum, quia venturum eum fortè in ſomnis prævidit? Hæc dico vobis, chariſſimi, quia vereor ne quis fortè ſit inter vos, qui ſolo ſe ſomnio præſumat illuminatum eſſe; nec jam æquanimiter patiatur ad manum trahi, ſed ductorem ſeſe profiteatur aliorum. Cui enim necdum adminiſtrationis cura injuncta eſt, cui necdum credita diſpenſatio, E cui necdum præceptum ut videat, & provideat his qui apertos oculos habentes nihil vident: quid hoc præſumere tentat, niſi quia meditatur inania, & quaſi ſomnia vana ſectatur? Caveamus ab hoc vitio, Fratres: ſemper, quod in nobis eſt, abjecti eligamus eſſe, & ad manus trahi, manſuetudinem & humilitatem diſcentes à Chriſto Domino, cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

1. Tim. 5. 22.

Religioſi illum ſequantur.

IN CONVERSIONE S. PAULI,

Sermo Secundus.

F 1 Converſus eſt hodie Paulus, immò Saulus converſus verſus eſt in Paulum. Siquidem factus eſt tamquam evangelicus ille parvulus, de quo Dominus ait: *Niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvulus iſte, non intrabitis in regnum cælorum.* Fortè enim ſeipſum dicebat. Nimirum ipſe magnus Dominus & laudabilis nimis, ipſe parvulus qui datus eſt nobis; nec tamen magnus interim, ſed parvulus exhibetur, ut ſeipſum faciat gratum & efficax neceſſariæ parvitatis exemplum. Ad parvulum ergo ſit converſio tua,

Matth. 18. 3.

Converſio noſtra ad parvuli exemplum.

[a] Hæc verba, parentheſi in actis incluſa, Lucæ narranti tribuenda, non Chriſto.

TOM. III. ut diſcas parvulus eſſe: tu quoque cùm converteris, parvulus fias. Enim verò audi, quàm evidenter ipſum tibi, in quo conſtituit formam converſionis, parvulum manifeſtat, ſignanter ea quæ ſunt parvuli, in ſeipſo imitanda proponens. *Diſcite à me*, inquit, *quia mitis ſum, & humilis corde*. Gemina parvitas, humilitas & manſuetudo. Et illa interior, iſta exterior parvitas. Utraque tamen non parva virtus eſt: nempè quam parvulus ille tam magnus unicum magiſterium profitetur. Hodie ergo converſus eſt Paulus, hodie deſiit eſſe Saulus. Hodie factus eſt humilis, & mitis corde. Probat oris confeſſio cordis humiliationem, dum clamat: *Domine, quid me vis facere?* Magis autem probat ipſa collatæ gratiæ magnitudo, quæ nimirum tam multa, niſi multum humili, data non fuit.

Matt. 11. 29. Parvitas duplex.

Act. 9. 6.

2 Cæterùm manſuetudo, quoniam exterior quædam (ut diximus) parvitas, & ob hoc manifeſtior eſt, tripliciter nobis in converſione hac commendatur. Triplici quidem velut ariete manſuetudo noſtra pulſatur, verborum injuriis, damnis rerum, corporis læſione. In his tribus omnis exhibitio patientiæ, omnis exercitatio manſuetudinis. Probata eſt illa virtus, quam nihil horum videtur concutere potuiſſe. Conſiderare libet, quemadmodum Paulus ſuper his omnibus in ipſa ſtatim ſua converſione tentatus, verè jam Paulus inventus ſit, in hac parte verè jam mitis & patiens. *Saule, Saule, quid me perſequeris? Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare*. Durum equidem verbum, verbum increpatorium, plenum comminatione. Sanè quod ad corpus pertinuit, concuſſus eſt & proſtratus in terram. An verò & damno quoque probatus eſt? Et valdè; ſiquidem ipſum ei lumen ademptum eſt oculorum, *& apertis*, ut ſcriptum eſt, *oculis nihil videbat*. Experta eſt in his tribus & exercitata patientia Job, quem in hac virtute opinatiſſimum Deus exemplar dedit. Sed veſtræ hoc induſtriæ relinquimus veſtigandum. Sufficit nos monere, formam veræ converſionis magna ex parte in hac manſuetudine conſtitutam: ut pudeat eos, qui converſi eſſe debuerant, vel in corporum læſione, vel in damno rerum, vel (quod magis indignum eſt) in verborum injuriis inveniri perverſos penitus & averſos.

Manſuetudo triplici ariete pulſatur.

Paulus aſſectus ab utroque.

Ibid. 4.

Ibid. 8.

II. FEBR.

IN PURIFICATIONE B. MARIÆ,

SERMO PRIMUS.

De triplici miſericordia.

Chriſti proceſſio prima quiſque tanto.

1 HODIE templi Dominum in templum Domini Virgo Mater inducit: Joſeph quoque ſiſtit Domino, non ſuum, ſed ejus filium dilectum, in quo ei bene complacuit. Agnoſcit Simeon juſtus quem expectabat, Anna quoque vidua confitetur. Ab his quatuor primò hodierna proceſſio celebrata eſt, quæ poſtmodum exultatione univerſæ terræ in omni loco & ab omni gente celebraretur. Nec ſanè mirum, ſi tunc parva fuit, quandoquidem parvus erat qui ſuſcipiebatur. Nullum ibi locum peccator habuit: omnes juſti, omnes ſancti, omnes fuere perfecti. Sed numquid hos tantùm ſalvabis, Domine? Creſcat corpus, creſcat & miſeratio. Homines & jumenta ſalvabis, Domine, cùm multiplicaveris miſericordiam tuam, Deus. In ſecunda jam proceſſione præeunt turbæ, turbæ ſequuntur; nec virgo portat, ſed aſellus. Neminem itaque dedignatur, nec ipſos qui computruerunt tamquam jumenta in ſtercore ſuo: non dedignatur, inquam, ſed ſi apoſtolica veſtimenta non deſint, ſi doctrina eorum, ſi morum juſtitia, ſi obedientia, ſi charitas cooperiat multitudinem peccatorum, ex hoc jam proceſſionis ſuæ gloria non cenſebit indignos. Magis verò & ipſam, quæ tam paucis collata videtur, nobis quoque ab ipſo invenire eſt reſervatam. Quidni reſervaret poſteris, quam & prærogavit antiquis?

Secunda Chriſti proceſſio.

2 David, rex & propheta, exultavit ut videret diem iſtum: vidit, & gaviſus eſt. Alioquin ſi non viderat, undè pſallebat, *Suſcepimus*, inquit, *Deus miſericordiam tuam in medio templi tui?* Suſcepit hanc miſericordiam Domini David, ſuſcepit Simeon, ſuſcepimus & nos, & quicumque ſunt præordinati ad vitam: ſiquidem Chriſtus heri, & hodie, & in æternum. In medio enim templi miſericordia eſt, non in angulo aut diverſorio, quia non eſt acceptio perſonarum apud Deum. In communi poſita eſt, offertur omnibus, & nemo illius expers, niſi qui renuit. Derivantur aquæ tuæ foras, Domine Deus: nihilo minus tamen fons tuus tibi proprius eſt, & non bibit alienus ex eo. Qui tuus eſt, non videbit mortem, donec viderit Chriſtum Domini, ut ſecurus dimittatur in pace. Quidni dimittatur in pace, qui Chriſtum Domini habet in pectore? Ipſe enim eſt pax noſtra, qui per fidem habitat in cordibus noſtris. Tu quomodo hinc exibis, anima miſera, quæ ducem itineris Jeſum ignoras? Ignorantiam enim Dei quidam habent. Undè hoc? nempè quia Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem. *Et lux*, inquit, *in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt*. Ac ſi dicat: Et in plateis derivantur aquæ, & alienus non bibit ex eis: & miſericordia in medio templi eſt; nemo * tamen accedit ex his quos manet æterna damnatio. Medius veſtrum ſtat, ò miſeri, quem vos neſcitis: ut morientes, antequam videritis Chriſtum Domini, non in pace dimittamini: ſed potiùs rapiamini à rugientibus præparatis ad eſcam.

Pſ. 47. 10.

Dei miſericordia omnibus oblata.

Joan. 1. 5.

* al. Nec tamen accedunt.

3 *Suſcepimus, Deus, miſericordiam tuam in medio templi tui*. Longè eſt hæc gratiarum actio à voce illa gementis: *Domine, in cælo miſericordia tua, & veritas tua uſque ad nubes*. Quid enim? Videturne tibi in medio fuiſſe miſericordia, cùm apud ſolos cœligenas ſpiritus haberetur? At ubi ſanè minoratus eſt Chriſtus paulò minus ab Angelis, factuſque eſt Dei & hominum mediator, ac velut lapis angularis pacificavit per ſanguinem ſuum quæ in cœlis ſunt, & quæ ſuper terram; ex hoc planè jam ſuſcepimus, Deus, miſericordiam tuam in medio templi tui. Eramus enim & nos natura filii iræ, ſed conſecuti ſumus miſericordiam. Cujus iræ filii, & quam miſericordiam conſecuti? Nempè filii ignorantiæ, ignaviæ, captivitatis: & conſecuti ſumus ſapientiam, virtutem, redemptionem. Ignorantia mulieris ſeductæ excæcaverat nos: mollities viri abſtracti & illecti à propria concupiſcentia enervaverat nos: malitia diaboli expoſitos juſtè à Deo captivaverat nos. Sic ergo naſcimur univerſi, primum quidem viæ civitatis habitaculi prorſus ignari; deindè imbecilles & ignavi, ut etſi nota nobis eſſet via vitæ, propria tamen præpediremur & detineremur inertia; poſtremò captivi ſub peſſimo crudeliſſimoque tyranno, ut licèt prudentes eſſemus atque robuſti, ipſa tamen miſeræ ſervitutis opprimeremur conditione. Numquid non miſericordia & miſeratione multa opus habet tanta miſeria? Aut certè ſi jam ſalvi facti ſumus ab hac triplici ira per Chriſtum, qui factus eſt nobis ſapientia à Deo Patre, & juſtitia & ſanctificatio, & redemptio: quanta nobis vigilantia opus eſt, dilectiſſimi, ne fortè (quod abſit) inveniantur noſtra noviſſima pejora prioribus, ſi denuo contingat iram incidere, utpotè qui non natura jam, ſed propria voluntate filii iræ ſumus?

Pſ. 47. 10.

Pſ. 35. 6.

Miſericordiam conſecuti ſumus triplicem contra triplicem miſeriam.

4 Amplectamur itaque miſericordiam, quàm in medio templi ſuſcepimus, & cum beata Anna non dimoveamur à templo. *Templum enim Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos*, ait Apoſtolus. Propè eſt hæc miſericordia, propè eſt verbum in ore veſtro, & in corde veſtro. Denique in cordibus veſtris per fidem habitat Chriſtus. Hoc templum ejus, & hæc ſedes ejus: niſi fortè excidit vobis, quoniam *anima juſti ſedes ſapientiæ eſt* [a]. Quod ergo frequenter, immò & ſemper admonere cupio fratres meos, obſecro & nunc, ambulemus non ſecundùm carnem in carne, ne diſpliceamus Deo. Non ſimus amici hujus ſæculi, ne Dei

1. Cor. 3. 17.

a

---

a Hic locus tamquam ex Scriptura paſſim laudatus à ſanctis Patribus, Gregorio M. aliiſque, & à Bernardo, ut Sermone 27. in Cantica, ubi vide Horſtii Notas.

[* al. Ergo.] conſtituamur inimici. Reſiſtamus quoque * diabolo, & fugiet à nobis, ut liberè jam ambulemus in ſpiritu, & [Sap. 9. 15.] in corde ſit converſatio noſtra. Siquidem corpus quod corrumpitur, aggravat, & enervat, & effeminat animam; & terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem [1. Cor. 3. 19.] deprimit, ut ad cœleſtia non aſſurgat. Undè & ſapientia hujus mundi ſtultitia eſt apud Deum; & à maligno qui ſuperatur, ei & ſervus addicitur. Porrò in corde ſuſcipitur miſericordia, in corde habitat Chriſtus, in corde loquitur pacem in plebem ſuam, & ſuper ſanctos ſuos, & in eos qui convertuntur ad cor.

IN PURIFICATIONE B. MARIÆ,

SERMO SECUNDUS.

De ordine & modo proceſſionis Chriſti in templum.

1 GRatias Redemptori noſtro, qui tam copioſè prævenit nos in benedictionibus dulcedinis, ſacramentis infantiæ ſuæ gaudia noſtra multiplicans. Celebratis ſiquidem paulò ante Nativitate, Circumciſione, & Apparitione ejus, feſtus hodie nobis Oblationis ipſius dies illuxit. Hodie namque ſiſtitur Creatori terræ fructus ſublimis: hodie placabilis & Deo placens hoſtia virgineis manibus offertur in templo, portatur à parentibus, à ſenibus expectatur. Offerunt Joſeph & Maria ſacrificium laudis, ſacrificium matutinum: Simeon & Anna ſuſcipiunt. Ab his quatuor celebrata proceſſio eſt, quæ per quatuor orbis climata ſolemnibus hodie gaudiis ad memoriam revocatur. Quia ergo feſtivam [a] hodie & nos ipſi, præter cæterarum conſuetudinem [a] ſolemnitatum, acturi ſumus proceſſionem, non inutile arbitror modum ipſius & ordinem diligentius intueri. [Proceſſionis hodiernæ ritus tropologicè explicatus.] Proceſſuri ſumus bini & bini, candelas habentes in manibus, ipſas quoque ſuccenſas, nec quolibet igne, ſed qui prius in eccleſia ſacerdotali benedictione fuerit conſecratus. Ad hæc futuri ſunt in proceſſione noſtra noviſſimi primi, & primi noviſſimi: & cantabimus in viis Domini, quoniam magna eſt gloria Domini.

[Singularitas notatur.] 2 Meritò ſanè bini & bini procedimus: ſic enim ob commendationem fraternæ charitatis & ſocialis vitæ [Luc. 9. 10.] miſſos à Salvatore diſcipulos Evangelia ſacra teſtantur. Turbat proceſſionem, ſi quis ſolitarius incedere curat: nec ſibi ſoli nocet, ſed etiam cæteris eſt moleſtus. Hi ſunt qui ſegregant ſemetipſos, animales, ſpiritum non habentes, nec ſolliciti ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis. Jam verò ſicut non eſt bonum eſſe hominem ſolum, ſic in conſpectu Domini vacuum apparere eſt [Exod. 23. 15. Matth. 20. 6.] prohibitum. Cùm enim arguantur otioſitatis ipſi quoque quos nemo conduxit: qui jam conducti ſunt, ſi otioſi [Jacob. 2. 26.] inventi fuerint, quid merentur? *Fides quippè ſine operibus mortua eſt.* [Cerei ardentes quid ſignificent.] Ipſa denique opera noſtra in fervore agenda ſunt, & in deſiderio cordis: ut ſint lucernæ ardentes in manibus noſtris. Alioquin timendum eſt, ne fortè tepidos nos emovere incipiat, qui in Evangelio [Luc. 12. 49. Ignis benedictus.] loquitur, dicens: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi ut ardeat?* Hic planè ſacer & benedictus eſt ignis, quem Pater ſanctificavit & miſit in mundum, [Pſ. 67. 27. Ignis malignus quis.] & cui benedicitur in eccleſiis, ſicut ſcriptum eſt: *In eccleſiis benedicite Deo Domino.* Habet enim etiam adverſarius noſter, utpotè perverſus divinorum operum æmulator; habet, inquam, ignem ſuum & ipſe, ignem concupiſcentiæ carnalis; ignem invidiæ & ambitionis, quem Salvator in nobis non accendere, ſed extinguere venit. Denique ſi quis alienum hunc ignem in divino offerre præſumpſerit ſacrificio, etiamſi patrem habeat Aaron, morietur in iniquitate ſua.

[Humilitas commendata.] 3 Porrò ſuper hæc quæ de ſociali vita & fraterna dilectione, de bonis operibus, & fervore ſancto dicta ſunt; humilitatis virtus maxima, maximeque neceſſaria eſt, ut honore præveniamus invicem: nec modo priores, ſed & ipſos juniores ſibi quiſque præponat: quæ nimirum humilitatis perfectio eſt, & juſtitiæ plenitu- [2. Cor. 9. 7.] do. Et quoniam hilarem datorem diligit Deus, & fructus charitatis eſt gaudium in Spiritu-ſancto; cantemus, [TOM. III.] ut dictum eſt, in viis Domini, quoniam magna eſt gloria Domini: cantemus Domino canticum novum, quia mirabilia fecit. In quibus omnibus ſi quis forſitan proficere diſſimulat, & proficiſci de virtute in virtutem; noverit quiſquis hujuſmodi eſt, in ſtatione, non in proceſſione ſe eſſe, immò verò & in regreſſione: quoniam in via vitæ non progredi, regredi eſt, cùm nihil adhuc in eodem ſtatu permaneat. Porrò PROFECTUS [Non proficere, eſt deficere.] NOSTER in eo conſiſtit, (ut ſæpiùs me dixiſſe memini) ut numquam arbitremur nos apprehendiſſe, ſed ſemper extendamur ad anteriora, inceſſanter conemur in melius, & imperfectum noſtrum divinæ miſericordiæ obtutibus jugiter exponamus.

IN PURIFICATIONE B. MARIÆ,

SERMO TERTIUS.

De Puero, Maria, & Joſeph.

1 PUrificationem beatæ Mariæ virginis hodie celebramus, quæ ſecundùm legem Moyſi facta eſt, [Levit. 12. 2. Purificationis ratio & inſtitutio.] tranſactis à nativitate Domini quadraginta diebus. In Lege enim ſcriptum erat, ut mulier quæ ſuſcepto ſemine peperiſſet filium, immunda eſſet ſeptem diebus, & octava die circumcideretur puer: dehinc ablutioni & purificationi intenta, abſtineret ab ingreſſu templi triginta tribus diebus: quibus expletis, offerret filium Domino cum muneribus. Sed quis non advertat in ipſo ſententiæ [Matrem Domini non fuiſſe legi purif. obnoxiam.] hujus initio, liberam omninò Matrem Domini ab hoc præcepto? Putas enim quia dicturus Moyſes mulierem, quæ peperiſſet filium, immundam eſſe, non timuerit ſuper Matre Domini blaſphemiæ crimen incurrere, & idcircò præmiſerit, *ſuſcepto ſemine?* Alioquin niſi parituram prævidiſſet ſine ſemine Virginem, quæ neceſſitas erat de ſuſcepto ſemine fieri mentionem? patet itaque quod lex iſta Matrem Domini non includit, quæ non ſuſcepto ſemine filium peperit, ſicut prædictum erat per Jeremiam, quia *novum faceret Dominus ſuper terram.* [Jer. 31. 22.] Quæris quod novum? *Mulier*, inquit, *circumdabit virum.* Non ab altero viro virum ſuſci- [Ezech. 44. 2.] piet, non humana lege concipiet hominem: ſed intra viſcera intacta & integra virum claudet: ita ſanè ut intrante & exeunte Domino, juxta alium Prophetam, porta orientalis clauſa jugiter perſeveret.

2 Putas ergo non poterat moveri animus ejus, & dicere: Quid mihi opus purificatione? Cur abſtineam ab ingreſſu templi, cujus uterus neſciens virum, templum factus eſt Spiritus-ſancti? Cur non ingrediar templum, quæ peperi Dominum templi? Nihil in hoc conceptu, nihil in partu impurum fuit, nihil illicitum, nihil purgandum: nimirum cùm proles iſta fons puritatis ſit, & purgationem venerit facere delictorum. Quid in me legalis purificet obſervatio, quæ puriſſima facta ſum ipſo partu immaculato? Verè, ô beata Virgo, verè non habes cauſam, nec tibi opus eſt purificatione. Sed numquid filio tuo opus erat circumciſione? Eſto inter mulieres tamquam una earum: nam & filius tuus ſic eſt in numero puerorum. Circumcidi voluit: & non multo magis velit offerri? Offer filium tuum, Virgo ſacrata, & benedictum fructum ventris tui Domino repræſenta. Offer ad noſtram omnium reconciliationem hoſtiam ſanctam, Deo placentem. Omninò acceptabit Deus Pater oblationem novam & pretioſiſſimam hoſtiam, de qua ipſe ait: *Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* [Matth. 3. 17.] Sed oblatio iſta, Fratres, ſatis delicata videtur, ubi tantùm ſiſtitur Domino, redimitur avibus, & illicò reportatur. Veniet, quan- [Oblationis hodiernæ & oblationis in cruce collatio.] do non in templo offeretur, nec inter brachia Simeonis, ſed extra civitatem inter brachia crucis. Veniet, quando non redimetur alieno, ſed alios redimet ſanguine proprio, quia redemptionem eum miſit Deus Pater populo ſuo. Illud erit ſacrificium veſpertinum, iſtud

a Huc pertinet Abaelardi objectio in epiſtola 5. ad Bernardum: Proceſſionum ſc. ? totam veſtrationem à vobis excluſiſtis.

TOM. III. eſt matutinum. Iſtud quidem jucundius, ſed illud plenius. Iſtud enim tempore nativitatis, illud jam in plenitudine ætatis. De utroque tamen potes accipere quod Propheta prædixit: *Oblatus eſt, quia ipſe voluit*. Nam & modo oblatus eſt, non quia opus habuit, non quia ſub Legis edicto fuit, ſed quia ipſe voluit; & in cruce nihilo minus oblatus eſt, non quia meruit, non quia Judæus potuit, ſed quia ipſe voluit. Voluntariè ſacrificabo tibi, Domine, quia voluntariè oblatus es pro mea ſalute, non pro tua neceſſitate.

Iſ. 53. 7.

Offerre Deo nos ipſos debemus.

3 Sed quid, Fratres, nos offerimus, aut quid retribuimus illi pro omnibus quæ retribuit nobis? Ille pro nobis obtulit hoſtiam pretioſiorem quam habuit, nimirum qua pretioſior eſſe non potuit: & nos ergo faciamus quod poſſumus, optimum quod habemus offerentes illi, quod ſumus utique noſmetipſi. Ille ſeipſum obtulit: tu quis es qui teipſum offerre cuncteris? Quis mihi tribuat, ut oblationem meam dignetur majeſtas tanta ſuſcipere? Duo minuta habeo, Domine, corpus & animam dico: utinam hæc tibi perfectè poſſim in ſacrificium laudis offerre! Bonum enim mihi, longeque glorioſius atque utilius eſt, ut tibi magis offerar, quàm ut deſerar mihi ipſi. Nam ad me ipſum anima mea conturbatur, in te verò exultabit ſpiritus meus, ſi tibi veraciter offeratur. Fratres, morituro Domino Judæus mortuas hoſtias offerebat: ſed jam nunc, *Vivo ego, dicit Dominus, nolo mortem peccatoris, ſed magis ut convertatur & vivat*. Non vult Dominus mortem meam: & non libenter offero illi vitam meam? Hæc eſt enim hoſtia placabilis, Deo placens hoſtia, hoſtia viva. Sed in oblatione illa Domini tres fuiſſe leguntur: & in oblatione noſtra tria nihilo minus à Domino requiruntur. Fuit in oblatione illa Joſeph ſponſus Matris Domini, cujus filius putabatur: fuit & ipſa virgo Mater, & puer Jeſus qui offerebatur. Sit ergo & in oblatione noſtra conſtantia virilis, ſit continentia carnis, ſit conſcientia humilis. Sit, inquam, in propoſito perſeverandi animus virilis, ſit in continentia caſtitas virginalis, ſit in conſcientia ſimplicitas & humilitas puerilis. Amen.

Ezech. 33. 11.

Oblationis noſtræ tres conditiones.

a XXVI. Feb.

IN NATALI SANCTI VICTORIS[a] Confeſſoris,

SERMO PRIMUS.

* al. Virtus.

1 VIctoris vita * & gloria ſpecialis non tam ad gloriam, quàm ad virtutem provocat omnes qui recto ſunt corde. Non recti planè, ſed perverſi eſt animi, ante quærere gloriam, quàm exercere virtutem, & velle coronari qui legitimè non certaverit. *Vanum eſt vobis*, inquit, *ante lucem ſurgere*. Ita eſt. FRUSTRA ad celſitudinem nititur gloriæ, qui prius non claruit virtute. Fruſtra fatuæ virgines ſponſo obviam ſurgunt, quarum lampades extinguuntur; & ideò fatuæ, quia vacuis gloriantur lampadibus, virtutis oleum non habentes. Abſit mihi gloriari niſi in gloria illorum, quibus Propheta congratulans ait: *Domine, in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die, & in juſtitia tua exaltabuntur*. Et infert: *Quoniam gloria virtutis eorum tu es*. Pulchrè non eorum, ſed virtutis eorum gloria commendatur. Quæ enim ſine virtute eſt gloria, profectò indebita venit, præproperè affectatur, periculosè captatur. Virtus, gradus ad gloriam: virtus, mater gloriæ eſt. Falſa gloria & vana eſt pulchritudo, quam illa non parturivit. Sola eſt, cui gloria jure debetur, & securè impenditur.

Pſ. 126. 2.

Pſ. 88. 16.

Gloria ſine virtute inanis.

2 Sancto Victori nec virtus, nec gloria deeſt: ſed quemadmodum ambæ res, & quo ordine in homine proceſſerunt, id operæ pretium intueri. Pugnavit fortiter, viriliter ſuperavit: & ſic demum gloria & honore coronatur. Quomodo nempè inglorius remanſiſſet bellator fortis, humilis victor? Quamquam nec in dio virtutis ſuæ ſine gloria fuit, ſignis & prodigiis admirandus. Habemus, dilectiſſimi, in vita Victoris, & quod dignè miremur, & quod ſalubriter imitemur. Miror vina dediſſe in eremo, non vitem, ſed fontem. Miror & ſtupeo infantem adhuc in utero pavori fuiſſe pavendis dæmoniis, quippè ab ipſis præcognitum, & jam tunc ex nomine deſignatum. Nec vacuum nomen, ubi hoſtium fuga & extorta confeſſio victoriam conceſſit infantulo. Quis item non miretur furem à dæmone deprehenſum, & rurſum à dæmone mox hominem liberatum? Quis non etiam omni admiratione ſtupendum ducat, carne circumdatum hominem, cœlis parentibus, carnis oculos ſuperno infigere lumini, & videre viſiones Dei, angelico inſuper mulceri cantico, doceri oraculo? Hæc atque ſimilia in ſancto homine veneramur, non æmulamur. Meritò quidem, quando & ſine ſalutis periculo poſſunt non fieri, & ſine ſalutis periculo nequeunt uſurpari. Tutius ſanè æmulanda ſolidiora, quàm ſublimiora; & quæ magis virtutem redoleant, gloriam minùs.

In ſanctis quædam miranda, quædam imitanda.

S. Victoris nonnulla mirabilia.

Sancti potiùs in moribus quàm in mirabilibus æmulandi.

3 Studeamus proindè moribus conformari, cui in mirabilibus ſimilari, etſi volumus, non valeamus. Æmulemur in viro ſobrium victum, devotum affectum: æmulemur manſuetudinem ſpiritus, caſtimoniam corporis, oris cuſtodiam, animi puritatem: ponere frenum iræ & modum linguæ, dormire parcius, orare frequentius, commonere noſmetipſos pſalmis, hymnis & canticis ſpiritualibus: diebus jungere noctes, & divinis laudibus occupare. Æmulemur chariſmata meliora. Diſcamus ab ipſo, quòd mitis & humilis corde fuit. Æmulemur, inquam, quòd extitit liberalis in pauperes, jucundus ad hoſpites, patiens ad peccantes, benignus ad omnes. Hoc enim melius. In his forma eſt cui imprimamur, in miraculis gloria à qua reprimamur. Illa lætificent, iſta ædificent; moveant illa, iſta promoveant. Epulemur, dilectiſſimi, ad menſam divitis vocati, menſam abundantem panibus, deliciis cumulatam. Annon dives, qui exemplis nos reficit, protegit meritis, lætificat ſignis? Dives planè, in cujus hodie convivio ſolemni Angeli & homines pariter congregantur: hi ut reficiantur, illi ut delicientur; iſti ut proficiant, illi ut gaudeant. Cujus vita repleta bonis, quid niſi menſa referta cibis? Nec tamen omnibus omnia apponuntur, ſed ut tollat quiſque quod ſibi expedire & convenire videbit.

Sanctorum vita, quaſi menſa plena ferculis.

4 Et ego quidem conſilio ſalubriori diligenter conſidero quæ mibi apponuntur. Cautum eſt mihi eligere mea, & aliena non tangere. Non extendam manum ad gloriam miraculorum: ne ſi attentavero quod deſuper non accepi, perdam meritò & quod videor accepiſſe. Non levo cum illo oculos ad rimanda ſecreta cœleſtia, ne oppreſſus à gloria confuſus reſiliam, ſerò confugiens ad conſilium Sapientis, qui ait: *Altiora te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris*. Infertur menſis vinum novum aquarum rubentium: non tango, quia non mihi appoſitum ſcio, qui ſimiliter elementa mutare, naturas innovare non valeo. Cerno item in menſa Victoris Angelos illum audiſſe canentes. Numquid videbo & ego mihi ſupernos exhiberi cantores: aut certè citharœdos illos de Apocalypſi coram me citharizare in citharis ſuis; Imperat ille dæmonibus adhuc in corpore vivens, vinctum in corpore ſolvit corpore jam ſolutus. Cibi ſunt, ſed non mei, equidem jucundi & ſapidi: ſed non tangit illos anima mea, quoniam non eſt inopi mihi, undè ſufficiam talia redhibere. At ſi diligenter conſidero, ecce præ oculis in menſa Sancti, cenſura judicii, diſciplinæ vigor, ſanctitatis ſpeculum, vitæ forma, virtutis inſigne. Hæc à me & abſque præſumptione ſumuntur, & ſalubriter inſumuntur: & ſi diſſimulo diſtrictè repoſcuntur.

Eccli. 3. 22.

Apoc. 14. 2.

5 Audi adhuc quænam mibi jure appoſita putem. Si panem doloris & vinum compunctionis de divitis menſa obtuleris, tollo ſecurus qui ſum pauper & inops. Erunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, & poculum meum cum fletu miſcebo. Pars mea hæc,

Pſ. 41. 4.

Pſ. 101. 10.

a Ejus corpus aſſervatur in monaſterio Arremarenſi, vulgo *Montier-Ramey*, diœceſis Trecenſis: depoſitio verò celebratur iv. Kal. Martii. Ejuſdem officium habes ſub finem hujuſce tomi. Vide epiſtolam modo 398.

qui dolenda commiſi. Nec me tamen pigebit, ut æſtimo, cibi hujus; quoniam qui appoſuit ſcientiam, addidit & dolorem. Sed & ſi temperantiæ, ſi juſtitiæ, ſi prudentiæ vel fortitudinis exempla appareant, ea incunctanter ſumo, ſciens quia talia oportet me præparare. Hæc mihi apponi, hæc à me repetitum iri non dubito. Numquid ſigna & prodigia exigenda à nobis ſunt, ut ea diviti viciſſim præparemus? Fratres, vaſa ſunt in honorem illi qui nos invitavit, non cibi pauperum. Tu ergo qui invitatus es, diligenter conſidera quid tibi ille, quid ſibimet appoſuerit. Non enim quicquid in menſa apponitur, tibi apponitur. Quid ſi in poculo aureo fuerit propinatum? Non poculum tibi, ſed potus apponitur: ſume potum, & pone aurum. Ergo EXEMPLA bonorum operum & rectitudinem morum Paterfamilias communicat ita domeſticis, ut prærogativam ſibi retineat in miraculis. In his tamen atque illis ille glorificandus eſt, cujus eſt munus ſanctè vivere, cujus virtus ſigna facere, qui in Trinitate perfecta vivit & regnat Deus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Virtutes à nobis, non prodigia exigenda.

IN NATALI S. VICTORIS CONFESS.

SERMO SECUNDUS.

1 GAudete in Domino, dilectiſſimi, qui inter continua ſuæ pietatis beneficia indulſit hominem mundo, cujus multi ſalvarentur exemplo. Iterum dico, gaudete, quòd factus de medio appropiavit Deo, ut multo plures ejus interceſſione ſalventur. Habet ex hominibus, cui hominum peccata donet miſericors & miſerator Dominus: habet tempus & locum intercedendi pius & miſericors advocatus; equidem locum quietum & tempus feriatum. In terris viſus eſt, ut eſſet exemplo: in cœlum levatus eſt, ut ſit patrocinio. Hic informat ad vitam, illic invitat ad gloriam. Factus eſt mediator ad regnum, qui fuit incitator ad opus. Bonus mediator, qui ſibi jam poſtulans nihil, totum in nos transferre deſiderat, & ſupplicantis affectum, & ſupplicationis fructum. Quid enim quærat ſibi, qui nullius eget? Dominus conſervat eum, & vivificat eum, & beatum facit eum in gloria: nihil illi deerit in loco paſcuæ collocato. Hæc dies glorioſæ migrationis ejus, dies lætitiæ cordis ejus; exultemus & lætemur in ea. Introivit in potentias Domini; gaudeamus, quia nunc potentior ad ſalvandum.

Sancti in terris nos informant ad vitam, in cælis invitant ad gloriam.

2 Hodie Victor poſito corpore, quo ſolo præpediri ab introitu gloriæ videbatur, tanto alacrior, quanto expeditior, penetravit in ſancta, ſimilis factus in gloria Sanctorum. Hodie de noviſſimo & humili loco, quem ſibi ex conſilio Salvatoris elegerat, ipſo ſummo Patrefamilias evocante, verus amicus aſcendit ſuperius, & eſt illi gloria coram ſimul diſcumbentibus. Hodie deſpecto mundo, & mundi principe triumphato, ſupra mundum verè Victor aſcendit, accipiens de manu Domini coronam victoriæ. Aſcendit autem cum immenſa ſupellectili meritorum, clarus triumphis, miraculis glorioſus. Pauſat miles emeritus, & poſt labores ſudoreſque ſacræ peractæ militiæ locatur feliciter, coronatur ſublimiter. Anima ejus in bonis demorabitur. Quæris ubi? cum Abraham, Iſaac, & Jacob in regno cælorum. Ita cum talibus & tali in loco ſibi ſedet: ſedet excelſa & fulgida, ſedet lætabunda & laudans: ſedet delicata & ornata monilibus ſuis, ſtipata malis, fulcita floribus: ſedet, inquam, ſibi vacua curis, deliciis affluens; abundans otii & quietis ad vacandum ſapientiæ. Quæ ſedit & flevit ſuper flumina Babylonis, ſedet modo ad fontem vitæ, & converſatio illi ſecus torrentem voluptatis, cujus impetus lætificat civitatem Dei. Invenit ſibi fontem hortorum, puteum aquarum viventium, & cum Samaritana potatur aqua ſapientiæ ſalutaris, ut non ſitiat in æternum. Datur illi de fructu manuum ſuarum, & laudant eam in portis opera ejus, & gloriatur teſtimonio conſcientiæ; conſcientiæ dico ſuæ, non alterius. Sedet media Angelorum, digna planè eorum conſortio quorum deſiderio flagrat, puritate nitet, caſtimonia decoratur. Sedet inter Apoſtolos vir apoſtolicæ gratiæ: nec eſt quòd ſe abſcondat à cuneo Prophetarum, qui quem illi prædixerunt, glorificavit & portavit in corpore ſuo. Neque ſe putat à victorioſis Martyrum choris Victor noſter arcendum, qui duro & diuturno martyrio viventem ſui corporis hoſtiam immolavit.

Animæ in cælis beatæ elogia.

TOM. III.

3 Sedet veteranus miles, debita jam ſuavitate & ſecuritate quietus: ſecurus quidem ſibi, ſed noſtri ſollicitus. Non enim cum putredine carnis ſimul ſe exuit viſceribus pietatis: nec ſibi ſic induit ſtolam gloriæ, ut noſtræ pariter miſeriæ, ſuæque ipſius miſericordiæ oblivionem indueret. Non eſt terra oblivionis, quam anima Victoris inhabitat: non terra laboris, ut occupetur in ea: non denique terra, ſed cœlum eſt. Numquid cœleſtis habitatio animas quas admittit indurat, aut memoria privat, aut ſpoliat pietate? Fratres, latitudo cœli dilatat corda, non arctat; exhilarat mentes, non alienat; affectiones non contrahit, ſed extendit. In lumine Dei ſerenatur memoria, non obſcuratur: in lumine Dei diſcitur quod neſcitur, non quod ſcitur dediſcitur. Superni ſpiritus illi, qui ab initio cœlos inhabitant, numquid quia incolunt cœlos, deſpiciunt terras, & non magis eas viſitant & frequentant? Numquid quòd ſemper vident faciem Patris, miniſterium evacuat pietatis? Omnes nihilo minus adminiſtratorii ſpiritus ſunt, miſſi in miniſterium propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis. Quid ergo? Diſcurrunt Angeli, & ſuccurrunt hominibus: & qui ex nobis ſunt, neſciunt nos, nec norunt jam compati, in quibus paſſi ſunt & ipſi? Qui dolores neſciunt, ſentiunt tamen noſtros: & qui venerunt de magna tribulatione, non recognoſcunt jam in quo fuerunt? Scio qui dixit: *Me expectant juſti, donec retribuas mihi*. Juſtus eſt Victor, etiam expectans noſtram procul dubio retributionem. Non eſt ille pincerna Pharaonis, qui inventam gratiam retinuit ſibi, prophetæ ſui pariter & captivi minimè recordatus. Miniſter Chriſti eſt, Chriſtum ſequitur. Non eſt ille oblitus ſuæ promiſſionis, nec ſocio paſſionis regni conſortium denegavit. Non eſt diſcipulus contra Magiſtrum; non poteſt Victor quicquam facere, niſi quod viderit Magiſtrum facientem. Opera quæ ille fecit, & iſte fecit ſimiliter.

Sancti in cælis ſecuri de ſe, at pro nobis ſolliciti.

Hebr. 1. 14.

Sancti nobis compatiuntur.

Pſ. 141. 8.

Gen. 40. 23.

4 Jam cœlos ingreſſus, quos & ante apertos beatis oculis ſuſpiciebat, verè nunc revelata facie ſpeculatur gloriam Dei, abſorptus quidem, ſed non oblitus clamorem pauperum. Beata viſio, qua in eamdem imaginem transformatur de claritate in claritatem, tamquam à Domini ſpiritu. Parvulus ad pugnam, magnus ad victoriam, matris viſcera needum exiens, & jam ejiciens dæmonia, cum incremento virtutum ac meritorum Victor vivens inter peccatores tranſlatus eſt. O virum præcipuæ ſanctitatis! qui ante ſanctus quàm natus, ante opere quàm nomine Victor. Adhuc utero clauſus jam de hoſte triumphavit. O venerandam etiam ipſis Angelis ſanctitatem! quam pari ſtudio, etſi diſpari voluntate, & mali fugitant & frequentant boni. Nec facilè dixerim quid virum adſtruat ſanctiorem, horum favor, aut pavor illorum. Corpore denique terras, mente cœlos inhabitans, aliquando familiarius aliquid nuntiantes, aliquando ineffabili cantus ſuavitate plauſibiles ſupernorum voces ſpirituum audiebat. Verè anima tua, Victor, una ex gemmis, quæ tibi in cruce apparuerunt. Verè infixa cruci, cùm divinæ inſerta gloriæ, eamdem ſibi claritatis imaginem induit, quam invenit. Vincenti expandit gremium ſuum, qui pugnanti dederat ſpiritum ſuum. O victrix anima, quæ ſicut paſſer tranſvolans, mundi laqueos evaſiſti! reſpice ad incautas animas intricatas illis, periclitantes in illis, ut tuo patrocinio eruamur.

Victor Angelis familiaris, dæmonibus terribilis.

5 O miles emerite, qui chriſtianæ militiæ duris laboribus angelicæ felicitatis requiem commutaſti! reſpice ad imbelles, & imbecilles commilitones tuos, qui inter hoſtiles gladios & ſpirituales nequitias tuis laudibus occupamur. O Victor inclyte, qui & de terra, & de cœlo glorioſiſſimè triumphaſti, illius gloriam

Oratio ad S. Victorem.

TOM. III.

nobiliter ſuperbus deſpiciens, & hujus regna piè violentus diripiens! reſpice de cœlo ad vinctos terræ, ut hæc ſit tuorum conſummatio triumphorum, ſi & nobis demum viciſſe te ſentiamus. Nam ſi ex re nomen tibi, perfecta veritas nominis ea noſtra liberatione cenſebitur. Et certè deeſt interpretationi, quamdiu nos, qui tui ſumus, minimè liberamur. Quàm pium, quàm dulce, quàm ſuave, ò Victor, in hoc loco afflictionis & in hoc corpore mortis te canere, te colere, te precari! Nomen tuum & memoriale tuum favus diſtillans in labiis captivorum; mel & lac ſub lingua eorum, qui tui memoria delectantur. Eja ergo fortis athleta, dulcis patrone, advocate fidelis, exurge in adjutorium nobis, ut & nos de noſtra ereptione gaudeamus, & tu de plena victoria glorieris. Omnipotens Pater, peccavimus tibi facti filii alieni: ſed appropiavimus in Victore, qui dum vicit cupiditatem ſuam, vincat & iram tuam, nos quoque in gratiam potenter reſtituat. O victor Jeſu, te in noſtro Victore laudamus, quia te in illo viciſſe cognoſcimus. Da ei, piiſſime Jeſu, ſic de ſua in te victoria gloriari, ut non ſubeat oblivio noſtri. Fili Dei, immitte ei noſtri ſemper in conſpectu tuo memorem eſſe, noſtram in tuo tremendo judicio ſuſcipere & agere cauſam, qui cum Patre & Spiritu-ſancto vivis & regnas Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

XXI. Mart.

IN NATALI S. BENEDICTI ABBATIS,

SERMO.

1 CONvenientibus vobis in unum ad audiendum verbum ſalutis, magnus mihi timor eſt. Fratres mei, ne quis fortè minus dignè illud recipiat, & non ſicut recipiendum eſt verbum Dei. Scio enim terram, quæ ſepius ſupervenientem in ſe receperit imbrem, ſi fructum non fecerit, reprobam fore, & proximam maledicto. *Hebr. 6. 8.* Et ego utique, ſi poſſem, benedictiones vobis dare mallem, & non maledictiones. Immò verò ipſam benedictionem cœleſtis utique Patris noſtri, non meam (quam tamen ipſo quidem dignante accipitis per os meum) opto vobis benedictionem manere ſemper, nec in maledictionem poſſe mutari.

2 Celebramus hodie magiſtri noſtri glorioſi Benedicti natale: pro eo vobis & de eo ſolemnis ea more ſermo debetur [a]. Cujus dulciſſimum nomen, cum omni vobis jucunditate amplectendum eſt & honorandum: quoniam ipſe dux noſter, ipſe magiſter & legifer noſter eſt. Delector quidem & ego in ipſius memoria, licèt non meo ſine rubore beati hujus Patris nomen audeam memorare. Eſt enim mihi de ipſius imitatione vobiſcum ſæculi abrenuntiatio, & monaſticæ profeſſio diſciplinæ: ſed ſingulariter ſine vobis cum eo participo nomen Abbatis. Abbas fuit, & ego. O Abbas, & Abbas! Nomen unum, ſed in altero ſola magni nominis umbra. *Bernardi modeſtia.* Miniſterium unum, ſed heu me! quàm diſſimiles miniſtri, quantum miniſtratio ipſa diſſimilis! Væ mihi, ſi tam longè à te fuero, ò beate Benedicte, in futuro, quàm à tuæ veſtigiis ſanctitatis longè eſſe reperior in præſenti. Sed non mihi hæc apud vos perorare neceſſe eſt. Scio quòd ſcientibus me loquar: tantùm peto, ut pudorem hunc, & hunc timorem meum fraterna compaſſione levetis.

3 Quando tamen omninò diſpenſatio mihi credita eſt, etſi non habeo apud me quod vobis apponam, quæram à beato Benedicto tres panes, quibus vos paſcam. Reficiat vos ſanctitas ejus, juſtitia ejus, pietas ejus. Recolite, dilectiſſimi, quòd non omnes qui in proceſſione Domini fuerunt, ſua illi proſtraverint veſtimenta. In illa, inquam, proceſſione, quam annuente Domino in proximo ſumus celebraturi, quando venienti Domino ad paſſionem, & ſedenti ſuper aſellum populi occurrerunt, non omnes veſtimenta ſua proſternebant in via, ſed cædebant aliqui ramos de arboribus. Non erat hoc magnum: quod gratis acceperant, gratis dabant. Verumtamen ne ipſi quidem penitus otioſi fuerunt, ſed nec à proceſſione leguntur excluſi. Fratres mei, pium Chriſti jumentum, qui cum Propheta dicere poteſtis. *Ut jumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum*: *Pſal. 72. 23.* vos quibus inſidet Chriſtus, quoniam *anima juſti ſedes eſt ſapientiæ*; & Apoſtolus prædicat *Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam*: *1. Cor. 1. 24.* ſi non habeo veſtes quas pedibus veſtris proſternam, tentabo vel ramos cædere de arboribus, ut tantæ proceſſioni vel parum aliquid non deſit miniſterii mei.

4 Arbor fuit beatus Benedictus, grandis atque fructifera, tamquam lignum quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum. *Pſal. 1. 3. S. Benedictus arbori frugiferæ comparatus.* Ubi ſunt decurſus aquarum? Profecto in vallibus: quia inter medium montium pertranſibunt aquæ: Quis enim non videat etiam torrentes montium ardua declinare, & mediam ad humilitatem ſemper divertere vallis? Sic profecto, ſic Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. *Jacob. 4. 6.* Securus hìc fige pedem, quicumque es jumentum Chriſti: ſuper hunc ramum innitere, ſemitam vallis incede. Nimirum in monte ſibi ſedem conſtituit ſerpens antiquus, mordens ungulas equi, ut cadat aſcenſor ejus retro: propterea vallem magis elige ad ambulandum, vallem elige ad plantandum. Neque enim vel in ſerendis arboribus montana ſolemus eligere, quod frequenter arida ſint & petroſa. In vallibus pinguedo eſt: ibi proficiunt plantæ, ibi plena ſpica, ibi centeſimus oritur fructus, juxta illud: *Et valles abundabunt frumento*. *Pſal. 64. 14.* Audis quia ubique vallis laudatur, ubique humilitas prædicatur. Ibi ergo plantare, ubi decurſus aquarum: quia ibi copia gratiæ ſpiritualis; & aquæ quæ ſuper cœlos ſunt, laudant nomen Domini, id eſt, cœleſtes benedictiones faciunt ut laudetur. Stemus in hac, chariſſimi, & plantati ſtemus, ut non areſcamus. Non moveamur quocumque flatu, ſicut ſcriptum eſt: *Si ſpiritus habentis poteſtatem ſuper te irruerit, locum tuum ne deſeras*. *Eccli. 10. 4. Humilitas ſecuritate a ſtultis.* Nulla enim tentatio vobis prævalebit, ſi non in magnis & in mirabilibus ſuper vos ambuletis, ſed permaneatis radicibus firmis in humilitate radicati atque fundati. Sic plantatus ſecus decurſus aquarum ſanctus iſte Confeſſor Domini, fructum ſuum dedit in tempore ſuo.

5 Sunt enim qui fructum non faciunt: ſunt qui faciunt, ſed non ſuum: ſunt qui faciunt ſuum, ſed non in tempore ſuo. *Arborum ſpiritualium diſcrimen.* Sunt, inquam, arbores infructuoſæ: ut quercus & ulmus & ſilveſtres aliæ arbores: ſed hujuſmodi nemo plantat in horto ſuo, quia non faciunt fructum: & ſi quem faciunt, non humano eſui aptus eſt, ſed porcino. Tales ſunt filii hujus ſæculi, *Arbores infructuoſæ.* agentes in comeſſationibus & ebrietatibus, in crapula & voracitate, in cubilibus & impudicitiis. Hæc namque porcorum cibus ſunt, quos Judæus verus prohibetur comedere, Chriſtianus ſcilicet, qui his non debet adhærere. *Deut. 14. 8.* Sicut enim caro porcina cùm comeditur, noſtræ adhæret carni, ut jam ſit una caro: ſic tranſgreſſor præcepti Dominici ſpurcos ſibi ſociat ſpiritus, & adhærendo eis unus cum eis efficitur dæmon. Nam & idcirco in ſacrificiis prohibetur animal illud offerri, quòd ſpurcos ſpiritus immundoſque deſignet: *Porci cur Judæis interdicti.* qui relicta omni munditia, ſolis ſibi in ſpurcitiis complacentes, vitiorum & criminum ſemper cœno delectantur involvi. Undè & in Evangelio, legio illa maledicta, dum ejiceretur ab homine, tamquam ſimile ſibi animal porcos poſtulat, nec negatur. *Marc. 5. 12.* His fructum ferunt arbores infructuoſæ, ad quarum radices ſecuris poſita jam videtur.

6 Arbores autem quæ fructum faciunt, ſed non ſuum, hypocritæ ſunt, cum Simone Cyrenæo crucem portantes non ſuam: *Arbores fructuoſæ.* qui religioſa intentione carentes, angariantur; & quæ non amant, amore gloriæ quam deſiderant, facere compelluntur. Jam in eo quod dicitur, *in tempore ſuo*, arguuntur quidam ante tempus fructificare volentes. *Pſal. 1. 3.* Nonne enim & arboribus noſtris, citius quàm oportcat pullulantibus, timemus omninò floribus intempeſtivis? Sic ſunt ali-

a In codice Majoris-monaſterii mutta eſt in conſequentibus verborum varietas, ſed idem ſenſus; & nitra lectio præferenda.

A

qui quorum fructus, quia nimis properè, minus proſperè oriuntur. *Tempore opportuno fructificandum.* Hi ſunt, qui initio converſionis ſuæ aliis fructificare continuo velle præſumunt, contra legis decreta arare in primogenito bovis, & ovis primogenita tondere feſtinantes. Vultis noſſe quàm ſollicitè id vitaverit ſanctus iſte Magiſter noſter? Et hunc ramum vobis appono: quoniam tribus annis ſoli *S. Benedictus tribus annis latuit.* Deo notus, hominibus manſit incognitus. Fructum quidem multum tulit, ipſi cernitis; ſed in tempore ſuo. Neque enim credebat tempus eſſe fructificandi, quando tanta carnis tentatione gravatus eſt, ut penè cederet, penè diſcederet. Ego enim nec iſtum quidem ramum præteribo, quoniam etſi hirſutus quodammodo ſpinarum aculeis, quibus ſeipſum Domini Be-

B

nedictus injecit; tamen utilis eſt omninò: utilis jumento Domini propter foveas tentationum, ne in eas incidat conſentiendo, ſed magis reſiſtat, & viriliter agat, ſuſtineatque Dominum ne deſperet. Hic ergo fige pedem, Chriſti jumentum, & diſce quantumcumque acerba tentatio ſæviat, non cedere, nec credere propterea derelictum te eſſe à Domino, ſed memineris ſcriptum eſſe: *Invoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me.* *Pſal. 49. 15.*

S. Benedicti tres fructus. 7 Ergo, ut dicere cœperam, non credebat beatus Benedictus tunc eſſe fructificandi tempus, quando adhuc tantis tentationibus urgebatur: ſed venit tempus,

C

& in tempore ſuo fructum dedit. De fructu ejus ſunt illa tria quæ ſuperius tetigi: Sanctitas ejus, Juſtitia ejus, Pietas ejus. Sanctitatem miracula probant, doctrina pietatem, vita juſtitiam. Vides, ò jumentum Chriſti, ramos foliis virentes, vernantes floribus, onuſtos fructu. Super iſtos innitere, ut greſſus rectos facias pedibus tuis. Sed quomodo tibi appono ejus miracula? *Miracula ſanctorum quorſum nobis proponantur.* numquid ut miracula facere velis? Nequaquam, ſed ut miraculis ejus innitaris: videlicet ut confidas & gaudeas, quòd ſub tali poſitus es paſtore, quòd tantum meruiſti habere patronum. Omninò enim valde potens eſt in cœlis, qui tam potens extitit in terris; ſecundùm magnitudinem gratiæ, ma-

D

gnitudine gloriæ exaltatus. Nam & juxta radicum quantitatem rami prodire noſcuntur: & quot radicibus arbor innititur, tot ramis, ſicut aiunt, decoratur. Sic ergo, licèt non habeamus noſtra, conſolatio magna nobis eſſe debent patroni noſtri miracula. Doctrina verò inſtruit nos, & dirigit greſſus noſtros in viam pacis. Porrò vitæ juſtitia omninò roborat & animat nos: ut tanto magis accendamur ad agenda quæ docuit, quanto certi ſumus eum non alia docuiſſe quàm fecerit. SERMO quidem vivus & efficax, *Exemplum efficacius docet.* exemplum operis eſt, plurimum faciens ſuadibile quod dicitur, dum monſtrat factibile quod ſuadetur.

E

8 In hunc ergo modum Sanctitas confortat, Pietas informat, Juſtitia confirmat. Quantæ enim pietatis fuit, quòd non ſolùm præſentibus profuit, ſed etiam pro futuris ſollicitus fuit? Non ſolùm his qui tunc erant, fructum tulit hæc arbor, ſed uſque hodie fructus ejus & manet, & creſcit. Dilectus planè Deo & hominibus: cujus non ſola præſentia in benedictione fuit, ſicut ſunt multi dilecti Deo ſoli, quia ſoli Deo jam cogniti: ſed & memoria ejus etiam nunc in benedictione eſt. Nam & uſque hodie in triplicem amoris Domini confeſſionem, triplici hoc fructu paſcit Domini *Paſcit vita, doctrina, interceſſione.* gregem. Paſcit vita, paſcit doctrina, paſcit & interceſſione. Per quam inceſſanter adjuti, fructificate & vos, chariſſimi, quoniam in hoc poſiti eſtis, ut eatis

F

& fructum afferatis. Undè eatis? Utique à vobis ipſis, ſicut ſcriptum eſt: *A voluntatibus tuis avertere.* *Eccli. 18. 30.* Nam & de Domino legimus, quia *exiit ſeminare ſemen ſuum.* *Matt. 13. 3.* Ecce & hìc habemus ſemen ſuum, ſicut & prius fructum ſuum. Imitemur & hunc, Fratres: quoniam ad hoc venit, ut formam nobis traderet, & viam demonſtraret.

Chriſtus arbor myſtica. 9 Fortaſſis & ipſe Dominus arbor eſt, & debemus ab eo quoque ramos accipere, quos veſtris pedibus apponamus: immò non fortaſſe, ſed magis verè arbor & ipſe & planta cœleſtis, ſed in terris plantata, ſicut ſcriptum eſt: *Veritas de terra orta eſt, & juſtitia de cœlo proſpexit.* *Pſal. 84. 12.* Ab eo igitur hunc ramum vobis appono, ut

A

ſicut ſe ipſum exinanivit, hoc ipſum ſentiatis in vobis: niſi quòd non tam ego appono, quàm Apoſtolus, apud quem legiſtis: *Hoc ſentite in vobis, quod & in Chriſto Jeſu, qui cùm in forma Dei eſſet non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.* *TOM. III.* *Philip. 2. 5.* Et vos itaque, Fratres chariſſimi, exinanite vos, humiliate vos, ſeminate vos, perdite vos. *Chriſti humilitas imitanda.* Seminate corpos animale, & reſurget corpus ſpirituale. Perdite animas veſtras, & in vitam æternam ſervabitis eas. Vultis noſſe quomodo id fecerit Apoſtolus ipſe qui docuit? *Sive*, inquit, *mente excedimus, Deo; ſive ſo-*

B

brii ſumus, vobis. *2. Cor. 5. 13.* Quid ergo tibi? *Ego*, inquit, *factus ſum tamquam vas perditum.* *Pſal. 30. 13.* BENE SEIPSUM PERDIT, qui nihil unquam pro ſe facit: ſed omnis ejus intentio & omne deſiderium tendit ad Dei placitum, & utilitatem fratrum ſuorum. *Infelix* enim *qui ſeminat in carne, quia de carne metet corruptionem.* *Gal. 6. 8.* Alibi verò ſcriptum eſt: *Beati qui ſeminant ſuper omnes aquas.* *Iſai. 32. 20.* Sed quomodo ſuper omnes aquas? Fortè & ſuper aquas, de quibus legitur: *Et aquæ quæ ſuper cælos ſunt, laudent nomen Domini*: *Pſal. 148. 4.* quæ ſunt virtutes angelicæ, & cœleſtes populi. Ita planè: *Quoniam ſpectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus.* *1. Cor. 4. 9.*

C

Seminare quid debeamus. 10 Seminemus igitur hominibus exemplum bonum per aperta opera: ſeminemus Angelis gaudium magnum per occulta ſuſpiria, & per cætera hujuſmodi, quæ ſolis eis ſunt nota. Gaudium enim eſt Angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. Hinc dicebat Apoſtolus: *Providentes bona non tantùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus.* *2. Cor. 8. 21.* Nam Deo omninò noti ſumus: ſed *coram Deo* dixit, ideſt, coram eis, qui vultui ejus ſemper aſſiſtunt. Ipſis enim maximè placet, cùm vos vident occultè orantes, aut ruminantes pſalmum aliquem, aut tale aliquid facientes. Sic ſeminate & vos, ſic fructificate, chariſſimi. Seminate & vos, quia tam multi antè vos ſeminaverunt; fructificate, quia vobis ſeminaverunt. O genus Adam,

D

quàm multi ſeminaverunt in te, & quàm pretioſum ſemen! quàm malè peribis, & quàm meritò, ſi perierit in te tantum ſemen, ſimul & ſeminantium labor! Cui perditioni traderis ab agricola, ſi in te perierint hæc univerſa? *Seminatores myſtici.* Seminavit in terra noſtra tota Trinitas, ſeminaverunt Angeli pariter & Apoſtoli, ſeminaverunt Martyres, & Confeſſores, & Virgines. Seminavit Deus Pater; *1. Deus.* quoniam eructavit cor ejus Verbum bonum: Dominus enim dedit benignitatem, & terra noſtra dedit fructum ſuum. Seminavit & Filius, ipſe enim eſt qui exiit ſeminare ſemen ſuum. *Matt. 13. 3. & Luc. 8. 5.* Pater enim non exiit, ſed Filius à Patre proceſſit, & venit in mundum: ut qui prius erat cogitatio pacis in corde

E

Patris, fieret & ipſe pax noſtra in utero Matris. Seminavit & Spiritus-ſanctus, quia & ipſe venit, & apparuerunt diſcipulis diſpertitæ linguæ tamquam ignis. Ita tota Trinitas ſeminavit: Pater ſcilicet pacem de cœlo, Filius veritatem, Spiritus-ſanctus charitatem.

11 Angeli quoque ſeminaverunt, *2. Angeli.* quando cadentibus aliis ipſi ſteterunt. Dixit enim Lucifer ille, non jam lucifer, ſed tenebrifer & veſperus: *Sedebo in monte teſtamenti, ſimilis ero Altiſſimo.* *Iſai. 14. 13.* O impudens, & imprudens! Millia millium miniſtrant ei, & decies centena millia aſſiſtunt; & tu ſedebis? *Cherubin*, ait Propheta, *ſtabant*, & non ſedebant: *Dan. 7. 10.* quid laboraſti, ut jam ſedeas? Omnes adminiſtratorii ſunt ſpiritus,

F

miſſi in miniſterium propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis; & tu ſedebis? quid ſeminaſti, ut jam metas? Non eſt tuum, non eſt tuum hoc, ſed quibus paratum eſt à Patre. Quid eis invides? Profectò ipſi ſedebunt; ipſi, inquam, vermiculi terræ judicantes ſedebunt, & tu non modo non ſtabis, ſed judicandus adſtabis. *Neſcitis*, ait Apoſtolus, *quia & Angelos judicabimus?* *1. Cor. 6. 3.* Ipſi utique qui ibant & flebant, mittentes ſemina ſua, *Pſal. 125. 6.* venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos ſuos. *Honor & quies quibus reſervata in futuro.* Duo manipuli ſunt quos quæris, honoris ſcilicet, & quietis. Seſſionem affectas & altitudinem; ſed non ſic, impie, non ſic:

TOM. III. non colliges, quia non ſeminaſti. Qui ſeminaverunt A
laborem & vilitatem, metent honorem pariter & quie-
* *al.* rubore. tem. Pro confuſione enim ſua duplici & labore *, in
terra ſua duplicia poſſidebunt. Undè & dicebat qui-
Pſal. 24. 18. dam: *Vide humilitatem meam, & laborem meum.*
Hodie utique audiſtis in Evangelio promittentem Do-
Matt. 19. 28. minum, & dicentem diſcipulis: *Sedebitis ſuper ſedes,*
judicantes duodecim tribus Iſrael. Ecce quies ſeſſionis,
& honor judicii. Nam & ipſe Dominus ad hæc no-
luit pervenire, niſi per humilitatem & laborem. Un-
dè & morte turpiſſima condemnatus eſt, interrogatus
tormentis, & opprobriis ſaturatus: utique ut inimicus
induatur confuſione, ipſe pariter & omnes qui imi-
tantur eum, & prætergrediuntur viam. Ipſe eſt, ò B
inique, ipſe eſt qui ſeſſurus eſt in ſede majeſtatis ſuæ
ſimilis Altiſſimo, & coaltiſſimus ei. Hoc utique co-
gitaverunt Angeli ſancti, qui cadente maligno apoſta-
ſiæ illius non conſenſerunt, nobis relinquentes exem-
plum, ut quemadmodum ipſe elegerunt miniſtrare,
Honorum ſic & nos faciamus. Nam etiam qui laborem fugiunt,
cupidi, & & honorem captant, illum ſe noverint imitari, qui
laborum inimici, ſi- ſeſſionem altitudinemque quæſivit: & ſi non ſatis ter-
miles diabo- ret eos illius culpa, terreat vel vindicta. Omnia enim
lo. in contrarium devenerunt, ut ſurmatus ſit ad illuden-
dum ei, & ignis æternus præparatus ſit illi. Ad hæc
vitanda prudentiam nobis ſeminaverunt ſancti Angeli,
qui prius eam aliis cadentibus tenuerunt. C

3. Semina- 2a Sed & Apoſtoli hanc ipſam ſeminaverunt nobis,
tores Apo- quando recedentibus his, qui ſapientiam hujus mundi
ſtoli. ſequebantur, quæ ſtultitia eſt apud Deum; & pruden-
tiam carnis, quæ mortem operatur, & inimica eſt
Deo; ipſi Domino adhæſerunt. Scandalizati enim illi
audientes de Sacramento carnis & ſanguinis, ultra non
ibant cum eo. Diſcipuli verò interrogati, an & ipſi
Joan. 6. 69. vellent abire, reſponderunt: *Ad quem ibimus? Verba*
vitæ æternæ habes. Neceſſe habemus Fratres, hanc
prudentiam imitari: quia multi adhuc ambulant cum
Jeſu, donec veniatur ad edendam ejus carnem, & bi-
bendum ſanguinem illius, ad communicandum ſcilicet
paſſionibus ejus: (hoc enim & verbum illud, & ipſum D
Sacramentum ſignificat:) extunc autem ſcandalizantur
Ibidem 61. & abeunt retro dicentes, quia *durus eſt hic ſermo.*
Nos cum Apoſtolis prudentes ſimus, & dicamus: *Do-*
Deut. 8. 3. & *mine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes.* Non
Matt. 4. 4. diſcedimus à te, vivificabis nos. Non in ſolo pane
vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore
Dei. Non ſolus mundus habet delectationem, ſed
multò major eſt in verbis tuis. Undè & Propheta ait:
Pſ. 118. 103. *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua! ſuper mel ori*
meo. Ad quem igitur eamus? Verba vitæ æternæ ha-
bes, Domine: & ea ſunt ſuper omnia, quæ mundus
habere poteſt. Non ſolùm ipſa vita, ſed & promiſſio
vitæ æternæ & expectatio juſtorum, lætitia eſt, & E
tanta lætitia, ut omne quod concupiſcitur, ei non va-
leat comparari. Hanc igitur prudentiam nobis Apo-
ſtoli ſancti ſeminaverunt. Martyres verò manifeſtum
4. Martyres, eſt fortitudinem ſeminaſſe. Porrò Confeſſores ſemina-
Confeſſores, verunt juſtitiam, quam in omni vita ſua ſecuti ſunt.
& Virgines. Hoc enim intereſt inter Martyres & Confeſſores, quod
inter Petrum ſimul omnia relinquentem, & Abraham
ſubſtantiam mundi in bonos uſus expendentem. Sic
enim illi conſummati in brevi expleverunt tempora
multa: iſti verò longa & multimoda traxere marty-
ria. Virgines ſanctæ planum eſt quia temperantiam
ſeminarunt, quæ ſic libidinem calcaverunt. F

XXV. Mar.

IN FESTO ANNUNTIATIONIS

BEATÆ MARIÆ VIRGINIS,

SERMO PRIMUS.[a]

De verbis Pſalmi, *Ut inhabitet gloria in terra noſtra.*

Pſal. 84. 10. 1 *UT inhabitet gloria in terra noſtra, miſericordia*
& veritas obviaverunt ſibi, juſtitia & pax
A *oſculatæ ſunt. Gloria noſtra hæc eſt*, ait Apoſtolus, 2. *Cor.* 1. 12.
teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Non quidem tale te- *Luc.* 18. 11.
ſtimonium, quale ille ſuperbus Phariſæus habebat, Conſcien-
ſeducta & ſeductrice cogitatione teſtimonium perhi- tiæ teſtimo-
bens de ſeipſo, & teſtimonium ejus verum non erat: nium in tri-
bus.
ſed cùm Spiritus ipſe teſtimonium perhibet ſpiritui no-
ſtro. Porrò hoc teſtimonium in tribus conſiſtere cre-
do. Neceſſe eſt enim primo omnium credere, quòd
remiſſionem peccatorum habere non poſſis, niſi per
indulgentiam Dei: deindè quòd nihil prorſus habere
queas operis boni, niſi & hoc dederit ipſe: poſtremò
quòd æternam vitam nullis potes operibus promereri,
niſi gratis tibi detur & illa. Quis enim poteſt facere *Job.* 14. 4.
B mundum de immundo conceptum ſemine, niſi qui ſo-
lus eſt mundus? Utique quod factum eſt, non poteſt
non fieri: ipſo tamen non imputante, erit quaſi non
fuerit. Quod Propheta quoque conſiderans ait: *Bea-* *Pſal.* 31. 2.
tus vir cui non imputavit Dominus peccatum. De ope-
ribus verò bonis certum omninò eſt, quòd nemo hæc
habeat à ſeipſo. Nam ſi ſtare non potuit humana na- Homo ſibi
tura adhuc integra, quanto minus poterit per ſeipſam relictus con-
reſurgere jam corrupta? Certum eſt ad ſuam originem tinuo tendit
univerſa, quantum in eis eſt, tendere, & in eam ſem- in nihilum.
per eſſe partem procliviora. Sic & nos, qui de nihi-
lo creati ſumus, conſtat quia ſi nobis ipſis relinqui-
mur, in peccatum ſemper, quod nihil eſt, declinamus.

C 2 Jam verò de æterna vita ſcimus, quia non ſunt
condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram glo-
riam, nec ſi unus omnes ſuſtineat. Neque enim ta- Merita no-
lia ſunt hominum merita, ut propterea vita æterna ſtra ſunt
debeatur ex jure, aut Deus injuriam aliquam face- Dei dona.
ret, niſi eam donaret. Nam ut taceam quod merita
omnia dona Dei ſunt, & ita homo magis propter
ipſa Deo debitor eſt, quàm Deus homini: quid ſunt
merita omnia ad tantam gloriam? Denique quis me-
lior eſt Propheta, cui Dominus ipſe tam inſigne te-
ſtimonium perhibet, dicens: *Virum inveni ſecundum* 1. *Reg.* 13. 14.
cor meum? Verumtamen & ipſe neceſſe habuit dicere & *Act.* 13. 22.
Deo: *Non intres in judicium cum ſervo tuo, Domi-* *Pſal.* 142. 2.
D *ne*, Nemo itaque ſe ſeducat: quia ſi bene cogita-
re * voluerit, inveniet proculdubio, quòd nec cum * *al.* compu-
tare.
decem millibus poſſit occurrere ei, qui cum viginti *Luc.* 14. 31.
millibus venit ad ſe.

3 Verùm hæc, quæ nunc diximus, non omninò
ſufficiunt, ſed magis initium quoddam & velut fun-
damentum fidei ſunt habenda. Ideòque ſi credis pec-
cata tua non poſſe deleri niſi ab eo cui ſoli pecca-
ſti, & in quem peccatum non cadit, bene facis: ſed
adde adhuc ut & hoc credas, quia per ipſum tibi pec-
cata donantur. Hoc eſt teſtimonium quod perhibet in
corde tuo Spiritus-ſanctus, dicens: Dimiſſa ſunt tibi
peccata tua. Sic enim arbitratur Apoſtolus, gratis *Rom.* 3. 28.
E juſtificari hominem per fidem. Ita de meritis quoque
ſi credis non poſſe haberi niſi per ipſum, non ſufficit,
donec tibi perhibeat teſtimonium Spiritus veritatis,
quia habes ea per illum. Sic & de vita æterna ha-
beas neceſſe eſt teſtimonium Spiritus, quòd ad eam di-
vino ſis munere perventurus. Ipſe enim peccata condo-
nat, ipſe donat merita, & præmia nihilominus ipſe
redonat.

4 Porrò teſtimonia iſta credibilia mihi facta ſunt Paſſione
nimis. Nam de remiſſione quidem peccatorum validiſ- Chriſti tri-
ſimum teneo argumentum, Dominicam paſſionem. buitur re-
Vox ſiquidem ſanguinis ejus invaluit multò plus, miſſio pec-
quàm vox ſanguinis Abel, clamans in cordibus ele- catorum.
F ctorum, remiſſionem omnium peccatorum. *Traditus* *Rom.* 4. 25.
eſt enim propter peccata noſtra: nec dubium, quin po- Reſurre-
tentior & efficacior ſit mors illius in bonum, quàm pec- ctioni juſti-
cata noſtra in malum. De bonis autem operibus ar- ficatio.
gumentum nihilominus efficax mihi eſt reſurrectio ejus,
quia *reſurrexit propter juſtificationem noſtram*. Porrò *Ibid.*
de ſpe præmiorum teſtimonium ejus eſt aſcenſio, quia Aſcenſioni
aſcendit propter glorificationem noſtram. Hæc tria in glorificatio.
Pſalmis habes, dicente Propheta: *Beatus vir cui non* *Pſal.* 31. 2.
imputavit Dominus peccatum. Et alibi: *Beatus vir cujus* *Pſal.* 83. 6.

eſt au-

a In codice Fuliensi tertius, & qui hic tertius eſt ſecundus; tertius verò ex noſtris ibidem primus.

[Pſal. 64. 5.] *eſt auxilium abs te*. Item alibi : *Beatus quem elegiſti & aſſumpſiſti, habitabit in atriis tuis*. Hæc eſt glotia vera, gloria inhabitans : qnia ab eo eſt, qui per fidem habitat in cordibus noſtris. Filii verò Adam glotiam quæ ab invicem eſt quærentes, gloriam quæ à ſolo Deo eſt non volebant : & ſic gloriam extrinſecus fluentem ſectantes, habebant gloriam, non in ſemetipſis, ſed magis in aliis.

[Vera & inhabitans gloria undè homini contingat.] 5 Vis noſſe unde ſit homini inhabitans gloria? Dico breviter, quoniam ad myſtica feſtinat intentio. Nam & ea ſola propoſuetam in verbis illis propheticis diligentius veſtigare, ſed reflexit ad motalia occurrens prima fronte apoſtolicus ſermo de interna gloria & teſtimonio conſcientiæ. Sic ergo inhabitat hæc glotia eriam hìc in terra noſtra, ſi miſericordia & veritas obviaverint ſibi, & ſeſe juſtitia & pax oſculentur. Prævenienti ſiquidem miſericordiæ veritas noſtræ confeſſionis * occurrat neceſſe eſt, ac de cætero ſanctimoniam ſectemur & pacem, ſine qua nemo videbit Deum. Ubi enim compungitur quis, jam tunc eum miſericordia prævenit : ſed nequaquam ingredietur, [2. Reg. 12. 13.] donec ei veritas confeſſionis occurrat. *Peccavi Domino*, ait ipſe David ad Nathan prophetam, cùm de adulterio & homicidio argueretur. *Et tranſtulit Dominus peccatum tuum à te*, ait Propheta. Nimirum miſericordia & veritas obviaverunt ſibi. Et hoc quidem, nt declines à malo. Jam verò ut facias bonum, in tympano & choro tibi pſallendum eſt, nt ipſa mortificatio carnis tuæ, & pœnitentiæ fructus, ac juſtitiæ opera in unitate & concordia fiant, (quoniam unitas ſpiritus, vinculum eſt perfectionis :) neque ad dexteram, neque [Luc. 18. 8.] ad ſiniſtram declinaveris. Sunt enim quorum dextera eſt dextera iniqnitatis. Phariſæus ille, enjus ſupra meminimus, non erat ſicut cæteri hominum : ſed ipſe ſibi (nt diximus) teſtimonium perhibuit, ſed non verum. Sanè quiſquis ille eſt, in quo miſericordia & vetitas obviaverunt ſibi, juſtitia & pax oſculatæ ſunt, ſecurè glorietur : ſed glorietur in eo qui ſibi teſtimoninm perhibet, in ſpiritu utique veritatis.

* al. converſionis.

6 *Ut inhabitet gloria in terra noſtra ; miſericordia & veritas obviaverunt ſibi, juſtitia & pax oſculata ſunt*. Si gloria patris filius ſapiens, cùm ſit Sapientia ipſa ſapientior nemo ; liquet profectò gloriam Patris Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam eſſe. Quia [Hebr. 1. 1.] ergo multifariè, multiſque modis de eo prædictum fuerat in Prophetis, quòd in terris videndus eſſet, & inter homines converſaturus ; quonam modo id factum ſit, & impleris quæ de eo per os omninm Prophetarum prædicta fuerant, habitaverit gloria in terra noſtra, Pſalmiſta indicat bis verbis ; ac ſi manifeſtins dicat : Ut Verbum caro fieret & habitaret in nobis, [Pſal. 84. 11.] *miſericordia & veritas obviaverunt ſibi, juſtitia & pax oſculata ſunt*. Magnum ſacramentum, Fratres, & diligentius perſcrutandum, niſi & intellectus myſterio, & ipſi quoque intellectui verba deeſſent. Dico tamen utcumque modicum id quod ſentio, ſi fortè vel occaſionem dediſſe videar ſapienti. Videre mihi videor, dilectiſſimi, quatuor virtutibus his amictum primum hominem ab ipſo ſuæ creationis exordio, & (ut Propheta meminit) veſtimento ſalutis indutum. Eſt enim in his quatuor ſalutis integritas, nec ſine his omnibus poteſt conſtare ſalus ; præſertim cùm nec poſſint eſſe virtutes, ſi ab invicem ſeparentur. Acceperat ergo homo Miſericordiam, cuſtodem ſcilicet atque pediſſequam, ut ipſa præveniret, ipſa & ſequeretur eum, ipſa quoque protegeret & conſervaret ubique. Vides qualem nutritium contulit parvulo ſuo Deus, qualem dedit pediſſequam homini recens orto. Sed erat illi neceſſarius etiam eruditor, tamquam ingenuæ & rationabili creaturæ, ut non ſicut jumentum aliquod cuſtodiretur, ſed tamquam parvulus educaretur. Cui ſanè magiſterio nemo poterat aptior inveniri, quàm Veritas ipſa, quæ eum in agnitionem ſummæ perduceret aliquando Veritatis. Interim verò ne ſapiens inveniretur ut malum faceret, eſſetque peccatum ei tamquam ſcienti bonum, & minimè facienti ; Juſtitiam quoque, qua tegeretur, accepit. Adhuc autem & Pacem, qua foveretur & delectaretur, addidit manus benigniſſima Creatoris : pacem utiqne duplicem, nt nec intus pugnæ, nec foris timores, id eſt nec caro concupiſceret adverſus ſpiritum, nec eſſet ei creatura ulla formidini. Nam & beſtiis omnibus liberè impoſuit nomina, & ſerpens ipſe, quod violentia non præſumpſit, fraude magis eum aggreſſus eſt. Quid huic deerat, quem miſericordia cuſtodiebat, docebat veritas, regebat juſtitia, pax fovebat?

[Homo ab inſtanti ipſo creationis quatuor virtutibus inſtructus. Iſai. 61. 10.]

[1. Miſericordia. 2. Veritate. 3. Juſtitia. 4. Pace.]

[Luc. 10. 30. Homo per peccatum illis ſpoliatus, nudus factus.] 7 Sed heu! homo iſte ad multam perniciem & inſipientiam ſibi, deſcendit de Jeruſalem in Jericho : ſiquidem incidit in latrones, à qnibus & ante omnia legitur deſpoliatus. Annon deſpoliatus, qui Domino veniente nudum ſe eſſe conqueritur? Nec verò poterat reveſtiri, vel ablata ſibi recipere veſtimenta, niſi Chriſtus amitteret ſua. Sicut enim vivificari in anima niſi interveniente corporali morte Chriſti non potuit, ita nec reveſtiri ſine ejus deſpoliatione. Et vide, ſi non propter has quatuor partes veſtimenti, quod amiſerat primus & vetus homo, in totidem quoque diviſa ſunt ſecundi & novi hominis veſtimenta. An fortè quæris & tunicam inconſutilem, quæ non dividitur, ſed ſorte provenit? Ego divinam arbitror eſſe imaginem, quæ nimirum non aſſuta, ſed inſita atque ipſi impreſſa naturæ, dividi ſcindique non poteſt. Ad [Imago non deleta.] imaginem nempè & ſimilitudinem Dei factus eſt homo, in imagine arbitrii libertatem, virtutes habens in ſimilitudine. Et ſimilitudo qnidem periit, verumtamen in imagine pertranſit homo. Imago ſiquidem in gehenna ipſa uri poterit, non exuri ; ardere, ſed non deleri. Hæc ergo non ſcinditur, ſed ſorte provenit. Et quocumque perveniat anima, ſimul & ipſa ibi erit. Nam ſimilitudo non ſic : ſed aut manet in bono, aut, ſi peccaverit anima, mutatur miſerabiliter, jumentis inſipientibus ſimilata.

[Quomodo ſpoliatus prædictis virtutibus.] 8 Sed qnia ſpoliatum virtutibus quatnor hominem diximus, quonam modo ſingulis ſit ſpoliatus, congruum eſt ut dicamus. Perdidit homo juſtitiam, cùm Eva ſerpentis, Adam mulieris voci obedivit potius quàm divinæ. Erat tamen reſiduum aliquid, quod apprehendere poſſent, idque Dominus ſuo illo ſcrutinio innuebat : ſed abjecerunt etiam illud, converſi in verba malitiæ, ad excuſandas excuſationes in peccatis. Prior enim juſtitiæ portio non peccare, ſecunda per [Juſtitiæ duæ partes.] pœnitentiam damnare peccatum. Perdidit & miſericordiam, cùm ſic exarſit Eva in concupiſcentia ſua, nt nec ſibi, nec viro, nec filiis parceret naſcituris, ſimul omnes terribili maledicto & neceſſitati mortis addicens. Adam quoque indignationi divinæ mulierem, pro qua peccaverat, objecit, quaſi poſt tergum ejus volens declinare ſagittam. [Gen. 3. 6.] *Vidit enim mulier lignum quod eſſet pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuave*, & à ſerpente audierat tamquam deos ſe futuros. [Eva peccatum triplex.] Funiculus triplex difficilè rumpitur, curioſitatis, voluptatis, & vanitatis. Hæc ſola mundus habet, concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum & ſuperbiam vitæ. His abſtracta & illecta miſericordiam omnem crudelis mater abjecit. Sic & Adam, qui mulieri malè miſertus eſt ut cum ea peccaret, bene noluit miſereri *, ut pœnam ſuſtineret pro ea. Privata eſt etiam mulier veritate, primo qnidem malè detorqnens quod audierat, *Morte morieris* ; & dicens, *Ne fortè moriamur* : demum ſerpenti credens, penitus abneganti & dicenti : [Gen. 3. 4.] *Nequaquam moriemini*. Privatus eſt & Adam veritate, ubi eam confiteri erubuit, folia, hoc eſt excuſationum operimenta, prætendens. Siquidem ipſa di- [Luc. 9. 26.] cit : *Qui erubuerit me coram hominibus, erubeſcam & ego eum coram Patre meo*. Pacem quoque protinus amiſerunt, qnia non eſt pax impiis, dicit Dominus. Nonne enim contrariam legem invenerant in membris ſuis, qnos de novo pudere cœperat nuditatis? [Gen. 3. 10.] *Timui ego*, inquit, *eò quod nudus eſſem*. Non ſic miſer, non ſic paulò antè timebas : non quærebas folia, licèt corpore nudus, ſicut & modo.

* al. ut pœnam ſuſtineret.

[Virtutum contentio poſt Adæ peccatum coram Deo.] 9 Ex hoc ſanè (ut Prophetæ ipſius parabolam proſequamur, qui ſibi obviaſſe eas, & reconciliatas in oſculo memoravit) gravis quædam inter virtutes vi-

TOM. III. detur orta contentio. Siquidem veritas & juſtitia miſerum affligebant : pax & miſericordia zeli bujus expertes judicabant magis eſſe parcendum. Sunt etenim collactaneæ hæ duæ ſibi, quemadmodum & priores. Undè & factum eſt, ut perſeverantibus illis in ultione, & prævaricatorem hinc inde cædentibus, & præſentes moleſtias futuri cumulantibus comminatione ſupplicii, illæ ſecederent in cor Patris, redeuntes ad Dominum qui illas dedit. Solos ſiquidem ipſe cogitabat cogitationes pacis, cùm afflictionis plena omnia viderentur. Siquidem non ceſſabat pax, non ei miſericordia dabat ſilentium, ſed pio quodam ſuſurro paterna pulſantes

Pſal. 76. 8.

viſcera loquebantur : *Numquid in æternum projiciet Deus, aut non apponet ut complacitior ſit adhuc? Numquid obliviſcetur miſereri Deus, aut continebit in ira ſua miſericordias ſuas?* Et quamvis diu multumque viſus ſit diſſimulare Pater miſerationum, ut interim ſatisfaceret zelo juſtitiæ & veritatis : non tamen infructuoſa fuit ſupplicantium importunitas, ſed exaudita eſt in tempore opportuno.

10 Fortè enim interpellantibus tale dicatur dediſſe reſponſum: Uſquequo preces veſtræ? Debitor ſum & ſororibus veſtris, quas accinctas videtis ad faciendam vindictam in nationibus, juſtitiæ & veritati. Vocentur, veniant, & ſuper hoc verbo pariter conferamus. Feſtinant ergo legati cœleſtes, & ut viderunt miſeriam hominum & crudelem plagam, ut Propheta loquitur: *Angeli pacis amarè flebant.* Qui enim fidelius

Iſai. 33. 7.

quærerent aut rogarent quæ ad pacem ſunt, quàm Angeli pacis? Sanè ex deliberatione communi aſcendit veritas ad conſtitutam diem, ſed aſcendit uſque ad nubes; necdum planè lucida, ſed ſubobſcura & obnubilata adhuc zelo indignationis. Factumque eſt

Pſal. 35. 6.

ut legimus in Propheta: *Domine, in cælo miſericordia tua, & veritas tua uſque ad nubes.* Medius autem Pater luminum reſidebat, & utraque pro parte ſua utilius quod habebat loquebatur. Quis putas illi colloquio meruit intereſſe, & indicabit nobis? Quis audivit, & enarrabit? Fortè inenarrabilia ſunt, & non licet homini loqui. Summa tamen controverſiæ totius hæc fuiſſe videtur. Eget miſeratione creatura rationalis, ait Miſericordia, quoniam miſera facta eſt, & miſerabilis valdè. Venit tempus miſerendi ejus, quia jam præteriit tempus. Econtra Veritas: Oportet, inquit, impleri ſermonem quem locutus es, Domine. Totus moriatur Adam neceſſe eſt cum omnibus qui in eo erant, qua die vetitum pomum in prævaricatione guſtavit. Ut quid ergo, ait Miſericordia, ut quid me genuiſti, Pater, citius perituram? Scit enim Veritas ipſa, quoniam miſericordia tua periit, & nulla eſt, ſi non aliquando miſerearis. Similiter autem è contrario & illa loquebatur: Quis enim neſciat, quòd ſi prædictam ſibi prævaricator ſententiam mortis evaſerit, periit, nec permanebit jam in æternum veritas tua, Domine?

* add. al. id eſt magni conſilii Angelus.
Joan. 5. 22.

11 Ecce verò unus de Cherubin*, ad Regem Salomonem ſuggerit eſſe mittendas: quoniam filio, inquit, datum eſt omne judicium. Et in ejus ergo conſpectu Miſericordia & Veritas obviaverunt ſibi, eadem quæ ſupra meminimus verba querimoniæ repetentes. Fateor, ait Veritas, zelum bonum Miſericordia habet, ſed utinam ſecundùm ſcientiam. Nunc autem quid prævaricatori potius, quàm ſorori judicat eſſe parcendum? At tu, inquit Miſericordia, neutri parcis, ſed tanta indignatione ſævis in prævaricatorem, ut involvas pariter & ſororem. Quid mali merui? Si quid habes adverſum me, dicito mihi: ſin autem, quid me perſequeris? Grandis controverſia, Fratres, & intricata nimium diſceptatio. Quis non illic diceret: Bonum nobis erat, ſi natus non fuiſſet homo iſte? Sic erat, dilectiſſimi, omninò ſic erat: non videbatur quomodo ſimul poſſent erga hominem Miſericordia & Veritas conſervari. Cumque adjiceret Veritas in ipſum quoque Judicem partis ſuæ injuriam * retorqueri, dicens, cavendum omninò, ne fieret irritum verbum Patris, ne ſermo vivus & efficax qualibet occaſione evacuaretur: Parcite quæſo,

* al. merita retorquere.

ait Pax, parcite verbis hujuſmodi. Non nos talis altercatio decet: virorum eſt inhoneſta contentio.

12 Porrò Judex inclinans ſe, digito ſcribebat in terra. Erant autem verba ſcripturæ, quæ Pax ipſa legit in auribus omnium (ea ſiquidem propius aſſidebat.) Hæc dicit, Perii, ſi Adam non moriatur; & hæc dicit, Perii, niſi miſericordiam conſequatur. FIAT MORS BONA, & habet utraque quod petit. Obſtupuere omnes in verbo ſapientiæ & forma compoſitionis pariter atque judicii: ſiquidem manifeſtum fuit nullam eis querimoniæ occaſionem relinqui: ſiquidem fieri poſſet quod utraque petebat, ut & moreretur, & miſericordiam conſequeretur. Sed id quomodo fiet, inquiunt? Mors crudeliſſima, & amariſſima eſt, mors terribilis, & ipſo horrenda auditu. Bona fieri quanam ratione poterit? At ille: Mors, inquit, peccatorum peſſima, ſed pretioſa fieri poteſt mors ſanctorum. An non pretioſa erit, ſi fuerit janua vitæ, porta gloriæ? Pretioſa, inquiunt. Sed quomodo fiet iſtud? Fieri, ait, poteſt, ſi ex charitate moriatur quis, utique qui nihil debeat morti. Neque enim detinere poterit mors innoxium, ſed forabitur (ut ſcriptum eſt) maxilla Leviathan, & deſtruetur paries medius, ſolveturque chaos magnum, quod inter mortem vitamque firmatum eſt. Nimirum charitas fortis ut mors, immò & fortior morte, ſi fortis illius intraverit atrium, alligabit eum, & diripiet utique vaſa ejus, ſed & ipſo tranſitu ſuo ponet profundum maris viam, ut tranſeant liberati.

Judicis ſententia.

Job. 40. 19.

13 Bonus viſus eſt ſermo, utpote fidelis, & omni acceptione dignus. Sed ubi poterit ille innocens inveniri, qui mori velit non ex debito, ſed ex voluntate; non ex malo merito, ſed ex beneplacito ſuo? Circuit Veritas orbem terræ; & nemo mundus à ſorde, nec infans, cujus eſt unius diei vita ſuper terram. Sed & Miſericordia cœlum omne perluſtrat, & in Angelis quoque, ne dixerim pravitatem, minorem tamen invenit charitatem. Nimirum hæc victoria alii debebatur, quo majorem charitatem nemo haberet, ut animam ſuam poneret pro ſervis inutilibus, & indignis. Nam etſi ipſe jam non dicit nos ſervos, hoc ipſum immenſæ dilectionis eſt, & eximiæ dignationis. Nos autem etſi omnia quæ præcepta ſunt nobis faceremus, quid aliud dicere deberemus, niſi quòd ſervi inutiles ſumus? Sed quis eum ſuper hoc convenire præſumeret? Redeunt ad conſtitutam diem Veritas & Miſericordia, anxiæ plurimum, non invento quod deſiderabant.

Sententiæ approbatio.

Job. 15. 14. Redemptor quæritur.

Luc. 17. 10.

14 Tunc verò ſeorſum Pax conſolans eas: Vos, inquit, neſcitis quicquam, nec cogitatis. Non eſt qui faciat bonum hoc, non eſt uſque ad unum. Qui conſilium dedit, ferat auxilium. Intellexit Rex quid loqueretur, & ait: *Pœnitet me feciſſe hominem.* Pœna, inquit, me tenet, mihi incumbit ſuſtinere pœnam, pœnitentiam agere pro homine quem creavi. Tunc ergo dixit: Ecce venio. Non enim poteſt hic calix tranſire, niſi bibam illum. Et accerſito protinus Gabriele, Vade, inquit, dic filiæ Sion: *Ecce Rex tuus venit.* Feſtinavit ille, & ait: *Adorna thalamum tuum Sion, & ſuſcipe Regem.* Porrò venturum Regem Miſericordia & Veritas prævenerunt, ſicut ſcriptum eſt: *Miſericordia & veritas præcedent faciem tuam.* Juſtitia thronum præparat, ſecundùm illud: *Juſtitia & judicium præparatio ſedis tuæ.* Pax cum Rege venit, ut Propheta fidelis inveniretur qui dixerat: *Pax erit in terra noſtra cùm venerit.* Inde eſt quòd nato Domino Angelorum chorus canebat: *Pax in terra hominibus bonæ voluntatis.* Sed & tunc Juſtitia & Pax oſculatæ ſunt, quæ non modicè videbantur hactenus diſſidere. Prior enim, ſi qua erat ex lege juſtitia, non oſculum, ſed aculeum magis habebat, urgens magis timore, quàm provocans dilectione. Sed nec habuit illa reconciliationem, ſicut habet nunc quæ ex fide noſcitur eſſe juſtitia. Alioquin quid erat quòd nec Abraham, nec Moyſes, nec cæteri juſti temporis illius, in obitu ſuo pacem illam beatitudinis æternæ apprehendere, aut regnum pacis poterant introire, niſi quod minimè

Deus ſolus ad hoc idoneus.

Gen. 6. 7.

Incarnatio ut præparata.
Zach. 9. 9.

Pſal. 84. 11.

Luc. 2. 14.

Digitized by Google

A adhuc juſtitia & pax ſeſe fueraut oſculatæ? Ex hoc ſanè, dilectiſſimi, ferventiore uobis zelo ſectanda juſtitia eſt; ſiquidem juſtitia & pax oſculatæ ſunt, & indiſſolubile amicitiarum iniere fœdus: ut cuicumque teſtimonium juſtitiæ ſecum tulerit, hilari vultu jam & amplexibus lætis excipiatur à pace, in idipſum jam dormiens & requieſcens.

IN ANNUNTIATIONE B. MARIÆ,

SERMO SECUNDUS.

De ſeptiformi ſpiritu in Chriſto.

Myſterii ſumma. 1 CONſiderare eſt, Fratres, in ſolemnitate hodierna Dominicæ Annuntiationis, velut amœniſſimam quamdam planitiem, ſimplicem noſtræ reparationis hiſtoriam. Injungitur nova legatio angelo Gabrieli, & novam Virgo profeſſa virtutem, novæ ſalutationis honoratur obſequio. Antiqua excluditur maledictio mulierum, novam nova mater accipit benedictionem. B Impletur per gratiam quæ concupiſcentiam neſcit, ut ſpiritu superveniente Altiſſimi pariat Filium, quæ virum dedignatur admittere. Intrat ad nos eadem porta ſalutis antidotum, qua venenum ſerpentis ingrediens, univerſitatem generis humani occuparat. C Innumeros hujuſcemodi flores ex his facile eſt legere pratis: ſed intueor mediam metuendæ profunditatis abyſſum. *Incarnatio myſterium inſcrutabile.* Abyſſus planè imperſcrutabilis, incarnationis dominicæ ſacramentum; abyſſus impenetrabilis, *Verbum caro factum eſt, & habitavit in nobis.* Quis enim inveſtiget, quis attingat, quis apprehendat? Puteus altus eſt, & in quo hauriam non eſt mihi. Verumtamen ſolet interdum ſuperpoſita puteis humectare linteamina vapor exhalans. Proprerea ſanè licèt irrumpere verear propriæ conſcius infirmitatis, frequenter tamen velut ſuper os hujus putei expando ad te, Domine manus meas, pro eo quòd anima mea ſicut terra ſine aqua tibi. Et nunc ſi quid eſt quod, D aſcendente deorſum nebula, tenuis ebiberit cogitatio; vobis, Fratres, modicum illud ſine invidia communicare curabo, velut expreſſo linteamine vel exigua refundens cœleſtis ſtillicidia roris.

Filius cur potius incarnatus, quàm Pater aut Spiritus-ſanctus. 2 Quæro igitur, qua ratione Filius magis incarnatus ſit, quàm Pater, aut Spiritus-ſanctus, cùm totius Trinitatis non modo æqualis ſit gloria, ſed una eademque ſubſtantia? Sed quis cognovit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit? Altiſſimum eſt myſterium, nec nos oportet temerè ſuper hujuſcemodi præcipitare ſententiam. Videtur tamen nec Patris, nec Spiritus incarnationem in pluralitate filiorum effugiſſe confuſionem, dum alius Dei, alius filius hominis diceretur. E Videtur & illud maximè congruum, ut is ſpecialiter filius fieret, qui filius erat, ne quid eſſet ambiguitatis in nomine. Denique ipſa eſt Virginis noſtræ gloria ſingularis & excellens prærogativa Mariæ, quod filium unum eumdemque cum Deo Patre meruit habere communem, quam ſanè periiſſe conſtat, ſi non filius incarnaretur. Sed nec nobis alia dari poſſet occaſio ſimilis ſperandæ ſalutis & hæreditatis. Factus ſiquidem primogenitus in multis fratribus, qui unigenitus erat, adſciſcet eos ſine dubio in hæreditatem, quos vocarit in adoptionem. Si enim fratres, & cohæredes. Hic ergo Chriſtus Jeſus, mediator fidelis, ſicut in perſona una Dei hominiſque ſubſtantiam copulavit ineffabili ſacramento: F ſic & in ipſa reconciliatione, conſilio uſus altiſſimo, mediam non deſeruit æquitatem, utrique tribuens quod oportebat, honorem Deo, homini miſerationem. Hæc enim optima inter offenſum Dominum & reum ſervum forma compoſitionis, ut nec honorandi Domini zelo ſervus opprimatur auſteriori ſententia: nec rurſum, dum huic immoderatius condeſcenditur, ille debito fraudetur honore.

Luc. 2. 14. Septiformis ſpiritus in Chriſto. 3 Audi igitur & diligenter obſerva angelicam in hujus Mediatoris ortu diſtributionem. *Gloria*, inquiunt, *in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Hujus denique gratia obſervationis fideli recon-

A ciliatori Chriſto nec timoris ſpiritus defuit, quo Patri ſemper reverentiam exhiberet, ſemper ei deferret, ſemper gloriam ejus quæreret: nec ſpiritus pietatis, quo miſericorditer compateretur hominibus. Undè & neceſſarium habuit ſpiritum quoque ſcientiæ, per quem timoris pariter & pietatis diſtributio fieret inconfuſa. *TOM. III.* Et nota quòd in primo illo parentum noſtrorum peccato tres quidem auctores extiterunt: ſed manifeſtè defuerunt tria tribus. Dico enim Evam, diabolum, & Adam. *1. Tim. 2. 14.* Non habuit Eva ſcientiam, quæ, ut ait Apoſtolus, ſeducta eſt in prævaricationem. Verùm hæc quidem ſerpenti non defuit, qui callidior deſcribitur cæteris animantibus; ſed pietatem malignus non habuit, B qui ab initio factus eſt homicida. Adam verò pius fortè videtur, mulierem non contriſtando: ſed timorem Domini dereliquit, voci illius magis obediens, quàm divinæ. Utinam magis timor Domini prævaluiſſet in eo! *Iſai. 11. 3. Timor Domini præferendus pietati proximi.* ſicut de Chriſto ſignanter legitur: Quia replevit eum, non pietatis ſpiritus, ſed timoris. In omnibus enim & per omnia pietati proximorum timor Domini præferendus eſt, & ſolus ipſe eſt, qui totum ſibi hominem debeat vindicare. *Chriſtus quibus virtutibus nos redemit.* In his igitur tribus, timore, pietate & ſcientia, Mediator noſter reconciliavit homines Deo: nam in conſilio, & fortitudine de manu adverſarii liberavit. Conſilio ſiquidem priſtino jure privavit hoſtem, data poteſtate, ut manus C injiceret innocenti: fortitudine prævaluit, ne violenter poſſet retinere redemptos, dum victor ab inferis rediit, & vita omnium cum eo ſurrexit.

4 Exindè cibat nos pane vitæ & intellectus, & potat aqua ſapientiæ ſalutaris. Eſt enim intellectus rerum ſpiritualium & inviſibilium, verus animæ panis, confirmans cor noſtrum, & ad omne opus bonum roborans in omni exercitatione ſpirituali. Carnalis autem homo, qui non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei, ſed ſtultitia ei videntur, gemat & lugeat, dicens: *Aruit cor meum, quia oblitus ſum comedere panem meum.* *Pſal. 101. 5.* Ecce enim mera & perfecta veritas eſt, non prodeſſe homini, ſi univerſum mundum lucretur, animæ au- D tem ſuæ detrimentum faciat. Sed quando id capere poſſit avarus? Sine cauſa laborat, quiſquis ei id perſuadere conatur. Ut quid hoc? Nempè quia ſtultitia illi videtur. Quid verius, quàm jugum Chriſti eſſe ſuave? Appone homini ſæculari, & vide ſi non magis lapidem quàm panem reputabit. Et certè hujuſmodi intelligentia veritatis internæ vivit anima, & hic eſt ſpiritualis cibus. *Non enim in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* *Deut. 8. 3. Veritas primò acida, dein facilis.* Verumtamen DONEC ſapiat tibi veritas, non ſine difficultate ad interiora trajicitur. Ubi verò cœperis in ea oblectari, jam non cibus, ſed potus eſt: & ſine difficultate intrat in animam, quo videlicet ſpiritualis ci- E bus intelligentiæ potu ſapientiæ digeratur, ne ipſius interioris hominis artubus, id eſt affectibus, ſiccitate laborantibus, oneri magis ſit quàm utilitati.

5 Ex omnibus ergo quæ ſalvandis populis fuerant neceſſaria, nihil penitus defuit Salvatori. Ipſe eſt enim, de quo præcinit Iſaias: *Egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet, & requieſcet ſuper eum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ & intellectus, ſpiritus conſilii & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ & pietatis, & replebit eum ſpiritus timoris Domini.* *Iſai. 11. 1.* Illud ſanè diligenter attende, quòd florem hunc de radice, non de virga dixerit aſcenſurum. Etenim ſi nova Chriſti caro in Virgine creata eſſet ex ni- F hilo, (quod æſtimaverunt nonnulli:) non de radice flos, ſed fortè de virga dici poterat aſcendiſſe. Nunc autem qui prodiit ex radice, ſine dubio ab origine communem probatur habuiſſe materiam. Nam quòd ſuper eum Spiritus requievit, nihil in eo contradictionis fuiſſe declarat. In nobis enim quia non omninò ſuperior eſt ſpiritus, non requieſcit, carne nimirum adverſus ſpiritum, & ſpiritu adverſus carnem concupiſcente: à quo conflictu nos liberet, in quo nihil ſimile fuit, novus homo & verus homo, qui veram carnis noſtræ ſuſcepit originem, ſed fermentum vetus concupiſcentiæ non ſuſcepit.

IN ANNUNTIATIONE B. MARIÆ

SERMO [a] TERTIUS.

De Suſanna & B. Maria.

1 QUàm dives es in miſericordia, quàm magnificus in juſtitia, in gratia quàm munificus, Domine Deus noſter! Non eſt qui ſimilis ſit tibi, munerator copioſiſſime, remunerator æquiſſime, piiſſime liberator. Gratis reſpicis humiles, juſtè judicas innocentes, miſericorditer ſalvas etiam peccatores. Hæc ſunt, dilectiſſimi, quæ nobis in menſa divitis hujus Patris familias ſanctarum teſtimoniis ſcripturarum, hodie quidem, ſi diligenter advertimus, ſolito copioſius apponuntur. Nimirum hanc nobis copiam præſtant, quæ pariter convenerunt, ſacrum videlicet tempus Quadrageſimæ, & ſacratiſſima dies Annuntiationis Dominicæ. Hodie enim in auribus noſtris deprehenſam in adulterio mulierem indulgentia Redemptoris abſolvit, hodie innoxium Suſannæ ſanguinem liberavit, hodie quoque beatam Virginem ſingulari munere gratuitæ benedictionis implevit. Magnum convivium, ubi pariter nobis miſericordia, juſtitia, & gratia apponuntur! Numquid non miſericordia eſca hominum? Salutaris omninò & efficax ad medelam. Numquid non etiam juſtitia panis cordis? Et quidem optimè confirmans illud, utpotè cibus ſolidus ad nutrimentum. Denique beati qui eſuriunt illum, quoniam ipſi ſaturabuntur. Numquid non cibus animæ gratia Dei ſui? Dulciſſimus ſanè, & omnem habens in ſe ſuavitatem, & delectamentum ſaporis: immò verò hæc ſibi omnia pariter vindicans, non modo delectat, ſed & reficit, & medetur.

Animæ cibus miſericordia, juſtitia, & gratia.

Matt. 5. 6.

2 Accedamus ad menſam hanc, Fratres mei, & ex ſingulis dapibus vel modicum aliquid deguſtemus. *In lege Moyſes mandavit hujuſmodi lapidare*, ajunt de peccatrice peccatores, de adultera Phariſæi. Sed ad duritiam lapidei cordis veſtri ille locutus eſt. *Jeſus autem inclinavit ſe*. Domine, inclina cœlos tuos, & deſcende. Inclinans ſe, & ad miſericordiam flexus (neque enim judaici cordis erat) *digito ſcribebat*, non jam in lapide, ſed *in terra*. Neque hoc tantùm ſemel, ſed hic quoque duplex ſcriptura, ſicut apud Moyſen tabulæ duæ. Et fortè veritatem & gratiam ſcribens, & iterum ſcribens terræ impreſſiſſe videtur, ſecundùm quod Joannes Apoſtolus ait: *Lex per Moyſen data eſt, gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt*. Conſidera denique an videri poſſit de tabula veritatis legiſſe, undè refelleret Phariſæos: *Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in eam lapidem mittat*. Verbum quidem abbreviatum, ſed vivum & efficax, & ancipiti gladio penetrabilius. Quàm graviter enim ad verbum hoc ſaxea corda transfoſſa, quàm vehementer hoc uno lapillo contritæ ſint lapideæ frontes, rubor ipſe confuſionis & clandeſtinus probavit abſceſſus. Meruit quidem adultera lapidari: ſed is punire geſtiat, qui dignus non eſt etiam ipſe puniri. Is præſumat à peccatrice exigere ultionem, qui eamdem excipere non meretur. Alioquin ipſe ſibi vicinior, à ſe incipiat: in ſe prius ſententiam ferat, exerceatque vindictam. Hæc Veritas.

Joan. 8. 5.

Pſal. 143. 5.

Joan. 1. 17.

Correctio facienda per inſontem.

3 Cæterùm adhuc minus eſt: & ſi accuſatores refellit hæc Veritas, ſed ream necdum abſolvit. Scribat iterum, ſcribat gratiam, legat, & audiamus. *Nemo te condemnavit mulier? Nemo, Domine. Nec ego te condemnabo; vade, & amplius noli peccare*. O vox miſericordiæ, ò auditus lætitiæ ſalutaris! Audiram fac mihi manè miſericordiam ſuam; quia in te ſperavi, Domine. SOLA nimirum SPES apud te miſerationis obtinet locum; nec oleum miſericordiæ, niſi in vaſe fiduciæ ponis. Sed eſt infidelis fiducia, ſolius utique maledictionis capax, cùm videlicet in ſpe peccamus. Quamquam nec fiducia illa dicenda ſit, ſed inſenſibilitas quædam, & diſſimulatio pernicioſa. Quæ enim fiducia ei qui periculum non attendit? aut quod ibi timoris remedium, ubi nec timor ſentitur, nec materia ipſa timoris? Fiducia ſolatium eſt: nec eget ille ſolatio, qui lætatur cùm malè fecerit, & in peſſimis rebus magis exultat. Rogemus itaque, Fratres, reſponderi nobis, quantas habeamus iniquitates & peccata, ſcelera noſtra & delicta nobis deſideremus oſtendi. Scrutemur vias noſtras & ſtudia noſtra; periculaque univerſa vigili intentione penſemus. Dicat quiſque in pavore ſuo: Vadam ad portas inferi; ut jam nonniſi in ſola Dei miſericordia reſpiremus. HÆC VERA hominis fiducia, à ſe deficientis, & innitentis Domino ſuo. Hæc, inquam, vera fiducia, cui miſericordia non denegatur, Propheta atteſtante; *Quoniam beneplacitum eſt Domino ſuper timentes eum, & in eis qui ſperant ſuper miſericordia ejus*. Nec parva utique ſuppetit nobis: in nobis quidem timoris, in ipſo autem cauſa fiduciæ. Suavis & mitis eſt, copioſæ miſericordiæ; præſtabilis ſuper malitia, multus ad ignoſcendum. Credamus ſanè vel inimicis, qui in eo nihil aliud, undè occaſionem ſtruendæ calumniæ caperent, invenerunt. Compatietur, aiunt, peccatrici, nec ſibi oblatam ullatenus occidi patietur. Tenebitur itaque manifeſtus adverſarius legis, cùm abſolverit lege damnatam. In veſtrum, ò Phariſæi, caput tota veſtræ malignitatis adinventio retorquetur. Diffiditis cauſæ, qui judicium ſubterfugitis. Nam illa quidem ſine injuria legis abſolvitur, quæ non accuſatori [*] relinquitur.

Pſal. 129. 8. Spes vera capaces nos reddit miſericordiæ.

Spes ſeu fiducia falſa.

Spes vera quænam.

Chriſtus ab inimicis habet teſtimonium miſericordiæ.

[*] al. quæ ſine accuſatore.

4 Sed conſideremus, Fratres, quoniam hinc abeant Phariſæi. Videtiſne duos ſenes (nam à ſenioribus exire cœperunt) quomodo in pomerio [*] Joachim abſconduntur? Suſannam quærunt uxorem ejus: ſequamur eos. Nam iniqua cogitatione pleni ſunt contra eam. *Conſentire nobis*, ajunt ſenes, ajunt Phariſæi, ajunt lupi, qui ab alterius paulò antè, licèt errantis oviculæ, fuerant devoratione fruſtrati. *Conſentire nobis, & commiſcere nobiſcum*. Inveterati dierum malorum, modo accuſabatis adulterium, modo adulterium ſuaderis. Sed hæc eſt tota juſtitia veſtra, & quæ palam arguitis, eadem agitis in occulto. Hinc fuit quod exiſtis unus poſt unum, cùm ille omnium conſcius occultorum veſtras tam validè percuſſiſſet conſcientias, dicens: *Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in eam lapidem mittat*. Meritò proindè ad Diſcipulos Veritas ait: *Niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum*. Alioquin dicemus, ajunt, contra te teſtimonium. Semen Chanaan, & non Juda, nec hoc quidem Moyſes in Lege mandavit. An qui decrevit adulteram lapidare, mandavit accuſare pudicam? An qui juſſit adulteram lapidibus opprimi, etiam juſſit contra inſontem teſtimonium ferri? Immò verò ſicut adulteram, ſic etiam falſum teſtem non impunitum eſſe præcepit. Sed qui gloriamini in lege, per legis prævaricationem Deum inhonoratis.

Joan. 8. 9. [*] Vulgata Pomario. Suſannæ hiſtoria. Dan. 13.

Joan. 8. 7.

Matt. 5. 20.

Deut. 19. 16. Prov. 19. 9.

5 *Ingemuit Suſanna, & ait: Anguſtiæ mihi ſunt undique*. Undique enim mors; hinc quidem corporea, indè ſpiritualis. *Si hoc*, inquit, *egero, mors mihi eſt: ſi autem non egero, non effugiam manus veſtras*. Veſtras, ò Phariſæi, manus nec adultera effugit, nec pudica: veſtras accuſationes nec ſanctus, nec peccator evadit. Diſſimulatis peccata veſtra, ubi inveneritis aliena: alioquin ſi quis fortè ſuum non habet, veſtrum ei impingitis crimen. Quid tamen Suſanna facit, inter mortem & mortem, animæ ſcilicet & corporis, undique anguſtata? *Melius eſt mihi*, inquit, *abſque opere incidere in manus hominum, quàm derelinquere legem Dei mei*. Nimirum ſciebat iſta, quàm horrendum ſit incidere in manus Dei viventis. Nam homines quidem, cùm occiderint corpus, animæ non habent ultra quid faciant; ille autem timendus eſt, qui poteſtatem habet & corpus, & animam mittere in gehennam. Quid familia Joachim tardat? Irruat per poſticum, nam in pomerio clamor auditur; clamor au-

Animæ ſalus corporis damno redimenda.

Matt. 10. 28.

a Habitus anno 1150, quo Annuntiatio celebrata fuit ſabbato poſt Dominicam tertiam Quadrageſimæ: quo die legitur Suſannæ hiſtoria,

a Evangelium de muliere adultera.

tem luporum gravium, & balantis oviculæ inter eos. Sed non patitur ab eis innoxiam devorari, qui ab ipſis eorum faucibua tam dignanter eripuit etiam eripi non merentem. Meritò proindè *rùm duceretur ad mortem, erat ror ejus fiduciam habens in Domino*, quem uſque adeò timuiſſet, ut timorem omnem poſtpoluiſſet humanum, & ipſius legem & ſimul vitæ præpoſuiſſet, & famæ. *Neu enim dictus fuerat ſermo hujuſcemodi aliquando de Suſanna. Sed & parentes ejus juſti erant, & vir ejus honoratior omnium Judæorum.* Meritò igitur à juſto Judice juſtam de injuſtis obtinuit ultionem quæ tam vehementer juſtitiam eſurivit, ut propter eam contemneret mortem corporis, opptobrium generis, luctum inconſolabilem amicorum.

Patientia piè viventibus neceſſaria.

6 Et nos, Fratres, ſi à Chriſto audivimus, *Nec ego te rondemnabo*, ſi peccare jam nolumus contra ipſum, ſi in Chriſto volumus piè vivere; neceſſe eſt ſuſtineamus perſecutionem, ne malum pro malo, aut maledictum pro maledicto reddamus. Alioquin QUI PATIENTIAM NON SERVAVERIT, perdet juſtitiam, hoc eſt, vitam perdet, hoc eſt, perdet animam ſuam.

Rom. 12. 19.

Mihi vindictam, & ego retribuam, dicit Dominus. Ita prorſua eſt. Ipſe retribuet, ſed ſi ei vindictam ſerves, ſi non tollaa ab eo judicium, ſi non reddas retribuentibus tibi mala. Faciet judicium, ſed injuriam patienti; in æquitate judicabit, ſed pro manſuetis terræ. Jam vobis (ni fallor) moleſtum eſt, quòd deliciæ tardant. Non miremini: deliciæ ſunt. Non onerabunt quamlibet ſatiatos, nec à ructantibus quidem poterunt faſtidiri.

Luc. 1. Annuntiationis circumſtantiæ expenduntur.

7 *Miſſus eſt Gabriel angelus à Deo in civitatem Galileæ, cui nomen Nazareth.* Miraris quòd Nazareth, parva civitas, & tanti Regis nuntio illuſtretur, & tanto? Sed magnus latet in hac parva civitate theſaurus; latet, inquam, ſed homines latet, non Deum. Annon theſaurus Dei Maria? ubicumque illa eſt, & cor ejus. Oculi ejus ſuper eam, ubique reſpicit humilitatem ancillæ ſuæ. Novit cœlum Unigenitus Dei Patria? Si novit cœlum, novit & Nazareth. Quidni ſciat patriam ſuam? quidni noverit hæreditatem ſuam? Cœlum ex Patre, Nazareth ex Matre vindicat ſibi, ſicut ipſe ſe & Filium David, & Dominum eſſe teſtatur.

Pſal. 113. 16.

Cœlum cæli Domino, terram autem dedit filiis hominum. Cedat ergo ei utrumque neceſſe eſt in poſſeſſionem, quia non modo Dominus, ſed & filius hominis eſt. Audi etiam quomodo terram ſibi tamquam filius hominis vindicat, ſed & communicat tamquam ſponſus. *Flores*, inquit,

Cant. 2. 12.

apparuerunt in terra noſtra. Neque hinc diſcrepat, quòd Nazareth interpretatur flos. Amat florigeram patriam flos de radice Jeſſe, & libenter inter lilia paſcitur flos campi, & lilium convallium. Commendat enim flores pulchritudo, ſuaveolentia, & ſpes fructus; gratia triplex. Teque florem reputat Deus; & bene ei complacet in te, ſi tibi nec honeſtæ converſationis decor, nec bonæ opinionis fragrantia, nec intentio deſit futuræ retributionis. Fructus enim ſpiritus eſt vita æterna.

Mariæ gratia ſingularis & generalis.

8 *Ne timeas Maria, inveniſti enim gratiam apud Dominum.* Quantam gratiam? Gratiam plenam, gratiam ſingularem. Singularem, an generalem? Utramque ſine dubio, quia plenam, & eo ſingularem, quo generalem: ipſa enim generalem ſingulariter accepiſti. Eo, inquam, ſingularem, quo generalem, nam ſola præ omnibus gratiam inveniſti. Singularem quòd ſola hanc inveneris plenitudinem; generalem, quòd de ipſa plenitudine accipiant univerſi.

Luc. 1. 28.

Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Singulariter quidem fructua ventris tui eſt: ſed ad omnium quidem mentes te mediante pervenit. Sic nimirum, ſic olim ros totus in vellere, totus in area: ſed in nulla parte areæ totus, ſicut in vellere fuit. In te

Judic. 6. 37.

ſola Rex ille dives & prædives exinanitus; excelſus, humiliatus; immenſus, abbreviatus, & Angelis minoratus eſt: verus denique Deus & Dei Filius incarnatus. Sed quo fructu? Nempè ut omnes ejus paupertate locupletemur, ejus humilitate ſublevemur, ejus minoratione magnificemur, ejus incarnatione adhærentes Deo, incipiamus unus eſſe ſpiritus cum eo. TOM. III.

9 Sed quid dicimus, Fratres? cuinam potiſſimum vali gratia infundetur? Si (ut ſupra meminimus) capax quidem eſt miſericordiæ fiducia, patientia verò juſtitiæ: quale jam poterimus idoneum gratiæ receptaculum exhibere? Balſamum eſt puriſſimum, & ſolidiſſimum vas requirit. Et quid tam purum, quidve tam ſolidum, quàm humilitas cordis? Meritò proindè humilibus dat gratiam: meritò reſpexit Deus humilitatem ancillæ ſuæ. Quonam merito, quæris? Eo utique, quo animum humilem meritum non occuparet humanum, quominus liberè influeret divinæ gratiæ plenitudo.

Gratiæ idoneos non efficit humilitas.

Sed ad hanc nobis humilitatem quibuſdam erit gradibus aſcendendum. Primo enim cor hominis, quem adhuc peccare delectat, nec miſeram conſuetudinem propoſito meliore mutavit, ne ſit gratiæ capax, propriis vitiis præpeditur. Secundo quoque, ubi jam corrigere mores, & priores nequitias de cætero non iterare proponit; ipſa tamen peccata præterita, licèt jam amputata quodam modo videantur, dum in eo manent, gratiam non admittunt. Manent autem donec confeſſione laventur, donec ſuccedentibus dignis fructibus pœnitentiæ de medio fiant. Sed væ tibi, ſi fortè vitiis & peccatis pernicioſior ſucceſſerit ingratitudo. Quid enim tam evidenter gratiæ adverſatur? Tepeſcimus proceſſu temporis à fervore converſationis noſtræ, paulatim refrigeſcit charitas, abundat iniquitas, ut conſummemur carne, qui ſpiritu cœperamus. Inde enim eſt ut minus ea ſciamus, quæ à Deo donata ſunt nobis, indevoti pariter & ingrati. TIMOREM Domini relinquimus, religioſam omittimus ſolitudinem, verboſi, curioſi, faceti, etiam detractores & murmuratores, vacantes nugis, fugitantes laboris & diſciplinæ, quoties ſine nota id licet; quaſi verò confeſtim ſit etiam ſine noxa. Quid ergo tantis repulſam obſtaculis gratiam nobis deeſſe miramur?

Gratiæ impedimenta quatuor.

Jam verò ſi quis, juxta Apoſtolum, ut verbum Chriſti, verbum gratiæ in eo habitet, gratus eſt: ſi quis devotus, ſi quis ſollicitus, ſi quis ſpiritu fervens: caveat ſibi ne ſuis fidat meritis, ne ſuis operibus innitatur: alioquin nec hujuſcemodi animum intrat gratia. Nimirum plenus eſt, nec in eo jam invenit gratia locum ſibi.

Coloſſ. 3. 6.

10 Conſideraſtis Phariſæum illum orantem? Non erat raptor, non injuſtus, non adulter. An ſine fructibus pœnitentiæ erat? Jejunabat bis in ſabbato, decimas dabat omnium quæ poſſidebat. Sed ingratum forſitan ſuſpicamini. Audite quid dicat: *Deus gratias ago tibi.* Sed non erat vacuus, non erat exinanitus, non erat humilis, ſed elatus. Non enim quid ſibi deeſſet, ſcire ſtuduit, ſed exaggeravit meritum ſuum: nec erat illa SOLIDA PLENITUDO, ſed tumor. Vacuus proindè rediit, qui plenitudinem ſimulavit. Nam Publicanus ille, qui exinanivit ſeipſum, quoniam vacuum vas exhibere curavit, gratiam retulit ampliorem.

Luc. 18. 11.

Phariſæi orantis arrogantia, & elatio vacua.

Nos ergo, Fratres, ſi gratiam cupimus invenire, ſic de cætero abſtineamus à vitiis, ut de præteritis quoque peccatis dignè pœniteamus. Nihilominus quoque ſolliciti ſimus, & devotos nos Deo, & verè humiles exhibere. Hujuſmodi nempè animas gratanter reſpicit pio illo reſpectu, de quo Sapiens ait: *Quoniam gratia & miſericordia Dei eſt in ſanctos ejus, & reſpectus in electos illius.*

Sap. 4. 15.

Et fortè propterea quater revocat animam quam reſpicit, dicens: *Revertere, revertere, Sunamitis, revertere, revertere, ut intueamur te:* quo videlicet nec in peccandi conſuetudine, nec in conſcientia peccatorum; ſed nec in tepore & torpore ingratitudinis, aut in elationis cæcitate perſiſtat. A quo nos quadripertito periculo revocare & eripere dignetur, qui factus eſt nobis à Deo Patre ſapientia, & juſtitia, & ſanctificatio, & redemptio, Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui cum Patre & Spiritu-ſancto vivit & regnat Deus per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

Cant. 6. 12.

TOM. III. XXIV. Jun.

IN NATIVITATE S. JOANNIS BAPTISTÆ,

SERMO.

De lucerna ardente tripliciter, & tripliciter lucente.

Iſai. 1. 13.

1 SIT procul ab his conventibus, Fratres, increpatio illa Prophetæ, Judaica reprobantis conventicula, & dicentis: *Iniqui ſunt cœtus veſtri*. Hi nimirum cœtus non iniqui, ſed planè ſancti, ſed religioſi, ſed pleni gratia, digni benedictione. Convenitis ſiquidem ad audiendum Deum: convenitis ad laudandum, ad orandum, ad adorandum eum. Sacer eſt conventus uterque, placens Deo, Angelis ſamiliaris. State ergo in reverentia, Fratres, ſtate in ſollicitudine & devotione mentis: maximeque in loco orationis, & in hac ſchola Chriſti, & auditorio ſpirituali. Nolite conſiderare, dilectiſſimi, quæ videntur & temporalia ſunt, ſed magis quæ non videntur, æterna: ſecundùm fidem, non ſecundùm faciem judicate. Terribiliter ſiquidem metuendus eſt locus uterque? nec major adeſſe credendus eſt numerus hominum, quàm Angelorum. Patet utrobique ſine dubio porta cœli, ſcala illa erecta eſt, aſcendunt & deſcendunt Angeli ſuper filium hominis. Gigas nempè eſt iſte filius hominis: cœlum ei ſedes eſt, terra ſcabellum pedum ejus. Elevata eſt magnificentia ejus ſuper cœlos: manet tamen nobiſcum uſque ad ſæculi conſummationem. Aſcendunt & deſcendunt itaque ad Deum Angeli ſancti, quia caput & corpus unus eſt Chriſtus.

Quanta cum reverentia ſacris conventibus intereſſe oporteat.

2 Nec tamen ubi caput, ſed ubicumque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ, licèt non poſſit caput à corpore ſeparari. Denique & ipſe ait: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum ſum*. Sed fortè quis dicat: Ubi eſt modo Chriſtus? Oſtende nobis Chriſtum, & ſufficit nobis. Quid curioſos circumducitis oculos? Num ad videndum, & non magis ad audiendum conveniſtis? *Dominus Deus aperuit mihi aurem*, ait Propheta. Aurem meam aperuit, ut audiam quid loquatur: non oculum, ut videam vultum ejus, illuminavit. Aut certè ſuam mihi aperuit aurem, non faciem revelavit. Poſt parietem ſtat, audit, & auditur: ſed needum apparet. Audit orantes, erudit audientes. An experimentum ejus quæritis, qui in me loquitur Chriſtus? Ego, inquit, qui loquor juſtitiam. Quidni loquatur ore, quod ipſe plaſmavit? Quidni ſuo utatur, ut libet, artiſex inſtrumento? Non tantùm aures eorum, ſed & labia mea aperi, Domine: ego enim labia mea non prohibebo, Domine, tu ſciſti. Bene enim omnia facis, & ſurdos facis audire, & mutos loqui.

Matt. 18. 20. — Iſai. 50. 5. — 2 Cor 13. 3.

3 Audite ergo, Fratres, quid de Joanne loquatur, cujus ſolemnis hodie Nativitas celebratur. *Ille*, inquit, *erat lucerna ardens, & lucens*. Magnum teſtimonium, Fratres mei: magnus enim eſt cui perhibetur, ſed major eſt ipſe qui perhibet. *Ille*, inquit, *erat lucerna ardens, & lucens*. Eſt enim tantùm lucere vanum, tantùm ardere parum: ardere & lucere perfectum. Audi quid dicat Scriptura: *Sapiens permanet ut ſol, ſtultus autem ut luna mutatur*. Quia enim ſplendet luna ſine fervore; modo plena, modo exigua, modo nulla videtur. Mutuatum ſiquidem lumen numquam in eodem permanet ſtatu, ſed creſcit, deficit, extenuatur, annihilatur, & penitus non comparet. Sic qui conſcientias ſuas in alienis labiis poſuerunt, modo magni, modo parvi ſunt, modo nulli, ſecundùm quod adulantium linguis vel vituperare placuerit, vel laudare. At verò ſolis ſplendor igneus eſt, & cùm fervet acrius, etiam oculis lucidior exhibetur. Sic ſapientis ardor internus foris lucet: & ſi non ei datur utrumque, curat ſemper ardere magis, ut Pater ſuus qui videt in abſcondito, reddat ei. Væ nobis Fratres, ſi luxerimus tantùm. Nam lucemus quidem, & magnificamur ab hominibus: ſed mihi pro minimo eſt, ut ab humano judicer die. Qui enim judicat me, Dominus eſt, qui fervorem ab omnibus exigit, ſplendorem verò non ita.

Joan 5. 35. Fervor & ſplendor perfectum efficiunt. V. ſupra ſer. 3. de verbis Iſaiæ. Eccli. 27. 12.

Qui ex hominum judiciis pendent, inſtabiles.

Fervor præferendus ſplendori.

Ignem, inquit, *veni mittere in terram: & quid volo niſi ut accendatur?* Hoc nempe commune mandatum, hoc eſt quod exigitur ab univerſis, nec ulla ſi deeſſe contigerit, admittitur excuſatio.

Luc. 12. 49.

4 Cæterùm ſingulariter Apoſtolis & apoſtolicis viris dicitur: *Luceat lux veſtra coram hominibus*, nimirum tamquam accenſis, & vehementer accenſis, & quibus non timeatur à flatu quolibet aut impulſione ventorum. Dictum eſt & Joanni, ſed illi in aure audiunt: Joannes in ſpiritu tamquam Angelus eruditur. Nimirum tanto propinquior Deo, quanto vox Verbo vicina, cui nulla voce alia media quod foris ſonet oporteat intimari. Neque enim Joannem prædicatio, ſed inſpiratio docuit, quem replevit Spiritus in utero matris ſuæ. VERE ARDENS, & vehementer accenſus, quem ſic præoccupavit flamma cœleſtis, ut jam Chriſti ſentiret adventum, qui necdum ſentire poterat vel ſeipſum. Nimirum novus ille ignis, qui recens elapſus è cœlo, per os Gabrielis in aurem intraverat Virginis, rurſum per Virginis & matris aurem introivit ad parvulum: ut ab ea aura vas electionis ſuæ Spiritus-ſanctus impleret, & lucernam Chriſto Domino pararet. Fuit ergo jam tunc ardens lucerna, ſed interim adhuc ſub modio, donec ſuper candelabrum poneretur, & luceret omnibus qui erant in domo Domini. Illo enim in tempore ſolùm adhuc potuit illuminare modium ſuum; ſoli interim lucere matri, magnum ei pietatis ſacramentum revelans ipſo motu novæ exultationis. *Unde mihi hoc*, inquit, *ut veniat Mater Domini mei ad me?* Quis enim tibi indicavit matrem Domini, mulier ſancta? Unde me noſti? *Ut facta eſt*, inquit, *vox ſalutationis tuæ in auribus meis exultavit in gaudio infans in utero meo*.

Matt. 5. 16. — S. Joannis prærogativa. — Joannes verè ardens. — Luc. 1. 43. — Ibidem 44.

5 Illuminavit ergo jam tunc modium, ſub quo latebat: ſed quem non latebat ardens lucerna ſub modio, totum pauló poſt mundum novis illuſtratura fulgoribus. *Ille erat*, inquit, *lucerna ardens, & lucens*. Non ait, lucens, & ardens: quia Joannis ex fervore ſplendor, non fervor prodiit ex ſplendore. SUNT enim qui non eo lucent, quia fervent: ſed magis fervent ut luceant: at iſti planè non fervent charitatis ſpiritu, ſed ſtudio vanitatis. Vultis noſſe quemadmodum arſit Joannes, & luxit? Ego utrumque in eo triplicem poſſe arbitror inveniri & ardorem ſcilicet, & ſplendorem. Ardens enim erat in ſeipſo vehementi auſteritate converſationis: erga Chriſtum intimo quodam & pleno fervore devotionis: erga peccantes proximos conſtantia liberæ increpationis. Luxit nihilominus (ut paucis dixerim) exemplo, digito, verbo, & ſeipſum oſtendens ad imitationem, & luminare majus quod latebat, ad peccatorum remiſſionem, & ipſas quoque tenebras noſtras illuminans, ſicut ſcriptum eſt: *Quoniam tu illuminas lucernam meam, Domine; Deus meus illumina tenebras meas*, utique ad correctionem.

Joan. 5. 35. — Fervor & ſplendor in Joanne triplex. — Pſal. 17. 29.

6 Conſidera igitur hominem angelico promiſſum oraculo, conceptum miraculo, ſanctificatum in utero, & novum in novo homine pœnitentiæ mirare* fervorem. *Victum & veſtitum*, ait Apoſtolus, *habentes, his contenti ſimus*. Apoſtolica perfectio iſta eſt; ſed Joannes etiam hæc contempſit. Denique audi Dominum in Evangelio: *Venit*, inquit, *Joannes Baptiſta non manducans, nec bibens*, planè nec veſtiens. Sicut enim non eſt locuſta cibus, niſi aliquorum fortè irrationabilium animalium: ſic nec pilus cameli humanum eſt indumentum. Quid tu pilos tuos, camele, depoſuiſti? Utinam gibbum magis depoſuiſſes. Quid vos irrationabiles feræ & reptilia deſerti, cibos exquiritis delicatos? Joannes, ſanctus homo, miſſus à Deo, immò Angelus Dei, ſicut ait Pater: *Ecce mitto Angelum meum ante te*; hic ergo Joannes, quo nullus major in natis mulierum, innocentiſſimum illud corpus ſic caſtigat, ſic extenuat, ſic affligit: vos indui feſtinatis byſſo & purpura, & ſplendidè epulari? Heu! hic eſt præſentis totus honor diei, hæc Baptiſtæ reverentia tota; hæc nativitatis ejus prophetata quondam lætitia eſt? Cujus enim memoriam agitis, ò nimis delicati cultores? cujus celebratis na-

* al. imitare. — 1. Tim. 6. 8. — Matt. 11. 18. — Religioſos delicatos arguit. — Luc. 7. 27. — Abuſus in celebrando Natali ſancti Joannis.

talem ? Nonne illius qui in eremo fuit hirſutus veſte, confectus inedia ? Quid exiſtis in deſertum videre, filii Babylonis ? arundinem vento agitatam ? Quid igitur ? hominem mollibus veſtitum ? nutritum mollibus ? In his nempe tota verſatur hæc veſtra celebritas : in popularis favoris aura ſectanda, in gloria veſtium, & voluptate ciborum. Sed quid hæc ad Joannem ? Neque enim Joannes fecit ſic, aut talibus unquam potuit delectari.

Luc. 1. 14. Gaudium in feſto S. Joannis.

7 *Multi*, inquit Angelus, *in nativitate ejus gaudebunt*. Verum id quidem ; multi in nativitate ejus gaudent : & paganis ipſis, (ut audivimus,) læta eſt & ſolemnis. Illi celebrant quod ignorant, ſed non ita debuerant Chriſtiani. Nunc verò & ipſi in hac beati Joannis Baptiſtæ Nativitate gaudent : ſed utinam de nativitate, non de vanitate. Quid eſt enim niſi vanitas vanitatum quicquid ſub ſole eſt ? aut quid amplius habet homo de univerſo labore ſuo, quo ſub ſole laborat ? Fratres, ſub ſole eſt quidquid oculis cernitur, quicquid huic corporeæ luci ſubjacere videtur. Quid verò illud, niſi vapor ad modicum parens ? Quid illud, niſi fœnum, & flos fœni ? *Omnis caro fœnum*, ait Dominus, *& omnis gloria ejus quaſi flos fœni. Fœnum aruit, & flos decidit : verbum autem Domini manet in æternum*. In hoc verbo laboremus, Fratres ; in quo & vivere & gaudere poſſimus in æternum. Operemur non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam. Quis ille ? *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei*. Seminemus in hoc verbo, chariſſimi, ſeminemus in ſpiritu : quoniam qui in carne ſeminant, ſolam habent metere corruptionem. Gaudeamus intus, & non ſub ſole, ſed juxta Apoſtolum, *tamquam triſtes*, propter humilitatem & gravitatem : *ſemper autem gaudentes*, propter internam conſolationem. Gaudeamus, dilectiſſimi, in Nativitate beati Joannis, & gaudeamus de ipſa nativitate.

Jacob. 4. 15. Iſai. 40. 6. — *Matt. 4. 4. Luc. 4. 4. & Deut. 8. 3.* — *2. Cor. 6. 10.*

Gaudii materia duplex.

8 Copioſa ſiquidem nobis in ejus recordatione lætitiæ cauſa, multiplex eſt materia gaudiorum. Ille erat lucerna ardens & lucens, & Judæi voluerunt exultare in luce ejus : ipſe verò potius gaudebat in fervore devotionis, gaudebat ad vocem ſponſi tamquam amicus ſponſi. Nobis in utroque gaudendum eſt : in altero quidem ei, nobis in altero congaudendum. Ardebat enim ſibi, nobis autem lucebat. Gaudeamus in fervore ejus ad imitationem : gaudeamus & in lumine, non tamen ibi manentes, ſed ut in lumine ejus videamus lumen, lumen utique verum, quod non eſt ipſe, ſed cui teſtimonium perhibet ipſe. *Venit Joannes*, ait Dominus, *nec manducans, nec bibens*. Incentivum fervoris id mihi eſt, & materia humilitatis. Quis enim in nobis eſt, Fratres, qui Joannis pœnitentiam intuens, ſuam, non dico magnificare, ſed alicujus ſaltem momenti reputare præſumat ? Quis audeat murmurare in laboribus ſuis, & dicere : Satis eſt quod patior, nedum nimis ? Quæ enim homicidia, quæ ſacrilegia, aut quæ flagitia ſic puniebat Joannes in ſeipſo ? Accendamur ad pœnitentiam, Fratres, interrogemus conſcientias noſtras, & animemur ad ultionem exigendam de nobis, ut horrendum poſſimus evadere judicium Dei viventis. Quicquid verò minus eſt fervoris, humilitas ſuppleat puræ confeſſionis. Fidelis enim Deus, & ſi confiteamur iniquitates noſtras, ſi miſerias noſtras exponamus, ſi non excuſemus infirmitates noſtras ; dimittet nobis peccata noſtra.

Matt. 11. 18. — Joannis pœnitentia nos ad eamdem excitare debet.

9 Ex hoc ſanè & erga proximorum delicta fervorem intuere Joannis. Hic nempè dignus eſt & rationi conſentaneus ordo, ut incipiendum tibi memineris à te ipſo. *Ab occultis*, inquit, *meis munda me, & ab alienis parce ſervo tuo. Genimina viperarum*, ait Joannes, *quis oſtendit vobis fugere à ventura ira ?* De quanto mentis fervore procedere putas ſcintillas iſtas, immò carbones deſolatorios ? Sic neque Phariſæis parcens, *Nolite*, inquit, *dicere, quia patrem habemus Abraham : potens eſt enim Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ*. Sed minus hoc videatur, ſi vel ipſum veretur potentis vultum, & non tota libertate

Pſal. 18. 13. — *Luc. 3. 7.* — *Ibidem 8.* — S. Joannis zelus in corripiendis impiis.

ſpiritus arguit peccantem regem, crudelem atque ſuperbum, ſacra quadam vehementia ad hoc ipſum prodiens de deſerto ; ſi vel blanditiis ejus, vel ipſo mortis terrore movetur. *Metuebat*, inquit, *Herodes Joannem, & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat*. Ac ille nihil ob hoc parcens, *Non licet*, ait, *tibi habere eam*. Ligatus quoque, & in carcerem truſus, nihilominus fortiter ſtetit in veritate, & occubuit pro veritate feliciter. Ferveat etiam in nobis zelus iſte, chariſſimi : ferveat amor juſtitiæ, odium iniquitatis. Nemo, Fratres, vitia palpet, peccata diſſimulet nemo. Nemo dicat : Numquid cuſtos fratris mei ſum ego ? Nemo, quod in ſe eſt, æquanimiter ferat, cùm viderit Ordinem deperire, minui diſciplinam. Eſt enim conſentire, ſilere, cùm arguere poſſis : & ſcimus, quia ſimilis pœna facientes maneat & conſentientes.

TOM. III. — *Marc. 6. 20.* — Religioſis inculcat zelum diſciplinæ.

10 Jam verò ſuper humili & omninò ferventiſſima devotione Joannis erga Dominum quid loquemur ? Inde enim exultavit in utero ; inde expavit in Jordane baptizaturus eum ; inde non modo Chriſtum, qui putabatur, ſed vel ipſam corrigiam calceamenti ejus ſolvere dignum ſe eſſe negabat ; inde gaudebat amicus ſponſi ad vocem ſponſi ; inde gratiam ſe accepiſſe pro gratia fatebatur : illum autem non ad menſuram habere Spiritum, ſed plenitudinem, de qua omnes acciperent, clamitabat : *Nonne Deo ſubjecta erit anima mea ?* Alioquin non ero lucerna ardens, niſi toto corde, tota mente, & ex omnibus viribus meis diligam Dominum Deum meum. Sola enim eſt charitas quæ accendit ad ſalutem ; ſola quam infundit & inflammat Spiritus, quem extinguere prohibemur. Habes quemadmodum Joannes arſerit : & in hoc ipſo quemadmodum luxerit, indicatum eſt, ſi advertiſti. Neque enim ardorem ejus noſſe poteras, niſi luxiſſet.

Luc. 1. 44. Matt. 3. 14. Marc. 1. 7. Luc. 3. 16. Joan. 3. 36. — *Ibidem.* — *Pſal. 61. 1.* — *1. Theſſ. 5. 19.*

11 Luxit ergo, ut ſupra memini, exemplo, digito, verbo : opere ſeipſum, Chriſtum indice, noſmetipſos nobis ſermone declarans. *Tu puer Propheta Altiſſimi vocaberis*, ait pater, *præibis enim ante faciem Domini parare vias ejus, ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus. Ad dandam*, inquit, non ſalutem, (neque enim ille lux,) ſed *ſcientiam ſalutis* ut teſtimonium perhiberet de lumine ; *Scientiam*, inquit, *ſalutis in remiſſionem peccatorum*. Num ſalutis ſcientiam ſapiens parvi pendere poteſt ? Ponamus tamen necdum veniſſe Joannem, necdum ſignificaſſe nobis de Chriſto. Ubi ſalutem quæremus ? Peccavi peccatum grande quod ſanguine vitulorum vel hircorum deleri non poteſt, quia non holocauſtis delectatur Altiſſimus. Memoria mea infecta eſt fæce hujus amurcæ ; non eſt novacula quæ membranam hanc radere poſſit, quia tota totam imbibit fæcem. Si peccati mei oblitus fuero, ſtultus ſum & ingratus : ſi in memoria mea permanet, arguet me in æternum. Quid igitur faciam ? Ibo ad Joannem, & audiam vocem lætitiæ, miſericordiæ vocem, ſermonem gratiæ, verbum remiſſionis & pacis. *Ecce*, inquit, *Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Et alibi : *Qui habet Sponſam*, inquit, *ſponſus eſt*. Oſtendit igitur quia venit Deus, quia Sponſus, quia Agnus. Quia Deus, certum eſt quòd peccata remittere poſſit : ſed utrum velit, adhuc in quæſtione eſt. Vult profectò, quia Sponſus eſt, quia amabilis eſt. Et Joannes amicus ſponſi eſt, quia ſponſus niſi amicos habere non novit. Et licèt velit glorioſam ſponſam non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid ejuſmodi : non tamen quærit talem, (ubi enim illam inveniret ?) ſed talem potius ipſe facit, talem ſibi exhibet ipſe. Audi denique quid dicat per Prophetam. *Vulgo dicitur : Numquid mulier, ſi dormierit cum altero viro, revertetur ad virum ſuum priorem ? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis. Revertere tamen ad me, & ego ſuſcipiam te*. Ecce quòd poſſit, ecce quòd velit.

Luc. 1. 76. — Chriſtus ſalutis noſtræ auctor. — *Joan. 1. 29.* — *Joan. 3. 29.* — Chriſtus venit ut Deus, ut ſponſus, ut agnus. — *Jer. 3. 1.*

12 Sed tu fortaſſis timeas eam quam facere venit delictorum purgationem, ne uſtione & ſciſſione oſſa & medullas oſſium collidat, ne dolorem inferat morte graviorem. Audi : Agnus eſt, in manſuetudine venit

cum lana & lacte ; ſolo verbo juſtificans impium. Quid enim eſt, juxta Comicum *, facilius dictu? Tantùm, inquit, dic verbo, & ſanabitur puer meus. Ut quid ergo deinceps hæſitemus, Fratres, & non omni fiducia ad thronum gloriæ accedamus * ? Agamus Joanni gratias, & eo mediante tranſeamus ad Chriſtum, quia, ut ait ipſe, *illum oportet creſcere, me autem minui*. Quomodo minui? Splendore utique, non fervore. Retraxit radios, collegit ſe *, ut fieret ſicut is qui totum profert ſpiritum ſuum. *Illum*, inquit, *oportet creſcere*, qui exhauriri non poteſt, de cujus plenitudine omnes accipiunt : me autem minui, cui datus eſt ſpiritus ad menſuram ; & danda magis opera ut ardere ſemper valeam, quàm lucere. Præceſſi ſolem, tamquam ſidus matutinum : abſcondi neceſſe eſt, orto jam ſole. Non eſt mihi niſi modicum olei quo ungar : volo illud in vaſe tutius, quàm in lampade poſſidere.

[* Terent. — Matt. 8. 8. — * al. aſcendamus. — Joan. 3. 30. — * al. recollegit.]

IN VIGILIA SS. PETRI ET PAULI APOST.

[xxviii. Jun.]

SERMO.

De triplici auxilio, quod à Sanctis accipimus.

[Feſtorum vigiliæ quomodo celebrandæ.]

1 IN Sanctorum vigiliis neceſſe eſt vigilare hominem ſpiritualem, qui ſolemnitates eorum celebrare deſiderat in ſpiritu & veritate. Aliæ enim carnalium, aliæ ſpiritualium vigiliæ. Illi & nitidiores cultus, & epulas præparant lautiores ; & fortaſſis in ipſis vigiliis operantur opera tenebrarum, lætantur cùm malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis : vos non ita didiciſtis Chriſtum, qui Chriſtum ſecuti eſtis, qui omnia reliquiſtis, qui vigilanti oculo vigiliarum nomen debetis attendere. Ad hoc enim vigiliæ proponuntur, ut evigilemus, ſi in aliquo peccato vel negligentia dormitamus, & præoccupemus faciem Sanctorum in confeſſione. Non ſic filii hujus ſæculi, non ſic, qui potentes ſunt ad bibendum vinum, & viri fortes ad miſcendam ebrietatem ; qui obdormierunt in flagitiis & facinoribus ſuis. Illud vos non lateat, quia qui ebrii ſunt, nocte ebrii ſunt ; & qui dormiunt, nocte dormiunt : & fruſtra ſonat eis nomen vigiliarum ſanctarum, cùm ipſi magis dormire ſtudeant, quàm vigilare. Vos autem non eſtis filii noctis neque tenebrarum, ſed lucis & diei, ut non vos præoccupent natalitii Sanctorum dies, & inveniant imparatos.

[1. Theſſ. 5. 7.]

[Tria in Feſtivitatibus SS. præcipuè conſideranda. 1. Auxilium & oratio.]

2 Tria ſunt igitur quæ in feſtivitatibus Sanctorum vigilanter conſiderare debemus : auxilium Sancti, exemplum ejus, confuſionem noſtram. Auxilium ejus quia qui potens in terra fuit, potentior eſt in cœlis ante faciem Domini Dei ſui. Si enim dum hic viveret, miſertus eſt peccatoribus, & oravit pro eis : nunc tanto amplius quanto verius agnoſcit miſerias noſtras, orat pro nobis Patrem : quia beata illa patria charitatem ejus non immutavit, ſed augmentavit. Neque enim quia impaſſibilis omninò, ideò & incompaſſibilis factus eſt : ſed nunc potius induit ſibi viſcera miſericordiæ, cùm ante fontem miſericordiæ aſſiſtit *. Eſt & alia cauſa, quæ magis urget Sanctos ut ſolliciti ſint de nobis, quia, juxta vocem Apoſtoli, Deus providet pro nobis, ne ſine nobis conſummentur, ſicut ait ſanctus David : *Me expectant juſti, donec retribuas mihi*. Debemus etiam attendere exemplum ejus, quia quamdiu in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt, non declinavit ad dexteram neque ad ſiniſtram : ſed viam regiam tenuit, donec veniret ad illum qui dicit : *Ego ſum via, veritas & vita*. Intuemini humilitatem operum ejus, auctoritatem verborum ejus, & tunc videbitis, quomodo tam verbo quàm exemplo luxerit inter homines : qualia nobis veſtigia dereliquerit, ut ambulemus per ea, & non erremus in eis. Verè, juxta Prophetam, *Semita juſti recta eſt, rectus callis juſti ad ambulandum*.

[* al. exiſtit. — Pſal. 141. 8. — 2. Exemplum. — Joan. 14. 6. — Iſai. 26. 7.]

[3. Confuſio noſtra ex collatione eorum.]

3 Sed & diligentiori intuitu confuſionem noſtram inſpiciamus : quia homo ille ſimilis nobis fuit paſſibilis, ex eodem luto formatus ex quo & nos. Quid ergo eſt, quod non ſolùm difficile, ſed & impoſſibile credimus, ut faciamus opera quæ fecit, ut ſequamur veſtigia ejus ? Confundamur, Fratres, & contremiſcamus ad vocem iſtam, ſi fortè hæc confuſio adducat nobis gloriam, ſi fortè generet gratiam nobis timor iſte. Homines iſti fuerunt qui præceſſerunt nos, qui tam mirabiliter proceſſerunt per vias vitæ, ut vix eos homines fuiſſe credamus. Sic ergo in Sanctorum feſtivitatibus & gaudere & confundi debemus : gaudere, quia patronos præmiſimus ; confundi, quia eos imitari non poſſumus. Ita ſemper gaudium noſtrum in hac valle lachrymarum, lachrymarum pane condiri debet, ut ſemper non ſolùm extrema, ſed & prima gaudii luctus occupet : quia etſi magna eſt gaudiorum materia, ſed maxima eſt dolorum. *Memor fui Dei*, clamat juſtus, *& delectatus ſum* ; ſed & ſtatim ſubjungit : *Defecit ſpiritus meus, turbatus ſum, & non ſum locutus*.

[Pſal. 76. 4.]

[SS. Petri & Pauli elogium.]

4 Quòd ſi hæc in vigiliis uniuſcujuſque Sancti cogitare debemus, quid faciemus in ſolemnitate ſanctorum & ſummorum Apoſtolorum ? Petrum & Paulum loquor. Sufficeret unius feſtivitas ad infundendam exultationem univerſæ terræ : ſed amborum juncta eſt ad cumulum gaudiorum, ut quomodo in vita ſua dilexerunt ſe, ita in morte non ſint ſeparati. Quid illis potentius dum fuerunt in terris ? quorum alteri traduntur claves regni cœlorum, alteri magiſterium gentium : alter Ananiam & Sapphiram occidit in verbis oris ſui ; alter donat quicquid donat in perſona Chriſti ; & cùm infirmatur, tunc fortior eſt & potens. Quàm potentiores ſunt in cœlis, qui tam potentes fuerunt in terris ! Et qui nobis reliquerunt majora exempla, quàm illi qui in fame, & ſiti, in frigore & nuditate, & in omnibus illis, quæ Paulus enumerat, jugiter ſunt afflicti, & demum felici martyrio regna cœleſtia conſcenderunt ? Verè nobis rubor confuſionis ſunt, quos vix audeamus reſpicere, ne dicam imitari. Oremus ergo eos, ut ipſi propitium nobis reddant amicum ſuum, judicem noſtrum, qui eſt Deus benedictus in ſæcula. Amen.

[2. Cor. 11. 27. — Hebr. 11. 36.]

IN FESTO SS. APOST. PETRI ET PAULI,

[xxix. Jun.]

SERMO PRIMUS.

De triplici cuſtodia, quam Apoſtoli habent ſuper nos : & de tribus gradibus converſationis noſtræ.

[Petrus & Paulus duo luminaria, magiſtri & mediatores.]

1 GLorioſa nobis ſolemnitas illuxit, quam præclari Martyres, Martyrum duces, Apoſtolorum principes, morte clariſſima conſecrarunt. Iſti ſunt Petrus & Paulus, duo magna luminaria, quos Deus in corpore Eccleſiæ ſuæ conſtituit, quaſi geminum lumen oculorum. Hi mihi traditi ſunt in magiſtros & in mediatores, quibus ſecurè me committere poſſim : quia & notas mihi fecerunt vias vitæ, & mediantibus illis ad illum Mediatorem aſcendere potero, qui venit pacificare per ſanguinem ſuum & quæ in cœlis, & quæ in terris ſunt. Ille enim in utraque natura puriſſimus eſt, qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus. Quomodo ergo ad illum accedere audebo, qui ſum ſupra modum peccans peccator, qui peccavi ſupra numerum arenæ maris, cùm ille purior, ego impurior eſſe non poſſim ? Verendum ne incidam in manus Dei viventis, ſi illi appropinquare vel inhærere præſumpſero, quem à me tanta differentia dividit, quantum diſtat inter bonum, & malum. Propterea dedit mihi Deus homines iſtos, qui & homines eſſent, & peccatores, & maximi peccatores ; qui in ſeipſis & de ſeipſis diſcerent, qualiter aliis miſereri deberent. Magnorum enim criminum rei magnis criminibus facilè donabunt veniam, & in qua menſura menſum eſt eis, remetientur nobis. Peccavit peccatum grande Petrus Apo-

[Uterque ex peccatore.]

Apoſtolus ; & forraſſis quo grandius nullum eſt : & tam velociſſimè, quàm facillimè veniam conſecutus eſt, & ſic, ut nihil de ſingularitate ſui primatus amitteret. Sed & Paulus, qui in ipſa viſcera naſcentis Eccleſiæ tam ſingulariter quàm incomparabiliter graſſatus eſt, per ipſius Filii Dei vocem ad fidem adducitur, & pro tantis malis, tantis bonis repletus eſt, ut vas electionis fieret ad portandum nomen ejus coram gentibus & regibus & filiis Iſrael : vas dignum, & cœleſtibus ferculis repletum : de quo & ſanus eſcam, & infirmus accipiat medicinam.

Act. 9. 15.

Paſtorum tres dotes in eis.

2 Tales decebat humano generi paſtores & doctores conſtitui, qui & dulces eſſent, & potentes, & nihilominus ſapientes. Dulces, ut me blandè & miſericorditer ſuſciperent; potentes, ut fortiter protegerent; ſapientes, ut ad viam, & per viam ducerent, quæ ducit ad civitatem. Quid Petro dulcius, qui tam dulciter ad ſe omnes convocat peccatores, ſicut & Actus Apoſtolici, & Epiſtolarum ejus ſeries atteſtatur? Quid illo potentius, cui & terra obedivit, cùm mortuos reddidit, & mare ſub pedibus ejus ſe calcabile præbuit; qui Simonem Magum ſpiritu oris ſui in aere attigit, qui claves regni cœlorum tam ſingulariter accepit, ut præcedat ſententia Petri ſententiam cœli? Denique *quodcumque ligaveris*, inquit, *ſuper terram, erit ligatum & in cœlis; & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis*. Quid autem illo ſapientius, cui non caro & ſanguis, ſed [a] Pater qui in cœlis eſt, ſapientiam illam, quæ de cœlis eſt, multa largitate revelavit? Libentiſſimè Paulum ſequor, qui præ nimia dulcedine lugeт eos qui peccaverunt, & non egerunt pœnitentiam; qui fortior eſt omni principatu & poteſtate : qui ſapientiam & medullam ſacrorum ſenſuum non à primo vel ſecundo, ſed à tertio cœlo largiter aſportavit.

Act. 5. 41. Matt. 14. 29. Act. 8. 20. Matt. 16. 19. a 2. Cor. 12. 21. Rom. 8. 38. 2. Cor. 12. 4.

Apoſtoli quid nos doceant.

3 Hi ſunt magiſtri noſtri, qui à Magiſtro omnium vias vitæ plenius didicerunt, & docent nos uſque in hodiernum diem. Quid ergo docuerunt vel docent nos Apoſtoli ſancti? Non piſcatoriam artem, non ſcenofactoriam, vel quicquid hujuſmodi eſt : non Platonem legere, non Ariſtotelis verſutias inverſare, non ſemper diſcere, & numquam ad veritatis ſcientiam pervenire. DOCUERUNT ME VIVERE. Putas, parva res eſt ſcire vivere? Magnum aliquid, immò maximum eſt. Non vivit qui ſuperbia inflatur, qui luxuria ſordidatur, qui cæteris inficitur peſtibus : quoniam non eſt hoc vivere, ſed vitam confundere, & appropinquare uſque ad portas mortis. BONAM autem VITAM ego puto, & mala pati, & bona facere, & ſic perſeverare uſque ad mortem. Dicitur vulgo, quia qui bene ſe paſcit, bene vivit. Sed mentita eſt iniquitas ſibi : quia non bene vivit, niſi qui bonum facit.

Scientia bene vivendi, potiſſima.

Bona vita in quo.

In congregatione vivendum ordinabiliter, ſociabiliter & humiliter.

4 Arbitror autem quòd tu, qui in congregatione es, bene vivis, ſi vivis ordinabiliter, ſociabiliter, & humiliter : ordinabiliter tibi, ſociabiliter proximo, humiliter Deo. Ordinabiliter, ut in omni converſatione tua ſollicitus ſis obſervare vias tuas, & in conſpectu Domini, & in conſpectu proximi : cavens & tibi à peccato, & illi à ſcandalo. Sociabiliter, ut ſtudeas amari & amare; blandum te & affabilem exhibere : ſupportare non ſolùm patienter, ſed & libenter infirmitates fratrum tuorum, tam morum quàm corporum. Humiliter, ut cùm hæc omnia feceris, ſpiritum vanitatis ſtudeas exſufflare, qui ex hujuſmodi naſci ſolet; & quantumcumque illum ſenſeris, negare omninò conſenſum. Sic & in patiendo malum, quoniam triplex eſt, triplicem providentiam adhibere te oportet. Eſt enim quod à te pateris, quod à proximo, quod à Deo. Primum eſt auſteritas pœnitentiæ : ſecundum vexatio alienæ malitiæ : tertium flagellum correctionis divinæ. In eo quod à te pateris, debes voluntariè ſacrificare : quod à proximo, patienter ferre : quod à Deo, ſine murmure & cum gratiarum actione ſuſtinere. Non ſic multi filiorum

Patiens triplici providentia eget.

Adam, qui erraverunt in ſolitudine, in inaquoſo. Erraverunt planè, & errant à via veritatis, qui in ſolitudinem ſuperbiæ recedentes, ſocialem vitam habere non volunt, quorum ſingularitas aſſociari non poteſt. Sed & in inaquoſo : quia nullo imbre lachrymarum compuncti, in terra ſterili & arenti perpetua ſiccitate morantur. Propterea viam civitatis habitaculi non invenerunt : quia inveterati in terra aliena, coinquinati ſunt cum mortuis, deputati cum his qui in inferno ſunt.

TOM. III. Pſal. 106. 4.

5 Non erat ita ſolitarius ille, de quo ſanctus Jeremias ait : *Bonum eſt viro, cùm portaverit jugum ab adoleſcentia ſua. Sedebit ſolitarius, & tacebit, quia levavit ſe ſuper ſe.* Illi erraverunt, ſed iſte ſedebit. Semper enim illi errant corde : iſte autem non ſedet, ſed ſedebit ſolitarius, cùm habuerit honorem ſingularitatis, illius videlicet judiciariæ poteſtatis inſigne, quod ſancti in terra ſua poſſidebunt, cùm lætitia ſempiterna erit eis [b]. Tacebit etiam, ideſt, cum tranquillitate judicabit, ſicut Dominus Sabaoth cum tranquillitate judicat omnia. Quare? *Quia levavit ſe ſuper ſe*, ideſt, cùm adoleſcens eſſet, & ætatis lubricæ ſentiret ardores, ſenem induit, relinquens quod erat, aſſumens quod non erat. *Levavit*, inquit, *ſe ſuper ſe* : quia non reſpicit ad ſe, ſed ad illum qui eſt ſuper ſe. Sedebit enim, & tacebit etiam modo à ſtrepitu diabolicarum ſuggeſtionum, à ſtrepitu carnalium deſideriorum, à ſtrepitu mundi. Felix anima, quæ linguas iſtas non exaudit, audiat licèt : illa multum felicior (ſi tamen aliqua eſt) cui penitus non loquuntur. Hæc eſt ſapientia, quam Apoſtolus loquitur inter perfectos, abſcondita in myſterio, quam nemo principum ſæculi hujus cognovit. Sic me Apoſtoli & vivere, & conſcendere * docuerunt. Gratias tibi ago, Domine Jeſu, qui abſcondiſti hæc à ſapientibus & prudentibus, & revelaſti ea parvulis iſtis qui te ſecuti ſunt, & reliquerunt omnia propter nomen tuum.

Thren. 3. 27.

Boni ſolitarii conditiones.

1. Cor. 2. 6.

** al. credere.*

IN FESTO SS. APOST. PETRI ET PAULI,

SERMO SECUNDUS.

1 SANCTI iſti quorum ſolemnis hodie paſſio celebratur, multam nobis de ſe loquendi cauſam, multam quoque materiam præbuere. Verùm ego unum timeo, ne toties audita verba ſalutis vileſcere nobis incipiant tamquam verba. Vilis ſiquidem & volatilis res verbum hominis, nullius molis *, nullius ponderis, nullius pretii, nullius ſoliditatis. Aerem verberat, undè & verbum dicitur : & ſicut folium quod vento rapitur, effluit, & non eſt qui conſideret. Nemo veſtrum, Fratres, ſic accipiat : immò nemo ſic deſpiciat verbum Dei. Dico enim vobis : Bonum illi fuiſſet, ſi non audiſſet homo ille. FRUCTUS VITÆ ſunt verba Dei, non folia; & ſi folia, ſed aurea ſunt. Proindè non parvipendantur, non pertranſeant, non prætervolent. Ipſa quoque colligite fragmenta ne pereant. Terra enim, quæ ſæpius ſupervenientem ſuſceperit imbrem, & non fecerit fructum, terra reproba eſt, proxima maledicto. Sic & ea quæ in Evangelio ſterilis ficulnea legitur, ſi poſtea quam foderit circa eam vineæ cultor, atque miſerit ſtercora, nihilominus ſterilis inventa fuerit : nonne jam ſecuris ad radicem illius arboris eſt ponenda?

** al. mora. Verbum Dei quanti faciendum.*

Hebr. 6. 8. Luc. 13. 6. Matt. 21 19.

2 Et ego dico vobis, ſi minus boni in ſæcularibus invenerit, majorem in eis Dominus habiturus eſt patientiam, quàm in nobis, quibus cœleſtium conſolationum pluviam voluntariam ſegregavit : quibus non ſarculus diſciplinæ, non paupertatis & vilitatis ſtercora defuerunt. An non ſtercora ſunt abominationes Ægyptiorum, quas immolamus Deo noſtro? Stercora planè vilia ad aſpectum, ſed ad fructum utilia. Non refugiat hanc fœditatem, qui fœcunditatem deſiderat : ſiquidem ex deformi ſtercorum acervo,

Religioſi infructuoſi Deo graviores fore quam ſæculares.

Agricultura ſpiritualis elegans tropologia.

a Alii editi ſic legunt, *cui non caro & ſanguis revelavit*, cæteris omiſſis.

b Sequens periodus deeſt in aliis editis & quibuſdam mſſ.

Digitized by Google

TOM. III. qui portatur in agrum, formoſus ſurget acervus manipulorum, qui reportabitur ex agro. Propterea non vileſcat vobis VILITAS PRETIOSA: ſed pretioſius cunctis theſauris Ægypti Chriſti improperium æſtimate. Verumtamen terrenum habentibus ſterquilinium, ipſa quoque cœleſtis non deeſt pluvia: quæ eſt orationum devotio, jucunda ruminatio pſalmodiæ, dulcis meditatio, conſolatio ſcripturarum. Denique & hæc ipſa pluvia eſt, quam accipitis per os meum, ſi quando de flumine, cujus impetus lætificat Dei civitatem, & torrente voluptatis illius aliqua ſuper vos, dum de eis loquimur, ſtillicidia ſtillare contigerit.

Paſtores ſunt quaſi cuſtodes & cultores vineæ.

3 Sed neceſſe habeo interdum circumfodere, quandoquidem poſuerunt me cuſtodem & cultorem in vineis. Heu! qui meam non colui, nec cuſtodivi, neceſſe habeo tamen, dum hunc occupo locum, & circumfodere nonnumquam, & apponere ſtercora. Moleſtum id quidem, ſed diſſimulare non audeo: ſciens multo amplius ſecurim nocituram quàm ſarculum; ignem quàm fimum. Itaque & arguere & increpare interdum neceſſe eſt: nec ignoro fimum eſſe verbum increpatorium [a], verbum improperii, & quod ſi non excuſet neceſſitas, ipſum quoque minus deceat proferentem. Sed quid agimus, quòd hoc fimo etſi aliquos impinguari, ſed alios planè & lapidari, & indurari videmus? Hinc namque ſcriptum eſt: *De ſtercore boum lapidabitur piger*. Annon impinguatur, qui increpatus benignè accipit, manſuetè reſpondet, libenter emendare conatur? Hæc planè ſalubris & fœcunda impinguatio eſt, ut corripiat me juſtus in miſericordia, & increpet; oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Ex ea ſiquidem pinguedine, quam generat oleum peccatoris, abundantius pullulant ſpinæ & tribuli, & omnis radix amaritudinis germinat copioſius. Itaque qui juſtorum increpationem miſericordiam nominat, ſatis indicat, quemadmodum ſuſcipienda ſit, quàm benigno animo, quàm devota mente, quantaque ei gratia ſit habenda. Sic enim accipientibus nobis erit impinguatio ſalubris, non fertilis vitiorum, quemadmodum oleum peccatoris, ſed fructus illius, quem ſecundùm Apoſtolum habemus in ſanctificatione. Quid autem facimus tibi, ò piger, qui ad hanc miſericordiam irritaris magis, & exaſperaris? Nonne bonum fimum ſparſi in agro tuo? Undè ergo lapides habet? Sed tu, inimice homo, (quoniam *qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam*) tu, inquam, inimice homo, hoc feciſti: qui deſidiam tuam non excutere, ſed excuſare pergens, fimum tibi pervertis in lapides, & undè impinguari debueras, lapidaris. Hæc idcirco dicta ſunt, Fratres, ut noveritis, quàm benignè audiendum ſit, quàm devotè ſuſcipiendum, quàm ſollicitè conſervandum quicquid ad animarum ſalutem pertinet, & non ſicut verbum hominum, ſed ſicut (quod verè eſt) verbum Dei, ſive illud conſolatorium, ſive commonitorium, ſive etiam increpatorium audiatur [*]. Exceſſi, fateor, ipſius propemodum feſtivitatis oblitus, ſed (ut arbitror) non ad inſipientiam vobis, ſi firmiter inhæſerint animo quæ audiſtis.

Eccli. 22. 2.
Increpatio benignè ſuſcipienda.
Rom. 6. 22.
Pſal. 10. 6.
[*] al. videatur.

4 Et nunc jam de ſolemnitate ipſa vel breviter aliquid loqui tentemus. Apoſtolorum Chriſti feſtus agitur dies, quibus ſanè plurimum à nobis honorem deberi ſcio: ſed utrum poſſit aliquis exhiberi, hæſito ſatis. *Nimis enim honorati ſunt amici tui, Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum*. Quid enim? ſi in terra adhuc poſiti omnia poterant, non quidem in ſe, ſed in Chriſto: quid non poterunt hodie viventes in æterna felicitate cum ipſo? Mortales adhuc & morituri imperium vitæ & mortis videbantur habere, ſolo nimirum verbo mortificantes vivos, & mortuos ſuſcitantes: quanto magis nunc, cùm honorati ſunt nimis, nimis confortatus eſt principatus eorum? Sed quid eſt, Fratres? Cùm Apoſtolorum beata hodie memoria celebretur, numquid nativitatis ſeu converſionis eorum, aut certè vitæ vel miraculorum ſolemnis agitur commemoratio? Non eſt, Fratres, nativitatis humanæ ſolemnitas iſta, ſicut paulò antè beati Joannis diem natalitium celebraſtis. Ille enim naſcens honoratur, quia naſcitur ſanctificatus. Denique in Joanne ſolo celebrior eſt paſſione Nativitas: quia etſi paſſus pro Chriſto eſt, cùm pro juſtitia & veritate occubuit; evidentius tamen natus pro eo eſt, nimirum homo miſſus a Deo, qui in hoc natus eſt, & ad hoc venit in mundum, ut perhiberet teſtimonium veritati: Sed neque converſionem Apoſtolorum, aut eorum miracula hodie recenſemus, ſicut certis diebus aliis, alterius quidem Converſio, alterius de carcere Liberatio facta per Angelum feſtivis Eccleſiæ gaudiis ad memoriam revocatur. Mortem ſpecialius veneramur, qua nihil inter homines humano judicio plus horretur.

Pſal. 138. 17.
Apoſtolorum hodie mors celebratur.
S. Joannis Baptiſtæ Nativitas cur celebrior morte.
Joan. 1. 7.

5 Conſiderate, Fratres, Eccleſiæ ſanctæ judicium, ſecundùm fidem, non ſecundùm faciem judicantis. Mortem ſiquidem Apoſtolorum in eorum recolit ſolemnitate præcipua. Hodie nimirum Petrus crucifixus eſt, hodie decollatus eſt Paulus. Hæc hodiernæ cauſa feſtivitatis, hæc præſentium materia gaudiorum. In his igitur feſtum agens diem & lætum, ſine dubio ſpiritum ſponſi habet Eccleſia, ſpiritum Domini: in cujus conſpectu (ſicut habes in pſalmo) *pretioſa eſt mors ſanctorum*. Quantos enim, dum paterentur Apoſtoli, credimus affuiſſe, qui nequaquam pretioſis mortibus illorum inviderent? Viſi ſunt enim oculis inſipientium mori, & æſtimata eſt afflictio exitus eorum, & ſic quidem viſi ſunt oculis inſipientium mori: *Mihi autem*, ait Propheta, *nimis honorati ſunt amici tui Deus, nimis confortatus eſt principatus eorum*. Fratres, amici Dei mori videntur oculis inſipientium: ſed in oculis ſapientium judicantur potius obdormire. Denique & Lazarus dormiebat, quia amicus erat: & cùm dederit dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini.

Sanctorum mortem cur celebret Eccleſia.
Pſal. 115. 15.
Mors SS. pretioſa.
Pſal. 138. 17.
Joan. 11. 6.
Pſal. 126. 2.

6 Studeamus, Fratres, vivere vita juſtorum, ſed morte eorum mori multò magis deſideremus. Sapientia enim juſtorum noviſſima præfert, ibi nos judicans, ubi nos invenerit. Omninò neceſſe eſt vitæ præſentis finem futuræ cohærere principio, nec ibi tolerabilis diſſimilitudo eſt. Sicut enim ſi quis duo ſibi (ut ita dixerim) cinctoria conſuere, aut colligare voluerit, minus de reliquis partibus curans, ipſa quæ ſibi copulanda ſunt capita, uniformiter parat, ne diſſideant à ſeipſis: ita dico vobis, quantumlibet exſtiterit converſatio ſpiritualis, ſi carnalis fuerit conſummatio noſtra, vitæ illi ſpirituali penitus non cohæret, nec caro & ſanguis regnum Dei poterunt poſſidere. *Fili*, ait Sapiens, *memorare noviſſima tua, & non peccabis*. Nimirum quòd hæc maximè recordatio faciat timoratum; timor expellat peccatum, negligentiam non admittat.

Sanctorum vita deſideranda, ſed mors vel maximè.
Eccli. 7. 40.

7 Hinc & Moyſes de quibuſdam: *Utinam*, ait, *ſaperent, & intelligerent, ac noviſſima providerent*. In quibus utique verbis tria quædam nobis video commendari, ſapientiam, intelligentiam, providentiam. Arbitror ſanè tribus eas aſſignari poſſe temporibus, ut æternitatis quædam imago reformari videatur in nobis, præſentia moderantibus per ſapientiam, præterita per intelligentiam dijudicantibus, noviſſima providentibus ad cautelam. Hæc nempè ſpiritualis eſt exercitii ſumma, hæc forma ſtudii ſpiritualis: ut ſapienter diſponamus præſentia noſtra, recogitemus in amaritudine animæ noſtræ præterita; futura quoque ſollicitè provideamus, *Sobriè, & juſtè, & piè vivamus in hoc ſæculo*, ait Apoſtolus: ut videlicet in præſenti ſobrietas obſervetur; ut juſta ſatisfactione præterita, quæ nobis ſine fructu ſalutis præteriere, tempora redimantur; ut pietatis clypeum imminentibus de futuro periculis opponamus. Sola eſt enim quæ ad omnia valet pietas, cultus ſcilicet Dei humilis & devotus: nec aliter nobis eſt providere noviſſima, niſi ut univerſa, quæ nobis imminere videntur pericula, ſedula nobiſcum cogitatione verſantes, diſcamus de

Deut. 32. 29.
Spiritualis vitæ ſeu exercitii ſumma.
Tit. 2. 12.
Noviſſima quomodo providenda.

a Codices nonnulli addunt, *verbum amarum*, quod in aliis editis & ſcriptis deeſt.

noſtra omninò induſtria, magis autem de noſtris diffidere meritis, & ſoli divinæ nos protectioni committere pio quodam mentis affectu, & effectu * piæ intentionis in ipſum, cujus datum optimum, & donum perfectum eſt, conſummatio felix, & mors pretioſa.

* & effectu. al. deſp.

8 Habes in Evangelio tria hæc ipſa, tibi ſermone Domini commendata: *Beati*, inquit, *pauperes, beati mites, beati qui lugent*. Beati qui futura ſapiunt, præ deſiderio cœleſtium interno quodam ſapore mentis præſentia reſpuentes. Beati qui noviſſima provident, in manſuetudine ſuſcipientes inſitum verbum, quod eorum ſalvare animas poteſt, & pietate cordis ad futuram tendunt hæreditatem. Beati qui priſtinum intelligentes errorem, crebris lavant lachrymis lectum ſuum. Vides quid optat vir ſanctus, quid obtinere cupit eis, pro quibus orat? *Utinam*, inquit, *ſaperent, & intelligerent, ac noviſſima providerent!* Ac ſi manifeſtius dicat: Utinam eſſet in eis ſpiritus ſapientiæ, & intelligentiæ, atque conſilii! UTINAM hæc in nobis inveniantur, Fratres, ut ſuaviter omnia noſtra per ſapientiam diſponamus, ut intellectu præterita peccata damnemus, ut provideamus futura conſilio? UTINAM ſapiamus ad præſentis vitæ moderationem: utinam intelligamus ad præteritæ correctionem: utinam devota in Deum fide provideamus, ut felicem habeamus, ipſo miſerante, conſummationem! Hic enim EST FUNICULUS TRIPLEX, quo trahimur ad ſalutem, ordinata converſatio, rectum judicium, fides devota.

Matt. 5. 3.
Deut. 32. 29.
Salutis tria media.

IN FESTO SS. APOST. PETRI ET PAULI,

SERMO TERTIUS.

De lectione libri Sapientiæ, *Hi ſunt viri miſericordiæ*.

1 MERITO, Fratres, Apoſtolis ſanctis attribuit mater Eccleſia, quod in Sapientiæ libris legitur: *Hi ſunt viri miſericordiæ, quorum juſtitiæ oblivionem non acceperunt: cum ſemine eorum permanent bona*. Sunt enim hi planè viri miſericordiæ, ſive quia miſericordiam conſecuti, ſive quia miſericordia pleni, ſeu quia miſericorditer à Deo nobis donati ſunt. Et vide, quam miſericordiam conſecuti ſunt. Paulum interroga de ſeipſo, vel magis ſpontè confitentem auſculta. *Qui fui blaſphemus, & perſecutor, & iniquus: ſed miſericordiam conſecutus ſum*. Quis enim non audivit, quanta mala fecerit ſanctis in Jeruſalem? nec ſolùm in Jeruſalem, ſed & per totam Judæam inſaniæ ferebatur habenis, ut Chriſti membra laniaret in terris. Denique hac furia vectus ibat, ſed præventus à gratia eſt. Ibat ſpirans minarum & cædis in diſcipulos Domini, & diſcipulus Domini factus eſt, cui oſtenderetur, quanta eum oporteret pro nomine ipſius pati. Ibat dirum toto corpore virus exhalans, & ſubito in electionis vas mutatus eſt, ut jam cor illius eructaret verbum bonum, verbum pium, & diceret: *Domine, quid me vis facere?* Hæc utique, hæc mutatio dexteræ Excelſi. Meritò proindè loquebatur: *Fidelis ſermo & omni acceptione dignus, quoniam Dominus Jeſus venit peccatores ſalvos facere, quorum primus ego ſum*. Hoc ergo apud beatum Paulum fiduciæ & conſolationis accipite, Fratres, ut ad Dominum jam converſos non nimis cruciet præteritorum conſcientia delictorum; ſed tantùm humiliet vos, ſicut & ipſum. *Ego ſum*, inquit, *minimus Apoſtolorum, qui non ſum dignus vocari Apoſtolus, quia perſecutus ſum Eccleſiam Dei*. Ita & nos humiliemur ſub potenti manu Dei, & fiduciam habeamus, quia & nos miſericordiam conſecuti ſumus, abluti ſumus, ſanctificati ſumus. Et hoc quidem omnibus nobis: quoniam omnes peccavimus, & egemus hac gloria Dei.

Eccli. 44. 10.
SS. Apoſtoli cur viri miſericordiæ.
1. Tim. 1. 13.
Mira in Paulum Dei miſericordia.
Act. 9. 1.
Ibid. 6.
1. Tim. 1. 15.
1. Cor. 15. 9.

2 Verùm apud beatum Petrum aliud habeo quod apponam, eo carius, quo rarius; & quo ſingularius, eo ſublimius. Nam peccavit Paulus, ſed ignorans fecit in incredulitate ſua. Petrus cùm cecidit, apertos habebat oculos. Porrò ubi abundavit delictum, ibi ſuperabundavit & gratia. Eorum ſiquidem qui peccant antequam Deum noverint, antequam miſerationes ejus experti ſint, antequam portaverint jugum ſuave & onus leve, priuſquam devotionis gratiam, & conſolationes acceperint Spiritus-ſancti: eorum, inquam, copioſa redemptio eſt. Et tales omnes nos fuimus. At EORUM qui poſt converſionem ſuam peccatis & vitiis implicantur, ingrati acceptæ gratiæ, & poſt miſſam manum ad aratrum retro reſpiciunt, tepidi & carnales facti, aut poſt agnitam viam veritatis retro eunt apoſtatæ manifeſti: eorum utique perpaucos invenias, qui poſt hæc redeant in gradum priſtinum, ſed magis in ſordibus poſiti ſordeſcant adhuc. Super quos Propheta deplorat: *Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus?* &, *Qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora*.

Ingens Dei in Petrum miſericordia.
Tom. III.
Semel converſi, iterumque perverſi, raro reſipiſcunt.
Thren. 4. 1.

3 Nec tamen ſi quis hujuſmodi eſt, deſperamus de eo, tantùm ut reſurgere velit cito. QUANTO enim diutius permanebit, tanto evadet difficilius. Beatus verò qui tenebit, & allidet parvulos Babylonis ad petram: etenim ſi creverint, vix poterunt ſuperari. Filioli, hæc dico ut non peccetis. Sed & ſi quis peccaverit, Advocatum habemus apud Patrem, qui poteſt quod nos minimè poſſumus: tantùm qui cecidit, non adjiciat in malum ut profundius cadat, ſed magis ut reſurgat, confidens quod nec ei negabitur venia, ſi tamen ex corde confiteatur peccata ſua. Si enim is, de quo loquimur, Petrus poſt tam gravem lapſum ad tantam rediit eminentiam ſanctitatis; quis de cætero deſperet, ſi tantùm egredi voluerit à peccatis? Attende quod ſcriptum eſt: *Egreſſus foras, flevit amarè*. In egreſſu confeſſionem oris, in amaro fletu compunctionem cordis intellige. Et attende, quòd tunc primùm recordatus eſt verbi quod dixerat Jeſus: tunc primùm cordi fuit verbum, quo prædicta fuerat ejus infirmitas, cùm evanuit præſumpta temeritas. VÆ TIBI, qui poſt lapſum fortiorem te nobis exhibes. Ut quid tam rigidus es in tuam ipſius perniciem? Inclinare potius, ut melius erigaris, & ne prohibeas frangi quod diſtortum eſt, ut poſſit melius ſolidari. Quid indignaris increpanti gallo? tibi potius indignare. *Pluviam voluntariam*, ait Pſalmiſta, *ſegregabis Deus hæreditati tuæ, & infirmata eſt*. Bona infirmitas, quæ ſegregatur hæreditati, quæ medicum non repellit. Induratos enim, tamquam vas figuli in virga ferrea conteret: *& hæreditas infirmata eſt*, ait, *tu verò perfeciſti eam*.

Non tamen de eis deſperandum.
Petri pœnitentis exemplum animat peccatores.
Matt. 26. 75.
Contumaces obſtinatè poſt lapſum abominabiles.
Pſal. 67. 10.

4 Audiſtis certè quam miſericordiam conſecuti ſunt Apoſtoli noſtri, ut jam nemo ex vobis ſuper peccatis præteritis ultra quàm neceſſe ſit confundatur, in cubili conſcientiæ ſuæ compunctus. Quid enim? Fortè peccaſti in ſæculo: numquid amplius Paulo? Quòd ſi & ipſa in Religione: numquid plus Petro? Attamen illi in toto corde pœnitentiam agentes, non modo ſalutem, ſed & ſanctitatem conſecuti ſunt: etiam & ſalutis miniſterium, & magiſterium adepti ſunt ſanctitatis. Et tu ergo fac ſimiliter, quoniam propter te Scriptura loquitur, viros illos eſſe miſericordiæ: utique propter multam miſericordiam, quam conſequi meruerunt.

Conſolatoria verba ad religioſos.

5 Potes tamen in hoc verbo etiam illud non inconvenienter accipere, viros miſericordiæ fuiſſe Apoſtolos, ideſt, plenos miſericordia, ſeu viros miſericordiæ, ideſt, miſericorditer datos Eccleſiæ univerſæ. Scimus enim quòd viri iſti nec ſibi vixere, nec ſibi mortui ſunt, ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt: magis autem nobis omnibus propter illum. Quantum enim proderit nobis eorum juſtitia, quando ipſa quoque, ſicut oſtenſum eſt, tantum profuere peccata? Pro nobis facit eorum vita, eorum doctrina, etiam & mors ipſa: etenim in converſione continentiam, in prædicatione ſapientiam, in paſſione ſua patientiam nobis beati Apoſtoli contulerunt. Quartum uſque hodie conferre non ceſſant miſericordia pleni, quod eſt ſanctarum fructus orationum. Quamvis & in ipſa eorum vita adhuc invenias quod annumeres, fiduciam ſcilicet, quam nobis miraculorum exhibitione præbuerunt. Et quis enumeret, quàm multa nobis per eos

Apoſtoli erga nos miſericordiæ viri appellandi.
Quatuor nobis præſtant.

TOM. III. beneficia provenerunt? Bene ergo de eis Scriptura loquitur, quoniam *Hi ſunt viri miſericordiæ*. Et addidit, *quorum juſtitiæ oblivionem non acceperunt*. A

Juſtitiæ periculum triplex.

6 Vis ut nec tua accipiat oblivionem? A triplici cave periculo: & florebit in æternum ante Dominum. Legis enim, *Quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo*. Legis, *Si averterit ſe juſtus à juſtitia ſua, &c. omnium juſtitiarum ejus non recordabor*. Legis quibuſdam dicendum in judicio: *Non novi vos*; illis ſine dubio, qui receperunt mercedem ſuam. Ergo OMNIS JUSTITIA tepida, omnis tranſitoria, omnis vendita, erit in oblivione coram Deo. Sed non ita Apoſtolorum juſtitiæ, quod ex eo ſatis apparet, quod ſequitur: *Cum ſemine eorum permanent bona*. Manent B enim uſque hodie in nobis Apoſtolorum veſtigia: & eorum religio, quia ex Deo eſt, non poteſt diſſolvi. Veſtes Iſraelitici populi quadraginta annis in deſerto perſeveraverunt integræ: multo magis Apoſtolorum veſtes ſuper jumentum Salvatoris impoſitæ. *Cum ſemine*, inquit, *eorum*. Quod eſt ſemen, quia ſecutus adjungit, *Hæreditas ſancta nepotes eorum*? Idem profectò & ſemen ſunt, & nepotes. Meminiſtis credo (ſcientibus enim legem loquor) meminiſtis, inquam, legalis mandati, ut ſuſcitet frater ſuperſtes ſemen fratri defuncto ſine ſemine. Quis ſine ſemine? *Singulariter*, ait, *ſum ego donec tranſeam*. Ideoque reſurgens, *Vade*, inquit, *dic fratribus meis*. Acſi dicat: Fratres C ſunt, faciant quod fratres. Ergo per Evangelium ipſi nos genuerunt: non tamen ſibi, ſed Chriſto, quia per Evangelium Chriſti. Hinc eſt quod moleſtè tulit Paulus quoſdam eorum dici, à quibus geniti fuerant per Evangelium, indignans adverſus eos qui dicebant: *Ego ſum Pauli, ego ſum Cephæ, ego Apollo*; Chriſti magis omnes & fieri volens, & dici. Itaque ſemen Apoſtolorum ſumus per prædicationem: ſed per adoptionem & hæreditatem ſemen Chriſti, & Apoſtolorum nepotes.

Apoc. 3. 16. Ezech. 18. 24. Matt. 7. 23. — Juſtitia coram Deo in oblivione, quæ. — Apoſtolorum juſtitia permanens. — Deut. 8. 4. — Gen. 18. 8. — Deut. 25. 5. — Pſal. 140. 10. — Joan. 20. 17. — Apoſtolorum ſemen ſumus. — 1 Cor. 1. 12. & 3. 4.

XV. Aug.

IN ASSUMPTIONE B. V. MARIÆ,

SERMO PRIMUS.

De gemina ſuſceptione, Chriſti ſcilicet & Mariæ.

D

1 VIRGO hodie glorioſa cœlos aſcendens, ſupernorum gaudia civium copioſis ſine dubio cumulavit augmentis. Hæc eſt enim, cujus ſalutationis vox & ipſos exultare facit in gaudio, quos materna adhuc viſcera claudunt. Quod ſi parvuli needum nati anima liquefacta eſt ut Maria locuta eſt: quid putamus quænam illa fuerit cœleſtium exultatio, cum & vocem audire, & videre faciem, & beata ejus frui præſentia meruerunt? Nobis verò, chariſſimi, quæ in E ejus Aſſumptione ſolemnitatis occaſio, quæ cauſa lætitiæ, quæ materia gaudiorum? Mariæ præſentia totus illuſtratur orbis: adeò ut & ipſa jam cœleſtis patria clarius rutilet virgineæ lampadis irradiata fulgore. Meritò proindè reſonat in excelſis gratiarum actio & vox laudis; ſed plangendum nobis quàm plaudendum magis eſſe videtur. Quantum enim de ejus præſentia cœlum exultat, numquid non conſequens eſt, ut tantum lugeat hic noſter inferior mundus ejus abſentiam? Ceſſet tamen querela noſtra, quia nec nobis hic eſt manens civitas; ſed eam inquirimus, ad quam hodie Maria benedicta pervenit. In qua ſi con- F ſcripti cives ſumus, dignum profectò eſt etiam in exilio, etiam ſuper flumina Babylonis ejus nos recordari, ejus communicare gaudiis, ejus participare lætitiam, maximeque eam, quæ tam copioſo impetu lætificat hodie civitatem Dei, ut ſentiamus & ipſi ſtillicidia ſtillantia ſuper terram. Præceſſit nos Regina noſtra, præceſſit, & tam glorioſè ſuſcepta eſt, ut fiducialiter ſequantur Dominam ſervuli clamantes: Trahe nos poſt te; in odore unguentorum tuorum curremus. Advocatam præmiſit peregrinatio noſtra, quæ tamquam Judicis mater, & mater miſericordiæ, ſuppliciter & efficaciter ſalutis noſtræ negotia pertractabit.

Luc. 1. 41. Cœleſtium gaudia in Aſſumptione B. Mariæ. — B. Virgo in cœlum præceſſit Advocata noſtra.

A 2 Pretioſum hodie munus terra noſtra direxit in cœlum, ut dando & accipiendo felici amicitiarum fœdere copulentur humana divinis, terrena cœleſtibus, ima ſummis. Illò enim aſcendit fructus terræ ſublimis, undè data optima, & dona perfecta deſcendunt. Aſcendens ergo in altum Virgo beata, dabit ipſa quoque dona hominibus. Quidni daret? Siquidem nec facultas ei deeſſe poterit, nec voluntas. Regina cœlorum eſt, miſericors eſt; denique Mater eſt unigeniti Filii Dei. Nihil enim ſic poteſt poteſtatis ejus ſeu pietatis magnitudinem commendare: niſi fortè aut non creditur Dei Filius honorare Matrem; aut dubitare quis poteſt omninò in affectum charitatis tranſiſ- B ſe Mariæ viſcera, in quibus ipſa quæ ex Deo eſt Charitas novem menſibus corporaliter requievit.

Cœli commercium hac die cum terra.

3 Et hæc quidem propter nos dixerim, Fratres, ſciens difficile eſſe, ut in tanta inopia charitas illa perfecta, non quærens quæ ſua ſunt, valeat inveniri. Ut tamen interim ſileam beneficia, quæ pro illius glorificatione conſequimur; ſi eam diligimus, gaudebimus utique, quia vadit ad Filium. Planè, inquam, congratulabimur ei, niſi fortè (quod abſit) inventrici gratiæ omnimodis inveniamur ingrati. Quem enim in caſtellum mundi hujus intrantem prius ipſa ſuſceperat, ab eo ſuſcipitur hodie ſanctam ingrediens civitatem. Sed cum quanto putas honore, cum quan- C ta putas exultatione, cum quanta gloria? NEC IN TERRIS locus dignior uteri virginalis templo, in quo Filium Dei Maria ſuſcepit; nec in cœlis regali ſolio, in quo Mariam hodie Mariæ Filius ſublimavit. Felix nimirum utraque ſuſceptio: ineffabilis utraque, quia utraque inexcogitabilis eſt. Utquid enim ea hodie in eccleſiis Chriſti evangelica lectio recitatur, in qua mulier benedicta in mulieribus excepiſſe intelligitur Salvatorem? Credo ut hæc quam celebramus, ex illa ſuſceptione aliquatenus æſtimetur, immò ut juxta illius inæſtimabilem gloriam inæſtimabilis cognoſcatur & iſta. Quis enim, etiamſi linguis hominum Angelorumque loquatur, explicare queat, D quemadmodum ſuperveniente Spiritu, obumbrante virtute Altiſſimi, caro factum ſit Verbum Dei, per quod facta ſunt omnia; & Dominus majeſtatis, quem non capit univerſitas creaturæ, intra virginea ſeſe clauſerit viſcera factus homo?

Aſſumptionis Deiparæ gloria. — Evangelicæ lectionis ratio.

4 Sed & illud quis vel cogitare ſufficiat, quàm glorioſa hodie mundi Regina proceſſerit, & quanto devotionis affectu tota in ejus occurſum cœleſtium legionum prodierit multitudo: quibus ad thronum gloriæ canticis ſit deducta; quàm placido vultu, quàm ſerena facie, quàm lætis * amplexibus ſuſcepta à Filio, & ſuper omnem exaltata creaturam, cum eo honore, quo tanta mater digna fuit, cum ea gloria, E quæ tantum decuit Filium? Felicia prorſus oſcula labiis impreſſa lactentis, cui virgineo mater applaudebat in gremio. Verùm numquid non feliciora cenſebimus, quæ ab ore ſedentis in dextera Patris hodie in beata ſalutatione ſuſcepit, cùm aſcenderet ad thronum gloriæ, epithalamium canens, & dicens: *Oſculetur me oſculo oris ſui?* Chriſti generationem, & Mariæ aſſumptionem quis enarrabit? QUANTUM enim gratiæ in terris adepta eſt præ cæteris, tantum & in cœlis obtinet gloriæ ſingularis. Quòd ſi oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe: quod præparavit gignenti ſe, & (quod omnibus eſt certum) dili- F genti præ omnibus, quis loquatur? Felix planè Maria, & multipliciter felix, ſive cùm excipit Salvatorem, ſive cùm à Salvatore ſuſcipitur: utrobique miranda dignitas Virginis Matris: utrobique amplectenda dignatio majeſtatis. *Intravit*, inquit, *Jeſus in quoddam caſtellum, & mulier quædam excepit illum in domum ſuam*. Sed laudibus magis vacandum eſt, quod feſtivis præconiis hæc dies debeatur. Quia verò copioſam nobis materiam lectionis hujus verba miniſtrant; cras quoque, convenientibus nobis in unum, communicandum erit ſine invidia quod fuerit deſuper datum, ut in memoria tantæ Virginis non

* al. divinis. — Chriſti generatio & Mariæ Aſſumptio inenarrabilis. — Luc. 10. 38.

modo affectus devotionis excitetur, ſed & mores ædificentur ad profectum converſationis, in laudem & gloriam Filii ejus Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

IN ASSUMPTIONE B. V. MARIÆ,

SERMO SECUNDUS.

De domo mundanda, ornanda, implenda.

Luc. 10. 38. *Baruch. 3. 24.*

1 I*Ntravit Jeſus in quoddam caſtellum, & mulier quædam, Martha nomine, excepit illum in domum ſuam.* Opportunè ſatis hoc mihi loco prophetica exclamatio aſſumenda videtur: *O Iſrael, quàm magna eſt domus Domini, & ingens locus poſſeſſionis ejus!* An non ingens, cujus comparatione caſtellum dicitur terræ hujus ſpatioſiſſima latitudo? An non ingens patria & regio inæſtimabilis, quando ab ea Salvator adveniens, cùm ingrederetur orbem terræ, dicitur introire caſtellum? Niſi fortè caſtellum quis aliud intelligendum putet, quàm atrium fortis armati, principis mundi hujus, cujus vaſa diripere fortior ſupervenit. Feſtinemus in illam ingredi beatitudinis amplitudinem, Fratres, ubi nemo alium coanguſtat: ut poſſimus cum omnibus ſanctis comprehendere, quænam ſit longitudo & latitudo, ſublimitas & profundum. Neque id deſperemus, quandoquidem ipſe cœleſtis habitator patriæ, etiam & creator, noſtri hujus caſtelluli anguſtias non refugit.

2 Sed quid introiſſe eum dicimus in caſtellum? Etiam in anguſtiſſimum virginalis uteri diverſorium introivit. Denique & *mulier quadam excepit illum in domum ſuam.* Felix mulier, quæ non jam exploratores Jericho, ſed ipſum potiùs fortiſſimum expoliatorem ſtulti illius, qui verè ut luna mutatur, non legatos Jeſu filii Nave, ſed ipſum magis ſuſcipere meruit verum Jeſum Filium Dei. Felix, inquam, mulier, cujus domus Salvatore ſuſcepto inventa eſt munda quidem, ſed planè non vacua. Quis enim vacuam dixerit, quam ſalutat Angelus gratia plenam? Neque hoc ſolum: ſed adhuc quoque in eam ſuperventurum aſſerit Spiritum-ſanctum. Ad quid putas, niſi ut etiam ſuperimpleat eam? Ad quid, niſi ut adveniente jam Spiritu plena ſibi, eodem ſuperveniente nobis quoque ſuperplena & ſupereffluens fiat? Utinam fluant in nos aromata illa, chariſmata ſcilicet gratiarum, ut de plenitudine tanta omnes accipiamus! Ipſa nempè mediatrix noſtra, ipſa eſt, per quam ſuſcepimus miſericordiam tuam, Deus: ipſa eſt, per quam & nos Dominum Jeſum in domos noſtras excipimus. Et nobis enim ſingulis caſtra ſunt ſingula, & ſingulæ domus: & Sapientia pulſat ad oſtia ſingulorum, ſi quis ei aperuerit, introibit, cœnabitque cum eo. Eſt vulgare proverbium, quod multorum in ore, magis autem in corde verſatur: Bonum, inquiunt, ſervat caſtellum, qui cuſtodierit corpus ſuum. Sapiens tamen non ſic, ſed magis inquit: *Omni cuſtodia ſerva cor tuum, quia ex ipſo vita procedit.*

Maria ſuperplena gratia, ut in nos redundet.

Caſtelli myſtica expoſitio.

Prov. 4. 23.

Corporis noſtri cuſtodia quæ probanda.

3 Eſto tamen, cedendum ſit multitudini: bonum caſtrum cuſtodiat, qui cuſtodierit corpus ſuum. Illud ſanè quærendum, quænam huic ſit adhibenda cuſtodia caſtro. Rectene cuſtodiſſe tibi videtur, anima illa corporis ſui caſtrum, cujus membra, velut conjuratione facta, inimico ejus dominium tradidere? Sunt enim qui cum morte fœdus inierunt, pactum pepigerunt cum inferno. *Incraſſatus eſt,* inquit, *dilectus & recalcitravit, incraſſatus, impinguatus, dilatatus.* Hæc planè cuſtodia, quæ laudatur à peccatoribus in deſideriis carnis ſuæ. Quid vobis, videtur, Fratres? Num & in hac parte cedendum eſt multitudini? Abſit. Paulum magis interrogemus, utpotè ducem ſtrenuum militiæ ſpiritualis. Dic nobis, Apoſtole, quæ ſit tui cuſtodia caſtri? *Ego,* ait, *ſic curro, non quaſi in incertum; ſic pugno, non quaſi aerem verberans. Caſtigo enim corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne forte, cùm aliis prædicavero, ipſe reprobus efficiar;* & alio in loco: *Non regnet,* inquit, *peccatum in veſtro mortali corpore ad obediendum concupiſcentiis ejus.* Utilis profectò cuſtodia, & felix anima, quæ ſic cuſtodierit corpus ſuum, ut numquam ſibi vindicet illud inimicus. Fuit enim aliquando, cùm hoc meum caſtrum tyrannidi ſuæ impius ille ſubjecerat ſibi, poteſtativè membris imperans univerſis. Quantum eo nocuerit tempore, præſens adhuc indicat deſolatio & egeſtas. Heu! nec continentiæ murum in eo, nec patientiæ antemorale reliquit. Exterminavit vineas, meſſuit ſegetes, arbores extirpavit: quippè etiam oculus iſte meus deprædabatur animam meam. Denique niſi quia Dominus adjuvit me, paulò minus habitaſſet in inferno anima mea. Dico autem infernum inferiorem, ubi nulla confeſſio, undè nemini datur exire.

Iſ. 28. 15. *Deut. 32. 15.*

1. Cor. 9. 26.

TOM. III. *Rom. 6. 12.*

Peccati clades in corpore & anima.

4 Cæterùm etiam tunc nec carcer illi deerat, nec infernus. Ab ipſo nempè conjurationis & proditionis peſſimæ deprehenſa principio, non alibi quàm in domo propria carcerali eſt mancipata cuſtodiæ, nec aliis quàm ſuæ ipſius familiæ data tortoribus. Erat enim illi conſcientia carcer, erant tortores ratio & memoria, atque hi quidem crudeles, auſteri & immiſericordes: ſed longè minus à rugientibus illis præparatis ad eſcam, quibus erat jam jamque tradenda. Sed benedictus Deus, qui non dedit me in captionem dentibus eorum. Benedictus, inquam, Dominus, qui viſitavit, & fecit redemptionem. Cùm enim inferiori eam carceri tradere malignus * acceleraret, ſed & caſtrum ipſum ignibus cremare perpetuis, ut digna perjuria etiam fieret retributio membris, fortior ſupervenit. Intravit in caſtellum Jeſus, qui fortem alligans, ejus vaſa diripuit: ut quæ prius erant in contumeliam, faceret in honorem. Contrivit portas æreas, & confregit ferreos vectes, vinctum de domo carceris & umbra mortis educens. Porrò egreſſus ejus in confeſſione. Ipſa eſt enim ſcopa, qua mundatus carcer & ornatus, deinceps regularium inſtitutionum juncis quibuſdam pulchrè virentibus de carcere redit in domum. Habet ergo mulier jam domum ſuam, habet ubi ſuſcipiat eum, cui ſuper tantis beneficiis extat obnoxia. Alioquin væ ei, ſi eum excipere renuit, ſi non detinet, ſi non cogit manere ſecum, quoniam adveſperaſcit. Rediens enim qui prius ejectus eſt, mundatam quidem & ornatam domum invenit, ſed vacantem.

Peccatoris carcerem, tortores & infernum depingit.

* *add. al.* Fe tortoribus.

Redemptio per Chriſtum.

5 Relinquitur ſiquidem mulieri domus ſua deſerta, quam * Salvatoris hoſpitio dignam exhibere neglexit. Quomodo, inquis? Poteritne domus mundata confeſſione priorum delictorum, & obſervatione regularium inſtitutionum ornata, indigna adhuc judicari habitaculo gratiæ, Salvatoris ingreſſu? Poterit ſine dubio, ſi ſuperficie tenus emundata, & juncis (ut dictum eſt) ſtrata virentibus, interius plena ſit luto. Quia enim ſuſcipiendum Dominum arbitretur in dealbatis mortuorum ſepulchris, quæ videntur à foris ſpecioſa, intrinſecus autem ſpurcitia & ſanies univerſa replevit? Eſto ſiquidem ut aliquando tamquam ipſa ſuperficie delectatus, incipiat velut primum apponere pedem, ei qui hujuſmodi eſt, primam aliquam viſitationis ſuæ gratiam indulgendo: numquid non reſiliet illicò cum indignatione? numquid non aufugiet clamitans. Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia? Virtutis enim ſpecies, & non veritas, quaſi qualitas eſt, non ſubſtantia. Neque verò ingreſſum ejus exterioris poteſt converſationis tenuis ſuperficies ſuſtinere: quoniam omnia penetrat, & in intimis cordibus ejus habitatio eſt. Quod ſi nequaquam ſpiritus diſciplinæ ſubditum manifeſtè peccatis corpus inhabitat; fictum utique non modo declinat, ſed & effugit, atque elongatur ab eo. An verò aliud eſt quàm fictio execranda, ſi peccatum ſuperficie tenus radas, non intrinſecus eradices? certus eſto, quoniam pullulabit uberius, & mundatam, ſed vacantem domum cum nequioribus ſeptem, qui ejectus fuerat, hoſpes * malignus intrabit. Reverſus enim ad vomitum canis, odibilis erit multo pluſquam antè: & fiet filius gehennæ multiplicitet, qui poſt indulgentiam delictorum

Religioſis non prodeſt cultus exterior ſine interiori.

* *al.* Quis.

Pſ. 68. 3.

Sap. 1. 5.

Peccata radicitus evellenda.

* *al.* Hoſtis.

TOM. III. in eaſdem denuo ſordes inciderit, ut ſus lota in volutabro luti.

Exterioris hominis cura ſine interiori multos fallit.

6 Vis videre mundatam, ornatam, & vacantem domum? HOMINEM intuere qui confeſſus eſt, & deſeruit manifeſta peccata præcedentia ad judicium, & nunc ſolas movet manus ad opera mandatorum, corde penitus arido, ductus conſuetudine quadam, planè quaſi vitula Ephraim, docta diligere trituram. Exteriorum quæ ad modicum valent, ne unum jota præterit aut apicem unum; ſed camelum glutit, dum culicem liquat. IN CORDE enim ſervus eſt propriæ voluntatis, cultor avaritiæ, gloriæ cupidus, ambitionis amator, aut hæc omnia, aut ſingula quæque intus vitia fovens: & mentitur iniquitas ſibi, ſed Deus non irridetur. Videas enim interdum ſic palliatum hominem, ut ſeducat etiam ſemetipſum, penitus non attendens vermem, qui interiora depaſcitur. Manet enim ſuperficies, & ſalva ſibi omnia arbitratur. *Comederunt*, ait Propheta, *alieni robur ejus, & ignoravit*. Dicit, Quia dives ſum, & nullius egeo: cùm ſit pauper, & miſer, & miſerabilis. Nam & inventa occaſione ebullire ſaniem, quæ latebat in ulcere, & exciſam, non extirpatam arborem in ſilvam pullulare videas denſiorem. Quod periculum ſi volumus declinare, SECURIM ponamus neceſſe eſt ad radices arborum, non ad ramos. Non ſola inveniatur in nobis exercitatio corporalis, ad modicum valens: ſed inveniatur utilis ad omnia pietas, & exercitium ſpirituale.

Oſee 7. 9. *Apoc. 3. 17.*

Mariæ, Marthæ & Lazari officia.

7 *Mulier*, inquit, *Martha nomine, excepit illum in domum ſuam; & huic erat ſoror, nomine Maria*. Sorores ſunt, & debent eſſe contubernales. Occupatur hæc circa frequens miniſterium, illa dominicis eſt intenta ſermonibus. Ad Martham ſpectat ornatus, ſed impletio ad Mariam. Vacat enim Domino, ut non ſit domus vacans. Sed mundationem cui poſſumus attribuere? Erit enim, ſi & hoc invenerimus, domus, in qua Salvator ſuſcipitur, & munda, & ornata, & non vacans. Demus eam Lazaro, ſi & vobis ita videtur. Et ei ſiquidem fraternitatis jure cum ſororibus eſt domus iſta communis. Dico autem Lazarum, quem quatriduanum, jam jamque fœtentem à mortuis excitat vox virtutis: ut videatur ſatis congruè formam gerere pœnitentis. Intret ergo domum Salvator, & frequenter viſitet eam, quam pœnitens Lazarus mundat, ornat Martha, & Maria replet internæ dedita contemplationi.

Domus ſpiritualis præparatio.

8 Sed fortè curioſius quiſquam requirat, cur in præſenti evangelica lectione nulla prorſus Lazari mentio fiat. Arbitror ſanè ne id quidem à propoſita ſimilitudine diſſidere. Virginalem etenim domum intelligi volens Spiritus, ſiluit non incongruè pœnitentiam, quæ malum utique comitatur. Abſit enim, ut proprii quidquam inquinamenti domus hæc aliquando habuiſſe dicatur, ut in ea proindè ſcopa Lazari quæreretur. Quod ſi originalem à parentibus maculam traxit; ſed minus à Jeremia ſanctificatam in utero, aut non magis à Joanne Spiritu-ſancto repletam credere prohibet pietas Chriſtiana: nec enim feſtis laudibus naſcens honoraretur [a], ſi non ſancta naſceretur. Poſtremò cùm omnimodis conſtet, ab originali contagio ſola gratia mundatam eſſe Mariam, quippè cùm & nunc in baptiſmate ſola hanc maculam lavet gratia, & ſola eam raſerit olim petra circumciſionis: ſi, ut omninò pium eſt credere, proprium Maria delictum non habuit, nihilo minus ab innocentiſſimo corde etiam pœnitentia longè fuit. Sit ergo Lazarus apud eos, quorum neceſſe eſt ab operibus mortuis conſcientias emundari: ſecedat inter vulneratos dormientes in ſepulchris, ut in thalamo virginali inveniantur Martha & Maria tantùm. Ipſa eſt enim quæ Elizabeth gravidæ & grandævæ quaſi menſibus tribus humili deſervivit officio; ipſa quæ verba, quæ de Filio dicebantur, conſervabat conferens in corde ſuo.

B. Mariæ ſanctificatio potior aliis.

Proprium delictum non habuit.

Luc. 1. 56. *Luc. 2. 19.*

In Maria Deipara & Marthæ negotium, & Mariæ otium invenitur.

9 Neminem ergo moveat, quòd ſuſcipiens mulier Dominum, non Maria, ſed Martha vocatur: quando in hac una & ſumma Maria & Marthæ negotium, & Mariæ non otioſum otium invenitur. Omnis quidem gloria filiæ regis ab intus: nihilo minus tamen in fimbriis aureis circumamicta eſt varietate. Non eſt de numero fatuarum virginum: prudens eſt virgo; lampadem habet, ſed in vaſe oleum portat. An fortè excidit vobis evangelica illa parabola, quæ fatuas virgines prohibitas narrat ab introitu nuptiarum? Erat quidem domus earum munda, virgines enim erant: erat ornata, quia ſimul omnes, id eſt fatuæ cum prudentibus, lampades ornaverunt: ſed erat vacans, quia in vaſis ſuis oleum non acceperunt. Hinc eſt, quod nec ab eis ſuſcipi in domus ſuas, nec admittere eas dignatur ſponſus cœleſtis ad nuptias. Non ſic mulier illa fortis, quæ ſerpentis caput contrivit. Habes enim poſt multa in laudibus ejus quia *non extinguetur in nocte lucerna ejus*. In ſuggillationem hoc dicitur fatuarum, quæ veniente media nocte ſponſo, conqueruntur ſero, & dicunt: *Quia lampades noſtræ extinguuntur*. Proceſſit igitur glorioſa Virgo, cujus lampas ardentiſſima ipſis quoque Angelis lucis miraculo fuit, ut dicerent: *Quæ eſt iſta, quæ progreditur ſicut aurora conſurgens, pulchra ut luna, electa ut ſol?* Clarius enim cæteris rutilabat, quam repleverat oleo gratiæ præ participibus ſuis Chriſtus Jeſus, Filius ejus, Dominus noſter.

Matt. 25. 1. *Prov. 31. 18.* *Matt. 25. 8.* *Cant. 6. 9.*

IN ASSUMPTIONE B. V. MARIÆ,

SERMO TERTIUS.

De Maria, Martha, & Lazaro.

1 INtravit *Jeſus in quoddam caſtellum, & mulier quædam, Martha nomine, excepit illum in domum ſuam*. Quid eſt, Fratres, quod è duabus ſororibus altera tantùm Dominum legitur excepiſſe, & ea ipſa quæ videtur inferior? Optimam enim partem elegit Maria, teſte ipſo quem Martha ſuſcepit. Sed prior natu Martha videtur, & SALUTIS INITIUM ſibi magis actio, quàm contemplatio noſcitur vindicare. Laudat Chriſtus Mariam, ſed à Martha ſuſcipitur. Amat Rachelem Jacob, ſed Lia ſupponitur ignoranti. Si de fraude queritur, audiet non eſſe conſuetudinis, ut juniores prius tradantur ad nuptias. Quòd ſi luteam hanc cogites domum, facile erit noſſe, quemadmodum in ea Dominum Martha magis excipiat quàm Maria. Quod enim ait Apoſtolus, *Glorificate & portate Deum in corpore veſtro*. Marthæ dicitur, non Mariæ. Hæc nimirum corporis utitur inſtrumento, cùm illi potiùs ſit impedimento. Denique *corpus*, inquit, *quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem*. Numquid & operantem? Martha igitur in domum ſuam excipit Salvatorem in terris: Maria potiùs cogitat, quemadmodum ſuſcipiatur ab eo in domo non manu facta, æterna in cœlis. Fortè tamen & ipſa Dominum ſuſcepiſſe videtur, ſed in ſpiritu: Dominus enim ſpiritus eſt.

Luc. 10. 38. *Salutis initium ab actione.* *Gen. 49. 23.* *1. Cor. 6. 20.* *Sap. 9. 15.*

2 *Huic*, inquit, haud dubium quin Marthæ, *ſoror erat, nomine Maria: quæ etiam ſedens ſecus pedes Jeſu, audiebat verbum illius*. Vides quod utraque ſuſcepit Verbum, hæc in carne, illa in voce. *Martha autem ſatagebat circa frequens miniſterium. Quæ ſtetit, & ait: Domine, non eſt tibi cura, quòd ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare?* Putas in domo, in qua Chriſtus ſuſcipitur, vox murmurationis audietur? FELIX DOMUS, & beata ſemper congregatio eſt, ubi de Maria Martha conqueritur. Nam Mariæ Martham æmulari prorſus indignum, prorſus illicitum eſt. Alioquin ubi legis Mariam cauſantem, quia ſoror mea reliquit me ſolam vacare? Abſit, abſit, ut qui Deo vacat, ad tumultuoſam adſpiret fratrum officialium vitam. Martha ſemper inſufficiens ſibi & minus idonea videatur, aliiſque magis id operis quod adminiſtrat optet imponi: *Reſpondit autem ei Jeſus: Martha, Martha ſollicita es, & turbaris erga plurima*. Vide prærogativam Ma-

Felix congregatio, ubi de Maria Martha conqueritur.

[a] Malè apud Horſtium, *Hæc enim feſtis laudibus naſcens honoratur*. Poſtremò.

a Maria Chriſtum habet advocatum.

riæ [a], quem in omni cauſa habeat advocatum. Indignatur ſiquidem Phariſæus, conqueritur ſoror, etiam Diſcipuli murmurant: ubique Maria tacet, & pro ea loquitur Chriſtus. *Optimam* inquit, *partem elegit ſibi Maria, quæ non auferetur ab ea* in æternum. Hoc unum illud quod neceſſarium eſt; hæc una, quam Propheta tam ſedulo requirebat: *Unam*, inquit, *petii à Domino, hanc requiram.*

Pſ. 26. 4.

Optima pars quæ.

3 Quid tamen ſibi vult, Fratres, quòd optimam partem Maria dicitur elegiſſe? Ubi jam erit, quod adverſus eam proferre ſolemus, ſi quando fortè adminiſtrantis Marthæ turbationem, inæqualitatem dijudicare voluerit: *Melior eſt iniquitas viri, quàm benefaciens mulier?* Ubi erit & illud: *Si quis mihi miniſtraverit, honorificabit eum Pater meus?* & illud: *Qui major eſt veſtrum, erit miniſter veſter?* Poſtremò quæ conſolatio eſt laboranti, quaſi in ejus ſuggillationem, partem ſororis attollere? Unum ergo arbitror è duobus, ut aut de electione Maria laudetur, quòd pars ipſa, quantum in nobis eſt, ſit omnibus eligenda: aut certè ut neutrum dicatur defuiſſe, nec in partem quamlibet præcipitaſſe ſententiam, ſed ad obedientiam præceptoris in utrumlibet ſit parata. Quis enim ſicut David fidelis, ingrediens & egrediens, & pergens ad imperium regis? Denique *paratum*, inquit, *cor meum, paratum cor meum*; non ſemel tantùm, ſed & ſecundò, & vacare tibi, & proximis miniſtrare. Hæc planè pars optima, quæ non auferetur: hæc mens optima, quæ non mutabitur quocumque vocaveris eam. *Bonum*, inquit, *acquirit gradum, qui bene miniſtraverit.* Fortè meliorem qui bene vacaverit Deo; optimum autem qui perfectus eſt in utroque. Unum adhuc dico, ſi tamen id de Martha liceat ſuſpicari. Nonne enim quaſi otioſam reputaſſe videtur, quam ſibi dari petiit adjutricem? Sed carnalis eſt, & omninò non percipit quæ ſunt ſpiritus Dei, ſi quis fortè vacantem animam ſua de vacatione redarguit. Audiat igitur optimam eſſe hanc partem, quæ maneat in æternum. Numquid enim non rudis quodammodo videtur anima, quæ divinæ contemplationis penitus expers, illam intraverit regionem, ubi hoc unum omnium opus, unum ſtudium, eadem vita?

Eccli. 42. 14. *Joan.* 12. 26. *Matt.* 20. 26. Vitæ mixtæ commendatio. 1. *Reg.* 22. 14. *Pſ.* 56. 8. 1. *Tim.* 3. 13.

Religioſæ domus varii ſtatus ſeu gradus.

4 Sed conſideremus, Fratres, quemadmodum in hac domo noſtra tria hæc diſtribuerit ordinatio charitatis, Marthæ adminiſtrationem, Mariæ contemplationem, Lazari pœnitentiam. Habet hæc ſimul quæcumque perfecta eſt anima: magis tamen videntur ad ſingulos ſingula pertinere, ut alii vacent ſanctæ contemplationi, alii dediti ſint fraternæ adminiſtrationi, alii in amaritudine animæ ſuæ recogitent annos ſuos, tamquam vulnerati dormientes in ſepulchris. Sic planè, ſic opus eſt, ut Maria piè & ſublimiter ſentiat de Deo ſuo, Martha benignè & miſericorditer de proximo, Lazarus miſerè & humiliter de ſeipſo. Gradum ſuum quiſque conſideret. *Si inventi fuerint in civitate hac Noë, Daniel, Job, ipſi juſtitia ſua liberabuntur, ait Dominus, ſed filium aut filiam non liberabunt.* Nemini nos blandimur: utinam nec veſtrum quiſpiam ſe ſeducat. Quibus enim nulla credita eſt diſpenſatio, adminiſtratio nulla commiſſa, his omninò ſedendum erit, aut ſecus pedes Jeſu cum Maria, aut certè cum Lazaro intra ſæpta ſepulchri. Quidni erga multa turbetur Martha, quæ ſollicita eſt pro multis? Tibi verò cui neceſſitas hæc non incumbit, è duobus unum eſt neceſſarium: aut non turbari penitus, ſed delectari magis in Domino: aut, ſi id necdum potes, turbari non erga plurima, ſed (ut de ſe Propheta loquitur) ad teipſum.

Ezech. 14. 14. *Pſ.* 41. 7.

Religioſis ab officiis externis vacantibus quid incumbat.

5 Iterum dico, ne quis de ignorantia habeat excuſationem: Oportet te, Frater, ad quem de fabricanda ſeu regenda inter undas diluvii Noë arca nihil ſpectat, aut virum eſſe deſideriorum, ut Daniel erat; aut cum beato Job virum dolorum, & ſcientem infirmitatem. Alioquin vereor ne tepidum te & nauſeam provocantem evomat ex ore ſuo, qui te invenire cupit, aut ſui conſideratione calidum & charitatis igne flagrantem; aut una ipſius cognitione frigidum, & aqua compunctionis ignita diaboli jacula reſtinguentem.

TOM. III.

Activæ vitæ cultoribus utile monitum.

Sed & ipſam quoque Martham admonitam eſſe neceſſe eſt, id maximè quæri inter diſpenſatores, ut fidelis quis inveniatur. Erit autem fidelis, ſi neque quæ ſua ſunt quærat, ſed quæ Jeſu-Chriſti, ut ſit intentio pura: nec ſuam faciat, ſed Domini voluntatem, ut ſit actio ordinata. Sunt enim quorum non ſimplex eſt oculus, & recipiunt mercedem ſuam. Sunt qui feruntur propriis motibus animorum, & contaminata ſunt univerſa quæ offerunt, quippè cùm voluntates eorum inveniantur in eis. Veni nunc mecum ad nuptiale carmen, & conſideremus quemadmodum ſponſus, ubi ſponſam vocat, nec ullum omiſerit ex his tribus, nec his addiderit quidquam. *Surge*, inquit, *propera amica mea, formoſa mea, columba mea, & veni.* An non amica eſt, quæ dominicis lucris intenta, fideliter ipſam quoque pro eo ponit animam ſuam? Quoties enim pro uno ex minimis ejus ſpirituale ſtudium intermittit [*], toties pro eo ſpiritualiter ponit animam ſuam. An non formoſa, quæ revelata facie gloriam Domini ſpeculando, in eamdem imaginem transformatur de claritate in claritatem, tamquam à Domini ſpiritu? An non columba, quæ plangit & gemit in foraminibus petræ, in cavernis maceriæ, tamquam ſepulta ſub lapide?

Cant. 2. 10. * al. Interponit.

Paſtores Marthæ officio funguntur.

6 *Mulier*, ait, *Martha nomine, excepit eum in domum ſuam.* Certum eſt hujus tenere locum fratres officiales, quos fraternæ charitatis intuitus variis adminiſtrationibus deputavit. Utinam autem & ego ipſe inter diſpenſatores fidelis merear inveniri. Quibus enim convenientius videtur aptandum quod Dominus ait, *Martha, Martha, ſollicita es*, quàm Prælatis, ſi tamen digna in ſollicitudine præſunt? Aut quis turbatur erga plurima, niſi cui & Mariæ vacantis, & Lazari pœnitentis, ſed & ipſorum, quibus onera ſua partitur, univerſa incumbit ſollicitudo? Vide Martham ſollicitam, vide Martham erga plurima turbatam. Apoſtolum loquor, qui Prælatos ſollicitudinis admonens, gerit ipſe ſollicitudinem omnium eccleſiarum. *Quis infirmatur*, inquit, *& ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror?* Suſcipiat igitur Martha Dominum in domum ſuam, cui nimirum credita eſt diſpenſatio domus. Mediatrix eſt, ut ſibi pariter & ſubjectis ſalutem obtineat, ſuſcipiat gratiam, ſicut ſcriptum eſt: *Suſcipiant montes pacem populo, & colles juſtitiam.* Suſcipiant cæteri coadjutores ejus ſinguli pro qualitate miniſterii ſui: excipiant Chriſtum, ſerviant Chriſto, miniſtrent ei in membris ſuis, ille in infirmis fratribus, ille in pauperibus, ille in hoſpitibus & peregrinis.

2. *Cor.* 11. 29. *Pſ.* 71. 3.

Contemplativis utile monitum.

7 Quibus ita ſollicitis circa frequens miniſterium, videat Maria quemadmodum vacet, & videat quoniam ſuavis eſt Dominus. Videat, inquam, quàm devota mente, quàm tranquillo ſedeat animo ſecus pedes Jeſu, providens eum ſemper in conſpectu ſuo, & verba ex ore ejus excipiens, cujus & aſpectus delectabilis, & eloquium dulce. Diffuſa eſt enim gratia in labiis ejus, & eſt ſpecioſus forma præ filiis hominum, immò etiam ſuper omnem gloriam Angelorum. Gaude & gratias age Maria, quæ partem optimam elegiſti. Beati enim oculi qui vident quæ tu vides, & aures quæ merentur audire quod audis. Beata planè, quæ venas ſuſurrii divini percipis in ſilentio, in quo utique bonum eſt homini Dominum expectare. Simplex eſto, non tantùm ſine dolo & ſimulatione, ſed & abſque multiplicitate occupationum, ut tecum ſit ſermocinatio ejus, cujus & vox dulcis, & facies decora. Unum cave, ne abundare incipias in ſenſu tuo, & velis plus ſapere quàm oportet ſapere: ne fortè dum lucem ſectaris, impingas in tenebras, illudente tibi dæmonio meridiano, de quo non eſt hujus temporis diſputare. Nam Lazarus quo devenit? Ubi poſuiſtis eum? Sorores alloquor, quæ ſepelierunt fratrem prædicatione & miniſterio,

a Hic unam agnoſcit Mariam Bernardus, ut ſupra Sermone 3. in dominica 6. poſt Pentecoſten; & Sermone 4. de dedicatione eccleſiæ num. 5. Confer Sermonem 11. & 13. in Cantica, ubi hac de re dubius hæret.

TOM. III. exemplo & oratione. Ubi ergo poſuiſtis eum? Abſconditus eſt foſſa humo, ſub lapide jacet, non facilè invenitur. Propterea non erit incongruum quatriduano quartum reſervare ſermonem, ut juxta Salvatoris
Joan. 11. 3. exemplum audientes; *Ecce quem amas, infirmatur*, & nos maneamus hîc die iſto.

IN ASSUMPTIONE B. V. MARIÆ,

SERMO QUARTUS.

De quatriduo Lazari, & præconio Virginis.

1 TEmpus loquendi eſt omni carni, cùm aſſumitur incarnati Verbi Mater in cœlum, nec ceſſare debet à laudibus humana mortalitas, cùm hominis ſola natura ſupra immortales ſpiritus exaltatur in Virgine. Sed de ejus gloria nec ſilere devotio patitur, nec dignum aliquid ſterilis concipere cogitatio, aut ineruditâ poteſt locutio parturire. Hinc eſt quòd & ipſi cœleſtis curiæ principes in conſideratione tantæ novita-
Cant. 8. 5. Angeli admirabundi in aſcenſu Virginis. tis clamant non ſine admiratione: *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto deliciis affluens?* Ac ſi manifeſtius dicant: Quanta eſt hæc, aut undè ei aſcendenti utique de deſerto affluentia tanta deliciarum? Nec enim pares inveniuntur deliciæ vel in nobis, quos in civitate Domini lætificat fluminis impetus, qui à vultu gloriæ vo-
* al. Globis. luptatis torrente * potamur. Quæ eſt iſta, quæ de ſub ſole, ubi nihil eſt niſi labor & dolor, & afflictio ſpiritus, aſcendit deliciis ſpiritualibus affluens? Quidni delicias dixerim, virginitatis decus cum munere fœcunditatis, humilitatis inſigne, diſtillantem charitatis favum, miſericordiæ viſcera, plenitudinem gratiæ, prærogativam gloriæ ſingularis? Aſcendens igitur de deſerto Regina mundi, etiam Angelis ſanctis, ut canit Ec-
Ps. 84. 13. Chriſti de cœlo deſcenſus mirabilior. cleſia, *ſpecioſa facta eſt & ſuavis in deliciis ſuis*. Deſinant tamen deſerti hujus mirari delicias, quia Dominus dedit benignitatem, & terra noſtra dedit fructum ſuum. Quid mirantur de terra deſerta Mariam aſcendere deliciis affluentem? Mirentur potiùs pauperem Chriſtum de cœleſtis regni plenitudine deſcendentem. Longè enim ampliori miraculo dignum videtur, Dei Filium paulò minùs ab Angelis minorari, quàm Dei Matrem ſuper Angelos exaltari. Illius ſiquidem exinanitio, facta eſt repletio noſtra: illius miſeriæ,
2. Cor. 8. 9. mundi deliciæ ſunt. Denique cùm dives eſſet, propter nos pauper factus eſt, ut nos ejus inopia ditaremur. Sed & crucis ignominia, credentium facta eſt gloria.

Lazari ſuſcitatio conſideratio tropologica. 2 Adhuc autem & ad monumentum properat Vita noſtra, ut quatriduanum reducat à monumento: & eum, de quo vobis hodie (ſi bene meminit charitas veſtra) ſermo debetur, Lazarum quærit, ut quæratur, & inveniatur à Lazaro. In hoc enim eſt charitas, non quaſi nos dilexerimus Deum, ſed quia ipſe prior dilexit nos. Age igitur, Domine, quære quem amas, ut & amantem facias, & quærentem. Quære ubi poſuerunt eum: jacet enim clauſus, ligatus, oneratus. Jacet in ergaſtulo conſcientiæ, tenetur vinculis diſciplinæ, & tamquam lapide ſuperpoſito premitur & opprimitur onere pœnitentiæ, maximè quòd deſit interim fortis ut mors dilectio, & charitas omnia ſuſtinens; & in his omnibus jam fœtet, Domine: quatriduanus eſt enim.
Ezech. 8. 8. Credo jam multorum ingenia prævolant, ut intelligant quem velim dicere Lazarum: eum ſine dubio, qui nuper peccato mortuus fodit ſibi parietem, ut videat abominationes multas, & malas pravi & inſcrutabilis cor-
Jer. 25. 38. dis ſui, & juxta Prophetam alium ingreſſus eſt in petram, abſconditus foſſa humo à facie furoris Domini.

Lazari, & pœnitentis comparatio. 3 Sed quid eſt, *Domine jam fœtet, quatriduanus eſt enim?* Fortè enim fœtorem iſtum, & quatuor dies iſtos non continuò quivis intelligat. Ego primam arbitror timoris diem, qua nimirum irradiante cordibus
Quatriduum pœnitentis. noſtris peccato morimur, & quodam modo ſepelimur in conſcientiis noſtris. Secunda (ni fallor) agitur in labore certaminis. Solet nempè inter primordia converſionis acrius inſurgere tentatio pravæ conſuetudinis, & via extingui poſſunt jacula ignita diaboli. Tertia nihilo minus doloris eſſe videtur: dum recogitat quis annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, & nec tam laborat declinando futura, quàm præterita plangendo deplorat. Miraris quòd hos dixerim dies? Sed tales ſepulturæ debentur, dies nebulæ & caliginis, dies luctus & amaritudinis. Sequitur dies pudoris, non diſſimilis tribus: quando jam horribili confuſione operitur anima miſcianda, dum nimis conſiderat quæ & quanta deliquerit, & in oculis cordis tetras verſat imagines peccatorum. Animus hujuſmodi nihil diſſimulat, ſed dijudicat, ſed aggravat, ſed exaggerat univerſa: non ſibi parcit durus judex in ſemetipſum. Utilis quidem exacerbatio, & digna miſeratione crudelitas, facilè ſibi divinam concilians gratiam, dum pro eo mens æmulatur etiam contra ſeipſam. Verumtamen Lazare veni foras, ne in tanto fœtore diutius immoreris. Caro putida putredini proxima eſt: & qui confunditur vehementius & tabeſcit, propè eſt ut deſperet. Propterea Lazare veni foras. Dei infinita bonitas ad erigendos peccatores. Abyſſus abyſſum invocat: abyſſus luminis & miſericordiæ, abyſſum miſeriæ & tenebrarum. Major illius bonitas quàm iniquitas tua: & ubi peccatum abundat, ſuperabundare gratiam facit. *Lazare*, inquit, *veni foras*. Ac ſi manifeſtius dicat: Quouſque conſcientiæ tuæ caligo te detinet? Quamdiu in cubili tuo gravi corde compungeris? Veni foras, procede, reſpira in lucem miſerationum mearum. Hoc enim eſt quod in Propheta legiſti: *Infrenabo os tuum laude mea, ne pereas*. Evidentius quoque Propheta alius de Is. 48. 9. ſeipſo: *Ad meipſum*, inquit, *anima mea turbata eſt*, Ps. 41. 7. *propterea ero memor tui*.

4 Jam verò quid ſibi vult quod ait, *Tollite lapidem*, & poſt pauca, *ſolvite eum?* Numquid poſt viſitationem gratiæ conſolantis ceſſabit agere pœnitentiam, quoniam appropinquavit regnum cœlorum: aut abjiciet diſciplinam, ſi fortè iraſcatur Dominus, & pereat de via juſta? Abſit hoc. Tollatur lapis, ſed Peccatoris jam ſuſcitati ſtatus. pœnitentia maneat, non jam premens & onerans, ſed vividam & robuſtam mentem roborans magis atque confirmans: nimirum cujus cibus ſit, quem anteà neſciebat, Domini facere voluntatem. Sic & diſciplina non jam conſtringit liberum, ſecundùm illud, *Juſtis* 1. Tim. 1. 9. *non eſt lex poſita*: ſed voluntarium regit, & dirigit in viam pacis. Super hac Lazari ſuſcitatione manifeſtius pſallit Propheta: *Non derelinques animam meam* Ps. 15. 10. *in inferno*, quia, ut dixiſſe me memini ſecundo hujus feſtivitatis die, infernus quidam & carcer animæ, rea conſcientia eſt. *Nec dabis ſanctum tuum* (non Ibid. ſuum ipſius, ſed tuum utique, quem ipſe ſanctificas) *videre corruptionem*. Corruptioni ſiquidem proximus erat quatriduanus, qui cœperat jam fœtere. Propè erat ut penitus diſſolveretur, & veniens in profundum malorum contemneret impius; ſed præventus voce virtutis, & ab ea vivificatus gratias agit dicens: *Notas mihi feciſti vias vitæ, adimplebis me lætitia* Ibid. *cum vultu tuo*. Ad ipſius ſiquidem contemplationem evocaſti & eduxiſti ab inferno animam meam: dum anxiaretur ſuper me ſpiritus meus, intuens conſcientiæ propriæ faciem nimis abominandam. *Clamavit*, inquit, *voce magna: Lazare veni foras*; magna utique voce, non tam ſono clamoſa, quàm pietate & virtute magnifica.

5 Sed quo devenimus? Numquid non ſupra cœlos Virginem proſequebamur euntem? Et ecce cum Lazaro deſcendimus in abyſſum. A ſplendore virtutis ad fœtorem quatriduani proclivis decurrit oratio. Cur hoc, niſi quia pondere proprio ferebamur; & trahebat nos materia, tanto uberior utique, quanto familiarior? Fateor imperitiam meam, puſillanimitatem propriam non abſcondo. Non eſt equidem quod me magis delectet, ſed nec quod terreat magis, quàm de gloria Virginis Matris habere ſer- Quàm arduum loqui de laudibus Virginis. monem. Ut enim ſileam interim ineffabile privilegium meritorum, & prærogativam penitus ſingularem, tanto eam devotionis affectu amplectuntur, honorant, ſuſcipiunt (ut dignum eſt) univerſi, ut licet de ea loqui geſtiant omnes: tamen quidquid dicitur de indici-

indicibili, eo ipſo quod dici potuerit, minus gratum ſit, minùs placeat, minùs acceptetur. Quidni minùs ſapiat, quidquid de incomprehenſibili gloria comprehendere potuerit meus humana? Ecce enim ſi in ea laudavero virginitatem, mihi multæ virgines poſt eam videntur offerri. Si humilitatem prædicavero, invenientur fortè vel pauci, qui, docente Filio ejus, mites facti ſunt, & humiles corde. Si magnificare voluero miſericordiæ ejus multitudinem, ſunt aliqui miſericordiæ viri, etiam & mulieres. Unum eſt, in quo nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem, gaudia matris habeus cum virginitatis honore. Optimam, inquit, partem elegit ſibi Maria. Optimam planè: quia bona fœcunditas conjugalis, melior autem caſtitas virginalis: prorſus autem optima eſt fœcunditas virginea, ſeu fœcunda virginitas. Mariæ privilegium eſt, non dabitur alteri, quia non auferetur ab ea. Singulare eſt, ſed continuo etiam indicibile invenitur, ut nemo aſſequi poſſit, ſic nec eloqui quidem. Quid ſi & illud adjicias, cujus mater? Quæ jam poterit lingua, etiamſi angelica ſit, dignis extollere laudibus Virginem Matrem; matrem autem non cujuſcumque, ſed Dei? Duplex novitas, duplex prærogativa, duplex miraculum, ſed dignè prorſus aptiſſimeque conveniens. Neque enim filius alius virginem, nec Deum decuit partus alter.

Matt. 11. 29.

Quid magis mirandum in Virgine.

Virtutes ejus ſingulares.

6 Verumtamen non hoc tantùm, ſi diligentet attendas, ſed cæteras quoque virtutes ſingulates prorſus invenies in Maria, quæ videbantur eſſe communes. Quæ enim vel angelica puritas virginitati illi audeat comparari, quæ digna fuit Spiritus-ſancti ſacrarium fieri, & habitaculum Filii Dei? Si rerum pretia de raritate penſamus, quæ prima in terris angelicam propoſuit ducere vitam, ſuper omnes eſt. *Quomodo*, inquit, *fiet iſtud? quoniam virum non cognoſco*. Immobile propoſitum virginitatis, quod nec Angelo filium promittente aliquatenus titubavit. *Quomodo*, inquit, *fiet iſtud?* Neque enim eo modo, quo fieri ſolet in cæteris. Virum penitus non cognoſco, nec filii deſiderio, nec ſpe prolis.

1. Puritas.

Luc. 1. 34.

2. Humilitas.

7 Quanta verò & quàm pretioſa humilitatis virtus cum tanta puritate, cum innocentia tanta, cum conſcientia prorſus abſque delicto, immò cum tanta gratiæ plenitudine? Undè tibi humilitas, & tanta humilitas, ò beata? Digna planè quam reſpiceret Dominus, cujus decorem concupiſceret Res, cujus odore ſuaviſſimo ab æterno illo paterni ſinus attraheretur accubitu. Vide enim quàm manifeſtè ſibi concinant Virginis noſtræ canticum, & nuptiale carmen: nimirum cujus uterus, ſponſi thalamus fuit. Audi Mariam in Evangelio: *Reſpexit*, inquit, *humilitatem ancillæ ſuæ*. Audi eamdem in epithalamio: *Cum eſſet Rex*, inquit, *in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum*. Nardus quippè herba humilis eſt, & pectus purgat: ut manifeſtum ſit humilitatem nardi nomine deſignari, cujus odor & decor invenerit gratiam apud Deum.

Ibid. 48.

Cant. 1. 11.

3. Miſericordia.

8 Sileat miſericordiam tuam, Virgo beata, ſi quis eſt, qui invocatam te in neceſſitatibus ſuis ſibi meminerit defuiſſe. Nos quidem ſervuli tui cæteris in virtutibus congaudemus tibi, ſed in hac potiùs nobis ipſis. Laudamus virginitatem, humilitatem miramur: ſed miſericordia miſeris ſapit dulcius, miſericordiam amplectimur charius, recordamur ſæpiùs, crebrius invocamus. Hæc eſt enim quæ totius mundi reparationem obtinuit, ſalutem omnium impetravit. Conſtat enim pro univerſo genere humano fuiſſe ſollicitam, cui dictum eſt: *Ne timeas, Maria, inveniſti gratiam*, utique quam quærebas. Quis ergo miſericordiæ tuæ, ò benedicta, longitudinem & latitudinem, ſublimitatem & profundum queat inveſtigare? Nam longitudo ejus uſque in diem noviſſimum invocantibus eam ſubvenit univerſis. Latitudo ejus replet orbem terrarum, ut tua quoque miſericordia plena ſit omnis terra. Sic & ſublimitas ejus civitatis ſupernæ invenit reſtaurationem, & profundum ejus ſedentibus in tenebris & in umbra mortis obtinuit redemptionem. Per te enim cœlum repletum, infernus evacuatus eſt, inſtauratæ ruinæ cœleſtis Jeruſalem,

Luc. 1. 30.

expectantibus miſeris vita perdita data. Sic potentiſſima & piiſſima charitas & affectu compatiendi, & ſubveniendi abundat effectu, æquè locuples in utroque.

9 Ad hunc igitur fontem ſitibunda properet anima noſtra: ad hunc miſericordiæ cumulum tota ſollicitudine miſeria noſtra recurrat. Ecce jam quibus potuimus votis aſcendentem te ad Filium deduximus, & proſecuti ſumus ſaltem à longè, Virgo benedicta. Sit deinceps pietatis tuæ ipſam, quam apud Deum gratiam inveniſti, notam facere mundo; reis veniam, medelam ægris, puſillis corde robur, afflictis conſolationem, periclitantibus adjutorium & liberationem ſanctis tuis precibus obtinendo. In hac quoque die ſolemnitatis & lætitiæ dulciſſimum Mariæ nomen cum laude invocantibus ſervulis per te, Regina clemens, gratiæ ſuæ munera largiatur Jeſus Chriſtus Filius tuus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Invocatio B. Virginis.

DOMINICA INFRA OCTAVAM

ASSUMPTIONIS B. V. MARIÆ,

SERMO.

De duodecim prærogativis B. V. Mariæ, ex verbis Apocalypſis, *Signum magnum apparuit in cælo, Mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus ejus, & in capite ejus corona ſtellarum duodecim.*

1 VEhementer quidem nobis, dilectiſſimi, vir unus & mulier una nocuere: ſed, gratias Deo, per unum nihilo minus virum, & mulierem unam omnia reſtaurantur; nec ſine magno fœnore gratiarum. Neque enim ſicut delictum, ita & donum; ſed excedit damni æſtimationem beneficii magnitudo. Sic nimirum prudentiſſimus & clementiſſimus artifex, quod quaſſatum fuerat, non confregit, ſed utilius omninò refecit, ut videlicet nobis novum formaret Adam ex veteri, & Evam transfunderet in Mariam. Et quidem ſufficere poterat Chriſtus; ſiquidem & nunc omnis ſufficientia noſtra ex eo eſt: ſed nobis bonum non erat eſſe hominem ſolum. Congruum magis, ut adeſſet noſtræ reparationi ſexus uterque, quorum corruptioni neuter defuiſſet. Fidelis planè & præpotens mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus, ſed divinam in eo reverentur homines majeſtatem. Abſorpta videtur in deitatem humanitas, non quòd mutata ſit ſubſtantia, ſed affectio deificata. Non ſola illi cantatur miſericordia, cantatur pariter & judicium: quia etſi didicit ex his quæ paſſus eſt compaſſionem, ut miſericors fieret, habet tamen & judiciariam poteſtatem. Denique Deus noſter ignis conſumens eſt. Quidni vereatur peccator accedere, ne, quemadmodum fluit cera à facie ignis, ſic pereat ipſe à facie Dei?

Reparationi noſtræ cooperatur ſexus uterque.

Deut. 4. 24. & Hebr. 12. 29.

2 Jam itaque nec ipſa mulier benedicta in mulieribus videbitur otioſa: invenietur equidem locus ejus in hac reconciliatione. Opus eſt enim mediatore ad Mediatorem iſtum, nec alter nobis utilior quàm Maria. Crudelis nimium mediatrix Eva, per quam ſerpens antiquus peſtiferum etiam ipſi viro virus infudit: ſed fidelis Maria, quæ ſalutis antidotum & viris, & mulieribus propinavit. Illa enim miniſtra ſeductionis, hæc propitiationis: illa ſuggeſſit prævaricationem, hæc ingeſſit redemptionem. Quid ad Mariam accedere trepidet humana fragilitas? Nihil auſterum in ea, nihil terribile: tota ſuavis eſt, omnibus offerens lac & lanam. Revolve diligentius evangelicæ hiſtoriæ ſeriem univerſam: & ſi quid fortè increpatorium, ſi quid durum, ſi quod denique ſignum vel tenuis indignationis occurrerit in Maria, de cætero ſuſpectam habeas, & accedere verearis. Quod ſi (ut verè ſunt) plena magis omnia pietatis & gratiæ, plena manſuetudinis & miſericordiæ, quæ ad eam pertinent inveneris; age gratias ei, qui talem tibi mediatricem benigniſſima miſeratione providit, in qua nihil poſſit eſſe ſuſpectum. Denique omnibus

Maria mediatrix ad Mediatorem.

Evæ & Mariæ antitheſis.

Maria quàm ſuavis & benefica omnibus.

TOM. III. omnia facta eſt, ſapientibus & inſipieotibus copioſiſſima charitate debitricem ſe fecit. Omnibus miſericordiæ ſinum aperit, ut de plenitudine ejus accipiant univerſi, captivus redemptionem, æger curationem, triſtis conſolationem, peccator veniam, juſtus gratiam, Angelus lætitiam; denique tota Trioitas gloriam, Filii perſona carnis humanæ ſubſtantiam, ut noo ſit qoi ſe abſcondat à calore ejus.

Maria Soli comparatur.

3 Putaſne ipſa eſt ſole amicta mulier? Eſto ſiquidem, ut de præſenti Eccleſia id intelligendum propheticæ viſionis ſeries ipſa demonſtret; ſed id planè non inconvenienter Mariæ videtur attribuendum. Nimirum ea eſt, quæ velut alterum ſolem induit ſibi. Quemadmodum enim ille ſuper bonos & malos indifferenter oritur, ſic ipſa quoque præterita non diſcutit merita: ſed omnibus ſeſe exorabilem, omnibus clementiſſimam præbet, omnium denique neceſſitates ampliſſimo qoodam miſeratur affectu. Nam & defectus omois ſub ea: & qoicquid fragilitatis ſeu corruptionis eſt, excellentiſſima quadam ſublimitate præ cæteris omnibus excedit & ſupergreditor creaturis, ut meritò ſub pedibus ejus luna eſſe dicatur. Alioquin nihil magnum dixiſſe videbimur, ut ſit luna iſta ſub pedibus ejus, quam ſuper omnes Angelorum choros, ſuper Cherubin quoque & Seraphin exaltatam nefas eſt dubitare. Solet autem luna non modo defectum corruptionis, ſed & ſtultitiam mentis, nonnumquam verò & Eccleſiam hujus temporis deſignare; illam qnidem propter mutabilitatem, hanc ſanè propter ſuſceptum aliundè ſplendorem. Utraque verò (ut ita dixerim) luna ſub Mariæ pedibus congruè ſatis ponitur, alio tamen atque alio modo, ſiquidem *ſtultus ut luna mutatur; ſapiens autem permanet ut ſol.* In ſole oimirum & fervor, & ſplendor ſtabilis; in luna ſolus ſplendor, atque is omninò mutabilis & incertus, qui nnmquam in eodem ſtatu permaoet. Jure ergo Maria ſole perhibetur amicta, quæ profundiſſimam divinæ ſapientiæ, ultra quàm credi valeat, penetravit abyſſum: ut quantum ſine perſonali unione creaturæ conditio patitur, luci illi inacceſſibili videatur immerſa. Illo nimirum igne Prophetæ labia porgantur, illo igne Seraphin accenduntur. Longè verò aliter Maria meruit, non velut ſummatim tangi, ſed operiri magis undique, & circumfundi, & tamquam ipſo igne concludi. Candidiſſimus ſanè, ſed & calidiſſimus hujus molieris amictus: cujus omnia tam excellenter irradiata noſcuntor, ut nihil in ea, noo dico tenebroſum, ſed ne ſubobſcurum ſaltem, vel minus lucidum, ſed oe tepidum quidem aliquid, aut non ferventiſſimum, liceat ſuſpicari.

Luna ſub pedibus ejus quomodo.

Eccli. 27. 12.

Mariæ fervor & ſplendor ſtabilis.

Iſ. 6. 6.

4 Inſipientia verò omnis longè ſub pedibus ejus eſt, ut penitus abſit hæc ab inſipientium mulierum oumero, & collegio virginum fatuarum. Immò verò & unicus ille ſtultus, & totius ſtultitiæ princeps, qui verè mutatus ut luna, ſapientiam perdidit in decore ſuo, ſub Mariæ pedibus conculcatus & contritus, miſeram patitur ſervitutem. Nimirum ipſa eſt quondam à Deo promiſſa mulier, ſerpentis antiqoi caput virtutis pede contritura: cujus planè calcaneo in multis verſutiis inſidiatus eſt, ſed ſine cauſa. Sola enim contrivit univerſam hæreticam pravitatem. Alius non de ſubſtantia carnis ſuæ Chriſtum ediđiſſe dogmatizabat: alius parvulum non peperiſſe, ſed reperiſſe ſibilabat: alius, vel poſt partum, viro cognitam blaſphemabat: alius Dei Matrem audire non ſuſtinens, magnum illud nomen Theotocos impiiſſimè ſuggillabat. Sed contriti ſuot inſidiatores, conculcati ſupplantatores, confutati derogatores, & beatam eam dicunt omnes generationes. Denique & cootinno per Herodem draco inſidiatus eſt parienti, nt naſcentem excipiens filium devoraret, quod inimicitiæ eſſent inter ſemen mulieris & draconis.

Gen. 3. 15.

Hæreſes victæ in Maria.

5 Jam ſi Eccleſia lunæ magis intelligenda videtur vocabulo, qnòd videlicet non ex ſe ſplendeat, ſed ab eo qui dicit, *Sine me nihil poteſtis facere:* habes mediatricem, qnàm tibi paulò ante commendavimus, evidenter expreſſam. *Mulier*, inquit, *amicta ſole, & luna ſub pedibus ejus.* Amplectamur Mariæ veſtigia, Fratres mei, & devotiſſima ſopplicatione beatis illius pedibus provolvamur. Teneamus eam, nec dimittamus donec benedixerit nobis: potens eſt enim. Nempè vellus eſt medium inter rorem & aream, mulier inter ſolem & lunam, Maria inter Chriſtum & Eccleſiam conſtituta. Sed fortè miraris non tam vellus opertum rore, quàm amictam ſole mulierem. Magna ſiquidem familiaritas, ſed mira omninò vicinitas ſolis & mulieris. Quomodo enim in tam vehementi fervore tam fragilis natura ſubſiſtit? Meritò quidem admiraris, Moyſes ſancte, & curioſius deſideras intueri. Verumtamen ſolve calceamenta de pedibus tuis, & involucra pone carnalium cogitationum, ſi accedere concupiſcis. *Vado*, inquit, *& videbo viſionem hanc magnam.* Magna planè viſio, rubus ardens ſine combuſtione; magnum ſignum, mulier illæſa manens amicta ſole. Non eſt rubi natura, opertum undique flammis, manere nihilo minus incombuſtum: non molieris potentia, ut ſuſtineat ſolis amictum. Non eſt virtutis bumanæ, ſed nec angelicæ quidem: ſublimior quædam neceſſaria eſt. *Spiritus-ſanctus*, inquit, *ſuperveniet in te.* Et tamquam reſponderet illa. Quoniam ſpiritus eſt Deus, & Deus noſter ignis conſumens eſt; *Virtus*, ait, non mea, non tua, ſed *Altiſſimi obumbrabit tibi.* Nihil itaque mirum, ſi ſub tali obumbraculo talis eriam à muliere ſuſtineatur amictus.

Apoc. 12. 1.

Maria inter Chriſtum & Eccleſiam media conſtituta.

Exod. 3. 3.

Rubus incombuſtus, typus Mariæ.

Luc. 1. 35.

6 *Mulier*, inquit, *amicta ſole.* Planè amicta lumine tamquam veſtimento. Non percipit fortè carnalis: nimirum ſpirituale eſt, ſtultitia illi videtur. Non ſic videbatur Apoſtolo, qui dicebat: *Induimini Dominum Jeſum-Chriſtum.* Quàm familiaris ei facta es Domina! quàm proxima, immò quàm intima fieri meruiſti, quantam inveniſti gratiam apud eum! In te manet, & tu in eo: & veſtis eum, & veſtiris ab eo. Veſtis eum ſubſtantia carnis, & veſtit ille te gloria ſuæ majeſtatis. Veſtis ſolem nube, ſole ipſa veſtiris. Novum enim fecit Dominus ſuper terram, ut mulier circumdaret virum, nec alium quàm Chriſtum, de qno dicitur: *Ecce vir, Oriens nomen ejus.* Novum quoque fecit in cœlo, ut mulier ſole appareret amicta. Denique & coronavit eum, & viciſſim ab eo meruit coronari. Egredimini filiæ Sion, & videre regem Salomonem in diademate, qoo coronavit eum mater ſua. Verùm hoc aliàs. Interim ſanè ingredimini magis, & videte Reginam in diademate, quo coronavit eam Filius ſuus.

Rom. 13. 14.

Jer. 31. 22.

Zach. 6. 12.

Cant. 3. 11.

7 *In capite*, inquit, *ejus corona ſtellarum duodecim.* Dignum planè ſtellis coronari caput, qood & ipſis longè clarius micans, ornet eas potiùs quàm ornetur ab eis. Quidni coronent ſidera quam Sol veſtit? Sicut dies verni, ait, circumdabaot eam florea roſarum, & lilia convallium. Nimirum læva ſponſi ſub capite ejus, & jam dextera illius amplexatur eam. Quis illas æſtimet gemmas? Quis ſtellas nominet, quibus Mariæ regium diadema compactum eſt? Supra hominem eſt coronæ hujus rationem exponere, indicare compoſitionem. Nos tamen pro modulo noſtræ exiguitatis, abſtinentes à periculoſo ſcrutinio ſecretorum, non incongruè forſitan duodecim ſtellas iſtas, duodecim prærogativas gratiarum intelligere videamur*, quibus Maria ſingulariter adornatur. Siquidem invenire eſt in Maria prærogativas cœli, prærogativas carnis, prærogativas cordis: & ſi fuerit ternarius iſte per quaternarium multiplicatus, habemus forte ſtellas duodecim, qnibus Reginæ noſtræ diadema præfulgeat univerſis. Mibi ſanè ſingularis rutilat fulgor, primo quidem in Mariæ generatione, ſecundo in angelica ſalutatione, tertio in Spiritus ſuperventione, quarto in Filii Dei inenarrabili conceptione. Sic & in his qnoque ſidereum planè irradiat decus, quòd virginitatis primiceria, quòd ſine corruptione fœcunda, quòd ſine gravamine gravida, quòd ſine dolore puerpera. Nihilo minus eriam ſpeciali quodam ſplendore in Maria coruſcant manſuetudo pu-

Apoc. 12. 1.

Prærogativæ 12. gratiarum in Maria.

* al. Valeamus.

doris, devotio humilitatis, magnanimitas credulitatis, martyrium cordis. Veſtræ quidem ſedulitatis erit ſingula quæque diligentius intueri. Nos interim ſatisfeciſſe videbimur, ſi breviter ea potuerimus demonſtrare.

[1. Prærogativa in Mariæ generatione.] 8 Quid ergo ſidereum micat in generatione Mariæ? Planè quòd ex regibus orta, quòd ex ſemine Abrahæ, quod generoſa ex ſtirpe David. Si id parum videtur, adde quòd generationi illi ob ſingulare privilegium ſanctitatis divinitus noſcitur eſſe conceſſa; quòd longè antè eiſdem Patribus cœlitus repromiſſa; quòd myſticis præfigurata miraculis; quòd oraculis prænuntiata propheticis. [Num. 17. 8. Judic. 6. 37. Ezech. 44. 2.] Hanc enim ſacerdotalis virga, dum ſine radice floruit; hanc Gedeonis vellus, dum in medio ſiccæ areæ maduit; hanc in Ezechielis viſione orientalis porta, quæ nulli unquam patuit, [Iſ. 11. 1.] præſignabat. Hanc denique præ cæteris Iſaias nunc virgam de radice Jeſſe orituram promittebat; nunc evidentius virginem parituram. Meritò ſignum hoc magnum in cœlo apparuiſſe ſcribitur, quod tanto ante de cœlo noſcitur fuiſſe promiſſum. Dominus ait: [Iſ. 7. 14.] *Ipſe dabit vobis ſignum. Ecce virgo concipiet*. Magnum profectò ſignum dedit, quia & magnus ipſe qui dedit. [2. In Archangeli ſalutatione.] Hujus ergo prærogativæ fulgor quorum non vehementer reverberat aciem oculorum? Jam in eo quòd tam reverenter atque officioſiſſimè ab Archangelo ſalutata eſt, ut jam tunc in regali ſolio ſupra omnes cœleſtium ordines legionum exaltatam cernere videretur, & paulò minus adoraturus feminam, qui ſolebat ab hominibus hactenus æquanimiter adorari; excellentiſſimum nobis Virginis noſtræ meritum, & ſingularis gratia commendatur.

[3. & 4. In Spiritus obumbratione, & novo conceptionis modo.] 9 Nihilo minus fulget etiam novus ille conceptionis modus, ut non in iniquitate, quemadmodum cæteræ omnes, ſed ſuperveniente Spiritu-ſancto, ſola, & de ſola ſanctificatione Maria conciperet. Nam quòd verum Deum, & Dei Filium genuit, ut idem ipſe Dei atque hominis filius, unus omninò Deus & homo prodiret ex Maria, abyſſus eſt luminis: nec facilè dixerim, quòd vel angelicus oculus ad hujus fulgoris vehementiam non caliget. De cætero ſanè & virginitatem carnis & propoſitum virginitatis, maximè & ipſius quoque propoſiti novitas evidenter illuſtrat: quòd videlicet in libertate ſpiritus legis Moſaicæ decreta tranſcendens, illibatam Deo corporis ſimul [5. Virginitatis propoſitum novum & inviolabile. Luc. 1. 34.] & ſpiritus ſanctimoniam vovit. Probat enim propoſiti inviolabile fundamentum, quòd tam conſtanter promittenti filium Angelo reſpondit: *Quomodo fiet iſtud? quoniam virum non cognoſco*. Fortè enim propterea primò turbata eſt in ſermone ejus, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio, quòd benedictam ſeſe audiſſet in mulieribus, quæ nimirum benedici in virginibus ſemper optabat. Et ex tunc quidem cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio *, quòd jam videretur eſſe ſuſpecta. [* al. Benedictio.] Ubi verò in promiſſione filii manifeſtum virginitatis periculum videbatur, non potuit ultra diſſimulare quin [6. Fœcunditas ſine corruptione.] diceret: *Quomodo fiet iſtud? quoniam virum non cognoſco*. Meritò proindè & illam meruit benedictionem, & hanc non amiſit; ut longè glorioſior fiat & virginitas ex fœcunditate, & ex virginitate fœcunditas, ac mutuis ſeſe radiis illuſtrare hæc duo ſidera videantur. Magnum enim eſt virginem eſſe: ſed virginem matrem [7. Graviditas ſine gravamine.] eſſe, longè amplius per omnem modum. Jure etiam illud moleſtiſſimum tædium, quo reliquæ omnes gravidæ mulieres laborare noſcuntur, ſola non ſenſit, quæ ſola ſine libidinoſa voluptate concepit. Undè & in ipſo ſuæ conceptionis initio, quando potiſſimum cæteræ mulieres miſerabilius affliguntur, Maria tota alacritate montana conſcendit, ut Elizabeth miniſtraret. Sed & aſcendit Bethleem imminente jam partu, portans pretioſiſſimum illud depoſitum, portans onus leve, portans à quo portabatur. [8. Puerperium ſine dolore.] Sic & in partu quàm lucidum eſt quòd nova exultatione novam edidit prolem, ſola inter mulieres à communi maledicto & dolore parturientium aliena. Si rerum pretia de raritate penſamus, nihil his poteſt rarius inveniri. Siquidem in omnibus iſtis nec primam ſimilem viſa eſt, nec habere ſequentem. E quibus nos, ſi ea fideliter intuemur, ſine dubio admirationem concipimus, ſed venerationem, ſed devotionem, ſed conſolationem. [TOM. III.]

[Hæc non imitabilia, ſed ſequentia.] 10 Cæterùm quæ reſtant adhuc, & imitationem requirunt. Non eſt nobis ante ortum tam multifariè multiſque modis promitti divinitus, cœlitus prænuntiari: ſed nec ab archangelo Gabriele tam novæ ſalutationis obſequiis honorari. Minus autem cætera duo communicat nobis: planè ſecretum ſuum ſibi. Sola enim eſt, de qua dicitur: *Quod in ea natum eſt, de Spiritu-ſancto eſt*, [Matth. 1. 20.] ſola cui dicitur, *Quod ex te naſcetur Sanctum, vocabitur Filius Dei*. [Luc. 1. 35.] Offerantur regi virgines, ſed poſt eam: nam primatum ſola vindicat ſibi. Multò magis autem ſola ſine corruptione concepit, ſine gravamine tulit, ſine dolore filium parturivit. Itaque nihil horum à nobis exigitur: ſed exigitur planè nonnihil. Numquid enim, ſi defuerit nobis etiam manſuetudo pudoris, ſi humilitas cordis, ſi magnanimitas fidei, ſi compaſſio mentis, negligentiam noſtram munerum ſingularitas excuſabit? Gratiſſima ſanè gemma in diademate, micans in capite ſtella, rubor in facie hominis verecundi. An verò quis putat, quod hac caruerit gratia, quæ gratia plena fuit? Pudibunda fuit Maria: ex Evangelio id probamus. [Manſuetudo pudoris. Matt. 12. 46.] Ubi enim aliquando loquax, ubi præſumptuoſa fuiſſe videtur? Foris ſtabat quærens loqui Filio, nec materna auctoritate aut ſermonem interrupit, aut habitationem irrupit, in qua Filius loquebatur. In omni denique textu quatuor Evangeliorum (ſi bene meminimus) non niſi quater Maria loquens auditur. [Nonniſi quater Maria locuta legitur.] Primò quidem ad Angelum, ſed cùm jam ſemel atque iterum allocutus eam fuiſſet: ſecundò ad Elizabeth, quando vox ſalutationis ejus Joannem exultare fecit in utero, & ea magnificante Mariam, [Luc. 1. 34.] ipſa magis Dominum magnificare curavit: tertio ad Filium, cùm jam eſſet annorum duodecim, [Luc. 1. 45.] quod ipſa & pater ejus dolentes quæſiſſent eum: quarto in nuptiis ad Filium & miniſtros. [Luc. 2. 48.] Et is quidem ſermo certiſſimus index ingenitæ manſuetudinis, & virginalis verecundiæ fuit. [Joann. 2. 3.] Aliorum quippè verecundiam ſuam reputans, ſuſtinere non potuit, non potuit vini diſſimulare defectum. Ubi ſanè increpata eſt à Filio: tamquam mitis & humilis corde, nec illi reſpondit, nec tamen deſperavit, miniſtros admonens facere quod diceret eis.

[Luc. 2. 16. Maria ſtudioſa cultrix ſilentii. Matth. 2. 11. Luc. 2. 34.] 11 Numquid non ab initio veniſſe paſtores, & primam omnium Mariam inveniſſe leguntur? *Invenerunt*, ait Evangeliſta, *Mariam & Joſeph, & infantem poſitum in præſepio*. Sic & Magi quoque, ſi recolis, non ſine Maria matre ejus puerum invenerunt, & inducens in templum Domini templi Dominum, multa quidem à Simeone audivit tam de eo, quàm de ſeipſa, ad loquendum tarda, velox ad audiendum. [Luc. 2. 19.] Et quidem *Maria conſervabat omnia verba hæc, conferens in corde ſuo*: ſed in his omnibus neque de ipſo incarnationis dominicæ ſacramento quodcumque verbum feciſſe reperies. Væ nobis, qui ſpiritum habemus in naribus! Væ qui totum proferimus ſpiritum, qui juxta illud Comici *, pleni rimarum effluimus undique. [* Terent. in Eunucho.] Toties denique Maria filium audivit, non modo turbis loquentem in parabolis, ſed & Diſcipulis ſeorſum regni Dei myſteria revelantem, vidit miracula facientem, vidit deinde in cruce pendentem, vidit expirantem, vidit reſurgentem, vidit & aſcendentem: ſed in his omnibus quoties verecundiſſimæ virginis, quoties pudiciſſimæ turturis vox memoratur audita? Denique legis in Actibus Apoſtolorum, quòd redeuntes à monte Oliveti unanimiter perſeverabant in oratione. Qui? Si fortè Maria adfuit, nominetur prima, quæ ſupra omnes eſt, tam Filii prærogativa, quàm ſuæ privilegio ſanctitatis. [Mariæ humilitas.] *Petrus & Andreas*, ait; *Jacobus & Joannes*, & cæteri qui ſequuntur. *Hi omnes perſeverabant unanimiter cum mulieribus, & Maria matre Jeſu*. Itane & mulierum ſeſe ultimam exhibebat, ut noviſſima omnium poneretur? Verè carnales adhuc Diſcipuli, quibus nec dum Spiritus erat datus, quia Jeſus necdum fuerat glorificatus, quando facta eſt inter illos contentio de primatu: cum Maria, quanto major erat, humi-

TOM. III.

liaret ſe non modo in omnibus, ſed & præ omnibus. Meritò facta eſt noviſſima prima quæ cùm prima eſſet omnium, ſeſe noviſſimam faciebat. Meritò facta eſt omnium domina, quæ ſe omnium exhibebat ancillam. Meritò denique ſuper Angelos exaltata eſt, quæ & infra viduas & pœnitentes, infra eam de qua ejecta fuerant ſeptem dæmonia, ineffabili ſeſe manſuetudine inclinabat. Obſecro vos, filioli, æmulamini hanc virtutem, ſi Mariam diligitis: ſi contenditis ei placere, æmulamini modeſtiam ejus. Nihil enim tam idoneum homini: nihil tam congruum Chriſtiano, maximeque monachum nihil adeò decet.

Modeſtia maximè decet monachum.

12 Et quidem manifeſta ſatis in Virgine ex hac ipſa manſuetudine virtus humilitatis elucet. Nimirum collactaneæ ſunt humilitas & manſuetudo, in eo confœderatæ germanius, qui dicebat: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde.* Sicut enim mater præſumptionis elatio, ſic manſuetudo vera nonniſi ex vera humilitate procedit. Nec in ſola tamen Mariæ taciturnitate commendatur humilitas, ſed evidentius reſonat in ſermone. Audierat, *Quod ex te naſcetur Sanctum, vocabitur Filius Dei*: & nihil aliud, quàm ancillam ejus ſe eſſe reſpondit. Indè ventum eſt ad Elizabeth, & continuo Virginis gloria ſingularis eidem per Spiritum revelatur. Denique & mirabatur perſonam venientis, dicens: *Undè hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* Commendabat & vocem ſalutantis, adjiciens: *Ut facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribus meis, exultavit in gaudio infans in utero meo*; & beatificabat fidem credentis: *Beata*, inquiens, *quæ credidiſti, quoniam perficientur in te quæ dicta ſunt tibi à Domino.* Magna quidem præconia: ſed & devota humilitas nihil ſibi paſſa retinere, in eum magis univerſa refudit, cujus in ſe beneficia laudabantur. Tu, inquit, magnificas Matrem Domini: ſed *magnificat anima mea Dominum.* In voce mea filium perhibes exultaſſe in gaudio: ſed *exultavit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo*: & ipſe quoque, tamquam amicus ſponſi, gaudio gaudet ad vocem ſponſi. Beatam eſſe dicis quæ crediſſet: ſed credulitatis & beatitudinis cauſa reſpectus eſt ſupernæ pietatis, ut in hoc magis *beatam me dicant omnes generationes*, quia ancillam humilem & exiguam reſpexit Deus.

14. Excellens humilitas. — *Matt. 11. 29.* — *Manſuetudo & humilitas cognatæ virtutes.* — *Luc. 1. 35.* — *Ibid.* — *Luc. 1. 47. B. Maria laudes à ſe transfert in Deum.*

13 Verumtamen numquid putamus, Fratres, Elizabeth ſanctam in eo, quod per Spiritum utique loquebatur, erraſſe? Abſit. Beata planè quam reſpexit Deus, & beata quæ credidit. Hic enim magnus divinæ reſpectionis extitit fructus. Ineffabili ſiquidem artificio Spiritus ſupervenientis tantæ humilitati magnanimitas tanta in ſecretario virginei cordis acceſſit, ut (quemadmodum de integritate & fœcunditate prædiximus) hæ quoque nihilo minus fiant ſtellæ ex reſpectu mutuo clariores, quod videlicet nec humilitas tanta minuit magnanimitatem, nec magnanimitas tanta humilitatem: ſed cùm in ſua æſtimatione tam humilis eſſet, nihilo minus & in promiſſionis credulitate magnanimis; ut quæ nihil aliud quàm exiguam ſeſe reputabat ancillam, ad incomprehenſibile hoc myſterium, ad admirabile commercium, ad inſcrutabile ſacramentum nullatenus ſe dubitaret electam, & veram Dei & hominis genitricem crederet mox futuram. Agit hoc nimirum in cordibus electorum gratiæ prærogativa divinæ, ut eos nec humilitas puſillanimes faciat, nec magnanimitas arrogantes; magis autem cooperentur ſibi, ut non ſolùm nulla ex magnanimitate ſubintret elatio, ſed hinc maximè provehatur humilitas: ut inveniantur eo amplius timorati, & largitori munerum non ingrati; ac viciſſim ex occaſione humilitatis puſillanimitas nulla ſubrepat: ſed quo minus de ſua quiſque vel in minimis præſumere conſuevit, eo amplius etiam in magnis quibuſque de divina virtute confidat.

15. Magnanimitas credulitatis. — *Humilitas non reddit puſillanimes; nec magnanimitas arrogantes.*

14 Martyrium ſanè Virginis (quam nimirum inter ſtellas diadematis ejus, ſi meminiſtis, duodecimam nominavimus) tam in Simeonis prophetia, quàm in ipſa dominicæ paſſionis hiſtoria commendatur. *Poſitus eſt hic*, ait ſanctus Senex de parvulo Jeſu, *in ſignum cui contradicetur: & tuam ipſius animam* (ad Mariam autem dicebat) *pertranſibit gladius.* Verè tuam, ô beata Mater, animam gladius pertranſivit. Alioquin non niſi eam pertranſiens, carnem Filii tui penetraret. Et quidem poſteaquam emiſit ſpiritum tuus ille Jeſus, (omnium quidem, ſed ſpecialiter tuus:) ipſius planè non attigit animam crudelis lancea, quæ ipſius (nec mortuo parcens, cui nocere non poſſet) aperuit latus, ſed tuam utique animam pertranſivit. Ipſius nimirum anima jam ibi non erat: ſed tua planè indè nequibat avelli. Tuam ergo pertranſivit animam vis doloris, ut pluſquam martyrem non immerito prædicemus, in qua nimirum corporeæ ſenſum paſſionis exceſſerit compaſſionis affectus.

16. Martyrium cordis. — *Luc. 2. 34.*

15 An non tibi pluſquam gladius fuit ſermo ille, revera pertranſiens animam, & pertingens uſque ad diviſionem animæ & ſpiritus: *Mulier, Ecce filius tuus?* O commutationem! Joannes tibi pro Jeſu traditur, ſervus pro Domino, diſcipulus pro Magiſtro; filius Zebedæi pro Filio Dei, homo purus pro Deo vero! Quomodo non tuam affectuoſiſſimam animam pertranſiret hæc auditio, quando & noſtra, licèt ſaxea, licèt ferrea pectora ſola recordatio ſcindit? Non miremini, Fratres, quòd Maria martyr in anima fuiſſe dicatur. Miretur, qui non meminerit ſe audiſſe Paulum inter maxima gentium crimina memorantem, quòd ſine affectione fuiſſent. Longè id fuit à Mariæ viſceribus, longè id ſit etiam à ſervulis ejus. Sed fortè quis dicat: Numquid non eum præſcierat moriturum? Et indubitanter. Numquid non ſperabat continuò reſurrecturum? Et fidenter. Super hæc doluit crucifixum? Et vehementer. Alioquin quiſnam tu, frater, aut undè tibi hæc ſapientia, ut mireris plus Mariam compatientem, quàm Mariæ filium patientem? Ille etiam mori corpore potuit, iſta commori corde non potuit? Fecit illud charitas, qua majorem nemo habuit: fecit & hoc charitas, cui poſt illam ſimilis altera non fuit. Jam te, Mater miſericordiæ, per ipſum ſinceriſſimæ tuæ mentis affectum, tuis jacens provoluta pedibus Luna *, mediatricem ſibi apud Solem juſtitiæ conſtitutam devotis ſupplicationibus interpellat: ut in lumine tuo videat lumen, & Solis gratiam tuo mereatur obtentu, quam verè amavit præ omnibus, & ornavit, ſtola gloriæ induens, & coronam pulchritudinis ponens in capite tuo. Plena es gratiarum, plena roru cœleſti, innixa ſuper dilectum, deliciis affluens. Ciba hodie pauperes tuos, Domina; ipſi quoque catelli de micis edant, nec puero Abrahæ tantùm, ſed & camelis potum tribuas de ſupereffluenti hydria tua: quia tu verè puella es prælecta & præparata Altiſſimi Filio, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Joan. 19. 26. — *Dolor & afflictio Mariæ in paſſione & morte filii.* — *Rom. 1. 31.* — *Supplicatio ad B. Virginem.* — * *id eſt, Eccleſia.*

IN NATIVITATE [a] B. V. MARIÆ,

VIII. Sept. a

SERMO.

De Aqua-ductu.

1 FOEcundæ Virginis amplectitur cœlum præſentiam, terra memoriam veneratur. Sic nimirum totius boni illic exhibitio, hìc recordatio invenitur: ibi ſatietas, hìc tenuis quædam libatio primitiarum: ibi res, & hìc nomen. *Domine*, inquit, *nomen tuum in æternum, & memoriale tuum in generatione & generationem.* Generatio & generatio, non Angelorum profectò, ſed hominum eſt. Vis ſcire quia nomen & memoriale ejus in nobis eſt, præſentia in excelſo? *Sic orabitis*, inquit: *Pater noſter qui es in cœlis, ſanctificetur nomen tuum.* Fidelis oratio, cujus ipſa primordia & divinæ adoptionis, & terrenæ peregrinationis admoneant: ut hoc ſcientes, quòd quamdiu non ſumus

Pſ. 101. 13. — *Matt. 6. 9.*

a De hoc feſto vide epiſtolas 86. 252. 274. & 410. Item de Octavis ejuſdem feſti lege Anſelmum epiſcopum Cantuarienſem lib. 4. epiſtola 41. ad Ernulfum Priorem Cantuarienſem.

in cœlo, peregrinamur à Domino, gemamus intra noſmetipſos, adoptionem filiorum expectantes, præſentiam utique Patris. Signanter proindè & de Chriſto Propheta loquitur, dicens: *Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus; in umbra ejus vivemus inter gentes.* Nam inter cœleſtes quidem beatitudines non in umbra vivitur, ſed potiùs in ſplendore. *In ſplendoribus ſanctorum*, inquit, *ex utero ante luciferum genui te.* Verùm id quidem Pater.

Thren. 4. 20. — Pſ. 109. 4.

2 At Mater ſanè eumdem ipſum in ſplendore non genuit, ſed in umbra, nonniſi ea tamen, qua obumbravit Altiſſimus. Meritò proindè canit Eccleſia, non illa quidem Eccleſia Sanctorum, quæ in excelſis & in ſplendore eſt, ſed quæ interim peregrinatur in terris: *Sub umbra ejus quem deſideraveram ſedi, & fructus ejus dulcis gutturi meo.* Lucem quippè meridianam, ubi paſcit ſponſus, ſibi petierat indicari: ſed repreſſa eſt, & pro plenitudine luminis umbram, pro ſatietate interim guſtum recepit. Denique non ait, ſub umbra ejus quam deſideraveram, ſed, *Sub umbra ejus quem deſideraveram ſedi.* Neque enim ipſius expetierat umbram, ſed ipſum profectò meridiem, lumen plenum de lumine pleno. *Et fructus ejus*, ait, *dulcis gutturi meo:* ac ſi dicat, *guſtui meo.* Uſquequo non parcis mihi, nec dimittis me, ut glutiam ſalivam meam? Quouſque manet illa ſententia, *Guſtate & videte quoniam ſuavis eſt Dominus?* Et quidem ſuavis guſtui, & dulcis gutturi, ut meritò etiam ſuper hoc ſponſa proruperit in vocem gratiarum actionis & laudis.

Cant. 2. 3. — Pſ. 33. 9.

3 Sed quando dicetur: *Comedite amici, & bibite, & inebriamini chariſſimi? Juſti epulentur*, ait Propheta, ſed *in conſpectu Dei*, utique non in umbra. Et de ſeipſo: *Satiabor*, ait, *cùm apparuerit gloria tua.* Sed & Dominus ad Apoſtolos ait: *Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis; & ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi Pater meus regnum, ut edatis & bibatis ſuper menſam meam.* Sed ubi? *in regno meo*, inquit. Beatus planè qui manducabit panem in regno Dei. Sanctificetur itaque nomen tuum, per quod utcumque interim in nobis es, Domine, per fidem in cordibus habitans, quoniam nomen tuum jam invocatum eſt ſuper nos. Adveniat regnum tuum. Veniat utique quod perfectum eſt, & evacuetur quod eſt ex parte. *Habetis*, ait Apoſtolus, *fructum veſtrum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam.* Vita æterna, fons indeficiens, qui univerſam irrigat ſuperficiem paradiſi. Nec modo irrigat, ſed inebriat, fons hortorum, puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano: & fluminis impetus lætificat civitatem Dei. Quis verò fons vitæ, niſi Chriſtus Dominus? *Cùm Chriſtus*, inquit, *apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria.* Sanè ipſa ſeſe plenitudo exinanivit, ut fieret nobis juſtitia, & ſanctificatio, & remiſſio; necdum apparens vita, aut gloria, aut beatitudo. Derivatus eſt fons uſque ad nos, in plateis derivatæ ſunt aquæ, licèt non bibat alienus ex eis. Deſcendit per aquæ-ductum vena illa cœleſtis, non tamen fontis exhibens copiam, ſed ſtillicidia gratiæ arentibus cordibus noſtris infundens, aliis quidem plus, aliis minus. Plenus equidem aquæ-ductus, ut accipiant cæteri de plenitudine, ſed non plenitudinem ipſam.

Cant. 5. 1. — Pſ. 67. 3. — Pſ. 16. 15. — Luc. 22. 28. — Rom. 6. 22. — Coloſſ. 3. 4. — Chriſtus fons vitæ ad nos. — Prov. 5. 16.

4 Advertiſtis jam, ni fallor, quem velim dicere aquæ-ductum, qui plenitudinem fontis ipſius de corde Patris excipiens, nobis edidit illum, ſi non prout eſt, ſaltem prout capere poteramus. Noſtis enim cui dictum ſit: *Ave gratia plena.* An verò inveniri potuiſſe miramur, undè talis ac tantus fieret aquæ-ductus, cujus nimirum ſummitas, inſtar profectò ſcalæ illius quam vidit Patriarcha Jacob, cœlos tangeret, immò & tranſcenderet cœlos, & vividiſſimum iſtum aquarum, quæ ſuper cœlos ſunt, poſſet attingere fontem? Mirabatur & Salomon, & velut deſperanti ſimilis ajebat: *Mulierem fortem quis inveniet?* Nimirum propterea tanto tempore humano generi fluenta gratiæ defuerunt, quod necdum intercederet is, de quo loquimur, tam deſiderabilis aquæ-ductus. Nec mirabere diutius expectatum, ſi recordaris, quot annis Noè, vir juſtus, in arcæ fabrica laborarit, in qua paucæ, id eſt octo animæ, ſalvæ factæ ſunt, idque ſatis ad modicum tempus.

Maria aquæ-ductus. — Gen. 28. 12. — Prov. 31. 10. — TOM. III.

5 Sed quomodo noſter hic aquæ ductus fontem illum attigit tam ſublimem? Quomodo putas, niſi vehementia deſiderii, niſi fervore devotionis, niſi puritate orationis? ſicut ſcriptum eſt: *Oratio juſti penetrat cœlos.* Et quis juſtus, ſi non Maria juſta, de qua Sol juſtitiæ ortus eſt nobis? Quomodo ergo illa inacceſſam attigit majeſtatem, niſi pulſando, petendo, quærendo? Denique & quod quærebat invenit, cui dictum eſt: *Inveniſti gratiam apud Deum.* Quid? Plena eſt gratia, & gratiam adhuc invenit? Digna prorſus invenire quod quærit, cui propria non ſufficit plenitudo, nec ſuo poteſt eſſe contenta bono: ſed, quemadmodum ſcriptum eſt, *Qui bibit me, adhuc ſitiet;* petit ſuperefluentiam ad ſalutem univerſitatis. *Spiritus-ſanctus*, ait, *ſuperveniet in te*, & pretioſum illud balſamum tanta tibi copia, tantaque plenitudine influet, ut copioſiſſimè effluat circumquaque. Ita eſt: jam ſentimus, jam exhilarantur facies noſtræ in oleo. Jam clamamus: *Oleum effuſum nomen tuum*, & memoriale tuum in generatione & generationem. Verum id quidem non in vanum: & ſi oleum effunditur, ſed non perit. Propterea ſiquidem & adoleſcentulæ, parvulæ ſcilicet animæ, ſponſum diligunt, idque non parum; & unguentum deſcendens de capite, non modo barba, ſed & ipſa veſtimenti ora ſuſcepit.

Aquæ-ductus hujus aſcenſus. — Eccli 35. 21. Per fervorem devotionis. — Eccli. 24. 29. Maria non ſibi tantùm plena, ſed & nobis. — Cant. 1. 2.

6 Intuere, ò homo conſilium Dei, agnoſce conſilium Sapientiæ, conſilium pietatis. Cœleſti rore aream rigaturus, totum vellus prius infudit: redempturus humanum genus, pretium univerſum contulit in Mariam. Ut quid hoc? Fortè ut excuſaretur Eva per filiam, & querela viri adverſus feminam deinceps ſopiretur. Ne dixeris ultra, ò Adam, *Mulier quam dediſti mihi, dedit mihi de ligno vetito:* dic potiùs, Mulier quam dediſti mihi, me cibavit fructu benedicto. Piiſſimum ſanè conſilium; ſed latet forſitan aliud, nec totum hoc eſt. Verum id quidem, ſed parum eſt (ni fallor) deſideriis veſtris. Dulcedo lactis eſt; elicietur fortè, ſi fortius premimus, & pinguedo butyri. Altius ergo intueamini, quanto devotionis affectu à nobis eam voluerit honorari, qui totius boni plenitudinem poſuit in Maria: ut proindè ſi quid ſpei in nobis eſt, ſi quid gratiæ, ſi quid ſalutis, ab ea noverimus redundare, quæ aſcendit deliciis affluens. Hortus planè deliciarum, quem non modo afflaverit veniens, ſed & perflaverit ſuperveniens auſter ille divinus, ut undique fluant & effluant aromata ejus, chariſmata ſcilicet gratiarum. Tolle corpus hoc ſolare, quod illuminat mundum: ubi dies? Tolle Mariam, hanc maris ſtellam, maris utique magni & ſpatioſi: quid niſi caligo involvens, & umbra mortis, ac denſiſſimæ tenebræ relinquuntur?

Gen. 3. 12.

7 Totis ergo medullis cordium, totis præcordiorum affectibus, & votis omnibus Mariam hanc veneremur: quia ſic eſt voluntas ejus, qui totum nos habere voluit per Mariam. Hæc, inquam, voluntas ejus eſt, ſed pro nobis. In omnibus ſiquidem & per omnia providens miſeris, trepidationem noſtram ſolatur, fidem excitat, ſpem roborat, diffidentiam abigit, erigit puſillanimitatem. Ad Patrem verebaris accedere, ſolo auditu territus, ad folia fugiebas: Jeſum tibi dedit mediatorem. Quid non apud talem Patrem Filius talis obtineat? Exaudietur utique pro reverentia ſua: Pater enim diligit Filium. An verò trepidas & ad ipſum? Frater tuus eſt & caro tua, tentatus per omnia abſque peccato, ut miſericors fieret. Hunc tibi fratrem Maria dedit. Sed forſitan & in ipſo majeſtatem vereare divinam, quod licèt factus ſit homo, manſerit tamen Deus. Advocatum habere vis & ad ipſum? Ad Mariam recurre. Pura ſiquidem humanitas in Maria, non modo pura ab omni contaminatione, ſed & pura ſingularitate naturæ. Nec dubius dixerim, exaudietur & ipſa pro reverentia ſua. Exaudiet utique Matrem Filius, & exaudiet Filium Pater. Filioli,

Maria quanto affectu veneranda & invocanda. — Advocata noſtra apud Filium.

TOM. III.

A hæc peccatorum ſcala, hæc mea maxima fiducia eſt, hæc tota ratio ſpei meæ. Quid enim? Poteſtne Filius aut repellere, aut ſuſtinere repulſam; non audire, aut non audiri Filius poteſt? Neutrum planè. *Inveniſti*, ait Angelus, *gratiam apud Deum*. Feliciter. Semper hæc inveniet gratiam, & ſola eſt gratia qua egemus. Prudens Virgo non ſapientiam, ſicut Salomon, non divitias, non honores, non potentiam, ſed gratiam requirebat. Nimirum ſola eſt gratia, qua ſalvamur.

Luc. 1. 30.

Gratia apud Deum per Mariam quærenda.

8 Quid nos alia concupiſcimus, Fratres? Quæramus gratiam, & per Mariam quæramus: quia quod quærit, invenit, & fruſtrari non poteſt. Quæramus gratiam, ſed gratiam apud Deum: nam apud homines gratia fallaa. Quærant alii meritum, nos invenire gratiam ſtudeamus. Quid enim? Num gratiæ eſt quod hic ſumus? Profectò miſericordiæ Domini eſt, quòd non ſumus conſumpti nos. Qui nos? Nos perjuri, nos adulteri, nos homicidæ, nos raptores, purgamenta utique mundi hujus. Conſulite conſcientias veſtras, Fratres, & videte, quia ubi abundavit delictum, ſuperabundat & gratia. Maria non prætendit meritum, ſed gratiam quærit. Denique uſque adeò fidit gratiæ, & non altum ſapit, ut ſalutationem angelicam vereatur. *Maria*, inquit, *cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio*. Nimirum ſeſe ſalutatione angelica reputabat indignam. Et forſitan talia meditabatur: Undè hoc mihi, ut veniat Angelus Domini mei ad me? Ne timeas Maria, ne mireris Angelum venientem: & major Angelo venit. Ne mireris Angelum Domini: & Dominus Angeli tecum. Poſtremò quidni videas Angelum, cùm jam Angelicè vivas? Quidni viſitet Angelus vitæ ſociam? Quidni ſalutet civem Sanctorum, & domeſticam Dei? Angelica planè vita virginitas: & qui non nubent, neque nubentur, erunt ſicut Angeli Dei.

Religioſorum qualis ſenſus eſſe debeat de ſua vocatione.

Virginitas angelica vita.

1. Aſcenſus per incorruptionem.

9 Videſne quòd & hoc nihilominus modo aquæductus noſter aſcendit ad fontem; nec ſola jam oratione cœlos penetrat, ſed etiam incorruptione, quæ proximum Deo facit, ſicut Sapiens ait? Erat enim virgo ſancta corpore & ſpiritu, cui ſpecialiter eſſet dicere: *Converſatio noſtra in cœlis eſt*. Sancta, inquam, corpore & ſpiritu, ne quid forſitan ſuper hoc dubites aquæ ductu. Sublimis equidem valde, ſed nihilominus integerrimus manet. Hortus concluſus, fons ſignatus, templum Domini, ſacrarium Spiritus-ſancti. Nec enim eſt fatua virgo, cui non modo oleum eſt, ſed olei plenitudo in vaſe recondita. Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit, converſatione pariter (ſientì jam diximus) & oratione aſcendens. Denique abiit in montana cum feſtinatione, & ſalutavit Eliſabeth, & in miniſterio ejus erat quaſi menſibus tribus, ut jam tunc poſſet dicere matri Mater, quod tanto poſt filio diait Filius: *Sine modo, ſic enim decet nos implere omnem juſtitiam*. Planè montana conſcendens, cujus juſtitia ſicut montes Dei. Tertius enim hic aſcenſus Virginis fuit, ut funiculus triplex difficilè rumperetur. Fervebat ſiquidem in quærenda gratia charitas, ſplendebat in carne virginitas, humilitas in obſequio eminebat. Etenim ſi omnis qui ſe humiliat eaaltabitur, quid hac humilitate ſublimius? Veniſſe eam mirabatur Eliſabeth, & dicebat: *Undè hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* Sed jam magis miretur, quòd inſtar utique Filii & ipſa non miniſtrari venerit, ſed miniſtrare. Merito proindè Cantor ille divinus in ipſius admiratione præcinens, ajebat: *Quæ eſt iſta quæ aſcendit ſicut aurora conſurgens, pulchra ut luna, electa ut ſol, terribilis ut caſtrorum acies ordinata?* Aſcendit planè ſupra humanum genus, aſcendit uſque ad Angelos, ſed & ipſos quoque tranſcendit, & cœleſtem omnem ſupergreditur creaturam. Nimirum ſupra Angelos, hauriat neceſſe eſt, quam refundat hominibus aquam vivam.

Sap. 6. 20.

Philip. 3. 20.

Matt. 3. 15.

3. Aſcenſus per humilitatem.

Luc. 1. 43.

Cant. 6. 9.

10 *Quomodo*, inquit, *fiet iſtud? quoniam virum non cognoſco*. Verè ſancta corpore & ſpiritu, & integritatem carnis habens, & propoſitum integritatis. Reſpondens autem Angelus, dixit: *Spiritus-ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi*. Ne me interrogaveris, inquit: ſupra me eſt & non potero ad illud, Spiritus-ſanctus, non angelicus, ſuperveniet in te; & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi, non ego. Ne ſteteris vel intra Angelos Virgo ſancta: ſublimius aliquid tuo ſibi miniſterio propinandum terra ſitiens præſtolatur. Paululum cùm pertranſieris eos, invenies quem diligit anima tua. Paululum, inquam: non quia non incomparabiliter ſupereminent, ſed quòd inter eum & ipſos medium nihil invenias. Tranſi ergo Virtutes & Dominationes, Cherubin quoque & Seraphin, ut ad eum pervenias, de quo vociferantur ad invicem: *Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus* (Iſai. 6. 3.) B *Sabaoth*. *Quod enim ex te naſcetur Sanctum, vocabitur Filius Dei*. Fons ſapientiæ, Verbum Patris in excelſis. Hoc Verbum mediante te caro fiet: ut qui dicit, *Ego in Patre, & Pater in me*; dicat nihilominus, *quia ego à Deo proceſſi & veni*. *In principio*, inquit, *erat verbum*. Jam ſcatet fons: ſed interim tantùm in ſemetipſo. Denique *& Verbum erat apud Deum*, lucem profectò habitans inaceſſibilem; & dicebat Dominus ab initio: *Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis*. Sed penes te eſt cogitatio tua, & quid cogites, nos neſcimus. Quis enim cognoverat ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus erat? Deſcendit itaque cogitatio pacis in opus pacis: Verbum C caro factum eſt, & habitat jam in nobis. Habitat planè per fidem in cordibus noſtris, habitat in memoria noſtra, habitat in cogitatione, & uſque ad ipſam deſcendit imaginationem. Quid enim prius cogitaret homo de Deo, niſi forſitan idolum corde fabricaret?

Joan. 14. 10.

Joan. 1. 1.

Jer. 29. 11.

Deus ante incomprehenſibilis, nunc comprehendi poteſt.

11 Incomprehenſibilis erat & inacceſſibilis, inviſibilis & inexcogitabilis omninò. Nunc verò comprehendi voluit, videri voluit, cogitari voluit. Quonam modo, inquis? Nimirum jacens in præſepio, in virginali gremio cubans, in monte prædicans, in oratione pernoctans, aut in cruce pendens, in morte pallens, liber inter mortuos, & in inferno imperans, ſeu etiam tertia die reſurgens, & Apoſtolis loca clavorum D victoriæ ſigna demonſtrans, noviſſimè coram eis cœli ſecreta conſcendens. Quid horum non verè, non piè, non ſanctè cogitatur? Quicquid horum cogito, Deum cogito, & per omnia ipſe eſt Deus meus. Hæc ego meditari dixi ſapientiam, & prudentiam judicavi eructare memoriam ſuavitatis, quam in hujuſcemodi nucleis virga ſacerdotalis copioſè produxit, quam in ſupernis hauriens, uberius nobis Maria refudit. In ſupernis planè, & ultra Angelos, quæ Verbum ea ipſo Patris corde ſuſcepit, ut ſcriptum eſt: *Dies diei eructat verbum*. Utique dies Pater: ſiquidem dies ex die ſalutare Dei. An non etiam Virgo dies? Et præclara. Rutilans planè dies, quæ procedit ſicut aurora E conſurgens, pulchra ut luna, electa ut ſol.

Pſal. 18. 3.

12 Intuere igitur quemadmodum uſque ad Angelos plenitudine gratiæ, ſupra Angelos ſuperveniente Spiritu-ſancto pervenit. Eſt in Angelis charitas, eſt puritas, eſt humilitas. Quid horum non enituit in Maria? Sed oſtenſum eſt ſuperius, ut quidem à nobis oſtendi potuit: ſupereminentiam proſequamur. Cui enim Angelorum aliquando dictum eſt, *Spiritus-ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi: ideoque & quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei?* Denique Veritas de terra orta eſt, non de angelica creatura: nec Angelos, ſed ſemen Abrahæ apprehendit. Magnum eſt Angelo ut miniſter F ſit Domini; ſed Maria ſublimius quiddam meruit, ut ſit Mater. Fœcunditas itaque Virginis ſupereminens gloria eſt, tantoque excellentior Angelis facta munere ſingulari, quanto differentius præ miniſtris nomen Matris accepit. Hanc invenit gratiam plena jam gratia, ut charitate fervida, virginitate integra, humilitate devota, fieret nihilominus ſine viri cognitione gravida, ſine muliebri dolore puerpera. Parum eſt: Quod ea ea natum eſt, Sanctum vocatur, & eſt Filius Dei.

B. Mariæ ſupra omnes Angelos eminentia oſtenditur.

Luc. 1. 35.

13 De reliquo, Fratres, curandum nobis ſummopere eſt, ne verbum, quod de ore Patris ad nos egreſ-

ſum eſt Virgiue mediaute, vacuum revertatur: ſed per eamdem nihilominus Virginem gratiam pro gratia referamus. Eructemus memoriam, donec præſentiam ſuſpiramus, & ſuæ reddautur origini fluenta gratiæ, ut uberius fluant. Alioquin niſi ad fontem redeaut, exſiccantur, & infideles in modico, quod maximum eſt accipere non meremur. Modicum planè memoria ad præſentiam, modicum ad id quod cupimus, magnum ad id quod meremur: longè infra deſiderium, ſed nihilominus ſupra meritum. Sapienter proindè ſponſa & pro hoc modico non modicè [a] gratulatur. Cùm enim dixiſſer, *Indica mihi ubi paſcas, ubi cubes in meridie*: recipiens exigua pro immenſis, & pro paſtu meridiano libans ſacrificium veſpertinum, minimè tamen, ut ſolet fieri, murmurat aut triſtatur, ſed gratias agit, & in omnibus ſeſe exhibet devotiorem. Novit enim quòd ſi fidelis fuerit in umbra memoriæ, lucem præſentiæ ſine dubio obtinebit. Itaque qui reminiſcimini Domiui, ne taceatis, & ne detis ſilentium. Nimirum qui præſentem habent Dominum, exhortatione non indigent: & quod ait Propheta alius, *Lauda Jeruſalem Dominum, lauda Deum tuum Sion*; congratulationis eſt potius, quàm commonitionis. Qui in fide ambulant, egent admonitione ne taceant, & ne dederint ſilentium ei. Loquitur enim, & loquitur pacem in plebem ſuam, & ſuper ſanctos ſuos, & in eos qui convertuntur ad cor. Cæterùm *cum ſancto ſanctus eris, & cum viro innocente innocens eris*: & audientem ſeſe audiet, & loquenti ſibi loquetur. Alioquin ſilentium ei dediſti ſi taceas. Sed undè ſi taceas? A laude. *Ne taceatis*, inquit, *& ne detis ſilentium ei, donec ſtabiliat, & donec ponat Jeruſalem laudem in terra*. Laus Jeruſalem, jucunda & decora laudatio. Niſi fortè Angelos cives Jeruſalem mutuis opinamur laudibus delectari, & decipere de vanitate in idipſum.

Gratiæ fluenta origini ſuæ reddenda, ut fluant uberius.

[a] al. gloriatur.

Cant. 1. 6.

Dei laus & grata memoria frequentanda, dum differtur præſentia.

Pſal. 147. 1.

Pſal. 17. 26.

Pſal. 61. 7.

14 Fiat voluntas tua, Pater, ſicut in cœlo & in terra, ut laus Jeruſalem ſtabiliatur in terra. Quid enim modo eſt? non quærit Angelus ab Angelo gloriam in Jeruſalem, & homo ab homine laudari cupit in terra? Execranda perverſitas! ſed eorum ſit, qui ignorantiam Dei habent, qui obliti ſunt Domini Dei ſui. Vos qui reminiſcimini Domini, ne taceatis à laude ejus, donec ſtabiliatur & perficiatur in terra. Eſt enim ſilentium irreprehenſibile, immò & laudabile magis. Eſt & ſermo non bonus. Alioquin non diceret Propheta, bonum eſſe homini præſtolari cum ſilentio ſalutare Dei. Bonum ſilentium à jactantia, bonum à blaſphemia, bonum à murmure & detractione. Alius enim ob laboris magnitudinem & pondus diei exaſperatus, animo murmurat; & dijudicat eos qui pro anima ſua pervigilant, tamquam reddituri utique rationem. Clamor eſt, ſed ſupra omne ſilentium clamor iſte animi obdurati ſilere facit, quam audiri non patitur, vocem verbi. Alius puſillanimitate ſpiritus in expectatione deficit: peſſimumque hoc verbum blaſphemiæ eſt, quod nec in hoc ſæculo remittitur, nec in futuro. Tertius in magnis ambulat, & in mirabilibus ſuper ſe, dicens, Manus noſtra excelſa; putans ſe aliquid eſſe, cùm nihil ſit. Quid loqueretur huic, qui loquitur pacem? Dicit enim, quia dives ſum, & nullius egeo. Porrò Veritatis ſententia eſt: *Væ vobis divitibus, quia habetis hic conſolationem veſtram*. Contra verò: *Beati*, inquit, *qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur*. Sileat ergo in nobis lingua maledica, lingua blaſphema, lingua magniloqua: quoniam bonum eſt in hoc triplici ſilentio ſalutare Domini præſtolari, ut dicas: *Loquere Domine, quia audit ſervus tuus*. Ejuſmodi quippe voces non ad eum ſunt, ſed adverſus eum, ſicut Legislator murmurantibus ait: *Non enim contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Dominum*.

Thren. 3. 17.

Bonum & laudabile ſilentium triplex.

Luc. 6. 24.

Matt. 5. 5.

1. Reg. 3. 10.

Exod. 16. 8.

15 Ita tamen ab his taceas, ne omninò taceas, ne dederis ſilentium ei. Loquere illi contra jactantiam in confeſſione, ut obtineas veniam de præteritis. Loquere in gratiarum actione contra murmurationem, ut ampliorem invenias gratiam in præſenti. Loquere in

Sermo bonus & utilis itidem triplex.

A oratione contra diffidentiam, ut conſequaris & gloriam in futuro. Confitere, inquam, præterita, & pro præſentibus gratias age, ac deinceps ora ſtudioſius pro futuris: ut ne ipſe quidem ſileat à remiſſione, ab immiſſione, à promiſſione. Ne taceas, inquam, & ne dederis ſilentium ei. Loquere, ut & ipſe loquatur, & dicere poſſit: *Dilectus meus mihi, & ego illi*. Jucunda vox, & eloquium dulce. Nimirum non vox murmuris hæc, ſed vox turturis eſt. Et ne dixeris: *Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena*? Non jam aliena reputabitur, de qua ſponſus ait: *Vox turturis audita eſt in terra noſtra*. Audierat enim dicentem: *Capite nobis vulpes parvulas*, & fortè ex eo in

TOM. III.

Cant. 2. 16.

Pſal. 136. 5.

Cant. 2. 12.

Ibidem 15.

B vocem exultationis erupit, ut diceret: *Dilectus meus mihi, & ego illi*. Planè vox turturis, quæ tam viventi, quàm mortuo, ſingulari utique caſtimonia, ſuo compari perſeverat, ut eam neque mors, neque vita à Chriſti ſeparet charitate. Intulere etenim, utrumnam aliquid hunc dilectum avertere potuerit à dilecta, quominus ei & peccanti, & averſæ perſeveraret. Glomeratæ nubes radios offundere contendebant, ut iniquitates noſtræ ſeparareut inter nos & Deum: ſed incaluit [a] Sol, & univerſa diſſolvit. Alioquin quando rediiſſes ad eum, niſi ille tibi perſeveraſſet, niſi clamaſſet: *Revertere, revertere Sunamitis, revertere, revertere, ut intueamur te?* Eſto ergo illi & tu ni-

Dei erga hominem conſtans & fortis amor.

[a] al. invaluit.

Cant. 6. 12.

C hilominus perſeverans, ut nullis ab eo flagellis aut laboribus avertaris.

16 Luctare cum Angelo, ne ſuccumbas; quia regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. An non lucta, *Dilectus meus mihi, & ego illi?* NOTAM fecit dilectionem ſuam; experiatur & tuam. In multis enim tentat te Dominus Deus tuus. Declinat ſæpius, avertit faciem, ſed non in ira. PROBATIONIS iſtud eſt, non reprobationis. SUSTINUIT te dilectus; ſuſtine tu dilectum, ſuſtine Dominum, viriliter age. NON ILLUM vicere peccata tua; te quoque ipſius flagella non ſuperent, & obtinebis benedictionem. Sed quando? Cùm aurora fuerit, cùm

Matt. 11. 12.

Tentationibus vel adverſis non cedendum.

D adſpiraverit jam dies, cùm ſtabilierit Jeruſalem laudem in terra. *Ecce*, inquit, *vir luctabatur cum Jacob uſque manè*. Auditam fac mihi manè miſericordiam tuam, quia ſperavi in te, Domine. Non tacebo, nec dabo tibi ſilentium uſque manè; utinam nec jejunium. Nimirum dignaris & paſci, ſed inter lilia. *Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia*. Nimirum & ſupra, ſi meminiſti, in eodem Cantico evidenter expreſſum eſt, quòd florum apparitio turturis comitetur auditum. Sed attende, quòd locum, non cibum indicare videtur; nec quibus paſcitur exprimit, ſed inter quæ. Fortè enim non cibo, ſed conſortio paſcitur liliorum: nec liliis veſcitur, ſed verſatur.

Gen. 32. 25.

Cant. 2. 16.

Cant. 2. 12.

E Nimirum odore potius, quàm ſapore lilia placent; & viſui magis ſunt apta, quàm eſui.

17 Ita ergo paſcitur inter lilia, donec adſpiret dies, & venuſtati florum fructuum ſuccedat ubertas. Interim [a] quippe florum, non fructuum tempus eſt, dum in ſpe magis, quàm in re ſumus: & per fidem, non per ſpeciem ambulantes, expectatione magis quàm experientia gratulamur. Conſidera denique floris teneritudinem, & memento verbi, quod ait Apoſtolus, quia *habemus theſaurum iſtum in vaſis fictilibus*. Quanta enim videntur imminere pericula floribus! Quàm facile ſpinarum aculeis lilium perforatur! Meritò proindè canit dilectus: *Sicut lilium inter*

[a] al. Iſt.

2. Cor. 4. 7.

Cant. 2. 2.

F *ſpinas, ſic amica mea inter filias*. An non erat lilium inter ſpinas, qui dicebat: *Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus?* Cæterùm etſi juſtus germinat ſicut lilium, ſed non ad lilium ſponſus paſcitur, nec in ſingularitate complacet ſibi. Audi denique inter lilia commorantem. *Ubi*, inquit, *duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi ſum in medio eorum*. Amat ſemper media Jeſus, diverticula ſemper & reclinatoria reprobat Filius hominis, Dei & hominum mediator. *Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia*. Curemus habere lilia, Fratres, extirpare ſpinas & tribulos, & inſerere lilia ſe-

Pſal. 119. 6.

Singularitas odioſa Chriſto.

Matt. 18. 20.

Digitized by Google

ſtinemus : ſi quando fortè & ad nos paſcendus dignetur dilectus deſcendere.

18 Apud Mariam utique paſcebatur, idque copioſiux pro multitudine liliorum. Annon lilia virginitatis decus, humilitatis inſigne, ſupereminentia charitatis? Erunt tamen & nobis lilia, quamvis inferiora valdè : ſed ne inter hæc quidem dedignabitur paſci ſponſus ; ſiquidem eas, quas prædiximus, actiones gratiarum devotionis hilaritas illuſtraverit, orationem intentionis puritas candidaverit, confeſſionem indulgentis dealbaverit, ſicut ſcriptum eſt : *Si fuerint peccata veſtra ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur ; & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana alba erunt.*

Iſ. 1. 18.

Cæterùm quicquid illud eſt, quod offerre paras, Mariæ commendare memento, ut eodem alveo ad largitorem gratiæ gratia redeat quo influxit. Neque enim impotens erat Deus, & ſine hoc aquæ-ductu infundere gratiam, prout vellet : ſed tibi vehiculum voluit providere. Fortè enim manus tuæ, aut ſanguine plenæ, aut infectæ muneribus, quòd non eas ab omni munere excuſſiſti. Ideoque * modicum iſtud quod offerre deſideras, gratiſſimis illis & omni acceptione digniſſimis Mariæ manibus offerendum tradere cura, ſi non vis ſuſtinere repulſam. Nimirum candidiſſima quædam lilia ſunt : nec cauſabitur ille liliorum amator inter lilia non inventum, quicquid illud ſit quod inter Mariæ manus invenerit. Amen.

Mariæ commendare debemus, quod offers Deo.

* al. Itaque.

IN FESTO SANCTI MICHAELIS,

XXIX. Sept.

Sermo Primus.

De Angelorum erga nos officiis, & noſtra erga ipſos reverentia *.

* al. De triplici cauſa, qua pro nobis ſolliciti ſunt Angeli.

1 Angelorum hodie memoria celebratur ; & exigitis debitum pro tanta ſolemnitate ſermonem. Sed quid de angelicis ſpiritibus viles loquantur vermiculi ? Credimus ſanè, & indubitata fide tenemus, divina eos præſentia & viſione beatos ſine fine lætari in bonis Domini, quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt. Quid ergo de his homo loquatur hominibus, quæ nec ipſe quidem cogitare, nec illi ſaltem audire ſufficiant ? Profectò ſi ex abundantia cordis os loquitur, ſileat nihilominus lingua neceſſe eſt ex inopia cogitationis. Attamen ſi multum eſt ad nos loqui de ea claritate & gloria, qua in ſemetipſis, immò in Deo ſuo Angeli ſancti noſtris omninò ſupereminent cordibus : de ea loquamur, quam nobis exhibent, gratia & charitate. In ſupernis enim ſpiritibus non ſolùm admirabilis dignitas, ſed & dignatio amabilis invenitur. Dignum eſt proindè, Fratres ut gloriam non capientes, tanto magis amplectamur miſericordiam, qua nimirum conſtat nihilo minus abundare domeſticos Dei, cœli cives, principes paradiſi. Teſtatur denique Apoſtolus ipſe, qui raptus uſque ad tertium cœlum, beatæ illi curiæ meruit intereſſe, atque ejus noſſe ſecreta : *Quoniam omnes adminiſtratorii ſunt ſpiritus, miſſi in miniſterium propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis.*

Angelorum præſentia, ſeu dignitas.

Eorumdem erga nos dignatio & charitas.

Hebr. 1. 14.

2 Neque id cuiquam incredibile videatur ; quandoquidem ipſe quoque Creator & Rex Angelorum venit, non miniſtrari, ſed miniſtrare, & animam ſuam dare pro multis. Ut quid ergo miniſterium illud Angelorum quiſpiam dedignetur, in quo præcedit eos, cui in excelſis tota cum aviditate & felicitate miniſtrant ? Si & hinc dubitas, utique qui vidit, teſtimonium perhibuit : *Millia*, inquiens, *millium miniſtrabant ei, & decies centena millia aſſiſtebant ei.* Alius quoque Propheta ad Patrem de Filio loquens, ait : *Minuiſti eum paulò minùs ab Angelis.* Sic planè, ſic decet ut vincat & humilitate, qui ſublimitate vincebat ; ſitque tanto minor Angelis, quanto inferiori ſeſe miniſterio mancipavit : qui tanto excellentior eſt, quanto differentius præ eis nomen hæreditavit. Sed quæras fortaſſe, in quo minoratus videatur ab Angelis, cùm miniſtrare venit, quandoquidem (ut ſupra meminimus) in miniſterium mittuntur & illi ? In eo utique quòd non modo miniſtravit, ſed & miniſtratus eſt, eratque unus & idem qui miniſtrabat, & qui miniſtrabatur. Meritò proindè ſponſa in Canticis canticorum : *Ecce*, inquit, *venit is ſaliens in montibus, tranſſiliens colles.* Miniſtrans enim ſaliit inter Angelos : ſed & ipſos tranſſiliit miniſtratus. Miniſtrant enim Angeli, ſed de alieno, offerentes Deo bona opera, non ſua, ſed noſtra, ac nobis ejus gratiam referentes. Undè & Scriptura dicens, *Quoniam aſcendit fumus aromatum in conſpectu Domini de manu Angeli ;* ſollicitè præmiſit, *data ei fuiſſe incenſa multa.* Noſtros enim ſudores, non ſuos ; noſtras, non ſuas lachrymas offerunt Deo : nobis quoque ejus munera referunt, & non ſua.

Matt. 20. 28.

Dan. 7. 10.

Pſ. 8. 6.

Chriſtus & Angeli miniſtrare venerunt, quo differimus.

Cant. 2. 8.

Apoc. 8. 4.

3 Non ſic Miniſter ille ſublimior cunctis, ſed & humilior univerſis, qui ſemetipſum obtulit ſacrificium laudis, qui Patri offerens animam ſuam, nobis miniſtrat uſque hodie carnem ſuam. Hujus utique tanti Miniſtri gratia nihil mirum, ſi dignanter nobis, immò & libenter Angeli ſancti miniſtrent. Ipſi enim amant nos, quia nos Chriſtus amavit. Dicitur certè vulgari quodam proverbio : Qui me amat, amat & canem meum. Nos verò, ò beati Angeli, catelli ſumus Domini illius, quem tanto affectu diligitis ; catelli, inquam, cupientes ſaturari de micis, quæ cadunt de menſa dominorum noſtrorum, qui eſtis vos. Et hæc dixerim, Fratres, ut ampliorem de cætero erga beatos Angelos fiduciam habeatis, ac proindè familiarius in omni neceſſitate veſtra eorum invocetis auxilia : ſed & dignius in eorum præſentia converſari, & magis ac magis eorum vobis conciliare gratiam, captare benevolentiam, exorare clementiam ſtudeatis. Cujus rei gratia neceſſarium duco alias quoque charitati veſtræ exponere cauſas, quæ & ipſæ beatos Angelos pro noſtra infirmitate reddant ſollicitos ; abſque ſua ſanè anxietate, ſed non abſque utilitate noſtra ; nec ad detrimentum felicitatis ſuæ, ſed ad noſtræ ſalutis augmentum.

Angeli cur pro nobis ſolliciti.

4 Conſtat ſine dubio, rationis participes & capaces beatitudinis humanas animas angelicæ (ſi dicere id audeamus) cognatas eſſe naturæ : nec decet vos, ò beati Spiritus, contra legis præceptum dedignari, quam viſitare debetis, ſpeciem veſtram, licèt in multam (ut ipſi cernitis) dejecta ſit vilitatem. Sed neque arbitramur vos, ſuperni cives, civitatis veſtræ excidio delectari, & ruina murorum, quos ſemirutos eſſe ipſi videtis. Cujus inſtaurationem ſi deſideratis, (ut dignum eſt ;) frequenter quæſo antè thronum gloriæ verbum precis iterate, dicentes : *Benignè fac Domine in bona voluntate tua Sion, ut ædificentur muri Jeruſalem.* Si diligitis decorem domus Dei, immò quia verè diligitis ; experiantur zelum veſtrum vivi & rationales lapides, qui ſoli in inſtaurationem ejus vobis poſſunt coædificari. Hic eſt, dilectiſſimi, funiculus triplex, quo de excelſo cœlorum habitaculo ad conſolandos, ad viſitandos, ad adjuvandos nos attrahitur ſupereminens charitas Angelorum, propter Deum, propter nos, propter ſeipſos. Propter Deum utique, cujus tanta erga nos miſericordiæ viſcera ipſi quoque (ut dignum eſt) imitantur. Propter nos, in quibus nimirum propriam ſimilitudinem miſerantur. Propter ſeipſos, quorum ordines inſtaurandos ex nobis toto deſiderio præſtolantur. In ore enim parvulorum qui lacte modo veſcuntur, & nondum ſolido cibo, perficienda eſt laus illa majeſtatis divinæ, cujus habentes primitias angelici ſpiritus, beata nimirum delectatione fruuntur : ſed tanto avidius nos expectant, quanto conſummationis ejus expectatione & expetitione ſollicitantur.

Pſ. 50. 20.

5 Quæ cùm ita ſint, penſate, quanta etiam nobis ſollicitudine opus eſt, dilectiſſimi, ut dignos nos exhibeamus eorum frequentia, & eo modo converſemus in conſpectu Angelorum, ne fortè ſanctos offendamus obtutus. Væ enim nobis, ſi quando provocati peccatis & negligentiis noſtris, indignos nos judicaverint præſentia & viſitatione ſua, ut jam neceſſe habeamus & nos plangere, & dicere cum Propheta : *Amici mei & proximi mei adverſum me appropinquaverunt, & ſteterunt, & qui juxta me erant, de longe ſteterunt,*

Angelorum offenſa quàm ſollicitè cavenda.

Pſ. 37. 12.

runt, & vim faciebant qui quærebant animam meam; elongatia nimirum eis, quorum præſentia protegere nos, & propulſare poterat inimicum. Quod ſi tam neceſſariam habemus familiaritatem dignationis angelicæ, cavenda nobia eorum offenſa, & in his maximè exercendum, quibua eos novimus oblectari. Sunt enim plurima quæ eis placent, & quæ in nobis invenire delectat: ut eſt ſobrictas, caſtitas, paupertas voluntaria, crebri in cœlum gemitus, & orationes cum lachrymis, & cordia intentione. Attamen ſuper omnia hæc unitatem & pacem à nobis exigunt Angeli pacis. Quidni maximè delectentur iu bis, quæ formam quamdam civitatis ſuæ repræſentant in nobia, ut mirenrur Jeruſalem novam in terra? Dico autem, ut quomodo civitatis illius participatio eſt in idipſum, ſic & nos idipſum ſentiamus, idipſum dicamus omnes, & non ſint in nobis ſchiſmata: ſed magis omnes ſimul unum corpus ſimus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra.

Virtutes & exercitia Angelis grata.
Unitas & pax maximè.
Pſal. 121. 3.
Diſcordia & ſcandala eis diſplicent.

6 E contra verò nibil æquè offendit, & ad indignationem provocat eos, quomodo diſſenſiones & ſcandala, ſi fortè inveniantur in nobis. Audiamus ſiquidem, quid loquatur ad Corinthios Paulus. *Cum enim ſit inter vos zelus & contentio, nonne carnales eſtis, & ſecundum hominem ambulatis?* In epiſtola quoque Judæ Apoſtoli legimus ſic: *Hi ſunt qui ſegregant ſemetipſos, animales, Spiritum non habentes.* Videre eſt animam hominis quemadmodum univerſa corporis membra vivificet enhærentia ſibi. Separa ergo quodvis à junctura cæterorum, & vide an de cætero illud vivificet. Sic eſt omnis qui dicit anathema Jeſu: quod nemo dicit loquens in Spiritu Dei, quia anathema ſeparatio eſt. Sic eſt, inquam, omnis qui ab unitate dividitur, nec dubites quin ab eo receſſerit ſpiritus vitæ. Dignè igitur contentioſos, & qui ſeparant ſemetipſoa, Apoſtoli carnales vocant & animales, Spiritum non habentes. Dicunt ergo ſancti illi & beati Spiritus, ubi ſcandala invenerint & diſſentiones: Quid nobis & generationi huic Spiritum non habenti? Nam ſi adeſſet Spiritus, per eum utique charitas diffunderetur, & unitas non ſcinderetur. Et dicunt: Non permanebimus cum hominibus iſtis in æternum, quia caro ſunt. Quæ enim conventio luci ad tenebras? Nos de regno unitatis & pacis ſumus, & homines iſtos in eamdem unitatem & pacem ſperabamus eſſe venturos. Nunc autem qua ratione nobis cohæreant, qui diſſident à ſeipſis? Videtia quàm congruat huic ſolemnitati evangelica lectio, quæ ſic deterret nos à ſcandalo parvulorum, quandoquidem tam vehementer Angelis diſplicent ſcandala. Qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis: durum eſt quod ſequitur. Sed jam præterit hora, ad Miſſas nobis eundum eſt. Peto ne ſit vobis moleſta dilatio, quæ poterit non inutilis fore, ſi capitulum præſens ſermone altero diligentius proſequamur.

1. Cor. 3. 3.
Jude v. 19.
Pacis & concordiæ ſymbolum unitas in corpore.
1. Cor. 12. 3.
Matt. 18. 6.

IN FESTO SANCTI MICHAELIS,

SERMO SECUNDUS.

In illud, *Qui ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis, qui in me credunt, &c.*

1 AUdiſtis, Fratres, evangelicam lectionem adverſus eos, qui puſillos ſcandalizant, ſatis terribiliter intonantem. Nemini blanditur Veritas, neminem palpat, nullum ſeducit, apertè denuntians, quoniam *Væ homini illi, per quem ſcandalum venit. Bonum erat ei, ſi natus non fuiſſet homo ille.* Natus ſanè denuo, natus ad vitam, natus de Spiritu, qui nimirum carne poſtmodum conſummatur. EXPEDIT ei (ſi quis eſt) qui ſcandala ſuſcitat in hac domo, in hac ſancta, Deo placita, & Angelis ejus admodum grata ac familiari congregatione, ut ſuſpendatur in collo ejus mola aſinaria, & pro ſuavi jugo & levi onere Salvatoris, gravi mole terrenæ cupiditatis humeris ejus impoſita, demergatur in profundum maris hujus magni & ſpatioſi manibus, quod eſt ſine dubio ſæculum nequam. MINUS enim damnabile erat ei in ſæculo magis perire, quàm in monaſterio. Perire ſiquidem neceſſe eſt hominem, qui charitatem non habet, etiamſi tradiderit corpus ſuum ita ut ardeat. Et hoc dixerim, Fratres, non quaſi minus bene de vobis ſentiam, aut regnare videatur in vobis nequiſſimum iſtud vitium: ſed ut in ea charitate, & unanimitate, & pace in qua ſtatis in Domino, ſolliciti ſitis perſeverare, & abundare magis. Quæ eſt enim ſpes noſtra, & gaudium noſtrum, & corona gloriæ? Nonne unitas & unanimitas veſtra, in qua gaudeo vos inveniſſi fraternitatis amatores, & ante omnia mutuam in vobiſmetipſis charitatem habentes, quod eſt vinculum perfectionis? Propter quod obſecro vos, ſic ſtate in Domino, chariſſimi. In hoc enim cognoſcunt omnes, etiam Angeli ſancti, quòd Chriſti eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad invicem.

Matt. 18. 7.
Matt. 26. 24.
Religioſi in monaſteriis ſcandala ſuſcitantes, quàm damnabiles.
TOM. III.
Unitas ſeu unanimitas gloria Religioſorum.

2 Denique ſi tenetis memoria, quam vobis præcedenti ſermone tradidimus triplicem angelicæ erga nos charitatis & ſollicitudinis cauſam, poteſt hinc quoque fraternæ dilectionis utilitas magnificè commendari. Facile ſiquidem conſiderare eſt homini, qui non diligit proximum, nullam ex his, quas tunc diximus, ſuppetere cauſam. Numquid enim Chriſti gratia diligemur ab Angelis, ſi de mutuæ dilectionis inopia cognoverint, nequaquam ejus nos eſſe diſcipulos? Numquid diligemur ab eis propter nos ipſos, ideſt ſpiritualis naturæ ſimilitudinem*, ſi invenimur non diligere humanæ naturæ noſtræ conſortes, immò verò ſi ex eis quæ inter nos ſunt contentionibus, carnales nos magis, quàm ſpirituales eſſe conſtiterit? Denique numquid diligent nos propter ſeipſos, & futuram de nobis civitatis ſuæ reſtaurationem, ſi (quod abſit) unum illud, quo ſolo uniri & coædificari eis poſſumus, defuerit glutinum charitatis? Quomodo ſperabunt reædificandos de nobis perpetuos civitatis illius muros, ſi cognoverint, ſi viderint nos, non lapides eſſe vivos, qui poſſint invicem cohærere: ſed magis pulverem, quem projiciat ventus à facie terræ, quem unius verbi flatus in turbinem excitet, & ſuſpicionis cujuslibet leviſſima aura diſpergat? Et hæc quidem dixiſſe ſufficiat pro eo quod ait Dominus: *Si quis ſcandalizaverit unum de puſillis iſtis.* Credo enim quòd majori ſollicitudine deinceps ab hac tam nequiſſima peſte cavebitis.

Angelicæ erga nos dilectionis & ſollicitudinis obſtacula.
** al. ſimilitudine.*
Matt. 18. 6.

3 Jam verò quem non moveat quod ſequitur in Evangelio: *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum?* Numquid enim corporalem hunc oculum monemur eruere, aut unam ex manibus iſtis, ſimiliter & unum abſcindere pedem? Abſit à nobis hujuſmodi carnalis omninò & nimis ridiculoſa cogitatio. Immò verò poſtquam ab exterioribus ſcandalis deterruit nos ſermo divinus aſperè ſatis, ſicut audiſtis, conſilium dat quid de eo nobis agendum ſit ſcandalo, quod interius patimur, contrariam invenientes legem in membris noſtris. Ipſe enim novit figmentum noſtrum, quòd ejuſmodi ſcandalum non tam facile à nobis valeat evitari. Porrò tripliciter fieri ſcandalum iſtud, quotidiano nobis noſſe licet experimento. Interdum enim eſt in nobis ſpiritualis intentionis oculus ſimplex, & qui gratiæ magis quàm noſter dicendus ſit: ſed ſcandalizat nos oculus noſter, & qui verè à nobis eſt, dum voluntas noſtra aliam minus caſtam importunè ingerit intentionem. Sed habemus jam ſuper hoc ſalubre conſilium Salvatoris: *Erue eum*, inquit, *& projice abs te.* Hoc autem fiet, ſi non conſentias, ſi abjicias, ſi reſiſtas. Simili modo de manu ac pede eſt intelligendum. Cùm enim bonis operibus intentos, ad alia opera trahere voluntas propria conatur, manus noſtra eſt quæ ſcandalizat nos: ſed abſcindi debet & projici à nobis, ut non ei conſentiamus.

Matt. 18. 9.
Scandalum duplex, internum & externum.
Internum triplici modo fieri poteſt.
Ibidem 9.
Voluntatis propriæ damna.

4 Sic etiam proficere in ſancta converſatione, & aſcendere per gradus ſcalæ quæ Jacob apparuit, ac juxta quod ait Pſalmiſta, de virtute in virtutem ire deſiderantes, ſæpius ſcandalum patimur à pede quodam puſillanimitatis & negligentiæ noſtræ, qui nimirum deſcendere magis ac remiſſius ire conatur: ſed abſcindi eum neceſſe eſt, ut pes gratiæ, qui ſtat in directo, currere poſſit ſine offenſione, ſine ſcandalo, ſine im-

Pſal. 83. 8.

TOMUS III. pedimento. Quod autem dicit, *Bonum nobis eſſe ad vitam intrare cum uno oculo, aut manu, aut pede, quàm duos habentes ire in gehennam ignis*: eos notat qui voluntatem ſuam, ſive bona, ſive mala ſit, æquè ſequuntur, & ingrediuntur duabus viis, nunc bona, nunc mala ſectantes, ſecundùm quod variantur deſideria ſua. Quibus merito utilius fuerat gratiæ in omnibus inhærere, & ubi obviat propria voluntas, abſcindere & à ſeipſis abjicere eam. Eſt autem cùm multo tempore in abſciſſione propriæ voluntatis noſtræ exercitati aliquatenus eam domamus, ut diſcat jam non ſuperbire, ſed magis ſine omni ſcandalo vel contradictione Deo ſubjecta ſit anima noſtra; nec jam abjicere neceſſe ſit oculum noſtrum, nempè qui ſimplici adhærens oculo factus eſt & ipſe ſimplex, aut certè jam non alter eſt oculus, ſed unus cum eo, Apoſtolo teſte: *Quoniam qui adhæret Domino, unus ſpiritus eſt cum eo*. Quod autem de oculo dictum eſt, de manu quoque & pede eodem modo eſt intelligendum. CUJUS enim voluntas ex affectione, & cum deſiderio gratiæ cohæret, ut nec concupiſcat mala agere, nec bona minora, nec minus bene, quàm gratia ſuggerit; hic planè perfectus eſt vir. Sed pax iſta potius eſt felicitatis: abſciſſio verò ſcandalorum, & tentationum victoria, fortitudinis: illa, inquam, gloriæ, hæc virtutis.

Matt. 18. 8. — 1. Cor. 6. 17. — Perfectus quiſnam.

IN FESTO OMNIUM SANCTORUM,

1. Novemb.

SERMO PRIMUS.

De lectione Evangelica: *Videns Jeſus turbas, &c.*

1 FEſtivitatem hodiernam Sanctorum omnium cum omni devotione dignum eſt celebrari. Nimirum ſi magna videtur, & eſt, beati Petri ſolemnitas, ſeu beati Stephani, aut cujuslibet cæterorum: quanta iſta eſt, quæ non unius tantùm eſt, ſed univerſorum? Verùm non ignoratis, Fratres, ſæcularibus id moris eſſe, ut diebus feſtis feſtiva ſibi convivia parent: & quanto fuerit ſolemnitas clarior, tanto ſplendidius epulentur. Quid ergo? Nonne & his qui convertuntur ad cor, cordis deliciæ ſunt quærendæ, & ſpiritualibus ſpiritualia comparanda? Propterea jam paratum eſt convivium noſtrum, Fratres, jam cocta ſunt omnia, & epulandi tempus advenit. Dignum eſt enim, ut prius anima ſatietur: quòd hæc portio ſine dubitatione, & ſine comparatione ſit potior: præſertim cùm Sanctorum ſolemnitates manifeſtum ſit ad animas magis, quàm ad corpora pertinere: & quæ animarum ſunt, animæ plus accepteut, quippè naturali quadam eis cognatione conjunctæ. Quibus propterea quoque Sancti iſti compatiuntur amplius, propterea magis deſiderant animarum bona, & plus earum refectionibus delectantur, quoniam & ipſi ſimiles nobis fuere paſſibiles: & ipſi peregrinationis hujus & exilii miſerabilis deploravere moleſtias; & ipſi grave hujus corporis onus, & tumultus ſæculi & tentationes experti ſunt inimici. Nihil itaque dubium, quin gratior eis ſit & multo acceptabilior illa feſtivitas, qua intenditur epulis animarum, quàm ſit ea, quæ celebratur à ſæcularibus, curam carnis perficientibus in deſideriis voluptatum.

Feſtivitates piis & religioſis non more ſæcularium celebrandæ.

2 Verumtamen undè nobis animarum panis in terra deſerta, in loco horroris, & vaſtæ ſolitudinis? Undè nobis ſub ſole ſpiritualis cibus, ubi nihil eſt niſi labor & dolor, & afflictio ſpiritus? Sed ſcio quis dixerit: *Petite & accipietis*; & illud: *Si vos, cùm ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris: quanto magis Pater veſter de cœlo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe?* Nec ignoro, quàm obnixè, tota hac nocte & die petieritis mendicantes dari vobis panem de cœlo vivum; non eum qui corpus roborat, ſed qui confirmat cor hominis. Nam convivas quidem non auſim dicere, ſed mendici ſumus in præbenda Dei viventes. Mendici, inquam, jacentes ante januam Regis prædivitis, ulceribus pleni, & cupientes ſaturari, immò & ſuſtentari de micis, quæ cadunt de menſa dominorum noſtrorum, quorum celebramus hodie ſolemnitatem. Nempe deliciis affluunt, & menſuram accipiunt bonam, & confertam, & ſupereffluentem. Confidimus autem, quoniam erit qui det nobis: chaos enim magnum & diſtantia eſt multa nimis inter liberalitatem & benignitatem Dei, & avari divitis crudelitatem. Propterea dedit hodie Pater noſter panem (Patrem enim miſericordiarum, patrem eſſe neceſſe eſt etiam miſerorum,) dedit, inquam, nobis panem de cœlo, & cibaria in abundantia: quorum utinam ego fidelis coquus, utinam anima mea coquina utilis videatur.

Convivium ſpirituale adornat ſuis Bernardus. — Matt. 7. 7. Luc. 11. 13. — Mendici ſumus ante januam ſummi Regis.

3 Siquidem ad præparanda fercula veſtra, tota hac nocte concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exarſit ignis: ille ſine dubio, quem Dominus Jeſus miſit in terram, & voluit vehementer accendi. Nam ſpiritualem cibum, & coquinam & ignem habere neceſſe eſt ſpiritualem. Supereſt jam ut diſtribuam quæ paravi: vos autem conſiderate potius dantem Dominum, quàm miniſtrum diſtribuentem. Ego enim, quantum in me eſt, nihil aliud ſum quàm conſervus veſter, qui vobiſcum pariter, & mihi, & vobis (ſicut ipſe Dominus novit) mendico panem de cœlo, & alimoniam vitæ. Propterea non ego do vobis, ſed Pater veſter ipſe eſt, qui dat vobis panem de cœlo vivum. Ipſe vos paſcit, & operibus, & ſermonibus, etiam & carne Filii ſui, quæ eſt verè cibus. Nam & de operibus lego: *Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem Patris mei*; & de verbis, quoniam *non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei*. Ergo nunc quidem cibari habemus factis ejus & verbis; poſt hæc etiam illibatum Dominici corporis Sacramentum in altaris menſa ſacroſancta, ipſo propitio, percepturi.

Joan. 4. 34. — Deut. 8. 3. — Communio hac die.

4 Legimus in Evangelio hodie, quoniam *Videns turbas Jeſus, aſcendit in montem*. Prædicantem enim Dominum de civitatibus & caſtellis populi ſequebantur: quorum ſalvabat animas, ſanabat corpora; & adhærebant ei, affatu pariter & aſpectu illius delectati: cujus nimirum vox ſuavis, & facies ejus decora, ſicut ſcriptum eſt: *Speciosus forma præ filiis hominum, diffuſa eſt gratia in labiis tuis*. Talis eſt quem nos ſequimur, cui adhæremus; totus deſiderabilis, in quem non ſolùm populi, ſed & ipſi quoque Angeli ſancti deſiderant proſpicere. Quid vobis ſuavius apponemus? Nimirum hæ ſunt deliciæ Angelorum. Guſtate proindè, & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus. Et huic ſuavitati, huic ſapori, huic ſapientiæ, quæ verè trahitur de occultis, omne quod deſideratur, non valet comparari. Quid enim? Miraris in ſole ſplendorem, in flore pulchritudinem, in pane ſaporem, in terra fœcunditatem? Sed à Deo hæc univerſa donata ſunt: nec dubium, quin multo amplius reſervaverit ſibi, quàm dederit creaturis.

Matt. 5. 1. Chriſti ſuavitas attrahit omnes. — Pſal. 44. 3. — Perfectiones omnium creaturarum eminentius in Deo.

5 Jam ne hoc quidem otioſum putemus, quod aſcendit in montem, nimirum quod tanto antè prædictum eſt, tamquam à longè clamante Propheta: *Super montem excelſum aſcende tu qui evangelizas Sion; exalta in fortitudine vocem tuam qui evangelizas Jeruſalem*. In qua aſcenſione, ſi vos melius non habetis, ego illud intelligendum puto, quod initio Actuum Apoſtolorum beatus Lucas meminit, dicens: *Primum quidem ſermonem feci de omnibus, ò Theophile, quæ cœpit Jeſus facere, & docere*. Utique non juxta Phariſæorum morem, qui alligabant onera gravia & importabilia, & imponebant ea in humeros hominum, digito autem ſuo nolebant ea movere. An non bonus animæ panis eſt iſte, & plurimum confirmans cor hominis? Fiducialiter ſequor te, Domine, quocumque ieris, & ſecurè incedo viam mandatorum tuorum, ſciens quòd per eam præceſſeris ipſe. Securè, inquam, viam mandatorum tuorum curro, quandoquidem novi quòd à ſummo cœlo egreſſio tua ad currendam hanc viam, & occurſus tuus uſque ad ſummum ejus fuerit per hanc viam. Non poſſum modo, Fratres, in hunc modum ſingula maſticare: vos eſtote animalia munda & ruminantia, ut fiat ſicut ſcriptum eſt: *Theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore ſapientis*. Cogit enim ſuccingere forſitan

Iſai. 40. 9. — Act. 1. 1. — Chriſtus fecit & docuit. — Matt. 23. 4. — Prov. 21. 20.

& præſcindere verbum tam brevitas horæ, quàm materiæ magnitudo.

Prædicatorum converſatio ad ſublimia tendere debet.

6 *Videns turbas Jeſus, aſcendit in montem.* Videns miſerationis intuitu, quoniam erant ſicut oves errantes, non habentes paſtorem. Quid eſt quòd priuſquam docere inciperet, aſcendit in montem, niſi quòd in hoc ipſo docuit neceſſe habere prædicatores verbi Dei deſideriis animi & converſatione ſancta ad ſublimia tendere, & virtutum conſcendere montem. *Et cùm ſediſſet, acceſſerunt ad eum Diſcipuli ejus. Cùm ſediſſet*, inquit. Alioquin quis ad excelſum illum gigantem poſſet accedere? Benigniſſimè prorſus inclinavit ſe; & exinanivit uſque ad ſeſſionem, ita ut dicat Patri:

Pſal. 138. 2.

B *Tu cognoviſti ſeſſionem meam, & reſurrectionem meam.* Sedit enim, ut ad eum, quem ne ipſi quidem Angeli ſtantem attingere poterant, etiam publicani & peccatores accedant, accedat Maria Magdalene, accedat & Latro de cruce. *Et cùm ſediſſet, acceſſerunt ad eum Diſcipuli ejus.* Acceſſerunt non tam inceſſu pedum, quàm affectu cordis, & imitatione virtutum. Bene autem non turbæ, non quilibet de populo, ſed

Exod. 24. 24.

Diſcipuli acceſſiſſe dicuntur: quatenus ſicut Teſtamentum vetus datum legitur in monte Sina, ſolo Moyſe aſcendente, & populo expectante deorſum; ſic & modo ſuſciperent montes pacem populo, & colles juſtitiam; & velut in tenebris quibuſdam, & in C occulto diceretur Apoſtolis, quod poſtea dicerent in lumine; & audirent in aure, quod prædicarent poſtmodum ſuper tecta. Undè & ſequitur:

7 *Et aperiens os ſuum, docebat eos.* Aperuit nunc os ſuum, qui Prophetarum prius aperuerat ora. Hinc eſt quod legitur in Pſalmo, Propheta dicente:

Pſal. 50. 17.

Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam. Nunc autem qui multifariè, multiſque modis olim locutus fuerat in Prophetis, demum ſuo ipſius ore locutus eſt, tamquam ſi diceret: Et qui loquebar, ecce adſum. Beati qui audierunt loquentem in carne Sapientiam: beati qui Verbi Dei verba, quæ ab ipſius ore proceſſerunt, audierunt. Verumtamen D quod audierunt illi, adhuc reſervatur nobis: quia &

Matt. 5. 2.

nos audire poſſumus, quamvis non ab ipſo. *Aperiens os ſuum docebat eos, dicens: Beati pauperes ſpiritu.* Verè apertum eſt os ejus, in quo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ ſunt reconditi. Et verè ejus hæc

Apoc. 21. 5.

doctrina, qui in Apocalypſi loquitur, *Ecce nova facio omnia*: qui per Prophetam ante prædixerat;

Pſal. 77. 2.

Aperiam os meum, eructabo abſcondita à conſtitutione mundi.

Pauperes beati.

Quid enim tam abſconditum, quàm paupertatem eſſe beatam? Attamen Veritas loquitur, quæ nec falli, nec fallere poteſt; & ipſa eſt quæ dicit, quoniam

Matt. 5. 3.

beati pauperes ſpiritu. Sic vos, inſenſati filii Adam, divitias quæritis, divitias deſideratis uſque adhuc: E cùm jam beatitudo pauperum divinitus commendata, prædicata mundo, credita ſit ab hominibus? Quærat eas paganus, qui ſine Deo vivit: quærat Judæus, qui terrenas promiſſiones accepit: ſed qua fronte, magis autem qua mente Chriſtianus divitias quærit, poſtquam Chriſtus beatos eſſe pauperes prædicavit; Quouſque filii alieni, quouſque vanitatem loquetur os veſtrum, ut beatum dicatis populum cui hæc ſunt, hæc viſibilia, hæc præſentia; cùm Filius Dei os ſuum aperiens locutus ſit veritatem, beatos eſſe pauperes, & væ divitibus?

Quinam.

8 Sed diligenter attende, quòd non ſimpliciter pauperes nominat, propter plebejos pauperes neceſſitate F miſerabili, non laudabili voluntate. Spero equidem profuturam eis apud divinæ bonitatis miſericordiam hanc ipſam afflictionis ſuæ miſeriam: ſcio tamen Dominum hoc in loco non de hujuſmodi fuiſſe locutum; ſed de his qui poſſunt dicere cum Propheta:

Pſal. 53. 8.

Voluntariè ſacrificabo tibi. Attamen nec voluntaria quidem paupertas omnis laudem habet apud Deum: nam & philoſophi omnia ſua reliquiſſe leguntur, ut expediti mundialibus curis, ſtudio vanitatis, poſſent vacare liberius, & nolebant cenſu abundare terreno, ut abundarent magis in ſenſu ſuo. Hos diſcernit quod dictum eſt, *ſpiritu*, ideſt, ſpirituali voluntate. *Beati* ergo

A *pauperes ſpiritu*, ſpirituali ſcilicet intentione, deſiderio ſpirituali, propter ſolum beneplacitum Dei, & animarum ſalutem: *quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* Sed quis eſt qui ſic loquitur, qui ſic beatificat pauperes, & ſic ditat? Putas poterit verum eſſe? Erit ſine dubio: ſiquidem verax & potens eſt qui promittit. Si murmurat inimicus, reſpondebitur ei: An non licet mihi facere quod volo? An oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus ſum? Si tu jure humiliatus es pro eo quod adverſum me exaltare te voluiſti; nonne qui ſe humiliant propter me, merito ſunt exaltandi? Et verè, Fratres, ſi miſerrimus ille è cœlo dejectus eſt, quoniam affectavit celſitudinem, altitu- B dinem concupivit, ſublimitatem præſumpſit: nonne conſequens eſt beatos eſſe, qui ſpontè in paupertatis humilitatem ſeſe deponunt, & juxta Domini promiſſionem, *ipſorum eſt regnum cælorum*, quod perdidit iſte? Et attende quàm ſapienter ordinaverit Sapientia, contra peccatum primum, remedium primum opponens. Ac ſi apertius dicat: Vis obtinere cœlum quod perdidit ſuperbiens Angelus, qui confiſus eſt in virtute ſua, & in multitudine divitiarum ſuarum? Paupertatis vilitatem amplectere, & tuum erit. Sequitur:

Beati mites.

9 *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram.* Bene optimè. Sic enim oportebat, commendata paupertate, etiam manſuetudinem prædicari: quoniam relin- C quentibus omnia, prima ſolet eſſe tentatio de moleſtiis corporis, & afflictione carnis inſolita. Quid verò paupertas proderit, ſi (quod abſit) pauper in murmurationem deveniat, faſtus exaſperans, & impatiens diſciplinæ? Optimè quoque poſt regni promiſſionem minus aliud regnum velut in arrham datur, ut ſecundùm Scripturam, *promiſſionem habeamus vitæ ejus quæ nunc eſt, pariter & futuræ*; & de exhibitione præſentium firma ſit expectatio futurorum.

1. Tim. 4. 8.

Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram. Hanc ego terram corpus noſtrum intelligo: quod ſi poſſidere vult anima, ſi regnare deſiderat ſuper membra ſua, neceſſe eſt ut ſit ipſa mitis, & ſuperiori ſuo ſubjecta: D quoniam TALE inveniet inferius ſuum, qualem ſe exhibuerit ſuperiori. Armatur enim creatura ad ulciſcendam ſui injuriam Creatoris. Et ideò noverit anima, quæ rebellem ſibi invenit carnem ſuam, ſe quoque minus, quam oporteat, ſuperioribus poteſtatibus eſſe ſubjectam. Manſueſcat ipſa, & humilietur ſub potenti manu Altiſſimi; & ſubjecta ſit Deo, & his pariter quibus vice ejus habet obedire Prælatis: & continuo corpus ſuum inveniet obediens, & ſubjectum. Veritas enim eſt quæ loquitur: *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram.* Et vide, ſi non adverſus ſecundi peccati vulnus ſecunda proceſſerit medicina.

Terræ nomine corpus intelligit.

Eva præpoſterè beatitudinem ambiens, amiſit.

Prima ſiquidem poſt angelicæ prævaricationis E ruinam Eva peccavit, inquietudine ſpiritus agitata, & interdicti dominici jugum ſuave, & leve onus abjiciens: quoniam expectare noluit, ut de manu Domini, undè jam cætera acceperat, perfectionem quoque beatitudinis mereretur, ſed præripere illam ſerpentis conſilio attentavit. Propter hoc paradiſum perdidit, terram deliciarum: propter hoc in ipſo corpore ſuo contrariam legem invenit. Sed jam fortaſſis ad hanc Domini vocem deſiderio manſuetudinis æſtuas, & conquereris ſuper aſperitate cordis tui, & belluinis quibuſdam motibus, atque indomita feritate. Attende ergo quod ſequitur.

Beati qui lugent.

10 *Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.* F Equum indomitum flagella domant: animam immitem contritio ſpiritus, & aſſiduitas lachrymarum. Ergo in omnibus operibus tuis memorare noviſſima tua: mortis horrorem, judicii tremendum diſcrimen, ardentis gehennæ metum ab oculis cordis tui elongari nullatenus patiaris. Cogita peregrinationis tuæ miſeriam, recogita annos tuos in amaritudine animæ tuæ; cogita vitæ humanæ pericula, cogita fragilitatem propriam: & in hujuſmodi cogitatione ſi perſeveraveris, dico tibi, parum ſenties quicquid foris videtur eſſe moleſtum, dum toto corde circa interiorem moleſtiam occuparis. Sed nec patietur Dominus

Lugendi copioſa materia.

TOM. III. ſine conſolatione te eſſe, quoniam Pater miſericordiarum eſt, & Deus totius conſolationis; & complebitur omninò quod Veritas pollicetur: *Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur*. Concordat autem huic ſententiæ etiam illud, quod in Salomone legiſti: *Melius*
Eccl. 7. 3. *eſt ire ad domum luctus, quàm ad domum convivii.*
Evæ poſt culpam lapſum perverſa conſolatio. Propterea beata eſſes Eva, ſi poſt culpam conſolationem quæreres lachrymarum; & converſa ad pœnitentiam veniam citius obtineres. Nunc autem miſerrimam quæſiſti conſolationem de ſimili caſu viri tui; & veneno peſſimo, nequiſſimo videlicet vitio, totam infeciſti poſteritatem tuam: ut uſque hodie perditionem alterius, alter ſuam reputet conſolationem. Miſera prorſus Evæ conſolatio, & eorum qui miſeriam hanc imitantur! Sed *beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur*. Verùm quid aliud eſt hæc conſolatio, quàm procedens de ſpe veniæ gratia devotionis, & ſuaviſſima delectatio boni, & guſtus ſapientiæ, licèt exiguus, quibus interim benignus Dominus afflictam refrigerat animam? Sed guſtus ille nihil aliud eſt, quàm irritamentum deſiderii, & incentivum amoris, ſicut ſcri-
Eccli. 24. 29. ptum eſt: *Qui edunt me, adhuc eſurient; & qui bibunt me, adhuc ſitient*. Propterea illicò ſubinfertur:

Matth. 5. 6. 11 *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur*. Qui eſurit, eſuriat amplius; & qui
Juſtitiam eſurientes accipiunt ultra deſiderium. deſiderat, abundantius adhuc deſideret: quoniam QUANTUMCUMQUE deſiderare potuerit, tantum eſt accepturus. Immò verò non ſecundùm imperfectionem modumve deſiderii, quoniam quidem donec perfectè habeat, perfectè deſiderare non poteſt; ſed nec & perfectè habere, donec perfectè deſideret: ſed menſuram accepturus eſt bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem. *Beati qui eſuriunt & ſi-*
Adamo defuit vera eſuries juſtitiæ. *tiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur*. Infirmiori palato cordis, & animæ languenti adhuc dura & inſipida res videtur eſſe juſtitia: ſed qui guſtaverunt, ecce ipſi ſciunt, quàm beati ſunt qui eſuriunt illam, *quoniam ipſi ſaturabuntur*. O verè felix & glorioſa ſatietas! ò ſanctum convivium! ò deſiderabiles epulæ! ubi nimirum anxietas nulla, nullum poterit eſſe faſtidium, quoniam ſatietas ſumma, & ſummum inerit deſiderium. *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur*. Jam verò hoc verbum adverſus Adam procedere credo, qui portionem quidem aliquam videtur tenuiſſe juſtitiæ, in eo quod mulieri compaſſus eſt: ſed ſi eſuriſſet juſtitiam, curaſſet ſine dubio reddere quod debebat, non modo uxori, ſed multo magis Creatori. Debebat enim uxori compaſſionem utique & diſciplinam, tamquam inferiori.
Ephes. 5. 23. Caput enim mulieris vir. Debebat autem Deo obedientiam atque ſubjectionem. Sed quid putamus, Fratres, quàm plurimi uſque hodie factum illud graviter dijudicant, & tamen inſipienter imitantur? Indignan-
Adæ imitatores quidam. tur adverſus Adam, quòd obedierit voci uxoris ſuæ pluſquam Dei; & ipſi quotidie Evam ſuam, carnem videlicet, audiunt pluſquam Deum. Fratres, ſi modo præſentem videremus Adam in eo articulo poſitum, aſcendentibus cogitationibus in cor ejus coarctari inter precem uxoris, & præceptum Creatoris; nonne clamaremus adverſus illum dicentes: Cave tibi miſer, vide ne feceris; ſeducta eſt mulier, non acquieſcas ei? Ut quid ergo, quoties apprehendit nos tentatio ſimilis, non perſuademus ſimiliter nobis ipſis? *Beati* enim *qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur*. Sed quid poteſt eſſe omnis juſtitia noſtra coram Deo? Nonne juxta Prophetam,
Iſa. 64. 6. *velut pannus menſtruatæ* reputabitur: & ſi diſtrictè judicetur, injuſta invenietur omnis juſtitia noſtra, & minus habens? Quid ergo de peccatis erit, quando ne ipſa quidem pro ſe poterit reſpondere juſtitia?
Pſal. 142. 2. Propterea obnixè cum Propheta clamantes, *Non intres in judicium cum ſervo tuo Domine*, tota humilitate ad miſericordiam recurramus, quæ ſola poteſt ſalvare animas noſtras & ſollicitè penſemus quod ſequitur.

Beati miſericordes. 12 *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur*. Et attende, quemadmodum Zacchæus breviter uno verbo utrumque complectitur, dicens: *Di-*
Luc. 19. 8. *midium bonorum meorum do pauperibus, & ſi quempiam defraudavi, reddo quadruplum*. Vides quantum
Zacchæi juſtitia & miſericordia. eſurit iſte juſtitiam, cui non ſufficit æqua menſura reddere, niſi reddat quadruplum. Miſericordia quoque magna eſt, quòd dimidium bonorum ſuorum dat pauperibus. Verumtamen non ſilebo ego quod ſentio. Laudem Domini loquetur os meum: Domini planè, non veſtram. Neque enim vobis, ſed nomini ejus do gloriam. Zacchæus certè, cujus laus eſt in Evangelio, dimidium bonorum ſuorum dedit pauperibus: ſed ego multos Zacchæos hic video, qui nihil ſibi ex omnibus reliquere. Quis mihi ſcribet hoc Evangelium de Zacchæis iſtis, immò de Petris iſtis, qui fiducia-
Matt. 19. 27. liter loquuntur Domino: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te?* Sed ſcriptum eſt jam in Evangelio æterno, in libro vitæ ſcriptum eſt & ſignatum: *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur*. Jam verò, Fratres, Adæ crudelitatem hæc
Adæ inhumanitas erga uxorem. ſententia tangit, qui videbatur priùs uxoris amore peccaſſe. Ecce enim ſcimus, ò Adam, quia os de oſſibus tuis, & caro de carne tua eſt, & ejus amore peccaſti. Videamus nunc quantum diligas eam. Venit Dominus igneum tenens gladium in ultionem prævaricationis; oppone te diſcrimini propter illam, & dic: Domine, mulier infirmior eſt, mulier ſeducta eſt: mea eſt iniquitas, meum peccatum, in me ſolum vindicta procedat. Sed non loquitur ſic: *Mulier*, in-
Gen. 3. 12. quit, *quam dediſti mihi, dedit mihi de ligno, & comedi*. O perverſitas! Pœnam pro ea ſuſcipere refugis, & culpam admittere non recuſaſti! Quomodo, proh dolor! omnia confudiſti, pernicioſe miſericors, ubi ſeverus eſſe debueras; & pernicioſius crudelis, ubi miſericordiam impendere oportebat? Nam delinquere propter illam nullo modo, ſatisfacere verò pro ea libenti animo debuiſti. Sic enim oportet fieri, Fratres, ut numquam propter alium homo peccet, quod eſt juſtitiæ: & libenter aliena peccata portet, quod eſt miſericordiæ. *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur*. Sequitur:

13 *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*.
Beati mundo corde. Beati planè, & omninò beati, qui videbunt in quem deſiderant Angeli proſpicere, quem videre vita æterna eſt. Tibi dixit cor meum, exquiſivit te facies mea: faciem tuam, Domine, requiram. Quid enim mihi eſt in cœlo, & à te quid volui ſuper terram? Defecit caro mea & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Quando adimplebis me lætitia cum vultu tuo? Væ mihi ab immunditia cordis mei! qua impediente, necdum mereor ad beatam illam viſionem admitti. Quanta ſollicitudine,
Mentis oculus ad videndum Deum purgandus triplici inquinamento. Fratres, quanto ſtudio danda eſt opera, ut mundari poſſit oculus, quo videndus eſt Deus? Et ego quidem triplici ſorde inquinari me ſentio, concupiſcentia carnis, & concupiſcentia gloriæ temporalis, & præteritorum conſcientia delictorum. Sunt enim in anima motus quidam utrorumque deſideriorum, quos nec ratione, nec viribus extinguere poſſum, quamdiu ſum in hoc ſæculo nequam, & in corpore mortis teneor alligatus. Attamen contra ſordes iſtas ora-
Oratio remedium contra pravos motus concupiſcentiæ. tionis oppono remedium; & propterea ſicut oculi ſervorum in manibus dominorum ſuorum, ita oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum, donec miſereatur noſtri, qui ſolus mundus eſt, & poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine. Sic & contra
Confeſſio contra peccatum. peccati conſcientiam remedium Confeſſionis eſt inſtitutum; & omnia in confeſſione lavantur. Ecce hæc ſunt quæ mundant oculum cordis, Gratia & Confeſſio. Porrò *beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*. Videbunt quidem in fine facie ad faciem: videbunt etiam nunc, ſed per ſpeculum in ænigmate: & nunc cognoſcunt ex parte, perfectè poſtea cognituri.
Alii peccant in ſpe, alii ex deſperatione. Omnis enim in cujus conſcientia clanſum adhuc peccatum vivit, aut peccat in ſpe, & ita ſentit de Deo, tamquam ſi minus ei peccata diſpliceant: aut peccat in deſperatione, immiſericordem ſentiens Deum. Quo-

Digitized by Google

Pſal. 49. 18.

rum utrique merito dicitur, *Exiſtimaſti inique, quòd ero tui ſimilis:* quoniam neuter Deum videt, ſed mentitur iniquitas ſibi, formans ſibi idolum pro eo, quod non eſt ipſe. Beati verò mundo corde, quoniam ipſi ſoli Deum vident, ſoli de eo ſentiunt in bonitate: ſicut verè bonus eſt, ita ut nemo bonus ſit niſi ipſe. *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Miſeri proinde Adam & Eva, qui converſi in verba malitiæ ad excuſandas excuſationes in peccatis, dum confeſſionis mundationem fugiunt, immundo remanent corde, & à facie Domini ejiciuntur. Sequitur:

Beati pacifici.

14 *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Merito filii nomine vocabuntur, qui filii opus impleverint. Ipſe enim eſt, per quem reconciliati pacem habemus ad Deum: ipſe qui pacificavit in ſanguine ſuo quæ in cœlis ſunt, & quæ ſuper terram, mediator Dei & hominum, homo Chriſtus Jeſus. Et attende quemadmodum in tribus quidem prioribus ſibi ipſi reconciliatur anima, in duobus quæ ſequuntur proximo, in ſexto Deo, in ſeptimo etiam alios reconciliat, tamquam receptus in gratiam Domini, & felici familiaritate donatus. Nam paupertate, manſuetudine, fletu renovatur in anima ſimilitudo quædam & imago æternitatis omnia tempora complectentis, dum paupertate futura meretur, manſuetudine ſibi præſentia vindicat, luctu pœnitentiæ præterita quoque recuperat, ſicut ſcriptum eſt: *Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Porrò juſtitia & miſericordia perfectè proximo cohæremus, dum quicquid volumus nobis fieri, aliis non faciamus per juſtitiam: & quæcumque volumus ut faciant nobis homines, & nos faciamus illis per miſericordiam. Jam reconciliati nobis, reconciliati etiam proximo, fiducialiter per munditiam cordis reconciliamur Deo. Beati verò, qui de ſua reconciliatione non ingrati, & pro fratribus ſuis piè ſolliciti, eos quoque, quantum prævalent, & ſibi, & Deo reconciliare laborant. Quibus enim laudibus dignum, quanto amplectendum putas affectu fratrem illum, qui ſine quærela converſans inter fratres tota ſollicitudine cavet, ne quid in eo ſit quod ab aliis portari oporteat; & quicquid in aliis eſt oneroſum, patientiſſimè portat? qui ſingulorum ſcandala ſua reputat: qui cum Apoſtolo loquitur, *Quis ſcandalizatur, & ego non uror? Quis infirmatur, & ego non infirmor? Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Non eſt enim Deus diſſenſionis, ſed pacis: ideoque filios pacis, Dei quoque filios dignum eſt appellari.

Reconciliatio multiplex, quomodo fiat.

Iſai. 38. 15.

2. Cor. 11. 29. Matt. 5. 9.

Perſecutionem pauci volunt.

15 Jam quæ ſequitur octava Beatitudo, Martyrum eſt prærogativa: cujus nobis tolerantiæ nec tempus videtur eſſe, nec virtus. Honoratur nunc juſtitia magis quantum in facie eſt: aut nulli, aut pauci pro ea ſuſtinent perſecutionem. Felices tamen, ſi qui ſunt, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum, ut * eos nemo perſequatur. Quòd ſi multiplex fuerit tribulatio, tunc quoque multiplicius exultandum, non intuentibus quæ videntur incommoda: ſed præmia, quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia ſunt; quæ autem non videntur, æterna. *Beati,* inquit, *eritis cùm vos oderint homines, & cùm ſeparaverint vos, & ejecerint, & dixerint omne malum adverſum vos mentientes, propter me. Gaudete in illa die, & exultate: ecce enim merces veſtra copioſa eſt in cœlis,* copioſior longè quàm ſit labor in terris. Verumtamen quid ſibi vult, quòd eadem promiſſio facta eſt pauperibus & martyribus, niſi quia verè martyrii genus paupertas voluntaria eſt? *Beatus vir,* ait Propheta, *qui poſt aurum non abiit, nec ſperavit in theſauris pecuniæ. Quis eſt hic, & laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in vita ſua.* Quid mirabilius aut quod martyrium gravius eſt, quàm inter epulas eſurire, inter veſtes multas & pretioſas algere, paupertate premi inter divitias, quas offert mundus, quas oſtentat malignus, quas deſiderat noſter ipſe appetitus? An non merito coronabitur qui ſic certaverit, mundum abjiciens promittentem, irridens inimicum tentantem, & (quod glorioſius eſt) de ſemetipſo triumphans, & crucifigens concupiſcentiam prurientem? Denique propterea pauperibus pariter & martyribus regnum cœlorum promittitur, quia paupertate quidem emitur, ſed in paſſione pro Chriſto abſque omni dilatione percipitur.

** al. ubi.*

Pauperibus & martyribus eadem promiſſio facta.

Eccli. 31. 8.

Paupertas martyrium.

Tom. III.

IN FESTO OMNIUM SANCTORUM,

SERMO SECUNDUS.

De ſtatu Sanctorum ante reſurrectionem.

1 QUia Sanctorum omnium feſtivam hodie, dilectiſſimi, omnique digniſſimam devotione memoriam celebramus, operæ pretium puto de communi eorum felicitate, in qua beata jam requie perfruuntur, & futura quam præſtolantur conſummatione adjuvante Spiritu-ſancto ſermonem facere charitati veſtræ, ita ſanè, ut non opinionis propriæ conjecturas, ſed divinorum librorum ſequar auctoritatem; ne prophetare videar de corde meo, ſed innitar, quoad potero teſtimoniis Scripturarum. Erit enim præſtante Domino triplex ſermonis hujus utilitas, quatenus agnita vel ex parte aliqua, felici retributione Sanctorum, abundantiori deinceps ſollicitudine ipſorum inhærere veſtigiis, ac ferventiori deſiderio ad eorum ſuſpirare conſortia, propenſiori quoque devotione eorumdem nos commendare patrociniis ſtudeamus. Fidelis quippe ſermo, & omni acceptione dignus, ut quos ſolemni veneratione proſequimur, etiam ſimili converſatione ſequamur: quos beatiſſimos prædicamus: ad eorum beatitudinem tota aviditate curramus: quorum delectamur præconiis, ſublevemur eorum patrociniis. Nec ſanè parum fructuoſa invenitur memoria feſtiva Sanctorum, languorem, teporem, erroremque depellens: cùm eorum interceſſione juvetur infirmitas noſtra, conſideratione beatitudinis excitetur negligentia noſtra: ignorantia quoque noſtra ipſorum erudiatur exemplis. Propterea cùm perfectè eruditos vos ad imitanda Sanctorum veſtigia, hodierna ſancti Evangelii lectione, & ipſius Domini ſermone non dubitem, erecta nimirum ante oculos veſtros ſcala, per quam univerſus, quem hodie veneramur, Sanctorum chorus aſcendit; nec ignorem implorandis eorum ſuffragiis totum paulò minus noctis & diei hujus religioſa devotione tempus expenſum: jam de eorum felicitate loqui vel exiguum aliquid attentabo, quod donaverit ipſe, qui eos & magnificat jam & glorificat, quos vocavit prius atque juſtificavit.

Feſta Sanctorum quàm fructuosè celebrentur.

2 Legimus in Propheta: *Convertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi, quia eripuit animam meam de morte, oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapſu;* & in alio pſalmo: *Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium.* Multa quoque ſimilia in divinarum reperiſſe mihi videor ſerie Scripturarum verba hominum, qui liberatos ſe eſſe non ſine multa admiratione lætantur, verba perfectæ ſecuritatis, & felicitatis immenſæ, vocem gratiarum actionis & lætitiæ, quam pro meo ſapere his qui luteas adhuc domos inhabitant, & in ſudore vultus ſui comedunt panem ſuum, omninò non arbitror convenire. Quis enim eorum gloriabitur caſtum ſe habere cor? quis audeat gloriari contritum eſſe laqueum, liberatos pedes ſuos à lapſu, reclamante nimirum Apoſtolo, & dicente: *Qui ſtat, videat ne cadat?* Undè & de ſemetipſo: *Infelix,* inquit, *ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Et alio in loco: *Fratres,* inquit, *ego me non arbitror comprehendiſſe. Unum autem, quæ retro ſunt oblitus, & in ea quæ ante me ſunt extentus, ſequor ad palmam,* &c. itemque, *Ego,* ait, *ſic curro, non quaſi in incertum; ſic pugno, non quaſi aerem verberans; ſed caſtigo corpus meum & ſervituti ſubjicio, ne fortè cùm aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar.* Hæc planè tuba militiæ eſt, hæc verba ducis ſtrenui fortiter dimicantis. Nam ſuperiora quidem videntur potius triumphantis, aut certè necdum quidem triumphantis, ſed cum victoria jam redeuntis de prœlio, & futurum magni triumphi diem læta ac ſecura conſcientia præſtolantis.

Pſal. 114. 7.

Pſal. 123. 7.

1. Cor. 10. 12. Rom. 7. 24.

Philipp. 3. 13.

1. Cor. 9. 26.

3 Quid enim loquitur reverſus de prœlio fortis miles, ſervus fidelis? *Convertere jam,* inquit, *anima mea in*

Pſal. 114. 7.

TOM. III.

Quies nulla in hac vita.

requiem tuam. Dum enim in corpore mortis Domino militares nulla requies erat, tum pro labore certaminis, tum pro periculo exitus adhuc incerti. Hinc excitabat tumultus tentationum, inde ſuccumbendi metus gravius ſollicitabat. Habebat tamen, Fratres, etiam tunc gloriam miles Chriſti, licèt requiem non haberet. Ait ſiquidem ſtrenuus ille & fortiſſimus miles, cujus & paulò ante fecimus mentionem: *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ*. Quod conſcientiæ teſtimonium non ſic intelligendum puto, tanquam ipſa ſibi conſcientia atteſtetur. Non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat. Eſt ergo teſtimonium conſcientiæ, in quo gloriatur Apoſtolus, non quod perhibeat conſcientia, ſed quod loquitur Spiritus veritatis in ipſa, teſtimonium perhibens ſpiritui noſtro, quòd filii Dei ſumus. Eſt enim teſtimonium conſcientiæ non perhibentis, ſed percipientis. Cùm enim veritas applaudit, cùm juſtitia atteſtatur, Dei ſine dubio commendantis vox eſt, & Spiritus-ſancti teſtimonium perhibentis, ac ſi decertanti viriliter militi Rex ſuus, pro cujus amore & honore decertat, propè aſſiſtens lætus applaudat, laudet fortia facta, proximam clamitet eſſe victoriam, parata jam præmia, & coronam polliceatur æternam. In quo teſtimonio gloriatur quidem probatus & ſtrenuus miles; minimè tamen quieſcit, ſed tanto acrius viriliuſque decertat. Itaque dum adhuc militant, gaudent utique electi Dei; ſed tantùm de primitiis Spiritus, qui & infirmitatem eorum adjuvat virtute ſua, & puſillanimitatem ſua conſolatur atteſtatione. Undè & is, de quo loquebamur, Apoſtolus: *Non eſt*, inquit, *regnum Dei eſca & potus, ſed juſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu-ſancto*.

2. Cor. 1. 12.

Conſcientiæ teſtimonium quale.

2. Cor. 10. 18.

Rom. 14. 17.

4 Jam verò conſummato militiæ tempore gaudium habent Sancti etiam in ſpiritu ſuo, donec adveniat dies illa, qua introire mereantur in gaudium Domini ſui, gaudium habituri & in ipſo corpore ſuo. Sic enim habemus in pſalmo: *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine, dediſti lætitiam in corde meo*. Undè? planè ex his quæ ſequuntur: *A fructu frumenti, vini, & olei ſui*. Audivit enim ejuſmodi anima vocem dicentis: *Date ei de fructu manuum ſuarum, & laudent eam in portis opera ejus*. Undè & Joannes ſcribere jubetur in Apocalypſi, quoniam *beati mortui qui in Domino moriuntur*. Quare beati? *A modo enim jam dicit Spiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis*. Undè & in ipſo, de quo paulò ante loquebamur pſalmo, eis quæ ſupra poſuimus verbis adjunctum eſt: *In pace in idipſum dormiam & requieſcam*. Et de operibus habemus in Apocalypſi: *Opera enim illorum ſequuntur illos*. Ad quid verò ſequuntur, niſi ut laudent eos in portis? Ad quid ſequuntur, niſi ut multiplicentur à fructu eorum, & accipientes de fructu manuum ſuarum, ſaginentur vituli, quos ex prophetico teſtimonio, cùm reædificabuntur muri Jeruſalem, ſuper altare Domini novimus imponendos? Interim quippe ſub altari eos eſſe, & non ſupra, ipſe nos doceat, cujus teſtimonium credibile factum eſt nimis, qui, ut ſcribit in Apocalypſi, ſub altari ipſo eorum etiam voces audivit. Adhuc ergo ſignatum a eſt ſuper eos lumen vultus Dominici: & licèt non plenam, habent tamen lætitiam multam in corde ſuo, donec veniat dies illa, qua implebit eos lætitia cum vultu ſuo. Interim, inquam, convertuntur animæ illæ in requiem ſuam, donec veniat dies, qua introire mereantur in requiem Domini. Adhuc laudant eas in portis opera ſua, donec veniat, cùm erit unicuique laus à Deo. Videtis, Fratres, quanta eſt unitas Scripturarum, quàm uno ſenſu & eiſdem penè verbis de beatitudine loquantur animarum.

Pſal. 4. 7.

Prov. 31. 31.

Apoc. 14. 13.

Pſal. 4. 10.
Apoc. 14. 13.

Pſal. 50. 20.

Apoc. 6. 9.

Sancti ante generalem reſurrectionem non plenè beati.

Non plenè ſed ſub interim...

5 Jam verò nemo ex vobis parvam aliquam requiem, aut lætitiam ſuſpicetur eorum, qui ab omni penitus moleſtia liberi recogitant annos ſuos in dulcedine animæ ſuæ: lætantur pro diebus quibus humiliati ſunt, annis quibus viderunt mala: cùm jucunda admiratione & mira jucunditate conſiderant pericula quæ evaſerunt, labores quos pertulerunt, certamina quæ vicerunt: & pro his omnibus certa & indubitata fide expectant beatam ſpem, & adventum gloriæ magni Dei & Salvatoris ſui, qui reſuſcitabit & reformabit corpora eorum, configurata proprii corporis claritati.

6 Quanta eſt felicitas eorum, quàm immenſa lætitia! qui nimirum triplici gaudio, de recordatione tranſactæ virtutis, de exhibitione præſentis quietis, de certa expectatione futuræ conſummationis exultant. Nam de futura illa conſummatione habemus vocem eorum in fine ejus pſalmi, de quo ſuperius loquebamur. Dicunt enim ſingulæ animæ, quibus jam datum eſt ad hanc requiem pervenire: *In pace in idipſum dormiam & requieſcam; quoniam tu, Domine, ſingulariter in ſpe conſtituiſti me*. Singulariter, inquam, in ſpe, non jam inter ſpem & metum, ubi prius non ſine ſollicitudine & anxietate plurima fluctuabam. Sic & de præſenti Sanctorum requie habemus in alio pſalmo ſcriptum: *Convertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi*. Bene, inquam, fecit, quamvis necdum optimè. Denique audi quàm bene: *Quia eripuit animam meam de morte, oculos meos à lachrymis, pedes meos à lapſu*: id eſt à peccato omni, & à peccati pœna, à timore quoque & à periculo recidendi penitus liberavit. Hoc eſt ſuaviſſimum animæ ſtratum, quod nullis jam lavet aut riget lachrymis, quando abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis ejus. Hoc cubile, in quo jam non compungitur, nec convertitur in ærumna ſua, dum configitur ſpina. Exiit enim de terra illa, quæ ſpinas ei & tribulos germinabat. Hoc planè ſtratum animæ, quod minimè jam verſatur in infirmitate ejus: quoniam univerſa quæ infirmitatis erant, pariter tranſierunt. Hæc eſt, inquam, animæ ſuaviſſima & ſaluberrima requies, conſcientia munda, quieta, ſecura. Sit ergo beatæ animæ culcitra conſcientiæ ſuæ puritas, ſit capitale tranquillitas, ſit opertorium ejus ſecuritas: ut in hoc interim ſtrato dormiat delectabiliter, feliciter requieſcat.

Beatorum triplex gaudium.

1. De certa expectatione futuræ conſummationis.

Pſal. 4. 10.

2. De exhibitione præſentis quietis.

Pſal. 114. 7.

Lectus animæ.

7 Jam verò de recordatione tranſactæ virtutis habes in pſalmo centeſimo vigeſimo tertio manifeſtè verba eorum, quæ ſuperius quoque commemoravi. Conſiderant enim, & multa cum admiratione recogitant, à quibus laqueis, quantiſque periculis divino meruerint auxilio liberari, & exultantes in Domino dicunt: *Niſi quia Dominus erat in nobis, dicat nunc Iſrael, niſi quia Dominus erat in nobis, cùm exurgerent homines in nos, fortè vivos deglutiſſent nos. Torrentem pertranſivit anima noſtra, forſitan pertranſiſſet anima noſtra aquam intolerabilem*. Et addunt: *Benedictus Dominus, qui non dedit nos in captionem dentibus eorum*. Sed & verba quæ jam tempore ſuæ reſolutionis inſtante loquebatur Apoſtolus, de eo in quo nunc feliciter requieſcit ſtatu præſumpta, videntur & nunc ei multo melius convenire: nunc enim jam ſecurè loquitur: *Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi: de reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illum diem juſtus judex*. Hæc ſunt, dico vobis, Fratres, hæc modo ſunt univerſa Sanctorum negotia, hic cibus, hic ſomnus eorum: & propterea voluit Spiritus-ſanctus ſcribi verba ea quæ protulimus, cæteraque ſimilia, ut ex his aliquatenus innoteſceret nobis ſtatus eorum.

3. De recordatione tranſactæ virtutis.

Pſal. 123. 1.

2. Tim. 4. 7.

8 Longè aliter tamen afficiuntur in hujuſmodi meditationibus, & multò amplius delectantur, quàm noſtra aut cogitatio capere, aut explicare queat oratio. Audi enim quomodo laboret Propheta inculcans, & multiplicans verba, nec tamen ſic dignè magnificare valens quod intendit. *Quam magna*, inquit, *multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te!* Quid tamen addidit? *Perfeciſti*, inquit, *eis qui ſperant in te, in conſpectu filiorum hominum*. Eſt ergo multitudo dulcedinis, quæ abſcondita eſt, magna

Pſal. 30. 20.

a Id eſt obſignatum, nondum reſeratum & manifeſtatum: uti apparet tum ex conſequentibus, tum ex ſermone 4. n. 2. ubi ait, animabus beatorum nunc ſolum conſpicuum eſſe Chriſti humanitatem, non ipſam divinitatem. Vide tamen Horſtii Notas in hunc locum.

Digitized by Google

quidem, & magna valde, necdum tamen perfecta: quoniam in manifeſto perficietur, non in abſcondito, quando non ſub altari requieſcent Sancti, ſed ſuper thronos tamquam judices reſidebunt. Ad requiem enim exutæ à corporibus animæ ſanctæ protinus admittuntur: ad plenam autem gloriam regni non ita. *Me expectant juſti*, ait Propheta, cùm adhuc detineretur in cuſtodia corporis hujus, *donec retribuas mihi*. Et vox divina ad animas ſanctas corporum ſuorum reſurrectionem flagitantes: *ſuſtinete modicum tempus, donec impleatur numerus fratrum veſtrorum*. Sed jam ſermo claudendus eſt: vocant enim nos Miſſarum adhuc celebranda ſolemnia. Quod ergo reſtat adhuc de eadem materia, ſermoni alteri reſervemus.

Pſal. 141. 8. — *Apoc. 6. 11.*

IN FESTO OMNIUM SANCTORUM,

Sermo Tertius.

Quomodo animæ ſanctæ erunt ſine macula & ruga.

Animarum ſanctarum tres ſtatus.

1 ADvertiſtis, niſi fallor, ex his quæ præcedente ſermone ſunt dicta, tres eſſe ſanctarum ſtatus animarum: primum videlicet in corpore corruptibili, ſecundum ſine corpore, tertium in corpore jam glorificato. Primum in militia, ſecundum in requie, tertium in beatitudine conſummata: primum denique in tabernaculis, ſecundum in atriis, tertium in domo Dei. *Quàm dilecta tabernacula tua, Domine virtutum!* multo magis tamen atria concupiſcibilia, ſecundùm quod addit: *Concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini*. Sed quoniam in ipſis quoque atriis nonnullus (ut audis) defectus eſt, beati omninò qui habitant in domo tua, Domine. Lætatus ſum planè in his quæ dicta ſunt mihi, Fratres, quoniam in domum Domini ibimus. Quòd ſi quæritis, undè id tam fiducialiter præſumam: inde ſine dubio, quòd jam multi ex nobis in atriis ſtent, expectantes donec recipiant corpora ſua, donec impleatur numerus fratrum. In illam enim beatiſſimam domum nec ſine nobis intrabunt, nec ſine corporibus ſuis: id eſt nec Sancti ſine plebe, nec ſpiritus ſine carne. Neque enim præſtari decet integram beatitudinem, donec ſit homo integer cui detur; nec perfectione donari Eccleſiam imperfectam. Propterea cùm reſurrectionem expeterent corporum, ſicut priore ſermone jam diximus, acceperunt divinum reſponſum, dicens: *Suſtinete modicum tempus, donec compleatur numerus fratrum veſtrorum*. Acceperunt tamen jam ſingulas ſtolas: ſed non veſtientur duplicibus, donec veſtiamur & nos: quomodo de Patriarchis & de Prophetis ait Apoſtolus: *Deo melius aliquid providente pro nobis, ut non ſine nobis conſummarentur*. Stola enim prima ipſa eſt, quam diximus, felicitas & requies animarum: ſecunda verò immortalitas & gloria corporum. Undè & dicunt: *Vindica, Domine, ſanguinem Sanctorum tuorum qui effuſus eſt*, non tamquam vindictæ cupidi, nec de propriæ ultionis zelo: ſed ex deſiderio reſurrectionis & glorificationis corporum ſuorum, quam nimirum uſque in diem judicii differendam eſſe non dubitant.

Pſal. 83. 2. — *Sanctorum plena & conſummata felicitas quando.* — *Apoc. 6. 11.* — *Hebr. 11. 40.* — *Apoc. 6. 10.*

Animæ ſeparatæ minus perfectè feruntur in Deum.

2 Sed undè hoc tibi, ò miſera caro, ò fœda, ò fœtida, undè tibi hoc? Animæ ſanctæ, quas propria Deus inſignivit imagine, te deſiderant; quas redemit proprio ſanguine, te expectant: & ipſarum ſine te compleri lætitia, perfici gloria, conſummari beatitudo non poteſt. Adeò ſi quidem viget in eis deſiderium hoc naturale, ut necdum tota earum affectio liberè pergat in Deum, ſed contrahatur quodam modo, & rugam faciat, dum inclinantur deſiderio tui. Undè & beatus Joannes, qui multa nobis de eo ſtatu, in quo feliciter beatæ animæ requieſcunt, per Spiritum reſeravit: *Sine macula*, inquit, *ſunt ante thronum Dei*. Sine macula, inquam, ſed necdum ſine ruga: donec veniat dies, cùm ſibi glorioſam Chriſtus exhibebit Eccleſiam, non habentem maculam, neque rugam. In his namque qui adhuc militant, nec ſine macula quidem Eccleſia eſt: quoniam nemo mundus à ſorde, nec infans, cujus eſt unius diei vita ſuper terram: quam utique vitam beatus Job militiam eſſe teſtatur. In his verò qui ſub altare Domini requieſcunt, jam quidem ſine macula eſt Eccleſia, ſicut habes in pſalmo: *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? Qui ingreditur*, inquit, *ſine macula*. Hic ergo requieſcet in monte Domini, qui ingreditur ſine macula; qui verò fuerit ſine ruga, exaltabitur ſupra montem. Sed ſi vis ſcire, quando erunt ſine ruga animæ ſanctæ, quando extendentur cœli ſicut pellis, quæ dilatatur penitus, ut nec minima quidem ruga inveniatur in ea: tunc ſine dubio, quando jam ſequentur Agnum quocumque ierit. Verè enim extendi & dilatari neceſſe eſt animas, quibus utique ſequendus eſt Agnus. Quò enim vadit? Attingit profectò à fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter.

Apoc. 14. 5. — *Eccleſia quando ſine macula & ruga.* — *TOM III* — *Job 7. 1.* — *Pſal. 14. 1.*

Sanctorum perfecta requies, delectatio in omnibus.

3 Vis adhuc noſſe quò eat Agnus, & quò neceſſe habeant beatæ animæ ſequi eum? *In omnibus requiem quæſivi*. Hæc eſt planè requies Domini, non interciſa, non circa aliquid certum reſtricta: quoniam in omnibus gaudet, in omnibus delectatur, in omnibus requiem quærit, & invenit. Nam & bona ei placent in ſeipſis, & delectatur nihilominus bona ordinatione malorum. Diligit miſericordiam & judicium: nec modo in bonorum gloria ſibi complacet, ſed in ipſis quoque, utpote juſtis, ſuppliciis impiorum. Quid ergo? Putaſne poterit humana anima in hoc gaudium Domini ſui, & in hanc ejus requiem intrare, ut & ipſa quoque in omnibus delectetur; nec aliqua jam privata affectione contrahatur in rugam, ſed tranſeat in affectum quemdam generalem atque divinum? Poterit ſine dubio, ſi fidelis inveniatur ſuper pauca, quæ accepit militiæ ſuæ tempore, id eſt ſuper actus, ſuper ſenſus, ſuper appetitus ſuos, quos ſuſcepit regendos, ut in his probetur, quàm fidelis ſit Domino ſuo. Sciat igitur ſervus Chriſti vas ſuum poſſidere in ſanctificatione, glorificet & portet Deum in corpore ſuo: nec dubium quin fidelem in modico ſervum ſupra multa conſtituat Dominus liberalis & dives. Supra multa planè, quoniam conſtituet eum dominum domus ſuæ, & principem omnis poſſeſſionis ſuæ. Neque id vobis incredibile videatur, Fratres, tamquam à meipſo id loquar: quoniam Veritas ipſa manifeſtè id pollicetur, cujus de promiſſione omninò dubitare non licet. *Beatus*, ait, *ſervus ille, quem cùm venerit Dominus ejus, invenerit ſic facientem. Amen dico vobis, quoniam ſuper omnia bona ſua conſtituet eum*. Tunc enim fidelis ſervus conſtituitur ſuper omnia bona Domini ſui, cum in gaudium ejus meretur intrare, & cum eo deinceps lætari in univerſis, in cunctis gaudere, in omnibus delectari. Etenim *qui adhæret Deo*, Apoſtolo teſte, *unus cum eo ſpiritus efficitur*; & voluntas ejus omninò divinæ adhærens voluntati fit una cum ea, ut nihil jam, quod contra eam ſit, inveniatur in omnibus creaturis; ſed univerſa fiant, vel magis maneant pro ejus arbitrio.

Servus fidelis quiſnam. — *Matt. 24. 46.* — *1 Cor. 6. 17.*

Animæ ſanctæ orant pro ſui conſummatione.

4 Hæc eſt ergo beata ſpes, quam expectant animæ ſanctæ: & licèt in gratiarum actione verſentur pro ea felicitate, in qua jam requieſcunt; adhuc tamen orant & clamant ad Deum pro ea conſummatione, quam præſtolantur. Undè quemadmodum ſine macula quidem vetuſtatis, ſed non ſine ruga contractionis eas diximus eſſe: ſic ad gratiarum actionem jam perveniſſe videntur, ſed necdum ad vocem laudis: quoniam perfectum perfectos laudare decet, ut laudetur cum hæreditate ſua, quando jam & ipſi laudabunt eum, & erit unicuique laus à Deo. Undè & Propheta ſignanter futuri temporis verbo uſus videtur: *Beati*, inquiens, *qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te*. Nam & beatus Joannes in Apocalypſi non vocem laudis, ſed potius vocem precis audivit. Sic enim habes: *Sub altare Dei audivi vocem occiſorum*. Quas voces? *Vindica Domine ſanguinem ſanctorum tuorum qui effuſus eſt*. Vox precis, non laudis eſt iſta. Sed quouſque à longè circumdamus altare iſtud, & veremur accedere? Deſiderat,

Vox laudis necdum eis competit. — *Pſal. 83. 5.* — *Apoc. 6. 10.*

Digitized by Google

TOM. III.

niſi fallór, charitas veſtra audire ſacramentum altaris hujus, & ſacrum ſecretumque noſſe myſterium. Sed quis ego ſum, qui Sanctorum cubiculum facilè audeam temerarius perſcrutator irrumpere? Quaſi verò non legerim ſcrutatorem majeſtatis opprimendum à gloria. Veruntamen pauſemus hìc, ſi placet, hodie, ſi fortè pulſantibus nobis aperire dignentur myſterium altaris illius inhabitatrices animæ ſanctæ, non noſtro merito ſanè; ſed propter eum qui dilexit nos, & lavit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo: agnoſcentes & nos inter cives & domeſticos Dei, nec tamquam hoſpites & advenas à ſecreta illa habitatione cenſeant propulſandos.

Prov. 25. 27.

IN SOLEMNITATE OMNIUM SANCTORUM,

SERMO QUARTUS.

De ſinu Abrahæ, & altari ſub quo Sanctorum animas B. Joannes audivit, & ſeptem panibus, ex quibus totidem ſportæ, remanſiſſe leguntur.

Apoc. 6. 9.

1 CUM de Altari illo cœleſti, ſub quo beatus Joannes Sanctorum voces audivit, ſermo incidiſſet, diſtulimus (ſicut meminiſſe arbitror charitatem veſtram) ut oratione præmiſſa ſecurior nobis ad tam ſacrum ſecretumque cubiculum pateret acceſſus. Tempus eſt, ut jam dicamus quod de eo nobis ſentire datum eſt, ſine præjudicio ſanè, ſi cui fortè aliter fuerit revelatum. Illud ergo primum movere poteſt, quid ſibi velit, quòd beatus Joannes ſub altare Dei audiſſe ſe perhibet ſanctarum voces animarum, cùm Salvator in Evangelio de Lazari anima loquens, non ſub altare Dei, ſed in ſinum Abrahæ dicat eam ab Angelis deportatam. Nam & ſanctus Job, ut apparet, nequaquam ad altare Dei auſus eſt adſpirare, cùm diceret: *Quis mihi hoc tribuat, ut in inferno protegas me, & abſcondas me, donec pertranſeat furor tuus, & conſtituas mihi tempus, in quo recorderis mei?* Sed jam venerat tempus, Fratres, illud, quod beatus Job poſtulabat; jam recordandi tempus, jam venerat tempus miſerendi, quando Sanctorum voces ſub altare Dei beatus Joannes audivit. Donec enim veniret deſideratus ille, qui ſanguine ſuo deleret chirographum damnationis noſtræ, & flammeum extinguens gladium, aperiret credentibus regna cœlorum; nullus omninò cuiquam Sanctorum ad ea patebat acceſſus: ſed providerat eis Dominus in inferno [a] ipſo locum quietis & refrigerii, chaos magnum firmans inter ſanctas illas animas, & animas impiorum. Quamvis enim utræque in tenebris eſſent, non utræque erant in pœnis: ſed cruciabantur impii, juſti verò conſolabantur. Quòd autem in tenebris eſſent, beati Job teſtimonio didicimus, qui ſe quoque in locum tenebroſum & opertum mortis caligine perhibebat iturum. Hunc ergo locum, obſcurum quidem, ſed quietum, ſinum Abrahæ Dominus vocat: pro eo, ut arbitror, quòd in fide & expectatione quieſceret Salvatoris. Abrahæ enim fides tam manifeſtè probata eſt, & approbata, ut primus ipſe futuræ incarnationis Chriſti meruiſſet accipere promiſſionem. In hunc ergo locum Salvator deſcendens, contrivit portas æreas, & vectes ferreos confregit, eductoſque vinctos de domo carceris, ſedentes quidem, hoc eſt quieſcentes, ſed in tenebris & umbra mortis, jam tunc quidem ſub altare Dei collocavit, abſcondens eos in tabernaculo ſuo in die malorum, & protegens eos in abſcondito tabernaculi ſui, donec veniat tempus, quo procedant completo jam numero fratrum, & percipiant regnum, quod eis paratum eſt ab origine mundi. Jam verò ſicubi fortè præſens quoque Sanctorum requies Abrahæ ſinus [b] vocatur, certum eſt de Evangelio hanc inoleviſſe conſuetudinem: licèt neminem oporteat dubitare, longè alium hunc ſinum eſſe, quàm illum: quippe cùm ille in tenebris, hic in luce multa; in inferno ille fuerit, iſte in cœlo. Non incongruè tamen etiam nunc dictum videtur Patriarcharum filios paternum in ſinum recipi, cùm ad eorum conſortium ab hoc ſæculo tranſire merentur *.

Quæſtio de Altari Apocalypſis.

Luc. 16. 22.

Job. 14. 13.

Sinus Abrahæ, ſeu limbus Patrum, in ipſo inferno. B. ſerm. 75. in Cant. Job 10. 21.

Chriſtus deſcendens ad inferos quid egerit.

b Præſens ſanctorum requies an ſinus Abrahæ.

** al. meruerint.*

2 Porrò altare ipſum, de quo nobis habendus eſt ſermo, ego pro meo ſapere nihil aliud arbitror [c] eſſe, quàm corpus ipſum Domini Salvatoris. Credo autem quòd & ego ſuper hoc ſenſum ejus habeam, præſertim cùm audiam eum in Evangelio promittentem: *Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.* Interim ergo ſub Chriſti humanitate feliciter * ſancti quieſcunt, in quam nimirum deſiderant etiam Angeli ipſi proſpicere, donec veniat tempus, quando jam non ſub altari collocentur, ſed exaltentur ſuper altare. Sed quid dixi? Numquid humanitatis Chriſti gloriam, non dicam hominum, ſed vel Angelorum aſſequi poterit quis, nedum ſuperare? Quonam igitur modo ſuper altare dixerim exaltandos eos, qui nunc ſub altare quieſcunt? Viſione utique & contemplatione, non prælatione. Oſtendet enim nobis Filius (ut pollicitus eſt) ſemetipſum, non in forma ſervi, ſed in forma Dei. Oſtendet etiam nobis Patrem & Spiritum ſanctum, ſine qua nimirum viſione nihil ſufficeret nobis: quoniam hæc eſt vita æterna, ut cognoſcamus Patrem verum Deum, & quem miſit Jeſum-Chriſtum, & in eis (quod non eſt dubium) etiam Spiritum utriuſque. Tranſiens quippe miniſtrabit nobis, novas utique, & uſque ad tempus illud nobis penitus inexpertas delicias manifeſtæ ſuæ contemplationis. Undè & beatus Joannes in epiſtola ſua: *Nunc*, inquit, *filii Dei ſumus, ſed nondum apparuit quid erimus*. Et addit: *Scimus autem quoniam cùm apparuerit, ſimiles ei erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt*. Audi denique ſponſam in Cantico canticorum fiducialiter loquentem, & ſpe quidem jam ſuper altare locatam. *Læva ejus*, haud dubium quin ſponſi, *ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me*. Tranſcendit enim beata anima Chriſti incarnationem & humanitatem, quæ nimirum læva ejus jure vocatur; ut divinitatem ejus & majeſtatem ejus, quam non incongruè dexteram nominat, ſublimius contempletur.

Altare illud Chriſti humanitas.

c

Luc. 17. 37.

** al. Felices animæ.*

Quid altare Apocalypſis.

Joan. 14. 9.

Joan. 17. 3.

1. Joan. 3. 2.

Cant. 2. 6.

3 Tripliciter enim, Fratres, in æterna illa & perfecta beatitudine fruemur Deo, videntes eum in omnibus creaturis, habentes eum in nobis ipſis, & (quod his omnibus ineffabiliter jucundius ſit atque beatius) ipſam quoque cognoſcentes in ſemetipſa Trinitatem, & gloriam illam ſine ullo ænigmate mundo cordis oculo contemplantes. In hoc enim erit vita æterna & perfecta, ut cognoſcamus Patrem, & Filium cum ſancto Spiritu, & videamus Deum ſicuti eſt: id eſt non modo ſicut ineſt nobis videlicet, aut cæteris creaturis, ſed ſicut eſt in ſemetipſo. Undè duo illa velut circumjacentia eſſe videntur quæ prædiximus, & quaſi cortex tritici: hæc verò cognitio, ſumma beatitudinis, tritici medulla, adeps frumenti, quo nimirum civitas ſancta Jeruſalem ſatiatur. Verùm quàm magna eſt beatitudo illa, tam abſcondita eſt ab oculis noſtris: quoniam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quanta claritas, quanta ſuavitas, quanta jucunditas maneat nos in illa cognitione. Pax Dei eſt illa, quæ exuperat omnem intellectum: quanto magis omnem ſermonem noſtrum? Quod ergo nulli datum eſt experiri, nullus conetur effari. *Menſuram*, ait Dominus, *plenam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinus veſtros*. Plenam univerſitate creaturarum, confertam in interiore homine noſtro; coagitatam

Deus in perfecta beatitudine triplex fruitio.

Æterna vitæ beatitudo in quo conſiſtat.

Pſal. 147. 14.

Luc. 6. 38.

a Huic ſententiæ adverſatur Auguſtinus in lib. 12. de Geneſi ad litt. cap. 33. num. 63. ubi putat antiquos juſtos numquam inferis fuiſſe detentos, & inferorum appellationem in Scripturis non competere niſi locis pœnarum.

b Sic Bernardus ipſe vocat in lib. 5. de Conſideratione n. 9.

c Hæc Bernardi non abſoluta definitio, ſed opinio eſt, ut patet ex n. 1. ubi id dictum vult accipi ſine præjudicio ſanè, ſi cui fortè aliter fuerit revelatum. Lege Præfationem ad hunc tomum, n. 32. & ſeq.

tatam in eateriore, ſupereffluentem in Deo ipſo. Ibi cumulus felicitatis, ibi ſupereminens gloria, ibi ſnpereffluens beatitudo.

[Deus quomodo videndus in creaturis.]

4 Nam quomodo videndus ſit in creaturis, quomodo in nobis habendua, poſſumus vel ea parte conjicere, ex ipſis nimirum, quas ucccpimus jam, primitiia ſpiritus. Cognitio autem illu omninò adhuc nobis incognita eſt: mirabilis facta eſt; confortata eſt, ut non poſſimus ad eam. At verò quemadmodum in creaturis videndus ſit, poſſumus aliquatenus intelligere, nimirum cùm & modo videatur in ipſis. [Rom. 1. 20.] undè & Philoſophi, Apoſtolo teſte, per ea quæ facta ſunt, Dei inviſibilia conſpexere. Verùm quantumcumque proficiat quis intelligendo conſpicere, quàm potentiſſimè, quàm prudentiſſimè, quàm benigniſſimè majeſtas æterna omnia fecerit, cuncta regat, ordinet univerſa; prorſus modicum ab eo quod eſt comprehendit. Veniet autem, quando jam (ut in præcedenti ſermone diximus) ſequemur Agnum quocumque ierit, & in omnibua conſequemur creaturis, ut in omnibus gaudeamus, quod eſt gaudium Domini Dei noſtri. Gaudeamua ſanè in omnibus, ſed non aliunde quàm de ipſo, ſicut & ipſe non aliis fruitur, ſed ſemetipſo.

[Animæ triplex potentia quomodo implenda Deo.]

5 Jam verò quemadmodum in nobis habendus ſit, & hoc vel ex parte poſſumus cogitare. Conſtat enim animarum triplicem eſſe naturam. Undè & Sapientes mundi hujus animam humanam, rationalem, iraſcibilem, concupiſcibilem eſſe tradiderunt: quam utique triplicem vim animæ ipſa quoque natura & quotidiana experimenta nos docent. Porrò quemadmodum circa rationale noſtrum, & ſcientia, & ignorantia conſtat, tamquam habitus & privatio: ſic & circa concupiſcibile, deſiderium & contemptus: & circa id quod dicitur iraſcibile, & lætitia pariter, & ira verſatur. Implebit ergo Deus rationale noſtrum luce ſapientiæ, ita ut penitus nobis nihil deſit in ulla ſcientia. Implebit concupiſcibile noſtrum fonte juſtitiæ, ut omnino deſideremus eam, & ea penitus repleamur, ſicut ſcriptum eſt: *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur*. [Matt. 5. 6.] Nulla enim alia res implere poteſt deſiderium animæ, nulla alia præter juſtitiam beatificare animam poteſt. [Beatitudo hominis quoad animam.] Cùm ergo repleverit Deus concupiſcibile noſtrum juſtitia; quicquid reſpuere debet anima, reſpuet; quicquid debet concupiſcere, concupiſcet: & ex omnibus id magis appetet, quod magis fuerit appetendum. Merito denique concupiſcibili noſtro, juſtitiam attribuimus, ea quo nimirum aut juſti, aut injuſti reputamur. Jam verò quod dicitur in nobis iraſcibile, cùm repleverit illud Deus, perfecta erit in nobis tranquillitas, & in ſummam jucunditatem atque lætitiam replebimur pace divina. Et vide ſi non etiam in his tribus perfecta, quantum ſanè ad animam ſpectat, beatitudo conſiſtit: quando ſcientia jam non inflabit propter juſtitiam; jam non contriſtabit propter lætitiam, ut ceſſet proverbium illud, *Qui apponit ſcientiam, apponit & dolorem*: [Eccl. 1. 18.] quando juſtitia nec indiſcreta erit propter ſcientiam; nec oneroſa propter lætitiam: quando lætitia nec inepta * erit propter ſcientiam, [* al. ſuſpecta.] nec impura propter juſtitiam.

[Pſal. 71. 19.] [Beatitudo hominis quoad corpus.]

6 Sed in his omnibus nihil adhuc exterior homo noſter accepit. Ipſi ergo, ut inhabitet gloria etiam in terra noſtra, & juxta alium Prophetam repleatur majeſtate Domini omnis terra, quatuor ſunt quærenda, quem nimirum conſtat ex elementis quatuor eſſe compactum. Nec mireris quod pluribus indigere videtur qui miſerior eſt, cùm & in pſalmo legeris, dicente Propheta: *Sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea!* [Pſal. 62. 2.] Habeat ergo terra noſtra immortalitatem, ne jam timeat denuo ſe in pulverem redigendam. [Corporis glorioſi quatuor dotes.] Reſurgens enim corpus noſtrum jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Sed quid proderit, ſi fortè contingat in æternum vivere in miſeriis & ærumnis paſſibilitatis hujus, qua nimirum inceſſanter corruptibile hoc corpus affligitur; & ſi non ſemel, utique ſemper moritur? Habeat certè etiam aliquando omnimodam impaſſibilitatem. Ab humoribus enim inordinatis cauſas ajunt procedere paſſionum. Sed jam deſiderat corpus noſtrum etiam levitatem, ſecundùm eam nimirum quam habet ex aere portionem, ne vel ipſo onere ſit moleſtum. Tanta itaque futura credenda eſt corporum levitas & agilitas beatorum, ut poſſint, ſi velint, abſque omni mora ſeu difficultate ipſam quoque cogitationum noſtrarum ſequi ad omnia velocitatem. Quid ultra deeſt ad perfectam corporis beatitudinem? Sola utique pulchritudo. Hanc perfectiſſimam habituri, non immerito poſſumus attribuere ei parti, quam habemus ab igne. *Salvatorem enim expectamus*, ut ait Apoſtolus, [Philip. 3. 20.] *qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ*, exhibens quod pollicitus eſt, quoniam *fulgebunt juſti ſicut ſol in regno Patris eorum*. [Matt. 13. 43.] Sic ergo replebit animas noſtras Deus cùm perfecta in eis ſcientia fuerit, perfecta juſtitia, perfecta lætitia. Sic replebitur majeſtate ejus omnis terra, cùm fuerit corpus incorruptibile, impaſſibile, agile, configuratum denique corpori claritatis ſuæ. Et vide ne fortè iſti ſint ſeptem panes, quibus quatuor hominum millia Salvator legitur ſatiaſſe, è quibus ejuſdem numeri ſportas plenas Apoſtoli reſervandas ſuſtulerunt. [Matt. 15. 38.] Nunc enim reficimur panibus iſtis, cùm jucunda meditatione beatam ſpem ruminamus: donec veniat, cùm jam non de ſpe, ſed de re ipſa & exhibitione gaudentes, quaſi plenas ſportas recipere pro panibus ſingulis mereamur.

IN FESTO OMNIUM SANCTORUM,

SERMO QUINTUS.

1 FEſtiva nobis eſt dies, & inter præcipuas ſolemnitates hodierna ſolemnitas numeratur. Quid ergo dicimus? cujus Apoſtoli, cujus Martyris, cujus Sancti? Non unius alicujus ſingulariter, ſed pariter univerſorum. Omnes ſiquidem novimus feſtivitatem Omnium Sanctorum dici, & eſſe, quam hodie celebramus. [Solemnitas hodierna etiam ſanctos de terra comprehendit.] Omnium, inquam, ſive cœleſtium, ſive terreſtrium. Sunt enim Sancti de cœlo, & ſunt Sancti de terra: itemque eorum qui de terra ſunt, quidam adhuc in terra, aliqui jam in cœlo. Celebratur ergo feſtivitas omnium horum communiter, ſed forſitan non uniformiter. Neque hoc mirum, cùm non ſit ne ipſa quidem ſanctitas omnium uniformis, ſed inter ſanctos & ſanctos diſtet, idque non parum. Nec modo dico, quia alius alio ſanctior, (hæc enim quantitatis potius, quàm qualitatis diſtantia eſt:) ſed quod non modo magis & minus, verùm etiam aliter atque aliter ſanctos dici, & verè dici inveniamus. Et fortè inter Angelos atque homines aſſignari poſſit iſta diverſitas ſanctitatis pariter & celebritatis. Neque enim tamquam triumphantes honorari poſſe videntur, qui numquam pugnaſſe noſcuntur. [Angeli ſancti quare honorandi.] Aliter tamen honorandi ſunt nimis etiam ipſi, tamquam amici tui, Deus, cujus nimirum voluntati ſemper adhæſerunt, tanta utique felicitate, quanta facilitate. Niſi fortè in eo pugnaſſe creduntur, quòd peccantibus aliis viriliter perſtiterunt, non abeuntes in concilio impiorum, ſed ſinguli quique dicentes: Mihi autem adhærere Deo bonum eſt. Celebranda ergo in eis gratia præveniens in benedictione dulcedinis: honoranda benignitas Dei; non ad pœnitentiam adducens, ſed abducens ab omnibus, quibus pœnitentia deberetur; non eripiens à tentatione, ſed à tentatione conſervans.

[Sancti alii triumphantes.]

2 Aliud ſanè in his ſanctitatis genus, & proprio modo videbitur honorandum, qui venerunt ex magna tribulatione, & dealbaverunt ſtolas ſuas in ſanguine Agni: qui poſt multos agones jam nunc triumphant in cœlis coronati, quoniam legitimè certaverunt. Eſtne adhuc Sanctorum aliquod tertium genus? Eſt, ſed occultum. [Alii militantes.] Sunt enim ſancti qui adhuc militant, adhuc pugnant; currunt adhuc, necdum comprehenderunt. Temerariè forſitan hujuſmodi videar dicere ſanctos; ſed tamen novi unum ea his non ve-

TOM III. ritum dicere Deo: *Cuſtodi animam meam, quoniam ſan-*
Pſ. 85. 2. *ctus ſum*. Sic & Apoſtolus, divinorum conſcius ſecre- A
Rom. 8. 28. torum, evidentius ait: *Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti*. Hæc nimirum diverſitas appellationis in nomine ſanctitatis, ut alii quidem jam ſecundùm conſummationem ſancti vocentur, alii juxta ſolam adhuc prædeſtinationem. Latet ergo hujuſmodi ſanctitas penes Deum; clauſa eſt, & clausè quodam-
Eccleſ. 9. 1. modo celebratur. Siquidem *neſcit homo, utrum amore, an odio dignus ſit, ſed in futurum omnia reſervantur incerta*. Sit ergo iſtorum celebritas ſanctorum in corde Dei: quoniam novit Dominus qui ſunt ejus, & ipſe ſcit quos elegerit à principio. Sit etiam apud B
administratorios illos Spiritus, qui mittuntur in miniſterium propter eos, qui hæreditatem capient ſalutis: nos in vita ſua laudare hominem prohibemur.
Antè obitum nemo debet dici beatus. Quomodo namque ſecura laudatio, ubi nec ipſa vita ſecura? *Non coronabitur, niſi qui legitimè certaverit*,
2. Tim. 2. 5. ait tuba illa cœleſtis. Et legem certaminis ab ore ip-
Matt. 10. 22. & 24. 13. ſius Legislatoris auſculta: *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit*. Neſcis quis ſit perſeveraturus, neſcis quis ſit legitimè certaturus, neſcis quis coronam ſit accepturus.

3 Illorum lauda virtutem, quorum jam certa victoria eſt: illos devotis extolle præconiis, quorum ſecurè potes adgaudere coronis. Cantavimus Sanctis C
Pſ. 33. 10. Sanctis in hac vita ſemper timendum. hac nocte, dicentes, *Timete Dominum omnes ſancti ejus*: ſed non iſtis. Non, inquam, eos qui perſeveraverunt uſque in finem, timere hortabamur, quia ſcriptum eſt: *Jam non erit timor in finibus noſtris*. Illis potius dicebamus ſanctis, quibus cuſtodia multiplex neceſſaria eſt pro multitudine periculorum. Siquidem non eſt eis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem tantùm, ſed adverſus principatus quoque & poteſtates, adverſus mundi rectores tenebrarum ha-
Epheſ. 6. 12. rum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. Egent planè cuſtodia, qui tam multipliciter, nonmodo cominus, ſed eminus appetuntur. Et ubi tot pugnæ fo-
Beatitudo mortalium in timore Dei. ris non debent intus deeſſe timores, ut merito his di- D
catur: *Timete Dominum omnes ſancti ejus*. TOTA
Pſ. 33. 10. interim BEATITUDO NOSTRA eſt timere Deum,
Prov. 28. 14. dicente Scriptura: *Beatus homo qui ſemper eſt pavi-*
Pſ. 127. 1. *dus*. Et item Pſalmiſta ait: *Beati omnes qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus*. Cæterùm longè aliter beati, in quibus jam perfecta charitas foras miſit timorem, nec jam timent ambulantes in viis, ſed laudant potius habitantes in domo, ſicut idem
Pſ. 83. 5. ait: *Beati qui habitant in domo tua, Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te*. NOSTRA ergo felicitas, noſtra interim feſtivitas in timore Dei: nam illorum magis in exultatione & laude verſatur.

4 Indè eſt quòd ſecurè laudantur homines, qui non E
ſua jam vivunt vita, ſed Dei, nam hominum utique vita tentatio eſt. Eſt autem gemina quædam ſecuri-
Sancti in cœlis ſecurè laudantur. tas laudis hujus: niſi quòd fortè videbitur (ſi diligenter attendimus) intra alteram altera comprehendi. Siquidem non eſt quòd laudare vereamur veriſſimè, certiſſimeque laudabiles, non eſt quòd glorificare cunctemur ſic abſorptos in gloria, ut noſtra omnino nequeant laudatione moveri. Non enim eſt quo vanitas intret, ubi veritas jam totum occupavit. Sed quænam, inquies, gloria Sanctis? Neque enim ſinguli ſeſe
Prov. 27. 2. glorificant, quia ſcriptum eſt: *Non te laudet os tuum*.
Sanctorum [illegible] & gloria unde. Non viciſſim alter alterum laudat, quia in laudem Conditoris intenti & extenti, in quo nimirum tota F
eis repoſita eſt beatitudo, mutuis numquam vacare laudibus poſſunt, dicente Propheta, ſicut ſupra quoque
Pſ. 83. 5. meminimus: *Beati qui habitant in domo tua, Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te*. Verumtamen non acquieſco expertes gloriæ credere Sanctos, maximè
2. Cor. 4. 17. propter illud quod Apoſtolus ait: *Quod in præſenti eſt momentaneum & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitatem æternum gloriæ pondus operabitur*
Pſ. 105. 4. *in nobis*. Et Propheta; *Viſita nos in ſalutari tuo ad videndum in bonitate electorum tuorum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ, ut lauderis cum hæreditate tua*.

A Non enim ait, ut lauderis ab hæreditate tua: ſed, *cum hæreditate tua*, ut communis intelligatur futura laudatio. Quòd ſi ipſa laudat hæreditas Dominum; hæreditatem quis laudet, ab Apoſtolo audiamus.
Tunc, inquit, *unicuique laus erit*. A quo? *à Deo*. *1. Cor. 4. 5.*
Magnus laudator, & vehementer ambienda laudatio. FELIX COMMUTATIO laudis, ubi & laudare beatum eſt, & laudari.

5 Ad quid ergo Sanctis laus noſtra, ad quid glorifi- Sanctorum laus noſtra intereſt.
catio noſtra, ad quid noſtra hæc ipſa ſolemnitas? Quo eis terrenos honores, quos juxta veracem Filii promiſſionem honorificat Pater cœleſtis? Quo eis præconia noſtra? Pleni ſunt. Prorſus ita eſt, dilectiſſimi, bo-
B norum noſtrorum Sancti non egent, nec quicquam eis noſtra devotione præſtatur. Planè quòd eorum memoriam veneramur, noſtra intereſt, non ipſorum.
Vultis ſcire quantum intereſt noſtra! Ego in me, fa- Excitat in nobis triplex deſiderium.
teor, ex hac recordatione ſentio deſiderium vehemens inflammari, & deſiderium triplex. Vulgo dicitur: Quod non videt oculus, cor non dolet. Oculus meus, memoria mea: & cogitare de Sanctis, quodam modo eos videre eſt. Sic nempè portio noſtra in terra viventium, nec modica ſanè portio: ſi tamen, ut decet, memoriam affectio comitetur. Sic, inquam, converſatio noſtra in cœlis eſt: verumtamen non ſic noſtra, ſicut illorum. Ipſorum enim ſubſtantia ibi eſt, noſtra
C autem deſideria; ipſi per præſentiam, nos per memoriam ibi ſumus. Quando & nos addemur ad patres noſtros? quando eſſentialiter præſentabimur eis? Hoc Societatis eorum.
enim primum deſiderium, quod in nobis Sanctorum memoria vel excitat vel incitat magis, ut eorum tam optabili ſocietate fruamur, & mereamur concives & contubernales eſſe ſpirituum beatorum, miſceri cœtui Patriarcharum, cuneis Prophetarum, ſenatui Apoſtolorum, Martyrum exercitibus numeroſis, Confeſſorum collegiis, Virginum choris; in omnium denique colligi & collætari communione Sanctorum.

6 Singulorum quippè recordationes, quaſi ſcintillæ ſingulæ, immò quaſi ardentiſſimæ faces, devotos
D accendunt animos, ut eorum & conſpectum ſitiant * * al. Sentiant.
& complexum: adeò ut plerumque etiam inter eos eſſe ſe reputent, modo ad omnes ſimul, modo ad hos vel ad illos tota aviditate & vehementia corda vibrantes. Alioquin quid iſtud negligentiæ, quid pigritiæ, immò quid vecordiæ eſt, ut non crebris ſuſpiriis & ferventiſſima affectione abrumpere hinc, & in illa tam felicia agmina jaculari animos ſtudeamus? Væ no- *Rom. 1. 31.*
bis à duritia cordis noſtri! væ à peccato gentium, quas Apoſtolus memorat ſine affectione fuiſſe. Præſtolatur nos Eccleſia illa primitivorum, & negligimus: deſiderant nos ſancti, & parvi pendimus: expectant nos juſti, & diſſimulamus. Excitemur aliquando, Fra-
E tres: reſurgamus cum Chriſto, quæramus quæ ſurſum ſunt, quæ ſurſum ſunt ſapiamus. Deſideremus deſiderantes nos, properemus ad præſtolantes nos, expectantes nos votis præoccupemus animorum. Ecce enim Fratrum cohabitatio ſi hic grata, quanto gratior in cœlo.
nihil in hac noſtra communione ſecuritatis, nihil perfectionis, nihil quietis: & tamen hic quoque quàm bonum & quàm jucundum, habitare fratres in unum? Quicquid enim, ſive interius ſive exterius moleſtum occurrit, ipſo utique tam germanorum conſortio fratrum, cum quibus eſt nobis cor unum & anima una in Deum, tolerabilius invenitur. Quàm dulcior erit, quàm delectabilior, quàm beatior unio, ubi nulla ſuſpicio eſſe poterit, nulla diſſenſionis occaſio, ubi
F omnes perfecta charitas indiſſolubili fœdere colligabit? Ut ſicut Pater & Filius unum ſunt, ſic & nos unum ſumus in ipſis.

7 Non tantummodo ſocietas, ſed etiam felicitas no- 2. Felicitas Sanctorum deſideranda.
bis eſt optanda Sanctorum, ut quorum deſideramus præſentiam, gloriam quoque ferventiſſimis ſtudiis ambiamus. Neque enim pernicioſa hæc ambitio, aut illius affectatio gloriæ ullatenus periculoſa eſt. Nam quod
dicimus, *Non nobis, Domine, non nobis, ſed nomini* *Pſ. 113. 2.*
tuo da gloriam; hujus temporis vox eſt, quando & ipſi
Angeli clamant: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax* *Luc. 2. 14.*
hominibus bonæ voluntatis. *Noli me tangere*, ait, nun- *Joan. 20. 17.*

A *dum enim aſcendi ad Patrem meum*. Verbum Gloriæ eſt. Nempe filius ſapiens gloria patris. Noli ergo, ait Gloria, noli me tangere. Noli interim quærere gloriam, fuge potius: & vide omninò ne me tetigeris, donec perveniamus ad Patrem, ubi ſit gloriatio omnis jam ſecura. Ibi in Domino laudabitur anima mea, audiant manſueti, & lætentur. Numquid non videtur audiſſe dicentem, *Noli me tangere, nondum aſcendi ad Patrem meum*. Quæ in Cantico elamat: *Fuge dilecte mi, fuge?* Hoc eſt enim quod ſupra meminimus: *Non nobis, Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam*. Undè & in hymno hodie nos canimus:
„ Des pacem famulis, nos quoque gloriam per cuncta
„ tibi ſæcula, juxta angelicam ſcilicet diſtributionem. B

Cant. 8. 14.

Pax, non gloria homini hic quærenda.
Job 7. 20.
Ubi homo Deo contrarius.

8 Quia enim tentatio eſt vita hominis ſuper terram, meritò in terra homini, non gloria, ſed pax eſt quærenda: pax cum Deo: pax cum proximo, pax in ſeipſo. *O cuſtos hominum! quare me poſuiſti contrarium tibi, & factus ſum mihimet ipſi gravis?* Vicina nimirum lucta & inteſtina ſeditio, bellum non civile, ſed domeſticum, ſpiritus adverſus carnem, & caro adverſus ſpiritum concupiſcens. Undè hoc, niſi quia poſuiſti me contrarium tibi? Tu enim vera libertas, tu vita, tu gloria, tu ſufficientia, tu beatitudo: ego pauper, & miſer, & miſerabilis, confuſus & humiliatus uſquequaque, mortuus propter peccatum, venumdatus ſub peccato. C Denique tu perfecta & ſancta voluptas, & requies ſpirituum beatorum, poſuiſti me ab initio contra Eden (quod voluptatem ſonat) in labore utique & ærumna. Attamen dicis: *Convertimini ad me in toto corde veſtro*. Liquet quia ſumus averſi, quos ut revertamur hortaris: liquet quia contrarii, quos revocas ut convertamur. Sed quomodo? *In jejunio*, inquit, *& fletu, & planctu*. Mira res! Itane in jejunio tu verſaris, & in fletu degis, & in planctu habitas? Procul à te omnia iſta: procul ipſe ab his vehementer. Nimirum regnum tuum in Jeruſalem, quam ſatias adipe frumenti; nec ibi luctus aut clamor, ſed nec ullus dolor, magis autem gratiarum actio, & vox laudis. *Juſti*, inquit, *epulentur in conſpectu Dei, & delectentur in lætitia & exultatione*. D Quomodo ergo in jejunio, & fletu, & planctu convertemur ad ipſum? An verò juſtus eum in lætitia & exultatione; qui verò nondum juſtus eſt, non niſi in jejunio, & fletu, & planctu reperiet? Ita planè, ſed juſtus, qui jam conſpectum meruerit, non qui adhuc vivat ex fide. Nimirum quod ait Dominus. *Cum ipſo ſum in tribulatione*, ad eum pertinet qui per fidem ambulat; non autem qui ad faciem jam pervenit. Equidem utriuſque eſt caput unum, ſed non uno modo membris omnibus exhibetur. Quibuſdam enim oſtenditur caput hirſutum ſpinis, inclinatum in cruce, ut humilientur pariter, pariter & compungantur: E Quibuſdam glorioſum apparet, ut ab ipſo glorificentur, ut in ipſo glorientur facta ei ſimilia, quem * vident ſicuti eſt.

Joel. 2. 12.
Pſal. 67. 3.
Pſ. 90. 15.
Sanctis Deus aliter quàm nobis exhibetur.
* al. Quod.

9 Hoc ergo ſecundum deſiderium, quod ex Sanctorum commemoratione flagrat in nobis, ut ſicut illis, ſic nobis etiam Chriſtus appareat vita noſtra, & nos quoque cum ipſo appareamus in gloria. Interim nempè non ſicut eſt, ſed ſicut pro nobis factum eſt, caput noſtrum nobis repræſentatur, non coronatum gloria, ſed peccatorum noſtrorum circumdatum ſpinis, dicente Scriptura: *Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater ſua*. O Regem! ò diadema! Mater ſiquidem Synagoga, non F matrem ſeſe exhibens, ſed novercam, Regem noſtrum corona ſpinea coronavit. PUDEAT ſectari gloriam membra, quibus caput ſuum tam inglorium exhibetur, non habens ſpeciem aut decorem, vel aliquid ejuſmodi. Nimirum Salomon eſt, quod interpretatum eſt Pacificus, ſanè quod in præſenti eſt; non utique beatificus, aut glorificus: ut in omnibus angelicum illud elogium commendetur, quo *terris pacem, cœlis gloriam* tradiderunt. PUDEAT ſub ſpinato capite membrum fieri delicatum, quod omnis ei interim purpura non tam honoris ſit, quàm irriſionis. Videre eſt tamen hodie multis in locis, non ſine multa ambitione

Cant. 3. 11.
Luc. 2. 14.
Abuſus celebrantium ſolemnia SS.

A & comeſſatione, præſentem diem honorari. Honorari, an dehoneſtari dicam? Ipſi viderint qui hæc agunt. Ipſorum eſt enim hujuſmodi celebritas, non Sanctorum: quod ſibi libet faciunt, non quod Sanctis. Erit cùm venerit Chriſtus, nec mors ejus ultra annuntiabitur, ut ſciamus quoniam ipſi quoque mortui ſumus, & cum eo abſcondita eſt vita noſtra. Apparebit caput glorioſum, & cum eo membra glorificata fulgebunt, cùm videlicet reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum gloriæ capitis, quod eſt ipſe. Hanc ergo gloriam tota & tuta ambitione concupiſcamus, ne fortè audiamus & nos: Quia gloriam quæ ab invicem eſt quæritis, & gloriam quæ à ſolo B Deo eſt non vultis.

TOM. III.
Joan. 5. 44.

1. Suffragia SS. deſideranda & ſperanda.
Job 19. 21.
Prima ratio noſtræ fiduciæ.

10 Sanè ut eam nobis ſperare liceat, & ad tantam beatitudinem adſpirare, ſummoperè nobis deſideranda ſunt ſuffragia quoque Sanctorum: ut quod poſſibilitas noſtra non obtinet, eorum nobis interceſſione donetur. Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem vos amici mei. Noſtis ipſi periculum noſtrum, noſtis figmentum noſtrum: noſtis ignorantiam noſtram, & dolos adverſariorum: noſtis eorum impetus, & noſtram fragilitatem. Vobis enim loquor, qui in eadem tentatione fuiſtis; qui eoſdem ſuperaſtis conflictus, eoſdem laqueos evaſiſtis; qui didiciſtis ex his, quæ paſſi eſtis, compaſſionem. Confido equidem & de Angelis, quòd nec C ipſi ſuam viſitare ſpeciem dedignentur, maximè quia ſcriptum eſt: *Viſitabis ſpeciem tuam, & non peccabis*. Cæterùm etſi de eis mihi arbitror præſumendum ob ſpiritualis ſubſtantiæ & rationalis formæ ſimilitudinem; ampliori tamen fiducia ad eos mihi reor utendum *, quos habere me noverim & in ipſa humanitate conſortes, ut oporteat eos familiarius & ſpecialius miſereri oſſi de oſſibus ſuis, & carni de carne ſua.

Job 5. 24.
* al. Verendum.
Secunda.
Gen. 40. 23.
Tertia.

11 Denique tranſeuntes ex hoc mundo ad Patrem, ſancta nobis pignora reliquerunt. Apud nos ſiquidem corpora eorum in pace ſepulta ſunt, quorum nomina vivent in ſæculum, id eſt quorum numquam gloria ſepelitur. Abſit, abſit à vobis, animæ ſanctæ, Ægyptia D illa crudelitas pincernæ Pharaonis, qui in gradum priſtinum reſtitutus, ſtatim oblitus eſt Joſeph ſancti, qui in carcere tenebatur. Non enim erant unius capitis membra, nec aliqua pars fideli cum infideli, aut ulla ſocietas Iſraelitæ ad Ægyptium, non plus quàm luci ad tenebras. Interpretatur enim Ægyptus tenebræ, Iſrael verò videns Deum: atque ideò ubicumque Iſrael erat, lux erat. Non ſic noſter Jeſus crucifixi ſecum Latronis potuit obliviſci: factum eſt utique quod promiſſum eſt: ipſa die qua compaſſus eſt, & conregnavit. Nos quoque ſi non ſumus ipſius capitis membra, cujus & Sancti, undè eis tam ſolemnibus hodie votis, & tanto gratulamur affectu? Cæterùm qui dixit, *Si glori-* E *ficatur unum membrum, congaudent omnia membra*: hoc quoque nihilominus ait, *quòd ſi patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra*. Hæc igitur noſtra & eorum cohærentia eſt, ut nos congratulemur eis, ipſi compatiantur nobis: nos devota meditatione regnemus in eis, ipſi in nobis, & pro nobis militent pia interventione. Nec eſt quòd de eorum pia erga nos ſollicitudine dubitemus, quando quidem non conſummandi ſine nobis, ſicut ſupra meminimus, expectant nos uſque dum retribuatur nobis: ut videlicet in noviſſimo die magno feſtivitatis omnia ſimul in virum perfectum, cum ſuo tam excelſo capite membra concurrant, & laudetur cum hæreditate ſua Jeſus-Chriſtus Dominus F noſter, qui eſt ſuper omnia benedictus, & laudabilis, & glorioſus in ſæcula. Amen.

1. Cor. 12. 26.
Quarta.

IN TRANSITU S. MALACHIÆ * EPISCOPI,

22. Novemb.
* Obiit anno 1148. Vitam ejus habes Tom. 2.

SERMO PRIMUS.

1 DE cœlo vobis hodie, dilectiſſimi, copioſa quædam eſt benedictio deſtinata: & fideliter eam non diſtribui, vobis quidem damnoſum eſſet; mihi verò periculoſum, cui nimirum hæc diſpenſatio videtur eſſe commiſſa. Timeo itaque damnum veſtrum, ti-

TOM. III. Thren. 4. 4.

meo damnationem meam, ſi fortè dicatur: *Parvuli petierunt panem, & non fuit qui porrigeret illis.* Scio enim quàm neceſſaria vobis ſit è cœlo veniens conſolatio, quos conſtat illecebris carnalibus & oblectamentis ſæcularibus viriliter abrenuntiaſſe. Nemo ſanè beneficii eſſe cœleſtis, & ſuperno dubitet conſilio diſſinitum, ut epiſcopus Malachias hodie inter vos obdormiret, & deſideratam inter vos haberet ſepulturam. Cùm enim nec folium quidem arboris ſine divino nutu cadat in terram; quis tam hebes, ut non evidenter in hujus beati viri adventu & tranſitu magnum prorſus conſilium ſupernæ pietatis advertat? A finibus terræ, terram hic poſiturus advenit; alia quidem occaſione feſtinans, quamvis ob ſpecialem erga nos chatitatem id plurimum deſideraſſe noſcatur. Multa quidem in itinere ipſo impedimenta ſuſtinuit, nec transfretare permiſſus eſt, donec appropinquaret tempus conſummationis ejus, & terminus qui non poterat præteriri. Quem quidem multis ad nos pervenientem laboribus, tamquam Angelum Dei pro reverentia ſanctitatis ſuæ ſuſcepimus: ſed & nos ipſe pro ſua manſuetudine & humilitate altius radicata, longè ſupra quàm mereremur; devoto ſuſcipiebat affectu. Paucos deindè apud nos dies fecit in incolumitate ſua, dum ſocios præſtolaretur, qui diſperſi in Anglia fuerant, cùm Regis illius vana ſuſpicio Dei hominem impediret. Jamque omnibus ad eum collectis, ad Romanam, pro qua venerat, curiam parabat iter: cùm ſubito infirmitate præventus, ſenſit protinus ad cœleſte magis ſeſe palatium evocari, Deo melius aliquid providente pro nobis, ne à nobis egreſſus alibi conſummaretur.

Malachias Claram-vallem venit.

Moritur Claræ-valle.

2 Nullum quidem in eo, non dico mortis, ſed vel gravis ægritudinis ſignum medicis apparebat: ille tamen exhilaratus ſpiritu, ajebat omnimodis oportere, ut hoc anno Malachias ab hac vita egrederetur. Laboratum eſt econtra, & devotis precibus apud Deum, & quibuſcumque potuimus modis: ſed illius prævalere merita, ut deſiderium cordis ejus tribueretur ei, & non fraudaretur voluntate labiorum ſuorum. Sic enim pro votis omnia ei concurrere, ut hunc maximè locum divina ſibi inſpirante clementia elegiſſet: & hunc quoque ex longo optaret ſepulturæ habere diem, quo Fidelium omnium generalis memoria celebratur. Sed & illud noſtra hæc gaudia merito cumulavit, quod fratrum noſtrorum oſſibus [a], de priore cœmeterio huc aſportandis & recondendis, eadem nobis dies auctore Deo fuiſſet electa. Quæ nimirum deportantibus nobis, & ex more pſallentibus, idem vir ſanctus plurimum ſeſe illo cantu delectari dicebat: & non multo poſt ipſe quoque ſecutus eſt, ſomno ſuaviſſimo & feliciſſimo ſoporatus. Agimus itaque gratias Deo ſuper omnibus diſpoſitionibus ſuis, quòd indignos nos beatæ mortis ejus honorare præſentia, quòd pauperes ſuos pretioſiſſimo corporis ejus locupletare theſauro, quòd infirmos nos tanta Eccleſiæ ſuæ voluit fulcire columna. Alterum ſiquidem è duobus ſignum iſtud, quod nobis in bonum factum eſt, perſuadet, quòd aut placitus Deo ſit locus, aut ſibi placitum facere velit, ad quem tantæ ſanctitatis virum à finibus terræ moriturum, ſepeliendum perduxit.

Sepulcrum in die Commemor. Fidelium Animarum.

3 Cæterùm populo illi affectuoſius condolere, & ejus quæ tam miſerabili Eccleſiæ dirum hoc vulnus non pepercit inferre, crudelitatem mortis vehementius abhorrere, beati hujus Patris charitas ipſa compellit. Dira profectò & inexorabilis mots, quæ tantam hominum multitudinem unius percuſſione mulctavit: cæca & improvida, quæ Malachiæ ligavit linguam, impedivit greſſus, diſſolvit manus, oculos clauſit. Illos, inquam, devotos oculos, qui piiſſimis fletibus divinam peccatoribus reconciliare gratiam conſuevere: illas mundiſſimas manus, quæ laborioſis & humilibus operibus exerceri ſemper amaverant, quæ Dominici corporis hoſtiam ſalutarem pro peccatoribus toties offerebant; & ſine ira & diſceptatione in oratione levabantur in cœlum; quæ infirmis multa beneficia præſtitiſſe, & ſignis variis effulſiſſe noſcuntur: illos quoque ſpecioſos greſſus evangelizantis pacem, evangelizantis bona; illos pedes, qui toties fatigati ſunt ſtudio pietatis; veſtigia illa, digna quæ ſemper devotis oſculis premerentur: ſancta denique labia illa ſacerdotis, quæ cuſtodiebant ſcientiam; os juſti, quod ſapientiam meditabatur: & linguam ejus, quæ judicium loquens, immò & miſericordiam, tantis mederi ſolebat vulneribus animarum. Nec mirum, Fratres, iniquam mortem eſſe, quam generavit iniquitas: inconſideratam, quam noſcitur ſeductio peperiſſe. Nihil, inquam, mirum, ſi fecit ſine diſcretione, quæ venit ex prævaricatione: ſi ſit crudelis & fatua, quæ ex antiqui ſerpentis fallacia, & mulieris inſipientia prodiit. Quid tamen cauſamur, quòd Malachiam auſa ſit attentare, fidele equidem membrum Chriſti, quando & ipſum Malachiæ pariter & omnium electorum caput furibunda pervaſit? Pervaſit utique immunem, ſed non immunis evaſit. Impegit in vitam mors, & incluſit intra ſe vita mortem, & abſorpta eſt mors à vita. Hamum ſibi devorans, indè teneri cœpit, undè viſa eſt tenuiſſe.

Dira mors quæ Malachiam ſuſtulit.

Sed neque Chriſto pepercit.

4 At fortaſſe quis dicat: Quomodo mors à capite ſuperata videtur, quæ tanta adhuc libertate ſævit in membra? Si mors mortua, quomodo Malachiam occidit? Si victa, quomodo adhuc prævalet univerſis; & non eſt homo qui vivat, & non videat mortem? Victa planè mors, opus diaboli, & peccati pœna: victum peccatum, cauſa mortis: victus & malignus ipſe, & peccati auctor, & mortis. Nec modo victa ſunt hæc, ſed & judicata jam & damnata. Diffinita quidem, ſed nondum promulgata ſententia eſt. Denique jam diabolo ignis paratus, etſi nondum ille præcipitatus in ignem, modico adhuc tempore ſinitur malignari. Tamquam malleus cœleſtis Opificis factus eſt; malleus univerſæ terræ: terit electos ad eorum utilitatem, reprobos conterit in eorum damnationem. Qualis ergo paterfamilias, tales & domeſtici ejus, peccatum ſcilicet & mors. Nam & peccatum, licèt ſimul cum Chriſto cruci ipſius non dubitetur affixum, adhuc tamen interim non regnare quidem, ſed habitare etiam in ipſo, dum viveret, Apoſtolo permittebatur. Mentior ſi non ipſe ait: *Jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum.* Sic & mors ipſa minimè quidem adhuc abeſſe cogitur, ſed cogitur non obeſſe. Erit autem cùm dicetur: *Ubi eſt mors victoria tua?* Et ipſa ſiquidem inimica noviſſima deſtruetur. Nunc verò moderante eo qui imperium habet vitæ & mortis, & mare ipſum certis littorum coercet metis, mors ipſa dilectis Domini ſomnus refrigerii eſt, Propheta atteſtante, qui ait: *Cùm dederit dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini.* Peſſima quidem mors peccatorum, quorum & nativitas mala, & vita pejor: ſed *pretioſa eſt mors ſanctorum.* Pretioſa planè, tamquam finis laborum, tamquam victoriæ conſummatio, tamquam vitæ janua, & perfectæ ſecuritatis ingreſſus.

Mors à Chriſto ut ſuperata.

Diabolo & morti quod jus in homines relictum.

Rom. 7. 17.

Pſ. 126. 2.

Pſ. 115. 15.

5 Congratulemur itaque, Fratres, congratulemur, ut dignum eſt, Patri noſtro: quia & pium eſt defunctum plangere Malachiam, & pium magis Malachiæ congaudere viventi. Numquid non vivit? Et beatè. Nimirum viſus eſt oculis inſipientium mori, ille autem eſt in pace. Denique jam concivis Sanctorum & domeſticus Dei, pſallit pariter & gratias agit, dicens, *Tranſivimus per ignem & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium.* Tranſivit planè viriliter, & feliciter pertranſivit. Verus Hebræus Paſcha celebravit in ſpiritu, & nobis tranſiens loquebatur: Deſiderio deſideravi hoc Paſcha manducare apud vos. Tranſivit per ignem & aquam, quem nec triſtia frangere, nec detinere mollia potuerunt. Eſt enim deorſum nos locus, quem ſibi totum vindicat ignis, adeò ut ne minimam quidem aquæ guttam de Lazari digito miſer ille dives ibi habere potuerit. Eſt & ſurſum civitas Dei, quam lætificat fluminis impetus, voluptatis torrens, calix inebrians quàm præclarus. In hoc ſanè medio boni &

Pſ. 65. 12.

a Viſuntur hodie apud Claram-vallem oſſa primorum illorum Sanctorum monachorum in ſacello ſubterraneo, ad pietatem ſanè toto compoſito.

mali ſcientia continetur, & voluptatis & tribulationis hìc capere eſt experimentum. Infelix Eva in has viciſſitudines nos induxit. Hìc planè dies & nox: nam in inferno tantùm nox, & in cœlo tantùm dies. Beata proindè anima, quæ utrumque pertranſit, nec voluptati inhærens, nec deficiens in tribulatione.

Malachias quid pro eccleſia ſua fecerit.

6 Breviter vobis unum aliquod ex multis hujus viri magnificis actibus arbitror referendum, in quo ſtrenuè ſatis & ignem & aquam noſcitur pertranſiſſe. Magni illius Patricii Hiberniensium Apoſtoli ſedem metropolitanam tyrannica ſibi progenies, ſucceſſionis ordine creans archiepiſcopos, vindicabat, hæreditate poſſidens ſanctuarium Dei. Rogatus itaque à fidelibus Malachias noſter, ut tantis ſeſe malis opponeret; animam ſuam in manibus ſuis ponens, acceſſit intrepidus, ſuſcepit archiepiſcopatum, tradens ſeſe diſcrimini manifeſto, ut tanto crimini finem daret. Inter pericula rexit eccleſiam: poſt pericula ſibi continuo ſucceſſorem alterum canonicè ordinavit. Ea ſiquidem conditione ſuſceperat, ut poſtquam ceſſante perſecutionis rabie alter ſecurè poſſet inſtitui, ad ſedem propriam remeare permitteretur: ubi ſine eccleſiaſticis ſæcularibuſve redditibus in congregationibus religioſis, quas ipſe extruxerat, degens inter eos tamquam unus eorum, uſque ad hoc tempus vixit abſque ulla proprietate. Sic Dei hominem examinavit, non exinanivit tribulationis incendium, (ſiquidem aurum erat:) ſic nec illecebra tenuit aut reſolvit: nec curioſus ſpectator in via ſubſtitit, propriæ peregrinationis oblitus.

7 Quis veſtrum, Fratres, non vehementer ejus imitari cupiat ſanctitatem, ſi id audeat vel ſperare? Credo igitur libentius audituros, ſi dicere fortè poterimus, quid ſanctum fecerit Malachiam. Sed ne noſtrum forſitan minùs acceptabile teſtimonium videatur, Scripturam audite dicentem: *In fide & levitate ipſius ſanctum fecit illum.* Fide calcabat mundum, Joanne atteſtante, qui ait: *Hæc eſt victoria, quæ vincit mundum, fides noſtra.* Nam in ſpiritu lenitatis dura quælibet & adverſa æquo animo tolerabat. Hinc quidem poſt Chriſtum fide calcabat maria, ne caperetur illecebris: indè in patientia ſua poſſidebat animam ſuam, ne moleſtiis frangeretur. De his enim duobus habes in pſalmo, caſuros à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis: quod multo plures proſperitatis fallaciæ, quàm adverſitatis flagella dejiciant. Nemo itaque noſtrum, chariſſimi, plana mollioris viæ * ſuperficie delectatus, iter illud marinum * ſibi commodius arbitretur. Magnos hic campus montes habet, inviſibiles quidem, ſed eo ipſo periculoſiores. Laborioſior fortè via videtur inter ardua collium, & aſpera rupium: ſed expertis longè ſecurior & deſiderabilior invenitur. Utrobique tamen laborem, utrobique periculum eſſe noverat, qui dicebat: *Per arma juſtitiæ à dextris, & à ſiniſtris:* ut meritò congratulemur eis, qui tranſierunt per ignem & aquam, & in refrigerium ſunt educti. Refrigerium vultis audire? Utinam in vobis alius loqueretur! nam ego quod non guſtavi, eructare non poſſum.

*Sanctum quid fecerit Malachiam. Eccli. 45. 4. 1. Joan. 5. 4. Pſal. 90. 7. Plures dejicit proſperitas quàm adverſitas. * al. Undæ. * al. Magnum. 2. Cor. 6. 7.*

8 Videor tamen mihi hodie ſuper hoc refrigerio Malachiam audire dicentem: *Convertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi; quia eripuit animam meam de morte, &c.* In quibus verbis quid intelligam, paucis audite: ſiquidem inclinata eſt jam dies, & longius quàm ſperaveram ſermo proceſſit, quod invitus avellar à paterni dulcedine nominis, & Malachiam ſilere lingua formidans, finem facere vereamur. Mors animæ, Fratres mei, peccatum eſt. Niſi fortè excidit vobis quod in Propheta legiſtis: *Anima, quæ peccaverit, ipſa morietur.* Triplex proindè congratulatio eſt hominis ab omni peccato, & labore, & periculo liberati. Ex hoc ſiquidem nec peccatum in eo habitare dicitur, nec pœnitentiæ luctus indicitur, nec ab ullo deinceps lapſu ei prædicitur eſſe cavendum. Poſuit Elias pallium: non eſt quod timeat, non eſt quod tangi, nedum teneri ab adultera vereatur. Currum conſcendit; non eſt jam trepidare ne cadat: ſuaviter ſcandit; non laborans volatu proprio, ſed celeri in vehiculo ſedens. Ad hoc nos refrigerium, dilectiſſimi, tota animi aviditate curramus in odore unguentorum hujus beati Patris noſtri, qui noſtrum hodie torporem in ferventiſſimum deſiderium viſus eſt excitaſſe. Curramus, inquam, poſt eum, crebrius illi clamantes, Trahe nos poſt te: & affectu cordis, profectu converſationis devotas omnipotenti miſericordiæ gratias referentes, quòd indignis ſervulis ſuis, quibus propria deſunt merita, aliena ſaltem voluit ſuffragia non deeſſe.

Pſal. 114. 7. Ezech. 18. 4. Sanctorum triplex congratulatio. TOM. III.

DE S. MALACHIA EPISCOPO,

Sermo Secundus.

1 Liquet, dilectiſſimi, quod dum corpore retinemur, peregrinamur à Domino: ac per hoc luctum magis quàm gaudium, miſerandum nobis indicit exilium & conſcientia delictorum. Quia tamen apoſtolico ore gaudere cum gaudentibus admonemur, in omnem nos ſuſcitari lætitiam, tempus & cauſa requirit. Nam ſi verè, quod Propheta ſenſit, exultent juſti in conſpectu Dei, exultat ſine dubio Malachias, qui in diebus ſuis placuit Deo, & inventus eſt juſtus. In ſanctitate & juſtitia coram ipſo miniſtravit: placuit miniſterium, placuit & miniſter. Quidni placuerit? Poſuit ſine ſumptu Evangelium, replevit Evangelio patriam, ſuorum maximè feralem edomuit barbariem Hibernorum: levi jugo Chriſti in gladio ſpiritus exteras ſubdidit nationes, uſque ad extrema terræ reſtituens hæreditatem ſuam illi. O miniſterium fructuoſum! ò miniſtrum fidelem! Numquid non per ipſum Filio eſt paterna adimpleta promiſſio? Numquid non hunc olim intuebatur Pater, cùm ad Filium loqueretur: *Dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ?* Quàm libens Salvator recipiebat quod emerat, & emerat pretio ſanguinis ſui, ignominia crucis, horrore paſſionis? Quàm libens de manibus Malachiæ, pro eo quòd gratis miniſtraret! Ergo in miniſtro quidem gratum erat munus gratuitum, in miniſterio autem placita converſio peccatorum. Grata, inquam, & placita in miniſtro ſimplicitas oculi, in miniſterio autem ſalus populi.

2. Cor. 5. 6. Rom. 12. 15. Pſal. 67. 8. Pſal. 2. 8.

2 Quamquam etſi miniſterii quidem minor efficientia ſequeretur, nihilominus tamen ad Malachiam & ad opera ejus ille merito reſpexiſſet, cui amica puritas, cui familiaris ſimplicitas: cujus juſtitiæ eſt de intentione penſare opus, & de oculi qualitate totius æſtimare corporis ſtatum. Nunc verò magna opera Domini, exquiſita in omnes voluntates & ſtudia Malachiæ: magna & multa, & bona valdè, etſi pro bona caſtæ intentionis origine meliora. Quod opus pietatis præteriit Malachiam? Pauper ſibi, ſed dives pauperibus erat. Pater orphanorum, maritus viduarum, patronus extitit oppreſſorum. Hilaris dator, petitor rarus, acceptor verecundus. Pacis reformandæ inter diſcordantes fuit illi cura maxima, & efficacia multa. Quis æquè pius ad compatiendum, ad ſubveniendum promptus, ad corripiendum liber? Nam & zelans erat, nec deerat ſcientia, zeli ipſius moderatrix. Et quidem infirmus infirmis, ſed nihilominus potentibus potens, ſuperbis reſiſtebat, tyrannos verberabat, regum magiſter ac principum. Ipſe eſt, qui Regi orando viſum & malignanti tulit, & humiliato reſtituit. Ipſe eſt, qui pacis quam fecerat violatores, ſpiritui erroris traditos, fruſtratus eſt in malo quod facere cogitabant: ac deunò coegit ad pacem, confuſos quidem & ſtupefactos in eo quod ſibi contigerat. Ipſe enim eſt, cui adverſus alios, pacti æquè prævaricatores, rivus officioſiſſimè adfuit, miro modo objectu ſui evacuans molimina impiorum. Imbres non erant, non illuvies aquarum, non concurſus nubium, non liquefactio nivium: cùm ſubito factus eſt in fluvium magnum, qui rivulus erat: & rivus ibat, & intumeſcebat inundans, & negans omnino tranſitum volentibus malignari.

Opera Dei ex intentione judicat. Scientia, zeli moderatrix. Rivulus excreſcit ſubito in fluvium.

3 Quanta audivimus, & cognovimus ea de zelo viri, & ultione inimicorum, cùm tamen eſſet ſuavis & mitis, & multæ miſericordiæ omnibus neceſſitatem patientibus? Qui quaſi unus omnium parens, vivebat omnibus: quaſi gallina pullos ſuos, ſic fovebat omnes,

Gallinæ evangelicæ comparatur Malachias.

A & in velamento alarum ſuarum protegebat. Non ſeatus, non ætas, non conditio diſcernebatur aut perſona: deerat nemini, expanſo omnibus gremio pietatis. De quacumque tribulatione clamaretur ad eum, propriam reputabat, niſi quòd in ſua patiens, in aliena compatiens erat, plerumque & impatiens. Nonnumquam ſiquidem repletus zelo, pro aliis in alios movebatur, ut eripiens inopes, & reprimens fortes, conſuleret proindè omnibus in ſalutem. Itaque iraſcebatur, ſed ne * non iraſcendo peccaret, juxta illud de pſalmo: *Iraſcimini, & nolite peccare*. Non ira illi, ſed ipſe animo dominabatur. Erat ſuimet potis. Sanè victor ſui, ira ſuperari non poterat. IRA EJUS in manu ejus. Vocata veniebat, exiens, non erumpens: nutu non impetu ferebatur. NON VERSATUR illa, ſed utebatur. Magna illi tam in hoc, quàm in cunctis utriuſque hominis ſui motibus regendis vel cohibendis, cenſuræ diligentia, & circumſpectio multa. Non enim ita omnibus intendebat, ut ſe ſolum exponeret, ſolum curæ caciperet generali. Erat & ſui ſollicitus. Seipſum cuſtodiebat. Ita denique totus ſuus, & totus omnium erat, ut nec charitas à cuſtodia ſui, nec proprietas ab utilitate communi eum impedire vel retardare in aliquo videretur. Si videres hominem mediis immerſum turbis, & implicitum curis, diceres patriæ natum, non ſibi. Si videres hominem ſolum, & ſecum habitantem, putares ſoli vivere Deo & ſibi.

Vel, ne iraſc. *Pſ. 4. 5.* Ira ut uſus ſit S. Malachias.

Intentus ſibi & aliis quomodo.

4 Sine turbatione verſabatur in turbis: ſine otio tempus, quod otio dederat, tranſigebat. Quomodo otioſus, quando exercebatur in juſtificationibus Domini? Nam etſi habebat tempus liberum à neceſſitatibus plebium, non tamen à ſanctis meditationibus feriatum, non orandi ſtudio, non ipſo otio contemplandi. Sermo illi in tempore otii aut ſerius, aut nullus. Aſpectus ejus aut officioſus, aut demiſſus, & cohibitus intra ſe. Nempè (quod non mediocri laudi inter ſapientes ducitur) oculus ejus in capite ejus, nuſquam avolans, niſi cùm virtuti paruiſſet. Riſus aut indicans charitatis, aut provocans: rarus tamen & ipſe. Equidem interdum eductus, excuſſus numquam: qui ita nuntiaret cordis lætitiam, ut ori gratiam non minueret, ſed augeret. Tam modeſtus, ut levitatis non poſſet eſſe ſuſpectus: tantillus tamen, ut hilarem vultum ab omni triſtitiæ nævo vel nubilo vindicare ſufficeret. O munus perfectum! ò holocauſtum pingue! ò obſequium gratum mente & manu! Quàm bonus odor Deo in orationibus otioſi! quàm bonus hominibus in ſudoribus occupati!

In turbis & otio qualis.

Eccl. 19. 26. Riſus ejus qualis.

5 Pro hujuſmodi ergo dilectus à Deo & hominibus, non immeritò hodie Malachias in conſortium Angelorum recipitur, re adeptus, quod nomine dicebatur. Et quidem antè Angelus erat non minùs puritate quàm nomine: ſed nunc felicius glorioſi in eo interpretatio nominis adimpletur, quando pari cum Angelis gloria & felicitate lætatur. Congratulemur itaque, Fratres, congratulemur, ut dignum eſt, Patri noſtro: quia & pium eſt, defunctum plangere Malachiam; & pium magis, Malachiæ congaudere viventi. Numquid non vivit? Et beatè. Nimirum viſus eſt oculis inſipientium mori: ille autem eſt in pace. Denique jam concivis Sanctorum & domeſticus Dei, pſallit pariter, & agit gratias, dicens: *Tranſivimus per ignem & aquam, & induxiſti nos in refrigerium*. Tranſivit planè viriliter, & feliciter pertranſivit. Verus Hebræus paſcha celebravit in ſpiritu, & nobis tranſiens loquebatur: Deſiderio deſideravi hoc paſcha manducare apud vos, Tranſivit per ignem & aquam, quem nec triſtia frangere, nec detinere mollia potuerunt. Lætemur quòd Angelus noſter aſcendit ad cives ſuos, pro filiis captivitatis legatione fungens corda nobis concilians beatorum, vota illis intimans miſerorum. Lætemur, inquam, & exultemus, quia cœleſtis illa curia ex nobis habet, cui ſit cura noſtri, qui ſuis nos protegat meritis, quos informavit exemplis, miraculis confirmavit.

Sancti ſtatim à morte in conſortium Angelorum recipiuntur.

Vadem in ſ.. Serm. ..

Pſ. 65. 12.

Sancti in cœlis quid præſtent nobis.

6 Sanctus Pontifex, qui in ſpiritu humilitatis hoſtias pacificas cœlis frequenter invexerat, hodie per ſemetipſum introivit ad altare Dei, ipſe hoſtia & ſacerdos. Migrante ſacerdote, ſacrificii ritus in melius mutatus eſt; fons lachrymarum ſiccatus eſt, holocauſtum omne conditur in lætitia & exultatione. Benedictus Dominus Deus Malachiæ, qui tanti Pontificis miniſterio viſitavit plebem ſuam, & nunc aſſumpto eo in ſanctam civitatem, tantæ recordatione ſuavitatis noſtram non deſinit conſolari captivitatem. Exultet in Domino ſpiritus Malachiæ, quòd levatus pondere corporeæ molis, nulla jam fæculenta vel terrena materia prægravatur, quominus tota alacritate ac vivacitate corpoream omnem & incorpoream tranſiens creaturam, pergat totus in Deum, & adhærens illi, unus ſit cum eo ſpiritus in æternum.

B

7 Domum iſtam decet ſanctitudo, in qua tantæ frequentatur memoria ſanctitatis. Sancte Malachia, ſerva eam in ſanctitate & juſtitia, miſertus noſtri, qui inter tot & tantas miſerias memoriam abundantiæ ſuavitatis tuæ eructamus. Magna eſt ſuper te divinæ diſpenſatio pietatis, qui te parvum fecit in oculis tuis, magnum in ſuis: qui magna fecit per te, ſalvans patriam tuam; magna fecit tibi, introducens te in gloriam ſuam. Feſtivitas tua, quæ meritò tuis virtutibus votiva impenditur, tuis nobis efficiatur meritis & precibus ſalutaris. Gloria ſanctitatis tuæ, quæ à nobis frequentatur, continuatur ab Angelis, ſic erit nobis dignè jucunda, ſi fuerit & fructuoſa. Liceat nobis aliquas, te migrante, retinere reliquias de fructibus ſpiritus, quibus onuſtus aſcendis, qui in tuo hodie tam delicioſo convivio congregamur.

Invectio.

S. Malachiæ feſtivitas.

C

8 Eſto nobis, quæſumus, Malachia ſancte, alter Moyſes, vel alter Elias, impertiens & tu de ſpiritu tuo nobis: ipſorum ſiquidem in ſpiritu & virtute veniſti. Vita tua, lex vitæ & diſciplinæ: mors tua, mortis portus, & porta vitæ: memoria tua, dulcedo ſuavitatis & gratiæ: præſentia tua, corona gloriæ in manu Domini Dei tui. O oliva fructifera in domo Dei! ò oleum lætitiæ ungens & lucens, fovens beneficiis, coruſcans miraculis! fac nos ejus, qua frueris, lucis ſuavitatiſque participes. O odoriferum lilium, in æternum ante Dominum germinans, & florens, & ſpargens ubique vivificum ſuavitatis odorem: cujus apud nos memoria in benedictione eſt, apud ſuperos præſentia in honore! da canentibus te tantæ plenitudinis participio non fraudari. O luminare magnum, & lux in tenebris lucens, ſignorum radiis & meritorum illuminans carcerem, lætificans civitatem! fuga de cordibus noſtris virtutum ſplendoribus tenebras vitiorum. O ſtella matutina, eo cæteris clarior, quo dici * vicinior, ſimilior Soli! dignare præire nobis, ut & nos in lumine ambulemus, quaſi filii lucis, & non filii tenebrarum. O aurora dieſcens ſuper terram, ſed ſuperiores cœli plagas lux meridiana perluſtrans! recipe nos in conſortio luminis, quo illuminatus & latè foris luces, & intus ſuaviter ardes, præſtante Domino noſtro Jeſu-Chriſto, qui cum Patre & Spiritu-Sancto regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

S. Malachiæ encomium.

D

* al. Deo.

E

IN FESTO S. MARTINI EPISCOPI,

11. Novemb.

SERMO.

De exemplis obedientiæ.

1 PUTO ſermonem à nobis expetit tam veſter iſte conventus, quàm adventus harum honorabilium perſonarum, quas de longinquo gratulamur adeſſe. Sanè audirem eos ipſe libentius: ſed quoniam eligunt, immò & exigunt magis ut loquar, mihi ſi non licet audire eos, eis neceſſe eſt obaudire. Et quidem vivus eſt nobis ſermo tam multa manſuetudo eorum, qua videlicet meritis ſanctiores, dignitate ſuperiores, ſapientia locupletiores, non modo ad viſitandos, ſed etiam ad audiendos nos dignati ſunt declinare. Efficax eruditio, & omni digna acceptione doctrina. Siquidem non verbo & lingua, ſed opere & veritate nos admonent imitatores ſuos eſſe, ſicut ipſi

F

Humilitatem auditoribus ſuis commendat.

ſunt Chriſti; & diſcere quod ab ipſo utique didicerunt, mites eſſe, & humiles corde. Sic Maria Elizabeth petiit, conjugatam virgo, ancillam domina; Præcurſoris matrem, Judicis mater; Dei genitrix, ſervuli genitricem. Sic poſtmodnm Jeſus etiam ipſe Joannem adiit, & adiit baptizandus, ntpotè quem decebat implere omnem juſtitiam. Vos quoque, reverendi Patres, * deteriorem vobis non facitis patrem veſtram: ad audiendum quippè quàm ad loqnendum velociores, etiam inter ipſos, qui veſtro magis eguerant documento. Nam nos quidem, quia omnem non poſſumus implere juſtitiam, vel nonnullam vobis exhibere curamns, jnſtum eſſe non ignorantes inferiorem ſnperioribus obedire.

Luc. 1. 39. — *Matth. 3. 3.* — ** al. Deteriorem nobis facitis partem noſtram.*

2 Sed undè loquemur? *Qui de terra eſt, de terra loquitur*, ait vox illa clamantis. De terra ergo loquamur, quia de terra ſubſiſtimus, & in terra. Audite quique terrigenæ & filii hominum: vobis dicimus, & de vobis. In terra orimur, in terra moramur, in terra morimur, revertentes in eam nndè ſumus aſſumpti. Hic nobis anguſtus introitus, mora brevis, ſola mors certa. Cogitnr totus Adam judicium portare quod meruit. Dilatatns eſt vehementer, multiplicatns eſt, & replevit terram. Attamen velit, nolit, quantumcumque recalcitret, nnivetſus adhuc fert ſententiam, qnam excepit. *Terra*, inquit, *es & in terram ibis*. Gravis equidem ſententia, ſed non ſine grandis miſericordiæ temperamento. Dura admodum, ſed ſi merita penſes, indulgentiæ plena. Siquidem non minus juſtè peccanti diceretur: Terra es, ſed ex hoc ſub terram ibis. Juſtns foret etiam tnnc juſtus Dominus, & laudabilis nimis. Dignus planè qui laudaretur, ſed non ego idonens qui laudarem. Alioquin tunc qnoque nihilominus verè dicerem, ſi tamen dicere poſſem: *Juſtus es, Domine, & rectum judicium tuum*. At non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te: ſed nos qni vivimus, benedicimns Domino. Pepercisti ergo creaturæ tuæ, pepercisti gloriæ nominis tui, ut deſcendentem de Jeruſalem, minimè tamen nſque in Jerico patereris abduci. Semivivus adhuc relictus in via ſemilaudare poſſum: ubi totus vixero, ibi totns erumpam in laudem, & dicent omnia oſſa mea: Domine, quis ſimilis tibi? Propter hoc nempè cùm iratus fuiſſes, miſericordiæ meminiſti, non damnans hominem in loco perditionis, ſed in loco afflictionis hnmilians. Quid cauſaris homo? qnid ſententiam quereris duriorem? Terræ addictus es factus è terra, ut ipſa tibi ſit patria, quæ materia fuit.

Joan. 3. 31. — *In terra orimur & morimur.* — *Gen. 3. 19.* — *Pſ. 118. 137.*

3 Sed audire, inquies, velim; quia ſpiritus es, & ad ſpiritum ibis. Siquidem etiam ſpiritus ſum, quod ad animam pertinet; nec portionem hanc mei dubitaverim potiorem. Audivi ſanè ab Apoſtolo, quia *Dominus ſpiritus eſt*, & ab ipſo Domino, quia *ſpiritus eſt Deus*. Nec modo ſpiritus, ſed & ſpirituum pater. Utquid ergo tenet me mater carnis, quia caro ex parte; ſpiritnum Pater non recipit, cum ex parte ſim ſpiritus? Scio, ſcio, agit hoc non tam ſubſtantia ipſa, qnàm culpa. Sicut enim peccatores ſpiritus inter cœlum & terram ventoſum hoc medium tenent, undè & poteſtates hujus aeris nominantur: ſic peccata noſtra inter nos & Deum ſeparant, inter creatorem patremque ſpirituum, & ſpiritualem utique creaturam. Traxit animam corpus in regionem ſuam, & ecce prævalens opprimit peregrinam. Factum eſt nempè talentum plumbi, non aliundè tamen, niſi quia ſedet iniquitas ſnper illud. Corpus enim aggravat animam, ſed utique quod corrumpitur: corrumpitnr autem, immò etiam, Apoſtolo teſte, mortunm eſt propter peccatum. Itaqne licèt quodammodo cœlum ſit homo, cœleſtibus ſine dubio ſpiritibus ſimilis ſubſtantia ſimul & forma; ſubſtantia qnidem quoniam ſpiritnalis, forma verò quia rationalis eſt: minimè tamen jam levare eum dno iſta ſufficiunt, ut mereatur audire, qnia cœlum es, & in cœlum ibis. Fruſtra glorietur de libertate arbitrii, quæ in mente eſt: captivus ducitur in legem peccati, quæ in carne eſt. Nam etſi forſitan videretur duplex funiculus poſſe alteri æquè dupli-

2 Cor. 3. 17. Joan. 4. 24. — *Epheſ. 2. 14.* — *Sap. 9. 15. Rom. 8. 10.* — *In homine cœleſtis portio cur non prædominetur terrenæ.*

A ci prævalere, nt videlicet quem ſibi terra gemino quodam jure tamquam patria pariter & materia vindicat; ob geminam nihilominus, quæ prædicta eſt, ſubſtantiæ ſcilicet & formæ ſimilitudinem, cœlum quoque recipiat ut cœleſtem: ſed jam triplicatus inferior ille & deorſum trahens peccato equidem accedente funiculus, niſi illinc quoque occurrerit gratia, non rumpetur. Sanè ubi illa adfuerit, haud dubium quin ſolvatur facilè gravis iſte quo trahimur, immò quem trahimus, funiculus iniquitatis. Hæc enim inter nos & Deum non ſeparans intervenit, ſed reparans & conjungens.

TOM. III.

4 Itaqne ibo mihi ad montem gratiæ, & colles miB ſerationum, qnarum theſanros omnes repoſitos audio penes Chriſtum. Ibo ad eum qui eſt plenus gratiæ & veritatis, ſi fortè accipiam aliquid de plenitudine illa, immò ſi fortè accipiar in plenitudinem illam: nt cum cæteris aliqnando membris occurram in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti. Nemo quippè aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo. Fideliſſimus planè & benigniſſimus Mediator, qui quidem non diſcrevit, ſed fecit utraque unum, medium parietem maceriæ ſolvens, donans nobis omnia delicta, delens quod adverſum nos erat chirographum decreti, qnod erat contrarium nobis, & ipſum tulit de medio, affigens illud cruci: expolians principatus & poteſtates, C traduxit confidenter, palam triumphans illos, pacificanſque per ſanguinem ſuum quæ ſunt in cœlo, & quæ ſuper terram. Propter hanc nempè ſalutem, qnam in medio terræ erat operaturus, non confeſtim ſub terra poſuit hominem, ſicut peccando meruerat; ſed in terra. Siquidem reſpirandum eſt nobis, & nullatenus deſperandum, donec in terra adhuc interim conſtituti, & ſuſcipere cœlum poſſumus, & ſuſcipere data optima & dona perfecta deſurſum à Patre luminum, à patre ſpirituum, à patre miſericordiarum. Nam & propterea rectum fecit hominem, etiam corpore ipſo, & os homini ſublime dedit, cùm prona utique ſpectent animantia cætera terram: ut attollens D ad ſidera vultus illo ſuſpiret, ubi tam beatam & perennem conſpicit manſionem.

Gratia hic quam neceſſaria. — *Joan. 3. 13.* — *Coloſſ. 2. 14.* — *Deus hominem peccantem cur non illicò deleverit.* — *Homo rectus corpore, cur.*

5 Nonne enim piè & fideliter intuentibus nobis vehementiſſimum quoddam incentivum amoris, & provocatio flagrantiſſimi deſiderii eſt viſio ipſa tam luciditiſſimæ regionis? Non ſunt ſtellæ cœli ſimiles glebis terræ. Inter ſplendorem ſolis, & caliginem ſoli hujus, non parva diſtantia eſt. Fortè tamen hìc quoque nonnulla, ſed in ſuo genere pulchra videntur: & hæc ipſa undique mixta non pulchris, ut aurum in luto, gemma in ſterquilinio, lilium inter ſpinas. Tota pulchra es, patria mea, & macula non eſt in te: tota pulchra, abſque eo quod intrinſecus latet. Quid E illud? Nempè illi beati angelici ſpiritus, & animæ ipſæ Sanctorum, quæ jam ingredi meruerunt in locum tabernaculi admirabilis uſque ad domum Dei. Sicut enim ſunt corpora terreſtria, ſunt & corpora cœleſtia; longè verò alia eſt cœleſtium gloria, quàm terreſtrium: ſic ſunt cœleſtes ſpiritus & terreſtres, nec minor ſanè diſtantia inter eos. Angeli, Archangeli, Virtutes, Principatus, Poteſtates, Dominationes, Throni, Cherubin atqne Seraphin. Bene nomina novi. Fortè hoc totnm eſt. Quid enim amplius capiam terrigena de cœleſtibus, carnalis homo de ſpiritualibus & divinis? Verumtamen etſi ignoro qnid lateat in his tantis appellationibus, illud equidem certiſſiF mè novi, quòd magnum & mirabile aliqnid ſub hac tanta verborum majeſtate clauſnm ſit & ſignatnm. Non ſine cauſa cœlum hoc dicitur: planè eximium neſcio quid celatur in eo. Celatur, inquam, ſed tamen non negatur fidei nſquequaque. Videre enim nobis datur in terra ipſam exteriorem cœli pulchritudinem, non adire: internam qnoqne gloriam ſecretorum ejus, etſi non comprehendere, conceditur vel audire. Videmus patriam, ſed à longè ſalutamus: odoramur illas delicias, non guſtamus.

Cœli & terræ diſcrimen. — *Ordines Angelorum, & eorum nomina myſteriis plena.*

6 Enim verò non ſine cauſa Unigenitns, qui eſt in ſinu Patris, ipſe nobis in regione hac umbræ mortis,

TOM. III. quam inhabitamus, cœleſtium gloriam ſpirituum ſanè per fidem enarrat, corporum verò per ſpeciem manifeſtat. *Audi*, inquit, *filia, & vide.* Et factum eſt. Quorſum iſta? *Inclina*, ait, *aurem tuam, & obliviſcere populum tuum, & domum patris tui.* Vult nos ponere contumaciam, diſcere obedientiam, apprehendere diſciplinam. Uult etiam nos oblivisci poſteriora, deſpicere inſeriora, terrenos mores & vitia * genuina deſerere, cœleſtia ſapere, ſuperna quærere, anterioribus inhiare. Vult & illum tantùm decore domus ſuæ ingenuam concupiſcere creaturam, quo ſcilicet in eamdem imaginem transformetur de claritate in claritatem, tamquam à Domini ſpiritu; ac proinde concupiſcat etiam rea decorem illius, utique ſpiritualem. Sed in quo viſus ille, inquies, vel anditus inclinare me aurem, & obaudire monet? Nam quod deſideſium pariat, maniſeſtum eſt.

Pſal. 44. 11.

** al. vitiata germina.*

Obedientiam commendat ab exemplis creaturarum, Angelorum.

7 Sanè ergo conſidera univerſam hanc cœleſtium gloriam corporum inceſſanter legibus obtemperare divinis, nec unquam ſibi poſitas in tam continuis motibus metas eacedere temporum, ant locorum terminos tranſgredi conſtitutos. Sed & ipſos ſpiritus tam ſublimes audi omnes adminiſtratorios eſſe, & in miniſterium mitti dignantiſſimum, ut ne indignum dicam: minimè tamen puto reperies in Scripturis aliquando qnemquam illorum vel contradtaiſſe mittenti, vel erga ipſos tam inferiores ſe, propter quos in miniſterium mittebantur, ſaltem tenuiter fuiſſe commotum. Exempla ſnnt obedientiæ, ſi diligenter attendas, eo ſanè acceptabiliora, quo in materia digniori. Sed novi quid ad iſta ſubmurmuret ſenſus hominis, & cogitatio prona ſemper ad malum. Quid tu mihi, inquit, elementorum proponis obedientiam ſupernorum? Quaſi verò aut ſenſus nllus in eis, aut ulla vigeat deliberatio rationis, & non potius agi ipſa, quàm agere videantur. Quid verò vel ipſorum Angelorum obedientiam ſic commendas? Sentiunt quidem Angeli, ſed delectabilia ſola; obedientes equidem Creatori, ſed tam ſelici quàm ſacili voluntate. Quidni obediant? Semper enim vident faciem Patris, quem videre perfecta beatitudo, æterna gloria, ſumma volnptas eſt.

8 Produc nobis, Domine, Patriarchas & Prophetas, viros obedientes præceptis tuis, obedientes ex voluntate, obedientes contra propriam voluntatem. Factum eſt. Eahibetur nobis (ut cœteros brevitatis cauſa prætercam) exhibetur, inquam, nobis Abraham ad præceptum Domini eaiens de terra ſua, ejiciens ancillam & filinm ejus, etiam chariſſimum filium Iſaac immolare paratus. Quid hic humana aſtutia poterit cavillari? Fortè reſpondeat, quoniam multifariè, multiſque modis apparens ei Deus, ſuſcipiebatur hoſpitio, participabat convivio, animabat alloquio, inſtruebat conſilio, donabat filiis, illuſtrabat victoriis, divitiis cumulabat. Quid dices, cùm venerit Chriſtus factus obediens Patri uſque ad mortem, mortem autem crucis? Multum, inquit, per omnem modum. Quando enim Unigenitum Dei Patris, Dei virtutem, & Dei ſapientiam Chriſtum, quando præſumerem æmnlari? Oblatus eſt qnia ipſe voluit, quando & qnantum voluit paſſus eſt, utpotè verus quidem homo, ſed verus nihilominus Deus. Immò verò ne ipſam Apoſtolicam obedientiam afferas velim; quos nimirum juxta propheticam promiſſionem oculis ſuis vidiſſe conſtat præceptorem ſuum, & auribus ſuis vocem audiſſe monentis. Undè & unus eorum expreſſius ſcribens ait: *Quod audivimus, quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtra tractaverunt de verbo vitæ.* Quidni relinquerent omnia? Quidni ad omnia ſequerentur tantæ præſentiam majeſtatis? Quid ego non ſacerem, ſi mihi eadem copia præſtaretur? Sed non facit taliter omni nationi, non præeunti utique, non ſequenti. Siquidem ut multi reges optaverunt videre, & non viderunt; ſic nihilominus venerunt jam dies, quando deſideremua videre diem unum Filii hominis, nec tamen mereamur.

Abrahami.

Christi Domini.

1 Joan. 1. 1.

B. Martini.

9 Opportunè ergo jam Martinus ad medium veniat, ut de medio fiat occaſio peccatorum. Hodie enim ille per omnia ſimilis nobis, planè & ſenſibilis, & paſſibilis; ſed & longè poſt illa patriarchalium, & propheticarum tempora viſionum, & homo purus, nihil de natura divinitatis habens, eredens autem in eum quem non vidit; plenus fructu obedientiæ, & virtutum locuples, ſolnm deſeruit, polum ſubiit, terræ commendans quod habebat è terra; ſpiritum dirigens ad Patrem ſpirituum, cui fideliter in adoptionis ſpiritu deſervivit. Non fuit cœleſte corpus, ſed nec ſpiritus quidem cœleſtis: rationale animal, etiam & mortale, terrigena, filius hominis. In terra natns eſt, in terra educatus, in terra exercitatus & probatus, in terra etiam conſummatus. Nec verò Patriarcha erat, aut unus ex Prophetis, de quibus ſanè in Evangelio Veritas ait: *Quia Lex & Propheta uſque ad Joannem.* Multò magis non erat ipſe Chriſtus, ſed erat tamen Chriſtus in ipſo, haud aliter utique quàm per fidem.

Matt. 11. 13.

10 Enimverò juxta hunc modum etiam modo propè eſt verbum in corde tuo & in ore tuo, tantùm ſi recto quæſieris corde. Nempè Apoſtolo interpretante verbum fidei iſtud eſt, de quo Moyſes ait. Undè & alibi idem Apoſtolus: *Jeſus-Chriſtus*, inquit, *heri & hodie & in æternum.* Heſternum quidem ab initio ſæculi uſque ad aſcenſionem Dominicam; hodiernum verò diem exinde uſque ad ſæculi conſummationem; porrò, in æternum intellige poſt communem omnium reſurrectionem. Nulli horum deeſt Chriſtus, nulli deeſt Jeſus; nulli deeſt unctio, nulli ſalus. Patriarchis & Prophetis in viſione exhibitus eſt, Apoſtolis in humanitate, Martino in fide, Angelis jam in ſpecie. Quam ſanè ſpeciem & electis omnibus oſtenſurum ſeſe promiſit, non quidem hodie, ſed in æternum. Denique jam tranſierat heri, jam iſtud noſtrum illuxerat hodiernum, cùm Apoſtoli loquerentur: *Etſi cognovimus Chriſtum ſecundùm carnem, ſed nunc jam non novimus.* Videtur tamen etiam in hoc manè de carnibus Agni nonnihil eſſe ſervatum: ſed quod reſiduum eſt, utique jam datur igni: quod videlicet nique hodie eadem caro nobis, ſed ſpiritualiter utique, non carnaliter eahibeatur.

Deut. 30. 14. Rom. 10. 8.

Hebr. 13. 8. Christus universis omnibus præſens & manifeſtus.

2. Cor. 5. 16.

11 Neque enim eſt quod cauſemnr noſtro hnic negatam tempori, ſive eam quæ ad Patres veteris Teſtamenti facta eſt, apparitionem; ſive eam, quæ Apoſtolis exhibita eſt, præſentiam carnis ejns. Siqnidem fideliter conſiderantibos neutram deeſſe liquebit. Adeſt enim nobis etiam nunc carnis ipſius VERA SUBSTANTIA, haud dubium ſanè quin in Sacramento. Adſunt revelationes, ſed in ſpiritu & virtute: ut tempori gratiæ, quod nunc eſt, nihil in ulla gratia deeſſe probetur. Denique nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe, nobis tamen revelavit per Spiritum ſuum. Nec mireris, quòd carnales eis maniſeſtationes exhibuit, qui carnalem ejua præſtolabantur adventum. Nobis enim tanto efficacior gratia & revelatio dignior neceſſaria eſt, quanto nimirum excellentiora conſtat eſſe quæ expectamus.

Christi præsentia in Eucharistia.

12 Itaque (ut ſupra diximus) Martinus iſte Chriſtus non fuit, ſed tamen Chriſtum habuit: non quomodo Angeli in præſentia majeſtatis; non quomodo Apoſtoli in viſione humanitatis; non quomodo olim locutus eſt in viſione ſanctis ſuis: ſed quomodo eum etiam nunc habet Eccleſia, in fide & ſacramentis. Non erat ille lux, ſed lucerna planè ardens & lucens, de Joanne dictum eſt. Sed ſi illum protulero, puto dicetis: Maximus hominum eſt, pluſquam Propheta eſt, etiam Angelus eſt Dei Patris, ſicut ipſe teſtatur: *Ecce mitto Angelum meum, &c.* Et Martinus lucerna erat ardens & lucens: eum ſaltem non pigeat imitari; ſed imitari in eo quod eſt imitabile, non autem quod mirabile eahibetur. Ad menſam divitis ſedes hodie: diligenter conſidera quæ tibi apponuntur. Diſcerne inter cibos, & vaſa ciborum. Illos enim juberis tollere, ſed non illa. Dives eſt iſte Martinus, dives in meritis, dives in miraculis, dives in virtutibua, dives in ſignis. Diligenter ergo conſidera

Joan. 5. 35.

Luc. 7. 27.

In Sanctis alia imitanda, alia miranda.

dera quæ apponuntur tibi, quænam videlicet ad admirationem, quæ verò ad imitationem. Aut certè quia ſequitur in Scriptura illa, *quoniam talia oportet te præparare* : diligenter conſidera quid apponitur, & in quo. Suſcitavit Martinus tres mortuos, quot nimirum Salvatorem legerat ſuſcitaſſe. Reddidit viſum cæcis, ſurdis auditum, mutis loquelam, claudis greſſum, aridis ſoſpitatem. Evaſit divina virtute pericula, proprii corporis obice flammas repulit, immanem ſacrilegæ machinæ molem columna parili è cœlo deſcendente proſtravit, leproſum mundavit oſculo, curavit oleo paralyticum, dæmones vicit, Angelos vidit, futura prævidit.

Prov. 23. 2. forte 1ŭ. B. Martini miracula.

Miracula Sanctorum, gloriæ divinæ teſtimonia.

13 Verùm hæc quidem, cæteraque ejuſmodi altiſſima quæ fecit magnalia, quidni mirifica quædam vaſa dixerim divitis hujus, auro gravia, gemmis micantia, pariterque materia & opere pretioſa? Noli in his ſaporem quærere, ſed mirare ſplendorem. Luceat in hujuſmodi lucerna noſtra, ut in lumine ejus videamus lumen, quod quidem purum, prout in ſe eſt, needum prævales intueri. Non enim eſt iſte lux, ſed ut teſtimonium perhibeat de lumine; & appareat tibi interim glorioſus Deus in Sancto ſuo, dum non potes ad gloriam ejus, ſicut eſt in ſeipſo. Cæterùm ne putaveris ornatas quidem Martini lampades, ſed vacuas inveniri: non eſt fatua virgo, habet in vaſis oleum. Habet vinum in phialis, habet intra paropſides iſtas ciborum copiam, delicias utique ſpirituales: ut non modo videant & mirentur, ſed edant pauperes, & ſaturentur; atque in illis quidem Dominum laudent, porrò in his vivant corda eorum. Alioquin quomodo mortui laudabunt te, Domine? Ut ergo ſit jucunda decoraque laudatio in admiratione, etiam vivant ex imitatione; & ut avidius ſumant delicias, ipſas quoque divitias curioſius contemplemur. Sic nimirum inter ſplendorem & fervorem lucernæ hujus vicariis quibuſdam affectibus diſcurrendum, ut nobis alter ex altero commendetur, & ex mutua collatione uterque complacitior fiat. Siquidem humilis fuit & ſpiritu pauper iſte Martinus, ſicut evidentiſſimè probat affectus ipſe divinæ gratiæ, quam profectò tam multam niſi multum humili non dediſſet.

Sanctorum lau exigit imitationem.

B. Martini humilitas & paupertas.

14 Ut tamen pauca virtutum ejus indicia promam, pauperem illum ſpiritu beatus novit Hilarius, cùm imponere ei diaconatus officium tentans, nec prævalens, quòd indignum ſeſe vociferaretur; exorciſtam eum eſſe præcepit: in quo quidam locus injuriæ videretur, ſciens nimirum, quòd humiliorem ordinationem minimè repudiaret. Pauper fuit, veſte ſordidus, crine incultus, facie deſpicabilis: quæ quidem licèt in electione ejus à quibuſdam malevolis objecta fuiſſent, in ipſo tamen epiſcopatu, ſicut ſcriptum eſt *, penitus non mutavit. Denique quia verè pauper fuit ſpiritu Martinus, pauper & modicus meruit nominari. Audi verò manſuetudinem ejus, ſuo illo Sulpitio ſic ſcribente. „Tantam adverſus omnes injurias patientiam aſſumpſerat, ut cùm eſſet ſummus Sacerdos, impunè etiam ab infimis clericis læderetur: nec propter id eos aut loco nuquam amoverit, aut à ſua, quantum in ipſo fuit, charitate repulerit. Quod quidem in Briccio maniſeſtè probatum, omnes vos arbitror meminiſſe. Eum nempè ex omnibus ſibi ſucceſſorem elegit, & de tanta poſt futura adverſitate præmonuit: poſtremò in fide & lenitate ipſius ſanctum fecit illum, ad cujus os aures ſuæ fuerant, cùm reſponderet homini, qui de eo ſciſcitabatur: Si illum delirum quæris, proſpice eminus; ecce cœlum ſolito ſicut amens reſpicit. Crebro ſiquidem homo Dei, utpotè terram deſpiciens, cœlum ſuſpiciebat. Nempè ſciebat ad hoc ſeſe (ut ſupra meminimus) rectam & in ipſo corpore accepiſſe ſtaturam. Sciebat illic eſſe theſaurum ſuum, ſciebat illic ſedere in Patris dextera Chriſtum ſuum, ſciebat numquam ſeſe, donec illuc perveniret, quod deſiderabat, aſſecuturum. Undè & hoc ipſum, quod delirus vocabatur in terra, meritò non attendit, cujus nimirum converſatio eſſet in cælis, cujus oculi in capite ſuo. Sanè illuc etiam lachrymæ ejus à maxilla aſcendere conſueverant, quibus ſic abundabat, ut ſoleret pro illorum quoque, qui obtrectatores ſui videbantur, flere peccatis.

** Sulpic. de vita Mart. cap. 7.*

Manſuetudo ejus. Sulpic. Dial. 3. cap. 20.

Injuriarum oblivio, & benevolentia erga Briccium.

TOM. III.

Zelus & ſitis juſtitiæ.

15 Sanè quantum juſtitiam eſurierit, tum in cæteris ejus actibus, tum ſpecialiter in idololatriæ perſecutione probatum eſt, in templorum deſtructione, in ſtatuarum dejectione, in ſuccidione lucorum. Ubi ſe quoque aliquando non eſt veritus dare diſcrimini, ut occaſio tanti criminis de medio tolleretur. Nam miſericordem eum in paupere ſe expertem Salvator ipſe apud Angelos gloriabatur, datam ſibi medietatem veſtis oſtentans. Utinam nobis etiam miſeris apud ſummum Judicem, in cujus admirabile tabernaculum introivit, miſericordiam illam exhibere dignetur; qua & illos olim morti deſtinatos, & tormentis variis deputatos eripuit, pro quibus ante terreni judicis januam nocte media ſcribitur jacuiſſe. Quomodo enim non audiet eum nunc, qui tunc quoque fecit audiri? Porrò munditiam cordis ejus illud vel maximè indicat, quod non eſt confuſus inimico loquens in porta. Nihil in me funeſtè reperies, Abrahæ me ſinus recipiet. „Nam in opere pacificorum feliciter planè conſummans labores ſuos, licèt dierum ſuorum finem non ignoraret, clericos tamen adiit diſſidentes, inter quos reformata pace, in pace ipſe quievit.

Charitas & miſericordia erga proximos.

Munditia & ſtudium concordiæ.

Patientia perſecutionum.

16 Cæterùm perſecutiones, quas ſuſtinuit propter juſtitiam, longum eſt numerare, quomodo apud Julianum Auguſtum in civitate Wangionum * intrepidus, immò & illato terrore conſtantior, cuſtodiæ mancipatus eſt, ut inermis poſtero die barbaris opponeretur: quomodo circa Alpes ſub ſecuri, quam in verticem ejus latro vibrabat, ſecuriſſimus fuit: quomodo illum Mediolani Auxentius Arianus graviter inſectatus, multiſque appetitum injuriis, tandem de civitate exturbavit: quomodo & alibi prius adverſus ſacerdotum perfidiam acerrimè pugnans, ſuppliciis fuit affectus, publicè virgis cæſus, indè quoque exire compulſus eſt: quomodo item in cujuſdam fani everſione, cùm gentilis eum ſtricto gladio peteret, nudam cervicem præbuit percuſſuro, donec ille extollens ad ictum dexteram, cecidit reſupinus: quomodo alter eum cultro ferire voluit, ſed ferrum de manibus ejus elapſum, repente diſparuit. Pro quibus omnibus dubium non eſt multipliciter coronari eum, qui quidem etſi non ſemel effectu conſummatæ paſſionis, ſed toties martyr fuit affectu devotiſſimæ voluntatis. Comedite jam amici, & bibite, & inebriamini chariſſimi. Sic enim vivitur, & in talibus vita ſpiritus veſtri. Niſi fortè beatos prædicat ſermo divinus, qui mortuos ſuſcitant, cæcos illuminant, morbidos ſanant, leproſos mundant, paralyticos curant, dæmonibus imperant, futura prænuntiant, miraculis coruſcant; & non magis pauperes ſpiritu, mites, lugentes, eſurientes & ſitientes juſtitiam, miſericordes, mundicordes, pacificos, perſecutionem propter juſtitiam ſuſtinentes.

** Vormatiæ.*

Sanctos non faciunt miracula ſed virtutes.

B. Martini mira obedientia & reſignatio.

17 Ignoſcite mihi, Fratres: exemplum obedientiæ paulò minus præterivi, quod quidem vel ſolum juxta propoſitum ordinem in Martino quoque nobis convenit exhiberi. Sanè moram facimus, ſed, ut arbitror, bonum eſt nos hic eſſe: tardius enim hodie venimus ad Martinum. Domine, inquit *, „ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem, „fiat voluntas tua. „O verè ſanctiſſimam animam! ò inæſtimabilem charitatem! ò obedientiam ſingularem! Bonum certamen certaſti, curſum conſummaſti, fidem ſervaſti; de reliquo ſupereſt tibi corona juſtitiæ, quam reddet tibi Dominus hodie juſtus judex; & adhuc dicis: Non recuſo laborem, fiat voluntas tua! Obtuliſti planè Iſaac; unicum illum quem diligis, quod in te eſt, jugulaſti: immolaſti ſingulare gaudium tuum pia devotione, paratus redire iterum in pericula, innovare certamina, denuo ſubire laborem, ſuſtinere tribulationem, prolongare tentationem, deinde differri adhuc ab illa tanta felicitate,

** Sulpit. epiſt. 3. ad Baſſul.*

TOM. III. & diu deſiderata ſocietate Spirituum beatorum, atque in hujus mortalitatis ærumnas ab ipſo introitu gloriæ revocari; poſtremò (quod maximum eſt) à Chriſto ſuo peregrinari diutius, ſi modo ipſe voluiſſet. Nec ſanè dubium, quin ampliorem gratiam mereatur, qui paratum ſe exhibeat etiam ante mandatum, quàm qui obedire ſatagit poſt mandatum. Magna quidem obedientia veſtra, Angeli ſancti: ſed, quod dicere audeam pace veſtra, neſcio an inveniatur in vobis quiſquam paratus in tale aliquando miniſterium mitti, in quo neceſſe habeat non videre faciem Patris. Magnum eſt, Petre, quòd Dominum ſecuturus, omnia reliquiſti: ſed audivi te in monte dicentem, ubi transfiguratus eſt coram vobis: *Domine, bonum eſt nos hic eſſe; faciamus hic tria tabernacula.* Non eſt hoc, Si adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem. Paratum cor tuum, Martine, paratum cor tuum, ſive manere in corpore, ſive diſſolvi & eſſe cum Chriſto.

Matt. 17. 4.

18 Et magna quidem in horrenda morte ſecuritas; magna in viſione Chriſti deſideranda, & tam ferventer ac ſingulariter deſideranda perfectio reperitur: ſed id quidem longè amplius per omnem modum, quod qui mori non metuis, immò qui tanto deſiderio præſentiam Domini concupiſcis, vivere quoque non renuis, & expectatione moleſtiſſima fatigari. In quo enim alio non obedire potuerat, qui in hoc tanto articulo tam devotè clamabat: *Fiat voluntas tua?* Hæc ergo pars noſtra ſit, Fratres, in convivio hodierno, hanc nobis obedientiam in menſa pauperis, immò jam divitis hujus appoſitam diligenter conſideremus, ſcientes quoniam ipſa eſt quæ à nobis exigitur, ipſa quam oportet nos præparare, ut ſinguli quique dicamus: quia *paratus ſum, & non ſum turbatus, ut cuſtodiam mandata tua.* Nec modo ſemel, aut in parte; ſed paratum cor meum Deus, paratum cor meum: paratum ad utrumque, & in nullo tuæ præſcribens diſpoſitioni. Fortè hoc cupio, & ſpecialiter, & vehementer; ſed ne quidem illud recuſo: ſicut fuerit voluntas in cœlo, ſic fiat. Deſidero requiem, ſed non recuſo laborem, fiat voluntas tua.

Pſal. 118. 60.

DE S. CLEMENTE PAPA ET MARTYRE,

23. Nov.

SERMO.

De tribus aquis.

Pſal. 115. 5.

1 P*Retioſa in conſpectu Domini, mors ſanctorum ejus.* Audiat peccator, & iraſcatur; dentibus ſuis fremat & tabeſcat. Deprehenſus eſt in aſtutia ſua, cecidit in foveam quam fecit, in laqueum incidit quem tetendit. Invidia ſiquidem diaboli mors intravit in orbem terrarum: ſed ecce pretioſa facta eſt mors ſanctorum. Audi igitur hoſtis vitæ, mortis auctor attende. Quid valet jam fraus tua, verſutia tua quid nocet? Immò verò, ut plus doleas, etiam omnia cooperantur in bonum his, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti. Neque enim aliter quàm ipſa (quæ tui eſt operis) de te hodie beatus Martyr, cujus ſolemnia celebramus, morte corporis triumphavit. Fecit ſiquidem de neceſſitate virtutem, pœnam peccati in meritum gloriæ commutavit: fidelem ſe probavit in modico, ut dignus inveniretur ſupra multa conſtitui. Modicum namque erat, & omninò modicum, quicquid prius acceperat anima illa beata, quantum ad eam gloriam, quam præſenti promeruit paſſione. Omnis enim delectatio hujus mundi, univerſa ejus gloria, quicquid denique in eo concupiſcitur, prorſus modicum eſt in illius felicitatis, in illius gloriæ, in illius beatitudinis comparatione: ſi tamen vel modicum dici debet, & non potius nihilum, vapor ad modicum parens. Acceperat beatus Clemens nobile genus, amplas poſſeſſiones, hæreditatem multam, ſcientiam quoque quamplurimam, ita ut optimus quidam illius temporis philoſophus haberetur. Acceperat hæc univerſa à Domino: Dei enim dona ſunt etiam hæc. Fidelem ergo ſe probavit ei qui dederat, cùm pro ejus amore univerſa contempſit, omnia detrimentum faciens, & arbitratus ut ſtercora, ut lucrifaceret Chriſtum.

Rom. 8. 28. *Sancti ipſa morte de diabolo triumphant.*

Omnia hujus vitæ bona comparatione futurorum vana.

2 Sed fortè murmurat etiam nunc inimicus: *Pellem, inquiens, pro pelle, & omnia quæ habet homo, dabit pro anima ſua.* Quid ergo? Putas quod in ipſa corporis ſui vita, quam accepit à Domino, infidelis inveniatur, ut vel ipſam præferat illi? Ecce habes poteſtatem: irrue in eum per ſatellites tuos, ut coarctetur è duobus, aut à Domino neceſſe habens, aut à corpore ſeparari. Varia & immania exquire genera tormentorum: ſed noveris te Martyri noſtro fabricare coronas. Sicut enim ipſa vitæ hujus ornamenta & adjumenta contempſit, ſic contemnit & ipſam. Corpus omne tibi exponit in mortem, & in faciem maledicit tibi, atque idola tua ſacro ore blaſphemat, Dominum Deum ſuum etiam inter tormenta tua liberè prædicat, ingenuè * confitetur. Coronabitur ergo, quia legitimè certavit, quia fideliter vicit, quia nec blandimentis vitæ hujus, nec mortis horrore à charitate Chriſti potuit ſeparari. Dic quæſo nobis anima ſancta, quæ ſic corpus tuum ſuppliciis exponebas: obſecro, diligebas illud, an non? Utique diligebam, inquit. Nemo enim unquam odio habuit carnem ſuam. Diligebam ergo eam: ſed parum diligebam tamquam ancillam, & multo magis diligebam Dominum Deum. Utque probatio eſſet dilectionis, operis exhibitio; libenter ipſam quoque pro ejus gloria mortem corporis amplectebar.

Job. 2. 4. *Sancti omnia impendunt pro Deo.*

* *al. in igne.*

Epheſ. 5. 29.

3 Quid nos ad hæc dicimus, Fratres? Congratulamur Martyri, ſed jam gloria ejus non ſine noſtra confuſione eſt. Ecce enim beatus Clemens homo erat ſimilis nobis, paſſibilis, eadem circumdatus infirmitate, & carni ſuæ eodem vinculo naturalis affectionis inhærens. Si ergo ille ſic glorificavit Chriſtum in corpore ſuo, & calicem ſalutaris accepit: quid nos retribuimus Domino pro omnibus, quæ retribuit nobis? Eadem certe nos inſignivit imagine, eodem ſanguine nos redemit, & vocavit in eamdem hæreditatem, incorruptibilem, & incontaminatam, æternam, conſervatam in cœlis. Ut quid ergo non poſſumus & nos cum beato Clemente Chriſti bibere calicem? Sed fortè reſpondent aliqui: Poſſemus ſi opportunitas non deeſſet: ſed perſecutionis tempus ceſſavit. At ego, fateor, non ſatis crediderim iſta dicentibus. Quid enim? QUOTIDIE ceditis punctioni acus unius, & mucroni vos arbitramini poſſe reſiſtere? In minimis probate conflictibus, quàm viriliter in majori certamine ſtare poſſitis. Ecce enim vobis non dicitur: Sacrificate idolis, & vivite; aut ſi hoc non vultis, oportet vos diverſis ſuppliciis interire. Novit Dominus figmentum noſtrum, nec dat nobis tam forte certamen. Beato Clementi certamen forte dedit ut vinceret, & diſceret quoniam omnium potentior eſt ſapientia.

Quàm longè abſumus à zelo & fervore Martyrum.

Martyrio impares ſumus, qui minima vix patimur.

4 Veſtrum autem certamen quale eſt, Fratres mei? Quotidie vobis ſuggeritur in cordibus veſtris: Frange Ordinem tuum, murmura, detrahe, age remiſſius, infirmitatem ſimula, reſponde ei qui fortè durius tibi locutus eſt, ut ſatisfacias deſiderio tuo; nec dicitur cuiquam: Niſi hæc feceris, morieris; ſed ut multum, cum difficultate & labore reſiſtes animo tuo. Et quis ſuſtineret tanta? Hæc enim intus audire, hæc reſpondere conſuevimus exhortantibus nos, aut foris homini, aut intus Spiritui-ſancto. Si ergo in hujuſmodi certamine periclitamur, ſi vix reſiſtimus, ſi interdum etiam ſuccumbimus, quid in illo tam gravi certamine faceremus? Si juncis fragilibus cedit infirmitas noſtra, quomodo telis reſiſteret? Videtis quomodo ad nihilum redacti ſumus, & ſicut ſolent mulieres aut parvuli, pugnantes laudamus alios, pugnare ipſi non poſſumus. Quid tamen agimus? Omnes certè ad nuptias Agni vocati ſumus, & in conſpectu ejus vacuos apparere non licet. Diligenter ergo conſideremus quæ apponuntur nobis, quoniam talia oportet nos præparare. Conſideravit beatus Clemens vinum ſibi appoſitum eſſe à Domino, & ipſe quoque, quoniam dives fuit, ad nuptias illas vi-

Religioſorum imperfectorum ignavia.

Digitized by Google

num nihilominus proprii ſanguinis effuſione portavit. Sed nos pauperes ſumus, & vinum, Domine, nun habemus. At ille, *Implete*, inquit, *hydrias aqua*. (Joan. 2. 7.) Ergone & ipſa ſuſcipietur aqua, ſi attulerimus eam? Utique ſuſcipietur. Nam & ipſam cum vino nobis appoſitam inveniet, (Prov. 23. 1.) qui ſecundum monita Sapientis, diligenter conſideraverit quæ ſibi apponuntur, ab eo nimirum qui venit non in aqua ſolùm, ſed in aqua & ſanguine. (Joan. 19. 35.) Teſtimonium enim perhibuit qui vidit, quòd aperto latere Domini dormientis in cruce exierit ſanguis & aqua.

Martyrium quale nobis curandum.

5 Et nos ergo, Fratres, ut vel fideles nos probemus Deo noſtro, ſi martyrium ſanguinis non habemus, (martyrium enim teſtimonium eſt,) quæramus vel teſtimonium aquæ, & ne ipſum quidem deſpiciet Deus. Tres ſunt enim qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, Aqua, & Sanguis. Beati quibus trinum ſuppetit teſtimonium, quoniam funiculus triplex difficilè rumpitur. (Eccl. 4. 12.) Nos ſi ſanguinis teſtimonium nun habemus, habeamus ſpiritum & aquam: quoniam ſine ſpiritu nec ſanguis nec aqua ſufficiet. Immò verò ſi ſpiritus Ipſe ſine aqua aut ſanguine invenitur, ſufficit teſtimonium ejus: quoniam ſpiritus veritatis eſt, nec ſanguis nec aqua quicquam proderunt à ſeipſis, ſed ſpiritus eſt qui teſtificatur in illis. Sanè tamen aut vix aut numquam ſine aqua aut ſanguine ſpiritum arbitror inveniri. Propterea, chariſſimi, quæramus vel aquam, qui ſanguinem nun habemus. Et quoniam hydriarum ſupra fecimus mentionem, quæramus menſuras binas vel ternas, quas hydriæ capiebant. Nam & Chriſtus triplicem nobis apponit aquam, & perfectus omnis qui fuerit in nobis ſicut Ipſe qui videlicet tres metretas habere potuerit. Propter hoc enim ſub diſtinctione dicitur, binas vel ternas, ut duas ad minus conſtet neceſſarias eſſe; tertiam non ab omnibus exigendam.

Aqua triplex Salvatoris.

6 Accipe igitur triplicem aquam, quam tibi Salvator apponit. Plorat ſuper Lazarum & ſuper civitatem Jeruſalem; & hæc eſt aqua prima. Sudat imminente jam paſſionis hora; & hæc eſt aqua ſecunda, nun ab oculis tantùm, ſed à toto corpore manans. Hæc autem rubea eſt, ſanguineique coloris, ſicut ſcriptum eſt: *Et factus eſt ſudor ejus, ſicut guttæ ſanguinis decurrentis in terram*. (Luc. 22. 44.) Jam verò tertia eſt aqua, quam & prædiximus de latere ejus una cum ſanguine emanaſſe.

Aqua hominis itidem triplex.

Et tu ergo primam quidem habes, ſi rigas lachrymis tuis conſcientiæ tuæ ſtratum & dolore compunctionis præteritorum diluis maculas peccatorum. Secundam aquam habes, ſi in ſudore vultus tui veſceris pane tuo, & labore pœnitentiæ corpus tuum caſtigas, ac reſtringis concupiſcentiæ flammam. Eſt autem ſanguinei coloris, ſive propter laborem, ſeu etiam prupter ipſum quem extinguit concupiſcentiæ ignem.

Devotionis aqua ſine moleſtia.

Jam verò ſi proficere potes uſque ad devotionis gratiam, potaberis aqua ſapientiæ ſalutaris; & ſpiritus Chriſti, qui ſuper mel dulcis eſt, fiet in te fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Et memento hanc eſſe aquam, quæ procedit de latere dormientis, & ſine omni moleſtia fluit. Oportet enim jam mortuum eſſe mundo, qui in hac voluerit gratia delectari. Ergo, ut breviter repetam, prima quidem à præteritis delictis abluit conſcientiam: ſecunda ut futura caveas, extinguit concupiſcentiam: tertia, ſi ad eam pervenire merueris, potat animam ſitientem.

xxix. Nov.

IN VIGILIA S. ANDREÆ APOSTOLI,

SERMO.

Quomodo jejuniis prævenire debeamus ſolemnitates Sanctorum.

Jejunia cur majoribus feſtis præmiſſa.

1 SAnctorum feſta præcipua Patrum ſanxit auctoritas votivis prævenienda jejuniis: utiliter planè, & non ad inſipientiam nobis, ſi adfuerit qui advertat. Multa ſi quidem quotidie peccata contrahimus, & in multis offendimus omnes: nec tutum omnino eſt celebrandas ſuſcipere feſtivitates ſacras, maximeque eas quæ maximæ ſunt, niſi prius abſtinentiæ purificatione præmiſſa, quo & digniores, & capaciores inveniamur ſpiritualium gaudiorum. (TOM. III. Cauſa 1.) Sic enim juſtus in principio ſermonis accuſator eſt ſui, nec niſi à propria reprehenſione laudes incipit alienas. Quòd ſi etiam juſtus trepidat ſollicitus prævenire eum, qui ipſas quoque paratus eſt juſtitias judicare: quid agimus nos, quorum interim judicata non fuerint & tecta peccata? Timendum valde eſt, ne fortè manifeſta inveniantur præcedentia ad judicium. Si nec juſtus ſine modeſtia & verecundia quadam ad Sanctorum præſumit accedere laudes: quanto magis peccator, in cujus ore non eſt laus ſpecioſa, timeat ſemper neceſſe eſt vocem illam: *Quare tu enarras juſtitias meas?* (Pſal. 49. 16.) ſive illam: *Amice quomodo huc intraſti, non habens veſtem nuptialem?* (Matt. 22. 12.) Beati proinde, qui ſtolam ſuam, dico autem gloriam conſcientiæ ſuæ, ſoliciti ſunt omni tempore conſervare immaculatam, ſemper ſplendidam exhibere. Sed quia pauci ſunt, qui ſic omni cuſtodia ſervent cor ſuum; pauciores autem (ſi tamen vel pauciores) qui in omni ſanctimonia conſervent illud: neceſſe eſt frequenti abſtinentia maculas diluere ſubintrantes, præcipuè cum præcipua quælibet ſolemnitas advenerit celebranda.

2 Nec modo tamen præparatio eſt ad proximam celebritatem obſervatio præmiſſa jejunii; eſt & admonitio quædam, eruditioque non parva. (Cauſa 2.) Diſcimus ex hoc ipſo, quænam vera ſit via feſtivitatis æternæ. Quid eſt enim quòd jejuniis ſolemnia prævenimus, niſi quòd per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei? Indignus quippe ſolemni lætitia eſt, qui ſtatutam vigiliæ abſtinentiam non obſervat. Planè, inquam, ſi renuis affligere animam tuam in vigilia, indignus jure cenſeris requie & exultatione feſtiva. Eſt autem univerſum præſentis pœnitentiæ tempus, vigilia quædam ſolemnitatis magnæ, & æterni ſabbatiſmi quem præſtolamur. Nec cauſaberis vigiliam longiorem, ſi æternitatem feſtivitatis attendas. Licèt enim habere præparationem ſoleant ſolemnia diurna diurnam: illa cùm æterna ſit, nun exigit tamen æternam. Sed quo nos rapit jucundior illius memoria felicitatis? Hoc enim nomine & ſæpius, & fortè dignius nominatur illa feſtivitas. Redeundum nobis eſt ad id quod præ manibus eſt.

Jejunium in vigilia S. Andreæ.

3 Hodierni itaque jejunii, & ejus, quam præſtolamur, ſolemnitatis & lætitiæ cauſa, eſt beata paſſio Andreæ apoſtoli. Dignum eſt enim, ut ſi cum eo pendere non poſſumus, cum eo vel jejunemus. Nam & ipſum cùm biduo penderet in cruce, etiam jejunaſſe quis dubitet? Inveniamur ergo vel in exiguo communicantes paſſioni ejus, & ſi non ſimul affixi patibulo, ſimul afflicti jejunio: ut miſerante Deo etiam coronæ participes ſimus; & in præſenti quoque ſpiritualium ſocii gaudiorum. Quomodo enim non exultemus in memoria triumphi ejus, quem in ipſa ſui præſentia ſupplicii tam vehementer novimus exultaſſe? An non erit læta feſtivitas, ubi & crux ipſa plena eſt gaudio? Siquidem & feſtivum ſolemus nominare quod lætum eſt; & crux à cruciatu utique dicitur, aut certè cruciatus à cruce. Quanta proindè exultatione univerſæ terræ celebrandum tantæ novitatis miraculum, tam magnificum opus divinæ virtutis?

Andreas ad crucem anhelans.

Andreas homo erat ſimilis nobis, paſſibilis, & tam vehementi ardore ſpiritus crucem ſitiebat, tam inaudito à ſæculis gaudio tripudiabat, cùm paratum ſibi eminus patibulum conſpexiſſet. O crux, inquit [a], diu deſiderata, & jam concupiſcenti animo præparata! ſecurus & gaudens venio ad te, ita ut & tu exultans ſuſcipias me. Videtis quia non ſe capit præ magnitudine gaudii. Ita, inquit, ut & tu exultans. Ergone tanta eſt exultatio, ut exultet & ipſa crux; nec læti quicquam habeat, ſed totum lætitiæ ſit? Aut quis dicat minus contra

a Hæc relata ex ſancti Andreæ actis, quæ presbyteris Achaiæ tribuuntur, quorum meminit ante annos nongentos Beatus abbas Hiſpanus ſub finem libri 1. contra Elipandum, haud ſcio an ullus ante eum.

TOM. III.

conſuetudinem, ſupra rationem, ultra naturam, crucem exultare, quam crucifixum *? Illi ſenſum lætitiæ natura negavit: huic ſi quid prævalet, gaudium omne exterminat, ingeritque dolorem. Amator, ait, tuus „ ſemper fui, & deſideravi amplecti te. Fratres, ignis vibrans eſt, non lingua loquens: & ſi lingua, certè ignea eſt. Carbones ſunt ignis illius, quem de excelſo Chriſtus miſerat in oſſibus ejus. Atque utinam deſolatorii nobis ſint, conſumentes & exurentes quicquid in nobis eſt carnalis affectionis. Quales enim ſcintillæ ſunt iſtæ, aut à quanto interiori incendio micant.

*al. crucifixum exultare quam crucem.

4 Planè, beate Andrea, granum ſinapis eſt fides tua, quæ tam inſperatum, ubi teri cœpit, cœpit ex ſe proferre fervorem. Quid ſi paulò amplius tereretur? Quis fervorem illum animus, quis verba illa ſuſtinere poſſet auditus? Dum enim minus minaretur Ægeas, adhuc granum ſinapis deſpicabile videbatur. Integrum erat, „ neſciebamus quid intus lateret. Dominus, inquit, „ me miſit ad iſtam provinciam, in qua non parvum ei „ populum acquiſivi. Accedat comminationis piſtillum: longè jam acrius ſapiet, conſtantiuſque loquetur. Terrendum eum putat Ægeas, crucis ſupplicium minitans: ſed non eſt ita. Accenditur magis in verbo „ hoc, & liberè clamat: Ego ſi patibulum crucis ex„ paveſcerem, crucis gloriam non prædicarem. At ubi paratum ſibi lignum intuitus eſt, ex hoc jam planè totus igneſcens applaudebat, & blandiebatur illi amatæ ſuæ, officioſiſſimè ſalutabat, devotiſſimè ſuſcipiebat *, magnificè attollebat eam, & in ipſius præconio gloriaba„ tur, clamans magis affectione quàm voce: Salve „ crux pretioſa, quæ decorem & pulchritudinem de „ membris dominicis accepiſti! Salve crux quæ in cor„ pore Chriſti dedicata es, & ex membris ejus tam„ quam margaritis ornata! Meritò proindè crucis amatorem venerantur quicumque ſunt ſervi crucis: ſed ab his ampliorem jure devotionem exigit, qui ſpecialius propoſuerunt tollere crucem ſuam. Vobis hoc & de vobis dico, Fratres mei, qui non ſurda aure audiſtis illam evangelicam tubam: *Qui non bajulat crucem ſuam, & ſequitur me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Parati eſtote totam animi diligentiam huic adhibere ſolemnitati; & corde magno celebrare eam: quia magnus omninò conſolationis pariter & exhortationis theſaurus vobis repoſitus eſt in ea, ſi fuerit qui fodiat & ſcrutetur.

B. Andreæ fides inſtar grani ſinapis.

Non terretur minis aut ſuppliciis.

*al. ſuſpiciebat.

Crucem cupidiſſimè ſalutat.

Luc. 14. 27.

30. Nov.

IN FESTO S. ANDREÆ APOSTOLI,

SERMO PRIMUS.

De tribus generibus piſcium, qui ſunt in mari, in flumine, & ſtagno *.

*al. De mundis piſcibus.

1 CElebrantes hodie glorioſum beati Andreæ triumphum, in verbis gratiæ, quæ procedebant de ore ejus, exultavimus & delectati ſumus. Neque enim locus poterat eſſe triſtitiæ, ubi tam vehementer lætabatur & ipſe. Nemo ex nobis compaſſus eſt ſic patienti: nemo auſus eſt plangere exultantem. Alioquin & nobis ipſe non incongruè dicere poterat, quod Salvator crucem bajulans ſequentibus ſe & lugentibus ait: *Filiæ Jeruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete.* Denique cùm duceretur ipſe beatus Andreas ad crucem, populus qui ſanctum & juſtum dolebat injuſtè damnari, prohibere voluit ne puniretur: ſed magis ipſe inſtantiſſima prece prohibuit eos, ne non coronaretur, immò ne non pateretur. Deſiderabat ſiquidem diſſolvi, & cum Chriſto eſſe, ſed in cruce quam ſemper amaverat: deſiderabat regnum intrare, ſed per patibulum. Quid enim dicit illi amatæ ſuæ? Per te, inquit, me recipiat, qui per te me redemit. Ergo ſi diligimus eum, congaudeamus ei, non ſolùm quia coronatus, ſed & quia crucifixus: quia deſiderium animæ ejus tribuit ei Dominus, & poſuit in capite ejus coronam de lapide pretioſo. Verumtamen dum congratulamur ei, quod diu deſideratæ crucis frui mereatur amplexu; mirum valde eſt, ſi non ipſum ejus miramur gaudium, cui congratulamur.

Luc. 23. 28.

2 Dum enim noctis hujus vigilias celebrantes, in verbis tantæ exultationis cantando delectaremur, putas non fuit in nobis, qui ſecum cogitaret & diceret: Quid ſibi vult hoc, aut undè tam nova lætitia? Certè & crux pretioſa eſt, & crux amari poteſt, & crux habet exultationem? Ita eſt, Fratres mei. Si fuerit qui colligat, ſemper lignum crucis vitam germinat, fructificat jucunditatem, oleum lætitiæ ſtillat, balſamum ſudat ſpiritualium chariſmatum. Non eſt ſilveſtris arbor: lignum vitæ eſt apprehendentibus eam. Arbor fructifera, arbor ſalutifera eſt, alioquin quomodo dominicam occuparet terram? Illam dico pretioſiſſimam glebam, cui clavorum eſt infixa radicibus. Si non eſſet hæc pretioſior cunctis, fructuoſior univerſis; numquam illo plantaretur in horto, nec illam permitteretur vineam occupare. Denique quid mirum ſi cruci ſuavitatem dedit, qui dedit & igni? aut quomodo crux judicatur inſipida, ubi dulce ſapit & flamma? Quid enim ſapiebat Laurentio ignis ille, cùm rideret carnifices, judicem ſubſannaret? Quid nos ad iſta dicemus, Fratres? Cur non ſapit etiam nobis, quæ pro Chriſto eſt tribulatio, nec guſtamus & nos manna iſtud abſconditum? Sic enim victus eſſet omninò diabolus, nec haberet penitus quod * aſferret. Sufficeret nobis hoc unum adverſus duplicem malitiam inimici.

Crux pretioſa, amabilis, & jucunda.

*al. auferret.

3 Habet quippe nequiſſimus ille laqueos, habet & jacula, utpotè callidiſſimus venator hominum, ſolùm ſitiens ſanguinem animarum. Alios telis appetit malitioſæ cujuslibet ſuggeſtionis: & in eis vulnerat multos, quorum tenuis eſt patientia. Alios voluptatibus irretire laborat: & in his certè includit multitudinem copioſam eorum, qui in terra repunt, aut volitant juxta eam. SIT ergo GAUDIUM in tribulatione; & jam non habet malignus undè illiciat, non habet undè dejiciat: liberati ſumus à laqueo venantium, pariter & à verbo aſpero. NIHIL enim proficiet inimicus in eo, quem crux Chriſti delectat, ſi carnalem ſuggeſſerit delectationem: & filius iniquitatis non apponet nocere ei, ſi ad exaſperandum animum ejus quamlibet immittere tentaverit amaritudinem. Non curat delicias, qui jejunio paſcitur: multo minus murmurare pro eo poteſt, in quo etiam delectatur. Planè altiſſimum poſuit refugium ſuum, ubi nec muſcipula inimici timenda ſit, nec ſagitta: immò verò mundus piſcis eſt, ſquamas pariter & pinnulas habens. Porrò ſicut fruſtra jacitur rete ante oculos pennatorum, ſic fruſtra jacitur telum in ſquamas loricatorum. Hujuſmodi ſiquidem piſces mundos eſſe legalis ſanctio judicabat, qui & pinnis levantur, & proteguntur ſquamis: ſive illi in mari ſint, ſive in flumine, ſive in ſtagno. Habet enim etiam mare hoc magnum & ſpatioſum piſces mundos, & dominica dignos menſa: quia ex his qui in ſæculi latitudine habitu actuque verſantur, reliquit ſibi multa millia, quos apoſtolica ſagena trahit, ut cùm educta fuerit, ſegregentur à malis. Ubi ſanè ſedebit & hic noſter piſcator hominum, qui totam nunc poſt ſe Achajam trahit. Habet & flumen piſces mundos, quicumque inter diſpenſatores fideles inveniuntur. Fluvius quippe eſt prædicatorum ordo, non in eodem permanens loco, ſed extendens ſe & currens, ut diverſas irriget terras. Sunt & in ſtagnis mundi piſces, qui in clauſtris Deo ſerviunt in ſpiritu & veritate. Meritò ſiquidem ſtagnis monaſteria comparantur, ubi quodam modo incarcerati piſces evagandi non habeant libertatem, quo videlicet parati ſint ſemper ad epulas ſpirituales, dicentes ſinguli intra ſe: Quando veniet qui me deſerat? Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea.

Diabolus quibus laqueis captat homines.

Crucis amor ab eis nos tutos facit.

Levit. 11. 9. Deut. 14. 9. Piſces myſtici triplices, primò in mari.

2. In fluviis.

3. In ſtagnis, id eſt monaſteriis.

4 Porrò, ut de Lege ſupra meminimus, ſive in mari, ſive in flumine, ſive in ſtagno, illi mundi ſunt piſces, qui ſquamas & pinnulas habent. Sunt autem ſquamæ multæ, ſed una ex eis quodammodo lorica contexitur: quia una eſt patientiæ virtus, licèt ſin-

Digitized by Google

Pinnulæ & ſquamæ in piſcibus moraliter quid ſignificent.

gulis tribulationibus exhibere ſingulas videamur. Jam verò ſicut ſquamas ad patientiam, ſic pinnulas quoque ad hilaritatem arbitror non incongruè poſſe referri. Hilaritas quippe levat & ſublevat, ut ſaltus quoſdam in altum dare videatur, quiſquis exhilaratur. Sanè ut duas habeamus pinnulas, duplex nobis hilaritas quærenda eſt. Et fortè propterea docet Apoſtolus (ille enim verè pennas habebat, quibus & in tertium uſque cœlum raptus eſt, & volavit etiam in paradiſum) non ſolùm *Gloriari in ſpe*, ſed etiam *gloriari in tribulationibus*. Prorſus ſublime volat quiſquis ille eſt, quem non modo futurorum expectatio bonorum, ſed præſentium quoque malorum exhibitio ipſa delectat, ita ut in ea etiam glorietur. Talem invenimus hunc beatum Apoſtolum, talem miramur, talem merito prædicamus.

Hilaritas duplex.

Rom. 5. 3.

5 Undè & triplicem hìc licet conſiderare gradum, incipientium, proficientium, perfectorum. Initium enim ſapientiæ, timor Domini; medium, ſpes; charitas, plenitudo. Denique Apoſtolum audi, quia *plenitudo legis eſt charitas*. Qui initiatur à timore, crucem Chriſti ſuſtinet patienter: qui proficit in ſpe, portat libenter: qui verò conſummatur in charitate, amplectitur jam ardenter. Solus etenim iſte eſt qui dicere poſſit, quia amator tuus ſemper fui, & deſideravi amplecti te. Longè eſt vox iſta ab eo qui ſuſtinet quidem, ſed optaret omninò, ſi poſſet, non veniſſe in hanc horam. Denique (ſi non videor temerarius) longè eſt ab ea voce: *Pater ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte*. Quid enim? Certè ſuper aſellum aſcenderat, ut ne hic quidem hoſtibus relinqueretur. Agnoſco planè in duce belli puſillanimorum trepidationem, agnoſco ægroti vocem in medico, agnoſco infirmantem gallinam cum pullis: conſidero charitatem, ſtupeo miſerationem, expaveſco dignationem. Miſericors Dominus non beati Andreæ robuſtum ſibi ſuſcepit affectum: quia non eſt ſanis opus medicus, ſed malè habentibus. Si quem fortè dignatio ſcandalizat, planè meretur audire: *Nonne oculus tuus nequam eſt, quia ego bonus?* Huic enim odor vitæ in mortem eſt.

Eccli. 1. 16.

Rom. 13. 10. Crucem ferentium tres gradus.

Matt. 26. 39. Chriſtus deprecatur mortem, Andreas deſiderat.

Matt. 9. 12.

Matt. 20. 15.

6 Quid magnum fuerat, Domine Jeſu, ſi accedente hora, propter quam veneras, intrepidus ſtares, tamquam qui poteſtatem habebas ponendi animam tuam, & nemo eam tollebat à te? Aut non longè glorioſius fuit, quando quidem totum propter nos agebatur, ut non modo paſſio corporis, ſed etiam cordis affectio pro nobis faceret: & quos vivificabat mors tua, tua nihilominus & trepidatio robuſtos, & mœſtitia lætos, & tædium alacres, & turbatio quietos faceret, deſolatio conſolatos? Lego quidem in Lazari reſurrectione, quia *infremuit ſpiritu, & turbavit ſeipſum*. Sed eſto interim, quia ſe ipſe turbavit: non conditionis neceſſitate, ſed ſuæ beneplacito voluntatis. Nunc autem aliquid jam amplius audio. Uſque adeò ſiquidem prævaluit ea quæ fortis eſt ut mors dilectio, ut Chriſtum Angelus Dei confortaverit. Quis, quem? Evangeliſtam audi: *Apparuit*, inquit, *Angelus confortans eum*. Quem eum? Planè eum, cui naſcituro clauſus patuit Virginis uterus; cujus nutu in vinum aqua mutata eſt; cujus tactu lepra fugata; ſub cujus plantis ſolidum mare ſtetit; ad cujus vocem mortui ſurrexerunt: denique eum, qui portat omnia verbo virtutis ſuæ; per quem facta ſunt omnia; per quem univerſa ſubſiſtunt, etiam & Angelus ipſe. Et quid dicam? Quem eum? Minus enim morarer, ſi non penitus eſſet indicibilis. Confortans ergo eum, cujus ne ipſe quidem confortator ſuus capere poterat majeſtatem.

Joan. 11. 38.

Luc. 22. 43. Chriſtus ab Angelo confortari voluit, cur.

7 Rogo te, Angele, quem conſolaris? An ignorabas quis eſſet, ad quem conſolandum veniebas? Certè conſolator eſt, certè paraclitus eſt, alioquin non diceret, alium Paraclitum à Patre mittendum Apoſtolis, ſi non eſſet & ipſe paraclitus. Denique agnoſco & in hoc ipſo paraclitum maximum, agnoſco paraclitum benigniſſimum, qui propè ſit his qui tribulato ſunt corde. Non deſpero jam Domine, etiamſi moleſta mihi videatur tribulatio quam patior, etiamſi puſillanimis ſum, etiamſi deſidero ut transferatur calix à me. Non deſpero, inquam, dummodo addam & ipſe: *Verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu*. Didici etiam ex hoc ipſo, non ad carnalem ſive caducam recurrere conſolationem, ſed ad angelicam, ſed ad ſpiritualem, ſed ad cœleſtem. Ita planè, dummodo non murmurem: (id enim penitus ſepararet à te, ſi non citius reſipiſcerem:) non renuo, etiamſi opus habeo conſolari. Quid enim? Agnoſco vocem meam in Salvatore, & de ſalute deſperem? Planè in patientia mea poſſidebo animam meam.

Joan. 14. 16.

TOM. III.

8 Verumtamen proficere volo, ſi poſſum, nec ſtatim adepta ſalute eſſe contentus. *Qui timet Deum*, ait Sapiens, *faciet bona*. Sed parum eſt: ſcriptum eſt enim, *Declina à malo, & fac bonum; inquire pacem & perſequere eam*. NOLI eſſe ſalute contentus: quære pacem, ne tibi ſit in periculo etiam ſalus ipſa. Audi ergo Angelum nato eo, qui factus eſt pax noſtra, exultantem atque canentem: *Pax in terra hominibus bonæ voluntatis*. Quæ autem bona, niſi ordinata voluntas? Quænam eſt illa, inquis? Profecto quæ rationi conſentanea eſt, dicenti, *quia non ſunt condignæ paſſiones, hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis*. Hoc ſi jam ſentire cœpiſti, haud dubium quin libenter feras crucem Domini, & dicas: *Paratus ſum, & non ſum turbatus, ut cuſtodiam mandata tua*.

2. Gradus ferentium crucem libenter.

Eccli. 15. 1.

Pſal. 36. 27.

Luc. 2. 14. Voluntas bona, quæ.

Rom. 8. 18.

Pſal. 118. 60.

9 Attamen ſi vis perfectus eſſe, unum adhuc tibi eſt neceſſarium. Quid illud, inquis? profecto gaudium in Spiritu-ſancto. Siquidem & is quis timore coercetur, & patiens eſt; & qui ratione ſpei ducitur, & benevolus eſt; niſi etiam fuerit fervens ſpiritu, facilè labi poteſt. Porrò quæ per Spiritum diffunditur charitas, & patiens, & benigna eſt: & (quod eſt amplius) numquam excidit. In primo denique mandato quod parentibus noſtris datum eſt, ſi diligenter conſideres, & Eva patiens, & Adam benevolus fuiſſe videntur. Quia tamen uterque cecidit, liquet quod ſtabili non erat ille vel illa gradu. *Vidit mulier lignum*, ait Scriptura, *quod eſſet pulchrum viſu, & ad veſcendum ſuave*. Non tibi videtur vix continere manum. Sic & ubi à ſerpente interrogata eſt, vide ſi non manifeſtè ſonant verba ejus moleſtum ei fuiſſe mandatum. *Ex omni*, inquit, *ligno paradiſi comedimus: de ligno autem ſcientiæ boni & mali dixit nobis, ne comedamus*. Non dicit, Sic eſt voluntas Creatoris: quare ſic, ipſe novit: nobis ſufficit obedire, quia vita noſtra in voluntate ejus. Itaque facilè ſeducta eſt mulier & promiſſioni credere, & acquieſcere perſuaſioni. Vir autem non ſeductus eſt, ſed ſubverſus mulieris amore. Optaret enim ſemper ſervare mandatum, quod ſibi utile noverat, ſi non mulier ei aliud ſuaderet. Nec aliquam in ſervando mandato viſus eſt pati difficultatem: ſed quæ bona voluntas erat, non habuit fortitudinem, quia non habuit fervorem.

3. Gradus ferentium crucem gaudenter.

Gen. 3. 6.

Primorum parentum lapſus …

1. Tim. 2. 14.

10 Fortis quippe eſt ut mors, non patientia aut ſpes, ſed dilectio: non timor aut ratio, ſed ſpiritus fortitudinis eſt. DICIT PATIENTIA, Sic oportet fieri: quia timore urgetur. Dicit voluntas bona, Sic expedit, & ſic agendum eſt: quia ſpei attrahitur ratione. Charitas verò quæ inflammatur à ſpiritu, Neque, ſic oportet, dicit, neque, Sic expedit; ſed, Sic volo, inquit, ſic cupio, ſic deſidero vehementer. Videtis quanta ſublimitas, videtis quanta ſecuritas, quantaque ſuavitas charitatis. Felix anima, quæ ad hunc charitatis pervenerit actum! Nec ſanè deſperandum nobis, quandoquidem ejus, qui ad hunc pervenit gradum, ob hoc maximè memoria celebratur: ut ipſius & invocemus auxilium, & provocemur exemplo. Plus dico: & ex nobis nonnullos videre mihi videor in hoc gradu. Si dicis beatum Andream apoſtolum eſſe, nec poſſe te, qui puſillus es, ejus ſequi veſtigia: pudeat certè vel eos qui tecum ſunt, non imitari. NEMO repente fit ſummus: aſcendendo, non volando apprehenditur ſummitas ſcalæ. Aſcendamus igitur, velut duobus quibuſdam pedibus, meditatione & oratione. Meditatio ſiquidem docet quid deſit; oratio, ne deſit obtinet. Illa viam oſtendit,

Cant. 8. 6. Trium graduum diſcrimen.

Charitatis vis & efficacia.

Aſcendimus meditatione & oratione.

TOM. III. iſta deducit? Meditatione denique agnoſcimus imminentia nobis pericula; oratione evadimus, præſtante Domino noſtro Jeſu-Chriſto, qui cum Patre & Spiritu-ſancto vivit & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

DE SANCTO ANDREA APOSTOLO,

Sarmo Secundus.

De quatuor cornibus Crucis.

1 BEATI Andreæ Apoſtoli ſolemnitas hodiè celebratur: quam ſi pia ſollicitudine perſcrutemur, multa invenimus in ea quæ ædificent animas noſtras. In ipſa ſiquidem converſionis ſuæ initio magnum nobis perfectæ obedientiæ præſtat eaemplum. Quod quidem Chriſtianis omnibus neceſſarium, nobis tamen eſt carius amplectendum, qui nimirum ſpecialiter ex ipſa profeſſione noſtra tenemur obedientiæ debitores. Sapiens miſtimularius * eſt, immò ipſa Sapientia, cui neceſſe habemus reddere hunc obedientiæ nummum: nec ſuſcipiet eum, niſi & integer inveniatur, & ſine aliqua falſitate. Nam ſi diſcutimus, ſi dijudicamus, & in hoc quidem præcepto obedimus, ſed non in illo; fractus eſt nummus: non ſuſcipiet eum Chriſtus, à quo nimirum tenemur nummi, non fracti, ſed integri debitores. Omnes enim obedientiam ſimpliciter, & ſine ulla exceptione promiſimus. Quòd ſi quis obediat quidem, ſed ſimulatoriè & ad oculum, murmuret autem in abſcondito; falſus eſt nummus ejus: plumbum habet non argentum, & iniquitas ſedet ſuper talentum plumbi. Doloſè agit, ſed in conſpectu Dei, quoniam Deus non irridetur.

Obedientiæ nummis. — ** ad mercatorem.* — *Obedientia vitioſa.*

2 Vis audire perfectæ obedientiæ formam? *Vidit Dominus*, ait Evangeliſta, *Petrum & Andream mittentes rete in mare; & ait illis: Venite poſt me, faciam vos fieri piſcatores hominum.* Faciam, inquit, de piſcatoribus piſcatores; immò prædicatores. At illi continuo, nihil dijudicantes aut hæſitantes, non ſolliciti undè viverent, non conſiderantes quonam modo rudes homines & ſine litteris prædicatores fieri poſſent; nihil denique interrogantes, ſine omni mora *relictis retibus & navi ſecuti ſunt eum.* Agnoſcite, Fratres, quoniam propter vos ſcripta ſunt hæc, propter vos ſingulis annis in Eccleſia recitantur: ut diſcentes veræ obedientiæ formam; caſtigetis corda veſtra in obedientia charitatis. Hæc nimirum eſt quæ ſola commendat obedientiæ nummum, hoc illius argentum eſt probatum atque purgatum. Sola enim eſt charitas, quæ obedientiam gratam facit & acceptabilem Deo. *Hilarem* quippe *datorem diligit Deus.* Et item: *Si tradidero*, inquit, *corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt.*

Matt. 4. 18. — *Obedientiæ perfectæ exemplum in Petro & Andrea.* — *2. Cor. 9. 7.* — *1. Cor. 13. 3.*

3 Vultis ut de ipſa quoque beati hujus Apoſtoli paſſione, quam nimirum hodie celebramus, loquamur aliquid ad laudem Chriſti, & ad ædificationem veſtram? Audiſtis certè, cùm perveniſſet beatus Andreas ad locum ubi crux parata erat; quomodo confortatus ſit in Domino; & per Spiritum, quem una cum cæteris Apoſtolis in igneis linguis acceperat, verba verè ignea loqueretur. Videns enim paratam eminus crucem; nequaquam (ut exigere videtur mortalis infirmitas) facies ejus expalluit, nequaquam ſanguis ejus gelatus eſt: non ſtetere comæ, aut vox faucibus hæſit: non contremuit corpus; non mens ejus turbata eſt; non receſſit, ut aſſolet, intellectus. Ex abundantia cordis os locutum eſt, & charitas quæ fervebat in corde, quaſi ſcintillas quaſdam ardentiſſimas emittebat in voce. Quid enim beatus Andreas, cùm ſibi „ paratam, ut dixi, crucem eminus cerneret, loque„ batur? O crux, inquit, diu deſiderata, & jam con„ cupiſcenti animo præparata! ſecurus & gaudens ve„ nio ad te; ita ut & tu exultans ſuſcipias me, di„ ſcipulum ejus, qui pependit in te: quia amator tuus „ ſemper fui, & deſideravi amplecti te. Obſecro, Fratres, homo eſt qui loquitur hæc? an non eſt homo, ſed Angelus, aut nova aliqua creatura? Homo planè ſimilis nobis, paſſibilis. Nam paſſibilem eum paſſio ipſa teſtatur, qua appropinquante tam lætabundus exultat. Undè ergo in homine nova hæc exultatio, & lætitia hactenus inaudita? Undè in tanta fragilitate tanta conſtantia? Undè in homine tam ſpiritualis mens, tam fervens charitas; animus tam robuſtus? Abſit ut à ſeipſo tantam ei credamus ineſſe virtutem. Donum perfectum eſt, deſcendens à Patre luminum, ab eo utique qui facit mirabilia magna ſolus.

B. Andreæ ardor in crucem. — *Crucem exultabundus ſalutat.*

4 Planè ſpiritus erat, dilectiſſimi, qui adjuvabat infirmitatem ejus, per quem diffundebatur in corde ipſius charitas fortis ut mors, immò & fortior morte. Cujus ò ſi & nos participes inveniamur! Ecce enim moleſtus eſt nobis pœnitentiæ labor, corporis afflictio gravis, abſtinentia oneroſa. In vigiliis dormitat anima noſtra præ tædio, non ob aliud ſanè, quàm propter inopiam ſpiritus. Ipſe enim ſi adeſſet, adjuvaret ſine dubio infirmitatem noſtram: & ſicut beato Andreæ crucem & mortem ipſam, ſic nobis quoque laborem, & pœnitentiam noſtram faceret, non ſolùm non moleſtam, ſed etiam deſiderabilem, atque omninò delectabilem eſſe. *Spiritus enim meus*, ait Dominus, *ſuper mel dulcis*, ita ut ne ipſa quidem dulcedini ejus prævalere queat, amariſſima licèt, mortis amaritudo. Quid non temperabit illa dulcedo, quæ mortem quoque facit eſſe dulciſſimam? Quæ reſiſtere poſſit aſperitas unctioni illi, quæ mortem quoque facit ſuaviſſimam? *Cùm dederit*, ait, *dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini.* Quam moleſtiam non expellet gaudium illud, quod mortem quoque ipſam facit eſſe lætiſſimam? Quæramus hunc ſpiritum, Fratres: tota ſollicitudine operam demus, ut mereamur habere hunc ſpiritum, immò ut quem jam habemus, abundantius adhuc habeamus. Quicumque enim ſpiritum Chriſti non habet, hic non eſt ejus. Nos autem non accepimus ſpiritum hujus mundi, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis. Teſtimonium præſentiæ ejus præbent opera ipſa ſalutis & vitæ, quæ nullatenus agere poſſemus, niſi ſpiritus Salvatoris adeſſet qui vivificat animas noſtras. Quæramus igitur ut dona ſua multiplicet Deus in nobis, & ſpiritum ſuum augeat, qui jam primitias dedit. NULLUM enim omninò præſentiæ ejus certius teſtimonium eſt, quàm deſiderium gratiæ amplioris; quoniam ipſe dicit: *Qui edunt me, adhuc eſurient; & qui bibunt me, adhuc ſitient.*

Languor ad ſpiritualia in nobis unde. — *Eccli. 24. 27.* — *Pſal. 126. 3.* — *Rom. 8. 9.* — *Gratiæ majoris deſiderium eſt teſtimonium præſentiæ Dei.* — *Eccli. 24. 29.*

5 Sed fortaſſe multorum nobis conſcientiæ jam reſpondent: Deſideramus quidem hunc Spiritum, qui ſic adjuvet infirmitatem noſtram: ſed invenire non poſſumus. Et ego dico: Propterea non invenitis, quia non quæritis: propterea non accipitis, quia non petitis. Petitis & non accipitis, eo quod negligenter [a] petatis. Nihil enim aliud expectat, nihil aliud quærit Deus, niſi ut ſedulè & cum deſiderio requiratur. Denique quando negabit petentibus, qui etiam non petentes provocat, & hortatur ut petant? *Si vos*, inquit, *cùm ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris: quanto magis Pater veſter de cælo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe?* Petite ergo, chariſſimi, petite ſine intermiſſione; petite ſine hæſitatione: & in omnibus operibus veſtris dulciſſimi ſemper hujus ac ſuaviſſimi Spiritus præſentiam & auxilium invocate. Et nos enim, Fratres, cum beato Andrea neceſſe habemus tollere crucem noſtram, immò cum eo, quem & ipſe ſecutus eſt, Domino Salvatore. Indè enim ſic lætabatur, indè ſic exultabat, quòd non ſolùm pro eo, ſed etiam cum eo mori videretur, & complantari ſimilitudini mortis ejus, ut compatiens etiam conregnaret. Cum quo ut ſimul crucifigamur & nos, attentis auribus cordis audiamus vocem dicentis: *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.* Ac ſi dicat: Qui me deſiderat, ſe deſpiciat: qui vult facere voluntatem meam, diſcat frangere ſuam.

Orantes cur ſæpè non exaudiamur. — *Matt. 7. 11.* — *Crux cuique tollenda.* — *Luc. 9. 23.*

---

a Inſtitudinem in cauſa eſſe dicit ſermone 17. de diverſis.

Arma contra hoſtem capienda.

6 Sed continuo bella inſurgunt, armantur protinus adverſum nos inimici. Et nos armemur contra: imitemur arma Regis noſtri, ut tollamus & nos crucem noſtram, in qua de inimicis omnibus triumphemus. Audi enim quid Pſalmiſta promiſerit, immò Spiritus

Pſal. 90. 5.

ſanctus per os ejus. *Scuto*, inquit, *circumdabit te veritas ejus*, haud dubium quin Altiſſimi; de eo ſiquidem loquebatur, ſicut manifeſtè indicant ipſius pſalmi præcedentia verba. Ad quid, Fratres, ſcuto circumdamur, niſi quia nos undique bella circumdant? Denique quid cauſæ ſit ut te ſcuto circumdet, attende.

Armorum ſpiritualium neceſſitas.

Scuto, inquit, *circumdabit te veritas ejus*. Ad quid enim? *Non timebis*, inquit, *à timore nocturno; à ſagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurſu & dæmonio meridiano*. Videſne quàm neceſſe ſit, ut ſcuto circumdet te veritas, quem ſic hoſtium tela circumdant? Ab inferiori enim parte timor nocturnus inſurgit, à ſiniſtris ſagitta volat in die, à dextris perambulat negotium tenebroſum: & ut nihil ſit vacuum, à ſuperiori parte dæmonium meridianum * inſurgit.

Tentationes quatuor.

* al. occurrit.

Nos autem miſeri & miſerabiles, vicinis tot ſerpentibus, & igneis telis undique volantibus, undique inſurgentibus inimicis, nihilominus pernicioſa ſecuritate & negligentia dormitamus, torpemus otio, vanitatibus & ſcurrilitatibus indulgemus, tam pigri ad ſpiritualia exercitia, ac ſi jam pax ſit & ſecuritas, & non ſit militia vita hominis ſuper terram.

Securitas hic pernicioſa.

HOC EST, dico vobis chariſſimi, quod me vehementius terret, quod omninò timoris acerbiſſimi gladio tranſverberat animam meam: quòd inter tanta pericula minus timorati, minus * exercitati, minus quàm neceſſe ſit ſolliciti videamur. Siquidem UNUM E DUOBUS hæc ipſa negligentia noſtra probat, aut omninò traditos nos hoſtibus, & neſcire: aut certè, ſi inter hæc conſervamur, ei, qui tuetur nos, ingratos nimium inveniri. Quorum utrumque quid periculi habeat, ſatis manifeſtum eſt. Propterea obſecro vos, dilectiſſimi, ipſa nos excitet hoſtium malitia pervigil, & inſtantia eorum maligna, qua tam ſeduli, tam ſolliciti ſunt in noſtram perditionem *, nos quoque ſollicitos faciat & circumſpectos, ut in timore & tremore noſtram ipſorum ſalutem operemur.

* al. excitati.

* al. perſecutionem.

7 Ecce enim in cruce eſt ſalus noſtra: tantùm ut ei viriliter inhæreamus. *Verbum crucis*, ait Apoſtolus, *pereuntibus quidem ſtultitia, his autem qui ſalvi fiunt, ideſt nobis, virtus Dei eſt*. Ipſa eſt ſcutum quo circumdamur, ut ejus quatuor cornua quadrifaria hoſtium tela repellant.

1. Cor. 1. 8.

Sit ergo inferius cornu contra timorem nocturnum, ideſt adverſus puſillanimitatem, quæ de carnis afflictione procedit, ut id quod ſub nobis eſt, corpus caſtigare viriliter ſtudeamus, ac ſubjicere ſervituti. Si quis verò nobis in faciem maledicit, ſi quis apertè mala ſuadere conatur, in die volat ſagitta, & à ſiniſtris eſt, ſiniſtro nihilominus cornu crucis excipienda. Quòd ſi adulatur, ſi quaſi conſulentis animo venenum propinat fraternæ detractionis, & odium ſeminare conatur, ſi denique iniquum aliquid tamquam juſtum perſuadere tentat, à dextris eſt mihi iſte: ſed Judas eſt, oſculo me prodit, & dextro cornu crucis negotium perambulans in tenebris neceſſe eſt propulſari.

Crucis 4. cornua myſticè contra 4. tentationes.

Sed ecce dæmonium meridianum, ſuperbiæ ſcilicet ſpiritus, qui nimirum in ſplendore majori virtutum acrius inſurgere ſolet. Hæc autem quàm pernicioſa ſit, ſæpius vobis intimare curamus. Initium quippè omnis peccati, & cauſa totius perditionis, ſuperbia eſt. Propterea quiſquis es qui ſalutem tuam operari ſtudes, adverſus hanc ſuper caput tuum cornu crucis habere memento, ut non eleveris in ſuperbiam, non exaltetur cor tuum, non ambules in magnis, neque in mirabilibus ſuper te: ſed tela ea, quæ de ſublimi veniunt, ſupereminens capiti tuo cornu crucis excipiat. Sanè hoc ſolum eſt, cui ſalutis pariter & regni titulus inſcribitur: quia ſolus qui ſe humiliat, ſalvari & exaltari meretur.

Superbia maximè cavenda.

TOM. III.

8 Jam ut breviter repetam, quatuor hæc cornua ſunt continentia, patientia, prudentia, & humilitas. Felix anima, quæ in hac cruce gloriatur, in hac cruce triumphat! tantùm ut perſeveret in ea, & nullis valeat tentationibus dejici. Oret igitur quiſquis in hac cruce eſt, oret cum beato Andrea Dominum & Magiſtrum ſuum, ne patiatur eum de cruce deponi: Quid enim malignus ille non audeat, quid non præſumat impius attentare? Quod Ægeæ manibus de Diſcipulo, hoc Judæorum linguis facere cogitaverat & de Magiſtro. In utroque tamen ſera pœnitentia ductus, victus & confuſus abſceſſit.

Perſeverantiæ dæmon inſidiatur.

Utinam abeat ſimiliter & à nobis, eo vincente, qui & in ſe, & in diſcipulo triumphavit! Faciat ipſe, ut mereamur & nos in hac noſtra qualicumque cruce pœnitentiæ, quam pro ipſius nomine tulimus, feliciter conſummari, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Moriendum in cruce.

IN OBITU [a] DOMNI HUMBERTI

MONACHI CLARÆ-VALLENSIS,

Anno 1148.

SERMO.

1 HUmbertus famulus Domini mortuus eſt, devotus famulus, ſervus fidelis. Ipſi vidiſtis, quomodo nocte præterita inter manus noſtras expiravit, tamquam unus ex vermiculis terræ. Per hoc triduum fatigavit eum mors, & demolita eſt intra fauces ſuas, ut ſatiaretur ſanguine quem ſitivit. Ejus fecit quod potuit: occidit carnem, & ecce recondita eſt in corde terræ. Separavit à nobis dulcem amicum, prudentem conſiliarium, auxiliatium fortem. Nec mihi, nec vobis pepercit inſatiabilis homicida, mihi autem minus. Siccine ſeparas amara mors? O beſtia crudelis! ò amaritudo amariſſima! ò terror * & horror filiorum Adam! quid feciſti? Occidiſti. Sed quid? Carnem utique ſolam: animæ enim non habes quid facias.

* al. fœtor.

Volat ad creatorem ſuum, quem tam ardenter concupierat, tam fortiter ſecuta fuerat omnibus diebus vitæ ſuæ. Sed & ipſum corpus quod videris habere, auferetur à te: cùm tu noviſſima inimica deſtrueris, & abſorberis in victoria. Reddes utique, reddes aliquando corpus iſtud, quod ad ſignum adventus tui tantis heſterna die ſputis & excreationibus *, ac multiplici ſordium ſqualore repleveras, lætabunda & laudans, quia & hunc tuis laqueis irretiſſes.

Mortis poteſtas tantùm in corpus, nulla in animam.

* al. execrationibus.

Veniet Unigenitus Patris cum poteſtate magna & majeſtate Humbertum quærere, & illud idem cadaveroſum corpus configurare corpori claritatis ſuæ. Tu autem quid? Profectò (quod in Jeremia ſcriptum eſt) in noviſſimo dierum ſtulta remanebis, & Humberto in æternum vivente, tu in perpetuum morieris. Evomuit Prophetam marina beſtia, quem deglutierat: & tu Humbertum reddes, quem videris tuo vaſtiſſimo ventre concluſiſſe.

Jer. 17. 11.

Jonæ 2. 11.

2 De cætero, fratres, factitium [b] vobis ſermonem in omni forma ſanctitatis iſte Dei ſervus exhibuit, quem & longum fecit, & magnum. Longum, quantum ad longinquitatem * viæ: magnum, quantum ad vitæ ſublimitatem. Non oportet me amplius aperire os meum, ſi bene retinuiſtis ſermonem ejus, ſi veſtris illum cordibus impreſſiſtis. Quinquaginta annos, & eo amplius, vixit in ſervitio illius, cui ſervire regnare eſt: quia à puerilibus annis locatus eſt in ſanctuario [c] Dei. Nobiſcum triginta [d] annis ab ipſo penè prin-

Vita piorum, ſermo efficax.

* al. vitæ.

Quinquaginta annos egit in Ordine.

a In codice regio poſt ſermones de dedicatione habetur hic ſermo ſub hoc titulo, *In obitu reverendiſſimi patris Humberti*, ſcilicet abbatis Igniacenſis, ad quem epiſt. 141. ubi à Bernardo arguitur, quod regimen inconſultè abdicaſſet. Mirum eſt, nullam hic de Humberti abbatiali dignitate fieri mentionem. Fuit & alter Humbertus itidem Claræ-vallenſis, de quo Nicolaus Bernardi Notarius in epiſt. 15. *Humbertus olim, qui hominem exuit, non eſt ille communis Pater, de quo tu dubitas*. Porrò ſimiles in obitu ſuorum funebres orationes habebat vir ſanctus, ut de Gerardo fratre Sermon. 26. in Cantica: item de quodam Converſo in lib. 7. Vitæ cap. 26. De Humberto abbate vide lib. 1. Vitæ num. 48. & Exordium magnum Ciſtercienſe variis in locis, maximè lib. 3. cap. 4. ubi hujus Sermonis fit mentio.

b Idea, factorum ſeu exemplorum, quæ Humbertus exhibuit.

c Nempè in monaſterio Caſæ-Dei, ubi viginti à prima ætate annos monachus vixit, antequam ad Claram-vallem ſe reciperet, quod factum ſub annum 1118.

d Totidem annos habet Exordium Magnum Ciſtercienſe lib. 3. cap. 4.

TOM. III. cipio monaſterii hujus converſatus eſt, non ſolùm ſine querela, ſed & cum gratia: cujus ex hoc memoria in benedictione erit nobis, & generationi quæ ventura eſt. Sicut advena & peregrinus pertranſiit viam & vitam iſtam, quantum minus potuit de mundi rebus accipiens, utpote ſciens, quia non erat de hoc mundo. Non habebat hic manentem civitatem, ſicut nec patres ſui: ſed in anteriora extentus, ſequebatur ad palmam ſupernæ vocationis. Nihil habet mundus, quod jure clamet in eo, vel de eo: quia nec mundus ei placuit, nec ipſe mundo. Quantum parciùs potuit, de ſubſtantia ejus accepit: & minus accepiſſet, ſi non obedientia coegiſſet. Victum & veſtitum habens, his contentus fuit, non ad ſuperfluitatem, ſed ad neceſſitatem: niſi quod ipſam quoque neceſſitatem, ſuperfluitatem eſſe ſæpius cauſabatur. Ante hos paucos dies, ſi bene memini, dum colloqueremur ad invicem, dicebat ſe monaſterii hujus præbendarium [a] eſſe, & tamquam nullius utilitatis hominem paſci in domo Dei. Erat enim verè mitis, & humilis corde: & cùm cæteris floreret virtutibus, gratiam tamen manſuetudinis ſpecialiter obtinebat. Ideò ſeſe amabilem & affabilem omnibus exhibebat, ſicut erat amabilis valde.

Eminebat in eo amor paupertatis.

Manſuetudo & humilitas.

3 Verumtamen in his omnibus quàm circumciſum fuerit os ejus & lingua, omnes vos pleniſſimè cognoviſtis, qui tamdiu vidiſtis ejus converſationem, & ſermonem ejus audiſtis. Quis unquam ea ore ejus ſonum detractionis, verbum ſcurrilitatis, ſermonem gloriæ, invidiæ vocem audivit? Quis eum vel alios judicantem, vel judicanti conſentientem aliquando deprehendit? Quis eum loquentem inania audire potuit? immò quis non ab eo timuit, ſi talia fortè loqueretur, audiri? Nimirum ſollicitè cuſtodiebat vias ſuas, ut non delinqueret in lingua ſua: ſciens, quia qui in verbo non offendit, hic perfectus eſt vir. Longè à te, Humberte, væ illud evangelicum: *Væ vobis qui nunc ridetis, quia flebitis*. Numquid aliquis veſtrum eum ridentem, etiam inter multos ridentes, invenit? Serenabat quidem vultum ſuum aſſidentium gratia, ne fieret oneroſus: ſed riſum integrum, ſi bene recolitis, non admiſit. Porrò quanti fervoris in opere Dei diebus & noctibus fuerit, non ſolùm vidiſtis, ſed etiam admirati eſtis uſque ad diem mortis ſuæ. Cùm enim ferè jam ad decrepitam perveniſſet ætatem, præter incommoda ſenectutis, etiam tot & tantis infirmitatibus, quas multi veſtrum non ignorant, laſſatus atque quaſſatus; erat tamen, ut dicitur animus victor annorum, & cedere neſcius infirmitati. Denique in frigoribus & caloribus per montes & valles aſcendens & deſcendens, juvenum laborem proſequebatur, ita ut admirationi eſſet omnibus & ſtupori. Si eum quandoque propter multitudinem negotiorum conſilii gratia retinuiſſem, triſtis perſeverabat & nubilus, donec veſtro conſortio redderetur. Rariſſimè unquam ſolemnibus vigiliis, quas tamen non rarò anticipabat, rariſſimè cæteris horis pſallentium choro inventus eſt defuiſſe: nec niſi ea neceſſitate, ut ea inſtanti reſponſum mortis habens, infirmitas ſequeretur.

Taciturnitas.

Maturitas & riſus fuga.

Jacob. 3. 2.

Luc. 6. 25.

Vigilantia & modeſtia.

Fervor in infirmitatibus.

Aſſiduitas in officio divino.

4 Porrò in refectorio vix communibus utens cibis, ſi quid fortè aliud [b] apponeretur, aut non accipiebat, aut tam moleſtè accipiebat, ut ſuper hoc univerſitatem noſtram ſæpius moleſtaret. Decreverat aquam bibere ſemper, ſi non totis viribus reſtitiſſem. Vinum ſi quandoque bibere cogeretur, erat vinum colore potius quàm ſapore, adeò illud aquis nimis obruebat. Via unquam obedientia compellente infirmitorium introivit; vix, cùm intraſſet, teneri potuit. Fateor minus obediens in hac parte, quod auctoritatis ſuæ mole me premeret. Laudo eum, in hoc non laudo: quia, ſicut vos ſcitis, non parum in hujuſmodi perſtitit obſtinatus. Credo quia ſi quid triſte ſenſit, propter hoc ſenſit, quod nobis minus conſenſit [c] de neceſſitate corporis ſui. Sed qualis erat in conſiliis? Purus utique & diſcretus: quod ego tanto melius novi, quando ſæpius tetigi pectus ejus. Non ſolus autem novi hoc: novit & univerſitas veſtra. Quis denique multitudine vel magnitudine tentationum percuſſus, non audivit ab ore ejus & radicem tentationis, & curationis remedium? Ita enim percurrebat omnes angulos conſcientiæ infirmantis, ut credere poſſet qui confitebatur, eum vidiſſe omnia, omnibus interfuiſſe.

Sobrietas & abſtinentia.

Diſcretio in conſiliis & tentationum remediis.

5 Quantæ autem charitatis erat? Sic ſe induerat viſcera pietatis, ut omnes excuſaret, pro omnibus intercederet, neſcientibus illis pro quibus loquebatur; non perſonarum acceptor, ſed neceſſitatum. Erat ergo humilis corde, dulcis ſermone, ſtrenuus opere, fervens charitate, in commiſſo fidelis, in conſilio circumſpectus & prudens. Compoſitus erat ſuper omnes homines, quos viderim in diebus iſtis; unus & idem perſeverans omni tempore, & omni hora. Planè in ſemitis Domini Jeſu poſuit veſtigia, nec retraxit pedem, donec curſum itineris conſummaret. Ille fuit pauper, pauper & iſte fuit. Vixit ille in laboribus, & hic in laboribus multis. Crucifixus eſt ille, & iſte multis & magnis crucibus uſtiaus, ſtigmata Domini Jeſu tulit in corpore ſuo, adimplens ea quæ deerant paſſionum Chriſti etiam in carne ſua. Reſurrexit ille, & iſte reſurget. Ille aſcendit in cœlum, & iſte creditur aſcenſurus. Aſcenſurus planè, cùm Rex gloriæ propter nos deſcendet, ſicut prius aſcenderat, ut notam faciat potentiam ſuam: cùm non minoris excellentiæ ſit deſcendere per aera, quàm per aerem aſcendiſſe. Sic enim olim Angeli prædixerunt: quia *hic Jeſus qui aſſumptus eſt à vobis in cœlum, ſic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum*. Ne laudaveris hominem in vita ſua, dicit Scriptura, pro eo quòd non eſt ſecura laudatio niſi poſt mortem. Hoc & ego in eo ſtudioſè ſervavi, qui dum adviveret, in hujuſmodi non aperui os meum; ne fortè poſſemus vel ego adulationis notam, vel ille culpam incurrere vanitatis. Ex hoc ſanè neutrum jam timetur: nec ego eum video, & ille forſitan me non audit. Sed etſi audiat, non movetur hominum verbis, fortius inhærens atque felicius Verbo Dei. Nihil proficiet inimicus in eo, & vanitatis ſuggeſtor non apponet nocere ei.

Charitas erga alios.

Conſtantia.

Act. 1. 11.

Eccli. 11. 30.

6 Ecce jam coram te eſt, Pater dulciſſime, fons ille puritatis, quem tanto ardore animi ſitiebas: ecce immerſus es in illam divinæ pietatis abyſſum, cujus memoriam abundantiæ ſuavitatis tam devotè eructare ſolebas. Quis enim tam devotus prædicator pietatis divinæ, quis humanæ puritatis commendator tam ſtudioſus, quis utriuſque rei tam affectuoſus amator erat? aut cui aliquando quinque verba locutus es, in quibus non vera puritas reſonaret, in quibus non ſancta Dei pietas audiretur? Non ergo ſuper te doleo, cui deſiderium animæ tuæ tribuit Deus: mihi potius ademptum doleo fidele conſilium, auxilium grande, virum unanimem, hominem ſecundùm cor meum. In me hæc omnia mala reciderunt. In me tranſierunt iræ tuæ, Domine Jeſu, & terrores tui conturbaverunt me. Elongaſti à me amicum & proximum, & notos meos à miſeria extrahens, me in miſeriis reliquiſti. Abſtuliſti mihi germanos carne, germaniores ſpiritu, & in tuis negotiis, & in ſæcularibus ſecundùm te ſapientes. Suſtuliſti hinc alios atque alios, qui onus meum portabant, onus grande, quod mihi impoſuiſti. Unus mihi & propè ſolus Humbertus ſupererat è tantis neceſſariis meis, eo ſuavior amicus, quo antiquior: & hunc tuliſti, quoniam tuus erat. Ego, ego ſolus ad verbera relinquor, ego morior in ſingulis, & omnes fluctus tuos induxiſti ſuper me. Utinam quem flagellas, occidas ſemel, & non miſerum hominem tot & tantis mortibus ſerves. Verumtamen

Bernardi apoſtrophe ad Humbertum, & lamentatio.

a Præbendarii vocabantur etiam pauperes, qui quotidianum commeatum ab aliis accipiebant. Ita Bernardus ſermone 1. in feſto omnium Sanctorum num. 2. *Mendici ſumus, in præbenda Dei viventes*.

b Ergo infirmis aliud nonnumquam in refectorio ſanctus Pater præberi curabat præter communes cibos, ut in ſermone 96. de diverſis num. 5. De vini uſu vide Notas in epiſtolam 1.

c Idem legitur de eo in jam laudato Exordio. Conferendus Bernardi Sermo 19. in Cantica numer. 7. ubi religioſos in ejuſmodi auſteritatibus propriæ voluntati nimis [illegible] addictos arguit.

Digitized by Google

A non contradico ſermonibus ſancti; ſed qui cœpit, ipſe me conterat: & hæc mihi conſolatio ſit, quòd affligens dolore, non parcat. Ego in flagella paratus ſum, ſi fortè pius Pater in beneficia flagella commutet. Undè & verba mea non murmure plena ſunt, ſed dolore. Non ploro Humbertum (neque enim ille plorandus eſt, qui vocatus eſt ad menſam divitis) ſed ſuper me & ſuper vos ploro, ſuper domum iſtam, ſuper cæteros fratres noſtros, qui omnes ab ejus ore conſilium expectabant. Sic & Salvator crucem ſuam, tamquam latro ſuum laqueum, portans, cùm mulieres, quæ eum à Galilæa ſecutæ fuerant, ſuper ſe lamentantes reſpiceret, converſus ad eas dixit: *Filiæ* Luc. 23. 28. *Jeruſalem, nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas* B
Luc. 22. 37. *flete, & ſuper filios veſtros. Etenim ea quæ de me ſunt, finem habent.* Quæ videtis mihi præparari, temporalia ſunt; quæ non videtis, æterna. Si temporalia ſunt, tranſitoria ſunt: ſi tranſitoria ſunt, & mortalia ſunt: & tranſeundi vel moriendi argumentum hoc ſolum eſt, quia videri poſſunt. Temporalia fuerunt quæ in Humberti morte conſpeximus: ſed jam obtinet gaudium & lætitiam in perpetuas æternitates.

7 Non eſt ergo lugendus nobis, cui nec luctus, nec dolor eſt. Sed nec pro nobis, quibus ille ſublatus eſt, murmurandum: magis gratias agamus, quòd tamdiu conceſſus eſt nobis. Siquidem, ut ego arbitror, decennium [a] jam decurſum eſt, quod non vixit C
a niſi nobis, & pro nobis: atque hic timor meus eſt, ne ideò translatus ſit, quia non eramus jam digni conſortio illius. Quis ſcit tamen ſi idcirco ſublatus fuerit, ut nos ſuis interceſſionibus protegat apud Pa-
Interceſſio Sanctorum. trem? Utinam ita ſit. Si enim tantæ charitatis erat dum eſſet nobiſcum, ut omnia quæ ad corpoream neceſſitatem ſpectant, libentius mihi quàm ſibi cederet: quanto magis nunc, cùm illi ſummæ charitati, quæ Deus eſt, inhæret, majorem habet in me gratiam & charitatem? Sed forſitan nunc de me & de converſatione mea plenius novit veritatem: nec compatitur, ut ſolebat, ſed, ut vereor, indignatur. Quòd ſi etiam propter peccata noſtra abſtulit eum Deus; utinam idem ipſe obtineat, ut nobis hoc ipſum miſericorditer relaxetur, ne pœnam ſuper pœnam ſuſtineamus. D

8 De reliquo, fratres, dico vobis, ſi ſequeremi-
Otioſos ſermones in ſuis arguit. ni veſtigia ejus, non tam facilè in vanis cogitationibus & otioſis ſermonibus, in jocis & ſcurrilitatibus laberemini: quia in his multum perditis & de vita veſtra, & de tempore veſtro. Volat irrevocabile tempus; & dum creditis vos cavere pœnam iſtam minimam, incurritis ampliorem. Illud enim ſcitote, quia poſt hanc vitam in purgabilibus locis centupliciter, quæ fuerint hìc neglecta, reddentur uſque ad noviſſimum quadrantem. Scio ego quia durum eſt homini diſſoluto apprehendere diſciplinam, verboſo ſilentium pati, vagari ſolito ſtabilem permanere: ſed durius, & multo durius erit, futuras illas moleſtias tolerare. Et homo iſte qui hìc ſepultus eſt, multa in principio (ſicut ipſe cognovi) ſuper hujuſmodi tentamenta ſuſtinuit, ſed cum multo luctamine pugnavit & vicit: & ſicut tunc ei durum erat pugnam in tentationibus ſuſtinere, ſic ei modo durius eſſet ad illas ineptias revolare, quia bona conſuetudo venerat in naturam. Exercete vos in doctrina iſta, & attendite formam illam, quam vidiſtis in eo & audiſtis: ut ad eum perveniatis, ad quem ipſe pervenit, qui eſt Deus benedictus in ſæcula. Amen. E F

IN DEDICATIONE [b] ECCLESIÆ, b

Sermo Primus.

De quinque ſacramentis Dedicationis.

1 FEſtivitas hodierna, Fratres, tanto nobis debet eſſe devotior, quanto familiarior eſt. Nam cæteras quidem Sanctorum ſolemnitates cum eccleſiis aliis habemus communes: hæc verò ſic nobis eſt propria, ut neceſſe ſit, vel à nobis eam, vel à nemine celebrari. Noſtra eſt, quia de eccleſia noſtra: magis autem noſtra, quia de nobis ipſis. Miramini forſitan & erubeſcitis celebrari feſta de vobis: ſed nolite fieri ſicut equus & mulus, quibus non eſt intellectus. Quid enim lapides iſti potuerunt ſanctitatis habere, ut eorum ſolemnia celebremus? Habent utique ſanctitatem, ſed propter corpora veſtra. An verò corpora veſtra ſancta eſſe quis dubitet, quæ templum ſancti Spiritus ſunt, ut ſciat unuſquiſque poſſidere vas ſuum in ſanctificatione? Itaque ſanctæ ſunt animæ propter inhabitantem Spiritum Dei in vobis; ſancta ſunt corpora propter animas; ſancta eſt etiam propter corpora domus. Adhuc certè corruptibili tenebatur in carne, & in corpore peccati, in quo & grave adulterii crimen admiſit illius anima, qui dicebat: *Cuſtodi animam* Pſal. 85. 2. Dedicationis feſtivitas non tam templi materialis, quàm noſtri ſpiritualis.
C *meam, quoniam ſanctus ſum.* Mirabilis planè Deus in Sanctis ſuis, non modo in cœleſtibus, ſed etiam in terrenis. Utrobique ſanctos habet, & in utriſque mirabilis eſt, illos quidem beatificans, iſtos ſanctificans.

2 An experimentum quæritis ejus, de qua loquimur, ſanctitatis, & ſanctorum vobis iſtorum miracula deſideratis oſtendi? Multi certè ex vobis à peccatis & vitiis, in quibus computruerunt tamquam jumenta in ſtercore ſuo, exiere viriliter; & quotidie impugnantibus eis potenter reſiſtunt, juxta Apoſtolum, qui de ſanctis loquens utique, *Convaluerunt*, inquit, *de in-* Hebr. 11. 34. *firmitate, fortes facti ſunt in bello.* Quid mirabilius, Miracula piorum in hac vita qualia. quando is qui prius vix per biduum poterat à luxuria,
D crapula, & comeſſationibus, & ebrietatibus, & cubilibus, & impudicitiis, cæteriſque ſimilibus & diſſimilibus vitiis continere, nunc ab eis continet multis annis, tota utique vita ſua? Quod majus miraculum, quando tot juvenes, tot adoleſcentes, tot nobiles, univerſi denique quos hìc video, velut in carcere aperto tenentur ſine vinculis, ſolo Dei timore confixi: quod in tanta perſeverant afflictione pœnitentiæ, ultra virtutem humanam, ſupra naturam, contra conſuetudinem? Ipſi, credo, videtis quanta jam poſſemus invenire miracula, ſi perſcrutari ſingillatim liceret ſingulorum exitum de Ægypto, & deſerti viam, id eſt abrenuntiationem ſæculi, introitum monaſterii, in monaſterio
E converſationem. Quid verò ſunt hæc, niſi manifeſta inhabitantis in vobis Spiritus-ſancti argumenta? Nam habitare in corpore animam probant vitales motus corporis: habitare in anima Spiritum probat vita ſpiritualis. Illud ex viſu & auditu dignoſcitur: iſtud ex charitate & humilitate, cæteriſque virtutibus. Spiritualis unde noſcendus.

3 Veſtra eſt igitur, fratres chariſſimi, veſtra eſt hodierna feſtivitas. Vos dedicati eſtis Domino, vos elegit & aſſumpſit in proprios. *Tibi*, inquit Propheta, Pſal. 9. 14. *derelictus eſt pauper, orphano tu eris adjutor.* Quam bene commutaſtis, dilectiſſimi, quicquid habere potuiſtis in ſæculo, quando nunc relinquendo ea, propriè eſſe meruiſtis auctoris ſæculi, & eum habere propriam poſſeſſionem, qui ſine dubio portio & hæreditas eſt ſuorum. Qui reliquerunt omnia, reliciti ſunt Deo.
F Neque enim, ſicut dixerunt filii iniquitatis *Beatus po-* Pſal. 143. 15. *pulus cui hæc ſunt*, temporalia ſcilicet quæ præmiſerat, *promptuaria eructantia ex hoc in illud, oves fœtoſa*, & ſimilia: non inquam, beatus populus cui hæc ſunt: ſed *beatus populus cujus Dominus Deus ejus.* Videte Religio ſi Deo propria. ergo, ſi non dignum ſit ut feſtum agamus diem, quo

a Humbertus Abbas anno 1138. ſe recepit ad Claram-vallem. Si decennium ibi ſupervixit, non anno 1145. ut Manrico placet, ſed anno 1148. mors ejus conſignanda. Idem Manricus ſupremum Humberti diem 7. Decembris, Chalemotus 7. Septembris aſſignat.

b Chalemotus dedicationem baſilicæ Claræ-vallenſis memorat tertio Idus Octob. ſed poſteriorem ea, de qua hic Bernardus, nempe novæ baſilicæ, quæ, Bernardo è vivis migrante, necdum perfecta erat. Si Sermones de Dedicatione rectè in veteribus libris ordinati ſunt, veteris baſilicæ dedicatio poſt feſtum S. Andreæ celebrabatur.

TOM. III.

nos aſſumpſit in proprios, & inveſtivit ſe per miniſteriales & vicarios ſuos, ut fiat ſicut ipſe jam olim promiſerat : *Ego*, inquiens, *in medio eorum ero eorum Deus* : nos autem populus ejus, & oves paſcuæ ejus. Quando enim domus iſta per manus Pontificum dedicata eſt Domino, propter nos ſine dubio factum eſt ; non ſolùm qui tunc præſentes fuimus, ſed & quicumque uſque in finem ſæculi Domino ſunt in hoc loco militaturi.

Zach. 2. 5.

Dedicationis ritus quinque ad mores.

4 In nobis proindè ſpiritualiter impleri neceſſe eſt, quæ in parietibus viſibiliter præceſſerunt. Et ſi vultis ſcire, hæc utique ſunt : aſperſio, inſcriptio, inunctio, illuminatio, benedictio. Hæc quidem in hac viſibili domo fecere Pontifices : hæc Chriſtus aſſiſtens Pontifex futurorum bonorum inviſibiliter quotidie operatur in nobis. Primò ſiquidem aſpergit nos hyſſopo, ut mundemur, lavemur, dealbemur, dicaturque de nobis : *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit dealbata?* Lavat, inquam, nos in confeſſione, lavat nos lachrymarum imbre, lavat ſudore pœnitentiæ : magis autem lavat nos aqua illa pretioſiſſima, quæ de fonte pietatis, ideſt ab ejus latere, emanavit. Aſpergit nos hyſſopo, quæ humilia herba eſt, & pectoris purgativa : aqua ſapientiæ ſalutaris, quæ eſt timor Domini, initium ſapientiæ, & fons vitæ : etiam condimentum ſalis admiſcens, ne ſit inſipidus timor ſine ſpe, ſine devotione. Non ſolùm autem, ſed inſcribit digito Dei, in quo ejiciebat dæmonia, haud dubium quin in Spiritu-ſancto. Inſcribit, inquam, legem ſuam, non jam in lapide, ſed in tabulis cordis carnalibus, propheticam implens promiſſionem, qua ſe pollicitus eſt ablaturum cor lapideum, & carneum cor eſſe daturum, ideſt non durum, non obſtinatum, non Judaicum; ſed pium, ſed manſuetum, ſed tractabile, ſed devotum. *Beatus quem tu erudieris, Domine, & de lege tua docueris eum*. Beati, inquam, qui docti & *memores ſunt mandatorum ejus*, ſed *ad faciendum ea*. Alioquin *ſcienti bonum & non facienti, peccatum eſt illi* ; &, *Servus ſciens voluntatem Domini ſui, & non faciens, plagis vapulabit multis*.

Cant. 8. 5. — 1. Aſperſio. — 2. Inſcriptio. — Ezech. 11. 19. — Pſal. 93. 12. — Pſal. 102. 18. — Jacob. 4. 17. — Luc. 12. 47. — 3. Unctio.

5 Undè neceſſe eſt ut unctio ſpiritualis gratiæ adjuvet infirmitatem noſtram, obſervantiarum iſtarum & multimodæ pœnitentiæ cruces devotionis ſuæ gratia liniens : quia nec eſt ſine cruce ſequi Chriſtum, & ſine unctione crucis aſperitatem ferre quis poſſet? Hinc eſt quòd multi abominantur & fugiunt pœnitentiam, crucem quidem videntes, ſed non etiam unctionem. Vos qui experti eſtis, ecce ipſi ſcitis, quia verè crux noſtra inuncta eſt, & per gratiam Spiritus adjuvantis, ſuavis & delectabilis eſt pœnitentia noſtra, &, ut ita dicam, amaritudo noſtra dulciſſima. At poſtquam unctio gratiæ hujus præceſſerit, jam lucernam ſuam Chriſtus non ponit ſub modio, ſed ſuper candelabrum : quia tempus eſt ut luceat lux noſtra coram hominibus, & videant opera noſtra bona, & glorificent Patrem noſtrum qui in cœlis eſt.

4. Illuminatio. — Matt. 5. 16. — 5. Benedictio.

Domus Dei ex Angelis & hominibus conſtitutus.

6 Jam verò benedictionem quidem expectamus in fine, quando aperiet manum ſuam, & implebit omne animal benedictione. Nam in quatuor præmiſſis merita conſtant, in benedictione ſunt præmia. In benedictione tota complebitur gratia ſanctificationis, quando jam in domum tranſibimus non manufactam, æternam in cœlis. Ipſa eſt quæ conſtruitur vivis ex lapidibus, Angelis ſcilicet & hominibus. Simul enim ædificatio, & dedicatio ipſa complebitur. Disjuncta nimirum ligna & lapides, domum non faciunt, nec in eis habitare quis poteſt ; ſola verò conjunctio domum facit. Sic cœleſtium ſpirituum perfecta unitas, ſine ulla ſibi diviſione connexa, integram & congruam Deo reddit habitationem, quam ineffabiliter beatificat inhabitans gloria majeſtatis. Quis enim ſic ſciret univerſa regum conſilia, aut quis eorum omnia dicta vel facta ſic noſſet, quomodo palatii ligna & lapides, ſi non deeſſet illis intelligentiæ ſenſus? Itaque cœleſtis illius curiæ lapides vivi ac rationabiles divinis interſunt conſiliis, & Trinitatis myſteria norunt, audiuntque verba ineffabilia, quæ non licet homini loqui. *Beati qui habitant in domo tua, Domine! in ſæcula ſæculorum laudabunt te*. Quanto enim plus vident, plus intelligunt, plus agnoſcunt : tanto plus diligunt, tanto magis laudant, tanto amplius admirantur.

Pſal. 83. 5.

7 Verùm quia cohærere quidem ſibi domum illam & perfectè connexam eſſe jam diximus : ſupereſt ut juncturam & connexionem ipſam aliquatenus exprimamus. Legimus in Iſaia : *Glutino bonum eſt*. Duplici igitur ſibi cohærent lapides illi glutino, cognitionis plenæ, & perfectæ dilectionis. Tanto ſiquidem majori ad ſe invicem dilectione copulantur, quanto ipſi charitati, quæ Deus eſt, viciniores aſſiſtunt. Sed nec ulla ſeparare eos ab invicem ſuſpicio poteſt, ubi nihil omninò quod in altero ſit, alterum latere patitur penetrans omnia radius veritatis. Quoniam enim *qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt cum eo* : nihil dubium eſt, quin perfectè adhærentes ei beati Spiritus cum eo pariter & in eo penetrent univerſa. Ad hanc domum ſi pervenire deſideras, ſic concupiſcat & deficiat anima tua in atria Domini, ſicut Propheta clamat : *Unam petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ*. Ipſum nihilominus imitare Prophetam, qui *ſicut juravit Domino, votum vovit Deo Jacob, ſi introiero in tabernaculum domus meæ, &c.* Sed hinc alio ſermone nobis tractandum erit quod Dominus ipſe donaverit.

Iſai. 41. 7. — Lapides vivi domus Dei quali glutino cohæreant. — 1. Cor. 6. 17. — Pſal. 26. 4. — Pſal. 131. 2.

IN DEDICATIONE ECCLESIÆ,

SERMO SECUNDUS.

Quomodo & nobis, & aliis cohærere debeamus.

1 OLIM rex glorioſus & propheta Domini, David ſanctus, religioſa quadam cœpit cogitatione moveri, indignum judicans, quòd nullam adhuc Dominus Sabaoth domum haberet in terris : ipſe verò domum inhabitaret regiæ dignitatis. Hoc ipſum, Fratres, nos quoque decet cogitare fideliter & viriliter effectui mancipare. Nam quòd, licèt Deo placuerit cogitatio illa Prophetæ, opus tamen reſervatum eſt Salomoni ; alia ratio eſt, fortè prolixiore indigens diſputatione. Jam verò, ò anima, tu quidem ſublimi in domo habitas, quæ à Deo tibi fabricata eſt. Corpus hoc dico : quod ſic compegit, quod ſic aptavit, quod ſic ornavit & ordinavit, ut glorioſè in eo & delectabiliter habitares. Sed & ipſi corpori domum fecit excelſam, aptiſſimam & decoram. Dico autem ſenſibilem hunc & inhabitabilem mundum. Nonne ergo indignum reputas, ut tibi ipſe fecerit domum, tu verò ei templum ædificare diſſimules? Adhuc domum quidem habes, ſed certa eſto quoniam in brevi caſura eſt domus tua : & tu niſi prius provideris aliam, eris pluviæ, vento, & frigori exponenda. Heu! à facie frigoris ejus quis ſuſtinebit? Felix proindè, & multum felix anima, quæ dicere poteſt : *Scimus quoniam ſi terreſtris domus noſtra hujus habitationis diſſolvatur, quòd ædificationem habemus ex Deo, domum non manufactam, æternam in cœlis*. Propterea jam ne dederis, ò anima, ſomnum oculis tuis, & palpebris tuis dormitationem, donec invenias locum Domino, tabernaculum Deo Jacob.

2. Reg. 7. 2. — 1. Par. 17. 1. — Templum Deo in nobis ædificandum. — 2. Cor. 5. 1. — Pſal. 131. 3.

2 Sed quid putamus, Fratres? Ubi invenitur hujus ædificii locus, aut quis poterit eſſe architectus? Nam viſibile iſtud templum utique propter nos factum eſt ad noſtram habitationem : neque enim Altiſſimus in manufactis habitat. Quod ergo ædificabimus templum ei qui dicit, & verè dicit : *Cœlum & terram ego impleo?* Tribularer valde, & anxiaretur ſuper me ſpiritus meus, niſi quod audio eum de quodam dicentem : *Quia ego & Pater ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus*. Itaque jam ſcio, ubi præparanda ſit domus ei, quoniam non capit eum niſi imago ſua. Anima capax illius eſt, quæ nimirum ad ejus imaginem eſt creata. Propter quod jam feſtina, adorna thalamum tuum, Sion : quoniam complacuit Domino in te, & terra tua inhabitabitur. Exulta ſatis, filia Sion : habitabit in te Deus tuus. Dic cum Maria : *Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundùm verbum tuum*. Dic juxta beatæ Elizabeth verba : *Et undè hoc mihi, ut veniat* majeſtas *Domini mei ad me?* Quanta enim

Jer. 23. 24. — Joan. 14. 23. — Luc. 1. 38. — Ibidem 43.

Dei benignitas, quanta dignatio, quanta dignitas, quanta gloria animarum, quòd Dominus univerſorum, & qui nullam habet indigentiam, templum ſibi fieri jubet in illis?

Quomodo.

3 Itaque, Fratres, toto eum deſiderio, & digna gratiarum actione ſtudeamus ei templum ædificare in nobis: primo quidem ſolliciti, ut in ſingulis, deinde ut in omnibus ſimul inhabitet; quia nec ſingulos dedignatur, nec univerſos. Primo igitur loco ſtudeat uuuſquiſque, ne diſſideat ipſe à ſemetipſo: quoniam omne regnum in ſeipſum diviſum deſolabitur, & domus ſupra domum cadet: nec intrabit Chriſtus, ubi fuerint parietes declinati, & maceriæ depulſæ. Nonne enim corporis ſui domum integram anima vult habere, & exire illam neceſſe eſt, ſi fuerint à ſe invicem membra diſperſa? Videat ergo & ipſa, ſi deſiderat habitare Chriſtum per fidem in corde ſuo, ideſt, in ſeipſa: ſollicitè caveat, ne à ſe invicem membra ejus diſſideant, ideſt, ratio, voluntas, atque memoria. Sit ergo ſine errore ratio, ut bene congruat voluntati: talem enim voluntas amat. Sit & voluntas ſine iniquitate, quoniam ratio talem approbat. Alioqui ſi ſeſe judicat anima propter voluntatis pravitatem in eo quod per rationem probat, bellum inteſtinum eſt, & diſcordia periculoſa: quoniam voluntatem hujuſmodi ratio ſemper ſuggillat, ſed accuſat, ſed dijudicat, ſed condemnat. Propter quod ait Dominus in Evangelio: *Eſto conſentiens adverſario tuo, dum es in via cum illo, ne fortè adverſarius tradat te judici, & judex tradat te tortoribus, & in carcerem mittaris*. Sit etiam memoria ſine ſorde, ut nullum in ea peccatum maneat, quod non pura confeſſione & dignis fructibus pœnitentiæ deleatur. Alioquin conſcientiam, in qua peccatum latet, & voluntas odit, & ratio execratur. Bonum proindè parat habitaculum Deo, cujus nec ratio decepta, nec voluntas perverſa, nec memoria fuerit inquinata.

Matt. 12. 25. 1. Stude ne diſſideas ipſe à temetipſo.

Concordia ſui ipſius qualiter conſtat.

Matt. 5. 25.

4 Jam verò ſic ſe habentibus ſingulis, etiam omnes nos connecti & conglutinari neceſſe eſt, mutua utique charitate, quæ eſt vinculum perfectionis. Nam cognitio quidem perfecta in hac vita haberi non poteſt, forſitan nec oportet. In cœleſti ſiquidem domo cognitio dilectionis eſt nutrimentum; hic verò eſſe poterat detrimentum. Quis enim gloriabitur caſtum ſe habere cor? Propterea facile erat & confundi cognitum, & cognoſcentem offendi. Ibi jucunda erit cognitio, ubi macula jam non erit. Illa ergo domus connexa firmius eſt, tamquam in æternum manſura: hæc, tamquam tabernaculum bellatorum, minus ſibi perfectè cohæret. Illa nimirum domus lætitiæ, iſta militiæ eſt: illa domus laudis, iſta orationis. Hæc, inquam, eſt urbs fortitudinis noſtræ, illa eſt civitas requiei noſtræ. Proindè ſi victorioſi fuerimus hic, illic erimus glorioſi, habentes loco galeæ diadema, ſceptrum & palmam pro gladio, pro ſcuto chlamydem deauratam, pro thorace ſtolam jucunditatis. Interim ſanè premi magis, quàm perimi videtur utilius; & ſuſtinere pondus clypei & loricæ, quàm maligni jaculis igneis vulnerari: à quibus nos ſuperna ſua protectione cuſtodiat, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

2. Cura, ut charitate conjungaris proximo.

IN DEDICATIONE ECCLESIÆ,

SERMO TERTIUS.

De triplici apparatu, quem habemus ad cuſtodiam Dei.

Caſtrum ſpirituale.

1 DOMUS hæc, Fratres, æterni Regis eſt oppidum ſed obſeſſum ab inimicis. Quotquot igitur in ipſius arma jurati ſumus, & ejus militiæ dedimus nomina, triplici nobis opus eſſe noverimus apparatu ad cuſtodiam caſtri hujus: munitione videlicet & armis, & alimentis. Quæ eſt ergo munitio? *Urbs fortitudinis noſtræ Sion*, ait Propheta, *Salvator, ponetur in ea murus & antemurale*. Murus continentia, antemurale patientia eſt. Bonus continentiæ murus, qui ſic undique circumdat & circumcingit: ut nec per oculorum feneſtras, uec per cæteros ſenſus detur ingreſſus morti. Bonum antemurale patientiæ, quod primos hoſtium ſuſtinet impetus, ut inter plurima tentamenta ſtemus viriliter, & perſeveremus jugiter inconcuſſi. Unicum quippe remedium eſt, dum continentia quatitur & quodam modo nutat, objicere patientiam, & quantumcumque ferveat ſenſus peccati, negare omni modo conſenſum. *In patientia veſtra*, inquit, *poſſidebitis animas veſtras*. Ponitur ergo in civitate ſua Salvator ipſe murus & antemurale, factus nobis a Deo Patre juſtitia, & Prophetæ patientia, ſicut idem ait: *Quoniam tu es patientia mea, Domine*. Murus, inquam, ponitur in converſatione, antemurale in paſſione, ab omnibus carnis & ſæculi præſentis illecebris abſtinens, & adverſa ſuſtinens fortiter univerſa.

Iſai. 26. 1.

Murus, continentia.

TOM. III.

Antemurale, patientia.

Luc. 21. 19.

Pſal. 70. 5.

2 Oportet autem & arma parare, ſed arma ſpiritualia, potentia Deo, non modo ad reſiſtendum, ſed ad impugnandum quoque & expugnandum viriliter inimicum. *Induite vos armaturam Dei*, ait Apoſtolus, &c. Quid enim putamus, Fratres? Gravis equidem nobis eſt inimici tentatio: ſed longè gravior illi oratio noſtra. Lædit nos iniquitas ejus atque verſutia; ſed multo amplius noſtra eum ſimplicitas & miſericordia torquet. Humilitatem noſtram non ſuſtinet: utitur charitate noſtra, manſuetudine & obedientia cruciatur. Jam verò nec fame quidem urgeri poſſumus, ut hoſtibus caſtrum tradere compellamur: quoniam, gratias Deo, non venit ſuper nos terribilis illa comminatio Prophetæ, immò Domini per Prophetam, famis videlicet & ſitis; non panis & aquæ, ſed * verbi Dei. Sic enim habemus: *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei*. Itaque non nobis alimenta deſunt, qui & ſermones frequenter, & frequentius ſacras lectiones audimus; & interdum quoque ſpiritualis devotionis guſtamus delicias, tamquam ſi catuli edant de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum: cœleſtes illos convivas dico, qui replentur ab ubertate domus Dei. Habemus etiam panem lachrymarum, qui licèt minus ſuavis, optimè tamen confirmat cor hominis. Habemus & obedientiæ panem, de quo loquitur ad Diſcipulos Dominus: *Meus*, inquiens, *cibus eſt, ut faciam voluntatem Patris mei*. Habemus ſuper omnia de cœlo panem vivum, corpus Domini Salvatoris, in cujus utique fortitudine cibi, omnis adverſæ partis dejicitur fortitudo.

Arma ſpiritualia.

Epheſ. 6. 20.

Commeatus ſacer, triplex.

Amos 8. 11.

* al. audiendi verbi.

Matt. 4. 4. & Deut. 8. 3.

3 Sic ergo munita eſt caſtri Dominici fortitudo, ut nihil jam timere oporteat, ſi tamen fideliter & viriliter agere voluerimus; ut videlicet nec proditores, nec pavidi, nec deſides inveniamur. Nam proditores quidem fiunt, quicumque in hoc Domini caſtrum inimicos ejus introducere moliuntur, quales ſunt utique detractores, Deo odibiles, qui diſcordias ſeminant, & nutriunt ſcandala inter fratres. Sicut enim in pace factus eſt locus Domini; ſic in diſcordia locum diabolo fieri manifeſtum eſt. Non miremini, Fratres, ſi durius loqui videor: quia veritas neminem palpat. Omninò proditorem ſeſe noverit, ſi quis fortè (quod abſit) vitia quælibet in hanc domum conatur inducere, & templum Dei ſpeluncam facere dæmoniorum. Gratias Deo, non multos hic invenimus hujuſmodi. Sed tamen deprehendimus interdum fortè nonnullos, qui colloquantur hoſtibus, & paciſcantur fœdus cum morte, hoc eſt moliantur (quod in eis eſt) imminuere Ordinis diſciplinam, intepeſcere fervorem, turbare pacem, lædere charitatem. Verùm nos quidem caveamus ab eis, quantum poſſumus; ſicut ſcriptum eſt de quibuſdam: *Jeſus autem non credebat ſe eis*. Dico autem vobis, quia licèt portentur modo, ſed portabunt citò grave judicium, niſi ſe citius emendaverint, ſicut grave damnum moliuntur inferre. Quid enim, frater? Vanitati, aut tepiditati, ſeu cuilibet alteri vitio fidem ſervas operibus, & Deo per tonſuram mentiris? Optimum certè caſtrum tuliſti Chriſto, ſi inimicis ejus tradideris Claram-vallem. Optimos indè ſingulis annis, & pretioſos in oculis ſuis redditos accipit: & prædam multam, quam hoſtibus eripit, in hunc munitionis ſuæ locum ſolet inducere, & ha-

Proditio caſtri cavenda.

Prodientes quinam.

Religioſis proditores increpat.

Joan. 2. 24.

Clara-vallis caſtrum Chriſti.

TOM. III. bet fiduciam multam in fortitudine ejus. Ecce enim quos redemit de manu inimici, & de regionibus congregavit eos, à ſolis ortu & occaſu, ab aquilone & mari. Quibus ergo proditorem caſtri hujus, poſtquam deprehenſus fuerit; (neque enim latere aut fugere poteſt:) quibus, inquam, putas exponendum eſſe ſuppliciis? Non utique communi cæterorum morte damnabitur; ſed exquiſitis illum neceſſe eſt interire tormentis. Sed non modo plus immoror circa iſta: credo melius deinceps ab hac tam execrabili proditione cavebimus, ſtudentes de cætero majori ſollicitudine non attrahere, ſed repellere vitia, quæcumque illa ſint, ſeu carnalia, ſeu etiam ſæcularia, ne proditorum notam vel pœnam incurrere mereamur.

Fugitivi ut cavenda. 4 Secundo loco etiam illud cavendum, ne quis fortè puſillanimitate dejectus, fugiat à munitione, ibi trepidans timore ubi non eſt timor: ubi verò ſummum periculum eſt, inſana temeritate ſecurus. Hoſtilibus enim manibus, hoſtilibus gladiis ſe exponit quicumque eſt ille qui fugit, acſi ignoret, quoniam hoſtes illi omninò carent miſericordia, crudeles quidem in alienos, ſed multo crudeliores in ſuos, quippè crudeliſſimi in ſeipſos.

5 Jam verò tertium quoque periculum breviter dico, quia jam hora præteriit, dum veſtræ (ut dignum eſt) ſalutis plurimum cupidus, diverſis morum infirmitatibus remedia diverſa conquiro. *Languidi & ſegnes non tolerandi.* QUID PRODEST, ſi nec prodere caſtrum nec relinquere velis, ſed ſegnis & deſidioſus in eo permaneas? Toto proindè animo, tota virtute, dilectiſſimi, commiſſum nobis caſtrum Domini & Regis noſtri manu-tenere laboremus, ſolliciti contra omnes inimici verſutias, & adverſus omnia ejus machinamenta parati, ſicut ſcriptum eſt: *Reſiſtite diabolo, & fugiet à vobis.* (Jacob. 4. 7.) At quoniam ſcimus à quo dictum ſit, *Niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam:* (Pſal. 126. 1.) humiliemur ſub potenti manu Altiſſimi, & nos, & domum iſtam tota devotione ejus miſericordiæ committentes, ut ipſe nos cuſtodiat ab omnibus inſidiis inimicorum omnium, ad laudem & gloriam nominis ſui, quod eſt benedictum in ſæcula. Amen.

IN DEDICATIONE ECCLESIÆ,

SERMO QUARTUS.

De triplici manſione.

1 VOtivis laudibus celebramus hanc diem, & feſtivis eam gaudiis honoramus. Quod ſi nec religioſis competit, nec ſapientes decet ignorare quid venerentur, aut celebrare quod neſciant; quærendum nobis eſt, in cujus id agitur, vel in quorum commemoratione Sanctorum. Nec verò id mihi ex me arbitror præſumendum: prior loquatur alter, cujus teſtimonium majus ſit, & credibilius videatur. Miramini fortè cur iſta præloquimur, cùm veſtris ſeſe obtutibus eccleſia præſens manifeſtius ingerat, cujus anniverſaria Dedicatio celebratur. *Eccleſiarum cuſtodia Angelicas.* Quid enim parietes ejus ſanctos dicere vereamur, quos manus ſacratæ Pontificum tantis ſanctificavere myſteriis? Extunc quoque & deinceps ſanctarum inibi lectionum reſultare frequentia, ſanctarum orationum devota murmurare ſuſurria, ſanctarum reliquiarum honorari beata præſentia, ſanctorum ſpirituum indefeſſa noſcitur cuſtodia vigilare. Dices forſitan, cætera quidem evidentia ſunt: ſed quis angelicas ſeſe vidiſſe excubias gloriatur? Etſi tu fortè non vides, eſt tamen qui videt, ipſe qui mittit. Quis ille? Nimirum qui loquitur per Prophetam: *Super muros tuos, Jeruſalem, conſtitui cuſtodes.* (Iſai. 62. 6.) Eſt quidem ſurſum Jeruſalem, quæ eſt libera, mater noſtra: ſed minimè crediderim ſuper muros ejus conſtitutos eſſe cuſtodes, in cujus laudibus Propheta decantat: *Qui poſuit fines tuos pacem.* (Pſal. 147. 14.) Tu verò ſi id parum judicas, perge audire quod ſequitur in teſtimonio præcedenti: *Tota die, inquit, & tota nocte in perpetuum non tacebunt.* Siquidem advertere eſt vel ex hoc, non hanc eſſe Jeruſalem de qua legiſti: *Portæ ejus non claudentur per diem; nox enim non erit in ea.* (Apoc. 21. 25.) Illa ergo Jeruſalem nec viciſſitudines patitur, nec cuſtodibus eget: noſtris potius cuſtodes neceſſe eſt, & diebus & noctibus deputari. *Super muros tuos, Jeruſalem, conſtitui cuſtodes.*

Angelorum cuſtodia munit eccleſias. 2 Benignus es, Domine, nec noſtrorum hac fragili protectione murorum potes eſſe contentus, ſed ipſis hominum prælatis hominibus angelicam quoque cuſtodiam ſuperponis, ut & muros defendas, & eos qui murorum ambitu continentur. Ita, Pater, quoniam ſic eſt placitum ante te, ſic neceſſarium nobis. Inſufficiens enim eſt adminiſtratio noſtra, niſi & nobiſcum, & pro nobis adminiſtratorios illos ſpiritus in miniſterium mittas, ut hæreditatem capiamus ſalutis. Quid enim ſi non videmus obſequium, cùm experiamur auxilium? Quid ſi non meremur aſpectum, cùm ſentiamus effectum? Diſcimus certè vel ex hoc ipſo inviſibilia viſibilibus præferenda. Quæ enim videntur, temporalia ſunt: quæ autem non videntur, æterna. (2. Cor. 4. 18.) Denique in inviſibilibus viſibilium cauſa conſiſtit, ut ſecundum Apoſtolum, *Inviſibilia Dei per ea quæ facta ſunt, à creatura viſibili intellecta conſpiciantur.* (Rom. 1. 20.) Sic nimirum Judæos olim, de inviſibili peccatorum indulgentia ſanctum Dei blaſphemantes, ſanitatis corporeæ ſigno viſibili confutavit: *Ut ſciatis quia Filius hominis poteſtatem habet in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam.* (Marc. 2. 10.)

3 Sic & Phariſæum illum murmurantem adverſus medicum qui ſalutem operabatur, & ſuccenſentem languidæ quæ ſalvabatur, manifeſtis revicit indiciis, (Luc. 7. 38.) obſequia mulieris enumerans. Errabat ſiquidem qui tamquam adhuc peccatricem horrebat, quæ divinis inhærens veſtigiis, rigabat fletibus, tergebat crinibus, oſculo premebat, ungebat unguento. Quis enim crimina jam deleta recenſeat, quis tangenti ſuccenſeat, quis eam peccatricem cenſeat, quæ dum commiſſa deplorat, odit iniquitatem; dum oſculatur pedes Domini, diligit juſtitiam; & rurſum dum tergit crinibus, exhibet humilitatem; dum ungit unguento, manſuetudinem præfert? *Mulier non amplius peccatrix quando pœnitens.* Numquid poſſibile eſt regnare peccatum in animo contrito & ſpiritu ingemiſcenti, aut non multa charitas operit multitudinem peccatorum? *Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* (Luc. 7. 47.) Meritò proindè jam non peccatrix juxta tuam, Phariſæe, ſententiam, ſed ſancta diſcipula Chriſti vocabitur, à quo etiam didicit in tam brevi eſſe mitis & humilis corde. Nimirum hoc eſt quod in Propheta legiſti, ſed forſitan neglexiſti: *Verte impios, & non erunt.* (Prov. 12. 7.) Sic chariſſimi, ſic & antiquus ille accuſator fratrum, ſi in quibus & vos erubeſcitis, præterita peccata veſtra vobis improperet, Apoſtolum audite magnificè conſolantem vos, & dicentem: *Hæc quidem fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis;* (1. Cor. 6. 11.) & illud: *Habetis nunc quidem fructum veſtrum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam.* (Rom. 6. 22.) Et manifeſtius exprimens: *Templum Dei, ait, ſanctum eſt, quod eſtis vos.* (1. Cor. 3. 17.)

Templorum ſanctitas cur honoranda. 4 Nimirum ipſe eſt, cujus reverentiæ primam in hujus ſermonis principio reſervavimus vocem, dum quæreremus ſanctos, quorum ſanctimoniæ congratulamur devotione ſolemni. Licèt enim parietes hos & dici ſanctos, & eſſe faciat conſecratio Epiſcoporum, frequentatio Scripturarum, inſtantia orationum, reliquiæ Sanctorum, viſitatio Angelorum: minimè tamen eorum ſanctitas propter ſe credenda eſt honorari, quos nec propter ſe certum eſt ſanctificari. Quinimmo ſancta eſt propter corpora domus, corpora propter animas, animæ propter Spiritum inhabitantem. Neque hinc dubitet quis, cùm inviſibilis ejus gratiæ viſibile nobis ſignum fiat in bonum. Dico autem in eo quòd & ipſi inſtar illius evangelici paralitici ſurgitis; quòd corporeum hoc grabatum, in quo jacebatis languidi, tam facilè tollitis; quòd denique ambulatis in domum veſtram; illam ſanè domum, de qua lætamini, dicentes cum Propheta: *In domum Domini ibimus.* (Pſal. 121. 1.) O admirabilis domus, & dilectis tabernaculis, & atriis concupiſcibilibus præferenda! *Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum!* (Pſal. 83. 2.)

concupiſcit & deficit anima mea in atria Domini. Verùm multo magis *Beati qui habitant in domo tua, Domine! in ſæcula ſæculorum laudabunt te*. Siquidem glorioſa dicta ſunt de te, civitas Dei. In tabernaculis enim gemitus eſt pœnitentiæ, in atriis guſtus lætitiæ, in te ſatietas gloriæ. Hæc quidem eſt infima domus orationis, media expectationis, tu gratiarum actionis & laudis. Felix proinde qui hic declinaverit à malo, quod eſt culpa, & fecerit bonum: ut illic à malo, quod eſt pœna, liberetur, & in te recipiat bonum. Hìc nimirum primitiæ ſpiritus, illic divitiæ, in te plenitudo: ubi bona illa menſura, conferta, & coagitata, & ſupereffluens detur in ſinus noſtros. Hìc denique ſiunt ſancti, illic ſecuri, in te beati. Hæ ſiquidem primitiæ ſpiritus, quæ militantibus interim prærogantur; ſanctitas in converſatione, pietas in intentione, virtus in colluctatione. In ſanctitate converſationis, pœnitentiæ fructus intellige, & corporalia quæque divinorum exercitia mandatorum. Et quoniam hæc, niſi ſimplex fuerit oculus, ſimplicia eſſe non poſſunt; neceſſario pietas intentionis & puritas cordis exigitur, ne vel honoris ambitus, vel laudis ſubrepat appetitus: ſed ſolus ille deſideretur, qui ſolus deſiderium ſeplet, & ad proprii fontis originem omnia, quam accepimus, gratia revertatur. Memento tamen ſolam ex omnibus perſeverantiam coronari, nec eam facilè poſſe inter tot diſcrimina vindicari, niſi multiplicem obtineas in tam multiplici colluctatione virtutem. Hæc in tabernaculis.

Manſiones tres diſtinguit, infimam, mediam, & ſupremam.

Primitiæ ſpiritus, quæ.

Intentio ſit pia, & pura.

5 Porrò in atriis, quæ poſt moleſtos conflictus amœna jucunditate fovendos excipiunt exeuntes, jam divitiæ ſpiritus erogantur, requies à laboribus, ſecuritas à ſollicitudinibus, pax ab hoſtibus. Ipſe enim amodo jam dicit Spiritus, ut requieſcant à laboribus ſuis, qui tanto fervore otium hactenus interdicere, labores indicere conſuevit. Ipſe ſeorſum à curis faciet, & ab omni ſollicitudine ſequeſtrabit, qui modo conſilia ponit in anima ſua, & ſollicitam facit erga multa turbari. Ipſe jam parta victoria in pace in idipſum ſuaviter dormire præſtabit, qui dum adhuc leo rugiens fremit, & ad vigilias excitat & accingit ad pugnam. Verùm in his, ut ſupra tetigimus, liberatio magis à malo, quàm boni muneratio eſt, niſi quòd dura nos noſtræ neceſſitatis experientia cogit, abſentiam mali, boni cumulos æſtimare: quemadmodum conſcientia graviorum immunitatem criminum, plenitudinem reputat ſanctitatis. Hinc advertere eſt, quàm longè agimus à ſummo bono, qui carere culpa, juſtitiam; carere miſeria, beatitudinem judicamus.

Atria animarum carne ſolutarum. *V. ſerm. 3. de omnibus Sanctis & Notas.*

6 Abſit autem, ut talem quis putet ubertatem domus illius, & torrentem voluptatis, & ſi qua ſunt alia, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe. Ne ergo audire velis, ò homo, quod auris hominis non audivit; nec ab homine quæras, quod humanus nec oculus videt, nec animus capit. Ne tamen hinc penitus taceamus, noſtram hanc patriam à longè ſalutantes; triplicem quamdam odorari videmur, potentiæ ſcilicet, & magnificentiæ, & gloriæ repromiſſionem. Siquidem homo erat, & filius captivitatis hujus, qui dicebat: *Introibo in potentias Domini*. Cæterùm nos ſcire poſſumus, quid ſit infirmitate carere, tamquam infirmitate circumdati: quid verò ſit virtute indui, & potentiam introire, nec modo potentiam, ſed & multam potentiam, fortè & omnipotentiam, interim ſcire non poſſumus. Clamat etiam teſtis fidelis: *Quia quos juſtificavit, illos & magnificavit*. At magnificentiam, eam præſertim quam procedere deceat à magnitudine, cujus nec finis, nec numerus eſt, utinam noſtræ interim exiguitati liceat expectare; nam æſtimare non licet. Jam verò ne ipſius quidem vereri neceſſe eſt, aut habere ſuſpectam gloriæ promiſſionem: feliciter tunc & fiducialiter hauries gloriam, à cujus interim appetitu tantis comminationibus deterreris. Erit enim tunc unicuique laus à Deo, ſecura certè & ſempiterna, finis pariter & diſcriminis expers; &, ut ſcriptum eſt, *Jucunda, decoraque laudatio*. Eja ergo, Fratres, viriliter interim in tabernaculis militemus, ut ſuaviter deinde in atriis requieſcamus, ut noviſſimè in domo ſublimiter gloriemur, cùm momentaneum hoc & leve tribulationis noſtræ ſupra modum in ſublime, æternum pondus gloriæ operabitur in nobis, cùm in Domino laudabimur tota die, in veritate utique, non in vanitate.

Beatitudinis futuræ tria bona.

Pſal. 70. 16.

Rom. 8. 30. Gloria ſola ſecura, quæ in cœlis expectatur.

TOM III. *Pſal. 146. 1.*

IN DEDICATIONE ECCLESIÆ,

SERMO QUINTUS.

De gemina conſideratione ſui.

1 ETiam hodie, Fratres, ſolemnitatem agimus, & præclaram. Atque id quidem facile dixerim: ſed ſi pergitis quærere cujus Sancti, illud fortè jam non ita. Quoties enim Apoſtoli, ſeu Martyris, vel Confeſſoris alicujus memoria celebratur, haud difficile eſt dicere cujus; ut puta ſancti Petri, & Stephani glorioſi, aut ſancti Patris noſtri Benedicti, vel alicujus cæterorum magnorum principum magnæ curiæ cœli. Nunc verò nullius eorum ſolemnitas agitur: agitur tamen nonnulla ſolemnitas. Nec modo nonnulla, ſed non parva. Et ſi jam vultis audire, feſtivitas eſt domus Domini, templi Dei, civitatis Regis æterni, ſponſæ Chriſti. Nemo ſanè ambigit ſanctam eſſe ſponſam Sancti ſanctorum, & omni celebritatis honore digniſſimam. An verò domum Dei ſanctam eſſe quis dubitet, de qua legitur, *Domum tuam decet ſanctitudo?* Sic & *ſanctum eſt templum ejus, mirabile in æquitate*, ſed & civitatem ſanctam Joannes ſeſe vidiſſe teſtatur: *Vidi*, inquit, *ſanctam civitatem Jeruſalem novam deſcendentem de cœlo à Deo, paratam tamquam ſponſam, ornatam viro ſuo*. In quibus ſanè verbis aperire jam cœpi, quod adhuc, fateor, diſſimulare volebam. Dico autem quòd eadem ſponſa, quæ civitas eſt, ſed & templum quoque, & domus nihilominus ſit. Neque id mirum, præſertim cùm ſimiliter unus ſit, qui ſe ei & Sponſum dignatur, & regem, & Deum, & Patremfamilias exhibere.

Dedicationis feſtum quare.

Pſal. 92. 5.

Pſal. 64. 6.

Apoc. 21. 2.

2 Necdum tamen vobis arbitror ſatisfactum, donec evidentius quæ domus hujus Patris familias, quod hoc templum Dei, quæ civitas Regis iſtius, quænam denique hujus tam glorioſi Sponſi ſponſa dici, & eſſe meruerit, addiſcatis *. At ego ſuper hoc quidem non parum vereor loqui quid ſentiam, ne quem veſtrum (quod abſit) aut minus fideliter, aut minus humiliter audire contingat: ne quis forſitan ab hoc auditorio aut elatus præ magnitudine gloriæ, aut incredulus exeat præ puſillanimitate ſpiritus ſui. Opto enim ſemper vos & fideles, & humiles inveniri, quod utrumque ſummopere ſit neceſſarium ad ſalutem. Solis namque humilibus ipſe dat gratiam, cui etiam ſine fide placere impoſſibile eſt. Opto igitur & omnibus modis cupio, ut & parvulos & magnos, immò (ut plus miremini) & nihil & aliquid, *etiam grande aliquid ei vos exhibere curetis. Neque enim ſine magno animo bona illa tam magna capere, aut vim facere poteritis regnu cœlorum: non plus quàm idem cœlorum regnum intrare, niſi converſi fueritis & efficiamini ſicut parvuli. Non ſum homo profundi ſenſus, nec poſſum vobis quod non guſtaverim eructare. Dicam tamen quid interdum in me ſentiam actitari, ut ſi quis fortè ſibi utile judicaverit, imitetur. Quia enim olim perſuaſum eſt mihi, ut miſerear animæ meæ, placiturus exinde Deo meo, frequenter de ea recogito: utinam autem * ſemel, ſemperque liceret. Erat quando id actitari minimè libebat, nempè quod minus (ſi tamen minus, & non magis minimè) diligerem eam. Quomodo enim amat quis, cujus mortem amat? Quod ſi, ut verum eſt & indubitabile, mors animæ iniquitas eſt, abſolutam proinde liquet eſſe ſententiam, quòd *iniquitatem qui diligit, odit animam ſuam*. Oderam ergo eam, & odiſſem adhuc, niſi hoc mihi quodcumque amoris ejus initium is, qui prior eam dilexerat, contuliſſet.

* al. audiatis.

Conſideratio noſtri duplex. Humiliationis & exaltationis.

* al. nihil aliud quàm grande.

Matt. 18. 3.

Eccli. 30. 24.

* al. magis ſemper

Pſal. 10. 6.

[TOM. III. Humiliationis conſideratio animæ miſeriâ.]

3 Ipſius proinde beneficio nonnumquam de ea cogitans, videor mihi in ea, fateor, velut duo quædam contraria invenire. Si ipſam, prout in ſe eſt & ex ſe, juxta rei veritatem intueor, nihil de ea verius ſentire poſſum, quàm ad nihilum eſſe redactam. Quid modo neceſſe eſt ſingulas ejus miſerias numerare, quàm ſit onerata peccatis, offuſa tenebris, irretita illecebris, pruriens concupiſcentiis, obnoxia paſſionibus, impleta illuſionibus, prona ſemper ad malum, in vitium omne proclivis, poſtremo totius confuſionis, & ignominiæ plena? Nimirum ſi ipſæ quoque juſtitiæ noſtræ omnes, ad lumen veritatis inſpectæ, velut pannus menſtruatæ inveniuntur: injuſtitiæ deinceps quales reputabuntur? Si lumen, quod in nobis eſt, tenebræ ſunt; ipſæ tenebræ quantæ erunt? Facile eſt cuique noſtrum, ſi ſua plenius * univerſa & ſine diſſimulatione veſtiget, & judicet ſine acceptione perſonæ, atteſtari per omnia apoſtolicæ veritati, & libere proclamare: *Qui ſe putat aliquid eſſe, cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit. Quid eſt homo quia magnificat eum*, ait fidelis & devota confeſſio; *aut quid apponis erga eum cor tuum?* Quid? Sine dubio vanitati ſimilis factus eſt homo; ad nihilum redactus eſt homo, nihil eſt homo. Quomodo tamen penitus nihil eſt, quem magnificat Deus? Quomodo nihil eſt, erga quem appoſitum eſt cor divinum?

[Iſai. 64. 6. — Homo totus miſer & nihil. — * al. meſſus. — Gal. 6. 3. — Job. 7. 17.]

4 Reſpiremus, Fratres, & ſi nihil ſumus in cordibus noſtris, fortè in corde Dei poteſt aliud latere de nobis. O Pater miſericordiarum! ô Pater miſerorum! quid apponis erga eos cor tuum? Scio, ſcio: ubi eſt theſaurus tuus, ibi eſt cor tuum. Quomodo ergo nihil ſumus, ſi theſaurus tuus ſumus? Omnes gentes, quaſi non ſint, ſic ſunt ante te, & tamquam nihilum & inane reputabuntur. Siquidem ante te, ſed non ſic intra te. Sic in judicio veritatis tuæ, ſed non ſic in affectu pietatis tuæ. Nimirum vocas ea quæ non ſunt, tamquam ea quæ ſunt. Et non ſunt ergo, quia quæ non ſunt vocas: & ſunt, quia vocas. Licèt enim non ſint quantum ad ſe; apud te tamen ſunt, utique, juxta Apoſtolum, *non ex operibus juſtitiæ, ſed ex vocante*. Sic nimirum, ſic conſolaris in tua pietate, quem in veritate tua humiliaſti: ut magnificè dilatetur in tuis, qui meritò anguſtiatur in viſceribus ſuis. Siquidem univerſæ viæ tuæ miſericordia & veritas, requirentibus teſtamentum tuum & teſtimonia tua; teſtamentum utique pietatis, & teſtimonia veritatis.

[Rom. 9. 11. — Pſal. 24. 10.]

5 Lege, homo, in corde tuo, lege intra teipſum de teipſo teſtimonia veritatis: etiam hac communi luce judicabis te indignum. Lege in corde Dei teſtamentum, quod firmatum eſt in ſanguine Mediatoris: & invenies, quàm longè aliud ſpe poſſidete, quàm re tenere videris. *Quid eſt*, inquit, *homo quia magnificas eum?* Magnus utique, ſed in illo: ſiquidem magnificatus eſt ab illo. Aut quomodo non magnus apud illum, cui tam magna cura eſt de eo? *Ipſi enim cura eſt de nobis*, ait Apoſtolus Petrus. Et Propheta: *Ego autem mendicus ſum & pauper, Dominus ſollicitus eſt mei*. Planè artificioſa connexio utriuſque conſiderationis, qua velut uno momento deſcendens pariter & aſcendens, & ſe pauperem & mendicum, & Deum pro ſe ſollicitum vidit. Angelicum eſt iſtud, aſcendere & deſcendere ſimul. *Videbitis*, ait, *Angelos aſcendentes & deſcendentes ſuper Filium hominis*. Neque enim talis aliqua viciſſitudo in eorum aſcenſionibus & deſcenſionibus eſt. Simul & mittuntur in miniſterium propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis, & aſſiſtunt vultui majeſtatis: Deo miſericorditer providente, ut & nobis ſit conſolatio, & eis tribulatio nulla. Alioquin quando æquanimiter paterentur ab illo vultu gloriæ, in quem ſemper proſpicere deſiderant, propter nos vel ad modicum ſeparari? Denique ipſam audi in Evangelio Veritatem. *Angeli eorum*, ait, haud dubium quin parvulorum, *in cœlis ſemper vident faciem Patris*; ſic videlicet parvulorum cuſtodiæ deputati, ut non privati ullo modo beatitudine ſua. Hinc eſt quod Joannes ſanctus civitatem Jeruſalem deſcendentem vidit, ſtantem non potuit intueri. Et adverte quòd deſcendentem dixerit, non cadentem. Cecidit enim quondam non minima pars civitatis illius, ſed ea quidem minimè ſancta, quippe cui graviſſimus caſus fuit, quod totius inimica facta eſt ſanctitatis.

[Exaltationis conſideratio. — Job. 7. 17. — 1. Pet. 5. 7. — Pſal. 39. 18. — Joan. 1. 51. — Matth. 18. 10. — Apoc. 21. 2.]

6 Verùm hanc equidem ruinam & terribilem caſum Joannes videre non potuit, quia necdum erat: ſed vidit Verbum quod in principio erat, vidit Principium quod Apoſtolis loquebatur: *Videbam ſatanam tamquam fulgur cadentem de cœlo*. Itaque pars illa quæ cecidit, à Deo reparanda eſt, cùm implebit ruinas, & reædificabit muros Jeruſalem, non tamen ex his qui ceciderunt. Hæc autem quæ deſcendens apparuit, jam parata erat, ſicut ſecutus adjunxit: *A Deo paratam*. Siquidem quòd deſcendunt, non cadunt Angeli ſancti, divina præparatio facit: à quo nimirum hæc ipſa eis & voluntas præparata eſt, & facultas. Undè non ſolùm adminiſtratorios, ſed & miſſos in miniſterium Apoſtolus quoque teſtatur. Quidni mittat Angelos, pro quibus & ipſe à Patre voluit mitti? Quidni pro eis inclinet cœlos, pro quibus ipſe quoque cœlorum Rex inclinavit ſe, ita ut digito in terram ſcriberet? Domine, inclina cœlos tuos, (patum eſt:) & deſcende. Quid ultra? Ut quibus condeſcendit, faciat etiam coaſcendere ſibi. Cæterùm, ut jam diximus, angelicus aſcenſus & deſcenſus caret viciſſitudine: nos autem modo hac, modo illac verſari neceſſe eſt: quod nec ſupra diutius ſtare liceat, nec expediat infra longius demorari. *Aſcendunt*, ait, *uſque ad cœlos, & deſcendunt uſque ad abyſſos: anima eorum in malis tabeſcebat*. Ut quid hoc? Propterea ſanè anima eorum in malis interim plus tabeſcit, quàm delectetur in bonis, quòd hæc in re, illa verò tantùm in ſpe videantur haberi. *Quis poterit ſalvus eſſe?* dicunt Diſcipuli Salvatori. Et ille: *Apud homines hoc impoſſibile eſt, ſed non apud Deum*. Hæc tota fiducia noſtra, hæc unica conſolatio noſtra, hæc tota ratio ſpei noſtræ.

[Luc. 10. 18. — Apoc. 21. 2. — Hebr. 1. 14. — Pſal. 106. 26. — Matt. 19. 25.]

7 Sed de poſſibilitate jam certi, de voluntate quid agimus? Quis ſcit ſi eſt dignus amore an odio? Quis novit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit? Hìc jam planè fidem nobis ſubvenire neceſſe eſt, hìc oportet ſuccurrere * veritatem: ut quod de nobis latet in corde Patris, nobis per ipſius Spiritum reveletur, & Spiritus ejus teſtificans perſuadeat ſpiritui noſtro, quòd filii Dei ſumus. Perſuadeat autem vocando & juſtificando gratis per fidem, in quibus nimirum velut medius quidam tranſitus eſt ab æterna prædeſtinatione ad futuram magnificationem. Propterea ſanè geminam illam conſiderationem, alteram quidem judicii & veritatis, alteram verò non incongruè vocari credimus fidei & pietatis. Nec mirabere in humanis qualitatibus tam diſſimilia reperiri, ſi ſollerter advertas quanta & in ipſa ejus ſubſtantia conveniſſe videtur diverſitas naturarum. Quid enim ſpiritu vitæ ſublimius? Quid verò humilius limo terræ? Quam profectò tam diſcohærentium in homine cohærentiam rerum ipſos quoque ſapientes ſæculi hujus arbitror non latuiſſe, cùm hominem diffinirent, animal rationale mortale. Mirabilis ſiquidem copula rationis & mortis, mira ſocietas diſcretionis & corruptionis. Sic nimirum, ſic in moribus, ſic in affectibus, ſic in ſtudiis hominum non minor, fortè & amplior contrarietas invenitur: ut ſi totam, ſicut eſt, pravitatem ſeorſum intuearis, ac rurſum quidquid boni videtur ineſſe conſideres ſingillatim, plenum cenſeas eſſe miraculo, quod tam adverſa convenerint. Indè homo nunc quidem *Bar-Jona*, nunc verò *ſatana* meretur audire. Nolite mirari hoc. Recolite ex Evangelio, cui dictum ſit (& utrumque in veritate, nam utrumque ab ipſa Veritate dictum) prius quidem, *Beatus es Simon Bar-Jona*; nec multo poſt, *Vade retro ſatana*. Unus ergo utrumque, etſi non utrumque ex uno. Illud enim ex Patre, iſtud ex homine, ipſe tamen utrumque erat. Undè Bar-Jona? Quia non caro nec ſanguis, ſed Pater ei quod locutus eſt revelavit. Undè ſatanas? Quia ſapuit quæ erant hominum,

[Rom. 11. 34. — * al. pietatem. — Gemina conſideratio hominis. 1. Veritatis. — In homine quanta naturarum, morum & affectuum diverſitas. — Matt. 16. 17. Ibidem 23.]

2. Pietatis ſeu glorificationis. oon quæ Dei. Jam ſi in utraque conſideratione diligenter inſpeacrimus nos quid ſumus, immò in una, quàm nihil, in altera quàm magnifieati: quippe pro quibus etiam ſollicitudinem gerat tanta majeſtas, & cor ſuum appoſuerit erga nos; puto temperata videtur gloriatio noſtra, ſed forſitan magis aucta eſt, ſolidata tamen, ut non in nobis, ſed io Domino gloriemur, quibus nimirum io hoc ſolo reſpirare eſt, ut dicamus: Si decreverit ſalvare nos, continuo liberabimur.

Homo miſeriam ſuam non agnoſcens, expers divinæ miſerationis. V. ſerm. 1. in Epiphania num. 8. 8 Ex hoc jam in illa ſuperiori ſpecula vel paululum immorantes, quæramus domum Dei, quæramus templum, quæramus civitatem, quæramus & ſponſam. Neque enim oblitus ſum, ſed cum metu & reverentia dico: Nos ſumus. Nos, inquam, ſumus, ſed in corde Dei: nos ſumus, ſed ipſius dignatione, non dignitate noſtra. Non uſurpet quod Dei eſt, ut oon apponat homo magnificare ſeipſum: alioquin quod illius erat ſacicos Deus, eaaltantem ſe humiliabit. Quòd etſi nos puerili animoſitate gratis ſalvari volumus, meritò non ſalvamur. Excludit miſeriæ diſſimulatio miſerationem, oec dignatio locum habet, ubi fuerit præſumptio dignitatis: provocat verò compaſſionem humilis confeſſio paſſionis. Sanè hæc ſola facit, ut nos ipſe tamquam dives paterfamilias alat in fame; & ſub eo paoibus abundantes inveniamur. Proindè domus ejus, cui oumquam deeſt alimonia vitæ. Et memeoto quòd domum ſuam domum *Matt. 21. 13.* *Templum Dei quomodo ſimus.* orationis eſſe deſtiniat: quia & hoc prophetieo ſatis videtur teſtimonio convenire, qui ab ipſo nos, in orationibus utique, eibandos pane lachrymarum, & in lachrymis potum aſſerit accepturos. *Pſal. 79. 6.* Cæterùm juxta eumdem Prophetam, ſicut ſupra quoque memioimus, domum iſtam decet ſanctitudo: *Pſal. 92. 5.* ut videlicet pœoitentiæ lachrymas puritas continentiæ comitetur, & quæ jam domus eſt, fiat ſubindè etiam templum Dei. *Sancti eſtote*, inquit, *quia ego ſanctus ſum Dominus Deus veſter*. *Levit. 11. 44.* Et Apoſtolus: *Neſcitis quia corpora veſtra templum ſunt Spiritus-ſancti, & Spiritus-ſanctus habitat in vobis; Si quis templum Dei violaverit, diſperdet eum Deus.* *1. Cor. 6. 19.*

9 Numquid tamen vel ipſa jam ſanctimonia ſufficit? Paa quoque neceſſaria eſt, Apoſtolo teſte, qui ait: *Pacem ſectamini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum.* *Hebr. 12. 14.* Hæc eſt quæ facit unius moris habitare fratres in uoum, novam utique Regi noſtro vero pacifico, ædificans eivitatem, quæ & ipſa Jeruſalem nominetur, quod eſt viſio pacis. *Civitas quoque ſummi Regis.* Ubi enim ſine fœdere pacis, ſine obſervantia legis, ſine diſciplina & regimine acephala multitudo congregata fuerit, non populus, ſed turba vocatur: non eſt civitas, ſed confuſio: Babylonem exhibet, de Jeruſalem habet nihil. Sed quemadmodum fieri poſſe videbitur, ut Rex tantus in ſponſum tranſeat, civitas promoveatur io ſponſam? Sola hoc poteſt, quæ nihil non poteſt, charitas fortis ut mors. *Denique ſponſa cœleſtis ſponſi.* Quomodo non facilè iſtam levet, quæ illum jam inclinavit? Verùm hinc tibi nullatenus conſulenda prior illa, quam diximus, conſideratio tui: hic quàm potiſſimùm fidei magnanimitas exercetur. *Oſee 2. 19.* Denique & ipſe ait: *Deſponſavi te mihi in fide, deſponſavi te in judicio & juſtitia:* (ejus, non tuam intellige,) *deſponſavi te in miſericordia & miſerationibus.* Si non fecit ille quod ſponſus, ſi non tamquam ſponſus amavit, ſi non zelatus eſt tamqoam ſponſus, noli acquieſcere ſponſam te arbitrari.

10 Itaque, Fratres mei, ſi per abundantem refectionem magni Patris familias domus eſſe probamur, ſi templum Dei per ſanctificationem, ſi civitas ſummi Regis per ſocialis vitæ communionem, ſi ſponſa immortalis Sponſi per dilectionem? puto jam noo eſt quòd dicere vereas noſtram eſſe ſolemnitatem. Nec miremini quòd in terris agitur hæc celebritas, ſiquidem agitur & in cœlis. Nempè ſi (ut Veritas ait, & non poteſt non eſſe verum) ſuper uno peccatore *Luc. 15. 10.* pœnitentiam agente gaudium eſt in cœlis, etiam Angelis Dei: non eſt dubium, quin ſit eis hodie gaudium multiples ſuper tam multo peccatore pœnitentiam agente. *TOM. III.* Adhuc amplius vultis audire? Etiam *gaudium Domini, fortitudo noſtra*. *2. Eſdr. 8. 1.* Collætemur ergo Angelis Dei, congaudeamus Deo, & in gratiarum actione præſens ſolemnitas agatur: quia quanto nobis domeſtica, tanto amplius debet eſſe devota.

IN DEDICATIONE ECCLESIÆ,

SERMO SEXTUS.

De reverentia ſacris locis debita.

Dedicatio propter animas. 1 DOmeſtica nobis celebritas dedicatio domus noſtræ; magis autem domeſtica noſtra ipſorum dedicatio eſt. Noſtra ſiquidem illa aſperſio, noſtra illa benedictio, ooſtra conſecratio fuit, quæ per maous ſanctorum celebrata Pontificum, etiam hodie aooiverſario reditu votivis laudibus ad memoriam revoeatur. Numquid de lapidibus eura eſt Deo? Non parietes dieuor, ſed homines: *Ipſi enim cura eſt de nobis*. *1. Pet. 5. 7.* Unus homo erat Jacob, & dormiens vidit deſcendentes Angelos & aſcendentes. Parum eſt hoc; etiam Dominum Angelorum adeſſe teſtatus eſt, dieens: *Verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam*. *Gen. 28. 16.* *Eccleſiarum dignitas unde colligenda.* Miratur enim gratiam, & dignationis magnitudinem expaveſeit. Quàm terribilior eſt iſte locus, quàm evidentius certiuſque Dominus eſt io loco iſto! ubi nimirum non modo duo aut tres, ſed tam multi io ipſius congregati nomine perſeverant. Nemo jam neſciat, nemo veſtrum ignoret. Siquidem non accepimus ſpiritum mundi hujus, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ à Deo data ſunt nobis. *1. Cor. 2. 12.* Terribilis planè locus, & dignus omni reverentia, quem fideles viri inhabitant; quem Angeli ſancti [a] frequentant; quem ſua qooque præſentia Dominus ipſe digoatur.

Deus quomodo alicubi dicatur eſſe peculiariter. 2 Quomodo enim tantus Patriarcha neſcire potuerat, quod oon eſſet locutus, ubi non eſſet Deus? Sed fortè aliud eſſe miratus eſt, ubi ait: *Verè Dominus eſt in loco iſto*. Ibi verè eſt, & verè Domious eſt, ubi in ejus oomine Aogeli ſimul & homioes congregantur. Licèt enim in omni loeo ſit, qui nullo clauditur loeo: ſignanter tamen dicimus, *Pater noſter, qui es in cœlis;* quod aliter illic & proprio quodam modo præſentem ſe exhibeat, non quidem ipſe diverſus, ſed diverſa diſtinguens. Eſt ergo in omni loco, omnia univerſaliter continens, omniaque diſponens: ſed longè tamen aliter atque aliter. Apud homines malos eſt præſtans atque diſſimulans: apud electos homines operans & ſervans: apud ſuperos paſcens & cubans: apud inferos arguens & damnans. Facit ſolem ſuum oriri etiam ſuper malos: ſed ubi malorum ioterim diſſimulatio eſt, quodam modo veritas non eſt. Itaque, ſi dicere licet, apud impios eſt in diſſimulatione; apud juſtos in veritate; apud Angelus io felicitate; apud inferos in feritate ſua. Durum vobis ſonat quod de feritate dixi? ego verò & iram vereor, & furorem. *Domine ne in furore tuo arguas me, &c.* *Pſal. 6. 2.* *Verè*, inquit, *Dominus eſt in loco iſto*. Ubi enim pluit ſuper juſtos & injuſtos, pater eſt, & pater miſericordiarum, expectans homines ad pœnitentiam. Ubi damnat obſtioatos, judex eſt, & horrendum eſt incidere in manus Dei viventis. *Hebr. 10 31.* Ubi cubat, ſponſus eſt: & beata anima, quam introduxerit in cubiculum ſuum.

3 Cæterùm in loco iſto, verè Dominus eſt, ſi tamen ſerviamus ei in ſpiritu & veritate. Non enim verè Dominus erat apod eos, quibus dicebat: *Quid vocatis me, Domine, Domine; & non facitis quæ dico?* *Luc. 6. 46.* Teſtantur ſacræ litteræ in paradiſo olim poſitum primum Adam, ut operaretur, & cuſtodiret illum. *Gen. 2. 15.* Sic ſecundus Adam in eccleſia Sanctorum, in congregatione ſuorum, in horto delieiarum (ſiquidem deliciæ ſuæ eſſe cum filiis hominum) ita, inquam, & ipſe Dominus eſt in loco

a Huc ſpectare videtur Joannes Eremita in lib. 2. de vita S. Bernardi num. 7. ubi ejus verba refert ex ſermone in dedicatione eccleſiæ habito: *Nunc ſancti Angeli ſolemnitatibus veſtris interfuerunt, &c.* tomo 6. col. 1987.

TOM. III. iſto, ut operetur atque cuſtodiat. Alioquin ſicut *Niſi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt qui ædificant eam:* ſic nihilominus, niſi ipſe cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam. Porrò Angelos aſcendentes & deſcendentes eſſe in loco iſto, patriarchalis ipſa viſio manifeſtat; aſcendentes, ut videant faciem Patris; deſcendentes, ut provideant nobis. Quid ergo? Nos quomodo hic eſſe debemus, in quanta reverentia ſtare in loco iſto, ubi Deus eſt

Pſal. 126. 1.
Gen. 28. 12.

A

operans, & ſervans; Angeli aſcendentes & deſcendentes? Nimirum pœnitentes & expectantes eſſe nos convenit. Hoc eſt enim obliviſci quæ retro ſunt, ignorare, reprobare, recogitare annos illos in amaritudine animæ noſtræ, ac deinceps cogitatione ſimul & aviditate extendere nos in anteriora. Ad hoc venimus, in hoc poſiti ſumus. HÆC SUNT QUÆ EXIGUNTUR A NOBIS, præteritorum pœnitudo peccatorum, & futurorum expectatio præmiorum.

Reverentia in locis ſacris quanta.

FINIS SERMONUM DE TEMPORE, ET DE SANCTIS.

S. BERNARDI ABBATIS
SERMONES DE DIVERSIS.

SERMO PRIMUS.

De fallacia & brevitate vitæ præſentis.

Job. 7. 1.
Vita hominum quàm fallax.
a

VERA omninò ſententia, Fratres, quoniam *tentatio eſt vita hominis ſuper terram:* ſiquidem fallax eſt, nec ſimpliciter fallere conſuevit. Ut enim multipliciter illudat, hominibus, mutat faciem, mutat vocem: modo ait, modo negat, nec erubeſcit: de ipſa quantitate ſua diverſis diverſa loquitur, immò & eidem diverſo tempore contraria quoque ſuggerit & adverſa. Modo enim ſe brevem eſſe cauſatur, modo ſimulat longiorem. Cùm peccare delectat adhuc, gemit altius pro brevitate ſua. Nec brevitas falſa, ſed gemitus fallax, quòd id memoret cum mœrore, undè magis oportuerat gratulari. Siquidem bonum eſt ei, ſi ſic agere perſeverat, ut flagitiis ejus, quibus voluntas modum non ponit, vel neceſſitas finem ponat. Expedit ei qui ſemper anima moritur, ut corpore citius moriatur: magis autem ei bonum erat, ſi natus non fuiſſet homo ille. Et ipſa denique vitæ memoria brevioris remedium magis, quàm incentivum debuerat eſſe peccati, ſicut ſcriptum eſt: *Memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis.* Quòd ſi uſque adeo regnat in te peccatum, immò uſque adeò delectat te ſervire peccato, ut doleas tibi modicum tempus eſſe quo ſervias ei, ſed eo uſque latam diligis viam, ut omnimodis optes, ſi poſſes, eam etiam facere longam; velis nolis, non longè eſt finis ejus, ſed tu, fateor, longè es à regno Dei; & firmiſſimum pepigiſſe videris cum morte fœdus, pactum cum inferno.

Vita longa malis non expedit.
Eccli. 7. 40.

Pſal. 106. 4.

2 *Erraverunt*, ait Propheta, *in ſolitudine, in inaquoſo: viam civitatis habitaculi non invenerunt.* Solitudo hæc ſuperborum eſt, quia ſolos ſeſe reputant, ſolos appetunt reputari. Litteratus eſt: odit ſocium. Aſtutus in negotiis ſæcularibus, neminem vellet ſibi ſimilem inveniri. Pecunioſus eſt: ſi diteſcere viderit alterum, cruciatur. Fortis eſt aut formoſus: da ei parem, & contabeſcit. Solitarius eſt, ſed erroneus. Errat in ſolitudine ſua: non enim ſolus habitare poterit ſuper terram. Nec mirum quòd ſolitudini huic *inaquoſum* additur: ut dicatur, *in ſolitudine, in inaquoſo.* Sicut enim in ſolitudinibus aquæ deeſſe ſolent, & loca deſerta ſterilia quoque & arida eſſe conſueverunt; ſic ſuperbiam impœnitentia comitatur. ELATUM enim cor, durum & expers eſt pietatis, ignarum compunctionis, ſiccum ab omni rore gratiæ ſpiritualis: quia *ſuperbis Deus reſiſtit, humilibus verò dat gratiam. Qui emittit fontes in convallibus, inter medium montium*, ait Propheta, *pertranſibunt aquæ.* Hinc eſt quod de ſeipſo miſerabiliter conquerens ait: *Anima mea ſicut terra ſine aqua tibi.* Siquidem aquæ inopia non modo aridum, ſed & ſordidum facit, dum non eſt quo laveris: & humanum cor lachrymas ne-

Superbia impatiens conſortii.
Jac. 4. 6.
Pſal. 103. 10.
Pſal. 142. 6.

B ſciens, non modo durum, ſed & impurum eſſe neceſſe eſt. *Lavabo*, ait, *per ſingulas noctes lectum meum*, ut conſcientiæ maculas diluam. *Lachrymis meis ſtratum meum rigabo*, ne in me quoque fiat quod ſcriptum eſt de ſemine quod cecidit ſupra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem.

Pſal. 6. 7.
Matt. 13. 5.

3 *Erraverunt in ſolitudine, in inaquoſo: viam civitatis habitaculi non invenerunt.* Erraverunt planè in invio, &, non in via. Neque enim via eſt lata via. Rectitudo quippe ad viam, latitudo ad planitiem magis quàm ad viam pertinet. Solitudo invia lata eſt via: & ubi nulla eſt via, totum eſt via. Sic eſt vita expoſita vitiis, latiſſimos habens hinc inde terminos, quia nullos terminos habens. Nec vita ſanè dicenda eſt, qua nimirum ſoli vivitur morti, Apoſtolo teſte, qui ait: *Quia ſi ſecundùm carnem vixeritis, moriemini.* Sic nec circuitus via, & tamen impiorum eſt via, ſicut ſcriptum eſt: *In circuitu impii ambulant.* Ipſa eſt ſpatioſa via, cujus latitudinis ſpatium nullis clauditur metis, ubi nec lex eſt, nec prævaricatio. Hujuſmodi ergo filiis diffidentiæ, qui totos ſe ſe corporeis voluptatibus & propriis voluntatibus tradiderunt, fiducialiter fallax vita brevem ſe ſe eſſe fatetur, ut carnaliter doleant, quòd inſtar principis ſui [b] modicum tempus ſe habere cognoſcant, atque eo vehementius ad omne flagitium inardeſcant, ſicut quidam dicere referuntur: *Non nos prætereat flos temporis, coronemus nos roſis antequam marceſcant. Nullum pratum ſit quod non pertranſeat luxuria noſtra, nullum ſit expers luxuriæ noſtræ, ubique relinquamus ſigna lætitiæ, quoniam hæc eſt pars, & hæc eſt ſors noſtra.* Et manifeſtius: *Manducemus, & bibamus; cras enim moriemur.* Verum id quidem, reſpondebit eis cras injuſtitia ſua: nec manentem hìc civitatem habent vel ipſi, qui viam civitatis tabernaculi non invenerunt. Sed quòd eo magis peccare feſtinant, prorſus inſaniunt. Sanè eiſdem ipſis, ſi quando fortè imminentis ſibi mortis cœperint horrere memoriam, & terribilem expectationem judicii contremiſcere, continuo vitæ hujus fallacia longam ſe eſſe mentitur: ut quam paulò ante brevem eſſe dolebant peccato vitam, nunc eamdem repente inveniant uſque adeò prolongatam, ut ſecurè ſe poſſe putent non modicam adhuc partem conſumere in peccatis, quod reliqua longa ſit, & ſufficiat ad agendam pœnitentiam pro peccatis. Cæterùm ſicut prioribus, niſi reſipuerint, timor quem timent eveniet, immò gravius quàm quod verentur accidet eis, ut non modo flagitiorum tempus velociter tranſeat, ſed & ſuccedat tempus, aut magis æternitas ſuppliciorum: ita & his cum dixerint, Pax & ſecuritas; repentinus ſuperveniet interitus, ut non poſſint nec dimidiare dies quibus ſeſe ſomniant adhuc eſſe victuros; non illam, quam ſibi interim pollicentur, dimidiationem explere dierum.

Via perditionis lata, adeoque non via.
C
Rom. 8. 13.
Pſal. 11. 9.
D
b
Sap. 2. 7.
E
Vitam modo brevem, modo longam ſibi fingunt carnales.
F

a Hic locus & ſequentia citantur in Florum lib. 6. cap. 30. & infra, *litteratus odit ſocium*, &c. in eodem lib. cap. 2.

b Nempè diaboli, de quo Apocal. 12. *Deſcendit ad vos diabolus habens iram magnam, ſciens quòd modicum tempus habet.*

Tentatio Fratrum de vitæ longitudinitate.

4 Vobis, Fratres, nec ab inani triſtitia veræ brevitatis, nec à fallaci conſolatione ſimulatæ longitudinis timeo, quòd certiſſimè jam cœperitis ire in civitatem habitationis, nec ambuletis in invio, ſed in via. Vereor autem ne vobis quoque, ſed aliter, vita ipſa ſimulatione longitudinis illudere velit, non conſolationem hinc afferens, ſed magis inferens deſolationem. Vereor, inquam, ne longiorem ſibi vitam ſupereſſe quis reputans, & grandem ſibi reſtare antumans viam, obruatur à puſillanimitate ſpiritus, & labores tantos, & tam diuturnos ſuſtinere poſſe deſperet. Quaſi verò non ſecundùm multitudinem dolorum ſuorum in corde ſuo, conſolationes divinæ lætificent animas electorum.

Remedium. Et nunc quidem ſecundùm multitudinem dolorum dum adhuc quaſi ad menſuram dantur. Cæterùm poſt hæc delectationes, non jam conſolationes, in dextera ejus uſque in finem. Concupiſcamus illam dexteram, Fratres, quæ totos amplexabitur nos: ſuſpiremus ad delectationes illas: ut ſicut breve eſt omninò tempus, etiam pauci videantur nobis dies præ amoris magnitudine. *Non ſunt condignæ paſſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* *Rom. 8. 18.* Jocunda promiſſio, & votis omnibus amplectenda.

Remedium. Non enim adſtabimus quaſi inanes & vacui ſpectatores, nec gloria illa quaſi extrinſecus revelabitur nobis, ſed in nobis. Videbimus enim Deum facie ad faciem, ſed non extra nos: quia in nobis erit, utique omnia in omnibus. Nimirum plena erit gloria illa etiam omnis terra: quanto magis anima ipſa replebitur? *Replebimur*, inquit, *in bonis domus tuæ.* *Pſal. 64. 5.* Et quid dico, quòd non aderit nobis gloria, ſed inerit? Nunc quoque in nobis eſt, ſed tunc revelabitur. Nunc enim filii Dei ſumus, ſed nondum apparuit quid erimus.

5 Fratres mei, ſi non accepimus ſpiritum hujus mundi, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis. Ego enim dico, quoniam omnia. Et ſi mihi non creditis, Apoſtolo credite. *Qui proprio*, ait, *Filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non omnia etiam cum illo nobis donavit?* *Rom. 8. 32.* Hæc nempè poteſtas filiorum Dei, quam dedit his qui receperunt eum. Hæc gloria cujuſque fidelis, gloria quaſi adoptati à Patre; per eum utique, cujus gloriam vidimus, gloriam quaſi Unigeniti à Patre. Audi denique poteſtatem. *Omnia*, inquit, *poſſibilia ſunt credenti.* *Marc. 9. 22.*

Homini quomodo donata omnia.

6 Sed adhuc multa, inquies, graviter inquietant, multa evidentius adverſantur. Et miror quomodo omnia data memores, quibus ferè nulla famulantur ad votum. Servire nobis videntur aliqua, ſed cum labore noſtro: nec niſi prius ſervierimus eis. Jumenta ipſa, niſi fuerint à nobis nutrita, niſi domita, niſi fuerint pabulo ſuſtentata, non adjuvant. Terra ipſa, quæ debuerat nobis eſſe germanior, non ſine ſudore vultus noſtri panem nobis miniſtrat: immò & cùm coluerimus eam, ſpinas & tribulos germinat nobis. Et cætera omnia denique, ſi diligenter conſideremus, ſervitium à nobis magis exigunt, quàm exhibent nobis: ut ea interim ſileam quæ ſunt parata nocere, ut eſt ignis ad exurendum, aqua ad ſubmergendum, feræ ad lacerandum. Et hæc quidem ita ſe habent: ſed tamen non mentitur Apoſtolus etiam alio loco manifeſtius aſſeverans ſcire ſe, *Quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti.* *Rom. 8. 28.*

His omnia cooperantur in bonum. Verumtamen ſollerter attende, quod non ad libitum famulari, ſed cooperari dicit ad bonum. Neque enim ad voluntatem ſerviunt, ſed ad utilitatem: non ad voluptatem, ſed ad ſalutem; non ad votum, ſed ad commodum noſtrum. Uſque adeò ſiquidem in hunc modum omnia nobis cooperantur in bonum, ut inter hæc omnia etiam ea quæ nihil ſunt numerentur, moleſtia, morbus, & ipſa mors, etiam & peccatum; quæ quidem conſtat naturas non eſſe, ſed naturæ corruptiones.

Etiam peccata. An verò ei peccata ipſa non cooperantur in bonum, qui ex eis humilior, ferventior, ſollicitior, timoratior & cautior invenitur?

Primitiæ ſpiritus.

7 Hæ ſunt ergo primitiæ ſpiritus, hæ primitiæ regni, hæc gloriæ prælibatio, hoc poteſtatis initium,

A & arrha quædam paternæ hæreditatis. *Tom. III.* Cæterùm cùm venerit quod perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt: ut ad votum deinceps omnia diſponantur, quod indiſſolubili vinculo copulata ſibi utile, & jucundum, ſeparari ultra non poſſint. Hoc nempè erit illud æternum gloriæ pondus, de quo identidem ait Apoſtolus: *Momentaneum*, inquit, *hoc & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* *2. Cor. 4. 17.*

Labores noſtri collati cum præmio. I, perge ergo murmurare, & dicere: Longum eſt, grave eſt, non poſſum tam immania & tam diuturna portare. Apoſtolus momentaneum & leve perhibet eſſe quod tolerat. Et certè necdum à Judæis quinquies quadragenas una minus accepiſti; B necdum nocte ac die in profundo maris fuiſti, necdum plus omnibus laboraſti, poſtremo necdum uſque ad ſanguinem reſtitiſti. Vide ergo quàm non ſunt condignæ ad gloriam paſſiones. Quod tribulationis eſt, momentaneum eſt & leve: quod gloriæ, æternum eſt, & pondus etiam ſupra modum in ſublimitate. QUID IN INCERTUM tibi dies & annos numeras? TRANSIT HORA, tranſit & pœna; nec accedunt ſibi, ſed cedunt potius & ſuccedunt. Non ſic gloria, non ſic remuneratio, non ſic merces ipſa laboris. Neſcit viciſſitudinem, neſcit finem, manet tota ſimul, & manet in æternum. *Cùm dederit*, inquit, *dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini.* *Pſal. 126. 2.* C Sufficit enim nunc cuique diei malitia ſua, nec laborem ſuum poteſt reſervare ſequenti; ſed omnium merces laborum in una illa die reddetur, cui altera non ſuccedit. *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ*, ait Apoſtolus, *quam reddet mihi*, non in illis, ſed *in illum diem juſtus Judex.* *2. Tim. 4. 8.* Melior eſt enim dies una in atriis illis ſuper millia. *Pſal. 83. 11.* GUTTATIM pœna bibitur, liquando ſumitur, per minutias tranſit: nam in remuneratione torrens eſt voluptatis, & fluminis impetus, torrens inundans lætitiæ, flumen gloriæ *, & flumen pacis. ** al. gratiæ.* Flumen planè eſt, ſed quod affluat, non quod fluat vel effluat. Flumen vocatur, non quod tranſeat vel pertranſeat, ſed quod abundet.

Gloria & lætitia ipſa nobis promiſſa.

D 8 *Æternum*, inquit, *gloriæ pondus.* Non enim nobis glorioſa veſtis, non glorioſa domus, ſed ipſa gloria promittitur. Si quid verò illorum aut ſimilium aliquando dicitur, figura eſt. *Prov. 10. 28.* Nam in veritate juſtorum expectatio, non aliquid lætum, ſed ipſa lætitia eſt.

Gaudium mundanorum breve. Gaudent in cibis, gaudent in pompis, gaudent in divitiis, gaudent & in vitiis homines; ſed luctus extrema occupat ejuſmodi gaudiorum, quod GAUDIUM in materia convertibili mutari neceſſe ſit re mutata. Accenditur cereus: non purum lumen eſt, ſed lucerna: ſiquidem ignis ipſe propria fomenta conſumit, nec niſi ipſa conſumptione fovetur. Porrò deficiente E materia etiam ipſe deficiet, & ubi illam videris prorſus exuſtam, hunc quoque nihilominus extinctum eſſe reperies. Sicut ergo flammæ illius noviſſima fumus occupat & caligo, ſic lætitia lætæ rei in triſtitiam commutatur.

Gaudium piorum ſtabile & perpetuum. Nobis autem non favum mellis, ſed puriſſimum & liquidiſſimum mel repoſuit Deus, ipſam planè lætitiam, vitam, gloriam, pacem, voluptatem, amœnitatem, felicitatem, jucunditatem & exultationem theſaurizavit nobis Dominus Deus noſter: & hæc omnia unum, ut ſit participatio Jeruſalem in idipſum. Et hoc unum & idipſum non niſi ipſe, ſicut ſupra meminimus, dicente Apoſtolo: *Quoniam erit Deus omnia in omnibus.* *1. Cor. 15. 28* F Hæc merces noſtra, hæc corona noſtra, hoc bravium noſtrum: ad quod utinam ſic curramus, ut comprehendamus. Fratres, numquam prudens agricola ſeminandi opportunitatem reputat longiorem, qui futuræ meſſis deſiderat ubertatem. Veſtri autem dies, non minus utique quàm capilli, omnes numerati ſunt: & ſicut pilus de corpore, ſic & momentum de tempore non peribit. Habentes ergo talem promiſſionem, chariſſimi, non deficiamus aut fatigemur aliquando: nec grave cauſemur onus Chriſti, quod teſte ipſo leve eſt; vel jugum, quod revera ſuave eſt: ſed ad omne quod videmur portare pondus diei, æternum gloriæ pondus cogi-

TOM. III. temus. Ad quam nos ſua miſeratione perducat virtutum Dominus & Rex gloriæ; cui interim devota humilitate clamemus: *Non nobis, Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam.* (Pſal. 113. 9.)

SERMO II.

De Obedientia, Patientia, & Sapientia; ſeu, de noſcendo ſeipſum, quòd homines ſumus.

Religioſorum vocatio & vacatio.

1 OBſecro vos, Fratres, per communem ſalutem, ſtudioſè ſuſcipite datam vobis opportunitatem operandæ ſalutis. Obſecro per miſericordiam, pro qua tam miſerabiles vos facere ſtuduiſtis, ſcite ad quod veniſtis, ad quod aſcendiſtis de fluminibus Babylonis. *Super flumina Babylonis*, ait Propheta, *illic ſedimus & flevimus, dum recordaremur tui Sion.* (Pſal. 136. 1.) Nulla vobis hìc nutriendorum liberorum cura, nulla ſollicitudo quomodo placeatis uxoribus: non de nundinis, non de negotiis ſæcularibus, non de ipſo victu & veſtitu neceſſe eſt cogitare. Procul à vobis, magna quidem ex parte, diei malitia & ſollicitudo vitæ. Sic abſcondit vos Deus in abſcondito tabernaculi ſui. *Vacate* itaque, dilectiſſimi, *& videte, quoniam ipſe eſt Deus.* (Pſal. 45. 11.) Verùm ut hoc quandoque poſſitis, curandum eſt vobis prius, ut videatis quid eſtis vos, & juxta ejuſdem Prophetæ vocem, *Sciant gentes quoniam homines ſunt.* (Pſal. 9. 21.) Huic duplici conſiderationi tota hæc veſtra vocatio tribuatur, ſicut Sanctus orabat [a]: Deus noverim me, noverim te. Quomodo enim notus ſibi videtur homo, laboris fugitans & doloris? Aut quomodo ſcit ſe eſſe hominem, qui ad id paratus non eſt ad quod natus? *Homo*, inquit, *naſcitur ad laborem.* (Job. 5. 7.) Nam ad dolorem natum ſe dubitet, qui non natus eſt in dolore. Sed dolorem parturientis clamor, laborem prolis fletus indicat & vagitus. *Quoniam tu laborem & dolorem conſideras*, ait Propheta. (Pſal. 9. 14.) Labor in actionibus, dolor in paſſionibus eſt. Proinde qui ſe noverat hominem, ad utrumque paratus ſupplici confeſſione dicebat: *Paratum cor meum Deus, paratum cor meum.* (Pſal. 56. 8.) Et geminam hanc præparationem evidentius exprimens, de actione quidem, *Paratus ſum*, ait, *& non ſum turbatus, ut cuſtodiam mandata tua.* (Pſal. 118. 60.) De paſſione verò, *Ego*, inquit, *in flagella paratus ſum, & dolor meus in conſpectu meo ſemper.* (Pſal. 37. 18.)

Cognitio Dei & ſui neceſſaria. — *a S. Auguſt.* — *Homo natus ad laborem & dolorem.*

Nemo hic ſine labore & dolore.

2 Nemo ſanè in hac miſera vita geminam hanc vexationem ſe evadere glorietur. Nemo quippe ex omnibus filiis Adæ ſine labore hìc vivit, nemo ſine dolore. Eſt qui declinat aliquos, ſed incidit proculdubio in graviores. *In labore*, inquit, *hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur.* (Pſal. 72. 5.) Non tamen continuo ſine labore ſunt, aut minimè flagellantur. Denique: *propterea*, inquit, *tenuit eos ſuperbia.* Gravis equidem labor. *Operti ſunt iniquitate & impietate ſua.* Gravibus planè flagellis; ſiquidem non eſt gaudere impiis, dicit Dominus. (Iſai. 57. 21.) Quod enim nec laboris anxietatem, nec flagelli ſentiunt læſionem, ipſa jam inſenſibilitas vehementiam indicat paſſionis. Sudat pauper in opere ſortis: ſed numquid minus anxiè dives intus in ipſa ſua cogitatione laborat? Aperit iſte os ſuum in oſcitatione, aperit ille in eructatione; & interdum ille gravius faſtidio, quàm iſte inedia cruciatur. Poſtremò velint, nolint, non modo homines, ſed etiam dæmones & faciunt & patiuntur quod providentia ſumma diſpoſuit.

Dei regnum ubique.

3 Cæterùm nec leproſa obedientia, nec canina patientia commendatur. Indè eſt quòd non ſimpliciter petimus ut fiat voluntas Domini, quam in omnibus & per omnia fieri certiſſimè conſtat, (voluntati enim ejus quis reſiſtit?) ſed ut fiat *ſicut in cælo, & in terra.* (Matt. 6. 10.) Quam nimirum adjectionem duabus quoque præcedentibus petitionibus nihilominus reor aptandam, ut Patrem noſtrum qui in cœlis eſt exoremus, quatenus & nomen ejus ſanctificetur, & regnum ejus adveniat, & voluntas fiat. Hæc omnia *ſicut in cælo, ſic & in terra.* Alioquin ubi non ſanctificatur nomen ejus? Ubi jam regnum ejus non venit, quando in nomine Jeſu omne genu flectitur, cœleſtium, terreſtrium & infernorum? (Philip. 2. 10.) *Scio te quia es Sanctus Dei*, ait etiam ipſe malignus. (Marc. 1. 24.) At longè aliter & diſſimili prorſus affectione nomen iſtud ſanctificatur in cœlis, ubi tam inenarrabili jucunditate clamatur: *Sanctus, ſanctus, ſanctus Dominus Deus ſabaoth.* (Iſa. 6. 3.) Sic & regnat non in terra ſolùm, verùm etiam in gehenna, imperium habens vitæ & mortis. Sed omninò diſſimiliter regnat in his qui inviti ſerviunt, & qui voluntariè famulantur.

Sapientia condimentum ſpiritualis cibi.

4 Bonus cibus obedientia, de qua nimirum & ipſe Dominus ait: *Meus cibus eſt, ut faciam voluntatem Patris mei.* (Joan. 4. 34.) Et Propheta: *Labores*, ait, *manuum tuarum quia manducabis; beatus es, & bene tibi erit.* (Pſal. 127. 2.) Bonus cibus patientia pauperum, quæ non peribit in finem, panis lachrymarum, panis doloris. Verumtamen utrique neceſſarium eſt condimentum, ſine quo uterque inſipidus non modo non reficiat, ſed guſtatus afferat mortem. Duriſſimus equidem cibus uterque, Fratres; & niſi aliquod tertium ſaporabile apponatur, utique mors in olla. Quid verò tam ſaporabile quàm ſapientia? Nempè lignum vitæ eſt, quod & ipſas aquas Marath per Moyſen dulcoravit. (Exod. 15. 25.) Farinula eſt, quæ pulmentum prophetarum per Eliſæum ſaporavit. (4. Reg. 4. 4.) Ignis eſt, qui ſemper ardere præcipitur in altari. (Levit. 6. 12.) Oleum eſt, ob cujus inopiam virginibus fatuis oſtium clauditur nuptiarum. (Matt. 25. 12.) Sal eſt, quod nulli ſacrificio deeſſe jubetur. (Levit. 2. 13.) Inde eſt quòd inſulſos homines dicimus, quos intelligi volumus minimè ſapientes. Et Dominus ſal in nobis habere præcipit. (Marc. 9. 49.) Apoſtolus quoque omnem noſtrum ſermonem ſale monet eſſe conditum. (Coloſ. 4. 6.)

Sapientia triplex.

5 Puto tamen hanc ipſam, quam obedientiæ & patientiæ tertiam addi volumus, ſapientiam nihilominus triplicem inveniri, ut noſtrum hoc condimentum velut tribus quibuſdam herbis conficiatur. Opus eſt enim ut juſtitia ſit in intentione, hilaritas in operatione, humilitas in reputatione. Inſipida namque Deo & inſulſa quodam modo noſtra obedientia, ſeu etiam patientia eſt, niſi omnium quæ vel agimus, vel patimur, ipſe ſit cauſa: quia & quicquid facimus, jubemur facere in gloriam Dei; & non ſi quid patimur, ſed ſi quid propter juſtitiam patimur, beati. Oportet autem puſillanimitatem quoque & triſtitiam in omnibus, quæ agenda ſunt vel toleranda, caveri: quia *hilarem datorem diligit Deus.* (2. Cor. 9. 7.) Denique hilaritas ipſa & devota voluntas ad eam, quam ſupra diximus, præparationem ſpecialiter noſcitur pertinere. Porrò elationem ſuper omnia fugere neceſſe eſt. Quiſquis enim altum ſapit, & opus ejus, & patientia vanum ſapit; nec gravior ullus ſapor, aut magis contrarius eſt veritati. Videſne quàm ſit utile homini ſcire ſe hominem, ut proinde ſit paratus ad mandatorum obedientiam, & tolerantiam flagellorum: ac deinceps ſtudeat, ut qui nec laborem interim poteſt effugere, nec dolorem; ſic ſaltem laboret & doleat, ut hæc ſibi in cibos tranſeant ſalutares? Siquidem *melior eſt obedientia quàm victimæ*; (1. Reg. 15. 22.) &, *Melior eſt patiens viro forti.* (Prov. 16. 32.) Inobedientia eſt cauſa mortis: omnes experimur, omnes morimur propter eam. Impatientia, animæ perditio eſt, dicente Domino: *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.* (Luc. 21. 19.) Nihilominus autem ſapientia quoque, quam diximus, neceſſaria eſt ad ſalutem. Siquidem non ſolùm propter inobedientiam quibus obedientia defuit, aut propter impatientiam qui patientia caruerunt; ſed & qui non habuerunt ſapientiam, propter ſuam inſipientiam perierunt.

Adæ conditio in ſtatu naturæ integræ.

6 Et hæc quidem ut ſciant homines quoniam homines ſunt, actionibus jam, & paſſionibus deputati; erat quando in actione & meditatione poſitus erat homo, ſine paſſione habens actionem, habens etiam ſine labore meditationem. Dico autem quando poſitus eſt in paradiſum, ut operaretur & cuſtodiret. Verùm hinc quoque ſi non caderet, erat aliquando promovendus, ut ſola jam frueretur contemplatione: ſicut & ex hoc inferiori gradu, quem modo tenet, niſi reſurgere ſatagat, in infimum eſt quandoque caſurus: videlicet ut in ſola jam paſſione verſetur, quòd nec opus, nec ratio, ſed tantùm paſſio apud inferos ſit.

A Felix quidem cujus animam corpus non aggravabat, quia nec corrumpebatur. Sed longè felicior, ſi ad hoc perveniſſet, ut minoratus actu, plenius perfectiuſque perciperet ſapientiam, gratis diligens corpus, tamquam in nullo indigens corpore. Eſſet enim hic pulcherrimus ordo, & erit adhuc quando erit. Neque enim aliquatenus deſperandum, ut videlicet ſicut anima Deo, ſic animæ caro dicere videretur: *Quoniam bonorum meorum non eges; Adimplebis me lætitia*, ait, *cum vultu tuo*. Inde plenitudo, inde ſatietas, cùm apparuerit gloria tua. Nam quod de corporum reformatione, & conformatione claritati corporis ejus expectamus, ex abundanti quodam modo & menſuræ ſupereffluentia erit: ut feliciter quidem in ipſius glorificatione, ſed B non principaliter gaudeamus. *Uxor*, inquit, *tua, ſicut vitis abundans, in lateribus domus tuæ*. Honorabitur caro, ſed juxta menſuram ſuam, non in medio domus habitans, ſed ſeorſum; nec in facie nobis, ſed in latere conſtituta *Filii tui, ſicut novellæ olivarum, in circuitu menſæ tuæ*. Nimirum opera etiam ipſa non deerunt, ſed quæ nunc fiunt; non quæ fient tunc; ſicut ſcriptum eſt: *Opera enim illorum ſequuntur illos*. Verùm etſi gratulemur & agamus gratias Deo ſuper his quæ ipſius adjutorio geſſimus, non primum tamen eis locum dabimus, ſed in circuitu locabuntur.

Psal. 15. 9. Gloriæ ſtatus poſt reſurrectionem.

Psal. 127. 3.

Ibidem.

Apoc. 14. 13.

Naturæ corruptæ ſtatus.

C 7 Nunc verò in regione corporum habitantes, corporibus ſumus obnoxii: & ex quo diſſipaverunt legem Domini parentes noſtri, non modo faciendi tempus eſt, ſed etiam patiendi, & omnium noſtrum amplius labor & dolor. Durus equidem cibus eſt hordeaceus panis: ſed offenſo rege, pulſus palatio miles quamlibet delicatus, ad unum fortè quem ſolum habet ſervulum divertere opus habebit: ibi fovere latebras, & inſolita capere prandia apud eum: regales delicias pultibus ruſticanis, ac nobiles ſtratus ſterquilinio mutare ſervuli, juxta illud propheticæ lamentationis: *Qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora*. Ibique hoc maximè Propheta deplorat, oblitas propriæ conditionis ingenuas creaturas tantam diſſimulare miſeriam: nec modo non reputare quod tolerant, ſed tamquam bona magna complecti, D quæ paulò minus extrema ſunt mala. Propterea ſiquidem & de ſeipſo ait: *Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus*.

Thren. 4. 5.

Ibid. 3. 1.

Miſeriæ noſtræ remedia.

8 Gemamus nos ſub hoc onere, Fratres, & præſentes deploremus ærumnas. Frequenter quiſque noſtrum in vocem piæ querimoniæ erumpat, & clamet: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Studeamus etiam furari aliquando noſmetipſos, & à peſſimis occupationibus iſtis ſurripere vel ad horam: jaculari animos, vibrare corda in id quod ſuum eſt, & quod quanto naturalius, tanto ſuavius eſt. Hoc enim eſt quod dicitur: *Vacate & videte, quoniam ego E ſum Deus*. Neque enim eſt oculorum viſio iſta, ſed cordium, cùm Dominus dicat: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*. Proprium hoc cordis bonum; nec ſervili ad hoc indiget inſtrumento. Proprius enim animæ cibus eſt, de quo Propheta: *Aruit*, inquit, *cor meum, quia oblitus ſum comedere panem meum*. Sanè quod dicimus, Dictu facilius nihil eſt; in comparatione dicimus operum: quòd longè ſit volubilior lingua, quàm dextera; & levius hæc ad verbum, quàm ad actum illa moveatur. Alioquin & dictu, & actu cogitatus facilior eſt, quod in eo quidem ſuo ipſius ore loquatur anima, ſuis videat oculis, ſuis manibus operetur. Quamvis & hic interdum laborare F eam neceſſe eſt etiam in gemitu ſuo, & intra proprium quoque cubile compungi. Siquidem uſque adeò vita noſtra inferno appropinquavit, qui ſolius utique paſſionis eſt locus, ut & actionem paſſio, immò & ipſam quoque cogitationem actio & paſſio pariter occuparint. Nonne enim nobis quodam modo paſſivæ [a] ſunt actiones, & in cogitationibus etiam dolor & labor? Heu vitula Ephraim docta diligere trituram, aſſueta jugo, ignara quietis! quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Quando ceſſabunt hæc omnia, & jam non erit amplius neque luctus, neque clamor, ſed nec ullus dolor, neque labor ullus? Quando inebriabit animam ubertas domus Dei, & torrens ille indeficiens voluptatis divinæ? Quando totam ſibi eam ſereniſſimi contemplatio luminis vindicabit? Filioli, concupiſcamus in atria Domini: crebro ſuſpiremus illuc. Patria noſtra ipſa eſt, odoremus * ſaltem, & à longè ſalutemus eam. Amen.

Rom. 7. 24.

Psal. 45. 11.

Matt. 5. 8.

Psal. 101. 5.

a *Oſee 10. 11.*

TOM. III.

Suſpirium ad patriam.

* *al.* adoremus.

SERMO III.

De Cantico Ezechiæ regis, *Ego dixi in dimidio dierum meorum, &c.*

B 1 Viri ſanguinum [b] & doloſi non dimidiabunt dies ſuos, perſeverantes in ſua vetuſtate uſque ad mortem; & hoc quia non timent Dominum. Verùm qui timore Dei initiatur ad ſapientiam, is continuo dimidiat dies ſuos, exclamans præ timore: *Vadam ad portas inferi*. Cujus utique inferi metu, cùm cœperit quieſcere à malis, incipit de bonis quærere conſolationem, quia neceſſe eſt in alterutro conſolari. Eſt autem bona conſolatio de ſpe ſalutis æternæ, in quam, ſublatis peccatis quæ ſeparabant inter ipſum & Deum, per Dei gratiam reviviſcit, & hila- C reſcit. In quo cùm cœperit proficere, quia hoc eſt piè vivere in Chriſto, neceſſe eſt, teſte Scriptura, perſecutionem patiatur: ut recens gaudium vertatur in mœrorem, & dulcedo boni vix ſummis (ut ita dicam) labiis attacta, in amaritudinem commutetur, ita ut libeat dicere: *Verſa eſt cithara mea in luctum, & cantatio mea in plorationem*. Plorat ergo amarius amiſſam dulcedinem, quàm prius fleverat admiſſam peccatorum amaritudinem: & hoc tamdiu facit, donec Deo miſerante conſolatio redit. Qua denuo redeunte, cognoſcit eam quam paſſus eſt tentationem, probationem fuiſſe, non deſolationem: porrò probationem fuiſſe ad eruditionem, non ad deſtructionem, D ſicut ſcriptum eſt: *Viſitas eum diluculo, & ſubito probas illum*. Undè & cognito ſuo de tentatione profectu, non tantùm non refugit, ſed etiam tentari appetit: *Proba me*, inquiens, *& tenta me*. Crebris itaque hujuſcemodi viciſſitudinibus inter gratiæ viſitationem & tentationis probationem in ſchola virtutum proficiens, faciente utique viſitatione ne deficiat, tentatione ne ſuperbiat: tali tandem exercitio mundato oculo interiori, ſtatim adeſt lux, cui fideliter inhærere cupiens, ſed corpore preſſus non prævalens, ad ſeipſum nolens dolenſque reſilit. Guſtato tamen aliquatenus quàm dulcis eſt Dominus, ejus etiam, cùm ad ſua redierit, in cordis palato ſaporem retinet: E quo fit, ut jam ipſum, non ipſius quæcumque bona deſideret. Et hæc eſt charitas non quærens quæ ſua ſunt: hæc facit filium non quærentem ſua, ſed Patrem diligentem. Timor quippe faceret ſervum in ſua commoda declinantem, ſpes mercenarium ſua lucra ſectantem.

b *Psal. 54. 24.*

2. Tim. 3. 12.

Job. 30. 31. Viciſſitudo tentationis & deſolationis piis utilis.

Ibid. 7. 18.

Psal. 25. 2.

2 Per hos proculdubio gradus Ezechias tranſiit, & innotuit tranſituris: *Ego dixi in dimidio dierum meorum, Vadam ad portas inferi*. Ac ſi diceret: Cum depoſita imagine terreſtris hominis, imaginem cœleſtis velle portare cœpi; à timore, ut ſcriptum eſt, concipiens exclamavi: *Vadam ad portas inferi*. Quo tamen timore nequaquam deſperans, *quæſivi reſiduum* F *annorum meorum*, ut jam mihi vivere inciperem, qui contra me vixeram uſque adhuc. Quæſivi autem ab illo qui dixit: *Sine me nihil poteſtis facere*. Neque enim ad ipſum ſine ipſo, non dicam reverti, ſed nec converti quidem poteram: utpotè ſpiritus vadens, & non rediens. *Quæſivi*, ergo, *reſiduum annorum meorum*. Quo accepto (non enim negat qui incitat ad quærendum) ſtatim veram experior ſententiam Sapientis, qui ait: *Fili, accedens ad ſervitutem Dei, ſta in timore, &*

Iſai. 38. 10.

Iſai. 26. 18.

Joan. 15. 5.

Eccli. 2. 1.

a Sic alibi Bernardus ait, Chriſtum in vita paſſivam habuiſſe actionem, in morte activam paſſionem ſuſtinuiſſe, ſermone in feſto 4. majori numero 31.

b Hujus ſermonis fragmentum refert Florum Collector in lib. 8. c. 39.

TOM. III. *præpara animam tuam ad tentationem*. Tentationibus
itaque cùm urgerer, & ſpes recens quam conceperam
ſalutis, mihi jam jamque intercludi videretur, *Dixi,
Non videbo Dominum Deum in terra viventium*: quod
Pſal. 77. 39. utique io abundantia præſumpſeram. *Dixi*, enim *in
abundantia mea, Non movebor in æternum*; non attendens,
quòd in voluntate tua, non in poteſtate
mea præſtituiſti decori meo virtutem. Quamobrem
avertiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus,
nequaquam jam viſurus Dominum Deum, id eſt
Patrem, in terra viventium. *Non aſpiciam hominem
Jer. 17. ultra*, videlicet Filium, de quo dictum eſt: *Et homo
eſt, & quis cognovit eum?* Sed nec *habitatorem
quietis*, id eſt Spiritum-ſanctum, de quo ſcriptum eſt:
Iſai. 66. 2. *Super quem requieſcet Spiritus meus, niſi ſuper humilem
& quietum?*

3 Addit quoque, *Generatio mea ablata eſt & convoluta
eſt à me*, hoc eſt bonorum operum proles, quam
ex timore cœperam parturire, ut de anima noſtra poſſit
dici: *Et quæ multos habebat filios, infirmata eſt.
Ablata eſt* autem pia hæc ſoboles, *& convoluta eſt à
me quaſi tabernaculum paſtorum*: ad tempus utique
credita, non tradita in æternum. Item adjecit, *Præciſa
eſt velut à texente vita mea*: ut diſcerem profectus
vitæ meæ non in mea, ſed in manu Omnipotentis,
ſicut tela in manu texentis: quandoquidem *dum
adhuc ordirer*, hoc eſt ſtatim in initio, *ſuccidit me*,
quatenus codem penè tempore & dederit, & tulerit
quod donarat. Sed ſi defecit virtus mea, non tamen
dereliquit me; ne qui cœperat, non poſſe perficere
videretur. Quid multa? In veritate mox comperi,
2. Cor. 12. 9. quia *virtus in infirmitate perficitur*; & ajo: *Bonum
Pſal. 118. 71. mihi quia humiliaſti me*. Cognovi enim, quia *de mane
Perfectio hominis in quo. uſque ad veſperam finit me*, id eſt conſummabis
me. Non in ſolo manè viſitationis, aut tantùm in
veſpera tentationis, ſed in utroque ſimul erit perfe-
Pſal. 129. 6. ctio mea. Stultus ego, qui tantùm *ſperabam uſque ad
manè*, cùm David dicat: *A cuſtodia matutina uſque
ad noctem ſperet Iſrael in Domino*. Et quoniam puſillus
in ſpe, *quaſi leo ſic contrivit omnia oſſa mea*: robur
omne videlicet, de quo adhuc ſub tutela gratiæ
futurorum improvidus confidebam. Contrivit autem
quis, niſi adverſarius noſter diabolus, qui tamquam
1. Pet. 5. 8. leo rugiens circuit, quærens quem devoret? Tu ergo,
Domine, ex hac contritione humiliatum & probatum,
de manè uſque ad veſperam finies me, quoniam & factum
eſt manè & veſpere dies unus.

4 Quamobrem ego, ut didici, benedicam Domi-
Pſal. 48. 19. num in omni tempore, hoc eſt manè & veſpere; non
ſicut ille qui confitebitur tibi cùm benefeceris ei: non ſi-
Luc. 8. 13. cut illi, qui ad tempus credunt, & in tempore tenta-
Job. 2. 10. tionis recedunt: ſed dicam cum ſanctis, *Si bona ſuſcepimus
de manu Domini, mala autem quare non ſuſtinea-
Deus in omni ſtatu laudandus. mus?* Et in manè quidem *ſicut pullus hirundinis ſic clamabo*,
in veſpere autem *meditabor ut columba*: quatenus
& cum gratiæ matutinum arriſerit, in modum hirundinis
exultans & clamitans gratias agam pro viſitatione:
& cùm veſpera ingruerit, non deerit ſacrificium
veſpertinum, cùm inſtar columbæ gemens, lachrymas
fundam in tribulatione. Sic enim deſerviet tempus
utrumque Deo, cùm & ad veſperam demorabitur
fletus, & ad matutinum lætitia. Mœrens mœrebo in
veſpera, quo lætus fruar matutino. Placet uterque
Deo & peccator compunctus, & juſtus devotus: cui è
regione diſplicet tam ingratus juſtus, quàm peccator
ſecurus. Aut certè *ſicut pullus hirundinis* hac illacque
diſcurrens, Marthæ me officiis mancipabo, hilarem
datorem me exhibens omni neceſſitatem patienti: *&
meditabor ut columba*; gemendo utique quod obſtat,
dum quod reſtat intueor. Hoc autem faciam manè &
veſpere, hoc eſt prius & poſterius, juxta quod in ty-
Gen. 29. 26. pum utriuſque vitæ dictum eſt à Laban: *Non eſt conſuetudinis,
ut minores ante tradamus ad nuptias*, quamquam
indifferenter de altera ad alteram tranſeatur.
Job. 7. 4. Quod ſignificare Job puto, ubi ait: *Si dormiero dico:
Quando ſurgam; & rurſum expectabo veſperam*.
Quieſcens quippe in veſpera contemplationis, manè

A deſiderabat, quo ſurgeret ad actionem: rurſumque
negotiis fatigatus expectabat veſperam, libenter repetens
otia contemplationis.

5 Poteſt & per garrulam aviculam cantus ſimul
pſallentium in Eccleſia; & per gementem columbam
privata orationum ſuſpiria deſignari. Sed mediam
ſententiam magis velle videtur ſequens verſiculus: *Attenuati
ſunt oculi mei, ſuſpicientes in excelſo*. Sive
enim dicatur, *attenuati*, hoc eſt ſubtiles facti, pro
aſſiduitate ſuſpiciendi in excelſo, videlicet ſublimia
atque excelſa contemplandi; ſive intelligatur, *attenuati*,
id eſt reverberati, & à ſuo quodam modo acumine
imminuti, juxta illud: *Defecerunt oculi mei in* Pſal. 118. 82.
B *eloquium tuum*; & rurſum: *Memor fui Dei, & delectatus* Pſal. 76. 4.
ſum & exercitatus ſum, & defecit ſpiritus meus.
Sive ergo illo, ſive hoc modo accipiatur, non aliud
quàm contemplatio deſignatur. Cæterùm poſterior
expoſitio ſequentibus magis convenire videtur. Ait
enim: *Domine vim patior*. Quaſi dicat: Domine
non ſponte, ſed invitus eetrahor & arceor à tui con-
templatione: quia *corpus quod corrumpitur, aggravat* Sap. 9. 15.
*animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa
cogitantem*. *Reſponde* ergo tu, ò Conditor, *pro
me*, qui noſti naturæ conditionem. Aut ſi peccata
mea hoc faciunt, nec eſt culpa naturæ, ſed meæ peſſimæ
conſuetudinis: etiam ſic nihilominus reſponde
C pro me, affigens peccata cruci, & ſanguine tuo delens,
ut non ſit quod me impediat contemplantem.
*Nam quid dicam, aut quid reſpondebit mihi, cùm ipſe
fecerit?* Ad quem me videlicet alium vertam, aut
quis alius reſpondebit pro me? cùm ipſe, non alius,
hanc mihi difficultatem, immò impoſſibilitatem im- Gen. 3. 19.
poſuerit, dando ſuper me illam ſententiam: *In ſudore
vultus tui comedes panem tuum*.

6 Quòd ſi non, *fecerit*, legitur, ſed, *fecerim*; ar- Alia expoſitio juxta aliam lectionem.
guit ſe, quod quaſi culpam in auctorem retorſerit,
cùm de natura cauſatus eſt; & totum ſibi imputat
& ſuis peccatis, dicens: *Quid dicam, aut quid reſpondebit
mihi, cùm ipſe fecerim?* hoc eſt, id quod
D patior, peccando meruerim. Quamobrem unum eſt
quod facere poſſum: *Recogitabo tibi omnes annos meos
in amaritudine animæ meæ*. Nempè non ſum dignus
ut valeam te recogitare cum dulcedine: faciam quod
poſſum: cogitabo meipſum in amaritudine animæ
meæ. Lucem habitas inacceſſibilem, nec queo diu infirmam
mentis aciem radio tui fulgoris infigere, & ob
hoc confuſus redeo ad conſuetas & familiares mihi tenebras
vitæ meæ priſtinæ: non quidem in eis iterum
jacendo cum mortifera delectatione, ſed puniendo eas,
& recogitando in amaritudine animæ meæ. Oporte- Vitæ priſtini damna ut emendanda.
bat quidem, ſi fieri poſſet, revivere me (ut ita lo-
quar) denuo, quod malè vixi: ſed quia hoc non poſ-
E ſum, ſaltem recogitabo tibi omnes annos meos in
amaritudine animæ meæ: faciam recogitando, quod
reoperando non poſſum. Recogitabo autem tibi, quia
tibi ſoli peccavi: ut in quo ego me condemno, tu
juſtificeris, & vincas miſericordia, cùm de me judicabis.
Jam quidem & ante cogitaveram ea: ſed quia
non ſatis punita ſunt, quæ me adhuc impedire poſſunt;
rurſum redeo ad ea recogitanda in amaritudine
animæ meæ, quouſque ita penitus extirpata ſint, ut
jam impedire non poſſint.

7 Nec infructuoſum (ut arbitror) erit hoc ſtudium.
Nempè *ſi ſic vivitur*, immò quia ſic vivitur, non quidem
carne, ſed ſpiritu, *& in talibus vita ſpiritus mei*,
F hoc eſt tam in mei conſideratione, quàm in tui contemplatione;
magis ac magis *corripies me, & vivificabis
me*: Siquidem corripior, cùm me cogitando compungor:
reviviſco, cùm te ſublevatus utcumque intueor.
Itaque oſtendendo me mihi, corripies, oſtendendo
te, vivificabis. Porrò vivifices neceſſe eſt; quia
ecce in pace amaritudo mea amariſſima. Amaram paſſus
ſum amaritudinem pro peccatis in principio converſionis,
undè exclamavi, *Vadam ad portas inferi*: amariorem
pro terroribus in profectu converſationis, quando
dixi: *Non videbo Dominum Deum in terra viventium*.
Sed ecce jam peccatis pœnitentia punitis, & ſo-

pitis terroribus, quæ impugnare ſolebant; in hac tamen pace amariſſimam ſuſtineo amaritudinem pro defectu contemplationis. Verùm qui & mihi peccata miſerando donaſti, & tentationes juvando ſuperaſti, etiam nunc, ò Domine, reddes mihi lætitiam ſalutaris tui. Hoc quippe eſt quod ait: *Tu autem eruiſti animam meam ut non periret*, in conflictu videlicet vitiorum ſive in impetu tentationum: *projeciſti poſt tergum tuum omnia peccata mea*, ſecundùm multitudinem miſerationum tuarum. A

8 Nec immerito; neque enim *infernus confitebitur tibi*, quo utique ego penè deſcenderam, cùm irruentibus pulſarer tentationibus: quippe quia *niſi Deus adjuvit me, paulò minus habitaſſet in inferno anima mea* (Pſal. 93. 17.) Sed *neque mors laudabit te*, qua nimirum aliquando detinebar, dum adhuc jacerem mortuus in peccatis. B *Nec expectabunt qui deſcendunt in lacum veritatem tuam*: qui ſcilicet poſt guſtatam dulcedinem contemplationis in lacum deſcendunt deſperationis. Mors ſiquidem eſt jacenti in peccatis ante converſionem: infernus ſuccumbenti tentationibus poſt acceptam remiſſionem; lacus verò deſperanti poſt expertam contemplationem. (Mors, Infernus & lacus quibus competant.) Nam QUANTO quis ad altiura profecerit, tanto gravius, ſi corruerit, colliditur, quando ruit. (Prov. 8. 14.) *Non* itaque *infernus confitebitur tibi*, hoc eſt qui jam quidem ſunt converſi, ſed tentationibus ſuperantur: *neque mors laudabit te*, hi utique qui necdum converſi aut confeſſi, lætantur potius cùm malè fecerint, & exultant in rebus peſſimis. (Eccli. 17. 16.) C A mortuo quippe, quaſi qui non ſit, perit confeſſio. *Nec expectabunt qui deſcendunt in lacum veritatem tuam*: quos de faſtigio divinæ contemplationis in lacum propriæ diffidentiæ fortè devolvi contigerit. Quod procul dubio fit, cùm nimia quis triſtitia poſt acceptam tantam lætitiam abſorbetur. At verò *vivens, vivens ipſe confitebitur tibi*. Eſt qui vivens carne, mortuus eſt ſpiritu: & eſt qui mortuus carne, nihilominus mortuus eſt ſpiritu: ſed horum neuter laudabit te, aut confitebitur tibi. Cæterùm *vivens, vivens ipſe confitebitur tibi*: qui videlicet non tantùm carne, ſed & ſpiritu vivit, ipſe confitebitur tibi, *ſicut & ego hodie*. D Hac me duplici vita tuo munere vivere confido. Sequitur:

9 *Pater filiis notam faciet veritatem tuam*. (Joan. 15. 15.) Non revelatur ſervo veritas, quia ſervus neſcit quid faciat dominus ejus. Sed nec mercenarius rapitur ad contemplandam veritatem, qui propriam quærit utilitatem. Filio autem pater notam faciet veritatem ſuam, quem audit dicentem: *Verumtamen non quod ego volo, ſed quod tu, Pater*. (Matt. 26. 39.) Revelatur itaque ſervo Dei poteſtas; mercenario felicitas, filio veritas. (Differentia ſervi, mercenarii, & filii.) Non quod in Deo iſta diſcreta ſint, cui idem poſſe, quod felicem & veracem eſſe: ſed quod à creatura Creator pro diverſis ejuſdem creaturæ affectibus, diverſis ſentiatur reſpectibus. E Cum ſancto enim ſanctus, & cum perverſo erit perverſus. (Pſal. 17. 26.) Audi denique vocem filii. *Domine, ſalvum me fac*, Quare? fortè ne ardeat in inferno, fortè ne fraudetur præmio? Non, inquit: *ſed pſalmos noſtros cantabimus cunctis diebus vitæ noſtræ in domo Domini*. Non, inquit, quæro ſalutem, ut pœnas vitem, aut in cœlo regnem: ſed ut te in æternum cum illis laudem, de quibus ſcriptum eſt: *Beati qui habitant in domo tua Domine! in ſæcula ſæculorum laudabunt te*. (Pſal. 83. 5.) Servus dicit, *Vadam ad portas inferi*. Mercenarius, *Non videbo Dominum Deum in terra viventium*. Filius, *Pſalmos noſtros cantabimus cunctis diebus vitæ noſtræ in domo Domini*. (Pſal. 11. 9.) F Cui ſimile eſt illud: *Aperite mihi portas juſtitiæ; ingreſſus in eas confitebor Domino*. Et qui timet ire ad portas inferi, & qui Deum cupit videre propter quietem ſui, uterque profecto quærit quæ ſua ſunt. Porrò qui Pſalmos cantare deſiderat in domo Domini, non ſua vel pericula fugit, vel lucra appetit: ſed illum proculdubio diligit, quem laudare geſtit cunctis diebus vitæ ſuæ. Laudatur non immerito in æternum, qui vivit & regnat per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

a Hæc in lib. 1. Florum cap. 3. quaſi ex Sententiis.

TOM III.

SERMO IV.

De * quærendo Deo, & triplici vinculo, quo cohæremus Deo.

(* al. De triplici cohærentia vinculorum, &c.)

1 NON hìc ſtamus tota die otioſi. Scimus enim & quid quærimus, & quis eſt qui nos conduxit. Deum quærimus, Deum expectamus. Non eſt parva res, nec parvi animi, cùm illa, quæ ſingulari pietatis nomine gloriatur, ſæpius ſeſe queratur eſſe fruſtratam, dicens: *Quæſivi illum, & non inveni*. (Cant. 3. 2.) Eſt enim ſicut amabilis, ita etiam admirabilis: quia cùm non quæritur, invenitur, & non invenitur cùm quæritur. SI NATI ESSEMUS ex quo factus eſt homo ſuper terram, & uſque ad centum millia annorum vita noſtra extenderetur; non eſſet tamen condigna quæſitio hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. (Quærere Deum, quamdiu.) Ecce nunc tempus quærendi, ecce nunc dies inveniendi præ manibus ſunt. *Quærite*, inquit, *Dominum dum inveniri poteſt; invocate eum dum propè eſt*. (Iſa. 55. 6.) Erit tempus, quando non erit locus, cùm ille fons miſerationis interminabili ſiccabitur ſiccitate. *Quæretis me*, inquit, *& non invenietis*. (Joan. 7. 34.) Bonus es, Domine, animæ quærenti te. Si quærenti, quanto magis invenienti? Si tam dulcis eſt memoria, qualis erit præſentia? Si mel & lac dulce eſt ſub lingua, quid erit ſuper linguam?

2 Hinc probate vos, Fratres, ſi in via eſtis, ſi non exorbitatis. *Lætetur*, inquit, *cor quærentium Dominum*. (Pſal. 104. 3.) Si gaudetis ad labores, ſi inoffenſo, ſi indefeſſo pede curritis viam mandatorum Dei, ſi quotidie utriuſque hominis ſtatus recentior eſt ad proficiendum, quàm ad incipiendum; profecto quæritis faciem ejus ſemper. (Quærere Deum, quinam cenſendi.) Quo ergo abiit dilectus ex dilectu, & quærenus eum? Ubi eſt [a]? Quid dixi miſer? Sed ubi non eſt? Altior eſt cœlo, inferno profundior, latior terra, mari diffuſior. Nuſquam eſt, & ubique eſt: quia nec abeſt ulli, nec ullo capitur loco. Ipſe hìc eſt, ſed ego hìc non ſum. (Deus ubique, homo nullibi.) Quàm veri ſimilius videretur, ut tu hìc non eſſes, & ego hìc eſſem, Domine! Sed ego nec hìc, nec alibi ſum: quia *ad nihilum redactus ſum, & neſcivi*. (Pſal. 72. 22.) Verè ad nihilum, id eſt ad peccatum, & neſcivi: quia non fui ibi, cùm primus parens meus devoravit me morſu amariſſimo. Hinc eſt, quòd corde confractus & corpore, diffluo in voluptates, in amaritudines, habens innatam culpam, pœnam cognatam, totus fluidus & enervis. Ille autem qui idem ipſe eſt, qui dixit, *Ego ſum qui ſum*: veraciter eſt, cui eſt eſſe quod eſt. (Exod. 3. 4.)

3 Quæ ergo participatio, quæ conventio illius qui non eſt, ad illum qui eſt? Quomodo poſſunt tam diverſa conjungi? *Mihi*, ait Sanctus, *adhærere Deo bonum eſt*. (Pſal. 72. 28. Tria vincula, quibus adſtringimur Deo.) Immediatè ei conjungi non poſſumus: ſed per medium aliquod poterit fieri fortaſſis iſta conjunctio. Et ne diutius vos protraham, tria ſunt vincula quibus ei adſtringimur: & ſic tria, ut ſola: cùm ſolis iſtis, vel iſtorum ſimilibus, omne quod ligatur, ligetur. Et primum accipite funes; ſecundum clavos ligneus vel ferreos; tertium gluten. (1. Funibus, id eſt pudore.) Primum adſtringit fortiter & durè: ſecundum fortius & durius: tertium ſuaviter & ſecurè. Fune quodam modo alligatus eſt Redemptori, ſi quis fortè, dum vehementiori tentatione turbatur, proponit ſibi honeſtatis intuitum, memoriam promiſſionis; & hoc interim ſe fune retinet, ne propoſitum penitus abrumpatur. Durum profecto vinculum & moleſtum, ſed & periculoſum nimis, & quod diu teneri non poſſit: ſiquidem putreſcunt funes, & pudoris vinculum aut obliviſcimur, aut abrumpimus cito. Eſt autem qui clavis configitur Domino majeſtatis, quem timor Dei ligat, (2. Clavis, id eſt timore.) qui non expaveſcit ad vultus hominum, ſed ad memoriam gehennalium tormentorum; & hic quidem peccare non metuit, ſed ardere. Durius tamen & fortius primo imprimitur: quia cùm ille vacillet in pro-

TOM. III. 3. Glutine, ideſt amore.

A poſito ; iſte propoſitum non amittit : Tertius verò glutine ei conglutinatur, ideſt charitate, qui tam ſuaviter, quàm ſecurè ligatus adhærens Deo, unus ſpiritus eſt cum eo. Iſte eſt, qui quæcumque, undecumque, ſive quæ facit, ſive quæ ei fiunt, ad ſuum commodum revocat, & retorquet. Beatus hujuſmodi homo, & abundantis ſpiritus influens majeſtate, qui ſuavis & unctus portat omnes, & neminem onerat ipſe: qui terribilius & horribilius ipſa gehenna judicat in re vel leviſſima vultum Omnipotentis ſcienter offendere.

2. Mac. 15. 14. Iſai. 41. 7.

Hic eſt fratrum amator & populi Iſrael, Hic eſt qui multum orat pro populo, & pro civitate ſancta Jeruſalem. Glutino bonum eſt, ait Iſaias. Bonum eſt revera & jucundum, quia alia duo, ne mala dixerim, **B** comparatione iſtius gravia & importabilia ſunt.

Iſque perfectiſſimus modus, quo alligamur Deo.

4 Sed ille miſericors oculus, qui novit figmentum noſtrum, neminem ſalvandorum dimittit in primo, ſed provehit ad ſecundum; & ne ibi quidem deſerens, de ſecundo perducit ad tertium. Primò ſiquidem quia pudet deſerere, æſtuantes via ſuſtinemus ad horam : ſecundo jam timentes & ſperantes proficimus : tertiò perficimur amantes. Sic igitur duobus præcedentibus timore pariter & pudore excluſis, in ſolius amoris reclinatorio commoramur. Ita & Chriſtus prius quidem ligatur, ſecundò crucifigitur, tertiò glutinoſa aromatum inunctione linitur : non quòd opus haberet cor- **C** pus illud hujuſmodi aromatibus ſolidari, quod diſſolvi omninò non poterat, aut videre corruptionem: ſed qui propter nos Judæorum ſputa ſuſtinuit, propter nos quoque fidelium non eſt dedignatus unguenta. Et attende, quòd via unius diei ſpatio in funibus & clavis moratus, cum unctione victor, & victurus perenniter reſurrexit. Sic & electos in duobus prædictis non diutius patitur immorari, ſed ungit eos unctione miſericordiæ ſuæ, ut crucifixi mundo, & mundus illis, jam reſurgant in novitate ſpiritus, & dicant : *Quis nos ſeparabit à charitate Dei?*

Triplex ille ligandi modus in Chriſto adumbratus.

Rom. 8. 35.

5 Hoc glutino agglutinavit nos ſibi ille divinus intuitus à conſtitutione mundi, ut eſſemus ſancti & im- **D** maculati in conſpectu ejus in charitate. Scimus enim quia qui *natus eſt ex Deo, non peccat, quia generatio cœleſtis ſervat eum*. Generatio cœleſtis æterna prædeſtinatio, qua Deus prævidit nos conformes fieri imagini Filii ſui. Ex his nullus peccat [a], ideſt in peccato perſeverat : quia novit Dominus qui ſunt ejus, & propoſitum Dei manet immobile. Etſi horrendorum criminum nota David irruitur, etſi Maria Magdalene ſeptem dæmoniis cumulatur, etſi princeps Apoſtolorum in profundum negationis ſubmergitur : non eſt tamen qui de manu Dei poſſit eruere. *Quos enim prædeſtinavit, hos & vocavit : & quos vocavit, hos & juſtificavit*. Nonne huic adhærere Deo bonum eſt? **E** Quærite, Fratres, *Quærite Dominum, & confirmamini, quærite faciem ejus ſemper. Quærite Dominum, & vivet anima veſtra. Et anima mea*, inquit, *illi vivet*, quæ mundo mortua eſt. Quæ enim mundo vivit, non illi vivit. Sic ergo quæramus eum, ut & ſemper quæramus, & cùm venerit quærere nos, dicat de nobis : *Hæc eſt generatio quærentium eum, quærentium faciem Dei Jacob*. Sicque aperiantur portæ æternales, & introeat Rex gloriæ, & nos cum illo, qui eſt Deus benedictus in ſæcula. Amen.

1. Joan. 5. 18.

Natus ex Deo quomodo non peccet.

a

Rom. 8. 30.

Pſal. 22. 31.

Pſal. 23. 6.

SERMO V.

F De verbis Abacuc, *Super cuſtodiam meam ſtabo*.

1 LEgimus in Evangelio, quòd prædicante aliquando Salvatore, & ſub myſterio edendi corporis ſui diſcipulos ad communicandum paſſionibus ſuis admonente, dixerint quidam, *Durus eſt hic ſermo*; & ex hoc jam non fuerint cum eo. Interrogati verò diſcipuli an & ipſi vellent abire : *Domine*, inquiunt, *ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes*. Ita dico vobis, Fratres, uſque hodie quibuſdam manifeſtum eſt,

Joan. 6. 61.

Verba Jeſu aliis dulcia ſunt, aliis dura.

A quoniam verba quæ loquitur Jeſus, ſpiritus & vita ſunt; & propterea ſequuntur illum : aliis dura videntur, & miſeram alibi quærunt conſolationem. Sapientia ſiquidem in plateis clamitat, in lata videlicet & ſpatioſa via quæ ducit ad mortem, ut revocet ambulantes per eam. Denique *quadraginta annis*, inquit, *proximus fui generationi huic, & dixi, Semper hi errant corde*. Habes & in alio pſalmo : *Semel locutus eſt Deus*. Semel utique, quia ſemper. Una enim, & non interpolata, ſed continua & perpetua locutio eſt.

Pſal. 94. 10.

Pſal. 61. 12.

2 Revocat autem peccatores ad cor, de cordis errore redarguit, pro eo quòd ibi habitet ipſe, ibique loquatur, faciens nimirum quod docuit per Pro- **B** phetam dicentem : *Loquimini ad cor Jeruſalem*. Nam Babylon, quoniam terra eſt, nec poteſt ſuſtinere univerſos ſermones ejus, elongatur à corde, & in carne magis ambulat, tamquam mortua à corde, immò tamquam columba ſeducta non habens cor. Vult enim lætari cùm malè fecerit, & exultare in rebus peſſimis : audienſque vocem Domini hujuſmodi gaudia nullatenus approbantem, ſed deteſtantem, ſed arguentem, ſed condemnantem, fugit, & abſcondit ſe in ſimilitudine prævaricatoris Adæ. Sed heu me! quàm vile operimentum quæris miſera anima! quàm inutile quæris operimentum! Folia enim ſunt quæ intexis; folia inquam, quæ nil tibi caloris præbeant, nil habeant ſo- **C** liditatis. Orto denique ſole areſcent, & ventus urens diſperget illa; tu verò nuda & miſera remanebis. Tunc ergo nihil opertum quod non reveletur, quoniam veniet Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium. Non erit jam quo lateas, miſera. Fruſtra dices montibus, Cadite ſuper nos : & collibus, Operite nos : quoniam nudam & apertam oportebit te ſtare ante tribunal Chriſti, ut audias vocem judicii, quæ vocem conſilii contempſiſti. Ecce enim quid loquitur Deus : *Agite*, inquit, *pœnitentiam*; & diſſimulant multi, & continent aures ſuas, & dicunt : Durus eſt hic ſermo. Non ſic impii, non ſic diſſimulare poteritis, cùm ſonabit **D** aſperum illud verbum, & auditio mala : *Ite maledicti in ignem æternum*.

Iſai. 40. 2.

Carnales & peccatores timeant judicium.

Matt. 3. 2.

Matt. 25. 41.

3 Videtis, Fratres, quàm ſalubriter admoneat nos Propheta, ut ſi vocem ejus audierimus hodie, non obduremus corda noſtra. Eadem enim penè verba & in Evangelio legitis, & in Propheta. Ait enim Dominus in Evangelio : *Oves meæ vocem meam audiunt*. Et ſanctus David in pſalmo : *Populus*, inquit, *ejus* (haud dubium quin Domini) *& oves paſcuæ ejus, hodie ſi vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda veſtra*. Utilius namque & multo ſalubrius eſt hodie audire eum conſulentem, conſolantem, admonentem, docentem; &, ut multum, arguentem, increpantem, **E** corripientem : quàm in die illa tam amara, tam lugubri, tam tenebroſa audire illum judicantem, indignantem, ulciſcentem, ſævientem, condemnantem. Bonum, inquam, mihi, ut humilier, ut corripiat me juſtus in miſericordia, & increpet me, quàm ut oleum peccatoris impinguet caput meum, ne fortè terra inveniar, quam percutiat virga oris ſui, quando vaſa figuli virga ferrea conterentur. Bonum mihi propter verba labiorum ejus cum Propheta cuſtodire vias duras, quàm pariter cum impio interfici ſpiritu labiorum ejus.

Pſal. 94. 8.

Joan. 10. 27.

Pſal. 94. 7.

Pœnitentia multis nunc dura, ſed durior erit judicis ſententia.

Pſal. 16. 4.

4 Nunc autem ſi quid amaritudinis ſentio in voce ejus, non ſine dulcedine eſt : quoniam cùm iratus fue- **F** rit, miſericordiæ recordabitur : immò verò & ipſa indignatio non aliunde, quàm de miſericordia eſt. Quos enim amat, arguit & caſtigat, & flagellat omnem filium quem recipit : viſitans in virga iniquitates ejus, & in verberibus peccata ipſius : miſericordiam autem ſuam non diſpergit ab eo. Propterea qui prudentes ſunt, non operiunt vulnera ſua, ſed detegunt; & confitentur Domino quoniam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia ejus; & ſic vinum reprehenſionis infundit, ut non deſit oleum conſolationis. Propterea,

Amaritudo vocis divinæ mixta dulcedine.

Hebr. 12. 6.

a Confer ſermonem 23. in Cantica num. 15. & lib. de Gratia & libero arbitrio num. 29. cum ſermone 2. de Septuageſima.

Digitized by Google

inquam, ſapiens apprehendit diſciplinam, nequando iraſcatur Dominus, & jam ſecundùm multitudinem iræ ſuæ non quærat, ſed recedat zelus ejus ab ipſo. *Eccl. 7. 5.* Indè eſt enim quòd ſapientis cor, ubi triſtitia: cor verò ſtultorum, ubi lætitia: ſed triſtitia illius convertetur in gaudium, & extrema gaudii illorum luctus occupabit. Audi denique Abacuc prophetam, quomodo dominicam non diſſimulet increpationem; ſed ſedula ac ſollicita circa eam cogitatione verſatur. Ait *Abac. 2. 1.* enim: *Super cuſtodiam meam ſtabo, & figam gradum in munitionem: ut videam quid dicat mihi, & quid reſpondeam ad arguentem me.* Et nos ergo, Fratres, obſecro, ſuper cuſtodiam noſtram ſtemus, quoniam tempus militiæ eſt. Nec in ſterquilinio hujus miſeri corporis, ſed in corde, ubi Chriſtus habitat, in judicio & conſilio rationis ſit converſatio noſtra: ita ſanè ut non in ipſa habeamus fiduciam, nec fragili innitamur cuſtodiæ, ſed figamus gradum in munitionem, firmiſſimæ petræ Chriſto totis viribus innitentes, *Pſal. 39. 3.* ſicut ſcriptum eſt: *Qui ſtatuit ſupra petram pedes meos, & direxit greſſus meos.* Sic ergo conſtituti & ſtabiliti, jam contemplemur, ut videamus quid dicat nobis, & quid reſpondeamus ad arguentem nos.

Contemplationis primus gradus. 5 Primus enim contemplationis gradus iſte eſt, dilectiſſimi, ut inceſſanter conſideremus quid velit Dominus, quid placeat ei, quid acceptum ſit coram ipſo. Et quoniam in multis offendimus omnes, & fortitudo noſtra in illius rectitudinem voluntatis offendit, nec conjungi ei aut coaptari poteſt: humiliemur ſub potenti manu Dei altiſſimi, & omninò ſolliciti ſimus miſerabiles nos exhibere in oculis miſericordiæ ejus, *Jer. 17. 14.* dicentes: *Sana me Domine, & ſanabor; ſalvum me* *Pſal. 40. 5.* *fac, & ſalvus ero.* Et illud: *Domine miſerere mei, ſana animam meam quia peccavi tibi.* Poſtquam enim in hujuſmodi cogitationibus mundatus eſt oculus cordis, jam non in ſpiritu noſtro cum amaritudine, ſed in divino magis ſpiritu cum multa delectatione verſamur: nec jam conſideramus quæ ſit voluntas Dei in nobis, ſed quæ ſit in ſeipſa. Vita enim in voluntate ejus, ut hoc nobis in omnibus utilius atque omninò commodius eſſe non dubitemus, quod ejus congruit voluntati. Et propterea quàm ſollicitè conſervare volumus vitam animæ noſtræ, tam ſolliciti ſimus, quoad poſſumus, ab ea non deviare. *Secundus.* Deindè cùm jam in ſpirituali exercitio aliquatenus profecerimus, ducem ſequentes Spiritum, qui ſcrutatur etiam alta Dei? cogitemus quàm ſuavis ſit Dominus, quàm bonus in *Pſal. 26. 4.* ſemetipſo, orantes cum Propheta, ut videamus voluntatem Domini, & viſitemus jam non cor noſtrum, ſed templum ejus; & cum eodem Propheta nihilominus *Pſal. 41. 7.* dicentes: *Ad me ipſum anima mea conturbata eſt, propterea memor ero tui.* In his enim duobus tota ſpi- *Spiritualis converſatio conſiſtit in duobus.* ritualis converſationis ſumma verſatur, ut in noſtra conſideratione turbemur & contriſtemur ad ſalutem, in divina reſpiremus; ut de gaudio Spiritus ſancti habeamus conſolationem; & hinc timorem & humilitatem, indè verò ſpem concipiamus & charitatem.

SERMO VI.

De cute, carne, & oſſibus animæ.

Subſcribitur ſermonibus Nicolai Claravallenſis, ſed non eſt Bernardo indignus, tametſi quidam accedunt ad ea quæ leguntur in ſermone xxxix. de diverſis num. 3. Citatur in lib. 8. Florum cap. 68. Editus primum Rotomagi abſque anni deſignatione ſub nomine Bernardi.

1 BEATUS David in Pſalmo de juſtis loquitur, *Pſal. 33. 20.* dicens: *Multæ tribulationes juſtorum, ſed de omnibus his liberabit eos Dominus. Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum, unum ex his non conteretur.* Quod nemo dictum eſſe de corporeis oſſibus arbitretur: præſertim cùm tot beatorum Martyrum oſſa confracta ſint manibus hominum impiorum, & contrita dentibus be- *Anima quomodo cognoſcat ſeipſam.* ſtiarum. Sed miranda prorſus & miſeranda humanarum conditio animarum, quæ licèt tam multa foris ingenii vivacitate percipiant, nulla tamen perſpicacitate ſemetipſas, ſicut ſunt, noſſe aut cogitare ſufficiant; ſed egeant omninò figuris & ænigmatibus quibuſdam corporearum ſimilitudinum, ut ex viſibilibus & exterioribus poſſint vel aliquatenus inviſibilia atque interna conjicere. Ponamus itaque velut quam- *Animæ cutis, caro, & oſſa.* dam animæ cutem cogitationem, carnem affectionem, ut conſequenter os ejus intentionem poſſimus accipere. Sic enim erit in oſſis integritate animæ vita, in carnis incorruptione ſanitas, in cutis ſpecie pulchritudo. Quæ ſunt ergo tribulationes juſtorum, niſi quòd interdum decoloratur cutis, cùm videlicet inutilis cogitatio in corde verſatur? Nonnumquam verò etiam caro vulneratur, quando ſcilicet ad hoc uſque cogitatio pernicioſa procedit, ut delectatione corrumpatur affectio. Nam oſſa quidem juſtorum omninò integra atque illæſa cuſtodiuntur à Domino, ut numquam frangatur propoſitum cordis eorum, numquam ſalutis* intentio conteratur: ut videlicet concupiſcentiæ titillanti etiam detur aſſenſus. Sicut enim peccati cogitatio decolorat, affectio vulnerat; ſic conſenſus omninò animam necat.

*al. ſalubris.

Cogitationibus noxiis ſedulo reſiſtendum. 2 Caveamus ergo, dilectiſſimi, cogitationes inutiles, ut animarum noſtrarum facies decora permaneat: ut obliti quæ retro ſunt, ideſt populum noſtrum & domum patris noſtri, concupiſcat Rex ſpeciem noſtram. Exeamus de terra noſtra, ut non comprehendat nos cogitatio ſpectans ad voluptatem carnis. Exeamus & de cognatione noſtra, ideſt à cogitationibus curioſitatis, quæ nimirum cùm in ſenſibus corporeis habitet, carnali utique cognata eſt voluptati. Exeamus etiam de domo patris noſtri, ut fugiamus cogitationes ſuperbiæ & vanitatis. Eramus nos aliquando, ſicut & cæteri, filii iræ: eramus & nos ex patre diabolo, qui nimirum rex eſt ſuper omnes filios ſuperbiæ, & in montibus elationis ſedem ſibi atque habitaculum infeliciſſimum præparavit. Quòd ſi fortè aliquando talis aliqua cogitatio mentem ſubierit, tota ſollicitudine laboremus citius abluere & eradere ſordem, qua nos maculari conſpicimus, clamantes cum Propheta, ac dicentes: *Aſperges me Domine hyſſopo, & mundabor; lavabis me, & ſuper nivem dealbabor.* *Pſal. 50. 9.* Jam verò ſi quando fortè per incuriam & negligentiam noſtram tranſierit cogitatio inutilis etiam in affectum cordis, ſcientes quoniam non macula eſt jam, ſed plaga; tota feſtinatione ad auxilium Spiritus, qui adjuvat infirmitatem noſtram, recurramus, clamantes illud de pſalmo, & dicentes: *Domine miſerere mei, ſana animam meam quia peccavi tibi.* *Pſal. 40. 5.* Humanæ enim ſunt tentationes iſtæ, nec ex toto caveri poſſunt, qamdiu in hoc corpore mortis peregrinamur à Domino. Nemo tamen parvi pendat aut diſſimulet iſta: quoniam etſi non mortifera ſunt, certè periculoſa.

3 Intentionem verò & propoſitum mentis ea ſollicitudine cuſtodiamus, Fratres, qua vitam animarum noſtrarum volumus cuſtodire: quoniam iſtud omninò eſt peccatum ad mortem, cùm ex conſenſu & deliberatione delinquimus, proprio judicio condemnati. *Peccatum ex deliberatione vitam perdit.* Nec ideò ſanè id dixerim, ut deſperet, ſi quis fortè delicti hujus ſibi conſcius eſt: ſed ut expaveſcat præcipitium, & qui cecidit, adjiciat citius ut reſurgat. Noverit enim excidiſſe ſe à juſtitia, quicumque hujuſmodi eſt. Cujus os confractum eſt & comminutum, noverit præciſum ſe à corpore Chriſti, de quo nimirum legitur: *Os non comminuetis ex eo.* *Exod. 12. 46.* Undè & in paſſione ſua, licèt plagis virgarum in livorem decolorata ſit cutis, ut livore ejus nos ſanaremur; licèt clavis vulnerata ſit caro, & lancea latus ejus apertum, ut ſanguine ejus redimeremur: os tamen non eſt comminutum ex eo. Propterea & ſanctus David: *Non eſt*, inquit, *occultatum os meum à te, quod feciſti in occulto.* *Pſal. 138. 15.* Et in alio pſalmo: *Oſſa*, inquit, *mea ut cremium aruerunt.* *Pſal. 101. 4.* Quod tunc ſit, cùm omnem delectationem boni prorſus amiſiſſe videtur anima, ſolamque ſibi aridæ intentionis fortitudinem reſervaſſe. Et vide ne fortè tale aliquid etiam Beatus Job pateretur cùm diceret: *Pelli meæ conſumptis carnibus adhæſit os meum:* *Job. 19. 20.* ut videlicet corrupta affectione vix ſolam ſibi intentionem ſpiritualis cogitatio vindicaret.

TOM. III.

SERMO VII.

De triplici gloria, in illud Apoſtoli, *Qui gloriatur, in Domino glorietur.*

Et hic ſermo Nicolai ſermonibus ſubjectus eſt : ſed Bernardi genium omninò ſapit, exſtatque inter hoſce Bernardi ſermones in omnibus editis & miſſ. uti & ſuperior.

1\. Cor. 1. 31. 1 QUI *gloriatur, in Domino glorietur*. Noverat Apoſtolus gloriam propriam eſſe Creatoris, non creaturæ, ſecundùm illud : *Gloriam meam alteri non dabo*; &, *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*; itemque, *Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam* : ſed conſideravit rationalem creaturam adeo affectare gloriam, ut aut vix, aut numquam ab hoc compeſci deſiderio poſſit : quippè quæ ad imaginem facta eſt Creatoris. Propterea ſecundùm datam ſibi à Deo ſapientiam, ſaluberrimum adinvenit conſilium, dicens : Quandoquidem perſuaderi nobis non poteſt non gloriari; ſaltem qui gloriatur, in Domino glorietur. Et conſidera, quantum ſuperexcedat Pauli philoſophia philoſophiam ſapientium mundi hujus, quæ nimirum ſtultitia eſt apud Deum. Cùm enim nonnullos viderint philoſophi alienis delectari laudibus, & gloriam ab invicem quærere : qui inter eos fuere præcipui, prudenter adverterunt vanam eſſe hujuſcemodi gloriam, & penitus contemnendam. Sed conſiderantes deindè, ac ſtudioſius inquirentes, quænam appetenda eſſet gloria ſapienti; hìc jam planè evanuerunt in cogitationibus ſuis, propriam cuique ſufficere gloriam arbitrantes: quaſi verò anima, quæ à ſemetipſa eſſe non poteſt, à ſe poſſit eſſe beata. Sicut ergo cupidi laudis alienæ tota ſollicitudine operam dabant ea operati quæ mirarentur homines, & laudarent : ſic iſti ſola ea judicabant ſectanda eſſe, quæ interior arbiter animus approbaret.

Iſai. 42. 8. Luc. 2. 14. Pſal. 113. 9. Gloriæ innatam homini deſiderium. — 1. Cor. 3. 19. Philoſophi gloriæ laudiſque avidi ſed differentes.

2 Et hæc quidem ſumma philoſophia ſapientium hujus mundi eſt, ipſa quoque minus habens, licèt propinquior veritati. Undè & utramque gloriam ſublimi veritatis contemplatione tranſcendens Apoſtolus: *Qui gloriatur*, inquit, non in altero, non in ſe, ſed *in Domino glorietur*. Et eam, quæ veritati videbatur eſſe vicinior, majori proindè redarguens ſollicitudine, & condemnans certo judicio veritatis : *Non enim*, inquit, *qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat*. Ut quid enim aut de alterius hominis, aut de meo ipſius judicio ſollicitus ſum, cujus nec vituperio reprobus, nec laude probatus inveniar? Fratres, ſi me ante veſtrum oporteret tribunal adſtare, merito ſuper veſtris laudibus gloriarer. Quòd ſi vel meo ipſius eſſem judicandus examine jure meo ipſius teſtimonio contentus, propriis laudibus delectarer. Nunc autem cùm nec veſtro, nec meo, ſed Dei ſim judicio præſentandus; quantæ inſipientiæ, immò & inſaniæ eſt, aut in veſtro me, aut in meo ipſius teſtimonio gloriari? præſertim cùm ipſe ſit, cujus oculis omnia nuda ſunt & aperta, & cui nequaquam opus ſit, ut quis ei teſtimonium perhibeat de homine. Merito proindè Apoſtolus ipſe vanæ & fallacis gloriæ reprobator : *Mihi*, inquit, *pro minimo eſt ut à vobis judicer, aut ab humano die : ſed neque meipſum judico. Nihil enim mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum : qui autem judicat me, Dominus eſt*. In quibus verbis illud quoque diligenter conſiderandum eſt, quòd alienum quidem judicium pro minimo habens, ſuum quoque nequaquam ſequeretur, quamvis non illud adeò pro minimo judicaret habendum. Nemo enim ſcit hominum quæ ſunt in homine, niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt : ut comparatione interioris teſtimonii, exterius omninò pro nihilo ſit habendum. QUID enim mihi cum eorum laudibus, quibus ignotus ſum? Quòd ſi vel ipſe qui in homine eſt ſpiritus omnia quæ hominis ſunt noſſe poſſet, profectò ſufficeret teſtimonium ejus. Nunc autem pravum eſt cor hominis, & imperſcrutabile etiam ſibi ipſi, adeò ut præſentia quoque magna ex parte ignoret, futura verò ſua omninò noſſe non poſſit.

Gloriandum, ſolius Dei teſtimonio. — 1. Cor. 4. 3. — 1. Cor. 2. 11. — Jer. 17. 9.

A Quia tamen aliquatenus novit præſentia; ſi non reprehendat nos conſcientia noſtra, non quidem gloriam, ſed *fiduciam habemus ad eum*, ſicut Beatus Joannes ait. Cùm autem veritatis ipſius, quam nihil latet, ſententiam de nobis tenere meruerimus, in ea planè ſecurius poterimus gloriari.

1\. Joan. 3. 21.

3 Interim verò *nolite ante tempus judicare*, ait Apoſtolus, *donec veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum*. Illa enim perfecta omninò erit & ſecura gloriatio, cùm erit unicuique laus à Deo. Nunc quoque licèt non plenariè, licèt non ſine timore & ſollicitudine multa, aliquatenus tamen in Domino gloriamur, teſtimonium perhibente Spiritu Sancto ſpiritui B noſtro, quòd filii Dei ſumus. Hinc enim verè poſſumus gloriari, quòd tantum habemus Patrem, quòd majeſtati ineffabili cura eſt de nobis. Undè & Propheta : *Domine*, inquit, *quid eſt homo quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum?* Itaque qui gloriatur, jam non in meritis ſuis glorietur. Quid enim habet quod non acceperit? Si autem accepit, quid gloriatur quaſi non acceperit? In eo ergo à quo accepit, glorietur, non quaſi ipſe magnus ſit, ſed quia magnificet eum Deus: hoc eſt, ut in illis quæ acceperit, non quaſi ea non acceperit, ſed quaſi qui ea acceperit, glorietur. Neque enim ait Apoſtolus, Si autem accepiſti, quid gloriatis? ſed, *Quid gloriaris*, inquit, *quaſi non C acceperis?* ut non prohibeat, ſed doceat gloriari.

1\. Cor. 4. 5. Quatenus in hac vita gloriari liceat. — Job. 7. 17. — 1. Cor. 4. 7.

4 Sed quid ſibi vult quod ait, *Non enim qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat?* Quis eſt enim quem in hoc ſæculo commendat Deus? Quomodo commendabit Veritas eum, qui adhuc reprehenſibilis invenitur? Denique : *ego*, inquit, *quos amo, arguo & caſtigo*. Hæccine commendatio eſt tota? Prorſus, quantum mihi videtur, ipſa eſt. Quæ eſt enim melior & efficacior commendatio, quàm divinæ erga nos atteſtatio charitatis? TESTIMONIUM verò amoris ejus nullum credibilius, nullum certius in hac vita, quàm quod deſiderat Propheta, ubi ait : *Corripiet me juſtus in miſericordia, & increpabit me*. D Hæc namque increpatio, qua jugiter nobis ſuggerit in occulto Spiritus veritatis quid deſit nobis, ſuperbiam, negligentiam, ingratitudinemque repellit. Quo triplici vitio omne paulò minus religioſorum hominum genus periculosè laborat, pro eo quòd minus attenta cordis aure percipiant, quid intus loquatur is, qui neminem palpat, Spiritus veritatis. Quod nonnullis exindè provenit, (niſi fallor) quòd propriæ gloriæ cupidi, nulla ratione quieſcere poſſunt, cùm in ſeipſis penitus nihil inveniunt, undè poſſint aliquatenus gloriari. Perfecta autem & ſecura gloriatio eſt, cùm veremur omnia opera noſtra, ſicut teſtatur Beatus Job de ſeipſo : & cum Iſaia Propheta, omnes juſtitias noE ſtras non aliod quàm pannum menſtruatæ reputandas eſſe cognoſcimus. Nihilominus tamen confidimus etiam & gloriamur in Domino, cujus miſericordia tanta eſt ſuper nos, ut à gravioribus quidem, & quæ ad mortem peccata ſunt, cuſtodiat nos, & tam benignè ipſa imperfectionis noſtræ delicta, & converſationis impuritatem nobis manifeſtare, & agnitam condonare dignetur, quatenus in humilitate & ſollicitudine & gratiarum actione firmiter radicati, jam non in nobis, ſed in Domino gloriemur.

2\. Cor. 10. 17. Deus quomodo hominem commendet. — Apoc. 3. 19. — Pſal. 140. 5. Correptio Dei quid in nobis operetur. Religioſi triplici vitio obnoxii. — Job. 9. 28. — Iſai. 64. 6.

SERMO VIII.

F

De diverſis affectionibus, vel ſtatibus, quibus anima eſt ſub Deo.

Guerrico Abbati Igniacenſi tribuitur in Bibliotheca Patrum : ſed non reperitur inter Guerrici Sermones in codice Colonienſi, immò inter Bernardi ſermones de diverſis in editis & miſſ. omnibus occurrit, & in Floribus citatur.

1 QUOD diverſis nominibus Deum, nunc quidem Patrem, nunc Magiſtrum vocamus, aut Dominum, non illius ſimpliciſſimæ & omninò invariabilis naturæ diverſitas ulla in cauſa eſt; ſed affectionum noſtrarum multiplex variatio ſecundùm diverſos profectus animæ vel defectus. Videntur enim quædam animæ ſub Patrefamilias agere, quædam ſub Domino,

mino quædam ſub Magiſtro , quædam quoque ſub
Quinque gradus ſive ſtatus hominum ſub Deo. Patre, & nonnullæ cum Sponſo : ut cum proficienti-
bus proficere , cum immutatis mutari videatur & ip-
ſe, qui juxta Prophetam mutat quidem creaturas, &
Pſ. 101. 27. mutabuntur , licèt idem ipſe ſit , & anni ejus non
deficiant. Denique quid in alio pſalmo idem Prophe-
Pſ. 17. 26. ta ad ipſum loquatur attende. *Cum ſancto*, inquit ,
ſanctus eris , & cum viro innocente innocens eris , &
cum electo electus eris, atque ut magis miremur, *&*
cum perverſo, inquit, *perverteris*. Et quemadmodum
ſic mutetur, immò ſic mutet immutabilis ipſe , ſecu-
tus adjungit : *Quoniam tu populum humilem ſalvum*
facies, & oculos ſuperborum humiliabis.

4. Status hominis ante converſionem. 2 At verò quoniam non prius quod ſpirituale, ſed
prius quod animale, deinde quod ſpirituale : viden-
tur [a] mihi quatuor interdum converſionem noſtram
2
præcedere ſtatus; unus ſub nobis ipſis, tres ſub princi-
1. Animæ ſub ſeipſa. pe mundi hujus. Eſt enim anima ſub ſeipſa, cùm pro-
priam ſequitur voluntatem, libertate pernicioſa gau-
Luc. 15. 2. dens. Hic eſt filius ille prodigus , qui portionem pater-
næ ſubſtantiæ, quæ ſe contingebat , accepit: ingenium
ſcilicet , memoriam , vires corporis , cæteraque ſimilia
bona naturæ: quibus non ad divinam , ſed ad ſuam ute-
retur voluntatem, eſſetque tamquam ſine Deo in hoc
Parabolæ de filio prodigo tropologica expoſitio. ſæculo. Eſt autem interim homo ſub ſe , cùm propriæ
ſatisfaciens voluntati, necdum tamen poſſidetur à vi-
tiis & peccatis: quoniam qui facit peccatum , jam non
ſui ipſius ſervus eſt, ſed peccati. Jam hinc verò profi-
ciſcitur in regionem longinquam , qui prius quidem
ſeparatus erat , ſed necdum elongatus à patre. Accepta
ſiquidem portione ſubſtantiæ, factus eſt ſui juris : &
quamvis receſſerit ab auctore, proximus tamen fuit ,
quamdiu ab opere non receſſit. Hoc autem tamdiu fit,
dum licita quidem , ſed non expedientia pro ſua ſequi-
tur voluntate. At poſtquam receſſerit & à ſeipſo ,
declinans ſcilicet in peccatum , tunc jam in longin-
quam verè proficiſcitur regionem, quoniam ab eo qui
ſummè & ſingulariter eſt, nihil longius eo quod nul-
lo modo eſt : nihilque remotum magis ab eo, à quo,
& per quem, & in quo ſunt omnia , quàm peccatum,
quod nihil eſt inter omnia.

3 Porrò juſtum divinæ ultionis judicium eſt , ut fu-
gitivum patris filium alter ſibi uſurpet in ſervum. Undè
& profectus in regionem longinquam , uni civium legi-
tur adhæſiſſe : quem ego non alium , quàm unum ex ma-
lignis ſpiritibus intelligendum puto, qui pro eo quòd
obſtinatione irreparabili peccant , & transierunt in affe-
ctum malitiæ & nequitiæ, jam non ſunt hoſpites & ad-
venæ, ſed quaſi cives & inhabitatores peccati. Quid
eſt autem, quòd civi dicitur adhæſiſſe pauper adoleſcens
& peregrinus, niſi quod factus eſt ſubditus illi? Deni-
que quomodo adhæſerit , ſequentia manifeſtant. Sic
Luc. 15. 15. enim habes: *Adhæſit uni civium regionis illius , & mi-*
ſit eum in villam ſuam paſcere porcos. Et nota , quòd
famis neceſſitate civi maligno dicitur adhæſiſſe , ſicut Iſ-
raël tempore famis deſcendiſſe legitur in Ægyptum.
Gen. 42. 6. Pericloſa planè & pernicioſa eſuries , quæ liberos addi-
cat miſeræ ſervituti , ſubjiciat operibus luti & lateris,
porcis aſſociet , immò & ſervos faciat eſſe porcorum.
Undè autem egeſtas tanta ei qui dives advenerat , colle-
ctis nimirum omnibus, quæ de paterna ſubſtantia in
ſuam acceperat portionem? Ex eo ſine dubio quod præ-
miſſum eſt , diſſipaſſe eum bona ſua , vivendo luxurioſè
cum meretricibus: *Propterea* , inquit , *cœpit egere*.

4 Porrò meretrices iſtas concupiſcentias carnis in-
tellige , cum quibus luxurioſè vivendo diſſipat bona
naturæ, dum eis abutitur ad voluptatem. Hinc, ut
Eccl. 1. 9. jam diximus, egeſtas ſuccedit pernicioſa, teſte Scrip-
tura , quòd non ſatietur oculus viſu , nec auris im-
pleatur auditu. Mittitur ergo paſcere porcos, corpo-
reos ſcilicet ſenſus , qui volutabro luti & ſpurcitiis
oblectantur. Et vide ne fortè hi ſint porci, quos eje-
cti ab homine maligni ſpiritus intrant. Ejectum enim
à rationali noſtro, id eſt à mente, peccatum ſenſibus
Rom. 7. 22. corporis hæret, Apoſtolo teſte, quòd mente conſen-

A tiat legi Dei , carne verò legi peccati , quæ eſt in TOM. III.
membris noſtris. Undè & in alio loco : *Scio*, inquit,
quòd non eſt in me bonum, hoc eſt in carne mea. Quid Ibid. 18.
tamen agendum eſt, cùm ſic ejecti ab homine, porcos
inhabitant ſpurci ſpiritus , niſi quærenda remedia la-
chrymarum, & currendum ad aquas, quarum abundan-
tia malè vivida radix peccati ſuffocetur in eis? Quam-
vis hæc omnimoda peccati extinctio fini potius reſer-
vata videtur.

5 Hæc in excurſu quodam ſunt dicta , ut proindè 5. Status hominis ſub diabolo, iſque triplex.
maniſeſtius aſſignarem , quonam modo eum , quem
ſub ſemetipſo reperit , ſibi malignus ſubjiciat , tam-
quam fortis armatus intrans & poſſidens atrium , in
B quo pauper & debilis inventus eſt habitator. Verum-
tamen tripliciter mihi videntur homines eſſe ſub princi-
pe tenebrarum. Primum quidem nec volentes , nec no-
lentes, quod convenit his qui necdum habent volun-
tatis uſum ; ſunt tamen vaſa iræ propter originale pec-
catum, donec alligato forti vaſa ejus diripiat fortior
per Sacramentum adveniens , verus utique Moyſes ,
qui in aqua venit, nec in aqua ſolùm, ſed in aqua
& ſanguine. Secundo modo volentes , cùm jam vo-
luntariè peccant. Tertio quoque modo nolentes, cùm
jam quidem reſipiſcere vellent, niſi quòd peccati con-
ſuetudine miſerabiliter obligati, juſto Dei judicio qui
in ſordibus ſunt, ſordeſcant adhuc. In quo tertio ſta- Conſuetudo peccati quam gravis.
C tu laboraſſe videtur prodigus ille filius, & verè pro-
digus nimis, qui non modo diſſiparat ſua, ſed & ſe-
metipſum ſubjecerat miſeræ ſervituti, infelix, venum-
datus ſub peccato , cùm ad ſe reverſus ait : *Quanti* Luc. 15. 17.
mercenarii in domo patris mei abundant panibus! ego
autem hic fame pereo. Si quis expertus eſt in ſemet-
ipſo, facilè, credo, in his verbis animum miſerabi-
lem recognoſcet. Quis enim peccati conſuetudine obli-
gatus, non ſe felicem reputaret, ſi datum eſſet ei eſ-
ſe tamquam unum ex his, quos in ſæculo tepidos vi-
det, viventes ſine crimine , minimè tamen quærentes
quæ ſurſum ſunt, ſed quæ ſuper terram? *Quanti*, in-
quit, *mercenarii in domo patris mei abundant panibus*!
D id eſt conſolantur in innocentia ſua, & fruuntur pro-
priæ conſcientiæ bono; *ego autem hic fame pereo*, id
eſt inſatiabilibus crucior peccatorum deſideriis, & af-
fectibus vitiorum. Poteſt tamen intelligi , quòd non
ſame panis , nec ſiti aquæ ; ſed fame & ſiti divini
verbi, quam & Judææ Propheta minatur, ſeſe perhi- Amos 8. 11.
beat laborare. Et hæc dixerim non quòd ita ſit, ſed
quòd ita ſentiat miſer humiliatus ſub peccato. Ne-
que enim gloriantur conſcientiæ teſtimonio, quorum
ſæcularis & mercenaria intentio eſt: ſed peccator com-
punctus reputat ſanctiſſimum, quacumque ex cauſa al-
terum videat innocentem. *Fac me*, inquit, *ſicut unum*
ex mercenariis tuis.

E 6 Ecce hic jam primus eſt ſtatus, quo ſub Deo eſſe Quinque ſtatus hominis ſub Deo.
incipiunt, qui tamquam mercenarii ſub Patrefamilias
vivunt. Hi ſunt quos in ſæculo videmus aut nullo,
aut exiguo deſiderio æternorum , velut ſub mercede
ſervire Deo , & ab eo terrena petere quæ & deſide-
rant. Jam verò ſecundo ſtatu incipit eſſe ſub Domi-
no, qui tamquam ſervus carcerem timet , & meruit
ne ſubigatur pœnis. In quo ſanè ſtatu converſio eſt,
exituſque à ſæculo, & introitus vitæ, undè & legis:
Principium ſapientiæ timor Domini. Et alius quidam Eccli. 1. 16.
Propheta: *A timore*, inquit, *tuo concepimus , & par-* Iſ. 26. 18.
turivimus ſpiritum ſalutis. Huic gradui tertius admo-
dum proximus & quaſi permixtus eſt, eorum ſcilicet
F qui parvuli adhuc in Chriſto lac concupiſcunt , tam-
quam ſub Magiſtro & pædagogo viventes. Id namque Noviciorum ſtudia.
convenit maximè novitiis, qui nimirum ſi fortè in con-
ſolationibus meditationis ſanctæ, lachrymarum, pſal-
modiæ & cæterorum hujuſmodi cœperint delectari ,
quaſi pueriliter timent ne magiſtrum offendant , ne
vapulent , defraudentur munuſculis , quibus ſolet
eos eruditor ille benigniſſimus allicere. Hi ſunt, qui
provident Dominum in conſpectu ſuo ſemper ; &
commoventur ſi vel ad horam abeſſe contigerit : nec

a Florilegus hæc verba refert ex dictis Bernardi in lib. 9. cap. 2. Adde lib. 10. cap. 17.

TOM. III. jam ſerviliter timent ſupplicia, ſed tamquam parvuli metuunt plagas virgarum, apprehendentes diſciplinam magiſtri, nequando iraſcatur, & pereant de via juſta: ne devotionis gratia ſubtrahatur, & moleſta eis omnia fiant, & laborent tædio quodam, & quaſi vapulent intus in anima, amaritudine ſcilicet cogitationum. Hæc ſunt enim verbera, quibus caſtigat ſuos parvulos Deus, quæ melius experimento dignoſcimus, quàm ſermone. Undè & ipſe Dominus loquitur per Prophetam: (Pſ. 88. 31.) *Si dereliquerint filii ejus legem meam, &c. viſitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum.*

7 In his itaque primordiis, & quaſi infantili ætate, ſic viciſſim ſibi ſuccedunt timor Domini, & diſciplina magiſtri, ut nunc in iſto, nunc in ſtatu illo ſeſe inveniat, quiſquis ſollicitus fuerit diligenter hoc obſervare. Indè eſt, quod novellæ adhuc Eccleſiæ loquens, ſimul utriuſque nominis meminit, dicens: (Joan. 13. 13.) *Vos vocatis me Magiſter & Domine, & bene dicitis: ſum etenim.* Agnoſcant hic locum ſuum novitii noſtri, ut ſolliciti ſint de cætero ſedulè magis circa iſta verſari. Antè omnia ſiquidem timor eis neceſſarius eſt, quo nimirum peccata poſſint præterita delere, cavere futura. *Timor* (Eccli. 1. 27.) enim *Domini*, ut ait Scriptura, *expellit peccatum*, ſive quod jam admiſſum eſt, ſive quod tentat intrare. (Pædagogus parvuli-ſeu novitiis neceſſarius.) Expellit ſanè, illud quidem, pœnitendo; hoc, reſiſtendo. Sed quoniam arcta & ardua eſt via quæ ducit ad vitam: tamquam parvulis in Chriſto pædagogus vobis, ò filioli, ac nutritius neceſſarius eſt, qui doceat, deliceat, foveat vos, & tamquam alludat parvulis, ut blanditiis quibuſdam conſoletur, ne pereat ætas infirma. Propterea non ego, ſed magis Eccleſiæ Princeps & Paſtor vos admonet: (1. Petr. 2. 2.) *Quaſi modo geniti infantes, rationabiles ſine dolo lac concupiſcite*, ita ſanè ut in eo nequaquam permaneatis, ſed in eo creſcatis in ſalutem. Quod alia quædam ſcriptura manifeſtius exprimens loquitur ſic: (Iſ. 66. 10.) *Gaudete gaudio omnes qui lugebatis ſuper eam* (haud dubium quin ſuper Jeruſalem, de ea ſiquidem loquebatur) *ut potemini*, ait, *à lacte, & ſatiemini ab uberibus conſolationis ejus; & cùm avulſi fueritis à lacte, epulemini ab introitu gloriæ ejus.*

8 Ipſe eſt enim ſtatus filii jam robuſtæ ætatis, qui ſub Patre vivit, nec lacte jam potatur, ſed veſcitur ſolido cibo, oblitus ſanè quæ retro ſunt, in quibus ſervilis oculus in amaritudine morabatur: ſed ne ipſa quidem præſentia conſiderans, nec parvas parvulorum conſolationes captans, magis autem extendens ſe in anteriora, ad palmam ſupernæ vocationis, & introitum futuræ beatitudinis, expectans beatam ſpem & adventum gloriæ magni Dei. Evacuavit enim quæ erant parvuli, nec circa hujuſmodi ſuaves quidem, ſed non perennes conſolationes hactenus occupatur. Sed quia jam profecit in virum perfectum; in his quæ patris ſunt, oportet eum eſſe; ſuſpirare ad hæreditatem, ſedulaque circa eam meditatione verſari. Numquid enim mercenarium eum quis æſtimet, qui paternæ inhiat hæreditati, eamque toto affectu expetit & expectat, quam nimirum filii mercedem eſſe, non mercenarii Propheta teſtatur? (Pſ. 126. 2.) *Cùm dederit*, inquit, *dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini, filii: merces, fructus ventris.*

9 Invenitur tamen alter gradus ſublimior, & affectus dignior iſto, cùm penitus caſtificato corde nihil aliud deſiderat anima, nihil aliud à Deo quærit, quàm ipſum Deum. Crebro ſiquidem didicit experimento, quoniam bonus Dominus ſperantibus in ſe, animæ quærenti ipſum, ità ut jam ex affectu cordis atque ex ſententia clamet illud de pſalmo: (Pſ. 72. 25.) *Quid enim mihi eſt in cælo, & a te quid volui ſuper terram? Defecit caro mea & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.* Neque enim ſuum aliquid, non felicitatem, non gloriam, non aliud quicquam, tamquam privato ſui ipſius amore deſiderat anima quæ ejuſmodi eſt: ſed tota pergit in Deum, unicumque ei ac perfectum deſiderium eſt, ut introducat eam Rex in cubiculum ſuum, ut ipſi adhæreat, ipſo fruatur. Undè & jugiter revelata facie, quoad poteſt, cœleſtis Sponſi gloriam ſpeculando, in eamdem imaginem transformatur de claritate in claritatem, tamquam à Domini ſpiritu. Ex hoc planè audire meretur: *Tota pulchra es amica mea.* (Cant. 4. 7.) Audet & ipſa loqui: *Dilectus meus mihi, & ego illi.* (Cant. 2. 16.) Atque hujuſmodi feliciſſima & jucundiſſima confabulatione delectatur glorioſa cum ſponſo.

SERMO IX.

De verbis Apoſtoli, *Inviſibilia Dei à creatura mundi, &c.* & de verbis Pſalmi, *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus, &c.*

1 *INviſibilia Dei*, Apoſtolo teſte, *à creatura mundi per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur.* (Rom. 1. 20. Mundus liber, in quo Dei ſapientia legitur.) Et eſt velut communis quidam liber, & catena alligatus (ut uſſolet) ſenſibilis mundus iſte, ut in eo ſapientiam Dei legat quicumque voluerit. Erit tamen cùm cœlum plicabitur ſicut liber, in quo utique nemo deinceps legere habeat neceſſe, quoniam *erunt omnes docibiles Dei*: (Joan. 6. 45.) & quemadmodum creatura cœli, ſic & creatura mundi, jam non per ſpeculum & in ænigmate, ſed facie ad faciem Deum videbit, & ſapientiam ejus ad liquidum contemplabitur in ſeipſa. Interim verò opus habet humana anima velut quodam vehiculo creaturæ, ut ad cognitionem Creatoris aſſurgat: cùm è contra longè beatius perfectiuſque angelica natura in Creatore notitiam habeat creaturæ. Ad quam nimirum excellentiam, licèt ad modicum, rapta fuiſſe videtur anima illa beata [a], quæ collectum ſub uno ſolis radio mundum univerſum conſpexit: de quo miraculo beatus Papa Gregorius in libro Dialogorum ſcribens: (S. Gregor. lib. 2. Dial. cap. 35.) Videnti, inquit, Creatorem anguſta eſt omnis creatura. Felices proindè qui ſatiantur ex adipe frumenti, nec opus habent ſugere mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo; qui videlicet inviſibilia Dei non viſibilibus rimando perquirunt, ſed in ipſis ad liquidum intellecta conſpiciunt. Verùm, ut jam diximus, angelicæ felicitatis iſtud eſt, non fragilitatis humanæ.

2 Quæramus igitur per ea ſaltem quæ facta ſunt, intellectum inviſibilium Dei: quæ ſi in cæteris creaturis intellecta conſpicit anima, neceſſe eſt ut longè amplius conſpiciat, & intelligat multo ſubtilius in creatura, quæ facta eſt ad imaginem Creatoris, hoc eſt in ſeipſa. (Homo inter creaturas quæ ſub cælo, Deo propinquior.) Nullus enim Deo vicinior gradus inter omnes quæ ſub ſole habitant creaturas, quàm anima humana, ut meritò Propheta dicat ad ipſum: (Pſ. 83. 6.) *Beatus vir cujus eſt auxilium abs te! aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit.* Et poſt pauca: *Ibunt*, inquit, *de virtute in virtutem: videbitur Deus deorum in Sion.* Propterea inceſſanter hortamur vos, Fratres, ut ambuletis vias cordis, & ſit anima veſtra in manibus veſtris ſemper, ut audiatis quid loquatur in vobis Dominus Deus, *quoniam loquetur pacem.* (Pſ. 84. 9.) Quibus loquetur pacem? Utique *in plebem ſuam, & in ſanctos ſuos.* Quæ eſt plebs, aut qui ſunt ſancti? Ipſi nimirum qui convertuntur ad cor. Undè & ſequitur: *& in eos qui convertuntur ad cor.*

3 Nos tamen in his verbis tria ſolemus intelligere hominum genera, quibus ſolis Deus loquitur pacem, ſicut & Propheta alius tres tantùm prævidit ſalvandos, Noè, Danielem, & Job: (Ezech. 14. 14. Pacem Deus tribus hominum generibus loquitur.) contrario quidem ordine, ſed eoſdem ordines exprimens, continentium ſcilicet, prælatorum, & conjugatorum: ſi tamen continentes à carnalibus illecebris ad ea quæ cordis ſunt, id eſt, ad ſpiritualia deſideria, convertantur; undè & Daniel *vir deſideriorum* ab Angelo nominatur: (Dan. 10. 11.) & Prælati prodeſſe magis ſtudeant, quàm præeſſe, quoniam ipſos maximè decet ſanctitudo, undè & in pſalmo *ſancti* ſpecialiter appellantur: (Pſ. 84. 9.) & conjugati man-

---

a Nimirum S. Benedictus, quem Bernardus cenſet vidiſſe Deum, licèt raptim, abſque velamine creaturæ, ac proinde in ſeipſo, & quidem in Dei lumine, ut loquitur Gregorius, tametſi Bernardus in Sermone 31. in Cantica num. 2. ait, quod *nec Apoſtolus, nec Sanctus, nec Propheta, videre illum, ſicuti eſt, poteſt, aut potuit in corpore hoc mortali.*

data non tranſgrediantur, ut meritò plebs Domini, & oves paſcuæ ejus debeant nominari.

Monachorum tres ſtatus.

4 Immò verò & in nobis ipſis (quoniam indè eſt nobis amplior ſollicitudo) tres iſtos ordines aſſignare ſolemus; plebem quidem intelligentes officiales fratres, qui exterioribus & quaſi popularibus negotiis occupantur. At verò qui convertuntur ad cor, ipſi ſunt clauſtrales, quos nulla impedit occupatio, ſed liberè vacant, ut videant quoniam ſuavis eſt Dominus. Super utrumque parietem Deus loquitur pacem, quoniam ad idem tendunt, licèt non eadem via. Eſt pſalterium jucundum cum cithara, nec minus jucundus eſt ſonus citharæ, quàm pſalterii, licèt hæc ab inferioribus reddat ſonum, illud à ſuperioribus. Verumtamen optimam partem elegit Maria, licèt non minoris fortaſſe meriti ſit apud Deum humilis converſatio Marthæ: ſed de electione Maria laudatur, quoniam illa quidem omninò (quod ad nos ſpectat) eligenda: hæc verò, ſi injungitur, patienter eſt toleranda.

Prælatis utraque vita, & Mariæ & Marthæ, neceſſaria.

5 Jam quod interponitur, *ſuper ſanctos ſuos*, ad Prælatos pertinet, quibus nimirum utraque vita neceſſaria eſt. Et ipſorum eſt utriſque providere, & copulare ſibi parietes è diverſo venientes: quoniam angularis lapidis, qui eſt Chriſtus Jeſus, vicarii conſtituti ſunt. Nec dubium quin longè periculoſior cæteris eorum ſit adminiſtratio. Tamen ſi bene miniſtraverint, gradum bonum ſibi acquirent, & majorem abundantiam & ſupereffluentem menſuram accipient pacis, ut de eis meritò dicatur: *Quoniam ſuper ſanctos pacem loquitur Deus*. An verò dubitet quis quos dixerit ſanctos? Audiat Iſaiam. *Vos*, inquit, *ſancti Domini vocabimini, miniſtri Dei noſtri*. Propoſueram exemplum aliquod dare, quemadmodum ex ſua ipſius conſideratione ad ſpiritualem intelligentiam aſſurgere humanus debeat animus: ſed neceſſe eſt in diem alterum, & ſermonem alterum differre.

Pſ. 84. 6.

SERMO X.

De vita & quinque ſenſibus animæ.

a

1 MAGNA eſt [a], dico vobis, chariſſimi, & nimium inexcuſabilis negligentia noſtra, qui cogitationibus otioſis vacantes, tempus amittimus, quibus nimirum nec penetrandæ nubes, nec maria transfretanda, ut ſalubres inveniamus cogitationes, ſed propè eſt (ut ait Moyſes) verbum in ore noſtro & in corde noſtro: & infinitas in nobiſmetipſis utilium cogitationum occaſiones & ſeminaria poſſumus invenire. Denique ſi tam inerudita & negligens fuerit anima, ut nec interiora ſua ſufficiat perſcrutari, attendat vel ea quæ foris agit palam & manifeſtè: & in ipſis quoque, ſi diligenter quæſierit, inveniet ſapientiam. Ecce enim (quoniam ſcriptum eſt, *Da occaſionem ſapienti, & ſapientior erit*) conſidera, ò anima, quid impendas corpori tuo, & invenies ſine dubio, quòd vitam ei ſenſumque miniſtras: & vitam quidem in toto corpore invenies uniformem, (neque enim, verbi gratia, aliter vivit oculus quàm articulus) ſenſum verò non ita. Quære ergo, ut tibi quoque anima tua (quæ eſt ſine dubio Deus tuus) ſimilia largiatur. NEQUE enim vivere dicenda eſt anima, quæ veritatis non habet cognitionem, ſed adhuc mortua eſt in ſemetipſa; quemadmodum & ea ſine ſenſu, quæ necdum habet dilectionem. EST ergo ANIMÆ VITA, VERITAS; SENSUS, CHARITAS. Nec mireris, quòd interdum animæ impiorum notitiam habent veritatis, quæ tamen expertes ſunt charitatis: quando & in corporibus nonnullis vitam reperis ſine ſenſu, ut ſunt arbores cæteraque ſimilia, animata quidem, ſed animatione, & non anima. Quemadmodum & animæ iniquorum veritatis habent notitiam naturali ratione, quæ tamen interdum adjuvantur à gratia, cùm nullatenus ſanè animentur ab ea. In his autem quibus & cognitionem veritatis, & dilectionem anima ſpiritualis infundit, non exteriori quolibet modo, ſed tamquam anima ipſorum, cui adhærentes unus ſpiritus fiunt cum ea; in his, inquam, indiviſa eſt cognitio veritatis, ſecundùm quod dictum eſt de vita corporis. Eadem enim cognitione & minima, & maxima comprehendis.

Deut. 30. 14.

Sanctas cogitationes non procul petere neceſſe eſt.

Prov. 9. 9.

Animæ vita veritas, ſenſus charitas.
V. Serm. 116. infrà.

TOM. III.

Amor ſecundum 5. ſenſus corporis quintuplex.

2 Porrò dilectionem quidem, ſi diligenter advertas, variam, & fortaſſis ſecundùm quinque ſenſus corporis quinque pertitam poteris invenire. Eſt enim amor pius, quo parentes diligimus: eſt amor jucundus, quo ſocios diligimus: eſt & erga omnes homines amor juſtus; erga inimicos amor violentus; erga Deum ſanctus ſive devotus. In his omnibus, ſi diligenter attendis, proprium erga ſingulos, & omninò diverſum ab aliis modum invenies. Denique ſi curioſius conſiderare delectat, non immeritò fortaſſe videbitur primus, id eſt parentum amor, tactui convenire, quod hic ſenſus ſola proxima & corpori juncta percipiat: quemadmodum amor ille nullis exhibetur niſi proximis carnis noſtræ. Sed nec illud quidem diſcrepat à ratione ſimilitudinis, quod hic ſolus è ſenſibus per corpus diffunditur univerſum: quoniam & amor ille naturalis eſt omni carni, adeò ut ipſa quoque animalia bruta & diligant fœtus ſuos, & diligantur ab eis. Amor quoque ſocialis videre licet quàm propriè dicatur guſtui convenire, ob majorem profectò dulcedinem, & quoniam hic ſenſus ſolus eſt, quo magis eget humana vita. Nec video qua ratione vivere dicendus eſt, ſaltem hac communi vita, qui non eos diligit, inter quos vivit. Amor autem generalis, quo videlicet omnes homines diliguntur, odoratus habet ſimilitudinem, in eo utique quòd hic ſenſus jam remotiora percipiat, & quòd non ea toto carnalis delectationis expers, eo tamen tenuiorem eam habeat, quo diffuſiorem. Auditus autem multo magis remotiora capit, nec inter homines ab amante quiſquam remotior eſt, quàm non amans. Denique cùm in cæteris ſenſibus nonnulla carnis ipſius oblectatio ſit, & magis ad carnem pertinere videantur, auditus penè totus exit à carne, & ei dilectioni non immeritò convenire videtur, cujus tota cauſa obedientia eſt: quam pertinere ad auditum ſatis evidens eſt, cùm cæterarum, ut diximus, dilectionum nonnulla à carne ſumatur occaſio.

Amor in parentes comparatur Tactui.

2. Amor in ſocios Guſtui.

3. Amor in omnes, Odoratui.

4. Amor in Inimicos Auditui.

5. Amor in Deum Viſui.

3 Porrò viſus quidem in eo ſibi vindicat amoris divini ſimilitudinem, quòd cæteris omnibus excellentior & ſingularis cujuſdam naturæ, perſpicacior quoque cæteris invenitur, & diſcernit multo remotiora. Denique odoratus quidem & auditus videntur utique remota ſentire: ſed ad ſe magis quem ſentiant aerem creduntur attrahere. Viſus autem non ita, ſed magis ipſe exire videtur, & ad remota procedere. Sic & in dilectionibus eſt. Quodam modo enim attrahimus proximos, quos tamquam nos ipſos diligimus: attrahimus & inimicos, quos ad hoc diligimus, ut ſint & ipſi ſicut nos, id eſt, ut ſint amici. Deum verò ſi, ut dignum eſt, tota virtute, tota anima, toto corde diligimus, ipſi magis in eum pergimus, & tota feſtinatione in eum, qui ineffabiliter ſupra nos eſt, properamus.

Ordo dignitatis & utilitatis in ſenſibus corporis & animæ.

4 Jam verò & id manifeſtum eſt, quoniam in corporis ſenſibus viſus quidem cæteris omnibus, auditus verò reliquis tribus dignior eſt; odoratus quoque & guſtum, & tactum, etſi non utilitate, dignitate tamen ſuperare videtur; & guſtus tactui ſuperexcellere: quod manifeſtat etiam diſpoſitio ipſa membrorum. Oculis ſiquidem in ſummitate locatis, aures inferiores eſſe quis neſciat? Sic & auribus nares, & fauces naribus, ipſis quoque faucibus manus pariter, & reliquas corporis partes, ad quas pertinet tactus, ſubeſſe manifeſtum eſt. Secundùm ergo hunc modum, & in ſenſibus animæ conſiderare licet alterum altero digniorem: quod quia facilè jam poteſtis advertere, brevitatis cauſa prætereo. Illud quoque veſtræ nihilo minus diligentiæ conſiderandum relinquo, quòd quemadmodum artus corporis cadere neceſſe eſt, quàm citò deſierit eos anima vegetare: ſic & eas,

a Hic locus ex quibuſdam Sententiis refertur in lib. 7. Florum cap. 60.

TOM. III. quas diximus, affectiones, quæ ſunt velut quædam animæ membra, ſine anima ipſius animæ (quæ Deus eſt) cadere omnino neceſſe eſt: quatenus videlicet aut ex toto non diligatur quod diligendum eſt; aut non diligatur ad quod debet, aut quomodo debet. Sunt enim qui parentes carnaliter tantùm diligunt: & ipſi quoque confitentur Domino, cùm benefecerit eis. Sed hujuſmodi dilectio aut omnino vocanda dilectio non eſt, aut caduca eſt, & decidens in terram.

Sine amore Dei cæteri amores caduci.

A

SERMO XI.

De duplici Baptiſmo, & de relinquenda propria voluntate.

B

Abrenuntiatio in Baptiſmo.

1 SCITIS, Fratres (firmiſſimè enim tenetis catholicam veritatem) quòd in Baptiſmate abrenuntiantes diabolo Pater cœleſtis adoptet, & in regnum Filii claritatis ſuæ de poteſtate transferat tenebrarum. Nimirum ipſa eſt ſtola prima, quam verè citò proferre miniſtros paternus jubet affectus, non oris petitionem, non deſiderium cordis expectans, ſed & ipſum intellectum præveniens in benedictionibus dulcedinis. Quotquot enim baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, Chriſtum induimus. De quo & alius clamat teſtis & ipſe fidelis, quia *quotquot receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri*. Nec verò inanis eſt, aut infirma poteſtas: quia nimirum certi ſumus continuo & nos, quoniam neque mors, neque vita, neque Virtutes, neque Angeli, neque altitudo, neque profundum poterit nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu. Sed attende quanta enumeravit Apoſtolus (ejus enim verba ſunt) minimè tamen adjiciens, *nec nos ipſi*. Nimirum hæc eſt libertas qua Chriſtus nos liberavit, ut nulla penitus creatura avellere nos, aut vim facere poſſit. Soli id deſerere poſſumus, propria voluntate abſtracti, & illecti à propria concupiſcentia. Præter hanc enim nihil eſt quod timeamus. Denique donec voluntatis uſum & facultatem deliberandi renatus quiſque recipiat, à charitate Dei ſeparari omnino non poteſt. Securus interim degit ſub protectione & advocatione Domini Dei ſui: non eſt quod vereatur ex omnibus. At ubi ſanè diſcretionis annos ingrediens redditur ſibi, cæterorum utique violentiam nec hunc quidem formidare neceſſe eſt: ſed ab ea quæ dormit in ſinu ſuo caveat, propria ſcilicet voluntate. Erit fortè peccatum in foribus, ſed appetitus ejus ſub eo eſt: tantùm ipſe aperire renuat, conſentire recuſet.

Gal. 3. 27.
Joan. 1. 12.
Rom. 8. 38.

C

Sola propria voluntas à Deo nos avellere poteſt.

D

Primi parentes non coacti, ſed decepti peccarunt.

2 Denique primos parentes non urſus, aut leo, ſed potius ſerpens, callidior utique, non fortior cæteris animantibus, ſupplantavit; nec mulierem vir, ſed mulier virum. Serpens, ò Eva, decepit te: decepit profectò, non impulit aut coegit. Mulier tibi, ò Adam, de ligno dedit: ſed offerendo utique, non violentiam inferendo. Neque enim poteſtate illius, ſed tua factum eſt voluntate, ut ejus voci plus obedieris, quàm divinæ. Cæterùm ſi ille ſibi non præcavit ignarus, nos ſaltem nobis tot exemplis præmoniti caveamus. Immò verò quoniam periclitati ſumus & nos miſerabiliter in hac parte, de cætero jam remedium aliquod tantis providere malis ſollicitè ſtudeamus. Quando enim fortis ille armatus, quem fortior ſuperveniens alligavit, atrium illud olim ſuum valuit violentia aliqua obtinere? Sed vacuum, ſibique inſipienter expoſitum domicilium reperit, & cum aliis ſeptem nequioribus, non fortioribus, ingrediens, non irruens, liberè habitavit. Quis verò illum admiſit, niſi propria voluntas? Ipſa eſt quæ in poteſtatem tenebrarum denuò rediit, quæ nos iterum ſubdidit mortis imperio.

E

Propria voluntas hominem ſubjecit diabolo.

F

3 Veni Domine Jeſu, veni etiam nunc Jeſu bone, ejice iterum fortiter, quem nos inſipienter admiſimus. Tunc enim verè liberi erimus etiam nunc, ſi nos liberaveris. Irritum fecimus fœdus primum: tibi peccavimus Domine, ſatanæ & operibus ejus obligantes denuò noſmetipſos: jugo iniquitatis colla ultronea ſubmittentes, & ſubjicientes nos miſeræ ſervituti. Itaque, Fratres mei, rebaptizari nos convenit, ſecundum fœdus inire neceſſe eſt, opus eſt profeſſione ſecunda; nec jam ſufficit abrenuntiare diabolo & operibus ejus: mundo pariter abrenuntiandum eſt, & propriæ voluntati. Ille enim ſeduxit, illa [a] traduxit nos. In priori nimirum baptiſmate, quando nihil nobis adhuc voluntas noſtra nocuerat, ſatis fuit abrenuntiare diabolo, cujus profectò invidia peccatum pariter & mors per unum ingrediens, in omnes homines pertranſivit. Cæterùm poſtquam mundi fallentis illecebras, & infidelitatem propriæ voluntatis manifeſtè ſumus experti; de cætero jam in ſecundo (ut ita dixerim) converſionis noſtræ baptiſmate [b] meritò prorſus, & non ad inſipientiam nobis, non reſarcire tantummodo fœdus primum, ſed etiam roborare ſolliciti, ipſis quoque affectibus pariter abrenuntiamus. Studeamus proindè, dilectiſſimi, immaculatos nos ab hoc ſæculo cuſtodire, ſcientes, quoniam religio munda & immaculata coram Deo hæc eſt. Caveamus autem à propria voluntate, tamquam à vipera peſſima & nequiſſima, & quæ ſola deinceps damnare poſſit animas noſtras.

A

In 2 Baptiſmo abrenuntiandum propriæ voluntati.

a

B

b

Jacob 1. 27.

C

SERMO XII.

De primordiis, mediis, & noviſſimis, in illud Eccleſiaſtici, *Memorare noviſſima tua*, &c.

1 F*ILI, memorare noviſſima tua, & in æternum non peccabis*. Recole primordia, attende media, memorare noviſſima tua. Hæc pudorem adducunt, iſta dolorem ingerunt, illa metum incutiunt. Cogita undè veneris, & erubeſce; ubi ſis & ingemiſce; quo vadas, & contremiſce. Vide ne adjicias adhuc ignorare, ne fortè ſuper te veniat terribilis illa comminatio, qua Sponſus intonat, dicens: *Si ignoras te, ò pulchra inter mulieres, egredere, & abi poſt greges ſodalium tuorum*. Primo ſiquidem cùm in honore eſſes, ò homo, non intellexiſti: undè & comparatus es jumentis inſipientibus, & ſimilis factus es illis. Jam ſi nec vexatio intellectum dederit auditui, etiam poſt greges abibis, illis nihil mali ſentientibus, malis expoſitus univerſis. Agnoſce ergo primordia tua, & erubeſce comparatum te eſſe jumentis: memorare noviſſima tua, & time ne abeas etiam poſt jumenta. Erubeſce, inquam, quòd pro conſortio Angelorum, conſortium ſortitus es pecorum, non modo in neceſſitatibus corporis, ſed etiam in affectibus cordis. Cum jumentis partiris cibum terræ, quia panem angelicum, panem faſtidiſti cœleſtem. Non ſolùm autem, ſed etiam, quod pejus eſt, in recto corpore curva eſt anima: & in corpore manet humanæ animæ ſimilitudo; in anima verò, beſtiali ſimilitudine mutata eſt ſimilitudo Dei.

Eccli. 7. 40.

Cant. 1. 7.

D

Primo vide undè ſis.
Pſ. 48. 13. 21.

Homo ſimilis & ſocius factus jumentis.

E

2 An non confunderis ſurſum caput habere, qui ſurſum cor non habes? corpore rectus ſtare, qui corde repis in terra? An non repere eſt in terra, carnem ſapere, carnalia deſiderare, carnalia quærere? Verumtamen quia ad imaginem & ſimilitudinem Dei creatus es, ſi perdidiſti ſimilitudinem, ſimilis factus jumentis; ſed in imagine pertranſiſti. Ergo ſi in ſublimi poſitus non intellexiſti quoniam limus eſſes; noli infixus in limo profundi ignorare, quia imago Dei es, & erubeſce quòd peregrinam ei ſuperduxeris ſimilitudinem. Memor eſto nobilitatis tuæ, & pudeat te tantæ dejectionis. Ne ignores pulchritudinem tuam, ut de fœditate amplius confundaris. Hæc eſt, juxta Salomonem, *confuſio adducens gloriam*, quando à tanta gloria cecidiſſe confunderis. Eras enim aliquando gloria & honore coronatus, conſtitutus ſuper opera manuum Domini, incola paradiſi, Angelorum con-

Turpe homini ſurſum caput habere, cor deorſum.

F

Eccl. 4. 25.

---

a Sic ex codice Cœleſtinorum Pariſienſium emendata lectio vulgata, *illa tradidit nos*.

b Profeſſionem religioſam veteres non pauci alterum Baptiſma nuncuparunt, ut Bernardus ipſe in Serm. 37. de diverſis num. 3. & lib. de Præcepto & diſpenſatione. Vide Hieronymum in Epiſtola ad Paulam de obitu Bleſillæ ubi ait, eam *ſecundo quodam modo propoſito* (ſic monaſticam profeſſionem vocat) ſe *baptiſmo* laviſſe.

A eivia, & domeſticus Domini ſabaoth. Hinc dejeciſti teipſum in has interiores tenebras, undè ad exteriores quoque & palpabiles tenebras ejiciendus eris aliquando, ſi non caves. Ab iſta, inquam, gloria filiorum Dei depoſuiſti temetipſum; à felici illa & dulciſſima patria, ab horto voluptatis exulem te feciſti.

Secundo vide ubi ſis.

3 Ecce undè veniſti: vis noſſe quo deveniſti? In locum utique afflictionis: ſiquidem vita tua inſerno appropinquavit. Quid enim hìc, niſi labor & dolor, & afflictio ſpiritus? Sed nunc ita contigit tibi, ac ſi puer in carcere natus ſit, & in carcere ſit nutritus; & quia numquam viderit lucem, miretur ſuper triſtitia & anxietate matris ſuæ. Illa enim ſcit undè doleat; & quia
B novit bona, graviora ſunt ei mala, & recordatione pacis amaritudo ejus amariſſima eſt. Tibi magna bona videntur minora mala; & præ majoribus compedibus, quibus aſſuetus es, minores annulos requiem putas. Comedere appetis, quia fames te cruciat. Utrumque labor eſt; ſed quia fames gravior magis, comedere neſcis eſſe laborem. Denique poſtquam fames depulſa fuerit, vide ſi non gravius ducis comedere, quàm eſurire. Sic ſe habent univerſa ſub ſole: ut nihil ſit in eis verè jucundum, ſed ab uno ſemper tranſire velit homo ad aliud, ſolaque viciſſitudine relevetur utcumque, acſi proſiliat ab aqua in ignem, & indè rurſus in aquam reſiliat, utpotè qui neutrum ferre
C poſſit. Omne ſiquidem laboris remedium, alterius laboris initium eſt. Nemo in hoc ſæculo nequam quod vult habere poteſt: quando quidem nec juſtua juſtitia ſatiatur, nec voluptuoſus voluptate, nec curioſitate curioſus, nec ambitioſus inani gloria. Ecce undè doleas, ſi nondum inſenſibilis factus es; ecce undè doleas, quod in exilio poſitus es, in deſerto moraris, & in tenebris ambulas & in lubrico, & in ſudore vultus tui veſceris pane tuo. An non in amaritudine moratur oculus tuus, quoties iſta conſiderat, & deplorat pariter cum Propheta: *Heu mihi! quia incolatus meus prolongatus eſt?*

Sola viciſſitudo placet in creaturis. — *Pſ. 119. 5.*

Eccl. 7. 40. Tertio vide quo vadas.

4 Habes jam primordia, habes etiam media: ſed
D noviſſima quæ ſunt? Nam de eis dicitur, quòd eorum memor non peccabis. Ipſa ſunt mors, judicium, gehenna. Quid horribilius morte? quid judicio terribilius? nam gehenna nihil poteſt intolerabilius cogitari. Quid metuet, ſi quis ad iſta non trepidat, non expaveſcit, non timore concutitur? O homo, ſi pudorem perdideras ad nobilem creaturam pertinentem; ſi dolorem non ſentiebas afflictionis, quod eſt etiam carnalium: vel timorem non omittas, quoniam ille eſt etiam jumentorum. Oneramus aſinum, & fatigamus in laboribus plurimis; & non curat, quia aſinus eſt. At ſi in ignem impellere, ſi in foveam præcipitare velis; cavet quantum poteſt, quia vitam diligit, &
E mortem timet. An non tibi ergo juſtum videtur, ut qui modo jumentis inſenſibilior fuerit, poſt jumenta quoque ipſa compellatur abire, & in tormentis poſitus locum teneat poſteriorem? Time ergo, ò homo, quòd in morte ſeparandus es à bonis omnibus hujus corporis, & tam dulce carnis & animæ vinculum amariſſimo ſecandum eſt divortio. Time, quòd in terribili judicio ei præſentandus es, in cujus manus horrendum eſt incidere: & eo examinante quem nihil latet, ſiquidem inventa fuerit in te iniquitas, alienandus ab univerſitate quietis & gloriæ, & ſegregandus à numero beatorum. Time, quòd in gehenna cruciatibus æternis & immenſis exponendus es, in ſorte diaboli & an-
F gelorum ejus, in igne æterno, qui paratus eſt eis. Hic ergo timor initium ſapientiæ dicitur, non pudor, non dolor: quia neuter eorum ſic initiat ad ſapientiam, neuter tantam habet efficaciam. Undè eſt quod non dicitur, *Memorare* primordia, aut media, ſed *noviſſima; & non peccabis*. Validior enim eſt & vehementior ſpiritus timoris ad reſiſtendum peccato, quàm pudor aut dolor: quia pudor de multitudine, & dolor de qualicumque hujus mundi conſolatione capit ſolatium: timor verò non invenit undè conſoletur. Nam in morte non magnum, non parvum aliquid de bonis hujus mundi tecum delaturus es: in judicio nec

Heb. 10. 31. Mors, judicium, & gehenna timenda. — *Pſ. 110. 9.*

Timor efficacius peccato reſiſtit, quàm pudor aut dolor.

A fallere, nec reſiſtere poſſibile erit: in gehenna nulla penitus conſolatio; ſed perpetuum væ, ululatus, & fletus, & ſtridor dentium.

TOM. III.

SERMO XIII.

De triplici miſericordia, & quatuor miſerationibus.

Miſericordia Dei parva, mediocris, & magna.

1 SICUT ſunt peccata minima, ſunt mediocria, ſunt & magna: ſic eſt miſericordia parva, mediocris, & magna. Magnus ergo peccator magna miſericordia opus habet; ut ubi abundavit delictum, ſu-
B perabundet & gratia. Parvam miſericordiam dico expectationem, qua non ſtatim punit peccantem, ſed expectat ad pœnitentiam. Parvam autem non in ſe, ſed ad comparationem aliarum. Alioquin magna planè, magna omnino miſericordia, expectatio Domini. Nam peccantem angelum omnino non expectavit, ſed præcipitavit de cœlo: hominem quoque peccantem non diſtulit, ſed protinus expulit de paradiſo. Nunc jam expectat, diſſimulat, ſuſtinet decem annis, viginti, uſque ad ſenectam & ſenium. Et ſi conſideremus quanta, & quàm plurima peccata quotidie fiunt; nonne levia reputabimus illa, quæ tamen continuò damnationis excepere ſententiam? Nihil proindè mirum, ſi
C ipſius quoque Prophetæ penè moti ſunt pedes, penè greſſus effuſi, quoniam zelabat ſuper iniquos pacem peccatorum videns; ſi peccatores ipſi dicunt, *Quomodo ſcit Deus, & ſi eſt ſcientia in excelſo?* Sed hæc eſt gratia crucis Chriſti, & virtus. *Vivo ego, dicit Dominus, nolo mortem peccatoris, ſed ut magis convertatur, & vivat.* Quantum verò mihi videtur, vox Chriſti reſurgentis eſt iſta, ac ſi dicat: Velit, nolit Judæus, vivo ego; nolo mortem peccatoris, qui mori volui pro peccatoribus: volo ut fructuoſa ſit mors mea, & copioſa per eam redemptio.

Parva, quæ. — *Pſ. 72. 2.* — *Pſ. 72. 11.* — *Ezech. 33. 11.*

Longanimitas Dei culpam obſtinati cumulat.

2 Hanc ergo miſericordiam Domini, qua tardat ferire, paratus ignoſcere; parvam, non quidem in ſe-
D ipſa, ſed aliarum comparatione nominavi: quod hæc, ſiquidem ſola fuerit, nullatenus ſufficit ad ſalutem, immò verò judicium damnationia accumulat, ut dicatur: *Hæc feciſti, & tacui.* Apoſtolum proindè audiamus, more ſuo terribiliter intonantem: *An divitias bonitatis ejus*, inquit, (haud dubium quin Dei) *& longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam patientia Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem, ſecundùm duritiam tuam & cor impœnitens, theſaurizas tibi iram in die iræ.* Theſaurizas, inquit, tibi theſauros iræ pro prærogatis theſauris miſericordiæ quos contemnis, & evacuas in te miſericordiam Dei. Sed ſecundùm quid? *Secundùm duritiam tuam*, ait, *& cor*
E *impœnitens*. Quis autem ſcindet duritiam iſtam, niſi qui paſſione ſua petras ſcidit? Quis dabit cor pœnitens, niſi à quo eſt omne datum optimum?

Pſ. 49. 21. — *Rom. 2. 4. 5.*

Miſericordia mediocris.

3 Hæc eſt ſecunda miſericordia, omnino major priore, quæ facit ne prima ſit infructuoſa, & convertatur in damnationem mortis; dando ſcilicet pœnitentiam, ſine qua expectatio non modo non prodeſt, ſed obeſt plurimum. Et hæc quidem in levibus peccatis poteſt ſufficere: quoniam in his à quibus abſtinere omnino non poſſumus dum geſtamus corpua peccati, ad ſalutem ſufficere poteſt pœnitentia quotidiana. At in gravioribus quidem, & quæ peccata ad mortem ſunt, opus eſt non modo pœnitentia,
F verùm etiam continentia. Difficilis prorſus res, & ſoli divinæ virtuti poſſibilis, ſuſceptum ſemel peccati jugum à cervicibus ſuis excutere: quoniam qui facit peccatum, ſervus eſt peccati, nec eſt jam liberari niſi in manu forti.

Venialium remiſſioni quid neceſſarium, quid mortalium.

*Miſericordia magna. Pſ. 50. 3. * Vide Serm. 2 in Domin. 6. poſt Pent. 4. Effectus ejus ſeu filiæ.*

4 Hæc eſt magna miſericordia, magnis neceſſaria peccatoribus, de qua dicitur: *Miſerere mei Deus ſecundùm magnam miſericordiam tuam, & ſecundùm multitudinem miſerationum tuarum, &c.* De quatuor filiabus magnæ miſericordiæ dictum eſt *, quæ ſunt immiſſio amaritudinis, ſubtractio opportunitatis, virtus reſiſtendi, & ſanitas affectionis. Quandoque enim ei,

TOM. III. qui peccato quovis obligatus tenetur, piè immittit Dominus amaritudines quaſdam, quæ mentem occupant hominis, & expellunt pernicioſam delectationem peccati. Quandoque ſubtrahit opportunitatem, nec tentari patitur infirmitatem. Quandoque virtutem donat reſiſtendi, quod majus eſt; ut ſcilicet tentationem ſentiens viriliter agat, & non conſentiat. Quandoque affectionem ſanat, quod perfectiſſimum eſt, & in quo prorſus eradicatur * tentatio: ut non ſolùm non conſentiatur ei, ſed nec ſentiatur quidem.

** al. Tolli-tur.*

a

SERMO XIV. a

De ſeptem donis Spiritus-ſancti contra ſeptem vitia.

Sap. 7. 30.

1 SApientia vincit malitiam, dum ſatanam conterit Dei virtus, & Dei ſapientia Chriſtus. *Attingit ergo à fine uſque ad finem fortiter*, in cœlo quidem dejiciendo ſuperbum, in mundo ſuperando malignum, in inferno ſpoliando avarum. *Et diſponit omnia ſuaviter*, in cœlo ſtantes Angelos confirmando, in mundo venumdatos redimendo, in inferno captivos liberando. Aut, ſi melius placet, accipiamus hoc modo. Ordinata procedit acie adverſus ſeptem peccati gradus Spiritus ſeptiformis. Et primus contra negligentiam Timor exurgit. Nimirum ipſe eſt, quo concutitur anima, diſcutitur conſcientia, excutitur ſopor letalis, incutitur ſollicitudo. Denique *qui timet Deum, nihil negligit*, ſed veretur omnia opera ſua.

Septiformis Spiritus adverſus ſeptem peccati gradus.

1. Timor contra negligentiam. *Eccl. 7. 20.*

2 Cæterùm ut gravior ſit conflictus, ſquama ſquamæ jungitur, & comitantia ſunt in humano corde negligentia ſui, & curioſitas cæterorum. Tripla enim (ut ait Sapiens) incommodum ejicit de domo inhabitantem, fumus, ſtillicidium, mala uxor. Quando verò hæc deerunt negligenti? Propria quippè qui negligit, fumum non abigit, uxorem non corrigit, tectum non reficit. Fumant peccata, nullo miſericordiæ ſtudio, nullis lachrymarum undis extincta; & fumus ille teterrimus & intolerabilis. Malignatur voluntas, ipſo neglectu quotidie deterior ſemetipſa. Stillat ſuperni Judicis indignatio ex defectu utique charitatis, quæ ſola operit multitudinem peccatorum. Egrediatur itaque foras neceſſe eſt, & curioſius exteriora conſideret, qui ſic interna deſpicit, præterita non reſpicit, præſentia non inſpicit, futura non proſpicit. Evidenter proindè curioſitati Pietas adverſatur, & quem illa à corde evocat, iſta revocat. Nimirum pietas illa eſt cultus Dei; & in corde colitur, qui in corde cognoſcitur habitare. Parit autem curioſitas experientiam mali, ut facilè qui per multa vagatur, offendat, facilè cadat in laqueum, facilè inveniat quod pernicioſè delectet. Confligit ſanè adverſus hanc Scientiæ ſpiritus, docens eligere bonum, reprobare malum; docens quid periculoſum ſit, quidve expediat experiri.

Negligentiæ damna. *Prov. 27. 15.*

2. Pietas contra curioſitatem.

3. Spiritus Scientiæ contra experientiam mali.

3 Verumtamen in multis jam in concupiſcentiam experientia tranſire videtur. Habes hos gradus in Dina filia Jacob, quam nimirum, ad videndum alienigenas mulieres egreſſam, Emor filius Sichem rapuiſſe, corrupiſſe, ac deindè triſtem blanditiis deliniſſe legitur, ita ut illius animæ anima ejus adhæſerit. Dico autem in concupiſcentiam, &, ut Propheta meminit, in affectum cordis tranſiſſe hominem qui legem ſprevit, honeſtatem abjecit, valefecit pudori, timorem autem Domini penitus tranſiliit; ſoloque vehitur appetitu, ſequitur concupiſcentiam ſolam, ſola trahitur voluptate, & eſt apud eum pro ratione voluntas. Contra hanc igitur concupiſcentiam mali dimicat Fortitudo: neque enim ullà jam, niſi in manu forti, liberatio eſt. Indicat ſibi homo jejunia, corpus caſtiget & ſubjiciat ſervituti, ne fortè jam de radice colubri egrediatur regulus, de concupiſcentia conſuetudo. Quemadmodum enim miſera nimium & miſerabilis humana fragilitas ſine pruritu concupiſcentiæ, aut impetu deſiderii, ſola conſuetudine ipſa ad illicita trahatur, utinam omnibus liceat ignorare. Nimirum peccatum faciens, ſervus eſt peccati, ſervus planè diaboli, ad prava quæque prout trahitur ſequens, à quo nimirum captivus tenetur, ad ipſius voluntatem.

Gen. 34. 2. *Pſ. 72. 7.*

4. Fortitudo contra concupiſcentiam.

Joan. 8. 35.

4 Eſt autem conſuetudo hæc gravis quædam & pernicioſa catena, ſolvenda utique facilius, quàm rumpenda: ut hic maximè vulgare illud proverbium videatur uſurpari, Induſtriam violentia potiorem: ut quemadmodum vis vi repellitur, & fervore ſpiritus fervor extinguitur deſideriorum; ſic maligni artem arte deludas, & conſuetudini Conſilium opponas. Alioquin ſi fortè violentiam quæras, & caſtigationem corporis ſperes conſuetudini prævalere, timendum omninò eſt ne ſit pernicioſus labor, & prius ipſa ſubſtantia deficiat, quàm inolita concupiſcentia, præſertim quòd altera quædam natura ſit ipſa conſuetudo. Neceſſarium itaque eſt conſilium vel ab ipſo magni conſilii Angelo miniſtratum, vel ab homine aliquo ſpirituali, qui cogitationes ſatanæ, ſpiritualiaque remedia non ignoret. Subtrahenda nobis occaſio eſt, & opportunitas fugienda peccati. Legimus, Fratres, in eremo fornicationis ſpiritu graviter quempiam impugnatum, laudabili prorſus induſtria à Patre curatum. Advocans enim ſenior fratrem alterum ſecreto, juſſit ut eumdem laceſſeret injuriis; & prior ipſe, quaſi accepta ab eo injuria, quereretur. Anxiabatur ille, & confuſus vehementer, ſic in brevi oblitus eſt priſtinæ tentationis, ut quærenti de ea non ſine admiratione plurimum reſponderet: Papæ! vivere non licet, & fornicari liberet?

5. Conſilium contra pravam conſuetudinem.

Exemp. Eremitæ fornicationis ſpiritu liberati. V. S. Hieron. epiſt. ad Ruſtic. circa med.

5 Sed fortè nondum venit cui victoria repoſita eſt, quem triumphus manet, cui corona debetur, & contemptus ex conſuetudine prodit: ut tanto liberius, quanto deſperatius peccans, totas jam concupiſcentiæ laxet habenas, toto impetu feratur in præceps, ſicut ſcriptum eſt: *Peccator, cum venerit in profundum malorum, contemnit*. Hunc ergo contemptum neceſſe eſt ut ſpiritus Intellectus impugnet, illuminans tenebras cordis, & lucem divinæ miſericordiæ & copioſæ miſerationis infundens. Intelligentia nempè divinis & altiſſimis rebus attribuenda eſt, quas quidem ratio humana nullatenus, difficilè autem vel fides ipſa comprehendere poſſit, ut eſt illud: *Ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia.*

Prov. 18. 3. *6. Intellectus contra contemptum.*

Rom. 5. 20.

6 Jam ſi contemptus perſtiterit, accedere neceſſe eſt & malitiam, ut quam poteſt conſolationem deſperatus miſer admittat; & cui non eſt pars in bonis, lætetur vel in malis, lætetur cùm malè fecerit, & exultet in rebus peſſimis. Ex his ergo ſolum hoc remedium eſt, ut ipſa adverſus malitiam Sapientia congrediatur, propriaque dextera prælietur, quæ ſuccumbere omninò non novit. Quando enim liberetur qui in Babylonem * deſcendit, niſi præveniatur in benedictionibus ſupernæ dulcedinis, ut clavum clavus expellat; & peſtiferam dulcedinem vitiorum jucunditas ſpiritualis unctionis excludat?

7. Sapientia contra malitiam.

** al. Habitationem.*

7 Attingit ergo à fine uſque ad finem fortiter ſapientia victrix, eradicando ſingula vitia, ſingulaſque inſerendo virtutes. Excutitur ſiquidem negligentia, ut timoris ſpiritus repleat mentem; abjicitur curioſitas, ut ſuccedat pietas; experientia mali fugatur, apponiturque ſcientia. Sic & concupiſcentiæ prævalet fortitudo, & conſilium conſuetudinem amputat, & intellectus vigens contemptum amovet, & diſparente omninò malitia, ſapientia regnat. Qua quidem triumphante, de cætero miſeram illam animam, quam pernicioſè negligentia ſoporaverat, pejus excitaverat curioſitas, attraxerat experientia, tenuerat concupiſcentia, ligaverat conſuetudo, contemptus in carcerem truſerat, malitia jugulaverat; timor ſuſcitat, pietas blandè demulcet, ſcientia quid actum ſit indicans dolorem apponit; quod ſuum eſt fortitudo erigit, conſilium ſolvit, intellectus educit de carcere, ſapientia menſam ponit, refocillat eſurientem, & ſalutaribus reparat alimentis.

Recapitulatio promiſſorum.

a Multa eſt varietas hujus Sermonis in codice Ciſtercienſi: ſed hæc parum ad ſenſum refert, ut in aliis. Citatur in Floribus lib. 7. cap. 48.

SERMO XV.

De quærenda Sapientia.

Mundi compedes quantumvis aurei relinquendi.

[a] QUID in hoc mundo agimus, Fratres, aut quid facimus de hoc mundo? Si ſalvari contendimus à præſenti ſæculo nequam, quid adhuc de hoc mundo decernimus? Si exire volumus, quid compedes noſtros nobiſcum trahere laboramus? Ponamus aureos eſſe: ſed multo melius eſt ſine his liberari quàm eorum occaſione teneri. Non æſtimemus pretium, ſed impedimentum conſideremus: ne præter ipſam, quæ dura ſatis reputanda eſt, conditionis neceſſitatem, etiam cupiditatis viſco inhærere his incipiamus, & inanis ſollicitudinis nexibus irretiri. Quid enim in compedibus faciat quis, percunctari fortè minus congruum judicetur, quòd videlicet ad patiendum magis, quàm ad aliquid faciendum ſoleant homines compediri: & actionis impedimenta compedes ſunt, adminicula paſſionis. Agendum tamen nobis aliquid in hoc mundo; agenda utique pœnitentia: ſed ad paſſionem hæc potius, quàm ad actionem videbitur pertinere. Nihilo minus tamen agendum hic nobis aliquid: non quidem de hoc mundo, ſed in hoc mundo. Cùm enim legatur Adam in loco voluptatis ab initio poſitus, ut operaretur: quis ſanum ſapiens, filios ejus in loco afflictionis ad feriandum poſitos arbitretur? Operemur ergo, ſed cibum qui non perit: operemur opus ſalutis noſtræ. Operemur in vinea Domini: ut denarium diurnum accipere mereamur. Operemur in Sapientia, quæ dicit, *Qui operantur in me, non peccabunt*. Ager eſt mundus, ait Veritas. Fodiamus in eo, theſaurus abſconditus latet; effodiamus eum. Ipſa eſt enim ſapientia, quæ trahitur de occultis. Omnes eam quærimus, omnes concupiſcimus eam.

Eccl. 2. 15. — Eccli. 24. 30. Matt. 13. 38.

Sapientia ubi invenienda.

2 Sed fruſtra quærit, qui in lectulo ſuo quærit: neque enim in terra ſuaviter viventium invenitur. Lectulus eſt; & ibi gigantem quæris? Tuus eſt; & ibi ſperas invenire eum, qui diverſoria ſemper ignorat? *Si quæritis*, inquit, *quærite: convertimini, & venite*. Quæris undè? A lectulo tuo. Quæris undè converteris? *A voluntatibus*, inquit, *tuis avertere*. Et ſi in voluntatibus meis non invenio, ubi, inquis, invenio ſapientiam? Vehementer enim eam deſiderat anima mea: nec inveniſſe ſufficiet, ſi contigerit invenire, niſi menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem ponam in ſinum meum. Meritò quidem. *Beatus* enim *homo qui invenit ſapientiam, & qui affluit prudentia*. Quære ergo dum inveniri poteſt: & dum propè eſt, invoca illam. Vis audire, quàm propè ſit? *Propè eſt verbum in corde tuo & in ore tuo*: tantùm illud recto ſi quæſieris corde. Erige cor, ſurge de lectulo tuo, ut non fruſtra audias admonentem ſurſum habere cor. Sic enim invenies corde ſapientiam, ore afflues prudentia; ſed affluere, non effluere vel evomere cura.

Iſ. 21. 12. — Eccli. 18. 30. — Prov. 3. 13.

Eccli. 24. 29. Satietas mellis, id eſt ſapientiæ, cavenda.

3 Nimirum mel inveniſti, ſi inveniſti ſapientiam; tantùm ne multum comedas, ne ſatiatus evomas illud. Sic comede ut ſemper eſurias. Nam ipſa dicit: *Qui edunt me, adhuc eſurient*. Noli multum reputare quod habes; noli ſatiari ne evomas, & hoc ipſum quod videris habere, auferatur à te, quippè qui antè tempus quærere deſtitiſti. Neque enim dum poteſt inveniri, dum propè eſt, ab inquiſitione vel invocatione ceſſandum eſt. Aliter quoque *ſicut qui mel comedit multum* (ut ait idem Salomon) *non eſt ei bonum: ita qui ſcrutator eſt majeſtatis, opprimetur à gloria*. Quid tu, Pilate, ſeorſum interrogas Dominum, ut tibi ſuſurret in aurem, quid ſit veritas? Multum eſt ad te: non dabitur ſanctum cani, nec margarita porco. Quære potius fidei guſtum; ſatietatem intelligentiæ interim ne requiras. Meritò, Fratres, reverberata acie protinus reſilivit: & reſponſum non ſuſtinens, egreſſus eſt ad Judæos, qui ambulare cœperat in magnis & mirabilibus ſuper ſe, quid eſſet veritas percontatus.

Prov. 25. 27. — TOM. III. — Joan. 18. 38.

4 Quocirca QUÆRAMUS ſapientiam in corde, & ſapientiam quæ eſt ex fide, quemadmodum Apoſtolus ait: *Non plus ſapere, quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem*. SOBRIA ſiquidem ſapientia [a] eſt in pœnitudine peccatorum præteritorum, in contemptu præſentium commodorum, in deſiderio futurorum præmiorum. Inveniſti planè ſapientiam, ſi prioris vitæ peccata defleas, ſi hujus ſæculi deſiderabilia parvi pendas, ſi æternam beatitudinem toto deſiderio concupiſcas. Inveniſti ſapientiam, ſi tibi horum ſingula ſapiunt prout ſunt, ut hæc quidem amara & omninò fugienda, iſta quoque velut caduca & tranſitoria contemnenda; illa verò ut perfecta bona totis appetenda deſideriis, intimo quodam animi ſapore dijudices & diſcernas. Atque hæc quidem ſobria eſt ſapientia, & vomitum neſcit, ubi & timoris frigus ex recordatione peccatorum, & charitatis fervor ex appetitu divinarum promiſſionum, tepiditatem amovet earum, quæ nunc ſunt, peſſimarum occupationum: ut nec evomas ſapientiam, nec evomaris ab ea. Sicut enim beatus homo qui invenit ſapientiam: ſic etiam beatus vir, vel beatior etiam qui morabitur in ſapientia: fortè enim hoc ad affluentiam ſpectat.

Rom. 12. 3. — a Sapientia ſobria conſiſtit in tribus. — Eccli. 14. 22.

Sapientia in ore & in corde.

5 Sanè in his tribus ore affluis ſapientia vel prudentia, ſi ſit in ore confeſſio propriæ iniquitatis, ſi gratiarum actio & vox laudis, ſi etiam ſermo ædificationis. Nimirum *corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem*. Atque in principio quidem ſermonis juſtus accuſator eſt ſui: nam in medio magnificare Dominum; in tertio quoque (ſi eatenus affluit ſapientia) ædificare proximum debet. An verò & in opere affluendum eſt ſapientia? Et maximè. Quæramus ergo & in opere triplicem affluentiam: nam & olim dictum eſt à Sapiente quodam, quòd ſapientia tripliciter deſcriberetur. Itaque, ſi vos melius non habetis, puto ego, quod ad opus pertinet, copioſè ſatis affluere ſapientia, quicumque inter vos continenter, patienter, & obedienter converſatur: tantùm ut fidelis obedientia propriam mortificet voluntatem; humilis continentia carnalem pariter & ſæcularem amputet voluptatem; hilaris patientia utramque ſimul, & corporalem ſcilicet, & mundialem, viriliter ſuſtineat adverſitatem.

Rom. 10. 10. Prov. 18. 17. — In opere. — Prov. 22. 20. — Sapientia quis affluat.

SERMO XVI.

De triplici genere bonorum, & vigilantia ſuper cogitationibus.

b Religioſos à malis cogitationibus quàm alienos eſſe oporteat.

1 ET [b] propenſius ſtudium, cura vigilantior noſtris eſſet cogitationibus adhibenda, Fratres mei: noſtris, inquam, quibus tam ſanctarum meditationum aſſiduè materia miniſtratur. Nocte enim & die nobis propheticæ & evangelicæ, ſed & apoſtolicæ voces canuntur & leguntur, quæ & pœnam minantur inferni, & gloriam regni pollicentur. Undè ergo nobis tam vanæ, tam noxiæ, tam obſcœnæ cogitationes, quæ nunc immunditia & elatione, nunc ſuperbia & ambitione, cæteriſque paſſionibus contorquent nos, ut vix aliquando in ſerenitatem ſanctarum cogitationum reſpiremus? Væ nobis à torpore & tepore cordis noſtri! qui permittimus nos his vanitatibus occupari, & non magis ex inſtanti tranſilimus in bona Domini, ſive in naturalia, ſive in ſpiritualia, ſeu etiam in æterna. Et quidem naturalia bona [c] magna, ſpiritualia majora, ſed maxima ſunt æterna. In primis reparamur, in ſecundis exercitamur, extendimur & beatificamur in tertiis. Si non potes oculum meditationis in illam ſublimita-

c Triplicia bona, naturalia, ſpiritualia, æterna.

a Hunc locum habes in lib. 8. Florum cap. 30.
b Simili modo Nicolaus Claræ-vallenſis, *Et quidem ſtudium, & attentum ſtudium, &c.* orſus eſt Sermonem in Feſto ſancti Andreæ, in quo idem hic ſermo habitus eſt infra, num. 6.
c Hic locus citatur in lib. 8. Florum S. Bernardi cap. 4. & 5. alter ex num. 7. in eodem lib. cap. 30.

TOM. III.

tem æternaſium bonorum inſigere, quia diſtantia ſunt; & omnem ſenſum exuperant: in bonis gratiæ, quæ ſunt in exercitio virtutum, viſum reflecte, ut videas quàm puræ conſcientiæ, quàm liberæ frontis ſit verſari & converſari in caſtitate & charitate, in patientia & humilitate, cæteriſque virtutibus, quæ amabilem Deo, placabilem & imitabilem hominibus reddunt. Quòd ſi & hæc nimis ſublimia ſunt, & tranſgredientia infirmitatem tuam; demitte oculos tuos in bona naturæ, quæ tibi tam familiaria eſſe debent, quantum tu familiaris es tibi. Nec ſic dicimus bona naturæ, quaſi gratiæ non ſint: ſed ideò quod ipſi naturæ quodam modo ingenita & complantata fuerint; antequam fieret peccatum illud, quod non ſolùm perſonam infecit, ſed etiam naturam. Extunc non ita nobis ad manum perveniſſe monſtrantur propter vulnus inflictum, cùm tamen nos illa in nobis & circa nos eſſa tam rationibus, quàm affectionibus plerumque ſentiamus. Et quia nos ex anima & corpore conſiſtimus; juxta vocem Apoſtoli, ab animali parte, id eſt à bonis corporis, incipiamus, ut non ſit prius quod ſpirituale eſt, ſed quod animale.

1. Cor. 15. 46.

1. Bona corporis. Debemus corpori ſanitatem non voluptatem.

2 Sunt autem omnia bona corporis, & quæ ei ſolummodo debeamus, ſanitas. Nihil autem ultra dandum eſt vel quærendum, ſed hoc termino ligandum, & frenandum eſt, cùm fructus ejus nullus, ſi & mors ſit finis illius. Sed hic ſovea eſt, quæ nolo vos lateat. Inſidiatur enim voluptas ſanitati, & tam ſubtili malignitate proſequitur, ut vix eam quis vel poſſit cavere, vel noverit. Quòd ſi voluptati ſervitur, non ſanitati; hoc jam de natura non eſt, ſed ſub natura, quæ morti manus dat, cùm magiſtram conſtituit voluptatem. Indè etiam eſt quòd multi ad tam beſtiales & rebelles impetus deſcenderunt, vel (ut dicam verius) ceciderunt, ut voluptatem præferant ſanitati, illis ipſis ſæpiſſimè volutentur, quæ ſciunt difficiles & acutiſſimas ſubſequi paſſiones. Sicut autem corporis natura eſt ſanitas, ita cordis natura eſt puritas: quia turbato oculo non videbitur Deus; & cor humanum ad hoc factum eſt, ut ſuum videat Creatorem. Si verò ſanitati corporis ſollicita eſt providenda cuſtodia, puritati cordis tanto ſollicitior eſt impendenda, quanto pars iſta dignior illa eſſe convincitur. Hic tamen ſimpliciter accipimus puritatem, ut videlicet omnia quæ agimus, purè & humiliter confiteamur Domino in oratione, homini in confeſſione, & dicamus: *Dixi, Confitebor adverſum me injuſtitiam meam Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.*

Vide S. Aug. l. 10. Conf. cap. 13.

2. Cordi puritatem.

Pſ. 31. 5.

3 Et quia ſociale animal ſumus, ex his quæ in nobis ſunt, ad ea quæ circa nos ſunt tranſeamus: ut, ſi fieri poteſt, quod ex nobis eſt, pacem habeamus cum omnibus hominibus. Hæc enim eſt lex naturalis ſocietatis, ut omnia quæcumque nobis fieri nolumus, aliis non faciamus: & quæ nobis fieri volumus, aliis impendere ſtudeamus. Sicut ergo debemus ſanitatem corpori, puritatem cordi: ſic & fratri pacem. Jam hinc tranſeundum eſt ad ſanctorum animas, quæ de hujus mortalitatis carcere ad cœlorum gaudia volaverunt. His profectò debemus imitationem: quia ſimiles fuere nobis paſſibiles, & notas nobis fecerunt vias vitæ, quas tam infatigabiliter, quàm interminabiliter tenuerunt. Sed & illis qui non in tanta ſanctitate ſeu peracta pœnitentia exierunt, compaſſionem debemus & orationem, propter ſimilis naturæ conſortium: ut pius Pater auferat ſcoriam eorum, & in beneficia flagella commutet, & ſic tandem reconſignet ad beatæ gaudia civitatis. Si enim tauri, cùm taurum mortuum invenerint, plorant, mugiunt, & quaſi quibuſdam debitis humanitatis obſequiis fraterna funera proſequuntur: quid debet homo homini, quem & ratio docet, & trahit affectio? Sicut ergo ſanctis animabus imitationem, ſic minus ſanctis compaſſionem debemus, illinc exemplum, hinc gemitum haurientes.

3. Proximo debemus pacem.

4. Sanctis imitationem.

5. Defunctis compaſſionem & orationem.

4 A ſanctis verò Angelis auxilium quærendum eſt, & occultis ſuſpiriis, & frequentia lachrymarum: ut illi ſupereminenti majeſtati preces noſtras offerant, referant gratiam, qui adminiſtratorii ſpiritus ſunt, miſſi propter nos, ut hæreditatem capiamus ſalutis. Ab illo autem rerum omnium Domino pietas quærenda eſt, ut ille cujus natura bonitas, cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere, non reſpiciat multitudinem iniquitatum noſtrarum; ſed ſecundùm multitudinem miſerationum ſuarum miſereatur noſtri. Ipſi enim nos & amorem debemus, & ſubjectionem cum omni reverentia & humilitate. Amorem, quia fecit nos, & benefecit nobis: ſubjectionem, quia ſuper nos eſt, & hoc præcipit * nobis, terribilis in conſiliis ſuper filios hominum. Ita ergo & ſanitatem corpori, puritatem cordi, pacem fratri, imitationem ſanctis, compaſſionem mortuis debemus: auxilium ab Angelo, pietatem à Deo [a] ex arca naturalium bonorum habere debemus & quærere: ut ſciamus, quia cùm hæc quæ mandata ſunt & data naturæ fecerimus, ſervi inutiles ſumus: quæ debuimus facere, fecimus. Aut vix enim, aut numquam invenitur aliquod præceptum datum hominibus, quod tranſeat terminos poſſibilitatemque naturæ. In his autem bonis, ſicut prædiximus, reparamur, & quaſi quodam modo reſtituimur in antiquum, dum ad ingenitam naturæ ſuavitatem revertimur, dum etiam nobis, & his qui circa nos ſunt, & eis qui ſupra nos ſunt, debitum rerum ordinem exhibemus. Et hæc quidem pro bonis naturalibus.

A S. Angelis quærendum auxilium.

Heb. 1. 14.

A Deo pietas & miſericordia.

6. Deo debemus amorem & ſubjectionem.

* al. Præcellit nobis.

a

5 Spiritualia autem bona, in quibus exercemur, ut ad æterna tendamus, ipſa eadem ſunt: ſed alia, quia alio intuitu conſiderata, cum plurimis tamen aliis, quæ longum eſt enumerare. Illa enim juxta naturam; hæc ſupra naturam eſſe noſcuntur. Nam & in ſpirituali exercitio non ſanitatem debemus corpori, ſed ſervitutem, ſed afflictionem, ſed laborem, juxta vocem illius ſpiritualis & ſummè ſpiritualis hominis, qui dicebat: *Caſtigo corpus meum, & in ſervitutem redigo.* Nec iſtam tantùm cordi puritatem debemus, ut purè & humiliter confiteamur peccata noſtra; ſed ut in intentione, cogitatione, & opere hanc circumſpectionem exhibeamus, ut & vita noſtra ſit fructuoſa, & fama glorioſa: non quæ fructificet ſibi, ſed Deo; non quæ glorificet ſe, ſed Patrem ſuum qui in cœlis eſt. Pacem quoque non ſolùm fratribus exhibendam dicimus in via iſta; ſed cum his qui oderunt pacem, eſſe pacificum, portare omnes, & à nemine velle portari. Confitemur etiam non modo compaſſionem mortuis & orationem, ſed in ſpe etiam congratulationem adhibendam: quia etſi contriſtandum eſt, quòd in locis purgatoriis patiuntur; multo amplius collætandum, quòd propè eſt, ut abſtergat Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & jam non ſit neque luctus, neque clamor, ſed nec ullus dolor, quia prima abierunt. Sanctis verò animabus non jam imitationem, nec à ſanctis Angelis tantummodo quærere debemus auxilium; ſed ardenter deſiderare conſpectum eorum, & eſſe cum illis, & videre quæ ſint illæ columnæ cœli, quæ ſuſtinent orbem terrarum, in quibus rutilat & relucet tantum, & tam excellens divinitatis inſigne. A Domino autem non ſolùm pietas quærenda eſt, ſed & in eum tota affectio dirigenda, ut diligamus nos propter ipſum, & ſuſpiciamus quæ ſit illa majeſtas quæ cuncta faciat, cuncta contineat, & in quam deſiderant rationabiles creaturæ proſpicere.

Bona ſpiritualia.

Corpori quid debemus in vita ſpirituali.

1. Cor. 9. 27.

Quid proximis.

Quid defunctis.

Quid Beatis & Angelis.

Quid Deo.

6 Hæ ſunt ſemitæ ſpiritualis exercitii, in quibus religioſa mens & dilatatur, & delectatur, undè eorum quæ ſunt retro oblita, & ad anteriora, id eſt, æterna bona, ſe extendens, ſequitur ad palmam ſupernæ vocationis. Numquid non ſupra naturam beatus iſte Andreas Apoſtolus, cujus ſolemnitas præ manibus eſt, tranſilierat, qui dicebat: O bona crux, diu deſiderata, & jam concupiſcenti animo præparata! ſecurus & gaudens venio ad te. Alterati hominis eſt iſta

S. Andreæ Apoſtoli elogium.

a Aliis, à Deo *poſtulemus*, Ex arca, &c.

voa,

voa, & qui de bonis naturæ ad gratiæ bona ſurrexerat: ut non ſolùm gloriaretur in ſpe; ſed & in tribulationibus, & gaudens iret à conſpectu concilii, quòd dignus eſſet pro nomine Jeſu contumeliam pati. Non modo enim patienter, ſed & libenter, verùm & ardenter ad tormenta ſicut ad ornamenta, ad pœnas ſicut ad delicias properabat.

Bona æterna.

7 Porrò æterna illa bona, bona ſunt, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, & quæ numquam exeunt ab illa patria, quæ neſcit niſi gaudium & jubilationem. Ibi nihil deeſt; ecce abundantia, qua impleatur humana cupiditas. Quæ eſt iſta copia, ubi nihil quod nolis ſit, totum ſit quod velis? *Fiat pax*, ait Propheta ad Jeruſalem, *in virtute tua, & abundantia in turribus tuis*. In illis, inquam, turribus, quæ juxta Prophetam alium gemmis ædificabuntur, ubi adipe frumenti, non cortice ſacramenti ſatiabit nos Deus. Quòd ſi nihil deerit nobis, aliquid autem nobis latuerit, numquid erit gloria conſummata? Ideò nihil latebit nos; & ecce ſapientia, qua curioſitas hominis ſatietur. O ſapientia, qua tunc omnia quæ in cœlo, & quæ in terra ſunt, perfectiſſimè cognoſcemus, in ipſo fonte ſapientiæ rerum omnium cognitionem bibentes! Non metuam ſuſpiciones, non timebo conſilia: quia civitas illa, juxta Joannem, puriſſimo vitro ſimilis erit, ut ſicut per vitrum lucidiſſimè cernimus, ſic aliorum conſcientias clariſſimè videamus. Quid ſi & nihil latuerit; maneat autem timor & anxietas amittendi? Ideò nihil terret; & ecce potentia, qua humana infirmitas roboretur. *Qui poſuit*, inquit, *fines tuos pacem, & confortavit ſeras portarum ſuarum*: ita ut nullus inimicus intret, nullus exire poſſit amicus. Ubi ergo ſumma abundantia, ſumma ſapientia, ſumma potentia eſt; puto quòd nihil deſit plenitudini beatitudinis, quantum ſpectat ad ſummam felicitatis humanæ. Hæc ſunt bona naturæ, gratiæ, gloriæ; bona humanitatis, bona virtutis, bona æternitatis. Hæc cogitemus, hæc ruminemus, Fratres, & juxta præceptum Legis revocemus ruminationem, quia ſic vivitur, & in talibus vita ſpiritus noſtri. Sic enim cogitatio ſancta ſervabit nos, ut dicamus cum Sancto: *Meditatio cordis mei in conſpectu tuo ſemper, Domine adjutor meus, & redemptor meus.*

Pſal. 121. 7.
Apoc. 21. 19.
Bonorum abundantia in cœlo.
Sapientia.
Apoc. 21. 18.
Potentia.
Pſal. 147. 3.
Levit. 11. 3.
Pſal. 18. 15.

SERMO XVII.

De triplici cuſtodia, manus, linguæ, & cordis.

Gratia non tam nobis deeſt quàm nos gratiæ.

1 OMNES nobis cauſamur deeſſe gratiam: ſed juſtius forſitan ipſa ſibi queritur gratia deeſſe nonnullos. Nempè res cordis eſt gratia devotionis iſta, quam quærimus; & hoc munere ipſe ſe fraudat, qui internum ei diſſimulat receptaculum exhibere. Cæterùm undè illi cura cordis, cui ne ipſa quidem adhuc oris circumſpectio, ſeu manus cuſtodia ſubeſt? Non ſibi deeſſe miretur conſummationem, qui nec initium apprehendit: ſed ne is quoque qui initium jam tenere videtur, ſi ad medium non pervenit. Magnum eſt homini ſæculari mundas habere manus: monacho non eſt magnum, ſed planè magnum ei malum eſſe probatur, ne ipſarum quidem contagia declinare. Immò verò & in ipſis quoque manibus longè amplior munditia, & juſtitia abundantior à nobis exigitur, quàm ab illis. Nimirum illis dicitur, *Fugite fornicationem*; &, *Qui furabatur, jam non furetur*, cæteraque ſimilia: quæ qui fecerint, regnum Dei non conſequentur. Numquid & nobis ab hujuſmodi contagiis operum, & tam gravi manuum contaminatione timendum eſt? Sed quo nitidiores manus, eo gravius quoque minor in eis nævus offendit: & ſicut pretioſam veſtem exigua quævis macula turpius decolorat; nobis ad immunditiam minima quælibet inobedientia ſufficit; nec jam nævus eſt, ſed gravis macula, ſi in actionibus noſtris vel minorum reſidet negligentia mandatorum.

Prima cura eſt manuum idest operum, major in Religioſis.
1. Cor. 6. 18.
Epheſ. 4. 28.
In Religioſis minimus etiam nævus graviter offendit.

Hæc igitur operum diligentia ſervandorum initia noſtræ converſationis exercet, dum adhuc quidem modicum, ſed tamen jam lumen in nobis eſt: niſi fortè magnum ſe putant habere lumen, quibus Veritas ait: *Cùm feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis, dicite, Quia ſervi inutiles ſumus, quæ debuimus facere fecimus.* Sed hoc, inquies, propter humilitatem monuit eſſe dicendum. Planè propter humilitatem: ſed numquid contra veritatem? Cæterùm ſi circa factorum quoque cuſtodiam invenimur adhuc negligentiores, nemo ſapiens eum liquare culicem moneat, qui utinam non glutiat vel camelum.

TOM. III.
Luc. 17. 10.

2 At ſi jam manus mundatæ fuerint, nec ſic quidem continuo ad cor tranſitur: labiis ſanè mundandis ſecundùm ſtudium & media ſollicitudo debetur. Quod ſi dixeris, Rarus eſt qui ſermones ſuos in judicio diſponere videatur; vel ex hoc diſces, quàm ſit rara perfectio, cùm nec profectum inveneris omnibus eſſe communem. Quis ſanè numeret, quantas modicum linguæ membrum contrahat ſordes; quàm multiplex in labiis incircumciſis immunditia coaguletur; quanta ſit pernicies oris incircumſpecti? Eſt enim lingua diſſoluta in ſermonibus otioſis; eſt lingua impudica, eſt & magniloqua: quarum prima laſciviæ, ſequens arrogantiæ famulatur. Eſt etiam lingua doloſa, & item lingua maledica: quarum altera in falſiloquam & adulatoriam ſubdividitur: altera verò nunc in facie contumelias irrogat, nunc detrahit in occulto. Quòd ſi de omni vel otioſo verbo, quodcumque locuti fuerint homines, Deo ſunt reddituri rationem in die judicii, quanto diſtrictius de verbo mendaci, mordaci & injurioſo, de elato vel laſcivo, de adulatorio aut detractorio judicabuntur?

Secunda cura linguæ ſeu verborum.
Lingua multiplex peccatum.
Matt. 12. 36.

3 Quàm vera ſententia, Fratres, *In multiloquio non effugies peccatum*. Ut enim prætercam cætera, ſi propterea otioſum eſt verbum, quod nullam rationabilem cauſam habeat: quam rationem de eo reddere poterimus, quod eſt præter rationem? Nemo veſtrum, Fratres, parvi æſtimet tempus, quod in verbis conſumitur otioſis: ſiquidem tempus, acceptabile eſt, & dies ſalutis. Volat verbum irrevocabile, volat tempus irremeabile, nec advertit inſipiens quid amittat. Libet confabulari, ajunt, donec hora [a] prætereat. O donec prætereat hora! ò donec pertranſeat tempus! donec hora prætereat, quam tibi ad agendam pœnitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad gloriam promerendam miſeratio Conditoris indulget! donec tranſeat tempus, quo divinam tibi repropitiare debueras pietatem; properare ad angelicam ſocietatem, ſuſpirare ad amiſſam hæreditatem, aſpirare ad promiſſam felicitatem; excitare remiſſam voluntatem, flere commiſſam iniquitatem! Sic nimirum, ſic agricolæ, cùm diu deſiderata affuerit opportunitas ſeminandi; ſic vinitores, cùm expectatum tempus putationis advenerit; inveniſſe occupationes, & quaſi irreprehenſibiliter ſine opere diem tranſegiſſe lætantur? Sic inſtantibus nundinis inſtitores nectere moras, occaſiones quærere ſolent, ne quem fortè ſibi ex eis quæſtum provenire contingat? Sic denique pauperes mendicantes, cùm multis clamoribus evocatus tandem affuerit eleemoſynarum diſtributor, diverticula captant, & concurrentibus ſociis vacuos ambiunt occupare receſſus, & fovere latebras in angulis platearum?

Prov. 10. 19.
Verbum otioſum quod nam ſit.
Temporis jactura in verbis otioſis.

4 Utinam tamen vel ſolum tempus vitæ amitteretur in verbis! ſed multi in his etiam vitam amittere comprobantur: nec modo ipſi amittere, ſed adimere quoque; & hoc fratribus ſuis. An non amittunt vitam detractores, Deo odibiles, odibiles vitæ? Fugit Vita quos odit: & quos Vita fugit, mori neceſſe eſt. An non & ipſe moritur, qui venenum bibit, quod ei maleſuada detractoris lingua propinat? ſiquidem furtim ei dilectionis vita ſubtrahitur: & dum neſcit,

Detractio eres perimit.

a Hinc colligunt nonnulli, Ciſtercienſibus horam aliquando ad confabulandum conceſſam fuiſſe, ut infra numer. 5. *poſt longas confabulationes*. Undè vir ſanctus ſupra in ſermone de Humberto num. 8. otioſos ſuorum ſermones, jocos, ſcurrilitates; alibi etiam detractiones arguit. Aliàs ſanè magna erat apud nos ſilentii religio ex ſerm. 3. de Adventu num. 5. & ex aliis locis.

TOM. III.

paulatim in eo fraterna charitas refrigeſcit. Auditurus eſt forſitan ipſe quoque cui detrahitur. Undique enim verba volant, & multorum prius ora ſermo pertranſiens, difficilè fieri poteſt, quin ſingulorum creverit linguis, & quaſi jam provectus referatur ad eum, ad cujus ſpectat offenſam. Itaque ſcandalizabitur audiens, & tabeſcet; eoque facilius extinguetur in eo charitas, quo amplius antè vivere videbatur. *Si inimicus*, ait, *meus maledixiſſet mihi; ſuſtinuiſſem utique*. Et quidem cavet ſibi prudens auditor; cavet & ipſe, ſi non deſipit, qui ſibi noverit eſſe detractum: ille, ne veneno inficiatur; iſte, ne ſcandalo perturbetur. Sed, quod in ſe eſt, tamen lingua maledica, & illius percutiens conſcientiam, & iſtius vulnerans charitatem, ſecum pariter utrumque peremit. Numquid non vipera eſt lingua iſta? Ferociſſima planè: nimirum quæ tam lethaliter tres inficiat flatu uno. Numquid non lancea eſt iſta lingua? Profectò & acutiſſima, quæ tres penetrat ictu uno. *Lingua*, inquit, *eorum gladius acutus*. Gladius equidem anceps, immò triceps eſt lingua detractoris.

Pſal. 54. 13.

Detractoris lingua lancea, ſpinis & clavis Chriſti crudelior.

5 Nec verò ejuſmodi linguam ipſo etiam mucrone, quo Dominicum latus confoſſum eſt, crudeliorem dicere verearis. Fodit enim hæc quoque Chriſti corpus, & membrum de membro; nec jam exanime fodit, ſed facit exanime fodiendo. Ipſis quoque nocentior eſt ſpinis, quas illi tam ſublimi capiti furor militaris impoſuit; ſeu etiam clavis ferreis, quos ſanctiſſimis manibus illis & pedibus conſummata Judaicæ gentis iniquitas infixit. Niſi enim hujus, quod nunc pungitur & transfoditur, corporis vitam ſui vitæ corporis prætuliſſet; numquam illud pro iſto mortis injuriæ, crucis ignominiæ tradidiſſet. Et dicimus: Levis res eſt ſermo; tenera, mollis, & exigua caro lingua hominis: quis ſapiens magni pendat? LEVIS quidem res ſermo, quia leviter volat, ſed graviter urit: leviter penetrat animum, ſed non leviter exit: profertur leviter, ſed non leviter revocatur: facilè volat, atque ideò facilè violat charitatem. Vilis res eſt muſca moriens, ſed exterminat oleum ſuavitatis. Tenerum membrum lingua, attamen via teneri poteſt: ſubſtantia quidem infirmum atque exiguum, ſed uſu magnum & validum invenitur. Modicum membrum eſt; ſed, niſi caveas, magnum malum. Tenuis eſt & lata, aptiſſimum vacuandis cordibus inſtrumentum, ſicut multorum mihi inter vos conſcientias arbitror atteſtari: niſi fortè omnes tam perfecti ſumus, ut numquam nobis poſt longas confabulationes inventa ſit mens quodam modo vacua, meditatio minus devota, ſicca magis affectio, & holocauſtum orationis non adeò pingue propter verba, ſive quæ diximus, ſive etiam quæ audivimus; verba tamen.

Eccl. 10. 1.

Linguæ malitia [illegible]

Devotionis & orationis peſtis incuſſa lingua.

Sermones otioſos audire quàm noxium.

6 Facilè enim lingua labitur, nec minus facilè illabitur cordi: ita ut multis inter loquendum minus profuerit quod propriam cohibuerint, dum non caverint alienam. Utilis eſt frater qui tibi loquitur, ſapiens eſt, religioſus ac timens Deum; plus dico, angelus eſt, & angelus lucis: etiam ſic cave tibi, ne audias undè lædaris. Nec perſonam tibi velim ſuſpectam eſſe, ſed linguam, præſertim in ſermocinatione communi. Bona quidem columbæ ſimplicitas; ſed in hac parte ſerpentis quoque aſtutiam non omittas. Maria ne angelicum quidem verbum ſine diſcuſſione præteriens, *cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio*. Tu quoque, qui crebris ſaltem experimentis ſollerter advertiſti, quantum noceant verba; non deſipies ſi ſollicitus fueris (quandoquidem intereſſe neceſſe eſt collocutioni) non modo ori circumſpectionem, ſed & auri nihilominus adhibere cautelam. Non miremini quod huic gradui proficientium diutius immoremur: plures ſiquidem inter nos proficientes eſſe credimus, quàm perfectos.

Luc. 1. 29.

7 Fortè tamen nimii videamur in ſuggillatione verborum. Sed mementote quoniam lingua eſt, quæ contra vitia linguæ loquitur, ut in eo vel maximè haberi debeat excuſata, quòd nec ſibi parcat, & adverſus propria quoque ſui ipſius pericula muniat audientes. Ventus eſt ſermo, ſed non ſemper eſt ventus urens. *Surge*, inquit, *Aquilo*, & *veni Auſter*, *perfla hortum meum*, & *fluant aromata illius*. Eſt quoque magna nihilominus ſermonis utilitas, & frequenter in lingua fructus pretioſiſſimus reperitur. Nempè juſti vita ex fide eſt, & fides ex auditu, auditus autem per verbum Dei. Quomodo enim vivet quis, niſi crediderit? Quomodo credet, niſi audierit? Quomodo audiet, niſi annuntietur ei? Sanè propterea majorem ei diligentiam, & diligentiorem cuſtodiam convenit exhiberi, quòd ſit, juxta ſcripturam, *mors & vita in manibus linguæ*. Alioquin ſi ſola ineſſet vita, nec circumciſio quidem ei; ſi ſola mors, etiam abſciſſio deberetur. Nunc verò ponenda * ori noſtro cuſtodia, & oſtium circumſtantiæ labiis, ut nec vitalem ædificationem clauſura damnet æterna, nec lethalis pernicies liberum ſortiatur egreſſum. Vigilemus [a] itaque ſuper opera noſtra, Fratres, ne vel omittamus quod præceptum eſt, vel quod prohibitum eſt committamus. Hortatur nos ad bipertitam hanc cuſtodiam Propheta, cùm dicit: *Declina à malo, & fac bonum*. Vigilemus etiam nihilominus ſuper verba noſtra, ne in eis vel offendere Deum, vel proximum nocere contingat. FELIX ſiquidem, quem in omni confabulatione duplex timor ille ſollicitat, & duorum conſideratio ſtimulat auditorum: primum quidem divinæ majeſtatis, in cujus manus incidere prorſus horrendum: dehinc fraternæ infirmitatis, cui nihilominus perfacile eſt offendiculum dare.

Cant. 4. 16.

Linguæ bonæ magna utilitas.

Prov. 18. 21.

* al. add. nobis.

Pſal. 36. 27.

In omni colloquio duo auditores cogitandi.

8 Puta tamen ne eum quidem, qui in verbo cavet offenſionem, perfectum adhuc dici oportere, niſi forſitan comparatione prioris, qui tantùm ſuper opera vigilabat. Nam & Veritas in Evangelio de vigilantibus ſervis, & adventum Domini præſtolantibus loquens: *Si*, inquit, *in tertia vigilia venerit*, & *ita invenerit*, *beati ſunt ſervi illi*. Quod nequaquam de prima, ſed nec de ſecunda quidem dictum eſſe reperies. Eſt autem vigilia hæc ſuper cor, cui ſanè omnem jam cuſtodiam adhibendam Sapiens monet: nimirum *quia ex ipſo vita procedit*. Ego tamen etiam hanc conſtare arbitror ſpecialiter in duobus: ut videlicet ſuper affectionum pariter & cogitationum ſuarum greges mens ſollicita vigilanter intendat. Et bene huic datur omnis cuſtodia, à quo cæteras quoque duas procedere conſtat: niſi fortè (quod abſit) ſimulationis gerantur ſtudio, & pietatis habeant ſpeciem, non virtutem. Sicut enim fontis vena ſcaturiens, niſi foſſas antè repleverit adjacentes, nec refluere, nec ſedari, nec in altum ſeſe tollere prævalebit, quod videlicet aliàs occupetur: ſi * humanus animus, donec eas, quas prædiximus, manus & linguæ cuſtodias ſollerter impleat; nec ad perfectam hanc ſui ipſius poterit reflecti curam, nec jucunda devotionis tranquillitate frui, nec in ſublimem divinæ contemplationis proficere gradum. Eja, fratres, ſi ſupernæ viſitationis gratiam quærimus, ſic quæramus: ſi ſpiritales conſolationes deſideramus percipere, ſic petamus: ſi cœlum nobis aperiri cupimus, ſic pulſemus. Hoc denique triplici modo vigilemus, ſi ad nuptias volumus intrare cum ſponſo Jeſu Chriſto Domino noſtro, qui eſt benedictus [b] in ſæcula. Amen.

Tertia cura, eaque præcipua, cordis.

Luc. 12. 38.

Prov. 4. 23.

Cordis cuſtodia in affectionum & cogitationum cura conſiſtit.

Cordis cuſtodia ſine operis manus & linguæ conſtare nequit.

SERMO XVIII.

De gaudio ſpirituali, ſeu de verbis Apoſtoli, *Non eſt regnum Dei eſca & potus*, &c.

Rom. 14.

1 QUID prætergredimur viam, qui ad gaudium propetamus? Eſt quidem gaudium in * regno Dei, ſed non primum * eſt. Eſt gaudium de regno Dei, ſed non gaudium carnale, non gaudium ſæcu-

* al. de.

* al. præmium.

Gaudii ſpiritualis origo.

a Citatur hic locus in lib. 8. Florum Bernardi cap. 34.

b Hæc clauſula Bernardo familiarior eſt cum in aliis, tum maximè in Sermonibus ſuper Cantica.

A ſare, non gaudium cujus extrema luctus occupat, ſed
in quod magis triſtitia vertitur: non denique gaudium
eorum qui lætantur cùm malè fecerint, nec exultatio
quæ in rebus peſſimis eſt, ſed gaudium in Spiritu-
Gaudii ſancti deſcriptio, & origo. ſancto. Undè autem hoc gaudium interim, niſi de ju-
ſtitia & pace procedit? Ipſa ergo procedant tamquam
cellulæ mellis, ut facilè adhuc labilem liquorem ſua-
vitatis ſolidior poſſit materia continere. Erit quando
jam ipſo ſimplici melle fruemur, & gaudium noſtrum
plenum & purum erit, ut non modo in Spiritu, ſed
de ipſo quoque Spiritu gaudeamus. Erit quando om-
nimodis erit gaudium ſpirituale, ut nullis jam corpo-
reis occaſionibus excitetur, non operibus miſericordiæ,
B non lachrymis pœnitentiæ, non exercitatione juſtitiæ,
non probatione patientiæ, ſed ipſa magis præſentia
Spiritus, in quem deſiderant ipſi etiam Angeli proſpi-
cere. Interim ſanè velut ſalis loco ſapientia mihi cæ-
tera condit, tamquam non ſit & ipſa cibus. Interim
priuſquam comedam, ſuſpiro; & nec tunc quidem per-
Sapiens & beatus quis. mittor, ut glutiam ſalivam meam. Eſt enim ſapiens,
cui quæque res ſapiunt prout ſunt. Cui verò ipſa jam
in ſe, prout eſt, ſapientia ſapit, is non modo ſa-
piens, ſed etiam beatus eſt. Nempè hoc eſt videre
Deum ſicuti eſt; atque hic quidem fluminis impetus
lætificans civitatem Dei; hic torrens voluptatis; hæc
denique ubertas inebrians eſt.

C 2 Nunc verò, Domine, vinum non habent: defi-
cit enim in his interim nuptiis vinum, vinum utique
Deut. 32. 33. carnalis illecebræ, & concupiſcentiæ ſæcularis. *Fel dra-
conum*, inquit, *vinum eorum, & venenum aſpidum*
Vinum carnalis illecebræ. *inſanabile*. Semper nobis hoc vinum deficiat, Fratres
mei, quia non eſt hoc vinum bonum. Bonum vinum,
non ex vinea impuritatis, ſed ex hydria purificationis
hauritur. Bonum vinum, non ex uva Gomorræ con-
Joan. 2. 10. ficitur, ſed ex aqua Judææ. *Servaſti*, inquit, *bonum*
Vinum bonum ſanctæ voluptatis. *vinum uſque adhuc*. Nam optimum quidem vinum ſer-
vatur etiam uſque adhuc, quod videlicet non ex aqua
conficiendum, ſed exprimendum magis ex botro illo
magno terræ promiſſionis, qui interim in vecte por-
D tatur, dum ſecundùm carnem novimus Chriſtum, &
hunc crucifixum. Numquid non illi vinum defecerat,
Pſal. 76. qui dicebat: *Renuit conſolari anima mea?* Sed & vi-
num aquam factum guſtaſſe viſus eſt, cùm ſubjunxit:
Memor fui Dei, & delectatus ſum. Quid enim faciet
in præſentia, qui ſola memoria delectatur? Sic &
Apoſtoli planè vinum aquam factum guſtaverunt,
Act. 5. 41. quando *ibant gaudentes à conſpectu concilii: quoniam
digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati*.
Quomodo non vinum ex aqua, gaudium de contume-
lia? Nimirum implebatur jam promiſſio Veritatis,
Joan. 16. 19. quæ ad eos facta erat hoc modo: *Triſtitia veſtra con-
vertetur in gaudium*: hoc eſt, aqua veſtra vertetur
E in vinum. Miraris quòd in vinum aqua mutatur? et-
iam tranſit in panem: niſi fortè oblitus es comedere
Pſal. 79. 6. panem tuum, cum de quo legiſti: *Cibabis nos pane la-
chrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in men-
Joan. 2. 6. ſura*. Denique audi menſuram. *Erant*, ait, *lapideæ
Vide ſerm. 28. de diverſ. hydriæ ſex poſitæ, ſecundùm purificationem Judæorum*.
Si verus Judæus es, non carne, ſed ſpiritu; ſex annis
ſervies, in ſeptimo liber egredieris: in ſex hydriis pu-
rificaberis, ſex diebus operaberis, in ſex tribulationi-
bus liberaberis; & in ſeptima non tanget te malum.
Non ſolùm autem liberaberis in eis, ſed & vinum bi-
Rom. 5. 3. bes ex eis, ubi cœperis juxta Apoſtolum gloriari non
ſolùm in ſpe, ſed etiam in tribulationibus.

F Gaudium duplex in hac vita. 3 Hoc enim eſt duplex interim gaudium, quod ha-
bes in Spiritu-ſancto, de memoria futurorum bono-
rum, & malorum præſentium tolerantia. Nil quippe
in his carnale ſapit, nil ſæculare, nil vanum: ſed Spi-
ritus veritatis & cœleſtis ſapientia eſt, cujus in utra-
que ſuavitas prælibatur. *Gaudete in Domino ſemper*,
Philip. 4. 4. Modeſtia quid. ait Apoſtolus, *iterum dico, gaudete*. Ex duplicis hu-
jus gaudii materiam ſecutus adjunxit: *Modeſtia veſtra
nota ſit omnibus hominibus; Dominus propè eſt*. Quid
modeſtia noſtra, niſi manſuetudo & patientia eſt?

Gaudeamus ergo de his quæ expectamus: quoniam Rom. 12.
Dominus propè eſt. Iterum gaudeamus de his quæ ſu-
ſtinemus, ut modeſtia noſtra omnibus nota ſit. Ni-
mirum *tribulatio patientiam operatur, patientia proba-* Rom. 5. 4.
tionem, probatio verò ſpem, ſpes autem non confundit.

4 Sanè ut idoneus fiat animus geminæ huic ſpiri- Juſtitiæ duo neceſſaria.
tuali lætitiæ capeſſendæ, duo æquè ad juſtitiam, exer-
cendam, duo nihilominus ad conſervandam pacem ne-
ceſſe eſt præmittantur, quæ quidem utraque copioſius
nobis Scriptura ſacra commendat. Siquidem juſtitiæ
exercitatio in his duobus mandatis tota pendere vide-
tur, ut quod ſibi quis fieri non vult, alii non faciat,
ſicut ad Gentes miſſa epiſtola Apoſtolorum continet; Act. 15. 29.
& quemadmodum ad eoſdem Apoſtolos Dominus di-
cit, *Quæcumque vultis ut vobis faciant homines, ita* Matt. 7. 12. Luc. 6. 31. Pacis idem.
& vos facite illis. Cæterùm quoniam in multis of-
fendimus omnes, impoſſibile eſt in hoc loco & tem-
pore ſcandalorum, (neque enim adhuc venerunt An-
geli, qui de regno Dei tollant omnia ſcandala, ſed
nec ſumus in illa beata civitate, cujus fines pacem po-
ſuit Deus:) Propterea impoſſibile eſt hic & modo
pacem inter nos conſervari omninò, niſi & is, qui in
aliquo fortè offendit proximum, animoſam elationem;
& is qui offenſus eſt, nihilominus caveat inexorabi-
lem obſtinationem.

5 Studeamus itaque, Fratres mei, & humiles ad
ſatisfaciendum his, qui aliquid habent adverſum nos;
& ad remittendum his, qui offenderunt nos, faciles
inveniri: quia non ſolùm mutuæ inter nos pacis con-
ſervatio conſtat in his duobus, ſed nec ipſa quoque
divina ſine his propitiatio poterit obtineri, quòd nec
munus ab eo recipiat, qui non prius ierit ut fratri re-
concilietur; & dimiſſum etiam debitum ab eo diſtri- Matt. 5. 24.
ctius exigat, qui conſervo ſuo debitum non remittit.
Jam ſi manent in nobis juſtitia, pax, & gaudium in
Spiritu-ſancto, tria hæc; non quaſi ſecuti ſimus pro
eo quòd regnum Dei intra nos eſt, ſed eo magis in
timore & tremore noſtram ipſorum ſalutem operemur,
ſcientes nimirum, quòd hunc tantum theſaurum ad-
huc in vaſis fictilibus habeamus.

SERMO XIX.

De eiſdem verbis Apoſtoli, *Non eſt regnum Dei eſca & potus*.

1 SOLET [a] Apoſtolus Paulus in verbis eſſe brevis,
in ſententiis copioſus. Non ignoravit hoc ille [*] [*] S. Hieronymus.
tam eloquentiæ, quàm ſapientiæ dotibus approbatus,
qui ſingula Pauli verba tonitrua judicabat. Tam ſi-
gnanter enim univerſa depromit, & ſic intonat ſpiritu
& virtute; ut in ſerie ordinem, in ſenſu plenitudinem,
in utroque connexionem mirabiliter oſtendat. *Non eſt*,
inquit, *regnum Dei eſca & potus; ſed juſtitia, &* Rom. 14. 17.
pax, & gaudium in Spiritu-ſancto. Quid ad hæc di-
citis vos, guloſi & luxurioſi, quorum Deus venter eſt,
quorum omnis uſus aut in ventre, aut ſub ventre eſt,
qui (ut ait Jacobus Apoſtolus) *in luxuriis enutriſtis* Jacob. 5. 5.
corda & corpora veſtra? Audite, audite, *Quia eſca* 1. Cor. 6. 13.
*ventri, & venter eſcis; Deus autem hunc & has de-
ſtruet*. Væ vobis qui dormitis in lectis eburneis, & la- Amos 6.
ſcivitis in ſtratis veſtris: qui comeditis vitulum de ar- Luxum & delicias hominum arguit.
mento, & bibitis vinum defæcatum, & primis ungimi-
ni unguentis. *Filii hominum, uſquequo gravi corde*,
quia corpore pingui: *ut quid diligitis vanitatem*, &
veritatem negligitis? Pinguedo carnis, deliciæ corpo-
ris, ſaturitas ventris, aut ante mortem vos deſerent,
aut vos in morte illas relinquetis: *Quoniam*, inquit San- Pſal. 48. 18.
ctus, *cùm interierit, non ſumet omnia, neque deſcendet
cum eo gloria ejus. Sicut oves in inferno poſiti ſunt: mors* Ibidem 15.
depaſcet eos. Quàm bene, *ſicut oves*: quia detracto vel-
lere mundialium divitiarum durè preſſeque detonſi, ſem-
piternis nudi deputabuntur incendiis. *Mors depaſcet
eos*: quia ſemper morientur ad vitam, & ſemper vi-
vent ad mortem. Ergo hic caro vermibus, illic ani-

[a] Hunc ſermonem memorat Nicolaus Claræ-vallenſis in epiſtola 14. ad Abbatem Cellenſem, ut in Præfatione hujus tomi dictum eſt.

TOM. III. ma ignibus deputatur : donec rurſus infelici collegio colligati, tormentis pœnalibus ſocientur, qui ſocii fuerunt in vitiis.

2 O delicate, qui deliciis & divitiis circumfuſus atque confuſus, confuſionem expectas & mortem; *Non eſt regnum Dei eſca & potus*, non purpura & byſſus : quia dives ille utroque circumfluos, in puncto ad inferna deſcendit. Quid ergo? *ſed juſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu-ſancto*. Attendis & intendis quia gaudium in fine eſt? Sic fatui filii Adam, & præcipiti ſaltu juſtitiam tranſilientes & pacem, rem finalem in principium convertere & pervertere vultis? Nemo enim eſt qui gaudere non velit. Non ſtabit & non erit iſtud : quia ſicut *non eſt pax impiis*, ſic nec gaudere impiis, dicit Dominus. Non ſic impii, non ſic. Prius eſt juſtitiam facere, inquirere pacem, & perſequi eam; & ſic demum apprehendere gaudium, immò à gaudio comprehendi. Sic angelicus ille conventus prius juſtitiam fecit, cùm ſtetit in veritate, & veritatis deſeruit deſertorem. Poſt hæc, illa pace firmati ſunt quæ exſuperat omnem ſenſum : quia cùm diverſis honorum primatibus ambiantur, nullus qui murmuret, qui invideat nullus.

Rom. 14. 17. Carnales ordine præpoſtero gaudium quærunt.

Iſa. 48. 22.

3 Lauda tu Jeruſalem Dominum, lauda Deum tuum Sion, quoniam confortavit ſeras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te, qui poſuit fines tuos pacem. Lauda, & laudes replica, quia munitiſſimis vectibus & inconvulſibilibus ſeris clauſæ ſunt portæ tuæ; nullus inimicus intrat, nullus exit amicus. Benedicti filii tui in te, omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus cum Chriſto. Jam non eſt timor in finibus tuis, quia poſuit fines tuos pacem. Nullæ tibi tentationes, nulla ſeſe cogitationum turma confundit : quia verſipellis ille tortor longè eſt à muris tuis & à filiis tuis; & ille qui idem eſt, omnia identitate conſolidat atque conjungit, *Cujus participatio*, inquit, *in idipſum*. Hoc jam tertio hauriunt aquas in gaudio de fontibus Salvatoris, & nudia (ut ita dicam) oculis divinitatis intuentur eſſentiam, nulla corporeorum phantaſmatum imaginatione decepti. Ecce gaudium in fine, ſed ſine fine.

Pax & gaudium in cœlo.

Pſal. 147. 1.

Pſal. 121. 3.

4 Miſeri nos, qui ab illa felici regione repulſi, in hanc deſcendimus, immò cecidimus vanitatem. *Filii Sion*, ait Propheta, *inclyti, & amicti auro primo, quomodo reputati ſunt in vaſa teſtea?* Filii Sion, illius videlicet ſpeculativæ civitatis, quam ædificavit Dominus, ut videatur in gloria ſua : filii ſupernæ Jeruſalem, quæ libera eſt, quæ eſt mater noſtra; inclyti per dignitatem conditionis, amicti auro primo per divinitatis imaginem. Quomodo ergo ex his nos quidem reputati ſumus in vaſa teſtea, in hæc lutea & fragilia corpora degeneravimus? Exhibent enim Angeli, Fratres cariſſimi, juſtitiam Deo, pacem inter ſe, gaudium ſibi. Sic & tu, homo, noli prius rapere quod tuum eſt; & juſtitiam quam Deo, & pacem quam proximo debes, contemnere. Juſtitia virtus eſt, qua redditur unicuique quod ſuum eſt. Tu non ſolùm juſtitiam, ſed multas & multiplices juſtitias debes Creatori. *Juſtus enim Dominus, & juſtitias dilexit. Juſtitia tua ſicut montes Dei*. Bene, *ſicut montes*, quia plures cumulos miſerationum ſuarum ingeſſit tibi.

Thre. 4. 2.

Juſtitiam debemus Deo; pacem proximo.

Pſal. 10. 8.

Pſal. 35. 7.

5 Et prius quidem te cum cæteris, & inter cætera creavit, non ſine magnæ prærogativa dignitatis. Dixit enim de omnibus, & facta ſunt. Poſt hæc vehementiſſimo tui amore inflammata majeſtas illa redemit te. Numquid verbi facilitate? Non : ſed triginta & tribus annis operatus eſt ſalutem tuam in medio terræ, affixus cruci, addictus morti, ludibriis deputatus. Deus tuus factus eſt frater tuus, non Angelorum frater : quia nuſquam Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit. Commune quidem habes quod factus es; quod frater es, ſpeciale. Adjecit adhuc erga nos ſpecialius quiddam, quod de lata nos & ſpatioſa via, quæ ducit ad mortem, digito ſuo traxit, & poſuit in concilio juſtorum & congregatione. Quid ultra debuit facere, & non fecit? Cujus vel ſaxeum pectus tanta & talis, à tanto & tali collata beneficiorum multitudo non emolliat? Quicquid igitur es, quicquid potes, debes creanti, redimenti, vocanti.

Dei erga nos beneficia; in creatione, redemptione, vocatione.

6 Sed cùm juſtitiam feceris, fac & pacem. Quamdiu enim ſumus in hoc vaſe teſteo & fragilitate complexionis humanæ, non poſſumus inveniri ſcandalorum prorſus immunes. Si igitur recordatus fueris, quòd frater tuus habet aliquid adverſum te, ſis humilis ad veniam petendam : ſi tu habes adverſus illum, ſis facilis ad dandam; & omnia membra erunt in pace. Sic enim ad duo iſta, charitatem & humilitatem, paratiſſimi, non poterimus diſſenſionem ſentire. *Diſcite*, inquit, *à me, quia mitis ſum & humilis corde : mitis*, quod pertinet ad charitatem, quia charitas patiens eſt, benigna eſt : *humilis*, quod ad ipſam verbi ſpectat proprietatem. Sic procedentibus erit gaudium in Spiritu-ſancto. Loquar quod expertus novit, inexpertus ignorat; *Animalis* enim *homo non percipit ea quæ ſunt Spiritus Dei*. Numquid non plerumque orantibus nobis omnia viſcerum ſuccutiuntur occulta ad memoriam gaudii illius, quod eſt in Jeruſalem quæ surſum eſt, quæ eſt mater noſtra; & lachrymarum unda vultus meditantium ſuperfundit? O ſi duraret! *Si oblitus fuero tui, Jeruſalem, oblivioni detur dextera mea; adhæreat lingua mea faucibus meis, ſi non meminero tui, ſi non propoſuero Jeruſalem in principio lætitiæ meæ*. Verè in principio lætitiæ, quia finis illic repoſitus eſt.

Pax quam debemus proximo, nutrienda charitate & humilitate.

Matt. 11. 29.

Pſal. 136. 5.

7 Quando conſcindes ſaccum meum, Domine Jeſu, & circumdabis me lætitia, ut cantet tibi gloria mea, & non compungar? Principium gaudii illius, quod hìc quandoque ſentimus, ſtilla eſt, guttula eſt de flumine illo deſcendens, cujus impetus lætificat civitatem Dei. Quando veniet tempus, ut perennibus gaudiis in ipſo divinitatis fonte profundius immergamur, ubi unda undam ſine intercapedine & interpolatione continuet? Quando veniam & apparebo ante faciem Domini? Quando tranſibo in locum tabernaculi admirabilis uſque ad domum Dei? Quando, ſicut audivimus, ſic videbimus in civitate Domini virtutum? Eia igitur, Fratres, huic felici ternario fideliter inſiſtamus, & ſemper ſimus memores verbi illius : *Amice, ad quid veniſti?* Quia non ad hoc venimus, ut ſimulatoria ſpecie Regem interficiamus : ſed ut ei ſerviamus, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

Aſpiratio ad cœleſtem patriam.

Matt. 26. 50.

SERMO XX.

De verbis Domini, *Omnis qui ſe exaltat, humiliabitur : & qui ſe humiliat, exaltabitur*.

1 SI conſideremus diligenter, Fratres, gradus hominum quatuor inveniemus : dico autem ſummam felicitatem in cœlo, ad quam ſuſpiramus; mediam felicitatem in paradiſo, undè cecidimus; itemque mediam infelicitatem in hoc mundo, pro qua gemimus; & in inferno extremam infelicitatem, quam merito formidamus. Brevius tamen dicere poſſum, vitam, & umbram vitæ; umbram mortis, & mortem. Itaque nec in ſummo, nec in imo poſiti, timemus deſcendere, aſcendere cupimus, eo magis anxii, quo videmur viciniores infimis, quàm ſupremis; & ecce dicitur nobis : *Omnis qui ſe exaltat, humiliabitur; & qui ſe humiliat, exaltabitur*. Quidnam ſibi vult cancellata hæc connexio exaltationis & humiliationis? Itane parum eſt, Domine, quòd in veritate tua humiliaſti nos, qui adhuc exigis ut apponat homo humiliare ſeipſum? Et quidem reſtat adhuc quo poſſimus humiliari : ſed qui illo ceciderit, jam non adjiciet ut reſurgat; & qui humiliatus fuerit uſque illuc, fruſtra ſperet exaltationem; ſiquidem humiliaſti nos in loco afflictionis, & cooperuit nos umbra mortis. Uſque adeò vita noſtra inferno appropinquavit : quo nos humiliabimus ultra? Quæ utilitas in ſanguine noſtro, ſi deſcenderimus in corruptionem? Sanè nihil aliud infra nos eſt, quàm irreparabilis illa corruptio. Poſt umbram mortis, non reſtat niſi mors; poſt locum afflictionis, ſolus ſupereſt locus mortis.

Hominum 4. gradus, ſeu ſtatus.

Luc. 18. 14. Humiliationis & exaltationis mira connexio.

Humiliatio quædam ad infernum.

Humiliatio neceſſitas.

2 *Qui ſe*, inquit, *humiliat*, *exaltabitur*. Si dixiſſet: Qui humiliatus fuerit, exaltabitur; exultaſſem utique, tamquam certiſſimè humiliatus, & vehementer. Nunc verò cùm dicat, *Qui ſe humiliat*, *exaltabitur*, anguſtiæ mihi ſunt undique; nec ignoro quid eligam, ſed quid agam. Exaltari cupio, quia ſummopere id neceſſarium: ſiquidem neque hìc manentem habeo civitatem; nec bonum eſſet hìc manere, etiamſi liceret. Porrò inferius adhuc ire, perire eſt. Jam enim locum teneo inferiorem, & qui ſolum habeat infra ſe infimum, hoc eſt infernum. Si me illuc humiliavero, non eſt ſpes exaltationis; ſi me non humiliavero, identidem deſperatio eſt exaltationis: quia *qui ſe humiliaverit*, *exaltabitur*, & is tantùm. Si hoc egero, mors mihi eſt: ſi autem non egero; ab exaltatione repulſus, nec ſic effugiam manus mortis. Sed ſi hoc difficile paret, ſaltem quod præmiſſum eſt conſideremus.

Humiliatio veritatis æqua. — *Pſal. 118, 75.*

3 *Omnis qui ſe exaltat*, ait, *humiliabitur*. Quem enim Veritas humiliat, ipſe quomodo ſe exaltat? Neque hìc dicimus quo, ſed quomodo: quia non locus videtur deeſſe, ſed virtus. Non, inquam, deeſt homini quo exaltare ſe poſſit, ſed deeſt omninò qui poſſit. Eſt quidem voluntas multa, ſed nulla facultas. Nempè, velint, nolint homines, communis totius Adæ, totius humani generis vox eſt: *In veritate tua humiliaſti me*. Quiſquis autem in veritate humiliatur, veraciter humiliatur, nec niſi fallaciter exaltatur. Quid eſt autem fallaciter exaltari, niſi verè non exaltari? Gratias ei, quia non dixit: Omnis qui ſe exaltaverit, exaltabitur. Quomodo enim conaremur in vanum exaltari, ſi id arbitraremur; quando ne ipſa quidem nunc deſperatio proficiendi, appetitum cohibet exaltandi? Et fortè hoc eſt quod ait, *Qui ſe exaltat*, *humiliabitur*; nec pertinet ad effectum, qui nullus eſt; ſed ad affectum, qui ſtultus eſt.

Multi humiliati, ſed non humiles. — *V. ſerm. 24. in Cant. n. 3.* — *Apoc. 3. 17.*

4 Quantos enim videmus humiliatos, ſed non humiles; percuſſos, ſed non dolentes: curatos quidem à Domino, ſed nec ipſa curatione ſanatos? Hi ſunt qui ſub ſentibus [a] eſſe delicias computant, diſſimulantes peccata quæ actitant, lubricum in quo titubant, tenebras quibus caligant, laqueos inter quos ambulant, locum afflictionis quem inhabitant, corpus mortis quod geſtant, jugum grave quod tolerant, graviorem conſcientiam quam occultant, graviſſimam ſententiam quam expectant. Talis ille erat, cui Joannes in Apocalypſi ſcribere jubebatur: *Dicis*, *Quia dives ſum*, *& nullius egeo*; *& neſcis quia tu es pauper*, *& miſer*, *& miſerabilis*, *& cæcus*, *& nudus*. Nec mirum ſi ſit vana & mendax exaltatio filiorum hominum, ſiquidem vani ſunt & mendaces. Humiliat eos veritas, exaltat vanitas: & dilexerunt magis tenebras quàm lucem, amplectentes exaltantem ſe vanitatem, & quærentes mendacium: porrò contra veritatem quæ ſe humiliat, votis & ſtudiis quibus poſſunt, diſſimulationibus, & conatibus frivolis recalcitrantes.

Quomodo homo humiliet ſeipſum. — ** al. adhibeat voluntatem.* — *Jer. 5. 3.* — *Jer. 51. 9.*

5 Fecimuſne aliquid? Puto quia invenimus etiam quomodo humiliet homo ſeipſum. Dico autem ut ADHÆREAT * HUMILIANTI SE VERITATI, nec diſſimulet, ſed cooperetur ei devoto pietatis affectu. Proindè cavebo deinceps, quàm ſollicitè potero, duritiam cordis: ſentiam & plangam dolorem meum, ne, ſi fortè inſenſibile fuerit, ſit etiam inſanabile vulnus meum. Ero igitur vir videns paupertatem meam in virga indignationis ejus, ne veniat anima mea in conſortio eorum, de quibus veritas ait. *Percuſſi eos*, *& non doluerunt*; & iterum: *Curavimus Babylonem*, *& non eſt ſanata*. Gravis curatio humiliatio hæc, ſed gravior morbus ſuperbia eſt: quæ utinam ſic curetur, ut ſanetur hac cura. Conſentiam itaque adverſario meo, acquieſcam judici meo, cedam denique urgenti aculeo, ne bis pungar. Tale enim reor eſſe quod Dominus ait: *Omnis qui ſe exaltat*, *humiliabitur*; *& qui ſe humiliat*, *exaltabitur*. Ac ſi dicat: Quiſquis contra ſtimulum recalcitraverit, duplo pungetur: parcetur autem ei qui conſenſerit, & dederit locum iræ. TOM. III.

SERMO XXI.

De verbis Sapientiæ, *Juſtum deduxit Dominus per vias rectas*, *&c.*

Tribuitur alicubi Nicolao Claravallenſi in Octava ſancti Andreæ. At cùm non ſit unus ex illis undecim, quos Nicolaus Henrico Trecenſium Comiti nuncupavit, Bernardo hunc tribuere malim.

Juſtorum tres gradus. — *Prov. 18. 17.* — *Rom. 1. 17.* — *Prov. 28. 1.*

1 EST juſtus, qui in principio ſermonis accuſator eſt ſui; & eſt juſtus, qui ex fide vivit; & eſt juſtus, qui abſque terrore eſt. Et primus quidem bonus, quia accedit ad viam: ſecundus melior, quia currit per viam: tertius optimus, quia jam appropinquat ad finem viæ. Hìc tamen accipiamus primum, quem velocius invenimus. Hunc deduxit Dominus, & non alius: quia ipſius eſt de via iniquitatis ad viam veritatis reducere, & deducere, & ducere per eam. *Per vias*, inquit, *rectas*. Viæ Domini viæ rectæ, viæ pulchræ; viæ plenæ, viæ planæ. Rectæ ſine errore, quia ducunt ad vitam: pulchræ ſine ſorde, quia docent munditiam: plenæ multitudine, quia totus jam mundus eſt intra Chriſti ſagenam: planæ ſine difficultate, quia donant ſuavitatem. Jugum enim ejus ſuave eſt, & onus ejus leve. *Et oſtendit illi regnum Dei*. Regnum Dei conceditur, promittitur, oſtenditur, percipitur. Conceditur in prædeſtinatione, promittitur in vocatione, oſtenditur in juſtificatione, in glorificatione percipitur. Undè eſt illud: *Venite benedicti Patris mei*, *percipite regnum Dei*. Sic enim ait Apoſtolus: *Quos prædeſtinavit*, *hos & vocavit*; *& quos vocavit*, *illos & juſtificavit*: *quos autem juſtificavit*, *illos & magnificavit*. In prædeſtinatione eſt gratia, in vocatione potentia, in juſtificatione lætitia, in magnificatione eſt gloria.

Sap. 10. 10. Viæ Domini quæ & quales. — *Matt. 11. 30.* — *Matt. 25. 34.* — *Rom. 8. 30.*

Scientia ſanctorum mundi, & carniſque. — *Voluntatis propriæ duæ filiæ inſatiabiles.* — *Pſal. 26. 16.*

2 *Et dedit illi ſcientiam ſanctorum*. Scientia ſanctorum eſt, hìc temporaliter cruciari, & delectari in æternum. Et in contrarium ſcientia malorum relabitur. Alia eſt ſcientia mundi, quæ docet vanitatem; & alia ſcientia carnis, quæ docet voluptatem. Illa tamquam pater, iſta tamquam mater nobis eſt. Sicut enim mater filio ſuo ſemper optat quietem, & omnem prorſus laborem claudit à filio ſuo: ſic caro incraſſata, impinguata, dilatata, recalcitrat, nec minimis ſaltem digitis patitur ſe contingi. Et ſicut pater vult filium ſuum huc illucque diſcurrere, ut addiſcat undè aliquando magnificetur: ſic & mundus vult hominem multis laboribus intricari, ut habeat undè ſuperbiat, undè infletur, & deſipiat de vanitate in idipſum. Sanguiſugæ duæ ſunt filiæ: id eſt propriæ voluntatis, quæ quaſi radix eſt, duæ filiæ ſunt, vanitas & voluptas, clamantes: Affer, affer. Hæ numquam ſatiantur, numquam dicunt, Sufficit. Si quis has plenius in ſe contriverit, non immeritò ſibi illam vocem poterit coaptare: *Quoniam*, inquit, *pater meus & mater mea dereliquerunt me*, *Dominus autem aſſumpſit me*.

** al. longitudinem.* — *Pſal. 83. 12.*

3 *Honeſtavit illum in laboribus*. Nonne nos & in ipſis laboribus noſtris honeſtamur, cùm omnia quæ facimus, ad unitatis vinculum adunamur, ut non in nobis ſit pondus & pondus, menſura & menſura, quia utrumque abominabile eſt apud Deum? Nonne & hæc vilitas, hæc deformitas, hæc ſemicinctia [b] honorantur & adorantur à principibus terræ? Væ nobis, ſi exultaverimus niſi in Chriſto & pro Chriſto! væ nobis, ſi vendibilem obtulerimus paupertatem! *Et complevit labores illius*, vel hìc in perſeverantia, ut uſque in finem juſtitiam non derelinquat: vel illìc in gloria, ut gaudeat in æternum. Felix utraque completio, cùm & hìc moritur juſtus plenus dierum, & illìc oritur in plenitudine * dierum; utrobique plenus, & hìc gratia, & illìc gloria, quia gratiam & gloriam dabit Dominus. Amen.

---

a Hic verſus, à Bernardo, aliiſque uſurpatus, ſumptus eſt ex Job. cap. 30. verſ. 7.

b His verbis deſignatur Ciſtercienſium vilis habitus, regibus nihilominus venerabilis. Vide Præfationem ad hunc tomum num. 45.

SERMO XXII.

De quadruplici debito.

[Religioſis facilior aſcenſus ad cœlum.] 1 IN via eſtis, Fratres, quæ ducit ad vitam, in via recta & impolluta, quæ ducit ad civitatem ſanctam Jeruſalem illam, quæ libera eſt, quæ ſurſum eſt, quæ eſt mater noſtra. Arduus quidem aſcenſus ejus, utpotè per ipſam montia ſummitatem inciſus: ſed via compendioſior laboris magnitudinem vel temperat, vel excludit. Vos autem tam felici facilitate, quàm facili felicitate viam iſtam non ſolùm itis, ſed curritis: quia exonerati eſtis & accincti, nihil ponderis ſuper dorſa portantes. Non ſic aliqui, non ſic, qui quadrigas & quadrigalia onera pertrahentes, montis circuitum ambire decernunt, & plerumque per devexa montis præcipitantur, ut vix finem inveniant vitæ ſuæ. Felices igitur vos, qui vos & veſtra ſine omni exceptiuncula reliquiſtis, per ipſum montis verticem iter facitis ei, qui aſcendit ſuper occaſum: Dominus nomen illi. Illi verò qui quamvis Ægyptum fugerint, tamen ad quæque Ægyptia tenerrimè reſuſpirant, viam civitatis habitaculi non invenerunt: ſed voluntatum ſuarum graviſſimis ſarcinis prægravati, vel ſub onere, vel cum onere cadunt, ut via ad curſum perveniant deſtinatum.

[Religioſi vitæ apoſtolicæ ſectatores.] 2 Quid enim eſt (gratias illi, cujus gratia hoc totum ſactum eſt) quod vita veſtra vitam apoſtolicam [a] repræſentet? Illi reliquerunt omnia, & in ſchola Salvatoris ſub ejus præſentia congregati hauſerunt aquas in gaudio de ſonte Salvatoris, ipſum vitæ ſontem in ipſo ſonte bibentes. Beati oculi qui viderunt. Numquid non & vos, non in præſentia, ſed in abſentia ipſius; non ad verba oris ejus, ſed ad vocem nuntiorum ejus, ſimile aliquid ſeciſtis? Deſendite vobis hanc prærogativam, quòd illi ad viſum & ad verbum, vos ad auditum & nuntium credidiſtis. Sic ſtate in Domino, chariſſimi, ut quemadmodum illi in ſame & ſiti, in frigore & nuditate, in laboribus & jejuniis, & vigiliis, & cæteris obſervantiis juſtitiæ viam regiam tenuerunt: ſic & vos, etſi non eorum meritis, tamen exercitiis aliquatenus coæquati, dicatis Domino Deo veſtro, cùm veneritis ante thronum gloriæ ipſius: *Lætati ſumus pro diebus quibus nos humiliaſti, annis quibus vidimus mala.* [Pſal. 89. 15.] In veritate dico vobis, quia in veritate eſtis, in via recta, in via ſancta, quæ perducat ad Sanctum ſanctorum. [Claravallenſium animas in cœlum evolaſſe novit Bernardus.] Mentior (quod ad conſolationem veſtram dico) ſi non ex manibus hujus peccatoris, monachorum, novitiorum, & converſorum animæ ad cœleſtia gaudia volaverunt, tam liberæ, quàm liberatæ de carcere noſtræ mortalitatis. Si quæritis undè id ſciam, ſcitote quia certiſſima mihi ſigna inde facta ſunt & oſtenſa.

[Dæmonis fortitudo non timenda, ſed cavenda.] 3 Non eſt igitur quod vobis vel pro vobis timeam à viribus ſatanæ & miniſtrorum ejus, cùm noverim illius fortitudinem per Redemptoris vulnera traductam & deductam ad nihilum. In ſpiritu enim fortitudinis fortem ſortior ille contrivit, portas æreas & vectes ferreos confringens. A verſutiis & aſtutiis illius formido mihi eſt pro vobis, in quibus partim ſubtilitate naturæ, partim experientia temporum ſub tot annorum millibus eruditus, fragilitatem humanæ naturæ, quaquaverſum ſe verterit, non ignorat. Sic ille inſatiabilis homicida primis parentibus noſtris non urſos, non leones, non fortia terræ animalia delegavit: ſed tortuoſum & callidum ſerpentem, qui per ſinuoſa volumina nunc caput cauda, nunc caudam capite tegere conſuevit. [Primos parentes callide tentavit.] Denique & ſerpens non fortior erat; ſed *callidior cunctis animantibus terræ*, ait Scriptura. [Gen. 3. 1.] Undè & ab interrogatione incœpit, mentem mulieris explorans, ſciens ingenio ſuo viribus laborandum. [Ibid. v. 1.] *Cur præcepit vobis Dominus Deus*, inquiens, *ne comederetis de ligno ſcientiæ boni & mali? Quæ reſpondit: Ne forte moriamur.* Quod Deus pro certo poſuerat, dicens, *Quacumque die comederitis, morte moriemini*; [Gen. 2. 17.] iſta ſub dubio ſupponit, *ne fortè*, inquiens, *ſi comederimus, moriamur.* Et audi ingenium malitiamque ſerpentis. *Nequaquam*, inquit, *moriemini.* Deus affirmat, mulier dubitat, ſatan negat. Sic & ego timeo, ne ſicut ſerpens Evam ſeduxit aſtutia ſua, ſic & ſenſus veſtri corrumpantur à caſtitate, quæ eſt in Chriſto Jeſu.

[Regulæ deſertionem Religioſis ſuggerit.] 4 Putaſne aliquis in vobis eſt, cui dicat in cogitationibus ſuis: Cur præcepit vobis Deus, ut iſtam Regulam teneretis? Secundùm enim impetum ſpirituum veſtrorum huic tepido remiſſionem, illi ferventi vitam arctiorem proponit, hoc ſolum expetens & expectans, ut quoquo modo tollat eum à concilio juſtorum & congregatione. Profectò ſpiritus ille, qui tibi hoc ſuggerit, ſpiritus mendax eſt, ſpiritus poteſtatem habens, qui tibi invidet locum tuum. [Eccl. 10. 4.] Undè & Sapiens hujus rei non ignarus: *Si ſpiritus poteſtatem habentis ſuper te aſcenderit*, ait, *locum tuum ne dimiſeris.* Abſit enim ut Spititus veritatis, qui te huc adduxit, te reducere velit: quia non eſt in ore ejus, Eſt & Non: ſed eſt in illo, Eſt, ſicut irrefragabilis auctoritas teſtatur. *Nemo*, ait Apoſtolus, *loquens in Spiritu Dei, dicit anathema Jeſu.* [1. Cor. 12. 3.] Jeſus ſalvatoc ſive ſalus; anathema, ſeparatio interpretatur. Qui verò tibi ſeparationem à ſalute ſubmurmurat, nec Dei Spiritus eſt, nec à Deo: quia Spiritus-ſanctus non diſpergere, ſed colligere venit, qui ſemper revocat diſperſos Iſrael in terram ſuam.

[Auſteriora nonnumquam ſuadet aut remiſſiora.] 5 Quid? vitam fortiorem aliquis quærat? Dico vobis, quia iſta fortiſſima eſt, & quæ ex omni parte, ſi diſſimulare nolueris, primæ illi ſcholæ Salvatoris pro ſua poſſibilitate reſpondeat. An audes ad molliorem vel cogitando deſcendere? O ſi cognoviſſes & tu, quàm multa & quàm multis debeas! videres quàm nihil ſit quod facis, quàm nec inter minima numerandum ad comparationem debitorum tuorum. Vis ſcire [b] quæ & quibus debeas? [Vitam debemus J. Chriſto pro immenſis beneficiis.] Primò Chriſto Jeſu debes omnem vitam tuam, quia ipſe vitam ſuam poſuit pro vita tua; & cruciatus amaros ſuſtinuit, ne tu perpetuos ſuſtineres. Quid tibi dirum vel durum eſſe poterit, cùm recordatus fueris, quia ille in forma Dei, in die æternitatis ſuæ, in ſplendoribus ſanctorum ante luciferum genitus, ſplendor & figura ſubſtantiæ Dei, venit ad carcerem tuum, ad limum tuum, infixus (ut dicitur) uſque ad cubitos in limo profundi? Quid non ſuave tibi, cùm tibi collegeris omnes amaritudines Domini tui, & rememoraberis, primùm quidem illarum infantilium neceſſitatum [c]; deinde laborum quos pertulit in prædicando, fatigationum in diſcurrendo, tentationum in jejunando, vigiliarum in orando, lachrymarum in compatiendo, inſidiarum in colloquendo: poſtremò periculorum in falſis fratribus, conviciorum, ſputorum, colaphorum, flagellorum, irriſionum, ſubſannationum, exprobrationum, clavorum, horumque ſimilium, quæ in ſalutem noſtri generis triginta & tribus annis operatus & paſſus eſt in medio terræ. O quàm indebita miſeratio, quàm gratuita & ſic probata dilectio, quàm inopinata dignatio, quàm ſtupenda dulcedo, quàm invicta manſuetudo! Regem gloriæ pro deſpicatiſſimo vernaculo, immò vermiculo crucifigi! Quis audivit unquam tale, aut quis vidit huic ſimile? Vix enim pro juſto quis moritur: ipſe pro injuſtis & inimicis mortuus eſt, eligens exulare à cœlis, ut nos reportaret ad cœlos amicus dulcis, conſiliarius prudens, adjutor fortis.

6 Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Nonne ſi conferrentur in me omnes vitæ filiorum Adam, & omnes dies ſæculi, & labores omnium hominum, qui fuerunt, qui ſunt, & qui

---

a Ita explicat Bernardus infra ſermone 27. de diverſis num. 3. & ſermone 37. num. 7.
b Locus iſte refertur in lib. 9. Ylorum cap. 31.

c Iiſdem verbis uſus eſt Bernardus in ſermone feriæ 4. majoris hebdomadæ num. 11. & ſermone 43. in Cantica num. 3. Sic & ipſe quandoque exſcribit, ut ſupra in ſermonibus de S. Malachia n. 5.

erunt ; nihil eſſet ad comparationem corporis illius, quod ſpectabile & ſtupendum eſt Virtutibus etiam ſupernis, in conceptu de Spiritu-ſancto, in ortu de Virgine, in vitæ innocentia, in doctrinæ affluentia *, in coruſcationibus miraculorum, in revelationibus ſacramentorum ? Vides igitur, quia ſicut exaltamur cœli à terra, ſic exaltata eſt vita illa à vita noſtra : quæ tamen poſita eſt pro vita noſtra. Sicut nihil ad aliquid nullam habet comparationem ; ita & vita noſtra nullam habet ad vitam illius proportionem ; cùm illa dignior, iſta miſerior eſſe non poſſit. Nec me putes rem exaggerare ſermonibus : quia hìc deficit omnis lingua, nec ſufficit oculus * vel ad intuendum tantæ dignationis arcanum. Cùm ergo ei donavero quicquid ſum, quicquid poſſum ; nonne iſtud ſic eſt, ſicut ſtella ad ſolem, gutta ad fluvium, lapis ad turrim, pulvis ad montem, granum ad acervum ? Non habeo oiſi minuta duo, immò minutiſſima, corpus & animam ; vel potius unum minutum, voluntatem meam : & non dabo illam ad voluntatem illius, qui tantus tantillum tantis beneficiis prævenit, qui toto ſe totum me comparavit ? Alioquin ſi illam retinuero, qua fronte, quibus oculis, qua mente, qua conſcientia vado ad viſcera miſericordiæ Dei noſtri ; & audeo perfodere illud fortiſſimum propugnaculum, quod cuſtodit Iſrael ; & illius ſanguinis, non guttas, ſed undas à quinque partibus corporis in meum pretium detorquere ? O generatio perverſa, & infideles filii ! quid facietis in die calamitatis de longe venientis ? ad cujus fugietis auxilium ?

Eodem ſerm. 45. in Cant. num. 9.
** al. fluentis.*
** al. animus.*
Quid retribuendum.
Voluntas propria maximè.

2. Peccatis expiandis.

7 Sed numquid huic ſoli debitor ſum, cui vix patum aliquid retribuere poſſum ? Exigunt à me præterita peccata mea futuram vitam meam, ut faciam fructus dignos pœnitentiæ, & recogitem omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. Et ad hæc quis idoneus ? Peccavi ſuper numerum arenæ maris, & multiplicata ſunt peccata mea, & non ſum dignus videre altitudinem cœli præ multitudine iniquitatis meæ : quoniam irritavi iram tuam, & malum coram te feci. *Circumdederunt me mala, quorum non eſt numerus ; comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui ut viderem.* Quod ergo ſine numero eſt, quomodo numerabo ? Quomodo ſatisfaciam, cùm cogar reddere debitum uſque ad noviſſimum quadrantem ? Sed & delicta quis intelligit ? Ait illa cœleſtis fiſtula [a] Ambroſius : Facilius inveni eos, qui innocentiam ſervaverunt, quàm qui congruam egerunt pœ„ nitentiam. Sed & quantumlibet pœniteat, quan„ tumlibet ſe affligter & maceret ; *Propter nomen tuum*, non propter meum * meritum, *propitiaberis peccato meo, Domine*, ait juſtus : *multum eſt enim*. Cùm ergo quicquid vivis, quicquid ſapis, quicquid habes, quicquid potes, huic uni rei dedicaveris ; numquid eſt, vel inter aliqua computandum ? Paulò antè vitam tuam pro vita ſua Chriſto reddideras : & nunc iterum eam totam præcedentium exigit recordatio peccatorum. Nomquid (ut vulgò dicitur) de una filia duos generos ſtatuiſti facere ?

Pſal. 39. 13.
Ambroſ. l. 2. de pœnit. c. 10.
** al. pœnitentia.*
Pſal. 24. 11.

3. Gloriæ cœleſti comparandæ.
Pſal. 86. 2.

8 Quid ſi tertium tibi debitorem oſtendam, qui non minus acriter, quam veraciter vindicat eam ſibi ? Puto quòd & tu poſſidere deſideras civitatem, de qua dicitur, *Glorioſa dicta ſunt de te, civitas Dei* ; gloriam illam, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, regnum omnium ſæculorum, vivere in æternum, in perpetuas æternitates. Credo quòd velis eſſe æqualis Angelis Dei in cœlo, eſſe etiam hæres Dei, cohæres Chriſti, & in plateis ſupernæ Sion melos angelicum auſcultare, & videre quicquid illud ſit, cùm Chriſtus tradiderit regnum Deo Patri, & erit Deus omnia in omnibus ; poſtremò eſſe ſimilis Deo, & videre eum ſicuti eſt. Nec dubito quin & concupiſcas ſuſpicere & umbras declinantes, & diem adſpirantem, cùm illuxerit illa ſolemnis dies, & nubila rerum excuſſerit ; quando jam non inclinabitur dies, ſed erit æterna meridies ; quando erit plenitudo fervoris & lucis, ſolis ſtatio, tenebrarum exterminatio, deſiccatio paludum, fœtorum depulſio. Nonne ad hoc emendum totum te, quæcumque, & undecumque contrahere poteris, dare oportebit ? Et cùm univerſa compleveris, non tamen putes eſſe condignas paſſiones hujus temporis vel corporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. An ſic impudens es, vel imprudens, ut minutum tuum, quod ſibi tam Chriſti vita, quàm peccati pœnitentia certatim rapiunt, etiam ad hoc conquirendum vel audeas numerare ?

V. ſerm. 33. in Cant. n. 6.

TOM. III.

4. Deo ut auctori ſe totum debet.

9 Quid dices, ſi & quartum debitorem in medium adduxero, qui ſibi etiam jure primatus ſui ſuperiores tres cedere velit ? Ecce in januis eſt qui fecit cœlum & terram : & Creator tuus eſt, tu creatura : tu ſervus, ille Dominus : ille figulus, tu figmentum. Totum ergo quod es, illi debes, à quo totum habes ; illi præcipuè Domino, qui & te fecit, & benefecit tibi, qui tibi miniſtrat ſiderum curſus, aeris temperiem, fœcunditatem terræ, fructuum ubertatem. Huic revera totis medullis, totis viribus ſerviendum : ne fortè indignationis oculo te reſpiciat, & deſpiciat, & conterat in æternum & in ſæculum ſæculi. Non arbitror autem quòd te tanta rapiet inſania, ut & hìc minutum tuum nominare, nedum numerare præſumas. Expone ergo mihi, cui horum quatuor proponas reddere quod debes : cùm unuſquiſque tantus [b] exactor ſit, ut te poſſit ſingulariter ſuffocare. Eja Domine, vim patior, reſponde pro me. In manus tuas Domine commendo minutum meum : tu perſolve omnibus, tu ab omnibus libera, quia tu es Deus, & non homo ; & quod hominibus impoſſibile eſt, poſſibile eſt tibi. Quod habui, & feci : Domine, habe me excuſatum, quia imperfectum meum viderunt oculi tui. Quis ergo amplius grunniet, dicens : Nimium laboramus, nimium jejunamus, nimium vigilamus : cùm nec milleſimæ, immò nec minimæ parti debitorum ſuorum valeat reſpondere ? Hæc eſt fortaſſe, Fratres, illa vera veſtra Quadrageſima, non exterior, ſed interior, quæ non corticem ſacramenti, ſed adipem frumenti contineat. Si enim unicuique iſtorum quatuor & pro ſe, & per ſe omnem decalogi perfectionem debetis : profectò decem quater ducta quadrageſimam veſtram faciunt, quam cuſtodire vos oporteat omnibus diebus vitæ veſtræ. Et ipſe qui vos congregavit in loco iſto, vitam veſtram conſervet in opere ſancto : ut cùm ipſe apparuerit vita veſtra, & vos appareatis cum ipſo in gloria.

Religioſi immerito queruntur de vitæ præſentis laboribus.

SERMO XXIII.

De diſcretione ſpirituum *.

** al. de ſeptem Spiritibus.*

1 MAgiſter gentium Paolus ex occaſione ipſius ſpiritualis naturæ, qua vivimus, ad ſpiritualem converſationem excitans diſcipulos, ait : *Si ſpiritu vivimus, ſpiritu & ambulemus.* Ac ſi dicat : Si caro non prodeſt quicquam, ſed ſpiritus eſt qui vivificat ipſam ; ſeparare oportet pretioſum à vili, & digniorem præponere partem, ut ſecundùm ſpiritum ambulemus, non ſecundùm carnem. Ad ſpiritum enim debet fieri converſio carnis, ut ſerviat ipſa, & non ſerviatur ei, ut dicat ſpiritus ſervo ſuo : Veni ; & veniat : Fac hoc ; & faciat illud. Sic enim erit uxor noſtra ſicut vitis abundans, & ſalvabitur per generationem filiorum, qui ſunt opera bona, ſi fuerit ipſa quidem in lateribus domus noſtræ, id eſt in abſcondito & humili loco : anima verò reſideat in medio tamquam domina, tamquam paterfamilias, tamquam judex : ut fiat quod ſcriptum eſt : *Anima mea in manibus meis ſemper*. Maledictus enim ſpiritus ille, qui partem ſuam deteriorem facit. Maledictus homo, qui paſcit ſterilem, & viduæ non benefacit. Denique, ut teſtatur idem Apoſtolus, ſi ſe-

Gal. 5. 25.
Caro ſervire debet ſpiritui, non contra.
Pſal. 118. 109.
Rom. 8. 13.

a Sic Norberti os cœleſtem fiſtulam appellat epiſtola 56.

b In vulgatis, unuſquiſque tam internus, quàm externus exactor ſit.

TOM. III. *Ibidem.*

cundùm eadem vixerimus, moriemur: quoniam qui in carne ambulant, Deo placere non poſſunt: & qui ſeminant in carne, de carne metent corruptionem. Si autem ſpiritu facta carnis mortificaverimus, vivemus: quoniam qui ſpiritu Dei aguntur, hi filii Dei ſunt, & qui ſeminant in ſpiritu, de ſpiritu metent vitam æternam.

Spirituum diverſa genera. — a — *1 Joan. 4. 1.*

2 Prudenter proinde, Fratres, & non ad inſipientiam nobis, ſpiritualem eligimus vitam, caſtigare ſcilicet corpus, & ſervituti ſubjicere; & Deum, qui Spiritus eſt, adorare in ſpiritu & veritate. Sed quia a ſpirituum diverſa ſunt genera, neceſſaria eſt nobis eorum diſcretio, præſertim cùm ab Apoſtolo didicerimus, non omni ſpiritui eſſe credendum. Videri enim poteſt minus eruditis, & qui parum exercitatos habent ſenſus, omnem cogitationem non alterius, quàm ipſius humani ſpiritus eſſe ſermonem; quod non ita eſſe & certa fidei veritas probat, & divinarum teſtimonia Scripturarum. *Audiam*, inquit Propheta, non quid ego loquar, ſed *quid loquatur in me Dominus Deus.* Et alius Propheta: *Angelus*, inquit, *qui loquebatur in me, &c.* & in Pſalmo didicimus fieri immiſſiones etiam per Angelos malos. Undè & timet Apoſtolus, ne, ſicut ſerpens decepit Evam aſtutia ſua, ſic & diſcipulorum quibus loquitur corda decipiantur, ab eo utique, cujus ipſe Paulus aſtutias non ignorat, undè & dicit: *Non eſt nobis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem, ſed adverſus principes & poteſtates, adverſus mundi rectores tenebrarum harum.* Eſſe autem ſpiritum carnis non bonum, manifeſtè idem Apoſtolus indicat, ubi inflatos ſpiritu carnis ſuæ quoſdam eſſe teſtatur. Et eſſe etiam ſpiritum hujus mundi declarat, ubi gloriatur in Domino pro ſe pariter & pro diſcipulis ſuis, non quòd eum acceperint, ſed ſpiritum qui à Deo eſt, *ut ſciamus*, inquit, *quæ à Deo donata ſunt nobis.*

Pſal. 84. 8. — Zach. 1. 9. — Pſal. 77. 49. — 2 Cor. 11. 3. — Epheſ. 6. 12. — 1 Cor. 2. 12.

3 Sunt ergo hi duo ſatellites maligni illius principis tenebrarum; ut dominetur ſpiritus nequitiæ ſpiritui carnis, & ſpiritui hujus mundi. Quiſquis ergo ex his tribus ſpiritibus ſpiritui noſtro loquatur, ne credamus ei: quoniam ſanguinem ſitiunt, non quidem corporum, ſed (quod gravius eſt) animarum. Sed quoniam ſpiritualis omnium natura eſt, à ſermonibus eorum cognoſcemus eos: & quis ſpiritus ſit qui loquatur, ipſa ſuggeſtio declarabit. Semper enim ſpiritus carnis mollia, ſpiritus mundi vana, ſpiritus malitiæ ſemper amara loquitur. Quoties ergo importunè (ut aſſolet) carnalis cogitatio mentem pulſat: verbi gratia, cùm de cibo, de potu, de ſomno, cæteriſque ſimilibus ad carnis curam pertinentibus cogitantes, humano quodam modo inardeſcimus deſiderio; certum ſit nobis ſpiritum carnis eſſe qui loquitur, & tamquam adverſarium repellamus eum, dicentes: *Vade retro ſatana, quoniam non ſapis ea quæ Dei ſunt*: ſed magis ſapientia tua inimica eſt Deo. Cùm autem non de illecebris carnis, ſed de ambitione ſæculi, de jactantia & arrogantia, cæteriſque ſimilibus cogitatio vana verſatur in cordibus noſtris; ſpiritus mundi eſt qui loquitur, longè pernicioſior hoſtis, & majori ſollicitudine repellendus. Interdum verò ſatellitibus iſtis terga vertentibus, princeps ipſe habens iram magnam, tamquam leo rugiens, inſurgit adverſus nos; cùm videlicet non ad voluptatem carnis, aut ſæculi vanitatem, ſed ad iram, ad impatientiam, ad invidiam, ad amaritudinem animi provocamur: importunè ingerendo, ſi quid minus amicabiliter, minuſve diſcretè factum videtur aut dictum: ſi qua denique aut in ſigno, aut in opere quolibet data videtur indignationis occaſio, materia ſuſpicionis. Huic ergo cogitationi non aliter quàm ipſi diabolo reſiſtendum eſt: nec aliter ab ea, quàm ab ipſa perditione cavendum. Scriptum eſt enim: *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.*

Spiritus unde diſcernendi. — Spiritus carnis quibus indiciis ſe prodat. — Matt. 16. 23. — Item Spiritus mundi, — & ipſe ſpiritus malignus; — Luc. 21. 19.

Spiritus noſter quando quæ ex ſe tentationes ſuggerit.

4 Fit tamen aliquando, ut ſpiritus noſter à quolibet horum trium crebro ſuperatus, & ſervus illi addictus, in ſuam ipſius perniciem (heu!) vices illius agat, ut jam ſine omni alterius ſpiritus ſuggeſtione ipſa ex ſe anima aut voluptuoſas, aut vanas, aut amaras pariat cogitationes. Jam verò non facilè arbitror poſſe diſcerni, quando noſter ipſe loquatur ſpiritus, quandove loquentem alterum audiat quemlibet è tribus illis. Sed quid refert quicumque loquatur, dum unum & idem ſit quod loquuntur? Quid refert loquentis noſſe perſonam, dum conſtat pernicioſum eſſe quod loquitur? Si inimicus eſt, reſiſte viriliter inimico: ſi tuus ipſe ſpiritus eſt, argue eum, & miſerabiliter plange, quòd in tantam miſeriam & tam miſerabilem devenerit ſervitutem.

V. Serm. 32. in Cant. n. 6.

*Spiritus Dei undè cognoſcatur. — * al. virtute patientiæ.*

5 Quoties verò ſuper caſtigando corpore, humiliando corde, ſervanda * unitate, & charitate fratribus exhibenda, ſeu cæteris virtutibus acquirendis, conſervandis, amplificandis, ſalubris cogitatio in mente verſatur; divinus ſine dubio Spiritus eſt qui loquitur, aut per ſeipſum ſanè, aut per Angelum ſuum. Et quemadmodum de humano atque maligno ſpiritu dictum eſt, ſic de angelico, & de divino: nec facile eſt quis loquatur diſcernere, nec ignorare periculoſum: præſertim cùm certum ſit Angelum bonum numquam loqui ex ſemetipſo, ſed Deum eſſe qui loquitur in ipſo.

*Suggeſtiones malæ quàm ſollicitè repellendæ. — * al. malignos. — Divinæ inſpirationes quàm diligenter obſervandæ. — * al. perverſitatis.*

6 Studioſius igitur deinceps conſideremus, quonam modo malignorum illorum ſpirituum ſuggeſtiones audire, immo quanta indignatione abjicere debeamus, avertentes aures noſtras ne audiamus ſanguinem & ſapientiam, quam revelat caro & ſanguis: parvulos quoque Babylonis, cogitatus ſcilicet mundanos*, ab ipſo initio tenentes, & allidentes ad petram: ipſum etiam malignum cum tentationibus ſuis à conſpectu cordis noſtri abjicientes, & deducentes ad nihilum. Eas verò cogitationes, quæ juſtitiæ & veritatis nos admonent, tota devotione ſuſcipientes, divinæ dignationi gratiam habeamus, nec aliquando tantæ benignitati inveniamur ingrati, ſcientes quoniam ipſe eſt qui loquitur juſtitiam; ipſe cujus ſermo veritas eſt. Quantæ enim *temeritatis, immò quantæ inſaniæ eſt, ſi fortè, dum alloquitur nos Dominus majeſtatis, nos inſenſati avertamus aurem, & ad neſcio quas animum ineptias convertamus? Quanta eſt hæc injuria, & quàm graviter vindicanda, cùm viliſſimus vermis clamantem ad ſe audire dedignatur Creatorem univerſitatis? Quanta verò & quàm ineffabilis divinæ dignatio bonitatis, quæ quotidie concipit nos infelices avertentes aures, obdurantes corda, & nihilominus clamat ad nos, & jugiter clamitat in plateis? Verè in plateis, quia in latitudine charitatis. Ecce enim bonorum meorum non eges, Domine: & tamen dicis, *Convertimini ad me filii hominum*; & iterum clamitas, *Revertere, revertere, Sunamitis; revertere, revertere, ut intueamur te.*

Cant. 6. 12.

7 Propterea obſecro vos, dilectiſſimi, qui reminiſcimini Domini, ne taceatis, & ne detis ſilentium ei: audientes jugiter quid loquatur in vobis Dominus Deus, quoniam loquetur pacem. Felix proinde & beata anima, quæ venas ſuſurrii divini percipit in ſilentio, frequenter iterans illud Samuelis, *Loquere Domine, quia audit ſervus tuus.* Hic ergo hodiernus ſermo finem accipiat, ut etiam tacentibus nobis Deum intus audiamus loquentem & ſuadentem de regno ſuo, tanto utilius, quanto ſubtilius, per internam ſcilicet inſpirationem. Si qua tamen adhuc de audienda hac Domini voce ipſe ſuggeſſerit, alio ſermone tractabimus, ne præſertim in tam utili ac ſpirituali materia, mentes veſtras longitudine ſermonis oneremus.

1. Reg. 3. 10.

SERMO XXIV.

De multiplici utilitate verbi Dei.

1 TEnetis, credo, quemadmodum heſterno ſermone de ea, quæ nobis admodum neceſſaria eſt, diſcretione ſpirituum admonuerimus, ſollicitudi-

a Hæc verba exhibet Collector Florum lib. 10. cap. 23. ubi hic ſermo *de ſeptem ſpiritibus* inſcribitur.

nem

nem veſtram: ut contra venenatos ſerpentis antiqui ſibilos, contra mortiferos ſirenæ cantus, aures cotdis jugiter obturare ſtudeatis; ut nec ſpiritum carnis loquentem mollia, nec ſpiritum mundi vana ſuggerentem, nec ſpiritum nequitiæ audiatis immittentem amaritudines, ſcandala ſeminantem. Sed hujus ſpecialiter aſtutias noſſe neceſſe eſt, hujus cogitationes non expedit ignorare. (2. Cor. 11. 14.) Interdum enim transfigurat ſe malignus ille & nequam ſpiritus in angelum lucis, ut virtutis ſimulatione plus noceat. Sed & tunc quoque, ſi diligenter advertimus, numquam niſi amaritudinis & diſcordiæ ſeminaria ſpargit. Suadet enim nonnullis ſingularia jejunia quædam, undè cæteri ſcandalizentur; non quia jejunium diligat, ſed quia ſcandalo delectetur. Multa quoque in hunc modum ſolet afferre, quæ tamen à divina ſapientia facilè diſcernantur, ſi apoſtolicam illam beati Jacobi diffinitionem præ oculis habeamus, qui divinam deſcribens ſapientiam, ait: (Jacob. 3. 17.) *Sapientia quæ à Deo eſt, primùm quidem pudica eſt, deindè pacifica.* (Sapientia quæ à Deo eſt, undè noſcenda.) Omnem ergo cogitationem, in qua hæc duo non concurrunt, à Dei ſapientia alienam eſſe non dubites. Eam verò quæ pudica videtur, nec ad vitia trahit apertè, ſed virtutis prætendit imaginem; tunc demum à Deo noveris eſſe, ſi pacifica ſit, ſi Prælati tui atque ſpiritualium fratrum approbatur judicio: quoniam non faciet Dominus Deus verbum, quod non revelaverit ſervis ſuis.

2 Quanta verò devotione, quanta humilitate, quanta ſollicitudine cogitatio ſalubris non aliter quàm divinæ dignationis ſermo ſuſcipi debeat, & heſterno ſermone partim jam diximus, & hodierno nihilominus aliquanto latius perſuadere conabimur. (Luc. 11. 28.) *Beati* enim *qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.* (Verbi Domini vis & multiplex utilitas.) Vultis noſſe quàm beati? Primùm quidem ſonans in auribus animæ vox divina, conturbat, terret, dijudicatque: ſed continuo, ſi non avertis aurem, vivificat, liquefacit, calefacit, illuminat, mundat. Denique & cibus noſter eſt, & gladius, & medicina, & confirmatio, & requies, reſurrectio quoque & conſummatio noſtra. Nec mireris quòd verbum Dei jam nunc inveniatur omnia in omnibus eſſe, quantum ſpectat ad juſtificationem: ſiquidem & futurum eſt omnia in omnibus ad glorificationem. Audiat illud peccator, & conturbabitur venter ejus; à voce illa carnalis anima contremiſcet. Omnia namque cordis ſecreta rimatur atque dijudicat ſermo vivus & efficax, cordium atque cogitationum perſcrutator. Undè & licèt mortuus in peccato, ſi audieris vocem Filii Dei, vives. Sermo enim quem loquitur, ſpiritus & vita eſt. Si cor tuum (Pſal. 147. 17.) induratum eſt, memento Scripturæ dicentis: *Emittet* (Cant. 5. 6.) *verbum ſuum, & liquefaciet ea.* Et item: *Anima mea liquefacta eſt, ut dilectus locutus eſt.* Si tepidus es, & evomi jam formidas, non diſcedas ab eloquio Domini, & inflammabit te: quia eloquium ejus ignitum eſt valde. Quòd ſi tenebras ignorantiæ plangis, diligenter audi quid loquatur in te Dominus Deus: & erit lucerna pedibus tuis verbum Domini, & lumen ſemitis tuis.

3 At fortaſſis tanto amplius doles, quanto clarius peccata etiam minima illuminatus agnoſcis: ſed ſanctificabit te Pater in veritate, quæ eſt utique ſermo (Joan. 15. 3.) ejus, ut inter Apoſtolos audire merearis: *Jam vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis.* Jam verò cùm laveris inter innocentes manus tuas, ecce paravit in conſpectu tuo menſam, ut non de ſolo pane vivas, ſed ex omni verbo, quod procedit de ore Dei, & in fortitudine cibi illius curras viam mandatorum ejus. Ubi ſi conſiſtunt adverſum te caſtra, & prœlium tentationis inſurgit: arripe gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei, & in eo facilè triumphabis. Quòd ſi fortè (ut eſt certaminis conſuetudo) contigerit aliquando vulnerari, mittet verbum ſuum, & ſanabit te, & eripiet te de interitionibus tuis: ut in te quoque impleatur quod ait Centurio, cujus fi- (Matt. 8. 8.) des tam magnificè commendatur: *Domine*, inquit, *dic tantùm verbo, & ſanabitur puer meus.* Sed & ſi titubas adhuc, confitere & clama: (Pſal. 72. 2.) *Mei autem penè moti ſunt pedes, penè effuſi ſunt greſſus mei;* & in verbis ſuis confirmabit te, ut experimento diſcas, quoniam verbo Domini cœli firmati ſunt, & ſpiritu oris ejus omnis virtus eorum.

4 In his atque hujuſmodi perſevera, in talibus jugiter exercere, donec jam dicat Spiritus, ut requieſcas à laboribus tuis. In hoc verbo quieſces dulciter, ac ſuaviter ſoporaberis, donec veniet hora, cùm omnes qui in monumentis ſunt, audient vocem ejus, & procedent. Sed quo? Alii quidem in judicium, alii verò in vitam æternam. Et quis ſcit ſi eſt dignus amore vel odio? Tunc maximè memor eſto verbi tui ſervo tuo, Domine, in quo mihi ſpem dediſti, ut ab auditione mala non timeam: ſed beata magis auditio perducat ad viſionem, cùm dices, (Matt. 25. 34.) *Venite benedicti Patris mei*, &c. (Luc. 12. 8.) *Quicumque* enim *confitebitur me coram hominibus*, ait ipſe, *hunc & ego confitebor in conſpectu Patris mei* & Angelorum ſanctorum: quod nobis conferre dignetur, ipſe, qui conſtitutus eſt judex vivorum & mortuorum. Amen.

In Mſ. S. Ebrulfi ſic finitur hic ſermo, incipiendo à num. 4.

In his atque hujuſmodi interim exercere; donec ipſa, quæ certantem adjuvat, vox Domini ad requiem evocet triumphantem, ſitque in magnificentia quæ nunc eſt in virtute, amodo jam dicente ſpiritu, ut requieſcas à laboribus tuis. (Apoc. 14. 13.) Erit ſanè quando & ipſum corpus de pulvere vox eadem ſuſcitabit, quando *omnes, qui in monumentis ſunt, audient vocem Filii Dei, & procedent.* (Joan. 5. 28.) Opus eſt etiam ut tunc quoque memor ſis verbi tui ſervo tuo, in quo tibi ſpem dedit, ut non timeas ab auditione mala: ſed verbum bonum, *Venite*, inquit, *benedicti Patris mei.* (Matt. 25. 34.)

Hæc eſt vox quæ perducit ad vultum, ut jam dicere merearis & tu, Quia *auditu auris audivi te, & nunc oculus meus videt te.* (Job. 42. 6.) Non facilè ego crediderim quia pigeat tunc audiſſe comminationes, correptiones ſuſtinuiſſe, toleraſſe increpationes, in quibus iter erat quo oſtenderet tibi ſalutare ſuum. Jam verò cùm hæc omnia ita ſe habeant, & alias quoque innumeras audiendæ divinæ vocis utilitates perhibeant non tam ſcripturarum teſtimonia, quàm animarum experimenta: quid nos miſeri tanta varietate diſtrahimur, caducam mendicantes ubique conſolationem! Quaſi verò non ſit nobis ad manum abſque omni difficultate in verbo, (Rom. 10. 8.) quod propè eſt utique in ore & corde noſtro, quicquid ſalutis, quicquid jucunditatis, quicquid delectationis eſt invenire. Benè proindè *beati qui verbum* hoc vitæ *audiunt, & cuſtodiunt illud.* (Luc. 11. 28.) Cuſtodiunt ſanè dixerim, non aliter quàm depoſitum pretioſiſſimum, ut ibi cor habeant, ubi eſt theſaurus eorum.

Dico autem breviter quæ occurrunt interim ex his quæ huic videntur cuſtodiæ neceſſaria. Primum quidem ut ponas cor tuum audire diligentius quid in patria, propter illud quod ſcriptum eſt: Quia *ignorans ignorabitur.* (1. Cor. 14. 38.) Dehinc ut opere impleas quod audiſti, quia *Scienti bonum & non facienti, peccatum eſt illi.* (Jacob. 4. 17.) Poſtremò ut quæcumque occurrerint adverſa, ſuſtineas patienter: quia verbum hoc non ſolùm quid agere debeas docet, ſed & oſtendit tibi quanta te oporteat pati. Hæc planè latria eſt, cultus debitus ſoli Deo, ut ſollicitus ſis voluntatem ejus prudenter intelligere; & ubi neceſſe eſt, aut potenter implere, aut ſuſtinere patienter.

SERMO XXV.

De verbis Apoſtoli, *Volo primùm fieri obſecrationes, orationes, &c.*

1 QUatnor, mihi videntur orandi modos exprimere Apoſtoli verba, dicentis: (1. Tim. 2. 1.) *Volo primùm fieri obſecrationes; deindè orationes, poſtulationes, gratiarum actiones.* (a. Obſecrationem tribuit infirmis conſcientiis) Sunt enim quos adhuc peccati conſcientia terret & cruciat, nondum accepta reſiſtendi virtute, tunc ſcilicet cùm primùm ipſos in peccatorum cœno jacentes Spiritus veritatis irradiat, & excitans erubeſcere facit, & timere Deum*, dum vident immanitatem criminum, meritorum exiguitatem; & velut ardentem coram ſe gehennam expaveſcentes, quoniam in ſeipſis boni nil inveniunt, aliundè apprehendunt undè tegantur. Sciunt enim quòd non ſit tutum (Exod. 23. 15.) in conſpectu Domini Dei ſui vacuos apparere contra Legis præceptum, & multo minus id præſumere plenis ſtercore manibus audent. Quia ergo timent, & merito timent per ſeipſos accedere, ſtudent quaſi per alios ſupplicare. (Sanctorum interceſſio.) Tale eſt illud orationis genus, quo ſolemus uti dicentes: *Sancte Petre, ora pro nobis*, & ſimilia. Maximè verò illud obſecratio eſt manifeſta: *Per crucem & paſſionem tuam, libera nos Domine*; & cætera in hunc modum. Tale enim videtur, ac ſi latro deprehenſus, & jam vicinus ſuſpendio, quando penitus deſperat, nec invenit in ſe undè veniam* deprecetur, extendens brachia dicat: quia ſic

* Mſ. eos.

* al. miſericordiam.

a Hæc verba referuntur à Florilego in lib. 5. cap. 10.

TOM. III. paſſus eſt Chriſtus; ut eorum à quibus tenetur, animos moveat ad pietatem.

Matth. 11. 12. Luc. 18. 13.

2 Credo ego de talibus dici poſſe, quia *regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*. Vim faciebat regno cœlorum Publicanus ille, qui dum non auderet oculos ad cœlum levare, ipſum cœlum ad ſe potuit inclinare. Simile aliquid mulier illa egiſſe videtur, quæ profluvium ſanguinis habens, dum timeret ad Chriſtum accedere, fecit ab eo virtutem exire. Furtim enim tetigit fimbriam, & curata eſt ab infirmitate, undè & dedignantis quodam modo verbum videtur, quod de ea Dominus ait: *Quis me tetigit?* Et addidit: *Senſi a me exiiſſe virtutem*. Non credo quòd ſit inter nos quiſpiam: ſed fortè nonnulli in habitu vel ſæculari converſatione potuerunt aliquando experiri quod loquor, ut inviti fluxum ſanguinis paterentur, ejus inquam, ſanguinis qui regnum Dei non poſſidebit. Etenim *qui facit peccatum, ſervus eſt peccati*: nec ſua ſe poterit continere virtute, etiam cùm volet. Huic ergo minimè expedit per ſeipſum ad Chriſtum accedere, ſed tangere, ſi quam invenerit, ejus fimbriam, hoc eſt eum conſiderare hominem, quem humiliorem * viderit, & extremum in Eccleſia, quæ eſt veſtis Chriſti. Eum, inquam, qui elegit abjectus eſſe in domo Dei, oportet conſiderare: quoniam is verè eſt fimbria poſita in ora veſtimenti, ad quam utique ſpiritualis unguenti deſcendens à capite copia tota decurrit. Hunc ſi beneficiis aliquibus, ſeu prece humili, aut confeſſione pura tetigerit, ut affectum ejus erga ſe moveat ad compatiendum ſibi; habeat fidem, & ſine dubitatione ſanabitur. Illud tamen noverit fimbria, non à ſe, ſed à Chriſto exiiſſe virtutem, qui & tangi ſe proteſtatur in fimbria. Expreſſi nunc vobis, quantum potui, quale ſit, & cui animæ neceſſarium genus obſecrationis.

Luc. 8. 43. — Allegoria hæmorrhoiſſæ. — Ibid. 46. — 1 Cor. 15. 50. Joan. 8. 34. — * al. meliorem.

B

C

2. Oratio nem aſſumunt pœnitentibus.

3 At verò jam continendi virtute accepta, ſecurus accedit, qui ſibi conſcius fuerit, pro delictis præteritis veniam quærens; & oratione utitur, quæ nimirum oris eſt ratio, quando jam ore ſuo loquitur cum Deo ſuo. Hinc illud eſt quod Maria Magdalene, quamquam non minus humilis hæmorrhoiſſa illa, non ſic tamen veretur accedere, ſed rigat lachrymis pedes, capillis tergit, ungit unguento, oſculatur ore devoto. Undè ſatis liquet, quòd omninò jam propoſuerat in corde ſuo à peccato deinceps abſtinere: & quaſi profluvium ſtabat. Quod ſi jam conſecutus es & tu, primum eſt ut ipſi Domino in oratione loquens, recogites annos tuos in amaritudine animæ tuæ.

Luc. 7. 38.

D

3. Poſtulationem aſſignat jam receptis in gratiam.

4 Dehinc poſtquam in lamentis pœnitentiæ aliquamdiu perſeverans, hilaritatem quamdam & fiduciam conceperis indulgentiæ, accede jam ad poſtulationes; ut ſecurè, tamquam receptus in gratiam Domini, tibi & conſervis tuis audeas petere quod oportet. At fortaſſis requiras, undè aut quomodo noſſe poteris, utrum * hanc conſecutus ſis indulgentiam. Sic nimirum conſervandæ humilitatis gratia, divina ſolet pietas ordinare; ut quanto quiſque plus proficit, eo minus ſe reputet profeciſſe. Nam & uſque ad ſupremum exercitii ſpiritualis gradum, ſi quis eo uſque * pervenerit, aliquid ei de primi gradus imperfectione relinquitur, ut via ſibi primum videatur adeptus. Attamen ſcio quid hodie [a] lectum ſit in Evangelio. Dixerat Jeſus paralytico: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua*: & reputatum eſt ei ad blaſphemiam. At ille, cui nimirum cogitatio hominis confitetur: *Quid*, inquit, *cogitatis mala in cordibus veſtris?* Blaſphemare me blaſphematis, & quaſi ad excuſandum viſibilis curationis virtutem, me inviſibilem [b] dicitis uſurpare. Sed ego vos potius blaſphemos eſſe convinco, ſigno probans viſibili inviſibilem poteſtatem. *Ut ſciatis*, inquit, *quia poteſtatem habet Filius hominis in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle grabatum tuum, & ambula*. Et tu ergo ſi jam ſurgis deſiderio ſupernorum, ſi grabatum tuum tollis, corpus

* al. jam. — Humilitas proficientium alitur ſenſu & experientia imperfectionum. — * al. profecerit. — a — Matth. 9. 2. — b — Curationis ſpiritualis ſigna & indicia.

E

F

A ſcilicet à terrenis elevans voluptatibus, ut jam non feratur anima concupiſcentiis ejus, ſed magis ipſa, ut dignum eſt, regat illud, & ferat quo non vult: ſi demum ambulas, quæ retro ſunt obliviſcens, & ad ea quæ ante ſunt, te extendens deſiderio & propoſito proficiendi, curatum te eſſe non dubites. Neque enim ſurgere poteras, ſi non aliquatenus onus eſſet alleviatum; nec grabatum tollere, niſi exoneratus magis: quia nec ambulare in fervore converſationis cum peccatorum gravi mole poſſibile eſt.

5 Propter quod fiducialiter jam poſtulare poteſt qui ejuſmodi eſt: tantùm caveat, ne fortè aut poſtulet non poſtulanda: aut nimis poſtulet quæ à Deo ſunt

Modus rectè poſtulandi.

B poſtulanda: aut ea tepidè quærat, quæ toto affectu, & omni tempore ſunt quærenda. *Petitis, & non accipitis*, ait Jacobus, *eo quod malè petatis, ut in concupiſcentiis veſtris inſumatis*. Sic agit omnis qui terrena quærit ultra neceſſitatem, qui mundialem gloriam ſectatur, aut voluptatem. Tale eſt etiam quod ſolent ſæculares homines mortem inimicorum in orationibus poſtulare, cæteraque ſimilia quæ non oportet. At verò temporalia, ſi defuerint, petenda quidem ſunt, quantum neceſſitas humana requirit: ſed juxta beati Gregorii ſententiam, non ſunt hæc nimiè requirenda. In quo genere etiam illa ſpiritualia ſunt, ſine quibus nihilominus ſalus conſtare poteſt, ut ſermo ſcientiæ,

Jacob. 4. 3.

Temporalia & gratiæ gratis datæ ſub conditione petenda.

C gratia curationum, omniaque, de quibus certum non habemus quòd expediant nobis; utpotè ſi te fatiget tentatio, ſupplicandum quidem pro ea ut auferatur à te, ſed non nimis obnixè, quoniam in talibus meminiſſe ſemper oportet apoſtolicæ illius ſententiæ: *Nos enim quid oremus, ſicut oportet, neſcimus*; & Deo magis committere, quàm temere aliquid apud nos definire. Hæc autem ſunt toto affectu, & omni tempore poſtulanda: hæc ſunt, pro quibus inceſſanter & quàm obnixè poterunt, ad Deum clament deſideria tua: ut habeas gratiam ejus bonam, & placere poſſis in oculis pietatis ipſius, & in eo vivas, & moriaris in ipſo, ut gloriam ejus videre, & ipſo frui in

Rom. 8. 26.

Gratia gratum faciens, & gloria æterna ſimpliciter & abſolutè.

D perpetuum merearis. De his enim dictum eſt: *Sine intermiſſione orate*. Undè & Propheta: *Exquiſivit*, inquit, *te facies mea; faciem tuam, Domine requiram*. Et alibi: *Unam*, ait, *petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ*.

Luc. 18. 1. Pſal. 26. 13. — Pſal. 26. 7.

6 Porrò ad quartum genus orationis, quod eſt gratiarum actio, perpaucos [c] attingere credo; & quo rarius, eo pretioſius eſt. Multam enim prorſus gratiam inveniet apud Deum, quem juxta promiſſionem ſuam exaudit antequam invocetur: & teſtimonium reddet ſpiritui ejus Spiritus quem habet ex Deo, quoniam exauditum eſt deſiderium ejus, ita ut certus jam non orare, ſed gratias agere poſſit. Sic enim habes in La-

4. Orationis genus, Gratiarum actio, paucorum eſt. — Iſai. 65. 24. — c

E zari reſuſcitatione, ubi Dominus, licèt prius nihil oraſſet: *Pater*, inquit, *gratias ago tibi, quia audiſti me*. Prima igitur, ideſt *obſecratio*, verecundo fiat affectu. Secunda, quam propriè dicimus *orationem*, affectu puro: ut videlicet non diſſimulemus peccata, non nos palpemus: ſcientes quòd ſic quiſque miſericordiam invenit apud Deum, ſi inventus fuerit durus judex in ſemetipſum. Tertia, ideſt *poſtulatio*, amplum quærit affectum, & fiduciæ latitudinem, ſicut ſcriptum eſt. *Poſtulet autem in fide nihil hæſitans*. Credo enim propterea dictum: *Quemcumque locum calcaverit pes veſter, veſter erit*; quod tantum impetrabimus, quantum porrexerimus pedem fidei. Quar-

Joan. 11. 41. — Recapitulatio. — Jacob. 1. 6. Joſue 1. 3.

F ta, quæ eſt *gratiarum actio*, ipſa debet eſſe devotione pleniſſima, & deliciis affluens.

7 Jam verò de reverentia Orationis, in eo quod lectum eſt in Capitulo, ipſius Regulæ * vos modo ſollicitavit auctoritas, ex cujus occaſione aliqua de oratione dicenda putavi. Illud tamen breviter dico, nonnullos (ut arbitror) experiri interdum in oratione ariditatem, & hebetudinem quamdam mentis: ut ſo-

* Regul. S. Bened. c. 20. — Orationi quanta reverentia vacandum.

a Hinc patet, hunc Sermonem habitum fuiſſe Dominica 18. poſt Pentecoſten.

b Ita in mſſ. Colbertino & Majoris Monaſterii; in editis, *ad excuſandum vim viſibilis curationis, virtutem mihi inviſibilem uſurpare*. Idem ſenſus.

c Id explicatur infra ſermone 27. de diverſis num. 5. & 6.

ſia orantes labiis, non ſatis attendant neque quid dicant, neque cui loquantur pro eo quòd velut ex conſuetudine quadam, cum minus digna reverentia & ſollicitudine acceſſerunt. Quid enim aliud cogitare debet frater intrans ad orationem, quàm propheticum illud: *Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis, uſque ad domum Dei*. Omninò ſiquidem oportet nos orationis tempore curiam intrare cœleſtem, illam otique curiam, in qua Rex regum ſtellato ſedet ſolio, circumdante innumerabili & ineffabili beatorum ſpirituum exercitu. Undè & ipſe qui viderat, quia majorem numerum non invenit: *Millia*, ait, *millium miniſtrabant ei, & decies centena millia aſſiſtebant ei*. Quanta ergo cum reverentia, quanto timore, quanta illuc humilitate accedere debet à palude ſua procedens & repens ranuncula vilis? Quàm tremebundus, quàm ſupplex, quàm humilis, quàm denique ſollicitos, & toto intentus animo majeſtati gloriæ, in præſentia Angelorum, in concilio juſtorum & congregatione ſanctorum aſſiſtere poterit miſer homuncio?

Pſal. 41. 4. — *Dan. 7. 10.*

8 In cunctis igitur actionibus noſtris multa opus eſt animi vigilantia, ſed præcipuè in oratione. Etenim, ſicut in Regula * noſtra legimus, licèt hora omni & omni loco oculi Domini nos * ſpeculentur, maximè tamen in oratione. Licèt enim ſemper videamur, ſed tunc etiam præſentamus & oſtendimua nos, quaſi facie ad faciem cum Deo loquentes. Portò quamvis obique ſit Deus, in cœlo tamen orandus eſt, ibique orationis tempore cogitandus: ut mens noſtra non Oratorii tecto, non aeris ſpatio, non ipſa retardetur oubium denſitate, juxta eam formam, quæ nobis à Chriſto tradita eſt, ubi ait: *Sic orabitis, Pater noſter qui es in cœlis*. Cœlum enim quadam prærogativa etiam ſedes ſive thronus Dei vocatur: quia ad eam comparationem, qua Deum in cœlis Angeli ſancti & Electorum animæ vident, nos miſeri & peregrini ſuper terram vix ſolum nomen habere videmur. Sic igitur oret qui orat, tamquam aſſumptus & præſentatus ei, qoi ſedet ſuper excelſum thronum in Angelis, qui minimè ceciderunt; & elevatum io hominibus, quos ſuſcitavit de pulvere inopes, & erexit de ſtercore pauperes, ſic, inquam, ſemetipſum conſideret & ſic attendat, tamquam præſentatum Domino majeſtatis, ut dicat cum Abraham: *Loquar ad Dominum meum, cùm ſim pulvis & cinis*. Et quia tuo præcepto commonitus, tua inſtitutione formatus, id præſumo, Domine fons pietatis.

** Regul. S. Bened. cap. 19.* — *Oratio præcipuè vigilantiam exigit.* — ** al. add. & Angeli ſuper nos.* — *Matt. 6. 9.* — *Orationis tempore mens in cœlum dirigenda.* — *Gen. 18. 27.*

SERMO XXVI.

De voluntate noſtra divinæ voluntati ſubjicienda.

1 AUdiſtis nunc ex Regula * noſtra, Fratres, de humilitate ſententiam Chriſti: cui ego, quoties legitur, toto animo intentos vos eſſe volo. INSIPIENS eſt enim & inſanus, qoicumque in aliis vitæ meritis, quicumque in alia religione ſeu ſapientia, niſi in ſola humilitate confidit. Apud Dominum, Fratres, jus habere non poſſumus, quoniam in multis offendimus omnes, ſed nec fallere eum; ipſe enim novit abſcondita cordis: quanto magis opera manifeſta? utique nec reſiſtere viribus, quoniam omnipotens eſt. Quid ergo reſtat, oiſi ad humilitatis remedia tota mente confugere, & quicquid in aliis minus habemus de ea ſupplere? Sed, ò mira vanitas! ò mira fatuitas cordis noſtri! cujus * elationem perfectè reprimere, cujus cervicoſos motus omninò domare, humilitatis materia tanta non ſufficit, quin * ſuperbiat adhuc terra & cinis.

** Reg. S. Bened. cap. 7.* — ** al. deeſt Chriſti.* — *In ſola humilitate confidendum.* — ** al. elevationem.* — ** quin, &c. cinis deeſt in Cyſterc. Mſſ.*

2 Porrò totius humilitatis ſumma in eo videtur conſiſtere, ſi voluntas noſtra divinæ (ut dignom eſt) ſubjecta ſit voluntati, ſicut ait Propheta: *Nonne Deo ſubjecta erit anima mea?* Scio a quidem creaturam omnem, velit, nolit, ſubjectam eſſe Creatori: ſed à creatura rationali voluntaria ſubjectio quæritur, ut voluntariè ſacrificet Domino, & confiteatur nomini ejus: non quia terribile & ſanctum, non quia omnipotens, ſed quia bonum eſt. At verò ſubjectionem iſtam triplicem eſſe neceſſe eſt: ut quod certum eſt Deum velle, id nos velimus omninò: & quod certum eſt eum nolle, ſimiliter execremur & nos: quod autem incertum eſt otrum velit an nolit, neque velimus ex toto, neque penitus non velimus. Hic certè, Fratres, in hoc medio totum periculum eſt Religioſorum, dum infeliciter blandimur nobis, & palpantes ſeducimus noſmetipſos. Hinc accidit, ut diſſimulemus Domini quærere voluntatem, dum & noſtram facere, & aliquam de ignorantia habere volumus excuſationem. Quis enim eſt ille tam infelix monachus, qui id nolle audeat, quod certus eſt Deom velle; aut quod certus eſt eum nolle, id velle præſumat? Sed io medio periculum eſt his, qui jam egreſſi de ſæculo, in loco converſionis habitant, tamquam in paradiſo voluptatis: ſicut io medio paradiſi lignum tranſgreſſionis poſitum erat, in qno prævaricati ſunt parentes primi; lignum ſcientiæ boni & mali; non tantùm boni, vel mali ſolius, ſed boni & mali.

Pſal. 61. 2. — *Humilitatis ſumma in ſubjectione voluntatis noſtræ.* — *Subjectio iſta triplex.* — *Religioſis periculum in medio.*

3 Propterea rogo vos, Fratres, diligenter attendite, quia nihil mihi occurrit quod utilius poſſitis audire. Ubi certa eſt Dei voluntas, omninò noſtra ſequatur, in his videlicet, de quibus certum aliquid in Scripturis invenimus, aut ipſe Spiritus manifeſtè clamat in cordibus noſtris quid ſentiendum ſit, ut eſt charitas, humilitas, caſtitas, obedientia, cæteræque virtutes; hæc approbemus indubitanter & appetamus, quæ placere Deo ſcimus indubitanter. Sic & ea omnimodis odiſſe debemus, de quibus certum eſt quòd oderit ea Deus, ut eſt apoſtaſia, fornicatio, iniquitas, impatientia. In his verò rebus, de quibus nihil certi poſſumus invenire, nihil certum voluntas noſtra definiat: ſed magis pendeat inter utrumque, aut ſaltem neutri parti nimis adhæreat, cogitans ſemper, ne fortè altera pars Deo magis placeat; & parati ſimus voluntatem ejus ſequi, in quamcumque partem eam cognoverimus inclinari. Nemo ſuper his quæ certa ſunt hæſitet: nemo dubia pro certis admittat: nemo ſibi in dubiis judiciom vindicet, præcipitetve ſententiam; & experiemur qood ſcriptum eſt: *Pax multa diligentibus legem tuam, Domine, & non eſt illis ſcandalum*. Undè enim ſunt ſcandala, undè * turbatio, niſi quòd propriam ſequimur voluntatem, & temerè quod volumus in corde noſtro definientes, ſi quo modo id prohiberi contingat aut impediri, continuò etiam in impatientiam, in murmurationem & in ſcandalum proni ſumus, non attendentes, quoniam omnia cooperantur in bonum his, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti: & ipſe, qui nobis caſus videtur, ſermo qoidam Dei eſt, ſuam nobis indicans voluntatem? At quicumque nihil certum de hujuſmodi in corde ſuo poſuerit; in quamcumque partem poſtea convertatur, ſcandalizari oon poterit. Aut ſi quid facere cogitat, undè mandatum certum non habet, ſi voluntatem ſuam ſuſpenſam tenuerit, donec Prælatum ſuum interroget, & ab eo quærat Domini voluntatem, cui vice ipſius obedit; non conturbabitur quidquid ei præcipiatur: quoniam verè pax multa diligentibus legem Domini, & non eſt illis ſcandalum.

Voluntas Dei ubi incerta eſt quid agendum. — *Pſ. 118. 165.* — ** al. tribulatio.* — *Voluntatis propriæ damna.*

4 Porrò quod dixi, voluntatem ſuſpenſam teneat, aut voluntatem ſuam divinæ ſubjiciat voluntati; non de concupiſcentiis deſideriorum, non de affectionibus dico. Illud enim impoſſibile eſt, dum adhuc in hoc peccati corpore, in hoc corpore mortis anima detinetur. Quid enim eſſet aliud quàm vita æterna, tota affectione divinam in omnibus ſequi voluntatem? Sed conſenſum noſtrum neceſſe eſt divinæ ſubjicere voluntati, ſi pacem æternam, ſi pacem deſideramus habere præſentem, ſicut ſcriptum eſt: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis*. *Domine*, ait Propheta, *in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die*. Alius enim ambulat in lumine vultus ſui ſollicitus facere ſuam voluntatem, & bene-

Voluntatis plena ſubjectio impoſſibilis in hoc mortali corpore. — *Joan. 14. 27.* — *Pſal. 88. 17.*

a Hæc in lib. 8. Florum cap. 38.

TOM. III. placitum cordis ſui conſiderans. Alius ambulat in lumine vultus humani, in eo ſemper intentus quid hominibus placeat, quid mundus judicet, de quo die Propheta loquitur: *Diem hominis non concupivi, Domine, tu ſcis.* Contritio & infelicitas in viis eorum, & viam pacis non cognoverunt, non eſt timor Dei ante oculos eorum. Nam qui timorem Dei ſemper habet præ oculis; viæ ejus, viæ pulchræ, & omnes ſemitæ ejus pacificæ. *Venite ad me*, inquit, *omnes qui laboratis, & onerati eſtis*, quos veſtræ, ſeu alienæ voluntatis dura premit ſervitus; *& invenietis requiem animabus veſtris. Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Quanto enim benignior & dulcior * eſt divina clementia quolibet homine, tanto ſuavius eſſe manifeſtum eſt jugum ejus cæteris oneribus. Propterea homines ſibi ipſis aut aliis hominibus placere ſtudentes, confuſi ſunt: ſed qui in lumine vultus tui ambulant, Domine, id ſolum cogitantes, quomodo tuam faciant voluntatem, & toto corde contendentes placere tibi; nunc quidem in nomine tuo exultabunt tota die, & non erit illis ſcandalum, ſed demum in juſtitia tua exaltabuntur, quando cauentes infirmitates ſuas, & intrantes in potentias tuas, memorabuntur juſtitiæ tuæ ſolius, ut eam tunc teneant ſine labore, quam modo ſequi laborant.

Jer. 17. 16. Jer. 13. 7. — Prov. 3. 17. Matt. 11. 30. — Servitus Dei ſuavior omni ſervitute. — * al. ſuavior.

SERMO XXVII.

Contra peſſimum vitium Ingratitudinis.

Religioſa vocatio quanti facienda. — Ezech. 18. 4. & 20.

1 MAgna eſt ſuper nos, dilectiſſimi, magna valde miſericordia Dei noſtri, quos tam ineffabili Spiritus ſui virtute, tam inæſtimabili dono gratiæ ſuæ eripuit de vana noſtra converſatione hujus ſæculi, in quo eramus aliquando tamquam ſine Deo, aut certè (quod execrabilius eſt) etiam contra Deum, non ignorantiam ejus habentes, ſed contemptum. Cujus vitæ, aut potius mortis (*Anima enim quæ peccaverit, ipſa morietur*) utinam frequenter in oculis cordis noſtri tetra verſetur imago, quanta videlicet cæcitas, quanta perverſitas illa fuerit: ut ſedula meditatione penſantes miſeriæ pondus, etſi non tam perfectè ſicut eſt, aliquatenus tamen æſtimare poſſimus liberatricis miſericordiæ quantitatem. Jam verò ſi quis ex nobis diligenter conſiderare non negligat, non modo undè erutus, ſed & ubi ſit conſtitutus; non ſolùm quid evaſerit, ſed & quid acceperit; non tantùm undè revocatus ſit, ſed etiam quo vocatus: inveniet ſine dubio cumulum hujus miſericordiæ omninò menſuræ prioris excedere quantitatem. Neque enim * fecit taliter omni nationi, ut non ſolùm judicia, ſed & conſilia ſua manifeſtaret eis: ſed omninò magnificavit facere nobiſcum, non ſolùm in ſervos aſſumens, ſed & eligens in amicos. Neque enim nos elegimus eum, ſed ipſe elegit nos, & poſuit nos ut eamus & fructum afferamus: fructum, inquam, non ſolùm non peremptorium, quod ad judicium pertinens, notum ſit etiam ſervis; ſed nec petiturum quidem, quod de conſilio eſt, & revelatur amicis.

2 In hoc ſiquidem poſiti ſumus, ut nec peccato ſerviamus, (ipſe enim eſt peremptorius labor:) nec ſæculo quoque, quemadmodum hi quos videmus ſubditos curis terrenis, etſi non culpis; corporalibus officiis, etſi non flagitiis implicatos, & in ea quæ præterit hujus mundi figura pro ſua ſuorumque præſenti ſuſtentatione laborantes: quorum utique labor etſi non ad damnationem, minimè tamen pertinet ad ſalutem; ita ut etſi conſervaverint fundamentum, detrimentum tamen patiantur, pereuntibus quæ ſuperædificaverant; ipſi verò ſalvi ſint, ſic tamen quaſi per ignem. Nobis autem quid dicitur? Quod conſilium datur amicis? *Operamini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam.* Nec ceſſamus ab operando hoc cibo, etiam cùm terrenis fortè occupamur operibus, aut obedientia dictante, aut fraternæ charitatis intuitu: quoniam diſſimilis nobis intentio eſt ab his, quorum laborem periturum eſſe prædiximus. Diſſimili proinde radici inhærens labor ſimilis, non ſimiliter habet perire: quoniam radicatus eſt in ea, quæ numquam * perit, æternitate.

Sæcularium labores hùm præcedunt laboribus ſæcularium. — Joan. 6. 27. — * al. excidit.

3 Denique ſi fortè non quidem illicita, nec tamen expedientia ſectantes, priori forſitan fornicatione relicta, ſtetiſſemus in conjugii caſtitate, non capientes quod de cœlibe vita datum novimus eſſe conſilium; ſed à rapinis & fraudibus abſtinentes, licitè propriis rebus uteremur, necdum tamen ad perfectionem evangelicam attingentes, ſicut ſcriptum eſt, *Si vis eſſe perfectus, vade, & vende omnia quæ habes, & veni, ſequere me*; hoc ipſum quantæ pietatis eſſet, ſi à tantis criminibus, in quibus multi ex vobis involuti, ſolum in ſe reſponſum mortis & judicium certæ damnationis haberent, datum eſſet vel in inferiori aliquo reſpirare gradu? Prodigus certè filius ad filiorum numerum adſpirare timebat, beatum ſe reputans, ſi fortè vel in mercenariorum numero recipi mereretur: minimè tamen ſufficere potuit paternæ pietati, niſi tam copioſam ei miſericordiam exhiberet, cui poſſet & ipſe, qui numquam à patre receſſerat, ſenior filius invidere. Sic & nos, dilectiſſimi, abundanter effuſa ſuper nos miſericordia Dei noſtri, de filiis iræ & diffidentiæ non ſolùm in electorum recepit numerum, ſed vocavit ad collegium perfectorum. Nam etſi fortè aliquorum negligentia ad perfectionem non aſſurgit, ipſi viderint quid excuſationis poſſint afferre: quoniam apoſtolicam omnes nos vitam profeſſi ſumus, apoſtolicæ perfectioni * nomina dedimus univerſi. Quod ſanè non de ea gloria ſanctitatis dixerim, quam non ſibi tantùm, ſed univerſo orbi ſuſcipere meruerunt, ſicut ſcriptum eſt, *Suſcipiant montes pacem populo, & colles juſtitiam*: ſed de eorum potius profeſſione, quam pro omnibus Petrus loquitur, dicens: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.*

Matt. 19. 12. — Matt. 19. 21. — Luc. 15. 19. — Religioſi apoſtolicæ profeſſionis imitatores. — * al. profeſſioni. — Pſal. 71. 3. — Matt. 19. 27.

4 Sed jam omninò me movet, fratres mei, quid ſibi velit, quòd minus erga nos liberalis nunc divina clementia videatur, ut quibus tanta contulit non rogantibus, non deſiderantibus, immò & fortaſſe recuſantibus: nunc orantibus, obſecrantibus, poſtulantibus ſæpiſſimè, immò continuè, videatur multò minora negare. Quid enim putamus, chariſſimi? Abbreviata eſt manus Domini, an fortè theſauri gratiæ defecerunt? Quid, inquam, putamus, utrum voluntas mutata ſit, an imminuta * facultas? Neutrum ſanè de eo æſtimare licet, neutrum fas eſt credere de omnipotenti & immutabili majeſtate. Quid ſibi vult ergo, quòd inceſſanter orantes, obſecrantes, poſtulantes, non exaudimur, quibus tantam & tam gratuitam miſericordiam prærogavit? Nam ſi reſpondeat quis quod Apoſtolo Paulo reſponſum eſt, ſufficere nobis gratiam Dei: planè omninò fallitur, cùm pro ea quam maximè univerſæ orationes, obſecrationes, & poſtulationes noſtræ fiant, ne ambulemus in magnis, aut in mirabilibus ſuper nos, orantes nobis dari humilitatem, quanta decet, non dico ſanctos, ſed monachos peccatores: obſecrantes patientiam nobis tribui, quanta non dico in Martyribus inventa, ſed profeſſioni noſtræ neceſſaria eſt; poſtulantes charitatem, quantam non dico Angelis, ſed Patribus noſtris, qui fuere homines ſimiles nobis paſſibiles, etiam & peccatores, divino munere collatam agnovimus ex teſtimonio Scripturarum.

Orantibus cur Deus pleraque non largiatur. — * al. immutata. — 2. Cor. 12. 9.

5 Væ generationi huic miſeræ ab imperfectione ſua, cui ſufficere videtur inſufficientia, immò inopia tanta! Quis enim ad perfectionem illam, quam Scripturæ tradunt, vel adſpirare videtur? Non ſine cauſa ſanè, cùm ſint nobis eadem cum Patribus converſionis initia, diſpar valdè converſationis profectus invenitur: adeò ut cùm ipſos profeciſſe de die in diem, & curſum conſummaſſe legamus; apud nos magnus [a] æſtimaretur, ſi quis vel ipſa converſionis ſuæ primordia con-

Religioſos languidos perſtringit.

a Ex hoc loco accepta videntur quæ leguntur in l. 1. de Imit. Chriſti c. 21. *Nunc pro magno videtur, ſi quis primi fervoris partem poſſit retinere.*

A ſervaret, ut non minus humilis aut timoratus, non minus ſollicitos & circumſpectus, non minus fervens ſpiritu, non minus patiens ac manſuetus in medio, quàm in initio videretur. Quantos enim videmus quaſi oblitos ſui & peccatorum ſuorum, Dei quoque & beneficiorum ejus immemores, ſic non redimere, ſed

Religioſorum tepidorum notæ ſeu indicia.

amittere tempus, ut de moribus & affectionibus ſuis vix ultima apud ipſos mentio fiat? Quid iſtos aliud agere dixerim, qui ſcurrilitates, & detractiones; jactantiæ & impatientiæ verba non reputant; facilè contriſtant proximos, immò Spiritum Dei qui in eis eſt; puſillorum ſcandala parvi pendunt, ad increpationem aliorum aut negligentia quadam dormitare videntur, B aut iracundiæ facibus inflammantur; & cum his quaſi gens quæ fecerit juſtitiam, accedunt liberè ad eccleſiam; pſallunt cum aliis, ſed non ſpiritu neque mente; orationis tempore neſcio quas ineptias meditantur; & ne ipſi quidem tremendo Angelis participare verentur Dominici corporis ſacramento? Quid, inquam, iſtos aliud agere dixerim, quàm ſecuros jam de gratia Domini ſui fiducialiter de ea, quam longo tempore promeruerunt, familiaritate præſumere? Hoc nempè eſt quod vulgari proverbio dicitur: Familiaris dominus fatuum nutrit ſervum. Sed ubi eſt, dilectiſſimi, quod toties canitis: *Quoniam advena ego ſum apud te & peregrinus, ſicut omnes patres mei?* Heu, heu! C non invenitur qui redeat, & agat gratias Deo, niſi hic alienigena. *Nonne decem mundati ſunt; & novem ubi ſunt?* Meminiſtis, credo, verba Salvatoris hæc eſſe, novem illorum ingratitudinem arguentis. Bene ſiquidem oraſſe, obſecraſſe, poſtulaſſe leguntur, qui levaverunt vocem, dicentes: *Jeſu fili David, miſerere nobis.* Sed defuit eis quarta, quam adjecit Apoſtolus, gratiarum actio, quoniam non redierunt, nec egerunt gratias Deo.

Pſal. 38. 13.

Luc. 17. 17.

1. Tim. 2. 1.

Gratitudo in Deum paucorum eſt.

Oratio hinc inefficax, ex clementia Dei.

6 Multos quoque videmus uſque hodie ſatis importunè petentes quod ſibi deeſſe cognoverint: ſed paucos admodum novimus, qui dignas ſuper acceptis beneficiis gratias agere videantur. Nec reprehenſibile D eſt quod inſtanter petimus: ſed planè petitioni negat effectum, quod invenimur [a] ingrati. Et fortè hoc etiam clementiæ eſſe videtur, ingratis negare quod poſtulant: ne contingat nobis, ut tanto gravius de ingratitudine judicemur, quanto magis accumulatis beneficiis ingrati probabimur extitiſſe. Ergo MISERICORDIÆ res eſt in hac parte ſubtrahere miſericordiam, quemadmodum iræ & indignationis, miſericordiam exhibere, eam ſanè, de qua per Prophetam ipſe Pater miſericordiarum loquitur, dicens: *Miſereamur impio, & non diſcet facere juſtitiam.* Quàm multos enim videmus & plangimus Fratres, qui, dummodo maneat habitus & tonſura, ſalva ſibi omnia arbitrantur? E non conſiderantes, miſeri, quemadmodum ingratitudinis vermis [b] interiora corrodens, ob hoc tantum corticem, quem vident, transforare diſſimulet, ne fortè recogitent & erubeſcant, ipſaque verecundia emendentur. Qui ſic interdum in nonnullis conſumpta eſſe interiora univerſa præſumit, ut non vereatur ad ea quoque, quæ foris apparent, venenatum producere caput: niſi fortè quos videmus manifeſtè apoſtatare à Deo, repente fieri peſſimos arbitramur; & non magis paulatim defeciſſe, cùm comederint alieni robur eorum, & neſcierunt.

Iſa. 26. 10.

Religioſi exteriora parum juvant ſine cæteris.

Religioſis quàm noxia ingratitudo.

7 Vides ergo non omnibus prodeſſe, quòd à lepra ſæcularis converſationis, cujos peccata manifeſta ſunt, F emundantur: ſed nonnullis pejus in occulto ingratitudinis ulcus oriri, quod tanto periculoſius ſit, quanto interius. Et benè Salvator hinc in Evangelio novem illos ubi ſint quærit, quoniam longè à peccatoribus ſalus. Sic enim & primum hominem poſt peccatum ubi ſit interrogat; & in judicio neſcire ſeſe profitebitur operarios iniquitatis, cùm legamus in pſalmo: *Quoniam novit Dominus viam juſtorum, & iter im-* A *piorum peribit.* Nec ſine cauſa in novenario inventi ſunt, qui non redeunt ad Salvatorem: in quo nimirum numero quaternario quinarius jungitur; & eſt non bona commixtio corporeæ ſenſualitatis, & evangelicæ traditionis. Quod tunc fieri ſolet, cùm ſic volumus quatuor Evangeliis obedire, ut quinque corporis ſenſus pariter oblectare velimus.

Luc. 17. 17.

Gen. 3. 9.

Luc. 13. 27.

Pſal. 1. 6.

TOM. III.

Luc. 17. 15.

Gratitudo nova beneficia meretur.

8 Felix autem Samaritanus ille, qui cognovit ſe nihil habere quod non accepiſſet: & idcircò ſervavit depoſitum, & cum gratiarum actione ad Dominum eſt reverſus. Felix, qui ad ſingula dona gratiæ redit ad eum, in quo eſt plenitudo omnium gratiarum: cui dum nos pro acceptis * non ingratos exhibemus, B locum in nobis facimus gratiæ, ut majora adhuc accipere mereamur. OMNINO enim SOLA nos à profectu converſationis impedit ingratitudo noſtra, dum quodam modo amiſſum reputans dator quod ingratus accepit, cavet ſibi de cætero, ne tanto plura amitteret, quanto plura conferret ingrato. Felix proindè, qui ſe alienigenam reputans, etiam pro minimis quibuſque beneficiis non minimas refert grates, gratuitum eſſe non dubitans neque diſſimulans, quod alieno impenditur & ignoto. Nos autem miſeri & miſerabiles, cùm in initio, dum adhuc alienos nos æſtimamus timorati ſatis, ſatis devoti & humiles inveniamur tam facilè poſtmodum obliviſcimur, quàm gratuitum C ſit quicquid accepimus, & præſumentes non bene quaſi de familiaritate Dei, nequaquam advertimus quod mereamur audire, quoniam *inimici Domini, domeſtici ejus.* Facilius [c] enim tunc offendimus eum: quaſi non gravius tunc quæ à nobis committuntur, judicanda noverimus eſſe, cùm in pſalmo legamus: *Quoniam ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique.* Obſecro itaque, Fratres mei, humiliemur magis ac magis ſub potenti manu Dei, & ab hoc tam maximo, tam nequiſſimo vitio ingratitudinis longè fieri ſtudeamus: ut tota devotione in gratiarum actione verſantes, conciliemus nobis gratiam Dei noſtri, quæ ſola poteſt ſalvare animas noſtras. Nec verbo D tantùm vel lingua, ſed opere & veritate exhibeamus nos gratos: quia gratiarum actionem magis quàm dictionem à nobis exigit dator gratiarum Dominus Deus noſter, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

* al. poſt acceptum beneficium.

Ingratitudo claudit manum benefactoris.

Pſal. 54. 13.

c

SERMO XXVIII.

De eo quod legitur in Job: *In ſex tribulationibus liberabit te, & in ſeptima non tanget te malum.*

Extat inter ſermones Guerrici abbatis in Bibliotheca Patrum; deeſt in Colonienſi codice Guerrici ſermones continente, teſte Horſtio; nec Bernardo abjudicandus, cum in libro 6. Florum citetur, & clanſulam habeat Bernardinam.

E 1 DIGNUM valdè eſt, & omninò exigit ratio æquitatis, ut quibus à conſtitutione mundi regnum paratur, ipſi etiam ſeſe regno parare non negligant; ne parato regno inveniantur forſitan, qui regnaturi fuerant, imparati. Sic enim legimus de cœna quadam, dicente Domino, quoniam *cœna quidem parata eſt, ſed qui vocati erant, non fuerunt digni.* Quærimus ergo, quemadmodum regno parato parari debeant reges futuri. Et ſi piè quærimus cum Propheta Domini, audiemus utique à Domino cum Propheta: *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requieſcet in monte ſancto tuo? Qui ingreditur,* inquit, *ſine macula.* Sed hæc, inquies, præparatio ſoli Chri- F ſto convenire videtur. Nemo enim cæterorum omnium mundus à ſorde, nec infans, cujus eſt vita unius diei ſuper terram. Itaque ſolus intrabit, qui ſolus agnus eſt ſine macula, ſolus argui non potuit de peccato, quod non ab eo factum eſt, nec in eo inventum. Solus planè ſummus Pontifex meus nec in patre, nec in matre contaminatus eſt, ut Lex dicit: patrem quippe, ſed Deum; matrem quoque, ſed virginem habens.

Matt. 22. 8.

Pſal. 14. 1.

Cœlum ſolis patet immaculatis, quomodo.

Joh. 15. 24.

Levit. 21. 2.

a Aliam cauſam indicat ſupra ſermone 2. in feſto ſancti Andreæ numer. 5. Hic locus ſumquam ex Sententiis citatur in Floribus lib. 5. cap. 38.

b Eadem ferè verba ſermone 1. in capite jejunii num. 2.

c Sic tres mſſ. at in editis, *Tanto enim facilius tunc offendimus eum, quanto tu gravius, quæ à nobis committuntur,* &c.

TOM. III. Undè & ſolus ingreditur ſancta ſanctorum, & *nemo ascendit in cælum, niſi qui deſcendit de cælo Filius hominis qui eſt in cælo.* (Joan. 3. 13.)

2 Quid ergo nos? Itane continuo deſperabimus? Immò verò ſperabimus, & hinc maximè. Licèt enim ſolus, ſed profectò totus intrabit, & os non comminuetur ex eo. Non ſine membris caput invenietur in regno, ſi tamen membra fuerint conformia & cohærentia, ſcilicet capiti ſuo; conformia ſanè moribus, cohærentia fide. Habet enim conformationem quam poteſt, habet & cohærentiam ipſa etiam minor ætas, dum & ſimilitudini mortis ejus merſione illa triplici complantatur, & fidem in involucro [a] quodam recipit, quod necdum capax ſit evolutæ. Benignus nimirum eſt Spiritus ſapientiæ: & quem traducta colpa ligaverat, indulta juſtitia ſolvit. Sed non ita deinceps liberabit maledictum à labiis ſuis. *Voluntariè enim peccanti poſt agnitam gratiam non relinquitur hoſtia pro peccato.* Sed neque ſic liberabit à ſuis, quomodo ab alienis labiis maledictum. Maledictio, Fratres, gravis eſt macula, & ſcimus quoniam non quod intrat in os coinquinat hominem, ſed quod de ore egreditur. Indè ergo macula, indè maledictio à labiis ſuis, ſed non ſemper à propriis. Neque enim de corpore vel corde proprio originalis in parvulum culpa procedit, cui non modo conſenſus, ſed ne ullus quidem interim poteſt ſenſus eſſe peccati. Quomodo tamen maledictum à labiis ſuis non liberat Spiritus, aut voluntariè peccantibus non relinquitur hoſtia; niſi quia non illi denuo crucifigitur Chriſtus, nec complantatur iterum ſimilitudini mortis ejus per baptiſmum? Propria jam ab eo lachrymarum unda exigitur, propriam bajulare crucem, propria mortificare membra, & propriam immolare hoſtiam neceſſe eſt. Sine cauſa aliter diceret, Credo. Propriis labiis expietur oportet propriorum maledictio labiorum. Per multas enim tribulationes in regnum Dei intrare neceſſe eſt; & nemo niſi per tribulationes ingreditur, aut proprias, aut alienas.

Infantes quomodo cohæreant Chriſto per fidem. — *Hebr. 10. 26.* — *Matt. 15. 11.* — *Adulti non niſi propria pœnitentia expiantur.* — *Act. 14. 21.*

3 Sola nimirum ſecundi Adæ tribulatio purgat, quos contaminavit offenſio ſola prioris. Non quòd propria cuiquam ſufficere poſſit ſatisfactio. Quid enim eſt univerſa pœnitentia noſtra, niſi quòd ſi non compatimur, omninò non poſſumus conregnare? Quod enim in nobis minus eſt, ipſe ſupplet. Modicum tamen illud, quodcumque noſtrum eſt, non patitur reſervari. Quòd ſi fidei cohærentia ſine morum conformitate nequaquam ſalvat adultos, longè minus ſalvare poterunt opera ſine fide. Facilius enim membrum inhærens capiti, ſi deforme eſt, reformatur, quàm divulſum, quamlibet ſimile copulatur. Et ipſum tamen quod deforme eſt, ut conforme fieri imagini Filii ſui & capitis ſui, aut certè tandem avelli ab eo neceſſe eſt, & anathema eſſe à Chriſto; ne in illa plenitudine corporis ejus inveniatur quippiam indecorum.

Fides ſine operibus non ſalvat adultos.

4 Ubi ergo macula propria, propria quoque purgatio jure requiritur: & ſi contaminatio multiplex, opus eſt etiam tribulatione multiplici. Undè enim tribulatio; niſi dum reſiſtitur contaminationi, concupiſcentiæ repugnatur? Quid verò in homine purum ab hac macula, immune ab hoc contagio poterit inveniri? Ab intus manat, de corde exit peſtiferum virus, ac deinceps corpus occupat univerſum: mentem deſideriis [b] afficit, membra illecebris inficit. Indè pruritus aurium, oculorum petulantia; indè olfaciendi voluptas, indè in faucibus tam inordinata delectatio, indè in univerſo corpore mollitiei ſenſus, & libido pernicioſa tangendi; indè intus in anima ebrietas illa deſideriorum, & fornax quædam, ambitionis, avaritiæ, invidiæ, contumaciæ, nequitiæ, & omnium denique vitiorum affectibus vehementer accenſa. Quot enim corpus illecebras, quot oblectamenta mundus habere videtur; tot patitur tribulationes, tot ſuſtinet tentationes vir juſtus. Et quemadmodum ambulans quis in carne, ſenſuum voluptate delectatur, & deliciaſc [c] omputat eſſe ſub ſentibus: ſic & omnis qui in ſpiritu ſeminare deſiderat, ſpinas & tribulos, quos propria terra ex maledicto utique germinat, potius eradicare, quàm propagare contendit: quippe qui convertitur in ærumna ſua, quoties configitur ſpina.

Concupiſcentia, omnium vitiorum & malorum ſcaturigo.

5 Huic ergo tam multifariæ peſti per ſingula quæque reſiſtere, quàm multiplex tribulatio? A planta pedis uſque ad verticem non eſt in me ſanitas. Totum infecit concupiſcentia, lex peccati in membris omnibus invenitur. Undique per feneſtras mors intrare contendit, & intus fomes totius nequitiæ periculoſius ſævit, crudelius malignatur. Minimè tamen in hac tam multiplici lucta deficiendum, aut deſperatione cedendum eſt. Licèt enim abundent tribulationes pro Chriſto, ſed abundant & conſolationes per ipſum. Denique audi conſolationem. Peccatum in foribus eſt: niſi ipſe aperias, non intrabit. Appetitus in corde prurit, ſed ſub te eſt: niſi ſpontè ceſſeris, nil nocebit. Audi conſolationem. Conſenſum cohibe, ne prævaleant hæc: & immaculatus eris, ut ſine macula ingrediaris & ipſe ad habitandum in tabernaculo, & requieſcendum in monte ſancto Domini Dei tui. Si enim tui non fuerint dominati, tunc immaculatus eris, & emundaberis à delicto maximo. Maximum planè delictum, quod interiorem & exteriorem hominem occupat univerſum. Audi adhuc conſolationem. *In ſex*, inquit, *tribulationibus liberaberis, & in ſeptima non tanget te malum.* Si puer Hebræus es, ſex annis ſervies, liber egredieris in ſeptimo. Sex tibi tribulationes ſunt contra deſideria cordis, & quinquepertitam ſenſualitatis corporeæ voluptatem: ſed in his ſex liberaberis à ſeptima, non quidem ne veniat, ſed ne lædat, ne noceat, ne tangat te malum. Veniet quidem mors, (ipſa enim eſt ſeptima tribulatio:) ſed ſomnus erit dilectis Domini, & ecce hæreditas ejus. Erit janua vitæ, erit initium refrigerii, erit ſancti illius montis ſcala, & ingreſſus in locum tabernaculi admirabilis, quod fixit Deus, & non homo. In ſeptima itaque non tanget te malum. Malum utique triplex, quod eos manet in ſeptima, qui in ſex tribulationibus diſſimulant perfectè interim liberari, nec in ſex hydriis purificantur ad liquidum, ut exhibeantur in nuptiis ſponſi non habentes maculam neque rugam. MANET enim eos horror in exitu, dolor in tranſitu, pudor in conſpectu gloriæ magni Dei.

Concupiſcentiæ ſenſus non nocet ſine conſenſu. — *Gen. 4. 7.* — *Pſal. 14. 24.* — *Job. 5. 19.* — *Mors piis non damnum affert, ſed lucrum.* — *Negligentibus triplex malum.*

6 Undè nobis iſta diſſimulatio eſt, Fratres mei? Undè hæc tam pernicioſa tepiditas, undè hæc ſecuritas maledicta? Quid ſeducimus miſeri noſmetipſos? Forſitan jam divites facti ſumus, forſitan jam regnamus. Nonne oſtium domus noſtræ horribiles illi ſpiritus obſident? Nonne exitum noſtrum larvales illæ facies præſtolantur? Quis ille pavor erit, ò anima mea, cùm dimiſſis omnibus, quorum tibi eſt tam jucunda præſentia, tam gratus aſpectus, cohabitatio ipſa tam familiaris; ſola ingrediens incognitam penitus regionem, occurſantia tibi catervatim ruere teterrima illa monſtra videbis? Quis tibi in die tantæ neceſſitatis occurret? Quis tuebitur à rugientibus præparatis ad eſcam? quis conſolabitur? quis deducet? Filioli mei, memoremur hæc noviſſima noſtra, ne peccemus. Nam & per ignem nobis tranſeundum eſt: & uniuſcujuſque opus quale ſit, ignis probabit. Ibi aurum noſtrum vertetur in ſcoriam, ibi revelabitur univerſa impuritas, ibi veritas ipſa accepto tempore, quod nobis interim datum contemnimus, juſtitias judicabit. Quid verò illic omnes juſtitiæ noſtræ, niſi pannus menſtruatæ reputabuntur? Quicquid nunc parvi pendendo tranſimus, palpando tegimus, diſſimulando negligimus, quanto illic cruciatu vindex flamma conſumet! Utinam magis nunc daret quis capiti meo aquas, & oculis meis fontem lachrymarum: fortè enim non reperiret ignis exurens, quod interim fluens lachryma diluiſſet.

Mortis metum incutit. — *Purgatorii cruciatus.*

7 Jam verò poſt ignem illum putas reſiduum ali-

Judicii pudor.

[a] Eadem ferè Bernardi verba in ſermone 66. ſuper Cantica, numer. 9.
[b] Hic locus refertur ex Sententiis in lib. 6. Florum cap. 5.

[c] Eadem verba ſupra in ſermone 20. num. 4. ex Job. cap. 30. verſ. 7.

quid invenictur in nobis? aut tantum erit, nt audeamus illud vukui majeſtatis offerre; aut ejus ſic adſtare conſpectui? Quis ille pudor erit, quæve confuſio, poſt tanta beneficia tam tepidos, tam imperfectos, tam vacuos apparere ante faciem Domini Dei noſtri? [*Gen. 3. 8.*] Fugiebat Adam nt abſconderetur ab eo, poſt unius utique pomi vetiti guſtum: quid nos poſt tanta flagitia, poſt tanta facinora præſumemus? Quando ab hac confuſione purgabitur oculus cordis, cui nunc operam dare negligimus, ut irreverberata acie veri illius Solis radios valeat intueri? Sicut fluit cera à facie [*Pſal. 67. 7.*] ignis, ſic peribuut peccatores à facie Dei. Ingrediatur [*Abac. 3. 16.*] itaque putredo in oſſibus meis, & ſubter me ſcateat, ut requieſcam in die tribulationis hujus ſeptimæ, & in ea non tangat me malum. Malum hoc triplex, horroris, doloris, & pudoris. Felix ſi quidem anima, quæ fidncialiter inimicis ſuis loquetur in porta. Quid hic adſtas, eruenta beſtis? Nihil in me funeſte * reperies. [** De S. Martinus jam morti vicinus iſte Sulpicio.* * *al. funeſtum.*] Felicior, cujus opus non arſerit, quem ſuperædificaſſe aurum, argentum, lapides pretioſos, examen illud inveniet. Feliciſſimus qui ſine ulla nube confuſionis, revelata penitus facie gloriam Domini ſpeculando, in eamdem imaginem transformabitur, & ſimilis erit illi, videns eum ſicuti eſt, utique ſuper omnia Deus benedictus, & laudabilis, & glorioſus in ſæcula ſæculorum. Amen.

SERMO XXIX.

De triplici Dilectione Dei *

[* *al. De diligendo Deo.*]

[*1. Joan. 2. 15.*] 1 **N**olite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt. Omnia enim quæ in mundo ſunt concupiſcentia carnis, & concupiſcentia oculorum, & ambitio ſæculi, quæ non ſunt ex Patre.* Quid ergo? Sunt aliqua ex Patre, quibus nobis iſta recompenſentur? Sunt utique, omninò dulciora his & amabiliora: ſed hæc non creduntur ſervis, multo minus inimicis. Quiſquis verò amicus voluerit eſſe hujus mundi, inimicus Dei conſtituitur. Amicis creditur conſilium, quibus [*Joan. 15. 15.*] dicitur: *Quia omnia quæcumque audivi à Patre meo, nota feci vobis.* Exponit beatus Gregorius, quia amor ipſe, notitia eſt. [Amor triplex.] Eſt ergo triplex amor, qui tria illa excludat quæ non ſunt ex Patre. Et propterea, credo, ter interrogatur Petrus: [*Joan. 21. 15.*] *Amas me, amas me, amas me?* Sed & fortè hæc ſunt, de quibus in lege [*Deut. 6. 5.*] præcipitur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua:* idest, diliges dulciter ſive affectuosè, diliges prudenter, diliges fortiter. [Dulcis, prudens, fortis.] Siquidem amor cordis ſimile quiddam habet carnali amori: nam affectiones propriè cordis eſſe dicuntur. Anima verò aliquanto jam ſuperius ſonat, undè & dicitur ſedes ſapientiæ, ut merito videatur illi attribuendum prudenter diligere Deum.

[Incarnationis & Paſſionis Chriſti meditatio, incentivum dulcis amoris.] 2 Sanè ad affectuoſum illum, quem diximus, cordis amorem plurimum valet Incarnationis Chriſti cogitatio, ſed & totius diſpenſationis quam geſſit in carne, & maximè Paſſionis. Videns enim Deus homines omninò carnales effectos, tantam eis dulcedinem exhibuit in carne, ut duriſſimi cordis ſit, quiſquis eum toto affectu non diligat. Volens ſiquidem nobilem creaturam hominem recuperare: Si, inquit, invitum coegero, aſinum habebo, non hominem: quandoquidem non libens veniet, nec ſpontaneus, ut poſſit dicere: [*Pſal. 53. 8.*] *Voluntariè ſacrificabo tibi.* Numquid aſinis dabo regnum meum? Aut numquid de bobus cura eſt Deo? Ut ergo habeam voluntarium, terrebo eum, ſi fortè convertatur, & vivat. Et comminatus eſt acerbiora quæ excogitari poſſunt, tenebras æternas, vermes immortales, ignem inextinguibilem. Cùm autem nec ſic homo revocaretur, ait: Non ſolùm timidus, ſed etiam cupidus eſt: promittam ei quod potiſſimum deſiderabile videatur. Deſiderant homines aurum, & argentum, & ſimilia; ſed ſuper hæc omnia vitam deſiderant. Manifeſtum eſt hoc, & valdè manifeſtum. Si, inquit, tantopere deſiderant miſeram hanc & laborioſam vitam & momentaneam, quantum diligent vitam quietam, æternam, beatam? [*1 Cor. 2. 9.*] Promiſit itaque vitam æternam; promiſit quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit.

3 Videns autem quòd nihil proficeret: Unum, inquit, reſtat adhuc. Ineſt homini non ſolùm timor & cupiditas, ſed & amor, nec quicquam in eo vehementius ad trahendum. Venit igitur in carne, & tam amabilem ſe exhibuit, ut illam nobis impenderet charitatem, qua majorem nemo habet, ut animam ſuam daret pro nobis. Quiſquis ſanè nec ob hoc quidem converti voluerit, nonne merito audiet: [*Iſa. 5. 4.*] *Quid debui facere tibi, & non feci?* Et verè in nullo ſic commendat Deus charitatem ſuam, quomodo in myſterio Incarnationis ejus & Paſſionis; in nullo ſic revelatur ejus pietas, in nullo ſic apparet ejus benignitas, quomodo in humanitate, Apoſtolo teſte, qui ait: [*Tit. 3. 4.*] *Apparuit benignitas & humanitas Salvatoris noſtri Dei.* Nam potentia quidem occultata eſt, quoniam in infirmitate venit. Undè Abacuc, [*Abac. 3. 4.*] *Ibi*, inquit, *abſcondita eſt fortitudo ejus*, haud dubium quin in cruce, cujus *cornua in manibus ejus*. Sapientia quoque abſcondita eſt & incarnata: placuit enim ei per ſtultitiam verbi, ſalvos facere credentes. Nonne quodam modo ſtultum ſe fecerat, qui tradidit in mortem animam ſuam, & tulit peccata multorum, & quæ non rapuit, tunc exſolvebat? Nonne ebrius erat vino charitatis, & immemor ſui, contra Petri conſilium, dicentis: [*Matt. 16. 22.*] *Propitius eſto tibi?* Itaque abſcondita eſt fortitudo, maximeque velata & incarnata ſapientia: ſed benignitas non potuit amplius * [* *al. apertius.*] declarari, non abundantius exprimi, non evidentius commendari.

[Amor dulcis ſeu affectuoſus excludit concupiſcentiam carnis.] 4 Porrò id quidem ad affectuoſum cordis amorem diximus pertinere. Nam & videre eſt homines ſic affectos erga hujuſmodi, ut vix ſine lachrymis vel audiant, vel recordentur. Hic ergo amor contra concupiſcentiam carnis eſt. [Amor prudens curioſitatem.] Quid enim dulce ſit ei in carne, cui tanta dulcedo eſt in Chriſti paſſione? Verùm hæc dulcedo falli poteſt, ſi deſit prudentia; & jam difficilè caveri poterit in melle venenum. Neceſſe eſt igitur adeſſe prudentiam, qua diligenter interiora myſteria * [* *al. Sacramentorum poſſimus inveſtigari.*] inveſtigare poſſimus, ut parati ſimus omni poſcenti reddere rationem. Hic amor prudens excludit curioſitatem. Siquidem animus his intentus, temporalium non poterit eſſe curioſus, dicens cum Propheta: [*Pſal. 118. 97.*] *Quomodo dilexi legem tuam, Domine! tota die meditatio mea eſt.*

[Amor fortis ambitionem.] 5 Tertium eſt, ut fortiter quiſque diligat, quatenus ſicut falli non poteſt, ita nec cogi poſſit, paratus omnia pati propter juſtitiam. Quis autem neſciat eum, qui rex cœli ſit, terrena regna & honores non ambire, ſed magis abjicere? Porrò [*Matt. 5. 10*] *beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cælorum.* Itaque de his tribus nunc Petrus interrogatur, quia prius inventus fuerat minus habens. Audiens enim primo de paſſione Domini, ferre non potuit, tamquam dulciter diligens; ſed, *Abſit*, inquit, *à te*, utpote inſipienter amans. Undè & audire meruit: [*Marc. 8. 33.*] *Vade retro ſatana, quoniam non ſapis ea quæ Dei ſunt.* Simile aliquid in Apoſtolis erat, quibus dicebatur: [*Joan. 14. 28.*] *Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado ad Patrem*: immò verò quia diligunt, dolent. Et diligunt, & non diligunt: diligunt dulciter, ſed non diligunt ſapienter. Nocte verò ipſa qua tradendus erat Dominus, & dulciter, & prudenter diligebat Petrus, cùm diceret: [*Luc. 22. 33.*] *Tecum paratus ſum & in carcerem, & in mortem ire*: ſed non diligebat fortiter: quoniam,

Qui [a] cecidit, ſtabili non erat ille gradu.

[a *Boet. de conſol. Philoſoph. lib. 1. metro 1.*] Nondum venerat virtus ex alto, qua accepta non negavit, ſed libera voce uſus: *Vos*, inquit, *judicate, utrum Deo magis obedire oporteat, an hominibus.* [*Act. 5. 29.*] An non congruè de dilectione requiritur, qui paſcendo [Paſtor amore ſit præditus.] præponitur gregi? Ille enim præeſſe debet aliis qui vino charitatis debriatus æſtuat, immemor ſui; ut non

---

* Hunc verſum itidem refert ſupra in ſerm. 1. de S. Andrea num. 5.

TOM. III. Joan 21. 21.

quærat quæ ſua ſunt, ſed magis quæ Jeſu-Chriſti. Et nota, quia requiſitus Petrus, an diligat plus his; tantùm reſpondit ſe diligere, non audens affirmare quod prius ſe dixiſſe temere confundebatur: & fortaſſe propterea contriſtatus eſt *. Dixerat enim prius: *Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te, ſed non ego.*

*Cat. aliud Citer. Matt. 26. 33.

SERMO XXX.

De ligno, fœno, & ſtipula.

Nuſquam ſecuritas.

1. NUSQUAM eſt ſecuritas, Fratres, neque in *cœlo, neque in paradiſo; multo minus in mundo. In cœlo, enim cecidit Angelus ſub præſentia divinitatis; Adam in paradiſo de loco voluptatis; Judas in mundo de ſchola Salvatoris. Hæc idcircò dixerim, ne quis ſibi de loco iſto blandiatur, quia dicitur: Locus iſte ſanctus eſt: quia non locus homines, ſed homines locum ſanctificant. Sunt enim etiam inter nos tria genera hominum, ipſaque ſatis incongrua & Ordini, & homini, qui hanc viam ingreſſus eſt. Sunt enim qui bene inceperunt, ſed ſtatim defecerunt. Et ſunt qui numquam inceperunt, ſed in ſua mollitie permanſerunt, & permanent. Et ſunt qui raptantur ſpiritu levitatis, tardi ad audiendum, veloces ad loquendum, paratiſſimi curſim enumerare quod faciunt, ſi quid faciunt tamen. Numquid vel iſtos repellet * Deus? Non, ſi in fundamento permanſerint; ſed ſalvi erunt, ſic tamen quaſi per ignem. Per quem ignem? Dicit Apoſtolus: *Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Jeſus: Si quis ædificaverit ſuper fundamentum hoc lignum, fœnum, ſtipulam; detrimentum patietur: ipſe autem ſalvus erit; ſic tamen quaſi per ignem.* Fundamentum Chriſtus eſt; lignum fragile eſt, fœnum molle, ſtipula levis. Lignum ſunt qui fortiter inceperunt, ſed fracti non renodantur. Fœnum ſunt, qui fugienda mollitie tepefacti, nec ſummitate digiti (ut dicitur) labores arduos attingere volunt. Stipula ſunt, qui levitatis motibus exſufflati, numquam in eodem ſtatu permanent.

Religioſi triplicis generis, fragiles, molles, leves.

*al. abjiciet.

1. Cor. 3. 11.

Comparantur ligno, fœno, ſtipulæ.

Ad ſalutem quid ſit neceſſarium.

2. Et timendum quidem eſt de iſtis, ſed non deſperandum: quia ſi in fundamento Chriſtum habuerint, hoc eſt in hac via vitam finierint, ſalvi erunt, ſic tamen quaſi per ignem. Ignis tria habet, fumum, lucem, ardorem. Fumus excitat lachrymas, lux vicina illuminat, ardor adurit. Ita & qui ejuſmodi eſt, fumum, hoc eſt amaritudinem, in mente habere debet, quia tepidus eſt, quia remiſſus eſt, quia levis; quia Ordinem, quantum in ſe eſt, ſubruit & perturbat. Sed & lucem in ore, ut qualis eſt in mente, talem ſe in confeſſione & dicat, & plangat, ut & linguam acuat conſcientia, & conſcientiam arguat lingua. Neceſſe eſt quoque ut ardorem ſentiat in corpore, ideſt, pœnitentiæ tribulationem, etſi non multimodam, aliquam tamen. Putas quia ſic compunctos corde, ore confeſſos, corpore fatigatos abjiciet, qui omnes homines vult ſalvos fieri, & neminem vult perire? Sunt & alii qui ædificant ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum. & lapides pretioſos; qui vehementer incipiunt, vehementius proficiunt, vehementiſſimè perficiunt, non attendentes quid caro poſſit, ſed quid ſpiritus velit.

SERMO XXXI.

De ſollicita cura cogitationum.

*Reg. cap. 7.

1. ADMONET nos beatus Benedictus *, Fratres, ſollicitos eſſe circa cogitationes noſtras, Sapientis utique conſilium ſequens, qui omni cuſtodia cor cuſtodire ſuadet, *quoniam ex ipſo vita procedit.* Tria igitur occurrunt mihi genera cogitationum, à quibus multa ſollicitudine cavere neceſſe ſit eos qui convertuntur ad cor, & dignum Deo in ſemetipſis templum exhibere feſtinant. Sunt enim nonnullæ interdum cogitationes penitus otioſæ, & ad rem non pertinentes: quas tam facilè abjicere, quàm recipere facilè poſſit anima, dummodo ſit ſecum habitans in corde ſuo, & aſſiſtens dominatori univerſæ terræ.

Prov. 4. 23. Cogitationum tria genera cavenda. 1. Otioſæ.

2. Limoſæ, corporis neceſſaria concernentes.

2. Sunt & aliæ cogitationes violentæ magis & fortius adhærentes, quæ videlicet ad neceſſitates naturæ pertinent, & quaſi ex eodem aſſumptæ limo, de quo & nos facti ſumus; ſi paululum inſederint, avelli nequeunt ſine læſione & difficultate. Sæpè enim ſic afficit nos cogitatio carnalis de cibo, de potu, ſive veſtimento, ut vix eradicari queat de cordibus noſtris: quod non aliunde eſt, niſi quod & ipſa limoſa & viſcoſa quodam modo, limoſam nihilominus & glutinoſam invenerit terram. Non ſine cauſa enim dictum eſt, hominem plaſmatum non de terra qualibet, ſed de limo. Vide enim quàm limoſum ſit corpus, quod ipſi quoque ſpiritui tam fortiter & penè indiſſolubiliter inhæret, ut vix cum multa afflictione poſſit aliquando ſeparari. Quid ergo agendum, cùm limoſa illa cogitatio mentem ſubierit? Planè exclamandum nobis eſt cum ſancto Jacob, atque dicendum: *Ruben, primogenitus meus, non creſcas: aſcendiſti enim cubile patris tui.* Rubea enim & carnalis atque ſanguinea hujuſmodi concupiſcentia eſt: quæ tunc cubile noſtrum aſcendit, cùm non ſolùm memoriam tangit cogitatione, ſed & ipſum voluntatis ſtratum ingreditur, & polluit prava delectatione. Bene autem primogenitus noſter dicitur appetitus ille carnalis, qui ab ipſo nimirum initio vitæ noſtræ in nobis pullulat, cùm cætera vitia proceſſu temporis ex malitia mundi hujus, variiſque occaſionibus contrahantur. Oportet ergo reprimere, quem exſtinguere non poſſumus appetitum: ut quàm citò cubile noſtrum ingreditur, creſcere eum nullatenus patiamur, ſed ſub nobis ſit, quemadmodum dicit Scriptura: *Subter te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius.*

Gen. 2. 7.

Gen. 49. 4. His quomodo obviandum.

Gen. 4. 7.

3. Cogitationes fœdæ & immundæ.

3. Jam verò tertium cogitationum genus immundum nimis ac fœtidum eſt, quod nec admittere quidem ulla ratione debemus, ſed à longè præſentire fœtorem, & tota virtute repellere, toto animo propulſare, & converti ſtatim ad gemitus, lachrymis atque ſuſpiriis invocantes Spiritum, qui adjuvet infirmitatem noſtram. Sic nimirum confuſus abſcedens, non tam facilè deinceps ſimile aliquid viriliter reſiſtentibus nobis malignus hoſtis offerre, vel afferre præſumet. Dico autem cogitationes illas immundas penitus ac fœtidas, quæ ad luxuriam, ad invidiam & vanam gloriam pertinent, cæteraque vitia deteſtanda. Oportet enim, ſi mundas conſervare volumus animas noſtras, adhuc longè agentibus cogitationibus hujuſcemodi multa cum indignatione occurrere, & exſufflare à nobis, ut nullus eis detur acceſſus. Et primum quidem genus cogitationum, otioſarum ſcilicet & ad rem non pertinentium, lutum eſt, ſed lutum ſimplex, ideſt, non inhærens nec fœtens, niſi fortè diutius immoretur in nobis, & per incuriam ac negligentiam noſtram in alterum genus cogitationum vertatur: quod quotidie experimur. Dum enim otioſa tamquam minima ſpernimus, ad turpia atque inhoneſta dilabimur. Secundum verò cogitationum genus, non lutum ſimplex, ſed, ut jam diximus, viſcoſum ac limoſum eſt. Nam tertium quidem ſic cavendum eſt, non tamquam lutum aut limus, ſed tamquam immundiſſimum ac fœdiſſimum cœnum.

Quomodo hæ propulſandæ.

Luto variè comparantur.

SERMO XXXII.

De triplici judicio, proprio, humano, & divino.

1. Cor. 4. 1.

1. SIC *nos exiſtimet homo ut miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei.* Miniſter Chriſti ſic debet converſari, ut ex moribus exterioris hominis qui videtur, exiſtimetur compoſitio interioris animi qui non videtur, ne vel ab alio, vel à ſeipſo poſſit judicari, ſed dicat cum eodem Apoſtolo: *Mihi pro minimo eſt ut à vobis judicer, aut ab humano die; ſed neque me ipſum judico: qui autem judicat me, Dominus eſt.* In quibus verbis notanda ſunt tria judicia, humanum, ſuum cujuſque proprium, & divinum. Et humanum quidem poteſt judicare de rebus exterioribus, quæ ſenſibus corporis percipiuntur; de interioribus verò non poteſt. Hinc enim ſcriptum eſt: *Quis enim ſcit hominum quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus qui eſt in eo?* Quapro-

Ibidem.

Judicia tria, humanum, proprium, & divinum.

1. Cor. 2. 11.

propter de his quæ ſunt in homine, poteſt judicare ſpiritus hominis qui in ipſo eſt: longè verò præſtantius de his ipſis judicat Deus, cujus necdum ſe fatetur Apoſtolus evaſiſſe judicium, qui tamen jam humanum tranſcendiſſet, & proprium. Porrò humanum contemnebat qui dicebat: *Mihi autem pro minimo eſt ut à vobis judicer, aut ab humano die.* Sed neque proprium timebat qui dicebat: *Sed neque meipſum judico. Nihil enim mihi conſcius ſum.* Solum ergo reſtabat divinum, de quo ait: *Qui autem judicat me, Dominus eſt.*

u

2 Debet tamen [a] quiſque, quantum poteſt, ſe irreprehenſibilem exhibere, primùm quidem coram Deo, ſed deindè etiam coram hominibus. Hoc nempè eſt quod alibi loquitur idem Apoſtolus, dicens: *Providentes bona non tantùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus.* Tribus ſiquidem modis providemus bona coram hominibus, id eſt, habitu, actione, ſermone; habitu, ne ſit notabilis; actione, ne ſit reprehenſibilis; ſermone, ne ſit contemptibilis. Tribus etiam modis coram Deo, cogitatione, affectione, & intentione. Nam & cogitatio debet eſſe ſancta, undè ſcriptum eſt, *Cogitatio ſancta ſervabit te;* & affectio pura; & intentio recta. Sunt autem tria iſta, id eſt cogitatio, affectio, & intentio, in anima. Sed in ea quoque propriis ſingula locis diſtincta videntur. Nam cogitatio in memoria eſt, affectio in voluntate, intentio in ratione conſiſtit.

Rom. 12. 17.

Providenda bona coram hominibus & Deo tripliciter.

3 Atque ut eorum uſum ac differentiam clarius videamus, ſumamus nobis exemplum de rebus exterioribus. In corporibus ſi quilibet deformis color cutem tantùm inficiat, corpus quidem turpius redditur, ſed nil ei de ſua ſanitate ex hoc adimitur. Si verò carni putredo aliqua, vel lividus tumor inſederit, jam non ſolùm decus corporis, ſed & ſalus quoque perturbatur. Quòd ſi languor forſitan invaleſcens, cum ipſa carne oſſa quoque medullitus occuparit, tunc demum de vita non immeritò poteſt deſperari. Eodem modo in anima, ſi peccatum ſuggeritur memoriæ per cogitationem, nullum tamen præbuerit aut voluntas affectum, aut deliberatio ipſa conſenſum: fateor quidem deformitas eſt, nec audire interim anima illa meretur, *Tota pulchra es, amica mea.* Cæterùm etſi nævus eſt, ſed non morbus. Quod ſi voluntas quoque præoccupata ſenſu delectationis afficitur, reſiſtit tamen adhuc deliberatio rationis; infirmatur quidem, ſed necdum moritur anima: clamet tamen neceſſe eſt, *Sana me Domine, & ſanabor.* Tunc verò mori dicitur, quando & ipſa ratio ad peccatum per intentionem curvatur. Tunc enim conſentit; & de tali dicitur: *Anima quæ peccaverit, ipſa morietur.* Hunc triplicem gradum deploravit David ex perſona peccatoris *, dicens Domino expellenti de paradiſo in latam hujus ſæculi evagationem: *Confirmaſti ſuper me manum tuam.* Et quoniam carnalia deſideria ſunt pœna peccati, *Non eſt ſanitas in carne mea à facie iræ tuæ.* Jam verò nec robur eſt rationis: *Non eſt pax oſſibus meis à facie peccatorum meorum.* Qui rurſus eoſdem gradus ex perſona juſti decantat, dicens: *Memor fui Dei, & delectatus ſum, & exercitatus ſum.* Delectatus enim per voluntatem, exercitatus per rationem.

Peccati gradus pulchra ſimilitudine declarati.

Cant. 4. 7.

Jer. 17. 14.

Ezech. 18. 4.

* *al.* Adam.

Pſ. 37. 2.

Pſ. 76. 4.

4 Ne ergo à memoria expellat Deum irruens turba plurimarum cogitationum, quæ ſolent effluere tamquam vilis plebs in atrium, ponatur ad ejus portam janitor, cujus nomen eſt recordatio propriæ profeſſionis: ut cùm turpibus ſeſe cogitationibus ſenſerit animus prægravari, increpet ſe, & dicat ſibi: Tune hæc debes cogitare, qui ſacerdos es, qui clericus es, qui monachus es? Cultor juſtitiæ debet in ſe quicquam iniquum admittere? Decet ſervum Chriſti, amatorem Dei, tale aliquid vel ad modicum meditari? Hæc dicendo, excludet fluxum illicitæ cogitationis per recordationem propriæ profeſſionis. Similiter ad portam voluntatis, in qua ſolent manere carnalia deſideria, tamquam in domo domeſtica familia; ſtatuatur oſtiarius, qui vocatur recordatio cœleſtis patriæ. Hic enim poteſt pravum deſiderium, quaſi cuneus cuneum, expellere; & ipſum qui ait, *Ecce ſto ad oſtium & pulſo,* ſine cunctatione recipere. Jam verò ad thalamum rationis talis & tam ferox adhibendus eſt cuſtos, qui nemini parcat: ſed quicumque hoſtis, ſive clam, ſive palam ingredi præſumpſerit, procul eum arceat; & hic ſit recordatio gehennæ. In cæteris ſiquidem, id eſt memoria & voluntate, non ita eſt intolerabile, ſi vel memoria recipiat, quandoque vagam cogitationem, vel voluntas impuram affectionem: hoc verò graviſſimum & omninò damnoſum, ſi unquam ratio perdiderit rectitudinem intentionis.

Memoria contra cogitationes munienda recordatione propriæ profeſſionis.

Voluntas contra affectiones recordatione cœleſtis patriæ.

TOM. III.

Apoc. 3. 2.

Ratio contra malam intentionem recordatione gehennæ.

SERMO XXXIII.

De verbis Pſalmi, *Quis aſcendet in montem Domini?*

1 VERBUM exhortationis eſt, Fratres mei, ut quandoquidem omnes aſcendere nitimur, omnes tendimus in ſublime, ſurſum adſpiramus omnes, omnes conamur in altum: illuc ſtudeamus aſcendere, ubi bonum ſit nos eſſe, ubi ſecurum ſit nos eſſe, undè cadere non oporteat, ubi ſtare poſſimus. Nec modo ut deſiderium provocet, aſcenſorem montis hujus Propheta requirit: verùm etiam ut aſcendere cupientem modum doceat aſcendendi. Felix, qui hujus montis aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit, concupiſcens & deficiens in atria Domini. Siquidem mons iſte mons uber, bonorum omnium cumulus, mons voluptatis æternæ, domus Dei eſt. Et *beati qui habitant in domo tua Domine! in ſæcula ſæculorum laudabunt te.* Audi teſtem fidelem, quia mons eſt domus iſta. *O Iſrael, quàm magna domus Domini, & ingens locus poſſeſſionis ejus! magnus, & non habens conſummationem, excelſus & immenſus.* Immò verò non ſolùm mons eſt, ſed & mons montium, multæ in eo manſiones, multi montes. Denique etiam fundamenta ejus in montibus ſanctis.

Cœlum monti comparatum.

Pſ. 83. 5.

Baruc. 3. 24.

Pſ. 86. 1.

2 Et ne hoc quidem ſanctus tacuit Iſaias: *Erit,* inquit, *mons domus Domini præparatus in vertice montium, & elevabitur ſuper colles.* Quidni montium mons, fundatus exultatione univerſæ terræ, ubi tam multiplex omnium delectabilium copia, ubi una copiarum omnium plenitudo? Erit enim mons pacis, mons gaudii, mons vitæ, mons gloriæ: & hi omnes montes unus mons conſummatæ felicitatis. Annon mons pacis, pax ſuper pacem, pax quæ exuperat omnem ſenſum? Planè mons magnus pax in corde, pax in carne, pax ab iniquis hominibus, pax cum omnibus proximis, pax ab ipſis dæmonibus, pax cum Deo; & pacis non erit finis. Erit gaudium, ſed quale Dominus ait, *gaudium plenum,* ſecurum gaudium, quod nemo tollet à nobis. Sed & vitam habituri ſumus, & abundantius habituri, quòd non poſſit inefficax eſſe tanti Paſtoris adventus, qui ad hoc ipſum venit ad oves, ſicut ipſe teſtatur, *ut vitam habeant, & abundantius habeant.* Numquid non etiam mons tibi videtur æternum gloriæ pondus ſupra modum in ſublimitate? Porrò ex his omnibus, & ſi qua poſſunt ſimiliter deſiderabilia cogitari, una eſt beatitudinis menſura bona, conferta, coagitata, ſupereffluens, ac ſi plurimos montes, alium quidem aureum, alium argenteum, alium ex hyacinthis & ſmaragdis, atque omnium gemmarum gloria; alium quoque ex vermiculo, purpura & byſſo, cæteriſque ejuſmodi opibus pariter coacervans, in unum redigas montem. Omnia enim nobis multiplicata reddentur. Et qui aurum & argentum, lapides pretioſos ſuperædificaverit fundamento, ædificium humile in immenſos montes excreviſſe mirabitur; & ex modico ſemine magnos metet, non tam manipulos, quàm acervos manipulorum.

Iſ. 2. 2.

Cœlum mons montium, ubi omnium bonorum copia.

Joan. 16. 22.

Joan. 10. 10.

Luc. 6. 38.

3 *Quis* ergo *aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto ejus? Innocens manibus, & mundo corde.* Beatus ille, ſi quis tamen ille eſt. Sed quis gloriabitur innocentes manus, aut caſtum ſe habere cor?

Cœli aſcenſu quis dignus.

a Totum hunc locum exhibet liber 7. Florum cap. 43.

TOM. III.

Job 25. 14. Solus Chriſtus innocens. Joan. 3. 13. Joan. 8. 46. Joan. 10. 18.

Nemo mundus à ſorde, nec infans, cujus eſt unius diei vita ſuper terram. Unus tantùm eſt inter noxios innocens; mundus inter impuros, inter mortuos liber unus eſt, & non æſtimabitur alius abſque eo. Ipſe eſt de quo legiſti: *Nemo aſcendit in cælum, niſi qui deſcendit de cælo, Filius hominis, qui eſt in cælo.* Erat enim innocens manibus, qui peccatum non fecit, ſed multa bona operatus, Judæis liberè ajebat: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* An verò mundiſſimum cor fuiſſe quis dubitat, unitum perſonaliter Sapientiæ, in quam nihil inquinatum incurrit; attingit autem ubique propter ſuam munditiam? Sed non in vano accepit animam ſuam, qui ſolus poteſtatem habuit ponendi animam ſuam, & iterum reſumendi. Non in vano accepit naſcens, non in vano poſuit moriens, non in vano accepit reſurgens.

Nobis etiam meruit aſcenſum. Luc. 24. 26. Joan. 3. 13. Epheſ. 5. 31. Pſ. 83. 8. Luc. 24. 46.

4 At quomodo non in dolo juravit proximo ſuo, quomodo non in vano accepit animam ſuam, quomodo non in vano omnia illa perfecit, ſi hic ſolus accipiat benedictionem? Itane oportebat Chriſtum pati? reſurgere, & ſic introire in gloriam ſuam? Sua erat. Quæ utilitas in ſanguine ejus, dum omnes deſcendimus in corruptionem? Quæ veritas in promiſſione, ſi (ut ſupra meminimus) *nemo aſcendit in cælum, niſi qui de cælo deſcendit?* Eſto, hic accipiat benedictionem: miſericordiam quare? At non ſolus hic accipiet, aut certè magis non ſoli ſibi accipiet, ſi advertas. Perge enim per ſacra verba prophetica, & vide quonam modo, velut occultè, multitudinem ſubinducit. Loquebatur de uno & dicebat, *Hic accipiet:* ſed continuo transfudit in hanc generationem, & ait, *Hæc eſt generatio quærentium:* ut in uno non perſonæ ſingularitatem intelligas, ſed ſpiritus unitatem. Nimirum hic ſponſus, & hæc ſponſa eſt; & ſcimus quis dixerit: *Jam non ſunt duo, ſed una caro.* Ita ergo hic aſcendet, hic accipiet benedictionem: ſed aſcendent etiam cum eo, vel magis in eo, qui ab eo accipient benedictionem. Audi hoc à Propheta: *Etenim benedictionem dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem.* Atque hoc eſt propter quod oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis; ut prædiceretur in nomine ejus pœnitentia, & remiſſio peccatorum: & pœnitentia ad innocentiam, remiſſio ad munditiam deputetur. *Beatus* enim, non in quo non invenerit, ſed *cui non imputabit Dominus peccatum. Inveni*, ait, *hominem ſecundum cor meum.* Numquid ut gloriari poſſit caſtum ſe habere cor? Non: quia *ſtellæ non ſunt mundæ in conſpectu ejus:* ſed cor contritum & humiliatum Deus non deſpiciet. COR CONTRITUM proximum cordi mundo; & hoc eſt eſſe juxta cor Dei: ſiquidem propè eſt his qui tribulato ſunt corde. Samaritanus eſt, proximus ei qui incidit in latrones. Non jurabit in dolo huic proximo ſuo, ſed faciet quod promiſit: *Amen dico vobis, ſedebitis vos judicantes.*

Pœnitentia pro innocentia reputatur. Pſ. 31. 2. Act. 13. 22. Job 25. 5. Pſ. 50. 19. Pſ. 23. 4. Matt. 19. 28.

Innocentia manuum & cordis munditia ſectanda.

5 Simus ergo & nos, dilectiſſimi, pro noſtro quidem modulo, & manuum innocentiæ, & cordis munditiæ ſectatores. Antè omnia quidem ſolliciti, etſi penitus cavere pro humana fragilitate non prævalemus, quantum tamen declinare à malo poſſumus, non modo actionis, ſed & cogitationis. De cætero quoque ne in vano acceperimus animas noſtras rationales, exerceamus nos in operibus bonis, & conſilio rationis utamur. Quomodo enim non fruſtra humanam accipit homo animam, qui, tamquam unum ex irrationabilibus animantibus, incubans corporeis voluptatibus, ſolum ſequitur carnis appetitum? Addidit quoque Propheta: *Nec juravit in dolo proximo ſuo.* Sicut enim munditiam intra nos, erga proximum innocentiam convenit obſervari: ſic & in nobis, & erga proximum exercenda virtutis opera, opera pietatis. Non ergo ſimus nobis inutiles, ne in vano receperimus animas noſtras: non ſimus inutiles proximo noſtro, ne in vano ei juraſſe probemur. Novit figmentum noſtrum Spiritus qui loquebatur per Prophetam, nec de utilitate proximi ſimpliciter voluit commonere. De juramento nos convenit, ut agnoſcamus debitum, ut promiſſam fidem irritam facere vereamur. Omnes enim proximis jurati ſumus, cum quibus in Eccleſiæ venimus unitatem. Et hæc profeſſio fidei Chriſtianæ, ut qui vivit, jam non ſibi vivat, ſed ei qui pro omnibus mortuus eſt.

Proximis quid debeamus.

2. Cor. 5. 15. Joan. 13. 34. Gal. 6. 2. 1. Cor. 9. Epheſ. 4. 13.

6 Nec mihi dicat quis: Et vivam, ſed tibi non, quandoquidem ille non ſolùm pro omnibus vixit, ſed & pro omnibus mortuus eſt. Quomodo enim ei vivit, qui negligit ſic ab eo dilectos? Quomodo ei vivit, qui legem ejus non implet, qui mandatum ejus non ſervat? Quæris legem? quæris mandatum? *Hoc eſt*, inquit, *mandatum meum, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos;* & Apoſtolus: *Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti.* Noli ergo putare gratuitum bonum quod exhibes proximo, ut liceat etiam diſſimulare ſi velis. Debitor es ſacramenti cautione, & propria profeſſione teneris. *Hic ergo accipiet benedictionem à Domino, & miſericordiam à Deo ſalutari ſuo.* Hic, quia unus accipit bravium. Sed ne unum hominem putes, *hæc eſt generatio quærentium Dominum.* Hic accipiet benedictionem: quia caput & corpus unus eſt Chriſtus. Sed hæc eſt generatio: quia in menſura ætatis plenitudinis Chriſti omnes pariter occurremus.

Chriſtus Dominus mons abſciſſus. Dan. 2. 45. Joan. 12. 32. Pſ. 67. 16. Matt. 12. 24. Ibid. 25. Luc. 1. 33.

7 Et fortè idem ipſe Dominus mons Domini eſt, de quo dicitur: *Quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto ejus?* Nimirum ipſe eſt abſciſſus ſine manibus lapis, qui in montem crevit immenſum: ipſe qui exaltatus à terra omnia trahit ad ſe, *mons coagulatus, mons pinguis.* Ut quid vos Judæi, ut quid ſuſpicamini montem coagulatum, montem in quo beneplacitum eſt Deo habitare in eo? *In Beelzebub*, inquiunt, *principe dæmoniorum ejicit dæmonia.* Execranda ſuſpicio, & blaſphemia reprehenſibilis! Princeps eſt Chriſtus, & magnus princeps, cujus ne ipſi quidem dæmones poſſunt effugere principatum. At illorum regnum in ſe ipſis diviſum deſolabitur: hujus regnum integrum atque perfectum, & regni ejus non erit finis. Diſtat ergo inter Principem & principes, nec ulla comparatio inter montem coagulatum & pinguem, & montes tantùm coagulatos. Veſter iſte Beelzebub mons coagulatus, ſed non pinguis, magis autem ſterilitate perpetua maledictus. Mons, quia elatus eſt: coagulatus, quia ſquamæ conjungitur, & coagulatum eſt ſicut lac cor eorum.

Chriſtus mons coagulatus & pinguis. Epheſ. 5. 32. Pſ. 67. 17. Pſ. 44. 8.

8 Chriſtus Dominus mons eſt, mons coagulatus, & mons pinguis. Mons eſt ſublimitate, coagulatus multorum congerie, pinguis charitate. Et nunc vide quomodo trahat ad ſe omnia, quomodo ei omnia uniantur unitate ſubſtantiali, perſonali, ſpirituali, ſacramentali. Habet in ſe Patrem, cum quo eſt una ſubſtantia; habet aſſumptum hominem, cum quo eſt una perſona; habet adhærentem ſibi fidelem animam, cum qua eſt ſpiritus unus; habet ſponſam Eccleſiam unam omnium electorum, cum qua eſt caro una. Et fortè carnalis hæc unio dicenda fuiſſe videbitur: ſed ſacramentalem dicere malui, dignius hoc vocabulum arbitratus, præſertim occaſionem dante Apoſtolo, ubi ait: *Sacramentum hoc magnum eſt, ego autem dico in Chriſto, & in Eccleſia.* Pinguiſſimus planè & uberrimus mons, in quo beneplacitum eſt Deo habitare in eo: ſiquidem propterea unxit eum oleo lætitiæ præ participibus ſuis. Mons cœleſtium aromatum, mons chariſmatum ſpiritualium, non ad menſuram accipiens ſpiritum, ſed omnimodam obtinens plenitudinem gratiarum. Magnus mons, in quo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi ſunt, in quo tota humanitatis veritas, tota divinitatis inhabitat plenitudo; excelſus & immenſus: in quo omnia inſtaurantur quæ in cœlis, & quæ ſuper terram, ut ſit Deus omnia in omnibus.

Ad Chriſtum quomodo aſcendendum. Cant. 1. 3.

9 Venite, aſcendamus in hunc montem, fratres: & ſi via nobis videtur ardua, exoneremus nos; ſi arcta, etiam exinanire nos non parcamus; ſi longa, tanto magis feſtinemus; ſi laborioſa, clamemus ei: *Trahe nos poſt te, in odore unguentorum tuorum curremus.* Felix qui ſic cucurrerit, ut comprehendat, immò ut ipſe comprehendatur, & in illam amplitudinem montis & plenitudinem corporis Chriſti mereatur admit-

Digitized by Google

ti. Felix qui in illum beatificum montem tam deſideranter & perſeveranter aſcenderit, ut in loco ſancto locum accipiens ſtationis, Deo Patri in ſancto ejus appareat, ſimul & videat virtutem ejus & gloriam, haud aliam ſanè quàm eumdem ipſum montem montium, montem coagulatum & pinguem, Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum. (*Pſ. 67. 1.*) In quo nimirum per prædeſtinationem ab æterno apparuimus ei qui dilexit nos, & gratificavit in dilecto Filio ſuo; in quo elegit nos ante mundi conſtitutionem. (*Epheſ. 1. 4.*) Sed jam tunc cognoſcemus, ſicut & cogniti ſumus, cùm plenius & perfectius exaltatus altiſſimus & uberrimus ille mons omnia trahet ad ſe, qui eſt ſuper omnia benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO XXXIV.

De verbis Origenis.

Origenis verba.

1 NOcere poſſunt, ut vereor, fortè nonnullis verba quæ heri lecta ſunt vobis, ex homilia ſcilicet Origenis ſuper capitulum illud Legis, (*Levit. 10. 9.*) ubi Aaron & filii ejus vinum bibere prohibentur, cùm acceſſuri ſunt ad altare: ſi recipiant ea ſimpliciter, ſicut ſonare videntur. „Salvator meus, inquit, luget etiam „nunc peccata mea, & tamdiu eſt in mœrore, quam„diu nos perſiſtimus in errore. Plurima quoque alia in hunc modum abundantius forſitan, quàm circumſpectius dicta, nec tam ſobriè quàm diſertè. Quidnam ſibi volt inſolitus iſte grunnitus, aut quis inter vos neſcio quid ſubmurmurat? Scio quidem doctos in lege divina hujuſmodi verba ridere: ſed nihilominus etiam minus ſapientibus me confiteor debitorem. Nec modo de intellectu Origenis quæſtio eſt. (Origenis ſcripta, cautè legenda.) Potuerit forſitan hyperbolicè loqui: ipſe viderit, nihil intereſt noſtra. Quamvis ne hoc quidem ſilendum arbitror, quod evidentiſſimè illum contra fidem nonnulla ſcripſiſſe ſanctorum Patrum tradat auctoritas, atque ideò non ſine circumſpectione monet eſſe legendum. Verùm nos in præſenti non quid ipſe ſenſerit quærimus, ſed id agere cupimus, ut vos omnes quod ad ſanam doctrinam pertinet ſentientes, nihil moveamini verbis illis.

2 Abſit enim ut in cœlo credatur locus eſſe triſtitiæ, ſicut nec culpæ. (In cœlo nullius triſtitiæ aut culpæ locus.) Nemo ibi delinquere, nemo lugere poteſt: ſicut nec in terra quidem pœna ulla fuiſſet, niſi iniquitas præceſſiſſet. In cœlo utique ſola juſtitia, ſola nihilominus lætitia eſt: in inferno ſolum peccatum, & pœna peccati: porrò in medio utraque inveniuntur, atque ideò neutra conſummata. In multis offendimur, quia *in multis offendimus omnes*. (*Jacob. 3. 2.*) Quoniam enim nullus in cœlo paſſionis locus eſſe poterat vel doloris, propterea ſanè Unigenitus Dei Patris, paſſione ſua hominem redempturus, ſicut carnem in qua pateretur (qui pati non poterat in divinitate) ſuſcepit, ſic etiam *in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt*, (*Baruch. 3. 38.*) ut humiliaret etiam ſemetipſum in loco afflictionis. (Chriſtus carnem ſuſcepit in qua pati poſſet.) Hic ergo turbare ſe, pavere quoque dignatus eſt & tædere, tentatus per omnia pro ſimilitudine abſque peccato. In terra, inquam, verè lacrymatus eſt Jeſus, verè contriſtatus, verè paſſus, verè mortuus, verè ſepultus: ſed ubi ſurrexit, vetera tranſierunt. Noli ultra dilectum tuum in tuo quærere lectulo: ſurrexit, non eſt hic. Vox ſponſæ eſt: *In lectulo meo quæſivi quem diligit anima mea; quæſivi, & non inveni*. (*Cant. 3. 1.*) Maria fuit quæ Dominum quæſivit in lectulo, quæſivit in tumulo, nec invenit. Magis autem invenerunt eam vigiles, & dixerunt: *Quid quæris viventem cum mortuis?* (*Matth. 28. 5.*) Fuit quidem cum mortuis, ſed jam non eſt: fuit inter mortuos, ſed & tunc liber fuit. (Chriſtus voluntariè paſſus.) Siquidem ipſe ſeſe turbavit, ipſe animam ſuam poſuit; *quia ipſe voluit oblatus eſt*. (*Iſ. 53. 7.*) Omnis enim ei infirmitas de voluntate fuit, non de neceſſitate. Undè & quod infirmum erat Dei, fortius erat hominibus: (*1. Cor. 1. 25.*) quòd eſſet tunc quoque etiam inter parvulos magnus, inter infirmos validus, inter mortuos liber.

3 Videtur quidem & in noſtris aliquando tribulationibus eſſe nonnulla libertas, cùm videlicet pro peccatis proximorum libera & liberali charitate laborem pœnitentiæ ſuſtinemus, lugentes pro eis, jejunantes pro eis, vapulantes pro eis, & quæ non rapuimus exolventes. Undè & Paulus: *Cùm liber eſſem*, inquit, *ex omnibus, omnium me ſervum feci*. (*1. Cor. 9. 19.*) Cæterùm nihil hoc ad libertatem illius, qui nihil proprii delicti habuit, qui nihil morti debuit, nihil meruit tribulationis. Nam à nobis quidem etiam voluntarias illas tribulationes etſi proximus exigere forſitan ex jure non poteſt, exigit tamen Deus: & ſi proximo fortè videtur quis reddere pluſquam debeat, Deo tamen nemo unquam totum reddidit quod debebat. (Deo nemo unquam reddit quod debet.) *Mihi autem*, inquit Apoſtolus, *pro minimo eſt, ut à vobis judicer, aut ab humano die; ſed neque meipſum judico*. (*1. Cor. 4. 3.*) Nota ſanè quod alibi ait: *Si noſmetipſos judicaremus, non utique judicaremur*; (*1. Cor. 11. 31.*) & item: *Spiritualis homo omnia dijudicat*. (*1. Cor. 2. 15.*) Non enim judicare hic poſuit, ſed *dijudicare*: quod utique diſcernere & probare eſt, ſicut item ait: *Beatus qui ſe non judicat in eo quod probat*. (*Rom. 14. 22.*) Itaque pro minimo illi erat ut ab eis judicaretur, quibus nihil ſeſe debiti officii ſubtraxiſſe ſciebat, nihil peccaſſe in aliquem, ſed magis omnibus præſtitiſſe, adeò ut ſecura conſcientia ingenuè loqueretur: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror?* (*2. Cor. 11. 29.*) Nam & Judæis Judæus factus eſt, ut Judæos lucrifaceret, & his qui ſine lege erant, tamquam ſine lege: poſtremo omnibus omnia factus eſt, ut omnes ſalvos faceret. (*1. Cor. 9. 20.*) Meritò proindè pro minimo illi erat ut ab eis judicaretur, quibus uſque adeò ſeſe ſine offenſione præbuerat, inter quos ſic honorificaverat miniſterium ſuum. (Paulus non hominum, ſed Dei judicium advertit.) Sed neque ipſe ſe dijudicabat in eo quod probabat, perfectè etiam ſibi quod debebat impendens, corporis caſtigationem, animæ miſerationem, atque omnem cuſtodiæ ſollicitudinem cordi ſuo, ut nec in ſe quoque peccati conſcius haberetur. *Sed non in hoc*, inquit, *juſtificatus ſum: qui autem judicat me, Dominus eſt*. (*1. Cor. 4. 4.*) Illius enim prorſus nequeo declinare judicium: & ſi juſtus fuero, non levabo caput, quoniam omnes juſtitiæ meæ tamquam pannus menſtruatæ coram illo. (*Iſ. 64. 6.*) Non eſt qui in conſpectu ejus juſtificetur, non eſt uſque ad unum.

4 Cæterorum ſiquidem nemo eſt quem non oporteat dicere Deo, *Tibi peccavi*: (*Pſ. 50. 6.*) ſed magnus qui in veritate poteſt dicere, *Tibi ſoli*. (Chriſtus poſt reſurrectionem impaſſibilis.) Solus ille etiam inter mortuos penitus liber fuit, qui peccatum non fecit, cujus juſtitia ſicut montes Dei. Cæterùm jam nec inter mortuos eſt, ſed aſſumptus ab eis, mutatus corpore, mutatus & corde, ingreſſus in potentias Domini, & omni infirmitate privatus, exutus nimirum ſordidas illas veſtes, quibus ſanè apud Zachariam Prophetam primo veſtitus apparuit, (*Zach. 3. 3.*) & indutus ſplendidis, ſicut loquitur in Pſalmo: *Conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia*. (*Pſ. 29. 12.*) Quia enim veram humanæ carnis & animæ ſubſtantiam ſuſcepit, veram utriuſque naturam; nec corporis illi defuerunt, nec animæ paſſiones: ſed ex hoc jam glorificatus eſt in utroque. Puto autem quòd utriuſque glorificationem brevi uno verſiculo Propheta comprehendit, dicens: *Dominus regnavit decorem induit, induit Dominus fortitudinem*. (*Pſ. 92. 1.*) Decorem ſanè in corpore claritatis, fortitudinem verò in * imperturbabili ſtatu mentis. (* *al.* Mundo, perturbabili.) Denique *triſtis eſt*, inquit, *anima mea uſque ad mortem*. (*Matt. 26. 38.*) Undè & inclinans caput dixit, *Conſummatum eſt*: (*Joan. 19. 30.*) ne quid deinceps infirmitatis in eo liceat ſuſpicari.

5 Sed ait iſte: „Si Apoſtolus ipſius luget quoſdam „qui ante peccaverunt, nec pœnitentiam egerunt in „his quæ geſſerunt: quid dicam de ipſo, qui Filius „dicitur charitatis? Et deindè: Cùm ergo quæ noſtra „ſunt quæſierit, nunc jam nos non quærit, nec quæ „noſtra ſunt cogitat, nec de erroribus noſtris mœret, „nec perditiones noſtras deflet & contritiones, qui „flevit ſuper Jeruſalem? (Origenis alia dicta minus congrua.) (*Luc. 19. 41.*) Item: Nunc, inquit, quia „miſericors & miſerator eſt Dominus, majori affectu, „quàm Apoſtolus ſuus, flet cum flentibus, & luget eos „qui ante peccaverunt. Nec enim putandum eſt quòd „Paulus lugeat pro peccatoribus & fleat, Dominus au-„

TOM. III. „ tem meus abſtineat à fletu. Hæc quidem ſic accipere, quidni adhuc dilectum in lectulo quærere dicam? Neſcit mortuus extra tumulum, neſcit infirmus extra lectum, neſcit parvulus extra lectulum quærere quem diligit anima ſua. Verùm ille (ut ſupra meminimus) non minus corde, quàm corpore glorificatus (immò tanto amplius, quanto amplior anima, & gloriæ capacior eſt quam caro) ſicut non poteſt negligere ſuos, ſic nec lugere pro eis. Sed quando humana fragilitas hujuſmodi capere poſſit affectum, qui ſine miſeria miſereatur, & ſic diligat, & vehementer diligat eum qui dolet, aut qui periclitatur; ut tamen ipſe omninò nec doleat, nec turbetur? Verumtamen etſi id longè ſupra noſtram experientiam eſt, Deo tamen nihil impoſſibile eſt. Poteſt igitur non modo ſibi, ſed & ſuis omnibus, quos infirmitate carnis exutos virtute induit, & in potentias introduxit, eam conferre dilectionem, quæ gaudeat cum gaudentibus, non autem fleat cum flentibus; & ſic eos quos amat, efficaciſſimè & affectuoſiſſimè uniat, ut ipſa tamen imperturbabilis perſeveret. Nec dubium ſanè quin longè præſtantior ſit ea dilectio, quemadmodum medicina (ſi quæ tamen ejuſmodi eſt) pretioſior utique judicatur, quæ ſic curat vulnera, ut inter curandum nec virtus ejus in aliquo, nec ſubſtantia minuatur; quàm ea quæ ſic curat, ut curando deficiat, aut corrumpatur. Licèt ergo fleverit Dominus ſuper Jeruſalem, ex hoc jam omninò non flebit: ſicut mortuus eſt, ſed reſurgens ex mortuis jam non moritur: ſicut fuit in lectulo, ſed exurgens jam in lectulo non invenitur.

Chriſtus & Beati non amplius paſſionibus obnoxii.

Luc. 19. 41. Rom. 6. 9.

6 Habet tamen etiam nunc ineffabiliter ampliorem affectum & efficaciorem, quàm habeant qui lugent pro delinquentibus, aut pro fratribus ponunt animas: quamvis ipſe quidem, conſummato nimirum opere ſuo, neutrum deinceps ſit facturus. Noſtræ infirmitatis iſtud eſt, quorum adhuc in mari ſagena trahitur, & ex omni genere piſcium congregat, nihil omninò diſcernens. Ille enim, nec modo ille, ſed & Apoſtoli, & cæteri qui cum eo ſunt ſancti, ad littus utique pervenerunt, nec mixtos piſces in vaſis poſuere, ſed electos, & bonos tantùm: nam malos utique foras miſerunt. Quantos ego interim cogor trahere malos piſces, quantos anxios & moleſtos intra ſagenam meam congregavi, quando vobis adhæſit anima mea! Congratulor proficientibus: jucunda affectio, bonus eſt piſcis. Condoleo deficientibus, fleo cum flentibus, angor pro periclitantibus, infirmor cum infirmantibus, uror cum ſcandalizatis. Gravia ſunt hæc & acerba, utique mali piſces. Malos autem dixerim, non propter culpam, ſed propter pœnam. Faciat Deus, ne à multitudine malorum piſcium obruamur puſillanimitate ſpiritus & tempeſtate, donec perveniamus ad optati littoris ſtationem, ubi malos ſeparemus & ſecludamus à bonis, ut videlicet de cætero nec luctus, nec clamor, ſed nec ullus dolor, nec etiam timor ſit in finibus noſtris, ſed gratiarum actio, & vox exultationis.

Miſericordiæ tamen non expertes.

Matt. 13. 48.

SERMO XXXV.

De tribus Ordinibus Eccleſiæ, ad Patres in Capitulo habitus.

a 1 HOC mare magnum [a] & ſpatioſum (in quo utique certum eſt nihil aliud quàm præſens ſæculum amarum fluctuans deſignari) tribus hominum generibus ſuo cuique modo pervium eſt, ut tranſeant liberati. Tres enim ſunt Noë, Daniel, & Job [*]: quorum primus navi, ſecundus ponte, tertius vado tranſit. Porrò tres homines, tres ordines Eccleſiæ ſignant. Noë quidem arcam rexit ne periret in diluvio, ubi protinus rectorum Eccleſiæ formam agnoſco: Daniel vir deſideriorum abſtinentiæ & caſtimoniæ deditus, ipſe eſt ſoli Deo vacans pœnitentium & continentium ordo: Job quoque ſubſtantiam hujus mundi bene diſpenſans in conjugio, fidelem deſignat populum terrenis licitè poſſidentem. De primo igitur & ſecundo nobis habendus eſt ſermo; quoniam adſunt venerabiles Fratres & coabbates noſtri de numero Prælatorum; adſunt & monachi de pœnitentium ordine: à quo tamen nec nos Abbates alienos reputare debemus, niſi fortè (quod abſit) officii noſtri gratia, noſtræ fuerimus profeſſionis immemores. Tertium igitur, conjugatorum videlicet ordinem, magis ſuccinctè tranſcurro, tamquam minus ad nos pertinentem. Ipſe eſt qui maximè mare magnum vado pertranſit, laborioſum prorſus & periculoſum, etiam & longum habens iter, quippè qui nulla viæ compendia captet. Nam quòd periculoſum ſit iter, in eo patet, quòd tam multos in eo perire dolemus, tam paucos videmus, ſicut neceſſe eſt, pertranſire. Valdè enim difficile eſt præſertim diebus iſtis, quibus malitia nimis invaluit, inter undas hujus ſæculi [*], voraginem vitiorum, & criminalium peccatorum foveas declinare.

[*] Ezech. 14. 14.

Tres ordines ſeu ſtatus Eccleſiæ: Prælatorum, Continentium, Conjugatorum.

V. Serm. 3. de Nativit. num. 3.

Conjugatorum ſtatus periculoſus.

[*] al. Mundi.

2 At continentium quidem ordo & ponte pertranſit; quod iter brevius & facilius, etiam & ſecurius eſſe nemo eſt qui neſciat. Sed omitto laudes, pericula magis oſtendo: hoc enim multo melius atque utilius eſt. Recta quidem ſemita veſtra, chariſſimi, & ſecurior conjugatorum via, non tamen omninò ſecura. Timendum enim periculum triplex, id eſt, ne fortè aut æquare ſe alteri, aut reſpicere retro, aut certè in medio ponte ſtare ſeu reſidere quis velit. Neque enim ullum ex his tribus pontis patitur anguſtia, & arcta via quæ ducit ad vitam. Contra primum ergo periculum oremus ſinguli cum Propheta: *Ne veniat nobis pes ſuperbiæ, quoniam ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem*. Nam de eo qui mittens manum ſuam ad aratrum, poſtea retro convertitur, certum eſt quoniam labitur ſtatim, & pelagus operit caput ejus. Sed & qui ſtare voluerit, non quidem relinquens Ordinem, ſed proficere in eo diſſimulans, cadat neceſſe eſt, ab his qui ſequuntur, impulſus & everſus. Arcta enim eſt via; & impedimento eſt proficere & proficiſci volentibus. Hinc eſt quod jugiter arguunt & reprehendunt, quod ferre nequeunt tepiditatis ejus ſegnitiem, quòd velut quibuſdam ſtimulis urgent & impingunt manibus: ut UNUM neceſſe ſit è duobus, aut proficere ſcilicet, aut prorſus deficere. Minimè igitur oportet ſiſtere greſſum: reſpicere quoque retro, aut æquare nos aliis, multo minus expedit: ſed tota humilitate currendum nobis & properandum, ne quando fortè is qui egreſſus eſt ut gigas ad currendam viam, longè à nobis fiat: quem, ſi bene ſapimus, providentes in conſpectu noſtro ſemper, & in ejus odore tracti, facilius citiuſque curremus.

Religioſorum ſtatus non omninò ſecurus.

Pſ. 35. 12. Triplex in eo periculum.

Proficere deſinens cadit.

3 Nec verò anguſta nimis invenietur pontis ſemita currere in ea volentibus. Tribus enim compactus eſt lignis: ut qui perfectè eis inniti voluerint, non labatur in itinere pes eorum. Hæc autem ſunt, pœna corporis, paupertas ſubſtantiæ mundialis, & humilitas obedientiæ. Nam & *per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorum*: & *qui volunt divites fieri in hoc ſæculo, incidunt in tentationem & laqueum diaboli*: & quem à Deo ſuo exturbavit inobedientia, ſine dubio per obedientiam recto tramite ad eum redit. Hæc itaque ſibi invicem compacta eſſe neceſſe eſt. Nam & pœna corporis nec inter divitias ſtabilis, nec ſine obedientia facilè poteſt eſſe diſcreta; & paupertas in voluptate & voluntate propria nullius meriti, nullius apud Deum poteſt eſſe momenti: & obedientia in divitiis & voluptate nec ſtabilis eſt, nec glorioſa.

Religioſorum tria præſidia.

Act. 14. 21.

1. Tim. 6. 9.

4 At verò his ritè compoſitis, vide ſi non perfectè tria maris hujus pericula evaſiſti, concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum, & ſuperbiam vitæ. Ritè, inquam, compoſitis, ut in pœna quidem nodum impatientiæ, in paupertate verò cupiditatis ſcru-

Mundi tria pericula his evadere licet.

[a] Hic ſermo in codice Colbertino optimæ notæ locatur ante Sermonem de Nativitate B. Mariæ; in regio poſt, cum hoc titulo, *Sermo ad Abbates venientes ad Capitulum Ciſtercii*. In Fuliensi gallico, inter Sermones de Quadrageſima. Olim Capitulum Ciſtercienſe Idibus Septembris celebrari mos erat. In libro Florum citatur hic ſermo in lib. 5. cap. 11. & lib. 8. cap. 36. 37. &c.

A pulum, in obedientia nævum caveas propriæ voluntatis. Nam & qui murmuraverunt, à ſerpentibus perierunt: *& qui volunt divites fieri* (non ait qui ſunt, ſed qui *volunt fieri*) *incidunt in tentationes & laqueum diaboli*. Sed & illud quid refert, ſi fortè (quod abſit) non quidem divitias, ſed ea ipſa quæ paupertatia ſunt, tanto affectu deſideres, aut etiam ardentius, quàm divitias cupiant homines ſæculares? Quid diſtat quæcumque ſubſtantia deſideretur, dum æqualiter ſit corruptus affectus? niſi quòd tolerabilius illud videri poteſt, quæ utcumque plutis eſſe videntur, plurimum deſiderare. Porrò quiſquis vel apertè vel occultè ſatagit, ut quod habet in voluntate, hoc ei ſpiritualis Pater B injungat; ipſe ſe ſeducit, ſi fortè ſibi quaſi de obedientia blandiatur. Neque enim in ea te ipſe Prælato, ſed magis ei Prælatus obedit.

1. Cor. 10. 9.
1. Tim. 6. 9.
Paupertatis & obedientiæ profeſſio quomodo vitietur.

5 Verumtamen quia juxta ſententiam Salvatoris, in qua menſura menſi fuerimus, remetietur nobis: bonum eſt homini hoc ad cumulum dare, ut de eorum ſit numero, quibus menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinus ſuos. Sufficit enim ad ſalutem corporis moleſtias patienter ferre: ſed cumulus eſt, etiam libenter in fervore ſpiritus eas amplecti. Sufficere poteſt ſuperflua non requirere, ſed nec propter ipſa, ſi fortè deſint, neceſſaria murmurare: ſed cumulus eſt etiam exultare & li- C benter quærere, quomodo alius magis habeat neceſſaria, & ipſe penuriam patiatur. Sufficit quoque ad ſalutem, ſi nec impatientia, nec ſimulatione aliqua ad id quod deſideras, invitum velis Prælati animum inclinare: ſed cumulus eſt etiam fugere ea, quibus voluntatem propriam ſenſeris oblectari, quantum ſanè bona cum conſcientia poteſt.

Marc. 4. 24.
Patientiæ, Paupertatis, & Obedientiæ cumulus.

6 Porrò Prælati quidem ipſi ſunt qui deſcendunt mare in navibus, facientes operationem in aquis multis. Neque enim certa pontis aliqua ſeu vadi ſemita coarctantur, ut liberè poſſint uſquequaque diſcurrere, & occurrere ſingulis ut oportet, ac dirigere pontis ſemitam ſeu vadi *, ordinare gradientes, pericula inve- D ſtigare ac declinare, excitare tepidos, puſillanimes ſuſtentare. Denique aſcendunt uſque ad cœlos, & deſcendunt uſque ad inferos, nunc quidem ſpiritualia tractantes atque ſublimia, nunc infernalia & horribilia facta dijudicantes. Sed quæ poterit navis inveniri, quæ tam immanes ſuſtineat fluctus, & in tanto ſecura poſſit eſſe diſcrimine? Utique *fortis ut mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio*: quia, juxta quod alibi habes, *Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem*. Neceſſaria eſt, & omninò neceſſaria navis iſta Prælatis, tribus compacta lateribus, quæ eſt utique forma navium, ut ſit nimirum juxta Pauli doctrinam, *charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide* E *non ficta*. Puritatem quidem cordis in eo Prælatus habeat ut prodeſſe deſideret, non præeſſe: ut ſcilicet proprium commodum, vel honorem ſæculi, ſeu aliud quippiam ſuum in prælatione non quærat, præter ſolum beneplacitum Dei, & animarum ſalutem. Sed cum intentione pura, irreprehenſibilis quoque neceſſaria eſt converſatio, ut forma factus gregis incipiat facere & docere: & ſecundùm Magiſtri noſtri Regulam *, quæcumque docuerit diſcipulis eſſe contraria, hæc in ſuis actibus indicet non agenda: ne fortè ſubmurmurare poſſit frater quem arguit, & dicere: *Medice, cura te ipſum*. Talis enim occaſio, plurima damnatio Prælati, plurima ſubditorum perditio eſt. Non quòd ego bene F id caveam, idcircò ſic loquor: ſed & mihi, & omnibus pariter Veritas clamat: Quoniam oportet irreprehenſibilem eſſe eum qui præeſt, ita ut ſecura conſcientia cum Domino reſpondeat exprobrantibus ſibi verbum: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Non quòd ſine peccato penitus eſſe poſſit in hac miſera vita: ſed quòd ea quæ arguit in diſcipulis, oporteat ſummopere vitare magiſtrum.

Prælatorum conditio & officium.
* al. Vadum inveſtigare.
Charitas præcipuè Prælatis neceſſaria, ut navis.
Cant. 8. 9.
1. Tim. 1. 5.
Intentionis item puritas.
Et ſanctitas converſationis.
* S. Bened. in Reg. cap. 2.
Luc. 4. 23.
Prælatus alios corripiens, ipſe culpa vacet.
1. Tim. 3. 2.
Joan. 8. 46.

A 7 Ob hoc, qualis eſt in converſatione, talis ſit neceſſe eſt etiam in occulta cogitatione: ne videlicet foris humilis, intus elatus ſit in corde ſuo, præſumens de ſapientia, ſeu virtute aut ſanctitate ſua: quæ eſt ſine dubio fides ficta, quando non, ſicut oſtendit humilitas converſationis, in ſola Domini pietate confidit. Et vide quàm propriè his tribus, cordis ſcilicet puritati, conſcientiæ bonæ, & fidei non fictæ, convenire videantur alia quoque ipſius Apoſtoli verba dicentis: *Mihi autem pro minimo eſt ut à vobis judicer, aut ab humano die, &c. Non me judico*, inquit, *quia nihil mihi conſcius ſum*, quòd meum aliquid quæram, ſed quæ Jeſu-Chriſti. Sed & pro minimo mihi eſt ut à vo- B bis judicer, propter conſcientiam bonam, & irreprehenſibilem converſationem *. *Qui autem judicat me*, inquit, *Dominus eſt*, ut etiam in eo ſolo ſpem ſuam poſitam eſſe doceret, humiliatus ſub potenti manu Dei. Sed & illud tu judica, utrum poſſit his convenienter aptari trina Petri interrogatio, ut hoc ſit dicere: Amas me, amas me, amas me? Habes charitatem de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. Meritò ſiquidem de navi interrogatur, an charitatem habeat, piſcator hominum conſtituendus.

TOM. III.
1. Cor. 4. 3.
* al. Vitam.
Joan. 21. 15.

SERMO [a] XXXVI.

C *De altitudine & baſſitudine cordis.*

1 DE eo quod nuperrimè dictum eſt *, ſurſum alios, alios deorſum aſpicere, habeo adhuc aliquid quod veſtræ non ſileam charitati. Nam earum quidem cogitationum, quas expreſſimus tunc, ſi bene meminiſtis, licèt una ſit perfectior altera, utraque tamen utilis eſt. Sunt autem qui alio modo aut ſurſum cor habeant, ſicut fecit Deus hominem rectum, & ſecurè reſpondeant ad exhortantis vocem Presbyteri: *Habemus ad Deum*. Sunt & alii, qui ſimiles brutis animalibus inclinati deorſum, deriſui ſeſe faciant eſſe immundis ſpiritibus, qui profectò clamitant illudentes: *In-* D *curvare ut tranſeamus*. Scitis enim quod in congregatione plurimorum impoſſibile eſt unius omnes fortitudinis eſſe, ſeu corporum, ſeu morum: nam utramque infirmitatem patienter ferre Regulæ * noſtræ monet auctoritas, & utrique aliquatenus condeſcendere jubet charitas. Videt hoc alter quiſpiam, & fortaſſis incipit invidere cui condolere debuerat. Hinc accidit, ut ſæpè beatificet eum in corde ſuo ea de re, undè miſerum ſe ille reputat, moleſtè ferens neceſſitatem ſuam. Omninò igitur incurvatum ſe eſſe, & baſſo corde carnem ſapere probat, apud quem ne ipſa quidem miſeria caret invidia. Sed eis quas certa charitatis conſideratione alie- E næ neceſſitati diſpenſationes Prælatus impendit, talibus apponit cor ſuum; ſimilia quærit, murmurat adverſus eum qui denegat irrationabiliter poſtulanti. Hinc ſuſpiciones, detractiones, & ſcandala ſuſcitantur.

* Serm. 12. de diverſ. num. 2.
Iſ. 51. 23.
Alii ſurſum, alii deorſum cor habent.
* Reg. c. 72.
Compatiendum alienæ infirmitati.

2 Non idcircò id loquor, chariſſimi, quaſi magnopere de vobis habeam conqueri ſuper hac re: ſed præmonere vos & præmunire neceſſarium duxi propter multos, qui inter vos ſunt teneri & delicati, quibus aut ætas, aut infirmitas rigorem communis [b] regulæ exigit aliquatenus temperari. Gratias ei de cujus munere venit: quia multos hìc video, quorum mens intenta Deo, tam longè facta eſt ab illo infirmo cogitatu, ut juxta ſe poſitos debiliores prorſus ignorent, ſe minus omnibus facere conquerantur. Nimirum quia ſu- F periores ſemper attendunt, cum Apoſtolo obliti quæ retro ſunt, & extendi in anteriora. Quantum, putas, illos ego admiror, quantum veneror in corde meo, quantum amplector charitatis affectu, qui velut neſcientes eos quos ſecum quotidie vident; unum fortè aut duos, ſeu etiam plures, quos in majore fervore ſpiritus viderint, ſibi ex omnibus eligunt: & cùm ipſi fortè meliores ſint, ſemper tamen illorum ſibi præponunt

Philip. 3. 13.
Claræ-vallenſium elogium.

---

a Hic ſermo, ſicut & tres ſequentes, collocatur in omnibus mſſ. inter Sermones de tempore, poſt Sermones in dominica vi. poſt Pentecoſten; at in Ciſtercienſi codice notatur, eos transferendos eſſe poſt Sermonem 39. de diverſis, tametſi in editis omnibus poſt Sermonem 35. collocantur.

b Confer Sermonem de Humberto monacho ſupra, num. 6.

TOM. III. & proponunt ſancta in Domino ſtudia & exercitia corporalia, ſeu etiam ſpiritualia.

V. Vitam S. Bern. lib. 7. cap. 23. * *al. Frater.*

3 Memini me altera quoque jam vice dixiſſe, ſed iterum repetere non gravabor, quàm ſublimi aliquando meditationi monachus * quidam laicus toto intendit ſpatio vigiliarum. Etenim ſummo mane apprehenſum me in auditorium trahit, & proſtratus pedibus; „ Væ mihi, inquit, quia monachum in vigiliis unum „ conſideravi, in quo triginta virtutes numeravi; „ quarum ne unam quidem in me invenio. Et fortaſ„ſe nullam ille tantam habebat, quanta hæc ipſa erat „ religioſæ æmulationis humilitas. Hic itaque fructus ſit noſtri hujus ſermonis, ut aliorum altiora ſemper attendas, quia in eo plenitudo conſtat humilitatis. Nam ſi fortè in re aliqua major tibi fratre aliquo gratia collata videtur: ſed in multis (ſi bonus æmulator fueris) judicare te poteris inferiorem. Quid enim ſi fortè laborare aut jejunare plus illo potes, & ille te patientia ſuperat, præcedit humilitate, ſupereminet charitate? Quid enim tota die circa id quod videris habere, inſipienti cogitatione verſaris? Eſto magis ſollicitus, ut ſcias quid deſit tibi. Hoc enim melius. Utinam, Fratres, ſic nos eſſemus cupidi gratiæ ſpiritualis, quemadmodum ſæculares homines pecuniæ temporalis. Debuimus certè, & multum debuimus vincere in bono malum, & tanto amplius deſiderare, quanto pretioſius eſt quod deſideramus: ſed utinam vel æquales eſſe poſſimus. Magna enim confuſio, magna valdè, quòd ardentius illi pernicioſa deſiderant, quàm nos utilia: citius illi ad mortem properant, quàm nos ad vitam. Quanto enim deſiderio pecuniæ cruciatur avarus, quanto gloriæ appetitu ambitioſus exæſtuet, quàm violenter denique ſua trahat quemque voluptas, quis explicet? Videas certè eos quicquid adepti ſunt parvi pendere, non attendere quanto labore & deſiderio ea vix tandem conſequi potuere: quoniam vileſcunt eis omnia præ deſiderio minoris fortè rei, quam alteri cœperint invidere.

Humilitatis plenitudo.

Humilitas ex aliorum conſideratione nutrienda.

Religioſis potiora eſſe debent ſtudia ſæcularium.

4 Et tu ergo non magnopere cogites quæ tibi videris habere, niſi fortè interdum, ut gratias agere poſſis, & te noveris debitorem ei qui dedit: ſeu gratia conſolationis, cùm id neceſſe fuerit, ne qualibet ex cauſa triſtior fias. De cætero ea ſemper magis attende quæ alius habet, tu non habes: quòd hæc cogitatio in humilitate te cuſtodiat, & à deſcenſu tepiditatis elonget, magis autem & accendat deſiderio proficiendi. Vide autem quanta è regione mala cogitatio illa parturiat, qua ſedulè verſas in animo quod tibi habere videris, & alterum quempiam æſtimas non habere. Hinc enim elevaris in ſuperbiam, dum te præponis alteri; hinc proficere negligis, dum te magnum quempiam arbitraris; hinc demum incipis & deficere, dum tibi alterius comparatione etiam nimis egiſſe videris: ſicque in tepiditatem incidis, & incipis remiſſius agere. Scimus autem quia *Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam*; & quia *maledictus, qui opus Dei negligenter fecerit*. Beati verò qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam: quia ſi ſpiritu facta carnis mortificaverimus, vivemus: ſi verò ſecundùm carnem vixerimus, moriemur.

Etiam libus quid in ſe conſiderandum, quid in aliis.

Jacob. 4. 6.

Jer. 48. 10.

SERMO XXXVII.

a I. In labore [a] meſſis, de verbis pſalmi, *Hæc eſt generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Jacob.*

1 E Diverſis & diverſa quærentibus hominum turbis animo fatigatus, quàm deſideranter ad hunc cuneum hodie ſpiritum reſocillaturus acceſſi! Gratias Deo, non ſum fraudatus à deſiderio meo, non fruſtra-

b tus à ſpe mea. Concupivi [b] videre: vidi & liquefacta eſt anima mea. Repletus ſum conſolatione, ſuperabundo gaudio, omnia interiora mea nomini Domini benedicunt, & omnia oſſa mea dicunt: *Domine, quis ſimilis tibi?* Nempè proſpiciens eminus cum accederem, fateor videre mihi corporaliter viſus ſum, quos in ſpiritu quondam Propheta prævidit: & continuo ſubiit animum, quod ore ille deprompſerat, ut cum eo pſallerem, dicens: *Hæc eſt generatio quærentium Dominum.* *Pſ. 23. 6.*

2 Multæ ſunt generationes hominum, & (ni fallor) tertia iſta eſt generatio, quæ nunc viget & apparet in vobis. Prima ſiquidem generatio nec quærens adhuc Dominum, nec quæſita fuit à Domino: cùm in oblivione mentis & reatu iniquitatis unumquemque genuit mater ſua. Secunda proindè ſtatim (ſicut neceſſe erat) ex aqua & ſpiritu remedium nobis exhibuit feſtinatum: & fuit illa generatio nondum quidem generatio quærentium, ſed tamen jam quæſitorum; quòd nec ſcientes adhuc quærere Dominum, nec valentes ipſe quæſierit. Quæſivit igitur nos, & acquiſivit in generatione ſecunda, ut eſſemus jam populus acquiſitionis. Si adhuc fortè ſenior frater murmurat, & invidia contabeſcit, dicitur ei: *Quoniam epulari & gaudere oportebat, quia hic frater tuus perierat, & inventus eſt.* *Luc. 15. 32.*

Hominum generatio triplex.

3 Cæterùm ad hoc ſtatim quæſivit nos Dominus, ut quæreretur tempore opportuno, cùm jam poſſet quæri, poſſet & inveniri. Væ nobis, quoniam tamdiu diſſimulavimus & neglexímus quærere vitam, quærere eum qui ſolus bonus eſt quærentibus ſe, animæ ſperanti in ſe! Væ tibi generatio prava & exaſperans, mala & adultera generatio, mendacium uſque hodie quæritans, & diligens vanitatem, nec ſervans fidem! cui deſponſata fueras veritati. Numquid non opus habet ejuſmodi generatio naſci denuò, iterum generari? Et maximè. Nempè genimina viperarum facti, tanto magis nunc neceſſe habent in ventrem matris gratiæ iterato introire & renaſci, quanto facta noſcuntur poſteriora eorum deteriora prioribus. Gratias ipſi gratiæ, & (ſi dici poteſt) pluſquam gratuitæ miſerationi, quæ beneficiis obruit non modo immeritos, ſed nimium malè meritos & ingratos. Gratias ei, qui regeneravit vos etiam hac vice in ſpem vitæ, ut adoptionem filiorum reciperetis. Voluntariè enim nunc propriè genuit vos, verbo utique veritatis. Nam quòd prius vos genuit ſacramento equidem pietatis, etſi voluntarium generanti, genitis tamen voluntarium eſſe non potuit, in quibus adhuc nullus voluntatis uſus, nullum rationis exercitium fuit; ac proindè nulla generationis ipſius agnitio, nulla tanti notitia genitoris. Nunc demum voluntaria generatio voluntarium exhibet ſacrificium, juxta illud: *Voluntariè ſacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo, Domine, quoniam bonum eſt.* *Pſ. 53. 8.*

Religionis profeſſio eſt regeneratio. *V. Serm. 11. num. 3.*

4 *Hæc eſt generatio quærentium Dominum.* Quærentium, an habentium dicam? Habentium utique & quærentium: alioquin non poſſent quærere non habentes. Sed quid habentes, aut quid quærentes? Vel potius quomodo habentes, quomodo requirentes? Verbo geniti Verbum habent. Numquid non Verbum Dominus? Joannem audi: *Et Deus erat Verbum.* Quid ergo jam amplius quærit generatio quærentium * Dominum? Conſidera quid ſequatur in pſalmo: *Hæc eſt*, inquit, *generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Jacob.* Eumdem proindè habent pariter & requirunt, quia unus idemque & Verbum Patris, & ſplendor paternæ gloriæ eſt. Et is quidem non quæſitus haberi forſitan poteſt; non habitus autem quæri omninò non poteſt. Denique ipſa eſt quæ de ſe loquitur Sapientia: *Qui edit me, adhuc eſuriet.* Potens ipſe eſt præſtare ſe etiam non quærenti, qui (ut ſupra oſtendimus) de cumulo gratiæ & benedictione dulcedinis quærit, & prævenit adhuc quærere non valentes. Nemo autem ante idoneus quærere, quàm habere: quia *nemo*, inquit, *venit ad me, niſi Pater meus traxerit eum.* Adeſt ergo qui trahit, & quodam modo necdum adeſt, qui non alio trahit, quàm ad ſeipſum. Numquam enim, nec uſquam ſine Filio Pater adeſt per fidem, ut ad ſpeciem trahat. Quomodo ergo nunc

Quærentes Deum, jam ipſum habent. *Joan. 1. 1.* * *al. Habentium.* *Eccli 24. 29.* *Joan. 6. 44.*

a Confer lib. 3. de vita Bernardi num. 24. & Guerrici abbatis Sermonem 3. in Aſſumptione B. Mariæ num. 1. ubi de labore meſſis.

b Habitus proindè hic ſermo in reditu ex longo quodam itinere fortè Romano.

non exultet ſpiritus meus ? quomodo non ſine modo jucundetur in generatione iſta quærentium Dominum? Nempè teſtimonium credibile nimis guſtatæ ſapientiæ eſt eſuries ipſa tam vehemens. CERTISSIMA mihi probatio & indubitabile argumentum, quia habetis quem ſic quæritis, & in vobis habitat, qui tam validè trahit vos ad ſeipſum. Non enim humanæ poſſibilitatis eſt curſus iſte : ejus dextera facit virtutem, cui ſemper neceſſe eſt ut clametis : *Trahe nos poſt te, in odore unguentorum tuorum curremus*. Non, inquam, ab homine forma iſta converſationis : nec aliud experimentum quærimus ejus qui in vobis habitat Chriſtus, quàm quòd ita quæritis Chriſtum.

Cant. 1. 3.

5 Videtis enim, Fratres, qualem ſpiritum accepiſtis, ſpiritum qui ex Deo eſt, ut ſciatis quæ à Deo donata ſunt vobis. Audivimus apoſtolicum, audivimus & propheticum, etiam & angelicum gradum, quibus nihil à nobis arbitror poſſe ſublimius affectari. Sanè è ſingulis mihi videor in vobis aliquid, & magnum aliquid invenire. Quis enim cœlibem vitam, vitam cœleſtem & angelicam dicere vereatur ? Aut quòd in reſurrectione futuri ſunt omnes electi, quomodo non jam nunc eſtis; ſicut Angeli Dei in cœlo, à nuptiis penitus abſtinentes? Amplectimini, fratres, pretioſiſſimam margaritam, amplectimini ſanctimoniam vitæ, quæ vos efficit ſanctorum ſimiles, & domeſticos Dei, dicente Scriptura : *Incorruptio facit proximum Deo*. Ita ergo non veſtro quidem merito, ſed gratia Dei eſtis quod eſtis : quod ad caſtitatem & ſanctimoniam ſpectat, angeli quidam terreni, aut potius cœli cives; ſed interim in terra peregrini. Quamdiu enim ſumus in hoc corpore, peregrinamur à Domino.

Religioſorum cœlebs vita, cœleſtis & angelica.

Sap. 6. 20.

6 De prophetia quid dicemus? *Lex & Propheta uſque ad Joannem*, Veritas ait. Verumtamen non erat ille adverſarius, ſed diſcipulus utique Veritatis, qui dicebat etiam poſt Joannem : *Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus*. Ceſſavit ergo prophetia, quia jam cognoſcimus : necdum tamen tota ceſſavit, quia adhuc ex parte. *Cùm venerit*, inquit, *quod perfectum eſt, evacuabitur quod ex parte eſt*. Siquidem ante Joannem qui fuerunt Prophetæ, utrumque adventum Domini prophetabant : & quaſi neutra adhuc pars ſalutis in notitia, ſed utraque in prophetia erat. Magnum ſanè prophetandi genus, cui vos deditos eſſe conſpicio ; magnum prophetiæ ſtudium, cui vos video mancipatos. Quid illud? Nempè juxta Apoſtolum non conſiderare quæ videntur, ſed quæ non videntur, ſine dubio prophetare eſt. AMBULARE IN SPIRITU, ex fide vivere, quæ ſurſum ſunt quærere, non quæ ſuper terram ; oblivisci quæ retro ſunt, & extendi in anteriora, ex magna parte prophetare eſt. Alioquin quonam modo, niſi per ſpiritum prophetiæ, converſatio noſtra in cœlis eſt ? Sic nimirum Prophetæ olim quaſi non inter homines erant ſui temporis, ſed virtute & impetu quodam ſpiritus dies illos tranſſilientes, exultabant ut viderent diem Domini; & videbant, & lætabantur in ea.

Luc. 16. 16.
Et quodam modo prophatica.
1. Cor. 13. 9.
Ibidem 10.
2. Cor. 4. 18.
Propheticum genus, ambulare in ſpiritu ſeu ex fide vivere.

7 Sed & profeſſionem Apoſtolicam audiamus. *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*. Si gloriari licet, habemus gloriam : ſed ſi ſapimus, habere curabimus apud Deum. Hæc enim vera eſt gloriatio, ut qui gloriatur, in Domino glorietur. Nam neque manus noſtra excelſa, ſed Dominus fecit hæc omnia. Fecit nobis magna qui potens eſt, ut merito magnificet anima noſtra Dominum. Ipſius enim magno munere factum eſt, ut magnum illud propoſitum, undè magni gloriabantur Apoſtoli, magnificè ſequeremur. Fortè etiam ſi in hoc quoque gloriari voluero, non ero inſipiens; veritatem enim dicam ; eſſe hìc aliquos, qui plus quàm navem [a] & retia reliquere. Quid verò illud? quod ipſi quidem Apoſtoli reliquerunt omnia, ſed ut præſentem in carne Dominum ſequerentur. Non eſt noſtrum dicere : ſecurius ipſum Dominum audiamus. *Quia vidiſti me*, inquit, *Thoma, credidiſti : beati qui non viderunt, & crediderunt*. Fortè etiam prophetandi genus excellentius eſſe videbitur, non intendens quibuſcumque temporalibus rebus & tranſituris aliquando, ſed ſpiritualibus & æternis; & nihilominus in vaſe fictili theſaurus caſtitatis illuſtrior ; & in carne fragili ex aliqua parte probabilior virtus.

Matt. 19. 27.
Religioſorum vita apoſtolica.
a
TOM. III.
Joan. 20. 29.

8 Ubi ergo angelica in hoc corpore converſatio, in corde prophetica expectatio, in utroque apoſtolica perfectio invenitur, quantus eſt iſte cumulus gratiarum? Quid retribuetis Domino pro omnibus quæ retribuit vobis? Sublimis gradus : ſed eo amplius periculoſa ruina. Numquid non tres cœli ſunt, quos aſcendimus? Itaque qui ſtat, videat ne cadat. *Videbam*, inquit, *ſatanam tamquam fulgur de cœlo cadentem*. Ex alto corruit : confractus & comminutus eſt, deſperata eſt plaga ejus ; factus eſt ſpiritus vadens, & non rediens. Numquid & vos vultis abire ? Satanas ruit : numquid ruitis & vos ſecum ? Quàm ſalubrius vobis ſtare in viis Domini, ſtare in gratia in qua ſtatis. Non enim beatus vir qui [a] abiit in via peccatorum : beatus magis, cujus eſt auxilium abs te, Domine. Ibunt enim hujuſmodi de virtute in virtutem, ad videndum Deum deorum in Sion, ad videndum in bonitate electorum tuorum, ut lauderis cum hæreditate tua. Ipſi nempè hæreditas ; ipſi ſunt dii, & filii Excelſi omnes.

Luc. 10. 18.
Religioſorum ſtatus ſublimis, ſed periculoſa ruina.
[a] al. abiit non.

9 Itaque, Fratres mei, quandoquidem veriſſimè certiſſimeque hæc eſt generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Jacob, quid vobis dixerim aliud, quàm quod idem Propheta ait : *Lætetur cor quærentium Dominum, quærite Dominum & confirmamini ; quærite faciem ejus ſemper ?* & quod alius quidam dicit : *Si quæritis, quærite*. Quid eſt, *ſi quæritis, quærite ? In ſimplicitate cordis quærite illum*. Non aliud tamquam illum, non aliud præter illum, non aliud poſt illum. *In ſimplicitate cordis quærite illum*. Simplex natura ſimplicitatem cordis exquirit. Denique & cum ſimplicibus ſermocinatio ejus. *Vir duplex animo inconſtans eſt in omnibus viis ſuis*. Non poteſt quem quæritis inveniri ab his qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Æternitas eſt : quæ niſi perſeveranter quæſita, minimè invenitur. *Væ* etiam *peccatori terram ingredienti duabus viis*. *Nemo* enim *duobus dominis ſervire poteſt*. Ne hanc quidem duplicitatem amat integritas illa, perfectio illa, iſta plenitudo. Indignum enim eſt ei, ut inveniendam ſe præbeat, niſi perfecto eam quæſieris corde. Cæterùm ſi odibilis eſt *canis reverſus ad ſuum vomitum, & ſus lota in volutabro luti* ; ſed & ipſum quoque quem invenerit tepidum, ex ore ſuo evomere incipit Deus : ſimulator & proditor ubi patebunt ? Si maledictus qui facit opus Dei negligenter : qui fraudulenter fecerit, quid meretur? Fugiamus hanc duplicitatem, Chariſſimi, & à fermento Phariſæorum omnimodis caveamus. Veritas eſt Deus, & tales quæſitores requirit, qui quærant eum in ſpiritu & veritate. Si nolumus fruſtra quærere Dominum, quæramus veraciter, quæramus frequenter, quæramus perſeveranter : ut nec pro illo quæramus aliud, nec cum illo aliud, ſed nec ab illo ad aliud convertamur. Facilius eſt enim cœlum & terram tranſire, quàm ut ſic quærens non inveniat, ſic petens non accipiat, ſic pulſanti non aperiatur.

Pſal. 104. 3.
Iſai. 21. 12.
Sap. 1. 1.
Deus quomodo quærendus.
Jacob. 1. 8.
Eccli. 2. 14.
Luc. 16. 13.
2. Pet. 2. 22.
Apoc. 3. 16.

SERMO XXXVIII.

II. In labore meſſis [b], in illud Apoſtoli, *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*.

b

1 PAuperes quidem videmur, & ſumus [*] : ſed ſi ſpiritum qui ex Deo eſt accepimus, ut ſciamus

[*] al. ſumus, ſcimus tamen quæ à Deo, &c.

---

a Certè primorum ordinum homines per id tempus in Ordinem Ciſtercienſem, maximè in Claram-vallem, confluebant, quod Bernardus ipſe agnoſcit in ſerm. 3. de Dedicatione eccleſiæ nu. 2. Lege Ernaldi prologum ad lib. 2. de vita S. Bernardi, & epiſtol. Petri de Roya n. 9. ſupra col. 976.

b In Florum lib. 7. cap. 49. vocatur primus Sermonum, qui inſcribuntur, *Conſolatorii ad Fratres* : ſequens verò ſecundus.

TOM. III.

A quæ à Deo donata ſunt nobis ; magna ab eo gloria *, magna nobis eſt collata poteſtas. *Quotquot*, inqoit, *receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri*. Ao non poteſtas filiorum Dei eſt iſta, quando etiam nobis ſerviunt oniverſa ? Sciebat enim Apoſtolus ipſe, quoniam *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*. Sed fortè dicat aliquis veſtrum : Quid hoc ad me ? & in puſillaoimitate cordis ſui talia meditetur : Glorientur certè de poteſtate filiorum Dei, in quibus filialis erga eum fervet amor, viget affectus ; & præſumant omnia ſibi cooperari in bonom, qui Deum diligunt in veritate : ego verò mendicus ſum & pauper, carens affectu filiali, expers dignæ devotionis. Sed attende quod ſequitur. Nullum B enim deſperationi locum teliqnit io Scriptura ſua, qui alio loco ſic loquitur : *Ut per patientiam & conſolationem Scripturarum ſpem habeamus*. Affectus enim ille quem quæris, pax eſt, non patientia ; in patria eſt ; non in via : oec eos qui ejuſmodi ſunt, à Scriptura opus eſt conſolari.

* al. gratia. — Joan. 1. 12. — Rom. 8. 28. — Rom. 15. 4.

2 Ergo per patientiam & conſolationem Scripturarum ſpem habeamus, etiamſi nondum poſſumns apprehendere pacem. Propterea cùm diaiſſet diligemibus Deum omnia cooperarl in bonum, ſollerter addidit, *his qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti*. In quo verbo non te terreat ſanctitatis nomen, C quando non ſecundùm meritum, ſed ſecundùm propoſitum ; oon ſecundùm affectionem, ſed ſecundùm intentionem ſanctos vocat, juxta illud Prophetæ : *Cuſtodi animam meam, quoniam ſanctus ſum*. Illam enim quam putas ſanctitatem nec ipſe quidem Paulus, corruptibili adhuc gravatus corpore, arbitrabatur ſe comprehendiſſe. *Unum autem*, inquit, *quæ retro ſunt oblitus, & in ea quæ antè ſunt me extendens, ſequor ad palmam ſupernæ vocationis*. Vides, quia licèt nondum apprehendiſſet bravium, habebat tamen jam ſanctitatem propoſiti, & propoſitum ſanctitatis. Et tu ergo ſi propoſueris in corde tuo declinare à malo, & facere bonum ; tenere quod cœpiſti, & proficere ſemper in melius ; ſed & ſi quid aliquando minus rectè D egeris (ut eſt humana fragilitas) non in eo perſiſtere, ſed pœnitere, & corrigere quantum prævales : eris ſine dubio ſanctus & tu, ſed cui interim adhuc clamare neceſſe ſit, *Cuſtodi animam meam, quoniam ſanctus ſum*.

Rom. 8. 28. Sanctus quis hic dicatur. — Pſal. 85. 2. — Philip. 3. 13.

3 Vis ergo noſſe quemadmodum hujuſmodi ſanctis omnia cooperautur in bonum ? Non modo curro per ſingula, quia in longum protrahi ſermonem hora non patitur. Eundum nobis eſt : jam enim campanam audivimus, jam veſpertinæ tempus orationis advenit. Audite ergo verbum abbreviatum, quemadmodum oobis uoiverſa ſerviant, omnia cooperentur E in bonum. Inimici noſtri ſint jodices. Etenim ſi quidem illi pro nobis, quis contra oos ? Si pro nobis faciunt hoſtes noſtri, quomodo non omnia ſimul cum illis ?

4 Porrò duo nobis (ut manifeſtum eſt) adverſantur hoſtium genera, malum videlicet duplex, quod facimus, & quod patimur. Hæc autem, ut apertius dixerim, ſunt culpa & pœna. Itaque cùm ſit nobis utraque contraria, erit, ſi voluerimus, utraque pro nobis : ut hæc quidem ab illa liberet, & item adverſus iſtam juvet illa, nec parum. Ecce enim compungimur in cordibus noſtris & in cubili conſcientiæ ſuper delictis præteritis : ſed delinit conſcientiam, & F corrodentium peccatorum dentes conterens, reducit ad ſpem veniæ pœniteotia iſta, & voluntaria pœna quam patimur. Non ſolùm autem præterita, ſed & futura repellit : nam & tentantia propulſat vitia, & nonnulla ſic perimit, ut raro, aut numquam erigere caput audeant venenatum. Sic pœna facit pro nobis adverſus culpam, ut vel omninò non ſit, vel ſit minor. Culpa verò nihilominus agit, ut aut non ſit, aut minor ſit pœna. Non quidem ut omnioò non ſit, ſive à quantitate ſua minoretur, quod nullatenus expediret ; ſed ut non ſit pœna, aut minor ſit pœna, videlicet ut aut non ſit, aut minus ſit onerosa.

Hoſtium duo genera nobis adverſa. — Peccatum & pœna quomodo nobis cooperentur in bonum. — Peccati ſenſus tollit aut minuit ſenſum pœnæ.

A Quiſquis enim perfectè ſenſerit onus peccati, & animæ læſionem ; exteriorem utique aut parum ſentiet, aut ex toto non ſentiet corporis pœnam ; nec reputabit laborem, quo peccata noverit deleri præterita, futura caveri. Sic enim ſanctus David conviciantis ſervi non reputavit injurias, memor filii perſequentis.

2. Reg. 16. 12.

SERMO XXXIX.

III. In labore meſſis, *de duabus menſis*, ſeu *de ſuperiori & inferiori irriguo*.

B 1 LABOR iſte, Fratres, exilii & paupertatis noſtræ oos admonet, profectò & iniquitatis. Ut quid enim morte afficimur tota die, in jejuniis multis, in vigiliis abundantius, in laboribus & ærumnis ? Numquid ad hoc creati ſumus ? Abſit. Nam licèt homo natus ſit ad laborem, ſed minimè ad laborem creatus eſt. Nativitas eſt in culpa, ideò & in pœna. Omnes enim oportet oos gemere cum Propheta, dicentes : *In iniquitatibus conceptus ſum, & in peccatis concepit me mater mea*. Allena ab utriſque prima creatio : quia ſicut nec culpam, ita nec pœnam Deus fecit. Quod de ea quæ major eſt omnium, morte videlicet, apertè Scriptura teſtatur : *Invidia* C *diaboli mors introivit in orbem terrarum* ; & in alio loco : *Deus mortem non fecit*. Itaque ſicut laborantibus manibus oec oculus propterea clauditur, nec auris abſtioet ab auditu : ſic, immò & multo melius, laborante corpore mens quoque ipſa ſuo intenta ſit operi, & non vacet. Cauſam laboris cogitet in labore, ut ipſa ei pœna quam patitur, culpam pro qua patitur repræſentet : & dum videt vulnerum ligaturam, ipſa ſub pannis vulnera meditetur. Hujuſmodi ſiquidem cogitatione humiliamur ſub potenti manu Dei, & dulci quadam pietate mens plena, miſerabilem ſe exhibet in oculis ejus. Hinc quippe Scriptura oos admonet : *Miſerere*, inquiens, *animæ tuæ placens* D *Deo*. Nec dubium quin ea quæ Deo placet miſeria facilè poſſit ejus miſericordiam obtinere. Et ne diximus, undè miſerendum ſit animabus noſtris. Niſi enim ioſipienter diſſimulaverimus, multa in eis miſeratione digna poterunt invenirl.

Homo natus, ſed non creatus ad laborem. — Pſal. 50. 7. — Sap. 2. 24. — Ibid. 1. 13. — Eccl. 30. 24.

2 Uoum tamen dico, ut occaſionem vobis dediſſe videar, & cætera quoque ſimiliter advertatis. Nonne velut inter duas menſas poſiti, epulantes hinc indè ſpectamus jejuni ? Sic ſumus omninò, ſic ſumus. Undè ergo ſic poſitis riſus, undè jocus, undè levitas, undè ſuperbia, undè extollentia oculorum ? An fortè oon agnoſcimus menſas, non conſideramus epulas, delicias non videmus ? Hinc mihi ſunt, quos vi- E deo deliciosè viventes in omnibus bonis ſenſibilis hujus mundi : indè contemplor alios, quibus diſpoſuit Chriſtus regnum, ut edaot & bibant ſuper menſam ejus in regno Patris ſui. Utrobique video ſimiles mei homioes, fratres meos ; &, heu me ! ad neutram licet extendere manum. Ab utraque menſa prohibeor : ab hac quidem profeſſionis, ab illa corporis vinculo : ut nec ad inferiorem audeam, nec ad ſuperiorem accedere poſſim. Quid inter hæc reſtat, niſi comedere panem doloris, ut ſint mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, ſi quis fortè cœleſtium convivarum miſericordia motus, in os lattantis ſub menſa catelli vel exigua aliqua deliciarum illarum fragmen- F ta demittat ? Nam inferior qoidem conſideratio, qua nobis ipſis compatimur, eorum reſpectu, quos novimus deliciosè viventes in hoc ſæculo, infirmæ adhuc animæ eſt, nec omninò talis mihi placet affectio in anima ſpirituali. Longius enim poſitus eſt à judicio veritatis, qui beatificat quos velut miſerrimos lugere debuerat, qui peccant & non aguot pœnitentiam : & ſe miſerum reputat non ſanè conſenſu judicii, ſed affectionis ſenſu, quòd non ſit ſicut illi, qui id magis optare debuerant, ut omnes eſſent ſicut ipſe.

Religioſi velut inter duas menſas, mundanorum & cœlitum, poſiti. — Luc. 22. 30. — Illa reſpuenda ; ad hanc ſuſpirandum. — Sæculares cenſendi non ſanè beati.

3 Hoc tamen ſolum tali io cogitatione laodabile eſt, ſi

eſt, ſi miſeriam ipſam quam reputat, pro amore ſive timore Dei patienter ferre deliberat, & cum pietate quadam dicit Deo: Pſ. 16. 4. *Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras*. Et hæc quidem cogitatio inchoantium eſt, tamquam lac parvulorum. At verò cùm jam proficere cœperit anima, & affectione ſequi judicium rationis; omnia proculdubio detrimentum faciet, Thren. 4. 5. & quaſi ſtercora arbitratus lugebit cum Propheta ſuper eos, qui amplexati ſunt ſtercora. Ipſe verò ſancta quadam humilique ſuperbia hæc univerſa deſpiciet; & magna in altitudine animi collocatus, non beatum dicet populum cui hæc ſunt, ſed miſerum planè; beatum verò, cujus Dominus Deus ejus. Verùm dum hic ita ſui comparatione miſeretur illis, inveniet utique quorum comparatione, ſui quoque miſereatur, ſi ſuſpexerit ad cœleſtes divitias, & delectationes in dextera Domini uſque in finem. Undè fit, ut qui priùs de inferiori irriguo lachrymas fundens plangebat dicens: Rom. 8. 36. *Quoniam propter te mortificamur tota die*; jam de ſuperiori abundantiores emittat fletus dicens: Pſ. 119. 5. *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt*.

SERMO XL.

De ſeptem gradibus Confeſſionis.

Sequentes duo ſermones in editione Lugdunenſi anni 1515, in qua primùm prodiere, extra claſſem genuinorum Bernardi ſermonum locati ſunt; nec ſtilum ejus planè aſſequi videntur. Sed tamen eos hoc loco movere tanti non duximus: tum quia in codice Vaticano num. 663. Bernardi ſermonibus de diverſis accenſentur: tum quia ambo familiari Bernardi clauſula præditi ſunt: tum denique quia eamdem, quam ſanctus Doctor, ſententiam de ſanctis animabus corpore ſolutis tradit poſterior num. 72. Idem cenſendum de tertio ſequente, qui Bernardo itidem tribuitur in eodem codice Vaticano.

Pſ. 15. 10. 1 N*OTAS mihi feciſti vias vitæ, adimplebis me lætitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua uſque in finem*. Ad te quidem libenter accedimus, Domine Jeſu, diſcipuli ad magiſtrum, infirmi ad medicum, ſervi ad Dominum. Tu es enim magiſter & dominus, cujus ſchola eſt in terris, cathedra in cœlis. Tu es ille eximius medicus, qui ſolo verbo reſtauras univerſa. Pſ. 24. 4. Vias tuas, Domine, demonſtra nobis, & ſemitas tuas edoce nos: Prov. 3. 17. *Via enim tua via pulchra, & omnes ſemitæ tuæ pacificæ*. Beati qui ambulant in via tua, Domine virtutum: beatiores qui currunt viam mandatorum tuorum; qui currunt in odore unguentorum tuorum. Exultas enim ut gigas ad currendam viam: & non ſolùm currens, ſed & ſaliens in montibus, & tranſſiliens colles. Pſ. 18. 6. Exultaverunt gigantes Philoſophi non ad currendam viam tuam, ſed ad quærendam vanam gloriam, evaneſcentes in cogitationibus ſuis, non in humilitate aut in virtutibus tuis, ſed ſuis. Viam enim ſapientiæ neſcierunt, neque meminerunt ſemitarum ejus. Baruc. 3. 22. Non eſt audita in Chanaam, neque viſa eſt in Theman. Job. 21. 14. Maledicti qui dixerunt Domino Jeſu: Recede à nobis; ſcientiam viarum tuarum nolumus. Nos quærimus te de die in diem, & ſcire vias tuas volumus.

Confeſſio & obedientia duæ principales viæ Domini.

2 Principales viæ tuæ, duæ ſunt: Confeſſio, & Obedientia. In confeſſione omnia lavantur; in obedientia virtutes ſolidantur. Bonum animæ ornamentum confeſſio, quæ & peccatorem purgat, & juſtum reddit purgatiorem.

Confeſſio duplex, criminis & laudis.

Si peccata ſunt, in confeſſione lavantur: ſi bona, confeſſione commendantur. Cùm mala tua confiteris, ſacrificium Deo ſpiritus contribulatus: cùm Dei beneficia, immolas Deo ſacrificium laudis. Abſque confeſſione juſtus judicatur ingratus, & peccator mortuus reputatur. Confeſſio igitur eſt peccatoris vita, juſti gloria. Video David 2. Reg. 12. 13. dicentem, *Peccavi*, & audientem: *Tranſtulit Dominus peccatum tuum à te, & non morieris*. Conſidero Mariam, ſi non verbis, tamen operibus publicè ſua crimina confitentem, & Dominum pro ea reſpondentem: Luc. 7. 47. *Dimiſſa ſunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. Luc. 22. 62. Reſpicio Principem Apoſtolorum negantem timidè, amariſſimè flentem, Chriſtum illum reſpicientem. Felicem illum Latronem intueor ſe accuſantem, excuſantem Chriſtum, & Dominum promittentem: Luc. 23. 43. *Hodie mecum eris in paradiſo*. O quàm ſublimis iſta

A confeſſio, per quam de patibulo ad regnum, de terra ad cœlum, de cruce Latro damnatus ac crucifixus ad paradiſum aſcendit! Glorioſa confeſſio, quæ Petrum apoſtolum trinæ negationis crimine liberavit, & ab apoſtolatus culmine cadere non permiſit! Fidelis inſtitutio, quæ Mariæ multum diligenti multum dimiſit, & amoris multi titulo inſignitam diſcipulorum corpori ſociavit! Præclara miſeratio, quæ Regem & Prophetam multiplici criminum inundatione mundavit, & in antiquæ gloriam dignitatis perducendo reduxit! Hæc eſt via, quæ viatorem ſuum numquam fefellit, quæ numquam deſeruit niſi deſerentem ſe.

TOM. III. Confeſſionis vis & efficacia.

Confeſſionis gradus, Cognitio ſui: quæ in tribus conſiſtit.

B 3 Hujus multæ viæ, multiplicesque ſunt ſemitæ ad inveniendum, difficiles ad tenendum, ad enumerandum inexplicabiles. Prima ſemita, & primus gradus in via iſta eſt Cognitio ſui. De cœlo cecidit iſta ſententia: Noſce teipſum, homo. Vide ſi non & Sponſus in amoris Cantico ſponſæ idem loquatur. Cant. 1. 7. *Si ignoras te*, inquit, *ò pulchra inter mulieres, egredere, & abi, &c*. Cognitio ſui ſtat in tribus, ut cognoſcat homo quid fecit, quid meruit, quid amiſit. Quid vilius, ò nobilis creatura, imago Dei, creatoris ſimilitudo, quàm carnem tuam illecebris carnalibus deturpare, & pro brevi voluptate torrentem perdere voluptatis? Quid furioſius, quàm rapi C mentem ira, ſuperbia extolli, vexari invidia, & anxietate torqueri? Quæ in croceis es nutrita, quare ſtercora amplexaris? Recordare etiam quid merueris. Subeat memoriam tuam gehennalis olla, fornax ferrea magnæ Babylonis, domus mortis, anxietatis domicilium, flammarum globus, acerbitas frigoris, tenebræ ſempiternæ. Conſidera ordinem tormentorum, tortorum facies, mutationem pœnarum, miſeriarum infinitatem; & intellectualibus oculis iſta diſcurre, & poteris dicere: Melius erat mihi ſi natus non fuiſſem. Reflecte oculos, & quid amiſeris animadverte. Reminiſcere qualis ſit civitas glorioſa, cœleſtis habitatio, locus vitæ, ſuavitatis palatium, ſplendor glo- D riæ, gratiæ magnitudo, claritas infinita. Attende ordinem gaudiorum, gaudentium vultus, præmiorum viciſſitudinem, multitudinem deliciarum, & potes exclamare: Qui te perdidit, totum perdidit, Domine Deus. Si hoc triplici funiculo ligaveris animam tuam, intelliges & animadvertes, quia initium ſalutis notitia peccati eſt *.

* Seneca ep. 28.

2. Pœnitentia, eaque triplex.

4 Secundus gradus eſt Pœnitentia. Hæc duo ita ſibi invicem conjuncta ſunt, ut cognoſcere ſe non poſſit, niſi pœniteat: pœnitere non poſſit, niſi ſe cognoſcat. Pœniteat igitur anima, compunctionis jaculo vulnerata, pœnitentia triplici: quia innocentiam amiſit, amiſſam non requiſivit, & neglexit pa- E tientiam Dei.

1. Ob amiſſam innocentiam.

Scio, Domine Jeſu, quia primam ſtolam innocentiæ nobis in baptiſmate reddidiſti: & amictu niveo candidati, in juſtitiæ ſolio relocati, citò receſſimus à via quam oſtendiſti nobis, & portionem ſubſtantiæ, quæ nobis contingebat, cum prodigo filio in diſſimilitudinis regione expendimus. Venerunt ad nos viliſſimi ſpiritus, & æternorum ignium reges; ad mundatos immundi, ad ſalvandos damnati, curvi ad rectos, & dixerunt animæ noſtræ: Iſa. 51. 23. *Incurvare ut tranſeamus*. Audivimus illos, & incurvati ſumus: tranſierunt per nos, & innocentiam amiſimus.

2. Ob non requiſitam perditam.

Si culpa eſt perdidiſſe, quid putas erit non requiſiſſe perditam? Perdit aliquis aliquid in hac mor- F talitate: quærit judices, amicos convocat, trahit in cauſam, nihil intentatum relinquit, donec vel amiſſa inveniat, vel ablata reſtituantur, & cuſtodiat reſtituta: nos hæreditatem noſtram incorruptibilem, immarceſſibilem, incontaminatam in cœlis, verſutiis illius inſatiabilis homicidæ perdidimus, & non requirimus? & incurvavit nos, & nos non reſurgimus? Surgamus & eamus ad Patrem noſtrum, dicentes ei: Luc. 15. 21. *Pater, peccavimus in cœlum & coram te*. Et omnem evangelicæ lectionis textum percurrentes, offeramus Patri pœnitentiam mentis, cordis contritionem, ſi fortè, cùm adhuc longè ſumus, videat nos Pater, & miſe-

TOM. III. ricordia moveatur, & accurrens cadat ſuper collum noſtrum, & oſculetur nos oſculo oris ſui. Forſitan jubebit proferri ſtolam primam innocentiæ, & indui nos veſtimentis virtutum, & dari annulum ſecretorum in manu noſtra, & calceari pedes noſtros in præparationem evangelii pacis. Præcipiet forſaſſis adduci vitulum ſaginatum, & occidi in ſatisfactionem revertentium, epulari & exultare, & in ſymphonia & choro reduci ad ſupernæ gaudia civitatis, ubi gaudium eſt Angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. *(Ibid. 10. Pſal. 83. 13.)* Scimus, Domine Jeſu, quia non privabis bonis eos qui ambulant in innocentia, ſed nec illos qui ambulant in pœnitentia. Quia enim peccatum non fecit niſi unus; beatus vir tamen, cui non imputavit Dominus peccatum. *(Pſal. 31. 2.)* Omne quod ipſe mihi non imputare decreverit, ſic eſt quaſi non fuerit. Cogita etiam quanta ſuperbia patientia Dei uſus immò abuſus ſis. *(3. Ob abuſum patientiæ Dei.)* Videbat te peccantem, & diſſimulabas, quaſi non videns: vocabat, & non audiebas: minabatur, & non timebas: promittebat, & contemnebas, nec promiſſis illectus, nec terrore percuſſus. Ignoras quia patientia Dei ad pœnitentiam te adduxit? *(Rom. 2. 4.)* Time timore magno, ne theſaurizaveris tibi iram in die iræ & revelationis juſti judicii Dei, & memento, quia horrendum eſt incidere in manus Dei viventis. *(Hebr. 10. 31.)* Liga igitur hoc triplici cataplaſmate pœnitentiæ vulnus animæ tuæ, & dic: *(Pſal. 6. 3.)* *Miſerere mei, Domine, quoniam infirmus ſum, ſana me, &c.*

5 Tertius gradus eſt Dolor; ſed & ipſe trina ligatione connexus. *(4. Dolor de peccatis, & is triplex.)* Verè poſt cognitionem & pœnitentiam dolor meus renovatus eſt, & in meditatione mea ignis incanduit, quia Creatorem offendi, Dominum non timui, ſprevi benefactorem. *(Jer. 18. 6.)* *Numquid non ſicut lutum in manu figuli, etiam vos in manu mea, dicit Dominus?* Si ipſe fecit te vas in honorem, cur te in contumeliam facere præſumpſiſti? *(Rom. 9. 20.)* *Numquid dicit figmentum figulo: Cur me feciſti ſic?* Creatura Creatorem, figmentum factorem, opus opificem auſus es provocare? Memento, viliſſima teſta, quia ſi cecideris ſuper lapidem iſtum, confringeris: ſi verò ipſe ſuper te ceciderit, conteret te contritione timenda, ita ut ne veſtigium minimum pareat. *(1. Quia Creatorem offendit.)* Tu autem ſanguinem ſanguini miſcuiſti, & Creatorem offendens, & Dominum non timens. *(2. Quia Deum non timuit.)* Servus eras illius Domini, cujus iræ reſiſtere nemo poteſt; & in præceptis ejus acceperas voluntatem. Noluiſti intelligere ut bene ageres, ſed recalcitrans Dominantis imperio, propria lege intra ſuam rempublicam vivere decreviſti. *(Luc. 12. 47.)* Num audiſti quam ſententiam excipiat ſervus nequam, qui ſciens voluntatem Domini, & non faciens, multitudini verberum reſervatur? *(Pſal. 102. 20.)* Aſſiſtunt Angeli ad audiendam vocem ſermonum ejus; ſtellæ vocantur, & dicunt, Adſumus. *(Baruc. 3. 35.)* Venti & mare obediunt ei, & omnia legem præfixam inconcuſſa retinent firmitate: tu ſolus peregrinus es, & imperatoriæ decreta majeſtatis non curas? *(Matt. 8. 12.)* Audi quia poteſt te mittere in tenebras exteriores, ubi fletus & ſtridor dentium perpetua infelicitate crebreſcunt. Quòd ſi te non movet Creatoris offenſio, reverentia poteſtatis; moveat ſaltem ingratitudo, quòd tantum benefactorem in tantis beneficiis contempſiſti. *(3. Quia ſprevit benefactorem.)* Ubinam ſimilem benefactorem invenies, qui tibi miniſtrat ſiderum curſus, temperiem aeris, fœcunditatem terræ, fructuum ubertatem! Ad extremum, ut omnium tibi vitæ beneficiorum cumulum aggregaret, *(Rom. 8. 32.)* *proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis tradidit illum*: tradens Unigenitum pro adoptivis, Dominum pro ſervis, Juſtum pro impiis. Quid tibi ultra debuit facere, & non fecit? Si ergo iſto dolore dolueris, poteris dicere cum Propheta: *(Jerem. 4. 19.)* *Ventrem meum doleo, ventrem meum doleo, ſenſus cordis mei turbati ſunt.*

6 Quartus gradus eſt Confeſſio oris. *(4. Confeſſio oris, eaque triplex.)* Poſt cognitionem ſui, poſt pœnitentiam mentis, poſt dolorem cordis, ſequitur confeſſio oris. In his omnibus *(Rom. 10. 10.)* *corde creditur ad juſtitiam, ore autem fit confeſſio ad ſalutem.* Sed & ipſa triplex eſt, ſi virtutem ſalutis aſſequitur. Debet enim eſſe vera, nuda & propria. Veritatem quærit Altiſſimus: & ubi vult falli, qui fallere non intendit? *(1. Vera.)* Novimus pleroſque & experti ſumus, qui ad confeſſionis gratiam venientes, magis onerati, quàm liberati à peccatis, ad ſuam conſcientiam redierunt. Dicunt enim, ſi clerici, ea quæ litterario; ſi milites, ea quæ gladiatorio geſſere conflictu: ut ſub humilitatis pallio ſuperbiam inducant, in tanto ſe ſignaculo condemnantes, ſub quo totius humanæ ſalutis ſumma conſiſtit. Sunt & alii quos ſimulatio ducit. Ad hoc enim confitentur, ut ſaltem ſpecie videantur confeſſi. An tu veram illam putas eſſe confeſſionem, quam aut timor extorſit, aut ſimulatio fecit; *(Sap. 1. 5.)* cùm Spiritus-ſanctus diſciplinæ effugiat fictum, & gratuitam ſatisfactionem Omnipotens quærat? Illa vera confeſſio eſt, quæ de mentis contritione deſcendens, nec timore cogitur, nec fictione palliatur; ſed in ſpiritu contribulato profert ea quæ ſentit. Nudam autem eam eſſe oportet, & totius abſconſionis exutam velamine. *(2. Nuda.)* Quid enim prodeſt partem peccatorum dicere, & partem celare; ex parte mundari, & ex parte immunditiæ deſervire? Numquid de uno eodemque vaſe dulce & amarum, ſapidum & inſipidum ſtillare poteſt? *(Heb. 4. 13.)* Omnia nuda & aperta ſunt oculis Dei: & tu illi aliquid abſcondis, qui Dei locum in tanto obtinet ſacramento? Oſtende & denuda quæcumque cor tuum dilacerant: detege vulnus, ut ſentias operam medicantis. *(Sap. 1. 1.)* In ſimplicitate cordis oportet te quærere Dominum, non in duplicitate: *(Eccli. 2. 14.)* quia væ illis qui loquuntur in corde & corde, & terram duabus viis ingrediuntur. Debet autem eſſe & propria. *(3. Propria.)* Sunt enim plerique qui aliorum peccata cum magna gravitate numerant, & ſociorum exceſſus multiformi declamatione loquuntur: neſciunt ſua, aliena verò perpetuæ memoriæ commendaverunt. Infelices & miſeri, quibus datum eſt aliena plangere, relinquere ſua! An non legiſti, quia *(Prov. 18. 17.)* *juſtus in principio ſermonis accuſator eſt ſui? Sui*, dicit ſcriptura, non ulterius. Numquid oblitus es apoſtolum Jacobum dicentem: *(Jacob. 5. 16.)* *Confitemini alterutrum peccata veſtra? Veſtra* dixit, non aliena. *(Pſal. 50. 5.)* *Iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper. Meam* dixit Propheta, non tuam.

7 Quintus gradus eſt Maceratio carnis; ſed & ipſa ternario numero conſecrata. *(5. Maceratio carnis, quæ tripliciter fieri debet.)* Convenit enim ut fiat occultè, licentioſè, diſcretè. Teneros artus tuos, & exquiſitis educatos deliciis, diuturno confringe martyrio, ut tanto te noveris à licitis abſtinere, quanto memineris illicita perpetraſſe. *(Matt. 6. 3. 1. Occultè.)* Hoc autem occultè faciendum eſt, ut neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua. Non enim eſt in ore hominum tanti boni reponenda cuſtodia, ſed in abſconſo cordis tui, ut ſit gloria tua teſtimonium conſcientiæ tuæ. *(2. Cor. 1. 12.)* Nec hoc dicimus, ut non luceat lux tua coram hominibus, ut glorificent Patrem tuum qui in cœlis eſt: *(Matt. 5. 16.)* ſed ne intentionem tuam in vilis gloriæ brevitate recondas. Nihil enim infelicius eſt, quàm hìc carnem macerare jejuniis, vigiliis affligere: & hìc accipere gloriam, illic gehennam. Licentioſè verò facienda eſt: *(2. Licentioſè.)* quia quicquid fit Paſtoris * licentia, gratioſius eſt in conſpectu Dei: *(* V. Regul. S. Bened. c. 48.)* & illam hoſtiam ſingulariter accipit Altiſſimus, quæ non eſt de propriæ ſententia voluntatis, ſed de præcipientis offertur imperio. Multum enim valet ad refellendam ſuperbiam, propriæ voluntatis excloſio: quam extirpare non poteſt qui mundi hujus diligit vanitatem. Diſcretio autem in hac diſtrictione tenenda eſt, *(3. Diſcretè.)* ne dum nimis flagellare cupimus, ſalutem perdamus; & dum hoſtem ſubigere quærimus, civem occidamus. Conſidera corpus tuum & corporis tui poſſibilitatem, intuere carnis complexionem, impone modum tuæ diſtrictioni. Cuſtodi corpus tuum incolume ad obſequium Creatoris. Multos vidimus ita in principiis carnem ſuam verberaſſe, & diſcretionis infregiſſe repagula, ut inhabiles laudum ſolemniis redderentur, & apparatu lautiori diuturnis foverentur temporibus.

8 Sextus gradus eſt correctio operis; ſed & ipſe numero trinitatis conſecratus, videlicet ut tibi malum *(6. Correctio operis, & hæc triplex.)*

uou facias, alteri non noceas, nec conſentias nocenti. Expertos es quàm fragilis ſit voluptatum immerſio, & tu iterum vadis illuc? Animadvertiſti qoia tranſiit voluptas, & peccatum remanſit. Reprime pedem ab infandis itineribus Immundiſſimæ libidinis. Colla ſubſterne mandatis Altiſſimi, ne ſit iniquitas in manibus tuis. Deſævienti gulæ ſolemnes epulas, & vana reſcinde eulloqoia. *Averte oculos tuos ne videant vanitatem, obtuea aures tuas ne audiant ſanguinem*; & tunc dicere poteris: *Caſtigans caſtigavit me Dominus*. Quid autem prodeſt intra rectitudinis lineam tui curſus opera cohibere, ſi aliis nocere deſideras? Qui non fecit proaimo ſuo malum, & opprobrium nou accepit adverſus proximos ſuos, requieſcet in monte ſancto Dei, accipiens benedictionem à Domino, & miſericordiam à Deo ſalutari ſuo. Non autem te innocentem præſumas, uiſi impios & contra virtutem gradientes quanta poteris auctoritate redarguas, & apponas te murum pro domo Iſrael, caſtigans te non nocens alteri, nec nocenti conſentiens. Vera eſt enim illa ſententia: Qui cùm emendare poſſit, negligit, participem ſe proculdubio delicti conſtituit. Cùm euim cauſa Dei ventilatur in medium, & falſitas præponitur veritati; qui pro perſona quam gerit non reſiſtit, de ſuo damnabitur ſilentio.

1. Ut tibi malum non facias.
Pſal. 118. 37.
Iſa. 33. 15.
Pſal. 117. 18.
2. Alteri non noceas.
Pſal. 14. 3.
Pſal. 23. 5.
3. Nec conſentias nocenti.
Qui non vetat peccare cùm poſſit, jubet. Publ. Mim.

9 Septimus gradus eſt perſeverantia; ſed & ipſa ternarii numeri ſanctificatione dicata. Perſeverantiam namque faciunt imitatio Sanctorum, brevitas temporum, fragilitas corporum. Quid namque pati non poſſis, cùm videas juvenes, pueros, virgioes, anus, ſenes, decrepitos, diverſa pro Chriſto, non ſolùm excepiſſe, ſed & exquiſiſſe tormenta? Coaſidera puerurum ætatem, juvenum ignem, virgiuum teneritudinem, anuum fragilitatem, ſenum iufirmitatem, impoſſibilitatem decrepitorum; & ubicumque reflexeris oculos, invenies in his ætatibus multitudinem exemplorum ad palmam martyrii viriliter cucurriſſe. Numquid de eodem luto formatus es & tu, & eodem ſpiritu inſpiratus? Et forſitan nun ingruit perſecutio, ut martyrium patiaris; uec damnaris, ſi Chriſto ſervis: immò laudaris, & ab omnibus prædicaris. Quòd ſi & perſecotio immioet, contemnenda eſt propter brevitatem. Bene enim uatura nobis providit, quæ nullum dolotem vel longum vel magnum eſſe demonſtrat. Si enim magnus eſt, longus eſſe oon poteſt. Conjunctio enim corporis & animæ exquiſita diu tormenta non ſuſtinet, ſed ſtuporis magnitudine tremefacta, ſumma velocitate diſſolvitur. Magni ergo animi eſt magna tormenta contemnere, quæ iu brevi tantam pariuut mutationem; ut de labore ad requiem, de miſeria ad gloriam, patientem faciaut evolare. Conſideranda eſt etiam fragilitas corporis, quam ſepè aut aliquis leviſſimus caſus, aut incandentis ſebriculæ cumulata congeries, brevi poſſuut ſuffocare momento. Tribue ergo virtuti, ſi neceſſitas fuerit, quod quandoque debes neceſſitati, pro brevi periculo ſempiternum præmium adepturus.

7. Perſeverantia, cui tria ſubſerviunt.
1. Imitatio Sanctorum.
2. Brevitas temporum.
3. Fragilitas corporum.

10 Vides ergo quàm difficilis ſit via confeſſionis ad currendum, quàm multiplices ſemitæ ad tenendum. Verum eſt quod ille tantus Eccleſiæ Magiſter ait [a]: Faciliùs inveni eos qui innocentiam ſervaverunt, quàm qui congruam egerunt pœnitentiam. Hæc de via cunfeſſionis pro modulo noſtro locuti ſumus, ſublimioribus ſublimioris ſententiæ pondera reſervantes. Cæterùm obedientiæ viam ſub alio ſermonis principio aperire tentabimus, ne unquam in faſtidium veniaot verba Domini Salvatoris, qui eſt benedictus in ſæcula.

[a] S. Ambroſ. l. 2. de Pœnit. c. 10.

SERMO XLI.

De virtute Obedientiæ, & ſeptem ejus gradibus.

1 *NON poſſumus nos cogitare aliquid à nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Quid enim in hoc vaſe teſteo & fragilitate complexionis humanæ, cogitare ſufficiat ſpiritus carcereincloſus, peccato corruptus, depreſſus terrenis? *Corpus enim quod corrumpitur, aggravat animam; & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem.* Benignus tamen eſt Spiritus ſapientiæ, qui & ſpiritum incluſum illuminat, & corruptum ſanat, & allevat depreſſum. Eſt enim Spiritus pietatis, compeditos ſolvens, cæcos illuminans, & erigens eliſos. Eſt etiam Spiritus veritatis, qui docet nos omnem veritatem: uon ſolùm autem docet, ſed etiam ſuggerit. Suggerit videlicet ut quæramus, docet ut intelligamus. Ipſe eſt, quem Dominus Jeſus poſt Patris obedientiam uſque ad mortem crucis, miſit Apoſtolis ſuis, obedientibus ſuis. An non tibi videntur ſingularis obedientiæ conſcendiſſe faſtigium, qoi accepta licentia ſedendi in civitate, intra unius domunculæ ſepta concluſi, *unanimiter in oratione perſeverabant?* Intellexiſti quia *ibant Apoſtoli gaudentes à conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati?* O qoantis obedientiæ viribus innituntur, qui gaudent pro Chriſto ad conſilium trahi, dignitatem ducunt pro eo cædi, gloriam quærunt pro eo mori! Beatæ animæ, & abundanti majeſtate Spiritus influentes: quibus vilitas, ſublimitas; contumelia, gloria; patientia, victoria mirabili mutabilitate videntur. Multum repleta eſt anima eorum, opprobrium abundantibus, & deſpectio ſuperbis. Cernis quàm libera fronte Pontificum faciem, Phariſæorum ſupercilium, tumultum plebis irrumpant dicentes: *Magis oportet Deo obedire quam hominibus.* Intuere illa duo magna luminaria Petrum & Paulum, & univerſum ordinem apoſtolici ſenatus obambula; & ibi videbis obedientiæ firmitatem inter tormentorum multitudinem viriliter perſtitiſſe. Nonne ipſe Filius Regis, Rex regionis illius, quæ continuis gaudiis inclareſcit, *factus eſt Patri obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis*, & didicit obedientiam ex his quæ paſſus eſt? Audiſti miſeriam, audi & coronam: vidiſti periculum, vide præmium: attendiſti infirmitatem, attende poteſtatem. *Propter quod*, inquit, *& Deus exaltavit illum, & dedit ei nomen, quod eſt ſuper omne nomen.*

1. Cor. 3. 5.
TOM. III.
Sap. 9. 15.
Sap. 1. 6.
Joan. 14. 26.
Act. 1. 14.
Act. 5. 41.
Obedientia commendatur in Apoſtolis.
Pſal. 122. 4.
Actor. 5. 29.
In Chriſto Domino.
Philip. 2. 8.
Ibidem 9.

2 Sed taceamus interim de illius obedientia, quæ ſingulari prærogativa clauditur & ſignatur. Procedat in medium magnus ille Patriarcha, fidei lumen, obedientiæ forma, juſtitiæ principatus. Audit ab Omnipotente: *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui; & veni in terram, quam monſtravero tibi*; & ad unius juſſionis vocem patriam fugit, relinquit parentes, deſerit hæreditatem, & aliorum fines hoſpes ingreditur novus. Magna res, & primitivæ dignitatis privilegio in patre multarum gentium conſecrata! Primus primùm ſuis facultatibus renuntiat, & obedientiæ viam indefeſſa velocitate percurrit. Denique cùm accepiſſet filium in ſenectute ſua, in quo totius mundi benedictio fuerat cumulanda, dicit ei Deus: *Tolle filium tuum unigenitum quem diligis Iſaac, & offer illum mihi in holocauſtum.* O quanta in verbis iſtis amaritudo, quanta à corde patris ſeparatio pietatis! Jubetur namque filium occidere, os ex oſſibus ſuis, & carnem de carne ſua: filium magnæ promiſſionis, extremæ ſenectutis, propriæ mulieris: filium mirabiliter promiſſum, feliciter natum, educatum innocenter. Et ne quid deeſſet, ut tenerrimum intra paterna viſcera doloris incendium exundaret, additur, *unigenitum*. Sunt namque multi filii, ſed non unigeniti. Iſte ſic eſt filius, ut & unigenitus. Iſte unicus patri, unigenitus matri, hæreditati reſervatus. Ne reſpicias ad Iſmael, quia qui in ſervitute & ex ancilla genitus fuerat, ad libertatem & hæreditatem minimè pertinebat. Quia verò multi ſunt filii & unigeniti, ſed non dilecti; ad exaggerandam in corde patris tribulationem, & comprobandam in mente juſti obedientiam, Dominus ſubjungit, *quem diligis*. Ut verò teneritudo patris ex memoria dilecti nominis recrudeſceret, & interior pietas ad dilectæ vocis ſonum tota ferveret, *puer* nominatur ex nomine, quod vocatum erat à Domi-

In Abraham Patriarcha.
Gen. 12. 1.
Gen. 22. 2.

TOM. III. no, priuſquam in utero conciperetur. Vides quantis tribulationum malleis Abrahæ pietas feriatur, cui præcipitur ut filium tollat, occidat unigenitum, quem diligit immolet, Iſaac percutiat? Multum tentatus, multum probatus, adustus eſt multum: dulcis relatio filii ad patrem, patris ad filium. Hanc dulcedinem & omnium affectus neceſſitudinum obliviſcitur Abraham; ſternit aſinum ſuum, ligna componit, ignem accendit, eximit gladium. Non à Domino quærit, quare; non murmurat, non conqueritur, non ſaltem vultum dolentis oſtendit: ſed omnium quæ præcipiuntur ignarus *, in mortem filii pia crudelitate feſtinat. Ideò ſummæ & admirabilis obedientiæ virtus in Abraham, & ſingularis excellentiæ laudibus prædicanda.

* alignarus.

Obedientia triplex.

3 Fortiſſima res eſt obedientia vera, & quæ in animum deſcendere non poteſt, niſi à mundi hujus aſpergine purè preſſeque deterſum. Ut autem via ejus evidentius eluceſcat, oſtendamus quantum poſſumus, quæ ſit obedientia ſpecialis ad Deum, propria ad hominem, communis inter Deum & hominem. Sunt quædam ſumma mala, quædam ſumma bona. Summa bona ſunt, diligere Deum, amare proximum, veritatem loqui, non furtum facere, non falſum teſtimonium dicere, non adulterare, & alia multa, quæ ſermonis brevitas numerare prohibet. Summa mala ſunt eorum contraria, & ſimilia illis. Bona præcipit Deus ut faciamus; à malis jubet ut abſtineamus. Præcepti hujus ſancta & incommutabilis auctoritas non valet quoquo modo refelli: quia illius eſt charactere conſignata, qui dicit: *Ego Dominus, & non mutor*. Si ergo homo ille, quem impoſuit Deus ſuper capita noſtra, aliter ſentire voluerit, ponens tenebras lucem, & lucem tenebras, ut præcipiat prædicta bona relinquere, vel malis præfatis adhærere; audacter refutandum eſt præcipientis imperium, & libera voce dicendum: *Obedire oportet magis Deo quàm hominibus*. Hæc eſt ſpecialis obedientia ad Deum, quæ nequaquam eſt hominis arbitrio temperanda, ſed immutabili conſervanda propoſito. Certam igitur regulam tene, ut nec imperio Prelatorum prædicta bona relinquas, vel facias mala. Inter ſumma verò mala & ſumma bona, quædam media ſunt, quæ ad alterutrum ſe habentia, boni malique nomen aſſumunt. Media ſunt ambulare, ſedere, loqui, tacere, comedere, jejunare, vigilare, dormire, & ſi qua ſunt ſimilia: quæ ſi paſtoris licentia fiant, ſummam expectant retributionem. In his igitur mediis ſubditi eſſe & obedientes debemus ad nutum præpoſitorum, nihil interrogantes, propter conſcientiam: quia in his nullum præfixit opus Deus, ſed prælatorum a dereliquit imperio diſponenda. Non autem te moveat magiſter imperitus, indiſcreta poteſtas: ſed memento quia non eſt poteſtas niſi à Deo; & qui reſiſtit poteſtati, reſiſtit Dei ordinationi. Hæc eſt propria hominis obedientia, quam homini debemus, qui homini ſubditi ſumus. Communis eſt etiam iſta inter Deum & hominem: quia quicquid obedientiæ Prælatis exhibetur, ei exhibetur qui dicit: *Qui vos audit, me audit*. Cum magna igitur cautela hoc tramite dicimus incedendum: quia & multi gradus ibidem deliteſcunt, quorum qui unum reliquerit, cæteros ſine retributione tenebit.

Malac. 3. 6. Prælatis quouſque obediendum.

Act. 5. 29.

Propria ad Prælatum.

1. Cor. 10. 25.

Rom. 13. 2.

Luc. 10. 16.

4 Primus autem gradus eſt obedire libenter. Omnis ætas ab adoleſcentia ſua prona eſt in malum, & unuſquiſque voluntatem pravi cordis ſui ſectatur. Ab illa enim primæ prævaricationis anguſtia innatus eſt homini amor propriæ voluntatis, quæ voluntatem ſui Creatoris relinquens, ibi ſubdita eſt ſervituti, ubi voluit dominari. Difficile eſt ergo ſuam relinquere voluntatem, & alterius voluntati deſervire. Quamlibet autem grave ſit, non poteſt tamen primum obedientiæ aſcendere gradum, qui voluntatem præcipientis ſuam non fecerit. In voluntate ſua juſtus gloriatur ſeſe Domino confiteri. Undè: *Voluntariè*, inquit, *ſacrificabo tibi*. Sola ergo voluntas eſt, quæ totius operis ornat effectum, ſine qua nec bene aliquid agitur, etiamſi bonum eſſe videatur *. Ea voluntate igitur ſuſcipienda ſunt imperia Prælatorum, & ipſum cor à ſuis voluntariis reflexionibus abducendum, donec propria voluntas mactata mandatum diligat imperantis. Hoc eſt ergo libenter obedire, Prælatorum voluntatem voluntariè adimplere.

Gen. 8. 21. 1. Obediendi gradus, Obedire libenter.

Pſal. 53. 8.

* S. Auguſt. *Nemo invitus bene facit, etſi bonum eſt quod facit*. 1 Confeſſ. c. 12.

5 Secundus gradus eſt obtemperare ſimpliciter. *Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter*. In ſimplicitate cordis ſui lætus obtulit Salomon univerſa; & in ſimplicitate cordis quærere Dominum Scriptura præ-

Prov. 10. 9. 2. obedire ſimpliciter. Sap. 1. 1.

B monſtrat. Multos videmus poſt præcipientis imperium multas facere quæſtiones; cur, quare, quamobrem, ſæpius interrogare, crebras ingeminare querelas, quærere. Quare hoc præcipit, undè hoc venit, quis hoc adinvenit conſilium? Indè murmuratio, indè verba murmurationem & indignationem ſonantia, & redolentia amaritudinem. Indè frequens excuſatio, ſimulatio impoſſibilitatis, advocatio amicorum. Non ſic Abraham. Audi quid Dominus de ſimplici populo proteſtetur. *In auditu*, inquit, *auris obedivit mihi*: ut videlicet oſtenderet, uno eodemque momento proceſſiſſe & imperantis imperium, & obſequium obſequentis. *Nolite errare, Deus non irridetur*. Murmuras con-

Pſal. 17. 45.

Gal. 6. 7.

C tra Prælatum in tabernaculo corporis tui? elevat manum ſuam ad proſternendum te dextera Dei. Incede igitur ſimpliciter in mandatis obedientiæ, addens voluntati ſimplicitatem, intentioni illuminationem. Fortitudo enim ſimplicis via Domini, quæ obedientia eſt. Fortitudinem igitur induunt qui obedientes ſunt & ſimpliciter incedunt.

Prov. 10. 29.

6 Tertius gradus eſt hilariter obedire. *Hilarem enim datorem diligit Deus*. *Non ex triſtitia*, inquit Apoſtolus, *aut ex neceſſitate*. Serenitas in vultu, dulcedo in ſermonibus, multum colorant obedientiam obſequentis. Undè & gentilis ille poeta ſic ait: Super omnia vultus acceſſere boni. Quis enim locus obedien-

3. Obedire hilariter. 2. Cor. 9. 7. Ibid.

Ovid. 8. Metam.

D tiæ, ubi triſtitiæ cernitur ægritudo? Oſtendunt plerumque voluntatem animi ſigna exteriora, & difficile eſt ut vultum non mutent, qui mutant voluntatem. Nubiloſa corporis compoſitio, & facies tenebris triſtitiæ obfuſcata, devotionem ab animo receſſiſſe ſignant. Reſpice David antè arcam Domini hilariter ſaltantem, & quàm ſapienter ſuperbientis feminæ reprimat indignationem. *Ludam*, inquit, *& vilior ero in conſpectu Domini*. Cernis igitur quàm neceſſaria & conveniens ſit hilaritas in obedientiæ executione. Quis enim imperat homini libenter, triſtitiam efflanti? Si vis ergo perfectus eſſe, hilariter & cum magna vultus alacritate ſuſcipe jubentis imperium, ut voluntati cordis,

2. Reg. 22.

E ſimplicitati operis, vultus hilaritatem adjungas.

7 Quartus gradus eſt obſecundare velociter. Velociter currit ſermo Dei, & velocem habere deſiderat ſequentem. Vides cum quanta velocitate currat ille, qui dicit: *Viam mandatorum tuorum cucurri*. Fidelis obediens neſcit moras, fugit craſtinum, ignorat tarditatem, præripit præcipientem, parat oculos viſui, aures auditui, linguam voci, manus operi, itineri pedes; totum ſe colligit, ut imperantis colligat voluntatem. Vide Dominum feſtinanter præcipientem, & hominem feſtinanter obedientem. *Zacchæe*, inquit, *feſtinans deſcende, quia hodie in domo tua oportet me manere*. *Et feſtinans deſcendit, & excepit illum gaudens*. Ani-

4. Obedire velociter. Pſal. 147. 15.

Pſal. 118. 32.

Luc. 19. 5.

F madvertiſti quia & feſtinanter deſcenderit & gaudenter exceperit. Audiſti obedientiam, audi & obedientiæ remunerationem. *Quia hodie ſalus huic domui facta eſt*. Intuere etiam ea occaſione hujus obedientiæ concluſionis grande myſterium, & obſignatam ſignaculo miſericordiæ ſententiam: *Venit enim*, inquit, *Filius hominis quærere, & ſalvum facere quod perierat*. Nonne legiſti quod filiis Iſrael præcipitur, ut

Ibid. 10.

Exod. 12. 11.

a Prælatorum ſcilicet eorum auctoritati, qui Regulas monaſticas condiderunt, immò aliorum etiam Prælatorum diſpenſationi, ubi cauſa & neceſſitas poſtulare videtur. Aliàs *abſque neceſſitate remiſſio voti, adeò Regulæ promiſſi, non diſpenſatio, ſed prævaricatio eſt*, inquit Bernardus de præcepto & diſpenſatione cap. 5.

agnum comedant feſtinanter? Feſtinanter quippè veri Agni comeſtio ſignatur implenda: quia verba illa, quæ per legem dedit, quæ per ſemetipſum præſens exhibuit, quæ per Eccleſiæ præpoſitos tradenda reliquit, veloci ſunt obedientia conſummanda. Et tu ergo cùm voluntatem cordi, ſimplicitatem operi, hilaritatem vultui conjunxeris, adde & velocitatem; ut
Jac. 1. 19.
ſis juxta Apoſtolum Jacobum, *velox ad audiendum*, & ad implendum velocior.

Pſal. 30. 25.
8. Adimplere viriliter.
8 Quintus gradus eſt adimplere viriliter. *Viriliter agite, & confortetur cor veſtrum, omnes qui ſperatis in Domino.* Non eſt fortitudinis ire ad inobedientiam, ſed ab obedientia non abduci. Si tribulatio intonat, ſi perſecutio reſultat, ſi peccatores tibi laqueum ponunt, ſi maligni tuum iter impediunt: tu obedientiæ
Pſal. 118. 60.
viam non deſeras, ſed dic: *Paratus ſum, & non ſum turbatus, ut cuſtodiam mandata tua.* Quid enim ſuperius enumerata pariunt utilitatis, ſi fortitudo deſit, quæ in arce conſtantiæ virtutes collocat, & eo vallo munit, quo furentium impetus aſpirare non poſſit? Manum tuam miſiſti ad fortia? agendum eſt inſtanter, & conſtanter obediendum: nec inter verborum ſeu verberum aſperitatem tam regalis eſt ſemita relinquenda, ſed tenaciori eſt retinenda fervore. Et ut breviter dotes fortitudinis concludamus, virtus eſt virtutes ſervans ac muniens. Junge igitur velocitati fortitudinem, conſtantiam inſtantiæ, & tunc decantabis ſecurus:
Pſal. 35. 12.
Manus peccatoris non movebit me.

Pſal. 135. 23.
6. Humiliter obedire.
9 Sextus gradus eſt humiliter obedire. In humilitate noſtra memor fuit noſtri qui fecit nos. Magna virtus humilitas, ſine cujus obtentu virius fortitudinis, non ſolùm virtus non ſit, ſed etiam in ſuperbiæ vitium erumpat. Quàm fortiter currebat Saul, cùm eſſet parvulus in oculis ſuis! quanta Philiſtæorum agmina proſternebat! quantis viribus exercebat gladium! Poſtquam autem tenuit eum ſuperbia, & tranſivit in affectum cordis, debilis & impotens factus, incircumciſorum armis facilè proſtratus occubuit. Aſpice regem, in quo humilitas ſublimis, & humilis ſublimitas facili compoſitione oiteſcunt.
Pſal. 130. 1.
Domine, inquit, *non eſt exaltatum cor meum, neque elati ſunt oculi mei*: & totum itinerarium ejus ſedula intentione recurre: & quaquaverſum oculos reflexeris, invenies humilitatis floribus eſſe reſperſum. Audi namque alibi quid dicat:
Pſal. 58. 10.
Fortitudinem meam ad te cuſtodiam. Quàm verè loquitur juſtus juſtitiæ executor! Sunt namque plurimi, qui fortitudinem ſuam non ad Deum, ſed ad inanem gloriam cuſtodiunt; qui confidunt in virtute ſua; qui de acceptis virtutibus, quaſi non acceperint, gloriantur; Conditori facientes injuriam, à quo eſt omne datum optimum, & omne donum perfectum. Ne ergo fortitudo in ſuperbiam tranſeat,
Jer. 2. 19.
condienda eſt ſale humilitatis, quia nihil proderit fortiter obedire, ſi contigerit infeliciter ſuperbire. Illi ergo fortitudinem ſuam ad Deum cuſtodiunt, qui cùm fecerint quod facere debent, dicere poſſunt:
Luc. 17. 10.
Servi inutiles ſumus, quod debuimus facere fecimus.

7. Perſeveranter obtemperare.
Matt. 10. 22. & 24. 13.
10 Septimus gradus eſt, indeſinenter obtemperare. Non qui incœperit, ſed qui perſeveraverit, hic ſalvus erit. Incipere multorum eſt; perſeverare paucorum. Perſeverantia ſingularis eſt filia ſummi Regis, virtutum fructus, earumque conſummatio, totius boni repoſitorium; virtus ſine qua nemo videbit Deum, nec à Deo videbitur: finis eſt ad juſtitiam omni credenti, in qua virtutum conventus reverendum ſibi thalamum conſecravit. Quid enim currere prodeſt, &
1. Cor. 9. 24.
antè metam curſus deficere? *Sic currite ut comprehendatis*, dicit Apoſtolus. O quàm perſeveranti pede curſum ſuum perfecerat qui dicebat:
2. Tim. 4. 7.
Curſum conſummavi. O quàm longum curſum felix ille Latro complevit [a]!
Sap. 4. 13.
qui conſummatus in brevi explevit tempora multa. Denique & Dominus Prophetarum per Prophetam loquitur:
Ezech. 18. 24.
Si converſus fuerit juſtus à juſtitia ſua, & fecerit iniquitatem; omnium juſtitiarum ejus non recordabor. Vides ergo quàm profunda oblivione virtutes

A illæ ſepeliantur, quas perſeverantia non inſignierit. Sola eſt, quæ amatorem obedientiæ ad Regis cubiculum introducit, ut eum videat in decore ſuo, in quem deſiderant Angeli proſpicere. In via igitur iſta, in qua
1. Pet. 1. 12.
ambulamus, abſconderunt ſuperbi laqueum mihi.
Pſal. 141. 4.
Difficilis eſt via iſta, & gravis ſpinoſis anfractibus, multiplicium vinculorum nexibus innodata. An tu ibi
Obedientia falſa.
putas obedientiæ fructum, cùm ſubditus audit obedientiam, quam multis expetierat votis, cùm ei præcipitur quod redoleat dignitatem, gaudio & lætitia fluitet, potentiæ fulciatur imagine? E contrario autem an tu illi obedientiæ meritum aſſignas, quæ cum adverſitate procedens, animum terret audientis, gra-
B vis ad audiendum, gravior ad implendum, ad tenendum graviſſima? Non eſt ita. Faciendum eſt ut à proſperitate animo ſeparemur, adverſitatem animo complectamur; ſi volumus illum ſequi, qui regnum fugit, & ad paſſionem voluntarius venit.
Joan. 6. 15.
Iſa. 53. 7.

11 Animadvertis igitur, quia viæ iſtæ, viæ vitæ ſunt, ducentes ad vitam.
Matt. 5. 4.
Pſal. 24. 9.
Beati mites, quoniam mites docebit Dominus vias ſuas: continget enim eis quod ſequitur:
Pſal. 15. 10.
Adimplebis me lætitia cum vultu tuo.
2. Cor. 5. 6.
Quia quamdiu ſumus in corpore, peregrinamur à Domino, longè ſumus à facie Dei, à vultu gloriæ, à contemplatione majeſtatis, niſi quia plerumque miſericors & miſerator Dominus illuminat vultum ſuum
C ſuper nos. Hoc autem fit, cùm remota nube illa, quæ oppoſita erat ne tranſiret oratio, accedimus ad illum, & illuminamur, revelata facie gloriam Domini ſpeculantes. Non autem ita propriè revelata facie accipiamus, cùm videamus adhuc per ſpeculum & in ænigmate, & carcerali corpore teneamur:
2. Cor. 3. 18.
Revelata verò dicit, quantum ad caliginem corporum. Undè ſpiritus iſte creatus aliquando ad Creatorem ſpirituum emergit, & adhærens ei unus cum eo ſpiritus efficitur. Nullius autem momenti eſt iſta contemplatio: quia ſpiritus clauſtris corporeis circumdatus, frequenti carnis contagione reliditur; & ſupra creaturam conſtitutus, infrà quæque viliſſima protinus re-
D peritur. Sed & creator Spiritus, cujus magna ſunt opera, exquiſita in omnes voluntates ejus, modo accedit neſcientibus nobis, modo ignorantibus nobis recedit; quia neſcimus undè veniat, aut quo vadat.
Pſal. 110. 2.
Spiritus divini occulti acceſſus & receſſus.
Joan. 3. 8.
Cant. 3. 2.
Et plerumque quanto frequentius quæritur, tanto velocius elongatur, juxtà quod & ipſe loquitur ſponſæ:
Cant. 6. 4.
Averte oculos tuos à me, quia ipſi me avolare fecerunt. Contingit etiam ut cùm non quæritur, veniat; cùm quæritur, fugiat, ſicut ſponſa ſe in Canticis multipliciter oſtendit quæſiſſe, & non inveniſſe. Non eſt autem vultus iſte, vultum gloriæ
Deus in hac vita ſicuti eſt videri non poteſt.
Domini inveniſſe, qui eſt ſuper Cherubim; quia univerſitati Angelorum puriſſimus & clariſſimus exhi-
E betur; nobis verò ſpeculatoriis & umbratilibus adumbratur imaginibus.

Animæ ſanctæ corporibus exutæ non plene beatæ, niſi poſt reſurrectionem corporum.
12 Quia igitur hìc vultum Dei ſicuti eſt, videre non poſſumus; adimpletionem lætitiæ non habemus, donec trahat nos ad ſeipſum, & accedat caput corpori, & ſit Deus omnia in omnibus. Illic erit adimpletio, hìc eſt guſtus. Guſtamus enim hìc & videmus quoniam ſuavis eſt Dominus: ſed guſtus iſte non tranſit in potum, quia licèt videamus, non tamen penetramus. In guſtu eſt ſuavis, in adimpletione mirabilis. Sanctorum autem animæ terrenis exutæ corporibus, quæ jam ad ſedes æthereas evolaverunt, licèt bibant, non tamen adimplentur, non tamen inebrian-
F tur *. Quamvis enim multa beatitudine perfruantur;
** V. Tom. 2. Tract. de dilig. Deo c. 11.*
expectant tamen reſurrectionem mortuorum corporum, ut cùm in terra ſua duplicia poſſederint, ſempiterna perfundantur lætitia. Modo enim illis ſingulis ſingulæ ſtolæ albæ datæ ſunt; & injunctum, ut
Iſa. 61. 7.
Apoc. 6. 11.
ſuſtineant tempus adhuc modicum, donec impii conterantur duplici contritione, & ipſi gemina beatitudine coronentur. Cùm ergo nondum habeant quod habere deſiderant; inebriari non poſſunt, ſed eſt eis illa viſio potus: ut ſicut abſque labore bibitur,
Inebriari non poſſunt, exſpectant ſcilicet, non reaſſumpto adhuc corpore.

a. Quidam addunt, *parum perſeverantia pœnitentum laudat, conſummatus*, &c.

TOM. III. ita ſine labore quieſcant, donec ſatientur cùm apparuerit gloria ejus. Cùm autem reſurgemus in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti, & glorioſa illa civitas margaritis ornabitur, & ſicut lætantium omnium habitatio erit in ea: tunc adimplebit nos lætitia cum vultu ſuo, quia videbimus eum ſicuti eſt. Tunc inebriabimur ab ubertate domus ſuæ, & torrente voluptatis ſuæ potabit nos, dicetque nobis: *Bibite, & inebriamini chariſſimi*: quia & anima illuminationem, & corpus glorificationem jure perpetuo poſſidebunt.

[Eph. 4. 13.] [Pſal. 35. 10.] [1. Joan. 3. 2.] [Pſal. 35. 9.] [Cant. 5. 1.]

13 Sequitur: *Delectationes in dextera tua uſque in finem*. Siniſtra Dei, vita præſens eſt. Et quia pro ſiniſtro ducimus, quicquid non multum curamus; per ſiniſtram præſens vita accipitur, in qua Dominus electos ſuos ſic ab impiis permittit flagellari, ut etiam patiatur occidi. Annon tibi videmur oblivioni dati qui dicunt: *Propter te mortificamur tota die; æſtimati ſumus ſicut oves occiſionis? quare faciem tuam avertis, obliviſceris inopiæ noſtræ?* Per dexteram verò illa beata vita ſignatur, quæ neſcit niſi gaudia, de qua nihil aliud dicere poſſumus, niſi quia *glorioſa dicta ſunt de te, civitas Dei*. Ibi ſunt delectationes illæ, quas oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus ſe. In ſiniſtra tribulationes, in dextera delectationes. Uſquequo autem? *Uſque in finem*. Quis eſt iſte finis? Finis ad juſtitiam, Chriſtus omni credenti. Finis ille, de quo Sapientia dicit: *Attingit à fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter*. Deum enim cernere, finis eſt conſummatus. Ipſe eſt finis, ad quem cùm venerimus, nihil amplius ſitiemus. Jeſus-Chriſtus ſponſus Eccleſiæ, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

[Pſal. 19. 10.] [Pſal. 43. 22.] [Pſal. 86. 2.] [1. Cor. 2. 9.] [Rom. 10. 4.] [Sap. 8. 1.]

SERMO XLII.

De quinque negotiationibus, & quinque regionibus *.

[* Confer cum ſermone de S. Nicolao, Tom. 5.]

[Dignatio Chriſti in ſalvatione hominum.]

1 VERBUM Patris, Unigenitus Dei, Sol juſtitiæ, ſummus ille negotiator, de ultimis cœlorum finibus noſtræ redemptionis pretium apportavit. Fidelis iſta negotiatio & omni acceptione digniſſima, in qua Rex filius Regis efficitur negotiatio, aurum pro plumbo tribuitur, pro peccatore donatus eſt juſtus. O quàm indebita miſeratio, quàm gratuita & ſic probata dilectio, quàm inopinata dignatio, quàm ſtupenda dulcedo, quàm invicta manſuetudo, quàm vilis negotiatio, ubi Filius Dei pro ſervo traditur, pro creatura Creator occiditur, pro mancipio Dominus condemnatur! Tua ſunt hæc, Chriſte, opera, qui de lumine cœli ad tenebras inferni, à dextera majeſtatis ad miſeriam humanitatis, à gloria Patris ad mortem crucis deſcendiſti, infernum illuſtrando, hominem redimendo, ſuperando mortem, & mortis auctorem. Unus es, & ſecundum non habes: quem ad nos redimendum propria benignitas invitavit, miſericordia traxit; veritas qua te venturum promiſeras, compulit; puritas uteri virginalis ſuſcepit, ſalva virginitatis integritate potentia eduxit; obedientia in omnibus deduxit, patientia armavit, charitas verbis & miraculis manifeſtavit. Abſint procul negotiatores terræ Theman, recedant filii Agar, qui exquiſierunt prudentiam; elongentur à me gigantes à ſæculo nominati, qui ab initio fuerunt ſtatura magna, ſcientes bellum. Non hos elegit Dominus, neque viam diſciplinæ meruerunt, propterea perierunt: ſed dedit eam Jacob puero ſuo, & Iſrael dilecto ſuo. Abſcondiſti enim hæc, Domine, à ſapientibus & prudentibus, gigantibus & nominatis, qui magni facti ſunt videlicet in oculis ſuis, & revelaſti ea parvulis & humilibus tuis. Libenter amplector negotiationem tuam, quia negotium meum eſt. Hæc mercimonia cum ſumma ſuavitate ruminat anima mea. Non ſolùm autem ruminat, ſed & revocat ruminationem tuam: quia & intelligit quæ diligit, & commendat memoriæ quæ elegit. In his negotiationibus præcipiam eſſe animam meam, ut fiat navis inſtitoris de longè portans panem ſuum. Negotiabor donec venias, venienti lætus occurram, & utinam audiam: *Euge ſerve bone*. Tui ſunt cœli, & tua eſt terra; in regionibus tuis negotiabor ſecurus, te ſolum habens in itinere ducem, in periculis protectorem, conſortem in tribulatione.

[Mat. 11. 25.] [Matt. 25. 23.]

2 Regiones tuæ quinque ſunt, quas perambulant ad negotiandum inſtitores tui, ubi te quærunt dilecti tui, & inveniunt electi tui. Prima regio eſt regio diſſimilitudinis. Nobilis illa creatura in regione ſimilitudinis fabricata, quia ad imaginem Dei facta; cùm in honore eſſet, non intellexit, & de ſimilitudine ad diſſimilitudinem deſcendit. Magna prorſus diſſimilitudo, de paradiſo ad infernum; de angelo ad jumentum, de Deo ad diabolum! Execranda converſio, gloriam in miſeriam, vitam in mortem, pacem in pugnam perpetua captivitate convertere! Maledicta deſcenſio, de divitiis ad paupertatem, de libertate ad ſervitutem, & de requie ad laborem deſcendere! Miſeri nos, & miſerabiliter nati: quibus datum eſt naſci in mœrore, vivere in labore, in dolore mori. De peccatore peccatores, de debitore debitores, de corrupto corrupti, de ſubacto ſubacti, geniti & generantes ſumus. Gens peccatrix, populus gravis iniquitate, ſemen peſſimum, filii ſcelerati, addentes prævaricationem. Ecce quaſi non ſumus, ſic ſumus coram eo, quaſi nihilum & inane reputati, putantes nos aliquid eſſe, cùm nihil ſimus. Vulnerati ſumus ingredientes mundum, converſando in mundo, exeundo de mundo: à planta pedis uſque ad verticem non eſt ſanitas in nobis. Noverat hæc ille ſublimis Propheta, qui ſtatum humanæ miſeriæ deplorans, in hæc verba prorupit: *Grave jugum eſt ſuper filios Adæ à die exitus de ventre matris eorum uſque in diem ſepulturæ in matrem omnium*.

[Quinque regiones.] [Prima eſt regio diſſimilitudinis, ſcilicet, præſens ſæculum.] [Miſeriæ lapſi hominis.] [Iſai. 40. 17.] [Eccli. 40. 1.]

3 In hac diſſimilitudinis regione quid negotiamur Domine Deus? Aſpicio genus humanum ab ortu ſolis uſque ad occaſum hujus mundi nundinas perambulare; alios divitias quærere, alios honoribus inhiare, alios favoralis auræ ſuavitate raptari. Sed quid de divitiis? Nonne cum labore acquiruntur, cum timore poſſidentur, cum dolore amittuntur? Theſaurizas & ignoras cui congregabis ea. Vide quantum laborem pro perituris divitiis aſſumpſiſti. Tranſis maria, & alium tibi orbem aperis navigando, ſecundùm Sapientem tribus digitis diſtans à morte; patriam fugis, relinquis parentes, divelleris ab uxore, filios neſcis, & omnium neceſſitudinum oblitus, quæris ut acquiras, acquiris ut perdas, perdis ut doleas. *Filii hominum, uſquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Quæ eſt iſta dementia, filii Adam, circuire maria, perambulare terras, rapi extra mundum, in laboribus plurimis, in vigiliis multis, in jejuniis crebris, in mortibus frequenter? Ecce quales divitiæ. Sed quid de honoribus? In ſublimi loco poſitus es, ducem te conſtituerunt. Vide ſi non judicandus es ab omnibus, ab omnibus ſpectandus, ab omnibus lacerandus. Si miles es, excubas ante limina principis, ut principatum acquiras, & ferrato veſtitus amictu, propior es vulneri quàm honori, morti quàm vitæ, periculo quàm præmio. Si de ſorte Domini es, nonne Epiſcopus Romanum Pontificem, archidiaconus vel diaconus Epiſcopum pertimeſcit? Vide etiam utrum excuſſeris manus tuas ab omni munere, ne cum Simone audias: *Non eſt tibi pars neque ſors in ſermone iſto: quia voluiſti donum Spiritus-ſancti cum pecunia poſſidere*. Nihil ad nos de rectoribus Eccleſiæ judicare: videant ipſi amici Sponſi, cùm de ſponſa cœperit exigere rationem, qui judicat orbem terræ in æquitate. Numquid in honore ſine dolore, in prælatione ſine tribulatione, in ſublimitate ſine vanitate eſſe quis poteſt? Ecce quales honores. Quid autem de gloria? Gloria tibi undè, fœtide pulvis, limus terræ, vas in contumeliam? Non tibi, non tibi, ſed nomini Domini gloriam cede. Illi

[Negotiationes in hac regione quales.] [Pſal. 38. 7.] [Pro Divitiis.] [Pſal. 4. 3.] [Honoribus.] [Act. 8. 21.] [Vana gloria.]

permitte gloriam ſuam, qui glorioſus eſt in ſanctis ſuis. Illum lauda, quem laudant Angeli in excelſis. Numquid & ipſa inanis gloria, quæ nihil aliud eſt quàm aurium inflatio vana, quæ haberi vix poteſt ſine invidia? Reſpice quos antecedis, & cogita, quia omnibus invidiæ ſemina præbuiſti. Omnes ergo adverſum te torvis luminibus inflammantur, tua felicitate torquentur, tua uruntur gloria. Ecce undè glorioſus, indè odioſus; undè ſublimis, indè humilis: indè ſollicitus, undè ſecurus. Animadverte quia ſi per gloriam curris, incurris invidiam; ſi felicitatem ſequeris, corrumperis infelicitate. Vides ergo quia vanè conturbatur omnis homo. Hæc ſunt mercimonia, quæ inveniuntur in regione diſſimilitudinis. B Prudens ergo negotiator, qui videt in divitiis laborem, in honoribus pœnam, invidiam in gloria, facit ſarcinam ſuam mundi contemptum, & fugit.

Pſal. 38. 12.

Contemptum mundi, hinc nundinare.

4 Secunda regio eſt paradiſus clauſtralis. Verè clauſtrum eſt paradiſus, regio vallo diſciplinæ munita, in qua pretioſarum eſt mercium fœcunda fertilitas.Glorioſa res, homines unius moris habitare in domo; bonum & jucundum habitare fratres in unum. Videas illum peccata ſua deflentem, alium in Dei laudibus exultantem; hunc omnibus miniſtrantem, illum alios erudientem; hunc orantem, illum legentem; hunc miſerentem, illum peccata punientem; hunc charitate flagrantem, illum humilitate pollentem; hunc in proſperis humilem, illum in adverſitate ſublimem; hunc in activa laborantem, illum in contemplativa quieſcentem; & poteris dicere: *Caſtra Dei ſunt hæc. Quàm terribilis eſt locus iſte! non eſt hic aliud niſi domus Dei, & porta cœli.* Quid tibi ergo, fidelis anima, in his nundinis eſt conſiderandum? Perambula virtutes cohabitantium in domo Domini virtutum, & fac indè ſarcinam tuam, formam vivendi. Quæ prius habitabas in regione umbræ mortis, tranſi ad regionem vitæ & veritatis.

2. Regio eſt paradiſus clauſtralis.

Pſal. 132. 1.
Pſal. 67. 7.

Gen. 32. 2.

Forma vivendi hic comparanda.

5 Tertia regio eſt regio expiationis. Tria ſunt loca, quæ mortuorum animæ pro diverſis meritis ſortiuntur, infernus, purgatorium, cœlum. In inferno impii, in purgatorio purgandi, in cœlo perfecti. Qui in inferno ſunt, redimi non poſſunt: quia in inferno nulla eſt redemptio. Qui in purgatorio ſunt, expectant redemptionem, prius cruciandi, aut calore ignis, aut rigore frigoris, aut alicujus gravitate doloris. Qui in cœlo ſunt, gaudio gaudent ad viſionem Dei, Chriſti fratres in natura, cohæredes in gloria, ſimiles in æternitate jucunda. Quia igitur primi redimi non merentur, tertii redemptione non indigent; reſtat ut ad medios tranſeamus per compaſſionem, quibus juncti fuimus per humanitatem. Vadam in iſtam regionem, & videbo viſionem hanc grandem, quomodo pius Pater glorificandos filios in manu tentatoris relinquat, non ad occiſionem, ſed ad purgationem; non ad iram, ſed ad miſericordiam; non ad deſtructionem, ſed ad inſtructionem: ut jam non ſint vaſa iræ apta in interitum, ſed vaſa miſericordiæ præparata ad regnum. Surgam ergo in adjutorium illis: interpellabo gemitibus, implorabo ſuſpiriis, orationibus intercedam, ſatisfaciam ſacrificio ſingulari: ut ſi fortè videat Dominus, & judicet, laborem convertat in requiem, miſeriam in gloriam, verbera in coronam. His enim & hujuſmodi officiis poteſt eorum pœnitentia reſecari, finiri labor, deſtrui pœna. Percurre ergo, quæcumque es fidelis anima, regionem expiationis, & vide quid in ea fiat; & in nundinis iſtis fac ſarcinam tuam, affectum compatiendi.

3. Regio eſt regio expiationis ſeu Purgatorium.

Tria animarum poſt mortem receptacula.

Affectus compaſſionis hinc ſumendus.

6 Quarta regio eſt regio gehennalis. O regio dura & gravis, regio extimeſcenda, regio fugienda! terra oblivionis, terra afflictionis, terra miſeriarum, in qua nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat! Locus letifer, in quo ignis ardens, ubi frigus rigens, vermis immortalis, fœtor intolerabilis, mallei percutientes, tenebræ palpabiles, confuſio peccatorum, innodatio vinculorum, horribiles dæmonum facies! Totus tremo atque horreo ad memoriam iſtius regionis, & concuſſa ſunt omnia oſſa mea. Quomodo ce-

4. Regio eſt infernalis.

Iſa. 14. 12.

A cidiſti Lucifer, qui manè oriebaris? Omnis lapis pretioſus operimentum tuum: modo ſubter te ſternitur tinea, & operimentum tuum vermis. O Deus quanta diſtantia inter operimentum pretioſi lapidis, & operimentum vermis; inter delicias paradiſi, & tineam corrodentem inferni! Scio quia paratus eſt ille ignis diabolo, & angelis ejus, & hominibus ſimilibus ejus: ubi ſine fine finientur, ſine morte morientur, torquebuntur ſine ceſſatione. Vivens igitur in infernum deſcende; percurre mentalibus oculis tormentorum officinas, fuge ſcelera & vitia, pro quibus ſcelerati homines & vitioſi perierunt. Habe odio iniquitatem, & dilige legem Domini, & in tam formidoloſis nundi- B nis fac ſarcinam tuam, odium peccati.

TOM. III.

Ezech. 28. 13.
Iſa. 14. 11.

Matt. 25. 41.

Odium peccati indè comparandum.

7 Quinta regio eſt paradiſus ſupercœleſtis. O beata regio ſupernarum virtutum, ubi beata Trinitas à Beatis facie ad faciem videtur, ubi illa ſublimia agmina ſublimi pennarum applauſu, *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth*, clamare non ceſſant! Locus eſt voluptatis, ubi torrente voluptatis potantur juſti: locus ſplendoris, ubi juſti fulgent ſicut ſplendor firmamenti: locus lætitiæ, ubi lætitia ſempiterna ſuper capita eorum: locus abundantiæ, ubi nihil deeſt videntibus eum: locus ſuavitatis, ubi apparet Dominus ſuavis univerſis: locus pacis, ubi in pace factus eſt locus ejus: locus admirationis, ubi ſunt C mirabilia opera ejus: locus ſatietatis, ubi ſatiabimur cùm apparuerit gloria ejus: locus viſionis, ubi videbitur magna viſio. O regio ſublimis, plena divitiarum! de valle lachrymarum ſuſpiramus ad te, ubi ſapientia ſine ignorantia, memoria ſine oblivione, intellectus ſine errore, ratio ſine obſcuritate ſplendebit. Regio in qua Dominus tranſiens miniſtrabit electis ſuis, ideſt talem ſe qualis eſt oſtendet. Illic erit Deus omnia in omnibus, ubi rerum univerſitas mirabiliter ordinata dabit Creatori gloriam, lætitiam creaturæ. Curre igitur ſpiritualis anima oculis deſideriorum per regionem iſtam, & vide Regem gloriæ in decore ſuo glorioſum, ſtipatum legionibus Angelorum, Sancto- D rum ornatum agminibus, deponentem ſuperbos, humiles exaltantem, damnantem dæmones, homines redimentem, & dic: *Beati qui habitant in domo tua, Domine! in ſæcula ſæculorum laudabunt te.* Cùm ergo mente perceperis tam pretioſas nundinas, mercimonia tam præclara: conſtrue ſarcinam tuam, amorem Dei. Vidiſti regiones, animadvertiſti nundinas, ſarcinam conſtruxiſti, & beatus es. Negotiare ergo dum veniat Dominus Deus tuus, ut ei dicere poſſis: *Domine quinque talenta tradidiſti mihi, ecce alia quinque ſuperlucratus ſum;* & audire merearis: *Intra in gaudium Domini tui*, ſponſi Eccleſiæ, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen.

5. Regio paradiſus cœleſtis.

Iſa. 6. 3.

Eius felicitas & amœnitas.

Pſal. 83. 5.

Amor Dei hinc comparandus.

Matt. 25. 20.

E

SERMO XLIII.*

De magnanimitate, longanimitate, unanimitate.

* *Hic ſermo in Pratellenſibus MSS. erat 5. in feſto Aſcenſionis.*

1 TRiplicem nobis in Eccleſia primitiva virtutem ſanctus Lucas brevi ſermone commendat, ubi poſt dominicam aſcenſionem unanimiter eos in oratione perſeveraſſe deſcribit, expectantes cœleſtem conſolationem, cujus acceperant repromiſſionem. Laudabili ſiquidem magnanimitate puſillus grex, Paſtoris ſolatio deſtitutus, minimè tamen dubitans quoniam illi cura eſſet de eis, ſed paternam pro eis gereret F ſollicitudinem; devotis pulſabat ſupplicationibus cœlum, certus quòd penetrarent illud juſtorum orationes, nec pauperum preces ſpernerentur à Domino, aut ſine copioſa benedictione redirent. Sed nec ſine longanimitate perſiſtebant indeficientes, juxta illud propheticum: *Si moram fecerit, expecta eum, quia veniens veniet, & non tardabit.* Porrò unanimitas quidem legitur evidenter expreſſa, quòd hæc ſola divini ſpiritus chariſmata mereatur. Neque enim eſt Deus diſſenſionis, ſed pacis; neque habitare facit niſi unius moris in domo.

Act. 1. 14.

Abac. 2. 3.

1. Cor. 14. 33.
Pſal. 67. 7.

2 Jure igitur præparationem cordis eorum audivit

TOM. III. auris divina ; nec ab expectatione ſua confudit eos, qui & magnanimes, & longanimes, & unanimes eſſent. Certiſſima namque hæc teſtimonia ſunt fidei, ſpei, charitatis. Et quidem evidenter ſpes longanimitatem, onanimitatem charitas operatur. Numquid fides quoque magnanimum facit? Et ſola. Quicquid enim ſine fide præſumitor, non eſt illa animi ſolida magnitudo, ſed ventoſa quædam ioflatio, & tumor inanis. Vis andire magnaoimum virum? *Omnia*, inquit, *poſſum in eo qui me confortat*. Imitemur triplicem hanc præparationem, Fratres, ſi deſideramus ſupereffluentem menſuram Spiritus obtinere. Omnibus enim præter Chriſtnm ad menſuram datur Spiritus; ſed menſuræ cumulus ſupereffluentis videtur quodam modo exceſſiſſe menſuram. Evidens fuit magnanimitas in converſione noſtra: ſit etiam in conſummatione longanimitas, ſit unanimitas in converſatione. Hujuſmodi ſiquidem animabus cœleſtis illa Jeruſalem deſiderat inſtaurari, quibus nec fidei magnitudo deſit in ſuſcipiendo onere Chriſti, nec longitndo ſpei in perſiſtendo; nec charitatis jonctura, quod eſt vinculnm perfectionis.

Philip. 4. 13.

SERMO XLIV.[a]

De his in quibus myſteria Chriſti necdum videntur impleta.

* Hic Sermo in mſſ. eſt inter Sententias (?) in Reparatione.

1 OMNIA quæ de Salvatore legimus, medicamina ſunt animarum noſtrarum. Videamus ergo ne quando fortè dicatur de nobis: *Curavimus Babylonem & non eſt ſanata*. Cogitet unuſquiſque, quantum operentur in eo tam ſalutaria medicamenta. Sunt enim quibus nondum natus eſt Chriſtus, ſunt quibus nondum eſt paſſus, ſunt quibus non reſurrexit uſque adhuc. Aliis quoque nondum aſcendit; aliis nondum miſit Spiritum-ſanctum. Quomodo enim operatur ejus humilitas, *qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens?* quomodo, inquam, Dei humilitas in ſuperbo homine operatur? Quæ illius humilitatis veſtigia in his, qui adhuc toto deſiderio terrenis divitiis & honoribus inhiant? An non modo exhilaratur conſcientia veſtra, Fratres mei, quòd dicere poteſtis, *Parvulus natus eſt nobis?* Sunt quibus nondum eſt paſſus Chriſtus, qui labores fugiunt, & mortem metuunt uſque adhuc, quaſi verò ille & labores ſuſtinendo, & mortem moriendo non vicerit.

Jer. 51. 9. — *Philip. 2. 6.* — Chriſtus quibus nondum natus. — *Iſa. 9. 6.* — Quibus nondum paſſus.

4 Sunt quibus nondum ſurrexit, qui in laborum anxietate & afflictione pœnitentiæ morte afficiuntur tota die, nondum ſpirituali conſolatione recepta. Sed niſi breviati fuiſſent dies illi, quis poſſet ſuſtinere? Aliis ſurrexit Chriſtus, ſed nondum aſcendit: immò cum eis adhuc pia dulcedine commoratur in terris, his ſcilicet qui in devotione ſunt tota die, flent in orationibus, ſuſpirant in meditationibus ſuis, & omnia feſtiva & jucunda ſunt eis, & per omnes dies illos continuum Alleluja cantatur. Sed oportet lac eis ſubtrahi, ut diſcant veſci ſolido cibo; & expedit eis, ut Chriſtus vadat, & hæc temporalis devotio ſubtrahatur. Sed quando hoc capere poterunt? Deſertos ſeſe à Domino privatos gratia conqueruntur. Sed expectent paululum, ſedeant in civitate, donec induantur ſolidiori quadam virtute ex alto, & majora percipiant chariſmata Spiritus-ſancti; ſicut Apoſtoli promoti ſunt in gaudium altiorem, & ſupereminentiorem viam charitatis ingreſſi, non jam ſolliciti quomodo flerent paululum, ſed quomodo magna quadam victoria de communi adverſario triumpharent, & conculcarent ſatanam ſub pedibus ſuis.

Quibus nondum ſurrexit, quibus nondum aſcendit. — Quibus nondum Spiritus-ſanctus miſſus.

Sequuntur Sermones, vulgo PARVI *nuncupati, quos Horſtius ſermonibus* de Diverſis *accenſuit, nonnullis inter Sententias rejectis. Hos fortaſſe Bernardi* Flores verborum *à Petro-Cellenſi petebat Joannes Sareſberienſis epiſtolis* XCVI. *&* XCVII.

SERMO XLV.[a]

De varia Trinitate, Dei ſcilicet & Hominis.

a al. 1. ex Parvis.

1 BEATA illa & ſempiterna, Trinitas, Pater & Filius & Spiritus-ſanctus, unus Deus ſcilicet, ſumma potentia, ſumma ſapientia, ſumma benignitas, creavit quamdam trinitatem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, animam videlicet rationalem: quæ in eo præfert veſtigium quoddam illius ſummæ Trinitatis, quod ex memoria, ratione, & voluntate conſiſtat. Creavit autem eam hoc modo, ut manens in illo, participatione ejus eſſet beata: averſa ab illo, quocumque ſe conferret, remaneret miſera. Sed hæc trinitas creata elegit potius per motum propriæ voluntatis cadere, quàm ex gratia * conditoris per liberum arbitrium ſtare. Cecidit ergo per ſuggeſtionem, delectationem, conſenſum, ab illa ſumma & pulchra trinitate, ſcilicet potentia, ſapientia, puritate, in quamdam contrariam & fœdam trinitatem, ſcilicet infirmitatem, cæcitatem, immunditiam. Memoria enim facta eſt impotens & infirma, ratio imprudens & tenebroſa, voluntas impura. Porrò memoria, quæ ſimplicis divinitatis potentiam ſtans cogitabat, ab illa cadens & velut ſupra ſaxa corruens, in tres partes confracta diſſiliit, ſcilicet in cogitationes affectuoſas, oneroſas, otioſas. Affectuoſas voco illas, in quibus ipſa afficitur, ut in curis rerum neceſſariarum, edendi, bibendi, cæterarumque * ſimilium: oneroſas, ut in exterioribus adminiſtrationibus & occupationibus duris: otioſas, quibus nec afficitur nec oneratur, & tamen ab æternorum contemplatione per illa diſtenditur: ut ſi cogitet, verbi gratia, equum currentem, aut avem volantem.

In anima rationali eſt quoddam veſtigium ſummæ Trinitatis. — * al. creationis. — Trinitas felicitatis animæ in trinitatem miſeriæ commutata. — Memoriæ caſus triplex. — * al. innumerabilium.

2 Rationis quoque triplex caſus eſt. Siquidem ejus erat diſcernere inter bonum & malum, verum & falſum, commodum & incommodum; in quibus diſcernendis tanta modo caligine cæcatur, ut ſæpè in contrarium ducat judicium, recipiens malum pro bono, falſum pro verò, noxium pro commodo, & è converſo. Numquam verò in his falleretur, ſi numquam lumine, à quo creata eſt, privaretur. Sed quia & ipſa indè cecidit, procul dubio nihil aliud quàm tenebras ſuæ cæcitatis invenit. Undè factum eſt, ut & inſtrumentum perderet, quo illa adminiſtraret, ſcilicet illud trivium Sapientiæ, Ethicam, Logicam, Phyſicam: quas nos poſſumus aliis vocare nominibus, Moralem, Inſpectivam, & Naturalem ſcientiam. Siquidem per Ethicam eligitur bonum, reprobatur malum: per Logicam cognoſcitur verum & falſum: per Phyſicam commodum & incommodum, ideſt, quid in uſum aſſumendum ſit, quid reſpuendum.

Rationis quoque triplex caſus. — Trivium Sapientiæ.

3 Sequitur voluntas, cujus ruina ſimiliter tripertita eſt. Quæ enim ſummæ benignitati & puritati inhærere, & eam ſolam diligere debuit; per propriam iniquitatem à ſupernis in hæc infima lapſa, per concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum, & ambitionem ſæculi terrena dilexit. Quid hoc infelicius caſu poteſt æſtimari, ubi pereunte memoria, ratione, voluntate, tota animæ ſubſtantia perimitur?

Voluntatis itidem ruina triplex.

4 Verumtamen hunc tam gravem, tam tenebroſum, tam ſordidum lapſum noſtræ naturæ reparavit illa beata Trinitas, memor miſericordiæ ſuæ, immemor culpæ noſtræ. Venit ergo à Patre miſſus Dei Filius, & dedit fidem: poſt Filium miſſus eſt Spiritus-ſanctus, & dedit docuitque charitatem. Itaque per hæc duo, ideſt fidem & charitatem, facta eſt ſpes redeundi ad Patrem. Et hæc eſt trinitas, ſcilicet Fides, Spes,

Naturæ triplicem lapſum reparavit ſumma Trinitas. — Idque per fidem, ſpem, Charitatem

a Hic ſermo magna ex parte refertur in lib. S. Florum cap. 2. & 6. 18. ubi de charitate, quæ infra num. 5.

Chari-

Digitized by Google

Charitas; per quam velut per tridentem reduxit de limo profundi ad amiſſam beatitudinem illa incommutabilis & beata Trinitas mutabilem, lapſam, & miſeram trinitatem. Et Fides quidem illuminavit rationem; Spes erexit memoriam; Charitas verò purgavit voluntatem. Cùm ergo venit (ut dictum eſt) Deus Filius, & factus eſt homo, qui erat Deus; tamquam medicus bonus dedit præcepta, quibus obſervatis reformaretur ſalus amiſſa. Ut verò præceptis faceret fidem, exhibuit ſigna: ut eorumdem præceptorum perſuaderet utilitatem, promiſit beatitudinem.

Fides triplex, præceptorum, ſignorum, & promiſſorum. Credere in Deum, Deum, & Deo. Spes triplex, veniæ gratiæ, gloriæ.

5 Eſt igitur Fides alia præceptorum, alia ſignorum, alia promiſſorum: id eſt qua credimus in Deum, qua credimus Deum, qua credimus Deo. Per fidem præceptorum credimus in Deum. Credere autem in Deum eſt in eum ſperare & eum diligere. Per fidem ſignorum credimus Deum, qui talia poteſt, & omnia poteſt. Per fidem promiſſorum credimus Deo, qui quicquid promittit, veraciter complet. Similiter quoque Spes triplex eſt, & procedit de prædicta triplici fide. Nam de fide præceptorum oritur ſpes veniæ: de fide ſignorum, ſpes gratiæ: de fide promiſſorum, ſpes gloriæ. Charitas itidem ternario numero colligitur, *de corde puro, & de conſcientia bona, & fide non ficta.* Puritatem debemus proximo, conſcientiam nobis, fidem Deo. Puritas autem eſt, ut quicquid agitur, aut ad utilitatem proximi, aut ad honorem fiat Dei. Maximè autem exhibenda eſt proximo, quia Deo manifeſti ſumus: proximo autem non poſſumus, niſi in quantum illi cor noſtrum aperimus. Conſcientiam bonam faciunt in nobis duo, pœnitentia & continentia: quando ſcilicet per pœnitentiam peccata commiſſa punimus, & per continentiam deinceps punienda non committimus: & hanc debemus nobis. Poſt hæc ſupereſt fides non ficta, quæ Deo vigilanter exhibenda eſt, ut nec propter proximum, cui nos impendimus charitatem, offendamus Deum; nec propter conſcientiam, quam per pœnitentiam & continentiam in humilitate cuſtodire volumus, minus exequamur mandatorum Dei obedientiam: & hæc eſt fides non ficta. Non ficta autem ponitur ad differentiam mortuæ fidei, & fictæ. Mortua fides eſt, quæ ſine operibus eſt: Fides ficta, quæ ad tempus credit, & in tempore tentationis recedit; undè etiam ficta, id eſt fragilis, dicitur.

Charitas quoque triplex de corde puro, conſcientia bona, & fide non ficta. 1. Tim. 1. 5. Conſcientiam bonam duo faciunt. Fides mortua, & ficta quæ.

Anacephalæoſis dictorum. Trinitas varia.

6 Hæc omnia brevius poſſumus colligere, ut facilius commendentur memoriæ. Dicamus ergo: Eſt Trinitas creatrix, Pater & Filius & Spiritus-ſanctus, ex qua cecidit creata trinitas, Memoria, Ratio, & Voluntas. Et eſt trinitas per quam cecidit, videlicet per ſuggeſtionem, delectationem, conſenſum. Et eſt trinitas in quam cecidit, videlicet impotentia, cæcitas, immunditia. Rurſus trinitas, quæ cecidit, id eſt Memoria, Ratio, Voluntas. Singulæ cujuſque tripertitus extitit caſus. Memoria cecidit in tres ſpecies cogitationum; affectuoſas, oneroſas, otioſas. Ratio in triplicem ignorantiam; boni & mali, veri & falſi, commodi & incommodi. Voluntas in concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum, & ambitionem ſæculi. Eſt trinitas per quam reſurgit, ſcilicet Fides, Spes, Charitas. Quæ trimembres habent ſubdiviſiones. Eſt enim Fides præceptorum, ſignorum, promiſſorum: eſt & Spes veniæ, gratiæ, gloriæ: & eſt Charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta.

SERMO XLVI*.

** al. 2. ex Parvis.*

De Virginitatis & Humilitatis connexione.

Luc. 1. 28.

AVE *Maria gratia plena.* Non in ſola virginitate conſtare poterat gratiæ plenitudo: neque enim omnibus eſt de ea accipere. Felices qui non inquinaverunt veſtimenta ſua, & cum Regina noſtra virginitatis privilegio gloriantur. Sed num unam tantùm benedictionem habes, ò Domina? Et mihi obſecro ut benedicas. Periit virtus illa à me [a], non eſt jam vel adſpirare ad illam. Computrui in ſtercore meo, & ut juramentum factus ſum: ſed numquid non erit mihi etiam aliquid apud te? non erit ubi poſſim eſſe tecum, quia jam ſequi non valeo quocumque ieris? Quærit Angelus puellam, quam præparavit Dominus filio domini ſui. Bibit ipſe de hydria tua, cognata ſibi virtute delectatus: ſed numquid non & jumentis potum tribues? Bibit Angelus, quod virum non cognoſcis: bibant & jumenta, quod de humilitate ſingulariter gloriaris. *Reſpexit*, inquit, *Dominus humilitatem ancillæ ſuæ.* Nam virginitas ſine humilitate habet fortaſſe gloriam, ſed non apud Deum. Humilia ſemper Excelſus reſpicit, & alta à longè cognoſcit. Humilibus dat gratiam, ſuperbis reſiſtit. Sed fortè ne in his quidem duabus metretis plena eſt hydria tua: capax eſt etiam tertiæ, ut non modo Angelus & jumenta, ſed ipſe jam bibat architriclinus. Hoc enim vinum bonum, quod ſervavimus uſque adhuc, miniſter Angelus haurit, ſed ut ferat architriclino. Patrem loquor, qui principium Trinitatis, architriclinus jure vocatur. Ait ſanè Angelus, fœcunditatem Mariæ commendans, quæ tertia eſt metreta: *Quod ex te naſcetur Sanctum, vocabitur Filius Dei;* ac ſi dicat: Cum eo ſolo tibi eſt generatio iſta communis.

TOM. III. Luc. 1. 48. Pſ. 137. 5. Jacob 4. 6. Luc. 1. 35.

SERMO XLVII*.

** al. 3. ex Parvis.*

De quadruplici ſuperbia.

AVE *Maria gratia plena.* Bene plena; quia Deo, & Angelis, & hominibus grata. Hominibus per fœcunditatem, Angelis per virginitatem, Deo per humilitatem. In hoc tertio à Domino ſe reſpectam teſtatur, qui humilia reſpicit, & alta à longè cognoſcit. Sicut enim oculi ſatanæ omne ſublime vident, ita oculi Domini omnem humilem intuentur. Undè ait in Cantico canticorum: *Revertere, revertere Sunamitis; revertere, revertere, ut intueamur te.* Quater dicit, *revertere*, propter quadruplicem ſuperbiam, per quam averſa à Domino non videbatur. Eſt enim ſuperbia [b] cordis, ſuperbia oris, ſuperbia operis, ſuperbia habitus. Superbia cordis eſt, quando homo in oculis ſuis magnus eſt. Contra quam Sapiens orat, dicens: *Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi.* Et alibi: *Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris.* Superbia oris vel linguæ quæ & jactantia dicitur, eſt quando homo non ſolùm magna de ſe ſentit, ſed etiam loquitur. Undè Pſalmiſta: *Diſperdat Dominus univerſa labia doloſa, & linguam magniloquam.* Superbia operis eſt, quando homo exteriori quadam ſuperbia, ut magnus appareat, agit. De qua idem Pſalmiſta ait: *Non habitabit in medio domus meæ qui facit ſuperbiam.* Superbia habitus eſt, quando homo, ut glorioſus videatur, pretioſis ſe ornat veſtibus. Unde Paulus: *Non in veſte pretioſa.* Et Dominus: *Qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt*, ubi ſuperbia abundat. Sunt autem quinque, quæ ad remedium tam mortiferæ peſtis à Domino rationali animæ ſunt poſita; locus, corpus, tentatio diaboli, prædicatio Chriſti, & ejus converſatio. Locus, quia exilium: corpus, quia oneroſum: tentatio, quia inquietat: Chriſti prædicatio, quia ædificat: & ejus converſatio, quia informat. His quaſi quinque ſenſibus Deus humilitatem operatur in anima. Sicut enim anima vita eſt corporis, ita Deus vita eſt animæ: & ſicut corpus mortuum eſt, quod per quinque ſenſus ab anima non vegetatur: ita anima mortua eſt, quæ per hæc à Domino non humiliatur.

Pſ. 137. 5. Cant. 6. 12. Superbia quadruplex, cordis, oris, operis, & habitus. Eccli. 23. 5. Iſ. 5. 21. Pſ. 11. 4. Pſ. 100. 7. 1. Tim. 2. 9. Matt. 11. 8. Remedium quintuplex adverſus ſuperbiam.

---

a Bellarminus ex his verbis dubitat, an iſte ſermo auctorem habeat Bernardum, in quo ſemper illibata viguit carnis integritas. Sed quid vetat id dictum modeſtiæ cauſa, habito reſpectu ad humanos lapſus; aut etiam in perſona auditorum? ut Horſtius in aliis Notis. Certè hic ſermo habetur in editis antiquis.

b Hoc fragmentum refert Florilegus lib. 9. cap. 39.

TOM III. [a] al. 4. ex Parvis.

SERMO XLVIII[a].

De paupertate voluntaria.

Luc. 10. 38.

INtravit Jeſus in quoddam caſtellum & mulier quædam, Martha nomine, excepit illum in domum ſuam. Caſtellum ubi Chriſtus intravit, voluntaria eſt paupertas, quæ habitatores ſuos à gemina impugnatione, qua hujus mundi amatores expugnantur, reddit ſecuros, ſcilicet propria invidia, & aliena. PAUPERTAS enim, dum putatur miſera, aliena caret invidia: & quia eſt voluntaria, nemini quicquam invidet. Duæ iſtæ ſorores duas vitas amatorum paupertatis ſignificant. Quidam cum Martha ſolliciti Domino Jeſu duo pulmentaria præparant, ſcilicet correctionem operis cum ſalſamento contritionis, & opus pietatis cum condimento devotionis. Hi verò qui cum Maria ſoli Deo vacant, conſiderantes quid ſit Deus in mundo, quid in hominibus, quid in Angelis, quid in ſeipſo, quid in reprobis; contemplautur quia Deus eſt mundi rector & gubernator, hominum liberator & adjutor, Angelorum ſapor & decor, in ſeipſo principium & finis, reproborum terror & horror. In creaturis mirabilis, in hominibus amabilis, in Angelis deſiderabilis, in ſcipſo incomprehenſibilis, in reprobis intolerabilis.

Paupertas vacat invidia; propria, & aliena.

Contemplationum objectum.

[b] al. 5. ex Parvis.

SERMO XLIX[b].

De triplici verbo.

Pſ. 18. 2.

DIES *diei eructat verbum*. Dies diei, Angelus Virgini. Dies Angelus propter beatitudinem; Virgo dies propter integritatis virtntem. *Et nox nocti indicat ſcientiam.* Serpens noa propter malitiam: mulier noa propter ignorantiam. *Dies diei eructat verbum.* Deitas virginitati, de utero paternæ majeſtatis, in utero maternæ integritatis. Aliter: *Dies diei eructat verbum*; Deus Pater animæ rationali per fidem illuminatæ. *Et nox nocti indicat ſcientiam*; creatura rationalis animæ rationali nondum per fidem illuminatæ. Undè Apoſtolus: *Invifibilia Dei per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur à creatura mundi.* Undè nos dicimus verbum indicatum, verbum inſpiratum [a], verbum eructatum. Primum fecit cognitionem, ſecundum converſionem, tertium vivificationem. Primum obfuit, ſecundum non profuit, tertium vivificavit. Primum obfuit; *quia cùm cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum.* Secundum non profuit: quia noo data lex, quæ poſſet vivificare. Tertium vivificavit: quia per crucem redemit. Primum totum deforis; ſecundum foris & intus, tertium totum intus. Et nota, quia quod eructatur, de plenitudine eructantis cum quodam ipſius ſubſtantiæ ſapore profertur. Et idcircò Sapientia incarnata dicitur habens in ſe omnem plenitudinem, in miraculis cognitionem, in doctrina converſionem, in paſſione vivificationem. Undè ait Prophera: *Venite & revertamur ad Dominum: quia ipſe cæpit, & ſanabit nos; percutiet, & curabit nos. Vivificabit nos poſt duos dies*, ſcilicet cognitionis & converſionis: *in die tertia ſuſcitabit nos*, voce Verbi incarnati per primam ſuam reſurrectionem: *& vivemus in conſpectu ejus*, vivificati per paſſionem, ſerenius illuminati per miraculorum cognitionem: *Sequemurque ut cognoſcamus Dominum*, inſtructi per doctrinæ converſionem.

Rom. 1. 20.

a Verbum triplex.

Ibid. 21.

Coloſſ. 1. 19.

Oſee 6. 1.

[c] al. 6. ex Parvis.

SERMO L[c].

De affectionibus rectè ordinandis.

Cant. 3. 11. [a] Id eſt concionatorem, Salomonem. Idida, dilectum. I. NOTAS.

1 *EGredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem.* Non dicit Eccleſiaſten, aut Ididam [a]. Nam & his nominibus appellatus eſt rea ille: & ſignificat Jeſum-Chriſtum noſtrum verum Salomonem, qui eſt Salomon, id eſt pacificus, in exilio: Eccleſiaſtes, id eſt concionator, in judicio: Idida, id eſt, dilectus Domini, in regno; ubique Rex. In exilio rector morum, in judicio diſcretor meritorum, in regno diſtributor præmiorum [b]. In exilio manſuetus, in judicio juſtus, in regno glorioſus. In exilio amabilis, in judicio terribilis, in regno admirabilis. *In diademate quo coronavit eum mater ſua.* Eſt autem hæc corona miſericordiæ, & in hac imitabilis. Coronavit eum & noverca ſua corona miſeriæ[*], & in hac contemptibilis. Synagogam loquor, quæ ſe ei non matrem exhibuit, ſed novercam. Coronabit eum familia ſua corona juſtitiæ, & in hac terribilis: coronat eum Pater ſuus corona gloriæ, & in hac deſiderabilis. Videant ergo eum peccatores in corona miſeriæ, id eſt ſpinea, & compungantur: videant eum filiæ Sion, animæ affectuoſæ, in corona miſericordiæ, & imitentur: videbunt eum impii in corona juſtitiæ, & peribunt: videbunt eum ſancti in corona gloriæ, & perpetualiter gaudebunt.

Chriſtus ubique Rex. b

2 *Egredimini filiæ Sion*, animæ delicatæ, de ſenſu carnis ad intellectum mentis; de ſervitute carnalis concupiſcentiæ ad libertatem ſpiritualis intelligentiæ; *& videte regem Salomonem in diademate, quo coronavit eum mater ſua.* Coronantur quidem & alii imitatores ipſius, ſed hoc ex induſtria adjuti per gratiam. Solus iſte à matre coronatus eſt, quia ſolus cum ordinatis affectionibus tamquam ſponſus è thalamo proceſſit ex utero matris. Sunt autem affectiones iſtæ quatuor [c] notiſſimæ, amor & lætitia, timor & triſtitia. Abſque his non ſubſiſtit humana anima: ſed quibuſdam ſunt in coronam, quibuſdam in confuſionem. Purgatæ enim & ordinatæ glorioſam in virtutum corona reddunt animam: inordinatæ per confuſionem dejectam & ignominioſam. Purgantur autem ſic. Si amantur quæ amanda ſunt, ſi magis amantur quæ magis amanda ſunt, ſi non amantur quæ amanda non ſunt, amor purgatus erit. Sic & de cæteris. Ordinantur autem ſic. In initio timor, deindè lætitia, poſt triſtitia, in conſummatione amor. Compoſitio quarum talis eſt. De timore & lætitia naſcitur prudentia, & eſt timor cauſa prudentiæ, lætitia fructus. De lætitia & triſtitia naſcitur temperantia, cujus eſt triſtitia cauſa, lætitia fructus. De triſtitia & amore naſcitur fortitudo, & eſt triſtitia cauſa fortitudinis, amor fructus. Clauditur circulus coronæ. De amore & timore naſcitur juſtitia, & eſt timor cauſa juſtitiæ, amor fructus.

c Affectiones quatuor in Chriſto ordinatæ ab utero.

Quomodo purgandæ.

Quomodo ordinandæ.

3 Conſidera ergo quomodo iſtæ affectiones ordinatæ virtutes ſunt; inordinatæ, perturbationes. Si timorem ſequatur triſtitia, deſperationem generat: ſi amorem lætitia, diſſolutionem. Sequatur ergo timorem lætitia, quia timor futura cavet, lætitia de præſenti gaudet, prudentis cautelæ finem lætitia poſſidet. Probet ergo lætitia timorem. Probatus timor nihil aliud quàm prudentia eſt. Comitetur lætitiam triſtitia, quia moderatè læta amplectitur, qui triſtia reminiſcitur. Temperet ergo lætitiam triſtitia. Temperata lætitia nihil aliud quàm temperantia eſt. Jungatur amor triſtitiæ, quia fortiter ſuſtinet triſtia, qui per amorem quæ ſunt amanda deſiderat. Confortet ergo amor triſtitiam. Confortata verò triſtitia nihil aliud quàm fortitudo eſt. Jungatur amor timori: quia ordinatè amandis inhæret, qui timenda non negligit. Ordinet ergo amor timorem. Ordinatus timor nihil aliud quàm juſtitia eſt. Duæ affectiones, lætitia & triſtitia, non ſe extendunt ad alia: in nobis enim lætamur, & in nobis triſtamur. Amor & timor ad alia ſe extendunt. Timor enim affectio eſt naturalis, quæ nos conjungit ſuperiori per inferiorem partem; & habet ſe ad ſolum Deum. Amor affectio eſt, quæ nos conjungit ſuperiori, & inferiori, & æquali; & habet ſe ad Deum & proximum. In his autem duobus perfecta conſiſtit juſtitia, ut timeamus Deum propter potentiam, amemus propter bonitatem, & proximum propter naturæ ſocietatem.

Ordinatæ, virtutes; inordinatæ ſunt perturbationes.

Ordinatè amandis inhæret, qui timenda non negligit.

Perfecta juſtitia quæ.

a Florum collector hunc locum exhibet lib. 8. cap. 2.
b Hactenus ferè ex ſermone 1. in Epiphania num. 2.

c De his affectionibus confer notata ad ſermonem 2. in capite jejunii num. 3. Citatur locus iſte in Floreum lib. 9. cap. 8.

SERMO LI*.

*al. 7. & 8. ex Parvis.

De Mariæ Purificatione, & Chriſti Circumciſione.

[Chriſti circumciſio & Mariæ purificatio quid nos doceant.]

QUID eſt quod dicimus beatam Mariam purificari? Quid verò quod ipſum Jeſum dicimus circumcidi? Enimverò tam non indiguit illa purificatione, quàm nec ille circumciſione. Nobis ergo & hic circumciditur, & illa purificatur, præbentes exemplum pœnitentibus, ut à vitiis continentes, primùm per ipſam continentiam circumcidamur, deindè à commiſſis per pœnitentiam purificemur. Quid eſt autem quòd Maria portat Jeſum in utero, Joſeph in humero, in Ægyptum ſcilicet iens & indè rediens; Simeon portat in brachiis? Significant iſti tres electorum ordines; Maria prædicatores, Joſeph pœnitentes, Simeon bonos operatores. Qui enim aliis evangelizat, quaſi Jeſum in utero portat, ut eum aliis, vel potius alios ei pariat. De talibus erat beatus Paulus, qui dicebat: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec Chriſtus formetur in vobis.* [Gal. 4. 19.] Qui verò pro Chriſto laboribus fatigantur, qui perſecutiones patiuntur, qui nulli mala inferunt, ſed ab aliis illata patienter ferunt, meritò iſti portare eum in humeris dicuntur, quibus & ab ipſa Veritate dicitur: *Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, &c.* [Luc. 9. 3.] Si quis autem eſt qui porrigat panem eſurienti, potum ſitienti, cæteraque miſericordiæ opera ſollicitè impendat egenti, nonne iſte rectè videtur eum portare in brachiis? Hujuſmodi enim dicturus eſt in judicio Dominus: *Quamdiu feciſtis uni ex minimis meis, mihi feciſtis.* [Matt. 25. 40.]

SERMO LII*.

*al. 9. ex Parvis.

De domo divinæ Sapientiæ, id eſt Virgine Maria.

1 SApientia ædificavit ſibi domum, &c. [Prov. 9. 1.] Cùm multis modis ſapientia intelligatur, quærendum eſt quæ ſapientia ædificavit ſibi domum. Dicitur enim ſapientia carnis, quæ inimica eſt Deo: [Rom. 8. 7.] & ſapientia hujus mundi, quæ ſtultitia eſt apud Deum. [1. Cor. 3. 19.] Utraque iſta ſecundùm Jacobum apoſtolum terrena *eſt, animalis, diabolica.* [Jacob. 3. 15.] Secundùm hanc ſapientiam dicuntur ſapientes, ut faciant mala, bene autem facere neſciunt: & in ipſa ſua ſapientia arguuntur & perduntur, ſicut ſcriptum eſt: *Comprehendam ſapientes in aſtutia eorum, & perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiam prudentium reprobabo.* [1. Cor. 1. 19.] Et utique talibus ſapientibus videtur mihi dignè & competenter dictum Salomonis aptari, quo ait: *Et malitia quam vidi ſub ſole, virum qui videtur apud ſe ſapiens eſſe.* Nulla talis ſapientia, ſive carnis, ſive mundi, ædificat, immò deſtruit quamcumque domum inhabitat. Eſt ergo alia ſapientia quæ deſurſum eſt; primùm quidem pudica, deindè pacifica. Hic eſt Chriſtus Dei virtus, & Dei ſapientia, de quo Apoſtolus: *Qui factus eſt,* inquit, *nobis ſapientia à Deo & juſtitia, & ſanctificatio, & redemptio.* [1. Cor. 1. 30.]

[B. Virgo domus divinæ Sapientiæ.]

2 Hæc itaque Sapientia quæ Dei erat, & Deus erat, de ſinu Patris ad nos veniens, ædificavit ſibi domum, ipſam ſcilicet matrem ſuam virginem Mariam: in qua ſeptem columnas excidit. Quid eſt in ea ſeptem columnas excidere, niſi ipſam dignum ſibi habitaculum fide & operibus præparare? Nimirum ternarius numerus ad fidem propter ſanctam Trinitatem; quaternarius pertinet ad mores propter quatuor principales virtutes. [Ejus tres columnæ, fides SS. Trinit.] Quòd autem in beata Maria ſancta Trinitas fuerit (fuerit dico per præſentiam majeſtatis) ubi ſolus Filius erat per ſuſceptionem humanitatis, teſtatur Nuntius cœleſtis, qui ei arcana myſteria reſerans, ait: *Ave gratia plena, Dominus tecum*; [Luc. 1. 28.] & poſt pauca: *Spiritus-ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi.* Ecce habes Dominum, habes virtutem Altiſſimi, habes Spiritum-ſanctum: habes Patrem & Filium & Spiritum-ſanctum. Neque enim poteſt eſſe, aut Pater ſine Filio, aut ſine Patre Filius, aut ſine utroque procedens ab utroque Spiritus-ſanctus, ipſo Filio dicente: *Ego in Patre, & Pater in me eſt*; [Joan. 14. 10.] & iterum: *Pater autem in me manens, ipſe facit opera.* Manifeſtum eſt fuiſſe in corde Virginis fidem ſanctæ Trinitatis.

[Aliæ columnæ hujus domus: quatuor virtutes cardinales.]

3 Utrum autem & quatuor principales virtutes tamquam quatuor columnas poſſederit, inquiſitione dignum videtur. Primùm ergo videamus an fortitudinem habuerit. Quæ nimirum virtus quomodo illi abeſſe potuit, quæ abjectis ſæcularibus pompis, ſpretiſque voluptatibus carnis, ſoli Deo in virginitate vivere propoſuit? Niſi fallor, hæc Virgo eſt quæ apud Salomonem legitur: *Mulierem fortem quis inveniet? Procul & de ultimis finibus pretium ejus.* [Prov. 31. 10.] Quæ adeò fortis fuit, ut illius ſerpentis caput contereret, cui à Domino dictum eſt: *Inimicitias ponam inter te & mulierem, & inter ſemen tuum & ſemen illius: ipſa conteret caput tuum.* [Gen. 3. 15.] Porrò quòd temperans, prudens & juſta fuerit, ex Angeli collocutione, & ſua ipſius reſponſione luce clarius comprobamus. Salutata quippè tam venerabiliter ab Angelo, *Ave gratia plena, Dominus tecum*, non ſe extulit, quaſi quæ ex ſingulari gratiæ privilegio benediceretur, ſed ſiluit; & qualis eſſet inſolita hæc ſalutatio, ſecum cogitavit. Qua in re quid niſi temperans fuit? At verò cùm de cœleſtibus myſteriis ab eodem Angelo doceretur, diligenter quæſivit quomodo conciperet ac pareret, quæ virum utique non cognoſceret: & in hoc ſine dubio prudens extitit. Juſtitiæ autem præfert inſigne, ubi ſe ancillam Domini confitetur. Nam quòd juſtorum ſit confeſſio, teſtatur qui ait: *Verumtamen juſti confitebuntur nomini tuo, & habitabunt recti cum vultu tuo.* [Pſ. 139. 14.] Et alibi juſtis dicitur: *Et dicetis in confeſſione, opera Domini univerſa bona valde.* [Eccli. 39. 20.]

4 Fuit igitur beata Virgo Maria fortis in propoſito, temperans in ſilentio, prudens in interrogatione, juſta in confeſſione. His itaque quatuor morum columnis, & tribus fidei prædictis extruxit in ea ſibi domum Sapientia cœleſtis; quæ adeò mentem ejus replevit, ut de plenitudine mentis fœcundaretur & caro, ac virgo ſingulari gratia eamdem ipſam Sapientiam carne tectam pareret, quam prius mente pura conceperat. Nos quoque ſi ejuſdem Sapientiæ fieri domus volumus, neceſſe eſt ut eiſdem ſeptem columnis extruamur, id eſt ut fide & moribus ei præparemur. Et in moribus quidem ſolam puto ſufficere juſtitiam, cæteris tamen virtutibus circumſeptam. Itaque ne errore fallatur ignorantiæ, ſit ei prævia prudentia: ſint hinc indè temperantia atque fortitudo, ne fortè labatur, vel in dexteram, vel in ſiniſtram partem declinando.

SERMO LIII*.

*al. 10. ex Parvis.

De nominibus Salvatoris.

1 ET *vocabitur nomen ejus Admirabilis, Conſiliarius, Deus, fortis, Pater futuri ſæculi, Princeps pacis.* [Iſ. 9. 6.] *Admirabilis* eſt in nativitate; *Conſiliarius* in prædicatione; *Deus* in operatione; *Fortis* in paſſione; *Pater futuri ſæculi* in reſurrectione, *Princeps pacis* in perpetua beatitudine. Hæc etiam nomina poſſunt ei congruè aſſignari in opere noſtræ ſalutis. Nam primò dicitur *Admirabilis* in converſione noſtræ voluntatis, quæ mutatio eſt ſolius dexteræ Excelſi. Poſtmodum dicitur *Conſiliarius* in revelatione ſuæ voluntatis, quando revelat quid ſequendum ſit jam converſis. Undè Paulus converſus dicebat: *Domine quid me vis facere?* [Act. 9. 7.] Converſi autem neceſſe eſt compungantur pro præteritis delictis, in quorum remiſſione dicitur *Deus*, cujus tantùm eſt, peccata remittere. Hinc eſt quòd Salvatore noſtro in terra remittente peccata, Judæi dicunt eum blaſphemare, quaſi qui aſſumeret ſibi quod erat ſolius Dei. [Matt. 9. 3.] Quartò dicitur *Fortis*: juxta ſententiam enim Apoſtoli neceſſe eſt, ut *omnes qui pie volunt vivere in Chriſto Jeſu, perſecutionem patiantur.* [2. Tim. 3. 12.]

2 Sed quis ſuſtineret, niſi ille juvaret? Undè David: *Niſi quia Dominus adjuvit me, paulo minus ha-* [Pſ. 93. 17.]

TOM. III.

bitaſſet in inferno anima mea. Cùm ergo nos in tribulatione protegit, cùm ipſas aerias poteſtates arcet à nobis ac repellit, quid aliud in hoc opere dici poteſt, niſi fortis? Undè dictum eſt: *Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio.* Et quoniam ipſa converſio, & vita noſtra in Chriſto agenda eſt, non intuitu temporalium rerum, ſed ſpe futurorum bonorum: ideò quinto loco ponitur, *Pater futuri ſæculi.* Pater ſcilicet in regeneratione corporum noſtrorum. Quia verò *omnes quidem reſurgemus, ſed non omnes immutabimur:* ut diſcernat immutationem juſtorum ab iniquorum reſurrectione, ponitur ſexto loco *Princeps pacis.* Qua obtenta, tota perfectio impletur, nec jam ultra aliud quicquam appetendum relinquitur. Ipſa eſt enim, in cujus exultatione concinit Pſalmiſta, dicens: *Lauda Jeruſalem Dominum, lauda Deum tuum Sion: quoniam confortavit ſeras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te, qui poſuit fines tuos pacem.* Horum ſex nominum conſequentiam & virtutem breviter atque eleganter comprehendit uno nomine Angelus loquens ad Joſeph: *Et vocabis,* inquit, *nomen ejus Jeſum.* Cujus videlicet nominis exponens rationem: *Ipſe enim,* ait, *ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum.*

Pſ. 23. 8. — 1. Cor. 15. 51. — Pſ. 147. 1. — Matth. 1. 21. — Ibid.

SERMO LIV[a].

a al. 11. ex Parvis.

De Apparitione Chriſti.

Chriſtus venit ut adjuvaret nos & erudiret.

FILIUS Dei apparuit, ut nos adjuvaret & erudiret: quod poteſt, quia eſt Virtus Patris, & Sapientia. Virtus adjuvat, Sapientia erudit & informat. Infirmitati auxilium eſt neceſſarium: cæcitas eruditione indiget & doctrina. Erudivit ſanè, faciens abnegare impietatem & ſæcularia deſideria, ut ſobriè, & juſtè, & piè vivamus. Impietas erat incredulitas, quia Deum nec credebamus, nec colebamus. Deum enim ſicut pium eſt colere, ſic impium eſt abnegare. Sæcularia deſideria ſunt concupiſcentia carnis, concupiſcentia oculorum, ſuperbia vitæ: quæ trahunt & inclinant ad amorem ſæculi. Iſtis abnegatis vivit homo ſobriè, refrenans concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum, ſuperbiam vitæ. Poſtquam verò incipit eſſe ſobrius, contra duplicem ebrietatem duplicem ponit ſobrietatem. Ebrietas exterior voluptatum effuſio, interior curioſitatum occupatio. E contra ſobrietas exterior voluptatum refrenatio, interior curioſitatum excluſio. Ita vivit homo ſobriè quantum ad ſeipſum, juſtè quantum ad proximum, cui exhibet quod juſtum eſt. Juſtitia eſt in duobus in innocentia & in beneficentia. Innocentia juſtitiam inchoat, beneficentia conſummat. Piè quantum ad Deum. Pietas eſt in duobus, ut de nobis non præſumamus, ſed in Deo perfectè confidamus: ut per eum omnia mundi impedimenta vincamus. In Deo non eſt diffidendum, ſed ſecurè & fiducialiter eſt agendum. Ipſe, tamquam pius & laudabilis medicus, prius bibit potionem quam parabat ſuis, id eſt paſſionem & mortem ſuſtinuit: & ſic ſanitatem immortalitatis accepit, & impaſſibilitatis, docens ſuos ut confidenter biberent potionem, quæ generat ſanitatem & vitam: & qui poſt paſſionem vita æterna vivit, ſpem dat nobis ut idem ſperemus ab eo ſecuri.

Tit. 2. 12. — Impietas quid. — Sæcularia deſideria. — Sobrietas duplex. — Ser. lib. 8. c. 31. — Juſtitia in duobus; pietas quidem.

SERMO LV[b].

b al. 12. ex Parvis.

De ſex hydriis ſpiritualibus.

Joan. 2. 6. — Sex hydriæ tropologicè.

1 ERANT *ibi poſitæ lapideæ ſex hydriæ ſecundum purificationem Judæorum.* Intelligamus has ſex hydrias ibi poſitas, eſſe ſex obſervantias ſervis Dei propoſitas, in quibus tamquam Judæi purificari debeant. Sunt autem iſtæ, Silentium [a], Pſalmodia, Vigiliæ, Jejunium, Opus manuum, Carnis munditia. In hydria Silentii purificamur à peccatis, quæ verboſitate contrahimus. Cujus vitii ſunt octo ſpecies. Eſt enim verbum ſtultum, vanum, mendax, otioſum, doloſum, maledicum, impudicum, excuſatorium. Quæ nimirum peſtis de loquacitate naſcitur, & per ſilentii cenſuram aut evertitur funditus, aut certè ne multum noceat, reprimitur. In pſalmodia fit duplex confeſſio, ubi & peccator de culpis compungitur, & Deo laudes ſuper judicia juſtitiæ ſuæ dicuntur. In hac ergo hydria Judæus quiſque, qui ſcilicet rectè confitetur [*], purificatur ab immundo ſpiritu blaſphemiæ, cui ante converſionem ſubjacebat. Dum enim ſeipſum laudaret, ac Deum accuſaret, quid aliud quàm blaſphemus erat? An non ſunt blaſphemi, qui dicunt: *Non eſt æqua via Domini?* An non inſipiens ille blaſphemus, qui dicit in corde ſuo, *Non eſt Deus?* Jam verò converſus & confeſſus, canticiſque divinis inſtructus, correcta vita corrigit & verba; ſeque ipſum accuſans, mala ſibi computat: Deum autem laudans, bonum quod in ſe videt, non ſibi, ſed illi applicat: & hoc totum agitur in pſalmodia. Per pſalmodiam accipe quicquid Deo agitur cum mentis melodia, ſive ſint pſalmi, ſive hymni, ſive etiam quæcumque cantica.

1. Silentium. — a — Loquacitatis octo ſpecies. — 2. Pſalmodia. — * Juda ſeu, confeſſio. — Ezech. 18. 25. — Pſ. 13. 1.

2 Tertiam hydriam poſui ſuperius Vigilias. Has ſemper debet comitari orationum inſtantia. Undè & Dominus in Evangelio legitur in oratione pernoctaſſe: & diſcipulos ſuos exhortans, utrumque ſimul conjunxit, dicens: *Vigilate, & orate, ut non intretis in tentationem.* Tales vigiliæ abluunt nos à ſordibus, quas contraximus per ſomnolentiam reſoluti, dum oblivione quadam à via ſalutis intepuimus ac torpuimus. Quarta hydria eſt Jejunium, de quo quis dubitet an & ipſum purificet? Vera eſt illa ſententia: Contrariis curantur contraria. Si ergo per gulam peccavimus & ingluviem, quid reſtat niſi ut per abſtinentiam reparemur? Nec ſolùm hujus vitii fit per jejunium purificatio; inſuper & virtus ad expellendos dæmones comparatur, dicente Domino: *Hoc genus in nullo poteſt exire, niſi in oratione & jejunio.*

3. Vigiliæ. — Luc. 6. 12. — Matt. 26. 41. — Luc. 22. 46. — 4. Jejunium. Ejus utilitas. — Marc. 9. 28.

3 Sequitur quinta hydria, quæ dicitur Opus manuum: in quo ſi quæratur an ſit aliqua purificatio, facilè poteſt inveniri per multa. Nam ut plurima prætercam, hoc ſolum quanti ſit præconii, quantæ gratiæ, quis dignè æſtimet, ſuo ſe quemque labore tranſigere, ac nullius aliquid deſiderare? Ac ne me quiſquam putet hæc magis declamatoriè, quàm ex veritate proferre; audiat ipſum doctorem noſtrum in fide & veritate apoſtolum Paulum ſcribentem ad Theſſalonicenſes, hæc ipſa docentem & præcipientem. *Rogamus vos,* inquit, *fratres, ut abundetis magis & operam detis ut quieti ſitis, & ut veſtrum negotium agatis, & operemini manibus veſtris, ſicut præcipimus vobis; & ut honeſtè ambuletis ad eos qui foris ſunt, & nullius aliquid deſideretis.* Audiat eumdem ipſum facientem quæ docebat. *Ipſi enim ſcitis,* inquit, *quemadmodum oporteat vos imitari nos, quoniam non inquieti fuimus inter vos, neque panem gratis manducavimus ab aliquo, ſed in labore & fatigatione, nocte & die operantes, ne quem veſtrum gravaremus.* Item audiat docentem quæ faciebat: *Cùm eſſemus apud vos, hæc denuntiabamus vobis, quoniam ſi quis non vult operari, nec manducet.* Vides quàm ſollicitè obſervandum præcepit Doctor gentium opus manuum? Cur hoc tantopere curavit, niſi quia, ſicut bonus & diligens paſtor, hoc ovium ſaluti plurimum expedire prævidit?

5. Opus manuum. — Commendatur teſtimonio & exemplo Apoſt. — 1. Theſſ. 4. 10. — 2. Theſſ. 3. 7. — Ibid. 10.

4 Reſtat ultima, Carnis munditia. In hac fit purificatio ab illa quinquepertita corporis illecebra, viſus, auditus, guſtus, odoratus, tactus. Et cætera quidem prædicta, id eſt ſilentium, pſalmodia, vigiliæ, jejunium, opus manuum, exerceri ſine iſta poſſunt: ſed ſi lumbi præcincti non ſint, id eſt ſi deſit carnis munditia, lucernæ ardentes quid proderunt? Hinc ergo colligendum eſt, quòd ſit neceſſaria hujus hydriæ purificatio, quæ ſola omnibus ſupradictis æquipollentem obtinet vim ſalutis. Et notandum quòd in his omnibus obſervantiis quatuor primas debemus nobis, quintam proximo, ſextam Deo. Nam ſilentium, pſalmodiam, vigilias, jejunium debet quiſque exercere propter ſeip-

6. Munditia carnis. — Ejus neceſſitas.

a Eadem aſſignantur Sermone 2. poſt octavam Epiphaniæ à num. 7. ſed ordine paululum immutato.

ſum, hoc eſt propter ſuam diſciplinam: opus manuum propter proximum, ne quem gravet, ſed magis habeat undè tribuat neceſſitatem patienti: carnis munditiam propter Deum, ut illi placeat, & ejus voluntatem faciat. Undè ſcriptum eſt. *Hæc eſt enim voluntas Dei ſanctificatio veſtra, ut abſtineatis vos à fornicatione, ut ſciat unuſquiſque veſtrum ſuum vas poſſidere in ſanctificatione & honore*. Quod autem illæ hydriæ lapideæ dicuntur, ſignificat quod ſine aliqua difficultate obſervari non poſſunt, & quod dura & aſpera eſt via quæ ducit ad vitam. Vel certè lapideæ dicuntur propter fortitudinem, ne facilè frangantur aut diſſolvantur, & effundatur liquor gratiæ qui in eis continetur, quod utique citò contingere poſſet, ſi vel fictiles eſſent, vel ligneæ, ſeu cujuſlibet alterius fragilis materiæ. Vel etiam lapideæ, id eſt Chriſtianæ, à lapide Chriſto, ut ſcilicet in fide Chriſti fiant.

Ordinatio ſtatum hydriarum.
1. Theſſ. 4. 3.
A
B

SERMO LVI*.

* al. 35. ex Parvis.
Eſt proſecutio ſuperioris.

De hydriis myſticis implendis triplici timore.

Joan. 2. 6.

1 CApientes ſingulæ metretas binas vel ternas. Hic primùm ſciendum eſt, quòd hujuſmodi hydriæ aliquando ſunt vacuæ, aliquando ſunt plenæ. Plenæ autem aliquando veneno, aliquando aqua, interdum etiam vino. Vacuæ quippè & inanes ſunt, cùm pro inani gloria, vel aliquo temporali emolumento fiunt. Plenæ veneno ſunt, ſi cum murmure & animi rancore gerantur. Aqua plenæ dicuntur, cùm ex timore Dei obſervantur: ſiquidem per aquam timor intelligitur. Undè & apud Salomonem legitur: *Timor Domini fons vitæ*. Vino autem plenæ ſunt, cùm timor vertitur in amorem; cùm charitas excludit timorem; cùm ea quæ prius obſervabantur timore pœnæ, jam exercentur delectatione & amore juſtitiæ. Ut vacuæ vel veneno infectæ ſint non vult Dominus; ut impleantur aqua jubet Dominus: ut autem aqua in vinum vertatur, hoc facit Dominus. Sed quibus implere hydrias aqua imperat Dominus? Miniſtris utique, quos & conſtituit ſuper familiam ſuam, ut dent illi in tempore tritici menſuram, quibus tamen Maria primum ſuggeſſerit, dicens: *Quodcumque dixerit vobis facite*. Quo exemplo innuitur, quòd officium prædicationis non debent uſurpare ſibi, niſi quos Maria, id eſt mater gratia, prius inſtruxerit. Alioquin dicetur eis: *Regnaverunt, & non ex me; principes extiterunt, & ego ignoravi*. Implent ergo miniſtri hydrias aqua: prædicant mira de dulcedine regni, intentant horrenda de terrore ſupplicii: fit ſummus auditoribus de utroque timor, ne vel illo fraudentur, vel iſto plectantur; & ita capiunt hydriæ metretas binas. Quid eſt autem vel ternas? Addatur illis duobus tertius timor, & capiunt hydriæ metretas ternas. Et illi quidem duo prædicti timores de futuro ſunt valde utiles: ſed eſt alius timor de præſenti multo probabilior, quo timet homo, & ſemper eſt pavidus, ne interna gratia deſeratur. Quiſquis igitur hoc timore repletus fuerit, profectò binis metretas ternas addidit.

C
Prov. 14. 27.
D
Joan. 2. 5.
Oſee 8. 4.
Timor triplex.
E

2 Notandum autem, quòd cùm hydriæ plenæ factæ ſunt uſque ad ſummum, tunc aqua verſa eſt in vinum bonum: quia nimirum ordo rationis eſt, ut ſi timor eſt initium charitatis, perfectum ſequatur etiam plenitudo dilectionis. Undè etiam architriclinus dicit ad ſponſum: *Omnis homo primùm vinum bonum ponit: & cùm inebriati fuerint, tunc id quod deterius eſt. Tu autem ſervaſti vinum bonum uſque adhuc*. Conſuetudinis eſt ſæcularium hominum, ut cùm aliquem honorem adipiſci deſiderant, cæteros ſibi prius per amorem acquirant. Cùm verò adepti fuerint, elati poteſtate, eos ipſos per timorem ſibi poſtmodum ſubjiciunt, quibus prius privati non terrorem, ſed amorem exhibuerant. Iſti ponunt primùm bonum vinum, id eſt amorem: & cùm inebriati fuerint, tunc id quod deterius eſt, id eſt, timorem. E contrario facit Sponſus noſter. Semper enim ſervat ad ultimum bonum vinum: quod verò in ejus comparatione deterius eſt, ante propinat, dicens: *Fili, accedens ad ſervitutem Dei ſta in timore*. Si ex timore te feceris ipſius ſervum, faciet te ex charitate amicum ſuum. Et ſic aqua timoris commutabitur in vinum dilectionis. Ad hoc enim purificaris in illis ſex hydriis aquis timoris, ad hoc in timore accedis ad ipſum tamquam ſervus ad dominum, ut de ſervo proveharis in filium.

Joan. 2. 10.
F
Timor tandem convertitur in amorem.
Eccl. 2. 1.
A
TOM. III.

SERMO LVII*.

* al. 34. ex Parvis.

De ſeptem ſignaculis per Chriſtum ſolutis.

Apoc. 5. 5.
Ibid. Serm. 1. in feſto Paſcha.

1 ECCE *vicit Leo de tribu Juda, radix David, aperire librum, & ſolvere ſeptem ſignacula ejus*. Septem ſignacula ſunt, temporalis nativitas, legalis circumciſio, Matris purgatio, fuga in Ægyptum, carnis neceſſitudo, baptiſmus, paſſio. Hæc ſiquidem ſunt veræ quædam humanitatis inſignia, quibus ſe teneri ac ligari voluit incarnata Dei Sapientia. Ipſa quippè eſt ſecunda in Trinitate perſona: & licèt eamdem incarnationem ſimul fecerint Pater & Filius & Spiritus-ſanctus; non tamen Pater aut Spiritus-ſanctus eſt incarnatus, ſed ſolus Filius. Implevit quidem & Pater & Spiritus-ſanctus carnem Filii, à quo neuter eorum poterat ſeparari; ſed implevit majeſtate, non ſuſceptione. Ideoque Filius oſtendit in carne potentiam Patris per opera, exhibuit bonitatem Spiritus-ſancti remittendo peccata; & quod ſuum erat, immò quod ipſe erat, id eſt Sapientia, ſe occultavit per illa prædicta ſignacula. Facta eſt igitur res mira & obſtupenda. Infirmata eſt virtus ſumma, (ut ita dicam, ſi dici liceat, quod tamen reverenter dico) quaſi infatuata eſt ſapientia. Nec erubeſco dicere, quod non erubuit Doctor Gentium docere. Sic nempè credidit, ſic docuit, ſic ſcriptum reliquit. *Nos*, inquit, *prædicamus Chriſtum crucifixum, Judæis quidem ſcandalum, Gentibus autem ſtultitiam: ipſis autem vocatis Judæis atque Græcis, Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam: quia quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus; & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus.*

B
SS. Trinitatis operatio circa incarnationem Chriſti.
C
1. Cor. 1. 23.

2 Verumtamen hæc virtus abſcondenda erat, & in humilitate perficienda: ut omnium implerentur oracula Prophetarum. Paſſus eſt ergo in cruce impaſſibilis Deus, & in carne noſtra mortali mortuus ac ſepultus immortalis Dei Filius. Sed ecce tertia die reſurrexit à mortuis: & qui Agnus extiterat in paſſione, Leo factus eſt in reſurrectione. *Surrexit & vicit Leo de tribu Juda*: quia mortem, quam ex infirmitate noſtra pertulit, ex virtute ſua reſurgendo calcavit. *Reſurgens* enim *à mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur*. Reſurgendo autem & in cœlum aſcendendo, librum aperuit, quia nimirum ex auctoritate ſacræ Scripturæ, quòd Deus eſſet, innotuit manifeſtè. Undè ſcriptum eſt: *Exaltare ſuper cœlos Deus, & ſuper omnem terram gloria tua*. Septem quoque ejuſdem libri ſignacula ſolvit, quando intellectum eloquii ſacri fidelium mentibus reſeravit: & quicquid de myſteriis ſuis Lex & Prophetæ ſub allegoriis prædixerant, de his ſcilicet, quæ per hominem temporaliter geſſit; hæc de ſe prædicta, & in ſe ac per ſe completa, luce clarius indicavit.

D
Chriſti virtus & ſapientia in opere redemptionis abſcondita.
Rom. 6. 9.
Pſ. 107. 6.
E

SERMO LVIII*.

* al. 35. ex Parvis.

De tribus mulieribus mortuum ungentibus, id eſt, mente, manu, lingua, ſalutem proximi curantibus.

Marc. 16. 1.
V. Serm. 2. in Reſurrect.
F

1 QUID eſt quòd poſt mortem ejus tres illæ ſanctæ mulieres emerunt aromata, ut in monumento poſitum ungerent eum? Quid in ſua actione nobis reliquerunt imitandum? Rès enim geſta, ut ait beatus Gregorius*, aliquid in ſancta Eccleſia ſignat gerendum. Et nos ergo ſi Chriſtum mortuum, id eſt fidem Chriſti mortuam in corde cujuſpiam fratris ſenſerimus, danda nobis opera eſt, ut ad ungendum corpus mortuum emptis aromatibus accedamus. Significant autem tres illæ mulieres tres in nobis efficientias, quæ ſibi congrua comparant aromata. Quæ ſunt illæ? Mens, manus, lingua. Omnis enim qui emit, dat &

* S. Greg. in Homil. Paſcha.
Tres mulieres tropolog.

TOM. III. accipit aliquid: & quod dat, perdit, ut poſſideat quod accipit. Dat igitur mens nummum propriæ voluntatis, & comparat affectum compaſſionis, zelum juſtitiæ, diſcretionem conſilii. Dat manus obedientiam, & emit in tribulatione patientiam, in opere perſeverantiam, in carne continentiam. Dat lingua nummum confeſſionis, & accipit modum in correctione, copiam in exhortatione, efficaciam in perſuaſione.

2 Talibus unguentis compoſitis, dum ad monumentum ſimul venerint, colloquuntur invicem, & dicunt: *Quis revolvet nobis lapidem ab oſtio monumenti?* Lapis iſte eſt, vel nimia triſtitia, vel pigritia, vel duritia: quæ dum cordis aditum obſtruit, fruſtra ad ungendum mortuum mens, vel manus, vel lingua cum quibuslibet aromatibus venit. Sed quoniam ſcriptum eſt, *Præparationem cordis ejus audivit auris tua:* vident lapidem revolutum, introeunt in monumentum: & quem ungere volebant mortuum, audiunt ſuſcitatum. Quis hoc indicat? Quis hoc prædicat? Angelus utique teſtis reſurrectionis. Videtur ſcilicet hujus in quo Chriſtus reſurrexit, vultus lætior, aſpectus venuſtior, ſermo purior, inceſſus modeſtior, & ad omne opus bonum ſpiritus promptior. Quæ omnia quid ſunt aliud, quàm quidam internæ reſurrectionis hilaris nuntius? Cætera quoque, quæ in Chriſti reſurrectione geſta vel dicta ſunt, utpote de invento ſudario, ac de ipſo Domino in Galilæa videndo, & aliis quæ evangelica continet hiſtoria, poſſunt nimirum juxta cœptam tropologiam interpretari: ut quod hiſtoricè præceſſit in capite, conſequenter etiam credatur fieri moraliter in ejus corpore.

Ibid.

Pſ. 9. 17.

SERMO LIX[a].

De tribus panibus hominis ſpiritualis.

[a] Al. 17. ex Parvis. Reperitur eſt 14. inter Sententias.

Luc. 11. 5. 1. Serm. in Rogationibus.

AMICE, *commoda mihi tres panes*. Veniens ad nos de via noſter amicus, id eſt quilibet converſus proximus, tribus panibus reficiendus eſt. Primus panis eſt continentia, qua reſtringitur corpus, ne deinceps per mortiferas voluptates defluat. Secundus eſt humilitas, qua inſtruitur anima, ne de ipſa ſua continentia ſuperbiat. Tertius eſt fervor charitatis, quo accenditur ſpiritus, ut utrumque, id eſt corpus & animam, in caſtitate & humilitate perſeveranter cuſtodiat. His tribus virtutibus, id eſt, caſtitatis, humilitatis, charitatis, tamquam tribus panibus reficitur homo Dei & roboratur; ut ſecundum Apoſtolum in die adventus Domini ſit integer ſpiritus, anima, & corpus. Spiritum autem voco gratiam, quæ juxta Apoſtolum eumdem adjuvat infirmitatem noſtram ne deficiamus, donec ſuo tempore metamus bonum quod ſeminavimus. Vocatur primus panis carnalis vel corporalis, ſecundus rationalis, tertius ſpiritualis. Hi panes quoties deſunt, à Deo requirendi ſunt. Meritò autem tres quæruntur, quia tres reficiendi veniunt: Anima quaſi vir, Caro quaſi conjunx, Spiritus velut utriuſque vernaculus. Et notandum quòd non ait, da, ſed *commoda mihi tres panes*, quaſi redditurus: quia ſacerdos peccatori converſenti debet quidem gratiam divinitus impetrare, fructum verò ejuſdem gratiæ non ſibi debet, ſed Deo referre.

1. Cor. 5. 5. Rom. 8. 26.

SERMO LX[a].

De Chriſti itemque noſtro deſcenſu, & aſcenſu.

[a] Al. 18. ex Parvis.

Joan. 3. 13.

1 NEMO *aſcendit in cælum, niſi qui de cælo deſcendit, Filius hominis qui eſt in cælo.* Dominus [a] & Salvator noſter Jeſus-Chriſtus volens nos docere quomodo in cœlum aſcenderemus, ipſe fecit quod docuit, aſcendit in cœlum. Et quoniam aſcendere non poterat, niſi prius deſcenderet; deſcendere autem enim vel aſcendere non patiebatur divinitatis ſuæ ſimplicitas, quippè quæ nec minui poteſt, nec augeri, aut aliquo modo variari: aſſumpſit in unitatem ſuæ perſonæ naturam noſtram, id eſt humanam, in qua deſcenderet & aſcenderet; viamque nobis, qua & nos aſcenderemus, oſtenderet. Quod totum indicant ſancti Evangelii verba propoſita. In eo enim quod dictum eſt, *Nemo aſcendit in cælum, niſi qui deſcendit*, aſſumptio humanæ naturæ exprimitur: in eo autem quod infertur, *qui eſt in cælo*, divinitatis ſuæ incommutabilitas oſtenditur. In quibus verbis illud etiam innuitur, quòd ipſe ſit via per quam aſcendamus; ipſe patria ubi maneamus: via ſcilicet tranſeuntibus, patria pervenientibus. Manens itaque quod erat in natura ſua, deſcendit & aſcendit propter nos in noſtra: attingens nimirum à fine uſque ad finem fortiter, & diſponens omnia ſuaviter. Deſcendit ſiquidem quo inferius non decuit; aſcendit quo celſius non potuit: ipſumque deſcenſum egit fortiter, quia virtus erat; aſcenſum diſpoſuit ſuaviter, quia ſapientia erat. *Deſcendit* autem dictum eſt, non, cecidit: quia qui cadit, ſine gradu ruit: qui autem deſcendit, gradatim pedem ponit.

Sap. 8. 1.

2 Sunt ergo gradus in deſcendendo, ſunt in aſcendendo. In deſcendendo primus quidem gradus eſt à ſummo cœlo uſque ad carnem; ſecundus uſque ad crucem; tertius uſque ad mortem. Ecce quouſque deſcendit. Numquid amplius potuit? Poterat jam certè Rex noſter dicere, & quaſi quodam operis affectu clamare: *Quid ultra debui facere, & non feci? Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.* Vidimus deſcenſum, videamus & aſcenſum. Sed & ille quoque triplex eſt, & ejus primus gradus gloria reſurrectionis; ſecundus poteſtas judicii, tertius conſeſſus ad dexteram Patris. Et de morte quidem meruit reſurrectionem; de cruce judicii poteſtatem: ut quoniam in illa injuſtè judicatus eſt, de illa juſtam obtineret judicis cenſuram, ipſo poſt reſurrectionem dicente: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra.* Ipſam verò ſervi formam, id eſt carnem, in qua paſſus & mortuus eſt, reſuſcitatam evexit ſuper omnes cœlos, & ſuper omnes Angelorum choros, uſque ad dexteram Patris. Quid hac diſpoſitione ſuavius, ubi mors abſorbetur in victoria, ubi ignominia crucis vertitur in gloriam? ut de illa dicant ſancti: *Abſit mihi gloriari niſi in cruce Domini noſtri Jeſu-Chriſti:* ubi & ipſa carnis humilitas ex hoc mundo tranſit ad Patrem. Hac aſcenſione nihil ſublimius, hoc honore nihil glorioſius dici poteſt aut cogitari. Sic per incarnationis ſuæ myſterium deſcendit & aſcendit Dominus, relinquens nobis exemplum ut ſequamur veſtigia ejus.

Deſcenſus triplex: ſeu tres ejus gradus.

Iſ. 5. 4. Joan. 15. 13.

Aſcenſus quoque gradus tres.

Matt. 28. 18.

Gal. 6. 14.

3 Sumamus & nos de myſterio ejus moribus noſtris exemplum. *Qui enim dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ipſe ambulavit & ipſe ambulare.* Deſcendamus per viam humilitatis, ponaturque nobis primus ejus gradus, id eſt primus profectus, nolle dominari; ſecundus velle ſubjici; tertius in ipſa ſubjectione quaslibet contumelias, & injurias illatas æquanimiter pati. Primo gradu caruit in cœlo Lucifer ille, qui dixit in corde ſuo: *In cælum aſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum: ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis: aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſſimo.* Hæc dicens irreparabiliter cecidit de cœlo: & hoc ideò fortè, quia omninò intolerabilis ſuperbia eſt, velle dominari. Secundo gradu caruerunt primi homines in paradiſo, qui licèt ſua maluerint voluntate abuti, quàm Creatori ſubjici: non tamen præſumpſerunt cæteris ſuæ ſortis dominari. Ideoque culpa eorum & pœna longè extitit diſſimilis ſuperbiæ atque ruinæ diaboli: undè & divina clementia quandoque meruerunt reparari. Tertium gradum non habent qui ad tempus credunt, ſed in tempore tentationis recedunt.

1. Joan. 2. 6. Chriſti deſcenſus & aſcenſus quomodo à nobis imitandus. Deſcenſus noſtri tres gradus.

Iſ. 14. 13.

4 Hæc dicimus, ut ſciamus à quorum imitatione declinare debeamus. Nam & diabolus, & homo uterque aſcendere præpoſterè voluit: hic ad ſcientiam, ille ad potentiam, ambo ad ſuperbiam. Non ſic aſcendere velimus, quin potius audiamus Prophetam quærentem quomodo aſcendendum ſit. *Quis*, inquit, *aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto ejus? Innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animam ſuam, nec juravit in dolo proximo ſuo.* Ubi

Pſ. 23. 3.

Aſcenſus noſtri ibidem.

[a] Hæc in lib. 7. Florum cap. 1. ſequentia item cap. 2. relata.

Digitized by Google

notandum, quòd triplicem gradum aſcendendi conſti- A
tuit. Primus gradus eſt innocentia operis; ſecundus,
munditia cordis; tertius, fructus ædificationis. Quos
gradus miro modo invenimus in ſuperioribus gradibus
aſcenſionis. Ibi quippè fuerat tertius gradus, tolerantia
injuriarum. Ipſa eſt enim quæ probat hujus aſcenſionis
primum gradum, id eſt innocentiam operis. Ibi ſecun-
dus fuerat patientia ſubjectionis: & ipſam operatur
munditia cordis, quæ eſt ſecundus aſcenſionis gradus.
Ad hoc enim doctores prælatos habemus, ut cor munde-
Joan. 15. 3. mus, dicente Domino: *Jam vos mundi eſtis propter ſer-*
monem, quem locutus ſum vobis. Ibi etiam primus gra-
dus fuerat contemptus dominationis: hic tertius eſt fru-
ctus ædificationis. Quiſquis autem dominari non appe- B
tit, is profectò fructuosè præeſt cæteris inſtituendis.

* al. 19. ex Parvis.

S E R M O LXI*.

De quatuor montibus aſcendendis.

Pſ. 23. 3. 1 QUIS *aſcendet in montem Domini?* Aſcendit
Duæ ſpecies peccatorum, flagitia, & facinora. quidem ſemel Chriſtus corporaliter ſuper alti-
tudinem cœlorum; ſed & nunc aſcendit quotidie ſpiri-
tualiter in cordibus electorum. Si ergo volumus & nos
cum eo aſcendere, aſcendendum nobis eſt in montes vir-
tutum de vallibus vitiorum. Eſt autem gemina ſpecies
a ipſorum [a] vitiorum. Alia enim ſunt quæ nocent nobis, C
alia quæ proximis; illa flagitia, iſta vocantur facinora:
& hæc omnia dicuntur vallis lachrymarum, quia omni
Mons caſtitatis. fletus fluvio plangenda eſt vita peccatorum. De valle
flagitiorum aſcenditur ad montem caſtitatis triplici con-
tinentia, membrorum, ſenſuum, cogitationum. In pri-
ma continentia cohibetur actus, in ſecunda vitatur aſpe-
ctus, in tertia reſecatur affectus. Item de valle facino-
Mons innocentiæ. rum aſcenditur in montem innocentiæ. Hìc erigitur ſca-
Matth. 7. 12. & Tob. 4. 16. la, *Quod tibi non vis fieri, alii ne facias:* & ponitur
in ea triplex gradus timoris; vel ejus ſcilicet qui pati-
tur, ne reddat talionem; vel ſuperioris poteſtatis, ne
inferat ultionem; vel interni Judicis, qui reddit unicui-
que ſecundùm opera ſua. Cùm autem ad hunc montem D
aſcenderint, jam juſti ſunt, & ex fide vivunt, ſed neceſ-
2. Tim. 3. 12. ſe eſt eos ſecundùm Apoſtolum perſecutionem pati.

Mons patientiæ. 2 Itaque confugiendum eſt de monte innocentiæ ad
montem patientiæ: & hic quoque erigitur ſcala triplicis
gradus. Primus eſt Domini paſſio; ſecundus Martyrum
fortitudo; tertius præmii magnitudo. Poſſunt ſanè gra-
dus iſti dici gradus pudoris; ſicut in innocentia fuerunt
gradus timoris. Et nota, quòd mons iſte patientiæ ſe-
cundùm hos gradus eſt arduus, ſpinoſus, aridus. Ar-
duus, propter difficultatem imitandi paſſionem Domi-
ni; ſpinoſus, propter aculeos tentationum quæ multi-
plices ſunt, damna ſcilicet rerum, contumeliæ verbo-
rum, cruciatus corporum, in quibus ſancti Martyres exa- E
minantur; aridus, propter retributionem præmiorum,
Mons pacis. quæ non in hoc ſæculo ſperatur, ſed in futuro. Poſt hunc
montem reſtat ei alius mons aſcendendus, mons ſcilicet
montium; ad quem cùm pervenerit, jam in eo Deus re-
Pſ. 75. 2. quieſcit. Undè ſcriptum eſt: *Factus eſt in pace locus*
ejus. Sed & in hoc monte pacis erigitur ſcala charitatis,
Matth. 7. 12. & Tob. 4. 16. undè Dominus dicit: *Quæcumque vultis ut faciant vobis*
homines, & vos facite illis. Volumus ſiquidem retri-
bui nobis, volumus ignoſci, volumus gratis dari.

* al. 22. ex Parvis.

S E R M O LXII*.

De varia & vera ſequela Chriſti. F

Sermones 20. & 21. extant inter Sententias.
Joan. 12. 26. QUI *mihi miniſtrat, me ſequatur*. Quidam ſunt
qui non ſequuntur Chriſtum, ſed fugiunt: alii
non ſequuntur, ſed præeunt: nonnulli ſequuntur, ſed
non aſſequuntur: alii verò ſequuntur, & conſequuntur.
Non ſequuntur, ſed fugiunt, qui needum peccare deſi-
Joan. 3. 20. ſtunt, de quibus ſcriptum eſt: *Omnis qui malè agit,*
Pſ. 72. 27. *odit lucem;* & Propheta: *Ecce iſti qui elongant ſe à te,*
peribunt. Non ſequuntur, ſed præeunt, qui magiſtro- A TOM III.
rum ſententiis ſuas præferunt. Quorum imaginem tene-
bat Petrus, cùm pro ſalute noſtra volentem pati Domi-
num increparet, dicens: *Abſit à te Domine, non erit* Matt. 16. 23.
tibi hoc. Sequuntur, ſed non aſſequuntur, qui ſegniter
ac remiſsè agunt, vel uſque ad finem non perſeverantes
de medio itinere revertuntur. Talibus dicit Apoſtolus:
Remiſſas manus, & diſſoluta genua erigite, & greſſus Heb. 12. 12.
rectos facite pedibus veſtris, ne non claudicans quis er-
ret, magis autem ſanetur. Sequuntur & conſequun-
tur, qui viam humilitatis ejus devoto mentis affectu
perſeveranter imitantur. Hujuſmodi verè ſequuntur
Dominum. *Qui mihi miniſtrat, me ſequatur*, id eſt, Joan. 12. 26.
B me imitetur. Quo fructu? *Ut ubi ſum ego*, inquit,
ibi ſit & miniſter meus. Fructus itaque hujus imita-
tionis manſio eſt æternæ beatitudinis.

* al. 23. ex Parvis.

S E R M O LXIII*.

De tribus mediis recuperandæ beatitudinis à
Chriſto præſcriptis, in illud, *Qui*
vult venire poſt me, &c.

QUI vult [b], veniat poſt me, per me, ad me. b
Poſt me, quia veritas ſum: per me, quia via
ſum: ad me, quia vita ſum. *Qui vult venire poſt me,* Luc. 9. 23.
abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequa-
C *tur me*. Tria propoſuit Chriſtus, Dei virtus & Dei ſa-
pientia, Angelus magni conſilii, animæ rationali ad
imaginem Trinitatis factæ, ſcilicet ſervitutem, vilita-
tem, aſperitatem. In abnegatione ſui ſervitus; in to-
leratione crucis vilitas; in imitatione Chriſti deſigna-
tur aſperitas: ut quæ per inobedientiam de ſtatu trinæ
felicitatis ceciderat, humiliata afflictione trinæ miſeriæ
per obedientiam reſurgat. Ceciderat enim à ſeipſa, à
ſocietate Angelorum, à viſione Dei, id eſt à libertate,
à dignitate, à beatitudine. Audiat ergo conſilium, ut
abnegando ſemetipſam id eſt propriam voluntatem,
ſui libertatem recuperet: tollendo crucem ſuam, id eſt
carnem ſuam cum vitiis & concupiſcentiis crucifigendo,
D per continentiæ bonum recuperet ſocietatem Angelo-
rum: ſequendo Chriſtum, id eſt ejus paſſionem imitan-
do, recuperet claritatis ejus viſionem: quia ſi com- Rom. 8. 17.
patimur ei, & conregnabimus.

* al. 23 & 29. ex Parvis.

S E R M O LXIV*.

De pretioſa vita & morte ſanctorum.

1 P*Retioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum ejus*. Pſ. 115. 5.
Pretioſam in conſpectu Domini mortem ſancto- Mors ſanctorum tripliciter pretioſa.
rum ejus facit aliquando vita, aliquando cauſa, ali-
quando vita ſimul cum cauſa. In Confeſſoribus [c], qui c
in Domino moriuntur, facit pretioſam vita. In Mar-
tyribus, qui pro Domino moriuntur, facit eam pretio-
E ſam aliquando ſola cauſa, aliquando cauſa pariter &
vita. Et illa quidem mors pretioſa eſt, quam commen-
dat vita: pretioſior, quam facit cauſa: pretioſiſſima
verò, quam prævenit vita ſimul cum cauſa.

2 Porrò tria ſunt quæ ſanctam faciunt hominis vi- Tria faciunt hominem ſanctum.
tam; victus ſobrius, actus juſtus, ſenſus pius. Victus
ſobrius erit, ſi continenter, ſi ſocialiter, ſi obedienter,
id eſt caſtè, charitativè, humiliter, vixerimus. Per con-
tinentiam enim caſtitas, per ſocialitatem charitas, per
obedientiam humilitas acquiritur. Et hæc eſt virtus,
quæ animam perfectè Deo ſubditam, ſub umbra alarum
ipſius ſecurè facit vivere. Actus juſtus erit, ſi fuerit re-
ctus, diſcretus, fructuoſus. Rectus per bonam intentio-
F nem, diſcretus per menſuram poſſibilitatis, fructuoſus
per utilitatem proximorum. Senſus pius erit, ſi fides
noſtra Deum ſentit ſummè potentem, ſummè ſapientem,
ſummè bonum: ut per ejus potentiam, noſtram creda-
mus adjuvari infirmitatem; per ejus ſapientiam, no-
ſtram credamus corrigi ignorantiam; per ejus bonita-
tem, noſtram credamus dilui iniquitatem. Tria ſunt Tria faciunt mortem pretioſam.
quæ mortem ſanctorum faciunt pretioſam, quies à labo-
re, gaudium de novitate, ſecuritas de æternitate.

a Hunc contextum refert liber 7. Florum cap. 32.
b Hæc apud Florilegum in lib. 8. cap. 32.

c Item hæc in lib. 8. cap. 84. ubi & alia ex initio num. 2. in lib. 8. cap. 77.

TOM. III. * al. 16. ex Parvis.

SERMO LXV*.

Matt. 13. 44. 1. Parabola Theſauri in agro.

De connexione triplicis Parabolæ apud Matth. *Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro, &c.*

A

1 TRiplicem nobis commendat gradum parabola triplex lectionis unius. Ager eſt corpus. Huic dum adhuc dominantur paſſiones deſideriorum, jacet incultus, & obnoxius maledicto, ſpinas & tribulos germinat; quid intus lateat ignoratur. Quis enim eo tempore idoneum reputet ferre dignos pœnitentiæ fructus? Quid tam inſipienter exponis anima corpus tuum? Neſcis quid abſconditum ſit in eo? Quid, niſi regnum cœlorum? Invenire eſt in eo ſalutis opera, quibus regnum cœlorum poteris adipiſci. Eme ergo agrum, & à concupiſcentiis tuis tibi vindica corpus tuum, dato nimirum pretio fomentis & occaſionibus ipſarum concupiſcentiarum.

B

2. Negotiatoris ementis margaritas.

2 Ubi verò theſaurum effoderis, eſto jam negotiator, & pretioſas margaritas quære. Si pretioſiſſimam unam inveneris, etiam tunc vende quicquid habes, & eme eam. Quæ eſt tamen una tam pretioſa? Neque enim mirum, ſi pro theſauro vendidit quæcumque habebat, id eſt pro divitiis ſalutis & peccata, & peccati fomenta deſeruit. Hæc quippè ſola prius habebat. Nunc autem, ubi theſaurum hunc reperit, quomodo quærit bonas margaritas, & pro una omnia vendidit? Ego unam hanc nihil aliud quàm unitatem arbitror eſſe. Quærit autem bonas margaritas, qui in opere ſalutis ſuæ non eſt contentus inferioribus bonis, ſed ſumma quæque & excellentiora perquirit. Nihil ergo pretioſius inveniens unitate, non parcat omnibus cæteris propter eam; jejuniis, vigiliis, orationibus audacter præferat unitatem.

C

3. Sagenæ miſſæ in mare.

3 Volo autem, ut in ea quoque ſic maneat, non quaſi unus ex omnibus, ſed quaſi cum omnibus unus. Latum expandat ſinum, ex omni genere affectionum claudat intra viſcera ſua, omnibus omnia fiat, & congaudere paratus, & compati: gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Erit enim cùm ad littus veniens, malos piſces à ſagena charitatis excludet, & quicquid moleſtum eſt, foras mittetur.

D

* al. 17. ex Parvis.

SERMO LXVI*.

De octo beatitudinibus oppoſitis totidem peccatis.

1. Peccatum ſuperbia: huic opponitur 1. Beatitudo.

1 EOdem ordine quo præceſſit culpa, ſubſecuta eſt etiam culpæ medicina. Primum peccatum [a] eſt factum in cœlo per ſuperbiam prævaricatoris angeli, qui dixit in corde ſuo: *In cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum: ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis: aſcendam ſuper altitudinem nubium, ero ſimilis Altiſſimo.* In ſeipſo tumuit, & de ſorte beatorum ſpirituum ejectus, cœlorum regnum amiſit. Contra hoc peccatum dictum eſt: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Secundum peccatum commiſſum eſt per inobedientiam mulieris in paradiſo. Ex hoc peccato facta eſt caro rebellis ſpiritui, ut quoniam ſpiritus ejus non fuit ſubjectus Creatori, nec caro ſit ſubjecta ſpiritui. Contra hoc eſt dictum: *Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram.* Horum duorum peccatorum comprehendit Dominus medicinam, dicens: *Diſcite à me, quia mitis ſum & humilis corde.* Tertium peccatum fuit, quod ipſa mulier virum quoque ſecum traxit in culpam. Debuit quidem illa peccatum ſuum deflere, nec addere peccatum peccato: ſed in hoc ſe putavit habere conſolationem, ſi virum faceret peccati ſui participem. Quodammodo enim naturale eſt unumquemque velle, ſive in vitiis, ſive in virtutibus, aſſociare ſibi conſortem. Contra hoc peccatum eſt iſtud remedium: *Beati qui lugent, quoniam ipſi conſolabuntur.*

a Iſ. 14. 13.

Matth. 5. 3. 2. Peccat. Inobedientia, huic oppon. 2. Beatitudo.

Ibid.

Matt. 11. 29.

3. Peccat. Seductio Adami, huic oppon. 3. Beatitudo.

Matth. 5. 5. 4. Peccat. Conſenſus, huic oppon. 4. Beatitudo.

2 Quartum peccatum commiſit Adam, qui conſenſit.

[a] Hæc carptim relata in lib. 10. Florum cap. 3.

A

Adam enim, ſicut ait Apoſtolus, *non eſt ſeductus, mulier autem ſeducta in prævaricatione fuit.* Illa per ignorantiam, iſte peccavit per infirmitatem. Peccavit autem nimis diligendo uxorem, non quia ejus voluntatem fecit, ſed quia eam voluntati prætulit divinæ. Undè & à Domino ei dictum eſt: *Pro eo quòd obediſti voci uxoris tuæ pluſquam meæ, maledicta terra in opere tuo.* Juſtum quippè erat, ut illius magis voluntatem faceret, cui plus debebat. Quis verò ambigat plus eum debere conditori, quàm uxori? Siquidem uxori erat adſtrictus tantùm per amorem, Deo autem per timorem ſimul & amorem. Plus ergo debuerunt valere duo vincula ad tenendum eum erga Dei præceptum, quàm unum tantùm erga conjugis affectum. Contra hoc quartum peccatum adhibitum eſt remedium: *Beati qui eſuriunt & ſitiunt juſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur.* Habuit quidem Adam juſtitiam, à juſto Deo creatus juſtus: ſed quia non eam ex libero arbitrio direxit, facilè ab ea per idem liberum arbitrium defluxit. Quo contra dicitur per Pſalmiſtam de Chriſto: *Dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem.* Quintum æquè peccatum commiſit, qui propriam culpam retorſit in uxorem, cùm ait: *Mulier quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi.* Primo quidem crudelis in ſe, qui peccatum ſuum excuſavit: ſecundo in uxorem, quam accuſavit. Et utique ſatis ſumpta eſt digna de peccato vindicta, quando eam accuſavit, cujus amore peccavit. Contra hoc peccatum dictum eſt: *Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur.*

1. Tim. 2. 14.

Gen. 3. 17. Adam plus debebat conditori quàm uxori.

B

Matth. 5. 6.

Pſ. 44. 8. 5. Peccat. Excuſatio ſui & accuſ. uxoris, huic oppon. 5. Beatitudo.

Gen. 3. 12.

C

Matth. 5. 6.

3 Sextum peccatum fecit Eva quæ cùm increparetur à Domino cur hoc feciſſet, reſpondit ei: *Serpens decepit me, & comedi.* Sic declinavit & ipſa in verba malitiæ, ad excuſandas excuſationes in peccatis, refundens culpam in ſerpentem, quaſi immunis à crimine, cùm nil obfuiſſet ſuggeſtio ſerpentis, ſi illa negaſſet aſſenſum propriæ voluntatis: & fortè præceſſit in ea aliquis motus ſuperbiæ, undè ſeduci meruit à ſerpente. Contra quod dictum eſt: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.* Septimum peccatum factum eſt extra paradiſum, quando Cain conſurrexit adverſus Abel fratrem ſuum, & interfecit eum. Ex eo jam tempore inveteratum eſt, ut mali inſurgant in bonos, & opprimant eos. Hujus peccati remedium eſt illud: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Quòd ſi ab infeſtatione ceſſare noluerint iniqui, patienter tolerent eos juſti audientes conſolationem quæ ſequitur, & dicit: *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam: quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Ecce quàm neceſſarius fuit adventus Chriſti, qui carnem ſubjiceret ſpiritui, hominem pacificaret ſibi, Deum reconciliaret homini.

6. Peccat. Rejectio culpæ in ſerpentem, huic oppon. 6. Beatitudo.

Gen. 3. 13.

Pſ. 140. 4.

Matth. 5. 8. 7. Peccat. Malorum in bonos odium, huic opp. 7. Beatitudo.

D

Gen. 4. 8.

Matth. 5. 9.

Ibid. 8. Beatitudo oppoſita perſecutioni malorum.

E

* al. 18. ex Parvis.

SERMO LXVII*.

De duplicibus Legis præceptis, moralibus, & figuralibus.

LEX *per Moyſen data eſt, gratia & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt.* Duplex in lege veteri præceptorum genus invenio. Sunt enim moralia quædam, ut eſt, *Non concupiſces; Non adulterabis; Honora patrem tuum*, & his ſimilia. Sunt etiam figurativa & umbratilia quædam, ut eſt taurorum immolatio, & ſanguis hircorum. Verumtamen carnalis ille populus nec illa implere poterat, nec in his obtinere ſalutem. Undè & Salvator in Evangelio legis præcepta improperat Phariſæis, quod propter traditiones ſuas irrita facerent Dei mandata, ipſa ſine dubio, in quibus eſſet ædificatio morum. Nam de cæteris ipſe loquitur per Prophetam: *Dedi eis præcepta non bona:* ipſa planè, in quibus eſſet umbra futurorum. Quæ enim conſequentia rationis, ut homine peccante aries mulctaretur, & diceret cum Propheta: *Quæ non rapui, tunc exolvebam?* Meritò ſanè non bona præcepta populus non bonus accepit, dicente Propheta: *Cum ſancto ſanctus eris, & cum perverſo perverteris.* Noverat enim Judæorum

Joan. 1. 17.

Matt. 19. 18. Rom. 13. 9. Exod. 20. 13.

F

Marc. 7. 13.

Ezech. 20. 25.

Pſ. 68. 5.

Pſ. 17. 26.

corda

[A] corda carnalia : undè & carnalia eis tradidit ſacramenta, quæ non poſſent juxta conſcientiam perfectum facere ſervientem in juſtitiis carnis. Venit proindè plenus gratia & veritate Chriſtus Dominus noſter, ut ex hoc jam moralia quidem impleantur per gratiam : quæ verò umbratilia & myſtica fuerant, revelata veritate deinceps non ad litteram obſerventur, ſed ſecundùm ſpiritum ſpiritualiter intelligantur. Propterea jam non aries vel taurus homine peccante mactatur, ſed viva corporis hoſtia, rationale & acceptabile ſacrificium, in jejuniis & laboribus veniam meretur pariter & gratiam.

[B] * SERMO LXVIII. *ſeu 29. ex* PARVIS *cum in nullo differat à Sermone 32.* de diverſis *hic conſulto omiſſus eſt.*

SERMO LXIX*.

(* Eſt 30. ex Parvis.)

De triplici renovatione triplicis vetuſtatis.

(1. Cor. 15. 49. a) 1 S*ICUT portavimus imaginem terreni hominis, portemus & imaginem cæleſtis*. Duo [a] homines ſunt, vetus & novus : Adam vetus, Chriſtus novus. Ille terrenus, iſte cœleſtis : illius imago vetuſtas, iſtius imago novitas. (Triplex vetuſtas.) Eſt autem triplex vetuſtas, & è contrario triplex novitas. Eſt enim vetuſtas in corde, in ore, in [C] corpore : in quibus tribus modis peccavimus, cogitatione, locutione, & opere. In corde ſunt deſideria carnalia & ſæcularia, ideſt amor carnis, & amor ſæculi. (V. ſerm. 5. in Adv. num. 3.) Similiter in ore eſt gemina vetuſtas, arrogantia & derogatio. Item gemina in corpore, flagiria & facinora. Hæc omnia ſunt imago veteris hominis, & hæc omnia renovanda ſunt in nobis. Si non eſſet vetuſtas in corde, non diceret Apoſtolus : (Epheſ. 4. 23.) *Renovamini ſpiritu mentis veſtræ, & induite novum hominem, qui ſecundùm Deum creatus eſt in juſtitia & ſanctitate veritatis*. Item ſi non eſſet vetuſtas in ore, non diceret Scriptura : (1. Reg. 2. 3.) *Recedant vetera de ore veſtro*. Et Apoſtolus dicit : (Epheſ. 4. 29.) *Omnis ſermo malus non procedat de ore veſtro; ſed qui bonus eſt, ad ædificationem fidei, ut det gratiam* [D] *audientibus*. Sed & de vetuſtate corporis mentionem facit, cùm dicit : (Rom. 6. 9.) *Sicut exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem*. De cujus renovatione etiam ſubjungit : *Ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem*.

(Triplex renovatio.) 2 Renovetur ergo cor noſtrum à carnalibus & ſæcularibus deſideriis : ut excluſis illis introducatur amor Dei, & amor patriæ cœleſtis. Recedant ab ore noſtro arrogantia & derogatio : & ſuccedant pro his vera peccatorum noſtrorum confeſſio, & bona de proximis æſtimatio. Pro flagitiis & facinoribus, quæ vetuſtas eſt corporis, aſſumatur continentia & innocentia, ut ſcilicet [E] contrariis virtutibus contraria vitia depellantur. Hanc ſupradictam renovationem facit Chriſtus habitans in nobis per fidem, ſicut ipſe ait : (Apoc. 21. 5.) *Ecce nova facio omnia*. Undè & ad ſponſam loquitur in Canticis : (Cant. 8. 6.) *Pone me ut ſignaculum ſuper cor tuum, ut ſignaculum ſuper brachium tuum*. Habitans igitur in corde eſt ſapientia, habitans in ore veritas, habitans in corpore juſtitia.

SERMO LXX*.

(* al. 31. ex Parvis.)

De vigilantia & ſollicitudine curanda ſalutis.

(1. Cor. 4. 10.) S*Pectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus*. [F] Ita planè, & malis, & bonis pariter. Illos enim ſollicitat invidiæ paſſio, iſtos compaſſio miſericordiæ, ut in nos inceſſanter intendant : illi quidem defectum noſtrum, iſti profectum deſiderantes. Nimirum in probatione ſumus, inter paradiſum & infernum interim medii, velut inter clauſtrum & ſæculum conſtituti. Diligenter conſideratur utrimque quid agimus, utrimque dicitur : O ſi ad nos tranſeat ! intentione quidem diſſimili, ſed non diſpari forſitan voluntate. Quòd ſi ita omnium oculi in nos : noſtri quo abierunt,

[A] aut quare ſoli ipſi receſſerunt à nobis ? A dextris ſiquidem & à ſiniſtris tanto ſtudio circumſpecti, ſoli diſſimulamus inſpicere vitam noſtram, ſoli noſmetipſos negligimus intueri : nec verentes deceptorios, nec adminiſtratorios ſaltem ſpiritus reverentes. *Me expectant juſti, donec retribuas mihi* (Pſal. 141. 8.). Et item : *Me expectaverunt peccatores ut perderent me* (Pſal. 118. 95.). Hinc mihi gehenna, indè corona paratur : & inter hanc atque illam medium nugari libet, oſcitare delectat ? (Deſidia noſtra in negocio ſalutis præſtringitur.) uſque adeò nec trahor deſiderio, nec periculo terreor, nec cupidus planè, nec pavidus, in quibus magis fuerat neceſſarium : perniciosiſſimè inſenſibilis ad utrumque. Exurgamus aliquando, Fratres, nec in vano accipiamus animas [B] noſtras, pro quibus alii tanto zelo, vel in bonum vigilant, vel in malum. Non eſt res parva, quam ſic inſectantur hoſtes, cives ſic præſtolantur.

SERMO LXXI*.

(* al. 34. ex Parvis, Sermonibus 32. & 33. in Sentent. numerum redactis.)

1 I*Ntegra & perfecta moralitas in duobus præcipuè conſiſtit, in evitandis vitiis, & apperendis virtutibus : quoniam non ſufficit à malo abſtinere, ſi non & bonum faciamus. Indè Pſalmiſta : *Declina à malo, & fac bonum* (Pſal. 36. 27.). Fugiamus ergo vitia, amplectamur virtutes. Hiſtorias igitur ſummatim delibantes, moralitatis fructus decerpamus. Fames coegit Iſrael intrare (Gen. 42. 2. & 43. 2.) [C] in Ægyptum : ſtatim reperit ibi novum dominum, & de libero ſervus efficitur. Ex illius regionis inhabitatione redigitur ſub poteſtate Pharaonis : qui maſculos præcepit interfici, feminas reſervari. Iſrael operibus luti & lateris duriter affligitur (Exod. 1. 14.), Pharao paleas miniſtrat laborantibus : fames coegit.

2 Non fames panis, neque ſitis aquæ ; ſed audiendi verbum Dei, compellit multos intrare Ægyptum. (Iſrael ſitis cauſa famis in Ægyptum profecti quid tropologice.) Hoc verbum Dei eſt lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum (Joan. 1. 9.). Undè Pſalmiſta : *Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos* (Pſal. 18. 9.). Qui hanc lucem ſequitur, non ambulat in tenebris, ſed habet lumen vitæ. De luce præceptorum tranſitur [D] ad lumen præmiorum. Qui hujus divini verbi patitur egeſtatem, cogitur intrare Ægyptum, ideſt tenebras. Involvitur enim tenebris ignorantiæ, & ſubjacet dominio Pharaonis, ideſt diaboli, qui princeps eſt Ægypti, hoc eſt tenebrarum, juxta illud Apoſtoli : *Non eſt nobis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem, ſed adverſus principes & poteſtates, adverſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus* (Epheſ. 6. 12.). Sub jugo Pharaonis fiunt lutea opera, ideſt diſſoluta & ſordida. Ab ipſo dantur paleæ, ideſt leves cogitationes. Palearum eſt leviter accendi, & in momento conſumi. Sic & malæ cogitationes à diabolo immiſſæ cito in mentibus noſtris accenduntur, carnis mollitie con[E]ſentiente. Sed ſi viriliter ſtudeamus reſiſtere, Deo juvante protinus extinguuntur. Paleis accenſis coquebatur lutum, & ſolidabatur in lateres : & pravæ cogitationes, quæ ſunt lutum, paleis delectationis accenduntur. Quæ cùm tranſeunt in actum, tunc decoquuntur : cùm verò ducuntur in conſuetudinem, tunc ſolidantur.

SERMO LXXII*.

(* al. 35. ex Parvis.)

1 B*EATUS vir, qui non abiit in conſilio impiorum* (Pſal. 1. 1.). Pii ſunt qui in Deum credunt, & ipſum colunt. Eſt enim pietas cultus Dei *. Hic autem cultus in tribus conſiſtit, fide, ſpe, & charitate, quæ ſunt (* Vid. 70. ſuprà LXX.) inviſibilia. His tribus carent impii, qui Deum non co[F]lunt ; & quorum conſilium eſt viſibilia inviſibilibus, terrena cœleſtibus præponere. Horum caput & princeps eſt diabolus, qui primus à pietate receſſit, & impius factus, etiam homines in paradiſo poſitos, ab eadem pietate fraude ſua dejecit, volens eos habere ſocios ſui erroris, & participes iniquitatis. Ille enim Evam ſeduxit, & illa virum ſibi ſubdidit. Similiter adhuc dæmon ſuggerit carni, caro ſpiritui, & fit impiorum conſilium. Dicunt enim ſibi invicem : *Omnium noſtrum ſit unum marſupium* (Prov. 1. 14.). Ponunt ergo in memoria, quaſi

a In lib. 7. Florum cap. 56. hic ſermo partim refertur, uti & ſequens in eodem lib. cap. 11.

TOM. III. *Conſilium impiorum cujus auctor & ſuggeſtor dæmon.* in marſupio, quiſque obolum ſuum: dæmon ſcilicet ſuggeſtionem, caro delectationem, ſpiritus conſenſum. Indè, tamquam de ſymbolo, comparant ſibi victum competentem: caro quidem combuſtionem, ignem ſcilicet qui non extinguitur: ſpiritus malam conſcientiam, ideſt vermem qui non moritur: dæmon autem emit utriuſque ſanguinem.

2 *Quatuor ad hoc conſilium viæ.* 2 Ad hoc conſilium [a] impiorum itur quatuor modis. Quidam enim trahuntur inviti, alii attrahuntur illecti, alii ſeducuntur ignari, alii ſequuntur ſpontanei. *Totidem virtutes iis oppoſitæ.* Iſtis neceſſariæ ſunt quatuor virtutes, per quas armati reſiſtant, ne in conſilio eant. Invitis neceſſaria eſt fortitudo, qua reſiſtant uſque ad mortem minis, cruciatibus, & damnis. Illi qui attrahuntur illecti, indigent temperantia, quæ reprimit illicita deſideria, nec cedit promiſſionibus, nec emollitur blanditiis. Illis qui ſeducuntur ignari, eſt opus prudentia, quæ ab utilibus inutilia diſcernit, & docet quid tenendum, quidve rejiciendum ſit. Juſtitia indigent illi qui ſequuntur ſpontanei. Juſtitia eſt rectitudo voluntatis, quæ nec amat peccare, nec peccato conſentire. Juſtitia & fortitudo ſedem habent voluntatem: quia voluntas juſta debet eſſe, & fortis. Eſt autem juſtitia ordinata hoc modo, ſcilicet mala reſpuens, bonis meliora præponens. Hanc non videtur habuiſſe Adam, qui malo conſentiens, quod utile erat deſeruit. Prudentia & temperantia ſedem habent in ratione: quia ratio prudens debet eſſe, & temperata. Eſt quippe prudentia, ratio docta, ſcilicet à gratia, vitare contagia injuſtitiæ propter juſtitiam. Vitat quidem non ſolùm injuſtitiam apertam, ſed etiam illa quæ ſunt aliquo modo contra juſtitiam, attendens non quod licet, ſed magis quod expedit: vitans divitias & quædam alia, non quia illicita, ſed quia juſtitiæ ſolent eſſe impedimenta. Sed propter quoſdam qui ex hypocriſi hoc faciunt, additur, *propter juſtitiam*. *Juſtitia ordinata quæ.* Juſtitia eſt perfectio animæ rationalis. Aliæ virtutes ſunt ad ejus acquiſitionem vel conſervationem, fortitudo, temperantia, prudentia, quæ juſtitiam conſervant ne amittatur, aut minuatur. *Juſtitia virtus generalis, cui cæteræ ſubſerviunt.* Poſtquam verò perfecta eſt juſtitia, & tranſit in affectum cordis, idem eſt quod illa tria: quia fortis eſt, prudens, temperata.

3 *Qui non abiit*. Abire pertinet ad illos qui ſunt inconſtantes, & leviter poſſunt impelli. Quod quidam volentes evitare, fiunt evidenter obſtinati, nullius conſilio acquieſcentes, propoſitum ſuum immobiliter tenentes; & ideò adjunctum eſt, *& non ſtetit*, ſcilicet, ut nec levis ſit, nec obſtinatus. Via peccatorum eſt mundus, vel propria voluntas, quæ eſt ſuperbia, ex qua omnia mala: ſicut ex communi ſunt bona. *Et in cathedra peſtilentiæ non ſedit*. *Cathedra peſtilentiæ, i. malum exemplum, ſubſiſtit 4 pedibus.* Sedet, qui docet exemplo ſuo faciens peccare alios. Cathedra eſt hæc, & quatuor pedibus ſubſiſtit. Primus pes eſt malitia; ſecundus contemptus Dei; tertius irreverentia; quartus aſtutia. Malitia eſt amare malum, & ſaporem mali habere; & malum, quia malum eſt diligere, ſicut facit Diabolus, & nonnulli iniqui. Sed quia fit aliquando, ut tales timeant Deum non timore bono, ſed ne incurrant vel damnum rerum, vel corporis cruciatum: ut amplius fiant mali, contemnunt & ipſum Deum; & fit ſecundus pes contemptus Dei. Item poſſet fieri ut malum amarent, Deum contemnerent, ſed inhiberet eos pudor hominum, cum quibus habitant: ideò ad augmentum mali ſequitur tertius pes irreverentia, ut nec Deum timeant, nec homines revereantur. Ad conſummationem verò malitiæ adeſt quartus pes aſtutia, ut ſciant uti tribus prædictis, miſcentes oleo venenum, & melli acetum. *Eminens ejus pars potentia.* Eminens pars cathedræ, cui ſedens inhæret, eſt potentia. Si enim potens eſt qui prædicta habet; tunc plurimum nocet: vel ſi potentem ſibi allicere poteſt, quem conſilio ſuo ſeducat, & ad malum impellat. Deindè apponitur pulvinar, ut ſuaviter ſedeat. *Pulvinar ejus vana gloria.* Pulvinar fit de levibus pennis avium, ſignificans vanam gloriam, & favorem popularem, quibus homines delectati extolluntur. *Scabellum hypocriſis.* Scabellum pedibus ſupponitur, ne terram tangant. Tales enim nonnulli terrenas actiones non faciunt, ſed ſpirituales ſimulant, ut magis decipiant. Horum doctrina eſt quaſi peſtilentia, multa loca occupans & vaſtans.

4 *Sed in Lege Domini voluntas ejus*. Superiori verſu dictum eſt quid ſit reſpuendum: in hoc autem dicitur quid ſit appetendum. *Ibidem 2.* In illo dictum eſt tamquam *declina à malo*: hoc autem *& fac bonum*: quod utique eſt ambulare in lege. Sed quoniam hæc via agitur non greſſu corporis, ſed affectu mentis: ideò dictum eſt, *In lege Domini voluntas ejus*. *Tria hominum genera per viam legis Domini incedunt.* Velle enim, teſte Beato Gregorio, mente ire eſt. Per hanc viam incedunt, & quaſi quemdam curſum ducunt tria genera hominum, ſervus, mercenarius, filius. Trahunt autem eumdem currum jumenta, quorum nomina ſunt, comminatio & promiſſio. Super comminationem ſervus ſedet, ſuper promiſſionem mercenarius. Horum uterque trahit currum, alter timore, alter cupiditate; & uterque propriis ſtimulis impellitur. Solus filius, qui nec timore quatitur, nec illicitur cupiditate, ſed ſpiritu dilectionis agitur, ſine labore aut læſione vehitur in curru: *Quicumque enim ſpiritu Dei aguntur, hi filii ſunt Dei*. *Rom. 8. 14.* Habet etiam currus ille quatuor rotas, illas ſcilicet quatuor animi affectiones notiſſimas, amorem & lætitiam, timorem & triſtitiam. Amant enim reprobi temporalia, & lætantur cùm malè fecerint: ſed hunc amorem & hanc lætitiam ſequitur timor & triſtitia ſempiterna. Electi verò, quibus dicitur, *Mundus gaudebit, vos autem contriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium*; *Joan. 16. 20.* ponunt primas rotas timorem & triſtitiam, poſteriores amorem & lætitiam. Ipſis enim commutatur timor in charitatem, triſtitia in lætitiam ſempiternam.

5 Notandum autem, quòd hæc via legis Domini conſummatur ſex diebus. Et prima quidem dicta eſt gemitus cordis, ſecunda confeſſio oris, tertia largitio propriæ poſſeſſionis, quarta labor corporis, quinta abnegatio propriæ voluntatis, ſexta contemptus mortis. In ſeptima fit quies ab omnibus prædictis, ſperans octavam reſurrectionis. *Et in lege ejus meditabitur die ac nocte*. In quocumque ſtatu ſit homo poſitus, numquam recedendum eſt illi à lege Domini, ſed ſemper in die bonorum non immemor ſit malorum & in die malorum memor ſit ſemper bonorum. Poteſt etiam per diem & noctem contemplativa & activa vita intelligi, quæ ambæ continentur in lege Domini.

SERMO LXXIII*.

** al. 35. ex Parvis.*

D*ixit inſipiens in corde ſuo, Non eſt Deus*. *Pſal. 52. 1.* Deus licèt unus ſit & unum ſit, tamen non ſui varietate, ſed animi noſtri mutatione, guſtantibus nobis diverſos videtur habere ſapores. *Deus pro affectuum varietate nobis ſapit diverſimodè.* Sapit enim timenti, juſtitiam & potentiam; ſapit amanti, bonitatem & miſericordiam. Undè & alibi ait idem iſte Propheta: *Semel locutus eſt Deus, duo hæc audivi: quia poteſtas Dei eſt, & tibi Domine miſericordia*. *Pſal. 61. 2.* Idem quippe eſt audire hoc, quod guſtare: quia utrumque fit una & ſimpliciſſima mente. Itaque ſemel locutus eſt Deus: quia unum genuit Verbum. Cæterùm nos per unum Verbum duo hæc audimus ſive ſapimus, *quia poteſtas Dei eſt, & tibi Domine miſericordia*. At is quidem penitus inſipiens eſt, cui nec timorem Deus ſapit, nec amorem. Diſcat quantum vult; ego ſapientem non dixerim, dum nec timebit, nec diliget Deum. Quomodo enim dixerimus in ſapientia conſummatum, quem video nec initiatum? Nam, *Initium ſapientiæ timor Domini*: *Pſal. 110. 9. Eccli. 1. 16. & Prov. 1. 7.* conſummatio amor; media ſibi vindicat ſpes. *Inſipiens quis.* Cui ergo nec juſtitiam ſapit Deus per timorem, nec miſericordiam per amorem; is planè dicit in corde ſuo, Non eſt Deus. Deum enim non putat, quem nec juſtum, nec pium reputat.

SERMO LXXIV*.

** al. 37. ex Parvis.*

C*orrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt in ſtudiis ſuis; non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque* *Pſal. 13. 2. & 52. 7.*

---

a Vvillelmus Florilegus refert hæc verba lib. 9. cap. 20. Idem cap. 21. refert alia ex num. 3.

a Animæ corruptio tri-plex.

ad unum. Habet anima corruptionem ſuam [a], habet & corpus ſuam. Corruptio animæ tripertita eſt; quadripertita eſt corporis. Corpus ſiquidem conſtat ex quatuor elementis: anima verò in triplici vi ſubſiſtit. Eſt enim rationalis, concupiſcibilis, iraſcibilis. Rationalis, cujus ſanitas eſt cognitio veritatis, corrumpitur ſuperbia. Corrupta autem fallitur duobus modis: in cognitione ſui, & cognitione Dei. Concupiſcentiam corrumpit vana gloria, iram invidia. Corruptio corporis dicitur abominatio; & fit quatuor modis, ſecundùm quatuor elementa ex quibus conſtat. Quatuor enim ſunt quæ corpus corrumpunt, curioſitas, loquacitas, crudelitas, voluptas. Sunt autem quatuor partes corporis, in quibus ſingulis maximè vigent ſingula elementa. Nam in oculis eſt ignis: in lingua, quæ vocem format, aer: in manibus, quarum propriè tactus eſt, terra: in membris genitalibus, aqua. Has quatuor partes corrumpit illa quadripertita peſtis: oculos ſcilicet curioſitas, linguam loquacitas, manus crudelitas, genitalia voluptas. Sic fiunt homines *corrupti & abominabiles*, corrupti in anima, abominabiles in corpore; corrupti coram Deo, abominabiles coram hominibus. *Non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum*. Quatuor genera ſunt hominum, quorum omnium nullum eſt quod faciat bonum, niſi unum. Quidam enim ſunt, qui Deum nec intelligunt, nec requirunt; & hi mortui ſunt. Alii intelligunt quidem, ſed non requirunt; & hi impii ſunt. Alii requirunt, non autem intelligunt; & hi fatui ſunt. Alii verò & intelligunt, & requirunt; & hi ſancti ſunt: de quibus ſolis dici poteſt, quia ipſi ſunt qui faciunt bonum.

Corporis quadruplex. Elementa in quatuor corporis partibus ſingulariter vigentia.

Hominum quatuor ſortes, quarum una tantùm facit bonum.

SERMO LXXV*.

* al. 38. ex Parvis.

Pſal. 15. 3. Salutis curam in mortem uſque differre periculoſum.

MUltiplicata ſunt infirmitates eorum, poſtea acceleraverunt. Quid diſſimulant homines in vita ſua agere pœnitentiam, & extrema de confeſſione præſumunt? Quomodo ſub unius horæ articulo revocari poſſe æſtimant omnia animæ membra, cujus concupiſcentiæ & deſideria per totum mundum ſparſa ſunt, & ubique terrarum velut quodam viſco tenentur? Non dico, ait Dominus, quin & talium ſalvem aliquos: potens ſum enim in momento omnia revocare: ſed *non congregabo conventicula eorum de ſanguinibus*, ideſt, qui in ſanguine perſeverant, donec multiplicatis infirmitatibus deſerantur à peccatis, antequam deſerant ea. Non magna talium conventicula congregabo. Si bene memini, in toto canone Scripturarum unum Latronem invenies ſic ſalvatum. Nuli ergo huic tam periculoſæ expectationi credere temetipſum. Et quidem ſpiritus non modo ubi vult, ſed quando vult, ſpirat; nec ei difficile eſt de ſubito perfectam dare contritionem cordis, quam vix multo tempore alii conſequuntur: ſed undè ſcis, quòd tunc tibi ita ſubvenire velit, quem tu interim ſic repellis? Benignus quidem ſpiritus ſapientiæ, ſed non liberabit maledictum à labiis ſuis. Audi quis ille ſit: *Maledictus qui peccat in ſpe*.

Ibid. — Joan. 3. 8. — Sap. 1. 6.

SERMO LXXVI*.

* al. 39. ex Parvis.

Pſal. 20. 3. — b Benedictio triplex nobis neceſſaria.

PRævenisti eum in benedictionibus dulcedinis. Triplex nobis neceſſaria [b] eſt benedictio, præveniens, adjuvans, & conſummans. Prima miſericordiæ, ſecunda gratiæ, tertia gloriæ. Prævenit miſericordia converſionem, adjuvat gratia converſationem, perficit gloria conſummationem. Niſi trinam hanc benedictionem dederit Deus, non poterit dare terra noſtra fructum ſalutis. Neque enim aut inchoare bonum, donec à miſericordia præveniamur; aut agere bonum, donec adjuvemur à gratia; aut conſummari in bono poſſumus, donec gloria repleamur. Verùm in his tribus non immeritò dulcius ſapit ea, quæ non modo immeritos, ſed & malè meritos prævenit: ut dum adhuc filii ſumus iræ, & operamur opera mortis, ipſe cogitet ſuper nos cogitationes pacis, & ne petentibus * quidem, immò & impetentibus *; non invocantibus, ſed provocantibus; non interpellantibus, ſed etiam repellentibus, ſpiritum bonum, ſpiritum vitæ, adoptionis ſpiritum largiatur. Quid illi animæ dulce ſapiat, cui miſericordia tanta non ſapit? Meritò proindè benedictio dulcedinis nominatur ea quæ prævenit; quia quæ adjuvat, fortitudinis; quæ conſummat, plenitudinis eſt.

Gratiæ neceſſitas ad bonum: inchoandum & peragendum.

* al. pœnitentibus. — TOM. III. * al. impœnitentibus.

a Hic locus extat in Florum lib. 7. cap. 37.

SERMO LXXVII*.

* al. 40. ex Parvis.

Pſal. 17. 45.

POpulus, quem non cognovi, ſervivit mihi. Non eſſet magnæ admirationis, ſi populus à Deo cognitus ſerviret illi. Cùm verò incognitus illi ſerviat, & in auditu auris obediat, magnæ laudi adſcribendum eſt. Ex hoc genere cognitorum & non cognitorum, & cognoſcentium & non cognoſcentium, ſunt quatuor differentiæ. Quidam enim ſunt qui à Deo cognoſcuntur, & Deum cognoſcunt: alii non cognoſcuntur, nec cognoſcunt: alii cognoſcuntur quidem, ſed ipſi non cognoſcunt: alii non cognoſcuntur, & tamen cognoſcunt. Cognoſcere Dei, eſt felicem facere: cognoſcere hominis, eſt gratias agere. Qui ergo cognoſcuntur à Deo, & Deum cognoſcunt, ſancti Angeli ſunt: qui ab eo felices facti, ejus laudibus ſemper vacant, & obſequiis deſerviunt. Qui nec cognoſcuntur, nec cognoſcunt, pauperes ſunt neceſſarii: quos nec rerum temporalium copia ditat, nec beatificat ſervitus divina. Qui autem cognoſcuntur, ſed non cognoſcunt, divites ſunt hujus ſæculi: qui acceptis quidem opibus affluunt, ſed carnalibus deſideriis hujus ſæculi preſſi, numquam ad cœleſtia cor ſuſpendunt. Qui verò non cognoſcuntur & cognoſcunt, pauperes ſunt voluntarii: quos nec tribulatio, nec anguſtia, nec alia quæcumque pericula poſſunt ſeparare à charitate Dei. Et hi nimirum multis modis probantur adverſis, duriſque fatigantur tribulationibus, ſicut ſcriptum eſt: *Vaſa figuli probat fornax, & homines juſtos tentatio tribulationis*. Ex quorum item perſona loquitur Pſalmus: *Deus Deus meus reſpice in me, quare me dereliquiſti?* Numquid non incogniti videntur, qui orant ut reſpiciantur? Verumtamen licèt derelicti videantur, ipſi tamen Deum cognoſcunt; & ex perſona cognoſcentium ſtatim in eodem pſalmo ſubinfertur: *Deus meus clamabo per diem, & non exaudies; & nocte, & non ad inſipientiam mihi*. De his ergo vox divina dicit: *Populus, quem non cognovi, ſervivit mihi*. Ac ſi apertè diceret Angelis ſuis: Quid, ſi vos mihi ſervitis, quos felices facio, quandoquidem illi mihi ſerviunt, quos in ſua paupertate derelinquo? Et quid, ſi vos mihi obeditis qui faciem meam videtis, cùm & illi obediant, qui me tantùm audiunt, & non vident? Vident quippe Angeli, audiunt homines. Audiunt ſcilicet & obediunt, ut quandoque ſimiles Angelis facti, mereantur ipſi quoque videre. Itaque auditus eſt meritum videndi, viſio præmium audiendi. Et prius eſt audire, videre poſterius, ſicut ſcriptum eſt: *Audi filia, & vide*. Quiſquis ergo in futuro Deum videre deſiderat, profectò neceſſe eſt ut in præſenti prius Deum audiat, & in auditu auris obediat.

Hominum quatuor differentiæ, cognitorum & non cognitorum à Deo.

Eccli. 27. 6. — Pſal. 21. 2. Pauperes voluntarii quaſi incogniti & derelicti à Deo. — Pſal. 44. 11.

SERMO LXXVIII*.

* al. 41. ex Parvis. Extat 42. inter Sententias. Quid Tabernacula, Atria, & Domus; & cui competunt.

TRIA ſunt; Tabernacula, Atria, Domus. In tabernaculis ſunt omnes juſti in carne viventes & laborantes: quia tabernacula laborantium ſunt & militantium. Tabernaculum verò habet tectum, ſed fundamento caret, & portabile eſt: quia juſti in præſentibus non ſunt fundati, ſed inquirunt civitatem, deſurſum fundamenta habentem. Fides etiam eorum, quæ eſt fundamentum, non eſt in terrenis, ſed in Domino. Tectum habent, ideſt, munimentum gratiæ & protectionem. Atria ſunt domui vicina, amplitudinem habentia. In illis ſunt animæ ſanctæ corporibus exutæ, quæ in latitudine ſunt, depoſita carnis anguſtia. Atria habent fundamentum, ſed non tectum: quia animæ, quæ in amore Dei ſunt, non ruunt, undè *ſtantes*

b Et hunc ſermonem laudat Florilegus lib. 6. cap. 8.

[Tom. III. Pſal. 131. 7.] *erant pedes noſtri* : ſed non habent tectum adhuc expectantes augmentum, qnod non erit niſi in reſurrectione corporum ſnorum. Poſt ipſam ſanè reſurrectionem cum Angelis erunt in domo, quæ habet fundamentum & tectum. Fundamentum eſt ſtabilitas æternæ beatitudinis, tectum conſummatio & perfectio ipſius.

SERMO LXXIX*.

[al. 43. in Parvis.]*

[Pſal. 56. 8.] P*Aratum cor meum Deus, paratum cor meum*. Via regia, Fratres, nec ad deateram declinat, nec ad ſiniſtram. Porrò invenite eſt hominem ſemel quidem patatum, non quidem ſecundò. Si diaerit ei Deus, *[Gen. 21. 10.]* *Ejice ancillam & filium ejus*, dico antem opera carnis: non cunctatur. Si diaerit, *[Gen. 22. 2.]* *Immola mihi filium tuum quem diligis Iſaac* : hoc planè jam patienter audire non poteſt, ut fraternæ utilitatis ant unitatis gratia, ſpiritualis ſuſtinere videatnr ſtudii detrimenta. *[Quàm difficile propriam relinquere voluntatem.]* Quidni abjiciat facilè ſervus Chriſti quicquid ad eotpoream pertineat voluptatem! At verò ſpiritnali jucunditate æqnanimiter fraudari, qnando aut obedientia cogit, aut fraternæ charitatia ratio poſtulat; hoc planè magnum: & Deo gratum offetre eſt holocauſtum. Memento tamen, non Iſaac in hoc ſacrificio, ſed arietem contumaciæ jugulari.

SERMO LXXX*.

[al. 44. in Parvis.]*

[Pſal. 132. 1.] 1 E*CCE quàm bonum & quàm jucundum habitare fratres in unum*. Eſt unitas naturalis, nnitas carnalis, unitas virtnalis, unitas motalis, nnitas ſpiritualis; unitas ſocialis, unitas perſonalis, unitas principalis. *[Unitas multiplex.]* Unitas naturalis eſt inter cotpus & animam. Unitas carnalis inter virum & mulierem, de qna dictum eſt: *[Gen. 2. 24.]* *Erunt duo in carne una*. Unitas virtnalis eſt, quæ hominem ſibi ipſi conjungit, ut non per diverſa effluat, ſed cum Propheta, unam petat à Domino. *[Pſal. 26. 4.]* Unitas moralis eſt quæ nos conjungit proaimo. Undè Pſalmiſta: *[Pſal. 67. 7.]* *Qui habitare facit unius moris in domo*. Unitas ſpititualis eſt, quæ nos conjungit Deo. Undè Apoſtolns: *[1. Cor. 6. 17.]* *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt*. Unitas ſocialis inter Angelos, quibus omnimodis idem velle eſt, idem nolle. Unitus perſonalis in Chriſto. Unitas principalis, quæ & ſubſtantialis, eſt in Trinitate.

2. *Ecce quàm bonum & quàm jucundum*. Sunt quædam bona, & jucunda; ſunt quædam nec bona, nec jucunda: ſunt quædam bona, & non jucunda; ſunt quædam jucunda, & non bona. *[Quid & quotuplex bonum jucundum, & contra.]* De bonis & non jucundis pervenitur ad bona & jucunda. De jucundis & non bonis pervenitur ad non bona & non jucunda. Bona & non jucunda ſunt continentia, patientia, diſciplina. Jucunda & non bona, voluptas, curioſitas, & vanitas. Nec bona nec jucunda, invidia, triſtitia, acedia. Bona & jucunda, honeſtas, charitas & puritas. *[Unitas duplex.]* Ad hoc bonum & jucundum obtinendum neceſſaria eſt unitas virtualis, & unitas moralis. *[Duo opposita.]* Primam diſturbant puſillanimitas & levitas. Puſillanimitas facit propoſitum relinqnere, levitas mutare. Alteram obſtinatio, ſuſpicio & ſimulatio diſturbant. Obſtinatio non recipit proaimum, ſuſpicio non credit proaimo, ſimulatio non ſe jungit proximo. Spes æternorum expellit puſillanimitatem, humilis obedientia levitatem. Obſtinatio humilitate, ſuſpicio & ſimulatio charitate pelluntur.

SERMO LXXXI*.

[al. 45. in Parvis.]*

[Eccl. 15. 9.] N*ON eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris*. Etiam quæ eſt in ore peccatoris pœnitentis, non videtur ſpecioſa; quia adhuc de peccati recordatione & memoria confuſionem patitur, & frequenter indè compungitur. Sed tamen in eo eſt utilis & fructuoſa confeſſio, etſi non ſpecioſa decoraque laudatio. Poſtquam verò de beneficiis Dei proficiens adhæret divinæ laudi, & in ea aſſiduè delectatur & proficit, ita ut nihil aliud placeat ei: tunc in ore ejus eſt ſpecioſa laus Dei, ad ſimilitudinem agricolæ, qui dum ſtercorat agrum ſuum, totus in luto eſt & ſtercoribus, & non eſt pulcher labor ejus, etſi ſit fructuoſus: quando colligit manipulos ſegetis, tunc labor eſt ſpecioſus & dulcis. *[Simile.]*

SERMO LXXXII*.

[al. 46. in Parvis.]*

De diligenti cuſtodia cordis.

1. O*MNI cuſtodia ſerva cor tuum, quia ex ipſo vita procedit*. *[Prov. 4. 23.]* Duobus autem [a] modis vita à corde procedit: aut quia corde creditur ad juſtitiam; *[Rom. 10. 10.]* & juſtus ex fide vivit; *[Rom. 1. 17.]* & fide mundatur cor; & mundo corde Deus videtur, *[Matt. 5. 8.]* ideſt agnoſcitur; & hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te unum Deum, & quem miſiſti Jeſum-Chriſtum: *[Joan. 17. 3.]* aut quia Chriſtus vita noſtra, qui nunc per fidem habitat in cordibus noſtris, *[Epheſ. 3. 17. Coloſſ. 3. 4.]* erit cùm apparebit, & nos cum ipſo apparebimus in gloria: & qui nunc latet in corde, tunc qnaſi de corde ad corpus procedet, quando reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum cotpori claritatis ſuæ. Undè & alius Apoſtolus ait: *[Philip. 3. 21. 1 Joan. 3. 2.]* *Nunc filii Dei ſumus, & nondum apparuit quid erimus*.

2. Sed conſiderandum eſt qnomodo dicat: *[Prov. 4. 23.]* *Omni cuſtodia ſerva cor tuum*. Solent dicere homines hujus ſæculi: Bonum caſtellum cuſtodit, qui corpus ſuum cuſtodit. Nos autem non ſic: ſed ſterquilinium vile cuſtodit, qui cuſtodit corpus ſuum, Apoſtolo teſte: *[Galat. 6. 8.]* *Quoniam qui ſeminat in carne, de carne metet corruptionem: qui verò*, inquit, *in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam*. Ac ſi dicat, colendum, cuſtodiendum magis animæ caſtrum, quoniam æterna ex ipſo vita procedit. *[Animæ castrum quàm multipliciter impugnetur.]* Sed caſtrum iſtud in terra inimicorum ſitum undique impugnatur: & idcircò omni cuſtodia, ideſt ea omni parte, vigilanti ſollicitudine eſt muniendum, inferius, ſuperius, ante & retro; à dextris & ſiniſtris. Inferius impugnat concupiſcentia carnis, quæ militat adverſus animam; quia caro concupiſcit adverſus ſpiritum. Superius imminet judicium Dei: *[Hebr. 10. 31.]* Horrendum eſt enim incidere in manus Dei viventis. Sollicitè ſatis hac parte cor ſuum cuſtodierat, qui dicebat: *[Job. 31. 23.]* *Semper enim quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum*. Retro mortifera delectatio eſt, quæ oritur ex recordatione præteritorum peccatorum: ante, inſtantia tentationum: à ſiniſtris verò arrogantium fratrum & murmurantium inquietudo: à dextris obedientium fratrum devotio. Poſſunt enim hi quoque (niſi caveatur) duobus nocere modis: aut bonis eorum actibus invidendo; aut ſingularem gratiam æmolando.

3. Vigilet ergo adverſus carnem rigor diſciplinæ: *[Quibus armis reſiſtendum.]* contra judicium Dei, judicium propriæ confeſſionis; & hoc ſit duplex, manifeſtum de manifeſtis, occultum de occultis. Undè ait Apoſtolus: *[1. Cor. 11. 31.]* *Si noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur*. Contra delectationem, quæ procedit de recordatione præteritorum peccatorum, frequentia lectionis: contra inſtantiam tentationis, inſtantia ſupplicis orationis: contra fratrum inquietudinem, patientia & compaſſio: adverſus obedientium fratrum fervorem, congratulatio & diſcretio. Congtatulatio enim expellit invidiam, diſcretio nimiam æmulationem.

SERMO LXXXIII*.

[al. 47. in Parvis.]*

[Prov. 25. 16.] M*EL invenisti? noli multum comedere, ne fortè ſatiatus evomas illud*. Poteſt non incongruè hoc loco mellis nomine favor humanæ laudis intelligi: meritoque non ab omni, ſed immoderato mellis hujus edulio prohibemur. *[Laudes humanæ quatenus admittendæ.]* Eſt enim cùm utiliter humanas laudes recipimus, fraternæ dumtaxat intuitu charitatis, & ad ſalutem eorum, qui nobis propterea facilius acquieſcunt. Hac ergo pareitate ſervata, mellis hujus moderata comeſtio non nocebit. Si quid verò amplius eſt, à malo eſt, & in perniciem convertetur. Invento enim melle immoderatius veſcitur, quiſquis appo-

a Florum collector hunc locum habet lib. 7. cap. 45.

nens omninò eot ſuum, favore humanæ laudis inflatur, incraſſatur, impinguatur : à quo ſe Propheta ſanctus cuſtodiri deprecatur à Domino, non quidem mellis, ſed olei ſatis vicina appellatione ipſum quem prædiximus ſavorem exprimens, ubi ait : *Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum*. Vis noſſe quando evomat immoderatus epulator mellis edulium, quod uſque ad ſatietatem ſumens, modum parcitatis exceſſit? Tunc ſine dubio laudes, quibus ſatiabatur, non alium fructum quærens, ſed ſavore ipſo contentus humano; tunc, inquam, multa cum anxietate evomit, quod pernicioſa delectatione comedit, cùm alium quemlibet laudari audiens invidia contabeſcit. Mens enim dedita vanitati, & arrogantia tumens, laudem alterius, ſuam reputat vituperationem.

Pſal. 140. 5.

SERMO LXXXIV*.

* al. 48. ex Parvis.

1 DUO loca ſunt animæ rationalis : inferior, quem regit; & ſuperior in quo requieſcit. Inferior quem regit, corpus; ſuperior, in quo quieſcit, Deus. De utroque poteſt rectè intelligi quod ſcriptum eſt, *Si aſcenderit ſuper te ſpiritus poteſtatem habentis, locum tuum ne dimiſeris* : vel inferiorem ſcilicet, regendo; vel ſuperiorem quieſcendo. Sed hoc quod prius diai, convenit rudibus adhuc & imperfectis, quibus loquitur Apoſtolus : *Humanum dico propter infirmitatem carnis veſtræ. Sicut enim exhibuiſtis membra veſtra ſervire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra veſtra ſervire juſtitiæ in ſanctificationem*. Habet quippè anima tria facere in corpore, vivificare, ſenſificare, regere. Sed ſive auferatur vita, ſive ſenſua perturbetur, de neutro condemnatur. Sin verò tentatori victa ſuccumbit, hoc illi ad peccatum reputatur. Dicitur ergo ne aſcendente ſuper eam ſpiritu, locum ſuum deſerat, hoc eſt ne ingruente tentatione membra ſua arma iniquitatis peccato exhibeat.

Eccl. 10. 4.
Rom. 6. 19.
Animæ tria erga corpus officia.

2 Notandum autem quod dicitur : *Si aſcenderit ſuper te ſpiritus poteſtatem habentis*. Nihil quippè adverſus nos malignus ſpiritus poteſt, niſi miſſus aut permiſſus. Undè cùm ejus ſit voluntas ſemper mala : numquam poteſtas eſt niſi juſta. Nam voluntas quidem mala ex ſeipſo ſibi ineſt, poteſtatem verò non aliundè quàm à Deo habet. Quam tamen poteſtatem ſemper moderatur Dominus, ne ſcilicet ex nequitia voluntatis plus puniat, quàm eorum exigunt merita qui puniuntur. Et hæc de inferiori loco dicta ſunt. Cæterùm de ſuperiori hoc intelligitur, ne quietem mentis, quam in Deo habet, tentante diabolo deſerat, ſed undecumque ille tentaverit, ipſa in Deo ſiaa conſtanter in tranquillitate permaneat. Hæc poſterior ſententia convenit perfectis, qui cum Elia dicere poſſunt : *Vivit Dominus Deus Iſrael, in cujus conſpectu ſto*. Et illud de Joanne Apoſtolo, *quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo*. Hæc, inquam, ſententia convenit perfectis, qui jam in ſua converſatione quodam modo imitantur ſtatum æternitatis.

Voluntas diaboli ſemper mala; poteſtas numquam niſi juſta & à Deo limitata.
4. Reg. 3. 14.
1. Joan. 4. 17.

SERMO LXXXV*.

* al. 49. ex Parvis.

SIVE *ad auſtrum, ſive ad aquilonem arbor ceciderit, ibi erit*. Auſtri calor & lenitas in ſacra Scriptura bonam ſolet habere ſignificationem : ab aquilone verò panditur omne malum. Porrò homines ſicut arbores vidit aliquis. Exciditur autem arbor in morte : & quocumque ceciderit, ibi erit : quia ibi te judicabit Deus ubi invenerit. Ibi, inquam, erit immutabiliter & irretractabiliter. Videat quo caſura ſit antequam cadat : quia poſtquam ceciderit, non adjiciet ut reſurgat, ſed nec ut ſe vertat. Quo verò caſura ſit arbor, ſi ſcire volueris, ramos ejus attende. Undè major eſt copia ramorum & ponderoſior, indè caſuram ne dubites, ſi tamen fuerit tunc exciſa. Rami noſtri, deſideria noſtra ſunt : quibus ad Auſtrum extendimur, ſi ſpiritualia fuerint : ſi carnalia ad Aquilonem. Quæ verò præponderent, medium corpus indicat. Ea namque præponderant, quæ ſecum traxerint corpus. Sic enim eſt corpus noſtrum inter ſpiritum cui ſervire debet, & carnalia deſideria quæ militant adverſus animam, ſive poteſtates tenebrarum, ac ſi vacca ſit inter raptorem & ruſticum conſtituta. Quicquid ille minetur, quicquid intendat, ſi vaccam non duxerit, ruſticus vicit. Sic quantumcumque ſæviat malignus, quantumcumque prava deſideria crucient; ſi vas ſuum ſibi vindicat anima, viciſſe credenda eſt, ut, quemadmodum ait Apoſtolus, *Non regnet peccatum in noſtro mortali corpore* : ſed ſicut exhibuimus membra noſtra ſervire iniquitati ad iniquitatem, ſic exhibeamus ſervire juſtitiæ in ſanctificationem *.

Eccl. 11. 4.
Jerem. 1. 14.
Marc. 8. 24.
Mors mala incorrigibilis.
Mortis qualitas quo indicio colligenda.
TOM. III.
Simile.
Rom. 6. 12.

SERMO LXXXVI*.

* V. S. Greg. l. 32. Mor. cap. 4.
* al. 50. ex Parvis; ſequitur Sententia.

1 OMNIA *feciſti in pondere, & menſura, & numero*. Ad differentiam ipſius divinæ eſſentiæ dictum eſt. Creaturæ enim in pondere, & menſura, & numero factæ ſunt : ſolus Creator his omnibus caret. Pondus in dignitate rei conſideratur. In pondere igitur facta eſt, quæ rei ſui generis eſt comparanda, aut ſecundum majus, aut ſecundùm minus, aut ſecundùm æquale. Pondus habet, quæ quanti valeat æſtimari poteſt. Menſura verò in loco & tempore conſideratur. Quòd ſi locum ſolum accipimus corporalem, incorporeorum menſura in tempore erit, & non in loco. Neque enim anima in loco poteſt eſſe corporeo; nec corpus, de quo magis videtur, locus animæ eſt. Quomodo enim corpore clauditur, quæ ſic vegetat exteriora, ſicut interiora. Sic eſt in ſuperficie cutis, ſicut in viſceribus intimis.

Sap. 11. 21.
Anima non eſt in corpore ut in loco.

2 Sed ex affectione carnali & conſuetudine corporum ſic errat anima, ut ſeipſam neſciat niſi corpoream cogitare. Ubi eſt enim theſaurus ejus, ibi eſt & cor. Hoc ſapit quod diligit. Affectionibus ſiquidem obligata & illita terrenis, ſuam ipſius faciem conſiderare non poteſt. Infixa eſt in limo profundi, & ſeipſam non videt, ſed putat formam ſuam eſſe luteam illam quam portat imaginem. Sed omninò aliter eſt : & aliter conſideratur menſura animæ ſecundùm locum. Locus ſiquidem unicuique rei, finis eſt ſuæ ſubſtantiæ. Subſtantia verò animæ in ratione, in memoria, in conſilio, in judicio, cæteriſque ſimilibus eſt : quæ omnia ſuo quoque fine clauduntur. In menſura eſt ergo factus omnis ſpiritus, præter divinum : quia & ratio ejus, & memoria, & cætera omnia ſuam habent menſuram. In numero facta ſunt omnia, vel ſecundùm partium compoſitionem, ut ſunt corpora : vel ſecundùm varietatem & mutabilitatem, ut ſunt etiam incorporea. Solus Deus eſt, in quem nec pondus, nec menſura cadit omninò, nec numerus. Unus Deus eſt, non habet ſui generis cui valeat comparari. Unus eſt & ſolus ipſe penitus inæſtimabilis : æternus quoque & immenſus, indiviſus & omninò invariabilis.

Matt. 6. 21.
Omnia facta in pondere menſura & numero præter Deum.

SERMO LXXXVII*.

* al. 51. ex Parvis. Confer hunc cum ſerm. 3. & 4. in Cant. Cant. n. 8.

De oſculo Sponſi, ſeu gratia contemplationis.

1 O*Sculetur me oſculo oris ſui*. Tria ſunt oſcula : primum pedum : ſecundum, manuum : tertium, oris. Cùm primò convertimur, pedes Domini oſculamur. Duo autem ſunt pedes Domini, miſericordia & veritas. Hunc utrumque pedem Deus convertentium cordibus imprimit, & utrumque pedem peccator quiſque, ſi verè convertitur, amplectitur. Si enim ſolam miſericordiam ſine veritate reciperet, per præſumptionem caderet. Rurſus ſi veritatem ſine miſericordia reciperet, nihilominus per deſperationem periret. Sed ut fiat ſalvus, ad utrumque pedem humiliter provolvitur : ut per veritatem peccata damnet, & per miſericordiam veniam ſperet : & hoc primum oſculum. Secundum oſculum fit, cùm primum ad bona opera conſurgimus. Tunc manus Domini oſculamur, cùm ei noſtra bona opera offerimus; vel cùm ab eo virtutum dona recipimus. At verò tertium oſculum tunc fit, cùm jam conſumpto luctu pœnitentiæ, jam acceptis virtutum donis, mens cœleſti deſi-

Oſculum triplex.
Duo pedes Domini, miſericordia & veritas.

TOM. III.

derio inſpirata, ad ſecreta interioris cubiculi gaudia impatiens amoris introduci deſiderat: cum dulcibus ſuſpiriis, vocem animi interrumpentibus, pio cordis affectu decantat: *Vultum tuum Domine requiram*. Et ita ex vehementi deſiderio fit ei præſens ſponſus: quem ſic amat, quem ſic affectat, cui ſic ſuſpirat. Primum itaque oſculum fit in remiſſione peccatorum, & dicitur propitiatorium. Secundum fit in donis virtutum, & vocatur muneratorium. Tertium fit in contemplatione cœleſtium, & vocatur contemplatorium.

Pſal. 26. 8.

Contemplationum duo genera.

2 Sciendum eſt autem eſſe duo genera contemplationis. Quidam enim ſunt qui aſcendunt, & cadunt: alii verò qui rapiuntur, & deſcendunt. Aſcendunt ſicut illi, de quibus ſcriptum eſt: *Cùm cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt*. Gratias non egerunt: quia viribus ſuis & ingenio tribuerunt quod Deus revelavit illis. Ideò ſequitur caſus eorum: *& evanuerunt in cogitationibus ſuis. Dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt*. Electi verò rapiuntur, ſicut Paulus & ſui ſimiles. Sed & deſcendunt, ut ea quæ per exceſſum mentis viderint, loquantur parvulis: eo ſanè modo quo capiantur ab ipſis. Rapitur Paulus cùm dicit; *ſive mente exceſſimus Deo*. Deſcendit cùm dicit: *ſive ſobrii ſumus, vobis*. Hoc poſteriori genere contemplationis rapi deſiderat anima perfecta in caſtiſſimos amplexus ſponſi ſui, dicens: *Oſculetur me oſculo oris ſui*. Ac ſi diceret: Ego non viribus meis, non induſtria, non meritis ad contemplanda gaudia Domini mei aſſurgere valeo: ſed ipſe *oſculetur me oſculo oris ſui*, id eſt ejus gratia fiat; non per doctrinam, non per naturam, ſed per gratiam ſuam *oſculetur me oſculo oris ſui*. Miro autem modo gratiam operantis, & opus, & modum operis eleganter expreſſit. Cùm enim dicit, *oſculetur*, operantis gratia monſtratur: cùm autem ſupponit, *oſculo*; ipſum opus, id eſt contemplatio, deſignatur: cùm verò adjungit, *oris ſui*; modum operis, ſcilicet quo fiat contemplatio, evidenter expreſſit. Per os quippè verbum intelligitur.

Rom. 1. 21. *Ibidem.* *2. Cor. 5. 13.* *Ibid.* *Cant. 1. 1.*

Contemplatio fit ex condeſcenſione Verbi Dei ad humanam naturam.

3 Fit autem contemplatio ex condeſcenſione Verbi Dei ad humanam naturam per gratiam, & exaltationem humanæ naturæ ad ipſum Verbum per divinum amorem. Nec abſurdum cuiquam videri debet, ſi in contemplatione Verbi Dei hæc ita diſtinguamus: cùm ejuſdem quoque Verbi Dei incarnationem eodem ordine factam Evangelium teſtetur. Ibi etenim gratia præmittitur, cùm ab Angelo Virgo ſalutatur: *Ave*, inquit, *gratia plena*. Etenim cujus ſit, & quanta ſit ipſa gratia, ſubjungit, dicens: *Dominus tecum*. Opus etiam ejuſdem gratiæ ſubinfertur, cùm dicitur: *Benedictus fructus ventris tui*. Fructus namque ventris tui, incarnatio eſt Verbi. Modus verò tanti operis edocetur, ubi dicitur: *Spiritus-ſanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi*. In quibus operibus Verbi, ſive his quæ de Evangelio protulimus, ſive his quæ de Canticis canticorum expoſuimus; manifeſtè ſtat, & iſtam ſcilicet incarnationem ex ſola ubertate divinæ gratiæ eſſe factam: nec illam, id eſt contemplationem, quandoque humana voluntate, ſed divino tantùm munere provenire poſſe.

Luc. 1. 28. *Ibid. 35.*

Contemplatio tribus modis diſtinguitur.

4 Et notandum, quòd hæc ipſa contemplatio tribus modis pro diverſo ſtatu temporum diſtinguitur. Et primo quidem vocatur cibus, ſecundo potus, tertio ebrietas. Undè & in conſequentibus electi quoque voce ſponſi invitantur, dicentis: *Comedite amici, & bibite, & inebriamini chariſſimi*. Prius comedunt, dum in carne adhuc corruptibili degunt. Poſtmodum verò corpore exuti, & in cœlum tranſlati, jam bibere dicuntur eadem quæ prius comederant: quia jam per ſpeciem contemplantur ſine labore, quæ prius per fidem crediderant, dum in corpore poſiti peregrinarentur à Domino, & in ſudore vultus ſui veſcerentur pane ſuo: ſicut & nos faciliùs ſumimus ea quæ bibimus, quàm illa quæ mandimus: quia in illis nonnullus labor, in his levis eſt tranſitus. In hoc ergo ſtatu poſiti ſancti bibere quidem poſſunt, ſed inebriari non poſſunt: quoniam à perfectiſſima contemplatione divinitatis quodam modo retardantur, dum adhuc reſurrectionem ſui corporis in fine ſæculi præſtolantur. Qua facta ita corpus menti, & Deo mens inhærebit, ut jam deinceps nihil ſit, quo ab interna ebrietate contemplationis revocari poſſit. Prima itaque invitatione qui comedunt, vocantur amici, id eſt cari: in ſecunda quia bibunt, chariores: in tertia quia inebriantur, chariſſimi.

Cant. 5. 1.

Beati contemplationis perfectione antè reſurrectionem corporum non potiuntur.

* V. ſupra Serm. 45. num. 12.

5 *Quia meliora ſunt ubera tua vino*. Duo ſunt ubera ſponſæ, unum congratulationis, alterum compaſſionis. Undè Apoſtolus his duobus parvulos fovens, *gaudere*, ait, *cum gaudentibus, flere cum flentibus*. Vinum accipitur deſiderium ſæculare, de quo ſcriptum eſt: *Fel draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile*.

Cant. 1. 1. *Rom. 12. 15.* *Deut. 32. 33.*

Unguenta tria.

6 *Fragrantia unguentis optimis*, innuit quod aliqua ſunt unguenta bona, aliqua meliora, quibus omnibus ſuperferantur hæc optima. Dicamus ergo tria genera eſſe unguentorum. Primum fit de recordatione peccatorum, cùm pro ipſis compungimur, & veniam petimus. Et hoc unguentum bonum eſt: quia cor contritum & humiliatum Deus non ſpernit. Effunditur autem ad pedes Domini, ibique remunerationem accipit, ſcilicet remiſſionem peccatorum, cùm Dominus dicit: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. Secundum unguentum fit de recordatione beneficiorum Dei. Et hoc rectè ad caput effunditur: quia virtutes non niſi ad Deum, à quo ſunt, referuntur. Hoc autem unguentum jam carius eſt: quia de hoc ſcriptum eſt: *Ut quid perditio iſta unguenti facta eſt? Poterat enim venumdari pluſquam trecentis denariis, & dari pauperibus*. Sed hanc perditionem approbat Dominus, cùm dicit: *Sinite eam. Quid illi moleſti eſtis? Pauperes enim ſemper habetis vobiſcum, me autem non ſemper habebitis*. Non ſolùm approbat, ſed etiam remunerat, cùm dicit: *Amen dico vobis, ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit in memoriam ejus*. Tertium ergo unguentum componitur de pretioſis aromatibus, ſicut de quibuſdam ſanctis mulieribus ſcriptum eſt, quòd *emerunt aromata, ut venientes ungerent Jeſum*. Sed hujus tertii unguenti non fit aliqua effuſio vel perditio: quia noluit Dominus illud ſuper corpus ſuum mortuum effundi, ſed ſervari vivo corpori ſuo, id eſt Eccleſiæ ſanctæ, cui nimirum mulieres, quæ cum unguentis venerant, mittuntur reſurrectionem evangelizare. Primum itaque unguentum vocatur unguentum compunctionis, & abſumitur igne contritionis: ſecundum devotionis, & abſumitur igne charitatis: tertium vocatur unguentum pietatis, quod non abſumitur, ſed integrum conſervatur.

Compunctionis. *Pſal. 50. 19.* *Luc. 7. 47.* Devotionis. *Matth. 26. 8.* *Ibid. 10.* *Ibid. 13.* Pietatis. *Marc. 16. 1.* * Serm. 12. in Cant.

SERMO LXXXVIII*.

De recto uſu donorum Dei.

* al. 13. ex Parvis.

1 SICUT de Chriſto duo ſunt, unum nobis incognitum, ſcilicet generatio divina, de qua ſcriptum eſt, *Generationem ejus quis enarrabit?* alterum cognitum, ut generatio vel opera humana: ita etiam de Spiritu-ſancto aliud ejus noſtris eſt mentibus occultum, ſcilicet, quomodo procedat à Patre & Filio, cùm ſit æqualis & coæternus eidem Patri & Filio: aliud verò ipſo docente manifeſtum, videlicet quibus modis operetur gratiam ſuam in nobis. Duplex quippè eſt operatio ſancti Spiritus. Operatur enim in nobis aliud propter nos; aliud propter proximos. Propter nos, id eſt propter utilitatem noſtram, operatur in nobis primò compunctionem, conſumendo peccata: ſecundò devotionem, ungendo & ſanando vulnera: tertiò creando intellectum, tamquam pane confirmat nos & roborat: quarto hæc ipſa multiplicius augendo, & amorem infundendo, quaſi vino inebriat. Cætera chariſmata, id eſt ſapientiæ conſilia, & hujuſmodi, dantur nobis ad utilitatem aliorum. Undè Apoſtolus cùm de diſtributione donorum loqueretur, non ait ſimpliciter, *Alii datur* ſapientia, alii ſcientia, ſed addidit dicens, *ſermo ſcientiæ, ſermo ſapientiæ*; ut oſtenderet quòd hujuſmodi dona propter alios dantur, ſcilicet ut alii ædificentur.

Iſa. 53. 8.

Spiritus-ſanctus alia operatur propter nos, alia propter proximos.

1. Cor. 12. 8.

2 In quibus operibus cavendum eſt duplex periculum : ne vel illa quæ dantur propter nos, dividamus proximis : vel illa quæ propter proximos, reſervemus nobis. Si enim quæ pro utilitate aliorum accepimus, retinemus tantùm nobis, charitatem non habemus, & dicitur nobis : *Sapientia abſcondita, & theſaurus inviſus ; quæ utilitas in utriſque ?* Rurſus ſi de donis Dei velimus innoteſcere hominibus, non Deo in occultis cordis placere ; humilitatem perdimus, & merito illa voce increpamur : *Quid habes quod non accepiſti ?* Sic utroque modo periclitamur, hinc humilitatem, illinc amittendo charitatem. Et quis ſine humilitate & charitate poteſt ſalvus fieri ? Rectus ergo profectus noſtri ordo eſt, ut illis donis, ſcilicet compunctione & cæteris, ſtudeamus impleri primum : deindè ſi per gratiam Spiritus-ſancti cætera ſupercreverint, ideſt ſapientia & ſcientia, curremus illa proximis partiri. Ita ſanè obtinebimus illud Spiritus-ſancti donum, quod vocatur diſcretio ſpirituum, ſi & ea quæ nobis tantùm congruunt, nobis reſervemus ; & ea quæ ad aliorum utilitatem conferuntur, nobis largiamur & proximis.

In donis Spiritus-ſancti cavendum : duplex periculum. Eccli. 20. 32. 1. Cor. 4. 7.

SERMO LXXXIX*.

* al. 54. ex Parvis.

De oſculo à ſponſa deſiderato, id eſt Spiritu-ſancto.

Cant. 1. 1. Matt. 11. 27.

1 Osculetur me oſculo oris ſui. Os Patris intelligitur Filius. *Nemo autem novit Filium niſi Pater, & nemo novit Patrem niſi Filius, & cui voluerit Filius revelare.* At verò cuicumque ſit iſta revelatio, ſive Patris, ſive Filii, non fit niſi per Spiritum-ſanctum. Hinc eſt quòd cùm Petrus dixiſſet Domino, *Tu es Chriſtus Filius Dei vivi :* ille reſpondit, *Beatus es Simon Barjona*, quod interpretatur, filius columbæ : *quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus qui eſt in cælis.* Et Apoſtolus cùm præmiſiſſet, quod *oculus non vidit, & auris non audivit*, & cætera ; ſtatim ſubjunxit, *nobis autem revelavit Deus per Spiritum ſuum.* Videtur ergo ſponſa gratiam habere Spiritus-ſancti, per quam cognoſcat Filium æqualem Patri. Nec dicit, *Oſculetur me* ore ſuo, quod ſolius Filii eſt dicere, non cujuſquam creaturæ, quippè quæ nullo modo poteſt eſſe æqualis Patri : ſed *oſculo oris ſui.* Porrò oſculum commune eſt oſculantis & oſculati. Si igitur ſe invicem oſculantur Pater & Filius, quid eſt eorum oſculum niſi Spiritus-ſanctus ?

Oſculum Patris & Filii Spiritus-ſanctus. Matt. 16. 17. 1. Cor. 2. 10.

2 Hoc itaque flagrat ſponſa oſculari : *Oſculetur me*, inquiens, *oſculo oris ſui.* Hoc oſculum teſtatur etiam Paulus eam accepiſſe, cùm dicit : *Quoniam eſtis filii, miſit Deus Spiritum Filii ſui in corda noſtra, clamantem, Abba, Pater.* Hoc oſculum pollicebatur & ipſe Salvator, cùm ad inſtantiam orationis exhortaretur diſcipulos : *Si vos*, inquit, *cùm ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris, quanto magis Pater veſter qui in cælis eſt, dabit bona*, id eſt *Spiritum bonum, petentibus ſe ?* Ex hujus oſculi impreſſione ſuſcipit anima rationalis ab ipſo ſponſo ſuo Verbo Dei cognitionem, & amorem veritatis, quæ duo quaſi labia imprimit ei ipſa Dei virtus & Dei ſapientia. Siquidem ſapientia cognitionem, virtus confert amorem. Habet & ipſa anima ſimiliter duo labia, quibus oſculatur ſponſum ſuum, id eſt rationem & voluntatem. Rationis eſt percipere ſapientiam, voluntatis virtutem. Si ſola ratio percipiat ſapientiæ cognitionem, & voluntas non habet virtutis amorem, non eſt plenum oſculum : aut ſi ſola voluntas obtineat amorem, & ratio minimè percipiat cognitionem, nihilo minus eſt ſemiplenum. Tunc verò plenum & perfectum eſt, quando & ſapientia illuſtrat rationem, & virtus afficit voluntatem.

Gal. 4. 6. Per oſculum ſponſa deſiderat cognitionem Verbi Dei, & veritatis amorem. Matt. 7. 11. Confer. ſerm. 8. in Cant.

SERMO XC*.

* Sermonibus 55 & 56 ex Parvis inter Sententias rejectis, hic ex 57. & 58. conflatus eſt, extantque ad verbum in Tract. de

De triplici unguento, Compunctionis, Devotionis, Pietatis.

1 DUO ſunt pedes Dei, miſericordia & judicium. His circuit & perambulat jugiter ſpirituales mentes, exultans ut gigas ad currendam viam : ſi tamen tales ſunt, de quibus merito dicat : *Habitabo in illis, & deambulabo in eis.* Hos ergo pedes primò ungit anima peccatrix illo primo unguento, quod dicitur compunctionis. Denique Maria, quæ peccatrix erat, unxit pedes Jeſu. Nec mediocre ſanè unguentum hoc videatur, de quo ſcriptum eſt : *Et domus impleta eſt ex odore unguenti.* Nec mirum, cùm etiam in cœleſtibus ſentiatur hujuſmodi unguenti fragrantia, Veritate atteſtante quæ ait : *Gaudium eſt Angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente.* Verùm quantumlibet unguentum hoc pretioſum videatur, tamen comparatum alteri, quod appellatur devotionis, & conficitur ex memoria beneficiorum divinorum, quo & ungitur caput Domini, vile & nullius pretii intelligitur. Denique de illo dicitur : *Cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies.* De iſto verò : *Sacrificium laudis honorificabit me.* Caput ex eo ungis, cùm de ſuis donis Deo gratias agis : ſiquidem caput Chriſti, Deus. Deitas ergo in Chriſto tangitur, quoties ad laudem ipſius ejus beneficia memoramus : ſicut non tam deitas quàm humanitas neceſſe eſt ut cogitetur, cùm non ejus dona, ſed noſtra peccata recordamur.

TOM. III. Amore 8 n. 5. quem habes Tom. 5. col. 176. Duo pedes Dei miſericordia & judicium. Pſ. 18. 6. Unguentum compunctionis. Joan. 12. 3. Luc. 15. 10. Unguentum devotionis. Pſ. 50. 19. Pſ. 49. 23. 1. Cor. 11. 3. Illud pedibus, hoc capiti convenit.

2 Nam in carnis aſſumptione duos illos pedes ad hoc accepiſſe cognoſcitur, id eſt miſericordiam & judicium, ut peccator, qui ad caput, id eſt ad deitatem, acceſſum non habebat, ad pedes, id eſt ad humanitatem, accederet. Niſi enim pes ille, quem diximus miſericordiam, ad hominem aſſumptum pertineret, Paulus de illo non diceret : *Tentatum autem per omnia pro ſimilitudine abſque peccato, ut miſericors fieret.* Et niſi judicium æquè ad hominem pertineret, ipſe homo Deus de ſeipſo non dixiſſet : *Et poteſtatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis eſt.* Itaque ad hos pedes viri doloris, & ſcientis infirmitatem, peccator accedere non dubitans, fidenter loquitur : *Nunc autem cum fiducia accedimus ad thronum gratiæ. Non enim habemus Pontificem, qui non ſciat compati infirmitatibus noſtris.* Peccatrix ergo ad pedes, juſta ad ungendum caput accedit. Tanto autem unguentum capitis illo alio, quod pedibus apponitur, pretioſius eſt æſtimandum, quanto ſpecies quibus conficitur, illis conſtat eſſe pretioſiores. Has quippè facilè & abſque labore in noſtra regione reperimus. Peccatores ſiquidem omnes ſumus. Porrò illas difficilè ac de longinquo valdè, utpote de paradiſo Dei, aſportatas ſuſcipimus. *Omne* enim *datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum.* Quid denique hujuſcemodi unguento excellentius, de cujus effuſione etiam Apoſtoli murmuraſſe dicuntur, dicentes : *Ut quid perditio hæc ? potuit enim venumdari, & dari pauperibus.*

Chriſti caput Deitas ; pedes humanitas. Heb. 4. 15. Joan. 5. 27. Hebr. 4. 16. Unguentum capitis quanto pretioſius altero pedum. V. ſerm. 12. in Cant. n. 10. Jac. 1. 17. Matt. 26. 8.

3 Sed & nunc quoque cùm fortè videtur quiſpiam vacare Deo, tantæque devotionis & gratiæ, ut meritò credatur ungere caput Chriſti, perſiſtens jugiter in ſancta quiete, & gratiarum actione, & divinæ delectatione devotionis ; non deſunt qui hoc perditionem dicant, & juſto, ut ſibi videtur, murmure conqueruntur, quòd is qui pluribus prodeſſe poterat, quieſcat ſibi : non quòd ſanctitati invideant, ſed quòd provideant charitati. Cæterùm ipſa charitas Deus hujuſcemodi animæ plerumque parcit, quam videt ſpiritualibus ſtudiis delectari, maximeque ſi talem eam noverit, quæ adhuc puſillanimitate & imbecillitate ut mulier ſit, & necdum in virum perfectum profecerit : quod utique melius ipſe diſcernit qui intuetur cor, quàm homines qui in facie tantùm vident, & ſecundùm faciem judicant, cùm videlicet minimè attendunt, non eſſe ejuſdem facilitatis devotè quieſcere, & fructuosè occupari : humiliter ſubeſſe, & utiliter præeſſe : tegi ſine querela, & tegere ſine culpa : obedire ſponte, & imperare diſcretè : bonum denique eſſe inter bonos, & bonum inter malos : immò etiam eſſe pacatum inter filios pacis, & his qui oderunt pacem, exhiberi pacificum. Sciens ergo Jeſus qui ſint, quive non ſint idonei implicari

Contemplativæ alii, alii activæ vitæ magis idonei. Deus ſolus uniuſcujuſque capacitatem novit

TOM. III.

enris; pro tali delirata anima, quam pro ſui adhuc teneritudine tractandis negotiis minus ſufficere ſentit, adverſus aliud ſentientes, & ob hoc ejus quietem, tamquam infructnoſam, bono quidem zelo, ſed non ſecundùm ſcientiam inſimulantes, ipſo reſpondet effectu: *Quid moleſti eſtis huic mulieri?* Nam etſi (quod fatendum eſt) melius eſt ad quod illam trahere tentatis, bonum tamen opus eſt quod operata eſt in me. Sinite eam interim operari bonum quod poteſt. Novi enim ego quòd adhuc mulier ſit. Cùm autem mutatione dexteræ Excelſi de muliere factus fuerit vir, (quod & me, quando tamen erit, latere non poterit, quia me provocante promovebitur, me quoque ſervante tenebitur:) tunc melior erit iniquitas viri, quàm nunc benefariens mulier. Undè & illud melius ſpero. Nec reputo perditionem unguenti hujus effuſionem, in quo & mulieris devotio deſignatur, & mea præfiguratur ſepultura. Huc accedit, quòd tam latè ſuam fragramiam circumquaque diffundit: quare ubicumque prædicatum fuerit hoc Evangelium, dici etiam habeat, quòd & hæc fecit in ejus commemorationem.

Eccli. 42. 14. — *Matt. 26. 13.*

Unguentum tertium potius.

4 Jam ad tertium unguentum accedamus. Sanè in duorum præmiſſorum alterutra collatione, priore ſequens abſque omni ambiguitate cognoſcitur eſſe melius, longeque exrellentius. Illud autem mirum videtur, ſi tertium aliquod inveniri queat, quod ambobus jure debeat anteponi, juxta quod optimum unguentum ſponſa ſua redolere ubera glorietur. Alioquin optima non ſunt, ſi non vincunt & meliora: ſicut & meliora verariter non dicuntur, niſi quæ ſuperant bona. Porrò tantæ excellentiæ unguentum illud ſecundum, quo caput ungitur, inventum eſt, ut vix quælibet ei divitiæ, non dico præferri, ſed nec ſaltem conferri poſſe videantur. Ego tamen non crediderim ſponſam eſſe mentitam, quippè quæ habeat ſponſum ipſam Veritatem, cujus & hic verba loquitur, qui utique ſicut fallere non vult, ita nec falli poteſt. Alioquin fruſtra deſiderat & ſuſpirat veritatis amplexibus jungi, mentiens veritati. Quæ enim mendacio ſorietas rum veritate? Quin potius veritas perdit omnes qui loquuntur mendacium.

Pſ. 5. 7.

Marc. 16. 1.

5 Fortaſſis in Evangelio ſi quærimus, inveniemus præceſſiſſe & hujus figuram. *Maria*, inquit, *Magdalene, & Maria Jacobi, & Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Jeſum.* Videſne in prima fronte propoſiti capituli, quanti æſtimandum ſit etiam hoc materiale unguentum, cujus aromatibus comparandis non una vel duæ ſufficere potuerunt? Una primum, una & ſecundum attulit unguentum. Ad hoc autem comparandum & præparandum tres pariter convenerunt, ut ſimul videlicet emerent quod per ſe ſingulæ non poterant, & ſic venientes ungerent Jeſum. Non ſolùm pedes, aut ſolum caput, ſed, *ut venientes*, inquit, *ungerent Jeſum*, id eſt totum corpus. Sed attende, quòd tam pretioſi hujus unguenti Chriſtus pati noluerit perditionem fieri: & ideò non invento corpore reportarunt illud, & juſſæ ſunt exhibere vivo, quod præparaverant mortuo. Quod & fecerunt, cùm protinus nuntiato gaudio reſurrectionis, Diſcipulorum, qui proculdubio membra Chriſti, & membra viva erant, triſtia corda delinire curarunt. Quæ utique membra niſi plus illo crucifixo corpore Chriſtus diligeret, pro his illud crucifigendum non tradidiſſet. Liquet, itaque, quòd duo illa tanto hoc ultimum præcellit unguenta, quanto Chriſtus hoc ſuum corpus, id eſt Eccleſiam, cui exhibetur, illo quod ex eo ungi voluit, quod & propter hujus redemptionem tradi voluit, conſtat eſſe amabilius.

Cur Chriſtus noluerit ſolum corpus mortuum ungi per mulieres.

Chriſtus Eccleſiam ſuum corpus plus quam verum diligit.

SERMO XCI.*

De tribus emiſſionibus.

**Conſtat ex Parv. Serm. 60. & 61.*

Cant. 4. 13. *Emiſſiones tres. Prima eſt Pœnitentia ſæcularium.*

1 EMiſſiones tuæ paradiſus. Vox illius cœleſtis Jeruſalem, congaudentis huic quæ peregrinatur in terris. Sunt autem tres emiſſiones. Prima conjugatorum pœnitentium in mundo: ſecunda converſorum cominentium in clauſtro: tertia Prælatorum prædicantium, & orantium pro Dei populo. De prima emiſſione, id eſt pœnitentia, dicunt Angeli, quibus gaudium eſt ſuper uno peccatore pœnitentiam agente: *Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum ſicut virgula fumi, &c.* Aſcendere autem dicitur hæc anima pœnitens *per deſertum*, terram ſcilicet inviam & inaquoſam, peccatorum ſuorum recordando. Aſcendit *ſicut virgula*, eadem peccata humiliter confitendo. Quæ confeſſio rectè fieri *ſicut virgula fumi* dicitur, quia per plures peccatorum ſpecies, tamquam fumus de thuribulo per plura foramina derivatur. Et notandum quòd cùm fumus numquam habeat ſplendorem, nonnumquam tamen habere poſſit odorem. Quòd hic fumus confeſſionis odorem quemdam pietatis habeat, innuitur ex his quæ ſubjunguntur: *Ex aromatibus myrrhæ & thuris, & univerſi pulveris pigmentarii.* Confeſſionem debet ſemper comitari myrrha & thus, in eſt mortificatio carnis, & oratio cordis. Alterum enim ſine altero, aut parum, aut nihil prodeſt. Nam ſi quis carnem mortificet, & orare diſſimulet, ſuperbus eſt, & diritur ei: *Numquid manducabo carnes taurorum, aut ſanguinem hyrcorum potabo?* Item ſi oraverit, & carnem ſuam mortificare neglexerit, audiet: *Quid vocatis me, Domine, Domine, & non facitis quæ dico?* Et illud: *Qui avertit aurem ſuam ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis.* Utrumque ergo alteri ſuffragatur, dum conſtat quòd alterum ſine altero reprobatur.

Luc. 15. 10. *Cant. 3. 6.*

Confeſſio comites habere debet mortificationem & orationem. *Pſ. 49. 13.*

Luc. 6. 46. *Prov. 28. 9.*

Cant. 3. 6.

2 Sequitur: *Et univerſi pulveris pigmentarii.* Poſt recordationem & confeſſionem peccatorum, poſt mortificationem & orationem exhibendus eſt fructus eleemoſynarum. Quæ bene *pulvis* dicuntur, quia de terrena ſubſtantia fiunt: *pigmentarii* verò, quia ſuaviſſimum odorem emittunt. Hinc eſt quod Cornelio benè agenti dictum eſt: *Orationes tuæ, & eleemoſynæ tuæ aſcenderunt.* Vel *univerſi pulveris pigmentarii* ideò dicitur, quia non ſolùm magna, ſed etiam minima quæque peccata conterenda ſunt per confeſſionem, & diluenda per compunctionem. Hæc de prima emiſſione dicta ſufficiant.

Act. 10. 4.

Emiſſio ſecunda, vita continentium.

3 Secunda eſt vita continentium in clauſtro vel eremo. In hac emiſſione nulla fit deſerti mentio, aut fumi ſeu pœnitentiæ; ſed lucis, ſplendoris, atque virtutis. Denique in hujus laude angelica voce cantatur: *Quæ eſt iſta quæ aſcendit ſicut aurora conſurgens, pulchra ut luna, electa ut ſol, terribilis ut caſtrorum acies ordinata?* In quibus verbis triplex virtus ejus oſtenditur, humilitas, caſtitas, charitas. Aurora quippè finis eſt noctis, & initium lucis. Nox autem vitam peccatoris, lux ſignificat vitam juſti. Aurora ergo quæ fugat tenebras, lucem nunciat, merito humilitatem deſignat: quia ſicut illa diem & noctem, ita iſta dividit juſtum & peccatorem. Nam hinc, id eſt ab humilitate, juſtus quiſque incipit, & indè proficit. Undè etiam ipſa *aurora conſurgens* dicitur, ut videlicet virtutum ſtructura ſurgens ab humilitate, tamquam proprio fundamento erigatur. Igitur ad oſtendendam ejus humilitatem dictum eſt: *Sicut aurora conſurgens.* Illud verò quod ſequitur, *Pulchra ut luna*, caſtitatem demonſtrat. Porrò luna dicitur ſplendorem ſuum non à ſe habere, ſed à ſole trahere: quantoque magis ſolis conſpectui cernenda opponitur, tanto majore ſui parte ab ejuſdem ſolis lumine illuſtratur. Similiter congregatio, ſeu quæque fidelis anima, ſi veri Solis obtutibus offeratur intuenda, ſine dubio ex viſione illius admittit protinus in ſe decus quoddam pulchritudinis, & venuſtatem caſtitatis. Undè fit, ut ex ejus lumine creſcens & proficiens, etiam ad perfectionem provehatur, ut rectè dicatur de illa quod ſequitur:

Cant. 6. 9. *Humilitas per auroram deſignatur.*

Caſtitas per pulchritudinem lunæ.

Simile.

Charitas per ſplendorem ſolis. *Matt. 13. 43.*

4 *Electa ut ſol.* Quare ut ſol? An ideò quia fulgebunt juſti ſicut ſol in regno Patris eorum? Sed ibi undè ſicut ſol fulgebunt, niſi de ſplendore veſtis nuptialis? Ipſa eſt enim, qua utique in terris poſiti veſtiendi erant illi, quibus dictum eſt: *Vos autem ſedete in civitate,*

Luc. 24. 49.

Virtute charitatis indutus hoſtibus terribilis.

civitate; donec induamini virtute ex alto. Hac virtute charitatis, quam veſtis illa nuptialis ſignificat, quiſquis indutus fuerit, eamque in ſe rectè ordinaverit, erit proculdubio terribilis hoſtibus ſuis ut caſtrorum acies ordinata. Nam de cæteris quidem virtutibus quantaſcumque ſine charitate habuerit, non curant dæmones. Cùm verò charitatem & ipſam ordinatam in acie viderint, illicò præcipites aguntur in fugam. Poteſt in eo quod dicitur *electa ut ſol*, perſeverantia intelligi, quæ tantùm electorum eſt. In eo autem quod ſequitur, *terribilis ut caſtrorum acies ordinata*, diſcretio mater virtutum, per quam terrentur & fugantur dæmones, acquiruntur & conſervantur virtutes. Poſſunt & alia multa in hac ſecunda emiſſione congruè & intelligi & dici: ſed hæc pauca de multis dixiſſe ſufficiat.

Emiſſio tertia, Prælatorum vita & doctrina. Cant. 8. 5.

5 Tertia emiſſio convenit ſanctis prædicatoribus, de quorum vita & doctrina etiam vox illa ſub admiratione profertur: *Quæ eſt iſta quæ aſcendit de deſerto deliciis affluens, innixa ſuper dilectum ſuum?* In prima emiſſione dictum fuerat, *Quæ eſt iſta quæ aſcendit per deſertum*, in hac autem, *Quæ aſcendit de deſerto*: quia nimirum ibi pœnitentes compungunt ſpinæ, per quas incedunt; hic verò doctores quicquid de ſæculo ſubripere potuerunt, ſublimi mente calcaverunt. Ideò dictum eſt, *de deſerto deliciis affluens*. Sed quærendum eſt, quæ ſint illæ deliciæ, quibus affluere dicuntur; & quis ille dilectus, aut cur ſuper eum inniti dicantur. Neque enim parvæ æſtimandæ ſunt, quæ à ſupernis civibus deliciæ nominantur. Siquidem hujuſcemodi deliciæ mentis ſunt, non ventris; animi, non corporis; ſpiritus, non carnis; rationis, non ſenſualitatis; interioris, non exterioris hominis. Quas ut breviter aliquo modo deſcribam, ipſæ ſunt abundans infuſio gratiæ ſpiritualis. Beata illa anima, cui talis gratia infunditur, quæ in benedictionibus supernæ dulcedinis prævenitur, ut templum Dei & oraculum Spiritus-ſancti efficiatur. Tali quippe animæ deeſſe non poſſunt divitiæ ſalutis ſapientia & ſcientia, & ejuſdem ſalutis optimus theſaurus timor Domini. Quibus deliciis cùm abundaverit & repleta fuerit, exaltet jam in eccleſiis Dominum, & in cathedra ſeniorum laudet eum. Quod in aure audivit in cubiculis, prædicet jam ſuper tecta, & ſic affluet deliciis. Affluere enim dictum eſt, verbo doctrinæ inſiſtere, exemplo vitæ lucere, opus ſpirituale inſtanter exercere.

Omnis profectus prædicatorum Deo tribuendus. Cant. 2. 16. Luc. 9. 35.

6 Sed neceſſe eſt ut in his omnibus non ſuam, ſed auctoris ſui quærat gloriam. Ipſe eſt enim dilectus ejus, de quo ſcriptum eſt: *Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi*. Et de quo Pater: *Hic eſt filius meus dilectus: ipſum audite*. Super quem innitendum eſt, ut videlicet illius gratiæ auxilio adſcribatur opus ejus, à quo omnia, per quem omnia, & ad quem omnia referuntur. Cur autem ſuper eum inniti debeat, ipſe dilectus qui docet hominem ſcientiam, plenius nos doceat. Ait ille diſcipulis, quos hujuſmodi deliciis implebat:

Joan. 15. 5.

Ego ſum vitis, vos palmites. Sicut palmes non poteſt facere fructum, niſi manſerit in vite; ſic & vos niſi in me manſeritis. Et iterum: *Sine me*, inquit, *nihil poteſtis facere*. Ac ſi apertè diceret: Si deliciis vultis affluere, innitimini ſuper me. Sed jam videamus quomodo illi affluant & innitantur. Veniat in medium unus pro omnibus ille Prædicator egregius. Eja, beatiſſime Paule, affluе deliciis tuis. Certè cùm Evangelium ab Jeruſalem per circuitum ad Illyricum prædicaſſes; cùm ſine ſumptu ipſum Evangelium poſuiſſes; cùm cœleſtes theſauros fideique ſacramentum Græcis ac Barbaris, ſapientibus & inſipientibus, ut prudens ac fidelis diſpenſator, erogaſſes; cùm mortificationem Jeſu in tuo mortali corpore circumtuliſſes; & inter multas admirandas virtutes tuas, quas tu potuiſti facere, nos vix poſſumus enarrare, etiam illud cum omni auctoritate, ſine omni arrogantia, cùm eſſes Apoſtolorum tuo judicio minimus, tamen auſus es dicere: *Gratia Dei in me vacua non fuit, ſed abundantius omnibus illis laboravi*. Magnæ, &, ut ita dicam, delicioſæ deliciæ! Sed ne illas amittas, innitere ſuper

Sine Dei gratia omnis prædicantium labor inanis.

Id Paulus in primis agnovit. 1. Cor. 15. 10.

dilectum tuum. *Non autem ego*, inquit, *ſed gratia Dei mecum*. Rurſum afflue; quoniam, ut verum fatear, delectant valde tales deliciæ. *Omnia poſſum*, ait. Iterum innitere. *In eo*, inquit, *qui me confortat*. Item dicit Apoſtolus: *Qui gloriatur, in Domino glorietur*: hoc eſt, qui deliciis affluit, ſuper dilectum ſuum innitatur.

TOM. III. Ibidem. Philip. 4. 13. 2. Cor. 10. 17.

7 Hæc de tribus emiſſionibus in ſignificatione trium generum hominum, quos in hac vita continet ſancta Eccleſia, quos etiam apud Ezechielem deſignant Noe, Daniel, & Job, adjuvante Domino diximus: quamvia in ſingulis quibuſque perfectis poſſint non inconvenienter aſſignari. Et in his quoque prima emiſſio eſt pœnitentia, ſecunda juſtitia, tertia doctrina. Primò enim pœnitendo convertuntur, ſecundò bene vivendo juſtitiam exercent, tertiò, ſi bene profecerint, ipſam juſtitiam, quam vita tenent, verbo docent. Sed quoniam virtutibus inſidiantur vitia, & ita juxta ſunt poſita, ut qui ab illis deviaverit, iſtorum laqueos incurrat: oportet ut ſit pœnitentia ſine pudore, ne ſcilicet erubeſcat confiteri commiſſa peccata; caveat juſtitia ſimulationem, eliminet prælatio elationem. Ubi enim magnitudo gratiarum eſt, ibi etiam magnitudo diſcriminis eſt.

Ezech. 14. 14.

SERMO XCII*.

*Conſtat ex ſerm. 62. & 63. ex parvis. Confer Serm. 23. in Cant.

De triplici introductione, in hortum, in cellarium, & in cubiculum.

1 VENI *in hortum meum, ſoror mea ſponſa*. Alibi dicitur, *Introduxit me rex in cellarium ſuum*: alibi dicitur, *in cubiculum ſuum*. Hæc triplex introductio fit animæ rationali à ſponſo ſuo, Verbo ſcilicet Dei, ſecundùm triplicem ſenſum Scripturarum, hiſtoricum, moralem, myſticum. In horto eſt hiſtoricus, in cellario moralis, in cubiculo myſticus. In horto, ideſt in hiſtoria, continetur triplex Trinitatis operatio: creatio cœli & terræ, renovatio cœli & terræ, confirmatio cœli & terræ. Pater creavit, Filius reconciliavit, Spiritus-ſanctus confirmavit. Et aliud tempus eſt creationis, aliud reconciliationis, aliud confirmationis: ſicut & in horto aliud eſt tempus plantationis, aliud fructus colligendi, aliud veſcendi. Creatio & reconciliatio ſunt præſentis, confirmatio futuri ſæculi. In principio temporis creavit Pater, in plenitudine temporis reconciliavit Filius, poſt omne præſens tempus confirmabit Spiritus-ſanctus. De Patre dixit Filius: *Pater meus uſque modo operatur*; & de ſe ſubjunxit: *Et ego operor*. Similiter & Spiritus-ſanctus in conſummatione ſæculi verè poterit dicere: Pater & Filius uſque modo operantur; & ex hoc jam operor ego; cùm ſcilicet jam fecerit corpora noſtra ſpiritualia, corpuſque adhæſerit ſpiritui, & ſpiritus Deo, hoc ipſum corpus eodem Spiritu-ſancto ſic confirmante, ut jam deinceps abſque ullo temporis intervenientis momento fiat quod ſcriptum eſt: *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt*. De creatione inſtruit nos vetus Teſtamentum, & promittit reconciliationem. Reconciliationem exhibet novum Teſtamentum, & ſpondet confirmationem.

Cant. 5. 1. Cant. 1. 3. Cant. 3. 4. Introductio triplex. 1. In hortum ubi triplex ſenſus Scripturæ. Joan. 5. 17. Ibidem. 1. Cor. 6. 17.

2 Secunda introductio eſt in cellarium. Hoc cellarium continet moralem ſcientiam, & habet tres diſtinctas manſiones. Prima dicitur aromatica: ſecunda fructuaria: tertia cella vinaria. In prima ſunt qui bene ſe habent cum Prælatis; in ſecunda, qui cum æqualibus; in tertia, qui cum ſubditis. Eſt ergo prima cella diſciplinæ, ſecunda naturæ, tertia gratiæ. Qui enim perfectæ converſationis nititur cumulum attingere; fit primùm diſcipulus, & ingreditur cellam diſciplinæ, in qua mores ejus à magiſtro variis virtutibus, velut à pigmentariis aromata diverſis ſpeciebus componuntur. Undè & iſta cella dicitur aromatica, quia tales quique dum ultro amplectuntur diſciplinæ laborem, optimum aliis exemplo ſuo effundunt imitationis odorem. Indè conſequenter ingrediuntur in ſecundam cellam naturæ: quoniam illi quidem cæteris condiſcipulis concordare facilè poſſunt, qui ſub magiſtro propriam voluntatem frangere didicerunt. Et

2. Introductio in cellarium. In aliis Edit. male hic ſecabatur novus ſermo. Triplex cella. Diſciplinæ.

TOM. III. Natura. hæc cella, ubi cum cæteris communiter vivitur, con-
giuè cella naturæ dicitur: quia omnes homioes æqua-
les quidem natura genuit, ſed alios aliis meritorum
cauſa vel præpoſuit, vel ſuppoſuit. Dicitur etiam fru-
ctuaria: quia magnæ utilitatis eſt, ſi quiſque gra-
tiam quam accepit, in alterutrum adminiſtrat: undè
Prov. 18. 19. ſcriptum eſt: *Frater fratrem adjuvans, exaltabitur ſi-
cut civitas munita*. Et item dicit Propheta: *Ecce quàm
bonum & quam jucundum, habitare fratres in unum*.
Ar verò cùm conſummati plenè fuerint in hac ſecunda
cella naturæ, tunc tandem ingredi poſſunt tertiam,
quæ eſt gratiæ: ut etiam cæteris inſtituendis præſint,
Gratia. qui cum cæteris juſtè & ſioe querela vixerint. Et hæc
Serm. 49. in Cant. n. 6. & 7. quoque cella dicitur vinaria: ut ſcilicet ſerveant cha-
ritate, qui cæteris præſuot in regimine. Dicitur etiam
cella gratiæ, quod oomen ſcilicet aliis quoque duabus
poſſit eſſe commune. Nam & diſciplina, & ſocialis
vita donum gratiæ eſt. Iſta tamen ſibi illud vindicat
ſpecialiter: quoniam quidem multum facile eſt ſubjici
vel ſociari: rarum verò & difficile ad aliorum tegi-
men utiliter quemvis poſſe transferri.

3 His tribus cellis continentur & formantur omnium
hominum mores. Omnes enim homines vel ſunt Præ-
lati, vel æquales, vel ſubditi. Quemadmodum autem
eliguntur de hortis quæque potiora, & in cellariis re-
ponuntur, ubi etiam diſtincta habent loca, in quibus
ſerventur: ita de hiſtoria ſumitur, & quaſi recondi-
tur in cellario moralis ſenſus, undè omnis humana vi-
ta inſtruatur. Legunt etenim ibi Prælati, quales ſe
1. Pet. 5. 3. exhibere ſubditis debeant, cùm eis dicitur: *Non do-
2. Cor. 1. 23. minantes in clero, ſed forma facti gregis*; & illud: *Non
quia dominamur fidei veſtræ, ſed adjutores ſumus gau-
Joan. 10. 11. dii veſtri*; & Dominus in Evangelio: *Bonus paſtor ani-
mam ſuam dat pro ovibus ſuis*. Inveniunt etiam in ea-
dem Scriptura æquales, qualiter ſe habere debeant in-
Gal. 6. 2. vicem, cùm legunt: *Alter alterius onera portate, &
Rom. 12. 10. ſic adimplebitis legem Chriſti*; & illud: *Honore invicem
prævenientes*; & multa in huoc modum. Habent ibi &
ſubditi quod eorum mores componat, quomodo ſcili-
cet ſubdi eos majoribus oporteat, quibus dicitur: *Obe-
Hebr. 13. 17. dite præpoſitis veſtris, & ſubjacete eis. Ipſi enim pervi-
gilant, quaſi rationem reddituri pro animabus veſtris* *.

* De introductione in cubiculum vide Serm. 23 in Cant. num. 11.

SERMO XCIII*.

* al. 64. ex Parvis.

*Dentes tui ſicut grex tonſarum, quæ aſcenderunt
de lavacro, omnes gemellis fœtibus, &
ſterilis non eſt in eis.*

Cant. 4. 2. 1 SPiritus-ſanctus, de cujus ſecretiori fonte Canti-
corum flumen emanat, in his (ut ſentio) deoti-
bus myſteria nobis oon parva commendat. Non ſunt hi
Pſal. 57. 7. dentes de quibus dicitur, *Deus conteret dentes eorum in
ore ipſorum*; vel de quibus ad virum ſanctum vox divi-
Job. 41. 5. na proclamat, *Per gyrum dentium ejus formido*: ſed
deotes iſti lacte candidiores; quippe ſponſæ ſunt, cujus
ſpeciem concupivit Altiſſimus; quæ non habet macu-
lam neque rugam. Cùm enim tota candida ſit, candi-
dior probatur in dentibus. Nova tamen & inaudita com-
paratione in illius laudes perorat, dicens: *Dentes tui
ſicut grex tonſarum*. Quid in hac, rogo, ſimilitudine
dignum eſt, ut eam de cœleſtibus arcanis deſcendiſſe
credamus? Magnum prorſus, & magno animo magni-
ficè ſentiendum. Spiritus enim eſt qui loquitur: qui
cùm loquitur, nec unum poteſt jota vacuum præterire.
Aliquid profecto eſt in his dentibus involutum, quod
evolutum ſacratioris intelligentiæ præſignet arcanum.

2 Dentes enim candidi ſunt & fortes: carnem oon
Dentium proprietates attribuit pulchra tropologia viris religioſis. habent: carent corio: nihil intra ſe pati poſſuot: non
eſt dolor ſicut dolor eorum: clauſi ſunt labiis oe vi-
deantur: indecens eſt cùm videntur niſi ridendo: toti
corpori maſticant cibum: nullum iodè ſaporem habent:
non facilè conſumuntur: per ordinem poſiti ſunt, ſu-
periores alii, & alii inferiores: & cùm inferiores mo-
ventur, ſuperiores numquam. Hujuſmodi dentes er-
go arbitror homines monaſticæ profeſſionis, qui viam
* al. rectiorem. compendioſiorem *, & ſecuriorem vitam eligentes,

A de toto Eccleſiæ corpore quod candidum eſt, candi-
diores eſſe videntur. Quid enim illis candidius, qui to- 1.
tius immunditiæ ſpurcitias evitaotes, cogitationum, ſi-
cut actionum, peccata deplorant? Quid fortius illis, 2.
quibus tribulatio pro ſolatio, contumelia pro gloria,
inopia pro abundantia ducitur? Iſti carnem oon ha- 3.
bent, quia in carne carnem obliti audiunt ab Apoſto-
lo: *Vos autem in carne non eſtis, ſed in ſpiritu*. Corio Rom. 8. 9.
carent: quia nitorem & diſtenſionem mundanarum ſol- 4.
licitudinum non habentes, in pace in idipſum dormiunt
& requieſcuot. Nihil morari intra ſe patiuntur: quia 5.
nec modicum quidem offendiculum tolerabile reputant
aut intra ſe, aut in conſcientiis ſingulorum. Hinc eſt NOTA. Quæ religioſorum cura expurgandæ continuo conſcientiæ tempore S. Bernardi.
B illa veſtra opportuna importunitas, qua tam ſæpè fa-
tigatis nos, ut multoties, etiam cùm neceſſe non ſit,
multum in his diei expendatis. Non eſt dolor ſicut do-
lor eorum: quia nihil tam horrendum & horribile eſt
ſicut murmur & diſſenſio in congregatione. Clauſi ſunt 6.
labiis, ne videantur: ſic & nos materialibus vallis cir-
cumciogimur, ne ſæcularium oculis & acceſſui patea-
mus. Indecens eſt ſi appareant, niſi interdum fortè ad 7.
riſum: quia oihil turpius quàm monachus per urbes 8.
& caſtella diſcurrens, niſi cùm illa cogit quæ operit
multitudinem peccatorum charitas. Charitas enim ri-
ſus eſt, quia hilaris eſt. Læta quidem, oon tamen
diſſoluta. Toti corpori maſticant cibum dentes: quia 9.
C ipſi pro toto Eccleſiæ corpore videlicet tam vivis quàm
mortuis, orare ſunt conſtituti. Nullum iodè ſaporem 10.
habere debent: quia nullam ſibi gloriam debent aſſi-
gnare, ſed dicere cum Propheta: *Non nobis, Domi-* Pſal. 113. 19.
ne, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam. Non faci- 11.
lè conſumuntur: quia quanto annoſiores, tanto fer-
ventiores; & eo rapidius currunt, quo vicinius appro-
pinquant ad palmam. Per ordinem poſiti ſunt. Ubi 12.
enim aliquid ordinatum eſt, ſi hic non eſt, ubi cibus
& potus, vigilare & dormire, laborare & quieſcere,
ambulare & ſedere, & cætera omnia, in numero &
menſura & pondere conſtituuntur. Superiores & infe- 13.
riores ſunt, quia inter nos Prælati & ſubditi ſunt, &
D ſic ſuperiores inferioribus junguntur, ut inferiores à
ſuperioribus non diſcordent. Cùm autem inferiores mo- 14.
veantur, ſuperiores numquam moveri debent: quia
etſi ſubditi quandoque turbentur, Prælatorum eſt in
mente compoſita perdurare. *Sicut grex tonſarum*, in- Cant. 4. 2.
quit. Quam bene monachi tonſis ovibus comparantur:
quia revera tonſi ſunt, quibus nec corda, nec corpora,
nec aliquid mundanum in proprietate relictum eſt. *Quæ
aſcenderunt de lavacro*. Lavacrum baptiſmus eſt, de Ibidem.
quo aſcendit qui ad celſitudinem vitæ perfectioris inten-
dit: deſcendit autem qui ſe vitæ mancipat inhoneſtæ.
Omnes gemellis fœtibus: quia & verbo pariunt, & exem-
plo. *Et ſterilis non eſt in eis*, quia nullus eſt infœcundus. Ibid.

E

SERMO XCIV*.

* al. 85. ex Parvis.

*De proceſſu vitæ Chriſtianæ ſeu ſpiritualis, juxta
tropologiam Eliæ, Jezabel fugientis.*

1 TImuit Elias Jezabel, & ſurgens abiit quocumque 3. Reg. 19. 3.
*tulit eum voluntas; venitque in Berſabee Juda,
& dimiſit ibi puerum ſuum, & perrexit in deſertum.
Cumque veniſſet ſubter umbram juniperi, & ſederet, pro-
jecit ſe, & dormivit. Et Angelus Domini tetigit eum,
& dixit illi: Surge, & comede. Et reſpexit, & ecce ad
caput ſuum ſubcinericius panis, & vas aquæ. Comedit er-
go, & bibit, & ambulavit in fortitudine cibi illius qua-*
F *draginta diebus & quadraginta noctibus uſque ad montem
Dei Horeb*. Per Eliam quippe, qui interpretatur Domi-
nus, vel Dominus fortis, intelligitur quilibet juſtus,
qui perſecutiooem patitur propter juſtitiam. Undè il-
lud: *Beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam*. Matt. 5. 10.
Qui metuens Jezabel, ideſt malitiam ſæculi, vel tyran-
nidem diaboli, ſurgit de tentatione peccaminum, &
abit quocumque eum tulerit voluotas à Domino ſibi
collata. Venitque in Berſabee Juda, in ſanctam Eccle-
ſiam, quæ dicitur Berſabee, ideſt puteus ſeptimus, pro-
pter abundantem ſeptiformis Spiritus gratiam, quæ
ibi fidelibus dividitur: vel puteus ſatietatis, pro-

Digitized by Google

[A] pter myſteriorum Dei profunditatem, & ſanctarum Scripturarum refectionem. De hac profunditate habemus in pſalmo [*Pſal. 17. 12.*]: *Tenebroſa aqua in nubibus aeris*; & rurſus [*Pſal. 35. 7.*]: *Judicia tua abyſſus multa*. Ad ejuſdem conſiderationem Apoſtolus expaveſcens, & paveſcendo deficiens, clamare compellitur [*Rom. 11. 33.*]: *O altitudo divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, &c.*

[*Pſal. 22. 2.*] [*Pſal. 35. 9.*] 2 De hac ſatietate legis in Pſalmo: *Super aquam refectionis educavit me*; & item: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ*. Hujuſmodi ebrietas non inducit faſtidium, ſed indeficientem quibuſdam deſideriis provocat appetitum. In hoc ſacræ lectionis pelago agnus ambulat, & elephas natat. In catholicæ doctrinæ menſa juxta modulum intelligentiæ ſufficientes ſingulis epulæ apponuntur. [B] Hæc eſt paradiſus deliciarum, hic eſt hortus omnium pomorum. Veniens itaque in Berſabee, in ſanctam Eccleſiam, ut dictum eſt, currit ad confeſſionem, quæ per Judam notatur: & dimittit ibi puerum ſuum, ideſt puerilem ſenſum, vel priſtinorum actuum debilitatem, & pergit in deſertum, ideſt iſtius mundi contemptum. Quo poſtquam venit, ſedet, id eſt à ſæculari tumultu quieſcit, cantans cum Propheta [*Pſal. 131. 14.*]: *Hæc requies mea in ſæculum ſæculi*. Projicit ſe, ideſt vilem ſe reputat, ſuis abrenuncians deſideriis, juxta illud evangelicum [*Luc. 9. 23.*]: *Qui vult venire ad me, abneget ſemetipſum*. Obdormivit in umbra juniperi, [C] quia in atriis domus Dei ſecundùm ſenſus corporis vacat omninò ab omnibus pravitatibus, dicens cum Pſalmiſta [*Pſal. 4. 9.*]: *In pace in idipſum dormiam & requieſcam*. Tunc angelica viſio tangit eum, eacitans ad bonum operandum, & ad altiora conſurgendum. Reſpicit ad caput ſuum, ideſt ad Chriſtum, qui caput eſt Eccleſiæ: & ecce ſubcinericius panis, ideſt paſtus divini dogmatis, forinſecus quidem rudis, ſed medullitus ineffabiliter confortativus & dulcis: & vas aquæ, hoc eſt, fons lachrymarum cum cordis compunctione. Comedit & bibit, ideſt adimplet quæ audit: & pergit in fortitudine ad montem Dei, ad celſitudinem videlicet beatitudinis.

[D]

SERMO XCV*.

[* al. 66. ex Parvis.]

De doctrina amaritudine per prædicatores temperanda.

[*4. Reg. 4. 40.*] 1 ERAT *fames in terra, & filii prophetarum habitabant coram Eliſæo: quibus fecit apponi pulmentum. Cumque guſtaſſent de coctione, exclamaverunt: Mors in olla, vir Dei. Et non potuerunt comedere. At ille: Afferte, inquit, farinam. Et miſit in ollam, & ait: Infunde turbæ. Et comedit: & non fuit quicquam amplius amaritudinis in olla.* Fames in terra, penuria verbi Dei in mente humana: filii prophetarum, filii prædicatorum. Propheta interpretatur Videns. [E] Et ſancti prædicatores non ab re prophetæ appellantur: qui & arcana myſteriorum Dei contemplantur, & prout vident mores hominum adhibent modos curationum. Eliſæus ſalus Domini interpretatur: quo nomine quivis Prælatus & doctor Eccleſiæ decenter cenſetur; cujus ſalubri perſuaſione Domini ſalus populis annuntiatur, & annuntiando impertitur. Hic talis ex debito ſui officii apponit ſubjectis ollam grandem, herbas agreſtes continentem; ideſt, admonitionem de gravibus diſſerentem, acerbitate refertam, ſed tamen igne ſancti Spiritus ſuccenſam. Subditi ergo perhorreſcentes ſermonum auſteritatem, clamant, *Mors in olla*; & non poſſunt guſtare. [F]

[Charitas omnia condit amara.] 2 Sapient igitur diſpenſatnt non affert, immò afferri jubet farinam: quoniam non præbet, ſed hortatur habere charitatem, cujus condimento redduntur dulcia quæ prius videbantur amara. Poteſt namque prædicator monita ſalutis auribus circumſtantium inſonare; ſed nemo, niſi ſolus Deus, valet ſaporem „ charitatis palato cordis infundere. Undè Gregorius [*S. Greg. Hom. 30. in Evang.*]: „ Niſi ſit intus Spiritus qui doceat, doctoris lingua „ exterius in vacuum laborat. Alius eſt ſapor cœli, alius eſt ſapor terræ. Haudquaquam nobis placere poteſt ſapor cœli, dum ſaporem quærimus coci noſtri.

[A] In deſerto dantur coturnices & manna, ideſt in loco diſciplinæ majora & minora mandata. [TOM. III.] [*Exod. 16. 15.*] *Cùm vidiſſent filii Iſrael manna, dixerunt ad invicem, Manhu? quid eſt hoc? Ignorabant enim quid eſſet. Quibus ait Moyſes: Iſte eſt panis quem dedit Dominus vobis ad veſcendum.* Hujus facti myſterium in Evangelio Joannis convenienter aperitur, ubi Dominus ait [*Joan. 6. 54.*]: *Amen, amen dico vobis, niſi manducaveritis carnem filii hominis, &c. Multi ergo ex diſcipulis audientes dixerunt: Durus eſt hic ſermo: quis poteſt eum audire? Ex hoc multi abierunt retro.* [Novitiorum tentatio.] Ad hunc itaque modum, cùm aliqui ſimplices ad converſionem veniunt, ſeveritatem Regulæ expaveſcunt. Si fiat eis ſermo de mundi contemptu, de virtutum [B] vitiorumque conflictu; ſi anxietas vigilandi, aſſiduitas orandi, parſimonia jejunandi ab ipſis requiritur, dicunt conquerendo inter ſe: Quid eſt hoc? quis tot & tanta implere ſufficiat? NESCIUNT enim quanta ſit virtus aſſumpti Ordinis. Sed paſtor eis ennſulatoriè habet reſpondere, & de afferenda eos ſollicitare farina.

SERMO XCVI*.

[* al. 67. ex Parvis. Confer. ſerm. 1. de Nativitate Domini, & ſer. 117. inferiùs.]

De quatuor fontibus Salvatoris, & aquis indè hauriendis.

[*Iſa. 12. 3.*] 1 H*Aurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris.* Pro paradiſo quem perdidimus, reſtitutus [C] eſt nobis Chriſtus Salvator. Sicut ergo de uno fonte paradiſi derivantur quatuor flumina ad irrigandum paradiſum: ita de pectoris ejus arcano procedunt quatuor fontes, ex quibus hauriuntur quatuor aquarum genera, undè tota per univerſum mundum rigatur Eccleſia. Sunt autem quatuor fontes, veritas, ſapientia, virtus, & charitas. Ex his ergo fontibus hauriuntur aquæ, ex ſingulis ſcilicet ſingulæ. Nam de fonte veritatis, ſumuntur aquæ judiciorum: de fonte ſapientiæ, aquæ conſiliorum: de fonte virtutis, aquæ præſidiorum: de fonte charitatis aquæ deſideriorum. In aquis judiciorum cognoſcimus quid liceat, vel quid non liceat. In aquis conſiliorum diſcernimus quid ex- [D] pediat, vel quid non expediat. Sed quia electis viris rectè per hæc gradientibus non deſunt tentationes; tentantur autem de duobus, aut terroribus, ut concutiantur; aut blandimentis, ut ſeducantur: idcircò armandi ſunt contra terrores præſidiis divinæ virtutis; contra blandimenta deſideriis ſupernæ charitatis; Deſideriis enim meliorum ſuperantur (ut ait quidam Sanctus) deſideria deteriorum. Vel ſic poſſumus procedere. Quid prodeſt noſſe quid liceat & expediat, (quod utique docent judicia atque conſilia) ſi poſſe perfici minimè contingat? Ideò poſt aquas judiciorum & conſiliorum, quærendæ ſunt aquæ præſidiorum. Rurſum & poſſe quid valeat, ſi horum omnium non ſit finis charitas? [E] Rectè itaque poſt judicia, poſt conſilia, poſt præſidia, hauriuntur de fonte charitatis deſideria, ut videlicet quicquid ſapimus aut loquimur, quicquid operamur aut patimur, æternæ vitæ finis concludat.

[Ex fonte Veritatis hauriuntur judicia.] 2 Sed ut hæc quæ dicta ſunt de fontibus & aquis clarius eluceant, Scripturarum teſtimoniis reor eſſe comprobanda, aurique ſimilitudines, quas protulimus, vermiculandas argento. Ac primum quod dictum eſt, quatuor illos fontes de pectore Jeſu manare, nullum arbitror ambigere. Quomodo autem ex iiſdem fontibus hauriantur prædictæ aquæ, id elaborandum eſt. Veniat ergo David, & dicat quòd ex fonte veritatis procedant judicia. Hoc certè videtur ſenſiſſe cùm dice- [F] ret [*Pſal. 16. 2.*]: *De vultu tuo judicium meum prodeat*. Neque enim vir ſanctus judicium ſuum diceret, quod de vultu Dei, ideſt de veritate, non prodiret. Noverat enim electos Dei veritatis judiciis, tamquam virga ferrea regi, & quia ſub eorum regimine ſe eſſe ſentiebat, exultans pſallebat [*Pſal. 18. 10.*]: *Judicia Dei vera, juſtificata in ſemetipſa: deſiderabilia ſuper aurum & lapidem pretioſum multum, & dulciora ſuper mel & favum.* A quibus ne fortè per incuriam devient, audiant vocem Patris per eumdem Prophetam comminantis [*Pſal. 88. 31.*]: *Si in judiciis*, inquit, *meis non ambulaverint, & mandata mea non cuſtodierint, viſitabo in virga iniquitates eorum, & in ver-*

TOM. III. *beribue peccata eorum*. Hæc myſteria divini judicii re- A
ſerabat cœleſtis regni clavicularius, cùm diceret: *Tem-*
1. Pet. 4. 17. *pus eſt ut incipiat judicium de domo Dei. Si autem pri-*
mum à nobis, quis finis eorum qui non crediderunt Dei
Evangelio? Et hoc de electis dictum eſt. Cæterùm eſt
aliud de reprobis judicium, quod nihilominus ab ipſa
Veritate procedit. Undè & per Paulum dicitur: *Sci-*
Rom. 2. 2. *mus enim quoniam judicium eſt ſecundùm veritatem in*
eos qui talia agunt. Et utrumque quidem judicium com-
Joan. 9. 39. plectitur ipſa Veritas, dicens: *In judicium ego veni in*
hunc mundum, ut qui non vident videant, & qui vi-
dent cæci fiant. Utrumque autem diſcernit, cùm item
Matt. 25. 46. dixit: *Et ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti autem*
in vitam æternam.

3 Si vidimus quomodo de fonte veritatis hauriun- B
tur judicia, videamus quomodo de fonte ſapientiæ pro-
mentur conſilia. Quis dubitet Apoſtolum Paulum eſ-
2. Pet. 3. 15. ſe ſapientem, cùm & Petrus ejus coapoſtolus ſapien-
tiam ei datam eſſe adſtruat, & ejuſdem Apoſtoli tota
verborum ſeries nil aliud quàm ſapientiam redoleat?
Proferat igitur conſilia, & per ipſa nos doceat, quid
peregrinantibus & ad cœleſtem patriam feſtinantibus
1. Cor. 7. 25. expediat. *De virginibus*, inquit, *præceptum Domini*
non habeo, conſilium autem do, tamquam miſericordiam
conſecutus à Domino, ut ſim fidelis. Exiſtimo ergo hoc
bonum eſſe propter inſtantem neceſſitatem, quoniam bo-
num eſt homini ſic eſſe, hoc eſt in virginitate manere. C
Si de virginibus præceptum haberet, nihil aliud, quàm
quod præriperetur, liceret. Nunc verò cùm utrumque
liceat, vel nubere, vel non nubere: quid compendio-
ſius dici potuit, quàm *bonum eſt homini ſic eſſe?* præ-
ſertim cùm & neceſſitatis inſtantia frequenter obrepere
ſoleat, & citò mori ipſa temporis brevitas urgeat, to-
tiuſque mundi figura prætereat. Item cùm de vidua lo-
Ibidem 40. queretur: *Beatior*, inquit, *erit ſi ſic*, idest innupta,
permanſerit ſecundùm conſilium meum. Ac ne de pro-
prio corde, & non potius de fonte ſapientiæ videretur
hoc ipſum conſilium depromſiſſe, ſubjecit dicens: *Pu-*
to quòd & ego Spiritum Dei habeam. Sed cur ego pau-
cis immoror exemplis, cùm in ejus verbis omnis ſexus, D
omnis conditio conſilium inveniat, ſi diligenter quæ-
rat, ſalutis? Quòd ſi quis curioſius velit perſpicere,
utrum verum ſit quod dictum eſt, de ſapientia conſi-
* Nempè Proverbia, Eccleſiaſtes, Cant. canticor. Eccleſiaſticus, & Sapientia. lia manare, legat libros qui inſcribuntur * SAPIEN-
TIÆ, ubi totus orationis contextus conſilia parare vi-
detur. Si verò conſultius & utilius ſtudet vitam indè
eligere, audiet ipſam ſalubriter invitantem Sapientiam:
Matt. 19. 17. *Si vis*, inquit, *ad vitam venire, ſerva mandata*. Quæ-
Eccl. 12. 13. ris cujus? *Deum*, inquit, *time, & mandata ejus obſer-*
va. Audiat eam ipſam materno affectu inclamantem:
Prov. 23. 26. *Da mihi cor tuum*. O quantum vellem, & ego cor
meum in ejus verbum ſuſpendere, de cujus ore mirifico
tam dulcia vitæ conſilia audio perſonare! Utinam au- E
tem & linguæ meæ calamum in ejus fonte poſſem intin-
gere, quo idoneus eſſem ea quoque quæ reſtant de duo-
bus fontibus, idest virtutis & charitatis, utiliter exarare!

De fonte virtutis, aquæ præſidiorum. 4 Et quoniam quatuor iſti fontes ita ſibi invicem ſa-
porem transfundunt, ut qui de uno biberit, quadam
ineffabili dilectionis dulcedine invitetur ad alium: li-
bet jam de ſapientia ad virtutem tranſire, & qualiter
illinc hauriantur aquæ præſidiorum, quantum ab ipſa
virtute adjuvor, oſtendere. Sicut autem ſuperius dixi
gemina eſſe veritatis judicia, quia ſcilicet determinant
quid liceat, vel quid non liceat: itidem ſapientiæ duo,
hoc eſt quid expediat, vel quid non expediat: ita &
hic agnoſcamus de fonte virtutis hauriendas duplices F
præſidiorum aquas, quæ vel abluant electos à culpis;
Luc. 8. 43. vel refrigerent in tormentis. De utriſque ſumamus
exemplum. Refert Lucas Evangeliſta, quòd quædam
mulier, quæ fluxum ſanguinis patiebatur, erogata in
medicos tota ſubſtantia cùm minimè curari potuiſſet,
acceſſerit retro & tetigerit fimbriam veſtimenti Domi-
ni, & confeſtim ſteterit fluxus ſanguinis: Jeſum ve-
rò dixiſſe, *Quis me tetigit?* Cumque Diſcipuli reſpon-
derent, *Turba te comprimunt & affligunt, & dicis,*
Quis me tetigit? rurſum repetiiſſe, *Tetigit me ali-*
quis: nam & ego novi virtutem de me exiiſſe. Ecce

A quas aquas præſidii hauſerit mulier de fonte virtutis,
quibus abluta eſt à profluvio ſanguinis, quæ nulla me-
dicorum arte poterat ſanari. Quòd ſi quis objiciat, Moris eſt divinæ virtutis prius mederi cordi, quàm corpori.
prolatum teſtimonium nihil ad rem præſentis operis
pertinere, eo quod illa mulier nequaquam abluta eſſe
videatur à culpis, ſed tantùm ab ægritudine carnis:
noverit moris eſſe divinæ virtutis prius cordi mederi,
quàm corpori. Undè & alibi, cùm quidam ei para-
lyticus offerretur curandus, tamquam bonus & pius
medicus, volens ſanare prius quod erat potius, idest
mentem, quàm carnem, ait eidem paralytico: *Confide* Matt. 9. 2.
fili, remittuntur tibi peccata tua. Itaque ſanata con-
ſcientia, conſequenter ſanatur corpus, cùm dicitur:
B *Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam*. Ibidem.
Sic ergo & hujus cor mulieris prius abluit intus per
donum fidei, ſicut ſcriptum eſt: *Fide mundans corda* Act. 15. 9.
illorum, per quam meruit exterius impetrare ſalutem
corporis. Hoc enim innuit ipſe Dominus, cùm dicit:
Filia, fides tua te ſalvam fecit, vade in pace. Quod Luc. 8. 48.
autem de hoc ipſo fonte virtutis hauriantur aquæ præ-
ſidii in tormentis, oſtendunt & illi tres pueri in for-
nacis incendio æſtuantis poſiti, quibus ipſa flamma re-
friguit: & præcipuè inclytus ille martyr Vincentius, Vincentii mart. fortitudo in tormentis.
qui cùm graviter torqueretur, non ſolùm toleraſſe,
ſed etiam tortorem ſuum conſtanter provocaſſe fertur
his verbis: Inſurge, inquit, & toto malignitatis ſpi-
C ritu debacchare: videbis me Dei virtute plus poſſe „
dum torqueor, quàm poſſis ipſe qui torques. Poſ- „
ſent plura de hoc fonte virtutis copioſius dici, ſed „
eum ſuccinctè prætereo: quia de fonte virtutis * bi- * al. charitatis.
bere potius, quàm ſcribere deſidero.

5 Ad hunc fontem invitamur Redemptoris noſtri vo-
ce dicentis: *Si quis ſitit, veniat, & bibat, & de ven-* Joan. 7. 37.
tre ejus fluent aquæ vivæ. Et ſecutus Evangeliſta ex-
poſuit ad quem fontem nos invitaret, dicens: *Hoc au-* Ibidem 39.
tem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes
in eum. Quem, niſi Spiritum charitatis, quem mun- De fonte charitatis hauriuntur aquæ deſideriorum.
dus non poteſt accipere, ſed ſoli accipiunt qui verè
credunt in eum? Ex hoc ergo fonte hauriamus nobis
D aquas deſideriorum, ipſaſque partiamur in geminos ri-
vulos, ut ſicut ejuſdem charitatis duo ſunt præcepta,
ita ſint & deſideria gemina, quibus impleantur ipſa
præcepta. Aliud eſt enim deſiderium quo Deus pro-
pter ſeipſum, aliud quo proximus diligitur in Deo,
vel propter Deum. In illo nullus modus, ſed ex toto
corde, tota anima, tota virtute diligitur Deus: in
hoc autem præſcribitur quidam modus cùm dicitur:
Diliges proximum tuum ſicut teipſum. Illo flagrabat Matt. 22. 39.
Propheta, cùm diceret: *Sicut cervus deſiderat ad fon-* Pſal. 41. 2.
tes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deus; &
item: *Concupiſcit & deficit anima mea in atria Domi-* Pſal. 83. 3.
ni. Hoc exhibebat Apoſtolus Romanis, quibus ſcri-
E bebat: *Deſidero enim videre vos, ut aliquid gratiæ* Rom. 1. 11.
ſpiritualis impertiar vobis; & Dominus in Evangelio
diſcipulis ſuis, *Deſiderio deſideravi hoc paſcha mandu-* Luc. 22. 15.
care vobiſcum, antequam patiar.

6 Et notandum, quòd ad illud excitatur mens hu- Dilectio erga Deum tribus affectionibus excitatur & provehitur.
mana ſpecialiter tribus affectionibus, ac provehitur:
undè & Deum diligere toto corde, tota anima, tota
virtute jubetur. Prima quidem dulcis, ſecunda pru-
dens, tertia fortis eſt. Primam habuit Petrus, cùm
Domino mori diſſuaderet: ex corde enim dulciter di-
ligebat, cujus paſſionem expaveſcebat. Sed cùm audi-
ret: *Vade retro, ſatana, non ſapis quæ Dei ſunt, ſed* Marc. 8. 33.
quæ hominis: his verbis eruditus, & intelligens quid
F boni haberet mors Chriſti, cœpit tota anima pruden-
ter diligere, quem prius tantùm diligebat dulciter to-
to corde, necdum verò diligebat tota virtute. Quod
ſi faceret, nec propter mortis diſcrimen eum negaret.
At verò poſt reſurrectionem & aſcenſionem, dato de-
ſuper Spiritu, tunc demum tota virtute dilexit, pro
quo etiam horrendum crucis ſupplicium poſtmodum ſu-
bire non expavit. Erga charitatem quoque proximi Dilectio proximi tripliciter exercetur.
exercemur tripliciter, vel ut ædificetur ipſa charitas ubi
non eſt, vel certè ne pereat, vel minuatur ubi eſt. Quiſ-
quis autem hanc puro affectu erga proximum operatur,
illam proculdubio, quæ Deus eſt, ulterius promeretur.

SERMO XCVII[*].

De ſuavitate verbi ac jugi Chriſti, foris quidem duri, ſed intus dulciſſimi.

Cant. 4. 11. 1 *MEL & lac ſub lingua ejus.* Id quidem neceſſe. Nam quod in lingua eſt, durum ſonat. Eccleſ. 12. 11. *Verba ſapientis quaſi ſtimuli, & ſicut clavi in altum defixi.* Pſal. 54. 22. Alius eſt cujus molliti ſunt ſermones ſuper oleum; Pſal. 140. 5. ſed oleum peccatoris non impinguet caput meum. Corripiat me magis juſtus & increpet, nam hoc in miſericordia eſt: quàm illud oleum impinguet caput meum, in quo eſt dolus. Pulchrè enim non molles, ſed *molliti* dicuntur ſermones vel ſuaſoris adulatoris, vel ſuaſoris iniqui, quod ſit in eis non tam vera & ſolida, quàm ſuperducta & ſimulata ſuavitas: Pſal. 54. 22. ſiquidem ipſi ſunt jacula. Denique ſub lingua ejus quid? Pſal. 9. 7. Audi Prophetam: *Labor & dolor.* Porrò ſub Pſal. 93. 20. lingua ejus mel & lac, qui juxta eumdem Prophetam laborem fingit in præcepto. Miraris fingere Veritatem: nam mirari licet, dubitare non licet. Si & alterum Luc. 24. 28. teſtem quæris, lege in Evangelio, quia *finxit ſe longius ire.* Quidni figmentum figmento exhibeat? Siquidem Ipſe novit figmentum noſtrum, utique laboris impatiens, dilationem non ſuſtinens, fragile ad utrumque. Piè ergo providit, ut haberet pietas promiſſionem vitæ ejus quæ nunc eſt, & futuræ; nec laborem 1. Tim. 4. 8. verum imponeret, ſed magis fingeret in præcepto. Matt. 11. 29. Audi quomodo laborem fingere ipſe ſe prodat. *Tollite jugum meum ſuper vos, & invenietis requiem animabus veſtris. Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Quomodo non fictus [*] labor, ubi non labor, ſed requies invenitur?

[*] V. Declamat. num. 58. tomo 3.

2 Ita ergo labor in lingua, mel ſub lingua. Quid 2. Cor. 12. 4. ſupra linguam? Ineffabilia, quæ non licet homini loqui. Miſeri! qui ſolùm quod in lingua ſonuit attendentes, nec quod ſub lingua reconditum, nec quod ſu- Joan. 6. 61. pra repoſitum fuit, capere potuerunt. *Durus eſt hic ſermo*, inquiunt. Durus equidem, ſed tamen idem eſt ver- Matth. 10. 38. Luc. 14. 26. bum vitæ. *Qui non bajulat crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus. Si quis venit ad me, & non odit patrem & matrem, adhuc autem & animam ſuam, non eſt me dignus.* Quid durius poterat dici? Noli errare. Lapis videtur: panis eſt. Durus in cortice, ſed ſuaviſſimus in medulla. Tentat te Dominus Deus tuus. Fidei exercitatio, & probatio dilectionis eſt fictio iſta laboris. Eſto tamen lapis ſit. Num tu credis quod & dæ- Matth. 4. 3. mones credunt? *Si filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant.* Omnes novimus quis hoc dixit. Non dubitat ille poſſe ſolo dictu (quo quidem facilius nihil eſt) ex lapide panem facere, quem filium Dei eſſe credit. Fas eſt & ab hoſte doceri. Dicamus & nos Filio Dei: Dic ut lapides iſti panes fiant. Nam & ille qui hominum utique, non dæmonum venerat in ſalutem, ſic confutavit adverſarios, ut parvulos erudiret. Non enim dicens quod ille voluit, ſed quod oportuit nos audire, ut videlicet noſter hic la- Ibid. 4. pis panis fieret, non illius. *Non, inquit, in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.*

Sermo Dei durus in cortice, ſuaviſſimus in medulla.

3 Quid tu ad hæc, veritatis inimice, ſubmurmuras? Quod quidem ipſe fateris, & negare omninò non potes, potens eſt Filius Dei dicere, ut lapides panes fiant. Ubi ergo de verbis Dei ait, & generaliter ait, quia ſic vivitur, & in talibus vita ſpiritus mei; quid tu mihi ſubſibilas ad quodvis eorum, dicens: *Durus eſt hic ſermo?* Quæ Dei Filius dixit, & facta ſunt alimenta vitæ; tune ſaxa dixeris, qui filius Dei non es? Non ſum ego qui te arbitrer (quod temeraria prorſus rapina arbitratus es ipſe) eſſe te æqualem Deo, ut dicente te panis in lapidem revertatur. Qui filius Dei non es, ſine cauſa dicas, ut lapides iſti panes fiant. Nec minus fruſtra tuum nobis apponas pro pane lapidem, ſcorpionem pro ovo, pro piſce ſerpentem. Iſa. 5. 20. Væ enim his qui panem lapidem, lapidem panem dicunt, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem: jugum Chriſti aſperum, & eſſe ſub ſentibus delicias reputan- Pſal. 33. 8. tes. Has delicias nolim. Opto magis guſtare & videre, quoniam ſuavis eſt Dominus. Hoc enim non fruſtra is

[*] Dæmonis impoſtura eſt, Dei verba & mandata reputare dura.

Error hominum in veris & falſis deliciis diſcernendis.

A ipſe, qui monet, ſtuduerat experiri. Denique ait: Pſal. 118. 103. *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua!* Et rurſum: Pſal. 30. 20. *Quàm magna*, inquit, *multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te!* Ubi putas abſconditur? Nempè ſub lingua ſua, ſub capite ejus, quæ Cant. 2. 6. dicit: *Læva ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me.* Licèt enim in promiſſione vitæ ejus quæ nunc eſt, dulcedo & multitudo dulcedinis, & magna quoque, & perquàm magna ſit multitudo; perfectio tamen nonniſi in promiſſione futuræ. Pſal. 30. 20. *Perfeciſti*, inquit, *his qui ſperant in te, in conſpectu filiorum hominum.* Quid perfecit? Non eſt hic ſermo in lingua, ſed ſupra linguam. Ideò enim auris non au- B dit, quia nec lingua protulit quod præparavit Deus his qui diligunt eum. Nec ſanè in abſcondito conſummatio illa, ſed in conſpectu filiorum hominum erit. Congruè verò non adhuc perfectum, ſed jam perfeciſſe, cùm ſperantibus ait, Rom. 8. 24. *Spe enim ſalvi facti ſumus.*

SERMO XCVIII.

De filiis pacis, in quibus habitat Deus.

Pſal. 75. 3. *FACTUS eſt in pace locus ejus.* Eſt pax ficta, ut in Juda: eſt inordinata, ut in Adam & Eva. Harum neutra eſt locus Dei. Sola pax Chriſtiana, C quam Dominus reliquit & dat diſcipulis ſuis, ipſa eſt in qua Dominus requieſcit. Hæc offertur per ſanctos prædicatores univerſo generi humano: ſed eam quidam repellunt, aliqui recipiunt. Nos verò excutientes pulverem pedum noſtrorum ſuper odientes pacem, ad dilectorem ejuſdem pacis nos conferamus. Eorum alii dicuntur recipientes pacem, alii retinentes pacem, alii facientes. Poſſunt & aliis nominibus vocari, ſcilicet pacati, patientes, pacifici. Et hæc nomina ſortiuntur ſecundùm diverſos ſtatus pacis, in quibus proficiunt. Nam pacati per hanc pacem poſſident terram corporis ſui, quia mites ſunt. Matth. 5. 4. Patientes poſſident animam ſuam, quibus dicitur: Luc. 21. 19. *In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras.* D Pacifici poſſident non ſolùm ſuam; ſed etiam aliorum, in quibus faciunt pacem. Undè meritò filii Dei vocantur. Pacati ergo dicuntur, qui pacem recipiunt, de quibus ſcriptum eſt: Luc. 10. 6. *Si ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illum pax veſtra.* Sed quia puſilli ſunt, ſcandalis exagitati, citò pacem quam receperant perdunt. Patientes autem ſunt qui receptam retinent, nec quavis injuria exaſperati eam amittunt. Iſtis tamquam robuſtioribus præcipitur: Hebr. 12. 14. *Pacem diligite & ſanctimoniam, ſine qua nemo videt Deum.* Pacifici verò qui non ſolùm in ſe & in aliis eam faciunt, ſed etiam volentes auferre diligunt, ſicut ſcriptum eſt: Pſal. 119. 6. *Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus.* Ecce iſti ſunt, E quos ſicut filios Deus diligit, & de quibus tamquam vivis lapidibus templum ſibi Sapientia conſtruit. De quo ædificio, ne ullo impulſu poſſint labefactari, ipſo Deo inhabitante pariter & operante, ad ſimilitudinem lapidis quadrantur quatuor modis, ſuperius, inferius, à dextris, & à ſiniſtris. Superius, cùm divinæ voluntati ſuam humiliter & prudenter ſubjiciunt: inferius, cùm carnem ſubjectam temperanter regunt: à dextris, juſtè bonos amplectendo; à ſiniſtris, malos fortiter tolerando.

Pax ficta, inordinata, & Chriſtiana.

SERMO XCIX.

F *De quatuor generibus hominum cælum obtinentium.*

Flor. lib. 9. cap. 16. *QUatuor ſunt genera hominum regnum cœlorum poſſidentium.* Alii violenter rapiunt, alii mercantur, alii furantur, alii ad illud compelluntur. Rapiunt qui dereliquerunt omnia, & ſequuntur Chri- Matth. 5. 3. ſtum, de quibus dicitur: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Sunt alii inferioris gradus, à quibus metuntur carnalia, dum eis ſpiritualia ſeminantur: & his loquitur in Evangelio Dominus: Luc. 16. *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Tales dicuntur mercatores, quia dant in præſenti pauperibus tem-

Divites mercantur cœ-

TOM. III. ſum ô paupe ribus.

poralia quæ poſſident, ut in futuro recipiant ab eis æterna, quæ non niſi per eos habere merentur. Neceſſe eſt enim omnes qui in futuro judicio examinandi ſunt, vel eſſe Judicis amicos, vel apud Judicem intercesſores habere amicos. Habent ergo primum beatitudinis locum qui intercedunt: habent hi pro quibus intercedunt ſecundum. Sunt alii qui nonnulla bona occultè faciunt, pro quibus merentur regnum cœlorum: ſed tamen furari illud dicuntur, quia laudem humanam vitantes, ſolo divino teſtimonio contenti ſunt. Horum figuram tenuit mulier in Evangelio; quæ fluxum ſanguinis patiens cogitavit intra ſe, dicens: *Si tetigero fimbriam veſtimenti ejus, ſalva ero.* Quo dicto, acceſſit occultè, & tetigit, & ſalva facta eſt. Alii ſunt qui compelluntur: verbi gratia ut pauperes neceſſarii, quos ſcilicet hic ignis paupertatis Deo diſpenſante purgat, ne in futuro ignis judicii puniat. De quibus ſcriptum eſt: *Compelle intrare, ut impleatur domus mea.* Compelluntur multi variis neceſſitatibus & oppreſſionibus afflicti: qui mira Dei providentia, dum temporalem pœnam, ſi non libenter, tamen patienter ſuſtinent, vitam conſequuntur æternam.

Luc. 8. 43. Marc. 5. 28. Luc. 14. 23.

SERMO C.

De diſcrimine inter plebem & Præſulem.

QUantum diſtat inter Paſtorem & gregem, tantum debet diſtare inter Epiſcopum & plebem. Stat ille ſublimis & rectus, curvat iſte caput ſolo depreſſus. Unde Poeta:

> Pronaque cùm ſpectent animalia cætera terram,
> Os homini ſublime dedit.

Ovidius Metamorph. 1.

Ille regit, iſte regitur: ille paſcit, iſte paſcitur: ut ex ipſa forma & habitu uterque diſcernatur. Habet ille in manu virgam qua feriat, vel potius ducat & reducat ovem. Quid eſt autem habere in manu virgam, niſi in opere diſciplinam, ut ſubjectus ſuos exemplo magis inſtruat, quàm verbo? Erubeſcunt enim ſuperbi eſſe diſcipuli, ſi eos in humilitate præceſſerint magiſtri. Undè de Domino ſcriptum eſt: *Quæ cœpit Jeſus facere, & docere.* Habet etiam baculum, quo feriat lupum, virga ovem, baculo lupum. Hoc eſt mites & obedientes debet lenius corripere, duros verò corde & improbos acrius arguere; cumque neceſſe fuerit, etiam anathematis ſententia ferire. Tenet canem in fune, zelum ſcilicet in diſcretione, ne ſit de illis de quibus ſcriptum eſt: *Habent Zelum* Dei, ſed non ſecundùm ſcientiam.* Habet etiam paſtor bonus panem in pera, hoc eſt verbum Dei in memoria.

Paſtoribus exemplo potiùs quàm verbo docendum. Act. 1. 1.

Rom. 10. 2. * al. æmulationem.

SERMO CI.

De quatuor modis diligendi.

Amores duo carnalis & ſpiritualis.

DUO ſunt amores, carnalis & ſpiritualis: ex quibus colliguntur quatuor modi diligendi, ſcilicet diligere carnem carnaliter, ſpiritum carnaliter; carnem ſpiritualiter, ſpiritum ſpiritualiter. In his fit quidam profectus & aſcenſus ab inferioribus ad ſuperiora. Nam ut homines, qui tantùm noverant diligere carnem carnaliter, ad hoc proficerent, ut Deum quoque diligerent ſpiritualiter; Deus caro factus eſt, & loquendo, & converſando cum hominibus, primùm ab eis carnaliter dilectus eſt. Cùm autem pro amicis ſuis animam ponere vellet, jam ſpiritum diligebant, ſed adhuc carnaliter. Undè & Petrus loquenti de paſſione ſua reſpondit: *Abſit à te Domine, non erit tibi hoc.* Sed cùm per eamdem paſſionem fieri myſterium redemptionis agnoſcerent, in ipſa paſſione jam carnem ſpiritualiter diligebant. Reſurgente autem eo & aſcendente, ſpiritum ſpiritualiter amant, lætique decantant: *Et ſi cognovimus ſecundùm carnem Chriſtum, ſed nunc jam non novimus.* Nos quoque carnem noſtram carnaliter diligimus, cùm ejus deſideria diligimus & perficimus. Spiritum carnaliter, quando eum flendo, ſuſpirando, gemendo in oratione conterimus. Carnem ſpiritualiter, cùm eam ſpiritui ſubjectam in bonis ſpiritualiter exercentes, cum diſcretione ſervamus. Spiritum ſpiritualiter, cùm etiam ipſa ſpiritualia ſtudia noſtra fraternæ utilitati ex charitate poſtponimus.

Matt. 16. 22. 2. Cor. 5. 16.

SERMO CII.

De modo redeundi ad Deum.

Adæ caſus per quos gradus.

1 EST ad Deum quidam redeundi modus, primi hominis caſui oppoſitus. Adam quippe in paradiſo poſitus, primo perdidit circumſpectionem Dei. Teſtatur enim beatus Auguſtinus, quòd nequaquam tentator hominem de paradiſo ejeciſſet, niſi aliqua elatio in anima hominis præceſſiſſet, cùm veriſſimè ſcriptum ſit: *Antè ruinam exaltatur cor.* Secundo perdidit juſtitiam quando uxoris voci pluſquam divinæ obedivit. Juſtitia enim eſt virtus, quæ ſuum cuique reddit. Tertio amiſit judicium, cùm poſt peccatum correctus, obliquè per mulierem retorſit propriam culpam in auctorem, dicens: *Mulier, quam dediſti mihi ſociam, dedit mihi de ligno, & comedi.* Eiſdem ergo virtutum gradibus redeundum eſt homini in exilio poſito, quibus primus expelli meruit de paradiſo. Primùm itaque faciendum eſt judicium, deindè exercenda juſtitia, tandem circumſpectio adhibenda. Et judicium quidem nobis, ut nos ipſos judicemus & accuſemus; juſtitiam proximo, circumſpectionem debemus Deo.

Auguſt. l. 14. de Civ. c. 13. Prov. 16. 18. Gen. 3. 12. Converſio ſeu reditus ad Deum quibus gradibus fiat.

2 Hanc redeundi viam oſtendit nobis Micheas propheta, dicens: *Indicabo tibi, ò homo, quid ſit bonum, & quid Deus requirat à te: utique facere judicium, & diligere miſericordiam, & ambulare ſollicitè cum Deo tuo.* Hanc ſalutis viam teſtatur Apoſtolus Chriſtum docuiſſe, dicens: *Apparuit gratia Dei Salvatoris noſtri omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem & ſæcularia deſideria, ſobriè, & juſtè, & piè vivamus in hoc ſæculo,* &c. *Sobriè* ſcilicet quantum ad nos, *juſtè* ad proximum, *piè* ad Deum. Qui etiam manifeſtius intulit circumſpectionem Dei, dicens: *Expectantes beatam ſpem, & adventum gloriæ magni Dei, & Salvatoris noſtri Jeſu-Chriſti.* Et in multis aliis Scripturæ ſacræ locis, ſi hic ordo viæ & inſtitutio vitæ quæratur, poteſt inveniri ut illud: *Beatus vir qui in ſapientia morabitur, & qui in juſtitia meditabitur, & in ſenſu cogitabit circumſpectionem Dei.* Moratur ſiquidem in ſapientia, & ſapiens eſt qui ſemetipſum hic dijudicat, ut æternum Dei judicium evadat. *Si enim*, ait Apoſtolus, *noſmetipſos dijudicaremus, non utique judicaremur.* Sapiens eſt, non ſecundùm ſapientiam hujus ſæculi, ſed ſecundùm illam quæ trahitur de occultis, per quam utique miro Dei opere agitur, ut electi quique tunſionibus & preſſuris hic attriti, in ædificio veri Salomonis ſine ſonitu mallei poſtmodum collocentur.

Mich. 6. 8. ad Tit. 2. 11. Ibid. 13. Eccli. 14. 22. 1. Cor. 11. 31.

SERMO CIII.

De quatuor gradibus, quibus electorum profectus diſtinguitur.

Profectus electorum primus gradus, quo homo fit amicus animæ ſuæ.

1 QUatuor gradibus diſtinguitur omnium electorum profectus. Primo enim fit quiſque amicus ſuæ animæ; ſecundo fit amicus juſtitiæ; tertio ſapientiæ; quarto fit ſapiens. In primo profectu vitat omnia quæ animam poſſunt offendere, & diligit ea quę eam poſſunt mulcere. Horret ergo infernum, & cœlum concupiſcit. Ita poteſt implere illud divinum præceptum, quod in prima converſione ſua accepit: *Diliges proximum tuum ſicut teipſum.* Nam dum ſecundùm carnem ambulat, nullo modo poteſt: cùm autem ſpiritu Dei agitur, facilè poteſt. Quid enim habeat emolumenti homo, ſi proximus ejus ardeat in inferno? aut quid perdiderit, ſi ſecum fuerit in paradiſo? Neque enim talis eſt illa paradiſi hæreditas, ut poſſidentium numero minuatur. Diligit ergo proximum, quem non vult malum pati, ſicut nec ſeipſum, & quem ſicut ſeipſum vult poſſidere cœlum. Hoc autem ſuo, ideſt hominis ſpiritu, quando poſſet; ut ſcilicet expaveſceret gehennam, ac cœleſtia deſideraret? Sed poteſt hoc illius ſpiritu, cui dictum eſt: *Si aſcen-*

Matt. 22. 36. Pſal. 138. 7.

Digitized by Google

dero in cœlum tu illic es, &c. Spiritus quippe ſapientiæ ubique præſens, novit quid in cœlo, & quid agatur in inferno. Cumque mentem humanam repleverit, & de pœnis inferni incutit timorem, & cœleſtium amorem infundit: ſicque facit hominem amare ſeipſum,
Eccli. 30. 24. & dicit ei: *Miſerere animæ tuæ, placens Deo*. Primum igitur eſt diligere ſe, deindè proximum. Non enim dictum eſt, diliges te ſicut proximum, ſed *diliges proximum ſicut te*. Hoc modo fit amator animæ ſuæ per Spiritum-ſanctum, quem ex fide accepit.

2 Accepto autem hoc dono, non debet eo ſolo contentus eſſe, ſed ad majora provehi, & in melius proficere. Vivit autem jam per Spiritum. Sed ſi per Spi-
Galat. 5. 25. ritum vivimus, ait Apoſtolus, *ſpiritu & ambulemus*.
2. Cor. 3. 18. Et alibi dicit: *Nos verò omnes revelata facie gloriam Dei ſpeculantes, in eamdem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tamquam à Domini Spiritu*.
Pſal. 83. 7. Hoc ipſum & Pſalmiſta de ſanctis videtur ſenſiſſe. *Benedictionem*, inquit, *dabit Legislator; ibunt de virtute, in virtutem, videbitur Deus Deorum in Sion*. Ambulet & iſte, quem in manibus habemus: eat & proficiat, donec ad quartum gradum perveniat. Ibi ſine dubio factus ſapiens, videbit Deum deorum in Sion. Porrò eo ipſo quod dixi, qui bene diligit animam ſuam, debet
Pſal. 10. 6. etiam diligere juſtitiam. Alioquin ſi diligit iniquitatem, odit planè, non diligit, animam ſuam.

3 Diligendo autem juſtitiam tranſit ad ſecundum
Sap. 1. 1. gradum, & audit illud Sapientiæ præceptum: *Diligite juſtitiam qui judicatis terram*. Quam ſi perfectè dilexerit, debet pro ea ferre patienter omnem pœnam & quamcumque illatam contumeliam. Duo quippe præſtabit ei juſtitia: unum, ut faciat quod debet: alterum ut patiatur quod debet: ſcilicet, ut ſi bonum non fecerit quod debuit, malum quod meruit patiatur. Sic miro modo ne deſerendo quidem juſtitiam ab ipſa deſerimur, dum per ipſam quilibet prævaricationis reatus punitur. Neque enim eſt qui ſe abſcondat à calore ejus. Hanc autem pœnam non ſolùm vir juſtus non horret, verùm etiam libenter excipit, dum per eam præteritæ vitæ peccata purgari fideliter credit. Hinc
Prov. 12. 21. enim ſcriptum eſt: *Non contriſtabit juſtum quicquid ei acciderit*. Opponit igitur variis voluptatibus quibus corruit, contraria medicamenta per quæ reſurgat. Verbi gratia, cecidit per inobedientiam; per obedientiæ laborem redit ad vitam: lubricus exſtitit ac diſſolutus; per continentiæ ſtudium rigoremque diſciplinæ reparatur. Patitur ab ipſis elementis mundi pœnam, quorum uſu dudum defluxerat ad voluptatem. Quibus cruciatibus cùm diu, tamquam aurum in fornace probatus fuerit, quantum ſcilicet dignum judicabit is qui in pane lachrymarum nos cibat, & potum dat nobis in lachrymis in menſura; incipit jam conſolari, & audit il-
Iſa. 40. 1. lam Iſaiæ vocem dicentis: *Conſolamini, conſolamini popule meus, dicit Deus veſter. Loquimini ad cor Jeruſalem, & advocate eam, quoniam completa eſt malitia ejus*, id eſt, afflictio: *dimiſſa eſt iniquitas illius. Suſcepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis ſuis*. Poſtquam verò conſolationem receperit, ſollicitus eſt & quærit quomodo placeat ei cui ſe probavit. Facit quicquid boni facit, ut ſoli placeat ſuo conditori.

Tranſitus ad ſecundum gradum, per amorem juſtitiæ.

Juſtus duo per juſtitiam habet.

4 Tranſit ad tertium gradum ſui profectus: ut ſit ſcilicet amicus ſapientiæ, quæ materno affectu loquitur ſibi, cùm dicit: *Præbe fili cor tuum mihi*. Cum ergo ad hunc gradum pervenerit, nihil aliud ei reſtat, niſi ut ad quartum aſcendat, ubi dicitur eſſe ſapiens. Hoc autem fit, quando jam operatur, non ut ipſe Deo placeat, quod utique in tertio gradu fecerat; ſed quia placet ei Deus, vel quia placeat Deo quod operatur. Quiſquis talis eſt, poteſt cum tota fiducia ac ſecuritate conſcientiæ illud Sapientis canticum decan-
Eccl. 24. 10. tare: *In omnibus requiem quæſivi, &c.* Hic enim requieſcit in omnibus, cùm per omnia ei placeat Deus, qui non Dei voluntatem ad ſuam curvare, ſed ſuam didicit ad Dei voluntatem erigere. *Morabitur in hæreditate Domini*, ſicut ei ejuſdem Domini voce promittitur, cùm dicitur: *Terram in qua dormis tibi da-*
Gen. 28. 13. *bo*: hoc eſt, quietem iſtam, ad quam perveniſti labore tuo & munere meo, ſtabilem tibi faciam atque perpetuam. Quod autem ſubjungit, *& ſemini tuo*, ſic poſſumus intelligere, ut non ſolùm ſpiritui detur tranquillitas iſta, & hic, & in futuro; ſed etiam ſemini tuo, id eſt operibus tuis, dabitur corporis tui glorificatio.

Tranſitus ad tertium gradum per amorem ſapientiæ. Et hinc ad quartum per uſum ſapientiæ.
Prov. 23. 26.

TOM. III

SERMO CIV.

De quatuor impedimentis Confeſſionis.

1 QUatuor ſunt quæ impediunt confeſſionem, pudor, timor, ſpes, deſperatio. Quoſdam enim impedit pudor, qui ſcilicet pro ſola confuſione dicere erubeſcunt peccata quæ commiſerunt. De quo per Salomonem dicitur: *Eſt confuſio adducens peccatum*. Eccli. 4. 25.
Quo contra de his qui confitentur, iterum dicitur: *Eſt confuſio adducens gloriam*. Quos etiam commendat Propheta, dicens: *Confeſſionem & decorem induiſti*. Et alibi: *Confeſſio & magnificentia opus ejus*. Alios impedit timor. Timent enim ſi confiteantur, ne gravis eis pœnitentia injungatur; & hos arguit Job, dicens: *Qui timet pruinam, irruet ſuper eum nix*. Sunt autem nonnulli, qui in hoc mundo adhuc aliquid concupiſcunt, nec putant ſe adepturos quod deſiderant, ſi hominibus quales ſint innoteſcant. Horum confeſſionem impedit ſpes, id eſt cupiditas potiendi deſiderii. Talibus comminatur Dominus in Evangelio: *Væ prægnantibus & nutrientibus*. Sunt item alii qui nil horum verentur, ſed ſolùm hoc timent, quia poſt peccatorum confeſſionem ab ipſis abſtinere minimè poſſent. Et his obeſt deſperatio. Quibus non incongruè illud poteſt aptari: *Peccator cùm venerit in profundum malorum, contemnit*. Fit verò nonnumquam, ut hæc omnia ſimul confeſſionem impediant. Sed qui quatuor his malis premitur, rectè jam in monumento jacet, & velut ille evangelicus quatriduanus fœtet. Scriptum eſt enim: *A mortuo velut qui non ſit, perit confeſſio*. Quòd ſi is mortuus eſt qui non confitetur, utique reviviſcet qui confitebitur. Veniat ergo Jeſus, & dicat, *Veni foras*: & ad vocem ejus illicò ſuſcitabitur mortuus. Excipiat hic noſter mortuus exhortationem, & non differat confeſſionem.

Confeſſionis 4. impedimenta. 1. Pudor.
Ibidem. Pſal. 103. 2. Pſal. 110. 3. 2. Timor. Job. 6. 16.
3. Spes. Matt. 24. 19.
4. Deſperatio. Prov. 18. 3.
Joan. 11. 39. Eccli. 17. 26. Joan. 11. 44.

2 Dicatur ergo illi quem pudor afficit: Cur te pudet peccatum tuum dicere, quem non puduit facere? Aut cur erubeſcis Deo confiteri, cujus oculis non potes abſcondi? Quòd ſi fortè pudor eſt tibi uni homini & peccatori peccatum tuum exponere, quid facturus es in die judicii, ubi omnibus expoſita tua conſcientia patebit? Hæc itaque tria proponenda ſunt contra pudorem, ſcilicet conſideratio rationis, reverentia intuentis Dei, comparatio majoris confuſionis. Similiter contra timorem opponenda ſunt tria. Conſiderandum enim eſt, quàm ſit longa pœna inferni, quàm gravis, quàm infructuoſa. E contrario verò præſentis temporis pœnitentia brevis eſt, & levis, & fructuoſa. Contra ſpem quoque itidem tria opponuntur, bona ſcilicet futuri ſæculi, præſentis vitæ bonis majora, certiora, durabiliora: ad quorum comparationem, quicquid in hoc mundo deſiderari poteſt, modicum eſt & incertum, &, ut ita dicam, momentaneum. Ita contra deſperationem vincendi peccatum, tria ſunt remedia. Primum eſt vigor ipſe propoſiti boni, quem aſſumit ex confeſſione. Secundum eſt gratia Dei, quam meretur ex humilitate. Tertium eſt auxilium, quod ex ejus habet cui confitetur compaſſione.

Antidotum pudoris.
Timoris.
Spei.
Deſperationis.

SERMO CV.

De requiſitis ad juſtificationem & ſalutem.

1 DUO ſunt in quibus conſiſtit noſtra ſalus, juſtificatio, & glorificatio. Altera initium, altera perfectio eſt. In illa labor, in hac autem fructus laboris eſt. Et nunc quidem juſtificatio fit per fidem, nam glorificatio erit per ſpeciem. Quanta autem ſit in futura vita glorificatio ſanctorum, humanus interim non poteſt attingere intellectus. De illa enim ſcriptum eſt quòd *oculus non vidit, nec auris audivit, &c.* Hac ergo

V. ſupra ſerm. 4. de verbis Iſa. num. 4.
Iſa. 64. 4.

TOM. III. interim omiſſa, quoniam vires noſtras excedit, de ju- A
ſtificatione quæ nunc agitur, aliquid ad ædificationem
Fratrum noſtrorum quod neceſſarium viſum eſt, lo-
quamur. Ipſa eſt enim via, per quam fit tranſitus ad
Rom. 8. 30. glorificationem, dicente Apoſtolo: *Quos prædeſtina-
vit, hos & vocavit; & quos vocavit, hos & juſti-
ficavit; quos autem juſtificavit, hos & magnificavit.*
Neque enim poterit obtineri magnificatio, niſi juſti-
ficatio præceſſerit: cùm iſta meritum, illa præmium
ſit. Hoc in Evangelio docuit Dominus, qui cùm Di-
ſcipulis evangelizaret regnum Dei, primùm eis propo-
Matt. 5. 20. ſuit juſtitiam, dicens: *Nam niſi abundaverit juſtitia
veſtra plus quàm Scribarum & Phariſæorum, non in-
trabitis in regnum cœlorum.* B

2 Notandum autem, quòd ſicut in illo beatitudi-
nis regno præſentem ſe electis ſuis exhibebit Dominus
ad glorificationem, ita etiam ſe eiſdem ipſis exhibet in
via peregrinationis ad juſtificationem; ut à quo ſcili-
cet glorificandi ſunt per ſpeciem, ab ipſo prius juſti-
ficentur per fidem. Et quidem tria ſunt, à quibus ab-
ſtinere debent quicumque juſtificari deſiderant. Pri-
mò utique ab operibus pravis, ſecundò à carnalibus
deſideriis, tertiò à curis ſæculi. Item tria ſunt, qui-
bus debent inſiſtere, quæ etiam continet ſermo Do-
Matth. 5. 1. mini in monte, eleemoſyna, jejunium, oratio. Sic
enim adimpletur juſtificatio; dum ab interdictis vitiis
abſtinent, & bona quæ præcepta ſunt, fideliter exer- C
cent. Opponantur ergo pravis operibus opera miſeri-
cordiæ, contra carnalia deſideria adhibeantur jejunia,
& pro curis ſæculi ſuccedat amor Dei, & frequentia
orationis.

SERMO CVI.

De tribus ad agendam pœnitentiam neceſſariis.

Pœnitentiæ tria neceſſaria. 1 TRES ſunt ſtatus animæ: in corpore, poſito
corpore, recepto corpore. Primus datus eſt
ei ad agendam pœnitentiam, reliqui duo ad haben-
dam requiem vel pœnam, ſcilicet prout geſſit in cor- D
pore, ſive bonum, ſive malum. Ad agendam verò
pœnitentiam tria ſunt neceſſaria, tempus, corpus, &
locus. Quòd tempus ſit neceſſarium, dicit Apoſtolus:
2. Cor. 6. 2. *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis.*
1. Tempus.
2. Cor. 5. 10. Similiter & de corpore idem ſcribit: *Omnes nos opor-
tet manifeſtari antè tribunal Chriſti, ut referat quiſque
propria corporis prout geſſit.* Sed & de hoc loco loqui-
Eccli. 10. 4. tur Scriptura, dicens, *Si aſcenderit ſuper te ſpiritus
poteſtatem habentis, locum tuum ne deſeras.* Porrò tem-
pus in tria dividitur, in præteritum, in præſens, in
futurum. Horum nullum perdit, quiſquis rectè pœ-
nitentiam agit. Nam præteritum quidem quod perdi-
derat reſtaurat, dum in amaritudine animæ ſuæ omnes E
annos ſuos recogitat: præſens autem tenet jam per exer-
citium operis: futurum verò per conſtantiam boni pro-
poſiti. De præterito loquitur Apoſtolus, cùm dicit:
Epheſ. 5. 16. *Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt.* Ad præſen-
tis verò operationem hortatur nos, cùm dicit: *Dum tem-
Galat. 6. 10. pus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem
ad domeſticos fidei.* Futuri nos admonet Dominus, cùm
Matth. 10. 22. ait: *Qui perſeveraverit uſque in finem, ſalvus erit.*

2 Corpus. 2 Corpus quoque neceſſarium eſt ad agendam pœ-
nitentiam. In corpore quippe poſſumus mala pati, &
bona operari. Pati ſcilicet pro commiſſis delictis,
operari pro adipiſcendis æternis præmiis. Qui ergo
corpore caret, dignos pœnitentiæ fructus facere quo- F
modo valet? Et notandum, quòd pœnitentia quæ per
corpus geritur, brevis eſt & levis. Brevis, quia cor-
poris morte terminatur: levis, quia per ſocietatem
corporis fertur facilius. Gravis ſiquidem eſſet, ſi eam
ſolus animus portaret. Cùm verò & ipſi corpori ejus
partitur pondus, quanto magis inde corpus oneratur,
3 Locus. tanto ampliùs animus exoneratur. Locus etiam vide-
tur neceſſarius eſſe & utilis Eccleſia ſcilicet vitæ præ-
ſentis: in qua quiſquis dum in corpore vivit, pœni-
tentiam rectè agere negligit, nullum in futuro ſalutis
remedium obtinere poterit.

SERMO CVII.

De affectionibus orantium.

A 1 SICUT æger ad medicum, ſic eſſe debet pec- Oratio duobus modis impeditur.
cator ad Creatorem ſuum. Qui ergo peccator
eſt, debet orare Deum, ſicut æger medicum. Duo-
bus autem modis impeditur oratio peccatoris: vel nul-
la, vel nimia luce. Nulla luce illuſtratur, qui pecca-
ta ſua nec videt, nec confitetur. E contrario nimia
luce obruitur, qui ea tanta videt, ut de indulgentia
deſperet. Horum neuter orat. Quid ergo? Temperan-
da eſt lux, ut peccata ſua videat peccator, & confi-
B teatur; ac pro ipſis oret, ut remittantur. Primò er- Affectus quatuor à quibus orandum.
go ejus oratio debet fieri verecundo affectu. Hoc au- 1
tem fit, cùm necdum peccator audet per ſeipſum acce-
dere ad Deum, ſed quærit aliquem ſanctum virum; ali-
quem ſanctum pauperem ſpiritu, qui ſit in ora veſti-
menti Domini tamquam fimbria, per quem habeat
acceſſum. Hujus orationis tenuit typum illa evangeli-
ca mulier, quæ fluxum ſanguinis patiebatur; cupienſ-
que ſanari acceſſit, & intra ſe cogitavit dicens: *Si te- Matth. 9. 21.*
tigero fimbriam veſtimenti ejus, ſalva ero. Secunda ora- 2
tio fit puro affectu: & hoc fit quando ſcilicet peccator
jam per ſeipſum accedit, & ore proprio confitetur.
Talis orationis reliquit nobis exemplum illa Peccatrix,
C quæ lacrymis rigavit pedes Domini, & capillis capitis
ſui terſit, de qua dictum eſt à Domino: *Remittun- Luc. 7. 47.*
tur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Tertia 3
oratio effunditur amplo affectu: & hoc fit, quando is
qui pro ſe oraverat, orat jam pro aliis. Sic oraverunt
Apoſtoli pro muliere Chananæa pro filia ſua rogante:
Dimitte, inquiunt, *illam, quia clamat poſt nos.* Quar- *Matt. 15. 23.* 4
ta oratio emittitur devoto affectu, quæ de cordis pu-
ritate ſine ulla hæſitatione cum gratiarum actione de-
promitur. Talem orationem fecit ipſe Dominus, quan-
do quatriduanum de monumento Lazarum reſuſcitavit,
& ait: *Pater, gratias ago tibi, quia audiſti me.* Ta- *Joan. 11. 41.*
les orationes docuit nos Apoſtolus facere frequentes,
D dicens: *Sine intermiſſione orate, in omnibus gratias agite.* *1. Theſſ. 5. 17*
Has quæ dictæ ſunt quatuor orationum ſpecies, id eſt,
verecundam, puram, amplam, devotam, nuncupat
Apoſtolus aliis nominibus, & ad eas nos hortatur di-
cens: *Obſecro primò omnium fieri obſecrationes, orationes, 1. Tim. 2. 1.*
poſtulationes, gratiarum actiones. Nam obſecrationes
verecundo, orationes puro, poſtulationes amplo,
gratiarum actiones fiunt affectu devoto.

2 Diximus de generibus affectionum & orationum: Oranti tria conſideranda.
dicamus etiam qua puritate ſit orandum. Et quidem 1. quid petat.
tria videntur mihi hìc eſſe neceſſaria, quibus orationis
intentio firmiter eſt adſtringenda. Conſiderare namque
debet is qui orat, & quid petit, & ipſum quem petit,
E & ſeipſum qui petit. In eo autem quod petit, duo de-
bet attendere, ut ſecundùm Deum ſit quod poſtulat,
& ut hoc ipſum in ſummo affectus deſiderio habeat.
Verbi gratia, ſi mortem inimici, ſi læſionem ſeu de-
jectionem proximi orando petierit, non eſt ſecundùm
Deum talis oratio, cùm ipſe præcipiat, & dicat: *Di- Luc. 6. 27.*
*ligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos;
& orate pro perſequentibus & calumniantibus vos.* Si
verò peccatorum remiſſionem, ſi Spiritus-ſancti gratiam,
ſi virtutem atque ſapientiam, ſi fidem, veritatem, ju-
ſtitiam, humilitatem, patientiam, manſuetudinem,
& cætera ſpiritualia chariſmata quæſierit, & ea cogitan-
do vehementer affectaverit; hæc ſecundùm Deum eſt
F oratio, & hæc verè meretur audiri. De hujuſmodi enim
orationibus loquitur per Iſaiam Deus: *Antequam cla- Iſa. 65. 24.*
ment, ego exaudiam; adhuc illis loquentibus ego audiam.
Sunt & alia, quæ cùm deſunt, à Deo dantur, & poſſunt
eſſe vel non eſſe ſecundùm Deum, quantum dumtaxat
intereſt finis ad quem referuntur: ut eſt corporis ſa-
nitas, pecunia, cæterarumque rerum affluentia: quæ
etſi à Deo ſint, non tamen ſunt magni pendenda, nec
ex deſiderio poſſidenda. Similiter & in ipſo quem petit, Secundò, quem petat.
debet duo conſiderare, bonitatem & majeſtatem. Bo-
nitatem, qua gratis velit; & majeſtatem, qua planè
poſſit dare quicquid petitur. Sed & in ſeipſo qui pe-
tit, de-

tit, debet nihilominus duo attendere, ideſt, ut pro ſuis meritis nihil accepturum putet, ſed de Dei miſericordia tantùm quicquid rogaverit, impetraturum ſperet. Tunc ergo dicitur cor purum, quando tria hæc quæ dicta ſunt, & eo modo quo dicta ſunt, cogitat. Et quiſquis hac puritate & intentione cordis oraverit, exaudiri ſe ſciat: quia, ſicut teſtatur Petrus apoſtolus, *Non eſt perſonarum acceptor Deus, ſed in omni gente qui timet Deum & operatur juſtitiam, acceptus eſt illi.*

Tertio, quis precat.

Act. 10. 34.

SERMO CVIII.

De ſpirituali minutione ſanguinis.

MInuendi ſanguinis duplex eſt cauſa. Interdum qualitas, interdum quantitas obeſt: nec minus pernicioſa immoderata abundantia, quàm corruptio. Sanguis animæ meæ, voluntas mea. Naturæ ſiquidem cognatus præ cæteris humoribus ſanguis dicitur, & animæ vita in voluntate eſt. Minuatur ergo prava voluntas, quæ morbi cauſa eſt ſpiritualis. Minuatur, inquam, dum penitus exhauriri exſiccarique non poteſt. Scindatur & aperiatur vena ferro compunctionis, ut peccati, etſi non omnis ſenſus, certè conſenſus effluat & abjiciatur. An dubitas inveniri & in anima ſanguinis non inutilis inutilem abundantiam? audi ſapientem medicum, qui & ipſum docet juſtitiæ ſanguinem minuendum. *Noli*, inquit, *nimium eſſe juſtus.* Simile eſt & iſtud Apoſtoli: *Non plus ſapere, quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem.* Cui putas venæ parcendum eſt, ſi & juſtitia, & ſapientia egent minutione? Quis enim ſanguis utilior? Illud tamen memento, nec nimis juſtum, juſtum: nec ebriam (ut ita loquar) ſapientiam oportet ſapientiam nominari. Sic nimirum & in ſanguine corporis invenire eſt, ubi excreverit nimis, non jam nutrimentum afferre corpori, ſed detrimentum. Quamobrem ſi peccare delectat adhuc, ſanguis vitioſus eſt, & minuere feſtinato. Si vis agere pœnitentiam, caſtigare * oportet membra, corpus affligere, judicare temetipſum, ut non incidas in manus Dei viventis. Juſtum id quidem, ſed ne quid nimis. Alioquin reprimendus eſt fervor immoderatus, ne noceat unitati, ſerviat indiſcretioni.

Sanguis vitioſus ſeu abundans in anima minuendus, quis.

Eccl. 7. 17.

Rom. 12. 3.

Exceſſus in ipſa etiam juſtitia & ſapientia datur.

** al. Punire.*

SERMO CIX.

De inani ſplendore virtutum cavendo.

CAveamus, Fratres, ne vaſorum interim vacuo ſplendore decepti, ſero conqueri habeamus quòd lampades noſtræ extinguuntur. Ego enim reor minimè fuiſſe accenſas, quæ tunc videntur extingui. Sic nempè habes: *Simile eſt regnum cœlorum decem virginibus, quæ accipientes lampades ſuas.* Accipientes dixit, non accendentes. Quomodo enim accenderunt, quæ non ſumpſerunt oleum ſecum? Aut ubi ignis materia defuit, quomodo ignis fuit? At lucet caſtitas etiam ex ſeipſa. Sed quanto lucidior lampas ardens, quàm ſine igne, tanto pulchrior caſta generatio cum charitate. Sic & à cæteris voluptatibus temperantia, & patientia in adverſitatibus, honeſtas in converſatione, & circumſpectio in ſermone, eleemoſyna quoque & ejuſmodi opera pietatis, naturali quadam placere gratia, & velut ingenito decore etiam apud fatuas virgines renitere videntur. At quoniam vitrea magis quàm ignea claritate fulgebant, eo ipſo lampades ſuas arbitrabantur extingui, quo nimirum inanem hunc ſplendorem ab æterna conſpexerint luce reprobari.

Matt. 25. 1.

SERMO CX.

De allocutione hominis ad ſeipſum, vel animam ſuam.

QUanta eſt miſeria noſtra, & indigentia noſtra quàm multiplex! Etiam verbis opus habemus. Et cùm utrumque ſit miſerum, non jam mirum quòd inter nos: mirum magis, quòd etiam ad nos ipſos. *Nemo ſcit quæ ſunt in homine, niſi ſpiritus hominis qui eſt in ipſo.* Chaos magnum inter nos firmatum eſt, niſi interveniente quaſi inſtrumento verborum fiat ad invicem tranſitus quidam cordium in communicatione cogitationum. Hac neceſſitate inventa ſunt verba: quis neſciat? Verumtamen & nos ipſos verbis jam alloqui neceſſe eſt, *Nonne Deo ſubjecta eris anima mea?* Propheta ait: *Ab ipſo enim ſalutare meum.* Et cui non frequenter neceſſe eſt animam revocare ſuam, advocare rationem ſuam, ſuos convocare affectus? Cui non opus eſt crebro ſeipſum convenire verbis, increpare minis, ſollicitare monitis, urgere accuſationibus? Quin etiam ratiociniis ſuadere expedit: quale eſt, *Ab ipſo enim ſalutare meum:* & conſolari aliquando, juxta illud, *Quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me?* & interdum velut excitare, & dicere, *Lauda anima mea Dominum:* & nonnunquam diligentius commonere de quibus oportet, ut eſt, *Benedic anima mea Domino, & noli oblviſci omnes retributiones ejus.* Nempè cor meum dereliquit me, & neceſſe habeo ad meipſum, immò ad me alterum loqui. Atque id interim tanto amplius, quanto minus ſum adhuc reverſus ad cor, reverſus in me, unitus denique mihi ipſi. Nam ne invicem quidem erit jam verbis uti, ubi in unum utique virum perfectum occurremus omnes. Opportunè igitur linguæ ceſſabunt; nec medius requiretur interpres, ubi uſque adeò medium omne charitate conſtraverit ille unicus Mediator, ut & nos in unum facti ſimus in ipſis, qui verè ſempiterneque unum ſunt, Deo Patre, & ipſo Domino Jeſu-Chriſto.

TOM. III.

1. Cor. 2. 11.

Pſ. 61. 2.

Pſ. 41. 6.

Pſ. 145. 1.

Pſ. 102. 2.

SERMO CXI.

De Fide vita & moribus conteſtanda; ſeu de ſex teſtimoniis Deo perhibendis.

1 ÆTernam cœleſtis patriæ, ad quam noſtra peregrinatio ſuſpirat, felicitatem, & è contra gehennæ paratos impiis cruciatus, omnem excedere humani non modo corporis ſenſum, ſed etiam intellectum cordis, nemo dubitat, qui vel nomine tenus ſit fidelis. Atque utinam viveret in omnibus fides iſta, & credulitatem, ut dignum erat, ſequeretur; hinc quidem deſiderium, indè timor! Quid eſt enim, quod non optamus etiam per medios enſes, aut, ſi oporteat, ſemiuſti declinare miſeriam tantam, & ad tantam accelerare gloriam, niſi quod inſenſibilis eſt, & mortua fides noſtra? Accedit ſanè ad cumulum infelicitatis, ſalutis impedimentum, occaſionem perditionis noſtræ, quod in æſtimatione quidem finis utriuſque affectio noſtra judicio non conſentit; ſed in conſideratione viarum ne ipſum quidem ſatis tenemus judicium veritatis. Nec mirum ſi nulla virtutum delectatione movetur deſiderium, quod etiam circa illam æternam beatitudinem torpet: aut ſi præſentem non metuit amaritudinem peccatorum, qui ne ipſa quidem parata diabolo & angelis ejus æterna ſupplicia pertimeſcit, niſi quod in cæteris utique conſuevimus ipſa, quorum vicinior nobis experientia eſt, etſi longè minora ſunt, vehementius & jucunda appetere, & formidare moleſta.

Fidei languor & torpor cauſa noſtræ in curanda ſalute ſegnitiei.

2 Illud ſatis mirari nequeo, cur fides noſtra in præſentibus titubat, quæ de futuris tam certa videtur. Sic fatui filii Adam non judicantes, neque quod verum eſt diſcernentes, cùm promiſſiones habeatis vitæ ejus quæ nunc eſt, pariter & futuræ, in ea quam protinus eſt experiri, omninò incredulos vos exhibetis & infideles; ut palàm fieri videatur, nonniſi ad cumulum damnationis relictam vobis fidem futuræ promiſſionis? Idipſum ſanè conſiderare eſt & de comminatione. Nonne enim idem ipſe, qui paratum aſſerit electis regnum, reprobis ignem, eodem ore & eadem veritate teſtatur, laborare & oneratos eſſe, quicumque ad ipſum non accedunt: accedentes autem non defecturos, ut eſt trepidatio puſillanimitatis humanæ, ſed reficiendos ab ipſo? Qui regnum ineffabiliter delectabile pollicetur, ipſe jugum ſuum ſuave & onus leve eſſe teſtatur. Qui æternam beatitudinem promittit in patria, præſentem quoque

1. Tim. 4. 8.

Promiſſiones, & comminationes divinæ cur jam parum nos moveant.

Matt. 25. 34.

Matt. 11. 28.

Ibid.

Ibid. 29.

TOM. III. requiem & refectionem repromittit in via. Denique propheta loquitur dicens : *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus diligentibus ſe ;* & facilè credimus univerſi. Loquitur ipſe Dominus Prophetarum : *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos : tollite jugum meum ſuper vos, & invenietis requiem animabus veſtris : jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve ;* & quàm multi avertunt cordis aurem? nam corporis jam fortè non audent. Quid incredulitatis iſtud eſt ? immò quid inſaniæ ? Quaſi verò aut falli Sapientia, aut fallere Veritas poſſit ? Quaſi aut Charitas quod offert, dare nolit : aut Omnipotentia non valeat reddere quod promittit.

Iſ. 4. 64. — *Matt. 11. 28.*

B 3 Quis enim hominum adeò voluptati & luxuriæ deditus eſt, qui non ſobrietatem & caſtitatem magis eligeret, ſi certus eſſet, eas ſibi delectabiliores fore? Quis tam ambitioſus, qui non inciperet vilitate omni & extremitate eſſe contentus ; ſi, ut verè eſt, charitatem quæ non quærit quæ ſua ſunt, dignitatibus univerſis ſciret amabiliorem? Quis tam avarus, qui non omnino divitias ſperneret, ſi jucundiorem crederet paupertatem ? Nunc autem Chriſtus fruſtra clamat de levitate oneris ſui : ſine cauſa jugum ſuum ſuave prædicat : quandoquidem & ab ipſis qui Chriſtiano cenſentur nomine, onus diaboli, & jugum carnis atque C ſæculi hujus delectabilius reputatur. Sed undè tibi vel inconſideratio tanta, quanta ab ipſis imponitur, Domine Deus meus ? Cur tam publicè polliceris, quod tam facilè deprehenderis non implere ? Dulciorem ſuper mel & favum ſpiritum tuum aſſeris : & ecce iſti dulciorem invenerunt carnem venationis ; carnem, proh pudor ! meretricis ; ſæculi vanitatem. Væ miſeris ! de parte judicant, & tamquam amarum faſtidiunt manna tuum abſconditum, quod non guſtaverunt ! Sanè qui probaverunt utraque, ecce hi ſciunt, quia Deus verax, omnis autem homo mendax. Ipſorum proindè teſtimonia eſſe debuerant credibilia nimis : ſed cum promiſſionibus tuis, tuorum quoque experientia contemnitur & ridetur. Carnalis ſiquidem ho- D mo non percipit quæ ſunt ſpiritus Dei, ſed ſtultitia illi videntur. Nec mirum, ſi experto non credit homini, qui Deo non credit promittenti. Ergo inſani reputamur, qui crucem Domini prædicamus eſſe ſuavem ; qui delectationem paupertatis magnificamus, extollimus humilitatis gloriam, eructamus delicias caſtitatis. Inſanus nobiſcum æſtimetur & Propheta, qui dicit delectatum ſe eſſe in teſtimoniis Domini, ſicut in omnibus divitiis.

Peccata ex fidei defectu. — *Paleſeè malè viventes Chriſtum ut mendacem & fallacem laceſſunt.* — *Rom. 3. 4.* — *1 Cor. 2. 14. Carnales ridere ſpem futurorum.* — *Pſ. 118. 14.*

4 Vos qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, non omnes, ſed paucas, quas utcumque mendicare poteſtis, divitias, divinis præferte teſtimoniis, ut nullum un- E quam habeat teſtimonium fides veſtra. Penes vos ſit in occulto, in abſcondito, ubi ne ipſe quidem videat Pater qui eſt in cœlis ; ſed dicere poſſit, quia *neſcio vos.* Firmiter creditis Deum juſtum, veracem, remuneratorem, omnipotentem, ſummè bonum, æternum. Exhibete vos aſpides ſurdas, & obturantes aures, nequando audiatis vocem improperantis, & dicentis : *Oſtende mihi fidem tuam ſine operibus.* Credere quanti vobis conſtat ? Viam autem teſtimoniorum nolite ingredi, quoniam ardua eſt, aſpera, & inambulabilis. Miſeri & infelices ! qui viam civitatis habitaculi non inveniſtis ; & ideò erratis in invio, & non in via ! Finis nempè viarum, quæ videntur vobis bonæ, F quas delectabiles vos eſſe judicatis, (neque enim veræ quicquam delectationis habent) demergitur in profundum inferni : ibi erit fletus & ſtridor dentium. Expergiſcimini ebrii & flete, ne fletus ille perpetuus apprehendat incautos. Cùm enim dixeritis, Pax & ſecuritas ; tunc ſubitaneus vobis ſuperveniet interitus, tamquam in utero habenti, & non effugietis. Meritò planè, qui nunc fugiendi tempus ſcienter amittitis, & refugitis effugiendi viam.

Matth. 6. 4. — *Matt. 25. 12.* — *Jacob. 2. 18.* — *1. Theſſ. 5. 3.*

5 *Orate*, inquit Dominus, *ut non fiat fuga veſtra hyeme, vel ſabbato.* Fugite, dum tempus eſt acceptabile, & via delectabilis exhibetur. Fugite ſex die- A bus, quibus operari licet. Fugite in teſtimoniis ſex illorum quæ ſupra tetigimus, juſtitiæ, veritatis, remunerationis, omnipotentiæ, ſummæ bonitatis, æternitatis : ne fortè ſeptimum, divini ſcilicet zeli teſtimonium, non tam detis, quàm ſuſtineatis inviti. Genimina viperarum, quis vos docuit fugere à ventura ira ? Via mortis eſt, in qua curritis ; via perditionis, via cujus finis demergit in profundum inferni. Adhuc tamen ſpes eſt, quia necdum viæ, ideſt vitæ, finis advenit. Feſtinate prævenire fidem : ne ſubito præoccupati, quocumque cecideritis, ibi ſitis. Venite filii, audite me : viam ſalutis docebo vos, viam teſtimoniorum Dei, in qua delectemini & vos ſicut in omnibus divitiis.

Matt. 24. 20. — *Sex teſtimonia Deo, ſeu divinis attributis perhibenda.* — *Luc. 3. 7.*

B 6 Sit prima dieta uſque ad cor. Illuc nempè prævaricatores vocat vox divina ; uti teſtimonium juſtitiæ ejus compunctionem generet & timorem. Hinc ſanè procedatur ad confeſſionem oris, ut non cunctemur etiam contra noſmetipſos perhibere teſtimonium veritati. Quiſquis enim coram hominibus erubuerit illam ; hunc & illa erubeſcet coram Patre ſuo. Sequatur deindè poſſeſſionum diſtractio, diſtributio facultatum, ſicut ſcriptum eſt : *Diſperſit, dedit pauperibus, juſtitia ejus manet in ſæculum ſæculi.* Et item : *Si vis eſſe perfectus, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus : & habebis theſaurum in cœlo.* Eſt enim in hac liberali proprietatis effuſione teſtimonium largitatis di- C vinæ & copioſæ retributionis, ut qui ſponte diſtribuit ſua, indubitanter ſperare videatur de manu Domini ampliora. Adhuc autem & quartum quoque præbeas neceſſe eſt teſtimonium omnipotentiæ : dico autem in corporis afflictione. Seminandum quippè eſt animale corpus, ſed ut ſpirituale reſurgat. Non tibi ergo qui parcit corpori, de reſurrectione & immutatione hæſitare videtur ? Sic & qui non compungitur animo, de juſtitia ; & qui non confitetur, de veritate ; & qui avarus eſt, de retributione futura. Eodem quoque modo conſiderare eſt & cætera quæ ſequuntur. Etenim ſi eo uſque proficias, ut propriæ abrenunties voluntati, certiſſimum iſtud eſt divinæ teſtimonium bonita- D tis. Veniens nimirum non tuam, ſed ipſius facere voluntatem, commendas magnificè, quam ſic præfers ; clamans non verbo, neque lingua, ſed opere & veritate : quia nemo bonus, niſi ſolus Deus.

Iſ. 46. Teſtimonium juſtitiæ. — *Veritatis.* — *Luc. 9. 26.* — *Pſ. 111. 6.* — *Matt. 19. 21.* — *Liberalitatis.* — *Omnipotentiæ.* — *Bonitatis.* — *Luc. 18. 19.*

7 Supereſt ut perſeverantiæ ſtudeas. Hæc enim viæ conſummatio eſt, & teſtimonium habet æternitatis. Imago ſiquidem æternitatis divinæ, perſeverantia eſt converſationis noſtræ ; ut quomodo ipſe eſt, ita & nos ſimus in hoc ſæculo, incommutabilitatem illam pro modulo poſſibilitatis noſtræ imitantes. Hinc quippè Sapiens ait : *Stultus ut luna mutatur, ſapiens permanet ut ſol.* Hæc eſt ergo via, dilectiſſimi, ambulate in ea : quoniam aſcendendo de virtute in virtu- E tem videbitur Deus deorum in Sion. Ad cujus gloriam viſionis ipſe nos perducat Dominus virtutum & Rex gloriæ, qui eſt via, veritas, & vita, Jeſus-Chriſtus Dominus noſter.

Æternitatis. — *Eccli. 27. 12.* — *Pſ. 83. 8.* — *Joan. 14. 6.*

SERMO CXII[a].

[a] Ex editione Pameiii. — *Conſcientia quadruplex.* — *V. Tract. de Conſcientia tom. 5.* — *Flor. lib. 9 cap. 7.*

*C*ONvertere anima mea in requiem tuam. Laborat & requieſcit anima in conſcientia, quia conſcientia alia bona, & non tranquilla : alia tranquilla, & non bona : alia nec tranquilla, nec bona : alia bona & tranquilla. Tranquilla, & non bona eorum eſt, qui in ſpe peccant, & dicunt in corde ſuo, F quòd Deus non requiret : & iſta maximè adoleſcentium. Bona, & non tranquilla, eorum eſt, qui jam converſi ad Dominum, recogitant annos ſuos in amaritudine. Nec bona, nec tranquilla, eorum, qui præ multitudine peccatorum deſperant. Bona, & tranquilla eorum, qui carnem ſpiritui ſubdiderunt : qui cum his qui oderunt pacem, ſunt pacifici. Hic eſt lectus animæ : in hoc requiem capit anima, ſed non perfectam. Oportet autem ut perfectam poſſit præſtare requiem, non ſolùm bona & tranquilla ſit conſcientia, ſed etiam ſecura, undè ſubjungit : *Quia eripuit animam meam de morte, oculos meos à lachrymis, pedes*

Pſ. 114. 8.

Digitized by Google

meos à lapſu. De morte, dando bonam conſcientiam: à lachrymis, dando tranquillam & bonam: à lapſu, dando ſecuram.

SERMO CXIII.

Pſ. 18. 13. Tria occulta.

A*B occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſervo tuo.* Tria ſunt occulta: illicita actio, doloſa intentio, impudica affectio. Prava operatio inquinat memoriam, doloſa intentio rationem vel mentem, impudica affectio voluntatem. Mundatur memoria per confeſſionem, mens per lectionem, affectio vel voluntas per orationem. Ab alienis mundus eris, ſi non inſultes, ſi non diſcedas, ſi non conſentias, ſi non diſſimules. Juſtitiæ eſt non conſentire, ſed cum rigore reſiſtere: fortitudinis, non diſcedere, ſed mala proximi patienter tolerare: temperantiæ, non inſultare, ſed cum moderamine compati: prudentiæ, non diſſimulare, ſed ſollicitè ut mala deſinant providere.

Munditiès à peccatis alienis quomodo obtineri poſſit.

B

SERMO CXIV.

Ex libris Auguſt. de Civ. Dei. Pax multiplex.

PAX corporis eſt ordinata temperantia partium. Pax animæ irrationalis, ordinata requies appetitionum. Pax animæ rationalis, cogitationis actioniſque conſenſio. Pax corporis & animæ, ordinata vita & ſalus animantis. Pax hominis ac Dei, ordinata in fide ſub æterna lege obedientia. Pax hominum, ordinata concordia. Pax domus, ordinata imperandi atque obediendi concordia cohabitantium. Pax civitatis ſimilis eſt. Pax cœleſtis civitatis, ordinatiſſima & concordiſſima ſocietas fruendi Deo, & vivendi in eo. Pax omnium rerum, tranquillitas ordinis. Ordo eſt parium diſpariumque rerum ſua cuique loca tribuens diſpoſitio.

C

SERMO CXV.

Pſ. 63. 7. Cor triplex. *Flor. lib. 8. cap. 63.* *Iſ. 46. 8.*

A*Ccedat homo ad cor altum, & exaltabitur Deus.* Eſt cor altum, cor humile, cor mediocre. Dicit Propheta: *Redite prævaricatores ad cor.* Prima acceſſio prævaricatoris ſervi ad cor humile: ad quod trahitur per judicium. Secunda acceſſio mercenarii ad cor mediocre: ad quod vocatur per conſilium. Tertia filii ad cor altum: ad quod levatur per deſiderium. Et tunc exaltatur Deus, ideſt ſupra cor elevatur: ut dum non poteſt comprehendi per rationem, deſideretur per affectionem & amorem. Et nota, quòd acceſſiones iſtæ ſive aſcenſiones in corde aguntur. Undè dicit Propheta: *Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lachrymarum.* Sed aliquando homo interior rationem excedit, & ſupra ſe rapitur; & dicitur exceſſus mentis. Undè & quatuor gradus aſcenſionis eſſe dicimus. Primus ad cor, ſecundus in corde, tertius de corde, quartus ſupra cor. In primo timetur Dominus, in ſecundo auditur conſiliatius, in tertio deſideratur ſponſus, in quarto videtur Deus.

D

Pſ. 83. 6.

Quatuor gradus aſcenſionis.

E

SERMO CXVI.

Coloſſ. 3. 1. Mortes duæ, & totidem reſurrectiones. *Flor. lib. 9. cap. 3.*

S*I conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite.* Duæ ſunt mortes, & totidem reſurrectiones. Prima mors animæ, ſecunda corporis. Mors animæ, ſeparatio à Deo: mors corporis, ſeparatio animæ à corpore. Hanc operatur peccatum, illam pœna peccati. Item, prima reſurrectio animæ operatus eſt humilis & occultus Chriſti adventus: reſurrectionem corporis, glorioſus & manifeſtus Chriſti perficiet adventus. Sed anima inviſibilis eſt ad imaginem Dei creata, undè dicit Scriptura: *Fecit Deus hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam.* Rectum quidem. Undè & exterior homo, ideſt corpus, in forma ſua rectus apparet, habens vitam & ſenſum: ut per hunc exteriorem & viſibilem, illum interiorem & inviſibilem intelligeremus: qui rectus factus eſt in voluntate, vivus in cognitione, ſenſibilis in amore. Et ſicut corpus, ideſt exterior homo, in reſurrectione ſua vitam & ſenſum recipiet: ita & in reſurrectione ſua vitam & ſenſum

F

Gen. 1. 26.

A

anima, ideſt interior homo, recipit, ideſt cognitionem & amorem. Quòd autem cognitio vita ſit, veritas atteſtatur, dicens: *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum.* Et quòd amor ſit ſenſus, hinc accipe, ſicut homo interior in vita non diſcernitur, quia in toto ſuo æqualiter vivit; in ſenſu autem diſcernitur in quinque partes notiſſimas, ſcilicet viſum, guſtum, auditum, odoratum, & tactum: quia aliter ſentit in oculo, aliter in ore, & ſic in cæteris: ita interior homo in cognitione quidem non diſcernitur, ſed in amore. Et ſicut ille in quinque pertitos ſenſus dividitur: ita iſte circa quinque inviſibilia Dei afficitur, quæ ſunt veritas, juſtitia, ſapientia, charitas, æternitas. Aliter enim afficitur circa veritatem, quam diligit propter libertatem: aliter circa juſtitiam, quam diligit propter ſuavitatem: aliter circa charitatem, quam diligit propter virtutem: aliter circa æternitatem, quam diligit propter ſecuritatem.

TOM. III.

Cognitio, vita. *Joan 17. 3.* Charitas ſenſus. *V. Serm. 10.*

B

SERMO CXVII.

Paradiſi ſpirituales fontes quatuor. *Flor. lib. 9. cap. 6.*

HABET fidelis anima paradiſum ſuum, ſpiritalem quidem, non terrenum: & idcircò priori illo delectabiliorem & ſecretiorem. In hoc delectatur anima, ſicut in omnibus divitiis. De hoc paradiſo prodeunt fontes quatuor, ideſt, veritas, charitas, virtus, ſapientia. De his fontibus laboranti animæ ſalubres aquæ hauriuntur. Laborat enim anima humana quadruplici morbo vitiorum, ſcilicet timoris, concupiſcentiæ, propriæ iniquitatis, ignorantiæ. Timore enim victa in vitium cogitur, concupiſcentia illecta in vitium trahitur, propria iniquitate voluntariè vitium ſequitur, ignorantia ſeducta in vitium labitur. His malis laborantes & gementes animas conſolatur Propheta, dicens: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris.* Contra puſillanimitatem *, quæ provenit de vitio timoris, aqua præſidiorum de fonte virtutis, contra concupiſcentiam temporalis voluptatis, aqua deſideriorum de fonte charitatis; contra malitiam voluntariæ iniquitatis, aqua judiciorum de fonte veritatis: contra fallaciam ignorantiæ, aqua conſiliorum de fonte ſapientiæ. Et hoc in gaudio; ut quæ prius gemebat ſub pondere vitiorum, modo gaudeat in adeptione virtutum, comparando ſibi de aquis conſiliorum prudentiam, de aqua præſidiorum fortitudinem, de aqua deſideriorum temperantiam, de aqua judiciorum juſtitiam: ut in adverſis fortitudo expellat puſillanimitatem; in proſperis temperantia refrenet laſciviam: in agendis juſtitia excludat iniquitatem: in dubiis prudentia inſtruat ignorantiam. Talibus anima refocillata aquis, & ornata virtutibus, extendat ſe & comprehendat cum omnibus Sanctis, quæ ſit latitudo & longitudo, ſublimitas & profundum. Hæc quatuor Dei duobus brachiis comprehendi poſſunt, vero ſcilicet amore, & vero timore. Timore ſublimitatem & profundum, ideſt, potentiam & ſapientiam: amore latitudinem & longitudinem, ideſt, charitatem & veritatem. Timetur enim Deus, quia omnia per potentiam poteſt: & veraciter timetur, quia nihil eum per ſapientiam latet. Amatur Deus, quia charitas eſt: & veraciter amatur, quia veritas, ideſt æternitas eſt.

C

Anima quadruplici vitiorum morbo laborat.

Iſ. 12. 3. * *V. Serm. 96. de diverſis.*

D

E

Epheſ. 3. 18.

SERMO CXVIII.

F

S*TATE in viis Domini, & interrogate ſemitas ejus.* In via Domini ſtat, qui corporales obſervantias boni propoſiti ſervat. Sed quia corporale exercitium ad modicum valet, ut Paulus dicit, idcircò ſubjungit: *Et interrogate ſemitas æternas ejus,* ideſt, deſiderate ſanctorum Patrum vitas & invenietis viam; ambulate in ea. Viam invenit, qui ad cor revertitur: ambulat in ea, qui aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit. Prima aſcenſio hujus viæ eſt contritio, ſecunda confeſſio, tertia affectio, quarta proprietatis abjectio, quinta abnegatio propriæ voluntatis, ſexta humiliatio voluntariæ ſubjectionis, ſeptima perſeverantia.

Jer. 6. 16.

Pſ. 83. 6. Aſcenſionis 7. gradus.

TOM. III.

SERMO CXIX.

Incarnatio 3. continet conſideranda. *Flor. lib. 8. cap. 3.*

MYſterium incarnationis tria in ſe conſideranda continet : ſcilicet formam humilitatis, probamentum dilectionis, ſacramentum redemptionis. Formam humilitatis demonſtrat vagitus parvuli, locus diverſorii, reclinatio in præſepio, pannorum involutio. *Joan. 15. 13.* Probamentum dilectionis, pia mors : quia *majorem charitatem nemo habet, quàm ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*. Sacramentum redemptionis triplicem oſtendit potentiam Deitatis : ſcilicet de nihilo aliquid fecit, inveteratum innovavit, temporale perpetuavit.

SERMO CXX.

Miniſterium triplex. *Flor. lib. 8. cap. 24.*

MIniſterium miniſtrorum Chriſti triplex eſt : ſervitutis, charitatis, dignitatis. Miniſterium ſervitutis, corporis caſtigatio : charitatis, mentis devotio ; dignitatis, corporis Chriſti conſecratio. Primum fit in afflictione, ſecundum in hilaritate, tertium in humilitate. Primum eſt ſacrificium timoris, ſecundum amoris, tertium laudis.

SERMO CXXI.

IN ſchola Chriſti ſumus, in qua duplici doctrina erudimur : quia aliud per ſeipſum ille unus & verus Magiſter docet, aliud per miniſtros. Per miniſtros timorem ; per ſeipſum dilectionem. *Joan. 2. 7.* Timor comparatur aquæ. Undè deficiente vino præcipit miniſtros implere hydrias aqua : & adhuc quotidie refrigeſcente charitate, miniſtri Chriſti implent hydrias aqua, ideſt, mentes hominum timore. Et bene per aquam timor intelligitur : quia ſicut aqua ignem, ita timor extinguit libidinem : & ſicut aqua ſordes corporum, ita timor ſordes purgat animorum. Impleamus ergo aqua iſta hydrias, ideſt mentes noſtras : quia qui timet, nihil negligit : & bene plenus eſt, ubi negligentia cadere non poteſt. Charitas vino. Sed quia aqua gravat, ideſt, timor pœnam habet ; accedendum eſt ad eum qui de aqua vinum facit, ideſt, timorem pœnalem in amorem convertit : ut audire poſſimus quod ipſe de dilectione docet. Dicit enim : *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem*, *Joan. 15. 12.* quaſi diceret : Multa per miniſtros præcipio, ſed hoc ſpecialiter per meipſum commendo. Et alibi : *In hoc cognoſcent omnes, quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis ad invicem*. *Joan. 13. 35.* Ut ergo veritatis nos diſcipulos eſſe probemus, diligamus invicem. Et in hac dilectione triplici ſollicitudine vigilemus : quia *Deus charitas eſt*. *1 Joan. 4. 8.* Et omnem ſollicitudinem noſtram illi debemus : ideſt, ut naſcatur, ut creſcat, ut ſervetur. Naſcitur ſi cibaveris inimicum, ſi potum dederis ei : quia hoc faciens *carbones ignis congeres ſuper caput ejus*. *Rom. 12. 20.* Quomodo Deus naſcatur, creſcat, & ſervetur in nobis. Carbones ignis, opera ſunt charitatis : quæ congeruntur ſuper diabolum, qui eſt caput omnium iniquorum : ut ablato eo naſcatur eis caput Deus, qui charitas eſt. Creſcit, ſi neceſſitatem patienti ſubveneris, ſi volenti mutuare præſtiteris, ſi amico animum tuum aperueris. Servatur, ſi loquendo vel exhibendo etiam quæ non videntur neceſſaria, amicorum voluntati ſatisfeceris. Servatur etiam & augetur bono vultu, dulci ſermone, hilari operatione : ut charitatem quam vultus & ſermo indicant, pia & hilaris operatio confirmet : quia exhibitio operis probatio eſt dilectionis*.

S. Greg. Homil. 30. in Evang. [marginal note partly illegible]

SERMO CXXII.

Matth. 6. 17.

TU *autem cùm jejunaveris, unge caput tuum, & faciem tuam lava*. Hoc autem dixit Dominus propter duplex vitium, vanæ gloriæ ſcilicet, & impatientiæ, quod ſolet jejunantes ſubvertere. Jejunantes duplici vitio tentantur. Per hoc quòd jubet faciem lavare, præcipit nobis intentionem puram ſervare : quia ſicut decor corporis in facie, ita decor totius operationis animæ conſiſtit in intentione. Per unctionem capitis, qua quod aſperum erat lenitur, præcipit nobis lenitatem mentis in jejunio tenere. Pura erit intentio, ſi in omni actione noſtra aut honorem Dei, aut utilitatem proximi, aut bonam conſcientiam noſtram quæramus.

SERMO CXXIII.

1 SPIRITU *ambulate, & deſideria carnis non perficietis*. *Gal. 5. 16.* Sunt qui carne ambulant, qui omnem ſollicitudinem in hoc ponunt, quomodo moleſtias carnis evitent. Hi ſunt, qui licèt virtutes probent, tamen dum moleſtias carnis omninò evitare volunt, concupiſcentiis ejus pravis nequeunt reſiſtere. Talibus dicit Apoſtolus : *Spiritu ambulate*, ideſt, ſollicitudinem veſtram, quomodo moleſtias carnis evitetis, deponite. In hac vita ſpiritus duo gradus ſunt, ſuperior, & inferior. In inferiori gradu homo in ſuo ſpiritu ambulat ; in ſuperiori gradu in ſpiritu Dei. In inferiori gradu ambulat homo, quando reverſus ad cor, circa affectiones ſuas ſollicitus, in ſe reprehendit quod virtuti contrarium eſſe cognoſcit. In hoc gradu ſacrificium Deo contribulati ſpiritus & cordis humiliati per compunctionem offert. De hoc gradu ad ſuperiorem aſcendens, incipit cogitare beneficia Dei : & converſus ad gratiarum actiones, offert Deo per devotionem ſacrificium laudis. In utroque gradu videt Chriſtum : in primo crucifixum, in ſecundo gloria & honore coronatum. In primo erat Iſaias, quando dixit : *Et vidimus eum, & non erat ei ſpecies neque decor*. *Iſ. 53. 2.* In ſecundo erat, quando dixit : *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum*. *Iſ. 6. 1.* Et nota quòd in primo dixit, *Vidimus* : in ſecundo, *Vidi* : quia illud multorum eſt, & peccatorum : iſtud paucorum, & ſolius Prophetæ. Undè Apoſtolus : *Ex parte cognoſcimus Chriſtum, & hunc crucifixum : ex parte prophetamus ; quia nondum videmus ſicuti eſt. Scimus enim quoniam cùm apparuerit, ſimiles ei erimus : quia videbimus eum ſicuti eſt*. *1. Cor. 13. 9. 1. Joan. 3. 2.* Vidit Propheta, ſed oculo prophetico, Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, ideſt, ſuper angelicam creaturam : & elevatum, ideſt, ſupra humanam : quia ipſe ſuſcitabit de pulvere egenum, & de ſtercore eriget pauperem, ut ſedeat cum principibus, & ſolium gloriæ teneat. *Et plena erat omnis terra majeſtate ejus*. *Iſ. 6. 3. Philip. 3. 21.* Omnis terra, hoc eſt, omnia electorum corpora, plena erunt majeſtate ejus, quando reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ. *Et ea quæ ſub ipſo erant, replebant templum*. *Iſ. 6. 1.* Projectis hypocritis, & his qui invitati venire excuſant, in tenebras exteriores ; humiles & Deo ſubditi replebunt templum : quoniam ipſe populum humilem ſalvum faciet, & oculos ſuperborum humiliabit. *Pſ. 17. 28.*

2 *Seraphin ſtabant ſuper illud : ſex alæ uni, & ſex alæ alteri*. *Iſ. 6. 2.* Seraphin, ideſt ardentes, ſignificant eos qui in fervore Deo ſerviunt : quos Dominus vigilantes invenit, & ſuper omnia bona ſua conſtituet eos. *Sex alæ uni, & ſex alæ alteri* : quia non ſolùm prælati, ſed etiam ſubjecti alas habent, & Seraphin ſunt, ſi ferventes fuerint. *Duabus tegebant caput, & duabus pedes, & duabus volabant*. *Ibid.* Alæ animæ. Habent ferventes animæ alas quibus volant, ſpem & timorem : quia volantis eſt aliquando alta petere, aliquando ima. Per ſpem enim alta petunt, quia in cœleſtibus habitant. Undè quidam ex eis dicunt : *Noſtra converſatio in cælis eſt*. *Philip. 3. 20.* Per timorem ima ; condeſcendendo enim infirmis, inſtruunt eos, conſiderantes ſeipſos, ne & ipſi tententur. *Duabus tegebant pedes*. Pedes eorum affectiones ſunt, quibus proximis junguntur. Sed quia his duobus modis offenditur, ſcilicet nimio rigore infirmos dejiciendo, ac nimia lenitate eorum vitiis conſentiendo, velabant illos Seraphin duabus alis : contra nimium rigorem, conſideratione propriæ fragilitatis : contra nimiam lenitatem, zelo rectitudinis. *Duabus velabant caput*. Caput, intentio contemplationis eſt, ſive intellectus ſpiritualis. Et hoc velant Seraphin, propter inimicos, propter vanam gloriam, & occultam ſuperbiam, duabus alis : contra vanam gloriam una ala, ſcilicet amore veritatis : contra ſuperbiam, ſtudio humilitatis.

SERMO CXXIV.

a Sermo Dei duo operari debet.

1 SERMO Dei duo [a] operari debet, & animas vitioſas ſanare, & bonas admonere. Vitioſas dico, non omnes quibus ineſt vitium, ſed quæ vitio ex voluntate conſentiunt, nec reſiſtunt quantum poſſunt. *Matth. 5. 25.* Tali animæ loquitur Veritas in Evangelio, dicens: *Eſto conſentiens adverſario tuo, quamdiu cum illo es in via, &c.* Non dixit, vitio; ſed, adverſario. Adverſarius iſte, ſermo Dei eſt, qui ſemper vitiis adverſatur. Huic *Pſ. 50. 4.* conſentit, qui cum Propheta dicere poſſit: *Et peccatum meum contra me eſt ſemper*. Bonas dico animas, non ſolùm perfectas, ſed incipientes; quæ licèt vitium habeant, non tamen conſentiunt, ſed repugnant. Tales animæ, licèt ex infirmitate vel ignorantia ſæpè ca- *Prov. 24. 16.* dant, ſicut ſcriptum eſt, *Septies in die cadit juſtus*; tamen per voluntatem, quam habent bonam, reſurgunt. Hæc eſt enim quæ bonam facit animam: quia cùm multa ſint animæ bona naturaliter inſita, ſicut ingenium bonum, memoria capax, vigil ratio, & cætera animæ bona; ſola tamen voluntas, ſi fuerit bona, bonam facit animam: ſi fuerit vitioſa, vitioſam. Sed quia *Job 14. 2.* *homo* (ſicut Job ait) *numquam in eodem ſtatu permanet*: aut enim deficit, aut proficit: proficiendum eſt in hac voluntate, quia ipſa eſt via, de qua ait Propheta: *Is. 30. 21. Pſ. 83. 6.* *Hæc eſt via, ambulate in ea*; & Pſalmus: *Beatus vir cujus eſt auxilium abs te! aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lachrymarum*. In corde, ideſt voluntate.

Voluntatis bonæ 4. gradus. 2 Primus hujus viæ gradus eſt recta voluntas, ſecundus valida, tertius devota, quartus plena voluntas. In primo gradu anima mente legi Dei conſentit: ſed carne repugnante, bonum quod diligit, perficere non invenit; ſed ſæpè malum quod odit, per infirmitatem fa- *Rom. 7. 16.* cit. In hoc tamen recta eſt ejus voluntas, quòd adverſario ſuo conſentiens, in ſe odit quod ille reprehendit. In ſecundo gradu anima non ſolùm malum quod odit non agit, ſed etiam bonum quod diligit, licèt cum gravedine, fortiter tamen, perficit, dicens cum Prophe- *Pſ. 16. 4.* ta: *Propter verba labiorum tuorum ego cuſtodivi vias duras*. In tertio gradu jam dilatato corde currit viam mandatorum Dei, & delectatur in eis, ſicut in omnibus divitiis: quia inuncta pellis oleo ſpiritualis gratiæ, *2. Cor. 9. 7.* & ſciens quòd *hilarem datorem diligat Deus*, cum hilaritate ad quodlibet bonum ſe extendens, clamat cum *Pſ. 118. 32.* Propheta David: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilataſti cor meum*. In quarto gradu ſunt Angeli: qui ea facilitate, qua ſemper volunt bonum plenariè perficiunt. Hunc gradum deſiderare quidem poteſt anima, aſcendere non poteſt in corpore, ob hoc quòd cor- *Voluntatis bonæ impedimenta.* pore aggravatur. Qui nondum rectam habet voluntatem, ſciat quia impedit eum carnalis intentio. Qui habet rectam, & non validam; ſciat quia impedit eum prava conſuetudo. Qui habet devotam, & nondum plenam; ſciat quia impedit eum terrena inhabitatio. Cu- *Matth. 6. 10.* jus adhuc vitioſa voluntas eſt, oret & dicat, *Fiat voluntas tua ſicut in cælo & in terra*: ſe intelligens terram; illum autem qui rectam habet voluntatem, cœlum: quia quantum cœlum diſtat à terra, tantum diſtat recta voluntas à vitioſa. Ita oret qui rectam habet voluntatem, ſed non validam, ſe intelligens terram; illum autem, cui jam valida eſt, cœlum. Et ita de cæ- *Proficiendum ſemper.* teris, ut ſemper attendat anima proficere: quia SICUT condemnatus eſt, qui in vitioſa permanet voluntate, ita reprehenſibilis eſt, qui in aliis non ſtudet proficere.

SERMO CXXV.

1. Cor. 6. 20. Matt. 11. 19. 1 GLorificate & portate Deum in corpore veſtro. Alibi dicit Scriptura: *Juſtificata eſt ſapientia à* *Matth. 6. 9.* *filiis ſuis*. Et in oratione dicimus: *Sanctificetur nomen* b *tuum*. Chriſtus, Dei virtus [b] & Dei ſapientia, juſtificatur, ſanctificatur, glorificatur à filiis ſuis. Dicamus ergo primùm, quomodo ſapientia juſtificatur à *Hebr. 12. 6.* filiis ſuis. *Flagellat Deus omnem filium quem diligit*. Sed in initio flagelli, dum adhuc ſub lege ſervus Dei eſt, & neſcit quomodo filius Dei erit, murmurat; ſe *TOM. III.* autem innocentem, Deum verò crudelem pronuntiat. Huic autem Chriſtus Dei virtus apparet, ſed nondum ſapientia: quia per flagellum potentiam virtutis ſentit, ſed nondum ſapientiæ ſuavitatem per intellectum capit. Hunc talem *ſapientia attingit fortiter* per flagellum, *Sap. 8. 1.* & *diſponit ſuaviter* per intellectum, dum illud Apoſtoli ei inſpirat, ſcilicet *gaudere in tribulationibus*; *Rom. 5. 3.* ſcire quoniam *tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio verò ſpem; ſpes autem non confundit*. Et jam ſe non quaſi ſervum puniri, ſed quaſi filium per flagellum erudiri cognoſcit, ut hæreditatem capiat: ſe peccatorem, Deum verò juſtum pronuntians, juſtificat in ſe matrem ſapientiam.

2 Sed quid prodeſt peccata inter flagella confiteri, ſi non ab eiſdem per continentiæ ſanctitatem abſtineas? ſicut ſcriptum eſt, *Sancti eſtote, ſicut & ego ſanctus* *Levit. 19. 2.* *ſum*: ut qualis pater, talis ſit filius: & in ſanctimonia filiorum nomen Patris ſanctificetur. Quod & quotidie in oratione petimus, ut ſicut de quibuſdam pravis & incontinentibus Pater conqueritur dicens, *Quotidie nomen* *Is. 52. 5. & Rom. 2. 24.* *meum blaſphematur per vos inter gentes*: ita & per ſanctos ſanctificetur. Sed ne meum putes inventum, quòd ſanctitas continentia ſit, audi Apoſtolum dicentem ad Theſſalonicenſes: *Hæc eſt enim voluntas Dei, ſanctifi-* *1. Theſſ. 4. 3.* *catio veſtra*. Et ne aliud putes ſanctificationem, quàm continentiam, audi quod ſequitur: *Ut abſtineatis à fornicatione, ut ſciat unuſquiſque veſtrum, ſuum vas poſſidere in ſanctificatione*. Undè & ſanctos eos dicimus, quos firmos in propoſito continentiæ, ab hujus ſæculi non ſolùm illicitis actionibus, ſed etiam impudicis locutionibus abſtinere videmus. Undè ſcriptum eſt, *Sapiens ut ſol permanet: ſtultus ut luna mutatur*. *Eccli. 27. 12.*

3 Sed quia ſapiens filius gloria eſt patris, neceſſe eſt ut non ſolùm ſanctificetur ab eo mater ſapientia per continentiæ ſtabilitatem, ſed etiam glorificetur per boni operis fructificationem, ſicut in Evangelio Veritas dicit: *Luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant ope-* *Matth. 5. 16.* *ra veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum qui in cælis eſt*. Undè Pſalmiſta Sapientiæ filium deſcribens ait: *Jucundus homo, qui miſeretur & commodat*. Et *Pſ. 111. 5.* verè brevis & perfecta definitio ſapientis. Jucundus enim inter flagella confitendo delictum, gaudet illud per præſentem tribulationem deleri. Miſeretur animæ ſuæ placens Deo per continentiæ decorem: commodat proximo fructum bonæ operationis. Et hic eſt juſtus, *Juſtus quis.* reddens cuique quod ſuum eſt, Deo confeſſionem, ſibi miſericordiam, proximo charitatem. Sic autem juſtificatur ſapientia à filiis ſuis per confeſſionem peccatorum: ſanctificatur per continentiæ bonum: glorificatur per boni operis fructificationem. Primus conflictus timo- *Pugna ſpiritualis.* ris Dei eſt contra negligentiam. Timor enim ad cuſtodiam ſui excitat. Quòd ſi prævaluerit negligentia, generat curioſitatem. Dum enim per negligentiam terra cordis inculta, ſpinas & tribulos germinat; quæ in ſeipſa non invenit requiem, foras cogitur evagari. Sic curioſitas à corde exit, contra quam dimicat pietas. Pietas enim Dei cultus eſt, & in corde colitur, qui in corde cognoſcitur habitare. Curioſitas ſi non vincitur, generat experientiam mali: quia dum animus evagatur per multa, facilè invenit ubi noxiam experiatur delectationem. Hanc impugnat ſcientia, docens quid tutum ſit experiri, quid non. Si verò prævaluerit experientia, generat concupiſcentiam, ut tranſeat in affectum cordis.

S. BERNARDI SENTENTIÆ.

1 TRES ſunt qui teſtimonium dant in cælo, Pa- *1. Joan. 5. 7.* *ter, & Filius, & Spiritus-ſanctus*. Tres in terra; ſpiritus, aqua, & ſanguis. Similiter in inferno, ut in Iſaia legimus: *Vermis eorum non morietur, &* *Is. 66. 24.* *ignis eorum non extinguetur*. Duo mala ſunt vermis &

a Verba iſta referuntur in lib. 7. Florum cap. 13. Alia etiam in cap. 21.

b Hæc in l. 8. Florum c. 60. Alia item habes ex hoc Sermone l. 6. c. 17.

TOM. III.

ignis : altero roditur conſcientia, altero concremantur corpora. Tertium additur deſperatio, quæ in eo utique intelligitur quod dicitur, *non moritur*, & *non extinguetur*. His qui in cœlo ſunt, datur teſtimonium beatitudinis : his qui in terra, juſtificationis : his qui in inferno ſunt, damnationis. Primum teſtimonium eſt gloriæ, ſecundum gratiæ, tertium iræ.

2 De Spiritu ſancto teſtatur Scriptura, quia procedit, ſpirat, inhabitat, replet, glorificat. Procedere dicitur duobus modis : undè, & quo. Undè? à Patre & Filio. Quo? Ad creaturam. Procedendo prædeſtinat : ſpirando vocat quos prædeſtinavit : inhabitando juſtificat quos vocavit : replendo accumulat meritis, quos juſtificavit : glorificando ditat præmiis, quos accumulavit meritis.

3 Spiritus-ſanctus arguit mundum de peccato quod diſſimulat : de juſtitia quam non ordinat, dum ſibi non Deo eam dat : de judicio quod uſurpat, dum tam de ſe, quàm de aliis temere judicat.

4 Uſque hodie in civibus Babylonis aquarum effuſio, id eſt confuſio cogitationum, terram facit inanem & vacuam. Dum enim fluctuat circa carnem cogitatio univerſa, nullum ex ea ſperare eſt fructum ſalutis.

Gen. 1. 6.

Dividantur ergo aquæ ab aquis, quatenus anima quoque (ut dignum eſt) partem ſibi vindicet ſollicitudinis & meditationis. Sanè inferiores certis limitibus coerceantur, certis contineantur alveis, neceſſitatis terminos non excedant; proindè ſuperiores copioſius dilatentur. Ex hoc ſanè dat Dominus benedictionem, & terra noſtra dabit fructum ſuum.

Pſ. 84. 13.

5 Cùm in populo Dei carnales alii ſint, & alii ſpirituales : nec illi tamen æternorum, nec iſti carent omni modo temporalium deſiderio. In eo ſanè diſtant, quod plus alia appetunt alii, & ſecundùm ea quæ præferunt, aut ſpirituales, aut carnales judicantur. Hinc eſt quòd in benedictionibus Jacob & Eſau, & ros cœli, & terræ pinguedo nominatur, ſed non eodem ordine in utroque. *Det tibi Deus de rore cœli & de pinguedine terræ abundantiam*, ait Iſaac ad Jacob. Ad Eſau verò : *In pinguedine terræ*, inquit, *& in rore cœli deſuper erit benedictio tua*. Quid autem ſinguli præferant, à ſtudiis eorum, & ſollicitudinibus innoteſcit.

6 *Mors peccatorum peſſima*. Mala in amiſſione mundi, quia non poſſunt ſine dolore ſeparari ab eo quem diligunt. Pejor in diſſolutione carnis, à qua evelluntur eorum animæ à ſpiritibus malignis. Peſſima in tormentis inferni, quando corpus & anima perpetuis ſimul addicuntur ignibus. E contrario bonorum mors optima, quoniam quidem fit ibi quies à labore, fit jucunditas de novitate, fit ſecuritas de æternitate.

Eccli. 22. 2.

7 *De ſtercore boum lapidatus eſt piger*. Boves ſunt qui in opere Dei ſtrenuè exercentur : qui ſeminant in lachrymis, ſed in gaudio metent. Iſti ſanè quæcumque ſunt mundi hujus, arbitramur ut ſtercora. Piger verò, cujus ſabbata videntes hoſtes derident, dehoneſtatur ab hoſtibus in otio ſuo, ſicut boves ſtrenui in laboribus ſuis honeſtantur à Deo. Quem enim maligni ſpiritus pigrum vident ad ſpiritualia exercitia, in cogitationibus ejus ingerunt importunè terrena: velut de ſtercoribus boum maſſas coagulantes, & pigrum, ſicut dignus eſt, lapidantes.

Cant. 1. 1.

8 *Oſculetur me oſculo oris ſui*. Tria ſunt oſcula, reconciliatorium, muneratorium, contemplatorium. Primum ad pedes, ſecundum ad manum, tertium ad os ſumitur. In primo accipitur remiſſio peccatorum, in ſecundo munus virtutum, in tertio cognitio ſecretorum. Vel ita, oſculum doctrinæ, naturæ, gratiæ.

9 Duo ſunt ubera ſponſæ : congratulatio & compaſſio. Gemina lactis ſpecies, exhortatio & conſolatio. Tria unguenta : compunctio, devotio, pietas. Compunctio de recordatione peccatorum, devotio de recordatione beneficiorum, pietas ex conſideratione miſerorum.

Cant. 6. 12.

10 *Revertere, revertere Sunamitis, revertere, revertere ut intueamur te*. Revertere primo ab inepta lætitia, revertere ſecundo ab inutili triſtitia, revertere tertio ab inani gloria, quarto revertere à latenti ſuperbia. Inanis gloria eſt, quæ ab ore hominum venit extrinſecus. Superbia latens oritur intrinſecus. Cùm hæc omnia vitia reliquerit anima, intuebitur eam ſponſus ejus. Ob hoc autem debet ab aliis abſtinere, ut digna fiat ejus complexibus. Undè & ad eam dicitur: *Revertere, revertere, ut intueamur te*.

11 Paſtorum eſt vigilare ſuper gregem propter tria neceſſaria, videlicet ad diſciplinam, ad cuſtodiam, ad preces. Ad diſciplinam, propter morum correctionem, ne grex commiſſus propria moleſtia deficiat. Ad cuſtodiam, propter diabolicam ſuggeſtionem, ne hoſtili ſeducatur calliditate. Ad preces, propter tentationum inſtantiam, ne vincatur à puſillanimitate. In diſciplina rigor juſtitiæ, in cuſtodia ſpiritus conſilii, in prece affectus compaſſionis.

12 Duas ad intelligendum ſe condidit univerſitatis Auctor creaturas, Hominem & Angelum. Hominem juſtificant fides & memoria : Angelum beatificant intellectus & præſentia. Et quia homines quandoque perducendi ſunt ad æqualitatem Angelorum, neceſſe eſt ut interim juſtificentur per fidem, & proficiant ad intellectum. Scriptum eſt enim : *Niſi credideritis, non intelligetis*. Itaque fides, via eſt ad intelligendum: nam mundatur cor fide, ut intellectus videat Deum. Similiter & memoria Dei, via eſt ad præſentiam Dei. Qui enim hic habet mandatorum ejus, ut ea faciat, memoriam; merebitur quandoque, ut ejus quoque videat præſentiam. Habeant igitur intellectum & præſentiam Angeli Dei in cœlo : habeamus & nos ejus fidem & memoriam in mundo.

Iſ. 7. 9.

13 Pars tua ſumus Domine, quam tuliſti de manu Amorrhæi in gladio & arcu tuo. Gladius tuus ſermo vivus & efficax: arcus tuus incarnatio tua. Ibi enim velut curvato ſapientiæ ligno, & pio quodam modo flexa divinitate, nervus carnis vehementer extenſus, & humanitas ineffabiliter aucta cognoſcitur. Pars ergo tua ſumus & populus acquiſitionis tuæ, quem acquiſiſti verbo prædicationis, & myſterio incarnationis.

Gen. 48. 22. *Hebr. 4. 12.* *1. Pet. 2. 9.*

14 In circumciſione Domini nec nervus rumpitur, nec os comminuitur, ut robuſtiora quæque & firmiora ſerventur illæſa. Aperitur autem cutis, amputatur caro, ſanguis effunditur, ut illecebroſa mollities caſtigetur. In carne quidem peccatum, quod in ea manet, intellige: porrò in cute operimentum ejus, in ſanguine verò incentivum. Hæc igitur vera circumciſio ſpiritu, non littera, ſi velamen excuſationis & diſſimulationis per compunctionem cordis, & confeſſionem oris amoveas : ſi peccati conſuetudinem correctione converſionis abſcindas : ſi denique, ut neceſſarium eſt, occaſiones quoque peccati & fomitem fugias concupiſcentiarum.

15 *Obtulerunt Magi Domino aurum, thus, & myrrham*. Hæc fortaſſis pro loco & tempore neceſſaria videbantur. Auri pretium ob paupertatem : myrrhæ unguentum ob infantilis (ut aſſolet) corporis teneritudinem : thuris odoramentum ob ſordidam ſtabuli manſionem. Nos verò quoniam illa jam omnia tranſierunt, offeramus ei acceptabiliora munera; myrrhæ unctionem in communionem ſocialis vitæ, thuris ſpeciem in ſuaveolentiam bonæ famæ, auri ſplendorem in conſcientiæ puritatem : quo videlicet nec de officioſa converſatione familiarem gratiam, nec de laudabili opinione inanem gloriam, ſed honorem Dei, & fratrum utilitatem quærere ſtudeamus.

Matth. 2. 11.

16 Ante omnia ſine murmuratione ſint fratres. Fortè aliqui leve peccatum æſtimant murmurare : ſed non hic*, qui ante omnia monet eſſe cavendum. Puto autem ne illum quidem leve reputaſſe, qui murmurantibus ajebat : *Non contra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra Dominum. Nos enim quid ſumus?* Sed ne illum quoque qui dixit : *Non murmuraveritis, ſicut quidam murmuraverunt, & perierunt ab exterminatore*. Illo nimirum exterminatore, qui poſitus eſt in hoc ipſum, ut à terminis beatæ illius civitatis arceat murmurantes, & longè faciat à finibus ejus, cui dicitur : *Lauda Jeruſalem Dominum, lauda Deum tuum Sion, qui poſuit*

* *S. Bened. in Reg. c. 34.* *Exod. 16. 8.* *1. Cor. 10. 10.* *Pſ. 147. 12.*

fines tuos pacem. Hihil enim commune habent murmur & pax, gratiarum actio & detractio, zelus amaritudinis & vox laudis. Itaque in ore trium & talium teſtium ſtet hoc verbum, ut peſtem iſtam murmurationis ſummopere nobis noverimus eſſe cavendam.

a 57 Tres ſunt [a] quibus reconciliari debemus, hominibus, Angelis, Deo. Hominibus pet aperta opera, Angelis per occulta ſigna, Deo per puritatem cordis. Nam de operibus quæ coram hominibus facienda ſunt, ſcriptum eſt; *Luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant veſtra opera bona, & glorificent Patrem veſtrum qui in cœlis eſt*. De Angelis dicit David: *In conſpectu Angelorum pſallam tibi*. Occulta autem ſigna ſunt gemitus, ſuſpiria, uſus cilicii, & cetera pœnitentiæ inſignia, quæ Angelis placent: unde eſt illud: *Gaudium eſt Angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente*. Ut autem Deo reconciliemur, nec operibus, nec ſignis, ſed puritate & ſimplicitate cordis indigemus. Scriptum eſt enim: *Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt*. Et illud: *Si oculus tuus fuerit ſimplex, &c.*

Matth. 5. 16. Pſal. 137. 1. Luc. 15. 10. Matth. 5. 8. Matth. 6. 22.

ALIÆ S. BERNARDI SENTENTIÆ.

Ex Bibliotheca Dunenſi. 1. Cor. 3. 17. Clauſtrum Religioſorum, templum Dei.

18 *TEmplum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos*. Templum Dei eſt clauſtrum Religioſorum. Duo parietes clauſtri ſunt, activi & contemplativi, Maria & Marta, interior & exterior. Interiori neceſſarii ſunt duo ordines lapidum, cavere ſcilicet vitium voluptatis, & curioſitatis. Exteriori ſimiliter duo, ne ſint fraudulenti, & turbulenti. Undè Dominus: *Fidelis ſervus & prudens*. Fidelis, ne ſit fraudulentus; prudens, ne ſit turbulentus. Paries ex adverſo qui hunc utrumque conjungit, ſunt Prælati, & hi qui fideliter ingrediuntur & egrediuntur, ſicut de Domino dictum eſt: *A ſummo cœlo egreſſio ejus, & occurſus ejus uſque ad ſummum ejus, nec eſt qui ſe abſcondat à calore ejus.*

Matt. 24. 45. Pſal. 18. 7.

Diſcentium varii fines. V. Serm. 36. in Cant. n. 3.

19 Quinque de cauſis addiſcit homo, ut ſciat, ut ſciatur ſcire, ut vendat, ut ædificet, ut ædificetur. Ut ſciat, curioſitas eſt; ut ſciatur ſcire, vanitas; ut vendat, ſimonia; ut ædificet, charitas; ut ædificetur, humilitas. Qui nutriti erant in croceis, amplexati ſunt ſtercora, id eſt, curam ventris.

20 Initium ſapientiæ timor Domini. Timor primus revocat euntes ad mortem, cui ſuccedit triſtitia ſæcularis: hanc excludit ſpes æternitatis.

Amor Dei an præcedat dilectionem proximi.

21 Dubitari ſolet utrum dilectio Dei præcedat tempore dilectionem proximi. Quod per hoc videtur, quòd proximum propter Deum diligere non poſſumus, niſi priùs diligamus Deum & contra dilectio proximi videtur præcedere dilectionem Dei, quia ſcriptum eſt, *Qui non diligit fratrem ſuum quem videt, Deum quem non videt, quomodo poteſt diligere?* Sed ſciendum eſt, quòd dilectio Dei duobus modis conſideratur; incipiens & nutrita. Incipit enim homo diligere Deum, antequam proximum: ſed quia illa dilectio non poteſt perfici, niſi nutriatur, & creſcat per dilectionem proximi, oportet ut proximus diligatur. Sic ergo dilectio Dei præcedit ut incipiens, & præceditur à dilectione proximi, ut illa nutrienda. Si qui fortè pertinent ad gubernationem tuam, vindica, coerce cum dilectione, cum charitate, attendens ſalutem æternam; ne cùm parcis carni, anima pereat. Fac hæc, & multos paſſurus es, in quos non poteris exercere diſciplinam. Fer minas, ſecurus eſto: faciet enim Dominus miſericordiam & judicium omnibus injuriam accipientibus.

1. Joan. 4. 20.

22 *Diliges proximum tuum ſicut teipſum*. Debet unuſquiſque proximum ſuum diligere tamquam ſeipſum, ut quem poterit hominem, vel beneficentiæ conſolatione, vel informatione doctrinæ, vel coercitione diſciplinæ, adducat ad Deum colendum. Hæc qui ſola diſcretione eligit, prudens eſt: qui nulla hinc afflictione avertitur, fortis eſt: qui nulla alia delectatione, temperans eſt; qui nulla elatione, juſtus eſt.

Matt. 19. 19. Eccli. 15. 9. TOM. III.

Confeſſionis 4. impedimenta.

23 *Non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris*, in pœnitente peccatore fructuoſa, in juſtificato eſt ſpecioſa. Sicut cùm ſtercorantur agri, non eſt ſpecioſum, ſed fructuoſum; poſteà verò in frugum collectione fit ſpecioſum.

24 Quatuor ſunt quæ impediunt confeſſionem; timor ne perdat, pudor ne vileſcat, ſpes honoris vel alicujus terreni commodi, ſi innocens putetur; deſperatio earumdem rerum, ſi innocens non putetur.

Octo Trinitates. Eadem habes omnino ſerm. 45. de diverſ.

25 Octo ſunt Trinitates, quarum prima eſt illa ſumma & individua Trinitas, Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus. Secunda eſt quæ cecidit. Tertia per quam cecidit. Quarta in quam cecidit. Quinta per quam reſurgit, quæ in tres dividitur trinitates. Trinitas quæ cecidit, eſt memoria, ratio, & voluntas. Memoria infirmata eſt tribus modis, videlicet per cogitationes affectuoſas, oneroſas, & otioſas. Ratio tribus modis excæcata eſt, quia ſæpè recipit vera pro falſis, & è converſo; licita pro illicitis, & è converſo *. Voluntas tripliciter fœdata eſt per concupiſcentiam carnis, per deſiderium oculorum, & ambitionem ſæculi. Trinitas per quam cecidit, ſuggeſtio, delectatio conſenſus. Trinitas in quam cecidit, infirmitas, fœditas, cæcitas. Trinitas per quam reſurgit, fides, ſpes, charitas. Fides eſt trina, præceptorum, ſignorum, promiſſionum. Spes quoque trina eſt, ſpes veniæ, ſpes gratiæ, & ſpes gloriæ. Charitas etiam trina eſt, ex toto corde, ex tota anima, ex tota virtute.

* adde commoda pro incommodis, & è converſo.

Congregationis tres parietes.

26 Duo parietes debent eſſe in congregatione; unus interior, alter exterior. Interior clauſtrales, exterior obedientiarii. Illi non debent eſſe curioſi, nec voluptuoſi: iſti verò nec turbulenti, nec fraudulenti. Et quia raro pax inter iſtos eſt, ideò tertius paries eſt, ex adverſo veniens, qui conjungat diviſos parietes; Abbas videlicet & Prior, & alii fratres ſpirituales: fundamentum eſt ſanctum propoſitum.

Dona 7 Spiritus-ſancti ſeptem Chriſti apparitionibus applicata.

27 Adaptatio ſeptem donorum Spiritus-ſancti ad apparitiones Domini reſurgentis. Primò apparuit mulieribus, quibus dictum eſt ab Angelo: *Nolite timere*; ecce ſpiritus timoris. Apparuit Petro, qui negaverat: ecce ſpiritus pietatis. Apparuit mulieri, cui dictum eſt, *Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad Patrem meum*: ecce ſpiritus ſcientiæ. Apparuit illis undecim in monte, ubi conſtiterat, quando dixit, *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra*: ecce ſpiritus fortitudinis. Apparuit duobus euntibus in Emmaus, de quibus ſcriptum eſt, *Et aperuit illis ſenſum, ut intelligerent Scripturas*: ecce ſpiritus intellectus. Ad ultimum apparuit illis recumbentibus, quando aſcendit in cœlum, quia de eo dictum eſt, *Ego ſapientia in altiſſimis habito*: ecce ſpiritus ſapientiæ.

Matth 28. 5. Joan. 20. 17. Matt. 28. 18. Luc. 24. 45. Eccli. 24. 7.

Gratia quadruplex.

28 Gratia quadripertita eſt, gratia creans, gratia redimens ſive miſerans, gratia donans, gratia remunerans. Prima, omnia per ipſum facta ſunt. Secunda, Verbum caro factum eſt. Tertia, plenum gratiæ. Quarta, & veritatis.

Pax quadruplex.

29 Pax quadripertita eſt, erga Deum, erga proximum, in carne, in ſpiritu. Quæ ut firma ſit, ſubſternendum eſt unicuique fundamentum, paci carnis temperantia; paci ſpiritus fortitudo; paci cum proximo prudentia; paci cum Deo juſtitia. *Gloria in excelſis*, ecce pax cum Deo: *& in terra hominibus bonæ voluntatis*, pax cum proximo: *Pax vobis: videte manus & pedes meos*, pax carnis; *Accipite Spiritum-ſanctum*, pax ſpiritus.

Luc. 2. 14. Luc. 24. 39. Joan. 20. 22.

Devotionem tria exterminant.

30 *Muſcæ morientes exterminant ſuavitatem unguenti*, id eſt Vanitas, Curioſitas, & Voluptas: quæ quia in Ægypto & circa ſacrificia Ægyptiorum abundant, non poſſumus in Ægypto ſacrificare Domino Deo noſtro ſacrificium juſtitiæ & charitatis. Ideò proficiſcimur in deſertum, id eſt in ſolitudinem cordis, *via trium dierum*. De prima die dicit ſponſus ſponſæ: *Veni in hortum meum, ſoror mea ſponſa*; hoc eſt in plantaria bonarum virtutum. De ſecunda gaudet ſponſa, & di-

Cant. 5. 1.

[a] Nicolaus Claræ-vallenſis in fine epiſtolæ xxiv. ad Petrum Cellenſem: *Libellum autem qui ita incipit*, TRIA SUNT QUIBUS RECONCILIARI DEBEMUS; *& Horas inſeras, quas habetis de Domino noſtro remittite*.

TOM. III. *Tria remedia.* dicit: *Introduxit me Rex in cellam vinariam*; ideſt, inter delicias ſcripturarum. Tertia dies eſt thalamus, plenitudo amoris, in quo ſe invicem fruuntur ſponſus & ſponſa. Et nota contra vanitatem, ſoliditatem virtutum; contra curioſitatem, variam delectationem ſcripturarum; contra voluptatem, ſummi illius amoris thalamum.

Ubera duo. 31 Duo ſunt ubera charitatis, compaſſio & congratulatio. Ex compaſſione lac ſugitur conſolationis: ex congratulatione lac ſugitur exhortationis.

Unitatem tria ſervant. 32 Tria ſunt quibus ſervatur unitas: patientia, humilitas, & charitas. His armari debet miles Chriſti, patientiam habens quaſi ſcutum, quod ferat & circumferat contra omnia adverſa: humilitatem quaſi loricam, quæ conſervet interiora præcordia: charitatem quaſi lanceam, per quam, ſicut dicit Apoſtolus, *Hebr. 10. 24.* omnes impetens in provocatione charitatis, & omnibus omnia ſe faciens belligeratur bellum Domini. Oportet etiam ut habeat galeam ſalutis, quæ eſt ſpes, caput, ideſt principale mentis, muniens & conſervans. Habeat etiam gladium verbi Dei & equum boni deſiderii. Goliath ſuo gladio occidendus eſt, vana gloria conſideratione ipſius vanæ gloriæ.

33 Duo ſunt noviſſima, mors, & vita. Ad hæc volamus duabus alis, timore & ſpe. Duabus velamus pedes, pœnitentia cordis, & confeſſione oris, ſecundùm illud: *Rom. 10. 10.* *Corde creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* Duabus velamus caput, dilectione Dei & proximi. Undè Apoſtolus: *2. Cor. 5. 13.* *Sive mente excedimus, Deo; ſive ſobrii ſumus, vobis.*

Dona 7. Spiritus ſancti. 34 Nota, quòd ex timore compunctio, ex compunctione omnium rerum abrenuntiatio, ex qua vera humilitas, ex qua vera confeſſio, in qua omnium vitiorum purgatio. Ex confeſſione virtutum pullulatio: concretæ virtutes faciunt cordis puritatem, in qua verſa ſapientia & perfecta charitas. Ad hoc ſciendum quòd ſpiritus timoris dat timorem, ſpiritus pietatis compunctionem, ſpiritus ſcientiæ præſentium abrenuntiationem, ſpiritus fortitudinis veram humilitatem. Humilitas enim vincit omnia; ſpiritus conſilii confeſſionem, ſpiritus intelligentiæ virtutum acquiſitionem, ſpiritus ſapientiæ perfectam cordis puritatem & amorem.

Ordines 4. in domo Dei. 35 Quatuor ſunt ordines in domo Domini. Quidam enim procidunt ad pedes Jeſu, ſicut Æthiopes, ſicut Maria pœnitens & confitens: quidam ſedent ad pedes ejus, ut eadem Maria audiens verbum ejus: quidam jacent in ſinu ejus: quidam ſedent ad latus ejus. Duo ordines primi ſibi vivunt, tertius ſibi & proximo, ut Joannes Evangeliſta, ſuſcipiens & ſugens pacem de ſinu Domini, & nuntians eam populo. Quartus proximo, ſicut Apoſtolus, qui ait: *2. Tim. 4. 7.* *Bonum certamen certavi, curſum conſummavi, fidem ſervavi.* Undè ſecurus ſubjungit: *Repoſita eſt mihi corona juſtitiæ.* Et ideò *Philip. 1. 23.* *cupio diſſolvi & eſſe cum Chriſto. Permanere autem in carne, neceſſarium propter vos.* Iſti nec mori timent, nec vivere recuſant.

Superbia triplex. 36 Superbia alia eſt cæca, alia vana, alia cæca ſimul & vana. Cæca, quando homo putat in ſe eſſe quod non eſt. Vana, quando gloriatur in hoc quòd homines putant eum eſſe quod non eſt. Cæca ſimul & vana eſt, quando de bono quod non habet, & gloriatur in ſemetipſo, & aliorum gloriam quærit.

37 Humilitas, alia ſufficiens, alia abundans, alia ſuperabundans. Sufficiens, ſubdi majori, nec præferre ſe pari. Abundans, ſubdi pari, nec præferre ſe minori. Superabundans, ſubdi minori. Indè Dominus ad Joannem: *Matth. 3. 15.* *Sine modo, ſic enim decet nos implere omnem juſtitiam.*

Caſtitas quintuplex. 38 Quicumque volunt perfectè placere Deo, tam caſtitate, quàm charitate ſplendere debent. Caſtitas autem quinquepertita eſt, videlicet in auribus, in oculis, in odoratu, in guſtu, & in tactu. *Charitas quadruplex.* Charitas autem quadrifaria eſt, quæ, ſecundùm Apoſtolum, *omnia credit*, ideſt non eſt ſuſpicioſa; *omnia ſperat*, *1. Cor. 13. 7.* non eſt pigra; *omnia ſuffert*, non murmurat; *omnia ſuſtinet*, non eſt impatiens. Ecce novem, quæ qui perfectè habet, perfectus eſt, & ſecundùm novem ordines Angelorum degit in terra. Undè Apoſtolus: *Philip. 3. 20.* *Noſtra converſatio in cœlis eſt.* Et ut ita dicam, majus meritum habet homo taliter vivens, quàm Angelus. Homini enim eſt virtutis, Angelo dignitatis.

39 Sancta anima carnem ſuam à putredine vitiorum mortificat, dum omnes voluptates mundi per continentiam abnegat: & tunc quaſi myrrham morituro corpori adhibet, ut poſt judicium à corruptione æterna maneat ſanum. Cùm verò ad cœleſtia majori deſiderio ſe accendit, & à cordis cubiculo omnes ſuperfluas cogitationes ferventer abjicit; quaſi thuribulum cor ſuum coram Deo facit, in quo dum per dilectionem virtutes congregat, quaſi carbones in thuribulo coaptat, in quo ſeipſam mens in conſpectu Dei igne charitatis incendat. Dumque ferventes & mundas orationes ad Deum emittit, quaſi fumum aromatum ex thuribulo educit, ut coram dilecto ſuave redoleat, & proximos quoſque ad ejus amorem per bona opera concitare non deſinat.

40 *Non coques hædum in lacte matris.* *Exod. 34. 26.* Hædus, peccator; mater, primi parentes, ex quibus omnes procreati ſumus; lac, vitia quæ de originali peccato venerunt. *Non coques hædum in lacte matris ſuæ*, ideſt non ſinatur peccator uſque ad diem mortis ſuæ in peccatis permanere, ſed ante mortem ad bona opera revocetur, ne pereat.

41 *Tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis.* *1. Joan. 5. 8.* Veniens Dominus circumciſionem & alia baptiſmata fecit ceſſare: Baptiſmum verò inſtituit, in quo tria prædicta, quaſi teſtimonium Chriſtianitatis in terra dantia operari voluit. Audi quomodo ſanguis Chriſti facit, & ſignum eſt ut moriamur peccato, ſecundùm Apoſtolum: *Rom. 6. 3.* *An ignoratis quia quicumque baptizati ſumus in Chriſto Jeſu, in morte ipſius baptizati ſumus?* Aqua, quæ quaſi quodam tumulo corpus includit, ſignum eſt ut ultra non ſerviamus peccato: *Conſepulti enim ſumus cum ipſo per baptiſmum in mortem.* Spiritus vivificat & facit, ut qui in illo aquarum elemento ſepelimur, renovati per ipſum Spiritum reſurgamus, *ut quomodo ſurrexit Chriſtus a mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.* Et hi tres quia unum operantur, unum ſunt, ſicut dicit Joannes. Unum in myſterio, non in natura. Sanguis igitur teſtis mortis, aqua ſepulturæ, Spiritus vitæ. Sanguis ſpectat ad pretium, aqua ad lavacrum. Spiritus mentem renovat, Sanguis Domini nos redemit, ſacri fontis unda nos abluit, Spiritus per adoptionem filios Dei nos facit.

42 *Quarta vigilia venit ad eos* (Apoſtolos) *ambulans ſuper mare.* *Matt. 14. 25. Dormitio quadruplex.* Prima dormitio eſt timor nocturnus, ſcilicet de adverſis; ſubſequens vigilia, per prudentiam. Secunda dormitio, ſagitta volans per diem, ideſt tentatio per proſpera; vigilia, per fortitudinem. Tertia dormitio, negotium perambulans in tenebris, ſcilicet vana gloria, vigilia, juſtitia. Quarta dormitio, incurſus & dæmonium meridianum, ideſt intemperantia. Tunc venit ad eos Dominus, ambulans ſupra mare. Dominus ſupra, ſed Petrus mergitur. Primò putatur eſſe phantaſma, ſed poſt agnoſcitur. Alii tepidiores, ſed tamen fideles, magnificant Dominum in talibus.

43 Septem debent eſſe in oratione. *Orationis conditiones 7.* Oratio enim debet eſſe fidelis, juxta illud: *Quidquid orantes petitis, credite, quia accipietis, & fiet vobis.* *Marc. 11. 24.* Deindè munda, juxta exemplum Abrahæ, qui aves de ſacrificio abigebat. Tertiò juſta, quartò aſſidua, quintò humilis, ſextò fervens, hæc duo habens in grano ſinapis; ſeptimò devota.

Finis Sententiarum.

PARA-

PARABOLÆ S. BERNARDO vulgo adſcriptæ.

PARABOLA I.

De Pugna ſpirituali *.

** al. De fuga & reductione filii prodigi. Hominis dignitas in creatione.*

1 REX dives & præpotens Deus omnipotens filium ſibi fecit hominem, quem creaverat, cui ſicut puero delicato pædagogos delegavit Legem, Prophetas, cæteroſque tutores & actores uſque ad præfinitum tempus ejus conſummationis. Inſtruxit eum & monuit, dominum eum paradiſi conſtituens; omneſque theſauros gloriæ ſuæ ei oſtendens & repromittens, ſi ſe non dereret. Et ne quid deeſſet bonis ejus, etiam liberum arbitrium ei indulſit, ut bonum ejus eſſet voluntarium oon coactum. Accepta licentia boni & mali cœpit eum tædere bonorum ſuorum, à concupiſcentia ſciendi bonum & malum. Egreſſus igitur de paradiſo bonæ conſcientiæ, nova quærens quæ neſciebat, qui nulla adhuc niſi bona noverat; paternis * legibus & pædagogis relictis, manducavit de ligno ſcientiæ boni & mali contra vetitum Patris: & abſcondens ſe miſer, & fugiens à facie Domini, cœpit vagari puer inſipiens per montes altitudinis, per valles curioſitatis, per campos licentiæ, per nemora luxuriæ, per paludes voluptatum carnalium, per fluctus curarum ſæcularium.

Fruit lapſus deſcribitur.

** al. patriis.*

2 Videns autem antiquus prædo laſcivum puerum ſine cuſtode, ſine rectore, procul à domo Patris vagantem; acceſſit, & pomula illa inobedientiæ manu malæ perſuaſionis ei porrigens, poſtquam ab eo conſenſum elicuit, aggreſſus eſt miſerum, & in terram, id eſt in terrena eum deſideria, præcipitans, pedeſque, id eſt mentis affectiones, ne reſurgat, fortiſſimis ei ſæcularis concupiſcentiæ vinculis alligans, manuſque operationis, & oculos mentis, miſit eum in navim malæ ſecuritatis, & flante vehementer vento adulationis, tranſvexit eum in longinquam regionem diſſimilitudinis. Veniens ille in regionem non ſuam, venalis factus eſt omnibus, qui prætergrediuntur viam. Diſcit porcos paſcere, ſiliquas porcorum manducare: dediſcit omnia quæ didicerat, & dicit quæ neſciebat, ſervilia ſcilicet opera. Vinctuſque in deſperationis carcere, ubi in circuitu impii ambulant, in mola impiæ circuitionis cogitur molere emolumenta malæ conſcientię. Proh dolor!

A Deo revocatur.

3 Et ubi modo eſt Pater ille potentiſſimus & dulciſſimus atque liberaliſſimus? Numquid poteſt obliviſci filium uteri ſui? Abſit, abſit. Non obliviſcitur, ſed miſeretur, condolet & conqueritur de abſentia & perditione filii ſui. Mandat amicis, ſollicitat ſervos, omneſque ſuſcitat ad requirendum eum. Unus ſervorum Timor, ad imperium Domini, filii fugitivi veſtigia proſequens, in profundo carceris invenit filium Regis, carnalibus peccatorum ſordibus obſitum, vinculis & catenis malæ conſuetudinis ligatum, miſerum & amentem, in miſeriis ſecurum & ridentem: quem verbis & verberibus urgens nt exiret & rediret, tanta miſerum confuſione dejecit, ut ſicut morti jam vicinus jaceret, & adhæreret in terra venter ejus. Egreſſus è veſtigio alius, cui nomen Spes, videnſque filium Regis à timore non erutum, ſed obrutum; non adjutum, ſed dejectum: acceſſit leniter, & ſuſcitans à terra inopem, & de ſtercore erigens pauperem, levanſque caput ejus, & coacta in unum conſolationis veſte, oculos ejus detergens & faciem: Heu, inquit, quanti mercenarii in domo Patris tui abundant panibus, tu autem hìc fame peris! Surge, obſecro, & vade ad Patrem tuum, & dic ei: Pater, fac me ſicut unum ex mercenariis tuis. Tunc ille tandem vix ad ſe modicum reverſus: Tune es, inquit, Spes? Et quomodo Spei introitus potuit patere in tantum & tam horribile profundum deſperationis meæ? Ego, ego, inquit, ſum Spes, à Patre tibi tranſmiſſa, te adjutura, te non deſertura, donec te introducam in domum patris tui, & in cubiculum genitricis tuæ. Et, O, inquit ille, dulce levamen laborum, dulcis conſolatio miſerorum! ò una, & non infima de tribus cubiculi regii aſſiſtricibus! vides carceris mei profundum immane; vides vincula, quæ tamen ad ingreſſum tuum jam maxima ex parte dirupta ſunt & diſſoluta; vides captivorum, * meorum immanem multitudinem, fortitudinem, velocitatem, aſtutiam: & quis tibi locus hic? At Spes, Ne timeas, inquit, qui nos adjuvat, miſericors eſt: qui pro nobis pugnat, omnipotens eſt; pluresque ſunt nobiſcum, quàm cum illis. Super hæc omnia, adduxi tibi à Patre miſſum equum Deſiderii: cui cùm inſederis, me duce ab his omnibus ſecurus proficiſceris. Dixit, & mollibus ſtramentis piæ Devotionis ſubmiſſis, & bonorum exemplorum calcaribus additis, equo Deſiderii impoſuit filium Regis, ſed frenum defuit, tanta erat feſtinatio fugiendi. Illicò equus currit infrenis, trahit Spes antè. Timor autem retro verberibus urget & minis. Tunc videntes hoc conturbati ſunt principes Edom, robuſtos Moab obtinuit tremor, obriguerunt omnes inhabitatores Chanaan. Irruat ſuper eos formido & pavor in magnitudine brachii tui; fiant immobiles quaſi lapis, donec pertranſeat filius tuus, Domine, filius iſte, quem poſſediſti: Sed cùm ſic ferantur præcipites, effugiunt quidem, ſed non ſine periculo: quia ſine modo, ſine conſilio.

Per Timorem.

Per Spem.

TOM. III.

** l. captivantium.*

Exod. 15. 15.

4 Propter quod à Patre tranſmiſſa accurrit Prudentia, una de ſummis principibus palatii, in comitatu amicam habens Temperantiam; & tenens currentes: Parcius, inquit, obſecro, parcius: dicit enim Salomon noſter: *Qui feſtinus eſt, pedibus offendit.* Si ſic curritis, offenditis: ſi offenditis, caditis: ſi caditis, filium Regis, quem ſuſcepiſtis liberandum, inimicis redditis. Nam ſi ceciderit, illicò manus eorum erit ſuper eum. Hæc dicens, frenum Diſcretionis impoſuit fervido illi equo Deſiderii, ejuſque habenas Temperantiæ regendas commiſit. Cumque Timor retro de vicinia & virtute inimicorum, & tarditate fugæ cauſaretur: Vade, inquit Prudentia, retro ſatana, ſcandalum es nobis. Fortitudo & laus noſtra Dominus, & factus eſt nobis in ſalutem. Et ecce Fortitudo, miles Dei egregius, accurrens per campum Fiduciæ, extracto gladio lætitiæ: Nolite, inquit, turbari; plures nobiſcum ſunt quàm cum illis. Tunc Prudentia curiæ cœleſtis aſſueta conſiliis: Cavete, inquit, obſecro, *quia hæreditas illa, ad quam feſtinatur in initio*, ſicut dicit Salomon noſter, *in fine benedictione carebit.* Proficiſcimini igitur, non tam feſtinanter, quàm prudenter. Inimici enim non ſunt in itinere, ſed juxta iter ſcandalum ponere ſolent, in biviis & triviis, & viarum anfractibus. Præcedam itaque; vos autem tenete viam Juſtitiæ: & velociter introducemus vos in caſtra Sapientiæ, quæ jam non procul ſunt à nobis. Sapientia enim eſt, de qua dicitur: *Concupiſcens ſapientiam, diſce juſtitiam.*

3. Per 4. virtutes Cardinales.

Prov. 19. 2.

Prov. 20. 21.

5 Sic itaque dum viam carpunt, urget Timor, Spes trahit, munit Fortitudo, Temperantia moderatur, providet & inſtruit Prudentia, ducit & perducit Juſtitia. Appropinquat filius Regis caſtris Sapientiæ: quæ novi hoſpitis audito adventu, præoccupat eum, qui ſe concupiſcit, occurrit & oſtendit ſe in viis hilariter. Foſſa verò profundæ Humilitatis caſtra cingebat: ſuper quam fortiſſimus & pulcherrimus murus Obedientiæ ædificatus cœlos penetrabat, quem bonorum exemplorum hiſtoriæ undique depictæ mirabiliter decorabant. Ædificatus autem erat cum propugnaculis: mille clypei ex eo dependebant, omnis armatura fortium. Porta profeſſionis omnibus patens: janitor in limine dignos inducens, & indignos abjiciens. Præco ſuper portam clamans: *Si quis diligit ſapientiam, ad me declinet, & eam inveniet; & eam cùm invenerit, beatus eſt ſi tenuerit eam.* Huc filius Regis, occurrentis ſibi Sapientiæ ducatu introductus, immò ulnis deportatus, familiæ regiæ vallatus obſequiis, ad mediæ civitatis arcem perducitur, ubi ipſa ædificavit ſibi domum, excidit columnas ſeptem, ſubdidit ſibi gentes, ſuperborumque & ſublimium colla propria virtute calcavit. Ibi collocatur in lecto Sapientiæ,

Alliſque virtutes.

TOM. III. quem ambiunt ſexaginta fortiſſimi ex fortibus Iſrael : uniuſcujuſque enſis ſuper femur ſuum. Adeſt David in tympano & choro, in chordis & organo ; cæterique cœleſtis curiæ paranymphi, gaudentes & exultantes magis ſuper uno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſuper nonaginta novem juſtis, qui non indigent pœnitentia.

6 Et ecce veniens ab aquilone ventus turbinis & ignis involvens totam concuſſit domum, Sapientiæ caſtra turbavit. Egreſſus eſt enim Pharao cum curribus & equitibus, perſequens fugientem Iſrael. Cogitaverunt etiam unanimiter ſimul adverſus eum, teſtamentum diſpoſuerunt tabernacula Idumæorum & Iſmaelitæ, Moab & Agareni, B Gebal & Ammon & Amalech, alienigenæ cum habitantibus Tyrum. Etenim Aſſur, ille magnus exterminator diabolus, venit cum illis. Quid multa? Obſeſſa eſt civitas. Jam ſurgunt tentationum machinæ : urget undique inimicus ille, in inſidiis draco, in aperto leo : cogit ſocios, ignes injicit, perfodit muros, bella ſuſcitat, inſidias ſubmittit, totius urbis minitatur excidium. Intus verò timor & anguſtiæ ; & à vehementi & improviſo hoſtium impetu omnes turbati ſunt, & moti ſunt ſicut ebrius, & omnis ſapientia eorum devorata eſt, & clamaverunt ad Dominum cùm tribularentur. Curritur ad arcem Sapientiæ : mala nuntiantur ; conſilium quæritur. C Reverſa enim ad ſe Prudentia conſulit Sapientiam, quid facto opus ſit. Illa accelerandum teſtatur, & quærendum ſummi Regis auxilium. Et quis, inquit, ibit nobis ? At Sapientia : Oratio, inquit, Et ne moram faciat in eundo, aſcendat ſuper equum Fidei. Quæſita diu Oratio, & in tanto tumultu vix tandem inventa eſt. Aſcendit ſuper equum Fidei, proficiſcitur per viam cœli, nec ceſſat, donec intret portas Domini in confeſſione, atria ejus in hymnis. Et, ſicut familiare mancipium, cum fiducia accedens ad thronum gratiæ ejus, exponit neceſſitatis ſuæ negotium. Audito Rex filii periculo, converſus ad conſortem regni ſui Charitatem : O, inquit, quem mittam, & quis ibit nobis ? At illa : Ecce ego, inquit, D mitte me. Tunc Rex : prævalens, inquit, prævalebis, & liberabis eum. Egredere ; & fac ita. Illicò egreſſam à facie Domini reginam cœli, Charitatem, tota comitatur militia cœleſtis : venienſque & deſcendens in caſtra virtute & lætitia præſentiæ ſuæ illicò omnia exhilaravit, commota compoſuit, turbata pacavit. Reddita eſt miſeris lux, timidis fiducia. Redit coram Spes, quæ penè aufugerat ; Fortitudo, quæ penè corruerat. Reſumit conſtantiam tota Sapientiæ militia. At inimici civitatem obſidentes : Quænam eſt, inquiunt, exultatio in caſtris ? Non fuit tanta exultatio heri & nudiuſtertius. Væ nobis, E venit Deus in caſtra ! væ nobis ! Fugiamus Iſraelem : Dominus enim pugnat pro eis. Sic fugientibus inimicis, gratiæ Dei impetus lætificat civitatem Dei, ſanctificavit tabernaculum ſuum Altiſſimus. Deus in medio ejus, non commovebitur, adjuvabit eam Deus manè diluculo. Conturbatæ ſunt gentes, & inclinata ſunt regna ; dedit vocem ſuam, mota eſt terra. Dominus virtutum nobiſcum : ſuſceptor noſter Deus Jacob. Suſcipiens ergo puerum Dei, puerum ſuum regina Charitas evexit ad cœlum, Patrique Deo repræſentavit. Cui Pater placidus ac ſerenus occurrens : Citò, inquit, *proferte ſtolam primam, & induite illum, & date annulum in manu ejus, & calceamenta in pedibus ejus.* F *Et producite vitulum ſaginatum, & occidite illum. Epulari enim & gaudere oportet, quia iſte filius meus mortuus fuerat, & revixit ; perierat, & inventus eſt.*

Pſal. 106.

Præcipuè Fidem & Charitatem.

Pſal. 45. 5.

Luc. 15. 2. Denique filius repræſentatur Patri, & induitur ſtola gloriæ.

7 Nota hìc quatuor in pueri noſtri liberatione. Primò pœnitentiam, ſed fatuam : ſecundò fugam, ſed temerariam & irrationabilem : tertiò pugnam, ſed trepidam & meticuloſam : quartò victoriam validam & ſapientem, quæ omnia in uno quolibet fugiente de ſæculo invenies. Primò enim eſt egens* & inſipiens ; poſtea præceps & temerarius in proſperis : deinde trepidus & puſillanimis in adverſis : poſtremò providus, & eruditus, & perfectus in regno charitatis.

* al. hebes.

A

PARABOLA II.

De pugna ſpirituali.*

* al. de Conflictu vitiorum & virtutum.

1 INTER Babylonem & Jeruſalem nulla pax eſt, ſed guerra continua. Habet unaquæque civitas regem ſuum. Rex Jeruſalem Chriſtus Dominus eſt, rex Babylonis diabolus. Et cùm alterum in juſtitia, alterum in malitia regnare delectet, rex Babylonis quos poteſt de civibus Jeruſalem per miniſtros ſuos, ſcilicet ſpiritus immundos, ſeducere, ut ſervire eos faciat iniquitati ad iniquitatem, in Babylonem trahit. B Undè dum unum de civibus ſuis conſtitutus ſpeculator ſuper muros Jeruſalem trahi cerneret, nuntiavit Regi captam prædam in Babylonem duci. Rex verò Jeruſalem advocans ſpiritum Timoris, militem in talibus ſtrenuum : Vade, inquit, eripe prædam noſtram. Ille ut ſemper ad omnia imperata paratus, cum velocitate hoſtes perſequitur, & in auribus eorum factus eſt repente ſonus tamquam advenientis ſpiritus vehementis. Timor enim ſuper eos intonuit, & ad vocem virtutis ejus hoſtium robur omne contremuit : quos in fugam converſos Timor non longiùs perſecutus eſt, ſed ereptum concivem reducebat ad propria. Verùm unus ex adverſariis, Triſtitiæ ſpiritus, non erat cum eis, quando Timor advenit. C Hic cùm cerneret ſocios ſubito fugientes, ab inſidiis, in quibus latebat, ocius advolavit. A Timore, inquiunt, ſolo factum eſt iſtud, & eſt opprobrium omnibus nobis. At ille : Ne timeatis à Timore iſto : ſcio enim quid facto opus ſit. Ibo & ero ſpiritus mendax in angulis ſemitarum, & amicum me ſimulabo Timoris. Novi enim hominem, nec eſt agendum cum eo vi, ſed fraude. Vos autem expectate finem. Fecit ut dixerat, & viarum compendia captans, præceſſit Timorem. Referenſque iter per viam, qua gradiebatur Timor, obvius ei factus eſt, amica, ſed iniqua cum eo colloquia commiſcens, ita ut ſeducere eum cœperit : & Timor neſcius bono animo ſequebatur. Propè jam erat, D ut eum in foveam deſperationis impelleret. Sed ſpectator Regi indicat quid agatur. Rex autem unum de militibus ſuis, Spem ſcilicet, præcepit accerſiri, quem cùm equo Deſiderii, & enſe Lætitiæ in auxilium jubet accelerare Timoris. Fidelis miles ad imperium egrediens, cùm perveniſſet ad locum, vibrans enſem lætitiæ, Triſtitiam effugavit. Sicque liberatum concivem, & impoſitum equo Deſiderii præcedens, trahebat funiculo promiſſionum : & Timor ſequens urgebat facto flagello de funiculis peccatorum.

Bellum inter Babylonem & Jeruſalem.

Homo captivus à timore reducitur.

2. à Spe.

2 Ibat igitur voluntarius equus, hinc attractus, indè compulſus : ſed in tam rapido curſu timendum ei fuerat ab incurſu. Undè & collegerunt milites Babylonici conſilium, E dicentes : Quid facimus, quia ſic evadit, quem jam quaſi cum ſecuritate poſſidebamus ? Quomodo plauſus inferni verſus eſt in planctum, & per ſolos duos milites gaudium eſt in cœlis ſuper ſui liberatione concivis ? Quomodo periit verſutia diabolicæ fraudis ? Unus autem ex eis cæteris nequior, cùm ſceleris hujus opifex eſſet, profanum protulit conſilium, dicens : Vos neſcitis quicquam, nec cogitatis, quia modò ad capiendum facilior ſit ; & ſi captus, difficilius eripi poſſit. Vos igitur à longè proſequimini : ego me in angelum lucis transfiguro, ut ignaros viæ tamquam advenas & peregrinos, nocendi ſimulatione decipiam. Hunc igitur in modum fraude diſpo- F ſita, Regi noſtro ſpeculator annuntiat, venire quidem hominem equo impoſitum deſiderii, ſed pluſquàm oporteat properare, eò quòd frenum & ſella deeſſet. Hoſtes, inquit, à longè proſequuntur : alii, tamquam inveterati malorum, viarum compendia captant. Sed & nunc unum video, in quo armorum noſtrorum relucet effigies ; à nobis tamen ille non exivit. Neceſſe eſt ut ſit qui interrogare noverit eum : Noſter es, an adverſariorum ?

3 Porrò Rex, cujus animum cura ſemper ſollicitat animarum, duos conſiliarios ſuos emittit, Prudentiam, & Temperantiam. Quarum Temperantia quidem

3. à Virtutibus cardinalibus.

equo frenum Diſcretionis impoſuit, & Spem moderatius incedere perſuaſit. Prudentia verò Timorem increpans & arguens improbitatis, de futuro commonuit: & equo ſellam circumſpectionis appoſuit, ut non caderet aſcenſor ejus retro: ſed retro præteriti confeſſioni peccati, ante meditationi judicii, à ſiniſtris patientiæ inniteretur, à detris humilitati. Porrò Spes & Timor dedere calcaria, Spes in deatto pede expectationem præmii, Timor in ſiniſtro ſupplicii metum.

4 Et facta mora cùm adveſperaſceret, & inclinata eſſet jam dies; rurſus congregati ſunt hoſtes in multitudine, ut dimicent contra eos. Pavet Timor, Spes accelerat: ſed via tandem ad conſilium eos Prudentia, Temperantiaque revocavit. Et illa: Videtis, inquit, quia dies præceſſit, & noa appropinquavit: & qui ambulat in tenebris, neſcit quo vadat? Porrò vobis grandis reſtat via, nec parva eſt hoſtium multitudo. Eſt autem miles quidam Regi noſtro fideliſſimus, quem ego novi, caſtrum habens propè nos poſitum, & firmiſſimum eſt habitaculum: quia in petra poſuit nidum ſuum. Divertamus ad illum, ſi placet, quia bonum eſt illic eſſe. Quod cùm placuiſſet omnibus, & ducem itineris quæſiſſent, ait Prudentia: Armiger meus Ratio præcedet nos. Eſt enim gnarus viarum, & notus Juſtitiæ, ut pote conſanguineus ejus. Præcedente itaque Ratione, cæteris ſubſequentibus, antevenit Ratio: & ſalutata Juſtitia, nuntiavit hoſpites adventare. Quærit illa qui ſint; unde, ad quid veniant, ſciſcitatur. Et cùm Regem cognoviſſet, hilari vultu ſurgens fugientibus occurrit cum panibus, & obviavit illis quaſi mater honorificata, ſuſceptamque Animam ab equo depoſuit, & in penetralibus domus avida collocavit.

5 Inſequitur hoſtilis eaercitus, & caſtrum obſidens, undique inquirit, ſi quis fortè pateret ingreſſus, ac tamquam leo circuit quærens quem devoret. Sed cùm undique illud munitum inveniunt, tentoria figunt, & eacubias ordinant: ne quis ingredi, aut egredi valeat, ut mane facto inſtructis machinis diruant, & irruant ſuper eos. Interim pavor paviditate & ſollicitudine non piger, nec unquam ſecurus, commilitones excitat, juſtitiam convenit, de munitione loci, de præparatione armorum quærit, adjiciens & illud, ne fortè ſuſtentationi deficiant alimenta. Ad hæc Juſtitia reſpondit: Situs loci, ut animadvertere poteſtis, ſaxoſus & inacceſſibilis eſt, nec in armis, nec in machinis inimicorum timet inſultum. Sed quia aridus eſt, paucos habet indigenas, quos arido hordeacei panis cibo utcumque ſuſtentat. Et nunc ſuperſunt nobis quinque panes hordeacei, & duo piſces. Et Timor: Quid hæc, inquit, ſunt inter tantos? Cœpit igitur magis pavere & tædere: & arguens Animam, quod ab equo deſiderii deſcendiſſet, illud ſæpius memorabat, eſſe noviſſima hominis illius pejora prioribus. Equus enim ille præpeti curſu feſtinus advolabat ad urbem, nunc ſolius rationis commiſſus ducatui. Ipſe, inquit, videris, ſi non melius erat tibi tunc magis, quàm nunc.

6 Propè jam erat ut adverſus Spem contraria ſentientem Timor inſurgeret; ſed temperantia Prudentiam advocavit. Accerſita Prudentia improbitatem Timoris objurgans; In adverſarios, inquit, tuus, ò Timor, mucro deſæviat. Neſcis quia Rea noſter, rea virtutum eſt, Dominus fortis & potens, Dominus potens in prœlio? Eat igitur nuntius, qui ſuorum neceſſitates eaponat, adjutorium flagitet, auailiatorem adducat. Et quia ire poterit? ait Timor. Tenebræ operiunt terram, & muros obſidet hoſtium pervigil multitudo; & ignari viæ, tamquam in regione longinqua. Advocaverunt igitur hoſpitem ſuum Juſtitiam. Si quid, inquiunt, potes, adjuva nos. Quibus illa: Bono animo eſtote. Eſt enim mihi nuntius fideliſſimus Regi, bene notus curiæ, Oratio ſcilicet, qui in ſecreto noctis ſilentio per ignotas ſemitas arcana cœli penetrare, & cubiculum Regis adire, & opportuna importunitate pium Regis animum flectere non indoctus, ſupplicatione miſerabili laborantibus auailium ſolitus impetrare. Eat ille ſi placet: ecce enim præſto eſt. Cumque reſpondiſſent omnes, Placet: Prudentia quid Regi inſinuet, dictante Juſtitia ut fideliter agat, & ne vacuus revertatur præcipiente, cæteris, & maaimè Timore, ut iter acceleraret deprecantibus, per occultos quoſdam muri eaitus dimiſſus eſt. At ille hoſtium cuneos penetrans ſecurus, omni ave velocior, in momento, in ictu oculi uſque ad portas novæ Jeruſalem pervenit. Quas cùm clauſas repeririſſet & pulſaſſet, janitoribus ægrè ferentibus, quod intempeſtæ noctis ſilentio civitatem impleret clamoribus, & Regi ipſi importunus eſſe non vereretur, ille perſeverabat pulſans, & ampliùs loquebatur: Aperite mihi, inquit, portas juſtitiæ, & ingreſſus in eas confitebor Domino Regi noſtro in ore meo ſecundùm multitudinem dolorum meorum, qui ſunt in corde meo. Hæc, inquit, porta Domini mei. Juſtitia me miſit ad vos, ut introducar ad Regem, quia ad ipſum habeo ſecreta quæ perferam. Voa turbinis audita eſt in terra noſtra.

† Per Orationem.

7 Rex cùm cognoviſſet nuntium eſſe Juſtitiæ, introduci eum præcepit. Ingreſſa Oratio ad Regem, adoravit, & ait: Rex, in æternum vive. Et ille: Rectene ſunt omnia circa dominum tuum, & quæ illius ſunt? Et Oratio: Rectè, Domine, veſtri gratia. Porrò unum eſt neceſſarium. Servus ille veſter à cornibus unicornium ad imperium Regis ereptus, divertit ad militem veſtrum dominum meum: &, Domine mi, terra illa auſtralis & arens eſt, & cibum non habet. Det Dominus benedictionem, & terra noſtra det fructum ſuum. En congregati hoſtes in multitudine, ut dimicent contra nos: da nobis, Domine, auxilium de tribulatione: quia non eſt alius qui pugnet pro nobis, niſi tu Deus noſter. Porrò Rea noſter, cujus natura bonitas, motus his lachrymis ait: Quem mittemus? Ad quem Charitas: Ecce ego, Domine, mitte me. Rea autem quærebat de ſociis: ſed Charitas domeſticam ſibi familiam reſpondit ſufficere. Eait ergo una cum nobili illo comitatu ſuo, gaudio, pace, patientia, longanimitate, benignitate, bonitate, manſuetudine. His ſtipatus dux inſignis progreditur, certuſque de victoria, erecto ſigno triumphali primam pertranſit inimicorum, ſecundamque cuſtodiam. Cumque veniſſet ad portam, ultro aperta eſt ei. Ad cujus ingreſſum facta eſt lætitia magna in oppido. Cumque ſuadente gaudio vociferarentur omnes & acclamarent, exortus clamor caterorum caſtra perterruit. Et illi: Quæ eſt iſta, inquiunt, vox eaultationis in auribus noſtris de caſtris Iſrael? Non ita heri & nudius tertius. Fortè venit eis auailium, & impetum facient in nos. Fugiamus ergo Iſraelem; Dominus enim pugnat pro eis contra nos. Interim Charitas moræ impatiens, ordinari exercitum, aperiri portas, & perſequi præcipit inimicos, apertè denuntians: Vadam ad portas inferi. Sicque uno impetu univerſus Charitatis eaercitus procedit, quos Babylonii non ferentes fugiunt: ſed non effugiunt. Cadunt à latere Timoris mille, & à dextris Charitatis decem millia.

ſ. Per Charitatem.

PARABOLA III.

De pugna ſpirituali.

Belli inter David & Nabuchodonoſor allegorica expoſitio.

1 INTER Jeruſalem & Babylonem ordinatæ ſunt acies ad bellum. Hinc David manu fortis aciem producit virtutum terribilem & ordinatam: inde Nabuchodonoſor Babylonis ſpiritualia nequitiæ, ſuumque vitiorum tumultuoſum eaercitum dirigit ex adverſo. Procedit de caſtris David tirunculus novitius, nuper in militiam regis juratus, & per manus ipſius æterni David verbi Dei gladio accinctus, & ſpiritualibus armis inſignitus, ingentes gerens animos, & contra regis edictum, ad faciendum ſibi nomen pluſquam ad hoſtem vincendum impatientiſſimus. Equus erat ei fervidus, proprium corpus; de ſucco adhuc ſæculi fortis, viridis, laſcivus, animuſque ejus conveniens, cui inſideus ferebatur inſignis; caſtro-

TOM. III.

rumque ſuorum dedignans diſeipliuam, contemptis ſociis, ſtolida quadam præſumptione longè præ cæteris progrediebatur, æſtuans & anhelans ad faciendum ſibi nomen. Videns David impetuoſam ejus præſumptionem, per filium ſuum Salomonem ſub interminatione ei mandavit: *Væ ſoli, quia ſi ceciderit, non habebit ſublevantem.* Cujus ille monita parvi pendens, cùm ſibi vel aliis oſtendere magnæ virtutis ſuæ quæreret occaſiones, & præclarum aliquod facinus moliretur; conſpicatur eminus in parte hoſtili unum de inimicis fortis malitiæ, aſtutæ nequitiæ, arma habentem ignea, manuſque plenas jaculis igneis, multos vulnerantem, vulneratos occidentem, occiſos conculcantem, facilè capientem, difficilè relaxantem, ſpiritum Fornicationis.

Vitia capitalia Davidi adverſantur.

2 Hic ſe oſtenſurum præſumens præclaram virtutem ſuam, impetum in eum dirigit, & promptum illum equum ſuum jejuniorum verberibus, & vigiliarum calcaribus perurgens, totus fertur in illum. Clamat à tergo Prudentia: Parce, parce. Clamat Diſcretio: Suſtine, ſuſtine: totuſque eum concrepat Davidicus exercitus: quos ille omnes ſurda aure præteriens, fertur miſer totus in malum ſuum, & neſcit. Videns Nabuchodonoſor infremit, & malum ei parans dolos præmittit. Occurrunt enim illi à latere in præceps ruenti ſorores duæ, Superbia & Vana gloria, acclamantes ei in dolo: Euge, euge. Quibus ille miſer nimis credulus, totus fertur in præceps, & neſcit quæ jam undique eum circumvallent inſidiæ. Spiritus quidem Fornicationis, jam crebro tales & talium impetus expertus, fugam ſimulat, & deluſum miſerum ſequi provocat, donec per patentem portam in medio Babylonis introductum ſuis illum ſociis tradidit illudendum. Gaſtrimargia & Fornicatio equum ſibi vindicant, nec dominum ſuum jus in eo habere ultra permittunt. Jam quippe deficiebat, jam fatigatus divertere quærebat. In medio quippe pugnæ ſub pugnante ceciderat, & caſu ſuo vehementer attriverat ſeſſorem ſuum: quem illi cibis Babylonis refectum, reimpinguatum ſuis ſubdidere ſervitiis. In miſerum verò ira, invidia, cæteraque vitiorum turba conſurgit, & fiducialiter ſupra dorſum ejus fabricant peccatores. Sed & Fornicatio, cujus niſi terga fugientis nil adhuc ille viderat, aperta jam facie & impudenti fronte in eum conſurgit, & ſpicola ignea in cor ejus torquet, gladiumque in cervicem ejus exerit, projectumque in terram conculcat; & coquo regis Babyloniorum Nabuzardam eum tradens, ejus immundis gurgitationibus ſubdidit illudendum. Nec jam patitur, ut honeſta in eum vitia manum mittant: ſed immundis ſcurris de coquina regis, ideſt fœdis & horrendis vitiis, exhibet irridendum. Sic igitur captus ab inimicis, ligatur funibus malæ conſuetudinis, & præcipitatur in carcerem deſperationis.

3 Rex autem David cooperto capite lugebat, dicens: Abſalon fili mi, fili mi Abſalon. Vocanſque unum regiæ clientelæ ac ſedis in hujuſmodi utilem & probatum, Timorem ſcilicet, ad requirendum eum dirigit, & Obedientiam ſecum mandavit, ut ereptum de carcere totelæ committeret Obedientiæ. Miſſus Timor venit, & ſuſcitat miſerum, ereptumque de carceralibus clauſtris & vinculis, ſicut ſibi juſſum fuerat, Obedientiæ tradidit: equum ſuum ei reſtituit, ſed ferocem & rebellem, & qui vix ultra dominum dignaretur agnoſcere. Quem Obedientia apprehendens, & freno ferreo cohibens, licèt renitentem plurimum & recalcitrantem, antiquo domino ſubdidit, docuitque eum mutare fortitudinem.

Sed prævalent 7. dona Spiritus-ſancti.

4 Suſceptum itaque à timore obedientia deducens militem Chriſti, per aliam viam reduxit in regionem ſuam, primamque ei manſionem apud Pietatem conſtituit: ut ſcilicet animos ejus, quos Timor exacerbaverat, Pietas patris revocantis refocillaret. Secundam apud Scientiam, ut ſciret undè & quò ſibi eſſet redeundum: ſciretque uti & pietate, & timore, ne Pietas extolleret, Timor frangeret. Tertiam apud Fortitudinem, quæ eum ad peragendum reditus ſui iter confortaret. Quartam apud Conſilium, ut alterius cum conſilio omnia faceret, nec à ducatu obedientiæ in aliquo declinaret. Quintam apud Intellectum, ut non jam conſilio tantùm hominum, ſed ipſe jam inteligere inciperet, quæ ſit voluntas Domini bona, beneplacens & perfecta. Ad ſextam manſionem pervenit miles Chriſti Sapientiæ, hoſpitibus ſuis eum proſequentibus, nec iter ejus deſerentibus, ut jam ei ſapiant bona Domini, & exindè eum Moyſe, velut de monte Abarim, repromiſſiones Dei incipiat contemplari. Et hinc jam pervenitur in Jeruſalem, in regnum & civitatem David, in viſionem pacis: ubi beati pacifici filii Dei interius & exterius omnibus pacificatis ingreſſi, gaudium Domini ſui celebrant, ſabbatum ſabbatorum. Amen.

Deut. 32. 49.

PARABOLA IV.

De Chriſto & Eccleſia.

Inter ſpuria locum habet in antiquis editionibus, uti & ſequens.

1 SIMILE *eſt regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo.* Cumque dies inſtaret nuptiarum, conſuluit Pater Filium, quam vellet ducere. Ille ſe elegiſſe & prælegiſſe Eccleſiam reſpondit à ſæculo. At Pater: ſed captiva, inquit, tenetur in Ægypto: ibique ſervit in luto & latere, venumdata ſub peccato. Induratum eſt cor Pharaonis ſuper eam, & aggravata manus: nec dimittet eam niſi in manu forti. Et ego, inquit Filius, manus tua & brachium fortitudinis tuæ, intrabo Ægyptum in manu forti & brachio extento, & liberabo eam. Et ut obſtruam os loquentium iniqua, & redimam eam à calumniis hominum. Appendam in ſtatera juxta pretium quo venumdata eſt ſub peccato, voluntatem ſcilicet peccati; & è contra pretium ſanguinis mei: & invenietur illa minus habens, & perveniet ad victoriam judicium meum. At Pater: Planè, inquit, perveniet; ſed lex eſt conjugii, ſponſæ requirere aſſenſum. Requiretur, inquit. Inveni David ſervum meum, virum ſecundùm cor meum. Mittam eum cum cithara, ut loquatur ad cor ejus, & advocet eam, & demulceat animos ejus, in luto Ægypti aſſuetos & putrefactos. Miſſus David Ægyptum ingreditur; & præparatum habens dulciſſimum epithalamii canticum, eructavit de corde ſuo hoc verbum bonum: *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliviſcere populum tuum, & domum patris tui; & concupiſcet rex decorem tuum, quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus.* Juſſus etiam Iſaias è veſtigio ſubſequitur, videnſque illam in vinculis captivitatis, *Conſurge*, inquit, *conſurge, induere fortitudinem brachii Domini. Elevare, elevare, conſurge Jeruſalem, ſolve vincula colli tui, captiva filia Sion.*

Matt. 22. 2.

Exod. 1. 14.

Exod. 3.

Iſraëlitarum captivitas ſub Pharaone, typus captivitatis noſtræ ſub diabolo.

Chriſtus ſibi deſponſat Eccleſiam.

Paranymphi ejus David, & alii.

Pſal. 44. 11.

Iſa. 5. 9.

2 Cumque etiam alii multi intraſſent Patriarchæ & Prophetæ, omnes eadem nuntiantes, tandem aliquando intelligens illa gratiam Dei, ſurgenſque de pulvere, dixit: *Recordatus es mei, Domine Deus meus. Miſereris, cujus miſereris; & miſericordiam præſtas, cujus miſertus eris.* Et ſubſequens quod ſapiens illa Abigail: *Quis*, inquit, *me det in ancillam ſervorum Domini mei, ut lavem pedes ſervorum domini mei?* Moxque exurgens, ſicut ipſa Abigail, aſcendit ſuper aſinam, ideſt, ſubdidit ſibi carnem ſuam, & ſecuta eſt ſervos Regis. Occurrit ſponſus feſtivus & hilaris: tenenſque manum dexteram ejus, & in voluntate ſua deducens eam, & cum gloria ſuſcipiens eam, introduxit in civitatem regni ſui, & in cubiculum genitricis ſuæ. Et in lectulo charitatis ſuæ eam collocans, & gratiæ ſuæ ornamentis eam condecorans, lævamque ſuam ſub capite ejus ponens, & dextera ſua eam amplexans: *Adjuro vos*, inquit, *filiæ Jeruſalem, ut non ſuſcitetis, neque evigilare faciatis dilectam, donec ipſa velit.* Poſuitque ſexaginta ex fortiſſimis Iſrael, qui ambirent lectum, ad bella doctiſſimos: & uniuſcujuſque enſis ſuper femur ſuum, propter timores noctur-

Exod. 33.

1. Reg. 25. 41.

Cant. 2. 7.

Cant. 3. 8.

Sponſus abiit in regionem longinquam.

nos. Oſculanſque eam oſculo oris ſui, & valedicens ei abiit in regionem longinquam accipere ſibi regnum, & reverti. Mandavitque ei per Oſee prophetam: *Multo tempore me expectabis, & non erit tibi ſacerdos, nec ſacrificium.*

Oſee 3. 3. Exod. 13. 9.

Eccleſia perſecutionibus premitur.

3 Cujus Pharao ille Ægyptius captans abſentiam, convocato exercitu: Veni, inquit, perſequar & comprehendam, dividam ſpolia, implebitur anima mea: evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea. Surgenſque cum omni malitiæ ſuæ nequitia, Eccleſiæ perſecutionem indixit. Moxque ejus caſtra aggrediens; comprehenſum Petrum, fratremque ejus Andream crucifixit, Paulum decollavit, Joannem exiliavit, Bartholomæum decoriavit, Stephanum lapidavit, Laurentium & Vincentium uſtulavit, & ſanctorum mortibus, mortiumque & tormentorum generibus omnia complevit. *Poſuerunt morticina ſervorum Dei eſcas volatilibus cæli, carnes ſanctorum beſtiis terræ. Effuderunt ſanguinem innocentem tamquam aquam in circuitu Jeruſalem, & non erat qui ſepeliret.* Videns Eccleſia defenſores ſuos poſitos ut oves eſcarum, ingemuit, & facta eſt amaritudo ejus amara. Sed terra Eccleſiæ ſanguine Martyrum impinguata, fidelium ſegetes multiplici quodam germine refundebat: & in præciſione unius centum vel mille reddens, undè vinci ſperabatur, vincebat.

1. à Tyrannis.

Pſal. 78. 2.

4 Quod barbara illa inimici nequitia deprehendens infremuit, & ad nota calliditatis ſuæ arma refugiens, à perſecutione interim conquievit, vireſque contraxit, gladium revocavit, conſilium mutavit. Nullus pejor, inquit, quàm domeſticus inimicus. Effundam igitur contentionem ſuper principes eorum, & errare eos faciam in invio, & non in via. Et cùm dicent, Pax, pax; non erit pax. Sed ſuſcitabo inter eos hæreſes & ſchiſmata, & civili & inteſtino quodam bello omnia turbabo: & facilius ſuo eos gladio faciam interire, quàm meo. Dixit, & mox terribilis illa hactenus Eccleſiæ acies ordinata, facta eſt non terribilis: quia deordinata. Mutuis quippe ſe vulneribus impetentes, ſeque invicem hoſtiliter concidentes, hoſtibus à longè ſtantibus & ridentibus, riſum & inſultationem, Eccleſiæ verò luctum & intolerabilem incuſſere dolorem. Amaritudo enim ejus prius amara, nunc facta eſt amarior, cùm vipereo quodam malo à filiis ſuis deflebat diſcerpi viſcera ſua. Sed continuo egregii curiæ Chriſtianæ milites prævalere videntes aſtutam inimici malitiam, ſpiritum reſumpſerunt, arma fidei corripuerunt: & malum ex ſemetipſis viriliter auferentes, Alexander * cum multis Arium; Auguſtinus Manichæum, multoſque alios, Hieronymus Epicuræum Jovinianum, cæterique cæteras hæreſum & ſchiſmatum peſtes pervadentes, vel fortiter trucidaverunt, vel prudenter à caſtris propulerunt, pacemque Eccleſiæ & gaudium reſtituerunt.

Pſal. 106. 40. Hier. 6. 14.

2. Ab hæreticis & ſchiſmaticis.

** Alexander Epiſc. Alexandr. egregius antagoniſta Arii, vide Baron. anno Dom. 315. & 318.*

5 Sed heu, heu! nec mare fluctibus, nec iſta vita carere poteſt tentationibus; nec poteſt eſſe pax firma & ſolida, niſi in regione ſua. Videns enim peccator, & invidè iraſcitur, dentibus fremit & tabeſcit, & nova parans bella ad ſpiritualia malitiæ arma ſe convertit. Convocanſque ſui exercitus egregios illos duces, ſpiritum ſcilicet fornicationis, ſpiritum gulæ, ſpiritum avaritiæ: Videtis, inquit, quia nihil proficimus, & jam totus mundus poſt ipſos abiit. Sed adhuc experiri habent vires noſtras, qui gloriantur ſe jam effugiſſe vel eluſiſſe artes meas. Dixit, & caſtris eos Eccleſiæ immittens, & dormientes omnes & ebrios nocte inveniens (qui enim dormiunt, & qui ebrii ſunt, nocte dormiunt, & nocte ebrii ſunt) continuè omnia turbavit. Mox enim omnes ſeipſos amantes, quæ ſua ſunt quærentes, non quæ Jeſu-Chriſti; hæreditate ſibi vindicaverunt ſanctuarium Dei, & polluerunt tabernaculum nominis ejus: non Deo in eo, ſed voluntatibus & voluptatibus ſuis ſervientes, quæque Deo oblata vel ſacrata, in ſuos uſus vertentes. Facientes enim ſibi de nominibus & officiis religionis nomina & auctoritates avaritiæ, elationis & vanitatis, tunicam illam charitatis inconſutilem deſuper textam per totum, purpureumque illud fidei pallium prêtioſo ſanguine tinctum, quibus nuditatem ſponſæ Sponſus operuerat, cæteraque religionis ornamenta, reluctanti & reclamanti Eccleſiæ detraxerunt: eamque denudantes, nec ſe veſtientes, quam cuſtodire debuerant, nudam reliquerunt, & de ſtatu quietis eam exturbantes, quantum in ipſis eſt, de mundo fugere compulerunt.

Demum graviſſimè à malis Chriſtianis & Clericis.

Confer Ser. 33. in Cant. & Serm. in Converſ. S. Pauli.

1. Theſ. 5. 7.

Pſal. 73. 7.

Abuſus honorum & bonorum Eccleſiæ notatur.

TOM. III. Joan. 19. 23.

6 Sed illa clamans, plorans, & nudata turpitudine, & diſcoopertis natibus, omnia occulta & pudenda ſua riſui omnium deflens expoſita, orat filios uteri ſui, nec miſerentur: obſecrat, & irridetur. Et utraque manu totis viribus panniculos quoſdam canonicæ vel monaſticæ religionis, qui vix manus diripientium effugerant, circa cor & vitales illas partes adſtringens, hos ſaltem dimitti ſibi precatur, nec auditur. Et ipſos enim ſui illi, non cuſtodes ſed latrones, diripere conantur: ut vel nuditatem ſuam non ferens, de hoc mundo fugiat, vel inter eos in frigore malitiæ eorum moriatur. Fingentes tamen nonnumquam ſe miſereri, veſtem de ſimulatione virtutum & diſſimulatione vitiorum, manu hypocriſis utrimque contextam vendere illi conantur. Quam illa deteſtans & abominans, non ſuſcipit, non recognoſcit. Novit illam ſapientiæ manibus contextam, tinctam & ſacratam Agni ſanguine, à ſponſo ſibi derelictam, à filiis ſublatam. Aliam neſcit, ſed abjicit & reſpuit. Ideò abjicitur, reſpuitur, conſpuitur, & omnibus opprobrio habetur.

7 Hæc ſunt noſtra, hæc ſunt Eccleſiæ periculoſa tempora: in quibus in pace facta eſt amaritudo ejus amariſſima. Sed tria væ abierunt: adhuc reſtat unum væ, ſcilicet angelus ſatanæ, in angelum lucis ſe transfiguraturus, ſeſſurus in templo Dei, & oſtenſurus ſe tamquam ſit Deus. Qui jam myſteria iniquitatis operatur, prænuntiis ejus jam undique Eccleſiæ ſuggillantibus: *Ecce hic, & ecce illic.* Sed, ô ſponſa Chriſti, noli credere, noli exire: ſed ſuſtine ſponſum tuum, qui te non deſpicit, nec obliviſcitur in tribulatione: ſed quarta vigilia veniet ad te ambulans ſuper mare. Et veni Domine, veni ad liberandum eam Domine Deus virtutum, qui vivis & regnas per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

Iſa. 38. 17.

Ultima perſecutio Eccleſiæ ab Antichriſto.

2. Theſ. 2. 7. Matt. 14. 25.

PARABOLA V.

De Fide, Spe, & Charitate.

1 REX nobilis & potens tres habuit filias, Fidem, Spem, & Charitatem. His delegavit civitatem eximiam, humanam Animam. In qua cùm tres ſint arces, Rationabilitas, Concupiſcibilitas, Iraſcibilitas; unicuique ſuam contradidit: Fidei primam, Spei ſecundam, Charitati tertiam. Rationabilitati præficitur Fides, quia fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum *. Concupiſcibilitati Spes, quia concupiſcere nos non licet quæ videmus, ſed quæ ſperamus: & ſpes quæ videtur, non eſt ſpes. Iraſcibilitati Charitas, fervor ſcilicet fervori: ut fervor virtutis fervori naturæ dominetur, immò fervor naturalis attollat ſe in fervorem virtutis. Ingreſſæ illæ, unaquæque pro poſſe ſuo domum ſuam ordinat & procurat. Cuſtodem ergo domus ſuæ in Rationabilitate Fides ponit Prudentiam, ut ſuum jus in ea ſibi conſervet, & rationem ſub legibus fidei & intra terminos à fide poſitos cohibeat. Ut autem fiducialiter in domo ageret, addidit & Obedientiam. Ut obedientia proceſſum operis, & tolerantiam haberet laboris, ſubdidit & Patientiam. Ut autem etiam inferiorem actuum vel ſenſuum familiam regere bene poſſet & diſpenſare, ipſam ei Diſpenſationem ſuffecit. Ut ſecundùm Apoſtolum honeſte & ſecundùm ordinem omnia fierent, addidit etiam & Ordinem. Ne maledictio intraret domum (Maledicta omnis domus indiſciplinata) cuſtodem in porta poſuit Diſciplinam.

Tres filiæ Regis: Fides, Spes, Charitas.

** S. Greg. M. Homil. 6. in Evang.*

His commiſſa una civitas, Anima hum. in qua tres arces.

Singulis ſingulæ ad cuſtodiam traditæ.

Fides quos cuſtodes adhibeat.

1. Cor. 14. 40.

2 Spes autem in Concupiſcibilitate domui ſuæ Sobrietatem præfecit, ut jus ſuum in ea ſibi conſervaret, & principales ejus ſibi ſemper ſervire compelleret. Ut autem inferiorem voluntatum & voluptatum

Item Spes.

TOM. III. familiam diſcretè regere ſufficeret, ipſa ei ſubdidit A
Diſcretionem. Cui etiam contra concupiſcentiam car-
nis addidit Continentiam; contra concupiſcentiam ocu-
lorum Conſtantiam; contra ambitionem ſæculi Humi-
Prov. 14. 23. litatem. Et ne egeſtas intraret domum (*ubi enim mul-
ta verba ſunt*, ſicut dicit Salomon, *ibi multa egeſtas*)
Silentium cuſtodem poſuit in limine.

Item Charitas. 3 At Charitas ſuam domum ad auſtrum, & meri-
diem poſitam, amicæ ſibi Pietati commiſit; ſuſque
ſuum omne ei tradidit, ſubdens ei ad obſequium pri-
mùm Munditiam corporis, deindè congruas exercita-
tiones, videlicet lectiones, meditationes, orationes,
& ſpirituales affectiones. Et ne ingreſſa domum miſe-
ria conturbaret, Beatitudinem filiorum Dei, qui in B
** ideſt Pacifici.* ſeptimo gradu *, ideſt in perfectione beatitudinis po-
ſiti, in domo charitatis ludunt & jucundantur: ipſam
Pacem cuſtodem in porta conſtituit. Sic ordinatis do-
mibus ſuis, totius civitatis quaſi præpoſitum quem-
dam & œconomum poſuerunt Liberum arbitrium.

Inimicus homo civitatem invadit, occupans primo domum Fidei. 4 Quo peracto, redeunt in domum patris puellæ
regiæ. Inimicus homo ſuperveniens, ordinem & glo-
riam civitatis videns, & invidens, machinatur inſi-
dias: & ingredi cupiens, corruptis duobus de præci-
puis civibus, Diſcretione & Diſpenſatione, univerſæ
malitiæ ſuæ exercitum introduxit per portas Rationa-
bilitatis & Concupiſcibilitatis. Præpoſitus civitatis Li-
berum arbitrium, qui totius civitatis dimiſſus erat cu- C
ſtos & arbiter (paterfamilias quippe peregrè profici-
ſcens dedit ſervis ſuis poteſtatem cujuſque operis) li-
gatur vinculis ferreis, & in carcerem mittitur. Præ-
cipitatis de arce rationabilitatis cuſtodibus ſuis, mox
contra Fidem Blaſphemia inducitur. Cum qua irruen-
tes contradictiones, commotiones & confuſiones, cæ-
** diſſ. ibi.* teraque hujuſmodi turba, cunctaque * ſibi diripientes,
ſibique quicquid libebat vindicantes, in rationabilita-
te nihil rationis reliquerunt; & janitore perempto,
ſcilicet Diſciplina, omnibus intrandi & exeundi co-
piam præbuerunt.

Deinde Spei. 5 Porrò in domum Spei, concupiſcibilitatem ſcili-
cet, ingreſſa, & omnia ſibi vindicans domina Luxu- D
ria, totam eam de ſuperioribus dejectam ad ima de-
volvit, & concupiſcentiæ carnis Continentiam, con-
cupiſcentiæ oculorum Conſtantiam, ambitioni ſæculi
Humilitatem conculcandam tradidit & illudendam. Et
perempto Silentio janitore, omnibus & intrantibus &
exeuntibus fecit portam patere. Sobrietatem verò &
focias ſobrietatis virtutes aut occidit, aut incarcera-
vit, aut in exilium deſtinavit. Exindè ad ſuperiorem
civitatis arcem conſcenditur, & Pace janitore & cu-
ſtode ſummæ beatitudinis perempto, Miſeria ingredi-
Demum Charitatis. tur. Nova enim domina Superbia aſcendens in arcem
Pſal. 73. 23. (*ſuperbia enim eorum qui te oderunt, aſcendit ſemper*,)
Pietatem de ea impiè deturbavit, totamque illam Pie- E
tatis & Pacis familiam morte vel exilio damnavit.
Jam quicumque vult, ſanctuarium Dei ingreditur:
quæcumque ſancta in eo, quæcumque hactenus filiis
Levi tantùm acceſſibilia erant & viſibilia, jam profa-
nata, jam direpta ab inimicis, in Babylonem transfe-
runtur; & de vaſis Templi concubinis regis Babylo-
nii propinatur. Sic capta eſt & confuſa tota civitas:
ſecundùm gloriam ejus facta eſt ignominia ejus.

Filiæ Regis Patris poſcunt auxilium. 6 Confuſis omnibus, ad dominas triſtis nuntius ve-
nit perditæ civitatis. Conturbatæ illæ Pedibus Patris
provolvuntur, auxilium deprecantes. Cauſante illo,
& cuſtodis Liberi arbitrii arguente negligentiam:
Quid, inquiunt, ò Pater, Liberum arbitrium poteſt F
Ille gratiam promittit, ſed præmiſſo timore. ſine adjutrice gratia? Et ego, inquit, dabo gratiam:
ſed præmittendus eſt Timor. Ipſe enim præibit ante
illam parare vias ejus. Egreſſus Timor à facie Do-
mini, venit ad civitatem, baculum habens diſciplinæ
in manu ejus: invenitque portam difficultatis obſera-
tam, & obfirmatam vectibus malæ conſuetudinis. Ja-
nitor procax & improbus Carnis laſcivia in portis ade-
rat, qui timori ſatis infeſtus, opprobriis & conviciis
eum fatigabat. At ille facto impetu fiduciæ, fran-
gens vectes malæ conſuetudinis, portas diruens diffi-
cultatis, miſerum illum corripit, & baculo eum di-

A ſciplinæ quem tenebat, uſque ad mortem perurget:
ſtatimque ſignum advenientis gratiæ ſuper portas ele-
vans, totam civitatem vertit in timorem. Poſt quem *Sic fugantur hoſtes.*
Gratia ingreditur civitatem, ſecum totum illum Vir-
tutum cœleſtium exercitum adducens. Mox pars ini-
mica diſparuit, virtutes verò ad nota præſidia recur-
runt. Procedentes illicò & ſeipſas deceptas fuiſſe ac- *Et civitas recuperatur.*
cuſantes Diſcretio & Diſpenſatio, veniam precan-
tur: prodit de vinculis & ad occurſum dominæ Gra-
tiæ feſtinat Arbitrium, ſub regno gratiæ nunc tandem
ſe ſperans fore liberum. Fercula præparantur filiabus
Regis domus ſuæ, & menſæ ponuntur congruæ. In
menſa quippe fidei panis ponitur doloris, & aqua an-
B guſtiæ, & cætera pœnitentiæ fercula. In menſa Spei
panis confortans, & oleum exhilarans faciem, & cæ-
tera conſolationis fercula. In menſa Charitatis panis
vitæ, vinumque lætificans; & omnes deliciæ paradiſi.
Jam ingrediuntur & epulantur, & cuſtodiunt civita-
tem. Sed *niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra* *Pſal. 126. 1.*
vigilat qui cuſtodit eam.

CONFESSIONIS PRIVATÆ FORMULA,
ſeu, Oratio Pœnitentis ad Chriſtum devotiſſima, quæ B. Bernardo non malè adſcribitur.

1 IN unione acerbiſſimi doloris tui, qui cauſam do-
C loris mei aſſumpſiſti, & emendationem pro pec-
catis meis ſuſcepiſti, Domine Jeſu-Chriſte, cum uni-
verſitate dolentium, verè pœnitentium, & te in veri-
tate quærentium, confiteor tibi omnia peccata mea,
mala commiſſa, & bona omiſſa, vel non purè aut ne-
gligenter facta, ſicut tu ea melius noſti in numero,
pondere & menſura: & dies perditos vitæ meæ, in
quibus te offendi, & laudem tuam minui, & à te ſum-
mo bono cecidi, & proximum in caſum traxi. Suſci- *V. Serm. 20. in Cant. n. 3.*
pe ergo, Domine, de mea miſera vita reſiduum anno-
rum meorum: pro his verò quos malè vivendo per-
didi, quibus perditè vixi, cor contritum & humilia-
tum, Deus, ne deſpicias. Dies mei declinaverunt,
D & perierunt ſine fructu. Impoſſibile eſt ut eos revo-
cem: ſed placeat tibi, ut recogitem illos in amaritu-
dine animæ meæ. Domine, abyſſus profundiſſima mi-
ſeriæ meæ abyſſum invocat altiſſimæ miſericordiæ tuæ.
Ne contineas in ira miſerationes tuas, & fontem in-
exhauſtum miſericordiæ tuæ circa me èxſiccari ne per-
mittas propter peccata mea, qui miſereris omnium,
& nihil odiſti eorum quæ feciſti, diſſimulans peccata
hominum propter pœnitentiam. Tuum eſt, Domine,
remittere peccata: miſerere mei, dum tempus eſt gra-
tiæ & miſerationis: & dum tempus eſt emendationis,
da mereri gloriam benedictionis, ne in die conſum-
mationis me feriat verbum maledictionis.

E 2 Fac me, quæſo, Domine aſſueta mala relinque-
re, & quæ tibi placent peragere; & ſtudium, quod
huc uſque in peccatis exercui, te adjuvante, deinceps
in tua voluntate da ut exerceam: ut ubi abundavit
delictum, tua gratia reabundet. Rogo te propter te-
metipſum, & per amorem piiſſimæ Matris tuæ glo-
rioſæ Virginis Mariæ, & per interceſſionem omnium
ſanctorum tuorum, atque electarum tuarum, igno-
ſce omnibus peccatis, negligentiis & ignorantiis meis,
& ne perdas me cum omnibus iniquitatibus meis, ne-
que in finem iratus reſerves mala mea. Recordare,
Domine Jeſu, quia tuum non eſt perdere quicquam
eorum quæ Pater tuus dedit tibi; quin tibi proprium
F eſt miſereri ſemper & parcere: neminem perdere, ſed
ſalvare. Nam Pater tuus miſit te in mundum, non ut
judices mundum, ſed ut vitam habeamus per te; ut ſis
propitiatio noſtra, & advocatus noſter, non contra
nos. Quod enim nos debuimus, tu ſolviſti; quod nos
peccavimus, tu luiſti; quod nos neglexímus, tu ſuppleſti.

3 Proficiat ergo nunc, Domine, & in extremis meis,
plenaria, immò ſuperflua ſatisfactio, amariſſima mors
tua, & pretium inæſtimabile fuſi ſanguinis tui, com-
memoratio ſatisfactionis tuæ, venerabile myſterium
Corporis & Sanguinis tui, quod tibi quotidie offertur
in Eccleſia pro ſalute fidelium ſervorum tuorum: in

quo es tu ipſe ſacerdos & ſacrificium; ille qui offert pariter & cui offertur, & hoc ipſum quod offertur; ad promerendam in præſenti gratiam, quam non mereor; ad obtinendam in futurum requiem & gloriam, quam tua amariſſima mors impetravit. Imperfectum meum, Domine Jeſu, oculi tui viderunt: ſed tu pie, miſericors & præſtabilis ſuper malitia, ne quæſo imputes mihi ad æternum ſupplicium, qui omnia ad ſummum & perfectum bonum optimè, & perfectiſſimè, & ſapientiſſimè præordinaſti; & ne permittas me deleri de libro vitæ: ſed offer mihi portionem, quæ me contingit, in ſubſidium tuæ videlicet pretioſæ paſſionis, pro qua voluiſti hominem habere tibi cohæredem in terra viventium.

4 Te igitur, Domine, moveat & inclinet ad miſericordiam humanæ fragilitatis conſideratio, qui noſti quæ ſit hominis ſubſtantia, & quod non vanè conſtitueris hominem ſuper terram: & conſerva me opus tuæ pietatis, ne incaſſum circa ipſum laboraveris, neve infructuoſa ſit in me immaculati cruoris tui effuſio. Tu qui es purificationem faciens peccatorum, præſta, ut emundatis per te peccatorum ſordibus, illuſtrataque mentis facie cognoſcam te, teque agnoſcens in directione jugiter ad te tendam, ut felici tandem exitu ad te merear pervenire, Jeſu Chriſte Deus meus & Dominus meus, qui cum Patre & Spiritu-ſancto vivis, &c.

OFFICIUM DE S. VICTORE CONFESSORE,

à ſancto BERNARDO, rogatu Guidonis Abbatis Arremarenſis, compoſitum *.

* V. Epiſt. numer. 398. & duos Sermones de S. Victore.

AD I. VESPERAS.

Antiphona ſuper Pſalmos.

VIctria anima, quæ ſicut paſſer tranſvolans, laqueos venantium evaſiſti; da ut tuo ab his patrocinio eruamur.

O miles emerite, qui debitam poſt certamen requiem accepiſti, reſpice in nos, qui & inter hoſtiles gladios tuis laudibus occupamur.

O Victor Jeſu, quem in noſtro Victore viciſſe cognoſcimus, da ei ſic ſibi in te gloriari, ut non ſubeat oblivio noſtri.

Capitulum.

DIlectus à Deo & hominibus ſanctus Victor, cujus memoria in benedictione eſt, ſimilem illum fecit in gloria ſanctorum.

℟. *prolixum.* O verè Victor, qui ea quo viciſti ab utero uſque ad tumulum, continuos promerendo triumphos: * Da nobis ut ſicut tuis animamur victoriis, muniamur & armis.

℣. Ut poſſimus reſiſtere in die malo & in omnibus perfecti ſtare. Da nobis.

Hymnus.

a VITA Victoris [a] meritis præclara, Hominem terris, qui non ſit de terra, Velut è cœlo datum repræſentat Ad imitandum.

Chriſtus in illo vixit, & non ipſe, Speculum vitæ mortuis de mundo, Homo cœleſtis præbuit ſeipſum, Similes quærens.

Aliquid quoque ſanctius profeſſus, Extitit Victor forma ſanctitatis, Integrum ſervans atque incorruptum Decus honeſti.

Undè & vidit viſiones Dei, Vidit & cœlos aperiri ſibi. Nempè pudicos viſio cœleſtis Quærit aſpectus.

Gloria ſummæ Trinitati Deo, Gloria trina una perſonarum, Tota cujuſque non diviſa trium, Tres enim unum.

Ad Magnif. Antiphona. Magna eſt virtus Domini tui Victor, nec minor pietas: & utinam per te nobis tam ſit propitius ad ſalutem, quàm tibi magnificus extitit ad virtutem! Magnifica Victor Dominum, qui magna fecit tibi, magnum te faciens, ut faceres mi-
A rabilia, in quibus mirabilis fieres: dedit certare, ut vincere daret, & Victorem coronaret.

Collecta. Exaudi Domine quæſumus tibi ſupplicantium preces: ut quos corporali beati confeſſoris tui Victoris feciſti præſentia gloriari, concedas ejus benigna interceſſione undique præmuniri. Per Dominum Jeſum, &c.

Ad Matutinum.

Invitat. Confidite, Victor vicit mundum: * Gaudeamus in ejus victoria, ut vincamus.

Hymnus.

MErito dulces angelorum voces Corpore gravi audiebat homo, Carneos luxus perimens, in
B carne Angelum vivens.

Sic oportebat ut jam deſignatum Vas in honorem ſanctius maneret, Sanctitas cujus dedicata fuit Matris in alvo.

Denique carne gravidam cernentes Matrem non ferunt, fugitant paventes, Indicant nomen, confitentur ſanctum Utero clauſum.

Neque tenello huic tam maturè Vita ſecura, gloriæ invidit, Et quidem magis cumulavit eam Fœnore multo.

Gloria ſummæ Trinitati.

In prima nocturno antiphona.

Beatus vir, qui legem dilexit, & cathedram non
C affectavit.

Servivit Domino in timore, & jam ſine tremore exultat ei.

Domine in lumine vultus tui ambulavit, & nunc ſignatum eſt ſuper eum.

Verba tua, Domine, Victor auribus & corde percepit, ac per ea vicit.

In ore Victoris perfecta laus, quia in corde ejus perpetua pax.

Confidenti in Domino fruſtra inſidiati ſunt, qui ſagittant in obſcuro rectos corde.

Lectio I.

VIctoris vita & gloria, &c. *Vide ſupra inter*
D *Serm. de SS. ad diem 26. Febr.*

℟. O virum præcipuæ ſanctitatis, qui antè ſanctus quàm natus, antè Victor opere, quàm nomine fuit, ita ut clauſus in utero, jam de hoſte triumpharet.

℣. Domine prævenisti eum in benedictionibus dulcedinis. Ita ut, &c.

Lectio II.

HAbeamus dilectiſſimi in vita Victoris, &c. *Vide ſupra loco cit.*

℟. O jucundum & inuſitatum miraculum! Leo rugiens fugit à facie parvuli, necdum vagientis.

℣. Sicut fluit cera à facie ignis; ſic pereant pecca-
E tores. A facie, &c.

Lectio III.

EPulemur dilectiſſimi, vocati ad menſam divitis, &c. *Vide ſupra loco cit.*

℟. O felix mater, cujus uterus ſenſit novitatem, nulli matrum comperram à diebus Joannis Baptiſtæ.

℣. Non eſt inventus ſimilis illi. A diebus, &c.

Lectio IV.

SI diligenter itaque, fratres reverendiſſimi, conſidero, &c. *Vide ſupra loco cit.*

℟. O Jeſu bone, tua eſt virtus, tua victoria, quod agniculus unus luporum multitudinem exturbavit.

℣. Antequam ſciret puer vocare patrem aut matrem. Luporum, &c.

F *In ſecundo Nocturno antiphona.*

Ad nihilum deductus eſt in conſpectu ejus malignus, ut ſui nominis ſervaret veritatem.

Domine in virtute tua lætabitur Victor, ſciens non in ſua virtute feciſſe victoriam.

Non accepit in vano animam ſuam, qui de ratione rexit vitam ſuam, & ideò aſcendit in montem Domini.

A timore inimici eripuiſti Domine animam ſancti, cui peracta victoria non reſtat pugna.

Te decet hymnus, te decet laus, cujus opus fuit,

---

a Hic in mentem revocanda Bernardi verba ex epiſtola 398. numer. 3. ubi ait ſe his in hymnis metrum neglexiſſe, ne ſenſus deeſſet.

 ut carne ſolutus Victor noſter hominem ſolveret catenatum.

Bonum eſt confiteri Domino, cujus munera ſanctorum merita, cui ſanctus Victor, & quod ſanctus eſt, & quod victor eſt, debere ſe confitetur.

Lectio V.

GAudete in Domino dilectiſſimi, qui, &c. *Vide ſupra loco cit.*

℟. Dum tranſiret Rex Francorum, & veniret ſecus ubi habitabat eremita, admiratus eſt ſuper his quæ dicebantur de viro hoc.

℣. Quanta audivimus & cognovimus ea, & patres noſtri narraverunt nobis. Super his, &c.

B *Lectio VI.*

PAuſat miles emeritus, & poſt labores, &c. *Vide ſupra loco cit.*

℟. Jam theſaurum abſconditum fama delatria prodiderat, & non potuit præterire regem prætereuntem, ſed divertit ad tugurium pauperis, cacitus fama ſanctitatis.

℣. Ut videret opera Domini & mirabilia ejus in deſerto. Excitus, &c.

Lectio VII.

FRatres, latitudo cœli dilatat corda, non arctat,

C &c. *Vide ſupra loco cit.*

℟. Ingreſſo rege pauperis cellam, ſollicitus hoſpes quòd vinum non haberet, hauſtam de proximo fonte aquam benedicens convertit in vinum, & bibit rex, & qui cum eo erant.

℣. Repleti ſunt omnes ſtupore & ecſtaſi in eo quod contigerat illis. Et bibit, &c.

Lectio VIII.

PArvus ad pugnam, magnus ad victoriam, &c. *Vide ſupra loco cit.*

℟. Novum genus potentiæ! aquæ rubeſcunt hydriæ, vinum juſſa fundere mutavit unda originem.

D ℣. Dextera Domini fecit virtutem. Vinum, &c.

In tertio Nocturno antiphona.

Quàm pium, quàm dulce, quàm ſuave, ò victor, in hoc loco afflictionis, & in hoc corpore mortis te canere, te colere, te precari.

℟. Homo quidam non veritus malignari in ſanctum, furatus eſt triticum ejus, & abſcondit in terram, & ecce miſer traditur maligno ſpiritui.

℣. Maledictus homo qui abſcondit frumenta in populis. Traditur.

℟. Triſte miraculum, ſed juſtitiæ plenum. Ut quem ſuggeſtorem, ipſum & ultorem ſceleris homo dæmo-

E nem pateretur.

℣. Juſtus es Domine, & rectum judicium tuum. Ut quem, &c.

℟. Revelantur iniquitatis myſteria: dæmon hominem cogit, homo dæmonem prodit. Victor medius dijudicat inter illos: dum dæmonem fugat, & hominem ſanat, frumentum prodente ipſa malignitate recuperat.

℣. In fraude circumvenientium affuit illi, & honeſtum fecit illum. Dum dæmonem, &c.

℟. Suſpiciens Victor, vidit cœlos apertos, & crucem auream gemmis ornatam, & vox ad eum: Gemmæ ſunt animæ, crucis gloriam aſſecutæ, * Cujus igno-

F miniam portaverunt. ℣. Lætetur Iſrael in eo qui fecit eum, & filiæ Sion exultent in rege ſuo! Cujus.

Ad Laudes, Antiph.

COrpore terras, mente cœlos Victor inhabitans, aliquando aliquid nuntiantes, aliquando ineffabili cantus ſuavitate plauſibiles voces angelicas audiebat.

Jam cœlos ingreſſus, quos & ante oculis apertis ſuſpiciebat, verè nunc revelata facie ſpeculatur gloriam Dei.

Beata viſio! qua in eamdem imaginem Victor transformaris de claritate in claritatem, tamquam à Domini ſpiritu.

A Verè anima tua, Victor, una ex gemmis quæ tibi in cruce apparuerunt, verè infixa cruci, cùm divinæ inſerta gloriæ, eamdem ſibi induit claritatis imaginem, quam invenit.

Omnipotens Pater, peccavimus tibi, facti filii alieni: ſed appropiavimus in Victore noſtro, qui cùm vicerit cupiditatem ſuam, vincat & iram tuam, nos quoque in gratia potenter reſtituat.

℟. Filiæ Jeruſalem, ſancta anima migrat: * Exite obviam ei.

℣. Veniens venit cum exultatione. Exite, &c.

Hymnus.

B VINA de fonte non de vite manant, Muſta pro rivis colorata fluunt, Benedicentis manu bene uſa Pro torculari.

Subito ſapor ſubiens novellus, in novos uſus latices coegit, Rege mirante, ubi non putabat Regium potum.

Dæmone tortus publicat ſe homo, Furta fatetur miſer vel invitus. Pellitur tortor fure deprehenſo, Tortus & ipſe.

Hæc ſatis probant aliaque multa Prærogativam gloriæ Victoris; Nec minoratam, quo præventus fuit Spiritu bono.

C Gloria ſummæ Trinitati Deo, &c.

Ad Bened. Antiph. Felix generatio, cui exortum eſt lumen in tenebris. Victor, illuminare his qui in tenebris, & in umbra mortis ſedebant.

Alia. Benedictus Dominus Deus Victoris, qui ipſum in medio ſtatuens, cornu ſalutis erexit nobis, & rurſum de medio tollens cum principibus collocavit, ut habeat ea hominibus, cui hominum peccata donet.

℣. Hæc dies tantæ ſolemnitatis ejus, hæc dies lætitiæ gentis ejus. ℟. Exultemus & lætemur in ea.

Ad Primam, Antiph.

D Hodie poſito corpore Victor, quo ſolo præpediri ab introitu gloriæ videbatur, dives meritis, ſignis clarus, expeditus penetravit in ſancta, ſimilis factus in gloria ſanctorum.

Ad Tertiam.

Nomen tuum & memoriale tuum, Victor, favus diſtillans in labiis captivorum. Eja ergo, fortis athleta, dulcis patrone, advocate fidelis, exurge in adjutorium nobis, ut de plena victoria glorieris.

Ad Sextam.

Vincenti expandit gremium ſuum, qui pugnanti dederat ſpiritum ſuum. Ibi, ibi, tu qui ubique es,

E cogitare de miſeris inſpira ei Deus, ſupplicantem pro miſeris ſuſcipe eum Deus, exorantem pro miſeris exaudi eum Deus.

Ad Nonam.

Abſorptus eſt Victor in gloria Filii Dei: immitte ei noſtri ſemper memorem fieri; noſtram in tuo tremendo judicio ſuſcipere & agere cauſam.

Ad II. Veſperas.

Sancte Victor, quis dignè explicet laudes tuas, caſtimoniæ decus, animi virtutem, conſcientiæ puritatem?

Sancte Victor, quis det nobis, ut cum memoria

F abundantiæ ſuavitatis tuæ inſideat nobis forma rectitudinis vitæ tuæ?

Sancte Victor, mitte nobis auxilium de ſancto, & de Sion tuere nos, qui de terra te laudamus.

Sancte Victor ſanctitas tua, victoria tua, quo nobis ſalubrior, eo tibi glorioſior invenitur.

℣. Ecce appropinquat Victor glorioſus, cito proferte coronam.

℟. Jam intrat in gaudium Domini ſui.

Ad Magnif. Antiph. O magnifice Victor, etſi elevata eſt magnificentia tua ſuper cœlos, ſed non terræ inopes tua jugis munificentia derelinquat.

Finis Tomi Tertii.

SANCTI
BERNARDI
CLARÆ-VALLENSIS
ABBATIS
OPERUM
Tomus Quartus.

Sermones ejus in Cantica, numero LXXXVI. complectens.

PRÆFATIO

In Sancti Bernardi Tomum IV.

Horum Sermonum dignitas.

I. CUM omnia ſancti BERNARDI Opera ſolidæ pietatis ac doctrinæ ſucco referta ſunt, tum duo præcipuè apud omnes in pretio eſſe debent, nimirum libri de Conſideratione, & Sermones in Cantica canticorum. In illis ſiquidem libris, quidquid ſanctius in ſacris litteris & in conciliis, quidquid ſalubrius in ſcriptis veterum Patrum & in decretis Pontificum ad regimen Eccleſiæ præſcribitur; id omne ſub eleganti compendio comprehenſum habetur. In his verò Sermonibus, quæcumque per alia ſancti Doctoris opera ad mores informandos & ad pietatem accendendam, quæcumque de vitiis & virtutibus, atque de tota vita ſpirituali reſperſa ſunt; in his, inquam, Sermonibus hæc omnia ſolidius ac ſublimius pertractantur, & ex myſticarum allegoriarum involucris ac figuris, totius perfectionis eruuntur arcana, non minus jucundo atque utili, quàm ſublimi modo: ita ut hi Sermones quaſi caſtæ quædam piorum hominum deliciæ cenſendæ ſint. Jucundum atque utilem hunc ſcribendi modum appellamus. Hæc enim eſt, teſte ipſo Bernardo, *miranda prorſus & miſeranda humanarum conditio animarum, ut licèt tam multa foris ingenii vivacitate percipiant, egeant omninò figuris & ænigmatibus quibuſdam corporearum ſimilitudinum, ut ex viſibilibus & exterioribus poſſint vel aliquatenus inviſibilia atque interna conjicere.* Quod quidem his in Sermonibus præclarè omninò præſtatur. (Bern. Serm. 6. de divers. num. 1.)

Tempus & occaſio.

II. Hoc inſigne opus Bernardus aggreſſus eſt anno MCXXXV. poſt ſuum ex Aquitania reditum, ut patet ex libro ſecundo de ipſius vita capite VI. *Nactus verò vir Dei aliquod quietis tempus, aliis ſe negotiis occupavit, & ſecedens in caſulam, piſatiis torquibus circumtextam, ſolus meditationibus divinis vacare diſponit. Et repente occurrunt ei in diverſorio humili, quaſi ad præſepe Domini conſiſtenti, amatoria Cantica, & ſpiritualium fercula nuptiarum. Multo tempore in harum meditatione rerum animam ſuam effudit; & multipliciter hæc exponens, quantum in ſe profecerit, qui in illis quotidie epulabatur deliciis; quantum nobis profuerit, quibus ejuſdem benedictionis reliquias in Scriptura ſervavit, manifeſtum eſt legentibus eam.* Ita Gaufridus: qui rurſus in libri tertii capite VIII. *In Sermonibus ſuper Cantica*, inquit, *& inveſtigator myſteriorum, & morum ædificator magnificus innoteſcit.* Id autem Operis tempore Adventus prædicti anni MCXXXV. inchoatum fuiſſe intelligimus ex Sermonis ſecundi exordio. *Ecce enim quàm multi in hac ejus, quæ proximè celebranda eſt, Nativitate gaudebunt*, &c.

Incentor.

III. Bernardum de Portis Cartuſianum iſtius ſuſcepti, ſi non auctorem, ſaltem incentorem fuiſſe conſtat ex Bernardi ad ipſum epiſtola CLIII. in qua vir ſanctus expoſitionem in Cantica, ſeu aliquid ſpirituale obnixè flagitanti ſuam tenuitatem prætendit: ſed tandem inſtanti obſequitur; ſive id de ſuſceptione, ſive de publicatione & miſſione operis jam inchoati interpretandum ſit. Placet ſecunda interpretatio, præſertim quòd Gaufridus in locis modò adductis Bernardi de Portis ad iſtud aggrediendum auctoritatem interveniſſe non dicit, immò virum ſanctum ſponte ſua huic meditationi applicuiſſe animum ſatis innuit. Favent huic ſententiæ verba epiſtolæ CLIII. *Cedo importunitati tuæ, ut vel* EXHIBITIO *tollat ſuſpicionem. Res eſt cum amico. Non parco jam verecundiæ. Prorſus, dum fiat quod tu vis, inſipientiæ meæ non memorabor. Sermones paucos in principio Canticorum Salomonis, recens dictatos, en facio tranſcribi, & tibi, cùm necdum ediderim, quàm citiùs mitto. In quo opere, cùm accepero tempus, Chriſto imperante curis, tentabo procedere.* Ex quibus verbis id tantùm eruitur, Bernardum Portenſem aliquid ſpiritualis operis à Bernardo noſtro poſtulaſſe, eique miſſos fuiſſe Sermones primos in Cantica. Neſcio an de hoc Bernardo explicandus ſit locus in Sermone I. num. 2. *Puto autem quod jam non habebit undè adverſum nos murmuret is, qui nobis de via venit amicus, cùm & tertium iſtum inſumpſerit panem*, quod aliis æſtimandum permitto. Denique ad ipſum Bernardum Portenſem priores Sermones directi ſunt cum epiſtola CLIV. in qua hæc legimus. *Sermones ſuper principia Canticorum, quos tu petiiſti, & ego promiſeram, tranſmitto tibi: quibus lectis peto, ut quàm citiùs opportunè poteris, tuo reſcripto moneamur vel ad procedendum, vel ad ſuperſedendum*, quod de ipſa deſcriptione & miſſione operis itidem interpretari licet.

Sermones iſti cur imperfecti.

IV. Etſi verò Bernardus continuis ferè diebus hos Sermones habebat ad ſuos Claræ-vallenſes, non potuit tamen intra annos octodecim, quibus ſupervixit, incœptum opus perficere, variis ſubindè Eccleſiæ ac regni negotiis interpellatus, quin etiam adventantium importuna frequentia, de qua non ſemel conqueritur, ut in fine Sermonis tertii. *Sed ecce avocat nos diei malitia. Hi ſiquidem qui modò ſuperveniſſe nuntiantur, gratum cogunt rumpere magis, quàm finire Sermonem. Ego exibo ad hoſpites, ne quid deſit officiis ejus, de qua loquimur, charitatis.* Et in Sermone LII. num. 7. *Rara ſatis mihi ad feriandum à ſupervenientibus conceditur hora.* Mirum verò eſt, ſanctum Patrem, magnæ familiæ & irruentium negotiorum curis diſtractum, parem fuiſſe meditandis tam altæ ſapientiæ Sermonibus, iiſque in dies recitandis. Quod etiam ipſe conteſtatur Sermone XXII. num. 2. *Nonnullius profectò fatigationis eſt atque laboris, quotidie ſcilicet exire, & haurire etiam de manifeſtis rivulis Scripturarum*, &c. Nam hos Sermones feriatis diebus habebat, & quidem penè continuis, ut patet ex Sermone LXXXIII. ubi triduum jam conſequenter ad explicandum unum locum ſe inſumpſiſſe dicit. Hos porrò Sermones viva voce proferebat. Undè in fine Sermonis XLII. hæc loquitur. *Infirmitas mea, quam noſtis, non ſinit ulterius progredi.* Et in fine Sermonis XLIV. *Et de hoc ſatis. Nam & infirmitas mea pauſandum indicit, ſicut & ſæpè facit.* (Feriatis etiam diebus habiti.)

Ex tempore aliquando prolati.

V. Meditationem quidem vir ſanctus diſponendæ Sermonum materiæ cum oratione adhibebat: ſed eos ex animi copia & plenitudine nondum ſcriptos nonnumquam depromebat, ut varia loca probant. Nam & multa in iſtis Sermonibus ex tempore dicuntur, quale eſt illud, cùm in Sermone XXXVI.

 ſomnolentos increpat, aitque: *Putabam me uno Sermone implere quod promiſi de duplici ignorantia; & feciſſem, niſi faſtidioſis longior videretur. Quoſdam ſiquidem oſcitantes, quoſdam & dormientes intueor. Nec mirum: præcedentis noctis vigiliæ (longiſſimæ quippè fuerunt) excuſant eos.* At extemporanea illa dicta nihil æquè probaot, quàm locus ex Sermone IX. num. 6. *Occurrit & alius ſenſus, quem quidem non propoſueram: ſed minimè præteribo.* Accedit quòd recitatos Sermones poſtea à diſcipulis fuiſſe deſcriptos innuit vir ſanctus his verbis. *Scripta ſunt ut dicta ſunt*, ait Sermone LIV. num. 1. *& excepta ſtilo, ſicut & Sermones cæteri, ut facilè recuperetur quod fortè exciderit.* Huc ſpectat quod legitur in Sermone LXXVII. num. 2. *Sed etſi litteris forſitan mandentur iſta quæ dicimus, dedignabuntur legere.*

Quo in loco, & quibus horis. VI. Hos porrò Sermooes paſſim declamabat Bernardus *in auditorio* Fratrum, & quidem Novitiis præſentibus, ex Sermone LXIII. num. 6. non verò Converſis, qui ejuſmodi conventibus non intererant. Undè ſæpè innuit audirores ſuos fuiſſe in Scripturis ſacris peritos, quos *ingenio* dicendis *prævolare* teſtatur in Sermonibus XV. num. 2. XVI. num. 1. & XXXIX. num. 2. Cæterùm hora, qua Sermones iſti habebantur, aliquando matutina, antè Miſſam, (ut de aliis Sermonibus io ſuperioris tomi Præfatione dictum eſt) aliquando veſpertina erat. De matutino tempore interpretare duo loca, in quibus concionem dimittit propter laborem manualem & officium divinum. Sic in fine Sermonis I. *Sed præterit hora*, inquit, *quæ nos exire urget ad opera manuum & paupertas, & inſtitutio regularis.* At expreſſior eſt hanc in rem locus in Sermone XLVII. quem interrupit ob inſtantem horam officii divini. De veſpertino tempore perſpicuum eſt teſtimonium in Sermone LXXI. num. 15. *Jam enim diſputante me longius, inclinata eſt dies.* At ſatis minutiatum, quæ tamen huic loco non malè conveniunt.

Anno 1137. interrupti. VII. Sermones omninò quatuor & viginti abſolverat Bernardus anno MCXXXVII. quo anno in Italiam ad componendum ſchiſma profectus eſt. Indè reverſus anno ſequenti, ad opus intermiſſum denuò ſe recepit, Sermone XXIV. repetito cum alio exordio & alia clauſula, ex quibus nata eſt illa, de qua ſuo loco agemus, lectionis diverſitas. Sermones autem ſexageſimum quintum & ſequentem, qui ab expoſitione iſtius verſus, *Capite nobis vulpes parvulas*, incipiunt, compoſuit vir ſanctus adverſus Colonienſes hæreticos, occaſione epiſtolæ ad ſe ſcriptæ per Evervinum Præpoſitum Steinfeldenſem: quam epiſtolam idcircò duobus illis Sermonibus præfigere viſum eſt. Denique Sermo octogeſimus habitus eſt poſt Concilium Remenſe, anno MCXLVIII. præſente Eugeoio celebratum, in quo damnatus eſt error Gilberti Porretani epiſcopi Pictavenſis, prout Bernardus ipſe in eo Sermone commemorat.

Num. 86. VIII. In pleriſque mſſ. habentur Sermones numero LXXXVI. in paucis LXXXVII. ſed vel ob repetitionem Sermonis vigeſimi quarti, ut in codice Colbertino, vel ob diviſionem alterius Sermonis, ut in noſtro Germanenſi. Ex quinque Vaticanis, quos rogatu meo conſuluit noſter Joannes Durandus, unus habet Sermones omninò LXXXVI. ſed in alio, qui ſignatus eſt oum. 665. habetur Præfatio, quæ nec in editis, nec in ſcriptis ullis legitur. Ejus exordium ſic habet. *Incipit Præfatio beati Bernardi Clara-vallis abbatis ſuper Cantica canticorum. Summum incentivum virtuti propoſuit Deus, futuræ beatitudinis delectationem: vehemens quoque calcar erroris delectationem eſſe diabolus excogitavit. Utriuſque enim ſententiæ præſtat indicium princeps humani generis Adam, à Domino Deo in paradiſo poſitus voluptatis, ut æterna felicitate frueretur ad virtutem futuris ſæculis provocandam.* Tum ſubditur, amiſſa per peccatum innocentia, amiſſam utique delectationem, ſed reparari per Pſalmorum & Canticorum dulcedinem & concentum. Nihil in ea Præfatione ad Bernardi ſtilum aut genium accedit. Præfationi ſubjiciuntur Sermones tantùm LXXXIII. ſub hoc titulo: *Incipit expoſitio beati Bernardi Clara-vallenſis abbatis in Cantica canticorum.* Alius codex: *Incipit Bernardus ſuper Cantica cant.* Alii: *Incipit Tractatus beati Bernardi abbatis de Clara-valle ſuper Cantica cant.* In uno Colbertino dicuotur *Tractatus*, non *Sermones*, pro veteri more. Sed hæc leviuſcula ſunt. Expoſitio iſta deſinit in caput tertium Cantici, ad hunc verſum: *In lectulo meo quæſivi per noctes*, à quo Gillebertus de Hoylandia, & ipſe Ciſtercienſis Hibernus, eam continuavit uſque ad quinti capitis hunc verſum: *Dilectus meus candidus & rubicundus*, editis Sermonibus octo & quadraginta, vir ſanè Bernardo dicendi gravitate & pietate non multum inferior. Conantem verò ulterius explanando progredi mors ex humanis abſtulit, veluti huic indignata, ſi Sixto Senenſi credimus, quod interruptum à ſe Bernardi laborem itetum continuare & ad finem deducere velle auderet. Fallitur Sixtus, qui Bernardi opus *ultimo vitæ ſuæ anno* incœptum dicit, Gilleberti Sermones in tomo ſequenti adducemus.

IX. Præter hanc expoſitionem Bernardus aliam breviorem dictavit Guillelmo S. Theoderici abbati, uti Guillelmus ipſe teſtatur io lib. I. de ejus vita capite XII. ſed commodior erit de hac diceodi locus in tomo quinto, ubi compendioſam in duo priora Cantici capita ex Bernardo commentationem referemus.

X. In primo Sermone fuſioris expoſitionis Bernardus innuere videtur, ſe commentarios edidiſſe in Parabolas Salomonis, & in Eccleſiaſten. Sic enim ait num. 2. *Nam de verbis Eccleſiaſtes ſatis (ut fallor) per Dei gratiam inſtructi eſtis mundi hujus cognoſcere & contemnere vanitatem. Quid & Parabolæ? An non vita & mores veſtri juxta eam, quæ in ipſis invenitur, doctrinam ſufficienter emendati & informati ſunt? Proindè illis ambobus prælibatis, quos nihilo minus de amici arca præſtitos accepiſtis; accedite & ad tertium hunc panem, ut probetis forſitan potiora.* Verùm hæc verba id unum ſignificare videntur, Claræ-vallenſes dediſſe operam legendis Parabolis & Eccleſiaſtæ, & ad eorum regulas mores ſuos compoſuiſſe. Sanè nec Gaufridus, qui ſatis accuratum Bernardi operum indicem texuit, nec ullus (quem ſciam) veterum ejus generis commentationes Bernardo tribuit. An fortaſſe *amici* nomine aliquem alium illius temporis auctorem intelligit? qualis fuit Hugo Victorinus, qui homilias XIX. in Eccleſiaſten compoſuit.

XI. Redeo ad Sermones in Cantica, de quibus quid ſentiret Guerricus abbas Igniacenſis, & ipſe ſancti Doctoris diſcipulus piiſſimus, aperit in Sermone III. de ſanctis Petro & Paulo, qui cum aliis habetur in tomo VI. *Magiſter noſter, ille interpres Spiritus-ſancti, de toto illo carmine nuptiali loqui inſtituit, ſpemque nobis dedit ex iis quæ jam edidit: quia ſi pervenerit ad locum de quo quæritis*, DONEC ADSPIRET DIES, ET INCLINENTUR UMBRÆ, *umbras ipſas ponet in lucem intelligentiæ; quod dictum eſt, vel erit in tenebris, nobis dicet in lumine.* Hæc Guerricus.

INDEX

SANCTI BERNARDI SERMONUM IN CANTICA
qui in Tomo IV. continentur.

SERMO I. IN Cantica canticorum procemialis.
II. De incarnatione Chriſti per Patriarchas & Prophetas prænuntiata, & ardentiſſimè ab eis expectata.
III. De oſculo pedis, manus, & oris Domini, &c.
IV. De triplici profectu animæ, qui fit per oſculum pedis, manus, & oris Domini.
V. De quatuor generibus ſpirituum: videlicet Dei, Angeli, Hominis, & Pecoris.
VI. De ſummo & incircumſcripto Spiritu, qui eſt Deus: & quomodo Miſericordia & Judicium dicantur pedes Domini.
VII. De amore ardenti quo anima diligit Deum: Item de attentione tempore Orationis vel Pſalmodiæ procuranda.
VIII. Quomodo per oſculum oris Dei ſignificatur Spiritus-ſanctus, quem Eccleſia ſibi petit dari ad notitiam ſanctæ Trinitatis.
IX. De uberibus ſponſi, id eſt Chriſti: quorum unum eſt longanimitas expectandi peccatores: alterum benignitas ſeu facilitas eos recipiendi.
X. De tribus unguentis ſpiritualibus, ſcilicet Contritionis, Devotionis, & Pietatis.
XI. De duobus, hoc eſt fructu & modo, pertinentibus ad opus humanæ redemptionis.
XII. De pretioſo unguento pietatis, deque veneratione à ſubditis erga Prælatos ſuos exhibenda.
XIII. De gloria & laude Deo ſemper attribuenda pro omnibus bonis ejus nobis impenſis.
XIV. De Eccleſia fidelium Chriſtianorum, & de Synagoga Judæorum perfidorum.
XV. Qualiter nomen Jeſus eſt medicina ſalubris fidelibus Chriſtianis in omnibus adverſis.
XVI. De cordis contritione, & de tribus ſpeciebus veræ confeſſionis.
XVII. De acceſſu & receſſu Spiritus-ſancti obſervando: deque invidia diaboli erga genus humanum.
XVIII. De duabus operationibus Spiritus-ſancti, quarum una vocatur Effuſio., & alia Infuſio.
XIX. De natura, modo, ac proprietatibus amoris angelici erga Deum juxta ſingulos Angelorum ordines differit.
XX. De triplici modo dilectionis, qua Deum diligimus.
XXI. Qualiter Sponſa, id eſt Eccleſia, trahi ſe optat poſt Sponſum, id eſt Chriſtum.
XXII. De quatuor unguentis Sponſi, & totidem virtutibus cardinalibus.
XXIII. De tribus modis contemplationis circa Deum ſub figura trium cellarum.
XXIV. Agit præcipuè contra deteſtabile vitium detractionis, & quæ in re rectitudo hominis potiſſimùm conſiſtat.
XXV. De nigredine & formoſitate Sponſæ, id eſt Eccleſiæ.
XXVI. In quo B. Bern. obitum fratris ſui Gerardi in Clara-valle monachi patheticè deplorat, & vim ſui erga ipſum amoris graphicè depingit.
XXVII. De ornatu Sponſæ, & qualiter anima ſancta cœlum dicatur.
XXVIII. De nigredine & formoſitate Sponſi & quomodo auditus potiùs quàm viſus valeat in rebus fidei, & ad notitiam veritatis.
XXIX. De querimonia Eccleſiæ contra ſuos impugnatores, vel contra illos qui impugnant unitatem fraternam.
XXX. Qualiter populus fidelium ſeu animæ Electorum per vineas ſignificantur, quarum Eccleſia cuſtos dicitur: & de prudentia carnis, quæ eſt mors.
XXXI. De excellentia divinæ viſionis, & quomodo in præſenti ſanctis viris guſtus divinæ præſentiæ variatur pro variis animæ deſideriis.
XXXII. Qualiter Chriſtus ſuſcipitur ab anima ſancta tamquam ſponſus, & ab anima infirma tamquam medicus. Item de differentia cogitationum, undè oriantur.
XXXIII. De his quæ ſemper ſectanda ſunt à mente devota; quid ſit meridies, & de quatuor generibus tentationum ſemper evitandis.
XXXIV. In quo tractatur de Humilitate & patientia.
XXXV. De increpatione dura, quam fecit ſponſus ad ſponſam, & duplici ignorantia nimium pavenda & fugienda.
XXXVI. Quòd ſcientia litterarum ſit bona ad inſtructionem, ſed ſcientia propriæ infirmitatis ſit utilior ad ſalutem.
XXXVII. De duplici notitia & duplici ignorantia; deque malis ſeu damnis quæ pariunt.
XXXVIII. Qualiter ex ignorantia Dei naſcitur deſperatio, & qualiter ſponſa dicatur pulchra inter mulieres.
XXXIX. De curribus Pharaonis, id eſt diaboli, & de principibus exercitus, qui ſunt malitia, luxuria, & avaritia.
XL. Quòd intentio ſit facies animæ: quæ ſit ejus pulchritudo aut deformitas, quæ ejuſdem ſolitudo & pudicitia.
XLI. Qualiter ſponſa recipit interim magnam conſolationem de contemplatione divinæ charitatis, antequam perveniat ad claram ejus viſionem.
XLII. De duplici humilitate, una videlicet quam parit veritas, & altera quam inflammat charitas.
XLIII. Qualiter conſideratio paſſionis & laborum Chriſti facit ſponſam, id eſt animam, pergere illæſam inter proſpera & adverſa hujus mundi.
XLIV. De correptione pro ingenio peccantium moderanda, ut nempè humiles & morigeri leniter, duri & obſtinati auſterè corrigantur.
XLV. De duplici pulchritudine animæ, & qualiter anima loquitur ad Dei Verbum, & Verbum ad animam; & quæ ſit eorum lingua.
XLVI. De ſtatu & compoſitione totius Eccleſiæ. Item, quomodo per activam vitam, quæ ſub obedientia agitur, perveniatur ad contemplativam.
XLVII. De triplici flore, ſcilicet virginitatis, martyrii, & bonæ operationis, & de devotione habenda circa divinum officium.
XLVIII. De laude reciproca, quæ fit inter ſponſum & ſponſam: & qualiter per umbram Chriſti intelligatur corpus & fides ejus.
XLIX. Qualiter per diſcretionem ordinatur chari-

TOM. IV.

tas, ut omnia membra Eccleſia, ideſt electi, invicem colligentur.

L. *De duplici charitate, ſcilicet actuali & affectuali; & ejus ordinatione.*

LI. *Qualiter ſponſa petit ſibi accumulari fructus bonorum operum cum floribus & odoramentis fidei. Item de ſpe & timore.*

LII. *De exceſſu qui contemplatio dicitur, in qua ſponſus facit quieſcere animam ſanctam pro ejus quiete zelans.*

LIII. *Per montes & colles ſignificari cæleſtes ſpiritus, quos tranſilit ſponſus per ſuum in terras adventum, ſeu per myſterium Incarnationis ſuæ.*

LIV. *Qualiter tantùm per montes ſignificantur Angeli & homines, & per colles dæmones. Item de triplici timore quo quiſque timere debet, ne gratiam bene operandi à Deo acceptam perdat.*

LV. *Qualiter homo per veram pœnitentiam poſſit evadere judicium Dei.*

LVI. *Quòd peccata & vitia ſunt tamquam parietes mediantes inter Deum & peccatorem.*

LVII. *De viſitationibus Domini obſervandis, quibus indiciis vel ſignis ea deprehendi poſſint.*

LVIII. *Quomodo ſponſus hortatur ſponſam, ideſt viros perfectos, ad regimen imperfectorum. Item de putatione vitiorum in eis facienda, ut virtutes ſuccreſcant.*

LIX. *De gemitibus animæ ſuſpirantis ad cæleſtem patriam, & de commendatione caſtitatis & viduitatis.*

LX. *De incredulitate Judæorum, qua compleverunt menſuram patrum ſuorum occidendo Chriſtum.*

LXI. *Quomodo Eccleſia reperit divitias divinæ miſericordiæ in foraminibus vulnerum Chriſti: & de fortitudine Martyrum, quam à Chriſto receperunt.*

LXII. *Quid ſit animam fidelem commorari in foraminibus petræ; & quid in cavernis maceriæ. De Dei voluntate potiùs quam majeſtate ſcrutanda. Denique de puritate mentis neceſſaria ad prædicationem veritatis.*

LXIII. *De vinea viro pio & ſapienti, ideſt ſua ſuique vita, ſeu mente & conſcientia, ſeriò colenda, & de duobus vulpium generibus; ſcilicet adulatoribus & detractoribus, & de tentationibus monachorum novitiorum.*

LXIV. *De tentationibus monachorum provectorum, quas patiuntur vulpes, ſeu tentationes magis ſibi infeſtas. Item de hæreticis, vulpibus Eccleſiæ, capiendis.*

* Duobus ſequentibus Sermonibus præmittitur Epiſtola EVERVINI præpoſiti Steinfeldenſis.

LXV. *De clandeſtinis hæreticis; quorum præpoſteram religionem, & ſtudium occulcandi myſteria ſua, necnon ſcandaloſum feminarum contubernium præſtringit.*

LXVI. *De erroribus hæreticorum circa nuptias, baptiſmum parvulorum, purgatorium, orationes pro defunctis, & invocationem Sanctorum.*

LXVII. *De mirabili affectu dilectionis ſponſæ, quem eructat propter amorem Chriſti ſponſi.*

LXVIII. *Quomodo ſponſus Chriſtus intendit ſponſæ Eccleſiæ, & hæc illi. Et de cura quam habet Deus de electis. Item de merito & fiducia Eccleſiæ.*

LXIX. *Qualiter omnis altitudo ſe extollens adverſus ſcientiam Dei dejicitur. De adventu & manſione Patris & Verbi apud animam diligentem; & familiaritate, quæ indè inter Deum & animam contrahitur.*

LXX. *Undè ſponſus dilectus vocatur; & de veritate, manſuetudine, & juſtitia, cæteriſque virtutibus, quæ ſunt lilia inter quæ paſcitur.*

LXXI. *De liliis ſpiritualibus, ideſt operibus bonis, quorum odor recta conſcientia, color fama: & quomodo ſponſus & paſcit nos, & paſcitur à nobis. Item de unitate Dei Patris cum Filio, & animæ ſanctæ cum Deo.*

LXXII. *Dies adſpirans, & umbra inclinata, quæ ſint. Deindè varii hominum dies exponuntur. Et quòd juſtos, utpotè in luce viventes, maneat clarior dies; impios verò in operibus tenebrarum verſantes æterna nox.*

LXXIII. *Qualiter Chriſtus ad judicandum veniet in forma humana, ut ſuavis appareat electis; & quomodo minor Angelis, iiſdemque ſublimior.*

LXXIV. *De viſitationibus Verbi ſponſi, quàm occultè fiant ad animam ſanctam, idque Bern. ſui ipſius exemplo ad ædificationem ſuorum demiſſè ac verecundè declarat.*

LXXV. *Deus quærendus eſt debito tempore, modo & loco: & quòd nunc ſit acceptabile tempus, in quo quiſque per bona opera poteſt ſibi invenire Deum, ac ſuam operari ſalutem.*

LXXVI. *De claritate Sponſi, in qua coæqualis Patri ſedet a dextris gloriæ ejus: & qualiter boni paſtores debent eſſe ſolliciti, vigiles & diſcreti circa paſcendas animas ſibi commiſſas.*

LXXVII. *De malis paſtoribus Eccleſiæ. Item quomodo Beati in cælo ſimul cum Angelis adjutorio ſunt electis adhuc peregrinantibus.*

LXXVIII. *Quòd ſponſa, ideſt Eccleſia electorum, prædeſtinata eſt à Deo antè ſæcula, & præventa ab eo ut quæreret eum, & converteretur.*

LXXIX. *De amore tenaci & indiſſolubili, quo anima tenet ſponſum. Item de reditu ſponſi in fine ſæculi ad Synagogam Judæorum ſalvandam.*

LXXX. *De Imagine ſive Verbo Dei, & anima quæ ad imaginem eſt, ſubtilis diſputatio: & de errore Gilleberti Pictavienſis epiſcopi, quem Eugenius Papa damnavit in Concilio Remenſi.*

LXXXI. *De convenientia & ſimilitudine animæ cum Verbo ſecundùm identitatem eſſentiæ, & vitæ immortalitatem, & arbitrii libertatem.*

LXXXII. *Qualiter anima ſimilis Deo manens, per peccatum tamen diſſimilis facta eſt in ſimplicitate, immortalitate & libertate.*

LXXXIII. *Qualiter anima, quantumcumque vitiis corrupta, adhuc per amorem caſtum & ſanctum poteſt redire ad ſimilitudinem ſponſi, ideſt Chriſti.*

LXXXIV. *Quòd anima quærens Deum, præventa eſt ab eo; & quid ſit illa quæſitio, in qua jam ab eo præventa eſt.*

LXXXV. *De ſeptem neceſſitatibus, propter quas anima quærit Verbum: quæ tandem reformata accedit ad ejus dulcedinem contemplandam atque perfruendam.*

LXXXVI. *De cautela & verecundia ſponſæ quærentis Verbum; & de commendatione verecundiæ.*

SANCTI BERNARDI ABBATIS CLARÆ-VALLENSIS

SERMONES * IN CANTICA CANTICORUM.

* Inchoati anno 1135.

SERMO PRIMUS.

I. VOBIS, Fratres, alia quàm aliis de ſæculo, aut certè aliter dicenda ſunt. Illis ſiquidem ac potum dat, & non eſcam, qui Apoſtoli formam tenet in docendo. Nam ſpiritualibus ſulidiora apponenda eſſe, itidem ipſe ſuo docet exemplo: *Loquimur*, inquiens, *non in doctis humanæ ſapientiæ verbis, ſed in doctrina ſpiritus, ſpiritualibus ſpiritualia comparantes*; item, *Sapientiam loquimur inter perfectos*, quales vos nimirum eſſe confido: niſi fruſtra fortè jam ex longo ſtudiis eſtis cœleſtibus occupati, exercitati ſenſibus, & in lege Dei meditati die ac nocte. Itaque parate fauces, non lacti, ſed pani. Eſt panis apud Salomonem, iſque admodum ſplendidus ſapiduſque; librum dico, qui CANTICA CANTICORUM inſcribitur: proferatur, ſi placet, & frangatur.

1. Cor. 3. 1. — 1. Cor. 2. 13. — 1. Cor. 2. 6.

2 Nam de verbis Eccleſiaſtes ſatis (ni fallor) per Dei gratiam inſtructi eſtis mundi hujus cognoſcere & contemnere vanitatem. Quid & Parabolas? An non vita & mores veſtri juxta eam, quæ in ipſis invenitur, doctrinam ſufficienter emendati ſunt & informati? proindè illis ambobus prælibatis, quos nihilominus de amici arca [a] præſtitos accepiſtis; accedite & ad tertium hunc panem, ut probetis forſitan potiora. Cùm enim duo ſint mala, quæ vel ſola, vel maximè militant adverſus animam, vanus ſcilicet amor mundi, & ſuperfluus ſui: peſti utrique duo illi libri obviare noſcuntur; alter ſarculo diſciplinæ prava quæque in moribus, & carnis ſuperflua reſecans: alter luce rationis in omni gloria mundi fucum vanitatis ſagaciter deprehendens, veraciterque diſtinguens à ſolido veritatis. Denique univerſis humanis ſtudiis, ac mundanis deſideriis prætulit Deum timere, ejuſque obſervare mandata. Meritò quidem. Veræ etenim ſapientiæ primum illud, initium; ſecundum, conſummatio eſt: ſi tamen conſtat vobis non aliud veram & conſummatam eſſe ſapientiam, quàm declinare à malo, & facere bonum; itemque recedere à malo neminem poſſe perfectè abſque timore Dei, nec bonum opus omninò eſſe præter obſervantiam mandatorum.

Eccleſiaſtes & Parabolæ quàm utiles.

2 Animæ duo mala, amor mundi, & ſui.

3 Depulſis ergo duobus malis duorum lectione librorum, competenter jam acceditur ad hunc ſacrum theoricumque ſermonem: qui cùm ſit amborum fructus, non niſi ſobriis mentibus & auribus omninò credendus eſt. Alioquin antè carnem diſciplinæ ſtudiis edomitam & mancipatam ſpiritui, antè ſpretam & abjectam ſæculi pompam & ſarcinam, indignè ab impuris lectio ſancta præſumitur. Quomodo nempè lux incaſſum circumfundit oculos cæcos vel clauſos, ita *animalis homo non percipit ea quæ ſunt Spiritus Dei*. Quippè *Spiritus*

Canticorum liber nonniſi ſobriis mentibus & auribus credendus.

1. Cor. 2. 14. — Sap. 1. 5.

A *ſanctus diſciplinæ effugiet fictum*, quod eſt vita incontinens: ſed nec erit ei unquam pars cum mundi vanitate, cùm veritatis ſit Spiritus. Quæ enim ſocietas ei quæ deſurſum eſt ſapientiæ, & ſapientiæ mundi, quæ ſtultitia eſt apud Deum; aut ſapientiæ carnis, quæ & ipſa inimica eſt Deo? Puto autem quòd jam non habebit undè adverſum nos murmuret is, qui nobis de via venit amicus, cùm & tertium iſtum inſumpſerit panem.

Joan. 14. 17. — 1. Cor. 3. 19. — Rom. 8. 7.

4 Sed quis franget? Adeſt Paterfamilias: cognoſcite Dominum in fractione panis. Quis enim alter idoneus? Non equidem ego mihi iſtud temerè arrogaverim. Sic ſpectetis ad me, ut ex me non expectetis. Nam & ego
B unus ſum de expectantibus, mendicans & ipſe vobiſcum cibum animæ meæ, alimoniam ſpiritus. Revera pauper & inops pulſo ad eum, qui aperit & nemo claudit, ſuper ſermonis hujus profundiſſimo ſacramento. Oculi omnium in te ſperant, Domine. Parvuli petierunt panem: non eſt qui frangat eis; ſperatur id à benignitate tua. O piiſſime, frange eſurientibus panem tuum, meis quidem (ſi dignaris) manibus, ſed tuis viribus.

Ea explicare ſolius Dei eſt.

5 Dic quæſo nobis, à quo, de quo, ad quemve dicitur: *Oſculetur me oſculo oris ſui?* aut quale eſt iſtud ita ſubitaneum, & factum repente de medio ſer-
C monis exordium? Sic quippè in verba prorumpit, quaſi quempiam loquentem præmiſerit, cui conſequenter reſpondentem & hanc introducat perſonam, quæcumque eſt ipſa quæ oſculum flagitat. Deindè ſi ſe oſculari à neſcio quo vel petit, vel præcipit; cur ſignanter & nominatim ore, & ore ſuo; quaſi aliud quàm os, aut alienum, & non potiùs ſuum, exhibere ſibi ſoleant oſculantes? Quamquam ne hoc quidem dicit, *Oſculetur me* ore ſuo: ſed aliud * profectò inuſitatius, *Oſculo*, inquit, *oris ſui*. Et quidem jucundum eloquium, quod ab oſculo principium ſumit, & blanda ipſa quædam Scripturæ facies facilè afficit &
D allicit ad legendum, ita ut quod in ea latet, delectet etiam cum labore inveſtigare, nec fatiget inquirendi fortè difficultas, ubi eloquii ſuavitas mulcet. Verùm quem non valdè attentum faciat iſtiuſmodi principium ſine principio, & novitas locutionis in veteri libro? Undè conſtat hoc opus non humano ingenio, ſed Spiritus arte ita compoſitum, ut quamvis difficile intellectu, ſit tamen inquiſitu delectabile.

Abruptum hujus libri exordium quid ſibi velit.

* Aliquid.

6 Sed quid? titulum præterimus? Non oportet ne unum quidem jota: quando & minutias jubemur colligere fragmentorum, ne pereant. Titulus talis eſt: INCIPIUNT CANTICA CANTICORUM SALOMONIS.
E Obſerva in primis Pacifici nomen, quod eſt Salomon, convenire principio libri, qui incipit à ſigno pacis, id eſt ab oſculo; ſimulque adverte hujuſcemodi principiis ſolas ad hanc intelligendam ſcripturam mentes invitari pacificas, quæ ſeſe jam à vitiorum vindicare perturbationibus & curarum tumultibus prævalent.

Tituli expoſitio. — Matth. 5. 18. — Joan. 6. 12.

7 Dehinc ne hoc quoque otioſum putes, quòd non

a Alludit ad illud Lucæ 11. 5. *Amice, commoda mihi tres panes.* An verò his verbis aliqua in duos hoſce libros commentatio deſignetur, in Præfatione hujus Tomi expendimus.

TOM. I. Cantica Scripturæ varia.

ſimpliciter Cantica, ſed Cantica canticorum habet inſcriptio. Multa quippè legi cantica in Scripturis, & nullum illorum memini taliter appellari. Cecinit Iſrael carmen Domino, quòd gladium pariter & jugum evaſerit Pharaonis, gemino maris mirabiliter liberatus ſimul & vindicatus obſequio. Non tamen quod cecinit, dictum eſt Canticum canticorum, ſed, ſi bene recolo, *recinit*, ait Scriptura, *Iſrael carmen hoc Domino*. Cecinit etiam Debbora, cecinit & Judith, cecinit & mater Samuelis, Prophetæ quoque aliqui cecinerunt; & nemo eorum legitur appellaſſe canticum ſuum Cantica canticorum. Sanè omnes (ni fallor) ceciniſſe reperies pro quocumque ſuo, ſuorumve percepto commodo: verbi gratia pro obtentu victoriæ, pro evaſione periculi, aut pro concupitæ rei qualiſcumque adepto beneficio. Ita ergo plerique cecinerunt, ſinguli pro ſingulis cauſis, ne ingrati divinis beneficiis invenirentur, juxta illud: *Confitebitur tibi, cùm benefeceris ei*. At verò rex iſte Salomon, ſapientia ſingularis, ſublimis gloria, rebus affluens, pace ſecurus, nullius talium eguiſſe cognoſcitur, pro quo accepto iſta decantare libuerit. Sed nec Scriptura ipſa ſui uſpiam tale aliquid ſignificare videtur.

Exod. 15. 1. Judic. 5. 1. Judith. 16. 1. 1. Reg. 2. 1. Pſ. 48. 19.

Argumentum hujus libri.

8 Itaque divinitus inſpiratus, Chriſti & Eccleſiæ laudes, & ſacri amoris gratiam, & æterni connubii cecinit ſacramenta; ſimulque expreſſit ſanctæ deſiderium animæ; & epithalamii carmen, exultans in ſpiritu, jucundo compoſuit eulogio, figurato tamen. Nimirum velabat & ipſe inſtar Moyſi faciem ſuam, non minus forſitan in hac parte fulgentem, eò quòd illo adhuc in tempore nemo, aut rarus erat, qui revelata facie gloriam iſtam ſpeculari ſufficeret. Igitur pro ſui excellentia reor nuptiale hoc carmen hujuſmodi titulo præſignitum *, ut merito *Cantica canticorum* ſingulariter appelletur, ſicut is quoque cui canitur, ſingulariter eſt dictus *Rex regum, & Dominus dominantium*.

Exod. 34. 35. * al. Præſignatum. 1. Tim. 6. 15.

a Religioſis ſingula quoque cantica conveniunt.

9 Cæterùm vos, ſi veſtram experientiam advertatis [a], nonne in victoria, qua vicit mundum fides veſtra, & in exitu veſtro de lacu miſeriæ & de luto fæcis, cantaſtis & ipſi Domino canticum novum, quia mirabilia fecit? Rurſus cùm adjecit primùm ſupra petram ſtatuere pedes veſtros, & dirigere greſſus veſtros; puto quòd & tunc nihilominus pro indulta novitate vitæ immiſſum ſit in os veſtrum canticum novum, carmen Deo noſtro. Quid cùm pœnitentibus vobis non ſolùm peccata dimiſit, ſed inſuper promiſit & præmia; non multo magis ſpe gaudentes futurorum bonorum, cantaſtis in viis Domini, quoniam magna eſt gloria Domini? At ſi cui fortè veſtrum clauſum vel obſcurum aliquid de Scripturis interdum eluxerit; tunc prorſus neceſſe eſt pro percepta cœleſtis panis alimonia divinas mulceat aures in voce exultationis & confeſſionis ſonus epulantis. Sed & in quotidianis exercitiis & bellis, quæ nulla hora piè in Chriſto viventibus deſunt à carne, à mundo, à diabolo, ſicut militiam eſſe vitam hominis ſuper terram inceſſanter experimini in vobiſmetipſis; quotidiana neceſſe eſt cantica pro aſſecutis victoriis innovari. Quoties tentatio ſuperatur, aut vitium ſubjugatur, aut imminens periculum declinatur, aut laqueus inſidiantis deprehenditur, aut annoſa & inveterata quæcumque animæ paſſio ſemel perfectèque ſanatur, aut multum diuque cupita & ſæpius petita virtus tandem aliquando Dei munere obtinetur: quid niſi toties, juxta Prophetam, perſonat gratiarum actio & vox laudis, & ad ſingula quæque beneficia benedicitur Deus in donis ſuis? Alioquin ingratus reputabitur, cùm diſcuſſio venerit, qui non poterit dicere Deo: *Cantabiles mihi erant juſtificationes tuæ in loco peregrinationis meæ*.

Job 7. 1. Iſ. 51. 3. Pſ. 118. 54.

Cantica Graduum undè vocentur.

10 Arbitror vos in vobis ipſis illa jam recognoſcere, quæ in pſalterio, non Cantica canticorum, ſed *Canticum Graduum* appellantur, eò quòd ad ſingulos profectus veſtros, juxta aſcenſiones quas quiſque in corde ſuo diſpoſuit, ſingula ſint cantica depromenda ad laudem & gloriam promoventis. Quonam modo impleatur aliter ille verſiculus non video: *Vox exultationis & ſalutis in tabernaculis juſtorum*, aut certè Apoſtoli illa pulcherrima ſaluberrimaque exhortatio, *In pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus cantantes & pſallentes in cordibus veſtris Domino*.

Pſ. 117. 15. Epheſ. 5. 19.

Cantici hujus dignitas & ſuavitas.

11 Sed eſt canticum, quod ſui ſingulari dignitate & ſuavitate cunctis meritò quæ memoravimus, & ſi qua ſunt alia, antecellit: & jure hoc appellaverim *Canticum canticorum*, quia cæterorum omnium ipſum eſt fructus. Iſtiuſmodi canticum ſola unctio docet, ſola addiſcit experientia. Experti recognoſcant, inexperti inardeſcant deſiderio, non tam cognoſcendi, quàm experiendi. Non eſt enim ſtrepitus oris, ſed jubilus cordis; non ſonus labiorum, ſed motus gaudiorum; voluntatum, non vocum conſonantia. Non auditur foris, nec enim in publico perſonat: ſola quæ cantat audit, & cui cantatur, id eſt ſponſa & ſponſus. Eſt quippè nuptiale carmen, exprimens caſtos jucundoſque complexus animorum, morum concordiam, affectuumque conſentaneam ad alterutrum charitatem.

Tirones minus idonei hujus cantici auditores.

12 Cæterùm non eſt illud cantare ſeu audire animæ puerilis & neophytæ adhuc, & recens converſæ de ſæculo, ſed provectæ jam & eruditæ mentis; quæ ſuis nimirum profectibus, Deo promovente, in tantum jam creverit, quatenus ad perfectam ætatem, & ad nubiles quodam modo pervenerit annos, annos dico meritorum, non temporum; facta nuptiis cœleſtis ſponſi idonea, qualis denique ſuo loco plenius deſcribetur. Sed præterit hora, qua nos exire urget ad opera manuum & paupertas, & inſtitutio regularis. Cras in nomine Domini quod cœperamus proſequemur de oſculo, quia de titulo hodiernus ſermo nos expedivit.

SERMO II.

De Incarnatione Chriſti per Patriarchas & Prophetas nuntiata, & ardentiſſimè ab eis expectata.

Patrum deſideria ad Chriſti incarnationem noſtrum arguunt torporem.

1 ARdorem deſiderii Patrum ſuſpirantium Chriſti in carne præſentiam frequentiſſimè cogitans, compungor & confundor in memetipſo; & nunc vix contineo lachrymas, ita pudet teporis torporiſque miſerabilium temporum horum. Cui namque noſtrum tantum ingerat gaudium gratiæ hujus exhibitio, quantum Sanctis veteribus accenderat deſiderium promiſſio? Ecce enim quàm multi in hac ejus, quæ proximè celebranda eſt, Nativitate gaudebunt! ſed utinam de nativitate, non de vanitate! Illorum ergo deſiderium flagrans & piæ expectationis affectum ſpirat mihi vox iſta: *Oſculetur me oſculo oris ſui*. Senſerat nimirum in ſpiritu, quiſquis tunc ſpiritualis eſſe poterat, quanta foret gratia diffuſa in labiis illis. Propterea loquens in deſiderio animæ ajebat, *Oſculetur me oſculo oris ſui*; nimirum omnimodis cupiens tantæ ſuavitatis participio non fraudari.

Cant. 1. 1.

2 Dicebat enim perfectus quiſque: Quo mihi ora hæc feminiverbia Prophetarum? Ipſe potius ſpecioſus forma præ filiis hominum, ipſe me oſculetur oſculo oris ſui. Non audio jam Moyſen: impeditioris ſiquidem linguæ factus eſt mihi. Iſaiæ labia immunda ſunt: Jeremias neſcit loqui, quia puer eſt: & Prophetæ omnes elingues ſunt. Ipſe, ipſe quem loquuntur, ipſe loquatur: ipſe me oſculetur oſculo oris ſui. Non in eis jam, aut per eos loquatur mihi, quoniam tenebroſa aqua in nubibus aeris: ſed ipſe me oſculetur oſculo oris ſui, cujus gratioſa præſentia & admirandæ fluenta doctrinæ fiant in me fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Quem unxit Pater oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis, numquid non ex ipſo mihi uberior infunditur gratia? ſi tamen dignetur me oſculari oſculo oris ſui. Cujus utique ſermo vivus & efficax oſculum mihi eſt, non quidem conjunctio labiorum, quæ interdum pacem mentitur animorum; ſed planè infuſio gaudiorum, revelatio ſecretorum, mira quædam & quodam modo indiſcreta commixtio ſuperni luminis & illuminatæ mentis. Adhærens quippè Deo unus ſpiritus

Exod. 4. 10. Iſ. 6. 5. Jer. 1. 6. Pſ. 44. 8. 1. Cor. 6. 17.

a Addit codex Ciſtercienſis, *quæ Cantica per ſingulos profectus cantare debemus*, quod lemma eſſe videtur.

ſpiritus eſt. Meritò proindè viſiones & ſomnia non recipio, figuras & ænigmata nolo; ipſas quoque angelicas faſtidio ſpecies. Quippè & ipſos * longè ſuperat Jeſus meus ſpecie ſua & pulchritudine ſua. Non ergo alium ſive angelum, ſive hominem, ſed ipſum peto oſculari me oſculo oris ſui. Nec ſanè præſumo me oſculatum iri ab ore ipſius, (eſt enim hoc aſſumpti hominis unicæ felicitatis & prærogativæ ſingularis :) ſed humilius ab oſculo oris ſui peto me oſculari : quod commune utique eſt multorum, qui dicere poſſunt : *Et nos omnes de plenitudine ejus accepimus.*

* ipſas. — Joan. 1, 16.

3 Intendite. Sit os oſculans, Verbum aſſumens; oſculatum, caro quæ aſſumitur : oſculum verò, quod pariter ab oſculante & oſculato conficitur, Perſona ipſa ſcilicet ex utroque compacta, mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus. Hac ergo ratione Sanctorum nemo dicere præſumebat, Oſculetur me ore ſuo; ſed tantùm oſculo oris ſui : ipſi ſanè ſervantes prærogativam iſtam, cui ſingulariter ſemelque os Verbi impreſſum tunc eſt, cùm ei ſe corporaliter plenitudo omnis divinitatis induſit. Felix oſculum, ac ſtupenda dignatione mirabile, in quo non os ori imprimitur, ſed Deus homini unitur. Et ibi quidem contactus labiorum complexum ſignificat animorum : hic autem confœderatio naturarum divinis humana componit, quæ in terra ſunt, & quæ in cœlis pacificans. *Ipſe eſt enim pax noſtra, qui fecit utraque unum.* Ad hoc igitur oſculum ſanctus quiſque antiqui temporis ſuſpirabat; eo quod jucunditatem & exultationem theſaurizari ſuper eum, & theſauros omnes ſapientiæ & ſcientiæ in ipſo abſconditos præſentirent, cuperentque & ipſi de plenitudine ejus accipere.

Oſculantis, oſculati, & oſculi explicatio. — Eph. 2, 14. — Coloſſ. 2, 3.

4 Sentio, placet vobis quod dicitur : ſed accipite & alium ſenſum. Non latuit Sanctos & antè adventum Salvatoris, Deum ſuper mortalium genus cogitare cogitationes pacis. Nec enim faceret verbum ſuper terram, quod non revelaret ſervis ſuis Prophetis. Erat tamen verbum hoc abſconditum à multis. Fuit namque in tempore illo rara fides in terris, & tenuis admodum ſpes in pluribus quoque illorum, qui expectabant redemptionem Iſrael. Qui verò præſciebant, ipſi & prædicebant Chriſtum in carne venturum, & cum ipſo pacem. Undè quidam eorum : *Et pax erit*, inquit, *in terra noſtra, cùm venerit.* Immò per ipſum Dei gratiam homines recuperaturos cum omni fiducia, ſicut divinitus acceperant, prædicabant. Quod & præcurſor Domini Joannes ſuo tempore impletum agnovit, & perhibuit : *Gratia*, inquiens, *& veritas per Jeſum-Chriſtum facta eſt* : & ita verum eſſe omnis nunc Chriſtianus populus experitur.

Alius ſenſus. — Jer. 29, 11. — Amos 3, 7. — Luc. 18, 34. — Mich. 5, 5. — Joan. 1, 17.

5 Cæterùm illis prænuntiantibus pacem, moram autem faciente auctore pacis, nutabat populi fides, dum non erat qui redimeret, neque qui ſalvum faceret. Itaque cauſabantur homines moras, quòd ille toties nuntiatus necdum veniret Princeps pacis, ſicut locutus fuerat per os ſanctorum, qui à ſæculo ſunt, Prophetarum ejus : & ſuſpectas habentes promiſſiones, ſignum promiſſæ reconciliationis (quod eſt oſculum) flagitabant; acſi nuntiis pacis unus quilibet de populo reſponderet : Quouſque tollitis animas noſtras? Jam olim prædicitis pacem, & non venit : promittitis bona, & adhuc turbatio. Ecce hoc ipſum multifariè, multiſque modis & Angeli patribus, & patres noſtri annuntiarunt nobis, dicentes, *Pax, pax; & non eſt pax.* Si mihi vult eſſe perſuaſum Deus, quod de ſuæ beneplacito voluntatis tam crebra jam legatione reſpondet, nec exhibet; oſculetur me oſculo oris ſui, ſicque in ſigno pacis faciat de pace ſecurum. Nam verbis jam quomodo credam? Opus magis eſt opere verba firmari. Probet veridicos nuntios ſuos Deus (ſi tamen nuntii ejus ſunt) & ſequatur eos ipſe, ut ſæpius promiſerunt, quia ſine ipſo poſſunt facere nihil. Miſit puerum, tulit baculum, & necdum eſt vox neque vita. Non ſurgo, non ſuſcitor, non excutior de pulvere, non reſpiro in ſpem, ſi non Propheta ipſe deſcendat, & oſculetur me oſculo oris ſui.

Querimonia veterum de mora Meſſiæ. — Jer. 6, 14. — Joan. 15, 5. — 4 Reg. 4, 29.

6 Huc accedit, quòd is qui noſtrum profitetur ſe mediatorem ad Deum, Dei Filius eſt, & Deus eſt. Et quid eſt homo ut innoteſcat ei, aut filius hominis, ut reputet eum? Quæ mihi fiducia, ut tantæ me audeam credere majeſtati? Undè, inquam, terra & cinis præſumo Deum curam habere mei? Ad hæc diligit Patrem ſuum, me verò opus non habet, bonorum meorum non eget. Undè ergo conſtabit mihi, quòd mediator meus in parte nequaquam ſit? Tamen ſi verè, ut dicitis, decrevit miſereri Deus, cogitatque ut complacitior ſit adhuc; ſtatuat teſtamentum pacis, & fœdus perpetuum feriat mihi in oſculo oris ſui. Ut quæ procedunt de labiis ſuis, non faciat irrita; exinaniat ſe, humiliet ſe, inclinet ſe, & oſculetur me oſculo oris ſui. Ut ex æquo partibus congruens mediator neutri ſuſpectus ſit, Deus Filius Dei fiat homo, fiat filius hominis, & certum me reddat in hoc oſculo oris ſui. Securus ſuſcipio mediatorem Dei Filium, quem agnoſco & meum. Minimè planè jam mihi ſuſpectus erit : frater enim & caro mea eſt. Puto enim ſpernere me jam non poterit, os de oſſibus meis, & caro de carne mea.

TOM. IV. — 1 Tim. 2, 5. — Mediatorem eſſe Deum & hominem oportebat.

7 Ita ergo vetus querela ſacroſanctum oſculum, id eſt incarnandi Verbi myſterium, exigebat, dum longa & moleſta expectatione fatigata fides deficeret, & infidelis populus adverſus promiſſa Dei victus tædio murmuraret. Adinventio mea eſt, ſi non hoc idem & vos recognoſcitis de Scripturis. Indè profectò erant querulæ illæ & plenæ murmure voces : *Manda, remanda; Expecta, reexpecta : modicum ibi, modicum ibi.* Indè anxiæ illæ & plenæ pietate preces : *Da mercedem, Domine, ſuſtinentibus te, ut prophetæ tui fideles inveniantur.* Item, *Suſcita, Domine, precationes,* [a] *quas locuti ſunt in nomine tuo prophetæ priores.* Indè blandæ illæ & plenæ conſolatione promiſſiones : *Ecce apparebit Dominus, & non mentietur : ſi moram fecerit, expecta eum; quia veniens veniet, & non tardabit.* Item, *Propè eſt ut veniat tempus ejus, & dies ejus non elongabuntur.* Et ex perſona promiſſi : *Ecce ego*, inquit, *declino in vos ut flumen pacis, & ut torrens inundans gloria gentium.* In quibus verbis ſatis apparet & prædicatorum inſtantia, & diffidentia populorum. Sic itaque & plebs murmurabat, & fides nutabat; &, juxta Iſaiæ vaticinium, *Angeli pacis amarè flebant.* Ne ergo univerſum genus humanum, moram faciente Chriſto, deſperatione periret, dum ſe contemni ſuſpicaretur infirma mortalitas, ſuæque reconciliationis cum Deo de gratia toties repromiſſa diffideret; Sancti qui de ſpiritu certi erant, certitudinem de carnis præſentia exoptabant, ac ſignum reformandæ pacis propter puſillanimes, & incredulos omni inſtantia requirebant.

Iſa. 28, 10. — Eccli. 36, 18. — Ibidem 17. — Abac. 2, 3. — Iſa. 14, 1. — Iſa. 66, 12. — Iſa. 33, 7.

8 O radix Jeſſe, qui ſtas in ſignum populorum! quàm multi reges & prophetæ voluerunt te videre, & non viderunt! Felix tamen ex omnibus Simeon, cujus ſenectus in miſericordia uberi! Is nempè exultavit ut videret deſiderii ſignum : & vidit, & gaviſus eſt; acceptoque oſculo pacis in pace dimittitur, antè tamen apertè pronuntians, Jeſum eſſe natum in ſignum, cui contradicendum erat. Omninò ita fuit. Contradictum eſt exorto ſigno pacis, ſed ab his qui oderunt pacem : nam pax hominibus bonæ voluntatis, malevolis autem petra ſcandali, & lapis offenſionis. Herodes denique turbatus eſt, & omnis Jeroſolyma cum illo : ſiquidem in propria venit, & ſui eum non receperunt. Felices illi in ſua pernoctatione paſtores, qui ſigni hujus viſione digni habiti ſunt. Jam tunc ſe abſcondebat à ſapientibus & prudentibus, & revelabat parvulis. Et Herodes videre voluit : ſed quia non bona voluntate, non meruit. Pacis ſiquidem ſignum erat, datum tantùm hominibus bonæ voluntatis a Herodi verò & ſimilibus ejus non dabitur niſi ſignum Jonæ Prophetæ. Porrò ad paſtores, *Et hoc*, ait Angelus, *vobis ſignum*, vobis humilibus, vobis obedientibus, vobis non altum ſapientibus, vobis vigilantibus, & in lege Dei meditantibus die ac nocte : *Hoc*, inquit, *vobis ſignum.* Quod? quod Angeli promittebant, quod

Iſa. 11, 10. — Luc. 2, 25. — Luc. 2, 14. — Matt. 2, 3. — Joan. 1, 11. — Luc. 2, 12.

a Sic legebatur olim in Bibliis antè Romanam Sixti correctionem. Septuaginta habent τῶν προφητῶν.

TOM. IV. populi requirebant, quod Prophetæ prædixerant, hoc fecit Dominus nunc, & oſtendit vobis: in quo recipiant increduli fidem, puſillanimes ſpem, perfecti ſecuritatem. Hoc ergo vobis ſignum. Cujus rei ſignum? Indulgentiæ, gratiæ, pacis, & pacis, cujus non erit finis. Hoc eſt ergo ſignum: *Invenietis infantem pannis* quidem *involutum, & poſitum in præſepio*. Deus eſt tamen in ipſo *mundum reconcilians ſibi*. Morietur propter peccata veſtra, & reſurget propter juſtificationem veſtram, ut juſtificati per fidem, pacem habeatis ad Deum. Hoc ſignum pacis Propheta quondam regi Achaz proponebat petendum à Domino Deo ſuo, ſive in excelſo ſuprà, ſiva in inferno deorſum. Sed impius rex recuſavit, non credens miſer, quod in ſigno hoc ima ſummis in pace ſocianda eſſent: quatenus & inferi Domino deſcendente ſalutati, in oſculo ſancto ſignum pacis & ipſi recipiant; & ſuperni ſpiritus idipſum nihilominus, cùm ad cœlos redierit, æterna ſuavitate participent.

Luc. 2. 12. 2. Cor. 5. 19. Rom. 5. 1. Iſa. 7. 11. Signum divinæ clementiæ.

9 Sermo finiendus eſt: ſed ut quod in eo diſputatum eſt, brevi recolligam ſumma, patet hoc ſanctum oſculum duabus ex cauſis neceſſariè indultum mundo: ut & infirmis faceret fidem, & deſiderio ſatisfaceret perfectorum: porrò ipſum oſculum eſſe non aliud quàm mediatorem Dei & hominum, hominem Jeſum Chriſtum, qui cum Patre & Spiritu-ſancto vivit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

Summa præcedentium.

SERMO III.

De oſculo pedis, manus, & oris Domini, &c.

1 HODIE legimus in libro experientiæ. Convertimini ad vos ipſos, & attendat unuſquiſque conſcientiam ſuam ſuper his quæ dicenda ſunt. Explorare velim, ſi cui unquam veſtrum ex ſententia dicere datum ſit, *Oſculetur me oſculo oris ſui*. Non eſt enim cujuſvis hominum ex affectu hoc dicere: ſed ſi quis ex ore Chriſti ſpirituale oſculum vel ſemel accepit, hunc proprium experimentum profectò ſollicitat, & repetit libens. Ego arbitror neminem vel ſcire poſſe quid ſit, niſi qui accipit: eſt quippè manna abſconditum; & ſolus qui edit, adhuc eſuriet. Eſt fons ſignatus, cui non communicat alienus; ſed ſolus qui bibit, adhuc ſitiet. Audi expertum, quomodo requirit. *Redde mihi*, inquit, *lætitiam ſalutaris tui*. Minimè ergo id ſibi arroget mei ſimilis anima, onerata peccatis, ſuæque adhuc carnis obnoxia paſſionibus, quæ ſuavitatem ſpiritus necdum ſenſerit, internorum ignara atque inexperta penitus gaudiorum.

Oſculum oris norunt ſoli experti. Pſal. 50. 14.

2 Oſtendo tamen ei quæ hujuſmodi eſt, locum in ſalutari ſibi congruentem. Non temerè aſſurgat ad os ſereniſſimi Sponſi, ſed ad pedes ſeveriſſimi Domini mecum pavida jaceat, & cum Publicano terram tremens non cœlum aſpiciat: ne confuſa in luminaribus cœli facies aſſueta tenebris, opprimatur à gloria; atque inſolitis reverberata ſplendoribus majeſtatis, denſioris rurſum cæcitate caliginis obvolvatur. Non tibi, ò quæcumque es talis anima, non tibi ille locus vilis aut deſpicabilis videatur, ubi ſancta Peccatrix peccata depoſuit, induit ſanctitatem. Ibi Æthiopiſſa * mutavit pellem, & in novum reſtituta candorem, jam tunc fiducialiter veraciterque reſpondebat exprobrantibus ſibi verbum: *Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Jeruſalem*. Miraris quanam id arte potuerit, vel quibus obtinuerit meritis? Paucis accipe. Flevit amarè, & de intimis viſceribus longa ſuſpiria trahens, ſalutaribus intra ſe ſuccuſſa ſingultibus, felleos humores evomuit. Cœleſtis medicus celerrimè ſubvenit: quia velociter currit ſermo ejus. Numquid non potio eſt ſermo Dei? Eſt utique, & fortis & vehemens, & ſcrutans corda & renes. Denique *ſermo Dei vivus & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens uſque ad diviſionem animæ ac ſpiritus, compagum quoque ac medullarum, & diſcretor cogitationum*. Hujus ergo beatæ Pœnitentis exemplo proſternere & tu, ò miſera, ut deſinas eſſe miſera: proſternere & tu in terram; amplectere pedes, placa oſculis, riga lachrymis, quibus tamen non illum laves, ſed te, & fias una de grege tonſarum, quæ aſcendunt de lavacro: ita ſanè ut ſuffuſum pudore ac mœrore vultum non antè ſuſtollere audeas, quàm audias, & ipſa, *Dimittuntur tibi peccata tua*; quàm audias, *Conſurge, conſurge captiva filia Sion, conſurge, excutere de pulvere*.

Pœnitentibus congruit oſculum pedum. Luc. 18. 13. * Mulier peccatrix. Cant. 1. 4. Pſal. 147. 15. Pſal. 7. 10. Heb. 4. 12. Luc. 7. 48. Iſa. 52. 2.

3 Sumpto itaque ad pedes primo oſculo, nec ſic quidem præſumes ſtatim ad oſculum oris aſſurgere, ſed erit tibi gradus ad ipſum medium quoddam aliud oſculum, quod ſecundo loco ad manum accipies: de quo & talem accipe rationem. Si dixerit mihi Jeſus, *Dimittuntur tibi peccata tua*; niſi ego peccare deſiero, quid proderit? Exui tunicam meam, ſi reinduero eam, quantum profeci? Si rurſus pedes meos, quos laveram, inquinavero; numquid aliquid laviſſe valebit? Sordens omni genere vitiorum jacui diu in luto fæcis: ſed erit ſine dubio recidenti, quàm jacenti deterius. Denique qui me ſanum fecit, ipſum mihi dixiſſe recordor: *Ecce ſanus factus es, vade, jam amplius noli peccare, ne deterius aliquid tibi contingat*. Qui autem dedit voluntatem pœnitendi, opus eſt ut addat & continendi virtutem: ne iterem pœnitenda: faciamque noviſſima mea pejora prioribus. Væ enim mihi etiam pœnitenti, ſi ſtatim ſubtraxerit manum, ſine qua nihil poſſum facere. Nihil inquam: quia nec pœnitere, nec continere. Audio proindè, quod conſulit Sapiens: *Verbum*, inquit, *in oratione ne iteres*. Paveo & quod Judex intentat arbori non facienti fructum bonum. Fateor pro hujuſmodi non ſum omninò contentus priori gratia, qua jam malorum ſum pœnitens, niſi & ſecundam accepero, ut videlicet dignos faciam pœnitentiæ fructus; & deinceps non revertar ad vomitum.

Provectis oſculum manuum. Joan. 5. 14. Oſculum manuum quid. Eccli. 7. 15. Matt. 3. 8.

4 Hoc ergo reſtat mihi prius petendum & accipiendum, quàm præſumam altiora & ſacratiora contingere. Nolo repentè fieri ſummus: paulatim proficere volo. Quantùm diſplicet Deo impudentia peccatoris, tantum pœnitentis verecundia placet. Citius placas eum, ſi menſuram tuam ſervaveris, & altiora te non quæſieris. Longus ſaltus & arduus eſt de pede ad os, ſed nec acceſſus conveniens. Quid enim? Recenti adhuc reſperſus pulvere, ora ſacra continges? Heri de luto tractus, hodie vultui gloriæ præſentaris? Per manum tibi tranſitus ſit. Illa prius te tergat, illa te erigat. Quomodo erigat? Dando undè præſumas. Quid iſtud? Decor continentiæ, & digni pœnitentiæ fructus, quæ ſunt opera pietatis. Hæc te de ſtercore erigent in ſpem audendi potiora. Sanè accipiendo donum, oſculare manum: hoc eſt non tibi, ſed nomini ejus da gloriam. Da ſemel, & da iterum, tum pro donatis criminibus, tum pro collatis virtutibus. Aut certè videto undè munias frontem contra ictus iſtos: *Quid habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?*

Verecundia pœnitenti ad Deum accedenti neceſſaria. 1. Cor. 4. 7.

5 Jam tandem in oſculis duobus geminum habens divinæ dignationis experimentum, forſan non confunderis præſumere ſanctiora. Quantum quippè creſcis in gratiam, tantum & in fiduciam dilataris. Indè fit, ut & ames ardentius, & pulſes fidentius pro eo quod tibi deeſſe ſentis. Porrò pulſanti aperietur. Jam ſummum illud, quodcumque eſt ſummæ dignationis & miræ ſuavitatis oſculum, credo non negabitur ſic affecto. Hæc via, hic ordo. Primò ad pedes procidimus, & ploramus coram Domino qui fecit nos, ea quæ fecimus nos. Secundò manum quærimus ſublevantis, & roborantis genua diſſoluta. Poſtremò cùm iſta multis precibus, & lachrymis obtinemus, tum demum audemus forſitan ad ipſum os gloriæ caput attollere, pavens & tremens dico, non ſolum ſpeculandum, ſed etiam oſculandum: quia ſpiritus antè faciem noſtram Chriſtus Dominus; cui adhærentes in oſculo ſancto, unus ſpiritus ipſius dignatione efficimur.

Oſculum oris perfectorum.

6 Tibi Domine Jeſu, tibi merito dixit cor meum,

Aſpiratio ad Jeſum.

exquiſivit te facies mea, faciem tuam, Domine, requiram. Nempè auditam feciſti mihi manè miſericordiam tuam, cùm jacenti primùm in pulvere, tuaque deoſculanti reverenda veſtigia, quod malè vixeram remiſiſti. Porrò in progreſſu diei lætificaſti animam ſervi tui, cùm deindè in oſculo manus etiam bene vivendi gratiam indulſiſti. Et nunc quid reſtat, ò bone Domine, niſi ut jam in plenitudine lucis, in fervore ſpiritus ad oris quoque oſculum dignanter admittens, adimpleas me lætitia cum vultu tuo? Indica mihi, ò ſuaviſſime, ò ſereniſſime, indica mihi ubi paſcis, ubi cubas in meridie. Fratres, bonum eſt nos hìc eſſe: ſed ecce avocat nos diei malitia. Hi ſiquidem, qui modo ſupervenisse nuntiantur, gratum cogunt rumpere magis quàm finire ſermonem. Ego exibo ad hoſpites, ne quid deſit officiis ejus, de qua loquimur, charitatis, ne fortè & de nobis audire contingat: *Dicunt enim & non faciunt*. Vos orate interim, ut voluntaria oris mei beneplacita faciat Deus ad veſtram ipſorum ædificationem, & laudem & gloriam nominis ſui.

Matt. 23. 3.

SERMO IV.

De triplici profectu animæ, qui fit per oſculum pedis, manus, & oris Domini.

1 TRiplicem quemdam animæ profectum ſub nomine trium oſculorum ſermo heſternus complexus eſt. Numquid excidit vobis? Is mihi hodierna diſputatione proſequendus erit, prout parare dignabitur in dulcedine ſua pauperi Deus. Diximus, ſi recolitis, illa oſcula ſumi ad pedes, ad manum, ad os, ſingula ſingulis referentes. In primo ſanè primordia dedicantur noſtræ converſionis: ſecundum autem proficientibus indulgetur: porrò tertium ſola experitur, & rara perfectio. Ab hoc ſolo, quod ultimum poſitum eſt, ſumpſit exordium Scriptura iſta quam tractare ſuſcepimus, & ipſius cauſa reliqua duo à nobis adjuncta ſunt. An verò neceſſariè, vos judicabitis. Puto enim facies ipſa eloquii facilè admonet & iſta requirere. Mirum verò ſi non & vos advertitis, oportere revera eſſe aliud, ſive alia oſcula, à quibus illud oris diſtinguere voluit qui dixit: *Oſculetur me oſculo oris ſui*. Cur enim, cùm ſufficere poterat dixiſſe ſimpliciter, *oſculetur me*; præter morem tamen uſumque loquendi, diſtinctè & ſignanter adjecit, *oſculo oris ſui*, niſi ut oſtenderet ipſum, quod petebat oſculum, ſummum eſſe, non ſolum? Nonne denique ita invicem loquimur, Oſculare me, vel, Da mihi oſculum: & nemo ſequitur ut dicat, ore tuo, ſive oſculo oris tui? Quid? alterutrum oſculari parantes, num verſus invicem ora tendimus, quæ tamen ab invicem non requirimus nominatim? Denique qui narrat, verbi gratia, à Domino ſuſceptum in oſculo proditorem, *Et oſculatus eſt*, ait, *eum*; nec addidit, ore ſuo, vel, oſculo oris ſui. Sic nimirum omnis & qui ſcribit, & qui loquitur, conſuevit. Sunt ergo hi tres animarum affectus ſive profectus, expertis dumtaxat ſatis noti & manifeſti, cùm aut de actis malis indulgentiam, aut de bonis agendis gratiam, aut ipſius etiam indultoris & benefactoris ſui præſentiam, eo quidem modo quo in corpore fragili poſſibile eſt, obtinent intueri.

Tria oſcula tres denotant animæ ſtatus.

Cant. 1. 1.

Marc. 14. 45.

2 Cæterùm primum & ſecundum qua ratione oſcula nominaverim, manifeſtius accipite. Oſculum, pacis indicium eſſe omnes novimus. Porrò autem ſi, ut Scriptura loquitur, *peccata noſtra ſeparant inter nos & Deum*; tollatur de medio quod intereſt, & pax eſt. Cùm ergo ſatisfacimus, ut ablato quod ſeparat peccato reconciliemur; indulgentiam quam recipimus, quid niſi quoddam oſculum dixerim pacis? Idque interim non alibi, quàm ad pedes ſumendum. Humilis quippe & verecunda debet eſſe ſatisfactio, qua emendatur ſuperba tranſgreſſio.

Oſculum pedum, pacis indicium.

Iſa. 59. 2.

3 At cùm etiam ad vivendum emendatius, Deoque dignius converſandum, placita quadam amplioris gratiæ familiaritate donamur; ampliori fiducia caput jam levamus de pulvere, largitoris, ut aſſolet, ma-

Oſculum manuum, gloriam Deo dare.

A num oſculaturi; ſi tamen de accepto munere non noſtram, ſed auctoris gloriam quærimus, eique ſua dona, & non nobis adſcribimus. Alioquin ſi in te, & non magis in Domino gloriaris, propriam profectò, & non Domini manum oſculari convinceris: quod juxta Beati Job ſententiam, eſt iniquitas maxima, & negatio in Deum. Si ergo, ad Scripturæ teſtimonium, propriam gloriam quærere, propriam eſt oſculari manum: profectò qui dat gloriam Deo, Dei dicitur non incongruè manum oſculari. Et in hominibus quidem ita eſſe videmus, ſervos videlicet offenſorum dominorum oſculari ſolere pedes, cùm ab ipſis veniam petunt; & pauperes divitum manus, cùm ab eis mu- B nus accipiunt.

Job. 31. 28.

4 Verùm quia ſpiritus eſt Deus, & nullis ſimplex illa ſubſtantia membris diſtincta corporeis: erit forſan qui nullatenus de illo recipiat tale aliquid, ſed à me ſibi Dei manus vel pedes flagitet demonſtrari, ſicque probari quod de oſculo pedum manuſve diſſero. Sed quid ſi & ego viciſſim ab ipſo meo ſciſcitatore de ore quoque Dei requiſiero, quatenus quod de oris oſculo Scriptura loquitur, ad Deum pertinere demonſtret? Nempè aut cum iſto ſimul & illa habet, aut cum illis pariter & iſto caret. Sed enim & os habet Deus, quo docet hominem ſcientiam; & manum habet, qua dat eſcam omni carni; & pedes habet, quorum terra C ſcabellum eſt, ad quos nimirum peccatores terræ converſi atque humiliati ſatisfaciunt. Hæc, inquam, habet Deus omnia per effectum, non per naturam. Invenit profectò apud Deum & verecunda confeſſio, quo ſe humiliando dejiciat; & prompta devotio, ubi ſe innovando reficiat; & jucunda contemplatio, ubi excedendo quieſcat. Omnia omnibus eſt qui omnia adminiſtrat, nec quicquam eſt omnium propriè. Nam, quod in ſe eſt, *lucem habitat inacceſſibilem*, & *Pax ejus exſuperat omnem ſenſum*, & *Sapientiæ ejus non eſt numerus*, & *magnitudinis ejus non eſt finis*; nec poteſt eum videre homo ut vivat. Non quòd longè ab unoquoque ſit qui eſſe omnium eſt, ſine quo omnia nihil: D ſed (ut tu plus mireris) & nil eo præſentius, & nil incomprehenſibilius. Quid nempè cuique rei præſentius, quàm eſſe ſuum? Quid cuique tamen incomprehenſibilius, quàm eſſe omnium? Sanè eſſe omnium dixerim Deum, non quia illa ſunt quod eſt ille; ſed quia *ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia*. Eſſe eſt ergo omnium quæ facta ſunt ipſe factor eorum, ſed cauſale, non materiale. Tali proindè modo dignatur illa majeſtas ſuis eſſe creaturis, omnibus quidem quod ſunt; animantibus autem quod & vivunt; porrò ratione utentibus lux, rectè verò utentibus virtus, vincentibus gloria.

Joan. 4. 24. Deo quomodo tribuantur membra corporea.

1. Tim. 6. 16.

Philip. 4. 7.

Exod. 33. 20.

Rom. 11. 36.

Quomodo Deus ſit eſſe omnium rerum.

5 Et in his omnibus creandis, gubernandis, admi- E niſtrandis, movendis, promovendis, innovandis, firmandis, nullis corporeis indiget inſtrumentis, qui omnia ſolo verbo & corpora creavit, & ſpiritus. Animæ corporibus & corporeis egent ſenſibus, quibus ſibi invicem innoteſcant, & valeant. At non ita omnipotens Deus, cui de ſola voluntate celeris ſuppetit efficientia tam creandis rebus, quàm ordinandis prout voluerit. Valet cui vult, quantum vult, & abſque corporalium officio, obſequiove membrorum. Quid? ad intuenda quæ condidit ipſe, putas ſibi requirat corporei ſenſus adjutorium? Nihil omnium omninò latet, aut effugit lucem ubique præſentem: nec tamen ut agnoſcat aliquid, neceſſarium habet renuntiantis ſen- F ſus miniſterium. Nec ſolùm univerſa noſcit ſine corpore, ſed & innoteſcit mundis corde ſine corpore. Dico autem idem latius, ut planius fiat. Sed fortè quia finiendi jam ſermonis anguſtia non admittit, conſilii magis eſt ut in craſtinum differamus.

Deus non eget corpore ad ſuas operationes.

TOM. IV.

SERMO V.

De quatuor generibus ſpirituum, videlicet Dei, Angeli, hominis, & pecoris.

1 QUatuor ſpirituum genera nota ſunt vobis, pecoris, noſter, angelicus, & qui condidit iſtos. Non eſt ex omnibus, cui ſive propter ſe, ſive propter alium, ſive propter utrumque, neceſſarium corpus non ſit, corporiſve ſimilitudo, excepto dumtaxat illo, cui omnis tam corporalis, quàm ſpiritualis creatura merito confitetur, & dicit, *Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges*. Et primum quidem ita corpore egere conſtat, ut nec ſubſiſtere abſque illo utcumque poſſit. Simul quippe & vivificare deſinit, & vivere ille ſpiritus, quando moritur pecus. Verùm nos vivimus quidem poſt corpus: ſed ad ea quibus beatè vivitur, nullus nobis acceſſus patet, niſi per corpus. Senſerat hoc qui dicebat: *Invisibilia Dei per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur*. Ipſa ſiquidem quæ facta ſunt, ideſt corporalia & viſibilia iſta, nonniſi per corporis inſtrumentum ſenſa, in noſtram notitiam veniunt. Habet ergo neceſſarium corpus ſpiritualis creatura quæ nos ſumus, ſine quo nimirum nequaquam illam ſcientiam aſſequitur, quam ſolam accepit gradum ad ea, de quorum fit cognitione beata. Hìc ſi mihi objicitur de parvulis regeneratis, quòd abſque ſcientia rerum corporalium exeuntes de corpore, ad beatam vitam nihilominus tranſire credantur; breviter reſpondeo, hoc illis conferre gratiam, non naturam. Et quid ad me de miraculo Dei, qui de naturalibus diſſero?

Spirituum 4 genera. — *Pſal. 15. 2.* — *Pecus qui eget corpore.* — *Item anima.* — *Rom. 1. 20.*

2 Jam quòd & ſupercœleſtes ſpiritus opus corporibus habeant, illa maximè certos nos faciat vera, & verè divina ſententia: *Nonne omnes*, ait, *adminiſtratorii ſpiritus ſunt, miſſi in miniſterium propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis?* Quonam ergo modo implent miniſterium ſuum abſque corpore, præſertim apud viventes in corpore? Denique non eſt diſcurrere, nec de loco ad locum tranſire, niſi corporum: quod frequenter Angelos facere tam indubitata, quàm nota probat auctoritas. Hinc eſt quòd & viſi ſunt Patribus, & ad eos intraverunt, & manducaverunt, & pedes laverunt. Ita inferior ſuperiorque ſpiritus propriis corporibus egent, ſed tantùm * quibus juvent, non etiam juventur.

Item angeli. — *Hebr. 1. 14.* — ** al. tamen.*

3 At pecus quidem ex debito ſervitutis, & ad uſus tantùm temporalium corporaliumque neceſſitatum juvando ſervit: ideoque ille ſpiritus & cum tempore tranſit, & cum corpore deficit. Servus quippe non manet in domo in æternum; licèt qui bene eo utuntur, omnem uſum hujus temporalis ſervitutis ad quæſtum referant æternorum. Angelus verò curat ſatagitque in libertate ſpiritus adminiſtrare officium pietatis, futurorum bonorum promptum mortalibus alacremque miniſtrum ſeſe exhibens, utpote ſuis in æternum futuris civibus *, & cohæredibus ſupernæ jucunditatis. Ille ergo ut jure ſerviat, iſte ut piè ſubveniat, ambo procuIdubio ſuis corporibus egent ut juvent. Nam in quo ipſi eis juventur, non video, ad profectum dumtaxat æternitatis. Irrationalis nempè ſpiritus, etſi corporalia per corpus & ipſe hauriat; numquid tamen ens illeque juvatur corpore ſuo, ut per corporalia & ſenſibilia quæ per illud ſentit, etiam ad ſpiritualia & intelligibilia proficiendo pertingat? Ad quæ tamen capeſſenda pro ſuo corporali temporalique obſequio noſcitur juvare illos, qui omnem uſum rerum temporalium ad fructum transferunt æternarum, utentes hoc mundo, tamquam non utentes.

** concivibus.* — *Pecora etiam ſerviunt homini ad profectum æternitatis.*

4 Porrò autem ſupercœleſtis ſpiritus abſque adjutorio corporis, & abſque intuitu horum quæ per corpus ſentiuntur, ſola profectò ſuæ vicinitate ac vivacitate naturæ ſufficit apprehendere ſumma, & intima penetrare. An non hoc Apoſtolus intellexit, qui cùm diceret, *invisibilia Dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur*; adjecit protinus, *a creatura mundi*? Nimirum quoniam à creatura cœli non ita. Quo enim is involutus carne & terræ incola ſpiritus, ex conſideratione ſenſibilium proficiens, gradatim quodam modo paulatimque nititur pervenire: eo ille cœleſtium habitator ingenita ſubtilitate ac ſublimitate ſua, in omni velocitate facilitateque pertingit, nullo utique ſenſus corporei adminiculo ſultus, nullo corporei membri adjutus officio, nullo corporeæ cujuſcumque rei informatus intuitu. Cur enim inter corpora ſpirituales ſcrutetur ſenſus, quos in libro vitæ & abſque contradictione legit, & abſque difficultate intelligit? Cur in ſudore vultus ſui laboret excutere grana de paleis, de uvis vina, & de amurca oleum, qui ex omnibus ſatis abundeque ad manum habet? Quis mendicet victum ſuum per domos alienas, in ſua abundans panibus? Quis puteum ſodere curet, & in terræ viſceribus venas aquarum cum labore rimari, cui ultro affatim aquas limpidas fons vivus emanat? Nec brutus ergo, nec angelicus ſpiritus ad ea capeſſenda, quæ beatam ſpiritualem faciunt creaturam, ſuis ullo modo corporibus adjuvantur; ille quidem pro innata ſtoliditate non capiens, iſte verò pro excellentioris gloriæ prærogativa non indigens.

Rom. 1. 20. — *Perfectio intellectus angelici præ humana.*

5 Porrò hominis ſpiritum, qui medium quemdam inter ſupremum & infimum tenet locum, uſque adeò ad utrumque neceſſarium habere corpus manifeſtum eſt, ut abſque eo nec ipſe proficere, nec alteri prodeſſe poſſit. Nam, ut taceam membra cætera corporis, officiave membrorum; quonam modo, quæſo, aut ſine lingua inſtruis audientem, aut ſine auribus percipis inſtruentem?

Spiritus hominis, eget adminiculo corporis.

6 Itaque cùm abſque corporis adminiculo nec beſtialis ſpiritus ſervilis conditionis ſolvere debitum, nec ſpiritualis cœleſtiſque creatura implere miniſterium pietatis, nec rationalis anima tam proximo, quàm etiam ſibi ſufficiat conſulere ad ſalutem; liquet omnem creatum ſpiritum, ſive ut juvet, ſive ut juvetur ſimul & juvet, corporeo prorſus indigere ſolatio. Quid enim ſi qua animantia, quantum ad uſum ſui, reperiantur incommoda, nulliſque apta uſibus humanarum neceſſitatum? Proſunt profectò viſu, etſi non uſu; utiliora cordibus intuentium, quàm utentium eſſe corporibus poſſent. Etſi nociva, etſi etiam pernicioſa temporali hominum conſtet eſſe ſaluti; non tamen deeſt eorum corporibus undè cooperentur in bonum his, qui ſecundùm propoſitum vocati ſunt ſancti; & ſi non cedendo in cibum, aut exhibendo miniſterium, certè ingenium exercendo, juxta eum, qui utique omni utenti ratione præſto eſt, communis diſciplinæ profectum, quo *invisibilia Dei per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur*. Nam & diabolus ejuſque ſatellites, cùm ſit ſemper eorum maligna intentio, nocere quidem ſemper cupiunt, ſed bonis æmulatoribus, quibus dicitur, *Quis vobis nocere poterit, ſi boni æmulatores fueritis?* abſit ut poſſint: magis autem proſunt & * nolentes, cooperanturque in bonum bonis.

Animantia omnia, etiam quæ noxia videntur homini utilia. — *Diabolus ipſe, etſi nolens homini prodeſt.* — *1. Pet. 3. 13.* — ** etiam.*

7 Cæterùm angelica corpora, utrumnam ipſis ſpiritibus naturalia ſint, ſicut hominibus ſua; & ſint animalia ſicut homines immortalia tamen, quod nondum ſunt homines; porrò ipſa corpora mutent & verſent in forma & ſpecie qua volunt quando apparere volunt, denſantes & ſolidantes ea quantum volunt, cùm tamen in ſui veritate præ ſubtilitate naturæ atque ſubſtantiæ ſuæ impalpabilia ſint, & noſtris omninò inattingibilia viſibus: an verò ſimplici ſpirituali [a] ſubſtantia ſubſiſtentes, corpora cùm opus eſt ſumant, rurſumque expleto opere ponant in eamdem, de qua ſumpta ſunt, materiam diſſolvenda; nolo ut à me requiratis. Videntur Patres de hujuſmodi diverſa ſenſiſſe; nec mihi perſpicuum eſt, undè alterutrum doceam; & neſcire me fateor. Sed & veſtris profectibus non multum conferre arbitror harum rerum notitiam.

Dubia circa Angelorum corpora.

8 Illud autem ſcitote, nullum creatorum ſpiri-

---

a Idem dubium proponit Bernardus in lib. 5. de Conſideratione cap. 4.

Vide hic Horſtii Notas.

tuum per ſe noſtris mentibus applicari, ut videlicet, nullo mediante noſtri ſuive corporis inſtrumento, ita nobis immiſceatur vel infundatur, quo ejus participatione docti ſive doctiores, vel boni ſive meliores efficiamur. Nullus [a] Angelorum, nulla animarum hoc modo mihi capabilis eſt, nullius ego capax. Nec ipſi Angeli ita ſe alterutrum capiunt. Sequeſtretur proindè prærogativa hæc ſummo ac incircumſcripto Spiritui, qui ſolus, cùm docet Angelum ſive hominem ſcientiam, inſtrumentum non quærit noſtræ corporeæ auris, ſicut nec ſibi oris. Per ſe infunditur, per ſe innoteſcit, purus capitur à puris. Solus nullius indiget; ſolus & ſibi, & omnibus de ſola omnipotenti voluntate ſufficiens.

Illapſus in animam ſoli Deo competit.

9 Operatur tamen immenſa & innumera per ſubjectam creaturam corporalem, ſive ſpiritualem: ſed quaſi imperans, non quaſi mendicans. En, verbi gratia, quòd linguam meam corporalem aſſumpſit nunc in opus ſuum, docere videlicet vos, cùm per ſe abſque dubio facilius ſuaviuſque id poſſet; profectò indulgentia eſt, non indigentia. In profectu ſiquidem veſtro meritum quærit mihi, non ſibi ſolatium. Idipſum ſapere opus eſt omni homini operanti bonum, ne fortè in ſe de bonis Domini, & non in Domino glorietur. Eſt tamen qui bonum operatur non volens, ſive homo malus, ſive angelus malus: & conſtat non fieri propter eum, quod fit per eum, cùm prodeſſe nullum bonum poſſit invito. Igitur ei quidem diſpenſatio tantùm credita eſt: ſed neſcio quomodo gratius jucundiuſque ſentimus bonum, quod per malum diſpenſatorem miniſtratur. Ipſa eſt ergo cauſa, cur & per malos Deus faciat bona bonis; non autem, quòd opera eorum indigeat in benefaciendo.

Deus cur ad ſuas actiones utatur opera creaturæ.

10 Porrò his quæ ratione vel ſenſu carentia ſunt, multo minus Deum egere quis dubitet? Sed quando in opus bonum & ipſa concurrunt, apparet quoniam omnia ſerviunt ei, cui meritò eſt dicere: *Meus eſt orbis terræ*. Aut certè quia novit quæ per quæ convenientius fiant; de ſervitute corporeæ creaturæ non efficaciam quærit, ſed congruentiam. Eſto deindè quòd corporum miniſteria opportunè plerumque divinis operibus applicentur, ut verbi gratia, pluviæ vivificandis ſeminibus, vel multiplicandis ſegetibus, vel fructibus maturandis; quid proprio, quæſo, de corpore facere habet, cui ad nutum indifferenter univerſa corpora cœleſtia atque terreſtria obſequi conſtat? Planè ſuperfluo haberet ſuum, qui nullum ſibi reperit alienum. Verùm ſi cuncta, quæ hoc loco dicenda [b] occurrunt, præſenti volumus ſermone concludere, ſermo modum excedet, & vires forſitan aliquorum: propterea quæ reſtant, ſub alio ſervemus abſolvenda principio.

Pſal. 49. 12.

SERMO VI.

De ſummo & incircumſcripto Spiritu, qui eſt Deus: & quo modo Miſericordia & Judicium dicantur pedes Domini.

1 UT præcedenti ſequens ſermo cohæreat, teneriſne datum ſuperius, ſolum ſummum & incircumſcriptum Spiritum ad omne quod facere vel fieri vult, corporis inſtrumento ſive obſequio non egere? Demus ergo ſecuri veram ſoli Deo, ſicut immortalitatem, ita & incorporeitatem: quòd ſolus ſpirituum univerſam corpoream naturam eo uſque tranſcendat, ut quocumque corpore in quocumque opere non indigeat, ſolo ſpirituali nutu, cùm vult, ad quæcumque vult agenda contentus. Sola igitur eſt, quæ nec propter ſe, nec propter alium, ſolatio corporei inſtrumenti opus habet illa majeſtas, cujus omnipotenti arbitrio incunctanter præſto eſt omne opus, omne altum inclinat, omne adverſum cedit, omne creatum favet, etiam nullo interveniente vel ſubveniente ſolatio corporali, ſive ſpirituali. Docet vel monet ſine lingua; præbet vel tenet ſine manibus; ſine pedibus currit & ſuccurrit pereuntibus.

Solus Deus non indiget corpore.

TOM. IV.

2 Actitabat iſta & cum patribus prioribus ſæculis: experiebantur homines ſedula beneficia, ſed latebat eos beneficus. Ille quidem attingebat à fine uſque ad finem fortiter: ſed diſponens omnia ſuaviter, non ſentiebatur ab hominibus. Et gaudebant de bonis Domini; & Dominum ſabaoth, eò quòd cum tranquillitate judicaret omnia, omninò neſciebant. Ab ipſo erant, ſed non cum ipſo: per ipſum vivebant, ſed non ipſi: ex ipſo ſapiebant, ſed non ipſum, alienati, ingrati, inſenſati. Hinc demum factum eſt, ut quod erant, quod vivebant, quod ſapiebant, non auctori tribuerent, ſed naturæ adſcriberent, aut certè (quod inſipientius erat) fortunæ: propriæ quoque induſtriæ atque virtuti multi multa arrogabant *. Quanta ſibi uſurparunt ſeductorii ſpiritus, quanta ſoli & lunæ data ſunt; quanta terris & aquis attributa, quanta etiam manufactis fabrilibuſque mortalium deputata operibus! Herbis, arbuſtis, minutiſſimis viliſſimiſque ſeminibus pro numinibus deferebatur.

Undè gentiles eum non ſentiebant.

** arrogaverunt.*

3 Heu! ſic homines perdiderunt & commutaverunt gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum! Quorum Deus miſeratus errores, de monte umbroſo & condenſo dignanter egrediens, in ſole poſuit tabernaculum ſuum. Obtulit carnem ſapientibus carnem, per quam diſcerent ſapere & ſpiritum. Nam dum in carne & per carnem facit opera, non carnis, ſed Dei, naturæ utique imperans, ſuperanſque fortunam, ſtultam faciens ſapientiam hominum, dæmonumque debellans tyrannidem; manifeſtè ipſum ſe indicat eſſe, per quem eadem & antè fiebant quando fiebant. In carne, inquam, & per carnem potenter ac patenter operatus mira, locutus ſalubria, paſſus indigna, evidenter oſtendit, quia ipſe ſit qui potenter, ſed inviſibiliter ſæcula condidiſſet, ſapienter regeret, benignè protegeret. Denique dum evangelizat ingratis, ſigna præbet infidelibus, pro ſuis crucifixoribus orat; nonne liquido ipſum ſe eſſe declarat, qui cum Patre ſuo quotidie oriri facit ſolem ſuum ſuper bonos & malos, pluit ſuper juſtos & injuſtos? Hoc enim eſt quod ipſe ajebat: *Si non facio opera Patris mei, nolite credere*.

Pſal. 105. 20.

Pſal. 98. 6. *Deus ideò in carne viſibilis apparere voluit.*

Matth. 5. 45.

Joan. 10. 37.

4 En aperit os carnis ſuæ docens in monte diſcipulos, qui in ſilentio Angelos in cœleſtibus docet. En ad tactum corporeæ manus curatur lepra, fugatur cæcitas, auditus reparatur, lingua muta reſolvitur, diſcipulus propè merſus erigitur; & is indubitanter agnoſcitur, cui dixerat longè antè David: *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione*; & item, *Aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate*. En ſecus corporales pedes jacens ac pœnitens audit Peccatrix, *Remittuntur tibi peccata tua*: & recognoſcit eum, de quo ex multis retro temporibus ſcriptum legerat: *Egredietur diabolus antè pedes ejus*. Ubi nempè Peccatum remittitur, ibi procul dubio diabolus de corde peccatoris expellitur. Hinc univerſaliter de cunctis pœnitentibus dicit: *Nunc judicium eſt mundi, nunc princeps hujus mundi ejicietur foras*: quòd ſcilicet humiliter confitenti remittat Deus peccatum; & diabolus eum, quem in hominis corde invaſerat, amittat principatum.

Pſal. 144. 16.

Pſal. 103. 28.

Matth. 9. 2.

Abac. 3. 5.

Joan. 12. 31.

5 Denique ambulat ſuper undas carnalibus pedibus, cui necdum carne veſtito jam Pſalmiſta præcinuerat: *In mari via tua, & ſemitæ tuæ in aquis multis*: quod eſt, conculcas corda tumentia ſuperborum, & ſluxa deſideria carnalium comprimis; juſtificans impios, & ſuperbos humilians. Quod tamen quia inviſibiliter fit, carnalis non ſentit à quo fit. Undè & ſubdit:

Pſal. 76. 20.

---

a Rectè hoc argumentum tractat Bernardus in lib. 5. de Conſideratione num. 12. *Juſt Angelus ſuggerunt bona, non ingerunt: ipſi hortans ad bonum, non bonum creans. Deus ſic ineſt, ut afficiat, ut infundat, vel potius ut infundatur & participetur, ita ut unum perinde cum noſtro ſpiritum eſſe dicere quis non timuerit. Angelus ergo cum animo, Deus in animo.* Adi Horſtii Notas ad hunc ſermonem, & ſermonem 31. num. 6.

b Confer ea quæ de hoc argumento dicuntur in Opuſculo 9. de Gratia & libero arbitrio, cap. 13. num. 44. & 45. in Tomo 2.

TOM. IV. *Et veſtigia tua non cognoſcentur*. Hinc rurſus Pater ad
Pſal. 109. 1. Filium : *Sede*, inquit, *à dextris meis*, *donec ponam*
inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum, hoc eſt, donec
omnes qui te contemnunt, tuæ voluntati ſubjiciam,
ſive invitos & miſeros, ſive voluntarios & beatos.
Itaque hoc opus Spiritus quia caro non percipiebat,
1. Cor. 2. 14. (*Animalis quippè homo non percipit ea quæ ſunt Spiri-*
tus Dei ;) opus fuit ut corporalibus pedibus corpora-
liter incubans, & corporalibus labiis pedes eoſdem
deoſculans veniam peccatorum Peccatrix perciperet :
Pſal. 76. 11. ſicque illa mutatio dexteræ excelſi, qua mirabiliter,
ſed inviſibiliter juſtificat impium, etiam carnalibus
innoteſceret.

Pedes Dei, miſericordia & judicium.
6 Verùm illos ſpirituales pedes Dei, quos primo
loco ſpiritualiter oſculari pœnitentem oportet, præte-
rire me non oportet. Novi ego curioſitatem veſtram,
quæ nil ſua voluntate inſcrutatum omninò prætereat.
Nec verò ducendum contemptui, noſſe, quibus Scri-
ptura pedibus tam frequenter Deum commemorat,
Pſal. 131. 7. nunc quidem ſtare, ut ibi, *Adorabimus in loco ubi ſte-*
terunt pedes ejus ; nunc verò ambulare, ut ibi, *Et*
Ibid. 16. *habitabo in illis*, *Et deambulabo in eis* ; nunc etiam
Pſal. 18. 6. currere, juxta illud : *Exultavit ut gigas ad curren-*
1. Cor. 11. 3. *dam viam*. Si rectè Apoſtolo viſum eſt caput Chriſti
referre ad deitatem ; puto & nobis non incongruè vi-
deri pedes ad hominem pertinere : quorum alterum
C Miſericordiam, alterum Judicium nominemus. Nota
ſunt vobis duo iſta vocabula ; & de pleriſque Scriptu-
ræ locis ambo pariter, ſi cogitatis, occurrunt. Quia
verò Miſericordiæ pedem Deus in carne, cui ſe univit,
Hebr. 4. 15. aſſumpſerit, docet epiſtola ad Hebræos, tentatum
perhibens per omnia Chriſtum pro ſimilitudine abſque
peccato, ut miſericors fieret. Quid illum alterum, qui
judicium nuncupatus eſt, nonne ad hominem æquè
aſſumptum & ipſum pertinere ipſe Deus homo apertè
Joan. 5. 27. ſignificat, ubi datam ſibi perhibet à Patre poteſtatem
judicium facere, quia Filius hominis eſt ?

7 His duobus ergo pedibus aptè ſub uno divinita-
tis capite concurrentibus, natus ex muliere, factus
Baruc. 3. 38. ſub lege inviſibilis Emmanuel, in terris viſus eſt, &
D cum hominibus converſatus eſt. His certè pertranſit
& nunc, benefaciendo & ſanando omnes oppreſſos à
diabolo, ſed ſpiritualiter, ſed inviſibiliter. His, in-
quam, pedibus devotas perambulat mentes, inceſſan-
ter luſtrans, ſcrutanſque corda & renes fidelium. Vi-
de autem ne fortè hæc illa ſint ſponſi crura, quæ ſpon-
ſa tam magnificè commendat in conſequentibus, com-
Cant. 5. 15. parans ea (ni fallor) columnis marmoreis, fundatis
ſuper baſes aureas. Pulchrè omninò : quoniam quidem
in incarnata Dei Sapientia, quæ auro deſignatur, mi-
Pſal. 84. 11. ſericordia & veritas obviaverunt ſibi : denique univer-
Pſal. 24. 10. ſæ viæ Domini miſericordia & veritas.

Indicia horum pedum in anima, Timor & Spes.
E 8 Felix mens, cui ſemel Dominus Jeſus utrumque
infixerit pedem ! A duobus ſignis cognoſcite eam quæ
hujuſmodi eſt, quæ ſecum neceſſe eſt referat divinis
impreſſa veſtigiis. Ipſa ſunt Timor & Spes : ille judi-
cii, iſta miſericordiæ repræſentans imaginem. Meri-
Pſal. 146. 11. tò beneplacitum eſt Deo ſuper timentes eum, & in eis
Prov. 9. 7. qui ſperant ſuper miſericordia ejus : cùm timor ini-
tium ſit ſapientiæ : ſpes, profectus : nam conſumma-
tionem ſibi charitas vindicat. Quæ cùm ita ſint, non
parvus fructus eſt in primo hoc oſculo, quod ad pe-
des accipitur : tantùm curato, ut neutro frauderis il-
lorum. Porrò enim ſi jam dolore peccati, & judicii
timore compungeris, veritatis judiciique veſtigio la-
Uterque pes oſculandus.
F bia impreſſiſti. Quod ſi timorem doloremque divinæ
intuitu bonitatis, & ſpe conſequendæ indulgentiæ tem-
peras, etiam miſericordiæ pedem amplecti te noveris.
Alioquin alterum ſine altero oſculari non expedit :
quia & recordatio ſolius judicii in baratrum deſpera-
tionis præcipitat, & miſericordiæ fallax aſſentatio peſ-
ſimam generat ſecuritatem.

Bernardi experimentum.
9 Datum eſt & mihi miſero nonnumquam ſedere
ſecus pedes Domini Jeſu ; & modo hunc, modo illum
tota devotione complecti, in quantum me ſua beni-
gnitas dignabatur admittere. At ſi quando miſeratio-
nis oblitus, ſtimulante conſcientia, judicio paulò diu-

A tius inhærerem, mox metu incredibili ac miſerabili
confuſione dejectus, & tenebroſo circumfuſus horrore,
hoc ſolum palpitans de profundis clamabam : *Quis no-* Pſal. 89. 11.
vit poteſtatem iræ tuæ, *Et præ timore tuo iram tuam*
dinumerare ? Quòd ſi eo relicto pedem miſericordiæ
plus tenere contingeret, tanta è contrario incuria &
negligentia diſſolvebar, ut confeſtim & oratio tepi-
dior, & actio pigrior, & riſus promptior, & ſermo
incautior, & omnis denique utriuſque hominis ſtatus
inconſtantior appareret. Proindè magiſtra inſtructus ex-
perientia, non judicium jam ſolum, aut ſolam miſeri-
cordiam : ſed miſericordiam pariter & judicium canta- Pſal. 100. 1.
bo tibi Domine. In æternum non obliviſcar juſtifica-
B tiones iſtas : cantabiles mihi erunt ambæ pariter in lo-
co peregrinationis meæ, quouſque miſericordia ſuper-
exaltata judicio, miſeria conticeſcat, ac ſola cantet
tibi de cætero gloria mea, & non compungar.

SERMO VII.

De amore ardenti quo anima diligit Deum. Item de attentione tempore Orationis vel Pſalmodia procuranda.

1 IPSE mihi laborem ſuſcito, qui vos ſponte pro-
voco ad quærendum. Quia enim ego primi oſcu-
C li occaſione ſpirituales Dei pedes propriis diffinitioni-
bus ac nominibus, & quidem ex abundanti, demon-
ſtrare curavi : vos pergitis inquirere & de manu, quæ
ſecundo loco oſculanda proponitur. Annuo, gero vo-
bis morem ; inſuper non manum, ſed manus oſtendo,
propriiſque diſtinguo vocabulis. Latitudo una, alte-
ra Fortitudo dicatur : quòd & tribuat affluenter, & Manus Dei Latitudo & Fortitudo.
defendat potenter quod dederit. Utramque profectò
oſculabitur qui ingratus non fuerit, Deum utique bo-
norum omnium ſicut largitorem, ita & conſervatorem
recognoſcens & confitens. Satis de duobus oſculis di-
ctum eſſe reor : videamus & de tertio.

2 *Oſculetur*, inquit, *me oſculo oris ſui*. Quis di- Oſculum oris petit anima Deum ſitiens.
D cit ? Sponſa. Quænam ipſa ? Anima ſitiens Deum. Sed Cant. 1. 1.
pono diverſas affectiones, ut ea quæ propriè ſponſæ
congruit, diſtinctius eluceſcat. Si ſervus eſt, timet à
facie Domini ; ſi mercenarius, ſperat de manu domi-
ni ; ſi diſcipulus, aurem parat magiſtro ; ſi filius, ho-
norat patrem : quæ verò oſculum poſtulat, amat. Ex-
cellit in naturæ donis affectio hæc amoris : præſertim
cùm ad ſuum recurrit principium, quod eſt Deus.
Nec ſunt inventa æquè dulcia nomina, quibus Ver-
bi, animæque dulces ad invicem exprimerentur affe- Sponſi & ſponſæ nomina ſuaviſſima.
ctos, quemadmodum ſponſus & ſponſa : quibus om-
nia communia ſunt, nil proprium, nil à ſe diviſum ha-
bentibus. Una utriuſque hæreditas, una domus, una
E menſa, unus thorus, una etiam caro. Denique propter Gen. 2. 24.
hanc relinquet ille patrem & matrem, & adhærebit
uxori ſuæ : & erunt duo in carne una. Hæc quoque Pſal. 44. 11.
jubetur nihilo minus obliviſci populum ſuum, & do-
mum patris ſui ; ut concupiſcat ille decorem ejus. Si Anima amans rectè Sponſa vocatur.
ergo amare ſpecialiter ſponſis ac principaliter convenit,
non immeritò Sponſæ nomine cenſetur anima quæ amat.
Amat autem quæ oſculum petit. Non petit liberta-
tem, non mercedem, non hæreditatem, non denique
vel doctrinam, ſed oſculum ; more planè caſtiſſimæ
ſponſæ ac ſacrum ſpirantis amorem, nec omninò va-
lentis flammam diſſimulare quam patitur. Vide enim
quale præripiat ſermonis exordium. Magnum quid à
F magno petitura, nullo tamen, ut aſſolet, utitur blan-
ditiarum fuco ; nullis circumvolutionibus ad id quod
deſiderat ambit. Non facit prooemium, non captat
benevolentiam : ſed ex abundantia cordis repente pro-
rumpens, nudè frontoſeque ſatis, *Oſculetur me*, ait,
oſculo oris ſui.

3 An non tibi quaſi dicere manifeſtè videtur, *Quid* Pſal. 72. 25.
mihi eſt in cælo, *Et à te quid volui ſuper terram ?*
Amat profectò caſtè, quæ ipſum quem amat, quærit ; Amor ejus caſtus, ſanctus, & ardens.
non aliud quicquam ipſius. Amat ſanctè, quia non in
concupiſcentia carnis, ſed in puritate ſpiritus. Amat
ardenter, quæ ita proprio debriatur amore, ut ma-

[Pſal. 103. 32.] jeſtatem non cogitet. Quid enim? *Reſpicit terram, & facit eam tremere*: & iſta ſe ab eo poſtulat oſculari. Ebriane eſt? Ebria prorſus. Et fortè tunc, cùm ad [Cant. 1. 3. & 2. 4.] iſta prorupit, exierat de cella vinaria, quo ſe nimirum introductam poſtmodum gloriatur. Nam & Da- [Pſal. 35. 9.] vid de quibuſdam dicebat Deo: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos.* O quanta amoris vis! quanta in ſpiritu libertatis fi- [1. Joan. 4. 18.] ducia! Quid manifeſtius, quàm quòd perfecta charitas foras mittit timorem?

4 Verecundè tamen non ad ipſum ſponſum ſermonem dirigit, ſed ad alios, tamquam de abſente: *Oſculetur me*, inquiens, *oſculo oris ſui*. Grandis quippè res [B] petitur, & opus eſt verecundia comitari precem, commendari petentem. Itaque per domeſticos & intimos, acceſſus ad intima quæritur, ambitur ad deſideratum. [Angeli adſtant orantibus, cur.] Quinam illi? Credimus Angelos ſanctos adſtare orantibus, offerre Deo preces & vota hominum: ubi tamen ſine ira & diſceptatione levari puras manus perſpexerint. Probat hoc Angelus ita loquens ad Tobiam: [Tob. 12. 12.] *Quando orabas cum lachrymis, & ſepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium, & mortuos abſcondebas per diem in domo tuo, & nocte ſepeliebas; ego obtuli orationem tuam Domino.* Puto id vobis ſatis & ex aliis Scripturæ teſtimoniis perſuaſum. Nam quòd pſallentibus quoque dignanter admiſceri ſancti Angeli ſoleant, [Pſal. 67. 26.] [C] quid eo manifeſtius quod Pſalmiſta ait: *Prævenerunt principes conjuncti pſallentibus in medio juvencularum* [Pſal. 137. 1.] *tympaniſtriarum?* Undè & dicebat: *In conſpectu Angelorum pſallam tibi*. Doleo proindè aliquos veſtrum [Pſallentes ſomnolentos increpat.] gravi in ſacris vigiliis deprimi ſomno, nec cœli cives revereri, ſed in præſentia principum tamquam mortuos apparere, cùm veſtra ipſi alacritate permoti, veſtris intereſſe ſolemniis delectentur. Vereor, ne veſtram deſidiam quandoque abominantes, cum indigna- [a] tione recedant*, & incipiat unuſquiſque veſtrum ſe- [Pſal. 87. 9.] ro cum gemitu dicere Deo: *Longè feciſti notos meos à me, poſuerunt me abominationem ſibi*; & illud: [Ibidem 19.] *Elongaſti à me amicum & proximum, & notos meos* [Pſal. 37. 12.] [D] *à miſeria.* Item, *Qui juxta me erant, de longè ſteterunt, & vim faciebant qui quærebant animam meam.* Procerto enim ſi ſe à nobis boni ſpiritus elongaverint, impetus malignorum quis ſuſtinebit? Dico ergo his [Jer. 48. 10.] qui ejuſmodi ſunt: *Maledictus qui opus Dei facit ne-* [Apoc. 3. 15.] *gligenter.* Dicit quoque, non ego, ſed Dominus: *Utinam te calidum aut frigidum inveniſſem! ſed quia te tepidum inveni, incipiam te evomere ex ore meo.* Ea propter attendite principes veſtros, cùm ſtatis ad orandum vel pſallendum, & ſtate cum reverentia & diſci- [Matt. 18. 10.] plina, & gloriamini, quia Angeli veſtri quotidie vi- [Heb. 1. 14.] dent faciem Patris. Nimirum miſſi in miniſterium propter nos, qui hæreditatem capimus ſalutis, devotio- [E] nem noſtram in ſuperna ferunt, referunt gratiam. Uſurpemus officium quorum ſortimur conſortium, ut [Pſal. 8. 3.] in ore infantium & lactentium perficiatur laus. Dica- [Pſal. 46. 7.] mus eis, *Pſallite Deo noſtro, pſallite*; atque audiamus eos viciſſim reſpondentes: *Pſallite Regi noſtro, pſallite.*

[Pſalmis undè ſapor & ſuavitas concilianda.] 5 Laudem ergo cum cœli cantoribus in commune ducentes, utpote cives ſanctorum & domeſtici Dei, pſallite ſapienter. Cibus in ore, pſalmus in corde ſapit. Tantùm illum terere non negligat fidelis & prudens anima quibuſdam dentibus intelligentiæ ſuæ, ne ſi fortè integrum glutiat & non manſum, fruſtretur palatum ſapore deſiderabili, & dulciori ſuper mel & favum. Offeramus cum Apoſtolis in cœleſti convivio & [Luc. 24. 41.] [F] in dominica menſa favum mellis. Mel in cera, devo- [2. Cor. 3. 6.] tio in litera eſt. Alioquin litera occidit, ſi abſque [1. Cor. 14. 15.] ſpiritus condimento glutieris. Si autem cum Apoſtolo pſallas ſpiritu, pſallas & mente; cognoſces & tu de [Joan. 6. 64.] illius veritate ſermonis, quem dixit Jeſus: *Verba, quæ locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt*, & item quem [Eccli. 24. 27.] legimus dicente Sapientia: *Spiritus meus ſuper mel dulcis.*

6 Sic delectabitur in craſſitudine anima tua, ſic holocauſtum tuum pingue fiet. Sic placabis Regem, ſic [TOM. IV. Pſallentium devotio recreat Angelos.] placebis principibus, ſic denique totam tibi curiam benevolam reddes; & odorati odorem ſuavitatis in cœleſtibus, de te quoque dicent: *Quæ eſt iſta quæ* [Cant. 3. 6.] *aſcendit per deſertum, ſicut virgula fumi, ex aromatibus myrrhæ & thuris, & univerſi pulveris pigmentarii? Principes*, inquit, *Juda, duces eorum, princi-* [Pſal. 67. 28.] *pes Zabulon, principes Nephtalim*, hoc eſt confitentium, continentium, contemplantium. Norunt ſi- [Quales ſunt confitentes, continentes, & contemplantes.] quidem principes noſtri Regi ſuo acceptam eſſe pſallentium confeſſionem, continentium fortitudinem, contemplantium puritatem: & ſolliciti ſunt exigere à nobis iſtiuſmodi primitias ſpiritus, quæ profectò non [B] aliud ſunt, quàm primi & potiſſimi fructus ſapientiæ. Quod enim non ignoratis, Judas laudans vel confitens, & Zabulon habitaculum fortitudinis, Nephtalim cervus emiſſus interpretatur: qui nimirum agilitatis ſuæ ſaltibus exprimit ſpeculantis exceſſus, ſed & opaca penetrare nemorum, ut ille ſenſuum, conſuevit. Scimus autem qui dixerit: *Sacrificium laudis honorifi-* [Pſal. 49. 23.] *cabit me.*

7 Verùm ſi non eſt ſpecioſa laus in ore peccatoris; [Eccli. 15. 9. Continentia & puritas intentionis neceſſaria oranti.] nonne perneceſſariam habetis continentiæ virtutem, per quam fiat, ut non regnet peccatum in veſtro mortali corpore? Porrò continentia non habet meritum apud Deum, quæ gloriam requirit humanam. Ideo- [C] que maximè opus eſt etiam puritate intentionis, qua ſoli mens veſtra Deo & placere appetat, & valeat inhærere. Neque enim aliud eſt inhærere Deo, quàm videre Deum; quod ſolis mundicordibus ſingulari felicitate donatur. Cor mundum habebat David, qui dicebat Deo: *Adhæſit anima mea poſt te.* Item, *Mi-* [Pſal. 62. 9.] *hi autem adhærere Deo bonum eſt.* Videndo adhærebat, [Pſal. 72. 28. Orationes noſtræ per Angelos Deo innoteſcunt. * al. proſpiciant.] & adhærendo videbat. Animæ ergo in his exercitatæ cœleſtes ſeſe nuntii familiares exhibent & frequentes, præſertim ſi frequenter orantem perſenſerint*. Quis dabit mihi per vos, ò benigni Principes, petitiones meas innoteſcere apud Deum? Non enim Deo, cui etiam cogitatio hominis confitetur, ſed apud Deum, [D] hoc eſt ipſis qui cum Deo ſunt, tam beatis Virtutibus, quàm carne ſolutis Spiritibus. Quis ſuſcitabit me de terra inopem, & de ſtercore eriget pauperem, ut ſedeam cum principibus, & ſolium gloriæ teneam? Non ambigo quin gratanter in palatio colligant, quem dignanter in ſterquilinio viſitant. Denique lætati ſunt de converſione; & in aſſumptione non agnoſcent?

8 Hos itaque puto inter orandum alloqui ſponſam, & ipſis, tamquam ſponſi domeſticis ac ſodalibus, deſiderium cordis ſui aperire, cùm ait: *Oſculetur me oſculo oris ſui.* Et vide familiare amicumque colloquium animæ in carne ſuſpirantis cum cœleſtibus poteſtatibus. Geſtit in oſcula, petit quod cupit; non tamen nomi- [E] nat quem amat: quia illos noſſe non dubitat, utpote de quo ſibi frequens cum illis ſoleat eſſe confabulatio. Propterea non dicit, Oſculetur me ille vel ille; ſed *Oſculetur* me tantùm: ſicut & Maria Magdalena non exprimebat ex nomine quem quæreret, ſed tantùm ajebat ei quem putabat hortulanum: *Domine, ſi tu ſuſtu-* [Joan. 20. 15.] *liſti eum.* Quem enim? Non aperit; quia palam omnibus eſſe credit, quod à ſuo corde nec ad momentum recedere poteſt. Ita ergo & iſta loquens ſodalibus ſponſi ſui, tamquam conſciis & quibus ſe noverat manifeſtam, tacito nomine repente in hæc de dilecto verba prorumpit: *Oſculetur me oſculo oris ſui.* De quo jam oſculo nolo vos diutius protrahere, ſed ſermone [F] craſtino audietis quidquid orantibus vobis ſuggerere mihi indè dignabitur unctio docens de omnibus. Neque enim hoc ſecretum revelat caro & ſanguis: ſed is qui ſcrutatur profunda Dei Spiritus-ſanctus, qui à Patre Filioque procedens, cum ipſis pariter vivit & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

---

a Non ſecundùm locum localemve cuſtodiam, ſed ſecundùm opem & efficaciam, uti interpretatur Sixtus Senenſis in ſuſſoribus Noch.

SERMO VIII.

Quomodo per oſculum oris Dei ſignificatur Spiritus-ſanctus, quem Eccleſia ſibi petit dari ad notitiam ſanctæ Trinitatis.

1 HODIE vobis, ſicut heſterna promiſſione tenetis, de ſummo, ideſt de oris oſculo, diſputare propoſitum eſt. Audite attentius quod ſapit ſuavius, & guſtatur rarius, & intelligitur difficilius. Mihi videtur (ut paulò altius inchoem) ineffabile quoddam atque inexpertum omni creaturæ oſculum

Matt. 11. 27.

deſignaſſe, qui ait: *Nemo novit Filium niſi Pater; & nemo novit Patrem niſi Filius, aut cui voluerit Filius revelare.* Pater enim diligit Filium, & ſingulari dilectione amplectitur, ſummus æqualem, æternus

Oſculum in divinis quid ſit.

coæternum, unus unicum. Sed enim non minori ipſe à Filio affectione adſtringitur: quippè pro cujus amore & moritur, ipſo atteſtante cùm ait:

Matth. 26. 2.

Ut ſciant omnes quia diligo Patrem, ſurgite, eamus; haud dubium quin ad paſſionem. Illa itaque mutua gignentis genitique cognitio pariter & dilectio, quid niſi oſculum eſt ſuaviſſimum, ſed ſecretiſſimum?

Angelis non conceſſum.

2 Ego pro certo ad tantum & tam ſanctum divini amoris arcanum ne ipſam quidem angelicam admitti arbitror creaturam. Etenim, Paulo hoc ipſum

Phil. 4. 7.

ſapiente, pax illa exſuperat omnem, etiam angelicum, ſenſum. Undè nec iſta (quamquam multum præſumens) audet tamen dicere, Oſculetur me ore ſuo; ſoli illud ſcilicet reſervans Patri: ſed aliquid minus poſtulans, *Oſculetur me*, inquit, *oſculo oris ſui.* Videte

Spiritus ſanctus donum, oſculum Eccleſiæ. Joan. 20. 22.

novam ſponſam novum oſculum accipientem, non tamen ab ore, ſed ab oſculo oris. *Inſufflavit*, inquit, *eis*, haud dubium quin Jeſus Apoſtolis, ideſt primitivæ Eccleſiæ; *& dixit, Accipite Spiritum-ſanctum.* Oſculum profectò fuit. Quid? corporeus ille flatus? Non, ſed inviſibilis Spiritus: qui propterea in illo dominico flatu datus eſt, ut per hoc intelligeretur & ab ipſo pariter tamquam à Patre procedere, tamquam verè oſculum, quod oſculanti oſculatoque commune eſt. Itaque ſufficit ſponſæ, ſi oſculetur ab oſculo ſponſi, etiamſi non oſculetur ab ore. Nec enim exiguum quid aut vile putat oſculari ab oſculo: quod non eſt aliud niſi infundi Spiritu-ſancto. Nempè ſi rectè Pater oſculans, Filius oſculatus accipitur: non erit abre oſculum Spiritum-ſanctum intelligi, utpotè qui Patris Filiique imperturbabilis pax ſit, gluten firmum, individuus amor, indiviſibilis unitas.

3 De ipſo igitur audet ſponſa, ipſumque infundi ſibi fidenter ſub oſculi nomine petit. Tenet quippe aliquid, undè non deſit occaſio præſumendi. Dicens

Matt. 11. 27.

enim Filius, *Nemo novit Filium niſi Pater, & nemo novit Patrem niſi Filius;* adjecit, *aut cui voluerit Filius revelare.* Non autem diffidit ſponſa quin ſibi velit, ſi cui voluerit. Petit ergo audenter dari ſibi oſculum, hoc eſt Spiritum illum, in quo ſibi & Filius reveletur & Pater. Alter enim ſine altero nequaquam

Joan. 14. 9. 1. Joan. 2. 24.

innoteſcit. Undè eſt illud: *Qui videt me, videt & Patrem meum;* & illud Joannis: *Omnis qui negat Filium, nec Patrem habet. Qui autem confitetur Filium, & Patrem habet.* Ex quibus liquidò conſtat, quia nec Pater ſine Filio, nec Filius ſine Patre agnoſcitur. Meritò proindè non in alterius tantùm, ſed in utriuſque cognitione conſtituit ſummam beatitudinem

Joan. 17. 3.

qui dicit: *Hac eſt vita æterna, ut cognoſcant te verum Deum, & quem miſiſti Jeſum-Chriſtum.* Denique &

Apoc. 14. 1.

qui ſequuntur Agnum, referuntur habere nomen ejus, & nomen Patris ejus ſcriptum in frontibus ſuis: quod eſt de utriuſque notitia gloriari.

4 Sed dicit aliquis: Ergo & Spiritus-ſancti agnitio non eſt neceſſaria, ut cùm dixerit eſſe vitam æternam noſſe & Patrem & Filium, de Spiritu-ſancto tacuerit? Eſt utique: ſed ubi Pater & Filius perfectè agnoſcitur, utriuſque bonitas, quæ Spiritus-ſanctus eſt, quomodo ignoratur? Neque enim integrè homo homini innoteſcit, quamdiu latet, utrumnam bonæ, an malæ ſit voluntatis. Quamquam & cùm dictum

A

eſt, *Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te verum Deum, & quem miſiſti Jeſum-Chriſtum;* profectò ſi miſſio illa beneplacitum tam Patris benignè mittentis, quàm Filii voluntariè obedientis demonſtrat, non omninò tacitum eſt de Spiritu ſancto, ubi tantæ utriuſque gratiæ mentio facta eſt. Utriuſque ſiquidem amor & benignitas Spiritus-ſanctus eſt.

Joan. 17. 3.

5 Trinæ ergo hujus agnitionis infundi ſibi gratiam, quantum quidem capi in carne mortali poteſt, ſponſa petit, cùm oſculum petit. Petit autem à Filio, quia Filii eſt cui voluerit revelare. Revelat, ergo Filius ſeipſum cui vult, revelat & Patrem. Revelat autem ſine dubio per oſculum, hoc eſt per Spiritum-ſanctum, Apoſtolo

B

teſte qui ait: *Nobis autem revelavit Deus per Spiritum ſuum.* At verò dando Spiritum per quem revelat, etiam ipſum revelat: dando revelat, & revelando dat. Porrò revelatio, quæ per Spiritum-ſanctum fit, non ſolùm illuſtrat ad agnitionem, ſed etiam accendit ad amorem, dicente Paulo: *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum-ſanctum, qui datus eſt nobis.* Et ideò forſan de his, qui cognoſcentes Deum, non tamquam Deum glorificaverunt, non legitur quòd Spiritu-ſancto revelante cognoſcerent: quia cùm cognoſcerent, non amaverunt. Sic quippe habes: *Deus enim illis revelavit.* Nec adjunctum eſt, per Spiritum ſuum: ne ſibi ſponſæ oſculum mentes impiæ

1. Cor. 2. 10. Qui illuminat ſimul & accendit.

Rom. 5. 5.

Profani ſapientes hujus doni expertes.

C

uſurparent, quæ contentæ ea quæ inflat, eam quæ ædificat neſcierunt. Denique ipſe Apoſtolus dicat per quid cognoverunt. *Per ea*, inquit, *quæ facta ſunt, intellecta conſpexerunt.* Undè & conſtat, quia nec perfectè cognoverunt, quem minimè dilexerunt. Si enim integrè cognoviſſent, bonitatem qua pro eorum redemptione in carne naſci & mori voluit, non ignoraſſent. Audi denique quid eis de Deo revelatum fuerit: *Sempiterna*, ait, *virtus ejus & divinitas.* Vides quia quod ſublimitatis, quod majeſtatis eſt, in præſumptione ſpiritus, non Dei, ſed ſui rimati ſint: quòd autem mitis ſit & humilis corde, non intellexerint. Nec mirum, quia & caput eorum Behemoth nihil humile, ſed (ſicut de eo legitur) *omne ſublime videt.*

Rom. 1. 20.

Ibidem.

D

Quo contra David non ambulabat in magnis, neque in mirabilibus ſuper ſe, ne ſcrutator majeſtatis opprimeretur à gloria.

Job. 41. 25. Pſal. 130. 1. Prov. 25. 27.

6 Vos quoque, ut cautè in arcanis ſenſibus pedem figatis, mementote ſemper, quod Sapiens admonet: *Altiora*, inquit, *te ne quæſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris.* In ſpiritu ambulate in illis, & non in ſenſu proprio. DOCTRINA Spiritus non curioſitatem acuit, ſed charitatem accendit. Meritò proindè ſponſa, quem diligit anima ſua inquirens, non ſe ſuæ carnis ſenſibus credit, non curioſitatis humanæ inanibus ratiociniis acquieſcit: ſed petit oſculum, id eſt Spiri-

Eccli. 3. 22. Curioſitatem reprimit, charitatem accendit.

E

tum-ſanctum invocat, per quem accipiat ſimul & ſcientiæ guſtum, & gratiæ condimentum. Et bene ſcientia, quæ in oſculo datur, cum amore recipitur: quia amoris indicium oſculum eſt. SCIENTIA ergo quæ inflat, cùm ſine charitate ſit, non procedit ex oſculo. Sed nec qui zelum Dei habent, & non ſecundùm ſcientiam, ſibi ullatenus arrogent illud. Utrumque enim munus ſimul fert oſculi gratia, & agnitionis lucem, & devotionis pinguedinem. Eſt quippè Spiritus ſapientiæ & intellectus, qui inſtar apis ceram portantis & mel, habet omninò & undè accendat lumen ſcientiæ, & undè infundat ſaporem gratiæ. Neuter ergo ſe oſculum percepiſſe putet, ſive qui veritatem intelligit,

Scientia inflans & cæcus zelus non ab eo.

Sed ſcientia cum devotione.

F

nec diligit; ſive qui diligit, nec intelligit. Sanè in oſculo iſto nec error locum habet, nec tepor. Quamobrem geminæ gratiæ ſacroſancti oſculi ſuſcipiendæ paret è regione duo labia ſua quæ ſponſa eſt, intelligentiæ rationem, ſapientiæ voluntatem, ut de pleno oſculo glorians mereatur audire: *Diffuſa eſt gratia in labiis tuis, propterea benedixit te Deus in æternum.* Itaque Pater Filium oſculans, pleniſſimè illi arcana ſuæ divinitatis eructat, & ſpirat ſuavitatem amoris, Scriptura hoc ſignificante, cùm ait: *Dies diei eructat verbum.* Cui ſanè ſempiterno ſingulariterque beato complexui, nulli omninò, ut jam dictum eſt, creaturæ inter-

Pſal. 44. 3.

Pſal. 18. 3.

intereſſe donatur, ſolo utriuſque Spiritu teſte ac con-
ſcio mutuæ agnitionis & dilectionis. *Quis enim cognovit* Rom. 11. 34.
ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit?

7 Sed dicat mihi fortaſſe aliquis: Tibi ergo undè in-
notuit, quòd nulli fateris creditum creaturæ? Profe-
ctò Unigenitus qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarravit, Joan. 1. 18.
dixerim, non mihi miſero & indigno, ſed planè Joan-
ni * amico ſponſi, cujus hæc verba ſunt; non ſolùm * Baptiſtæ.
autem, ſed & Joanni Evangeliſtæ, utique diſcipulo
quem diligebat Jeſus. Placita enim fuit Deo & anima
illius, digna prorſus nomine & dote ſponſæ, digna
ſponſi amplexibus, digna denique quæ recumberet ſu-
per pectus Domini. Hauſit Joannes de ſinu Unigeni-
ti, quod de paterno hauſerat ille. Nec ſolus ipſe ta- B
men, ſed & omnes, quibus idem ajebat magni conſilii
Angelus: *Vos dixi amicos, quia omnia quæcumque au-* Joan. 15. 15.
divi à Patre meo, nota feci vobis. Hauſit & Paulus, Galat. 1. 12.
cujus evangelium non eſt ab homine, neque per homi-
nem illud accepit, ſed per revelationem Jeſu-Chriſti.
Profectò hi omnes tam feliciter, quàm veraciter dice-
re poſſunt: *Unigenitus qui eſt in ſinu Patris, ipſe enar-* Joan. 1. 18.
ravit nobis. Et illa enarratio quid eis niſi oſculum
fuit? Sed oſculum de oſculo, & non de ore. Audi ſiqui-
dem oſculum de ore. *Ego & Pater unum ſumus*: item, Joan. 10. 30. Oſculum de ore, oſculum de oſculo.
Ego in Patre & Pater in me eſt. Oſculum eſt ore ad
os ſumptum: ſed nemo appropiat. Oſculum planè dile-
ctionis & pacis: ſed dilectio illa ſupereminet omni C
ſcientiæ, & pax illa omnem ſenſum exuperat. Verum-
tamen quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in
cor hominis aſcendit, Paulo revelavit Deus per Spiri-
tum ſuum, hoc eſt per oſculum oris ſui. Igitur Filium in
Patre, & Patrem eſſe in Filio oſculum de ore eſt. Quod
autem legitur, *Non enim accepimus ſpiritum hujus mun-* 1. Cor. 2. 12.
di, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ à Deo
donata ſunt nobis; oſculum ſanè de oſculo eſt.

8 Et ut apertius alterutrum diſtinguamus; qui ple- Diſcrimen utriuſque.
nitudinem capit, oſculum de ore ſumit: qui verò de
plenitudine, oſculum de oſculo recipit. Magnus qui-
dem Paulus: ſed quantumlibet ſurſum porrigat os,
etiamſi ſe uſque ad tertium cœlum extendat, citra os D
Altiſſimi tamen neceſſe eſt ut remaneat, & modo ſuo
contentus in ſe ſubſiſtat: & cùm pertingere ad vultum
gloriæ non valebit, condeſcendi ſibi, & ex alto tranſ-
mitti oſculum humiliter petat. Qui verò non rapinam Philip. 2. 6.
arbitratur eſſe ſe æqualem Deo, ita ut audeat dicere,
Ego & Pater unum ſumus; quia ex æquo conjungitur, Joan. 10. 30.
ex æquo complectitur, non oſculum de loco inferiori
mendicat, ſed pari celſitudine os * ori conjungit, & ſin- * al. Os ore contingit.
gulari prærogativa oſculum de ore ſumit. Chriſto igi-
tur oſculum eſt plenitudo, Paulo participatio: ut cùm
ille de ore, iſte tantùm de oſculo oſculatum ſe glorietur.

9 Felix tamen oſculum, per quod non ſolùm agno- Pater non perfectè cognoſcitur, niſi cùm perfectè diligitur.
ſcitur Deus, ſed & diligitur Pater: qui nequaquam ple-
nè cognoſcitur, niſi cùm perfectè diligitur. Quæ in vo- E
bis anima ſenſit aliquando in ſecreto conſcientiæ ſuæ
Spiritum Filii clamantem, *Abba, pater?* Ipſa, ipſa,
paterno ſe diligi præſumat affectu, quæ eodem ſe ſpi-
ritu, quo & Filius, affectam ſentit. Confide, quæ-
cumque es illa, confide nihil hæſitans. In ſpiritu Fi-
lii filiam cognoſce te Patris, ſponſam Filii vel ſoro-
rem. Utroque vocabulo eam, quæ hujuſmodi eſt, in-
venies appellari. Ad manum eſt undè id probem: non
multum laborabo. Vox ſponſi eſt ad ipſam: *Veni in hor-* Cant. 5. 1. Anima ſancta, & ſoror, & ſponſa, & filia vocatur.
tum meum, ſoror mea ſponſa. Soror ſiquidem eſt,
quia ex uno Patre: ſponſa, quia in uno Spiritu. Nam
ſi carnale matrimonium conſtituit duos in carne una, F
cur non magis ſpiritualis copula duos conjunget in uno
ſpiritu? Denique qui adhæret Domino, unus ſpiritus
eſt. Sed audi etiam de Patre, quàm amanter quam-
que dignanter & filiam eam nominat, & nihilominus
tamquam nurum propriam ad Filii blandos invitat
amplexus. *Audi*, inquit, *filia, & vide, & inclina* Pſ. 44. 12.
aurem tuam; & obliviſcere populum tuum & domum

A *patris tui, & concupiſcet Rex decorem tuum.* Ecce à TOM. IV.
quo iſta flagitat oſculum. O ſancta anima, reveren-
tiam habe, quoniam ipſe eſt Dominus Deus tuus, &
fortaſſe non oſculandus, ſed adorandus cum Patre &
Spiritu-ſancto in ſæcula ſæculorum. Amen.

SERMO IX.

De uberibus ſponſi, id eſt Chriſti, quorum unum eſt
Longanimitas expectandi peccatores: alterum
Benignitas ſeu facilitas eos recipiendi.

1 ACcedamus jam ad librum, verbiſque ſponſæ
B rationem demus & conſequentiam. Pendent
enim, & prærupta nutant abſque principio. Ideoque
præmittendum cui competenter cohæreant. Ponamus Textus cum ſequentia.
proindè iſtos, quos ſponſi ſodales diximus, viſitandi
ſalutandique gratia, ſicut heri & nudiuſtertius, acceſ-
ſiſſe nunc quoque ad ſponſam; ipſamque ſubmurmu-
rantem & tædentem reperiſſe, mirari cauſam, & quaſi
alloqui in hunc modum. Quid novi accidit? quid te
cernimus ſolito triſtiorem? quæ inopinati murmuria
cauſa? Certè cùm averſa & alienata ires poſt amato-
res tuos, cum quibus malè erat tibi, compulſa tan-
dem reverti ad virum tuum priorem, nonne ut ſaltem
merereris tangere pedes, multis precibus & fletibus
C inſtitiſti? Recolo, inquit. Quid? Obtento eo, ſimul-
que accepta in oſculo pedum indulgentia de offenſis,
numquid non rurſus facta impatiens, & tanta nequa-
quam dignatione contenta, ſed majoris familiaritatis
cupida, ſecundam quoque gratiam eadem qua prius
inſtantia poſtulaſti, & impetraſti, ita ut in oſculo ma-
nus adepta ſis virtutes non paucas, & non parvas? Non
diffiteor, ait. Et illi: Enimverò num tu es quæ ju-
rare & obteſtari ſolebas, ſi unquam ad oſculum ma-
nus pervenire daretur, ſufficere jam tibi; nil te de cæ-
tero petituram? Ego. Quid igitur? Fortè horum quæ
acceperas quippiam ablatum cauſaberis? Nihil. An ve-
rò times repetitum iri, quod tibi de mala tua priſtina
D converſatione indultum præſumpſeras? Non.

2 Age tamen, dic undè queamus ſatisfacere tibi. Amoris ardor impatiens.
Non quieſco, ait, niſi oſculetur me oſculo oris ſui.
Gratias de oſculo pedum, gratias & de manus: ſed ſi
cura eſt illi ulla de me, *Oſculetur me oſculo oris ſui.*
Non ſum ingrata, ſed amo. Accepi, fateor, meritis
potiora, ſed prorſus inferiora votis. Deſiderio feror,
non ratione. Ne quæſo cauſemini præſumptionem, ubi Pſ. 98. 4.
affectio urget. Pudor ſanè reclamat: ſed ſuperat amor.
Nec ignoro, quòd honor regis judicium diligit: ſed
præceps amor nec judicium præſtolatur, nec conſilio
temperatur, nec pudore frenatur, nec rationi ſubjici-
tur. Rogo, ſupplico, flagito, *Oſculetur me oſculo oris*
E *ſui.* En gratia ipſius multis jam annis caſtè ſobrieque Animæ religioſè exercitatio.
vivere curo, lectioni inſiſto, reſiſto vitiis, orationi in-
cumbo frequenter; vigilo contra tentationes, recogito
annos meos in amaritudine animæ meæ. Sine querela
me arbitror, quantum in me eſt, converſari inter fra-
tres; ſuperioribus poteſtatibus ſubdita ſum, egrediens
& regrediens ad imperium ſenioris. Aliena non cupio: Aridæ piæ querimonia.
mea potius & me pariter dedi. In ſudore vultus mei co-
medo panem meum: cæterum quod in his omnibus eſt,
totum conſtat de conſuetudine, de dulcedine nihil. Quid
niſi, juxta Prophetam, *vitula Ephraim* ſum, *docta di-* Oſee 10. 11.
ligere trituram? Denique in Evangelio qui hoc ſolum Luc. 17. 10.
quod facere debet, facit, ſervus inutilis reputatur.
F Mandata forſan utcumque adimpleo: ſed anima mea ſi-
cut terra ſine aqua in illis. Ut igitur holocauſtum meum
pingue fiat, *Oſculetur me*, quæſo, *oſculo oris ſui.*

3 Plerique veſtrum mihi quoque (ut memini) in Bernardi diſcipuli idipſum conquerebantur.
privatis a confeſſionibus ſuis conqueri ſolent ſuper
hujuſcemodi animi arentis languore atque hebetudi-
ne ſtolidæ mentis, quod Dei ſcilicet alta atque ſub-
tilia penetrare nequeant, quod de ſuavitate ſpiritus

a Sic in ejuſmodi privatis confeſſionibus revelabant ipſas etiam negligentias, quales vocat Bernardus in Sermone 1. de Circumciſione num. 3. Guigo Carthuſiæ Prior V. privatas appellat confeſſiones, quæ fiebant in cellis privatis; communes, quæ ab omnibus fiebant ſingulis ſabbatis, tametſi privatim. Confer lib. 3. de vita S. Bernardi num. 18.

TOM. IV. aut nil, aut parum ſentiant. Quid iſti, niſi ad oſculum ſuſpirant? Suſpirant planè, & inhiant ſpiritui ſapientiæ & intellectus: intellectus utique quo pertingant; ſapientiæ, qua guſtent quod intellectu apprehenderint. Ego in hoc ipſo affectu ſanctum puto oraſſe Prophetam, cùm diceret: *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, & labiis exultationis laudabit os meum.* Oſculum omninò petebat, & illud oſculum, in cujus tactu perfuſis labiis pinguedine gratiæ ſpecialis *, ſequeretur quod alibi idem ipſe precatur: *Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam.* Denique & eructavit ubi guſtavit: *Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abſcondiſti timentibus te!* Satis hoc oſculum detinuit nos, & necdum me illud (ut verum fatear) dignè ſatis expreſſiſſe confido. Sed tranſeamus ad reliqua: quia id melius impreſſum, quàm expreſſum innoteſcit.

Pſ. 62. 6.
* al. Spiritualis.
Pſ. 70. 8.
Pſ. 30. 20.

Cant. 1. 1.

4 Sequitur: *Quia meliora ſunt ubera tua vino; fragrantia unguentis optimis.* Et hæc verba cujus ſint, auctor non loquitur, relinquens nobis liberè commentari, cui potiſſimum perſonæ conveniant. Mihi verò non deeſt, undè illa congruenter aſſignem ſive ſponſæ, ſive ſponſo, ſive etiam ſponſi ſodalibus. Et primùm ſponſæ qualiter congruant, indicabo. Interim confabulantibus illa pariter atque illis, acceſſit ipſe, de quo ſermo erat. Utique libens appropiat de ſe loquentibus. Sic ſolet. Sic euntibus in Emmaus, & conferentibus inter ſe, jucundum ſe facundumque exhibuit comitem. Nempè hoc eſt quod in Evangelio pollicetur: *Ubi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ego ſum in medio eorum;* & per Prophetam: *Antequam*, ait, *clament, ego exaudiam; & adhuc loquentibus illis dicam, Ecce adſum.* Ita ergo nunc non vocatus affuit, & delectatus verbis prævenit preces. Arbitror quòd interdum nec verba expectat, ſed ſolis cogitationibus advocetur. Denique ait homo qui inventus eſt ſecundùm cor Dei: *Deſiderium pauperum exaudivit Dominus, præparationem cordis eorum audivit auris tua.* Attendite & vos vobis in omni loco, ſcientes quoniam omnia veſtra novit, ſcrutans corda & renes Deus, qui finxit ſingillatim corda veſtra, & intelligit omnia opera veſtra. Sponſa ergo ſponſum adeſſe perſentiens, ſubſtitit. (Pudet enim præſumptionis in qua ſe deprehenſam intelligit, nam verecundius id moliri per internuntios exiſtimarat) moxque converſa ad ipſum, temeritatem, prout valet, excuſare conatur: *Quia meliora ſunt*, inquiens, *ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis.* Ac ſi dicat: Si altum ſapere videor, tu feciſti, ò ſponſe, qui in dulcedine uberum tuorum tanta me dignatione lactaſti, quatenus omni metu, tui charitate, non mea temeritate depulſo, audeam plus fortè quàm expediat. Audeo ſanè pietatis memor, immemor majeſtatis. Hæc pro verborum conſequentia dicta ſint.

Luc. 24. 15.
Matt. 18. 20.
Iſ. 65. 24.
Piorum preces Deus prævenit.
Pſ. 9. 17.

5 Nunc qualis ſit iſta uberum ſponſi commendatio, videamus. Duo ſponſi ubera, duo in ipſo ſunt ingenitæ manſuetudinis argumenta, quod & patienter expectat delinquentem, & clementer recipit pœnitentem. Gemina, inquam, dulcedo ſuavitatis exuberat in pectore Domini Jeſu, longanimitas videlicet in expectando, & in donando facilitas. Et audi quia non ſit hoc inventum meum. Legis profectò de longanimitate: *An divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis?* item, *An ignoras quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?* Ad hoc ſiquidem diu ſuſpendit ſententiam ultionis à contemnente, ut quandoque exhibeat gratiam remiſſionis in pœnitente. *Non enim vult mortem peccatoris, ſed ut convertatur, & vivat.* Ponamus exempla & de altero ubere, quod dictum eſt remittendi facilitas. Legis & de ipſa: *Quacumque hora ingemuerit peccator, peccatum ſuum remittetur ei.* Legis, *Derelinquat impius viam ſuam, & vir iniquus cogitationes ſuas, & revertatur ad Dominum, & miſerebitur ejus; & ad Deum noſtrum, quoniam multus eſt ad ignoſcendum.* Pulchrè David paucis comprehendis utrumque, dicens: *Longanimis, & multum miſericors.* Hujus ergo geminæ bonitatis experimento in eam ſe fiduciam excreviſſe fatetur ſponſa, ut auderet petere oſculum. Quid mirum, dicens, ſi ſic præſumo de te, ò ſponſe, quæ de tuis uberibus tantam ſum experta abundantiam ſuavitatis? Ergo ad audendum me provocat dulcedo uberum tuorum, non meorum confidentia meritorum.

Ubera Sponſi, Longanimitas & Benignitas.
Rom. 2. 4.
Ibid.
Ezech. 33. 11.
Ibid. 18.
Iſ. 55. 7.
Pſ. 102. 8.

6 Quod autem dicit, *Meliora ſunt ubera tua vino*, hoc eſt: Pinguedo gratiæ, quæ de tuis uberibus fluit, efficacior mihi eſt ad ſpiritualem profectum, quàm mordax increpatio prælatorum. Nec ſolùm meliora vino, ſed *& fragrantia unguentis optimis*; quia non modo internæ dulcedinis lacte præſentes alis, ſed bonæ quoque opinionis grato odore reſpergis abſentes, bonum habens teſtimonium & ab his qui intus, & ab his qui foris ſunt. Habes, inquam, lac intus, & foris unguenta: quoniam quidem non eſſent quos lacte reficeres, ſi non prius odore attraheres. Sanè de his unguentis, ſi quid dignum conſideratione contineant, videbitur poſt hæc, cùm eo ventum fuerit, ubi dicit in conſequentibus: *In odore unguentorum tuorum curremus.* Nunc juxta promiſſum noſtrum hæc ipſa verba, quæ Sponſæ data ſunt, an & Sponſo congruant videamus.

Gratia efficacior increpatione.
Cant. 1. 3.

7 Sponſa loquente de Sponſo, repente (ut dixeram) adeſt ille, annuit voto, dat oſculum, impletque in ea ſermonem qui ſcriptus eſt: *Deſiderium cordis ejus tribuiſti ei, & voluntate labiorum ejus non fraudaſti eum.* Quod & probat ex ejus uberum repletione. Tantæ nempè efficaciæ oſculum ſanctum eſt, ut ex ipſo mox, cùm acceperit illud, ſponſa concipiat, tumeſcentibus nimirum uberibus, & lacte quaſi pingueſcentibus in teſtimonium. Quibus ſtudium eſt orare frequenter, experti ſunt quod dico. Sæpè corde tepido & arido accedimus ad altare, orationi incumbimus. Perſiſtentibus autem repente infunditur gratia, pingueſcit pectus, replet viſcera inundatio pietatis: & ſi ſit qui premat, lac conceptæ dulcedinis ubertim fundere non tardabunt. Dicat ergo: Habes ſponſa quod petiiſti, & hoc tibi ſignum, quia meliora facta ſunt ubera tua vino. Hinc te ſcilicet noveris oſculum accepiſſe, quod te concepiſſe ſentis. Undè & ubera tibi intumuerunt, facta in ubertate lactis meliora vino ſcientiæ ſæcularis, quæ * quidem inebriat, ſed curioſitate, non charitate; implens, non nutriens; inflans, non ædificans; ingurgitans, non confortans.

Pſ. 20. 3.
Ubera ſponſæ.
Pii orationis initio aridi, ſæpè in decurſu ferveſcunt.
Scientia ſæcularis facit curioſos.
* al. Quod.

8 Sed demus & ſodalibus iſta depromere. Injuſtè, inquiunt, murmuras adverſus ſponſum: quia id plus valet quod ille jam dedit, quàm quod tu petis. Quod enim poſtulas, te quidem delectat: ſed ubera, quibus parvulos alis, quos & paris, meliora, hoc eſt neceſſariora, ſunt vino contemplationis. Aliud ſiquidem eſt quod unius lætificat cor hominis, & aliud quod ædificat multos. Nam etſi Rachel formoſior, ſed Lia fœcundior eſt. Noli ergo nimis inſiſtere oſculis contemplationis: quia meliora ſunt ubera prædicationis.

Activa vita magis neceſſaria quàm contemplativa.

9 Occurrit & alius ſenſus, quem quidem non propoſueram, ſed minimè præteribo. Utquid enim verba hæc non magis convenire dicamus eis ipſis, quibus præeſt in ſollicitudine, tamquam parvulis mater aut nutrix? Nec enim æquanimiter ferunt juvenculæ & teneræ adhuc animæ, illam vacare quieti, cujus plenius erudiri doctrina, & exemplis informari deſiderant. An non denique talium in ſubſequenti compeſcitur inquietudo, ubi ſub gravi conteſtatione prohibentur ſuſcitare dilectam, quo uſque ipſa velit? Hæ itaque ſentientes oſculis inhiare ſponſam, ſecretum quærere ſibi, fugitare publicum, declinare turbas, & curæ ipſarum propriam præferre quietem: Noli inquiunt, noli; quia major in uberibus, quàm in amplexibus fructus exiſtit. Per ea ſiquidem nos vindicas à carnalibus deſideriis, quæ militant adverſus animam; eripis mundo, & acquiris Deo. Hoc ergo eſt quod ajunt: *Quia meliora ſunt ubera tua vino.* Carnis, inquiunt, voluptatem, qua paulò antè, tamquam vino, ebriæ tenebamur, vincunt hæ, quas tua nobis ubera ſtillant, deliciæ ſpirituales.

Alius ſenſus.
Cant. 2. 7.
Prælatis cura ovium non fugienda.

Carnalis affectus vino ſimilis.

A
10 Et pulchrè vino comparant carnalem affectum. Ut enim uva ſemel expreſſa non habet jam quod denuo fundat, ſed perpetua ariditate damnatur: ſic caro in preſſura mortis ab omni prorſus ſua delectatione ſiccatur, nec ultra revireſcit ad libidines. Undè Propheta: *Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus tamquam flos fœni. Exſiccatum eſt fenum, & cecidit flos*; & Apoſtolus: *Qui ſeminat in carne, de carne & metet corruptionem*; & rurſum: *Eſca ventri, & venter eſcis; Deus autem & hunc, & has deſtruet*. Vide autem non carni tantùm, ſed & mundo fortè competat iſta proportio. Siquidem & ipſe tranſit, & concupiſcentia ejus: & cùm omnia quæ in mundo ſunt, finem habeant, finis eorum non erit finis. Verùm ubera non ſic.

Iſa. 40. 6. Galat. 6. 8. 1. Cor. 6. 13.

B
Ubera ſponſæ meliora.

Hæc enim cùm exhauſta fuerint, rurſum de fonte materni pectoris ſumunt quod propinent ſugentibus. Meritò proindè meliora carnis, ſæculive amore aſſeruntur ubera ſponſæ, quæ nullo unquam lactentium numero areſcunt, ſed ſemper abundant de viſceribus charitatis, ut iterum fluant. Flumina ſiquidem fluunt de ventre ejus, fitque in ea fons aquæ vivæ ſalientis in vitam æternam. Cumulatur deindè laus uberum fragrantia unguentorum, quod non ſolùm verborum ſapore paſcant, ſed & factorum opinione redoleant. Jam quæ ſint ubera, quo tumida lacte, qualibus delibuta unguentis, ſub alio ſermonis principio Chriſto adjuvante monſtrabimus: qui cum Patre &

C
Spiritu ſancto vivit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

Joan. 7. 38.

SERMO X.

De tribus unguentis ſpiritualibus, ſcilicet Contritionis, Devotionis, & Pietatis.

1 NON ſum ego profundi ſenſus, neque adeò perſpicacis ingenii, ut novi quippiam ex me adinvenire poſſim: ſed eſt fons magnus & indeficiens os Pauli, quod patet ad nos. De ipſo haurio mihi

D
etiam nunc in oſtenſione uberum ſponſæ, ſicut & frequenter ſoleo. *Gaudere*, inquit, *cum gaudentibus, flere cum flentibus*. Materni breviter exprimuntur affectus, quia nec dolere parvuli, nec valere queunt abſque illa quæ genuit: utrobique neceſſe eſt ſuis, eam conformari viſceribus. Igitur juxta Pauli ſententiam*, duas illas affectiones duobus ſponſæ uberibus aſſignabo, Compaſſionem uni, & Congratulationem alteri. Alioquin parvula eſt, & nondum nubilis, ſi nondum ubera miſit, ſi ſe videlicet neque ad congaudendum ſentiat promptam, neque pronam ad condolendum. Talis ſi fortè ad regimen animarum, ſeu ad officium prædicationis aſſumitur, aliis quidem non prodeſt, ſibi verò obeſt plurimum. Porrò ſeſe ingerere, quantæ impudentiæ eſt?

Rom. 12. 15.

Duo ſponſæ ubera, compaſſio & congratulatio.

* al. ſapientiam.

Prædicatori neceſſaria.

E
2 Sed redeamus ad ubera ſponſæ, ac pro diverſitate uberum, diverſas & lactis ſpecies proponamus. Nam congratulatio quidem exhortationis, Compaſſio verò conſolationis lac fundit. Porrò utramque ſpeciem ubertim cœlitus irrorari pio pectori ſuo ſpiritualis mater toties ſentit, quoties oſculum ſumit. Videas eam mox plenis uberibus parvulis incubare lactandis, & ex uno quidem conſolatoria, ex altero verò exhortatoria uberius miniſtrare, prout ſingulis convenire videbit. Verbi cauſa, ſi quem fortè ex his quos genuit in Evangelio, deprehenderit forti aliqua tentatione concuſſum, & indè turbatum ac triſtem, puſillanimemque factum, non poſſe jam ferre vim ten-

Boni Prælati erga filios affectus.

F
tationis; quomodo condolet, quomodo mulcet, quomodo plangit, quomodo conſolatur? quot argumenta pietatis mox reperit, quibus erigat deſolatum? E contra ſi promptum, ſi alacrem, ſi bene proficientem cognoverit; exultat, aggreditur ſalutaribus monitis, accendit amplius, inſtruit de quibus

TOM. IV.

A
poteſt ut perſeveret, utque in melius ſemper proficiat exhortatur. Omnibus ſe conformat, omnium in ſe transfert affectus, matrem ſe denique probat non minus deficientium, quàm proficientium.

3 Quanti hodie secus affectos ſe oſtendunt? de his dico, qui animas regere ſuſceperunt. Quod enim ſine miſerabili gemitu dicendum non eſt, Chriſti opprobria, ſputa, flagella, clavos, lanceam, crucem, & mortem, hæc omnia in fornace avaritiæ conflant, & profligant in acquiſitionem turpis quæſtus, & pretium univerſitatis ſuis marſupiis includere feſtinant; hoc ſolo ſanè à Juda Iſcariotis differentes, quod ille horum omne emolumentum paucorum de-

Prælatorum avaritia acriter perſtringitur.

B
nariorum numero compenſavit; iſti voraciori ingluvie lucrorum infinitas exigunt pecunias. His inſatiabili deſiderio inhiant, pro his ne amittant, timent; & cùm amittunt, dolent: harum in amore quieſcunt, quantum dumtaxat liberum eis eſt à ſervandi, vel augmentandi cura. Animarum nec caſus reputatur, nec ſalus. Non ſunt profectò matres, qui cùm ſint de Crucifixi patrimonio nimium incraſſati, impinguati, dilatati, non compatiuntur ſuper contritione Joſeph. Quæ mater eſt, non diſſimulat: habet ubera, & non vacua. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus novit, nec ceſſat exprimere de ubere quidem congratulationis lac exhortatio-

C
nis; de ubere verò compaſſionis lac conſolationis. Et de ſponſæ uberibus vel uberum lacte iſta ſufficiant.

4 Jam qualibus etiam unguentis eadem ubera redoleant, indicabo, ſi tamen veſtris orationibus juver, ut quod indè mihi ſentire datum eſt, detur & eloqui dignè ad audientium utilitatem. Alia ſponſi, atque alia ſponſæ unguenta ſunt, quemadmodum & ſua cuique ubera. Sed de ſponſi quo in loco tractandum ſit, ſuperius præfixum eſt: nunc ſponſæ unguentis intendamus, idque attentius, tamquam his quæ ſcriptura non mediocriter commendavit, ita ut ea pronuntiaverit non ſimpliciter bona, ſed *opti-*

D
ma. Et pono diverſas ſpecies unguentorum, quo ex pluribus ea, quæ potiſſimum ſponſæ uberibus congruant, eligamus. Eſt unguentum Contritionis, & eſt unguentum Devotionis, eſt & Pietatis. Primum pungitivum, dolorem faciens; ſecundum temperativum, dolorem leniens; tertium ſanativum, etiam morbum expellens. Nunc de ſingulis latius diſſeramus.

Unguentum triplex, contritionis, devotionis, & pietatis.

5 Eſt ergo unguentum, quod ſibi conficit anima multis irretita criminibus, ſi, cùm incipit cogitare vias ſuas, colligat, congerat, conteratque in mortariolo conſcientiæ multas ac varias ſpecies peccatorum ſuorum, & intra æſtuantis pectoris ollam ſimul

Unguentum contritionis undè conficiatur.

E
omnia coquat igne quodam pœnitentiæ & doloris, ut poſſit dicere cum Propheta: *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis*. Ecce hoc eſt unguentum, quo anima peccatrix ſuæ converſionis primordia condire debet, plagiſque ſuis recentibus adhibere. Primum namque ſacrificium Deo, ſpiritus contribulatus. Quamdiu ergo non habet, tamquam pauper & inops, undè ſibi melius ac pretioſius componat unguentum; non negligat parare interim iſtud, licèt de vilibus ſpeciebus: quia cor contritum & humiliatum Deus non deſpiciet. Tanto autem minus vile divinis apparebit conſpecti-

Pſal. 38. 4.

Pſal. 50. 19.

Ibidem.

F
bus, quanto plus ſibi illa viluerit in recordatione peccatorum ſuorum.

6 Tamen ſi illo viſibili, quo viſibiliter uncti à Peccatrice corporei pedes Dei referuntur in Evangelio, inviſibile hoc & ſpirituale fuiſſe dicimus figuratum, non omninò vile reputare poterimus. Quid enim de illo legitur? *Et domus*, inquit, *impleta eſt ex odore unguenti*. Peccatricis [a] manibus diſtillabatur, & ex-

Vis ejus & fragrantia.

Joan. 12. 3.

a

---

a Hoc in loco (uti & alibi non ſemel, ſermone 3 de Aſſumptione, &c.) confunditur Peccatrix illa mulier, de qua apud Lucam cap. 7. cum Maria, Lazari & Marthæ ſorore, quæ Chriſti Domini pedes in caſtello Bethaniæ unguento perfundit apud Joannem cap. 12. ubi *domus ex odore unguenti repleta* dicitur. Verùm plerique veterum ante Gregorium, imò recentiores non pauci, gravibus ſanè argumentis, alteram ab altera diſtinguunt, atque etiam S. Maria Magdalena, de qua Chriſtus ejecerat ſeptem dæmonia Marci 16. quæ Lucæ cap 8. ſecuta eſt Chriſtum cum aliis, & quidem ante converſionem (ut eis videtur) Peccatricis. Confer ſermonem 12. infra, num. 6.

Digitized by Google

TOM. IV. tremis membris corporis, ideſt pedibua, fundebatur: & tamen non nſque adeò contemptibile aut vile fuit, quin totam domum vis aromatum & ſuavitas repleret odoris. Quòd ſi attendamus, quanta in unius peccatoris converſione fragrantia reſpergatur Eccleſia, & quantis fiat odor vitæ ad vitam quivis pœnitens, ſi publicè perfecteque pœniteat; profectò & de hoc æquè

Luc. 15. 10. indubitanter pronuntiabimus, quia *domus impleta eſt ex odore unguenti*. Denique & ſupernas beatorum manſiones attingit pœnitentiæ odor, ita ut, teſte ipſa Veritate, magnum gaudium ſit inter Angelos Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente. Gaudete pœnitentes, puſillanimes confortamini. Vobis dico, quos nuper converſos de ſæculo, & à viis veſtris pravis recedentes, excepit mox amaritudo & confuſio animi pœnitentis, ac velut recentium adhuc vulnerum dolor nimius excruciat & perturbat. Securæ manus veſtræ diſtillent myrrhæ amaritudinem in ſalubrem hanc unctionem: quia cor contritum & humiliatum Deus

Pſ. 50. 19. non deſpiciet. Non eſt omninò ſpernenda, nec vilis æſtimanda hujuſcemodi unctio, cujus odor non ſolùm homines provocat ad correctionem, sed & Angelos ad exultationem invitat.

Devotionis unguentum unde conficiendum.

7 Sed eſt unguentum tanto iſto profectò pretioſius, quanto de melioribus compoſitum ſpeciebus. Hujus ſiquidem ſpecies ne longè quærantur, penes nos & abſque difficultate reperimus, ac de noſtris hortulis talium perfacilè copiam tollimus, quotieſcumque neceſſitas poſcit. Quis enim non ſatis de proprio, cùm vult, ad manum habet iniquitates & peccata, ſi non diſſimulat? Hæ autem ſunt (ſicut recognoſcitis) ſpecies unguenti primi, quod jam deſcripſimus. At verò ſecundi hujus aromata terra noſtra nequaquam profert, ſed procul & de ultimis finibus ea nobis conquirimus. Nempè omne datum optimum, & omne donum

Jac. 1. 17. perfectum deſurſum eſt, deſcendens à Patre luminum. Fit enim unguentum iſtud de divinis collatis humano generi beneficiis. Felix, qui ipſa ſibi ſtudioſè colligere, & antè mentis ſuæ oculos digna cum gratiarum actione reducere curat. Profectò cum fuerint in vaſculo pectoris piſtillo crebræ meditationis contuſa atque contrita, deindè igne ſancti deſiderii ſimul decocta omnia, & demum impinguata oleo lætitiæ; erit unctio longè pretioſior, excellentiorque priore. Sufficit ad probandum ejus teſtimonium qui ait: *Sacrificium*

Pſ. 49. 23. *laudis honorificabit me*. Nec dubium quin excitet ad laudandum beneficiorum recordatio.

Pſ. 50. 19. Præſtantius eſt prius.

8 Porrò cùm Scriptura hoc ſolum teſtetur de illo alio, quia nequaquam deſpicitur; liquet amplius eſſe commendatum, quod & honorificat. Denique illud pedibus apponitur, hoc capiti. Si enim in Chriſto caput ad divinitatem referendum eſt, dicente Paulo,

1. Cor. 11. 3. *Caput Chriſti Deus*; proculdubio caput ungit, qui gratias agit, quoniam Deum tangit, non hominem. Non quia non ſit homo qui Deus eſt, ſiquidem Deus & homo unus eſt Chriſtus: ſed quia omne bonum à Deo, non ab homine eſt, etiam ipſum quod per hominem

Joan. 6. 64. miniſtratur. Profectò enim ſpiritus eſt qui vivificat,

Jer. 17. 5. caro non prodeſt quicquam. Propterea & maledictus qui ſpem ſuam ponit in homine: quoniam etſi ſpes noſtra tota meritò pendet ex homine Deo; non tamen quia homo, ſed quia Deus eſt. Itaque illud pedibus, hoc capiti exhibetur: quoniam & humiliatio contriti cordis humilitati congruit carnis, & majeſtatem decet glorificatio. En quale unguentum propoſui vobis, quo ſe nimirum tangi caput illud tremendum principatibus non ducit indignum, immò & honoris inſigne ju-

Pſ. 49. 23. dicat, dicens: *Sacrificium laudis honorificabit me*.

Puſillanimis non competit.

9 Quamobrem non eſt pauperis & inopis, ſeu puſilli cordis animæ, conficere iſtiuſmodi unctionem, nempè cujus aromata & ſpecies ſola confidentia poſſidet, quæ tamen de libertate ſpiritus & cordis puritate deſcendat. Quæ enim puſillanimis eſt & modicæ fidei mens, rei ſuæ familiaris tenuitate conſtringitur, nec valet præ inopia otiari ad vacandum divinis laudibus, ſeu his, quæ laudes pariunt, intuendis beneficiis. Et ſi quando certè conatur aſſurgere, confeſtim domeſticarum neceſſitatum curis urgentibus revocatur ad ſua, & in ſe comprimi propria egeſtate compellitur. Quòd ſi hujus miſeriæ quæritur à me

Puſillanimitatis duæ cauſæ.

cauſa, dicam quod ipſi in vobis (niſi fallor) aut eſſe, aut fuiſſe recognoſcetis. Duabus de cauſis videtur mihi hujuſcemodi animi ægritudo & diffidentia ſolere contingere, aut de novitate videlicet converſionis, aut certè de converſationis tepore, etiamſi in converſione longum tempus habuerit. Utrumque profectò humiliat & dejicit conſcientiam, & inquietam facit, dum ſive pro tempore, ſive pro tepore antiquas animi paſſiones needum in ſe emortuas ſentit: & neceſſe proindè habens reſecandis intendere de cordis hortulo ſpinis iniquitatum & urticis cupiditatum, longius à ſemetipſa evagari non ſinitur. Quid enim? qui laborat in gemitu ſuo, poteritne ſimul & in Dei laudibus exultare? Quonam modo in ore gementis & plangentis ſonabit pariter illud Iſaiæ, *gratiarum* *Iſ. 51. 3.*
ſcilicet *actio, & vox laudis*? Nam ſicut à Sapiente accipimus, *Muſica in luctu, importuna narratio eſt*. *Eccli. 22. 6.*
Denique gratiarum actio beneficium ſequitur, non præcedit. Quæ autem adhuc in triſtitia eſt anima, beneficio non gaudet, ſed indiget. Habet ergo undè preces offerat; non autem undè referat grates. Quomodo enim recolet beneficium, quod non accepit? Meritò proindè dixi, non eſſe animæ pauperis conficere hoc unguentum, quod de recolendis divinis beneficiis componi debet: quoniam non poteſt videre lucem, donec tenebras intuetur. Nempè in amaritudine eſt, occupatque memoriam triſtis recordatio peccatorum, nec libet lætum quippiam ſimul admittere. Ideircò talibus denuntiat ſpiritus propheticus, dicens: *Vanum eſt vobis antè lucem ſurgere*. Quod eſt, *Pſ. 126. 2.*
Fruſtra ſurgitis ad intuenda beneficia quæ delectant, niſi prius recepto lumine conſolationis de reatibus qui conturbant. Non eſt ergo pauperum hoc unguentum.

10 Sed videte quinam de ejus copia non immeritò *Act. 5. 41.*
glorientur. *Ibant gaudentes* Apoſtoli *a conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati*. Multam ſibi profectò inſtillaverant de pinguedine ſpiritus, quorum lenitas non dico verbis, ſed nec verberibus ceſſit. Erant enim divites in charitate, quæ nullis exhauritur expenſis, & de ipſa facilè holocauſta medullata offerre ſufficiebant. Fun- *Act. 2. 25.*
debant paſſim ſudantia pectora liquorem ſanctum, quo imbuta plenius erant, quando loquebantur variis linguis magnalia Dei, prout Spiritus-ſanctus dabat eloqui illis. Nec dubium quin & illi abundarent iiſdem unguentis, quibus Apoſtolus teſtimonium perhibebat, dicens: *Gratias ago Deo meo ſemper pro vo-* *1. Cor. 1. 4.*
bis in gratia Dei, quæ data eſt vobis in Chriſto Jeſu: quia in omnibus divites facti eſtis in illo, in omni verbo & in omni ſcientia, ſicut teſtimonium Chriſti confirmatum eſt in vobis, ita ut nihil vobis deſit in ulla gratia. Utinam & pro vobis ego has ipſas gratias referre poſſim, ut videam vos divites in virtutibus, alacres in laudibus Dei ſpirituali hac pinguedine abundantius redundantes in Chriſto Jeſu Domino noſtro.

Quinam hoc unguento gaudeant.

SERMO XI.

De duobus, hoc eſt fructu & modo, pertinentibus ad opus humanæ redemptionis.

Unguentum hoc bonum eſt propter duo.

1 DIXI in fine ſermonis, nec me iterare piget, quòd cupiam vos omnes fieri ſacræ unctionis participes, illius videlicet, in qua Dei beneficia cum lætitia & gratiarum actione recolit ſancta devotio. Hoc enim bonum eſt, tum propter relevandos vitæ præſentis labores, qui utique tolerabiliores nobis fiunt exultantibus in laude Dei: tum quia nihil ita propriè quemdam terris repræſentat cœleſtis habitationis ſtatum, ſicut alacritas laudantium Deum, Scriptura dicente: *Beati qui habitant in domo tua Domine! in* *Pſ. 83. 5.*
ſæcula ſæculorum laudabunt te. De hoc præcipuè unguento puto dixiſſe Prophetam: *Ecce quàm bonum, &* *Pſ. 132. 1.*

Digitized by Google

quàm jucundum habitare fratres in unum; ſicut unguentum in capite. Neque enim priori videtur poſſe congruere. Illud enim etſi bonum ſit, non eſt tamen jucundum: quia recordatio peccatorum amaritudinem facit, non jucunditatem. Sed nec qui illud faciunt, in unum habitant, cùm quiſque peccata propria lugeat atque deploret. Qui verò in gratiarum actione verſantur, Deum ſolum intuentur & cogitant; ac per hoc ipſi verè habitant in unum. Bonum eſt autem quod faciunt, quia ſervant ei juſtiſſimè gloriam cujus eſt: & nihilominus jucundum, quia delectat.

2 Quamobrem ſuadeo vobis amicis meis reflectere interdum pedem à moleſta & anxia recordatione viarum veſtrarum, & evadere in itinera planiora ſerenioris memoriæ beneficiorum Dei; ut qui in vobis confundimini, ipſius intuitu reſpiretis. Volo vos experiri illud quod ſanctus Propheta conſulit, dicens: *Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui.* Et quidem neceſſarius dolor pro peccatis, ſed ſi non ſit continuus. Sanè interpoletur lætiori recordatione divinæ benignitatis, ne fortè præ triſtitia induretur cor, & deſperatione plus pereat. Miſceamus abſinthio mel, ut ſalubris amaritudo ſalutem dare tunc poſſit, cum immixto temperata dulcore bibi poterit. Audi denique Deum, quomodo ipſe contriti cordis temperat amaritudinem, quomodo puſillanimem à deſperationis barathro revocat, quomodo blandæ & fidelis promiſſionis melle mœrentem conſolatur, erigit diffidentem. Ait per Prophetam: *Ego infrenabo os tuum laude mea, ne intereas.* Hoc eſt, Ne intuitu facinorum tuorum nimiam incurras triſtitiam, atque inſtar effrenis equi deſperatus in præceps ruas, & pereas; freno te, inquit, inhibebo indulgentiæ meæ, & meis laudibus erigam, reſpirabiſque in bonis meis, qui de tuis confunderis malis, dum me ſanè benigniorem, quàm te culpabiliorem invenies. Hoc freno ſi infrenatus fuiſſet Cain, nequaquam deſperando dixiſſet: *Major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear.* Abſit, abſit. Major enim eſt ejus pietas, quàm quævis iniquitas. Ideò juſtus non continuè, ſed tantùm in principio ſermonis accuſator eſt ſui: porrò autem in Dei laudes extrema ſermonis claudere conſuevit. Videte denique juſtum hoc ordine procedentem. *Cogitavi,* ait, *vias meas, & converti pedes meos in teſtimonia tua,* ut qui videlicet contritionem & infelicitatem in viis propriis perpeſſus fuerat, in via teſtimoniorum Dei delectaretur, ſicut in omnibus divitiis. Et vos igitur exemplo juſti, ſi de vobis in humilitate ſentitis, ſentite & de Domino in bonitate. Sic enim legitis apud Sapientem: *Sentite de Domino in bonitate, & in ſimplicitate cordis quærite illum.* Hoc autem facilè menti perſuadet divinæ munificentiæ * frequens, immò continua recordatio. Alioquin quomodo implebitur apoſtolicum illud, *In omnibus gratias agentes,* ſi ea pro quibus gratiæ debentur, à corde receſſerint? Nolo vos Judaico notari opprobrio, de quibus Scriptura teſtatur, quòd non fuerint memores benefactorum ejus, & mirabilium ejus quæ oſtendit eis.

Pſ. 36. 4.
Recordatio peccatorum memoria divinorum beneficiorum condienda.
Iſ. 48. 9.
Gen. 4. 13.
Prov. 18. 17.
Pſ. 118. 59.
Sap. 1. 1.
* al. Magnificentiæ.
1. Theſſ. 5. 17.
Pſ. 77. 11.

3 Verùm quoniam bona, quæ largiri mortalibus non ceſſat miſericors & miſerator Dominus, recenſere & recolligere omnia, omni homini impoſſibile eſt; (Quis enim loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus?) id ſaltem, quod præcipuum eſt & maximum, opus videlicet noſtræ redemptionis, à memoria redemptorum aliquatenus non recedat. In quo opere duo potiſſimùm, quæ nunc occurrunt, veſtris ſtudiis intimare curabo. Et hoc quàm paucis ad compendium potero, memor illius ſententiæ: *Da occaſionem ſapienti, & ſapientior erit.* Duo ergo illa ſunt, Modus & Fructus. Et modus quidem Dei exinanitio eſt; fructus verò noſtri de illo repletio. Hoc meditari, ſanctæ ſpei ſeminarium eſt; illud ſummi amoris incentivum. Utrumque profectibus noſtris neceſſarium, ne aut ſpes mercenaria ſit, ſi amore non comitetur; aut amor tepeſcat, ſi infructuoſus putetur.

Redemptio præcipuè meditanda.
Pſ. 105. 2.
Duo præcipuè in ea conſideranda, modus & fructus.
Prov. 9. 9.

4 Porrò fructum talem expectamus noſtri amoris, qualem ipſe quem amamus, promiſit: *Menſuram, inquiens, plenam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum.* Menſura iſta, ut audio, erit ſine menſura. Sed velim ſcire, cujus rei futura ſit illa menſura vel potius illa immenſitas quæ repromittitur. *Oculus non vidit, Deus, abſque te, quæ præparaſti diligentibus te.* Dic nobis tu qui præparas, quid præparas? Credimus, confidimus, revera ſicut promittis: *Replebimur in bonis domus tuæ.* Sed quibus, quæſo, bonis, vel qualibus? Fortè frumento, vino, & oleo, auro, atque argento, lapidibuſve pretioſis? Sed hæc novimus & vidimus, & videmus, & faſtidimus. Id quærimus, quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit. Hoc placet, hoc ſapit, hoc delectat inquirere, quodcumque eſt illud. *Erunt,* inquit, *omnes docibiles Dei, & ipſe erit omnia in omnibus.* Ut audio, plenitudo quam expectamus à Deo, non erit niſi de Deo.

Luc. 6. 38.
Fructus, plenitudo de Deo.
TOM. IV.
Iſ. 64. 4.
Pſ. 64. 5.
Joan. 6. 45.

5 Quis verò comprehendat, quàm magna multitudo dulcedinis in brevi iſto ſermone ſit comprehenſa, *Erit Deus omnia in omnibus?* Ut de corpore taceam, in anima tria intueor: Rationem, Voluntatem, Memoriam: & hæc tria ipſam animam eſſe. Quantum cuique horum in præſenti ſæculo deſit de integritate ſua & perfectione, ſentit * omnis qui ambulat in ſpiritu. Quare hoc, niſi quia Deus nondum eſt omnia in omnibus? Hinc eſt quod & ratio ſæpiſſimè in judiciis fallitur, & voluntas quadruplici perturbatione jactatur, & memoria multiplici oblivione confunditur. Triplici huic vanitati nobilis creatura ſubjecta eſt non volens, in ſpe tamen. Nam qui replet in bonis deſiderium animæ, IPSE rationi futurus eſt plenitudo lucis, ipſe voluntati multitudo pacis, ipſe memoriæ continuatio æternitatis. O veritas, charitas, æternitas! O beata & beatificans Trinitas! ad te mea miſera trinitas miſerabiliter ſuſpirat, quoniam à te infeliciter exulat. Diſcedens à te quantis ſe intricavit erroribus, doloribus, timoribus! Heu me! qualem pro te commutavimus trinitatem! *Cor meum conturbatum eſt,* & indè dolor: *dereliquit me virtus mea,* & indè pavor: *& lumen oculorum meorum non eſt mecum,* & indè error. En quàm diſſimilem trinitatem, ò animæ meæ trinitas, exulans oſtendiſti.

Bona futuræ vitæ quoad animam.
* al. Novit.
Pſ. 37. 11.

6 Verumtamen quare triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo quoniam adhuc confitebor illi; cùm error videlicet à ratione, à voluntate dolor, atque à memoria timor omnis receſſerit; & ſucceſſerit illa quam ſperamus mira ſerenitas, plena ſuavitas, æterna ſecuritas. Primum illud faciet veritas Deus, ſecundum charitas Deus, tertium ſumma poteſtas Deus: ut ſit Deus omnia in omnibus, ratione recipiente lucem inextinguibilem, voluntate pacem imperturbabilem conſequente, memoria fonti indeficienti æternaliter inhærente. Videritis vos, rectene primum illud Filio, Spiritui-ſancto ſequens, Patri ultimum aſſignetis; ſic tamen ut nihil horum vel Patri, vel Filio, vel Spiritui-ſancto ſubtrahatis; ne cui fortè perſonarum aut plenitudinem minuat diſtinctio, aut proprietatem tollat perfectio. Simul & hoc advertite, quid ſimile filii hujus ſæculi experiantur de carnis illecebris, de mundi ſpectaculis, & de pompis ſatanæ: cùm tamen hoc totum ſit, undè vita præſens eludit miſeros amatores ſuos, dicente Joanne: *Quicquid in mundo eſt, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ambitio ſæculi.* Hæc de redemptionis fructu.

Pſ. 41. 6.
1. Joan. 2. 16.

7 In modo quoque, quem, ſi recolitis, Dei eſſe exinanitionem diffinivimus, tria item præcipuè vobis intuenda commendo *. Non enim ſimplex aut modica illa exinanitio fuit: ſed ſemetipſum exinanivit uſque ad carnem, ad mortem, ad crucem. Quis dignè penſet, quantæ fuerit humilitatis, manſuetudinis, dignationis, Dominum majeſtatis carne indui, mulctari morte, turpari cruce? Sed dicit aliquis: Non valuit opus ſuum reparare Creator abſque iſta difficultate? Valuit, ſed maluit cum injuria ſui, ne peſſimum atque odioſiſſimum vitium ingratitudinis occaſionem ultra reperiret in homine. Sanè multum fatigationis

In modo redemptionis tria conſideranda.
* al. Committo.
Philip. 2. 7.
Cur tam laborioſè nos redemit Deus.

[TOM. IV.] A assumpsit, quo multæ dilectionis hominem debitorem teneret; commoneretque gratiarum actionis difficultas redemptionis, quem minus esse devotum fecerat conditionis facilitas. Quid enim dicebat homo creatus & ingratus? Gratis quidem conditus sum, sed nullo auctoris gravamine vel labore: siquidem dixit, & factus sum, quemadmodum & universa. Quid magnum est, quamlibet magna in verbi facilitate donaveris? Sic beneficium creationis attenuans humana impietas, ingratitudinis materiam indè sumebat, undè amoris causam [* al. Debebat.] habere debuerat *, idque ad excusandas excusationes in peccatis. Sed obstructum est os loquentium iniqua. B Luce clarius patet, quantum modo pro te, ò homo, dispendium fecit: de Domino servus, de divite pauper, caro de Verbo, & de Dei Filio hominis filius fieri non despexit. Memento jam te, etsi de nihilo factum, non tamen de nihilo redemptum. Sex diebus condidit omnia, & te inter omnia. At verò per totos triginta annos operatus est salutem tuam in medio terræ. [Quanta Christus propter hominem passus.] O quantum laboravit sustinens! Carnis necessitates, hostis tentationes, nonne sibi crucis aggravavit ignominia, mortis cumulavit horrore? Necessariè quidem. Sic, sic homines & jumenta salvasti, [Ps. 35. 8.] Domine, quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam Deus.

8 Hæc meditamini, in his versamini. Talibus odoC ramentis refovere viscera vestra, quæ diu torsit odor molestior peccatorum, ut abundetis & his unguentis, non minus suavibus, quàm salutaribus. Nec tamen adhuc vos putetis habere illa optima, quæ in sponsæ uberibus commendantur. De quibus incipere modo, finiendi jam sermonis angustia probibet. Quæ dicta sunt de aliis, tenete memoria, probate vitu; & de his juvate me precibus vestris, ut dignè loqui possim quod & dignum sit tantis sponsæ deliciis; & vestras animas ad amorem ædificet sponsi Domini nostri Jesu-Christi. Amen.

SERMO XII.

De pretioso unguento pietatis; & de veneratione à subditis erga Prælatos suos exhibenda.

D 1 DUO me unguenta vobis tradidisse recordor: unum Contritionis, delicta multa complectens: alterum Devotionis, multa continens beneficia; ambo salubria, sed non ambo suavia. Primum siquidem pungitivum sentitur, quia movet ad compunctionem amara recordatio peccatorum, & dolorem facit: cùm sequens mitigatorium sit, divinæ bonitatis intuitu consolationem dante, & sedante dolorem. Sed est [Pietatis unguentum prioribus præstantius.] unguentum, quod ambobus longè antecellit: & hoc appellaverim Pietatis, eo quod fiat de necessitatibus pauE perum, de anxietatibus oppressorum, de perturbationibus tristium, de culpis delinquentium, & postremò de omnibus quorumlibet miserorum ærumnis, etiamsi fuerint inimici. Despicabiles videntur species istæ: sed est super omnia aromata unguentum, quod ex eis conficitur. Sanativum est; [Matth. 5. 7. Ex alienis miseriis confectum.] *Beati enim misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur*. Igitur multæ miseriæ collectæ, atque oculo pietatis inspectæ, ipsæ sunt species, ex quibus unguenta optima componuntur, sponsæ digna uberibus, sponsi sensibus grata. Felix mens, quæ talium collectione aromatum sese ditare & impinguare curavit, infundens ea oleo miseri[Ps. 111. 5.]F cordiæ, & ardore decoquens charitatis. Quis, putas, est jucundus homo qui miseretur & commodat, pronus compati, subvenire promptus, dare quàm accipere beatius judicans; ignoscere facilis, irasci difficilis, ulcisci penitus non acquiescens, & per omnia proximorum æquè ut proprias respiciens necessitates? O quæcumque es anima sic affecta, sic imbuta rore misericordiæ, sic affluens pietatis visceribus, sic te omnibus omnia faciens, sic facta ipsa tibi tamquam vas perditum, ut cæteris præsto ubique semper occurras

A utque succurras; sic denique mortua tibi, ut vivas omnibus: tu planè tertium optimumque unguentum felix possides, & manus tuæ distillaverunt totius suavitatis liquorem. Non exiccabitur in tempore malo, nec fervor persecutionis ebibet illum: sed semper Deus memor erit omnis sacrificii tui, & holocaustum tuum pingue fiet.

2 Sunt viri divitiarum in civitate Domini virtutum: [S. Paulus isto unguento dives.] quæro an apud aliquos hæc unguenta inveniantur. Et primus occurrit, sicut ubique solet, mihi Paulus vas electionis, revera vas aromaticum, vas odoriferum, & refertum omni pulvere pigmentario. Christi enim erat bonus odor Deo in omni loco. Multæ profectò B suavitatis fragrantiam longè lateque spargebat pectus illud, quod sic affecerat sollicitudo omnium ecclesiarum. Vide enim quales species & qualia aromata concervaverat sibi. *Quotidie*, inquit, *morior per vestram gloriam*. [1. Cor. 15. 31.] Et rursum: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uror?* [2. Cor. 11. 29.] Et multis talibus, quæ vobis bene nota sunt, abundabat dives iste in componendis unguentis optimis. Decebat namque primis & purissimis aromatibus re[Gal. 4. 19.]dolere ubera, quæ Christi membra lactarent, quorum Paulus mater erat pro certo, parturiens semel & iterum, donec Christus formaretur in eis, ac membra capiti suo reformarentur.

C 3 Audi & de alio divite, quomodo ad manum habebat electas species, de quibus optima unguenta conficeret: *Foris*, inquit, *non mansit peregrinus. Ostium meum viatori patuit*. [Item B. Job. Job 31. 32. Job 29. 15.] Item, *Oculus fui cæco, & pes claudo. Pater eram pauperum, conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam*. [Job 31. 16.] *Si negabam quod volebant pauperibus, & oculos viduæ expectare feci. Si comedi buccellam meam solus & non comedit pupillus ex ea. Si despexi prætereuntem* [a], *eo quod non haberet indumentum, & absque operimento pauperem. Si non benedixerunt mihi latera ejus, & de velleribus ovium mearum calefactus est*. Quanto putamus vir iste odore terram resperserat in his operibus? D Singula opera singula erant aromata. His propriam repleverat conscientiam, ut fœtorem putidæ carnis internæ suavitatis exhalatione sibi temperaret.

4 Joseph postquam universam Ægyptum post se fe[Joseph quoque.]cit currere in odore unguentorum suorum, etiam suis venditoribus eamdem demum fragrantiam propinavit. [Gen. 42. 9.] Et quidem increpatoria verba vultu proferebat irato; sed erumpebant lacbrymæ de pinguedine cordis non iræ indices, sed gratiæ proditrices. Samuel lugebat Saul, [Necnon Samuel. 1. Reg. 15. 35.] qui se quærebat occidere, & ad ignem charitatis incalescente pectore liquefactus intus, pietatis adeps foras emanabat per oculos. Ob bonum denique quem circumquaque diffuderat suæ opinionis odorem, refert E de eo Scriptura: *Quia cognoverunt omnes à Dan usque Bersabee, quod fidelis Samuel propheta esset Domini*. [1. Reg. 3. 20.] Quid de Moyse dicam? quanto adipe & pinguedine & [Et Moyses.] ipse repleverat viscera sua? Nec domus illa exasperans, in qua pro tempore versabatur, potuit unquam in omni murmure & furore suo unctionem spiritus, qua semel imbutus fuerat, exterminare, quominus inter assiduas lites & quotidiana jurgia ipse in sua mansuetudine perduraret. Meritò testatus est Spiritus-sanctus de eo, quòd esset *mitissimus omnium hominum, qui morabantur super terram*. [Num. 12. 3.] Siquidem cum his qui oderant pacem, erat pacificus, [Ps. 119. 7.] in tantum ut populo ingrato & rebelli non modo non irasceretur, sed & iraF scentem Deum suo interventu leniret, sicut scriptum est: *Dixit ut disperderet eos, si non Moyses electus ejus stetisset in confractione in conspectu ejus, ut averteret iram ejus ne disperderet eos*. [Ps. 105. 23.] Denique, *Si dimittas*, ait, *dimitte: sin autem, dele me de libro tuo quem scripsisti*. [Exod. 32. 32.] O verè hominem unctum unctione misericordiæ! Loquitur planè parentis affectu, quam nulla possit delectare felicitas, exortibus quos parturivit. Verbi gratia, si dives quispiam mulieri pauperculæ dicat: Ingredere tu ad prandium meum, sed quem gestas in-

a Hæc vetus lectio: nunc Vulgata habet, *pereuntem*, secundùm textum hebraicum & græcum LXX. Interpretum.

fantulum relinqoe foris, quoniam plorat, & moleſtus eſt nobis: numquid faciet? Nonne magis eliget jejunare, quàm expoſito pignore charo, ſola prandere cum divite? Ita nec Moyſi ſedet ſolum ſe introduci in gaudium Domini ſui, foris ſcilicet remanente populo; cui, licèt inquieto & ingrato, vice pariter & affectione matria inhæret. Dolent viſcera, ſed tolerabiliorem ſibi judicat tortionem, quàm evulſionem.

Item David.
1. Reg. 2. 11.

5 Quid David manſuetios, qui illius mortem lugebat, qui ſuam ſemper ſitierat? Quid benignius, ut ejus moleſtè ferret deceſſum, cui ſuccedebat in regnum? Sed & de morte parricidæ filii, quàm difficilè conſolationem admiſit? magnam profectò optimæ unctionis copiam præferebat talis affectio, ideò & ſecurus orabat, dicens: *Memento, Domine, David, & omnis manſuetudinis ejus*. Ergo hi omnes habuerunt unguenta optima, quibus hodieque per univerſas eccleſias ſuaviſſimè redolent. Nec ſolum ipſi, ſed & quicumque ſe in hac vita ita benevolos & beneficos præbuerunt, ita inter homines humanè vivere ſtuduerunt, quatenus omnem, quam viſi ſunt habuiſſe gratiam, non ſibi tenerent, ſed in commune deducerent, æſtimantes ſe amicis pariter & inimicis, ſapientibus & inſipientibus debitores. Cumque fuiſſent utiles omnibus, humiles in omnibus, & præ omnibus extiterunt dilecti Deo & hominibus: quorum fragrantia in benedictione eſt. Quotquot, inquam, tales præfuerunt, fragrarunt ſuis temporibus, fragrant & hodie ungoentis optimis. Tu quoque, ſi donum quod deſuper accepiſti, nobis contubernalibus tuis libenter impertiaris, ſi te exhibeas ubique inter nos officioſum, ſi affectuoſum, ſi gratum, ſi tractabilem, ſi humilem: teſtimonium habebis ab omnibus, quòd fragres & ipſe unguentis optimis. Omnis in vobis, qui fraternas infirmitates, tam corporum, quàm animorum, non ſolùm patienter ſupportat, ſed inſuper, ſi licet, & ſi valet, juvat obſequiis, confortat alloquiis, conſiliis informat *: ſi hoc non poteſt propter diſciplinam *, ſollicitis ſaltem orationibus ſolatiari non ceſſat infirmo: omnis, inquam, qui talia operatur in vobis, bonum omninò ſpargit odorem inter fratres, & odorem de unguentis optimis. Balſamum in ore, hujuſcemodi frater in congregatione: monſtratur digito, & dicunt de eo omnes: *Hic eſt fratrum amator & populi Iſrael; hic eſt qui multum orat pro populo, & univerſa ſancta civitate*.

2. Reg. 19. 4.

Pſ. 131. 1.

Quinam eorum imitatores.

B

C

Boni Religioſi nota & elogia.

* obſ. adduvat. & relevat.
* V. Serm. 1. de adventu num. 5.

D

2. Mach. 15. 14.

6 Sed recurramus ad Evangelium, atque aliquid, quod fortè ſpectet & ad hæc unguenta, requiramus. *Maria Magdalene, & Maria Jacobi & Salome, emerunt aromata, ut venientes ungerent Jeſum*. Quænam iſta unguenta, tam pretioſa ut Chriſti corpori parentur & comparentur, tam copioſa ut toti ſufficiant? Neutrum quippè duorum præcedentium aut emptum *, aut factum ſpecialiter ad opus Domini, aut toto in corpore legitur fuiſſe diffuſum. Sed de ſubito introducitur mulier, uno quidem in loco oſculans pedes, & unguento ungens: in altero verò vel ipſa, vel altera, habens alabaſtrum unguenti, & illud mittens in caput. Cæterùm nunc, *emerunt*, ait, *aromata ut venientes ungerent Jeſum*. Emunt non unguenta, ſed aromata: & unctio in obſequium Domini non facta aſſumitur, ſed nova conficitur: nec ad ungendam tantùm aliquam corporis partem, verbi gratia pedes aut caput; ſed ſicut ſcriptum eſt, *Ut venientes ungerent Jeſum*, quod eſt totius complexio, non partis diſtinctio.

Marc. 16. 1.

E

* Emptum. deeſt pluribus mſſ.
Joan. 12. 3.

Matt. 26. 7.

F

7 Tu quoque ſi te induas viſcera miſericordiæ, liberalem benignumque exhibeas non tantùm parentibus ſive cognatis tuis, aut quos tibi vel benefactores tenes, vel benefacturos ſperas, nam & ethnici hoc faciunt; ſed, juxta Pauli conſilium, ſtudeas operari bonum ad omnes, ita ut propter Deum nec inimico officium humanitatis corporale ſeu ſpirituale negandum, ſubtrahendumve exiſtimes: conſtat te quoque abundare unguentis optimis, nec caput aut pedes Domini tantùm, ſed paſſim, quantum in te eſt, ungere ſuſcepiſſe totum corpus, quod eſt Eccleſia. Et fortè proindè ob hoc Dominus Jeſus paratam ſibi confectionem expendi noluit in ſuo corpore mortuo, ut ſervaret vivo. Vivit enim Eccleſia, quæ manducat panem vivum, qui de cœlo deſcendit. Ipſa eſt charius corpus Chriſti, quod ne mortem guſtaret, morti illud alterum traditum fuiſſe nullus Chriſtianus ignorat. Ipſam ungi, ipſam foveri deſiderat, ipſius infirma membra cupit fomentis accuratioribus relevari. Ipſi ergo pretioſa unguenta retinuit, cùm anticipans horam, & accelerans gloriam, mulierum devotionem non eluſit, ſed inſtruxit. Renuit ungi, ſed parcens, non ſpernens; non recuſans obſequium, ſed reſervans proficuum. Proficuum dico, non hujus materialis atque corporalis unguenti, ſed planè ſpiritualis, quod in iſto deſignatum eſt. In iſto ergo pepercit Magiſter pietatis unguentis optimis pietatis, quæ membris ſuis indigentibus tam corporaliter, quàm ſpiritualiter omninò cuperet exhiberi. Denique paulò antè, cùm in caput ejus, aut etiam in pedes funderetur unguentum, ipſumque ſatis pretioſum, numquid prohibuit? Immò & obſtitit prohibentibus. Nam & Simoni indignanti, quòd ſe tangi à peccatrice permitteret, longam texuit reprehenſionis parabolam; & aliis perditionem unguenti cauſantibus reſpondit, dicens: *Quid moleſti eſtis huic mulieri?*

Matth. 5. 47.
Gal. 6. 10.

A

TOM. IV.
Chriſtus cur noluerit ungi in ſepulchro.

B

Matt. 26. 10.

C

8 Nonnumquam ergo, ut modicum faciam exceſſum, cùm ſederem mihi ad pedes Jeſu mœrens, & offerens ſacrificium ſpiritus contribulati in recordatione peccatorum meorum; aut certè ad caput ſiquando vel raro ſtarem, & exultarem in recordatione beneficiorum ejus, audivi dicentes: *Ut quid perditio hæc?* Cauſantes videlicet quòd ſoli viverem mihi, qui, ut putabant, multis prodeſſe poſſem. Et dicebant: *Potuit enim venumdari multo, & dari pauperibus*. Sed non bonum mercatum mihi eſt, etiam ſi univerſum mundum lucrer, meipſum perdere, & detrimentum mei facere. Undè intelligens verba hæc illas eſſe, quas Scriptura loquitur, muſcas morituras, quæ perdunt ſuavitatem unguenti; recordatus ſum divinæ illius ſententiæ: *Popule meus, qui te beatificant, in errorem inducunt*. Verùm audiant excuſantem Dominum, & reſpondentem pro me, qui me quaſi de otio incuſant: *Quid*, inquit, *moleſti eſtis huic mulieri?* quod eſt, Vos videtis in facie, & ideò ſecundùm faciem judicatis. Non eſt vir, ut putatis, qui poſſit mittere manum ad fortia, ſed mulier. Quid tentatis ei imponere jugum, ad quod ego eum minus ſufficientem intueor? Bonum opus operatur in me. Stet in bono, quamdiu non convaleſcit ad melius. Si quando de muliere in virum, & virum perfectum profecerit, poterit & in opus perfectionis aſſumi.

Bernardi devotio.

Ibid. 8.

Eccli. 10. 1.

D

Iſ. 3. 12.

Matt. 26. 10

E

9 Fratres, revereamur epiſcopos, ſed vereamur labores eorum: ſi labores penſamus, non affectemus honores. Agnoſcamus impares vires noſtras, nec delectet molles & femineos humeros virorum ſupponere ſarcinis; nec obſervemus eos, ſed honoremus. Inhumanè nempè eorum redarguis opera, quorum onera refugis. Temerariè objurgat virum de prœlio revertentem mulier nens in domo. Dico enim, ſi is qui de claoſtro eſt, eum qui verſatur in populo, interdum minus diſtrictè minuſve circumſpectè ſeſe agere deprehenderit, verbi gratia in verbo, in cibo, in ſomno, in riſu, in ira, in judicio; non ad judicandum confeſtim proſiliat, ſed meminerit ſcriptum: *Melior eſt iniquitas viri, quàm benefaciens mulier*. Nam tu quidem in tui cuſtodia vigilans bene facis: ſed qui juvat multos, & melius facit, & virilius. Quod ſi implere non ſufficit abſque aliqua iniquitate, ideſt abſque quadam inæqualitate vitæ & converſationis ſuæ, memento quia *charitas operit multitudinem peccatorum*. Hæc dicta ſint contra geminam tentationem, qua ſæpè viri religioſi epiſcoporum vel ambire gloriam, vel exceſſus temerè judicare diabolicis inſtigationibus incitantur.

Epiſcopis non obloquendum.

F

Monachos maximè id dedecet.
Eccli. 42. 14.

1. Petr. 4. 8.

10 Sed redeamus ad unguenta ſponſæ. Videſne

Digitized by Google

TOM. IV. quàm ſit præferendum cæteris iſtud pietatis unguentum, de quo ſolo permiſſum non eſt perditionem fieri? In tantum perditio de ipſo non fit, ut nec aquæ frigidæ munus irremuneratum ſinatur. [Matt. 10. 42.] Bonum tamen Contritionis unguentum, quod de recordatione peccatorum conficitur, mittiturque in pedes Domini: [Unguenta Contritionis.] quia *cor contritum & humiliatum Deus non deſpiciet.* [Pſ. 50. 19.] Cæterùm longè melius eſſe arbitror id quod dicitur Devotionis, [Devotionis.] factum de recordatione beneficiorum Dei; quippè quod & capiti idoneum reputatur, ita ut perhibeat de ipſo Deus: *Sacrificium laudis honorificabit me.* [Pſ. 49. 23. Et Pietatis.] Porrò utrumque vincit unctio Pietatis, quæ de reſpectu miſerorum fit, & per univerſum Chriſti corpus diffunditur. B Corpus dico, non illud crucifixum, ſed quod illius acquiſitum eſt paſſione. Optimum revera unguentum, in cujus comparatione cætera nec reſpicere ſe oſtendit, qui ait: *Miſericordiam volo, & non ſacrificium.* [Matt. 9. 13.] Hanc ergo potiſſimùm inter cæteras virtutes redolere puto ubera ſponſæ, quæ ſponſi per omnia geſtit congruere voluntati. An non odore miſericordiæ Thabita etiam in morte fragrabat? [Act. 9. 39.] Et ideò citò de morte convaluit, quia prævaluit odor vitæ.

11 Sed audite verbum abbreviatum ſuper præſenti capitulo. Quiſquis & inebriat verbis, & fragrat beneficiis, ſibi dictum putet, *Quia meliora ſunt ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis.* [Cant. 1. 1. Eccleſiæ hæc verba optimè congruunt.] Et ad hæc quis idoneus? C Quis noſtrum unum ſaltem horum integrè perfecteque poſſideat, ut non videlicet interdum & in dicendo ſterilior, & in operando tepidior ſit? Sed eſt quæ meritò & non dubiè hoc præconio glorietur, Eccleſia utique, cui numquam de univerſitate ſua deeſt & undè inebriet, & undè fragret. Quod enim ſibi deeſt in uno, habet in altero, ſecundùm menſuram donationis Chriſti, ac moderationem Spiritus, dividentis ſingulis prout vult. [Eph. 4. 7.] Fragrat Eccleſia in his, qui ſibi faciunt amicos de mammona iniquitatis; inebriat in miniſtris verbi, qui vino lætitiæ ſpiritualis infundunt terram, & inebriant eam, & fructum referunt in patientia. Ipſa audacter ſecureque ſeſe nominat ſponſam, D tamquam quæ verè habet ubera meliora vino, & fragrantia unguentis optimis. Quod etſi nemo noſtrum ſibi arrogare præſumat, ut animam ſuam quis audeat ſponſam Domini appellare: quoniam tamen de Eccleſia ſumus, quæ merito hoc nomine, & re nominis gloriatur; non immerito gloriæ hujus participium uſurpamus. Quod enim ſimul omnes plenè integreque poſſidemus, hoc ſinguli ſine contradictione participamus. Gratias tibi, Domine Jeſu, qui nos chariſſimæ Eccleſiæ tuæ aggregare dignatus es, non ſolùm ut fideles eſſemus, ſed ut etiam tibi vice ſponſæ in amplexus jucundos, caſtos, æternoſque copularemur, revelata & ipſi facie ſpeculantes gloriam tuam, quæ tibi communis pariter eſt cum Patre & E Spiritu-ſancto in ſæcula ſæculorum. Amen.

SERMO XIII.

De gloria & laude Deo ſemper attribuenda pro omnibus bonis ejus nobis impenſis.

[Omnis boni auctor Deus] 1 ORIGO fontium & fluminum omnium mare eſt: virtutum & ſcientiarum Dominus Jeſus-Chriſtus. Quis enim Dominus virtutum, niſi ipſe eſt Rex gloriæ? Sed & juxta Annæ canticum, idem ipſe *Deus ſcientiarum Dominus eſt.* [1. Reg. 2. 3.] F Continentia carnis, cordis induſtria, voluntatis rectitudo, ex illo fonte manant. Non ſolùm autem, ſed & ſi quis callet ingenio, ſi quis nitet eloquio, ſi quis moribus placet, indè eſt. Indè ſcientiæ, indè ſapientiæ ſermo. [Col. 2. 3.] Theſauri ſiquidem ſapientiæ & ſcientiæ ibi omnes abſconditi ſunt. Quid? Caſta conſilia, juſta judicia, ſancta deſideria, nonne rivuli fontis illius ſunt? Quòd ſi copiæ aquarum ſecretis, ſubterraneiſque recurſibus inceſſanter æquora repetunt, ut indè rurſus ad viſus uſuſque noſtros jugi & infatigabili erumpant obſequio; cur non etiam ſpirituales rivi, ut arva mentium rigare non deſinant, proprio fonti ſine fraude & ſine intermiſ-A ſione reddantur? Ad locum undè exeunt, revertantur flumina gratiarum, ut iterum fluant. [Gratiæ indè ſemper agendæ Deo.] Remittatur ad ſuum principium cœleſte profluvium, quò uberiùs terris refundatur. Qualiter, inquis? Qualiter dicit Apoſtolus: *In omnibus gratias agentes.* [1. Theſſ. 5. 18.] Quicquid ſapientiæ, quicquid te virtutis habere confidis, Dei virtuti, & Dei ſapientiæ deputa Chriſto.

2 Et quis tam inſanus, ais, ut aliundè præſumat? Nemo planè, adeò ut & Pharifæus gratias agat, cujus tamen juſtitiæ non eſt laus à Deo. [Luc. 18. 11. Gratiarum actio non omnes grata Deo.] Nec enim illa gratiarum actio (ſi benè recolis Evangelium) gratiorem eum facit. Quare? Quia quicquid in ore devotum ſonuerit, cordis non ſufficit excuſare tumorem apud B eum, qui alta à longè cognoſcit. [Pſ. 137. 6.] Deus, ò Phariſæe, non irridetur. Putas, tu habes aliquid quod non accepiſti? Nil, inquis; & ideò gratias refero largitori. Si omninò nihil; ergo nec meritum præceſſit in te ullum, ut illa, de quibus gloriaris, acciperes. [Ut Pharifæi.] Quod ſi & fatearis, primò quidem fruſtra inflaris adverſus Publicanum, qui ideò non habet quod tu, quia non accepit ut tu. Deindè vide etiam ne non integrè ſua dona reſignes Deo, & tibi inflectens aliquid de gloria & honore ipſius, fraudis merito arguaris, & fraudis in Deum. Si enim de his quæ jactas, ex te tibi quippiam fortè arrogares, falli te magis quàm velle fraudare crederem, & errorem corrigerem. Nunc verò C quia gratias agendo, probas te tibi nihil tribuere, ſed Dei eſſe dona tua merita, prudenter agnoſcere; certè cæteros aſpernando prodis te, quod in corde, & corde locutus ſis, altero commodans linguam mendacio, altero veritatis uſurpans gloriam. Non enim judicares Publicanum contemnendum præ te, ſi non præ illo te honorandum cenſeres. Sed quid reſpondes Apoſtolo præſcribenti & dicenti, *Soli Deo honor & gloria?* [1. Tim. 1. 17.] Quid Angelo diſtinguenti & docenti, quid ſibi retinere placeat Deo, & quid partiri dignetur hominibus? Nam, *Gloria*, inquit, *in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* [Luc. 2. 14.] Cernitiſne Phariſæum agentem gratias, labiis quidem honorare D Deum, cordis autem ſententia ſe? Sic uſu quodam magis, quàm ſenſu vel affectu perſonare in ore multorum gratiarum actionem advertere eſt, in tantum ut homines quoque ſceleratiſſimi ad quæque flagitia & facinora ſua ſoleant gratias Deo agere, quod benè proſpereque, ut quidem ipſi ſapiunt, ceſſerit ſibi in adimpletione perverſarum voluntatum ſuarum. [Perverſa gratiarum actio impiorum.] Audias, verbi gratia, furem, cùm impiæ machinationis malè cupitum manipulum reportarit, exultantem clam, & dicentem: Deo gratias, non inanes vigilias feci, nocturnum laborem meum non perdidi. Similiter qui hominem interfecit, nonne gloriatur, & refert gratias, quòd prævaluit adverſus æmulum, E aut de hoſte ſe vindicavit? Et nihilo minus adulter tripudians geſtit in Dei laudes, quòd diu optato concubitu tandem potitus ſit.

3 Non ergo omnis gratiarum actio accepta eſt Deo, niſi quæ de cordis pudica & mera ſimplicitate procedit. [Gratiarum actio qualis Deo grata.] Pudica ſanè dixerim, propter eos qui & de malis actibus ſuis gloriantes, Deo gratias agere ſolent: quaſi Deus more ipſorum lætetur cùm malè fecerint, & exultet in rebus peſſimis. Audiet qui hujuſmodi eſt: *Exiſtimaſti inique quod ero tui ſimilis; arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam.* [Pſ. 49. 21.] Mera verò adjunxi propter hypocritas, qui Deum quidem de bonis ſuis, ſed verbo tenus glorificantes, corde retinent quod ore præ-F buerant: & quoniam doloſè agunt in conſpectu ejus, invenitur iniquitas eorum ad odium. Illi impiè mala ſua Deo, iſti Dei bona fraudulenter intorquent ſibi. Et quidem primum illud tam ſtultum, tamque ſæculare, ac quodam modo etiam beſtiale eſt, ut neceſſe non habeam de ipſo monere vos: cæterùm ſequens Religioſis maximè & ſpiritualibus viris inſidiari ſolet. MAGNA & rara virtus profectò eſt, ut magna licèt operantem, magnum te neſcias, & manifeſtam omnibus tuam te ſolum latere ſanctitatem. [Magna & rara virtus, aliis magnum videri, ſibi minimum.] Mirabilem te apparere, & contemptibilem reputare; hoc ego ipſis virtutibus mirabilius judico. Fidelis revera famulus es, ſi

de mul-

de multa gloria Domini tui, etſi non exeunte ex te, tamen traſeunte per te, nil tuis manibus adhærere contingat. [Fideſſio hic Dei famulas.] Tunc juxta Prophetam projicis avaritiam ex calumnia, & excutis manus tuas ab omni munere. [Is. 33. 15.] Tunc juxta mandatum Domini, lux tua lucet coram hominibus, ad glorificandum non te, ſed Patrem qui in cœlis eſt. [Matth. 5. 16.] Sed & imitator Pauli fideliumque prædicatorum, non prædicantium ſemetipſos, æquè nec tu quæ tua ſunt quæris, ſed quæ Jeſu-Chriſti. [Philip. 2. 21.] Quamobrem audies & tu: *Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam.* [Matt. 25. 21.]

[Joſeph exemplo.] 4 Joſeph cùm domum & omnia bona Ægypti domini ſui ſibi credita ſciret, dominam non ignoravit exceptam; & ob hoc non acquievit contingere. [Gen. 39. 9.] *Non eſt*, inquit, *ex omnibus bonis domini mei, quod non in mea poteſtate ſit, vel non tradiderit mihi, præter te, quæ uxor ejus es.* [B] Mulierem noverat gloriam eſſe viri, & iniquum ſibi judicavit vice contraria ingloriam facere eum, qui ſe fecerat glorioſum. Advertit homo Dei ſapientia prudens, virum uxorem fortiter, tamquam propriam zelare gloriam, ſibique ipſi retinuiſſe ſervandam, non alii credidiſſe; & manum ad non conceſſum extendere non præſumpſit. Quid ergo? Homo zelat gloriam ſuam, & Deum audet velle fraudare de ſua quaſi non zelantem? Sed audi quid dicat: *Gloriam*, inquit, *meam alteri non dabo.* [Is. 48. 11.] Quid ergo dabis Domine, quid dabis nobis? *Pacem*, inquit, *do vobis, pacem relinquo vobis:* [Joan. 14. 27.] [Deus non dat nobis hic gloriam, ſed pacem.] [C] Sufficit mihi: gratanter ſuſcipio quod relinquis, & relinquo quod retines. Sic placet, ſic mea intereſſe non dubito. Abjuro gloriam prorſus, ne fortè ſi uſurpavero non conceſſum, perdam meritò & oblatum. Pacem volo, pacem deſidero, & nihil amplius. [Eph. 2. 14.] Cui non ſufficit pax, non ſufficis. Tu es enim pax noſtra, qui feciſti utraque unum. Hoc mihi neceſſarium, hoc ſatis eſt, reconciliari tibi, reconciliari mihi. [Job. 7. 20.] Nam ex quo poſuiſti me contrarium tibi, factus ſum etiam mihimetipſi gravis. Cautus ſum, nec ingratus fore beneficio datæ pacis, nec ſacrilegus invaſor gloriæ tuæ. Tibi Domine, tibi gloria tua maneat illibata, mecum bene agitur, ſi pacem habuero. [D]

[David & aliorum.] 5 Golia proſtrato lætatus eſt populus pace recepta, ſed David ſingulariter exſtitit glorioſus. Joſue, Jephte, Gedeon, Samſon, Judith quoque, quamquam femina, glorioſè in diebus ſuis triumpharunt de hoſtibus; ſed pace cum gaudio fruentibus cæteris, nemo eis communicavit in gloria. Judas Macchabæus, multis & ipſe inclitus victoriis, cùm frequenter exultanti populo pacem fortiter pugnandu tribuiſſet, numquid gloriam quandoque eſt partitus alicui? [1. Mac. 4. 58.] *Denique & facta eſt*, inquit non gloria, *ſed lætitia magna in populo.* Quid minùs ab his omnibus Conditor omnium fecit, quominùs & ipſe debeat gloriari ſingulariter? [E] Solus cuncta creavit, ſolus de hoſte triumphavit, ſolus captivos liberavit: & ſocium habebit in gloria? *Et brachium*, inquit, *meum auxiliatum eſt mihi;* [Is. 63. 5.] item, *Torcular calcavi ſolus, & de gentibus non eſt vir mecum.* [Ibidem. 3.] [Soli Deo gloria.] Quid mihi ergo cum victoria, ſi nec in prælio fui? Impudentiſſimè mihi arrogo vel gloriam abſque victoria, vel victoriam ſine pugna. Sed ſuſcipite montes pacem popolo, pacem ſuſcipite vobis, non gloriam, ipſi ſoli eam ſervantes, qui ſolus & pugnavit, & vicit. [Pax homini. b. v.] Ita quæſo, ita ſit: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* [Luc. 2. 14.] At verò non bonæ, ſed planè iniquæ voluntatis eſt, qui nequaquam pace contentus, ſuperbo oculo & inſatiabili corde inquietus anhelat & ad gloriam Dei, nec pacem proindè retinens, nec gloriam apprehendens. [F] Quis credat parieti, ſi ſe dicat parturire radium, quem ſuſcipit per feneſtram? aot ſi glorientur nobes quod imbres genuerint, quis non irrideat? mihi liquido conſtat, nec de canalibus oriri rivos aquarum, nec de labiis vel dentibus verba prudentiæ, etſi ſenſus ultra corporeus non * attingat. [* al. Areſt. non.]

[Laus & gloria Sanctorum debetur Deo.] 6 Si qua ſanè in ſanctis digna laude vel admiratione intueor, clara luce veritatis diſcutiens, profectò reperio laudabilem ſive mirabilem alium apparere, atque alium eſſe: & laudo Deum in ſanctis ſuis, ſive ſit Eliſæus, ſive ille magnus Elias, mortuorum utique ſuſcitatores. [A] Ipſi quidem ſuo non imperio, ſed miniſterio foris exhibent nobis nova & inſueta: Deus verò in ipſis manens ipſe facit opera. Inviſibilis & inacceſſibilis in ſe, in ſuis ſpectabilis atque mirabilis eſt, & ſolus mirabilis, qui facit mirabilia ſolus. [Pſal. 71. 18.] Nec laus calami, laudabilis eſt pictura ſive ſcriptura; nec gloria linguæ aut labiorum, ſermo bonus. Tempus eſt ut & Propheta loquatur. *Numquid gloriabitur*, inquit, *ſecuris contra eum qui ſecat in ea, aut exaltabitur ſerra contra eum à quo trahitur? Quomodo ſi elevetur virga contra elevantem ſe, & exaltetur baculus qui utique lignum eſt: ſic contra Dominum omnis qui gloriatur, ſi non in Domino glorietur.* [Iſa. 10. 15.] [B] Si gloriandum eſt, Paulus me docuit undè, & in quo. *Gloria*, inquit, *noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* [2. Cor. 1. 12.] [Gloriandum in Deo.] Securus glorior, ſi teſte conſcientia de gloria Conditoris nihil mihi uſurpo; ſecurus planè, quia jam non contra Dominum, ſed in Domino. Hæc nobis gloriatio non ſolùm non prohibetur, ſed & ſuadetur, cùm dicitur: *Gloriam ab invicem quæritis, & gloriam quæ à ſolo Deo eſt non vultis.* [Joan. 5. 44.] Revera gloriari in ſolo Deo, non niſi à ſolo Deo eſt. Nec mediocris iſta gloria, quippè tam vera, quàm de veritate, & in veritate tam rara, ut vix vel paucitas perfectorum perfectè glorietur in ea. Eant ergo vani filii hominum, mendaces filii hominum; [C] eant, & decipiant ipſi de vanitate in idipſum. Nam ſapiens gloriator probabit opus ſuum, [Pſal. 61. 10.] atque ad lumen veritatis diligenter examinabit: & ſic habebit in ſemetipſo gloriam, & non in ore alterius. Stultus ſum, ſi ciſtellæ labiorum tuorum gloriam meam credidero, & cœpero mendicare eam abs te cùm habere voluero. [Non in ore hominum.] Nonne nempè in tuo arbitrio eſt probare me, vel improbare, prout volueris? Sed retineo penes me, ipſe fidelius ſervo mihi. Immò nec mihi eam credo: ipſi potiùs repono ſervandam, qui potens eſt depoſitum meum ſervare in illum diem, [2. Tim. 1. 12.] cautus in cuſtodiendo, fidelis in reſtituendo. Secura tunc erit unicuique laus à Deo, his dumtaxat qui humanas laudes contempſerint. [D] Nam gloria in confuſione eorum qui terrena ſapiunt, dicente etiam David: *Qui hominibus placent, confuſi ſunt, quoniam Deus ſprevit eos.* [Pſal. 52. 8.]

[Laus in hac vita non ambienda.] 7 Fratres, ſi hæc ſcitis, nemo veſtrum velit laudari in vita iſta: quia quicquid hic favoris captas quod ad Deum non retuleris, ipſi furaris. Tibi enim undè gloria, putide pulvis, tibi undè? De vitæ ſanctitate? Sed Spiritus eſt qui ſanctificat, ſpiritus dico, non tuus, ſed Dei. Etſi prodigiis ac ſignis effulgeas, in manu tua fiunt, ſed virtute Dei. An blanditur popularis favor, quòd verbum bonum, & fortè benè depromſeris? Sed Chriſtus donavit os & ſapientiam. Nam lingua tua quid, niſi calamus ſcribæ? [E] Et hoc ipſum mutuo accepiſti. Talentum creditum eſt, repetendum cum uſura. Si inventos fueris ad opus impiger, ad fructum referendum fidelis, pro labore tuo mercedem accipies. Si qoo minus, tolletur à te talentum, & nihilo minus exigetur lucrum, & vocaberis ſervus nequam & piger. Omnis igitur de bonis multiformis gratiæ apparentis in vobis referatur ad ipſum laus, laudabilium ſiquidem univerſorum auctorem & largitorem; [Laus omnis rectè factorum in Deum referenda.] idque non fictè, quemadmodum ab hypocritis, nec ſola conſuetudine, ſicut à ſæcularibus; ſed nec neceſſitate quidem, ut jumenta ferendis oneribus applicantur: ſed ſicut decet ſanctos, ſinceritate fida, devotione ſollicita, hilaritate grata, ſed non diſſoluta. [F] Immolantes itaque hoſtiam laudis, & reddentes vota noſtra de die in diem, curemus omni vigilantia jungere ſenſum uſui, affectum ſenſui, exultationem affectui, gravitatem exultationi, humilitatem gravitati, libertatem humilitati: quo interdum liberis purgatæ mentis paſſibus procedamus, & excedamus per inuſitatas quaſdam affectiones ſpiritales lætitias in jubileis amœnitatibus, in lumine Dei, in ſuavitate, in Spiritu-ſancto; probantes nos comprehenſos in his, quos Propheta intuebatur, cùm diceret: *Domine, in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die, & in juſtitia tua exaltabuntur.* [Pſal. 88. 16.]

TOM. IV. 8 At fortaſſe aliquis mihi dicat : Bene admones, ſed ſi ea diceres quæ tuo propoſito convenirent. Expectate paulisper; non ſum immemor. Nonnè in manibus eſt id tractare quod dicitur, (Cant. 1. 2.) *Oleum effuſum nomen tuum?* Hoc opus, hic labor eſt. Et quæ præmiſimus, an fuerint neceſſaria, vos videritis. Nunc quod ad me attinet, quia hinc aliena non ſunt paucis advertite. Non recordamini in ſponſæ uberibus extremam commendatam eſſe ſuaveolentiam unguentorum? Quid ergo conſequentius, quàm ut eamdem fragrantiam ſponſa, ne ſibi arrogare putetur, de ſponſi beneficio recognoſcat? Cui planè ſenſui illa omnia, quæ prætaxavimus, ſubſervire cognoſcitis. Quòd ubera, inquit, mea ſic redolent, & ſic placent; nec ſtudiis, nec meritis adſcribo meis, ſed tuæ, ò ſponſe, tribuo largitati; de oleo utique effuſo, nomine tuo. Hoc pro litteræ conſequentia.

9 Cæterùm explanatio ipſius capituli, cujus occaſione ſuper nequiſſimo vitio ingratitudinis præſentem ſermonem tam in longum protraximus, tempus aliud, & aliud exordium ſermonis deſiderat. Nunc hoc ſolum admonitos vos eſſe ſufficiat, ſi ſponſa utique de omni virtute ſua vel gratia minimè audet ſibi quippiam arrogare: quanto minùs adoleſcentulæ, fortè quæ nos ſumus? Dicamus proindè & nos ſponſæ veſtigia inſectantes, dicamus: (Pſal. 113. 9.) *Non nobis Domine, non nobis, ſed nomini tuo da gloriam.* Dicamus non verbo & lingua tantùm, ſed opere & veritate, ne fortè (quod nimis vereor) dicatur & de nobis: (Pſal. 77. 36.) *Quoniam dilexerunt eum in ore ſuo, & lingua ſua mentiti ſunt ei; cor autem eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habiti ſunt in teſtamento ejus.* Dicamus ergo, dicamus, clamantes plus medullis cordis, quàm labiis oris; (Pſal. 105. 47.) *Salvos fac nos Domine Deus noſter, & congrega nos de nationibus, ut confiteamur nomini ſancto tuo,* non noſtro; *& gloriemur in laude,* non noſtra, ſed *tua,* in ſæcula ſæculorum. Amen.

SERMO XIV.

De Eccleſia fidelium Chriſtianorum; & de Synagoga Judæorum perfidorum.

(Pſal. 75. 2. Iſa. 9. 2.) 1 NOTUS *in Judæa Deus, in Iſrael magnum nomen ejus. Populus* gentium *qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam,* quæ erat in Judæa, & in Iſrael, (1. Pet. 2. 10.) voluitque accedere & illuminari, ut qui aliquando non populus nunc populus eſſet; lapiſque unus angularis ambos in ſe parietes venientes è diverſo reciperet, & eſſet de cætero in pace locus ejus. Porrò fiduciam dabat invitantis vox quæ jam ſonuerat: (Rom. 15. 10. ex Deut. 32. ſecundùm LXX.) *Lætamini gentes cum plebe ejus.* Ergo accedere voluit; ſed vetuit Synagoga, immundam aſſerens Eccleſiam de gentibus & indignam, idololatriæ fæcem & ignorantiæ cæcitatem improperans, & dicebat: Tu enim quo merito? Noli me tangere. Cur inquit? (Rom. 3. 29.) *An Judæorum Deus tantùm? nonne & Gentium?* Et ſi mihi certè meritum deeſt, ſed non illi miſeratio. Numquid ſolummodo juſtus eſt? Eſt & miſericors. Domine, (Pſal. 118. 77. & 156.) *Veniant mihi miſerationes tuæ & vivam;* & rurſum: *Miſericordia tua multa Domine, ſecundùm judicium tuum vivifica me:* quod nimirum temperatum, miſericordia eſt. Quid faciet juſtus & miſericors Dominus, altera gloriante in lege, & applaudente juſtitiam ſibi, nec indigente miſericordia, ſed deſpiciente ipſam quæ indiget; altera è regione propria cognoſcente delicta, confitente indignitatem, tremente judicium, flagitante miſericordiam? quid, inquam, faciet Judex, & ille Judex, cui & judicare, & miſereri ſic utrumque familiare eſt, ut neutrum altero familiarius? (Judæis juſtitia, Gentibus miſericordia obtigit.) Quid ſanè poſſit convenientius, quàm ut pro ſuo quæque accipiat voto, judicium illa, iſta miſericordiam? Judæus judicium quærit, & habeat: Gentes autem ſuper miſericordia honorent Deum. Et eſt judicium, ut qui contemnunt Dei miſericordem juſtitiam, & ſuam volunt conſtituere, (quæ profectò non juſtificat, ſed accuſat) eidem ſuæ juſtitiæ relinquantur, opprimendi magis, quàm juſtificandi.

2 Eſt quippè ex lege, quæ neminem unquam duxit ad perfectum: eſt jugum, quod neque ipſi, neque patres eorum unquam portare potuerunt. Sed Synagoga fortis eſt, non curat onus leve nec jugum ſuave. Sana eſt, non eſt ei opus medicus, nec unctio Spiritus. Confidit in lege, liberet eam ſi poteſt. Non autem data eſt lex quæ poſſit vivificare, inſuper & occidit: (2. Cor. 3. 6.) *Littera enim occidit. Propterea,* inquit, (Joan. 8. 24.) *dico vobis: Moriemini in peccatis veſtris.* Hoc ergo judicium, ò Synagoga, quod flagitas errori tuo. Cæca & contentioſa desereris, donec plenitudo Gentium (quas ſuperba ſpernis, & invida repellis) introeat, & agnoſcat etiam ipſa ipſum qui notus eſt in Judæa Deus, quodque eſt in Iſrael magnum nomen ejus. Hoc quippè in judicium venit Jeſus in hunc mundum; (Joan. 9. 39.) *ut qui non vident, videant; & qui vident, cæci fiant.* Ex parte tamen: (Pſal. 93. 14.) *quia non repellet Dominus plebem ſuam* ex toto, ſervans ſibi ad ſemen Apoſtolos & multitudinem credentium, quorum erat cor unum, & anima una. Sed nec repellet in finem, reliquias ſalvatorus. Iterum enim ſuſcipiet (Luc. 1. 54.) Iſrael puerum ſuum; & recordabitur miſericordiæ ſuæ, ut ne ibi quidem judicium deſerat comes miſericordia, ubi nullum ipſa reperit locum. Alioquin ſi pro meritis recepiſſet; (Jacob. 2. 13.) judicium profectò ſine miſericordia ei qui non facit miſericordiam. Habet quippè Judæa oleum multum divinæ notitiæ, idque in ſe tamquam in vaſe clauſum avara retinet. Peto, & non miſeretur, nec commodat. Sola Dei cultum, ſola notitiam, ſola vult poſſidere magnum nomen ejus: nec zelat ſibi, ſed invidet mihi.

3 Ergo tu, Domine, judica judicium meum, & nomen tuum magnum magnificetur adhuc, & oleum quod multum eſt, multiplicetur magis. (Eccleſiæ votum, pro gratiæ Evangelicæ diffuſione.) Creſcat, ebulliat, effundatur, derivetur & in Gentes, & ſentiat omnis caro ſalutare Dei. Quo pacto, ut vult Judæus ingratus, tota in barba Aaron remaneat unctio ſalutaris? Non barbæ, ſed capitis eſt. Caput autem non barbæ ſolius, ſed & totius eſt corporis. Capiat ſanè prima, non ſola. Refundat & inferioribus membris quod accepit ipſa deſuper. Deſcendat, deſcendat & in ubera Eccleſiæ ſupernus liquor, (avida quippè nimis hunc ſibi exprimere de barba non deſpicit:) perfuſaque rore gratiæ, ut ſe non ingratam probet, dicat: (Cant. 1. 2.) *Oleum effuſum nomen tuum.* Sed exuberet quæſo adhuc & perveniat uſque in oram veſtimenti, in me utique omnium noviſſimo atque indigniſſimo, de veſtimento tamen. Nam & ego illud mihi de maternis uberibus, tamquam parvulus in Chriſto, jure profectò pietatis efflagito. Quòd ſi murmuret homo, cui de bonitate oculus nequam eſt; Domine reſponde pro me, de vultu tuo judicium meum prodeat, & non de ſupercilio Iſrael. Immò reſponde pro te, & dic calumniatori (tibi quippè calumniatur, quòd tribuas gratis) dic proindè illi: (Matt. 20. 14.) *Volo & huic noviſſimo dare ſimiliter.* Diſplicet Phariſæo. Quid muſſitas? Jus meum, voluntas eſt Judicis. Quid juſtius ad meritum, quid ad præmium ditius? Annon licet ei quod vult facere? Mihi quidem miſericordia, ſed tibi minimè injuria fit. Tolle quod tuum eſt, & vade. Si decreverit ſalvare me, quid tu perdis?

4 Exaggera quantumvis merita, & extolle ſudores: (Pſal. 62. 4.) melior eſt miſericordia Domini ſuper vitas. Fateor, non ſuſtinui pondus diei & æſtus: ſed jugum ſuave & onus leve pro beneplacito Patris familias porto. (Onus ejus leve. * al. pluris.) Opus meum vix unius eſt horæ: & ſi plus *, præ amore non ſentio. Judæus proprias exerceat vires: mihi probare libet, quæ ſit voluntas Domini bona, & beneplacens, & perfecta. (Synagogæ præſumptio.) Ex ea ſanè operis ac temporis damna mihi reſarcio. Ille pacto conventionis, ego placito voluntatis innitor; credo, & non ad inſipientiam mihi. Nam vita in voluntate ejus. Illa mihi reconciliat Patrem, illa hæreditatem reſtituit, etiam cumulatiori gratia: ſymphoniæ, & cantus, & epularum, ac totius exultantis familiæ celeberrima gaudia ſuſcitat mihi. Si indignatur frater meus ſenior ille, qui hædum comedere mavult cum amicis ſuis foris, quàm mecum in paterna domo vi-

Luc. 15. 32.

tulum ſaginatum, reſpondebitur illi : *Epulari & gaudere oportet, quia hic filius meus mortuus fuerat, & revixit; perierat, & inventus eſt.* Adhuc ſynagoga foris epulatur cum amicis ſuis dæmonibus, quibus ſatis placet, quod hœdum peccati inſipiens devorat tranſgluttiens, atque quodam modo occultans, & reponens ſibi illud in ventre ſocordiæ & inſipientiæ ſuæ, dum contemnens Dei juſtitiam, & ſuam volens conſtituere, dicit ſe non habere peccatum, nec morte egere vituli ſaginati, mundam ſiquidem juſtamque ex legis operibus ſe reputans. At verò Eccleſia, ſciſſo velo occidentis litteræ in morte Verbi crucifixi, audacter ad ejus penetralia præeunte ſpiritu libertatis irrumpit, agnoſcitur, placet, ſortitur æmulæ locum, fit ſponſa, fruitur prærepptis amplexibus; & in calore ſpiritus Christo Domino, cui conſociatur, inhærens, ſtillante ac fundente undique ſuæ oleum exultationis, hoc illa præ participibus ſuis excipiens, ait : *Oleum effuſum nomen tuum.* Quid mirum ſi ungitur, quæ unctum amplectitur?

Synagogæ repudium & Eccleſiæ connubium.

Unio perfectorum cum ſponſo.

5 Eccleſia ergo recumbit intus, ſed Eccleſia interim perfectorum. Spes tamen eſt & nobis. Excubemus pro foribus qui minus perfecti ſumus, ſpe gaudentes. Sponſus & ſponſa ſoli interim intus ſint, mutuis ſecretiſque fruantur amplexibus, nullo ſtrepitu carnalium deſideriorum, nullo corporeorum phantaſmatum perturbante tumultu. Turba verò adoleſcentularum, quæ abſque hujuſmodi inquietudinibus nondum eſſe poſſunt, foris expectent; expectentque ſecurè, ſcientes ad ſe illud ſpectare quod legunt : *Adducentur regi virgines poſt eam, proxima ejus afferentur tibi.* Et ut quæque ſciat cujus ſpiritus ſit, virgines dico illas, quæ antè Chriſto fœderatæ, quàm fœdatæ mundi complexibus, ipſi firmiter perſeverant, cui ſe tanto felicius, quanto maturius devoverunt : proximas verò, quæ priſtinam ſuam deformitatem, in qua mundo huic quandoque conformes, mundi principibus, ideſt ſpiritibus ſpurcis, in omni carnali concupiſcentia ſeſe turpiter proſtituerant, tandem aliquando erubeſcentes & exuentes, in novi hominis formam, quanto ſerius, tanto ſincerius reformare feſtinant. Et hæ & illæ ſanè proficiant, non deficiant neque fatigentur; etſi necdum plenè in ſe ſentiunt, undè dicant & ipſæ : *Oleum effuſum nomen tuum.* Nec enim audent adoleſcentulæ per ſe facere verba ſponſo. Tamen ſi magiſtræ veſtigiis preſſius inhærere ſtudent, effuſi olei ſaltem odore delectabuntur, & incitabuntur etiam de odoris perceptione cupere & quærere potiora.

Pſal. 44. 15.

Perfectorum memoria recreatus Bernardus.

6 Frequenter ego ipſe (quod fateri non verecundor) maximeque in initio converſionis meæ, corde durus & frigidus, & quærens quem vellet diligere anima mea; (nec enim adhuc diligere poterat quem nondum invenerat, aut certè minùs quàm vellet diligebat; & ob hoc quærebat ut magis diligeret; quem nequaquam quæreret, niſi jam aliquatenus dilexiſſet.) Cùm ergo eum quærerem, in quo recaleſceret atque requieſceret ſpiritus meus, utique torpens & languens; nec ulla de parte occurreret qui ſuccurreret, per quem videlicet bruma* rigens, quæ ſenſus ſtringebat internos, diſſolveretur, & vernalis illa ſuavitas ac ſpiritualis amœnitas reverteretur : tunc magis ac magis languebat, & tædebat, & dormitabat anima mea præ tædio, triſtis & penè deſperans, & muſſitans ſecum illud : *A facie frigoris hujus quis ſuſtinebit?* cùm ſubito fortè ad affatum, vel etiam aſpectum cujuſpiam ſpiritualis perfectique viri, interdum & ad ſolam defuncti ſeu abſentis memoriam, flabat ſpiritus, & fluebant aquæ; & erant mihi lachrymæ illæ panes die ac nocte. Quidnam iſtud, niſi odor exhalantis unctionis, qua erat ille perfuſus? Non enim unctio, quæ ad me nimirum niſi homine mediante non pertingebat. Ea propter etſi gaudebam de munere, confundebar tamen & humiliabar, quòd ſola ad me tenuis exhalatio, & non pinguis aſperſio perveniſſet. Odoratu quippe delectatus, non tactu, indignum me proinde cognoſcebam, cui per ſe ipſum dulceſceret Deus. Et nunc idipſum ſi accidat, avidus quidem ſuſcipio munus indultum, gratumque habeo : ſed dolens doleo per me ipſum non meruiſſe, atque (ut dicitur) de manu in manum minimè accepiſſe, cum obnixè id peterem. Pudet nimirum magis ad hominis, quàm ad Dei moveri memoriam. Et tunc cum gemitu clamo : *Quando veniam, & apparebo antè faciem Dei?* Exiſtimo & aliquos veſtrum idem eſſe expertos, & experiri interdum adhuc. Qua in re quid ſentiendum, niſi quòd noſtra aut ſuperbia convincitur, aut humilitas cuſtoditur, aut fraterna charitas nutritur, aut deſiderium excitatur? Unus idemque cibus & ægrotis eſt medicina, & ægrotativis diæta : porrò & debiles conſortat, & delectat valentes. Unus idemque cibus & languorem ſanat, & ſervat ſanitatem : & corpus nutrit, & palato ſapit.

** al. pruina.*

Pſal. 147. 17.

Pſal. 41. 3.

Cauſa hujus rei.

Profectus ex conviciis.

7 Sed redeamus ad verba ſponſæ, & ſic curemus audire quæ ait, ut ſtudeamus & ſapere quod ſapit. Sponſa (ut dixi) Eccleſia eſt. Ipſa eſt cui plus dimiſſum eſt, & quæ plus diligit. Quod æmula improperat ei ad convicium, hoc ſibi ipſa inflectit ad commodum. Indè manſuetior ad correptionem, indè patientior ad laborem, indè ardentior ad amorem, indè ſagacior ad cautelam; indè humilior pro conſcientia, indè acceptior pro verecundia; indè ad obediendum paratior, indè ad gratiarum actionem devotior ac ſollicitior. Denique illa (ut dictum eſt) murmurante & memorante merita ſua, & labores, & pondus diei & æſtus, Eccleſia beneficium recolit dicens : *Oleum effuſum nomen tuum.*

8 Hoc planè teſtimonium Iſrael ad confitendum nomini Domini : non tamen Iſrael ſecundùm carnem, ſed ejus qui ſecundùm ſpiritum eſt. Nam hoc ille quo pacto dicat? Non quòd non habeat oleum, ſed non habet effuſum. Habet, ſed reconditum; habet in codicibus, ſed non in cordibus. Foris hæret in littera : contrectat manibus vas plenum, ſed & clauſum, nec aperit ut ungatur. Intus, intus eſt unctio ſpiritus : aperi & ungere, & jam non eris domus exaſperans. Quid facit oleum in vaſis, ſi non ſentias & in membris? Quid tibi prodeſt pium Salvatoris nomen lectitare in libris, nec habere pietatem in moribus? Oleum eſt : effunde, ſenties virtutem ejus, quæ triplex eſt. Sed Judæus iſta faſtidit, vos audite. Volo dicere cur nomen ſponſi oleo comparetur, quod nondum dixeram. Et tres hujus rei occurrunt cauſæ. At quoniam pluribus vocabulis appellatur, eo quod nullum quo propriè dicatur invenitur, (ineffabilis quippe eſt :) prius nobis invocandus eſt Spiritus-ſanctus, ut de multis unum, quod vult hoc loco intelligi, (quoniam ſcripto deſignare non placuit) per ſe nobis aperire dignetur. Sed hoc quoque aliàs. Nam etſi in promptu nunc eſſent omnia, & neque vos onerati, nec ego fatigatus eſſem, hora tamen finem indicit. Tenete in quo attentos vos reddidi, ut non ſit cras neceſſe repetere. Hoc incumbit, hoc in manibus eſt, docere ſcilicet, cur nomen ſponſi oleo comparetur : & quod de nominibus. Et quoniam non poſſum ego à me dicere quicquam, indicta oratio eſt, ut nobis ſponſus ipſe revelet per ſpiritum ſuum Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, cui eſt honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Pietas non in libris ſed in moribus habenda.

SERMO XV.

Qualiter nomen JESUS *eſt medicina ſalubris fidelibus Chriſtianis in omnibus adverſis.*

1 BEnignus eſt Spiritus ſapientiæ, & non conſuevit eſſe difficilis ſe invocantibus, qui ſæpè & antequam invocetur, dicit, *Ecce adſum.* Audite jam quod orantibus vobis per me indicare dignatur de eo, quod heri ad hoc ipſum diſtulimus, & orationum veſtrarum fructum tempeſtivum percipite. En oſtendo nomen, quod oleo meritò comparatur; & quo meritò, dicam. Multa quidem Sponſi vocabula ſparſa per omnem divinam paginam legitis, ſed in duo ea vobis univerſa complectar. Nullum, ut arbitror, reperietis,

Sap. 1. 6.

Iſa. 65. 24.

Sponſi nomina, alia majeſtatis, alia pietatis.

TOM. IV. quod non aut pietatis gratiam, aut potentiam maje-
ſtatis ſonet. Spiritus ita dicit etiam per ſibi familia-
Pſal. 61. 12. rius organum : *Duo hæc audivi, Quia poteſtas Dei eſt,*
& tibi Domine miſericordia. Ergo ſecundùm majeſta-
tem *ſanctum & terribile nomen ejus* ; ſecundùm pieta-
Pſal. 110. 9. *Act. 4. 12.* tem, *Non eſt nomen aliud ſub cælo datum hominibus,*
in quo oporteat nos ſalvos fieri. Sed exemplis magis
Jer. 23. 6. perſpicuum fiet. *Hoc eſt*, inquit, *nomen quod voca-*
Iſa. 7. 14. *bunt eum, Dominus, juſtus noſter.* Nomen potentiæ
eſt. Item, *Et vocabitur nomen ejus Emmanuel* ; pie-
Joan. 13. 13. tatem inſinuat. Item ipſe de ſe : *Vos vocatis me*, ait,
Magiſter, & Domine. Primum gratiæ eſt, ſecundum
majeſtatis. Non enim minus pium eſt docere animum
ſcientiam, quàm præbere eſcam corpori. Rurſum Pro-
Iſa. 9. 6. pheta : *Vocabitur*, inquit, *nomen ejus Admirabilis,*
Conſiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri ſæculi, Prin-
ceps pacis. Primum, tertium, quartum, majeſtatem
Effuſio nominum Dei in melius. ſonant ; reliqua pietatem. Quod horum ergo effundi-
tur ? Profectò majeſtatis ac potentiæ nomen, in id
quod eſt pietatis & gratiæ, quodam modo transfun-
ditur, ipſumque effunditur abundè per Jeſum-Chriſtum
Salvatorem noſtrum. Nomen (verbi cauſa) quod *Deus*
eſt, nonne in id quod eſt *Nobiſcum Deus*, hoc eſt in
Emmanuel, liqueſcit & deficit ? Sic *Admirabilis* in id
quod eſt *Conſiliarius* ; ſic *Deus & Fortis* in ea quæ ſunt
Pater futuri ſæculi & Princeps pacis ; *& Dominus ju-*
ſtus noſter in *Miſericors & miſerator Dominus*. Non
dico novum quid : quondam quoque nihilo minùs
Abram in Abraham, & Sarai in Saram effuſa ſunt ;
& jam tunc ſalutiferæ effuſionis celebratum præfigu-
ratumque myſterium recordamur.

Exod. 20. 2. Nomina Dei olim terribilia, nunc delectabilia. 2 Ubi jam illud, quod apud antiquos tam terri-
biliter, quàm frequenter intonare ſolebas : *Ego Do-*
minus, ego Dominus ? Mihi dictatur oratio, cujus prin-
cipium, nomine dulce paterno, ſequentium obtinen-
darum petitionum præbet fiduciam. Servi nominan-
* *Sic MSS. el. ſententiam.* *Joan. 15. 14.* *Matth. 28. 10.* *Joel. 2. 28.* tur amici ; & reſurrectio non ſaltem * Diſcipulis, ſed
fratribus nuntiatur. Nec miror, ſi cùm venit pleni-
tudo temporis, facta eſt effuſio nominis, Deo quip-
pe quod per Joelem promiſerat adimplente, & effun-
dente de Spiritu ſuo ſuper omnem carnem, cùm tale
aliquid & apud Hebræos olim contigiſſe legam. Cre-
do vos prævolare, & ſcire jam quid dicere velim.
Quare erat, inquam, quod ſciſcitanti Moyſi primo
Exod. 3. 14. reſponſum eſt : *Ego ſum qui ſum ?* & , *Qui eſt, miſit me*
ad vos ? Neſcio an vel ipſe Moyſes caperet ſic, ſi non
videlicet effunderetur. Sed fuſum eſt, & captum eſt ;
nec modò fuſum, ſed & effuſum : nam infuſum jam
erat. Jam cœli habebant illud, jam Angelis innotue-
rat. Eſt autem foris miſſum ; & quod Angelis ita erat
infuſum ut eſſet & privatum, effuſum & in homines
eſt, ita ut jam tunc meritò clamaretur de terra,
Cant. 1. 2. *Oleum effuſum nomen tuum* : ſi non ingratæ plebis
Exod. 3. 6. exoſa pervicacia obſtitiſſet. Ait enim : *Ego ſum Deus*
Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob.

3 Currite gentes : ad manum eſt ſalus, effuſum eſt
nomen, quod quicumque invocaverit, ſalvus erit.
Angelorum Deus, etiam hominum Deum ſe nominat.
Oleum miſit in Jacob, & cecidit in Iſrael. Dicite fra-
tribus veſtris : *Date nobis de oleo veſtro.* Si nolunt,
Verbum Creatum. rogate Dominum olei, ut mittat & vobis. Dicite,
Aufer opprobrium noſtrum. Ne quæſo inſultet male-
volus dilectæ tuæ, quam à finibus terræ evocare pla-
cuit tibi, tanto utique dignantius, quanto minùs di-
gnam. Decetne obſecro, ut benigni patris familias in-
viratos ſervus nequam excludat ? *Ego ſum*, ais, *Deus*
Abraham, & Deus Iſaac, & Deus Jacob. Et non
amplius ? Effunde, effunde ; aperi manum tuam ad-
huc, & imple omne animal benedictione. Veniant ab
Matth. 8. 11. Oriente & Occidente, & recumbant cum Abraham,
Pſal. 121. 4. Iſaac, & Jacob in regno cœlorum. Veniant, veniant,
tribus, tribus Domini ; teſtimonium Iſrael ad confiten-
dum nomini Domini. Veniant & recumbant, epulentur
& delectentur in lætitia, & unus ubique reſonet in voce
Pſal. 41. 5. exultationis & confeſſionis ſonus epulantis. *Oleum*
effuſum nomen tuum. Unum ſcio, ſi Philippum & An-
dream habuerimus oſtiarios, repulſam omninò non

A patimur quicumque oleum petimus, quicumque volu-
mus Jeſum videre. Incunctanter Philippus dicet An-
dreæ : Andreas autem & Philippus dicent Jeſu. Jeſus
autem quid ? Profectò quod Jeſus. *Niſi granum fru-* *Joan. 12. 24.*
menti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum
manet : ſi autem mortuum fuerit, multum fructum af-
fert. Moriatur igitur granum, & ſurgat gentium ſe-
ges. Oportet pati Chriſtum, & reſurgere à mortuis,
& prædicari in nomine ejus pœnitentiam & remiſſio-
nem peccatorum, non ſolùm in Judæam, ſed etiam in
omnes gentes : quatenus ab uno nomine, quod eſt
Chriſtus, millia millium credentium Chriſtiani dican-
tur, & dicant : *Oleum effuſum nomen tuum.*

B 4 Agnoſco enim nomen, quod in Iſaia legi : *Ser-* *Iſa. 65. 15.* Chriſti nomen effuſum in omnes terras.
vos ſuos, inquit, *vocabit nomine alio, in quo qui be-*
nedictus eſt ſuper terram, benedicetur in Domino, amen.
O nomen benedictum ! O oleum uſquequaque effuſum !
Quo uſque ? De cœlo in Judæam, & inde in omnem
terram excurris ; & de toto orbe clamat Eccleſia : *Oleum*
effuſum nomen tuum. Effuſum planè, quod non ſolùm
cœlos terraſque perfudit, ſed aſperſit & inferos, adeò
ut in nomine Jeſu omne genu flectatur, cœleſtium, *Philip. 2. 10.*
terreſtrium & infernorum, & omnis lingua confitea-
tur, & dicat : *Oleum effuſum nomen tuum.* Ecce Chri-
ſtus, ecce Jeſus, utrumque infuſum Angelis, utrum-
que effuſum in homines, & illos homines, qui com-
C putruerant tamquam jumenta in ſtercore ſuo, homines
& jumenta ſalvans, quemadmodum multiplicavit mi-
ſericordiam ſuam Deus. Quàm charum, quam vile !
vile, ſed ſalubre. Si vile non eſſet, non mihi effun-
deretur : ſi ſalubre non eſſet, non me lucraretur.
Particeps nominis ſum, ſum & hæreditatis. Chriſtia- Chriſtus ipſe in omnes effuſus.
nus ſum ; frater Chriſti ſum. Si ſum quod dicor, hæ-
res ſum Dei, cohæres autem Chriſti. Et quid mirum, *Rom. 8. 17.*
ſi Sponſi effuſum eſt nomen, cùm ipſe quoque effuſus
ſit ? Nam *ſemetipſum exinanivit formam ſervi acci-* *Philip. 2. 7.*
piens. Denique ait : *Sicut aqua effuſus ſum.* Effuſa *Pſal. 21. 15.*
eſt plenitudo divinitatis, habitans ſuper terram cor-
poraliter, ut de illa plenitudine omnes, qui corpus
D mortis geſtamus, caperemus, ac vitali odore repleti
diceremus : *Oleum effuſum nomen tuum.* En quod no-
men effuſum, & qualiter, & quatenus.

5 Cur verò oleum ? nam hoc nondum dixi. In ſer- Olei proprietates nomini Jeſu aptatæ.
mone ſuperiore dicere cœperam : ſed intervenit ſubi-
tò aliud quod prædicendum videbatur. Quamquam
intermiſerim ultra quàm credidi : quod non aliud eſſe
reor, niſi quod fortis mulier Sapientia miſit manum *Prov. 31. 19.*
ad colum, & digiti ejus apprehenderunt fuſum. No-
vit enim modicam lanam vel linum in longum produ-
cere filum, atque in telæ extendere latitudinem, &
ſic omnes domeſticos ſuos veſtire duplicibus. Eſt pro-
culdubio inter *Oleum & Nomen* Sponſi ſimilitudo : nec
E otioſè Spiritus-ſanctus alterutrum comparavit. Ego
autem dico in triplici quadam qualitate olei, quod lu-
cet, paſcit, & ungit : ſi vos melius non habetis. Fovet
ignem, nutrit carnem, lenit dolorem ; lux, cibus,
medicina. Vide idem nunc & de Sponſi nomine. Lu- *3. Luc.*
cet prædicatum, paſcit recogitatum, invocatum lenit
& ungit. Et percurramus ſingula.

6 Undè putas in toto orbe tanta, & tam ſubita fi-
dei lux, niſi de prædicato Jeſu ? Nonne in hujus no-
minis luce Deus nos vocavit in admirabile lumen ſuum,
quibus illuminatis, & in lumine iſto videntibus lumen,
dicat meritò Paulus : *Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc* *Eph. 5. 8.*
autem lux in Domino ? Hoc denique nomen coram
F regibus, & gentibus, & filiis Iſrael portare juſſus eſt
idem Apoſtolus ; & portabat nomen tamquam lumen, *Act. 9. 15.*
& illuminabat patriam, & clamabat ubique : *Nox præ-* *Rom. 13. 12.*
ceſſit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo ope-
ra tenebrarum, & induamur arma lucis : ſicut in die
honeſtè ambulemus. Et monſtrabat omnibus lucernam
ſuper candelabrum, annuntians in omni loco Jeſum,
& hunc crucifixum. Quomodo lux iſta inſplenduit ac
perſtrinxit cunctorum intuentium oculos, quando de
ore Petri, tamquam fulgur, egrediens, claudi unius
corporales plantas ſolidavit & baſes, multoſque ſpiri-
tualiter cæcos illuminavit ? Numquid non ignem

Act. 3. 6. ſparſit, cùm ait, *In nomine Jeſu-Chriſti Nazareni ſurge & ambula?* Nec tantùm lux eſt nomen Jeſu, ſed
2. Paſcit. eſt & cibus. An non toties confortaris, quoties recordaris? Quid æquè mentem cogitantis impinguat? quid ita exercitatos reparat ſenſus, virtutes roborat, vegetat mores bonos atque honeſtos, caſtas fovet affectiones? Aridus eſt omnis animæ cibus, ſi non oleo iſto infunditur: inſipidus eſt, ſi non hoc ſale conditur.
a Si ſcribas, non ſapit mihi niſi legero [a] ibi Jeſum. Si diſputes aut conferas, non ſapit mihi, niſi ſonuerit ibi Jeſus. Jesus mel in ore, in aure melos, in corde jubilus.
3. Ungit & medetur animæ morbis. Sed eſt & medicina. Triſtatur aliquis veſtrum? Veniat in cor Jeſus, & indè ſaliat in os; & ecce ad exortum nominis lumen, nubilum omne diffugit, redit ſerenum. Labitur quis in crimen, currit inſuper ad laqueum mortis deſperando? Nonne ſi invocet nomen vitæ, confeſtim reſpirabit ad vitam? Cui aliquando ſtetit antè faciem ſalutaris nominis duritia (ut aſſolet) cordis, ignaviæ torpor, rancor animi, languor acediæ? cui fons fortè ſiccatus lachrymarum, invocato Jeſu, non continuo erupit uberior, fluxit ſuavior? Cui, in periculis palpitanti & trepidanti, invocatum virtutis nomen non ſtatim fiduciam præſtitit, depulit metum? Cui, quæſo, in dubiis æſtuanti & fluctuanti, non ſubito ad invocationem clari nominis emicuit certitudo? Cui, in adverſis diffidenti, jam jamque deficienti, ſi nomen adjutorii ſonuit, defuit fortitudo? Nimirum morbi & languores animæ iſti ſunt, illud medicina. Denique & probare licet:
Pſal. 49. 15. *Invoca me*, inquit, *in die tribulationis; eruam te, & honorificabis me*. Nihil ita iræ impetum cohibet, ſuperbiæ tumorem ſedat, ſanat livoris vulnus, reſtringit luxuriæ fluxum, extinguit libidinis flammam, ſitim temperat avaritiæ, ac totius indecoris fugat pruriginem. Siquidem cùm nomino Jeſum hominem, mihi propono mitem & humilem corde, benignum, ſobrium, caſtum, miſericordem, & omni denique honeſtate ac ſanctitate conſpicuum, eumdemque ipſum Deum omnipotentem, qui ſuo me & exemplo ſanet, & roboret adjutorio. Hæc omnia ſimul mihi ſonant, cùm inſonuerit Jeſus. Sumo itaque mihi exempla de homine, & auxilium à potente; illa tamquam pigmentarias ſpecies, hoc tamquam undè acuam eas: & facio confectionem, cui ſimilem medicorum nemo facere poſſit.

7 Hoc tibi electuarium habes, ò anima mea, reconditum in vaſculo vocabuli hujus, quod eſt Jeſus, ſalutiferum certè, quodque nulli unquam peſti tuæ inveniatur inefficax. Semper tibi in ſinu ſit, ſemper in manu, quo tui omnes in Jeſum & ſenſus dirigantur, & actus. Denique & invitaris:
Cant. 8. 6. *Pone me*, inquit, *ſignaculum in corde tuo, ſignaculum in brachio tuo*. Sed hoc aliàs. Nunc verò habes undè & brachiu medearis, & cordi. Habes, inquam, in nomine Jeſu, undè actus tuos vel pravos corrigas, vel minus perfectos adimpleas; itemque undè tuos ſenſus aut ſerves, ne corrumpantur; aut, ſi corrumpantur, ſanes.

Jeſus ſuper omnes ejuſdem nominis. 8 Habuit & Judæa quoſdam Jeſus, quorum vacuis gloriatur vocabulis. Illa enim nec lucent, nec paſcunt, nec medentur. Idcircò ſynagoga in tenebris eſt uſque adhuc, fame & infirmitate laborans; & non ſanabitur nec ſatiabitur, quouſque ſciat meum Jeſum dominari Jacob & finium terræ, & convertatur ad veſperam, & famem patiatur ut canes, & circumeat civitatem. Et illi quidem præmiſſi ſunt, tamquam baculus ad mortuum Prophetam præveniens, & ſua interpretari nomina nequiverunt; vacua quippe erant.
4. Reg. 4. 29. Superpoſitus mortuo baculus eſt, & non erat vox neque ſenſus, quoniam baculus erat. Deſcendit qui baculum miſit: & mox ſalvum fecit populum ſuum à peccatis eorum, probans ſe eſſe quod dicebatur: *Quis*
Luc. 7. 49. *eſt hic qui etiam peccata dimittit?* Nimirum qui dicit, *Salus populi ego ſum*. Jam vox, jam ſenſus eſt; & patet eum non inane portare nomen inſtar priorum.

A Sentitur infuſa ſalus, & beneficium non tacetur. Intus ſenſus, foris vox. Compungor, & confiteor, & confeſſio vitam indicat: *A mortuo enim, tamquam qui non eſt, perit confeſſio*. Ecce vita, ecce ſenſus. Suſcitatus perfectè ſum, integra eſt reſurrectio. An aliud mors corporis eſt, niſi cùm ſenſu privatur & vita? Peccatum, quod mors animæ eſt, nec compunctionis mihi ſenſum, nec confeſſionis reliquerat vocem, & eram mortuus. Venit is qui peccata dimittit, & utrumque reſtituit, & dicit animæ meæ: *Salus tua ego ſum*. Quid mirum ſi cedit mors, ubi Vita deſcendit? Jam corde creditur ad juſtitiam, & ore confeſſio fit ad ſalutem. Jam oſcitat puer, & oſcitat ſepties, & dicit:
B *Septies in die laudem dixi tibi*, Domine. Videte hunc ſeptenarium. Sacer numerus eſt: non vacat. Sed melius hoc alii ſervamus ſermoni, quo famelici & non faſtidioſi ad tam bonas epulas accedamus, invitante nos Sponſo Eccleſiæ Domino noſtro Jeſu-Chriſto, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

TOM. IV. — *Eccli. 17. 26.* — *Pſal. 34. 3.* — *Rom. 10. 10.* — *4. Reg. 4. 35.* — *Pſal. 118. 164.*

SERMO XVI.

De cordis contritione, & de tribus ſpeciebus veræ confeſſionis.

Septenarius numerus expenditur. 1 QUID ſibi ergo vult ſeptenarius iſte? Neſcio
C enim an ita ſimplex quiſpiam in nobis ſit, qui otioſas eſſe has vices, & numerum hunc putet fortuitum. Ego nec illud vacare reor, quod Propheta incumbens ſuper mortuum, ad menſuram pueriles corporis ſeſe contraxit, os ſuum ori illius conjunxit, oculiſque oculos, & manibus manus. *4. Reg. 34.* Spiritus-ſanctus ſic omnia fieri, & ſic ſcribi fecit, ad eruditionem proculdubio illorum ſpirituum, quos corrupti corporis circumvenit inſida ſocietas, ac ſtulta mundi ſapientia deſipere docuit. *Corpus* quippe *quod corrumpitur, aggravat animam; & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem*. *Sap. 9. 15.* Propterea nemo miretur aut moleſtè accipiat, ſi in his ſcrutandis, tamquam quibuſdam
D Spiritus-ſancti apothecis, curioſus exiſto, cùm ſciam quia ſic vivitur, & in talibus vita ſpiritus mei. Dico tamen his qui prævolantes ingenio, in omni ſermone antè penè flagitant finem, quàm principium teneant, debitorem me etiam tardioribus eſſe, & maximè; ſed nec ſtudium tam eſſe mihi ut exponam verba, quàm ut imbuam corda. Et haurire & propinare me oportet: quod non fit celeriter percurrendo, ſed tractando diligenter, & exhortando frequenter. Bernardi ſcopus, non tam ut exponat verba, quàm imbuat corda. Quamquam & præter ſpem quoque meam diu nos diſcuſſio detinuit ſacramentorum. Putavi, fateor, unum ad hoc ſermonem ſufficere, ſilvamque iſtam umbroſam, latebroſamque allegoriarum pertranſire nos
E cito, & ad planitiem moralium ſenſuum itinere diei quaſi unius pervenire: ſed ſecus contigit. Biduum quippe jam in eo expendimus, & adhuc reſtat via. Prolixitatem excuſat. Ictus oculi eminus ſummitates ramorum & montium cacumina prævolabat: ſed vallium ſubter jacens vaſtitas, & denſitas dumetorum fruſtrabatur obtutus. Numquid, verbi gratia, Eliſæi miraculum prævidere valebam, quia nobis videlicet de Gentium vocatione & repulſione Judæorum differentibus, ita de ſubito in medium proſiliret? Et nunc, quandoquidem incidimus, non pigeat nos paululum immorari, conſequenter ad id quod intermittimus poſtea reverſuros: ſiquidem animarum cibus nihilominus eſt iſte. Canibus
F quoque ac venatoribus plerumque contingit à beſtia, quam aggreſſi erant, deſiſtere; & ſequi aliam, quæ inopinantibus fortè occurrerit.

Eliſæus puerum mortuum reſuſcitans, figura Chriſti. 2 Non parvum fiduciæ robur præſtat mihi, quòd magnus ille vir Propheta, potens in opere & ſermone, de excelſo monte Cœlorum deſcendens, viſitare dignatus eſt me, cùm ſim cinis & pulvis; miſereri mortuo, inclinare ſe jacenti, contrahi & coæquari parvo, cæco partiri lumen oculorum ſuorum, & os

a Auguſtinus in lib. 3. Confeſſ. cap. 4. Idem ſibi accidiſſe ait in legendo Hortenſii libro. *Hoc ſolum me*, inquit, *in tanta flagrantia refrangebat, quòd nomen Chriſti non erat ibi ... & quidquid ſine hoc nomine fuiſſet, quamvis litteratum & expolitum & veridicum, non me totum rapiebat.*

TOM. IV.

mutum oris proprii oſculo ſolvere, debileſque manus ſuarum roborare contactu. Suaviter rumino iſta; & replentur viſcera mea, & interiora mea ſaginantur, & omnia oſſa mea germinant laudem. Hoc ſemel contulit univerſitati: hoc quotidie ſinguli in nobis actitari ſentimus, & ſurdi ſcilicet tribui intelligentiæ lumen, & ori ædificationis verbum, & manibus opus juſtitiæ. Dat ſentire fideliter, dat proferre utiliter, dat efficaciter adimplere. Et eſt funiculus triplex, qui difficilè rumpitur, ad extrahendas animas de carcere diaboli, & trahendas poſt ſe ad regna cœleſtia, ſi rectè ſentias, ſi dignè proloquaris, ſi vivendo confirmes. Oculis ſuis tetigit meos, interioris hominis frontem * claris luminaribus ornans, fide & intellectu. Ori meo junxit ſuum, & mortuo ſignum pacis impreſſit: quoniam cùm adhuc peccatores eſſemus, reconciliavit nos Deo, juſtitiæ mortuos. Os ori applicuit, iterato inſpirans in faciem meam ſpiraculum vitæ, ſed ſanctioris quàm primò. Nam primò quidem in animam viventem creavit me: ſecundò in ſpiritum vivificantem reformavit me. Manus ſuas meis ſuperpoſuit, exemplum præbens bonorum operum, formam obedientiæ. Aut certè manus ſuas miſit ad fortia, ut doceret manus meas ad prœlium, & digitos meos ad bellum.

In corde, ore, & manibus quid operatur.

Prædicantium funiculus triplex.

** al. tempus.*

3 Et *oſcitavit*, inquit, *puer ſepties*. Sufficiebat ad gloriam manifeſtandi miraculi oſcitaſſe ſemel: ſed multiplicitas & inſignis numerus myſterii admonent. Si illud ingens univerſi humani generis primùm quidem exanime corpus attendas, vides ubique Eccleſiam, ex quo vitam Propheta incumbente recepit, quaſi ſepties oſcitare: quia ſepties in die laudem dicere conſuevit. Si teipſum advertas, in hoc te noveris vita vivere ſpirituali, ac myſticum hunc implere numerum, ſi ſenſualitatis tuæ quinarium charitatis binario ſubjicis, exhibeſque juxta Apoſtolum membra tua ſervire juſtitiæ in ſanctificationem, quæ prius exhibuiſti ſervire iniquitati ad iniquitatem: aut certè ſi eumdem quinarium proximorum ſaluti impertiens, ad perficiendum ſeptenarium duo hæc adjicias, miſericordiam ſcilicet & judicium cantare Deo.

Septenæ oſcitationis myſteria.

4. Reg. 4. 35.

Rom. 6. 19.

4 Habeo & alias ſeptem oſcitationes, ſeptem videlicet experimenta, ſine quibus vera & certa ſalus redivivi ſpiritus minimè conſtat: quatuor ad ſenſum compunctionis, tria ad confeſſionis ſonum pertinentia. Si vivis, ſi vox, ſi ſenſus eſt, tu quoque eadem in te recognoſcis. Porrò ſenſum ex integro recuperaſſe te ſcias, ſi tuam conſcientiam quadruplici ſentis compunctione morderi, pudore gemino, & gemino metu: nam vitam ad perficiendum ſeptenarium triplex confeſſionis ſpecies atteſtatur, de quibus poſtea videbitur. Nonne & ſanctus Jeremias in ſuo planctu obſervat hunc numerum? Et tu igitur in tua pro te lamentatione formam habens propheticam, Deum cogita Factorem tuum, cogita & Benefactorem, cogita Patrem, cogita Dominum. Ad omnia reus es: plange per ſingula. Ad primum & ultimum reſpondeat timor tuus: ad duo media pudor. Pater ſanè non metuitur, cùm pater ſit. Patris enim eſt miſereri ſemper & parcere. Et ſi percutit, virga non baculo percutit; & cùm percuſſerit, ſanat. Paterna vox eſt: *Percutiam, & ego ſanabo*. Non eſt proindè quod à Patre formides, qui etſi quandoque feriat ut emendet, numquam tamen ut vindicet. At verò cogitantem quòd Patrem offenderim, eſt certè quod pudeat, etſi non quod terreat. Voluntariè genuit me verbo veritatis, non ſtimulo carnalis cupiditatis excuſſit, quemadmodum genitor carnis meæ. Deindè etiam non pepercit Unigenito pro ſic genito. Ita ipſe quidem Patrem ſe exhibuit mihi, ſed non ego me illi viciſſim filium. Quanam fronte attollo jam oculos ad vultum Patris tam boni, tam malus filius? Pudet indigna geſſiſſe genere meo, pudet tanto Patre vixiſſe degenerem. Exitus aquarum deducite oculi mei: operiat confuſio faciem meam, vultum meum pudor ſuffundat, occupetque caligo. Deficiat in dolore vita mea, & anni mei in gemitibus. Proh pudor! quem fructum habui in quibus nunc erubeſco? Si in carne ſeminavi, de carne non metam niſi corruptionem; ſi in mundo, & ipſe tranſit, & concupiſcentia ejus. Quid? Caducæ, vana, & propè nulla, & quorum finis mors eſt, infelix & inſanus præferre non erubui æterni Patris amori & honori. Confundor, confundor audire: *Si ego pater, ubi eſt honor meus?*

Septem in-dicia veræ reſuſcitationis.

Contritionis motiva quatuor.

1. Offenſus Pater.

Deut. 32. 39.

& inde pudor.

Gal. 6. 8.

1. Joan. 2. 17.

Malac. 1. 6.

5 Sed & ſi Pater non eſſet, obrueret me beneficiis. Inſtaurat adverſum me teſtes (ut alia innumera taceam) hujus corporis victum, & uſum temporis hujus, & ſuper omnia ſanguinem dilecti Filii clamantem de terra. Pudet ingratitudinis, quamquam ad confuſionis cumulum, arguar etiam reddidiſſe mala pro bonis, & odium pro dilectione. Minimè quidem mihi à benefactore, ſicut nec à Patre timendum. Verus quippe beneficus eſt, dans affluenter, & non improperans. Non improperat dona, quia dona ſunt: & beneficia ſua mihi dedit, non vendidit. Denique ſine pœnitentia ſunt dona ejus. At quanto de illo benignius, tanto de me indignius ſentire cogor. Erubeſce, & dole nihilominus anima mea: quoniam etſi illum non repetere & non improperare decet, nos tamen omninò dedecet ingratos immemoreſque extitiſſe. Heu! quid vel nunc tandem retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?

2. Benefactor.

& hinc etiam pudor.

Jac. 1. 5.

6 Quòd ſi ſegnior fortè ſuas partes minus exequitur pudor, timor ſanè excitetur in adjutorium. Excitetur, ut excitet. Sepone parum pia vocabula Benefactoris & Patris, atque ad auſteriora convertere. Nempè qui legitur *Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis*; legitur nihilominus *Deus ultionum Dominus*; legitur *Deus judex juſtus & fortis*; legitur *terribilis in conſiliis ſuper filios hominum*; legitur *Deus zelans*. Quòd pater eſt, quòd beneficus eſt, tibi eſt: quòd Dominus ac creator, ſibi; etenim *propter ſemetipſum fecit omnia*, Scriptura teſte. Qui ergo quod tuum eſt tibi defendit ac ſervat; putas, & pro ſe aliquando non zelabit? putas ſui non requiret principatus honorem? Propter hoc, *irritavit impius Deum*, quia *dixit in corde ſuo, Non requiret*. Et quid eſt in corde ſuo dicere, *Non requiret*, niſi non metuere quod requirat? Sed requiret uſque ad noviſſimum quadrantem, requiret & *retribuet abundanter facientibus ſuperbiam*. Requiret à redempto ſervitium, honorem & gloriam ab eo quem plaſmavit.

3. Dominus.

2. Cor. 1. 3.

Pſal. 93. 1.

Pſal. 7. 12.

Pſal. 65. 5.

Exod. 20. 5.

Hinc timor.

Prov. 16. 4.

Pſal. 9. 12.

Pſal. 30. 24.

7 Eſto quòd diſſimulet Pater, ignoſcat Beneficus: ſed non Dominus & Creator; & qui parcit filio, non parcet figmento, non parcet ſervo nequam. Penſa cujus ſit formidinis & horroris, tuum atque omnium contempſiſſe Factorem, offendiſſe Dominum majeſtatis. Majeſtatis eſt timeri, Domini eſt timeri, & maximè hujus Majeſtati, hujuſque Domini. Nam ſi reum regiæ majeſtatis, quamvis humanæ, humanis legibus plecti capite ſancitum ſit: quis finis contemnentium divinam omnipotentiam erit? Tangit montes, & fumigant: & tam tremendam majeſtatem audet irritare vilis pulviſculus, uno levi flatu mox diſpergendus, & minimè recolligendus? Ille, ille timendus eſt, *qui poſtquam occiderit corpus, poteſtatem habet mittere & in gehennam*. Paveo gehennam, paveo Judicis vultum, ipſis quoque tremendum angelicis poteſtatibus. Contremiſco ab ira potentis, à facie furoris ejus, à fragore ruentis mundi, à conflagratione elementorum, à tempeſtate valida, à voce Archangeli, & à verbo aſpero. Contremiſco à dentibus beſtiæ infernalis, à ventre inferi, à rugientibus præparatis ad eſcam. Horreo vermem rodentem, & ignem torrentem, fumum, & vaporem, & ſulphur, & ſpiritum procellarum: horreo tenebras exteriores. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, ut præveniam fletibus fletum, & ſtridorem dentium, & manuum pedumque dura vincula, & pondus catenarum prementium, ſtringentium, urentium, nec conſumentium? Heu me, mater mea! ut quid me genuiſti filium doloris, filium amaritudinis, indignationis & plorationis æternæ? Cur exceptus genibus, cur lactatus uberibus, natus in combuſtionem, & cibus ignis?

4. Creator.

Pſal. 143. 5.

Luc. 12. 5.

Timor judicii & gehennæ.

Jer. 9. 1.

Reſuſcitationis tria poſtrema ſigna.

8 Qui ſic afficitur, ſenſum proculdubio recuperavit, & in duplici metu iſto, itemque pudore illo æquè duplici habet oſcitationes quatuor. Tres quæ reſtant ea voce confeſſionis adjiciet, & nequaquam dicetur jam de eo, quod non ſit vox neque ſenſus: ſi tamen de corde humili, ſimplici, fidelique proceſſerit illa confeſſio.

Confeſſionis tres conditiones.

Omne ergo quod remordet conſcientiam, confitere humiliter, purè, fideliter; & has vices impleſti. Sunt qui gloriantur *cùm male fecerint, & exultant in rebus peſſimis*, quos notans Propheta, *Peccata ſua*, inquit, *prædicaverunt ſicut Sodoma*. Verùm hos ab hac diſputatione, tamquam ſæculares amoveo: nam quid ad nos de his qui foris ſunt?

Prov. 2. 14. Iſa. 3. 9.

Monachi quidam notantur, peccata in ſæculo facta jactitantes.

9 Quamquam & de his, qui religioſè veſtiti, & religionem profeſſi ſunt, nonnumquam audivimus aliquos reminiſci & jactitare impudentiſſimè mala ſua præterita, quæ (verbi gratia) aliquando vel fortiter gladiatorio, vel argutè litteratorio geſſere conflictu, ſeu aliud quid ſecundùm mundi quidem vanitatem favorabile, ſecundùm animæ verò ſalutem nocivum, perniciosſum, damnoſum. Sæcularis adhuc animi indicium eſt hoc: & humilis habitus qui geſtatur à talibus, non ſanctæ novitatis eſt meritum, ſed priſcæ vetuſtatis operculum.

Alii ficte pœnitentes.

Nonnulli talia, quaſi dolendo & pœnitendo rememorant; ſed gloriam intentione captantes, commiſſa ſua non diluunt, ſed ſeipſos illudunt: nam *Deus non irridetur*. Veterem hominem non exuerunt, ſed novo palliant. Non proditur aut projicitur vetus fermentum illa confeſſione; ſed ſtatuitur, ſecundùm illud: *Inveteraverunt oſſa mea, dum clamarem tota die*.

Gal. 6. 7.

Pſal. 31. 3.

Alii malè dicta aut facta jactantes.

Pudet reminiſci quorumdam tantam proterviam, ut non pudeat eos cum exultatione lugenda jactitare, quòd & poſt ſuſceptum ſanctum habitum callidè quempiam ſupplantaverint, & circumvenerint in negotio fratrem *: aut quòd talionem pro convicio vel maledicto, ideſt malum pro malo; aut maledictum pro maledicto audacter reddiderint.

(* ſuum)

Confeſſio 1. debet eſſe humilis.

10 Sed eſt confeſſio eo periculoſius noxia, quo ſubtilius vana, cùm ipſa etiam inhoneſta & turpia de nobis detegere non veremur, non quia humiles ſumus, ſed ut eſſe putemur. APPETERE autem de humilitate laudem, humilitatis eſt, non virtus, ſed ſubverſio.

Vera & falſa humilitas.

VERUS HUMILIS vilis vult reputari, non humilis prædicari. Gaudet contemptu ſui, hoc ſolo ſanè ſuperbus, quod laudes contemnit. Quid perverſius, quidve indignius, quàm ut humilitatis cuſtos confeſſio ſuperbiæ militet, & indè velis videri melior, undè videris deterior? Mirabile jactantiæ genus, ut non poſſis putari ſanctus, ſi non appareas ſceleratus. At talis confeſſio ſpeciem habens humilitatis, non virtutem, non ſolùm veniam non meretur, ſed & provocat iram. Numquid profuit Saul, quòd ſe ad increpationem Samuelis peccaſſe confeſſus eſt? Culpabilis proculdubio fuit illa confeſſio, quæ culpam non diluit. Quando enim humilem contemneret confeſſionem humilitatis Magiſter, & cui humilibus dare gratiam certè ingenitum eſt? Omninò non poterat non placari, ſi quæ in ore ſonuit, in corde radiaſſet humilitas. Ecce cur humilem eſſe debere confeſſionem dixi.

1. Reg. 15. 30.

2. Debet eſſe ſimplex.

11 Oportet autem eſſe & ſimplicem. Non intentionem (fortè quia latet homines) excuſare delectet, ſi ſit rea; nec levigare culpam, quæ gravis eſt; nec alieno adumbrare ſuaſu, cùm invitum nemo coegerit. Primum illud non confeſſio eſt, ſed defenſio; nec placat, ſed provocat. Sequens monſtrat ingratitudinem; & quo minor reputatur culpa, eo minuitur & gloria indultoris. Sed enim minus libenter beneficium datur, quod minus gratè minuſve neceſſariè provenire ſentitur. Veniam proindè ſibi abjudicat, qui munus largitoris attenuat: quod quidem omnis qui reatum ſuum verbis alleviare conatur, facit. Jam à poſtremo primi hominis dehortetur exemplum, nec culpam ſiquidem diffitentis, nec tamen conſequentis veniam, non dubium quin ob reatus mulieris admiationem.

Gen. 3. 2.

Excuſatione remota.

Genus excuſationis eſt, cùm argueris tu, alium incuſare. Porrò excuſare te velle quando corriperis, quàm ſit non modo minimè fructuoſum, ſed & perniciosſum, ſanctum David interroga. *Verba* nempè *malitiæ, excuſationes in peccatis* appellat, ne in ea declinet cor ſuum rogans & ſupplicans. Meritò quidem. In animam etenim ſuam peccat qui ſe excuſat, repellens proindè à ſe indulgentiæ medicinam, & ſic vitam ſibi proprio ore intercludens. Et quænam major malitia, quàm propriam armari in ſalutem, & linguæ tuæ temetipſum mucrone confodere? Denique *qui ſibi nequam, cui eſt bonus?*

TOM. IV. Pſal. 140. 4.

Eccli. 14. 5.

3. Debet eſſe fidelis.

12 Sit autem & fidelis confeſſio, ut confitearis in ſpe, de indulgentia penitus non diffidens, ne tuo te ore non tam juſtifices, quàm condemnes. Judas certè proditor Domini, & Cain fratricida confeſſi ſunt, & diffiſi ſunt: alter, *Peccavi*, inquit, *tradens ſanguinem juſtum*: alter, *Major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear*: & vera licèt, nil eis profuit infidelis confeſſio. Hæ itaque tres confeſſionis obſervantiæ, junctæ quatuor ſuperioribus compunctionis, ſeptenarium implent.

Matt. 27. 4. Gen. 4. 13.

13 Jam verò ſic compunctus, & ſic confeſſus, ac propria proindè certus de vita, certus quoque nihilominus es (ut arbitror) vacuo nequaquam nomine appellari Jeſum, eum, qui in re talia valuit & voluit operari, nec vacuè ſubſecutum fuiſſe baculum quem præmiſerat. Non venit vacuè, quia non venit vacuus. Nam quomodo vacuus, in quo habitavit plenitudo? Neque enim ei datus eſt ad menſuram ſpiritus. Denique & venit *in plenitudine temporis*, plenum proindè venire ſe indicans. Benè plenum, quem *unxit* Pater *oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis*; unxit & miſit *plenum gratiæ & veritatis*. Unxit ut ungeret. Omnes ab eo uncti ſunt, qui de plenitudine ejus meruerunt accipere. Ideò ait: *Spiritus Domini ſuper me, eo quod unxerit me, ad annuntiandum manſuetis miſit me: ut mederer contritis corde, ut prædicarem captivis indulgentiam, & clauſis apertionem, ut prædicarem annum placabilem Domino*. Veniebat (ut audis) ungere contritiones noſtras, ac lenire dolores: ideoque venit unctus, venit manſuetus & mitis, & multæ miſericordiæ omnibus invocantibus ſe. Sciebat ſe ad infirmos deſcendere, exhibuitque qualem oportuit. Et quoniam multæ erant infirmitates, multa quoque providus medicus medicamina curavit afferre. Attulit ſpiritum ſapientiæ & intellectus, ſpiritum conſilii & fortitudinis, ſpiritum ſcientiæ & pietatis, & ſpiritum timoris Domini.

Gal. 4. 4. Pſal. 44. 8.

Iſa. 61. 1.

Chriſtus vino & oleo uſus in nos.

14 Vides quot phialas plenas odoramentis cœleſtis Medicus præparavit ad ſananda vulnera illius miſeri, qui incidit in latrones? Septem ſunt numero, ſeptem fortaſſe præfatis oſcitationibus excitandis accommodatæ. Spiritus enim vitæ erat in phialis. Ex his profectò infudit oleum meis vulneribus; infudit & vinum, ſed minus quàm olei. Sic nempè congruebat infirmitatibus meis, ut miſericordiam ſuperexaltaret judicio, quemadmodum vino oleum ſuperfertur infuſum. Attulit proindè quinque cados olei, vini nonniſi duos. Vinum ſiquidem timor tantùm & fortitudo fuere: reliqua quinque oleum propria ſuavitate deſignant. In ſpiritu denique fortitudinis, tamquam potens crapulatus à vino, deſcendit ad inferos, contrivit portas æreas, & vectes ferreos confregit; alligavit fortem, & vaſa captivitatis eripuit. Deſcendit nihilominus in ſpiritu timoris, ſed timendus, non timidus.

Pſal. 77. 65.

15 O Sapientia! quanta arte medendi in vino & oleo animæ meæ ſanitatem reſtauras, fortiter ſuavis, & ſuaviter fortis! fortis pro me, & ſuavis mihi. Denique attingis à fine uſque ad finem fortiter, & diſponis omnia ſuaviter, propellens inimicum, & infirmum fovens. Sana me Domine, & ſanabor; pſallam & confitebor nomini tuo, & dicam: *Oleum effuſum nomen tuum*. Non vinum effuſum (nolo enim ut intres in judicium cum ſervo tuo,) ſed oleum, quia coronas me in miſericordia & miſerationibus. Oleum planè, quod dum ſupernatat cunctis quibus immiſcetur liquoribus, liquido illud deſignat nomen,

Cant. 1. 2.

Pſal. 102. 4.

TOM. IV. quod eſt ſuper omne nomen. O nomen præſuave & prædulce! ò nomen præclarum, prælectum & præexcelſum, & ſuperexaltatum in ſæcula! Hoc verè oleum quod exhilarat faciem hominis, quod caput jejunantis impinguat, ut oleum peccatoris non ſentiat. Hoc *Iſa. 62. 2.* *nomen novum, quod os Domini nominavit; Quod &* *Luc. 2. 21.* *vocatum eſt ab Angelo priuſquam in utero conciperetur.* Hoc non ſolùm Judæus, ſed *quicumque invoca-* *Joel. 2. 32.* *verit, ſalvus erit*, in tantum uſquequaque effuſum eſt. Hoc Pater donavit Filio, ſponſo Eccleſiæ Domino noſtro Jeſu-Chriſto, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

A

SERMO XVII.

B

De acceſſu & receſſu Spiritus-ſancti obſervando, deque invidia diaboli erga genus humanum.

1 PUtamuſne ſatis proceſſum eſt in ſanctuario Dei, dum ſcrutamur mirabile ſacramentum; an ad perſcrutandum adhuc, ſi quid reſtat, audemus ſpiritum ad interiora ſequi? Spiritus nempè iſte ſcrutatur non ſolùm hominum corda & renes, ſed etiam profunda Dei: & ſive ad noſtra, ſive ad alta *, ſecu- (* *Sic miſſ. non alia.*) rus ſequor eum quocumque ierit. Tantum ut cuſtodiat corda noſtra & intelligentias noſtras, ne fortè C cùm non aderit, adeſſe putemus, noſtrumque pro ipſo *Joan. 3. 8.* ſequamur ſenſum deviantes. Venit namque, & vadit prout vult; & nemo facilè ſcit undè veniat, aut quò vadat. At iſtud ſine damno fortaſſe ſalutis neſcire licet: cæterùm quando veniat, vel quando vadat, id planè periculoſiſſimè ignoratur. Cùm enim hæ Spiritus-ſancti circa nos diſpenſatoriæ quidem viciſſitudines vigilantiſſimè non obſervantur, fit ut nec abſentem deſideres, nec præſentem glorifices. Nempè qui idcircò recedit ut avidius requiratur; quonam modo, ſi abeſſe neſcitur, requiritur? Et rurſum qui dignanter ad hoc redit ut conſoletur; qualiter dignè pro ſua D majeſtate ſuſcipitur, ſi nec adeſſe ſentitur? Mens ergo quæ ignorat abſceſſum, patet ſeductioni: & quæ reditum non obſervat, erit ingrata viſitationi.

Spiritus-ſancti acceſſus & receſſus diligenter obſervandus.

4. Reg. 2. 9. 2 Petiit quondam aliquid Eliſæus à magiſtro, cùm diſceſſum ejus imminere perſenſit; nec obtinuit, ſicut ſcitis, niſi ea quidem conditione, ſi videret quando tolleretur à ſe. In figura contigit hoc illis, ſcriptum eſt autem propter nos. Vigiles eſſe & ſolliciti circa opus noſtræ ſalutis (quod mira ſubtilitate ac ſuavitate divinæ ſuæ artis inceſſanter actitat Spiritus in intimo noſtri) prophetico docemur & monemur exemplo, Numquam ſanè ſine noſtra conſcientia magiſtra unctio, quæ docet de omnibus, tollatur à nobis, ſi duplicato volumus munere non fraudari. Numquam, E cùm venerit, inveniat imparatos, ſed ſemper vultus ſuſpenſos, expanſoſque habentes ſinus ad largam Do- *Luc. 12. 36.* mini benedictionem. Quales denique quærit? *Similes hominibus expectantibus dominum ſuum, quando revertatur à nuptiis*: qui utique ab illis ſupernæ menſæ copioſis deliciis vacua numquam revertitur manu. Vigilandum proindè, & vigilandum omni hora, quia neſcimus qua hora Spiritus venturus ſit, ſeu iterum abiturus. It & redit Spiritus; & qui ſtat eo tenente, deſerente cadat neceſſe eſt: ſed non colliditur, quia Dominus rurſum ſupponit manum ſuam. Et has alternare vices non ceſſat in his qui ſpirituales ſunt, vel F quos potius ſpirituales proindè ipſe creare intendit, viſitans diluculo, & ſubito probans. Denique *ſepties* *Prov. 24. 16.* *cadit juſtus, & ſepties reſurgit*: ſi tamen cadit *in die*, ut ſe cadere videat, & cecidiſſe ſciat, & reſurgere cupiat, & requirat manum adjuvantis, & dicat: *Pſal. 29. 8.* *Domine, in voluntate tua præſtitiſti decori meo virtutem; avertiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus.*

3 Aliud eſt dubitare de veritate, quod patiaris neceſſe eſt, cùm Spiritus minimè ſpirat: & aliud ſapere

A falſitatem, quod facilè caves, ſi eamdem tuam ignorantiam non ignoras, quatenus dicas & tu: *Et ſi quid* *Job. 19. 4.* *ignoravi, ignorantia mea mecum eſt.* Sancti Job ſententia eſt; agnoſcite. Peſſimæ matris ignorantiæ, peſſimæ itidem filiæ duæ ſunt, falſitas & dubietas, illa miſerior, iſta miſerabilior; pernicioſior illa, iſta moleſtior. Cùm loquitur Spiritus, cedit utraque: & eſt non ſolùm veritas, ſed & certa veritas. Eſt quippe veritatis ille Spiritus, cui contraria falſitas eſt: eſt & ſapientiæ, quæ cùm ſit candor vitæ æternæ, & ubique attingat propter munditiam ſuam, obſcurum ambigui non admittit. Cavenda ſanè, cùm Spiritus iſte non loquitur, etſi non moleſta dubietas, certè falſi- B tas execranda. Aliud eſt enim ſub incerto, hoc vel illud opinando ſentire, aliud temerè affirmare quod neſcias. Aut ergo loquatur ſemper ſpiritus, quod noſtri quidem minimè arbitrii eſt: aut quando ſilere placet, hoc ipſum indicet, & loquatur ſaltem ſuum ſilentium, ne ipſum nobis falſo præire putantes, noſtrum pro ipſo malè ſecuri ſequamur errorem: & ſi ſuſpenderit ambiguo, non relinquat mendacio. Eſt qui dubiè profert mendacium, nec mentitur: & eſt qui veritatem quam neſcit affirmat, & mentitur. Nam & ille, non quidem quod non eſt, eſſe; ſed ſe quod credit, credere dicit, & verum dicit, etiamſi hoc verum non ſit quod credit: & is, cùm ſe certum undè C non eſt certus, dicit; verum non dicit, etiamſi verum ſit de quo aſſerit.

Ignorantiæ duæ filiæ, falſitas & dubietas.

Optima regula loquendi.

Mendax quis.

4 His præmiſſis ad cautelam talia inexpertorum, ſequar jam Spiritum, ſicut confido, præeuntem, eadem tamen cautela, ſi potero, quam præmiſi; & tentabo facere ipſe quod doceo, ne dicatur & mihi: *Tu* *Rom. 2. 21.* *qui alios doces, teipſum non doces.* Diſtinguendum ſanè inter manifeſta & dubia, nec illa ſcilicet adduci in dubium, nec iſta temerè affirmari. Quod quidem ipſum de magiſterio ſperandum eſt Spiritus: nec enim noſtra ad illud omninò induſtria ſufficit. Quis novit hominum, an id quod inter homines judicatum à Deo * ſermo ſuperior (à quo videlicet, ſi bene me- D mini, quartus eſt iſte) patefecit, in ſupernis quoque judicium jam factum præceſſerit. [a]

De dubiis nil temerè pronunciandum.

* *ſcil. inter Synagogam & Eccleſiam.*

5 Quod dico, tale eſt. Putaſne Lucifer ille, qui manè oriebatur, ſed præproperè elevabatur, antequam verteretur in tenebras, generi humano inviderit & ipſe olei infuſionem *, ut per ſeipſum jam tunc indignabundus muſſitaret, dicens intra ſe quodammodo: Ut quid perditio hæc? Hoc ego non aſſero dicere Spiritum, ſed nec contradicere dico; neſcio enim. Potuit autem contingere, (ſi tamen incredibile non putetur) plenum ſapientia & perfectum decore, homines præſcire potuiſſe futuros, etiam & profecturos in pari gloria. Sed ſi præſcivit, in Dei Verbo abſque du- E bio vidit, & in livore ſuo invidit, & molitus eſt habere ſubjectos, ſocios dedignatus. Infirmiores ſunt, inquit, inferioreſque natura: non decet eſſe concives, nec æquales in gloria. An fortè prodit impiam hanc ejus machinationem illa præſumpta aſcenſio, ſeſſioque ſignificans magiſterium? *Aſcendam*, inquit, *ſuper* *Iſa. 14. 13.* *montem excelſum, & ſedebo in lateribus Aquilonis*, quo Altiſſimi quondam proindè ſimilitudinem obtineret, ſi quemadmodum ille ſuper Cherubin ſedens, gubernat omnem angelicam creaturam; ita & ipſe altus ſederet, regeretque genus humanum? Abſit. Iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo, mentiatur iniquitas ſibi. Nos alium non agnoſcimus judicem, quàm F auctorem. Non diabolus, ſed Dominus judicabit orbem terræ; & ipſe Deus noſter in ſæculum ſæculi; & ipſe reget nos in ſæcula.

De peccato & invidia Luciferi.

* *al. effuſionem.*

6 Ergo in cœlo concepit dolorem, & in paradiſo peperit iniquitatem, prolem malitiæ, matrem mortis & ærumnarum, omniumque prima parens ſuperbia. Nam etſi *invidia diaboli mors intravit in orbem terra-* *Sap. 2. 24.* *rum, initium* tamen *omnis peccati ſuperbia.* *Eccli. 10. 15.* Verùm quid illi profuit? Nihilominus tu in nobis es Domine, & nomen tuum invocatum eſt ſuper nos; & dicit

a In pleriſque ſcriptis reſecta parentheſi legitur, *præceſſerit*, utrumque videlicet *lucifer*, *qui &c.* ut in num. ſeq. & ſic habet prima editio.

popu-

populus acquiſitionis, dicit Eccleſia redemptorum: *Oleum effuſum nomen tuum*. Cùm ejicior ego, tu illud effundis poſt me, & in me: quoniam cùm iratus fueris, miſericordiæ recordaberis. Accepit tamen ſatan regnum ſuper omnes filios ſuperbiæ, factus princeps tenebrarum harum, ut regno humilitatis etiam ſuperbia militet, dum in uno ſuo principatu temporali, & tali, multos humiles excelſos æternoſque reges conſtituit. Jucundum judicium, ut ſuperbus ille humilium malleator, eiſdem ipſis neſciens fabricet coronas perpetuas, impugnando omnes, & omnibus ſuccumbendo. Siquidem ubique & ſemper judicabit Dominus populos, & ſalvos faciet filios pauperum, & humiliabit calumniatorem. Ubique, & ſemper defenſabit ſuos, propulſabit nocentes, & tollet virgam peccatorum deſuper ſortem juſtorum, ut non extendant juſti ad iniquitatem manus ſuas; eritque tandem cùm ex toto arcum conteret, & confringet arma, & ſcuta comburet igni. Tu tibi, miſer, ſedem collocas in Aquilone, plaga nebuloſa & frigida; & ecce ſuſcitantur de pulvere inopes, & de ſtercore pauperes, ut ſedeant cum principibus, & ſolium gloriæ teneant, doleaſque impleri illud: *Pauper & inops laudabunt nomen tuum*.

[Margin: Cant. 1. 2. — Diabolus princeps ſuperborum. — Humilibus neſciens fabricat coronas. — Pſ. 124. 3. — Pſ. 73. 21.]

7 Gratias tibi Pater orphanorum & judex pupillorum, incaluit ſuper nos mons coagulatus, mons pinguis; cœli diſtillaverunt à facie Dei Sinai, effuſum eſt oleum, dilatatum eſt nomen, quod nobis & cui nos invidebat iniquus; dilatatum, inquam, uſque ad corda & ora parvulorum, & in ore infantium & lactentium perficitur laus. Porrò peccator videbit & iraſcetur; & erit ſicut ira implacabilis, ſic flamma inextinguibilis, quæ jam parata eſt ei & angelis ejus. Zelus Domini exercituum faciet hoc. Quomodo me amas, Deus meus, amor meus? quomodo me amas, ubique recordatus mei, ubique zelans ſalutem egeni & pauperis, non ſolùm adverſum homines ſuperbos, ſed etiam adverſus ſublimes angelos? In cœlo & in terra judicas, Domine, nocentes me, expugnas impugnantes me: ubique ſubvenis, ubique aſſiſtis, ubique à dextris es mihi, Domine, ne commovear. Hæc cantabo Domino in vita mea, pſallam Deo meo quamdiu ſum. Hæ virtutes ejus, hæc mirabilia ejus quæ fecit. Hoc primum & maximum judicium, quod mihi illa conſcia ſecretorum aperuit virgo Maria: *Depoſuit*, inquiens, *potentes de ſede, & exaltavit humiles. Eſurientes implevit bonis, & divites dimiſit inanes*. Secundum autem ſimile eſt huic, quod jam audiſtis, *ut qui non vident videant; & qui vident, cæci fiant*. In his duobus judiciis conſoletur ſe pauper, & dicat: *Memor fui judiciorum tuorum à ſæculo, Domine, & conſolatus ſum*.

[Margin: Dei amor erga homines contra dæmones. — Luc. 1. 52. — Joan. 9. 39. — Pſ. 118. 52.]

8 Sed revertamur ad nos ipſos, ſcrutemurque vias noſtras: & ut in veritate id poſſimus, invocemus Spiritum veritatis, & revocemus ab alto quò nos eduxerat, quatenus antecedat nos etiam ad nos, quoniam ſine ipſo poſſumus nihil. Nec verendum quòd dedignetur condeſcendere nobis, qui potius, ſi vel exiguum quid abſque ipſo conamur, indignatur. Non eſt enim ille vadens & non rediens, ſed ducit nos & reducit de claritate in claritatem, tamquam Domini Spiritus, quandoque rapiens ad ſe in lumine ſuo, quandoque * contemperans, & illuminans tenebras noſtras: ut ſive ſupra nos * ſive apud nos, ſemper in luce, ſemper ut filii lucis ambulemus. Tranſivimus allegoriarum umbras: ventum eſt ad indaganda moralia. Ædificata eſt fides, inſtruatur vita: exercitatus eſt intellectus, dictetur * actus. Siquidem intellectus bonus omnibus facientibus eum, ſi tamen & actus, & intelligentia dirigantur in laudem & gloriam Domini noſtri Jeſu-Chriſti, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

[Margin: Spiritus dux neceſſarius. — * al. add. nobis. — * apud ipſum. — * al. Dirigatur. — Pſ. 110. 10.]

SERMO XVIII.

De duabus operationibus Spiritus-ſancti, quarum una vocatur Effuſio, & alia Infuſio.

[Margin: TOM. IV.]

1 OLEUM *effuſum nomen tuum*. Quid certum demonſtrat Spiritus-ſanctus nobis in nobis occaſione hujus capituli? Profectò (quod interim occurrit) geminæ cujuſdam ſuæ operationis experimentum: unius quidem, qua nos primo intus virtutibus ſolidat ad ſalutem: alterius verò, qua foris quoque muneribus ornat ad lucrum. Illas nobis, hæc noſtris accipimus. Verbi gratia, fides, ſpes, charitas nobis propter nos dantur: abſque his quippè ſalvi eſſe non poſſumus. Porrò ſcientiæ ſeu ſapientiæ ſermo, gratia curationis, prophetia, ſimiliaque quibus carere cum integritate etiam ſalutis propriæ poſſumus, proximorum procul dubio in ſalutem expendenda donantur. Et has Spiritus-ſancti operationes, quas vel in nobis, vel in aliis experimur, ut ex re nomina accipiant, Infuſionem, ſi placet, atque Effuſionem nominemus. Cuinam ergo harum convenit *Oleum effuſum nomen tuum*? Nonne effuſioni? Nam de infuſione infuſum potiùs, quàm effuſum dixiſſet. a Denique ob bonum odorem uberum extrinſecus perfuſorum, ait ſponſa, *Oleum effuſum nomen tuum*: adſcribens ipſum odorem nomini ſponſi, tamquam oleo effuſo ſuper ubera. Et quicumque munere gratiæ exterioris perfuſum * ſe ſentit, quo & ipſe alios refundere poſſit, etiam huic dicere eſt: *Oleum effuſum nomen tuum*.

[Margin: Cant. 1. 2. — Duplex gratia Spiritus-ſancti. — * al. Perfundi.]

2 Sed ſanè cavendum in his, aut dare quod nobis accepimus; aut quod erogandum accepimus, retinere. Rem profectò proximi retines tibi, ſi (verbi cauſa) plenus virtutibus cùm ſis, foriſque nihilo minus donis ſcientiæ & eloquentiæ adornatus, metu fortè aut ſegnitie, aut minus diſcreta humilitate, verbum bonum, quod poſſet prodeſſe multis, inutili, immò & damnabili ligas ſilentio; certè maledictus, quòd frumenta abſcondis in populis. Rurſum quod tuum eſt ſpargis & perdis, ſi priuſquam infundaris tu totus, ſemiplenus feſtines effundere, contra legem arans in primogenito bovis, & ovis primogenitum tondens. Nimirum vita atque ſalute, quam alteri das, te fraudas, dum ſana vacuus intentione, gloriæ inanis vento inflaris: aut terrenæ cupiditatis veneno inficeris, & lethali apoſtemate turgens interis.

[Margin: Quid in his donis cavendum. V. Serm 82. num. 2. — Deut. 15. 19.]

3 Quamobrem, ſi ſapis, CONCHAM te exhibebis, & non canalem. Hic ſiquidem penè ſimul & recipit, & refundit: illa verò donec impleatur, expectat; & ſic quod ſuperabundat, ſine ſuo damno communicat, ſciens maledictum qui partem ſuam facit deteriorem. Et ne meum conſilium contemptibile ducas, audi ſapientiorem me: *Stultus*, ait Salomon, *profert totum ſpiritum ſuum ſimul, ſapiens reſervat in poſterum*. Verùm canales hodie in Eccleſia multos habemus, conchas verò perpaucas. Tantæ charitatis ſunt per quos nobis fluenta cœleſtia manant, ut antè effundere quàm infundi velint, loqui quàm audire paratiores, & prompti docere quod non didicerunt, & aliis præeſſe geſtientes, qui ſeipſos regere neſciunt. Ego nullum ad ſalutem pietatis gradum illi gradui anteponendum exiſtimo, quem Sapiens poſuit, dicens: *Miſerere animæ tuæ placens Deo*. Quòd ſi non habeo niſi parumper olei quo ungar, putas tibi debeo dare, & remanere inanis? Servo illud mihi, & omninò niſi ad Prophetæ juſſionem non profero. Si inſtiterint rogitantes aliqui ex his, qui fortè exiſtimant de me ſupra id quod vident in me, aut audiunt aliquid ex me, reſpondebitur eis: *Ne fortè non ſufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis*. Sed *charitas*, inquis, *non quærit quæ ſua ſunt*. Et tu ſcis quam ob rem? Non quærit quæ ſunt ſua, profectò quia non deſunt. Quiſnam quærat quod habet? Charitas

[Margin: Prædicator concha ſit non canalis. — Prov. 29. 11. — Imperfectorum præpoſtera in alios charitas. — Eccli. 30. 24. Animæ propriæ cura aliena præferenda. — Matth. 25. 9. — 1. Cor. 13. 5.]

a Apud Horſtium & alios, hic inſeritur periodus ſequens. *Denique de uberum ſuis ſpirante fragrantia, & non de internis Sponſa virtutibus prolatum eſt*, OLEUM EFFUSUM NOMEN TUUM. *Denique ob bonum odorem, &c.* Sed eam omittunt plerique mſſ. & prima editio. Habet quidem codex Uticenſis, ſed omiſſa ſequente periodo, *Denique ob bonum &c.* Et verò ſuperflua eſt alterutra.

TOM. IV. quæ ſua ſunt, ideſt propriæ ſaluti neceſſaria, numquam non habet; nec modo habet, ſed etiam abundat. Vult abundare ſibi, ut poſſit & omnibus; ſervat ſibi quantum ſufficiat, ut nulli deficiat. Alioquin ſi plena non eſt, perfecta non eſt.

Prædicatorum imperfectorum indicia.

4 Cæterùm tu, frater, cui firma ſatis propria ſalus nondum eſt, cui charitas adhuc aut nulla eſt, aut adeò tenera atque arundinea, quatenus omni flatui cedat, omni credat ſpiritui, omni circumferatur vento doctrinæ; immò cui charitas tanta eſt, ut ultra mandatum quidem diligas proaimum tuum pluſquam teipſum: & rurſum tantilla, ut contra mandatum favore liqueſcat, pavore deficiat, perturbetur triſtitia, avaritia contrahatur, protrahatur ambitione, ſuſpicionibus inquietetur, conviciis exagitetur, curis eviſceretur, honoribus tumeat, livore tabeſcat: tu, inquam, ita in propriis teipſum ſentiens, quanam dementia, quæſo, aliena curare aut ambis, aut acquieſcis? Sed enim audi quid conſulat cauta vigilque charitas. *Non quòd aliis*, inquit, *ſit remiſſio, vobis autem tribulatio, ſed ex æqualitate. Noli nimium eſſe juſtus.* Sufficit ut diligas proximum tuum tamquam teipſum, hoc quippè eſt ex æqualitate. Dicit David: *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, & labiis exultationis laudabit os meum.* Infundi nimirum prius volens & ſic effundere; nec ſolùm infundi prius, ſed & impleri, quatenus de plenitudine eructaret, non oſcitaret de inanitate. Cautè quidem: ne quod aliis remiſſio, ſibi tribulatio eſſet; & nihilominus caſtè, imitans illum, de cujus plenitudine omnes accepimus. DISCE & tu nonniſi de pleno effundere, nec Deo largior eſſe velis. Concha imitetur fontem. Non manat ille in rivum, nec in lacum extenditur, donec ſuis ſatietur aquis. NON PUDEAT concham non eſſe ſuo fonte profuſiorem. Denique ipſe Fons vitæ plenus in ſeipſo, & plenus ſeipſo, nonne primum quidem ebulliens & ſaliens in proxima ſecreta cœlorum, omnia implevit bonitate; & tunc demum impletis ſuperioribus ſecretioribuſque partibus erupit ad terras, ac de ſuperfluo homines & jumenta ſalvavit, quemadmodum multiplicavit miſericordiam ſuam? Prius interna replevit: & ſic exundans in multis miſerationibus ſuis viſitavit terram, & inebriavit eam, multiplicavit locupletare eam. Ergo & tu fac ſimiliter. Implere prius, & ſic curato effundere. Benigna prudenſque charitas affluere conſuevit, non effluere. *Fili mi ne pereffluas*, ait Salomon, & Apoſtolus: *Propterea*, inquit, *debemus intendere his quæ dicuntur, ne fortè pereffluamus.* Quid enim? Tune Paulo ſanctior, ſapientior Salomone? Alioquin nec mihi ſedet ditari ex te exinanito. Si enim tu tibi nequam, cui bonus eris? De cumulo, ſi vales, adjuva me: ſin autem, parcito tibi.

1. Cor. 8. 13. — Eccl. 7. 17. — Pſ. 62. 6. — Hebr. 2. 1.

Paſtoris conditiones.

5 Sed jam audite, quæ & quanta ſaluti propriæ neceſſaria ſint, quæ & quanta infundi oporteat, prius quàm effundere præſumamus, quæ tamen in præſentiarum breviter colligere potero. Hora ſiquidem jam multum aſcendit, & ſermonis urget ad finem. Accedit medicus ad vulneratum, ſpiritus ad animam. Quam enim non reperiat gladio diaboli vulneratam, etiam poſt ſanatum vulnus antiqui delicti medicamento baptiſmatis? Ergo ad illam animam, quæ dicit, *Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices meæ à facie inſipientiæ meæ*; cùm accedit ſpiritus, quid primo opus eſt? Ut tumor vel ulcus, quod fortè ſupercrevit in vulnere, & poteſt impedire ſanitatem, antè omnia amputetur. Abſcindatur itaque ferro acutæ compunctionis ulcus inveteratæ conſuetudinis. Sed eſt acerbus dolor: leniatur proindè unguento devotionis, quod non eſt aliud, niſi concepta de ſpe indulgentiæ exultatio. Hanc continendi parit facultas, & victoria de peccato. Jam gratias agit, & dicit: *Dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis.* Deindè apponitur medicamentum pœnitentiæ, malagma jejuniorum, vigiliarum, orationum, & ſi qua ſunt alia pœnitentium exercitia. In labore cibandus eſt cibo boni operis, ne deficiat. Quòd opus ſit cibus, indè doceris: *Meus cibus eſt*, inquit, *ut faciam voluntatem Patris mei.* Itaque comitentur pœnitentiæ labores pietatis opera quæ confortent. *Magnam*, ait, *fiduciam præſtat apud Altiſſimum eleemoſyna.* Cibus ſitim excitat: potandus eſt. Accedat cibo boni operis orationis potus, componens in ſtomacho conſcientiæ quod bene geſtum eſt, & commendans Deo. Orando bibitur vinum lætificans cor hominis, vinum ſpiritus, quod inebriat, & carnalium voluptatum infundit oblivionem. Humectat interiora arentis conſcientiæ, eſcas bonorum actuum digerit, & deducit per quædam animæ membra, fidem roborans, ſpem confortans, vegetans ordinanſque charitatem, & impinguans mores.

Pſ. 37. 6. — 1. Compunctio. — 2. Devotio. — Pſ. 115. 17. — 3. Opera pœnitentiæ. — Joan. 4. 34. — Tob. 4. 11. — 4. Oratio.

5. Contemplatio.

6 Sumpto cibo potuque, quid jam reſtat, niſi ut pauſet ægrotus, & quieti contemplationis poſt ſudores actionis incumbat? Dormiens in contemplatione Deum ſomniat; per ſpeculum ſiquidem & in ænigmate, non autem facie ad faciem interim intuetur. Tamen ſic non tam ſpectati, quàm conjectati, idque raptim, & quaſi ſub quodam coruſcamine ſcintillulæ tranſeuntis, tenuiter via attacti inardeſcit amore: & ait: *Anima mea deſideravit te in nocte, ſed & ſpiritus meus in præcordiis meis.* Talis amor zelat; hic decet amicum ſponſi, hoc neceſſe eſt ardeat fidelis ſervus & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam. Hic replet, hic fervet, hic ebullit, hic jam ſecurus effundit exundans & erumpens, ac dicens: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror?* Prædicet, fructificet, innovet ſigna, & immutet mirabilia: non eſt quo ſe immiſceat vanitas, ubi totum occupat charitas. Siquidem plenitudo legis & cordis eſt charitas, ſi tamen plena. *Deus* denique *charitas eſt*, & NIHIL EST in rebus quod poſſit replere creaturam factam ad imaginem Dei, niſi charitas Deus, qui ſolus major eſt illa. Eam nondum adeptus periculoſiſſimè promovetur, quantiſlibet aliis videatur pollere virtutibus. Si habuerit omnem ſcientiam, ſi dederit omnem ſubſtantiam ſuam pauperibus, ſi tradiderit corpus ſuum, ita ut ardeat: abſque charitate vacuus eſt. En quanta prius infundenda ſunt, ut effundere audeamus, de plenitudine, non de penuria largientes; primò quidem compunctio, deindè devotio, tertiò pœnitentiæ labor, quartò pietatis opus, quintò orationis ſtudium, ſextò contemplationis otium, ſeptimò plenitudo dilectionis. Hæc omnia operatur unus atque idem Spiritus ſecundùm operationem, quæ Infuſio appellatur: quatenus illa quæ effuſio dicta eſt, purè, & ob hoc tutè jam adminiſtretur ad laudem & gloriam Domini noſtri Jeſu-Chriſti, qui cum Patre & Spiritu-ſancto vivit & regnat Deus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Iſ. 26. 9. — 6. Charitas præcipuè. — 2. Cor. 11. 29. — Rom. 13. 10. — 1. Joan. 4. 16. — Sola Charitas Deus animam implere poteſt.

SERMO XIX.

De natura, modo, ac proprietatibus amoris angelici erga DEUM, *juxta ſingulos Angelorum ordines diſſerit.*

1 ADHUC ſponſa amatoria loquitur, adhuc pergit amplius proſequi laudes ſponſi: & gratiam provocat, dum monſtrat eam, quam jam acceperat, in ſe vacuam non fuiſſe. Audi etenim quid ſecuta adjungit: *Propterea*, inquit, *adoleſcentulæ dilexerunt te nimis.* Quaſi dicat: Non fruſtra nec inaniter nomen tuum exinanitum eſt, ò ſponſe, atque effuſum in ubera mea: propterea enim adoleſcentulæ dilexerunt te nimis. Propter quid? Propter nomen effuſum, & propter ubera ex eo perfuſa. Indè quippè excitatæ ſunt in amorem ſponſi, indè ſumpſerunt ut diligant. Sponſa infuſum munus excipiente, illæ mox ſenſere fragrantiam, quæ longè à matre minimè eſſe poterant; atque illa ſuavitate repletæ dicunt: *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum-ſanctum qui datus eſt nobis.* Ergo ipſarum devotionem ſponſa commendans, Hic inquit, fructus, ò ſponſe, effuſi nominis tui, quod propterea adoleſcentulæ dilexerunt te. Effuſum ſiquidem ſentiunt, quod integrum capere non valebant:

Cant. 1. 2. — Rom. 5. 5.

propterea dilexerunt te. Effuſio quippè nomen facit capabile, captus * amabile, ſed adoleſcentulis dumtaxat. Qui capaciores ſunt, integro gaudent, effuſo non indigent.

* al. Captum.

Angeli quanto amore in Christum ferantur.

2 Angelica creatura irrepercuſſa mentis acie intuetur divinorum judiciorum abyſſum multam, quorum ſummæ æquitatis ineffabili delectatione beata, gloriatur inſuper effectui ea mancipari per ſuum miniſterium, ac palam fieri: & propterea diligit meritò Dominum Chriſtum. *Nonne omnes*, ait, *adminiſtratorii ſpiritus ſunt; miſſi in miniſterium propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis?* Porrò Archangelos (ut eis aliquid differentius ab his, qui ſimpliciter Angeli ſunt, tribuamus) mirabiliter, credo, delectat, quod ipſis quoque æternæ Sapientiæ conſiliis familiarius admittuntur, eademque per ipſos locis quæque ſuis atque temporibus ſummo moderamine diſpenſantur. Et hæc cauſa quòd diligunt Dominum Chriſtum & ipſi. Illæ quoque beatitudines, quæ Virtutes ex eo forſitan appellatæ ſunt, quòd virtutum ac prodigiorum occultas perpetuaſque cauſas felici curioſitate rimari ac mirari divinitus ordinatæ, ſigna, quæ & quando volunt, ex omnibus elementis terris potenter exhibeant: & ipſæ ergo exindè non immeritò inardeſcunt diligere Dominum virtutum, & Dei virtutem Chriſtum. Plenum quippè eſt ſuavitatis & gratiæ, incerta & occulta ſapientiæ in ipſa ſapientia intueri: plenum nihilominus honoris & gloriæ, cauſarum in Dei Verbo abſconditarum mundo ſpectandas mirandaſque in manu ipſorum dirigi efficientias.

Hebr. 1. 14.

Archangeli.

Virtutes.

Poteſtates.

3 Sed & illi ſpiritus, qui Poteſtates nominantur, dum Crucifixi noſtri divinam omnipotentiam ubique fortiter attingentem intueri ac magnificare delectantur, exturbare & debellare dæmonum hominumque contrarias poteſtates pro his, qui hæreditatem capiunt ſalutis, accipiunt poteſtatem. Et hi nonne juſtiſſimam habent cauſam, ut diligant Dominum Jeſum? Sunt & ſuper iſtos Principatus, qui ipſum altius ſpeculantes, & liquido pervidentes univerſitatis eſſe principium, & primogenitum omnis creaturæ, tanta proindè principatus dignitate donantur, ut ubique terrarum habeant poteſtatem, quaſi de ſummo quodam rerum cardine, regna, & principatus, & quaslibet pro arbitrio mutare & ordinare dignitates; pro quorumque meritis facere primos noviſſimos, & noviſſimos primos; deponere potentes de ſede, & exaltare humiles. Et hæc iſtis quoque ratio diligendi. Sed diligunt & Dominationes. Cur? Neſcio quid ſubtilius ſublimiuſque indagare de Chriſti interminabili atque irrefragabili dominatu, laudabili quadam præſumptione feruntur: quod ſcilicet ubique univerſitatis non ſolùm potens, ſed & præſens, ſupra infraque obſequi rectiſſimæ voluntati ſuæ curſus temporum, motus corporum, nutus mentium, ordine utique pulcherrimo cogat; idque cura tam vigili, ut ne puncto quidem aut jota, uni (ut dicitur) horum omnium debitum ſubtrahere famulatum ullatenus liceat: opera tamen tam facili, ut turbationem ſeu anxietatem ullam omninò gubernator non ſentiat. Intuentes ergo Dominum ſabaoth tanta cum tranquillitate omnia judicantem, intentiſſimæ ſuaviſſimæque contemplationis ſtupore nimio, ſed ſenſato rapti in illud divinæ claritatis tam ingens pelagus, recipiunt ſeſe in ſecretiori quodam miræ tranquillitatis receſſu, ubi tanta pace ac ſecuritate fruuntur, ut quieſcentibus ipſis, pro reverentia prærogativæ, tamquam verè dominationibus miniſtrare & militare videatur cætera multitudo.

Principatus.

Dominationes.

Throni.

4 In Thronis ſedet Deus. Et puto quòd his ſpiritibus ſupra omnes qui memorati ſunt, & juſtior cauſa, & copioſior ſit materia diligendi. Etenim ſi intres hominis regis cujuſcumque palatium, nonne cùm plenum ſit ſellis, ſcamnis, cathedriſque, regia ſedes in eminenti poſita cernitur? Et non eſt neceſſe quærere ubi rex ſedere ſolitus ſit: nimirum mox occurrit manifeſta ſedes ejus, cæteris altior ornatiorque ſedilibus. Sic quoque omni decoris ornatu cunctis aliis præeminere ſpiritibus iſtos intellige, in quibus ſpeciali quodam ſtupendæ dignationis munere divina elegit reſidere majeſtas. Quòd ſi ſeſſio ſignificat magiſterium; puto illum, qui unus eſt nobis magiſter in cœlo & in terra, Dei ſapientiam Chriſtum, cum alias quidem ubique attingat propter munditiam ſuam, ſpecialius tamen iſtos, atque principalius tamquam propriam ſedem ſua illuſtrare præſentia, & indè tamquam de ſolemni auditorio docere Angelum, docere hominem ſcientiam. Indè Angelis divinorum notitia judiciorum, indè conſiliorum Archangelis: ibi Virtutes audiunt, quando, & ubi, & qualia proferant ſigna. Ibi denique univerſi, ſive ſint Poteſtates, ſive Principatus, ſive Dominationes, diſcunt profectò quid ex officio debeant, quid pro dignitate præſumant, & (quod præcipuè cautum eſt omnibus) accepta poteſtate ad propriam voluntatem ſeu gloriam non abuti.

5 Illa tamen cœli agmina, quæ Cherubin nuncupantur, ſi eis ſui vocabuli ſervetur interpretatio, arbitror nil habere quod ab ipſis, aut per ipſos accipiant: cùm de ipſo fonte ad plenum haurire liceat, ipſo ea per ſe Domino Jeſu dignanter introducente in omnem plenitudinem veritatis, theſauros ſapientiæ ſcientiæque, qui in eo omnes abſconditi ſunt, largiſſimè revelante. Sed nec ea quæ appellata ſunt Seraphin, quippè quæ ipſa charitas Deus in ſe adeò traxit & abſorbuit, atque in eumdem rapuit ſanctæ affectionis ardorem, ut unus cum Deo eſſe ſpiritus videantur: inſtar profectò ignis, qui aerem, quem inflammat, dum ſuum ei totum calorem imprimit, induitque colorem, non ignitum, ſed ignem feciſſe cernitur. Amant itaque præcipuè contemplari in Deo illi quidem ſpiritus ſcientiam cujus non eſt numerus; hi verò charitatem, quæ nequaquam excidit. Undè & nomina iſta ſortiti ſunt ex eo quique, in quo præeminere videntur: nam Cherubin quidem plenitudo ſcientiæ? Seraphin verò incendentia vel incenſa dicuntur.

Cherubin.

Seraphin.

Ann. Seraphin ſcrib. ... diſtorum.

6 Diligitur ergo ab Angelis Deus ob judiciorum ſuorum ſummam æquitatem; ab Archangelis ob conſiliorum ſummam moderationem; porrò à Virtutibus ob benigniſſimam exhibitionem miraculorum, per quæ incredulos dignantiſſimè trahit ad fidem; à Poteſtatibus verò ob illam juſtiſſimæ potentiæ vim, qua ſolet à piis malignantium propulſare & arcere crudelitatem; verùm à Principatibus ob æternam & originalem illam virtutem, qua dat eſſe & eſſendi principium omni creaturæ ſuperiori & inferiori, ſpirituali & corporali, attingens à fine uſque ad finem fortiter: à Dominationibus quoque ob placidiſſimam voluntatem, qua licèt ubique dominetur in fortitudine brachii ſui, virtute tamen potentiori pro ſua ingenita lenitate & imperturbabili tranquillitate diſponit omnia ſuaviter. Diligitur & à Thronis ob benevolentiam magiſtræ ſapientiæ ſine invidia ſeſe communicantis, & unctionem, quæ gratis docet de omnibus. Cæterùm à Cherubin propterea diligitur, quia Deus ſcientiarum dominus eſt; & ſciens quid cuique opus ſit ad ſalutem, diſcretè provideque dona ſua dignè poſcentibus, prout novit expedire, diſtribuit: à Seraphin quoque, quia charitas eſt, & nihil odit eorum quæ fecit, & vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.

7 Hi ergo omnes, prout capiunt, diligunt. Sed enim adoleſcentulæ, quoniam minus ſapiunt, minus & capiunt, nec omninò ſufficiunt ad tam ſublimia: parvulæ quippè in Chriſto ſunt, lacte & oleo nutriendæ. Ergo ex uberibus ſponſæ opus ſumere habent undè diligant. Habet oleum effuſum ſponſa, ad cujus illæ excitantur odorem, guſtare & ſentire quàm ſuavis eſt Dominus. Cumque amore flagrantes perſenſerit, convertens ſe ad ſponſum: *Oleum*, ait, *effuſum nomen tuum, propterea adoleſcentulæ dilexerunt te nimis*. Quid eſt, *nimis?* Valdè, vehementer, ardenter. Vel certè magis ex obliquo vos, qui nu-

Cant. 1. 2.

Nimis quid.

TOM. IV.

per veniſtis, tangit ſpiritualis ſermo: veſtram illam (quam & nos frequenter reprimere conati ſumus) minus diſcretam vehementiam, immo intemperantiam prorſus nimium obſtinatam redarguens. Non vultis eſſe communi contenti vita. Non ſufficit vobis regulare jejunium, non ſolemnes vigiliæ, non impoſita diſciplina, non menſura, quam vobis partimur in veſtimentis & alimentis: privata præfertis communibus. Qui veſtri curam ſemel nobis credidiſtis, quid rurſum de vobis vos intromittitis? Nam illam, qua toties Deum, conſcientiis veſtris teſtibus, offendiſtis, propriam ſcilicet voluntatem veſtram, ecce nunc iterum magiſtram habetis, non me. Illa vos naturæ docet non parcere, rationi non acquieſcere, non obtemperare ſeniorum conſilio vel exemplo, non obedire nobis. An ignoratis quia *melior eſt obedientia, quàm victimæ?* Non legiſtis in Regula veſtra, quod quicquid ſine voluntate vel conſenſu Patris ſpiritualis fit, vanæ gloriæ deputabitur, non mercedi? Non legiſtis in Evangelio, quam formam obediendi puer Jeſus pueris ſanctis tradiderit? Nam cùm remanſiſſet in Jeruſalem, & dixiſſet in his quæ Patris ſui erant oportere ſe eſſe; non acquieſcentibus parentibus ejus, ſequi illos in Nazareth non deſpexit, Magiſter diſcipulos, Deus homines, Verbum & Sapientia fabrum & feminam. Quid? Etiam addit ſacra hiſtoria: *Et erat*, inquit, *ſubditus illis*. Quouſque vos ſapientes eſtis in oculis veſtris? Deus ſe mortalibus credit & ſubdit; & vos in viis veſtris adhuc ambulatis? Bonum receperatis ſpiritum: ſed non benè utimini eo. Vereor ne alium pro iſto recipiatis, qui ſub ſpecie boni ſupplantet vos: & qui ſpiritu cœpiſtis, carne conſummemini. An neſcitis, quia angelus ſatanæ multoties transfigurat ſe in Angelum lucis? Sapientia eſt Deus, & vult ſe amari non ſolùm dulciter, ſed & ſapienter. Undè Apoſtolus: *Rationabile*, inquit, *obſequium veſtrum*. Alioquin FACILLIME zelo tuo ſpiritus illudet erroris, ſi ſcientiam negligas: nec habet callidus hoſtis machinamentum efficacius ad tollendam de corde dilectionem, quàm ſi efficere poſſit, ut in ea incautè, & non cum ratione ambuletur. Quamobrem ego cogito modos quoſdam tradere vobis, quos operæ pretium eſt Deum diligentibus obſervare. Sed quia hic ſermo finem deſiderat, cras eos, ſi Deus vitam mihi & otium, quod nunc habemus ad diſſerendum, ſervaverit, explicare conabor. Tunc enim recreatis nocturna quiete ſenſibus, & (quod eſt præcipuum) oratione præmiſſa alacriores, ut juſtum eſt, ad ſermonem de dilectione conveniemus, præſtante Domino noſtro Jeſu-Chriſto, cui honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

Religioſos ſingularium ſtudioſos arguit.

V. Serm. 33. num. 1. V. Tom. 3. Ser. in libro Homeliarum, num. 1.

Voluntatis propriæ amatores notat.

1. Reg. 15. 22. Reg. S. Ben. cap. 49.

Chriſti miranda obedientia.

Luc. 2. 51.

2. Cor. 11. 14

Rom. 12. 1. Deus ſapienter amandus.

SERMO XX.

De triplici modo dilectionis, qua Deum diligimus.

1 UT à Magiſtri verbis ſermo exordium ſumat: *Qui non amat Dominum Jeſum, anathema ſit.* Valdè omnino mihi amandus eſt, per quem ſum, vivo, & ſapio. Si ingratus ſum; & indignus. DIGNUS planè eſt morte, qui tibi, Domine Jeſu, recuſat vivere, & mortuus eſt: & qui tibi non ſapit, deſipit; & qui curat eſſe niſi propter te, pro nihilo eſt, & nihil eſt. Denique quid eſt homo, niſi quia tu innotuiſti ei? Propter temetipſum Deus feciſti omnia: & qui eſſe vult ſibi & non tibi, nihil eſſe incipit inter omnia. *Deum time, & mandata ejus obſerva: hoc eſt*, inquit, *omnis homo*. Ergo ſi hoc eſt omnis homo, abſque hoc nihil omnis homo. Inclina tibi, Deus, modicum id quod me dignatus es eſſe; atque de mea miſera vita ſuſcipe, obſecro, reſiduum annorum meorum: pro his verò, quos vivendo perdidi, quia perditè vixi, cor contritum & humiliatum Deus non deſpicias. Dies mei ſicut umbra declinaverunt, & præterierunt ſine fructu. Impoſſibile eſt ut revocem: placeat ut recogitem tibi eos in amaritudine animæ meæ. Jam de ſapientia, antè te eſt omne deſiderium meum, & propoſitum

1. Cor. 16. 22. Dignus morte qui Chriſto recuſat vivere.

Pſ. 143. 3.

Eccl. 12. 13.

Pœnitentis animæ ad Deum aſpiratio.

A cordis mei: ſi qua eſſet in me, ſervarem ad te. Sed, Deus, tu ſcis inſipientiam meam: niſi quod hoc ipſum fortaſſe ſapere eſt, quod & ego agnoſco eam, & quidem ea munere tuo. Auge illud mihi, minimè quidem ingrato pro munuſculo; ſed ſollicito pro eo quod deeſt. Pro his ergo ita ſum amans te, quantum poſſum.

2 Sed eſt quod me plus movet, plus urget, plus accendit. Super omnia, inquam, reddit amabilem te mihi, Jeſu bone, calix quem bibiſti opus noſtræ redemptionis. Hoc omninò amorem noſtrum facilè vindicat totum ſibi. Hoc, inquam, eſt quod noſtram devotionem & blandius allicit, & juſtius exigit, & arctius ſtringit, & afficit vehementius. Multum quippè laboravit in eo Salvator, nec in omni mundi fabrica tantum fatigationis auctor aſſumpſit. Illa denique dixit, & facta ſunt; mandavit, & creata ſunt. At verò hic & in dictis ſuis ſuſtinuit contradictores, & in factis obſervatores, & in tormentis illuſores, & in morte exprobratores. Ecce quomodo dilexit. Adde quod hanc ipſam dilectionem non reddidit, ſed addidit. Nam *quis prior dedit ei, & retribuetur ei?* Sed ut ſanctus Joannes evangeliſta ait: *Non quia nos dilexerimus Deum, ſed quia ipſe prior dilexit nos.* Denique dilexit etiam non exiſtentes; ſed adjecit & reſiſtentes diligere, juxta Pauli teſtimonium dicentis: *Quoniam cùm adhuc inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per ſanguinem Filii ejus.* Alioquin ſi non dilexiſſet inimicos, nondum poſſediſſet amicos: ſicut necdum quos ſic diligeret eſſent, ſi non dilexiſſet qui nondum eſſent.

Chriſtus plus amandus ob opus redemptionis, quàm creationis.

Pſ. 32. 9.

Rom. 11. 35.

1. Joan. 4. 10.

Rom. 5. 10.

3 Dilexit autem dulciter, ſapienter, fortiter. Dulce nempè dixerim, quod carnem induit; cautum, quod culpam cavit; forte, quod mortem ſuſtinuit. Nam quos ſanè in carne viſitavit, carnaliter tamen nequaquam amavit, ſed in prudentia ſpiritus. *Spiritus* quippè antè faciem noſtram *Chriſtus Dominus*, æmulans nos Dei æmulatione, non hominis, & certè ſaniori, quàm primus Adam Evam ſuam. Itaque quos in carne quæſivit, dilexit in ſpiritu, redemit in virtute. Plenum prorſus omni ſuavitatis dulcedine, videre hominem hominis Conditorem. At dum naturam prudenter ſelegit à culpa, etiam potenter mortem propulit à natura. In carnis aſſumptione condeſcendit mihi, in culpæ vitatione conſuluit ſibi, in mortis ſuſceptione ſatisfecit Patri; amicus dulcis, conſiliarius prudens, adjutor fortis. Huic ſecurus me credo, qui ſalvare me velit, noverit, poſſit. Quem quæſivit, hunc & vocavit per gratiam ſuam: numquid venientem ejiciet foras? Sed nec vim nec fraudem metuo profectò ullam, quod me videlicet de manu ejus poſſit eruere; qui & vincentem omnia vicit mortem, & ſeductorem univerſitatis ſerpentem, arte utique ſanctiore deluſit; iſto prudentior, illa potentior. Carnis quidem aſſumſit veritatem, ſed peccati ſimilitudinem: dulcem prorſus in illa exhibens conſolationem infirmo, & in hac prudenter abſcondens laqueum deceptionis diabolo. Porrò ut Patri nos reconciliet, mortem fortiter ſubit & ſubigit, fundens pretium noſtræ redemptionis ſanguinem ſuum. Ergo niſi amaſſet dulciter, non me in carcere requiſiſſet illa majeſtas: ſed junxit affectioni ſapientiam, qua tyrannum deciperet; junxit & patientiam, qua placaret offenſum Deum Patrem. Hi ſunt modi, quos vobis promiſeram: ſed præmiſi eos in Chriſto, ut commendabiliores haberetis.

Chriſtus dilexit nos dulciter, ſapienter, fortiter.

Thren. 20.

Chriſto ſecurè ſe credit homo.

4 Diſce, ô Chriſtiane, à Chriſto, quemadmodum diligas Chriſtum. Diſce amare dulciter, amare prudenter, amare fortiter. Dulciter, ne illecti; prudenter, ne decepti; fortiter, ne oppreſſi ab amore Domini avertamur. Ne mundi gloria ſeu carnis voluptatibus abducaris, dulceſcat tibi præ his ſapientia Chriſtus: ne ſeducaris ſpiritu mendacii & erroris, luceſcat tibi veritas Chriſtus: ne adverſitatibus fatigeris, confortet te virtus Dei Chriſtus. ZELUM tuum inflammet charitas, informet ſcientia, firmet conſtantia. Sit fervidus, ſit circumſpectus, ſit invictus. Nec teporem habeat, nec careat diſcretione, nec

Deus ſic amandus exemplo Chriſti.

Zeli boni conditiones.

Digitized by Google

timidus ſit. Et vide ne fortè tria iſta tibi & in lege tradita fuerint, dicente Deo: [Deut. 6. 5.] *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua*. Mihi videtur (ſi alius competentior ſenſus in hac trina diſtinctione non occurrit) amor quidem cordis ad zelum quemdam pertinere affectionis; animæ verò amor ad induſtriam ſeu judicium rationis; virtutis autem dilectio ad animi poſſe referri conſtantiam vel vigorem. Dilige ergo Dominum Deum tuum toto & pleno cordis affectu: dilige tota rationis vigilantia & circumſpectione: dilige & tota virtute, ut nec mori pro ejus amore pertimeſcas, ſicut ſcriptum eſt in conſequentibus: [Cant. 8. 6.] *Quoniam fortis eſt ut mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio*. Sit ſuavis & dulcis affectui tuo Dominus Jeſus, contra malè utique dulces vitæ carnalis illecebras; & vincat dulcedo dulcedinem, quemadmodum clavum clavus expellit. Sed ſit nihilominus intellectui prævia lux & dux rationi, non ſolùm ob cavendas hæreticæ fraudis decipulas, & fidei puritatem ab eorum verſutiis cuſtodiendam, verùm ut cautus quoque ſis nimiam & indiſcretam vehementiam in tua converſatione * vitare. [* al. Converſione.] Sit etiam fortis, & conſtans amor tuus, nec cedens terroribus, nec ſuccumbens laboribus. [Amor noſter in Chriſtum qualis eſſe debeat.] Ergo amemus affectuosè, circumſpectè, & validè: ſcientes amorem cordis, quem affectuoſum dicimus, abſque eo qui dicitur animæ, dulcem quidem, ſed ſeducibilem: iſtum verò abſque illo qui virtutis eſt, rationabilem eſſe, ſed fragilem.

5 Et vide in manifeſtis exemplis hoc ita eſſe ut dicimus. Cùm ægrè ferrent Diſcipuli quod de aſcenſuri Magiſtri diſceſſu ab eodem ipſo audierant, audierunt: [Joan. 14. 28.] *Si diligeretis me, gauderetis utique quia vado ad Patrem*. Quid ergo? non diligebant de cujus diſceſſione dolebant? [Diſcipulorum in Chriſtum amor dulcis, non prudens & fortis.] Sed diligebant quodam modo, & non diligebant. Diligebant dulciter, ſed minus prudenter; diligebant carnaliter, ſed non rationabiliter; denique diligebant toto corde, non autem tota anima. Dilectio eorum contra ſalutem eorum, undè & ajebat: [Joan. 16. 7.] *Expedit vobis ut ego vadam*, culpans conſilium, non affectum. Loquenti item de morte ſua futura, obviare ſibi conantem Petrum, [Petri amor.] qui eum tenerè diligebat, cùm ita, ut meminiſtis, increpando repreſſit, quid in eo aliud quàm imprudentiam reprehendit? [Marc. 8. 33.] Poſtremò quid eſt, *Non ſapis quæ Dei ſunt*, niſi non ſapienter diligis, humanum ſequens affectum, contra divinum conſilium? Et vocavit *Satanam*, eo quod ſaluti, etſi neſciens, adverſaretur, qui Salvatorem mori prohiberet. Undè & correctus, repetentem poſtmodum triſte verbum minimè jam mori vetuit, ſed ſe commoriturum eſſe promiſit. Non autem implevit, quia necdum ad tertium pervenerat gradum, in quo virtute tota diligitur. Erat tota anima doctus diligere, ſed adhuc infirmus; bene inſtructus, ſed parum adjutus; non ignarus myſterii, ſed martyrii pavidus. Non planè illa fortis ut mors dilectio tunc fuit, quæ morti ſuccubuit: fuit autem poſtea, cùm ex promiſſione Jeſu-Chriſti indutus virtute ex alto, tanta tandem cœpit virtute diligere, ut in concilio prohibitus prædicare nomen ſanctum, conſtanter prohibentibus reſponderet: [Act. 5. 29.] *Obedire oportet Deo magis quàm hominibus*. Tunc demum tota virtute dilexit, cùm nec vitæ ſuæ pepercit pro dilectione. [Joan. 15. 13.] *Majorem* ſiquidem *charitatem nemo habet, quàm ſi animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis*, quam etſi minimè tunc poſuit, jam tamen expoſuit. [Amor Dei verus.] Ergo NON ABDUCI blanditiis, nec ſeduci fallaciis, nec injuriis frangi, toto corde, tota anima, tota virtute diligere eſt.

6 [Carnalis erga Chriſtum amor.] Et nota amorem cordis quodam modo eſſe carnalem, quod magis erga carnem Chriſti, & quæ in carne Chriſtus geſſit vel juſſit, cor humanum afficiat. Hoc repletus amore, facilè ad omnem de hujuſmodi ſermone compungitur. Nihil audit libentius, nihil legit ſtudioſius, nihil frequentius recolit, nihil ſuavius meditatur. Indè holocauſta orationum, tamquam ex adipe vituli ſaginati impinguat. Adſtat oranti Hominis-Dei ſacra imago, aut naſcentis, aut lactentis, aut docentis, aut morientis, aut reſurgentis, aut aſcendentis; & quicquid tale occurrerit, vel ſtringat neceſſe eſt animum in amorem virtutum, vel carnis exturbet vitia, fuget illecebras, deſideria ſedet. Ego hanc arbitror præcipuam inviſibili Deo [Incarnationis finis præcipuus.] fuiſſe cauſam, quod voluit in carne videri, & cum hominibus homo converſari, ut carnalium videlicet, qui niſi carnaliter amare non poterant, cunctas primo ad ſuæ carnis ſalutarem amorem affectiones retraheret, atque ita gradatim ad amorem perduceret ſpiritualem. Nonne denique in hoc gradu adhuc ſtabant qui ajebant: [Matt. 19. 27.] *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te?* Solo profectò corporalis præſentiæ amore reliquerant omnia, adeò ut ſalutaris futuræ paſſionis & mortis ne audire quidem verbum æquanimiter ſuſtinerent, ſed nec gloriam aſcendentis poſtmodum niſi cum gravi mœrore ſuſpicere *. [* al. Suſcipere.] Hoc enim eſt quod eis dicebat: [Joan. 16. 6.] *Quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia implevit cor veſtrum*. Itaque in ſola interim gratia præſentis ſuæ carnis eos ab amore omnis carnis ſuſpenderat.

7 Monſtrabat autem poſtea eis altiorem amoris gradum, cùm diceret: [Joan. 6. 64.] *Spiritus eſt qui vivificat, caro non prodeſt quicquam*. Puto hunc aſcenderat jam qui dicebat: [2. Cor. 5. 16.] *Etſi cognovimus Chriſtum ſecundùm carnem, ſed nunc jam non novimus*. Forraſſis & nihilominus Propheta in hoc ipſo ſtabat, cùm diceret: [Thren. 4. 20.] *Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus*. Nam quod ſubjungit, [Ibid.] *Sub umbra ejus vivemus inter gentes*; mihi videtur ex perſona incipientium addidiſſe, ut quieſcant ſaltem in umbra, qui ſolis ferre ardorem minus validos ſe ſentiunt; & carnis dulcedine nutriantur, dum necdum valent ea percipere quæ ſunt Spiritus Dei. Umbram ſiquidem Chriſti, carnem reor eſſe ipſius, [Luc. 1. 35.] de qua obumbratum eſt & Mariæ, [Mariæ obumbratio. V. Serm. 3. num. 9.] ut ejus objectu fervor ſplendorque Spiritus illi temperaretur. In carnis ergo devotione interim conſoletur, qui vivificantem Spiritum necdum habet, eo dumtaxat modo, quo habent illi qui ajunt: [2. Cor. 5. 16.] *Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus*; & item: *Etſi cognovimus Chriſtum ſecundum carnem, ſed nunc jam non novimus*. Nam alias quidem nequaquam ſine Spiritu-ſancto vel in carne diligitur Chriſtus, etſi non in illa plenitudine. [Toto corde diligere quid ſit.] Cujus tamen menſura devotionis hæc eſt, ut totum cor illa ſuavitas occupet, totum ſibi ab amore univerſæ carnis ac carnalis illecebræ vindicet. Hoc quippè toto corde diligere eſt. Alioquin ſi carnis meæ quamlibet conſanguinitatem vel voluptatem fortè præfero carni Domini mei, per quod me videlicet minus ea implere contingat, quæ in carne manens verbo & exemplo me docuit: nonne liquido conſtat, quod toto nequaquam diligo corde, cùm id diviſum habens, partem impendere videar carni ejus, partem intorquere ad propriam? Denique ait: [Matt. 10. 37.] *Qui amat patrem aut matrem pluſquam me, non eſt me dignus; & qui amat filium aut filiam pluſquam me, non eſt me dignus*. Ergo, ut breviter dicam, toto corde diligere, eſt omne quod blanditur de carne propria vel aliena, ſacroſanctæ carnis ejus amori poſtponere. In quo & mundi æquè gloriam comprehendo, quia gloria mundi gloria eſt carnis; & qui ea delectantur, carnales eſſe non dubium eſt.

8 Licèt verò donum, & magnum donum Spiritus ſit iſtiuſmodi erga carnem Chriſti devotio: carnalem tamen dixerim hunc amorem, illius utique amoris reſpectu, quo non tam Verbum caro jam ſapit, quàm Verbum ſapientia, Verbum juſtitia, Verbum veritas, Verbum ſanctitas, pietas, virtus; & ſi quid aliud quod ſit, hujuſmodi dici poteſt. Et hæc nempè omnia Chriſtus, [1. Cor. 1. 30.] *qui factus eſt nobis ſapientia à Deo, & juſtitia, & ſanctificatio, & redemptio*. An tibi [Amatorum Chriſti diſparitas.] æquè & uno modo affecti videntur, is quidem qui Chriſto paſſo piè compatitur, compungitur, & movetur facilè ad memoriam horum quæ pertulit, atque iſtius devotionis ſuavitate paſcitur, & conforratur ad quæque ſalubria, honeſta, pia; itemque ille, qui juſtitiæ zelo ſemper eſt accenſus, qui veritatem ubique ze-

TOM. IV. lat; qui ſapientiæ fervet ſtudiis; cui amica ſanctitas vitæ, & morum diſciplina; cujus mores erubeſcunt jactantiam, abhorrent detructionem; invidiam neſciunt, ſuperbiam deteſtantur, omnem humanam gloriam non ſolùm fugiunt, ſed & faſtidiunt & contemnunt; omnem in ſe carnis & cordis impuritatem vehementiſſimè abominantur & perſequuntur; omne denique tamquam naturaliter & malum reſpuunt, & quod bonum eſt amplectuntur? Nonne ſi compares utriuſque affectiones, conſtat quodam modo illum ſuperiorem, reſpectu quidem hujus, amare quaſi carnaliter?

Amor triplex.

9 Bonus tamen amor iſte carnalis, per quem vita carnalis excluditur, contemnitur & vincitur mundus. Proficitur autem in eo, cùm ſit & rationalis; perficitur, cùm efficitur etiam ſpiritualis. Porrò rationalis tunc eſt, cùm in omnibus quæ oportet de Chriſto ſentiri, fidei ratio ita firma tenetur, ut ab eccleſiaſtici ſenſus puritate nulla veri ſimilitudine, nulla hæretica ſeu diabolica circumventione aliquatenus devietur. Itemque cùm in propria converſatione illa cautela ſervatur, ut diſcretionis meta nulla ſuperſtitione vel levitate, vel ſpiritus quaſi ferventioris vehementia excedatur. Et hoc eſſe tota anima Deum diligere, jam ſupra diximus. Quòd ſi etiam adjuvantis Spiritus vigor tantus accedat, ut nulla vi laborum vel tormentorum, ſed nec mortis metu juſtitia unquam deſeratur; in hoc etiam tota virtute diligitur, & eſt amor ſpiritualis. Quod nimirum nomen huic ſpecialiter amori congruere puto, ob prærogativam utique plenitudinis ſpiritus, qua præcellit. Et hæc ſufficiant pro eo quod ſponſa dicit: *Propterea adoleſcentulæ dilexerunt te nimis*. In his quæ ſequuntur, dignetur nobis aperire theſauros miſericordiæ ſuæ ipſe cuſtos eorum Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus-ſancti Deus, per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

Ex tota anima diligere, quid.

Ex tota virtute.

Cant. 1. 3.

SERMO XXI.

Qualiter ſponſa, id eſt Eccleſia, trahi ſe optat poſt ſponſum, id eſt Chriſtum.

a Cant. 1. 3.

1 TRahe me poſt te, in odore a unguentorum tuorum curremus. Quid? Sponſane ergo neceſſe habet trahi, & hoc poſt ſponſum? Quaſi verò invita eum, & non libens ſequatur. Sed non omnis qui trahitur, invitus trahitur. Nec enim infirmum aut debilem, eum videlicet qui per ſe ire non valet, trahi ad balneum, ſeu ad prandium piget, etſi reum pigeat trahi ad judicium, vel ad pœnam. Denique trahi vult quæ & hoc rogat: non autem rogaret, ſi ſequi per ſeipſam dilectum, prout vellet, valeret. Ut quid verò non valet? an infirmam fateamur & ſponſam? Si una quævis ex adoleſcentulis infirmam ſe diceret, & peteret trahi, nequaquam miraremur. At verò de ſponſa, quæ trahere & alios, utpote fortis & perfecta, poſſe ſufficere videbatur: cui non durum ſonet, quòd & ipſa trahi, tamquam infirma vel debilis, neceſſe habeat? De quanam anima jam confidimus, quod valida ſit & ſana, ſi illam infirmam dici conſenſerimus, quæ pro ſui ſingulari perfectione & excellentiori virtute ſponſa Domini nominatur? An Eccleſia fortè id dixerit, cùm intueretur dilectum aſcendentem, geſtiens eum ſequi, atque aſſumi cum ipſo in gloria? Quamquam & quantævis perfectionis anima, quamdiu quidem gemit ſub corpore mortis hujus, & hujus ſæculi nequam retinetur incluſa carcere, vincta neceſſitatibus, torta ſceleribus, lentius ſegniuſque aſſurgat neceſſe eſt ad contemplanda ſublimia, nec omninò liberum habet ſequi ſponſum quorumque ierit. Hinc lachrymoſa vox

Trahi quid, & quibus competat.

illa gementis: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Hinc ſupplex illa precatio: *Educ de carcere animam meam*. Dicat proindè, dicat cum gemitu etiam ſponſa: *Trahe me poſt te*; quia *corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem*. An hoc dicat cupiens diſſolvi & eſſe cum Chriſto, præſertim dum videat eas, propter quas manere ipſam in carne neceſſarium videbatur, bene proficientes amare jam ſponſum, & ſtare in tuto charitatis? Siquidem hoc præmiſerat: *Propterea*, inquiens, *adoleſcentulæ dilexerunt te*. Nunc ergo quaſi dicat, Ecce adoleſcentulæ amant te, & amando firmiter inhærent tibi, meque minimè jam opus habent, nulla mihi cauſa in hac vita ulterius commorandi; idcircò ait, *Trahe me poſt te*.

Rom. 7. 24.

Pſal. 141. 8.

Sap. 9. 15.

Philip. 1. 23.

An cupientibus diſſolvi & eſſe cum Chriſto.

2 Hoc ſentirem, ſi dixiſſet, Trahe me ad te. Nunc verò quia dicit *poſt te*, magis illud mihi poſtulare videtur, ut converſationis ejus valeat veſtigia ſequi, ut poſſit æmulari virtutem, & normam tenere vitæ, & morum queat apprehendere diſciplinam. In his quippe maximè opus eſt adjutorio quo valeat abnegare ſemetipſam, & tollere crucem ſuam, & ſic ſequi Chriſtum. Hic prorſus trahi neceſſe habet ſponſa, nec ſanè trahi ab alio, quàm ab eo ipſo qui ait: *Sine me nihil poteſtis facere*. Scio, inquit, me nequaquam poſſe pervenire ad te, niſi gradiendo poſt te; ſed neque hoc quidem, niſi adjutam abs te: ideoque precor ut trahas me poſt te. *Beatus* ſiquidem *cujus eſt auxilium abs te! aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lachrymarum*, perventurus quandoque ad te in montibus gaudiorum. Quàm pauci poſt te, ò Domine Jeſu, ire volunt! cùm tamen ad te pervenire nemo ſit qui nolit, hoc ſcientibus cunctis, quia *delectationes in dextera tua uſque in finem*. Et propterea volunt omnes te frui, at non ita & imitari; conregnare cupiunt, ſed non compati. Ex his erat ille, qui dicebat: *Moriatur anima mea morte juſtorum, & fiant noviſſima mea horum ſimilia*. Optabat ſibi extrema juſtorum, ſed non ita & principia. Mortem ſpiritualium optant ſibi etiam carnales, quorum tamen vitam abhorrent, ſcientes pretioſam mortem eſſe ſanctorum: quoniam *cùm dederit dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini*; & quia *beati mortui qui in Domino moriuntur*: cùm è contrario juxta Prophetæ ſententiam, *Mors peccatorum peſſima ſit*. Non curant quærere, quem tamen deſiderant invenire; cupientes conſequi, ſed non & ſequi. Non ſic illi, quibus ajebat: *Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis*. Beati qui digni habiti ſunt teſtimonio tuo, benigne Jeſu! Ipſi revera ibant poſt te, & pedibus, & affectibus. Notas eis feciſti vias vitæ, vocans eos poſt te, quia via & vita es, & dicis: *Venite poſt me, faciam vos fieri piſcatores hominum*; item, *Qui mihi miniſtrat, me ſequatur; & ubi ſum ego, illic & miniſter meus erit*. Dicebant ergo gloriantes: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*.

Maximè ſequentibus Chriſtum.

Joan. 15. 5.

Pſal. 83. 6.

Chriſti gloriam plures quàm crucem deſiderans.

Pſal. 15. 10.

Num. 23. 10.

Pſal. 126. 2.

Apoc. 14. 13.

Pſal. 33. 22.

Luc. 22. 28.

Matth. 4. 19.

Joan. 12. 26.

Matth. 19. 27.

3 Sic itaque & dilecta tua, relictis omnibus propter te, concupiſcit ſemper ire poſt te, ſemper tuis inhærere veſtigiis, ac ſequi te quocumque ieris: ſciens quoniam viæ tuæ viæ pulchræ, & omnes ſemitæ tuæ pacificæ; & quia qui ſequitur te, non ambulat in tenebris. Precatur autem ſe trahi, quoniam juſtitia tua ſicut montes Dei, nec ſufficit ad illam ſuis viribus. Precatur ſe trahi, ut aſſolet: quia nemo venit ad te, niſi Pater tuus traxerit eum. Porrò quos Pater trahit, trahis & tu. Opera quippe quæ Pater facit, hæc & Filius ſimiliter facit. Sed familiarius à Filio poſtulat trahi, tamquam à ſponſo proprio, b quem Pater miſit obviam ei ducem ac præceptorem, qui ſibi præiret in via morum, & præpararet iter virtutum, & erudiret eam ſicut ſemetipſum, & viam prudentiæ doceret, & traderet ei legem vitæ & diſciplinæ; & ſic merito ipſe concupiſceret decorem ejus.

Joan. 6. 44.

b

4 *Trahe me poſt te, in odore unguentorum tuorum*

Gratiæ neceſſitas.

a Sic veteres libri, ſic primi editi, non *in odorem*, ut in aliis vulgatis, quod jam notatum. Nempe curramus non in odorem, ſed *ſplendidas unguentis currimus*, num. 4. *odore rapiead*, num. 9. & n. 11. *curremus in odore unguentorum tuorum*, non *noſtrorum ſiduum meritorum*; ad hæc, *in curris in ipſa nolſunt*, non in illius odore curremus; *in in plenitudine*, non *in odore*.

b Addunt ſcripti quidam, *qui concupiſcit decorem ejus*.

curremus. Propterea opus habeo trahi, quoniam refriguit pauliſper in nobis ignis amoris tui; nec valemus à facie frigoris hujus currere modo, ſicut heri & nudius tertius. Curremus autem poſtea, cùm reddideris lætitiam ſalutaris tui, cùm redierit melior temperies gratiæ, cùm Sol juſtitiæ iterum incaluerit, & pertranſierit tentationis nubes, quæ hunc operire ad horam cernitur, atque ad lenem flatum auræ blandioris ſolito cœperint unguenta liqueſcere, & aromata fluere, &

Curſus pro modo gratiæ.

dare odorem ſuum. Tunc curremus, in odore illo curremus. Spirantibus, inquam, unguentis curremus, quoniam abſcedet torpor qui nunc eſt, & revertetur devotio, & jam non erit opus nobis ut trahamur, quippe odore excitatis, ut ſponte curramus. Nunc verò interim *trahe me poſt te*. Videſne illum qui in ſpi-

Gratiæ ſtatus varii.

ritu ambulat, nequaquam permanere in uno ſtatu, nec eadem ſemper facilitate proficere, & quòd non ſit in homine via ejus; ſed quemadmodum ei ſpiritus moderator, prout vult, diſpenſat, nunc ſegnius, nunc alacrius quæ retro ſunt obliviſci, & ad anteriora ſeſe extendere? Puto quòd hoc ipſum, ſi attenditis, veſtra vobis experientia intus reſpondet quod ego foris loquor.

5 Ergo cùm te torpore, acedia, vel tædio affici ſentis, noli propterea diffidere aut deſiſtere à ſtudio ſpirituali: ſed juvantis require manum, trahi te obſecrans ſponſæ exemplo, donec denuo ſuſcitante gra-

Pſal. 118. 32. De præſenti gratia numquam eſto ſecurus.

tia factus promptior alacriorque curras, & dicas: *Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilataſti cor meum.* Sic autem, quamdiu adeſt gratia, delectare in ea, ut non te exiſtimes donum Dei jure hæreditario poſſidere, ita videlicet ſecurus de eo, quaſi numquam perdere poſſis: ne ſubitò, cùm fortè retraxerit manum, & ſubtraxerit donum, tu animo concidas, & triſtior quàm oportet fias. Denique ne dixeris in abundantia tua, *Non*

Pſal. 29. 7. Ibidem.

movebor in æternum; ne etiam illud quod ſequitur, dicere cum gemitu quidem cogaris: *Avertiſti faciem tuam à me, & factus ſum conturbatus.* Curabis po-

Eccli. 11. 27.

tius, ſi ſapis, pro conſilio Sapientis, in die malorum non immemor eſſe bonorum, atque in die bonorum non immemor eſſe malorum.

6 Ergo in die virtutis tuæ noli eſſe ſecurus, ſed cla-

Pſal. 70. 9. Quomodo ſe gerendum in conſolatione & tentatione.

ma ad Deum cum Propheta, & dic: *Cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me.* Porrò in tempore tentationis conſolare, & dic cum ſponſa: *Trahe me poſt te, in odore unguentorum tuorum curremus.* Sic te non deſeret ſpes in tempore malo, nec in bono providentia deerit, eriſque inter adverſa & proſpera mutabilium temporum tenens quamdam æternitatis imaginem, utique hanc inviolabilem & inconcuſſam conſtantis animi æqualitatem, benedicens Dominum in omni

Æqualitas animi ut ſervando.

tempore, proindeque vindicans tibi etiam in hujus nutabundi ſæculi dubiis eventibus, certiſque defectibus, perennis quodammodo incommutabilitatis ſtatum, dum te cœperis renovare & reformare in inſigne illud antiquum ſimilitudinis æterni Dei, *apud*

Jac. 1. 17.

quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. Quippè ſicut ipſe eſt, ita & tu eris in hoc mundo nec in adverſis timidus, nec in proſperis diſſolutus. In hoc, inquam, nobilis creatura facta ad imaginem & ſimilitudinem ejus qui ſe fecit, antiqui honoris dignitatem receptare, jam jamque & recuperare ſe indicat, cùm ſibi indignum ducit huic labenti ſæculo

Rom. 12. 2. Hominem huic ſæculo conformari indignum.

conformari, reformari magis ſatagens, juxta Pauli doctrinam, in novitate ſui ſenſus, in eam ſimilitudinem in qua ſe conditam novit; ac per hoc etiam cogens, ut dignum eſt, ſæculum iſtud, quod propter ſe factum fuit, verſa vice mirum in modum conformari ſibi, dum omnia ei cooperari in bonum incipiunt, tamquam in propria & naturali forma, abjecta degeneri ſpecie recognoſcentia Dominum ſuum, cui ad ſerviendum creata fuere.

7 Undè arbitror illum ſermonem, quem dixit de ſe

Joan. 12. 32. Homo qui omnia trahat ad ſeipſum.

Unigenitus, videlicet ſi exaltaretur à terra, omnia traheret ad ſeipſum: cunctis quoque ejus fratribus poſſe eſſe communem, his utique quos Pater præſcivit & prædeſtinavit conformes fieri imaginis Filii ſui, ut

A ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. Et ego igitur ſi exaltatus fuero à terra audacter dico, omnia traham ad meipſum. Nec enim temerariè uſurpo mihi, fratres mei, vocem, cujus me induo ſimilitudinem. Quòd ſi ita eſt, non putent divites hujus ſæculi, fratres Chriſti ſola poſſidere cœleſtia, quia audiunt, dicentem: *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Non eos, inquam, æſtiment ſola cœleſtia poſſidere, qui ea ſola audiunt in promiſſione. Poſſident & terrena, & quidem tamquam nihil habentes, ſed omnia poſſidentes: non mendicantes, ut miſeri, ſed ut domini poſſidentes, eo pro certo magis domini, quo minus cupidi. Denique fideli homini

Matt. 5. 3. Paupertas Evangelica etiam terrena poſſidet.

B totus mundus divitiarum eſt. Totus planè: quia tam adverſa, quàm proſpera ipſius, æquè omnia ſerviunt ei, & cooperantur in bonum.

8 Ergo avarus terrena eſurit ut mendicus, fidelis contemnit ut dominus. Ille poſſidendo mendicat, iſte contemnendo ſervat. Quære à quovis eorum qui inſatiabili corde lucris temporalibus inhiant, quidnam de his ſentiat, qui ſua vendentes & dantes pauperibus, regna cœlorum pro terrena mercantur ſubſtantia, ſapienter agant necne? Proculdubio reſpondebit; Sapienter. Quære item cur quod approbat, ipſe non facit? Non poſſum, inquiet. Quare? Profectò quia domina avaritia non permittit; quia liber

Avarus non dominus, ſed ſervus.

C non eſt; quia non ſunt ſua quæ poſſidere videtur; ſed nec ipſe ſui juris. Si verè tua ſunt, expende ad lucra, & pro terrenis cœleſtia commutato. Si non vales fatere te pecuniæ tuæ, non dominum eſſe ſed ſervum; cuſtodem, non poſſeſſorem. Denique & conformaris crumenæ tuæ, tamquam ſervus dominæ ſuæ, dum quomodo ille illi neceſſario & congaudet gaudenti, & dolenti condolet: tu quoque cum creſcente tuo marſupio creſcis pariter animo, & cum decreſcente decreſcis. Nam & contraheris triſtitia, cùm illud exinanitur: & lætitia ſolveris, aut certè inflaris ſuperbia, cùm impletur. Hoc ille. Nos verò ſponſæ curemus æmulari libertatem atque conſtantiam, quæ

D ſicut benè inſtructa in omnibus, & erudita corde in ſapientia, ſcit abundare, ſcit & penuriam pati. Cùm ſe rogat trahi, oſtendit quid deſit ſibi, non pecuniæ, ſed virtutis. Rurſum cùm ſe nihilo minus de ſpe rediturae gratiæ conſolatur; etſi deficere, non tamen diffidere ſe probat.

9 Dicit ergo: *Trahe me poſt te, in odore unguentorum tuorum curremus.* Et quid mirum ſi indiget trahi, quæ poſt gigantem currit, quæ comprehendere nititur eum qui ſalit in montibus, tranſſilit colles? *Velociter*, ait, *currit ſermo ejus.* Non valet ex æquo currere, non poteſt pari cum illo celeritate contendere, qui *exultat ut gigas ad currendam viam*; non poteſt ſuis viribus,

Pſal. 147. 15. Pſal. 18. 6.

E & proptereà rogat ſe trahi. Feſſa ſum, inquit, deficio, noli me deſerere, ſed *trahe me poſt te*, ne incipiam vagari poſt amatores alios, nec curram quaſi in incertum. *Trahe me poſt te*: quia ſatius mihi eſt ut me trahas, ut ſcilicet vim qualemcumque mihi, aut terrendo minis, aut exercendo flagellis inferas, quàm parcens in meo me torpore malè ſecuram derelinquas. Trahe quodam modo invitam, ut facias voluntariam: trahe torpentem, ut reddas currentem. Erit quando non indigebo tractore, quoniam voluntariè & cum omni alacritate curremus. Non curram ego ſola, etſi ſolam me trahi petierim: current & adoleſcentulæ mecum. Curremus pariter, curremus ſimul, ego odo-

Tractio variè capontur.

F re unguentorum tuorum, illæ meo excitatæ exemplo atque hortatu, ac per hoc omnes in odore unguentorum tuorum curremus. Habet ſponſa imitatores ſui, ſicut & ipſa eſt Chriſti, & ideò non ait ſingulariter: *Curram*, ſed *curremus*.

10 Sed oritur quæſtio, cur ſimiliter, cùm ſe petiit trahi, etiam adoleſcentulas non adjunxit, ut non *Trahe me*, ſed Trahe nos diceret. Quid enim? Fortène ſponſa indiget trahi, & adoleſcentulæ non indigent? O pulchra, ò felix, ò beata, ediſſere nobis hujus diſtinctionis rationem. *Trahe me*, ais. Quare *me*, & non *nos*? An hoc bonum invides nobis? Abut. Ne, e

Adoleſcentulas cur trahi n petat.

guentis pretioſiſſimis, ſuper montes aromatum de cœleſtibus ſpeciebus confectis, tanta Eccleſiæ nares odoris ſuavitas replevit, ut mox à quatuor mundi partibus excitata illa dulcedine, ſupernum properaret ad ſponſum, tamquam verè illa regina Auſtri feſtinans à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, opinionis ſiquidem odore provocata.

3. Reg. 10. 1.

5 Sanè & Eccleſia non antè currere valuit in odore ſui Salomonis, quouſque is qui ab æterno ea Patre ſapientia erat, factus eſt ei in tempore à Patre ſapientia, quo ipſius odorem percipere poſſet. Sic juſtitia, ſic ſanctificatio, ſic & redemptio nihilominus ei factus eſt, ut horum quoque in odore currere poſſet, cùm hæc æquè omnia in ſe antè omnia eſſet. Nam & in principio quidem erat Verbum: ſed tunc demum ad videndum ipſum paſtores venerunt feſtinantes, cùm nuntiatum eſt factum. Denique & loquuntur ad invicem: *Tranſeamus uſque Bethleem, & videamus hoc verbum quod factum eſt, quod fecit Dominus, & oſtendit nobis.* Et ſequitur, quia *venerunt feſtinantes.* Prius non ſe movebant, dum Verbum erat tantùm apud Deum. At ubi Verbum, quod erat, factum eſt, ubi hoc Dominus fecit & oſtendit: tunc venerunt feſtinantes, tunc cucurrerunt. Quomodo ergo in principio erat Verbum, ſed Verbum erat apud Deum, factum eſt autem quatenus eſſe inciperet & apud homines: ſic nihilominus in principio ſapientia erat, erat juſtitia, erat ſanctificatio, & redemptio, ſed Angelis; ut eſſet & hominibus, fecit eum hæc omnia Pater, & fecit quod Pater. Denique *qui factus eſt*, inquit, *nobis ſapientia à Deo.* Non ait ſimpliciter, qui factus eſt ſapientia, ſed qui factus eſt nobis ſapientia: quoniam quod erat Angelis, factus eſt & nobis.

Chriſtus nobis ſapientia. — *Joan. 1. 1.* — *Luc. 2. 15.* — *Et redemptio.* — *1. Cor. 1. 30.*

6 At Angelis, inquis, quomodo redemptio fuerit, non video. Nec enim auctoritas Scripturarum uſpiam aſſentire videtur, eos aliquando aut peccato extitiſſe captivos, aut morti obnoxios, ut neceſſariam haberent redemptionem, exceptis dumtaxat illis, qui ſuperbiæ lapſu irremediabili corruentes, redimi deinceps non merentur. Si itaque Angeli numquam redempti ſunt, alii utique non egentes, alii non promerentes, alii quidem quia nec lapſi ſunt, hi autem quia irrevocabiles ſunt: quo pacto tu dicis Dominum Jeſum-Chriſtum eis fuiſſe redemptionem? Audi breviter. Qui erexit hominem lapſum, dedit ſtanti * Angelo ne laberetur, ſic illum de captivitate eruens, ſicut hunc à captivitate defendens. Et hac ratione fuit æquè utrique redemptio, ſolvens illum, & ſervans iſtum. Liquet ergo ſanctis Angelis Dominum Chriſtum fuiſſe redemptionem, ſicut juſtitiam, ſicut ſapientiam, ſicut ſanctificationem: & nihilominus tamen hæc ipſa quatuor eſſe factum propter homines, qui inviſibilia Dei nonniſi per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpicere poſſunt. Sic ergo omne quod erat Angelis, factus eſt nobis. Quid? Sapientia, juſtitia, ſanctificatio, redemptio. Sapientia in prædicatione, juſtitia in abſolutione peccatorum, ſanctificatio in converſatione, quam habuit cum peccatoribus; redemptio in paſſione, quam ſuſtinuit pro peccatoribus. Ubi ergo hæc à Deo factus eſt; tunc Eccleſia odorem ſenſit, tunc cucurrit.

Chriſtus etiam Angelis factus redemptio, & quomodo. — *V. Serm. 3. de Circumc. num. 2.* — * *al. ſtatum.* — *Rom. 1. 20.* — *Chriſtus quid nobis factus.*

7 Vide jam quadrifariam unctionem, vide affluentiſſimam atque inæſtimabilem ſuavitatem ejus, quem unxit Pater oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis. Sedebas ò homo, in tenebroſis * & umbra mortis per ignorantiam veritatis; ſedebas vinctus catenis delictorum. Deſcendit ad te in carcerem, non ut torqueret, ſed ut erueret de poteſtate tenebrarum. Et primò quidem veritatis doctor depulit umbram ignorantiæ tuæ luce ſapientiæ ſuæ. Per Juſtitiam deindè, quæ ex fide eſt, ſolvit funes peccatorum, gratis juſtificans peccatorem. Quo gemino beneficio implevit ſermonem illum Sancti David: *Dominus ſolvit compeditos, Dominus illuminat cæcos.* Addidit quoque ſanctè inter peccatores vivere, & ſic tradere formam vitæ, tamquam viæ, qua redires ad patriam. Ad cumulum poſtremò pietatis tradidit in mortem animam ſuam, & de proprio latere protulit pretium ſatisfactionis, quo placaret Patrem; per quod illum planè ad ſe verſiculum traxit: *Apud Dominum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio.* Prorſus copioſa: quia non gutta, ſed unda ſanguinis largiter per quinque partes corporis emanavit.

* *al. tenebris.* — *Pſal. 145. 7.* — *Pſal. 129. 7.*

8 Quid tibi debuit facere, & non fecit? Illuminavit cæcum, ſolvit vinctum, reduxit erroneum, reconciliavit reum. Quis non poſt illum libenter atque alacriter currat, qui & ab errore liberat, & errata diſſimulat; qui deindè merita vivendo tradit, præmia moriendo conquirit? Quam excuſationem habet qui in odore horum unguentorum non currit, niſi ad quem fortè odor minimè pervenit? Sed enim in omnem terram exivit odor vitæ: quoniam miſericordia Domini plena eſt terra, & miſerationes ejus ſuper omnia opera ejus. Ergo qui vitalem hanc ſparſam ubique fragrantiam non ſentit, & ob hoc non currit; aut mortuus eſt, aut putidus *. Fragrantia fama eſt. Pervenit * opinionis odor, excitat ad currendum, perducit ad unctionis experimentum, ad bravium viſionis. Vox una lætantium, omnium pervenientium: *Sicut audivimus, ſic vidimus in civitate Domini virtutum.* Omninò propter manſuetudinem, quæ in te prædicatur, currimus poſt te, Domine Jeſu, audientes quòd non ſpernas pauperem, peccatorem non horreas. Non horruiſti confitentem latronem, non lachrymantem peccatricem, non Cananæam ſupplicantem, non deprehenſam in adulterio, non ſedentem in telonio, non ſupplicantem Publicanum, non negantem Diſcipulum, non perſecutorem diſcipulorum, non ipſos crucifixores tuos. In odore horum currimus. Porrò ſapientiæ tuæ odorem ex eo percipimus quod audivimus, quia ſi quis indiget ſapientia, poſtulet eam à te, & dabis ei. Ajunt ſiquidem quòd des omnibus affluenter, & non improperes. At verò juſtitiæ tuæ tanta ubique fragrantia ſpargitur, ut non ſolùm juſtus, ſed etiam ipſa dicaris juſtitia, & juſtitia juſtificans. Tam validus denique es ad juſtificandum, quàm multus ad ignoſcendum. Quamobrem quiſquis pro peccatis compunctus eſurit & ſitit juſtitiam, credat in te qui juſtificas impium, & ſolam juſtificatus per fidem, pacem habebit ad Deum. Sanctitatem quoque ſuaviſſimè & copioſiſſimè tua redolet non ſolùm converſatio, ſed & conceptio. Peccatum ſiquidem non commiſiſti, nec contraxiſti. Qui ergo juſtificati à peccatis ſectari deſiderant deliberantque ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum; audiant te clamantem: *Sancti eſtote, quoniam ego ſanctus ſum.* Conſiderent vias tuas, & diſcant à te quia *Juſtus ſis in omnibus viis tuis, & ſanctus in omnibus operibus tuis.* Jam redemptionis odor quantos currere facit? Cùm exaltaris à terra, tunc prorſus omnia trahis ad teipſum. Paſſio tua ultimum refugium, ſingulare remedium. Deficiente ſapientia, juſtitia non ſufficiente, ſanctitatis ſuccumbentibus meritis, illa ſuccurrit. Quis enim de ſua vel ſapientia, vel juſtitia, vel ſanctitate præſumat ſufficientiam ſibi ad ſalutem? *Non quòd ſufficientes*, inquit, *ſimus cogitare aliquid à nobis tamquam ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* Itaque cùm defecerit virtus mea, non conturbor, non diffido. Scio quid faciam: *Calicem ſalutaris accipiam, & nomen Domini invocabo.* Illumina oculos meos, Domine, ut *ſciam quid acceptum ſit coram te omni tempore*, & ſapiens ſum. *Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris*, & juſtus ſum. *Deduc me Domine in via tua*, & ſanctus ſum. Veruntamen niſi interpellet ſanguis tuus pro me, ſalvus non ſum. Pro his omnibus currimus poſt te: dimitte nos, quia clamamus poſt te.

Quam indignum non currere poſt Chriſtum. — *Excitare nos ad hoc debet.* — * *al. putridus.* — * *al. prævenit.* — *Pſal. 47. 9.* — *1. Chriſti manſuetudo.* — *2. Sapientia.* — *Jac. 1. 5.* — *3. Juſtitia.* — *4. Sanctimonia.* — *Levit. 19. 2.* — *Pſal. 144. 17.* — *5. Redemptionis beneficium.* — *2. Cor. 3. 5.* — *Pſal. 115. 13.* — *Sap. 9. 10.* — *Pſal. 24. 7.* — *Pſal. 85. 11.*

9 Nec currimus æqualiter omnes in odore omnium unguentorum: ſed videas alios vehementius ſtudiis flagrare ſapientiæ, alios magis ad pœnitentiam ſpe indulgentiæ animari, alios amplius ad virtutum exercitium vitæ & converſationis ejus provocari exemplo, alios ad pietatem paſſionis memoria plus accendi. Putamus nos de ſingulis poſſe reperire exempla? Currebant in odore ſapientiæ, qui miſſi fuerant à Pha-

Diſcrimen currentium poſt Chriſtum. — *Alii currunt in odore ſapientiæ.*

TOM. IV. [Joan. 7. 46.] riſæis, cùm reverſi dicerent: *Numquam homo ſic locutus eſt*; utique admirantes doctrinam, & confitentes ſapientiam. Currebat in hoc ipſo odore Sanctus [Joan. 3. 2.] Nicodemus, qui *venit ad Jeſum nocte*, in ſplendore multo ſapientiæ: de multis quippe inſtructus edoctuſque receſſit. Verùm in odore juſtitiæ cucurrit Maria [Luc. 7. 47.] [Alii in odore juſtitiæ.] Magdalena, cui *dimiſſa ſunt peccata multa, quoniam dilexit multum*. Juſta profectò & ſancta, & non jam peccatrix, quemadmodum Phariſæus exprobrabat, neſciens juſtitiam ſeu ſanctitatem Dei eſſe munus, non opus hominis; & quia non modò juſtus, ſed & beatus cui non imputabit Dominus peccatum. An oblitus erat, quomodo vel ſuam ipſius, vel alterius corporalem tangendo lepram fugarat, non contraxerat? Sic tactus à peccatrice juſtus juſtitiam impertit, non perdit; nec ſorde peccati, qua illam mundat, ſe inquinat. Cucurrit & Publicanus, qui cùm propitia- [Luc. 18. 14.] tionem peccatis ſuis humiliter imploraret, *deſcendit juſtificatus*, teſte ipſa Juſtitia. Cucurrit Petrus, qui [Luc. 22. 62.] lapſus *flevit amarè*, quatenus culpam dilueret, recuperaret juſtitiam. Cucurrit David, qui reatum agno- [2 Reg. 12. 13.] ſcens & confitens, audire meruit: *Et Dominus tranſtulit à te peccatum tuum*. [Alii in odore ſanctificationis.] Porrò in ſanctificationis odore Paulus currere ſe teſtatur, cùm Chriſti ſe imi- [1. Cor. 11. 1.] tatorem eſſe gloriatur, dicens ad diſcipulos: *Eſtote imitatores mei, ſicut & ego Chriſti*. Cucurrerunt & [Matt. 19. 27.] omnes qui ajebant: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*. Deſiderio quippe ſequendi Chriſtum reliquerant omnia. Hortatur generaliter univerſus ad [1. Joan. 2. 6.] eumdem odorem iſta ſententia: *Qui ſe dicit in Chriſto manere, debet ſicut ille ambulavit & ipſe ambulare*. [Alii in odore paſſionis ſeu redemptionis.] Jam qui in odore cucurrerint paſſionis, ſi audire vis, univerſos Martyres accipe. En quatuor unguenta aſſignata habetis, primum Sapientiæ, ſecundum Juſtitiæ, tertium Sanctificationis, quartum Redemptionis. Tenete nomina, percipite fructum: & compoſitionis modum, vel numerum ſpecierum, quibus confecta ſunt, [Hæc Sponſi unguenta.] nolite requirere. Non enim facilè in ſponſi unguentis hæc præſto eſſe poſſunt nobis, quemadmodum in ſuperioribus illis ſponſæ fuerunt. In Chriſto nempè rerum plenitudo eſt ſine numero, & ſine modo. Nam [Pſal. 146. 5.] & *ſapientia ejus non eſt numerus*; & *juſtitia* ipſius [Pſal. 35. 7.] *ſicut montes Dei*, ſicut montes æterni; & ſanctitas ſingularis, & redemptio inexplicabilis.

[Veræ virtutes nullæ in ethnicis.] 10 Dicendum & hoc: quia fruſtra hujus ſæculi ſapientes de quatuor virtutibus tam multa diſputaverunt, quas tamen apprehendere omninò nequiverunt, cùm illum neſcierint, qui factus eſt nobis à Deo ſapientia docens prudentiam, & juſtitia delicta donans; & ſanctificatio, in exemplum temperantiæ continenter vivens; & redemptio in exemplum patientiæ fortiter moriens. Forſitan dicit aliquis: Cætera benè conveniunt, ſed ſanctificatio ad temperantiam minus propriè referri videtur. Ad quod reſpondetur primùm, id eſſe continentiam, quod temperantiam. Deindè uſitatum in Scripturis, ſanctificationem pro continentia ſeu munditia poni. Denique quid illæ apud Moyſen tam crebræ ſanctificationes aliud erant, quàm quædam purificationes hominum temperantium ſe à cibo, à potu, concubitu, hiſque ſimilibus? Sed audi ipſum præcipuè Apoſtolum, quàm familiare habeat vel uti, vel uſurpare ſanctificationem in hoc ſen- [1. Theſſ. 4. 3.] ſu. *Hæc eſt*, inquit, *voluntas Dei, ſanctificatio veſtra, ut ſciat unuſquiſque veſtrum ſuum vas poſſidere in ſanctificatione, & non in paſſione deſiderii*; item, [Ibid. 7.] *Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, ſed in ſanctificationem*. Liquet quòd ſanctificationem pro temperantia ponit.

11 Educto itaque in lucem quòd ſubobſcurum videbatur, redeo ad id undè digreſſus eram. Quid vobis cum virtutibus, qui Dei virtutem Chriſtum igno- [Sine Chriſto nulla vera virtus.] ratis? Ubinam, quæſo, vera prudentia, niſi in Chriſti doctrina? Undè vera juſtitia, niſi de Chriſti miſericordia? Ubi vera temperantia, niſi in Chriſti vita? Ubi vera fortitudo, niſi in Chriſti paſſione? Soli ergo qui ejus doctrina imbuti ſunt, prudentes dicendi ſunt; ſoli juſti, qui de ejus miſericordia veniam peccatorum conſecuti ſunt; ſoli temperantes, qui ejus vitam imitari ſtudent; ſoli fortes, qui ejus patientiæ documenta fortiter in adverſis tenent. Incaſſum proindè quis laborat in acquiſitione virtutum, ſi aliundè eas ſperandas putat, quàm à Domino virtutum: cujus doctrina, ſeminarium prudentiæ; cujus miſericordia, opus juſtitiæ; cujus vita, ſpeculum temperantiæ; cujus mors, inſigne eſt fortitudinis. Ipſi honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

SERMO XXIII.

De tribus modis contemplationis circa Deum, ſub figura trium cellarum.

1 INtroduxit me Rex in cellaria ſua. [Cant. 1. 3.] Ecce undè odor, ecce quo curritur. Dixerat quia currendum, & in quo currendum: ſed quo currendum eſſet, non dixerat. Ergo ad cellaria curritur, & curritur in odore qui ex ipſis procedit, ſponſa illum ſolita ſua ſagacitate præſentiente, & cupiente in ipſius plenitudinem introduci. Verùm de cellariis his quid ſentiendum putamus? Cogitemus ea interim loca quædam redolentia penes ſponſum, plena odoramentis, referta deliciis. In iſtiuſmodi nempè officina potiora quæque ex horto, ſive ex agro ſervanda reponuntur. Illuc ergo pariter currunt. Qui? Spiritu ferventes animæ. [Ferventes animæ currunt pro aliis.] Currit ſponſa, currunt adoleſcentulæ: ſed quæ amat ardentiùs, currit velociùs, & citiùs pervenit. Perveniens, non dico repulſionem, ſed nec cunctationem patitur. Sine mora aperitur ei, tamquam domeſticæ, tamquam chariſſimæ, tamquam ſpecialiter dilectæ, & ſingulariter gratæ. Adoleſcentulæ autem quid? Sequuntur à longè: neque enim, cùm adhuc infirmæ ſint, pari poſſunt devotione cum ſponſa currere, nec ipſius omninò imitari deſiderium & fervorem: ideoque tardius pervenientes, foris remanent. At charitas ſponſæ non quieſcit, neque inſoleſcit, ut aſſolet, ſucceſſibus ſuis, ut eas obliviſcatur, conſolans magis & hortans ad patientiam, quatenus æquanimiter & ſui ferant repulſam, & illius abſentiam. [Affectus perfectorum erga imperfectiores.] Denique & nuntiat eis gaudium quod percepit, non ob aliud ſanè, niſi ut ſibi congaudeant, dum confidant minimè alienum fore à ſe quicquid gratiæ matris acceſſerit. Nam nec illa ita proficere curat, quò ipſarum negligat curam; nec juvandos ſuos profectus putat illarum damno. Quocumque proindè meritorum prærogativa tollatur ab illis, charitate abſque dubio & pia ſollicitudine neceſſe eſt eam ſemper eſſe cum illis. Oportet denique eam ſponſum ſuum imitari, & petentem nimirum cœlos, & nihilominus in terris cum ſuis ſe fore uſque ad conſummationem ſæculi pollicentem. Sic & iſta, quantumvis proficiat, quantumlibet promoveatur; cura, providentia atque affectu ab his, quas in Evangelio genuit, numquam amovetur, numquam ſua viſcera obliviſcitur.

2 Dicat itaque eis: Gaudete, confidite. *Introduxit me rex in cellaria ſua* [* al. cubiculum.]: putate & vos pariter introductas. Sola introducta videor: ſed ſoli non proderit. Veſtrum omnium eſt meus omnis profectus: vobis proficio, vobiſcum partibor quicquid plus fortè vobis meruero. Vis indubitanter ſcire, quia in hoc ſenſu & affectu locuta ſit? Audi quid illæ reſpondeant. *Exultabimus & lætabimur in te. In te*, inquiunt, *exultabimus & lætabimur*: nam in nobis necdum meremur. Et addunt: *Memores uberum tuorum*: hoc eſt, æquanimiter ſuſtinemus dum venias, ſcientes te plenis ad nos reverſuram uberibus. Tunc nos confidimus exultare & lætari, memores interim uberum tuorum. Quod adjungunt, *ſuper vinum*, ſignificant ſe adhuc quidem pro ſui imperfectione carnalium deſideriorum, quæ vino deſignantur, recordatione pulſari, vinci tamen eadem deſideria memoria abundantiæ ſuavitatis, quam jam ex uberibus fluentem expertæ ſunt. Dicerem de uberibus, ſi non me ſatis dixiſſe ſuperius [* Serm. 7.] meminiſſem. Nunc verò vides quomodo de matre præſumunt, quomodo ejus lucra & gaudia ſua reputant,

propriæ repulſæ injuriam illius introductione conſolantes. Minimè ita confiderent, niſi matrem agnoſcerent. Audiant hoc Prælati, qui ſibi commiſſis ſemper volunt eſſe formidini, utilitati rarò. Erudimini, qui judicatis terram. Diſcite ſubditorum matres vos eſſe debere, non dominos; ſtudete magis amari, quàm metui: & ſi interdum ſeveritate opus eſt, paterna ſit, non tyrannica. Matres fovendo, patres vos corripiendo exhibeatis. Manſueſcite, ponite feritatem; ſuſpendite verbera, producite ubera: pectora lacte pingueſcant, non typho turgeant. Quid jugum veſtrum ſuper eos aggravatis, quorum potius onera portate debetis? Cur morſus à ſerpente parvulus fugit conſcientiam ſacerdotis, ad quem eum magis oportuerat tamquam ad ſinum recurrere matris? Si ſpirituales eſtis, inſtruite hujuſmodi in ſpiritu lenitatis; conſiderans unuſquiſque ſeipſum, ne & ipſe tentetur. Alioqnin ille *in peccato ſuo morietur: ſanguinem autem ejus*, ait, *de manu tua requiram*. Sed hæc aliàs.

Prælati ſubditorum matres, non dominos ſe reputent.

Gal. 6. 1.

Ezech. 3. 20.

Hortus, cellarium, cubiculum quid tropologicè.

3 Nunc quoniam litteræ conſequentia ex his quæ prætaxavimus manifeſta eſt, videamus jam de cellariis quid ſpiritualiter ſentire debeamus. In conſequentibus mentio fit etiam de horto & de cubiculo, quæ umbo nunc adjungo iſtis cellariis, & in præſentem diſputationem aſſumo: nam ſimul tractata melius ex invicem innoteſcent. Et quæramus, ſi placet, tria iſta in Scripturis ſanctis, hortum, cellarium, cubiculum. In ipſis nempè libenter Deum ſitiens anima verſatur & moratur, ſciens ſe ibi abſque dubio inventuram quem ſitit. Sit itaque *Hortus* ſimplex ac plana hiſtoria; ſit *Cellarium* moralis ſenſus; ſit *Cubiculum* arcanum theoricæ contemplationis.

Hortus eſt ſenſus hiſtoricus.

4 Et primùm quidem hiſtoriam ad hortum puto non immeritò deputari, quòd in ea inveniantur viri virtutum, tamquam ligna fructifera in horto ſponſi & in paradiſo Dei, de quorum bonis actibus ac moribus quot ſumis exempla, tot carpis poma. An fortè quis ambigat Dei eſſe plantationem bonum hominem? Audi ſanctum David de viro bono quid canat. *Erit*, ait, *tamquam lignum, quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo, & folium ejus non defluet*. Audi Jeremiam eodem ſpiritu concinentem, & eiſdem penè verbis. *Erit tamquam lignum*, inquit, *quod plantatum eſt ſecus decurſus aquarum, quod ad humorem mittit radices ſuas, & non timebit cùm venerit æſtus*. Item Propheta: *Juſtus ut palma florebit, ſicut cedrus Libani multiplicabitur*. Et de ſeipſo: *Ego autem ſicut oliva fructifera in domo Dei*. Eſt ergo Hiſtoria hortus, & ipſa tripertita. Continetur namque in ea cœli & terræ Creatio, Reconciliatio, & Reparatio. Creatio quidem, tamquam horti ſatio ſive plantatio. Reconciliatio autem, quaſi germinatio ſatorum vel plantatorum. Tempore nempè ſuo rorantibus cœlis deſuper, & nubibus pluentibus juſtum, aperta eſt terra & germinavit Salvatorem, per quem facta eſt cœli terræque reconciliatio. *Ipſe eſt enim pax noſtra, qui fecit utraque unum*, pacificans in ſanguine ſuo quæ in terris ſunt, & quæ in cœlis. Porrò reparatio futura eſt in fine ſæculi. Erit enim cœlum novum, & terra nova: & colligentur boni de medio malorum, tamquam fructus de horto, in Dei promptuaria reponendi. *In die illa*, ut ſcriptum eſt, *erit germen Domini in magnificentia & gloria, & fructus terræ ſublimis*. Habes igitur tria tempora in horto hiſtorici ſenſus.

Pſal. 1. 3.

Jer. 17. 8.

Pſal. 91. 13.

Pſal. 51. 10.

Tria in hiſtoria, Creatio, Reconciliatio, Reparatio.

Iſa. 45. 8.

Eph. 2. 14.

Iſa. 4. 2.

Tria quoque in morali diſciplina ſcil. tres cellæ.

5 In Morali quoque diſciplina tria æquè advertere eſt, cellas quaſi tres in cellario uno. Et idcircò forſitan pluraliter *cellaria* dixit, & non cellarium, cellarum videlicet hunc numerum cogitans. Infra denique introductam ſe gloriatur *in cellam vinariam*. Nos ergo, quia legimus, *Da occaſionem ſapienti, & ſapientior erit*: habentes occaſionem ex vocabulo quod Spiritus-ſanctus cellæ huic cenſuit imponendum, reliquis quoque duabus nomina imponamus, Aromaticam uni, & Unguentariam alteri. Cauſas horum vocabulorum videbimus poſtea. Nunc autem adverte cuncta apud ſponſum ſalubria, cuncta ſuavia reperiri, vinum, unguenta, aromata. *Vinum*, Scriptura teſte, *lætificat cor hominis*. Exhilarari nihilominus faciem in oleo legis, quo utique pulvis pigmentorum infunditur, ut unguenta fiant. Aromata non modo grata ſuavitate odoris, ſed vi quoque medendi utilia ſunt. Meritò ſe introductam illuc exultat ſponſa, ubi tanta redundat ubertas gratiæ.

Cant. 2. 4.

Prov. 9. 9.

Cellarum nomina duo.

TOM IV.

P. 103. 15.

Ibidem.

Alia earumdem nomina tria.

6 Sed habeo & alia nomina; puto & evidentiorem ſui gerentia rationem. Et ut ſuo ordine nominentur, primam nuncupaverim Diſciplinæ, ſecundam Naturæ, poſtremam Gratiæ. In priori diſcis juxta ethicæ partis rationem inferior eſſe, in ſequenti par, in poſteriore ſuperior: hoc eſt ſub alio, cum alio, ſuper alium; vel ſic, ſubeſſe, coeſſe, præeſſe. Primò ergo diſcis eſſe diſcipulus, ſecundò ſocius, tertiò & magiſter. Et quidem omnes homines natura æquales genuit. At quoniam bono naturæ in moribus ſuperbia depravato, facti ſunt homines æqualitatis impatientes, contendentes invicem ſuperiores conſtitui, atque alterutrum ſupergredi cupientes, & inanis gloriæ cupidi, invicem invidentes, invicem provocantes: primò omnium in cella priori, jugo diſciplinæ inſolentia morum domanda eſt, quouſque duris ac diutinis ſeniorum attrita legibus humilietur & ſanetur cervicoſa voluntas, bonumque in ſe naturæ, quod ſuperbiendo amiſerat, obediendo recipiat: dum ſolo jam naturali affectu, non metu diſciplinæ, cum univerſis naturæ ſuæ ſociis, ideſt cum omnibus hominibus ſocialiter, quantum in ſe eſt, quieteque ſeſe habere didicerit, in cellam tandem naturæ tranſiens, experienſque quod ſcriptum eſt: *Ecce quàm bonum & quàm jucundum, habitare fratres in unum! ſicut unguentum in capite*. Accedit nimirum diſciplinatis moribus tamquam triſtis ſpeciebus, oleum lætitiæ, bonum naturæ; & fit unguentum bonum atque jucundum. Quo quaſi unctus redditur homo ſuavis & mitis, homo ſine querela, neminem circumveniens, neminem concutiens, neminem lædens, nemini ſe ſuperextollens aut præferens, inſuper & libenter communicans in ratione dati & accepti.

Diſciplinæ ſeu obedientiæ neceſſitas.

Pſal. 132. 1.

7 Puto, ſi benè intellexiſti utriuſque cellæ proprietates, non incongruè me hanc Unguentariam, illam Aromaticam appellaſſe * teſtaberis. In illa denique, ſicut pigmentorum vires atque fragrantiam piſtilli extorquet & exigit violenta contuſio, ſic rectorum morum elicit quodammodo & exprimit naturalem vim vis magiſterii, & diſtrictio diſciplinæ. In hac autem voluntariæ & tamquam innatæ affectionis grata manſuetudo ſpontè officioſa currit, inſtar planè unguenti quod eſt in capite, ad levem caloris tactum deſcendentis ac diffluentis per totum. Itaque in cella Diſciplinæ, tamquam ſiccæ ac ſimplices aromatum ſpecies continentur, & indè Aromaticam eam denominandam putavi. In ea verò quæ Naturæ dicta eſt, quoniam jam quaſi confecta reponuntur & ſervantur unguenta, nihilominus ex re nomen & ipſa accepit, ut Unguentaria nuncupetur. Nam Vinariam quoque cellam, non aliam ſanè ſui nominis arbitror ferre rationem, niſi quòd in ea vinum zeli in charitate ferventis reconditur. Nec debet omninò præeſſe aliis, qui in eam necdum meruit introduci. Oportet prorſus hoc vino æſtuet, qui aliis præſidet, quemadmodum Doctor Gentium æſtuabat, quando dicebat: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non uror?* Alioquin improbè ſatis præeſſe affectas, quibus prodeſſe non curas: & quorum non zelas ſalutem, ſubjectionem nimis ambitioſè vindicas tibi. Hanc ego cellam quoque Gratiæ nominavi: non quòd abſque gratia vel reliquas duas obtinere omninò quis poſſit, ſed ob plenitudinem quæ ſingulariter in iſta percipitur. Denique *plenitudo legis eſt charitas*; &, *qui diligit* fratrem, *legem implevit*.

* tu quoque.

Cella diſciplinæ.

Naturæ.

Zelus Prælatis neceſſarius.

2. Cor. 11. 29.

Rom. 13. 10.

Differentia cellarum.

8 Vidiſti rationem vocabulorum: vide & differentiam cellarum. Nec enim paris facilitatis ſeu facultatis ejuſdem eſt, petulantes vagoſque ſenſus atque intemperantem carnis appetitum magiſtri comprimere metu, ac rigida diſciplinæ cohibere cenſu-

TOM. IV. ia; & ſpontaneo affectu bene cum ſociis convenire; caſtigatis ſub ferula vivere moribus, & ſola magiſtra voluntate gratum paſibus gerere morem. Nam neque

Multi boni per ſe, qui prælati mali.

unius rurſum quis dicat eſſe meriti, uniuſve virtutis, ſocialiter vivere, & utiliter præeſſe. Quàm multi denique ſub præceptore quieti vivunt, quos ſi jugo abſolvas, videas non poſſe quieſcere, nec ſe ullo modo æqualibus ſervare innoxios? Itemque innumeros cernes ſimpliciter ac ſine querela inter fratres converſari, ſuper fratres non ſolùm inutiliter, ſed & inſipienter, & nequiter. Quadam ſiquidem bona mediocritate contenti ſunt qui hujuſmodi ſunt, ſicut eis menſuram gratiæ partitus eſt Deus; minimè quidem egentes magiſtro, nec tamen idonei magiſterio. Prioribus ergo ſequentes quidem in moribus antecellunt: ſed utriſque ſuperiores exiſtunt, qui ſuperiores eſſe ſciunt.

Matt. 24. 48.

Denique & accipiunt in promiſſione qui bene præſunt, conſtitui ſuper omnia bona Domini ſui. At

Pauci humiles.

pauci profectò qui utiliter; pauciores, qui & humiliter præſint. Facilè tamen utrumque adimplet, qui matrem virtutum diſcretionem perfectè adeptus, vino nihilominus charitatis uſque ad contemptum propriæ gloriæ, uſque ad ſui ipſius oblivionem, & non ad quærenda quæ ſua ſunt debriatur; quod ſolo ac miro Spiritus-ſancti magiſterio intra cellam vinariam obtinetur.

Diſcretionis & ferroris neceſſaria copula in Prælatis.

Virtus ſiquidem diſcretionis abſque charitatis fervore jacet, & fervor vehemens abſque diſcretionis temperamento præcipitat. Ideoque laudabilis cui neutrum deeſt: quatenus & fervor diſcretionem erigat, & diſcretio fervorem regat. Ergo taliter oportet eſſe moratum eum qui præeſt. Optimum autem in mo-

Boni Paſtoris conditiones.

ſibus dixerim, & ſummam diſciplinæ hujus perfectè apprehendiſſe, cui totas has cellas abſque offendiculo percurrere & circuire donatum eſt: qui in nullo prorſus aut reſiſtat prioribus, aut invideat paribus, aut ſubjectis vel deſit in cura, vel in ſuperbia præſit; prælatis obediens, ſociis congruens, ſubditis utiliter condeſcendens: quod quidem perfectionis inſigne haud dubius ſponſæ annuerim. Innuit hoc etiam ſermo quem

Cant. 1. 3.

dixit, quia *Introduxit me rex in cellaria ſua*: dum non in unam aliquam cellam, ſed *in cellaria* pluraliter ſe introductam oſtendit.

Cubiculum quid ſit.

9 Jam ad cubiculum veniamus. Quid & iſtud? Et id me præſumo ſcire quid ſit? Minimè mihi tantæ rei arrogo experientiam, nec glorior in prærogativa, quæ ſoli ſervatur beatæ ſponſæ, cautus juxta illud Græcorum, ſcire meipſum; ut ſciam etiam cum Pro-

Pſal. 38. 15.

pheta, *quid deſit mihi*. Tamen ſi nihil omninò ſcirem, nihil dicerem. Quod ſcio, non invideo vobis,

Pſal. 93. 10.

nec ſubtraho: quod neſcio, doceat vos *qui docet hominem ſcientiam*. Dixi, & meminiſtis, in theoricæ contemplationis arcano Regis eſſe quærendum cubiculum. Sed quomodo de unguentis dixiſſe me ſcio, multa videlicet & diverſa penes ſponſum ea eſſe, nec omnia præſto omnibus, ſed ſua quibuſque pro diverſitate indulta meritorum: ſic quoque non unum puto cubiculum Regi

Cubicula Sponſi varia.

eſſe, ſed plura. Nam nec una eſt regina profectò, ſed plures: & concubinæ multæ ſunt, & adoleſcentularum non eſt numerus. Et unaquæque invenit ſecretum ſibi

Iſa. 24. 16.

cum ſponſo, & dicit: *Secretum meum mihi, ſecretum meum mihi*. Non omnibus uno in loco frui datur grata & ſecreta ſponſi præſentia, ſed ut cuique paratum eſt à Patre ipſius. Non enim nos eum elegimus, ſed ipſe elegit nos, & poſuit nos; & ubi ab eo quiſquis poſitus eſt,

Luc. 7. 38. Matt. 26. 7.

ibi eſt. Denique mulier una compuncta ſecus pedes Domini Jeſu ſortita eſt locum, cùm altera ſuæ devotionis fructum ad caput invenerit, ſi tamen altera [a]. Porrò Thomas in latere, Joannes in pectore, Petrus in ſinu Patris, Paulus in tertio cœlo, ſecreti hujus gratiam ſunt aſſecuti.

Contemplantium varii ſtatus. * al. novimus.

10 Quis noſtrum dignè diſtinguere ſufficiat has varietates meritorum, vel potius præmiorum? Ne omninò tamen præteriiſſe quod ipſi novimus * videamur; prior mulier ſtravit ſibi in tuto humilitatis, poſterior in ſolio ſpei, Thomas in ſolido fidei, Joannes in lato charitatis, Paulus in intimo ſapientiæ, Petrus in luce veritatis. Sic ergo apud ſponſum manſiones multæ ſunt, & ſive regina, ſive concubina, ſive etiam de numero ſit adoleſcentularum, congruum quæque pro meritis accipit ibi locum terminumque, quouſque liceat ſibi contemplando procedere, & introire in gaudium Domini ſui, & rimari dulcia ſecreta ſponſi. Quod ſuo loco diſtinctius, quantum dignabitur ipſe ſuggerere, demonſtrare conabor. Nunc verò id noſſe ſufficiat nulli adoleſcentularum, nulli concubinarum, nulli vel reginarum patere omninò acceſſum ad ſecretum illud cubiculi, quod ſuæ illi columbæ formoſæ, perfectæ uni, unicum ſponſus ſervat. Undè nec ego ſanè indignor ſi non ad illud admittor, præſertim cùm conſtet mihi ne ipſam quidem ſponſam interim adhuc ad omne quod vult pervenire ſecretum. Denique & flagitas indicari ſibi, ubi paſcat, ubi cubet in meridie.

Cant. 1. 6.

In primo providentia conſideratur.

11 Sed audite quouſque pervenerim, aut me perveniſſe putaverim. Nec enim jactantiæ deputandum eſt, quod in veſtros pando profectus. Eſt locus apud ſponſum, de quo ſua jura decernit, & diſponit conſilia ipſe univerſitatis gubernator, leges conſtituens omni creaturæ, pondus, & menſuram, & numerum. Eſt locus iſte altus & ſecretus, ſed minimè quietus. Nam etſi ipſe (quantum in ſe eſt) diſponit omnia ſuaviter, diſponit tamen; & contemplantem, qui fortè eo loci pervenerit, quieſcere non permittit; ſed mirabiliter, quamvis delectabiliter, rimantem & admirantem fatigat, redditque inquietum. Pulchrè utrumque in conſequentibus ſponſa exprimit, & delectationem videlicet iſtiuſmodi contemplationis, & inquietudinem, ubi & ſe dormire, & cor ſuum vigilare fatetur. Nam in ſomno quidem ſuaviſſimi ſtuporis, placidæque admirationis ſentire quietem; in vigiliis verò inquietæ nihilo minùs curioſitatis ac laborioſæ exercitationis pati ſe fatigationem ſignificat. Hinc beatus Job: *Si dormiero*, ait, *dico: quando conſurgam? & rurſus expectabo veſperam*. Sentiſne in his verbis ſanctam animam velle interdum moleſtam quodam modo declinare ſuavitatem, eamdemque rurſum ſuavem moleſtiam affectare? Non enim dixiſſet, *Quando conſurgam*, ſi ex toto ei quies illa ſuæ contemplationis placuiſſet: ſed & ſi ex toto diſplicuiſſet, non denuò expectaſſet horam quietis, id eſt *veſperam*. Non igitur locus eſt iſte cubiculi, ubi nequaquam per omnem modum quieſcitur.

Cant. 5. 2. Ubi delectatio & inquietudo.

Job. 7. 4.

Reprobatio in ſecundo.

12 Eſt item locus, de quo ſuper rationalem reprobam quidem creaturam immobilis vigilat ſecretiſſima & ſeveriſſima animadverſio juſti judicis Dei, terribilis in conſiliis ſuper filios hominum. Cernitur, inquam, à timorato contemplatore hoc loco Deus juſto, ſed occulto judicio ſuo, reproborum nec diluens mala, nec acceptans bona; inſuper & corda indurans, ne fortè doleant, & reſipiſcant, & convertantur, & ſanet eos. Et hoc non abſque certa & æterna ratione, quod tanto formidoloſius conſtat eſſe, quanto immobilius fixum extat in æternitate. Pavendum valdè quod in Propheta de hujuſmodi legimus, ubi loquens ad Angelos ſuos Deus ſic ait: *Miſereamur impio*. Quibus paventibus atque quærentibus: *Non ergo diſcet facere juſtitiam?* Non, inquit, ſubdenſque cauſam, *In terra*, ait, *ſanctorum iniqua geſſit; & non videbit gloriam Domini*. Timeant clerici, timeant miniſtri Eccleſiæ, qui in terris ſanctorum quas poſſident, tam iniqua gerunt, ut ſtipendiis, quæ ſufficere debeant, minimè contenti, ſuperflua quibus egeni ſuſtentandi forent, impiè ſacrilegeque ſibi retineant; & in uſus ſuæ ſuperbiæ atque luxuriæ victum pauperum conſumere non vereantur, duplici profectò iniquitate peccantes, quòd & aliena diripiunt & ſacris in ſuis vanitatibus & turpitudinibus abutuntur.

Iſa. 26. 10.

Ibidem. Clericorum ſuperfluitas notatur.

13 Talibus ergo cùm in præſentiarum parcere ac

---

a Eadem verba ſunt Auguſtini in Joannem tract. 9. num. 9. Idem dubium Bernardus movit ſupra in Serm. 12. num. 6. Vide Notas ſuſiores.

miſerari, ne in æternum parcat, cujus judicia abyſſus multa, advartitur: quis hoc loco requiem quæ- tat? Habet hæc viſio tremorem * judicii, non ſecuritatem cubiculi. Terribilis aſt locua iſta, & totius axpers quietis. Tutus inhorrui, ſi quando in eum raptus ſum, illam apud me replicans cum tremore ſantentiam: *Quis ſcit, ſi eſt dignus amore, an odio?* Nec mirum ſi titubo ego ibi, (folium utique quod à vento rapitur, & ſtipula ſicca) ubi & maximus ille contemplator ſuos quoque fatetur penè motos fuiſſe pedes, penè effuſos greſſus; & dicebat: *Zelavi ſuper iniquos, pacem peccatorum videns.* Quare? *In labore* inquit, *hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur; ideoque tenuit eos ſuperbia*, ne humiliantur ad pœnitantiam, ſed damnentur propter ſuperbiam cum ſuperbo diabolo & angelis ajus. Nam QUI in labore hominum non ſunt, in labora dæmonum profectò erunt, dicenta Judice: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis ejus.* Eſt tamen Dei locus & iſte, planè non aliud quàm domus Dei, & porta cœli. Hic nempè timeri dicitur Deus; hic ſanctum & terribile nomen ajus, & tamquam ingreſſua gloriæ: *Initium* planè *ſapientiæ timor Domini.*

* al. terrorem.
Eccle. 9. 1.
Job. 13. 25.
Pſal. 72. 2.
Ibidem. 3.
Matt. 25. 41.
Pſal. 110. 9.
Ibidem. 10.

Timor Dei quomodo initium ſapientiæ.

14 Nec ta moveat, quòd initium ſapientiæ huic demum loco dederim, & non priori. Ibi quippè in quodam quaſi auditorio ſuo docentem da omnibus magiſtram audimus Sapientiam, hìc & ſuſcipimus; ibi inſtruimur quidem, ſed hìc afficimur. Inſtructio doctos reddit, affectio ſapientes. Sol non omnes, quibus lucet, etiam calafacit: ſic Sapientia multos, quos docet quid ſit faciendum, non continuo etiam accendit ad faciendum. Aliud aſt multas divitias ſcire, aliud & poſſidera: nec notitia divitem facit, ſed poſſeſſio. Sic prorſus, ſic aliud eſt noſſe Deum, & aliud timere: nec cognitio ſapientem, ſed timor facit, qui & afficit. Tunc ſapientem dixeris, quem ſua ſcientia inflat? Quis illos ſapientes niſi inſipientiſſimus dicat, qui cum cognoviſſent Deum, non tamquam Deum glorificaverunt; aut gratias agerunt? Ego magis cum Apoſtolo ſentio, qui *inſipiens cor eorum* manifeſtè pronuntiat. Et bene *initium ſapientiæ timor Domini*: quia tunc primùm Deus animæ ſapit, cùm eam afficit ad timendum, non cùm inſtruit ad ſciendum. Times Dei juſtitiam, times potentiam: & ſapit tibi juſtus & potens Deus, quia timor ſapor eſt. Porrò ſapor ſapientem facit, ſicut ſcientia ſcientem, ſicut divitiæ divitem. Quid ergo prior locus? Tantùm præparat ad ſapientiam. Illic præpararis, ut hìc initieris. Præparatio, rerum cognitio eſt. Verùm hanc facillimè ſequitur elationis tumor, ſi non reprimat timor, ut meritò dicatur, *Initium ſapientiæ timor Domini*, qui ſe peſti inſipientiæ primus opponit. Ibi itaque quidam acceſſus aſt ad ſapientiam, hic & ingreſſus. Porrò nec hìc, nec ibi ſpeculanti perfecta eſt quies: quia illic Deus apparet tamquam ſollicitus, hìc tamquam turbatus. Non ergo cubiculum quæſieris in his locis, quorum alter auditorium quaſi docentis, alter prætorium judicis magis apparet.

Rom. 1. 21.

Scientiam ſequitur tumor, ſi non reprimat timor.

Miſericordia in tertio ſtatu conſideratur.

15 Sed eſt locus, ubi verè quieſcens & quietus cernitur Deus; locus omninò, non judicis, non magiſtri, ſed ſponſi: & qui mihi quidem (nam da aliis neſcio) planè cubiculum ſit, ſi quando in illum contigerit introduci. Sed, heu! rara hora, & parva mora! Clarè ibi agnoſcitur miſericordia Domini ab æterno, & uſque in æternum ſuper timentes eum. Et felix qui dicere poteſt: *Particeps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua.* Stat propoſitum Dei, ſtat ſententia pacis ſuper timentes eum, ipſorum & diſſimulans mala, & remunerans bona: ut miro modo eis non modo bona, ſed & mala cooperentur in bonum. O ſolus verè *beatus, cui non imputabit Dominus peccatum*! Nam qui non habuerit peccatum, nemo. *Omnes* enim *peccaverunt, & omnes egent gloria Dei. Quis accuſabit* tamen *adverſus electos Dei?*

Pſal. 118. 63.
Prædeſtinatorum felix ſtatus.
Pſal. 31. 2.
Rom. 3. 23.
Rom. 8. 33.

TOM. IV.

Sufficit mihi ad omnem juſtitiam ſolum habere propitium, cui ſoli peccavi. Omne quod mihi ipſa non imputare decreverit, ſic eſt quaſi non fuerit. NON PECCARE, Dei juſtitia eſt: hominis juſtitia, indulgentia Dei. Vidi hæc & intellexi illius ſententiæ veritatem: *Omnis qui natus eſt ex Deo, non peccat: quia generatio cœleſtis ſervat eum.* Generatio cœleſtis, æterna prædeſtinatio eſt; qua electos ſuos Deus dilexit & gratificavit in dilecto Filio ſuo antè mundi conſtitutionem, ſic in ſancto apparentes ſibi, ut viderent virtutem ſuam, & gloriam ſuam, quo ejus forent conſortes hæreditatis, cujus & apparerent conformes imaginis. Hos ergo adverti quaſi numquam peccaſſe: quoniam etſi qua deliquiſſe videntur in tempore, non apparent in æternitate: quia charitas [a] Patris ipſorum cooperit multitudinem peccatorum. Et dixit beatos, *quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata;* cùm ſubitò tanta mihi quoque de me ſuborta fiducia, & infuſa lætitia eſt, quantus certè in loco horroris, id eſt in loco ſecundæ viſionis, non præceſſerat timor, ita ut mihi viſus ſim tamquam unus ex illis beatis eſſe. O ſi duraſſet! Iterum, iterumque viſita me Domine in ſalutari tuo, ad videndum in bonitate electorum tuorum, ad lętandum in lętitia gentis tuę.

1. Joan. 3. 9.
Quomodo non peccent.
Pſal. 31. 1.
Pſal. 105. 4.

Contemplationis hujus quies.

16 O veræ quietis locus, & quem non immeritò cubiculi appellatione cenſuerim! in quo Deus, non quaſi turbatus ira, nec velut diſtentus cura proſpicitur; ſed probatur voluntas ejus in eo bona, & beneplacens, & perfecta. Viſio iſta non terret, ſed mulcet; inquietam curioſitatem non excitat, ſed ſedat; nec fatigat ſenſus, ſed tranquillat. Hìc verè quieſcitur. TRANQUILLUS Deus tranquillat omnia; & quietum aſpicere, quieſcere eſt. Cernere eſt Regem poſt diurnas forenſium quaſi lites cauſarum, dimiſſis à ſe turbis, curarum moleſtias declinantem, petentem de nocte diverſorium, cubiculum introeuntem cum paucis, quos hoc ſecreto & hac familiaritate dignatur, eo certè ſecurius, quo ſecretius quieſcentem; eo ſerenius ſe habentem, quo placidius ſolos intuentem quos diligit. In hoc arcanum & in hoc ſanctuarium Dei ſi quem fortè veſtrum aliqua hora ſic rapi & ſic abſcondi contigerit, ut minimè avocet aut perturbet vel ſenſus egens, vel cura pungens, vel culpa mordens, vel ea certè, quæ difficilius amoventur, irruentia imaginum corporearum phantaſmata; poterit quidem hic, cùm ad nos redierit, gloriari & dicere: *Introduxit me Rex in cubiculum ſuum.* Quod tamen an ipſum ſit de quo exultat ſponſa, non temerè affirmaverim. Eſt tamen cubiculum, & cubiculum Regis; quia nimirum de tribus, quos triplici aſſignavimus viſioni, ſolus factus eſt in pace locus iſte. Ut enim apertè monſtratum eſt, & in priori exigua, & in ſecundo nulla percipitur quies: cùm & illic apparens admirabilis, ad indagandi ſtudium exerceat curioſitatem; & hìc innoteſcens terribilis, infirmitatem concutiat. At verò tertio iſto in loco, non planè terribilis, nec tam admirabilis quàm amabilis apparere dignatur, ſerenus & placidus, ſuavis & mitis, & multæ miſericordiæ omnibus intuentibus * ſe.

Quibus competat.
Cant. 1. 3.
In duobus prioribus locis non quies, ſed in tertio.
* al. invocantibus.

Summa ſuperiorum.

17 Jam ut horum quæ de cellario, horto, cubiculo, longiori ſunt diſputata ſermone, memoria veſtra compendium teneat; mementote trium temporum, trium meritorum, trium quaſi præmiorum. In horto advertite tempora, merita in cellario, præmia in triplici illa contemplatione cubiculum inquirentia. Et de cellario quidem iſta ſufficiant. Porrò de horto vel cubiculo ſi qua addenda, aut alia fortè quam dicta ſunt, modo advertenda occurrerint, loco ſuo non prætereamus. Sin autem, ſufficiant quæ dicta ſunt, & minimè iterentur, ne unquam in faſtidium (quod abſit) veniant ea, quæ proferuntur ad laudem & gloriam ſponſi Eccleſiæ Domini noſtri Jeſu-Chriſti, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

---

a Eodem ſenſu in lib. de Gratia & libero arbitrio, num. 29. peccata prædeſtinatorum dicuntur *abſcondi in charitate*, nempè Dei. Confer ſermonem 4. de diverſis num. 5. & Sermonem 2. de Septuageſima cum Notis.

TOM. IV.

* Habitus anno 1138. composito Schismate, post suum ex Italia reditum.

SERMO XXIV.[a]

Agit præcipuè contra deteſtabile vitium detractionis; & quæ in re rectitudo hominis potiſſimum conſiſtat.

1 HOC demum tertiò, Fratres, reditum ab Urbe noſtrum elementior oculus è cœlo reſpexit, & vultus tandem ſerenior deſuper arriſit nobis. Quievit Leonina rabies, finem accepit malitia, Eccleſia pacem recepit. Ad nihilum deductus eſt in conſpectu ejus malignus, qui eam per hoc fermè octennium diro ſchiſmate conturbarat. Num verò gratis de tantis periculis ero redditus vobis? Veſtris deſideriis donatus ſum; veſtris me profectibus paro: quorum vivo meritis, volo vivere ſtudiis & ſaluti. Quodque dudum cœpta in Canticis me exequi vultis, libenter quidem accipio, & dignum arbitror interruptum potiùs reſarcire ſermonem, quàm novi ordiri quippiam. Vereor autem ne diffuetum per id temporis animum & diſtentum diu habitum, non ſolùm ad tam diverſa, ſed etiam ad tam indigna, dignitas materiæ, prout oportet, non admittat. Sed ſi quod habeo, hoc vobis do: poterit & fideli obſequio meo Deus, etiam quod non habeo, dare ut dem. Si non; culpetur ſanè ingenium, non voluntas.

2 Locus autem undè incipere debemus (ni fallor) iſte eſt: *Recti diligunt te*. (Cant. 1. 3.) Quod antequam explanare incipiamus, quid ſit videamus, cujus ſit, quiſnam hoc videlicet dicat. A nobis namque exigitur quod auctor non loqoitur. Et fortaſſe melius adoleſcentulis id damus, ut ſuis verbis & hoc addant. [a] Siquidem eùm dixiſſent, *Exultabimus & lætabimur in te, memores uberum tuorum ſuper vinum*, (Ibidem.) (nec dubium quin matri loquerentur) continuato ſermone hoc quoque inſerunt: *Recti diligunt te*. Puto propter aliquas de numero ipſarum, quæ non idem ſaperent, licèt pariter currere viderentur; quæ ſua ſunt quærentes, & non ambulantes ſimpliciter neque ſincerè, ſed ſpeciali gloriæ matris invidentes, & captantes occaſionem murmurandi adverſus eam, ex eo nimirum quòd ſola in cellaria introiſſet. Quod non eſt aliud niſi quod Apoſtolus ait, *Periculum in falſis fratribus*. (2.Cor. 11.26.) Ipſæ ſunt denique quibus exprobrantibus ſubindè pro ſe ſatisfacere cogitur, ubi eis ita reſpondet: *Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Jeruſalem*. (Cant. 1. 4.) Itaque propter murmurantes & blaſphemantes dicitur ab his quæ bonæ, quæ ſimplices, quæ humiles & manſuetæ ſunt; ab his, inquam, dicitur ſponſæ conſolandi gratia: *Recti diligunt te*. Non ſit tibi, inquiunt, cura de iniqua reprehenſione blaſphemantium harum, cùm conſtet, quia *Recti diligunt te*. (Laus à bonis & rectis ſufficere debet.) Bona profectò conſolatio, cùm blaſphemamur à malis benè facientes, ſi recti diligant nos. Omninò ſufficit adverſus os loquentium iniqua, opinio bonorum cum teſtimonio conſcientiæ. *In Domino laudabitur anima mea: audiant manſueti & lætentur*. (Pſal. 33. 2.) *Manſueti*, inquit, *lætentur*. Manſuetis placeam, & æquanimiter audio quidquid in me jactare voluerit livor perditorum.

3 Ergo in hoc ſenſu puto appoſitum, *Recti diligunt te*. (Detractorum ingenium & mores perſtringit.) Nec abſurdè, ut æſtimo: cùm ubique penè in choro adoleſcentularum tales inveniantur, quæ acta ſponſæ curioſè obſervent, derogandi, non imitandi cauſa. Torquentur in bonis ſeniorum ſuorum, malis paſcuntur. Videas ambulare ſeorſum, convenire ſibi & ſedere pariter, moxque laxare procaces linguas in deteſtandum ſuſurrium. Una uni conjungitur, nec ſpiraculum incedit in eis; tanta eſt libido detrahendi, audiendive detrahentem. Ineunt familiaritatem ad maledicendum, concordes ad diſcordiam. Conciliant inter ſe inimiciſſimas amicitias, & pari conſentaneæ malignitatis affectu celebratur odioſa collatio. Haud ſecus egere quondam Herodes & Pilatus, de quibus narrat Evangelium, quia *facti ſunt amici in illa die*, (Luc. 23. 12.) hoc eſt in die dominicæ paſſionis. Convenientibus ſic in unum, non eſt dominicam cœnam manducare, ſed magis propinare & bibere calicem dæmoniorum; dum importantibus linguis aliorum perditionis virus, aliorum aures intrantem mortem libenter excipiunt. Sic quippè juxta Prophetam *intrat mors per feneſtras noſtras*, (Jer. 9. 21.) (Detractores Deo odibiles.) cùm prurientes auribus & oribus, lethale poculum detractionis invicem nobis miniſtrare contendimus. Non veniat anima mea in conſilio detrahentium, quoniam Deus odit eos, dicente Apoſtolo: *Detractores Deo odibiles*. (Rom. 1. 30.) Quam ſententiam Deus ipſe loquens in pſalmo, audi quomodo confirmat: *Detrahentem*, inquit, *proximo ſuo, hunc perſequebar*. (Pſal. 100. 5.)

4 Nec mirum, cùm id præcipuè vitium charitatem, (Detractio charitatem impugnat & perimit.) quæ Deus eſt, & quidem cæteris acrius, impugnare & perſequi cognoſcatur, quemadmodum vos quoque poteſtis advertere. Omnis qui detrahit, primùm quidem ſeipſum prodit vacuum charitate. Deindè quid aliud detrahendo intendit, niſi ut is, cui detrahit, veniat in odium vel contemptum ipſis, apud quos detrahit? Ferit ergo charitatem in omnibus qui ſe audiunt lingua maledica, & quantum in ſe eſt, necat funditus & extinguit: non ſolùm autem, ſed & in abſentibus univerſis, ad quos volans verbum fortè per eos, qui præſentes ſunt, pervenire contigerit. Vides (Detractionis ingentia nocumenta.) quàm facilè & in brevi ingentem multitudinem animarum velociter currens ſermo tabe malitiæ hujus inficere poſſit. Propterea dicit de talibus propheticus ſpiritus: *Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt, veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem*. (Pſal. 13. 3.) Utique tam veloces, quàm velociter currit ſermo. Unus eſt qui loquitur, & unum tantùm verbum profert: & tamen illud unum verbum, uno in momento, multitudinis audientium, dum aures inficit, animas interficit. Cor ſiquidem felle livoris amarum per linguæ inſtrumentum ſpargere niſi amara non poteſt, dicente Domino: *Ex abundantia cordis os loquitur*. (Luc. 6. 45.) Et ſunt ſpecies peſtis hujus, (Detractionis variæ ſpecies & modi.) dum alii quidem nudè atque irreverenter, uti in buccam venerit, virus evomant detractionis: alii autem quodam ſimulatæ verecundiæ fuco conceptam malitiam, quam retinere non poſſunt, adumbrare conentur. Videas alta præmitti ſuſpiria, ſicque quadam cum gravitate & tarditate, vultu mœſto, dimiſſis ſuperciliis, & voce plangenti egredi maledictionem, & quidem tantò perſuaſibiliorem, quantò creditur ab his qui audiunt corde invito, & magis condolentis affectu, quàm malitioſè proferri. Doleo, inquit, vehementer, pro eo quòd diligo eum ſatis, & numquam potui de hac re corrigere eum. Et alius: Mihi quidem, ait, benè compertum fuerat de illo iſtud: ſed per me numquam innotuiſſet. At quoniam per alterum patefacta eſt res, veritatem negare non poſſum: dolens dico, revera ita eſt. Et addit: Grande damnum. nam aliàs quidem in pluribus valet, cæterùm in hac parte (ut verum fateamur) excuſari minimè poteſt.

5 His paucis adverſus maligniſſimum vitium commemoratis, revertamur ad explanandi ordinem, & demonſtremus, qui ſint hoc loco intelligendi *Recti*. (Rectitudo hominis quæ in re conſiſtit.) Non enim arbitror ſentire quempiam rectæ intelligentiæ, ſecundùm corpus rectos dici eos, qui ſponſam diligunt. Propterea demonſtranda nobis eſt ſpiritualis, ideſt animi cordiſve, rectitudo. Spiritus eſt qui loquitur, ſpiritualibus ſpiritualia comparans.

---

a Ab initio Sermonis ad hunc locum inſignis eſt in ſcriptis diverſitas. In quibuſdam, omiſſo hoc exordio, Sermo ita incipit. RECTI DILIGUNT TE. *Et hoc cui potiſſimum perſonæ convenire judicamus? Si adoleſcentulis, matri ſunt dicta id loquuntur ſiquidem cùm dixiſſent ei*. EXULTABIMUS ET LÆTABIMUR IN TE, MEMORES UBERUM TUORUM SUPER VINUM, *continuato ſermone hoc quoque inſerunt*: RECTI, &c. Alii ſcripti noſtram lectionem habent. Ex hac varietate nata eſt magna confuſio in pleriſque editis, in quibus referetur utrumque exordium, ſed perperam. Hæc enim varietas indè orta eſt, quòd Bernardus bis hunc eumdem Sermonem pronunciavit, primò quidem cum exordio breviori anno 1137. antequam Romam tertiò proficiſceretur: ſecundò verò, cùm indè rediit anno 1138. eumdem repetiit cum altero exordio, ut interruptum opus ab ultimo hoc ſermone reſumeret. Codex unus Regius num. 4599. conſequenter eumdem ſermonem ſub duplici exordio repetit: unus item Thuano-Colbertinus ſemel hoc loco cum uno exordio, & iterum poſt ſermonem 60. cum altero.

ergo ſecundùm animum, non ſecundùm terrenam & fæculentam materiam, Deus hominem rectum fecit. *Ad imaginem* quippè *& ſimilitudinem ſuam creavit illum*. Ipſe verò, quemadmodum pſallis, *Rectus Dominus Deus noſter, & non eſt iniquitas in eo*. Rectus itaque Deus rectum fecit hominem ſimilem ſibi; ideſt ſine iniquitate, ſicut non eſt iniquitas in eo. Porrò iniquitas, cordis eſt, non carnis vitium: ut per hoc noveris in ſpirituali portione tui, & non in craſſa luteaque ſubſtantia Dei ſimilitudinem conſervandam fore, ſive reparandam. Spiritus enim eſt Deus, & eos qui volunt ſimiles ei vel perſeverare, vel fieri, oportet intrare ad cor, atque in ſpiritu id negotii actitare: ubi revelata facie ſpeculantes gloriam Dei, in eamdem imaginem transformentur de claritate in claritatem, tamquam à Domini ſpiritu.

Gen. 1. 27. Pſal. 91. 16.

Hominem ſtatura rectum cur Deus condiderit.

6 Quamquam & corporis ſtaturam dedit homini Deus rectam: forſitan ut iſta corporea exterioris viliориſque rectitudo figmenti hominem interiorem illum, qui ad imaginem Dei factus eſt, ſpiritualis ſuæ ſervandæ rectitudinis admoneret, & decor limi deformitatem argueret animi. Quid enim indecentius, quàm curvum recto corpore gerere animum? Perverſa res eſt & fœda, luteum vas, quod eſt corpus de terra, oculos habere ſurſum, cœlos liberè ſuſpicere, cœlorumque luminaribus oblectare aſpectus: ſpiritualem verò cœleſtemque creaturam ſuos è contrario oculos, ideſt internos ſenſus atque affectus, trahere in terram deorſum; & quæ debuit nutriri in croceis, hærere luto, tamquam unam de ſuibus, amplexarique ſtercora. Erubeſce, anima mea, divinam pecorina commutaſſe ſimilitudinem: erubeſce volutari in cœno, quæ de cœlo es. Erubeſce anima, ait corpus, in mei conſideratione. Creata creanti ſimilis recta, me quoque accepiſti adjutorium ſimile tibi, utique ſecundùm lineamenta corporeæ rectitudinis. Quocumque te vertas, ſive ad Deum ſurſum, ſive ad me deorſum, (nemo ſiquidem carnem ſuam unquam odio habuit) ubique occurrit tibi ſpecies decoris tui, ubique pro ſtatu tuæ dignitatis habes de magiſterio ſapientiæ familiarem admonitionem. Me ergo meam, quam tui gratia accepi, retinente & ſervante prærogativam; tu quomodo non confunderis amiſiſſe tuam? Cur ſuam in te Conditor intuetur abolitam ſimilitudinem, cùm tuam in me tibi conſervet, aſſidueque repræſentet? Jam omne adjutorium, quod tibi ex me debebatur, vertiſti tibi in confuſionem: abuteris obſequio meo, indignè humanum corpus inhabitas, brutus & beſtialis ſpiritus.

7 Iſtiuſmodi ergo curvæ animæ non poſſunt diligere ſponſam, quoniam non ſunt amicæ ſponſi, cum ſint mundi. *Qui vult*, inquit, *amicus eſſe hujus mundi, inimicus Dei conſtituitur*. Ergo quærere & ſapere quæ ſunt ſuper terram, curvitas animæ eſt: & è regione meditari ac deſiderare quæ ſurſum ſunt, rectitudo. [a] Et ipſa ut perfecta ſit, in ſenſu diffiniatur & conſenſu. RECTUM revera te dixerim, ſi rectè in omnibus ſentias, & factis non diſſentias. Inviſibilis animi ſtatum nuntiet fides, & actio. Rectum judica, ſi fide catholicum, & juſtum opere probaveris. Si quo minus, curvum cenſere non dubites. Sic nempè habes: *Si rectè offers, & rectè non dividis, peccaſti*. Rectè quidem quodcumque horum offers, rectè autem ab alterutro ea non dividis. Noli eſſe rectus oblator, & pravus diviſor. Quid dividis actum à fide? Iniquè dividis, fidem perimens tuam: nam *fides ſine operibus mortua eſt*. Munus mortuum offers Deo? Si enim quædam anima fidei ipſa devotio eſt, quid fides quæ non operatur ex dilectione, niſi cadaver exanime? Benè honoras Deum munere fœtido? benè placas tuæ fidei interfector? Quomodo hoſtia pacifica, ubi tam ſæva diſcordia eſt? non mirum ſi Cain inſurrexit in fratrem, qui ſuam prius occiderat fidem. Quid miraris, ò Cain, ſi ad tua non reſpicit munera qui te deſpicit? Nec hoc mirum ſi non reſpicit ad te, qui ita diviſus es in te. Si manum devotioni, quid animum das livori? NON CONCILIAS Deum tibi, diſcors tecum; non placas, ſed peccas: & nondum quidem impiè feriendo, ſed tamen dividendo non rectè. Etſi necdum fratricida, jam tamen fideicida teneris. Numquid rectus, vel quando manum porrigis Deo, cujus cor in terram trahit livor & fraternum odium? Quomodo rectus, cujus fides mortua, cujus opus mors, cujus nulla devotio, amaritudo multa? Erat quidem in offerente fides, ſed non in fide dilectio: recta oblatio, ſed crudelis diviſio.

Jacob. 4. 4.

Rectitudo animi eſt quærere cæleſtia.

a Rectus quis dicendus.

Gen. 4. 7.

Jacob. 2. 26. Fidei anima, devotio & actio.

TOM. IV.

Gen. 4. 5.

Cain oblatio cur repudiata.

8 MORS FIDEI eſt ſeparatio charitatis. Credis in Chriſtum? fac Chriſti opera, ut vivat fides tua. Fidem tuam dilectio animet, probet actio. Non incurvet terrenum opus, quem fides cœleſtium erigit. Qui te dicis in Chriſto manere, debes ſicut ipſe ambulavit, & tu ambulare. Quòd ſi propriam gloriam quæris, florenti invides, abſenti detrahis, reponis lædenti te: hoc Chriſtus non fecit. Confiteris te noſſe Deum, factis autem negas. Non rectè planè, ſed impiè linguam Chriſto, animam dediſti diabolo. Audi ergo quid dicat: *Homo iſte labiis me honorat, cor autem ejus longè eſt à me*. Non eſt profectò rectus, qui tam non rectè dividis. Non potes attollere caput preſſum diaboli jugo. Non te ſurrigere prævales, cui dominatur iniquitas. Iniquitates tuæ ſupergreſſæ ſunt caput tuum, & ſicut onus grave gravatæ ſunt ſuper te. Iniquitas denique ſedet *ſuper talentum plumbi*. Vides quòd non faciat hominem rectum fides etiam recta, quæ non operatur ex dilectione. At qui ſine dilectione eſt, non habet undè diligat ſponſam. Sed nec opera, quamvis recta, rectum cor efficere ſufficiunt ſine fide. Quis enim rectum dicat hominem non placentem Deo? *Sine fide* autem *impoſſibile eſt placere Deo*. QUI NON PLACET DEO, non poteſt illi placere Deus. Nam cui placet Deus, Deo diſplicere non poteſt. Porrò cui non placet Deus, nec ſponſa ejus. Quomodo ergo rectus, qui nec Deum diligit, nec Eccleſiam Dei, cui dicitur: *Recti diligunt te*? Si ergo nec fides ſine operibus, nec opera ſine fide ſufficiunt ad animi rectitudinem: nos qui in Chriſtum credimus, fratres, rectas ſtudeamus facere vias noſtras & ſtudia noſtra, Levemus corda noſtra cum manibus ad Deum, ut toti recti inveniamur, fidei noſtræ rectitudinem rectis actibus comprobantes, dilectores ſponſæ, dilecti à ſponſo Jeſu-Chriſto Domino noſtro, qui eſt Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Fides operibus comprobanda.

Iſa. 29. 13.

Pſal. 37. 5.

Zach. 5. 7.

Opera ſine fide non faciunt hominem rectum.

Heb. 11. 6.

Nec ſine amore Dei & Eccleſiæ.

SERMO XXV.

De nigredine & formoſitate ſponſæ, ideſt Eccleſiæ.

1 ECCE quod dixeram in ſermone, quia æmulis laceſſentibus ſponſa reſpondere cogatur, quæ corpore quidem de numero adoleſcentularum eſſe videntur, animo autem longè ſunt. Ait nempè, *Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Jeruſalem*. Patet quo detraherent ei, nigredinem improperantes. Sed adverte ſponſæ patientiam ac benignitatem. Non modo enim non reddidit maledictum pro maledicto, ſed inſuper benedixit, *filias Jeruſalem* vocans, quæ magis pro ſua nequitia filiæ Babylonis, vel filiæ Baal, aut ſi quod aliud nomen improperii occurriſſet, appellari meruerant. Sanè didicerat à Propheta, immò ab ipſa unctione quæ docet ſuavitatem, ca-

Cant. 1. 4.

Maledictis non referendam vicem.

Iſa. 42. 2.

---

a Hunc etiam locum, ob præmiſſam rationem, in editis turbavit diſcrepantia veterum codicum. Quibus enim prorſus deeſt proœmium hujus ſermonis, in his ita efferuntur hicce textus. *Rectitudo. Et hanc rectitudinem, ut ſit perfecta in omnibus, in utroque neceſſe eſt ſenſu atque conſenſu. Illum verò rectum corde dixerim, qui & rectè in omnibus ſentiat, & à recto quod ſenſerit, in nullo diſſentiat. Hi de quibus dicitur ad ſponſam*: RECTI DILIGUNT TE, *qui videlicet in omnibus & rectè, & recto* [illegible]. Tum concluditur ſermo his verbis. *Simus & nos de illis fratres, amatores dilectores ſponſi, præſtante eodem Domino noſtro Jeſu-Chriſto, qui cum Patre & Spiritu-ſancto vivit & regnat Deus per omnia ſæc. Amen.* Noſtram verò lectionem alii codices præferunt.

TOM. IV. lamum quaſſatum non conterendum, & linum fumigans non eatinguendum. Propterea non putavit amplios irritaodas ſatis commotas per ſe, nec quicquam addendum ſtimulis invidiæ, qua torquebantur. Magis autem cum his qui oderunt pacem, ſtuduit eſſe pacifica, ſciens ſe etiam inſipientibus debitricem. Maluit ergo ipſas favorabili demulcere vocabulo, quia curæ fuit ei infirmarum potius operam dare ſaluti, quàm propriæ ultioni.

Paſtoris boni eſt infirmorum potius ſaluti quàm propriæ ultioni conſulere.

2 Omnibus quidem optanda eſt iſta perfectio: propriè autem optimorum forma eſt Prælatorum. Sciunt quippè boni fideleſque Præpoſiti, languentium ſibi creditam aoimarum curam, non pompam. Cumque internum murmur cujuſpiam illarum querulæ vocis indicio deprehendunt, etſi in ipſos uſque ad convicia & contumelias prorumpentis; medicos ſe, & non dominos agnoſcentes, parant confeſtim adverſus phreneſim animæ, non vindictam, ſed medicinam. Hæc igitur ratio, cur ſponſa *filias Jeruſalem* dicat eas ipſas, quas malevolas ſuſtinet atque maledicas: videlicet ot in blando ſermone delniat murmurantes, commotionem ſedet, ſanet livorem. Scriptum eſt enim: *Lingua pacifica compeſcit lites*. Aliàs verò filiæ revera Jeruſalem quodam modo ſunt quæ hujuſmodi ſunt, nec falſo ita eas nominat ſponſa. Sive enim propter Sacramenta Eccleſiæ, quæ indifferenter quidem cum bonis ſuſcipiunt; ſive propter fidei æquè communem confeſſionem; ſive ob fidelium corporalem ſaltem ſocietatem, ſeu etiam propter ſpem futuræ ſalutis, à qua omninò non ſunt, quamdiu hìc vivunt, vel tales deſperandæ, quantumlibet vivant deſperatè; non incongruè filiæ Jeruſalem nominantur.

Prov. 15. 1.

Mali Eccleſiæ filiæ, cur.

3 Videamus jam quid illud fuerit dicere: *Nigra ſum, ſed formoſa*. Nullane in his verbis repugnantia eſt? Abſit. Propter ſimplices dico, qui iuter colorem & formam diſcernere non noverunt, cum forma ad compoſitionem pertineat, oigredo color ſit. Non omne denique quod nigrum eſt, continuò deforme eſt. Nigredo (verbi cauſa) in pupilla non dedecet; & nigri quidam lapilli in ornamentis placent; & nigri capilli candidis vultibus etiam decorem augent & gratiam. Sic tibi quoque facilè advertere eſt in rebus innumeris. Quamquam ſine numero ſunt, quæ in ſuperficie quidem reperies decoloria, in compoſitione verò decora. Tali fortaſſis modo poteſt ſponſa, cum pulchritudine utique compoſitionis, nævo non carere nigredinis; ſed ſanè in loco peregrinationis ſuæ. Alioquin erit cùm eam ſibi in patria exhibebit Sponſus gloriæ gloriosam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujuſmodi. At verò nunc ſi diceret, quia nigredinem non haberet, ſeipſam ſeduceret, & veritas in ea non eſſet. Quamobrem ne mireris quia dixit, *Nigra ſum*; & rurſum nihilominus, quia *formoſa* ſit, gloriatur. Quomodo enim non formoſa, cui dicitur, *Veni formoſa mea*? Cui autem dicitur, *Veni*, nondom pervenerat: ne fortè quis putet hoc dictum, non quidem huic nigræ, quæ adhuc laborat veniendo in via; ſed beatæ illi, quæ jam prorſus abſque nigredine regnat in patria.

Non omnis nigredo deformis.

4 Sed audi undè nigram, & undè formoſam ſe dixerit. An nigram quidem ob tetram converſationem, quam prius habuit ſub principe hujus mundi, imaginem terreſtria hominis adhuc portaos: formoſam verò de cœleſti ſimilitudine, quam poſtea commutavit, ambulans jam in novitate vitæ? Sed ſi hoc eſt, cur non magis de præterito, Nigra fui, & non, *Nigra ſum*, dicit? Si cui tamen placet hic ſenſus, id quod ſequitur, *ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis*, ſic oportet intelligi ut de veteri quidem converſatione Cedar, de nova verò Salomonis ſe dixerit tabernaculum. Hoc enim eſſe pelles, quod tabernaculum, Propheta oſtendit dicens: *Repente vaſtata ſunt tabernacula mea, ſubito pelles mea*. Prius igitur *nigra*, ſicut viliſſima tabernacula Cedar: poſtea *formoſa*, ſicut pelles glorioſi Regis.

Sponſa unde nigra, & unde formoſa.

Cant. 1. 4.

Jer. 4. 20.

5 Sed videamus quomodo ad ſtatum potius vitæ potioris utrumque reſpiciat. Si conſideremus habitum exteriorem ſanctorum, eum qui in facie eſt, quam ſit humilis utique & abjectus, & quadam neglectus incuria; cùm tamen identidem intus revelata facie gloriam Dei ſpeculantes, in eamdem imaginem transformentur de claritate in claritatem, tamquam à Domini ſpiritu: nonne una quælibet talis anima meritò nobis videbitur poſſe reſpondere exprobrantibus ſibi nigredinem: *Nigra ſum, ſed formoſa*? Vis tibi denique demonſtrem animam & nigram pariter, & formoſam? *Epiſtola*, inquiunt, *graves ſunt: ſed præſentia corporis infirma, & ſermo contemptibilis*. Paulus hic erat. Itane Paulum, ò filiæ Jeruſalem, de præſentia corporis æſtimatis, & tamquam decolorem deformemque contemnitis, quia cernitis homunculum affligtari *in fame & ſiti, in frigore & nuditate, in laboribus plurimis, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter*? Hæc ſont quæ denigrant Paulum. Pro hujuſmodi Doctor gentium reputatur inglorius, ignobilis, niger, obſcorus; tamqoam denique peripſema hujus mundi. Enim verò oonne ipſe eſt qui rapitur in paradiſum, qui unum alterumque perambulans, oſque ad tertium ſui puritate penetrat cœlum? O verè polcherrima anima! quam, etſi infirmum inhabitantem corpuſculum, pulchritudo cœleſtis admittere oon deſpexit, angelica ſublimitas non rejecit, claritas divina oon repulit. Hanc vos dicitis nigram? Nigra eſt, ſed formoſa, filiæ Jeruſalem. Nigra veſtro, formoſa divino angelicoque judicio. Etſi nigra eſt, forinſecus eſt. Sibi autem pro minimo eſt, ut à vobis judicetur, aut ab his qui ſecundùm faciem judicant. *Homo* ſiquidem *videt in facie, Deus autem intuetur cor*. Propterea etſi nigra foris, ſed intus formoſa, ut ei placeat cui ſe probavit. Non enim vobis: quibus ſi adhuc placeret, Chriſti ſervus non eſſet. FELIX nigredo, quæ mentis candorem parit, lumen ſcientiæ, conſcientiæ puritatem.

Nigredo in ſanctis etiam locum habet.

2. Cor. 10. 10.

2. Cor. 11. 23. & 27. 4.

1. Reg. 16. 7.

6 Audi denique qoid per Prophetam Deus promittat iſtiuſmodi nigris, quos aut humilitas pœnitentiæ, aut charitatis zelus, tamquam ſolis æſtus, decoloraſſe videtur. *Si fuerint*, ait, *peccata veſtra ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur; ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana alba erunt*. Non planè contemnenda in ſanctis iſta nigredo extera, quæ candorem operatur internum, & ſedem proindè præparat ſapientiæ. *Candor eſt* enim *vitæ æternæ* ſapientia, ut Sapiens diffinit: & candidam oportet eſſe animam, in qua ipſa ſedem elegerit. Quòd ſi *anima juſti ſedes eſt ſapientiæ*, haud dubiè dixerim animam juſti eſſe candidam. Et fortaſſis juſtitia ipſa candor eſt. Juſtus autem erat Paulus, cui *repoſita* fuerat *corona juſtitiæ*. Candida proindè Pauli anima erat, & ſapientia ſedebat in ea, ita ut ſapientiam loqueretur inter perfectos, ſapientiam in myſterio abſconditam, quam nemo principum mundi hujus agnovit. Porrò hunc in eo ſapientiæ, juſtitiæque candorem nigredo illa exterior de præſentia corporis infirma, de laboribus plurimis, de jejuoiis ac vigiliis multis, aut operabatur, aut promerebatur. Idcòque & quod nigrum eſt Pauli, ſpecioſius eſt omni ornatu eatrinſeco, omoi etiam regio cultu. Non comparabitur ei quantalibet pulchritudo carnis, oon cutis utique oitida & arſura, non facies colorata vicina putredioi, non veſtis pretioſa obnoxia vetuſtati, non auri ſpecies, ſplendorve gemmarum, ſeu quæque talia, quæ omnia ſunt ad corruptionem.

Iſa. 1. 18.

Sap. 7. 26.

2. Tim. 4. 8.

Pauli pulchritudo & candor.

Nigredo ſpecioſa.

7 Meritò proindè omnia cura ſanctorum, ſpreto ornatu cultuque ſuperfluo exterioris ſui hominis, qui certè corrumpitur, omni ſe diligentia præbet & occupat excolendo ac decorando ioteriori illi, qui ad imaginem Dei eſt, & renovatur de die in diem. Certi ſuut enim Deo non poſſe eſſe quicquam acceptius imagine ſua, ſi proprio fuerit reſtituta decori. Propterea & omnis gloria eorum intus, non foris eſt, hoc eſt non in flore fœni, aut in ore vulgi, ſed in Domino. Undè & dicunt, *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ*: quòd conſcientiæ ſola ſit arbiter

Cura ſanctorum præcipua circa animam.

Digitized by Google

A biter Deus, cui ſoli placere deſiderant; & cui placere, ſola vera & ſumma gloria eſt. Non mediocris planè gloria illa quæ intus eſt, in qua gloriari dignatur & Dominus gloriæ, dicente David: *Omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus*. Et tutior ſua cuique gloria, dum habet eam in ſemetipſo, & non in altero. At non in ſolo fortaſſis candore interno, ſed in exteriori quoque nigredine & exteriore gloriandum, ne quid omninò ſanctis deperat, ſed omnia cooperentur in bonum. Non ſolùm igitur in ſpe, ſed & gloriari in tribulationibus. *Libenter*, ait, *gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti*. Optanda infirmitas, quæ Chriſti virtute compenſatur. Quis dabit mihi non ſolùm infirmari, ſed & deſtitui ac deficere penitus à memetipſo, ut Domini virtutum
B virtute ſtabiliar? *Nam virtus in infirmitate perficitur*. Denique ait, *Quando infirmor, tunc fortis ſum & potens*.

1. Cor. 1. 31. Sanctorum gloria interior, & exterior. Pſal. 44. 14. 2. Cor. 12. 10. Ibidem.

8 Quod cùm ita ſit, pulchrè ſponſa convertit ſibi ad gloriam, quod ei pro opprobrio ab æmulis intorquetur; non modo *formoſam*, ſed & *nigram* eſſe ſe glorians. Non enim erubeſcit nigredinem, quam novit præceſſiſſe & in ſponſo: cui ſimilari quantæ etiam gloriæ eſt? Nil ſibi glorioſius proindè putat, quàm Chriſti portare opprobrium. Undè vox illa prorſus exultationis & ſalutis: *Abſit mihi gloriari, niſi in cruce Domini mei Jeſu Chriſti*. GRATA ignominia crucis ei,
C qui Crucifixo ingratus non eſt. Nigredo eſt, ſed forma & ſimilitudo Domini. Vade ad ſanctum Iſaiam, & deſcribet tibi, qualem in ſpiritu illum viderit. Quem namque alium dicit *virum doloris, & ſcientem infirmitatem*; & quia *non erat ei ſpecies neque decor*? Et addidit: *Nos putavimus eum tamquam leproſum, & percuſſum à Deo, & humiliatum. Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, attritus eſt propter ſcelera noſtra; & livore ejus ſanati ſumus*. Ecce undè niger. Junge & illud ſancti David, *Specioſus forma præ filiis hominum*; & habes totum in ſponſo, quod ſponſa de ſe hoc in loco teſtata eſt.

Cruciſixo conformari gloria Chriſtiani. Gal. 6. 14. Iſa. 53. 3. Ibidem. 4. Pſal. 44. 3.

9 Num tibi rectè & ipſe videtur ſecundùm ea quæ
D dicta ſunt, æmulis poſſe reſpondere Judæis: Niger ſum, ſed formoſus, filii Jeruſalem? Niger planè, cui *non erat ſpecies, neque decor*; niger, quia *vermis & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis*. Denique ſeipſum *fecit peccatum*: & nigrum dicere verear? Intuere ſanè pannis ſordidum, plagis lividum, illitum ſputis, pallidum morte; & nigrum vel tunc profectò fatebere. Percunctare etiam Apoſtolos, eumdem ipſum qualem in monte perſpexerint; aut certè Angelos, in qualem proſpicere concupiſcant; & nihilo minus formoſum mirabere. Ergo formoſus in ſe, niger propter te. Quàm formoſum & in mea forma te agnoſco, Domine Jeſu! non ob divina tantùm quibus effulges miracula, ſed & propter veritatem, &
E manſuetudinem, & juſtitiam. Beatus qui te in his hominem inter homines converſantem diligenter obſervans, ſeipſum præbet pro viribus imitatorem tui. Hoc jam beatitudinis munus formoſa tua primitias ſuæ dotis accepit; nec quod formoſum eſt tui, imitari pigra; nec quod nigrum ſuſtinere confuſa. Undè & dicebat: *Nigra ſum, ſed formoſa, filiæ Jeruſalem*. Et addidit ſimilitudinem, *ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis*. At iſtud obſcurum eſt, nec attingendum omninò fatigatis. Habetis tempus ad pulſandum. Si non diſſimulatis, aderit qui revelat myſteria: nec cunctabitur aperire, qui & ad pulſandum
F invitat. Ipſe eſt enim qui aperit, & nemo claudit, ſponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Pſal. 21. 7. Chriſtus quomodo niger & formoſus. 2. Cor. 5. 21. Apoc. 3. 7.

SERMO XXVI.*

TOM. IV

* Habitus anno 1138.

In quo beatus Bernardus obitum fratris ſui Girardi [a] luget.

1 SICUT *tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis*. Hinc incipiendum, quia hic deſiit ſermo ſuperior. Hoc expectatis audire quid ſit, & qualiter ei quod proximo tractatum eſt capitulo coaptetur, quia ſimilitudo eſt. Poteſt enim hoc ita ſubjunctum fuiſſe, ut utraque pars ſimilitudinis ad id ſolum reſpondeat, quod ibi præceſſerat, *Nigra ſum*. Poteſt & ita, ut duobus illis duo iſta, idest ſingula ſingulis referan-
B tur. Ille ſenſus ſimplicior, iſte obſcurior eſt. Sed tentemus utrumque: & prius quidem hunc, qui difficilior apparet. Non autem in duobus primis, ſed in duobus dumtaxat extremis difficultas eſt. Nam *Cedar* quidem (quod interpretatur tenebræ) apertè ſatis cum nigredine convenire videtur: ſed *pelles Salomonis* cum formoſitate non ita. Porrò tabernacula in eamdem nihilominus concurrere convenientiam quis non videat? Quid enim tabernacula, niſi noſtra ſunt corpora in quibus peregrinamur? Nec enim habemus hic manentem civitatem, ſed futuram inquirimus. Sed & militamus in eis, tamquam in tabernaculis; prorſus violenti ad regnum. Denique militia eſt vita homi-
C nis ſuper terram: & quamdiu militamus in hoc corpore, peregrinamur à Domino, idest à luce. Nam Dominus lux eſt: & in quantum quiſque cum eo non eſt, intantum in tenebris eſt, hoc eſt in Cedar. Flebilem proindè vocem illam agnoſcat ſuam: *Heu mihi quia incolatus meus prolongatus eſt! habitavi cum habitantibus Cedar, multum incola fuit anima mea*. Eſt ergo hoc habitaculum noſtri corporis, non civis manſio, aut domus indigenæ; ſed aut tabernaculum militantis, aut ſtabulum viatoris. Eſt, inquam, hoc corpus tabernaculum, & tabernaculum Cedar, quod nimirum animam, quaſi objectu ſui, incircumſcripti luminis interim nunc fraudat aſpectu; nec ſinit omni-
D nò videre illud, niſi per *ſpeculum* quidem & *in ænigmate*, non autem *facie ad faciem*.

Cant. 1. 4. Hebr. 13. 14. Job. 7. 1. Corpus noſtrum tabernaculum tenebroſum. Pſal. 119. 5. 1. Cor. 13. 12.

2 Videſne undè Eccleſiæ nigredo, undè pulcherrimis quoque animabus nonnulla rubigo inhæſerit? De tabernaculo profectò Cedar, de exercitio laborioſæ militiæ, de diuturnitate miſeri incolatus, de anguſtiis ærumnoſi exilii, de corpore denique fragili & gravi: quia *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem*. Propterea & cupiunt diſſolvi: ut corpore levatæ, Chriſti avolent in amplexus. Undè & gemens una de miſeris ajebat: *Infelix ego homo! quis me liberabit de corpore mortis hujus?* Scit nimirum quæ hujuſmodi
E eſt, quòd non poſſit in tabernaculo Cedar carere ad purum macula aut ruga, non quantulacumque nigredine: & cupit exire, ut ſe poſſit exuere. Et hæc ratio, cur ſponſa nigram ſe dixerit *ſicut tabernacula Cedar*. Sed enim quomodo formoſa, *ſicut pelles Salomonis*? At neſcio quid ſublime, ac ſacrum ſentio in his pellibus involutum, quod minimè auſim omninò contingere; niſi ad nutum ſanè ipſius, qui repoſuit & ſignavit. Legi nimirum: *Qui ſcrutator eſt majeſtatis, opprimetur a gloria*. Superſedeo igitur & differo. Vobis interim curæ erit ſolito impetrare favorem veſtris precibus: ut eo alacriores, quo fidentiores redeamus ad id, quod attentioribus eget ani-
F mis. Et fortaſſis inveniet pius pulſator, quod temerarius ſcrutator non poſſet. Quamquam & mœror finem imperat, & calamitas quam patior.

Nigredo Eccleſiæ undè. Sap. 9. 15. Rom. 7. 24. Mortem cur pii optent. Prov. 25. 27.

3 Quouſque enim diſſimulo [b] & ignis quem intra

---

a De ejus converſione lege Guillelmum in lib. 1. de vita Bernardi num. 19. & 21. Cellerarius erat apud Claram-vallem ibid. num. 27. Ejus mors incidit in annum 1138. poſt ſuum ex Italia cum Bernardo reditum, hic num. 14. Similem orationem funebrem de Humberto habes in tomo 3.

b Hic incipit Bernardi de Girardo fratre oratio funebris, quam Berengarius, ille Abaelardi impudens diſcipulus, temerarè ſuggillat, in primis quod *triſtia latis conciderent*: deindè quod quibuſdam Ambroſii verbis utatur, ex ejus oratione funebri de morte Satyri fratris *ſyllabatim* depromptis. At iſta non in hoc Sermone leguntur: nec, ſi legerentur, Bernardo facerent injuriam. Loca duo huc referre juvat. En primum: *Deceſſit frater à vita, immò, ut rectius fatear, mortem reliquit pro vita. Frater, inquam, deceſſit, tenor conſcientiæ, morum ſpeculum, virorum religio. Quis ulteriùs negetabit ad laborem? quis ampliùs luxerit mœrentem!* Alterum hoc eſt: *Ibi bovem requirit, ſi quid ſolum putat, frequenti magno pium ſeſſatus aſſolum. Ego, inquam, bovem requirit, cum quo ducere cælo aratrum conſueuit*. Poſterior quidem locus extat poſt initium apud Ambroſium: neuter apud Bernardum. Cautè præmiſit Berengarius, ni fallor, ne mendacii atque impoſturæ argueretur.

TOM. IV. meipſum abſcondo, triſte pectus adurit, interiora depaſcitur? Clauſus latius ſerpit, ſævit acrius. Quid mihi & cantico huic, qui in amaritudine ſum? Vis doloris abducit iutentionem, & indiguatio Domini ebibit ſpiritum meum. Subtracto ſiquidem illo, per quem mea in Domino ſtudia utcumque libera eſſe ſolebant; ſimul & cor meum dereliquit me. Sed feci vim animo, ac diſſimulavi uſque huc; ne affectus quidem vincere videretur. Denique plorautibus aliis, ego (ut advertere potuiſtis) ſiccis oculis, ſecutus ſum inviſum funus, ſiccis oculis ſteti ad tumulum, quouſque cuucta peracta ſunt exequiarum ſolemnia. Indutus ſacerdotalibus, ſolitas iu eum orationes proprio ore complevi, terram meis manibus ex more jeci ſuper dilecti corpus, terram mox futurum. Qui me intuebantur, flebant & mirabantur, quòd uon flerem ipſe: cùm non illum quidem, ſed me potiùs, qui illum amiſiſſem, omnes miſerarentur. Cujus enim vel ferreum pectus ſuper me ibi non moveretur, quem videret Girardo ſuperſtitem? Commune damnum: ſed præ meo non reputabatur infortunio. At ego quibus poteram viribus fidei, reluctabar affectui, uitens vel invitus non moveri fruſtra addictione naturæ, univerſitatis debito, conditionis uſu, potentis juſſu, judicio juſti, flagello terribilis, Domini voluntate. Pro hujuſmodi ſemper ex tunc & deinceps exegi à memetipſo nou indulgere multo fletui, multum tamen turbatus & mœſtus. Nec potui imperare triſtitiæ, qui potui lachrymæ; ſed, ut ſcriptum eſt, *Turbatus ſum, & non ſum locutus*. At ſuppreſſus dolor altius introrſum radicavit, eo (ut ſentio) acerbior factus, quo non eſt exire permiſſus. Fateor, victus ſum. Exeat neceſſe eſt foras quod intus patior. Exeat ſanè ad oculos filiorum, qui ſcientes incommodum, planctum humanius æſtiment, dulcius conſolentur.

Bernardus funus fratris ſui ſiccis oculis proſecutus.

Conſolationis motiva.

Pſal. 76. 5.

4 Scitis, ò filii, quàm juſtus ſit dolor meus, quàm dolenda plaga mea. Cernitis nempè, quàm fidus comes deſeruit me in via hac qua ambulabam, quàm vigil ad curam, quàm non ſeguis ad opus, quàm ſuavis ad mores. Quis ita mihi perneceſſarius? cui æquè dilectus ego? Frater erat genere, ſed religione germanior. Dolete, quæſo, vicem meam vos, quibus hæc nota ſunt. Infirmus corpore eram, & ille portabat me; puſillus corde eram, & confortabat me; piger & negligens, & excitabat me; improvidus & obliviosſus, & commonebat me. Quo mihi avulſus es? quo mihi raptus è manibus, homo unanimis, homo ſecundùm cor meum? Amavimus uos in vita: quomodo in morte ſumus ſeparati? Amariſſima ſeparatio! & quàm uon poſſet omninò efficere uiſi mors. Quando enim me vivus vivum deſereres? Omninò opus mortis, horrendum divortium. Quis enim tam ſuavi vinculo mutui noſtri non pepercisset amoris, uiſi totius ſuavitatis inimica mors? Benè mors, quæ unum rapiendo, duos furioſa peremit. An uon mors etiam mihi? immò plus mihi, cui utique omni morte infelicior vita ſervata eſt. Vivo ut vivens moriar: & hoc dixerim vitam? Quàm mitius me privares, ò auſtera mors, vitæ uſu, quàm fructu! nam vita ſine fructu gravior mors. Denique duplex malum ligno paratur infructuoſo, ſecuris & ignis. Ergo meis laboribus invidens, elongaſti à me amicum & proximum, per cujus maximè ſtudium erant (ſi quando erant) fructuoſi. Satius proindè mihi fuiſſet periclitari vita, quàm tua, ò Girarde, præſentia, qui meorum in Domino ſtudiorum eras ſollicitus incitator, fidelis [a] adjutor, cautus examinator. Cur, quæſo, aut amavimus, aut amiſimus nos? Dura conditio, ſed mea miſeranda fortuna, & non illius! Nam tu chare frater, ſi charos amiſiſti, chariores utique recepiſti. Me verò quænam jam miſerum conſolatio manet poſt te unicum ſolatium meum? Placita fuit pariter utrique ſocietas corporum pro morum concordia: ſed ſolùm me diviſio vulueravit. Commune, quòd libuit; quòd triſte & lugubre, meum: iu me tranſierunt iræ, in me confirmatus eſt furor. Erat ambobus alterutrum grata præſentia, dulce conſortium, ſuave colloquium: ſed tantas utriuſque delicias ego perdidi, tu mutaſti. Et quidem immutatis illis retributio multa.

Quàm juſtus dolor Bernardi, ex obitu fratris.

Mutuus amor fratrum.

Separatio durior morte.

Matth. 3. 10.

[a] al. fortis.

5 Quanto fœnore [b] gaudiorum ac benedictionum cumulo cares hodie nobis, frater chariſſime! Habes certè pro me tantillo repoſitam tibi Chriſti præſentiam: uec diſpendium ſentis abſentiæ à nobis tuæ, Angelorum admixtus choris. Non eſt igitur quòd cauſeris tu de uoſtra quaſi ſubtracta tibi præſentia, cui affatim ſui, ſuorumque copiam Dominus majeſtatis indulſit. At ego pro te quid? Quàm vellem ſcire quidnam ſentias nunc de me illo unico tuo, mediis nutante curis & pœnis, deſtituto te baculo imbecillitatis meæ! ſi tamen licet adhuc cogitare de miſeris, ingreſſo abyſſum luminis, atque illo pelago æternæ felicitatis abſorpto. Fortè enim, etſi uoſti nos ſecundùm carnem, ſed nunc jam non uoſti: & quoniam introiſti in potentias Domini, memoraris juſtitiæ ejus ſolius, immemor noſtri. Cæterùm *qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt*, & in divinum quemdam totus immutatur affectum: uec poteſt jam ſentire aut ſapere uiſi Deum, & quod ſentit & ſapit Deus, plenus Deo. Deus autem charitas eſt, & quanto quis conjunctior Deo, tanto plenior charitate. Porrò impaſſibilis eſt Deus, ſed uon incompaſſibilis, cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere. Ergo & te neceſſe eſt miſericordem eſſe, qui inhæres miſericordi, quamvis jam minimè miſer ſis: & qui non pateris, compateris tamen. Affectus proinde tuus non eſt imminutus, ſed immutatus; uec quoniam Deum induiſti, noſtri [c] cura te exuiſti: & ipſi enim cura eſt de nobis. Quod infirmum eſt abjeciſti, ſed nou quod pium. Charitas denique numquam excidit: non obliviſceris me in finem.

b Mors beati non jactura ſed lucrum.

1. Cor. 6. 17.

Beati in cœlo pro nobis ſolliciti.

c 1. Petr. 5. 7. 1. Cor. 13. 8.

6 Videor mihi quaſi audire fratrem meum dicentem: *Namquid mater oblivisci poterit filii uteri ſui?* Etſi illa oblita fuerit, ego tamen non obliviſcar tui. Non expedit prorſus. Scis ubi verſer, ubi jaceam, ubi reliqueris me; non eſt qui porrigat manum. Ad omne quod emerſerit, reſpicio ad Girardum ut conſueveram, & non eſt. Heu! tunc ingemiſco miſer, ſicut homo ſine adjutorio. Quem conſulam iu ambiguis? cui in adverſis fidam? quis portabit onera? quis pericula propolſabit? Nonne ubique greſſus meos Girardi oculi anteibant [a]? Nonne tuum, Girarde, pectus curæ [d] meæ notius, quàm meum ipſius habebant, ſamiliarius incurſabant, acrius urgebant? Nonne in lingua tua illa placabili & potenti, meam à ſermonibus ſæculi frequentiſſimè vindicabas, & amico reddebas ſilentio? Dominus dederat illi linguam eruditam, ut ſciret quando deberet proferre ſermonem. Ita denique in prudentia reſponſorum ſuorum, & iu gratia data ſibi deſuper, & domeſticis ſatisfaciebat & exteris, ut penè me nemo requireret, cui prior fortè Girardus occurriſſet. Occurrebat autem adventantibus, opponens ſe, ne ſubito meum otium incurſarent. Si quibus ſanè per ſe ſatisfacere uon quibat, hos perducebat ad me, cæteros emittebat. O virum induſtrium! ò amicum fidelem! & amico gerebat morem, & officiis charitatis non deerat. Quis vacua ab eo receſſit manu? Si dives, conſilium; ſi pauper, ſubſidium reportabat. Nec quærebat quæ ſua ſuut, qui ſe mediis ingerebat curis, ut ego vacarem. Sperabat enim, ſicut erat humillimus, majorem de noſtra quiete fructum, quàm ſi vacaret ipſe. Interdum tamen poſtulabat abſolvi, & alteri cedere, quaſi qui melius provideret. Sed ubi

Iſai. 49. 15.

[a] al. animabant. d

Girardi prudentia, & induſtria in negotiis.

---

a Idipſum teſtatur Gaufridus in lib. 3. de vita Bernardi c. 21. *Non extraneum quemlibet*, inquit Gaufridus, *vix aut umquam ſine lacrymis ſepelivit*.
b Id eſt, *cum quanto fœnore*. Quidam codices ſcripti & editi poſt *frater chariſſime*, addunt; *tanto*, ut reſpondeat *quanto*, ſed perperam.

c Hanc curam colligere licet ex duabus Girardi apparitionibus, in lib. 4. de vita Bernardi num. 10. & lib. 5. num. 8.
d Id teſtatur Bernardi per Girardum increpatio de miraculis, ne is inde inſoleſceret, in lib. 1. Vitæ num. 43.

ille inveniretur? Nec petulanti aliquo (ut aſſolet) in eo officii detinebatur affectu, ſed ſolo intuitu charitatis. Siquidem plus omnibus laborabat, & minùs omnibus accipiebat, ita ut ſæpè, cùm aliis neceſſaria miniſtraret, egeret ipſe in pluribus, verbi cauſa, cibo aut veſte. Denique cùm ſe ſentiret deceſſui propinquare: „ Deus, inquit, tu ſcis, quòd quantum „ in me fuit, ſemper optavi quietem; mihi intende„ re, tibi vacare. Sed implicitum tenuit timor tuus, „ voluntas fratrum, & ſtudium obediendi, ſuper „ omnia Abbatis pariter & fratris germana dilectio. Ita eſt. Gratias tibi, Frater, de omni fructu meorum, ſi quis eſt, in Domino ſtudiorum. Tibi debeo ſi profeci, ſi profui. Tu intricabaris, & ego tuo beneficio feriatus ſedebam mihi, aut certè divinis obſequiis ſanctius occupabar, aut doctrinæ filiorum utilius intendebam. Cur enim ſecurus intus non eſſem, cùm te ſcirem agentem foris, manum dexteram meam, lumen oculorum meorum, pectus meum, & linguam meam? Et quidem indefeſſa manus, oculus ſimplex, pectus conſilii, lingua loquens judicium, ſicut ſcriptum eſt: *Os juſti meditabitur ſapientiam, & lingua ejus loquetur judicium.*

Bernardus fratri ſuo profectus ſuos adſcribit.

Pſal. 36. 3.

Girardus etiam internorum ac ſpiritualium peritus.

7 Sed quid dixi foris agentem illum? quaſi interna Girardus neſciret, ac ſpiritualium expers eſſet donorum. Norunt qui illum norunt ſpirituales, quàm verba ejus ſpiritum redolerent. Norunt contubernales, quàm mores ejus & ſtudia non carnem ſaperent, ſed ferverent ſpiritu. Quis illo rigidior in cuſtodia diſciplinæ? quis in caſtigando corpus ſuum diſtrictior, ſuſpenſior vel ſublimior in contemplando, ſubtilior in diſſerendo? Quoties cum eo diſſerens ea didici quæ neſciebam; & qui docturus adveneram, doctus magis abſceſſi? Nec mirum de me, cùm magni ac ſapientes viri idipſum nihilo minùs ex illo ſibi accidiſſe teſtentur. Non cognovit litteraturam: ſed habuit litterarum inventorem ſenſum, habuit & illuminantem Spiritum. Nec in maximis tantùm, ſed in minimis maximus erat. Quid (verbi cauſa) in ædificiis, in agris, hortis, aquis, cunctis denique artibus ſeu operibus ruſticorum? quid, inquam, vel in hoc rerum genere Girardi ſubterfugit peritiam? Cæmentariis, fabris, agricolis, hortulanis, ſutoribus, atque textoribus facilè magiſter erat. Cumque omnium judicio omnibus eſſet ſapientior, ſolis in ſuis oculis non erat ſapiens. Utinam multos, etſi minùs ſapientes, non plùs tangeret illa maledictio: *Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris!* Scientibus iſta loquor, & adhuc plura bis de illo, & majora compertis. Parco tamen, quia caro mea, & frater eſt. Hoc tamen ſecurus addo, mihi utilis in omnibus, & præ omnibus: fuit utilis in parvis & magnis, in privatis & publicis, foris & intus. Meritò ex eo pendebam totus, qui mihi totum erat. Solum penè reliquerat mihi proviſoris honorem & nomen; nam opus ipſe faciebat. Ego vocitabar Abbas, ſed ille præerat in ſollicitudine. Meritò requievit in illo ſpiritus meus, per quem licebat delectari in Domino, prædicare liberius, orare ſecurius. Per te, inquam, mihi, frater mi, mens ſobria, & grata quies, ſermo efficacior, pinguior oratio, frequentior lectio, & ferventior affectus.

Peſt abſque litteris.

Rerum œconomicarum peritus.

Iſai. 5. 21.

Fratris vices agens.

8 Heu! ſublatus es, & hæc omnia ſimul. Tecum omnes pariter abiere deliciæ, & lætitiæ meæ. Jam curæ irruunt, jam moleſtiæ hinc indè pulſant, & anguſtiæ undique ſolùm me repererunt, ſolæ mihi te abeunte remanſerunt, ſolus ſub ſarcina gemo. Aut ponere, aut opprimi neceſſe eſt, quia tu tuos humeros ſubduxiſti. Quis mihi tribuat citò mori poſt te? Nam pro te nolim, nec te tua fraudare gloria. Porrò ſupervivere tibi, labor & dolor. Vivam, quoad vivam, in amaritudine, vivam in mœrore: & hæc ſit mihi conſolatio, ut mœrendo affligar. Non parcam, & juvabo manum Domini: etenim manus Domini tetigit me. Me, inquam, tetigit & percuſſit, non illum, quem vocavit ad requiem: me occidit, cùm ſuccidit illum. Numquid enim occiſum quis dixerit, quem plantavit in vita? At quod illi vitæ janua fuit, mihi planè eſt mors: meque illa morte mortuum dixerim, non hunc qui obdormivit in Domino. Exite, exite lachrymæ jampridem cupientes: exite, quia is qui vobis meatum obſtruxerat, commeavit. Aperiantur cataractæ miſeri capitis, & erumpant fontes aquarum, ſi fortè ſufficiant ſordes diluere culparum, quibus iram merui. Cùm conſolatus fuerit ſuper me Dominus, tunc fortaſſis & ego merear conſolari, ſi tamen non pepercero à mœrore: nam qui lugent, ipſi conſolabuntur. Propterea condeſcendat mihi omnis ſanctus, & in ſpiritu lenitatis qui ſpiritualis eſt, ſuſtineat lamentantem. Luctus meus humano, quæſo, penſetur affectu, non uſu. Videmus nempè mortuos quotidie plangere mortuos ſuos: fletum multum, & fructum nullum. Non culpamus affectum, niſi cùm excedit modum; ſed cauſam. Ille nimirum naturæ eſt, & ejus turbatio pœna peccati: hæc vanitas & peccatum. Etenim ibi ſola (niſi fallor) plorantur damna gloriæ carnis, vitæ præſentis incommoda. Et plorandi qui ita plorant. Numquid ego ſic? Similis mihi affectus, ſed altera cauſa, diſſimiliſque intentio. Nulla mihi ſanè querela de omnibus quæ ſunt mundi. In his profectò quæ ſunt Dei, ademptum doleo fidele auxilium, ſalutare conſilium. Girardum lugeo: Girardus eſt in cauſa, frater carne, ſed proximus ſpiritu, ſocius propoſito.

Bernardus jacturam ſuam deflet.

TOM. IV.

Matt. 5. 5.

Plorandi qui temere mortuos plorant.

9 Addæſit anima mea animæ illius; & unam fecit de duabus, non conſanguinitas, ſed unanimitas. Carnis quidem neceſſitudo non defuit: ſed plus junxit ſocietas ſpiritus, conſenſus animorum, morum conformitas. Cùm ergo eſſemus cor unum & anima una, hanc meam pariter atque ipſius animam pertranſivit gladius, & ſcindens, mediam partem locavit in cœlo, partem in cœno deſeruit. Ego, ego illa portio miſera in luto jacens, truncata parte ſui, & parte potiori; & dicitur mihi, Ne fleveris? Avulſa ſunt viſcera mea à me; & dicitur mihi, Ne ſenſeris? Sentio, ſentio vel invitus, quia nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea ænea eſt: ſentio prorſus & doleo, & dolor meus in conſpectu meo ſemper. Non ſanè nos poterit duritiæ & inſenſibilitatis arguere ille qui verberat, quomodo illos, de quibus ait: *Percuſſi eos, & non doluerunt.* Affectum meum confeſſus ſum, & non negavi. Carnalem quis dixerit: ego humanum non nego, ſicut nec me hominem. Si nec hoc ſufficit, nec carnalem negaverim. Nam & ego carnalis ſum, venumdatus ſub peccato, addictus morti, pœnis & ærumnis obnoxius. Non ſum, fateor, inſenſibilis ad pœnas, mortem horreo meam & meorum. Meus Girardus erat, meus planè. An non meus, qui frater ſanguine fuit, profeſſione filius, ſollicitudine pater, conſors * ſpiritu, intimus affectu? Is receſſit à me: ſentio, læſus ſum, & graviter.

Vis mutui amoris inter Bernardum & Girardum.

Jer. 5. 3.

Bernardus ſtoicæ apathiæ expers.

** al. concors.*

10 Ignoſcite, filii, immò, ſi filii, vicem dolete paternam. Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem vos amici mei, qui certè conſideratis, quàm gravia pro peccatis recepi de manu Domini. In virga indignationis ſuæ percuſſit me, dignè pro meritis, durè pro viribus. An leve quis dixerit vivere me abſquè Girardo, niſi qui ignorat quid mihi cum Girardo? Nec tamen contradico ſermonibus Sancti: nec reprehendo judicium, quo recepit quiſque quo dignus eſt, ille coronam quam meruit, ego quam debui pœnam. Numquid quia ſentio pœnam, reprehendo ſententiam? Humanum eſt illud, hoc impium. Humanum, inquam, & neceſſe affici erga charos, ſive delectabiliter cùm præſto ſunt, ſive cùm abſunt, moleſtè. Non erit otioſa ſocialis converſatio, præſertim inter amicos: & quid effecerit mutuus amor in ſibi præſentibus, horror indicat ſeparationis; & dolor de invicem ſeparatis. Doleo ſuper te, Girarde chariſſime, non quia dolendus, ſed quia ablatus. Et ideò fortaſſis dolendum mihi potiùs ſuper me, qui bibo calicem amaritudinis. Et ſolus dolendus, quia ſolus bibo: non enim & tu. Solus ego patior quod ſolent pariter pati qui ſe diligunt, cùm ſe amittunt.

Fratris mortem ſuam reputat pœnam; ſed juſtam.

11 Utinam non te amiſerim, ſed præmiſerim! uti-

TOM. IV. nam vel tardè aliquando ſequar te quocumque ieris! Non enim dubium, quin ad illos ieris, quos circa medium extremæ noctis tuæ invitabas ad laudem, cùm in vultu & voce exultationis ſubito erupiſti in illud Davidicum, ſtupentibus qui aſſiſtebant: *Laudate Dominum de cælis, laudate eum in excelſis.* Jam tibi, Frater mi, nocte adhuc media dieſcebat, & nox ſicut dies illuminabatur. Prorſus illa nox illuminatio tua in deliciis tuis. Accitus ſum ego ad id miraculi videre exultantem in morte hominem, & inſultantem morti. Ubi eſt mors victoria tua? Ubi eſt mors ſtimulus tuus? Jam non ſtimulus, ſed jubilus. Jam cantando moritur homo, & moriendo cantat. Uſurparis ad lætitiam mater mœroris, uſurparis ad gloriam gloriæ inimica, uſurparis ad introitum regni porta inferi, & fovea perditionis ad inventionem ſalutis: idque ab homine peccatore. Juſtè nimirum, quia tu iniquè in hominem innocentem & juſtum poteſtatem temeraria uſurpaſti. Mortua es, ò mors, & perforata hamo quem incauta glutiiſti, cujus illa vox eſt in Propheta: *O mors, ero mors tua, morſus tuus ero, inferne.* Illo, inquam hamo perforata, tranſeuntibus per medium tui fidelibus latum lætumque exitum pandis ad vitam. Girardus te non formidat, larvalis effigies. Girardus per medias fauces tuas tranſit ad patriam, non modo ſecurus, ſed & lætabundus & laudans. Cùm ergo ſuperveniſſem, & extrema jam pſalmi me audiente clata voce compleſſet, ſuſpiciens in cœlum, ait: *Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum.* Et repetens eumdem ſermonem, ac frequenter ingeminans „ *Pater, Pater*, converſus ad me, exhilarata quidem „ facie, Quanta, inquit, dignatio Dei, patrem hominum eſſe! quanta hominum gloria, Dei filios, „ Dei eſſe & hæredes! Nam ſi filii, & hæredes. Sic cantabat quem nos lugemus: in quo & meum, fateor, luctum penè in cantum convertit, dum intentus gloriæ ejus, propriæ ferè miſeriæ obliviſcor.

[Pſal. 148. 1. — Girardus inter cantica lætus moritur. — Oſee 13. 14. — Luc. 23. 46. — Extrema verba morientis.]

12 Sed revocat me ad me pungens dolor, facileque à ſereno illo intuitu, tamquam à levi excitat ſomno perſtringens anxietas. Plangam igitur, ſed ſuper me, quia ſuper illum jam vetat ratio. Puto enim ſi opportunitas daretur, modo diceret nobis: Nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſos flete. Planxit meritò David ſuper parricida filio, cui perpetuo ſciret obſtructum exitum de ventre mortis mole criminis. Merito ſuper Saul & ſuper Jonatham; quibus æquè abſorptis ſemel, emerſio jam non ſperatur [a]. Et quidem reſurgent, ſed non ad vitam: immò ad vitam, ut vivi in morte infelicius moriantur. Quamquam de Jonatha poſſit non immerito hærere ſententia. At mihi etſi non iſta ſuppetit plangendi ratio, non tamen nulla. Plango primùm ſuper mea ipſius plaga, atque hujus jactura domus: plango deindè ſuper pauperum neceſſitatibus, quorum Girardus pater erat; plango certè & ſuper univerſo ſtatu noſtri Ordinis noſtræque profeſſionis, qui de tuo, Girarde, zelo, conſilio & exemplo robur non mediocre capiebat: plango poſtremò, etſi non ſuper te, propter te tamen. Hinc prorſus, hinc afficior graviter, quia vehementer amo. Et nemo mihi moleſtus ſit, dicens non debere ſic affici; cùm benignus Samuel ſuper reprobo rege, & pius David ſuper parricida filio ſatisfecerint affectioni, & non ad injuriam fidei, non in ſuperni ſuggillationem judicii. *Abſalon fili mi*, ait ſanctus David, *fili mi Abſalon*: & ecce plus quàm Abſalon hic. Salvator quoque videns civitatem Jeruſalem, & prævidens ruituram, *flevit ſuper eam*. Et ego proprium, & quæ in præſenti eſt deſolationem non ſentiam? Plagam meam recentem, & gravem non doleam? Ille flevit compatiendo, & ego patiendo non audeam? Et certè ad tumulum Lazari nec flentes arguit, nec à fletu prohibuit, inſuper & flevit cum flentibus: *Et lachrymatus eſt*, inquit, *Jeſus*. Fuerunt lachrymæ illæ teſtes profectò naturæ, non indices diffidentiæ. Denique & prodiit mox ad vocem ejus qui erat mortuus, ne continuo putes fidei præjudicium dolentis affectum.

[Planctus cauſæ in ſe modo. — 2. Reg. 18. 33. — 2. Reg. 1. 19. — 1. Reg. 16. 1. — 2. Reg. 18. 33. — Luc. 19. 41. Exemplis luctum ſuum tuetur. — Joan. 11. 35.]

13 Sic nec fletus utique noſter infidelitatis eſt ſignum, ſed conditionis indicium: nec quia percuſſos ploro, arguo ferientem, ſed provoco pietatem, ſeveritatem flectere ſatago. Undè & verba mea dolore ſunt plena, non tamen & murmure. Numquid non plenum juſtitiæ protuli, quod unius ſententiæ complemento & punitus eſt qui debuit, & coronatus qui meruit? Et adhuc dico: Bene utrumque fecit dulcis & rectus Dominus. Miſericordiam & judicium cantabo tibi, Domine. Cantet tibi miſericordia, quam feciſti cum ſervo tuo Girardo: cantet & judicium, quod nos portamus. In altero bonus, in altero juſtus laudaberis. An ſolius laus bonitatis? Eſt & juſtitiæ. *Juſtus es, Domine, & rectum judicium tuum.* Girardum tu dediſti, Girardum tu abſtuliſti: & ſi dolemus ablatum, non tamen obliviſcimur quòd datus fuit, & gratias agimus quòd habere illum meruimus, quo carere in tantum non volumus, in quantum non expedit.

[Pſal. 118. 137.]

14 Recordor, Domine, pacti mei & miſerationis tuæ, ut magis juſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas cum judicaris. Cùm pro cauſa Eccleſiæ anno præterito Viterbii [b] eſſemus, ægrotavit ille, & invaleſcente languore, cùm jam proxima videretur vocatio, ego ægerrimè ferens comitem peregrinationis, & illum comitem in terra relinquere aliena, nec reſignare his qui mihi eum commiſerant, quoniam amabatur ab omnibus, ſicut erat amabilis valdè; converſus ad orationem cum fletu & gemitu. Expecta, inquam, Domine uſque ad reditum. Reſtitutum amicis tolle jam eum, ſi vis, & non cauſabor. Exaudiſti me, Deus: convaluit, opus perfecimus quod injunxeras, redivimus cum exultatione reportantes manipulos pacis. Porrò ego oblitus penè ſum meæ conventionis, ſed non tu. Pudet ſingultuum horum, qui prævaricationis me arguunt. Quid plura? Repetiiſti commendatum, recepiſti tuum. Finem verborum indicunt lachrymæ; tu illis, Domine, finem modumque indixeris.

[Bernardus fratri de vita periclitanti inducias obtinuit. b]

SERMO XXVII.

De ornatu ſponſæ, & qualiter anima ſancta Cælum dicatur.

1 Quia debitis humanitatis officiis amicum revertentem in patriam proſecuti ſumus, redeo, Fratres, ad propoſitum ædificandi quod intermiſeram. Incongruum namque eſt diu flere lætantem; & ſedenti ad epulas lachrymas multas ingerere, importunum. Sed & ſi noſtras defleamus ærumnas, ne id quidem oportet nimis, ne non tam amaſſe illum, quàm noſtra quæſiſſe de illo commoda videamur. Temperet ſanè dilecti gaudium mœſtitiam deſolatorum; & tolerabilius fiat nobis quòd nobiſcum non eſt, quia cum Deo eſt. Fretus ergo orationibus veſtris, volo in lucem, ſi poſſum, prodere quicquid illud eſt, quod opertum illis pellibus ſentio, quæ in exemplum decoris ſponſæ productæ ſunt. Hoc (ſi * recolitis) tactum fuit, ſed indiſcuſſum remanſit: porrò diſcuſſum & declaratum, quomodo *nigra* ſit *ſicut tabernacula Cedar*. Quomodo ergo *ſicut pelles Salomonis formoſa?* quaſi verò Salomon in omni gloria ſua quicquam habuerit condignum decore ſponſæ, & gloria ornatus ejus. Et quidem ſi non ad decorem ſponſæ, ſed ad nigredinem potius neſcio quas *pelles* iſtas, ſicut & *tabernacula Cedar* reſpicere diceremus, fortaſſis competeret, nec deeſſet undè id congruere monſtraremus, ſicut & monſtrabimus. At verò ſi ſponſæ claritati quantumcumque decorem pellium comparandum putamus, hic prorſus opus nobis eſt ejus ad quem pulſatis auxilio, quatenus myſterium hoc dignè aperire poſſimus. Quid nam-

[Luctus moderandus. — * al. ſicut. — Interna pulchritudini nulla exterior comparabilis.]

a Ita omnes ſcripti cum prioris editis; recentiores ſperabatur. De Jonatha ſaluti non omnino dubitat Bernardus, ut de Saulis. Vide Martini Notas.

b Viterbii in Italia Bernardus duplicem moram fecit, primam anno 1133. teſte Epiſtola 152, alteram anno 1137. cujus hic mentio.

A

que eorum quæ in facie lucent, ſi internæ cujuſpiam ſanctæ animæ pulcbritudini comparetur, non vile ac fœdum recto appareat æſtimatori? Quid, inquam, tale in ſe oſtendit ea quæ præterit figura hujus mundi, quod æquare ſpeciem animæ poſſit illius, quæ exuta terreni hominis vetuſtatem, ejus qui de cœlo eſt, decorem induit, ornata optimis moribus pro monilibus, ipſo purior ſicut & excelſior æthere, ſole ſplendidior? Noli ergo reſpicere ad iſtum Salomonem, cùm indagare cupis, cujuſmodi ſe pellibus ſimilem in decore ſponſa glorietur.

Cant. 1. 4.

2 Quid eſt ergo quod dicit: *Formoſa ſum ſicut pelles Salomonis?* Magnum & mirabile quiddam, ut ego æſtimo: ſi tamen uon hunc, ſed illum hic attendamus, de quo dicitur: *Ecce pluſquam Salomon hic*. Nam uſque adeò is meus Salomon Salomon eſt, ut non modo Pacificus (quod quidem Salomon interpretatur) ſed & Pax ipſa vocetur, Paulo perhibente, quia *ipſe eſt pax noſtra*. Apud iſtum Salomonem non dubito poſſe inveniri quod decori ſponſæ omninò comparare non dubitem: Et præſertim de pellibus ejus adverte in pſalmo; *Extendens*, ait, *cœlum ſicut pellem*. Non ille profectò Salomon (etſi multum ſapiens, multumque potens) extendit cœlum ſicut pellem: ſed is potiùs, qui non tam ſapiens, quàm ipſa Sapientia eſt, ipſe prorſus extendit & condidit. Iſtius ſiquidem, & non illius illa vox eſt: *Quando præparabat cœlos*, haud dubium quin Deus Pater, *ego aderam*. Aderat ſine dubio præparanti cœlos ſua virtus, ſuaque ſapientia. Nec putes adſtitiſſe otioſam, & quaſi ad ſpectandum ſolummodo, quia dixit, *aderam*, non etiam, præparabam. Reſpice pauliſper inferius, & invenies apertè ſubjungentem, quia *eram cum eo componens omnia*. Denique ait: *Quæcumque enim Pater facit, hæc & Filius ſimiliter facit*. Et ipſe itaque extendit cœlum ſicut pellem. Pulcherrima pellis, quæ in modum magni cujuſdam tentorii univerſam operiens faciem terræ, ſolis, lunæ, atque ſtellarum varietate tam ſpectabili humanos oblectat aſpectus. Qoid hac pelle formoſius? quid ornatius cœlo? Minimè tamen vel ipſum ullatenus conferendum gloriæ & decori ſponſæ, eo ipſo ſuccumbens, quòd præterit & hæc figura ipſius, utpotè corporea, & corporeis ſubjacens ſenſibus. *Quæ enim videntur, temporalia ſunt; quæ autem non videntur, æterna*.

Matt. 12. 42.
Quis ille Salomon.
B
Eph. 2. 14.
Pſal. 103. 2.
Quæ pelles.
Prov. 8. 27.
C
Ibidem, 30.
Joan. 5. 19.
Cœlorum ornatus & decor.
D
2. Cor. 4. 18.

3 Sed eſt rationalis quædam ſponſæ ſpecies, & ſpiritualis effigies; ipſaque æterna, quia imago æternitatis. Decor ejus, verbi gratia, charitas eſt, *& charitas*, ſicut legitis, *numquam excidit*. Eſt certè & juſtitia; *& juſtitia ejus*, inquit, *manet in ſæculum ſæculi*. Eſt etiam patientia; & legitis nihilo minùs, quia *patientia pauperum non peribit in finem*. Quid voluntaria paupertas? quid humilitas? Nonne altera regnum æternum, altera æquè exaltationem promeretur æternam? Eo quoque ſpectat, & *timor Domini ſanctus permanens in ſæculum ſæculi*. Sic prudentia, ſic temperantia, ſic fortitudo, & ſi quæ ſunt virtutes aliæ, quid niſi margaritæ ſunt quædam in ſponſæ ornatu, ſplendore perpetuo coruſcantes? Perpetuo, inquam, quia ſedes & fundamentum perpetuitatis. Nec enim perpetuæ beatæque vitæ omninò locus in anima eſt, niſi mediis quidem interjectiſque virtutibus. Undè Propheta Deo, qui utique vita beata eſt: *Juſtitia*, inquit, *& judicium præparatio ſedis tuæ*. Et Apoſtolus dicit *Chriſtum habitare*, non omni modo quidem, ſed ſignanter *per fidem in cordibus noſtris*. Domino quoqne ſeſſuro ſuper aſellum, veſtes ſuas diſcipuli ſubſtraverunt: ſignificantes Salvatorem ſeu ſalutem nequaquam inſidere nudæ animæ, quam non videlicet veſtitam invenerit doctrina & moribus Apoſtolorum. Et ideò Eccleſia promiſſionem habens futuræ felicitatis, curat interim præparare & præornare ſe in veſtitu

Spiritualis ſponſæ decor in ornatu virtutum.
1. Cor. 13. 8.
Pſal. 118. 3.
Pſal. 9. 19.
E
Matth. 5. 3.
Luc. 14. 11.
Pſal. 18. 10.
Pſal. 88. 15.
Epheſ. 3. 17.
F
Matth. 21. 7.

deaurato circumdata varietate gratiarum atque virtutum [a], quo digna & capax plenitudinis gratiæ inveniatur.

TOM. IV.
Pſal. 44. 10.
a

4 Cæterùm ſpirituali huic tam pulchræ varietati, quam de prima interim ſtola in quadam veſte ſuæ ſanctificationis accepit, nullo pacto ego comparaverim in decore cœlum hoc viſibile atque corporeum, quamvis in ſuo genere quidem ſidera varietate pulcherrimum. Sed eſt cœlum cœli, de quo Propheta: *Pſallite*, inquit, *Domino, qui aſcendit ſuper cœlum cœli ad Orientem*. Et hoc cœlum intellectuale ac ſpirituale: & qui fecit cœlos iu intellectu, creavit illud & ſtatuit iu ſempiternum, ipſumque inhabitat. Ne verò putes ſponſæ devotionem citra illud remanere cœlum, in quo ſcit habitare dilectum: ubi enim theſaurus ejus, ibi & cor ejus. Æmulatur ſanè aſſiſtentes vultui ad quem ſuſpirat: & quibus ſe interim non valet videndo aſſociare, ſtudet conformare vivendo, moribus magis, qoàm vocibus clamans: *Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ*.

Pſal. 67. 33.
Pſal. 135. 5.
B
Matth. 6. 21.
Pſal. 25. 8.

5 Prorſus de hoc cœlo minimè ſibi indignum ducit ducere ſimilitudinem. Hoc extentum ſicut pellis, non ſpatiis tamen locorum, ſed affectibus animorum; hoc miris variiſque artificis diſtinctum operibus. Diviſiones autem ſunt, non colorum [b], ſed beatitudinum. Nam alios quidem poſuit Angelos, alios autem Archangelos, alios verò Virtutes, alios Dominationes, alios Principatus, alios Poteſtates, alios Thronos, alios Cheruhin, atque alios Seraphin. Sic ſtellatum cœlum hoc; ſic depicta hæc pellis. Hæc una de pellibus mei Salomonis, & hæc præcipua in omni ornatu multiformis gloriæ ejus. Habet autem grandis iſta pellis quam plurimas in ſe æquè Salomonis pelles, quoniam unuſquiſque beatus & ſanctus, qui ibi eſt, pellis eſt utique Salomonis. Benigni ſiquidem ſunt atque extenti iu charitate, pertingentes uſque ad nos, quibus gloriam, quam habent, non invident, ſed optant, ita ut ex ipſis hujus rei gratia demorari apud nos non graventur, ſeduli circa nos, & curam gerentes noſtri, *omnes adminiſtratorii ſpiritus, miſſi in miniſterium propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis*. Quamobrem ſicut *cœlum cœli* ſingulariter dicitur univerſa illa multitudo collecta beatorum; ſic & *cœli cœlorum* propter ſingulos, qui utique cœli ſunt, nominantur; & ad ſingulos ſpectat quod dicitur: *Extendens cœlum ſicut pellem*. Videtis, credo, quænam illæ pelles, & cujus ſint Salomonis, de quarum ſponſa ſimilitudine gloriatur.

b
Diverſi Angelorum ordines.
C
Beatorum ſpirituum charitas erga nos.
D
Hebr. 1. 14.
Pſal. 103. 2.

6 Nunc jam intueamini ejus gloriam, quæ & cœlo ſe comparat, & illi cœlo, quod tanto eſt glorioſius, quanto divinius. Nec immeritò uſurpat indè ſimilitudinem, undè originem [c] ducit. Nam ſi propter corpus, quod de terra habet, tabernaculis Cedar ſe aſſimilat; cur non & propter animam, quæ de cœlo eſt, cœlo æquè ſimilem ſe eſſe glorietur, præſertim cùm vita teſtetur originem, teſtetur naturæ dignitatem & patriæ? Unum Deum adorat & colit, quomodo Angeli; Chriſtum ſuper omnia amat, quomodo Angeli; caſta eſt, quomodo Angeli; idque in carne peccati & fragili corpore, quod non Angeli; quærit poſtremò, & ſapit quæ apud illos ſunt, non quæ ſuper terram. Quod evidentius cœleſtis inſigne originis, quàm ingenitam, & iu regione diſſimilitudinis, retinere ſimilitodinem; gloriam vitæ cœlibis in terra, & ab exule, uſurpari; in corpore denique penè beſtiali vivere angelum? Cœleſtis ſunt iſta potentiæ, non terrenæ; & quòd verè de cœlo ſit anima quæ hæc poteſt, apertè indicant. Audi tamen apertius. *Vidi*, inquit, *civitatem ſanctam Jeruſalem novam, deſcendentem de cœlo, à Deo paratam, tamquam ſponſam ornatam viro ſuo*, addidit: *Et audivi vocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, &*

Anima è cœlo ducit originem.
E
c
F
Apoc. 21. 2.
Ibidem. 3.

---

a Addit Horſtius, *qualem quidem ex parte deſcripſimus*: quæ deſiderantur in primis editis & omnibus noſtris mſſ.

b Omnes ſcripti noſtri habent *colorum*, præter unum Gemeticenſem, qui *locorum*; editi *calorum*.

c Hic iterum occurrit petulantiſſimus ille Berengarius, Bernardum inſimulans, quod animarum è cœlo originem aſſerat, nimirum quòd à Deo creatæ & infuſæ in corpora, non ex terrena materia eductæ. Sed hæc commodius in aliis Notis noſtris.

TOM. IV.

A

habitavit cum eis. Ad quid? Credo ut ſibi acquirat ſponſam de hominibus. Mira res! Ad ſponſam veniebat, & abſque ſponſa non veniebat. Quærebat ſponſam, & ſponſa cum ipſo erat. An duæ erant? Abſit.

Cant. 6. 8.

Una eſt enim, ait, *columba mea*. Sed ſicut de diverſis ovium gregibus unum facere voluit, ut ſit *unum ovile, & unus paſtor*: ita cùm haberet ſponſam inhærentem ſibi à principio multitudinem Angelorum, placuit ei & de hominibus convocare Eccleſiam, atque unire illi quæ de cœlo eſt, ut ſit una ſponſa, & ſponſus unus. Ergo ex adjecta iſta, perfecta eſt illa, non duplicata; & agnoſcit de ſe dictum: *Una eſt perfecta mea*. Porrò unam conformitas facit, nunc quidem in ſimili devotione, poſteà verò & in pari gloria.

Joan. 10. 16

Sponſa una ex Angelis & hominibus.

Cant. 6. 8.

B

7 Habes itaque utrumque de cœlo, & ſponſum ſcilicet Jeſum, & ſponſam Jeruſalem. Et ille quidem ut videretur, *ſemetipſum exinanivit formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo*. At illam in quanam putamus forma ſeu ſpecie, aut in quo habitu videlicet deſcendentem vidit ille qui vidit? An fortè in frequentia Angelorum, quos vidit *deſcendentes & aſcendentes ſuper Filium hominis*? Sed melius dicimus, quòd ſponſam tunc viderit, cùm Verbum in carne vidit, agnoſcens duos in carne una. Dum enim ſanctus ille Emmanuel terris intulit magiſterium diſciplinæ cœleſtis; dum ſupernæ illius Jeruſalem, quæ eſt mater noſtra, viſibilis quædam imago & ſpecies decoris ejus per ipſum nobis & in ipſo expreſſa innotuit; quid niſi in ſponſo ſponſam perſpeximus, unum eumdemque Dominum gloriæ admirantes, & ſponſum decoratum corona, & ſponſam ornatam monilibus ſuis? Ipſe igitur qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit: ut nemo aſcendat in cęlum, niſi qui de cęlo deſcendit, unus idemque Dominus, & ſponſus in capite, & ſponſa in corpore. Nec fruſtra in terris viſus eſt homo cęleſtis, cùm de terrenis cęleſtes quamplurimos fecerit ſibi ſimiles, ut ſit quod legitur: *Qualis cæleſtis, tales & cæleſtes*. Ex tunc igitur in terra vivitur more cęleſtium, dum inſtar ſupernæ illius beatæque creaturæ, hæc quoque, quæ à finibus terræ venit audire ſapientiam Salomonis, cęleſti viro nihilo minùs caſto inhæret amore, etſi necdum quomodo illa juncta per ſpeciem, tamen ſponſata per fidem, juxta promiſſum Dei dicentis per Prophetam: *Sponſabo te mihi in miſericordia & miſerationibus, & ſponſabo te mihi in fide*. Undè magis magiſque conformari ſatagit formæ, quæ de cęlo venit, diſcens ab ea verecunda eſſe & ſobria, diſcens pudica & ſancta, diſcens patiens atque compatiens, poſtremò diſcens mitis & humilis corde. Et ideò moribus hujuſcemodi contendit & abſens placere ei, in quem Angeli proſpicere concupiſcunt: ut dum deſiderio fervet angelico, probet ſe proindè civem ſanctorum, & domeſticam Dei; probet dilectam, probet ſponſam.

Philipp. 2. 7.

Joan. 1. 51.

C

Chriſtus de cœlis deſcendit, ut nos cœleſtes faceret.

1. Cor. 15. 48.

D

Oſee. 2. 19.

Eccleſia Angelis aſſimilari cupit.

E

8 Ego puto omnem animam talem non modo cęleſtem eſſe propter originem, ſed & cęlum ipſum poſſe non immerito appellari propter imitationem. Et tunc liquido oſtendit, quia verè origo ipſius de cęlis eſt, cùm converſatio ejus in cęlis eſt. Eſt ergo cęlum ſancta aliqua anima, habens ſolem intellectum, lunam fidem, aſtra virtutes. Vel certè ſol, juſtitiæ zelus aut fervens charitas; & luna continentia. Quomodo enim claritas, ut ajunt, lunæ non niſi à ſole eſt: ſic abſque charitate ſeu juſtitia continentiæ meritum nullum eſt. Hinc denique Sapiens: *O quàm pulchra eſt*, inquit, *caſta generatio cum charitate*. Porrò ſtellas dixiſſe virtutes non me pęnitet, conſiderantem congruentiam ſimilitudinis. Quomodo nempè ſtellæ in nocte lucent, in die latent: ſic vera virtus, quæ ſæpè in proſperis non apparet, eminet in adverſis. Illud ſanè cautelæ eſt, hoc neceſſitatis. Ergo virtus eſt ſidus, & homo

Anima ſancta eſt quaſi cœlum.

F

Sap. 4. 1.

Virtutes ſtellis comparantur.

A

virtutum, cęlum. Niſi quis fortè cùm Deum per Prophetam dixiſſe legit, *Cælum mihi ſedes eſt*; cęlum hoc volubile viſibileque intelligendum exiſtimet, & non potiùs illud, de quo alibi apertius Scriptura commemorat: *Anima*, inquiens, *juſti ſedes eſt ſapientia*. [a] Qui autem ex doctrina Salvatoris ſapit ſpiritum eſſe Deum, atque in ſpiritu adorandum: etiam ſedem ei non ambigit aſſignare ſpiritualem. Ego verò fidenter id fecerim, non minùs in hominis juſti, quàm in angelico ſpiritu. Confirmat me in hoc ſenſu maximè illa fidelis promiſſio: *Ego & Pater*, ait Filius, *ad eam*, id eſt ad Sanctum hominem, *veniemus, & manſionem apud eum faciemus*. Prophetam quoque non de alio dixiſſe cęlo arbitror: *Tu autem in ſancto habitas laus Iſrael*. Manifeſtè autem Apoſtolus dicit, *habitare Chriſtum per fidem in cordibus noſtris*.

Iſai. 66. 1.

Joan. 4. 24.

Joan. 14. 23.

B

Pſal. 21. 4.

Epheſ. 3. 17.

9 Nec mirum ſi libenter inhabitat cęlum hoc Dominus Jeſus, quòd utique non quomodo cæteros, dixit tantùm ut fieret, ſed pugnavit ut acquireret, occubuit ut redimeret. Ideò & poſt laborem voto potitus, ait: *Hæc requies mea in ſæculum ſæculi, hic habitabo, quoniam elegi eam*. Et beata cui dicitur: *Veni electa mea; & ponam in te thronum meum*. Quid tu triſtis es nunc, ò anima mea, & conturbas me? Putaſne & tu penes te invenias locum Domino? Et quis nobis locus in nobis huic idoneus gloriæ, ſufficiens majeſtati? Utinam vel merear adorare in loco, ubi ſteterunt pedes ejus. Quis dabit mihi ſaltem veſtigiis adhærere ſanctæ cujuſpiam animæ, quam elegit in habitationem ſibi? Tamen ſi dignetur infundere & meam animam unctione miſericordiæ ſuæ, atque ita extendere ſicut pellem, quæ utique cùm ungitur, dilatatur, quatenus & ego dicere valeam, *Viam mandatorum tuorum cucurri, cùm dilataſti cor meum*; potero etiam ipſe fortaſſis oſtendere in meipſo, etſi non cęnaculum grande ſtratum, ubi poſſit recumbere cum Diſcipulis ſuis; attamen ubi ſaltem reclinet caput. A longè ſuſpicio illos certè beatos, de quibus dicitur: *Et inhabitabo in eis, & deambulabo in illis*.

In anima pia velut in cœlo Deus habitat.

Pſal. 131. 14.

C

Pſal. 118. 32.

2. Cor. 6. 16.

D

10 O quanta illi animæ latitudo, quanta & meritorum prærogativa, quæ divinam in ſe præſentiam, & digna invenitur ſuſcipere, & ſufficiens capere? Quid illa, cui & ſpatioſa [*] ſuppetunt deambulatoria, ad opus quidem majeſtatis? Non eſt profectò intricata forenſibus cauſis curiſve ſæcularibus, nec certè ventri & luxuriæ dedita, ſed nec curioſa ſpectandi, ſeu cupida omninò dominandi, vel etiam tumida dominatu. Oportet namque primo quidem his omnibus vacuam eſſe animam, ut cęlum fiat, atque habitatio Dei. Alioquin quomodo poterit vacare & videre, quoniam ipſe eſt Deus? Sed & odio ſive invidiæ aut rancori minimè prorſus indulgendum, quoniam *in malevolam animam non introibit ſapientia*. Deindè neceſſe eſt eam creſcere ac dilatari, ut ſit capax Dei. Porrò latitudo ejus, dilectio ejus, ſicut dicit Apoſtolus: *Dilatamini in charitate*. Nam etſi anima minimè, cùm ſit ſpiritus, quantitatem corpoream recipit: tamen confert illi gratia, quod negatum eſt à natura. Creſcit quidem & extenditur, ſed ſpiritualiter; creſcit non in ſubſtantia, ſed in virtute; creſcit & in gloria; creſcit etiam in templum ſanctum in Domino; creſcit denique & proficit in virum perfectum, *in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti*. Ergo quantitas cujuſque animæ æſtimetur, de menſura charitatis quam habet, ut verbi gratia, quæ multum habet charitatis, magna ſit; quæ parum, parva; quæ verò nihil, nihil, dicente Paulo: *Si charitatem non habuero, nihil ſum*. Quòd ſi quantulamcumque habere cęperit, ut ſaltem diligentes ſe diligere curet, ac ſalutare vel fratres ſuos, & eos qui ſe ſalutant: jam nonnihil quidem illam animam dixerim, quæ in ratione dati & accepti ſocialem ſaltem retinet charitatem. Verumtamen juxta ſermonem Domini, *quid amplius*

Quomodo in hunc ſtatum evadat.

[*] al. ſpatia.

Sap. 1. 4.

E

2. Cor. 6. 13.

Anima quomodo creſcat, & dilatetur.

Eph. 4. 13.

Pro menſura charitatis.

F

1. Cor. 13. 2.

Matt. 5. 47.

---

a Idem locus laudatur in Sermone 1. de Purificatione num. 4. & Sermone 5. de verbis Iſaiæ num. 3. item ſupra Sermone 25. num. 6. Hunc ex Scriptura paſſim adducunt, præter Bernardum, Auguſtinus & Gregorius Magnus. Quidam huc accerſunt Proverbiorum Cap. XII. verſ. 23. In ſemitis juſtitiæ, vita. Alii ex Sapientiæ Cap. VII. verſ. 7. Invocavi, & venit in me ſpiritus ſapientiæ, ut Horſtius in aliis Notis. Gregorius Magnus in homilia 38. in Evangelia locum hunc Salomoni tribuit.

Anima anguſta.

facit? Nec amplam proinde, nec magnam, ſed planè anguſtam modicamque cenſuerim animam, quàm adeò modicæ charitatis eſſe cognoverim.

Anima ampla ſeu lata.

11 At ſi grandeſcat & proficiat, ita ut tranſiens limitem anguſti obnoxiique amoris hujus, latos fines bonitatis gratuitæ tota libertate ſpiritus apprehendat, quatenus largo quodam gremio bonæ voluntatis ad omnem ſeipſam curet extendere proximum, diligendo unumquemque tamquam ſeipſam: numquid jam illi rectè dicetur, Quid ampliùs facis? quippè quæ ſeipſam tam amplam facit. Amplum, inquam, gerit charitatis ſinum, quæ complectitur univerſos, etiam quibus nulla ſe novit carnis neceſſitudine junctam, nulla ſpe percipiendi commodi cujuſquam illectam, nulla percepti redhibitione obnoxiam, nullo denique omninò adſtrictam debito, niſi illo ſanè, de quo dicitur: *Nemini quicquam debeatis, niſi ut invicem diligatis.* Verùm ſi adjicias etiam uſquequaque vim facere regno charitatis, ut uſque ad ultimos ejus terminos occupare illud pius invaſor prævaleas, dum ne inimicis quidem claudenda viſcera pietatis exiſtimes; benefacias his quoque qui te oderunt, ores & pro perſequentibus ac calumniantibus te, necnon & cum his qui oderunt pacem, eſſe pacificus ſtudeas: tunc prorſus latitudo cœli, latitudo tuæ animæ; & altitudo non diſpar, ſed nec diſſimilis pulchritudo; impleturque tunc demum in ea quod dicitur: *Extendens cœlum ſicut pellem*; in quo jam miræ latitudinis, altitudinis, ac pulchritudinis cœlo ſummus & immenſus atque glorioſus, non modo dignanter habitat, ſed & ſpatiosè deambulat.

Rom. 13. 8.

Anima latiſſima, cujus latitudo ſimilis cœlo.

Pſal. 103. 2.

12 Videſne quales in ſe habeat Eccleſia cœlos, cùm ſit nihilo minùs ipſa, in ſua quidem univerſitate, ingens quoddam cœlum, extentum à mari uſque ad mare, & à flumine uſque ad terminos orbis terrarum? Vide etiam conſequenter, cui & in hoc ipſo aſſimiles eam, ſi tamen non tibi excidit illud, quod paulò ante memoratum eſt * hujus rei exemplar, de *cœlo* videlicet *cœli*, & *cœlis cœlorum*. Ergo exemplo illius quæ ſurſum eſt mater noſtra, hæc quoque quæ adhuc peregrinatur, habet cœlos ſuos, homines ſpirituales, vita & opinione conſpicuos, fide puros, ſpe firmos, latos charitate, contemplatione ſuſpenſos. Et hi pluentes pluviam verbi ſalutarem, tonant increpationibus, coruſcant miraculis. Hi enarrant gloriam Dei, hi extenti, ſicut pelles, ſuper omnem terram, legem vitæ & diſciplinæ digito quidem Dei ſcriptam in ſemetipſis oſtendunt, ad dandam ſcientiam ſalutis plebi ejus: oſtendunt & Evangelium pacis, quoniam Salomonis ſunt pelles.

* ſup. num. 9.

Cœli in Eccleſia quinam.

13 Agnoſce jam in his pellibus ſupernarum illarum imaginem, quæ in ſponſi ornatu non longè ſuperius deſcribebantur *. Agnoſce ſimiliter & reginam adſtantem à dextris ejus, circumamictam ſimilibus ornamentis, non tamen paribus. Nam etſi huic etiam in loco peregrinationis ſuæ, & in die virtutis ſuæ, in ſplendoribus ſanctorum, non minima claritatis atque decoris eſt portio: differenter tamen illum * coronat integritas & conſummatio gloriæ beatorum. Quamquam & ſponſam dixerim perfectam atque beatam, ſed ex parte. Nam ex parte tabernaculum Cedar: formoſa tamen, ſive in illa portione ſui, quæ jam beata regnat; ſive etiam in illuſtribus viris, quorum, etiam in hac nocte, ſua ſapientia atque virtutibus, tamquam cœlum ſuis ſideribus, adornatur. Undè Propheta: *Qui docti*, inquit, *fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti; & qui ad juſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.*

* ſup. num. 3.

Pſal. 44. 10.

* ſ. ſponſum.

Dan. 12. 3.

14 O humilitas! ò ſublimitas! Et tabernaculum Cedar, & ſanctuarium Dei; & terrenum habitaculum, & cœleſte palatium; & domus lutea, & aula regia; & corpus mortis, & templum lucis; & deſpectio denique ſuperbis, & ſponſa Chriſti. *Nigra eſt*, ſed *formoſa*, filiæ Jeruſalem: quam etſi labor & dolor longi exilii decolorat, ſpecies tamen cœleſtis exornat, exornant pelles Salomonis. Si horretis nigram, miremini & formoſam; ſi deſpicitis humilem, ſublimem ſuſpicite. Hoc ipſum quàm cautum, quàm plenum conſilii, plenum diſcretionis & congruentiæ eſt, quòd in ſponſa dejectio iſta, & iſta celſitudo, ſecundùm tempus quidem, eo moderamine ſibi pariter contemperantur, ut inter mundi hujus varietates & ſublimitas erigat humilem, ne deficiat in adverſis; & ſublimem humilitas reprimat, ne evaneſcat in proſperis? Pulchræ omninò ambæ res, cùm ad invicem contrariæ ſint, ſponſæ tamen pariter cooperantur in bonum, ſubſerviunt in ſalutem.

Sponſa partim nigra & formoſa, humilis & ſublimis.

TOM. IV.

Contemperatio utria.

15 Et hæc pro eo quòd ſponſa videtur de pellibus Salomonis inducere ſimilitudinem. Reſtat tamen aperiendus ille ſuper eodem capitulo ſenſus, quem in principio commemoravi & promiſi, qualiter videlicet tota ad ſolam nigredinem ſimilitudo referatur: qua quidem non eſtis promiſſione fraudandi. Cæterùm id differendum in aliud ſermonis principium: tum quia hoc jam hujus flagitat longitudo; tum etiam ut præveniat ex more oratio ea, quæ in laudem & gloriam ſunt referenda ſponſi Eccleſiæ Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui eſt Deus benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

SERMO XXVIII.

De nigredine & formoſitate Sponſi, & quomodo Auditus potiùs quàm Viſus valeat in rebus fidei, & ad notitiam veritatis.

1 TEnetis credo, cujus & quibus Salomonis pellibus decorem ſponſæ ſentiam comparatum, ſi tamen ad oſtenſionem commendationemque referatur decoris data ex his ſimilitudo. At ſi ad nigredinem magis referenda putetur, [a] ſicut & illa de tabernaculis Cedar: non equidem aliunde occurrit mihi quicquam de hujuſcemodi pellibus Salomonis, niſi quas fortè rex in uſum tabernaculi ſoleret aſſumere, ſi quando in tentoriis habitare liberet; quas utique (ſi quæ tamen fuerunt) obſcuras ſine dubio & tetras eſſe neceſſe fuit, tamquam quæ quotidiano forent expoſitæ ſoli, & frequentium injuriis pluviarum. Neque id fruſtra, ſed ut his qui intus repoſitus erat ornatus, nitidior ſervaretur. Hoc exemplo ſponſa non negat nigredinem, ſed excuſat; nec probro ducit qualemcumque habitum, quem charitas formet, judicium veritatis non improbet. Denique quis infirmatur, cum quo non infirmetur? quis ſcandalizatur, & non uritur? Induit ſe compaſſionis nævum, ut morbum in altero paſſionis levet, vel ſanet: nigreſcit candoris zelo, lucro pulchritudinis.

a

2. Cor. 11. 29.

Compaſſionis & zeli effectus.

2 Multos candidos facit unius denigratio, non cùm tingitur culpa, ſed cùm cura afficitur. *Expedit*, inquit, *ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat*: expedit ut unus pro omnibus denigretur ſimilitudine carnis peccati, & non tota gens nigredine condemnetur peccati. Splendor & figura ſubſtantiæ Dei obnubiletur in forma ſervi pro vita ſervi. Candor vitæ æternæ nigreſcat in carne, pro carne purganda. Speciosus forma præ filiis hominum, pro filiis hominum illuminandis obſcuretur in paſſione, turpetur in cruce, palleat in morte: ex toto non ſit ei ſpecies neque decor, ut ſibi ſpecioſam atque decoram acquirat ſponſam Eccleſiam ſine macula & ſine ruga. Agnoſco pellem Salomonis, immò ipſum in pelle nigra Salomonem amplector. Habet & Salomon nigredinem, ſed in pelle: foris niger, in cute niger, non intus: alioquin *omnis gloria ejus filiæ regis ab intus*. Intus divinitatis candor, decor virtutum, ſplendor gloriæ *, innocentiæ puritas: ſed tegit hæc deſpicabilior infirmitatis color; & quaſi abſconditus vultus ejus & deſpectus, dum tentatur per omnia pro ſimilitudine

Chriſtus factus niger, ut nos faciat candidos.

Joan. 11. 50.

Pſal. 44. 3.

Ibidem.

* al. gratiæ.

---

a Aliter habent tres ſcripti poſt *putetur referenda ad memoriam illorum, quibus olim Salomon tabernaculum operuit. Erant procul dubio nigra, quotidiano expoſita ſoli, quotidianarum injuriis pluviarum. Neque id fruſtra, &c.*

[TOM. IV.] abſque peccato. Agnoſco denigratæ formam naturæ; agnoſco tunicas illas pelliceas [Gen. 3. 21.], Protoplaſtorum peccantium habitum. Denique ſemetipſum denigravit *formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo* [Philipp. 2. 7.]. Agnoſco ſub pelle hœdi, qui peccatum ſignificat, & manum quæ peccatum non fecit, & collum per quod mali cogitatio non tranſivit; ideòque non eſt inventus dolus in ore ejus [Iſai. 53. 9.]. Novi quòd ſis lenis natura, mitis & humilis corde, blandus aſpectu, ſuavis ſpiritu: & quidem unctus oleo lætitiæ præ conſortibus tuis [Pſal. 44. 8.]. Undè ergo nunc ad inſtar Eſau piloſus & hiſpidus? Cujuſnam rugoſa & tetra imago hæc, & undè hi pili? Mei ſunt: nam piloſæ manus ſimilitudinem exprimunt peccatoris. Meos agnoſco hos pilos: & in pelle mea video Deum Salvatorem meum.

3 Non tamen Rebecca ſic illum induit, ſed Maria, tanto digniorem qui benedictionem acciperet, quanto ſanctior quæ peperit. Et benè in meo habitu: quia mihi benedictio vindicatur, mihi poſtulatur hæreditas. Siquidem audierat: *Poſtula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ* [Pſal. 2. 8.]. *Tuam*, inquit, *hæreditatem*, tuamque *poſſeſſionem* dabo tibi. Quomodo dabis ei, ſi ſua eſt? Et quomodo ſuam mones ut poſtulet? aut quomodo ſua, ſi neceſſe habet ut poſtulet? Mihi proinde poſtulat, qui meam ad hoc induit formam, ut ſuſcipiat cauſam. Quippè *diſciplina pacis noſtræ ſuper eum*, dicente Propheta [Iſai. 53. 5.]: *& Dominus in eo poſuit iniquitatem omnium noſtrum*: undè *debuit fratribus per omnia ſimilari*, ſicut ait Apoſtolus, *ut miſericors fieret* [Hebr. 2. 17.]. Propterea *vox quidem vox Jacob eſt; manus autem, manus ſunt Eſau* [Gen. 27. 22.]. Suum eſt quod auditur ex eo: quod in eo videtur, noſtrum. Quod loquitur, ſpiritus & vita eſt: quod apparet, mortale & mors. Aliud cernitur, & aliud creditur. Nigrum ſenſus renuntiat, fides candidum & formoſum probat. Niger eſt, ſed oculis inſipientium: nam fidelium mentibus formoſus valdè; niger eſt, ſed formoſus; niger reputatione Herodis, formoſus confeſſione latronis, Centurionis fide. [Christus foris deformis intus formoſus.]

4 Quàm formoſum adverterat qui exclamavit: *Verè homo hic Filius Dei erat* [Marc. 15. 39.]. Sed in quo advertit, advertendum. Si enim attenderet quod apparebat, quomodo formoſus, quomodo Filius Dei? Quid niſi deforme & nigrum oculis ſpectantium occurrebat, cùm expanſis in cruce manibus, medius duorum nequam, riſum malignantibus daret, fletum fidelibus? Et ſolus erat riſui, qui ſolus poterat eſſe terrori, ſolus honori debuerat. Undè igitur advertit pulchritudinem Crucifixi, & quòd is ſit Filius Dei, qui *cum iniquis reputatus eſt* [Iſai. 53. 12.]? Reſpondere aliquid ad id noſtrum nec fas, nec opus eſt: nec enim Evangeliſtæ hoc diligentia præteriit. Sic enim habes: *Videns autem Centurio qui ex adverſo ſtabat, quia ſic clamans expiraſſet, ait: Verè hic homo Filius Dei erat* [Marc. 15. 39.]. Ergo ad vocem credidit, ex voce agnovit Filium Dei, & non ex facie. Erat enim fortaſſe ex ovibus ejus, de quibus ait: *Oves meæ vocem meam audiunt*.[a] [Joan. 10. 27.] [Centurionis fides ex auditu.]

5 Auditus invenit quòd non viſus: oculum ſpecies fefellit, auri veritas ſe infudit. Oculus pronuntiabat infirmum, oculus fœdum, oculus miſerum, oculus morte turpiſſima condemnatum: auri Dei Filius, auri formoſus innotuit; ſed non Judæorum, quia erant incircumciſi auribus. Meritò Petrus abſcidit auriculam ſervi, ut viam faceret veritati, & veritas liberaret eum, id eſt liberum faceret. Erat ille Centurio incircumciſus, ſed non aure, qui ad unam expirantis vocem ſub tot infirmitatis indiciis Dominum majeſtatis agnovit. Ideoque non deſpexit quod vidit, quia credidit quod non vidit. Non autem credidit ex eo quod vidit: ſed ex eo proculdubio quod audivit, quia *fides ex auditu* [Rom. 10. 17.]. Dignum quidem fuerat per ſuperiores oculorum feneſtras veritatem intrare ad animam: ſed hoc nobis, ò anima, ſervatur in poſterum, cùm videbimus facie ad faciem. Nunc autem undè irrepſit morbus, indè remedium intret, & per eadem ſequatur veſtigia vita mortem, tenebras lux, venenum ſerpentis antidotum veritatis: & ſanet oculum qui turbatus eſt, ut ſerenus videat quem turbatus non poteſt. Auris prima mortis janua, prima aperiatur & vitæ; auditus, qui tulit, reparet viſum: quoniam niſi crediderimus, non intelligemus. Ergo AUDITUS ad meritum, viſus ad præmium. Undè Propheta: *Auditui meo*, inquit, *dabis gaudium & lætitiam* [Pſal. 50. 10.]: quòd fidelis retributio auditionis beata viſio ſit, & beatæ meritum viſionis fidelis auditio. *Beati autem mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt* [Matth. 5. 8.]. Porrò fide oportet mundari oculum qui videat Deum, quemadmodum habes: *Fide mundans corda eorum* [Act. 15. 9.]. [Auditum præ rogativa in negotio fidei.] [Auditus ad meritum, viſus ad præmium.]

6 Interim ergo dum necdum paratus eſt viſus, auditus excitetur, auditus exercitetur [b], auditus excipiat veritatem. Felix, cui Veritas atteſtatur, dicens: *In auditu auris obedivit mihi* [Pſal. 17. 45.]. Dignus qui videam, ſi priuſquam videam, obediſſe inveniar: ſecurus videbo, ad quem meæ obedientiæ munus præceſſerit. Quàm beatus qui ait: *Dominus Deus aperuit mihi aurem, & ego non contradico, retrorſum non abii* [Iſai. 50. 5.]. Ubi & voluntariæ habes obedientiæ formam, & longanimitatis exemplum. Qui enim non contradicit, ſpontaneus eſt: & qui retro non abiit, perſeverat. Utrumque neceſſarium, quoniam hilarem datorem diligit Deus [2. Cor. 9. 7.], & *qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit* [Matt. 10. 22.]. Utinam & mihi aperiat aurem Dominus, intret ad cor meum ſermo veritatis, mundet oculum, & lætæ præparet viſioni, ut dicam Deo etiam ipſe: *Præparationem cordis mei audivit auris tua* [Pſal. 9. 17.]! ut audiam à Deo, etiam ipſe cum cæteris obedientibus: *Et vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis* [Joan. 15. 3.]. Nec omnes mundantur qui audiunt, ſed qui obediunt. *Beati qui audiunt, & cuſtodiunt illud* [Luc. 11. 28.]. Talem requirit auditum qui mandat dicens: *Audi Iſrael* [Deut. 6. 3.]; talem offert qui ait: *Loquere, Domine, quia audit ſervus tuus* [1. Reg. 3. 9.]; talem ſpondet qui dicit: *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus* [Pſal. 84. 9.].

7 Et ut ſcias etiam Spiritum-ſanctum hunc in animæ ſpirituali profectu ordinem obſervare, ut videlicet priùs formet auditum, quàm lætificet viſum: *Audi*, inquit, *filia & vide*. Quid intendis oculum? Aurem para. Videre deſideras Chriſtum? Oportet te priùs audire eum, audire de eo, ut dicas cùm videris: *Sicut audivimus, ſic vidimus* [Pſal. 44. 11.] [Pſal. 47. 9.]. Immenſa claritas, viſus anguſtus, & non potes ad eam. Potes auditu, ſed non aſpectu. Clamantem denique Deum, *Adam ubi es?* [Gen. 3. 10.] non videbam jam peccator, audiebam tamen. Sed auditus aſpectum reſtituet, ſi pius, ſi vigil, ſi fidelis præceſſerit. Fides purgabit, quem turbavit impietas: & quem inobedientia clauſit, aperiet obedientia. Denique *à mandatis tuis*, inquit, *intellexi* [Pſal. 118. 104.]: quòd intellectum reddat obſervatio mandatorum, quem tulit tranſgreſſio. Adverte adhuc in ſancto Iſaac, quomodo præ cæteris ſenſibus auditus in jam ſene viguerit. Caligant oculi Patriarchæ, palatum ſeducitur, fallitur manus, non fallitur auris. Quid mirum ſi auris percipit veritatem, cùm *fides ex auditu, auditus per verbum Dei* [Rom. 10. 17.], verbum Dei veritas ſit? *Vox*, inquit, *vox Jacob eſt* [Gen. 27. 22.]. Nihil verius. *Manus autem manus ſunt Eſau*. Nihil falſius. Falleris: manus ſimilitudo decepit te. Nec in guſtu veritas, etſi ſuavitas eſt. Nam quomodo habet veritatem, qui ſe putat edere venationem, cum domeſticis veſcatur hœdorum carnibus? Multo minùs oculus qui nihil videt. Non eſt veritas in oculo, non ſapientia. *Væ qui ſapientes eſtis*, ait, *in oculis veſtris* [Iſai. 5. 21.]. Non bona ſapientia, cui maledicitur. Mundi eſt, ac per hoc *ſtultitia apud Deum* [1. Cor. 3. 19.]. [Auditus quales eſſe debeat ad meritum.]

8 Bona & vera *ſapientia trahitur de occultis*, ut ſapit beatus Job [Job. 28. 18.]. Quid foris eam quæris in corporis ſenſu? Sapor in palato, in corde ſapientia eſt. Non quæras ſapientiam in oculo carnis, quia caro & ſanguis non revelat eam, ſed ſpiritus [Matt. 16. 17.]. Non in guſtu oris: nec enim *invenitur in terra ſuaviter viventium* [Job. 28. 13.]. Non in tactu manus, cùm ſanctus dicat: *Si oſculatus ſum manum meam* [Job. 31. 27.] [Sapientia in corde.]

a Sic codices duo: alius cum editis addit, *& cognoſco meas, & cognoſcunt me meæ*; Colbertinus tantùm, *& cognoſcunt me meæ*.

b Quibuſdam deeſt, *auditus exercitetur*. Forſan id adſcribendum ſcribæ, qui utrum legendum eſſet dubitans, utrumque poſuit.

ore

ore meo, quod eſt iniquitas maxima, & negatio in Deum. Quod tunc fieri arbitror cùm donum Dei, quod eſt ſapientia, non Deo, ſed meritis adſcribitur actionum. Sapiens fuit Iſaac, ſed tamen erravit in ſenſibus. Solus habet auditus verum, qui percipit verbum. Meritò carnem redivivam Verbi tangere prohibetur mulier carnaliter ſapiens, plus quippè tribuens oculo, quàm oraculo, ideſt carnis ſenſui, quàm verbo Dei. Quem enim mortuum vidit, reſuſcitatum * non credidit, cùm tamen hoc promiſerit ipſe. Denique non quievit oculus, uſque dum ſatiatus eſt viſus: quoniam non erat conſolatio fidei, nec Dei rata promiſſio. Nonne cœlum & terra, & quicquid omninò carnis oculus attingere poteſt, antè habent tranſire & perire, quàm jota unum aut unus apex ex omnibus quæ locutus eſt Deus? Et tamen ceſſavit à fletu in viſu oculi, quæ noluit conſolari in verbo Domini; pluris habens experimentum, quàm fidem. At experimentum fallax.

Joan. 20. 17. Maria Magdalena prohibetur Chriſtum tangere.
* *al.* Reſurrecturum.

9 Mittitur ergo ad certiorem fidei cognitionem; quæ utique apprehendit quod ſenſus neſcit, experimentum non invenit. *Noli me tangere*, inquit, hoc eſt, Diſſueſce huic ſeducibili ſenſui: innitere verbo, fidei aſſueſce. Fides neſcia falli, fides inviſibilia comprehendens, ſenſus penuriam non ſentit: denique tranſgreditur fines etiam rationis humanæ, naturæ uſum, experientiæ terminos. Quid interrogas oculum ad quod non ſufficit? Et manus quid explorare conatur quod ſupra ipſam eſt? Minus eſt quicquid ille, vel illa renuntiet. Sanè fides pronuntiet de me, quæ majeſtati nihil minuat. Diſce id habere certius, id tutius ſequi, quod illa ſuaſerit. *Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad Patrem meum.* Quaſi verò cùm jam aſcenderit, tunc tangi ab ea velit, aut poſſit. Et utique poterit, ſed affectu, non manu; voto, non oculo; fide, non ſenſibus. Quid tu me, ait, modo tangere quæris, quæ ſenſu corporis gloriam æſtimas reſurrectionis? Neſcis quod tempore adhuc meæ mortalitatis transfigurati ad horam morituri corporis gloriam oculi Diſcipulorum ſuſtinere nequiverint? Adhuc quidem tuis ſenſibus gero morem, formam ingerendo ſervilem, quàm de conſuetudine recognoſcas. Cæterùm mirabilis facta eſt gloria mea ex te, conſortata eſt, & non poteris ad eam. Differ ergo judicium, ſuſpende ſententiam & tantæ rei diffinitionem ne credas ſenſui, fidei reſervato. Illa dignius, illa diffiniet certius, quæ plenius comprehendet. Denique comprehendit ſuo illo myſtico ac profundo ſinu, quæ ſit longitudo, latitudo, ſublimitas, & profundum. Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit; illa in ſe quaſi quodam involucro clauſum portat, ſervatque ſignatum.

Joan. 20. 17. Fallax ſenſus, non fides.
Matt. 17. 9.

10 Illa igitur dignè me tanget, quæ Patri conſedentem ſuſcipiet, non jam in humili habitu, ſed in cœleſti carne ipſa, ſed altera ſpecie. Quid deformem vis tangere? Expecta ut formoſum tangas. Nam qui deformis modo, tunc formoſus; deformis tactui, deformis aſpectui; deformis denique deformi tibi, quæ ſenſibus plus inhæres, fidei minus. Eſto formoſa, & tange me: eſto fidelis, & formoſa es. Formoſa formoſum & dignius tanges, & felicius. Tanges manu fidei, deſiderii digito, devotionis amplexu; tanges oculo mentis. At numquid adhuc nigrum? Abſit. Dilectus tuus *candidus & rubicundus.* Formoſus planè, quem circumdant flores roſarum, & lilia convallium, hoc eſt Martyrum Virginumque chori: & qui medius reſideo, utrique non diſſideo choro, virgo & martyr. Quomodo denique candidis non congruo Virginum choris, virgo, Virginis filius, virginiſque ſponſus? Quomodo non roſeis Martyrum, cauſa, virtus, fructus & forma martyrii? Talem talis taliterque tange, & dic: *Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex millibus.* Millia millium cum dilecto, & decies centena millia circa dilectum, & nemo ad dilectum. Num tibi verendum erit ne fortè in quempiam de multitudine errore incidas, quærendo quem diligis? Non prorſus ambiges quemnam eligas. Facilè occurret electus è millibus, cunctis inſignior, & dices: *Iſte formoſus in ſtola ſua, gradiens in multitudine fortitudinis ſuæ.* Non ergo in pelle nigra, quæ hactenus ſanè ingerenda fuit oculis perſequentium, ut contemnerent occidendum; aut etiam amicorum, & recognoſcerent redivivum. Non, inquam, jam in pelle occurret nigra, ſed in veſte alba, ſpecioſus forma, non modo præ filiis hominum, ſed etiam præ vultibus Angelorum. Quid me vis tangere in humili habitu, ſervili forma, ſpecie contemptibili? Tange cœleſti decorum ſpecie, gloria & honore coronatum; divina quidem majeſtate tremendum, ſed ingenita ſerenitate gratum ac placidum.

Fide dignè tangit Chriſtum jam glorificatum.
Cant. 5. 10.
TOM. IV.
If. 63. 1.

11 Inter hæc advertenda prudentia ſponſæ, & profunditas ſermonum ejus, quæ ſub figura pellium Salomonis, ſcilicet in carne, rimata eſt Deum, in morte Vitam; ſummam gloriæ & honoris inter opprobria, & ſub nigro denique habitu crucifixi candorem innocentiæ, ſplendoremque virtutum: ſicut illæ utique pelles, cùm eſſent nigræ atque deſpectæ, pretioſa & præcandida prædivitis regis in ſe ornamenta ſervabant. Meritò nigredinem non contemnit in pellibus, decorem qui ſub pellibus eſt advertens. Et ideò quidam illam contempſerunt, quia hunc minimè cognoverunt. *Si enim cognoviſſent, numquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.* Non cognovit Herodes, & idcircò deſpexit; non cognovit ſynagoga, quæ nigredinem illi paſſionis & infirmitatis improperans, *Alios*, ait, *ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere. Chriſtus rex Iſrael deſcendat nunc de cruce, & credimus ei.* Sed cognovit Latro de cruce, licèt in cruce, qui & innocentiæ puritatem confeſſus eſt. *Hic autem*, inquiens, *quid mali fecit?* Et gloriam regiæ majeſtatis ſimul eſt proteſtatus: *Memento mei*, dicens, *dum veneris in regnum tuum.* Cognovit Centurio, qui filium Dei clamat; cognoſcit Eccleſia, quæ & æmulatur nigredinem, ut decorem participet. Non confunditur nigra videri, nigra dici, ut dilecto dicat: *Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt ſuper me.* At ſanè nigra inſtar pellium Salomonis, foris ſcilicet, & non intus: neque enim intus nigredinem meus Salomon habet. Denique non ait, *Nigra ſum* ſicut Salomon, ſed *ſicut pelles Salomonis:* quod in ſuperficie tantùm ſit veri nigredo Pacifici. Peccati nigredo intus eſt: & prius interiora culpa commaculat, quàm ad oculos prodeat. Denique *de corde exeunt cogitationes malæ, furta, homicidia, adulteria, blaſphemiæ; & hæc ſunt quæ coinquinant hominem:* ſed abſit ut Salomonem. Minimè prorſus apud verum Pacificum iſtiuſmodi inquinamenta reperies. Oportet namque eſſe ſine peccato eum qui tollit peccata mundi, quo ad reconciliandos peccatores inventus idoneus, jure ſibi nomen vindicet Salomonis.

Sponſa ſponſum ſub infirmitate carnis agnoſcit.
1. Cor. 2. 8.
Matt. 27.
Luc. 23. 32.
Ibid. 42.
Matt. 27. 54.
Pſal. 68. 10.
Chriſtus abſque peccato.
Matt. 15. 19.

12 Sed eſt nigredo affligentis Pœnitentiæ, cùm aſſumitur lamentatio pro delictis. Hanc fortaſſis non abhorreat in me Salomon, ſi ſponte tamen induam mihi pro peccatis meis: quia cor contritum & humiliatum Deus non deſpiciet. Eſt & afficientis Compaſſionis, ſi afflicto condoleas; & fraternum te decoloret incommodum. Nec hanc profectò rejiciendam putat noſter Pacificus, quippè quam & ſibi ipſe pro nobis dignanter induit, *qui peccata noſtra tulit in corpore ſuo ſuper lignum.* Eſt & Perſecutionis: quæ etiam pro ſummo ornamento habetur, ſiquidem ſuſcipiatur pro juſtitia & veritate. Undè eſt illud: *Ibant gaudentes diſcipuli à conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati.* Denique *beati qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam.* Hac potiſſimùm gloriari Eccleſiam arbitror, hanc libentius imitari de pellibus ſponſi. Denique & habee in promiſſione: *Si me perſecuti ſunt, & vos perſequentur.*

Nigredo Pœnitentiæ.
Pſ. 50. 19.
Compaſſionis.
1. Petr. 2. 24.
Perſecutionis.
Act. 5. 41.
Matt. 5. 10.
Joan. 15. 20.

13 Undè & addit ſponſa: *Noli me conſiderare quòd fuſca ſim, quia decoloravit me ſol*, hoc eſt, Nolite me notare quaſi deformem, quia cernitis pro ingruente perſecutione minus florentem, minus ſecundùm gloriam ſæculi coloratam. Quid exprobratis nigredinem, quam fervor perſecutionis, non converſationis pu-

Cant. 1. 5.
Decoloratio ſolis variè exponitur. Primò.

TOM. IV. dot invenit? Vel ſolem dicit zelum juſtitiæ, quo ac-
Secundò. cenditur & accingitur adverſus malignantes, dicens
Pſal. 68. 10. Deo: *Zelus domus tuæ comedit me*; & illud: *Tabe-*
Pſ. 118. 139. *ſcere me fecit zelus meus, quia obliti ſunt verba tua*
Ibid. 53. *inimici mei*; illud quoque, *Defectio tenuit me pro pec-*
Pſal. 138. 21. *catoribus derelinquentibus legem tuam*; item, *Nonne*
qui oderunt te, Domine, oderam, & ſuper inimicos
tuos tabeſcebam? Etiam illud Sapientis cautè obſer-
Eccli. 7. 26. vat: *Filiæ*, ait, *tibi ſunt? noli oſtendere lætum vul-*
tum ad ipſas: ut ſcilicet remiſſis & mollibus & fugi-
tantibus diſciplinam, non candorem ſerenitatis, ſed
Tertiò. obſcurum ſeveritatis exhibeat. Vel decolorari à ſole,
eſt igneſcere charitate fraterna, flere cum flentibus,
cum infirmantibus infirmari, uri ad ſcandala ſingulo-
rum. Vel ſic: Sol juſtitiæ decoloravit me Chriſtus,
cujus amore langueo. Languor iſte, coloris quædam
exterminatio eſt, & defectus in deſiderio animæ: un-
Pſal. 76. 3. dè & dicit: *Memor fui Dei, & delectatus ſum, &*
exercitatus ſum, & defecit ſpiritus meus. Ergo, in-
ſtar urentis ſolis, deſiderii ardor peregrinantem in cor-
pore decolorat, dum vultui gloriæ inhiantem, impa-
tientem facit repulſa, & excruciat amantem dilatio.
Quis noſtrum ita ſancto amore ardet, ut deſiderio vi-
dendi Chriſtum, omnem colorem præſentis gloriæ,
lætitiæque faſtidiat & deponat, illa ei prophetica vo-
Jer. 17. 16. ce conteſtans: *Et diem hominis non deſideravi, tu ſcis.*
Pſal. 76. 3. Item cum Sancto David: *Renuit conſolari anima mea*,
ideſt præſentium bonorum inani lætitia deſpicit colo-
Quartò. rati. Vel certè *Decoloravit me ſol*, ſui nimirum com-
paratione ſplendoris, dum appropians illi, ex eo me
obſcuram deprehendo, nigram invenio, fœdam deſpi-
cio. Cæterùm aliàs quidem formoſa ſum: quid fuſ-
cam dicitis, ſolius Solis pulchritudini ſuccumbentem?
At ſenſui priori videntur magis aſſentire ea quæ ſe-
quuntur. Adjiciens ſiquidem, *Filii matris meæ pugna-*
verunt contra me; perſecutionem paſſam ſe eſſe apertè ſi-
gnificat. Sed hinc aliud ſermonis principium ordiemur,
quoniam ſufficere hac vice poſſunt, quæ accepimus de
gloria ſponſi Eccleſiæ Domini noſtri Jeſu-Chriſti, do-
no ipſius, qui eſt Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO XXIX.

De querimonia Eccleſiæ contra ſuos impugnatores, vel contra illos, qui impugnant unitatem fraternam.

1 F*ILII matris meæ pugnaverunt contra me.* An-
nas & Caiphas, & Judas Iſcarioth, filii ſyna-
gogæ fuerunt: & hi contra Eccleſiam, æquè ſynago-
gæ filiam, in ipſo exortu ipſius acerbiſſimè pugnave-
runt, ſuſpendentes in ligno collectorem ipſius Jeſum.
Jam tunc ſiquidem Deus implevit per eos, quod olim
Zach. 13. 7. præſignaverat per Prophetam, dicens: *Percutiam pa-*
ſtorem, & diſpergentur oves. Et fortaſſis illius vox
Iſa. 38. 12. illa eſt in cantico Ezechiæ: *Præciſa eſt velut à texen-*
Eccleſia cur impugnatores ſuos vocet filios matris ſuæ, & non patris. *te vita mea; dum adhuc ordirer, ſuccidit me.* De his
ergo atque aliis, qui de illa gente Chriſtiano nomini
contradixiſſe ſciuntur, puta dictum à ſponſa: *Filii*
matris meæ pugnaverunt contra me. Et pulchrè filios
matris ſuæ, non autem & patris ſui illos vocat, qui
Joan. 8. 44. non habebant patrem Deum, ſed ex patre diabolo
erant; homicidæ utique, ſicut & ille homicida erat
ab initio. Propterea non dicit, *Fratres mei aut filii*
patris mei, ſed, *Filii*, inquit, *matris meæ pugnave-*
runt contra me. Alioquin ſi non ita diſtingueret, vi-
deretur etiam Apoſtolus Paulus comprehenſus in his,
de quibus conqueritur, quòd & ipſe aliquando perſe-
1. Cor. 15. 9. cutus ſit Eccleſiam Dei: ſed miſericordiam conſecu-
tus eſt, quia ignorans hoc fecit manens in increduli-
1. Tim. 1. 13. tate; & probavit Deum ſe habere patrem, fratrem
Eccleſiæ tam ex Patre, quàm ex matre eſſe.

Cur ſolos incuſet domeſticos. 2 Sed attende quomodo nominatim filios matris
ſuæ, & ſolos incuſat, quaſi ſoli in culpa ſint. Quan-
ta & ab exteris paſſa eſt, juxta illud apud Prophe-
Pſal. 128. 1. tam: *Sæpè expugnaverunt me à juventute mea*; &,
Supra dorſum meum fabricaverunt peccatores. Quid
ergo ſingulariter filios matris tuæ cauſaris, quæ te
minimè ignoras & ex aliis atque aliis nationibus ſæ-
piſſimè impugnatam? *Ad menſam divitis vocatus, di-* Prov. 23. 1.
ligenter, inquit, *conſidera quæ tibi apponuntur.* Fratres
ad menſam Salomonis ſedemus. Quis ditior Salomo-
ne? Non de terrenis dico divitiis, quamquam & ipſis
Salomon abundaret: ſed intuemini præſentem menſam,
quomodo ſupernis eſt referta deliciis. Spiritualia ſunt
& divina, quæ nobis in ea apponuntur. *Diligenter er-*
go, inquit, *conſidera quæ tibi apponuntur, ſciens quia*
talia te oportet præparare. Ego utique, quod in me
eſt, diligenter attendo id mihi apponi in his verbis
ſponſæ, & ad meam prorſus doctrinam cautelamque
reſpicere, quod ita ex nomine ac ſola exprimitur per-
ſecutio à domeſticis; & tacentur tot & tam gravia
quæ ubique terrarum nihilominus ex omni natione quæ
ſub cœlo eſt, ab infidelibus, ab hæreticis & ſchiſma-
ticis pertuliſſe cognoſcitur. Novi ſponſæ prudentiam;
nec putaverim caſu hæc illam, aut quaſi immemorem Mala à domeſticis illata acerbiora.
prætermiſiſſe. Sed profectò id expreſſius plangit, quod
& ſentit differentius, quodque vigilantius nobis ca-
vendum exiſtimat. Quidnam hoc? Malum utique in-
teſtinum atque domeſticum. Hoc tibi manifeſtè in
Evangelio ore ipſius Salvatoris exprimitur, cùm di-
cit: *Et inimici hominis domeſtici ejus.* Hoc & in Pro- Matt. 10. 36.
pheta: *Homo*, inquit, *pacis meæ, qui edebat panes* Pſal. 40. 10.
meos, magnificavit ſuper me ſupplantationem. Item,
Quoniam ſi inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſ- Pſal. 54. 13.
ſem utique; & ſi is qui oderat me, ſuper me magna lo-
cutus fuiſſet, abſcondiſſem me forſitan ab eo. Tu verò
homo unanimis, dux meus; & notus meus, qui ſimul
mecum dulces capiebas cibos: hoc eſt, quod à te patior
conviva & contubernali meo, id moleſtius ſentio, fe-
ro ægrius. Scitis hæc querimonia cujus, & de quo ſit.

3 Agnoſcite ergo & ſponſam eodem de filiis matris Schiſmata & diſſidia quantum malum.
ſuæ conquerentem affectu, quoniam in eodem ſpiritu,
cùm ait: *Filii matris meæ pugnaverunt contra me.* Un-
dè & alibi loquitur: *Amici mei & proximi mei ad-* Pſal. 37. 12.
verſum me appropinquaverunt, & ſteterunt. Longè,
quæſo, à vobis facite ſemper hoc tam abominabile &
deteſtabile malum, vos qui experti eſtis, & quotidie
experimini, quàm bonum ſit, & quàm jucundum ha- Pſal. 132. 1.
bitare fratres in unum, ſi tamen in unum, & non in
ſcandalum. Alioquin nec jucundum planè, nec bo-
num, ſed peſſimum ac moleſtiſſimum. Væ autem ho-
mini illi, per quem unitatis vinculum jucundum tur-
batur! Judicium profectò portabit quicumque eſt il-
le. Antè mihi contingat mori, quàm audire in vobis
quempiam juſtè clamantem: *Filii matris meæ pugna-*
verunt contra me. Nonne præſentis congregationis tam-
quam unius matris filii omnes vos eſtis, ſinguli alte-
rutrum fratres? Quid ergo à foris vos conturbare,
aut contriſtare poſſit, ſi intus bene eſtis, & fraterna
pace gaudetis? Denique *quis vobis nocere poterit*, in- 1. Pet. 3. 13.
quit, *ſi boni æmulatores fueritis?* Quamobrem *æmula-* 1. Cor. 12. 31.
mini chariſmata meliora, ut bonos vos probetis æmu-
latores. Chariſma peroptimum charitas eſt; planè in- Charitas chariſma optimum.
comparabile, quod novæ ſponſæ cœleſtis ſponſus to-
ties inculcare curabat, nunc quidem dicens, *In hoc co-* Joan. 13. 35.
gnoſcent omnes, quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem
habueritis ad invicem: nunc verò, *Mandatum novum do* Joan. 13. 34.
vobis, ut diligatis invicem: &, *Hoc eſt præceptum meum* Joan. 15. 12.
ut diligatis invicem. Itemque orans unum eos fore,
ſicut ipſe & Pater unum ſunt. Et vide ſi non ipſe Pau- Joan. 17. 22.
lus, qui te ad chariſmata meliora invitat, inter cæ- 1. Cor. 12. 31.
tera charitatem in ſummo ponit, ſive cum fide & ſpe
dicit eam eſſe majorem, & ſupereminentem ſcientiæ;
ſive cum enumeratis pluribus ac mirabilibus ſupernæ
gratiæ donis, tandem ad ſuperexcellentiorem viam nos
mittit; haud aliam profectò illam, quàm charitatem Ibidem.
diffiniens. Denique quidnam huic comparandum pute-
mus, quæ ipſi præfertur martyrio ac fidei transferenti 1. Cor. 13. 2.
montes? Hoc igitur eſt quod dico: Pax vobis à vobis Pax & charitas commendatur.
ſit; & omne quod extrinſecus minari videtur, non ter-
ret, quia non nocet. Nam è contrario quicquid foris
blandiri appareat, nulla eſt profectò conſolatio, ſi in-
tus (quod abſit) ſeminarium diſcordiæ germinaverit.

4 Proindè, dilectiſſimi, pacem habete ad vos, &

nolite lædere invicem, non facto, non verbo, non ſigno qualicumque: & ne quis fortè exacerbatus & præoccupatus à puſillanimitate ſpiritus & tempeſtate, Deum interpellare cogatur adverſus eos, qui ſe læſerint aut contriſtaverint, & prorumpere in verbum grave contingat: *Filii matris meæ pugnaverunt contra me*. Sic enim peccantes in fratrem, in Chriſtum peccatis, [Matt. 25. 45.] qui ait: *Quod uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis*. [Suſurria quantopere cavenda.] Nec cavendum à gravioribus tantum offenſis, verbi gratia, ab aperto convicio ſeu maledicto, ſed à clandeſtino quoque & venenato ſuſurrio. Non, inquam, ſufficit os cuſtodire ab his & his ſimilibus, cavenda ſunt & levia: ſi tamen leve debeat dici, quodcumque in fratrem præſumpſeris voluntate [Matt. 5. 22.] lædendi; cum hoc ſolo, ſi iraſceris illi, divini reus judicii tenearis. Meritò quidem: nam quod tu leve putas, & ob hoc levius præcipitas, plerumque alius aliter accipit, tamquam homo videns in facie, & ſecundùm faciem judicans, [Non leve, quo læditur proximus.] paratos feſtucam trabem ſuſpicari, & ſcintillam putare fornacem. Non enim eſt [1. Cor. 13. 7.] omnium charitas illa, quæ omnia credit. Proni ſunt autem ſenſus hominis & cogitationes ad malum potiùs ſuſpicandum, quàm ad bonum credendum: præſertim ubi diſciplina ſilentii nec te, qui in cauſa es, [Rancoris damnum.] excuſare permittit; nec illum vulnus ſuſpicionis aperire quod patitur, ut curetur. Ita uritur ille, & moritur clauſo & lethali vulnere, intra ſemetipſum gemens, dum totus in ira & diſceptatione poſitus, nil aliud ſilens verſare in mente poſſit, niſi injuriam quam accepit. Non poteſt orare, non poteſt legere, non ſanctum aut ſpirituale aliquid meditari: & ita intercepto vitali ſpiritu, dum ſuis deſtituta alimentis vadit ad mortem anima pro qua Chriſtus mortuus eſt, quid tu interim quæſo animi habes? Quid oratio tua, aut opus, quodcumque interim feceris, ſapit tibi, contra quem nimirum Chriſtus anxiè clamat de pectore fratris tui quem contriſtaſti: Filius, inquiens, matris meæ pugnat contra me; & qui ſimul mecum dulces capiebat cibos, replevit me amaritudine?

5 Quòd ſi dixeris illum non tam graviter pro tam levi cauſa debuiſſe turbari; reſpondeo: quanto levior eſt, tanto à te levius potuit non committi. Quamquam neſcio quomodo leve dicas (ut jam dixi) quicquid amplius eſt quàm iraſci, cùm vel hoc ipſum obnoxium eſſe judicio ex ore ipſius acceperis Judicis. [Matt. 5. 22.] Quid enim? Tune leve dixeris, in quo offenditur Chriſtus, undè ad Dei judicium pertrahi habes, cùm [Hebr. 10. 31.] horrendum ſit incidere in manus Dei viventis? [Injuria accepta ut ſe gerendum.] Tu ergo accepta fortè injuria (quod quidem interdum non accidere in his conventibus difficile eſt) non continuo more ſæcularis, obliqua referire fratrem reſponſione feſtines: ſed neque, ſub ſpecie quaſi corripiendi, verbo acuto & urenti transfigere audeas ullatenus animam, pro qua Chriſtus affigi cruci dignatus eſt? non grunnire quaſi increpando, non labiis muſſitare quaſi murmurando, non narem contrahere, aut cachinnare quaſi ſubſannando, non frontem rugare, quaſi invehendo aut comminando. Sanè commotio tua ibi moriatur ubi oritur, nec permittatur exire quæ mortem portat, ne perimat, ut dicere poſſis & tu cum Propheta: [Pſal. 76. 4.] *Turbatus ſum, & non ſum locutus*.

[Alii per filios matris intelligunt dæmones: alii ſpirituales.] 6 Quoſdam altius intellexi ſentire iſtud, quaſi de diabolo & angelis ejus dictum, qui cùm fuerint & ipſi filii Jeruſalem illius, quæ ſurſum eſt mater noſtra, ex quo lapſi ſunt, non ceſſant ſororem ſuam Eccleſiam impugnare. Sed neque contendo, ſi quis uſurpet hoc etiam in bonam ſignificationem, ſecundùm quod ſpirituales, qui ſunt in Eccleſia, adverſus carnales fratres ſuos dimicant in gladio ſpiritus, [Eph. 6. 17.] quod eſt verbum Dei, [Adverſarius bonus, correptor.] vulnerantes eos ad ſalutem, atque ad ſpiritualia iſtiuſmodi impugnationibus provehentes. Utinam corripiat me juſtus in miſericordia, & increpet me, percutiens & ſanans, occidens & vivificans, quo audeam & ego dicere: [Gal. 2. 20.] *Vivo autem jam non ego, vivit verò in me Chriſtus*. [Matt. 5. 25.] *Eſto*, inquit, *conſentiens adverſario tuo, dum es cum eo in via, ne tradat te judici, & judex tortori*. Bonus adverſarius, cui ſi conſentiens ero, non erit undè aut judex me calumnietur, aut tortor. Ego profectò ſi quos veſtrum aliquando pro hujuſmodi contriſtavi, non me pœnitet; contriſtati enim ſunt ad ſalutem. [Bernardi animus in corripiendo.] Et quidem neſcio id me feciſſe unquam abſque mea quoque magna triſtitia, ſecundùm illud: [Joan. 16. 21.] *Mulier cùm parit, triſtitiam habet*. Sed abſit ut jam meminerim preſſuræ, tenens fructum doloris mei, dum perindè videam Chriſtum formatum in ſobole. Neſcio autem quomodo etiam tenerius mihi adſtricti ſunt, qui poſt increpatoria, & per increpatoria tandem convaluerunt de infirmitate, quàm qui fortes ab initio permanſerunt, non indigentes iſtiuſmodi medicamento.

7 Ergo in hunc ſenſum poterit Eccleſia, ſeu anima diligens Deum dicere, quod decoloravit eam ſol, mittendo ſcilicet & armando de filiis matris ejus qui eam ſalubriter expugnarent, & captivam ducerent ad fidem amoremque ipſius, multis utique confixam ſagittis illis, de quibus ſcriptum eſt: [Pſal. 119. 4.] *Sagittæ potentis acutæ*; & item, [Pſal. 37. 3.] *Sagittæ tuæ infixæ ſunt mihi*. Ideoque ſequitur & ait, *quoniam non eſt ſanitas in carne mea*; ut ſecundùm animam ſanior proindè fortiorque factus dicat: [Matt. 26. 41.] *Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma*; & cum Apoſtolo: [2. Cor. 12. 10.] *Quando enim infirmor, tunc potens ſum & fortis*. [Carnis infirmitas & mortificatio robur ſpiritus auget.] Vides quia carnis infirmitas robur ſpiritui augeat, & ſubminiſtret vires? Ita è contrario noveris carnis fortitudinem debilitatem ſpiritus operari. Et quid mirum, ſi hoſte debilitato tu fortior efficeris? Niſi fortè illam tibi inſaniſſimè ducas amicam, quæ non ceſſat concupiſcere adverſus ſpiritum. [Gal. 5. 17.] Vide ergo ſi non prudenter ſagittari & impugnari ſalubriter poſtulat Sanctus cùm dicit in oratione: [Pſal. 118. 120.] *Confige timore tuo carnes meas*. Optima timor iſte ſagitta, qui configit & interficit carnis deſideria, ut ſpiritus ſalvus ſit. Sed & qui caſtigat corpus ſuum, & in ſervitutem redigit, nonne is tibi videtur etiam manum contra ſe pugnanti ipſe juvare?

8 Eſt & ſagitta ſermo Dei vivus & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, [Hebr. 4. 12.] de quo Salvator: [Matt. 10. 34.] *Non veni*, inquit, *pacem mittere, ſed gladium*. [Amoris Chriſti ſagitta animam Mariæ pertranſivit.] Eſt etiam ſagitta electa amor Chriſti, quæ Mariæ animam non modo confixit, ſed etiam pertranſivit, ut nullam in pectore virginali particulam vacuam amore relinqueret, ſed toto corde, tota anima, tota virtute diligeret, & eſſet gratia plena. Aut certè pertranſivit eam, ut veniret uſque ad nos, & de plenitudine illa omnes acciperemus, & fieret mater charitatis, cujus pater eſt charitas Deus, parturiens & in ſole ponens tabernaculum ejus, ut ſcriptura impleretur, quæ dicit: [Iſa. 49. 6.] *Dedi te in lucem gentium, ut ſis ſalus mea uſque ad extremum terræ*. Hoc enim impletum eſt per Mariam, quæ in carne viſibilem edidit, quem inviſibilem nec de carne, nec cum carne ſuſcepit. Et illa quidem in tota ſe grande & ſuave amoris vulnus accepit: ego verò me felicem putaverim, ſi ſumma ſaltem quaſi cuſpide hujus gladii pungi interdum me ſenſero, ut vel modico accepto amoris vulnere, dicat etiam anima mea: *Vulnerata charitate ego ſum*. Quis mihi tribuat in hunc modum non modo vulnerari, ſed & expugnari omninò uſque ad exterminationem coloris & caloris illius, qui militat adverſus animam?

9 Si exprobraverint filiæ hujus ſæculi illi animæ quæ hujuſmodi eſt, dicentes pallidam & ſine colore eſſe; nonne tibi congruè poſſe reſpondere videbitur: *Nolite me conſiderare quòd fuſca ſim, quia decoloravit me ſol*. Et ſi ſe ad hoc meminerit perveniſſe adhortationibus ſeu increpationibus aliquorum ſervorum Dei, æmulantium eam Dei æmulatione; nonne conſequenter veraciterque inferre poterit, quia *filii matris meæ pugnaverunt contra me?* Erit ergo ſenſus, juxta quod dictum eſt, ut Eccleſia ſeu ſtudioſa quævis anima id loquatur, non quaſi gemens aut conquerens, ſed quaſi gaudens & gratias agens, inſuper & glorians, quòd pro nomine & amore Chriſti digna ſit fuſca ſeu decolor eſſe & dici: atque hoc ipſum adſcribat non ſuæ induſtriæ, ſed gratiæ & miſericordiæ prævenientis ſe, & mittentis ad ſe. Nam quomodo crederet ſine [Rom. 10. 14.]

 prædicante? Quomodo autem prædicarent niſi mitterentur? Filios matris ſuæ contra ſe pugnaſſe memorat, non ut irata, ſed ut non ingrata. Undè & ſequitur: *Poſuerunt me cuſtodem in vineis*. Quod verbum utique ſi ſpiritualiter examinetur, puto nil in ſe querimoniæ aut rancoris habere videbitur, ſed magis favorabile aliquid redolere. Verùm ad id contingendum prius ſanè quàm manum apponere audeamus (locus enim ſanctus eſt) conciliandus eſt nobis ſolitis precibus, & ſic conſultandus ille Spiritus, qui ſcrutatur alta Dei; aut certè Unigenitus qui eſt in ſinu Patris, ſponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO XXX.

Qualiter populus fidelium ſeu animæ electorum per Vineas ſignificantur, quarum Eccleſia cuſtos dicitur: & de prudentia carnis, quæ eſt mors.

Correptionis utilitas.

1 P*Oſuerunt me cuſtodem in vineis*. Qui? Tune illi oppugnatores, quos proximè memoraſti? Audite & intelligite, ſi non ſe ab illis ipſis fatetur iſta promotam, à quibus & paſſam. Nec mirum tamen, ſiquidem fuerit cauſa pugnandi intentio corrigendi. Nam quis neſciat multos amicabiliter utiliterque multoties oppugnatos? Quàm multos quotidie experimur piis impugnationibus Prælatorum ad meliora proficere, provehi ad altiora? Ergo illud potius demonſtremus, ſi poſſumus, quemadmodum adverſus Eccleſiam pugnatum ſit à filiis matris ſuæ, & hoſtili animo, & damno utili. Id enim jucundius, cùm qui nocere intendunt, proſunt & nolentes. Utrumque verò ſenſum tenet ſuperior interpretatio: quoniam quidem non defuerunt, & qui bene, & qui malè æmularentur eam, diverſa intentione pugnantes; ſed utrique profuerunt. In tantum denique ſe profeciſſe ea iis, quæ ab æmulis paſſa eſt, gloriatur, ut pro una vinea, quam ſibi abſtuliſſe viſi ſunt, ſuper multas ſe gaudeat conſtitutam. Hoc mihi, inquit, præſtitere pugnando contra me & contra vineam meam, qui dicunt, *Exinanite, exinanite uſque ad fundamentum in ea*, ut unam pluribus commutarim. Hoc quippè eſt quod infert, *Vineam meam non cuſtodivi*: tamquam cauſam ſubjungens undè hoc illi contigerit, ut non in una jam, ſed in pluribus cuſtos poſita ſit. Et littera quidem ſic eſt.

Hoſtes Eccleſiæ proſunt nolentes.

Pſ. 136. 7.

2 Sed ſi eam ſimpliciter ſequimur, contenti eo ſolo quod ſonare in ſuperficie illa videtur, putabimus nos legere in Scriptura ſancta de his vineis corporeis & terrenis, quas quotidie cernimus de rore cœli & de pinguedine terræ accipere, undè fundunt vinum, in quo eſt luxuria: & ſic nihil, non dico Domini ſponſæ dignum, ſed nec cuivis cæterarum congruum quid de tam ſancta & divina Scriptura attuliſſe videbimur. Quæ enim convenientia ſponſis & cuſtodiæ vinearum? Sed & ſi convenire putetur, undè docebimus, fuiſſe aliquando Eccleſiam iſtiuſmodi deputatam officio? Numquid de vineis cura eſt Deo? Si autem ſpirituali ſenſu vineas eccleſias, ideſt fideles interpretamur populos, juxta Prophetæ ſenſum dicentis, *Vinea Domini ſabaoth domus Iſrael eſt*: incipiet fortaſſis elucere nobis, quomodo ſponſæ minimè indignum ſit fieri cuſtodem in vineis.

De quibus vineis hic ſermo ſit.

Iſ. 5. 7.

3 Puto quòd & non parva inſuper & in hoc ipſo apparebit prærogativa, ſi quis diligentius curet advertere, quantum ubique per orbem in hujuſmodi vineas dilataverit terminos ſuos à die illa, qua Jeroſolymis, à filiis matris ſuæ expugnata eſt & exturbata, una cum prima illa ſua novella plantatione; multitudinem dico credentium, quorum legitur fuiſſe *cor unum & anima una*. Et ipſa eſt, quam modo fatetur ſe minimè cuſtodiſſe, ſed non ad inſipientiam ſibi. Nec enim ita indè evulſa in perſecutione fuit, ut non alibi plantaretur, atque aliis locaretur agricolis, qui reddant fructus ejus temporibus ſuis. Non prorſus, non periit, ſed migravit; etiam crevit & dilatata eſt, tamquam cui benedixit Dominus. Denique leva oculos tuos, & vide ſi non *operuit montes umbra ejus, & arbuſta ejus cedros Dei*; ſi non *extendit palmites ſuos uſque ad mare, & uſque ad flumen propagines ejus*. Nec mirum, *Dei enim ædificatio eſt, Dei agricultura eſt*. Ipſe fœcundat, ipſe propagat, ipſe putat & purgat eam, *ut fructum plus afferat*. Quando nempè ſua deſtitueret cura vel opera, quam plantavit dextera ejus? Non planè habenda neglectui, in qua Apoſtoli palmites, Dominus vitis, & Pater ejus agricola eſt. In fide plantata, in charitate mittit radices, defoſſa ſarculo diſciplinæ, ſtercorata pœnitentium lachrymis, rigata prædicantium verbis: & ſic ſanè exuberans vino, in quo eſt lætitia, ſed non luxuria; vino totius ſuavitatis, nullius libidinis. Hoc certè vinum lætificat cor hominis; hoc conſtat & Angelos bibere cum lætitia. Denique gaudent in converſione & pœnitentia peccatorum, ſalutem hominum ſitientes. Lachrymæ pœnitentium vinum eorum, quòd in illis vitæ odor, ſapor gratiæ ſit, indulgentiæ guſtus, reconciliationis jucunditas, ſanitas redeuntis innocentiæ, ſerenatæ ſuavitas conſcientiæ.

Act. 4. 32.

Eccleſia perſecutione aucta.

Pſ. 79. 11.

1. Cor. 3. 9.

Joan. 15. 2.

Vinea propria, Eccleſiæ applicata.

Lachrymæ pœnitentium, vinum Angelorum.

4 Ergo ex illa una vinea, quam ſævæ perſecutionis viſa eſt deleviſſe tempeſtas, quantæ in univerſa terra propagatæ refloruerunt? Et in his omnibus cuſtos poſita ſponſa eſt, ut non contriſtetur, quòd primam vineam non cuſtodivit. Conſolare, filia Sion: ſi cæcitas ex parte contigit in Iſrael, quid tu perdis? Mirare myſterium, & noli plangere detrimentum; dilata ſinum, & collige plenitudinem gentium. Dic civitatibus Judæ, *Vobis oportebat primùm loqui verbum Dei: ſed quoniam repuliſtis illud, & indignos vos judicaſtis æternæ vitæ, ecce convertimur ad gentes*. Moyſi ſanè oblatum eſt à Deo, ſi prævaricatorem populum vellet dimittere, & divinæ exponere ultioni, ipſum quidem fieri poſſe in gentem magnam: ſed ille renuit. Quare? Ob nimiam profectò dilectionem, qua illi fortiter devinctus populo tenebatur; & quoniam non requirebat quæ ſua ſunt, ſed Dei honorem; & non quod ſibi utile foret, ſed quod multis. Et ille quidem ſic.

Act. 13. 46.

Exod. 32. 9.

5 Ego autem conſilio ſecretiori puto hoc munus divinitus pro ſui magnitudine ſervatum ſponſæ, ut ipſa potius, & non Moyſes, mitteretur in gentem magnam. Non enim oportebat amicum ſponſi præripere ſponſæ benedictionem; & propterea non quidem Moyſes, ſed nova ſponſa, cui dicitur, *Ite in mundum univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ*; ipſa, inquam, prorſus miſſa eſt in gentem magnam. Num in majorem potuit, quàm in univerſitatem? Et facilè univerſitas ceſſit portanti pacem, gratiam offerenti. Sed non ſicut gratia, ita & lex. Quàm diſſimili vultu ad omnem conſcientiam ſe offerunt ſuavitas hujus, & illius auſteritas? Quis ſanè ex æquo reſpiciat condemnantem & conſolantem, repoſcentem & ignoſcentem, plectentem & amplectentem? Non pari profectò acceptabitur voto umbra & lux, ira & pax, judicium & miſericordia, figura & veritas, virga & hæreditas, frenum & oſculum. Graves denique Moyſi manus, teſtibus Aaron & Hur; grave Legis jugum, teſtibus ipſis Apoſtolis, qui hoc & ſibi, & patribus importabile clamitant; grave jugum, & vile præmium: nam terra eſt in promiſſione. Pro hujuſmodi non eſt Moyſes miſſus in gentem magnam. Verùm tu, mater Eccleſia, promiſſionem habens vitæ quæ nunc eſt & futuræ, facilè in duplici gratia obtines ab univerſis te recipi, & propter jugum ſuave, & propter regnum ſublime. Pulſa de civitate, ab univerſitate exciperis, dum ſic provocat quod promittis, ut quod imponis non terreat. Quid adhuc unius vineæ plangis damnum, quod tanto tibi fœnore compenſatum eſt? Pro eo quòd fuiſti derelicta, & odio habita, & non fuit qui per te tranſiret: *Ponam te*, inquit, *in ſuperbiam ſæculorum, gaudium in generatione & generationem; & ſuges lac gentium, & mamilla regum lactaberis; & ſcies quia ego Dominus ſalvans te; & redemptor tuus fortis Jacob*. Tali itaque modo dicit ſe ſponſa poſitam cuſtodem in vineis, & quia vineam ſuam non cuſtodivit.

Eccleſiæ prærogativa, dilatatio in mundum univerſum.

Marc. 16. 15.

Synagogæ & Eccleſiæ diſcrimen.

Exod. 17. 12.

Act. 15. 10.

Iſ. 60. 15.

Queritur de impoſita ſibi prælatura.

6 Ego loci hujus occaſione meipſum reprehendere ſoleo, quod animarum ſuſceperim curam, qui meam non ſufficerem cuſtodire, vineas animas interpretans. Quòd ſi probas & tu hanc noſtram interpretationem, vide etiam conſequenter, an rectè quoque dicamus fidem, vitem; virtutes, palmites; botrum, opus; devotionem, vinum. Siquidem nec palmes abſque vite, nec virtus ſine fide aliquid eſt: *Sine fide* enim *impoſſibile eſt placere Deo*, fortaſſe & diſplicere neceſſe erit. Denique *omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt*. Hoc ergo conſiderare oportuit illos qui me poſuerunt cuſtodem in vineis, ſi videlicet propriam cuſtodiſſem. At quanto tempore incultu jacuit & deſerta, redacta in ſolitudinem! Proſus defecerat vinum ea ea, areſactis, præ ſterilitate fidei, virtutum palmitibus. Erat fides, ſed mortua. Quomodo enim non mortua ſine operibus? Et id quidem in ſæculari vita. Cæterùm converſus ad Dominum, meliuſculè cœpi, fateor, cuſtodire: non tamen prout oportuit. Et quis nempè ad hor idoneus? Nec ſanctus Propheta, qui ait: *Niſi dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam*. Quantis etiam tunc memini me patere inſidiis illius, qui ſagittat in occultis immaculatum? Quantum nobis, ò vinea mea, furtivis ſubreptum eſt machinamentis eo ipſo tempore, quo vigilantius intendere cœpimus curæ & cuſtodiæ noſtri? Quot & quales piorum hotros operum aut præſocavit ira, aut tulit jactantia, aut fœdavit inanis gloria? Quanta ab illecebra gulæ, quanta ab acediæ ſpiritu, quanta à puſillanimitate ſpiritus & tempeſtate ſuſtinuimus? Sic eram: & nihilominus tamen poſuerunt me cuſtodem in vineis, non conſiderantes quid de mea ego facerem vel feciſſem, nec audientes arguentem magiſtrum ac dicentem: *Si quis domui ſua praeſſe neſcit, quomodo Eccleſia Dei diligentiam habebit?*

Hebr. 11. 6.
Rom. 14. 23.
Bernardi ſententia de ſeipſo.
Pſal. 126. 1.
1. Tim. 3. 5.

7 Miror audaciam plurimorum, quos videmus de ſuis vineis non colligere, niſi ſpinas & tribulos; vineis tamen dominicis etiam ſe ingerere non vereri. Fures ſunt & latronee, non cuſtodes, neque cultores. Hoc illis. Væ autem mihi etiam nunc à periculo vineæ meæ! immò magis nunc, quando pluribus intentus, minus circa unam diligens, minuſque ſollicitus fieri cogor. Nec ſepem circumdare, nec torcular fodere in ea licet. Heu! deſtructa eſt maceria ejus, & vindemiant eam omnes qui prætergrediuntur viam! Patet expoſita triſtitiæ, iracundiæ atque impatientiæ pervia. Demoliuntur eam ſedulæ quædam vulpeculæ inſtantium neceſſitatum; irrumpunt undique anxietates, ſuſpiciones, ſollicitudines; turbæ diſcordantium, cauſarum moleſtiæ rara hora deſunt. Non eſt prohibendi facultas, non copia declinandi, ſed nec orandi ſpatium. Quo imbre lachrymarum perfundere ſufficiam ſterilitatem animæ meæ? Vineæ meæ volui dicere, ſed de pſalmo ſic incidit propter uſum, & ſenſus idem eſt; nec piget erroris qui admonet ſimilitudinis, quia non de vinea ſermo eſt, ſed de anima. Ergo anima cogitetur, cùm vinea legitur: ſiquidem ſub hujus ſpecie & nomine illius ſterilitas deploratur. Quibus ergo lachrymis rigabo ſterilitatem vineæ meæ? Omnes palmites ejus aruerunt præ inopia; jacent ſine fructu, eo quod non habeant humorem. Jeſu bone! quos faſciculos ſarmentorum ex eis in tuo quotidie ſacrificio uſtio contriti cordie mei te teſte abſumit? Sit, obſecro, ſacrificium tibi ſpiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus ne deſpicias.

Pſ. 79. 13.
Animæ ſterilitatem deſcribit & deplorat in ſe ipſo.
Pſal. 34. 13.
Pſal. 50. 19.

8 Et ego quidem ſic pro imperfecto meo traho ad me capitulum præſens. Perfectus autem omnis erit qui aliàs dicere poterit: *Vineam meam non cuſtodivi*, illo videlicet ſenſu, quo Salvator loquitur in Evangelio: *Qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam*. Idoneus planè & dignus qui ponatur cuſtos in vineis, quem propriæ cura vineæ à commiſſarum diligentia & ſollicitudine non impedit aut retardat, dum non quærit quæ ſua ſunt, neque quod ſibi utile eſt, ſed quod multis. Propterea ſanè Petro cura iſta credita eſt in tam multis vineis, quæ erant de circumciſione, quia homo paratus erat *& in carcerem, & in mortem ire*, uſque adeò ſuæ vineæ, ideſt ſuæ animæ, non detinebatur amore, quominus curæ intenderet creditarum. Meritò & Paulo inter gentes tam ingens ſilva credita eſt vinearum, quòd & ipſe in ſuæ cuſtodia vineæ minimè curioſus inventus ſit, ita ut non ſolùm alligari, ſed & mori in Jeruſalem paratus fuerit propter nomen Domini Jeſu-Chriſti. Denique *Nihil horum vereor*, inquit, *nec facio animam meam pretioſiorem quàm me*. Optimus æſtimator rerum, qui nihil ſuorum ſibi præferendum exiſtimet.

Matt. 10. 39.
Ad cuſtodiam vineæ Dominicæ quis dignus.
TOM. IV.
Luc. 22. 33.
Act. 21. 13.
Act. 20. 24.

9 Quàm multi ſaluti propriæ modicam viliſſimamque pecuniam prætulerunt! Paulus nec animam. *Non*, inquit, *facio eam pretioſiorem quàm me*. Ergo differentiam facis inter te, & animam tuam? Prudenter quidem tu tibi pluris es, quàm quidvis tuum. Sed quomodo non tua anima tu? Arbitror quòd quia Paulus jam tunc in ſpiritu ambularet, & mente conſentiret legi Dei quoniam bona eſt; idcircò hanc ipſam mentem ſuam, tamquam principale ac ſupremum quiddam ſui, dignum duxerit ſuimet potius, quàm ſuæ cujuſpiam rei nomine deſignare: reliquum verò, quod conſtat naturæ eſſe inferioris, & inferiori proindè viliorique eſſentiæ (quod eſt corpus) inhærere, non modo officio vivificandi ac ſenſificandi, ſed & fovendi nutriendique deſiderio: hoc, inquam, ſenſuale atque carnale appellatione ſui homo ſpiritualis indignum judicans, inter ſua magis cenſuit deputandum, quàm ſe perſonaliter exprimendum per illud. Cùm me dico, inquit, excellentius quod in me eſt, in quo & ſto per gratiam Dei, ideſt mentem rationemque, intellige. Cùm loquor animam meam, hoc inferius accipe, quod carni animandæ vides accommodatum, etiam & junctum in concupiſcentia. Id me fuiſſe quidem, ſed jam non eſſe agnoſco: quia *non ſecundùm carnem* adhuc ambulo, *ſed ſecundùm ſpiritum*. *Vivo ego jam non ego, vivit verò in me Chriſtus*. Secundùm mentem ego, ſecundùm carnem non ego. Quid enim ſi carnaliter etiam nunc anima concupiſcit? *Jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum*. Et ideò non me quidem, ſed tamen meum dixerim quud in me carnaliter ſapit, idque non aliud quàm ipſam animam. Revera enim animæ portio eſt carnalis affectio ejus, & vita, quam adminiſtrat corpori. Hanc ergo animam ſuam Paulus ſpernebat præ ſe, paratus pro Domino non ſolùm alligari, ſed & mori in Jeruſalem, & ſic perdere animam ſuam juxta conſilium Domini.

Paulus cur diſtinguat inter ſe & animam ſuam.
Rom. 7. 12.
Rom. 8. 4.
Gal. 2. 20.
Rom. 7. 17.
Matt. 10. 39.

10 Tu quoque ſi propriam deſeras voluntatem, ſi corporis voluptatibus perfectè renunties, ſi carnem tuam crucifigas cum vitiis & concupiſcentiis, ſed & mortifices membra tua, quæ ſunt ſuper terram: probabis te Pauli imitatorem, qui non facias animam tuam pretioſiorem teipſo; probabis & Chriſti diſcipulum, etiam illam perdendo ſalubriter. Et quidem prudentius eam perdis ut cuſtodias, quàm cuſtodis ut perdas. Nam *qui voluerit animam ſuam ſalvam facere, perdet eam*. Quid hìc vos dicitis obſervatores ciborum, morum neglectores? Hippocrates & ſequaces ejus docent animas ſalvas facere in hoc mundo: Chriſtus & ejus Diſcipuli perdere. Quemnam vos è duobus ſequi magiſtrum eligitis? At manifeſtum ſe facit qui ſic diſputat: Hoc oculis, hoc capiti, & illud pectori vel ſtomacho nocet. Profectò unuſquiſque quod à ſuo magiſtro didicit, hoc in medium profert. Num in Evangelio legiſti has differentias, aut in Prophetis, aut in litteris Apoſtolorum? Caro & ſanguis pro certo revelavit tibi hanc ſapientiam, non ſpiritus Patris; eſt enim carnis hæc ſapientia. Sed audi quid de ipſa noſtri medici ſentiant. *Sapientia*, inquiunt, *carnis mors eſt*. Item, *Sapientia carnis inimica eſt Deo*. Num Hippocratis ſeu Galeni ſententiam, aut certè de ſchola Epicuri debui proponere vobis? Chriſti ſum diſcipulus; Chriſti diſcipulis loquor: ego ſi peregrinum dogma induxero, ipſe peccavi. Epicurus atque Hippocrates corporis alter voluptatem, alter

Anima quomodo perdenda exemplo B. Pauli.
Matt. 16. 25.
Religioſi valetudinis curandæ nimium ſtudioſi perſtringuntur. V. NOTAE ad Ep. 345.
Rom. 8. 6.
Ibid. 7.

rum varietas, atque numeroſitas ſpecierum in rebus conditis, quid niſi quidam ſunt radii Deitatis monſtrantes quidem quia verè ſit à quo ſunt, non tamen quid ſit prorſus diffinientes? Itaque de ipſo vides, [1. Viatoribus, iſque communis.] ſed non ipſum. Cùm autem de eo, quem non vides, cætera vides; ſcis indubitanter exiſtere quem oportet inquirere, ut inquirentem non fraudet gratia, negligentem ignorantia non excuſet. Verùm hoc genus videndi commune. In promptu enim eſt, juxta Apoſto- [Rom. 1. 20.] lum, omni utenti ratione, inviſibilia Dei per ea quæ facta ſunt, intellecta conſpicere.

[Patribus antiquis.] 4 Alius proculdubio ille modus, quo quondam Patribus crebra illa atque ambitioſa divinæ præſentiæ familiaritas dignanter indulta eſt, quamquam nec ipſis ſicuti eſt, ſed ſicut dignata eſt. Nec uno omnibus modo, ſed, ut ait Apoſtolus, [Heb. 1. 1.] *multifariè multiſque modis*, cùm ipſe in ſe ſit unus, dicente ipſo ad Iſrael: [Deut. 6. 4.] *Dominus Deus tuus, Deus unus eſt*. Et hæc demonſtratio, non quidem communis; ſed tamen foris facta eſt, nimirum exhibita per imagines extrinſecus appa- [4. Piis & juſtis.] rentes, ſeu voces ſonantes. Sed eſt divina inſpectio, eo differentior ab his, quo interior, cùm per ſeipſum dignatur inviſere Deus animam quærentem ſe, quæ tamen ad quærendum toto ſe deſiderio & amore devovit. Et hoc ſignum iſtiuſmodi adventus ejus, ſicut [Pſal. 96. 3.] ab eo qui expertus eſt edocemur: *Ignis antè ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus*. Opor- [Viſio Dei requirit ardens deſiderium.] tet namque ut ſancti deſiderii ardor præveniat faciem ejus ad omnem animam, ad quam eſt ipſe venturus, qui omnem conſumat rubiginem vitiorum, & ſic præparet locum Domino. Et tunc ſcit anima quoniam juxta eſt Dominus, cùm ſe ſenſerit illo igne ſuccen- [Thren. 1. 13.] ſam, & dixerit cum Propheta: *De excelſo miſit ignem in oſſibus meis, & erudivit me*; [Pſal. 38. 4.] & illud: *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis*.

5 Tali animæ ſuſpiranti frequenter, immò ſine intermiſſione oranti, & affligenti ſe præ deſiderio, cùm interdum deſideratus ille, qui ita quæritur, miſeratus occurrit; puto illi de propria experientia con- [Thren. 3. 25.] venire, ut dicat cum Sancto Jeremia: *Bonus es Domine ſperantibus in te, animæ quærenti te*. [Angelorum erga pias animas officium.] Sed & Angelus ejus, qui unus eſt de ſodalibus ſponſi, in hoc ipſum deputatus, miniſter profectò & arbiter ſecretæ mutuæque ſalutationis; is, inquam, Angelus quomodo tripudiat, quomodo collætatur & condelectatur, & converſus ad Dominum dicit: Gratias ago tibi, Domine majeſtatis, quia deſiderium cordis ejus tribuiſti ei, & voluntate labiorum ejus non fraudaſti eam. Ipſe eſt qui in omni loco ſedulus quidam pediſſequus animæ non ceſſat ſollicitare eam, & aſſiduis ſuggeſtionibus monere, dicens: [Pſal. 36. 4.] *Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui*; & rurſum: [Ibidem.] *Expecta Dominum, & cuſtodi viam ejus*. Item, [Abac. 2. 3.] *Si moram fecerit, expecta eum, quia veniens veniet, & non tardabit*. Ad Dominum autem: [Pſal. 41. 2.] *Sicut cervus*, inquit, *deſiderat ad fontes aquarum, ita deſiderat anima iſta ad te Deus*. [Iſa. 26. 9.] Deſideravit te in nocte, ſed & ſpiritus tuus in præcordiis ejus de manè vigilavit ad te. [Pſal. 87. 10.] Et iterum: Tota die expandit ad te manus ſuas, dimit- [Matt. 15. 23.] te illam quia clamat poſt te: convertere aliquantu- [Pſal. 89. 13.] lum, & deprecabilis eſto ſuper eam. Reſpice de cœlo, & vide, & viſita deſolatam. Fidelis paranymphus, qui mutui amoris conſcius, ſed non invidus, non ſuam quærit, ſed Domini gratiam: diſcurrit medius inter dilectum & dilectam, vota offerens, referens dona. Excitat iſtam, placat illum. Interdum quoque, licèt ratò, præſentat eos pariter ſibi, ſive hanc rapiens, ſive illum adducens: ſiquidem domeſticus eſt & notus in palatio, nec veretur repulſam, & quotidie videt faciem Patris.

[Verbi animæque commixtio nihil corporeum ſonat.] 6 Vide autem tu, ne quid nos in hac verbi animæque commixtione corporeum ſeu imaginatorium ſentire exiſtimes. Id loquimur quod Apoſtolus dicit: quoniam qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt. [1. Cor. 6. 17.] Exceſſum puræ mentis in Deum, ſive Dei pium deſcenſum in animam, noſtris quibus poſſumus exprimimus verbis, ſpiritualibus ſpiritualia comparantes. Itaque in ſpiritu ſit iſta conjunctio, quia ſpiritus eſt Deus, & concupiſcit decorem animæ illius, quam fortè adverterit in ſpiritu ambulantem, & curam carnis non perficientem in deſiderio, præſertim ſi ſui amore flagrantem conſpexerit. [Anima pia qualem Dei viſionem requirat.] Non ergo ſic affecta & ſic dilecta, contenta erit omninò vel illa, quæ multis per ea quæ facta ſunt; vel illa, quæ paucis per viſa & ſomnia facta eſt manifeſtatio ſponſi, niſi & ſpeciali prærogativa intimis illum affectibus atque ipſis medullis cordis cælitus illapſum ſuſcipiat, habeatque præſto quem deſiderat non figuratum, ſed infuſum: non apparentem ſed afficientem: nec dubium quin eo jucundiorem, quo intus, non foris. [Illapſus Dei V. ſerm. 3. num. 10.] Verbum nempè eſt, non ſonans, ſed penetrans; non loquax, ſed efficax; non obſtrepens auribus, ſed affectibus blandiens. Facies eſt non formata, ſed formans; non perſtringens oculos corporis, ſed faciem cordis lætificans: grata quippe amoris munere, non colore.

7 Non tamen adhuc illum dixerim apparere ſicuti eſt, quamvis non omninò aliud hoc modo exhibeat, quàm quod eſt. Neque enim vel ſic continuè præſto erit, quamvis devotiſſimis mentibus, ſed nec uniformiter omnibus. [Divinæ præſentiæ guſtus, pro variis animi affectibus variatur.] Oportet namque pro variis animæ deſideriis divinæ guſtum præſentiæ variari, & infuſum ſaporem ſupernæ dulcedinis diverſa appetentis animi aliter atque aliter oblectare palatum. Denique advertiſti in hoc amatorio carmine, quoties mutaverit vultum, & in quanta multitudine dulcedinis ſuæ coram dilecta dignatus ſit transformari; & quomodo nunc quidem inſtar verecundi ſponſi ſanctæ animæ ſecretos petat amplexus, & oſculis delectetur; nunc verò in oleo & unguentis medicum exhibere appareat, nimirum propter teneras & infirmas animas iſtiuſmodi adhuc indigentes fomentis & medicamentis: undè & delicato adoleſcentularum nomine deſignantur. Si muſſitet quis, audiet, quia [Matt. 9. 12.] *non eſt opus ſanis medicus, ſed malè habentibus*. Nunc rurſum quaſi viator quiſpiam itinerantibus ſponſæ ſimul atque adoleſcentulis ſeſe aſſocians, jucundiſſimis confabulationibus ſuis à labore viæ omnem relevat comitatum, ita ut eo diſcedente loquantur: [Luc. 24. 32.] *Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis de Jeſu, dum loqueretur nobis in via?* [Chriſtus ſuavitate ſua cunctos trahit.] Facundus comes, qui in ſermonum & morum ſuavitate ſuorum, tamquam in quadam ſuaveolentia ſpirantium unguentorum, poſt ſe currere faciat univerſos; undè & dicunt: [Cant. 1. 3.] *In odore unguentorum tuorum curremus*. Item aliquando occurrens, quaſi prædives aliquis paterfamilias, qui in domo ſua abundet panibus; immò tamquam rex magnificus & potens, qui ſponſæ pauperis videatur puſillanimitatem erigere, provocare cupiditatem, demonſtrans illi omnia deſiderabilia gloriæ ſuæ, divitias torcularium ac promptuariorum, hortorum & agrorum copias, demum etiam introducens eam in ipſa ſecreta cubiculi. Nimirum confidit in ea cor viri ſui, & non eſt ex omnibus quod ab illa exiſtimet abſcondendum, quam redemit inopem, probavit fidelem, amplexatur amabilem. Atque ita non ceſſat, ſive hoc, ſive illo modo interno, jugiter apparere conſpectui quærentium ſe, ut ſermo impleatur, quem dixit: *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi*. [Matt. 28. 20.]

[Qualis Chriſtus erga ſequentes ſe.] 8 Et in his omnibus ſuavis & mitis, & multæ miſericordiæ. Nam in oſculis quidem affectuoſum & blandum, in oleo autem & in pigmentis atque unguentis clementem & affluentem viſceribus pietatis & compaſſionis. Porrò in via hilarem, affabilem, plenum gratiæ & ſolatii; in oſtenſione verò divitiarum ac poſſeſſionum munificum ſe, ac largum pro regia liberalitate remuneratorem demonſtrat. Ita per omnem hujus carminis textum reperies Verbum iſtiuſmodi ſimilitudinibus adumbrari. Undè ego puto id ſignificatum apud Prophetam, ubi ait: [Thren. 4. 20.] *Spiritus antè faciem noſtram Chriſtus Dominus; in umbra ejus vivemus inter gentes*: quòd ſcilicet videamus nunc per ſpeculum & in ænigmate, & needum facie ad faciem. At iſtud ſanè

Digitized by Google

TOM. IV.
donec vivimus inter gentes : nam inter Angelos aliter : quando jam indifferenti omninò felicitate cum ipſis videbimus eum & nos, ſicuti eſt, hoc eſt in forma Dei, & non in umbra. Quomodo namque apud veteres quidem umbram figuramque dicimus extitiſſe, nobis autem per gratiam Chriſti in carne præſentis ipſam per ſe illuceſcere veritatem : ita nos quoque reſpectu futuri ſæculi in quadam interim veritatis umbra vivere non negabit, niſi qui non acquieſcit Apoſtolo dicenti :
1. Cor. 13. 9.
Ex parte cognoſcimus, & ex parte prophetamus; & illud :
Philipp. 3. 13.
Non arbitror me comprehendiſſe. Quomodo enim non eſt diſtinctio ejus, qui per fidem ambulat, & illius qui per ſpeciem ? Ergo juſtus ex fide vivit, beatus exultat in ſpecie : & ideò ſanctus
B
Abac. 2. 4.
homo vivit interim in umbra Chriſti, ſanctus Angelus in ſplendore vultus gloriæ gloriatur.

Fides comparatur umbræ.
9 Et bona fidei umbra, quæ lucem temperat oculo caliganti, & oculum præparat luci ; ſcriptum eſt enim :
Act. 15. 9.
Fide mundans corda eorum. FIDES itaque lucem non extinguit, ſed cuſtodit. QUICQUID ſanè eſt illud quod videt Angelus, hoc mihi umbra fidei ſervat, fideli ſinu repoſitum, in tempore revelandum. Annon expedit tenere vel involutum, quod nudum non capis? Denique & Mater Domini vivebat in umbra fidei, cui dictum eſt :
Luc. 1. 54.
Et beata quæ credidiſti. Habuit & de
Ibid. 20.
Mariæ obumbratio.
Chriſti corpore umbram, quæ audivit : *Et virtus Altiſſimi obumbrabit tibi*. Nec enim vilis umbra, quæ
C
* V. Serm. 20. num. 7.
de virtute Altiſſimi formatur. Et verè virtus in carne Chriſti, quæ virgini obumbravit, ut quod impoſſibile erat mortali feminæ, objectu tamen involucri vivifici corporis ferret præſentiam majeſtatis, & lucem ſuſtineret inacceſſibilem. Virtus planè, in qua omnis contraria fortitudo debellata eſt ; & virtus & umbra fugans dæmones, tutans homines ; aut certè virtus vegetans, umbra refrigerans.

10 Vivimus proindè in umbra Chriſti qui per fidem ambulamus, & carne ipſius paſcimur ut vivamus. Caro
Joan. 6. 56.
enim Chriſti verè eſt cibus. Et vide ne propterea etiam nunc deſcribatur hoc loco apparens, tamquam in ſchemate paſtorali, ubi illum ſponſa, quaſi unum quem-
D
Joan. 10. 11.
piam de paſtoribus videtur alloqui, dicens : *Indica mihi ubi paſcas, ubi cubes in meridie*. Bonus Paſtor, *qui animam ſuam dat pro ovibus ſuis* : animam pro illis, carnem illis ; illam in pretium, iſtam in cibum. Res mira ! ipſe paſtor, ipſe paſcua eſt, ipſe redemptio. Verùm ſermo in longum pergit, quoniam locus amplus eſt, & grandia continens, & non explicabitur paucis : atque hac neceſſitate videtur mihi jam rumpendus potius, quàm finiendus. Oportet autem, ut quoniam materia pendet, memoria vigilet : quatenus ubi pauſatum erit, indè mox reſumatur & pertractetur, prout Dominus dabit, Jeſus-Chriſtus ſponſus Eccleſiæ, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.
E

SERMO XXXII.

Qualiter Chriſtus ſuſcipitur ab anima ſancta tamquam ſponſus, *& ab anima infirma tamquam* medicus. *Item de differentia cogitationum, undè oriantur.*

Cant. 1. 6.
1 INDICA *mihi ubi paſcas, ubi cubes in meridie*. Hic ſumus, hinc progredimur. Sed antequam tractari incipiat viſio iſta & allocutio, recapitulandum breviter arbitror de aliis viſionibus quæ præ-
F
ceſſerunt, quomodo nobis aptari ſpiritualiter poſſint pro votis & meritis ſingulorum, ut apprehenſis illis (ſi tamen hoc datum fuerit) facilior & in hujus diſcuſſione eluceat intellectus. Verùm id difficillimum. Nam etſi illa verba, quibus ipſæ viſiones ſeu ſimilitudines deſcribuntur, ſonare corpora atque corporea videantur ; ſpiritualia tamen ſunt quæ nobis miniſtrantur in his, ac per hoc in ſpiritu quoque cauſas & rationes earum oportet inquiri. Et quis idoneus inveſtigare & comprehendere tam multos animæ affectus profectuſque, quibus hæc de præſentia ſponſi tam multiformis gratia diſpenſatur ? Tamen ſi intremus ad

A
nos, & Spiritus-ſanctus in lumine ſuo dignetur oſtendere nobis, quod opere ſuo non dedignatur aſſiduè actitare in nobis, puto non omninò nos in his ſine intellectu remanſuros. Confido enim non accepiſſe nos
1. Cor. 2. 12.
ſpiritum hujus mundi, ſed Spiritum qui ex Deo eſt, ut ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis.

Sponſi præſentia quibus conceſſa.
2 Ergo ſi cui noſtrum cum ſancto Propheta adhærere Deo bonum eſt, & (ut loquar manifeſtius) ſi quis in nobis eſt ita deſiderii vir, ut cupiat diſſolvi
Pſ. 72. 28.
& cum Chriſto eſſe, cupiat autem vehementer, ardenter ſitiat, aſſiduè meditetur ; is profectò non ſecus quàm in forma ſponſi ſuſcipiet verbum in tempore viſitationis, hora videlicet qua ſe adſtringi intus
B
quibuſdam brachiis ſapientiæ, atque indè ſibi infundi ſenſerit ſancti ſuavitatem amoris. Siquidem deſiderium cordis ejus tribuetur ei, etſi adhuc peregrinanti in corpore, ex parte tamen, idque ad tempus, & tempus modicum. Nam cùm vigiliis, & obſecrationibus, & multo labore * & imbre lachrymarum quæſitus affuerit, ſubito dum teneri putatur elabitur : &
Viciſſitudo præſentiæ ejus & abſentiæ.
* 1. labore deeſt quibuſdam mſſ.
rurſum lachrymanti & inſectanti occurrens, comprehendi patitur, ſed minimè retineri, dum ſubito iterum quaſi è manibus evolat. Etſi inſtiterit precibus & fletibus devota anima, denuo revertetur, & voluntate labiorum ejus non fraudabit eam : ſed rurſum mox diſparebit, & non videbitur, niſi iterum toto de-
C
ſiderio requiratur. Ita ergo & in hoc corpore poteſt eſſe de præſentia ſponſi frequens lætitia, ſed non copia : quia etſi viſitatio lætificat, ſed moleſtat viciſſitudo. Et hoc tamdiu neceſſe eſt pati dilectam, donec ſemel poſita corporeæ ſarcina molis, avolet & ipſa levata pennis deſideriorum ſuorum, libere iter carpens per campos contemplationis, & mente ſequens expedita dilectum quocumque ierit.

Sponſi conſolatio hæc quibus competat.
3 Nec tamen vel in tranſitu præſto erit ſic omni animæ, niſi illi dumtaxat, quam ingens devotio, & deſiderium vehemens, & prædulcis affectus ſponſam probat, & dignam, ad quam gratia viſitandi acceſſurum Verbum decorem induat, formam ſponſi acci-
D
piens. Qui enim nondum invenitur ita affectus, ſed compunctus magis actuum recordatione ſuorum, loquens in amaritudine animæ ſuæ dicit Deo, *Noli me*
Job 10. 2.
Qui ad ſponſi amplexus inhabiles, tum ut medicum requirant.
condemnare, aut fortè etiam adhuc periculosè tentatur à propria concupiſcentia abſtractus & illectus : hic talis non ſponſum requirit, ſed medicum ; ac per hoc non oſcula quidem vel amplexus, ſed tantùm remedia vulneribus accipiet ſuis, in oleo utique & unguentis. An non ſæpenumero ſic ſentimus, & ſic experimur orantes, nos, qui noſtris quotidie adhuc exceſſibus tentamur præſentibus, mordemur præteritis ? A quanta me amaritudine frequenter liberaſti adveniens, Jeſu bone ? Quoties poſt anxios fletus, poſt inenarra-
E
biles gemitus & ſingultus, ſauciam conſcientiam meam unxiſti unctione miſericordiæ tuæ, & oleo lætitiæ perfudiſti ? Quoties me oratio, quem penè deſperantem ſuſcepit, reddidit exultantem, & præſumentem de venia ? Qui ſimiliter afficiuntur ecce hi ſciunt, quòd verè medicus ſit Dominus Jeſus, *qui ſanat con-*
Pſ. 146. 3.
tritos corde, & alligat contritiones eorum. Qui exper-
Iſ. 61. 1.
ti non ſunt, credant indè eidem ipſi dicenti : *Spiritus Domini unxit me, ad evangelizandum manſuetis miſit me, ut mederer contritis corde*. Si adhuc dubitant, accedant certè & probent, & ſic in ſemetipſis diſcant quid ſit, *Miſericordiam volo, & non ſacrificium*.
Matth. 9. 13.
Sed videamus & reliqua.

F
Languidis & tepidis quomodo ſubindè ſuccurrat Dominus.
4 Sunt qui in ſtudiis ſpiritualibus fatigati, & verſi in teporem, atque in defectu quodam ſpiritus poſiti, ambulant triſtes vias Domini, corde arente & tædente accedunt ad quæque injuncta, frequenter murmurant ; longos dies, longas conqueruntur & noctes, loquen-
Job 7. 4.
tes cum ſancto Job : *Si dormiero, dicam, Quando conſurgam ? & rurſum expectabo veſperam*. Ergo ubi contingit tale aliquid pati, ſi miſertus Dominus appropiet nobis in via qua ambulamus, & incipiat loqui de cœlo qui de cœlo eſt, necnon favorabile quippiam cantare nobis de canticis Sion, narrare etiam de civitate Dei, de pace civitatis, de æternitate pacis, de ſtatu æternitatis ;

Digitized by Google

nitatis : dico vobis, erit pro vehiculo animæ dormitanti & pigritanti læta narratio, ita ut pellat omne faſtidium ab animo audientis, & à corpore fatigationem. An tibi aliud vel pati, vel petere ille videtur, (Pſal. 118. 28.) qui ait : *Dormitavit anima mea præ tædio, confirma me in verbis tuis?* (Ibidem. 97.) Et nonne cùm obtinuerit, clamabit : *Quomodo dilexi legem tuam, Domine! tota die meditatio mea eſt?* Sunt enim quædam verba Verbi ſponſi ad nos, noſtræ meditationes de ipſo & ejus gloria, elegantia, potentia, majeſtate. Non ſolùm autem, ſed & cùm avida mente verſamus teſtimonia ejus & judicia oris ejus, & in lege ejus meditamur die ac nocte; ſciamus pro certo adeſſe ſponſum, atque alloqui nos, ut non fatigemur laboribus, ſermonibus delectati. B

(De diſcernendis cogitationibus utilis doctrina.) 5 Tu ergo cùm tibi aliqua talia volvi animo ſentis, non tuam putes cogitationem, ſed illum agnoſce loquentem, qui apud Prophetam dicit : *Ego qui loquor juſtitiam.* (Iſa. 63. 1.) Simillima enim ſunt noſtræ cogitata mentis ſermonibus Veritatis in nobis loquentis : nec facilè quis diſcernit, quid intus pariat cor ſuum, quidve audiat, niſi qui prudenter advertit Dominum in Evangelio loquentem, (Matt. 15. 19.) *quia de corde exeunt cogitationes malæ*; (Ibidem.) & illud : *Quid cogitatis mala in cordibus veſtris?* &, (Joan. 8. 44.) *Qui loquitur mendacium, de ſuo loquitur.* Apoſtolus autem, (2. Cor. 3. 15.) *Non quòd ſufficientes*, inquit, *ſimus cogitare aliquid à nobis tamquam ex nobis*, ſubaudis bonum; (Cogitationes bonæ à Deo, malæ à nobis vel à diabolo.) *ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt.* C Cùm ergo mala in corde verſamus, noſtra cogitatio eſt : ſi bona, Dei ſermo eſt. Illa cor noſtrum dicit, hæc audit. (Pſal. 84. 9.) *Audiam*, ait, *quid loquatur in me Dominus Deus, quoniam loquetur pacem in plebem ſuam.* Itaque pacem, pietatem, juſtitiam Deus in nobis loquitur : nec talia nos (Matt. 15. 19.) cogitamus ex nobis, ſed in nobis audimus. Cæterùm homicidia, adulteria, furta, blaſphemiæ, & his ſimilia, de corde exeunt, nec audimus ea, ſed dicimus. (Pſal. 13. 1.) Denique *dixit inſipiens in corde ſuo, Non eſt Deus.* (Pſal. 9. 13.) Et propter hoc irritavit impius Deum quia dixit in corde ſuo, non requiret. Sed eſt prætereà quod corde quidem ſentitur, non tamen cordis eſt verbum. Nec enim de corde exit, ſicut noſtra cogitatio; D ſed neque illud eſt quod ad cor fieri diximus, verbum videlicet Verbi, cùm ſit malum. Immittitur autem à contrariis poteſtatibus, ſicut fiunt immiſſiones per angelos malos, quale (verbi cauſa) fuit quod legitur miſiſſe in cor diabolus, ut traderet Dominum Judas Simonis Iſcariotis.

(Cogitationum malarum originem diſcernere difficile. V. ſerm. 23. de diverſ. n. 4. & Meditat. num. 3. n. 14. 1. Cor. 12. 10. Prov. 4. 23.) 6 Verùm quis ita vigil & diligens obſervator motionum internarum ſuarum, ſive in ſe, ſive & ex ſe factarum, ut liquido ad quæque illicita ſenſa cordis ſui diſcernat inter morbum mentis, & morſum ſerpentis? Ego nulli hoc mortalium poſſibile puto, niſi qui illuminatus à Spiritu-Sancto ſpeciale accepit donum illud, quod Apoſtolus inter cætera chariſmata quæ enumerat, nominat Diſcretionem ſpirituum. E Quantumlibet enim quis, ſecundùm Salomonem, omni cuſtodia ſervet cor ſuum, & omnia quæ intra ſe moventur, vigilantiſſima intentione obſervet; etiamſi diuturnum fortè in his habuerit exercitium, & frequens experimentum; non poterit tamen ad purum in ſe dignoſcere diſcernereve ab invicem malum innatum, & malum ſeminatum. (Pſal. 18. 13.) Nam delicta quis intelligit? Nec multum refert noſtra ſcire, undè ineſt nobis malum, dummodo ineſſe ſciamus : vigilandum potiùs & orandum undecumque ſit, ne conſentiamus. Denique orat Propheta (Ibidem. 12.) contra utrumque malum, dicens : *Ab occultis meis munda me, Domine, & ab alienis parce ſervo tuo.* F Et ego, non poſſum tradere vobis quod non accepi. Non autem accepi, fateor, undè aſſignem certam notionem inter partum cordis, & ſeminarium hoſtis. Quippè utrumque malum, utrumque à malo; utrumque in corde, ſed non utrumque de corde. Hoc totum certum mihi in me, etſi incertum quid cordi, quid hoſti tribuam. Et id quidem, (ut dixi) abſque periculo.

7 Sed ſanè eſt ubi periculosè, immò damnabiliter A erratur, atque ibi meritò nobis certa præfigitur regula, (TOM. IV. Cogitationes bonæ non nobis, ſed Deo adſcribendæ.) ne quod Dei eſt in nobis, demus nobis, putantes Verbi viſitationem noſtram eſſe cogitationem. Ergo quantum diſtat bonum à malo, tantum iſta duo à ſe : quoniam nec de Verbo malum, nec de corde exiet bonum, (Matth. 7. 18.) niſi quod priùs fortè de Verbo conceperit, quia non poteſt bona arbor malos fructus facere, nec arbor mala fructus bonos. At ſatis dictum eſſe credo, quid Dei, quid noſtrum in noſtro ſit corde; nec ſuperfluè, ut arbitror : ſed ut ſciant inimici [a] gratiæ, abſque gratia nec ad cogitandum bonum ſufficere cor humanum, ſed ſufficientiam ipſius ex Deo eſſe; Dei vocem, bonum (2. Cor. 3. 5. Gratiæ neceſſitas.) quod cogitatur, non cordis prolem exſiſtere. B Tu ergo ſi vocem ejus audis, non jam neſcias undè veniat, aut quo vadat; ſciens quia à Deo exit, & ad cor vadit. (Ei cooperandum.) Vide autem quomodo verbum, quod egreditur de ore Dei, non revertatur ad eum vacuum, ſed proſperetur & faciat omnia ad quæ miſit illud, ut dicere poſſis & tu, quia *gratia Dei in me vacua non fuit.* (1. Cor. 15. 10.) Felix mens, cui Verbum individuus comes, ubique ſe affabile præbet, cujus indeſinenter oblectata ſuavitate facundiæ, à carnis moleſtiis & vitiis ſeſe vindicet omni hora redimendo tempus à diebus malis. (Epheſ. 5. 16.) Non laſſabitur, non moleſtabitur, quoniam, ſicut dicit Scriptura, (Prov. 12. 21.) *Non contriſtabit juſtum, quidquid ei acciderit.*

(Magnanimi zelo & fide magna & ſublimia audent & obtinent.) 8 Jam verò magni Patris familias ſeu regiæ majeſtatis ſchema apparere exiſtimo his, qui accedentes [*] ad C cor altum, de majori ſpiritus libertate & puritate conſcientiæ magnanimiores facti, conſueverunt audere majora, inquieti prorſus & curioſi ſecretiora penetrare, (* al. aſcendentes.) & apprehendere ſublimiora, & tentare perfectiora, non modò ſenſuum, ſed & virtutum. Hi enim pro fidei magnitudine digni inveniuntur qui inducantur in omnem plenitudinem; nec eſt omninò in omnibus apothecis ſapientiæ, à quo Deus ſcientiarum Dominus arcendos cenſeat cupidos veritatis, vanitatis non conſcios. Talis erat Moyſes, qui audebat dicere Deo : *Si inveni gratiam in oculis tuis, oſtende mihi teipſum.* (Exod. 33. 13.) Talis Philippus, qui ſibi & ſuis condiſcipulis Patrem D flagitabat oſtendi : (Joan. 14. 8.) talis & Thomas, qui niſi ſua manu tangeret vulnus & foſſum latus, credere recuſabat. (Joan. 20. 25.) Puſilla fides, ſed de magnitudine animi [b] miro modo deſcendens. Talis quoque David, qui & ipſe dicebat Deo : *Tibi dixit cor meum, exquiſivit te facies mea; faciem tuam Domine requiram.* (Pſal. 26. 8.) Tales itaque magna audent, quoniam magni ſunt : & quæ audent, obtinent juxta verbum promiſſionis ad ipſos, quod eſt iſtiuſmodi : *Quemcumque locum calcaverit pes veſter, veſter erit.* (Deut. 1. 36.) Magna ſiquidem fides magna meretur : & quatenus in bonis Domini fiduciæ pedem porrexeris, eatenus poſſidebis.

9 Denique Moyſi ore ad os loquitur Deus; & palam, E non per ænigmata & figuras Dominum videre meretur, (Num. 12. 8.) cùm Prophetis aliis tantùm in viſione apparere ſe dicat, & per ſomnium loqui. Philippo quoque ſecundùm petitionem cordis ſui oſtenſus eſt Pater in Filio, in eo proculdubio quod incontinenti audivit : *Philippe, qui videt me, videt & Patrem*; &, *Quia ego in Patre, & Pater in me eſt.* (Joan. 14. 9. Joan. 20. 27.) Sed & Thomæ juxta deſiderium cordis ejus palpandum ſe præbuit, & voluntate labiorum ejus non fraudavit eum. Quid David? (Pſal. 131. 4.) Nonne & ipſe voto ſe non omninò fraudari ſignificat, ubi ait non daturum ſe ſomnum oculis ſuis, nec palpebris ſuis dormitationem, donec inveniret locum Domino? Igitur iſtiuſmodi magnis ſpiritibus magnus ocF curret ſponſus, & magnificabit facere cum eis, emittens lucem ſuam, & veritatem ſuam, eoſque deducens & adducens in montem ſanctum ſuum, & in tabernacula ſua, ita ut dicat qui ejuſmodi eſt : *Quia fecit mihi magna qui potens eſt.* (Luc. 1. 49. Iſai. 33. 17.) Regem in decore ſuo videbunt oculi ejus, præeuntem ſe ad ſpecioſa deſerti, ad flores roſarum, & lilia convalium, ad amœna hortorum, irrigua fontium, ad delicias cellariorum, & odo-

---

a Abaelardum, ut puto, intelligit, qui gratiam Christi penè ad rationem & exemplum redigebat, ut dictum eſt tomo 3. in Opuſculo 11.

b Puſillitas fidei in eo quod non vult credere abſque conditione: magnitudo animi, quòd talem conditionem interponere auſus eſt præ fiducia in Deum, ex aliis Notis.

Digitized by Google

TOM. IV. ramenta aromatum, poſtremò ad ipſa ſecreta cubiculi.

10 Iſti ſunt theſauri ſapientiæ & ſcientiæ penes ſponſum abſconditi, hæc vitæ paſcua præparata in refectionem animarum ſanctarum. [Edocti à Deo alios docere debent.] Beatus vir qui implevit deſiderium ſuum ex ipſis. Hoc ſolùm admonitus ſit, ne ſolus habere velit quæ poſſunt ſufficere pluribus. Proptereà enim fortaſſis poſt iſta omnia ſponſus, tamquam paſtor apparere deſcribitor: ut proindè admoneatur aſſecutor tantorum munerum paſcendi gregis ſimpliciorum, qui ſcilicet tam non valent per ſemetipſos apprehendere iſta, quàm non audent ſine paſtore oves exire in paſcua. [Cant. 1. 6.] Denique hoc ipſum ſponſa prudenter advertens poſtulat ſibi iodicari, ubi ipſe paſcat & cubet ſub meridiano fervore, parata (ut quidem ea hoc intelligi datur) paſci & paſcere cum illo, & ſub illo. [Periculoſum agere gregem ſeorſum à paſtore.] Nec enim tutum arbitratur longè agere gregem à ſummo Paſtore, nimirum ob incurſiones luporum, eorum maximè qui veniunt ad nos in veſtimentis ovium: & proptereà ſatagit in eiſdem cum ipſo pariter paſcere paſcuis, & cubare umbris. Et cauſam ponit: *Ne incipiam*, inquiens, *vagari poſt greges ſodalium tuorum*. Ipſi ſunt qui ſe volunt videri amicos ſponſi, & non ſunt: & cùm ſuos, non illius greges paſcere cura ſit eis; [Matt. 13. 21.] hinc indè tamen inſidiantes dicunt: *Ecce hic eſt Chriſtus, ecce illic eſt*, videlicet ut multos ſeducant, & abducant à Chriſti gregibus, & ſocient ſuis. Hoc pro litteræ textu. Jam verò ſpiritualem ſenſum qui in ea latet, ſub alio ſermonis principio expectate, quicquid illud erit, quod mihi indè vobis orantibus ſua miſericordia partiri dignabitur ſponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO XXXIII.

De his quæ ſemper ſectanda ſunt à mente devota. Quid ſit meridies, & de quatuor generibus tentationum ſemper evitandis.

1 INdica mihi quem diligit anima mea, ubi paſcas, ubi cubes in meridie. [Job. 10. 3.] Et alius quidam: *Indica*, inquit, *mihi cur me ita judices*. Ubi non ſanè ſententiam cauſatur, ſed ſcrutatur cauſam, erudiri flagellis petens, non erui. Item alius precatur, dicens: [Pſal. 24. 4.] *Vias tuas Domine demonſtra mihi, & ſemitas tuas edoce me*. Quas dixerit vias vel ſemitas, manifeſtat alibi: [Pſal. 22. 3.] *Deduxit me*, inquit, *ſuper ſemitas juſtitiæ*. [Anima Deum amans tria indeſinenter inquirit.] Ergo tria iſta anima curioſa Dei non ceſſat inquirere, juſtitiam, & judicium, & locum habitationis gloriæ ſponſi: tamquam viam in qua ambulet, cautelam qua ambulet, & ad quam ambulet manſionem. De qua manſione ſic habes in Propheta: [Pſal. 26. 4.] *Unam petii*, inquit, *à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ*; [Pſal. 25. 8.] & iterum: [Pſal. 88. 15.] *Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ*. Porrò de reliquis duobus: *Juſtitia & judicium*, ait, *præparatio ſedis ſuæ*. Meritò tria iſta mens devota requirit, utpotè ſedem Dei, & ſedis præparationem. Et pulchrè in ſponſæ prærogativam concurrunt pariter omnia ad conſummationem virtutum, ut de forma juſtitiæ ſit formoſa, de judiciorum notitia cauta, de deſiderio præſentiæ ſeu gloriæ ſponſi caſta. [Sponſæ dotes.] Talem prorſus decet eſſe ſponſam Domini, pulchram, eruditam, & caſtam. Ergo, petitio quam ultimam poſui, iſtius eſt loci. Petit ſiquidem ab eo quem diligit anima ſua, indicari ſibi, ubi paſcat, & ubi cubet in meridie.

2 [Paſtio & cubatio in meridie quid.] Et primò adverte, quàm eleganter amorem ſpiritus à carnis diſcernat affectu, dum dilectum exprimere magis ipſa affectione, quàm nomine volens, non ſimpliciter quem diligo, ſed, O, inquit, quem diligit anima mea, ſpiritalem deſignans dilectionem. Deinde quidnam eam in loco paſcuæ adeò delectet diligenter attende. Sed nec illud prætereat te de hora meridiana, & quòd is potiſſimùm exploratur locus, in quo qui paſcit, cubat ſimul: quod eſt magnæ ſecuritatis indicium. Arbitror enim ob hoc additum, cubat, quòd eo loci minimè neceſſe ſit ſtare, & vigilare ſuper cuſtodiam gregis, quando grex, etiam cubante paſtore & pauſante ſub umbris, liberè nihilo minùs diſcurrat in paſcuis. Felix regio, in qua pro libitu oves ingrediuntur & egrediuntur, & non eſt qui eaterreat. Quis mihi tribuat videre vos, meque pariter in montibus paſci una cum illis nonaginta novem quæ illic relictæ leguntur, cùm Paſtor earum dignanter ad unam [Matt. 18. 12.] deſcendit quæ erraverat? Securè procul dubio cubat propè, qui & longè recedere minimè dubitavit, ſciens [Paſci & ſponſo quàm dulce.] quia in tuto eas relinquerer. Meritò ſponſa illo ſuſpirat, meritò inhiat loco paſcuæ ſimul & pacis, ſed quietis, ſed ſecuritatis, ſed exultationis, ſed admirationis, ſed ſtuporis. Nam & me miſerum, heu! longè agentem & de longè ſalutantem, en ipſa ejus recordatio ad lachrymas provocat, planè juxta affectionem & vocem dicentium: *Super flumina Babylonis illic ſedimus & flevimus, dum recordaremur tui Sion*. [Pſal. 136. 1.] Liber exclamare & me cum ſponſa pariter & cum Propheta: *Lauda Deum tuum Sion, quoniam confortavit ſeras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te. Qui poſuit fines tuos pacem, & adipe frumenti ſatiat te*. [Pſal. 147. 1.] Quis non illic vehementer cupiat paſci & propter pacem, & propter adipem, & propter ſatietatem? [Ubi pax, adeps, & ſatietas.] Nihil ibi formidatur, nihil faſtiditur, nihil deficit. Tuta habitatio Paradiſus, dulce pabulum Verbum, opulentia multa nimis Æternitas.

3 Habeo & ego Verbum, ſed in carne; & mihi apponitur veritas, ſed in Sacramento. [Angeli beati & hominis viatoris diſpar conditio.] Angelus ex adipe frumenti ſaginatur, & nudo ſaturatur grano; me oportet interim quodam ſacramenti cortice eſſe contentum, carnis furfure, litteræ palea, velamine fidei. Et hæc talia ſunt quæ guſtata afferunt mortem, ſi non [Veritas in Euchariſtia.] de primitiis ſpiritus quantulumcumque accipiant condimentum. Prorſus mors mihi in olla, niſi ex Prophetæ farina dulcoretur. [4. Reg. 4. 40.] Denique abſque ſpiritu & Sacramentum ad judicium ſumitur, & caro non prodeſt quicquam, & littera occidit, & fides mortua eſt. Sed ſpiritus eſt qui vivificat, ut vivam in eis. At quantalibet ſanè abundantia ſpiritus pingueſcant iſta, non pari omninò jucunditate ſumitur cortex ſacramenti, & adeps frumenti, fides & ſpecies, * memoria & præſentia, æternitas & tempus, vultus & ſpeculum, [* al. memoria & ſpes.] imago Dei & forma ſervi. Nempè in omnibus his fides locuples mihi, intellectus pauper. Numquid verò par ſapor intellectui fideique, cùm ſit in meritum iſta, ille in præmium? Vides ergo tantum diſtare inter pabula, quantum & inter loca: & ſicut exaltantur cœli à terra, ita habitantes in eis, bonis potioribus abundare?

4 Feſtinemus proindè, Filii, feſtinemus ad locum tutiorem, ad paſtum ſuaviorem, ad uberiorem & fertiliorem agrum. [Beatorum felicitas.] Feſtinemus ut habitemus ſine metu, abundemus ſine defectu, epulemur ſine faſtidio. Tu enim Domine ſabaoth, qui cum tranquillitate judicas omnia, etiam cum ſecuritate æquè omnia ibi paſcis. Idem ipſe & Dominus exercituum, & paſtor ovium. Ergo & paſcis, & cubas pariter, ſed non hìc. Denique ſtabas cùm è cœlo proſpiceres unam ex tuis oviculis (Stephanum loquor) à lupis circumdari ſuper terram. [Actor. 7. 55.] Et proptereà quæſo *indica mihi ubi paſcas, ubi cubes in meridie*, hoc eſt tota die: etenim illa meridies tota eſt dies, & ipſa neſciens veſperam. [Beata æternitas eſt meridies neſciens veſperam.] Et ideò melior dies illa in atriis tuis ſuper millia, quia neſcit occaſum. [Pſal. 83. 11.] Et matutinum forſitan habuit, cùm primùm videlicet dies ſanctificatus illuxit nobis, per viſcera [Luc. 1. 78.] utique miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitavit nos Oriens ex alto. Verè tunc ſuſcepimus Deus miſericordiam tuam in medio templi tui, [Pſal. 47. 10.] cùm in medio umbræ mortis exortus matutini lux orta eſt nobis, & manè vidimus gloriam Domini. Quanti reges & Prophetæ voluerunt videre, & non viderunt? Quare? niſi quia nox erat, & necdum venerat illud expectatum manè, cui fuerat repromiſſa miſericordia? Undè & orabat quis dicens: *Auditam fac mihi manè miſericordiam tuam, quia in te ſperavi*. [Pſal. 142. 8.]

5 Fuit namque quædam hujus aurora diei, ex quo-

Digitized by Google

Aurora hujus diei quæ. Sol juſtitiæ per archangelum Gabrielem nuntiatus eſt terris, & Virgo Deum in utero de Spiritu-ſancto concepit & peperit Virgo, ac deinceps, quoad in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt. Nam uſque adeò per totum id temporis lux puſilla, & tamquam lux revera auroræ apparuit, ut diem eſſe interim apud homines penè univerſitas ignoraret. Denique *ſi co-*
1. Cor. 2. 8. *gnoviſſent, numquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.*
Joan. 12. 35. Et utique ipſis paucis Diſcipulis dicebatur: *Adhuc modicum lumen in vobis eſt*: eò quòd aurora eſſet & initium, vel potiùs indicium diei, dum Sol adhuc abſconderet radios ſuos, & minimè eos ſpargeret ſuper terram. Paulus quoque dicebat, quoniam *nox præceſ-*
Rom. 13. 2. *ſit, dies autem appropinquavit*: ſignificans eſſe tunc adhuc adeò modicum lumen, ut propinquaſſe, quàm veniſſe diem dicere maluerit. Quando autem hoc dicebat? Profectò quando Sol reverſus ab inferis, jam ſe ad alta cœli ſuſtulerat. Quanto magis cùm adhuc
Chriſti converſatio ſuper terram, quaſi aurora. ſimilitudo carnis peccati inſtar denſæ nubis operiret auroram, juxta omnes nimirum noſtri corporis paſſiones, ita ut neque amara mors, nec crux probroſa defuerit? quanto magis, inquam, tunc exigua tenuiſque admodum lux fuit, & quæ de auroræ magis, quàm de Solis prodire præſentia videretur?

6 Erat ergo aurora, & ipſa ſubobſcura ſatis, tota illa Chriſti videlicet converſatio ſuper terram, uſque dum occumbens & rurſum exoriens, ſolaris ſuæ præſentiæ lumine clariori fugavit auroram, & manè facto
Marc. 16. 2. abſorpta eſt nox in victoria. Denique habes: *Et valdè manè una ſabbatorum veniunt ad monumentum,*
Manè, reſurrectio. *orto jam ſole.* An non manè fuit, quando ortus eſt Sol? Attulit autem novum de reſurrectione decorem, & ſereniorem ſolito lucem, quoniam *etſi noveramus*
2. Cor. 5. 16. Pſal. 92. 1. *eum ſecundùm carnem, ſed nunc jam non novimus.* Eſt ſcriptum in Propheta: *Decorem induit, induit fortitudinem, & præcinxit ſe*, quòd carnis infirma, tamquam nubila quædam excuſſerit, ſtolam gloriæ induens. Sanè ea tunc elevatus eſt ſol, & ſenſim demum diffundens ſuos radios ſuper terram, cœpit paulatim ubique clarior apparere, fervidiorque ſentiri. Verùm quantumlibet incaleſcat & invaleſcat, multiplicet & dilatet radios ſuos per omne hujus noſtræ mortalitatis
Matt. 28. 20. curriculum, (erit enim nobiſcum uſque ad conſummationem ſæculi:) non tamen ad meridianum perveniet lumen, nec in illo ſui plenitudine videbitur modo, in qua videndus eſt poſteà, ab his dumtaxat, quos hac
Meridies viſio beata. viſione ipſe dignabitur. O verè meridies, plenitudo fervoris [a] & lucis, ſolis ſtatio, umbrarum exterminatio, deſiccatio paludum, fœtorum depulſio! O perenne ſolſtitium, quando jam non inclinabitur dies! ò lumen meridianum, ò vernalis temperies, ò æſtiva venuſtas, ò autumnalis ubertas, & (ne quid videar præteriiſſe) ò quies & feriatio hiemalis! Aut certè, ſi hoc magis probas, ſola tunc hiems abiit & receſſit.
Deſiderium animæ devotæ ad meridiem lucis æternæ.
Gen. 32. 30. Hunc locum, inquit, tantæ claritatis & pacis & plenitudinis indica mihi, ut quemadmodum Jacob adhuc in corpore manens vidit Dominum facie ad faciem, & ſalva facta eſt anima ejus; vel certè ſicut Moyſes vidit eum, non per figuras & ænigmata, ſeu per ſomnia,
Num. 12. 8. uti Prophetæ alii, ſed modo planè præcellenti atque
Iſai. 6. 1. inexperto cæteris, ſibi noto & Deo; vel ſicut Iſaias revelatis oculis cordis vidit eum ſuper ſolium excelſum & elevatum; vel etiam quomodo Paulus raptus in pa-
2. Cor. 12. 4. radiſum audivit verba ineffabilia, & Dominum ſuum Jeſum Chriſtum vidit oculis ſuis: ita ego quoque te in lumine tuo & in decore tuo per mentis exceſſum merear contemplari paſcentem uberius, quieſcentem ſecurius.

Hujus ſtatus ab illo diſcrimen. 7 Nam & hìc paſcis, ſed non in ſaturitate: nec cubare licet, ſed ſtare & vigilare oportet propter timores nocturnos. Heu! nec clara lux, nec plena refe-
Matth. 5. 6. Pſal. 64. 6. Pſal. 67. 4. Matth. 5. 5. ctio, nec manſio tuta: & ideò *indica mihi ubi paſcas, ubi cubes in meridie.* Beatam me dicis cùm eſurio, & ſitio juſtitiam. Quid hoc ad illorum felicitatem, qui repleti ſunt in bonis domus tuæ, qui epu-

A lantur & exultant in conſpectu Dei, & delectantur in
TOM. IV. lætitia? Sed & ſi quid patior propter juſtitiam, nihilo minùs beatam pronuntias. Et certè paſci ubi timeas pati, jucunditatem habet, ſed non ſecuritatem. Porrò autem paſci & pati ſimul, nonne moleſta jucun-
Tutum hic nihil. ditas eſt? Omnia mihi hìc cedunt citra perfectum, plura præter votum, & tutum nihil. Quando adimplebis me lætitia cum vultu tuo? Vultum tuum, Domine,
Pſal. 15. 11. Pſal. 26. 8. requiram. Vultus tuus meridies eſt. *Indica mihi ubi paſcas, ubi cubes in meridie.* Scio ſatis ubi paſcas non cubans: indica mihi ubi paſcas & cubes. Non ignoro ubi aliis temporibus paſcere ſoleas: ſed ſcire velim ubi in meridie paſcas. Nam in tempore quidem mortalita-
Sponſæ ſeu Bernardi paſcua.
B tis meæ, & in loco peregrinationis meæ conſuevi ſanè ſub tua cuſtodia paſci, & paſcere in Lege, & Prophetis, & Pſalmis de te: necnon in evangelicis paſcuis, & apud Apoſtolos ſimiliter requievi: frequenter etiam de geſtis Sanctorum, & verbis, & ſcriptis eorum, victum mihi atque attinentibus mihi mendicavi ut potui: frequentiùs autem (quoniam is magis ad manum fuit) manducavi panem doloris, & vinum com-
Pſal. 41. 3. punctionis bibi; & *facta ſunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, Ubi eſt*
Pſal. 22. 5. *Deus tuus?* Niſi quòd de menſa tua (ſiquidem *paraſti in conſpectu meo menſam adverſus eos qui tribulant*
Euchariſtia, ejus ſolatium. *me*) de ipſa, inquam, tuæ quidem beneficio miſeratio-
C nis, accipio, in quo utcumque reſpiro, quoties triſtis eſt anima mea, & quoties conturbat me. Hæc paſcua novi & frequentavi te ſecuta paſtorem: ſed indica, quæſo, etiam quæ non novi.

Paſtorum quorumdam mala paſcua. 8 Sunt quidem & alii paſtores, qui dicunt ſe eſſe ſodales tuos, & non ſunt, habentes greges ſuos, & fines ſuos pabulo mortis refertos, in quibus paſcunt nec tecum, nec per te, quorum utique terminos non intra-
Marc. 13. 21. vi, nec appropiavi eis. Ipſi ſunt qui dicunt, *Ecce hic eſt Chriſtus, ecce illic eſt*: promittentes ſapientiæ & ſcientiæ paſcua uberiora, & creditur eis, & confluunt ad eos multi, & faciunt eos filios gehennæ duplo quàm ſe. Cur hoc? niſi quia non eſt ibi meridies & perſpi-
D cua lux, ut liquido veritas cognoſcatur, facilèque pro ea recipitur falſitas propter veri ſimilitudinem, quæ non facilè in obſcuro à vero diſcernitur, præſertim
Prov. 9. 17. quia *aquæ furtivæ dulciores ſunt, & panis abſconditus ſuavior*? Et propterea quæſo, ut indices mihi, *ubi paſcas, ubi cubes in meridie*, id eſt in manifeſto: ne ſeducta incipiam vagari poſt greges ſodalium tuorum, quemadmodum & ipſi vagi ſunt, nulla ſtabiles
Hi Philoſophi & hæretici. certitudine veritatis, *ſemper diſcentes, & numquam ad ſcientiam veritatis pervenientes.* Hæc ſponſa propter philoſophorum & hæreticorum varia & vana dogmata.

Meridies optanda ad deprehendendas diaboli fraudes. 9 Mihi verò videtur non ſolùm propter ea, ſed & propter dolos inviſibilium poteſtatum, ſicut ſunt ſe-
E ductorii ſpiritus, ſedentes in inſidiis, & parantes ſagittas ſuas in pharetra, ut ſagittent in obſcuro rectos corde: propter hos, inquam, & maximè, videtur mihi illa meridies optanda etiam nobis, ut clara luce deprehendamus aſtutias diaboli, atque angelum ſa-
2. Cor. 11. 14. tanæ illum, qui ſe transfigurat in Angelum lucis, ab Angelo noſtro facillimè diſcernamus. Non enim ali-
Pſal. 90. 6. Dæmonium meridianum. ter nos cuſtodire ſufficimus ab incurſu & dæmonio meridiano, niſi in meridiano æquè lumine. Quod quidem dæmonium idcircò meridianum [b] dictum exiſtimo, quia ſunt aliqui de numero malignorum, qui cùm meritò tenebroſæ obſtinatæque voluntatis ſuæ nox & nox perpetua ſint, diem tamen ſe ad fal-
F lendum ſimulare noverunt, nec modo diem, ſed & meridiem: ſicut eorum princeps non contentus eſſe
2. Theſſ. 2. 4. æqualis Deo, etiam *adverſatur, & extollitur ſuprà id quod dicitur, aut quod colitur Deus.* Itaque niſi
Tentatio ſub ſpecie boni. cordi illius, quem fortè aliquod iſtiuſmodi dæmonium meridianum tentandum acceperit, oriens ex alto illuxerit verus meridies, qui falſum convincat & prodat; non poterit omninò caveri, ſed tentabit & ſupplantabit ſine dubio ſub ſpecie boni, pro bono ſci-

a Eadem verba in Sermone 33. de diverſis num. 8.

b Hunc locum Bernardus ipſe laudat in fine ſerm. 3. in pſal. 90.

TOM. IV. licèt malum incauto & improvido perſuadens. Et tunc
meridies, id eſt major claritas, apparet, tentans, cùm
quaſi boni majoris imaginem præfert.
Dæmon multos hac ſpecie decipit. 10 Quoties, verbi cauſa, ſuggeſſit anticipare vigi-
lias, quò ad ſolemnia fratrum illuderet dormitanti?
Quoties produci jejunia, ut divinis obſequiis eo inuti-
lem redderet, quo imbecillem? Quoties benè proficien-
tibus in cœnobiis invidens, obtentu quaſi majoris pu-
ritatis eremum petere perſuaſit, & cognoverunt miſeri
tandem, quàm verus ſit ſermo quem fruſtra legerant:
Væ ſoli, quoniam ſi ceciderit, non habet ſublevantem?
Eccli. 4. 10. Quoties ad opus manuum plùs, quàm opus fuerat,
incitavit; & fractum viribus, ceteris regularibus exer-
citiis invalidum reddidit? Quàm multis exercitatio-
1. Tim. 4. 8. nem corporis (quæ juxta Apoſtolum ad modicum va-
let) non modicam perſuaſit, & pietate fraudavit?
Denique ipſi experti eſtis, quomodo quidam (ad ve-
recundiam illorum dico) qui antè inhiberi non pote-
rant, (ita in ſpiritu vehementi ad omnia ferebantur)
poſt tantam ignaviam devenerunt, ut ſecundùm illud
Galat. 3. 3. Apoſtoli, cùm ſpiritu cœperint, nunc carne conſum-
mentur: quàm turpe iniere fœdus cum ſuis corpori-
Singularitatem amantes, & proprii judicii ſectatores perſtringuntur. bus, quibus crudele antè indixerant bellum. Vi-
deas, proh pudor, importunè ſuperflua quæritare, qui
priùs neceſſaria obſtinatiſſimè recuſabant. Quamquam
ſi qui in ſua fortè invicti obſtinatione perdurant, in-
diſcretius abſtinentes, & ſingularitate notabili contur-
V. ſerm. 19. num. 7. & ſerm. 77. n. 6. bantes eos, cum quibus habitare debent unius moris in
domo: haud ſcio ſanè an ſe exiſtiment pietatem reti-
nere, cùm hujuſmodi mihi videantur & longius abje-
ciſſe. Nam qui ſapientes in oculis ſuis decreverunt apud
ſe nec conſilio acquieſcere, nec præcepto; videant quid
reſpondeant, non mihi, ſed dicenti: *Quoniam quaſi*
1. Reg. 15. 23. *peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus ido-*
lolatriæ nolle acquieſcere. Præmiſerat autem, quia
Ibid. *melior eſt obedientia quam victima, & auſcultare ma-*
gis quàm offerre adipem arietum, id eſt abſtinentiam
contumacium. Undè Dominus per Prophetam: *Num-*
Obedientia præſtat victimis. *quid manducabo*, ait, *carnes taurorum, aut ſangui-*
Pſal. 49. 13. *nem hircorum potabo?* ſignificans minimè ſibi accepta
fore jejunia ſuperborum vel immundorum.
11 Sed ſanè vereor, ne damnantes ſuperſtitioſos,
Tentationum 4 genera. videamur frena laxare guloſis; & audiant illi ad peri-
culum ſui, quod ad remedium bis dicitur. Quamo-
brem audite utraque pars, quatuor eſſe tentationum
genera, & ipſa nobis ita prophetico ſermone deſcribi.
Scuto, inquit, *circumdabit te veritas ejus: non ti-*
Pſal. 90. 6. V. ſerm. 6. in Pſal. Qui habitat &c. ſimiles. *mebis à timore nocturno, à ſagitta volante in die,*
à negotio perambulante in tenebris, ab incurſu &
dæmonio meridiano. Attendite nihilominùs & vos alii,
quod omnibus ſpero profuturum. Illud omnes in nobis
ſentimus & ſenſimus qui converſi ſumus ad Dominum,
quod ſancta Scriptura dicit: *Fili, accedens ad ſervi-*
Eccli. 2. 1. 1. Horror vitæ arctioris in Novitiis. *tutem Dei, ſta in timore, & præpara animam tuam*
ad tentationem. Itaque primordia noſtræ converſionis,
juxta communis quidem experientiæ rationem, primus
exagitat timor, quem intrantibus ſtatim horror vitæ
ingerit arctioris, & inſuetæ auſteritas diſciplinæ. Atque
is timor nocturnus dicitur, vel quia nox in Scripturis
deſignare ſolet adverſa, vel quoniam propter quod ad-
verſa pati aggredimur, id nondum revelatum eſt. Si
enim dies ille luceret, in cujus lumine pariter & la-
bores & præmia videremus; timor omninò quorumvis
laborum nullus eſſet præ deſiderio præmiorum, dum
Rom. 8. 18. clara luce appareret, quoniam *non ſunt condigna paſ-*
ſiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ reve-
labitur in nobis. Nunc verò quoniam abſcondita ſunt
ab oculis noſtris, & nox eſt interim in hac parte; ten-
tamur nimirum à timore nocturno, & pro bonis quæ
non videmus, formidamus quæ in præſentiarum ſunt
adverſa tolerare. Vigilandum proindè & orandum pri-
mò intrantibus contra hanc primam tentationem, ne
ſubito præoccupati à puſillanimitate ſpiritus & tem-
peſtate, à bono cœpto (quod abſit) reſiliant.
12 Superata autem hac tentatione, armemus nos
2. Vana gloria. nihilo minùs & adverſus hominum laudes, quæ de
laudabili potiſſimùm vita ſumunt materiam. Alioquin

A patebimus vulneri à *ſagitta volante in die*, quæ eſt
inanis gloria. Fama ſiquidem volat: & ideò in die,
quia ex operibus lucis. Si hæc exſufflatur tamquam ina- 3. Ambitio.
nis aura, reſtat ut ſolidius aliquid afferatur de divitiis
& honoribus ſæculi, ſi fortè qui non curat laudes, ap-
petat dignitates. Et vide, ſi non hic ordo tentandi
ſervatus eſt in Domino noſtro, cui poſt ſuggeſtum ad Matth. 4. 5.
ſolam vanitatem præcipitium, oſtenſa ſunt omnia re-
gna mundi atque oblata. Tu ergo exemplo Domini &
iſta renue. Aliter neceſſe eſt circumveniri te *à negotio* Pſal. 90. 6. Seu hypocriſis.
perambulante in tenebris, quod eſt hypocriſis. Ete-
nim iſta de ambitione deſcendit, & in tenebris habita-
tio ejus: quippè abſcondit quod eſt, & quod non eſt
B mentitur. Negotiatur autem omni tempore, formam
retinens pietatis ad ſeſe occultandum, virtutem autem
ejus vindicans, & emens honores.
13 Poſtrema tentatio, eſt dæmonium meridianum, 4. Palliata iniquitas, quæ eſt tentatio perfectorum.
quod ſoleat maximè inſidiari perfectis, qui videlicet,
tamquam viri virtutum, omnia ſuperaverint, vo-
luptates, favores, honores. Quid enim jam ſupereſt
ei qui tentat, in quo poſſit pugnare palam adverſus hu-
juſmodi? Venit proindè occultus, qui manifeſtus non
audet: & quem ſatis expertus eſt apertum omne hor-
rere malum, falſo bono ſupplantare molitur. Qui au-
tem dicere poſſunt cum Apoſtolo, *Non enim ignora-* 2. Cor. 2. 11.
mus aſtutias ejus; quo plùs proficiunt, eo magis ſol-
C liciti ſunt cavere à laqueo iſto. Hinc eſt quòd Maria Luc. 1. 29. Joſ. 5. 13.
angelica ſalutatione turbatur, dolum (niſi fallor)
ſuſpicans, & Joſue non prius amicum Angelum ſuſci-
pit, quàm eſſe amicum noverit. Denique ſuſcitatur,
ſuuſne ſit, an adverſariorum, tamquam qui expertus
ſit dæmonii meridiani verſutias. Apoſtoli quoque ali-
quando cùm laborarent in remigando, vento adverſan-
te & jactante naviculam, videntes Dominum ambu-
lantem ſuper mare, & putantes eſſe phantaſma, ita ut Marc. 6. 49.
clamarent præ timore: nonne apertam meridiani ſuſpi-
cionem dæmonii prætenderunt? Et recordamini Scrip-
turæ dicentis, quia *quarta vigilia noctis venit ad eos* Ibid. 48.
ambulans ſupra mare. Quarto igitur, id eſt ſupremo
D demum loco, hæc tentatio formidetur, & quo ſe in
ſummo ſtare quis viderit, eo ſibi vigilantius ab in-
curſu & dæmonio meridiano cavendum intelligat.
Porrò Diſcipulis verus ſe manifeſtavit Meridies in eo
quod audierunt: *Ego ſum, nolite timere*; & falſi Ibid. 50.
ſuſpicio ab eis depulſa eſt. Utinam & nobis, quoties
palliata falſitas molitur irrepere, emittat lucem ſuam
& veritatem ſuam ad prodendam illam oriens ex alto
verus Meridies, & dividat lucem à tenebris, ut non
notemur à Propheta tamquam *ponentes lucem tene-*
bras, & tenebras lucem. Iſai. 5. 20.
14 Adhuc, niſi tædio fuerit longitudo ſermonis, Eccleſiæ iiſdem 4. tentationes.
has quatuor tentationes tentabo ſuo ordine aſſigna-
E re ipſi corpori Chriſti, quòd eſt Eccleſia. Et ecce
quàm brevius poſſum percurro. Videte primitivam 1. Tyrannorum.
Eccleſiam, ſi non primo pervaſa eſt acriter nimis à
timore nocturno: erat enim nox, quando omnis qui
interficeret ſanctos, arbitrabatur obſequium ſe præ-
ſtare Deo. Hac autem tentatione devicta & ſedata tem-
peſtate, inclyta facta eſt, & juxta promiſſionem ad ſe
factam, in brevi poſita in ſuperbiam ſæculorum. Et
dolens inimicus quòd fruſtratus eſſet, à timore no-
cturno convertit ſe callidè ad ſagittam volantem in
die, & vulneravit in ea quoſdam de Eccleſia. Et ſur- 2. Hæreticorum.
rexerunt homines vani, cupidi gloriæ, & voluerunt
ſibi facere nomen: & exeuntes de Eccleſia, diu eam-
F dem matrem ſuam afflixerunt in diverſis & perverſis
dogmatibus. Sed hæc quoque peſtis depulſa eſt in ſa-
pientia Sanctorum, ſicut & prima in patientia Mar-
tyrum.
15 En tempora iſta libera quidem Deo miſerante ab 3. Falſorum filiorum, ſed malorum Clericorum, & Prælatorum.
utraque illa malitia: ſed planè fœda *à negotio peram-*
bulante in tenebris. Væ generationi huic à fermento
Phariſæorum, quod eſt hypocriſis! ſi tamen hypo-
criſis dici debet, quæ jam latere præ abundantia non
valet, & præ impudentia non quærit. Serpit hodie
putida tabes per omne corpus Eccleſiæ, & quo la-
tiùs, eò deſperatius; eoque periculoſius, quo inte-

Digitized by Google

A rius. Nam ſi inſurgeret apertus inimicus hæreticus, mitteretur foras & areſceret: ſi violentus inimicus, abſconderet ſe forſitan ab eo. Nunc verò quem ejiciet, aut à quo abſcondet ſe? Omnes amici, & omnes inimici: omnes neceſſarii, & omnes adverſarii: omnes domeſtici, & nulli pacifici: omnes proximi, & omnes quæ ſua ſunt quærunt. Miniſtri Chriſti ſunt, & ſerviunt Antichriſto. Honorati incedunt de bonis Domini, qui Domino honorem non deferunt. Indè is quem quotidie vides meretricius nitor, hiſtrionicus habitus, regius apparatus. Indè aurum in frenis, in ſellis & calcaribus: & plùs calcaria, quàm altaria fulgent. Indè ſplendidæ menſæ & cibis, & ſcyphis; indè commeſſationes & ebrietates; indè cithara, & lyra, & tybia;

Similia vide inf. ſerm. 77. & ſerm. 6. in Pſal. Qui habitat. V. Opuſc. 2. & 3.

B indè redundantia torcularia, & promptuaria plena, eructantia ex hoc in illud. Indè dolia pigmentaria, indè referta marſupia. Pro hujuſmodi volunt eſſe & ſunt eccleſiarum Præpoſiti, Decani, Archidiaconi, Epiſcopi, Archiepiſcopi. Nec enim hæc meritò cedunt, ſed negotio illo, quod perambulat in tenebris.

Iſa. 38. 7. Perſecutio graviſſima Eccleſiæ à domeſticis.

16 Olim prædictum eſt, & nunc tempus impletionis advenit: *Ecce in pace amaritudo mea amariſſima.* Amara priùs in nece Martyrum, amarior poſt in conflictu hæreticorum, amariſſima nunc in moribus domeſticorum. Non fugare, non fugere eos poteſt: ita invaluerunt, & multiplicati ſunt ſuper numerum. Inteſtina & inſanabilis eſt plaga Eccleſiæ: & ideò in pace

C amaritudo ejus amariſſima. Sed in qua pace? Et pax eſt, & non eſt pax. Pax à paganis, & pax ab hæreticis; ſed non profectò à filiis. Vox plangentis in tempore iſto: *Filios enutrivi & exaltavi, ipſi autem ſpreverunt me.* Spreverunt & maculaverunt me à turpi vita, à turpi quæſtu, à turpi commercio, à negotio denique perambulante in tenebris. Supereſt ut jam de medio fiat dæmonium meridianum ad ſeducendos ſi qui in Chriſto reſidui ſunt, adhuc permanentes in ſimplicitate ſua. Siquidem abſorbuit fluvios ſapientium, & torrentes potentium, & *habet fiduciam ut Jordanis influat in os ejus*, id eſt ſimplices & humiles qui ſunt in Eccleſia.

Iſai. 1. 2.

4. Antichriſti.

Job 40. 18.

D Ipſe enim eſt Antichriſtus, qui ſe non ſolùm diem, ſed & meridiem mentietur, *& extolletur ſupra id quod dicitur, aut quod colitur Deus*: quem Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione adventus ſui, utpote verus & æternus Meridies, ſponſus & advocatus Eccleſiæ, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

2. Theſſ. 2. 4.

SERMO XXXIV.

In quo tractatur de Humilitate & patientia.

Cant. 1. 7.

1 SI *ignoras te, ò pulchra inter mulieres, egredere, & abi poſt greges ſodalium tuorum, & paſce*

E *hædos tuos juxta tabernacula paſtorum.* Olim ſanctus Moyſes, quoniam multum præſumebat de gratia & familiaritate, quam invenerat apud Deum, adſpirabat ad quamdam viſionem magnam, ita ut diceret Deo: *Si inveni gratiam in oculis tuis, oſtende mihi teipſum.* Accepit autem pro ea viſionem longè inferiorem, ex qua tamen ad ipſam quam volebat, poſſet aliquando pervenire. Filii quoque Zebedæi in ſimplicitate cordis ſui ambulantes, magnum aliquid & ipſi auſi ſunt, ſed ad gradum nihilo minùs ſunt reducti, per quem fuerat aſcendendum. Ita & modò ſponſa, quoniam rem grandem poſtulare videtur, reprimitur ſanè auſteriori reſ-

Exod. 33. 13.

Matth. 20. 21.

F ponſione, ſed planè utili & fideli. Oportet namque humiliter ſentire de ſe nitentem ad altiora: ne dum ſupra ſe attollitur, cadat à ſe, niſi in ſe firmiter per veram humilitatem fuerit ſolidatus. Et quia niſi humilitatis merito maxima minimè obtinentur, propterea qui provehendus eſt, correptione humiliatur, humilitate meretur. Tu ergo cùm te humiliari videris, habeto id ſignum in bonum omninò argumentum gratiæ propinquantis. Nam ſicut antè ruinam exaltatur cor,

Humiliter de ſe ſentiat, qui ad altiora nititur.

Humiliatio à Deo, ſignum gratiæ propinquantis.

A ita antè exaltationem humiliatur. Sanè utrumque legis, Deum ſcilicet & ſuperbis reſiſtere, & humilibus dare gratiam. Nonne denique ſervum ſuum Job, cùm poſt inſignem triumphum, tantam & tam probatam ipſius patientiam larga remunerandam benedictione conferret, priùs in multis & diſtrictis percunctationibus humiliare curavit, & ſic parare viam benedictioni?

TOM. IV. Prov. 16. 18. Jac. 4. 6. Job. 38. & ſeq.

2 At parum eſt cùm per ſeipſum humiliat nos Deus, ſi tunc libenter accipimus, niſi quando & per alium hoc facit, ſapiamus ſimiliter. Quamobrem accipite hujus rei mirabile documentum de ſancto David. Aliquando maledictum eſt illi & à ſervo: at ille nec cu-

Humiliatio ab homine, ut accipienda.

B mulatam injuriam ſenſit, quia præſentit gratiam. *Quid mihi, ait, & vobis, filii Sarviæ?* O verè hominem ſecundùm cor Dei, qui SE ULCISCENTI potiùs, quàm EXPROBRANTI ſuccenſendum putavit. Undè & ſecura conſcientia loquebatur: *Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis.* Vetuit ergo prohiberi maledicum conviciantem, QUÆSTUM æſtimans maledicta. Et addit: *Dominus miſit illum ad maledicendum David.* Prorſus ſecundùm cor Dei, qui de corde Dei ferebat ſententiam. SÆVIEBAT lingua maledica, & ille intendebat quid in occulto ageret Deus. Vox maledicentis in auribus, & animus inclinabat ſe ad benedictionem. Numquid in ore blaſphemi Deus?

2. Reg. 16. 10.

Davidis patientia in maledictum.

Pſal. 7. 4.

C Abſit. Sed eo uſus eſt ad humiliandum David. Nec latuit Prophetam, quippè cui incerta & occulta ſapientiæ ſuæ manifeſtaverat Deus, & ideò dicit: *Bonum mihi quòd humiliaſti me, ut diſcam juſtificationes tuas.*

Pſal. 50. 8. Pſal. 118. 71.

3 Vides quia humilitas juſtificat nos? Humilitas dixi, & non humiliatio. Quanti humiliantur, qui humiles non ſunt? Alii cum rancore humiliantur, alii patienter, alii & libenter. Primi rei ſunt, ſequentes innoxii, ultimi juſti. Quamquam & innocentia portio juſtitiæ eſt, ſed conſummatio ejus apud humilem: qui autem dicere poteſt, *Bonum mihi quia humiliaſti me*, is verè humilis eſt. Non poteſt hoc dicere qui invitus tolerat; minùs, qui murmurat. Neutri horum pro-

Humilitas & humiliatio quàm diverſa.

D mittimus gratiam, quòd humiliatur: etſi ſanè longè hi duo à ſe differant, & alter quidem in patientia ſua poſſideat animam ſuam, alter in ſuo murmure pereat. Sed enim etſi unus iram, neuter tamen gratiam promeretur; quoniam NON HUMILIATIS, ſed humilibus Deus dat gratiam. Eſt autem HUMILIS, qui humiliationem convertit in humilitatem, & ipſe eſt qui dicit Deo: *Bonum mihi quòd humiliaſti me.* Nemini prorſus, quod patienter fert, bonum eſt, ſed planè moleſtum. Scimus autem, quòd hilarem datorem diligit Deus. Undè & cum jejunamus, jubemur caput noſtrum ungere oleo, & faciem lavare, ut noſtrum ſcilicet opus bonum ſpirituali quodam gaudio condiatur, & holo-

Humiliatis præmio quis dignus.

Jacob. 4. 6. Humilis quis.

Pſal. 118. 71.

2. Cor. 9. 7.

Matt. 6. 17.

E cauſtum noſtrum pingue fiat. Etenim ſola gratiam, quam præfert, meretur læta & abſoluta humilitas. Quæ enim coacta fuerit vel extorta, qualis utique eſt in viro patiente illo qui poſſidet animam ſuam; hæc, inquam, humilitas, etſi vitam obtinet propter patientiam, propter triſtitiam tamen gratiam[a] non habebit. Non enim congruit ei, qui ejuſmodi eſt, illud Scripturæ, *Glorietur humilis in exaltatione ſua*: quoniam non ſponte humiliatur, neque libenter.

Jac. 1. 9.

4 Vis autem videre humilem rectè gloriantem, & verè dignum gloria? *Libenter*, inquit, *gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti.* Non dicit patienter ſe ferre infirmitates ſuas? ſed &

Paulus verè humilis. 2. Cor. 12. 9.

F gloriari, & libenter gloriari in illis, probans etiam ſibi bonum eſſe, quòd humiliatur: nec ſufficere omninò, ut poſſideat animam ſuam tamquam patienter humiliatus, niſi & gratiam accipiat tamquam ſponte humiliatus. Generalem verò hinc audi regulam: *Omnis qui ſe humiliat*, ait, *exaltabitur.* Significat profectò, non omnem exaltandam eſſe humilitatem, ſed eam tantùm, quæ de voluntate venit, non ex triſtitia, nec ea neceſſitate. Nec enim per contrarium omnis qui exaltatur,

Luc. 14. 11.

Humilitas exaltanda quæ.

a Nimirum peculiarem gratiam veris humilibus repromiſſam, his verbis, *Deus humilibus dat gratiam*, peculiarem inquam gratiam, non modo internam, ſed etiam externam, nempè exaltationem etiam in hac vitâ.

TOM. IV. V. ſerm. 31. de diverſis.

humiliandus erit : ſed tantùm qui ſe exaltat humiliabitur, nimirum ob voluntariam vanitatem. Ita ergo non qui humiliatur, ſed qui ſpontè ſe humiliat, exaltabitur, utique ob meritum voluntatis. Eſto enim quòd humilitatis materia per alium miniſtratur, verbi gratia, probra, damna, ſupplicia : non tamen idcirco rectè ab alio, quàm à ſemetipſo humiliatus ille dicetur, qui illa omnia tacita & læta conſcientia, cauſa Dei ſubeunda decreverit.

* Video.

5 Sed quo progredimur ? Patienter, ut ſentio *, ſuſtinetis exceſſum in verbo de Humilitate & Patientia : ſed revertamur ad locum, de quo digreſſi ſumus. Id namque incidit nobis ea occaſione reſponſi, quo grandia præſumentem ſponſam reprimendam cenſuit ſponſus, & non ad inſipientiam illi : ſed ut ſanè ea eo probabilioris & majoris humilitatis daretur occaſio, per quam dignior potiorum, atque eorum ipſorum quæ petebat, capacior efficeretur. Verumtamen quia adhuc in januis ſumus præſentis capituli, diſcuſſionis ejus initium principio, ſi placet, ſermonis alterius ordiamur, præſertim ne verba ſponſi vel recenſeantur cum tædio, vel audiantur. Quod ipſe avertat à ſervis ſuis Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO XXXV.

De increpatione dura, quam facit ſponſus ad ſponſam ; & duplici ignorantia nimium pavenda & fugienda.

Cant. 1. 7.

1 Si te, inquit, *ignoras, egredere*. Dura & aſpera increpatio, quòd dicit, *egredere*. Hoc quippè verbum ſervi audire ſolent à valdè iraſcentibus & indignantibus dominis, vel ancillæ à dominabus ſuis, cùm graviter illas offenderint : Exi hinc, exi à me, egredere à conſpectu meo & à domo iſta. Hoc ergo verbo aſpero & amaro ſatis, nimiumque increpatorio utitur modo ſponſus contra dilectam, ſub conditione tamen, ſi ſeipſam ignoraverit. Nil quippè validius efficaciuſve ad terrendum potuit in eam intendere, quàm ut egredi minaretur. Quòd & tu advertere potes, ſi benè attendas, undè, quò egredi jubeatur. Undè enim, quò putas, niſi de ſpiritu ad carnem, de bonis animi ad ſæcularia deſideria, de interna requie mentis ad mundi ſtrepitum, & inquietudinem curarum exteriorum ? In quibus omnibus non eſt niſi labor & dolor, atque afflictio ſpiritus. Quæ enim anima ſemel à Domino didicit & accepit intrare ad ſeipſam, & in intimis ſuis Dei præſentiam ſuſpirare, & quærere faciem ejus ſemper (ſpiritus eſt enim Deus ; & qui quærunt eum, oportet eos in ſpiritu ambulare, & non in carne, ut ſecundùm carnem vivant :) talis, inquam, anima neſcio an vel ipſam gehennam ad tempus experiri horribilius pœnaliuſve ducat, quàm poſt ſpiritualis ſtudii hujus guſtatam ſemel ſuavitatem exire denuo ad illecebras, vel potiùs ad moleſtias carnis, ſenſuumque inexplebilem repetere curioſitatem, dicente Eccleſiaſte : *Oculus non impletur viſu, nec auris auditu*. Audi enim hominem expertum quæ loquimur. *Bonus es*, inquit, *Domine, ſperantibus in te, animæ quærenti te*. Ab hoc bono ſi quis avertere ſanctam illam animam conaretur, puto haud ſecus accepiſſet, quàm ſi ſe de paradiſo, & ab ipſo introitu gloriæ conſpiceret deturbari. Audi adhuc & alium ſimilem huic. *Tibi dixit cor meum*, ait, *exquiſivit te facies mea, faciem tuam, Domine, requiram*. Undè & dicebat : *Mihi autem adhærere Deo bonum eſt* ; & item loquens ad animam ſuam dicit : *Convertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi*. Dico ergo vobis : Nihil est quod in tantum formidet, quiſquis hoc beneficium ſemel accepit, quàm ne gratia derelictus, neceſſe habeat denuò egredi ad carnis conſolationes, immò deſolationes ; rurſumque carnalium ſenſuum ſuſtinere tumultus.

Animam à Deo ad creaturas remitti, gravis pœna.

Eccle. 1. 8. Thren. 3. 25. Pſal. 26. 8. Pſal. 72. 28. Pſal. 114. 7.

2 Terribilis proindè & nimis formidoloſa comminatio : *Egredere ; & paſce hœdos tuos*. Quod eſt, Indignam te noveris illa tua familiari & ſuavi rerum contemplatione cœleſtium, intelligibilium, divinarum. Quamobrem egredere de ſanctuario meo, corde tuo, ubi ſecretos ſacroſque veritatis ac ſapientiæ ſenſus dulciter haurire ſolebas ; & magis tamquam una de ſæcularibus, paſcendis & oblectandis tuæ carnis ſenſibus intricare. Hœdos quippè (qui peccatum ſignificant, & in judicio collocandi ſunt à ſiniſtris) dicit vagos & petulantes corporis ſenſus, per quos peccatum, tamquam mors per feneſtras, intravit ad animam. Cui & benè congruit quod ſequitur in Scriptura, *juxta tabernacula paſtorum*. Non enim ſupra, ſicut agni, ſed juxta tabernacula paſtorum hœdi paſcuntur. Paſtores ſiquidem, qui veri paſtores ſunt, licèt tabernacula habeant de terra & in terra, corpora videlicet ſua, in diebus quibus nunc militant ; non tamen de terra, ſed de cœleſtibus paſcuis greges dominicos paſcere conſueverunt : neque enim ſuam eis, ſed Domini prædicant voluntatem. At hœdi (qui ſunt corporis ſenſus) cœleſtia non requirunt ; ſed juxta tabernacula paſtorum, in omnibus videlicet bonis ſenſibilibus hujus mundi (quæ eſt regio corporum) ſumunt, undè ſua deſideria non tam ſatient, quàm irritent.

Cant. 1. 8. Paſtores veri quibus paſcuis ſoleant animas paſcere.

3 Turpis mutatio ſtudiorum ! ut cui antè ſtudii fuerat, peregrinantem & exulem animam ſuam ſacris meditationibus, tamquam cœleſtibus paſcere bonis, Dei beneplacitum & myſteria voluntatis ejus inquirere, penetrare devotione cœlos, & mente ſupernas circuire manſiones, ſalutare Patres atque Apoſtolos & choros Prophetarum, Martyrumque admirari triumphos, ac ſtupere pulcherrimos ordines Angelorum : nunc omnibus his omiſſis, turpi ſe mancipet corporis ſervituti ad obediendum carni, ad ſatisfaciendum ventri & gulæ, ad mendicandum in univerſa terra, undè ex ea quæ præterit mundi hujus figura, ſuam ſemper famelicam curioſitatem aliquatenus conſoletur. Exitus aquarum deducant oculi mei ſuper hujuſmodi animam, quæ cùm nutriretur in croceis, demum amplexatur ſtercora. Pavit enim, juxta beati viri ſententiam, ſterilem quæ non habebat filios, & viduæ non benefecit. Et vide, quia non ſimpliciter, *egredere* ; ſed, *egredere*, inquit, *& abi poſt greges ſodalium tuorum, & paſce hœdos tuos*. In quo (ut mihi videtur) magnæ cujuſdam rei nos admonet. Quid iſtud ? Heu ! quòd egregia creatura, jam olim facta de grege, & nunc in pejus miſerabiliter proruens, non ſaltem inter greges remanere permittitur, ſed poſt abire jubetur. Quomodo, inquis ? Quomodo legis : *Homo cùm in honore eſſet, non intellexit ; comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis*. Ecce quomodo de grege facta eſt egregia creatura. Puto, dicerent jumenta, ſi loqui fas eſſet : *Ecce Adam factus eſt quaſi unus ex nobis*. *Cùm in honore eſſet*, inquit. In quo honore, quæris ? Habitabat in paradiſo, & in loco voluptatis converſatio ejus. Nihil moleſtiæ, nihil indigentiæ ſentiebat, odoriferis ſtipatus malis, fulcitus floribus, gloria & honore coronatus, & conſtitutus ſuper opera manuum Plaſmatoris : magis autem ob inſigne divinæ ſimilitudinis præcellebat ; & erat illi ſors & ſocietas cum plebe Angelorum, & cum omni militia cœleſtis exercitus.

Studiis ſpiritualibus relictis ad carnalia converti, indignum.

Job 24. 21. Cant. 1. 7. Pſal. 48. 13. Gen. 3. 22. Degeneratio hominis à nobilitate ſua in vilitatem jumentorum.

4 Sed mutavit iſtam gloriam Dei in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum. Indè eſt quòd panis Angelorum factus eſt fœnum poſitum in præſepio, appoſitum nobis tamquam jumentis. *Verbum* quippè *caro factum eſt*, & juxta Prophetam, *Omnis caro fœnum*. At fœnum iſtud minimè deſiccatum eſt, nec ex eo cecidit flos, quia requievit ſuper ipſum Spiritus Domini. Propter hoc namque aliquando finis venit univerſæ carnis, quia ſpiritus receſſerat. Denique ait : *Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt*. Carnis nomine hoc loco vitium deſignari intellige, non naturam : nec enim ſpiritum natura expungit, ſed vitium. Propter vitium ergo *omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus tamquam flos fœni*.

Joan. 1. 14. Iſai. 40. 6. Gen. 6. 3. Iſai. 40. 6. Omnis caro

[fœnum, ſed non caro Verbi.] *Exſiccatum eſt*, inquit, *fœnum*, *& cecidit flos* : ſed non ille flos, qui de virga & radice Jeſſe aſcendit, eò quòd requievit ſuper eum Spiritus Domini : nec illud fœnum, quod *Verbum factum eſt*, pro eo quod ſequitur in Propheta [Ibid. 7.] : *Verbum autem Domini manet in æternum*. Si enim fœnum Verbum, & Verbum in æternum manet, fœnum quoque neceſſe eſt maneat in æternum. Alioquin quomodo vitam præbet æternam, ſi ipſum minimè manet in æternum ? Ait enim : *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*. Et quem panem dicat, aperit cùm ſubjungit : *panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita*. Quomodo ergo æternum non eſt, quo æternaliter vivitur?

5 Sed recole nunc mecum vocem Filii ad Patrem loquentis in Pſalmo [Pſal. 15. 10.] : *Non dabis*, inquit, *Sanctum tuum videre corruptionem*. Haud dubium quin de corpore dicat, quod in ſepulchro jacebat exanime. Hoc enim ſanctum & angelus qui nuntiavit Virgini, locutus eſt dicens [Luc. 1. 35.] : *Et quod naſcetur ex te Sanctum, vocabitur filius Dei*. Quo ergo pacto ſanctum fœnum poterat videre corruptionem, quod de incorrupti uteri perpetuo virore vernantibus paſcuis ortum, etiam avidos Angelorum in ſe figere poſſit obtutus, inſatiabiliter oblectandos ? Perdat ſanè fœnum viriditatem, ſi Maria virginitatem amiſerit. [Triſtis & lachrymoſa mutatio hominis.] Ergo cibus hominis mutavit ſe in pabulum pecoris, homine mutato in pecus. Heu triſtis & lachrymoſa mutatio ! ut homo paradiſi accola, terræ dominus, cœli civis, domeſticus Domini ſabauth, frater beatorum ſpirituum, & cœleſtium cohæres virtutum ; repentina ſe converſione invenerit & propter infirmitatem jacentem in ſtabulo, & propter ſimilitudinem pecorinam indigentem fœno, & propter indomitam feritatem alligatum præſepio, ſicut ſcriptum eſt [Pſal. 31. 9.] : *In chamo & freno maxillas eorum conſtringe, qui non approximant ad te*. Agnoſce tamen, ô bos poſſeſſorem tuum, & tu aſine, præſepe Domini tui, ut Prophetæ Dei fideles inveniantur, qui iſta ſunt Dei mirabilia prælocuti. Cognoſce, pecus, quem non cognoviſti homo ; adora in ſtabulo, quem fugiebas in paradiſo ; honora præſepium, cujus contempſiſti imperium ; comede fœnum, quem panem, & panem angelicum faſtidiſti.

[Mutationis hujus cauſa, ignorantia.] 6 Sed quænam cauſa, inquis, tantæ dejectionis ? Profectò quòd homo cùm in honore eſſet, non intellexit. Quid non intellexit ? Non dicit : nos dicamus. Poſitus in honore non intellexit, quòd limus eſſet honoris faſtigio delectatus : & continuò in ſe expertus eſt, quod tanto poſt tempore homo de filiis captivitatis & prudenter advertit, & veraciter protulit, dicens : *Qui ſe putat aliquid eſſe cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit* [Galat. 6. 3.]. Væ miſero, quòd non fuit qui jam tunc diceret ei : *Quid ſuperbit terra & cinis* ? Hinc egregia creatura gregi admixta eſt, hinc beſtiali ſimilitudine Dei ſimilitudo mutata eſt, hinc ſocietas cum jumentis pro conſortio Angelorum inita eſt. [Ignorantia quàm damnoſa.] Vides quàm ſit fugienda nobis hæc ignorantia, de qua tot millia malorum univerſo noſtro generi provenerunt ? Ait enim propterea hominem jumentis inſipientibus comparatum, quia non intellexit [Pſal. 48. 13.]. Cavenda proindè omnimodis ignorantia, ne fortè ſi adhuc ſine intellectu, & poſt vexationem, inventi fuerimus, multò plura & graviora prioribus mali inveniant nos, dicaturque de nobis : *Curavimus Babylonem, & non eſt ſanata* [Jer. 51. 9.]. Meritò quidem, quòd nec vexatio dederit intellectum auditui.

[Ignorantia ſecunda reddit hominem beſtiis inferiorem & infeliciorem.] 7 Et vide ne fortè etiam hinc ſponſus, cùm dilectam ab ignorantia tanto increpationis tonitruo deterreret, propterea minimè dixerit, Egredere cum gregibus, aut egredere ad greges ; ſed, *egredere*, ait, *poſt greges ſodalium tuorum*. Ut quid hoc ? ſanè ut ſecundam proindè ignorantiam priore magis pavendam pudendamque oſtenderet, quòd illa hominem beſtiis parem feciſſet, iſta & poſteriorem. Nam homines quidem merito ignorantiæ ignorati, id eſt reprobati, & ad tremendum illud judicium ſtare, & igni perpetuo tradi habent, non autem & pecudes. [In inferno.] Nec dubium fore deterius his qui ſic erunt, quàm his qui omninò non erunt. *Melius ei fuerat*, inquit, *ſi natus non fuiſſet homo ille* [Marc. 14. 21.]. Non utique ſi natus non fuiſſet omninò, ſed ſi natus non fuiſſet homo, ſed verbi gratia, aut pecus, aut alia quæpiam creatura : quæ quoniam judicium non haberet, ad judicium non veniret, ac per hoc nec ad ſupplicium. Sciat ergo anima rationalis, quæ ſe ob priorem ignorantiam erubeſcit, pecudes habere ſodales in perfruendis utique bonis terræ ; non etiam ſimiliter ſocias habituram in perferendis tormentis gehennæ ; & tum demum etiam ab ipſis gregibus ſuorum ſodalium jumentorum cum dedecore exturbandam ; nec jam vel cum ipſis ituram, ſed planè poſt, quando illis nihil mali ſentientibus, ipſa malis omnibus exponetur : à quibus non liberabitur in æternum, ſiquidem ſecundo ignorare adjecerit. Egreditur itaque homo, & ſolitarius abit poſt greges ſodalium ſuorum, cùm ſolus in inferno inferiori retruditur. An non tibi poſteriorem videtur tenere locum, qui ligatis manibus & pedibus projicitur in tenebras exteriores ? Et erunt profectò noviſſima hominis illius pejora prioribus, quando qui priùs beſtiis æquabatur, nunc & poſtponitur.

[Etiam in hac vita.] 8 Puto quòd & in præſenti vita, ſi benè advertas, poſteriorem ire pecoribus hominem judicabis. An non ſiquidem tibi videtur ipſis beſtiis quodam modo beſtialior eſſe homo ratione vigens, & ratione non vivens ? Nam pecus quidem ſi ſe ratione non regat, excuſationem habet à natura, à qua hoc ei penitus munus negatum eſt ; non habet homo, cui ab ipſa ſpeciali prærogativa donatum eſt. Meritò proindè eo ipſo cenſetur homo egredi, & poſt ire gregalibus animantibus, quòd ſolùm hoc animal converſatione degeneri jura naturæ tranſgrediens, rationis compos rationis expertia moribus & affectibus imitatur. Convincitur ergo ire poſt greges homo, & nunc quidem depravatione naturæ, poſtmodum autem & extremitate pœnæ.

[Ignorantia duplex, Dei & ſui, utraque damnabilis.] 9 Ecce ſic maledicetur homo qui ignorantiam Dei habere inventus fuerit. Dei dicam, an ſui ? Utrumque ſine dubio : utraque ignorantia damnabilis eſt, utralibet ſufficit ad perditionem. Vis ſcire quia ita eſt ? Sed de Dei minimè dubitas, ſi tamen conſtat tibi non aliam vitam eſſe æternam, quàm ut Patrem cognoſcas Deum verum, & quem miſit Jeſum-Chriſtum [Joan. 17. 3.]. Audi ergo ſponſum liquido & apertè in anima etiam animæ ignorantiam condemnantem. Quid enim dicit ? Non utique ſi Deum, ſed, *Si ignoras te*, inquit, &c. Patet ergo quia *ignorans ignorabitur* [1. Cor. 14. 38.], ſive ſe, ſive Deum ignorare contingat. De qua utraque ignorantia erit nobis (ſi tamen Deus manum apponit) utilis admodum diſputatio. Non modo tamen : ne fatigati, & non præmiſſa ex more oratione, aut ego minùs diligenter rem neceſſariam proſequar, aut vos minùs attentè, quæ non niſi magno ſuſcipienda ſunt deſiderio, audiatis. Etenim ſi corporis cibus, cùm abſque appetitu & ſatiatus illum ſumis, non modo non prodeſt, ſed & nocet plurimum : [Verbum Dei nocet, ſi cum faſtidio audiatur.] multò magis panis animæ cum faſtidio ſumptus non ſcientiæ nutrimentum, ſed magis tormentum conſcientiæ importabit. Quod à nobis avertat ſponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO XXXVI.

Quòd ſcientia litterarum ſit bona ad inſtructionem ; ſed ſcientia propriæ infirmitatis ſit utilior ad ſalutem.

1 EN ego meæ promiſſioni ; en ego deſideriis veſtris ; en ego etiam Deo pro debito famulatu. Triplici, ut videtis, ratione urgeor ad loquendum, pacti veritate, charitate fraterna, timore Domini. Si tacuero, os meum condemnabit me. Quid ſi loquar ? Profectò vereor idem judicium, ne loquentem videlicet, & non facientem, identidem os meum condemnet me. Juvate me orationibus veſtris, ut ſemper poſſim & loqui quæ oportet, & opere implere quæ [Ignorantia duplex.]

TOM. IV.

loquor. Non ignoratis hodiernum nobis propoſitum eſſe ſermonem de ignorantia, vel potiùs de ignorantiis: quoniam duæ, ſi meminiſtis, propoſitæ ſunt noſtri una, & altera Dei: quas & monuimus ambas eſſe cavendas, quòd ambæ damnabiles ſint. Supereſt ut clarius hoc ipſum faciam, ediſſeram plenius. Sed priùs quærendum exiſtimo, ſitne ignorantia omnis damnabilis. Et mihi quidem videtur non eſſe, (neque enim omnis ignorantia damnat) ſed multa & innumera eſſe, quæ neſcire liceat abſque diminutione ſalutis. Verbi gratia, ſi ignoras fabrilem artem, ſeu carpentariam, aut cæmentariam, & quæcumque iſtiuſmodi ſunt artes, quæ ad uſus vitæ hujus præſentis ab hominibus exercentur, numquid impedit ad ſalutem? Etiam abſque omnibus illis artibus, quæ liberales dicuntur, (quamvis honeſtioribus utilioribuſque ſtudiis, & diſcantur, & exerceantur,) quàm plurimi hominum ſalvi facti ſunt, placentes moribus atque operibus: quantos enumerat Apoſtolus in epiſtola ad Hebræos, factos dilectos, non in ſcientia litterarum, ſed in conſcientia pura, & fide non ficta. Omnes placuerunt Deo in vita ſua, vitæ meritis, non ſcientiæ. Petrus, & Andreas, & filii Zebedæi, cæterique condiſcipuli omnes, non de ſchola rhetorum aut philoſophorum aſſumpti ſunt; & nihilominus tamen Salvator per ipſos operatus eſt ſalutem in medio terræ. Non in ſapientia, quæ in ipſis eſſet plus quàm in cunctis viventibus, (quemadmodum Sanctus aliquis de ſemetipſo confeſſus eſt) ſed in fide & lenitate ipſorum ſalvos fecit illos, etiam & ſanctos, etiam & magiſtros. Denique notas mundo fecerunt vias vitæ, & non in ſublimitate ſermonis, aut in doctis humanæ ſapientiæ verbis, ſed ſicut placuit Deo per ſtultitiam prædicationis eorum ſalvos facere credentes, quia mundus eum in ſua ſapientia non cognovit.

Ignorantia omnis an damnabilis.
Ut ignorantia artium.
Hebr. 11. 4. Apoſtoli eanon experti.
Eccl. 1. 16.
1. Corin. 1.

2 Videar forſitan nimius in ſuggillatione ſcientiæ, & quaſi reprehendere doctos, ac prohibere ſtudia litterarum. Abſit. Non ignoro quantum Eccleſiæ profuerint & proſint litterati ſui, ſive ad refellendos eos qui ex adverſo ſunt, ſive ad ſimplices inſtruendos. Denique legi, *Quia tu repuliſti ſcientiam, repellam & ego te, ut non fungaris mihi ſacerdotio.* Legi, *Qui docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti; & qui ad juſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.* Sed & ſcio ubi legerim: *Scientia inflat*; & rurſum: *Qui apponit ſcientiam, apponit & dolorem.* Vides quia differentia eſt ſcientiarum, quando alia inflans, alia contriſtans eſt. Tibi verò, velim ſcire, quænam harum videatur utilior ſeu magis neceſſaria ad ſalutem, illane quæ tumet, an quæ dolet? Sed non dubito quin dolentem tumenti præferas: quia ſanitatem, quam tumor ſimulat, dolor poſtulat. Qui autem poſtulat, propinquat ſaluti: quoniam qui petit accipit. Denique qui ſanat contritos corde, execratur inflatos, dicente Sapientia: quia *Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.* Et Apoſtolus ajebat: *Dico autem per gratiam, quæ data eſt mihi, omnibus qui ſunt inter vos, non plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem.* Non prohibet ſapere, ſed plus ſapere quàm oportet. Quid eſt autem, *ſapere ad ſobrietatem*? Vigilantiſſimè obſervare, quid ſcire magis, priuſve oporteat. Tempus enim breve eſt. Eſt autem, quod in ſe eſt, omnis ſcientia bona, quæ tamen veritate ſubnixa ſit: ſed tu qui cum timore & tremore tuam ipſius operari ſalutem pro temporis brevitate feſtinas, ea ſcire priùs, ampliuſque curato, quæ ſenſeris viciniora ſaluti. Nonne medici corporum medicinæ portionem diffiniunt eligere in ſumendis cibis, quid prius, quid poſterius, & ad quem modum quidque ſumi oporteat? Nam etſi bonos conſtat eſſe cibos, quos Deus creavit; tu tamen ipſos tibi, ſi in ſumendo modum & ordinem non obſerves, reddis planè non bonos. Ergo quod dico de cibis, hoc ſentite & de ſcientiis.

Scientiæ non ideo damnandæ.
Oſee. 4. 6.
Dan. 12. 3.
1. Cor. 8. 1.
Eccl. 1. 18.
Scientia alia inflans, alia contriſtans.
Luc. 11. 10.
Jac. 4. 6.
Rom. 12. 3.
Ordo ſciendi.
Saluti neceſſaria prius diſcenda.

3 Sed melius mitto vos ad Magiſtrum. Non eſt enim noſtra iſta ſententia, ſed illius; immò & noſtra, quoniam Veritatis. *Qui ſe*, inquit, *putat aliquid ſcire, nondum ſcit quomodo oporteat eum ſcire.* Vides quoniam non probat multa ſcientem, ſi ſciendi modum neſcierit. Vides, inquam, quomodo fructum & utilitatem ſcientiæ in modo ſciendi conſtituit? Quid ergo dicit modum ſciendi? quid? niſi ut ſcias, quo ordine, quo ſtudio, quo fine quæque noſſe oporteat? Quo ordine; ut id prius, quod maturius ad ſalutem: quo ſtudio; ut id ardentius, quod vehementius ad amorem: quo fine; ut non ad inanem gloriam, aut curioſitatem, aut aliquid ſimile, ſed tantùm ad ædificationem tuam vel proximi. Sunt namque qui ſcire volunt eo fine [a] tantùm, ut ſciant: & turpis curioſitas eſt. Et ſunt qui ſcire volunt, ut ſciantur ipſi: & turpis vanitas eſt. Qui profectò non evadent ſubſannantem Satyricum, & ei qui ejuſmodi eſt decantantem:

1. Cor. 8. 2. Scientiæ utilitas conſiſtit in modo ſciendi.
Modus triplex.
Studentium ſeu diſcentium fines varii.
Perſius ſatyra 1.

Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter.

Et ſunt item qui ſcire volunt, ut ſcientiam ſuam vendant, verbi cauſa pro pecunia, pro honoribus: & turpis quæſtus eſt. Sed ſunt quoque qui ſcire volunt, ut ædificent: & charitas eſt. Et item qui ſcire volunt, ut ædificentur: & prudentia eſt.

4 Horum omnium ſoli ultimi duo non inveniuntur in abuſione ſcientiæ, quippè qui ad hoc volunt intelligere ut benè faciant. Denique *Intellectus bonus omnibus facientibus eum.* Reliqui omnes audiant: *Scienti bonum & non facienti, peccatum eſt ei*, ac ſi per ſimilitudinem dicat: Sumenti cibum, & non digerenti, pernicioſum eſt ei. Cibus ſiquidem indigeſtus, & qui bonam non habet decoctionem, malos generat humores, & corrumpit corpus, & non nutrit. Ita & multa ſcientia ingeſta ſtomacho animæ, quæ eſt memoria, ſi decocta igne charitatis non fuerit, & ſic per quoſdam artus animæ, mores ſcilicet atque actus, transfuſa atque digeſta, quatenus ipſa de bonis quæ noverit, vita atteſtante & moribus bona efficiatur: nonne illa ſcientia reputabitur in peccatum, tamquam cibus converſus in pravos noxioſque humores? An non malus humor peccatum? An non mali humores pravi mores? An non inflationes & tortiones in conſcientia ſuſtinebit qui hujuſmodi eſt, ſciens videlicet bonum, & non faciens? An non reſponſum mortis & damnationis toties in ſemetipſo habebit, quoties in mentem venerit ſermo, quem dixit Deus, quia *ſervus ſciens voluntatem Domini ſui, & non faciens digna, plagis vapulabit multis*? Et vide ne fortè in perſona talis animæ Propheta plangeret, dicens: *Ventrem meum doleo, ventrem meum doleo.* Niſi quòd ipſa ingeminatio geminum videtur innuere ſenſum, ut præter hunc quem diximus, etiam alium requiramus. Puto enim quòd in ſua perſona potuit hoc dixiſſe Propheta, quòd videlicet ſcientia plenus, & æſtuans charitate, & omninò effundere cupiens, non inveniret qui curaret audire: & ſic quaſi oneri ſua ſibi ſcientia erat, quam communicare non poterat. Plangit itaque pius Eccleſiæ doctor, tam illos qui ſcire contemnunt quomodo ſit vivendum, quàm illos qui ſcientes, malè nihilo minùs vivunt. Et hoc pro eo quòd eumdem ſermonem Propheta repetit.

Boni & laudabiles duo.
Pſal. 110. 10. Jacob. 4. 17.
Similitudo aptiſſima.
Scientia otioſa vel infructuoſa eſt veluti cibus crudus & indigeſtus. V. Gilberti ſerm. 37. in Cant. num. 6.
Luc. 12. 47.
Jer. 4. 19.

5 Advertiſne jam quàm verum ſenſit Apoſtolus, quia *ſcientia inflat*? Volo proindè animam primò omnium ſcire ſeipſam, quòd id poſtulet ratio & utilitatis, & ordinis. Et ordinis quidem, quoniam quòd non ſumus primum eſt nobis: utilitatis verò, quia talis ſcientia non inflat ſed humiliat, & eſt quædam præparatio ad ædificandum. Niſi enim ſuper humilitatis ſtabile fundamentum, ſpirituale ædificium ſtare minimè poteſt. Porrò ad ſe humiliandum nihil anima invenire vivacius ſeu accommodatius poteſt, quàm ſi ſe in veritate invenerit: tantùm non diſſimulet, non ſit in ſpiritu ejus dolus, ſtatuat ſe antè faciem ſuam, nec ſe à ſe avertere abducatur. Nonne

1. Cor. 8. 1. Cognitio ſuiipſius ante omnia neceſſaria.

---

[a] Eadem ſententia, & verba ferè eadem ſunt Joannis Sareſberienſis in Polycratici lib. 7. cap. 15. *Alios ut ſciant, curioſitas excitat: alios ut ſcire videantur, elationis ſtimulo vanitas urget; alios ad quæſtum cupiditas inflammat. Rarus eſt qui charitatis, aut humilitatis gratia ſapientiæ vias ſectetur, ut doceatur, aut doceat.* Confer Bernardi ſententias tomo 3. col. 1141.

ſe ita

ſe ita intuens clara luce veritatis, inveniet ſe in regione diſſimilitudinis: & ſuſpirans miſera, quàm jam latere non poterit quod verè miſera ſit, nonne cum Propheta clamabit ad Dominum: *In veritate tua humiliaſti me?* Nam quomodo non verè humiliabitur in hac vera cognitione ſui, cùm ſe perceperit oneratam peccatis, mole hujus mortalis corporis aggravatam, terrenis intricatam curis, carnalium deſideriorum fæce infectam, cæcam, curvam, infirmam, implicitam multis erroribus, expoſitam mille periculis, mille timoribus trepidam, mille difficultatibus anxiam, mille ſuſpicionibus obnoxiam, mille neceſſitatibus ærumnoſam, proclivem ad vitia, invalidam ad virtutes? Undè huic jam extollentia oculorum, undè levare caput? Nonne magis convertetur in ærumna ſua, dum configitur ſpina? Convertetur, inquam, ad lachrymas, convertetur ad planctus & gemitus, convertetur ad Dominum, & in humilitate clamabit: *Sana animam meam, quia peccavi tibi*. Porrò converſa ad Dominum recipiet conſolationem, quia Pater eſt miſericordiarum, & Deus totius conſolationis.

Humilitatis eſt cauſa. — *Pſal. 115. 75.* — *Humilitatis motivs.* — *Pſal. 31. 4.* — *Hinc converſio ad Deum.* — *Pſal. 40. 4.*

6 Ego quamdiu in me reſpicio, in amaritudine moratur oculus meus. Si autem ſuſpexero & levavero oculos ad divinæ miſerationis auxilium; temperabit mox amaram viſionem mei viſio læta Dei, cui & dico: *Ad meipſum anima mea cnnturbata eſt, propterea memor ero tui*. Nec mediocris Dei viſio, pium & deprecabilem experiri, ſicut revera benignus & miſericors eſt, & præſtabilis ſuper malitia: quippè cujus natura bonitas, & cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere. Tali itaque experimento & tali ordine ſalubriter innoteſcit Deus, cùm prius ſe homo noverit in neceſſitate poſitum, & clamabit ad Dominum, & exaudiet eum, & dicet: *Eruam te & honorificabis me*. Atque hoc modo erit gradus ad notitiam Dei cognitio tui: & ex imagine ſua, quæ in te renovatur, ipſe videbitur, dum tu quidem revelata facie gloriam Domini cum fiducia ſpeculando, in eamdem imaginem transformaris de claritate in claritatem, tamquam à Domini Spiritu.

Pſal. 41. 7. — *Cognitio Dei ſequitur cognitionem ſui.* — *Joel. 2. 13.* — *Pſal. 49. 15.*

7 Sed jam demum adverte, quomodo utraque cognitio ſit tibi neceſſaria ad ſalutem, ita ut neutra carere valeas cum ſalute. Nam ſi ignoras te, non habebis timorem Dei in te, non humilitatem. An verò ſine timore Dei & ſine humilitate de ſalute præſumas, tu videris. Benè feciſtis grunniendo ſignificare, quòd minimè ita ſapiatis, immò quod non ita deſipiatis, ne in eo quod planum eſt immoremur. Sed attendite cætera. An potius pauſandum eſt nobis propter ſomnolentos? Putabam me uno ſermone implere quod promiſi de duplici ignoraotia: & feciſſem, niſi faſtidioſis longior videretur. Quoſdam ſiquidem oſcitantes, quoſdam & dormitantes intueor. Nec mirum: præcedentis noctis vigiliæ [a] (longiſſimæ quippè fuerunt) excuſant eos. Verùm illis quid dicam, qui & tunc dormierunt, & modò nihilo minus dormiunt? Sed non pergo nunc ulterius exagitare verecundiam eorum: ſufficit tetigiſſe. Puto quòd melius deinceps vigilabunt, noſtræ obſervationis cauterium veriti. In hac ſpe geſſimus eis hac vice morem; & quod continuandum ratio exigebat, eorum charitate, pendente licèt diſputatione, partimur, facientes finem, ubi non erat finis. Ipſi verò ſuper ſibi facta indulgentia nobiſcum glorificent ſponſum Eccleſiæ, Jeſum-Chriſtum Dominum noſtrum, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Cognitio utraque neceſſaria. — *Somnolentos perſtringit.*

SERMO XXXVII.

De duplici notitia, & duplici ignorantia; deque malis ſeu damnis quæ pariunt.

1 PUTO non habemus nunc opus hortari ad vigilandum, cùm abſque dubio ſermo ille ſuggillatorius vigilet, utpotè adhuc recens, qui heri à nobis charitativè prolatus, benè aliquos expergefecit. Ergo tenetis memoria quòd teneam aſſenſum veſtrum, neminem abſque ſui cognitione ſalvari: de qua nimirum mater ſalutis humilitas oritur, & timor Domini, qui & ipſe ſicut initium ſapientiæ, ita eſt & ſalutis. Nemo dico abſque illa cognitione ſalvatur, qui tamen ætatem habet ac facultatem cognoſcendi. Quod propter parvulos loquor, & propter fatuos, quorum alia ratio eſt. Quid ſi ignoras Deum? Poteritne ſpes eſſe ſalutis cum Dei ignorantia? Ne hoc quidem. Nec enim potes aut amare quem neſcias, aut habere quem non amaveris. Noveris proindè te, ut Deum timeas: noveris ipſum, ut æquè ipſum diligas. In altero initiaris ad ſapientiam, in altero & conſummaris; quia initium ſapientiæ timor Domini eſt, & plenitudo legis eſt charitas. Tam ergo utraque ignorantia cavenda eſt tibi, quàm ſine timore & amore Dei ſalus eſſe non poteſt. Cætera indifferentia ſunt, nec ſalutem, ſi ſciantur; nec damnationem, ſi neſciantur, habentia.

TOM. IV. — *Ex cognitione ſui timor Dei & humilitas.* — *Cognitio Dei quàm neceſſaria.* — *Pſal. 110. 9.* — *Rom. 13. 10.*

2 Non tamen dico contemnendam aut negligendam ſcientiam litterarum, quæ ornat animam, & erudit eam, & facit ut poſſit etiam alios erudire. Sed duo illa, oportet & expedit ut præcedant, in quibus ſummam ſalutis conſtitui ſuperior ratio declaravit. Et vide ſi non intuebatur, & ſi non docebat hunc ordinem qui dicebat: *Seminate vobie ad juſtitiam: metite ſpem vitæ*; & tunc demum *Illuminate vobis*, ait, *lumen ſcientiæ*. Ultimam poſuit ſcientiam, tamquam picturam, quæ ſtatum habere nequeat ſuper inane: & ideò illa duo præmiſit & ſubjecit illi, tamquam ſi ſolidum aliquid picturæ ſubſterneret. Securus jam intendam ſcientiæ, ſi vitæ prius per beneficium ſpei ſecuritatem accepero. Tu ergo ſeminaſti tibi ad juſtitiam, ſi ex vera notitia tui evigilaſti timere Deum, temetipſum humiliaſti, fudiſti lachrymas, eleemoſynas profudiſti, cæteriſque te pietatis actionibus mancipaſti, ſi jejuniis & vigiliis afflixiſti corpus, ſi pectus tunſionibus, cœlos clamoribus fatigaſti. Hoc ſiquidem ſeminare eſt ad juſtitiam. Semina ſunt bona opera bona ſtudia; ſemina lachrymæ ſunt. *Ibant*, inquit, *& flebant mittentes ſemina ſua*. Sed quid? ſemper flebunt? Abſit. Sed *venient cum exultatione portantes manipulos ſuos*. Meritò *cum exultatione*, cùm reportant manipulos gloriæ. At iſtud, inquis, in reſurrectione in noviſſimo die, & eſt nimis longa expectatio. Noli animo frangi, noli deficere à puſillanimitate ſpiritus; habes interim de primitiis ſpiritus, quod ad præſens in exultatione metas. *Seminate*, ait, *vobis ad juſtitiam*, *metite ſpem vitæ*. Non te modò mittit ad diem noviſſimum, quando res jam erit in re, & non in ſpe; ſed de præſenti loquitur. Prorſus magna lætitia & exultatio multa nimis, cùm vita venerit.

Scientiæ utiles. — *Oſee. 10. 12.* — *Eas præcedere debet utraque cognitio.* — *Juſtitiæ ſemina, lachrymæ, &c.* — *Pſal. 125. 7.* — *Spes, vitæ meſſis.*

3 Sed numquid tantæ lætitiæ ſpes erit ſine lætitia? *Spe gaudentes*, ait Apoſtolus. Et David non lætaturum, ſed *lætatum* ſe dixit, quòd in domum Domini ſe ſperaret iturum. Nondum vitam tenebat, ſed ſpem profectò vitæ meſſuerat; atque in ſemetipſo experiebatur veritatem ſcripturæ perhibentis, quia non modò remuneratio, ſed ipſa quoque *expectatio juſtorum lætitia*. Hanc parit in animo illius, qui ſibi ad juſtitiam ſeminavit, præſumpta indulgentia delictorum; ſi tamen ipſam indulgentiam efficacia, atteſtatur acceptæ gratiæ ad vivendum ſanctius deinceps. Omnis in vobis qui hæc ſentit intra ſe actitari, ſcit quid loquitur Spiritus, cujus vox atque operatio minimè inter ſe unquam diſſentiunt. Propterea ergo intelligit quæ dicuntur, quoniam quæ foris audit, intus ſentit. Nam qui in nobis loquitur, operatur in vobis *unus atque idem Spiritus, dividens ſingulis prout vult*: aliis quidem loqui, aliis autem operari quod bonum eſt.

Rom. 12. 12. — *Pſal. 121. 1.* — *Prov. 10. 28.* — *Spes & lætitia iſta undè naſcantur.* — *1. Cor. 12. 11.*

4 Quiſquis itaque veſtrum poſt illa amara & lachrymoſa converſionis ſuæ primordia reſpiraſſe in ſpem, atque in quoddam ſerenum ſupernæ conſolationis pennis gratiæ ſublevatum ſe evolaſſe læta-

a Sic Matutinorum quod vocamus officium appellat ex mente Sancti Benedicti.

TOM. IV.

tur; is profectò jam metit, ſuarum recipiens fructum temporaneum lachrymarum; & ipſe vidit Deum, & audivit vocem dicentis: *Date ei de fructibus manuum ſuarum*. Nam quomodo non vidit Deum, qui guſtavit & vidit, quoniam ſuavis eſt Dominus? Quàm dulcem & ſuavem te ſenſit, Domine Jeſu, cui à te uon modò peccata donata ſunt, ſed & munus ſanctitatis indultum eſt; neque id ſolum, ſed & addita inſuper ad cumulum bonorum vitæ æternæ promiſſio! Felix qui tantum jam meſſuit, habens interim quidem fructum ſuum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam! Meritò qui ſe invento flevit, gaviſus eſt viſo Domino: ad cujus utique miſerationis intuitum tantos jam levavit manipulos, remiſſionem, ſanctificationem, ſpem vitæ. O quàm verus eſt ſermo qui in Propheta legitur: *Qui ſeminant in lachrymis, in exultatione metent*. Ubi breviter comprehenſa utraque cognitio eſt: & noſtri quidem in lachrymis ferens: quæ autem Dei, metens in gaudio.

Prov. 31. 31.

Manipuli tres inde.

Pſal. 125. 6.

5 Hac ergo in nobis gemina præeunte notitia, jam ea quæ fortè ſupercreverit ſcientia minimè inflat, ut potè quæ nihil afferre valeat terreni commodi vel honoris, quod non ſit ſanè inferius ſpe concepta, lætitiaque ſpei jam altius radicata in animo. *Spes autem non confundit, quia charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum-ſanctum, qui datus eſt nobis*. Ideò illa non confundit, quia iſta infundit certitudinem. Per hanc enim ipſe Spiritus teſtimonium perhibet ſpiritui noſtro, quòd filii Dei ſumus. Quidnam igitur uobis de noſtra quantacumque ſcientia provenire poſſit, quod non ſit minus hac gloria, qua inter Dei filios numeramur? Parum dixi: nec reſpici in ejus comparatione poteſt orbis ipſe & plenitudo ejus, etiamſi totus cedat unicuivis noſtrum in poſſeſſionem. Cæterùm ſi nos ignorantia Dei tenet, quomodo ſperamus in eum quem ignoramus? ſi noſtri, quomodo humiles erimus, putantes nos aliquid eſſe, cùm nihil ſimus? Scimus autem nec ſuperbis, nec deſperatis partem eſſe vel ſocietatem in ſorte ſanctorum.

Scientia non inflat, quæ geminam notitiam, Dei & ſui, præſupponit.

Rom. 5. 5.

Rom. 8. 16.

Spes omnibus terrenis præponderat.

Ex duplici notitia naſcitur.

6 Intuere ergo nunc mecum, quanta cura & ſollicitudine ambas iſtas repellere à nobis ignorantias debeamus, quarum omnis peccati altera initium parit, altera conſummationem: ſicut duarum è regione notitiarum initium ſapientiæ una, perfectionem altera gignit: illa timorem Domini, iſta charitatem. At iſtud de notitiis ſupra oſtenſum eſt. Nunc de ignorantiis vide. Etenim ſicut initium ſapientiæ timor Domini, ſic initium omnis peccati ſuperbia: & quomodo perfectionem ſibi ſapientiæ vindicat amor Dei, ita deſperatio ſibi omnem malitiæ conſummationem. Et quemadmodum ex notitia tui venit in te timor Dei, atque ea Dei notitia Dei itidem amor: ſic è contrario de ignorantia tui ſuperbia, ac de Dei ignorantia venit deſperatio. Sic autem ſuperbiam parit tibi ignorantia tui, cùm meliorem quàm ſis, decepta & deceptrix tua cogitatio te eſſe mentitur. Hoc quippè eſt ſuperbia, hoc initium omnis peccati, cùm major es in tuis oculis quàm apud Deum, quàm in veritate. Et ideò qui primus peccavit hoc grande peccatum, (diabolum loquor) de ipſo dictum eſt, quia *in veritate non ſtetit, ſed mendax eſt ab initio*: quoniam quod in ſua fuit cogitatione, non fuit in veritate. Quid ſi in eo diſcordaret à veritate, ut minorem ſe inferioremque putaret, quàm veritas haberet? Excuſaret eum ſua proculdubio ignorantia, & minimè reputaretur ſuperbus, nec tam inveniretur iniquitas ejus ad odium, quàm humilitas fortaſſis ad gratiam. Si enim IN QUONAM STATU unumquemque noſtrum habeat Deus, liquido cognoſceremus; nec ſupra ſanè, nec infra ſecedere deberemus, veritati [a] in omnibus acquieſcentes. Nunc autem quia conſilium hoc poſuit tenebras latibulum ſuum, & ſermo abſconditus eſt à nobis, ita ut nemo ſciat ſi dignus ſit amore, vel odio: juſtius tutiuſque profectò, juxta ipſius Veritatis conſilium, noviſſimum nobis locum eligimus, de quo poſtmodum cum honore ſuperius educamur, quàm præſumimus altiorem, undè cedere mox oporteat cum rubore.

Ignorantia Dei ſuique quàm fugienda.

Eccli. 1. 16.

Eccli. 10. 15.

Ignorantia Dei deſperationem, ſui parit ſuperbiam.

Joan. 8. 44.

NOTA Humilitas neceſſaria, cur. Pulchra ejus idea.

a

Eccl. 9. 1.

Luc. 14. 10.

7 Non eſt ergo periculum, quantumcumque te humilies, quantumcumque reputes minorem quàm ſis, hoc eſt, quàm te veritas habeat. Eſt autem grande malum, horrendumque periculum, ſi vel modicè plus vero te extollas, ſi vel uni videlicet in tua cogitatione te præferas, quem fortè parem tibi Veritas judicat, aut etiam ſuperiorem. Quemadmodum enim ſi per oſtium tranſeas, cujus ſuperliminare (ut ad intelligentiam loquar) nimium baſſum ſit, non nocet, quantumcumque te inclinaveris; nocet autem, ſi vel tranſverſi digiti ſpatio plus quàm oſtii patitur menſura, erexeris, ita ut impingas, & capite quaſſato collidaris: ſic in anima non eſt planè timenda quantalibet humiliatio, horrenda autem nimiumque pavenda vel minima temerè præſumpta erectio. Quamobrem noli te: homo, comparare majoribus, noli minoribus, noli aliquibus, noli uni. Quid ſcis enim, ò homo, ſi unus ille, quem fortè omnium viliſſimum atque miſerrimum reputas, cujus vitam ſceleratiſſimam ac ſingulariter fœdiſſimam horres: & propterea illum putas ſpernendum non modo præ te, qui fortè jam ſobriè, & juſtè, & piè vivere te confidis, ſed etiam præ cæteris omnibus ſceleratis tamquam omnium ſceleratiſſimum: quid ſcis, inquam, ſi melior & te, & illis mutatione dexteræ Excelſi in ſe quidem futurus ſit, in Deo vero jam ſit? Et propterea non mediocrem, non vel penultimum, non ipſum ſaltem inter noviſſimos eligere locum nos voluit: ſed *recumbe*, inquit, *in noviſſimo loco*: ut ſolus videlicet omnium noviſſimus ſedeas, teque nemini, non dico præponas, ſed nec comparare præſumas. En quantum malum venit de ignorantia noſtri, utique peccatum diaboli, & initium omnis peccati, ſuperbia. Quid etiam Dei parturiat ignorantia, aliàs videbimus. Nam nunc horæ brevitas non permittit, quoniam hodie tardè convenimus. Itaque ſufficiat unumquemque modo, ne ſeipſum ignoret, admonitum eſſe, non ſolùm ſermone noſtro, ſed ipſius quoque dignatione ſponſi Eccleſiæ Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Humilitas, quantumvis profunda, non nocet; at elatio, etſi minima, noxia eſt.

Nullus alteri debet ſe comparare, vel præferre.

Luc. 14. 10.

Eccl. 10. 15.

SERMO XXXVIII.

Qualiter ex ignorantia Dei naſcitur deſperatio, & qualiter ſponſa dicatur pulchra inter mulieres.

1 QUid igitur Dei ignorantia parturit? Nam hinc incipiendum eſt, ſicut recordamini hic heri fuiſſe terminatum. Quid itaque parturit? Diximus deſperationem: ſed quonam modo dicamus. Fortè aliquis reverſus in ſe, & diſplicens ſibi in omnibus malis quæ fecit, cogitanſque reſipiſcere & redire ab omni via mala & carnali converſatione ſua; ſi ignorat, quàm ſit bonus Deus, quàm ſuavis & mitis, & quàm multus ad ignoſcendum: nonne ſua carnalis cogitatio arguet eum, & dicet: Quid facis? Et vitam iſtam vis perdere, & futuram? Peccata tua maxima ſunt, & nimium multa: nequaquam pro tot & tantis, nec ſi te excories, ſufficies ſatisfacere. Complexio tenera eſt, vita extitit delicata, conſuetudinem difficilè vinces. Pro his & ſimilibus deſperatus reſilit miſer, ignorans quàm facilè omnipotens Bonitas *, quæ neminem vult perire, cuncta iſta diſſolveret: ſequiturque impœnitentia, quæ eſt delictum maximum, & blaſphemia irremiſſibilis. Ipſe verò aut conturbatus nimia triſtitia abſorbetur, & fertur in profundum, minimè jam ut conſolationem recipiat, emerſurus, ſicut ſcriptum eſt, *Impius cùm venerit in profundum malorum contemnit*: aut certè diſſimulans, & ſibi qualicumque veriſimili blandiens ratione, revocat ſe irrevocabiliter in ſæculum, ad perfruendum & deliciandum in omnibus bonis ejus, quoad licuerit. Cùm autem dixerit, Pax & ſecuritas, tunc repentinus ei ſuperveniet interitus, ſicut dolor in utero habentis, & non effugiet. Ita ergo & de ignorantia Dei univerſæ malitiæ conſummatio venit, quæ eſt deſperatio.

Ignorantia Dei parit deſperationem.

Deſperationis cauſa & effectus.

* al. Omnipotens qui.

Prov. 18. 3.

1. Theſ. 5. 3.

---

a Inſignis hæc notio humilitatis, cujus ratio in ipſa veritate conſiſtit. Confer Sermonem 20. de diverſis.

1. Cor. 15. 34.
Converſionem nolle, eſt Deum ignorare.

2 Apoſtolus dicit, quòd ignorantiam Dei quidam habent. Ego autem dico omnes ignorare Deum, qui nolunt converti ad Deum. Neque enim ob aliud proculdubio renuunt, niſi quia gravem & ſeverum imaginantur, qui pius eſt; durum & implacabilem, qui miſericors eſt; ferum & terribilem, qui amabilis eſt: & mentitur iniquitas ſibi, formans ſibi idolum pro eo quod non eſt ipſe. Quid timetis modicæ fidei? ut peccata nolit remittere? Sed affixit ea cruci cum ſuis manibus. Quod teneri & delicati eſtis? Sed ipſe novit figmentum noſtrum. Quod malè aſſueti, & ligati peccandi conſuetudine? Sed *Dominus ſolvit compeditos*. Fortè ne irritatus immanitate & multitudine criminum, cunctetur porrigere manum adjutorii? Sed ubi abundavit delictum, ſuperabundare & gratia conſuevit. An de veſtimento ſolliciti eſtis, vel cibo, cæteriſque corpori veſtro neceſſariis; & propterea cuctamini relinquere veſtra? Sed ſcit quia his omnibus indigetis. Quid vultis amplius? quid jam impedit à ſalute? Sed hoc eſt quod dico: Deum ignoratis, ſed nec creditis auditui noſtro. Vellem vos vel expertis credere, quia niſi credideritis, non intelligetis. Sed non eſt omnium fides.

Converſi nolentium vanæ rationes.
Pſal. 145. 8.
B
Rom. 5. 20.
Matth. 6. 32.
Sponſa cur repreſſa.

3 Abſit autem ut de tali, hoc eſt de Dei ignorantia, ſponſam commonitam ſentiamus, quæ tanta ſponſi pariter & Dei ſui, non dico agnitione, ſed amicitia & familiaritate donata eſt, ut ejus crebra colloquia & oſcula mereretur, & nunc familiari auſu loquitur: *Indica mihi ubi paſcas, ubi cubes in meridie*. Ubi ſanè non ipſum, ſed locum habitationis gloriæ ejus ſibi indicari requirit: quamquam non aliud ipſe, & aliud locus ejus vel gloria. Sed reprimenda cenſetur propter præſumptionem, & de ſua ipſius commonenda cognitione, in qua nimirum viſa eſt aliquatenus caligare, quæ tantæ ſe æſtimarit idoneam viſioni: ſive minus attendens præ exceſſu ſuo, quod eſſet in corpore: ſive fruſtra ſperans, etiam manentem in corpore ad illam ſe poſſe inacceſſibilem accedere claritatem. Ergo ad ſeipſam protinus revocatur, & ignorantia convincitur, & inſolentia caſtigatur. *Si ignoras te*, inquit, *egredere*. Terribiliter ſponſus intonat in dilectam, non tamquam ſponſus, ſed tamquam magiſter; & non quaſi iratus, ſed ut territa purgaretur, purgata idonea redderetur huic ipſi, cui inhiat, viſioni. Mundi cordibus nempè illa viſio ſequeſtratur.

C
Cant. 1. 6.
D

4 Pulchrè autem pulchram, non omnimodè quidem, ſed pulchram inter mulieres eam dicit, videlicet cum diſtinctione: quatenus & ex hoc ampliùs reprimatur, & ſciat quid deſit ſibi. Ego enim puto mulierum nomine hoc loco appellatas animas carnales ac ſæculares, nihil in ſe virile habentes, nihil forte aut conſtans in ſuis actibus demonſtrantes, ſed totum remiſſum, totum femineum & molle quod vivunt, & quod agunt. Spiritualis autem anima, etſi indè jam pulchra quòd non ſecundùm carnem ambulat, ſed ſecundùm ſpiritum; ex eo tamen quòd adhuc in corpore vivit, citra perfectum adhuc pulchritudinis proficit: ac proindè non pulchra omni modo, ſed pulchra inter mulieres, ideſt inter animas terrenas, & quæ non ſunt, ſicut ipſa, ſpirituales, non autem inter angelicas beatitudines, non inter Virtutes, Poteſtates, Dominationes. Sicut Patrum aliquis olim inventus & dictus eſt *juſtus in generatione ſua*, ideſt præ omnibus ſui temporis ſuæque generationis; & Thamar juſtificata perhibetur ex Juda, hoc eſt præ Juda: & in Evangello Publicanus deſcendiſſe refertur de templo juſtificatus, ſed juſtificatus à Phariſeo: & quomodo magnus ille Joannes magnificè quondam commendatus eſt, quòd videlicet ſuperiorem non haberet, ſed hoc inter natos mulierum, non autem inter choros beatorum cœleſtiumque ſpirituum: ita & ſponſa modo dicitur pulchra, ſed interim adhuc inter mulieres, & non inter cœleſtes beatitudines.

Animæ carnales mulierum nomine ſignificantur.
E
Anima ſpiritualis, quatenus pulchra.
Gen. 6. 9.
Gen. 38. 6.
F
Luc. 18. 14.
Luc. 7. 28.

5 Deſinat proindè, quamdiu in terris eſt, quæ in cœlis ſunt curioſius inveſtigare, ne fortè ſcrutatrix majeſtatis opprimatur à gloria. Deſinat, inquam, donec inter mulieres verſatur, inquirere quæ apud ſublimes illas ſunt poteſtates, ſolis ipſis perſpicua, ſolis licita, tamquam cœleſtibus cœleſtia ad videndum. Mirabilis facta eſt, inquit, viſio iſta ex te, ò ſponſa, quam tibi poſtulas demonſtrari: nec modo prævales intueri meridianam & miram, quam inhabito, claritatem. Dixiſti enim: *indica mihi ubi paſcas, ubi cubes in meridie*. Sed enim induci in nubes, penetrare in plenitudinem luminis, irrumpere claritatis abyſſos, & lucem habitare inacceſſibilem, nec temporis eſt hujus, nec corporis. Id tibi in noviſſimis reſervatur, cùm te mihi exhibuero glorioſam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid hujuſmodi. An neſcis quia quamdiu vivis in hoc corpore, peregrinaris à lumine? Quomodo quæ necdum tota pulchra es, idoneam te exiſtimas univerſitatem pulchritudinis intueri? Quomodo denique quæris me in mea claritate videre, quæ adhuc ignoras te? Nam ſi te plenius noſſes, ſcires utique, corpore quod corrumpitur aggravatam nullatenus poſſe attollere oculos, & figere in illum fulgorem, in quem proſpicere Angeli concupiſcunt. Erit, cùm apparuero, quòd tota pulchra eris, ſicut ego pulcher ſum totus; & ſimillima mihi, videbis me ſicuti ſum. Tunc audies, *Tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te*. Nunc verò, etſi ex parte jam ſimilis, ex parte tamen diſſimilis, contenta eſto ex parte cognoſcere. Teipſam attende, & altiora te ne quæſieris, fortiora te ne ſcrutata fueris. Alioquin ſi ignoras te, ò pulchra inter mulieres, (nam & ego te dico pulchram, ſed inter mulieres, hoc eſt ex parte: *cùm autem venerit quod perfectum eſt, tunc evacuabitur quod ex parte eſt*.) *Si ergo ignoras te*: ſed quæ ſequuntur, dicta ſunt, & non oportet iterum dici. Promiſeram me de duplici ignorantia utiliter diſputaturum: ſi quo minus impleſſe videor, date veniam volenti. Nam velle adjacet mihi, perficere autem non invenio, niſi quantum ſua benignitate ad veſtram ædificationem largiri dignabitur ſponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

TOM. IV.
A
Cant. 1. 6.
Anima in mortali corpore degens inhabilis ad intuitum divinitatis.
B
Cant. 4. 7.
C
Eccl. 3. 22.
1. Cor. 13. 10.
D

SERMO XXXIX.

De curribus Pharaonis, ideſt diaboli, & de principibus exercitus, qui ſunt malitia, luxuria, & avaritia.

1 **E**Quitatui meo in curribus Pharaonis aſſimilavi te, *amica mea*. Antè omnia in his verbis libenter accipimus Eccleſiæ typum in Patribus præceſſiſſe, & noſtræ ſacramenta ſalutis præoſtenſa eſſe. In exitu Iſrael de Ægypto, geminoque illo admirabili maris obſequio, & tranſitum ſcilicet populo dantis, & ultionem de hoſtibus, Baptiſmi gratia evidenter exprimitur, ſalvantis homines, & crimina ſubmergentis. *Omnes*, inquit, *ſub nube fuerunt, & omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube & in mari*. Sed oportet conſequentiam, ſicut ſolemus, ſignare verborum, & ſequentia prioribus copulare; & ita demum elicere ſuave quippiam, ſi poſſumus, quod proſit moribus inſtruendis. Ubi itaque ſponſæ præſumptio dura & auſtera increpatione repreſſa eſt; ne triſtior remaneret, bona illi aliqua, quæ jam acceperat, ad memoriam reducuntur, & aliqua, quæ nondum acceperat, promittuntur: ſed & pulchra denuo perhibetur, & appellatur amica. Quòd tibi, inquit, durè locutus ſum, amica mea, nulla in me tibi ſuſpicio ſit odii vel rancoris. Nam ſigna amoris mei in te evidentia ſunt ipſa mea munera, quibus te honoravi & ornavi. Nec mihi animi eſt iſta retrahere, ſed magis addere ampliora. Vel ſic: Non ægrè feras amica mea, minimè te accipere modo quod poſtulas, quæ tanta à me jam accepiſti: & majora horum accipies, ſi in præceptis meis ambulaveris, & in amore meo perſeveraveris. Hæc pro litteræ conſequentia.

Cant. 1. 8.
Baptiſmi figura.
E
1. Cor. 10. 2.
Connexio textus.
F

2 Nunc jam videamus, qualia ſint quæ ſe donaſſe commemorat. Et primum quidem eſt, quòd eam aſſimilavit equitatui ſuo in curribus Pharaonis, libe-

TOM. IV.

A

rando utique à jugo peccati, mortificatis univerſis operibus carnis, quemadmodum ille populus liberatus eſt à ſervitute Ægypti, ſubverſis & ſubmerſis cunctis curribus Pharaonis. Id quidem miſeratio maxima, in qua ego quoque ſi gloriari voluero, non ero inſipiens: veritatem enim dicam. Fateor & ſatebur: *Niſi quia Dominus adjuvit me, paulò minùs habitaſſet in inferno anima mea.* Non ſum ingratus, non ſum oblitus: miſericordias Domini in æternum cantabo. Verùm hactenus mihi cum ſponſa. De reliquo, illa ſingulari dignatione, poſtquam liberata eſt, adſciſcitur in amicam, decorem induitur tamquam Domini ſponſa, interim tamen in genis dumtaxat & in collo. Ad hæc illi promittuntur murenulæ pro ornatu, ipſæque aureæ pro pretio, ſed & diſtinctæ argento pro decore. Cui non admodum placeat ordo ipſe donationum? Primùm miſericorditer liberatur, ſecundò dignanter adamatur, tertiò benignè abluitur & purgatur, poſtremò optimi ornamenti accipit promiſſionem.

Exod. 14. 28. — *Pſal. 93. 17.* — *Pſal. 88. 1.* — Sponſæ dotes à ſponſo.

B

3 Non ambigo quoſdam jam veſtrum in ſemetipſis recognoſcere quæ dicuntur, proprioque experimento commonitos ad intelligentiam prævolare. Sed ſanè memor verſiculi illius, *Declaratio ſermonum tuorum illuminat; & intellectum dat parvulis*; pro hujuſmodi dignum duco eadem modicè latius explananda. Benignus eſt enim Spiritus ſapientiæ, & placet illi doctor benignus & diligens, qui ita cupiat ſatisfacere ſtudioſis, ut morem gerere tardioribus non recuſet. Denique *qui elucidant me, vitam æternam habebunt*, ait ipſa Sapientia: quo quidem præmio ego fraudari noluerim. Quamquam in his etiam quæ plana videntur, quandoque talia latent, quæ ipſis quoque, qui capaciores videntur & prævolantes ingenio, non erit inutile ſi diligentius declarentur.

Pſal. 118. 130. — *Sap. 1. 6.* — C — *Eccli. 24. 31.*

4 Sed vide jam ſimilitudinem de Pharaone & exercitu ejus, & Domini equitatu. Non inter ipſos exercitus ſimilitudo data eſt, ſed de ipſis. Quæ enim ſocietas luci ad tenebras, aut quæ pars fideli cum infideli? Sed inter ſanctam ſpiritalemque animam, & equitatum Domini planè comparatio eſt, & inter Pharaonem & diabolum, amborumque exercitus. Nec miraberis unam animam equitatus multitudini ſimilatam, ſi advertas quantæ in ipſa una, quæ tamen ſancta anima ſit, virtutum acies habeantur: quanta in affectionibus ordinatio, quanta in moribus diſciplina, quanta in orationibus armatura, quantum in actionibus robur, quantus in zelo terror, quanta denique ipſi cum hoſte conflictuum aſſiduitas, numeroſitas triumphorum. Denique in conſequentibus legitur: *Terribilis ut caſtrorum acies ordinata*; & item, *Quid videbis*, inquit, *in Sunamite, niſi choros caſtrorum?* Aut ſi id tibi non placet, noveris hujuſmodi animam numquam eſſe ſine Angelorum cuſtodia, qui eam æmulantur Dei æmulatione, ſolliciti ſuo viro ſervare, & virginem caſtam exhibere Chriſto. Et ne dixeris in corde tuo: Ubi ſunt? Quis eos vidit? Vidit eos Propheta Eliſæus, inſuper & fecit orando, ut videret etiam Giezi. Tu non vides, quia non es Propheta, nec puer Prophetæ. Vidit Patriarcha Jacob, & ait: *Caſtra Dei ſunt hæc.* Vidit & Doctor gentium, qui dicebat: *Nonne omnes adminiſtratorii ſpiritus ſunt, miſſi in miniſterium propter eos, qui hereditatem capiunt ſalutis?*

D — Anima ſancta equitatui cur aſſimiletur. — *Cant. 6. 3.* — *Cant. 7. 1.* — E — Angelorum cuſtodia ſemper præſto eſt animæ piæ. — *4. Reg. 6. 17.* — *Gen. 32. 2.* — *Hebr. 1. 14.*

5 Ergo angelicis fulta miniſteriis, & ſuperno ſtipata agmine ſponſa incedens, ſimilis eſt equitatui Domini, illi utique, qui quondam in curribus Pharaonis tam ſtupendo divini adjutorii miraculo triumphavit. Si enim diligenter advertas, cuncta, quæ ibi miraris magnificè perpetrata, invenies hic nihilo minus admiranda. Niſi quod in eo nunc magnificentius triumphatur, quod quæ illic corporaliter præceſſerunt, hic ſpiritualiter adimplentur. An non tibi nempè multo fortius longeque glorioſius eſſe videtur, diabolum proſternere, quàm Pharaonem; atque aerias debellare poteſtates, quàm currus Pharaonis ſubvertere? Ibi denique pugnatum eſt adverſus carnem & ſanguinem; hic adverſus principes & poteſtates, adverſus mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. Et proſequere modo mecum ſingula proportionis membra. Ibi populus eductus de Ægypto, hic homo de ſæculo: ibi proſternitur Pharao, hic diabolus: ibi ſubvertuntur currus Pharaonis, hic carnalia & ſæcularia deſideria, quæ militant adverſus animam ſubruuntur; illi in fluctibus, iſti in fletibus: marini illi, amari iſti. Puto & nunc clamitare dæmonia, ſi fortè contingat incidere in talem animam: *Fugiamus Iſraelem, quia Dominus pugnat pro eo.* Viſne etiam aliquos de principibus Pharaonis propriis tibi deſignem nominibus, & de curribus deſcribam, ad inſtar quorum tu quoque alios, ſi qui ſunt, per te ipſum valeas invenire? Magnus quidam princeps ſpiritualis atque inviſibilis regis Ægypti profectò Malitia eſt, magnus Luxuria, magnus Avaritia. Et hi quidem poſſident terminos ſuos ſub rege ſuo, ſicut ſui cuique aſſignati ſunt. Nam Malitia in omni regione maleficiorum atque facinorum dominatur: Luxuria omni immunditiæ & turpitudini carnis præeſt: Avaritia in partes rapinæ & fraudis ſortita eſt principatum.

Exod. 14. 28. — F — A — Analogia de victi Pharaonis & diaboli. — *Epheſ. 6. 12.* — *Exod. 14. 25.* — Principes Pharaonis myſtici. — B — Malitia, Luxuria & Avaritia.

6 Accipe nunc quoque quales his ſuis principibus Pharao præparaverit currus ad perſequendum populum Dei. Habet namque Malitia currum ſuum rotis quatuor conſiſtentem: Sævitia, Impatientia, Audacia, Impudentia. Valdè etenim velox eſt currus iſte ad effundendum ſanguinem, qui nec innocentia ſiſtitur, nec patientia retardatur, nec timore frenatur, nec inhibetur pudore. Trahitur autem duobus admodum pernicibus equis & ad omnem perniciem paratiſſimis, terrena Potentia, & ſæculari Pompa. Tunc namque quadriga iſta malitiæ currit valdè velociter, cùm hinc quidem potentiæ effectus ſubeſt ejus adimplendis malitioſis conatibus: indè plauſus pompæ arridet perpetratis ſceleribus, ut ſermo impleatur qui ſcriptus eſt: *Quoniam laudatur peccator in deſideriis animæ ſuæ, & iniquus benedicitur*; & iterum alia ſcriptura: *Hæc eſt*, inquit, *hora veſtra, & poteſtas tenebrarum.* Porrò præſident duobus his equis aurigæ duo, Tumor & Livor: & tumor quidem pompam, livor verò potentiam agit. Is enim rapido fertur diabolicarum amore pomparum, cujus apud ſe cor prius intumuit. Nam quod in ſe firmiter ſtat timore compreſſum, pravitate modeſtum, humilitate ſolidum, puritate ſanum; aura hujus vanitatis nequaquam leviter rapietur. Item terrenæ jumentum potentiæ nonne invidia agitur, & quaſi quibuſdam livoris urgetur hinc indè calcaribus, ſuſpicione utique decedendi, & metu ſuccumbendi? Aliud eſt enim quod ſuſpectus eſt ſucceſſor, & aliud quod timetur invaſor. His itaque ſtimulis terrena potentia continuè agitatur. Et currus quidem malitiæ ſic ſe habet.

Currus malitiæ. — C — Equi duo eum trahentes. — *Pſal. 9. 3.* — *Luc. 22. 53.* — D — Aurigæ totidem. — Calcaria. — E

7 Luxuriæ verò currus quadriga nihilo minus volvitur vitiorum, Ingluvie videlicet ventris, Libidine coitus, Mollitie veſtium, otii ſoporiſque Reſolutione. Trahitur equis æquè duobus, Proſperitate vitæ, & rerum Abundantia; & qui his præſident duo, ignaviæ Torpor, & infida Securitas: quia & copia ignaviam ſolvit, & ſecundùm ſcripturam, *Proſperitas ſtultorum perdet illos:* non ſanè ob aliud, niſi quoniam malè ſecuros reddat. *Cùm autem dixerint, Pax & ſecuritas; tunc ſubitaneus ſuperveniet eis interitus.* Hi calcaria minimè habent, neque flagella, vel aliquid hujuſmodi: ſed pro his utuntur conopeo [a] ad faciendam umbram, & flabello ad citandum ventum. Porrò conopeum Diſſimulatio eſt, umbram faciens, & protegens ab æſtu curarum. Proprium namque eſt mollis & delicatæ animæ etiam neceſſarias diſſimulare curas, & ne æſtuantes ſollicitudines ſentiat, ſub latibulo diſſimulationis abſcondi. Flabellum verò Effuſio eſt, ventum adulationis apportans. Largi ſunt enim luxurioſi, ementes auro ventum de ore adulatorum. Et de hoc ſatis.

Currus ſeu quadriga Luxuriæ. — Equi duo, & Aurigæ. — *Prov. 1. 32.* — *Prov. 1. 32.* — *1. Theſſ. 5. 3.* — F — a — Diſſimulatio delicatorum. — Prodigalitas luxurioſorum.

[a] In editis pleriſque additur, *parvulo papilione*, quod gloſſema eſt marginale in ſcriptis.

Currus Avaritiæ. 8 Jam verò Avaritia rotis & ipſa vehitur quatuor vitiorum, quæ ſunt Puſillanimitas, Inhumanitas, Equi, Aurigæ. Contemptus Dei, mortis Oblivio. Porrò jumenta trahentia, Tenacitas, & Rapacitas: & his unus auriga ambobus præſidet, habendi Ardor. Sola ſiquidem Avaritia, quoniam conducere plures non patitur, uno contenta eſt ſervitore. Ipſe verò injuncti operis promptus admodum atque infatigabilis executor, urgendis ſanè jumentis trahentibus, flagris utitur Scutica. acerrimis, Libidine acquirendi, & Metu amittendi.

Alii principes Pharaonis. 9 Sunt & alii principes regis Ægypti habentes & ipſi currus ſuos in expeditione Domini ſui: ſicut Superbia, quæ unus eſt de majoribus principibus: ſicut inimica fidei Impietas, magnum & ipſa tenens locum in domo & regno Pharaonis: & multi adhuc ſunt alii inferioris ordinis ſatrapæ & equites, quorum non eſt numerus in Pharaonis exercitu; quorum & nomina, & officia; necnon & arma, & apparatus eorum veſtris ſtudiis (ut in his exerceamini) inquirenda relinquo. In iſtorum itaque principum fortitudine, curruumque ſuorum, inviſibilis Pharao ubique diſcurrens, in omnem familiam Domini, quibus poteſt viribus, more tyrannico debacchatur, in his etiam his diebus exeuntem Iſrael de Ægypto inſequitur. At ille nec ſubvectus curribus, nec protectus armis; nihilominus tamen ſola Domini manu confortatus, ſecurè Exod. 15. 1. decantat: *Cantemus Domino, glorioſè enim honorificatus eſt, equum & aſcenſorem projecit in mare.* Item, Psal. 19. 8. *Hi in curribus & hi in equis; nos autem in nomine Domini Dei noſtri invocabimus.* Et hæc dicta ſint pro adducta ſimilitudine de equitatu Domini, & curribus Pharaonis.

Anima pia vocatur amica. 10 Poſt hæc *amica* appellatur. Nam ipſe quidem & antè liberationem amicus erat, alioquin non liberaſſet quam non amaſſet: ſed illa beneficio liberationis adducta eſt ut eſſet amica. Audi denique confiten-1 Joan. 4. 10. tem. *Non quia dilexerimus eum nos*, inquit, *ſed ipſe prior dilexit nos.* Recordare nunc mihi Moyſi & Æthiopiſſæ, & agnoſce jam tunc præfiguratum conjugium Verbi & animæ peccatricis; & diſcerne, ſi potes, quid tibi dulcius ſapiat in conſideratione ſuaviſſimi ſacramenti, Verbine nimium benigna dignatio, an animæ inæſtimabilis gloria, an inopinata fiducia peccatoris. Sed non potuit Moyſes Æthiopiſſæ mutare pellem, potuit Chriſtus. Sequitur enim: *Pulchra ſunt genæ tuæ, ſicut turturis.* Sed hoc ſermoni alteri reſervetur: ut ſemper quæ in menſa ſponſi nobis apponuntur, cum aviditate ſumentes, eructemus in ipſius laudem & gloriam, Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO XL.

Quòd intentio ſit facies animæ; quæ ſit ejus pulchritudo aut deformitas; quæ ejuſdem ſolitudo & pudicitia.

Cant. 1. 9. 1 PUlchræ ſunt genæ tuæ, ſicut turturis. Tenera eſt ſponſæ verecundia; & ad increpationem ſponſi, puto facies ejus rubore ſuffuſa eſt, pulchriorque ex eo apparens, illicò audit: *Pulchræ ſunt genæ tuæ, ſicut turturis.* Vide autem ne carnaliter cogites coloratam carnis putredinem, & purulentiam flavi ſanguineive humoris, vitreæ cutis ſuperficiem ſummatim atque æqualiter ſuffundentem: è quibus ſibi invicem moderatè permixtis, ad venuſtandam genarum effigiem rubor ſubpallidus in efficientiam corporeæ pulchritudinis temperatur. Alioquin incorporea illa animæ inviſibiliſque ſubſtantia, nec corporeis diſtincta membris, nec viſibilibus extat fucata coloribus. Tu verò ſpiritalem eſſentiam ſpiritali, ſi potes, attinge intuitu, & ad coaptandum propoſitæ ſimilitudinis ſchema co-Intentio mentis eſt facies animæ. gita animæ faciem, mentis Intentionem; ex qua nimirum rectitudo operis, ſicut ex facie pulchritudo corporis, æſtimatur. Porrò verecundiam intellige, tamquam colorem in facie, quod hæc potiſſimum virtus & venuſtatem ingerat, & augeat gratiam. *Pulchræ* ergo *ſunt genæ tuæ, ſicut turturis.* Poterat uſitatius TOM. IV. faciem ponere & deſcribere pulchram, ſicut ſolet, cujus pulchritudo laudatur, pulchra facie ſeu decora faciè dici: ſed neſcio quid ſibi voluerit, ut magis genas pluraliter dicendum putaverit, niſi quod minimè id crediderim otioſum. Spiritus namque ſapientiæ loquitur, cui non eſt fas vel modicum quid omninò adſcribere otioſum, aut ſecus dictum quàm oportuerit. Eſt itaque ſine dubio cauſa, quæcumque illa ſit, cur pluraliter genas maluerit, quàm ſingulariter faciem dicere. Et ſi tu melius non habes, ego quod mihi videtur aperio.

Duo ad rectam Intentionem requiſita. 2 Duo quædam in Intentione, quam faciem animæ eſſe diximus, neceſſario requiruntur, Res & Cauſa, ideſt quid intendas, & propter quid. Et ex his ſanè duobus animæ vel decor, vel deformitas judicatur, ut (verbi cauſa) anima, quæ ambo iſta recta atque pudica habuerit, illi meritò veraciterque dicatur: *Pulchræ ſunt genæ tuæ ſicut turturis.* Quæ verò altero horum caruerit, non poterit dici de ea, quòd pulchræ ſint genæ ejus ſicut turturis, propter eam, quæ adhuc ex parte erit, deformitatem. Multò autem minus illi hoc poterit convenire, quæ neutrum horum habere laudabile invenitur. At id totum fiet planius Recta & vitioſa intentio declaratur exemplo. in exemplis. Si (verbi cauſa) intendas quis animum inquirendæ veritati, atque id ſolo veritatis amore; nonne is tibi videtur & rem, & cauſam habere honeſtam, meritoque ſibi vindicare quod dicitur: *Pulchræ ſunt genæ tuæ, ſicut turturis?* quippè cui in neutra genarum nævus reprehenſionis appareat. Quòd ſi minimè quidem veritatis deſiderio, ſed aut inanis gloriæ, aut alterius qualiſcumque commodi temporalis obtentu in veritatem intenderit: jam etſi unam genarum videatur habere formoſam; non tamen, ut arbitror, dubitabis judicare vel ex parte deformem, cujus alteram faciem cauſæ turpitudo fœdaverit. Si autem videris hominem nullis honeſtis ſtudiis intendentem, ſed carnis illecebris irretitum, ventri & luxuriæ deditum, quales ſunt illi, *quorum Deus venter eſt, &* Philip. 3. 19. *gloria in confuſione eorum, qui terrena ſapiunt*: quid iſtum? nonne ex utraque parte fœdiſſimum judicabis, in cujus utique intentione & res, & cauſa reproba invenitur?

Hypocriſis eſt intendere in Deum, ſed non propter Deum. 3 Ergo intendere non in Deum, ſed in ſæculum, ſæcularis animæ eſt, nec ullam prorſus genarum ſpecioſam habentis. Intendere autem quaſi in Deum, ſed non propter Deum, hypocritæ planè animæ eſt: cujus etſi una facies decora videtur, quod ad Deum qualicumque intentione reſpiciat; ipſa tamen ſimulatio omne in ea decorum exterminat, & magis per totum ingerit fœditatem. Si autem vel ſolum, vel maximè, ob vitæ præſentis neceſſaria ad Deum converterit intentionem; non quidem fæce hypocriſis putidam, puſillanimitatis tamen vitio dicimus ſubobſcuram, & minus acceptam. Porrò è contrario intendere in aliud quàm in Deum, tamen propter Deum; non otium Mariæ, ſed Marthæ negotium eſt. Abſit autem ut Marthæ occupatio vix ſine pulvere. quæ hujuſmodi eſt, quicquam illam dixerim habere deforme. Nec tamen ad perfectum affirmaverim perveniſſe decoris: quippè quæ adhuc ſollicita eſt & turbatur erga plurima, & non poteſt terrenorum actuum vel tenui pulvere non reſpergi. Quem tamen citò Sed qui morte tollitur. facileque deterget vel in hora ſanctæ dormitionis caſta intentio, & bonæ conſcientiæ interrogatio in Deum. Ergo ſolum inquirere Deum propter ipſum ſolum, hoc planè eſt utramque bipertitæ Intentionis faciem habere pulcherrimam: atque id proprium ac ſpeciale ſponſæ, cui meritò ſingulari prærogativa audire conveniat: *Pulchræ ſunt genæ tuæ, ſicut turturis.*

Cur pulchritudo ſponſæ comparetur turturi. 4 Cur verò *ſicut turturis?* Pudica avicula eſt, & converſatio ejus non cum multis, ſed ſolo degere fertur contenta compare: ita ut ſi illum amiſerit, alterum non requirat, ſed ſola deinceps converſetur. Tu ergo qui hæc audis, ut ſanè non otioſè audias ea quæ ſcripta ſunt propter te, & nunc propter te verſantur & diſputantur: tu, inquam, ſi ad iſtiuſmodi Spiritusſancti incitamenta moveris, & inardeſcis dare opo-

TOM. IV. ram, quomodo animam tuam facias ſponſam Dei; ſtude ambas ſpecioſas habere has genas tuæ Intentionis, ut imitator caſtiſſimæ volucris, ſedeas ſecundùm Prophetam *ſolitarius*, quoniam levaſti te ſupra te. Omninò ſupra te eſt, Angelorum Domino deſponſari. An non ſupra te, adhærere Deo atque unum ſpiritum eſſe cum eo? Sede itaque ſolitarius, ſicut turtur. Nihil tibi & turbis, nihil cum multitudine cæterorum: etiamque ipſum obliviſcere populum tuum, & domum patris tui; & concupiſcet Rex decorem tuum. O ſancta anima ſola eſto, ut ſoli omnium ſerves teipſam, quem ex omnibus tibi elegiſti. Fuge publicum, fuge & ipſos domeſticos: ſecede ab amicis & intimis, etiam & ab illo qui tibi miniſtrat. An neſcis te verecundum habere ſponſum, & qui nequaquam ſuam velit tibi indulgere præſentiam præſentibus cæteris? Secede ergo, ſed mente, non corpore; ſed intentione, ſed devotione, ſed ſpiritu. Spiritus enim antè faciem tuam Chriſtus Dominus, ſpirituſque requirit, non corporis ſolitudinem: quamquam & corpore interdum non otioſè te ſeparas, cùm opportunè potes, præſertim in tempore orationis. Tenes etiam in hoc & mandatum Sponſi, & formam: *Tu*, inquit, *cùm oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora*. Et quod dixit, fecit. Solus in oratione pernoctabat, non modo ſe abſcondens à turbis, ſed nec ullum quidem diſcipulorum, nec ullum domeſticorum admittens. Denique tres ſecum intimos ſibi adduxerat, cùm ultro properaret ad mortem; avulſus eſt & ab ipſis orare volens. Ergo & tu fac ſimiliter, quando orare volueris.

Thren. 3. 28. — *Pſal. 44. 11.* — *Solitudo & ſecretum commendatur.* — *Mentis præſertim.* — *Et corporis tempore orationis.* — *Matt. 6. 6.* — *Chriſti exemplo.* — *Luc. 6. 12.* — *Matt. 26. 37.*

5 De cætero ſola indicitur tibi mentis & ſpiritus ſolitudo. Solus es, ſi non communia cogites, ſi non affectes præſentia, ſi deſpicias quod multi ſuſpiciunt, ſi faſtidias quod omnes deſiderant, ſi jurgia devites, ſi damna non ſentias, ſi non recorderis injuriarum. Alioquin nec ſi ſolus corpore es, ſolus [a] es. Videſne poſſe eſſe te & ſolum, cùm inter multos; & inter multos, cùm ſolus es? Solus es in quantacumque hominum verſeris frequentia: tantùm cave alienæ converſationis eſſe aut curioſus explorator, aut temerarius judex. Etiamſi perperam actum quid deprehendas, nec ſic judices proximum, magis autem excuſa. Excuſa intentionem, ſi opus non potes: puta ignorantiam, puta ſubreptionem, puta caſum. Quòd ſi omnem omninò diſſimulationem rei certitudo recuſat, ſuade nihilominus ipſe tibi, & dicito apud temetipſum: Vehemens fuit nimis tentatio: quid de me illa feciſſet, ſi accepiſſet in me ſimiliter poteſtatem? Et memento, me modo alloqui ſponſam, & non amicum ſponſi inſtruere, cui alia ratio eſt diligentius obſervandi ne quis peccet, & explorandi an peccet, & emendandi ſi peccatum fuerit. A qua ſanè neceſſitate ſponſa libera eſt, ſoli vivens ſibi, & ipſi quem diligit Sponſo pariter & Domino ſuo, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Solitudo mentis in quo. — *Judicium de proximo ut vitandum privatis.* — *Non Paſtori.*

SERMO XLI.

Qualiter ſponſa recipit interim magnam conſolationem de contemplatione divinæ claritatis, antequam perveniat ad claram ejus viſionem.

Cant. 1. 9.

1 COLLUM *tuum ſicut monilia*. Solet ornari collum monilibus, non ipſis comparari. Sed hoc illæ faciant, quibus quia de proprio non ineſt decor, aliundè neceſſe eſt ut mendicent, undè ſe ſpecioſas mentiantur. Nam ſponſæ collum ita in ſeipſo formoſum, & tam decenter quaſi natura formatum eſt, ut extrinſecus non requirat ornatum. Quid enim opus eſt peregrinorum fucos adhibere colorum, cui propria, & tamquam innata ſufficit pulchritudo, in tantum ut ipſorum quoque, quæ ad ornandum quæruntur monilium poſſit adæquare nitorem? Hoc nempè intelligi voluit, qui minimè quidem à collo (ut aſſolet) pendere monilia, ſed ipſum potius eſſe *ſicut monilia* dixit. Nunc jam invocandus eſt nobis Spiritus-ſanctus, ut ſicut ſpirituales ſponſæ genas ſua dignatione tribuit invenire, ita etiam ipſius ſpirituale collum demonſtrare dignetur. Et meo quidem intellectui (quia mihi incumbit loqui quæ ſentio) nihil interim veri ſimilius probabiliuſve elucet, quàm ipſum animæ intellectum colli nomine deſignari. Tu quoque idem (ut arbitror) approbabis, ſi advertas ſimilitudinis rationem. An non ſiquidem tibi videtur colli quodam modo vice fungi intellectus, per quem tua anima trajicit in ſe ſpiritus vitalia alimenta, atque in quædam transfundit viſcera morum, affectuumque ſuorum? Hoc ergo ſponſæ collum, ideſt purus & ſimplex intellectus, cùm nuda & aperta veritate ſatis per ſeipſum reniteat, non indiget ornamento; ſed ipſum magis, tamquam pretioſum monile, animam decenter exornat, ac proindè ſimile monilibus ipſis deſcribitur. Bonum monile veritas, bonum puritas ſive ſimplicitas, bonum planè monile ſapere ad ſobrietatem. Philoſophorum vel hæreticorum intellectus non habet hunc in ſe puritatis, veritatiſque nitorem: & ideò multam curam gerunt ipſum colorare & fucare phaleris verborum, & verſutiis ſyllogiſmorum, ne, ſi nudus appareat, falſi etiam appareat turpitudo.

Intellectum colli nomine deſignari. — *Monilia veritas &c.* — *Hæreticorum verſutia, in colorandis ſuis erroribus.*

2 Sequitur, *Murænulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento*. Si, faciam ſingulariter, & non pluraliter, *faciemus*, dixiſſet, abſolutè & indubitanter hoc etiam loqui ſponſum pronuntiaſſem. Nunc autem vide ne fortè magis ſodalibus ejus congruentiuſque aſſignemus, ſponſam quaſi conſolantibus tali promiſſione, quòd donec perveniat ad viſionem ejus, cujus ſic flagrat deſiderio, facturi ſint illi murænulas pulchras & pretioſas, quæ ſunt aurium ornamenta. Atque hoc propterea, ut opinor, quia fides ex auditu: & quamdiu per fidem ambulatur & non per ſpeciem, danda opera potius inſtruendo auditui, quàm viſui exercendo *. Fruſtra namque intenditur oculus, qui non ſit fide mundatus: cùm ſolis, qui mundo corde ſunt, videndi copia promittatur. Scriptum verò eſt: *Fide mundans corda eorum*. Quia ergo fides ex auditu, & ex illa viſus purgatio eſt; meritò illi ornandis auribus intendebant, dum auditus, ſicut ratio docuit, viſus ſit præparatio. Tu, inquiunt, ò ſponſa, intuendæ dilecti inhias claritati: ſed hoc alterius temporis eſt. Damus autem in præſentiarum ornamenta auribus tuis, quod erit tibi interim conſolatio, erit & præparatio ad hoc ipſum quod poſtulas: acſi illud Prophetæ ei dicant: *Audi filia, & vide*. Videre deſideras, ſed audi prius. Gradus eſt auditus ad viſum. Proindè audi, & inclina aurem tuam ornamentis quæ tibi facimus, ut per auditus obedientiam ad gloriam pervenias viſionis. Nos auditui tuo damus gaudium & lætitiam. Nam viſui non eſt noſtrum dare, (in quo gaudii plenitudo, & tui deſiderii adimpletio eſt:) ſed illius quem diligit anima tua. Ipſe ut gaudium tuum plenum ſit oſtendet ſeipſum tibi; ipſe adimplebit te lætitia cum vultu ſuo. Tu interim accipe ad conſolationem murænulas has de manu noſtra: cæterùm delectationes in dextera ejus uſque in finem.

Murænulæ quid. — ** al. exercendo.* — *Matt. 5. 7.* — *Act. 15. 9.* — *Fides mundat & præparat oculum mentis ad viſionem Dei.* — *Pſal. 44. 11.*

3 Advertendum cujuſmodi ei murænulas offerunt: *Aureas*, inquit, *& vermiculatas argento*. Aurum divinitatis eſt fulgor, aurum ſapientia quæ deſurſum eſt. Hoc auro fulgentia quædam quaſi veritatis ſignacula ſpondent ſe figuraturos hi, quibus id miniſterii eſt, ſuperni aurifices, atque internis animæ auribus inſerturos. Quod ego non puto eſſe aliud, quàm texere ſpirituales quaſdam ſimilitudines, & in ipſis puriſſima divinæ ſapientiæ ſenſa animæ contemplantis conſpectibus importare, ut videat, ſaltem per ſpeculum & in ænigmate, quod nondum facie ad faciem valet ullatenus intueri. Divina ſunt, & niſi expertis prorſus incognita quæ effamur, quomodo videlicet in hoc mortali corpore, fide adhuc habente ſtatum, & necdum propalata perſpicui ſubſtantia luminis, jam tamen *

Cant. 1. 10. — *Quid murænulæ aureæ, vermiculatæ argento.* — *Spirituales in anima contemplantis ſimilitudines.* — ** al. interim.*

a Confer epiſtolam ad Fratres de Monte Dei numer. 9. quæ eſt in tom. 5. col. 208.

puræ interdum contemplatio veritatis partes ſuas agere intra nos vel ex parte præſumit, ita ut liceat uſurpare etiam alicui noſtrum, cui hoc datum deſuper fuerit; illud Apoſtoli: *Nunc cognoſco ex parte*; item, *Ex parte cognoſcimus, & ex parte prophetamus*. Cùm autem divinius aliquid raptim & veluti in velocitate coruſci luminis interluxerit menti ſpiritu excedenti, ſive ad temperamentum nimii ſplendoris, ſive ad doctrinæ uſum: continuo (neſcio undè) adſunt imaginatoriæ quædam rerum inferiorum ſimilitudines, infuſis divinitus ſenſis convenienter accommodatæ, quibus quodam modo adumbratus puriſſimus ille ac ſplendidiſſimus veritatis radius, & ipſi animæ tolerabilior fiat, & quibus communicare illum voluerit, capabilior. Exiſtimo tamen ipſas formari in nobis ſanctorum ſuggeſtionibus Angelorum, ſicut è contrario contrarias & malas ingeri immiſſiones per angelos malos non dubium eſt.

[1.Cor.13.12. — Et ex his formatæ imaginatoriæ ſpecies. — Angelorum opera.]

4 Et fortaſſis hinc illud eſt ſpeculum atque ænigma, ut dixi, per quod videbat Apoſtolus ea iſtiuſmodi puris pulchriſque imaginationibus Angelorum quaſi manibus fabricatum: quatenus & Dei eſſe, quod purum & abſque omni phantaſia corporearum imaginum cernitur, ſentiamus; & elegantem quamlibet ſimilitudinem, qua id dignè veſtitum apparuerit, miniſterio deputemus angelico. Quod ſignaſſe expreſſius videtur alia interpretatio, dicens: *Similitudines auri fabri faciemus tibi, cum diſtinctionibus argenti*. Unum eſt, *cum diſtinctionibus argenti, & vermiculatas argento*. In quo mihi ſignificare videtur non modo ſimilitudines intus per Angelos ſuggeri, ſed nitorem quoque eloquii per ipſos extrinſecus miniſtrari, quo congruè atque decenter ornatæ, & facilius ab auditoribus capiantur, & delectabilius. Quòd ſi dixeris: Quid eloquio & argento? dicit tibi Propheta: *Eloquia Domini, eloquia caſta, argentum igne examinatum*. Ita ergo illi cœleſtes adminiſtratorii ſpiritus peregrinanti in terris ſponſæ faciunt murænulas aureas, vermiculatas argento.

[1.Cor.13.12. — De interpret. LXX. — Pſal.11.7.]

5 Vide autem quomodo illa aliud cupit, & aliud accipit; & nitenti ad contemplationis quietem labor prædicationis imponitur; & ſitienti ſponſi præſentiam, filiorum ſponſi pariendorum, alendorumque ſollicitudo injungitur. Neque nunc tantùm accidit illi hoc; ſed & alia vice, ut memini, cùm ſponſi amplexus & oſcula ſuſpiraret, reſponſum eſt ei: *Quia meliora ſunt ubera tua vino*: ut ea hoc ſe intelligeret matrem, atque ad dandum lac parvulis, nutriendumque filios revocari. Fortaſſis & in aliis cantici hujus locis hoc ipſum tu quoque (niſi piger ſis ad inquirendum) per te ipſum advertere poteris. An non res iſta quondam in Sancto Patriarcha Jacob præfigurabatur, cùm fruſtratus optatis diuque expectatis Rachelis amplexibus, pro ſterili & decora fœcundam & lippam invitus atque ignarus accepit? Ita ergo nunc ſponſa ſcire cupiens & inquirens ubi in meridianis horis dilectus paſcat & cubet, murænulas pro eo reportat aureas, vermiculatas argento, ideſt ſapientiam cum eloquentia; haud dubium quin ad prædicationis opus.

[Contemplationis avidis labor prædicationis imponitur. — Cant.1.1. — Gen.29.23. — Murænulæ aureæ quid.]

6 Docemur ex hoc ſanè, intermittenda plerumque dulcia oſcula propter lactantia ubera; nec cuiquam ſibi, ſed [a] omnibus eſſe vivendum. Væ qui bene de Deo & ſentire, & eloqui acceperunt, ſi quæſtum æſtiment pietatem; ſi convertant ad inanem gloriam, quod ad lucra Dei acceperant erogandum; ſi alta ſapientes, humilibus non conſentiant. Paveant quod in Propheta legitur, dicente Domino: *Dedi eis aurum meum & argentum meum; ipſi autem de argento & auro meo operati ſunt Baal*. Tu ergo audi quid ſponſa, accepta hinc quidem increpatione, indè verò promiſſione, reſponderit. Neque enim vel de promiſſis extollitur, vel pro repulſa iraſcitur; ſed, ſicut ſcriptum eſt, *Corripe ſapientem, & amabit te*; & item quod ad donationes & promiſſiones ſpectat, *Quanto major es, humilia te in omnibus*: quod ex ejus reſponſione melius utrumque patebit. Sed ipſa, ſi placet, diſcuſſio in aliud ſermonis principium differatur: & de iis quæ dicta ſunt, glorificemus ſponſum Eccleſiæ Dominum noſtrum Jeſum-Chriſtum, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

[Concionatori fugienda vanitas & quæſtus. a — Oſee 2.8. — Cautio pro concionatoribus. — Prov.9.8. — TOM. IV. Eccli.3.20.]

SERMO XLII.

De duplici humilitate, una videlicet, quam parit veritas; & altera, quam inflammat charitas.

1 CUM *eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuam*. Hæc ſunt verba ſponſæ, quæ in hodiernum diem diſtulimus; hoc reſponſum, quod dedit ubi increpata eſt à ſponſo, non tamen ſponſo, ſed ejus ſodalibus; quod facile eſt advertere ex verbis ipſis. Cùm enim non dicit, quaſi ad ſecundam perſonam, cùm eſſes rex in accubitu tuo, ſed, *Cùm eſſet in accubitu ſuo*; patet quòd non ad ipſum loquitur, ſed de ipſo. Puta proindè ſponſum, ubi eam (quatenus viſum fuit) aut corripuit, aut repreſſit; comperta ex ſuffuſione genarum verecundia ceſſiſſe loco, ut illa ſe abſente loqueretur liberius quæ ſentiret: ſed & ſi pavidior (ut aſſolet) quàm oportuerit & dejectior animo facta eſſet, ſodalium eam conſolationes erigerent. Quod tamen & per ſeipſum facere non neglexit quantum judicavit pro tempore oportere. Nam ut clarum relinqueret quantum ſibi in illa correptione complacuit, quippè quam ſenſit dignè, & prout oportuit acceptari; non ſanè antè ſe abſentavit, quàm ea abundantia (quod non eſt dubium) cordis prorumperet in laudes ejus, & genarum collique ipſius pulchritudinem commendaret. Propterea & qui cum ipſa remanent, blandè loquuntur illi, & munera offerunt, ſcientes Domini voluntatem. Ad ipſos ergo reſponſio ejus. Et litteralis quidem contextio ſchematis ita ſe habet.

[Cant.1.11. — Textus connexio.]

2 Sed priuſquam ex hac teſta nucleum ſpiritus elicere inchoemus, dico unum breviter. Felix, cui ſua objurgatio ſic reſpondet, quemadmodum habemus formam præſentis loci. Utinam magis neminem objurgare neceſſe ſit! hoc enim melius. Sed quoniam in multis offendimus omnes; mihi tacere non licet, cui ex officio incumbit peccantes arguere, magis autem urget charitas. Quòd ſi arguero & fecero quod meum eſt, illa autem increpatio procedens minimè quod ſuum eſt faciat, neque id ad quod miſi illam, ſed revertatur ad me vacua, tamquam jaculum feriens & reſiliens: quid me animi tunc habere putatis, fratres? Nonne angor [b], nonne torqueor? Et ut mihi uſurpem aliquid ex verbis Magiſtri * quia de ſapientia * non poſſum; prorſus coarctor è duobus, & quid eligam neſcio, placerene mihi in eo quod locutus ſum: quoniam quod debui feci; an pœnitentiam agere ſuper verbo meo, quia quod volui, non recepi. Volui nimirum perimere hoſtem, & eripere fratrem; & non feci ſic, magis autem contrarium accidit: nam læſi animam, & culpam auxi, ſiquidem acceſſit & contemptus. *Nolunt audire te*, inquit, *quia nolunt audire me*. Vides quæ majeſtas contemnitur. Non te putes me ſolum ſprevisse. Dominus locutus eſt; & quod dixit Prophetæ, dixit & Apoſtolis: *Qui vos ſpernit*, ait, *me ſpernit*. Non ſum Propheta, non ſum Apoſtolus; & prophetæ tamen & Apoſtoli (audeo dicere) vice fungor: & quibus non æquor meritis, eorum implicor curis; etſi ad meam multam confuſionem, etſi ad grande periculum mihi, ſuper cathedram Moyſi ſedeo, cujus tamen non vindico mihi vitam, nec experior gratiam. Quid tamen? num ideò cathedræ non defertur, quoniam occupata eſt ab indigno? Etiamſi Scribæ & Phariſæi in ea ſedeant, inquit: *Quæ dicunt facite*.

[Correptio non proficiens Bernardum angebat. — b — * Paul. Phil.1.23. * Gemmet. addit, mea. — Vitia correptis familiaria. — Ezech.3.7. — a. Contemptus. V. Opuſc. 4. num. 19. — Luc.10.16.]

---

a Edidi primâ habent, *ſed omnes illi qui moriunt eſt pro omnibus, eſſe vivendum*.

b *Nam etſi diximus quod dicendum eſt*, ait in eadem cauſa Auguſtinus ſermone 269. numer. 9. *tamen nolumus ... noſtram ſecretam eſſe nobis perditis, ſed nobis inventus*.

Digitized by Google

TOM. IV. 2. Impatientia.

3 Plerumque etiam impatientia contemptui jungitur, ita ut aliquis non ſolùm non curet corrigi objurgatus, ſed inſuper objurganti indignetur, more phrenetici manum medici repellentis. Mira perverſitas! Medicanti iraſcitur, qui non iraſcitur ſagittanti! Eſt enim qui ſagittat in obſcuro rectos corde, qui & teipſum nunc ſagittavit ad mortem; & in illum non commoveris? Mihi indignaris, qui ſanum te fieri cupio?

Pſal. 4. 5.

Iraſcimini, inquit, *& nolite peccare*. Si peccato iraſceris, non ſolùm minimè peccas, ſed & quod peccaras, exterminas. Nunc verò & peccatum retines medicamentum reſpuendo, & peccare apponis irrationabiliter iraſcendo; & eſt ſupra modum peccans peccatum.

3. Impudentia.

4 Aliquoties additur & impudentia, ut non modò impatienter ferat quod corripitur, ſed etiam id undè reprehenditur, impudenter defendat. Hoc planè deſperatio. *Frons*, inquit, *mulieris meretricis facta eſt tibi; noluiſti erubeſcere*; & ait: *Receſſit zelus meus à te, ultra non iraſcar tibi*. Solo auditu contremiſco. Sentiſne quanti periculi, quantique horroris & tremoris res ſit peccati defenſio? Dicit iterum: *Ego quos amo, arguo & caſtigo*. Si ergo te zelus deseruit; & amor: nec eris amore dignus, qui indignus caſtigatione cenſeris. Vides quia tunc magis iraſcitur Deus dum non iraſcitur. *Miſereamur impio*, inquit, *& non diſcet facere juſtitiam*. Miſericordiam hanc ego nolo. Super omnem iram miſeratio iſta, ſepiens mihi vias juſtitiæ. Satius profectò mihi, juxta Prophetæ conſilium, apprehendere diſciplinam, nequando iraſcatur Dominus, & peream de via juſta. Volo iraſcaris mihi, Pater miſericordiarum: ſed illa ira, qua corrigis devium, non qua extrudis de via. Illud tua nobis benigna animadverſio parit, hoc formidoloſa nutrit diſſimulatio. Non enim cùm neſcio, ſed cùm ſentio te iratum, tunc maximè confido propitium: etenim cùm iratus fueris, miſericordiæ recordaberis. *Deus*, inquit, *tu propitius fuiſti eis, & ulciſcens in omnes adinventiones eorum*. Moyſen loquitur & Aaron, atque Samuelem, quos modò præmiſerat; & hoc vocat propitiationem, quo deorum Deus non pepercit exceſſibus. I nunc tu ergo, atque hanc tibi excludito in æternum, defendendo errorem, & accuſando correptionem. An non iſtud eſt malum dicere bonum, & bonum malum? An non ex hac odioſa impudentia pullulabit mox impœnitentia, mater deſperationis? Quem enim pœniteat ſuper bono quod putat? *Væ illis*, inquit, *Væ* iſtud æternum eſt. Aliud eſt quemque tentari à propria concupiſcentia abſtractum & illectum; & aliud ſponte appetere malum tamquam bonum, ad mortem quaſi ad vitam malè ſecurum properare. Pro hujuſmodi, dico, mallem aliquando tacuiſſe & diſſimulaſſe quod agi perperam deprehendi, quàm ad tantam reprehendiſſe perniciem.

Jerem. 3. 3. — Ezech. 16. 42. — Apoc. 3. 19. — Iſa. 26. 10. — Graviſſima Dei ira cum dimittit impunè peccare. — Pſal. 2. 12. — Pſal. 98. 8. — Iſa. 5. 20.

Paſtori pio non ſufficit ſua correptio, ſi adhuc periclitetur inferior.

5 Dicas forſan mihi, quòd bonum meum ad me revertatur, & quia liberavi animam meam, & mundus ſum à ſanguine hominis, cui annuntiavi & locutus ſum, ut averteretur à via ſua mala, & viveret. Sed etſi innumera talia addas, me tamen minimè iſta conſolabuntur, mortem filii intuentem. Quaſi verò meam illa reprehenſione liberationem quæſierim, & non magis illius! Quæ enim mater etiamſi omnem quam potuit curam & diligentiam ægrotanti filio adhibuiſſe ſe ſciat, ſi demum fruſtratam ſe viderit, & omnes labores ſuos eſſe penitus inefficaces illo nihilominus moriente, propterea unquam à fletibus temperavit? Et illa quidem hæc pro morte temporali: quanto magis me pro morte æterna mei filii manet utique ploratus & ululatus multus, etiamſi nihil mihi conſcius ſum, quominus annuntiaverim illi? Vides etiam à quantis è regione malis & ſe, & nos liberat, qui correptus manſuetè reſpondet, verecundè acquieſcit, modeſtè obtemperat, humiliter confitetur. Huic ego animæ in omnibus me profitear debitorem, huic me miniſtrum & ſervum, tamquam digniſſimæ Domini mei ſponſæ, & quæ revera dicere poſſit:

Cant. 1. 11.

A *Cùm eſſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum*.

Nardus humilitatem deſignat.

6 Bonus humilitatis odor, qui de hac valle plorationis aſcendens, perfuſis circumquaque vicinis regionibus, ipſum quoque regium accubitum grata ſuavitate reſpergat. Eſt nardus humilis herba, quam & calidæ ferunt eſſe naturæ hi, qui herbarum vires curioſius explorarunt. Et ideò per hanc videor mihi non inconvenienter hoc loco virtutem humilitatis accipere, ſed quæ ſancti amoris vaporibus flagret. Quod propterea ſanè dico, quoniam eſt humilitas, quam nobis veritas parit, & non habet calorem: & eſt humilitas, quam charitas format & inflammat. Atque hæc

Humilitas duplex, cognitionis & affectus. — V. ſerm. 4. in Advent. num. 4.

B quidem in affectu, illa in cognitione conſiſtit. Etenim tu ſi temetipſum intus ad lumen veritatis & ſine diſſimulatione inſpicias, & ſine palpatione dijudices; non dubito quin humilieris & tu in oculis tuis, factus vilior tibi ex hac vera cognitione tui, quamvis necdum fortaſſe id eſſe patiaris in oculis aliorum. Eris igitur humilis, ſed de opere interim veritatis & minimè adhuc de amoris infuſione. Nam ſi veritatis ipſius, quæ te tibi veraciter atque ſalubriter demonſtravit, ſicut ſplendore illuminatus, ita affectus amore fuiſſes; voluiſſes proculdubio, quod in te eſt, eamdem de te omnes tenere ſententiam, quam ipſam apud te Veritatem habere cognoſcis. Sanè quod in te eſt dixerim:

C quoniam plerumque non expedit innoteſcere omnibus omnia quæ nos ſcimus de nobis, atque ipſa veritatis charitate, & charitatis veritate vetamur palam fieri velle, quod noceat agnoſcenti. Alioquin ſi privato amore tui tentus detines pariter intra te judicium veritatis incluſum; cui dubium eſt minus te veritatem diligere, cui proprium præfers vel commodum, vel honorem?

Illa neceſſitatis, hæc voluntatis eſt.

7 Vides igitur non eſſe idipſum, hominem de ſeipſo non altum jam ſapere, veritate luminis redargutum; & humilibus ſponte conſentire, munere charitatis adjutum. Illud enim neceſſitatis eſt, hoc voluntatis. *Semetipſum exinanivit*, inquit, *formam ſervi*

Philipp. 2. 7.

D *accipiens*, & formam humilitatis tradens. Ipſe ſe exinanivit, ipſe ſe humiliavit, non neceſſitate judicii, ſed noſtri charitate. Poterat nimirum vilem ſe & contemptibilem demonſtrare, ſed planè non reputare, quoniam ſciebat ſeipſum. Voluntate proindè humilis fuit, & non judicio, qui talem ſe obtulit, qualem ſe eſſe neſcivit [a]: magis autem placuit minimum reputari, qui ſe ſummum non ignorabat. Denique ait: *Diſcite à me quia mitis ſum, & humilis corde*. Corde dixit, cordis affectu, ideſt voluntate. Itaque neceſſitatem excluſit, qui voluntatem confeſſus eſt. Non enim quomodo ego vel tu invenimus nos in veritate dignos dedecore & contemptu, dignos omni extremi-

Chriſtus perfectè humilis.

E tate & inferioritate, dignos etiam ſuppliciis, dignos plagis: non, inquam, ita & ille: quæ tamen omnia expertus eſt, quia voluit, tamquam humilis corde; humilis videlicet illa humilitate, quam cordis ſuaſit affectio, non quam extorſit diſcuſſio veritatis.

Vera humilitas non tam à veritate, quàm à charitate naſcitur.

8 Propterea dixi, hanc voluntariæ humilitatis ſpeciem non redargutione veritatis, ſed charitatis intra nos infuſione creari, quia cordis eſt, quia affectionis, quia voluntatis: an verò rectè, tu judica. Itemque etiam hoc tuo æquè examinetur judicio, dignene eamdem Domino aſſignarim, quem charitate conſtat exinanitum, charitate minoratum ab Angelis, charitate parentibus ſubditum, charitate Baptiſtæ manibus in-

F clinatum, charitate carnis infirma paſſum, charitate poſtremò morti obnoxium, cruce inglorium extitiſſe. Sed & hoc unum adhuc tui ſit conſiderare arbitrii, rectène etiam hanc ipſam humilitatem ita charitate calentem, herba humili & calida, ideſt nardo, putaverim deſignatam. Et ſi ita cuncta probaveris, (probabis enim rationi manifeſtiſſimæ acquieſcens) tunc ſi jam apud te ipſum humiliatus es neceſſaria illa humilitate, quam ſcrutans corda & renes Veritas ſenſibus ingerit animæ vigilantis; adhibe voluntatem, & fac

[a] Aliis, qualem eſſe neſcivit, ſubaudiendo ſe in proximo membro, id eſt qualem ſe non eſſe intellexit, nempè vilem & contemptibilem.

de ne-

de neceſſitaté virtutem, quoniam nulla eſt virtus ſine A
* *al.* conni-ventia. convenientia * voluntatis. Sic autem fiet iſtud, ſi no-
lis alter apparere foris, quàm te invenis intus. Alio-
Cave aliter foris velle videri quàm ſis. quin time, ne de te ipſo legas: *Quoniam doloſè egit*
in conſpectu ejus, ut inveniatur iniquitas ejus ad odium.
Pſal. 35. 3. *Pondus*, inquit, *& pondus abominatio eſt apud Deum.*
Prov. 20. 10. Quid enim? Tu te depretiaris in ſecrero apud teipſum,
veritatis trutina ponderatus; & foris alterius pretii
mentiens, majori te pondere vendis nobis, quàm ab
ipſa accepiſti? Time Deum, & noli hanc rem peſſi-
mam facere, ut quem humiliat veritas, extollat vo-
luntas: hoc enim reſiſtere eſt veritati, hoc pugnare
contra Deum. Magis autem acquieſce Deo, & ſit vo-
luntas ſubdita veritati: nec tantùm ſubdita, ſed & de- B
Pſal. 61. 2. vota. *Nonne Deo*, inquit, *ſubjecta erit anima mea?*

Humilitas etiam in pares & inferiores exercenda. 9 At parum eſt eſſe ſubjectum Deo, niſi ſis & om-
ni humanæ creaturæ propter Deum: ſive Abbati,
tamquam præcellenti; ſive Prioribus, tamquam ab eo
conſtitutis. Ego plus dico ſubdere paribus, ſubdere &
Matt. 3. 15. minoribus. *Sic enim decet nos*, inquit, *omnem implere*
juſtitiam. Vade & tu ad minorem, ſi vis in juſtitia
eſſe perfectus; defer inferiori, juniori te inclinato. Hoc
enim faciens, trahes & ipſe ad te ſponſæ ſermonem quem
dixit: *Quia nardus mea dedit odorem ſuum.* Odor de-
votio eſt, odor bona opinio, quæ ad omnes perve-
nit, ut Chriſti ſis bonus odor in omni loco ſpectabi-
Humilitas coactionis ſola imperfecta. lis omnibus, amabilis omnibus. Non poteſt hoc ille C
humilis, quem veritas ad humilitatem cogit: quo-
niam ſibi habet illam, & exire non patitur, ut ſpar-
ſa foris redoleat. Magis autem non habet odorem,
quia non habet devotionem, utpote qui non ſpontè,
neque libenter ſe humiliat. Sponſæ verò humilitas,
tamquam nardus, ſpargit odorem ſuum, amore ca-
lens, devotione vigens, opinione redolens. Sponſæ
humilitas voluntaria eſt, perpetua eſt, fructifera eſt.
Odor ejus nec reprehenſione exterminatur, nec laude.
Cant. 1. 9. Audierat: *Pulchra ſunt genæ tuæ ſicut turturis, &*
collum tuum ſicut monilia. Acceperat & repromiſſio-
nem ornatus aurei, & nihilominus tamen cum humi-
litate reſpondet: & quantò majorem ſe audit, tantò D
humiliat ſe in omnibus. Non gloriatur in meritis, nec
inter laudes ſuas humilitatis obliviſcitur, quam & hu-
militer confitetur ſub nardi nomine: ac ſi voce virgi-
Luc. 1. 48. nis Mariæ dicat: Nullius mihi meriti conſcia ſum ad
Cant. 1. 11. tantam dignationem, niſi quòd *reſpexit Deus humili-*
tatem ancillæ ſuæ. Nam quid eſt aliud, *nardus mea*
dedit odorem ſuum, quàm placuit mea humilitas? Non
mea, inquit, ſapientia, non mea nobilitas, non mea
pulchritudo, quæ nulla erant mihi, ſed quæ ſola in-
erat humilitas dedit odorem ſuum, ideſt ſolitum. So-
lito placet Deo humilitas; ſolito planè atque ex con-
Humilitas quàm grata Deo. ſueto excelſus Dominus humilia reſpicit: & ideò cùm
eſſet Rex in accubitu, ideſt in excelſo habitaculo ſuo, E
illuc quoque humilitatis odor aſcendit. *In altis habi-*
Pſal. 112. 5. *tat*, inquit, *& humilia reſpicit in cælo & in terra.*

Cant. 1. 11. 10 Ergo cùm eſſet Rex in accubitu ſuo, nardus
ſponſæ dedit odorem ſuum. Accubitus Regis, ſinus eſt
Patris: quia ſemper in Patre Filius. Nec dubites Re-
gem hunc eſſe clementem, cui perennis accubitus eſt
paternæ benignitatis diverſorium. Meritò clamor hu-
milium aſcendit ad eum, cui fons pietatis eſt manſio,
cui familiaris ſuavitas, cui ſubſtantialis, vel potius
conſubſtantialis bonitas eſt: cui ideò totum quod eſt,
de Patre eſt, ut nil prorſus in regia majeſtate, niſi
paternum, humilium trepidatio ſuſpicetur. Denique
Pſal. 11. 6. *propter miſeriam inopum & gemitum pauperum nunc* F
exurgam, dicit Dominus. Horum igitur conſcia ſponſa
(utpote domeſtica atque chariſſima) non ſe putat arcen-
* *al.* arſtandam. dam * ſponſi gratia penuria meritorum, ſola de humi-
litate præſumens. Regem denique nominat, nam ſpon-
ſum interim territa increpatione non audet; & in alto
habitare fatetur, nec ſic tamen diffidit humilitas.

Eccleſiæ primitivæ quomodo iſta conveniant. 11 Primitivæ Eccleſiæ potes hunc congruentiſſimè
aptare ſermonem, ſi recordaris dies illos, quibus, aſ-
ſumpto Domino ubi erat prius, & ſedente in dextera
Patris, illo ſuo antiquo nobili atque glorioſo accubi-
tu, Diſcipuli erant congregati in loco uno perſeve-

A rantes unanimiter in oratione cum mulieribus & Ma- TOM. IV.
ria matre Jeſu, & fratribus ejus. Nonne tibi videtur
revera tunc temporis nardum parvulæ & trepidantis
ſponſæ dare odorem ſuum? Denique cùm *factus eſt re-* *Act.* 2. 2.
pente de cælo ſonus, tamquam advenientis ſpiritus ve-
hementis, & replevit totam domum ubi erant ſedentes,
an non meritò paupercula tunc dicere potuit: *Cùm eſ-* *Cant.* 1. 11.
ſet rex in accubitu ſuo, nardus mea dedit odorem ſuum?
Patuit pro certo omnibus in loco manentibus, quàm
gratus humilitatis, & quàm beneplacitus odor aſcen-
derat, cui mox tam copioſa & glorioſa remuneratione
reſponſum eſt. Cæterùm illa non ingrata beneficii fuit.
Audi enim quomodo mox repleta devotione parat ſe
B ad omnia mala perferenda pro nomine ejus: nam ſe-
quitur: *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter* *Ibid.* 12.
ubera mea commorabitur. Infirmitas mea, quam no-
ſtis, non ſinit ulterius progredi. Hoc ſolum dico: quia
tribulationum amaritudines ſub myrrhæ nomine dicit
ſe ſubire paratam amore dilecti. Reliquum capituli
aliàs proſequemur, ſi tamen exoratus à vobis Spiri-
tus-ſanctus adfuerit, qui nos intelligere faciat verba
ſponſæ, quæ ipſe inſpirando formavit, ſicut novit il-
lius, cujus ipſe Spiritus eſt, laudibus convenire, ſpon-
ſi Eccleſiæ Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper
omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

C

SERMO XLIII.

Qualiter conſideratio paſſionis & laborum Chriſti faciat
ſponſam, ideſt animam, pergere illaſam inter
proſpera & adverſa hujus mundi.

1 F*Aſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ube-*
ra mea commorabitur. Antè rex, modò dilectus:
antè in accubitu regio, modò inter ſponſæ ubera. MA-
GNA humilitatis virtus, cui etiam deitatis majeſtas
tam facilè ſe inclinat. Citò reverentiæ nomen in voca-
bulum amicitiæ mutatum eſt: & qui longè erat, in
brevi factus eſt propè. *Faſciculus myrrhæ dilectus meus*
mihi. Myrrha, amara res, dura & aſpera tribulatio-
D num ſignificat. Ea ſibi dilecti cauſa, imminere pro-
ſpiciens, gratulabunda id loquitur, confidens ſe om-
nia viriliter ſubituram. *Ibant*, inquit, *gaudentes Di-* *Act.* 5. 41.
ſcipuli à conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt
pro nomine Jeſu contumeliam pati. Propterea denique
non faſcem, ſed faſciculum dilectum dicit, quod leve
præ amore ipſius ducat, quicquid laboris immineat &
doloris. Benè faſciculus, quia parvulus natus eſt no-
bis. Benè faſciculus, *quia non ſunt condigna paſſiones* *Iſa.* 9. 6.
hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in
nobis. Id enim, inquit, *quod in præſenti eſt momenta-* *Rom.* 8. 18.
neum & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſu-
blimitate æternum pondus gloriæ operatur in nobis. Erit
E ergo quandoque nobis ingens cumulus gloriæ, qui mo- Jugum Chriſti ſuave, ſed amanti.
dò eſt faſciculus myrrhæ. An non faſciculus, cujus *ju-*
gum ſuave eſt, & onus leve? Non quia levis in ſe *Matt.* 11. 30.
(nec enim levis paſſionis aſperitas, mortis amaritudo:)
ſed levis tamen amanti. Et ideò non ait tantùm, *Fa-*
ſciculus myrrhæ dilectus meus: ſed *mihi*, inquit, quæ
diligo, faſciculus eſt. Undè & dilectum nominat, mon- *Cant.* 8. 6.
ſtrans dilectionis vim omnium amaritudinum ſuperare
moleſtiam, & quia fortis eſt ut mors dilectio. Et ut
ſcias non in ſe illam, ſed in Domino gloriari, neque
de propria virtute, ſed de Domini adjutorio præſume-
re fortitudinem; dicit illum inter ubera ſua commoratu-
rum, cui ſecura decantet: *Etiamſi ambulavero in medio* *Pſal.* 22. 4.
F *umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es.*

2 Memini me in uno ſuperiorum ſermonum * duo * *Serm.* 10. num. 1.
ſponſæ ubera Congratulationem diffiniſſe atque Com-
paſſionem, juxta Pauli doctrinam, dicentis: *Gaudere* *Rom.* 12. 15.
cum gaudentibus, flere cum flentibus. Quia verò inter
adverſa & proſpera verſans, novit utrobique pericu-
la non deeſſe; medium hujuſcemodi uberum ſuorum
vult habere dilectum, cujus adverſus utraque conti-
nua protectione munitam nec læta extollant, nec tri- Paſſionis Chriſti memoria optimum in proſperis & adverſis præſidium.
ſtia dejiciant. Tu quoque, ſi ſapis, imitaberis ſpon-
ſæ prudentiam, atque hunc myrrhæ tam charum fa-
ſciculum de principali tui pectoris, nec ad horam pa-

[TOM. IV.] tieris avelli, amara illa omnia quæ pro te pertulit, ſemper in memoria retinens, & aſſidua meditatione revolvens, quo poſſis dicere & tu: *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.*

[Bernardi devotio in paſſionem Chriſti.] 3 Et ego, Fratres ab ineunte mea converſione, pro acervo meritorum, quæ mihi deeſſe ſciebam, hunc mihi faſciculum colligare, & inter ubera mea collocare curavi, collectum ex omnibus anxietatibus & amaritudinibus Domini mei, primùm videlicet infantilium illarum neceſſitatum, deindè laborum [a] quos pertulit in prædicando, fatigationum in diſcurrendo, vigiliarum in orando, tentationum in jejunando, lachrymarum in compatiendo, inſidiarum in colloquendo, poſtremò periculorum in falſis fratribus, conviciorum, ſputorum, colaphorum, ſubſannationum, exprobrationum, clavorum, horumque ſimilium, quæ in ſalutem noſtri generis ſilva evangelica copioſiſſimè noſcitur protuliſſe. Ubi ſanè inter tot odoriferæ myrrhæ hujus ramuſculos minimè prætermittendam putavi etiam illam myrrham, qua in cruce potatus eſt; ſed neque illam, qua unctus eſt in ſepultura. Quarum in prima applicuit ſibi meorum amaritudinem peccatorum: in ſecunda futuram incorruptionem mei corporis dedicavit. Memoriam abundantiæ ſuavitatis horum eructabo, quoad vixero: in æternum non obliviſcar miſerationes iſtas, quia in ipſis vivificatus ſum.

4 Has olim Sanctus David cum lachrymis requirebat: [Pſal. 118. 77.] *Veniant mihi*, inquiens, *miſerationes tuæ, & vivam.* Has & alius quidam Sanctorum cum gemitu memorabat, dicens: Miſericordiæ Domini multæ. Quàm multi reges & prophetæ voluerunt videre, & non viderunt! Ipſi laboraverunt, & ego in labores eorum introivi: ego meſſui myrrham, quam illi plantaverunt; mihi hic ſalutaris faſciculus ſervatus eſt: [Meditationis hujus utilitas.] nemo tollet eum à me, inter ubera mea commorabitur. Hæc meditari dixi ſapientiam, in his juſtitiæ mihi perfectionem conſtitui, in his plenitudinem ſcientiæ, in his divitias ſalutis, in his copias meritorum. Ex his mihi interdum potus ſalutaris amaritudinis, ex his rurſum ſuavis unctio conſolationis. Hæc me erigunt in adverſis, in proſperis reprimunt, & inter læta, triſtiaque vitæ præſentis via regia incedenti tutum præbent utrobique ducatum, hinc indè mala imminentia propulſando. Hæc mihi conciliant mundi Judicem, dum tremendum poteſtatibus mitem humilemque figurant, dum non ſolùm placabilem, ſed & imitabilem repræſentant eum, qui inacceſſibilis eſt principatibus, terribilis apud reges terræ. Propterea HÆC MIHI IN ORE frequenter, ſicut vos ſcitis: hæc in corde ſemper, ſicut Deus ſcit: hæc ſtilo meo admodum familiaria, ſicut apparet: hæc mea ſublimior interim philoſophia, ſcire Jeſum, & hunc crucifixum. [Cant. 1. 6.] Non requiro, ſicut ſponſa, ubi cubet in meridie, quem lætus amplector mea inter ubera commorantem. Non requiro ubi paſcat in meridie, quem intueor Salvatorem in cruce. Illud ſublimius, iſtud ſuavius; panis illud, hoc lac; hoc viſcera reficit parvulorum, hoc replet ubera matrum: & ideò inter ubera mea commorabitur.

[Eum ſuis quoque commendat.] 5 Hunc & vos, dilectiſſimi, tam dilectum faſciculum colligite vobis, hunc medullis inſerite cordis, hoc munite aditum pectoris, ut & vobis inter ubera commoretur. Habete illum ſemper non retro in humeris, ſed antè præ oculis: ne portantes & non odorantes, & onus premat, & odor non erigat. Mementote, quia [Luc. 2. 28.] *accepit eum Simeon in ulnis ſuis*; Maria geſtavit in utero, fovit in gremio, ſponſa ſibi inter ubera collocavit. Et, ne quid prætermittam, factum eſt verbum in manu Zachariæ Prophetæ, necnon & quorumdam aliorum. Arbitror & Joſeph virum Mariæ ſuper genua frequenter illi arriſiſſe. Hi omnes antè ſe eum habuerunt, & nullus retro. Exemplo ergo ſint vobis, ut & vos ſimiliter faciatis. Si enim antè oculos habueritis quem portatis, pro certo videntes anguſtias Domini, levius veſtras portabitis, ipſo auxiliante Eccleſiæ ſponſo, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO XLIV.

De correptione pro ingenio peccantium moderanda, ut nempè humiles & morigeri leniter, duri & obſtinati auſterè corrigantur.

1 **B**otrus Cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi. [Cant. 1. 13.] Si dilectus in myrrha, multò magis in botri ſuavitate. Ergo Dominus meus Jeſus myrrha mihi in morte, botrus in reſurrectione, ſeipſum mihi ſaluberrimum temperavit in potum, in lachrymis in menſura. Mortuus eſt propter peccata noſtra, & reſurrexit propter juſtificationem noſtram, [Rom. 4. 25.] ut peccatis mortui juſtitiæ vivamus. Itaque tu ſi peccata luxiſti, bibiſti amaritudinem: ſi autem jam reſpiraſti in ſpem vitæ vita ſanctiori, mutata eſt tibi myrrhæ amaritudo in vinum, quod lætificat cor hominis. Et fortaſſis hoc illud ſignificaverit, quod Salvatori oblatum eſt in cruce [*] myrrhatum; & ideò noluit bibere, quoniam iſtud ſitiebat. [* al. add. vinum.] Tu ergo poſt myrrhæ (ut dixi) amaritudines, vinum jucunditatis experiens, haud temerè & ipſe dicere poteris: *Botrus Cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi.* [Engaddi interpretatio.] Engaddi duplicem habet interpretationem, & uni ambæ intellectui ſerviunt. Dicitur namque fons hœdi, & baptiſma gentium; lachrymaſque peccantium apertè deſignat. Dicitur & oculus tentationis, qui & lachrymas æquè fundat; & tentationes, quæ minimè unquam deſunt vitæ hominis ſuper terram, proſpiciat. Sed & populus gentium, qui ambulabat in tenebris, numquam per ſe laqueos tentationum agnoſcere, ac per hoc nec evadere potuit, donec per gratiam illius qui illuminat cæcos, recepit oculos fidei; donec venit ad Eccleſiam, quæ habet oculum tentationis; donec ſe tradidit viris ſpiritualibus inſtruendum, qui illuminati ſpiritu ſapientiæ, ſuo & experimento docti, poſſunt veraciter dicere, quia [2. Cor. 2. 11.] non ignoramus aſtutias diaboli, & cogitationes ejus.

2 Ferunt in Engaddi arbuſculas balſami creſcere, quæ in modum vinearum ab indigenis excoluntur: & indè forſitan *vineas* appellavit. Alioquin quid faceret botrus Cypri in vineis Engaddi? Quis unquam botros de vineis in vineas tranſportavit? Solet ſiquidem vinum, ubi deeſt, aliundè evehi, non ubi adeſt. [Vineæ Engaddi allegoricè.] Ergo vineas Engaddi dicit plebes Eccleſiæ, quæ habet balſami liquorem, ſpiritum manſuetudinis, in quo parvulorum adhuc in Chriſto teneritudinem blandè fovet, & dolores pœnitentium conſolatur. Sed & ſi quis frater in aliquo delicto præoccupatus fuerit, vir eccleſiaſticus, qui hunc ſpiritum jam accepit, curabit hujuſmodi mox inſtruere in eodem ſpiritu lenitatis, [Gal. 6. 1.] conſiderans ſeipſum, ne & ipſe tentetur. In hoc typo quotquot baptizandi ſunt, etiam corporaliter Eccleſia oleo materiali ungere conſuevit.

3 Quia verò vulnera illius qui incidit in latrones, [Luc. 10. 30.] & jumento corporis pii Samaritani, Eccleſiæ eſt deportatus in ſtabulum, non in ſolo oleo, ſed in vino ſimul & oleo ſanitatem recipiunt: [Correptionis aſperitas manſuetudine leniendâ.] neceſſarium habet ſpiritualis medicus etiam vinum fervidi zeli cum oleo manſuetudinis, cui ſanè convenit non modo conſolari puſillanimes, ſed & corripere inquietos. Si enim viderit illum qui vulneratus eſt, ideſt qui peccavit, blandis ac lenibus hortamentis, quæ in eum prærogata ſunt, minimè emendatum, magis autem fortè etiam abutentem ſua manſuetudine, & patientia negligentiorem fieri, & in peccato ſuo etiam ſecurius obdormire: fruſtrato tam ſuavium oleo monitorum, [Duri & contumaces durius corripiendi.] oportebit ſanè mordacioribus uti medicamentis, & vinum compunctionis infundere, duris videlicet cum eo increpationibus atque invectionibus agere, &, [Cenſura eccleſiaſtica.] ſi cauſa requirit, & duritia tanta eſt, etiam cenſuræ eccleſiaſticæ baculo percellere contemptorem. Sed undè illi hoc vinum? Nec enim in vineis Engaddi vi-

a Eadem verba leguntur in ſermone feriæ 4. majoris hebdomadæ num. 12. & ſermone 22. de diverſis num. 5.

num invenitur, ſed oleum. Quærat ergo in Cypro; (nam illa inſula feraa eſt vini, & vini optimi?) tolleuſque indè ſibi ingentem bottum, quem olim exploratores de Iſrael in vecte ferebant, chorum propheticum præcedentem, & ſobſequentem apoſtolicum, medium autem Jeſum pulchro ſchemate figurantes; hunc ergo botrum accipiens ſibi, dicat: *Botrus Cypri dilectus meus mihi*.

Num. 13. 24.
Cant. 1. 13.

4 Vidimus botrum: videamus qualiter zeli vinum exprimatur ex eo. Etenim ſi peccanti homini homo peccator minimè indignatur, ſed magis quaſi quemdam ei ſuaviſſimi balſami rorem ſudans pium exhibet compaſſionis affectum; hoc ſcimus undè venit, & jam audiſtis, ſed non adverriſtis forſitan. Dictum namque eſt, quod ea conſideratione ſui ipſius cuique veniat manſuetum eſſe ad omnes, dum homo conſilio ſapientiſſimi Pauli, ut piè condeſcendere ſciat præoccupatis in peccato, conſiderat ſeipſum, ne & ipſe tentetur. An non hinc denique amor proximi radicem trahit, de quo in lege mandatur: *Diliges proximum tuum ſicut teipſum?* Ex intimis ſanè humanis affectibus primordia ducit ſui ortos fraterna dilectio, & de inſita homini ad ſeipſum naturali quadam dulcedine, tamquam de humore terreno, ſumit proculdubio vegetationem & vim, per quam, ſpirante quidem gratia deſuper, fructus parturit pietatis: ut quod ſibi anima naturaliter appetit, naturæ conſorti, idest alteri homini, jure quodam humanitatis, ubi poterit & oportuerit, non exiſtimet denegandum, ſed ſpontè ac libens impertiat. Ineſt ergo naturæ, ſi peccato non obſoleſcat, iſtiuſmodi gratæ & egregiæ quaſi ſuavitatis liquor, ut molliorem magis ad compatiendum peccantibus, quàm ad indignandum aſperiorem ſeſe ſentiat & exhibeat.

Undè manſuetudo & fraterna dilectio oriantur.
Galat. 6. 1.
Luc. 10. 27.

5 Verùm quia juxta Sapientis ſententiam, muſcæ morituræ exterminant hoc ſuavitatis unguentum, & minimè habet in ſe natura, undè id reparet ſibi ſemel amiſſum; ſentit ſe dolenda mutatione corruere in illud quod veraciter ait Scriptura: *Proni ſunt ſenſus hominis & cogitationes in malum ab adoleſcentia*. Non bona adoleſcentia, in qua filius junior portionem ſibi paternæ ſubſtantiæ poſtulat ſequeſtrari, & bonum incipit velle dividere, quod in commune dulcius poſſidetur; & habere ſolos, quod participatione non minuitur, partitione amittitur. Denique *omnia*, inquit, *bona ſua diſſipavit, vivendo luxurioſè cum meretricibus*. Quænam hæ meretrices? Vide ne ipſæ ſint, quæ exterminant ſuavitatis unguentum, carnales videlicet concupiſcentiæ, de quibus ſaluberrimè Scripturas te admonens, *Poſt concupiſcentias*, inquit, *tuas non eas*. Et meritò morituras deſcribit Sapiens: quoniam *& mundus tranſit, & concupiſcentia ejus*. His ergo dum ſatisfacere ſingulariter volumus, boni nos ſocialis atque communis ſingulari ſuavitate privamus. Hæ prorſus muſcæ ſordidæ & pungentes, quæ in nobis decorem naturæ fœdant, mentem curis & ſollicitudinibus lacerant, ſocialis gratiæ ſuavitatem exterminant. Hinc homo junior filius appellatur, quod natura quodam inſenſatæ lubrico adoleſcentiæ depravata, omnem virilis maturitatis ac ſapientiæ ſuccum amiſerit; & verſos in aſperum, arente animo præter ſe univerſos deſpiciat, factus ſine affectione.

Eccl. 10. 1.
Gen. 8. 21.
Luc. 15. 13.
Eccl. 18. 30.
1. Joan. 2. 17.
Concupiſcentiæ carnales tollunt compaſſionis affectum.

6 Igitur ab ineunte adoleſcentia iſta peſſima atque miſerrima proni ſunt ſenſus hominis & cogitationes in malum, & natura ad indignandum, quàm ad compatiendum paratior. Indè homo tamquam omninò cautus hominem, in quo vult ſibi, cùm opus habet, ab hominibus ſubveniri, non volt ipſe hominibus opus habentibus ſubvenire. Magis autem judicat, ſpernit, irridet homo homines, delinquentes peccator, non conſiderans ſeipſum, ne & ipſe tentetur. A quo malo minimè per ſe (ut dixi) natura reſurget, neque recuperabit oleum ingenitæ manſuetudinis, quod ſemel eſt exterminatum in ea. Verumtamen quod non poteſt natura, poteſt gratia. Quem ergo hominum unctio ſpiritus miſerata, perfundere denuo ſua benignitate dignabitur, is continuò revertetur in hominem, inſuper & aliquid melius à gratia, quàm à natura recipiet. In fide & lenitate ſanctum faciet illum, & dabit illi, non oleum, ſed balſamum in vineis Engaddi.

Homo ad indignationem quàm ad compaſſionem pronior.
Gratia id reformat.

7 Nec enim dubium ea fonte hœdi profluere chariſmata meliora, cujus utique unctio hœdos vertit in agnos, & de ſiniſtra transfert in dexteram peccatores, abundantius quidem antè perfuſos unctione miſericordiæ, ut ubi abundaverunt delicta, ſuperabundet & gratia. An non verè videtur tibi rediſſe quodammodo is homo in hominem, qui animi ſæcularis feritate depoſita, & recuperata, etiam cum fœnore gratiæ, humanæ unctione manſuetudinis, quam in ipſo muſcæ carnalium cupiditatum penitus exterminarant; de ſuo quem geſtat homine, immò qui ipſe eſt, & materiam ſumit, & formam miſerendi hominibus aliis, ita ut tamquam feralem quemdam rictum * exhorreat, non ſolùm cuiquam facere hominum quod pati ipſe nolit, ſed etiam non facere omnia omnibus quæcumque ſibi fieri velit?

Rom. 5. 20.
* al. ritum.

8 Eo undè oleum. Vinum undè? Profectò ex botro Cypri. Etenim ſi amas Dominum Jeſum toto corde, tota anima, tota virtute tua; numquid ſi videris ejus injurias, contemptumque, ferre ullatenus æquo animo poteris? Minimè: ſed mox arreptus ſpiritu judicii & ſpiritu ardoris, & tamquam potens crapulatus à vino, repletus zelo Phinees, dices cum David: *Tabeſcere me fecit zelus meus, quia obliti ſunt verba tua inimici mei*; & cum Domino: *Zelus domus tuæ comedit me*. Vinum eſt ergo fervidiſſimus zelus iſte, expreſſum de botro Cypri, & calia inebrians Chriſti amor. Denique *Deus noſter ignis conſumens eſt*, & Propheta ignem dicebat de excelſo miſſum in oſſibus ſuis, eo quod divino amore flagraret. Habens itaque ex fraterno oleum manſuetudinis, & ex divino amore vinum æmulationis, ſecurus accede ad ſananda vulnera illius qui incidit in latrones, piiſſimi Samaritani optimus imitator. Securè quoque dicito & tu cum ſponſa, *Botrus Cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi*: hoc eſt, Zelus juſtitiæ, amor dilecti mei mihi in affectibus pietatis. Et de hoc ſatis. Nam & infirmitas mea pauſandum indicit, ſicut & ſæpè facit, ita ut plerumque cogar imperfectas (ut ipſi ſcitis) relinquere diſputationes, reſiduaque capitulorum in diem alterum reſervare. Sed quid? Ego in flagella paratus ſum, ſciens me adhuc recipere longè imparia meritis. Vapulem ſanè, vapulem ut malè operans, ſi fortè verbera in merita reputentur: fortaſſis miſerabitur flagellato, qui bonum in me non invenit quod remuneret, ſponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Amans Jeſum, non poteſt ferre ejus injurias.
Pſal. 77. 65.
Pſ. 118. 139.
Pſal. 68. 10.
Deut. 4. 24.
Thren. 1. 13.
Quis idoneus ad correctionem proximi.
Pſal. 37. 18.
Quales Bernardus in infirmitatibus.

SERMO XLV.

De duplici pulchritudine animæ; & qualiter anima loquitur ad Dei Verbum, & Verbum ad animam: & quæ ſint eorum linguæ.

1 *Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra; oculi tui columbarum*. Pulchrè, optimè: ex amore ſponſæ præſumptio; ex amore indignatio ſponſi. Hoc rei exitus probat. Etenim præſumptionem correptio, correptionem emendatio, emendationem remuneratio ſecuta eſt. Adeſt dilectus, amovetur magiſter, rex diſparet, dignitas exuitur, reverentia ponitur. CEDIT quippè faſtus, ubi invaleſcit affectus. Et ſicut quondam quaſi amicus ad amicum Moyſes loquebatur, & Dominus reſpondebat: ita & nunc inter Verbum & animam, acſi inter duos vicinos, familiaris admodum celebratur confabulatio. Nec mirum. Ex uno amoris fonte utrique influit diligere invicem, confoveri pariter. Ergo dulciora melle volant hinc indè verba, mutui in ſe totius ſuavitatis feruntur aſpectus, ſancti indices amoris. Denique is illam amicam nuncupat, pulchram pronuntiat, pulchram iterat, eadem ab illa viciſſim recipiens. Nec otioſa iteratio, quæ amoris confirmatio eſt, & fortaſſis aliquid innuit requirendum.

Cant. 1. 14.
Familiaritas inter Verbum & animam.

2 Quæramus geminam animæ pulchritudinem: hoc

TOM. IV. enim mihi videtur innuere. Decor animæ humilitas eſt. Non à meipſo hoc dico, cùm Propheta prior dixerit: [*Pſal. 50. 9.*] *Aſperges me hyſſopo, & mundabor*; humili herba & pectoris purgativa humilitatem ſignificans. [Animæ decor duplex.] Hac ſe poſt gravem lapſum Rex & Propheta lavari [Humilitas junƈta innocentiæ.] confidit, & ſic niveum quemdam innocentiæ recuperare candorem. Verùm in eo qui graviter peccavit, etſi amanda, non tamen admiranda humilitas. At ſi quis innocentiam retinet, & nihilominus humilitatem jungit, nonne is tibi videtur geminum animæ poſſidere decorem? Sancta Maria ſanctimoniam non amiſit, & humilitate non caruit: & ideò concupivit Rex decorem ejus, quia humilitatem innocentiæ ſociavit. [*Luc. 1. 48.*] Denique *reſpexit*, inquit, *humilitatem ancillæ ſuæ*. Ergo beati qui cuſtodiunt veſtimenta ſua munda, videlicet ſimplicitatis & innocentiæ, ſi tamen & decorem induere humilitatis adjiciant. Profectò audiet quæ hujuſmodi invenitur: *Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra*. Utinam vel ſemel dicas animæ meæ, Domine Jeſu: *Ecce tu pulchra es*. Utinam mihi humilitatem cuſtodias! nam primam veſtem ego malè ſervavi. Servus tuus ſum ego. Nec enim audeo profiteri amicum, qui teſtimonium decoris mei cum repetitione non audio. Sufficit mihi ſi ſemel audiam. Sed quid ſi & hoc in quæſtione ſit? Scio quid faciam: venerabor amicam ſervus, cumulatum in ea decorem deformis homunculus admirabor: gaudebo ad vocem ſponſi, tantam nihilominus pulchritudinem admirantis. Quis ſcit, ſi ſaltem ex hoc inventurus ſim gratiam in oculis amicæ, ut gratia ipſius & ipſe inveniar inter amicos? Denique amicus ſponſi ſtat, & gaudio gaudet propter vocem ſponſi. En vox ejus in auribus dilectæ: audiamus & gaudeamus. Adſunt ſibi, loquuntur pariter; ſtemus ſimul: nulla nos huic ſubducat colloquio ſæculi cura, nulla illecebra corporis.

[*Cant. 4. 14.*] 3 *Ecce*, inquit, *tu pulchra es amica mea; ecce tu pulchra*. *Ecce* admirationis vox eſt, reliquum laudis. Meritò admiranda, cui ſanctitas amiſſa humilitatem non attulit, ſed ſervata admiſit. Meritò pulchra repetitur, cui neutra defuit pulchritudo. [Rara hoc in terris.] RARA AVIS IN TERRIS, aut ſanctitatem non perdere, aut humilitatem ſanctimonia non excludi: & ideò beata quæ [Probatio ex correptione exorta.] utramque retinuit. Denique probatum eſt: nihil ſibi conſcia eſt, & correptionem non abnuit. Nos & cum magna delinquimus, vix ferimus reprehendi: hæc autem æquo animo audit contra ſe amaritudines nihil peccans. Nam ſi deſiderat videre claritatem ſponſi, quid mali eſt? magis & laudis eſt. Et tamen increpata pœnitentiam agit, & dicit: [*Cant. 1. 12.*] *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur*. Hoc eſt, Sufficit mihi, nolo jam ſcire niſi Jeſum, & hunc crucifixum. Magna humilitas! Actu innocens ſuſcipit pœnitentis affectum; & quæ non habet undè pœniteat, [Correptio ad probationem.] habet tamen ut pœniteat. Cur ergo, inquis, increpata eſt, ſi nihil mali fecit? Sed enim audi nunc diſpenſationem & prudentiam ſponſi. Sicut Abrahæ olim obedientia ſanè tentata eſt, ita & nunc humilitas ſponſæ. Et quomodo ille impleta obedientia tunc audivit, [*Gen. 22. 12.*] *Nunc cognovi quòd timeas Deum*: ſic & huic modò quaſi ſub aliis verbis dicitur, Nunc cognovi quòd humilis ſis: hoc enim eſt quod ait: *Ecce tu pulchra es*. Et ideò præconium iterat, ut gloriæ ſanctitatis additum ſignet humilitatis decorem. *Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra*. Nunc cognovi quòd pulchra ſis, non ſolùm ex meo amore, ſed etiam ex tua humilitate. Non dico nunc pulchram inter mulieres, nec pulchram in genis, nec in collo, ſicut antè dicebam: ſed pulchram ſimpliciter fateor, non utique pulchram in comparatione, non cum diſtinctione, non ex parte.

4 Et addit: *Oculi tui columbarum*. Apertè adhuc commendatur humilitas. Ad hoc ſi quidem reſpicit, quòd illa reprehenſa de alta inquiſitione ſua, continuo non cunctata eſt ad ſimpliciora deſcendere, ita ut [*Cant. 1. 12.*] diceret: *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi*. Multum profectò diſtat inter vultum gloriæ, & faſciculum myrrhæ: & ideò magnum humilitatis inſigne, indè hùc acquieſcere revocari. Ergo *oculi tui columbarum*. Jam, inquit, non ambulas in magnis, neque [Columba ſymbolum humilitatis.] in mirabilibus ſuper te: ſed inſtar ſimpliciſſimæ volucris contenta es ſimplicioribus, nidificans in foraminibus petræ, meis vulneribus immorans, & libenter ea, quæ ſunt de me dumtaxat incarnato & paſſo, oculo intuens columbino.

5 Aut certè quia in ſpecie avis hujus Spiritus-ſanctus apparuit, ſpiritualis magis quàm ſimplex in ea [Et Spiritus-ſancti.] intuitus columbæ nomine commendatur. Et ſi hoc placeat, oportet referas capitulum præſens ad id, quod paulò antè ſodales murænulas ei facere aureas promiſerunt, non intendentes (ut tunc docui) ornare aures corporis, ſed informare auditum cordis. Potuit itaque fieri, ut fide, quæ eſt ex auditu, corde amplius mundato, ad videndum quod antè non poterat, inſtructior redderetur. Et quoniam de acceptis murænulis in viſu acutiori ad intelligentiam ſpiritualem viſa eſt profeciſſe, placuit ſponſo, cui ſemper (quod in ſe eſt) placet magis videri in ſpiritu; & annumerans id quoque ejus laudibus, ait: *Oculi tui columbarum*. Jam me, inquit, intuere in ſpiritu, quia ſpiritus antè faciem tuam Chriſtus Dominus. [*Thren. 4. 20.*] Et habes undè id poſſis, quia *oculi tui columbarum*. Antè non habebas, & ideò reprimenda fuiſti: ſed nunc copiam habeto videndi, quia oculi tui columbarum, ideſt ſpirituales. Non ſanè copiam quam petebas: nec enim vel modo adhuc ad illam potes, ſed quæ tamen interim ſufficere poſſit. Sanè ducenda es de claritate in claritatem: & propterea vide, ut potes, modò; & cùm plus poteris, plus videbis.

6 Non puto, fratres, non puto mediocrem hanc, neque communem eſſe omnibus viſionem, etſi ſit inferior illa, qua videndus eſt in futuro. Denique ex his quæ ſequuntur advertite. Sequitur enim: *Ecce tu pulcher es dilecte mi, ecce tu pulcher*. [*Cant. 1. 15.*] Vides quàm in excelſo ſtat, & in ſublime mentis verticem extulit, quæ univerſitatis Dominum quadam ſibi proprietate vindicet in dilectum. Attende enim quomodo non ſimpliciter dilecte, ſed, *dilecte mi*, inquit, ut proprium deſignaret. Magna viſio prorſus! de qua iſta in id fiduciæ & auctoritatis excrevit, ut omnium Dominum, [Familiaritas ſponſæ cum ſponſo.] dominum neſciat, ſed dilectum. Exiſtimo enim nequaquam hac vice ejus ſenſibus importatas imagines carnis, aut crucis, aut alias quaſcumque corporearum ſimilitudines infirmitatum. In his namque, juxta Prophetam, *non erat ei ſpecies neque decor*. [*Iſa. 53. 2.*] Hæc autem eum intuita, nunc pulchrum decorumque pronuntiat, in viſione meliori illum ſibi apparuiſſe ſignificans. Ore enim ad os (ſicut quondam cum ſancto Moyſe) loquitur cum ſponſa; [*Exod. 33. 11.*] & palam, non per ænigmata & figuras, Deum videt. Talem denique ore pronuntiat, qualem & mente conſpicatur, viſione planè ſublimi & ſuavi. Regem in decore ſuo viderunt oculi ejus, non tamen ut regem, ſed ut dilectum. Viderit ſanè eum quis ſuper ſolium excelſum & elevatum; & alius quoque facie ad faciem ſibi apparuiſſe teſtatus ſit: [*Gen. 32. 30.*] mihi tamen videtur eminentia in hac parte eſſe apud ſponſam, quod ibi viſus legitur Dominus, hìc dilectus. Sic enim habes: *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum, & elevatum*; [*Iſa. 6. 1.*] & item: *Vidi Dominum facie ad faciem, & ſalva facta eſt anima mea*. [*Gen. 32. 30.*] Sed *ſi ego Dominus*, inquit, *ubi eſt timor meus?* [*Malac. 1. 6.*] Quòd ſi illis facta eſt revelatio cum timore; quia ubi Dominus, ibi timor: ego profectò, ſi optio daretur, tanto libentius, tantoque charius ſponſæ amplecterer viſionem, quanto in meliori affectione, quæ eſt amor, factam adverto. Nam *timor pœnam habet, perfecta autem charitas foras mittit timorem*. [*1. Joan. 4. 18.*] Multum ſanè intereſt apparere terribilem in conſiliis ſuper filios hominum, [*Pſal. 65. 5.*] & apparere ſpecioſum forma præ filiis hominum. *Ecce tu pulcher es, dilecte mi, & decorus*, [*Pſal. 44. 3.*] Verba iſta planè amorem reſonant, non timorem.

7 Sed fortè aſcendunt cogitationes in corde tuo, & quæris dubius apud te, dicens: Qua ratione verba Verbi facta ad animam referuntur, & rurſum animæ ad Verbum, ut illa audierit vocem loquentis ſibi, &

Digitized by Google

perhibentis quòd pulchra ſit, viciſſimque idem præconium ſuo mox reddiderit laudatori? Quomodo poſſunt hæc fieri? Nam verbo loquimur, non verbum loquitur. Itemque anima non habet undè loquatur, niſi os corporis ſibi verba formaverit ad loquendum. Bene quæris: ſed attende ſpiritum loqui, & ſpiritualiter oportere intelligi quæ dicuntur. Quoties proindè audis vel legis, Verbum atque animam pariter colloqui, & ſe invicem intueri; noli tibi imaginari quaſi corporeas intercurrere voces, ſicut nec corporeas colloquentium apparere imagines. Audi potius quid tibi ſit in hujuſmodi cogitandum. Spiritus eſt Verbum, ſpirituſque anima, & habent linguas ſuas, quibus ſe alterutrum alloquantur, præſenteſque indicent. Et Verbi quidem lingua Favor dignationis ejus: animæ verò Devotionis fervor. Elinguis eſt anima atque infans quæ hanc non habet, & non poteſt ipſi ullatenus ſermocinatio eſſe cum Verbo. Ergo hujuſcemodi linguam ſuam cùm Verbum movet, volens ad animam loqui, non poteſt anima non ſentire. *Vivus eſt enim ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens uſque ad diviſionem animæ & ſpiritus*. Et rurſum cùm ſuam anima * movet, Verbum latere multò minùs poterit, non ſolùm quia ubique eſt præſens, ſed propter hoc magis, quòd niſi ipſo ſtimulante, devotionis lingua minimè ad loquendum movetur.

Verbi & animæ colloquium ſpirituale.

Verbi quæ lingua, quæ animæ.

Hebr. 4. 12.

* al. motà animam.

8 Verbo igitur dicere animæ, *pulchra es*, & appellare *amicam*; infundere eſt undè & amet, & ſe præſumat amari. Ipſi verò Verbum viciſſim nominare *dilectum*, & fateri *pulchrum*; quod amat & quod amatur, ſine fictione & fraude adſcribere illi, & mirari dignationem, & ſtupere ad gratiam. Siquidem pulchritudo illius dilectio ejus: & ideò major, quia præveniens. Medullis proindè cordis & intimarum vocibus affectionum tantò amplius atque ardentius clamitat ſibi diligendum, quantò id prius ſenſit diligens quàm dilectum. Itaque locutio Verbi infuſio doni, reſponſio animæ cum gratiarum actione admiratio. Et idcircò plus diligit, quòd ſe ſentit in diligendo victam: & ideò plus miratur, quòd præventam agnoſcit. Undè non contenta eſt ſemel dicere *pulchrum*, niſi repetat & *decorum*, eminentiam decoris illa repetitione deſignans.

9 Aut certè in utraque Chriſti ſubſtantia dignum expreſſit omni admiratione decorem, in altera naturæ, in altera gratiæ. Quàm pulcher es Angelis tuis, Domine Jeſu, in forma Dei, in die æternitatis tuæ, in ſplendoribus ſanctorum antè luciferum genitus, ſplendor & figura ſubſtantiæ Patris, & quidem perpetuus minimeque fucatus candor vitæ æternæ! Quàm mihi decorus es, Domine mi, in ipſa tui hujus poſitione decoris! Etenim ubi te exinaniviſti, ubi naturalibus radiis lumen indeficiens exuiſti; ibi pietas magis emicuit, ibi charitas plus effulſit, ibi amplius gratia radiavit. Quàm clara mihi oriris *Stella ex Jacob*, quàm lucidus *Flos de radice Jeſſe* egrederis, quàm jucundum lumen in tenebris viſitaſti me, Oriens ex alto! Quàm ſpectabilis & ſtupendus etiam Virtutibus ſupernis in conceptu de Spiritu, in ortu de Virgine, in vitæ innocentia, in doctrinæ fluentis, in coruſcationibus miraculorum, in revelationibus ſacramentorum! Quàm denique rutilans poſt occaſum, Sol juſtitiæ, de corde terræ reſurgis! quàm formoſus in ſtola tua demum, Rex gloriæ, in alta cœlorum te recipis! Quomodo non pro his omnibus omnia oſſa mea dicent: *Domine quis ſimilis tui?*

Jeſus quàm pulcher Angelis in divinitate, nobis in humanitate.

Num. 24. 17. Iſa. 11. 1.

Eadem ſerm. 22 de div. & ſerm. 6.

10 Hæc ergo ſimiliaque puta in dilecto intuentem ſponſam advertiſſe, cùm diceret: *Ecce tu pulcher es, dilecte mi, & decorus*. Neque hæc ſola, ſed inſuper aliquid procul dubio de naturæ decore ſuperioris, quod noſtrum omninò prætervolat intuitum, & effugit experimentum. Ergo iteratio utriuſque decorem ſubſtantiæ deſignavit. Audi deindè quomodo tripudiat ad aſpectum affatumque dilecti, & coram ipſo nuptiali carmine quæ amoris ſunt gratulabunda decantat. Sequitur enim: *Lectulus noſter floridus, tigna domorum noſtrarum cedrina, laquearia noſtra cypreſſina*. Sed ſervemus recentiori principio ſponſæ cantilenam, ut &

Cant. 1. 16.

A nos de quiete facti alacriores, liberius exultemus & lætemur in ea ad laudem & gloriam ſponſi ipſius Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

TOM. IV.

S E R M O XLVI.

De ſtatu & compoſitione totius Eccleſiæ. Item, quomodo per activam vitam, quæ ſub obedientia agitur, perveniatur ad contemplativam.

1 LEctulus noſter floridus, tigna domorum noſtrarum cedrina, laquearia noſtra cypreſſina.* Epithala-
B mium canit, cubile & thalamos pulchro ſermone deſcribens. Sponſum invitat ad requiem. Hoc enim melius, quieſcere & cum Chriſto eſſe. Neceſſarium autem exire ad lucra propter ſalvandos. Verùm nunc opportunitate (ut putat) inventa, ornatum nuntiat thalamum, lectulumque velut digito monſtrans, dilectum (ut dixi) invitat ad requiem, & cum euntibus in Emmaos cordis ardorem non ſuſtinens, ad mentis pertrahit hoſpitium, ſecum pernoctare compellit, & cum Petro loquitur: *Domine, bonum eſt nos hic eſſe*.

Cant. 1. 16.

Matth. 17. 4.

2 Jam quid ſpiritualiter iſta contineant, requiramus. Et in Eccleſia quidem *lectum* in quo quieſcitur, clauſtra exiſtimo eſſe & monaſteria, in quibus quietè
C à curis vivitur ſæculi, & ſollicitudinibus vitæ. Atque is lectus floridus demonſtratur, cùm exemplis & inſtitutis Patrum, tamquam quibuſdam benè olentibus reperſa floribus, fratrum converſatio & vita refulget. Porrò *domos* populares conventus intellige Chriſtianorum: quos hi qui in ſublimitate poſiti ſunt, Chriſtiani utique utriuſque ordinis principes, quaſi *tigna* parietes, juſtis impoſitis legibus fortiter ſtringunt, ne ſua quique lege vel voluntate viventes, tamquam parietes inclinati & maceriæ depulſæ diſſideant à ſemetipſis, & ſic omnis ſtructura ædificii corruens diſſipetur. *Laquearia* verò quæ à tignis firmiter pendent, & domos inſigniter ornant, puto benè
D inſtituti Clerici manſuetos & diſciplinatos mores, riteque adminiſtrata officia deſignare. Quomodo namque ſtabunt Ordines clericorum, & adminiſtrationes eorum, ſi non principum, tamquam tignorum beneficio & munificentia ſuſtententur, & protegantur potentia?

Lectus quietus, clauſtra & monaſteria.

Domus, conventus populi.

Tigna, Rectores & Epiſcopi.

Laquearia, Cleri diſciplina & officia.

3 Quòd autem *tigna cedrina*, & *cypreſſina laquearia* deſcribuntur, natura abſque dubio habet in his ſpeciebus lignorum, quod congruat præfatis ordinibus. Et cedrus quidem quoniam imputribile eſt, necnon & odoriferum, altæque proceritatis lignum, ſatis indicat, quales oporteat aſſumi viros in vices tignorum. Ergo validos & conſtantes neceſſe eſt eſſe eos, qui
E ſuper alios ordinantur, necnon & longanimes in ſpe, atque ad ſuperna mentis verticem attollentes, qui etiam bonum fidei ſuæ & converſationis ubique odorem ſpargentes, dicere cum Apoſtolo poſſint: *Chriſti enim bonus odor ſumus Deo in omni loco*. Cypreſſus item, boni æquè odoris & imputribile ſimiliter lignum, incorruptæ vitæ & fidei etiam quemvis de Clero debere eſſe demonſtrat, ut meritò decori domus ac laquearium ornatui deputetur. Scriptum eſt enim: *Domum tuam decet ſanctitudo, Domine, in longitudinem dierum*. Ubi ſanè & ſanctimoniæ decus, & indeficientis gratiæ expreſſa perſeverantia eſt. Oportet ergo virum, qui ad ornamentum & decorem aſſumitur domus, bo-
F nis ornatum moribus eſſe; & quamvis ſemper ipſe ſit intus, bonum tamen teſtimonium habere & ab his qui foris ſunt. Sunt & alia in natura lignorum horum competentia his, quæ ſpiritualiter diſſeruntur: ſed brevitatis cauſa prætereo.

Tigna cedrina, quid notant Prælatos conſtantes.

Qui ſint eligendi.

2. Cor. 2. 15.

Cypreſſus incorruptæ vitæ clericos ſignificat.

Pſal. 92. 5.

In clerum quales aſſumendi.

4 Notandum verò pulchrè omnem Eccleſiæ ſtatum brevi uno verſiculo comprehenſum, auctoritatem ſcilicet Prælatorum, Cleri decus, populi diſciplinam, monachorum quietem. In horum prorſus, cùm rectè ſunt omnia, ſancta mater Eccleſia conſideratione lætatur, & tunc ea quoque offert intuenda dilecto, cùm ad ejus, tamquam omnium auctoris, refert omnia

Eccleſiæ ſolis ſtatus in quibus conſiſtat.

TOM. IV.

bonitatem, nihil ſibi ex omnibus tribuens. Nam quod ait, *noſter & noſtrarum*, non uſurpationis eſt ſignum, ſed dilectionis: quod nimiæ videlicet fiducia charitatis, nihil ejus, quem valdè diligit, à ſe æſtimet alienum. Nec enim ſe ſponſi contubernio, aut quietis ejus putat arcendam coſortio, quæ ſemper non quæ ſua, ſed quæ illius ſunt, quærere conſuevit: & hæc cauſa, cur ſibi & ſponſo ſimul, ſive lectulum, ſive domos auſa ſit pronuntiare communes. Dixit enim *lectulus noſter, & tigna domorum noſtrarum, & laquearia noſtra:* audacter ſe in poſſeſſione aſſocians, cui junctam non dubitat in amore. Non ita illa, quæ propriæ voluntati nondum abrenuntiavit, ſed per ſe jacet, per ſe habitat: magis autem non per ſe, ſed cum meretricibus luxurioſè vivendo converſatur, concupiſcentias loquor carnis, cum quibus diſſipat bona ſua, & portionem ſubſtantiæ, quam ſibi dividi poſtulavit.

Animæ Deum amanti omnia cum Deo communia.

Luc. 15. 13.

5 Cæterùm tu qui has Spiritus-ſancti voces audis vel legis, putaſne aliqua horum quæ dicuntur, valeas applicare tibi, ac de felicitate ſponſæ, quæ hoc amoris carmine ab ipſo Spiritu canitur, aliquid recognoſcere in temetipſo, ne dicatur & tibi, quia vocem ejus audis, & non ſcis undè veniat, aut quo vadat? En fortè appetis & ipſe contemplationis quietem, & benè facis: tantùm ne obliviſcaris flores, quibus lectulum ſponſæ legis adſperſum. Ergo cura & tu tuum ſimiliter circumdare bonorum floribus operum, virtutum exercitio, tamquam flore, fructum ſanctum otium prævenire. Alioquin delicato ſatis otio dormitare voles, ſi non exercitatus quieſcere appetas, & Liæ fœcunditate neglecta, ſolis cupias Rachelis amplexibus oblectari. Sed & præpoſterus ordo eſt, antè meritum exigere præmium, & antè laborem ſumere cibum, cùm dicat Apoſtolus: *Qui non laborat non manducet*. *A mandatis tuis intellexi*, inquit; ut ſcias, niſi obedientiæ mandatorum contemplationis guſtum penitus non deberi. Non igitur putes de propriæ amore quietis, ſanctæ obedientiæ actibus, ſeniorumve traditionibus præjudicium ullatenus faciendum. Alioquin non dormiet tecum ſponſus in * lecto uno, illo præſertim, quem tibi pro obedientiæ floribus cicutis atque urticis inobedientiæ adſperſiſti. Propter quod non exaudiet orationes tuas, vocatuſque non veniet, nec enim dabit inobedienti copiam ſui tantus obedientiæ amator, ut * mori quàm non obedire maluerit. Sed neque approbat tuæ contemplationis inane otium, qui dicit per Prophetam, *Laboravi ſuſtinens*: ſignificans tempus, quo exul cœlo & patria ſummæ quietis, operatus eſt ſalutem in medio terræ. Magis autem vereor, ne te quoque involvat formidoloſa illa ſententia, ita intonans in perfidiam Judæorum: *Neomenias veſtras, & ſabbata, & feſtivitates alias non feram*; item, *Kalendas veſtras & ſolemnitates veſtras odit anima mea; facta ſunt mihi moleſta*. Et lugebit ſuper te Propheta, & dicet: *Viderunt eam hoſtes, & deriſerunt ſabbata ejus*. Cur enim quod dilectus repudiat non irrideat inimicus?

Contemplatio non appetenda antè bona opera.

2 Theſſ. 3. 10. Pſal. 118. 104.

Obedientia maximè præmittenda.

* al. lectulo.

* al. qui.

Jer. 6. 11.

Iſa. 1. 13.

Thren. 1. 7.

6 Miror valdè impudentiam aliquorum qui inter nos ſunt, qui cùm omnes nos ſua ſingularitate turbaverint, ſua impatientia irritaverint, ſua contumacia & rebellione contempſerint [a], audent nihilo minùs ad tam fœdum conſcientiæ ſuæ lectulum omni orationum inſtantia totius puritatis Dominum invitare. At *cùm extenderitis*, ait, *manus veſtras, avertam oculos meos, & cùm multiplicaveritis orationem, non exaudiam*. Quid enim? Lectulus non eſt floridus, magis autem & putidus eſt; & tu illuc Regem gloriæ trahis? Ad pauſandum hoc facis, an ad cauſandum? Centurio vetat illum intrare ſub tectum ſuum propter ſuam indignitatem, cujus tamen fides in univerſo redolet Iſrael: & tu ad te compellis intrare, tantorum ſordens ſpurcitia vitiorum? Clamat Apoſtolorum Princeps:

Indiſciplinatos è ſuis notat Bernardus.

a

Iſa. 1. 15.

Matth. 8. 8. Rom. 5. 5.

A *Exi à me Domine, quia homo peccator ſum*: & tu dicis, Intra ad me, Domine, quoniam ſanctus ſum? *Omnes*, inquit, *unanimes in oratione eſtote, fraternitatem diligite*. Et vas electionis: *Levantes puras manus*, ait, *ſine ira & diſceptatione*. Videſne quomodo concordent ſibi, & eodem ſpiritu de pace & tranquillitate animi (quam habere debet ille qui orat) loquantur Princeps Apoſtolorum, & Doctor gentium? Perge ergo tu tota die expandere ad Deum manus tuas, qui fratres tota die moleſtas, unanimitatem impugnas, ab unitate te ſeparas.

1. Petr. 3. 17. 1. Tim. 2. 8.

7 Et quid me vis facere, inquis? Profectò ut primò quidem emundes conſcientiam ab omni inquinamento

B iræ & diſceptationis, & murmuris, & livoris; & quicquid omninò adverſari cognoſcitur aut paci fratrum aut obedientiæ ſeniorum, de cordis habitaculo eliminare feſtines. Deindè etiam circumdare tibi flores bonorum quorumcumque actuum & laudabilium ſtudiorum, atque odoramenta virtutum, id eſt quæcumque ſunt vera, quæcumque pudica, quæcumque juſta, quæcumque ſancta, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ; hæc cogitare, in his exerceri curato. Ad iſtiuſmodi ſecurè vocabis ſponſum: quoniam cùm introduxeris eum, veraciter dicere poteris & tu, quia *lectulus noſter floridus*, redolente nimirum conſcientia

C pietatem, ſed pacem, ſed manſuetudinem, ſed juſtitiam, ſed obedientiam, ſed hilaritatem, ſed humilitatem. Et de lectulo quidem ſic.

Præparatio ad contemplationem quæ his neceſſaria.

8 Domum verò Dei ſpiritualem ſeipſum quiſque agnoſcat, qui tamen jam non in carne ambulet, ſed in ſpiritu. *Templum enim Dei*, ait, *ſanctum eſt, quod eſtis vos*. Curate ergo, Fratres, ſpirituali huic ædificio, quod vos eſtis, ne fortè cùm in ſuperiora proficere cœperit, vacillet & corruat, ſi lignis fortibus non fuerit ſubnixum & colligatum: curate, inquam, illi tigna dare imputribilia & immobilia, Timorem videlicet Domini caſtum, illum, qui permanet in ſæculum ſæculi: Patientiam, de qua ſcriptum eſt, quia *patien-*

Domus Dei ſpiritualis homo.

1. Cor. 3 17.

D *tia pauperum non peribit in finem*. Longanimitatem quoque, quæ ſub quovis ſtructuræ pondere inflexibilis perſeverans, in infinita ſæcula vitæ beatæ protenditur, Salvatore loquente in Evangelio: *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit*. Magis autem ſuper omnia Charitatem, quæ numquam excidit, quia *fortis eſt*, inquit, *ut mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio*. Studete deindè his tignis ſubſternere & alligare ligna alia æquè pretioſa & pulchra, cui tamen illa ad manum fuerint in opus laquearium ad decorem domus, ſermonem ſcilicet ſapientiæ ſive ſcientiæ, prophetiam, gratiam curationum, interpretationem ſermonum, & cætera talia, quæ magis noſcuntur

Tigna hujus domus timor Domini & patientia, &c.

Pſal. 9. 19. Matt. 10. 22.

Cant. 8. 6. Laquearia gratiæ gratis datæ.

E ſanè apta ornatui, quàm neceſſaria fore ſaluti. De his præceptum non habeo, conſilium autem do: quoniam quidem iſtiuſmodi ligna conſtat & laborioſè quæri, & difficilè inveniri, & periculoſè elaborari, (nam & rara ea, præſertim his temporibus, terra noſtra producere reperitur) conſulo ſanè & moneo non multopere iſta requiri: magis autem ex lignis aliis laquearia præparari, quæ etſi minus appareant ſplendida, non minus tamen valida eſſe probantur, inſuper & facilius poſſidentur, & tutius.

Rara hæc dona.

9 Utinam & mihi illorum ſuppetat copia lignorum, quibus hortus Sponſi Eccleſia copioſè denſatur, pax, bonitas, benignitas, gaudium in Spiritu-ſancto, mi-

Item fructus Spiritus ſancti.

F ſereri in hilaritate, tribuere in ſimplicitate, gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. An non tu illam domum (quod ad laquearia ſpectat) ſatis abundeque ornatam cenſeas, quam talibus lignis inſpexeris ſufficienter compoſiteque tabulatam? Domine dilexi decorem domus tuæ. Semper da mihi ligna hæc, quæſo, quibus tibi ſemper ornatum exhibeam

Rom. 12. 15.

Pſal. 25. 8.

---

a In editis paſſim hic additur, *ſua inobedientia contriſtaverint*; at hoc comma deeſt in pleriſque mſſ. & verò in idem recidit cum ſuperiori. In primis quidem editis legitur, ſed omiſſo præcedenti; *ſua contumacia & rebellione contempſerint*. Hic verò obſtupeſcere licet, in tam ſancto monachorum cœtu tam indiſciplinatos, paucos quidem, ſed tamen aliquos extitiſſe, quod amplius patet tum ex ſerm. 84. num. 4. tum ex lib. 7. de S. Bernardi vita. Confer ſermonem 3. in Dedicatione, num. 3. & ſerm. 34. de diverſis num. 6. Nimirum hic mali ubique bonis permixti.

Quæ dona prætermittenda.

[A] thalamum conſcientiæ : conſcientiæ dico & meæ, & alterius. Hia contentus ero. Erunt & qui meo in hac re conſilio acquieſcere volent, quia & te puto fore contentum : cætera ſanctis Apoſtolia, & viris apoſtolicis derelinquo. Sed & vos dilectiſſimi, tametſi illa ligna non babeatis; nihilo minus tamen, ſi hæc habetis, confidite; nihilo minus cum omni fiducia accedite ad lapidem ſummum, angularem, electum, precioſum; nihilominus ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum & ipſi tamquam lapides vivi ſuperædificamini, domos ſpiritualea, ſacerdotium ſanctum, offerre ſpiritualea hoſtias, acceptabiles Deo, per Jeſum-Chriſtum, Sponſum Eccleſiæ, Dominum noſtrum, qui eſt ſuper omnia Deus benedictua in ſæcula. Amen. [B]

SERMO XLVII.

De tripſici flore, ſcilicet Virginitatis, Martyrii, & bona Operationis; & de devotione habenda circa divinum officium.

Cant. 2. 1.

1 EGO *flos campi, & liſium convallium.* Ad hoc reſpicere puto, quod ſponſa de reſperſis lectulum floribus commendarat. Ne enim ſibi flores adſcriberet illoa, quibus lectulus decoratus, & venuſtatus thalamus videbatur, [C] infert Sponſus ſe eſſe florem campi; nec de thalamo ſanè prodire flores, ſed de campo; & ſao munere & ſui participatione fieri quod retinet, & quod redolet. Ne quis ergo exprobrare illi poſſet, & dicere, *Quid habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* ipſe dilectæ ſuæ, ſicut ambitioſus amator, ita informator benignus, piè illi dignanterque demonſtrat, cui nitorem, de quo gloriabatur, ac ſuaveolentiam lectuli debeat deputare. *Ego flos campi*, inquit : de me eſt quod gloriaris. Saluberrimè admonemur & ex hoc loco, quia nequaquam gloriari oportet : *& ſi quis gloriatur, in Domino glorietur.* Et ſecundùm litteram [D] iſtud : nunc jam ſcrutemur, ipſo de quo loquitur adjuvante, ſpiritualem qui in ea tegitur intellectum.

1. Cor. 4. 7. — *Teutus tenor.* — *Florum ordo triplex.*

2 Et primò adverte nunc mihi trifarium quemdam floris ſtatum, in *campo*, in *horto*, in *thalamo*: ut poſt hoc etiam illud facilius compertum fiat, cur ſe potiſſimum *campi florem* elegerit appellare. Et in campo quidem atque in horto oritur flos, in thalamo autem minimè. Redolet & lucet in eo, non tamen erectus & ſtana, ut in horto vel campo; ſed planè jacens, tamquam qui illatus ſit, non innatus. Propterea & neceſſe eſt ſanè reparare frequenter, & ſemper recentiores apponere flores, quod diu odorem ſuum minimè retineant, nec decorem. Quòd ſi (ut in alio ſermone præfatus ſum *) lectulus reſperſus floribus conſcientia [E] eſt bonis referta operibus; vides certè, ut ſimilitudo ſervetur, nequaquam ſufficere ſemel vel ſecundò operari quod bonum eſt, niſi inceſſanter addas nova prioribus, quatenus ſeminans in benedictionibus, de benedictionibus & metas. Alioquin jacet & marcet flos boni operis, atque in brevi omnis ex eo & nitor exterminatur, & vigor, ſi non aliis atque aliis ſuperjectis pietatis actibus continuè reparetur. Hoc in thalamo.

** Serm. præced. num. 7.* — *Perſeverantia in bonis operibus neceſſaria.* — *Flos in horto & campo quo diſcrimine.*

3 In horto autem non ita : ſed neque in campo ſimiliter. Ex ſe enim ſemel productis floribus aſſiduè ſubminiſtrant, undè diu in ipſis decus ingenitum perſeveret. Differunt tamen & ipſi inter ſe, quòd hortus qui[F]dem ut floreat, hominum manu & arte excolitur : campus verò ex ſemeptiſo naturaliter producit flores, & abſque omni humanæ diligentiæ adjutorio. Putaſne jam tibi videris advertere quiſnam ille ſit campus, nec ſulcatus vomere, nec defoſſus ſarculo, nec fimo impinguatus, nec manu hominis ſeminatus? honeſtatus * tamen nihilo minus nobili illo flore, ſuper quem conſtat requieviſſe Spiritum Domini? *Ecce*, inquit, *odor filii mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.* Necdum ſpeciem ſuam ille flos agri induerat, & jam dabat odorem ſuum, quando eum, ut hoc præ gaudio exclamaret, præſenſit ſpiritu, corpore marcens

** al. venuſtatus.* — *Gen. 27. 27.* — *Chriſtus flos campi.*

TOM. IV.

[A] ſanctus & ſenex Patriarcha, caligans viſu, ſed odoratu ſagax. Non ſe proindè debuit florem thalami proteſtari, qui flos eſt perpetuo vigens: ſed neque item horti, ne humano videretur opere generatus. Pulchrè autem & convenientiſſimè *flos campi ſum*, ait, qui & abſque humana induſtria prodiit, & ſemel prodeunti nulla eſt deinceps dominata corruptio, ut ſermo impleatur quem dixit : *Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem.*

Pſal. 15. 10. — *Alia allegoria loci præſentis.*

4 Sed, ſi placet, accipe & aliam hujus rei rationem (ut arbitror) non ſpernendam. Non enim ſine cauſa ſanè multiplex ſpiritus à Sapiente deſcribitur, niſi quòd ſub uno litteræ cortice diverſos plerumque ſa[B]pientiæ intellectus tegere conſuevit. Itaque juxta præfatam de floris ſtatu partitionem, flos eſt Virginitas, flos martyrum, flos actio bona. In horto virginitas, in campo martyrium, bonum opus in thalamo. Et bene in horto Virginitas, cui familiaris verecundia eſt, fugitans publici, latibulis gaudens, patiens diſciplinæ. Denique in horto flos clauditur, qui in campo exponitur, ſpargiturque in thalamo. Et habes : *Hortus concluſus, fons ſignatus.* Quod utique clauſtrum pudoris ſignat in virgine, & inviolatæ cuſtodiam ſanctitatis : ſi tamen talis fuerit, quæ ſit ſancta corpore & ſpiritu. Benè item in campo Martyrium, dum Martyres ludibrio omnium exponantur, ſpectaculum [C] facti & Angelis, & hominibus. Nonne illorum miſeranda vox eſt in pſalmo : *Facti ſumus opprobrium vicinis noſtris, ſubſannatio & illuſio his, qui in circuitu noſtro ſunt?* Benè quoque in thalamo Actio bona, quæ conſcientiam & quietam facit, & tutam. Poſt bonum denique opus ſecurius in contemplatione dormitur, & tanto quis fiducialius ſublimia intueri & inveſtigare aggreditur, quanto ſibi conſcius eſt minimè ſe propriæ amore quietis charitatis operibus defuiſſe.

Virginitas attribuitur horto. — *Cant. 4. 12.* — *Martyrium campo.* — *Pſal. 78. 4.* — *Actio bona thalamo.* — *Chriſto hæc omnia conveniunt.*

5 Et hæc omnia ſecundùm aliquid Dominus Jeſus. Ipſe flos horti, virgo Virga virgine generatas. Idem flos campi, martyr, martyrum corona, martyrii forma. Denique foras civitatem eductus eſt, extra ca[D]ſtra paſſus eſt, in ligno elevatus eſt, ſpectandus hominibus, ſubſannandus ab omnibus. Ipſe item thalami flos, ſpeculum, & exemplum totius beneficentiæ, quemadmodum ipſe Judæis proteſtatus eſt dicens : *Multa bona opera oſtendi vobis ex Patre meo*; & item ſcriptura de eo : *Qui pertranſiit*, ait, *benefaciendo & ſanando omnes.* Si igitur hæc tria Dominus, quæ fuit cauſa, ut è tribus ſe *campi florem* maluerit appellare? Profectò ut eam ad tolerantiam animaret, cui noverat imminere (ſi quidem vellet piè vivere in Chriſto) perſecutionem pati. Id ſe ergo libentius profitetur, ad quod potiſſimum vult habere ſequacem; atque hoc eſt, quòd aliàs dixi, quoniam ſemper & illa appetit [E] quietem, & ille incitat ad laborem, denuntians ei, quòd *per multas tribulationes oportet intrare in regnum cælorum.* Undè cùm nova in terris Eccleſia noviter deſponſata ſibi redire ad Patrem diſponeret, dicebat ei : *Venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obſequium ſe præſtare Deo*; item, *Si me*, ait, *perſecuti ſunt, & vos perſequentur.* Potes & tu in Evangelio multa colligere huic denuntiationi malorum perferendorum ſimilia.

Joan. 10. 32. — *Act. 10. 38.* — *Anima appetit quietem, ſed Chriſtus incitat ad laborem.* — *Act. 14. 21.* — *Joan. 16. 2.* — *Joan. 15. 20.*

6 *Ego flos campi, & lilium convallium.* Illa ergo Monſtrante lectulum, ille vocat ad campum, & ad exercitium provocat. Nec putat quicquam perſuaſibilius fore illi ad ineundum certamen, quàm ſi ſeipſum certantis aut exemplum proponat, aut præmium. *Ego* [F] *flos campi.* Sanè utrumvis in hoc ſermone intelligi datur, vel quòd ſit videlicet pugnantis forma, vel quòd gloria triumphantis. UTRUMQUE ES MIHI, Domine Jeſu, & SPECULUM PATIENDI, & PRÆMIUM PATIENTIS. Utrumque fortiter provocat, ac vehementer accendit. Tu doces manus meas ad prælium exemplo virtutis tuæ, tu caput meum poſt victoriam tuæ coronas præſentia majeſtatis, ſive quia pugnantem te ſpecto, ſive quia te expecto non ſolùm coronantem, ſed & coronam : in utroque mirabiliter tibi me allicis; uterque funis violentiſſimus ad trahendum. Trahe me poſt te : libenter te ſequor, libentius fruor. Si ſic bonus

Cant. 2. 1. — *Chriſtus ſe nobis certantibus & exemplum proponit & præmium.*

Digitized by Google

TOM. IV

nus es, Domine, ſequentibus te, qualis futurus es conſequentibus: *Ego flos campi*, qui diligit me, veniat in campum, non refugiat mecum, & pro me inire certamen, ut poſſit dicere: *Bonum certamen certavi*.

2. Tim. 4. 7.

Humiles tantum martyrio idonei.

7 Et quoniam non ſuperbi vel arrogantes, ſed humiles potius, qui de ſe præſumere neſciunt, martyrio idonei ſunt; addit ſe etiam *lilium* eſſe *convallium*, id eſt humilium coronam, ſpecialem gloriam futuræ exaltationis ipſorum hujus eminentia floris deſignans. Erit namque cùm *omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur*: & tunc candor ille vitæ æternæ, lilium planè, non collium, ſed convallium, apparebit. *Juſtus germinavit ſicut lilium*, inquit. Quis juſtus, niſi humilis? Denique cùm ſe manibus Baptiſtæ ſervi Dominus inclinaret, & ille expaveſceret majeſtatem: *Sine*, inquit, *ſic enim decet nos implere omnem juſtitiam*; conſummationem profectò juſtitiæ in humilitatis perfectione conſtituens. Juſtus ergo humilis, juſtus *convallis* eſt. Et ſi humiles inventi fuerimus, germinabimus & nos ſicut lilium, & florebimus in æternum antè Dominum. An non verè vel tunc maximè ſe lilium convallium comprobabit, cùm *reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ*? Non ait corpus noſtrum, ſed *corpus humilitatis noſtræ*: ut hujus lilii miro & ſempiterno candore ſolos ſignificet humiles illuſtrandos. Et hæc dicta ſint pro eo quod ſponſus ſe *florem campi*, & *lilium* eſſe *convallium* proteſtatus eſt.

Isa. 40. 4. *Oſee. 14. 6.* *Matt. 3. 15.* *Juſtitia perfectio in humilitate.* *Philipp. 3. 21.*

8 Jam etiam quid de ſua conſequenter chariſſima proteſtetur, bonum eſſet audire: ſed hora non patitur. Ex Regula namque noſtra * nihil operi Dei præponere licet. Quo quidem nomine laudum ſolemnia, quæ Deo in Oratorio quotidie perſolvuntur, pater Benedictus ideò voluit appellari, ut ex hoc clarius aperiret, quàm nos operi illi vellet eſſe intentos. Undè vos moneo, dilectiſſimi, purè ſemper ac ſtrenuè divinis intereſſe laudibus. Strenuè quidem, ut ſicut reverenter, ita & alacriter Domino aſſiſtatis, non pigri, non ſomnolenti, non oſcitantes, non parcentes vocibus, non præcidentes verba dimidia, non integra tranſilientes, non fractis & remiſſis vocibus muliebre quiddam balba de nare ſonantes; ſed virili (ut dignum eſt) & ſonitu, & affectu voces ſancti Spiritus depromentes. Purè verò, ut nil aliud dum pſallitis quàm quod pſallitis cogitetis. Nec ſolas dico vitandas cogitationes vanas & otioſas: vitandæ ſunt & illæ, illa dumtaxat hora, & illo loco, quas Officiales [a], fratres pro communi neceſſitate, quaſi neceſſario, frequenter admittere compelluntur. Sed ne illa quidem profectò recipere tunc conſuluerim, quæ fortè paulò antè, in clauſtro ſedentes, in codicibus legeratis, qualia & nunc me viva voce diſſerente ex hoc auditorio Spiritus ſancti recentia reportatis. Salubria ſunt, ſed minimè illa ſalubriter inter pſallendum revolvitis. Spiritus enim ſanctus illa hora gratum non recipit, quicquid aliud quàm debes, neglecto eo quod debes, obtuleris. Cujus ſemper facere voluntatem ad ejus voluntatem ipſo inſpirante poſſimus, gratia & miſericordia ſponſi Eccleſiæ Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

** Reg. S. Bened. cap. 43.* *Officio divino ut aſſiſtendum.*

Cogitationes quales ejiciendæ.

SERMO XLVIII.

De laude reciproca, quæ fit inter ſponſum & ſponſam: & qualiter per umbram Chriſti intelligatur corpus & fides ejus.

Cant. 2. 2. *Gen. 3. 18.*

1 S*ICUT lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*. Non bonæ filiæ quæ pungunt. Attende peſſimum germen ejus, cui maledictum eſt, terræ noſtræ. *Cum*, inquit *colueris eam*, *ſpinas & tribulos germinabit tibi*. Donec ergo in carne eſt anima, inter ſpinas profectò verſatur; & neceſſe eſt ut patiatur inquietudines tentationum, tribulationumque aculeos. Quòd ſi lilium eſt ipſa juxta ſponſi verbum, videat quàm vigilem ſollicitamque eſſe oporteat ſuper cuſtodia ſui, ſepta undique ſpinis, hinc indè aculeos intendentibus. Nec enim vel leviſſimam ſpinæ ſuſtinet ullatenus punctionem floris teneritudo, ſed mox ut modicè premitur, perforatur. Sentis quàm meritò neceſſarieque hortetur nos Propheta ſervire Domino in timore; & item Apoſtolus, cum timore nihilo minus & tremore noſtram ipſorum operari ſalutem? Tenebant nimirum proprio experimento hujus ſententiæ veritatem, utpote amici ſponſi, qui minimè prorſus ambigerent, & ad ſuas animas pertinere quod dicitur: *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*. Denique unus eorum, *Converſus ſum*, ait, *in ærumna mea, dum configitur ſpina*. Benè confixus, qui converſus exindè eſt. Benè pungeris, ſi compungeris. Multi cùm ſentiunt pœnam, corrigunt culpam; & talis dicere poteſt: *Converſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina*. Spina culpa eſt, ſpina pœna eſt, ſpina falſus frater, ſpina vicinus eſt malus.

Vita præſens agitur inter ſpinas & aculeos. *Pſal. 2. 11.* *Philip. 2. 12.* *Pſal. 31. 4.* *Spinæ quæ.*

2 *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*. O candens lilium! ô tener & delicate flos! increduli & ſubverſores ſunt tecum: vide quomodo cautè ambules inter ſpinas. Plenus eſt mundus ſpinis: in terra ſunt, in aere ſunt, in carne tua ſunt. Verſari in his, & minimè lædi, divinæ potentiæ eſt, non virtutis tuæ. Sed *confidite*, inquit, *quia ego vici mundum*. Etſi igitur undique tibi intendi proſpicias tribulationum, tamquam tribulorum, aculeos; non turbetur cor tuum neque formidet, ſciens, *quia tribulatio operatur patientiam, patientia probationem, probatio ſpem, ſpes autem non confundit*. Conſidera lilia agri, quomodo inter ſpinas vigent & nitent. Si fœnum quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic cuſtodit, quanto magis amicam & ſponſam ſuam chariſſimam? Denique *cuſtodit Dominus omnes diligentes ſe*. *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*. Non mediocris titulus profectò virtutis, inter pravos vivere bonum, & inter malignantes innocentiæ retinere candorem, & morum lenitatem: magis autem ſi his qui oderunt pacem, pacificum, & amicum ipſis te exhibeas inimicis. Id planè tibi ſimilitudinem datam de lilio jure quodam proprietatis ſpecialiter vindicabit, quòd ipſas utique pungentes ſe ſpinas candore proprio illuſtrare & venuſtare non ceſſat. An non proindè lilium tibi videtur, implere quodam modo Evangelii perfectionem, qua orare jubemur pro calumniantibus & perſequentibus nos, benefacere his qui oderunt nos? Ergo & tu fac ſimiliter, & erit anima tua amica Domini, & laudabit te de te, dicens: quia *ſicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*.

Verſari inter ſpinas, & non lædi, difficile. *Joan. 16. 33.* *Rom. 5. 3.* *Facile tamen protegente Deo.* *Pſal. 144. 20.* *Inter malos bonum eſſe eximia virtus.* *Luc. 6. 28.*

3 Sequitur: *Sicut malus inter ligna ſilvarum, ſic dilectus meus inter filios*. Reddit ſponſa præconii vicem commendanti ſe ſponſo, à quo laudari eſt laudabilem fieri; & quem laudare, intelligere & admirari laudabilem. Et ſicut ex eminenti flore figurata à ſponſo laus ejus eſt, ita è regione & ex excellenti ligno ipſa illius ſingularem gloriam eminentiamque demonſtrat. Movet tamen me de ligno hoc, quòd non tantæ eſſe excellentiæ videatur, quantæ aliqua cæterorum; & ideò minus dignè aſſumi in opus ſimilitudinis: utpotè quòd non ſufficiat laudis vicem implere. *Sicut malus inter ligna ſilvarum, ſic dilectus meus inter filios*. Denique nec ſponſa magni æſtimaſſe videtur, quæ hoc in lignis ſilvarum tantum efferre curavit, nimirum ſterilibus, nec fructus humano victui aptos ferentibus. Cur ergo omiſſis melioribus & nobilioribus lignis, hujus mediocritas arboris adducta in medium eſt ad formandum ſponſi præconium? Itane ad menſuram laudem recipere debuit, qui ad menſuram Spiritum non accepit? Hoc nempè data de illa arbore ſimilitudo facit ut videatur habere ſuperiorem, qui parem non habet. Quid dicemus ad hæc? Fateor, parva laus, quoniam parvi laus. Non enim hoc loco prædicatur magnus Dominus & laudabilis nimis, ſed par-

Cant. 2. 3. *Sponſus cur malo comparatus.*

[a] Officiales, qui exterioribus officiis deputati ſunt, diſtinguit à Clauſtralibus in ſermone 9. de diverſis num. 4. & infra Sermone 37. num. 2.

vus Do-

vus Dominus & amabilis nimis, parvulus utique, qui natus eſt nobis.

Iſa. 9. 6.

4 Ergo non majeſtas attollitur hîc, ſed commendatur humilitas; digneque ac rationabiliter quod infirmum & tantum eſt Dei, hominum fortitudini & ſapientiæ ante fertur. Ipſi ſunt namque ligna ſilveſtria & infructuoſa: quoniam, ſecundùm Prophetam, *omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt; non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum*. *Sicut malus inter ligna ſilvarum, ſic dilectus meus inter filios.* Una inter ligna ſilvarum Dominus Jeſus arbor faciens fructum, ſecundùm hominem ſanè etſi prælatus hominibus, ſed ab Angelis minoratus. Miro etenim modo & Angelis ſeſe factus ea ſubjecit, & Angelos ſibi manens Deus ſubjectos retinuit. Denique *videbitis*, inquit, *Angelos aſcendentes & deſcendentes ſuper Filium hominis*, quòd in uno eodemque homine Chriſto Jeſu & infirmitatem foveant, & ſtupeant majeſtatem. Quia ergo ſponſæ id dulcius, quòd ſe immiſit, ſapit; libentius attollit gratiam, præfert miſericordiam, ſtupet dignationem. Libuit proindè hominem inter homines admirari, non inter Angelos Deum: tamquam malus inter ligna excellit ſilvarum, & non planè inter hortorum plantaria. Nec putat minui laudes, ubi de conſideratione infirmitatis, pietatis bonitas exaltatur. Quo enim juxta aliquid à laudibus temperat, eo item juxta aliquid magis laudat, minùs proſequens gloriam dignitatis, ut gratia dignationis emineat. Sicut ergo Apoſtolus quod ſtultum & infirmum eſt Dei, ſapientius fortiuſque dicit eſſe hominibus, ſed non Angelis; & ſicut Propheta ſpecioſum prædicat forma præ filiis hominum, & non præ Angelis: ſic iſta certè in eodem ſpiritu loquens, ſub typo fructiferæ arboris ſilveſtriumque lignorum hoc loco efferre voluit Hominem Deum ſuper omnem gratiam hominum, non autem ſuper excellentiam Angelorum.

Pſal. 13. 3. — Cant. 2. 3. — Pſal. 8. 6. — Joan. 1. 51. — 1. Cor. 1. 25. — Pſal. 44. 3.

5 *Sicut malus inter ligna ſilvarum, ſic dilectus meus inter filios.* Et benè *inter filios*: quia cùm eſſet unicus Patris ſui, multos illi & abſque invidia filios acquirere ſtuduit, quos non confunditur vocare fratres, ut ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. Jure autem præponitur univerſis adoptatis per gratiam is, qui per naturam filius eſt. *Sicut malus inter ligna ſilvarum, ſic dilectus meus inter filios.* Meritò *ſicut malus*, qui inſtar fructiferæ arboris & umbram refrigerii habet, & fert fructum optimum. An non verè fructiferum lignum, cujus *flores fructus honoris & honeſtatis*? Denique lignum vitæ eſt apprehendentibus eum. Non comparabuntur huic omnia ligna ſilvarum: quia etſi ſint arbores pulchræ & magnæ, quæ opem ferre videantur orando, miniſtrando, docendo, exemplis juvando: ſolus tamen Dei ſapientia Chriſtus lignum eſt vitæ, ſolus panis vivus qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mundo.

Chriſtus excellentior filiis per gratiam. — Eccli. 24. 23. — Prov. 3. 18.

6 Ideò ait: *Sub umbra ejus quem deſideraveram ſedi, & fructus ejus dulcis gutturi meo.* Meritò ejus deſideraverat umbram de quo & refrigerium eſſet, & refectionem pariter acceptura. Nam cætera quidem ſilvarum ligna, etſi umbram ſolatii habent, ſed non vitæ refectionem, non fructus perpetuos ſalutis. Unus eſt enim vitæ auctor, unus mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus, qui dicit ſponſæ ſuæ: *Salus tua ego ſum*. *Non Moyſes*, inquit, *dedit vobis panem hunc de cœlo, ſed Pater meus dat vobis panem de cœlo verum*. Propterea ergo Chriſti notiſſimum deſideraverat umbram, quòd ſolus ſit qui non ſolùm ab æſtu refrigerat vitiorum, ſed & replet delectatione virtutum. *Sub umbra ejus quem deſideraveram ſedi.* Umbra ejus, caro ejus: umbra ejus, fides. Mariæ obumbravit proprii Filii caro, mihi Domini fides. Quamquam & mihi quoque quomodo non obumbrat caro, qui in myſterio manduco eam? Et ſancta nihilo minùs Virgo fidei & ipſa experta eſt umbram, cui dictum eſt: *Et beata quæ credidiſti*. *Sub umbra ejus quem deſideraveram ſedi.* Et Propheta: *Spiritus*, inquit, *antè faciem noſtram Chriſtus Dominus, in umbra ejus vivemus inter gentes*. In umbra in gentibus, in luce cum Angelis. In umbra ſumus quamdiu per fidem ambulamus: & non per ſpeciem: & ideò juſtus in umbra, qui ex fide vivit. At qui vivit ex intellectu, beatus eſt: quia non in umbra jam, ſed in lumine. Juſtus erat David, & ex fide vivebat, cùm dicebat Deo: *Da mihi intellectum, ut diſcam mandata tua, & vivam*: ſciens ſucceſſurum fidei intellectum, intellectui revelandum lumen vitæ, & luminis vitam. Prius eſt venire ad umbram, & ita ad id, cujus umbra eſt, pertranſire: quoniam *niſi credideritis*, ait, *non intelligetis*.

Cant. 2. 3. — Chriſti umbra deſiderabilis. — 1. Tim. 2. 5. — Joan. 6. 32. — Umbra Chriſti, caro ejus, & fides. — Luc. 1. 45. — Thren. 4. 20. — Pſal. 118. 73. — Iſai. 7. 9.

7 Vides fidem & vitam eſſe, & vitæ umbram. Nam è regione vita in deliciis agens, quoniam non eſt ex fide, & mors eſt, & umbra mortis. *Quæ enim*, inquit, *vidua in deliciis eſt, vivens mortua eſt*. Denique *ſapientia carnis mors eſt*. Sed & mortis eſt umbra, illius ſcilicet quæ cruciat in æternum. Sedimus & nos aliquando in tenebroſis & umbra mortis carnaliter converſantes, & non ex fide viventes, mortui jam quidem juſtitiæ, à morte verò ſecunda paulò minùs abſorbendi. Quantum etenim umbra propè eſt corpori cujus eſt umbra, tantum pro certo vita illa noſtra inferno appropinquavit. Denique *niſi quia Dominus adjuvit me*, inquit, *paulò minùs habitaſſet in inferno anima mea*. Nunc autem de umbra mortis ad vitæ tranſivimus umbram, magis autem tranſlati ſumus de morte ad vitam, in Chriſti umbra viventes, ſi tamen viventes, & non mortui. Nec enim, reor, continuo, ut quis in umbra ejus fuerit, quòd vivat in ea: quia non planè omnis qui fidem habet, ex fide vivit. Nam fides ſine operibus mortua eſt; nec poteſt dare vitam, quam minimè ipſa habuerit. Ideò Propheta cùm dixiſſet, *Spiritus antè faciem noſtram Chriſtus Dominus*, non contentus fuit ſequi & dicere: In umbra ejus ſumus, ſed *in umbra*, inquit, *ejus vivimus inter gentes*. Et tu ergo vide ut vivas exemplo Prophetæ in umbra ejus, ut quandoque & regnes in lumine ejus. Nec enim tantùm umbram habet, habet & lucem. Ipſe per carnem umbra eſt fidei, ipſe intelligentiæ lumen per ſpiritum. Et caro eſt enim, & ſpiritus. Caro in carne manentibus, ſpiritus antè faciem noſtram, id eſt in futuro: ſi tamen quæ retro ſunt obliviſcentes, ad ea quæ antè ſunt noſmetipſos extendimus, quò pervenientes experiamur de verbo quod dixit: *Caro non prodeſt quicquam, ſpiritus eſt qui vivificat*. Nec ignoro, quòd in carne adhuc manens quis dixerit: *Etſi cognovimus Chriſtum ſecundùm carnem, ſed nunc jam non novimus*. At hoc ille: nos verò qui nondum in paradiſum, nondum ad tertium cœlum rapi meruimus, Chriſti interim carne paſcamur, myſteria veneremur, exempla ſectemur, fidem ſervemus; & vivimus, profectò in umbra.

Vita in deliciis & mors eſt, & umbra mortis. — 1. Tim. 5. 6. — Rom. 8. 6. — Pſal. 93. 17. — 1. Joan. 3. 14. — Fides ſine operibus inanis. — Thren. 4. 20. — Joan. 6. 64. — 2. Cor. 5. 16.

8 *In umbra ejus quem deſideraveram ſedi.* Fortaſſis felicius aliquid iſta expertam ſe gloriatur in eo, quòd ſe in umbra dicit, non, ut Propheta, vivere, ſed ſediſſe. Sedere enim quieſcere eſt. Plus eſt autem quieſcere in umbra, quàm vivere: ſicut vivere plus eſt, quàm tantummodo eſſe in ea. Igitur quod eſt commune multorum Propheta aſſumens ſibi, *In umbra ejus vivimus*, inquit: ſponſa verò habens prærogativam, etiam quòd ſub ea ſingulariter ſederit, gloriatur. Non enim ut ille pluraliter, *Vivimus*, ita & hæc, *Sedimus* dixit; ſed ſingulariter, *ſedi*, ut agnoſcas prærogativam. Ubi itaque nos cùm labore vivimus, qui conſcii peccatorum ſub timore ſervimus, ibi hæc devota & amans ſuaviter requieſcit. Denique timor pœnam habet, amor ſuavitatem. Undè ait: *& fructus ejus dulcis gutturi meo*, guſtum contemplationis ſignificans, quem obtinuerat per amorem ſuaviter ſublevata. At iſtud in umbra, quia per ſpeculum & in ænigmate. Erit cùm declinaverint umbræ creſcente lumine, immò penitus diſparuerint, & ſubintrabit ſicut perſpicua, ita & perpetua viſio; eritque non modo ſuavitas gutturi, ſed & ſatietas ventri; ſine faſtidio tamen: *Sub umbra ejus quem deſideraveram ſedi, & fructus ejus dulcis gutturi meo*. Nos quoque ubi ſponſa pauſat, pauſemus pariter, de ſumpto guſtu Patrem familias glorificantes, qui nos ad tales epulas invitavit, ſponſum Eccleſiæ

Vivere in umbra & ſedere quid differant. — Thren. 4. 20. — Cant. 2. 3.

TOM. IV. Jeſum-Chriſtum Dominum noſtrum, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO XLIX.

Qualiter per diſcretionem ordinatur Charitas, ut omnia membra Eccleſia, id eſt electi, invicem colligentur.

Cant. 2. 4.

1 I*Ntroduxit me rex in cellam vinariam, ordinavit in me charitatem.* Ut quidem propoſiti capituli videtur tonare littera, habito pro votis dulci admodum familiarique colloqoio cum dilecto, illo abeunte ſponſa regreditur ad adoleſcentulas, aſpectu ita ipſius affatuque refecta atque accenſa, quatenus ebriæ ſimilis appareret. Et quaſi illis ſtupentibus novitatem, & quærentibus cauſam, reſpondit mirum minimè eſſe, ſi vino æſtuaret, quæ in cellam vinariam introiſſet. Et ſecundùm litteram ita. Secundùm ſpiritum quoque non negat ebriam, ſed amore non vino, niſi quòd amor vinum eſt. *Introduxit me rex in cellam vinariam.* Quando præſens eſt ſponſus, & ſponſa ad ipſum ſermonem dirigit; tunc *ſponſus* dicitur aut *dilectus*, aut *quem diligit anima mea*, inquit: loquens verò de ipſo adoleſcentulis, *regem* nominat. Ut quid hoc? Propterea credo, quia & ſponſæ amanti atque dilectæ conveniat uti familiarius (quod ad ſe eſt) amoris nominibus & adoleſcentulis, tamqoam diſciplina indigentibus; opus ſit reverendo premi vocabulo majeſtatis.

Modus loquendi ſponſi de ſponſa varius.

2 *Introduxit me rex in cellam vinariam.* Quænam iſta ſit cella vinaria, prætereo dicere, quia dixiſſe me recolo. Tamen ſi ad Eccleſiam referatur ſermo, cùm repleti Spiritu-ſancto Diſcipuli muſto ebrii à populo putarentur; tunc tamquam amicus ſponſi pro ſponſa ſtans Petrus in medio eorum: *Non*, inquit, *ſicut vos æſtimatis, hi ebrii ſunt.* Attende interim, quòd non omninò ebrios, ſed ebrios, ſicut ab illis æſtimati ſunt, denegavit. Erant enim ebrii, ſed Spiritu-ſancto, non muſto. Et quaſi teſtificarentur ad plebem, revera ſe in cellam fuiſſe vinariam introductos, rurſum Petrus pro omnibus: *Sed hoc eſt*, ait, *quod dictum eſt per Prophetam Joel: Et erit in noviſſimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo ſuper omnem carnem, & prophetabunt filii veſtri & filiæ. Juvenes veſtri viſiones videbunt, & ſenes veſtri ſomnia ſomniabunt.* An non tibi cella videtur fuiſſe vinaria illa domus, in qua erant Diſcipuli pariter congregati, *cùm factus eſt repentè de cælo ſonus, tamquam advenientis ſpiritus vehementis, & replevit totam domum, ubi erant ſedentes*, adimplevitque prophetiam Joel? Et nonne unuſquiſque illorum exiens inebriatus ab ubertate domus illius, & torrente voloptatis tantæ potatus, dicere merito quibat: *Quoniam introduxit me rex in cellam vinariam.*

Act. 2. 15. Apoſtolorum ebrietas poſt acceptum Spiritum ſanctum qualis.

Joel. 2. 28.

Act. 2. 2.

3 Sed tu quoque, ſi collecto tuo ſpiritu, mente ſobria & vacua curis, orationis domum ſolus introeas, & ſtans coram Deo ad unum aliquod de altaribus cœli januam tangas ſancti deſiderii manu, & præſentatus choris Sanctorum, tua penetrante devotione (ſiquidem oratio juſti penetrat cœlos) in ipſorum præſentia miſerandus deplores miſerias & calamitates quas pateris; crebris ſuſpiriis & gemitibus inenarrabilibus prodas neceſſitatem, flagites pietatem: ſi, inquam, hoc egeris, confido in eo qui dixit: *Petite, & accipietis*, quia ſi perſeveraveris pulſans, non exibis vacuus. Verùm cùm te nobis reddideris plenum gratia & charitate, nec poteris ſpiritu fervens diſſimulare munus acceptum, quod ſine invidia communicabis; eriſque omnibus in gratia, quæ data eſt tibi, non modo gratus, ſed fortaſſis etiam admirandus: poteris & ipſe veraciter proteſtari, quia *introduxit me rex in cellam vinariam*: tantùm cautus eſto, non in te; ſed in Domino gloriari. Nec omne donum, quamvis ſpirituale, prodire dixerim de cella vinaria, cùm ſint & aliæ penes ſponſum cellæ vel apothecæ, diverſa in ſe recondita habentes dona atque chariſmata, ſecundùm divitias gloriæ ejus: de quibus cellis memini me alibi [a] latius diſputaſſe. *Nonne hæc condita ſunt*, inquit, *apud me & ſignata in theſauris meis?* Ergo pro diverſitate cellarum, diviſiones gratiarum ſunt, & unicuique manifeſtatur Spiritus ad utilitatem. Et quamquam alii quidem detur ſermo ſapientiæ, alii autem ſermo ſcientiæ, alii verò prophetia, alii gratia curationum, alii genera linguarum, alii interpretatio ſermonum, aliaque aliis his ſimilia: non tamen quis horum pro hujuſmodi dicere poterit, quòd introductus fuerit in cellam vinariam. Ex aliis quippè cellis ſive theſauris iſta ſumuntur.

Alia introductio in cellam vinariam.

Matth. 7. 7.

Omne donum de cella vinaria non depromitur.

a Sup. ſer. 23. Deut. 32. 34.

1. Cor. 12. 8.

4 Sed ſi quis orando obtineat mente excedere in id divini arcani, undè mox redeat divino amore vehementiſſimè flagrans, & æſtuans juſtitiæ zelo, necnon & in cunctis ſpiritualibus ſtudiis atque officiis pernimium fervens, ita ut poſſit dicere, *Concaluit cor meum intra me, & in meditationibus meis exardeſcit ignis*: is planè, cùm ex charitatis abundantia bonam & ſalutarem vini lætitiæ ructare crapulam cœperit, in cellam non immeritò perhibebitur vinariam introiſſe. Cùm enim duo ſint beatæ contemplationis exceſſus, in intellectu unus, & alter in affectu; unus in lumine, alter in fervore; unus in agnitione, alter in devotione: pius ſanè affectus, & pectus amore calens, & ſanctæ devotionis infuſio, etiam & vehemens ſpiritus repletus zelo, non planè aliundè, quàm è cella vinaria reportantur: & cuicumque cùm horum copia ſurgere ab oratione donatur, poteſt in veritate loqui: quia *introduxit me rex in cellam vinariam.*

Item alia introductio in cellam vinariam.

Pſal. 38. 4.

Contemplationis duplex exceſſus.

5 Sequitur: *Ordinavit in me charitatem.* Omninò neceſſariè. Importabilis ſiquidem abſque ſcientia eſt zelus. Ubi ergo vehemens æmulatio, ibi maximè diſcretio eſt neceſſaria, quæ eſt ordinatio charitatis. SEMPER quidem zelus abſque ſcientia minùs efficax, minuſque utilis invenitur; plerumque autem & pernicioſus valdè ſentitur. Quo igitur zelus fervidior, ac vehementior ſpiritus, profuſiorque charitas; eo vigilantiori opus ſcientia eſt, quæ zelum ſupprimat, ſpiritum temperet, ordinet charitatem. Proindè ſanè ne tamquam nimia & importabilis pro impeto ſpiritus, quem è cella videtur vinaria reportaſſe, præſertim ab adoleſcentulis ſponſa timeatur; jungit quod diſcretionis eſt etiam ſe pariter accepiſſe, id eſt ordinem charitatis. DISCRETIO quippè omni virtuti ordinem ponit, ordo modum tribuit & decorem, etiam & perpetuitatem. Denique ait: *Ordinatione tua perſeverat dies*, diem virtutem appellans. Eſt ergo diſcretio non tam virtus, quàm quædam moderatrix & auriga virtutum, ordinatrixque affectuum, & morum doctrix. Tolle hanc, & virtus vitium erit, ipſaque affectio naturalis in perturbationem magis convertetur, exterminiumque naturæ. *Ordinavit in me charitatem.* Factum eſt autem hoc, cùm in Eccleſia quoſdam quidem dedit Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Evangeliſtas, alios Paſtores & Doctores ad conſummationem ſanctorum. Oportet autem ut hos una omnes charitas liget, & contemperet in unitatem corporis Chriſti: quod minimè omninò facere poterit, ſi ipſa non fuerit ordinata. Nam ſi ſuo quiſque feratur impetu ſecundùm ſpiritum quem accepit, & ad quæque volet indifferenter, prout afficitur, & non rationis judicio convolavit; dum ſibi aſſignato officio nemo contentus erit, ſed omnes omnia indiſcreta adminiſtratione pariter attentabunt, non planè unitas erit, ſed magis confuſio.

Zelus abſque ſcientia ac diſcretione non rationabilis.

Diſcretio ordo & auriga virtutum. Pſal. 118. 91.

Epheſ. 4. 11. Diſcretionis regula quàm neceſſaria.

6 *Ordinavit in me charitatem.* Utinam & in me Dominus Jeſus tantillum ordinet charitatis quod dedit: ut ſic mihi curæ ſint univerſa quæ ſunt ipſius, ut tamen quod mei potiſſimùm propoſiti ſeu officii eſſe conſtiterit, ante omnia curem: ſed ſanè ita id prius, ut tamen ad multa, quæ mihi ſpecialiter non attinent, afficiar ampliùs. Non enim ſemper quod prius curandum, id etiam diligendum ampliùs erit: cùm ſæpè quod prius eſt ad ſollicitudinem, minus ſit ad [a] utilita-

Charitas in Fratres quomodo rectè ordinanda.

a Ita ſcripti noſtri omnes, atque editi primi. Subſequentes Del ſollicito, &c. Horſtius, proinde quòd veritas judicat, proponitur de judicio, &c.

tem, ac per hoc minus eſſe oporteat & in affectu. FREQUENTER proindè quod pro injuncto præponitur, de judicio poſthabetur: & quod veritas judicat præponendum, id charius amplectendum ordo poſtulat charitatis. Nonne verbi gratia, ex injuncto incumbit mihi cura omnium veſtrum? Jam quicquid huic fortè prætulero operi, quo minùs ipſi invigilem dignè & utiliter pro viribus exequendo, etſi ex charitate fortaſſis id facere videar, ordinis tamen ratio non conſentit. Quòd ſi ante omnia quidem (ut debeo) huic intendo curæ, non autem magis ad majora gaudeo Dei lucra, quæ per alterum fieri fortè compereo; patet me ordinem charitatis ex parte tenere, ex parte nequaquam. Si verò me & ad id ampliùs, quod ſpecialiùs incumbit, ſollicitum, & nihilo minùs ad illud, quod majus eſt, magis affectum exhibeam; utrobique profectò inventor charitatis ordinem aſſecutus, & non eſt cur dicere non poſſim etiam ipſe, quia *ordinavit in me charitatem*.

Alieno bono plus aliquando gaudendum quàm ſuo. Conter. ſerm. ſeq. num. 5. 6.

7 Si autem dicas difficilè quemquam plus alieno gaudere magno bono, quàm proprio parvo: advertes certè vel ex hoc excellentiam gratiæ apud ſponſam, & quoniam * non cuilibet animæ dicere ſit, quia *ordinavit in me charitatem*. Quare facies deciderunt quorumdam veſtrum modò ad hunc ſermonem? Nam alta ſuſpiria teſtantur triſtitiam animorum, conſcientiarumque dejectionem. Nimirum metientes noſmetipſos nobis, ſentimus alicui noſtrum pro noſtræ imperfectionis experientia, quàm rara virtus ſit alienæ non invidere virtuti, nedum gaudere ad illam, nedum etiam tanto plùs quàm ad propriam quemque gratulari, quanto ſe perpenderit in virtute ſuperatum. Adhuc modicum lumen in nobis eſt, Fratres, quotquot de nobis ita ſentimus. *Ambulemus dum lucem habemus: ne tenebræ nos comprehendant*. Ambulare, proficere eſt. Ambulabat Apoſtolus, qui dicebat: *Non arbitror me comprehendiſſe*; & addit: *Unum autem, quæ retro ſunt obliviſcens, ad ea quæ antè ſunt, me extendo*. Quid eſt, *unum autem*? Unum autem, inquit, quaſi remanſit mihi ad remedium, ad ſpem, ad conſolationem. Quid illud? *Quæ retro ſunt* videlicet *obliviſcens, ad ea quæ antè ſunt me extendo*. Magna fiducia! quòd magnum electionis Vas perfectum abnuens, profectum fatetur. Ergo non ambulantem, ſed ſedentem à mortis tenebris comprehendi periculum eſt. Et quis ſedens, niſi qui non curat proficere? Id caveto: & ſi morte præoccupatus fueris, in refrigerio eris. Dices Deo: *Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo* nihilo minùs, inquit, *omnes ſcribentur*. Qui omnes? Profectò qui in deſiderio proficiendi inveniuntur. Sequitur enim: *Dies formabuntur, & nemo in eis*, ſubaudis peribit. Dies proficientes intellige, qui ſi morte præoccupati fuerint, in eo quod eis deeſt perficiendi ſunt. Formabuntur, & nemo in eis informis relinquetur.

** al. quàm.*

Rara virtus de aliena gaudere virtute, non invidere.

Joan. 12. 35.

Philip. 3. 13.

Salvabuntur qui ſunt in deſiderio proficiendi. V. epiſt. 254. num. 3.

Pſal. 138. 16.

8 Et quomodo, ais, ego proficere poſſum, qui fratri proficienti invideo? Si doles quòd invides, ſentis, ſed non conſentis. Paſſio eſt, quandoque ſananda, non actio condemnanda. Tantùm non illic reſideas, iniquitatem meditans in cubili tuo, qualiter videlicet foveas morbum, ſatisfacias peſti, perſequaris inſontem, benè ab illo geſta calumniando, deprimendo, pervertendo, atque impediendo gerenda. Alioquin non nocet ambulanti & extendenti ſe ad meliora, quòd jam non ipſe operatur, ſed quòd habitat in eo peccatum. Non eſt ergo damnatio illi, qui non dat membra ſua arma iniquitati, non linguam ad detrahendum, non quicquam reliqui corporis ad lædendum nocendumve aliquo modo: magis autem confunditur ſic ſe eſſe malè affectum: & inolitum ex longo vitium confitendo, flendo, orando conatur expellere; & eùm non prævalet, mitior indè ad omnes, atque apud ſe humilior invenitur. Quis ſanum ſapiens hominem damnet, qui à Domino didicit mitis eſſe, & humilis corde? Abſit ut inveniatur expers ſalutis imitator Salvatoris, ſponſi Eccleſiæ Domini noſtri Jeſu Chriſti, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Non ſenſus ſed conſenſus peccatum facit.

Rom. 7. 20.

TOM. IV.

Matt. 11. 29.

SERMO L.

De duplici Charitate, ſcilicet actuali & affectuali; & ejus ordinatione.

1 VOS forſitan expectatis tractari ſequentia, explicitum putantes verſiculum, qui noviſſimè tractabatur. Verùm ego aliud molior: habeo enim quod adhuc vobis apponam de fragmentis heſterni convivii, quæ mihi collegeram ne perirent. Peribunt autem, ſi nulli appoſuero: nam ſi voluero ea habere ſolus, ipſe peribo. Nolo proindè veſtram illis, quam benè novi, fraudare ingluviem: præſertim cùm ſint de ferculo charitatis, eo dulcia, quo ſubtilia: eo ſapida, quo minuta. Alioquin contra charitatem eſt valdè nimis de ipſa charitate fraudare. Itaque hìc ſum: *Ordinavit in me charitatem*.

Charitati contrarium eſt ſibi retinere aliis utilia.

Cant. 2. 4.

2 a Eſt charitas in actu, eſt & in affectu. Et de illa quidem quæ operis eſt, puto datam eſſe legem hominibus, mandatumque formatum, nam in affectu quis ita habeat, ut mandatur? Ergo illa mandatur ad meritum, iſta in præmium datur. Cujus initium quidem, profectumque vitam quoque præſentem experiri divina poſſe gratia non negamus: ſed planè conſummationem defendimus futuræ felicitati. Quomodo ergo jubenda fuit, quæ implenda nullo modo erat? Aut ſi placet tibi magis de affectuali datum fuiſſe mandatum non indè contendo, dummodo acquieſcas & tu mihi, quòd minimè in vita iſta ab aliquo hominum poſſit, vel potuerit adimpleri. Quis enim ſibi arrogare id audeat, quod ſe Paulus ipſe fatetur non comprehendiſſe? Nec latuit Præceptorem, præcepti pondus hominum excedere vires: ſed judicavit utile ex hoc ipſo ſuæ illos inſufficientiæ admoneri, & ut ſcirent ſanè, ad quem juſtitiæ finem niti pro viribus oporteret. Ergo mandando impoſſibilia, non prævaricatores homines fecit, ſed humiles, ut omne os obſtruatur, & ſubditus fiat omnis mundus Deo: *quia ex operibus legis non juſtificabitur omnis caro coram illo*. Accipientes quippè mandatum, & ſentientes defectum, clamabimus in cœlum, & miſerebitur noſtri Deus: & ſciemus in illa die, quia *non ex operibus juſtitiæ quæ fecimus nos, ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſalvos nos fecit*.

Charitas duplex, in actu & in affectu.

Affectualis charitatis præceptum in hac vita impleri nequit.

V. Tract. de dilig. Deo, c. 10. num. 29.

Philipp. 3. 13.

Rom. 3. 20.

Tit. 3. 5.

3 Atque hoc dixerim, ſiquidem conſenſerimus affectualem legem fuiſſe mandatam. Sed actuali * id potiùs convenire indè vel maximè apparere videtur, quòd cùm dixiſſet Dominus, *Diligite inimicos veſtros*, mox de operibus infert: *Benefacite his qui oderunt vos*. Item Scriptura: *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum; ſi ſitit, potum da illi*. Et hic de actu habes, non de affectu. Sed audi item Dominum etiam de ſui dilectione mandantem: *Si diligitis me*, inquit, *ſermones meos* b *ſervate*. Atque hìc quoque ad opera mittimur per injunctam obſervantiam mandatorum. Supervacuè autem de opere monuiſſet, ſi in affectione jam fuiſſet dilectio. Sic te ergo neceſſe eſt & illud accipere, quòd juberis diligere proximum tuum ſicut teipſum, etſi non ita apertè expreſſum ſit. An non denique ſatis tibi eſſe judices ad implendum iſtud de proximi dilectione mandatum, ſi id perfectè obſerves, in quo omni homini rectè de lege naturæ præſcribitur: *Quod tibi non vis fieri, alii ne feceris*? & item illud: *Quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis*.

De actuali potius legis præceptum intellige.

a

Luc. 6. 27.

Rom. 12. 20.

** V. Notas.*

Joan. 14. 15.

b

Matt. 22. 39.

Matth. 7. 12.

---

a Bernardi ſententia eſt, præceptum de diligendo convenire potiùs charitati actuali, quàm affectuoſæ, ſed affectuoſæ nomine intelligit amorem illum perfectiſſimum, qui ſolis beatis, aut certè perfectis competit: actualem verò, qui non ſiſtit in ſimplici affectu, ſed in effectum prorumpit, ita ut internum dilectionis actum neutiquam excludat. *Neque hoc dico*, inquit num. 4. *ut ſine affectione ſimus*, immò potiùs includat dilectionem internam, *quæ etſi nondum dulci illo amore ſuaviter reficit*, amore tamen amoris ipſius vehementer accendit. Et hic eſt amor internus, *quo contenta eſt charitas actualis*, num. 6. Vide Admonitionem ad librum de diligendo Deo, ſupra col. 587.

b *Ubi autem ſervandi ſunt? Haud dubium quin in corde*, ait Bernardus in ſermone 5. de Adventu num. 2. immò & ex corde, ſicut ibidem explicat, ita ut ſint inſtar cibi, qui *tranſeat in affectiones, & in mores*.

TOM. IV.

4 Neque hoc dico, ut ſine affectione ſimus, & corde atido ſolas moveamus manus ad opera. Legi inter alia, quæ ſcribit Apoſtolus magna & gravia hominum mala, hoc quoque adnumeratum, *ſine affectione* ſcilicet eſſe. Sed eſt affectio quam caro gignit; & eſt quam ratio regit, & eſt quam condit ſapientia. Prima eſt, quam Apoſtolus legi Dei dicit non eſſe ſubjectam, nec eſſe poſſe: ſecunda, quam perhibet è regione conſentientem legi Dei, quoniam bona eſt: nec dubium diſtare inter ſe contentioſam & conſentaneam. Longè verò tertia ab utraque diſtat, quæ & guſtat, & ſapit quoniam ſuavis eſt Dominus, primam eliminans, ſecundam remunerans. Nam prima quidem dulcis, ſed turpis: ſecunda ſicca, ſed fortia; ultima pinguis, & ſuavis eſt. Igitur per ſecundam opera fiunt, & in ipſa charitas ſedet, non illa affectualis, quæ ſale ſapientiæ condita pingueſcens magnam menti importat multitudinem dulcedinis Domini: ſed quædam potiùs actualis, quæ etſi nondum dulci illo amore ſuaviter reficit, amore tamen amoris ipſius vehementer accendit. *Non diligamus*, ait, *verbo, neque lingua, ſed opere & veritate*.

Rom. 1. 31. Affectio triplex; carnis, rationis, & ſapientiæ. *Rom. 8. 7.* *Rom. 7. 16.* *Pſal. 33. 8.* *Joan. 3. 18.*

5 Vides quomodo cautè medius incedit inter vitioſum atque affectuoſum amorem, ab utroque pariter hanc diſtinguens actualem & ſalutiferam charitatem? Nec linguæ mentientis in hac dilectione recipit fictum, nec turſum afficientis exigit ſapientiæ guſtum. *Opere*, inquit, *diligamus & veritate*: quòd videlicet moveamur ad benè operandum magis quodam vividæ veritatis impulſu, quàm ſapidæ illius charitatis affectu. *Ordinavit in me charitatem*. Quam putas harum? Utramque, ſed ordine oppoſito. Nam actualis inferiora præfert, affectualia ſuperiora. Etenim in benè affecta mente non dubium (verbi cauſa) quin dilectioni hominis Dei dilectio præponatur, & in hominibus ipſis perfectiores infirmioribus, cœlum terræ, æternitas temporî, anima carni. Attamen in benè ordinata actione ſæpè, aut etiam ſemper, ordo oppoſitus invenitur. Nam & circa proximi curam & plùs urgemur, & pluries occupamur; & infirmioribus fratribus diligentiori ſedulitate aſſiſtimus; & paci terræ magis, quàm cœli gloriæ jure humanitatis & ipſa neceſſitate intendimus; & temporalium inquietudine curarum vix aliquid ſentire de æternis permittimur; & languoribus noſtri corporis, poſtpoſita animæ cura, penè continuè inſervimus; & ipſis denique infirmioribus membris noſtris abundantiorem honorem, juxta ſententiam Apoſtoli circumdamus: per hoc quodam modo facientes verbum Domini, de quo habes: *Erunt noviſſimi primi, & primi noviſſimi*. Orantem denique hominem cum Deo loqui quis dubitet? Quoties tamen indè charitate jubente abducimur & avellimur propter eos qui noſtra indigent opera vel loquela? Quoties piè cedit negotiorum tumultibus pia quies? Quoties bona conſcientia ponitur codex, ut operi manuum inſudetur? Quoties pro adminiſtrandis terrenis juſtiſſimè ipſis ſuperſedemus celebrandis [a] Miſſarum ſolemniis? Ordo præpoſterus: ſed neceſſitas non habet legem. Agit ergo ſuum actualis charitas ordinem juxta Patrisfamilias juſſionem, incipiens à noviſſimis. Pia certè & juſta, quæ non ſit acceptrix perſonarum; nec pretia conſideret rerum, ſed hominum neceſſitates.

Cant. 2. 4. An rei proximi ſi temporalia Dei rebus præferri ponat. *1. Cor. 12. 23.* *Matt. 20. 16.* a *Philem. 8.*

6 At non ita affectualis: nam à primis ipſa ducit ordinem. Eſt enim ſapientia, per quam utique quæque res ſapiunt prout ſunt: ut (verbi gratia) quæ pluris natura habet, pluris quoque ipſa affectio ſentiat, minora minùs, minima minimè. Et illum quidem ordinem charitatis veritas facit, hunc autem veritatis charitas vindicat ſibi. Nam & vera in hoc eſt charitas, ut qui indigent amplius, accipiant priùs: & rurſus in eo chara apparet veritas, ſi ordinem tenemus affectu, quem illa ratione. Tu ergo ſi diligas Dominum Deum tuum toto corde, tota anima, tota virtute tua; & amorem amoris [b] illum, quo contenta eſt charitas actualis, affectu ferventiori tranſiliens, ipſo comminus divino amore (ad quem is eſt gradus) accepto in plenitudine ſpiritu, totus igneſcas: ſapit tibi profectò Deus, etſi non dignè omninò prout eſt, (quod utique impoſſibile eſt omni creaturæ) certè prout tuum ſapere eſt. Deindè ſapies etiam ipſe tu tibi prout es, cùm te ſenſeris nil habere prorſus, undè te ames, niſi in quantum Dei es: quippè qui totum undè amas, in illum effuderis. Sapies, inquam, tibi prout es, cùm ipſo experimento amoris tui, & affectionis quam ad teipſum habebis, nihil dignum te eſſe invenies, quod vel à teipſo ametur, niſi propter ipſum, ſine quo ipſe es nihil.

Sapientia, ordo affectuum. *Matt. 22. 37.* Hac Deus homini ſapit prout eſt. b Homo ſibi ipſi.

7 Jam verò proximus, quem verè te oportet diligere tamquam teipſum, ut tibi & ipſe ſapiat prout eſt, haud aliud profectò ſapiet tibi, quàm tu tibi, qui hoc eſt quod tu: eſt enim homo. Qui itaque te non diligis, niſi quia diligis Deum; conſequenter omnes qui ſimiliter diligunt eum, diligis tamquam teipſum. Porrò inimicum hominem, quoniam nihil eſt, pro eo quòd non diligit Deum; non potes quidem diligere tamquam teipſum, qui Deum diligis: diligis tamen ut diligat. Non eſt autem idipſum, diligere ut diligat, & diligere quia diligit. Proindè ut tibi & ipſe ſapiat prout eſt, ſapiet tibi, non quidem quod eſt, qui utique nihil eſt; ſed quod futurus forſitan eſt, quod eſt propè nihili, quippè quod adhuc pendet ſub dubio. Etenim de quo conſtat quòd ad amorem Dei non ſit deinceps rediturus, ſapiat tibi neceſſe eſt, non propè jam nihil, ſed nihil ex toto, utpotè quod in æternum nihil eſt. Illo igitur excepto, qui non modo jam non diligendus, inſuper & odio habendus eſt, ſecundùm illud, *Nonne qui oderunt te, Domine, oderam, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam*? de cætero nulli vel inimiciſſimo homini negari quantulumcumque affectum charitas ſanè in hac parte ambitioſa permittit. Quis ſapiens, & intelliget hæc?

Et proximus. Inimicus quomodo aut quare diligendus. *Pſal. 138. 21.*

8 Da mihi hominem, qui antè omnia quidem ex toto ſe diligat Deum; ſe verò & proximum, in quantum diligunt ipſum; inimicum autem, tamquam aliquando forſitan dilecturum, porrò parentes carnis ſuæ germanius propter naturam, ſpirituales verò eruditores ſuos profuſius propter gratiam; atque in hunc modum ad cætera quæque Dei ordinato intendat amore, deſpiciens terram, ſuſpiciens cœlum, utens hoc mundo tamquam non utens, & inter utenda & fruenda intimo quodam mentis ſapore diſcernens, ut tranſitoria tranſitoriè, & ad id dumtaxat quod opus, & prout opus eſt curet, æterna deſiderio amplectatur æterno: talem, inquam, da mihi hominem; & ego audacter illum ſapientem pronuntio, cui nimirum quæque res revera ſapiunt prout ſunt, & cui in veritate atque ſecuritate competit gloriari, & dicere, quia *ordinavit in me charitatem*. Sed ubi ille, aut quando iſta? quod flens dico. Quouſque odoramus, & non guſtamus, proſpicientes patriam, & non apprehendentes, ſuſpirantes, & de longè ſalutantes? O veritas exulum patria, exilii finis! video te, ſed intrare non ſinor carne retentus, ſed nec dignus admitti, peccatis ſordens. O Sapientia, quæ attingis à fine uſque ad finem fortiter in inſtituendis & continendis rebus; & diſponis omnia ſuaviter in beandis & ordinandis affectibus! dirige actus noſtros, prout noſtra temporalis neceſſitas poſcit; & diſpone affectus noſtros prout tua veritas æterna requirit, ut poſſit unuſquiſque noſtrum ſecurè in te gloriari & dicere, quia *ordinavit in me charitatem*. Tu es enim Dei virtus & Dei ſapientia, Chriſtus ſponſus Eccleſiæ, Dominus noſter, ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Sapiens quis verè dicendus. *Cant. 2. 4.*

---

a Apud Ciſtercienſes olim intermittebantur Sacra tempore meſſis. Undè Philippus Auguſtus audita, apud Barbellenſes monachos *tempore meſſionum, monachis ad graviores commutationibus, temporalium occaſione à Miſſarum ſolemnitate* ceſſari; ſingulis diebus manè Miſſarum ſolemnia pro anima patris ſui ibidem ſepulti celebrari præcepit. Litteræ hac de re extant in lib. 6. de Re diplomatica pag. 6[illegible]3. Aliàs Bernardus oblationem hoſtiæ ſalutaris *uſque ad defectum ultimum* vix aliquando intermiſit, teſte Gaufrido in lib. 5. de ejus vita cap. 2.

b In quibuſdam codicibus deeſt *amoris* hoc loco. Sed non eſt contra mentem Bernardi, qui de charitate actuali ſuperius agens, *amore tamen amoris ipſius*, inquit, *vehementer accendit*.

Digitized by Google

SERMO LI.

Qualiter ſponſa petit ſibi accumulari fructus bonorum Operum cum floribus, & odoramentis Fidei; item de Spe, & Timore.

Cant. 2. 5. Connexio & ſenſus litteræ.

1 FUlcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo. Crevit amor, quia incentiva amoris plura ſolito proceſſerunt. Vides ſiquidem, quanta hac vice non vivendi tantùm, ſed & colloquendi copia fuit. Ipſa quoque viſio apparet vultu indulta ſereniori, & ſermo jucundior & ſermocinatio longior atque protractior. Nec ſolùm oblectata colloquio, ſed & B gloriata præconio eſt. Ad hæc, ejus quem deſideraverat refrigerata eſt umbra, cibata fructu, potata calice. Nec enim ſitibunda putanda eſt exiiſſe de cella vinaria, in quam ſe introductam modo noviſſimè gloriatur, immò verò ſitibunda, quoniam *qui bibit me*, inquit, *adhuc ſitiet*. Poſt iſta omnia, ſponſo more ſuo ſecedente, illa languere amore ſe perhibet, id eſt præ amore. Quo enim gratiorem fuerat experta præſentiam, eo poſtmodum abſentiam moleſtiorem ſenſit. SUBTRACTIO nempè rei quam amas, augmentatio deſiderii eſt, & quod ardentiùs deſideras, cares ægrius. Rogat proindè iſta interim odoramentis florum ac fructuum con- C ſoveri, quouſque denuò revertatur, quem moleſtiſſimè ſuſtinet demorantem. Atque is ordo ſermonum.

Eccli. 24. 29.

Senſus myſticus.

2 Nunc jam ſpiritualem fructum, qui in ipſis eſt, ſpiritu duce veritatis tentemus eruere. Et ſi communis Eccleſia ſanctorum hic recipitur loquens, nos in floribus fructibuſque deſignati ſumus; ſed & quique converſi de ſæculo in toto ſæculo. In *floribus* quidem novella & tenera adhuc incipientium converſatio demonſtratur, in *fructibus* verò proficientium fortitudo & maturitas perfectorum. His ſtipata mater peregrinans & fructificans, cui vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum; profectò æquanimius fert moleſtiam ſuæ dilationis, quoniam, juxta ſcripturam, datur *ei de fructu manuum ſuarum*, tamquam ex primitiis ſpiritus, D & laudant eum in portis opera ejus. Si autem ſecundùm moralem ſenſum in una anima vis tibi utraque hæc aſſignari, & *flores* videlicet, & *fructus*; fidem florem, fructum actum intellige. Nec incongruè (ut opinor) id tibi videbitur, ſi advertas, quomodo inſtar floris neceſſario præcedentis fructum, bonum quoque opus fide oporteat præveniri. Alioquin *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo*, Paulo atteſtante, magis autem æquè ipſo docente, *Omne quod non eſt ex fide, etiam peccatum eſt*. Itaque nec ſine flore fructus, nec ſine fide opus bonum. Sed & fides ſine operibus mortua eſt, ſicut inutiliter quoque flos apparet, ubi non E ſequitur fructus. *Fulcite me floribus, ſtipate me malis: quia amore langueo*. Ergo ex bonis operibus in fide non ficta radicatis recipit conſolationem mens aſſueta quieti, quoties ſibi (ut aſſolet) lux contemplationis ſubtrahitur. Quis enim non dico continuè, ſed vel aliquamdiu, dum in hoc corpore manet, lumine contemplationis fruatur? At quoties (ut dixi) corruit à contemplativa, toties in activam ſe recipit, indè nimirum tamquam è vicino familiarius reditura in idipſum: quoniam ſunt invicem contubernales hæ duæ, & cohabitant pariter; eſt quippè ſoror Mariæ Martha. Neque enim, etſi à contemplationis lumine cadit, patitur tamen ullatenus ſe incidere in tenebras peccati, ſeu ignaviam otii, ſanè in luce bonæ operationis ſe re- F tinens. Et ut ſcias etiam opera lucem eſſe: *Luceat lux veſtra*, inquit, *coram hominibus*, quod non eſt dubium de operibus fuiſſe dictum, quæ homines poterant intueri.

Prov. 31. 31.

Fides flos, fructus opera.

Hebr. 11. 6.

Rom. 14. 23.

Jac. 2. 20.

Cant. 2. 5.

Actionis & contemplationis viciſſitudo.

Matt. 5. 16.

Gaudium & deſiderium de re amata.

3 *Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo*. CUM PRÆSTO EST quod amatur, viget amor; languet cùm abeſt. Quod non eſt aliud, quàm tædium quoddam impatientis deſiderii, quo neceſſe eſt affici mentem vehementer amantis abſente quem amat, dum totus in expectatione, quantamlibet feſtinationem reputat tarditatem. Et ideò iſta poſtulat ſibi ac- A cumulari bonorum operum fructus cum fidei odoramentis, in quibus moram faciente ſponſo interim requieſcat. Loquor vobis experimentum meum quod expertus ſum. Si quando ſanè comperi profeciſſe aliquos veſtrum ex meis monitis, tunc non me piguit, fateor, curam prætuliſſe ſermonis proprio otio & quieti. Cùm enim (verbi gratia) poſt ſermonem iracundus quiſpiam reperitur mutatus in mitem, ſuperbus in humilem, puſillanimis in fortem: porrò mitis, humilis, fortis, in ſua quiſque gratia excreviſſe, & ſeipſo melior factus eſſe agnoſcitur; ſed & qui fortè tepuerant & languebant circa ſpirituale ſtudium torpentes & dormitantes, ad ignitum eloquium Domini refervuiſſe & evigilaſſe vi- B dentur; & qui deſerto fonte ſapientiæ, foderant ſibi propriæ voluntatis ciſternas non valentes aquas continere, propetreaque ad omne injunctum gravati corde arido murmurabant, nullum in ſe habentes devotionis humorem: hi, inquam, cùm de rore verbi, & pluvia voluntaria, quam ſegregavit Deus hæreditati ſuæ, refloruiſſe probantur in opera obedientiæ, facti in omnibus voluntarii & devoti, non eſt (dico vobis) undè ſubeat mentem, quaſi pro intermiſſo ſtudio jucundæ contemplationis, triſtitia, cùm talibus fuero circumdatus floribus atque fructibus pietatis. Patienter avellor ab infœcundæ Rachelis amplexibus, ut de Lia mihi exuberent fructus profectuum veſtrorum. Minimè prorſus C pigebit me intermiſſæ * quietis pro cura ſermonis, cùm videro in vobis germinare ſemen meum, atque ex eo augeri incrementa frugum juſtitiæ veſtræ. Charitas enim quæ non quærit quæ ſua ſunt, id mihi jamdudum facilè perſuaſit, nil ſcilicet deſiderabilium meorum veſtris præferre utilitatibus. Orare, legere, ſcribere, meditari, & ſi qua ſunt alia ſpiritualis ſtudii lucra, hæc arbitratus ſum propter vos detrimenta.

Bernardo omnis laboris ſolatium, profectus ſuorum. V. ſerm. 59. in fine.

Contemplationi & quieti id antepunit.

* al. interturbatæ.

1. Cor. 13. 5.

Cant. 2. 5.

4 *Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo*. Hoc itaque locuta eſt ſponſa adoleſcentulis in ſponſi abſentia, monens eas in fide proficere & operibus bonis donec veniat, ſentiens in eo fore & beneplacitum ſponſi, & filiarum ſalutem, & ſuam ipſius D conſolationem. Scio me hunc locum in libro de Dilectione Dei plenius explicuiſſe, & ſub alio intellectu: potiorine an deteriori, Lector judicet, ſi cui utrumque videre placuerit. Non ſanè à prudente de diverſitate ſenſuum judicabor, dummodo veritas utrobique nobis patrocinetur; & charitas, cui Scripturas ſervire oportet, eo ædificet plures, quo plures ex eis in opus ſuum veros eruerit intellectus. Cur enim hoc diſpliceat in ſenſibus ſcripturarum, quod in uſibus rerum aſſiduè experimur? In quantos (verbi cauſa) ſola aqua noſtrorum aſſumitur corporum uſus? Ita unus quilibet divinus ſermo non erit ab re, ſi diverſos pariat intellectus, diverſis animarum neceſſitatibus & uſibus accommodandos.

Plures ejuſdem ſcripturæ ſenſus an & quando admittendi.

Cant. 2. 6.

E 5 Sequitur: *Læva ejus ſub capite meo, & dextera ejus amplexabitur me*. Et inſuper hoc quoque in præfato opuſculo memini uberius diſputatum: ſed ſiguemus ſermonis ordinem. Liquet denuò adeſſe ſponſum, credo, ut ſua præſentia languentem erigat. Quomodo enim non in præſentia ejus convaleſceret, quam abſentia conſternarat? Ergo non ſuſtinet dilectæ moleſtiam: adeſt, neque enim moram facere poteſt tantis deſideriis evocatus. Et quia illam compererat, donec abſens fuit, fidelem ad opera, & ſollicitam ad lucra, in eo nimirum, quòd flores ſibi & fructus præceperat adunari; etiam cum propenſiori hac vice remuneratione gratiæ eſt reverſus. Denique una brachiorum ſuo- F rum ſuſtentat caput jacentis, alterum ad amplexandum parans, ut ſinu foveat. Felix anima quæ in Chriſti recumbit pectore, & inter Verbi brachia requieſcit. *Læva ejus ſub capite meo, & dextera ejus amplexabitur me*. Non ait, amplexatur, ſed, *amplexabitur me*: ut noveris priori gratiæ adeò non ingratam, ut ſecundam gratiarum actione prævenerit.

Prov. 23. 1. Gratiæ Deo agendæ de omnibus donis.

6 Diſce in referendo gratiam non eſſe tardus aut ſegnis, diſce ad ſingula dona gratias agere. *Diligenter*, inquit, *conſidera quæ tibi apponuntur*: ut nulla videlicet Dei dona debita gratiarum actione fruſtrentur, non grandia, non mediocria, non puſilla. Denique jube-

TOM. IV. Joan. 6. 12.

mur colligere fragmenta ne pereant, id eſt nec minima beneficia obliviſci. Numquid non perit quod donatur ingrato. INGRATITUDO inimica eſt animæ, exinanitio meritorum, virtutum diſperſio, beneficiorum perditio. ingratitudo ventus urens, ſiccans ſibi fontem pietatis, rorem miſericordiæ, fluenta gratiæ. Propter hoc denique ſponſa mox ut gratiam de læva ſenſit, gratias egit, non exſpectans plenitudinem quæ in dextera eſt. Neque enim ubi memorata eſt lævam jam eſſe ſub capite ſuo, etiam ſecuta eſt à dextera ſe ſimiliter amplexatam, ſed *amplexabitur me*, inquit.

Ingratitudinis vitium deteſtabile.

7 Cæterùm quid putamus Verbo ſponſo *lævam* eſſe, ſive *dexteram*? Num id quod dicitur hominis verbum iſtiuſmodi corporeas partes habet in ſe diviſas, & lineamenta diſtincta, ac diſtinguentia inter ſiniſtram & dexteram? Quanto magis is, qui Dei & Deus eſt. Sermo varietatem prorſus aliquam non admittit, ſed *eſt qui eſt*, in ſua nimirum natura tam ſimplex ut non habeat partes, tam unus ut non habeat numeros. Eſt enim Dei Sapientia, de qua ſcriptum eſt: *Et ſapientiæ ejus non eſt numerus*. At ſi quod invariabile eſt, id incomprehenſibile, ac per hoc etiam ineffabile eſſe neceſſe eſt: ubi quæſo invenias verba, quibus illam majeſtatem vel dignè aſſignes, vel propriè proloquaris, vel competenter diffinias? Tamen utcumque loquamur, quod utcumque de ea Spiritu-ſancto revelante ſentimus. DOCEMUR auctoritate Patrum, & conſuetudine Scripturarum congruentes de rebus notis licere ſimilitudines uſurpare; ſed & verba non nova invenire, ſed nota mutuari *, quibus dignè & competenter eædem ſimilitudines veſtiantur. Alioquin ridiculè ignota per ignota docere conaberis.

Verbum ſermo ſimplex & unus.

Pſal. 146. 5.

De divinis quomodo loquendum.

* al. transferre.

8 Ergo quia per dextrum & ſiniſtrum adverſa ſolent atque proſpera deſignari: videtur mihi hoc loco intelligi poſſe *lævam* quidem Verbi, comminationem ſupplicii; *dextram* verò regni promiſſionem. Eſt autem cùm mens noſtra formidine pœnæ ſerviliter premitur: & tunc nequaquam *ſub capite*, ſed ſuper caput læva eſſe dicenda eſt; nec poteſt ſic affecta anima omninò dicere, quia *læva ejus ſub capite meo*. At verò ſi proficiens ex hoc ſpiritu ſervitutis tranſierit in quemdam ſpontanei obſequii digniorem affectum, quatenus videlicet præmiis potius provocetur quàm arceatur ſuppliciis, magis autem ſi amore boni ipſius agatur: tunc indubitanter dicere poterit, quia *læva ejus ſub capite meo*: quippè qui illum ſervilem metum, qui in ſiniſtra eſt, meliori atque excellentiori habitudine animi ſuperarit, & dignis deſideriis etiam ipſi appropiaverit dexteræ, in qua ſunt omnes promiſſiones, dicente Propheta ad Dominum: *Delectationes in dextera tua uſque in finem*. Undè & certa ſpe concepta cum fiducia loquitur: *Et dextera ejus amplexabitur me*.

Dextrum & ſiniſtrum in Deo, quid.

Timor ſervilis.

Amor boni melior.

Pſal. 15. 11.

Cant. 2. 6.

9 Tu jam mecum videris, ad ita affectæ & aſſecutæ hunc tantæ ſuavitatis locum, illud quoque conveniat de Pſalmo uſurpare, ut dicat etiam ipſa: *In pace in idipſum dormiam, & requieſcam*: præſertim cùm ſuppetat cauſa quæ ſequitur, *Quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me*. Quod equidem tale eſt. Donec quis premitur à ſpiritu ſervitutis, parumque habet de ſpe, de timore plurimum; non eſt ei pax neque requies, fluctuante nimirum conſcientia inter ſpem & timorem; maximeque quòd à superexcellente timore abundantius crucietur: nam timor pœnam habet. Et ideò non eſt illi dicere, *In pace in idipſum dormiam & requieſcam*, quando needum ſe ſingulariter in ſpe conſtitutum dicere poteſt. Cæterùm ſi paulatim per incrementum gratiæ cœperit deficere timor, & proficere ſpes; cùm demum ad hoc ventum fuerit ut totis viribus exurgens charitas in adjutorium ſpei foras mittat timorem: nonne ejuſmodi anima ſingulariter in ſpe conſtituta videbitur, ac proindè etiam in pace in idipſum dormire jam & requieſcere?

Pſal. 4. 9.

Timore prævalente pax nulla.

Spes proficit eo minuto.

10 *Si dormiatis*, inquit, *inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ*. Quod propterea dictum puto, quoniam eſt locus inter timorem & ſecuritatem, tamquam inter lævam & dextram, media videlicet ſpes, in qua mens & conſcientia, molli nimirum ſuppoſito charitatis ſtratu, ſuaviſſimè requieſcit. Et fortè in conſequentibus hujus ipſius cantici hic locus fuerit deſignatus, ubi in deſcriptione ferculi Salomonis inter cætera habes: *Media charitate conſtravit propter filias Jeruſalem*. Nam qui ſe ſingulariter in ſpe conſtitutum ſentit, non jam in timore ſervit, ſed requieſcit in charitate. Denique requieſcit & dormit ſponſa, pro qua dicitur: *Adjuro vos, filiæ Jeruſalem, per capreas cervoſque camporum, ne ſuſcitetis neque evigilare faciatis dilectam, quoadusque ipſa velit*. Magna & ſtupenda dignatio, quòd quieſcere facit animam contemplantem in ſinu ſuo, inſuper & cuſtodit ab infeſtantibus curis, protegitque ab inquietudinibus actionum & moleſtiis negotiorum; nec patitur omninò ſuſcitari, niſi ad ipſius utique voluntatem. At iſtud non in anguſtiis finiendi jam ſermonis adoriendum eſt, magis autem hinc alius inchoetur, quatenus locus delectabilis debita in tractando diligentia non fraudetur. Non quòd vel tunc ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis quaſi ex nobis, præſertim in tam digna, tamque excellente & omninò ſupereminente materia, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt, ſponſo Eccleſiæ Jeſu-Chriſto Domino noſtro, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Pſal. 67. 14. In ſpe anima requieſcit.

Cant. 3. 10.

Cant. 2. 7.

SERMO LII.

De exceſſu, qui contemplatio dicitur, in qua ſponſus facit quieſcere animam ſanctam, pro ejus quiete zelans.

1 ADjuro vos, filiæ Jeruſalem, per capreas cervoſque camporum, ut non excitetis neque evigilare faciatis dilectam quoadusque ipſa velit. Prohibentur adoleſcentulæ: (has enim *filias Jeruſalem* dicit, quia etſi delicatæ & molles, & quaſi femineis adhuc affectibus & actibus infirmæ, ſponſæ tamen inhærent ſpe proficiendi, & proficiſcendi Jeruſalem.) Prohibentur ergo ab infeſtatione ſponſæ dormientis, ne ſcilicet præter voluntatem ipſius ullatenus eam excitare præſumant. Propterea enim dulciſſimus ſponſus lævam ſuam capiti ejus ſuppoſuit, ſecundùm ea quæ præmiſſa ſunt, quatenus in ſinu ſuo eam quieſcere faceret & dormire. Et nunc ſicut ſubindè Scriptura proſequitur, ipſe cuſtos illius dignantiſſimè & benevolentiſſimè vigilat ſuper eam, ne adoleſcentularum crebris minutiſque neceſſitatibus inquietata evigilare cogatur. Iſta eſt litteralis cohærentia textus. Sed enim conteſtatio illa facta per *capreas cervoſque camporum*, nihil omninò ſecundùm litteram conſequentiæ rationabilis habere videtur, adeò totam ſibi eam vindicat intelligentia ſpiritualis. At quoquo modo illa ſe habeat, interim bonum eſt nos hic eſſe, & intueri pauliſper naturæ divinæ bonitatem, ſuavitatem, dignationem. Quid namque tu, homo, in humanis unquam affectibus expertus es dulcius, quàm modo tibi exprimitur de corde Altiſſimi? Et exprimitur ab illo qui ſcrutatur alta Dei, & non poteſt neſcire quæ in eo ſunt, quia Spiritus ipſius eſt: nec aliud planè loqui, quàm quod apud ipſum vidit, quoniam veritatis Spiritus eſt.

Cant. 2. 7.

2 Denique nec deeſt in noſtro genere, qui hoc munere felix lætificari meruerit, & ſic in ſemetipſo ſuaviſſimi arcani hujus habuerit experimentum: niſi tamen Scripturæ loco, qui præ manibus eſt, omninò decredimus, ubi manifeſtè inducitur cœleſtis Sponſus vehementiſſimè zelans pro quiete cujuſdam dilectæ ſuæ, ſollicitus ſervare inter brachia propria dormientem, ne qua fortè moleſtia vel inquietudine à ſomno ſuaviſſimo deturbetur. Non me capio præ lætitia, quòd illa majeſtas tam familiari dulcique conſortio noſtræ ſe inclinare infirmitati minimè dedignatur, & ſuperna deitas animæ exulantis inire connubia, eique ſponſi ardentiſſimo amore capti exhibere affectum non deſpicit. Sic, ſic in cœlo eſſe non ambigo, ut lego in terra, ſentietque pro certo anima quod continet pagina: niſi quòd non ſufficit iſta omninò

Dei dignatio in animam.

exprimere, quantum capere illa tunc poterit, ſed nec quantum jam poteſt. Quid putas illic accipiet, quæ hìc tanta familiaritate donatur, ut Dei brachiis amplecti ſe ſentiat, Dei ſinu foveri, Dei cura & ſtudio cuſtodiri, ne dormiens fortè à quopiam, donec ultro evigilet, excitetur?

Somnus dilectæ qualis.

3 Age jam itaque, dicamus ſi poſſumus, quiſnam ille ſit ſomnus, quo dilectam ſuam ſponſus obdormire velit, nec patiatur omninò, niſi ad ipſius arbitrium, excitari: ne fortè cùm legerit quis apud Apoſtolum, *Hora eſt jam nos de ſomno ſurgere*, ſive apud Prophetam exorari ab ipſo Deum, illuminari oculos ſuos ne unquam obdormiat in morte, nominum æquivocatione turbetur, nec inveniat omninò, quid dignè de dormitione ſponſæ, quæ hoc loco memoratur, ſentire poſſit. Nam ne illud quidem ſimile eſt huic, quod de Lazaro ait in Evangelio Dominus: *Lazarus amicus noſter dormit, eamus & à ſomno excitemus eum.* Hoc enim dicebat de morte corporis ejus, cùm Diſcipuli de dormitione ſomni dictum putarent. Non autem is ſponſæ ſomnus dormitio corporis, vel placita, quæ ſenſus carnis ſuaviter ſopit ad tempus, vel horrida, quæ funditus vitam tollere conſuevit. Multò magis verò & ab illa alienus exiſtit qua obdormitur morte, cùm videlicet in peccato quod eſt ad mortem, irrevocabiliter perſeveratur. Magis autem iſtiuſmodi vitalia vigilque ſopor ſenſum interiorem illuminat, & morte propulſata vitam tribuit ſempiternam. Revera enim dormitio eſt, quæ tamen ſenſum non ſopiat, ſed abducat. Eſt & mors, (quod non dubius dixerim) quoniam Apoſtolus quoſdam in carne adhuc viventes commendando ſic loquitur: *Mortui eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo.*

Rom. 13. 12. Pſal. 12. 4. Joan. 11. 11.

Non mors corporis aut animæ.

Coloſſ. 3. 3.

4 Proindè & ego non abſurdè ſponſæ ecſtaſim vocaverim mortem, quæ tamen non vita, ſed vitæ eripiat laqueis, ut poſſit dicere: *Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium.* Inter medios namque laqueos in hac vita inceditur, qui utique toties non timentur, quoties ſancta aliqua & vehementi cogitatione anima à ſemetipſa abripitur: ſi tamen eouſque mente ſecedat & avolet, ut & hunc communem tranſcendat uſum & conſuetudinem cogitandi: etenim *fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorum.* Quid enim formidetur luxuria, ubi nec vita ſentitur? Excedente quippè anima, etſi non vita, certè vitæ ſenſu, neceſſe eſt etiam ut nec vitæ tentatio ſentiatur. Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam? Utinam hac morte ego frequenter cadam, ut evadam laqueos mortis, ut non ſentiam vitæ luxuriantis mortifera blandimenta, ut obſtupeſcam ad ſenſum libidinis, ad æſtum avaritiæ, ad iracundiæ & impatientiæ ſtimulos, ad angores ſollicitudinum, & moleſtias curarum! Moriatur anima mea morte juſtorum, ut nulla illam illaqueet fraus, nulla oblectet iniquitas. Bona mors, quæ vitam non aufert, ſed transfert in melius; bona, qua non corpus cadit, ſed anima ſublevatur.

Pſal. 123. 7. Somnus dilectæ mors quædam ſeu ecſtaſis.

Prov. 1. 17.

Pſal. 54. 7. Mors hujuſmodi optanda.

5 Verùm hæc hominum eſt. Sed moriatur anima mea morte etiam (ſi dici poteſt) Angelorum, ut præſentium memoria excedens, rerum ſe inferiorum corporearumque non modo cupiditatibus, ſed & ſimilitudinibus exuat, ſitque ei pura cum illis converſatio, cum quibus eſt puritatis ſimilitudo. Talis (ut opinor) exceſſus aut tantùm, aut maximè contemplatio dicitur. Rerum etenim cupiditatibus vivendo non teneri, humanæ virtutis eſt; corporum verò ſimilitudinibus ſpeculando non involvi, angelicæ puritatis eſt. Utrumque tamen divini muneris eſt, utrumque excedere, utrumque * teipſum tranſcendere eſt, ſed longè unum, alterum non longè. Beatus qui dicere poteſt: *Ecce elongavi fugiens, & manſi in ſolitudine.* Non fuit contentus exire, niſi & longè ſe faceret, ut poſſet quieſcere. Tranſiliſti carnis oblectamenta, ut minimè jam obedias concupiſcentiis ejus, nec tenearis illecebris: profeciſti, ſeparaſti te, ſed nondum elongaſti, niſi & irruentia undique phantaſmata corporearum ſimilitudinum tranſvolare mentis puritate prævaleas. Hucuſque noli tibi promittere requiem. Erras, ſi citra invenire te exiſtimas locum quietis, ſecretum ſolitudinis, luminis ſerenum, habitaculum pacis. Sed da mihi qui illuc pervenerit, & incunctanter fateor quieſcentem, qui merito dicat: *Convertere anima mea in requiem tuam; quia Dominus benefecit tibi.* Atque hic verè in ſolitudine locus & in lumine habitatio, prorſus juxta Prophetam, tabernaculum in umbraculum diei ab æſtu, in ſecuritatem & abſconſionem à turbine & à pluvia; de quo & ſanctus David: *Abſcondit me*, inquit, *in tabernaculo ſuo in die malorum, protexit me in abſcondito tabernaculi ſui.*

Mors angelorum, contemplatio.

* al. utrumque exuere teipſum, &c.

Pſal. 54. 8.

Phantaſmata abjicienda.

TOM. IV.

Pſal. 114. 7. Iſai. 4. 6. Pſal. 26. 5.

6 Puta ergo in ſolitudinem hanc receſſiſſe ſponſam, ibique præ amœnitate loci inter amplexus ſponſi ſuaviter obdormiſſe, id eſt in ſpiritu exceſſiſſe, quando prohibitæ ſunt adoleſcentulæ expergefacere illam, quoad uſque ipſa voluerit. At iſtud qualiter? Non enim ſimpliciter, neque levi (ut aſſolet) commonitione prohibitæ ſunt: ſed omninò nova & inſueta conteſtatione, *per capreas* ſcilicet *cervoſque camporum.* Quo quidem genere ferarum videntur mihi ſatis congruenter expreſſæ ſanctæ animæ exutæ corporibus, ſimul & qui cum Deo ſunt Angeli, nimirum propter acumen viſus, & ſaltus celeritatem. Utrumque hoc ſiquidem utriſque ſpiritibus convenire cognoſcimus: nam facilè & petunt ſumma, & intima penetrant. Quorum quoque in campis deſignata converſatio evidenter liberos atque expeditos ſignat in contemplatione diſcurſus. Quid ſibi vult ergo adjuratio facta per iſtos? Profectò ne inquietæ adoleſcentulæ audeant levi ex cauſa evocare dilectam à tam reverendo collegio, cui abſque dubio toties admiſcetur, quoties contemplando excedit. Pulchrè itaque horum auctoritate terrentur, à quorum ſocietate conſtat avelli illam ipſarum importunitate. Attendant adoleſcentulæ quos offendant, pariter cùm matrem inquietant; & minimè ita materna de charitate confidant, ut non in illum cœleſtem conventum ſine magna neceſſitate irruere vereantur. Id quippè ſe agere cogitent, quoties in contemplatione quieſcenti plus juſto moleſtæ ſunt. Ponitur ſanè in voluntate ipſius, & vacare ſibi, & curæ illarum intendere prout oportere judicaverit, cùm vetatur excitari ab illis, quouſque ipſa velit. Novit ſponſus, quanta flagret dilectione etiam erga proximos ſponſa, & ſatis propria charitate ſollicitari matrem de profectibus filiarum, nec ſe ullo pacto illis ſubtracturam ſeu denegaturam quantum & quoties opus fuerit: proptereaque ſecurè diſcretioni ejus credendam cenſuit hanc diſpenſationem. Non enim eſt talis, quales multos videmus prophetica inuſtione notatos, qui quod craſſum eſt & forte aſſumentes, quod debile eſt projiciunt. Numquid medicus valentes requirit, & non potiùs ægrotantes? Si contingat, facit forſitan ut amicus, ſed non ut medicus. Quos docebis, magiſter bone, ſi omnes indoctos repuleris? Quibus, quæſo, adhibebis diligentiam diſciplinæ, ſi indiſciplinatos vel effugaveris omnes, vel fugeris? In quibus obſecro tuam probabis patientiam, ſi ſolos admiſeris manſuetos, inquietos excluſeris?

Quid adjuratio per capreas cervoſque camporum.

Contemplantium quies non temerè interpellanda.

Ezech. 34. 3.

7 Sunt tamen de hic ſedentibus, qui utinam præſens capitulum attentius obſervarent. Cogitarent certè, quanta præpoſitis reverentia debeatur, quos temerè inquietando, cœli quoque civibus ſe reddunt infeſtos: & nobis fortè pluſculum ſolito parcere demum inciperent, nec tam irreverenter leviterque ſe jam ingererent cùm vacamus. Rara ſatis mihi ad feriandum à ſupervenientibus (ut benè norunt) conceditur hora, etiam cùm ipſi me in omni patientia ſuſtinebunt. Verùm ego ſcrupuloſius moveo iſtiuſmodi querelam, ne quis fortè puſillanimis ſupra vires propriæ patientiæ diſſimulet à neceſſitatibus ſuis, dum me inquietare veretur. Superſedeo igitur, & ne magis impatientiæ exemplum videar dare infirmis. Puſilli Domini ſunt credentes in eum: non patior ut ex me ſcandalum patiantur. Non utor hac poteſtate, magis

Bernardus à ſuis interpellatus.

Matth. 18. 6.

OM. IV.

autem ipſi me utantur ut libet : tantùm ut ſalvi fiant. Parcent mihi ſi non perceperint, & in eo potiùs requieſcam, ſi non me inquietare timuerint pro neceſſitatibus ſuis. Geram eis morem quoad potuero, & in ipſis ſerviam Deo meo, quamdiu fuero, in charitate non fictâ. Non quæram quæ mea ſunt, nec quod mihi eſt utile, ſed quod multis, id mihi utile judicabo*. Hoc ſolùm deprecor ; ut fiat acceptum eis fructuoſumque miniſterium meum, ſi fortè vel ex hoc inveniam in die mala miſericordiam in oculis Patris eorum ſimul & ſponſi Eccleſiæ Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui cum eo eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Sibi parci non vult & ſuis.

** 1. Cor. 10. 33.* [margin note: *V. ſerm. præc. num. 4.*]

S E R M O LIII.

Per montes & colles ſignificari cæleſtes ſpiritus ; quos tranſſilit Sponſus per ſuum in terras adventum, ſeu per myſterium Incarnationis ſuæ.

1 VOX *dilecti mei*. Videns ſponſa novam adoleſcentularum verecundiam, & verecundum timorem, quòd ſcilicet de novo cœpiſſent non audere ſe ingerere ſancto otio ipſius, nec ſicut heri & nudiuſtertius moleſtæ fieri quieſcenti in contemplatione præſumerent : agnoſcit hoc ſibi proveniſſe cura & opera Sponſi ; & exultans in ſpiritu, ſive pro illarum profectu, quæ à nimia & ſuperflua inquietudine compeſcuntur ; ſive pro ſua deinceps futura liberiori quiete, ſive etiam pro dignatione & favore Sponſi, adeò pro hac ipſa ejus quiete zelantis ; & tanto ſtudio defenſantis ſuaviſſima otia ſua, immò ſtudio defenſantis ſuaviſſima otia ; ſua immò ſtudia ferventiſſima ; ait hoc facere vocem dilecti ſui, hujus rei gratia factam ad illas. Etenim is qui aliis præeſt in ſollicitudine, vix unquam, vel raro ſecurè vacat ſibi, dum ſemper timet ſui penuriam facere ſubditis, & non placere Deo, quòd communi utilitati propriam præfert quietem, & contemplationis dulcedinem. Non autem parum gaudii & ſecuritatis accedit interdum ſuaviter ferianti, eùm ex metu quodam & reverentia erga ſe immiſſa divinitus cordibus ſubditorum, intelligit ſuam Deo placere quietem, qui facit ut illi æquo magis animo ſuas neceſſitates ſuſtineant, quàm patris ſpiritualis grata audeant otia temerè perturbare. Nam juſta trepidatio parvulorum manifeſtè ſignat, audiſſe eos intus quaſi minacem atque increpatoriam illius procul ubio vocem, qui in Propheta loquitur : *Ego qui loquor juſtitiam*. VOX EJUS, inſpiratio ejus eſt, ac juſti timoris incuſſio.

Præfati ſolliciti vix vacant ſibi, ne ſe ſubtrahant ſubditis.

Iſai. 63. 1.

Vox Dei.

2 Comperta ergo hac voce, ſponſa gaudens & exultans : *Vox*, inquit, *dilecti mei*. Amica eſt, & gaudio gaudet propter vocem ſponſi. Et addit : *Ecce iſte venit ſaliens in montibus, tranſſiliens colles*. Comperta ex auditu vocis dilecti præſentia, incunctanter intendit benè curioſos oculos ad videndum quem audierat. Auditus ducit ad viſum, quia fides ex auditu, qua corda mundantur ut poſſit videri Deus : ſic enim habes : *Fide mundans corda*. Videlicet itaque venientem, quem loquentem audierat, obſervante etiam hic ordinem illum Spiritu-ſancto, qui apud Prophetam deſcriptus eſt ita : *Audi filia, & vide*. Et ut certius advertas, non caſu, neque fortuito, ſed de ſtudio magis & induſtria, ob illam ſcilicet rationem quam præmiſimus, auditum hoc loco præmiſſum viſui ; vide ſi non hic ordo verborum à ſancto quoque Job obſervatus invenitur, ubi ſic loquitur Deo : *Auditu auris audivi te, & nunc oculus meus videt te*. Sed & ubi Spiritus-ſanctus ſuper Apoſtolos in die pentecoſtes deſcendiſſe memoratur, nonne auditus viſum præveniſſe deſcribitur ? Ait enim : *Factus eſt repente de cælo ſonus tamquam advenientis ſpiritus vehementis* ; & infra : *Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tamquam ignis*. Et hic ergo Spiritus-ſancti adventum primo auditus, dehinc viſus percepiſſe refertur. Sed de hoc ſatis : quoniam tu quoque, ſi curas operam dare hujuſcemodi inquiſitioni, poteris & ipſe fortaſſis in aliis ſcripturæ locis nonnulla ſimilia reperire.

Cant. 2. 8.

Rom. 10. 17.

Act. 15. 9.

Pſal. 44. 11.

Fides præparat auditum ad Dei viſionem.

Job. 42. 5.

Act. 2. 2.

3 Nunc jam illud conſideremus, quod diligentioris eget inquiſitionis, & difficiliores habet acceſſus : ad quod nimirum omninò me egere fateor adjutorio Spiritus-ſancti, ut ponere in lucem poſſim, qui ſint illi *montes* ſeu *colles*, ſuper quos ſalientem, & tranſſilientem eos, Eccleſia ſponſum lætis ſpectavit obtutibus, credo cùm properaret ad ipſius redemptionem, cujus concupierat decorem. Nam id quidem propterea ita & non dubiè ſenſerim, quoniam ſimile quid de Propheta occurrit mihi, evidenter in ſpiritu prævidente & exprimente Salvatoris adventum : *In ſole poſuit tabernaculum ſuum, & ipſe tamquam ſponſus procedens de thalamo ſuo. Exultavit ut gigas ad currendam viam : à ſummo cælo egreſſio ejus, & occurſus ejus uſque ad ſummum ejus*. Curſus & recurſus is notiſſimus eſt ; à quo, & ad quid initus conſummatuſque, notiſſimum. Quid igitur ? Pingemus nobis, ſive in pſalmis iſta legentes, ſive in præſenti cantico, virum gigantem proceræ ſtaturæ, abſentis cujuſpiam mulierculæ amore captum & dum properat ad cupitos amplexus, tranſſilientem montes colleſque hos, quos videmus mole corporea ſuper plana terræ tanta altitudine eminentes, ut & ſupra nubes aliqui illorum verticem extuliſſe cernantur ? Verùm non decet iſtiuſmodi corporeas phantaſias imaginari præſertim tractantes hoc canticum ſpirituale : ſed nec licet omninò nobis, qui meminimus legiſſe in Evangelio, quia *ſpiritus eſt Deus, & eos qui adorant eum, in ſpiritu oportet adorare*.

Quinam iſti montes ſeu colles.

Pſal. 18. 6.

Pro intellectu hujus cantici deponenda phantaſmata.

Joan. 4. 24.

4 Qui ſunt ergo hi ſpirituales *montes & colles*, ut poſtmodum conſequenter agnoſcamus, ſponſus (qui Deus, ac per hoc & ſpiritus eſt) quales & cujuſmodi dabat ſaltus in illis, vel ſuper illos ? Si illos putamus, in quibus evangelium refert olim fuiſſe relictas nonaginta novem oves cùm pius Paſtor earum venit unam in terris quærere quæ perierat ; nihilo minùs adhuc in obſcuro res eſt, & intellectus hæret : dum difficile ſit invenire ſpirituales illas & ſupercœleſtes beatitudines (nam ipſæ ſunt ſine dubio, quæ ibi memoratæ ſunt oves) quos vel quales alios habeant ſpirituales ſimiliter montes vel colles ad habitandum, paſcendumve in illis. Verumtamen ſi non in veritate aliqui eſſent, Veritas hoc non dixiſſet. Sed neque Propheta longè antè de civitate ſuperna Jeruſalem protuliſſet, quia fundamenta ejus ſunt in montibus ſanctis, ſi non verè ſibi eſſent montes ſancti. Denique quòd cœleſtis habitatio illa verè habeat non modo ſpirituales, ſed & vivos ac rationales montes colleſque, audi Iſaiam : *Montes & colles cantabant coram Deo laudes*.

Montes & colles quid.

Matt. 18. 12.

Pſal. 86. 1.

Iſai. 55. 12.

5 Quinam igitur iſti, niſi iidem ipſi cœli inhabitatores ſpiritus, quos dominica voce oves diximus appellatos, ut ipſi ſint montes qui oves ? Niſi fortè abſurdum tibi videatur, aut in montibus montes, aut in ovibus oves paſci. Et juxta litteram quidem durum ſonat ; ſecundùm ſpiritualem autem intelligentiam dulce ſapit, ſi ſubtiliter advertamus, quomodo utrarumque ovium paſtor, Dei ſcilicet ſapientia Chriſtus, unum idemque pabulum veritatis aliter in terris, aliter in cœleſtibus gregibus ſuis adminiſtret. Nam nos quidem mortales homines interim in loco peregrinationis noſtræ, in ſudore vultus noſtri comedere panem noſtrum neceſſe habemus, foris illum in labore & ærumna mendicantes, id eſt vel à doctis viris, vel à ſacris libris, vel certè per ea quæ facta ſunt, inviſibilia Dei intellecta conſpicientes. Angeli autem in omni plenitudine, etſi non à ſemetipſis, tamen, in ſemetipſis, tanta facilitate, quanta & felicitate accipiunt, undè & beatè vivunt. Sunt enim omnes docibiles Dei : quod ſanè electos hominum quandoque aſſecuturos certa veritate promittitur, & nondum experiri tribuitur felicitate ſecura.

Angeli quomodo oves & montes.

Cibi Hominum & Angelorum diſcrimen.

6 Paſcuntur proindè in montibus montes, vel oves in ovibus, cùm ſanè ſupernæ illæ ſubſtantiæ ſpirituales intra ſemetipſos de Verbo vitæ, undè ſuam beatam perpetuent vitam, affluenter inveniunt, iidem ipſi & montes, & oves : montes, propter plenitudinem vel celſitudinem : oves, propter manſuetudinem.

Pleni

Pleni quippè Deo, celſi meritis, cumulati virtutibus, nihilominus tamen erectos vertices tota & humili obedientia ſubmittunt & inclinant illius longè ſupereminentis imperio majeſtatis, tamquam oves manſuetiſſimæ ad nutum ſui paſtoris per omnia ambulantes, & ſequentes eum quocumque ierit. Et in his, ſecundùm prophetam David, verè montibus ſanctis, tamquam prima omnium creata ſapientia, fundamenta civitatis Domini ab initio firmiter ſtabilita conſiſtunt; quæ utique una eſt in cœlo & in terra, licèt ex parte peregrinans, & ex parte regnans. Et ex his nihilominus, juxta Iſaiam tamquam quibuſdam vitalibus cymbalis benè ſonantibus, jugis reſonat gratiarum actio, & vox laudis, ſuavi & inceſſabili voce implentibus; quod ex eodem Propheta paulò antè memoravimus, quia *montes & colles cantabunt coram Deo laudes*; & item quod ille alius loquens ad Dominum Deum: *Beati*, ait, *qui habitant in domo tua, Domine! in ſæcula ſæculorum laudabunt te*.

Pſal. 86. 2. — Eccleſia una, eſti aliſe peregrinans, alia regnans. — *Iſa. 51. 3.* — *Iſa. 55. 12.* — *Pſal. 83. 5.*

7 Hi ergo (ut ad id recurramus, undè aliquantulum, ſed, ut poto, neceſſariè digreſſum eſt) illi ſunt *montes* atque *colles*, in quibus Eccleſia vidit cœleſtem Sponſum mira alacritate ſalientem, cùm ad ſuos properaret amplexus; nec modo ſalientem, ſed & tranſſilientem eos. Vis tibi hos ſaltus ex litteris Prophetarum, Apoſtolorumque demonſtrem? Non quòd nunc omnia, quæ de hac re apud illos ab otioſis inveniri queunt, teſtimonia replicare incipiam, (hoc enim longum eſt, & opus non eſt:) ſed ea tantummodo pono, quæ breviter & apertè adſtruere videantur id quod dicitur de Sponſi ſaltibus. Dicit de illo David, quia *poſuit in ſole tabernaculum ſuum, & ipſe tamquam ſponſus procedens de thalamo ſuo: exultavit ut gigas ad currendam viam, à ſummo cœlo egreſſio ejus*. En quantum ſaltum dedit, à ſummo cœlo ad terras. Sanè enim non invenio alibi, ubi in ſole poſuerit tabernaculum ſuum, ideſt in luce & in manifeſto ſuam dignatus ſit exhibere præſentiam ipſe lucis inacceſſibilis habitator, niſi utique in terris. Denique *in terris viſus eſt, & cum hominibus converſatus eſt*. In terris, inquam, palam, quod eſt in ſole, poſuit tabernaculum ſuum, corpus videlicet, quod de Virginis corpore ad hoc ſibi aptare dignatus eſt, ut in eo in ſe inviſibilis videretur; & ſic videret omnis caro ſalutare Dei, cùm in carne veniſſet.

Saltus ſponſi quinam. — *Pſal. 18. 6.* — *Baruc. 3. 38.*

8 Saliit ergo in montibus, ideſt in illis ſupernis ſpiritibus, cùm ad eos uſque deſcendit, ſacramentum à ſæculis abſconditum, & magnum pietatis myſterium eis dignanter aperiens. Sed tranſſiliens hos ſuperiores atque eminentiores montes, Cherubin ſcilicet atque Seraphin, necnon Dominationes, Principatus & Poteſtates, Virtuteſque, etiam ad inferiorem uſque Angelorum ordinem deſcendere, tamquam ad colles dignatus eſt. Sed numquid vel in illis remanſit? Tranſſilit & colles. *Non enim*, inquit, *Angelos, ſed ſemen Abrahæ apprehendit*, quod utique Angelis inferius eſt, ut ſermo impleretur, quem dixit memoratus Propheta, loquens ita ad Patrem de Filio: *Minuiſti eum paulo minus ab Angelis*. Quamquam hoc ſanè ad commendationem naturæ humanæ dictum poſſit intelligi, quòd homo ad imaginem & ſimilitudinem Dei conditus, ac præditus ratione ad inſtar utique Angeli, modicum tamen diſtet ab Angelo propter corpus de terra. Sed audi apoſtolum Paulum apertè pronuntiantem de eo: *Qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitrabatur eſſe ſe æqualem Deo: quia ſemetipſum exinanivit, formam ſervi accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo*; & rurſum: *Ubi venit*, inquit, *plenitudo temporis, miſit Deus Filium ſuum, factum ex muliere, factum ſub lege, ut eos qui ſub lege erant redimeret*. Qui ergo factus ex muliere, factus & ſub lege eſt, proculdubio non ſolùm montes, ideſt majores ſuperioreſque beatitudines, ſed etiam minores Angelos deſcendendo tranſſiliit, qui quidem in comparatione ſuperiorum, meritò collium nomine deſignantur. Cæterùm qui minor eſt in regno cœlorum, major eſt quovis carnem portante ſuper terram, etiamſi ſit ille magnus Joannes Baptiſta. Nam etſi ſanè Deum hominem fateamur, etiam in homine ſuper omnem Principatum & Poteſtatem longè incomparabiliter præeminere; certum tamen, quia etſi præit majeſtate, ſed infirmitate ſuccubuit. Ita ergo ſaliit in montibus, & tranſſiliit colles, cùm non ſolùm ſuperioribus, ſed & inferioribus ſpiritibus dignantiſſimè ſe inferiorem exhibuit. Nec modo illis ſupernis ſpiritibus, ſed & ipſis, qui domos luteas inhabitant, ſubjectum ſe exhibuit, tranſſiliens & vincens humilitate etiam hominum humilitatem. Erat denique ſubditus Mariæ & Joſeph, cùm eſſet duodennis in Nazareth: & apud Jordanem Joannis ſe manibus jam juvenis inclinavit. Sed & inclinata eſt dies, nec adhuc omninò de his montibus deſcendere libet.

Chriſtus ſponſus quomodo tranſſilierit montes & colles. — *Hebr. 2. 16.* — *Pſal. 8. 6.* — *Philipp. 2. 6.* — *Gal. 4. 4.* — *Luc. 7. 28.* — Chriſtus non Angelis tantùm, ſed & hominibus ſe minorem exhibuit. — *Luc. 2. 51.* — *Matth. 3. 13.*

9 Cæterùm ſi hac vice voluerimus cuncta horum, prout delectat, explorare amœna, abdita perſcrutari; verendum ne aut ſermo grata brevitate careat, aut larga excellenſque materies debita diligentia feſtinatione fraudetur. Pauſemus proindè hodie jam, ſi placet, in montibus iſtis: quoniam bonum eſt nos hic eſſe, ubi à paſtore Chriſto una cum ſanctis Angelis in loco paſcuæ collocati, & jucundius paſcimur, & uberius. Et nos ſiquidem oves paſcuæ ejus. Ruminemus ergo, tamquam munda animalia boni Paſtoris, quæ de hodierno ſermone tota aviditate glutivimus, ſermone altero reſidua capituli ejuſdem attentius percepturi, largiente ſponſo Eccleſiæ Jeſu-Chriſto Domino noſtro, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO LIV.

Qualiter iterum per montes *ſignificantur Angeli & homines, & per* colles *dæmones. Item de triplici Timore, quo quiſquis timere debet, ne gratiam bene operandi à Deo acceptam perdat.*

1 Super eodem capitulo, quod heſterno * ſermone verſatum eſt, dicturus ſum & alium intellectum quem hodierno ſervavi: vos probate, & eligite potiora. Non eſt opus ſuperiora repetere, quæ excidiſſe non arbitror in tam brevi. Si quominus tamen, ſcripta ſunt ut dicta ſunt, & excepta ſtilo, ſicut & ſermones cæteri, ut facilè recuperetur quod fortè exciderit. Quapropter accipite alia. *Ecce venit iſte*, inquit, *ſaliens in montibus, tranſſiliens colles*. Sponſum loquitur: qui profectò tunc in montibus ſaliit, cùm miſſus à Patre ad evangelizandum pauperibus, Angelorum fungi non eſt dedignatus officio, factus magni conſilii angelus, qui Dominus erat. Per ſe deſcendit ad terras, qui alios delegare ſolebat: per ſe notum fecit Dominus ſalutare ſuum, per ſe in conſpectu gentium revelavit juſtitiam ſuam. Cùm itaque omnes, juxta Pauli ſententiam, adminiſtratorii ſpiritus ſint, miſſi in miniſterium propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis: qui erat ſuper illos, factus eſt inter illos tamquam unus ex illis, diſſimulans injuriam, accumulans gratiam. Sed audi ipſum. *Non veni*, inquit, *miniſtrari, ſed miniſtrare, & animam meam dare pro multis*. Quod quidem cæterorum nemo feciſſe inventus eſt, ut omnes quotquot miniſtraſſe viſi ſunt, ipſe devotis tranſierit fidelibuſque obſequiis. Bonus miniſter, qui carnem ſuam in cibum, ſanguinem in potum, animam miniſtravit in pretium. Bonus planè, qui ſpiritu alacer, charitate fervens, pietate devotus, non ſolùm ſalit in montibus, ſed & tranſſilit colles, ideſt ſuperat & vincit alacritate miniſtrandi, ut potè quem unxit Deus Deus ſuus oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis: in quo utique ſingulariter exultavit ut gigas ad currendam viam. Denique tranſſilit Gabrielem, & prævenit [a] ad Virginem, eodem Archangelo atteſtante, cùm ait: *Ave gratia plena, Dominus tecum*. Quid? Quem modo reliquiſti in cœlo, nunc * in utero reperis. Quonam modo? Volavit & prævolavit ſuper pennas ventorum. Victus es, ò Archangele: tranſſilit te qui præmiſit te.

* al. die. — *Cant. 2. 8.* — Chriſtus ſalit in montibus, cum aſſumpſit Angelorum officium. — *Pſal. 97. 2.* — *Hebr. 1. 14.* — *Matt. 20. 28.* — Tranſſilit colles, alacritate miniſtrandi eos vincens. — *Pſal. 44. 8.* — *Luc. 1. 28.* — * al. hunc.

a Sic legendum cum mſſ. non pervenit, in editis.

TOM. IV. Alia interpretatio.

2 Ant certè ſaliebat in montibus, cùm in Angelis olim patribus apparebat: quod utique proprietati litteræ magis convenire videtur. Non enim ait, *ſaliens in montes*, ſed *in montibus*, ut ipſe in eis videatur ſalire, qui facit & dat ut ſaliant, quemadmodum loquitur in Prophetis; operatur in juſtis, cùm illis verba, & iſtis opera tribuit. Adde quòd aliqui eorum perſonam ejus gerebant, ita ut loqueretur quiſque illorum, non tamquam Angelus, ſed tamquam Dominus. Verbi gratia, ille Angelus qui cum Moyſe loquebatur, dicebat, non, Ego Domini, ſed, *Ego Dominus*; atque id frequentius iterabat. Saliebat ergo *in montibus*, ideſt in Angelis, in quibus & loquebatur, & ſuam hominibus exhibebat præſentiam. Ad homines enim ſaliebat, ſed in Angelis, non in ſe: non in ſua natura, ſed in ſubjecta creatura. Qui enim ſalit, de loco ad locum vadit: quod non cadit in Deum. Ergo in montibus, ideſt in Angelis, ſaliebat, qui in ſe non poterat: & ſaliebat uſque ad colles, ideſt Patriarchas & Prophetas, cæteroſque ſpirituales viros de terra. Sed tranſſiliebat & colles, cùm non ſolùm magnis & ſpiritualibus viris, ſed & aliquibus de populo, etiam & nonnullis mulieribus æquè in Angelis loqui & apparere dignatus eſt. Vel *colles* dicit aerias poteſtates, quæ inter montes quidem minimè jam numerantur, pro eo quod à virtutum celſitudine defluxerunt per ſuperbiam; nec tamen uſque ad humilia vallium, ſive ad valles humilium per pœnitentiam detumeſcunt. De his arbitror illud dictum in pſalmis: *Montes, ſicut cera, fluxerunt à facie Domini*. Hos itaque tumentes ac ſteriles colles, tamquam medios poſitos inter montes perfectorum & valles pœnitentium, proculdubio tranſſilit, qui in montibus ſalit; hiſque præteritis & deſpectis deſcendit ad valles, ut valles abundent frumento. Porrò illi è regione æterna ariditate ac ſterilitate damnantur, ſicut habes Prophetæ ſuper illos imprecationem: *Nec ros*, inquit, *nec pluvia deſcendant ſuper vos*. Atque ut noveris quòd ad Angelos qui prævaricati ſunt, ſub figura montium Gelboe iſta loquatur, *ubi*, inquit, *ceciderunt vulnerati multi*. Quàm multi in his maledictis montibus de exercitu Iſrael ceciderunt à principio, & quotidie cadunt! De quibus & habes in eodem Propheta, cùm dicit Domino: *Sicut vulnerati dormientes in ſepulchris, quorum non es memor amplius, & ipſi de manu tua repulſi ſunt*.

Dæmones ſalies ob ſuperbiam rebelles. — Pſal. 96. 5. — 2. Reg. 1. 21. — Pſal. 87. 6.

3 Non eſt ergo mirum, ſi ſteriles & infructuoſi permanent iſti, non montes cœlici, ſed aerii colles, ſuper quos nec ros, nec pluvia deſcendit, quippè auctore gratiæ & benedictionum largitore tranſſiliente eos, & deſcendente ad valles, ut cœleſti imbre perfundat humiles qui ſunt ſuper terram, & fructum afferant in patientia; fructum triceſimum, ſexageſimum, & centeſimum. Denique viſitavit terram, & inebriavit eam: multiplicavit locupletare eam. Terram viſitavit, non aerem: quia *miſericordia Domini plena eſt terra*. Denique *operatus eſt ſalutem in medio terræ*; numquid & in medio aeris? Hoc adverſum Origenem, qui in aere Dominum gloriæ denuo pro dæmonibus impudenti crucifigit mendacio? cùm hujus conſcius myſterii Paulus affirmet, quòd reſurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur.

Pſal. 64. 10. — Pſal. 32. 5. — Pſal. 73. 12. — Origenis error. — Rom. 6. 9.

4 Verùm non ſolùm viſitavit terram, qui aerem tranſſilivit, ſed etiam cœlum, dicente Scriptura: *Domine, in cælo miſericordia tua, & veritas tua uſque ad nubes*. Uſque ad nubes enim cœlum eſt quod inhabitant ſancti Angeli, quos non tranſſilit Sponſus, ſed ſalit in eis, ita ut imprimat ipſis duo quædam veſtigia pedum ſuorum, miſericordiam & veritatem: de quibus Domini veſtigiis memini me in ſuperioribus ſermonibus plenius diſputaſſe*. A nubibus verò & infra dæmonum habitatio eſt in aere iſto infimo & caliginoſo; in quibus non ſalit ſponſus, ſed tranſſilit illos & præterit, nec ullum in ſe retinent Dei tranſeuntis veſtigium. Nam quomodo in diabolo veritas eſt, de quo in Evangeliis Veritatis ſententia extat, quòd in veritate non ſtetit, ſed mendax extitit ab initio? Sed nec miſericordem quis dixerit eum, qui nihilominus ab initio homicida fuiſſe eadem ipſa Evangelii veritate convincitur. Porrò autem qualis paterfamilias, tales & domeſtici ejus. Pulchrè proindè de ſponſo Eccleſia pſallens, quòd in altis habitet, & humilia reſpiciat in cœlo & in terra; nullam omninò mentionem facit de his qui in aere verſantur ſpiritibus ſuperbis: quoniam *Deus ſuperbis reſiſtit, & humilibus dat gratiam*.

Pſal. 35. 6. Sponſus ſalit in Angelis bonis, non in malis. — * Sermone 6. in Cant. — Dæmonum habitatio in aere, cur. — Joan. 8. 44. — Ibidem. — Pſal. 112. 5. — Jacob. 4. 6.

5 Videt ergo illum ſalientem in montibus & tranſſilientem colles, juxta imprecationem David dicentis: *Omnes montes qui in circuitu ejus ſunt*, ideſt in circuitu Gelboe, *viſitet Dominus, à Gelboe autem tranſeat*. Diabolo nempè, qui per Gelboe deſignatur, hinc indè ſunt montes quos viſitat Dominus, ſupra Angeli, infra homines. In pœnam ſiquidem ſuam locum in aere iſto, medium inter cœlum & terram, de cœlo cadens ſortitus eſt, ut videat & invideat, ipſaque invidia torqueatur, Scriptura dicente: *Peccator videbit & iraſcetur, dentibus ſuis fremet & tabeſcet*. Quàm miſer, cùm ſuſpicit cœlos, in quibus innumeros montes intuetur divina claritate fulgentes, divinis laudibus reſultantes, ſublimes in gloria, abundantes in gratia! Quàm miſerior, cùm reſpicit terram, montes nihilominus quàm plurimos de populo acquiſitionis habentem, fide ſolidos, ſpe excelſos, charitate ſpatioſos, cultos virtutibus, bonorum operum fructibus refertos, de rore cœli tamquam de ſaltu ſponſi quotidianam capientes benedictionem! Cum quanto putamus dolore & rancore aſpiciat ille cupidiſſimus gloriæ iſtos in circuitu ſuo tam glorioſus montes, cùm ſe & ſuos è regione incultos, tenebroſos, bonis omnibus infœcundos deſpiciat, ita ut ſe ſentiat eſſe opprobrium hominum & Angelorum, qui omnibus exprobrabat, ſecundùm illud in pſalmis: *Draco iſte quem formaſti ad illudendum ei*.

2. Reg. 1. 21. — Pſal. 111. 10. — Quàm pœnalis iſte locus dæmonibus. — Pſal. 103. 26.

6 Atque hoc quia ob ipſorum ſuperbiam tranſſilit eos ſponſus, ſaliens in montes qui in circuitu ejus ſunt, tamquam fons aſcendens de medio paradiſi, irrigans univerſa, & implens omne animal benedictione. Beati qui torrente voluptatis hujus potari interdum vel raro promerentur, in quibus etſi non continuè fluit, ſaltem per horas ſalit aqua ſapientiæ & fons vitæ, ut fiat in ipſis quoque fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Et quidem hujus fluminis impetus lætificat civitatem Dei, ſanè perenniter & affluenter. In noſtros autem montes qui in terra ſunt, utinam interdum facta quaſi inundatione ſaltus dare aliquos non deſpiciat, quibus ſufficienter irrigati, nobis quoque qui valles ſumus, ſtillare vel raras guttulas poſſint, ne omninò aridi & ſteriles remaneamus. Miſeria, & egeſtas, & omninò fames valida in regione illa, quæ nullis unquam iſtiuſmodi vel ſaltibus, vel inſtillationibus humectatur, præterfluente & tranſſiliente illam fonte ſapientiæ: *Et quia non habuerunt*, inquit, *ſapientiam, perierunt propter ſuam inſipientiam*.

Dæmones ob ſuperbiam divinæ gratiæ incapaces. — Baruc. 3. 28.

7 *Ecce venit iſte ſaliens in montibus, tranſſiliens colles*. Ad hoc ſalit ut tranſſiliat, qui non vult ad omnes pertingere: neque enim in omnibus beneplacitum eſt Deo. Fratres, ſi juxta ſapientiam Pauli ſcripta ſunt iſta ad correptionem noſtram, obſervemus Sponſi diſcretos & circumſpectos ſaltus, quemadmodum videlicet tam apud Angelos, quàm apud nos, & in humiles ſaliat, & ſuperbos tranſſiliat, ſiquidem excelſus Dominus & humilia reſpicit, & alta à longè cognoſcit. Hæc, inquam, attendamus, quo cauti ſimus Sponſi nos ſalutiferis ſaltibus præparare, ne veluti à montibus Gelboe fortè tranſeat & à nobis, ſi indignos nos ſua viſitatione conſpexerit. Quid ſuperbis, terra & cinis? Et de Angelis tranſſilit Dominus, execrans eorum ſuperbiam. Ergo repudiatio Angelorum fiat emendatio hominum: ſcripta eſt enim ad ipſorum correptionem. Cooperetur mihi in bonum etiam diaboli malum, & lavem manus mea in ſanguine peccatoris. Qualiter inquis? Audi. Superbo certè diabolo horrenda & formidoloſa maledictio intorquetur, propheta David in ſpiritu dicente de illo ſub typo Gelboe, ut ſupra memoratum eſt*: *Montes*, inquit, *qui in circui-*

Cant. 2. 8. — 1. Cor. 10. 11. Deus ſuperbos præterit, humiles viſitat. — Pſal. 137. 6. — Dæmonum ruina, hominum ſit cautela. — * Verba quædam Reſponſorii feſti ſic addita.

2. *Reg.* 1. 21. *tu ejus ſunt, viſitet Dominus, à Gelboe autem tranſeat.*

Bernardi humilis confeſſio.

8 Sanè ego hoc legens, reſerenſque oculos in me, & intuens diligenter, invenio me peſte ipſa infectum, quam in Angelo Dominus in tantum exhorruit, quatenus propterea declinaret ab eo, cùm omnes in circuitu ejus montes, ſive de Angelis, ſive de hominibus, viſitationis ſuæ gratia dignetur: & pavens tremenſque ajo ad memetipſum: Si ſic actum eſt cum Angelo, quid de me fiet terra & cinere? Ille in cœlo intumuit, ego in ſterquilinio. Quis non tolerabiliorem in divite ſuperbiam, quàm in paupere ducat? Væ mihi! ſi tam durè in potente illo animadverſum eſt pro eo quod elevatum eſt cor illius, nec ei profuit quòd cognata potentibus ſuperbia eſſe cognoſcitur: quid de me exigendum & miſero, & ſuperbo? Denique jam luo pœnas, jam acerbiſſimè vapulo. Non ſine cauſa ſanè ab heri & nudiuſtertius invaſit me languor iſte animi, & mentis hebetudo, inſolita quædam inertia ſpiritus. Currebam bene: ſed ecce lapis offenſionis in via; impegi, & corrui. Superbia inventa eſt in me, & Dominus declinavit in ira à ſervo ſuo. Hinc iſta ſterilitas animæ meæ, & devotionis inopia quam patior; Quomodo ita exaruit cor meum: coagulatum eſt ſicut lac, factum eſt ſicut terra ſine aqua? Nec compungi ad lachrymas queo: tanta eſt duritia cordis. Non ſapit pſalmus, non legere libet, non orare delectat, meditationes ſolitas non invenio. Ubi illa inebriatio ſpiritus? ubi mentis ſerenitas, & pax, & gaudium in Spirituſancto? Ideò ad opus manuum piger, ad vigilias ſomnolentus, ad iram præceps, ad odium pertinax, linguæ & gulæ indulgentior, ſegnior obtuſiorque ad prædicationem. Heu! omnes montes in circuitu meo viſitat Dominus, ad me autem non appropinquat. Num collis non ſum ex his quos tranſilit ſponſus? Nam alium quidem intueor ſingularis abſtinentiæ, alium verò patientiæ admirandæ, alium autem ſummæ humilitatis & manſuetudinis, alium multæ miſericordiæ & pietatis; illum in contemplatione frequenter excedere, hunc pulſare & penetrare cœlos orationum inſtantia, alioſque in aliis præeminere virtutibus. Hos, inquam, conſidero omnes ferventes, omnes devotos, omnes in Chriſto unanimes, omnes donis cœleſtibus è gratia affluentes, tamquam ſpirituales revera montes qui à Domino viſitantur, & ſponſum in ſe ſalientem frequenter recipiunt. Ego autem, qui horum in me invenio nihil, quid me aliud putem, quàm unum de montibus Gelboe, quem præterit in ira & indignatione ſua ille cæterorum omnium benigniſſimus viſitator?

Superbia damnum ſe ipſo repræſentat.

Ariditas & languor ex ſuperbia.

Pia æmulatio conſideratione alienæ virtutis excitatur.

9 Filioli, hæc cogitatio tollit extollentiam oculorum, conciliat gratiam, ſponſi ſaltibus præparat. Hæc ego in me transfiguravi propter vos, ut & vos ita faciatis. Imitatores mei eſtote. Quod non de exercitio dico modo virtutum, aut morum diſciplina, aut gloria ſanctitatis (nec enim de hujuſmodi quicquam mihi temerè arrogaverim imitatione dignum:) ſed volo vos non parcere vobis, ſed accuſare voſmetipſos, quoties fortè in vobis, vel ad modicum tepere gratiam, virtutem langueſcere deprehenditis, ſicut & ego pro hujuſmodi memetipſum accuſo. Hoc facere hominis eſt, qui curioſus circumſpector eſt ſui, & ſcrutator viarum ſuarum ac ſtudiorum, atque in omnibus ſemper ſuſpectum habet arrogantiæ vitium ne ſubrepat. In veritate didici, nil æquè efficax eſſe ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandam, quàm ſi omni tempore coram Deo inveniaris non altum ſapere, ſed timere. *Beatus homo qui ſemper eſt pavidus.* Time ergo cùm arriſerit gratia, time cùm abierit, time cùm denuo revertetur; & hoc eſt ſemper pavidum eſſe. Succedant viciſſim ſibi in animo tres iſti timores, ſecundùm quod gratia vel adeſſe dignatur, vel offenſa recedere, ſeu iterum redire placata ſentietur. Cùm adeſt, time ne non dignè opereris ex ea: nam hoc monet Apoſtolus: *Videte*, inquiens, *ne in vacuum gratiam Dei recipiatis*; & ad diſcipulum: *Noli*, inquit, *negligere gratiam quæ in te eſt*; & de ſemetipſo dicebat: *Quia gratia Dei in me vacua non fuit.*

Scrutinio opus contra arrogantiæ vitium.

Prov. 28. 14. Timoris neceſſitas & utilitas.

1. Timendum præſente gratia.
2. *Cor.* 6. 1.
1. *Tim.* 4. 14.
1. *Cor.* 15. 10.

A Sciebat homo, conſilium Dei habens, redundare in contemptum donantis, donum negligere, nec expendere ad quod donatum eſt; idque intolerabilem eſſe ſuperbiam judicabat: & propterea ſtudioſiſſimè hoc malum & ipſe cavebat, docebatque cavendum. Sed rurſum latet fovea hic, quæ nolo vos lateat, de qua is ipſe ſuperbiæ ſpiritus tanto periculoſius, quanto occultius, ſicut habetis in pſalmo, *inſidiatur quaſi leo in ſpelunca ſua*. Nam ſi impedire non prævalet actionem, tentat intentionem, ſuggerens & ſuadens, quatenus effectum gratiæ arroges tibi. Quod quidem ſuperbiæ genus longè illo priore intolerabilius eſſe non ambigas. Quid enim odioſius illa voce, qua quidam dixerunt:
B *Manus noſtra excelſa, & non Dominus, fecit hæc omnia?*

TOM. IV. Ne gratiam negligamus.

Ne gloriam operis boni nobis tribuamus.

Deut. 32. 27. 2. Timendum recedente gratia.

10 Si ergo timendum manente gratia; quid ſi receſſerit? num multò magis tunc timendum? Planè multò magis: quia ubi deficit tibi gratia, deficis tu. Audi etenim quid dator gratiæ dicat. *Sine me*, ait, *nihil poteſtis facere*. Time ergo ſubtracta gratia, tamquam mox caſurus; time & contremiſce, Deo tibi, ut ſentis, irato; time, quia reliquit te cuſtodia tua. Nec dubites in cauſa eſſe ſuperbiam, etiamſi non appareat, etiamſi nihil tibi conſcius ſis. Quod enim tu neſcis, ſcit Deus; & qui te judicat, ipſe eſt. Sed nec qui ſeipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat. Numquid commendat te Deus,
C cùm gratia privat? Aut numquid qui humilibus dat gratiam, humili auferet datam? Ergo argumentum ſuperbiæ, privatio eſt gratiæ. Quamquam tamen interdum ſubtrahitur gratia, ſive retrahitur, non pro ſuperbia quæ jam eſt, ſed quæ futura eſt, niſi ſubtrahatur. Habes hujus rei evidens documentum de Apoſtolo qui ſtimulos carnis ſuæ ſuſtinebat invitus, non quia extolleretur, ſed ne extolleretur. Sed ſive jam exſiſtens, ſive nondum; ſuperbia tamen ſemper cauſa erit ſubtractæ gratiæ.

Joan. 15. 5.

Superbia eſt cauſa ſubtractionis gratiæ.
2. *Cor.* 10. 18.

Jacob. 4. 6.

2. *Cor.* 12. 7.

11 Jam ſi gratia repropitiata redierit, multo amplius tunc timendum, ne fortè contingat recidivum pati, juxta illud de Evangelio: *Ecce ſanus factus es,*
D *vade, & amplius jam noli peccare, ne aliquid deterius tibi contingat.* Audis recidere, quàm incidere eſſe deterius. Proindè invaleſcente periculo, invaleſcat & metus. Beatus es, ſi cor tuum triplici iſto timore repleveris, ut timeas quidem pro accepta gratia, amplius pro amiſſa, longè plus pro recuperata. Hoc fac, & eris hydria in Chriſti convivio, impleta uſque ad ſummum, continens nimirum metretas, non binas tantùm, ſed & ternas, ut Chriſti merearis benedictionem, quæ aquas tuas convertat in vinum lætitiæ, & perfecta charitas foras mittat timorem.

3. Timendum quoque redeunte gratia.
Joan. 5. 14.
Beatus qui ſic timet.

1. *Joan.* 4. 18.

12 Quod dico, tale eſt. Aqua timor eſt, quoniam ab æſtu refrigerat deſideriorum carnalium: *Initium*, in-
E quit, *ſapientia timor Domini*; & habes: *Aqua ſapientiæ ſalutaris potavit illum*. Si timor ſapientia, & ſapientia aqua; timor aqua eſt, denique *timor Domini*, inquit, *fons vitæ*. Porrò hydria mens tua. *Capientes*, inquit, *ſingulæ metretas binas vel ternas*. Tres metretæ, timores tres. *Et impleverunt eas*, inquit, *uſque ad ſummum*. Non unus timor, non duo quoque, ſed toti tres ſimul replent uſque ad ſummum. Omni tempore time Deum, & ex omni corde tuo, & impleſti hydriam tuam uſque ad ſummum. Amat Deus integrum munus, affectum plenum, perfectum ſacrificium. Cura proindè nuptiis cœleſtibus plenam inferre hydriam, ut de te quoque dicatur: *Quia replevit eum ſpiritu ti-*
F *moris Domini*. Qui ſic timet, nihil negligit. Undè namque negligentia intret in plenitudinem? Alioquin quod capere adhuc aliquid poteſt, plenum non eſt. Eadem ſanè ratione non poteſt ſimul & ſic timere, & altum ſapere. Non est enim quo admittas ſuperbiam, repletus timore Domini. Et ſic de cæteris vitiis ſentiendum, quia neceſſe eſt omnia plenitudine timoris excludi. Tunc demum ſi plenè, ſi perfectè timueris, dabit charitas ſaporem aquis tuis ad Domini benedictionem. Sine charitate enim timor pœnam habet. Et quidem charitas vinum, quod lætificat cor hominis. Perfecta autem *charitas foras mittit timorem*, ut ubi aqua fuerat, vinum

Pſal. 110. 10. Timor aquæ comparatus.

Prov. 14. 27.

Joan. 2. 6. Hydriæ in Cana Galilææ vino impleræ tropolog. explicatæ.

Is. 11. 3. Timor Domini excludit omnia vitia.

Timor ſine charitate pœnalis eſt.

Pſal. 103. 15.
1. *Joan.* 4. 18.

TOM. IV. Charitas, vinum.

eſſe incipiat ad laudem & gloriam Sponſi Eccleſiæ Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO LV.

Qualiter homo per veram pœnitentiam poteſt evadere judicium Dei.

Cant. 2. 9. — Pſal. 147. 15. — Ratio ſimilitudinis Sponſi cum caprea & hinnulo.

1 S*imilis eſt dilectus meus capreæ hinnuloque cervorum.* Ex præcedenti verſiculo pendet. Quem enim ſalientem & properantem modò deſcripſerat, conſequenter comparat capreæ hinnuloque cervorum. Aptè quidem, quòd hoc genus animantium curſu velox, & ſaltu agile ſit. Porrò ſermo de ſponſo eſt, & ſermo ſponſus eſt. Et propheta dicit Deo, quia *velociter currit ſermo ejus*; ſanè congruens huic loco, ubi ſponſus, qui Sermo Dei eſt, ſaliens tranſſilienſque deſcribitur, ſimilis proindè factus capreæ hinnuloque cervorum. Et hæc ratio ſimilitudinis. Adde tamen, ne nulla ſimilitudinis ipſius vel minima proportiuncula vacet, quia caprea quidem non modò curſus pernicitate, ſed & acumine viſus eminet. Quod utique propriè illam reſpicit narrationis partem, qua Sponſus, non ſolùm *ſaliens*, ſed & *tranſſiliens* apparere refertur: quia niſi acuto & perſpicaci intuitu non poſſet omninò, præſertim inter currendum, diſcernere in quos ſalire, & quos tranſſilire deberet. Alioquin poterat ſufficere, ad deſignandam feſtinantis velocitatem, de ſolo hinnulo comparatio; is quippè rapidiori ſe ferre noſcitur curſu. Nunc verò quoniam ſponſus iſte, etſi ardenter amans, curſim ruere in dilectæ videatur amplexus; nihilo minus tamen greſſus, vel potiùs ſaltus ſuos prudenti conſideratione dirigere novit, cautus ubi oporteat figere pedem: oportuit profectò cum hinnulo etiam de caprea ſimilitudinem dari, quatenus & per illum deſiderium ſalvantis, & per hanc eligentis exprimeretur judicium. Chriſtus nempè juſtus & miſericors, ſalvator & judex: & quia amat, vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, & quia judicat, novit qui ſunt ejus, & ipſe ſcit quos elegit à principio.

1. Tim. 2. 4. — Joan. 13. 18. — Sponſi miſericordiam & judicium in his animantibus deſignata. — Pſal. 100. 1.

2 Igitur duo hæc bona Sponſi, miſericordiam ſcilicet & judicium, in his duobus animantibus commendata à Spiritu-ſancto nobis interim ſentiamus, ut in teſtimonium integritatis & perfectionis fidei noſtræ, nos quoque Prophetam imitantes, miſericordiam & judicium cantemus Domino. Ego autem non dubito & alia de horum natura ab his quidem, qui talium curioſi & gnari ſunt, poſſe monſtrari, quæ Sponſo aptari utiliter & congruenter queant; ſed hæc, ut arbitror, ſufficere poſſunt ad dandam rationem adductæ ſimilitudinis. Pulchrè tamen Spiritus ſanctus non de cervo, ſed de hinnulo cervorum ſimilitudinem dedit, in quo & Patrum fecit mentionem, è quibus Chriſtus ſecundùm carnem, & infantiæ meminit Salvatoris. Ut hinnulus quippè apparuit parvulus qui natus eſt nobis. Verùm tu qui adventum deſideras Salvatoris, time ſcrutinium Judicis, time oculos capreæ, time illum qui per Prophetam dicit: *Et erit in die illa, & ego ſcrutabor Jeruſalem in lucernis.* Acuto viſu eſt: nihil inſcrutatum relinquet oculus ejus. Scrutabitur renes & corda, ipſaque cogitatio hominis confitebitur illi. Quid tutum in Babylone, ſi Jeruſalem manet ſcrutinium? Puto enim hoc loco Prophetam Jeruſalem nomine deſignaſſe illos, qui in hoc ſæculo vitam ducunt religioſam, mores ſupernæ illius Jeruſalem converſatione honeſta & ordinata pro viribus imitantes; & veluti hi, qui de Babylone ſunt, vitam in perturbatione vitiorum, ſcelerumque confuſione vaſtantes. Denique illorum peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad judicium, & non egent ſcrutinio, ſed ſupplicio. Mea autem, qui videor monachus & Jeroſolymita, peccata certè occulta ſunt, nomine & habitu monachi adumbrata: & idcircò neceſſe erit ſubtili ea inveſtigari diſcuſſione, & quaſi admotis lucernis de tenebris in lucem prodi.

Iſa. 9. 6. — Sophon. 1. 12. — Pſal. 7. 10. — Chriſti judicium quàm timendum. — Bernardi humilitas.

3 Poſſumus afferre aliquid & de pſalmo ad confirmandum id quod dicitur de ſcrutanda Jeruſalem. Ait namque ſub perſona Domini: *Cùm accepero tempus, ego juſtitias judicabo.* Vias juſtorum, ni fallor, & actus eorum diſcuſſurum ſe & examinaturum dicit. Verendum valdè cùm ad hoc ventum fuerit, ne ſub tam ſubtili examine multæ noſtræ juſtitiæ (ut putantur) peccata appareant. Unum eſt tamen, ſi noſmetipſos dijudicaverimus, non utique judicabimur. Bonum judicium, quòd me illi diſtricto divinoque judicio ſubducit & abſcondit. Prorſus horreo incidere in manus Dei viventis: volo vultui iræ judicatus præſentari, non judicandus. *Spiritualis homo omnia dijudicat, & ipſe à nemine judicatur.* Judicabo proindè mala mea, judicabo & bona. Mala melioribus curabo corrigere actibus, diluere lachrymis, punire jejuniis: cæteriſque ſanctæ laboribus diſciplinæ. In bonis de me humiliter ſentiam, &, juxta præceptum Domini, ſervum me inutilem reputabo, qui quod facere debui tantùm feci. Dabo operam nec lolia pro granis, nec paleas cum granis offerre. Scrutabor ego vias meas & ſtudia mea, quo is qui ſcrutaturus eſt Jeruſalem in lucernis, nihil inſcrutatum in me ſive indiſcuſſum inveniat. Neque enim judicaturus eſt bis in idipſum.

Pſal. 74. 3. Ipſæ juſtitiæ noſtræ judicandæ. — 1. Cor. 11. 31. — 1. Cor. 2. 15. — Judicare nos quomodo debemus. — Luc. 17. 10. — Sophon. 1. 12.

4 Quis mihi det ita ad liquidum proſequi & perſequi univerſa delicta mea, ut in nullo oporteat vereri oculos capreæ, in nullo ad lumen contingat erubeſcere lucernarum? Et nunc video, ſed non video: præſto eſt oculus cui omnia patent, etſi non patet ipſe. Erit quando cognoſcam, ſicut & cognitus ſum: at nunc quidem cognoſco ex parte; non tamen ex parte cognitus, ſed ex toto. Vereor aſpectum exploratoris illius, qui poſt parietem ſtat. Hoc enim ſcriptura addit de illo quem pro acumine viſus *capreæ* aſſimilavit: *En ipſe ſtat*, inquit, *poſt parietem, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos.* De quo ſuo loco videbimus. Hunc ergo vereor occultum occultorum exploratorem. Sponſa nihil veretur, quia nihil ſibi conſcia eſt. Quid denique vereatur, amica, columba, formoſa? Nempè ſubindè habes: *En dilectus meus*, inquit, *loquitur mihi.* Nihil non loquitur; & ideò formido aſpectum, quoniam non habeo teſtimonium. Tu quid audis de te, ò Sponſa? Quid tibi loquitur dilectus tuus? *Surge*, inquit *propera amica mea, columba mea, formoſa mea.* Verùm hoc quoque alteri ſervabo principio, nec brevitate arctabo ea quæ diligentiam deſiderantia ſunt; ne fortè & de hoc reus inveniar, ſi quo minus vos inveniamini in hac parte ædificati ad intelligentiam & amorem Sponſi Eccleſiæ Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Oculi Judicis omnia videntis timendi. — Cant. 2. 9. — Ibidem. 10.

SERMO LVI.

Quòd peccata & vitia ſunt tamquam parietes, mediantes inter Deum & peccatorem.

Cant. 2. 9.

1 E*N ipſe ſtat poſt parietem, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos.* Secundùm litteram quidem videtur dicere, quia is qui cum ſaltibus adventare proſpiciebatur, appropiaſſet uſque ad contubernium ſponſæ, & ſtans poſt parietem curioſius introſpiceret per feneſtras & rimas, & verecundè non præſumeret ſeſe ingerere. Secundùm ſpiritum autem appropiaſſe quidem nihilo minus intelligitur, ſed aliter, ita ſanè quemadmodum & à cœleſti ſponſo agi oportuit, & à Spiritu-ſancto dici. Nihil quippe quod vel auctorem dedeceat, vel narratorem: verus, & ſpiritualis intellectus admittet. Ergo appropiavit parieti, cùm adhæſit carni. Caro paries eſt: & appropiatio Sponſi, Verbi incarnatio. Porrò cancellos & feneſtras per quas reſpicere perhibetur, ſenſus (ut opinor) carnis, & humanos dicit affectus, per quos experimentum cepit omnium humanarum neceſſitatum. Denique languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit. Humanis ergo affectionibus ſenſibuſque corporeis pro foraminibus uſus eſt & feneſtris, ut miſerias hominum homo factus experimento ſciret, &

Incarnatio Chriſti hic ſignificata. — Iſa. 53. 4. Humanæ affectiones & ſenſus corporei quæſitum in Chriſto.

[Hebr. 5. 8.] miſericors fieret. Sciebat & antè, ſed aliter. Sciebat denique virtutem obediendi ipſe Dominus virtutum, [Scientia Christi experimentalis.] & tamen, teſte Apoſtolo, didicit ex his quæ paſſus eſt, obedientiam. In hunc modum & miſericordiam [V. tract. de gradibus Humilitatis.] didicit, etſi miſericordia Domini ab æterno. Docet hoc quoque idem gentium Doctor, ubi cum aſſerit tentatum per omnia pro ſimilitudine abſque peccato, [Hebr. 4. 15.] ut miſericors fieret. Videſne factum eſſe quod erat, & quod noverat didiciſſe, & ſibi apud nos quæſiſſe rimas & feneſtras, per quas calamitates noſtras diligentius exploraret? Tot autem in noſtro ruinoſo & pleno rimarum pariete invenit foramina, quot noſtræ infirmitatis & corruptionis in ſuo corpore ſenſit experimenta.

B

[Christus stans post parietem quomodo.] 2 Sic itaque ſponſus poſt parietem ſtans, & per feneſtras & cancellos reſpiciens erat. Et benè *ſtans*, quia ſolus revera in carne ſtetit, qui carnis peccatum non ſenſit. Poſſumus & hoc fideliter ſapere, quia ſtetit per divinitatis potentiam, qui per carnis infirmitatem [Matt. 26. 41.] occubuit, dicente ipſo: *Spiritus quidem promptus eſt, caro autem infirma*. Ego autem puto etiam illud huic ſententiæ ſuffragari, quod Sanctus David in hoc myſterio, utpotè Propheta Domini & prophetans, de Domino loquebatur; & quidem Moyſen loquens, ſed Dominum intuens. Ipſe enim verus eſt Moyſes, qui verè per aquam venit, & non in aqua tantùm, ſed in aqua & ſanguine. Ait itaque memoratus Propheta: C [Pſal. 105. 23.] *Dixit ut diſperderet eos*, (Patrem ſiquidem loquebatur) *ſi non Moyſes electus ejus ſtetiſſet in confractione in conſpectu ejus, ut averteret iram ejus, ne diſperderet eos*. Quonam modo, quæſo, Moyſes ſtetit in confractione? Quemadmodum, inquam, aut ſtetit, ſi confractus eſt; aut ſi ſtetit, quomodo confractus eſt? At ego tibi oſtendo, ſi vis, qui verè ſtetit in confractione. Ego alium novi neminem qui hoc potuerit, niſi Dominum meum Jeſum, qui certè in morte vivebat, qui corpore fractus in cruce, divinitate ſtabat cum Patre; in uno nobiſcum ſupplicans, in altero cum Patre propitians. Et ſtabat poſt parietem, dum, quod D jacebat in illo, manifeſtum erat in carne; & quod ſtabat in ipſo, quaſi poſt carnem latebat; ſanè unus idemque homo manifeſtus, & Deus abſconditus.

3 Sed & unicuique noſtrum, qui deſideramus adventum ipſius, puto illum nihilominus poſt parietem ſtare, dum corpus hoc noſtrum, quod certè peccati eſt, abſcondat interim nobis faciem ejus, & præſen- [2. Cor. 5. 6.] tiam intercludat. Denique *quamdiu ſumus in hoc corpore*, inquit, *peregrinamur à Domino*. Non quia in corpore, ſed quia in corpore hoc, quod utique de [Parietes, quibus à Christo ſejungimur, peccata ſunt.] peccato eſt, & ſine peccato non eſt. Et ut ſcias quoniam obſtant non corpora, ſed peccata, audi Scripturam: *Peccata noſtra*, inquit, *ſeparant inter nos & Deum*. E Et utinam unus mihi tantùm obſtet paries corporis, [Iſa. 59. 2.] ſolumque obicem patiar id quod eſt in carne peccatum, & non multæ interſint maceriæ vitiorum. Vereor enim ne etiam præter illud quod in natura eſt, quàm plurima de propria iniquitate adjecerim, quorum à me interjectu nimium elongaverim ſponſum, ita ut, ſi verum dicere velim, poſt parietes magis mihi illum ſtare fatear, non poſt parietem.

[Christus quibuſdam longè, quibuſdam propè.] 4 Sed dico hoc planius. Sponſus quidem æqualiter atque indifferenter præſto ubique eſt, divinæ utique præſentia majeſtatis, & magnitudine virtutis ſuæ. Gratiæ tamen exhibitione ſeu inhibitione quibuſdam longè, quibuſdam propè eſſe dicitur, Angelorum dumtaxat & hominum, ideſt rationalium creaturarum. F [Pſ. 118. 155.] Denique longè à peccatoribus ſalus. Et Sanctus Da- [Pſal. 9. 1.] vid nihilominus dicit: *Ut quid Domine receſſiſti longè?* Cæterùm à ſanctis pia diſpenſatione ad tempus, & non ex toto, ſed juxta aliquid aliquando longè ſe [Pſal. 73. 23.] facit. Peccatoribus autem de quibus dicitur, *Super-* [Pſal. 9. 5.] *bia eorum qui te oderunt, aſcendit ſemper*; & item, *Inquinatæ ſunt viæ illorum in omni tempore*: ſemper, valdeque longè eſt, atque in ira hoc, & non in miſericordia. Quamobrem orat ad Deum ſanctus, & [Pſal. 26. 9.] ait, *Ne declines in ira à ſervo tuo*, ſciens quia & in miſericordia potuerit declinare. Propè eſt ergo Domi- A nus ſanctis & electis ſuis, etiam cùm longè eſſe videtur, & non æqualiter omnibus, ſed aliis plus, aliis minus, pro meritorum diverſitate. Nam etſi propè eſt Dominus omnibus invocantibus eum in veritate, & juxta eſt his qui tribulato ſunt corde; non tamen omnibus forſitan, ita ut dicere poſſint, quia *ipſe ſtat poſt parietem*. Sponſæ verò quàm propè eſt, qui uno tantùm pariete dividitur. Propterea cupit diſſolvi, & rupto medio pariete cum illo eſſe, quem poſt parietem eſſe confidit.

5 Ego autem, quoniam peccator ſum, diſſolvi non cupio, ſed formido, ſciens quia *mors peccatorum peſſima*. [Pſal. 33. 22.] Quomodo non peſſima mors, ubi non ſubvenit [Horror mortis peccatum.] B Vita? Formido exire, & in ipſo contremiſco portus ingreſſu? dum non confido propè aſſiſtere qui excipiat exeuntem. Quid enim? Securene exeo, ſi non Dominus cuſtodiat exitum meum? Heu! ero ludibrio dæmonum intercipientium me: non aſſiſtente qui redimat, neque qui ſalvum faciat. Nil tale verendum erat animæ Pauli, cui ab aſpectu & amplexu dilecti unus tantummodo paries obſiſtebat, videlicet lex peccati, quam inveniebat in membris ſuis. Ipſa eſt carnis con- [Varii parietes inter nos & Christum.] cupiſcentia, qua carere omninò non potuit, donec in carne fuit. Hoc ſanè uno interjecto pariete non lon- [1. Concupiſcentia.] gè peregrinabatur à Domino: undè & optabat clamans: *Quis me liberabit de corpore mortis hujus?* ſciens [Rom. 7. 24.] C ſe mortis compendio continuò ad vitam perventurum. Hac ergo Paulus ſe fatebatur una lege teneri, ſcilicet concupiſcentia, quam carni ſuæ immobiliter inſitam tolerabat invitus; de cætero *nihil*, inquit, *mihi conſcius ſum*. [1. Cor. 4. 4.]

6 Verùm quis ſimilis Paulo, qui non videlicet huic interdum conſentiat concupiſcentiæ ad obediendum peccato? Noverit proindè is qui peccato conſenſerit, & alterum ſibi ſe oppoſuiſſe parietem, ipſum utique pravum illicitumque conſenſum: nec poteſt gloriari qui [2. Conſenſus.] hujuſmodi eſt, quia ſtet ſibi poſt parietem ſponſus, quando jam parietes interſint, non paries. Multo mi- [3. Actus peccati.] nus ſi conſenſus pervenerit ad effectum, cùm tertius D quoque jam paries ſponſi arceat impediatque acceſſum, [4. Conſuetudo.] actus videlicet ipſe peccati. Quid ſi & conſuetudo for- [5. Contemptus.] tè peccatum in uſum, aut uſus etiam in contemptum perduxerit? ſicut ſcriptum eſt: *Impius cùm venerit in* [Prov. 18. 3.] *profundum malorum, contemnit*. Nonne ſi ita exieris, millies antè à rugientibus præparatis ad eſcam poteris devorari, quàm pervenire ad ſponſum, non uno ſiquidem jam, ſed tanta à te parietum numeroſitate interclusum? Primus, concupiſcentia; ſecundus, conſenſus; tertius, actus; quartus, conſuetudo; quintus, contemptus. Cura ergo concupiſcentiæ priori totis reſi- [Conſenſus in peccatum ſollicitè cavendus.] ſtere viribus, ut non pertrahat in conſenſum; & omnis deinceps malignitatis fabrica evaneſcit: nec eſt om- E ninò quod ſponſum prohibeat appropinquare tibi, præter ſolum parietem corporis, quatenus gloriari poſſis & tu dicens de illo: quia *en ipſe ſtat poſt parietem*.

7 Sed & hoc tibi tota vigilantia providendum, ut apertas ſemper inveniat feneſtras & cancellos quoſdam confeſſionum tuarum, per quos te intus benignè reſpiciat: quoniam RESPECTUS EJUS, PROFECTUS TUUS. Ajunt cancellos anguſtiores eſſe feneſtras, quales utique hi qui libros deſcribunt, aptare ſibi ſolent ad recipiendum lumen paginis. Undè & [Cancellarii undè dicti.] puto Cancellarios eos appellari, qui chartis conſcribendis ex officio deputantur. Cùm ergo ſint duo ge- [Compunctionis duo genera.] nera compunctionis, unum in mœrore pro noſtris ex- F ceſſibus, alterum in exultatione pro divinis muneribus: quoties ſanè eam, quæ ſine anguſtia cordis minimè fit, peccatorum ſcilicet meorum facio confeſſionem; videor mihi cancellum, ideſt, anguſtiorem aperire feneſtram. Nec dubium quin libenter per iſtam [Confeſſio duplex.] reſpiciat is, qui ſtat poſt parietem pius explorator: [Pſal. 50. 19.] quia cor contritum & humiliatum Deus non deſpiciet. Denique & hortatur ad hoc ipſum: *Dic tu*, inquiens, [Iſa. 43. 26.] *iniquitates tuas prior, ut juſtificeris*. Quodſi interdum corde dilatato in charitate: pro conſideratione divinæ dignationis ac miſerationis, libet animum laxare in vocem laudis, & gratiarum actionem: puto me non

TOM. IV. jam anguſtam, ſed ampliſſimam ſtanti poſt parietem ſponſo aperire feneſtram, per quam (ni fallor) tantò libentius reſpicit, quantò amplius ſacrificium laudis honorificat eum. Ad manum eſt de ſcripturis utramque hanc approbare confeſſionem: ſed ſcientibus iſta loquor, & non eſtis ſuperfluis onerandi, qui vix neceſſariis indagandis ſufficitis. Tanta quippè ſunt ſacramenta epithalamii hujus, & laudum præconia, quæ in eo decantantur Eccleſiæ & Sponſo ejus Jeſu-Chriſto Domino noſtro, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO LVII.

De viſitationibus Domini obſervandis; quibus indiciis vel ſignis ea deprehendi poſſint.

Cant. 2. 10. 1 EN *dilectus meus loquitur mihi*. Videte proceſſus gratiæ, & dignationis divinæ advertite gradus. Attendite ſponſæ devotionem atque ſollertiam, quàm vigili utique oculo Sponſi obſervat adventum, & deinceps ipſius omnia diligentius intuetur. Venit ille, accelerat, appropiat, adeſt, reſpicit, alloquitur; & nihil horum momentorum ſponſæ induſtriam effugit, anticipatve notitiam. Venit in Angelis, accelerat in Patriarchis, appropiat in Prophetis, adeſt in carne, reſpicit in miraculis, alloquitur in Apoſtolis. Vel ſic. Venit affectu & ſtudio miſerendi, accelerat ſubveniendi zelo, appropiat humiliando ſemetipſum, adeſt præſentibus, proſpicit in futuros, loquitur docens & ſuadens de regno Dei. Sic ergo eſt adventus Sponſi. Benedictiones & divitiæ ſalutis cum eo, & univerſa quæ de ipſo ſunt, affluunt deliciis, redundantia certè jucundis ac ſalutaribus ſacramentis. Porrò quæ amat, vigilat & obſervat. Et Beata, quam Dominus invenerit vigilantem. Non tranſibit illam, nec præteribit ab ea, ſed ſtabit & loquetur ei, loqueturque amatoria: loquetur ſiquidem ut dilectus. Sic quippè habes: *En dilectus meus loquitur mihi*. Benè dilectus, qui venit amatoria locuturus, non autem increpatoria.

Sponſa devotio ac ſollertia in obſervando ſponſi adventu.

Matt. 16. 4. 2 Neque enim de illis eſt, qui à Domino meritò arguuntur, quòd faciem cœli dijudicare noſſent, tempus verò adventus ejus minimè cognoviſſent. Hæc namque tam ſollers, & prudens, ac bene vigilans, & venientem à longè proſpexit, & ſalientem pro feſtinatione advertit, & tranſſilientem ſuperbos, ut humili ſibi per humilitatem propinquaret, vigilantiſſimè obſervavit; & demum cùm jam ſtaret, & occultaret ſe poſt parietem, nihilominus præſentem agnovit, ſed & reſpicientem per feneſtras cancelloſque perſenſit; & nunc pro remuneratione tantæ devotionis & religioſæ ſollicitudinis loquentem audit. Sanè enim ſi reſpexiſſet, & minimè locutus fuiſſet, ſuſpectus poterat eſſe ille reſpectus, ne fortè magis indignationis Luc. 22. 61. foret, quàm dilectionis. Denique reſpexit Petrum, & non fecit ei verbum: & ideò fortaſſis flevit ille, quod reſpiciens ſe, tacuerit. Hæc autem, quoniam poſt aſpectum meruit & affatum, non modo non flet, ſed & gloriatur præ lætitiæ clamans: *En dilectus meus loquitur mihi*. Vides intuitum Domini, cùm in ſe ſemper maneat idem, non tamen ejuſdem ſemper efficaciæ eſſe; ſed conformari meritis ſingulorum quos reſpicit, & aliis quidem incutere metum, aliis verò magis conſolationem & ſecuritatem afferre. Denique reſpicit terram, & facit eam tremere: cùm è regione Luc. 1. 48. reſpexerit Mariam, & infuderit gratiam. *Reſpexit*, ait, *humilitatem ancillæ ſuæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes*. Non ſunt hæc verba plorantis aut trepidantis, ſed gaudentis. Reſpexit ſimiliter hoc loco ſponſam, & nec tremuit illa, nec flevit ad inſtar Petri, quia non ſapiebat terram, ſicut ille: dedit verò lætitiam in corde ejus, affatu teſtificans, quo eam reſpexerit affectu.

Dei reſpectus varius, aliis metum, aliis conſolationem afferit.

3 Denique verba quæ loquitur, audi quàm non in- Cant. 2. 10. dignantis ſint, ſed amantis. Sequitur: *Surge, propera amica mea, columba mea, formoſa mea*. Felix conſcientia, quæ de ſe iſta meretur audire! Quis putas in nobis eſt adeò vigilans & obſervans tempus viſitationis ſuæ, ſponſumque adventantem ita per ſingula ejus momenta diligenter explorans, ut cùm venerit & Luc. 12. 36. pulſaverit, confeſtim aperiat ei? Non enim ſic iſta de Eccleſia referuntur, ut non ſinguli nos, qui ſimul Eccleſia ſumus, participare his ejus benedictionibus debeamus. Etenim in hoc generaliter omnes atque indifferenter vocati ſumus, ut benedictiones hæreditate poſſideamus. Undè & audebat dicere ad Dominum quidam: *Hæreditate acquiſivi teſtimonia tua in æternum, quia exultatio cordis mei ſunt*; Pſ. 118. 111. illa puto hæreditate, qua ſe eſſe præſumebat filium Patris ſui, qui eſt in cœlis. Porrò ſi filium, & hæredem; hæredem Dei, cohæredem autem Chriſti. Magnam verò rem gloriatur ſe acquiſiviſſe hæreditate iſta, teſtimonia Domini. Utinam ego de me vel unum meruerim tenere teſtimonium Domini! quia is non in uno, ſed in multis exultat teſtimoniis. Denique ait iterum: *In* Pſal. 118. 14. *via teſtimoniorum tuorum delectatus ſum, ſicut in omnibus divitiis*. Et revera quid divitiæ ſalutis, quid deliciæ cordis, quid animæ vera & cauta ſecuritas, niſi Domini atteſtationes? *Non enim*, inquit, *qui ſe ipſum* 2. Cor. 10. 17. *commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat*.

Tempus viſitationis divinæ diligenter obſervandum.

Teſtimonia divinæ viſitationis quænam.

4 Utquid nos hactenus adhuc fraudamur commendationibus ſeu atteſtationibus his divinis, & paterna hæreditate privamur? Quaſi minimè & nos voluntariè genuerit verbo veritatis, ſic in nullo nos meminimus ab illo taliter commendatos, nec ulla de nobis aſſecutos teſtimonia ejus. Ubi eſt quod Apoſtolus dicit, Rom. 8. 16. quia *ipſe Spiritus Dei teſtimonium perhibet ſpiritui noſtro, quòd filii Dei ſumus*? Quomodo filii, ſi expertes hæreditatis? Arguit nos pro certo negligentiæ & incuriæ ipſa inopia noſtra. Nam ſi quis noſtrum inte- Eccli. 39. 6. grè & perfectè, juxta verbum Sapientis, cor ſuum tradat ad vigilandum diluculo ad Dominum qui fecit illum, & in conſpectu Altiſſimi deprecetur, ſimulque Iſa. 40. 3. votis omnibus ſtudeat ſecundùm Iſaiam Prophetam parare vias Domini, rectas facere ſemitas Dei ſui, cui Pſal. 24. 15. cum Propheta ſit dicere, *Oculi mei ſemper ad Domi-* Pſal. 15. 8. *num*; & quia *providebam Dominum in conſpectu meo* Pſal. 23. 5. *ſemper*: nonnè *hic accipiet benedictionem à Domino, & miſericordiam à Deo ſalutari ſuo*? Viſitabitur profectò frequenter: nec unquam ignorabit tempus viſitationis ſuæ, quantumlibet is qui in ſpiritu viſitat, clandeſtinus veniat & furtivus, utpote verecundus amator: adhuc ergo longè agentem bene vigilans anima ſobria mente proſpiciet, & deinceps univerſa comperiet, quæ in dilecti adventu ſponſam tam ſollerter, quàm ſignanter advertiſſe monſtravimus, quia ipſe ait: *Qui ma-* Prov. 8. 17. *nè vigilaverint ad me, invenient me*. Nam & deſiderium feſtinantis agnoſcet: & quando propè, & quando præſto jam erit, continuò ſentiet; ſed & reſpicientis ſe oculum, quaſi ſolis radium per feneſtras & rimas parietis ſubeuntem, beato oculo cernet; & demum audiet voces exultationis & amoris, appellata amica, columba, formoſa.

Quid facto opus, ut viſitemur a Deo.

5 Quis ſapiens & intelliget hæc, ita ut ea etiam dignè ab invicem diſtinguere, & deſignare ſingula queat, ac diffinire ad intelligentiam aliorum? Si à me illud ſperatur, ego eam mallem ab experto audire, & qui aſſuetus ſit & exercitatus in talibus. At quoniam quiſque qui hujuſmodi eſt, verecundè magis ſilentio abſcondere eligit quod ſilentio percipit, & ſervare ſecretum ſuum ſibi; id ſibi tutius arbitratur: dico ego, cui ex officio loqui eſt, nec tacere licet, quicquid illud eſt quod de hujuſmodi vel proprio, vel alieno teneo experimento, & quod facilè experiri plures queunt, ſanè altiora relinquens apprehendere illa valentibus. Si igitur admonitus fuero, vel foris ab homine, vel intus à Spiritu, de tuenda juſtitia & ſervanda æquitate; iſtiuſmodi ſalutaris ſuaſio erit mihi profectò prænuntia imminentis adventus Sponſi, & præparatio quædam ad dignè ſuſcipiendum ſupernum viſitatorem, Propheta id mihi indicante, dicendo, Pſal. 84. 14. quia *juſtitia antè eum ambulabit*; & item loquitur Deo Pſal. 88. 15. ſic: *Juſtitia & judicium*, inquit, *præparatio ſedis tuæ*.

Viri pii ſingularia Dei beneficia celare ſtudent.

Indicia divinæ viſitationis. 1. Suggeſtio bona.

Nihilominus verò ſpes eadem arridebit, ſi ſermo inſonuerit de humilitate vel patientia, ſeu etiam de fraterna charitate & obedientia deferenda Prælatis: maximè autem de ſectanda ſanctimonia & pace, & cordis puritate quærenda, quoniam quidem Scriptura

Pſal. 92. 5. ait: *Domum Domini decet ſanctitudo*; &, *Factus eſt*
Pſal. 75. 3. *in pace locus ejus*; &, *Mundi corde Deum videbunt*.
Matt. 5. 8. Quicquid itaque ſive de his, ſive de aliis quibuslibet virtutibus ſuggeſtum animo fuerit; ſignificatio, ut dixi, erit mihi, viſitationem Domini virtutum imminere animæ meæ.

2. Correptio.

6 Sed & ſi corripuerit me juſtus in miſericordia, & increpaverit me, idipſum ſentiam, ſciens quia æmulatio juſti & benevolentia iter faciunt ei qui aſcendit ſuper occaſum. Bonus occasus, cùm ad correptionem juſti ſtat homo, & corruit vitium, & Dominus aſcendit ſuper illud, conculcans hoc pedibus, & conterens ne reſurgat. Non ergo contemnenda increpatio juſti, quæ ruina peccati, cordis ſanitas eſt, necnon

3. Exhortatio grata.

& Dei via ad animam. Sed nec ullus omninò ſermo, qui ædificet ad pietatem, ad virtutes, ad mores optimos, negligenter eſt audiendus: quoniam & illic iter quo oſtenditur ſalutare Dei. Quòd ſi ſermo gratus

* *al.* placidus.

venit & placitus *, quatenus pulſo faſtidio cum deſiderio audiatur: jam non modo venire ſponſus, ſed & accelerare, ideſt cum deſiderio venire, credendus eſt. Illius namque desiderium, tuum creat; & quod tu ejus properas ſermonem admittere, indè eſt quod ipſe

1. Joan. 4. 10. feſtinat intrare: non enim nos eum, ſed *ipſe*, inquit,
4. Compunctio. *prior dilexit nos*. Jam ſi etiam ignitum eloquium ſentis, atque ex eo conſcientiam uri in recordatione peccati;
Pſal. 96. 3. recordare tunc de quo Scriptura dicit, quia *ignis antè ipſum præcedet*; & ipſum propè eſſe non dubites. De-
Pſal. 33. 19. nique *juxta eſt Dominus his qui tribulato ſunt corde*.

5. Converſio.

7 Si verò non ſolùm compungeris in ſermone illo, ſed & converteris totus ad Dominum, jurans & ſtatuens cuſtodire judicia juſtitiæ ejus: etiam adeſſe ipſum jam noveris, præſertim ſi te inardeſcere ſentias amore

Dei ignis duplex.

ejus. Etenim utrumque de illo legis, & ignem videlicet antè ipſum præcedere, & ipſum nihilominus ignem

Deut. 4. 24. eſſe. Moyſes ſiquidem de illo dicit, quia *ignis conſumens eſt*.

Utriuſque differentia.

Differunt autem, quòd is qui præmittitur ignis ardorem habet, ſed non amorem: coquens, ſed non excoquens; movens, nec promovens. Tantùm ad excitandum præmittitur & præparandum, ſimulque ad commonendum, quid ex te ſis, quo dulcius ſapiat poſtmodum quod ex Deo mox eris. At vero ignis qui Deus est, conſumit quidem, ſed non affligit: ardet ſuaviter, deſolatur feliciter. Eſt enim verè carbo deſolatorius; ſed qui ſic in vitia exerceat vim ignis, ut in anima vicem exhibeat unctionis. Ergo in virtute qua immutaris, & in amore quo inflammaris, Do-

Pſal. 117. 16. minum præſentem intellige. Nam dextera Domini facit virtutem. Non autem fit hæc mutatio dexteræ Excelſi, niſi in fervore ſpiritus, & in charitate non fi-

Pſal. 38. 4. cta, ita ut dicat qui hujuſmodi eſt: *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcit ignis*.

6. Dilatatio & Illuminatio mentis.

8 Porrò hoc igne conſumpta omni labe peccati, & rubigine vitiorum, ſi jam emundata ac ſerenata conſcientia ſequatur ſubita quædam atque inſolita latitudo mentis, & infuſio luminis illuminantis intellectum vel ad ſcientiam ſcripturarum, vel ad myſteriorum notitiam, quorum alterum propter nos oblectandos, alterum propter ædificandos proximos reordari: oculus reſpicientis proculdubio eſt iſte, educens quaſi lumen juſtitiam tuam, & judicium tuum tamquam me-

Iſa. 58. 10. ridiem, juxta illud Prophetæ Iſaiæ: *Orietur*, inquit, *tamquam ſol lux tua*, &c. Sed ſanè non per oſtia aperta, ſed per anguſta foramina is tantæ claritatis radius ſe infundet, ſtante adhuc dumtaxat hoc ruinoſo pariete corporis. Erras ſi aliter ſperas, ad quantamcumque cordis proficias puritatem, cùm illa præcipuus

1. Cor. 13. 12. contemplator dicat: *Videmus nunc per ſpeculum & in ænigmate, tunc autem facie ad faciem*.

7. Inſinuatio divinæ voluntatis.

9 Poſt hunc tantæ dignationis ac miſerationis reſpectum, ſequitur vox blandè & leniter divinam inſinuans voluntatem, quæ non eſt aliud quàm ipſe amor, qui otioſus eſſe non poteſt, de his quæ Dei ſunt ſollicitans & ſuadens. Denique audit ſponſa, ut ſurgat

Tom. IV. Cant. 2. 10. Contemplationis ſinceræ vis & natura.

& properet, haud dubium quin ad animarum lucra. Hoc ſi quidem vera & caſta contemplatio habet, ut mentem, quam divino igne vehementer ſuccenderit, tanto interdum repleat zelo & deſiderio acquirendi Deo qui eum ſimiliter diligant, ut otium contemplationis pro ſtudio prædicationis libentiſſimè intermittat: & rurſum potita votis, aliquatenus in hac parte tanto ardentius redeat in idipſum, quanto ſe fructuoſius

Contemplationis & actionis alternatio.

intermiſiſſe meminerit; & item ſumpto contemplationis guſtu, valentius ad conquirenda lucra ſolita alacritate recurrat. Cæterùm inter has viciſſitudines plerumque mens fluctuat, metuens, & vehementer exæſtuans, ne fortè alteri horum, dum ſuis affectionibus hinc indè diſtrahitur, plus juſto inhæreat; & ſic in utrolibet vel ad modicum à divina deviet voluntate. Et fortaſſe tale aliquid Sanctus Job patiebatur, cùm

Job. 7. 4. diceret: *Si dormiero, dico, quando conſurgam? & rurſum expectabo veſperam*: hoc eſt, Et quietus, neglecti operis; & occupatus, perturbatæ nihilominus quietis me arguo. Vides virum ſanctum inter fructum ope-

Oratio his neceſſaria.

ris, & ſomnum contemplationis graviter æſtuare: & in bonis licèt ſemper verſantem, ſemper tamen quaſi de malis pœnitentiam agere, & Dei cum gemitu momentis ſingulis inquirere voluntatem. Unicum quippè in hujuſmodi remedium ſeu refugium oratio eſt, & frequens gemitus ad Deum: ut quid, quando, & quatenus nos facere velit, aſſiduè nobis demonſtrare dignetur. Habes, ut ego opinor tria hæc, ideſt prædicationem, orationem, contemplationem, in tribus commendata & deſignata vocabulis. Etenim meritò *amica* dicitur, quæ ſponſi lucra ſtudioſè ac fideliter prædicando, conſulendo, miniſtrando conquirit. Merito *columba*, quæ nihilominus pro ſuis delictis in oratione gemens & ſupplicans, divinam ſibi non ceſſat conciliare miſericordiam. Meritò quoque *formoſa*, quæ cœleſti deſiderio fulgens, ſupernæ contemplationis decorem ſe induit, horis dumtaxat, quibus commodè & opportunè id poteſt.

10 Sed & illud vide, ſi valeat coaptari huic triplici unius animæ bono, de tribus videlicet perſonis illis in domo una commanentibus, amicis utique Salvato-

Luc. 10. 38.

ris, & admodum familiaribus ei. Martham loquor miniſtrantem, & Mariam vacantem, & Lazarum quaſi gementem ſub lapide; & reſurrectionis gratiam flagitantem. Hæc dicta ſunt pro eo quòd ſponſa deſcribitur adeò ſollers & pervigil in obſervando ſemitas Sponſi, ut minimè eam latere poſſit, quando, & in quanta feſtinatione ad ſe veniat; ſed & quando longè, & quando propè, & quando præſens ſit, nulla ſubitatione præoccupari valeat ut ignoret: & quia proindè meruerit, non ſolùm reſpici miſericorditer, ſed & dignanter lætificari amoris vocibus, & gaudere gaudio propter vocem ſponſi.

11 Nos quoque ad hæc, quamvis audacter, adjecimus, quod quævis etiam de nobis anima, ſi ſimiliter vigilet, ſimiliter & ſalutabitur ut amica, conſolabitur ut columba, amplexabitur ut formoſa. Per-

Perfectus quis.

fectus omnis reputabitur, in cujus anima tria hæc congruenter atque opportunè concurrere videbuntur, ut & gemere pro ſe, & exultare in Deo noverit, ſimul & proximorum utilitatibus potens ſit ſubvenire; placens Deo, cautus ſibi, utilis ſuis. Sed ad hæc quis idoneus? Utinam ipſa in univerſis nobis, etſi non tota in ſingulis, ſaltem ſingula in diverſis ſicut hodie haberi videntur, longis reſerventur temporibus! Ha-

Mariam & Martham, quinam repræſentent; & Lazarum.

bemus ſiquidem Martham, tamquam Salvatoris amicam, in his qui exteriora fideliter adminiſtrant. Habemus & Lazarum, tamquam columbam gementem, Novitios utique, qui nuper peccatis mortui, pro recentibus adhuc plagis laborant in gemitu ſuo ſub timore judicii; & ſicut vulnerati dormientes in ſepulchris, quorum nemo eſt memor amplius, ſic ſe non putant reputari, donec ad Chriſti juſſionem ſublato pondere timoris, tamquam prementis lapidis mole reſpirare in ſpem veniæ poſſint. Habemus quoque Ma-

TOM. IV. riam contemplantem in illis, qui proceſſu longioris temporis, cooperante gratia Dei, in aliquid melius & lætius proficere potuerunt; quando jam de indulgentia præſumentes, non tam verſare intra ſe ſolliciti ſunt triſtem imaginem peccatorum, quam certè in lege Dei meditari die ac nocte inſatiabiliter delectantur; interdum etiam revelata facie gloriam Sponſi cum ineffabili gaudio ſpeculantes, in eamdem imaginem transformantur de claritate in claritatem, tamquam à Domini Spiritu. Jam ad quid ſponſam ſurgere & properare hortetur is, qui paulò antè defenſare viſus eſt eam, ne dormiens ſuſcitaretur, alio ſermone videbimus. Adſit ipſe, ut & hujus nobis ſacramenti rationem aperire dignetur, Sponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO LVIII.

Quomodo ſponſus hortatur ſponſam, ideſt viros perfectos, ad regimen imperfectorum. Item de putatione vitiorum in eis facienda, ut virtutes ſuccreſcant.

Cant. 2. 10. 1 SUrge, *propera amica mea, columba mea, formoſa mea, & veni*. Quis hoc dicit? Abſque dubio Sponſus. Et nonne ipſe eſt, qui paulò antè ſuſcitari dilectam tantopere prohibebat? Quo pacto ergo nunc non ſolùm ut ſurgat, ſed ut & acceleret jubet? Venit in mentem ſimile quid ex Evangelio. Ea Matt. 26. 45. quippè nocte qua Dominus tradebatur, cùm fatigatos productioribus vigiliis Diſcipulos qui ſecum erant, dormire demum ac requieſcere præcepiſſet, in ipſa hora [a], *Surgite, eamus*, inquit, *ecce appropinquavit qui me tradet*. Nunc quoque ſimiliter uno penè momento & prohibet ſuſcitari ſponſam, & ſuſcitat: *Surge*, inquiens, *& veni*. Quid ſibi itaque vult tam ſubita hæc mutatio voluntatis ſive conſilii? Putamuſne levitate uſum ſponſum, & aliquid voluiſſe prius, quod mox noluerit? Minimè. Sed agnoſcite eas quas vobis ſupra, ſi meminiſtis, commendavi, & non ſemel, viciſſitudines utique ſanctæ quietis, ac neceſſariæ actionis, & quia non ſit in hac vita copia contemplandi, nec diuturnitas otii, ubi officii & operis cogentior urget inſtantiorque utilitas. More igitur ſuo Sponſus, ubi dilectam paululum in ſinu proprio quieviſſe perſentit, ad ea denuo quæ utiliora viſa ſunt, trahere non cunctatur. Non tamen quaſi invitam; (nec enim quod fieri vetuit, faceret ullatenus ipſe:) ſed trahi ſanè à ſponſo ſponſæ, eſt ab ipſo accipere deſiderium quo trahatur, deſiderium bonorum operum, deſiderium fructificandi ſponſo; quippè cui vivere ſponſus eſt, & mori lucrum.

Viciſſitudo ſanctæ quietis & actionis.

Tractio desiderium.

2 Et eſt deſiderium vehemens, quod eam non tantùm ſurgere, ſed & ſurgere feſtinanter ſollicitat: ſic quippè habes: *Surge, propera, & veni*. Nec parum conſortat quod audit, *veni*, & non, vade: per hoc ſe intelligens non tam mitti, quàm duci, & ſecum pariter ſponſum eſſe venturum. Quid enim difficile ſibi illo comite reputet? *Pone me*, inquit, *juxta te, & cujuſvis manus pugnet contra me*; item, *Si ambulavero in medio umbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es*. Non itaque ſuſcitatur præterquam velit, quando fit prius ut velit: quod non eſt aliud, niſi ſancti quæſtus immiſſa aviditas. Animatur etiam ad opus injunctum, & de temporis opportunitate redditur alacrior? Tempus faciendi, inquit, ò Sponſa, quia *hyems tranſiit*, quando operari nemo poterat. *Imber* quoque, qui inundatione facta operiebat terram, culturas impediebat, & vel ſata necabat, vel ſeri vetabat; is, inquam, imber excurrit, *abiit & receſſit; flores apparuerunt in terra noſtra*, vernalem profectò temperiem adeſſe ſignantes, operandi commoditatem, frugum vicinitatem ac fructuum. Deindè ſubdit, ubi & primùm operari oporteat: *Tempus*, inquiens, *putationis advenit*. Ad vineas ergo excolendas ducitur: quæ ut poſſint uberioribus fructibus reſpondere colonis, antè omnia neceſſe eſt ſarmenta ſterilia projici, ſuccidi noxia, putari ſuperflua. Hæc juxta litteram.

Job. 17. 3. Pſal. 22. 4. Cant. 2. 11. Ibid. 12. Ibidem.

3 Nunc jam videamus, quid iſtiuſmodi quaſi hiſtorico ſchemate ſpiritualiter nobis innuatur intelligendum. Et vineas quidem animas eſſe vel eccleſias, ſimulque hujus rei rationem quænam ſit, dixi vobis jam, & audiſtis, nec opus habetis iterato audire. Ad has itaque reviſendas, corrigendas, inſtruendas, ſalvandas, anima perfectior invitatur, quæ tamen id miniſterii ſortita ſit, non ſua ambitione, ſed vocata à Deo tamquam Aaron. Porrò invitatio ipſa quid eſt, niſi intima quædam ſtimulatio charitatis piè nos ſollicitantia æmulari fraternam ſalutem, æmulari decorem domus Domini, incrementa lucrorum ejus, incrementa frugum juſtitiæ ejus, laudem & gloriam nominis ejus? Iſtiuſmodi itaque circa Deum religioſis affectibus quoties is qui animas regere, aut ſtudio prædicationis ex officio intendere habet, hominem ſuum interiorem ſenſerit permoveri; toties pro certo Sponſum adeſſe intelligat, toties ſe ab illo ad vineas invitari. Ad quid, niſi ut evellat & deſtruat, & ædificet & plantet?

Animæ vel eccleſiæ ſignificatæ per vineas.

Vocatio ad curam animarum quibus indiciis agnoſcatur.

4 Verùm quoniam operi huic, ſicut & omni rei ſub cœlo, non omne tempus ſuppetit & aptum eſt, addit is qui invitat, tempus putationis adveniſſe. Adeſſe hoc noverat qui dicebat: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis; nemini dantes ullam offenſionem, ut non vituperetur miniſterium noſtrum*. Vitioſa ſine dubio atque ſuperflua, & omne denique quod offendiculum dare, & impedire fructum ſalutis poſſit, putare jam & reſecare monebat, ſciens quia tempus putationis advenerit. Ideò & ajebat fideli cuidam cultori vinearum: *Argue, increpa, obſecra*; in primo & ſecundo horum putationem vel extirpationem; in ultimo plantationem indicens. Et hæc quidem ſponſus per os Pauli de tempore operandi. Sed audi quid per proprium os de temporum conſideratione, ſub alio quidem rerum ſchemate & nomine, cum nova ſponſa ſit locutus. *Nonne vos dicitis*, inquit, *quia quatuor menſes ſunt, & meſſis venit? Ecce dico vobis: Levate oculos veſtros & videte regiones, quia albæ ſunt jam ad meſſem*; item, *Meſſis quidem multa, operarii pauci: rogate Dominum meſſis, ut mittat operarios in meſſem ſuam*. Sicut igitur ibi metendi animarum ſegetes tempus adeſſe monſtrabat, ita & hic vineas æquè intelligibiles, ideſt animas vel eccleſias, tempus putandi adveniſſe denuntiat; id forſitan inter utraſque res volens vocabulorum diverſitate diſtingui: ut meſſes plebes, vineas congregationes ſanctorum cohabitantium intelligamus.

Tempus putationis idoneum obſervandum. 2. Cor. 6. 2. 2. Tim. 4. 2. Joan. 4. 35. Matt. 9. 37.

5 Porrò hyemale tempus, quod præteriiſſe ſignificat, illud mihi deſignare videtur, cùm Dominus Jeſus jam non palam ambularet apud Judæos, eo quod conſpiraſſent adverſus eum, volentes eum interficere. Undè & dicebat ad quoſdam: *Tempus meum nondum advenit, tempus autem veſtrum ſemper eſt paratum*; & rurſum: *Aſcendite vos ad diem feſtum hunc, ego non aſcendam*. Aſcendit tamen poſtea & ipſe, non palam, ſed quaſi in occulto. Extunc ergo & deinceps uſque ad adventum Spiritus-ſancti, quo recaluerunt torpentia fidelium corda, tamquam igne, quem Dominus ad hoc ipſum miſit in terram, hyems fuit. Tunc negaveris hyemem tunc fuiſſe, cùm Petrus ſederet ad prunas, non minus gelido corde, quàm corpore? Denique *erat frigus*, inquit. Magnum revera frigus cor negantis conſtrinxerat. Nec mirum tamen, cùm ignis ab eo ablatus eſſet. Nam paulò antè non parvo fervebat zelo, quippè adhuc igni proximus, qui evaginato gladio ne ignem perderet, ſervi auriculam amputavit. Sed non erat tempus putationis; & ideò audit, *Converte gladium tuum in locum ſuum*. Erat enim hora & poteſtas tenebrarum: & quiſquis tunc Diſcipulorum levaret gladium vel ferri, vel verbi; aut ferro truncandus erat, & neminem lucraretur, nec quippiam fructus afferret; aut certè timoris gladio ad negandum cogendus; & ſic ma-

Tempus hyemale myſticè. Joan. 7. 6. Ibidem 8. Luc. 12. 49. Joan. 18. 18. Petri frigus. Luc. 22. 51. Matt. 26. 52. Intempeſtivus ejus zelus. Gladius timoris.

[a] Addunt editi recentiores, *ſurgere ergò*: quæ verba deſunt pleriſque mſſ. & primis editis. Et quidem ſine ipſis lectio gratior & expeditior.

ſic magis ipſe periret, juxta verbum Domini quod ſubjunxit mox, ita dicens : *Omnis qui acceperit gladium gladio peribit*. [Ibidem.] Quis nempè cæterorum antè pavendam mortis imaginem impavidus ſtaret, trepidante & cedente principe ipſo, & qui voce confortatoria ſui Imperatoris fuerat præmunitus, & præmonitus alios confortare? [Luc. 22. 32.]

6 Cæterùm nec is, nec illi ſibi adhuc induerant virtutem ex alto ; & ob hoc tutum non erat eis exire in vineas, exſerere linguæ ſarculum, & gladio Spiritus putare vites, purgare palmites, ut fructum plus afferrent. Denique ipſe Dominus tacebat in paſſione, & in multis interrogatus non reſpondebat, *factus*, juxta Prophetam, *ſicut homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones*. [Matt. 27. 12. Pſal. 37. 15. Luc. 22. 68.] Dicebat autem : *Si vobis dixero, non credetis mihi : ſi autem & interrogavero, non reſpondebitis mihi* ; ſciens tempus putationis nondum adveniſſe, nec reſponſuram prorſus vineam ſuam impenſis laboribus, id eſt nec fidei, nec boni operis fructum aliquem relaturam. Quare? Quia hyems erat in cordibus perfidorum, & hyemales quidam malitiæ imbres occupaverant terram, jacta ſemina verbi ſuffocare, quàm fovere paratiores ; ſed & cultui vinearum omnem nihilo minùs impendendam operam fruſtraturi.

7 Quos vos me nunc putatis dicere imbres? Iſtoſne, quos videmus currentes per aera nubes turbulento ſpiritu ſpargere ſuper terram? non eſt ita : Sed quos de terra in aerem ſurſum ferunt homines turbulenti ſpiritus, ponentes in cœlum os ſuum, & lingua eorum tranſiens in terram, tamquam pluvia amariſſima, terram ipſam paluſtrem ac ſterilem facit, & tam plantis quàm ſatis inutilem, non quidem his viſibilibus atque corporeis ad noſtros utique corporeos uſus datis, de quibus nulla planè, ſicut nec de bobus cura eſt Deo. [Imbres noxii plantis ſpiritualibus.] Sed quibus? Profectò quæ ſevit & plantavit Dei manus, & non hominis ; quæ & vel germinare, vel radicari in fide & charitate poterant, & fructus parturire ſalutis, ſi bonis & temporaneis imbribus rigarentur. [Imbres boni & temporanei iiſdem utiles.] Animæ denique ſunt, pro quibus Chriſtus mortuus eſt. Væ nubibus pluentibus iſtiuſmodi imbres ſuper eas, quæ lutum faciant, fructum non afferant! Nam ſicut ſunt & bonæ, & malæ arbores, ferentes quæque fructus pro ſui diſſimilitudine differentes, bonæ videlicet bonos, & malæ malos : ita & arbitror nubes & bonas, quæ bonos ; & malas eſſe, quæ malos pluant imbres. Et vide ne fortè innuerit nobis hanc nubium, imbriumque differentiam, qui dicebat : *Mandabo nubibus meis, ne pluant ſuper eam* (haud dubium quin ſuper vineam) *imbrem*. [Iſai. 5. 6. Imbres ſpirituales noxii quinam. Joan. 19. 15.] Cur putas adjunxiſſe ſignanter, *meis*, niſi quia ſunt & malæ nubes, quæ non ſunt ejus? *Tolle, tolle*, inquiunt, *crucifige eum*. O nubes violentas & turbidas! O imbrem procelloſum! ô torrentem iniquitatis, evertere magis, quàm fœcundare idoneum! Nec minùs malus minuſve amarus, minori licèt impetu proruens, imber ille qui ſubſecutus eſt : *Alios ſalvos fecit, ſeipſum non poteſt ſalvum facere. Chriſtus rex Iſrael deſcendat nunc de cruce, & credimus ei*. [Matt. 27. 42.] Philuſophurum ventoſa loquacitas non bonus imber eſt, qui ſterilitatem magis intulit terris, quàm fertilitatem. Multù magis prava dogmata hæreticorum mali imbres ſunt, quæ pro fructibus ſpinas producunt & tribulos. Mali imbres etiam traditiones Phariſæorum, quas Salvator redarguit, & ipſi nubes malæ. Et niſi exiſtimes me injuriam facere Muyſi, (nam bona nubes eſt illa,) non omne quod pluit vel ipſa, bonum tamen dicam, ne illi contradicam, qui ait : *Dedi illis*, id eſt Judæis, *præcepta non bona* (haud dubium quin per Moyſen) *& juſtificationes, in quibus non vivent in eis*. [Ezech. 20. 25.] Litteralis illa, verbi cauſa, obſervatio ſabbati, ſonantis requiem, non donantis ; indictus ſacrificiorum ritus, interdictus porcinæ carnis eſus, nonnullorumque ſimilium, quæ immunda à Moyſe cenſentur, pluvia eſt hoc totum ex illa nube deſcendens : ſed nolo in agrum vel hortum meum quandoque deſcendat. Fuerit ſanè bona ſuo tempore : poſt tempus ſi venerit ; non bonam jam cenſeo. Omnis etiam lenis & leniter deſcendens pluvia, ſi ſit intempeſtiva, moleſta eſt.

[TOM IV]

8 Donec ergo iſtiuſmodi aquæ peſtilentes occupaverunt terram, & invaluerunt ſuper eam ; tempus ſuum vineæ non habuerunt, nec fuit quòd ſponſa invitaretur ad putandas vineas. Cæterùm illis decurrentibus terra apparuit arida, & flores apparuerunt in ea, ſignificantes tempus putationis adeſſe. Quæris quando hoc fuit? Quando putas, niſi cùm refloruit caro Chriſti in reſurrectione? [Tempus putationis quodnam.] Et hic primus & maximus flos, qui apparuit in terra noſtra : nam *primitiæ dormientium* Chriſtus. [1. Cor. 15. 20.] Ipſe, inquam, flos campi, *& lilium convallium* Jeſus, *ut putabatur filius Joſeph à Nazareth*, quod interpretatur flos. [Cant. 2. 1.] Is ergo flos apparuit primus, non ſolus. Nam & *multa corpora ſanctorum, qui dormierant, pariter ſurrexerunt*, qui veluti quidam luciduſſimi flores ſimul apparuerunt in terra noſtra. [Luc. 3. 23. Flores qui. Matt. 27. 52.] Denique *venerunt in ſanctam civitatem, & apparuerunt multis*. [Ibidem.] Flores etiam fuerunt qui primi crediderunt de populo, primitiæ ſanctorum. Flores eorum miracula, inſtar florum producentia fructum fidei. Nam poſtquam ille infidelitatis imber aliquantulum, vel ex parte, abiit & receſſit, ſecuta mox eſt pluvia voluntaria, quam ſegregavit Deus hæreditati ſuæ, & flores apparere cœperunt. Dominus dedit benignitatem, & terra noſtra dedit flores ſuos, ita ut una die tria millia, in alia quinque millia, de populo crederent : adeò in brevi crevit florum numerus, id eſt credentium multitudo. [Act. 2. 41. Ibidem 4. 4.] Et non potuit gelu malitiæ prævalere adverſus flores qui apparebant, nec præripere (ut aſſolet) fructum vitæ, quem promittebant.

9 Nam cùm omnes qui crediderant, induerentur virtute ex alto ; ſurrexerunt ex eis homines, qui minas hominum contempſerunt, fortes in fide. Paſſi ſunt quidem quàm plurimos contradictores : ſed non ceſſerunt, neque ſubterfugerunt, quo minùs & facerent, & annuntiarent opera Dei. Nam juxta illud in pſalmo ſpiritualiter quidem, *Et ſeminaverunt agros, & plantaverunt vineas, & fecerunt fructum nativitatis*. [Pſal. 106. 37.] Proceſſu temporis tempeſtas ſedata eſt, & pace reddita terris, creverunt vineæ, & propagatæ, & dilatatæ ſunt, & multiplicatæ ſuper numerum. Et tunc demum ſponſa ad vineas invitatur, non quidem ad plantandum, ſed ad putandum quod plantatum jam erat. Opportunè quidem : nam id opus pacis tempus requirebat. Quando etenim perſecutionis tempore id liceret? Alioquin ſumere in manus gladios ancipites, facere vindictam in nationibus, increpationes in populis ; alligare reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis ; & facere in eis judicium conſcriptum, (hoc quippè putare vineas eſt :) hæc, inquam, omnia vix vel pacis tempore actitantur in pace. [Pſal. 149. 7.] Et de his ſatis.

10 Poterat etiam finiri ſermo, ſi priùs quemque veſtrum juxta morem meum de ſua vinea monuiſſem. Quis enim ita ad unguem omnia à ſe ſuperflua reſecavit, ut nil ſe habere putet putatione dignum? CAEDITA MIHI, & putata repullulant, & effugata redeunt, & reaccenduntur exſtincta, & ſopita denuò excitantur. [Putationi vineæ ſpiritualis ſemper incumbendum.] Parum eſt ergo ſemel putaſſe ; ſæpè putandum eſt, immò (ſi fieri poſſit) ſemper : quia ſemper quod putari oporteat (ſi non diſſimulas) invenis. QUANTUMLIBET in hoc corpore manens profeceris, erras ſi vitia putas emortua, & non magis ſuppreſſa. Velis, nolis, intra fines tuos habitat Jebuſæus : ſubjugari poteſt, ſed non exterminari. *Scio*, inquit *quia non habitat in me bonum*. [Judic. 1. 21.] Parum eſt niſi & malum ineſſe fateatur. Ait namque : *Non quod volo* [a], *hoc ago ; ſed quod odi, illud facio. Si autem quod odi illud facio ; jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum*. [Rom. 7. 18. Ibid. 19.] Aut te ergo, ſi audes, præfer Apoſtolo, (nempè ipſius iſta vox eſt :) aut fatere cum illo te quoque vitiis non carere. Medium denique * vitiorum virtus tenet ; ac proindè ſedula eges non ſolùm putatione, ſed & circumciſio-

[* al. namque.]

[a] Sic primi editi & potiores mſſ. quinque : alii addant *bonum* ut in Vulgata.

TOM. IV.

ne. Alioquin verendum, ne circumqnaqne à lambentibus, vel potiùs à rodentibus vitiis illa, dum neſcis, paulatim elangueat; aut, ſi ſupercreverint, ſuffocetur. Unum in tanto diſcrimine conſilium eſt, obſervare diligenter; & mox ut renaſcentium capita apparebunt, prompta ſeveritate ſuccidere. NON POTEST VIRTUS cum vitiis pariter creſcere. Ergo ut illa vigeat, iſta creſcere non ſinantur. Tolle ſuperflua, & ſalubria ſurgunt. Utilitati accedit, quicquid cupidati demis. Demus operam putationi. Putatur cupiditas, ut virtus roboretur.

Religioſis in mundo non ſit hyems, ſed æſtas.

11 Nobis, fratres putationis ſemper eſt tempus, ſicut ſemper eſt opus. Confido eoim, quia nobis hyems jàm traoſiit. Scitis quam hyemem dicam? Timorem illum, qui non eſt in charitate, qui cùm omnes initiet ad ſapientiam, neminem conſummat: quoniam ſuperveniens charitas extundit illum, tamquam hyemem æſtas. Æſtas enim charitas eſt: quæ ſi jam venit, immò quia venit, (ſicut juſtum eſt mihi ſentire de vobis) ſiccaverit neceſſe eſt omnem hiemalem imbrem, omnem videlicet anxietatis lachrymam, quam amara recordatio peccati, & timor antè extorquebat judicii. Itaque (quod non dubius dico, etſi non de omnibus vobis, profectò de pluribus) hic jam imber abiit & receſſit: nam & flores apparent, indices pluviæ ſuavioris. Habet & æſtas pluvias ſuas ſuaves & uberes. Quid dulcius lachrymis charitatis? Flet quippè charitas, ſed ex amore, non ex mœrore; flet ex deſiderio, flet cum flentibus. Tali imbre non ambigo rigatos uberius actus obedientiæ veſtræ, quos lætus intueor, non murmure tetros, non triſtitia ſubobſcuros, ſed quodam ſpirituali gaudio jucundos & floridos. Sic ſunt, ac ſi ſemper flores geſteris in manibus.

Timor ſervilis inſtar hyemis, charitas æſtatis.

Lachrymæ charitatis.

12 Ergo ſi hyems tranſiit, imber abiit & receſſit; ſi demum flores apparuerunt in terra noſtra, & ſubindè quædam ſpiritualis gratiæ vernalis temperies tempus putationis indicit: quid reſtat, niſi ut de cætero toti incumbamus huic operi tam ſancto, tam neceſſario? Scrutemur, juxta Prophetam, vias noſtras & ſtudia noſtra, & in eo ſe quiſque judicet profeciſſe, non cùm non invenerit quod reprehendat, ſed cùm quod invenerit, reprehendet. Tunc te non fruſtra ſcrutatus es, ſi rurſum opus eſſe ſcrutinio advertiſti: & toties non te fefellit inquiſitio tua, quoties iterandam putaveris. Si autem ſemper hoc, cùm opus eſt, facis, ſemper facis. Semper ergo opus eſſe tibi memineris ſuperni auxilii, & miſericordiæ Sponſi Eccleſiæ Jeſu Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Thren. 3. 40. Examen ſui ipſius commendat.

SERMO LIX.

De gemitibus animæ ſuſpirantis ad cœleſtem patriam, & de commendatione caſtitatis & viduitatis.

Cant. 2. 12.

1 VOX *turturis audita eſt in terra noſtra.* Minimè jam diſſimulare queo, quòd ecce ſecundò is, qui de cœlo eſt, de terra loquitur: utique tam dignanter, tam ſocialiter, quaſi unus è terra. Sponſus eſt iſte: qui cùm præmitteret flores apparuiſſe in terra, adjunxit, *noſtra*: & nunc nihilo minùs, *Vox*, inquit, *turturis audita eſt in terra noſtra*. Ergone ratione carebit Deo quidem tam inſueta, ne dicam indigna, locutio? Nuſquam (ut opinor) de cœlo ſic locutum reperies; nuſquam alibi de terra. Adverte igitur, quantæ ſuavitatis ſit Deum cœli dicere, *in terra noſtra*. Quique terrigenæ & filii hominum, audite: magnificavit Dominus facere nobiſcum. Multum illi cum terra, multum cum ſponſa, quam de terris ſibi adſciſcere placuit. *In terra*, inquit, *noſtra*. Non planè principatum ſonat vox iſta, ſed conſortium, ſed familiaritatem. Tamquam Sponſus hoc dixit, non tamquam Dominus. Quid? Conditor eſt, & conſortem ſe reputat! Amor loquitur, qui dominum neſcit. Carmen nimirum amoris eſt, nec aliis hoc quàm amatoris fulciri oportuit. Amat & Deus, nec aliundè hoc habet, ſed ipſe eſt undè amat. Et ideò vehementius, quia non amorem tam habet, quàm hoc eſt ipſe. Verùm quos amat, amicos habet, non ſervos. Denique amicus fit de magiſtro: nec enim amicos diſcipulos diceret, ſi non eſſent.

Pſal. 125. 4.

Deus amat, & eſt amor ipſe.

2 Vides amori cedere etiam majeſtatem? Ita eſt, fratres, neminem ſuſpicit amor, ſed ne deſpicit quidem. Omnes ex æquo intuetur, qui perfectè ſe amant, & in ſeipſo celſos humilesque contemperat: nec modo pares, ſed unum eos facit. Tu Deum forſitan adhuc ab hac amoris regula excipi putas: ſed *qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt*. Quid miraris hoc? Ipſe factus eſt tamquam unus ex nobis. Minus dixi: non tamquam unus, ſed unus. Parum eſt parem eſſe hominibus: homo eſt. Indè terram noſtram vindicat ſibi, ſed quaſi patriam, non quaſi poſſeſſionem. Quidni vindicet? Indè illi ſponſa, indè ſubſtantia corporis: indè ſponſus ipſe, indè duo in carne una. Si caro una, cur non & patria una? *Cælum cæli Domino*, inquit, *terram autem dedit filiis hominum*. Ergo ut filius hominis hæreditat terram, ut dominus ſubjicit, ut conditor adminiſtrat, ut ſponſus communicat. Dicendo nempè, *in terra noſtra*, proprietatem profectò abnuit, ſocietatem non reſpuit. Et hæc pro eo, quòd Sponſus tam benigno uſus eſt verbo, ut dignatus ſit dicere, *in terra noſtra*. Nunc cætera videamus.

Majeſtas cedit amori.

1. Cor. 6. 17.

Pſal. 113. 16.

3 *Vox turturis audita eſt in terra noſtra*. Et hoc indicium eſt tranſactæ hyemis, tempus nihilo minùs putationis adeſſe denuntians. Id juxta litteram. Aliàs turturis vox non dulce admodum ſonat, ſed ſignat dulcia. Ipſa avicula, ſi emis, non magni; ſi diſcutis, non parvi pretii eſt. Et vox quidem gementi, quàm canenti ſimilior, peregrinationis noſtræ nos admonet. ILLIUS DOCTORIS libenter audio vocem, qui non ſibi plauſum, ſed mihi planctum moveat. Verè turturem exhibes, ſi gemere doceas: & ſi perſuadere vis, gemendo id magis, quàm declamando ſtudeas oportebit. Exemplum ſanè tum in aliis multis, tum vel maximè hoc in negotio, verbo efficacius eſt. Dabis voci tuæ vocem virtutis, ſi quod ſuades, prius tibi illud cognoſceris perſuaſiſſe. VALIDIOR operis, quàm oris vox. Fac ut loqueris, & non ſolùm me facilius emendas, ſed te quoque non levi liberas probro. Non jam pertinebit ad te, ſi quis dicat: *Alligant onera gravia & importabilia, & imponunt ea in humeros hominum, digito autem ſuo nolunt ea movere.* Sed neque illud verearis oportet: *Tu qui alios doces, teipſum non doces?*

Cant. 2. 12.

Turturis conſideratio myſtica.

Utile monitum prædicatoribus.

Exemplo potius docendum quàm verbo.

Matth. 23. 4.

Rom. 2. 21.

4 *Vox turturis audita eſt in terra noſtra*. Donec homines pro Dei cultu mercedem tantùm in terra, & tantùm terram acceperunt, illam utique lacte & melle manantem, minimè ſe cognoverunt peregrinos ſuper terram, nec more turturis ingemuerunt veluti patriæ reminiſcentes: magis autem pro patria exilio abutentes, dederunt ſe comedere pinguia, & bibere mulſum. Ita tamdiu non eſt vox turturis audita in terra noſtra. Ubi ergo regni cœlorum promiſſio facta eſt, tunc intellexerunt homines ſe non habere hic civitatem manentem, ſed futuram inquirere tota aviditate cœperunt; & tunc primùm manifeſtè ſonuit in terra vox turturis. Nam dum ſancta quæque jam anima Chriſti præſentiam ſuſpiraret, regni dilationem moleſtè ferret, deſideratam patriam gemitibus & ſuſpiriis à longè ſalutaret: nonne tibi videtur vice fungi gemebundæ ac caſtiſſimæ turturis quæcumque anima in terris ita feciſſet? Ex tunc ergo & deinceps vox turturis audita eſt in terra noſtra. Quidni moveat mihi crebras lachrymas & gemitus quotidianos Chriſti abſentia? Domine antè te omne deſiderium meum, & gemitus meus à te non eſt abſconditus. Laboravi in gemitu meo, tu ſcis; ſed beatus, qui dicere potuit, *Lavabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo*. Non ſolùm autem mihi, ſed & omnibus qui diligunt adventum ejus, gemitus iſti comperti ſunt. Hoc quippè eſt quod ipſe ajebat: *Numquid poſſunt*, inquit,

Deſiderium cœleſtis patriæ novæ legi potiſſimum convenit.

Pſal. 37. 10.

Pſal. 6. 7.

Ibidem.

Matth. 9. 15.

filii ſponſi lugere, quamdiu cum illis eſt ſponſus? Venient autem dies cùm auferetur ab eis ſponſus, & tunc lugebunt; ac ſi diceret: Et tunc vox turturis audietur.

5 Ita eſt, Jeſu bone, venerunt dies illi. Nam ipſa creatura ingemiſcit & parturit uſque adhuc, revelationem filiorum Dei expectans. Non ſolùm autem illa, ſed & nos ipſi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes redemptionem corporis noſtri: hoc ſcientes, quia quamdiu ſumus in corpore hoc, peregrinamur à Domino. Nec vacui gemitus, quibus è cœlo tam miſericorditer reſpondetur: *Propter miſeriam inopum & gemitum pauperum nunc exurgam, dixit Dominus*. Fuit & in tempore Patrum vox iſta gementium: ſed rara, & penes quemque ſuus gemitus. Undè & dicebat quis: *Secretum meum mihi, ſecretum meum mihi*. Sed & qui ajebat, *Gemitus meus à te non eſt abſconditus*, profectò monſtrabat abſconditum eſſe, qui ſoli Deo non eſſet abſconditus. Et ideò tunc dici non potuit, *Vox turturis audita eſt in terra noſtra*: quoniam ſecretum adhuc paucorum jam tunc in multitudinem non exivit. At ubi palam clamatum eſt, *Quæ ſurſum ſunt quærite, ubi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens*; ad omnes jam cœpit pertinere gemitus iſte turtureus, & una omnibus eſſe gemendi ratio, quia omnes ſciebant Dominum, ſecundùm quod in Jeremia legitur: *Et cognoſcent me omnes à minimo uſque ad maximum, dicit Dominus*.

Pſal. 11. 5. Iſai. 24. 16. Pſal. 37. 10. Col. 3. 1. Jer. 31. 34.

Cur unius turturis fiat mentio. Rom. 8. 26.

6 Ceterùm ſi multi gementes, quid ſibi vult unius expreſſio? *Vox turturis*, inquit. Quare non turturum? Fortè Apoſtolus id ſolvit, ubi ait, quia ipſe Spiritus poſtulat pro ſanctis gemitibus inenarrabilibus. Ita eſt. Ipſe inducitur gemens, qui gementes facit. Et quamlibet multi ſint, quos ita gemere audias, unius per omnium labia vox ſonat. Quidni illius, qui ipſam in ore ſingulorum pro quorumque neceſſitatibus format? Denique *unicuique datur manifeſtatio Spiritus ad utilitatem*. Sua vox quemque manifeſtum facit, & præſentem indicat. Et audi ex Evangelio, quòd vocem habeat Spiritus-ſanctus. *Spiritus*, inquit, *ubi vult ſpirat, & vocem ejus audis: & neſcis undè veniat, aut quò vadat*. Etſi ille neſciebat, qui litteram occidentem docebat mortuos magiſter mortuus*; nos ſciamus, qui tranſlati de morte ad vitam per vivificantem Spiritum, certo & quotidiano experimento, ipſo nos illuminante, probamus vota & gemitus noſtros ab ipſo venire, & ad eum ire, illicque invenire miſericordiam in oculis Dei. Quando enim ſui Spiritus vocem irritam faceret Deus? At ipſe ſcit quid deſideret Spiritus, quia ſecundùm Deum poſtulat pro Sanctis.

1. Cor. 12. 7. Joan. 3. 8. * ſcil. Nicodemus.

Turtur cur oblata in purificatione. Luc. 2. 24.

7 Nec ſoli commendant turturem gemitus: commendat & caſtitas. Hujus denique merito digna fuit dari hoſtia pro virgineo partu. Sic quippè habes: *Par turturum, aut duos pullos columbarum*. Et licèt aliàs quidem per columbam Spiritus-ſanctus ſoleat deſignari; quia tamen libidinoſa avis eſt, non decuit offerri eam in ſacrificium Domini, niſi ea ſanè ætate, quæ neſciret libidinem. At turturis non deſignatur ætas, quoniam agnoſcitur caſtitas in quacumque ætate. Denique compare uno contenta eſt, quo amiſſo alterum jam non admittit, numeroſitatem in hominibus nuptiarum redarguens. Nam etſi forſitan culpa propter incontinentiam venialis eſt; ipſa tamen tanta incontinentia turpis eſt. Pudet ad negotium honeſtatis rationem non poſſe in homine, quod natura poſſit in volucre. Cernere enim eſt turturem tempore ſuæ viduitatis opus ſtrenuè atque infatigabiliter exequentem. Videas ubique ſingularem, ubique gementem audias; nec unquam in viridi ramo reſidentem proſpicies: ut tu ab eo diſcas voluptatum virentia virulenta vitare. Adde quòd in jugis montium & in ſummitatibus arborum frequentior illi converſatio eſt: ut, quod vel maximè propoſitum pudicitiæ decet, doceat nos terrena deſpicere, & amare cœleſtia.

Turtur polygamiam redarguit.

8 Ex quibus colligitur, quòd vox ſit turturis etiam prædicatio caſtitatis. Neque enim à principio vox iſta in terris audita fuit, ſed magis illa: *Creſcite, & multiplicamini, & replete terram*. Incaſſum profectò vox illa pudicitiæ ſonuiſſet, necdum propalata reſurgentium patria: in qua longè felicius homines neque nubent, neque nubentur, ſed ſunt ſicut Angeli Dei in cœlis. Tunc voci illi tempus fuiſſe tunc dicas cùm maledicto omnis ſubjacebat ſterilis in Iſraël, cùm patriarchæ ipſi plures ſimul habebant uxores, cùm frater fratris abſque liberis defuncti ſemen ſuſcitare ea lege compellebatur? At ubi inſonuit ex ore cœleſtis turturis commendatio illa ſpadonum, qui ſe caſtraverunt propter regnum Dei; & item alterius cujuſdam caſtiſſimæ turturis* conſilium de virginibus ubique invaluit; tunc primùm dici veraciter potuit, quia *vox turturis audita eſt in terra noſtra*.

TOM. IV. Gen. 1. 22. Luc. 20. 35.

Tempus legis inopportunum prædicandæ continentiæ. Matth. 19. 12. * Pauli 1. Cor. 7. 25.

9 Ergo ſi in terra noſtra & flores apparuerunt & vox turturis audita eſt; profectò & viſu veritas comperta eſt, & auditu. Vox quippè auditur, flos cernitur. Flos miraculum eſt, ut noſtra ſuperior interpretatio habet, quod voci accedens fructum parturit fidei. Etſi fides ex auditu, ſed ex viſu confirmatio eſt. Sonuit vox, ſplenduit flos, & veritas de terra orta eſt per fidelium confeſſionem, verbo ſignoque pariter concurrentibus in teſtimonium fidei. Teſtimonia iſta credibilia facta ſunt nimis, dum flos voci, auri oculus atteſtatur. Audita viſa confirmant, ut duorum teſtimonium (auris loquor & oculi) ratum ſit. Propterea Dominus ajebat: *Ite renuntiate Joanni* (ejus nempè diſcipulis loquebatur) *quæ audiſtis & vidiſtis*. Nec brevius illis, nec planius intimari fidei valuit certitudo. Eadem ſanè in brevi etiam univerſæ terræ perſuaſio facta eſt, & eodem argumenti compendio. *Quæ audiſtis*, inquit, *& vidiſtis*. O verbum abbreviatum, attamen vivum & efficax! Haud dubius profectò aſſero, quod auribus oculiſque percepi. Intonat tuba ſalutaris, coruſcant miracula, & mundus credit. Citò perſuadetur quod dicitur, dum quod ſtupetur, oſtenditur. Habes autem, quia *profecti* Apoſtoli *prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis*. Habes in monte ſtupenda claritate transfiguratum, & nihilo minùs ſuperna teſtificatum voce. Habes in Jordane ſimiliter & columbam deſignantem, & vocem teſtificantem. Ita hæc duo ubique pariter, vox & ſignum, ad introducendam fidem ex divina largitate concurrunt: ut latus ad animam per utraſque feneſtras ingreſſus pateat veritati.

Fides ex auditu, ex viſu confirmatio eſt. Pſal. 84. 12. Luc. 7. 22. Marc. 16. 20. Matth. 17. 5. Marc. 1. 17.

Vox & ſignum paſſim ad introducendam fidem concurrunt.

10 Sequitur: *Ficus protulit groſſos ſuos*. Non comedamus ex eis: nec enim eſui habiles ſunt ob immaturitatem ſui. Bonarum ficuum habent ſpeciem, ſed ſimilitudinem, non ſaporem, fortè hypocritas deſignantes. Non abjiciamus tamen, aliàs forſitan his opus habebimus. Alioquin ſatis per ſeipſos leviter, & ante tempus cadent, ſicut fœnum tectorum, quod priuſquam evellatur exaruit: quod ego de hypocritis dictum reor. Non ſine cauſa tamen in carmine nuptiali eorum mentio facta eſt. Erunt ſine dubio, etſi non eſui, uſui qualicumque. Multa in nuptiis præter dapes neceſſariè procurantur. Ego verò iſtud adeò minimè prætereundum exiſtimo, ut quicquid illud eſt, inter anguſtias extremitatum ſermonis hujus diſcutere nolim: ſed differo in diem alterum, & horam liberiorem. An verò neceſſariè, vobis tunc aperiri licebit: tantùm mihi opportunitatem facultatemque obtineant vota veſtra ad proferendum quod ſentio, in veſtram ipſorum ædificationem, in laudem & gloriam Sponſi Eccleſiæ Jeſu-Chriſti Domini, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Cant. 2. 13. Pſal. 128. 6.

SERMO LX.

De incredulitate Judæorum; quæ compleverunt menſuram patrum ſuorum, occidendo Chriſtum.

1 *Ficus protulit groſſos ſuos*. Ex ſuperioribus pendet præſens locus. Dixerat enim tempus putationis veniſſe, tam ex floribus qui jam apparebant, quàm

Cant. 2. 13.

TOM. IV.

A ex audita turturis voce hoc aſſerens. Idipſum adhuc ex groſſorum productione affirmat: quia non ſolùm ex floribus & voce turturis experimentum capitur temporis: capitur & ex ficu. Non enim non eſt aer indulgentior tunc, cùm ficus groſſos ſuos protulerit.

Senſus litteralis.

Ficus flores non habet, ſed pro floribus groſſos mittit tempore quo cæteræ arbores florent. Et quomodo flores apparent & tranſeunt, ad nihil utiles, niſi quòd ſecuturi fructus quidam prænuntii ſunt: ita & groſſi oriuntur, ſed immaturè cadunt, & dant locum maturandis, ipſi minimè habiles ad veſcendum. Et hinc ergo, ut dixi, ſumit ſponſus experimentum temporis, & argumentum ſuaſionis, ut non pigritetur pergere ſponſa ad vineas quia non perit opera, quæ tempeſtiva venit. Et littera quidem ſic. B

Ficus deſſ. ſ. populum.

2 Quid verò ſpiritus? ut planè hoc loco non ficum intueamur, ſed populum: nempè de hominibus cura eſt Deo, non de arboribus. Verè ficus eſt populus, fragilis carne, parvulus ſenſu, animo humilis, cujus primi fructus (ut interim nomini alludamus) groſſi

Matth. 6. 33.

utique & terreni. Nec enim popularis eſt ſtudii primùm quærere regnum Dei & juſtitiam ejus, ſed, ut ait

1. Cor. 7. 33.

Apoſtolus, cogitare quæ mundi ſunt, quomodo placeant uxoribus, vel illæ viris. Tribulationem carnis habebunt hujuſmodi: ſed in noviſſimis non negamus eos fructus fidei aſſecuturos, ſi bonam habuerint noviſſimam confeſſionem, maximeque ſi carnis opera eleemoſynis redemerint. C Ergo primi plebium fructus nec fructus ſunt, non magis quàm ficuum groſſi. Denique ſi dignos poſtmodum fructus pœnitentiæ fecerint,

1 Cor. 15. 46.

(non enim prius quod ſpirituale eſt, ſed quod animale) dicitur illis: *Quem fructum habuiſtis tunc in quibus nunc erubeſcitis?*

Rom. 6. 21.

Præſertim Judæorum.

3 Ego tamen hoc loco non quemvis populum interpretari liberum puto: unus ſignanter exprimitur. Neque enim, protulerunt, dixit, quaſi de pluribus, ſed quaſi de una, *protulit*, inquit, *ficus groſſos ſuos*, &, ut ſentio ego, quæ eſt plebs Judæorum. Quanta in hanc Salvator parabolicè in Evangelio loqui videtur?

Luc. 13. 6.

D ut eſt illud, *Arborem fici habebat quidam plantatam*

Luc. 21. 29.

in vinea ſua, &c. item, *Videte ficulneam & omnes*

Joan. 1. 48.

arbores; & Nathanaeli dictum eſt, *Cum eſſes ſub ficu*,

Marc. 11. 13.

vidi te. Et rurſum maledicit ficulneæ, pro eo quòd non invenit in ea fructum. Beneficus, quæ bona licèt Patriarcharum radice prodierit, numquam tamen in altum proficere, numquam ſe humo attollere voluit, numquam reſpondere radici proceritate ramorum, generoſitate florum, fœcunditate fructuum. Malè prorſus tibi cum tua radice convenit, arbor puſilla, tortuoſa, nodoſa. Radix enim ſancta. Quid ea dignum tuis apparet in ramis? *Ficus*, inquit, *protulit groſſos ſuos*.

Populi Judæorum radi- ...

Non hos nobili à radice traxiſti ſemen nequam. Quod in ea eſt, de Spiritu-ſancto eſt; ac per hoc ſubtile totum ac ſuave. E Tibi unde hi groſſi? Et verè quid non groſſum in gente illa? Nec actus profectò, nec affectus, nec intellectus: ſed nec ritus, quem in colendo Deum habuit. Nam actus in bellis: affectus in lucris totus erat, intellectus in craſſitudine litteræ, cultus in ſanguine pecudum & armentorum.

4 At dicit aliquis: Cùm iſtiuſmodi groſſos non aliquando proferre gens illa ceſſaverit, ergo non aliquando tempus putationis non exſtitit, quia unum utrique rei tempus exſiſtere perhibetur. Non ita eſt. Dicimus mulieres filios procreaſſe, non cùm parturiunt, ſed cùm jam pepererunt. Dicimus & arbores edidiſſe flores ſuos, F non cùm cœperint florere: ſed cùm deſierint. Ita hic quoque dictum eſt, quia *ficus protulit groſſos ſuos*, non cùm aliquos edidit, ſed cùm totos, id eſt, cùm ad finem pervenit editio. Quæris quo tempore iſtiuſmodi complementum illi populo accidit? Cùm Chriſtum occidit, tunc completa eſt malitia ejus, juxta quod ipſe eis prædixerat: *Implete menſuram patrum veſtrorum*.

Matt. 23. 32.

Undè in patibulo traditurus jam ſpiritum, *Conſummatum eſt*, inquit.

Joan. 19. 30.

O qualem conſummationem dedit groſſis ſuis ficus hæc maledicta, & ſubinde æterna ariditate damnata! O quàm ſunt noviſſimi pejores prioribus! Incipiens ab inutilibus, ad pernicioſos pervenit A & venenatos. O groſſum vipereumque affectum, odire hominem, qui hominum & corpora ſanat, & animas ſalvat! O nihilo minùs intellectum groſſum & certè bovinum, qui Deum non intellexerunt vel in operibus Dei!

Judæorum ſtupiditas.

5 Nimium ne fortaſſe queratur in ſui ſuggillatione Judæus, qui intellectum illius dico bovinum. Sed legat in Iſaia, & plus quàm bovinum audiet. *Cognovit*, inquit, *bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe domini ſui. Iſrael non cognovit me, populus meus non intellexit*.

Iſai. 1. 3.

Vides me, Judæe, mitiorem tibi Propheta tuo. Ego te comparavi jumentis, ille ſubjicit. Quamquam in ſua perſona Propheta non dixit hoc, ſed in Dei, qui Deum ſe & ipſis operibus clamat: *Etſi mihi*, inquit, B *non creditis, operibus credite: & ſi non facio opera Patris mei, nolite credere*;

Joan. 10. 38.

nec ſic tamen evigilant ad intelligendum. Non fuga dæmonum, non obedientia elementorum, non vita mortuorum, beſtialem hanc, & plus quàm beſtialem hebetudinem ab eis depellere quivit: de qua non minùs mirabili, quàm miſerabili cæcitate factum eſt, ut in illud tam horrendum tamque enormiter groſſum facinus prorueriut, Domino majeſtatis injicientes manus ſacrilegas.

Judæi unde in tantum facinus lapſi.

Ex tunc itaque dici potuit, quia *ficus protulit groſſos ſuos*, cùm jam videlicet legitima illius populi eſſe cœperunt quaſi in exitu ſuper ſummum: ut novis, juxta veterem prophetiam, ſupervenientibus vetera projicerentur.

Levit. 26. 10.

C Non aliter ſanè, quàm quomodo groſſi cadunt, & cedunt ſuborientibus ficubus bonis. Quamdiu, inquit, non ceſſavit ficus producere groſſos ſuos, non te vocavi, ò ſponſa, ſciens non poſſe una prodire optimas ficus. Nunc autem productis qui prius producendi erant, non jam intempeſtivè te invito, cùm boni ac ſalutares fructus in proximo eſſe noſcantur, inutiles expuncturi.

6 Nam *vineæ*, inquit, *florentes odorem dederunt*, quod nihilo minùs appropinquantis fructus indicium eſt.

Cant. 2. 13.

Hic odor ſerpentes fugat. Ajunt floreſcentibus vineis omne reptile venenatum cedere loco, nec ullatenus novorum ferre odorem florum.

Serpentes non ferunt floreſcentes vineas.

Quod volo attendant Novitii noſtri, & fiducialiter agant, cogitantes qualem D ſpiritum acceperunt, cujus primitias dæmones non ſuſtinent: ſi ſic novitius fervor, quid erit abſoluta perfectio?

Novitiis id applicat.

Perpendatur ex flore fructus, & ſaporis virtus ex vi æſtimetur odoris. *Vineæ florentes odorem dederunt*. Et in principio quidem ſic fuit, ad prædicationem novæ gratiæ ſecuta eſt novitas vitæ in his qui crediderant, qui converſationem ſuam inter gentes habentes bonam, Chriſti erant bonus odor in omni loco.

2. Cor. 2. 15.

Primi fideles comparantur vineis florentibus.

Odor bonus teſtimonium bonum. Hoc de bono opere; tamquam de flore odor procedit. Et quoniam tali flore & tali odore inter primordia naſcentis Fidei fideles animæ, veluti quædam ſpirituales vineæ, refertæ apparuerunt, habentes teſtimonium bonum & ab his qui foris erant; E non incongruè, ut opinor, de ipſis dictum ſentimus, quia *vineæ florentes odorem dederunt*. Ad quid? ut eo ſanè provocati etiam qui necdum crediderant, ex bonis operibus illos conſiderantes, glorificarent & ipſi Deum, atque ita eis odor vitæ ad vitam eſſe inciperet. Ideircò ergo dediſſe odorem non immeritò referuntur, qui non ſuam gloriam, ſed aliorum de ſua bona opinione quæſiere ſalutem. Alioquin poterant more quorumdam quæſtum æſtimare pietatem, verbi gratia, oſtentationis, mercedis. At iſtud eſſet non dare odorem, ſed vendere. Nunc verò quia omnia ſua in charitate faciebant, non planè vendiderunt odorem, ſed dederunt.

Fructus vitis, Martyrium.

7 Cæterùm ſi vineæ animæ, flos opus, odor opinio F eſt: fructus quid? Martyrium. Et verè fructus vitis, ſanguis eſt Martyris. *Cum dederit*, inquit, *dilectis ſuis ſomnum, ecce hæreditas Domini filii, merces fructus ventris*.

Pſal. 126. 3.

Propemodum dixiſſem, fructus vitis. Quidni ſanguinem uvæ dixerim meraciſſimum, ſanguinem innocentis, ſanguinem Juſti? Quidni muſtum rubens, probatum, pretioſum, planè de vinea Sorech*, torculari paſſionis expreſſum? Denique *pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum ejus*. Hæc pro eo quod dictum eſt, vineas florentes odorem dediſſe.

* al. Soreth.

Pſal. 115. 5.

8 Ita ſi ad tempora gratiæ hunc locum reſpicere malimus, aut ſi placet magis referri ad Patres, (nam *vi-*

Iſa. 5. 7.

nea Domini ſabaoth domus Iſrael eſt) erit ſenſus : Chriſtum in carne naſciturum & moriturum odoraverunt Prophetæ & Patriarchæ, ſed non dederunt tunc eumdem odorem ſuum, quia non exhibuerunt in carne, quem in ſpiritu præſenſerunt. Non dederunt odorem ſuum, nec ſecretum ſuum publicaverunt, expectantes ut revelaretur in ſuo tempore. Quis ſanè tunc caperet ſapientiam in myſterio abſconditam, in corpore non exhibitam ? Ita vineæ tunc quidem non dederunt odorem ſuum. Dederunt autem poſteà, cùm per ſucceſſiones generationum naſcentem ex ſe Chriſtum ſecundùm carnem partu virgineo ſæculis ediderunt. Tunc planè, inquam, ſpirituales illæ vineæ dederunt odorem ſuum, cùm *apparuit benignitas & humanitas Salvatoris noſtri Dei* ; & cœpit præſentem habere mundus, quem pauci adhuc abſentem præſenſerant. Vir ille, verbi cauſa, qui Jacob tangens, & Chriſtum ſentiens, *Ecce*, inquit, *odor filii mei ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus* : cùm hoc dicebat, habebat delicias ſuas ſibi, nec cuiquam illas communicabat. At ubi venit plenitudo temporis, in quo miſit Deus Filium ſuum factum ex muliere, factum ſub lege, ut eos qui ſub lege erant redimeret ; tunc prorſus odor, qui in illo erat, ſeſe ubique ſparſit, adeò ut à finibus terræ ipſum ſentiens clamaret Eccleſia, *Oleum effuſum nomen tuum* ; currerentque adoleſcentulæ in odore olei hujus. Ita iſta vinea dedit odorem ſuum, & eo temporia dederunt & cæteræ, in quibus hic ipſe odor vitæ exſtiterat. Quidni dederunt, è quibus Chriſtus ſecundùm carnem ? Dictum eſt itaque vineas dediſſe odorem, ſive quia fideles animæ bonam de ſe ubique opinionem ſpargunt, ſive quòd palam facta ſunt mundo oracula & revelationes Patrum, & in omnem terram exivit odoratus eorum, dicente Apoſtolo : *Manifeſtè magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, juſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit angelis, prædicatum eſt gentibus, creditum eſt mundo, aſſumptum eſt in gloria.*

Senſus allegoricus de Chriſto. — Tit. 3. 4. — Gen. 27. 27. — Gal. 4. 4. — Cant. 1. 2. — 1. Tim. 3. 16.

9 Mirum verò, ſi nec ficus, nec vineæ iſtæ aliquid habent quod mores ædificet. Ego hunc locum arbitror eſſe & moralem. Dico autem per gratiam Dei quæ in nobis eſt, & ficus nos habere, & vineas. Ficus quidem, qui ſuaviores in moribus ſunt ; vineas verò, qui ſpiritu ferventiores. Omnis qui ſe inter nos communiter ſocialiterque agit, & non ſolùm ſine querela converſatur inter fratres, ſed & multa cum ſuavitate fruendum ſe omnibus præbet in omni officio charitatis quidni illum vicem agere ficus convenientiſſimè dicam ? Qui tamen groſſos ſuos prius protulerit, projeceritque oportet, timorem utique judicii, quem perfecta charitas foras mittit : & amaritudinem peccatorum, quæ veræ confeſſioni & infuſioni gratiæ, crebrarumque profuſioni lachrymarum cedat neceſſe eſt, cæteraque talia, inſtar groſſorum præeuntia fructuum ſuavitatem : quæ vos quoque per voſmetipſos cogitare poteſtis.

Senſus moralis. — Religioſos ſuaves in moribus comparat ficubus. — Spiritu ferventiores vineis.

10 Ut tamen adhuc ego aliquid adjiciam de ejuſmodi quod occurrit, videte ne fortè etiam hæc inter groſſos deputari poſſint, ſcientia, prophetia, linguæ, ſimiliaque. Etenim iſta more groſſorum deficere habent, & cedere melioribus, dicente Apoſtolo, quia & ſcientia deſtruetur, & prophetiæ evacuabuntur, & linguæ ceſſabunt. Fidem quoque ipſam intellectus excludet, ſpeique ſuccedat viſio neceſſe eſt. Quod enim videt quis, quid ſperat ? Sola non excidit charitas, ſed illa, qua Deus toto corde, tota anima, tota virtute diligitur. Ideò hanc minimè groſſis annumeraverim, nec ad ficum quidem dixerim pertinere, ſed ad vineas. Jam qui vineæ ſunt, ſeveriores nobis, quàm ſuaviores ſe exhibent, in ſpiritu vehementi agentes, zelantes pro diſciplina, vitia acerrimè corripientes, aptantes ſibi congruentiſſimè vocem illam : *Nonne qui oderunt te, Domine, oderam, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam ?* item, *Zelus domus tuæ comedit me*. Et mihi quidem illi in dilectione proximi, iſti in dilectione Dei eminere videntur. Sed libet pauſare ſub hac vite & ſub hac ficu, ubi Dei proximique obumbrat dilectio. Utramque teneo cùm te amo, Domine Jeſu-Chriſte, qui meus proximus es, quoniam homo es, & feciſti mecum miſericordiam ; & nihilo minùs es ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Groſſi, ſcientia, &c. — 1. Cor. 13. 8. — Fructus vineæ, Charitas. — Luc. 10. 27. — Vineæ ſunt zelo pleni. — Pſal. 138. 21. — Pſal. 68. 10. — TOM. IV.

SERMO LXI.

Quomodo Eccleſia reperit divitias divinæ miſericordiæ in foraminibus vulnerum Chriſti : & de fortitudine Martyrum, quam à Chriſto receperunt.

1 SURge, [a] *amica mea, ſponſa mea, & veni* : Commendat Sponſus multam dilectionem ſuam iterando amoris voces. Nam iteratio affectionis expreſſio eſt : & quòd rurſum ad laborem vinearum ſollicitat dilectam, oſtendit quàm ſit de animarum ſalute ſollicitus. Nam vineas animas eſſe jam audiſtis. Non immoremur ſupervacuè in his quæ dicta ſunt. Videte ſequentia. Sponſam tamen nuſquam, ut memini, in toto hoc opere apertè adhuc nominarat, niſi modo cùm ad vineas itur, cùm vino charitatis appropinquatur. Quæ cùm venerit & perfecta fuerit, faciet ſpirituale conjugium ; & erunt duo, non in carne una, ſed in uno ſpiritu, dicente Apoſtolo : *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt*.

Cant. 2. 14. — Sponſa hic primùm dicta. — 1. Cor. 6. 17.

2 Sequitur : *Columba mea in foraminibus petræ, in cavernis maceriæ, oſtende mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auribus meis*. Amat & pergit amatoria loqui. Columbam denuo blandiendo vocat ; ſuam dicit, & ſibi aſſerit propriam : quodque ipſe rogari obnixius ab illa ſolebat, ipſius, nunc verſa vice & conſpectum poſtulat, & colloquium. Agit ut Sponſus : ſed ut verecundus, publicum erubeſcit, decernitque frui deliciis ſuis in loco ſequeſtri, utique in foraminibus petræ, & in cavernis maceriæ. Puta ergo ſic dicere ſponſum : Ne timeas amica, quaſi hæc, ad quam te hortamur, opera vinearum negotium amoris impedire ſeu interrumpere habeat. Erit certè & aliquis uſus in ea ad id quod pariter optamus. Vineæ ſanè macerias habent, & hæ diverſoria grata verecundis. Hic litteralis luſus. Quidni dixerim luſum ? Quid enim ſerium habet hæc litteræ ſeries ? Ne auditu quidem dignum quod foris ſonat, ſi non intus adjuvet Spiritus infirmitatem intelligentiæ noſtræ. Ne ergo remaneamus foris, ne & turpium, quòd abſit, amorum videamur lenocinia recenſere, afferte pudicas aures ad ſermonem qui in manibus eſt de amore : & cùm ipſos cogitatis amantes, non virum & feminam, ſed Verbum & animam ſentiatis oportet. Et ſi Chriſtum & Eccleſiam dixero, idem eſt niſi quòd Eccleſiæ nomine non una anima, ſed multarum unitas, vel potiùs unanimitas deſignatur. Nec ſanè foramina petræ, aut cavernas maceriæ, latebras putetis operantium iniquitatem : ne qua prorſus ſuſpicio ſubeat de operibus tenebrarum.

Cant. 2. 14. — Litteralis ſenſus. — Pudicas aures & animum purum ad intelligentiam hujus cantici exigit.

3 Alius hunc locum ita expoſuit, foramina petræ vulnera Chriſti interpretans. Rectè omninò ; nam petra Chriſtus. Bona foramina, quæ fidem adſtruunt reſurrectionis, & Chriſti divinitatem. *Dominus meus*, inquit, *& Deus meus*. Undè hoc reportatum oraculum, niſi ex foraminibus petræ ? In his paſſer invenit ſibi domum, & turtur nidum, ubi reponat pullos ſuos : in his ſe columba tutatur, & circumvolitantem intrepida intuetur accipitrem. Et ideò ait : *Columba mea in foraminibus petræ*. Vox columbæ : *In petra exaltavit me* ; & item, *Statuit*, inquit, *ſupra petram pedes meos*. Vir ſapiens ædificat domum ſuam ſupra petram, quòd ibi nec ventorum formidet injurias, nec inundationum. Quid non boni in petra ? In petra exaltatus, in petra ſecurus, in petra firmiter ſto. Securus ab hoſte, fortis à caſu ; & hoc quoniam exaltatus à terra. Anceps eſt enim & caducum, terrenum omne. Converſatio noſtra in cœlis ſit ; & nec cadere, nec dejici formidamus. In

Foramina petræ, vulnera Chriſti. — Joan. 20. 28. — Pſal. 83. 3. — Pſal. 26. 6. — Pſal. 39. 3. — Matth. 7. 24. — In vulneribus Salvatoris habitatio ſecura.

---

a In vulgatis additur *propera*, quod verbum deeſt mſſ. & primis editis.

 cœlis petra, in illa firmitas atque ſecuritas eſt. *Petra refugium herinaciis.* Et revera ubi tuta firmaque infirmis ſecuritas & requies, niſi in vulneribus Salvatoris? Tanto illic ſecurior habito, quanto ille potentior eſt ad ſalvandum. Fremit mundus, premit corpus, diabolus inſidiatur: non cado; fundatus enim ſum ſupra firmam petram. Peccavi peccatum grande: turbabitur conſcientia, ſed non perturbabitur, quoniam vulnerum Domini recordabor. Nempè *vulneratus eſt propter iniquitates noſtras.* Quid tam ad mortem, quod non Chriſti morte ſolvatur? Si ergo in mentem venerit tam potens tamque efficax medicamentum, nulla jam poſſum morbi malignitate terreri.

Pſal. 103. 18. — Iſa. 53. 5.

Gen. 4. 13. Chriſti paſſio &c. quàm efficax ad ſpem Chriſtianam.

4 Et ideò liquet erraſſe illum qui ait: *Major eſt iniquitas mea, quàm ut veniam merear.* Niſi quòd non erat de membris Chriſti, nec pertinebat ad eum de Chriſti merito, ut ſuum præſumeret, ſuum diceret quod illius eſſet; tamquam rem [a] capitis membrum. Ego verò fidenter quod ex me mihi deeſt, uſurpo mihi ex viſceribus Domini, quoniam miſericordia affluunt: nec deſunt foramina, per quæ effluant. Foderunt manus ejus & pedes, latuſque lancea foraverunt: & per has rimas licet mihi ſugere mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo, id eſt guſtare & videre, quoniam ſuavis eſt Dominus. Cogitabat cogitationes pacis, & ego neſciebam. Quis enim cognovit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius ejus fuit? At clavis reſerans, clavus penetrans factus eſt mihi, ut videam voluntatem Domini. Quidni videam per foramen? Clamat clavus, clamat vulnus, quòd verè Deus ſit in Chriſto mundum reconcilians ſibi. Ferrum pertranſiit animam ejus, & appropinquavit cor illius, ut non jam non ſciat compati infirmitatibus meis. Patet arcanum cordis per foramina corporis; patet magnum illud pietatis ſacramentum, patent viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitavit nos oriens ex alto. Quidni viſcera per vulnera pateant? In quo enim clarius, quàm in vulneribus tuis eluxiſſet, quod tu, Domine, ſuavis & mitis, & multæ miſericordiæ? Majorem enim miſerationem nemo habet, quàm ut animam ſuam ponat quis pro addictis mortis & damnatis.

Ingens hominis ſolatium ex miſericordia Domini.

5 MEUM proindè meritum, miſeratio Domini. Non planè ſum meriti inops, quamdiu ille miſerationum non fuerit. Quòd ſi miſericordiæ Domini multæ, multus nihilo minus ego in meritis ſum. Quid enim ſi multorum ſim mihi conſcius delictorum? Nempè *ubi abundavit delictum, ſuperabundavit & gratia.* Et ſi *miſericordia Domini ab æterno & uſque in æternum,* ego quoque *miſericordias Domini in æternum cantabo.* Numquid juſtitias meas? *Domine, memorabor juſtitiæ tuæ ſolius.* Ipſa eſt enim & mea; nempè factus es mihi tu juſtitia à Deo. Numquid mihi verendum, ne non una ambobus ſufficiat? Non eſt pallium breve, quod, ſecundùm Prophetam, non poſſit operire duos. *Juſtitia tua, juſtitia in æternum.* Quid longius æternitate? Et te pariter & me operiet largiter larga & æterna juſtitia. Et in me quidem operit multitudinem peccatorum; in te autem, Domine, quid niſi pietatis theſauros, divitias bonitatis? Hæ in foraminibus petræ repoſitæ mihi. Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ in illis opertæ quidem, ſed in his qui pereunt! Ut quid enim ſanctum detur canibus, vel margaritæ porcis? Nobis autem revelavit Deus per Spiritum ſuum, etiam & apertis foraminibus introduxit in ſancta. Quanta in his multitudo dulcedinis, plenitudo gratiæ, perfectioque virtutum!

Meritum hominis, miſeratio Domini. — Rom. 5. 20. — Pſal. 102. 17. — Pſal. 88. 2. — Pſal. 70. 16. — Iſa. 28. 20. — Pſ. 118. 142.

6 Ibo mihi ad illa ſic referta cellaria, atque ad admonitionem Prophetæ relinquam civitates, & habitabo in petra. Ero quaſi columba nidificans in ſummo ore foraminis, ut cum Moyſe poſitus in foramine petræ, tranſeunte Domino merear ſaltem poſteriora ejus proſpicere. Nam faciem ſtantis, ideſt incommutabilis claritatem, quis videat, niſi qui introduci jam meruit non in ſancta, ſed in ſancta ſanctorum? Nec vilis tamen aut contemnenda poſteriorum contemplatio. Contemnat Herodes: ego tanto magis non contemno, quanto magis contemptibilem ſe oſtendit Herodi. Habent etiam aliquid & poſteriora Domini quod videre delectet. Quis ſcit ſi convertatur & ignoſcat Deus, & relinquat poſt ſe benedictionem? Erit cùm oſtendet faciem ſuam, & ſalvi erimus. Sed interim præveniat nos in benedictionibus dulcedinis, illis utique, quas poſt ſe relinquere conſuevit. Nunc dignationis ſuæ poſteriora demonſtret, aliàs in gloria dignitatis faciem ſuam demonſtraturus. Sublimis in regno, ſed ſuavis in cruce. In hac me viſione præveniat, in illa adimpleat. *Adimplebis me,* ait, *lætitia cum vultu tuo.* Utraque viſio ſalutaris, utraque ſuavis: ſed illa in ſublimitate, iſta in humilitate: illa in ſplendore, hæc in pallore eſt.

Jer. 48. 28. — Exod. 33. 22. Non faciem, ſed poſteriora Domini videre quid. — Pſal. 15. 10.

7 Denique inquit, *Et poſteriora dorſi ejus in pallore auri.* Quomodo non in morte palleſcat? Sed melius pallens aurum, quàm fulgens aurichalcum; & quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus. Aurum Verbum, aurum ſapientia eſt. Hoc aurum ſemetipſum decoloravit, abſcondens formam Dei, & formam ſervi prætendens. Decoloravit & Eccleſiam, quæ ait, *Nolite me conſiderare quòd fuſca ſim, quia decoloravit me ſol.* Ergo & poſteriora ipſius in pallore auri, quæ fuſcum non erubuit crucis, uſtionem paſſionis non horruit, livorem vulnerum non refugit. Etiam complacet ſibi in illis, & optat noviſſima ſua fore horum ſimilia. Idcircò denique audit: *Columba mea in foraminibus petræ,* quòd in Chriſti vulneribus tota devotione verſetur, & jugi meditatione demoretur in illis. Indè martyrii tolerantia, indè illi magna fiducia apud Deum Altiſſimum. Non eſt quòd vereatur Martyr exſanguem lividamque levare ad eum faciem, cujus livore ſanatus eſt, glorioſam repræſentare ſimilitudinem mortis ejus, utique in pallore auri. Quid vereatur cui etiam à Domino dicitur, *Oſtende mihi faciem tuam?* Ad quid? Ut mihi videtur, ſe magis oſtendere vult. Ita eſt: videri vult, non videre. Quid enim ille non videt? Non eſt ei opus ut quis ſe oſtendat, à quo nil non videtur, nec ſi ſe abſcondat. Vult ergo videri, vult benignus dux devoti militis vultum & oculos in ſua ſuſtolli vulnera, ut illius ex hoc animum erigat, & exemplo ſui reddat ad tolerandum fortiorem.

Pſal. 67. 14. — Cant. 1. 5. — Paſſio & vulnera Chriſti, martyrum confortatio. — Cant. 2. 14.

8 Enimverò non ſentiet ſua, dum illius vulnera intuebitur. Stat Martyr tripudians & triumphans, toto licèt lacero corpore; & rimante latera ferro, non modo fortiter, ſed & alacriter ſacrum è carne ſua circumſpicit ebullire cruorem. Ubi ergo tunc anima Martyris? Nempè in tuto, nempè in petra, nempè in viſceribus Jeſu, vulneribus nimirum patentibus ad introeundum. Si in ſuis eſſet viſceribus, ſcrutans ea ferrum profectò ſentiret; dolorem non ferret, ſuccumberet, & negaret. Nunc autem in petra habitans, quid mirum ſi in modum petræ duruerit? Sed neque hoc mirum ſi exul à corpore, dolores non ſentiat corporis. Neque hoc facit ſtupor, ſed amor. Submittitur enim ſenſus, non amittitur. Nec deeſt dolor, ſed ſuperatur, ſed contemnitur. Ergo ex petra Martyris fortitudo, indè planè potens ad bibendum calicem Domini. Et calix hic inebrians quàm præclarus eſt! Præclarus, inquam, atque jucundus non minus Imperatori ſpectanti, quàm militi triumphanti. Gaudium etenim Domini, fortitudo noſtra. Quidni gaudeat ad vocem fortiſſimæ confeſſionis? Denique & requirit eam cum deſiderio. *Sonet,* inquiens, *vox tua in auribus meis.* Nec cunctabitur rependere vicem ſecundùm ſuam promiſſionem: continuo ut ſe confeſſus fuerit coram hominibus, confitebitur & ipſe eum coram Patre ſuo. Rumpamus ſermonem, nec enim poteſt finiri modo: ne ſit ſine modo, ſi cuncta quæ adhuc ex propoſito capitulo reſtant, uno iſto velimus ſermone complecti. Ergo quod ſupereſt ſervemus

Martyribus tanta in ſuppliciis conſtantia, undè. — Pſal. 22. 5. — Cant. 2. 14. — Matt. 10. 32.

a Ita conſtanter libri veteres cum antiquioribus editis. Horſtio male, *rerum capitis membrum*; Picardo, *veri capitis membrum.* Lectio noſtra genuina & facilis, ſi *membrum* in recto intelligas, ſuppleando *ſuum dicit* ex ſuperiori commate: ut ſit ſenſus, *ſicut membrum rem capitis ſuam dicit.*

principio alteri, ut de noſtro ſanè & verbo, & modo gaudeat Sponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO LXII.

Quid ſit animam fidelem commorari in foraminibus petræ; & quid in cavernis maceriæ. De Dei voluntate potiùs, quàm majeſtate ſcrutanda. Denique de puritate mentis neceſſaria ad prædicationem veritatis.

(Cant. 2. 13.) 1 C*olumba mea in foraminibus petræ, in cavernis maceriæ.* Non tantùm in foraminibus petræ tutum reperit columba refugium: reperit & in cavernis maceriæ. Quòd ſi *maceriam* non congeriem lapidum, ſed ſanctorum communionem accipimus, videamus ne fortè cavernas maceriæ dixerit Angelorum, qui ob ſuperbiam lapſi ſunt, loca quaſi vacua derelicta: quippè quæ repleri ex hominibus habent, tamquam ruinæ de lapidibus vivis reficiendæ. Undè Apoſtolus Petrus: *Accedentes*, inquit, *ad lapidem vivum, &* (1. Petr. 2. 4.) *ipſi tamquam lapides vivi ſuperædificamini, domos ſpirituales.* Nec puto ab re eſſe, ſi intelligimus Angelorum (Angelorum cuſtodia Eccleſiæ maceria. Hebr. 1. 14.) cuſtodiam vicem exhibere maceriæ in vinea Domini, quæ eſt Eccleſia prædeſtinatorum, cùm Paulus dicat: *Nonne omnes adminiſtratorii ſpiritus ſunt, miſſi in miniſterium propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis?* Et Propheta: (Pſal. 33. 8.) *Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum.* (Eccleſiam duæ res conſolantur.) Et ſi ita ſedet, erit ſenſus, quia Eccleſiam tempore & loco peregrinationis ſuæ duæ res conſolentur: de præterito quidem memoria Paſſionis Chriſti: de futuro autem, quòd ſe in ſortem Sanctorum cogitat & confidit recipiendam. Ambo hæc, veluti antè & retro oculata, inſatiabili deſiderio contuetur: & uterque illi intuitus admodum gratus, uterque eſt illi refugium à tribulatione malorum & dolore. Integra conſolatio, cùm non ſolùm quid ſibi expectandum, ſed & undè id ſit præſumendum noverit. Expectatio læta nec dubia, quæ Chriſti morte firmata eſt. Cur paveat ad præmii magnitudinem, quæ pretii dignitatem conſiderat? Quàm libens mente inviſit foramina, per quæ ſibi ſacroſancti ſanguinis pretium fluxit! Quàm libens cavernas perambulat, & diverſoria, & manſiones, quæ ſunt in domo Patris multæ atque diverſæ, in quibus habet collocare filios ſuos pro quorumque diverſitate meritorum! Et nunc quidem (quod ſolum interim poteſt) ſola in his memoria requieſcit, cœleſte habitaculum, quod deſurſum eſt, jam animo induens. Erit autem cùm implebit ruinas, cùm cavernas & corpore inhabitabit, & mente; cùm vacua domicilia, quæ antiqui reliquerunt habitatores, ipſa ſuæ univerſitatis illuſtrabit præſentia, nec ulla ultra apparebit caverna penitus in cœleſti maceria, felici de cætero perfectione ſui atque integritate gaudente.

2 Aut ſi id magis probas, dicemus has cavernas à ſtudioſis & piis mentibus non inveniri, ſed fieri. Quo- (Cogitatione & aviditate animæ in cœlis commoratur.) nam modo, inquis? Cogitatione & aviditate. Cedit nempè in modum maceriæ mollioris pia maceries deſiderio animæ, cedit puræ contemplationi, cedit crebræ ora- (Eccli. 35. 21.) tioni. Denique oratio juſti penetrat cœlos. Non utique aeris hujus corporei ſpatioſas altitudines, veluti quodam remigio alarum ſuarum inſtar volucris volantis ſcindet, aut quaſi gladius acutus ipſius firmamenti ſolidum celſumque verticem perforabit: ſed ſunt cœli ſancti, vivi, rationales, qui enarrant gloriam Dei, qui favorabili quadam pietate noſtris ſe votis libenter inclinant, & ſinuatis ad tactum noſtræ devotionis affectibus in ſua nos recipiunt viſcera, quoties digna ad eos intentione pulſamus. Pulſanti enim aperietur. Licebit itaque unicuique noſtrum, etiam hoc tempore noſtræ mortalitatis, cavare ſibi, quacumque parte volet, cavernas ſupernæ maceriæ: nunc quidem Patriarchas reviſere, nunc verò ſalutare Prophetas, nunc ſenatui immiſceri Apo-

A ſtolorum, nunc Martyrum inſeri choris: ſed & beatarum (TOM. IV.) Virtutum ſtatus & manſiones à minimo Angelo uſque ad Cherubin & Seraphin, tota mentis alacritate percurrendo luſtrare, prout quemque ſua devotio feret. Apud quos magis afficietur, immittente ſibi Spiritu prout vult; ſi ſteterit & pulſaverit, confeſtim aperietur ei, & facta quaſi caverna in montibus, vel potiùs mentibus ſanctis, dum ſe ultro inflectunt ad pietatem, requieſcet vel paululum apud illos. Omnis animæ ſic facientis & facies, & vox Deo grata exſiſtit: facies propter puritatem, vox propter confeſſionem. Etenim *confeſſio &* (Pſal. 95. 6.) *pulchritudo in conſpectu ejus.* Undè & dicitur illi qui ejuſmodi eſt: *Oſtende mihi faciem tuam, ſonet vox* (Cant. 2. 14. Vox animæ quid.)

B *tua in auribus meis.* Vox admiratio in animo contemplantis, vox gratiarum actio eſt. Delectatur admodum iſtiuſmodi cavernis Deus, è quibus ſibi vox reſonat gratiarum actionis, vox admirationis & laudis.

3 Felix mens, quæ ſibi in hac maceria frequenter ca- (Item in arcanis divinitatis.) vare ſtuduerit: ſed quæ in petra, felicior. Licèt quidem cavare & in petra: ſed ad hoc puriore mentis acie opus eſt, & vehementiori omninò intentione, etiam & meritis potioribus ſanctitatis[a]. Et ad hæc quis idoneus? Nempè ille qui dixit: *In principio erat Verbum, &* (Joan. 1. 1.) *Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum: hoc erat in principio apud Deum.* Nonne tibi videtur ipſis ſe Verbi penetralibus immerſiſſe, & de abditis pe-

C ctoris ejus quamdam intimæ ſapientiæ ſacro ſanctam eruiſſe medullam? Quid ille qui *ſapientiam loquebatur* (1. Cor. 2. 6.) *inter perfectos, ſapientiam in myſterio abſconditam, quam nemo principum mundi hujus cognovit?* Nonne uno & altero cœlo acuta, ſed pia curioſitate terebratis, è tertio tandem hanc pius ſcrutator evexit? At ipſam non ſiluit nobis, verbis quibus potuit fidelibus fideliter intimans. Audivit autem verba ineffabilia, quæ non licuit illi loqui. Non utique homini, nam (2. Cor. 12. 4.) ſibi illa loquebatur & Deo. Puta ergo Deum quaſi ſollicitam Pauli charitatem hoc modo conſolari, & dicere: Quid anxiaris quòd conceptum tuum auditus non capit humanus? *Sonet vox tua in auribus meis:* hoc (Quid indè pro ſe & pro aliis reſervant.)

D eſt, Si quod ſentis, non licet revelare mortalibus, conſolare tamen, quòd vox tua divinas queat mulcere aures. Vides ſanctam animam, nunc quidem charitate ſobriam nobis, nunc verò puritate excedentem Deo? Vide etiam de ſancto David, ne fortè ille ſit ipſe homo, de quo cum Deo, quaſi de alio loquitur: *Quo-* (Pſal. 75. 11.) *niam cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem feſtum agent tibi.* Ergo quod de cogitatione prophetica verbo & exemplo Prophetæ venire ad medium poterat, id Propheta in publicam mox laxabat confeſſionem, & ex eo confitebatur in populis Domino reliquum ſibi & Deo ſervans, unaque feſtivum ducens in lætitia & exultatione. Hoc ergo eſt quod

E nobis intimare memorato verſiculo voluit. Quicquid videlicet ſua illa ſcrutabunda & avida cogitatione ex arcano ſapientiæ eruere prævalebat, partem quam poterat in ſalutem populorum ſollicita prædicatione impertiebatur: reliquum quod capere plebes non poterant, feſtiva jubilatione in Dei laudibus expendebat. Vides ſanctæ contemplationi deperire nihil, dum quod expendi in plebium ædificationem non poteſt, id vel maximè Deo ſit jucunda decoraque laudatio.

4 Quæ cùm ita ſint, duo liquet contemplationis ge- (Contemplationis duo genera.) nera eſſe: unum de ſtatu & felicitate & gloria civitatis ſupernæ, quo vel actu, vel otio ingens illa cœleſtium civium occupata ſit multitudo: alterum de Regis ipſius

F majeſtate, æternitate, divinitate. Illa in maceria, iſta in petra. Sed hæc quanto difficilius cavatur, tanto ſuavius quod indè eruis ſapit. Nec verearis illud quod Scriptura minatur ſcrutatoribus majeſtatis. TANTUM af- (Prov. 25. 27. Majeſtatem Dei quomodo ſcrutari liceat.) fer purum & ſimplicem oculum: non opprimeris à gloria, ſed admitteris, niſi non Dei, ſed tuam quæſieris gloriam. Alioquin ſua quiſque opprimitur, non Dei gloria, dum proclivis in iſtam, ad illam levare cervicem non ſinitur, nimirum gravem cupiditate. Hac excuſſa, ſecurè ſcrutemur * in Petra, in qua theſauri (* al. ſcrutemur.)

---

a Plerique codices omittunt *ſanctitatis*, quam tamen vocem habent omnes, etiam primæ editiones.

TOM. IV. abſconditi ſapientiæ & ſcientiæ ſunt. Si adhuc dubitas, audi ipſam Petram. *Qui operantur*, inquit, *in me, non peccabunt. Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam?* Ibi requiem invenit manſuetus & ſimplex, ubi doloſus opprimitur, vel elatus, & cupidus inanis gloriæ. Eccleſia columba eſt, & ideò requieſcit. Columba, quia innocens, quia gemens. Columba, inquam, quia in manſuetudine ſuſcipit inſitum verbum. Et requieſcit in Verbo, hoc eſt in petra: nam petra eſt Verbum. Eccleſia ergo in foraminibus petræ, per quam introſpicit, & videt gloriam Sponſi ſui; nec opprimitur tamen à gloria, quoniam non ſibi uſurpat eam. Non opprimitur, quia non ſcrutatrix majeſtatis eſt, ſed voluntatis. Nam quod majeſtati attinet, interdum quidem & in ipſam intendere audet, ſed quaſi admirans, non quaſi ſcrutans. Sed & ſi quando per exceſſum rapi in illam contingat, digitus Dei eſt iſte, dignanter levans hominem, non hominis temeritas inſolenter Dei alta pervadens: cùm enim Apoſtolus raptum ſe memoret *, ut auſum excuſet: quiſnam alter præſumat mortalium huic ſe divinæ majeſtatis horrendo ſcrutinio propriis intricare conatibus & importunus contemplator pavenda irrumpere in arcana? SCRUTATORES proindè majeſtatis, tamquam irruptores dici reor, non qui ſcilicet rapiuntur in eam, ſed qui irruunt. Ipſi itaque opprimuntur à gloria.

Eccli. 24. 30. Pſal. 54. 7. — Eccleſia Dei potiùs voluntatem quàm majeſtatem ſcrutatur. — 2. Cor. 12. 3. — * al. commemoret.

5 Ergo FORMIDOLOSA ſcrutatio majeſtatis: at voluntatis, tam tuta, quàm pia. Quidni tota diligentia ſcrutando inſtem ſacramento gloriæ voluntatis, cui mihi parendum per omnia ſcio? Suavis gloria, quæ non aliundè, quàm de ipſius ſuavitatis contemplatione procedit, quàm de divitiarum bonitatis ac multæ miſerationis intuitu. Denique vidimus gloriam hanc, gloriam quaſi unigeniti à Patre. Totum nempè benignum & verè paternum, quod apparuit gloriæ in hac parte. Non me opprimet gloria iſta, totis licèt viribus intendentem in ſe: ego potiùs imprimar illi. Etenim revelata facie ſpeculantes, in eamdem imaginem transformamur de claritate in claritatem, tamquam à Domini ſpiritu. TRANSFORMAMUR CUM CONFORMAMUR. Abſit autem ut in majeſtatis gloria, & non magis in voluntatis modeſtia, Dei ab homine conformitas præſumatur. Gloria mea hæc eſt, ſi unquam de me audiero: Inveni hominem ſecundùm cor meum. Cor Sponſi, cor Patris ſui. Ipſum quale? *Eſtote*, ait, *miſericordes, ſicut & Pater veſter miſericors eſt.* Hæc forma quam videre deſiderat, cùm Eccleſia dicit, *Oſtende mihi faciem tuam*: forma pietatis & manſuetudinis. Hanc cum omni fiducia levat ad Petram, cui ſimilis eſt. *Accedite*, inquit, *ad eum, & illuminamini, & facies veſtra non confundentur.* Quo pacto humilis ab humili confunderur, à pio ſancta, & à manſueto modeſta? Non planè abhorrebit à puritate Petræ pura facies ſponſæ, non magis quàm à virtute virtus, à lumine lumen.

Voluntatis ſcrutatio tutior, quàm majeſtatis. — Joan. 1. 14. — 2. Cor. 3. 18. — Luc. 6. 36. — Cant. 2. 14. — Pſal. 33. 6.

6 Sed quia non ex omni interim parte adhuc ad petram forandam Eccleſia accedere poteſt, (neque enim omnium eſt, qui in Eccleſia ſunt, ſacramenta divinæ voluntatis inſpicere, aut apprehendere per ſemetipſos profunda Dei:) ideò non ſolùm *in foraminibus petræ*, ſed & *in cavernis maceriæ* habitare oſtenditur. Ergo in perfectis quidem, qui rimari ac penetrare arcana ſapientiæ & puritate conſcientiæ audent, & intelligentiæ acumine poſſunt, habitat * in foraminibus petræ. De reliquo in cavernis maceriæ: ut qui in petra per ſemetipſos fodere aut non ſufficiunt, aut non præſumunt; in maceria fodiant, contenti vel gloriam Sanctorum mente intueri. Si cui ne hoc quidem poſſibile ſit, huic ſanè proponet Jeſum, & hunc crucifixum: ut & ipſe abſque ſuo labore habitet in foraminibus petræ, in quibus non laboravit. Judæi in his laboraverunt, & ipſe in labores infidelium introibit, ut ſit fidelis. Nec verendum quòd patiatur repulſam, qui & vocatur ut intret. *Ingredere*, inquit, *in petram, abſcondere in foſſa humo à facie timoris Domini, & à gloria majeſtatis ejus.* Infirmæ adhuc & inerti animæ (quæ juxta quòd in Evangelio quidam de ſemetipſo confitetur, fodere non valet, & mendicare erubeſcit) foſ-

Perfectioribus tamen id competit. — * ſcil. Eccleſia. — Aliis gloria Sanctorum conſideratio, vel Paſſionis. — Iſa. 2. 10. — Luc. 16. 3.

A ſa oſtenditur humus ubi lateat, donec convaleſcat & proficiat, ut poſſit & ipſa per ſe cavare ſibi foramina in petra, per quæ intret ad interiora Verbi, animi utique vigore & puritate.

7 Et ſi intelleximus foſſam humum, illam quæ ait, *Foderunt manus meas & pedes meos*: non erit ambigendum de ſanitate in ea citius adipiſcenda animæ vulneratæ, quæ in ea demorabitur. Quid enim TAM EFFICAX ad curanda conſcientiæ vulnera, necnon purgandam mentis aciem, quàm Chriſti vulnerum ſedula meditatio? Verùm donec purgata & ſanata perfectè fuerit, non video qualiter illi aptari poſſit quod dicitur: *Oſtende mihi faciem tuam, ſonet vox tua in*
B *auribus meis.* Quomodo denique faciem ſuam oſtendere audeat, vel levare vocem ſuam, cui & latere indicitur? *Abſcondere*, inquit, *in foſſa humo.* Quare? Quia non eſt pulchra facie, nec digna quæ videatur. Non erit digna videri, quamdiu non erit videre idonea. Cùm autem per inhabitationem foſſæ humi in ſanando oculo interiori tantùm profecerit, ut revelata facie ſpeculari gloriam Dei & ipſa poſſit: tunc demum quæ videbit, fiducialiter jam loquetur, voce & facie placens. PLACEAT neceſſe eſt facies, quæ in Dei claritatem intendere poteſt. Neque enim id poſſet, niſi clara ipſa quoque eſſet & pura, utique transformata in eamdem quam conſpicit claritatis imaginem. Alioquin ipſa diſ-
C ſimilitudine reſiliret, inſolito reverberata fulgore. Ergo cùm pura puram intueri potuerit veritatem, tunc faciem ipſius Sponſus videre cupiet, conſequenter & vocem ejus audire.

Pſal. 21. 17. — Vulnerum Chriſti vis ad curanda animæ vulnera. — Cant. 2. 14. — Iſa. 2. 10. — Videre gloriam Dei & videri, eſt perfectorum.

8 Nam quantum illi placeat cum puritate quidem mentis prædicatio veritatis, oſtendit cùm ſubindè infert: *Vox enim tua dulcis.* Quia enim non placeat vox ſi diſpliceat facies, demonſtrat cùm illicò ſubdit: *Et facies tua decora.* Quid internæ decor faciei, niſi puritas? In pluribus hæc abſque prædicationis voce complacuit, illa abſque iſta in nemine. Impuris non ſe oſtendit Veritas, non ſe credit Sapientia. Quid ergo loquuntur quam non vident? *Quod ſcimus*, inquit,
D *loquimur, & quæ vidimus teſtamur.* I ergo tu, & aude teſtari quod non vidiſti, & loqui quod ignoras. Quæris quem dicam impurum? QUI LAUDES requirit humanas, qui non ponit ſine ſumptu Evangelium, qui evangelizat ut manducet, qui quæſtum æſtimat pietatem, qui non requirit fructum, ſed datum. Impuri ſunt tales; & cùm non habeant undè videant veritatem propter impuritatem, habent tamen undè illam loquantur. Quid præproperè agitis? Cur lucem non expectatis? Cur opus lucis antè lucem præſumitis? Vanum eſt vobis antè lucem ſurgere. Lux eſt puritas, lux charitas, quæ non quærit quæ ſua ſunt. Hæc præcedat, & pes linguæ in incerto non ponitur. Superbo
E oculo veritas non videtur, ſincero patet. Non eſt quòd ſe veritas deneget intuendam puro cordi, ac per hoc nec eloquendam. *Peccatori autem dicit Deus: Quare tu enarras juſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum?* Multi puritate neglecta, antè loqui, quàm videre conati ſunt, & aut graviter erraverunt neſcientes de quibus loquerentur, neque de quibus affirmarent: aut turpiter viluerunt, dum qui alios docerent, ſeipſos non docuiſſent. A quo nos gemino malo ſemper cuſtodiat exoratus à vobis Sponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Cant. 2. 14. — Puritatem mentis requirit prædicatio. — Prædicatores impuri quinam. — 1. Cor. 13. 5. — Pſal. 49. 16.

F

SERMO LXIII.

De vinea viro pio & ſapienti, id eſt ſua cuique vita, ſeu mente & conſcientia, ſerio colenda, & de duobus vulpium generibus, ſcilicèt adulatoribus & detractoribus; & de tentationibus monachorum novitiorum.

1 CApite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas: nam vinea noſtra floruit. Liquet quòd non otioſè ad vineas itum ſit, quando ibi inventæ ſunt vulpes demolientes eas. Littera quidem iſtud.

Cant. 2. 15.

A iſtud. Spiritus autem quid? Antè omnia ſanè, ut communem & uſitatum litteræ ſenſum ab hac explanatione penitus reſpuamus, utpote ineptum & inſulſum, indignumque planè, qui recipiatur in ſcriptura tam ſancta, tam authentica. Niſi qui fortè ita vecors & animo ſtolidus ſit, ut pro magno habeat didiciſſe ex ea, inſtar filiorum hujus ſæculi curam gerere terrenarum poſſeſſionum, cuſtodire & defenſare vineas ab incurſantibus beſtiis, ne fortè contingat amittere fructum vini, in quo eſt luxuria; ſimulque pereat opera & impenſa. Grande ſcilicet damnum, ut propterea librum ſanctum tanto ſtudio & tanta cum veneratione legamus, quòd docemur in eo à vulpibus vineas cuſtodire, ne in excolendis illis fruſtra marſupia vacuentur, B ſi in cuſtodiendis pigri fuerimus. Non eſtis tam rudes, neque adeò ſpiritualis gratiæ expertes, ut ita carnaliter ſapiatis. Ergo in ſpiritu iſta quæramus. Ibi ſanè invenimus, ſano quidem intellectu, ſenſuque nihilominus digno, & vineas florentes, & vulpes demolientes, in quibus capiendis vel amovendis & honeſtius laboratur, & fructuoſius. An vos dubitatis longè vigilantius inſiſtendum mentibus ſervandis, quàm frugibus; longè curioſius invigilandum cavendis propter illas ſpiritualibus nequitiis, quàm capiendis propter iſtas fraudulentis vulpeculis?

Scriptura non ad carnis, ſed ſpiritus commodum interpretanda.

2 Sed jam à me demonſtrandæ ſunt ſpirituales iſtæ C tam vites, quàm vulpes. Veſtra intererit, filii, ſuæ quemque vineæ providere, cùm me diſputante adverterit, in quibus ſibi, & à quibus maximè ſit cavendum. VIRO SAPIENTI ſua vita vinea eſt, ſua mens, ſua conſcientia. Nil quippè incultum deſertumve in ſe ſapiens derelinquet. Stultus non ita. Cuncta apud eum neglecta invenies, cuncta jacentia, cuncta inculta & ſordida. Non eſt vinea ſtulto. Quomodo vinea, ubi nil plantatum, nil elaboratum uſpiam paret? Tota ſpinis ſilveſcit & tribulis ſtulti vita: & vinea eſt? Etſi fuit, jam non eſt, redacta nimirum in ſolitudinem. Ubi vitis virtutis? ubi botrus boni operis? ubi vinum lætitiæ ſpiritualis? *Per agrum hominis* D *pigri tranſivi*, inquit, *& per vineam viri ſtulti: & ecce totum repleverant urticæ, & operuerant ſuperficiem ejus ſpinæ, & maceria lapidum deſtructa erat.* Audis Sapientem irridentem ſtultum, quòd bona naturæ & dona gratiæ, quæ fortè per lavacrum regenerationis acceperat, tamquam illam, quam plantavit Deus & non homo, primam ſuam vineam, in non vineam negligendo redegit. Denique non poteſt vinea eſſe, ubi vita non eſt. Nam ſtultus quod vivit, mortem potius, quàm vitam eſſe cenſuerim. Quomodo vita cum ſterilitate? Arbor arida & in ſterilitatem verſa, nonnè mortua judicatur: Et ſarmenta mortua ſunt. *Et occidit*, inquit, *in grandine vineas eorum*; monſtrans vitas privatas, quæ ſterilitate damnatæ ſunt. Sic ſtultus E eo ipſo quòd inutiliter vivit, vivens mortuus eſt.

Vinea ſapienti excolenda, ſtulto inculta. *Stulto vinea nulla eſt.* *Prov. 24. 30.* *Vita ſtulti potius mors.* *Pſal. 77. 47.*

3 Soli itaque convenit ſapienti habere, vel potius eſſe vineam, qui vitam habet. Eſt lignum fructiferum in domo Dei, ac per hoc lignum vivens. Siquidem & ipſa ſapientia, qua ſapiens dicitur & eſt, lignum vitæ eſt apprehendentibus eam. Quidni vivat apprehenſor ejus? Vivit, ſed ex fide. Juſtus nempè eſt ſapiens, & *Juſtus ex fide vivit*. Et ſi anima juſti ſedes eſt ſapientiæ, ſicut eſt: profectò is ſapiens, qui juſtus. Is ergo ſive juſtum nomines, ſive ſapientem, numquam abſque vinea vivet, quia numquam non vivet. Hoc quippè eſt illi vinea quod vita. Et bona vinea juſti, F immò bona vinea juſtus, cui virtus vitis, cui actio palmes, cui vinum teſtimonium conſcientiæ, cui lingua torcular expreſſionis. Denique *gloria noſtra hæc eſt*, inquit, *teſtimonium conſcientiæ noſtræ*. Vides apud ſapientem vacare nihil? Sermo, cogitatio, converſatio, & ſi quid aliud eſt ex eo, quidni totum Dei agricultura, Dei ædificatio eſt, & vinea Domini ſabaoth? Quid denique illi de ſe perire poſſit, quando & folium ejus non defluet?

Soli ſapienti convenit habere vineam. *Prov. 3. 18.* *Hab. 2. 4.* *Juſtus quâ vinea.* *2. Cor. 1. 12.*

4 Cæterùm tali vineæ numquam infeſtationes, A numquam inſidiæ deerunt. Nempè *ubi multæ opes, multi ſunt & qui comedunt eas*. Sapiens erit ſollicitus ſervare vineam ſuam non minus quàm excolere, nec ſinet eam vorari à vulpibus. Peſſima vulpes occultus detractor, ſed non minus nequam adulator blandus. Cavebit ſapiens ab his. Dabit operam, ſanè quod in ipſo eſt, capere illos qui talia agunt; ſed capere beneficiis atque obſequiis, monitiſque ſalutaribus, & orationibus pro eis ad Deum. Non ceſſabit iſtiuſmodi carbones ignis congerere ſuper caput maledici, & item ſuper adulatoris, quouſque (ſi fieri poteſt) & illi invidiam, & iſti ſimulationem de corde tollat, faciens mandatum ſponſi, dicentis: *Capite nobis vulpes* B *parvulas, quæ demoliuntur vineas*. An non tibi captus ille videtur, qui ſuffuſus ora rubore, quippè proprium erubeſcens judicium, ipſe ſuæ confuſionis & pœnitudinis teſtis eſt: ſive quod oderit hominem amore digniſſimum, ſive quòd dilexerit tantùm verbo & lingua eum, à quo ſe diligi opere & veritate vel ſero expertus eſt? Captus planè, & captus Domino, ſecundùm quod nominatim ipſe expreſſit: *Capite*, inquiens, *nobis*. Utinam ego omnes adverſantes mihi ſine cauſa ita capere poſſim, ut Chriſto eos vel reſtituam, vel acquiram! Sic, ſic confundantur & revereantur qui quærunt animam meam, avertantur retrorſum & erubeſcant, qui volunt mihi mala: quatenus inveniar & C ipſe obediens ſponſo, ut capiam [a] & ipſe vulpes, non mihi, ſed ipſi. Sed reflectatur ſermo ad ſui principium, ut ſuo ordine ſeries explanationis procedat.

Vineæ ſapientis numquam deſunt infeſtationes vulpium. *TOM. IV.* *Eccl. 5. 10.* *Detractor & adulator vulpes.* *Quomodo capiendæ.* a

5 *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas*. Locus moralis eſt; & juxta morum diſciplinam nos jam oſtendimus, ſpirituales has vineas non niſi ſpirituales viros eſſe: quorum cùm omnia interiora culta ſint, omniaque germinantia, omnia fructificantia & parturientia ſpiritum ſalutis, quomodo de regno Dei dictum eſt: ita de his vineis Domini ſabaoth æquè dicere poſſumus, quoniam intra nos ſunt. Denique in Evangelio legitur, datum iri gentibus regnum Dei facientibus fructus ejus. Hi ſunt quos Paulus enumerat, D dicens: *Fructus autem Spiritus eſt charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas*. FRUCTUS ISTI, PROFECTUS NOSTRI. Hi accepti ſponſo, quia ipſi cura eſt de nobis. Num de virgultis cura eſt Deo? Homines, non arbores amat Homo-Deus, & noſtros profectus ſuos fructus reputat. Tempus horum diligenter obſervat, arridet apparentibus & ſollicitus ſatagit ne pereant nobis, cùm apparuerint; immò verò ne pereant ſibi: ſe enim reputat tamquam nos. Ideoque providens capi ſibi jubet inſidiantes vulpeculas, ne novellos fructus ipſæ præripiant. *Capite*, inquit, *nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas*. E Et quaſi quis dicat, Præproperè times, nondum venit fructuum tempus. Non eſt ita, inquit: *nam vinea noſtra floruit*. Poſt flores non eſt fructuum mora: adhuc illis cadentibus iſti erumpunt illicò, illicò incipiunt apparere.

Cant. 2. 15. *Luc. 17. 21.* *Matt. 21 43.* *Gal. 5. 22. Fructus Spiritus.* *Chriſtus noſtros profectus amat ut ſuos.*

6 Parabola iſta inſtantis eſt temporis. Videtis iſtos Novitios? Nuper venerunt, nuper converſi ſunt. Non poſſumus de ipſis dicere, quia vinea noſtra floruit: floret enim. Interim quod in eis apparere videtis, flos eſt: fructuum tempus nondum advenit. Flos novella converſatio eſt, flos formula recens vitæ emendatioris eſt. Induerunt ſibi faciem diſciplinatam, & bonam totius corporis compoſitionem. Placent, fateor, quæ in facie ſunt: negligentior utique F is qui foris apparet corporum cultus & veſtium, ſermo rarior, vultus hilarior, aſpectus verecundior, inceſſus maturior. Verùm quia hæc noviter cœpere, ipſa ſui novitate flores cenſenda ſunt, & ſpes fructuum magis, quàm fructus. Vobis, filioli, non timemus à fraude vulpium, quæ fructibus magis, quàm floribus invidere noſcuntur. Veſtrum aliundè periculum eſt. Uſtionem certè metuo floribus; non ſubreptionem, ſed uſtionem à frigore. Aquilo mihi ſuſpectus eſt, & frigora matutina, quæ intempeſtivos flores

Novelli in Religione, vineæ florentes. *Novitiorum virtutes.* *Pericula eorum.*

---

a Sic tres mſſ. at duo alii cum editis, *non modo in capiendo vulpes, ſed & in capiendo ipſi.*

TOM. IV. ſolent perdere, fructus præripere. Itaque ab Aquilone panditur veſtrum malum. *A facie frigoris ejus quis ſuſtinebit?* Hoc frigus ſi ſemel animam (animæ quidem, ut aſſolet, incuria ſpiritu dormitante) pervaſerit, ac nemine deindè, quod abſit, inhibente ad interiora ejus pervenerit, deſcenderit in viſcera cordis & ſinum mentis, concuſſerit affectiones, occupaverit conſilii ſemitas, perturbaverit judicii lumen, libertatem addixerit ſpiritus: mox (ut in corpore ſolet evenire febricitantibus) ſubit quidam animi rigor; & vigor leneſcit, languor fingitur virium, horror auſteritatis intenditur, timor ſollicitat paupertatis, contrahitur animus, ſubtrahitur gratia, protrahitur longitudo vitæ, ſopitur ratio, ſpiritus extinguitur, deferveſcit novitius fervor, ingraveſcit tepor faſtidioſus, refrigeſcit fraterna charitas, blanditur voluptas, fallit ſecuritas, revocat conſuetudo. Quid plura? Diſſimulatur lex, abdicatur * jus, fas proſcribitur, derelinquitur timor Domini. Dantur poſtremò impudentiæ manus: præſumitur ille temerarius, ille pudendus, ille turpiſſimus, plenus ille ignominia & confuſione ſaltus de excelſo in abyſſum: de pavimento in ſterquilinium, de ſolio in cloacam, de cœlo in cœnum, de clauſtro in ſæculum, de paradiſo [a] in infernum. Principium & originem hujus peſtis, & vel qua arte vitetur, vel qua ſuperetur virtute, non eſt hujus temporis demonſtrare: aliàs erit hoc: nunc cœpta proſequamur.

Pſal. 147.17.

Novitiorum defectionem & ruinam aptè deſcribit.

* *al. abjudicatur.*

7 Ad provectiores & firmiores ſermo eſt retorquendus, ad vineam quæ jam floruit, cui quidem etſi non eſt quòd floribus formidet à frigore, ſed non fructus ſecuri ſunt à vulpibus. Dicendum apertius quid ſint ſpiritualiter hæ vulpes, cur puſillæ dicantur, cur jubeantur potiſſimùm capi, & non abigi, vel occidi: etiam introducenda diverſa genera harum beſtiarum ad majorem audientium notitiam & cautelam; non ſanè ſermone iſto, ut faſtidio conſulamus, & noſtræ devotionis alacritas perpetuetur in gratia & confeſſione gloriæ magni Eccleſiæ Sponſi Domini noſtri Jeſu-Chriſti, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Provecti, vi... quæ florent.

SERMO LXIV.

De tentationibus monachorum provectorum: quas patiantur vulpes; ſeu tentationes magis ſibi infeſtas. Item de hæreticis, vulpibus Eccleſiæ, capiendis.

Cant. 2. 15. 1 ADſum promiſſioni meæ. *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas: nam vinea noſtra floruit.* Vulpes, tentationes ſunt. Neceſſe eſt ut veniant tentationes. Quis enim coronabitur, niſi qui legitimè certaverit? aut quomodo certabunt, ſi deſit qui impugnet? Tu ergo accedens ad ſervitutem Dei, ſta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem, certus omnes qui piè volunt vivere in Chriſto, perſecutionem paſſuros. Porrò tentationes diverſæ ſunt, pro temporum diverſitate. Et initiis quidem noſtris, tamquam novellarum teneris floribus plantationum, in evidenti vis algoris incumbit, cujus meminimus in ſermone altero, & incipientes ab hac peſte cautos reddidimus. Jam verò proficientium ſanctioribus ſtudiis minimè quidem ſeſe opponere contrariæ virtutes apertè audent, ſed ſolent in occulto inſidiari, quaſi quædam fraudulentæ vulpeculæ; ſpecie quidem virtutes, re autem vitia. Quantos, verbi gratia, ingreſſos vias vitæ, progreſſos ad meliora, ſuper ſemitas juſtitiæ benè ſecureque proficiſcentes & proficientes, fraude, proh pudor! vulpium harum turpiter ſupplantatos expertus ſum, & ſero in ſe virtutum ſuffocatos plangere fructus!

Tentationes, vulpes. *2. Tim. 2. 5.* *Eccli. 2. 1.* *2. Tim. 3. 12.*

Tentationes incipientium apertæ, proficientium occultæ.

2 Vidi ego hominem currentem benè; & ecce cogitatio, quidni vulpecula fuit? Quantis, inquit, bonum, quo ſolus fruor, ſi eſſem in patria, poſſem utique impertiri fratribus & cognatis, notis & amicis? Amant me, & facilè acquieſcerent ſuadenti. Ut quid per-

Proficientium.

1. Spes inanis alienæ ſalutis procurandæ.

A ditio hæc? Vado illuc, & ſalvo multos ex illis, & me pariter. Nec verendum in loci mutatione. Etenim dum benefaciam, quid intereſt ubi? niſi quòd illic proculdio ſatius, ubi fructuoſius degam. Quid plura? It, & perit miſer, non tam exul ad patriam, quàm canis reverſus ad vomitum. Et ſe perdidit infelix, & ſuorum acquiſivit neminem. En una vulpecula, iſta videlicet fruſtratoria ſpes, quam habuit, in acquiſitione ſuorum. Potes tu quoque per teipſum in teipſo alias atque alias ſimiles huic invenire ſeu advertere, ſi non negligas.

3 Vis tamen ut unam adhuc ego oſtendam tibi? Facio etiam & tertiam, & quartam quoque demonſtrabo, ſi te ad capiendas eas, quas fortè ex his in tua adB verteris vinea, invenero vigilantem. Interdum benè proficientis cujuſpiam, cùm ſibi profuſius aliquid ſupernæ gratiæ ſenſerit irrorari, ſubit animum deſiderium prædicandi, non quidem ad parentes & propinquos juxta illud, *Continuo non acquievi carni & ſanguini;* ſed quaſi purius, fructuoſius, fortiuſque, paſſim ad extraneos & ad omnes. Cautè omninò. Sanè timet propheticum incurrere maledictum, ſi quæ in abſcondito accepit frumenta, abſcondat in populis: & contra Evangelium facere, niſi quæ in aure audivit, prædicaverit ſuper tecta. Vulpes eſt, atque illa priore eo nocivior, quo occultior veniens. Sed capio tibi eam. Primus Moyſes dicit: *Non arabis in primogenito boC vis.* Hoc Paulus interpretans, *Non neophytum*, inquit, *ne in ſuperbiam elatus, incidat in judicium diaboli;* & rurſum: *Nec quiſquam*, inquit, *ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur à Deo tamquam Aaron.* Item ipſe: *Quomodo prædicabunt*, ait, *niſi mittantur?* Et ſcimus monachi officium eſſe non docere, ſed lugere. Ex his ſimilibuſque collectis mihi texo rete, & capio vulpem, ne demoliatur vineam. Ex his nempè claret & certum eſt, quod publicè prædicare nec monacho convenit, nec novitio expedit, nec non miſſo licet. Porrò contra hæc tria venire, quanta conſcientiæ demolitio eſt? Ergo quicquid tale animo ſuggeratur, ſive ſit illud tua cogitatio, ſive immiſſio per angelum D malum, doloſam agnoſce vulpeculam: ideſt malum ſub ſpecie boni.

2. Deſiderium prædicandi.

Gal. 1. 16.

Prov. 11. 26. *Matt. 10. 27.*

Deut. 15. 19. *1. Tim. 3. 6.*

Hebr. 5. 4. *Rom. 10. 15.*

S. Hieron. cont. Vigil.

4 Sed aſpice aliam. Quantos ex monaſteriis ſpiritu ferventes eremi ſolitudo ſuſcepit, & aut tepefactos evomuit, aut tenuit contra eremi legem, non modo remiſſos, ſed etiam diſſolutos? ſicque apparuit vulpeculam affuiſſe, ubi tanta facta eſt vaſtatio vineæ, ideſt vitæ & conſcientiæ hominis detrimentum. Cogitabat, ſi ſolus degeret, multò ſe copioſiores fructus ſpiritus percepturum, quippè qui in communi vita tantum ſpiritualis gratiæ fuiſſet expertus. Et bona viſa eſt ſua cogitatio ſibi: ſed rei exitus indicavit, magis eamdem illi cogitationem vulpem demolientem fuiſſe.

3. Præpoſterus amor vitæ eremiticæ.

E 5 Quid illud quod nos quoque toties in domo iſta, & tam graviter inquietat, notabilem loquor quorumdam, qui inter nos ſunt, ſuperſtitioſamque abſtinentiam, ex qua ſe omnibus, ſibique omnes moleſtos reddunt? Quomodo non hæc ipſa diſcordia tam generalis, & ſuæ ipſius conſcientiæ diſſipatio eſt, & quod in ipſo eſt grandis vineæ hujus, quam plantavit dextera Domini, veſtræ ſcilicet omnium unanimitatis, demolitio? Væ homini, per quem ſcandalum venit! *Qui ſcandalizaverit*, inquit, *unum de his puſillis;* durum eſt quod ſequitur. Quanto duriora meretur, qui tantam & tam ſanctam multitudinem ſcandalizat? Judicium prorſus duriſſimum portabit quicumF que eſt ille. Sed hæc aliàs.

4. Superſtitioſa & indiſcreta abſtinentia.

V. ſupra col. 1073. n. 4.

Matt. 18. 14. *Marc. 9. 41.*

6 Nunc verò intendamus his, quæ à ſponſo dicuntur ſuper puſillis & aſtutis his animalibus demolientibus vineas. Puſillis dixerim, non malitia, ſed ſubtilitate. Aſtutum ſiquidem natura hoc genus eſt animantis, promptumque admodum ad nocendum in occulto: & videtur mihi congruentiſſimè deſignare ſubtiliſſima quædam vitia ſpecie palliata virtutum, qualium utique formam præmiſſis ad notitiam exem-

Vitia quæ nos fallunt ſpecie virtutum, ſunt vulpes.

---

a Stupendum eſt, & noſtris temporibus neſcio an ferendum, quod de noviciorum lapſu ſcribit hoc loco Bernardus, itidemque in epiſtolis 107. & 108. atque 395. ſed id in aliis etiam Patribus facile eſſet demonſtrare, ſi nunc liberet ac juvaret.

plis, paucis licèt, jam aliquantiſper capreſſi. Nec enim aliter nocere queunt, niſi quòd ſe virtutes virtutum quadam ſimilitudine mentiuntur. Sunt autem aut cogitationes hominum vanæ, aut factæ immiſſiones per angelos malos, angelos ſatanæ, qui ſe transfigurant
1. Cor. 11. 14. in Angelos lucis, parantes *ſagittas ſuas in pharetra*,
Pſal. 10. 2. hoc eſt in occulto, *ut ſagittent in obſcuro rectos corde*. Undè & puſillas eas propter hoc reor dici? quòd cùm cætera vitia quadam quaſi corpulentia ſui manifeſta ſe præbeant, hoc genus pro ſui ſubtilitate haud facilè agnoſci, & ideò nec caveri poſſit, niſi dumtaxat à perfectis & exercitatis, & qui habeant illuminatos oculos cordis ad diſcretionem boni & mali, maximeque ad diſcretionem ſpirituum, qui cum Apoſtolo
1. Cor. 2. 11. poſſint dicere, quia *non ignoramus aſtutias ſatanæ, neque cogitationes ejus*. Et vide ne fortè ob hoc à ſponſo
Quomodo capiendæ. jubeantur, non quidem exterminari, vel abigi vel occidi, ſed capi: quòd videlicet hujuſmodi ſpirituales, doloſaſque beſtiolas omni vigilantia & cautela obſervari oporteat & examinari, & ſic capi, ideſt comprehendi, in aſtutia ſua. Ergo cùm proditur dolus, cùm fraus aperitur, cùm convincitur falſitas; rectiſſimè tunc dicitur capta vulpes puſilla, quæ demoliebatur vineam. Denique dicimus hominem in ſermone ca-
Matt. 22. 15. pi, ſicut habes in Evangelio, quia *convenerunt Phariſæi in unum, ut caperent Jeſum in ſermone*.

7 Ita ergo Sponſus capi jubet vulpes puſillas, quæ demoliuntur vineas, ideſt deprehendi, convinci, prodi. Solum hoc malignitatis genus id proprium habet, ut agnitum jam minimè noceat, ita ut agnoſci ſit illi expugnari. Quis enim, niſi demens, comperta decipula ſciens & prudens pedem mittit in illam? Sufficit proindè ſi capiantur quæ ejuſmodi ſunt, hoc eſt ſi prodas & deducas ad medium, quippè quibus apparere,
Aliæ vulpes ſeu vitia, quæ apertè inſurgunt. perire eſt. Non ſic cætera vitia. Nempè manifeſtè veniunt, manifeſtè nocent; ſcientes captivant, ſuperant reluctantes, utpote vi, non dolo agentia. Ergo contra hujuſmodi apertè ſævientes beſtias non inveſtigatione opus eſt, ſed refrenatione. Solas has vulpes parvulas, diſſimulatrices maximas, (quia proditæ jam non nocent) ſufficit educi in lucem, & capi in calliditate ſua: nam foveas habent. Tali itaque ea cauſa vulpes iſtæ & capi jubentur, & parvulæ deſcribuntur. Vel ideò parvulæ, ut naſcentia vitia in ipſo ortu, donec utique parvula ſunt, vigilanter obſervans illicò comprehendas, ne creſcentia plus noceant, & difficilius capiantur.

Hæretici capiendi potius argumentis quàm armis. 8 Et ſi juxta allegoriam eccleſias vineas, vulpes hæreſes, vel potius hæreticos ipſos intelligamus, ſimplex eſt ſenſus, ut hæretici capiantur potius, quàm effugentur. Capiantur, dico, non armis [a] ſed argumentis, quibus refellantur errores eorum: ipſi verò, ſi fieri poteſt, reconcilientur Catholicæ, revocentur ad veram
1. Tim. 2. 4. fidem. Hæc eſt enim voluntas ejus, *qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*. Hoc denique velle ſe perhibet, qui non ſimpliciter, *capite vulpes*: ſed, *capite*, inquit, *nobis vulpes*. Sibi ergo & ſponſæ ſuæ, ideſt Catholicæ, jubet acquiri has vulpes, cùm ait: *Capite eas nobis*. Itaque homo de
Qualis habenda intentio diſputando contra hæreticos. Eccleſia exercitatus & doctus, ſi cum hæretico homine diſputare aggreditur, illo intentionem ſuam dirigere debet, quatenus ita errantem convincat, ut & conver-
Jac. 5. 20. tar, cogitans illud Apoſtoli Jacobi, quia *qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam ejus à morte, & operit multitudinem peccatorum*. Quòd ſi reverti noluerit, nec convictus poſt primam jam & ſecundam admonitionem, utpote qui omninò ſubver-
Tit. 3. 10. ſus eſt; erit ſecundùm Apoſtolum devitandus. Ex hoc jam melius (ut quidem ego arbitror) effugatur, aut etiam religatur [b], quàm ſinitur vineas demoliri.

Labor in confutandis hæreticis non fruſtraneus, etſi inefficax. 9 Nec propterea ſanè nihil ſe egiſſe putet qui hæreticum vicit & convicit, hæreſes confutavit, veriſimilia à vero clarè aperteque diſtinxit; prava dogmata, plana & irrefragabili ratione prava eſſe monſtra-

a Et tamen idem Bernardus infrà in Serm. 66. num. 12. dicit hæreticos aliquando melius gladio coerceri à Principe, quàm in ſuum errorem multos trajicere permittantur. Confer epiſtolam 363. & vide hic Notas Horſtii.

vit; pravum denique intellectum, extollentem ſe adverſus ſcientiam Dei, in captivitatem redegit. Nempè cepit nihilominus, qui talia operatus eſt, vulpem, etſi non ad ſalutem illi; & cepit eam ſponſo & ſponſæ, quamvis aliter. Nam etſi hæreticus non ſurrexit de fæce, Eccleſia tamen confirmatur in fide: & quidem de profectibus ſponſæ ſponſus ſine dubio gratula-
tur. *Gaudium etenim Domini eſt fortitudo noſtra*. De- *2. Eſd. 8. 10. Deus Eccleſiæ profectus, ſuos reputat.*
nique non putat à ſe aliena lucra noſtra, qui ſe nobis tam dignanter aſſociat, dum jubet capi vulpes: non ſibi, ſed nobis ſecum, *Capite*, inquiens, *nobis*. Advertere eſt enim quod ait, *nobis*. Quid hac voce ſocialius? An non tibi videtur hoc dicere, quaſi quidam paterfamilias, qui per ſe nihil habeat, ſed omnia communia cum uxore & filiis atque domeſticis? Et qui loquitur Deus eſt: minimè tamen ut Deus id loquitur, ſed ut Sponſus.

10 *Capite nobis vulpes*. Vides quàm ſocialiter lo- *Vis amoris in Deo.*
quitur, qui ſocium non habet? Poterat dicere: *mihi*, ſed maluit, *nobis*, conſortio delectatus. O ſuavitatem! ò gratiam! ò amoris vim! Itane ſummus omnium unus factus eſt omnium? Quis hoc fecit? Amor, dignitatis neſcius, dignatione dives, affectu potens, ſuaſu efficax. Quid violentius? Triumphat de Deo amor. Quid tamen tam non violentum? Amor eſt. Quæ eſt iſta vis, quæſo, tam violenta ad victoriam, tam victa ad vio-
lentiam? Denique *ſemetipſum exinanivit*: ut ſcias amo- *Philip. 2. 7.*
ris fuiſſe, quòd plenitudo effuſa eſt, quòd altitudo adæquata eſt, quòd ſingularitas aſſociata eſt. Cum quonam tibi, ò admirande Sponſe, tam familiare conſortium? *Nobis*, inquis, *capite*. Cui tecum? an Eccleſiæ de gentibus? De mortalibus & peccatoribus collecta eſt. Illam ſcimus quæ ſit. Sed tu quis es, Æthiopiſſæ hujus tam devotus tam ambitioſus ama-
tor? Sanè non alter Moyſes, ſed pluſquam Moyſes. *Num. 12. 1.*
Num tu ille es *Specioſus forma præ filiis hominum*? *Pſal. 44. 3.*
Parum dixi: Candor es vitæ æternæ, ſplendor, & fi- *Hebr. 1. 3.*
gura ſubſtantiæ Dei; poſtremò ſuper omnia Deus be- *Rom. 9. 5.*
nedictus in ſæcula. Amen.

ADMONITIO.

OPportunè admodum hoc loco ſuccurrit epiſtola Everwini Præpoſiti Steinfeldenſis propè Coloniam, ad Bernardum de iſtius temporis hæreticis ſcripta, quæ duobus ſequentibus ſermonibus occaſionem dedit. Exiſtimaveram cum Horſtio & aliis, in his agi de Henricianis, contra quos Bernardus edidit Epiſtolam CCXLI. At ex ſubjecta Everwini epiſtola intelligitur, illos, quorum in duobus ſequentibus ſermonibus dogmata refelluntur, alios ab Henricianis fuiſſe hæreticos: cum hi Colonienſem & circumpoſitos pagos, illi majorem Aquitaniam infeſtarent. Quemquem utroſque in eoſdem errores conveniſſe, & fortaſſe ex eodem capite exortos fuiſſe fatendum eſt. Plura de his in Præfatione generali, articulo VI. Everwinum porrò eum eſſe non dubitem, qui Eberwinus ſive Hervinus abbas Steinveldenſis laudatur in lib. VI. de miraculis S. Bernardi numer. 22. & 26. haud dubiè, Ordinis Præmonſtratenſis, cujus abbatia ibidem hodie quoque ſuperſtat.

EVERVINI Steinfeldenſis Præpoſiti Epiſtola ad S. Bernardum Abbatem.

De hæreticis ſui temporis.

1 REverendo Domino ſuo & Patri BERNARDO Claræ-vallenſium Abbati, EVERVINUS Steinfeldenſis miniſter humilis, in Domino confortari, & confortare Eccleſiam Chriſti. Lætabor ego ſuper eloquia tua, ſicut qui invenit ſpolia multa, qui nobis memoriam abundantis ſuavitatis Dei eructare in omnibus dictis & ſcriptis veſtris ſoletis, maximè in Cantico amoris ſponſi & ſponſæ, hoc eſt Chriſti & Eccleſiæ, ita ut eidem ſponſo dicere veraciter poſſimus: *Servaſti bonum vinum uſque adhuc*. Hujus Vini tam pretioſi pincernam te nobis ipſe conſtituit: non ceſſes propinare: non hæſites, hydrias non poteris evacuare. Nec te excuſet, Pater ſancte, debilitas tua: cùm plus operetur pietas in officio, quàm corporalis ædificationis exercitatio. Nec dicas te occupatum: neſcimus aliquid huic tam neceſſario operi communi præponendum. De hydria quantum, ſan-

b Quid ſit hæreticum religari apud Bernardum, intelligitur ex ſequentis Sermonis num. 2. ubi hæreticus dicitur *foris religatus, condemnatus impietate, & impio foras miſſo*.

ctiſſime Pater, habes nobis modo propinare! De prima propinatum eſt ſatis, & reddidit eos ſapientes & fortes contra doctrinam & impetum Scribarum & Phariſæorum: ſecunda contra argumenta & tormenta Gentilium: tertia contra ſubtiles deceptiones hæreticorum, quarta contra falſos Chriſtianos: quinta contra hæreticos circa finem ſæculi venturos, de quibus per Apoſtolum manifeſtè Spiritus dicit: *In noviſſimis temporibus diſcedent quidam à fide, intendentes ſpiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypocriſi loquentium mendacium, prohibentium nubere, abſtinere à cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione.* De ſexta inebriabuntur, fideles confortando contra illum, qui in hac nimirum diſceſſione à fide revelabitur, ſcilicet ille peccati filius, homo perditionis, qui adverſatur & extollitur ſuper omne quod dicitur aut quod colitur Deus; cujus eſt adventus ſecundùm operationem ſatanæ in omni virtute, & ſignis, & prodigiis mendacibus, & in omni ſeductione iniquitatis. Poſt hanc ſeptima non erit neceſſaria: quando filii hominum inebriabuntur ab ubertate domus Dei & torrente voluptatis ejus. O bone Pater; ſatis interim propinaſti de quarta hydria omnibus nobis ad correctionem, ad ædificationem, ad conſummationem, incipientibus, proficientibus atque perfectis; uſque in finem ſæculi profuturus contra teporem ac pravitatem, quæ eſt in falſis fratribus. Jam tempus eſt ut de quinta haurias, & in medium proferas contra novos hæreticos, qui circumquaque jam ferè per omnes eccleſias ebulliunt de puteo abyſſi, quaſi jam princeps illorum incipiat diſſolvi, & inſtet dies Domini. Et in epithalamio amoris Chriſti & Eccleſiæ locus, qui à te, Pater, ſicut tu ipſe mihi retuliſti, jam eſt tractandus, videlicet, *Capite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas*, huic myſterio congruit, & te ad quintam hydriam perduxit. Rogamus igitur, Pater, ut omnes partes hæreſis illorum, quæ ad tuam notitiam pervenerunt, diſtinguas, & contra poſitis rationibus & auctoritatibus noſtræ Fidei, illas deſtruas.

2 Nuper apud nos juxta Coloniam quidam hæretici detecti ſunt, quorum quidam cum ſatisfactione ad Eccleſiam redierunt. Duo ex eis, ſcilicet qui dicebatur Epiſcopus eorum cum ſocio ſuo, nobis reſtiterunt in conventu clericorum & laicorum, præſente ipſo domino Archiepiſcopo cum magnis viris nobilibus, hæreſim ſuam defendentes ex verbis Chriſti & Apoſtoli. Sed cùm vidiſſent ſe non poſſe procedere, petierunt ut eis ſtatueretur dies, in quo adducerent de ſuis viros Fidei ſuæ peritos: promittentes ſe velle Eccleſiæ ſociari: ſi magiſtros ſuos viderent in reſponſione deficere, alioquin ſe velle potius mori quàm ab hac ſententia deflecti. Quo audito, cùm per triduum eſſent admoniti, & reſipiſcere noluiſſent; rapti ſunt à populis nimio zelo permotis, nobis tamen invitis, & in ignem poſiti, atque cremati; & (quod magis mirabile eſt) ipſi tormentum ignis non ſolùm cum patientia, ſed & cum lætitia introierunt & ſuſtinuerunt. Hic, ſancte Pater, vellem, ſi præſens eſſem, habere reſponſionem tuam, undè iſtis diaboli membris tanta fortitudo in ſua hæreſi, quanta vix etiam invenitur in valde religioſis in Fide Chriſti.

3 Hæc eſt hæreſis illorum. Dicunt apud ſe tantum Eccleſiam eſſe, eo quod ipſi ſoli veſtigiis Chriſti inhæreant; & apoſtolicæ vitæ veri ſectatores permaneant, ea quæ mundi ſunt non quærentes, non domum, nec agros, nec aliquid peculium poſſidentes: ſicut Chriſtus non poſſedit, nec diſcipulis ſuis poſſidenda conceſſit. Vos autem (dicunt nobis) domum domui, & agrum agro copulatis, & quæ mundi ſunt hujus quæritis: ita etiam ut qui in vobis perfectiſſimi habentur, ſicut Monachi vel regulares Canonici, quamvis hæc non ut propria, ſed poſſidentes ut communia; poſſident tamen hæc omnia. De ſe dicunt: Nos pauperes Chriſti, inſtabiles, de civitate in civitatem fugientes, ſicut oves in medio luporum; cum Apoſtolis & Martyribus perſecutionem patimur: cùm tamen ſanctam & arctiſſimam vitam ducamus in jejunio & abſtinentiis, in orationibus & laboribus die ac nocte perſiſtentes, & tantùm neceſſaria ex eis vitæ quærentes. Nos hoc ſuſtinemus, quia de mundo non ſumus: vos autem mundi amatores, cum mundo pacem habetis quia de mundo eſtis. Pſeudo-apoſtoli adulterantes verbum Chriſti, quæ ſua ſunt quæſiverunt, vos & patres veſtros exorbitare fecerunt: nos & patres noſtri generati apoſtoli, in gratia Chriſti permanſimus, & in finem ſæculi permanebimus. Ad diſtinguendos nos & vos, Chriſtus dixit: *A fructibus eorum cognoſcetis eos.* Fructus noſtri ſunt veſtigia Chriſti. In cibis ſuis vetant omne genus lactis, & quod indè conficitur, & quicquid ex coitu procreatur. Hoc de converſatione ſua nobis opponunt. In Sacramentis ſuis velo ſe tegunt: tamen nobis aperte confeſſi ſunt, quod in menſa ſua quotidie cùm manducant, ad formam Chriſti & Apoſtolorum, cibum ſuum & potum in corpus Chriſti & ſanguinem per dominicam orationem conſecrant, ut indè ſe membra & corpus Chriſti nutriant. Nos verò dicunt in Sacramentis non tenere veritatem, ſed quamdam umbram & hominum traditionem. Confeſſi ſunt etiam manifeſtè ſe præter aquam, in ignem & Spiritum baptizare, & baptizatos eſſe: adducentes illud teſtimonium Joannis Baptiſtæ baptizantis in aqua, & dicentis de Chriſto: *Ille vos baptizabit in Spiritu-ſancto & igne.* Et in alio loco: *Ego baptizo in aqua, major autem veſtrum ſtetit, quem vos neſcitis*, quaſi alio baptiſmo præter aquam vos baptizaturus. Et talem baptiſmum per impoſitionem manuum debere fieri conati ſunt oſtendere teſtimonio Lucæ, qui in Actibus Apoſtolorum deſcribens baptiſmum Pauli, quem ab Anania ſuſcepit ad præceptum Chriſti, nullam mentionem fecit de aqua, ſed tantùm de manus impoſitione: & quicquid invenitur, tam in actibus Apoſtolorum, quàm in epiſtolis Pauli de manus impoſitione, ad hunc baptiſmum volunt pertinere. Et quemlibet ſic inter eos baptizatum dicunt Electum, & habere poteſtatem alios qui digni fuerint baptizandi, & in menſa ſua corpus Chriſti & ſanguinem conſecrandi. Prius enim per manus impoſitionem de numero eorum, quos Auditores vocant, recipiunt eum inter Credentes: & ſic licebit eum intereſſe orationibus eorum, uſquedum ſatis probatum eum faciant electum. De Baptiſmo noſtro non curant. Nuptias damnant, ſed cauſam ab eis inveſtigare non potui; vel quia eam fateri non audebant, vel potius quia eam ignorabant.

4 Sunt item alii hæretici quidam in terra noſtra, omninò ab iſtis diſcordantes, per quorum mutuam diſcordiam & contentionem utrique nobis ſunt detecti. Iſti negant in altari fieri corpus Chriſti, eo quod omnes ſacerdotes eccleſiæ non ſunt conſecrati. Apoſtolica enim dignitas (dicunt) corrupta eſt, implicans ſe negotiis ſæcularibus; & in cathedra Petri non militans Deo, ſicut Petrus, poteſtate conſecrandi, quæ data fuit Petro, ſe privavit: & quod ipſa non habet, Archiepiſcopi & Epiſcopi, qui in Eccleſia ſæculariter vivunt, ab ea non accipiunt ut aliquos conſecrare poſſint, advertentes illud de verbis Chriſti: *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi, quæ vobis dicunt facite*: quaſi iſtis talibus conceſſa ſit poteſtas tantùm dicendi & præcipiendi, & nihil amplius. Et ita evacuant ſacerdotium Eccleſiæ, & damnant ſacramenta, præter Baptiſmum ſolum, & hunc in adultis, quos dicunt baptizari per Chriſtum, quicumque ſit miniſter ſacramentorum. De Baptiſmo parvulorum fidem non habent, præter illud de Evangelio: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit.* Omne conjugium vocant fornicationem, præter quod

„ contrahitur inter utroſque virgines, maſculum & fœminam, adſtruentes hæc de verbis Domini, quibus reſpondit Phariſæis: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*, quaſi Deus tales conjungat, tamquam ad ſimilitudinem primorum hominum, & quod eiſdem ei opponentibus de libello reſpondit repudii, *Ab initio non fuit ſic*; & item quod ibidem ſequitur: *Qui dimiſſam duxerit, mœchatur*; & illud de Apoſtolo: *Honorabile connubium ſit omnibus, & thorus immaculatus*.

„ 5 In ſuffragiis ſanctorum non confidunt; jejunia cæteraſque afflictiones, quæ fiunt pro peccatis, adſtruunt juſtis non eſſe neceſſaria, nec etiam peccatoribus: quia *in quacumque die ingemuerit peccator, omnia peccata remittuntur ei*: cæteraſque obſervantias in Eccleſia, quas Chriſtus & Apoſtoli ab ipſo diſcedentes non condiderunt, vocant ſuperſtitiones. Purgatorium ignem poſt mortem non concedunt: ſed animas ſtatim, quando egrediuntur, de corpore in æternam vel requiem, vel pœnam tranſire, propter illa Salomonis: *Lignum in quamcumque parte ceciderit, ſive ad Auſtrum, ſive ad Aquilonem, ibi manebit*. Et ſic Fidelium orationes vel oblationes pro defunctis adnihilant.

„ 6 Contra hæc tam multiformia mala rogamus, ſancte Pater, ut evigilet ſollicitudo veſtra, & contra feras arundinis ſtilum dirigatis. Nec nobis reſpondeatis, quod turris illa David, ad quam confugimus, ſatis ſit ædificata cum propugnaculis, quod mille clypei pendent ex illa, omnis armatura fortium. Sed volumus, Pater, ut hæc armatura propter nos ſimpliciores & tardiores, veſtro ſtudio in unum collecta, contra hæc tot monſtra ad inveniendum fiat paratior, & in reſiſtendo efficacior. Noveritis etiam, domine, quòd redeuntes ad eccleſiam nobis dixerunt illos habere maximam multitudinem ferè ubique terrarum ſparſam, & habere eos plures ex noſtris clericis & monachis. Illi verò qui combuſti ſunt, dixerunt nobis in defenſione ſua, hanc hæreſim uſque ad hæc tempora occultatam fuiſſe à temporibus Martyrum, & permanſiſſe in Græcia, & quibuſdam aliis terris. Et hi ſunt illi hæretici, qui ſe dicunt Apoſtolos, & ſuum Papam habent. Alii Papam noſtrum adnihillant, nec tamen alium præter eum habere fatentur. Iſti Apoſtolici ſatanæ habent inter ſe fœminas (ut dicunt) continentes, viduas, virgines, uxores ſuas, quaſdam inter electas, quaſdam inter credentes; quaſi ad formam Apoſtolorum, quibus conceſſa fuit poteſtas circumducendi mulieres. Vale in Domino.

SERMO LXV.

De clandeſtinis hæreticis, quorum præpoſteram religionem & ſtudium occultandi myſteria ſua, necnon ſcandaloſum fœminarum contubernium præſtringit.

Triplices vulpes. ** al. edere paro.*

1 DUOS vobis ſuper uno capitulo diſputavi ſermones: tertium * paro, ſi audire non tædeat. Et neceſſarium reor. Nam quod ad noſtram quidem ſpectat domeſticam vineam, quæ vos eſtis, ſatis me arbitror in duobus feciſſe ſermonibus pro munimento illi adverſus inſidias tripertiti generis vulpium, qui ſunt adulatores, detractores, ac ſeductorii quidam ſpiritus, gnari & aſſueti mala ſub ſpecie boni inducere. *Eccleſia vinea Domini.* Verùm dominicæ vineæ non ita. Illam loquor, quæ implevit terram, cujus & nos portio ſumus: vineam grandem nimis, Domini plantatam manu, redemptam ſanguine, rigatam verbo, propagatam gratia, fœcundatam ſpiritu. Ergo plus proprii curam gerens, in commune minus profui. Movet me autem pro ipſa multitudo demolientium eam, defenſantium paucitas, difficultas defenſionis. Difficultatem occultatio facit.

A Nam cùm Eccleſia ſemper ab initio ſui vulpes habuerit, cito omnes compertæ & captæ ſunt. *Hæretici vulpes.* Confligebat hæreticus palam, (nam indè hæreticus maximè, quod palam vincere cupiebat) & ſuccumbebat. Ita ergo facilè illæ capiebantur vulpes. Quid enim ſi poſita in lucem veritate hæreticus in ſuæ pertinaciæ tenebris remanens ſolus foris religatus areſceret? Nihilominus capta reputabatur vulpes, condemnata impietate, & impio foras miſſo, oſtentui utique jam victuro, non fructui. Ex hoc juxta Prophetam, erant illi ubera arentia, & venter ſterilis: *Oſee. 9. 14.* quia non repullulat error publicè confutatus, & falſitas aperta non germinat.

2 Quid faciemus his malignissimis vulpibus, ut capi B queant, quæ nocere quàm vincere malunt, & ne apparere quidem volunt, ſed ſerpere? OMNIBUS una intentio hæreticis ſemper fuit captare gloriam de ſingularitate ſcientiæ. *Hæreticorum genuina Superbia.* Sola iſta malignior cæteris verſutiorque hæreſibus, damnis paſcitur alienis, propriæ gloriæ negligens. *Novi iſti contra.* Docta, credo, exemplis veterum, quæ proditæ evadere non valebant, ſed confeſtim capiebantur: cauta eſt novo maleficii genere operari myſterium iniquitatis, eo licentius, quo latentius. Denique indixere (ut dicitur) latebras ſibi, firmaverunt ſibi ſermonem nequam. Jura, perjura: ſecretum prodere noli. Enim verò aliàs ne tenuiter quidem jurare ullatenus acquieſcunt, propter illud de Evangelio: C *Non jurare, neque per cœlum, neque per terram, &c.* *Matth. 5. 34.* O ſtulti & tardi corde, repleti planè phariſaico ſpiritu, liquantes culicem, & camelum glutientes. Jurare non licet, & pejerare licet? An in hoc ſolo utrumque licet? *Averſantur juramenta, non perjuria.* De quonam mihi Evangeliorum loco producitis iſtam exceptionem, qui ne jota quidem (ut falſo gloriamini) præteritis? Patet vos & ſuperſtitioſè obſervare de juramento, & flagitioſè præſumere de perjurio. O perverſitatem! Quod ad cautelam conſultum eſt, videlicet, *non jurare*; hoc iſti mandari vice tam contentioſè obſervant: & quod immobili jure ſancitum eſt, non pejerandum ſcilicet, hoc tamquam indifferens pro ſua voluntate diſpenſant. Non, inquiD unt, ſed ne myſterium publicemus. Quaſi gloria Dei non ſit revelare ſermonem. An Dei invident gloriæ? Sed magis credo quòd pandere erubeſcant, ſcientes inglorium. Nam nefanda & obſcœna dicuntur agere in ſecreto, ſiquidem & vulpium poſteriora fœtent.

3 Sed taceo quæ negarent: ad manifeſta reſpondeant. An juxta Evangelium cavent ſanctum dare canibus, & margaritas porcis? *Matth. 7. 6.* At iſtud apertè fateri eſt, ſe non eſſe de Eccleſia, qui omnes qui de Eccleſia ſunt, canes cenſent & porcos. *Suſpectum eorum ſtudium in occultandis myſteriis ſuis.* Sine exceptione enim omnibus qui de ſua ſecta non ſunt; ſuum illud, quicquid eſt, ſubtrahendum exiſtimant. Cæterùm hoc etſi ſentiant, non reſpondebunt, ne manifeſti fiant, nempè E quod omni modo fugiunt, ſed non effugient. Reſponde mihi, ò homo, qui plus quàm oportet ſapis, & plus quàm dici poteſt deſipis. Dei eſt, an non myſterium quod occultas? Si eſt, cur non ad ejus gloriam pandis? Nam gloria Dei revelare ſermonem. Si non, cur fidem habes in eo quod non eſt Dei, niſi quia hæreticus es? Aut igitur Dei ſecretum ad Dei gloriam prodant; aut Dei negent myſterium, & minimè ſe hæreticos negent: aut certè nihilominus manifeſtos ſe fateantur inimicos gloriæ Dei; qui nolunt manifeſtum fieri, quod ei norunt fore ad gloriam. Stat nempè Scripturæ veritas: *Gloria regum celare* [a] *verbum, gloria Dei revelare ſermonem.* *Prov. 25. 2.* Non vis tu F revelare? Non ergo vis Deum glorificare. Sed fortè non recipis ſcripturam hanc. Ita eſt: ſolius Evangelii ſe profitentur æmulatores, & ſolos. Reſpondeant proindè Evangelio. *Quod dico*, ait, *in tenebris, dicite in lumine; & quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta.* *Matt. 10. 27.* Jam non licet ſilere. Uſquequo occultum tenetur, quod palam Deus fieri jubet? Uſquequo opertum eſt Evangelium veſtrum? Suſpicor: veſtrum non eſt Pauli: nam ille ſuum fatetur opertum non eſſe. *Etſi*, inquit,

[a] Hic locus in Vulgata nunc contrario ſenſu effertur Proverbiorum 25. v. 2. *Gloria Dei eſt celare verbum; & gloria regum inveſtigare ſermonem.* Vulgatæ favet græcum LXX. Interpretum. Vide Horſtii Notas.

TOM. IV. 2. Cor. 4. 3. *opertum eſt Evangelium meum, in his opertum eſt qui pereunt*. Videre ne vos diceret, apud quos Evangelium invenitur opertum. Quid apertius quòd pereatis? An fortè nec Paulum recipitis? De quibuſdam ita audivi. Non enim inter vos omnes per omnia concordatis, etſi à nobis omnes diſſentiatis.

4 At verò eorum verba, & ſcripta, & traditiones, qui corporaliter cum Salvatore fuerunt, pari auctoritate Evangelii cuncti (ni fallor) indifferenter recipitis. Numquid illi opertum tenuere Evangelium ſuum? Pſal. 18. 4. Numquid in Deo carnis infirma, mortis horrida, crucis ignominiam tacuere? Et quidem in omnem terram exivit ſonus eorum. Ubi apoſtolica forma & vita, quam jactatis? Illi clamant, vos ſuſurratis: illi in publico, vos in angulo: illi *ut nubes volant*, vos in tenebris ac ſubterraneis domibus deliteſcitis. Quid ſimila illis in vobis oſtenditis? An quod vobiſcum mulierculas non utique circumducitis, ſed includitis? Non æquè comitatio, ut cohabitatio, ſuſpicioni patet. Verùm quiſnam de illis ſiniſtrum quippiam ſuſpicaretur, qui mortuos ſuſcitabant? Fac tu ſimiliter, & una recubantem putabo feminam virum. Alioquin temerè tibi uſurpas illorum diſpenſationem, quorum ſanctitatem non habes. CUM FEMINA ſemper eſſe, & non cognoſcere feminam, nonne plus eſt quàm mortuum ſuſcitare? Quod minus eſt non potes; & quod majus eſt vis credam tibi? Quotidie latus tuum ad latus juvenculæ eſt in menſa? lectus tuus ad lectum ejus in camera, oculi tui ad illius oculos in colloquio, manus tuæ ad manus ipſius in opere: & continens vis putari? Eſto ut ſis: ſed ego ſuſpicione non careo. Scandalo mihi es: tolle ſcandali cauſam, quo te probes verum (ut jactitas) Evangelii æmulatorem. Qui ſcandalizaverit unum de Eccleſia, nonne Evangelium condemnat illum? Tu Eccleſiam ſcandalizas. Vulpes es demoliens vineam. Juvate me, ſocii, ut capiatur, vel potius capite vos nobis eam, ô Angeli ſancti. Verſuta eſt valde, operta eſt iniquitate & impietate ſua. Planè tam puſilla atque ſubtilis, ut facilè quidem humanos fruſtretur obtutus. Numquid & veſtros? Propterea vox illa ad vos, utpotè ſodales ſponſi: Cant. 2. 15. *Capite nobis vulpes parvulas*. Ergo facite quod jubemini: capite nobis hanc tam verſipellem vulpeculam, quam ecce jamdiu fruſtra inſequimur. Docete & ſuggerite, qualiter fraus deprehendatur. Hoc enim eſt cepiſſe vulpem: quia LONGE plus nocet falſus Catholicus, quàm ſi verus appareret hæreticus [a]. Non eſt autem hominis ſcire quid ſit in homine, niſi quis fortè ad hoc ipſum fuerit vel illuminatus Spiritu Dei, vel angelica informatus induſtria. Quod ſignum dabitis, ut palam fiat peſſima hæreſis hæc, docta mentiri non lingua tantùm, ſed vita?

Iſa. 60. 8. Hæretici quàm alieni à moribus Apoſtolorum.

Familiaritas cum feminis periculo & ſcandalo plena.

Plus nocet falſus catholicus, quàm verus hæreticus. a

5 Et quidem recens vaſtatio vineæ vulpem indicat affuiſſe: ſed neſcio qua arte fingendi ita ſua confundit veſtigia calliddiſſimum animal, ut qua vel intret, vel exeat, haud facilè queat ab homine deprehendi. Cumque pateat opus, non apparet auctor: ita per ea quæ in facie ſunt, cuncta diſſimulat. Denique ſi fidem interroges, nihil chriſtianius: ſi converſationem, nihil irreprehenſibilius: & quæ loquitur, factis probat. Videas hominem in teſtimonium ſuæ fidei frequentare eccleſiam, honorare presbyteros, offerre munus ſuum, confeſſionem facere, ſacramentis communicare. Quid fidelius? Jam quod ad vitam moreſque ſpectat, neminem circumvenit, neminem ſupergreditur, neminem concutit. Pallent inſuper ora jejuniis, panem non comedit otioſus, operatur manibus undè vitam ſuſtentat. Ubi jam vulpes? Tenebamus eam: quomodo elapſa eſt è manibus. Quomodo tam repente diſparuit? Inſtemus, inveſtigemus: à fructibus ejus cognoſcemus eam. Et certè vinearum demolitio teſtatur vulpem. Mulieres relictis viris, & item viri dimiſſis uxoribus, ad iſtos ſe conferunt. Clerici & ſacerdotes, populis eccleſiiſque relictis, intonſi & barbati apud eos inter textores & textrices plerumque inventi ſunt. Annon gravis demolitio iſta? annon opera vulpium hæc?

Hæretici verſipelles & hypocritæ.

Ex fructibus cognoſcendi.

6 Verùm non apud omnes fortè iſta tam manifeſta deprehenduntur: & ſi ſint, non eſt undè probentur. Quonam modo capimus illos? Revertamur ad conſortium & contubernium feminarum: hoc enim inter eos nemo qui careat. Interrogo unum quempiam horum. Heus tu bone vir! quænam hæc mulier, & undè hæc tibi? Uxorne tua? non, inquit, nam voto meo iſtud non convenit. Filia ergo? Non. Quid igitur? Non ſoror, non neptis, non aliquo ſaltem propinquitatis vel affinitatis gradu attinens tibi? Nullo prorſus. Et quomodo tuta tibi cum iſta continentia tua? Sanè nec licet tibi iſtud. Cohabitationem (ſi neſcis) virorum & feminarum in iis, qui vovere continentiam, Eccleſia * vetat. Si non vis ſcandalizare Eccleſiam, ejice feminam. Alioquin ex hoc uno cætera, quæ non adeò manifeſta ſunt, proculdubio credibilia fiunt.

Feminarum contubernium continentiam profeſſis vetitum.

* c. 8 Nobis de cohabit. cler. Synod. Nicæna, can. 3. ref. c. Interdixit, diſt. 32. &c.

7 Sed quo mihi, inquit, Evangelii loco monſtras prohibitum iſtud? Evangelium appellaſti? ad Evangelium ibis. Si obedias Evangelio, non facies ſcandalum: prohibet enim planè Evangelium ſcandalum fieri. Facis autem tu, iſtam non amovendo juxta conſtitutum Eccleſiæ. Suſpectus eras, at nunc manifeſtè cenſebere & contemptor Evangelii, & Eccleſiæ adverſator. Quid judicatis, fratres? Si pertinax fuerit ut nec obediat Evangelio, nec Eccleſiæ acquieſcat, quid jam tergiverſari poteſt? Nonne apertè vobis videtur deprehenſa fraus, & comprehenſa vulpes? Si non amovet feminam, non amovet ſcandalum: ſi non amovet ſcandalum cùm amovere poſſit, tranſgreſſor tenetur Evangelii. Quid factura Eccleſia eſt, niſi ut amoveat illum qui non vult amovere ſcandalum, ne ſit ſimilis illi inobediens? Nam mandatum habet ex hoc in Evangelio, non parcere proprio oculo ſcandalizanti ſe, non manui, non pedi: ſed eruere illum, abſcindere iſta, & projicere à ſe. *Si*, inquit, *Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus*.

Matth. 18. 6. Ex Evangelio convincuntur hæretici.

Matth. 5. 29.

Matt. 18. 17.

8 Fecimuſne aliquid? Puto quia fecimus. Cepimus vulpem, quia fraudem percepimus. Manifeſti ſunt qui latebant falſi Catholici, veri deprædatores Catholicæ. Etenim dum mecum dulces capiebas cibos, (corpus dico & ſanguinem Chriſti) dum in domo Dei ambulavimus cum conſenſu, fuit ſuadendi locus, immò opportunitas ſeducendi; juxta illud Sapientiæ: *Simulator ore decipit amicum ſuum*. Nunc autem facilè, ſecundùm ſapientiam Pauli, poſt unam * & ſecundam admonitionem hæreticum hominem devitabo, ſciens quia ſubverſus eſt qui ejuſmodi eſt; ac proindè cautus providere, ne jam ſit & ſubverſor. Itaque omnihil eſt, juxta verbum Sapientis, in inſidiis ſuis captos eſſe iniquos, illos præſertim iniquos, qui inſidiis pro armis uti cauti ſunt. Nam conflictus omninò ab his & defenſio periit. Vile nempè hoc genus eſt & ruſticanum, ac ſine litteris, & prorſus imbelle. Denique vulpes ſunt, & puſillæ: ſed neque illa, in quibus malè ſentire dicuntur, defenſibilia ſunt; nec tam ſubtilia, quàm ſuaſibilia, idque dumtaxat mulierculis ruſticis & idiotis, & quales utique omnes ſunt quotquot adhuc de ſecta hac eſſe expertus ſum. Nec enim in cunctis aſſertionibus eorum (nam multæ ſunt) novum quid aut inauditum audiſſe me recolo, ſed quod tritum eſt, & diu eventilatum inter antiquos hæreticos, à noſtris autem contritum & eventilatum. Dicendum tamen, & dicam, quænam illæ ineptiæ [b] ſunt, partim quas ſciſcitantibus ſe Catholicis minus cantè reſpondentes ipſi confeſſi ſunt, partim quas diviſi ab invicem litigantes de invicem prodiderunt, partim quoque quas nonnulli eorum redeuntes ad Eccleſiam detexerunt: non quòd ad omnes reſpondeam (nec enim neceſſe eſt,) ſed tantùm ut innoteſcant. At iſtud alterius erit opus ſermonis, ad laudem & gloriam nominis Sponſi Eccleſiæ Jeſu Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Prov. 11. 9. Tit. 3. 10. * al. primam.

Prov. 12. 6.

Novorum hæreticorum genius & dogmata.

b

a Quidam codices ſimpliciorem lectionem habent, quam verus hæreticus. Editi primi noſtram prætulerunt cum aliis ſcriptis.

b Eodem modo Bernardus Abælardi errores vocat ineptias in epiſtola 190. num. 9. & ineptiæ in ſimili cauſa utitur in ſermone ſequenti num. 4. Eadem voce uſa eſt eccleſia Lugdunenſis, præter alios, in libro edito *adverſus ineptias & errores Joannis Scoti*.

SERMO LXVI.

De erroribus hæreticorum circa nuptias, Baptiſmum parvulorum, Purgatorium, orationes pro defunctis, & invocationem ſanctorum.

Cant. 2. 15.

1 C*Apite nobis vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas*. Ecce ego ad vulpes iſtas. Ipſæ ſunt quæ prætergrediuntur viam, & vindemiant vineam. Non ſunt contentæ deſerere viam, niſi & deſertare vineam poſſint, addentes prævaricationem. Non ſufficit hæreticos eſſe, niſi & hypocritæ ſint, ut ſit ſupra modum peccans peccatum. Hi ſunt qui veniunt in veſtimentis ovium ad nudandas oves, & ſpoliandos arietes. An non tibi utraque res impleta videtur; ubi & ſide plebes, & plebibus ſacerdotes deprædati inveniuntur? Quinam iſti prædones? Hi oves ſunt habitu, aſtu vulpes, actu & crudelitate lupi. Hi ſunt qui boni videri, non eſſe; mali non videri, ſed eſſe volunt. Mali ſunt, & boni videri volunt, ne ſoli ſint mali: mali videri timent, ne parum ſint mali. Etenim MINUS ſemper malitia palam nocuit, nec unquam bonus, niſi boni ſimulatione deceptus eſt. Ita ergo in malum bonorum boni apparere ſtudent; mali nolunt, ut plus liceat malignari. Neque enim eſt apud eos virtutes colere, ſed vitia colorare quodam quaſi virtutum minio. Denique ſuperſtitionis impietatem nomine religionis intitulant. Innocentiam diffiniunt, tantùm in aperto non lædere, innocentiæ proindè ſolum ſibi vindicantes colorem. In operimentum turpitudinis continentiæ ſe inſigniere voto. Porrò turpitudinem in ſolis exiſtimant reputandam uxoribus: cùm vel ſola ſit ea, quæ cum uxore eſt, cauſa, quæ turpitudinem excuſat in coitu. Ruſticani homines ſunt & idiotæ, & prorſus contemptibiles: ſed non eſt (dico vobis) cum eis negligenter agendum. Multum enim proficiunt ad impietatem, & ſermo eorum ut cancer ſerpit.

Hæretici hypocritæ.

Vitia colore virtutum obducunt.

2 Denique non neglexit Spiritus-ſanctus, qui de his quondam tam manifeſtè vaticinatus eſt, dicente Apoſtolo? *Spiritus autem manifeſtè dicit, quia in noviſſimis temporibus diſcedent quidam à fide, attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum, in hypocriſi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium ſuam conſcientiam, prohibentium nubere, abſtinere à cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione.* Iſtos prorſus, iſtos dicebat. Hi nubere prohibent, hi à cibis abſtinent quos Deus creavit, de quibus poſtea videbimus. Nunc autem videte, ſi non propriè dæmonum, & non hominum ludificatio hæc, ſecundùm quod prædixerat Spiritus. Quære ab illis ſuæ ſectæ auctorem; neminem dabunt. Quæ hæreſis non ex hominibus habuit proprium hæreſiarcham? Manichæi Manem habuere principem & præceptorem, Sabelliani Sabellium, Ariani Arium, Eunomiani Eunomium, Neſtoriani Neſtorium. Ita omnes ceteræ hujuſmodi peſtes, ſingulæ ſingulos magiſtros, homines habuiſſe noſcuntur, à quibus originem ſimul duxere & nomen. Quo nomine iſtos titulove cenſebis? Nullo; * quoniam non eſt ab homine illorum hæreſis, neque per hominem illam acceperunt. Abſit tamen ut per revelationem Jeſu-Chriſti, ſed magis & abſque dubio (uti Spiritus-Sanctus prædixit) per immiſſionem & fraudem dæmoniorum, in hypocriſi loquentium mendacium, prohibentium nubere.

1. Tim. 4. Hæreticorum deſcriptio ex Apoſtolo.

Hæreſes certum aliquem habuerunt auctorem.

a

Gal. 1. 12.

3 In hypocriſi planè hoc & vulpina doloſitate loquuntur, fingentes ſe amore id dicere caſtitatis, quod magis cauſa turpitudinis fovendæ & multiplicandæ adinvenerunt. Res tamen tam in aperto eſt, ut mirer quomodo unquam homini Chriſtiano perſuaderi potuerit: niſi quod hi adeò aut beſtiales ſunt, ut non advertant, qualiter omni immunditiæ laxat habenas, qui nuptias damnat: aut certè ita pleni nequitia, & diabolica malignitate abſorpti, ut advertentes diſſimu-

Nuptias damnant hæretici.

A lent, & lætentur in perditione hominum. Tolle de Eccleſia honorabile connubium & thorum immaculatum; nonne reples eam concubinariis, inceſtuoſis, ſeminifluis, mollibus, maſculorum concubitoribus, & omni denique genere immundorum? Elige ergo utrumlibet, aut ſalvari univerſa monſtra hæc hominum, aut numerum ſalvandorum ad continentium redigi paucitatem. Quàm parcus in uno, quàm largus in altero! Neutrum horum competit Salvatori. Quid? Coronabitur turpitudo? Nihil minus decet honeſtatis auctorem. Damnabitur univerſitas præter pauculos continentes? Non eſt hoc eſſe Salvatorem. RARA in terris continentia, neque pro tantillo quæſtu ad terras B plenitudo illa ſemetipſam exinanivit. Et quomodo de illa omnes accepimus, ſi ſolis indulſit continentibus participium ſui? Non eſt quod ad hoc reſpondeant. Sed neque ad illud, credo. Si honeſtati in cœlis eſt locus, non ſit autem honeſto & turpi conſortium, ſicut non eſt ſocietas luci ad tenebras: profectò neminem immundorum locus in loco ſalutis manet. Si quis aliter ſapit, arguet illum apoſtolica vox, abſque omni ambiguo aſſerens: *Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non poſſidebunt*. Qua jam exiet de caverna hæc inſidioſa vulpecula? Puto in fovea deprehenſam, in qua ſibi duo quaſi foramina fecerit, unum quo intret, alterum quo exeat. Nam conſuevit ita. Vide ergo quo- C modo utrobique illi interclusus ſit exitus. Si ſolus in cœleſtibus collocat continentes, perit ex maxima parte ſalus: ſi omnem ſpurcitiam pariter cum continentibus collocat, perit honeſtum. Sed juſtius perit ipſa, neque hac exitura, neque illac, recluſa perpetuo, & capta in fovea quam fecit.

TOM. IV. Conjugium tollere, eſt omnem ſpurcitiam inducere.

Non ſolos continentes ſalvandos.

Gal. 5. 21.

4 Quidam tamen diſſentientes ab aliis, inter ſolos virgines matrimonium contrahi poſſe fatentur. Verùm quid in hac diſtinctione rationis afferre poſſint, non video: niſi quòd pro libitu quiſque ſuo ſacramenta Eccleſiæ, tamquam matris viſcera, dente vipereo certatim inter ſe dilacerare contendunt. Nam quòd dicuntur prætendere de primis conjugibus, quia virgines D erant: quid iſtud quæſo matrimonii præjudicat libertati, quo minus & inter non virgines contrahi liceat? Sed neſcio quid ſe in Evangelio inveniſſe ſuſurrant, quod ſuæ ineptiæ fruſtra exiſtimant ſuffragari. Illud credo, quod Dominus cùm præmiſiſſet teſtimonium de Geneſi, *Et creavit hominem Deus ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam: maſculum & feminam creavit illos*; poſtea intulit: *Ergo quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*. Hos, inquiunt, conjunxit Deus, quia virgines ambo erant, & jam non licuit ſeparari: non erit autem ex Deo copulatio ſecus præſumpta. Quis tibi dixit propterea à Deo conjunctos, quia virgines erant? Nam ſcriptura hoc non loquitur. An non E virgines erant, inquit? Erant; ſed non eſt idipſum, copulatos virgines, & copulatos quia virgines. Quamquam ne hoc quidem nominatim dictum reperies, quod virgines eſſent, quamvis eſſent. Sexuum ſanè expreſſa diverſitas eſt, non virginitas, cùm dictum eſt: *Maſculum & feminam creavit illos*. Merito quidem. Non enim maritalis copula corporum requirit integritatem, ſed ſexuum aptitudinem. Benè proindè ipſam inſtituens Spiritus-Sanctus, ſexum expreſſit, & virginitatem tacuit, nec dedit occaſionem venandi verbum inſidioſis vulpeculis. Quòd utique libenter feciſſent? quamvis id quoque fruſtra. Quid enim ſi dixiſſet, Virgines creavit illos? Num propterea continuò obti- F nuiſſes, ſolos virgines licere conjungi? Et tamen quomodo exultaſſes ex ſola verbi occaſione? quomodo exſufflaſſes ſecundas & tertias nuptias? quomodo inſultaſſes Catholicæ, ſcorta lenoneſque ad invicem tanto libentius conjungenti, quanto proindè eos de turpi ad honeſtum tranſire non dubitat? Fortaſſis & reprehenderes Deum, Prophetæ præcipientem fornicariam ducere: nunc autem & occaſio deeſt, & libet gratis hæreticum eſſe. Nam teſtimonium quod uſur-

Alius error de matrimonio inter virgines tantum contrahendo.

Gen. 1. 27.

Matt. 19. 6.

Gen. 1. 27.

Oſe. 1. 2.

a Neſcio an id dicturus fuiſſet Bernardus, ſi Colonienſes iſti Henricum, à quo Henriciani hæretici, auctorem habuiſſent. Quamquam ſimilia utrorumque dogmata erant, ut patet conferenti epiſtolam 240. Colonienſium duas claſſes notat Evervinus, quas Bernardus non niſi obſcurè diſtinguit in fine Sermonis 65.

Digitized by Google

TOM. IV. paſti ad adſtruendum errorem tuum, plus ad deſtruendum valere inventum eſt, pro te facere nihil, contra te plurimum.

5 Nunc autem audi, quòd te ex toto aut confundit, aut corrigit, & hæreſim tuam prorſus conterit
1. Cor. 7. 38. & comminuit. *Mulier quanto tempore vir ejus vivit, alligata eſt viro: ſi autem dormierit vir ejus, ſoluta eſt a lege viri, cui vult nubat, tantùm in Domino.* Paulus eſt qui concedit viduæ, ut cui vult nubat: & tu è contra præcipis, Nulla præter virginem nubat, & hoc non niſi virgini: ut non cui vult, nubat vel ipſa. Quid manum Dei abbrevias? Quid largam benedictionem nuptiarum reſtringis? Quid proprium vindicas virgini, quod indultum eſt ſexui? Non concederet hoc Paulus, niſi liceret. At parum dico, con-
Viduis omnino ſecundas nuptias licitum.
1. Tim. 5. 14. cedit: vult quoque. *Volo*, inquit, *adoleſcentiores nubere:* nec dubium quin viduas dicat. Quid manifeſtius? Ergo quod concedit, quia licet; etiam vult, quia expedit. Quod licet & expedit, hæreticus prohibet? Nihil ex hac prohibitione perſuadebit, niſi quòd hæreticus eſt.

6 Supereſt ut & de reſiduo apoſtolicæ prophetiæ iſtos aliquantulum exagitemus. Abſtinent namque hi (ut prædixit ille *) à cibis, quos creavit Deus ad
* Ipſe Apoſtolus
1. Tim. 4. 3. percipiendum cum gratiarum actione: hinc quoque hæreticos ſe probantes, non ſanè quia abſtinent, ſed quia hæreticè abſtinent. Nam & ego interdum abſtineo: ſed abſtinentia mea ſatisfactio eſt pro peccatis, non ſuperſtitio pro impietate. Num redarguimus Paulum, quòd caſtigat corpus ſuum, & in ſervitudinem redigit? Abſtinebo à vino, quia in vino luxuria eſt: aut ſi infirmus ſum, modico utar, juxta conſilium
Diſcrimen abſtinentiæ Catholicorum & hæreticorum.
1. Cor. 9. 27.
Eph. 5. 18.
1. Tim. 5. 23. Pauli. Abſtinebo à carnibus, ne dum nimis nutriunt carnem, ſimul, & carnis nutriant vitia. Panem ipſum cum menſura ſtudebo ſumere, ne onerato ventre ſtare ad orandum tædeat, & ne improperet etiam mihi
Ezech. 16. 49. Propheta, quia panem meum comederim in ſaturitate. Sed ne ſimplici quidem aqua ingurgitare me aſſueſcam, ne diſtentio ſanè ventris uſque ad titillationem pertingat libidinis. Hæreticus aliter. Nempe horret lac, & quicquid ex eo conficitur: poſtremo omne quod ex coitu procreatur. Rectè & chriſtianè, ſi non idcircò quia ex coitu, ſed ne ad coitum provocent.

7 Cæterùm quid ſibi vult, quòd ita generaliter omne quod ex coitu generatur, vitatur? Suſpicionem generat mihi obſervatio iſta ciborum tam ſignanter expreſſa. Verumtamen ſi de regula medicorum hoc profert nobis; non reprehendimus curam carnis, quam nemo unquam odio habuit, ſi tamen non nimia fuerit. Si de diſciplina abſtinentium, ideſt ſpiritualium medicorum ſchola; etiam virtutem approbamus, qua carnem domas, frenas libidinem. At ſi de inſania Manichæi [a] præſcribis beneficentiæ Dei, ut quod ille creavit & donavit ad percipiendum cum gratiarum actione, tu non modo ingratus, ſed & cenſor temerarius immundum decernas, & tamquam à malo abſtineas; non planè abſtinentiam collaudabo, ſed exacrabor blaſphemiam: te magis immundum dixerim, qui immundum
Animalia que ex coitu, non nominanda.
a Manichæorum ſuperſtitioſa abſtinentia à certis creaturis.
1. Tit. 1. 15. quid putas. *Omnia munda mundis*, ait ille rerum optimus æſtimator; & nihil immundum, niſi ei qui immundum quid putat. *Immundis autem & infidelibus nihil eſt mundum, ſed polluta eſt eorum mens & conſcientia.* Væ qui reſpuitis cibos, quos Deus creavit, judicantes immundos & indignos, quos trajiciatis in corpora veſtra: cùm propterea vos corpus Chriſti, quod eſt Eccleſia, tamquam pollutos & immundos capuerit.

8 Non ignoro, quòd ſe & ſolos corpus Chriſti eſſe glorientur. Sed ſibi hoc perſuadeant qui illud quoque perſuaſum habent, poteſtatem ſe habere quotidiè in menſa ſua corpus Chriſti & ſanguinem [b] con-
Hæretici fruſtra jactant ſe eſſe Apoſtolicos.

A ſecrandi ad nutriendum ſe in corpus Chriſti & membra. Nempè jactant ſe eſſe ſucceſſores Apoſtolorum, & apoſtolicos nominant, nullum tamen apoſtolatus ſui ſignum valentes oſtendere. Quouſque lucerna ſub modio? *Vos eſtis lux mundi*, dictum eſt Apoſtolis: & Matt. 5. 14.
ideò Apoſtoli ſuper candelabrum, ut toto luceant mundo. Pudeat ſucceſſores Apoſtolorum lucem non eſſe mundi, ſed modii, mundi autem tenebras. Dicamus eis, Vos eſtis tenebræ mundi: & tranſeamus ad alia. Se dicunt Eccleſiam; ſed contradicunt ei qui dicit: *Non poteſt civitas abſcondi ſupra montem compoſita.* Itane lapidem de monte abſciſſum ſine manibus, Matt. 5. 14.
montem factum, & implentem mundum, veſtris cre-
B ditis incluſum antris? Et ne hîc quidem immorandum. Ipſa opinio refugit publicari ſuo contenta ſuſurrio. Habet, & ſemper habebit integram Chriſtus hæreditatem ſuam, & poſſeſſionem ſuam terminos terræ. Se potius ſubtrahunt huic magnæ hæreditati, qui Chriſto illam conantur detrahere.

9 Videte detractores, videte canes. Irrident nos, quòd baptizamus infantes; quòd oramus pro mortuis; quòd ſanctorum ſuffragia poſtulamus. In omni genere hominum atque in utroque ſexu feſtinant proſcribere Chriſtum, in adultis & parvulis, in vivis & mortuis; hinc quidem infantibus ex impoſſibilitate naturæ, indè verò adultis ex difficultate continentiæ præ-
Alii errores de baptiſmo parvulorum Oratione pro defunctis, ſuffragiis SS.
C ſcribentes. Porrò mortuos viventium fraudantes auxilii, viventes nihilominus Sanctorum, qui deceſſerunt, ſuffragiis ſpoliantes. Abſit. Non relinquet Dominus plebem ſuam, quæ eſt ſicut arena maris, nec contentus erit paucitate hæreticorum, qui omnes redemit. Neque enim parva, ſed planè copioſa apud eum redemptio. Quantus verò numerus iſtorum ad magnitudinem pretii? Se magis pretio fraudant, qui ipſum evacuare conantur. Quid enim ſi infans pro ſe loqui non poteſt, pro quo vox ſanguinis fratris ſui, & talis fratris, clamat ad Deum de terra? Adſtat, & clamat nihilominus mater Eccleſia: Quid tamen infans? Nonne & ipſe videtur tibi inhiare quodam modo [c] fon-
Baptiſmus Parvulorum defenditur.
c
D tibus Salvatoris, vociferari ad Deum, ſuiſque vagitibus clamitare: Domine, vim patior, reſponde pro me? Flagitat auxilium gratiæ, quia vim patitur à natura. * Clamat innocentia miſeri, clamat ignorantia parvuli, clamat addicti infirmitas. Ita ergo clamant hæc omnia, ſanguis fratris, fides matris, deſtitutio miſeri, & miſeria deſtituti: & clamatur ad Patrem. Porrò pater ſeipſum negare non poteſt, pater enim eſt.
* al. ab origine al. a peccato.

10 Nemo mihi dicat, quia non habet fidem, cui mater impertit ſuam, involvens illi in ſacramento, quouſque idoneus fiat proprio, non tantùm ſenſu, ſed, & aſſenſu, evolutam puramque percipere. Numquid breve pallium eſt, ut non poſſit ambos cooperi-
Baptizantur in fide matris Eccleſia.
E re? Magna eſt Eccleſiæ fides. Numquid minor fide Chananææ mulieris, quam conſtat & filiæ ſufficere potuiſſe, & ſibi? ideò audivit: *O mulier magna eſt fides tua! fiat tibi ſicut petiſti.* Numquid minor fide illorum, qui paralyticum per tegulas demittentes, animæ illi ſimul & corporis obtinuere ſalutem? Denique habes, *Quorum fidem ut vidit, ait paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata.* Et paulò poſt: *Tolle grabatum tuum & ambula.* Qui hæc credit, facilè huic perſuadebitur meritò Eccleſiam præſumere, non ſolùm parvulis baptizatis in ſua fide ſalutem, ſed etiam interfectis pro Chriſto infantibus coronam martyrii. Quæ cùm ita ſint, nullum præjudicium ſuſtinebunt regene-
Matt. 15. 28.
Matt. 9. 2.
Fides aliena pluribus profuit.
F rati de eo quod dictum eſt. *Sine fide impoſſibile eſt placere Deo:* cùm ſine fide non ſint, qui in teſtimonium fidei baptiſmi gratiam perceperunt. Sed neque de eo quod item dictum eſt: *Qui verò non crediderit, condemnabitur.* Quid enim credere eſt, niſi fidem habere? Itaque & mulier ſalvabitur per generationem filiorum, ſi per-
Heb. 11. 6.
Marc. 16. 16.

a Omnes, aut fere omnes illorum temporum hæretici Manichæorum deliriis dementati erant, ut in Præfatione generali dictum eſt. Nec mirum proinde, ſi tantopere veritatem corporis Chriſti in Euchariſtia averſabantur, qui verum in Chriſto corpus fuiſſe negabant.

b Nulla modo hoc in loco difficultas reſtat, collata ſuperiori epiſtola Evervini, qui ait, hos hæreticos in eo fuiſſe errore, ſimuler (ſum inter eos baptizatum dicunt) electum valere poteſtatem corpus Chriſti & ſanguinem conſecrandi, quod non immeritò rejicit Bernardus. Vide ſis tamen priores Notas noſtras in hunc locum.

c Quidam codices cum primis editis, omiſſo *inhiare*, legunt, *tibi quodam modo de fontibus Salvatoris vociferare*, &c.

manſerit

1. Tim. 2. 15. a

manſerit in fide [a] cum lenitate; & infantibus per lavacri regenerationem ſuccurretur; & adulti qui continere non poterunt, conjugii triceſimo fructu ſe rediment; viventium quoque preces & hoſtias mortui, qui opus habebunt, & digni erunt, mediantibus percipient Angelis; & eorum qui jam pervenerunt, viventibus adhue nequaquam ſolatia deerunt per Deum qui ubique eſt, & in Deo nuſquam affectu charitatis abſentium. Nam & Chriſtus propter hoc mortuus eſt & reſurrexit, ut vivorum dominaretur, & mortuorum. Propter hoc quoque & infans natus eſt, & per ſingulos ætatum gradus profecit in virum, ut nulli deeſſet ætati.

Rom. 14. 9.

Purgatorium malè negant Hæretici.

Matt. 12. 32.

11 Non credunt ignem purgatorium reſtare poſt mortem; ſed ſtatim animam ſolutam à corpore, vel ad requiem tranſire, vel ad damnationem. Quærant ergo ab eo, qui dixit quoddam peccatum eſſe, quod neque in hoc ſæculo, neque in futuro remitteretur, cur hoc dixerit, ſi nulla manet in futuro remiſſio purgatiuve peccati. Jam verò qui Eccleſiam non agnoſcunt, non eſt mirum ſi ordinibus Eccleſiæ detrahunt, ſi inſtituta non recipiunt, ſi Sacramenta contemnunt, „ ſi mandatis non obediunt. Peccatores, inquiunt, „ ſunt Apoſtolici, Archiepiſcopi, Epiſcopi, Presby„ teri: ac per hoc nec dandis, nec accipiendis idonei Sacramentis. Numquam duo iſta convenient, epiſcopum eſſe & peccatorem? Falſum eſt: Epiſcopus erat Caiphas: & tamen quantus peccator, qui in Dominum mortis dictabat ſententiam? ſi negas epiſcopum, arguet te teſtimonium Joannis, qui eum in teſtimonium ſui pontificatus etiam prophetaſſe refert. Apoſtolus erat Judas: & licèt avarus & ſceleratus, electus tamen à Domino. An tu de illius apoſtolatu dubitas, quem Dominus elegit? *Nonne ego*, inquit, *vos duodecim elegi, & unus ex vobis diabolus eſt?* Audis eumdem electum Apoſtolum, & extitiſſe diabolum; & negas poſſe eſſe epiſcopum, qui peccator eſt? Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi, & qui non obedierunt eis tamquam epiſcopis, inobedientiæ rei fuerunt, etiam in ipſum Dominum præcipientem, & dicentem: *Quæ dicunt facite*. Patet ergo, quamvis Scribæ, quamvis Phariſæi, quamvis videlicet maximi peccatores; propter cathedram tamen Moyſi, ad eos quoque nihilominus pertinere quod item dixit: *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit*.

Acti ipſorum errores teſtiſicantur.

Joan. 11. 51.

Joan. 6. 71.

Matt. 23. 3.

Luc. 10. 16.

12 Multa quidem & alia huic populo ſtulto & inſipienti à ſpiritibus erroris, in hypocriſi loquentibus mendacium, mala perſuaſa ſunt: ſed non eſt reſpondere ad omnia. Quis enim omnia novit? Deindè labor infinitus eſſet, & minimè neceſſarius. Nam quantum ad iſtos, nec rationibus convincuntur, quia non intelligunt; nec auctoritatibus corriguntur, quia non recipiunt; nec flectuntur ſuaſionibus, quia ſubverſi ſunt. Probatum eſt: mori magis eligunt, quàm converti. Horum finis interitus, horum noviſſima incendium manet. Horum ſiquidem in facto Samſon ex ſuccenſis vulpium caudis figura præceſſit. Plerumque fideles injectis manibus aliquos ex eis ad medium traxerunt. Quæſiti fidem, cùm de quibus ſuſpecti videbantur, omnia prorſus ſuo more negarent; examinati judicio [b] aquæ, mendaces inventi ſunt. Cumque jam negare non poſſent, quippè deprehenſi, aqua eos non recipiente; arrepto, ut dicitur, freno dentibus, tam miſerè, quàm liberè impietatem non confeſſi, ſed profeſſi ſunt, palam pietatem adſtruentes, & pro ea mortem ſubire parati. Nec minus parati inferre qui adſtabant. Itaque irruens in eos populus, novos hæreticis ſuæ ipſorum perfidiæ martyres dedit. Approbamus zelum, ſed factum non ſuademus: quia FIDES ſuadenda eſt, non imponenda. Quamquam melius proculdubio gladio [c] coercentur, illius videlicet qui non ſine cauſa gladium portat, quam in ſuum errorem multos trajicere permittantur. *Dei enim miniſter ille eſt, vindex in iram ei qui malè agit*.

Hæreticorum pertinacia.

Judic. 15. 4.

b

Hæretici martyres.

TOM. IV.

Fides ſuadenda, non imponenda.

c

13 Mirantur aliqui, quòd non modo patienter, ſed & læti, ut videbatur, ducerentur ad mortem: ſed qui minus advertunt, quanta ſit poteſtas diaboli non modo in corpora hominum, ſed etiam in corda, quæ ſemel permiſſus poſſederit. Nonne plus eſt ſibimet hominem injicere manus, quàm id libenter ab alio ſuſtinere? Hoc autem in multis potuiſſe diabolum frequenter experti ſumus, qui ſeipſos aut ſubmerſerunt, aut ſuſpenderunt. Denique Judas ſuſpendit ſeipſum, diabolo ſine dubio immittente. Ego tamen majus exiſtimo, magiſque admiror, quòd potuit immiſiſſe in cor ejus ut traderet Dominum, quàm ut ſemetipſum ſuſpenderet. Nihil ergo ſimile habent conſtantia Martyrum, & pertinacia horum: quia mortis contemptum in illis [d] pietas, in iſtis cordis duritia operatur. Et ideò Propheta Martyris forſitan voce dicebat: *Coagulatum eſt ſicut lac cor eorum, ego verò legem tuam meditatus ſum*: Pro eo videlicet quòd etſi pœna eadem videretur, longè diverſa eſſet intentio, illo utique durante cor contra Dominum, iſto in lege Domini meditante.

Quid ſentiendum de martyrio hæreticorum.

Mat. 27. 5.

Diſcrimen conſtantiæ in veris & falſis martyribus.

Pſal. 118. 70.

d

14 Quæ cùm ita ſint, non eſt opus, ut dixi, fruſtra multa adverſus homines ſtultiſſimos atque obſtinatiſſimos dicere: ſufficit innotuiſſe illos ut vitentur. Quamobrem ut deprehendantur, cogendi ſunt vel abjicere feminas, vel exire de Eccleſia, utpote ſcandalizantes Eccleſiam in convictu & contubernio feminarum. Dolendum valdè, quòd non ſolùm laici principes, ſed & quidam (ut dicitur) de Clero, necnon ordine Epiſcoporum [e] qui magis eos perſequi debuerant, propter quæſtum ſuſtineant, accipientes ab eis munera. Et quomodo, inquiunt, damnabimus nec convictos, nec confeſſos? Frivola ſatis, non ratio, ſed occaſio. Hoc ſolo, etiamſi aliud non eſſet, facilè deprendis, ſi (ut dixi) viros & feminas, qui ſe continentes dicunt, ab invicem ſepares: & feminas quidem cum aliis ſui & ſexus & voti degere cogas; viros æque cum ejuſdem propoſiti viris. Per hoc enim conſultum erit utrorumque voto ſimul & famæ cùm continentiæ ſuæ & teſtes habuerint & cuſtodes. Quòd ſi non ſuſtinent, juſtiſſimè eliminabuntur de Eccleſia, quam ſcandalizant, non ſolùm notabili, ſed etiam illicita cohabitatione. Ergo iſta ſufficiant pro deprehendendis harum vulpium dolis, ad dandam ſcientiam & cautelam dilectæ & glorioſæ ſponſæ Domini noſtri Jeſu-Chriſti, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Hæreticos in Clero & ordine Epiſcoporum inveniſſe fautores nimis ſcidanum.

e

Bernardi conſilium.

SERMO LXVII.

De mirabili affectu dilectionis ſponſæ, quem eructat propter amorem Chriſti ſponſi.

Cant. 2. 16.

1 D*ilectus meus mihi: & ego illi*. Hactenus verba Sponſi. Adſit ipſe, ut dignè ad gloriam ipſius & noſtram ipſorum ſalutem, ſponſæ ejus poſſimus inveſtigare ſermones. Neque enim tales ſunt, qui à nobis conſiderari & diſcuti, prout dignum fuerit, valeant, niſi ipſe fuerit dux verbi. Sunt enim quàm ſuaves ad gratiam, tam fœcundi ad ſenſus, tam etiam profundi ad myſteria. Cui ſimilabo eos? Uni inte-

Scripturæ.

---

a Vera lectio hujus loci. Gemeticenſis codex habet cum Vulgata, *in fide & dilectione cum ſanctificatione & ſobrietate*. Colbertinus, *in fide cum ſobrietate*; S. Germani noſtram præfert cum primis editis.

b Judicium aquæ adeò non improbant veteres, ut illud ſingulari epiſtola probaverit Hincmarus Remorum antiſtes ad Hildegarium Meldenſem. Probationis hujus formam habes in tomo 2. Analectorum noſtrorum, ubi ab Eugenio ſecundo inſtitutum dicitur. Vide tamen Hurſtii Notas.

c Nullo modo ſibi contrarius eſt Bernardus in ſuperiori Sermone 64. num. 8. ubi ait hæreticos capiendos eſſe, *non armis, ſed argumentis*, ideſt, ſi ſe contineant, nec alios ſubvertere moliantur. Aliàs *melius proculdubio gladio coercentur, quàm in ſuum errorem multos trajicere permittantur*, ut hoc loco.

d Similis eſt Auguſtini ſententia in lib. 2. operis imperfecti contra Julianum, & lib. de Patientia cap. 17. & ex eo Concilii Arauſicani 2. can. 17. *Fortitudinem gentilium mundana cupiditas facit, fortitudinem Chriſtianorum Dei charitas facit*.

e Ex eorum numero neſcio an fuerit Henricus Tulli Leucorum epiſcopus, cui Hugo Metellus epiſtolam ineditam ſcribens, ait latere in ejus epiſcopatu *peſtilentes homines, qui conjugium deteſtantur, baptiſmum abominantur, ſacramenta Eccleſiæ derident*.

TOM. IV. Hujus ſuavitas, & ſoliditas, & efficacia.

rim alicui epularum, quæ triplici quadam emineat gratia, delicioſa ad ſaporem, ſolida ad nutrimentum, efficax ad medicinam. Sic, inquam, ſic ſingulus quiſque ſponſæ ſermo, & ex eo quod ſuaviter ſonat, affectum mulcet; & de ſenſuum ubertate mentem impinguat & nutrit; & de altitudine myſteriorum, dum intellectum quo plus exercet, plus terret, miro modo tumorem ſanat inflantis ſcientiæ. Etenim ſi unus quiſpiam ex his fortè, qui ſibi ſcioli videntur, curioſius ſeſe dederit ſcrutinio horum, cùm viderit ingenii ſui ſuccumbere vires, & redigi in captivitatem omnem intellectum perſenſerit, nonne humiliatus ad illam vocem compelletur, ut dicat: *Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me, confortata eſt, & non potero ad eam?* (Pſal. 138. 5.) Et nunc quidem principium verborum ejus quantæ ſuavitatis inſigne præfert? Nam vide quale principium dederit. *Dilectus*, inquit, *meus mihi, & ego illi*. Simplex vox videtur, quoniam ſuaviter ſonat: ſed de hoc videbitur poſtea.

2 Nunc verò à dilectione incipit, de dilecto proſequitur, nihil aliud ſe ſcire indicans niſi dilectum. Patet de quo ſermo: cum quo non ita. Non enim ut cum ipſo eodem fuerit ſentire præmittitur, cùm ipſe jam non affuerit. Neque id dubium: nempè mox eum revocare videtur, & quaſi poſt tergum clamare: *Revertere*, inquiens, *dilecte mi*. Undè adducimur non aliud ſanè conjicere, niſi quod finitis verbis ſuis ille iterum ſuo more ſe abſentaverit, & illa remanſerit nihilominus de eo loquens, qui numquam abſens eſt ſibi. Ita eſt: in ore retinuit, qui non recedebat à corde, nec quando recedebat. Quod de ore exit, de corde venit, & ex abundantia cordis os loquitur. (Luc. 6. 45.) Ergo loquitur de dilecto, ut verè dilecta & verè diligenda, quoniam diligit multum. Quærimus cum quo? nam de quo, novimus. Et non occurrit, niſi fortè cum adoleſcentulis, quæ à matre abeſſe non poſſunt, ubi diſceſſerit ſponſus. Sed melius (ut opinor) ſentimus ſecum potius, & non cum altero ſic locutam, præſertim quod trunca & minus continens inveniatur ipſa locutio, inſufficiens planè ad dandam intelligentiam auditori, ob quam vel maximè invicem loquimur. *Dilectus meus mihi*, inquit, *& ego illi*. Non plus? Pendet oratio; immò non pendet, ſed deficit. Suſpenditur auditor, nec eruditur, ſed erigitur.

3 Quid eſt hoc quod dicit, *ille mihi, & ego illi*? Neſcimus quid loquitur, quia non ſentimus quod ſentit. O ſancta anima, quid tuus ille tibi, quid tu illi? Quænam, quæſo, hæc inter vos tam familiariter favorabiliterque diſcurrens exhibitio, & redhibitio? Tibi ille, tuque viciſſim illi. Sed quid? Idipſum ei tu, quod tibi ille, an aliud? Si nobis, ſi ad noſtram loqueris intelligentiam, evidenter quod ſentis edicito. Quo uſque animas noſtras tollis? An ſecundùm Prophetam ſecretum tuum tibi? Ita eſt: affectus locutus eſt, non intellectus, & ideò non ad intellectum. (Iſa. 24. 16.) Ad quid ergo? Ad nihil, niſi quod mirabiliter delectata, & affecta vehementer ad deſideratos affatus, finem illo faciente nec tacere omninò quivit, nec tamen quod ſenſit exprimere. Neque enim ut exprimeret ſic locuta eſt, ſed ne taceret. Ex abundantia cordis os locutum eſt, ſed non pro abundantia. HABENT ſuas voces affectus, per quas ſe, etiam cùm nolunt, produnt: timor (verbi cauſa) meticuloſas, dolor gemebundas, amor jucundas. Numquid dolentium planctus, mœrentiumve ſingultus vel gemitus, percuſſorum, itemque paventium ſubitas & efferatas clamitationes, ſeu etiam ſaturatorum ructus, aut uſus creat, aut ratio excitat, aut deliberatio ordinat, aut præmeditatio format? Ejuſmodi certum eſt, non nutu prodire animi, ſed erumpere motu. Sic flagrans ac vehemens amor, præſertim divinus, cùm ſe intra ſe cohibere non valet, non attendit, quo ordine, qua lege, quave ſerie ſeu paucitate verborum ebulliat, dummodo ex hoc nullum ſui ſentiat detrimentum. Interdum nec verba requirit, interdum nec voces omninò ullas, ſolis ad hoc contentus ſuſpiriis. Indè eſt, quòd ſponſa ſancto amore flagrans, idque incredibili

Affectus ſuas habent voces.

Amoris vox ſeu locutio qualis.

modo, ſanè pro captanda quatulacumque evaporatione ardoris quem patitur, non conſiderat quid, qualiter eloquatur: ſed quicquid in buccam venerit, amore urgente non enuntiat, ſed eructat. Quidni eructet ſic refecta, & ſic repleta?

4 Revolve textum epithalamii hujus ab ipſo exordio uſque huc, & vide ſi tanta uſpiam illi, quanta hac vice in cunctis viſitationibus & allocutionibus Sponſi copia ejus indulta fuerit; & ſi unquam ex ore ipſius, non modo tam multos, ſed & tam jucundos ſermones acceperit. Quæ ergo repleverat in bonis deſiderium ſuum, quid mirum ſi ructum potius quàm verbum fecit? Et ſi verbum feciſſe tibi videtur, eructatum puta, & non ſubornatum, * aut prærordinatum. Nec enim ſponſa rapinam arbitratur ſibi aptare Prophetæ dictum, *Eructavit cor meum verbum*, (Pſal. 44. 2.) quippè eodem repleta ſpiritu. *Dilectus meus mihi, & ego illi*. Nihil conſequentiæ habet, deeſt orationi. Quid indè? Ructus eſt. Quid tu in ructu quæris orationum juncturas, ſolemnia dictionum? Quas tu tuo ructui leges imponis, vel regulas? Non recipit tuam moderationem, non à te compoſitionem expectat, non commoditatem, non opportunitatem requirit. Per ſe ex intimis, non modo cùm non vis, ſed & cùm neſcis, erumpit, evulſus potius quàm emiſſus. Tamen odorem portat ructus, quandoque bonum, quandoque malum, pro vaſorum, è quibus aſcendit, contrariis qualitatibus. Denique bonus homo de bono theſauro ſuo profert bonum, & malus malum. (Matt. 12. 35.) Bonum vas ſponſa Domini mei, & bonus mihi odor ex illa.

* al. male ſubordinatum.

Ructus ſpiritualis.

5 Gratias ago tibi, Domine Jeſu, qui me dignatus es admittere ſaltem ad adorandum. Ita Domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum. (Matt. 15. 27.) Mihi, fateor, benè redolet ructus dilectæ tuæ, & de plenitudine ejus, quamvis modicum quid, gratanter accipio. Memoriam abundantiæ ſuavitatis tuæ eructat mihi, & neſcio quid ineffabile tuæ dignationis & amoris odoratus ſum in voce iſta: *Dilectus meus mihi, & ego illi*. Ipſa (ut dignum eſt) epuletur & exultet in conſpectu tuo, & delectetur in lætitia: verumtamen ſic tibi excedat, ut ſobria ſit nobis. Ipſa ergo repleatur in bonis domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potetur: ſed quæſo, perveniat ad me pauperem vel tenuis odor eructante illa, cùm ſatiata fuerit. Bene mihi eructavit Moyſes, & bonus odor in ructu ejus, creantis potentiæ: *In principio*, inquit, *creavit Deus cœlum & terram*. (Gen. 1. 1.) Benè Iſaias; nam ſuaviſſimum redimentis miſericordiæ odorem dedit, ita eructans: *Tradidit in mortem animam ſuam, & cum ſceleratis reputatus eſt, & ipſe peccata multorum tulit, & pro tranſgreſſoribus rogavit*, ut non perirent. (Iſa. 53. 12.) Quid æquè miſericordiam redolet? Bonus quoque ex ore Jeremiæ ructus; bonus ex David, qui ait: *Eructavit cor meum verbum bonum*. (Pſal. 44. 1.) Repleti ſunt omnes Spiritu-ſancto & eructantes omnia impleverunt bonitate. Ructum Jeremiæ requiritis? Non ſum oblitus, jam parabam illum. *Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Domini*. (Thren. 3. 26.) Ejus eſt, non fallor: admovete naribus: balſamum vincit ſuavitas remunerantis juſtitiæ, quam importat. Patientem pro juſtitia vult me expectare mercedem in poſterum, non recipere in præſenti, quod juſtitiæ merces, ſalutare, non ſæculi, ſed Domini ſit. *Si moram fecit*, inquit, *expecta eum, & ne murmuraveris, quoniam bonum eſt cum ſilentio expectare*. (Abac. 2. 3.) Ergo faciam quod hortatur; expectabo Dominum ſalvatorem meum.

6 Sed peccator ſum, & adhuc mihi grandis reſtat via, quia longè à peccatoribus ſalus. Non murmurabo tamen: in odore [a] interim conſolabor me. Lætabitur juſtus in Domino, guſtu experiens, quod ego ſentio odoratu. Quem ſpectat juſtus, peccator expectat; & expectatio odoratio eſt. *Nam expectatio*, ait, *creaturæ revelationem filiorum Dei expectat*. (Rom. 8. 19.) Porrò ſpectare guſtare eſt, & videre quoniam ſuavis eſt Dominus. An potius juſtus qui expectat; & qui jam tenet, beatus? Denique *expectatio juſtorum lætitia*. (Prov. 10. 28.) Nam pec-

Juſtorum expectatio, non peccatorum.

a Horſtius addit, *vel dolore*, ſed deeſt in mſſ. & primis editis.

cator nihil expectat. Et indè peccator, quod bonis præſentibus non modo detentus, ſed & contentus, nihil in futurum expectat, ſurdus ad vocem illam: *Expecta me, dicit Dominus, in die reſurrectionis meæ in futurum*. Et ideò juſtus erat Simeon, quia expectabat & adorabat jam Chriſtum in ſpiritu, quem necdum in carne adorabat. Et beatus in expectatione ſua, quia per odorem expectationis pervenit ad guſtum contemplationis. Denique ait, *Et viderunt oculi mei ſalutare tuum*. Juſtus quoque Abraham, qui & ipſe expectavit ut videret diem Domini, & non eſt confuſus ab expectatione ſua, nam *vidit & gaviſus eſt*. Juſti Apoſtoli cùm audiebant: *Et vos ſimiles hominibus expectantibus dominum ſuum*.

Exempla juſtorum. Soph. 3. 8. Luc. 2. 25. Joan. 8. 56. Luc. 12. 36.

7 Quidni juſtus & David, quando ajebat: *Expectans expectavi Dominum?* Ipſe eſt quartus de numero prænominatorum exctatorum meorum, quem penè præterieram. Non expedit quidem. Iſte os ſuum aperuit, & attraxit ſpiritum, & ſaturatus non modo eructavit, ſed & cantavit. Jeſu bone! quantam meis naribus & auribus iſte infundit ſuavitatem in ructu & cantu ſuo de oleo lætitiæ, quo unxit te Deus Deus tuus præ conſortibus tuis, ex myrrha & gutta, & caſia à veſtimentis tuis, à domibus eburneis, ex quibus delectaverunt te filiæ regum in honore tuo! Utinam me digneris occurſu tanti Vatis & amici tui in die ſolemnitatis & lætitiæ, quando egredietur de thalamo tuo, Epithalamium ſuum canens in pſalterio jucundo cum cithara, affluens deliciis, reſperſus, & reſpergens univerſa iſtiuſmodi pulvere pigmentario. In illa die, vel potius in illa hora (nam hora eſt ſi quando eſt, & fortaſſis nec hora quidem, ſed horæ dimidium juxta illud ſcripturæ, *Factum eſt ſilentium in cœlo quaſi media hora*.) Ergo in illa hora replebitur gaudio os meum, & lingua mea exultatione, dum ſingulos, non dico pſalmos, ſed verſus ſingulos ſentiam ructus, & quidem odoriferos ſuper omnia aromata. Quid Joannis ructu fragrantius, qui Verbi mihi redolet æternitatem, generationem, divinitatem? Quid de Pauli ructibus loquar, quanta orbem ſuavitate repleverint? Denique Chriſti bonus odor erat in omni loco. Verba certè ineffabilia etſi non profert ut audiam, offert tamen ut cupiam, & libeat odorare quæ audire non licet. Neſcio enim quo pacto quo plus latent, plus placent; & avidius inhiamus negatis. Sed jam adverte apud ſponſam ſimilem rem: quomodo inſtar Pauli, in præſenti capitulo, & ſecretum non aperit, nec præterit tamen intactum, aliquid quaſi olfactui noſtro indulgens quod guſtui fortè interim non competere judicarit, ſive propter indignitatem noſtram, ſive propter incapacitatem.

Pſal. 39. 2. Pſal. 118. 131. Pſal. 44. 8. Apoc. 8. 1. 2. Cor. 2. 15. 2. Cor. 12. 4. Scripturæ obſcuræ plus placent.

8 *Dilectus meus mihi, & ego illi*. Quod non eſt dubium, duorum quidem hoc loco amor mutuus flagrat: ſed in amore ſumma unius profectò felicitas, alterius mira dignatio. Neque enim inter pares eſt conſenſio ſeu complexio hæc. Cæterùm quid iſta ex hac prærogativa amoris glorietur impenſum ſibi, rependumque viciſſim à ſe, quis ſe liquido noſſe præſumat, niſi qui præcipua puritate mentis, & corporis ſanctitate, in ſemetipſo meruerit tale aliquid experiri? Res eſt in affectibus: nec ratione ad eam pertingitur, ſed conformitate. Quàm pauci verò qui dicant: *Nos autem revelata facie ſpeculantes gloriam Domini, in eamdem imaginem transformamur de claritate in claritatem, tamquam à Domini ſpiritu*.

Expertus ſolus novit dignationem Dei. 2. Cor. 3. 18.

9 Verùm ut ſub aliqua qualicumque intelligentiæ forma quod legitur, redigatur: ſalvo quidem ſponſæ ſuo ſingulari ſecreto, ad quod interim non datur accedere, præſertim talibus quales nos ſumus; apponendum ſanè aliquid nobis, eo accommodatius ad communem ſenſum, quo uſitatius, quod & verbis conſequentiam, & intellectum det parvulis. Et mihi quidem videtur ſatis eſſe ad noſtram groſſam & quodam modo popularem intelligentiam, ſi dicendo, *Dilectus meus mihi*, ſubaudiamus, *intendit*: ut ſit ſenſus, Dilectus meus intendit mihi, & ego illi. Quamquam tamen nec ſolus ego id ſenſerim, nec primus: cum Propheta antè me dixerit, *Expectans expectavi Dominum, & intendit mihi*. Habes apertè intentionem Domini ad Prophetam: habes & Prophetæ ad Dominum in eo quod ait: *Expectans expectavi*. Nam qui expectat, intendit: & expectare intendere eſt. Idem omninò ſenſus, eadem penè verba apud Prophetam, quæ apud ſponſam: ſed à Propheta tranſpoſita. Prius ſiquidem is, quod illa poſterius poſuit, & è converſo.

Litteralis ſenſus hujus loci. Pſal. 39. 1.

10 Cæterùm ſponſa rectius locuta eſt, & non prætendens meritum, ſed præmittens beneficium, & ſe præventam dilecti gratia confitens. Rectè omninò. Nam quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Denique audi Joannem, quid in epiſtola ſua ſuper hoc ſenſerit. *In hoc eſt charitas*, inquit, *non quaſi nos dilexerimus Deum, ſed ipſe prior dilexit nos*. Propheta tamen gratiæ præventionem etſi tacuit, non negavit ſubſecutionem: planè non tacuit. Sed accipe & alio loco certiorem de re iſta ipſius confeſſionem. *Et miſericordia tua*, inquit (Domino loquebatur) *ſubſequetur me omnibus diebus vitæ meæ*. Audi & de præventione identidem ipſius non minus certam manifeſtamve ſcientiam. *Deus meus*, inquit, *miſericordia ejus præveniet me*; item ad Dominum: *Cito*, ait, *anticipent nos miſericordiæ tuæ, quia pauperes facti ſumus nimis*. Pulchrè Sponſa poſterius (ni fallor) hæc eadem verba non eodem ordine ponit, ſed ſequitur & ipſa Prophetæ ordinem, loquens hoc modo: *Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi*. Cur ita? Nempè ut tunc magis gratia plenam ſe probet, cùm totum gratiæ dederit, & primas ſcilicet illi partes adſcribens, & ultimas. Alioquin quomodo gratia plena, ſi quid habuerit, quod non ſit ex gratia? Non eſt quo gratia intret: ubi jam meritum [a] occupavit. Ergo jam PLENA CONFESSIO GRATIÆ, ipſius gratiæ plenitudinem ſignat in anima confitentis. Nam ſi quid de proprio ineſt, in quantum eſt, gratiam cedere illi neceſſe eſt. Deeſt gratiæ, quicquid meritis deputas. NOLO meritum, quod gratiam excludat. Horreo quicquid de meo eſt, ut ſim meus: niſi quòd illud magis forſitan meum eſt, quod me meum facit. Gratia reddit me mihi juſtificatum gratis, & ſic liberatum à ſervitute peccati. Denique ubi ſpiritus, ibi libertas.

Rom. 11. 35. 1. Joan. 4. 10. Sponſæ meritum in gratia ſponſi. Pſal. 22. 6. Pſal. 58. 11. Pſal. 78. 8.

11 O fatuam ſponſam Synagogam, quæ contemnens Dei juſtitiam, ideſt gratiam ſponſi ſui, & ſuam volens conſtituere, juſtitiæ Dei non eſt ſubjecta. Ob hoc miſera repudiata eſt, & jam non eſt ſponſa, ſed Eccleſia, cui dicitur: *Deſponſavi te mihi in fide; deſponſavi te mihi in judicio & juſtitia, deſponſavi te mihi in miſericordia & miſerationibus*. Nec tu me elegiſti, ſed ego elegi te: nec ut te eligerem, tua inveni merita, ſed præveni. Ita ergo in fide deſponſavi te mihi, & non in operibus legis; deſponſavique in juſtitia, ſed juſtitia, quæ eſt ex fide, non ex lege. Reſtat ut judices judicium rectum inter me & te, judicium, in quo te deſponſavi, ubi conſtat interveniſſe non tuum meritum, ſed meum placitum. Hoc eſt autem judicium, ut tua merita non extollas, non præferas opera legis, non jactes pondus diei & æſtus, quæ magis in fide, & in juſtitia quæ eſt ex fide, necnon in miſericordia & miſerationibus noſceris deſponſata.

Repudiatur Synagoga, conſtituens ſalutem in operibus legis. Oſee 2. 19.

12 Quæ verè ſponſa eſt, agnoſcit iſta, & utramque gratiam confitetur; primò quidem eam quæ prima eſt, qua & præventa eſt: poſtea verò & ſubſequentem. Ait itaque nunc, *Dilectus meus mihi, & ego illi*; principium dilecto tribuens. In conſequentibus, *Ego*, inquit, *dilecto meo, & dilectus meus mihi*; conſummationem illi æquè concedens. Nunc jam videamus quid dicat, *Dilectus meus mihi*. Si enim hoc recipitur ut ſubaudiamus, intendit, ſicut jam diximus, & ſicut Propheta ait, *Expectans expectavi Dominum, & intendit mihi*, ego in verbo iſto ſentio neſcio quid non planè exiguum, nec mediocris prærogativæ. Sed non eſt ingerenda fatigatis auribus & mentibus res omni alacritate digna. Si non gravat, differatur, & non in

Gratia duplex, præveniens & ſubſequens. Cant. 2. 16. Pſal. 39. 1.

[a] Nempè quod non ſit ex gratia, ſupra; quod gratiam excludat, infra.

Confer ſermonem ſequentem, & Horſtii Notas.

TOM. IV.

longum: craſtinus indè incipiat ſermo. Tantùm orate, ut ab irruentibus occupationibus interim cuſtodiat nos gratia & miſericordia Sponſi Eccleſiæ Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO LXVIII.

Quomodo Sponſus Chriſtus intendit ſponſæ Eccleſiæ, & hæc illi: & de cura, quam habet Deus de electis. Item de merito & fiducia Eccleſiæ.

1 AUdire jam quod heri diſtulimus, audite gaudium meum quod ſenſi. Et veſtrum eſt: audite gaudentes. In uno verbo ſponſæ ſenſi hoc, & quaſi odoratus abſcondi, eo vobis hodie feſtivius exhibendum, quo tempeſtivius. Sponſa locuta eſt, & dixit Sponſum intendere ſibi. Quæ eſt Sponſa, & quis eſt Sponſus? Hic Deus noſter eſt: & illa (ſi audeo dicere) nos ſumus, cum reliqua quidem multitudine captivorum, quos ipſe novit. Gaudeamus: gloria noſtra hæc eſt [a]: nos ſumus in quos intendit Deus. Quanta tamen diſparitas. Quid terrigenæ & filii hominum coram illo? Secundùm Prophetam, *ſic ſunt, quaſi non ſint, & quaſi nihilum & inane reputati ſunt ei*. Quid ſibi ergo vult iſta inter tam diſpares comparatio? Aut illa in immenſum gloriatur, aut is in immenſum amat. Quàm admirabile eſt, quòd illius intentionem iſta ſibi quaſi propriam vindicat, dicens: *Dilectus meus mihi*? Nec eo contenta tamen, pergit amplius gloriari, reſpondere ſe illi quaſi ex æquo, morem gerere, rependere vicem. Sequitur enim: *Et ego illi*. Inſolens verbum, *& ego illi*. Nec minus inſolens, *dilectus meus mihi*: niſi quòd utroque inſolentius utrumque ſimul.

Iſa. 40. 17.
Cant. 2. 16.

2 O quid audet cor purum, & conſcientia bona, & fides non ficta! Mihi, inquit, intendit. Itane huic intenta eſt illa majeſtas, cui gubernatio pariter & adminiſtratio univerſitatis incumbit; & cura ſæculorum ad ſola transfertur negotia, immò otia amoris & deſiderii hujus? Ita planè. Ipſa eſt enim Eccleſia electorum, de quibus Apoſtolus: *Omnia*, inquit, *propter electos*. Et cui dubium, quòd gratia & miſericordia Dei ſit in ſanctos ejus, & reſpectus in electos illius? Ergo providentiam cæteris creaturis non negamus: curam ſponſa vindicat ſibi. Numquid de bobus [a] cura eſt Deo? Nec dubium, quin idem poſſimus dicere de equis, de camelis, de elephantis, & de cunctis beſtiis terræ: ſimiliter & de piſcibus maris, & volatilibus cœli; poſtremò de omni re quæ eſt ſuper terram, ſolis ſanè exceptis, quibus dicitur: *Omnem ſollicitudinem veſtram projicientes in eum, quoniam ipſi cura eſt de vobis*. An non tibi videtur veluti his verbis dictum, Intendite illi, quia ipſe intendit vobis? Et obſerva apoſtolum Petrum (ejus enim verba ſunt) ſi non & ipſe verborum ſponſæ obſervaverit ordinem. Nempè non ait, *Omnem ſollicitudinem veſtram projicientes in eum*, ut ſit ipſi cura de vobis; ſed *quia ipſi cura eſt de vobis*: apertè proindè monſtrans, Eccleſia Sanctorum non modo quàm dilecta, ſed & quòd prius dilecta fuerit.

Animæ Deum amantis, & Dei dignatio.
2. Tim. 2. 10.
Sap. 4. 15.
1. Cor. 9. 9.
a mſ. bubus.
1. Petr. 5. 7.

3 Conſtat ad eam non pertinere de verbo, quod *de bobus* dixit Apoſtolus: nam curam illius habet qui dilexit illam, & ſemetipſum dedit pro illa. Nonne hæc eſt ovis illa errans, cujus cura etiam ſupernorum curæ gregum prælata eſt? Denique illis expoſitis, Paſtor deſcendit ad iſtam, quæſivit diligenter, inventam non reduxit, ſed revexit: nova cum illa & de illa intulit cœlis feſta gaudiorum, populis Angelorum invitatis ad ſolemnitatem. Quid ergo? Propriis humeris dignatus eſt eam reportare: curam illius non habebit? Ideò non confunditur dicere: *Dominus ſollicitus eſt mei*. Nec ſe exiſtimat errare, cùm item dicit: *Dominus retribuet pro me*; & ſi quid eſt aliud, quod curam Dei circa ipſam ſignificare videatur. Indè eſt quod Dominum ſabaoth dilectum ſuum dixit, & eum qui cum tranquillitate judicat omnia, ſibi intendere gloriatur. Quid ni glorietur? Audivit illum dicentem ſibi: *Numquid mater poteſt oblviſci, ut non miſereatur filio uteri ſui? Etſi illa oblita fuerit, ego tamen non obliviſcar tui*. Denique *oculi Domini ſuper juſtos*. Et quid ſponſa, niſi congregatio juſtorum? Quid ipſa, niſi generatio quærentium Dominum, quærentium faciem ſponſi? Non enim ille intendit huic, & non iſta illi. Propterea utrumque ponit, dicens: *Ille mihi, & ego illi*. *Ille mihi*, quia benignus & miſericors eſt; *ego illi*, quia non ſum ingrata. Ille mihi gratiam ex gratia, ego illi gratiam pro gratia: ille meæ liberationi, ego illius honori: ille ſaluti meæ, ego illius voluntati: ille mihi, & non alteri, quoniam una ſum columba ejus: ego illi, & non alteri, nec enim audio vocem alienorum; nec enim acquieſco dicentibus mihi: *Ecce hic eſt Chriſtus, ecce illic eſt*. Hæc Eccleſia.

1. Cor. 9. 9.
Matt. 18. 12.
Pſal. 39. 18.
Pſal. 137. 8.
Sap. 12. 18.
Iſa. 49. 15.
Pſal. 33. 16.
Intentio mutua ſponſi & ſponſæ.
Matt. 24. 23.

4 Quid ſingulus quiſque noſtrum? Putamuſne in nobis quempiam eſſe, cui aptari queat quod dicitur: Quid dixi in nobis? Ego autem & de quovis intra Eccleſiam conſtituto ſi quis hoc quærat non omninò reprehendendum cenſuerim. Nec enim una unius ratio eſt, atque multorum. Denique non propter animam unam, ſed propter multas in unam Eccleſiam colligendas, in unicam adſtringendas ſponſam, Deus tam multa & fecit & pertulit, cùm operatus eſt ſalutem in medio terræ. Chariſſima illa eſt una uni, non adhærens alteri ſponſo, non cedens alteri ſponſæ. Quid iſta non audeat apud tam ambitioſum amatorem? Quid non ab illo ſperet, qui ſe quæſivit è cœlo, vocavit à finibus terræ? Nec modo quæſivit, ſed acquiſivit. Adde & de modo acquiſitionis in ſanguine acquiſitoris. Aliàs verò (ut aſſolet) propterea magis præſumit, quoniam proſpiciens in futurum non ignorat, quòd Dominus ſe opus habet. Quæris ad quid? *Ad videndum in bonitate electorum ſuorum, ad lætandum in lætitia gentis ſuæ, ut laudetur cum hæreditate ſua*. Nec parum hoc opus exiſtimes: nullum, dico tibi, remanebit opus perfectum, ſi hoc nutarit. Nonne de ſtatu & conſummatione Eccleſiæ finis omnium pendet? Tolle hanc, & fruſtra inferior iſta creatura revelationem filiorum Dei expectat. Tolle hanc, & neque Patriarchæ, neque Prophetæ aliqui conſummabuntur, cùm Paulus aſſerat, Deum ita providiſſe pro nobis, *ut ſine nobis conſummarentur*. Tolle hanc, & ipſa Sanctorum Angelorum pro imperfectione ſui numeri gloria claudicabit, nec Dei civitas de ſui integritate gaudebit.

Singulis id competit.
Sponſæ apud ſponſum quanta fiducia.
Pſal. 105. 5.
Deus ad complementum ſuæ gloriæ nobis quodam modo opus habet.
Hebr. 11. 40.

5 Undè ergo implebitur propoſitum Dei, & myſterium voluntatis ejus, magnumque illud pietatis ſacramentum? Undè poſtremò dabis mihi infantes & lactentes, quorum ex ore laudem ſuam perficiat Deus? Cœlum non habet infantes, habet Eccleſia, quibus & dicit: *Lac vobis potum dedi, non eſcam*. Et hi ad laudem quaſi complendam à Propheta invitantur, dicente; *Laudate pueri Dominum*. Tu putas Deum noſtrum totam habiturum ſuæ gloriæ laudem, donec veniant qui in conſpectu Angelorum pſallant ſibi: *Lætati ſumus pro diebus quibus nos humiliaſti, annis quibus vidimus mala*. Hoc genus lætitiæ cœli neſcierunt, niſi per Eccleſiæ filios: hoc nemo unquam lætatur, qui numquam non lætatur. Opportunè poſt triſtitiam gaudium ſubit, poſt laborem quies, poſt naufragium portus. Placet cunctis ſecuritas, ſed ei magis qui timuit. Jucunda omnibus lux, ſed evadenti de poteſtate tenebrarum jucundior. Tranſiſſe de morte ad vitam, vitæ gratiam duplicat. Pars mea hæc in cœleſti convivio, & ſeorſum ab ipſis ſpiritibus beatis. Audeo dicere expertem meæ beatitudinis ipſam beatam vitam, niſi ſi dignetur fateri, quòd per charitatem ea in me fruitur, & per me. Aliquid ſanè videtur etiam perfectioni illi acceſſiſſe ex me, neque hoc parum. Denique gaudent Angeli ad pœnitentiam peccatoris. Quòd ſi deliciæ Angelorum lachrymæ meæ, quid deliciæ? Omne opus ipſorum laudare Deum: ſed deeſt laudi ſi deſint qui dicant? *Tranſivimus per ignem & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium*.

Pſal. 8. 3.
1. Cor. 3. 2.
Pſal. 112. 1.
Pſal. 89. 15.
Læta gratiora ſunt expertis triſtia.
Cœleſti beatitudo Angelorum ex noſtra.
Luc. 15. 10.
Pſal. 65. 12.

6 Felix proindè in ſua univerſitate Eccleſia, cujus

a Sic mſſ. Horſtius addit, *teſtimonium conſcientiæ noſtræ*, quæ nihil ad hunc locum.

omnis gloriatio impar eſt cauſæ, non pro his tantùm quæ illi jam facta ſunt, ſed pro his quoque quæ de illa adhuc oportet fieri. Nam & de meritis quid ſollicita ſit, cui de propoſito Dei firmior ſuppetit ſecuriorque gloriandi ratio? Non poteſt ſeipſum negare Deus, neque non facere quæ jam fecit, ut ſcriptum eſt, qui fecit quæ futura ſunt. Faciet, faciet, nec deerit ſuo propoſito Deus. Sic non eſt quod jam quæras, quibus meritis ſperemus bona, præſertim cùm audias apud Prophetam: *Non propter vos, ſed propter me ego faciam, dicit Dominus.* SUFFICIT AD MERITUM ſcire quod non ſufficiant merita. Sed UT AD MARITUM ſatis eſt, de meritis non preſumere: ſic carere meritis, ſatis ad judicium eſt. Porrò infantium renatorum neminem carere meritis, ſed Chriſti habere merita. Quibus ſe tamen indignos reddunt; ſi ſua jungere non nequiverint, ſed neglexerint: quod quidem periculum jam adultæ ætatis eſt. MERITA proindè habere cures; habita, data noveris; fructum ſperaveris, Dei miſericordiam: & omne periculum evaſiſti paupertatis, ingratitudinis, præſumptionis. Perniciosa paupertas, penuria meritorum: præſumptio autem ſpiritus, fallaces divitiæ. Et ideò divitias & paupertates ne dederis mihi Domine, ait Sapiens. Felix Eccleſia, cui nec merita ſine præſumptione, nec præſumptio abſque meritis deeſt. HABET UNDE PRÆSUMAT ſed non merita: habet merita, ſed ad promerendum, non ad præſumendum. Ipſum non præſumere, nonnè promereri eſt? Ergo eo præſumit ſecurius, quo non præſumit: & non eſt quod confundatur in verbo gloriæ, cui multa materies gloriandi. Miſericordiæ Domini multæ, & veritas ejus manens in æternum.

Quaſi fidelium merita. — Iſa. 46. — Ezech. 36. 22. — Merita Chriſti noſtra jungenda. — Tela periculi a meritorum. — Prov. 30. 8. — Merita noſtra non ſunt præſumptionis materia.

7 Quidni glorietur ſecura, in cujus teſtimonium gloriæ miſericordia & veritas obviaverunt ſibi? Sive igitur dicat, *Dilectus meus mihi*; ſive dicat, *Expectans expectavi Dominum, & intendit mihi*; ſive etiam *Dominus ſollicitus eſt mei*; vel ſi quæ ſunt ejuſmodi voces aliæ atque aliæ, quæ divinum quemdam affectum ac ſingularem favorem erga aliquid ſimiliter exprimere videantur: nihil horum à ſe alienum putabit, cui ratio præſumendi Domini conſtitutio eſt, præſertim cùm non alteram videat ſponſam, alteramve Eccleſiam, cui poſſint fieri quæ non poſſunt non fieri. Ergo de Eccleſia patet, quod in nullo illa omnia ſibi aptare verebitur. De una anima quæritur etiam, ſi ſit ſpiritualis & ſancta, liceatne illi ullo modo audere in talibus. Neque enim prærogativas omnes unius illius catholicæ multitudinis, ob quam omnia fiunt, una de multitudine arrogabit ſibi, quantalibet emineat ſanctitate. Et ideò difficilius, ut ſentio ego, invenietur (ſi tamen invenietur) quomodo poſſit licere. Undè neceſſarium reor, alio iſtud ſermone tentari, nec modo ingredi vias ſcrupuloſæ diſputationis, quarum adhuc exitum ignoramus, niſi prius ſuper verbo abſcondito oratum fuerit ad eum, qui aperit, & nemo claudit, Sponſum Eccleſiæ Jeſum-Chriſtum Dominum noſtrum, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Pſal. 84. 11. — Pſal. 39. 2. — Ibidem 18. — An quod Eccleſiæ, etiam conveniat animæ ſanctæ.

SERMO LXIX.

Qualiter omnis altitudo, ſe extollens adverſus ſcientiam Dei, dejicitur. De adventu & manſione Patris & Verbi apud animam diligentem, & de familiaritate, quæ indè inter Deum & animam contrahitur.

Cant. 2. 16. 1 D*ilectus meus mihi, & ego illi.* Hanc vocem univerſali Eccleſiæ ſermo ſuperior aſſignavit, propter factas ſibi à Deo promiſſiones vitæ ejus, quæ nunc eſt, pariter & futuræ. De anima propoſita quæſtio eſt: quia non poteſt ſibi arrogare una quod univerſitas audeat, nec aliquo modo ad ſe trahere illam. Si non licet, referamus proindè oportet ita ad Eccleſiam, ut nullatenus ad perſonam; nec modo hanc, ſed & reliquas voces ſimiles huic, loquentes grandia, verbi gratia: *Expectans expectavi Dominum, & intendit mihi*; & ſi quas alias ſermo ſuperior perſtrinxit. Quod ſi quis licere putat, ego non abnuo: ſed intereſt, cui; non enim cuicumque. Prorſus habet Eccleſia Dei ſpirituales ſuos, qui non modo fideliter, ſed & fiducialiter agant in eo, cum Deo quaſi cum amico loquentes, teſtimonium illis perhibente conſcientia gloriæ ejus. Quinam illi ſint, id quidem penes Deum: tu verò audi, qualem te eſſe oporteat, ſi talis vis eſſe. Quod tamen dixerim, non quaſi expertus, ſed quaſi experiri cupiens. DA MIHI ANIMAM nihil amantem præter Deum & quod propter Deum amandum eſt: cui vivere Chriſtus non tantùm ſit, ſed & diu jam fuerit; cui ſtudii & otii ſit providere Dominum in conſpectu ſuo ſemper; cui ſollicitè ambulare cum Domino Deo ſuo, non dico magna, ſed una voluntas ſit, & facultas non deſit: da, inquam, talem animam, & ego non nego dignam Sponſi cura, majeſtatis reſpectu, dominantis favore, ſollicitudine gubernantis: & ſi voluerit gloriari, non erit inſipiens: tantùm ut qui gloriatur, in Domino glorietur. Ita in quo multi audent, audet & unus, ſed alia ratione.

Convenire hæc etiam cuilibet animæ piæ. — Pſal. 39. 2. — TOM. IV. — Anima pia & ſpiritualis qua.

2 Nempè ſanctam multitudinem cauſæ ſupradictæ fidentem faciunt, ſanctam animam duplex quædam ratio. Primò quidem quòd habeat in natura ſimpliciſſima Sponſi divinitas quaſi unum reſpicere multos, & quaſi multos unum. Nec ad multitudinem multus erit, nec ad paucitatem rarus; nec ad diverſitatem diviſus, nec reſtrictus ad unum; nec anxius ad curas, nec perturbatus ſeu turbulentus ad ſollicitudines. Sic ſanè uni intentus, ut non detentus; ſic pluribus, ut non diſtentus. Deindè quod ut probare ſuaviſſimum, ita rariſſimum* probaſſe eſt; tanta eſt dignatio Verbi, tanta benevolentia Patris Verbi erga benè affectam & benè compoſitam animam, (quod quidem ipſum Patris munus, & Verbi opus eſt:) ut quam ſua tali benedictione prævenerint & præparaverint ſibi, ſua quoque dignentur præſentia, & ita, ut non modo ad eam veniant, ſed etiam manſionem apud eam faciant. Non enim ſufficit exhiberi, niſi & copiam ſui præbeant. Quid eſt venire ad animam Verbum? Erudire in ſapientia. Quid eſt Patrem venire? afficere ad amorem ſapientiæ, ut dicere poſſit, quia amatrix facta ſum formæ illius. Patris diligere eſt: & ideò Patris adventus ex infuſa dilectione probatur. Quid faceret eruditio abſque dilectione? Inflaret. Quid abſque eruditione dilectio? erraret. Denique errabant, de quibus dicebatur: *Teſtimonium illis perhibeo; quòd zelum Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam.* Non decet ſponſam Verbi eſſe ſtultam: porrò elatam Pater non ſuſtinet. Pater enim diligit Filium, & omnem altitudinem extollentem ſe adverſus ſcientiam Verbi, ſemper in promptu habet dejicere atque deſtruere, ſive immittendo zelum, ſive intendendo: quorum alterum miſericordiæ, alterum judicii. Utinam in me omnem extollentiam comprimat, immò dejiciat, & ad nihilum redigat, non accenſus furor, ſed infuſus amor! Utinam diſcam non ſuperbire, ſed unctione potius, quàm ultione magiſtra? *Domine ne in furore tuo arguas me*, ſicut Angelum extollentem ſe in cœlo: *neque in ira tua corripias me*, ſicut hominem in paradiſo. Ambo iniquitatem meditati ſunt, altitudinem affectantes, ille potentiæ, iſte ſcientiæ. Denique credidit inſipiens mulier pollicenti, ſed ſeducenti: *Eritis ſicut dii, ſcientes bonum & malum.* Jam ſe ſe autè ſeduxerat, cui perſuaſerat ſimilem fore Altiſſimo. Nam qui ſe putat aliquid eſſe, cùm nihil ſit, ipſe ſe ſeducit.

*Fiducia animæ ſanctæ duplici ratione nixa. — Deus ita eſt uni intentus, ac multis. — *al. mundiſſimum charisſimum. — Verbum ſcientiam, Pater infundit amorem. — Joan. 14. 23. — Sap. 8. 2. — Dilectionis & eruditionis neceſſaria copula. — Rom. 10. 2. — Zelus intentus, & zelus immiſſus. — *Angeli & hominis caſus ex ſuperbia. — Gen. 3. 5. — Iſa. 14. 14. — Gal. 6. 3.*

3 Verùm utraque altitudo dejecta eſt, ſed in homine mitius, judicante ita illo, qui omnia facit in pondere & menſura. Nam Angelo in furore punito, immò damnato, homo iram tantùm ſenſit, & non furorem. Nempè cùm iratus fuit, miſericordiæ recordatus eſt. Propter hoc ſemen ejus filii iræ & non furoris, uſque in hodiernum diem. Si non naſcerer filius iræ, non opus eſſet renaſci: ſi furoris filius naſcerer; aut non contigiſſet, aut non profuiſſet renaſci. Vis videre furoris filium? Si vidiſti ſatanam tamquam fulgur cadentem de cœlo, quod eſt in impetu furoris præcipi-

Homo mitius Angelo punitur. — Iræ Dei & furoris diſcrimen.

TOM. IV.

recordatus miſericordiæ ſuæ: quia cùm iratus fuerit, miſericordiæ recordabitur, non cùm jam uſque ad furorem exarſerit. Væ filiis diffidentiæ! his quoque qui ex Adam ſunt, qui nati iræ filii, ipſi ſibi iram in furorem, virgam in baculum, immò in malleum diabolica obſtinatione convertunt. Denique *theſaurizant ſibi iram in die iræ*. Ira autem accumulata, quid niſi furor? Peccaverunt peccatum diaboli, & diaboli ſententia percelluntur. Væ etiam, quamvis mitius, quibuſdam filiis iræ, qui nati in ira, non expectaverunt renaſci in gratia. Nempè mortui in quo & nati, iræ filii permanebunt. Iræ dixerim, non furoris: quia ut piiſſimè creditur, & humaniſſimè gemitur, mitiſſimæ [a] ſunt pœnæ totum quo addicti ſunt aliundè trahentium.

Rom. 2. 5.

Infantium ſine baptiſmo decedentium pœna quelis.

A B

4 Ergo in furore diabolus judicatus eſt, quia inventa eſt iniquitas ejus ad odium: hominis autem ad iram, & ideò in ira corripitur. Ita omnis altitudo contrita eſt, & quæ inflat, & quæ præcipitat, Patre nimirum zelante pro Filio. Utrobique ſiquidem injuria Filii eſt, & de uſurpata potentia adverſus virtutem Dei, quæ ipſe eſt; & de præſumpta ſcientia aliundè quam à ſapientia Dei, quæ nihilominus ipſe eſt. Domine quis ſimilis tibi? Quis niſi ſplendor & figura ſubſtantiæ tuæ? Quis niſi imago tua? Solus in forma tua, ſolus non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem tibi altiſſimus Altiſſimi Filius. Quomodo non æqualis? Etiam unum eſtis ipſe & tu. Sedes illi à dextris tuis, non ſub pedibus. Quo pacto audet quis pervadere locum Unigeniti tui? Præcipitetur. Ponit ſibi ſedem in excelſo: ſubvertatur cathedra peſtilentiæ. Item quis docet hominem ſcientiam? Nonnè tu, ò clavis David, aperiens cui vis, & cui vis claudens? Et quomodo ſine clave ad theſauros ſapientiæ & ſcientiæ introitus, immò irruptio tentabatur? Qui non intrat per oſtium, ille fur eſt & latro. Petrus ergo intrabit, qui claves accepit: non tamen ſolus: nam & me ſi voluerit introducet, aliumque excludet quem fortè voluerit, in ſcientia & poteſtate ſibi data deſuper.

Peccatum Adæ & dæmonis in Filium.
V. ſerm. 1. de Adventu.

Philip. 2. 6.

Scientia non quærenda niſi per Verbum.

C

5 Et hæ claves quæ? Poteſtas aperiendi & claudendi, atque inter excludendos & admittendos diſcretio. Et non in ſerpente theſauri, ſed in Chriſto. Et ideò non potuit dare ſcientiam ſerpens, quam non habuit: ſed qui habuit, dedit. Nec enim ipſe potuit habere poteſtatem, quam non accepit: ſed qui accepit, habuit. Dedit Chriſtus, accepit Petrus, nec inflatus de ſcientia, nec præcipitandus de potentia. Quare? Quia in neutra extollit ſe adverſus ſcientiam Dei, qui nihil horum præter Dei ſcientiam affectavit: ſicut ille qui doloſè egit in conſpectu ejus, ut inveniatur iniquitas ejus ad odium. Quomodo denique præter ſcientiam Dei, qui ſe ſcribit Apoſtolum Jeſu-Chriſti ſecundùm præſcientiam Dei Patris? Et hæc dicta ſint pro eo quod incidit de zelo Dei, quem intendit in prævaricantes Angelum hominemque (nam in ambobus reperit pravitatem:) qualiter videlicet in ira & in furore ſuo deſtruxerit omnem altitudinem, extolentem ſe adverſus ſcientiam Dei.

Claves Chriſti Petro datæ, quæ.

D

Matt. 16. 19.
Pſal. 35. 3.

1. Pet. 1. 2.
Zelus intentus.

E

6 Nunc jam recurrendum ad zelum miſericordiæ, ideſt qui non intenditur, ſed qui immittitur: quoniam qui intenditur (ut jam diximus) judicii eſt, & ſatis nos terruit ex memoratis exemplis tam graviter punitorum. Propterea ibo ego mihi ad locum refugii à facie furoris Domini ad illum utique pietatis zelum ſuaviter ardentem, efficaciter expiantem. Numquid non expiat charitas? Et potenter. Legi quòd operiat multitudinem peccatorum. Sed dico: numquid non idonea eſt ſeu ſufficiens ad dejiciendam humiliandamque omnem extollentiam oculorum & cordis? Et maximè: nam non extollitur, non inflatur. Si ergo Dominus Jeſus dignetur venire ad me, vel potius in me, non in zelo furoris, & ne in ira quidem, ſed in charitate & ſpiritu manſuetudinis, æmulans me Dei æmulatione (quid enim ita Dei, ut charitas? nempè & Deus eſt:) ſi inquam, in iſta venerit, in hoc cognoſcam, quòd non ſit ſolus, ſed venerit etiam Pater ſuus cum eo. Nam quid æquè paternum? Propter hoc nempè, non Pater Verbi tantùm, ſed & Pater miſericordiarum eſt appellatus, quòd innatum habeat miſereri ſemper & parcere. SI SENSERO aperiri mihi ſenſum, ut intelligam Scripturas; aut ſermonem ſapientiæ quaſi ebullire ex intimis, aut infuſo lumine deſuper revelari myſteria, aut certè expandi mihi quaſi quoddam largiſſimum cœli gremium, & uberiores deſurſum influere animo meditationum imbres; non ambigo ſponſum adeſſe. Verbi ſiquidem hæ copiæ ſunt, & de plenitudine ejus iſta accipimus. QUOD SI ſe pariter infuderit humilis quædam, ſed pinguis imimæ adſperſionis devotio, ut amor agnitæ veritatis neceſſarium quoddam odium vanitatis in me generet & contemptum, ne fortè aut ſcientia inflet, aut frequentia viſitationum extollat me: tunc prorſus paternè ſentio agi mecum, & Patrem adeſſe non dubito. Si autem perſeveravero huic dignationi dignis ſemper (quod in me eſt) affectibus & actibus reſpondere, & gratia Dei apud me vacua non fuerit: etiam manſionem apud me faciet tam Pater enutriens, quàm Verbum erudiens.

Zelus immiſſus.

F

1. Pet. 4. 8.

A

2. Cor. 1. 3.
Patris & Verbi præſentia in nobis, unde colligenda.

B

7 Quanta putas ex hac manſione inter animam & Verbum familiaritatis gratia oriatur, quanta de familiaritate ſequatur fiducia? Non eſt (ut opinor) quod jam talis anima dicere vereatur, *Dilectus meus mihi*; quæ ex eo quod ſe diligere, & vehementer diligere ſentit, etiam diligi nihilominus vehementer non ambigit, ac de ſua ſingulari intentione, ſollicitudine, cura, opera, diligentia, ſtudioque, quo inceſſanter & ardenter invigilat, quemadmodum placeat Deo, æquè hæc omnia in ipſo indubitanter agnoſcit recordans promiſſionis ejus: *In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis*: niſi quod redhibitionem gratiæ prudens ſponſa ad ſuam magis cauta eſt trahere partem, ſciens ſe potius præventam à dilecto. Indè eſt quòd illius operam præfert: *Dilectus*, inquiens, *meus mihi, & ego illi*. Ergo ex propriis quæ ſunt penes Deum agnoſcit, nec dubitat ſe amari quæ amat. Ita eſt. AMOR DEI amorem animæ parit, & illius præcurrens intentio intentam animam facit, ſollicitudoque ſollicitam. Neſcio enim qua vicinitate naturæ, cùm ſemel revelata facie gloriam Dei ſpeculari anima poterit, mox illi ſe conformari neceſſe eſt, atque in eamdem imaginem transformari. Igitur qualem te paraveris Deo, talis oportet appareat tibi Deus. Cum ſancto ſanctus erit, & cum viro innocente innocens erit. Quidni æquè & cum amante amans, & cum vacante vacans, & cum intento intentus, & ſollicitus cum ſollicito?

C

Amor Dei amati eſt indicium Dei amantis.

Matt. 7. 2.

D

Pſal. 17. 26.

8 Denique ait: *Ego diligentes me diligo, & qui manè vigilaverint ad me, invenient me*. Vides quomodo non ſolùm de amore ſuo certum te reddat, ſi quidem tu ames illum: ſed etiam de ſua ſollicitudine, quam pro te gerit, ſi te cenſerit ſollicitum ſui. Vigilas tu? vigilat & ipſe. Conſurge in nocte in principio vigiliarum tuarum, accelera quantumvis etiam ipſas anticipare vigilias: invenies eum, non prævenies. Temerè in tali negotio vel prius aliquid tribuis tibi, vel plus: & magis amat, & antè. Si hæc omnia ſcit, immò quia ſcit; miraris quòd illa majeſtatem, quaſi cætera non curantem, ſoli ſibi intendere glorietur, cui ſoli ipſa, poſtpoſitis curis omnibus, tota ſe devotione cuſtodit? Sermo finem deſiderat: ſed unum dico ſpiritualibus qui in vobis ſunt, mirum quidem, ſed verum: animam Deum videntem haud ſecus videre, quàm ſi ſola videatur à Deo. Ea ergo fiducia dicit illum intendere ſibi, ſeque illi, nihil præter ſe & ipſum videns. Bonus es, Domine, animæ quærenti te! occurris, amplecteris, ſponſum te exhibes, qui Dominus es, immò qui es ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Prov. 8. 17.

E

Dei amor prævenit & ſuperat noſtrum.

F

a Eadem eſt doctrina Auguſtini in lib. de peccatorum meritis cap. 28. ubi parvulos, ſine baptiſmo de corpore exeuntes, in damnatione omnium mitiſſima futuros ſcribit. Idem in lib. 5. contra Julianum cap. 11. Item Fulgentius in lib. 1. de veritate prædeſtinationis cap. 14. & de incarnatione cap. 17. His adde Patricii abbatis Habendonenſis epiſtolam, tom. 5. Spicilegii pag. 437.

SERMO LXX.

Undè ſponſus dilectus *dicatur ; & de veritate, manſuetudine & juſtitia, cæteriſque virtutibus, quæ ſunt* lilia, *inter quæ paſcitur.*

Cant. 2. 16. 1 D*ilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia.* Quis huic jam imputet præſumptioni vel inſolentiæ, ſi ſe dicat iniiſſe ſocietatem cum illo, qoi paſcitur inter lilia? Etiamſi inter ſidera paſceretur, eo ſolo quòd paſceretur, neſcio quid magnum videri poſſit cùm ejuſmodi amicitias ſeu familiaritatem habere. Aliquid prorſus ignobile & humile ſonat, paſci. Nunc vero cùm & paſci inter lilia perhibetur, dejectiunis adjectio longius amovet & propulſat temeri-
Matth. 6. 30. tatis notam. Quid enim ſunt lilia? Juxta verbum Domini, fœnum, quud hodiè eſt, & cras in clibanum mittitur. Quantus eſt iſte qui fœno paſcitur, quaſi unus agnorum aut vitulorum? Et agnus planè & vitulus ſaginatus. Sed tu fortè vigilantius advertiſti, non pabulum hoc loco deſignari, ſed locum; nec enim dictum eſt, liliis eum paſci, ſed, *inter lilia*. Eſto. Non fœnum comedit ut bos; in fœnu tamen verſari, & ſuper fœnum diſcumbere inſtar unius de turba, quid eminentiæ habere poteſt? Quid verò gloriæ huic, habere dilectum illum qui hoc egerit? Et ſecundùm litteram quidem ſponſæ verecundia & cautela prudentiæ ejus in loquendo ſatis apparet, utique diſponentis ſermones ſuos in judicio, & rerum gloriam verborum modeſtia temperantis.

Christus factus dilectus in humilitate. 2 Aliàs autem non ignurat unum eſſe, & qui paſcitur, & qui paſcit; inter lilia commorantem, & regnantem ſuper ſidera. At libentius humilia dilecti memorat, propter humilitatem quidem, ut dixi: magis autem quod eainde cœpit eſſe dilectus, ex qoo & paſci. Nec modo exindè, ſed indè. Nam qui in altiſſimis eſt Dominus, in imis eſt dilectus; ſuper ſidera regnans & inter lilia amans. Amabat & ſuper ſidera, quia nuſquam & numquam potuit non amare, quia amor eſt: ſed donec ad lilia deſcendit, & paſci inter lilia compertus eſt, nec amatus eſt, nec factus dilectus. Quid? Non eſt amatus Patriarchis & Prophetis? Eſt: ſed non prius quàm viſus eſt & ab ipſis inter lilia paſci. Neque enim non viderunt, quem præviderunt: niſi ita quis abſque ſpiritu ſit, ut videntem in ſpirito, pu-
1. Reg. 1. 9. tet videre nihil. Undè ergo Videntes (nam ſic Prophetæ appellati ſunt) ſi nihil viderunt? Indè eſt, quòd voluerunt videre, quem non viderunt. Nec enim poteraot velle videre in corpore, quem in ſpiritu non vidiſſent. Sed dico: Numquid omnes Prophetæ? Quaſi umnes videre voluerrut, aut fuerit omnium fides. Sed enim qoi viderunt, aut Prophetæ fuerunt, aut Pro-
Videre per fidem. phetis acquieſcentes. Et credidiſſe enim, vidiſſe eſt. Non modo namque qui per propheriæ ſpiritum, ſed & qui per fidem videt, ſi quis ipſum quoque dicat videre in ſpiritu, mihi non videtur errare.

3 Ita ergo quod ad lilia deſcendere, & inter lilia paſci dignatus eſt is qui omnes paſcit, dilectum fecit illom, quia non potuit antè diligi, quàm agnoſci. Ac per huc cum de dilecto facta eſt mentio, pulchrè & illud memoratum eſt, quud dilectionis & agnitionis ex-
Refectio inter lilia quid. ſtitit cauſa. Quærenda in ſpiritu refectio hæc inter lilia: nam corpoream cogitare ridiculum eſt. Quin ipſa lilia ſpiritualia (ſiquidem potuerimus) demonſtranda à nobis erunt. Puto hoc quoque dicere nos oportebit, ondè inter lilia paſcatur Dilectus, liliiſne ipſis, an aliis inter lilia reconditis herbis vel floribus? Et in his illud mibi difficilius apparet, quod paſci, non paſcere perhibetur. Nam quia paſcat dubium oon eſt, nec enim indignum ei: at paſci indigentiam ſonat, & ne ſpiritualiter quidem ſine injuria majeſtatis facilè illi poſſe aſſignari videtur. Nec ego ſanè recordor uſque modo advertiſſe me in huc Cantico paſtum uſpiam perhiberi, eùm paſcentem puto recordemini & vos me-
Cant. 1. 6. cum. Deniqoe poſtulavit ſibi aliquandu demonſtrari, ubi in meridie paſceret & cubaret. Et nunc quidem

A (quod needum diacrat) perhibet paſci, ſed non ſimiliter poſtolat locum indicari ſibi; ſed ipſa iudicat, aſſignans, *inter lilia*. Novit hoc, illud non novit: quia æquè præſto eſſe non poteſt quod ſublime & in ſublimi eſt, & quod humile & ſuper terram. Sublime opus, ſublimis & locus: nec acceſſus ad eum uſque adhuc vel ipſi ſponſæ.

4 Et ideò ſemetipſum exinanivit uſque ad huc, ut paſceretur ipſe omnium paſtor; & inventos eſt inter lilia, & viſus ab Eccleſia, adamatus eſt ab inope pauper factus dilectus propter ſimilitudmem. Non ſolùm Pſal. 44. 5.
autem, ſed & propter veritatem, & manſuetudinem, Sponſus undè tantum ſibi conciliaverit amorem.
& juſtitiam: quod per eum ſcilicet promiſſiones adim-
B pletæ ſuut, quòd iniquitates remiſſæ ſunt, quòd ſuperbi dæmones una cum principe ſuo judicati ſunt. Talis ergo apparuit qui meritò amaretur, verax pro ſe, mitis hominibus, juſtus pro buminibus. O verè amandum & totis medullis cordis amplectendum Sponſum! Quid jam cunctetur Eccleſia totam ſe tota devotione committere tam fido redditori, tam pio indultori, tam juſto propugnatori? Porrò præmiſerat Propheta, dicens: *Specie tua & pulchritudine tua intende proſperè*.
Undè ſpecies hæc & pulchritudo? Puto ex liliis. Quid Ibidem.
lilio ſpecioſius? ſic nibil ſormoſius Spunſo. Quæ ſunt Lilia ſponſi quæ?
ergo illa lilia, è qoibus ſpecies decoris ejus? *Procede*, inquit, *& regna propter veritatem, & manſuetudinem,*
C *& juſtitiam*. Lilia ſuot, lilia, inquam, orta de terra, nitentia ſuper terram, eminentia in floribus terræ, fragrantia ſuper odorem aromatom. Ergo inter hæc lilia Sponſus, & omninò ex his ſpecioſus & pulcher. Aliàs
enim (quod quidem ad carnis infirma ſpectat) non Iſa. 53. 2.
erat ei ſpecies neque decor.

5 Bonum autem lilium veritas, candore conſpicuum; 1. Lilium veritas.
odore præcipuum; denique candor eſt lucis æternæ,
ſplendor & figura ſubſtantiæ Dei. Lilium planè, quod Sap. 7. 26.
ad novam benedictionem terra noſtra produxit, & pa- Luc. 2. 32.
ruit antè faciem omnium populorum, lumen ad revelationem gentium. Donec ſub maledicto fuit terra,
ſpinas & tribulos germinavit. At nunc veritas de ter- Pſal. 84. 12.
D ra orta eſt Domino benedicente, ſpecioſus omninò quidam flos campi, & lilium convallium. Agnoſce lilium ex candore, qui mox in ipſo exortu floris paſto-
ribus de nocte emicuit, dicente Evangelio, quia *An-* Luc. 2. 9.
gelus Domini ſtetit juxta illos, & claritas Dei circumfulſit illos. Benè Dei, quia non Angeli, ſed lilii candor. Ille aderat, ſed illud micabat ab uſque Bethleem. Agnoſce lilium & ex odore, quo & longè poſitis innotuit Magis. Et quidem ſtella apparuit: ſed eam minimè viri graves ſecuti fuiſſent, niſi intima quadam ſuaveolentia orti lilii traherentur. Et verè lilium veritas, cujus odor animat fidem, ſplendor intellectum illuminat. Leva etiam oculos nunc in ipſam perſo-
E nam Domini: qui in Evangelio loquitur: *Ego ſum ve-* Joan. 14. 6.
ritas. Et vide quàm competenter veritas lilio comparetur. Si non advertiſti, adverte de medio floris hujus qoaſi virgulas aureas prodeuntes, & cinctas candidiſſimo flore, pulchrè ac decenter diſpoſitu in coronam: & agnoſce auream in Chriſto divinitatem, humanæ coronatam puritate naturæ, ideſt Chriſtum in diademate, quo coronavit eum mater ſua. Nam in quo coronavit eum Pater ſuus, lucem habitat inacceſſibilem, nec poſſes iu ea illum interim adhuc videre. Sed de hoc aliàs.

6 Nunc verò lilium veritas eſt; eſt & manſuetudo. 2. Lilium manſuetudo.
Et benè lilium manſuetudo, habens innocentiæ can-
dorem, & odorem ſpei, *quoniam ſunt reliquiæ*, inquit, Pſal. 36. 37.
F *homini pacifico*. Bonæ ſpei vir manſuetus, nec minus etiam in præſenti lucidum qooddam vitæ eſt ſocialis exemplar. An non lilium, quæ lucet officio, redolet ſpe? Adde quòd ſicut veritas de terra orta eſt, ita &
Manſuetudo. Niſi quis dubitet ortum de terra Agnum Pſal. 84. 12. Iſa. 16. 1.
dominatorem terræ, illum agnum, qui ad occiſionem Iſa. 53. 7.
ductus eſt, & oon aperuit os ſuum. Nec tantùm manſuetudo ſeu veritas de terra orta eſt, ſed & juſtitia, Propheta dicente: *Rorate cœli deſuper, & nubes pluant juſtum; aperiatur terra, & germinet ſalvatorem, &*
juſtitia oriatur ſimul. Quòd autem juſtitia lilium ſit, 3. Lilium juſtitia.
recordamini de Scriptura, quia juſtus *germinabit ſicut* Oſee. 14. 6.

TOM. IV. *lilium, & florebit in æternum antè Dominum*. Nequa-
quam lilium hoc hodiè eſt, & cras in clibanum mit-
titur, quia in æternum florebit. Et florebit antè Do-
Pſal. 111. 7. minum, cujus in memoria æterna erit juſtus, & ab
auditione mala non timebit, illa ſcilicet auditione,
qua in clibanum ignis peccatores ire jubentur. Porrò
hujus lilii candor cui non ſplendet, niſi cui non pla-
cet? Denique ſol eſt, ſed non ille, qui oritur ſuper
Sap. 5. 6. bonos & malos. Neque enim qui dicturi ſunt, *Sol
juſtitiæ non ortus eſt nobis*, lucem illius quandoque vi-
Malac. 4. 2. derunt. Viderunt autem quotquot audierunt: *Vobis qui
timetis Deum, orietur Sol juſtitiæ*. Ergo candor hujus
lilii apud juſtos; fragrantia etiam uſque ad iniquos
diffunditur, etſi non in bonum ipſis. Denique audi-
2 Cor. 2. 15. vimus juſtos dicentes, quia *Chriſti bonus odor ſumus
in omni loco*: ſed *aliis quidem odor vitæ in vitam, aliis*
Juſtorum opinio malis placet, non opus. *odor mortis in mortem*. Quis, vel ſceleratiſſimus, ju-
ſti non probet opinionem, quamvis non amet opus?
Et beatus, ſi ſe non judicat in eo quod probat. Ju-
dicat autem probans bonum, & non amans: ideoque
non beatus planè, ſed miſer, proprio condemnatus ju-
dicio. Quid eo miſerius, cui odor vitæ, non vitæ,
ſed mortis nuntius eſt? Immò nec nuntius quidem,
ſed bajulus.

7 Sunt multa apud Sponſum & alia lilia præter hæc,
quæ ea Propheta inciderunt nobis, veritatem loquor,
& manſuetudinem, & juſtitiam; nec erit difficile jam
cuilibet veſtrum ſimilia reperire per ſemetipſum in hor-
to tam delicioſi ſponſi. Abundat & ſuperabundat ta-
Tot lilia ſponſi, quot virtutes & ſancta. libus: quis illa enumeret? Nempè quot virtutes, tot
lilia. Quis finis virtutum apud Dominum virtutum?
Quòd ſi plenitudo virtutum in Chriſto; & liliorum.
Et fortaſſis propterea ipſe ſe lilium appellavit, quòd
totus verſetur in liliis, & omnia quæ ipſius ſunt, li-
lia ſint: conceptio, ortus, converſatio, eloquia, mi-
racula, ſacramenta, paſſio, mors, reſurrectio, aſcen-
ſio. Quid horum non candidum, & non ſuaviſſimè re-
dolens? Tanta denique in conceptione reſulſit ſuperni
luminis claritas de ſupervenientis abundantia Spiritus,
ut ne ipſa quidem Virgo ſancta ſuſtinuiſſet, ſi non
ſibi obumbratum foret a virtute Altiſſimi. Porrò or-
tum candidavit incorrupta virginitas Matris, conver-
ſationem innocentia vitæ, eloquia veritas, miracula
puritas cordis, ſacramenta pietatis arcanum, paſſio-
nem patiendi voluntas, mortem libertas non morien-
di, reſurrectionem Martyrum fortitudo, aſcenſionem
exhibitio promiſſionum. Quàm bonus fidei odor in
his ſingulis, noſtra quidem, qui candorem non vidi-
mus, tempora & viſcera replens. Et *beati qui non*
Joan. 20. 29. Odor fidei quid in nobis operetur. *viderunt, & crediderunt*. Pars mea in his odor vi-
tæ, qui procedit ea ipſis. Is infuſus naribus meis apto
quodam fidei inſtrumento; & quidem copioſius pro
multitudine liliorum ſanè & exilium levat, & patriæ
deſiderium aſſiduè innovat in viſceribus meis.

Joan. 1. 34. Lilia noſtra pauca & rara. 8 Habent lilia & aliqui ſodalium ſponſi, ſed non
copiam. Omnes enim ad menſuram Spiritum accepe-
runt, ad menſuram virtutes & dona; ſolus ille non
habet modum, qui habet totum. Aliud eſt lilia ha-
bere, aliud nonniſi lilia habere. Quem dabis mihi de
filiis captivitatis adeò innocentem & ſanctum, qui to-
tam terram ſuam floribus occupare potuerit, & iſtiuſ-
Job. 25. 24. modi floribus? Nec infans certè unius diei ſine ſorde
eſt ſuper terram. Magnus eſt qui tria vel quatuor li-
lia ædificare potuerit in terra ſua, in tanta denſitate
ſpinarum & tribulorum, quæ ſunt germina invetera-
ta maledictionis antiquæ. Mecum verò, qui pauper
ſum, benè agitur, ſi unquam ab hac peſſima ſegete,
iniquitatum videlicet atque vitiorum, tantillum terræ
meæ vindicare extirpando, & extollendo ſufficiam, un-
dè unum ſaltem producere lilium poſſim, ſi fortè &
penes me paſci interdum dignetur is, qui paſcitur in-
ter lilia.

Lilia duo nobis neceſſaria. 9 At parum dixi, unum: de penuria cordis mei
os meum locutum eſt. Unum prorſus non ſufficit;
duo ad minus neceſſaria ſunt. Dico autem continen-
tiam, & innocentiam: quarum una ſine altera nec
ſalvabit. Fruſtra denique ad unam quamlibet harum

A invitabo ſponſum, qui non ad lilium, ſed *inter lilia*
paſci perhibetur. Dabo proindè operam habere lilia,
ne de ſingularitate cauſetur lilii, qui non vult niſi in-
ter lilia paſci, & ſic declinet in ira à ſervo ſuo. Po-
no itaque primam omnium innocentiam: & ſi huic
jungere continentiam quivero, divitem me putabo in
poſſeſſione liliorum. Rex ſum autem, ſi tertiam his
adjungere potero patientiam. Et quidem poſſunt ſuf- Quibus addendum & tertium.
ficere illæ: ſed quia & deficere in tentationibus poſ-
ſunt, ſiquidem *tentatio eſt vita hominis ſuper terram*: *Job. 7. 1.*
opus profectò patientia eſt, quæ utriuſque ſit quaſi tu-
tria * quædam & cuſtos. Puto ſi venerit amator ille * *al.* nutrix.
liliorum, & ita invenerit, quòd non dedignabitur
B jam paſci apud nos, & apud nos facere paſcha: ubi
illi & multa ſuavitas in duabus, & magna erit ſecu-
ritas propter tertiam. Verùm quo pacto dicatur paſci
qui paſcit omnia, poſtea videbitur. Nunc verò appa-
ret Sponſum non modò apparere inter lilia, ſed minimè
omninò extra lilia poſſe aliquando inveniri, cùm om-
ne quod de eo eſt, & ipſe ſit lilium, Sponſus Eccle-
ſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper om-
nia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO LXXI.

C *De liliis ſpiritualibus, ideſt Operibus bonis, quorum
odor recta conſcientia, color fama: & quomodo Spon-
ſus & paſcit nos, & paſcitur à nobis. Item de uni-
tate Dei Patris cum Filio, & anima ſancta cum
Deo.*

1 FInis præcedentis ſermonis, principium hujus.
Eſt ergo lilium Sponſus, ſed non lilium inter
ſpinas, quoniam non habet ſpinas qui peccatum non
fecit. Denique ſponſam proteſtatus eſt *lilium inter
ſpinas*: quoniam ſi dixerit vel ipſa, quia ſpinas non
habeat, ſeipſam ſeducit, & veritas in ea non eſt. Se
verò florem quidem & lilium profeſſus eſt, non ta-
men inter ſpinas. Magis autem, *Ego*, inquit, *flos cam-* *Cant. 2. 1.*
D *pi & lilium convallium*. Et non eſt ſpinarum mentio,
quòd ſolus ſit hominum qui opus non habeat dicere:
Converſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina. *Pſal. 31. 4.*
Ergo abſque liliis numquam eſt, qui abſque vitiis
ſemper eſt: quia totus & ſemper eſt candidus, ſpe-
cioſus forma præ filiis hominum. Tu ergo qui hæc *Pſal. 44. 3.*
audis vel legis, cura habere lilia penes te, ſi vis ha- Lilia ſpiritualia quæ
bere hunc habitatorem liliorum habitantem in te. Opus & quomodo unicuique
tuum, ſtudium tuum, deſiderium tuum: lilia eſſe pro- curanda.
teſtetur moralis quidam rerum ipſarum candor, atque
odor. Habent & mores colores ſuos, habent &
odores. Neque enim in ſpiritibus idipſum eſt color &
odor, non magis quàm in corporibus. Ergo de colore
E conſcientia conſultetur, de odore fama. *Fætere feci-* *Exod. 5. 21.*
ſtis odorem noſtrum coram Pharaone & ſervis ejus, ajunt
illi, dicentes de opinione. Porrò colorem operi tuo Color operis, intentio; odor, fama.
dat cordis intentio, & judicium conſcientiæ. Nigra
ſunt vitia, virtus candida eſt. Inter hanc atque illa,
conſcientia conſulta diſcernit. Stat ſententia Domini *Matt. 6. 22.*
de oculo nequam & lucido, quia inter candidum &
nigrum certos fixit limites, & diviſit lucem à tene-
bris. Quod ergo de corde puro & conſcientia bona
egreditur, candidum eſt, & eſt virtus: ſi autem &
bona fama ſecuta fuerit; & lilium eſt, quippè cui nec
candor lilii deſit, nec odor.

2 Porrò virtus, etſi non propterea major, pulchrior Bonum opus vitiatur ex mala conſcientia.
F tamen illuſtriorque efficitur. Quòd ſi in conſcientia
nævus fuerit, nec quod ex ea prodierit, carebit næ-
vo. Nam ſi radix in vitio; & ramus. Ac per hoc
quicquid illud ſit quod radix vitiata non abſque tra-
duce vitii ex ſe producat, verbi gratia, ſermo, actio,
oratio, etiamſi fama applaudere videatur, non eſt quòd
debeat lilium dici: quia etſi odor connivere videtur,
ſed non color. Quo pacto enim lilium cum impurita-
tis nævo? Nec ſanè fama valebit vindicare virtuti,
quod eſſe vitium convicerit conſcientia. Erit quidem
virtus contenta candore conſcientiæ, ubi ſequi non
poterit odor famæ: cæterùm odor famæ nec excuſare
ſuffi-

Fama non diluit vitium conſcientiæ. Rom. 12. 17.

ſufficiet vitium conſcientiæ decoloris. Providebit tamen ſemper (quod in ſe eſt) homo virtutis bona, non tantùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus, ut verè ſit lilium.

Candores varii. Iſa. 1. 18.

3 Sed eſt etiam candor animæ indulgentia Dei, ipſo dicente per Prophetam: *Si fuerint peccata veſtra ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur; & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana alba erunt*. Et eſt candor, quem ſibi induit is qui miſeretur in hilaritate. Etenim ſi intuearis illum, quem Propheta depingit jucundum hominem, qui miſeretur & commodat: nonne is tibi videbitur de ipſa animi jucunditate induiſſe candorem quemdam pietatis vultui pariter, & operi ſuo? Sicut è regione ſi ex triſtitia & velut ex neceſſitate quis tribuat, non candidum planè, ſed tetrum præfert manu & fronte colorem. Et ideò *hilarem datorem diligit Deus*. Numquid & triſtem? Profectò qui reſpexit ad Abel ob alacritatis candorem; avertit faciem à Cain, quia conciderat vultus [a] ejus utique à triſtitiâ & livore. Adverte qualis color triſtitiæ ſeu invidiæ ſit, qui Dei à ſe avertit aſpectum. Pulchrè & eleganter in colorando beneficio candor jucunditatis laudatus eſt voce illa Poetæ: Super omnia vultus acceſſere boni [*]. Nec modo hilaris dator, ſed & qui tribuit in ſimplicitate, diligitur à Deo. Et ſimplicitas candor eſt. Probamus à contrario; nam nævus duplicitas. Parum dixi: macula eſt. Quid duplicitas niſi dolus? Sed enim qui doloſè egit in conſpectu Dei, inventa eſt iniquitas ejus ad odium. Et ideò *beatus, cui non imputabit Dominus peccatum, nec eſt in ſpiritu ejus dolus*. Pulchrè Dominus paucis utramque notavit maculam, dolum, triſtitiamque, *Nolite*, inquiens, *fieri, ſicut hypocritæ, triſtes*. Sponſus itaque & cùm ſit virtus, in virtutibus complacet ſibi; & cùm ſit lilium, libenter inter lilia commoratur; & cùm ſit candor, delectatur candidis.

Pſal. 111. 5.
Hilaritas commendat opera miſericordiæ. 2. Cor. 9. 7. Gen. 4. 4.
[a] al. facies.
[*] Ovid. 8. Metamor. Rom. 12. 8.
Pſal. 35. 3. Pſal. 31. 2.
Matth. 6. 16.

Paſci inter lilia quid.

4 Et fortaſſis hoc eſt quod dicitur paſci inter lilia, candore & odore virtutum delectari. Et quidem paſcebatur olim corporaliter apud Mariam & Martham, recumbens etiam corpore inter lilia (illas loquor, nam lilia erant:) nihilo minus ſpiritum refocillabat devotione & virtutibus mulierum. Quòd ſi illa hora intraſſet propheta, aut angelus, ſeu alius quivis ſpiritualis, tantùm non ignorans quæ majeſtas recumberet; nonnè ſtupens dignationem & familiaritatem, quam illi eſſe conſpiceret cum puris animis pudicíſque corporibus, tamen terrenis & ſexus infirmioris; meritò teſtaretur, quia vidi illum non modo commorantem, ſed & paſcentem inter lilia? Ita ergo ſecundùm utrumque, carnem dico & ſpiritum, paſci inter lilia Sponſus inventus eſt. Puto autem quòd & ipſe viciſſim paſceret, ſed in ſpiritu. Hoc ipſo quòd paſcebatur, quomodo paſcebat? Quomodo, inquam, confortabat timiditatem feminarum, jucundabat humilitatem, impinguabat devotionem? Sed ſi vidiſti, quòd paſci illi ſit paſcere; vide etiam nunc, ne fortè & è converſo paſcere ſit ei paſci. *Domine qui paſcis me à juventute mea*, ait ſanctus patriarcha Jacob. Bonus paterfamilias, qui ſuorum domeſticorum curam gerit, maximè in diebus malis, ut alat eos in fame, cibans illos pane vitæ & intellectus, & ſic nutriens ad vitam æternam. At paſcens, ita puto, nihilominus paſcitur ipſe, & quidem eſcis quibus libenter veſcitur, profectibus noſtris. Etenim gaudium Domini, fortitudo noſtra.

Chriſtus in domo Marthæ & Mariæ paſcebatur inter lilia & paſcebat.
Gen. 48. 15.
Sponſi paſtio, profectus noſtri.

Paſtio noſtra, gaudium ſpirituale.

5 Ita ergo & cùm paſcit paſcitur, & cùm paſcitur paſcit, ſimul nos ſuo gaudio ſpirituali reficiens & de noſtro æquè ſpirituali profectu gaudens. Cibus ejus pœnitentia mea, cibus ejus ſalus mea, cibus ejus ego ipſe. An non cinerem tamquam panem manducat? Ego autem quia peccator ſum, cinis ſum, ut manducer ab eo. Mandor cùm arguor, glutior cùm inſtituor, decoquor cùm immutor, digeror cùm transformor, unior cùm conformor. Nolite mirari hoc: & manducat nos, & manducatur à nobis, quo arctius illi adſtringamur. Non ſanè aliàs perfectè unimur illi. Nam ſi manduco & non manducor, videbitur in me eſſe ille, ſed nondum in illo ego. Quòd ſi manducor quidem, nec manduco; me in ſe habere ille, ſed non etiam in me eſſe videbitur: nec erit perfecta unitio in uno quovis horum. Sed enim manducet me, ut habeat me in ſe; & à me viciſſim manducetur, ut ſit in me: quatenus [a] integra firmaque ſit connexio, cùm ego in eo, & nihilominus in me ipſe erit.

TOM. IV. Manducare & manducari neceſſaria ad unionem.

Simile ex myſterio divinitatis.

6 Vis tibi per ſimile oſtendam quod dicitur? Attolle oculos nunc in quamdam ſublimiorem quidem convenientiam, ſimilem tamen huic. Si ipſe Sponſus in Patre ita eſſet, ut non tamen in ipſo Pater; aut ita Pater in ipſo eſſet, ut non eſſet ipſe in Patre: audeo dicere, & ipſorum citra perfectum unitas remaneret, ſi tamen jam unitas eſſet. Nunc verò cùm & ipſe in Patre, & Pater in ipſo ſit; non eſt quo claudicet unitas, ſed verè perfecteque unum ſunt ipſe & Pater. Sic igitur anima, cui adhærere Deo bonum eſt, non antè ſe exiſtimet ipſi perfectè unitam, niſi cùm & illum in ſe, & ſe in illo manentem perſenſerit. Non quia vel tunc unum dicatur cum Deo, ſicut unum ſunt Pater & Filius: quamvis *qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt*. Legi hoc, ſed illud non legi. Non dico de me, qui nihil ſum, ſed planè nemo, niſi demens, ſive de terra, ſive de cœlo uſurpabit ſibi illam Unigeniti vocem: *Ego & Pater unum ſumus*. Et tamen ego, licèt pulvis & cinis, fretus quidem Scripturæ auctoritate, minimè iſtud dicere verear, quia unus cum Deo ſpiritus ſum: ſi unquam tamen certis fuero perſuaſus experimentis, Deo me adhærere ad inſtar unius illorum, qui in charitate manent, ac per hoc in Deo manent, & Deus in eis, manducantes [b] Deum, & manducari à Deo. Nam de tali adhæſione puto dictum: *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt*. Quid ergo? Dicit Filius, *Ego in Patre, & Pater in me eſt, & unum ſumus*: dicit homo, Ego in Deo, & Deus in me eſt, unus ſpiritus ſumus.

Pſal. 72. 28.
1. Cor. 6. 17.
Joan. 10. 30.
1. Cor. 6. 17. Joan. 14. 11. Joan. 10. 30.

7 Sed numquid Pater & Filius ut ſint in invicem, ac proindè unum, invicem ſe manducant, ſicut Deus & homo mutua ſe quadam in ſeſe manducatione trajiciunt, utique per hoc, etſi non unum, unus certè ſpiritus exiſtentes [a]? Abſit. Nec enim uno modo inſunt ſibi hi atque illi, ſed neque una unitas utrorumque. [[c] Denique innuitur tibi unitatum diverſitas per *unus* & *unum*: quoniam nec Patri & Filio unus, nec homini & Deo *unum* poterit convenire. Tu, ſi ſapis, occaſione accepta eris ſapientior, prudenter advertens, illic quidem per *unum* unitatem ſubſtantiæ vel naturæ: hic verò per *unus* æquè unitatem, ſed ideò longè alteram, quia inter ſubſtantias & naturas, homini nempè & Deo, ſua cuique & natura, & ſubſtantia eſt, cùm Patris Filiique conſtet penitus eſſe unam. Vides illam nec unitatem eſſe, ſi quidem huic ſingulari ſummæque unitati comparetur. Nam quomodo unitas, ubi numerus naturarum, ſubſtantiarum diverſitas? Et tamen unus ſpiritus dicitur, & eſt cum Deo, anima adhærens Deo; nec præjudicat rerum pluralitas unitati huic, quam facit non confuſio naturarum, ſed voluntatum conſenſio. Propter hanc quoque multa corda unum, & multæ animæ una dicuntur, ſicut ſcriptum eſt: *Multitudinis credentium erat cor unum, & anima una*. Et hæc ergo unitas.

[a] al. ſint.
Inter unitatem hominis cum Deo, & Dei Patris cum Filio, quæ differentia.
Act. 4. 32.

8 Cæterùm quid ad illam, quæ non unitione conſtat, ſed extat æternitate? Non planè illam quædam, inſtar hujus, mutua manducatio facit, quia nec fit. Eſt enim. Sed nec conjunctio, vel quaſi compoſitio,

---

a Ita primi editi cum pluribus mſſ. Quidam habent, *Erit perfectè firma unitate & complexio integra*.

b Unus codex addit, *quodam modo*, ſed deeſt aliis, & quidem primis editis.

c Anſulis incluſa deſunt in codicibus Ciſtercienſi, S. Germani, & Gemmeticenſi: ſed habentur in aliis, & in primis editis. At ſecunda parentheſis ſeu additio prolixior, quæ eſt à num. 8. ad 11. in illis prioribus codicibus non extat; ſic verò in poſterioribus. Et quidem alterutra ſuperflua eſt. Hæc diverſitas ex eo contigit, quòd Bernardus hunc locum retractavit, ita ut prima parentheſis prioris editionis, altera poſterioris eſſe videatur. Prior tantùm in primis editis reperitur, non poſterior. Lectori judicium relinquimus.

TOM. IV. vel tale aliquid, quod unius non eſt. Eſt autem Patri Filioque natura, eſſentia, voluntas non modo una, ſed unum. Hoc nempè eſt illis eſſe, quòd naturam eſſe: hoc velle, quòd eſſe, vel naturam eſſe. Non eſt itaque quòd unitas, qua unum ſunt Pater & Filius, dicatur fieri de naturis vel eſſentiis, vel voluntatibus, quia non ſunt: non eſt quòd dicatur vel fieri, quia eſt. Nec enim factitia eſt, ſed nativa.] Sunt in ſeſe Pater & Filius, non ſolùm ineffabili, ſed etiam incomprehenſibili modo ſui ipſorum capabiles pariter & capaces: ſed ſanè ita capabiles, ut non partibiles; ita capaces, ut non * participes. Nam ut in hymno Eccleſia canit: In Patre totus „ Filius, & totus in Verbo Pater. Eſt Pater in Filio, „ in quo ſibi ſemper benè complacuit: & eſt Filius in Patre, à quo ut numquam non natus, ita numquam eſt ſeparatus. Porrò per charitatem homo in Deo, & Deus in homine eſt, dicente Joanne: quia *qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo*. [a Conſenſio quædam hæc, ut ſint duo in uno ſpiritu, immò unus ſpiritus ſint. Videſne diverſitatem? Non eſt idem profectò conſubſtantiale, & conſentibile. Quamquam, ſi advertiſti, ſatis tibi per *unus & unum*, ipſarum quoque innuitur differentia unitatum: quoniam quidem nec Patri & Filio *unus*, nec homini & Deo *unum* poterit convenire. Non poſſunt dici unus Pater & Filius, quia ille Pater, & ille Filius eſt: unum tamen dicuntur & ſunt, quòd una omninò illis, & non cuique ſua ſubſtantia eſt. Quo contra homo & Deus, quia unius non ſunt ſubſtantiæ vel naturæ; unum quidem dici non poſſunt, unus tamen ſpiritus certa & abſoluta veritate dicuntur, ſi ſibi glutino amoris inhæreant. Quam quidem unitatem non tam eſſentiarum cohærentia facit, quàm conniventia voluntatum.

* al. participabiles.

Hymn. pro feria 2. mat.

1. Joan. 4. 16.

a

Amoris glutino conſtat unitas inter Deum & hominem.

9 Patet (ni fallor) ſatis non modo diverſitas, ſed & diſparitas unitatum, una in una, altera in diverſis exſiſtente eſſentiis. Quid tam diſtans à ſe, quàm unitas plurium & unius? Ita inter unitates (ut dixi) diſterminant unus & unum, quòd per *unum* quidem in Patre & Filio eſſentiæ unitas, per *unus* verò inter Deum & hominem non hæc, ſed conſentanea quædam affectionum pietas deſignatur. Cum adjectione tamen etiam Pater & Filius ſaniſſimè dicuntur unus, verbi cauſa, unus Deus, unus Dominus, & quicquid aliud eſt, quòd ad ſe quiſque, & non ad alterum * dicitur. Siquidem non eſt illis diverſa divinitas ſive majeſtas, non magis quàm ſubſtantia, vel eſſentia, vel natura. Nempè hæc ipſa omnia, ſi piè conſideres, non diverſa ſeu diviſa in illis, ſed unum ſunt. Minus dixi: unum ſunt & cum illis. Quid illa unitas, qua multa corda unum & multæ animæ una leguntur: Nec cenſenda (ut reor) nomine unitatis, comparata huic, quæ non multa unit, ſed unum ſingulariter ſignat. Ergo ſingularis ac ſumma illa eſt unitas, quæ non unitione conſtat, ſed exſtat æternitate. Nec ſanè hanc ſpiritualis illa præfata manducatio facit, quia nec fit. Eſt enim. Multò minùs eam facere putanda eſt eſſentiarum qualiſcumque conjunctio, ſeu conſenſio voluntatum, quia non ſunt. Una enim illis (ut dictum eſt) & eſſentia, & voluntas: uni verò non eſt conſenſus, non compoſitio, non copulatio, aut tale aliquid. Duas eſſe oportet ad minus voluntates, ut ſit conſenſus; duas æquè eſſentias, ut ſit conjunctio ſive unitio per conſenſum. Horum nihil in Patre & Filio, quippè nec eſſentias duas, nec duas habentibus voluntates. Una eſt utraque res illis: vel potiùs (ut præfatum me memini) unum duo iſta in illis, unum & cum illis ſunt, ac per hoc ipſi ſicut incomprehenſibiliter, ita incommutabiliter * invicem in ſe manentes, verè & ſingulariter unum ſunt. Si quis tamen inter Patrem & Filium dicat eſſe conſenſum; non contendo, dummodo non voluntatum unionem, ſed unitatem intelligat voluntatis.

Diſparitas unitatum amplius declaratur.

* al. alteratum.

Act. 4. 32.

* al. incomparabiliter.

10 Atqui Deum & hominem, quia propriis exſtant ac diſtant & voluntatibus & ſubſtantiis, longè aliter in ſe alterutrum manere ſentimus, id eſt non ſubſtantiis confuſos, ſed voluntatibus conſentaneos. Et hæc unio ipſis communio voluntatum, & conſenſus in charitate. Felix unio, ſi experiaris: nulla, ſi comparaveris. Vox experti: *Mihi autem adhærere Deo bonum eſt*. Bonum planè, ſi omni ex parte adhæſeris. Quis eſt qui perfectè adhæret Deo, niſi qui in Deo manens, tamquam dilectus à Deo, Deum nihilo minùs in ſe traxit viciſſim diligendo? Ergo cùm undique inhærent ſibi homo & Deus, (inhærent autem undique intima mutuaque dilectione inviſcerati alterutrum ſibi:) per hoc Deum in homine, & hominem in Deo eſſe haud dubiè dixerim.] Sed homo quidem ab æterno in Deo, tamquam ab æterno dilectus, ſi tamen ex illis ſit qui dicunt, *Quoniam dilexit & gratificavit nos in dilecto Filio ſuo antè mundi conſtitutionem*: Deus verò in homine, ex quo dilectus ab homine eſt. Et ſi ita eſt, homo quidem in Deo eſt & quando in homine Deus non eſt: Deus autem in homine non eſt qui non ſit in Deo. Manere enim in dilectione non poteſt, etſi forſitan ad tempus diligat non dilectus: poteſt autem nondum diligere etiam dilectus. Alioquin quomodo ſtabit, *Quoniam ipſe prior dilexit nos*? Porrò cùm jam etiam diligit qui antè diligebatur; & homo in Deo, & Deus in homine eſt. Qui autem numquam diligit, conſtat quòd numquam dilectus eſt: ac per hoc nec ipſe in Deo, nec Deus in eo eſt. Hæc dicta ſint ad dandam differentiam inter illam connexionem, qua Pater & Filius unum ſunt, & illam qua adhærens Deo anima, unus ſpiritus eſt: ne fortè quia legitur de homine manente in charitate, quia in Deo manet, & Deus in eo; & idem de Filio, quòd nihilo minùs in Patre ſit, & Pater in ipſo; par prærogativa adoptati putaretur, & unici.

Unio hominis cum Deo eſt voluntatum conſenſio.

Pſal. 72. 28.

Epheſ. 1. 4.

Quomodo homo in Deo & Deus in homine.

1. Joan. 4. 10.

11 His ergo abſolutis, recurrendum nobis ad illum qui paſcitur inter lilia, quia indè excurſus hic factus eſt uſque huc: utrumnam non otiosè, vos judicabitis. Et jam quidem loci ipſius duos intellectus poſueram, ſive quòd virtutibus paſcitur candidatorum, qui virtus & candor eſt: ſive quòd peccatores recipit ad pœnitentiam in corpore ſuo, quod eſt Eccleſia, pro quibus ſibi incorporandis ſeipſum fecit peccatum, qui peccatum non fecit, ut deſtrueretur corpus peccati, cui aliquando complantati fuere peccantes, eſſentque juſtitia in ipſo juſtificari gratis.

12 Tertiam adhuc b pono ſententiam quæ occurrit; & ſatis fore reor non modo pro loci explanatione, ſed & pro fine ſermonis. Sermo Dei veritas eſt, & ipſe ſponſus. Noſtis hoc: audite cætera. Is cùm auditur, & minimè obeditur illi; vacuus interim & jejunus quodam modo remanet, omninò triſtis & querulus, quòd prolatus in vacuum ſit. Si autem obeditum fuerit, nonne tibi verbum videbitur in quamdam excreviſſe corpulentiam, quia verbo opus acceſſit, utpotè refectum, quibuſdam fructibus obedientiæ, juſtitiæ frugibus? Indè eſt quod in Apocalypſi loquitur, *Ecce ſto ad oſtium, & pulſo: ſi quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, introibo ad illum, & cœnabo cum eo, & ipſe mecum*. Videtur approbari hic ſenſus & apud Prophetam ſententia Domini: ubi dicit, quòd verbum ſuum non revertetur ad ſe vacuum, ſed proſperabitur, & faciet ad quæ miſit illud. *Non revertetur*, inquit, *ad me vacuum* vel jejunum, ſed quaſi proſperè in omnibus agens, ſaturabitur bonis actibus eorum, qui in dilectione acquieſcent illi. Denique uſu loquendi ſermo impletus tunc dicitur, cùm fuerit mancipatus effectui: quòd videlicet tamdiu inanis & macer, ac quodam modo famelicus ſit, donec opere compleatur.

b Tertia expoſitio, de verbo Dei.

Apoc. 3. 20. Sponſus paſcitur, cum illi obeditur.

Iſai. 55. 11.

13 Sed audi ipſum quo ſe dicat cibo ali. *Meus*, inquit *cibus eſt, ut faciam voluntatem Patris mei*. Verbum Verbi eſt apertè indicantis, eſſe ſuum cibum factum, bonum: ſi tamen invenerit illud inter lilia, hoc eſt inter virtutes. Alioquin ſi extra repererit, etſi bonus (quod in ſe eſt) videtur cibus, non tanget illum is, qui paſcitur inter lilia. Verbi cauſa, non recipit eleemoſynam de manu raptoris ſeu fœneratoris, ſed nec

Joan. 4. 34.

Bonum, cibus Verbi, ſi bene factum ſit.

a Hæc altera eſt parentheſis, quam alia poſteriorem, eique præfixendam exiſtimare licet.

b In aliis, *Tertiam addo quæ occurrit*, ſed hæc levia.

de hypocritæ quidem, qui cùm facit eleemoſynam, facit tuba cani antè ſe, ut glorificetur ab hominibus. Sed nec illius orationem aliquo modo exaudiet, qui amat orare in angulis platearum, ut ab hominibus videatur. Nempè oratio peccatoris execrabilis erit. Fruſtra quoque offert munus ſuum ad altare, qui conſcius eſt ſibi, quòd frater ſuus habet aliquid adverſum ſe. Denique non reſpexit ad Cain munera, eò quòd non rectè ambularet cum fratre ſuo. Teſte ſancto Propheta, etiam abominabatur ſabbata, & neomenias & ſacrificia Judæorum, ita ut manifeſtè proteſtaretur odiſſe ea animam ſuam, & dicebat: *Cùm veniretis antè conſpectum meum, quis quæſivit ea de manibus veſtris?* Credo non redolebant lilia manus illæ, & propterea reſpuebat munus ex illis qui paſci inter lilia conſuevit, & non inter ſpinas, quidni ſpinoſas habebant manus, quibus ajebat: *Manus veſtra ſanguine plena ſunt?* Et manus Eſau piloſæ erant, ſpinoſis ſimiles; ideoque non ſunt admiſſæ, ut miniſtrarent Sancto.

Matth. 6. 2. — Ibidem 5. — Prov. 28. 9. — Matth. 5. 23. — Geneſ. 4. 5. — Iſai. 1. 13. — Ibidem 15.

14 Vereor ne & inter nos aliqui ſint, quorum non acceptet munera Sponſus, eò quòd non redoleant lilia. Etenim ſi in die jejunii mei inveniatur voluntas mea, non tale jejunium elegit Sponſus, nec ſapit illi jejunium meum, quod non lilium obedientiæ, ſed vitium propriæ voluntatis ſapit. Ego autem non ſolùm de jejunio, ſed de ſilentio, de vigiliis, de oratione, de lectione, de opere manuum, poſtremò de omni obſervantia monachi, ubi invenitur voluntas ſua in ea & non obedientia magiſtri ſui, idipſum ſentio. Minimè prorſus obſervantias illas, etſi bonas in ſe, tamen inter lilia, id eſt inter virtutes, cenſuerim deputandas: ſed audiet à Propheta qui ejuſmodi eſt, Numquid tale eſt obſequium quod elegi, dicit Dominus? & addet: In die bonorum tuorum inveniuntur voluntates tuæ. Grande malum propria voluntas, qua fit ut bona tua tibi bona non ſint. Oportet proindè lilia fiant quæ hujuſmodi ſunt, quia nihil omninò, quod propria inquinatum ſit voluntate, guſtabit is qui paſcitur inter lilia. Sapientia eſt ubique attingens propter munditiam ſuam, & nil inquinatum in eam incurrit. Ita ergo inter lilia paſci amat ſponſus, id eſt apud munda & nitida corda. Sed quouſque? *Donec adſpiret dies, & inclinentur umbra.* Umbroſus locus eſt hic & condenſus: non intremus ſilvam hanc profundi ſacramenti, niſi clara luce diei. Jam enim diſputante me longius, inclinata eſt dies, dum inviti abſtrahimur ab his liliis. Nec ſum victus * prolixitate, cui faſtidium omne detraheret odor florum. Modicum quid reſtare videtur de præſenti capitulo. At iſtud modicum reconditum nimis, ſicut & cætera univerſa carminis hujus. Sed qui revelat myſteria aderit, ut confido, cùm pulſare cœperimus: & non claudet ora loquentium ſe, cui familiare magis eſt reſerare clauſa, Sponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

*Jejunium propriæ voluntatis, ingratum Deo. — Iſai. 58. 3. — Propriæ voluntatis mala. — Cant. 2. 17. — * al. veritus prolixitatem.*

SERMO LXXII.

Dies adſpirans, & umbra inclinatæ *quæ ſint. Deinde varii hominum dies exponuntur. Et quòd juſtos, utpote in luce viventes, maneat clarior dies, impios verò in operibus tenebrarum verſantes æterna nox.*

1 **D***ilectus meus mihi, & ego illi qui paſcitur inter lilia? donec adſpiret* a *dies, & inclinentur umbra.* Noviſſima tantùm capituli hujus tractanda pars eſt, & dubito in ipſo ingreſſu, cuinam potiſſimum eam jungam duarum præcedentium: nam poſſum indifferenter utrique. Sive enim dicas, *Dilectus meus mihi, & ego illi donec adſpiret dies, & inclinentur umbra*, interpoſito tantùm *qui paſcitur inter lilia*; ſive pro litteræ ſerie, *qui paſcitur inter lilia, donec adſpiret dies, & inclinentur umbra*: non inconvenienter utrovis aſſignas. Hoc ſanè refert, quòd *donec* ſi primo junxeris, incluſivum oportet intelligas: ſi medio, excluſivum ſentias neceſſe eſt. Eſto nempè quòd deſignet Sponſus paſci jam inter lilia, ubi adſpiraverit dies; numquid ſimiliter ceſſabit etiam ſponſæ intendere, aut ipſa illi? Abſit. In æternum perſeverabunt ſibi: niſi quòd tunc felicius, cùm vehementius; tunc vehementius, cùm expeditius. Sit ergo tale hoc *donec*, quale eſt illud apud Matthæum, ubi narratur non cognoviſſe Mariam Joſeph, *donec peperit Filium ſuum primogenitum.* Non enim poſt cognovit. Vel certè quale eſt illud in pſalmo: *Oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum, donec miſereatur noſtri.* Non enim avertentur, cùm cœperit miſereri. Vel quale item illud Domini ad Apoſtolos: *Ecce ego vobiſcum ſum uſque ad conſummationem ſæculi.* Non enim poſt non erit cum illis. Verùm hæc ita, ſi *donec* referas ad *Dilectus meus mihi, & ego illi.* Sin autem ad *qui paſcitur inter lilia* reſpicere malis, erit alio ſenſu accipiendum. Porrò operoſius oſtendetur, quomodo tunc dilectus paſci deſinat, cùm adſpiraverit dies. Etenim ſi dies reſurrectionis is eſt, quidni multò magis paſci ibi inter lilia juvet, ubi horum major admodum copia erit? Et pro optanda quidem litteræ conſequentia hæc dicta ſint.

Cant. 2. 16. a — TOM. IV. Litteræ connexio & ſenſus. — Matth. 1. 25. — Pſal. 122. 2. — Matth. 28. 20.

2 Nunc jam adverte mecum, toto licèt liliis fulgentibus regno, ſponſoque medio exiſtente & deliciante, non tamen eſſe quod dicatur & paſci, juxta id quidem quòd antè conſueverat. Ubi namque jam peccatores, quos ſibi incorporet Chriſtus, manſos morſoſque quaſi quibuſdam dentibus diſciplinæ auſterioris, afflictione ſcilicet carnis, & cordis contritione? Sed neque cibum ſibi jam exiget Verbum ſponſus ex aliquibus factis ſeu operibus obedientiæ, UBI OMNE NEGOTIUM OTIUM; ſoloque in intuitu & affectu res erit. Et quidem cibus ejus, ut faciat voluntatem Patris ſui: ſed hic, non ibi. Quid enim faciat factam? Et perfectam tunc eſſe conſtat. Denique probare jam tunc eſt omnibus Sanctis, quæ ſit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta. Et certè poſt perfectum, faciendum ſupereſt nihil. Frui de cætero reſtat, non fieri; experiri, non operari; ea vivere, non exerceri in ea. Nonne ipſa eſt, quam inſtantiſſima prece, docti quidem à Domino, ſicut in cœlo, ita & in terra perfici poſtulamus: quo ejus jam delectet fructus, actus non fatiget? Non erit itaque Sponſo Verbo operis cibus, quia ceſſet neceſſe eſt omne opus, ubi plenius ab univerſis percipitur ſapientia. Nam *qui minorantur actu, percipiunt eam.*

Chriſtus an in gloria paſcatur inter lilia. — Gloriæ negotium, otium. — Matth. 6. 10. — Eccli. 38. 25.

3 Sed videamus nunc, ſi quod dicimus ſtare poſſit, & ſecundùm illam ſententiam, qua paſci inter lilia, candidatu virtutum oblectari, quidam interpretantur: nam & nos ipſam inter cæteras non præterivimus. Dicemuſne, aut non fore, aut ſponſo minimè ſapere tunc virtutes? Et quidem ſentire alterutrum, dementiæ eſt. Sed vide ne fortè aliàs illi delectetur, nam conſtat delectari, ſed forſitan potu magis, quàm paſtu. Sanè in tempore & corpore iſto, nulla noſtra virtus ita ad purum defæcata erit, nulla ita ſuavis & mera, ut ſponſo habilis ſit ad potandum. Sed qui vult omnes homines ſalvos fieri, diſſimulat multa, & quam non poteſt potandi interim facilitate glutire, curat ex ea vel quippiam elicere ſapidum, quaſi arte quadam & quodam labore mandendi. Erit cùm erit virtus colabilis, nec premetur dente, nec fatigabitur à mandente, vel potiùs non fatigabit mandentem, quæ bibentem abſque opera delectabit, tamquam utique potus, non eſca. Denique habes ſpondentem in Evangelio, quia *non bibam de hoc genimine vitis*, inquit, *donec bibam illud novum vobiſcum in regno Patris mei.* Et de cibo nulla mentio eſt. Sed apud Prophetam quoque legitur, *tamquam potens crapulatus à vino*: de cibo autem nihil ibi penitus invenitur. Sponſa ergo conſcia myſterii hujus, cùm dilectum paſci inter lilia comperiſſet ac perhibuiſſet, conſtituit terminum quoad id dignaretur, immò conſtitutum agnovit & perhibuit dicens, *donec aſpiret dies, & inclinentur umbra.* Sciebat enim virtutibus eum poſteà potandum potiùs, quàm paſcendum. Connivere * videtur & conſuetudo, qua poſt cibum potus ſumi de

*Virtutes noſtræ in hac vita non prorſus defæcatæ. — Matth. 26. 29. — Pſal. 77. 65. — Cant. 2. 17. — * al. convenire.*

---

a Occaſione hujus loci Guerricus Bernardum laudat, ut in hujuſce Tomi Præfatione obſervatum eſt num. 11.

TOM. IV. more ſolet. Ergo qui hìc manducat, illìc bibet, eo tunc ſuavius, quo ſecurius; glutiturus & eu ipſa, quæ ſcrupuloſius modo, & quodam modo laborioſius quaſi mandendo liquat.

4 Nunc jam intendamus conſiderare de die illo & illis umbris, qui ille, quæ iſtæ: ille qua ratione adſpirans, hæ in qua poteſtate habeant inclinari. Signanter omninò dictum eſt, *donec adſpiret dies*, immò ſingulariter. Solo quippè hoc loco (niſi fallor) diem adſpirantem comperies. Auræ nempè, non tempora ſpirare dicuntur. Spirat homo, ſpirant animalia cætera, quibus indeſinenter reciprocratus aer vitam continuat. Et quid hoc, niſi ventus? Spirat & Spiritus-ſanctus, & indè ſpiritus. Quo pacto ergo dies ſpirans, qui nec ventus, nec ſpiritus, nec animal eſt? Quamquam nec ſpirans quidem, ſed, quòd ſignantius ſonat, *aſpirans* dictus ſit. Nec minùs præter ſolitum dictum, *& inclinentur umbræ*. Denique ad exortum hujus corporei viſibiliſque luminis umbræ non inclinantur, ſed annullantur. Extra proindè corpora quærendæ hæ res. Et ſi quidem ſpirituales invenerimus diem & umbras, tunc forſitan & inclinatio harum, & illius adſpiratio facilius elucebit. Qui illum diem, de quo Propheta dicit, *Melior eſt dies una in atriis tuis ſuper millia*, corporeum opinatur, neſcio quid jam non corporeum opinetur. Eſt & in mala ſignificatione dies, cui maledixere Prophetæ. Abſit autem, ut ex viſibilibus his, quos fecit Dominus. Itaque ſpiritualis eſt.

Quis ille dies adſpirans.

Pſal. 83. 11.

Job 3. 3. Jer. 20. 14.

5 Jam umbram quis ambigat ſpiritualem, qua Mariæ obumbratum eſt concipienti; & item eam, quæ in Propheta ſic memoratur: *Spiritus antè faciem noſtram Chriſtus Dominus, ſub umbra ejus vivemus inter gentes?* Ego tamen umbrarum nomine hoc loco magis arbitror deſignatas contrarias poteſtates quæ non modo umbræ, vel tenebræ, ſed *& principes tenebrarum harum* ab Apoſtolo perhibentur, ſimulque inhærentes illis ex genere noſtro, filios utique noctis, & non lucis, neque diei. Hæ ſiquidem umbræ, non planè cùm adſpiraverit dies, in nihilum revertentur, ſicut à facie hujus corporeæ lucis umbras corporeas non diſparere tantùm, ſed & penitus deperire videmus. Itaque erunt minimè quidem extremius nihilo, miſerius tamen. Erunt, ſed inclinatæ & ſubditæ. Denique *inclinabit ſe*, inquit, *& cadet*, (haud dubium quin princeps umbrarum) *cùm dominatus fuerit pauperum*. Ergo non natura delebitur, ſed potentia ſubtrahetur: non peribit ſubſtantia, ſed tranſibit hora & poteſtas tenebrarum. Tolluntur, ne videant gloriam Dei: non annullantur, ut ſemper urantur. Quidni inclinabuntur umbræ, cùm deponentur potentes de ſede, ponenturque ſcabellum pedum? Quod utique oportet fieri cito. Noviſſima hora eſt: nox præceſſit, dies autem appropinquavit. Adſpirabit dies, & expirabit nox. Nox diabolus eſt, nox angelus ſatanæ; etſi ſe transfiguret in *Angelum lucis*. Nox etiam Antichriſtus, *quem Dominus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuſtratione adventus ſui*. Numquid non Dominus dies eſt? Dies planè illuſtrans & ſpirans, qui ſpiritu oris ſui fugat umbras, & deſtruit larvas illuſtratione adventus ſui. Aut ſi magis placet verbum *inclinationis* ſimpliciter accipere, nihilque aliud inclinari, quàm annihilari eſſe putandum; ne huic quoque deſimus ſenſui, dicimus umbras figuras & ænigmata ſcripturarum, necnon & ſophiſticas locutiones, cavillationeſque verborum & implicita argumentorum, quæ omnia veritatis interim lumen obumbrant. Ex parte enim cognoſcimus, & ex parte prophetamus. Verùm adſpirante die, inclinabuntur umbræ: quia occupante omnia luminis plenitudine, nulla pars ſupereſſe poterit tenebrarum. Denique *cùm venerit quod perfectum eſt, tunc evacuabitur quod ex parte eſt*.

Umbrarum inclinatio quid.

Thren. 4. 20.

Eph. 6. 12.

Pſal. 9. 30.

Rom. 13. 12.

2. Theſſ. 2. 8.

Alia expoſitio.

1. Cor. 13. 9.

Ibidem. 10.

6 Hactenus de his ſufficere poterat, ſi ſpirans dies illa, & non *aſpirans* dicta fuiſſet. Nunc verò pro tantillo licèt additamento adhuc aliquid addendum exiſtimo, nimirum pro inveſtiganda hujus diverſitatis ratione. Ego enim (ut verum fatear) jam olim mihi perſuaſi, in ſacri pretioſique eloquii textu nec modicam

In Scriptura nihil otioſum.

A vacare particulam. Solemus autem hac voce uti, cùm vehementer aliquid deſideramus, ut (verbi gratia) cùm dicimus, ille ad illum honorem, vel illam dignitatem adſpirat. Deſignatur itaque per hoc verbum mira affutura affluentia, vehementiaque ſpiritus die illo, cùm non ſolùm corda, ſed & corpora ſuo quidem in genere ſpiritualia erunt; & qui digni invenientur, inebriabuntur ab ubertate domus Domini, & torrente voluptatis illius potabuntur.

7 Vel aliter. Jam ſanctis Angelis dies ſanctificatus illuxit, ſpirans illis jugi impetu perpetis meatus melliflua ſempiternæ divinitatis arcana. Denique *fluminis impetus lætificat civitatem Dei*; ſed civitatem, cui B dicitur: *Sicut lætantium omnium habitatio eſt in te*: Cùm autem & nobis qui terram inhabitamus, ſpirare adjecerit, erit non modo ſpirans, ſed & *adſpirans*, quòd dilatato ſinu admittat & nos. Vel (ut paulò altius repetamus, & diſſeramus latius) plaſmato homine de limo terræ, plaſmator, ſicut verax narrat hiſtoria, *inſpiravit in faciem ejus ſpiraculum vitæ*; factus proindè illi dies inſpirans: & ecce invida nox callidè impegit in diem hanc, luce utique ſimulata. Nam dum quaſi ſplendidius lumen ſcientiæ pollicetur, inopinatas novæ luci offudit pravi tenebras conſilii, & primordiis originis noſtræ terram damnoſæ prævaricationis invexit caliginem. Væ væ, neſcierunt, neque in-C tellexerunt, in tenebris ambulant neſcientes; ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras. Denique comedit de ligno mulier, quod ſibi dederat ſerpens, vetuerat Deus: deditque viro ſuo, & cœpit illis quaſi de novo diſcere. Nam illicò aperti ſunt oculi amborum, & factus eſt dies conſpirans, inſpirantem extundens, & ſubſtituens expirantem. Conſpiraverunt ſiquidem & convenerunt in unum adverſus Dominum, & adverſus Chriſtum ejus, ſerpentis aſtutia, mulieris blanditiæ, viri mollities. Undè & loquebantur mutuo, Dominus ſcilicet & Chriſtus ejus: *Ecce Adam factus eſt quaſi unus ex nobis*, quòd ad utriuſque injuriam lactantibus ſe peccatoribus acquieviſſet.

Dies ſpirans.

Pſal. 45. 5.

Pſal. 86. 7.

Dies adſpirans.

Gen. 2. 7. Dies inſpirans.

Gen. 3. 7. Dies conſpirans; Dies expirans.

Gen. 3. 22.

D 8 In hac die naſcimur univerſi. Portamus denique omnes impreſſum nobis cauterium conſpirationis antiquæ? Eva utique vivente in carne noſtra, cujus per hæreditariam concupiſcentiam ſerpens noſtrum ſuæ factioni ſedula ſatagit ſollicitudine vindicare conſenſum. Proptereà (ut dixi) huic diei maledixere Sancti, brevem optantes, & citò verti in tenebras, quòd ſit contentionis & contradictionis dies, dum non ceſſet in ea caro concupiſcere adverſus ſpiritum, legique mentis membrorum contraria lex rebellione infatigabili aſſiduè contradicat. Itaque dies expirans factus eſt. Ex tunc enim & deinceps, quis eſt homo qui vivet, & non videbit mortem? Dicat pro ira quis: ego non minùs pro miſericor-E dia putem, ne electos ſcilicet, propter quos omnia fiunt, diu defatiget moleſta contradictio; qua captivi ducuntur & ipſi in lege peccati, quæ eſt in membris ipſorum. Horrent nimirum, ægerrimeque ferunt turpem captivitatem, & triſtem contentionem.

Dies, cui maledicunt ſancti, quis. Job 3. 3. Jer. 20. 14.

Pſal. 88. 49. Mors piis beneficium.

9 Feſtinemus proindè reſpirare à conſpiratione antiqua & iniqua, quoniam breves dies hominis ſunt. Antè ſanè excipiat nos dies reſpirans, quàm nox ſuſpirans abſorbeat, æternæ caliginis tenebris exterioribus involvendos. Quæris in quo reſpiratio iſta? In eo, ſi incipiat ſpiritus viciſſim concupiſcere adverſus carnem. Huic ſi repugnas, reſpiras: ſi ſpiritu facta carnis mortificas, reſpiraſti: ſi hanc cum vitiis & concupiſcentiis ſuis cru-F cifigis, reſpiraſti. *Caſtigo*, inquit, *corpus meum, & in ſervitutem redigo, ne forte cùm aliis prædicaverim, ipſe reprobus efficiar*. Vox eſt reſpirantis, immò qui jam reſpirarat. *Vade, & tu fac ſimiliter*, ut te reſpiraſſe probes, ut diem denuò inſpirantem tibi novoris illuxiſſe. Nec nox mortis prævalebit adverſus redivivum hunc diem: magis autem in tenebris lucet, & tenebræ eum non comprehenderunt. In tantum non reor nec vita decedente cedere lumen vitæ, ut nemini congruentius, quàm ſic mortuo aſſignandam cenſeam vocem illam: *& nox illuminatio mea in deliciis meis*. Quidni clarius videat, nube, vel potiùs fæce corporis evolu-

Job 14. 5.

1. Cor. 9. 27.

Luc. 10. 37.

Pſal. 138. 11.

Digitized by Google

[Justis in morte oritur vera dies.] tus ? Erit ſine dubio vinculis ſolutus corporeis inter mortuos liber, & inter cæcos videns. Nam quemadmodum olim, omni oculo caligante per univerſam Ægyptum, ſolus in mediis tenebris claré videbat populus videns Deum, id eſt populus Iſrael, dicente Scriptura, quia *ubicumque Iſrael erat, lux erat* : ſic inter filios [Exod. 10. 23.] tenebrarum, in terra mortis caligine fulgebunt juſti, & videbunt, eo utique clarius, quo exuti corporum umbris. Nam & hi qui antè non reſpiraverunt (nec [Impiis densa nox.] enim quæſierunt inſpirantis diei lumen, & Sol juſtitiæ non ortus eſt eis :) hi, inquam, ibunt de tenebris in tenebras denſiores, ut qui in tenebris ſunt, tenebreſcant adhuc ; & qui vident, videant magis.

10 Ubi non inconvenienter forſitan adducetur etiam [Luc. 19. 26.] ſermo Domini, quem dixit, quia *habenti dabitur, & abundabit ; ei autem qui non habet, & quòd videtur habere, auferetur ab eo*. Ita eſt : & additur in morte videntibus, & non videntibus demitur. Quo enim hi minus & minus, eo illi magis magiſque vident, donec & hos excipiat ſuſpirans nox, & illos adſpirans dies, quæ ſunt noviſſima utrorumque, extrema videlicet cæcitas, & ſuprema claritas. Ex hoc jam non eſt quòd dematur omninò vacuis, non eſt quòd addatur plenis : niſi quòd hi neſcio quid pleno ampliùs ſe accepturos præſumunt ſecundùm promiſſionem ad ſe [Luc. 6. 38.] factam. Et promiſſionis quidem verbum tale eſt : *Menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſuperfluentem dabunt in ſinum veſtrum*. An non plùs pleno quodam modo tibi eſſe videtur quod ſupereffluit ? Porrò placidè audies plenum & plenius, ſi te legiſſe [Exod. 15. 18. Æternæ retributionis abundantia.] memineris, *in æternum & ultra*. Ergo is cumulus adſpirantis erit diei. Ipſa, inquam, adjiciet ad menſuram inſpiratæ plenitudinis, ad inſpirantis diei copiam, ſupra modum in ſublime pondus gloriæ operans, ita ut redundet in corpore ſupereffluens clarificationis adjectio. Hac de cauſa enim non ſpirans, ſed adſpirans dicta eſt, quòd addat ad inſpirantem, hoc ſignificante Spiritu-ſancto per adjectam, *ad*, præpoſitionem : quia quos illa intus illuminat, hos iſta adornat foris, & ſtola gloriæ induit eos.

11 Atque id ſatis pro danda ratione vocabuli quod [Philipp. 3. 21.] eſt *adſpirans*. Et ſi vultis ſcire, dies *adſpirans* ipſe eſt Salvator quem expectamus, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ. Nam & inſpirans nihilominùs idem ipſe eſt, ſecundùm operationem, qua nos reſpirare prius facit in lumine quod inſpirat, ut ſimus & nos dies reſpirans in ipſo, ſecundùm quod interior noſter homo renovatur de die in diem, & renovatur in ſpiritu mentis ſuæ ad imaginem ejus qui ſe creavit, factus proindè dies ex die, [Dies inſpirans, reſpirans, & adſpirans quid.] & lumen ex lumine. Cùm igitur duo in nobis præcedant dies, unus quidem inſpirans pro corporis vita, alter verò reſpirans in ſanctificationis gratia, porrò tertius ſupereſt *adſpirans* in reſurrectionis gloria : claret profectò aliquando adimpletum iri in corpore quod præceſſit in capite, magnum utique pietatis ſacramentum, & Prophetæ teſtimonium, qui ait : *Vivi-* [Oſee 6. 3.] *ficabit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos, & vivemus in conſpectu ejus ; ſciemus ſequemurque, ut cognoſcamus Dominum*. Ipſe eſt in quem Angeli proſpicere concupiſcunt, Sponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO LXXIII.

Qualiter Chriſtus ad judicandum veniet in forma humana, ut ſuavis appareat electis ; & quomodo minor Angelis iiſdemque ſublimior.

[Cant. 2. 17.] 1 *REvertere, ſimilis eſto, dilecte mi, capreæ hinnuloque cervorum*. Quid ? Modo it, modo revocas ? Quid ſubitum in tam brevi emerſit ? Oblita ne aliquid ? Etiam oblita totum quod non ille eſt, ſe quoque ipſam. Denique cùm ſit rationis non

A expers, non tamen modo, ut videtur, rationis eſt compos. Sed nec in ſenſu illi ullatenus apparet verecundia eſſe, quam fortè habet in moribus. Amor intemperans facit hoc. Nempè is eſt qui omnem in ſe triumphans captivanſque pudoris ſenſum, convenientiæ modum, deliberationis conſilium ; totius modeſtiæ, & opportunitatis neglectum quemdam & quamdam incuriam parit. Nam vide nunc quomodo illum, penè adhuc incipientem ire, jam tamen redire flagitat. Etiam accelerare rogat, & quidem currere inſtar unius alicujus feræ ſilvarum velociter currentis, verbi gratia, capreæ, hinnulive cervorum. Hoc litteræ tenor, & hæc Judæorum [a] portio. [TOM. IV. — Amoris efficacia.]

B 2 Ego verò, quemadmodum accepi à Domino, in profundo ſacri eloquii gremio ſpiritum mihi ſcrutabor & vitam ; & pars mea hæc, qui in Chriſtum credo. Quidni etiam dulce ac ſalutare epulum ſpiritus de ſterili & inſipida littera, tamquam granum de palea, de teſta nucleum, de oſſe medullam ? Nihil mihi & litteræ huic, quæ guſtata carnem ſapit, glutita mortem affert : ſed enim quod in ea tectum, de Spiritu ſancto eſt. Spiritus autem loquitur myſteria, teſte Apoſtolo : ſed Iſrael pro velato myſterio ipſum myſterii velamen tenet. Quare, niſi quia adhuc velamen eſt poſitum ſuper cor ejus ? Ita quòd ſonat littera, illius eſt ; quod ſignat *, meum eſt ; ac per hoc illi mini- [a — Senſus ſpirituales potior litteræ cortice. — 1. Cor. 14. 2. — * al. deſignat.]

C ſtratio mortis in littera, mihi vita in ſpiritu. Nam *ſpiritus eſt qui vivificat* : dat quippè intellectum. An non vita intellectus ? *Intellectum da mihi & vivam*, ait Propheta Domino. Intellectus non remanet extra, non hæret in ſuperficie, non inſtar cæci palpat forinſeca, ſed profunda rimatur, pretioſiſſimas ſolitus exindè veritatis exuvias tota aviditate diripere ac tollere ſibi, & cum Propheta dicere Domino : *Lætabor ego ſuper eloquia tua, ſicut qui invenit ſpolia multa*. Nempè ita regnum veritatis vim patitur, & violenti rapiunt illud. Verùm ille ſenior frater, qui de agro veniens formam tenuit populi veteris & terreni, qui pro terrena hæreditate doctus diligere trituram, attrita fronte [Joan. 6. 64. — Pſ. 118. 144. — Ibidem 162. — Matth. 11. 12. — Luc. 15. 25. — Cæcitas & fatuitas Synagogæ.]

D gemit anxius ſub gravi jugo legis, portatque pondus diei & æſtus. Is, inquam, quia intellectum non habuit, foris ſtat etiam nunc, & non vult nec invitatus à patre intrare domum convivii, ſemetipſum fraudans uſque adhuc participio ſymphoniæ, & chori, & vituli ſaginati. Miſer qui renuit experiri, quàm bonum ſit & quàm jucundum habitare fratres in unum. Et hæc dicta ſint pro diſtinctione partis Eccleſiæ, partiſque Synagogæ, quo & cæcitas hujus ex illius prudentia manifeſtior fiat, & felicitas illius ex hujus miſeranda fatuitate præemineat.

3 Nunc jam ſcrutemur verba ſponſæ, & ſic conemur caſtos exprimere ſancti amoris affectus, ut nil in [Senſus myſticus.]

E ſacro eloquio ratione carens, nil indecorum importunumve reſediſſe omninò appareat. Et ſi in mentem venerit hora illa, cùm Dominus Jeſus (is enim Sponſus eſt) tranſiret ex hoc mundo ad Patrem, ſimulque quid tunc animi gereret ſua illa domeſtica Eccleſia, nova utique nupta, cùm ſe deſeri cerneret quaſi viduam deſolatam unica ſpe ſua (Apoſtolos loquor, qui relictis omnibus ſecuti fuerant eum, atque cum ipſo permanſerant in tentationibus ſuis :) ſi hæc, inquam, cogitaverimus, non immeritò neque incongruè, puto, videbitur, quantum de abſceſſu triſtis, tantum ſollicita extitiſſe de reditu, præſertim ſic affecta, & ſic [Joan. 13. 1.]

F relicta. Itaque diligenti & indigenti hæc ipſa duplex ratio erat commonendi dilectum, ut, quandoquidem perſuaderi non poterat quin iret & aſcenderet ubi erat prius, ſaltem promiſſum denuò maturaret adventum. Quòd enim optat & poſtulat ſimilem fore feris, & ejuſmodi feris, quæ curſu agiliores eſſe videntur ; cupientis animi indicium eſt, cui nihil ſatis feſtinatur. Nonne hoc quotidie poſtulat, cùm dicit in oratione, *Adveniat regnum tuum* ? [Secundum Chriſti adventum deſiderat Eccleſia. — Matth. 6. 10.]

4 Ego tamen præter agilitatem, exiſtimo non mi-

a Qui ſcilicet nonniſi litteræ corticem, & craſſum carnalemque ſenſum in Scripturis quærunt. Ita quòd *ſonat littera*, eorum eſt : *quòd ſignat*, Chriſtianorum, ait Bernardus infra, num. 2.

TOM. IV. nos ſignanter exprimi etiam infirmitatem, & quidem ſexus in caprea, ætatis in hinnulo. Vult itaque eum (ut mihi videtur) etſi cum poteſtate venire, non tamen in forma Dei in judicio apparere: ſed ſanè in ea, qua non modo natus, ſed & parvulus natus eſt nobis, idque ſolo de infirmiori femineo ſexu. Cur hoc? Nempè ut ex utroque admoneatur infirmo miteſcere in die iræ, memineritque in judicio miſericordiam ſuperexaltare judicio. Etenim ſi iniquitates obſervaverit, etiam electorum, quis ſuſtinebit? Aſtra non ſunt munda in conſpectu ejus, & in Angelis ſuis reperit pravitatem. Audi denique Sanctum & electum quid dicat Deo. *Tu*, inquit, *remiſiſti impietatem peccati mei. Pro hac orabit ad te omnis ſanctus in tempore opportuno*. Opus itaque habent & Sancti pro peccatis exorare, ut de miſericordia ſalvi fiant, propriæ juſtitiæ non fidentes. Omnes enim peccaverunt, & egent omnes miſericordia*. Ut ergo cùm iratus fuerit, miſericordiæ recordetur; rogatur ab iſta apparere in miſericordiæ habitu, illo, de quo Apoſtolus: *Et habitu*, inquit, *inventus ut homo*.

Pſal. 129. 3. — Pſal. 31. 5. — Sancti quoque pro peccatis orandum. — * al. add. Dei. — Philipp. 2. 7.

5 Neceſſariè quidem. Si enim cum hoc quoque temperamento tanta erit in judicio æquitas, in Judice ſeveritas, in majeſtate ſublimitas, novitas in facie ipſa rerum, ut ſecundùm Prophetam non poſſit cogitari dies adventus ejus: quid putas foret, ſi ignis ille conſumens (Deum loquor omnipotentem) in illa ſuæ divinitatis magnitudine, fortitudine, puritate veniſſet, contra folium quod vento rapitur, oſtenſurus potentiam ſuam, & ſtipulam ſiccam perſecuturus? Et homo eſt, inquit, & quis videbit eum? *Et quis ſtabit ad videndum eum?* Quanto magis Deum nobis abſque homine exhibentem nemo hominum ferret, utpotè claritate inacceſſibilem, celſitudine inattingibilem, incomprehenſibilem majeſtate? Nunc verò cùm exarſerit in brevi ira ejus, quàm grata propter filios gratiæ apparebit blanda quædam viſio hominis, ſanè firmamentum fidei, ſpei robur, fiduciæ augmentum: quòd ſcilicet gratia & miſericordia ſit in ſanctos ejus, & reſpectus in electos illius. Denique ipſe Pater Deus dedit Filio judicii poteſtatem, & non quia ſuus, ſed quia Filius hominis eſt. O verè Patrem miſericordiarum! vult per hominem homines judicari, quo in tanta trepidatione & perturbatione malorum, electis fiduciam præſtet naturæ ſimilitudo. Prædixerat hoc quondam ſanctus David, orans pariter & prophetans: *Deus*, inquiens, *judicium tuum regi da, & juſtitiam tuam filio regis*. Sed neque huic diſſonat promiſſio facta per Angelos, qui eo aſſumpto ita ad Apoſtulos loquebantur: *Hic Jeſus qui aſſumptus eſt à vobis in cælum, ſic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cælum*, hoc eſt in hac ipſa corporis forma atque ſubſtantia.

Malach. 3. 2. — In judicio non exhibebitur divinitas, ſed humanitas. — Malach. 3. 2. — Pſal. 2. 13. — Sap. 4. 15. Deus judicandi poteſtatem dedit Filio, ut homini, & quare. — Joan. 5. 27. — Pſal. 71. 2. — Act. 1. 11.

6 Liquet ex his omnibus ſponſam in ſe divinum habere conſilium, & myſterium ſupernæ voluntatis minimè ignorare, quæ ſub umbra imbellium imbecilliumque animantium naturam infirmiorem, vel potiùs inferiorem (quia jam infirma non erit) in judicio exhibendam, & orantis affectu, & ſpiritu prophetantis enuntiat, quatenus qui cœlum terramque movebit in virtute ſua, accinctus potentia contra inſenſatos, & ſuavis nihilo minùs & mitis, & quaſi omninò inermis appareat propter electos. Ubi hoc quoque addi poteſt, quia ad diſcernendum alterutrus à ſe, opus erit quodam modo illi, cùm hinnuli quidem ſaltibus, luminibus capreæ, quatenus videre & diſcernere in tanta multitudine & in tanta turbatione poſſit, in quoſnam ſalire, & quos tranſilire oporteat, ne fortè contingat juſtum pro impio conculcari, cùm in ira populos confringet. Namque quantum ad impios, neceſſe eſt ut impleatur prophetia David, immò ſermo Domini loquentis per os ejus: quia *comminuam eos ut pulverem antè faciem venti, ut lutum platearum delebo eos*; & item alius ſermo, quem per alium Prophetam prædicaverat, impletus nihilo minùs tunc cognoſcetur, cùm ad Angelos rediens dicet: *Calcavi eos in furore meo, & conculcavi eos in ira mea*.

Pſal. 17. 43. — Iſai. 63. 3.

7 Si cui autem magis ita intelligendum videtur, ut malos potiùs tranſilire, atque in bonos ſalire hinnulus noſter debeat, non contendo; tantùm cogitet ſaltus diſpoſitum iri in diſcriminationem bonorum, malorumque. Nam & à me (ſi benè memini) ita dictum eſt in ſermone altero*, ubi capitulum idem alibi ſupra & ab auctore poſitum, & à me expoſitum nihilo minùs reperitur. Verùm ibi ſecundùm diſpenſationem quidem gratiæ, quæ in præſenti vita aliis datur, aliis non datur, juſto quidem Dei judicio, ſed occulto, ſalire, & tranſilire is hinnulus dictus eſt: hìc autem ſecundùm ultimam ac variam retributionem meritorum. Et fortè ſenſui huic videatur adſtipulari extremum capituli hujus, quod quidem penè oblitus fueram. Dicens namque, *Similis eſto, dilecte mi, capreæ hinnuloque cervorum*, addit, *ſuper montes Bethel*. Nec enim in domo Dei (quod ſonat Bethel) mali montes ſunt. Quamobrem ſaliens in eos hinnulus non conculcat, ſed lætificat, ut Scriptura impleatur quæ dicit: *Montes & colles cantabunt coram Deo laudes*. Et quidem ſunt montes, quos ſecundùm Evangelium tollit fides comparata ſinapi, ſed non ſunt montes Bethel. Etenim quicumque ſunt Bethel, minimè eos tollit fides, ſed colit.

* ſerm. 54. — Gratia aliis datur, aliis non. — Cant. 2. 17. — Iſai. 55. 12. — Matth. 17. 19.

8 Quòd ſi Principatus & Poteſtates, necnon & cætera nihilo minùs beatorum Spirituum agmina, cœlorumque Virtutes montes ſunt Bethel, ut de his intelligamus dictum, *Fundamenta ejus in montibus ſanctis*; non ſanè is hinnulus vilis ac contemnendus, qui ſupra tam excellentes montes viſus eſt apparere, *tanto Angelis melior effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditavit*. Quid enim, ſi in pſalmo legimus minoratum ab Angelis? Neque enim ideò non melior, quia minor; nec contraria ſunt locuti Apoſtolus & Propheta, quippè habentes eumdem Spiritum. Nam ſi dignationis fuit quòd minoratus eſt, non neceſſitatis; nihil planè in hoc bonitati præſcribitur, ſed adſcribitur. Denique minoratum Propheta perhibuit, non minorem, attollens gratiam, & propellens injuriam. Nam & minoritatem natura recuſat, & minorationem excuſat cauſa. Nempè minoratus eſt, quia ipſe voluit: minoratus eſt ſua voluntate, & noſtra neceſſitate. Sic minorari, miſereri fuit. Quænam perditio hæc? Profectò acceſſit pietati, quicquid majeſtati viſum eſt deperiiſſe. Quamquam nec Apoſtolus tacuit hoc magnum magnæ pietatis arcanum, ſed ait: *Eum autem qui modico quàm Angeli minoratus eſt, videmus Jeſum, propter paſſionem mortis gloria & honore coronatum*.

Chriſtus Angelis ſublimior factus. — Pſal. 86. 1. — Hebr. 1. 4. — Pſal. 8. 6. — Quomodo minoratus ab Angelis. — Chriſti minoratio fuit mera miſeratio. — Hebr. 2. 9.

9 Et hæc dixerimus pro nomine & ſimilitudine hinnuli, quatenus Sponſo eam, juxta ſermonem ſponſæ, abſque majeſtatis injuria aptaremus. Quid dico abſque majeſtatis injuria, quando nec infirmitas inhonorata remanſit? Hinnulus eſt, parvulus eſt; capreæ quoque ſimilis perhibetur, tamquam factus ex muliere: attamen *ſuper montes Bethel*, attamen excelſior cœlis factus. Non dicit, excelſior cœlis ens[a] vel exiſtens: ſed *excelſior cœlis factus*, ne quis putet de illa natura dictum, in qua eſt qui eſt. Sed & ubi præfertur Angelis, melior nihilo minùs perhibetur effectus, & non dicitur manens vel exiſtens melior. Ex quibus apparet, quòd non modo in eo quòd ab æterno eſt, ſed etiam in eo quòd in tempore factus eſt, omnem ſibi eminentiam vindicet ſupra omnem Principatum & Poteſtatem, ſupra omnem denique creaturam, utpotè primogenitus omnis creaturæ. Itaque *quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus; & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus*. Hoc quidem Apoſtulus. Mihi autem non videtur errare, ſi quis etiam ſapientiæ & fortitudini Angelorum præferendum dicat identidem ſtultum infirmumque Dei. Ita ergo præſens locus convenienter aptabitur univerſali Eccleſiæ.

Hebr. 7. 26. — Hebr. 1. 4. Chriſtus ut homo major Angelis. — 1. Cor. 1. 25.

10 Jam verò quod ad unam ſingulariter animam

Quomodo hæc conveniant animæ ſanctæ.

a In ſcriptis omnibus & editis primus hic legitur ens, apud Horſtium & alios, manens. Ita ens habes ſermone 73. num. 12. pro quo editi ſedens. Hìc tamen paulò poſt etiam in mſſ. legitur, manens vel exiſtens.

ſpectat (nam & una, ſi Deum dulciter, ſapienter, vehementer amat, ſponſa eſt) quiſque ſpiritualis iu ſemetipſo advertere poteſt, quid ſibi indè proprium reſpondeat experimentum. Ego verò quicquid illud eſt, quod in me de hujuſmodi caperiri donatum eſt, coram eloqui uon verebor. Nam etſi vile forſitan, cùm fuerit auditum, & deſpicabile videatur; non mea refert: quia qui ſpiritualis eſt, non me deſpiciet; qui minus, non me intelliget. Attamen ſi in alium iſtud ſermonem ſervavero, fortè uon deerunt qui ædificentur in iis, quæ exoratus interim Dominus inſpirabit, Sponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO LXXIV.

De viſitationibus Verbi Sponſi, quam occultè fiant ad animam ſanctam, idque Bernardus ſui ipſius exemplo ad edificationem ſuorum demiſsè ac verecundè declarat.

Cant. 2. 17.

1 REvertere, inquit. Liquet non adeſſe quem revocat; affuiſſe tamen, idque non longè antè: quippè qui dum adhuc abiret, revocari videtur. Intempeſtiva revocatio, magni unius amoris, magnæ alterius amabilitatis indicium eſt. Qui ſunt iſti charitatis cultores, amatoriique tam indefeſſi ſectatores negotii, quorum alterum proſequitur, alteram urget tam inquietus amor? Et mihi quidem, ut memini meæ promiſſionis, incumbit aſſignare hunc locum Verbo & animæ: ſed ad hoc ut dignè vel aliquantiſper fiat, ipſius adjutorio Verbi egere me fateor. Et certè ſermo iſte decuerat magis expertum, magiſque conſcium ſancti & arcani amoris: ſed non poſſum officio deeſſe meo, non veſtris omninò votis. Periculum meum video, & non caveo; vos me cogitis. Prorſus cogitis ambulare in magnis & in mirabilibus ſuper me. Heu! quàm vereor ne ſubindè audiam: Quarè tu enarras delicias meas, & aſſumis ſacramentum meum per os tuum? Audite me tamen hominem qui loqui trepidat, & tacere non poteſt. Excuſabit forſitan auſum trepidatio ipſa mea; magis autem veſtra, ſi provenerit, ædificatio. Et fortè hæ lachrymæ pariter videbuntur. *Revertere*, ait. Benè. Abibat, revocatur. Quis mihi referet hujus mutabilitatis ſacramentum? Quis mihi dignè explicet ire, & redire Verbi? Numquid levitata utitur Sponſus? Undè, quo venire ſeu denuo ire queat, qui totum implet? Quem denique motum habera localem poſſit qui ſpiritus eſt? Aut quem poſtremo vel cujuſcumque generis motum das illi qui Deus eſt? Eſt quippè omninò incommutabilis.

Bernardi de ſeipſo loquentis trepidatio & modeſtia.

Semitę ſponſi quam ignota.

2 Verùm hæc qui poteſt capere, capiat. Nos autem in expoſitione ſacri myſticique eloquii cautè & ſimpliciter ambulantes, geramus morem Scripturæ, quæ noſtris verbis ſapientiam in myſterio abſconditam loquitur; noſtris affectibus Deum, dum figurat, inſinuat; notis rerum ſenſibilium ſimilitudinibus, tamquam quibuſdam vilioris materiæ poculis, ea quæ pretioſa ſunt, ignota & inviſibilia Dei mentibus propinat humanis. Sequamur proindè & nos eloquii caſti conſuetudinem, dicamuſque Verbum Dei Deum ſponſum animæ, prout vult & venire ad animam, & iterum dimittere eam: tantùm ut ſenſu animæ non verbi motu, iſta fieri ſentiamus. Verbi cauſa, cùm ſentit gratiam, agnoſcit præſentiam: cùm non, abſentiam queritur, & rurſum præſentiam quærit, dicens cum Propheta: *Exquiſivit te facies mea, faciem tuam, Domine, requiram*. Quidni requirat? Neque enim, ſubducto ſibi tam dulci ſponſo, interim aliquid aliud non dico deſiderare, ſed nec cogitare libebit. Reſtat igitur ut abſentem ſtudioſè requirat, revocet abeuntem. Ita ergo revocatur Verbum, & revocatur deſiderio animæ, ſed ejus animæ, cui ſemel indulſerit ſuavitatem ſui. Numquid non deſiderium vox? Et valida. Denique *deſiderium pauperum*, inquit, *exaudivit Dominus*. Verbo igitur abeunte, una interim & continua animæ vox, continuum deſiderium ejus, tamquam unum continuumque *Revertere*, donec veniat.

Scriptura de Deo loquitur in figuris.

Pſal. 26. 8.

Deſiderium vox animæ ſponſum revocantis.

Pſal. 9. 17.

3 Et nunc DA MIHI ANIMAM, quam frequenter Verbum ſponſus inviſere ſoleat, cui familiaritas auſum, cui guſtus famem, cui contemptus omnium otium dederit: & ego huic incunctanter aſſigno vocem pariter & nomen ſponſæ; nec ab ea penitus locum, qui iu manibus eſt, cenſuerim alienum. Talis nempè inducitur hic loquens. Quem enim revocat, ejus abſque dubio probat ſe meruiſſe præſentiam, etſi non copiam. Alioquin non revocaſſet illum, ſed vocaſſet. Porrò revocationis verbum *revertere* eſt. Et fortè ideò ſubtraxit ſe, quo avidius revocaretur, teneretur fortius. Nam & aliquando ſimulabat ſe longius ire, non quia hoc volebat, ſed volebat audire: *Manè nobiſcum, Domine, quoniam adveſperaſcit*. Et rurſum alia vice ſuper mare ambulans, cùm Apoſtoli navigarent & laborarent in remigando, quaſi volens præterire eos, nec tunc quidem iſtud volebat, ſed magis probare fidem & elicere precem. Denique, ſicut ait Evangeliſta, *Turbati ſunt, & clamaverunt, putantes phantaſma eſſe*. Ergo iſtiuſmodi piam ſimulationem, immò ſalutarem diſpenſationem, quam tunc corporaliter Verbum corpus interdum exhibuit, non ceſſat idemtidem Verbum ſpiritus, modo ſuo ſpirituali, eum devota ſibi anima ſedulo actitare. Præteriens teneri vult abiens revocari. Neque enim hoc irrevocabile verbum. It, & redit pro beneplacito ſuo, quaſi viſitans diluculò, & ſubitò probans. Et ire quidem illi quodam modo diſpenſatorium; redire verò ſemper voluntarium eſt: utrumque autem plenum judicii. At penes ipſum horum ratio.

TOM. IV. Qualis animæ.

Luc. 24. 29.

Sponſus fugam ſimulat, ut majus ſui deſiderium excitet.

Marc. 6. 49.

4 Nunc verò conſtat in anima fieri hujuſmodi viciſſitudines euntis & redeuntis Verbi, ſicut ait: *Vado, & venio ad vos*; item, *Modicum, & non videbitis me; & iterum modicum, & videbitis me*. O modicum & modicum! ò modicum longum! Pie Domine, modicum dicis quòd non videbimus te? Salvum ſit verbum Domini mei: longum eſt & multum valdè nimis. Verumtamen utrumque verum: & modicum meritis, & longum * votis. Habes utrumque in Propheta: *Si moram fecerit*, inquit, *expecta eum, quia veniens veniet, & non tardabit*. Quomodo non tardabit, ſi moram fecerit, niſi quia quod ad meritum ſatis eſt, non eſt ſatis ad votum? Porrò anima amans voti fertur, trahitur deſideriis, diſſimulat merita, majeſtati oculos claudit, aperit voluptati, ponens in ſalutari, & fiducialiter agens in eo. Intrepida denique & inverecunda revocat Verbum, & cum fiducia repetit delicias ſuas, ſolita libertate vocans, non Dominum, ſed Dilectum. *Revertere, dilecte mi*; & addit: *Similis eſto capreæ, hinnuloque cervorum ſuper montes Bethel*. At iſtud poſtea.

Joan. 14. 28.

Joan. 16. 17.

Abſentia ſponſi quomodo modicum & non modicum duret.

* al. non modicum.

Abac. 2. 3.

Cant. 2. 17.

5 Nunc verò ſuſtinet modicum quid inſipientiæ meæ. Volo dicere, nam & hoc pactus ſum, quomodo mecum agitur in ejuſmodi. Non expedit quidem. Sed prodar ſanè ut proſim: &, ſi profeceritis vos, meam inſipientiam conſolabor: ſi non, meam inſipientiam confitebor. Fateor & mihi adventaſſe Verbum, in inſipientia dico, & pluries. Cumque ſæpius intraverit ad me, non ſenſi aliquoties cùm intravit. Adeſſe ſenſi, affuiſſe recordor, interdum & præſentire potui introitum ejus, ſentire numquam, ſed ne exitum quidem. Nam undè in animam meam venerit, quove abierit denuò eam dimittens; ſed & qua vel introierit vel exierit; etiam nunc ignorare me fateor, ſecundùm illud: *Neſcis undè veniat, aut quò vadat*. Nec mirum tamen, quia ipſe eſt, cui dictum eſt: *Et veſtigia tua non cognoſcentur*. Sanè per oculos non intravit, quia non eſt coloratum: ſed neque per aures, quia non ſonuit: ſed neque per nares, quia non aeri miſcetur, ſed menti; nec infecit aerem, ſed fecit: neque verò per fauces, quia non eſt manſum vel hauſtum: nec tactu comperi illud, quia palpabile non eſt. Qua igitur introivit? An fortè nec introivit quidem, quia non deforis venit? Neque enim eſt unum aliquid ex iis quæ foris ſunt. Porrò nec deintra me venit, quoniam bonum eſt, & ſcio quoniam non eſt in me bonum. Aſcendi etiam ſuperius meum: & ecce ſupra hoc Verbum eminens. Ad inferius quoque

Bernardi experimentum de viſitatione Sponſi.

Viſitationes Sponſi quam occultæ.

Joan. 3. 8.

Pſal. 76. 20.

TOM. IV. meum curioſus explorator deſcendi : & nihilo minùs infra inventum eſt. Si foras aſpexi, extra omne exterius meum comperi illud eſſe : ſi verò intus, & ipſum interius erat. Et cognovi verum quidem eſſe
Act. 17. 28. quod legeram : quia *in ipſo vivimus, movemur & ſumus* : ſed ille beatus eſt, in quo eſt ipſum, qui illi vivit, qui eo movetur.

Præſentiæ Dei in anima ſigna ex motu cordis. 6 Quæris igitur, cùm ita ſint omninò inveſtigabiles viæ ejus, unde adeſſe norim? Vivum & efficax eſt : moxque ut intus venit, expergefecit dormitantem animam meam ; movit, & mollivit, & vulneravit cor meum, quoniam durum lapideumque erat, & malè ſanum. Cœpit quoque evellere & deſtruere, ædificare & plantare, rigare arida, tenebroſa illuminare, clauſa reſerare, frigida inflammare, necnon & mittere prava in directa, & aſpera in vias planas ; ita ut benediceret anima mea Domino, & omnia quæ intra me ſunt nomini ſancto ejus. Ita igitur intrans ad me aliquoties Verbum ſponſus, nullis unquam introitum ſuum indiciis innoteſcere fecit, non voce, non ſpecie, non inceſſu. Nullis
Operationes ejus. denique ſuis motibus compertum eſt mihi, nullis meis ſenſibus illapſum penetralibus meis : tantùm ex motu cordis (ſicut præfatus ſum) intellexi præſentiam ejus, & ex fuga vitiorum, carnaliumque compreſſione affectuum adverti potentiam virtutis ejus, & ex diſcuſſione ſive redargutione occultorum meorum admiratus ſum profunditatem ſapientiæ ejus, & ex quantulacumque emendatione morum meorum expertus ſum bonitatem manſuetudinis ejus, & ex renovatione ac reformatione ſpiritus mentis meæ, id eſt interioris hominis mei, percepi utcumque ſpeciem decoris ejus, & ex contuitu horum omnium ſimul expavi multitudinem magnitudinis ejus.

Abeunte Verbo refrigeſcunt omnia. 7 Verùm quia hæc omnia, ubi abſceſſerit Verbum, perinde ac ſi ollæ bullienti ſubtraxeris ignem, quodam illicò languore torpentia & frigida jacere incipiunt ; atque hoc mihi ſignum abſceſſionis ejus. Triſtis ſit neceſſe eſt anima mea, donec iterùm revertatur, & ſolito recaleſcat cor meum intra me ; idque ſit reverſionis indicium. Tale ſanè experimentum de Verbo habens,
Revocandum eſt ardenter. quid mirum, ſi & ego uſurpo mihi vocem ſponſæ in revocando illud, cùm ſe abſentaverit, qui etſi non pari, ſimili tamen vel ex parte deſiderio feror? Familiare mihi erit, quoad vixero, pro Verbi revocatione revocationis verbum, quod utique *revertere* eſt. Et quoties elabetur, toties repetetur à me, nec ceſſabo clamitare quaſi poſt tergum abeuntis ardenti deſiderio cordis ut redeat ; & reddat mihi lætitiam ſalutaris ſui, red-
** al. dico.* dat mihi ſeipſum. Fateor * vobis, filii, nil aliud interim libet, dum non præſto eſt quod ſolùm libet. Et hoc oro, ut non vacuum veniat, ſed plenum gratiæ & veritatis : more utique ſuo, ſicut heri & nudius ter-
Joan. 1. 14. tius. In quo mihi ſimilitudinem capreæ & hinnuli exhibitum iri poſſe videtur, cùm veritas *caprea* oculos habeat, gratia *hinnuli* hilaritatem.

Veritas & gratia neceſſaria ad plenam viſitationem Verbi. 8 Utraque res neceſſaria mihi : & veritas quidem, cui abſcondi non poſſim ; gratia autem, cui nolim. Alioquin ſine alterutra viſitatio plena non erit, cùm & illius ſeveritas abſque hac onerosa, & hujus hilaritas abſque illa diſſoluta poſſit videri. Amara eſt veritas ſine condimento gratiæ ; ſicut abſque veritatis freno levis & neſciens modum, plerumque & inſolens ipſa devotio. Quàm multis non profuit gratiam percepiſſe, pro eo quòd temperamentum de veritate pariter non acceperunt? Ea hoc enim plus quàm oportuit complacuere ſibi in ea, dum veriti non ſunt veritatis obtutus, dum non reſpexerunt ad capreæ maturitatem, magis autem ſe totos hinnuli levitati hilaritatique dederunt. Indè factum eſt, ut in qua privatim exultare voluerant, gratia privarentur, quibus vel ſero dici po-
Pſalm. 2. 11. tuerit : Euntes ergo diſcite quid ſit, *Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore*. Dixerat de-
Pſal. 29. 7. nique ſancta anima quædam in abundantia ſua, *Non movebor in æternum* : cùm ſubito ſenſit averſam à ſe faciem Verbi, ſeque non modo motam, ſed etiam conturbatam ; & ſic in triſtitia didicit opus fuiſſe ſibi, cum munere quidem devotionis, etiam pondere veri-

A tatis. Ergo non in ſola gratia plenitudo gratiæ eſt, ſed ne in ſola quidem veritate. Quid prodeſt ſcire quid te oporteat facere, ſi non detur & velle facere? Quid ſi velis quidem, ſed minimè poſſis? Quantos expertus ſum agnita veritate triſtiores, & ideò magis, quòd jam confugere ad ignorantiæ excuſationem non liceret, ſcientes, & non facientes quod Veritas hortaretur?

9 Quæ cùm ita ſe habeant, neutrum ſine altero ſufficit. Parum dixi : non expedit quoque. Undè id ſcimus? *Scienti*, inquit, *bonum, & non facienti, peccatum eſt illi* ; item, *ſervus ſciens voluntatem domini ſui, & non faciens digna, vapulabit multis*. *Jacob. 4. 17. Luc. 12. 47.*
At iſtud pro parte veritatis. Pro gratiæ quid? Scri-
B ptum eſt, *Et poſt bucellam introivit in eum ſatanas*. *Joan. 13. 27.*
Judam loquitur, qui accepto munere gratiæ, quia in veritate non ambulabat cum veritatis Magiſtro, vel potiùs cum magiſtra Veritate, locum in ſe diabolo dedit. *Gratia ſine veritate claudicat.*
Audi adhuc : *Cibavit illos ex adipe frumenti, & de petra melle ſaturavit eos*. Quos? *Inimici Domini mentiti ſunt ei*. Quos melle cibavit & adipe, hi mentiti ſunt ei facti inimici : quia veritatem gratiæ non junxerunt. De quibus alibi habes ; *Filii alieni mentiti ſunt mihi, filii alieni inveterati ſunt, & claudicaverunt à ſemitis ſuis*. Quidni claudicarent, uno pede gratiæ contenti, & non apponentes veritatem? Erit igitur tempus eorum in ſæcula, ſicut & *Pſal. 80. 17. Pſal. 80. 16. Pſal. 17. 46.*
C principis ipſorum, qui & ipſe in veritate non ſtetit, ſed fuit mendax ab initio, ideoque audivit : *Perdidiſti in decore tuo ſapientiam*. Nolo decorem, qui mihi ſapientiam tollat. *Joan. 8. 44. Ezech. 28. 17.*

10 Quæris quis ille tam noxius, tamque pernicioſus decor? Tuus. Adhuc fortè ſine intellectu es? Planius audi. Privatus, proprius. Non culpamus donum, ſed uſum. Denique ſi advertiſti, non in decore, ſed *in ſuo decore* dictus eſt ille perdidiſſe ſapientiam. Et (ni fallor) unus Angeli, animæque decor ipſa eſt. Quid enim vel hæc vel ille abſque ſapientia, niſi rudis deformiſque materia eſt? Ea ergo ille non modo formatus, ſed & formoſus fuit. Sed perdidit eam, cùm *Gratiam perdit, qui ſibi attribuit.*
D fecit ſuam : ut non ſit aliud in decore ſuo, quàm in ſua ſapientia perdidiſſe ſapientiam. Proprietas in cauſa eſt. Quòd ſibi ſapiens fuit, quòd non dedit gloriam Deo, quòd non retulit gratiam pro gratia, quòd non ſecundùm veritatem ambulavit in ea, ſed ad ſuam eam retorſit voluntatem : iſtud eſt cur eam perdidit, immò iſtud eſt quod eam perdidit. Etenim ſic habere, perdere eſt. *Et ſi Abraham*, inquit, *ex operibus juſtificatus eſt, habet gloriam, ſed non apud Deum*. Et ego : Non * ego intuto, inquam. PERDIDI quicquid habeo non apud Deum. Nam quid tam perditum, quàm quod extra Deum exulat? Quid mors, niſi privatio vitæ? Ita NIHIL PERDITIO, niſi alienatio à Deo *Cur dæmon amiſit decorem.* *Rom. 4. 2.* ** al. ergo.*
E eſt. *Væ qui ſapientes eſtis in oculis veſtris, & coram vobiſmetipſis prudentes!* De vobis dicitur : *Perdam ſapientiam ſapientium & prudentiam prudentium reprobabo*. Perdiderunt ſapientiam, quia ſua ſapientia perdidit eos. Quid non perdiderunt, qui & ipſi perditi ſunt? An verò non perditi, quos neſcit Deus? *Iſai. 5. 21. 1. Cor. 1. 19.*

11 Porrò autem virgines fatuæ, quas quidem non aliundè fatuas puto, niſi quia dicentes ſe eſſe ſapientes, ſtultæ factæ ſunt ; hæ, inquam, à Deo audire habent : *Neſcio vos*. Et item illi, qui gratiam miraculorum ad ſuam uſurpaverunt gloriam, nihilo minùs audituri ſunt, quia *non novi vos* : ut liquido ex his clareſcat, gratiam non prodeſſe, ubi veritas non eſt *Matt. 25. 12. Matth. 7. 23.*
F in intentione ; ſed obeſſe magis. Et quidem penes Sponſum utraque res. Denique *gratia & veritas per Jeſum-Chriſtum facta eſt*, ait Joannes Baptiſta. Si ergo cum una quavis harum ſine altera pulſaverit ad oſtium meum Dominus Jeſus-Chriſtus (ipſe eſt enim Dei Verbum, animæ ſponſus :) intrabit ſanè non tamquam ſponſus, ſed tamquam judex. Abſit, nequaquam fiat hoc. Non intret in judicium cum ſervo ſuo. Intret pacificus, intret jucundus & hilaris : maturus tamen & ſerius intret, qui ſeveriori quodam veritatis vultu in me, dum inſolentiam reprimit, purget lætitiam. Intret quaſi *hinnulus* ſaliens, quaſi *caprea* *Joan. 1. 17.* *Sponſi viſitatio quæ timenda.*

circumſpectus ; qui culpam diſſimulando tranſſiliat, pœnam miſerando reſpiciat. Intret quaſi deſcendens de montibus Bethel, feſtivus & ſplendidus, & quaſi procedens à Patre, ſuavis & mitis, qui non dedignetur dici & fieri ſponſus animæ quærentis ſe, cùm ſit ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

S E R M O LXXV.

Deus quærendus eſt debito tempore, modo, & loco. Et quod nunc ſit acceptabile tempus, in quo quiſque per bona opera poteſt ſibi invenire Deum, ac ſuam operari ſalutem.

Cant. 3. 1.

Deus ſæpè differt ſuam præſentiam, ut ardentius quæratur.

Matt. 7. 8.

1 IN *lectulo meo quæſivi per noctes quem diligit anima mea*. Non eſt reverſus Sponſus ad vocem & votum revocantis. Quare? Ut deſiderium creſcat, ut probetur affectus, ut exerceatur amoris negotium. Sanè ergo diſſimulatio eſt, non indignatio. Sed ſupereſt ut quæratur, ſi fortè reperiatur quæſitus, qui vocatus non venit, dicente Domino; *Omnis qui quærit, invenit*. Porrò verbum revocationis tale eſt: *Revertere, aſſimilare, dilecte mi, capreæ hinnuloque cervorum*. Ad quam vocem dum non eſt reverſus, utique ob illas cauſas quæ dictæ ſunt: hinc iſta quæ amat facta cupidior, mox ſeſe ad requirendum tota aviditate dedit. Et primò quidem quærit illum *in lectulo*, ſed minimè invenit. Surgit indè, circuit civitatem, it & redit per plateas & vicos & non occurrit, neque apparet. Interrogantur quique fortè occurrerint; nihilque certi reportatur. Neque vicis unius, aut unius noctis quæſitio hæc, & hæc fruſtratio, cùm dicat iſta, quia *quæſivi per noctes*. Quid hoc deſiderii eſt & ardoris, ut ſurgens de nocte publicum non erubeſcat, percurrat civitatem, percunctetur palam & paſſim de dilecto, atque à veſtigandis ſemitis ejus nulla valeat ratione averti, nulla præpediri difficultate, non tempeſtivæ retineri amore quietis, non ſponſæ verecundia, non vel timore nocturno? Et tamen in his omnibus fruſtrata eſt uſque adhuc à deſiderio ſuo. Quare? Quid ſibi vult pertinax hæc & diuturna fraudatio, tædiorum nutrix, ſuſpicionum fomes, impatientiæ fax, noverca amoris, mater deſperationis? Si adhuc diſſimulatio eſt, nimis eſt moleſta.

Sponſæ nuditas & conſtantia in quærendo ſponſo.

2 Eſto quòd piè utiliterque interim fuerit diſſimulatum, donec in ſola adhuc vocatione ſeu revocatione res erat. Nunc vero cùm requiritur, & ita requiritur, quid jam conferre poterit diſſimulatio? Si de carnalibus ſponſis & pudendis amoribus quæſtio eſt, ſicut litteralis ſuperficies præluſiſſe videtur; & ſi inter illos talia contingere queant, mea non intereſt, ipſi viderint. Quod ſi animarum quærentium Dominum mentibus & affectibus pro quantulocumque poſſe meo reſpondere & ſatisfacere me oportet, eruendum ſanè eſt de Scriptura ſancta, in qua ſe vitam habere confidunt eo vitale aliquid, quo ſpirituale; ut edant pauperes & ſaturentur, & vivant corda eorum. Et quid tam cordium vita, quàm Dominus meus Jeſus-Chriſtus, de quo ajebat qui eo vivebat, quia *cùm Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria?* Ipſe ergo ad medium veniat, quo & nobis veraciter dici poſſit: *Medius autem veſtrum ſtat, quem vos neſcitis*. Quamquam neſcio quomodo non ſciatur à ſpiritualibus ſponſus Spiritus, qui tamen ita in ſpiritu profecerunt, ut poſſint dicere eum Propheta: *Spiritus ante faciem noſtram Chriſtus Dominus*; & cum Apoſtolo: *Etſi cognovimus Chriſtum ſecundum carnem, ſed nunc jam non novimus*. Nonne is eſt, quem ſponſa quærebat? Is verè eſt ſponſus, & amans, & amabilis. Is, inquam, verè ſponſus: ſicut caro ejus verè eſt cibus, & ſanguis ejus verè eſt potus: & totum quod de ipſo eſt, verè eſt, quando ipſe eſt non aliud ſanè, quàm ipſa Veritas.

Coloſſ. 3. 4.

Joan. 1. 26.

Thren. 4. 20.

2. Cor. 5. 16.

TOM. IV.

Joan. 6. 56.

3 Verùm is Sponſus quid eſt quòd non invenitur quæſitus, cùm requiratur tam ſtudioſè & impigrè, nunc quidem in lectulo, nunc verò in civitate, aut etiam in plateis vel vicis, ipſe autem dicat: *Quærite, & invenietis; & qui quærit invenit?* Propheta quoque loquatur ad eum, *Bonus es, Domine, animæ quærenti te*; & item ſanctus Iſaias: *Quærite Dominum, dum inveniri poteſt?* Quomodo ergo implebuntur Scripturæ? Neque enim quæ hìc inducitur quærens, una eſt ex his, quibus ipſe ait: *Quæretis me, & non invenietis*. Sed attendite tres eſſe cauſas, quæ interim occurrunt, & quærentes fruſtrari ſolent: cùm aut videlicet non in tempore quærunt, aut non ſicut oportet, aut non ubi oportet. Si enim omne tempus aptum eſt ad quærendum, cur ergo dicit Propheta (quod jam memoravi.) *Quærite Dominum, dum inveniri poteſt?* Erit abſque dubio cùm inveniri non poterit, & ideò addit, ut invocetur dum propè eſt: quia futurum eſt jam non propè futurum. A quo enim tunc non requiretur? *Mihi*, inquit, *curvabitur omne genu*, &c. Nec tamen invenietur ab impiis, quos ultores Angeli arcebunt profectò, & tollent ne videant gloriam Dei. Fruſtra inclamabunt & fatuæ virgines: minimè prorſus jam ad eas exit, clauſa janua. Sibi proindè dictum putent illæ: *Quæretis me, & non invenietis*.

Matt. 7. 7.

Thren. 3. 25.

Iſa. 55. 6.

Joan. 7. 34.

Tres cauſæ cur quærentes fruſtrantur.

Iſa. 55. 6.

1. Si opportunum tempus negligant.

Iſa. 45. 24.

Matt. 25. 10.

Joan. 7. 34.

4 Cæterùm nunc tempus acceptabile, nunc dies ſalutis ſunt; tempus planè & quærendi, & invocandi, quando plerumque, & antequam invocetur, adeſſe ſentitur. Audi denique quid polliceatur. *Antequam me invocetis*, inquit, *dicam, Ecce adſum*. Nec latuit benignitas hæc & facilitas temporis quod nunc eſt, illum qui in pſalmo loquitur: *Deſiderium pauperum exaudivit Dominus, præparationem cordis eorum audivit auris tua*. Quòd ſi per bona opera quæritur Deus, ergo dum tempus habemus operemur bonum ad omnes: præſertim quia Dominus apertè prænunciat venire noctem, quando nemo poteſt operari. Tunc aliud ad quærendum Deum, ad operandum quod bonum eſt, reperturus es tibi tempus in ſæculis venturis, præter hoc, quod conſtituit tibi Deus, in quo recordetur tui? Et ideò *dies ſalutis*: quia in his ipſe *Deus, rex noſter antè ſæcula operatus eſt ſalutem in medio terræ*.

2. Cor. 6. 2.

Iſa. 65. 24.

Pſal. 9, 17.

Gal. 6. 10.

Joan. 9. 4.

Pſal. 73. 12.

5 I ergo tu, & in medio gehennæ [a] expectato ſalutem, quæ jam facta eſt in medio terræ. Quam tibi ſomnias proventuram inter ardores ſempiternos facultatem veniam promerendi, cùm jam tranſiit tempus miſerendi? Non relinquitur tibi hoſtia pro peccatis, mortuo in peccatis. Non crucifigitur iterum Filius Dei: mortuus eſt ſemel, jam non moritur. Non deſcendit ad inferos ſanguis, qui effuſus eſt ſuper terram. Biberunt omnes peccatores terræ: non eſt quòd ſibi ex eo vindicent dæmones ad reſtinguendos focos ſuos; ſed neque omnes ſocii dæmoniorum. Semel illò deſcendit, non ſanguis, ſed anima; & hæc portio eorum qui in carcere erant. Una illa viſitatio, quæ tunc facta eſt per præſentiam animæ, cùm corpus penderet exanime ſuper terram. Sanguis aridam rigavit, ſanguis infudit terram, & inebriavit eam; ſanguis quæ in terra, & quæ in cœlis ſunt pacificavit, non autem & quæ apud inferos: niſi quòd ſemel illò, ut dixi, anima ejus excurrit, & fecit ex parte redemptionem, ne vel eo momenti vacaret [b] opera charitatis; ſed ultra non adjiciet. Ergo nunc tempus ac-

a Error de alia redemptione.

Rom. 6. 9.

b

a Origenem hìc notare videtur, aut certè errorem ipſi tributum, quemadmodum alios notat in ſermone 39 de diverſis, & ſermone 54. in Cantica num. 3. confer Ambroſium Autpertum libro 10. in Apocalypſin ad hunc verſum, *Nec intrabit in eam aliquid coinquinatum*, ubi hunc errorem confutat.

b Ita ſcripti & primi editi; niſi quòd quidam codices habent *pietatis* pro *charitatis*: Horſtius cum aliis, *vacarent opera*. Porrò hìc in loco Bernardus non in ea fuit ſententia, (quod Horſtio viſum eſt in ſuſioribus Notis) ex damnatis quoſdam ab inferis per Chriſtum liberatos fuiſſe: ſed tantùm Patres eductos è limbo, quem in *ipſo inferno* ſanctus Doctor collocat, tum ſermone 1. in die Paſchæ num. 5. ubi *carcerem gehennalem* vocat: tum maximè ſermone 4. in feſto omnium Sanctorum num. 1. ubi ſinum Abrahæ explicans ait ante Chriſti adventum nulli omninò *Sanctorum* ad cœlum patuiſſe acceſſum, ſed Deum eis providiſſe IN INFERNO IPSO *locum quietis & refrigerii*, ita tamen ut magnum chaos eſſet inter illos & animas impiorum. *Quamvis enim*, inquit, *utræque in tenebris eſſent; non utræque erant in pœnis*... *In hunc ergo locum Salvator deſcendens, contrivit portas æreas, & vectes ferreos confregit, eduxitque vinctos de domo carceris*, &c. quæ malè hunc locum illuſtrant.

TOM. IV. ceptabile & aptum ad quærendum, in quo planè qui quærit invenit: ſi tamen ubi, & uti oportet, quærit. Et hæc una cauſa, quæ impedire poteſt, ne inveniatur ſponſus à quærentibus ſe, cùm non quærunt in tempore opportuno. At non ea impedit ſponſam, nempè invocantem & quærentem in tempore opportuno. Sed ne illa quidem eum tepidè aut negligenter ſeu perfunctoriè quærit: nam corde ardenti & omninò infatigabiliter quærit, planè ut decet.

5 Si non uti decet, quærant.

6 Reſtat ut de tertia videamus, ne videlicet ubi non decet quærat. *In lectulo meo quæſivi quem diligit anima mea.* An non fortè in lectulo quærendus erat, ſed in lecto: quippè cui orbis anguſtus eſt? Sed non horreo lectulum, qui novi parvulum. *Parvulus* denique *nobis natus eſt*. Exulta tu & lauda habitatio Sion, quia magnus in medio tui ſanctus Iſrael. At idem Dominus in Sion magnus apud nos parvulus, apud nos infirmus repertus eſt: ex uno jacere, ex altero & in lectulo jacere habens. An non lectulus tumulus? an non lectulus præſepium? an non lectulus uterus virginis? Neque enim magni Patris uterus lectulus eſt, ſed lectus magnus, de quo ad Filium: *Ex utero*, inquit, *antè luciferum genui te*. Quamquam ne lectus quidem forſitan dignè cenſendus ſit uterus ille, qui regentis potius, quàm jacentis eſt locus. Manens enim in Patre regit cum Patre univerſa. Denique non jacere, ſed ſedere ad dexteram Patris Filium fides indubitata habet, & ipſe cœlum ſibi ſedem eſſe, non lectum perhibet: ut ſcias illum in ſuis, ideſt in ſuperis, nequaquam ſolatia habere infirmitatis, ſed poteſtatis inſignia.

Cant. 3. 1. 3. Si non ubi par eſt, quærant. Iſa. 9. 6. Iſa. 12. 6. Lectulus ſponſi quis. Pſal. 109. 3. Pſ. 44. 2. Infirmitates Chriſti ex nobis.

7 Meritò proindè ſponſa ponens lectulum, dicit ſuum: quia omne quod infirmum Dei, non de proprio ineſſe illi manifeſtum eſt, ſed de noſtro. Ex nobis aſſumpſit quæ pro nobis ſuſtinuit, naſci, lactari, mori, ſepeliri. Mea eſt mortalitas nati, mea infirmitas parvuli, mea expiratio crucifixi, mea ſepulti dormitio. Quæ priora tranſierunt, & ecce nova ſunt omnia. *In lectulo meo quæſivi per noctes quem diligit anima mea.* Quid? In tuo quærebas, qui ſe jam in ſua receperat? Non videras Filium hominis aſcendentem ubi erat prius? Jam cœlum tumulo commutavit & ſtabulo, & tu illum in tuo adhuc lectulo quæris? Surrexit, non eſt hìc. Quid quæris in lectulo fortem, in lectulo magnum, clarificatum in ſtabulo? Introivit in potentias Domini, decorem induit & fortitudinem: & ecce ſedet ſuper Cherubim, qui ſub lapide jacuit. Ex hoc jam non jacet, ſed ſedet: & tu tamquam jacenti ſubſidia paras? Sive ut abſolutior veritas ſit, aut ſedet judicans, aut ſtat adjuvans.

8 Sic vos ò bonæ mulieres, cuinam quæſo excubias exhibetis? cui aromata comparatis, paratis unguenta? Si ſciretis quantus is ſit, quamque ſit inter mortuos liber mortuus iſte quem ungere pergitis, vos forſitan petiſſetis ab eo potius ungi. Nonne iſte eſt, quem unxit Deus ſuus oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis? Beati eritis vos, ſi gloriari potueritis revertentes, & dicere, quia *de plenitudine ejus & nos accepimus*. Enimverò factum eſt ita. Nam revera unctæ remeant, quæ uncturæ venerant. Quidni unctæ tam læto nuntio novæ odoriferæque reſurrectionis? *Quàm ſpecioſi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona!* Miſſæ ab Angelo opus faciunt Evangeliſtæ: factæque apoſtolæ Apoſtolorum, dum feſtinant ad annuntiandum manè miſericordiam Domini, dicunt: In odore unguentorum tuorum currimus. Extunc ergo & deinceps fruſtra in lectulo quæſitus eſt ſponſus: quia etſi cognoverat eum Eccleſia ſecundùm carnem, ideſt ſecundùm carnis infirmitatem, ſed nunc jam non novit. Denique quæſitus eſt poſtmodum à Petro & Joanne identidem in ſepulchro, ſed minimè inventus. Vide tu, utrumne aptè & competenter quiſque horum tunc dicere quiverit: *In lectulo meo quæſivi quem diligit anima mea; quæſivi, & non inveni.* Nempè itura ad Patrem caro quæ non erat ex Patre; prius per gloriam reſurrectionis omne infirmum ſe exuit, accinxit potentia, induit lumine ſicut veſtimento: in quali nimi-

Sponſus fruſtra quæſitus in lectulo, quid innuat. Pſal. 44. 8. Johan. 1. 16. Rom. 10. 15. Apoſtolæ apoſtolorum mulieres.

A rum gloria & ornatu decuit eam paternis aſpectibus præſentari.

9 Pulchrè verò ſponſa, non quem diligo ego, ſed *quem diligit anima mea*, inquit: quod verè & propriè ad ſolam pertineat animam illa dilectio qua aliquid ſpiritualiter diligi, verbi gratia, Deum, Angelum, animam. Sed & diligere juſtitiam, veritatem, pietatem, ſapientiam, virtuteſque alias, ejuſmodi eſt. Nam cùm ſecundùm carnem quippiam diligit, vel potius appetit anima, verbi gratia cibum, veſtimentum, dominium, & quæ iſtiuſmodi ſunt corporalia ſive terrena, carnis potiùs, quàm animæ amor dicendus eſt. Et hoc pro eo quod ſponſa minus uſitatè, ſed non minus
B propriè, animam ſuam ſponſum diligere dicit, monſtrans proindè ſpiritum eſſe ſponſum, & à ſe non carnali, ſed ſpirituali amore diligi. Et benè *per noctes* ſe quæſiſſe eum ait. Nam ſi juxta Paulum, *qui dormiunt nocte dormiunt; & qui ebrii ſunt, nocte ebrii ſunt*: ita non abſurdè (ut opinor) dici poteſt, quòd qui ignorant, noctè ignorant; ac per hoc qui quærunt, nocte quærunt. Quis enim quærat, quod palam habet? Porrò dies palam facit, quod nox abſcondit, ut reperias in die, quod in nocte quæſieras. Nox eſt itaque donec quæritur ſponſus: quoniam ſi dies eſſet, de medio fieret, & minimè quæreretur. Et de hoc ſatis: niſi fortè numeroſitas hæc noctium aliquid adhuc quærendum
C ſignet *, quia non noctem, ſed noctes poſuit.

Dilectio ſponſæ ſpiritualis, non carnalis. 1. Theſ. 5. 7. * al. inſinuet. Noctes mundi plurimæ.

10 Et mihi videtur, ſi tu melius non habes, talis poſſe ratio reddi. Habet mundus iſte noctes ſuas, & non paucas. Quid dico, quia noctes habet mundus, cùm penè totus ipſe ſit nox, & totus ſemper verſetur in tenebris? Nox eſt Judaica perfidia, nox ignorantia paganorum, nox hæretica pravitas, nox etiam catholicorum carnalis, animaliſve converſatio. An non nox, ubi non percipiuntur ea quæ ſunt Spiritus Dei? Sed & apud hæreticos vel ſchiſmaticos quot ſectæ, tot noctes. Fruſtra per has noctes juſtitiæ ſolem & lumen quæritis veritatis, ideſt ſponſum: quia nulla ſocietas luci ad tenebras. Sed dicit aliquis, quòd non ſit tam
D ſtulta, tamve cæca ſponſa, ut quærat lumen in tenebris, quærat dilectum apud ignorantes, & qui non diligunt eum. Quaſi verò ſe per noctes nunc quærere dicat, & non potius quæſiſſe. Non ait, quæro; ſed, *quæſivi per noctes, quem diligit anima mea*. Et eſt ſenſus, quia cùm eſſet parvula, ſapiebat ut parvula, cogitabat ut parvula, & quærebat veritatem ubi non erat, errans, & non inveniens juxta illud in pſalmo: *Erravi ſicut ovis quæ periit*. Denique in lectulo ſe memorat tunc adhuc eſſe, tamquam ætate imbecillem ac parvulam ſenſu.

Pſal. 118 176.

11 Si tamen ita conſtruas, *In lectulo meo*, ſubaudis, exiſtens vel jacens, *quæſivi quem diligit anima*
E *mea*; non quæſivi in lectulo ſed ens * in lectulo quæſivi: hoc eſt, Cùm adhuc infirma & invalida forem, & omninò minùs idonea ſequi ſponſum quocumque iret, ſequi ad ardua & excelſa ſublimitatis illius; incidi in multos, qui cognoſcentes deſiderium meum, dicebant mihi: *Ecce hic eſt Chriſtus, ecce illic eſt*; & neque hic, neque illic erat. Incidi autem, & non ad inſipientiam mihi. Nam quo propius acceſſi, & exploravi diligentius, eo citius certiuſque cognovi, veritatem apud eos minimè eſſe. Quæſivi enim, & non inveni: & deprehendi noctes, qui ſe dies mentiebantur.

* Sic miſſ. non ſedens. Matt. 23. 23.

12 Et dixi: *Surgam, & circuibo civitatem: per vicos*
F *& plateas quæram quem diligit anima mea*. Intuere vel nunc, quia jacet quæ dicit, *Surgam*. Pulchrè omninò. Quidni ſurgeret, cognito de reſurrectione dilecti? Cæterum, ò beata, ſi conſurrexiſti cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt ſapias oportet; neque deorſum, ſed ſurſum quæras Chriſtum neceſſe eſt, ubi ſedet in dextera Patris. Sed *circuibo*, ais, *civitatem*. Ad quid? in circuitu impii ambulant. Judeis iſtud relinquito, quibus proprius eorum Propheta hoc vaticinatus eſt, quia *famem patientur ut canes, & circuibunt civitatem*. Et ſi introieris in civitatem, ſecundùm Prophetam alium, *ecce attenuati fame*: quod utique non eſſet, ſi in ea fuiſ-

Cant. 3. 2. Col. 3. 1. Pſal. 58. 7. Jer. 14. 18.

ſet panis vitæ. Surrexit de corde terræ, ſed ſuper terram non remanſit. Aſcendit autem ubi erat prius. Nam qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit, panis vivus qui de cœlo deſcendit, idem ipſe Sponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO LXXVI.

De claritate Sponſi, in qua coæqualis Patri ſedet à dextris gloriæ ejus: & qualiter boni paſtores debent eſſe ſolliciti, vigiles & diſcreti circa paſcendas animas ſibi commiſſas.

Cant. 3. 2.

1 *Per vicos & plateas quæram quem diligit anima mea.* Adhuc ut parvula ſapit. Puto arbitrata eſt, egreſſum de tumulo publicum mox petiiſſe, ut ſolito doceret populos, ac ſanaret infirmos, & ut manifeſtaret gloriam ſuam in Iſrael, ſi fortè reciperent reſurgentem de morte, qui ſe recepturos promittebant deſcendentem de cruce. Verùm ille perfecerat opus, quod ſibi dederat Pater ut faceret, quòd ſanè iſta intellexiſſe debuerat vel ex voce pendentis, illa ſcilicet, qua illicò expiraturus ait: *Conſummatum eſt.* Non erat jam quòd ſe denuò crederet turbis, quæ nec ſic forſitan erant in eum crediturae. Et feſtinabat ad Patrem, qui ſibi diceret: *Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.* Fortius nempè atque divinius, cùm exaltatus fuerit à terra, omnia trahet ad ſeipſum. Hæc autem per vicos & plateas quærendum putavit, fruendi avida, ſed ignara myſterii. Iterum ergo fruſtrata repetit dicens, *Quæſivi illum, & non inveni;* ut ſermo impleretur quem dixit: *Quia vado ad Patrem, & jam non videbitis me.*

Cur Chriſtus aſcendit.
Joan. 19. 30.
Pſal. 109. 1.
Cant. 3. 1.
Joan. 16. 16.

2 Dicat forſitan iſta: Quomodo ergo credent in eum quem non videbunt? Quaſi fides ex viſu ſit, & non potiùs ex auditu. Quid magni eſt credere quod videris, & tuis non negare oculis fidem quid laudis meretur? Sed ſi quod non videmus ſperamus, per patientiam expectamus; & patientia meritum eſt. *Beati*, denique *qui non viderunt & crediderunt.* Proindè ut non evacuetur meritum fidei, ſubducat ſe viſui, dans virtuti locum. Etiam & tempus eſt, ut jam in ſuum ſeſe recipiat. Quæris, in quem ſuum? In dexteram Patris. Neque enim rapinam arbitrabitur eſſe ſe æqualem Deo cùm ſit in forma Dei. Ergo is ſit Unigeniti locus, in quo omnis ejus injuria propulſata videatur. Sedeat ſanè juxta, non infrà, ut omnes honorificent Filium, ſicut honorificant Patrem. In hoc apparebit majeſtatis æqualitas, ſi nec inferiorem Patre, nec poſteriorem ſuſpexeris. At iſta interim nihil horum advertit: ſed quaſi ebria præ amore hac illacque diſcurrens, quærit oculis, quem jam oculus non contingit, ſed fides. Non enim exiſtimat Chriſtum aliter oportere intrare in gloriam ſuam, niſi priùs reſurrectionis gloriam palam mundo innoteſcente confutetur impietas, exultent fideles, glorientur diſcipuli, populi convertantur, demumque ab univerſis glorificetur ipſe, cùm ex præſentia reſurgentis cunctis claruerit veritas prædicentis. Falleris, ò ſponſa. Oportet quidem hæc fieri, ſed in tempore.

Viſio impedit meritum fidei.
Joan. 20. 29.
Philipp. 2. 6.
Seſſio Chriſti ad dexteram Patris quid.

3 Nunc verò interim vide, nè fortè id dignum magis & ſupernæ conſentaneum juſtitiæ ſit, ſi non detur ſanctum canibus, & margaritæ porcis: ſi potiùs, ſecundùm Scripturam, tollatur impius, ne videat gloriam Dei; ſi non fraudetur fides merito, quæ tunc ſanè probatior eſſe dignoſcitur, cùm creditur quod non videtur: ſi penes ipſam ſervetur dignis, quod occultatur indignis; ut qui *in ſordibus ſunt ſordeſcant adhuc, & juſti juſtificentur magis*, ſi non dormitent præ tædio. Cœli & cœli cœlorum tabeſcant & confundantur ab expectatione ſua, ſi non ipſe Pater omnipotens diutiùs jam fruſtretur à deſiderio cordis ſui: ſi non demum Unigenitus ultra ab introitu gloriæ ſuæ (quod vel ſolum indigniſſimum eſt) aliquatenus retardetur. Quanti putas æſtimanda ſit gloria quantacumque mortalium, ut ab ea, quæ à Patre ſuo ab æterno parata eſt, debeat eum vel ad modicum retinere? Adde quòd nulla ratione in longius protrahi decet ipſius Filii petitionem. Quam dicam petitionem quæris? Nempè illam, qua dicit: *Pater, clarifica Filium tuum.* Quod tamen eum petiiſſe ſenſerim, non ut ſupplicem, ſed ut præſcium. Libere petitur, quod in poteſtate petentis accipere eſt. Ergo diſpenſatoria eſt Filii petitio, non neceſſaria; quippè donantis cum Patre, quicquid à Patre acceperit.

Iſai. 26. 10.
Chriſti Aſcenſio non differenda.
Apoc. 22. 11.
TOM. IV.
Joan. 17. 1.
Chriſtus rogavit ſe clarificari à Patre, non ut ſupplex.

4 Ubi & hoc dicendum, quia non ſolùm Pater clarificat Filium, ſed & Filius clarificat Patrem: ne quis dicat Filium minorem Patre, quaſi qui à Patre clarificetur, cùm & ipſe clarificet Patrem, dicente Filio: *Pater, clarifica Filium tuum, ut Filius tuus clarificet te.* Sed fortè adhuc ſummittendum putes Filium, quòd quaſi inglorius videatur à Patre recipere claritatem, quam demum Patri refundat. Audi quia non eſt ita. *Clarifica me*, inquit, *Pater, claritate quam habui, priuſquam mundus fieret, apud te.* Si ergo claritas Filii poſterior non eſt, ut potè quæ ab æterno eſt: ex æquo ſe clarificant Pater & Filius. Et ſi ita eſt, ubi Patris primatus? Æqualitas profectò eſt ubi coæternitas eſt. Et uſque adeò æqualitas, ut una ſit claritas amborum, ſicut ipſi unum ſunt. Undè mihi videtur dicendo rurſum, *Pater, clarifica nomen tuum*, non ſanè aliud petere, quàm ſe clarificari, in quo, & per quem nomen Patris proculdubio clarificaretur, & reſponſum accepit à Patre: *Et clarificavi, & iterum clarificabo.* Quæ quidem ipſa Patris reſponſio non parva Filii glorificatio fuit. Cæterùm abundantius ad fluenta Jordanis, auguſtiuſque clarificatus dignoſcitur, & Joannis teſtimonio, & columbæ deſignatione, & voce Patris dicentis: *Hic eſt Filius meus dilectus.* Sed & in monte coram tribus Diſcipulis nihilo minùs magnificentiſſimè clarificatus eſt, tum voce eadem denuò ad ſe cœlitus delapſa, tum mira illa eximiaque transfiguratione corporis ſui, tum etiam Prophetarum atteſtatione duorum, qui ibidem apparuerunt cum eo loquentes.

Ibidem.
Clarificatio mutua inter Patrem & Filium.
Ibidem.
Joan. 12. 28.
Ibidem.
Chriſti glorificatio ad Jordanem.
Matth. 3. 17.
Ibidem 17.
In monte Thabor.

5 Supereſt ergo ut juxta promiſſum Patris ſemel adhuc clarificetur, eaque erit plenitudo gloriæ, cui non queat ampliùs addi. Sed ubi illa dabitur benedictio? Non enim, ut iſta ſuſpicata eſt, in plateis vel vicis, niſi fortè in illis, de quibus dicitur: *Plateæ tuæ, Jeruſalem, ſternentur auro mundo, & per omnes vicos tuos alleluja cantabitur.* In his revera illam recepit à Patre Filius claritatem, cui non poterit ſimilis inveniri, ne in cœleſtibus quidem. Cui enim aliquando Angelorum dictum eſt, *Sede à dextris meis?* Non modo autem de numero Angelorum, ſed nec de ſuperioribus quidem reliquis beatorum ordinibus omninò quis repertus idoneus eſt ad capeſſendam ſuperexcellentem hanc gloriam. Ad neminem prorſus illorum facta eſt vox illa gloriæ ſingularis, nemini vocis in ſe efficientiam experiri datum. Sive Throni, ſive Dominationes, ſive Principatus, ſive Poteſtates, profecto deſiderant in eum proſpicere, non ſe illi comparare præſumunt. Igitur Domino meo ſingulariter à Domino & dictum, & datum eſt, ſedere à dextris gloriæ ipſius, utpotè in gloria coæquali, in eſſentia conſubſtantiali, pro generatione conſimili, majeſtate non diſpari, æternitate non poſteriori. Ibi, ibi illum qui quæret inveniet, & videbit gloriam ejus: non gloriam quaſi unius cæterorum, ſed planè *gloriam quaſi Unigeniti à Patre.*

Suprema in cœlis.
Tob. 13. 22.
Hebr. 1. 13.
Seſſio ad Patris dexteram ſoli Chriſto propria.

6 Quid facies, ò ſponſa? Putas poteſt ſequi eum illuc? Aut te ingerere audes vel vales huic tam ſancto arcano, tamque arcano ſanctuario, ut Filium in Patre, & Patrem intuearis in Filio? Non utique. Ubi eſt ille, tu non potes venire modo, venies autem poſteà. Age tamen, ſequere, quære; nec te inacceſſibilis illa claritas vel ſublimitas à quærendo deterreat, ab inveniendo deſperare faciat. *Si potes credere, omnia poſſibilia ſunt credenti. Propè eſt*, inquit, *verbum in ore tuo, & in corde tuo.* Crede, & inveniſti. Nam credere inveniſſe eſt. Norunt fideles inhabitare Chriſtum per fidem in cordibus ſuis. Quid propius eſt? Quære ergo ſecura, quære devota. Bonus eſt Dominus animæ quærenti ſe. Quære votis, ſequere actibus, fide inveni. Quid non inveniat Fides? ATTINGIT inacceſſa,

Joan. 1. 14.
Ubi & quomodo quærendus Dilectus.
Marc. 9. 22.
Rom. 10. 8.
Deut. 30. 14.
Thren. 3. 25.
Fidei vis & efficacia.

TOM. IV. deprehendit ignota, comprehendit immenſa, apprehendit noviſſima, ipſam denique æternitatem ſuo illo vaſtiſſimo ſinu quodam modo circumcludit. Fidenter dicerim, æternam beatamque Trinitatem quam non intelligo, credo; & fide teneo, quam non capio mente.

7 Sed dicit aliquis: Quomodo credet ſine prædicante, cùm fides ex auditu ſit, auditus per verbum prædicationis? Deus hoc providebit. Et ecce jam præſto ſunt qui novam ſponſam, cæleſti nupturam ſponſo, de quibus oportet, inſtruant & informent, fidem doceant, formam pietatis ac religionis tradant. Audi namque quid adjiciat. *Invenerunt me vigiles, qui cuſtodiunt civitatem*. Qui enim vigiles hi? Nempè illi quos Salvator in Evangelio beatos pronuntiat, ſi cùm venerit, invenerit vigilantes. Quàm boni vigiles, qui nobis dormientibus ipſi pervigilant, quaſi rationem reddituri pro animabus noſtris! Quàm boni cuſtodes, qui vigilantes animo atque in orationibus pernoctantes, hoſtium inſidias ſagaciter explorant, anticipant conſilia malignantium, deprehendunt laqueos, eludunt tendiculas, retiacula diſſipant: machinamenta fruſtrantur! Hi ſunt fratrum amatores & populi Chriſtiani, qui multum orant pro populo & univerſa ſancta civitate. Hi ſunt qui multum ſolliciti pro ſibi commiſſis dominicis ovibus, cor ſuum tradunt ad vigilandum diluculo ad Dominum qui fecit illos, & in conſpectu Altiſſimi deprecantur. Et vigilant, deprecantur, ſcientes ſuam inſufficientiam in cuſtodienda civitate, & quia niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam.

Rom. 10. 17. — Cant. 3. 3. — Luc. 12. 37. — Vigiles & cuſtodes animarum, Paſtores. — Cæteris dormientibus agunt excubias. — Pſal. 126. 1.

8 Porrò cùm Dominus ita præcipiat, *Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem*; liquet quod abſque duplici hoc exercitio fidelium, ſtudioque cuſtodum, non poteſt eſſe ſecura civitas, non ſponſa, non oves. Horum differentiam quæris? Unum ſunt. Civitas propter collectionem, ſponſa propter dilectionem, oves propter manſuetudinem. Vis ſcire hoc ſponſam quod civitatem eſſe? *Vidi*, inquit, *civitatem ſanctam Jeruſalem novam deſcendentem de cælo à Deo, paratam tamquam ſponſam, ornatam viro ſuo*. Identidem tibi hoc & de ovibus liquido apparebit: ſi recorderis, primus ille cuſtos (Petrum loquor) cùm ſibi primo oves committerentur, quàm attentè ſimul de amore commonitus ſit. Quod utique tanta cura ſapiens creditor non feciſſet, niſi ſe ſentiret ſponſum, id ſibi utique ex intimo reſpondente conſcientia. Audite hæc, amici Sponſi, ſi tamen amici. At parum dixi, amici: amiciſſimi ſint oportet, qui privilegio tantæ familiaritatis donantur. Non otioſè toties repetitum, *Petre amas me*, in commiſſione ovium. Et ego quidem id ſignificatum perindè puto, ac ſi illi dixiſſet Jeſus: Niſi teſtimonium tibi perhibente conſcientia quod me ames, & valdè perfecteque ames, hoc eſt plus quàm tua, plus quàm tuos: plus quàm etiam te, ut hujus repetitionis meæ numerus impleatur; nequaquam ſuſcipias curam hanc, nec te intromittas de ovibus meis, pro quibus ſanguis utique meus effuſus eſt. Terribilis ſermo, & qui poſſit etiam impavida quorumvis tyrannorum corda concutere.

Matt. 26. 41. — Fideles civitas, ſponſa, & oves. — Apoc. 21. 2. — Amor à Paſtoribus maximè exigitur. — Joan. 21. 15.

9 Propterea attendite vobis, quicumque opus miniſterii hujus ſortiti eſtis; attendite, inquam, vobis, & pretioſo depoſito quod vobis creditum eſt. CIVITAS eſt: vigilate ad cuſtodiam, concordiamque. SPONSA eſt: ſtudete ornatui. OVES ſunt: intendite paſtui. Et hæc tria ad illam Domini trinam ſciſcitationem fortè non incongruè pertinere dicentur. Porrò cuſtodia civitatis ut ſufficiens, trifaria erit, à vi tyrannorum, à fraude hæreticorum, à tentationibus dæmonum. Sponſæ verò ornatus in bonis operibus, & moribus, & ordinibus. At paſtus ovium communiter quidem in paſcuis Scripturarum, tamquam in hæreditate Domini: ſed eſt diſtinctio in illis. Nam ſunt mandata, quæ duris atque carnalibus animis imponuntur ex lege vitæ & diſciplinæ: & ſunt olera diſpenſationum, quæ infirmis & puſillis corde reſpectu miſericordiæ apponuntur, & ſunt conſiliorum ſolida fortiaque, quæ ex intimis ſapientiæ proponuntur ſanis, & qui exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni & mali. Parvulis namque, tamquam agniculis, adhortationis lac potus datur, non eſca. Ad hæc boni ſollicitique paſtores impinguare pecus non ceſſant bonis lætiſque exemplis, & ſuis magis, quàm alienis. Nam ſi alienis & non ſuis, ignominia eſt illis, & pecus ita non proficit. Si enim, verbi cauſa, ego qui videor inter vos paſtoris gerere curam, vobis appoſuero Moyſi manſuetudinem, patientiam Job, miſericordiam Samuelis, David ſanctitatem, & ſi qua ſunt ejuſmodi exempla bonorum, immitis ipſe & impatiens, atque immiſericors & minimè ſanctus: ſermo (ut vereor) minus ſapidè eveniet, & vos minus avidè capietis. Verùm hoc ſupernæ pietati relinquo, ut quod minus vobis e a nobis eſt, ipſa ſuppleat; & quod perperam, ipſa corrigat. Nunc verò bonus paſtor hoc quoque curabit, ut ſecundùm Evangelium inveniatur habere ſal in ſemetipſo; ſciens, quia ſermo ſale conditus quantum placuerit ad gratiam, tantum proderit ad ſalutem. Hæc interim de cuſtodia civitatis; atque ornatu ſponſæ, necnon & paſtu ovium dicta ſint.

Aures Paſtoris ad Paſtores. — Cuſtodiam ſuis debent. — Ornatum, & paſtum. — Paſtus triplex. — Boni Paſtoris eſt bonis exemplis docere. — Marc. 9. 49.

10 Volo tamen adhuc eadem paulò expreſſius deſignare propter eos, qui dum avidè nimis honoribus inhiant, minus providè gravibus ſe ſupponunt oneribus, exponunt periculis: ut ſciant ad quid venerint, ſicut ſcriptum eſt: *Amice, ad quid veniſti?* Ni fallor, ad ſolam civitatis cuſtodiam, ut quantum ſatis eſt procuretur, opus eſt viro forti, ſpirituali, fideli. Forti ad propulſandas injurias, ſpirituali ad deprehendendas inſidias, fideli qui non quæ ſua ſunt quærat. Porrò autem ad mores honeſtandos vel corrigendos (quod utique ad decorem pertinet ſponſæ) quis non liquido agnoſcat perneceſſariam fore cum multa quidem diligentia diſciplinæ cenſuram? Eapropter omnis, cui hoc opus incumbit, oportet ferveat zelo illo, quo accenſus præcipuus ille æmulator ſponſæ Domini ajebat: *Æmulor vos Dei æmulatione; deſpondi enim vos uni viro virginem caſtam exhibere Chriſto*. Jam quomodo in paſcua divinorum educet eloquiorum greges dominicos paſtor idiota? Sed & ſi doctus quidem fuerit, non ſit autem bonus; verendum ne non tam nutriat doctrina uberi, quàm ſterili vita noceat. Temere itaque & in hac parte hoc onus ſubitur abſque ſcientia pariter, vitaque laudabili. Sed ecce, quod non laudamus, finis indicitur, ubi non erat finis. Evocamur in materiam [a] alteram, & cui hanc cedere indignum. Angor undique, & quod ægrius feram ignoro, avelli ab iſta, an diſtendi in illa: niſi quod utrolibet ſimul utrumque moleſtius. O ſervitutem! ò neceſſitatem! non quod volo hoc ago, ſed quod odi illud facio. Notate tamen ubi deſinimus, ut quàm citò in id redire liberum erit, indè mox ordiamur, in nomine Sponſi Eccleſiæ Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Paſtorum conditiones. — Matt. 26. 50. Cuſtodia tria exigit. — Ornatus duo. — 2 Cor. 11. 2. Paſtus item duo.

SERMO LXXVII.

De malis Paſtoribus Eccleſiæ, item quomodo Beati in cælo ſimul cum Angelis adjutorio ſunt electis adhuc peregrinantibus.

1 EIA expediti ſumus. Diximus heſterno ſermone, quales in via hac qua ambulamus, vellemus habere duces, non quales habemus. Longè diſſimiles experimur. Non omnes ſunt amici ſponſi, quos hodie ſponſæ hinc indè aſſiſtere cernis, & qui (ut vulgò ajunt) eam quaſi addextrare videntur. Pauci admodum ſunt, qui non quæ ſua ſunt quærant, ex omnibus charis ejus. Diligunt munera, nec poſſunt pariter diligere Chriſtum: quia manus dederunt mam-

Prælatorum Eccleſiæ ſuorum perſtringit. V. ſerm. 33. num. 15.

a His verbis innuit Bernardus ſermonem aliqua neceſſitate fuiſſe interruptum; cujus finem aliquo ſigno indictum: ſive id fuerit ſignum communis menſæ, ſive aliud quodvis negotium, cui hanc materiam cedere indignum ducit. Negotium potius indicant ſequentis ſermonis prima verba.

monæ. Intuere quomodo incedunt nitidi & ornati, circumamicti varietatibus tamquam ſponſa procedens de thalamo ſuo. Nonne ſi quempiam talium repente eminus procedentem aſpexeris, ſponſam potiùs putabis, quàm ſponſæ cuſtodem? Undè verò hanc illis exuberare exiſtimas rerum affluentiam, veſtium ſplendorem, menſarum luxuriem, congeriem vaſorum argenteorum, & aureorum, niſi de bonis ſponſæ? Indè eſt, quòd illa pauper, & inops, & nuda relinquitur, facie miſeranda, inculta, hiſpida, exſangui. Propter hoc non eſt hoc tempore ornare ſponſam, ſed ſpoliare: non eſt cuſtodire, ſed perdere; non eſt defendere, ſed exponere; non eſt inſtituere, ſed proſtituere; non eſt paſcere gregem, ſed mactare & devorare, dicente de illis Domino: *Qui devorant plebem meam ut cibum panis*, & *Quia comederunt Jacob, & locum ejus deſolaverunt*; & in alio Propheta: *Peccata populi mei comedent*, quaſi dicat: Peccatorum pretia exigunt, & peccantibus debitam ſollicitudinem non impendunt. Quem dabis mihi de numero præpoſitorum, qui non plus invigilet ſubditorum vacuandis marſupiis, quàm vitiis exſtirpandis? Ubi qui orando flectat iram; qui prædicet annum placabilem Domino? Leviora loquimur: graviora gravius manet judicium.

Ecclesiæ desolatio unde. — *Psal. 14. 4. Psal. 78. 7. Osee, 4. 8.* — *Pastorum avaritia.*

2 Sine cauſa tamen vel his, vel illis immoramur, quia non audiunt nos. Sed & ſi litteris forſitan mandentur iſta quæ dicimus, dedignabuntur legere: aut ſi fortè legerint, mihi indignabuntur, quamvis rectiùs ſibi hoc facerent. Propterea relinquamus iſtos, non inventores ſponſæ, ſed venditores; & inquiramus potius illos, à quibus ſponſa ſe inventam loquitur. Et quidem illorum iſti ſortiti ſunt miniſterii locum, ſed non zelum. Succeſſores omnes cupiunt eſſe, imitatores pauci. O utinam tam vigiles reperirentur ad curam, quàm alacres currunt ad cathedram! Vigilarent utique, ſollicitè ſervantes ab illis inventam, ſibi creditam. Immò verò evigilarent pro ſemetipſis, nec ſinerent de ſe dici, *Amici mei, & proximi mei adverſum me appropinquaverunt & ſteterunt*. Juſta omninò querimonia, nec ad ullam juſtius, quàm ad noſtram referenda ætatem. Parum eſt noſtris vigilibus quòd non ſervant nos, niſi & perdant. Alto quippè demerſi oblivionis ſomno, ad nullum dominicæ comminationis tonitruum expergiſcuntur, ut vel ſuum ipſorum periculum expaveſcant. Indè eſt, ut non parcant ſuis, qui non parcunt ſibi, perimentes pariter & pereuntes.

Correptio his ingrata & odiosa. — *Psal. 37. 12.* — *Pastores negligentes se suosque perdunt.*

3 Sed enim quinam illi ſunt vigiles, à quibus ſe inventam perhibet ſponſa? Nempè Apoſtoli, atque apoſtolici viri. Verè hi ſunt qui cuſtodiunt civitatem, id eſt eam ipſam quam invenerunt Eccleſiam, eoque vigilantius, quo nunc temporis gravius periclitantem conſpiciunt, à malo utique domeſtico & inteſtino, ſicut ſcriptum eſt: *Et inimici hominis domeſtici ejus*. Neque enim pro qua uſque ad ſanguinem reſtiterunt, ſuo derelinquunt patrocinio deſtitutam, ſed protegunt & cuſtodiunt eam die ac nocte, hoc eſt in vita & in morte ſua. Et ſi *pretioſa eſt in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus*, non ambigo ego quin etiam tanto in morte potentius id agant, quanto in ipſa ampliùs confortatus eſt principatus eorum.

Ecclesiæ custodes Apostoli & apostolici viri. — *Mich. 7. 6.* — *Psal. 115. 15.* — *Psal. 138. 17.*

4 Sic iſta aſſeris, ait quis, ac ſi oculis tuis videris ea: ſunt autem ab humanis ſecluſa conſpectibus. Cui ego: Si tu tuorum oculorum teſtimonium fidele putas, teſtimonium Dei majus eſt. Ait verò: *Super muros tuos Jeruſalem conſtitui cuſtodes: tota die & tota nocte, in perpetuum non tacebunt*. Sed de Angelis, inquis, id dictum eſt. Non abnuo: omnes ſunt adminiſtratorii ſpiritus. At quis me prohibeat itidem & de iſtis ſentire, qui potentia quidem minimè jam ipſis Angelis impares ſunt; affectu autem & miſericordia eo nobis forſitan germaniores exſiſtunt, quo natura conjunctiores? Junge & tolerantiam earumdem paſſionum & miſeriarum, in quibus nos pro tempore adhuc verſamur. Nihilne amplius miſerationis pro nobis vel ſollicitudinis operabitur in mentibus ſanctis, quòd & ſe tranſiſſe per eas proculdubio meminerunt? Nonne illa ipſorum vox eſt, *Tranſivimus per ignem & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium*; Quid? Ipſi tranſierunt, & nos in mediis ignibus vel fluctibus derelinquent, nec ſaltem manum porrigere dignabuntur periclitantibus filiis? Non eſt ita. Bene tecum agitur, ò mater Eccleſia, bene tecum agitur in loco peregrinationis tuæ: de cœlo & de terra venit auxilium tibi. Qui cuſtodiunt te, non dormitant, neque dormiunt. Cuſtodes tui Angeli ſancti, vigiles tui ſpiritus & animæ Juſtorum. Non errant qui te ab utriſque inventam ſpiritibus ſenſerint, ab utriſque pariter cuſtodiri. Et eſt hujus ſollicitudinis ratio quibuſque ſua: his quidem, quòd ſine te non conſummentur: illis verò, quòd niſi de te ad ſui plenitudinem minimè reſtaurentur. Nam quis neſciat, ſatana cadente de cælo & ejus complicibus, numerum ſupernæ multitudinis parte non modica imminutum? De te itaque omnes conſummationem expectant, alii numeri, alii deſiderii ſui. Agnoſce proindè vocem in pſalmo: *Me expectant juſti; donec retribuas mihi*.

Isa. 62. 6. — *Mich. 2. 14.* — TOM. IV — *Psal. 65. 12.* — *Angeli etiam.* — *Custodes illius causa.* — *Psal. 141. 8.*

5 Et advertendum, quòd non iſta illos, ſed illi iſtam potiùs inveniſſe referuntur, utque ego ſuſpicor ad hoc ipſum ſtudio deſtinati. Nam quomodo prædicabunt, niſi mittantur? Denique habes loquentem in Evangeliis: *Ite, ecce ego mitto vos*; &, *Ite, prædicate Evangelium omni creaturæ*. Ita eſt. Illa quærebat ſponſum, & ſponſum non latebat. Nempè qui in hoc ipſum excitaverat eam ut ſe quæreret, & dederat illi cor ad præcepta, & legem vitæ & diſciplinæ, dummodo eſſet qui inſtrueret & doceret viam prudentiæ. Et miſit in occurſum ejus plantatores & rigatores, qui eam enutrirent, & confirmarent in omni certitudine veritatis, hoc eſt, indicarent illi certamque redderent de dilecto; quia veritas eſt quam quærit, & quam verè diligit anima ejus. Et revera QUIS FIDUS veruſve animæ amor: niſi utique is, quo veritas adamatur? Rationis ſum compos, veritatis ſum capax: ſed utinam non forem, ſi amor veri defuerit. Horum quippè ramorum is fructus eſt, & ego radix. NON SUM SECURUS à ſecuri, ſi abſque eo inveniar. In illo nimirum naturæ munere illud divinæ imaginis enitere inſigne haud dubium eſt, ex quo cæteris præſtet animantibus. Indè eſt quòd audet anima mea ad dulces caſtuſque aſſurgere veritatis amplexus, & ſic in amore ipſius tota ſecuritate ac ſuavitate quieſcere, ſi tamen inveniat gratiam in oculis tanti Sponſi, ut dignam reputet, quæ ad hanc pertingat gloriam; immò ipſe eam ſibi exhibeat non habentem maculam aut rugam, aut aliquid ejuſmodi. Quanti putas eſſe diſcriminis quave dignum pœna, tantum Dei donum otioſum tenere? Verùm hoc aliàs.

Luc. 10. 3. Marc. 16. 15. — *Missi prædicatores.* — *Veritatis amor solus fidus & verus.*

6 Nunc verò ſponſa quem quærebat, minimè reperit; & quos non quærebat, reperta eſt ab ipſis. Audiant hoc, qui ſine duce & præceptore vias vitæ ingredi non formidant; ipſi ſibi in arte ſpirituali exſiſtentes & diſcipuli pariter & magiſtri. Non ſufficit hoc: etiam coacervant diſcipulos ſibi, cæci duces cæcorum. Quàm multi ex hoc à recto tramite periculoſiſſimè aberraſſe comperti ſunt! Nimirum ignorantes aſtutias ſatanæ & cogitationes ipſius, factum eſt ut qui ſpiritu cœperant, carne conſummarentur, abducti turpiter, lapſi damnabiliter. Videant proindè qui ejuſmodi ſunt, quomodo cautè ambulent, & de ſponſa exemplum ſumant, quæ non prius ad eum, quem deſiderabat ullo modo valuit pervenire, quàm ſibi occurrerent, quorum magiſterio uteretur ad cognoſcendum de dilecto, certè ad diſcendum timorem Domini. SEDUCTORI dat manum, qui dare diſſimulat præceptori. Et qui dimittit oves in paſcua abſque cuſtode, paſtor eſt non ovium, ſed luporum.

Errat qui sine duce viam spiritualem aggreditur. V. serm. 33. num. 1.

7 Nunc jam videamus de ſponſa, quomodo ſe dicat inventam. Mihi enim inſuetè ſatis verbum inventionis poſuiſſe videtur. Nam ita hoc dicit, ac ſi uno de loco Eccleſia venerit. Venit autem ab Oriente & Occidente juxta verbum Domini, & à cunctis finibus terræ. Sed neque aliquando congregata eſt in unum locum,

Matt. 8. 11.

TOM. IV. Sponſa quomodo ſe dicat inventam.

ubi ab Apoſtolis ſeu ab Angelis inveniretur deducenda vel dirigenda ad eum, quem diligit anima ſua. Fueritne prius inventa quàm collecta? Non: quia nec erat. Quamobrem ſi collectam, ſi congregatam, ſi certè (quod magis vocabulo Eccleſiæ competit) convocatam à prædicatoribus ſe dixiſſet, tranſiſſem ſimpliciter, minimè in aliquo cunctabundus. Coadjutores enim Dei ſunt, quem & audire loquentem: *Qui non colligit mecum, diſpergit*. (Matt. 12. 30.) Sed neque hoc mihi ab re videbitur, ſi dixerit quis ab eis fundatam ſive ædificatam. Siquidem hoc fecerunt una cum illo, qui in Evangeliis loquitur: *Et ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, & *quia fundata eſt ſupra firmam petram*. (Matt. 16. 18. Matt. 7. 25.) Nunc verò nihil horum loquens: ſed præter ſolitum quidem perhibens ſe inventam; cunctari aliquantum nos facit, atque in ſuſpicionem adducit latere loco, quod ſit diligentius intuendum.

8 Volebam, fateor, præterire, meque ſubducere huic ſcrutinio, cui ſufficere non ſentirem. Cæterùm reminiſcens in quantis æquè dubiis & obſcuris, vobis quidem ſurſum corda levantibus, etiam ſupra ſpem meam adjutum me ſenſerim, pudet diffidentiæ: & reprehendens timorem meum, adorior non quidem temerè, quod timidè refugiebam. Aderit (ut confido) ſolitum adjutorium: quod ſi minus, apud benevolos tamen auditores non erit otioſum quod volui. Verùm hoc habebit ſequens ſermo principium, nam præſentem hic claudimus. Ipſe autem det vobis ea quæ dicuntur non ſolùm tenere memoriter, ſed & ardenter diligere, & efficaciter adimplere, Sponſus Eccleſiæ Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

S E R M O LXXVIII.

Quòd ſponſa, ideſt Eccleſia electorum, prædeſtinata eſt à Deo antè ſæcula, & præventa ab eo ut quæreret eum, & converteretur.

1 AD verbum inventionis (ſi bene memini) illic ſtetimus & hæſimus, ſcrupuloſius videlicet audientes, quod ſponſa à prædicatoribus ſuis ſe inventam dixerit. Porrò cauſæ noſtræ cunctationis & dubitationis à nobis expreſſæ ſunt, & viſum eſt aliquid eſſe quærendum: ſed non in calce ſermonis, quo jam arctabamur, quod quæſitum eſt, potuit explicari. Quid reſtat, niſi ut debitum jam ſolvamus? In explicatione ſacramenti magni (Eph. 5. 32.) (illud loquor quod Doctor gentium interpretatus eſt, in Chriſto & in Eccleſia, ſanctum caſtumque connubium, ipſum eſt opus noſtræ ſalutis:) in eo, inquam, tres ſibi invicem cooperantur, Deus, Angelus, homo. (Salutis noſtræ tres cauſæ.) Et Deus quidem quidni operetur, & curam gerat nuptiarum dilecti Filii ſui? Ipſe verò, [a] ac tota voluntate. Et utique per ſe ipſe ſufficeret, & abſque adminiculo horum: hi autem ſine ipſo poſſunt facere nihil. Ergo quod ex illis adſcivit in opus miniſterii hujus, non ſibi ſolatium, ſed profectum quæſivit illis. Nam hominibus quidem merita locavit in opere, ſecundùm illud: *Dignus eſt operarius mercede ſua*; & quia *unuſquiſque ſecundùm proprium laborem accipiet*, (Luc. 10. 7. 1. Cor. 3. 8.) ſive qui in fide plantat, ſive qui rigat quod plantatum fuerit. Angelorum autem cùm ad ſalutem humani generis miniſterio utitur, nonne facit ut ab hominibus Angeli diligantur? Nam quia ab Angelis homines diligantur, indè vel maximè adverti poteſt, quòd antiqua ſuæ civitatis damna ex hominibus reſarcitum iri Angeli non ignorant. Nec aliis profectò legibus regnum charitatis regi decebat, quàm piis ipſorum, qui pariter regnaturi ſunt, mutuiſque amoribus, & puris affectionibus in invicem, & in Deum.

2 Eſt autem in modo operandi differentia multa, (Operationes diverſæ.) pro cujuſque nimirum operarii dignitate. Deus nempè facit quòd vult ſola ipſa facilitate volendi, ſine æſtu, ſine motu, ſine præjudicio loci vel temporis, vel cauſæ, vel perſonæ. Eſt enim Dominus ſabaoth, qui cùm tranquillitate judicat omnia. Eſt & Sapientia diſponens omnia ſuaviter. (Sap. 12. 18. Sap. 8. 1.) Porrò Angelus non abſque motu operatur, tam locali, quàm [b] temporali, ſine æſtu tamen. Homo autem nec ab æſtu animi, nec à motu corporis animique liber eſt in operando. Denique cum timore & tremore ſuam ipſius jubetur operari ſalutem, atque in ſudore vultus ſui comedere panem ſuum. (Philip. 2. 12. Gen. 3. 19.)

3 His ita explicitis, intuere nunc mecum in hoc tam magnifico opere noſtræ ſalutis tria eſſe quædam, quæ ſibi vindicant auctor Deus, prævenitque in illis omnes auxiliatores & cooperatores ſuos, Prædeſtinationem, Creationem, Inſpirationem. (Tria in opere ſalutis nobis Deo proprio.) Quarum Prædeſtinatio, (1. Prædeſtinatio.) non dico ab exortu Eccleſiæ, ſed ne à mundi principio quidem principium habuit, non denique * à tempore illo vel illo: (* al. ſane.) ante tempora eſt. Porrò Creatio cum tempore; Inſpiratio jam in tempore fit, ubi & quando vult Deus. Sanè ſecundùm prædeſtinationem numquam Eccleſia Electorum penes Deum non fuit. Si miratur hoc infidelis, audiat quod magis miretur: numquam non grata exſtitit, numquam non dilecta. Quidni audacter loquar arcanum, quod mihi de corde Dei promptus ille ſupernorum delator conſiliorum aperuit? Paulum dico, qui ut multa alia, ita hoc quoque de divitiis bonitatis ejus non eſt veritus divulgare ſecretum. *Benedixit nos*, inquiens, *in omni benedictione ſpirituali in cœleſtibus in Chriſto, ſicut elegit nos in ipſo antè mundi conſtitutionem, ut eſſemus ſancti & immaculati in conſpectu ejus in charitate*; (Epheſ. 1. 3.) & addit: *Qui prædeſtinavit nos in adoptionem filiorum per Jeſum-Chriſtum in ipſo, ſecundùm propoſitum voluntatis ſuæ, in laudem gloriæ gratiæ ſuæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio ſuo*. (Ibid. 5.) Nec dubium quin voce omnium electorum iſta dicantur: & ipſi Eccleſia ſunt. In illo igitur tam profundo æternitatis ſinu, antequam in lucem opuſque [c] prodiret hujus creationis, quis illam vel beatorum ſpirituum invenire aliquo modo valuerit, niſi cui ipſa æternitas Deus voluerit revelare?

4 Sed & cùm jam ad nutum creantis viſa eſt emerſiſſe in ſpecies formaſque has facticias atque viſibiles, (2. Creatio.) non continuò tamen inventa eſt à quoquam hominum vel Angelorum, eò quòd non agnoſceretur, imagine terreſtris hominis adumbrata, & operta mortis caligine. Sine quo profectò generalis velamine confuſionis nemo filiorum hominum intravit hanc vitam, uno ſanè excepto, qui ingreditur ſine macula. Emmanuel is eſt, qui tamen & ipſe ex nobis, pro nobis noſtri ſe induit maledicti, noſtrique peccati ſimilitudinem, non veritatem. Sic enim habes, quia *apparuit in ſimilitudine carnis peccati, ut de peccato damnaret peccatum in carne*. (Rom. 8. 3.) De cætero unus omnibus per omnia introitus eſt, electis dico & reprobis. Non enim eſt diſtinctio. Omnes peccaverunt, & omnes caputium * ſuæ verecundiæ portant. (* al. pileum.) Propter hoc itaque, etſi in rebus conditis jam creata exſiſtens Eccleſia, nec ſic tamen à creatura ulla inveniri poterat vel agnoſci, miro utroque modo interim latens, & intra gremium beatæ prædeſtinationis, & intra maſſam miſeræ damnationis.

5 Cæterùm quam celaverat ab æterno prædeſtinans Sapientia, & item [d] creans Potentia minimè prodiderat ab initio; (3. Inſpiratio ſeu infuſio gratiæ.) viſitans profectò gratia ſuo in tempore revelavit, ſecundùm operationem, quam ideò Inſpirationem ſupra nominavi, quod de Sponſi ſpiritu humanis infuſum ſpiritibus quippiam fuerit in præparationem Evangelii pacis, ideſt parare viam Domino, atque Evangelio gloriæ ejus ad corda omnium, quotquot erant prædeſtinati ad vitam. Fruſtra vigiles laboraſſent in prædicando, ſi non hæc gratia præceſſiſſet. Nunc verò videntes velociter currere verbum, & populos nationum ad Dominum in omni facilitate

---

a Supple ex ſuperiori commate, *curam gerit*.
b In codice S. Germani, *quam corporali*. Sed præfero *temporali*, ut in Ciſtercienſi, ut reſpondeat ſuperiori periodo, ubi Deus dicitur agere *ſine præjudicio loci vel temporis*.

c In aliis editis *opus prodiret*, in recto, at rectius ſcriptâ, *opuſque* in quinto caſu, ut Eccleſia referatur *ad prodiret*.
d In codice Germanenſi, *nec creans potentia ſecit in manifeſto educeret*. Idem ſenſus.

converti, concurrere in unitatem fidei tribus & linguas, atque in unam colligi matrem catholicam terminos terræ; cognoverunt de divitiis gratiæ, quæ à ſæculis abſconditæ tenebantur in abdito prædeſtinationis æternæ, & gaviſi ſunt eam ſe iuveniſſe, quam antè ſæcula Dominus elegerat in ſponſam ſibi.

Converſio noſtra Deo adſcribenda.

6 Ex quo (ut opinor) clarum ſit non otioſum eſſe, quod ſe inventam ab his ſponſa teſtata eſt; ſed propterea quod ſe ab ipſis collectam agnoſceret, non electam; compertam, non converſam. Ei nempe adſcribenda cujuſque converſio eſt, cui dicere neceſſe habent univerſi illud de pſalmo: *Converte nos Deus ſalutaris noſter.* Sed non æquè illi fortaſſis inventionis vocem competenter aptarim, ſicut converſionis. Immò verò ſic eſt. Non eſt invenire Domino, ſed prævenire, & inventionem præventio excludit. Denique quid inveniat, qui nibil unquam non novit; *Novit Dominus qui ſunt ejus*, ait quidam. Ipſe verò quid? *Ego ſcio*, ait, *quos elegerim à principio.* Planè quam ab æterno præſcivit, quem elegit, quam dilexit, quam condidit; rationis non erat ab eodem perhiberi inventam. Præparatam tamen ab ipſo ut inveniretur, fidenter dixerim. Nam qui vidit, teſtimonium perhibuit: & ſcimus quia verum eſt teſtimonium ejus. *Vidi*, inquit, *civitatem ſanctam Jeruſalem novam deſcendentem de cœlo, à Deo paratam tamquam ſponſam ornatam viro ſuo:* iſque è vigilibus unus, qui cuſtodiunt civitatem. Sed audi ipſum ejus præparatorem, veluti digito eam demonſtrantem vigilibus, ſed ſub tropo altero. *Levate oculos veſtros*, ait, *& videte regiones, quia alba ſunt jam*, ideſt præparatæ, *ad meſſem.* Ex hoc Paterfamilias operarios invitat ad opus, quando jam ſenſerit ſic omnia præparata, ut abſque multo ſuo ipſorum labore gloriari & dicere queant, quoniam *coadjutores Dei ſumus.* Quid enim facturi ſunt? Nempè ſponſam quæſituri, inventæque iudicaturi de dilecto. Non enim ſuam quærent, ſed Sponſi gloriam, quoniam Sponſi amici, ſunt. Et pro hac non multum apud illam laborabunt: adeſt, jamque illum tota devotione requirit, in tantum præparata eſt voluntas ejus à Domino.

Pſal. 84. 5.
2. Tim. 2. 19.
Joan. 13. 18.
Præventio & præparatio à Deo.
Joan. 19. 35.
Apoc. 21. 2.
Joan. 4. 35.
1. Cor. 3. 9.

** al. addit vigilibus.*
Cant. 3. 3.
Deus præmiſſa præparatione adhibet operarios.

7 Denique needum illis * quicquam loquentibus interrogat de dilecto, & prævenit prædicatores ſuos præventa ipſa, percunctans & dicens: *Num quem diligit anima mea vidiſtis?* Benè proindè ſe inventam perhibuit ab his qui cuſtodiunt civitatem, quæ à Domino civitatis præcognitam jam ſe noverat & præventam, quatenus illi talem eam invenirent, non facerent. Sic à Petro Cornelius, & Paulus ab Anania inventi ſunt: nam ambo præventi à Domino erant & præparati. Quid Saulo paratius, qui ſupplici jam & mente & voce clamaverat: *Domine quid me vis facere?* Nec minus Cornelius, qui eleemoſynis & orationibus ſuis, Domino quidem eas ſibi inſpirante, promeruit pervenire ad fidem. Invenit quoque Philippus Nathanalem: ſed priùs Domiuus illum, cùm eſſet ſub ficu, jam viderat. Quæ Domini viſio, numquid non præparatio fuit? Et Andreas Simonem fratrem ſuum nihilominus inveniſſe refertur, ſed prævisum æquè à Domino atque præſcitum, ut vocaretur Cephas, quaſi fortis in fide.

Act. 9. 6.
Act. 10. 4.
Joan. 1. 44.
Ibidem 41.
Ibidem. 42.

Matt. 1. 18.

8 Legimus de Maria, quòd inventa fuerit iu utero habens de Spiritu-ſancto. Exiſtimo autem ſimile quid habere in hac parte ſponſam Domini Matri ipſius. Niſi enim & ipſa inventa eſſet habens de Spiritu-ſancto, nequaquam ab inventoribus ſuis tam familiariter requiſiſſet de eo, cujus Spiritus eſt ille. Non ſuſtinuit ut illi effarentur ad quid veniſſent: ipſa locuta eſt, & quidem ex abundantia cordis. *Num quem diligit anima mea vidiſtis?* Sciebat quia beati oculi qui vidiſſent; & admirans eos qui viderant, ajebat: Num vos eſtis, quibus videre donatum eſt, quem tot reges & prophetæ voluerunt videre, & non viderunt? Num vos eſtis qui meruiſtis in carne aſpicere Sapientiam, in corpore Veritatem, in homine Deum? Multi dicunt, Ecce hic eſt, & ecce illic: ſed ego tutius mihi arbitror fidem accommodare vobis, qui manducaſtis & bibiſtis cum eo, poſtquam reſurrexit à mortuis. Et hoc dictum ſit de eo, quod ſponſa ſciſcitata eſt à vigilibus. Si quo minus, ſupplebitur ſermone alio. Nunc autem ex hoc vel maximè liquet præventam fuiſſe à Spiritu-ſancto: ab his verò qui cuſtodiunt civitatem inventam compertamque, quod verè ipſa ſit quam præſcivit & prædeſtinavit antè ſæcula Deus, præparavitque dilecto Filio ſuo delicias ſempiternas in ſæculis æternis, ut ſit ſancta & immaculata in conſpectu ejus, germinans ſicut lilium, & florens in æternum antè Dominum Patrem Domini mei Jeſu-Chriſti, ſponſi Eccleſiæ, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

T. OM. IV.

SERMO LXXIX.

De amore tenaci & indiſſolubili, quo anima tenet ſponſum: item de reditu ſponſi in fine ſæculi ad ſynagogam Judæorum ſalvandam.

Cant. 3. 3.
Amoris mira vis & energia.

1 NUM *quem diligit anima mea vidiſtis?* O amor præceps, vehemens, flagrans, impetuoſe, qui præter te aliud cogitare non ſinis, faſtidis cætera, contemnis omnia præter te, te contentus. Confundis ordines, diſſimulas uſum, modum ignoras; totum quod opportunitatis, quod rationis, quod pudoris, quod conſilii judiciive eſſe videtur, triumphas in temetipſo, & redigis in captivitatem. Eu omne quod cogitat iſta, & quod loquitur, te ſonat, te redolet, & aliud nibil: ita tibi ipſius & cor vindicaſti, & linguam. Ait: *Num quem diligit anima mea vidiſtis?* Quaſi verò hi ſciant quid cogitet ipſa. Quem diligit anima tua, de ipſo ſciſcitaris? Et non habet nomen? Quænam verò tu, & ille quis? Et hæc ita dixerim propter ſingularitatem eloquii, & inſignem verborum incuriam, qua præſens ſcriptura cæteris diſſimilis ſatis apparet. Undè in epithalamio hoc non verba penſanda ſunt, ſed affectus. Cur ita, niſi quod amor ſanctus, quem totius hujus voluminis unam conſtat eſſe materiam, non verbo ſit æſtimandus aut lingua, ſed opere & veritate? Amor ubique loquitur: & ſi quis horum quæ leguntur, cupit adipiſci notitiam, amet. Alioquin fruſtra ad audiendum legendumve amoris carmen, qui non amat, accedit: quoniam omninò non poteſt capere ignitum eloquium frigidum pectus. Quomodo enim græcè loquentem non intelligit, qui græcum non novit, nec latinæ loquentem, qui latinus non eſt, & ita de cæteris: ſic lingua amoris ei qui non amat, brabara erit, eritque ſicut æs ſonans, aut cymbalum tinniens. Iſti verò (vigiles loquor) quoniam de Spiritu & ipſi acceperunt ut ament, ſciunt quid loquitur Spiritus, & amoris vocibus optimè compertis ſibi, in promptu habent reſpondere in ſimili lingua, ideſt ſtudiis amoris pietatiſque officiis.

Amorem ſpirat hoc Canticum.
1. Cor. 13. 1.

Cant. 3. 4.

2 Denique ita in brevi edoctam emittunt de eo quod quærit, ut dicat: *Paululum cùm pertranſiſſem eos, inveni quem diligit anima mea.* Benè *paululum*, quia verbum abbreviatum fecerunt ei, Symbolum fidei tradentes. Et quod ſequitur, tale eſt. Oportebat quidem ſponſam tranſire per eos, per quos cognoſceret veritatem: ſed tamen & pertranſire. Niſi enim pertranſiſſet & ipſos, non inveniſſet quem quærebat. Atque hoc ipſum ſuaſam * ab illis non ambigas. Non enim prædicabant ſemetipſos, ſed Dominum ſuum Jeſum, qui abſque dubio & ſupra ipſos eſt, & ultra. Undè & ait: *Tranſite ad me omnes qui concupiſcitis me.* Nec ſufficiebat tranſire, ſed & pertranſire docetur. Siquidem pertranſierat is quem veſtigabat. Non modo enim de morte ad vitam tranſierat, ſed pertranſierat ad gloriam. Quidni etiam hanc oportuit pariter pertranſire? Alioquin non poterat apprehendere, quem non per eadem veſtigia ſequeretur quocumque ierat.

** Bo. mſ.*
Eccl. 24. 26.

Fides reſurrectionis & aſcenſionis.

3 Et ut quod dico clarius ſit, ſi Dominus meus Jeſus ſurrexiſſet quidem à mortuis, ſed ad cœlos minimè aſcendiſſet, non poterat dici de eo, quod pertranſierit, ſed tantùm tranſierit: ac per hoc ſponſam illum quærentem tranſire ſolummodo oporteret, non pertranſire. Nunc verò quoniam jam reſurgendo tran-

TOM. IV. fierat, & adjecerat pertranſire, utique aſcendendo; meritò ſe etiam iſta non tranſiſſe, ſed pertranſiſſe perhibuit, quæ huoc quidem fide & devotione ad cœlos uſque ſecuta eſt. Igitur credere reſurrectionem tranſire eſt, credere etiam aſcenſionem pertranſire. Et fortaſſe (quod una dierum dixiſſe me memini cùm tractarem) noverat illam, iſtam non noverat. Ergo quod ſibi deerat inſtructa ab illis, quia ſcilicet qui reſurrexerat, etiam aſcendiſſet; aſcendit & ipſa pariter, hoc eſt pertranſiit, & invenit. Quidni invenerit pertingens mentu*, ubi ille corpore eſt? *Paululum cùm pertranſiſſem eos*. Et benè eos: nam tam ipſos, quàm cætera membra ſua, quæ ſunt ſuper terram, caput noſtrum punctis præceſſit duobus, atque tranſcendit, reſurrectione (ut jam diximus) & aſcenſione. Etenim primitiæ Chriſtus. Quòd ſi ille præceſſit; & fides noſtra. Ubi enim illa eum non ſequaretur? Si aſcenderit in cœlum, ipſa illic eſt; ſi deſcenderit in infernum, adeſt: & ſi ſumpſerit pennas ſuas diluculo, & habitaverit in extremis maris; illuc, ait, manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Nonne denique ſecundùm hanc omnipotens & ſummè bonus Pater Sponſi conſuſcitavit, & conſedere nos fecit in dextera ſua*? Atque hoc pro eo quod dixit Eccleſia, quia *pertranſivi eos*: quoniam & ſemet pertranſiit, fide ſtans, quo necdum re ipſa pervenit. Arbitror & illud planum, cur ſe pertranſiſſe potius, quàm tranſiſſe dicere maluit. Et nos tranſeamus ad ea quæ ſequuntur.

* al. fide.

Fides noſtra Chriſtum ubique ſequitur.

* al. add. in cœleſtibus.

Cant. 3. 4.

Eccleſiæ amor in Chriſtum conſtans.

Matth. 7. 25.

4 *Tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ*. Ita eſt, ex tunc & deinceps non deficit genus Chriſtianum, nec fides de terra, nec charitas de Eccleſia. Venerunt flumina, flaverunt venti, & impegerunt in eam, & non cecidit eò quòd fundata eſſet ſupra petram. Petra autem eſt Chriſtus. Itaque nec verboſitate Philoſophorum; nec cavillationibus hæreticorum, nec gladiis perſecutorum potuit iſta, aut poterit aliquando ſeparari à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu; adeò fortiter tenet quem diligit anima ſua, adeò illi adhærere Deo bonum eſt. *Glutino bonum eſt*, ait Iſaias. Quid hoc tenacius glutino, quòd nec aquis eluitur, nec ventis diſſolvitur, nec ſcinditur gladiis? Denique aquæ multæ non poterunt exſtinguere charitatem. *Tenui eum, nec dimittam*. Et ſanctus Patriarcha: *Non te*, inquit, *dimittam, niſi benedixeris mihi*. Ita iſta non vult eum dimittere, & fortè magis quàm Patriarcha id non vult, quia nec pro benedictione quidem: ſiquidem ille benedictione accepta dimiſit eum, hæc autem non ſic. Nolo, inquit, benedictionem tuam, ſed te. *Quid enim mihi eſt in cœlo, & à te quid volui ſuper terram*. Non dimittam te, nec ſi benedixeris mihi.

Rom. 8. 39.

Iſai. 41. 7.

Cant. 3. 4.

Gen. 32. 26.

Pſal. 72. 25.

5 *Tenui eum, nec dimittam*. Nec minùs forſitan ille teneri vult, cùm perhibeat dicens: *Deliciæ meæ eſſe cùm filiis hominum*: quodque pollicens ait: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi*. Quid hac copula fortius, quæ una duorum tam vehementi voluntate firmata eſt? *Tenuiſti eum*, inquit. Sed nihilo minùs ipſa vieiſſim tenetur ab eo quem tenet, cui alibi dicit: *Tenuiſti manum dexteram meam*. Quæ tenetur, & tenet, quomodo jam cadere poteſt? Tenet fidei firmitate, tenet devotionis affectu. At nequaquam diu teneret, ſi non teneretur. Tenetur autem potentia & miſericordia Domini. *Tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ*. Magna Eccleſiæ charitas, quæ ne æmulæ quidem Synagogæ ſuas delicias invidet. Quid benignius, quàm ut quem diligit anima ſua, ipſum communicare parata ſit & inimicæ? Nec mirum tamen, *quia ſalus ex Judæis eſt*. Ad locum undè exierat, revertatur Salvator, ut reliquiæ Iſrael ſalvæ fiant. Non rami radici, non matri filii ingrati ſint. Non rami radici invideant quod ex ea ſumpſere: non filii matri, quod de ejus ſuxere uberibus. Teneat itaque Eccleſia firmiter ſalutem, quam Judæa perdidit, ipſa apprehendit, donec plenitudo gentium introeat, & ſic omnis Iſrael ſalvus fiat. Velit in commune communem venire ſalutem, quæ ſic ab omnibus capitur, ut nil ſingulis minuatur. Utique hoc facit, & plus. Quid plus? Quòd & nomen ſponſæ illi optat, & gratiam. Prorſus ſuper ſalutem hoc.

Prov. 8. 31.

Matt. 28. 20.

Pſal. 72. 24.

Joan. 4. 22.

Eccleſiæ charitas in Synagogam.

6 Incredibilis charitas, ſi non ſermo quem locuta eſt ipſa, feciſſet fidem. Dixit enim (ſi advertiſti) velle ſe introducere quem tenebat, non modo in domum matris, ſed & in cubiculum quoque, quod eſt prærogativæ indicium. Sufficiebat ad ſalutem, ſi domum intraret: at ſecretum cubiculi ſignat gratiam. *Hodie*, ait, *huic domui ſalus facta eſt*. Quidni ſit domeſticis ſalus, Salvatore ingreſſo domum? Sed quæ in cubiculum meretur recipere, ſeorſum habet ſecretum ſuum ſibi. Salus domui fit: thalamo deliciæ reconduntur. *In domum matris meæ introducam eum*, inquit. In quam domum, niſi de qua olim prænuntiarat Judæis: *Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta*? Fecit quod dixit, ſicut habes & de hoc teſtimonium ejus in Propheta. *Reliqui*, ait, *domum meam, dimiſi hæreditatem meam*; & nunc iſta pollicetur reducere illum, & domui matris ſuæ perditam ſalutem reſtituere. Et ſi hoc parum videtur, audi quid boni adjiciat: *Et in cubiculum genitricis meæ*. Qui ingreditur thalamum, ſponſus eſt. Magna amoris potentia! Salvator indignabundus exierat de domo & hæreditate ſua: & nunc ad hujus gratiam mitigatus inflectitur ita, ut redeat non modo Salvator, ſed & Sponſus. Benedicta tu à domino filia, quæ & indignationem compeſcis, & hæreditatem reſtituis. Benedicta tu matri tuæ, cujus beneficio avertitur ira, revertitur ſalus, revertitur qui dicat illi: *Salus tua ego ſum*. Non ſufficit hoc: addat & dicat: *Deſponſabo te mihi in fide, deſponſabo te mihi in judicio & juſtitia, deſponſabo te mihi in miſericordia & miſerationibus*. Sed memento, quia quæ has conciliat amicitias, ſponſa eſt. Quomodo ergo ſponſum, & hunc ſponſum alteri cedit, ne dicam cupit? Non eſt ita. Cupit quidem illum matri filia bona, non tamen ut cedat illi, ſed ut communicet. Sufficit unus duabus, niſi quòd jam non erunt duæ, ſed una in ipſo. Ipſe eſt enim pax noſtra, qui facit utramque unam, ut ſit una ſponſa, & ſponſus unus Jeſus Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Luc. 19. 9.

Cant. 3. 4.

Luc. 13. 35.

Jerem. 12. 7.

Chriſtus amore ſponſæ etiam ſibi ſynagogam deſponſare paratus.

Pſal. 34. 3.

Oſee. 2. 19.

SERMO LXXX.

De imagine ſive Verbo Dei, & anima quæ ad imaginem eſt, ſubtilis diſputatio; & de errore Gilleberti Pictavenſis Epiſcopi.

Habitus poſt Concilium Remenſe anno 1148. in quo damnatus Gillebertus.

1 QUidam veſtrum (ut comperi) minùs æquo animo ferunt, quòd ecce jam per aliquot dies, dum ſtupori & admirationi ſacramentorum inhærere delectat, ſermo quem miniſtramus, aut nullo fuerit, aut exiguo admodum moralium ſale conditus. Id quidem præter ſolitum. Sed num quæ dicta ſunt, reviſere licet? Non procedo, niſi priùs revolvam omnia. Eja, dicite, ſi recordamini, à quonam ſcripturæ loco cœperit defraudatio hæc, ut rurſum indè adoriar. Meum eſt reſarcire damna, immò Domini, de quo totum præſumimus. Quo itaque repetendum principio? An indè, *In lectulo meo quæſivi per noctes quem diligit anima mea*? Ni fallor, indè. Abhinc tantùm & deinceps cura una fuit mihi, harum allegoriarum denſa diſcuſſa caligine, ponere in lucem Chriſti & Eccleſiæ ſecretas delicias. Igitur redeamus ad indaganda moralia. Nec enim mihi poterit eſſe pigrum, quod vobis commodum fuerit. Atque hoc ita congruè fiet, ſi quæ dicta ſunt in Chriſto & in Eccleſia, Verbo animæque eadem nihilo minùs aſſignemus.

Cant. 3. 1.

2 Sed dicit mihi aliquis: Quid tu duo iſta conjungis? Quid enim animæ & Verbo? Multum per omnem modum. Primò quidem quòd naturarum tanta cognatio eſt, ut hoc imago, illa ad imaginem ſit. Deindè quòd cognationem ſimilitudo teſtetur. Nempè non ad imaginem tantùm, ſed ad ſimilitudinem facta eſt. In quo ſimilis ſit quæris? Audi de Imagine prius. Verbum eſt veritas, eſt ſapientia, eſt juſtitia: & hæc ima-

Verbi & animæ cognatio vel ſimilitudo.

imago. Cujus? Juſtitiæ, ſapientiæ, & veritatis. Eſt enim Imago hæc juſtitia de juſtitia, ſapientia de ſapientia, veritas de veritate, quaſi de lumine lumen, de Deo Deus. Harum rerum nihil eſt anima quooiam non eſt imago. Eſt tamen earumdem capax, appetenſque: & inde fortaſſis ad imaginem. Celſa creatura, in capacitate quidem majeſtatis, in appetentia autem rectitudinis inſigne præferens. Legimus quia Deus hominem rectum fecit, quod & magnum, capacitas (ut dictum eſt probat. Oportet namque id quod ad imaginem eſt, cum imagine convenire, & non in vacuum participare nomen imaginis, quemadmodum nec imago ipſa ſolo vel vacuo nomine vocitatur imago. B Habes verò de eo

Philipp. 2. 6.

qui imago eſt, quia *cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo*. Ubi tibi utique ejus & in forma Dei innuitur rectitudo, & in æqualitate majeſtas: ut dum rectitudini rectitudo, & magnitudo magnitudini comparatur, conſonanter ſibi altrinſecus reſpondere appareat quod ad imaginem eſt, & imaginem: ſicut imago quoque nihilominus in otroque reſpondet illi cujus imago eſt. Nempè ipſe eſt, de quo ſanctum David audiſtis in pſalmis canentem, nunc quidem, *Magnus Dominus noſter, & magna virtus ejus*: nunc verò, *Rectus Dominus Deus noſter, & non eſt iniquitas in eo*. Ab iſto recto & magno Deo habet Imago ejus, ut & ipſa recta, & magna ſit: habet anima quæ ad imaginem eſt.

Imaginis magnitudinem & rectitudinem ſuo modo refert anima.

Pſal. 146. 5. Pſal. 91. 16.

Imaginis & animæ diſcrimen.

3 Sed dico: Nihilne ergo amplius habet Imago ab anima quæ ad imaginem eſt quia & huic magnum rectumque aſſignamus? Et plurimum. Hæc ad menſuram accepit, illa ad æqualitatem. At non plus hoc? Adverte & aliud. Huic utrumque aut creatio, aut dignatio contulit; illi generatio. Atque id magnificentius eſſe non dubium eſt. Sed ne hoc quidem eminentius eſſe quis abnuat, quod cum à Deo huic, illi & de Deo utrumque ſit, id eſt de Dei ſubſtantia. Eſt enim conſubſtantialis Deo Imago ſua, & omne quod eidem ſuæ imagini impertiri videtur, ambobus eſt ſubſtantiale, non accidentale. Adhuc unum attende, in quo imago non parum eminet. Magnum & rectum (iſta duo natura à ſeſe diſcrepare quis neſciat? in imagine unum ſunt. Neque hoc ſolum: unum ſunt & cum imagine. Imagini enim non modo id rectum eſt eſſe, quod magnum eſſe, ſed etiam id magnum rectumque eſſe, quod eſſe. Animæ non ita. Et magnitudo ejus, & rectitudo ipſius diverſæ ab ea, diverſæ ab invicem ſunt. Si enim (ut ſupra docui) EO ANIMA MAGNA eſt, quo capax æternorum; EO RECTA, quo appetens ſupernorum: quæ non quærit nec ſapit quæ ſurſum ſunt, ſed quæ ſuper terram, non planè eſt recta, ſed curva, cùm tamen pro hujuſmodi magna eſſe non deſinat, manens utique etiam ſic æternitatis capax. Neque enim illius aliquando non capax erit, etiamſi numquam capiens fuerit, ut ſit quomodo ſcriptum eſt, *Verumtamen in imagine pertranſit homo*: ex parte tamen, ut eminentia Verbi appareat de ipſa integritate. Quo enim à magno rectove Verbum cadat, quod ſic ea utique habet, ut ſit quæ habet? Vel ideò ex parte, ne ſi toto privaretur, non ſupereſſet ſpes ſalutis. Nam ſi deſinat magna eſſe; & capax. Quippè de capacitate (ut dixi) æſtimatur animæ magnitudo. Quid verò ſperare poſſet, cujus capax non foret?

Animæ magnitudo & rectitudo undè æſtimanda.

Pſal. 38. 7.

4 Itaque per magnitudinem, quam retentat etiam perdita rectitudine, in imagine pertranſit homo, uno quaſi claudicans pede, & factus filius alienus. De talibus enim reordictum: *Filii alieni mentiti ſunt mihi, filii alieni inveterati ſunt, & claudicaverunt à ſemitis ſuis*. Pulchrè appellati ſunt *filii alieni*: nam *filii* propter retentam magnitudinem, *alieni* propter amiſſam rectitudinem. Nec dixiſſet, *claudicaverunt*, ſed corruerunt, aut quippiam ſimile, ſi ex toto homines * imaginem exuiſſent. Nunc verò ſecundùm magnitudinem quidem in imagine pertranſit homo: quantum verò ad rectitudinem, veluti claudicans, conturbatur & deturbatur ab imagine, Scriptura ita dicente: *Verumtamen in imagine pertranſit homo; ſed & fruſtra conturbatur*.

Anima rectitudinem amiſit retenta magnitudine.

Pſal. 17. 46.

* al. hominis.

Pſal. 38. 7.

A *tur*. Fruſtra omninò, nam ſequitur: *Theſaurizat, & ignorat cui congregabit ea*. Cur ignorat, niſi quia inclinans ſe ad hæc infima & terrena, theſaurizat ſibi terram? Prorſus ignorat de his quæ terræ committit, cui congregabit ea, tineæne demolienti, an furi effodienti, hoſti diripienti, an igni devoranti. Et indè miſero homini incurvanti ſe, & incubanti his quæ in terra ſunt, flebilis vox illa de pſalmo: *Miſer factus ſum & curvatus ſum uſque in finem, tota die contriſtatus ingrediebar*. In ſemetipſo ſiquidem experitur veritatem illius ſententiæ Sapientis: *Deus rectum hominem fecit, ipſe autem ſe implicuit doloribus multis*. Et continuo vox ludibrii ad eum: *Incurvare ut tranſeamus*.

TOM. IV.

Pſal. 37. 7.

Eccli. 7. 30.

Iſa. 51. 23.

B 5 Sed undè venimus huc? Nempè indè, cùm docere vellemus, rectum magnumque (quo gemino bono diſfinieramus imaginem) nec in anima eſſe unum, nec cum anima, quemadmodum in Verbo & cum Verbo ea unum eſſe fideli æquè aſſertione docuimus. Et de rectitudine quidem ex his quæ dicta ſunt liquet quòd diverſa & ab anima ſit, & ab animæ magnitudine, quandoquidem ea etiam non exſiſtente, & anima manet, & magna. Verùm magnitudinis animæque diverſitas undè docebitur? Non enim indè poteſt, undè rectitudinis animæque monſtrata eſt, cùm non ſicut rectitudine, ita & magnitudine ſua privari C anima poſſit. Non eſt tamen ſua magnitudo anima. Nam etſi anima non invenitur abſque magnitudine ſua, ipſa tamen & extra animam reperitur. Quæris ubi? In Angelis. Indè quippè magni ſunt Angeli, undè animæ magnitudo comprobatur, ex captu videlicet æternitatis. Quòd ſi eo conſtitit animam diſcrepare à rectitudine ſua, quòd ea carere poſſit; quidni æquè liqueat eſſe diverſam & à ſua magnitudine, quam ſibi propriam vindicare non poſſit? Cùm itaque nec illa in omni, nec iſta in ſola ſit anima, patet utramque indifferenter differre ab ea. Item, Nulla forma eſt id, cujus eſt forma. Eſt autem magnitudo forma animæ. Nec enim ideò oon forma, quia inſeparabilis eſt illi. D Hoc ſiquidem ſunt ſubſtantiales differentiæ omnes, hoc non modo propriè propria, ſed & propria quædam, hoc etiam aliæ innumerabiles formæ. Non igitur ſua magnitudo anima, non magis quàm ſua nigredo corvus, quàm ſuus candor nix, quàm ſua riſibilitas ſeu rationalitas homo: cùm tamen nec corvum ſine nigredine, nec ſine candore nivem, nec hominem, qui non & riſibilis ſit & rationalis, unquam reperias. Ita & anima, & animæ magnitudo, etſi inſeparabiles, diverſæ tamen ab invicem ſunt. Quomodo non diverſæ, cùm hæc in ſubjecto, illa ſubjectum & ſubſtantia ſit? Sola ſumma & increata natura, quæ eſt Trinitas Deus, hanc ſibi vindicat meram E ſingularemque ſuæ eſſentiæ ſimplicitatem, ut non aliud & aliud, non alibi quoque & alibi, ſed ne modo quidem, & modo inveniatur in ea. Nempè in ſemet manens, quod habet eſt, & quod eſt, ſemper & uno modo eſt. In ea & multa in unum, & diverſa in idem rediguntur, ut nec de numeroſitate rerum ſumat pluralitatem, nec alterationem de varietate ſentiat. Loca omnia continet, & quæque ſuis ordinat locis: nuſquam contenta locorum? Tempora ſub ea tranſeunt, non ei. Futura non expectat, præterita non recogitat, præſentia non experitur.

Magnitudinis & animæ diverſitas.

Deus ſummè ſimplex, unus, & immutabilis.

6 Recedant à nobis, chariſſimi, recedant novelli, non dialectici, ſed hæretici, qui magnitudinem, qua F magnus eſt Deus; & item bonitatem, qua bonus; ſed & ſapientiam, qua ſapiens; & juſtitiam, qua juſtus; poſtremò divinitatem, qua Deus eſt, Deum non eſſe impiiſſime diſputant. Divinitate, inquiunt, Deus eſt, ſed divinitas non eſt Deus. Forſitan non dignatur Deus eſſe, quæ tanta eſt ut faciat Deum. Sed ſi Deus non eſt, quid eſt? Aut enim Deus eſt, aut aliquid quod non eſt Deus, aut nihil. Equidem non das Deum eſſe, ſed ne nihilum quidem (ut opinor) dabis, quam uſque adeò neceſſariam Deo eſſe fateris, ut non modo abſque ea Deus eſſe non poſſit, ſed ea ſit. Quòd ſi aliquid eſt, quod non eſt Deus: aut minor erit Deo, aut major,

Nec Deus à ſua eſſentia, nec attributa ab ipſa diſtinguuntur.

n. 5. Th. 1 p. q. 3. a. 3. & 4.

TOM IV. aut par. At quomodo minor, qua Deus eſt. Reſtat ut aut majorem fatearis, aut parem. Sed ſi major, ipſa eſt ſummum bonum, non Deus: ſi par, duo ſunt ſumma bona, non unum quod utrumque catholicus refugit ſenſus. Jam de magnitudine, bonitate, juſtitia, ſapientiaque, idem per omnia, quod de divinitate, ſentimus: unum in Deo ſunt, & cum Deo. Nec enim aliundè bonus, quàm undè magnus; nec aliundè juſtus aut ſapiens, quàm undè magnus & bonus; nec aliundè denique ſimul hæc omnia eſt, quàm undè Deus, & hoc quoque nonniſi ſeipſo.

a 7 Sed dicit hæreticus: Quid? Deum divinitate [a] eſſe negas? Non, ſed eamdem divinitatem, quam eſt, Deum nihilominus aſſero, ne Deo excellentius aliquid eſſe aſſentiar. Nam & magnitudine dico magnum, ſed quæ ipſe eſt, ne majus aliquid Deo ponam; & bonitate fateor bonum, ſed non alia quàm ipſe eſt, ne melius ipſo aliquid mihi videar inveniſſe: & de cæteris in hunc modum. Securus & libens pergo inoffenſo (ut ajunt) pede in ejus ſententiam qui dicebat: Deus „ nonniſi ea magnitudine magnus eſt, quæ eſt quod „ ipſe. Alioquin illa erit major magnitudo, quàm Deus. Auguſtinus hic eſt, validiſſimus malleus hæreticorum. Si quid itaque de Deo propriè dici poſſit, rectius congruentiuſque dicetur, Deus eſt magnitudo, bonitas, juſtitia, ſapientia, quàm Deus eſt magnus, bonus, juſtus aut ſapiens.

Auguſtinus malleus hæreticorum. S. Aug. l. 5. de Trin. cap. 10.

8 Undè non immerito nuper in Concilio, quod papa Eugenius Remis celebravit, tam ipſi, quàm cæteris Epiſcopis perverſa viſa eſt & omninò ſuſpecta expoſitio illa in libro Gilleberti epiſcopi Pictavenſis, quo ſuper verba Boetii de Trinitate, ſaniſſima quidem atque catholica, commentabatur hoc modo. „ Pater eſt veritas, id eſt verus: Filius eſt veritas, „ id eſt verus; Spiritus ſanctus eſt veritas, id eſt ve- „ rus, Et hi tres ſimul non tres veritates, ſed una ve- „ ritas, id eſt unus verus. O obſcuram perverſamque explanationem! Quàm verius ſaniuſque per contrarium ita dixiſſet: Pater eſt verus, id eſt veritas; Filius eſt verus id eſt veritas; Spiritus-Sanctus eſt verus, id eſt veritas. Et hi tres unus verus, id eſt una veritas. Quod quidem feciſſet, ſi ſanctum dignaretur Fulgentium „ imitari, qui ait: Una quippè veritas unius Dei, „ immò una veritas unus Deus non patitur ſervitium „ atque culturam creatoris creaturæque conjungi. Bonus corrector, qui veraciſſimè de veritate loqueretur, qui piè catholiceque ſentiret de vera & mera divinæ ſimplicitate ſubſtantiæ, in qua nihil eſſe poſſit, quod ipſa non ſit, & ipſa Deus. Quamquam manifeſtius in nonnullis locis aliis à rectitudine fidei liber ille præſati Epiſcopi viſus eſt diſcrepare, quorum (verbi cauſa) adhuc unum pono. Nam dicente auctore, cùm dici- „ tur, Deus, Deus, Deus, pertinet ad ſubſtantiam: „ noſter commentator intulit, Non quæ eſt, ſed qua „ eſt. Quod abſit, ut aſſentiat catholica Eccleſia, eſſe videlicet ſubſtantiam, vel aliquam omninò rem, qua Deus ſit, & quæ non ſit Deus.

Gilleberti ſententia in Concilio Remenſi damnata.

S. Fulg. lib. de fide orth. ad Donat. cap. 1.

9 Sed hæc minimè jam contra ipſum loquimur, quippe qui in eodem conventu ſententiæ epiſcoporum humiliter acquieſcens, tam hæc, quàm cætera digna reprehenſione inventa proprio ore damnavit: ſed propter eos, qui adhuc librum, contra apoſtolicum utique promulgatum ibidem interdictum, tranſſcribere & lectitare feruntur, contentioſius perſiſtentes ſequi epiſcopum, in quo ipſe non ſtetit, & erroris quàm correctionis magiſtrum habere malentes. Non ſolùm autem, ſed & propter vos, occaſione accepta de differentia imaginis & animæ, quæ ad imaginem facta eſt, operæ pretium credidi excurſum hunc facere: ut ſi qui fortè ex aquis furtivis, quæ dulciores videntur, aliquando aliquid biberint; ſumpto antidoto evomant illud, & purgato mentis ſtomacho, ad id, quod ſecundùm promiſſionem noſtram dicendum de ſimilitudine supereſt, accedentes, puriora jam in gaudio non de noſtris hauriant, ſed de fontibus Salvatoris, ſponſi Eccleſiæ Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Reſipuit in eodem Concilio.

Liber ejus auctoritate Apoſt. prohibitus.

A B C D E F

S E R M O LXXXI.

De convenientia & ſimilitudine animæ cum Verbo ſecundùm identitatem eſſentiæ, & vitæ immortalitatem, & arbitrii libertatem.

1 QUæſitum eſt antè de affinitate animæ ad Verbum, atque id quidem neceſſariè. Quæ enim conventio tantæ majeſtati & tantæ paupertati, ut more & amore ſponſorum, veluti ex æquo, ſeſe complecti referantur ſublimitas illa, & illa humilitas? nam ſi verè id dicimus, valdè læta fiducia eſt: ſi falſo, valdè punienda audacia. Propterea ergo de convenientia horum quærendum fuit: quæ quidem jam multa inventa eſt, ſed non omnis. Quis enim vel nimis hebes non videat, quàm ſe è vicino reſpiciant imago, & quod ad imaginem eſt? Quorum utique unum uni, & alterum alteri ſermo (ſi recolitis) aſſignavit heſternus. Nec de imagine tantùm, ſed etiam de ſimilitudine demonſtrata ibidem propinquitas eſt: niſi quòd ipſa ſimilitudo, in quo vel in quibus potiſſimum conſtet, necdum à nobis eſt declaratum. Age jam intendamus declarationi huic, ut quo anima plenius ſuam agnoſcet originem, eo ampliùs erubeſcat vitam habere degenerem: immò verò quod peccato vitiatum deprehenderit in natura, ſtudeat reformare induſtria: ut dignè ſuo genere, Dei quidem munere, ſeſe regens, ad amplexus Verbi fidenter accedat.

Animæ cum Verbo convenientia.

2. Advertat igitur ex hac divinæ ingenuitate ſimilitudinis ineſſe ſibi illam ſuæ ſubſtantiæ naturalem ſimplicitatem, qua hoc eſt illi eſſe [b] quod vivere, etſi non quod bene, quodve beatè vivere: ut ſit ſimilitudo, non æqualitas. Gradus propinquus: gradus tamen. Neque enim unius excellentiæ pariſve faſtigii ſunt, hoc habere eſſe quod vivere, & item habere hoc eſſe quod beatè vivere. Ergo ſi Verbi eſt illud propter ſublimitatem, hoc animæ propter ſimilitudinem, ſalva quidem eminentia Verbi; palam eſt affinitas naturarum, palam animæ prærogativa. Et ut quod dicitur planius fiat, ſoli Deo id eſt eſſe, quod beatum eſſe: atque hoc primum & puriſſimum ſimplex. Secundum autem ſimile eſt huic, id videlicet habere eſſe quod vivere: atque hoc animæ eſt. Ex hoc, etſi inferiori gradu, aſcendi poteſt, non modo ad bene, ſed etiam ad beatè vivendum: non quia vel tunc ſit hoc eſſe, quod beatum eſſe illi qui eò pervenerit: quatenus ita glorietur pro ſimilitudine, ut tamen pro diſparitate habeat ſemper, undè omnia oſſa ejus dicant: Domine, quis ſimilis tibi? Bonus tamen animæ gradus, ex quo, & ſolo, ad beatam aſcenditur vitam.

b

Prima, quòd idem ſit illi eſſe ac vivere, non tamen beatè.

3. Sunt namque viventia, & horum genera duo, quæ ſentiunt, & quæ non ſentiunt. Porrò inſenſibilibus ſenſibilia præferuntur, atque utriſque vita, qua vivitur & ſentitur. Non ſtabunt pariter in gradu uno vita & vivens: multò minus vita, & quæ ſunt ſine vita. Vita anima eſt vivens quidem, ſed non aliundè quàm ſeipſa: ac per hoc non tam vivens, quàm vita, ut propriè de ea loquamur. Indè eſt, quòd infuſa corpori vivificat illud, ut ſit corpus de vitæ præſentia, non vita, ſed vivens. Undè liquet ne vivo quidem corpori id vivere eſſe, quod eſſe: cùm eſſe, & minimè vivere poſſit. Multò minus quæ vitæ expertia ſunt, ad hunc gradum aſſurgent. Sed nec omne quod vita dicitur,

Corpori non idem vivere quod eſſe.

a Hic variant ſcripti codices. Ciſtercienſis habet, divinitatem; Germanenſis, divinitate eſſe non negas. At ſincera eſt lectio noſtra, cui ſimilis eſt in lib. 5. de Conſideratione numer. 15, ubi idem argumentum tractatur.

b Diſparitatem tamen inſignem affert num. 4. nempè quòd anima creata ſit.

vel eſt, continuo valebit pertingere huc. Eſt pecorum, eſt & arborum vita, ſenſu altera vigens, altera carens. At neutri tamen idem eſſe quod vivere eſt: cùm (ut quidem multorum * opinio eſt) antè in elementis, quàm vel illa in membris, vel iſta in ramis exſtiterint. At ſecundùm hoc cùm deſinunt vivificare, ſimul vivere ceſſant, ſed non & eſſe. Solvuntur pariter & diſſolvuntur, tamquam non alligatæ tantùm, ſed & colligatæ. Neque enim unum ſimplex eſt quæque harum, ſed ex pluribus conſtans. Et propterea non redigitur in nihilum, ſed diſſilit in partes, ut & ad ſuum quodque recurrat principium, verbi cauſa aer ad aerem, ignis ad ignem, & reliqua in hunc modum. Nequaquam igitur tali vitæ idem eſſe & vivere eſt, quæ eſt & quando non vivit.

Ait Empedocleorum. Plantis item & animalibus.

4 Porrò nihil horum, quibus non hoc eſſe quod vivere ſit, ad bene beateque vivendum quandoque proficiet vel emerget: quippè quod neque ad hunc inferiorem gradum potuit pervenire. Sola, quæ in ipſo ſtare cognoſcitur anima hominis, in eo dignitatis creata eſt, vita à vita, ſimplex à ſimplici, immortalis ab immortali: ut non ſit longè à ſummo gradu, ubi ſcilicet id eſſe quod beatè vivere eſt, in quo ſolus ſtat beatus, & ſolus potens, Rex Regum, & Dominus dominantium. Accepit * itaque in ſui conditione anima, etſi non eſſe, poſſe tamen eſſe beata; ſummo proindè gradui, quantum licet, appropians, non pertingens tamen. Neque enim vel ipſi (ut ſupra diximus) hoc erit aliquando eſſe quòd beatam eſſe, nec quando beata erit. Fatemur ſimilitudinem, æqualitatem renuimus. Verbi cauſa, vita Deus, vita & anima eſt: ſimilis quidem, ſed diſpar. Porrò ſimilis, quòd vita, quòd ſeipſa vivens, quòd non tantùm vivens, ſed & vivificans: ſicut & ille hæc omnia eſt. Diſpar verò, quantum à creante creata. Diſpar, quòd ut niſi creata ab illo non eſſet, ſic niſi ab ipſo vivificata non viveret. Non viveret dico, ſed ſpiritnali vita, non naturali. Nam naturali quidem, etiam quæ non ſpiritualiter vivit, immortaliter vivat neceſſe eſt. At qualis vita! in qua ſatius foret non naſci, quàm non ab ea mori. Mors potius eſt: & ideò gravior, quia peccati, non naturæ. Denique *mors peccatorum peſſima*. Ita ergo quæ ſecundùm carnem vivit anima, vivens mortua eſt, quippè cui bonum erat omninò non vivere, quàm ſic vivere. A qua nimirum vitali quadam morte minimè unquam reſurget, niſi per verbum vitæ, immò per Verbum vitam, viventem utique & vivificantem.

Quæ beatitudinis incapacia. * al. accipit. Secunda, quod anima ſit immortalis. Non morte ſpirituali. *Pſal. 33. 22.*

5 Aliàs autem immortalis eſt anima, & in hoc nihilo minus Verbo ſimilis quidem, ſed non æqualis. Nam in tantum ſuperexcellit immortalitas Deitatis, ut Apoſtolus dicat de Deo: *qui ſolus habet immortalitatem*. Quod ego reor pro eo dictum, quòd ſolus ſit natura incommutabilis Deus, qui ait: *Ego Dominus, & non mutor*. Vera namque & integra immortalitas tam non recipit mutationem, quàm nec finem, quòd omnis mutatio quædam mortis imitatio ſit. Omne etenim quod mutatur, dum de uno ad aliud tranſit eſſe, quodam modo neceſſe eſt moriatur quod eſt, ut eſſe incipiat quod non eſt. Quòd ſi tot mortes quot mutationes, ubi immortalitas? Et huic vanitati ſubjecta eſt ipſa creatura non volens, ſed propter eum qui ſubjecit eam in ſpe. Attamen immortalis anima eſt: quoniam cùm ipſa ſibi vita ſit; ſicut non eſt quo cadat à ſe, ſic non eſt quo cadat à vita. Verùm cùm conſtet ſuis affectibus mutari eam; agnoſcat ita ſe Deo in immortalitate ſimilem, ut ſciat ſibi deeſſe non modicam immortalitatis partem, ſoli cedens abſolutam perfectamque immortalitatem, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio. Non mediocris tamen animæ dignitas præſenti diſputatione comperta eſt, quæ gemina quadam vicinitate naturæ Verbo appropiare videtur, ſimplicitate eſſentiæ, & perpetuitate vitæ.

Sed naturali. *1. Tim. 6. 16.* *Mala. 3. 6.* Et ſi mutabilis affectibus. *Rom. 8. 20.*

6 Sed enim adhuc unum occurrit, quod minimè præteribo: nec enim minus inſignem ſimilemve minus Verbo animam facit, & fortè etiam plus. Arbitrii libertas hæc eſt, planè divinum quiddam præfulgens in anima, tamquam gemma in auro. Ex hac nempè ineſt illi inter bonum quidem & malum, nec non inter vitam & mortem, ſed & nihilo minus inter lucem & tenebras, & cognitio judicii & optio eligendi; & ſi qua ſunt alia quæ ſimiliter circa animi habitum ſeſe è regione reſpicere videantur. Nihilo minus inter ipſa cenſorius quidam arbiter (is animæ oculus) dijudicat & diſcernit, ſicut arbiter in diſcernendo, ita in eligendo liber. Undè & liberum nominatur arbitrium, quòd liceat verſari in his pro arbitrio voluntatis. Indè homo ad promerendum potis. Omne etenim quod feceris bonum malumve, quod quidem non facere liberum fuit, meritò ad meritum reputatur. Et ut meritò laudatur, non is tantùm qui potuit facere mala, & non fecit; ſed & qui potuit non facere bona, & fecit: ita malo non caret merito tam is qui potuit non facere mala, & fecit; quàm is qui potuit facere bona, & non fecit. Ubi autem non eſt libertas, nec meritum. Propterea quæ ſunt carentia ratione animalia, nihil merentur: quia ſicut deliberatione, ita & libertate carent. Senſu aguntur, feruntur impetu, rapiuntur appetitu. Neque enim judicium habent, quo ſe dijudicent ſive regant, ſed nec inſtrumentum quidem judicii, id eſt rationem. Indè eſt quòd non judicantur, quia non judicant. Quanam quippè ratione ab his exigatur ratio quam non acceperunt?

TOM. IV. 3. Similitudo ſecundum libertatem arbitrii. Liberum arbitrium undè ſic dictum. Libertas neceſſaria ad meritum. Bruta non merentur.

7 Hanc vim à natura ſolus homo non patitur, & ideò ſolus inter animantia liber. Et tamen interveniente peccato patitur quamdam vim & ipſe, ſed à voluntate, non à natura, ut ne ſic quidem ingenita libertate privetur. Quod enim voluntarium, & liberum. Et quidem peccato factum eſt, ut corpus quod corrumpitur aggravet animam; ſed amore, non mole. Nam quòd ſurgere anima per ſe jam non poteſt quæ per ſe cadere potuit, voluntas in cauſa eſt, quæ corrupti corporis vitiato ac vitioſo amore langueſcens & jacens, amorem pariter juſtitiæ non admittit. Ita neſcio quo pravo & miro modo ipſa ſibi voluntas, peccato quidem in deterius mutata, neceſſitatem facit: ut nec neceſſitas, cùm voluntaria ſit, excuſare valeat voluntatem; nec voluntas cùm ſit illecta, excludere neceſſitatem. Eſt enim neceſſitas hæc quodammodo voluntaria. Eſt favorabilis vis quædam, premendo blandiens, & blandiendo premens: undè ſeſe rea voluntas, ubi ſemel peccato conſenſerit, nec excutere jam per ſe, nec excuſare tamen ullatenus de ratione queat. Indè querula illa vox veluti gementis ſub onere neceſſitatis hujus: *Domine*, inquit, *vim patior, reſponde pro me*. Sed rurſus ſciens, quòd non juſtè cauſaretur adverſus Dominum, cùm voluntas ſua ipſius potius in cauſa foret, attende quid ſecutus intulerit: *Quid dicam, aut quid reſpondebit mihi, cùm ipſe fecerim* [a]? Premebatur jugo, non alio tamen, quàm voluntariæ cujuſdam ſervitutis; & erat pro ſervitute quidem miſerabilis, ſed pro voluntate inexcuſabilis. Voluntas enim eſt, quæ ſe, cùm eſſet libera, ſervam fecit peccati, peccato aſſentiendo: voluntas nihilo minus eſt, quæ ſe ſub peccato tenet, voluntariè ſerviendo.

Concupiſcentis vehemens minus è voluntarium. Neceſſitas voluntaria non excuſat à peccato. *Iſa. 38. 14.* *Ibidem.*

8 Vide quid dicas, ait aliquis mihi. Tune voluntarium dicis, quod jam neceſſarium conſtat eſſe? Verum quidem eſt, quòd voluntas ſeipſam addixerit: ſed non ipſa ſe retinet; magis retinetur & nolens. Benè hoc ſaltem das, quia retinetur. Sed vigilanter retine voluntatem eſſe, quam retineri fateris. Itaque voluntatem nolentem dicis? Non utique voluntas retinetur non volens. Voluntas enim volentis eſt, non nolentis. Quòd ſi volens retinetur, ipſa ſe retinet. Quid ergo dicet, aut quid reſpondebit ei, cùm ipſa fece-

Voluntas cogi non poteſt. *Joan. 8. 34.*

a In Vulgata, *fecerit*. Utramque lectionem exhibet Bernardus in ſermone 3. de diverſis num. 6.

TOM. IV.

rit? Quid fecit? Servam ſe fecit: undè dicitur: *Qui facit peccatum, ſervus eſt peccati.* Propterea cùm peccavit (peccavit autem cùm peccato obedire decrevit) ſervam ſe fecit. Sed ſit libera, ſi non adhuc facit. Facit autem, in eadem ſervitute ſe retinens. Neque enim non volens voluntas tenetur; voluntas enim eſt. Ergo quia volens, ſervam ſeipſam non modo fecit, ſed & facit. Merito proindè (quod ſæpè memorandum eſt) quid reſpondebit illi, cùm ipſa fecerit, ipſa & faciat.

9 Sed non me, inquis, decredete facies neceſſitatem quam patior, quam in memetipſo experior, contra quam & aſſiduè luctor. Ubinam quæſo hanc neceſſitatem ſentis? Nonne in voluntate? Non ergo parum firmiter vis, quod & neceſſario vis. Multum vis quod nolle nequeas, nec multum obluctans. Porrò ubi voluntas, & libertas. Quod tamen dico de naturali, non de ſpirituali, qua libertate (ut dicit Apoſtolus) Chriſtus nos liberavit. Nam de illa idem ipſe dicit: *Ubi ſpiritus Domini, ibi libertas.* Ita anima miro quodam & malo modo ſub hac voluntaria quadam ac malè libera neceſſitate, & ancilla tenetur & libera; ancilla propter neceſſitatem, libera propter voluntatem: & quod magis mirum, magiſque miſerum eſt, eo rea quo libera, eoque ancilla quo rea, ac per hoc eò ancilla quo libera. Miſer ego homo, quis me liberabit à calumnia hujus pudendæ ſervitutis? Miſer, ſed liber. Liber, quia homo: miſer, quia ſervus. Liber, quia ſimilis Deo: miſer, quia contrarius Deo. *O cuſtos hominum, quare poſuiſti me contrarium tibi?* Poſuiſti enim, cùm non prohibuiſti. Alioquin ipſe me poſui, *& factus ſum mihimet ipſi gravis.* Juſtiſſimè quidem, ut hoſtis tuus, hoſtis ſit & meus; & qui tibi repugnat, repugnet & mihi. Ego verò, qui tibi; ego, qui mihimet contrarius factus ſum, atque in membris meis invenio quod contradicat & menti meæ, & legi tuæ. Quis me liberabit de manibus meis? Non enim quod volo, hoc ago, ſed me, non alio prohibente: & quod odi, illud facio, ſed me, non alio compellente. Atque utinam prohibitio hæc, & hæc compulſio ita eſſet violenta, ut non eſſet voluntaria; forſitan enim ſic poſſem excuſari: aut certè ita eſſet voluntaria, ut non violenta; profectò enim ſic poſſem corrigi. Nunc verò nuſquam exitus miſero patet, quem & voluntas (ut dixi) inexcuſabilem, & incorrigibilem neceſſitas facit. Quis me eripiet de manu peccatoris, & de manu contra legem agentis & iniqui?

Gal. 4. 31. 2. Cor. 3. 17. Anima libera quodam modo ſimul & ancilla.

Job. 7. 20.

Rom. 7. 25. Hominis miſeria ob luctam carnis & ſpiritus.

Pſal. 70. 4.

10 Quærit quis, de quo querar? De me. Ego ille peccator, ille exlex, ille iniquus. Peccator, quia peccavi: exlex, quia voluntate perſiſto agere contra legem. Nam mea voluntas ipſa eſt lex in membris meis, legi divinæ recalcitrans. Et quoniam lex Domini lex mentis meæ, ſicut ſcriptum eſt, *Lex Dei ejus in corde ipſius*; per hoc & mihi ipſi mea ipſius voluntas contraria invenitur, quæ eſt iniquitas maxima. Cui enim non iniquus, qui mihi ſum? *Qui ſibi nequam*, ait, *cui bonus?* Fateor non ſum bonus, quia non eſt in me bonum. Conſolabor me tamen, quia & Sanctorum vox iſta eſt: *Scio quia non eſt in me bonum*, inquit. Diſcernit tamen quod dicit, *in ſe*, in carne ſua interpretans, propter contradictoriam legem, quæ in ea eſt. Nam habet legem & in mente, eaque melior. An non lex Dei bona? Quòd ſi malus propter legem malam, quomodo non propter bonam bonus? An mala ſua eſt quæ eſt in carne ſua, & ideò de mala malus, & minimè bonus de bona? Non eſt ita. Lex Dei ejus in mente ipſius, atque ita in mente, ut ſit & mentis. Teſtis eſt ipſe qui ait: *Invenio aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ.* Numquid ſuum quod carnis ſuæ eſt, & non ſuum quod mentis ſuæ eſt? Ego dico & plus. Quidni dicam, quod idem ipſe magiſter dicit? Nam *mente quidem ſerviens legi Dei, carne autem legi peccati*; quid magis ſuum fateatur evidenter oſtendit, cùm malum quod in carne eſt, ita à ſe alienum cenſet, ut dicat, *Itaque jam non ego operor illud: ſed quod habitat in me peccatum.* Et ideò fortaſſis ſignanter aliam dixerit legem inventam in membris ſuis, quòd alienam hanc, & quaſi adventitiam reputaret. Undè & adhuc ego aliquid audeo ampliùs, haud temerè quidem: Paulum videlicet non jam malum, propter malum quod in carne habet: magis autem bonum, propter bonum quod in mente habet. An non bonus, qui conſentit legi Dei, quoniam bona eſt; Nam etſi ſe itidem fateatur ſervire legi peccati, carne hoc facit, non mente. Cùm autem mente quidem ſerviat legi Dei, carne autem legi peccati, quidnam potiſſimum horum Paulo imputandum putes, tu videris. Nam mihi fateor facilè perſuaſum, quod mentis, quàm quod carnis eſt, pluris eſſe, non ſolùm mihi & ipſi Paulo, ut jam dictum eſt, qui ait: *Si autem quod nolo, illud facio, jam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum.*

Pſal. 36. 31.

Eccli. 14. 5.

Rom. 7. 18. Hinc ſancti quoque in ſe agnoſcunt.

Rom. 7. 23.

Ibid. 20.

Motus concupiſcentiæ indeliberati non ſunt peccatum.

Ibid. 17.

11 Sed de libertate iſta ſufficiant. In libello *, quem de gratia & libero arbitrio ſcripſi, diverſa fortaſſis de imagine & ſimilitudine diſputata leguntur, (ſed ut arbitror) non adverſa. Legiſtis illa, iſta audiſtis: quænam magis probetis *, veſtro judicio derelinquo; vel ſi quid melius utriſque ſapitis, in hoc gaudeo & gaudebo. At quoquo modo illa ſe habeant, tria quædam inpræſentiarum præcipua commendata tenetis, ſimplicitatem, immortalitatem, libertatem. Et hoc vobis liquido apparere jam arbitror, animam pro ingenita atque ingenua ſimilitudine, quæ in his tam eximiè claret; non parvam cum Verbo habere affinitatem, ſponſo Eccleſiæ Jeſu-Chriſto Domino noſtro, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

* *Habes hunc tomo 2.*

* *al. probanda.*

SERMO LXXXII.

Qualiter anima ſimilis Deo manens, per peccatum tamen diſſimilis facta eſt in ſimplicitate, immortalitate, & libertate.

1 QUid vobis videtur? Poſſumuſne jam regredi ad exponendi ordinem undè digreſſi ſumus: quia patet propinquitas Verbi & animæ, pro qua utique demonſtranda digreſſio ipſa facta eſt? Poſſemus (ut mihi videtur) niſi parum quid dubietatis in his, quæ dicta ſunt, adhuc reſidere ſentirem. Nil furari volo. Non libenter prætereo quod vobis utile putem. Et quomodo id audeam, de his præſertim quæ vobis accipio? Scio hominem [a] aliquid aliquando inter loquendum ex his quæ ſuggerebat Spiritus, etſi non infideli, minus tamen fidenti animo retentatem & reſervantem ſibi, ut haberet quod diceret denuò tractaturus; & ecce vox ad eum, ut quidem ei viſum eſt: Donec iſtud tenebis, aliud non accipies. Quid ſi retinuiſſet, non providendo ſuæ inopiæ, ſed fraternis profectibus invidendo; nonne merito & hoc ipſum, quod videbatur habere, auferretur ab eo? Quod quidem longè à ſervo veſtro ſemper faciat Deus, ſicut & ſemper fecit. Sic mihi jugiter abundare dignetur fons ille indeficiens ſapientiæ ſalutaris, quomodo ſine invidia vobis communicavi, & refudi quicquid mihi infundere hactenus dignatus eſt ipſe. Si ego vos fraudo, à quo jam non verear ipſe fraudari? Ne à Deo quidem.

Prædicatoris eſt liberaliter, quod Deus dederit, in alios effundere.

a *V. Serm. 18 num. 2.*

2 Eſt itaque in his quæ dicta ſunt aliquid, quod (ut vereor ego) offendiculum dare queat, ſi non complanetur. Et, ni fallor, ſunt de hic ſtantibus, quibus jam ſcrupulum movit quod dicere volo. Trina illa Verbi ſimilitudo, quam animæ aſſignavimus,

Dubium de præmiſſa ſimilitudine animæ cum Deo.

---

a Bernardus ſe ipſe intelligit more Pauli Apoſtoli, idque teſtatur Cæſarius Heiſterbacenſis ſermone in Octava Nativitatis. *Cùm tempore quodam*, inquit, *aliquid diceret, & teſtimonium haberet in promptu, quod* [illegible] *fortaſſe converſabat, vellétque reſervare in ſuum, ſtatim ibi* [illegible], *audivit de cœlo dicentem vocem: Si illud reſervaveris, aliud non habebis tibi.* Adeò non ipſe erat qui loquebatur, ait Mauricius, ſed Deus in eo.

immò qua inſignitam advertimus, recolitiſne quòd etiam inſeparabiliter ineſſe illi viſa fuerit nobis? Id quidem videatur uliquibus Scripturarum teſtimoniis obviare, ut verbi gratia; eſt illud in pſalmis: *Homo cùm in honore eſſet, non intellexit; comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis*; & item illud: *Mutaverunt gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum*; ſed & quod apertè dictum eſt in perſona Dei: *Exiſtimaſti inique, quòd ero tui ſimilis*; & pleraque alia, quæ ſimilitudinem Dei in homine poſt peccatum deletam concorditer aſſeverare videntur. Quid ergo dicemus ad hæc? Tria illa in Deo minimè eſſe, & ſic alia quærenda, in quibus ſimilitudinem aſſignemus? aut eſſe quidem in Deo, ſed non in anima, & ne ſic quidem in his ſimilitudinem inveniri? aut eſſe & in anima, ſed poſſe etiam non ineſſe, ac per hoc non inſeparabilia eſſe? Abſit. Et in Deo, & in anima ſunt, & ſemper inſunt: nec eſt quod nos aliquid horum dixiſſe pœniteat, ita totum ſubnixum eſt indubitata & abſolutiſſima veritate. Sed quod Scriptura loquitur de diſſimilitudine facta, non quia ſimilitudo iſta deleta ſit loquitur; ſed quia alia ſuperducta. Non planè anima nativam ſe exuit formam, ſed ſuperinduit peregrinam. Illa addita, non iſta perdita eſt: & quæ ſupervenit, obſcurare ingenitam potuit, ſed non exterminare. Denique *obſcuratum eſt inſipiens cor illorum*, ait Apoſtolus & Propheta: *Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus?* Obſcuratum aurum plangit, ſed aurum tamen; mutatum colorem optimum, ſed non fundamentum coloris evulſum. Manet in fundamento prorſus inconcuſſa ſimplicitas, ſed minimè apparet duplicitate operta humanæ doloſitatis, ſimulationis, hypocriſis.

Pſal. 48. 21. — Pſal. 105. 20. — Pſal. 49. 21. — Similitudo hæc peccato non deleta. — Sed alia ſuperducta. — Rom. 1. 21. — Thren. 4. 1. — Nempè duplicitas.

3 Quàm incongruè ſimplicitati duplicitas admiſcetur, quàm indignè tali fundamento talis ſtructura committitur. Hujuſmodi ſibi verſutiam Serpens induerat, cùm ſe, ut deciperet, conſiliarium exhibebat, ſimulabat amicum. Hujuſmodi quoque ſeducti ab eo paradiſi incolæ induerant ſibi, cùm pudendam jam nuditatem tegere conarentur, & umbra frondoſi ligni, & frondium ſuccinctoriis, & verbis excuſatoriis. Quàm latè extunc & deinceps omnem poſteritatem hæreditarium hypocriſis virus infecit! Quem dabis de filiis Adam qui quod eſt, non dico velit, ſed vel patiatur videri? Sed perſeverat nihilominus in omni anima cum originali duplicitate generalis ſimplicitas, ut de collatione confuſio augeatur: perſeverat æquè immortalitas, ſed fuſca & tetra, irruente tenebroſa corporeæ mortis caligine. Nam etſi non privatur vita, vitæ tamen beneficium ſuo corpori jam non ſufficit vindicare. Quid quòd ne ſuam quidem ſpiritualem dumtaxat vitam retinet ſibi? Anima nempè quæ peccaverit, ipſa morietur. Nonne morte iſta duplici incurſante, illa qualiſcumque immortalitas, quam retentat, tenebroſa ſatis redditur, & miſella? Adde quòd appetentia terrenorum (quæ quidem omnia ad interitum ſunt) denſat tenebras, ita ut in anima ſic vivente nil à parte aliqua niſi pallida facies & imago quædam mortis apparere cernatur. Cur non enim quæ immortalis eſt, ſimilia ſibi immortalia appetit & æterna, ut quod eſt appareat, & quod facta eſt vivat? Cæterùm contraria ſapit & quærit, & mortalibus ſeſe degeneri converſatione conformans, immortalitatis candorem quodam mortiferæ conſuetudinis piceo colore denigrat. Quidni mortalium appetitus immortalem mortali ſimilem, immortali diſſimilem faciet? *Qui tangit picem*, ait Sapiens, *inquinabitur ab ea*. Fruendo mortalibus mortalitatem ſe induit, & veſtem immortalitatis incidente mortis ſimilitudine decoloravit, non exuit.

Gen. 3. 7. — Hypocriſis virus filiis Adam hæreditarium. — Immortalitas hominis qualis poſt peccatum. — Ezech. 18. 4. — Homo mortalibus inhians, meritò mortalis. — Eccli. 13. 1.

4 Evam attende, quomodo ejus anima immortalis immortalitatis ſuæ gloriæ fucum mortalitatis invexit mortalia utique affectando. Ut quid enim, cùm immortalia eſſet, mortalia non contempſit & tranſitoria contenta ſibi ſimilibus, immortalibus & æternis? *Vidit*, inquit, *lignum quod eſſet pulchrum oculis, & aſpectu delectabile, ac ſuave ad veſcendum*. Non eſt tua, ò mulier, iſta ſuavitas, iſta delectatio, iſtaque pulchritudo: & ſi tua pro parte luti, non tua ſolius, ſed communis cunctis animantibus terræ. Tua, quæ verè tua eſt, aliundè, & alia eſt: nam æterna eſt de æternitate. Quid tu animæ tuæ aliam formam, immò deformitatem imprimis alienam? Enimverò quod delectat habere, id etiam perdere timet: & timor color eſt. Is libertatem dum tegit, & eam nihilominus ſibimet reddit diſſimilem. Quam dignius ſua origine nihil cuperet, ubi nihil metueret, ac per hoc à ſervili timore iſto ingenitam ſibi defenderet libertatem, manentem in vigore & decore ſuo! Heu non ita eſt! mutatus eſt color optimus. Fugitas, & latitas: audis vocem Domini Dei, & abſcondis te. Cur hoc, niſi quia quem amabas times, & libertatis ſpeciem forma ſervilis excluſit.

Evæ lapſus. — TOM IV. Gen. 3. 6.

5 Sed & voluntaria illa neceſſitas, & contraria lex inflicta membris (de qua proximo ſermone diſſerui) eidem incubat libertati, & liberam natura creaturam per propriam ipſius voluntatem, dum allicit, ſubjicit ſervituti, implens faciem ejus ignominia, ita ut vel carne ſerviat legi peccati, & non volens. Quia ergo naturæ ingenuitatem morum probitate defenſare neglexit: juſto auctoris judicio factum eſt, non quidem ut libertate propria nudaretur, ſed tamen ſuperinduceretur, *ſicut diploide, confuſione ſua*. Et bene ſicut diploide, ubi veſte veluti duplicata, manente libertate propter voluntatem, ſervilis nihilominus converſatio neceſſitatem probat. Hoc de ſimplicitate, hoc de immortalitate animæ advertere eſt: & nil tibi in ea, ſi bene conſideres, apparebit, quod non ſit iſtiuſmodi ſimilitudinis pariter & diſſimilitudinis diploide adopertum. An non diplois, ubi non innata, ſed affixa, & quadam quaſi acu peccati aſſuta eſt ſimplicitati, fraus immortalitati mors, neceſſitas libertati? Neque enim eſſentiæ ſimplicitati præſcribit duplicitas cordis; non naturæ immortalitati mors, aut voluntaria peccati, aut neceſſaria corporis; non arbitrii libertati neceſſitas voluntariæ ſervitutis. Ita bona naturæ mala adventitia, dum non ſuccedunt, ſed accedunt; turpant utique ea, non exterminant; conturbant, non deturbant. Indè anima diſſimilis Deo, indè diſſimilis eſt & ſibi: indè comparata jumentis inſipientibus, & ſimilis facta eſt illis: indè quod legitur commutaſſe gloriam ſuam in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum: indè homines, tamquam vulpes, duplicitatis & fraudis foveas habent: & quia pares vulpibus ſe fecerunt, partes vulpium erunt: indè, juxta Salomonem, *unus exitus homini & jumento*. Quidni ſimiliter exeat, qui ſimiliter vixit? MORTE BESTIALI incubuit terrenis, morte beſtiali excedet terris. Audi aliud. Quid mirum ſi ſimilem ſortimur exitum, qui & ſimilem habemus introitum? Undè enim hominibus, niſi de ſimilitudine beſtiali, ille tam intemperans ardor in coitu, tam immoderatus dolor in partu? Ita homo in conceptu & ortu, in vita & morte comparatus eſt jumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.

Qualis libertas homini poſt peccatum. — Pſal. 108. 29. — Pœna ejus peccati. — Pſal. 48. 13. Pſal. 105. 20. — Eccle. 3. 19. — Homo redactus ad ſimilitudinem animantium.

6 Quid quòd libera creatura ſibi ſubditum appetitum non regit ut domina, ſed ſequitur & obſequitur ut ancilla? Nonne & in hoc ſe aſſimilat & annumerat cæteris animantibus, quæ natura non in libertatem vocavit, ſed condidit in ſervitutem ſervire ſuo ventri, appetitui obedire? Nonne tali meritò confunditur perhiberi vel exiſtimari ſimilis Deus? Ideoque ait: *Exiſtimaſti inique, quòd ero tui ſimilis*; & infert: *Arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam*. Non eſt ſeſe videntis animæ, Deum exiſtimare ſimilem ſibi, animæ dumtaxat (qualis mea eſt) peccatricis & iniquæ. Ejuſmodi namque arguitur: *Exiſtimaſti inique*, ait; & non dicit exiſtimaſti anima, vel exiſtimaſti homo, quòd ero tui ſimilis. Sed ſi ſtatuatur iniquus antè faciem ſuam, & contra vultum quemdam morbidum putidumque interioris hominis ſui ſiſtatur, ut diſſimulare aut declinare non queat

Pſal. 49. 21. — Quàm diſſimilis Deo.

TOM. IV. impuritatem conſcientiæ ſuæ, ſed videat vel invitus
ſordes peccatorum ſuorum, vitiorum inſpiciat defor-
mitatem; nequaquam jam poterit exiſtimare Deum
fore ſimilem ſibi, ſed quaſi diffidens pro tanta diſſi-
militudine quam videbit, puto exclamabit, & dicet:
Pſal. 34. 10. *Domine, quis ſimilis tibi?* quod quidem dictum pro
voluntaria illa & novitia diſſimilitudine. Nam manet
prima ſimilitudo: & ideò illa plus diſplicet, quòd
iſta manet. O quantum bonum iſta, quantumque ma-
lum illa! Ex mutua tamen collatione utraque res in
genere ſuo plus eminet.

Poteſt tamen ſimilitudinem reparare cum gratiæ auxilio.

7 Cùm ergo anima tantam in ſe una rerum diſtan-
tiam cernit, quidni clamet, inter ſpem & deſperatio-
nem utique poſita: Domine, quis ſimilis tui? Tra-
B hitur in deſperationem pro tanto malo: ſed revocatur
in ſpem à tanto bono. Indè eſt, ut quo ſibi plus diſ-
plicet in malo quod in ſe videt, eo ſe ardentius ad bo-
num, quod æquè in ſe conſpicit, trahat, cupiatque
fieri ad quod facta eſt, ſimplex & recta, & timens
Deum ac recedens à malo. Quidni recedere poſſit,
ad quod accedere potuit? Quidni accedere, à quo re-
cedere potuit? Quòd tamen utrumque dixerim de gra-
tia præſumendum, non de natura, ſed ne de induſtria
Sap. 7. 30. quidem. Nempè: *Sapientia vincit malitiam*, non in-
duſtria, vel natura. Nec deeſt occaſio præſumendi:
ad Verbum eſt converſio ejus. Non eſt apud Verbum
C otioſa animæ generoſa cognatio, de qua triduo jam
tractamus, & cognationis teſtis ſimilitudo perſeve-
rans. Dignanter admittit in ſocietatem Spiritus ſimi-
lem in natura. Et certè de ratione naturæ, ſimilis ſi-
Cant. 6. 12. milem quærit. Vox requirentis: *Revertere ſunamitis,
revertere ut intueamur te*. Intuebitur ſimilem, qui
diſſimilem non videbat: ſed & ſe intuendum præſtabit.
1. Joan. 3. 2. *Scimus quoniam cùm apparuerit, ſimiles ei erimus,
quoniam videbimus eum ſicuti eſt*. Puta ergo de diſ-
ficultate magis, quàm de impoſſibilitate venire il-
Pſal. 34. 10. lam percunctationem: *Domine, quis ſimilis tibi?*

Charitas, viſio eſt.

8 Aut, ſi hoc magis probas, vox eſt admirantis.
Admiranda prorſus & ſtupenda illa ſimilitudo, quam
D Dei viſio comitatur, immò quæ Dei viſio eſt: ego
autem dico in charitate. CHARITAS illa viſio,
illa ſimilitudo eſt. Quis non ſtupeat charitatem Dei
ſpreti & revocantis? Meritò iniquus arguitur ille, qui
ſupra inductus eſt, Dei ſimilitudinem uſurpans ſibi,
cùm diligendo iniquitatem, neque poſſit ſe diligere,
Pſal. 10. 6. neque Deum. Sic enim habes: *Qui diligit iniquita-
tem, odit animam ſuam*. Facta igitur de medio ini-

Status futuræ gloriæ perfectio. *1. Cor. 13. 10.*

quitate, quæ eam quæ ex parte eſt diſſimilitudinem
facit, erit unio ſpiritus, erit mutua viſio, mutuaque
dilectio. Siquidem veniente quod perfectum eſt, eva-
cuabitur quod ex parte eſt; eritque ad alterutrum ca-
ſta & conſummata dilectio, agnitio plena, viſio mani-
E feſta, conjunctio firma, ſocietas individua, ſimilitudo
perfecta. Tunc cognoſcet anima, ſicut cognita eſt; tunc
amabit, ſicut amata eſt; & gaudebit ſponſus ſuper
ſponſam, cognoſcens & cognitus, diligens & dile-
ctus, Jeſus-Chriſtus Dominus noſter, qui eſt ſuper om-
nia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO LXXXIII.

*Qualiter anima, quantumcumque vitiis corrupta, adhuc
per amorem caſtum & ſanctum poteſt redire ad ſi-
militudinem ſponſi, id eſt Chriſti.*

1 QUantum quidem regularis hora permiſit,
quam nobis conſtituimus ad loquendum, tri-
* al. biduum. duum * hoc in demonſtranda Verbi animæque affi-

Anima quantumvis corrupta.

nitate expenſum eſt. Quæ utilitas in omni labore
iſto? Nempè hæc. Docuimus omnem animam, licèt
oneratam peccatis, vitiis irretitam, captam illecebris,
exilio captivam, corpore carceratam, luto hæren-
tem, infixam limo, affixam membris, confixam cu-
ris, diſtentam negotiis, contractam timoribus, affli-
ctam doloribus, erroribus vagam, ſollicitudinibus
anxiam, ſuſpicionibus inquietam, & poſtremò ad-
Baruc. 3. 1. venam in terra inimicorum, juxta Prophetæ vocem,

Magna tamen gratiæ & felicitatis capax.

A coinquinatam cum mortuis, deputatam cum his qui
in inferno ſunt; licèt, inquam, ſic damnatam, & ſic
deſperatam; docuimus tamen hanc in ſeſe poſſe ad-
vertere, non modo undè reſpirare in ſpem veniæ,
in ſpem miſericordiæ queat; ſed etiam undè audeat
adſpirare ad nuptias Verbi, cum Deo inire fœdus ſo-
cietatis non trepidet, ſuave amoris jugum cum Rege
ducere Angelorum non vereatur. Quid enim non tu-
tè audeat apud eum, cujus ſe inſignem cernit imagi-
nem, illuſtrem ſimilitudine novit? Quid, inquam, ve-
reatur de majeſtate, cui de origine fiducia datur?
Tantùm eſt ut curet naturæ ingenuitatem vitæ ho-
neſtate ſervare, immò cœleſte decus, quod ſibi
B originaliter ineſt, dignis quibuſdam ſtudeat morum
affectuumque venuſtare & decorare coloribus.

Inſigne divinæ imaginis quotſum in homine.

2 Utquid enim dormitet induſtria? Grande pro-
fectò in nobis donum naturæ ipſa eſt: quæ ſi mi-
nus ſuas exequatur partes, nonne quod reliquum
habet naturæ in nobis, totum turbabitur, totum
quaſi quadam vetuſtatis operietur rubigine? Id qui-
dem injuria auctori. Et utique ad hoc auctor ipſe
Deus divinæ inſigne generoſitatis perpetuo voluit in
anima conſervari, ut ſemper hæc in ſeſe ex Verbo
habeat, quo admoneatur ſemper, aut ſtare cum
Verbo, aut redire, ſi mota fuerit. Non mota qua-
ſi locis migrans, aut pedibus gradiens, ſed mota,
C (ſicut ſubſtantiæ utique ſpirituali moveri eſt) cùm
ſuis affectibus, immò defectibus à ſe quodam mo-
do in pejus vadit, cùm ſe ſibi vitæ & morum pra-
vitate diſſimilem facit, reddit degenerem: quæ ta-
men diſſimilitudo non naturæ abolitio, ſed vitium
eſt, bonum ipſum naturæ quantum ſui comparatio-
ne attollens, tantum fœdans conjunctione. Jam verò
animæ reditus, converſio ejus ad Verbum, refor-
mandæ per ipſum, conformandæ ipſi. In quo? In
Eph. 5. 1. charitate. Ait enim: *Eſtote imitatores Dei, ſicut filii
chariſſimi, & ambulate in dilectione, ſicut & Chriſtus
dilexit vos.*

Conformitas animam Verbo maritat.

3 TALIS CONFORMITAS maritat animam
D Verbo, cùm cui videlicet ſimilis eſt per naturam,
ſimilem nihilominus ipſi ſe exhibet per voluntatem,
diligens ſicut dilecta eſt. Ergo ſi perfectè diligit,
nupſit. Quid hac conformitate jucundius? quid opta-
bilius charitate, qua fit, ut humano magiſterio
non contenta, per temet, ò anima, fiducialiter
accedas ad Verbum, Verbo conſtanter inhæreas,
Verbum familiariter percuncteris, conſulteſque de
omni re, quantum intellectu capax, tantum au-
dax deſiderio? Verè ſpiritualis, ſanctique connubii
contractus eſt iſte. Parum dixi, contractus: com-
plexus eſt. Complexus planè, ubi idem velle, &
nolle idem, unum facit ſpiritum de duobus. Nec
E verendum ne diſparitas perſonarum claudicare in ali-
quo faciat convenientiam * voluntatum, quia amor
reverentiam neſcit. Ab amando quippè amor, non
ab honorando denominatus. Honoret ſanè qui hor-
ret, qui ſtupet, qui metuit, qui miratur: vacant hæc
omnia penes amantem. Amor ſibi abundat, amor
ubi venerit, cæteros in ſe omnes traducit & captivat
affectus. Propterea quæ amat, amat & aliud novit
nihil. Ipſe qui honori merito, merito ſtupori & mira-
culo eſt: amari tamen plus amat. Sponſus, & ſponſa
ſunt. Quam quæris aliam inter ſponſos neceſſitudi-
nem vel connexionem, præter amari, & amare?
Hic nexus vincit etiam quod naturæ arctius vinxit,
F vinculum parentum ad filios. Denique *propter hoc*,
Matt. 19. 5. ait, *relinquet homo patrem ſuum & matrem ſuam;
& adhærebit ſponſæ*. Vides iſte affectus quàm ſit in
ſponſis, non cæteris tantùm affectibus, ſed etiam
ſeipſo potentior.

* al. connivientiam.

Amor cæteros animi affectus abſorbet.

Maximè conjugalis.

4 Adde quòd iſte ſponſus non modo amans, ſed
amor eſt. Numquid honor? Contendat quis eſſe:
1. Joan. 4. 16. ego non legi. Legi autem quia *Deus charitas eſt*;
& non quia honor eſt, vel dignitas legi. Non quia ho-
norem non vult Deus, qui ait: *Si ego pater, ubi eſt ho-
Malac. 1. 6.* *nor meus?* Verùm id Pater. Sed ſi ſponſum exhibeat,
puto quia mutavit vocem, & dicet: Si ego ſponſus, ubi

Ibidem.
Deus mavult amari, quàm timeri, & honorari.

eſt amor meus? Nam & antè ita locutus eſt : *Si ego Dominus, ubi eſt timor meus?* Exigit ergo Deus timeri ut Dominus, honorari ut Pater, & ut Sponſus amari. Quid in his præſtat, quid eminet? Nempè amor. Abſque hoc & timor pœnam habet, & honor non habet gratiam. Servilis eſt timor, quamdiu ab amore non manu-mittitur. Et qui de amore non venit honor, non honor ſed adulatio eſt. Et quidem ſoli Deo honor & gloria : ſed horum neutrum acceptabit Deus, ſi melle amoris condita non fuerint. Is per ſe ſufficit, is per ſe placet, & propter ſe. Ipſe meritum, ipſe præmium eſt ſibi. AMOR præter ſe non requirit cauſam, non fructum. Fructus ejus, uſus ejus. Amo, quia amo; amo ut amem. MAGNA RES AMOR, ſi tamen ad ſuum recurrat principium, ſi ſuæ origini redditus, ſi refuſus ſuo fonti ſemper ex eo ſumat, undè jugiter fluat. Solus eſt amor ex omnibus animæ motibus, ſenſibus atque affectibus in quo poteſt creatura, etſi non ex æquo, reſpondere auctori, vel de ſimili mutuam reſpondere vicem. Verbi gratiâ, ſi mihi iraſcatur Deus, num illi ego ſimiliter reiraſcar? Non utique, ſed pavebo, ſed contremiſcam, ſed veniam deprecabor. Ita ſi me arguat, non redarguetur à me, ſed ex me potius juſtificabitur. Nec ſi me judicabit, judicabo ego eum, ſed adorabo : & ſalvans me non quærit à me ipſe ſalvari, nec viciſſim eget ab aliquo liberari, qui liberat omnes. Si dominatur, me oportet ſervire : ſi imperat, me oportet parere; & non viciſſim à Domino vel ſervitium exigere, vel obſequium. Nunc jam videas de amore quàm aliter ſit. Nam cùm amat Deus, non aliud vult quàm amari : quippè non ad aliud amat niſi ut ametur, ſciens ipſo amore beatos qui ſe amaverint.

Amor ſolus ſibi ſufficit.

Solo amore fit ſatisDeo.

Purus amor mercenarius non eſt, nec tamen ſine mercede.

5 Magna res amor; ſed ſunt in eo gradus. Sponſa in ſummo ſtat. Amant enim & filii, ſed de hæreditate cogitant; quam dum verentur quoquo modo amittere, ipſum à quo expectatur hæreditas, plus reverentur, minus amant. Suſpectus eſt mihi amor, cui aliud quid adipiſcendi ſpes ſuffragari videtur. Infirmus eſt, qui fortè ſpe ſubtracta, aut extinguitur, aut minuitur. Impurus eſt, qui & aliud cupit. Purus amor mercenarius non eſt. Purus amor de ſpe vires non ſumit; nec tamen diffidentiæ damna ſentit. Sponſæ hic eſt, quia hoc ſponſa eſt quæcumque eſt. Sponſæ res & ſpes unus eſt amor. Hoc ſponſa abundat, hoc contentus eſt ſponſus. Nec is aliud quærit, nec illa aliud habet. Hinc ille ſponſus, & ſponſa illa eſt. Is ſponſis proprius eſt, quem alter nemo attingat, nec filius quidem. Denique ad filios clamat : *Ubi eſt honor meus?* & non, Ubi eſt amor meus dicit, ſervans ſponſæ prærogativam. Sed & jubetur homo honorare patrem ſuum & matrem ſuam, & de amore tacetur : non quia non amandi ſint parentes à filiis, ſed quia multi filiorum honorare parentes magis, quàm amare affecti ſunt. Eſto quòd honor regis judicium diligat : ſed ſponſi amor, immò ſponſus amor ſolam amoris vicem requirit & fidem. Liceat proindè redamare dilectam. Quidni amet ſponſa, & ſponſa amoris? Quidni ametur Amor?

Mala. 1. 6.

Deut. 5. 16.

Amor noſter nihil, comparatus divino.

6 Meritò cunctis renuntians affectionibus aliis, ſoli & tota incumbit amori, quæ ipſi reſpondere amori habet in redhibendo amore. Nam & cùm ſe totam effuderit in amorem, quantum eſt hoc ad illius fontis perenne profluvium? Non planè pari ubertate fluunt amans & Amor, anima & Verbum, ſponſa & Sponſus, Creator & creatura, non magis quàm ſitiens & fons. Quid ergo? Peribit propter hoc, & ex toto evacuabitur nupturæ votum, deſiderium ſuſpirantis, amantis ardor, præſumentis fiducia, quia non valet ex æquo currere cum gigante, dulcedine cum melle contendere, lenitate cum agno? candore cum lilio, claritate cum ſole, charitate cum eo qui charitas eſt? Non. Nam etſi minus diligit creatura, quoniam minor eſt; tamen ſi ex tota ſe diligit, nihil deeſt ubi totum eſt. Propterea (ut dixi) ſic amare, nupſiſſe eſt : quoniam non poteſt ſic diligere, & parum dilecta eſſe, ut in conſenſu duorum integrum ſtet perfe-

Non tamen remittendus

A ctumque connubium. Niſi quis dubitet, anima à Verbo & prius amari, & plus. Prorſus & prævenitur amando, & vincitur. Felix, quæ meruit præveniri in tantæ benedictione dulcedinis! Felix, cui tantæ ſuavitatis complexum experiri donatum eſt! Quod non eſt aliud quàm amor ſanctus & caſtus, amor ſuavis & dulcis; amor tantæ ſerenitatis, quantæ, & ſinceritatis; amor mutuus, intimus, validuſque, qui non in carne una, ſed uno planè in ſpiritu duos jungat, duos faciat jam non duos, ſed unum, Paulò ita dicente : *Qui adhæret Deo, unus ſpiritus eſt*. Et nunc potius eam ſuper his audiamus, quam facilè magiſtram de omnibus fecit & magiſtra unctio, & frequens ex-
B perientia. Niſi fortè id melius ſervamus in aliud ſermonis principium, ne rem bonam coarctemus inter anguſtias hujus jam propemodum finiendi. Etſi probatis, facio finem etiam antè finem : ut famelici tempeſtivè conveniamus cras ad delicias ſanctæ animæ, quibus beata meretur frui cum Verbo, & de Verbo, ſponſo utique ſuo Jeſu-Chriſto Domino noſtro, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

TOM. I V.

Amor Dei & animæ qualis.

1. Cor. 6. 17.

SERMO LXXXIV.

Quòd anima quærens Deum, præventa eſt ab eo : & quid ſit illa quæſitio, in qua jam ab eo præventa eſt.

C

1 IN *lectulo meo per noctes quæſivi quem diligit anima mea*. MAGNUM BONUM quærere Deum. Ego hoc nulli in bonis animæ ſecundum exiſtimo. Primum in donis, ultimum in profectibus eſt. Virtutum nulli accedit, cedit nulli. Cui accedat, quam nulla præcedit; Cui cedat, quæ omnium magis conſummatio eſt? Quæ enim virtus adſcribi poſſit non quærenti Deum, aut quis terminus quærenti * Deum? *Quærite*, inquit, *faciem ejus ſemper*. Exiſtimo, quia nec cùm inventus fuerit, ceſſabitur à quærendo. NON pedum paſſibus, ſed deſideriis quæ-
D ritur Deus. Et utique non extundit deſiderium ſanctum felix inventio, ſed extendit. Numquid conſummatio gaudii, deſiderii conſumptio eſt? Oleum magis eſt illi : nam ipſum flamma. Sic eſt. Adimplebitur lætitia : ſed deſiderii non erit finis, ac per hoc nec quærendi. Tu verò cogita, ſi potes, quæritandi hoc ſtudium ſine indigentia, & deſiderium ſine anxietate. Alterum profectò præſentia, alterum copia excludit.

Cant. 3. 1.
Quærere Deum magnum bonum.

* *al.* Quærendi.
Pſal. 104. 4.

Deo invento deſideria ſancta creſcunt.

2 Nunc jam videte cur iſta præmiſerim. Nimirum, ut omnis inter vos anima quærens Deum, ne magnum bonum in magnum ſibi detorqueat malum, noverit ſe præventam in illo, & antè quæſitam quàm
E quærentem. Sic enim de magnis bonis mala oriri non minima ſolent, cùm facti eximii de bonis Domini, utimur donis tamquam non datis, non damus gloriam Deo. Ita profectò qui maximi videbantur pro accepta gratia, pro non redhibita minimi reputantur apud Deum. Ego autem parco vobis. Uſus ſum modeſtioribus vocibus, maximo, minimoque : ſed quod ſentio non expreſſi. Diſcrimen involvi, ipſe nudabo : optimum, peſſimumque dixiſſe debueram. Nam verè & abſque dubio EO QUISQUE PESSIMUS, quo optimus eſt, ſi hoc ipſum quo eſt optimus, adſcribat ſibi. Nempè peſſimum hoc. Quòd ſi dicat quis : Abſit, agnoſco, gratia Dei ſum id
F quod ſum; ſtudeat autem captare gloriolam pro gratia quam accepit; nonne fur eſt & latro? Audiat qui ejuſmodi eſt : *Ex ore tuo te judico, ſerve nequam*. Quid nequius ſervo uſurpante ſibi gloriam domini ſui?

Quærens Deum primis caveat eſſe ingratus.

Deo gloriam adſcribat.

Luc. 19. 22.

3 *In lectulo meo per noctes quæſivi quem diligit anima mea*. Quærit anima Verbum, ſed quæ à Verbo prius quæſita ſit. Alioquin ſemel à facie Verbi egreſſa vel ejecta, non revertetur oculus ejus ut videat bona, ſi non requiratur à Verbo. Quaſi verò aliud anima noſtra ſit, quàm ſpiritus vadens & non rediens, ſi ſibi fuerit derelicta. Audi profugam & deviam, quid

Utpote prius quæſitus.

TOM. IV.

Pſal. 118. 176.

A

doleat, & quid petat. *Erravi*, ait, *ſicut ovis quæ periit: quære ſervum tuum.* O homo, redire vis? Sed ſi in voluntate res eſt, quid opem flagitas? Quid aliundè mendicas, in quo abundas tu tibi? Palam eſt, quia vult, & non poteſt: ſed ſpiritus eſt vadens & non rediens, etſi is ſit longius agens, qui nec vult.

Voluntas redeundi ad Deum ex gratia.

Quamquam non omninò illam animam expoſitam dixerim vel relictam, quæ reverti cupit, & requiri petit. Undè enim voluntas hæc illi? Indè (ni fallor) quod à verbo viſitata jam ſit & quæſita: nec otioſa quæſitio, quæ operata eſt voluntatem, ſine qua reditus eſſe non poterat. Sed non ſufficit ſemel quæri: tantus eſt animæ languor: tantaque in reditu difficultas. Quid enim, ſi vult? Jacet voluntas, ubi facultas

B

Rom. 7. 18.

non ſuppetit. Nam *velle adjacet mihi*, inquit, *perficere autem bonum non invenio.* Quid ergo ille, quem de pſalmo induximus, quærit? Non planè aliud, quàm quæri: quod non quæreret, niſi quæſitus fuiſſet; & rurſum non quæreret, ſi quæſitus ſatis fuiſſet.

Pſal. 118. 176.

Quod & poſtulat, *Quære*, inquiens, *ſervum tuum*, ut qui dedit velle, det & perficere pro bona voluntate.

4 Mihi tamen non videtur iſtiuſmodi animæ poſſe competere locus præſens, quæ ſecundam gratiam necdum percepit, volens quidem, ſed non valens adire

Cant. 3. 2.

quem diligit anima ſua. Nam quomodo poteſt illi

C

conveniri quod ibi ſequitur, ſurgere & circuire civitatem, ſed & per vicos & plateas quærere dilectum, quæ eget ipſa quæri? Faciat hoc quæ poteſt: tantùm ſe meminerit quæſitam prius, ſicut & prius, dilectam; atque indè eſſe, & quod quærit, & quod diligit. Oremus & nos, chariſſimi, ut citò anticipent nos miſericordiæ iſtæ, quia pauperes facti ſumus nimis:

Imperfectos è ſuis arguit Bernardus.

quod non de omnibus vobis dico. Scio enim quamplurimos veſtrum ambulantes in dilectione, qua Chriſtus dilexit nos, & in ſimplicitate cordis quærentes illum. Sed ſunt aliqui (quod triſtis dico) qui nullum nobis adhuc in ſe dedere indicium hujus tam ſalutaris anticipationis, ac per hoc nec ſuæ ſalutis:

D

homines ſeipſos amantes, non Dominum; & quærentes quæ ſua ſunt, non quæ Domini.

Cant. 3. 1.

5 *Quæſivi*, ait illa, *quem diligit anima mea.* Nempè hæc te provocat anticipantis benignitas illius, qui te & prior quæſivit, & prior dilexit. Minimè prorſus niſi prius quæſita quæreres, ſicut nec diligeres niſi dilecta prius. Non in una tantùm benedictione, ſed

Dilectio & quæſitio Dei noſtram præveniunt.

in duabus præventa es, dilectione & quæſitione. DILECTIO cauſa quæſitionis: quæſitio fructus dilectionis eſt & certitudo. Dilecta es, ne ad ſupplicium potius quæſitam ſuſpiceris; quæſita es, ne fruſtra dilectam conquereris. Utraque tam amica comperta ſuavitas & auſum dedit, & verecundiam depulit, & redi-

E

tum perſuaſit, & movit affectum. Hinc zelus, hinc ardor iſte quærendi quem diligit anima tua: quia profectò necnon quæſita quærere poteras, nec non quæſere quæſita nunc potes.

Dei magna dignatio in ſuſcipiendo peccatore.

6 Sed noli oblivisci undè huc veneris. Et ut in me potius transfigurem quæ dicuntur (id enim tutius,) tunc es, ò anima mea, quæ relicto viro tuo priore, cum quo tibi bene fuerat, primam fidem irritam feciſti, iens poſt amatores tuos? Et nunc quoad libuit fornicata cum illis fortè & contempta ab illis, audes impudens & frontoſa velle reverti ad illum, quem ſuperba contempſiſti? Quid? Digna latebris quæris lucem, & curris ad ſponſum, dignior plagis, quàm oſ-

F

culis? Mirum ſi non pro ſponſo judicem offendas. Felix, qui ad hæc animam ſuam reſpondentem audierit: Non timeo, quia amo, quod non amata omninò non

Amantis magna ſecuritas.

facerem. Itaque etiam amor. Nihil dilectæ timendum. Paveant quæ non amant. Quidni aſſiduè inimicitias ſuſpicentur? Ego verò amans, amari me dubitare non poſſum, non pluſquam amare. Nec poſſum vereri vultum, cujus ſenſi affectum. In quo? In eo quòd talem non modo quæſivit, ſed & affecit, fecitque certam proindè de quæſitu. Quidni reſpondeam in quæſitu: cui in affectu reſpondeo? Numquid iraſcetur quæſitus, qui etiam contemptus diſſimulavit? Quin immò non

A

repellet requirentem, qui & contemnentem requirit. Benignus eſt ſpiritus Verbi, & benigna nuntiat mibi, intimans & ſuadens de Verbi zelo deſiderioque, quod utique ſibi non poteſt eſſe abſconditum. Scrutatur alta Dei, conſcius earum, quas cogitat cogitationes pacis, & non afflictionis. Quidni animer ad quærendum experta clementiam, & perſuaſa de pace?

7 Fratres, hoc ſuaderi, à Verbo quæri eſt: perſuaderi, inveniri eſt. Sed non omnes capiunt hoc verbum. Quid faciemus parvulis noſtris, illos loquor, qui adhuc inter nos incipientes ſunt, non tamen inſipientes, cùm teneant initium ſapientiæ, ſubjecti invicem in timore Chriſti? Undè illis, inquam, faci-

Novitiis & inexpertis quid agendum.

B

mus fidem, quòd hæc ita ſe habeant penes ſponſam, cùm ipſi talia agi ſecum nedum perſenſerint? Sed mitto eos ego ad talem, cui decredere non debeant. Legant in libro, quod in corde altero quia non cernunt: non credunt. Eſt ſcriptum in Prophetis: *Si dimiſerit vir uxorem ſuam, & illa recedens duxerit virum alium, numquid revertetur ad eam ultra? numquid non polluta & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: & tamen revertere ad me, dicit Dominus, & ego ſuſcipiam te.* Verba Domini ſunt: non eſt fas ſuſpendere fidem. Credant quod non experiuntur, ut fructum quandoque experientiæ

Jer. 3. 1.

C

fidei merito conſequantur. Satis arbitror declaratum, quid ſit quæri à Verbo, & quæ hæc ſit neceſſitas non Verbo, ſed animæ: niſi quòd quæ experta eſt, & plenius iſta novit & felicius. Reſtat, ut ſequenti tractatu doceamus ſitientes animas quærere à quo quæſitæ ſunt, vel potius id diſcamus ab illa, quæ hoc loco inducitur quærens ipſum, quem diligit anima ſua, Sponſum animæ Jeſum-Chriſtum Dominum noſtrum, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

SERMO LXXXV.

D

De ſeptem neceſſitatibus, propter quas anima quærit Verbum: qua tandem reformata accedit ad ejus dulcedinem contemplandam atque perfruendam.

Cant. 3. 1.

1 IN *lectulo meo quæſivi quem diligit anima mea.* Ad quid? Dictum eſt, & iterare ſuperfluum: propter quoſdam tamen, qui non interfuerunt cùm tractaretur, dico aliquid breviter, & quod fortaſſe ne hos quidem qui interfuerunt, audire pigebit. Nec enim totum dici tunc potuit. Quærit anima Verbum, cui conſentiat ad correptionem, quo illumine-

Cauſæ 7. ob quas anima quærit Verbum.

tur ad cognitionem, cui innitatur ad virtutem, quo reformetur ad ſapientiam, cui conformetur ad deco-

E

rem, cui maritetur ad fœcunditatem, quo fruatur ad jucunditatem. Propter has omnes cauſas quærit anima verbum. Non ambigo eſſe quàm plures & alias: ſed hæ interim occurrunt. Poterit autem, ſi cui cordi fuerit, facilè alias atque alias advertere in ſemetipſo. Siquidem multæ ſunt averſiones noſtræ, multæ & infinitæ animæ neceſſitates, & anxietatum non eſt numerus. At Verbum ditius pleniuſque ſuperabundat in bonis, utpotè Sapientia vincens malitiam, vincens in bonis mala. Et nunc harum, quas poſui, accipite rationem. Et primo quod primum eſt,

Prima, ut corripiatur.

videte quemadmodum conſentiat ad correptionem. Legimus Verbum in Evangeliis loquens: *Eſto conſentiens*, inquit, *adverſario tuo; dum es cum illo in*

Matt. 5. 25.

F

via, ne fortè tradat te judici, & judex tortori. Quid Conſultius? Verbi conſilium eſt (ni fallor) ſe adverſarium proteſtantis, quòd adverſetur carnalibus deſideriis noſtris dum dicit: *Semper hi errant corde.* Tu

Pſal. 94. 10.

ergo qui hæc audis, ſi pavens cœperis velle fugere à ventura ira, credo ſollicitus eris, quomodo huic conſentias adverſario, qui tibi illam tam terribiliter intentare videtur. At iſtud impoſſibile, niſi diſſentias tecum, niſi tibimet adverſeris, niſi gravi & vigili lucta tu ipſe contra teipſum infatigabiliter prælieris;

Secum diſſentiat oportet, qui Deo conſentire velit.

poſtremò niſi vale facias inveteratæ conſuetudini, in-

naræ-

natæque affectioni. Id quidem durum. Si tuis attentaveris viribus, tale erit, ac ſi in uno digitorum tuorum torrentis impetum ſiſtere, aut ipſum denuo coneris Jordanem convertere retrorſum. Quid facies? Quære Verbum cui conſentias, ipſo faciente ut conſentias. Fuge ad illum qui adverſatur, per quem talis fias cui jam non adverſetur, ut blandiatur qui minabatur, & ſit ad immutandum efficacior infuſa gratia, quàm intenſa ira.

2. Cauſa, ut illuminetur ad cognitionem. *Rom. 10. 2.*

2 Hæc prima (ut opinor) neceſſitas, ob quam anima incipit quærere verbum. Sed ſi ignoras quid ille velit cui jam voluntate conſentis, nonne & de te dicetur, quia zelum Dei habes, ſed non ſecundùm ſcientiam? Et ne hoc leve exiſtimes, memineris ſcriptum, quia *ignorans ignorabitur*. Scire vis quid conſulam & in hac neceſſitate? Quod in prima. Meo conſilio nunc quoque ibis ad Verbum, & docebit te vias ſuas, ne volendo quidem, ſed ignorando bonam, dum curris, contingat excurrere, & errare in invio, & non in via. Lux eſt enim verbum. *Declaratio* denique *ſermonum illuminat, & intellectum dat parvulis*. Beatus es, ſi dicas & tu: *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis*. Nec parum profecit anima tua, cujus immutata voluntas, cujus illuminata ratio eſt, ut bonum & velit, & noverit. In altero vitam, in altero viſum recepit. Nam & malum volendo mortua erat, & bonum ignorando cæca.

1. Cor. 14. 38. *Pſal. 118. 130.* *Ibidem 105.*

Tertio, ut confortetur

3 Jam vivit, jam videt, jam ſtat in bono, ſed ope & opere Verbi. Stat manu Verbi levata veluti ſuper pedes duos, devotionem & agnitionem. Stat, inquam, ſed ſibi putet dictum: *Qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat*. Putaſne ſtare per ſe poſſit, quæ ſurgere per ſe non potuit? Non opinor. Quid enim? *Verbo Domini cæli firmati ſunt*, & terra ſtabit ſine Verbo? Cur ergo ſi ſtare per ſe poterat, orabat homo de terra: *Confirma me*, inquiens, *in verbis tuis*? Denique & probarat. Ejus ipſius illa vox fuit: *Impulſus everſus ſum ut caderem, & Dominus ſuſcepit me*. Quæris quis ille impulſor? Non eſt unus. Impulſor diabolus eſt, impulſor mundus, Impulſor homo. Quis iſte homo ſit quæris? Quiſque ſui. Noli mirari. Uſque adeò homo impulſor ſibi eſt, & ſuimet præcipitator, ut non ſit quòd ab altero impulſore formides, ſi ipſe à te proprias contineas manus. *Quis enim*, inquit, *vobis nocere poterit, ſi boni æmulatores fueritis?* Manus tua, conſenſus tuus. Si diabolo ſuggerente, vel ſæculo ſuadente quod non oportet, aſſenſum tuum tenueris, & non dederis membra tua arma iniquitati, nec permiſeris regnare peccatum in tuo mortali corpore: bonum te æmulatorem probaſti, cui malitia omninò nil nocuit; vide ne magis profuerit. Scriptum eſt enim: *Bonum fac, & habebis laudem ex illa*. Confuſi ſunt qui quærebant animam tuam, tu verò cantabis: *Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero*. Boni planè æmulatoris inſigne dediſti, ſi conſilio Sapientis miſereris animæ tuæ, ſi omni cuſtodia ſervas cor tuum, ſi juxta Apoſtolum teipſum caſtum cuſtodis. Alioquin, etſi univerſum mundum lucreris, animæ autem tuæ detrimentum patiaris, non planè bonum te cenſemus æmulatorem, quoniam quidem nec Salvator.

1. Cor. 10. 12. *Pſal. 32. 6.* *Pſal. 118. 28.* *Pſal. 117. 13.* Impulſores & æmuli homines tres. *1. Pet. 3. 13.* Primus & præcipuus, homo ſui impulſor. *Rom. 13. 3.* *Pſal. 18. 14.* *Eccli 30. 24.* *Prov. 4. 23.* *1. Tim. 5. 22.* *Matt. 16. 26.*

a 4 Cùm igitur tres ſint ſtanti imminentes; [a] horum diabolus livore malitiæ, mundus vento vanitatis, homo ſemetipſum pondere ſuæ corruptionis impellit. Impellit diabolus, ſed non evertit, ſiquidem tuum auxilium, tuum illi negaveris vel aſſenſum. Denique habes: *Reſiſtite diabolo, & fugiet à vobis*. Iſte eſt qui ſtantes in paradiſo impulit invidus & evertit, ſed conſentientes, non reſiſtentes. Iſte eſt qui ſeipſum de cœlo ſuperbus nullo impellente præcipitavit: ut ſcias multo magis hominem ſuo ipſius caſui imminere, quem propriæ ſubſtantiæ pondus gravat. Eſt & mun-

Jacob. 4. 7. Diabolus & mundus non evertunt hominem niſi conſentientem.

A dus impulſor, quia in maligno poſitus eſt. Impellit omnes, ſed ſolos evertit amicos ſuos, ideſt conſentaneos ſibi. Nolo eſſe amicus mundi, ne cadam. Nam qui vult eſſe hujus mundi amicus, inimicus Dei conſtituitur, quo utique nullus gravior caſus. Ex quibus ſatis claret, quàm ſit homo præcipuus impulſor ſui, qui ſuo ſine alieno impulſu cadere poteſt, alieno abſque ſuo cadere non poteſt. Cuinam horum præcipuè reſiſtendum? Nempè huic, qui eo moleſtior, quo interior, ſolus dejicere ſufficit, cùm ſine ipſo alii poſſint facere nihil. Non ſine cauſa ſapiens expugnatori prætulit urbium virum, qui animo dominatur. Multum hoc ad te: opus virtute B habes, & non quacumque, ſed qua induaris ex alto. Ipſa enim, ſi perfecta ſit, facilè facit animum victorem ſui, & ſic invictum reddit ad omnia. Eſt quippè vigor animi cedere neſcius pro tuenda ratione. Aut, ſi magis probas, Vigor animi immobiliter ſtantis cum ratione, vel pro ratione. Vel ſic: Vigor animi, quod in ſe eſt, omnia ad rationem cogens vel dirigens.

TOM. IV. *Jacob. 4. 4.* *Prov. 16. 32.* Gratia & virtute opus ad reſiſtendum. Virtutis definitio.

5 Quis aſcendet in montem Domini? Hujus ad verticem montis, ideſt ad virtutis perfectionem, quiſque contendere * adorietur, ſciet profectò, quàm ſit aſcenſus arduus, & caſſus conatus [b] abſque Verbi adjutorio. Felix anima, quæ Angelis ſpectantibus C præbuit gaudium pariter & miraculum ſui, ut audiret de ſe loquentes: *Quæ eſt iſta, quæ aſcendit de deſerto, deliciis affluens, innixa ſuper dilectum ſuum?* Alioquin fruſtra nititur, ſi non innititur. Sanè etiam contra ſe innitens invaleſcet, & facta ſeipſa validior coget pro ratione univerſa: iram, metum, cupiditatem, & gaudium, veluti quemdam animi currum, bonus auriga reget, & in captivitatem rediget omnem carnalem affectum, & carnis ſenſum ad nutum rationis in obſequium virtutis. Quidni omnia poſſibilia ſint innitenti ſuper eum, qui omnia poteſt? Quantæ fiduciæ vox: *Omnia poſſum in eo qui me confortat!* NIL OMNIPOTENTIAM D Verbi clariorem reddit, quàm quòd omnipotentes facit omnes, qui in ſe ſperant. Denique omnia poſſibilia ſunt credenti. An non omnipotens, cui omnia poſſibilia ſunt? Ita animus, ſi non præſumat de ſe, ſed ſi confortetur à Verbo, poterit utique dominari ſui, ut non dominetur ei omnis injuſtitia. Ita, inquam, Verbo innixum, & indutum virtute ex alto, nulla vis, nulla fraus, nulla jam illecebra poterit vel ſtantem dejicere, vel ſubjicere dominantem.

Conatus ad perfectionem inanes ſine Deo. * al. conſcendere. b *Cant. 8. 5.* Fiducia in Deum facit hominem quaſi omnipotentem. *Philipp. 4. 13.* *Marc. 9. 22.*

6 Vis non timere impulſorem? Non veniat tibi pes ſuperbiæ, & manus impellentis non movebit te. *Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem*. Ibi diabolus E & angeli ejus corruerunt, qui licèt non impulſi extrinſecus, expulſi ſunt tamen, nec potuerunt ſtare. Denique in veritate non ſtetit, qui non innixus eſt Verbo, qui in ſua virtute confiſus eſt. Et ideò fortaſſis ſedere voluit, quia ſtare non valuit. Dicebat enim: *Sedebo in monte teſtamenti*. Cæterùm Deo aliter judicante, nec ſtetit, nec ſedit, ſed cecidit, dicente Domino: *Videbam ſatanam ſicut fulgur de cælo cadentem*. Ergo qui ſtat, ſi non vult cadere, non fidat ſibi, ſed nitatur Verbo. Verbum loquitur: *Sine me nihil poteſtis facere*. Ita eſt: nec ſurgere ad bonum, nec ſtare in bono poſſumus ſine Verbo. Tu ergo qui ſtas, da gloriam Verbo, * & dic: *Statuit ſupra petram pedes* F *meos, & direxit greſſus meos*. Cujus manus erigeris, ipſius neceſſe eſt virtute tenearis. Hæc pro eo quod dixi, opus nos habere Verbo, cui innitamur ad virtutem.

Superbia cavenda ut ſis ſecurus à ruina. *Pſal. 35. 13.* Inde caſus diaboli. *Iſa. 14. 13.* *Luc. 10. 18.* *Joan. 15. 5.* * al. Deo. *Pſal. 39. 3.*

7 Nunc jam videndum eſt de eo quod item memoravi, per Verbum ſcilicet nihilominus nos reformari ad ſapientiam. Verbum virtus, Verbum ſapientia eſt. Sumat ergo anima de virtute virtutem, ac de ſapientia ſapientiam, & uni Verbo munus utrumque adſcribat.

Quarta cauſa, ut ad ſapientiam reformetur.

a Editi Recentiores addunt *ſtatores*, quod deeſt primis, ac pleriſque mſſ. & quidem haud neceſſarium videtur.

b In editis, *caſſus conatus*: at in ſcriptis noſtris, *caſſus conatus*, & rectius ex conſequentibus, *Alioquin fruſtra nititur, ſi non innititur*.

TOM. IV.

Sapientia à Deo.

A Alioquin ſi aliundè aut utramque, aut alterutram arroget ſibi; neget etiam ſimul vel de fonte rivum, vel de vite vinum, vel lumen oriri de lumine. Fidelis ſermo: *Si quis*, inquit, *indiget ſapientia, poſtulet à Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat; & dabitur ei*. Hæc ille. Ego verò haud ſecus de virtute ſenſerim. Cognata virtus ſapientiæ eſt. Donum Dei virtus eſt, deputanda in donis* optimis deſcendens & ipſa deſurſum à Patre Verbi. Et ſi quis exiſtimet id per omnia eam quod ſapientiam eſſe, non inficior, ſed in Verbo, non in anima. Quæ enim in Verbo pro ejus ſingulari divinæ naturæ ſimplicitate unum ſunt, unum tamen effectum in anima non habent, ſed ad illius B varias & diverſas neceſſitates, veluti diverſa, ſeſe participanda accommodant. Juxta quam rationem profectò aliud eſt animo virtute agi, & aliud ſapientia regi: aliud dominari in virtute, aliud in ſuavitate delectari. Licèt namque ſit ſapientia potens, & virtus ſuavis exſiſtat; ut tamen proprias quibuſque reddamus vocabulis ſignificantias, vigor virtutem, ſapientiam placiditas animi cum ſpirituali quadam ſuavitate demonſtrat. Hanc puto ab Apoſtolo deſignatam, ubi poſt multa hortamenta pertinentia ad virtutem, adjecit quod ſapientiæ eſt: *In ſuavitate, in Spiritu-Sancto*. Igitur ſtare, reſiſtere, vim vi repellere, quæ utique in partibus C virtutis deputantur, honor quidem, ſed labor eſt. Non eſt enim idipſum honorem tuum laborioſè defendere, & quietè poſſidere. Non eſt idem virtute agi, & virtute frui. Quicquid virtus elaborat, ſapientia fruitur: & quod ſapientia ordinat, deliberat, moderatur; virtus exequitur.

Jacob. 1. 5.

** al. datis.*

Sapientiæ differentia à virtute.

2. Cor. 6. 6.

8 *Sapientiam ſcribe in otio*, ait Sapiens. Ergo ſapientiæ otia negotia ſunt, & quo otioſior ſapientia, eo exercitatior in genere ſuo. E regione virtus exercitata clarior eſt, eoque probatior, quo officioſior. Et ſi quis ſapientiam virtutis amorem diffinierit, non mihi à vero deviare videtur. Ubi autem amor eſt, labor non eſt: ſed ſapor. Et fortè ſapientia à ſapore denominatur, D quòd virtuti accedens, quoddam veluti condimentum, ſapidam reddat, quæ per ſe inſulſa quodam modo & aſpera ſentiebatur. Nec duxerim reprehendendum, ſi quis ſapientiam ſaporem boni diffiniat. Hunc ſaporem perdidimus ab ipſo penè exortu generis noſtri. Ex quo cordis palatum ſenſu carnis prævalente infecit virus ſerpentis antiqui, cœpit animæ non ſapere bonum, ac ſapor noxius ſubintrare. Denique *proni ſunt ſenſus hominis, & cogitationes in malum ab adoleſcentia*, hoc eſt ab inſipientia primæ mulieris. Ita inſipientia mulieris ſaporem boni excluſit, quia ſerpentis malitia mulieris inſipientiam circumvenit. Sed undè malitia viſa eſt viciſſe ad tempus, E indè ſe victam dolet in æternum. Nam ecce denuò Sapientia mulieris cor & corpus implevit, ut qui per feminam deformati in inſipientiam ſumus, per feminam reformemur ad ſapientiam. Et nunc aſſiduè ſapientia vincit malitiam in mentibus ad quas intraverit, ſaporem mali, quem illa invexit, ſapore exterminans meliori. Intrans ſapientia, dum ſenſum carnis infatuat, purificat intellectum, cordis palatum ſanat & reparat. Sano palato ſapit jam bonum, ſapit ipſa ſapientia, qua in bonis nullum melius.

Eccli. 38. 25.

Sapientia quid.

Sapientiam ſeu ſaporem boni homo perdidit per Evam.

Gen. 8. 21.

Reſtituit Sapientiam æternam per Mariam.

Sapientiæ effectus in anima.

9 Quàm multa fiunt bona, & non ſapiunt facientibus! ſiquidem non ſapore boni ad illa, ſed aut ratione, aut qualicumque occaſione, ſeu neceſſitate F impelluntur: & è contrario multis, quæ faciunt, non ſapiunt mala, ſed ad hæc inducuntur, aut metu, aut cupiditate rei cujuſpiam potius, quàm ſapore mali. Qui autem tranſierunt in affectum cordis, aut ſapientes ſunt, & ipſo delectantur ſapore boni: aut maligni ſunt, & in ipſa complacent ſibi malitia, etiam nulla ſpe alterius commodi blandiente. Malitia verò quid, niſi ſapor eſt mali? BEATA MENS, quam ſibi totam vindicavit ſapor boni, & odium mali. Hoc reformari ad ſapientiam eſt, hoc ſapientiæ victoriam feliciter experiri. Nam in quo evidentius ſapientia vincere malitiam comprobatur, quàm cum excluſo ſapore mali, qui non aliud quam ipſa malitia eſt, boni quidam intimus ſapor mentis intima occupare tota ſuavitate ſentitur? Itaque ad virtutem ſpectat tribulationes fortiter ſuſtinere: ad ſapientiam, gaudere in tribulationibus. Confortare cor tuum, & ſuſtinere Dominum, virtutis eſt: guſtare & videre quoniam ſuavis eſt Dominus, ſapientiæ eſt. Et ut magis ex propriæ bono naturæ bonum utrumque clareſcat: modeſtia animi probat ſapientem, conſtantia virum virtutis oſtendit. Et bene poſt virtutem ſapientia: quòd virtus ſit quoddam quaſi ſtabile fundamentum, ſuper quod ſapientia ædificet ſibi domum. Oportuit autem B præcedere notitiam boni: quia non eſt ſocietas luci ſapientiæ, & tenebris ignorantiæ. Oportuit & bonam voluntatem: quia *in malevolam animam non introibit ſapientia*.

Reformari ad ſapientiam, quid.

Malitia ſapor mali.

Hebr. 1. 1.

Virtutis & ſapientiæ indicia in anima.

Diſpoſitiones ad ſapientiam.

Sap. 1. 4.

10 Jam ſi in voluntatis mutatione reddita innotuit animæ vita, in eruditione ſanitas, in virtute ſtabilitas, in ſapientia poſtremò maturitas: ſupereſt ut decorem illi inveniamus, ſine quo ſpecioſa forma præ filiis hominum placere non poteſt. Denique audit, quia *Concupiſcet rex decorem tuum*. Quanta enumeravimus animæ bona, dona Verbi, voluntatem bonam, ſcientiam, virtutem, ſapientiam, & nihil horum Verbum rex concupiſcere legitur: ſed tan-C tùm, *Concupiſcet*, inquit, *rex decorem tuum*. Ait Propheta: *Dominus regnavit, decorem induit*. Quidni imagini ſuæ pariter & ſponſæ ſimile cupiat indumentum? Tanto profectò ſibi charior illa, quanto ſimilior erit ſibi. In quo ergo animæ decor? An fortè in eo quod honeſtum dicitur? Hoc interim ſentiamus, ſi melius non occurrit. De honeſto autem exterior interrogetur converſatio: non quòd ex ea honeſtum prodeat, ſed per eam. Nam in conſcientia & habitatio ejus, & origo. Siquidem claritas ejus, teſtimonium conſcientiæ. Nihil hac luce clarius, nihil hoc glorioſius teſtimonio, cùm veritas in mente fulget, & mens in veritate ſe videt. Sed qualem? D Pudicam, verecundam, pavidam, circumſpectam, nihil penitus admittentem quod evacuet gloriam conſcientiæ atteſtantis: in nullo conſciam ſibi, quo erubeſcat præſentiam veritatis, quo cogatur avertere faciem quaſi confuſam & repercuſſam à lumine Dei. Hoc planè, hoc illud decorum eſt, quod ſuper omnia bona animæ divinos oblectat aſpectus; & nos nominamus, ac diffinimus honeſtum.

Quinta cauſa, ut decor reparetur.

Pſal. 44. 12.

Pſal. 92. 1.

Animæ decor conſiſtit in honeſto.

Honeſtum illud quale.

11 Cùm autem decoris hujus claritas abundantius intima cordis repleverit, prodeat foras neceſſe eſt, tamquam lucerna latens ſub modio, immò lux in tenebris lucens, latere neſcia. Porrò effulgentem, & veluti quibuſdam ſuis radiis erumpentem, mentis ſi-E mulacrum corpus excipit, & diffundit per membra & ſenſus, quatenus omnis indè reluceat actio, ſermo, aſpectus, inceſſus, riſus (ſi tamen riſus) mixtus gravitate, & plenus honeſti. Horum & aliorum profectò artuum ſenſuumque motus, geſtus & uſus, cùm apparuerit ſerius, purus, modeſtus, totius expers inſolentiæ atque laſciviæ, tum levitatis, tum ignaviæ alienus, æquitati autem accommodus, pietati officioſus; pulchritudo animæ palam erit, ſi tamen non ſit in ſpiritu ejus dolus. Poteſt enim fieri ut ſimulentur omnia hæc, & non ex abundantia cordis taliter moveantur. Et ut magis eluceat is animæ decor, ipſum, ſi placet, honeſtum, in quo hunc locandum cenſui-F mus, diffiniatur. Mentis ingenuitas, ſollicita ſervare cum conſcientia bona famæ integritatem. Vel, juxta Apoſtolum, providere bona, non tantùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus. Beata mens, quæ hoc ſe induit caſtimoniæ decus, & quemdam veluti cœleſtis innocentiæ candidatum, per quem ſibi vindicet glorioſam conformitatem, non mundi, ſed verbi, de quo legitur, quòd ſit *candor vitæ æternæ; Splendor & figura ſubſtantiæ Dei*.

Honeſti effectus exteriores.

Honeſti definitio.

2. Cor. 8. 21.

Sap. 7. 26. Hebr. 1. 3.

12 Ex hoc jam gradu audet quæ hujuſmodi eſt, cogitare de nuptiis. Quidni audeat, cui ſe nubilem, quo ſimilem cernens? Non terret celſitudo, quam

6 Cauſa, ut fœcunda ſit.

ſociat ſimilitudo, amor conciliat, profeſſio maritat. Profeſſionis forma hæc eſt: *Juravi & ſtatui cuſtodire judicia juſtitiæ tuæ*. Hanc ſecuti Apoſtoli ajebant: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te*. Simile eſt illud quod in carnali quidem connubio dictum, Chriſti & Eccleſiæ connubium ſpirituale ſignavit: *Propter hoc relinquet homo patrem ſuum, & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ; & erunt duo in carne una*; & apud Prophetam gloriatio maritatæ: *Mihi autem adhærere Deo bonum eſt, ponere in Domino Deo ſpem meam*. Ergo quam videris animam relictis omnibus Verbo votis omnibus adhærere, Verbo vivere, Verbo ſe regere, de Verbo concipere quod pariat Verbo; quæ poſſit dicere, *Mihi vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum*: puta conjugem, Verboque maritatam. Confidit in ea cor viri ſui, ſciens fidelem, quæ præ ſe omnia ſpreverit, omnia arbitretur ut ſtercora, ut ſibi ipſum lucri faciat. Talem noverat, de quo dicebat: *Vas electionis eſt mihi iſte*. Prorſus pia mater & fidelis viro ſuo anima Pauli, cùm diceret: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis*.

Pſal. 118. 106. — Matt. 19. 27. — Eph. 5. 31. — Pſal. 72. 28. — Verbi ſponſa quæ. — Philipp. 1. 21. — Act. 9. 15. — Gal. 4. 19.

13 Sed attende in ſpirituali matrimonio duo eſſe genera pariendi, & ex hoc etiam diverſas ſoboles, ſed non adverſas: cùm ſanctæ matres aut prædicando animas, aut meditando intelligentias pariunt ſpirituales. In hoc ultimo genere interdum exceditur & ſeceditur etiam à corporis ſenſibus, ut ſeſe non ſentiat quæ Verbum ſentit. Hoc fit, cùm mens ineffabilis Verbi illecta dulcedine, quodam modo ſe ſibi furatur, immò rapitur atque elabitur à ſeipſa, ut Verbo fruatur. Aliter ſanè afficitur mens fructificans Verbo, aliter fruens Verbo. Illic ſollicitat neceſſitas proximi, hìc invitat ſuavitas Verbi. Et quidem læta in prole mater: ſed in amplexibus ſponſa lætior. Chara pignora filiorum: ſed oſcula plus delectant. Bonum eſt ſalvare multos; excedere autem & cum Verbo eſſe, multo jucundius. At quando hoc, aut quamdiu hoc? Dulce commercium: ſed breve momentum, & experimentum rarum. Hoc eſt quod ſupra poſt alia memini me dixiſſe, quærere utique animam Verbum, quo fruatur ad jucunditatem.

In matrimonio ſpirituali duo partus. — Contemplationis raptus. — 7. Cauſa ut fruatur Verbo.

14 Pergat quis forſitan quærere à me etiam, Verbo frui quid ſit? Reſpondeo: Quærat potius expertum à quo id quærat. Aut ſi & mihi experiri daretur, putas me poſſe eloqui quod ineffabile eſt? Audi expertum: *Sive*, inquit, *mente excedimus, Deo; ſive ſobrii ſumus, vobis*. Hoc eſt, Aliud mihi cum Deo, ſolo arbitro Deo: aliud vobiſcum mihi. Illud licuit experire, ſed minimè loqui: in hoc ita condeſcendo vobis, ut & ego dicere, & vos capere valeatis. O quiſquis curioſus es ſcire quid ſit hoc, Verbo frui; para illi non aurem, ſed mentem. Non docet hoc lingua, ſed docet gratia. Abſconditur à ſapientibus & prudentibus, & revelatur parvulis. Magna, fratres, magna & ſublimis virtus humilitas, quæ promeretur quod non docetur, digna adipiſci quod non valet addiſci, digna à Verbo, & de Verbo concipere, quod ſuis ipſa verbis explicare non poteſt. Cur hoc? non quia ſic meritum, ſed quia ſic placitum coram Patre Verbi ſponſi animæ, Jeſu-Chriſti Domini noſtri, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula. Amen.

Verbo frui quid ſit. — Humilibus ſolis datur experiri.

SERMO LXXXVI.

De cautela & verecundia ſponſæ quærentis Verbum; & de commendatione verecundiæ.

1 NON eſt quod à me jam quæratur, cur quærat anima Verbum: ſatis ſuperque id intimatum ſupra. Age, proſequamur reliqua præſentis capituli, dumtaxat quæ ad mores ſpectant. Ubi primam nunc adverte ſponſæ verecundiam, qua neſcio an quicquam gratius adverti in moribus hominum queat. Hanc primo omnium libet quodam modo in manibus ſumere, & quaſi ſpecioſum quemdam florem decerpere loco, noſtriſque apponere adoleſcentibus. Non quia non ſit & in provectiori ætatæ omni ſtudio retinenda, quæ eſt certè omnium ornatus ætatum: ſed quòd teneræ gratia verecundiæ in teneriori ætate amplius, pulchriuſque eniteat. Quid amabilius verecundo adoleſcente? Quàm pulchra hæc, & quàm ſplendida gemma morum in vita & vultu adoleſcentis! quàm vera & minimè dubia bonæ nuntia ſpei, bonæ indolis index! Virga diſciplinæ eſt illi, quæ pudendis affectibus imminens, lubricæ ætatis motus, actuſque leves coerceat, comprimat inſolentes. Quid ita turpiloquii & omnis deinceps turpitudinis fugitans? Soror continentiæ eſt. Nullum æquè manifeſtum indicium columbinæ ſimplicitatis: & ideò etiam teſtis innocentiæ. Lampas eſt pudicæ mentis jugiter lucens, ut nil in ea turpe vel indecorum reſidere attentet, quod non illa illicò prodat. Ita expunctrix malorum, & propugnatrix puritatis innatæ, ſpecialis gloria conſcientiæ eſt, famæ cuſtos, vitæ decus, virtutis ſedes, virtutum primitiæ, naturæ laus, & inſigne totius honeſti. Rubor ipſe genarum, quem fortè invexerit pudor, quantum gratiæ & decoris ſuffuſo afferre vultui ſolet?

Verecundia gratiſſima virtus. — Præſertim in adoleſcentibus. — Verecundiæ præclara encomia.

2 Uſque adeò genuinum animi bonum verecundia eſt, ut & qui malè agere non verentur, videri tamen verecundentur, dicente Domino: *Omnis qui malè agit, odit lucem*. Sed & *qui dormiunt, nocte dormiunt; & qui ebrii ſunt, nocte ebrii ſunt*: opera nimirum tenebrarum, & digna latebris, tenebris occultantes. Intereſt tamen, quòd occulta dedecoris, quæ verecundia horum non habere, ſed prodere erubeſcit, ſponſæ verecundia omninò non operit, ſed expuit, ſed propellit. Idcircò ait Sapiens: *Eſt pudor adducens peccatum, & eſt pudor adducens gloriam*. Quærit Sponſa Verbum verecundè quidem, quia in lectulo, quia per noctes: ſed hæc verecundia habet gloriam, non peccatum. Quærit hoc ad purificationem conſcientiæ, quærit ad teſtimonium, ut poſſit dicere: *Gloria mea hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ meæ. In lectulo meo per noctes quæſivi quem diligit anima mea*. Verecundia tibi, ſi advertis, & loco ſignatur, & tempore. Quid tam amicum verecundo animo, quàm ſecretum? Porrò ſecretum & nox, & lectulus habet. Denique orare volentes jubemur intrare cubiculum, utique ſecreti gratia. Id quidem ad cautelam: ne coram orantibus laus humana orationis furetur fructum, fruſtretur effectum. Sed doceris nihilo minus verecundiam ſententia hac. Quid tam proprium verecundiæ, quàm proprias vitare laudes, vitare jactantiam? Patet quòd ſignanter & ad verecundiam orantibus petere ſecretum indixerit pudoris filius & magiſter *. Quid tam indecorum, maximè adoleſcenti, quàm oſtentatio ſanctitatis? Cùm tamen ab hac potiſſimùm ætate aptum profectò capiatur temporaneumque religionis exordium, Jeremia dicente: *Bonum eſt homini, ſi portaverit jugum ab adoleſcentia ſua*. Bona commendatio ſecuturæ orationis, ſi præmittas verecundiam, dicens: *Adoleſcentulus ſum ego & contemptus, juſtificationes tuas non ſum oblitus*.

*Verecundiæ ſpecies etiam in peccatoribus. — Joan. 3. 20. 1. Theſſ. 5. 7. — Eccli. 4. 25. — 2. Cor. 1. 12. — Matth. 6. 6. — Oraturo cur ſecretum commendetur. — * al. miniſter. — Thren. 3. 27. — Pſal. 118. 141.*

3 Nec modo locum, ſed & tempus obſervare oportet eum, qui ſibi orare voluerit. Tempus feriatum commodius aptiuſque, maximè autem cùm profundum nocturnus ſopor indicit ſilentium, tunc planè liberior exit puriorque oratio. *Conſurge in nocte*, inquit, *in principio vigiliarum tuarum, & effunde ſicut aquam cor tuum antè conſpectum Domini Dei tui*. Quàm ſecura aſcendit de nocte oratio, ſolo arbitro Deo, ſanctoque Angelo, qui illam ſuperno altari ſuſcipit præſentandam! Quàm grata & lucida, verecundo colorata rubore! Quàm ſerena & placida, nullo interturbata clamore vel ſtrepitu! Quàm denique munda atque ſincera, nullo reſperſa pulvere terrenæ ſollicitudinis, nulla aſpicientis laude ſeu adulatione tentata! Propter hoc ergo ſponſa non minus verecundè, quàm cautè, & lectuli ſecretum petebat & noctis, orare, hoc eſt Verbum quærere, volens. Unum eſt enim. Alioquin non rectè

Tempus oranti obſervandum. — Thren. 2. 19.

TOM. IV. Orando nil quære niſi Deum. oras, ſi orando præter Verbum aliquid quæras, aut quod propter Verbum non quæras, quoniam in ipſo ſunt omnia. Ibi remedia vulnerum, ibi ſubſidia neceſ- In Verbo omnia. ſitatum, ibi reſarcitus defectuum, ibi profectuum copiæ, ibi denique quicquid accipere, vel habere hominibus expedit, quicquid decet, quicquid oportet. Sine cauſa ergo aliud à Verbo petitur, cùm ipſum ſit omnia. Nam & ſi iſta temporalia, cùm neceſſe eſt, poſtulare videmur, ſi Verbum in cauſa eſt, ut quidem dignum eſt; non utique illa, ſed hoc potiùs quærimus, propter quod alia poſtulamus. Norunt hoc, qui omnem uſum harum rerum ad promerendum Verbum dirigere conſueverunt.

Lectulus humana infirmitas. 4 Non pigeat tamen ſerutari adhuc ſecreta lectuli hujus & temporis, ſi fortè in his aliquid lateat ſpirituale, quod venire ad medium proſit. Et ſi placet ſentire lectuli quidem nomine humanam figurari infirmitatem, nocturnis autem tenebris ignorantiam æquè humanam; conſequens eſt & congruum ſatis, ut Dei virtus & Dei ſapientia Verbum contra utrumque originale malum inſtantius requiratur. Nempè quid convenientius, quàm ut infirmitati virtus, ignorantiæ ſapientia opponatur? Et ne quid ſimpliciorum cordibus de hac interpretatione reſideat dubium, audiant quid ſuper hoc ſanctus Propheta dicat. *Dominus opem ferat illi ſuper lectum doloris ejus: univerſum ſtratum ejus verſaſti in infirmitate ejus.* Pſal. 40. 4. Nox ignorantia. Atque id quidem de lectulo. Jam de ignorantiæ nocte quid manifeſtius, quàm quod in alio identidem loquitur pſalmo: *Neſcierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant?* Pſal. 81. 5. pro certo exprimens ipſam, in qua nati ſunt, totius humani generis ignorantiam. Ipſa eſt (ut opinor) cui ſe beatus Apoſtolus & fatetur natum, & gloriatur ereptum, dicens: *Qui eruit nos de poteſtate tenebrarum.* Coloſſ. 1. 13. Undè & dicebat: *Non ſumus filii noctis neque tenebrarum:* 1. Theſſ. 5. 5. item ad omnes electos: *Ut filii,* inquit, *lucis ambulate.* Epheſ. 5. 8.

HUCUSQUE SANCTUS BERNARDUS; *cætera morte præventus abſolvere non potuit, imò ne ultimum quidem hunc ſermonem utpote cæteris breviorem, nec uſitata clauſula circumſcriptum. Vide continuationem* GILLEBERTI DE HOYLANDIA *initio Tomi V. ſequentis.*

FINIS TOMI QUARTI.

APPENDIX
CONTINENS EPISTOLAS
NUM. XXXIV.

HYMNUM S. MALACHIÆ CUM SUIS NOTIS

Ex primo Tomo collectionis Veterum Scriptorum, & Monumentorum

P. EDMUNDI MARTENE,

Et Commentariolum ſuper Hymnum, JESU NOSTRA REDEMPTIO; *ex Tomo ſeptimo Bibliothecæ Aſceticæ*

PATRIS BERNARDI PEZII.

Digitized by Google

OBSERVATIONES
DE SANCTO BERNARDO

Et de Nicolao ejus Notario.

120 EX epiſtolis quas hoc tomo plurimas edidimus, hæ maximi ſunt pretii, quæ Bernardum parentem habent, cùm propter ſancti doctoris excellentiam, tum propter earum, quas tractant, rerum gravitatem. Singulas hic expendere nec propoſiti noſtri eſt, nec otii: quamquam in his nulla eſt quam diligenter accurateque legi non maximopere interſit. Unam tantùm, aut alteram perſtringemus, quæ ad illuſtrandam Sancti Abbatis hiſtoriam maximè videntur conducere; earumque occaſione quædam de eodem Sancto hactenus minus nota diſcutiemus. Conſideranda in primis venit epiſtola XI. ad Innocentium Papam II. de contentione Philippi, & Hugonis pro Eccleſia Turonenſi. Nimirum mortuo Hildeberto Archiepiſcopo, anno 1134. Decembris die decima octava, cùm canonici Gaufridi comitis violentia è propriis expulſi ſedibus exularent, vacantique Eccleſiæ providere deberent, quidam contra ſacrorum ſcita canonum, Philippum quemdam elegerunt, Giſleberti ante Hildebertum Archiepiſcopi nepotem, &, ut ait S. Bernardus, *ejus ambitionis hæredem. E contrario Hugo vir prudens, & nobilis à ſaniori parte eorumdem clericorum canonicè eligitur*, uti legimus in Actis Epiſcoporum Cenomanenſium. Re ad Innocentium Papam delata, utriuſque electionem deſignatis judicibus examinandam commiſit, atque ut libratis ambarum partium utrimque rationum momentis, decretorio judicio pronuntiarent quis legitimus futurus eſſet antiſtes, facultatem attribuit. Hos inter judices videtur principem locum tenuiſſe Sanctus Bernardus, qui de tota judicii ſerie Innocentium II. certiorem fecit, ſcripta ad eum epiſtola undecima, à nobis primùm hoc tomo edita pag. 730. Ex ea diſcimus deſignatos judices conveniſſe Bleſis, *qui locus acturis foret & vicinitate congruus, & ſecuritate*; duoque præſertim eaque maximi ponderis Philippo objecta eſſe; *quòd infrà annos videlicet eſſet, & nequaquam electus à quibus oportuit, ſed neque à quantis. Aberant ſiquidem eo temporis majores perſonæ Eccleſiæ, nimirum, & ab Eccleſia pulſæ & à propriis domibus, Archidiaconi ſcilicet omnes, Decanus & cantor, cum univerſis illius Eccleſiæ presbyteris, ac multitudine aliorum diverſi ordinis clericorum*, qui Hugoni cùm faverent, omnes factam de illo *electionem ſanam & canonicam eſſe dicebant, quòd in ea conſentirent, quorum in eligenda prævaleret auctoritas*: Addebantque Hugonis electioni non debere *obeſſe, quòd extra Eccleſiam vel Civitatem præter morem celebrata fuiſſet, cùm adhuc perſecutionis urgeret neceſſitas; ſed neque impedire, quòd pars altera non interfuit, cùm præmonita à fratribus, & vocata adeſſe renuerit*. His omnibus ritè expenſis cùm ad ſui juris defenſionem nihil afferre poſſent Philippi patroni, quòd rationis umbram habere videretur, *juſtum nobis*, inquit S. Bernardus, *& his qui nobiſcum erant religioſis & ſapientibus perſonis, Epiſcopis, & Abbatibus, & clericis viſum eſt, diuturnæ fatigationi Eccleſiæ ponere finem, & nequaquam ultra ſuſtinere moras, & dilationes quærentium quæ ſua ſunt, & ſub hac occaſione peſſumdantium Eccleſiam Dei. Data ergo ſententia à nobis, quòd juſtitia exigeret ingredi cauſam, nec eſſet canonica excuſatio, quam afferrent, ipſi more ſuo tergiverſantes, tamquam qui cauſæ ſuæ parum fiderent, appellaverunt. Tunc verò prolatis ſcriptis Apoſtolicis, in quibus, & nobis cauſam inexcuſabiliter terminare, & ipſis ſententiæ noſtræ irrefragabiliter obedire præcipitur, illi audire contemnentes abierunt, vocati ſunt, nec venerunt: vocati ſecundò, iterum renuerunt. Nos autem converſi ad partem alteram ordine nihilominùs judiciario juxta mandatum veſtrum proceſſimus, & ſuſcepta probatione canonica ſuper duobus memoratis capitulis, poſt examinatos teſtes, poſt peracta ſacrificia, Philippi electionem Apoſtolica freti auctoritate quaſſavimus. Porrò de Hugone, quia infrà ſacros ordines eum conſtat fuiſſe electum, veſtræ, ut dignum eſt, miſericordiæ reſervavimus*. Hæc omnia, quæ hiſtoriam Archiepiſcoporum Turonenſium, & vitam S. Bernardi mirè illuſtrant, hactenus ignota fuere.

Epiſt. 150. Analect. tom. 3.

S. Bernardus judex à Papa deſignatus ad dirimendam litem de duobus contendentibus pro Eccleſia Turonenſi.

121 Paucis poſt annis Eugenius Papa III. S. Bernardi olim diſcipulus, celeberrimam illam controverſiam, quæ ab ducentis jam & amplius annis, de primatu, ſeu jure metropolitano Turonenſem inter, & Dolenſem Eccleſias movebatur, Sancto Abbati commiſit æqua placidaque compoſitione dirimendam. Apoſtolicum mandatum ut exequeretur Bernardus, una cùm Gaufredo notario, ac Nivardo fratre ſuo ad deſtinatum acceſſit locum, examinatis utriuſque partis rationibus, pacis amans faventem dolenſibus protulit ſententiam. Cujus tenorem hactenus ignoramus: at Turonenſes quibus anteà cauſam adjudicaverant Summi Pontifices, Nicolaus I. Joannes VIII. Joannes XIII. Leo IX. Gregorius VII. Urbanus II. & noviſſimè Lucius II. qui Hugonem Turonenſem Archiepiſcopum de Dolenſi, Briocenſi, & Trecorenſi Epiſcopatibus inveſtiverat per baculum ligneum, hactenus in Eccleſia Turonenſi conſervatum, prolatæ à S. Bernardo ſententiæ ſtare detrectarunt. Hæc diſcimus ex Anaſtaſii Papæ IV. epiſtola ad Turonenſem Archiepiſcopum à nobis primùm edita Tomo 3. Anecdotorum pag. 897. in qua ſic loquitur: Dolenſis Eccleſiæ *gemitus felicis memoriæ Papa Eugenius prædeceſſor noſter conſideratione motus, ſanctæ recordationis Bernardo quondam Claravallis Abbati per ſua ſcripta mandavit, ut ad componendam pacem inter te, & Dolenſem Eccleſiam laboraret, & juxta datam ſibi deſuper ſapientiam, agitatam hinc indè longa tempore, controverſiam fraterna charitate ſopiret. Quoniam igitur à parte tua, & illius Eccleſiæ de ſervando quod ipſe inter vos conſtitueret, ſecuritate accepta, idem Abbas inter vos præſentibus dilectis filiis noſtris G. Monacho & Nivardo fratre ipſius Abbatis, quod vidit expedire conſtituit per præſentia ſcripta fraternitati tuæ mandamus, quatenùs à rigore voluntatis tuæ deſcendas, conſiderans quia charitas non quæ ſua, ſed quæ aliorum ſunt quærit compoſitionem ipſam obſerves*. Idem teſtatur Innocentius III. in decretoria ſententia adverſus Dolenſes, à nobis edita ibidem pag. 945. De pertinacia Turonenſium conqueſti ſunt Dolenſes, & ipſi ſimilem in reatum prolapſi, factæ ab Abbate de Fontanis de conſenſu partium compoſitioni ſtare recuſantes.

Cauſa Dolenſis Eccleſiæ ei dirimenda committitur.

122 Docent vitæ S. Bernardi ſcriptores ſanctiſſimum Abbatem revertentis in Italiam Innocentii II. comitem fuiſſe: at verò ad Caſſinenſe monaſterium eumdem acceſſiſſe nuſquam tradunt. Tamen non ſolùm acceſſiſſe, ſed & in capitulo ſermonem habuiſſe, cùm ſolemni judicio depoſitus eſt Raynaldus Abbas, ejuſque in locum ſubrogatus Abbas Stabulenſis Wibaldus, qui paulò antè vitandæ tantæ dignitatis cauſa Caſſino declinaverat, diſcimus ex Petri Diaconi chronico Caſſinenſi, in quo lib. 4. cap.

Caſſini intereſſe electioni Wibaldi Abbatis.

122. hæc habet : *Sequenti autem die iterum ad monaſterium aſcendentes in capitulo reſederunt, in quo poſt peractum ab Abbate Claravallenſi ſermonem, Cardinales auctoritate Apoſtolica eidem Raynaldo Caſſinenſem Abbatiam interdixerunt &c.*

S. Bernardi Elogium.

123 Eo in loco primùm Wibaldo Abbati innotuiſſe potuit S. Bernardus, quem etiam poſteà in Germania prædicantem audiit, ac demiratus eſt, undè & in epiſtola 147. ad Monegoldum ſcholæ Magiſtrum, eumdem Bernardum tamquam egregium Chriſtiani oratoris exemplum proponit his verbis : *eſt tamen interdum in Eccleſia quædam rerum opportunitas, in qua dicendi artificium irreprehenſibiliter exercetur, & maximè in prædicandi officio, in cujus gratiæ principatu meo quidem judicio ponitur vir noſtrorum temporum valdè illuſtris Bernardus Claravallenſis Abbas. Oratorem non immeritò dixerim, qui à rhetoribus definitur vir bonus * dicendi peritus. Si quidem vir ille bonus, longo eremi ſqualiore, & jejuniis, ac pallore confectus, & in quemdam ſpiritualis formæ tenuitatem redactus, prius perſuadet viſus, quàm auditus. Optima ei à Deo conceſſa eſt natura, eruditio ſumma, induſtria incomparabilis, exercitium ingens, pronuntiatio aperta, geſtus corporis ad omnem dicendi modum accommodatus. Non igitur mirum, ſi potenti tantarum rerum virtute excitat dormientes, immò, ut plùs dicam, mortuos, & Domino cooperante, & ſermonem confirmante, alterat homines, & ad jugum Dei trahit captivos, qui fuerant in curribus Pharaonis. Hunc tu verè dixiſſes eloquentem, qui non deſtruit opere, quod prædicat ore, qui non eſt intus Nero, foris Cato. Quem ſi videas, doceris; ſi audias, inſtrueris; ſi ſequare proficeris.*

* Sic ergo nobis orator quem inſtituimus is, qui à M. Catone finitur vir bonus dicendi peritus. Quint. lib. 12. cap. 1.

124 Cùm igitur ea fuerit in Bernardo eloquendi vis, & gratia, haudquaquam mirum videri debet, ſi tanto cum fructu ubique, ſed maximè in Germania concionatus fecerit, Domino præſertim cooperante ac ſermonem confirmante ſequentibus ſignis. Miracula hæc in Germania à S. Bernardo quotidie patrata ſcriptis conſignarunt diſcipuli ejus teſtes oculati; ſed juvat hìc ea referre, quæ de his ſcribit Helmodus in Chronico Sclavorum cap. 59. hoc modo : *Circa tempora dierum illorum ortæ ſunt res novæ, & toti orbi ſtupendæ. Præſidente enim ſanctiſſimo Papa Eugenio, Conrado quoque III. gubernacula regni moderante claruit Bernardus Claravallenſis Abbas, cujus fama tanta ſignorum fuit opinione celebris, ut de toto orbe conflueret ad eum populorum frequentia, cupientium videre, quæ per eum fierent mirabilia. Hic itaque ingreſſus in Teutonicam terram venit ad celebrem curiam FRANCKENVORD, quo tunc Rex Conradus cum omni principum frequentia feſtinus occurrerat. Cùm ergo vir Sanctus in Eccleſiis poſitus, curandis ægrotis in nomine Domini propenſius inſtaret, aſtante rege, & ſummis poteſtatibus, incertum erat inter tantas populorum catervas, quid quis pateretur, aut cui fortè ſubveniretur. Aderat illic comes noſter Adolfus certius noſſe cupiens ex operatione divina virtutem viri. Inter hæc offertur ei puer cæcus, & claudus, cujus debilitatis nulla potuit eſſe dubitatio. Cœpit ergo vir ſagaciſſimus intentare ſoletter, ſi fortè poſſet in hoc puero ſanctitatis ejus experimentum capere. Cujus incredulitati, veluti divinitus edoctus vir Dei, remedium providens, puerum præter morem juſſit ſibi applicari, cæteros enim verbo tantùm conſignavit. Hunc verò exhibitum manibus excepit, oculiſque moroſa contractatione viſum reſtituit. Deindè genua contracta corripiens, juſſit illum currere ad gradus, manifeſta dans indicia recuperatè tam viſus, quàm greſſus.*

De quibuſdam miraculis S. Bernardi in Germania patratis.

125 Epiſtola 23. S. Bernardus quemdam dehortatur monachum, qui ad aliud tranſire monaſterium avebat, ejuſque propoſitum improbat omninò, & quidem ea fuit ſemper, & conſtans ſanctiſſimi doctoris ſententia, monachum in regulari monaſterio ſtabilitum, quocumque prætextu, ad aliud tranſmigrare monaſterium non debere. Id præſertim docet in libro de præcepto, & diſpenſatione, capite 16. ubi monachum per majoris perfectionis ſpeciem è Cluniacenſibus ad Ciſtercienſes eoſque diſtrictiori diſciplinæ addictos tranſire meditantem à ſuo conſilio avertere conatur. Id ſi obſervaſſet Nicolaus Arremarenſis monachus numquam in illam præcipitii abyſſum ruiſſet, quam probi exhorruere omnes. Is abſente Bernardo, à Rualeno priore admiſſus apud Claramvallem, cùm eſſet ingenii facilis, at ſibi parum conſtantis, ſeque in aliorum animos inſinuaret, ac litteras pro tempore apprimè calleret, brevi poſt firmatam in Claravalle ſtabilitatem, S. Bernardi factus eſt Notarius, quo in munere Sanctiſſimi Abbatis ſui indulgentia, ac facilitate abuſus, ſigillum ejus in malos uſus adulteravit, commiſſis turpibus quibuſdam, ac demum in horrendam prolapſus eſt defectionem; ſed tandem poſt varios hinc indè diſcurſus, ad ſuos mortuo S. Bernardo reverſus eſt Arremarenſes, ubi tunc ſibi tuto, ac ſecuro eſſe liceret. Omnia hæc quidem obſervat fuſiuſque deſcribit Mabillonius in limine ſermonum S. Bernardi, ubi Nicolai ejuſdem vitam à ſe compoſitam repræſentat. Verùm quod vir eruditus ignoravit, quis crediderit! idem Nicolaus tam turpi labe inuſtus, tantam ſibi poſteà famam fecit, ſibique adeò Principum, Epiſcoporum, ſummorum etiam Pontificum devinxit animos, ut ipſis charus evaderet: Id ſanè conſtat ex Adriani Papæ IV. epiſtola ad Samſonem Archiepiſcopum Remenſem à nobis tomo 2. edenda, in qua Summus Pontifex ſic loquitur : *Veniens ad Apoſtolicæ ſedis præſentiam dilectus Filius noſter magiſter Nicolaus, qui nobis ſatis charus eſt, & acceptus, Arremarenſis monaſterii monachus de ſuffragio & admiſſione precum ſuarum in negotiis ejuſdem Eccleſiæ, * fraternitatem tuam noſtris litteris expetiit ammoneri. Quocirca fraternitatem tuam per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus eumdem filium noſtrum, qui circa negotia tua exiſtis ſatis ſollicitus, ac devotus pro B. Petri ac noſtra reverentia diligas attentius, & honores, & petitionibus ejus in negotiis ipſius Eccleſiæ benigno jugiter concurras aſſenſu, & ita ei favorem, & auxilium tuum in cauſis ſuis impendas, ut fraternitas tua de admiſſione precum noſtrarum commendabilis videatur.* Quid quòd Alexander III. ſua eumdem Nicolaum epiſtola dignatus eſt honorare, ac etiam non ſpernendis laudibus exornare. Sic enim edendam tomo 2. Epiſtolam VI. ad eumdem Nicolaum inchoat : *Devotionis tuæ conſtantiam, & fidei firmitatem quam erga ſacroſanctam Romanam Eccleſiam, & perſonam noſtram multis rerum experimentis, & ipſo effectu operis te habere cognoſcimus, gratam acceptamque tenemus, & eam plurimum in Domino commendamus. Novimus enim qualiter propriæ perſonæ minimè pepercisti, & pro negotio Eccleſiæ ſatis multum laboraſti. Undè nos propoſitum, & voluntatem habemus perſonam tuam, ſicut ſpecialem Eccleſiæ filium, ſincera in Domino charitate diligere, & petitiones tuas omni tempore exaudire.* Deindè eum hortatur, ut ſicut benè cœpit *in devotione & fidelitate, & Eccleſiæ*, & ſua, conſtanter perſeveret, *& alias tam Eccleſiaſticas, quàm ſæculares perſonas ad hoc idem inducere* ſtudeat, *& propenſius ſolidare.* Demum ipſum Hugoni Senonenſi, Samſoni Remenſi Archiepiſcopis atque Henrico Trecenſi comiti commendat.

De Nicolao S. Bernardi Notario.

Summorum Pontificum etiam poſt caſum ſibi devincit animos.

EPI-

EPISTOLÆ SANCTI BERNARDI ABBATIS CLARÆVALLENSIS HACTENUS INEDITÆ.

MONITUM.

SEquentes Sancti Bernardi Abbatis Claravallenſis Epiſtolas hactenus ineditas deſcripſimus ferè omnes ex optima nota codice inſignis monaſterii Sancti Vedaſti Atrebatenſis; quas licèt diverſis temporibus ſcriptas, uno tenore referimus, amicorum ſecuti conſilium. His ſubjungimus breves aliquas notas, quas obiter in alias Sancti Bernardi Epiſtolas ex variis manuſcriptis, fecimus, quæ ſua, uti ſperamus utilitate non carebunt. Ultimò ejuſdem Sancti hymnum de Sancto Malachia addemus, quem ſi quis cum ipſius hymnis de Sancto Victore conferet, idem utrobique genium facilè deprehendet. TOM. IV.

EPISTOLA I. S. BERNARDI Abbatis ad Mar. & uxorem ejus.

Hortatur eos ad eleemoſynam, & pia opera.

Ex mſ. Vedaſtino.

BERNARDUS Abbas Clarævallis, dilectis ſuis Mar. & oxori ejos ſic ſe invicem diligere, ut mutuo norint Chriſti amorem præponere.

Quicqoid ſuper terram poſſidetis, certom eſt vos quandoque amittere, niſi qood in cœlum, & per manus paoperum curaveritis præmittere. Eja, charisſimi, theſauriſate vobis theſauros in cœlo, obi tinea non demoliatur, ubi fures non effodiant, nec furentor; ubi denique dux ipſe nobis nihil vobis poſſit auferre. Si de nuntio ſolliciti eſtis, habetis qootidie ad oſtium veſtrum non unum, ſed plures, qui fideliter deportabuot quæcumque illò tranſmittere volueritis. Ad boc enim tempore præſenti Deus illorum ærumnas multiplicavit, ot occaſionem babeatis theſauriſandi in loco tantæ felicitatis, & ſecuritatis. Idipſum de veſtra parte intimare curetis T. fratri noſtro, & bono nepoti veſtro, & VV. qoi habet neptem veſtram, & ſi quos alios ſcitis, qui uoſtrum de hac re tam ſalubre conſiliom non contemnant, & eos maximè, qui in domo Dei ſunt, ſentire volo veſtræ in proximo viſitatinnis benedictionem.

EPISTOLA II. S. BERNARDI ad quemdam Abbatem.

Excuſat ſe de Epiſtola brevitate, remittitque illi quemdam adoleſcentem, quem admittere eum ſuis minimè poteras.

Ex mſ. Vedaſtino.

QUicqoid ſibi. Non ignoro quidem quòd in noſtris litteris ad vos miſſis, & brevitas & ſiccitas ſoleat eſſe moleſta. Sed brevem me facit multa occupatio, & modica devotio ſiccum. Indulgete mihi, & nunc orgente diei malitia, probare compel-

A lor. Ad id quod neceſſe eſt, huic adoleſcenti de veſtris partibus illis cauſa ſuæ ſalutis ad nos venienti, vobis neſcio qua cauſa prætermiſſis, quia nos, ſicut ſcitis, eum recipere non poſſumus, ad vos reverti perſuaſimus, vobis, niſi fallor, non inutilem futurum, ſi recipere voloeritis, qnod & multum precor ot faciatis.

EPISTOLA III. S. BERNARDI ad quemdam Epiſcopum.

Commendat ei cauſam monaſterii S. Martini.

SEmper facere quod Deus vult. Placet vobis qoòd pauper Eccleſia S. Martini collatum ſibi à Deo paupertatis levamen magis fortaſſe amicorum, quàm B juſtitiæ inopia perdit? Alioquin ſi juſtam creditur non habere cauſam, & hoc ei expedit, ut cito ab injuſta qoieſcat querimonia. Volumus itaque vos non gravari diligenter inqoirere cauſam, & operam dare qnaliter, aut juſtè terminent, aut pacificè, id eſt aut judicio aot concordia. Valete mei memor, dulciſſime pater. Ex mſ. Vedaſtino.

EPISTOLA IV. S. BERNARDI ad quemdam amicum.

Excuſat ſe quòd eum eoad legatum ire non queat.

QUòd ad vos, ut mandaſtis, ipſe non veni, cauſa eſt, & tam gravis, cujus vos, etſi inte- Ex mſ. Vedaſtino.
C rim non conſcium, neceſſe ſit miſereri. Supplicare vos pro illa omnipotenti Deo * ſimplex rogo. Quod ergo cum legato utrique pariter acturi fueramus, ſolus ut poteſtis implete.

* ſupplex.

EPISTOLA V. S. BERNARDI ad quemdam judicem.

Commendat ei cauſam Abbatiæ Fontaneti.

SIC de vobis uſque modo confiſus ſum, ut circa ea, quæ ad nos pertinent, ubicumque vos ſcirem, me non neceſſe eſſe putaverim. Mirur ergo quomodo erga Abbatiam a Fontaneti, quam in ve- Ex mſ. Vedaſtino.

a Fontanetum inſigne monaſterium ordinis Ciſterclenſis in Diœceſi ædaenſi, haud procul à Monte-Barri, à S. Bernardi conſanguineis fundatum circa annum 1118, filia ſecunda clarævallis, cujus primus Abbas Godefridus.

Digitized by Google

TOM. IV ſtra poſt Deum cuſtodia reliquimus, pro qua, & ſæpè vos præſentem præſentes rogavimus, ita intepuiſtis. Audivimus quòd in placitis, quæ pro eadem Eccleſia ſuper vos accepiſtis, ſicut definiſtis, necdum finem poſuiſtis. Sciatis autem quamdiu hæc facere tardabitis, quamdiu aliter fratres ipſos quàm ſoletis conſolari, & viſitare non curabitis; ſemper noſtras pro ipſis querimonias audietis.

EPISTOLA VI. S. BERNARDI ad quemdam amicum.

Commendat ei laborem præſentium.

Ex mſ. Vedaſtino.

UBicumque & per omnia placere Deo. Commendo veſtræ charitati ſatis mihi pro ſua religioſitate charum hominem, harum videlicet latorem, veſtro apud comitem indigentem patrocinio. Sentiat, quæſo, pro ſua cauſa quam ipſe vobis referet, quantum apud vos humilitas noſtra, quantum veſtra apud comitem reverentia poſſit.

EPISTOLA VII. S. BERNARDI ad Epiſcopum Trecenſem.

Improbat quòd Archidiaconatum puerulo dederit.

a VEnerabili Domino [a] H. patri, Dei gratia Trieaſſino Epiſcopo, frater B. ſeipſum quantum poteſt.

Ex mſ. Vedaſtino.

Benigna veſtra dignatio fecit, ut de vobis, cùm neceſſe eſt, indubitanter præſumamus. Pro venerabili filio veſtro G. precem apud vos facere, immò conſilium vobis propter vos ipſum dare ſuſcepimus. Miramur vos qui bonam famam veſtram diligimus, qua ratione cujuſve conſilio quòd bene feceratis, de archidiaconatu videlicet, quem prædicto filio veſtro G. qui illum optimè adminiſtrare poteſt quàm puerulo b [b] qui ſeipſum regere non poteſt committere maluiſtis, tam malè, ut nobis videtur, in irritum ducere cogitaſtis. Nam ſi quid ædificaveratis, iterum, quod abſit, deſtruitis. Sed ſat dictum eſt ſapienti. Si homines timetis, evangelium docet quem magis timere debetis. Si hominibus placere vultis, melius tamen eſt obedire Deo, ſi quid Cæſari debetis & Deo.

EPISTOLA VIII. S. BERNARDI ad quemdam Abbatem.

Laudat eum, & hortatur ad emendationem ſui monaſterii, & præcipuè hoſpitalis.

Ex mſ. Vedaſtino.

PUdicitiæ, & gratiæ titulum. Fratres iſti pro conſilio animarum ſuarum parvitatem noſtram adeuntes, de veſtro bono ſtudio, quod in emendando loro, cui Dei gratia præeſtis, habere vos perhibent, non parum nos lætificaverunt. Monemus autem, & obſecramus devotionem veſtram, quòd ſicut in reficiendis domibus, ita renovandis moribus operam detis. Non ſolùm autem de monaſterio, ſed etiam de hoſpitali domo Dei, cui ſub manu veſtra prædicti fratres deſerviunt, intentiſſimè neceſſe eſt curam geratis, quatenus videlicet ex omni exactione, & infeſtatione miniſtrorum, ſeu clientum veſtrorum ſecuram, ac liberam cuſtodiatis, quodque illorum pravo, ut audivimus, conſilio eidem domui ab aliis antè vos Abbatibus collatum abſtuliſtis, precamur ut reſtituatis. Sicut enim ad veſtram ſollicitudinem pertinet aliorum malefacta deſtruere aut corrigere, ſic illorum, ſi qua bona egerunt, non ſolùm firma, & inconvulſa tenere, ſed etiam augmentare, & multiplicare debetis. Presbyterum quoque, qui in ipſa domo habitans, ſuam adhuc foris rem habere videtur, aut proprium deſerere, aut de domo exire cogatis. Valere & propter bonum, quod de vobis audivimus, de nobis ſi quid valemus familiariter confidite.

EPISTOLA IX. S. BERNARDI ad quemdam amicum.

Gratias agit Deo de rebus proſperè geſtis.

Ex mſ. Vedaſtino.

VElle ſcire vos ſcio, quod ſcire vos facio. Gratias illi, qui omnia opera noſtra operatus eſt nobis. Grande opus, & iter grave lætè proſpereque peregimus, fratres lætos, & in pace dimiſimus, rebus, & amicis abundantes, Deo & hominibus ſatis, ut æſtimo, placentes. Fratrem G. vix ſine tam Epiſcopi, quàm fratrum offenſione reducere potuimus. Poſt meſſium tempus quod nunc in manibus eſt, ſi opus illo habueritis, immò, quia habebitis, habere poteritis.

EPISTOLA X. S. BERNARDI ad quemdam amicum.

Quòd beneficia Eccleſiaſtica non de laicali manu, ſed de Epiſcopi accipienda ſunt.

Ex mſ. Vedaſtino.

CUM laici Eccleſias, ſive Eccleſiaſtica beneficia quæ illicitè tenent relinquere volunt, unum bonum eſt. Cùm verò ea in uſus ſervorum Dei tranſire volunt, duplicatur bonum; ſed cùm hoc fieri non poteſt niſi per manum Epiſcopi, gemini ſe Epiſcopus, aut mali rerum, aut boni probabit auctorem, juxta quod ſuum negabit, aut dabit aſſenſum. Quò l autem miles vos rogat, hæc à vobis rogari ipſe debuerat. Quid enim? melius ne eſſe judicatis ab homine militari hæreditate poſſideri ſanctuarium Dei, quàm à ſanctis Dei? Mirum ſi non mirantur omnes qui audiunt. Nolite quæſo, nolite, ne fortè audiant filii incircumciſorum, & lætentur. Eſto poteſtis captivam Eccleſiam eripere de manu potentis, & juri proprio vendicare, quod minimè arbitramur. Quemnam, quæſo, de illa libentius eligitis vobis hæredem ſucceſſorem? qui indè deſerviat exercitibus regis, an interceſſorem pro peccatis veſtris. Facilè ergo quod juſtum, quod vobis dignum eſt, quod Deo, & hominibus bonis jucundum, quod denique, etſi aliquid non eſſet, amore noſtri confidenter fieri poſtularem.

EPISTOLA XI. S. BERNARDI ad Innocentium Papam ſecundum.

Delegatus à Summo Pontifice judex ad dirimendam litem inter duos contendentes de Archiepiſcopatu Turonenſi, declarat Philippi electionem eſſe nullam.

Ex mſ. Vedaſtino.

AD decidendum Turonenſis litem, pater venerande, convenimus, & convenimus Bleſis, quòd is locus acturis foret & vicinitate congruus, & ſecuritate. Ibi ergo [c] PHILIPPI electionem, qui ex ad- c

---

a Hatto ad quem extant ejuſdem S. Bernardi Epiſtolæ 23. & 203. plures verò Petri Venerabilis Abbatis Cluniacenſis.

b Eccleſiaſticas dignitates pueris tribui ſemper ægrè tulit S. Doctor. Id patet tam ex Epiſtola 271. in qua redarguit Theobaldum comitem, quòd VVilelmo filio ſuo impuberi eas procurare vellet; tum ex tractatu de officio Epiſcoporum cap. 7. ubi hæc habet, *Scholares pueri, & impuberes adoleſcentuli ob ſanguinis dignitatem promoventur ad Eccleſiaſticas dignitates, & de ſub ferula transferuntur ad principandum presbyteris, lætiores interim quòd virgas evaſerint, quàm quòd meruerint principatum.* Vide ejuſdem lib. tertium de Conſid. cap. 5.

c Hic Philippus fuit Giſleberti antè Hildebertum Archiepiſcopi nepos, &, ut ait S. Bernardus Epiſtola 150. ipſius *ambitionis heres*, ad quem tamquam invaſorem ſedis Turonenſis extat ejuſdem Sancti Bernardi Epiſtola 151. De eo liber de Geſtis Epiſcoporum Cenomanenſium ſic habet: Hildeberto *defuncto Canonici ejuſdem Eccleſiæ diu violentia Gofridi comitis proprio ſedibus ſunt expulſi. Cùm verò Pontificem Canonice deberent eligere, in partes diviſi ſunt. Quidam enim illorum contra Sanctorum ſcita Canonum quemdam Philippum aliis reclamantibus elegerunt. Philippus quidem non intrans per oſtium ovile ovium, ſed aſcendens aliundè. Petrum ſuum, Petrum Leonis primogenitum Satanæ adiit, & ab eo pro honore opprobrium, pro benedictione maledictionem, pro Sacramento ſuſcepit ſacrilegium, unde feſtinanter reditus, ſedem Turonenſem occupavit. Interim Hugo, vir prudens, & nobilis à ſanioris parte eorumdem Clericorum Canonicè eligitur. Hic verò in Cenomanenſi Eccleſia à Gaudone, & Comprovincialibus Epiſcopis conſecratur. Quo Philippus cognito, ferens ornamenta Eccleſiæ deferens, furtim aufugit.* Porrò cùm Hildebertus 18 Decembris 1136. obierit, hæc non niſi anno ſequenti contingere potuerunt. Hinc corriges Horſtii Chronologiam quæ Philippi intruſionem ad annum 1133. conſignat.

verſo erant cùm in multis accuſaſſent, quæ brevitatis ſtudio præterimus; duo hæc demum præcipua capitula ei oppoſuerunt, quod infrà annos videlicet eſſet, & quòd nequaquam electus à quibus oportoit, ſed neque à quantis. Aberant ſiquidem eo temporis majores perſonæ Eccleſiæ nimirum & ab Eccleſia pulſæ, & propriis domibus, Archidiaconi ſcilicet omnes, decanus & cantor, cum univerſis illius Eccleſiæ Presbyteris, ac multitudine aliorum diverſi ordinis clericorum, undè & ſuam quam fecerant de Hugone electionem ſanam, atque Canonicam eſſe dicebant, quòd ii in ea conſentirent, quorum prævaleret in eligendo auctoritas, non autem obeſſe quòd extra Eccleſiam, vel civitatem præter morem celebrata fuiſſet, cùm ad hoc perſecutionis urgeret neceſſitas, ſed neque impedire quòd pars altera non interfuit, cùm præmonita à fratribus, & vocata adeſſe renuerit. Nam dicit eis aſſignaſſe locum, & illum locum quem pari conſenſu utraque pars ad eligendum elegerant; porrò autem illos anticipaſſe diem, præripuiſſe electionem, Philippum furtiva temeritate, ſe omninò ignorantibus, elegiſſe. Nam nec de ſuffraganeis Epiſcopis quempiam expectatum; ſuæ verò eos magis favere electioni, & aſſenſum præbuiſſe. Ad hæc Philippi pars: Poſſumus, inquiunt, ad objecta facilè, & ſufficienter reſpondere, ſi modò dies alius nobis conveniens nominetur, non quòd hodiernum negemos fuiſſe datum, ſed electus noſter non fuit ſubmonitus. Debuit enim vocari & nomine, ad quem propriè cauſa ſpectare cognoſcitur. Tunc qui ex adverſo erant, abſit, inquiunt, non inter electos de cathedra, ſed inter electores de electionibus contentio eſt. Litigantium igitur eſt cauſa, ipſi ad cauſam vocari debuerunt, quòd ſi, & electum de litigantibus eſſe contenditis, id quidem grave, & indecens. Sufficit autem generaliter vocatum fuiſſe cum cæteris. Nemo quippè à litteris ſubmonitoriis excluſus eſt qui in parte fuiſſet, quamquam negare non poteſtis, quin nobis manifeſtè denunciatum fuerit eum quærere. Abierat, & non inveniebatur, ne fortè inhærentem die ſtatuto non adeſſe contingeret. Nihil igitur lucraturum de abſentia, quàm quidem etſi non veniret nihilominùs eo abſente cauſa terminaretur. Si ejus, ut dicitis, cauſa eſt, & opus erat hominem pro ſe loqui, certè quòd ſubmonitionem non habuit, culpa eſt, aut ejus qui diſparuit, aut veſtra, qui ei inſinuare neglexiſtis. Quid eorum intereſt qui in civitatem veſtram, & in Eccleſiam communia vocationis ſcripta miſerunt, ſi ad eum qui ſe abſentavit, qui ſe non ſolùm ab urbe, ſed & à patria, & à regno, & qua intentione, ipſe viderit? Adhuc quid tibi deeſt ex omnibus quòd ſuum requirit negotium, ſi de juſtitia non diffidit? Cernimus hominem vallatum multitudine ſapientum, & peritorum in cauſis, ſtipatum etiam numero armatorum, ſi opus eſt & ipſis. Habet ſecum & Epiſcopos, habet optimum procuratorem. Itane venerat imparatus? aut quid ſibi vult tantus iſte comitatus neceſſariorum ſuorum, ſi acturus non erat? quid ſi ſui ſibi necdum ſufficiunt? judex offert quotquot habet neceſſarios. Et hæc diceremus ſi verè conſtaret Philippum veniſſe diem conſtitutum negotio, nunc autem quando queat negare de die, & loco ſibi ſignificatum fuiſſe, ab Abbate utique Claræ-vallenſi, qui antè decem fermè, & octo dies in Epiſcopatu Cameracenſi fortè tranſiens latitantem offendit; patet vos manifeſtè non pacem quærere, ſed dilationem? His itaque à partibus allegatis, juſtum nobis, & his qui nobiſcum erant religioſis, & ſapientibus perſonis, Epiſcopis, & Abbatibus, & Clericis viſum eſt diuturnæ jam fatigationi Eccleſiæ ponere finem, & nequaquam ultra ſuſtinere moras, & dilationes quærentium, quæ ſua ſunt, & ſub hac occaſione peſſumdantium Eccleſiam Dei. Data ergo ſententia à nobis quòd juſtitia exigeret ingredi cauſam, nec eſſet Canonica excuſatio quàm afferrent, ipſi more ſuo tergiverſantes tamquam qui cauſæ ſuæ parum fiderent appellaverunt. Tunc verò prolatis ſcriptis Apoſtolicis, in quibus & nobis cauſam inexcuſabiliter terminare & ipſis ſententiæ noſtræ irrefragabiliter obedire præcipitur, illi audire contemnentes abierunt: vocati ſunt, nec venerunt, vocati ſecundò & iterum renuerunt; nos autem converſi ad partem alteram ordine nihilo minùs judiciario juxta mandatum veſtrum proceſſimus, & ſuſcepta probatione Canonica ſuper duobus memoratis Capitulis poſt examinatos teſtes, poſt peracta ſacrificia Philippi electionem Apoſtolica freti auctoritate quaſſavimus. Porrò de Hugone quia infra ſacros ordines eum conſtat fuiſſe electum, veſtræ ut dignum eſt, miſericordiæ reſervavimus. TOM. IV.

EPISTOLA XII. S. BERNARDI ad dominum Papam.

In gratiam Epiſcopi Trecenſis.

PEtimus Dominum Trecenſem [a] exaudiri de juſtitia ſua: vellemus autem ut inter ipſum, & Clericos ſuos tali concordia ſtudio veſtræ benignitatis reformaretur, ut ultra Clerici non apponerent injuſtè vexare hominem ſenem, qui nec juſtè de Pontifice in aliquo conqueri poſſunt. Eſt quidam inter eos contemptibilis adoleſcentiæ, contemptricis inſolentiæ, cujus ſatius judicamus caſtigatum iri præſumptionem, quàm ab ipſo conculcari Pontificem; quis ille ſit, lator præſentium vobis dicet. Sic igitur & de iſto, & de aliis veſtra diſcretio providere dignetur, ut & Epiſcopus qui veſtrum honorem diligit, honoretur, & numquam de ſua juſtitia gravetur. Videndum autem ne odium cujuſquam perſonæ ei noceat, quem ſua defendit innocentia. Ex mſ. Vedaſtino.

EPISTOLA XIII. S. BERNARDI

Scribit in gratiam Epiſcopi Trecenſis.

IN cauſa Domini Trecenſis & clericorum illa quæſumus cautela ſervetur, ut Epiſcopus, ſicut dignum eſt, honoretur, & Clerici ſua juſtitia non priventur. Reformetur pax inter eos, & frænum imponatur malevolis, ut de cætero in jam ſenem paſtorem inſurgere unquam non poſſint.

EPISTOLA XIV. S. BERNARDI ad eumdem.

Ejuſdem argumenti.

OPortet vos eſſe amicum amicorum noſtrorum, & fratri N. aſſiſtere in cauſam quam portat, cùm ea tamen diſcretione, ut Clerici proprio Paſtori, ſi fieri poteſt, ſubdantur, & quòd ipſi in ſua juſtitia non graventur, & de cætero inter eos pax ſit. Ex mſ. Vedaſtino.

EPISTOLA XV. S. BERNARDI ad eumdem.

Commendat ei litterarum latorem.

FRigeſcente charitate, pauci hodie inveniuntur fideles, & quia omne charum pretioſum, fidelitas, & amor Domini N. qui fideliſſimè veſtra negotia apud nos geſtis arctioribus vinculis gratiæ, & benevolentiæ debet aſtringi. Proſit autem ei, quoniam nos ipſum tamquam promptum litterarum & fidelem virum ſpiritali charitate diligimus. Ex mſ. Vedaſtino.

---

a Cujus, ut ait idem S. Bernardus ad Innocentium Papam, tota culpa fuit, quòd *redarguiſſit Clericos*.

TOM. IV.

EPISTOLA XVI. S. BERNARDI ad eumdem.

Commendat ei quemdam amicum.

Ex mſ. Vedaſtino.

IN flamma negotiorum quæ aſſiduè Romæ geruntur, ferè aduſtus, ex deſiderabili, & jucunda inſpectione ſcriptorum veſtrorum urioam refrigerari meseas. Sed, proh dolor! Ad opus ſervi veſtri iu tota Claravalle ſcriptores nou poſſunt reperiri: ſatis dictum eſt à filio patri. Amicum noſtrum, & perſonæ ooſtræ & ordinis glorificum amatorem dominum N. qui etiam fideliter oegotia gerit ſuorum, duleedo veſtræ benevoleoriæ pro ſe, & nobis habeat earum.

B

EPISTOLA XVII. S. BERNARDI ad eumdem.

In gratiam Trecenſis Epiſcopi.

Ex mſ. Vedaſtino.

AD notum miſericordiæ fontem, de quo mihi, & amicis meis toties hauſi domini Tsecenſis Epiſcopi reverendi ſeuis, & amici noſtri neceſſitas compellit recurrere. Hoc eſt ergo quod haurire deſidero, quatenus Apoſtolica pietas hominem, cujus jam cani merentus quietem, uon ſinat injuſtè vexari, & petitiones ejus, quas per nuutium ſuum ſacit, dignetur effectui mancipare.

C

EPISTOLA XVIII. S. BERNARDI ad eumdem.

In gratiam Trecenſis Epiſcopi.

Ex mſ. Vedaſtino.

AUgetis mihi gratiam, & gloriam multiplicatis, cùm gratia mei, amici mei gratiam inveniunt in oculis veſtris, quam multis jam de charo feciſtis chariorem. Ego tamen 2. 3. gloriam ab homine nou quæro, ſed regnum Dei, & juſtitiam ejus, quam puto eſſe cum Domino Trecenſi. Securè vobis utrumque cupio eſſe commendatum, & juſtum ſcilicet & amicum, non ſolùm autem, ſed & miſſum ab eo bonæ indolis juvenem, charum nobis latorem præſentium, æquè veſtræ commendo charitati.

D

EPISTOLA XIX. S. BERNARDI ad eumdem.

In gratiam Trecenſis Epiſcopi.

Ex mſ. Vedaſtino.

CAuſa Domini Trecenſis, com nuntio dilecto noſtro qui eam portat, ſit vobis commendata, manu tenere eam, quoniam, ni fallor, juſta eſt. Homo ipſe amici veſtri amicus eſt: vide ue quemquam audias adverſus Dominum Trecenſem, ſed potiùs juva caoſam, & nuotium ejus in quantum potes.

E

EPISTOLA XX. S. BERNARDI. ad anonymum.

Hortatur ut anima curam præferens corporis ſollicitudini, ſæculo renuntiet.

a Ex mſ. Vedaſtino.

MAgnum, fateor, bonum fecit nobis dominus [a] Aviapicenſis, qui poſt indultam ſuis ſaris optatam gratamque notitiam, etiam tuæ dilectioni ſubintulit mentionem, de tua nos certificans, ac lætificans incolumitate. Verumtamen id ego de anima tua libentios accepiſſem, nam de corpore Epiſcopus ajebat: Amo quidem & corpus, ſed aoimam amplius: nam & meum corpus ego non diligo, niſi propter animam, ut noveris juxta illam à me diligi regulam; *diligis*

F

A

proximum tuum ſicut teipſum; & ſicut meam meo, ſic tuo tuam corpori præfero animam: tolle quippè animam, quid erit corpus, niſi quod ad omnium humanorum corporum partem dictum eſt: Terra es, & iu terram ibis? Cæterùm animæ præſtatur cùm corpose ſolvitur, ſi non tamen tantis fuerit aggravata peccatis, ut revertens in terram, quod de terra ſumptum eſt, non prævaleat, ſicot ſcriptum eſt, redire ſpiritus ad Dominum qui fecit illum. Non eſt æquum profectò æquè diligi quod movetur & quod movet, quod regitur & quod regit, quod vivificatur, & quod vivificat, quod denique de terra & terra eſt, & qood deſurſum venit uaturæ ſuperioris inſignitum imagine.

B

Quanto tamen, proh dolor! hoc fœuum, & hujus fœni malè olentem florem, hoc eſt carnem, & bona carnis oou æquè ſaltem, & ioſuper pluris habent, quàm æternæ beatitudinis, & beatæ æternitatis capacem rationem qoidem prædictam creaturam? Verùm tu qui aliter ſapis, novi enim, ſed doleo uondum te vivere ut ſapis, tu ergo miſerere animæ tuæ placens Deo; quid adhue juogis vitam cum quibus ſententiam non concordas? aut muta vitam, aut diſſimula ſententiam. Cæterùm hoc melius eſt, ut quod jam ratione cœpiſti, & corde concepiſti, opere nou diſſimules. Sapiens Sapientiæ conſilium non contemnit. *Quid prodeſt homini ſi univerſum mundum lucretur, anima*

C

verò ſua detrimentum patiatur? Quid te juvat mente tenere veritatem, cùm adhuc vanitatem teneas iu converſione? abi, quæſo, recede de medio filiorum alienorum, quorum os loquitur vanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis. Beatum hi dicaut populum, cui hæc ſunt, tu cum Propheta non tam verbo clama quàm experimento proba, quia beatus Populus cujus Dominus Deus ejus. Delectet eos io mundo cùm ſint ruituri cum mundo, tu delectare io Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui, tibi adhærere bonum ſit, ut & tu cum Jeremia dicas; *Bonus eſt Dominus quærenti illum*: quòd ſi quærenti, quanto magis invenienti?

D

EPISTOLA XXI. S. BERNARDI ad Priorem, ut credo, Claræ vallis.

Mittit ei adoleſcentem, qui ſe in ordine recipi poſtulabat.

Ex mſ. Vedaſtino.

DEvotas orationes.

Hunc adoleſcentem qui vobis has litteras portavit, expectantem me Catalaunis inveni, qui ut me vidit, ſimpliciter ſatis, & verecundè rogavit ſe in noſtro ordine recipi, & monachum fieri, narrans mihi, quia cùm THOMAS DE MARLA, cujus armiger fuit, vellet eam militem facere militiæ ſæculi, militiam

E

Chriſti præpoſuit, & ob hanc cauſam ad nos confugit. Super his aliquos de fratribus conſulite, & ſi laudaverint, vobiſque ita viſum fuerit, recipite eum, & probate. Notum facio vobis extorſiſſe me, non meis, ſed Dominæ [b] Beatricis precibus, ab Epiſcopo licentiam hyemandi juxta vos, non tamen in Claravalle, ſed in Dementini prato. Interim vigilate, pigros excitare, nimios reprimite, puſillanimes conſolamini, omnibus omnia facti omnium virtutes veſtras facite. b

EPISTOLA S. BERNARDI ad quemdam ordinis S. Benedicti Abbatem.

F

Mittit ei duos adoleſcentes ad ordinem Ciſtercienſem viribus impares, ſed ſibi non fortè inutiles.

Ex mſ. Vedaſtino.

PAcem & charitatem diligere.

Iſtos duos adoleſcentes bonam quidem voluntatem habentes, ſed viribus corporis ad noſtrum ordinem nequaquam ſufficientes, idcircò vobis tranſmit-

---

a Avia Orthaſio eſt duplex, una ſcilicet ex Ptolomæo Vaccæorum urbs in Hiſpania Tarraconenſi, altera Veſtinorum urbs in Italia, modo exciſa, cujus Epiſcopatus Aquilam tranſlatus eſt.

b Extat ejuſdem Sancti Bernardi Epiſtola 118. ad Beatricem nobilem, & religioſam matronam, in qua officioſam ejus charitatem, & ſollicitudinem commendat.

tere curavimus : quia ſi tales perſeverant, quales eos probavimus, non inutiles vobis confidimus : denique ſuſcipite eos & probate vos ipſi, an verum ſit quod teſtamur, nec eorum acceleretur ſuſcipienda profeſſio, ut prius ipſorum utilitas dignoſcatur.

Epistola XXII. S. Bernardi ad quemdam amicum.

De quodam adoleſcente, cujus pravos mores narrat qui nobilium matrimonium ambiebat.

Ex mſ. Vedaſtino.

FEci quod voluiſtis, quod ad me omninò non pertinebat, niſi quia voluiſtis. Quid enim ad nos pertinet de veſtris terris, de veſtris placitis, de veſtris conjugiis? Deindè etiam hominem illum pro quo me precantes duciſſam precari compuliſtis ita ſemper cognovimus à juventute ſua malis fuiſſe intentum, & ab omni bono elongatum, quatenus hæc ei mala non tam illa vel cupiditate duciſſæ, quàm juſto Dei judicio credamus contingere, numquam ejus ad aliquem ſanctorum peregrinationem, cùm peccator ſit, vidimus; numquam ejus eleemoſynas, cùm dives ſit, audivimus; numquam ejus patrocinium quod pupillo, vel viduæ ferret, cùm diu præpoſitus extiterit, agnovimus. Et nunc inſuper non ceſſat ſe ſupra ſe extendere ultra etiam menſuram ſuam. Scitote vos qui amici ejus eſtis, quia aut vix, aut numquam poterit ei ad aliquod proficuum ſocietas nobilium venire, quibus in matrimonium, ſuam non attendens mediocritatem, tanto appetit ſtudio filios, & filias ſuas conjungere : volo tamen, & multum deſidero, ut illud quod propter vos faciliter rogare ſuſcepi, in bonum ei proveniat.

Epistola XXIII. S. Bernardi ad quemdam Abbatem.

De quodam monacho, qui ad alium ordinem tranſire volebat, quod fieri improbat.

Ex mſ. Vedaſtino.

UNus frater dum noſtram ſimplicitatem conſulere venit, tale à nobis conſilium, immò judicium reportavit. Cùm nullam idoneam cauſam attulerit, cur locum, & ordinem ſuum deſerere velit, nulla viſa eſt ratio permittere, quòd ad alium tranſire debeat; nam votum illud quod ſe prius feciſſe dicit, de quo & maximè ſibi ſcrupuli occaſionem ſumpſit, cùm ſola cogitatione, aut ut plus etiam verbo, ſed ſoli factum fuiſſe conſtet, nequaquam huic præponendum putamus, cui utique poſterius licèt, tamen & verbo, & deliberatione & habitu, & profeſſione ſeſe adſtrinxiſſe videtur, præſertim cùm illud quod voverat, nec diſtrictius eſſe videatur iſto, nec rectius. Quapropter nec vobis, qui pro ejus anima Chriſto reddere rationem habetis, tutum eſſe credimus in hoc ei credere, in hoc ei veſtram indulgere licentiam, cùm ſcriptum ſit : *Declinantes autem in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem.* Suſcipite ergo eum dulciter, ut filium, ſollicitè cuſtodite, ut vobis comiſſum, veſtris, niſi fallor, ex hoc jam obſecuturum præceptis, & conſiliis obtemperaturum.

A

TOM. IV.

Epistola XXIV. S. Bernardi ad quemdam abbatem.

Commendat ei L. fugitivum revertentem, quem benignè ſuſcipi rogat.

Ex mſ. Vedaſtino.

OBſecro vos per miſericordiam Dei, & per noſtram invicem dilectionem quatenus fratrem L. erroris ſui pœnitentem, cum deſiderio revertentem, emendationem promittentem benignè ſuſcipiatis, ſed & in ipſa ſuſceptione atque reconciliatione clementius mitiuſque cum eo agatur, quàm cum cæteris ſolet
B fugitivis, ſentiatque ſibi valere, quòd per nos ſe apud vos commendare noſtriſque precibus munire curaverit.

Epistola XXV. S. Bernardi ad anonymum.

Scribit ſe ex morte gravi convaluiſſe, & mortis januas evaſiſſe.

Ex mſ. Vedaſtino.

QUicquid ſibi.

Super ipſa veſtra ſollicitudine, qua vos anxiari per litteras veſtras inſinuaſtis, dio extiti & ego
C ſollicitus. Neque enim ignorare poteram quod patemini, cùm cogitarem, qualem me relinqueretis, ſed nuntii uſque modo defuit opportunitas, per quem cùm corpore cœpi, Deo miſerante, meliorari, vos quoque eſſe facerem animo meliori. Jam ergo bono animo eſtote, quia *caſtigans caſtigavit me Dominus, & morti non tradidit me.* Prima Dominica adventus Domini primùm ad altare per memetipſum, & ſine amminiculo alterius acceſſi ad accipiendam Sacram Communionem, iſtas litteras ipſe dictavi, quibus duobus ſignis perpendere poteſtis quantùm divina benignitate, & corpore, & animo convaluerim. Libenter vos viderem, ſi opportunè, & ſine diſturba-
D tione fieri poſſet.

Epistola XXVI. Ejusdem ad Amedeum Altecumbæ abbatem.

Rogat ut nuntios mittat Montempeſſulanum, quo aſcendere debebant regis Siciliæ naves, ut apud regem eum excuſent quod fratres in Siciliam non miſerit.

Ex mſ. Vedaſtino.

DIlecto fratri in Domino abbati Altecumbæ Amedeo frater Bernardus Claræyallis vocatus Abbas ſalutem, & dilectionem.

Rogamus ut patrem veſtrum vel aliquem alium
E nuntium rationabilem, & diſcretum mittatis pro nobis apud Montem-peſſulanum, ita ut ibi ſit in octavis aſſumptionis B. Mariæ. In ipſa enim die, & in ipſo loco debent eſſe nuntii regis [a] Siciliæ, qui deſcendunt mare in navibus, ut portent filiam comitis Theobaldi filio domini ſui; ſi fortè ad opus fratrum noſtrorum naves adduxerint, & requiſierint abbatiam quam miſſuri eramus, nuntius veſter habeat nos excuſatos [b] in hæc verba : Fratres quidem parati erant, & abbatia ordinata, ſed Dominus Alfanus nuntius domini regis Siciliæ dixit, quia rex non requirebat niſi duos fratres, qui præcederent alios ad videndum locum; cùm autem placuerit
F domino regi ſignificabit nobis voluntatem ſuam de tota abbatia ſimul mittenda : nam periculum eſt religionis & ordinis, ſicut veſtra providentia novit, fratres ſine diſciplina, ſine cuſtodia vel abbatis vel aliorum fratrum ſuorum verſari in terra aliena.

---

a Rogerii primi Siciliæ regis, ad quem extant S. Bernardi Epiſtolæ 207. 208. 209.

b Miſit poſtea S. Bernardus fratres ad fundandam in Sicilia abbatiam, quibus præfecit *Magiſtrum Brunonem olim ſibi per dies multos individuum comitem tunc autem patrem multarum animarum lætantium in Chriſto*, ex epiſt. 209. quæ Scripta dicitur anno 1139. ac proindè hæc aut eodem aut præcedenti anno ſcripta videtur.

TOM. IV.

EPISTOLA XXVII. S. BERNARDI ad anonymum.

Commendat ei abbatem ſarfenſem S. R. E. Cardinalem.

Ex mſ. Vedaſtino. a

VIrum nobilem & genere, & moribus abbatem [a] Farfenſem apoſtolicæ ſedis cardinalem vobis commendamus, ut eum honorificè & amirabiliter ſuſcipiatis, deſcendit à latere domini Papæ ad curiam regis ab ipſo vocatus, habens ad ipſum verba ſecreta de communi negotio regni, & eccleſiæ. Suſcipite honeſtè hominem & hominem bonæ voluntatis, & in eo excellentiores principes mundi, eum videlicet à quo venit, & eum ad quem venit, Papam & Imperatorem pariter honoratè. Temeritatis quidem eſt quòd ego tantillus talem virum vobis audeo commendare, ſed humilitas ipſius hoc petentis excludit pudorem, & ſi factus ſum inſipiens, ipſa me coegit.

EPISTOLA XXVIII. S. BERNARDI ad regem Francorum.

Excuſat ſe à ſuſcipienda dignitate ad quam electus erat.

Ex mſ. Vedaſtino. b

REgi Francorum frater B.

Placet fateor, quod in his, quæ Dei ſont, tanta ſinceritate verſamini. Nam ut alia taceam, nequaquam promotionem [b] miſeri hominis tantopere curaretis, ſi non eſſet in cauſa Deus: quo enim alio emolumento id ita placeret, cùm ſim pauper & inops? Nec ſufficit aſſentire, inſuper & rogaris. Exhibetis favorem, largum gratiæ ſinum expanditis, & ne onera puſillanimis reformidem, auxilium de regia protectione promittitis. Quænam hæc in rege dignatio, in adoleſcente maturitas! Verùm ego, optimè rex, nullatenus acquieſco mittere manum ad fortia, corde puſillus, fractus corpore, & cui ſolum penè ſupereſt ſepolchrum, non audeo prorſus ad ſancta indignus & inſufficiens: hoc conſiderare debuerant auctores electionis; ſi diſſimularunt, ego non queo quod lego: *Miſerere animæ tuæ placens Deo*. Aut ſi idoneum crediderunt ob habitum religionis, quo induor, in habitu ſpecies eſt ſanctitatis, non ſanctitas. Nemo mihi me notior, nemini ego quàm mihi; non planè me credo contra teſtimonium conſcientiæ meæ videntibus tantùm in facie, & ſecundùm faciem judicantibus. Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Deus, orantes hic ſumus, quamvis peccatores pro regno veſtro & pro veſtra perſona. Si ſeparatis ab invicem, id quidem difficile, & crudele, non ad orandum, ſed plorandum provocatis. Hactenus pro me, jam pro Eccleſia quid parturiat animus, dignemini obſecro paucis attendere. Sedet in triſtitia domina eccleſiarum, & lachrymæ ejus in maxillis ejus, mutatus eſt color optimus, defloruit antiqua venuſtas, pretioſiſſimus ille ornatus datus eſt in conculcationem, nobilitas in contemptum, & in ſervitutem libertas: crucior in hac flamma, nec conſilium refrigerii, donec veniat qui conſoletur eam. Tangat proindè cor veſtrum reverentia ſponſi ejus, cujus ſanguine redempta, cujus ſimilitudine adornata, cujus hæreditate donata eſt & perſeveret propoſitum veſtrum, ne tam dilecta unici domini noſtri ſponſa tali vel nunc ad cumulum malorum committatur, qui diſpliceat oculis ejus. Dico vobis, & dico ut verè fidelis, quia omninò non expedit vobis. Sic vobis regnum contingat adminiſtrare Francorum, ut indè acquiratis regna cœlorum, optime, & illuſtriſſime Rex.

EPISTOLA XXIX. S. BERNARDI ad amicum.

Scribit ſe tandem convaleſcere, & à mortis faucibus ereptum.

Ex mſ. Vedaſtino.

IDem quod ſibi.

Opus utile, & quantum mihi videtur catholicum elaboraſtis: habeo tamen ſemel adhuc, ſi vita duraverit, vobis illud præſente perlegere & vobiſcum ſingula proferre: & tunc ſi quid fortè repertum fuerit quod merito movent, aut omninò amovebitur, aut ita emendabitur, ut ultra jam non movere valeat, nec moveri debeat. De cætero congratulamini mihi, quia caſtigans caſtigavit me Dominus, & morti non tradidit me. Cùm enim ſecuris ad radicem infructuoſæ arboris poſita jamjam ſuccidi metuerem, precibus amicorum redditus ſum, qui videlicet fimo chariſſimo lachrymarum ſuarum ſterilitatem meam ſe fœcundaturos pollicentes, inducias aliquanti temporis à pio Patre familias impetrarunt.

EPISTOLA XXX. S. BERNARDI ad fratres ***

Hortatur ad eleemoſynas famis tempore faciendas.

NON ignoratis, fratres, qui dixerit: *Beati miſericordes, quoniam miſericordiam conſequentur*. Et illud: *Beatus qui intelligit ſuper egenum, & pauperem*. Et rurſum: *Si videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris*. Et apud S. Job: *Viſitabis ſpeciem tuam, & non peccabis*. Ut hæc vobis pauca de multis in hunc modum ex ſcripturis retexerem, illud eſt occaſio, quòd egenos vagoſque ſub hoc famis [c] tempore plus ſolito conſtat egere. Undè ſi qua in vobis pietatis viſcera, ſi qua in vobis miſerationis compaſſio, dignum eſt ut ſeipſum experiantur: quantumlibet enim miſeri, & deſpicabiles, os veſtrum & caro veſtra ſont, quod nos non aliter de illis ſentire juſtum eſt ut ſentiant: ſentiant dico, &, ſi non rerum veſtrarum, ſaltem verborum beneficio, ut videlicet capellano præcipiatis, quatenus omni ſtudio curet excitare, & exhortari populum quàm publicè quàm privatim ad benefaciendum eis.

EPISTOLA XXXI. S. BERNARDI. ad quemdam Abbatem.

Hortatur ut benignè fugitivum recipiat, nec prælati dignitatem abjiciat.

Ex mſ. Vedaſtino.

QUO illi quod ſuo.

Nemo cùm has legerit, ſi novit undè ſalutationis formulam ſumpſerim, ſuccenſere, ut arbitror, debebit mihi, quòd me in capite meliori præferre præſumpſerim, & quòd tamquam aliquid inferius meum eſſe dixerim, cujus ego merito totus ſum & quo ex toto inferior: quamquam non ſolùm inferiora noſtra, ſed etiam plerumque quibus inferiores nos eſſe ſcimus, noſtra non impropriè appellare ſolemus, ut eſt illud: *Portio mea, Domine, in terra viventium*. Et hæc quidem de vobis ſed non vobis. Jam ad veſtras litteras breviter pro tempore reſpondendum eſt, quæ cùm mihi in manus venerunt, natalis animæ Dominæ noſtræ

---

a Hunc ſtatim ſuſpicatus fui eſſe Gerardum Cardinalem diaconum ab Innocentio II. creatum, factum poſtea monachum Claræ-vallenſem & in clauſtro Claræ-vallis ſepultum. Verùm cùm in eo deſideretur abbatialis dignitas ſatius eſt ut credamus eſſe Adinulfum Abbatem S. Mariæ Farfenſis ordinis S. Benedicti ab Innocentio II. anno 1130. S.R. E. presbyterum Cardinalem creatum.

b Hæc epiſtola ſcripta fuiſſe videtur occaſione electionis factæ de S. Bernardo in archiepiſcopum Remenſem, cùm poſt defunctum Rainaldum archipræſulem, omnium electorum vota in Claræ-vallenſem Abbatem ſe contulerunt: quam ille dignitatem, & ut multas alias recuſavit. Tunc poſt duorum annorum ſedis pontificalis vacationem Samſon electus eſt anno 1140.

c Anno 1146. ex brevi Chronico Catalaunenſi apud Labbeum *fames valida ubique terrarum qualis unquam antè non fuit*. Hæc fames in Chronico Lobienſi è nobis tomo tertio Anecdotorum edito creditur, anno 1143. incœpit, ac fuit *valida ſeptem* annis. Ejuſdem meminere Chronica Monaſterienſe, Mortui-maris, & Senonenſe tom. 3. Anecdot., Remenſe apud Labbeum, & Britannicum apud Lobinotium tom. 2. Hiſt. Brit. p. 30.

dies feſtus illuxerat; cujus me totum jure ſibi vindicans devotio, nihil aliud cogitare ſinebat; ſed & nuntius repedare feſtinans vix uſque in craſtinum, ut hæc jam feſto exoccupatus utcumque reſcriberem expectavit. Fugitivum itaque fratrem durè à me, utpotè durum corde increpatum, nibil melius interim potui quàm ad locum remittere, undè fugerat: quippè quem juxta noſtras conſuetudines domi abſque Abbatis ſui conſenſu retinere non debui. Oportet autem à vobis eum ſimilitet aſperè increpari, & ad humilem provocate ſatisfactionem, deindè noſtris conſortari litteris pro eo directis ad Abbatem. De infirmitate noſtra nihil certius modo ſollicito indicare potui, niſi quòd infirmus & fui & ſum, nec minus ſolito, nec magis multum. Quod verò non miſi quam miſſurus eram, cauſa eſt plus me animarum timuiſſe ſcandalum, quàm unius corporis periculum. Jam ne quid horum, quæ mandatis omninò prætermittam, quin & aliquatenus ad ſingula reſpondeam, venio etiam ad vos. Velle vos audire ſcripſiſtis; quid ego vos, qui utique omnia veſtra norim facete velim, ſed bæe, niſi fallor ſi modò dicerem, nec vos poſſetis, nec ego conſulerem. Volo enim & ipſe quod vos velle de vobis jam olim non latet me. Cæterùm mea atque veſtra æquè, ut æquum eſt, voluntate poſtpoſita, magis quod velle Deum de vobis puto, & mihi ut vobis ſuadcam tantùm duco, & vobis ſi perſuadcam non incommodum. Tenete itaque meo conſilio quod teneſis, manete in quo eſtis, & ſtudete prodeſſe quibus præeſtis, nec præeſſe refugite, dum prodeſſe poteſtis: Quia væ ſiquidem ſi præeſtis & non prodeſtis, ſed væ gravius quia præeſſe metuitis, & prodeſſe refugitis.

Epiſtola XXXII. S. Bernardi. ad Anonymum.

Ex mſ. Vedaſtino.

Laudat ejus prudentiam, & humilitatem.

QUicquid ſibi cupit gratiæ ſpiritualis.

Laudo prudentiam qua monachum propter novitium contriſtari timuiſtis, ſed magis approbo humilitatem, quàm factam vobis injuriam, & tam grandem injuriam pertuliſtis. Incomparabiliter autem præfero charitatem, qua calamum quaſſatum non patiendo conteri, noſtrum expetere conſilium ei ſuadere curatis. O prudens humilitas, humiliſque charitas, ſic parcens monacho injuriam, ut non deeſſet novitio fluctuanti! Quantùm ergo potui confirmatum, & omnia quantum reor, de quibus notatus eſt emendare paratum ad vos cum remitto tam probatæ veſtræ benignitati conſulens, & ſi neceſſe eſt, ſupplicans ut recipiatur, ut tamen prædictus frater, cui & litteras proindè precatorias miſi, à ſua prius ſi fieri poſſet ſententia flectatur.

Epiſtola XXXIII. S. Barnardi. ad Anoymum.

Ex mſ. Vedaſtino.

Stephano ſi perſeveraverit promittit dignos pœnitentiæ fructus.

QUis ſatis mirari poſſit veſtræ charitatis ardorem? Sed quoniam dignum non eſt ipſam undè ſollicitam eſſe cognovimus, diutius manere ſollicitam, Stephanus veſter qui & noſter, ſi digno ſuæ converſationis initia fide compleverit, ſi æqua cum capite devotione etiam caudam hoſtiæ offerre ſategerit, teſtimonium ei, perhibemus, quia dignos faciet pœnitentiæ fructus.

Epiſtola [a] XXXIV. S. Bernardi. ad materteram Imperatoris Hiſpaniarum.

Fratrum ei ſuffragia concedit, oratque ut controverſia, quæ inter ſuos, & fratres de Caredo erat, per Epiſcopos terminetur.

Ex mſ. Acquicinctenſi

ILluſtri dominæ G. Reginæ & Materteræ Imperatoris Hiſpaniarum, Bernardus Claræuallis vocatus Abbas ſalutem & orationes.

Devotionem veſtram ex relatione fratris noſtri [b] Nivardi audientes gratias agimus Deo & eramus ut ſecundùm fidem, & fiduciam quam babetis in nobis, vobis retribuere pro ſua pietate dignetur. Fraternitatem Domus noſtræ, & orationum noſtrarum, ſicut deſideraſtis, gratanter vobis annuimus, & ut tantumdem pro vobis fiat, quantum pro uno quolibet noſtrum tam in vita quam in morte. De cætero neceſſe habuimus ſuggerere præſtantiæ veſtræ de fratribus, de [c] Careda, quia per neptem veſtram & per ſeipſos calumniam nobis ſtruunt. De monaſterio . . . . oportet ergo nos providere bona non tantùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus omnimodiſque cupimus ſic procedere in hoc negotio ut non vituperetur bonum noſtrum, nec homines illi occaſionem habeant detrahendi. Proindè remiſimus ad vos negotium, ut ſcandalum iſtud compeſcere ſtudeatis. Et ſi aliter noluerint illi deſiſtere, judicio, ut dignum eſt, Domini Temorenenſis * Epiſcopi & Domini Aſturicenſis velitis, & faciatis hanc controverſiam terminari. Ubi enim vel eorum confeſſione, vel Epiſcoporum judicio innotuerit non habere eos, undè adverſum nos ſuper boc poſſint vel debeant reclamare, parati ſumus, juvante Deo, ſic ordinare locum, ut & veſtra devotio gratuletur, & Deus glorificetur in opere veſtro.

* Tamorenſis.

HYMNUS

DOMINI BERNARDI ABBATIS de S. Malachia Epiſcopo, & Confeſſore.

NObilis ſignis, moribus ſuavis,
Meritis Sanctus, inclytus triumphis,
Hodiè carnis pondere levatus,
Migravit antiſtes.
Nec vacat viro Malachiæ nomen,
Angelum ſonans, Angelorum ſignat
Similem eſſe puritate vitæ.
Gloria parem.
Angelus noſter civium ſuorum
Redditus votis, ſociatus choris,
Præminet multis, coæquatur ſummis
Meritò quidem.
Sobrius victus, caſtitas perennis,
Fides, Doctrina, animarum lucra
Meritis parem, cœtus permiſcet
Apoſtolorum.
Opere vicem, animo virtutem
Tenuit horum præſul, & legatus,
Ac per hoc jure etiam honorem
Vindicat ſibi.
Signa ſi quæras, quis referre queat?
Hoc tamen dico, manifeſta ſatis
Mortua ſurgens quantus in hac parte
Fuit gloriæ.
Chriſto regnanti ſitne ulla noſtri
Cura putamus, quos amavit prius

a Hæc Epiſtola ſcripta fuiſſe videtur occaſione fundationis monaſterii de Spina in diœceſi Palentina, quod condidit Sancia Alphonſi regis ſoror, cujus ſe fundationi opponebant Monachi de Careda, ſeu ut legitur in Epiſt. 301. S. Bernardi Carracetenſes, ſive Caracenſes, quæ ſcripta dicitur circa annum 1141.

b Fratris S. Bernardi natu minimi, qui primus Spinenſis Monaſterii Abbas fuiſſe perhibetur.

c Seu de Caraceda Ordinis S. Benedicti in diœceſi Aſturicenſi, quod Monaſterium circa annum 990. à Bermundo rege fundatum Ciſtercienſibus donavit Alphonſus VII. rex Hiſpan.

TOM. IV. Pauperes, fovit humiles ſpiritu
Humilis ipſe.
Abſit ab illo fonte pietatis
Sorte levata ſegnius manare;
Abſit ut ſpernat miſeros beatus
Orphanos pater.
O Malachia, Claravallis tua
Clarior tui corporis theſauro
Poſtulat ſupplex te tuente frui
Pace perenni.
Gloria Patri, Filioque ejus,
Gloria tibi, amborum ſpiritus,
Una ſit tibi, quia tres ſunt unum
Una Majeſtas.

BERNARDUS

* SUPER HYMNUM:

JESU noſtra redemptio.

T*Antus fuit amor*! Si Chriſtus Filius Dei vivi tot membra habuiſſet, quot ſunt ſtellæ in fir-
A mamento cœli, & unumquodque membrum ſuum corpus habuiſſet, omnia ad paſſionem Chriſtus expoſuiſſet, antequam unam animam in faucibus diaboli non redemptam reliquiſſet. O qualis, & quanta eſt clementia Domini!

Quæ vicit clementia mei Jeſu Chriſti, qui non minùs diligit peccatorem converſum, quàm eum, qui peccati maculam numquam contraxit.

Verbi gratia. Converſio peccatoris, cibus & potus eſt Salvatoris.

Inferni clauſtra penetrans. Homo audacter dic: peccavi! Non te terreat ira Principis, nec timor diaboli, nec pœna infernalis, nec deſperatio peccati enormis. Magis enim Judam deſperatio, quàm peccatum,
B quod commiſit, damnavit.

Ipſa te rogat pietas. Peccavimus, & pepercit: offendimus, & adhuc placatus exiſtit.

Tu noſtrum gaudium. O bone Jeſu, duo in me ignoſce: naturam, quam feciſti, & peccatum, quod ego adjeci. Fateor, quòd per culpam deformavi naturam. Memento, quòd ſum ſpiritus vadens, & non rediens. Per me ivi in peccatum, per me redire non poſſum. Eja benigniſſime Jeſu, tolle à me quod feci, ut remaneat quod tu feciſti, ne pereat quod pretioſo ſanguine in tua Cruce redemiſti. Amen.

* Pez. Biblioth. Aſcet. in præfat. V. S. *Bernardum ſuper Hymnum*: Jeſu noſtra redemptio. Sitne hæc commentatiuncula revera S. Bernardi, utique Clara-vallenſis, nec ne, non auſim affirmatè pronunciare. Ita tamen nos ſentire jubet mox laudatus Codex Mellic. E. 49. licèt non antiquior Sæculo XV. in quo illa *ſtimulo amoris Eckberti* illicò ſubjicitur. Certè in ea nihil admodum Bernardo indignum reperias.

FLORES SEU SENTENTIÆ
EX S. BERNARDI
Operibus Primi, & Secundi Voluminis depromptæ.

PEriclitatur caſtitas in deliciis, Humilitas in divitiis, Pietas in negotiis, Veritas in multiloquio, Charitas in hoc nequam ſæculo. *De Converſ. ad Cler. num.* 37. Vol. I.

Nihil pretioſius tempore: ſed, heu! nihil hodiè vilius æſtimatur. *Tr. de cont. Mun. ad Cler. num.* 55. Vol. I.

Tranſeunt dies ſalutis, & nemo recogitat: nemo ſibi non reditura momenta periiſſe cauſatur. *ibid.*

Nil tam durum, quod duriori non cedat. 4. *de Conſid. c.* 3. *Hinc Conſuetudo conſuetudine vincitur*. Vol. I.

Tibi imputa, quidquid pateris ab eo, qui ſine te poteſt nihil. 4. *de conſ. num.* 9. Vol. I.

Scorpioni non eſt in facie quod formides, ſed pungit à cauda. *ibid.*

Quid juvat ſapientem eſſe, ſi tibi non fueris? 2. *de conſid. cap.* 3. Vol. I.

Omnia illi deſunt, qui nihil ſibi deeſſe putat. *lib.* 2. *de conſid. cap.* 7. Vol. I.

Simia in tecto, rex fatuus in ſolio ſedens. *ibid.*

Tene medium, ſi non vis perdere modum. 2. *de conſid. cap.* 10. Vol. I.

Proſperitas hoc eſt incautis, quod ignis ad ceram, ſolis radius ad nivem. 2. *de conſid. cap.* 12. Vol. I.

Non magnum eſt eſſe humilem in abjectione: rara virtus, humilitas honorata. *Hom.* 4. *ſup. Miſſ.* Vol. II.

Nulla verior miſeria, quàm falſa lætitia. *de lib. arb. num.* 14. Vol. I.

Velle planè convincimur, quod non fieret ſi nollemus. *ibid.*

Effuſus animus damna interiora non ſentit. *de conv. ad Cler. cap.* 4. *n.* 5. Vol. I.

Fugere perſecutionem, non eſt culpa fugientis, ſed perſequentis. *Epiſt.* 1. Vol. I.

Voluntas pro facto habetur, ubi factum excludit neceſſitas. *Tract. ad Hugon. n.* 9. Vol. I.

Nemo magis iram meretur, quàm amicum ſimulans inimicus. *De Conv. n.* 33. Vol. I.

Non eſt cur fures timeant, qui ſibi in cœlo theſaurizant. *De conv. ad Cler. n.* 41. Vol. I.

Non placat, qui ipſe non placet. *ibid.* 33.

Inſolentiæ Clericorum mater eſt negligentia Epiſcoporum. *Epiſt.* 152. Vol. I.

Amicis oportet gerere morem, ſed non in ſuam mortem. *Epiſt.* 215. Vol. I.

Fluminis aqua ſi ſtare cœperit, computreſcit. *Serm.* 1. *de Quadrag.* Vol. II.

Omnia quæ in mundo ſunt, finem habent: finis autem eorum, non erit finis. *Serm.* 9. *in Cant.* Vol. II.

Dabis voci tuæ vocem virtutis, ſi quod ſuades, prius tibi ipſi perſuaſeris. *Serm.* 65. *in Can. n.* 3. Vol. II.

Illius Doctoris libenter audio vocem, qui non ſibi plauſum, ſed mihi planctum moveat. *ibid.*

Turturis vox non dulce ſonat, ſed dulcia ſignat, *nempè Amorem comparis*. *ibid.*

Velis, nolis, intra fines tuos habitat Jebuſæus: ſubjugari poteſt, ſed non exterminari. *Serm.* 57. *in Cant. num.* 10. Vol. II.

Parum eſt ſemel putaſſe: ſæpè putandum eſt, immò ſemper. *Ibid. Nam vitia identidem repullulant*.

Non poteſt virtus cum vitiis pariter creſcere: Putetur cupiditas, ut virtus roboretur. *ibid.*

Tolle ſuperflua, & ſalubria ſurgunt. Utilitati accedit, quidquid cupiditati demis. *ibid.*

Paſtor doctus, ſed non bonus, non tam uberi doctrina nutrit, quàm ſterili vita nocet. *Serm.* 76. *in Cant. num.* 10. Vol. II.

Minus *quandoque* nocet potita votis ambitio, quàm fruſtrata. *Epiſt.* 126. *Nam ad violenta media convertitur*. Vol. I.

Ad audiendum, legendumve amoris carmen fruſtra qui non amat accedit. *Serm.* 7. *in Cant. n.* 1. Vol. II.

Non poteſt capere ignitum eloquium frigidum pectus. *ibid. Sicut græcè loquentem non intelligit qui græcum non novit*.

Fama non valet vindicare virtuti, quod eſſe vitium convincit conſcientia. *Serm.* 71. *Cant. n.* 2. Vol. II.

Virtus eſt contenta candore conſcientiæ, etſi non ſequatur odor famæ. *ibid.*

Multa quæ reſpuis otioſus, poſt laborem ſumes cum deſiderio. *Epiſt.* 1. *n.* 11. *Nam optimum cibi condimentum fames*. Vol. II.

Hoſtis audacius inſiſtit à tergo, quàm reſiſtat in faciem. *ibid. n.* 12.

Facere malum, quolibet etiam jubente, non obedientia, ſed inobedientia eſt. *Epiſt.* 7. *n.* 3. *nempè erga Deum*. Vol. II.

Quod quiſque præ cæteris colit, id ſibi Deum conſtituiſſe probatur. *Tract. de contemptu. mund. ad Cler. cap.* 5. *num.* 17. Vol. I.

Multi non tanta alacritate currerent ad honores, ſi eſſe ſentirent & onera. *Tract. de offic. Epiſc. c.* 7. Vol. I.

Utinam relinquant nobis moderni Noè, undè à nobis poſſint operiri. *ibid. num.* 29. *cap.* 8. *adeò jam palam & ſine pudore peccatur*.

In alto poſitum, non altum ſapere, difficile. *ibid.*

Si altiorem quàm meliorem eſſe delectet, non præmium, ſed præcipitium expecta. *Epiſt.* 27. *ad Ardut.* Vol. I.

Stultum ibi theſaurum recondere, undè non valeas reſumere, cùm volueris. *Tract. de offic. Epiſc. c.* 5. Vol. I.

Qualis ſit cujuſque fides, tribulatio probat. *ibid. c.* 4.

Qui ad ſui menſuram proximum jubetur diligere, prius ſeipſum diligere norit. *ibid. cap.* 4. *n.* 13.

Bonam reddunt conſcientiam pœnitere de malis, & abſtinere à malis. *ibid. cap.* 2.

Eodem utuntur medici ferro ſecandis regibus, quo & popularibus hominibus. *ibid. cap.* 4.

Boni Paſtoris eſt, non quærere quæ ſua ſunt, ſed impendere. 4. *de conſid. cap.* 2. Vol. I.

Diſpenſatio, ſine neceſſitate & utilitate, non fidelis diſpenſatio, ſed crudelis diſſipatio eſt. 3. *de conſid. cap.* 4. Vol. I.

Cùm omnes te habeant, eſto etiam tu unus ex habentibus. *lib.* 1. *de conſid. cap.* 5. *n.* 6. Vol. I.

Amans quandoque videtur amens, ſed ei qui non amat. *Præfat. in lib. de conſid.* Vol. I.

Modus diligendi Deum, eſt diligere ſine modo. *Tract. de dilig. Deo, cap.* 1. & 6. Vol. I.

Non probo multa ſcientem, ſi ſciendi modum neſcierit. *Serm.* 36. *in Cant. n.* 3. Vol. II.

Sunt qui ſcire volunt tantùm ut ſciant; & curioſitas eſt.

Sunt qui ſcire volunt, ut ſciantur ipſi; & vanitas eſt.

Sunt qui ſcire volunt, ut ſcientiam vendant; & turpis quæſtus eſt.

Sunt qui ſcire volunt, ut ædificentur; & prudentia eſt. *Serm.* 36. *in Cant. n.* 3. Vol. II.

Sumenti cibum, & non digerenti, pernicioſum eſt ei. *ibid. num.* 4.

Sine lumine diſcretionis incurrit qui currit. *Serm. in circumciſ.* Vol. II.

Non poteſt non eſſe bonus, qui placet bonis, vel diſplicet malis. *Epiſt.* 148. Vol. II.

Non eſt tutum vicino ſerpente ſomnum capere. *Ep.* 241. Vol. II.
Habet vera amicitia nonnumquam objurgationem, adulationem numquam. *Epiſt.* 242. Vol. II.
Melius eſt, ut pereat unus, quàm unitas. *Epiſt.* 102. *Ejiciendus qui turbat concordiam.* Vol. I.
Sola cauſa, qua non liceat obedire parentibus, Deus eſt. *Epiſt.* 111. Vol. I.
Guſtato ſpiritu, neceſſe eſt deſipere carnem, *ibid.*
Non plus ſatiatur cor hominis auro, quàm corpus aura. *de conv. ad Cler.* Vol. I.
Argumentum ſuperbiæ privatio eſt gratiæ. *Serm.* 54. *in Cant.* Vol. II.
Præſto eſt oculus, cui omnia patent, etſi non patet ipſe. *Serm.* 55. *in Cant.* Vol. II.
Bonus numquam, niſi ſimulatione boni, deceptus eſt. *Serm.* 66. *in Cant.* Vol. II.
Hæretici capiantur, non armis, ſed argumentis. *Serm.* 64. *in Cant.* v. NOTAS *ibid.* Vol. II.
Jucunda homini lux, ſed magis emergenti de tenebris. *Serm.* 68. *in Cant.* Vol. II.
Eruditio abſque dilectione inflat, dilectio abſque eruditione errat. *Serm.* 69. *in Cant.* Vol. II.
Dies palam facit, quod nox abſcondit. *Serm.* 75. *in Cant.* Vol. II.
Melius eſt ut ſcandalum oriatur, quàm veritas relinquatur. *Epiſt.* 78. Vol. I.
Qui ſe ſibi magiſtrum conſtituit, ſtulto diſcipulum ſubdit. *Epiſt.* 87. Vol. I.
In ſimilibus factis cauſa diſſimilis ſimile recuſat judicium. *Epiſt.* 84. Vol. I.
Nil tam inglorium, quàm gloriæ cupidum deprehendi. *Epiſt.* 106. Vol. I.
Speranti grandia, modica minus grata venire ſolent. *Epiſt.* 153. Vol. I.
Currentem non apprehendit, qui & ipſe non currit. *Epiſt.* 254. *num.* 4. Vol. I.
Nolle proficere, eſt deficere. *ibid.*
Nemo invitus bene facit, etſi bonum eſt quod facit. *Epiſt.* 218. Vol. I.
Magnus, qui incidens in adverſa, non excidit à ſapientia. 2. *de conſid. cap.* 12. Vol. I.
Canis fœnum, quod non comedit, defendit. *Epiſt.* 311. *num.* 1. Vol. I.
Si ſapis, concham te exhibebis, non canalem. *Serm.* 18. *in Cant. num.* 3. *ideſt*; *Non prius effundes, quàm ipſemet abundes.* Vol. II.
Paſtores à mercenariis perſecutio diſcernit. *De conv. ad Cler. cap.* 22. Vol. I.
Grata ignominia crucis ei, qui crucifixo ingratus non eſt. *Serm.* 25. *in Cant. n.* 8. Vol. II.
Cum femina ſemper eſſe, & non peccare cum femina, plus eſt quàm mortuum ſuſcitare. *Serm.* 65. *in Cant. num.* 4. Vol. II.
Familiaris Dominus fatuum nutrit ſervum. *Serm. cont. vit. ingrat.* Vol. II.
Divinæ clementiæ eſt denegare ingratis quæ poſtulant. *ibid.* *Nempè ne majoris ingratitudinis rei fiant.*
Suaviter natat, cujus alter ſuſtinet mentum. *Serm.* 12. *in Cant. num.* 8. Vol. II.
Onerat nos DEUS, cùm exonerat: onerat beneficio, cùm exonerat peccato. *Serm.* 15. *in Pſal. Qui habit. num.* 1. Vol. II.
Contendamus placere omnibus per omnia, ſed ei maximè qui eſt maximus ſuper omnia. *ibid. n.* 4.
Inanis excuſatio de humana obedientia, ubi in Deum convincitur facta tranſgreſſio. *Epiſt.* 7. *n.* 8. Vol. I.
Quis credat parieti, ſi ſe dicas parturire radium, quem ſuſcepit per feneſtram. *Serm.* 3. *in Cant. n.* 5. Vol. II.
Non laus calami laudabilis pictura, ſive ſcriptura. *ibid. n.* 6. *Serm.* 18. *de div.* Vol. II.
Sapiens eſt, cui quæque res ſapiunt, prout ſunt.
Nullus tam gravis pruritus oculi, quàm invidia eſt. *Serm.* 5. *de verb. Iſa. n.* 10. Vol. II.
In terra orimur, in terra morimur, revertentes in eam undè ſumus aſſumpti. *Serm. de S. Marc. n.* 1: Vol. II.
Res pauperum non pauperibus dare, par ſacrilegio crimen eſſe dignoſcitur. *Tract. de cont. mun. ad Cler. num.* 21. Vol. I.
Altiorem ſortitus es locum, ſed non tutiorem. *Ep.* 237. Vol. I.
Sicut non omne quod libet licet, ſic non omne quod licet expedit. *Epiſt.* 25. Vol. I.
Cujus vita deſpicitur, reſtat ut & prædicatio contemnatur. *Serm.* 1. *in Paſc. n.* 10. Vol. II.
Non ſatis cecidiſſe piget hominem, qui adhuc manet in lubrico. *Serm.* 1. *in Paſch. n.* 16. Vol. II.
Indicium veræ compunctionis eſt, ſubtractio occaſionis. *ibid.*
Pernicioſa paupertas, penoria meritorum; præſumptio autem, fallaces divitiæ. *Serm.* 68. *in Cant. n.* 6. Vol. II.
Ignorantia non poteſt excuſare eum, qui ſe magiſtrum infantium profitetur. *Tract. de cont. mun. ad Cler. cap.* 5. *num.* 15. Vol. I.
Indignus lacte & lana convincitur, qui non paſcit oves. *ibid.* 20.
Væ tibi, clerice! mors in ollis carnium, mors in deliciis. *ibid. n.* 20. *nam peccata populi comedis.*
Væ qui viventes in carne Deo placere non poſſunt, & placare præſumunt. *de conv. ad Cler.* Vol. I.
Zelus abſque ſcientia dum prodeſſe feſtinat, invenitur obeſſe. *ibid. n.* 38.
Animam Dei capacem, quidquid Deo minus eſt, non implebit. *de cont. mun. n.* 33. Vol. I.
Saliens antequam videat, caſurus antequam debeat. *ibid.* 26.
Æger ſeſe non ſentiens periculoſius laborat, 1. *de conſ. cap.* 1. Vol. I.
Homo ſi laborem refugit, non facit ad quod natus eſt. *de contem. ad Cler. n.* 29. Vol. I.
Sapientibus contingit, in rebus dubiis plus alieno ſe quàm proprio credere judicio. *Epiſt.* 82. *n.* 1. Vol. I.
Libenter carebo quantolibet ſpirituali quæſtu, qui non poſſit acquiri niſi cum ſcandalo. *Epiſt.* 82. Vol. I.
Pulcher & ſalubris ordo, ut onus quod portandum imponis, tu portes prior. *Epiſt.* 221. *n.* 3. Vol. I.
Vocis virtus eſt opus, ſed & operi & voci gratiam efficaciamque promeretur oratio. *ibid.*
Plus nocet falſus Catholicus, quàm verus hæreticus. *ſerm.* 6. *in Cant. n* 4. Vol. II.
Non inutilis commutatio, pro eo, qui ſuper omnia eſt omnia relinquiſſe. *Tract. de cont. mun. ad Cler. cap.* 1. Vol. I.
Plus concupiſcentia mundi, quàm ſubſtantia nocet. *ib.*
Fugiendarum cauſa divitiarum eſt, quod aut vix, aut numquam ſine amore valeant poſſideri. *ibid.*
Facilè cor humanum omnibus quæ frequentat adhæret. *ibid.*
Qui relinquere univerſa diſponit, ſe quoque inter relinquenda numerare meminerit. *ibid. n.* 2.
Verus amor habet præmium, ſed id quod amatur: *Tract. de dilig. Deo*, *n.* 17. Vol. I.
Si quis de populo deviat, ſolus perit: principis error multos involvit. *Epiſt.* 117. Vol. I.
Verum gaudium eſt, quod non de creatura, ſed Creatore concipitur. *Epiſt.* 114. Vol. I.
Vitioſus conſcientias vitioſorum non refugit. 1. *de conſid. cap.* 10. Vol. I.
Ubi omnes ſordent, unius fœtor non ſentitur. *ibid.*
Meditantibus honores blandiuntur, penſantibus onera formidini ſunt. *Tract. de off. & mor. Epiſc. c.* 7. Vol. I.
Vera charitas vacua mercede non eſt, nec tamen mercenaria eſt. *Tract. de dilig. Deo*, *n.* 17. Vol. I.
Bonum ſervat caſtellum, qui cuſtodit corpus ſuum. *Sem.* 2. *de Aſſumpt. n.* 2. *Proverb. vulgare.* Vol. II.
Sola miſeria caret invidia. *Serm.* 5. *de verb. Iſa.* Vol. II.
Maledictus qui partem ſuam facit deteriorem. *lib* 1. *de conſid. cap.* 5. *& ſerm. de* 7. *panib.* Vol. I.
Seductori dat manum, qui dare diſſimulat præceptori. *Serm.* 77. *in Cant.* Vol. II.
Qui abſque cuſtode dimittit oves in paſcua, paſtor eſt non ovium, ſed luporum. *ibid. num.* 6.
Pauperum vita in plateis divitum ſeminatur. *lib.* 4. *de conſ. cap.* 1. Vol. I.

Digitized by Google

Ambitio ambientium crux; omnes torquens omnibus placet. 3. *de conſid. cap.* 1. Vol. I.

Nugæ in ore ſæcularis, nugæ; in ore ſacerdotis blaſphemiæ. *lib.* 2. *de conſid. c.* 15. Vol. I.

Vanum cor vanitatis notam ingerit corpori. *Apol. ad Guil. cap.* 9. Vol. I.

Mollia indumenta animi mollitiem indicant. *ibid.*

Fulget Eccleſia in parietibus, & in pauperibus alget. *Apol. ad Guil. cap.* 11. Vol. I.

De ſumptibus egenorum ſervitur oculis divitum. *ibid.*

Lupi dentes plus timeo, quàm virgam paſtoris. *Tract. de vita & off. Epiſ. n.* 35. Vol. I.

Hippocrates docet animas ſalvas facere in hoc mundo, Chriſtus perdere. *Serm.* 31. *in Cant.* Vol. II.

Voluptas gutturis, quæ tanti hodiè æſtimatur, vix duorum obtinet latitudinem digitorum. *de conv. ad Cler. n.* 13. Vol. I.

Divitiarum amor inſatiabilis longè amplius torquet deſiderio, quàm refrigeret uſu. *ibid.* 14.

Divitiarum uſus aliis ferè; divitibus ſolum nomen & ſollicitudo cedit. *ibid.*

Dæmon ſoli perſeverantiæ potiſſimùm inſidiatur, quam ſolam virtutum novit coronari. *Epiſt.* 24. Vol. I.

Utilis ſemper cuſtodia oris, quæ tamen affabilitatis gratiam non excludat. 4. *de conſid. cap.* 6. *n.* 29. Vol. I.

Ubique frenanda lingua præceps, maximè autem in convivio. *ibid.*

Ille convenientior habitus, ſi actu quidem ſeverus ſis, vultu ſerenus, verbo ſerius. *ibid.*

Nil ſcalis opus tenenti jam ſolium. 5. *de conſid. num.* 1. Vol. I.

Detrahere, aut detrahentem audire, quid horum damnabilius ſit, non facilè dixerim. 2. *de conſid. n.* 22. Vol. I.

Deliberans providentia ſuſpendit judicium. *Serm. de S. Magdal. n.* 1. *nunc Tomo V.* Vol. II.

Religioſa triſtitia, aut alienum luget peccatum, aut proprium. *ibid. n.* 2.

Quanti te fecit Deus, ex his, quæ pro te factus eſt, agnoſce. *Serm.* 1. *de Epiph.* Vol. II.

Extremæ dementiæ eſt, quòd ad obſcœna inverecundi ſumus, & pœnitentiam erubeſcimus: malè proni in vulnera, in remedia verecundi. *Serm. in Circumc.* Vol. II.

Conſervandæ humilitatis gratia, ſic divina ſolet ordinare pietas, ut quo quis plus proficit, eo minus ſe reputet profeciſſe. *Serm.* 15. *de div. n.* 4. Vol. II.

Placet utrumque Dei, & peccator compunctus, & juſtus devotus: diſplicet verò tam ingratus juſtus, quàm peccator ſecurus. *Serm. de div.* 4. Vol. II.

Neſcit ſanus, quid ſentiat æger; aut plenus, quid patiatur jejunus. *Tract. de Grad. hum. n.* 6. Vol. I.

Glorioſa res humilitas, qua ipſa quoque ſuperbia palliare ſe appetit, ne vileſcat. *ibid. n.* 47.

Infelix victoria, qua ſuperans hominem, ſuccumbis vitio. *Exhor. ad mil. n.* 2. Vol. I.

In circuitu impii ambulant; naturaliter appetentes undè finiant appetitum, & inſipienter reſpuentes, undè appropinquent fini. *de dilig. Deo, n.* 19. Vol. I.

Deum amans anima aliud præter Deum ſui amoris præmium non requirit; aut ſi aliud requirit, illud, non Deum diligit. *ibid. n.* 17.

Naturali deſiderio ſummum quivis appetit bonum. Vis pervenire? incipe tranſilire. *Tract. de conv. mun. ad Cler. n.* 33. *Nam ſi implieris infimis, non pervenies.* Vol. I.

Anfractuoſa via eſt, & inambulabilis: facilius pervenies ſpretis omnibus, quàm adeptis. *ibid.* 33.

Miſera, & extremæ plena dementiæ commutatio, humanum declinare laborem, & cum diabolo ſtridorem eligere ſempiternum. *ibid.* 27.

FINIS SENTENTIARUM.

NOMENCLATOR

VOCUM EXOTICARUM IN PRIMO, ET SECUNDO VOLUMINE S. BERNARDI.

ADDEXTRARE Serm. 77. in Cant. num. 1. hinc indè aſſiſtere.
ANGARIARE in epiſt. 218. cogere, adigere ad miniſterium.
BARRICANUS in Apologia ad Gulielmum cap. 9. Mattæ genus. Vide ibi Notas.
CANCELLARIUS in epiſt. 311. &c. & CAPELLANUS in lib. 4. de Conſid. num. 12. utraque nota & alibi obvia.
CARENUM lib. 2. vitæ S. Bernardi cap. 6. Vini dulcis cocti genus.
CHARITATIVÆ in ſerm. 37. in Cant.
CASANENTUM in epiſt. 39. prædium beneficiarium.
CASSARE epiſt. 178. irritare & infirmare.
COLARE Serm. 70. in Cant. n. 3. & Tract. de diligendo Deo cap. 11. num. 33. Haurire & ſorbere aliquid, ut in Evangelio Matth. 23. *excolantes culicem*.
COMPLICES Serm. 77. in Cant. num. 4. conſcii & ſocii ſcelerum.
CUCULLA, in Apolog. cap. 1. veſtis monaſticæ genus.
DEPLANCTUS epiſt. 407. querela multa.
DIFFIDARE, epiſt. 222. bellum alicui indicere, hoſtem renuntiare.
EPILOGARE lib. 4. de conſid. cap. 7.
EPISCOPARI epiſt. 172.
EPISCOPIUM epiſt. 132. Epiſcopatus.
FOREFACERE Tract. de errorib. Abaelardi, crimen committere.
GALABRUNUM in Apolog. cap. 9. panni genus. Vide ibi Notas.
GARCIONES, ibid. cap. 12. famuli.
GRANGIA epiſt. 253. villa ruſtica, prædium.
GRISEA ſ pellicea, epiſt. 2. num. 11. ſubnigra.
GROSSÆ veſtes epiſt. 209. Apolog. cap. 9. *Groſſus intellectus*, Serm. 60. in Cant. num. 5.
GUERRA, epiſt. 220. & alibi.
GYROVAGI epiſt. 58.
HOMAGIUM vel hominium epiſt. 39.
INBANNIRI epiſt 253. num. 9. proſcribi, interdici, excommunicari.
INDUCIARE epiſt. 303. moras nectere.
ISEMBRUNUM in Apolog. cap. 9. panni pretioſioris genus. Notæ ibi.
LIGIUS epiſt. 319. Domino ſuo adverſus quemlibet adſtrictus.
MANERIES epiſt. 402. modus agendi.
MATTA epiſt. num. 21. Storeæ genus.
MONACHARI epiſt. 261.
OFFICIALES lib. 4. de conſid. num. 13. & in Cant.
PALEFRIDUS epiſt. 104. equi genus.
PASSAGIUM epiſt. 119. telonii genus à viatoribus exigi ſolitum.
PAUSARE Serm. 18. in Cant.
PLACITARE epiſt. 37. n. 1. litigare.
REPATRIARE epiſt. 168. lib. 5. de Conſid. num. 2. Serm. de Aſcenſ.
SAPA lib. 2. Vitæ S. Bernardi, cap. 1. potus genus.
SCACCORUM ludus lib. ad milites Templi, cap. 4. num. 7.
SUMMARII, lib. 4. de conſid. num. 4. equi oneriferi.
TORNEAMENTUM in lib. 1. Vitæ cap. 11. ludicræ pugnæ genus.
TRANSALPINARE, epiſt. 245. & ſerm. 1. de Adventu n. 10.
TYPHUS epiſt. 247. ſuperbia.
VADIUM Serm. 2. in vig. Nat. Domini. num. 5. pignus.
VANITARE Tract. de morib. Epiſc. cap. 2. Undè apud Auguſtin. *Vanitas vanitatum*. Non ergo *Vantare* hic legendum, ut ſuretus putat in Notis ad Ivonis epiſt. 65.

HORSTII ET MABILLONII
IN OPERA S. BERNARDI
NOTÆ FUSIORES AD TOMUM III.

IN HOMIL. II. ſuper *Miſſus eſt*, num. 2.

1 OPORTEBAT AUTEM A PRINCIPE MUNDI, &c. Dei Filius naſciturus ex Virgine, cur eum deſponſari voluerit, ſacri Doctores varias proferunt cauſas. Inter cæteras hæc una præcipua eſt, ut Myſterium nati Meſſiæ diabolo celaretur. Ut enim Baſilius homilia de humana Chriſti generatione, & Damaſcenus lib. 4. de fid. cap. 5. aſſerunt, dæmon ex illo Iſa. 7. teſtimonio, *Ecce Virgo concipiet*, noverat Chriſtum de virgine naſciturum. Ea propter diligentiſſimè virgines obſervabat, ut ejus adventum agnoſceret. Ut ergo Dominus illum abſconderet, & in ſua aſtutia comprehenderet, elegit virginem viro deſponſatam, ut partum non virginitati, ſed matrimonio adſcriberet. Hanc cauſam reddit Ignatius epiſt. ad Epheſ. Origenes hom. 6. in Luc. & hom. 1. in diverſos. Baſilius lib. cit. Ambroſius in Luc. c. & Hieronymus in Matth. 1. Sed *hanc rationem*, (dicit Maldonatus) *malo libere fateri me non intelligere, quàm temerè reprehendere. Non, inquam, intelligo, quomodo diabolus Mariæ virginitatem, ſi modo advertiſſet, potuerit ignorare, cùm integrum & incorruptum corpus, quamvis nupta, videre poſſet.* Itaque ob Doctorum auctoritatem cauſa hæc declaranda eſt. Nec enim diffiteor, prima facie parum videri efficacem, cùm dæmon cognoſcere facilè poſſit virginitatem feminæ, & quid agerent inter conjuges. Et quidem certum eſt, Dominum voluiſſe adventum ſuum celare dæmonibus, ne, ut dicit Ambroſius, impediret mortem ejus, qua erat redempturus mundum, 1. Corinth. 2. *Nemo Principum cognovit. Si enim cognoviſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.* Deinde certum eſt etiam illud dæmonum ſubtilitate intellectus ſui & acumine naturali potuiſſe cognoſcere, beatam Virginem poſt partum manſiſſe virginem & incorruptam. Nam ſi homini nota & manifeſta eſſe poteſt feminæ virginitas, multo magis dæmoni. Deo tamen permittente & volente, dæmon non advertit. Cernens enim illam eſſe conjugatam, cætera ſpeculari contempſit, matrimonio omnem illi impediente ſuſpicionem; credidique partum eſſe ex viro, cui ſciebat feminam eſſe deſponſatam itaque deceptus per deſponſationem, non quòd non poſſet virtute naturæ ſuæ dæmon agnoſcere virginitatem, ſed quòd inveſtigare in conjugata non curaverit: eaque de cauſa non prius Conceptio Chriſti annuntiatur, quàm Virgo eſſet viro deſponſata. Dæmon enim iis quæ rectè & juſtè ſiunt, parum intendit. Cauſa igitur à nonnullis Doctoribus tradita hac via & modo intelligenda eſt. Ita ferè Cardinalis Toletus in Luc. cap. 1. Sed an hac ratio contra illam Patrum ſententiam, Lectori ſingula diſcutienti ſatisfaciat, neſcio. Mihi quidem videtur non vacare ſcrupulo. Quia non ſtatim replicet, aſtorum actiones multo ſtudioſius obſervare diabolum, vel ut calumnietur, juxta nomen ſuum, vel ut labem aſpergat? Exemplum habemus in Job. Et quidem B. Virginis vitam & actiones diligentius obſervaſſe quis dubitet, eo quod illam deſponſatam videret, quam ex voto perpetuæ caſtitatis, virum non debere cognoſcere ſciebat, nam fortè contra votum ageret? Itaque malim uſurpare verba Maldonati, paulò antè recitata.

IN SERM. I. De Septuageſima. num. 2.

2 [a] TANTUMDEM EST AC SI NON PECCET, &c. Hic locus, & ſi qui ſunt apud Bernardum alii ſimiles, nequaquam favent triplici hæreticorum errori. Primò Joviniani ac Pelagii, qui juſtos ſine ullis peccatis vitam agere contendebant. Secundò Calvini & ſequacium, qui juſtificatum negant poſſe à charitate excidere. Tertiò eorumdem, qui fideles juſtificari aſſerant per meram non imputationem peccatorum.

Quod ſpectat ad primum, S. Doctor mentem ſuam aperit Sermone 23. in Cant. n. 15. Sed manifeſtius lib. de Gratia & lib. Arb. cap. 9 explicans illud Joannis 3. *Omnis qui natus eſt ex Deo*, &c. *Hoc*, inquit, *dictum eſt de prædeſtinatis ad vitam; non quòd omninò non peccent, ſed quòd peccatum ipſis non imputetur, quòd vel puniatur condigna pœnitentia, vel in charitate abſconditur.*

De ſecundo verò, ſcilicet quòd charitas ſemel habita poſſit amitti, in epiſtola 42. ad Henricum Senonenſem cap. 4. de fide ſic agens, ita pronunciat. *Recedunt ergo pariter à fide, quos Veritas aſſerit; conſequenter & à ſalute, quia ſalvatur videlicet: ſola qua ſalvamur quod & beatitatem, ſine qua ſalvi eſſe non poterit*, &c. V. Melchiorem Canum lib. 2. de Loc. Theolog. c. ultimo in reſponſ. ad 8. argum. ac Guillelmum Eſtium in prædictum locum Joannis, ubi S. Bernardi ſententiam expendunt.

Quod ad tertium attinet, Juſtificationem non conſiſtere in ſola Dei non imputatione, ſed in quadam ſupernaturali qualitate, manifeſtè docet S. Doctor variis in locis, disertè verò epiſt. 11. ad Carthuſienſes, & ex ea in Tract. de diligendo Deo cap. ult. ſic ſcribens: *Itaque Charitas dat charitatem, ſubſtantiva accidentalem. Ubi dantem ſignificat, nomen eſt ſubſtantiæ; ubi donum, qualitatis.* Vide Sermonem 17. in Cant.

IN SERM. In Cœna Domini. num. 2.

3 HORSTII. DE TRIBUS ITAQUE SACRAMENTIS, &c. n. 2. Hoc Sermone Bernardus pedum ablutionem Sacramentis annumerat, uti & facit auctor Sermonum de operibus Chriſti cardinalibus apud Cyprianum. Sed enim, generaliter ab iis uſurpatum nomen Sacramenti, ut quorumque ſacrarum ſacrarum ſigna complectitur.

IN SERM. II. Pentecoſt. num. 6.

4 CERTISSIMA SIGNA PRÆDESTINATIONIS. Ad damnata Sectariorum hujus ſæculi dogmata pertinet, unicuique Chriſtiano pro certo perſuaſum eſſe debere, ſe eſſe prædeſtinatum, atque in numero ſalvandorum ſcilicet ea certitudine, cui falſum ſubeſſe nequeat. Itaque cave putes verba Bernardi horum errori favere. Nam certiſſima ſigna prædeſtinationis Bernardo dicuntur, non quæ falſa eſſe nullo modo queant, ſed quæ certiſſima ſunt in genere ſignorum, ſeu conjecturarum probabilium. Hæc autem eo certiora cordibus fidelium imprimuntur, quo magis quiſque in vita Chriſtiana profecerit.

IN SERM. II. de Omnibus Sanctis. num. 4.

5 HORSTII. INTERIM SUB ALTARE EOS ESSE, &c. Plura ejuſmodi loca occurrent in Bernardo, quibus eorum videtur accedere ſententiæ, qui docent animas juſtorum poſt hanc vitam, ante generalem corporum reſurrectionem, & extremum judicium, non admitti ad illam beatitudinem, quæ in Dei viſione conſiſtit: ſed interim verſari in quadam felicitate imperfecta, quæ dolorem quidem omnem excluderet, refrigerium, quietem, lucem, gaudium præſtaret, nondum tamen earum deſiderium expleret. Hoc docuiſſe ferunt Joannem XXII. Pontificem, & pariſienſibus Theologis idem mandaſſe docendum. Huic, inquam, opinioni videtur favere Bernardus compluribus locis, quibus hic ſimul & ſemel antidotum adhibere non abs re fuerit. Nam præter verba citata, curſus Sermon. 3. de Omnibus Sanctis, tres facit animarum ſanctarum ſtatus, primum in corpore corruptibili, ſecundum ſine corpore, tertium in beatitudine conſummata: primum in tabernaculis, ſecundum in atriis, tertium in domo Dei, in quam domum negat eas ſine corporibus intraturas. Et Serm. 4. dicit animas Martyrum eſſe ſub Altari, quia ſolum vident Chriſti humanitatem: poſt corporum autem reſurrectionem exaltandas eſſe ſuper Altare ad videndum ejus divinitatem. Similis locus eſt Serm. 4. in Dedicat. eccleſiæ, & alibi.

Porrò communis ſanctorum Patrum & Eccleſiæ Doctorum ſententia eſt, animas piorum corporibus ſolutas non modo jam cœlo receptas eſſe, & cum Chriſto regnare, ſed ſimpliciter beatas eſſe, & Dei conſpectu frui. De Auguſtini circa hanc quæſtionem ſententia variè cenſent. Sunt qui putent, illum de loco animarum juſtorum haſiſſe ancipitem, utrum jam in cœlo ſint, an alibi. Lib. de cura pro mort. cap. 3. Ench. cap. 108. Lib. 12. de Civ. cap. 9. & alibi, animas juſtorum collocat in occultis ſedibus, in ſecretis & abditis receptaculis. Tract. 49. in Joan. inter ea quæ promiſſa illis, & nondum præſtita, numerat vitam æternam cum Angelis, & lib. 1. Retract. cap. 14. dicit meritò quæri de ſanctis hominibus jam defunctis, utrum ipſi ſaltem dicenda ſint jam in illa poſſeſſione conſiſtere in qua ſanctos Angelos eſſe non dubitatur. Vide ſimilia apud eumdem lib. 12. de Gen. ad litt. cap. 35. Item in Pſal. 36 *Poſt hanc vitam*, inquit, *nondum eris, ubi erunt Sancti, quibus dicetur*, VENITE BENEDICTI, &c. Vide epiſt. 111. ad Fortun. Tract. 51. & 111. in Joan. Expoſ. Pſal. 85 & Conc. 2. ſup. Pſal. 48. Lib. de ſpir. & litt. cap. 24. Quibus locis ſignificat pios non admittendos ad viſionem beatificam ante extremum judicium.

6 Verùm non de loco, ſed potius de ſtatu animarum ambigere Auguſtinum, ſtudioſus ejus Lector advertet. Senſit quippe, animas Sanctorum videre quidem Deum facie ad faciem, ſed non ita perfectè, quomodo videbunt poſt reſurrectionem, idque propterea, quòd naturalis earum appetitus, quo feruntur erga corpus, ut ei rurſum uniantur, ipſumque adminiſtrent, remoretur eas, quo minus tota intentione ferantur in Deum; & proinde nondum pervenerint ad æqualitatem Angelorum, qui nullo impedimento retardantur; quominus toti ferantur in Deum. Hoc ipſum tamen non ita ſentit Auguſtinus, ut id pro certo haberet. Nam licèt lib. 12. de Gen. ad litt id affirmare videatur, attamen poſtea lib. 2. Retract. cap. 24 ſignificat ſe adhuc dubitare. Quæ quidem quæſtio, an videlicet animæ Beatorum ita perfectè Deum nunc videant, ut poſt reſurrectionem, needum quidem omnino determinata eſt, niſi quòd Concilium Florentinum, cùm dicit Sanctorum animas perfecta frui felicitate, perfectiori tamen fruituras cum ſuis corporibus, poſtquam reſurrexerint; videri cuiquam poſſit, ad Auguſtini ſententiam deflectere. Quamvis hoc alii rectius non de intenſivâ, ſed extenſivâ beatitudine putent eſſe intelligendum, propter beatitudinem corporis, quæ ad præſentem animæ beatitudinem accedet.

Eodem modo verba S. Bernardi intelligenda ſunt. Tantùm enim negat animas Sanctorum tam perfectè nunc videre Deum, quàm viſuræ ſint receptis corporibus. Nam hoc eum ſentire probant iſta Verba Serm. 3. de Omnibus Sanctis, quibus ſic carnem alloquitur. *Animæ ſanctæ te deſiderant: quarum ſine te compleri lætitia, perfici gloria, conſummari beatitudo non poteſt. Adeo ſiquidem inſitum eſt iis deſiderium hoc naturale, ut nondum tota earum affectio liberè pergat in Deum, ſed contrahatur quodam modo, & rugam faciat, dum detinetur deſiderio tui.* Et ſerm. 87. de diverſ. *A perfecta*, inquit, *contemplatione divinitatis quodam modo retardantur, dum adhuc reſurrectionem ſui corporis in ſine ſæculi præſtolantur.*

Sic Bernardus Auguſtini ſententiam ut in re ſecutus, quam & ſequuntur S. Thom. Bonaventur. Richard. & Marſil ſcribentes in diſt. 49. 4. ſent. Tametſi S. Thomas ſententiam poſtea mutavit. Nam 1. 2. q. 4. art 5. apertè docet, quòd reſumpto corpore beatitudo animæ creſcat non intenſivè, ſed extenſivè.

7 Cæterum de ſtatu animarum ſanctarum poſt hanc vitam, cenſet primò Bernardus eas eſſe in cœlo, ut clarè teſtatur variis in locis, maximè ſerm. 4. de omnibus Sanctis ubi diſtinguens inter ſinum Abrahæ, & animarum Beatarum, dicit, *illum fuiſſe in tenebris, hunc in luce multa; in inferno illum, iſtum in cœlo.* Secundò *recepiſſe jam ſolas ſingulas; ſed nondum duplices*, ſerm. 3. de omnib. Sanctis ubi explicans ſtolam utramque, *Stola*, inquit, *prima, ipſa eſt quam diximus, felicitas & requies animarum: ſecunda verò immortalitas & gloria corporum.* Tertiò denique quòd etiam fruantur viſione divina, ſatis apertè ſuam prodit ſententiam variis in locis. Nam lib. de diligendo Deo, circa finem dicit: Martyres immerſos eſſe immenſa pelago æterni luminis, & luminoſa æternitatis. Et epiſtola ad Fratres de Hibernia dicit, animam Malachiæ non jam in fide ambulare, ſed in ſpecie regnare. Et ſermone de eodem, dicit eum pari gloria & felicitate regnare cum Angelis, Serm. 3. in die Palmarum num. 3. Serm. 1. Pentecoſt. Serm. 2. de Aſcenſ. Item Serm. 6. in Cant. dicit quoſdam jam meruiſſe introduci in Sancta ſanctorum, ubi videant faciem ſtantis, id eſt claritatem incommutabilis Dei. Similia quædam generaliter de Sanctorum animabus teſtatur Serm. 4. & 5. de Omn. Sanctis & de Obitu Humberti, epiſt. 91. n. 2. & rurſus epiſt. 266 & alibi ſæpius. Et hæc quidem ſententia definita eſt in Conc. Florentino, in quo Patres definiere, *animas purgatas in cœlum mox recipi, & intueri clarè ipſum Deum Trinum & unum ſicuti eſt.* Cui acceſſit decretum Conc. Trid. Seſſ. 25. aſſerentis, *Sanctos cum Chriſto regnare, & æterna felicitate in cœlo frui*. Vide Reverend. Juſtin. in epiſt. ad Philip. cap. 1. v. 21. in illa verba, *Mihi vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum*, ubi obſervat ex Chryſoſtomo, Theophylacto & aliis, non verè pro lucro habendam eſſe mortem, niſi ſtatim juſtorum animæ ad Dei conſpectum avehantur.

IN SERM. IV. De Dedicatione. num. 5.

8 DE atriis, quæ animas juſtorum hinc exeuntes excipiunt, minus commodam videtur habere ſententiam. Sed de hac re paulò antè ſatis egimus. Vid. Cornel. 6. Apoc. v. 9. ibidemque Peratium, Diſputat Bellarm. lib. 1. de Beatitud. SS. cap. 3.

IN SERM. XLVI. De Diverſis.

9 PERIIT VIRTUS ILLA A ME. Nempè virginitas. His verbis movetur Bellarminus, ut Sermonem non putet eſſe Bernardi, quem ſatis conſtat, virginitatis laureum ad extremum uſque ſpiritum ſervaſſe illibatam. Et certè alterutrum ſequi videtur, ut aut Sermo non ſit Bernardi, aut Bernardus non ſit virgo. Sed quid vetat utrumque, & Sermonem, & virginitatem Bernardo aſſerere, verbis his nequaquam obſtantibus? Nec enim inuſitatum Sanctis, & Prædicatoribus verbis diverſ-

ni ſubinde loqui ex perſona auditorum, & in ſeipſos quaſi derivare ac transferre peccatum, quod caſtigare ſtatuerunt. Itaque, ut ad Bernardum revertar, dico eum ex perſona auditorum loqui, velut inquirentem, quid illis reſtet apud Virginem Deiparam, quibus non licet cum ipſa de ſalva virginitate gloriari. Porrò in tanto Religioſorum numero, quis dubitet fuiſſe, qui poſt factam virginitatis pridem in ſæculo naufragium, tabulam pœnitentiæ in monaſterio apprehenderint?

* Simili ferè modo de ſe ipſe loquitur Bernardus in Sermone xxx. ſuper Cantica num. 7. ubi ait, fidem ſuam in ſæculari vita mortuam fuiſſe, utpote ſine operibus: poſt converſionem verò ſuam, etſi *molliſſimè* habuerit, tamen ſæpè botros bonorum operum prætoraſſe iram, tollit jactantium, fœdaſſe inanem gloriam; nec gulæ etiam peccatu ſib. defuiſſe: cùm tamen nemo Bernardo lenior, humilior, aut temperantior fuerit. Confer ea quæ de ſe eidem fruſtè ſermone 54. in Cant. num. 8.

IN SERM. L. De Diverſis. num. 1.

10 HORSTII. NON DICIT ECCLESIASTEN AUT IDIDAN. Salomon divinè per Nathan Prophetam vocatus eſt *Amabilis Domino*, Hebraicè, *Jedidejah*. Ex quo facilioris pronuntiationis gratia formatum, *Ida*. Itaque fuit binomius, licèt hoc nomen exſiſter tantùm 2. *Reg.* 12. v. 25. Immò trinomius, ſi addas nomen *Eccleſiaſtæ*.

FINIS ANNOTATIONUM IN TOMUM III.

NOTÆ IN TOMUM IV.

IN SERM. V. In Cant. num. 9.

11 HORSTII. ANGELICA CORPORA, &c. Apud Patres & præcipuos Eccleſiæ Doctores, res fuit admodum ambigua, aliis affirmantibus, Angelos incorporeos eſſe, aliis nec paucioribus negantibus, adeo ut Magiſter Sentent. lib. 2. diſtinct. 8. conſiderans hanc varietatem opinionum, non auſus ſit quidquam definire. S. Auguſtinum dubiè hac de re locutum video, attamen eam partem, quæ Angelis corpora tribuit, proniorem. Nam ut erat Platonica diſciplina imbutus, Platonicorum opinionem de corporibus Angelorum ſic alicubi commemorat, ut approbare videatur, ut lib. 8. de Civ. Dei, cap. 14. 15. 16. Quin alibi frequenter Angelos animalia vocat, & corpora eis tribuit. Enchirid. cap. 59. difficillimam eſſe dicit quæſtionem de corporibus Angelorum. Non vacat loca ſingula indicare: plurima annotavit Eſtius in lib. 2. Sent. diſt. 8.

Hodie porrò certa & omnibus probata ſententia eſt, Angelos eſſe incorporeos, nec habere corpora ſibi naturaliter unita. Vide S. Thom 1. p. q. 50. art. 1. & q. 51. art. 1 & 2. An verò id ſit de fide, necne, non inter omnes convenit. V. Eſtium loco cit. Modeſtiam S. Bernardi non audentis in hac quæſtione proferre ſententiam, immò profitentis ignorantiam, laudat Sixtus Senenſ. lib 5. Biblioth. ſanctæ Annot. 8.

Ibid. num. 10.

12 HORSTII. SEQUESTRETUR PROINDE PRÆROGATIVA HÆC, &c. Nimirum quod mentibus hominum per ſe applicetur, quod alii aliis verbis exprimunt, puta Deum ſolum animabus ſive mentibus hominum poſſe ſubſtantialiter illabi, eaſque complere. Quod quidem diſertè docent Didymus lib. de Spiritu-ſancto, Gennadius lib. de eccleſiaſt. dogmat. capit. 83. Beda Comment. in Act. 5. Magiſter in 2. diſt. 8. Hujus verò doctrinæ plures expoſitiones profert Eſtius in 2. diſt. 8. parag. 12. Ac primò, inquit, accipiendum eſt ſolum Deum implere mentem hominis ſecundùm ſubſtantiam, id eſt ſolum Deum præſentia ſuæ naturæ intimum eſſe toti animæ intrinſecus eam continendo, conſervando, gubernando & in ea operando. 2°. Quòd deſiderii ejus capacitatem. 3°. per cognitionem, quia omnia cordis penetralia & receſſus ſcrutator & cognoſcit. 4°. peculiari quadam ratione Deum illabi in mentibus hominum, quando eas gratia ſua præſentia ſanctificat, & domicilium ac templum ſuum efficit. Porrò dæmonum ſuggeſtioni qui conſentiunt, in eos jam intrare, uſque interdum etiam implere diabolus dicitur, non ſecundùm ſubſtantiam eo modo quo ſupra explicatum eſt; ſed ſecundùm effectum ſuggeſtionis extrinſecus adhibitæ & ſecundùm poteſtatem dominationis. Quod etiam de bonis Angelis conformiter intelligendum eſt, qui & ipſi ſecundùm effectus ſanctarum ſuggeſtionum ingredi in cor hominis, atque in eo operari rectè dicuntur, juxta illud Zachar. 1. *Angelus loquebatur in me*: qua ſcriptura ad hanc rem utitur Bernardus lib. 5. de Conſiderat. cap. 5. ubi hoc ipſum bonis Angelis diſertè tribuit, & quomodo hoc aliter Angelis, aliter Deo competat, dilucidè exponit. Ita latius quidem eo loco. Hoc idem graviter ac ſolidè docet Caſſianus Collat. 7. cap. 13.

IN SERM. VII. In Cant. num. 4.

13 HORSTII. CUM INDIGNATIONE RECEDANT. Sixtus Senenſis lib. 5. biblioth. S. Annot. 116. in iſtum locum ſic animadvertit. Bernardi verbis ex homilia in Cant. none ſeptima ut ſolent ſcholaſtici, cùm diſceptandi gratia contendunt, Angelos cuſtodes aliquando deſerere cuſtodiam eorum, quos cuſtodiendos accepere. Albertus Magnus in primo Summæ volumine quæſt. 8. hunc locum expendens, ait: Homines ab Angelis cuſtodibus deſeri non ſecundùm locum, ſeu localem cuſtodiam, ſed ſecundùm virtutem & efficaciam: & hoc non ex Angeli deſidia, ſed ex hominis culpa eo modo quo Sancti dicere ſolent, Peccatorem diſcedere à Deo in regione diſſimilitudinis, non diſtantia loci, ſed meriti. Ita ille.

IN SERM. XXIII. In Cant. num. 9.

14 * SI TAMEN ALTERA. An una vel multiplex Maria fuerit, illa videlicet quæ Dominum non ſemel unxiſſe legitur, & quæ Marthæ ſoror erat; apud veteres magna fuit controverſia, de qua inter alios videndus Janſenius Gandavenſis Concordiæ Evang. cap. 48. ubi id argumentum ſolidè ſuo more pertractavit. Quidam enim, Græci maximè, inter quos Origenes & Theophilactus, putant fuiſſe tres diverſas mulieres; unam ſcilicet peccatricem innominatam, de qua Lucæ 7. Alteram quoque innominatam, de qua Matthæi 26. & Marci 14. Tertiam; quæ dicta eſt ſoror Marthæ, de qua Joannis 12. Chryſoſtomus verò Homilia 81. putat duas tantùm fuiſſe, utpote unam eamdem, quæ ſemel & iterum unctionis officium Chriſto legitur impendiſſe, alteram quæ fuerat ſoror Marthæ. S. Hieronymus è contrario in Matthæi cap. 26. vult eamdem quidem eſſe eam, quæ unguentum ſuper Chriſti caput effudit, cum ſorore Marthæ; diverſam verò ab ea, quæ pedes unxit in domo Phariſæi: cui ſententiæ S. Ambroſius ſuper Lucam favere videtur. Unam ubique admittit Gregorius M. cui pleique ſuffragantur. Ambroſius in Lucam, ubi non repugnat quo minus diverſæ cenſeantur, ſcribit interea poſſe eamdem videri, quæ diverſa fuerit tantùm pro temporis & meriti diverſitate, *ut adhuc illa peccatrix ſit, jam iſta perfectior. Etſi enim*, inquit, *perſonam non mutat Eccleſia vel anima*, *tamen mutat profectum.* Quicquid ſit, Bernardus idem dubium movet Sermone 12. in Cantica: ut Sermone 3. in Aſſumptione num. 2. diſertè aſſerit, eamdem eſſe, de qua Matthæi cap. 26. & Marci 14. atque Joannis 12. Ita enim habet. *Vide prærogativam Mariæ, quam in omni cauſa habeat advocatum. Indignatur ſiquidem Phariſæus* (num. Lucæ 7.) *conqueritur ſoror* (Joannis 12.) *etiam diſcipuli murmurant.* (Matthæi 26. & Marci 14.) *ubique Maria tacet & pro ea loquitur Chriſtus.* Lege Voſſium Harmoniæ Evangelicæ lib. 2. cap. 3. & alios Interpretes.

IN SERM. XXVI. in Cant.

15 HORSTII. IN hoc Sermone mira prorſus affectus expreſſione, & verborum energia, funus dilectiſſimi fratris ſui Gerardi proſequitur. Lachrymas nihilominus, si quasdam ſibi elapſas, cantiſper in ſe cohibuit: ita tamen, ut tunc auditoribus, immò etiam nunc lectoribus vel invitis exprimeret. Simili planè modo ante ipſum S. Ambroſius fratri ſuo Satyro exequias funebri Oratione perſolvit, adeo utrque patheticè, ut ſi amor ipſe loqueretur, non ceſſet affectum & dolorem animorum, quem ipſi ex obitu chariſſimorum fratrum ſenſerunt, animis audientium potenter inſerere. Similem quoque Sermonem ſuper obitu Amici, ſanè perquam elegantem & plenum affectibus, nempe à Bernardi diſcipulo Aelredo abbate Rievallenſi habitum lib. 1. Spec. Charit. cap. 34 Lector invenies, quo quidem non obſcurè videtur auctor ſecutus Magiſtri veſtigia. Lege & confer, non pigebit. Porrò obſervabimus, quàm ſint viri ſancti ſtoica apathia, ſeu indolentia & inſenſibilitatis expertes, quod tamen in illis nonnulli requirere viſi ſunt. Id de ſuipſo hoc Sermone ingenuè fatetur Bern. *Non ſum*, *fateor*, *inſenſibilis ad pœnas*, &c. num. 13

Eodem Sermone videtur dubitare Bernardus de ſalute Jonathæ. Sed alii Patres & Interpretes eum cœlo aſſerunt. Vide apud Rangolium in cap. 31. lib. 1. Reg. v. 2. Salianum ad annum Mundi 2979. num. 135. Abulenſ. in cap. 31. Mors autem ejus infelix cum parente Saüle non debet quemquam movere. Impii quocumque modo diſcedant, malè moriuntur. Pii benè & feliciter occumbunt, quocumque mortis genere defungantur.

IN SERM. XXVII. In Cant. num. 6.

* UNDE DUCIT ORIGINEM. Berengarius Abaelardi diſcipulus in Apologetico, quod pro ſuo præceptore edidit contra Senonenſe Concilium ipſumque Bernardum, ita in hæc verba cavillatur, quaſi S. Doctor ſenſerit, animas creari in cœlo, & poſtea in corpora infundi. Sic enim Viro ſanctiſſimo impudenter inſultat. Errâſti verè, inquit, dum originem animarum è cœlo aſſeruiſti eſſe. Quod qualiter in libro aſtruas, quoniam utile & facile eſt cognitu, ſagaci indagatione ... cardine retuſam. Eſt liber quem Hebræus *Sirasirim**, Latinus nominat *Canticum canticorum*, cujus littera vigilantibus animis divinæ cujuſdam intelligentiæ ſudat arcanum. Et infra: Hæc verba tua ſubtiliter explorata Chriſtianæ mentis palato hæreſim ſapiunt. Si enim idcircò animæ originem de cœlo aſtruis, quia quandoque beata futura eſt in cœlis; eadem ratione corporis origo erit in cœlis, quia quandoque beatum futurum eſt in cœlis. Aut ſi ideò animæ originem cœleſtem adſcribis, quia olim orta, id eſt facta, ſit in cœlis (quod quidem verborum talium reſultat intentio) pravitatem Origenis incurris. Ita temerarius ille Apologiſta. Verùm quidni anima dicatur cœleſtis, cùm Patrem habeat cœleſtem, ubi converſatio in cœlis eſſe debeat, ejus ſtabilitatio, omnia terrana tranſcendit? Unde S. Auguſtinus lib. 2. contra Julianum: *Cum corpus è terra, & ſpiritum poſſideamus è cœlo, ipſi terra & cœlum ſumus.* Sed apage putidum iſtum calumniatorem Berengarium. 16

* *Lege Schiraſchirim.*

Ibid. num. 8.

17 HORSTII. ANIMA JUSTI SEDES EST SAPIENTIÆ. Hæc ſententia frequens eſt apud Bernardum & alios quoque SS. Patres, velut Auguſtinum, Gregorium, &c. Hactenus tamen in Bibliis juxta tranſlationem Vulgatam non inveni, quamvis paſſim à dictis Patribus nomine Scripturæ citetur. S. quidem Auguſtinus enarratione in Pſal. 46. ad verſum 9. & Serm. 2. de Epiph. ſeu 32. de Temp. *Cœlum enim*, inquit, *non ergo ſunt animæ cœlum*, *qui ſolii ſunt ſedes Dei*, *ſicut ſcriptum eſt*, ANIMA JUSTI SEDES SAPIENTIÆ. S. Gregorius 19. Moral. cap. 23. *Quid hic aliud cœlum*, *niſi ſublimis debet intelligi vita Sanctorum? ... De hoc cœlo Dominus ait*: COELUM MIHI SEDES EST. *De quo ſcilicet alias ſcriptum eſt*, ANIMA JUSTI SEDES SAPIENTIÆ EST. Et rurſus idem Hom. 38. in Evang in princ. *Congregatio quippè juſtorum*, *regnum cœlorum dicitur. Quia enim per Prophetam Dominus dicit*, COELUM MIHI SEDES EST; *& Salomon ait*, ANIMA JUSTI SEDES SAPIENTIÆ, &c. Ecce Salomoni ſententia tribuitur: & quidem ad marginem notatur, *Sapientiæ* 7. Namque Liber Sapientiæ à multis veterum Patrum Salomoni attributus eſt. Ibi verò verſu 7. ita lego *Invocavi & venit in me ſpiritus ſapientiæ*. Et quibus verbis citata & celebris apud Patres ſententia formata videri poſſit. Conjecturam probabit Lector, donec invenerit meliorem. Porrò obſervet idem, multas Scripturæ ſententias apud Patres citari, juxta tranſlationem LXX. Interp. quarum plures paſſim in Operibus Bernardi notavimus. Verùm id de præſenti loco non accipiendum, cùm græcè primùm ſcriptus ſit Liber Sapientiæ, aut certè Hebraicus ejus textus non exſtet.

IN SERM. XXXII. In Cant. num. 8.

* PUSILLA FIDES, SED DE MAGNITUDINE ANIMI DESCENDENS. Quomodo ex animi magnitudine, ſi ex fidei puſillitate? Verùm in hoc apoſtoli Thomæ facto duo S. Bernardus diſtinguit: unum quod credere detrectavit, in quo fidei defectus eſt: alterum, conditio ſub qua credere recuſavit, nimirum niſi videret cicatrices vulnerum: quod cùm magnum quiddam ſit, ad animi refertur magnitudinem, cujus eſt magna audere. Huic Bernardi interpretationi maximè favet Sermo 161. de tempore inter Opera Auguſtini, in quo ſic legitur. *Quamvis igitur modicæ fidei homo, quomodo imbecillis legendi Chriſtianus, nunquam ſollicitudinem ſuam inquiſitioni Thomæ æquiparare potuiſſet. Nunquam enim poſt agnitionem ac converſationem tanta auſus eſſet petere, ut etiam tactu Chriſtum perſcrutaretur in Chriſto, & in ipſo homine quem cerneret, hominis corpus inſigniret, & reſurrectionem ejus non tam mirabilem gloriæ crederet, quam paſſionis injuria comprobaret.* &c. Ita ibi. Vide eamdem ſententiam apud Guillel. S. Theoderici abbatem in libro de contemplando Deo c. 8. n. 3. hîc tomo 5. col. 248. 18

IN SERM. LXIV. in Cant. n. 8.

19 HORSTII. CAPIANTUR DICO NON ARMIS. &c. Ita & Auguſtinus epiſt. 127. ad Donat. *Corrigi eos* (Donatiſtas) *cupimus*, *non necari*: *nec diſciplinam circa eos negligi volumus*, *nec ſuppliciis quibus digni ſunt exerceri. Sic igitur eorum peccata compeſce*, *ut ſint quos peccaſſe pœniteat*, &c. Idem epiſt. 158. 159. & 160. hortatur Marcellinum & Apringium Præfectos, ut hæreticos puniant, citra ſupplicium capitis, memores Chriſtianæ manſuetudinis. Verùm epiſt. 48. ad Vincentium, multis oſtendit, terrore &

legum rigore ſalubriter hæreticos conſtringi ad fidem catholicam. Se quidem ejus aliquando ſententiæ fuiſſe, nulla vi cum hæreticis ſed ſola prædicatione agendum: nunc aliorum ſententiis & exemplis inductum mutaſſe ſententiam, atque arbitrari, leges & arma Principum rectè implorari adverſus hæreticos, modò id fiat animo corrigendi. Utitur ad hoc peridoneo ſimili, de phrenetico in præceps currente, cui manus & vincula injicere beneficium conferi debet. Confirmat exemplis Circumcellionum, quorum multos jam habeat Eccleſia catholicos: *Qui tamen*, inquit, *ad hanc ſanitatem non perducerentur, niſi legum iſtarum, quæ tibi* (Vincentio Rogatiano) *diſplicent, vinculis tamquam phrenetici ligarentur*. Undè poſt multa ſubdit: *Hæc ergò exempla à collegis meis propoſita ceſſi. Nam mea primitus ſententia erat, neminem ad unitatem Chriſti eſſe cogendum, verbo eſſe agendum, diſputatione pugnandum, ratione vincendum, ne fictos Catholicos haberemus, quos apertos hæreticos noveramus. Sed hæc opinio mea, non contradicentium verbis, ſed demonſtrantium ſuperabatur exemplis. Nam primò mihi opponebatur civitas mea, quæ cùm tota eſſet in parte Donati*, ad unitatem catholicam *timore legum Imperialium converſa eſt: quam nunc videmus ita hujus veſtræ animoſitatis perniciem deteſtari, ut in ea numquam fuiſſe credatur, &c.* Rationem, cur præter doctrinam, vim & terrorem adhibere oporteat, eadem epiſtola paucis indicat. *Nam ſi docerentur*, inquit, *& non terrerentur, vetuſtate conſuetudinis obdurati, ad capeſſendam viam ſalutis pigriùs moverentur*. Ita Auguſtinus, à cujus veſtigiis non ſolet diſcedere Bernardus. Undè & Serm. 66. in Cant. num. 12. ita ait: *Fides ſuadenda eſt, non imponenda. Quamquam procul dubio melius gladio coercerentur, illius videlicet, qui non ſine cauſa gladium portat, quàm in ſuum errorem multos trajicere permittantur*. Hinc patet facilis modus conciliandi diverſas in hac quæſtione ſententias: nempè de quorum facili converſione ſpes eſt, tractentur mitiùs, & doceantur potiùs, quàm cogantur. At qui virus perfidiæ in plures diffundere moliuntur, legum ſeveritate premantur.

IN SERM. LXV. In Cant. num. 3.

20 HORSTII. Prov. 25. GLORIA REGUM CELARE VERBUM, &c. In ſimilem ſenſum hæc verba Scripturæ accepit S. Gregorius M. lib. 1. in Ezech. Hom. 6. init. Cùm tamen hodiè ſenſu planè contrario legantur in editione Vulgata, hoc modo: *Gloria Dei eſt celare verbum, & gloria Regum inveſtigare ſermonem*. Undè monet Cornelius à Lapide in hunc locum, craſſum mendum eſſe in Gregorio: & non tantùm verba Scripturæ corrigit, ſed & Gregorii verba contra ejus mentem & inſtitutum, niſi fallor, immutat. Nam mens Gregorii eſt ex loco: Prophetica quidem myſteria abſcondita eſſe, attamen quia ad Dei gloriam ſpectat, myſteria ſermonis ejus aperire; in hoc nobis incumbendum, &c. Eodem planè ſenſu his verbis utitur Bernardus hoc Sermone. Hæc non ad culpandum genuinam lectionem, ſed ad oſtendendum, quomodo Patres legerint, prout eorum lectio paſſim pluribus in locis à noſtra Vulgata diſſidet. Quis autem putet ſingulis locis ad normam Vulgatæ corrigendos? Illud hic obiter moneo, ſententiam Salomonis, juxta lectionem Patrum, appriſmè congruere illi Angeli Raphaelis ad utrumque Tobiam: *Etenim ſacramentum Regis abſcondere bonum eſt; opera autem Dei revelare, honorificum*, Tob. 12. v. 7. Aliàs quidem de conciliatione hujus ſententiæ cum genuina Salomonis viderint Interpretes: nobis ad alia pergendum.

IN SERM. LXVI. in Cant. num. 8.

21 * CORPUS CHRISTI ET SANGUINEM CONSECRANDI. Bernardus hoc in loco quibuſdam fortaſſe videbitur hæreticis denegare poteſtatem conſecrandi: quod quidem ad eam accedit heterodoxorum ſententiam, quorum patroni fuere Donatiſtæ, qui ſimiliter pollui Sacramenta, eorumque effectum impediri dicebant, ut quicquid ab iis, præſertim hæreticis, attentatum eſſe tamquam infectum, atque iterandum eſſe docerent. Hunc errorem validè retundit S. Auguſtinus variis in locis, prolata contra eos antiqua Eccleſiæ conſuetudine baptiſmi hæreticorum non iterandi, adhibitiſque perſpicuis cum rationibus, tum etiam Scripturæ ſacræ teſtimoniis. Quarè meritò contra eum errorem editus eſt hic canon 12. Seſſ. 7. in Tridentino Concilio: *Si quis dixerit miniſtrum, in peccato mortali exiſtentem, modò omnia eſſentialia quæ ad ſacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, ſervaverit, non conficere aut conferre Sacramentum, anathema ſit*. Quæ canonis doctrina (inquit Eſtius in lib. 4. Sent. Diſt. 5. par. 25.) cùm ſit generalis generaliter accipienda eſt de miniſtro quocumque, in quocumque mortali exiſtente, ſive ſit occultè malus, ſive manifeſtè; & ſive adhuc catholicus ſit, ſive hæreticus, aut quacumque ratione. Undè paragrapho ſeq. ad hanc ex Bernardo objectionem ſic reſpondet. Bernardus, inquit, de iis loquitur, qui cùm ſe Apoſtolicos nominarent, & Apoſtolorum ſucceſſores dicerent, non tamen à veris Apoſtolorum ſucceſſoribus miſſi vel ordinati erant, ideoque nec veri ſacerdotes. Et certè quàm ſanctus Doctor ab hoc errore longè receſſerit, manifeſtum eſt ex conſequentibus, ubi hæreticos exagitat, quòd peccatores nec dandis, nec recipiendis idoneos Sacramentis eſſe aſſererent.

Ibid. num. 12.

22 HORSTII. EXAMINATI JUDICIO AQUÆ, &c. Variæ olim purgationes in uſu fuerunt in teſtimonium innocentiæ, vel ad diluendum objecta crimina, veluti per ſacram Euchariſtiam, ignem, ferrum candens, aquam frigidam, aquam ferventem, monomachiam, &c. Sed omnes Canonibus, Conciliis, & Pontificum decretis prohibitæ ac damnatæ. Non defuerunt tamen, qui hanc, cujus hic Bernardus meminit, nempè purgationem aquæ probandam contenderent, immò qui in hanc ſententiam Bernardi quoque auctoritate abriperentur, idque ex loco præſenti. Verùm malè illos interpretari verba Bernardi, oſtendit Delrio lib. 4. Diſp. Mag. cap. 4. q. 5. Sect. 2. Nimirum non probat Bernardus, quaſi rectè legitimeque factum ſit, ſed quid vulgò geſtum eſt, narrat; quando adhuc in cauſa hæreſis vigebat hic modus examinis ſeu probationis diſſimulantibus magiſtratibus, nec ad Canonum obſervantiam ſatis propenſis.

IN SERM. LXVII. in Cant. num. 10. 23

NON EST QUO GRATIA INTRET UBI JAM MERITUM OCCUP. Ut intelligas quomodo meritum non repugnet gratiæ; ſciendum eſt, omnem meriti noſtri originem eſſe ex gratia Dei per Chriſtum. Quæ enim noſtra bona in Adam perdidimus, eadem in Chriſto, & per Chriſtum reparata fateri debemus, dicente Apoſtolo Epheſ. 2. *Ipſius enim ſumus factura creati in Chriſto Jeſu in operibus bonis, quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus*. Hinc ergò facile eſt tollere apparentem repugnantiam inter gratiam & merita. Non enim merita noſtra, ex quibus & pro quibus æternam vitam ſperare jubemur, ſtatuuntur tamquam noſtra: id eſt, propriis viribus comparata, ſed tamquam ex Dei gratia per Chriſtum nobis collata. Quarè dum omne meritum noſtrum gratiæ Dei adſcribimus, id quod ex meritis expectamus, conſequenter etiam ex Dei gratia quæ fons eſt omnis meriti, nos expectare fatemur. Undè vita æterna ſimul & gratia eſt, & merces: gratia peccatori & Adæ filio, quales omnes huc ſæculo naſcimur; merces benè operanti, quales in Chriſto renati per ejus gratiam efficimur. Qua de re Auguſtinus in epiſt. 105. *Ipſa*, inquit, *vita æterna, quæ utique in fine & ſine fine habebitur, & ideò meritis præcedentibus redditur: tamen quia eadem merita quibus redditur, non à nobis parata ſunt per noſtram ſufficientiam, ſed in nobis facta per gratiam, etiam ipſa gratia nuncupatur: non ob aliud, niſi quia gratis datur. Nec ideò quia meritis non datur, ſed quia data ſunt & ipſa merita, quibus datur.*

Et infrà: Cùm dixiſſet Apoſtolus: *Stipendium peccati mors*: quis non congruentiſſimè & conſequenter addere judicaret: *Stipendium autem juſtitiæ vita æterna*? Et verum eſt: quia ſicut merito peccati tamquam ſtipendium redditur mors, ita merito juſtitiæ tamquam ſtipendium vita æterna. Sed beatus Apoſtolus adverſus elationem vigilantiſſimè militans *Stipendium*, inquit, *peccati mors*. Deindè ne juſtitia de humano ſe extolleret bono merito, ſicut humanum meritum malum non dubitatur eſſe peccatum, non à contrario retulit, dicens ſtipendium juſtitiæ vita æterna, ſed, *Gratia*, inquit, *Dei, vita æterna*. Et paulò poſt: O homo ſi accepturus es vitam æternam, juſtitiæ quidem ſtipendium eſt, ſed tibi gratia eſt, cui gratia eſt ipſa juſtitia. Tibi enim tamquam debita redderetur, ſi ex te tibi eſſet juſtitia, cui debetur. Idem libro de gratia & libero arbitrio, cap. 8. Si, inquit, vita æterna bonis operibus redditur, ſicut apertiſſimè dicit Scriptura, quando Deus reddet, ſicut apertiſſimè dicit Scriptura, quando Deus reddet unicuique ſecundùm opera ſua: quomodo gratia eſt vita æterna? cùm gratia non pro operibus reddatur, ſed gratis detur. Et infra ſubjungit: Iſta quæſtio nullo modo mihi videtur poſſe diſſolvi; niſi intelligantur, & ipſa opera bona, quibus æterna redditur vita, ad Dei gratiam pertinere. Rurſum in libro de corrept. & grat. cap. 13. Quia & ipſa vita æterna, quam certum eſt bonis operibus debitam reddi à tanto Apoſtolo, gratia Dei dicitur; cùm gratia non operibus reddatur, ſed gratis detur; ſine ulla dubitatione confitendum eſt, ideò gratiam vitam æternam vocari; quia his meritis redditur, quæ gratia contulit homini. Hæc Auguſtinus. Apud quem & alia ſæpè ſimilia leguntur, ut de gratia & libero arbitrio cap. 6. & 7. ubi oſtendit, omnia bona merita eſſe Dei dona. Item lib. 9. Confeſſ. c. 13. Ench. c. 107. In Pſal. 68. & 118. con. 2. & in Pſal. 144. Denique, ut etiam majori auctoritate res concludatur, ſic habet Arauſicani Concilii, cujus Romanus Pontifex non tam confirmator quàm auctor fuit canon 18. *Debetur merces bonis operibus ſi fiant: ſed gratia quæ non debetur, præcedit ut fiant*. Et ante Leonem Cœleſtinus in epiſtola ad Epiſcopos Gall. cap. 12. *Tanta eſt*, inquit, *erga omnes homines bonitas Dei, ut noſtra velit eſſe merita, quæ ſunt ipſius dona, & pro his quæ largitus eſt, æterna ſit donaturus*. Cujus ſententiæ priora verba repetita ſunt à Patribus Concilii Tridentini ſeſſ. 6. cap. 16. Qui locus diligenter & meritò rurſum explicata eſt, & quomodo vita æterna gratia ſimul & merces verè dicatur, expoſitum.

Sed claram & elegantem de meritis Chriſtianis ſententiam Bernardus habet ſeq. Serm. 68. in Cantic. num. 6. quam omninò legiſſe proderit. Et miror tam clarè expoſita per SS. Auguſtinum & Bernardum catholica ſententia, heterodoxos adhuc exeutire & aberrare. Itaque merita noſtra non derogant quidquam meritis Chriſti, tum quia etiam ipſa dona Chriſti à cujus meritis omnem merendi vim accipiunt, ſicut palmites à vite ſuccum & fructum: tum quia fundantur in mera promiſſione, non in juſtitia dati & accepti: quia opera noſtra Deo multis aliis titulis debita, immò ipſius dona ſunt, nec ipſi ad quidquam utilia. Quid? quòd Chriſti merita potius illuſtrantur per merita noſtra, quando illa tam potentia aſſerimus, ut operibus etiam noſtris vim merendi dare queant.

IN SERM. LXXV. in Cant. num. 5.

SEMEL ILLO, ANIMA EJUS EXCURRIT, &c. Quibus verbis ſentire videtur Chriſtum ſemel in ſuo ad inferos deſcenſu aliquem ex damnatis eruiſſe. Idem inſinuat Cyprianus * Serm. de Aſcenſ. Domini, ubi ſic habet. *Non miſerebitur ultra Deus*, (nempè ſemel damnatis ad inferos) *neque tunc audiet pœnitentes. Sera erit illa confeſſio: & cùm clauſa fuerit janua, fruſtra currentes ulaa acclamabunt excluſi. Nullum ibi remiſſionem, nullum remedium. Semel Chriſtus deſcendit ad inferos: iterum non deſcendet. Non ultra videbunt Deum in tenebris ſeſſuri: irrevocabilis erit illa ſententia, & immutabile judicium, &c.* Videtur & huic ſententiæ favere Gregorius Nazianz. Orat. 42. & abſolutè affirmat Clemens Alex. lib. 6. Stromat.

Sciendum verò, etſi certum ſit de fide pœnas damnatorum æternas eſſe, ut Theologi in 4. Sent. diſt. 46. latius docent: tamen non eſſe de fide certum, utrùm in hac lege Dei ordinaria diſpenſetur, necne. Patres illi itaque non loquuntur de lege, ſed de privilegio: immò ne de hoc quidem abſolutè, ſed hypotheticè, in hunc ſenſum: Si quando quis fuerit ab inferis liberatus, tunc id factum oportuiſſe, quando Chriſtus ipſe ad inferos deſcendit. Quæ propoſitio rationi videtur ſatis conſentanea: cùm qua tamen ſtat, neminem ab inferis erutum fuiſſe, quòd neminem unquam erui oportuerit. Clementem Alexand. ab errore Marcionis non liberamus.

De anima Trajani precibus S. Gregorii M. ab inferis liberata variant ſcriptores. Alii commentitiam ajunt eſſe narrationem: alii quoquo modo interpretantur. Vide Baron. Tomo 8. an. 604. Bellarm. de Purgat. lib. 2. capit. 8. Suarez comm. 2. in 3. Partis Diſp. 43. Sect. 3. Mendoz. in lib. 1. Reg. 6. cap. 2. num. 6.

Finis Annotationum in Tomum IV.

INDEX

NOTARUM FUSIORUM.

Notæ arithmeticæ referuntur ad numeros marginales.

A

ABLUTIO pedum an Sacramentum, 2
S. Ambroſius fratris Satyri funus luget, 14
Angeli an corporei, 10 Quomodo hominum mentibus illabantur, ac Angeli cuſtodes quomodo ſibi commiſſos deferant, 20
Animæ an, & quomodo è cœlo, 15
Animæ Sanctorum an videant Deum antè generalem reſurrectionem, 5 & *ſeqq. Animæ juſti ſedes eſt ſapientiæ* an ex Scriptura ſit hæc ſententia, 16
Apathia an Sanctis viris competat, 15
Aprongius præfectus, 18
S. Auguſtini ſententia de animabus ſeparatis circa Dei viſionem, 5 & ſeqq.

B

S. Bernardus non favet iis, qui juſtos ſine peccato eſſe, vivere, aut juſtificatos fieri per non imputationem volunt, aut juſtificatos à charitate poſſe excidere negant, 2 Signa prædeſtinationis qui admittit certa, 4 Ejus ſententia de animabus ſeparatis de viſione Dei, 5 & ſeqq. De corpore Angelorum, 10 de animarum creatione, 11 de ſacerdotibus peccatoribus validè Sacra conficientibus, 22

D

DAmnati an aliqui fuerint liberati, 24

G

G*Loria Dei eſt celare verbum, & gloria regum inveſtigare ſermonem*, Vulgata contrario ſenſu apud Gregor. & Bernard. 19
Gratia & merita inter ſe non pugnant, 23

H

HÆretici an, & quomodo puniendi, 18

I

ILlapſus Dei & Angelorum in mentes hominum quomodo fiant, 21

M

MArcellinus præfectus 18
B. Maria cur fuerit deſponſata, 2
Maria quotuplex in Evangeliis, 13
Merita & gratia inter ſe non pugnant, 23

O

OPera bona meritoria non pugnant cum gratia, 23

P

PRædeſtinationis ſigna qualiter certa admittit Bernardus, 3
Probationes per aquam, ignem, Euchariſtiam, &c. vetitæ, 24

S

SAcerdotes quantumlibet peccatores validè ſacra conficiunt, 22
Scripturarum lectio quandoque variat in Patribus, 19

T

S. Thomæ Apoſt. quomodo puſilla et magnitudine animi, 27
Trajani anima an ab inferis revocata, 24

V

VIſio Dei an concedatur animabus ſanctorum antè generalem reſurrectionem, 5 & ſeqq.

INDEX LOCORUM SACRÆ SCRIPTURÆ

VOLUMINIS SECUNDI S. BERNARDI.

GEN. 2. 21. Immiſit Dominus ſoporem in Adam. 98. a, & ſeq.
3. 15. Inimicitias ponam inter te, & mulierem. 22. c
15. Ipſa conteret caput tuum. 20. a
49. 9. Catulus Leonis Juda: ad prædam fili mi aſcendiſti. 41. d
EXOD. 34. 26. Non coques hœdum in lacte matris. 128. b
DEUT. 11. 24. Quemcumque locum calcaverit pes veſter, veſter erit. 668. d
6. 5. Diliges proximum tuum ex toto corde tuo & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua. 611. a
32. 29. Utinam ſaperent, & intelligerent, ac noviſſima providerent. 296. a, 297. b
2. REG. 1. 21. Omnes montes, qui in circuitu ejus ſunt viſitet Dominus; à Gelboe autem tranſeat. 734. a
3. 19. 3. Timuit Elias Jeſabel. 500. a, & ſeq.
4. 4. 35. Et oſcitavit puer ſepties. 157. b
40. Erat fames in terra. 501. d, & ſeq.
JOB. 7. 4. Si dormiero, dico: Quando ſurgam? & rurſum expectabo veſperam. 375. f 744. b
14. 1. Homo natus de muliere brevi vivens tempore, repletur multis miſeriis. 171. d
10. 2. Indica mihi cur me ita judices. 669. d
40. 18. Habet fiduciam ut Jordanis influat in os ejus. 675 c
PSAL. 1. 1. Beatus vir, qui non abiit in concilio impiorum, 282. e
4. 10. In pace in idipſum dormiam, & requieſcam, quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe conſtituiſti me. 316. b
9. 13. Dixit enim in corde ſuo, non requiret. 588. c, d
15. 10. Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem. 679. b
17. 13. Præ fulgore in conſpectu ejus nubes tranſierunt. 191. e
45. Populus quem non cognovi ſervivit mihi. 486. b
18. 13. Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſervo tuo. 517. a
23. 3. Quis aſcendet in montem Domini. 434. f 477. b
24. 4. Vias tuas Domine demonſtraſti mihi. 669. d
29. 12. Conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia. 84. f
33. 10. Timete Dominum omnes Sancti ejus. 123. e
21. Cuſtodit Dominus omnia oſſa eorum, unum ex his non conteretur. 381. f
36. 4. Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. 408. d, & ſeq.
39. 18. Dominus ſollicitus eſt mei. 107. a
44. 15. Adducentur regi Virgines poſt eam, proximæ ejus afferentur tibi. 401. c, d
48. 13. Homo cùm in honore eſſet non intellexit. 278. d
15. Sicut oves in inferno poſiti ſunt, mors depaſcet eos. 436. f
50. 9. Aſperges me hyſſopo, & mundabor. 205. a
56. 8. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum. 283. b
57. 11. Lætabitur juſtus cùm viderit vindictam, manus ſuas lavabit in ſanguine peccatoris. 132. e
61. 12. Semel locutus eſt Deus. 383. a
63. 7. Accedet homo ad cor altum. 537. c d
67. 28. Principes Juda duces eorum, Principes Zabulon, principes Nephtali. 568. a
68. 3. Infixus ſum in limo profundi. 52. a
71. 6. Deſcendet ſicut pluvia in vellus. 83. e
72. 5. In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur, ideò tenuit eos ſuperbia. 372. d
28. Adhærere Deo bonum eſt. 378. a
84. 9. Loquetur pacem in plebem ſuam, & in ſanctos ſuos, & in eos, qui convertuntur ad cor. 388. a, & ſeq.
90. 5. Non timebis à timore nocturno, à ſagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris, ab incurſu, & dæmonio meridiano. 693. d, & ſeq.
7. Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis. 165. c 319. d
103. 30. Emitte ſpiritum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terræ. 103. e
105. 23. Dixit ut diſperderet eos, ſi non Moyſes electus ejus ſtetiſſet in confractione 739. c
106. 4. Erraverunt in ſolitudine in inaquoſo 365. d, & ſeq.
107. 2. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum. 283. d
115. 15. Pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum ejus. 478. d
118. 91. Ordinatione tua perſeverat Dies. 718. d
99. Super omnes docentes me intellexi, quia teſtimonia tua exquiſivi. 248. f
111. Hæreditate acquiſivi teſtimonia tua in æternum. 742. a
126. 2. Vanum eſt vobis antè lucem ſurgere. 578 e
131. 17. Paravi lucernam Chriſto meo. 231. f
132. 1. Ecce quàm bonum, & quàm jucundum habitare fratres in unum 579. a
138. 16. Et in libro tuo omnes ſcribentur, dies formabuntur, & nemo in eis. 710. d
141. 8. Me expectant juſti, donec retribuas mihi. 44. b
PROV. 1. 26. Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo vos. 113. f
9. 1. Sapientia ædificavit ſibi domum. 469. c,
28. 14. Beatus vir, qui ſemper eſt pavidus. 735. f
30. 8. Divitias, & paupertatem ne dederis mihi. 165. a
31. 10. Mulierem fortem quis inveniet? 22. d
ECCL. 10. 1. Muſcæ morientes exterminant ſuavitatem unguenti. 224. c
CANT. 1. 1. Oſculetur me oſculo oris ſui. 482. c, & ſeq 513. e
2. 6. Læva ejus ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. 42. c 10. f
8. Ecce venit iſte ſaliens in montibus, tranſiens colles. 5. a
9. Ecce iſte ſtat poſt parietem. 53. d
10. Surge, propera amica mea, formoſa mea columba mea, & veni. 286. b
16. Qui paſcitur inter lilia. 202. d
3. 11. Egredimini filiæ Syon, & videte Regem Salomonem. 467. f, & ſeq.
4. 2. Sicut grex tonſarum, quæ aſcenderunt de lavacro. 199. d
6. 8. Una eſt perfecta mea. 648. a
9. Quæ eſt iſta quæ aſcendit ſicut aurora conſurgens pulchra ut luna, electa ut ſol. 406. d
12. Revertere, revertere Sunamitis, revertere, revertere ut intueamur te. 266. f 513. f
SAP. 7. 30. Sapientia vincit malitiam; attingit à fine uſque ad finem. 195. b
8. 1. Sapientia attingit à fine uſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuaviter. 12. f
9. 15. Corpus quod corrumpitur aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem. 43. c 199. b, c
10. 10. Juſtum deduxit Dominus per vias rectas. 210. b
ECCLI. 7. 40. Memorare noviſſima tua. 392. c, & ſeq.
22. 1. De ſtercore boum lapidatus eſt piger. 573. d
ISAIÆ. 1. 23. Principes tui infideles, ſocii furum. 9. c
4. 2. Erit in die illa germen Domini in magnificentia, & gloria. 114. e
6. 1. Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium excelſum. 108 a & ſeq. 235. b, & ſeq.
2. Seraphim duo ſtabant ſuper illud. 131. b
Ibid. Sex alæ uni, & ſex alæ alteri. 132. f 133. a 520. d
3. Plena erat majeſtate ejus omnis terra. 229. b, & ſeq.
7. 11. Pete tibi ſignum à Domino Deo tuo in profundum inferni. 5. d, & ſeq.
9. 6. Parvulus natus eſt nobis. 11. a
11. 1. Egredietur virga de radice Jeſſe, & flos de radice ejus aſcendet. 22. e 261. e
12. 3. Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris. 501. b
26. 1. Urbs fortitudinis noſtræ Syon Salvator, ponetur in ea murus, & antemurale. 359. f
38. 17. Ecce in pace amaritudo mea amariſſima. 491. b
10. Ego dixi in dimidio dierum meorum, vadam ad portas inferi. 174. e, & ſeq.
40. 1. Conſolamini, conſolamini, dicit Dominus Deus veſter. 91. d
6. Omnis caro fœnum, & omnis gloria ejus tamquam flos fœni. 698. f
48. 9. Ego infrenabo rictum laude mea. 579. e
49. 6. Dedi te in lucem gentium ut ſis ſalus mea uſque ad extremum terræ. 256. d
62. 6. Super muros tuos, Jeruſalem, conſtitui cuſtodes. 350. f 819. f
JER. 4. 19. Ventrem meum doleo, ventrem meum doleo. 681 d
6. 16. State in viis Domini, & interrogate ſemitas ejus. 518. f
15. 19. Si ſeparaveris pretioſum à vili, tamquam os meum eris. 339. e
31. 22. Novum creavit Dominus ſuper terram, femina circumdabit virum. 13. d, a
THREN. 3. 25. Bonus es Domine ſperantibus in te, animæ quærenti te. 138. b
4. 2. Filii Syon incliti, & amicti auro primo, quomodo reputati ſunt in vaſa teſtea. 497. d
20. In umbra ejus vivemus inter gentes. 715. f
OSEÆ. 10. 12. Seminate vobis ad juſtitiam, metite ſpem vitæ, illuminate vobis lumen ſcientiæ. 684. c
14. 6. Juſtus germinabit ſicut lilium. 719. a
JOEL. 2. 12. Convertimini ad me in toto corde veſtro. 101. e 103. c
15. Sanctificate jejunium, vocate cœtum. 106. b
ABAC. 3. 6. Incurvati ſunt colles mundi ab itineribus æternitatis ejus. 144. c
MATT. 1. 19. Joſeph autem vir ejus cùm eſſet juſtus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam. 16. b, & ſeq.
2. 2. Ubi eſt qui natus eſt Rex Judæorum 86. f
11. Obtulerunt magi Domino aurum, thus, & & Mirrham. 104. a
3. 15. Sic decet nos implere omnem juſtitiam. 89. d
5. 1. Videns Jeſus turbas aſcendit in montem. 138 c, & ſeq.
3. Beati pauperes ſpiritu. 470. e, & ſeq.
25. Eſto conſentiens adverſario tuo. 582. a 855. f
6. 9. Pater noſter, qui es in cœlis. 246. f
10. Fiat voluntas tua ſicut in cœlo, & in terra. 371. f
16. Nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes. 100. f
17. Tu autem cùm jejunaveris, unge caput tuum. 100. c
11. 29. Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde. 22. d
13. 33. In farinæ ſatis tribus. 65. e
44. Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro. 479. a
50. Ibi erit fletus, & ſtridor dentium. 112. c
18. 3. Niſi converſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli iſti, non intrabitis in regnum cœlorum. 193. f
9. Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum. 306. d, & ſeq.
21. 7. Et impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua. 643. f
22. 2. Simile eſt regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio ſuo. 536. b, & ſeq.
26. 39. Si fieri poteſt tranſeat à me calix iſte. 183. d
MARC. 8. 2. Miſereor ſuper turbam, quia jam triduo ſuſtinent me. 212. d, & ſeq.
14. 21. Melius ei fuerat, ſi natus non fuiſſet homo ille. 682. a
16. 1. Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Salome emerunt aromata. 474. f 495. d
14. Recumbentibus undecim diſcipulis. 103. d, & ſeq.
LUC. 1. 34. Quomodo fiet iſtud? quoniam virum non cognoſco. 493. d
2. 52. Jeſus autem proficiebat ſapientia, & ætate, & gratia apud Deum, & homines. 94. e
9. 23. Qui vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam & ſequatur me. 478. b
10. 38. Intravit Jeſus in quoddam Caſtellum, & mulier quædam Martha nomine 284. c, & ſeq. 467. a, & ſeq.
11. 5. Quis veſtrum habebit amicum. 397. a, & ſeq. 475. c, d
14. 11. Omnis qui ſe humiliat exaltabitur. 676. f
15. 12. Da mihi portionem ſubſtantiæ, quæ me contingit. 285. b, & ſeq.
13. Omnia bona ſua diſſipavit vivendo luxurioſè cum meretricibus. 723. d
17. 10. Cùm feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite, quia ſervi inutiles ſumus. 212. b
18. 14. Omnes qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur. 498. e
41. Quid vis ut faciam tibi? 241. e, f
JOH. 2. 6. Erant ibi poſitæ lapideæ ſex hydriæ. 472. f 473. b
3. 13. Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui de cœlo deſcendit Filius hominis, qui in Cœlo eſt. 475. f
6. 45. Et erit omnia in omnibus Deus. 680. b
54. Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem. 112. a
8. 6. Jeſus autem inclinans ſe digito ſcribebat in terra. 163. d
11. 39. Domine jam fœtet, quatriduanus eſt enim. 137. f
12. 25. Qui amat animam ſuam perdet eam. 651. a
13. 10. Qui lotus eſt non indiget niſi ut pedes lavet. 176. e f
14. 6. Ego ſum via, veritas, & vita. 100. a
28. Si diligeretis me gauderetis utique, quia vado ad Patrem. 611. e
15. 3. Vos mundi eſtis propter ſermonem, quem locutus ſum vobis. 61. d
17. 3. Hæc eſt vita æterna, ut cognoſcant te verum Deum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum. 163. e
20. 17. Noli me tangere. 651. b, & ſeq.
21. 15. Diligis me plus his. 431. a
ACT. 2. 15. Non ſicut vos æſtimatis, hi ebrii ſunt. 717. c
9. 4. Saule, Saule quid me perſequeris. 499. e
20. 24. Nec facio animam meam pretioſiorem quàm me. 660. b
ROM. 8. 28. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. 115. c 389 a 447. a, & ſeq.
32. Quomodo non omnia etiam cum illo nobis donavit. 269. d
12. 3. Non plus ſapere quàm oportet, ſed ſapere ad ſobrietatem. 682. a
17. Providentes bona non tantùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus. 134. c 443. b
19. Mihi vindictam, & ego retribuam. 165. b
20. Carbones ignis congeres ſuper caput ejus. 319. e
1. COR. 2. 8. Quia ſi cognoviſſent, numquam Dominum gloriæ crucifixiſſent. 173. b
3. 11. Fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt. 434. c, d
2. COR. 1. 12. Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. 315. a, b
10. 18. Non enim, qui ſe ipſum commendat ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat. 340. e
GAL. 2. 20. Vivo ego jam non ego. 660. e
PHILIP. 2. 7. In ſimilitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo. 172. f 221. a
3. 13. Unum autem, quæ retro ſunt obliviſcens, ad ea quæ ante ſunt me extendo. 719. c, d
15. Quicumque perfecti ſumus, hoc ſentiamus. 839. a
4. 4. Gaudete in Domino ſemper, iterum dico gaudete, modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus. 405. f
1. TIM. 2. 1. Volo primùm fieri obſecrationes, deinde orationes, poſtulationes, gratiarum actiones. 408. e
3. 13. Qui benè miniſtraverit, gradum bonum ſibi acquirit. 285. e
5. 23. Modico utere vino propter ſtomachum. 651. d
TIT. 2. 12. Sobriè, & juſtè, & piè vivamus in hoc ſeculo. 276. f
HEBR. 13. 8. Jeſus Chriſtus heri, & hodie, & in ſæcula. 116. b
1. JO. 5. 4. Omne quod natum eſt ex Deo vincit Mundum. 192. c, & ſeq.
7. Tres ſunt, qui teſtimonium dant in Cœlo Pater, & Filius, & Spiritus-ſanctus. 192. f
8. Tres ſunt qui teſtimonium dant in terra Spiritus, aqua, & ſanguis. 192. a 194. e
18. Omnis qui natus eſt ex Deo non peccat, ſed generatio cœleſtis conſervat illum. 96. a 379. d 448. a
APOC. 5. 1. Vidi in dextera ſedentis ſuper thronum librum ſignatum ſigillis ſeptem. 180. f
5. Vicit leo de tribu Juda. 122. c, & ſeq.
5. Ecce vicit leo de tribu Juda. 474. b, & ſeq.
6. 10. Vindica, Domine, ſanguinem ſanctorum tuorum, qui effuſus eſt. 317. e
12. 1. Mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus ejus. 19. b, & ſeq.

IN-

Digitized by Google

INDEX
RERUM ET VERBORUM
VOLUMINIS SECUNDI S. BERNARDI.

Littera N. deſignat Notas marginis inferioris; cætera literas columnis interjectas.

A

ABBAS profeſſionis ſuæ non ſit immemor, 440 a
ABRAHÆ prima de Incarnatione Verbi promiſſio facta, 319 c Abrahæ ſinus, ſeu limbus Patrum in inferno, 319 d e Abrahæ ſinus an poſſit dici præſens ſanctorum requies, 340 a
Abrenuntiatio in baptiſmo, 392 b
Abſcondere magis utile eſt quàm oſtentare quid boni habemus, 11 b
Abſentiæ, & præſentiæ ſponſi viciſſitudo, 666 b Abſentia ſponſi quomodo modicum, & non modicum duret, 668 a
Abſtinentia ſuperſtitioſa, & indiſcreta damnatur, 766 a
Abſtinentiæ Catholicorum, & hæreticorum diſcrimen, 777 b e Abſtinentia ſuperſtitioſa manichæorum à certis cibis, ibid. e
Abuſus bonorum, & bonorum Eccleſiæ notatur. 537 f
Actio contemplationi præmittenda, 709 b c
Ab actione ſalutis initium, 284 e & ſeq.
Actionis, & contemplationis viciſſitudo, 723 e 744 a 725 d Actiones, & paſſiones noſtræ ut ordinandæ, 479 c
Activa vita magis neceſſaria contemplatione, 574 d Activæ vitæ cuſtodibus utile monitum, 286 a Alii activæ, alii contemplativæ vitæ magis idonei, 494 a
Adami ſtatus ante peccatum 98 a Adæ conditio in ſtatu naturæ integræ, 373 f Sopor raptor & ſtaticus, 98 b c
Adam plus debebat conditori, quàm uxori, 482 a
Adæ caſus per quos gradus, 508 a Ei defuit vera juſtitia alterius, 311 d Adæ, & dæmonis peccatum in Filium, 789 b Adæ inhumanitas erga uxorem, 312 a Adami hæreditas labor, & dolor, 173 b Adæ, & Evæ ſolatium per Mariam, 21 f Adæ imitatores quinam, 311 a
Adhærendum Chriſto capiti, 92 a & ſeq.
Adenulfus Abbas Farfenſis cardinalis, 865 e
Adjutorii divini reperit triplex hominum genus, 193 a & ſeq. Quinam habitent in adjutorio altiſſimi, 119 c
Adoleſcentes decet verecundia, 847 f
Adoptio Chriſtianorum, 192 d
Adventus nomen ratio mundo notum, ſed ratio nominis non ita, 1 a Adventus Chriſti neceſſarior, 16 a & ſeq. Ejus circumſtantiæ. 7 e 8 e Venit ad homines, venit propter homines, venit homo, 7 e 8 Adventus Chriſti triplex, ad homines, in homines, contra homines, 8 f Primi, & ſecundi diſcrimen, 158 a Secundus ſeverior, 22 e & ſeq. Hunc Eccleſia deſiderat, 804 f Et glorioſior, 15 d Primus ad animam, ſecundus ſpectat ad corpus, 19 b c Chriſtus venit ut adjuvaret, & doceret nos, 571 e Ut nos cœleſtes faceret, 643 a Ut nos doceret aſcendere, 803 e Adventus Dei ad nos ſpiritalis, 4 f
Adverſarius bonus correptor, 655 f
ADVERSITAS in ſcripturis nocte deſignata, 225 f In proſperitate, & adverſitate tota hominum vita verſatur, 167 a d Vita præſens verſatur inter ſpinas, & aculeos, 715 f Adverſis non lædi difficile niſi Deo protegente, 724 b c Proſperitas plures dejicit, quàm adverſitas, 319 d Nulla nocebit adverſitas, ſi nulla dominetur iniquitas, 558 b
Ægeas Proconſul. 343 b
Ægyptus interpretatur tenebræ, 316 d e Ægyptus per filiam Pharaonis deſignata, 191 a
Æmulatio pia virtutis alienæ, 715 b
Æquali debemus conſilium, & auxilium, & quomodo utrumque exhibendum à monachis, 3 b c
Æqualitas animi ut ſervanda, 415 d
Æmulatio charitas, hymnis timor ſervilis, 749 b c
Æterna meretur faſtidiens terrena, 161 c
Æternæ retributionis affluentia, 813 e
AFFECTIONES animæ per pedes deſignatæ, 176 f Affectiones diverſæ, 366 d Totum enim eſt in quatuor affectionibus, amore & timore, gaudio, & triſtitia, 402 a Monſtra quatuor affectionibus, quatuor ſociantur, 154 e Affectio triplex, carnis, rationis, ſapientiæ, 721 a Affectiones quomodo purgandæ, & ordinandæ, 522 e 468 c Affectionum ordo ſapientia, 721 a Affectiones ordinatæ ſunt virtutes, inordinatæ perturbationes, 468 f Affectiones quatuor in Chriſto ordinatæ abſtere, 468 c Affectiones Verbi, & animæ ſponſi, & ſponſæ nomina aptiſſimè exprimunt, 366 d
AFFECTUS habent voces ſuas, 781 e Affectus carnalis vino ſimilis, 571 a Affectus boni Prælati erga filios, 575 a f Affectus perfectiorum erga imperfectos, 601 d Affectus Spiritus-Sancti in nobis, 114 a Affectus, & intellectus noſter purgandus, 199 d Affectus per Chriſtum in Apoſtolis ſenſim purgatus, 110 c & ſeq. Affectus quatuor, quibus orandum eſt, 522 b & ſeq.
Afflictorum eſt proprium, ut moleſtiis eximi ſummam reputent felicitatem, 139 b V. Adverſitas. Tribulatio.
Agricultura ſpiritualis allegans Tropologia, 274 f

Alæ duæ animæ, cognitio, & devotio, 213 a Item natura, & gratia, 217 a Item ſpes, & timor, 522 a Quæ competunt diabolis, 138 b Alæ quibus ſeraphim velant Dei caput, admiratio, & veneratio, 138 b Alæ quibus pedes velant, prudentia, & fidelitas, ibid. c Alarum multiplicitas in ſeraphim quid ſibi velit, 213 b 136 a
Alacritas laudantium Deum cœleſtis habitationis ſtatum repræſentat, 578 f
Alphanus Regis Siciliæ nuncius, 864 a
Alleluja in quadrageſima reticetur, 92 a
Altare, de quo Joannes in Apoc. Chriſti eſt humanitas, 180 b
Altacumbæ Abbas Amedeus, 864 d
Ambitio eſt adoratio Diaboli, 111 d Draconi comparata, 153 f Præclara ejus deſcriptio, 112 a Ambitio in Clericis, & Monachis, 38 b & ſeq. Ambitionis fomes morbis alienatio, oblivio veritatis, 120 b Ambitionis amatorum, ibid. Ambitioſi Satanæ ſectatores, 103 e Arguuntur, 108 e Ambitioſus non ſapit ea, quæ Dei ſunt, 30 c Ambitus poteſtatis, & ſcientiæ quantis malis obnoxius, 503 a f
AMOR cæteros affectus abſorbet, 838 e Maximè conjugalis, ibid. Dominum neſcit, 759 f Amori cedit Majeſtas, 752 a Ordinatè amandis inhæret, qui timenda non negligit, 498 e Amoris vis, & energia, 824 b Amanti nihil difficile, 163 a Amoris ardor impatiens, 671 d Vox ejus, & locutio qualis, 781 f Cum præſto eſt quod amatur, viget amat, languet cùm abeſt, 723 f Amor ſolus ſibi ſufficit, 839 a
Amor res magna, ſed ſunt in ea gradus, 839 e Amor triplex, dulcis, prudens, fortis, 429 d Amor triplex, carnalis, rationalis, ſpiritualis, 613 a b Amor quintuplex ſecundùm quinque corporis ſenſus, 390 a & ſeq. Amor dulcis excludit concupiſcentiam carnis, amor prudens curioſitatem, amor fortis ambitionem, 430 c & ſeq. Amor animæ verus, & ſidus, qua veritas adamatur; 820 c Amoris, & ſcientiæ neceſſaria copula, 788 a
Amoris vis in Deo 768 b Amor Dei erga hominem fortis, & conſtans, 302 a b Amor Dei noſtrum prævenit, 792 a Amor noſter nihil divino comparatus, 839 a & ſeq. Amor Dei erga homines contra dæmones, 603 a Amores divini nullum rectius teſtimonium ejus correptione, 394 c Amor Dei amorem animæ parit, 792 d Eſt indicium Dei amantis. ibid. c Sola amore fit ſatis Deo, 839 b c Fructus, & præmium apud, uſus ejus. ibid. a Deus mavult amari, quàm timeri, & honorari, 838 f & ſeq. Totus ei reddatur amor, & honor, à quo nobis eſt totum, modò honorare poſſumus, vel amore 3 onde amari, honorari ſuæ exiremæ, 498 a Deo moleſtus eſt, quiſquis nec majeſtatem ejus cogitat in timore, nec charitatem cum amore meditatur, b a ſine amore Dei cæteri amores caduci, 391 a Amor Dei verus quis, 614 f Amantis Deum uſus, eſt Dei dignatur, 785 e Amantis magna ſecuritas, 891 f Purus amor mercenarius eſt, 839 d Non tamen ſine mercede, ibid. Amoris glutino conſtat unitas inter Deum, & hominem, 797 e Amor Dei an præcedat dilectionem proximi, 515 d e
Amor ſponſæ caſtus, ſanctus, & ardens, 566 f Amanti Deum animæ omnia cum Deo communia 709 a Amandus Deus non ſolùm dulciter, prudenter, fortiter, 610 f & ſeq. Amoris noſtri fructus, menſura ſine menſura, 580 a
Amant Deum anima, & ſorat, & ſponſa, & filia voratur, 571 a f Amans Deum anima indeſinenter requirit viam, in qua ambulet, cautelam quâ ambulet, ad quod ambulet manſionem, 667 d & ſeq.
Amor Chriſti pro nobis, 799 e Chriſtus pro ſua in animam dignatione quantum amandus, 93 b Sponſus undè ſibi tantum conciliavit amorem, 790 a b Amoris incentivum meditatio Incarnationis, & Paſſionis Chriſti, 429 e, & ſeq. Amandus amplius Chriſtus de opere redemptionis, quàm creationis, 612 a b Amor catholicus erga Chriſtum deſcribitur, 810 f Amans ſecum ejus injurias ferre non poteſt, 709 b Amor diſcipulorum ante aſcenſionem Chriſti dulcis, non prudens, nec fortis, 614 e Eccleſiæ amor in Chriſtum conſtans, 825 e Amor noſter in Chriſtum qualis eſſe debeat, 612 a b Amatorum Chriſti diſparitas, 612 f
Amor mutuus fratrum, 637 d Qui me amat amat & canem meum 394 b
S. Andreæ Apoſtoli elogium, 420 f Non terretur minis, aut ſuppliciis, 343 a Andreæ ad crucem anhelitus, 346 e 347 a, & ſeq. Acta ejus antè annos nongentos citata, 341 f a Andreæ fides inſtar grani ſinapis, 346 b Jejunium in vigilia S. Andreæ, 342 d
ANGELORUM diverſi ordines, 644 e Eorum emancoria, & dignitas, 303 d Sunt ſolùm Dei, 335 f Creaturas norunt in Creatore 358 a Angelorum ordines, & eorum nomina miſteriis plena, 334 e f
Angelorum opera, 624 b Eorum ſtabilitati omnia prævia, 18 c Angeli Beati, & hominis viatoris diſpar conditio, 670 e Angelici intellectus affectio præ humano, 562 a Angeli naturæ cognata eſt anima humana, 304 c d Angelorum; & hominum cibi diſcrimen, 732 a f Angeli quomodo oves, & montes, 730 e & ſeq. Per capreas, cervoſque camporum deſignati, 708 b Angeli aſcendunt per Dei contemplationem, deſcendunt per noſtri compaſſionem, 143 f Eorum aſcenſus, & deſcenſus quomodo imitandus, 144 f Angelorum mors, contemplator, 737 e
Angelis Chriſtus ſublimior, 806 c Ab iis quomodo minoratus, ibid. e d Angelos antè Chriſtus alacritate miniſtrandi, 731 a f Angelis etiam Chriſtus factus eſt redemptio, & quomodo, 819 c Cur homo redemptus, non Angelus, 3 a b Angeli quantæ amore in Chriſtum ferantur, 607 a Sponſæ cum Angelis familiaritas, 568 d a Sponſa non ex angelis, & hominibus, 643 a Angelis aſſimilari cupit Eccleſia, 645 d
Angeli Eccleſiæ cuſtodes, 820 a b Angelorum cuſtodia muniti Eccleſias, 362 a Eccleſiæ maceria, 759 b Dei honor in cuſtodia Angelorum, 106 f & ſeq. Angelorum cuſtodia ſemper præſto eſt animæ piæ, 689 e Angelorum nobis præſentiam non deeſſe probat ſides, 148 a f Angelorum protectio quàm nobis neceſſaria, 148 d Angelorum erga nos dignatio, & charitas, 123 d c, 644 e Angelorum erga pias animas officium, 663 d Angelorum erga homines officium quod, 147 c Angeli quàm noſtræ ſalutis cupidi, & ſtudioſi, 44 a Quàm ſolliciti, 379 b Angeli ſancti nos conſolantur, viſitant, adjuvant propter Deum, propter nos, & propter ſeipſos, 304 a Eorum beatitudo creſcit ex noſtra, 966 f Fiducia erga eos maxima habenda eſt, 304 e Ab eis quærendum auxilium, 300 a In tribulationibus, & tentationibus invocandi, 148 a f angelo duce opus eſt omnibus, 124 a b angelorum manibus deferuntur in cœlum animæ defunctorum, 149 d angelis debemus reverentiam pro præſentia, devotionem pro benevolentia, fiduciam pro cuſtodia, 147 a & ſeq.
Angelis grata exercitia, & virtutes, 301 a b Concordia, & unitate delectantur; diſcordia & diſſenſionibus ad indignationem provocantur, 302 a & ſeq. Adſtant orantibus, 28 d 587 b & ſeq. Orationes noſtras Deo per eos innoteſcunt, 308 c Eos recreat pſallentium devotio, 368 a Quare honorandi, 311 e Eorum offenſa quàm ſollicitè cavenda, 304 f Angelicæ erga nos dilectionis, & ſollicitudinis obſtacula, 376 b c angeli admirabundi in aſſumptione B. Mariæ, 287 b
Angelorum ſuperborum lapſus, 430 f ſingularitas, 193 d Teſtimonium in cœlo ad diſcernendos angelos beatos à reprobos, 193 b Angelorum Principem in diabolum commutavit ſuperbia, 288 e Angelis minus punitus homo, ibid. f
Anima corpori præferenda, 861 f 862 a
Anima hominis angelicæ naturæ cognata, 304 c d Animam è cœlo ducere originem quibus indiciis cognoſcatur, 644 d e Anima tota nihil aliud eſt, quàm ratio, memoria, & voluntas, 383 a f 182 b Non in corpore velut in loco, 496 b In omnibus membris, ſed ſingularius in capite, 124 a Quoddam habet Trinitatis veſtigium, 469 b Verbi, & animæ cognatio vel ſimilitudo, 826 f 837 b & ſeq. 831 a 834 f & ſeq. 838 a Imaginis, ſeu Verbi magnitudinem, & rectitudinem omnia refert, 837 b Inde hæc æſtimanda, ibid. d Magnitudinis, & animæ diverſitas, 828 b c Imaginis & animæ diſcrimen, 837 c Rectitudinem amiſit retenta magnitudine, ibid. f Animæ idem eſſe, ac vivere, non tamen bene, ac beatè, 830 a d Anima immortalis non morte ſpiritali, 834 e d Sed naturali, ibid. c Eſt mutabilis affectibus, ibid. e animæ, & Verbi conjunctio ſpiritualis, 663 f & ſeq. animæ, & Verbi colloquium ſpirituale, 707 a anima libera, & quodam modo ancilla, 853 b V. Libertas, & liberum arbitrium. Anima etſi corrupta, magnæ gratiæ, & felicitatis capax, 837 f & ſeq. Conformitas animam Verbo maritat, 838 d 846 c d Fœcunditas ejus ſpiritualis, f & ſeq.
Animæ cum corpore conjunctio, 64 b Corpus quantum debent animæ, 43 a b anima quantum præſtet corpori, 64 d anima in corpore pacis, & concordiæ ſymbolum, 305 c animæ triplex erga corpus officium, 489 e animæ immortalitas, & fidei reſurrectionis, 432 f & ſeq.
Animæ vita, cognitio, ſenſus, charitas, 518 a animæ vita veritas, ſenſus charitas, 189, e f animæ cutis, caro, & oſſa, 361 a Sanguis voluntas ejus, 513 b animæ pulchritudo duplex, humilitas, & innocentia, 773 a Ejus decor in honeſto, 846, & ſeq. animæ lingua fervens devotionis, 707 b Vox quid, 755 a b Nempe deſiderium, 807 & f animæ alæ ſpes, & timor, 520 a animæ tres artes, 588 b & ſeq. animæ caſtrum, 486 c Quàm multipliciter impugnetur, ibid.
Anima ampla, & anguſta, 647 a Ejus quantitas pro menſura charitatis, 646 d Quomodo creſcunt, & decreſcunt, ibid. c Eo magna, quæ capax æternorum, eo recta quo appetens ſupernorum, 837 d Verus animæ cibus ſpiritualium rerum intellectus, 162 c Item miſericor-

Digitized by Google

dia ſubtilis, & gratia, 265 b Animæ pænis cum tali die ſumgens non ſcientia nutrimentum ſed conſultanter tormentum importabit, 660 c Animo portio carnalis, ejus perfectio, & vita, quam adminiſtrat corpori, 662 d Anima languor, & ariditas ex ſuperbia, 935 b Animæ doctrina, & moribus Apoſtolorum non induto Chriſtus inſidere non poteſt, 643 f Animæ rationalis duo loca: inferius, quem regit caro; ſuperius in quo requieſcit Deus, 489 b Ejus ſenſus, 306 c

Anima animæ Deus, 390 e animæ vera vita Deus ſen c 302 a animæ triplex potentia Deo quomodo implenda, 310 c Dei dignatio in animam 916 e Ejuſdem illapſus in animam, 664 a Soli Deo competit, 563 a

Animam quantum diligeret Chriſtus, & quantum inde amandus, 95 e anima regnum Chriſti, 36 a Quaty annis eſt infecta, ibid. Chriſti nuptiæ cum anima, 62 f

Anima ſancta cœleſtibus aſſimiletur, 48c d Eſt quaſi cœlum, 625 c In ea velut in cœlo Deus inhabitat, 646 b Rationes ſeptem cur anima Verbum quærat, 942 d & ſeq. V. Verbum ſapientia affectus in anima, 822 e V. ſapientia. Anima pia vocatur amica, 820 e anima pia, & ſpiritualis quæ, 941 a Cui animæ competat nomen ſponſæ, 857 f 866 a b anima amans recte ſponſa vocatur, 566 e anima ſancta, & ſoror, & ſponſa, & filia vocatur, 471 e f anima ſancta an ad conveniat quod Eccleſiæ, 467 d animæ ſpiritualis quanta ſit pulchra, ibid. Ejus pulchritudinem nihil in hoc mundo æquare poteſt, 633 a anima Deum ſciens libenter moratur in horto, cellario, cubiculo, 613 c Orit oſtulum verb, 566 d animæ devotæ deſiderium ad meridiem lucis æternæ, 671 d e

Animæ malum peccatum, 142 c animæ cum Deo ſimilitudo per peccatum non deleta, ſed alia ei ſuperinducta, 935 a & ſeq. Duo ejus mala, vanus amor mundi, amor ſuperfluus ſui, 551 c Triplex hoſtis, caro, ſeculum, & princeps tenebrarum, 45 a Corruptio triplex, 485 a animæ miſeria, 365 a Triplex ejus miſeria, 664 b c Quadruplici vitiorum morbo laborat, 518 e Corpus, quod corrumpitur, quantum aggravet animam, 331 f anima talem invenies carnem ſuam, qualem ſe exhibuerit erga Deum, 310 c d acide animæ in deſe pulis præferri S. Bernardo querimonia, 571 e & ſeq. animo catuli ſuo nomine deſignare, 667 d

Anima prius, & potius curanda, quàm corpus, 14 a animarum noſtrarum negotium tum jam obliviſcamur, 47 e anima ſalus corporis damno redimenda, 26c e Cura ſanctorum præcipua circa animam, 614 f animæ per vineas ſignificatæ, 746 a animam in recto corpore curvam gerere indignum, 630 b c animæ curvitas quærere, & ſapere quæ ſunt ſuper terram, rectitudo, meditari quæ ſurſum, 631 c animam à Deo ad creaturas remittit pœna graviſſima, 697 d & ſeq. animus corpori collaborare debet, 15 b & ſeq. Corpus pro anima exponendum, 138 a b animæ propriæ cura aliena præferenda, 614 f & ſeq. anima quomodo cognoſcat ſeipſam, 351 f anima quomodo prudenda exemplo Pauli, 660 e Paulus cur diſtinguat inter animam, & ſe, 660 b anima cogitatione, & ovibus in cœlis commoretur, 729 c

Anima appetit quietem, ſed Chriſtus incitat ad laborem, 712 d animarum ſalutem impedire ſacrilegium majus eſt peccato Judæorum, 439 f & ſeq.

Vocatio ad curam animarum, quibus indiciis agnoſcatur, 715 a b Ad cuſtodiam animarum quis idoneus, 659 f Earum curam ambientes notantur, 659 b c Animarum cuſtodes paſtores, 837 b

Anima tres ſtatus, 517 b anima in mortali corpore Deum nequit videre, 688 e b anima pia qualem requirat Dei viſionem, 664 a animæ defunctorum deferuntur in cœlum Angelorum manibus, 137 d animæ beatitudo in atriis, 318 c animæ ſanctorum corporibus exutæ non plenè beatæ poſt reſurrectionem, 438 e animæ non perfecte beatæ ante reſurrectionem 487 a 491 f à corpore ſeparatæ minus perfecte feruntur in Deum, 317 a Depoſitæ in atriis, 361 e animæ mortuorum pro diverſis meritis tria ſortiuntur loca, 461 d anima in cœlis beatæ gloria, 149 e f animæ ſanctæ orant pro ſui conſummatione, 318 e

Animalium vita, 820 e f

Animantia omnia etiam, quæ noxia videntur homini utilia, 563 d

ANIMI affectiones, & paſſiones ut ordinandæ, 100 e animi æqualitas ut ſervanda, 615 d In eo quomodo ſiet habitatio Dei, 446 d e animus de ſe non præſumens omnia poteſt, 844 d V. anima.

ANNUNTIATIONIS Domini circumſtantiæ expenduntur, 265 e & ſeq.

Api Chriſtus comparatur, 6 d

APOSTASIA religioſi quàm cavenda, 187 e f Apoſtaſia cordis, ibid.

APOSTOLI quæ nobis præſtant, 598 f affectus in eis ſenſim per Chriſtum purgatus, 220 e diverſimode acceperunt Spiritum-ſanctum, recipere non potuerunt, 200 b 224 a Eorum obſtinatio poſt acceptum Spiritum-ſanctum qualis, 919 e Miſeria eorum qualis, 213 a b artes liberales non noverunt, 680 b Cur diſceſſum Chriſti ægrè ferrent, 197 e & ſeq. 200 b Cur veri miſericordiæ dicti, 177 d 278 e Docuerunt non bene vivere, 275 c d apoſtolorum apoſtola mulieres, 823 e apoſtoli, & apoſtolici viri Eccleſiæ cuſtodes, 819 d e Apoſtolorum ſemen ſumus, 778 e apoſtolorum juſtitia permanens, 779 b Eliæ ſpiritus duplex apoſtolorum tempus, 111 e f

Apoſtolicum fruſtra ſe jactant hæretici, 777 f & ſeq.

Apparitiones Chriſti, 290 a b In his deſignata ſeptem dona Spiritus-ſancti, ibid.

APPROBATIO bonorum nobis ſufficere debet, 629 c Aqua ſapientiæ ſermo Divinus, 618 c Aqua remiſſionis ex fonte miſericordiæ, diſcretionis ex fonte ſapientiæ, devotionis ex fonte gratiæ, fervoris ex fonte charitatis, 61 a Aqua ſalvatoris triplex, triplex item homines, 341 c d Aquæ timor comparatur, 519 c 736 c Indicium aquæ, 779 e a

ARBORUM vita, 821 e Arbor myſtica Chriſtus, 256 f Arbores fructuoſæ, & in fructuoſæ, 351 d c Arborum ſpiritualium deſcriptio, 341 d

ARCHANGELI Divinæ ſapientiæ conſiliis familiarius admittuntur, 603 b

Ardere melius, quàm lucere, 332 c Tantum lucere vanum, tantum ardere parum; ardere, & lucere perfectum, 267 c

ARGENTUM, & aurum terra alba, & rubra, quam ſolus hominum error facit pretioſam, 10 f

ARIDITAS animæ ex ſuperbia, 735 b Aridi in oratione perſeverantes ſerveſcunt, 374 c

Arma ſpiritualia, quibus diabolus debellatur, 350 b Eorum neceſſitas, 349 a Arma contra hoſtem capienda, ibid. Arma quibus anima caſtrum defenditur, 488 e

AROMATA tria menſis, compaſſio fraterna, juſtitiæ zelus, & diſcretio ſpirituum, 284 f & ſeq. A quo emenda, 185 d Aromata tria manus continentia in carne, miſericordia in fratres, patientia in pietate, 286 f Emenda omnium ſubreptionum, 187 a Item linguæ tria, modeſtia in increpando, copia in exhortando, efficacia in perſuadendo, 186 a

Arrogantes non facit magnanimitas, nec humilitas puſillanimes, 245 e f

Arrogantiam emendat ſui ipſius conſideratio, 241 e

ASCENSIO Chriſti aliarum ſolemnitatum conſummationem habet, fructum declarat, & auget gratiam, 821 e Non erat differenda, 815 f Ejus ordo, 814 f Aſcenſioni Chriſti tribuitur noſtra glorificatio, 236 f ejus præconia 176 f Aſcenſiones Chriſti variæ, 305 a & ſeq. Spes noſtra de Aſcenſione Chriſti, 308 d Aſcenſio duplex ab Apoſtolo commendata, 228 c Aſcenſionis quatuor gradus, 307 d e Item ſeptem gradus, 318 f Quomodo ad Chriſtum aſcendendum, 436 f Aſcenſus ſalutaris exemplo Chriſti deſcendentis, 304 c d

Aſperum verbum quid, 116 f Aſperitates omnes emollit inferna conſideratio, 317 c V. Auſteritas.

Aſpidi ſimiles obſtinati, & pertinaces, 182 e Aſpidi comparatur tentatio de rebus vitæ neceſſariis, 143 c Aſpides quomodo aures ſuas obturent, 259 b

Aſſumptionis gloria Mariæ, 280 c & ſeq. V. Maria.

Atria animarum carne ſolutarum, 361 e

AVARITIA prælatorum acriter perſtringitur 596 a b 819 b Avaritiæ currus, equi, & auriga, 691 a

Avarus ſervus, & cuſtos divitiarum, 606 b Hydropico ſimilis, 16 d Terrena eſurit ut mendicus, fideles contemnit ut dominus, 606 b

Audire ſermones otioſos quàm noxium, 403 e Auditores dari in omni colloquio captandum, 404 e

Auditus qualis debet eſſe ad meritum, viſus ad præmium, 650 a

S. AUGUSTINUS malleus Hæreticorum, 825 b

Avialicenſis Epiſcopatus Aquiliam translatus 961 e

Auditus prærogativa in negotio fidei, 649 e V. Auditus.

Aurora deſignat humilitatem, 946 d

Auſterioris vitæ diſciplina terret novitios, 671 a

AUXENTIUS Arianus Mediolani, 738 e

Auxilium Dei duplex correptio, & conſolatio, 617 a

Auxilium fratribus noſtris quodnam ferre debemus in Clauſtris, 8 c d

B

BAlſami arbuſcula creſcunt in Engaddi, 700. 6.

BAPTISMUS initium omnium ſacramentorum, 175 d Ejus figuræ, 688 d e Baptiſmi gratia, 175 c Abrenuntiatio in baptiſmo, 391 b Trina merſio, 175 d 425 a

Baptiſmus parvulorum, 264 e Baptizantur in fide Eccleſiæ, 228 d Infantium ſine baptiſmo decedentium qualis pœna, 789 a a Hæreticorum error de baptiſmo parvulorum, 778 b Aliorum error de baptiſmo, 779 f Humilitas Chriſti in baptiſmo, 83 d e 89 d Eodem die baptizatus, quo à Magis adoratus, 83 b e

Baptiſmus alter religioſa profeſſio, 391 392 b 404 e

Baſiliſcus venenum gerit in oculo, 150 d 154 a Invidiæ ſymbolum, 150 d a Item vanæ gloriæ 155 f

Beatitudo in quo conſiſtat, 322 e & ſeq. Dotes & ſtatus, 262 c d Lux eſt, pax, & ſons, 53 a Tria ejus bona, 361 d a Eſt meridies neſciens veſperam, 670 a In ea Dei triplex fruitio, 310 d Ejus bona quo ad animam, 321 d 360 b & ſeq. Quo ad corpus, 331 e Non erit perfecta niſi poſt judicium, 315 e & ſeq. 317 e & ſeq.

Beatitudinis recuperandæ tria media à Chriſto præſcripta, 479 b e Una eſt timere Deum, 312 d Summa eamdem agnoſcere, 369 e ſolo juſtitia beatificat, 310 d

Beatitudo angelorum creſcit ex noſtra, 786 f V. Cœlum.

Beatitudines octo eaedem peccatis oppoſitæ, 439 d & ſeq.

Beatorum in cœlis felicitas, 297 e f 670 d Triplex gaudium, 216 a & ſeq. Angelorum choris admiſſi ſunt, 637 a Pro nobis ſolliciti, 310 a Miſericordes ſunt, ſed à paſſionibus liberi, 469 b & ſeq.

Beatorum animæ ante reſurrectionem non poſſunt perfectione contemplationis, 482 e Beatæ animæ eloquia, 249 e f

Benedictio triplex neceſſaria, præveniens, adjuvans & conſummans, 485, c f

S. BENEDICTUS tribus omnis lucet, 243 a Arbori fructiferæ comparatur, 250 a b Tres ejus fructus, 253 b Gregem Domini paſcit vita, doctrina, interceſſione, 253 a Ejus ſanctitas, juſtitia, & pietas nos reficere debet, 251 f An viderit Deum intuitivè in hoc mundo, 387 a 388 f

Beneficiis manum claudit ingratitudo, 416 b

BENEFICIA Dei quatuor, 118 f & ſeq. Beneficium creationis expenditur, 131 c 403 b & ſeq. Conſervationis, ibid. Redemptionis, ibid. e Remunerationis, ibid. f Item creationis, redemptionis, & vocationis, 407 e f Beneficiorum Dei oneris, 224 b Beatus, qui angitur, ne minuatur tam beneficiis, quàm peccatis, 155 e

Beneficia eccleſiaſtica de manu laicali non accipienda, 868 c

S. BERNARDI triplex iter Italicum, 659 a Ipſi loquenti publicè verba ſuggerebat ſpiritus-ſanctus, 432 a e Ejus occupationes aſſiduæ, 12 a 106 f & ſeq. Vigiliæ, 12 a

S. Bernardi erga SS. Patres reverentia, 12 b 582 f

Bernardum ipſum, & fratrem ſuum Girardum mutuus amor, 637 d 640 c Studia ejus per eumdem Girardum libera, 644 a b Quorum incitator eſt, adjutor, & examinator, 637 e f Eidem Girardo de vita periclitanti inducias obtinet a 641 b e Ejus lumen ſicco oculis proſequitur, 637 a

S. Bernardi amoris deſiderium, 656 e Apathiæ ſtoicæ expers, 640 d Amor tener in ſuos, 619 b 445 f 708 e Conſolationem in afflictione expectat, 639 f Suſpiria ejus pro cœleſti patria, 96 e & ſeq. 670 d Sterilitatem animæ in ſeipſo deplorat, 634 d Ejus devotio, 584 e 591 d & ſeq. Devotio in Chriſti paſſionem, 791 e 173 d & ſeq. Amor pro cruce, 658 a Devotio in Deiparam, 12 b 13 f

Bernardi humilitas, 58 e 251 e 557 d 682 f 737 f 738 c Se peccatorem profitetur, 410 d Quid de ſe ipſo ſenſerit, 659 b De præſentia ſibi impoſita queritur, ibid. a A gloria præſenti alieniſſimus fuit, 660 d a Zelus pro ſibere manuum 541 c Ejus modeſtia, 555 f Silentii amator a 591 d & ſeq. 640 d 807 b e

Bernardi ſollicitudo pro ſuis, 206 f & ſeq. 718 f & ſeq. 808 d De ſuorum profectu gaudet, 136 f 724 a & ſeq. Correptio non proficiens ipſum quantum angebat, 697 a Ejus animus in correptione, 696 a

S. Bernardi elogium, 760 a Dictus eſt ſanctus adhuc vivens, 760 f & ſeq. Interpres Spiritus-ſancti dictus, 348 Xf.

S. Bernardi liber de gratia, & libero arbitrio, 834 b Sermones ejus qua hora habiti, 447 e 548 Vf Cur quidam breves, alii prolixi ſint, 810 e d Sermones præter Ordinis conſuetudinem habebat, 96 e 241 e

S. Bernardi infirmitates, 12 e 700 b 704 d Mortem ſuam, & ſuorum horret, 640 d ſuorum animas fratrum ad cœlum evolaſſe cognoſcit, 401 d

S. Bernardus abbas Claræ-vallis excuſat ſe à ſuſcipienda epiſcopali dignitate, 861 c & ſeq. Delegatus à ſummo Pontifice judex ad dirimendam litem inter duos contendentes de Archiepiſcopatu Turonenſi Philippi electionem declarat nullam, 858 e & ſeq. Fauces mortis evadit, 864 b 866 b Tranſitum ab uno ordine ad alium improbat, 863 d Reginæ Hiſpaniarum concedit ſuffragiorum participationem 868 a & ſeq.

BETHLEEM felicitas, & gloria, 41 b e Ejus expoſitio moralis, 38 c 39 f Idem ſonat ac domus panis, 41 f

Blaſphemia eſt in Spiritum-ſanctum irremiſſibilis nolle corrigere peccata levia, 205 c d.

BONITAS Dei in reparatione hominis, 115 a & ſeq. In quærenda hominis ſalute, 23 c In cuſtodia angelorum, 146 f & ſeq.

BONUM noſſe, & velle perfecta religio, & religioſa perfectio, 200 c Boni guſtus eſt irritamentum deſiderii, & incentivum amoris, 38 c b Piis omnia cooperantur in bonum, 169 e Bonum opus vitiatur ex mala conſcientia, 724 f

Bonorum omnium auctor Deus, 585 e Bonæ cogitationes Deo adſcribendæ, 667 f & ſeq. Bonorum gloria Deo adſcribenda, 387 e 588 a f 710 c 736 a b 847 d & ſeq.

Bonum abſcondere magis utile eſt, quàm oſtendere, 12 b Bona providenda coram Deo & hominibus tribus modis, 433 b

Bonorum abundantia in cœlo, 401 b Bona naturalia, ſpiritualia, æterna, 378 f & ſeq. Bona vitæ hujus omnia comparatione futurarum vana, 339 f

Bono alieno plus aliquando gaudendum, quàm ſuo, 707 a

Bonum eſſe inter malos, virtus eximia, 718 c d

Brachia, quibus Chriſtus nos eſt amplexatus, & quibus eum amplexamur, 174 a

BRICCIUS S. Martini ſucceſſor, 337 e

Bruta non merentur, 832 b

C

CAreda Monaſterium, 868 b a

Cœlum dictum à celando, 361 f Ejus decor, 643 c Monti comparatum, 434 d Ejus aſcenſum nobis promeruit Chriſtus, 435 b Hoc aſcenſu quis dignus, 434 f Per medios hoſtium cuneos eundum, 436 a ſolis patet immaculatis, & quomodo, 436 a Cœlum poſſident quatuor hominum genera, 356 f Compendioſa via ad Cœlum vita monaſtica, 418 a

Cœlum cœli, & cœli cœlorum quid, 644 d cœlum Eccleſia quanam, 647 d Cœlum eſt anima

Digitized by Google

ſancta, 645 e Pax, & gaudium in cœlo, 407 b Ibi nullus triſtitiæ, aut culpæ locus, 417 d Sancti in cœlis expectant nos, 45 e Animo cogitatione, & aviditate in cœlis commorentur, 759 e
Cum inter terrenis quærenda cœleſtia, 41 e
Cœleſtis patriæ deſiderium novæ legi poſt ſummam tonuerit, 752 d, & ſeq. Cœleſtis gloriæ deſcriptio, 403 a Cœleſtis patriæ quanta felicitas, 97 e, & ſeq. 482 e, & ſeq. Ejus recordationes expellendo affectiones vitioſas, 433 f Cœleſtis gaudii memores oramus, quàm ſuaviter adhæreat, 408 b, c Adſpiratio ad cœleſtem patriam, 96 f, & ſeq. 408 e V. Beatitudo. Bonorum abundantia in cœlo, 421 b
CAIN oblatio cur reprobata, 631 e
CANCELLARII unde dicti 740 e
Cancelli anguſtiores feneſtræ, 740 e
Candor ſapientiæ ſides, 634 d Candores varii, 725 a
CANTICA ſcripturæ varia, 553 a Cantica canticorum panis ſplendidus, & ſapidus, 550, b Cantici canticorum dignitas, & ſuavitas, 554 e Item ſoliditas, & efficacia, 788 a, b Nihil niſi amorem ſpirat, 814 c Scopus, 553 b Hic liber non niſi ſubtilis mentibus, & auribus credendus 551 d 756 d Illum explicare ſolius Dei eſt, 551 d Utpotè non humano ingenio, ſed ſpiritus arte compoſitus eſt, 552 d Ad hunc intelligendum phantaſmata deponenda, 730 b Cantica graduum unde vocentur, 553 f Cantica ſua religioſis conveniunt, 553 c, d
Capitulum generale Ciſtercienſium, 439 e a
Capreæ, cervique camporum Angelos deſignant, 718 b
Captivitas Iſraelitarum ſub Pharaone typus captivitatis noſtræ ſub diabolo, 535 c.
Caput ſurſum habere, cur deorſum turpe eſt homini, 192 e
CHARITAS per ſolis ſplendorem deſignata, 496 f Item per riſum, 500 b Vino comparata, 579 d 736 f Eſt optimum chariſma, 653 e Charitas perfecta viſio eſt, 830 d Charitas eſt vita fidei, 184 b Ejus vis eſt natura, 356 e, f Charitas perfecta ſolum facit quod ſummum eſt, 738 b Omnia charitas condit amara, 500 f Non eſt quo ſe immiſceat vanitas, ubi totum occupat charitas, 616 e Charitatis lachrymæ, 749 b, c Charitatis virtute meditur hoſtibus terribilis, 497 a
Charitas animæ ſenſus, 918 a Vitis fructus, 555 e Charitas æſtas, timor hyems, 742 b
Charitas duplex in actu, & in affectu, 720 c Charitas triplex, 465 b Quadruplex, 557 f Charitas ampla, 647 a, b Charitatis præceptum in lege de actuali intelligi debet, 720 d, a Non excludendo tamen omnem affectum, 718 a Charitatis affectualis præceptum in hac vita nequit impleri, 720 e
Charitatis cauſa piiſmis opera aliquandò intermittenda, 721 e
Charitate nos allicit Deus, 5 f ſemper habet quæ ſua ſunt, & ideò non quærit, 670 f, & ſeq. In prælato quomodo rectè ordinanda, 718 f Charitas Eccleſiæ in Synagoga, 805 f Charitas proximi tripliciter exercetur, 974 f Charitas imperfectiorum præpoſtera in alios, 604 e Charitati contrarium eſt ſubtrahere aliis utilia, 720 b
CARO eſt tabernaculum, 159 e Caro quatenus diligenda, 159 e, f Studiis ſpiritualibus relictis ad carnalia converti indignum, 673 e, & ſeq. Carnis cura monacho indigna, 660 a Caro ſervire debet ſpiritui, non ſpiritus carni, 414 e Caro domeſticus hoſtis eſt valdè timendus, 118 f, & ſeq. Nullus vicinior hoſtis, 41 e Caro noſtra, Eva noſtra, 311 e Laqueus, & hoſtis, 107 a, b Carni quod moleſtum, id melius, & utilius eligendum, 67 a Carnis mortificatio non minus proficit ipſi carni, quàm ſpiritui, 219 e eſt genus martyrii, 660 a V. Mortificatio. Carnem verè amant, qui eam mortificant, 140 a Carnis maceratio occultè, licenter, & diſcretè fieri debet, 452 d, & ſeq. Carnis voluptas malum eſt; bonum verò afflictio, 67 e Carnis infirmitas robur ſpiritus auget, & è contra, 636 c Carnis deliciis renuntiare initio grave, poſtea ſuave, 208 a, & ſeq. Carni deditis præſtringuntur, 139 d, e V. Corpus.
CARNALES qui, 108 d Carnales animæ mulierum nomine deſignatæ, 687 d Ordine præpoſtero gaudium quærunt, 407 e, b Carnales ſpem ſuorum rident, 555 d Carnales, & ſpirituales Eccleſiæ duo latera, 137 e Carnalis homo ſemper in pœna, 141 a Carnaliter viventes mortui ſunt, 184 d, & ſeq. Carnalis affectus vino ſimilis, 575 a Carnalis erga Chriſtum amor deſcribitur, 601 f
Caſtitas virtus angelica, 644 e Caſtitas quintuplex, 507 l Caſtitas per lunæ plenitudinem deſignata, 496 a, l Caſtitatis cuſtodia difficilis, 48 d Caſtitatis prædicatio eſt vox turturis, 751 a, f
Caſtrum ſpirituale triplici apparatu ad ſui cuſtodiam indiget, 357 f Caſtrum animæ quàm multipliciter impugnetur, & quibus armis propugnetur, 408 e, & ſeq. Caſtri ſpiritualis proditio cavenda 358 d, e quomodo 358 c Proditores quinam, 358 e Caſtelli myſtica explicatio 181 d, a Caſtrum Chriſti Clara-vallis, 958 f
Caſus piorum, & impiorum quid differant, 115 b, c
Cathedræ peſtilentiæ quatuor pedes, & quis in ea ſedeant, 683 e
Catholicus falſus plus nocet, quàm verus hæreticus, 773 d Catholica. V. Eccleſia.
Cadat tenebræ, 636. c, d
Cedrus lignum imputribile, odoriferum, altæque proceritatis, 728 d
CELLA triplex, diſciplinæ, naturæ & gratiæ, 455 f & ſeq. 624 a Cella vinaria, aromatica, unguentaria 613 f earum differentia, 614 f Introductio in cellam vinariam, 729 d, e 738 b
Cellarium tropologicè quid, 613 b
Centuplum Monachorum quale, 92, a a
Centurionis fides ex auditu 649 d
Certantibus ſe nobis Chriſtus proponit exemplum, & præmium, 920 e
Cherubim plenitudo ſcientiæ dicuntur, 608. c Ut ſcribendum hoc nomen, 850 a
CHRISTIANUS à Chriſto ſeparatus fit monſtrum, 97 f Ejus gloria Cruci ſuo conformari, 655 635 b Chriſtianorum adoptio, 192 d, e Chriſtianorum in hebdomada ſancta religio, & pietas 162 e, & ſeq. 175. a eorum ebrius in feſtis paſchalibus, 182 f
Chriſtiano, ipſique Chriſto perſecutio nunquam deeſt, 142 b
CHRISTUS, & Maria vaſis figurati, 19 e b Scripturarum in præfigurandis Chriſti myſteriis conſonantia, 24 f. Chriſtum diverſis rebus, diverſis ex cauſis figurari non eſt inconveniens, 22 f 31 a Chriſti tempus Moyſes, 890 e Elias 190 d Eliſeus mortuum reſuſcitans, 596 f Chriſtus Salomon verus 648 b Salomon, Eccleſiaſtes, & Idida, 85 c 467 f Chriſtus liber ſignatus ſigillis ſeptem, 118a b, & ſeq. Columbæ teſtimonium de Chriſto, 83 f Chriſtus ab angelo nec ſimpliciter ſanctum dicetur, 36 a
Chriſti varia nomina, 472 a, & ſeq. Horum nominum expoſitio, 25 e, & ſeq. Jeſu nomen per excellentiam ei competit, 30 b Chriſti nomen effuſum in omnes gentes, 534 b Gabriel fortitudo Dei dicitur nuncupatione, Chriſtus ſubſtantivè, 80 a, b Chriſtus radix David, 152 a Flos campi, 701 Cur non horti, 2 a Flos horti, campi, & Thalami, & 910, c, d Fructus benedictus, 32 f, & ſeq. Arbor myſtica, 151 f. Mons allegoricè, 436 b, c Mons coagulatus, & pinguis, 436 d, e Murus, & antemurale, 437 f, & ſeq. Ovi, & api comparatus, 6 d Iſtud nobis ſapientia, juſtitia, ſanctificatio, redemptio, 610 a, & ſeq. Venit ut Deus, ut ſponſus, ut Agnus, 122 e, d Virgo, Virginis filius, Virginumque ſponſus, 651 f Chriſtus ſponſus, quomodo tranſilierit montes, & colles, 791 Vis in exemplo, arretus in promiſſo, vita in præmio, 197 a ibique, 468 e Seductor pius, 182 e Fons omnis ſanctitatis, 22 b Noſtræ ſalutis auctor, 890 d Salvator, & medicus, 56 d Chriſto Salvatore tria conſideranda, 52 a Chriſtus ſalvator à fidelibus undequaque reverendus, 22 e Chriſtum eſſe mediatorem omnia teſtantur. 72 c Chriſti humanitas in argento, divinitas in auro intelligatur, 12 e Chriſtus quomodo niger, & formoſus, 635 d Chriſtus forma deformis, intus formoſus, 649 e Factus niger, ut nos candidos faciat, 648 e, & ſeq.
Chriſtus carnem ſuſcepit, in qua pati poſſet, 417 e, f Ejus carnem de Virgine ex nihilo creatam fuiſſe opinati ſunt nonnulli, 262 e In ea ſubſtantia triplex perſona unica, 48 d Chriſtus Patri coæqualis, 3 d Chriſtus ex Patre, in Patre, cum Patre, à Patre, pro Patre, ſub Patre, 234 c, & ſeq. Chriſti caput Deitas, pedes humanitas, 494 b, c Læva humanitas dextra divinitas, 350 d Patrum antiquorum deſideria erga Chriſtum naſciturum, 12 e, f Ejus conceptio noſtram reformat, 105 e Hujus conceptionis modus Deo tantum notus, & Deiparæ, 35 e Chriſti generatio, & Mariæ aſſumptio inenarrabilis, 980 e, f Chriſti de cœlo deſcenſus Mariæ aſſumptione mirabilior, 907 e
Chriſti Nativitas miranda, 42 e, d In Chriſti Nativitate videre eſt majeſtatem in humilitate, virtute in infirmitate, & in homine Deum, 58 d Chriſti nativitas dies redemptionis novæ, reparationis antiquæ, felicitatis æternæ, 45 c Nativitatis locus expenditur, 58 a, f Noſtis natus docet oſtentationem fugiendam, 67 a Hieme natus docet eligenda, quæ carni ſunt moleſta, 66 f Nativitate ſua paupertatem fecit pretioſam, 51 e Chriſtus in ſua nativitate divitias negligit, 68 c Humilitas in Nativitate, 51 a Remedia ex Chriſti Nativitate allata, 50 e A Chriſto nato quæ nobis utilitas percipienda, 51 b Fiducia quanta homini ex Chriſto naſcente concipienda, 62 a, & ſeq. Chriſti nativitatis fructus triplex, 40 e, f In quibus naſcatur, 60 e, d Sicut quotidiè immolatur, ſic quotidiè naſcatur, 58 d Ejus amicitia debet ſemper nova videri, 58 e Chriſtus parvulus factus facilè placari poſſe indicat, 81 b, c Chriſti vagitus, & lachrymæ quàm diſſimiles à lachrymis aliorum Infantium, 62 e Voluptatum fugam docent, ibid. Item pudorem, dolorem, timorem ſecuturos, 62 f 63 a Chriſtus in præſepio hominibus tanquam fœnum jumentis appoſitus, 679 e, f Stabulum vanitatem mundi damnat, 63 b, c
Chriſtus cur circumcidi voluerit, 82 a, & ſeq. Circumciſus, propter quod natus, & paſſus, 26 e Ut caput circumciſionem pro membris ſuſcepit, 28 a Chriſti circumciſio veritatem humanitatis aſſumptæ probat, 74 e Chriſti humilitas in circumciſione, 23 f Quid nos doceat, 469 a ſit ut aliquid amandum, aliquid admirandum, aliquid imitandum, 22 b Chriſtus circumciſus cur Salvator appellatus, 26 b
Chriſti in templo oblati, & in Cruce oblatio, 146 f, & ſeq. Chriſtus Magis apparuit paucis poſt Nativitatem diebus, 86 a Chriſti triplex apparitio una die, 84 e 88 a In prima verus homo, in ſecunda filius Dei, in tertia verus Deus innotuit, 88 b, c 84 d Chriſtus eadem die baptizatus cùm annos fermè triginta egiſſet in carne, 86 e Chriſti baptizari volentis humilitas, 83 d, e Ejus humilitas in baptiſmo, 89 d, & ſeq. In baptiſmo aquas lavandis hominibus abluit, 83 f
Chriſtus quibus virtutibus nos redemit, 860 b Humilitas virtus Chriſti, 165 d Chriſtus perfectè humilis, 698 d Hæc humilitas noſtra confundit vanitatem, 83 b imitanda, 154 a Chriſti exinanitio uſque ad carnem, ad crucem, ad mortem, 582 f Chriſti minoratio ſine commiſeratio, 806 d Chriſti mera obedientia, 699 b Chriſtus parentibus ſubditus, 29 d Chriſti paupertas, 887 i Manſuetudo, 620 b Ab inimicis teſtimonium habet miſericordia, 164 b Chriſti benignitas, & miſericordia quanta, 82 a, & ſeq. Chriſtus nunc pronior ad miſericordiam, quàm ad judicium, 6 d, a Chriſti miſericordia, & juſtitia, 288 a Chriſtus ſolus innocens, 415 a Chriſtus abſque peccato, 653 d Chriſti amor pro nobis, 159 a Summa Chriſti dignatio, & Mariæ dignitas, 30 a, b Chriſtus in minori ætate manifeſta virtutum dedit exempla, in infantiæ non ſignis ornata, 27 e
Chriſtus fecit, & docuit, 308 e Facta ejus omnia ene ſine myſterio, 167 a 588 f Chriſti, & operum ejus duplex pulchritudo interior, & exterior, 90 b, & ſeq. Ejus opera exterius conſiderata minus capaces animas paſcunt. 93 b Chriſti vita noſtram inſtruit, 116 a, b Converſatio in terris eſt quaſi aurora, 671 a b Chriſtus in domo Marthæ, & Mariæ paſcebatur inter lilia, 725 d Chriſti umbra deſiderabilis, 715 a Chriſti umbra, caro ejus, 622 e Chriſti umbra caro ejus, & fides, 715 f Chriſti verba aliis dulcia, aliis dura ſunt, 379 f Chriſtus diverſimodè omnibus præſens, & manifeſtus, 336 b, c
Chriſti ſcientia experimentalis, 730 a Ejus libertas in moderandis actionibus corporis ſui, 179 b Chriſtus ſuam deſerit conſilium, ut ex bono fieret melius, 189 c Septiformis ſpiritus in Chriſto, 361 f Chriſti unctio 120 c, d Chriſtus rogavit ſe clarificari à Patre, non ut ſuppleat, 816 a Affectiones quatuor in Chriſto ordinatæ ab utero, 465 c Chriſtus flevisse legitur, riſiſſe nunquam, 11 e Chriſti tentationes quatuor, 153 a, & ſeq. Tribus tentationibus diabolus Chriſtum aggreſſus eſt, 102 c, d
Chriſti pavor, & ſudor in horto, 168 e Cur ab Angelo confortari voluerit, 395 e Chriſti mors ex mero amore, 116 b Spontanea, 65 e 172 d 417 f Chriſti charitas in paſſione, 170 c, d 172 b, & ſeq. Chriſti in paſſione miſericordia, 171 b, & ſeq. Humilitas, 172 b 173 e Patientia 169 e, f 170 c, & ſeq In vita paſſivam habuit actionem, in morte activam paſſionem ſuſtinuit, 171 c Cur tam laborioſum nos liberandi modum ſuſceperit, cùm ſola ejus voluntas ſufficeret, 585 f, & ſeq. Chriſtus ſpeculum patiendi, & premium patientiæ, 785 f Chriſti ſolius paſſio nobis ſufficit, 168 b Chriſti paſſionis vis, & efficacia, 169 d Ejus mors hoſtes noſtros debellat, 176 e Triplex peccati genus expugnat, originale, perſonale, & ſingulare, 170 b Expugnat concupiſcentiam carnis, concupiſcentiam oculorum, & ſuperbiam vitæ, 172 b Chriſti paſſioni tribuitur remiſſio peccatorum reſurrectioni juſtificatio, aſcenſioni glorificatio, 156 a Chriſto deſcendere de cruce non fuit magis difficile, quàm è ſepulcro exire monumento, 179 d Chriſti perſeverantia in cruce, 177 e, f Ibi diaboles fruſtra inſidiatur, 178 d Lateris dextri in Chriſto aperti myſterium, 132 d, e Chriſti vulnera veſtigia ſigna 309 c, d ſunt petræ foramina, 758 e Habitatio ſecura, 756 f
In Chriſti paſſione tria conſideranda, opus, modus, & cauſa, 169 e Qui non poſſunt rimari arcana Dei, ſanctorum gloriam, & Chriſti paſſionem conſiderent, 961 e, f Chriſti paſſio in quatuor conſiſtit, 168 b Chriſti triduum moraliter, 180 a Chriſtus deſcendens in infernos quid egerit, 309 e Chriſtus in ſepulchro quomodo myſticè ungendus, 184 e Chriſtus cur noluerit ſuum corpus mortuum ungi, 495 d, e 584 a
Chriſtus poſt paſſionem ſuam impaſſibilis 438 d Ejus reſurrectio à nobis exigit tranſitum ad meliorem vitam, 181 b, e Ante paſſionem ſuam ſeptem nobis dedit purgationes, poſt reſurrectionem ſeptem refectiones, 187 e Spiritus-ſancti ſeptem dona, ſeptem Chriſti apparitionibus applicata, 190 a, b 186 d Chriſti aſcenſio non differenda erat, 823 e Chriſti varia aſcenſiones 204 f, & ſeq. Chriſti deſcenſus, & aſcenſus triplex, 198 b, c A nobis quomodo imitandus, ibid. d Chriſti diſceſſum cur ægrè ferrent Apoſtoli, 200 b V. Aſcenſio. Chriſto præſente cur Apoſtoli recipere non potuerint Spiritum-Sanctum, 200 b, c 242 a
Chriſtus, & Beati non amplius paſſionibus obnoxii, non tamen miſericordiæ expertes, 439 b, & ſeq. Chriſti majeſtas in gloria, 56 e Chriſtus in gloria, an paſcatur inter lilia, 800 b Seſſio ad dexteram Patris quid, 815 d Ei propria, 816 d, e Chriſtus in exilio manſuetus, & amabilis, in judicio juſtus & terribilis, in regno glorioſus, & admirabilis, 85 e Deus judicandi poteſtatem dedit Filio ut homini, & quarè, 805 d Chriſtus ut Filius hominis hæreditat terram, ut Dominus ſubjicit, ut conditor adminiſtrat, ut ſponſus communicat, 750 b Chriſtus ab omnibus creaturis agnitus 196 f, & ſeq. Chriſtus excellentior filius per gratiam, 715 d Chriſtus ut homo major Angelis, 826 a, f V. Angelus. Prius in humilitate videndus, quàm in gloria, 228 d Ejus gloriam plures, quàm crucem deſiderant, 614 c, & ſeq. Cur mandatam gloriam admiſerit, 167 b
Chriſti viſio apud Iſaiam diverſa, 135 d, a Chriſtum peperit Synagoga matris officio, ſed abſcidit non matris affectu, 62 d, e Chriſtus quomodo regnat in domo Jacob in æternum, 34 b Chriſto quomodo data ſedes David, cur in Jeruſalem non regnaverit 33 e, & ſeq. Chriſti proceſſio duplex, 143 d, & ſeq. De Chriſti humanitate, quàm de divinitate loqui promptius, 618 d
Chriſtus diligit nos dulciter, ſapienter, fortiter, 610 c Chriſti dignatio in reparatione hominum, 459 d Chriſti dignatio in animam quanta, & quantum indè amandus, 93 b Chriſtus quanto pro nobis vilior, tanto nobis fit charior, 81 d, e Chriſtus fons vitæ ad nos 297 d, a Omnis ſanctitatis fons, 92 b Chriſtus totus homini datus, totus in uſus ejus expenſus, 28 b Chriſti tota diſpenſatio, quam

exhibitur, In carne eſt medicina ſalutis, 187 a Chriſtus virtus, ſapientia in opere redemptionis abſcondita, 474 d Chriſtus duos hominis hoſtes, peccatum, & mortem profligavit 62 a Invocatio triplex nobis per Chriſtum præſtita, 83 a Vinum, & oleum infundit vulneribus noſtris, 600 e humanitas Chriſti fidem inſtruit, ſpem roborat, accendit charitatem, 81 e, f Chriſti pro nobis labores ſcuſtrari quàm Deo moleſtum, 68 d, a Terris intulit magiſterium diſciplinæ cœleſtis, 645 c Se nobis certantibus exemplum proponit, & præmium, 721 e, f Cauſa virtus, fructus, & forma martyrii, 661 f Chriſti inſignes victoriæ, 177 c, d Chriſtus nobis promeruit cœli aſcenſum, 435 b Homo ſecurè ſe credit Chriſto, qui ſalvare eum velit, noverit, & poſſit, 610 d Chriſtus plus amandus ob opus redemptionis, quàm creationis, 610 a, b

Chriſtus imitandus, 12 d 173 c, d Chriſtum quidam non ſequuntur, ſed fugiunt; quidam ſequuntur, ſed non aſſequuntur; quidam ſequuntur, & conſequuntur, 477 f, & ſeq. Chriſti ſuavitas attrahit omnes, 380, d 664 d Quàm indignum non currere poſt Chriſtum, & quibus motivis ad hunc curſum excitemur 610 b, & ſeq. Dignus morte, qui Chriſto recuſat vivere, 609 e Chriſtus Paraclitus, 345 f Onus Chriſti quamvis premere videatur, portendum, 174 b Chriſtum geſtari non onerari, ſed honorari eſt, 174 a Chriſti quomodo ſedes paranda, 9 n Non amat cor titubans, ſed ſtabile 39 f Noſtros profectus amat ut ſuos, 754 d Cui pro nobis, 120 d Chriſtus quibuſdam nondum natus, quibuſdam nondum paſſus, quibuſdam nondum reſurrexit, quibuſdam nondum aſcendit, quibuſdam nondum miſit Spiritum-ſanctum, 463 c, & ſeq. Tamdiu vivit in nobis, quamdiu fides vivit, 191 a, b Chriſti regnum, anima, 34 a Chriſtus animæ doctrina, & moribus Apoſtolorum non indutæ inſidere non poteſt, 643 f Chriſtus qualis erga ſe ſequentes, 664 a, f Chriſtum ubique ſequitur fides orſita, 815 b digrè tangit fides jam glorificatum, 631 e

Chriſto unitur omnia unitate ſubſtantiali, perſonali, ſpirituali, ſacramentali, 536 d Myſticum corpus pluſquam vecom dilcat 495 e 584 a Chriſto capiti cohærendum, 99 d, & ſeq. Homo à Chriſto ſeparatus fit monſtrum, 97 f Chriſtus deſponſat ſibi Eccleſiam, 536 d Chriſti nomine ſponſa etiam Synagogam ſibi deſponſare paratus, 316 b Eccleſiæ amor conſtans in Chriſtum, 815 e Chriſtus quibuſdam longè, quibuſdam propè, 739 e Chriſti nuptiæ cum anima, 91 f Chriſto protectore nihil timendum, 116 e, & ſeq. Chriſto ſecurè ſe credat homo, qui ſalvare eum velit, noverit, & poſſit, 610 d Chriſtus perſecutionem patitur 4 falſis Chriſtianis, præſertim à ſacerdotibus, & detractoribus, 140 c, & ſeq. V. Verbum.

Cibi Angelorum, & hominum diſcrimen, 930 e Libri ſpiritualis condemnatum ſapientia, 172 b

Circum obſervatores monachi nominat, 660 a 651 e

Circumciſio quid nos doceat, 78 d Superfluitatis & peccati indicium, 77 f Cur octava die fieret, 76 b In ea ſe parte, ubi plus viget concupiſcentia, 76 a, b Circumciſionis cultellus originalis culpæ rubiginem eradebat, 125 e Circumciſionis antiquum præceptum, 75 f Circumciſio noſtra moralis, qua, 75 n Circumciſio non membro unica, ſed toto corpore indigemus, 74 a, f Circumciſio Chriſti. V. Chriſtus.

Circumſpectio triplex neceſſaria, erga homines, erga angelos, erga Deum, 156, e & ſeq.

CISTERCIENSES olim raro bibebant, 351 a Eorum vigiliæ nocturnæ quàm prolixæ, 683 a Tempore meſſis Miſſam intermittebant, 788 e n Eorum ſilentium, 633 b Sermo eorum, 784 f Colloquia, 402 d n 473 a, f

Ciſterciensium velut habitus, 400 e, f n

Ciſterciensium capitulum generale, 439 e n

Civitatis cuſtodia ſolitaria, 817 f

Clamor in auribus Dei eſt deſiderium vehemens, 152 a, b

CLARÆ-VALLIS caſtrum eſt Chriſti, 357 f, & ſeq

Claræ-vallenſium elogium, 401 f, & ſeq. Eorum vita ex omni parte primæ Salvatoris ſcholæ reſpondens, 401 e Amor ſtó cruce, 346 e Eorum obedientia, 156 f Unanimitas, 654 d Aluat ſuo labore pauperes, 817 a

Claræ-vallenſium animas ad cœlum evolaſſe cognovit S. Bernardus, 401 d

Claræ-vallenſium multi imperfecti, 1012 e Quidam indiſciplinati, 722 a n

Clarificari ſe à Patre ingerit Chriſtus non ut ſuplex, 816 a Clarificatio mutua inter Patrem, & Filium, 816 a, b

Claves Chriſti Petro datæ, quæ, 789 d

Clauſtrum Monachorum Dei templum, 315 c Paradiſus, 461 b

S. CLEMENS genere nobilis, optimus ſui temporis philoſophus, 339 f

CLERICORUM vitia notantur, 674 f, & ſeq. Ambitio, 38 b Luxus, 103 a Superfluitas, & luxus 676 f

Clericiſe plina, & officio, laquearia cypreſſina, 708 e, d Quales in Clerum eligendi, ibid. f

Cœpi non poſſit collatas, 431 f, & ſeq.

Cœleſtis religioſorum vita cœleſtis, & angelica, 445 b

Cœnobitica vero utilitas, 292 a, b Securior eſt quàm eremitica, 79 b

COGITATIONES bonæ Deo adſcribendæ, 668 a Deus ut inſpector noſter ſemper cogitandus, 114 a Cogitare de ſanctis illius videre eſt, 174 b Cogitationes quomodo diſcernendæ, 667 b Malarum originem diſcernere difficile, 667 d, & ſeq. Cogitationes ſanctas procul petere non eſt neceſſe, 380 d, a Bonæ à Deo ſunt, malæ à nobis, vel à diabolo, 667 c Cogitationum malarum tria genera, 431 f, & ſeq. Quomodo ſuperandæ, ibid. iis ſedulo reſiſtendum, 381 b A malis cogitationibus quàm alienos eſſe oporteat religioſos, 398 e

COGNITIO perfecta Trinitatis vita æterna eſt, 821 d, e Cognoſcere de Deo quid poſſumus, 822 a Pater perfectè non cognoſcitur, niſi cùm perfectè diligitur, 371 e Cognoſcentium Deum, & non cognoſcentium quatuor differentiæ, 486 b, e Cognitio in cœlis dilectionis eſt augmentum, hic poteſt eſſe detrimentum, 537 d Cognitio, & devotio alit duo, 833 c Cognitio Dei, & ſui neceſſaria, 371 b 683 d 684 a Cognitio, & cura ſui quàm neceſſaria, 682 c, In tribus conſiſtit, 455 b Ejus effectus timor Dei, & humilitas, 681 f 684 a Gradus eſt ad cognitionem Dei, 683 b c Cognitum animæ vita, 308 a

Colli nomine deſignatur intellectus, 674 a

Colloquia Ciſterciensium qualia, 401 d e 403 a, f In colloquio duo auditores cogitandi, 474 e Colloquium Verbi, & animæ ſpirituale, 707 a

Columba ſymbolum humilitatis, & Spiritus-ſancti, 746 a Columbæ teſtimonium de Chriſto, 83 f

Columnæ ſeptem in domo ſpirituali erigendæ, 102 a, b

Comedere homini labor eſt, ſed fame minor, 393 b

Comminationes, promiſſiones, & commonitiones divinæ cur tam parum nos moveant, 514 e, f

Communio paſchalis, 183 e In feſto omnium Sanctorum 315 f

Communis vitæ prærogativa, 281 e

Communia omnia cum Deo amanti Deum anima, 709 a

Comparare ſe alteri nullus debet, 686 b

Compaſſio fraterna commendatur, 184 f, & ſeq. 448 d Compaſſionis affectum tollunt carnales concupiſcentiæ, 703 d, a Compaſſionis affectus, 648 d Negredo, 652 e Iſomo ad indignationem pronior, quàm ad compaſſionem, 703 a, f

Compunctio cordis primum opus fidei per dilectionem operantis, 406 a Ejus indicium ſubtractio occaſionum, 183 e Compunctionis duo genera, 740 e, f Placet uterque Deo, & peccator compunctus, & juſtus devotus, 375 e

Conceptio Chriſti noſtram reformat, 815 e Commendatur, 50, a, d

Concha ſit prædicator, non canalis, 609 d

Concilium Remenſe ſub Eugenio III. 810 b

Concordia, & unitas maximè placet Angelis, 305 a, b Concordia, & communis vitæ prærogativa, 281 e Concordia ſui ipſius qualiter conſtet, 357 b

Concupiſcentia omnium vitiorum, & malorum origo, 407 e, & ſeq. Vehementer minuit voluntatem, 830 e, d Reprimi poteſt, extingui non poteſt niſi in morte, 14 a Non nocet ſine conſenſu, 408 b Ejus motus indeliberati non ſunt peccata, 813 a, f Quæ invitos tenet, non voluntas eſt, ſed voluntatis corruptio, 188 d Cur ejus fomes remanet poſt baptiſmum, 175 f, & ſeq. 177 b Ejus remedia Euchariſtia, 176 b Oratio, 312 a, f Concupiſcentia carnalis tollit compaſſionis affectum, 703 d, e

Confabulationes longæ, orationis inimicæ, 403 d

CONFESSIO ſcopa eſt, qua mundamur, 382 e In qua lavantur omnia, 186 d Confeſſione, & oratione purgatur oculus mentis, 118 f Confeſſio debet eſſe pura, humilis, fidelis 582 a & ſeq. Ejus ſeptem gradus, 450 b & ſeq. Comites habeat mortificationem, & orationem, 406 b Epiemcacia, 450 a Utilitas, 449 e f Humilis ſui ipſius diſcuſſio, & confeſſio Deo accepta, 345 b confeſſio duplex, 40 d, 740 f Confeſſio oris triplex; vera, nuda, propria 441, f & ſeq. confeſſio paſchalis, 183 a confeſſio privata, 572 a n Ejus formula, 540 e & ſeq. confeſſionis quatuor impedimenta, 510 a & ſeq. 526 a

Conformitas voluntatum maritat animam Verbo, 818 d

Confuſio adducens gloriam quæ, 392 f

CONGREGATIO felix ubi de Maria Martha conqueritur, 284 f congregationis tres parietes, 516 e In congregatione plurimorum impoſſibile eſt omnes unius eſſe fortitudinis, 442 d In ea vivendum ordinabiliter ſibi, ſociabiliter proximo, humiliter Deo, 173 a

Conjugium ſtatus periculoſus, 440 b Ipſum tollere, eſt omnem ſpurcitiam inducere, 775 f

CONSCIENTIA bona refecta operibus, lectulus floridus, 718 a conſcientia felix quæ, 47 b conſcientiam bonam duo reddunt. 465 c Conſcientiæ teſtimonium quale, 315 a b In tribus, 156 a conſcientia experiendæ quanta monachorum cura, 300 b conſcientiarum notitia difficilis, 3 f conſcientia quadruplex, 516 e f Rea animo carcer, & infernus, 288 d

Conſcientia mala bonum opus vitiat, 794 f conſcientia vitium famæ non debet, ibid. f & ſeq. V. Anima

CONSENSUS ſolus nocet, 833 e Non ſenſus, 719 e Sollicitè eſt cavendus, 740 d

Conſervationis Beneficium rependatur, 830 b e

CONSIDERATIO exterior operum Chriſtianimus capaces animos paſcit, 92 b conſideratio vulnerum Chriſti conſcientiæ vulnera ſanat, 760 a conſideratio ſui ipſius arrogantiam tollit, 735 d Tripertita eſt, unde ſit, ubi ſit, & quò iturus ſit 393 e

CONSILIUM nullum melius, quàm exemplum, 9 e conſilium, & auxilium fratribus noſtris debemus, 8 b conſilium ſuum deſeruit Chriſtus, ut ex bono fieret melius, 189 c d conſilium proprium, lepra, 189 a Humanum ſequentes amittunt divinum, 87 e conſilium impium, cujus auctor & ſuggeſtor eſt dæmon. 481 f & ſeq. Ad ipſum quatuor trahunt vitia, quibus totidem ſunt oppoſita virtutes, 483 a V. Pertinacia.

CONSOLATIO in afflictione, 639 f Conſolatio bona quæ, 374 b conſolatio, & contemptus Dei duplex nobilium, 617 a conſolationes Dei quibus dentur, 637 e Divinæ, & angelicæ, 158 e conſolationes Chriſti, ad quos pertineant, 21 e f Sponſi, 666 e conſolatio cœleſtis carnalibus illecebris renuntiantibus neceſſaria, 317 a Recentibus converſis ea carentibus quid agendum, 242 b c conſolatio terrena divinæ obeſt, 200 e & ſeq. 203 e 211 e Reſpuenda ob divinas, 15 a f Mundana veræ & ſalubris conſolationis eſt impedimentum, 49 f & ſeq. conſolationem quiſquis ignorat neceſſariam, ſuperest ut non habeat Dei gratiam, 82 f Quiſquis deſolationem non novit, nec conſolationem agnoſcere poteſt, 82 f In conſolatione, & tentatione quomodo ſe gerendum 635 d conſolationis de morte propinquorum motiva, 637 b

CONSUETUDO prava conſilio ſuperanda, 396 a b Conſuetudo peccati quàm gravis, 586 e

CONTEMPLATIONIS vis & natura, 740 a Fit ex condeſcenſione Verbi Dei ad humanam naturam, 491 d Spirituales in anima contemplantis ſimilitudines, & ex iis formatæ imaginatoriæ ſpecies angelorum opera, 694 f & ſeq. Contemplationes guſtus quibus debeatur, 709 b a Ejus quies, 618 e Quibus competat, ibid. Ejus delectatio, & inquietudo, 626 e Objectum, 467 b Raptus, 846 e Duplex exceſſus, unus in lumine, alter in fervore, 718 b contemplatio gloriæ commendatur, 205 a & ſeq. Præparatio ad contemplationem quæ neceſſaria, 710 b contemplationis avidis prædicationis officium injungitur, 693 d Non appetenda antè bona opera, 709 b & ſeq. Aliorum profectus eſt ipſi anteponendus, 704 b contemplatio mors angelorum, 717 a

Contemplationis duo genera, 491 e b 760 a Duo gradus, 181 b & ſeq. Tribus modis diſtinguitur, 492 e contemplatione magis neceſſaria actio, 574 d Utriuſque viciſſitudo, 701, e 744 a b 745 d

Contemplantium varii ſtatus, 615 f, & ſeq. Eorum quies temerè non eſt interpellanda, 728 d.

Contemplationis utilis modicum, 186 e & ſeq. contemplativæ vitæ alii magis idonei, alii activæ, 496 e

CONTEMPTUS mundi, 107 a 461 a b Contemptis terrenis quærenda cœleſtia, 41 a

Contemptus ſuperiorum in Deum ipſum cadit, 656 e

CONTINENTES non ſoli ſalvandi, 776 b Continentia murus, patientia antemurale, 357 f & ſeq.

Continentiæ hoſtes caro, mundus, & diabolus, 387 f & ſeq. Ejus prædicandæ tempus ſegis inopportunum, 752 a b Eam profeſſis vitanda feminarum contubernia, 774 a b Continentia triplex, 477 e

Contritionis unguentum undè conficiatur, 576 d e Ejus vis, & fragrantia, ibid. f & ſeq.

Contritum cor proximum cordi mundo, 435 d

Contumaces, & obſtinati poſt lapſum abominabiles, 178 e Durius ſunt corripiendi, 702 f

Converſatio ſpiritualis in duobus, 381 d Cujus converſatio omnibus grata nulli eſt onerosa, huic de ſalute univerſa fratrum congregatio atteſtatur, 75 b a

CONVERSIO hominis, 194 f Via redeundi ad Deum per humilitatem, 103 a Hominis ante converſionem, 385 Converſionis magnum eſt miraculum, 354 c & ſeq. Res divinæ virtutis eſt, 187 b Ex gratia Dei, 841 f Deo adſcribenda, 803 a Quibus gradibus fiat, 508 b converſio etiam corporalis non negligenda, 103 a Si abſque intentione fuerit, nulla erit, 93 d

Converſionis perfectæ forma, 241 a 243 e converſio noſtra ad parvuli exemplum, 242 f Recens converſi graves patiuntur tentationes, 287 f converſionem nolle Deum eſt ignorare, 687 Eam ad mortem uſque differre periculoſum, 485 e d & ſeq. converti nolentium vanæ rationes, 687 a converſi ſemel, bisque peccantes, raro reſipiſcunt, 178 a

Converſi recenter, & carentibus conſolatione quid agendum, 241 c

COR totum in quatuor affectionibus amore, & timore, gaudio, & triſtitia, 402 e n Ejus membra intellectus hic ſæpè divisa, 208 a Cordis pax plena futuræ vitæ reſervata, 208 d Corda ſurſum levanda, 207 e & ſeq. Cor levare quid ſit, ibid. Cor deorſum caput ſurſum habere turpe eſt homini, 390 e Alii ſurſum, alii deorſum habent, 410 d Exoneratum, & leve levatur magis, ut quærat, & diligat veritatem, 145 e cordi prius quàm corpori medendum in moribus divinæ virtutis, 524 a Ipſis debemus puritatem, 309 e Cordis cuſtodia in affectionum, & cogitationum cura ſita, 404 d e Sine cuſtodia manus, & linguæ conſtare nequit, 404 a Cor contritum proximum cordi mundo, 434 d Quomodo ſcindendum, 103 c Duobus modis ex corde ejus procedit, 488 a cordis perturbationes in tribus, 408 e f Cor triplex, 317 d cor in ſiniſtro latere locatum, quia ejus affectio prona ſit in terram, 119 a f Cor titubans non amat Chriſtus, ſed ſtabile, 39 f

Cordis induratio in propria voluntate, & quòd non meditetur legem Domini, 203 e

Cordium unitas commendatur, 99 b c

CORPUS hominis ex quatuor elementis conſtat, 310 f Ei non idem vivere quod eſſe, 830 Grabatum eſt in quo languidi jacemus, 174 e Tenebroſum tabernaculum, 656 e Onus moleſtum, & carcer noſter, 142 e corpus non tam noſtrum, quàm Dei, 128 d

Corpori quid debemus in vita ſpirituali, 400 a cuſtodia, & diſciplina ei eſt adhibenda, 9 d Cuſtodia quo probanda, 181 e Cura ejus præpoſtera, 13 b c Ei debemus ſanitatem, non voluptatem, 399 b Corpus quod corrumpitur quàm aggravet animam, 321 f Ejus corruptio quadruplex, 583 a b Anima potius, & prius curanda, quàm corpus, 6 a Animæ erga corpus tria officia, 489 c corpori quantum præſtet animus, 14 a corpus animæ collaborare de-

bet,

Digitized by Google

bet, 14 e f Quomodo animæ debeat, 15 a Pro animæ reſponſendam, 108 a
Corporis glorioſi quatuor dotes, 301 f
Correctio fraterna per inferiorem facienda, 463 d u
CORREPTIO ad probationem, 705 a Correptio, & conſolatio Dei duplex auxilium, 617 a certum eſt ejus amoris teſtimonium, 364 c Quid in nobis operetur, 364 d
Correptionis utilitas, 657 b correptionis aſperitas manſuetudine lenienda, 901 c 404 e Moderata ſit, 186 a correptionem etiam peccantes ægrè ferimus, 975 d Paſtori plus ſua non ſufficit correptio, ſi adhuc periclitetur inferior, 697 a f Bernardi ægimus in corripiendo, 616 a Non proficiens cum angebat, 606 d & ſeq. Duri, & contumaces durius corripiendi, 702 f Malis ingrata eſt, & odioſa correptio, 819 c Eam impatientes ferunt quam injuſti, 627 a
Corruptor bonus adverſarius, 655 f
Correptæ vitia familiaria, 696 c & ſeq.
Corruptio naturæ, 373 b Et peccatum, 44 a
Corruptio animæ triplex, corporis quadruplex, 465 a, b
CRAS futurum, HODIE præſentem vitam deſignat, 54 f
Creationis beneficium expenditur, 151 a, f Homo in ea quatuor virtutibus inſtructus, 157 e Dei potentia, ſapientia, & benignitas in mundi creatione, 106 c
Creaturis cur ad ſuas actiones utatur Deus, 563 b & ſeq. Animam à Deo ad creaturas remitti pœna graviſſima, 677 d & ſeq.
Creaturam, nihil eſt in rebus, quod implere poſſit, niſi charitas Dei, qui ſolus major eſt illa, 636 e
Credentes cur tam pauci victores, 121 a Credentium ſigna in Evangelio deſcripta, quomodo ſingulis fidelibus conveniant, 696 c & ſeq.
Credere videre eſt, 721 e Immò, & majus, 56 b
CRUX Chriſti in quatuor conſiſtit, 168 f Quatuor virtutes in ea reſplendentes, 176 b Quatuor ejus cornua quatuor tentationibus opponenda, 349 d, & ſeq. Triplex peccati genus expugnat originale, perſonale, & ſingulare, 472 d Nihil proficiet inimicus in eo, quem ipſa delectat, 344 d Chriſti gloriam plures, quam crucem deſiderant, 624 c, & ſeq. Pretioſum depoſitum fructum crucis ſuæ nobis commiſit Deus, 497 d Crux Chriſti honor, 52 a
Crux eſt pretioſa, amabilis, & jucunda, 344 e Lignum vitæ eſt apprehendentibus eam, 344 a Grata eſt ejus ignominia ei, qui Crucifixum ingratus non eſt, 635 b Crucem ferentium tres gradus, 345 b, & ſeq. Eorum diſcrimen, 346 e Crux eſt cuique tollenda, 346 e Hujus unctio, 355 d Via eſt ad gloriam, 163 e In ipſa moriendum eſt, 352 b
Crucifixo mundo quis, 118 d
Cubicula varia Sponſi, 615 e Cubiculum tropologicè arcanum contemplationis, 615 e
Cultus Dei in tribus conſiſtit, 482, f Negligentiæ circa eum notantur, 8 a
CUPIDITAS ex cordis inedia, neceſſitas ex carnis infirmitate procedit, 142 f Tolerabilior eſt neceſſitas, ibid. d Utilitatis accedit quidquid cupiditati demis, 709 a
Cura Sanctorum præcipua circa animam, 634 f
Cura animæ propriæ alienæ præferenda, 609 e, & ſeq. Curam animarum ambientes notantur, 659 e Vocatio ad eam quibus indiciis innoteſcat, 946 a, b
Curia ſæcularibus dediti monachi præſtringuntur, 38 d
Curationis ſpiritualis ſigna, & indicia, 409 f
Curioſitas parit experientiam mali, 373 d Deo dicata membra non ſine gravi ſacrilegio in uſum curioſitatis aſſumuntur, 132 f
Curriculum poſt Chriſtum diſcrimen, 622 f, & ſeq. Quàm indignum poſt ipſum non currere, ibid. b, & ſeq. Motiva exponuntur, ibid. Currunt præ aliis ferventes animæ, 622 e Curſus noſter ex gratia pendet, 619 e Curſus pro mundo gratiæ, 615 a
Curvitas animæ quæ, 631 e
Cuſtodia cordis in quo conſiſtat, 409 d Sine cuſtodia manus, & linguæ conſtare nequit, ibid. e
Cuſtodia noſtri quanta in Dei providentia, 142 d
Cuſtodia civitatis trifaria, 817 f
Cypreſſus imputribilis eſt, & boni odoris, 708 e
Cyprus inſula ferax optimi vini, 703 e

D

DÆmonium Meridianum, 672 e
Damnum alienum noſtra ſit cautela, 734 f
DAMNATIS nulla redemptio, 812 d & ſeq.
DAVID dicitur viſu deſiderabilis, vel manu fortis, 180 c Magnus contemplator, 617 e Ejus pietas, 183 a Patientia in maledicum, 676 b Chriſtus radix David, 182 c
Decoloratio à ſole variè exponitur 652 f, & ſeq
Decor animæ conſiſtit in honeſto 846 c
Dedicatio Eccleſiæ propter animas, 359 a, b 366 b Dedicationis feſtum quale, 361 b Dedicationis ritus quinque ad mores aptati, 355 a & ſeq.
Delectatio in Domino quæ, 108 c Delectationis, & Moleſtiæ viciſſitudo, 616 c Præoccupatum ſæcularibus deſideriis animum delectatio ſancta declinat, 202 e
Delicati Religioſi arguuntur, 168 e Pudeat ſub ſpinato capite membrum fieri delicatum, 315 f
DELICIÆ Mariæ Virginis, 187 b Deliciis carnis renunciare initio grave, poſtea ſuave, 121 d, e, & ſeq. Vita in deliciis mors eſt, & umbra mortis, 716 e, b Deliciæ hominum reprobantur, 476 f, & ſeq. Error hominum in veris, & falſis deliciis diſcernendis, 525 f
Denarum proprietates vitæ religioſæ tropologicè attribuitur, 499 f, & ſeq.
Deſcenſus noſtri tres gradus, 476 d, a
DESIDERIA ſæcularia, 478 c Humana in tribus ſita, quod decet, quod expedit, quod delectat, 54 b Deſideria Patrum ad Chriſti incarnationem noſtrum anguſtos corporum, 555 e, & ſeq.
Deſideria ſancta inventio Deo creſcunt, 640 d Deſideriis quæritur Deus, non pedum paſſibus, 640 e Salvabuntur qui ſunt in deſiderio proficiendi, 719 d Deſiderium vehemens, magnus clamor in auribus Dei, 438 b Deſiderium una eſt animæ ſponſum revocantis, 807 c, f Et tractio, 795 d Deſiderium cæleſtis patriæ legi novæ convenit, 752 d, & ſeq. Deſiderium animæ devotæ ad meridiem lucis æternæ, 681 d, c
Deſidia noſtra in negotio ſalutis perſtringitur, 681 a
Deſperationis cauſa, & effectus, 686 c Hanc parit ignorantia Dei, 615 c 666 d
DETRACTORES Deo odibiles, 630 b Chriſtum aſſequuntur, 292 f Vulpes ſunt vineas demolientes, 764 a Quomodo capiendæ, ibid. b Detractorum ingenium, & mores notantur, 629 c, & ſeq.
DETRACTIO quantum malum, 403 b, & ſeq. Ingenteis ejus nocumenta, 632 c Charitatem impugnat, & perimit, 632 b Tres uno ictu perimit, 432 d Detractionum variæ ſpecies, & modi, 632 d
DEVOTIO eſt concepta de ſpe indulgentiæ exultatio, 605 f Vino comparatur, aqua timor, 95 b Devotum, & cognitio animæ alæ duæ, 433 e Devotionis gratiam per Mariam petenda, 91 e Devotionis unguentum undè conficiatur, & quibus competat, 577 c, & ſeq. Ejus fervore bona opera condienda, 63 à Devotionis aqua ſinu inveſtiga, 340 e Devotione Monachorum, præſertim in quadrageſima, demon torquetur, 426 c Devotio novitiis præſtita, non data, 82 a, b Devotionem exterminant vanitas, curioſitas, voluptas, 426 f
DEI nomina olim terribilia, nunc delectabilia, 521 e Dei nomen noſſe quid, 657 d Quomodo ſanctificari dicatur, 210 e De Deo loquitur ſcriptura in angelis, 857 e
Deus quomodo ſit omnium eſſe, 362 d Deus ſumma utilitas, ſumma gloria, ſumma voluptas, 56 b Nec ab eſſentia ſua, nec merito ab ipſa diſtinguuntur, 628 f, & ſeq.
Deus cur diverſa ſortiatur nomina, 284 f Eſt ſummè ſimplex, unus, & immutabilis, ibid. d, e Dei immutabilitas, 662 e
Dei locus ipſe Deus, 689 e Deus ubique, homo nullibi, 376 d Eſt ubique, ſed diverſimodè, 385 d In creaturis diverſimodè, 39 d Eſt in ſanctiſſimis ſolùm per ſubſtantiam, ſed etiam cum illis propter voluntatis concordiam, ibid. Quomodo in homine, & homo in Deo, 728 b Cur peculiariter dicatur eſſe in cælo, 484 c Solus uniuſcujuſque capacitatem novit, 474 f Dei voluntas ut de omnibus, & per omnes, ſed non in omnibus, 136 a Deus amat, & eſt amor ipſe, 749 f, & ſeq.
Dei providentia in diſpoſitione rerum, 135 f 606 b In moleſtandis tentationibus, 110 e Ad noſtri cuſtodiam, 148 d Deus ita intuetur nos ut multos, 788 c Deus ipſe diverſa varia, alios metum, alios conſolationem affert, 791 c
Dei bonitas in cuſtodia angelorum, 146 f Ejus in hominem amor fortis, & conſtans, 302 b Dei dilectio noſtram prævenit, 842 a Immò, & ſuperat, 72 e Dei erga homines amor contra dæmones, 673 c
Dei miſericordiæ multæ, 78 b Is pater miſericordiarum, 72 f Ejus miſericordiam omnibus oblata, 144 a Septem ejus miſericordiæ erga pios, 239 f, & ſeq. Larga bonitas in procuranda hominis ſalute, 78 e Tribus modis à peccatis nos protrahit, 116 f Suſceptor eſt piorum cùm cadunt, 115 d Ejus indulgentia erga peccatores in tribus, 226 e Longanimitas, & benignitas in eoſdem, 226 e 429 a 138 b 409 e, f 841 e Hominem à peccato ut revocat, 589 d Eaſdem dignatio in ſuſcipiendo peccatore, 831 e Dei dilectio ultimum peccati tardat, ut commendet patientiam, impleat electionem, & confirmet charitatem, 226 a, b Ejus longanimitas culpam obſtinati accumulat, 394 d
Dei protectio, 129 e Deum in tentationibus ſuis tanquam proprium habent ſinguli electorum, 115 d Deus tentat ad probandum, non ad reprobandum, 302 c Dei correptio certum ejus amoris teſtimonium, 364 c Ejus indignatio ex miſericordia procedit, 380 e Ira Dei graviſſima cum ſinit quempiam peccare, 697 b, & ſeq. Si te aliud deſurant, & amor, ibid. b Bernardus vult Deum ſibi iraſci, ibid. Dei ira, & furoris diſcrimen, 788 f, & ſeq.
Deo quomodo tribuantur membra corporea, 464 b, & ſeq. In eo nihil corporeum ingrediant, 137 e, d Corpore non eget ad ſuas operationes, 360 e Dexterum, & ſiniſtrum in Deo quid, 715 e Dei caput, divinitas, pedes judicia, 237 d Ejus vox reſpermio ejus, & ſuſceptionis inculſio, 719 d Ejus manus, latitudo, & fortitudo, 466 e Pedes duo miſericordia, & veritas, 470 e 491 f Seu miſericordia, & judicium, 365 b Horum in animo judicia, ibid. e Utrique oſculandos, ibid. f Dei ſolium angeli, 125 f
Dei regnum ubique, 372 f Deus quomodo alicubi peculiariter eſſe dicatur, 366 c Quomodo dicatur venire in hunc mundum. V. Chriſtus, Incarnatio.
Dei bonitas in reparatione hominis, 185 e, & ſeq. Sapientia in redemptione hominis, 25 d & ſeq. Deo in opere ſalutis tria propria, prædeſtinatio, creatio, & inſpiratio, 811 b Patientia in creatione, ſapientia in rerum gubernatione, benignitas in Incarnatione apparuit, 61 e Quomodo præſumptionem operetur in nobis, 226 b Deus ſolus ſpei noſtræ ſolidum præſidium, 136 a, & ſeq. Deus bonorum omnium auctor, 585 e Bonorum operum cauſa efficiens, & finalis, 135 d Item bonorum operum auctor, remunerator, & remuneratio tota, ibid. Dei dona ſunt merita noſtra, 155 c Deo adſcribendæ cogitationes bonæ, 868 a Adeoque Deo ſoli reddenda bonorum gloria, 182 e, & ſeq. 640 e, f
Deo ſoli idem facere, & dicere, 36 f Ejus potentia, ſapientia, & benignitas in mundi creatione, 118 c, d Similitudo divina periit in damnatis, ſed remanet imago, 156 b Dei quanta dignatio, patrem hominum eſſe, 641 c Dei dignationem ſolus novit expertus, 783 e
Dei ad nos ſpiritualis adventus, 4 f Ejus illapſus in animam. V. Anima. Dei habitatio quomodo evadat anima, 646 d, e V. Animæ. Dei domus, homo ſpiritualis, 710 e Deo dignum habitaculum, cujus nec ratio decepta, nec voluntas averſa, nec memoria ſordis inquinare, 357 e Deo templum in nobis ædificandum, & quomodo, 356 d, & ſeq.
Deus circumſpector noſter ſemper cogitandus, 115 e Hujus præſentiæ cogitatio quàm utilis, ibid. Unde colligenda, 720 a Dei in anima præſentia ligno, 238 a, b Nullum omninò præſentiæ Dei certius teſtimonium eſt, quàm deſiderium gratiæ amplioris, 348 d
Deus vera animæ vita, 149 c Deo diſplicere non poteſt, cui placet Deus, 638 d Tria vincula, quibus Deo adſtringamur, 176 e, & ſeq. Quomodo naſcatur, creſcat, & ſervetur in nobis, 319 e
Deo inhærere nihil aliud, quàm Deum videre, 368 e Puritas ad videndum Deum neceſſaria, 661 c ad videndum Deum oculus mentis triplici eſt inquinamento purgandus, 318 d, c Deus in hac vita ſicuti eſt videri non poteſt, 686 e 662 c 458 d Deum quomodo viderit Moyſes, 466 f Dei viſio in cælo quid; beata, & ſuavis, 061 b V. Viſio Dei fruitio triplex in perfecta beatitudine, 280 d Sanctis aliter quam nobis exhibetur, 375 d, a
Dei majeſtatem quomodo ſcrutari liceat, 762 f Quomodo videndus in creaturis, 314 a
Dei cognitio quam neceſſaria, 663 e Quid de eo cognoſcere poſſimus, 118 e Ejus cognitionem ſequitur cognitionem ſui, 683 b, c Deus perfectè non cognoſcitur, niſi cùm perfectè diligitur, 578 e Deum cognoſcentium, & non cognoſcentium magna differentia, 466 b Hunc perfectè non cognoverunt Philoſophi, 570 b, c Deum quare non ſectabant gentiles, 569 a Deum ignorare non poſſunt religioſi, & d, e Dei Viſitatio. V. Viſitatio.
Deo quomodo implenda triplex animæ potentia, 318 c Deus pro affectuum diverſitate nobis diverſimodè ſapit, 464 e Et pro diverſis meritis 639 f, & ſeq.
Deus exigit timeri ut Dominus, honorari ut pater, ut ſponſus amari, 839 a Ipſi debemus amorem, & ſubjectionem, 430 e Dei erga nos dilectio conſiderata, quàm efficax, 5 f Deus non ſolùm dulciter, ſed & ſapienter amandus, 609 c Amandus dulciter, prudenter, fortiter, 640 f & ſeq. Deum amans anima indeſinenter inquirit, quæ via, qua cautela, quam ambulet manſionem, 659 d
Deo ſoli debitus honor, & amor non excludit honorem, amoremve Sanctorum, 148 b Propter Deum dicere nihil juvat, niſi Deus ſit in corde, 135 e V. Amor Dei.
Deo quadrifariam debemus gratiarum actionem, 458 e Ipſi nullus unquam reddit quod debet, 436 a Is in omni ſtatu laudandus, 175 e Dei bona, & grata memoria frequentanda, dum diſfertur penitentia, 300 e, b Tanto amplius obmendor, quanto majora ejus munera percipimus 113 c Quomodo hominem commendet, 384 c Placet utrique Deo, & peccator, & juſtus devotus, 395 e
Deus prævenit preces piorum, 573 c Temporalium ſufficientiam ſuis tribuit, 802 e Illa ipſe promittit in hoc ſæculo, & in futuro, 113 c Cur parcias ſuamdè det quod homo deſiderat, 113 e Vult à ſe requiri etiam quod pollicetur, 52 a Mederi ſolet prius cordi, quàm corpori, 51 e a Tribi Deum quærere quanti, 378 b V. Deſideria. Quærere.
Deo nos ipſos offerre debemus, 149 a Ei ut auctori totos nos debemus, 41 e a, b Deo dicata Membra non ſine gravi ſacrilegio in uſus vanitatis, & curioſitatis aſſumuntur, 132 b Secum diſſentire oportet, qui Deo conſentire velit, 841 f Nihil eſt in rebus, quod implere poſſit creaturam, niſi charitas Dei, quæ ſola major eſt illa, 636 e à Deo ad creaturas animam remitti pœna graviſſima, 677 e, & ſeq. Deo recedente ſugeſcunt omnia, 809 e
Dei duplex auxilium correptio, & conſolatio, 617 e Ad complementum ſuæ gloriæ nobis quodam modo opus habet, 780 c, & ſeq. Cur ad ſuas actiones opera creaturæ utatur, 563 b, & ſeq. Non dat omnis gloriam ſed pacem, 587 c, & ſeq. Hominum quinque ſtatus ſub Deo, 384 f, & ſeq. 386 c, & ſeq. Eductis à Deo alios amare debeat, 669 a
Dextra, & ſiniſtra in ſcriptura quid, 127 b, & ſeq. Dextrum, ac ſiniſtrum in Deo, 715 c
DIABOLUS ſuperborum princeps, 607 a Hominis hoſtis, 107 b Dæmonum ea diverſis maleficiis diverſa nomina, 128 f Leo pius non timendus, 158 c Malleus cæleſtis uſitatus, 326 a Diabolus quæ alæ competant, quæ manus, 438 a Diabolo viam miſericordiæ intercluſit obſtinatio, 129 d Ejus ruina hominum ſit cautela, 734 f Dæmonum pœna de angelorum, & hominum felicitate, 735 b Per montes Gelboe deſignati, ibid. Utpote gratiæ incapaces, ibid. c Item colles ad ſuperbiam dereliſti, 933 b Eorum habitatio in aere, 728 f Non vi, ſed arte primos vicit parentes, 418 f
Diaboli voluntas ſemper mala, poteſtas juſta, & à Deo limitata, 469 d Diabolo abſconditum fuit Incarnationis Sacramentum, 173 a Diabolus tribus tentationibus Chriſtum aggreſſus eſt, 172 c Diaboli, & Pharaonis diverſa analogia, 669 f, & ſeq.
Diabolus ſervit electorum ſaluti inſcius, & invitus 138 a Diabolus etiam nolens homini prodeſt, 138 a

Cur homini tam infeſtus, 208 d Spirituales acrius impugnat, 122 e Dei verba eſſe dura ſuadet, 129 a Dæmonum vis circuitio, & circumventio, 146 e Aſcenſio, & deſcenſio, ibid. a Eorum fortitudo non timenda, ſed cavenda aſtutia, 210 e Dei protectio contra eos, 126 a b Diabolus humilibus neſciens fabricat coronas, 613 a Jejunio inſidiatur, 604 e Quadrageſimali monachorum devotione torquetur, 126 d Diabolus quibus laqueis capiat homines, 394 e Diabolo baculo noſtro non cadit, 107 e Diabolus neminem allicit niſi conſentientem, 843 e Inſidiatur maximè perſeverantiæ, 359 a Cur aliquando permittatur proſternere, 126 b Multos decipit ſub boni ſpecie, 673 a Meridies optanda ad deprehendendas diaboli fraudes, 672 e Homines ſtatus templa ſub diabolo, 386 b Diabolum perſeverare in malo, 3 e
DIES myſtici duo, unus hujus æquali, alter futuri, 43 f Verus dies, qui non novit occaſum, æterna veritas, & vera æternitas, 360 a Dies ſpirant, dies adſpirant, dies inſpirant, dies capiant, dies conſpirant, Dies cui maledicunt ſancti, 802 a & ſeq. 803 d e Dierum longitudo hic promiſſa vita eſt æterna, 460 a
Dignitates Eccleſiaſticæ pueris non dandæ, 837 e Dignitatem ſimulatam ne abjiciat ſuadet S. Bernardus, 867 e
DIGNITATUM Eccleſiæ abuſus, 240 d V. Beneficia.
DILECTIO Dei noſtram prævenit, 842 d Dilectio erga Deum tribus affectionibus creatur, & provehitur, 524 e Diligendi quantum modo, 109 e Diligere toto corde quid e 612 d Item ex tota anima, & ex tota virtute, 613 b Dilectionem verbis quære, actibus ſequere, ſide inveni, 816 f Pater perfectè non agnoſcitur, niſi cum perfectè diligitur, 572 e Dilectio ſponſæ ſpiritualis, non carnalis, 814 a Dilectio paſtori neceſſaria, 532 f
Dilectio fraterna unde æſtimatur, 703 b Non vivit, qui non diligit eos inter quos vivit, 390 e Dilectio proximi tripliciter exercetur, 504 f Inimicus quomodo & quare diligendus, 712 b c V. Amor. Charitas.
DISCIPLINÆ neceſſitas, 615 b Diſciplinam, & cuſtodiam inferiori debet Superior, 9 d e
Diſcentium varii fines, 535 d
Diſcordia, & ſcandala angelis quantum diſpliceant, 103 b & ſeq. Diſcordia locus diabolo ſicut in pace Deo, 318 v Diſcors Deum non conciliat, 610 a
DISCRETIO commendatur, 285 e 716 a Eſt ordinatio charitatis, 718 e Mater earum, & conſummatio perfectionis, 82 d Sine fervore jacet, fervor ſine diſcretione præcipitat, 615 a
Diſcretionis neceſſitas, 718 e Ut adhibenda in corporis maceratione, 80 d Hanc ſuppleat virtus obedientiæ, 82 e
Diſſenſione nihil in congregatione horribilius, 500 b Diſſentire ſecum oportet, qui Deo conſentire velit, 840 f
Diſſimulatio propriorum delictorum, 690 f
Diſtractionibus ſubjacens anima, Dei viſitationibus impleri non poteſt, 2?? e
Divinis laudibus quomodo loquendum, 725 b Negligentia circa cultum Divinum notatur, 8 a V. Officium Divinum.
DIVITIÆ iniquæ, 126 d Homine indignum, 20 f Pro eis quanta faciant ſæculares, 460 v Verè magna abuſio, ut dives eſſe velit vermiculus vilis, propter quem Dominus majeſtatis factus eſt pauper, 122 a Divitiæ cum labore acquiruntur, cum timore poſſidentur, cum dolore amittuntur, 460 d Eas cupiunt avarus ut mendicus, fidelis contemnit ut dominus, 686 b Divitiæ veræ virtutes, 10 f Divitiæ noſtræ ſunt paupertas Chriſti, 30 a Item ſanguis, & crux, ibid. e
Dives in ſua nativitate Chriſtus negligit, 62 a Divites mercantur cœlum a pauperibus, 306 f & ſeq.
Docendum exemplo potius, quàm verbo, 750 d
Doctrina ſpiritus non curioſitatem acuit, ſed charitatem accendit, 570 d
DOLOR de peccatis triplex, 458 e & ſeq. Dolorem, & pudorem timet humana fragilitas, 52 a Quod non videt oculus, cor non dolet, 325 b V. Contritio.
Domeſticis mala illata acerbiora, 614 b
Domus Dei, homo ſpiritualis, 710 e Ex angelis, & hominibus conſtituitur, 358 e Ejus præparatio, 283 d Lapides ejus vivi glutino cognitionis, & dilectionis cohærent, 356 a
DONA tria ſpiritus ſancti: ſignum ſalutis, robur oris, ſecutiæ lumen, 226 d Dona ſeptem ſpiritus-ſancti in ſeptem Chriſti apparitionibus, 190 a Dona Dei ſunt merita noſtra, 216 e Homini quomodo donata omnia, 369 d In donis Dei quid cavendum, 4?? e
Dormitio quadruplex, 518 d e
Draconi comparata iracundia, 250 f Item Ambitio, 253 f
Dubietas, & falſitas duæ filiæ ignorantiæ, 602 a De dubiis nihil temerè pronuntiandum, 672 e
DURUS Dei ſermo in cortice, ſuavis in medulla, 575 d Dæmonis impoſtura eſt, Dei verba, & mandata reputare dura, ibid. e
Duri, & indevoti religioſi jumento comparati, 166 b Duri, & contumaces durius corripiendi, 703 f
Duritia cordis ex quo, quia meditatur quis non legem Domini, ſed propriam voluntatem, 403 e

E

ELeemoſyna commendatur, 855 a 966 e Abſtinerat ſancta Apoſtolorum poſt acceptum ſpiritum-ſanctum, 709 a
EDEN voluptas interpretatur, 325 e
ECCLESIA vinea Domini, 746 a 771 e Tracta eſt odore unguenti Verbi, 608 f Hanc ſibi Chriſtus deſponſat, 336 d Eccleſiæ connubium, & Synagogæ repudium, 190 a Eccleſiæ, & Synagogæ diſcrimen, 658 d Eccleſiæ charitas in ſynagogam, 825 f Ejuſdem enim pia gratiæ evangelicæ diffuſione, 590 d & ſeq. Ejus prærogativa, dilatatio in mundum univerſum, 658 d Una eſt etſi alia peregrinans, alia regnans, 712 a Nigredo ejus unde, 636 d Quando ſine macula, & ruga, 307 f & ſeq. Eccleſiæ duo latera ſpiritualis, & carnalis, 117 e Eccleſiæ tres ordines, conjugatorum, continentium, & prælatorum, 639 f & ſeq. Ejus filii ſunt etiam mali, & quomodo, 633 b a Eccleſiæ judicium infallibile in uſu, & applicatione ſcripturæ, 45 d e Eccleſiæ lucta Deus reparat ſua, 768 a b Ejus cuſtodes Apoſtoli, & Apoſtolici viri, atque etiam angeli, 809 d & ſeq. Eccleſias munit angelorum cuſtodia, 360 a 729 b Eccleſiam duæ res conſolantur; de præterita paſſio Chriſti, de futuræ, quod ſe in ſorte ſanctorum confidit recipiendum, 751 e & ſeq. Eccleſiæ amor conſtans in Chriſtum, 615 a Dei voluntatem potius, quàm majeſtatem ſcrutatur, 761 a Angelis aſſimilari cupit, 645 d
Eccleſia perſecutione aucta, 627 f Eccleſiæ boſtes proſunt etiam nolentes, 657 a Illæ perſecutionibus premitur à tyrannis, hæreticis, & malis chriſtianis, 537 a & ſeq. Tentationes quatuor à tyrannis, ab hæreticis, à falſis fratribus, & ab Antichriſto, 671 e & ſeq. Graviſſima perſecutio à domeſticis, 671 b Cur perſecutores ſuos vocet filios matris ſuæ, non patris, 635 e f
Eccleſiæ deſolatio unde, 819 a Felix ejus ſtatus in quibus conſiſtat, 708 f Eccleſiarum dignitas unde colligenda, 366 b e Earum ſanctitas, 360 e Eccleſiarum ornatus ſuperfluus reprehenditur, 62 b
Eccleſiaſtes quàm utilis, 211 b
Eccleſiaſtici honores angelicis humeris formidandi, 198 e
Ecſtaſis ſponſæ eſt mors, quæ non vitam, ſed vitæ laqueos rapit, 717 e d
Effuſio nominum Dei invicem, 553 b
Elatio, vel minima periculoſa, non verò vel profunda humilitas, 676 a Elatum cor ſordium, & caput eſt peccatis, ignarum compunctionis, ſiccum ab omni rore gratiæ ſpiritualis, 367 v
ELECTORUM tres ordines, in Maria, Joſeph, & Simeone indicati, 569 b Electorum profectus quatuor gradibus diſtinguitur, 548 e Electos in ſalute ſervit Diabolus infeſtus, & tacitus, 298 e
Elementa in quatuor corporis partes vigentia, 425 h
ELIAS idem ſonat, ac dominus fortis, 502 f Chriſti typus, 200 d Ejus ſpiritus duplex, Apoſtolorum typus, 210 e
ELIZABETH ſterilis conceptus Mariæ cur ab Angelo propoſitus, 36 b & ſeq.
ELIZEUS idem ac ſalus domini, 501 e Mortuum ſuſcitans eſt typus Chriſti, 596 f
Emiſſiones tres pœnitentium, continentium, & prælatorum, 425 f & ſeq.
Engaddi idem ſonat ac fons hœdi, 703 e Baptiſmo gentium lachrymaſque peccantium ſignificat, ibid. Balſama arbuſculæ ibi creſcunt, ibid. d
EPHRAIM fructificationem ſonat, 59 d
EPISCOPI, & rectores tigna domorum cedrina, 718 e d
Epiſcopis non obloquendum, 584 e Epiſcoporum ambire gloriam, aut excelſiæ judicare, tentatio apud monachos, 184 f
Equitatui cui aſſimilatur anima ſancta, 689 d
EREMITICÆ vitæ præpoſterus amor vulpecula eſt, 706 d Eremitica vita ſemper non arripienda, 28 b Cœnobitica periculoſior, 28 a b
Error qui ſine duce in via ſpirituali prepedigit, 820 e
Eſt ornat immutabilitatem, 662 a
Ethnicis nulla vera virtutes, 632 d V. Pagani.
Evæ lapſus, 831 f & ſeq. Ejus peccatum triplex: curioſitatis, voluptatis, vanitatis, 298 e Præpoſterè beatitudinem ambiens amiſit, 307 d e Perverſa ejus poſt lapſum conſolatio, 311 a Excuſatur per Mariam, 198 e Evæ & Mariæ antitheſis, 290 e Eva noſtra, cara noſtra, 311 e
EVANGELIUM veritatis ſpeculum, nulli blanditur, nullum ſeducit, 200 e Cur legatur, 222 d Evangelicæ doctrinæ meditatio, 306 b
EUCHARISTIA Sponſæ ſolatium, 672 b e 40 a Veritas in Euchariſtia, 670 e Vera carne Chriſti ſubſtantia in Sacramento, 356 d Euchariſtia vis ad frangendos concupiſcentiæ motus, 176 b
EVERVINUS abbas Steinfeldenſis, 768 e
Exaltationis, & humiliationis mira connexio, 508 e f V. Humilitas.
Examen ſui ipſius, 729 d
Exceſſus in ipſa etiam juſtitia, & ſapientia cavendus, 203 e
EXCUSARE ſe velle, quando corripueris, infructuoſum, & perniciofum, 582 f & ſeq. Excuſationis genus eſt, cùm arguens au, alium incuſare, 379 e f
EXEMPLUM ſermo vivus, & efficax, 086 e 213 d 310 e Exemplo potius docendum quàm verbo, 750 d Maximè Prælatis, 507 e d 848 a Exemplum Regis in ſubditos redundat, 82 a Exemplo malo pervertens alios, Chriſti perſecutor, 240 h
Exterior regularum obſervatio ſine interiori nulla, 202 e d 522 e Exterior cultus ſine interiori religioſis nihil prodeſt, 180 d 183 a & ſeq. Exteriora officia à religioſis non expetenda, 285 a b f

F

FAmes per annos ſeptem valida, 866 a Farfenſis abbas Adinulfus Legatus à latere & S. Bernardo commendatur, 865 a Farfenſis abbas Gerardus cardinalis factus monachus clara-vallis, 865 a
Fontanetum monaſterium matris Ciſtercienſis, 855 a
Fugitivi abſque conſenſu abbatis non ſunt retinendi, 867 a Fugitivus monachus revertens benignè eſt recipiendus, 864 a
Falſus ſenſus non fides, 651 b
Falſitas in obſcuro, non facilè à vero diſcernitur, 672 d Falſitas, & dubietas duæ filiæ ignorantiæ, 651 a
FAMA non diluit conſcientiæ vitium, 224 f & ſeq.
Familiaris dominus fatuum nutrit ſervum, 415 b
Familiaritas facit verbum, & animam, 704 f familiaritas ſponſi, & ſponſæ, 726 e d
Faſtus cedit, ubi invaleſcit affectus, 704 e f
Facilitas malorum, infelicitas, 141 e
FEMINARUM colloquia vitanda continentiam profeſſis, 775 a b Cum femina ſemper eſſe, & feminam non cognoſcere plus eſt quàm mortuum ſuſcitare, 775 b
Ferventes currunt præ aliis, 622 e Ferventium & tepidorum Monachorum diſcrimen, 202 a Fervere melius, quàm lucere, 232 e 467 f Fervore devotionis condiendo bona opera, 62 f
Fervor ſine diſcretione præcipitat, diſcretio ſine fervore charitatis jacet, 615 b a Spiritus Sanctus potius datur ad fervorem, 220 b Fervor triplex in Sancto Joanne Baptiſta, 168 d Fervor in quadrageſima ſit major e 104 a
FESTIVITAS Sanctorum triplex in nobis excitant deſiderium, 308 b & ſeq. Tria in feſtivitatibus ſanctorum conſideranda; auxilium ſancti, exemplum ejus, & confuſio noſtra, 271 d & ſeq. Feſtivis diebus quales ſermones conveniant, 86 e Feſtivis diebus convivia ſibi parant ſæculares; cordis delicias religioſi, 307 e d
Feſta ſanctorum triplici fructu celebrantur, 304 e Feſtos in vigiliis quomodo celebrandæ, 272 e d Feſtis ſanctorum præcipuis cur præmiſſa jejunia, 248 f Feſta in vanitatem, & deliciis verti indignum, 8 b Abuſus in feſtis ſanctorum, 316 e Chriſtianorum abuſus in feſtis Paſchalibus, 682 f
Ficus deſignat populum, præſertim Judaicum, 753 b & ſeq. Item religioſos morbus ſuavet, 725 d Ficuum groſſi quid, 753 a
FIDELES ſunt cives propter collectionem, ſponſa propter dilectionem, & oves propter manſuetudinem, 817 e Primi fideles comparantur vineis florentibus, 774 d e Fideles malè viventes Chriſtum ut mendacem, & fallacem faciunt, 505 b
Fidere in ſe perfidia eſt, 55 d
FIDES comparatur umbræ, 663 b Vita eſt, & umbra vitæ, 706 a
Fidei, & cordis humani unio admirabilis, 48 f & ſeq. Fides lucem non extinguit ſed cuſtodit, 663 b Voce, & ſignum paſſim ad introducendam fidem concurrunt, 752 d Fides ex auditu, & viſio confirmatur eſt, ibid. b Suadenda, non imponenda, 780 a Fides magorum, Latronis, & Centurionis, 85 a f Fides Centurionis ex auditu, 649 e Fides rara in veteri teſtamento, & ſpes tenuis, 556 b & ſeq.
Fides oliena profuit multis, 778 e Fidei myſteria credibilia reddit credentium multitudo, 42 b Fides lynceos habet oculos, 85 f Ejus privilegium an frandet viſus, 805 e
Fidei vita charitas eſt, 484 b Ejus anima, devotio, & actio, 632 f Sine fide impoſſibile placere Deo, ſine lenitate hominibus, 55 e Fidei ardor quid in timibus operetur, 723 d Fides vis, & efficacia, 43 b 826 f & ſeq. Fide vincimus hoſtes, 250 f
Fidei noſtræ duæ partes, 118 e Fides triplex: præceptorum, ſignorum, & promiſſorum, 465 e b Vivida, & victorioſa quæ, 191 e Mortua, & ficta quæ, 461 e d Fides ab operibus bonis non dividenda, 631 e & ſeq. Operibus comprobanda, 632 b Sine operibus mortua, 184 b 716 e Opera ſine fide non faciunt hominem rectum, 631 e Fides ſine operibus mortua eſt, & opera ipſa ſine fide, 723 d Fides ſine operibus, nec opera ſine fide ſalvant adultos, 427 d Fidei ſpeique germana cognatio eſt, 118 e f & ſeq. Peccata ex fidei defectu, 525 b Fidei languor cauſa noſtræ in curanda ſalute tepiditatis, 514 d
Fides dignè tangit Chriſtum jam glorificatum, 631 e Fides noſtra Chriſtum ubique ſequitur, 825 b Chriſtus per fidem vivit in nobis, 185 b Fides magna meretur magna, 668 c Mundat, & præparat oculum mentis ad videndum Deum, 694 d Præparat animam ad viſionem Dei, 729 e Fides reſurrectionis, & aſcenſionis, 824 f
FIDUCIA in Deum, 55 d Hominem facit quaſi omnipotentem, 855 e Fiduciam in Deo & ſui diffidentiam ſola parit humilitas cordis, 55 d e Fiduciæ in Chriſto motiva, 80 e Fiducia quanta homini in Chriſto naſcente concipienda, 64 e & ſeq. Fiducia erga angelos maxima habenda, 309 a Fiducia ſponſæ apud ſponſum quanta, 726 e Fiducia animo ſancto duplici ratione orta, 788 h
FILIUS Dei cur potius incarnatus, quàm Pater, & Spiritus-Sanctus, 1 d & ſeq. 362 d V. Chriſti incarnatio.
Filii mercenarii, & ſervi differentia, 377 d & ſeq. Filiæ matris quidam intelligunt dæmones, quidam ſpirituales, 655 a

Finem in rebus creatis ſpectare ad ſapientiam pertinet, 916 e
Flagellos crudeli, non ſœvi, petens juſti, 669 d
Fleviſſe Chriſtus legitur, nunquam riſiſſe, 11 e
FLOS campi Chriſtus, 711 f & ſeq. Flos horti virginitas, flos campi martyrium, flos thalami bona actio, 715 b & ſeq. Flores myſtici qui, 743 b Flores incipientes, fructus perfectos deſignat, 703 e Item flores fidem, fructus opera, ibid. d Florum triplex ordo, 712 d Florum campi, & horti differentia, 711 e f Flores tria commendat; pulchritudo, ſuaveolentia, & ſpes fructus, 365 d e
Fontes Salvatoris quinque, 62 e & ſeq. Fontes ſpirituales paradiſi quatuor, 508 c
Foramina petræ, Chriſti vulnera, 756 e
Fornicationis ſpiritus jejuniis ſuperatus, 396 b c
FRATRUM mutuus amor, 637 d Fratribus conſilium, & auxilium debemus, 2 b
Fructus Spiritus-Sancti profectus noſtri, 712 f
Fructificandum in tempore opportuno, 552 a
Fructus Dei triplex in perfecta beatitudine, 310 d Fons verbo quid, 849 b Id ſolis humilibus datur, ibid. e
Funda longanimitatem deſignat, 222 e

G

GABRIEL, fortitudo Dei, 17 f Sic dictus nuncupativè, Chriſtus autem ſubſtantivè, 18 a Cur electus præ cæteris ad annunciandam Verbi Incarnationem, 17 f Creditur miſſus fuiſſe ad confortandum Joſeph de Mariæ conceptu anxium, 18 e
Galilæa tranſmigratio interpretatur, 18 e, 175 d
GAUDII Spiritualis origo, 434 f Ejus deſcriptio 435 a Gaudium ſpirituale portio noſtra, 795 e f Gaudium in tribulatione nos liberat à laqueis diaboli, 344 e Gaudium piorum ſtabile, & perpetuum, 370 e Gaudium duplex in hac vita: de memoria futurorum bonorum, & malorum præſentium tolerantia, 435 f Gaudium, & pax in cœlo, 297 b
Gaudium mundanorum breve, 379 d Gaudium ordine præpoſtero quærunt carnales, 407 a audendum quandoque plus de alieno bono quàm de proprio, 916 a
Gaudium in feſto S. Joannis Baptiſtæ, 268 e Illius materia duplex, ibid. e
Gehennæ recordatio adverſus malam intentionem, 474 a
Gelboe montes, dæmones, 734 a
Gemere dicitur Spiritus Sanctus, quia gementes facit, 758 e
Generatio cœleſtis, æterna prædeſtinatio eſt, 238 a
Generatio hominum triplex, 444 a & ſeq.
Gentiles Deum unde non ſentiebant, 560 a Eorum votum, 580 f Ipſis miſericordia, Judæis juſtitia obtigit, ibidem.
GERMANUS Epiſcopus Capuanus, 844 d
GILLEBERTI Porretani epiſcopi Piſtavenſis ſententia in concilio Remenſi damnata, 859 e & ſeq. Ei acquieſcit, ibid. Ejus liber auctoritate apoſtolica prohibitus, ibid. f
GIRARDI fratris S. Bernardi elogium, 637 c & ſeq. Fuit internorum, & ſpiritualium peritus etiſi abſque litteris, 639 b e Item rerum œconomicarum, ibid. d Ejus prudentia, & induſtria in negotiis, 638 e Ab omnio petit abſolvi, ibid. f S. Bernardi in Domino ſtudia libera faciebat, 639 a Eorum lucitatem, adjutor, examinator, 637 e f Ei Bernardus profectus ſuos adſcribit, 639 a b Eidem de vita periclitanti Bernardus inducias obtinet, 642 c Inter canonica lætus moritur, 640 a Ejus extrema verba, ibid. c Obitus, 635 a Ejus funus ſicciè oculis proſequitur S. Bernardus, 637 a
Girardus abbas Farfenſis Cardinalis, 865 a
Gislebertus Archiepiſcopus Turonenſis, 857 a
Goffredus comes canonicos Turonenſes ſedibus expellit, 858 a
GLORIA propria eſt creatoris, non creaturæ, 383 a Gloriam mundanam cur admiſerit Chriſtus, 669 b Ejus maieſtas in gloria, 30 e Ejus gloriam plures quàm crucem deſiderant, 614 e & ſeq.
Gloria nobis repromiſſa, 379 d Gloria vera quæ, 11 a Vera, & inhabitans, unde hominis contingat, 257 a Sola eſt ſecura, quæ in cœlis expectatur, 361 f Gloria futura verè magna, præſens falſa, & inanis, 160 d Gloria & laus ſanctorum unde, 351 f & ſeq. Gloria ſanctorum interior, & exterior, 615 a Gloria Chriſtiani crucifixo conformari, 615 b Gloria vera, & ſumma, placere Deo, 615 a Gloriæ via tribulatio præſens, 161 e Gloriæ cœleſtis adipiſcendæ tota vita impendenda, 418 e & ſeq. Ejus contemplatio commendatur, 205 a & ſeq. Gloriæ ſtatus poſt reſurrectionem, 371 a Perfectio eſt, 819 d Gloriæ gradus non idem omnibus, 926 e f Gloria negotium meum, 800 e Glorioſi corporis quatuor dotes, 331 f
Gloria ſanctorum Deo debetur, 383 f Gloria bonorum actuum Deo adſcribenda, 589 a & ſeq. 588 e 915 c 736 a 840 e Gloriæ innatum deſiderium homini, 383 b Gloriandum ſolum Dei teſtimonio, 383 d e Gloriandum in ſolo Deo, non in ore hominum, 588 b & ſeq. Gloriari in ſe, & non in Domino iniquitas maxima, & raptus in Deum, 562 a Gloriam hic nobis non dat Deus, ſed pacem, 587 b Glorioſius nihil nobis, quàm quod tanti nos Deus æſtimavit, 72 d
Gloria vana quæ ſit homine, 14 a Perverſi eſt animi ante quærere gloriam, quàm exercere virtutem, 597 d Gloriari hac in vita quatenus liceat, 384 a b Gloria ſine virtute inanis, 847 e Gloriam ſectari membra poteſt, quibus caput ſuum tam ingloriùm exhibetur, 325 f
Gloria ſecularis ſive vana nihil aliud quàm aurium inflatio vana, 461 a Invidiæ ſubjacet, ibidem Baſiliſco ſimilis, non videntes necat, 453 f Vitium eſt virtutum, 121 e d Ejus tentatio quomodo extinguenda, 134 a Gloriæ hujus mundi inconſtantia, 263 b
Glorificatio Chriſti ad Jordanem in monte Tabor, & in cœlis, 816 e d
GOLIAS ſuperbiæ typus, 552 f & ſeq. Quomodo ſuo ipſius gladio perimendus, 222 b
GRABATUM noſtrum corpus eſt, 579 d
GRATIA Spiritus-Sancti duplex, 604 a b Omnia perſeverans ad eam neceſſaria, 212 d Gratiæ plenitudo in Maria ab aliis ſanctis diverſa, 18 f & ſeq.
Gratiæ neceſſitas, 556 b 130 b 615 a 668 a b Ad bonum inchoandum, & conſummandum, 495 f Ad reſiſtendum, 849 b Voluntas ad Deum redeundi ex gratia, 841 a ſola eſt qua ſalvamur, 590 a Ejus auxilio ſimilitudinem cum Deo poteſt homo reparare, 837 b Ipſi ſoli adſcribendum prædeſtinationis initium, & finis; opus vero gratiæ, & nobis, 212 f & ſeq. Curſus pro modo gratiæ, 615 a Gratiam ſub panis nomine in oratione Dominica poſtulamus, 65 d Gratia promerendi ſita in tribus, odio præteritorum malorum, contemptu præſentium bonorum, deſiderio futurorum, 212 d Gemæ inveſtitura, 575 d
Gratia Dei omnibus oblata, 144 e Non tam nobis deeſt, quàm nos gratiæ, 408 d Aliis datur, aliis non, 8-6 a Jus noſtrum ad eam, voluntas eſt Dei, 592 e Gratis datur, etiam cùm emitur; gratis emitur, quia quod datur pro ea nobis melius retinetur, 185 e Per Mariam quærenda, 490 a b
Gratiæ Dei privatio, ſuperbiæ augmentum, 736 e Subtractæ cauſa ſuperbia, quæ jam eſt, vel quæ futura eſt, ibid. e Ejus ob ſuperbiam incapaces ſunt dæmones, 734 e Capaces ejus nos reddit humilitas, 266 a Promerendæ, retinendæ, & recuperandæ nihil efficacius quàm non altum ſapere, 739 e f Efficacius ſit prælato in increpatione, 574 a Gratiæ comprehendum, 668 b
Gratia cùm accedit timendum, item cùm abſcedit, & cùm revertitur, 945 f & ſeq. De præſenti gratia nunquam eſto ſecurus, 615 e Multum præſentiæ Dei certius teſtimonium, quàm deſiderium gratiæ amplioris, 348 d Gratiæ propinquantis ſignum, humiliatio à Deo, 675 f Gratia ſine veritate claudicat, 812 b Veritas ſine condimento gratiæ amara, 812 e
Gratia non intrat ubi jam meritum occupavit, 789 c Ejus impedimenta quatuor, 566 b Eam perdit, qui ſibi attribuit, 810 e Negligentia in contemptum donantis redundat, 710 a
Gratiæ Deo pro beneficiis ſemper agendæ, 586 a 709 f Quadrifaria ei debetur, 555 a Gratiæ Benefactorum origini ſuæ reddantur, ut uberius fluant, 301 a Gratiam pro gratia non referre, periculoſum, 812 d Gratiarum ceſſat decurſus ſi non fuerit recurſus, 200 e Gratiarum actio paucorum eſt, 452 d Non omnis eſt Deo grata, 586 a & ſeq. Quænam ſit Deo grata, ibid. e Impiorum perverſa eſt, ibid. d Gratiæ ſtatus varii, 615 b
Gratia quadruplex, 326 e Præveniens, & ſubſequens, 784 b c
Gratiæ gratis datæ, raræ, 780 d e
GRATITUDO nova meretur beneficia, 828 b 406 a Accumulat beneficia, 402 e Gratitudo in Deum paucorum eſt, 433 c Ad eam omnes tenentur, ſed maximè religioſi, 904 e f Gratitudo noſtra in angelos, 148 a 419 d e
Groſſi ficuum quid, 759 e b Scientiam deſignant, 253 e
Guſtus Divinæ præſentiæ pro variis animi affectibus, 664 b Guſtus ſapientiæ exſtirpamentorum deſiderat, & incentivum amoris, 884 b, c

H

HAbitaculum Deo dignum, cujus nec ratio decepta, nec voluntas perverſa, nec memoria fuerit inquinata, 357 c
Hatto Epiſcopus Trecenſis arguitur quòd archidiaconatum dederit puero, 857 c
Hugonis Archiepiſcopi Turonenſis electio, 857 a & ſeq. Ordinatio, 860 a
Hœdi petulantes corporis ſenſus ſignificant, 678 e
Hæmorrhoiſſæ allegoria, 929 e
HÆRESES certum aliquem agnoſcunt auctorem, 775 e Hæreſes variæ in Mariam, 191 e
HÆRETICI, vulpes, 767 c, d 972 a hæreticorum genus ſuperbia, 778 b Deſcriptio, 774 d Hæretici cautipelles, & hypocritæ, 773 e 795 b Student non virtutes colere, ſed vitia colorare, 773 b Eorum verſutia in colorandis erroribus, 694 b hæreticorum error de ſtirpe ſua, 772 e Eorum pertinacia, 779 e Quid ſentiendum de hæreticorum martyrio, 779 f, & ſeq. Hæreticos in clero, & ordine Epiſcoporum invenire fautores indignum, 781 e Qualis intentio habenda diſputando contra hæreticos, 767 e Expugnandi, non armis, ſed argumentis, 767 d Obſtinati eligandi, 767 f Gladio coercendi; ſed à principibus, 780 e hæreticorum mala paſcua, 622 e, d
Hæretici Colonienſes, 769 d A populo igne concremati, 769 Eorum prava dogmata, ibid. f De ſacramentis, 772 b Aliorum item hæreticorum ejuſdem temporis, & regionis impia dogmata, 770 e, & ſeq. horum ſuſpectum ſtudium in occultandis myſteriis ſuis, 771 d, & ſeq. Error de juramento, & perjurio, 772 b, c Fruſtra ſe jactant Apoſtolicos, & Eccleſiam, 777 f, & ſeq. Quàm alieni à moribus Apoſtolorum, 773 a, a Forum errore Eccleſia nudatur, 779 b Catholicus falſus plus nocet, quam verus hæreticus, 773 d
Hebdomada ſancta, 169 c Chriſtianorum in ea pietas, & religio, ibid. 175 a
HENRICUS epiſcop. Tulleoſis, 281 a
Henriciani parvulos à baptiſmo excludebant, 651 a
HERODIS, & Pharaonis comparatio, 538 c
Hyems timor, æſtas, charitas, 746 b hyemale tempus myſticè, 746 e
S. HIERONYMUS eloquentia, & ſapientia doctibus approbatus, 436 d Interpres noſter, 844 e
Hilaritas commendat opera miſericordiæ, 795 b Hilaritas duplex, 345 a
HIPPOCRATES docet animam ſalvam facere, Chriſtum perdere, 462 f, & ſeq.
Hiſtoria ſacra creationem, reconciliationem, & reparationem continet, 613 d
Hodie vitam præſentem, cras futuram deſignat, 35 f
HOMO inter creaturas, quæ ſub cœlo, Deo propinquior, 188 d Rectè cum pare cur creatus, 334 c 631 b In eo vires vitales, ſenſibiles, & rationalis, 46 c Inſigne divinæ imaginis quaſi ſum in homine, 818 b homo natus, ſed non creatus ad laborem, 498 b
Hominis in gratiæ ſtatu felix conditio, 395 f Homo in hoc mundo tanquam puer natus, & nutritus in carcere, 393 homini utilia omnia, etiam quæ videntur noxia, 365 d
Hominum quatuor ſtatus, 418 d Hominum quinque ſtatus ſub Deo, 385 a Status hominis ſub diabolo triplex, 385 b
Hominum quatuor genera, ex quibus quemdam tatur bonum, 475 b hominis quatuor ſtatus ante converſionem, 385 b
Homo ſibi relictus tendit in nihilum, 255 b homo in inſtanti ipſo ſuæ creationis, quatuor virtutibus inſtructus, 549 e bis per peccatum ſpoliatus, & quomodo, 378 a, & ſe quent. Suo ſine alieno impulſu cadere potuit, alieno abſque ſuo non poteſt, 823 c Ejus caſus ex ſuperbia, 788 e Lapſus iſte deſcribitur, 389 b hominis per peccatum triſtis mutatio, 699 b, & ſeq. Homo à Deo miſericorditer punitus, 181 b, c Angelo miſerior, 788 f
Hominis poſt lapſum miſeria, 98 f 174 c, d 205 b 460 b 833 e Miſeria duplex, 71 c Triplex 16 e 244 d Homo totus miſer, & nihil 365 b Ejus degeneratio à nobilitate ſua in vilitatem jumentorum, 395 d, e 678 e Homo ratione vigens & non utens, beſtiis beſtialior, 681 b, c Deo, quàm diſſimilis, 836 f homo mortalibus inbiana mortalis, 835 e, f In ortu, vita, & morte beſtiis ſimilis, 836 e Homo beſtia venationis noſtra, 126 a Ejus hoſtes. V. Hoſtis. Hum num varii affectus, 364 d, & ſeq.
Homo à Deo quanti æſtimatus, 81 d Hominis redemptio Deo digna, 1 a Homo tunc efficitur, quando ad amorem pœnitentiæ, & odium peccati excitatur, 78 e Miſeriam ſuam non agnoſcens, divinæ expers miſerationis, 365 b Hominis lapſus, & reparatio, 194 b Homo eadem die redemptus, qua creatus, 180 a Cur redemptus, non angelus, 1 a, b Quomodo in Deo, ut Deus in homine, 728 b
Homo erit Chriſti, 58 a Fit jumento ſimilis in ferendo Chriſti onere, 124 e
Homines ſunt Angeli, 331 e Quanta hominum gloria filios Dei eſſe, & hæredes, 641 e Hominis beatitudo quo ad corpus in quatuor, 352 e V. Anima. Beatitudo. Homini quomodo donata omnia, 369 d homo quomodo trahat omnia ad ſe ipſum, 615 f
Honeſtum animæ decor, 846 e Ejus definitio, ibid. Effectus exteriores, 848 d, e
HONOR ſoli Deo debitus, non excludit honorem Sanctorum, 248 b Honorem, & quietem metunt, qui laborem, & utilitatem ſeminaverunt, 559 f Honoris cupidi, & laboris inimici ſimiles diabolo, 556 b
Honores quibus obnoxii laboribus, 401 e
Hortus tropologicè ſenſus hiſtoricus, 613 c Horti hiſtorici ſatio, ſeu plantatio, creatio, germinatio, reconciliatio, fructus, reparatio, 613 d, e
HOSPITUM frequentia apud Claræ-vallenſes, 708 f
HOSTES hominis tres, diabolus, mundus, & homo, 843 e Item caro, mundus, & diabolus, 557 e Homo ſui ipſius præcipuus hoſtis, 843 d Hos æterna virtute vincimus, 457 e Hoſtium duo genera nobis adverſa, peccatum, pœna, 497 e Hoſtes Eccleſiæ profunt eoientes, 657 e
Humanitas Dei fidem inſtruit, ſpem roborat, accendit charitatem, 83 f, & ſeq.
HUMBERTUS abbas Iguiacenſis, 349 a c, & ſeq. Obitus, 351 a
HUMBERTUS monachus Claræ-vallenſis, 349 a Ejus obitus, 349 c, & ſeq.
HUMILIATIO à Deo ſignum gratiæ propinquantis, 675 f Humiliatio, & humilitas quid differunt, 616 e Multi humiliati, ſed pauci humiles, 409 e *Humiliatio* veritatis quæ, 429 b Nihil facilius valenti, quàm humiliare ſeipſum, 403 c Id fit adhærendo humilianti ſe veritati, 429 e Seu Voluntati Divinæ ſubjiciendo ſuam voluntatem, 910 f *Humilis* verè eſt, qui humiliationem convertit in humilitatem, 676 d *Humiliationis*, & exiſtimationis mira connexio, 908 e *Humiliantur* alii cum rancore, alii patienter, alii libenter, 676 e
HUMILES vilicat Dominus, præterit ſuperbos, 780 a *Humilibus* ſolis datur ſidei Verbo, 557 e *Humiliatio* ab homine ut accipienda, 672 a *Humilibus* inſciens diabolus fabricat coronas, 673 e *Humilibus* quid in ſe conſiderandum, quid in aliis, 498 e
Humiles ſingularia Dei beneficia celare ſtudent, 742 e *Humilis* verus vilis vult reputari, non humilis prædicari, 599 d Ama neſciri, laudetur os alienum, non tuum, 67 b *Hæc* eſt magna virtus, & ſumma ſecuritas, quando, & piè exeis, & tamen plus attendis, quæ deſunt tibi, quàm quæ obtinuiſſe videris, 219 b *Humiliter* ſentire de ſe oportet nitentem ad altiora, 675 f

Digitized by Google

HUMILITAS deſignata per terram, 196 d Per mardum, 189 c 698 a Per hyſſopum 703 e ejus ſymbolum columba, 706 a Pulchra exemplis, 683 f Ejuſdem forma, 402 f Humilitatis commendatio, 243 f Humilitas virtutum cuſtos, 61 b Inſipiens eſt, qui in aliis meritis, quam in ſola humilitate confidit, 400 c Juſtitiæ virtus ſpecialiter in ea conſiſtit, 155 b Humilitas juſtitiæ conſummatio, 476 c Via ſola ad ſublimitatem, 458 d Via ad Deum, 100 b humilitas Deo quàm grata, 850 d Magna humilitatis virtus, cui deitatis majeſtas tam faciliè ſe inclinat, 700 c
Humilitatem nihil efficacius ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandam, 715 e humilitate quid dulcius, quid pretioſius, qua regnum cœlorum emitur, & divina gratia acquiritur, 91 c humilitas gratiæ idoneos nos reddit, 466 a Divinæ gratiæ ſolet eſſe familiaris, 36 a Converſio noſtra ad Deum per humilitatem, 202 a Humilitas eſt propria virtus divinæ exhibenda majeſtati, 49 d
Humilitatis neceſſitas, 830 b 409 a 685 f Eſt ſcutum vanæ gloriæ opponendum, 124 d Nec puſillanimes facit, nec magnanimitas arrogantes, 705 e f
Humilitas innocentiæ conjuncta, duplex animæ decor, 707 e humilitatis, & virginitatis pulchra connexio, 19 b, c Virginitas laudabilis, ſed magis neceſſaria humilitas, 19 c 466 b Illa ſupplenda per humilitatem, 20 c humilitas, & manſuetudo cognatæ virtutes, 495 b, c Sola virtus humilitatis eſt læſæ reparatio charitatis, 66 h humiles tantùm martyrio idonei, 713 a humilitas non habet unde pœniteat, 703 d Quæ minus habemus imperfecta converſatione, ſuppleat humilitas confeſſionis, 43 f humilitatis plenitudo in quo, 403 a
Humiles Prælati pauci, 603 b humilitas in peccatore amabilis, ſed non admirabilis, 705 a
Humilitas duplex cognitionis, & affectionis, 10 d 698 a, & ſeq. humilitas cognitionis ſola imperfecta, 699 c humilitas triplex ſufficiens abundans, & ſuperabundans, 587 c humilitas cordis ſola parit ſui diſpendium, & in Deo fiduciam, 55 d
Humilitas etiam in pares, & inferiores exercenda, 699 b Rara avis in terris, eoi ſanctitatem non perdere, aut humilitatem ſanctimonia non excludi, 705 d humilitas honorata, 38 b Magna, & rara virtus, manifeſtam omnibus tuam, ſe ſolum latere ſanctitatem, 536 f
Humilitatem præmio quis dignus, 676 d humilitas exaltanda quæ, 676 f
Humilitatis motiva, 683 a Christi exemplum ad hoc longè efficax, 20 b 62 b 673 a 84 e, f 84 b 89 c, d 177 b, c humilitas vero non tam à veritate, quàm à charitate naſcitur, 698 e humilitas proficientium alitur ſenſu, & experientia imperfectionum, 409 e humilitas à ſcientia cognitio ſui, 863 e humilitas ex conſideratione perfectionis, & virtutis aliorum nutrienda, 443 b humilitas quantumvis profunda non nocet ſaluti, vel minima, noxia eſt, 686 a
Humilitatis ſubverſio eſt, de humilitate laudem appetere, 522 d
Humilitas virtus Christi, 84 b V. Christus.
Humilitas Mariæ commendatur, 13 d V. Maria. Humilitatem fratribus inculcare ſolet S. Bernardus, 53 a
Hydriæ in Cana vino impletæ tropologicè explicatæ, 92 c 94 c 471 f 736 e 767 f, & ſeq.
Hypocriſis ex ambitione deſcendit, 674 a Eſt verus Adami filius hæreditatem, 635 d
Hypocritæ arboribus fructum non ſuum ferentibus comparati, 350 f Argumentum, 200 f, & ſeq.
Hyſſopus ſerta humilis pectoris purgativa, 355 b humilitatem ſignificans, 703 e

I

JACOB myſticè quis, 34 d
Jactantia lepra, 683 b
JEJUNIUM à Christianis exigitur exemplo Christi, 92 a Ejus utilitas, 472 c Eſt aſſeſſor cordis, 105 d Medetur vulneribus, exaſperatas conſcientias lenit, ibid. Orationi devotionem, & fiduciam donat, 105 c Impinguat, 105 d Due ejus alæ, oratio, & juſtitia, 105 f Item pax, & ſanctimonia, 106 b
Jejunii fructus, & modus, 105 b, c Jejunium ſingulis membris indicendum, 106 e, b Jejunandum à vitiis, 104 a Jejunii, & orationis copula, 103 e Jejunii tempore lachrymis animo recreanda, 103 b Jejunia majoribus ſanctorum feſtis præmiſſa, 341 f, & ſeq. Jejunium in vigilia S. Andreæ, 340 d Jejunium quadrageſimale. V. Quadrageſima.
Jejunia regularia ad nonam, 104 b
Jejuniis dæmon inſidiatur, 104 c Jejunantium duplex venum, vana gloria, & impatientia, 104 c 559 f Jejunium propria voluntate Deo ingratum, 292 b
Jeruſalem viſio pacis, 43 e 42 a Jeruſalem duplex, 13 f
Jeſu nomen ſuper omne nomen, 75 e Christo per excellentiam competit, 13 b 74 b, c 595 a, & ſeq. Lucet prædicatum, paſcit recogitatum, lenit invocatum, 594 a Eſt ſalus unctio, & gloria, 42 d Animæ medicina, 595 a & ſeq. Mel in ore, in aure melos, in corde jubilus, ibid. Vasa cordium, 813 e Olei proprietates nomini Jeſu aptatæ, 594 c
IGNATII martyris reliquiæ apud Claram-vallem, 134 e Epiſtolæ ejus ad quamdam Mariam, ibid. e 8
IGNAVIA religioſorum imperfectorum notatur, 340 e, & ſeq. V. Pigritia. Tepiditas.
Ignis Dei duplex, 743 c
Ignis qui Deus eſt, ſic exercet vim ignis in vitiis, ut in anima vicem exhibeat unctionis, 743 d Ignis benedictus, ignis malignus, quis, 743 e
Ignis novi benedictio in feſto Purificationis, ibid. c
IGNORANTIA non, 850 a Quàm damnata, 679 c f, & ſeq. Reddit hominem beſtiis inferiorem, ibid. f Ignorantiæ duæ filiæ, falſitas, & dubietas, 602 a Non omnis ignorantia eſt damnabilis, 680 e Ignorantia duplex Dei, & ſui, utraque damnabilis, 680 d Quàm fugienda, 685 d Ignorantia ſui ſuperbiam, Dei, deſperationem parit, ibid c Ignorare Deum non poſſunt religioſi, 8 d Converſionem nullo, Deum eſt ignorare, 687 a
Illapſus in animam, 664 b Soli Deo competit, 562 a
Imago remanet in damnatis, 458 e Imaginis, & animæ diſcrimen, 817 c Imaginis ſeu Verbi magnitudinem, & rectitudinem ſuo modo refert anima, ibid. d
Imbres boni, & temporanei, plantis ſpiritualibus utiles, 747 c Imbres mali plantis ſpiritualibus, ibid. d e
Imitanda quædam in ſanctis, quædam miranda, 248 b
Imitatio Christi neceſſaria, 12 e 173 d Hanc etiam ſanctis debemus, 396 c
Immortalis anima ſpiritualiter non poteſt mori, 831 e V. Anima.
Immortalitas animæ, & fides reſurrectionis, 130 f Immortalitas vera quæ, 832 d Immortalitas hominis qualis poſt peccatum, 835 d
Immutabilitas Dei, 660 a V. Deus. Hanc denotat ſtatio Seraphim, 132 d
Impatientia animæ perditio eſt, 372 a
Imperfectio converſationis quod minus habet, ſuppleat humilitas confeſſionis, 43 f humilitas proficientium alitur ſenſu, & experientia imperfectionum, 419 a
Impietas quid, 971 c
Impius etiam deſideratum pietatis fructus, 125 c
INCARNATIO Verbi, oſculum oris Dei, 555 b Prima de Incarnatione promiſſio Abrahæ facta, 389 a Trinitatis operatio in Incarnatione, 474 b Incarnationis ſumma, 261 b Oeconomia, 258 b, & cauſa, 4 a Ejuſdem paradoxa, 24 a In Incarnatione tres miſturæ ſeu uniones admirabiles, 46 b In Incarnatione unio Verbi, & hominis expenditur, & commendatur, ibid. d, & ſeq.
In Incarnatione non tam potentiam, & ſapientiam manifeſtavit Deus, quàm benignitatem, 430 b c Et miſericordiam, 61 a
Incarnationis finis præcipuus, 613 a Cur Deus viſibilis apparere voluerit, 564 c, & ſeq. Deus incomprehenſibilis per Incarnationem voluit comprehendi, 390 e Filius cur potius incarnatus, quàm Pater, & Spiritus-ſanctus, 2 c, & ſeq. 261 d Incarnati Verbi odore, & ſuavitate tracta demum Eccleſia, 816 f, & ſeq.
Incarnationis Myſterium ineffabile, 263 b c dæmoni occultum, 25 d 173 a
Incarnationis, & Paſſionis Christi meditatio incentivum dulcis amoris, 429 c, & ſeq. Patrum deſideria ad Christi Incarnationem noſtrum arguunt torporem, 554 d, & ſeq.
Inconſtantia vitanda, 343 d
Increpationes æquo animo ferendæ, 195 c 225 c Earum utilitas, 743 a b His efficacius gratia, 574 a Increpationibus tenerius ſibi fratres adſtringit S. Bernardus, 656 a V. Correptio, indignatio, Ira.
Indulgentia Dei erga peccatores in tribus, 226 e
Indurati ad Dei beneficia notantur, 817 b V. Cor durum.
Infantes quomodo cohæreant Christo per fidem, 437 a Infantium ſine baptiſmo decedentium qualis pœna, 789 a a V. Baptiſmus.
INFERNUS, locus, & mors, quibus competant 377 b Inferni deſcriptio, 470 f, & ſeq. Verbum aſperum, 116 e f Ejuſdem, 598 e f Conſideratio laborum omnem emollit, 117 c In infernum locus quietis, & refrigerii ad requiem ſanctorum ante Christi adventum, 319 d Eo deſcendens Christus quid egerit, 319 e f
Infirmis de communi regulæ vigore aliquid relaxandum, 442 c Eis in refectorio præter communes cibos aliquid præparatum, 351 a a
Infirmitas humana inſtabilis, 839 b Infirmitas carnem ſpiritus vires ſubminiſtrat, & contra, 456 e Infirmitati alienæ compatiendum, 448 d
Ingrati Deo prælati admonentur, 633 c Ingratus miſericordiam negare, miſericordiæ reus eſt, 475 d Ingratus beneficio redemptionis non dormit, ſed mortuus eſt, 852 d
Ingratitudo grave peccatum, 814 e Maximè Deum quærentibus, 850 e Et religioſis, 415 a f Claudit manum benefactoris, 416 b Perverſi cordis eſt occaſiones ingratitudinis veſtigare, 150 c Ingratitudinis vitium diſſipare debet modus redemptionis noſtræ, 581 a b
Inimicos quomodo, aut quare diligendi, 712 b c V. Amor, Charitas.
In acceptis injuriis ut ſe gerendum, 655 d Injuria proximi nulla levis, 655 b Inobedientiæ judicium, 22 d
INNOCENTES in fide Eccleſiæ martyrii coronam perceperunt, 228 a Verus eſſe martyres, 22 d Idque apud Deum, 22 f
Innocentia, & humilitas duplex animæ decor, 705 a Innocentia patiens eſt juſtitia, 676 e Innocentiam ſervare facilius quàm congruam agere pœnitentiam, 413 d
Inſipiens quis, 484 f
Inſpirationes Divinæ quàm ſollicitè obſervandæ, 456 c V. Gratia.
Intellectus cœli nomine deſignatur, 694 a
INTENTIO mentis eſt facies animæ, 898 f Color operis, 234 e Intentionis puritas, 42 f Duo requirit rem, & cauſam, 692 b Intentio recta, & vitioſa exemplo declarata 693 b c Intendere in Deum non propter Deum hypocriſis eſt, ibid. d Propter Deum dicere nihil juvat, niſi ex pura mentis intentione, 133 a
Interventio mutua ſponſi, & ſponſæ, 786 e
Interceſſio Sanctorum, 253 e 418 f 548 a 549 a V. Sancti.
Inveſtitura gratiæ, 175 d Inveſtitura regalium, 175 d e
Invidia oculus venenatus, 250 d e Baſiliſco ſimilis, 150 d e
Invidere nihil niſi malum videre eſt, 150 c Rara virtus de aliena virtute gaudere, & non invidere, 719 c Invidi tormentum gloria aliena, 238 d
Invocatio Sanctorum, V. Interceſſio.
JOBI pietas, 182 c
JOANNES Bap. lucerna ardens, & lucens, 232 f Fervor in eo triplex, 268 d Joannes Baptiſta verè ardens fuit, 268 b Christi non uſurpavit gloriam, 232 a Ejus nativitas etiam apud infideles ſolemnis, 269 a b Cur celebretur morte, 276 a
Joannes Bap. prærogativa, 266 a Ejus zelus in corripiendis impiis, 270 b Ejus pœnitentia nos ad eam excitare debet, 269 c Abuſus in celebrando natali S. Joannis Bap. 268 f
S. JOANNES Evang. Martyr apud Angelos, 22 f
JONATHÆ ſalus dubia, 641 d
Jordanis, id eſt deſcenſus, 167 c
JOSEPH augmentum ſignificat, 27 a Joſeph patriarchæ lachrymæ, 582 d
JOSEPH Vir B. Virg. cur voluerit relinquere Mariam, 26 b c An dubitaverit de ejus integritate, 26 c Ejus elogium, 32 a b Ab angelo confortatus, 28 b c David filius, 32 e Joſeph integritatis Mariæ teſtis, & cuſtos, 42 c S. Joſeph cum Joſepho filio Jacob comparatio, & elogia, 27 a & ſeq.
IRA affectio naturalis hominum eſt, ſed abutentibus bono naturæ gravis perditio eſt, 232 a Ira accumulata fit furor, 789 a Ira ut uſus ſit S. Malachias, 330 a Iraſcendum ſolis peccatis, 150 b Si peccans iraſceris non peccas; ſed quod peccaverat exterminas, 637 a
Iræ Dei, & furoris diſcrimen, 288 f Graviſſimum ira Dei, cùm ſinit impunè peccare, 637 b & ſeq.
Iracundia draconi comparata, 150 f
ISAIÆ profetia in adventu lecta ad nocturnas vigilias, a c
ISRAEL, ut videns Deum, 386 d
ISRAELITÆ cauſa famis in Ægyptum profecti, quid tropologicè, 480 c d Iſraelitarum captivitas ſub Pharaone typus captivitatis noſtræ ſub diabolo, 336 c
Jucundum quid, & quatuplex, 487 d
JUDA, id eſt confeſſio, 41 f Seu laudans, & vel confitens, 258 b
Judæi oleum habent in codicibus, ſed non in cordibus, 593 c Unde in ſtuporem prolapſi, 765 b Eorum cæcitas, 213 e Duritia, 222 d Stupiditas, 754 a Conſummata malitia in Christi morte, 753 f Judæis juſtitia, gentibus miſericordia obtigit, 589 f
JUDICIA tria, humanum, proprium, & divinum, 438 f Judicare aut quomodo debeamus, 738 b Judicium de proximo vitandum privatis, non prælatis, 693 d Qui ex hominum judicio pendent, ſunt inſtabiles, 867 a Pertinaces in proprio judicio præſtringuntur, 169 a & ſeq. Judicii proprii ſequaces præſtringuntur, 473 b c
Judicium Dei, non hominum Paulus æſtimat, 438 a Judicium Dei quàm terribile futurum, 134 e f Maximè timendum, 857 a Præſertim peccatoribus, 180 b Judicis ſupremi oculi quàm timendi, 738 c
Judicium extremum quomodo ſecuri expectare poſſimus, 21 c Proprio judicio præveniendum, 137 f Judicii & gehennæ timor, 598 e f In judicio quarentis pudor maneat negligentes, 418 f & ſeq. Judicium futurum non ſine miſericordia erit, 144 a In judicio merita, non ſigna quærentur, 190 a b In judicio non exhibebitur divinitas, ſed humanitas, 803 c Deus judicandi poteſtatem dedit Filio ut homini, & quare, ibid. d Judicium Christi quàm timendum, 737 e Judicii extremi ſcientia eſt paucorum, 46 d Nobis eſt neceſſaria, 46 d e Tres illius gradus, dolor de peccatis, correctio, & ſollicitudo, 46 a & ſeq. In primo gradu accenditur, in ſecundo ardet, in tertio lucet, 47 a
Judicium, ſed probitas aqua, 772 a a
JUGUM Christi ſuave, 370 f 403 a Amarii, 703 a Jugi & oneris commutatio a 855 c
JULIANUS Auguſtus, 118 c
Jumento ſit homo ſimilis in ferendo Christi onere, 124 c Jumento comparantur duri, & indevoti religioſi, 165 f De Juramento, & perjurio Hæreticorum error, 772 c
Juſtificatio reſurrectioni Christi tribuitur, 25 d Juſtificari cupientes à tribus abſtinere, & tribus inhærere debent, 501 b
JUSTITIA lilium, 791 f Virtus generalis cui cæteræ ſubſerviunt, 463 c d Naturalis animæ pulchritudo, 41 b Ejus ſemina lachrymæ, 685 c Juſtitia virtus eſt quod ſuum eſt unicuique tribuens, 9 a 105 f 407 e Quid debeat ſuperiori, quid inferiori, quid æquali, 9 a Deo, prælatis, & fratribus reddenda, 105 f Juſtitiam Deo, pacem proximo debemus, 407 d
Juſtitia velut commendatur, 183 b
Juſtitiam eſurientes accipiunt ultra deſiderium, 301 b c
Juſtitiæ duo neceſſaria, 406 a Conſiſtit in duobus, 471 d Duæ ejus partes non peccare, & peccatum per pœnitentiam damnare, 258 d Juſtitia duplex lata, & ſtricta, 89 a Ordinata quæ, 403 e Juſtitia præcipuè in humilitate conſiſtit, 155 b Ejus perfectio in quo, 468 f 713 b Nihil præter juſtitiam beatificare animam poteſt, 300 d Juſtitiæ laus, & fructus, 89 f
Juſtitiæ periculum triplex, 279 a Juſtitiæ noſtræ judicanda, 738 a Omnis juſtitia tepida, omnis tranſitoria, omnis vendita erit in oblivione coram Deo, 279 a
Juſtitia divina, humana, & angelica differentia, 837 e Juſtitia hominis indulgentia Dei

eſt, 428 a Juſtitia Judæis, miſericordia gratibus obligat, 579 f Ex miſericordiæ præſtitis magnitudine colligenda eſt ſeveritas futuræ juſtitiæ, 82 d e
JUSTUS quis, 501 d is quo modo vivat, 763 a Juſtus dum per juſtitiam habet: agere & peti quod debet, 509 c Juſtorum tres gradus, 410 a b Juſtorum opinio malis placet, non opus, 793 b

L

LABOR, ad eum homo natus, 371 e Sed non ad ipſum creatur, 468 b Nemo hic ſine labore, ſi dainre, 370 d Animus appetit quietem, ſed Chriſtus incitat ad laborem, 710 d Laborioſum nihil, quod propter Deum fit, & per ipſum, 135 e Labores noſtri cum præmio collati, 372 a & ſeq. Quomodo honeſtentur, 410 c f Laboris remedium, alterius laboris eſt initium, 393 b c Qui in labore hominum non ſunt, in labore Dæmonum erunt, 629 b Ejus detractio pia miſeratio crudelis, 222 b c
Labor manuum commendatur teſtimonio, & exemplo Chriſti, 471 d Ex labore ſuo pauperes alunt Claræ-vallenſes, 117 c
Laborante corpore mens merenta fit ad cauſam laboris, 448 e
LACHRYMÆ ſemina juſtitiæ, 684 c Lachrymæ pœnitentium, vinum Angelorum, 638 b Lachrymæ charitatis, 749 e
Lachrymæ Chriſti quàm diſſimiles lachrymis aliorum infantium, 62 a
Lacus, infernus, & mors quibus competat, 377 b
Læta gratiora ſunt experto triſtia, 986 a Lætis hic permixta triſtitia, 169 f Lætitia vera unde naſcatur, 684 a Languor animæ, & aviditas ex ſuperbia, 735 b Languor ad ſpiritualia in nobis unde, 548 b Languor a morbis ex abſentia dilecti, 713 f Lapides quinque jaciendi in ſuperbiæ vitium, 122 a
Lapſus hominis, & ſeparatio, 194 b Lapſus primorum parentum ex inſtabilitate, & defectu charitatis, 316 d
Laquearia domus ſpiritualis, gratiæ gratis datæ, 710 d
Laqueus divitiarum, 116 d
Latebræ monachorum felices, 319 b
LATRONIS in cruce fides, 85 e
Lateris dextri in Chriſto aperti myſterium, 139 d a
LAUS omnis teſtè ſanctorum Deo referenda, 588 e
Laus & gloria ſanctorum unde, 313 f & ſeq. Laudantur ſecurè ſancti in cœlis, 313 e
Laudes humanæ quærenda, admittendæ, 488 f Non ambiendæ, 581 d Eas cupere naſcenda perverſitas, 332 d Laus à bonis, & veris ſuſtinere debet, 619 e Laudet te os alienum, non tuum: ama neſciri, 67 b V. Gloria.
Laudantium Deum alacritas cœleſtis habitationis ſtatum repræſentat, 578 f
LAZARI & pœnitentis comparatio, 187 f Eum repræſentant novitii, 744 f
Lectio non ſapit, ſi ſenſus in libro deſit, 595 a Lectio ſancta ab impuris mentibus indignè præſumitur, 551 e V. Libri.
Lectulus humana fragilitas, 849 b
Lectulus ſponſi quis, 813 d Lectulus ſponſæ clauſtra, & monaſteria, 708 b Item conſcientia bonis referta operibus, 784 a
Lectus animæ, 319 e
Lenitas ſine ea non plus hominibus placere poſſibile, quàm Deo ſine fide, 15 c V. Manſuetudo
Leonis ad rugitum nulla beſtia ſtare poteſt, 350 d
Lepra ſeptuplex moraliter expenditur, 187 a f
LIBERTAS neceſſaria eſt ad meritum, 831 b
Libertas qualis homini poſt peccatum, 836 b
Libertas Chriſti in moderandis affectibus corporis ſui, 174 b
Liberum eſt quàm voluntarium, 831 a Libera ſimul, & ancilla anima, 835 b
LIBERUM arbitrium quid, 831 a
Libri Pietas non ſolum in iis habenda, ſed in moribus, 552 d
Lilia etia nobis neceſſaria, continentia, innocentia, patientia, 721 f & ſeq. Lilia ſpiritualia quæ, & quomodo unicuique curanda, 724 d Lilia noſtra pauca, & rara, 723 e Lilia ſponſi quæ, 722 b & ſeq. deſoſſio inter lilia quid, 721 e Paſci inter lilia quid, 725 d Chriſtus in gloria an paſcatur inter lilia, 820 b
LINGUÆ multiplex peccatum, 402 b Quanta mala, 603 d Linguæ bonæ utilitas, 474 a Tria ejus nomina, 186 a V. Loquacitas.
Lingua Verbi, fervor dignationis ejus: lingua animæ, fervor devotionis, 707 a b
Locus non ſanctificat homines, ſed homines locum, 631 b
Longanimitas per ſindam deſignata, 222 a Longanimitas Dei culpam obſtinatis accumulat, 594 d
Longitudo Dierum hic promiſſa vita eſt æterna, 160 a
Loquacitatis octo ſpecies, 471 f
Loquendi optima regula, 622 b Loquentibus de ſe libens adeſt Deus, 573 c B. Maria non niſi quater locuta reperitur in toto evangeliorum textu, 294 a V. Lingua, Sermo.
Lotio pedum peccata venalia delet, 176 d & ſeq.
Lucere tantùm vanum; tantùm ardere parum: ardere, & lucere, perfectum, 167 c Fervere melius quàm lucere, 331 b c
LUCIFER & lucem habuit, ſed non ardorem, 138 d e In diabolum mutatus propter affectatam Dei ſimilitudinem, 2 b Una tantum ala eulore tentans cecidit, 157 b Ita in paradiſo generi humano inviderit, 602 d & ſeq. Et poſt caſum abſcondita Dei gloria, 136 f Ejus ſuperbia, 193 e
Luctus moderandus, 642 e
Lugendi copioſa materia, 310 f
Lumen divinum nobis neceſſarium, 46 b
Luna defectum corruptionis, ſtultitiam mentis, aliquando etiam Eccleſiam ſolet deſignare, 491 b c Lunæ pulchritudo caſtitatem deſignat, 496 e
Luxuriæ currus, equi & auriga, 690 a Luxurioſarum prodigalitas, 692 1
Luxus, & deliciæ hominum arguuntur, 906 e & ſeq. Maximè Prælatorum, 818 f Item & Clericorum, 104 a Luxus veſtium in monachis damnatur, 38 e f

M

MAceratio carnis occultè, licentioſè, & diſcretè facienda, 451 d & ſeq. V. Mortificatio.
Maceria Eccleſiæ, angelorum cuſtodia, 959 b
MAGIS apparuit Chriſtus paucis poſt nativitatem diebus, 86 d Eorum pietas, & fides, 82 f 86 f Eorumdem fides excellit fidem latronis, & Centurionis, 85 e Dona eorum moraliter explicata, 87 d Chriſtum, thure Deum, auro Regem, mirrha hominem agnoſcunt, 84 e 1 Hæc munera quomodo offerre Chriſto poſſimus, 524 a
Magiſterio pauci idonei, 605 a b
Magnanimitas nec arrogantes facit, nec puſillanimes, 105 a
Magnanimi cœlo, & fide magna audent, obtineat, 668 c d
MAJESTATE Domini replenda terra, excluſo Satana, 139 d Et etiam ecco noſtra, ibid. d e Eam quomodo ſcrutari liceat, 762 f Scrutatio voluntatis tutior quam majeſtatis, 761 a
S. MALACHIÆ elogium, 33~6 & ſeq. 331 c & ſeq. S. Malachias, id eſt Angelus, 331 a Malachiam ſanctum fecerant fides, & lenitas, 329 c Galilææ Evangelicæ comparatur, 330 f S. Malachias quanta fecerit pro Eccleſia ſua, 329 a c 330 c Sibi, & aliis quomodo intentus, 330 b c In turbas, & in otio qualis ibid. Sine proprio vivit cum ſuis, 327 b Venit Claram-vallem, 327 a b Mortis ſuæ præſcius, 327 b c Sepultus in commemoratione ſanctorum, 327 d Ejus miracula, 332 f feſtivitas, & invocatio, 332 b
De S. Malachia hymnus à S. Bernardo compoſitus, 869 d Morum pravi adoleſcentis qui nobilium matrimonium ambiebat deſcriptio, 865 b
Maledicta non referendam vicem, 632 f
MALITIA ſopor mali, 845 f Ejus currus, equi, & auriga, & calcaria, 692 b & ſeq. Malitia palam minus ſemper nocuit, 775 b
Malo cur ſponſus comparetur, 714 a
Mala à domeſticis illata, acerbiora, 654 b
In malo perſeverans diabolicum, 3 c
Malum ſemper pœna comitatur, 760 a
Mali homines, & maligni dæmones diverſimode nobis noxii, 128 e Mali etiam Eccleſiæ filii, & quomodo, 633 b Bonum eſſe inter malos eximia virtus, 714 a Malorum privatio amatur, 139 a b
Mandata Dei cur tam ſeverè nobis impoſita, 43 f Eorum impedimenta, 22 d
Manducare, & manducari neceſſaria ad unionem, 726 a
Manichæorum deliriis dementati ſunt omnes ferè hæretici tempore S. Bernardi, 777 a. Eorum ſuperſtitioſa abſtinentia à certis creaturis, 777 a
Manipuli tres, 683 a
MANSUETUDO eſt illium, 212 f Triplici ariete pulſatur, 243 b Neceſſaria eſt ad perfectam ſanctitatem, 59 a Ex ſui conſideratione naſcitur, 709 b Manſuetudo, & humilitas cognatæ virtutes, 195 b c
Manſuetudo Chriſti, 610 e S. Pauli, 293 b
MARIA maris ſtella, 27 e 198 d Variæ ejus figuræ in veteri teſtamento, 193 a b Varia de eadem teſtimonia, & figuræ, 22 c & ſeq. Chriſtus, & Maria varie figurati, 23 a b Maria eſt vellus Gedeonis, 21 b Rubus incombuſtus, & virga florida, 192 b Virga ex qua lætus flos prodiit, 6 f Campo comparata, 6 f Soli, 291 a Luna ſub pedibus ejus, & quomodo, 291 b Eſt medium terræ, 115 e Aquæductus, 197 a
Mariæ elogium, 17 e De ejus laudibus loqui quàm arduum, 287 b 288 f Eſt mulier fortis, 22 d Theſaurus Dei, 165 e Inventrix gratiæ, 282 b Negotium ſeculorum, 115 f Secretorum Dei conſcia, 605 d Ejus ſuper omnes Angelos exaltatio, 300 e
Maria quantam apud Deum gratiam invenerit, 30, e f Plenitudo gratiæ in Maria ab aliis ſanctis diverſa, 28 f Gratia ejus ſingularis, & generalis, 265 c In ea prærogativa duodecim gratiarum, 192 c & ſeq.
Mariæ generatio ex regibus, & ſanctis, 293 a Sanctificatio potior aliis, 193 e Proprium delictum non habuit, 183 e Fuit angelicæ vitæ ſocia, 199 e Mater charitatis, 636 d Tota vulnerata amoris ſagitta, ibid.
Maria virginitatis primiceria, 192 f Virginitatis votum, & propoſitum in Maria quantum, 21 c d 32 a f 35 a b 289 e 193 d Mariæ virginitate placuit, humilitate concepit, 19 e d
Mariæ humilitas commendatur, 19 c & 189 d 194 f 297 c Deo quàm grata, 28 a Maria laudes à ſe transfert in Deum, 195 c
Maria ſtudioſa ſilentii cultrix, 294 d Ad reſpondendum non præceps, 24 f & ſeq. Non niſi quater locuta reperitur in Evangelio, 294 e
Mariæ manſuetudo pudoris, 294 c Clementia, 92 e Miſericordia, 189 a f & ſeq. Magnanimitas credulitatis, 295 d e Fervor, & ſplendor ſtabilis, 291 c
Mariæ ndei cœlorum regnum comparatur, qua & reperatur, 65 d Virtutes cardinales in ipſa, 470 a & ſeq. Mariæ virtutes omnes ſingulares, 280 c & ſeq. In Maria Deipara, & Martha augetum, & Mariæ otium attenetur, 189 a Mariæ delectæ, 187 b
Mariæ dignitas, gratia, & prærogativa, 17 d & ſeq. Quid magis in ea attendum, 189 a Omnia in ea eximia, & admiranda, 20 d e Quæ in ea amitanda, 294 b & ſeq. Humanæ redemptionis pretium in eam collatum, 298 c Deus ſingulariter eſt in ea, & cum ea, 29 c Ejus mentem ante implevit Deus, quam ventrem, 29 e Ad vocem Angeli turbata ſed non perturbata, ab eo confirmatur, 35 e Cur deſponſata viro, 25 a & ſeq. Ejus deſponſatio cum Thomæ dubitatione comparata, 25 b e Cur eam occulte voluerit dimittere Joſeph, 26 b & ſeq. An de ejus integritate dubitaverit, 26 c Ejus integritatis cuſtos, & teſtis S. Joſeph, 47 e
Mariæ virtutes præparatoriæ ad conceptionem Verbi, 29 b Mariæ obumbratio, 621 e 625 b e Spiritus-Sanctus ut ſupervenerit in Mariam, 35 b c Mariæ novus conceptionis modus, 293 e Deo tantùm, & Mariæ notus, 35 a Mariæ conceptus ſine ſemine commendatur, 52 c & ſeq. Maria fide concepit, & peperit, 65 c d Ejus graviditas ſine gravamine, 193 a Partus ſingularis, 34 b Fuit ſine dolore, 52 f 293 f Mariæ virginitas, cum fœcunditate mirabilis, 29 a 48 f 52 a Ejus fœcunditas ſine corruptione, 193 a
Mariæ maternitas omnem tranſcendit dignitatem, 19 f Ejus prærogativa cum Patre æterno eumdem filium habere communem, 761 c Privilegium eſſe virginem matrem, 189 a b Nec virgo niſi Deum parere, nec Deus niſi de Virgine naſci debuit, 189 b Summa Chriſti dignatio, & Mariæ dignitas, 22 a Mariæ purificationis legi non obnoxia, 145 b c & ſeq. Quid hæc purificatio nos doceat, 469 a
Mariæ martyrium cordis, 295 & ſeq. Dolor ejus, & afflictio in morte filii, 296 b c
Maria aſſumptionis gloria, 282 e & ſeq. In ea cœleſtium gaudia, 178 d Angeli admirabundi, 287 b Maria quantum gratiæ in terris, tantum in Cœlis obtinuit gloriæ ſingularis, 10 b Chriſti generatio, & Mariæ aſſumptio inenarrabilis, 282 e Cœli cum terra commercium in aſſumptionem Mariæ, 279 f & ſeq.
B. Maria invocatur, 192 a In tentationibus invocanda, 17 f Quanto affectu veneranda, & invocanda, 198 e Maria inter Chriſtum, & Eccleſiam media, 291 a Ad Mediatorem mediatrix, 195 a Advocata noſtra in cœlis, 179 f Advocata noſtra apud filium, 298 f Ad quem per eam accedendum, 7 b e Per eam habemus quidquid in nobis eſt boni, & gratiæ, 199 a Gratia apud Deum per eamdem quærenda, 199 a b Maximè devotionis gratia, 21 a Non ſibi tantum plena fuit, ſed etiam nobis, 298 b Superplena gratia, ut in nos redundet, 280 d Fiducia in Mariam Virginem commendatur, 290 f 192 a Et commende quidquid offers Deo, 303 a Per eam accepimus quidquid habemus, 49 d In ea angeli lætitiam, juſti gratiam, peccatores veniam inveniunt, 216 a Ad eam reſpiciunt omnes creaturæ, 215 f Quàm ſuavis, & benefica omnibus, 197 f
Supplicatio ad B. Mariam, 196 a Adſpiratio ad eamdem devotiſſima, 7 e Ad ejus cultum exhortatio, 22 f Hæreſes vacat in Mariam, 194 e
Mariæ, & Evæ antitheſis, 292 e Adæ, & Evæ ſolatium per Mariam, 21 f Maria ſerpentis caput contereit, 22 c Per eam Sapientia æterna ſaporem boni in homine reſtituit, 845 e
MARIA quædam à B. Ignatio dicta Chriſtifera, 104 e
MARIA ſoror Marthæ Chriſtum habet advocatum, 185 a Mariæ, Marthæ, & Lazari officia, 183 e Mariam, Martham, & Lazarum quinam repræſentent, 744 f Felix congregatio, ubi de Maria Martha conjungitur, 184 f Mariæ exercitia, quod ad nos ſpectat eligenda: Marthæ ſi injungatur, patienter tolleranda, 989 b V. Martha.
MARIA Magdalene prohibetur Chriſtum tangere, 650 a Ita eadem cum ſorore Lazari, & Peccatrice, 116 c a 185 a 576 f & 573 e 632 a
MARTHA. Chriſtus in domo Marthæ, & Mariæ paſcebatur inter lilia, 724 e d
MARTHÆ, Mariæ, & Lazari officia, 183 e
Marthæ occupatio vix ſine querela, 692 a Ejus officio funguntur paſtores, 186 e
S. MARTINI manſuetudo, 337 c Paupertas, & humilitas, 337 d Obedientia, & reſignatio, 338 c & ſeq. Patientia in perſecutoribus, 338 c Miracula, 337 a Zelus quo delenda idololatria, 998 a Charitas, & miſericordia in proximos, 398 a b Martini moderata, & ſtudium concordiæ, 338 b
MARTYRUM forma, & corona Chriſtus, 443 d e Unde eis tanta in ſuppliciis conſtantia, 758 d Paſſio Chriſti eorum confortatio, 758 c Martyribus, & pauperibus eadem promiſſio facta, 313 e f
Martyres hæretici, 778 a Quid ſentiendum de eorum martyrio, 780 a Diſcrimen in veris, & falſis martyribus, 780 b
Martyrum vineæ fructus, 754 f Flos campi, 7 a e Martyrii cauſa, virtus, fructus, & forma Chriſtus, 651 f
Martyrii tria genera, 71 c Martyrium ſpirituale, 191 b Martyrium cordis Mariæ, 295 f Quale nobis curandum, 348 b Ad Martyres impares ſumus, qui minima vix patimur, 340

d Eſt martyrium idonei humiles, 713 a Martyrii genus, ſpiritu facta carnis mortificare, 661 a V. Mortificatio.
MATRIMONIUM contrahi poteſt inter non virgines, 776 d, & ſeq.
Matrimonii ſpiritualis partus duo, 837 b
Mederi cordi prius quàm corpori Deus ſolet, 304 a Deum medicum requirunt, qui ad ſponſi amplexus ſunt inhabiles, 166 d
MEDICINÆ portio ordo in ſumendis cibis, 231 f V. Hippocrates.
Mediatorem noſtrum eſſe Deum, & hominem oportebat, 556 a b Mediatorem eſſe Chriſtum omnia inſinuant, 70 e V. Chriſtus.
MEDITATIO doctrinæ Evangelicæ commendatur, 206 b
Meditatione, & oratione aſcendimus, 346 f, & ſeq. Meditandum præcipuè redemptionis opus, maximè modus ejus, & fructus, 377 e f Meditatio myſteriorum Chriſti, 500 e d Meditatio paſſionis Chriſti quàm utilis, 702 f, & ſeq. Eſt amoris incentivum, 419 e
Memoriæ triplex cuſus, 464 e Memoria mea oculus meus, 324 b Memoria perfectorum Bernardus recreatus, 580 d, & ſeq.
Mendax quis, 603 b
Mendici ſumus ante januam ſummi Regis, 307 f
Mercenarii filii, & ſervi differentia, 377 d e, & ſeq.
Meridies viſio beata, 478 d Hæc optanda ad deprehendendas diaboli fraudes, 672 Paſtio, & cubatio in meridie quid, 669 f, & ſeq.
MERITA noſtra qualia, 280 e Meritum hominis miſeratio Domini, 757 d
Ad Meritum neceſſaria libertas, 831 b
Merendi gratia in tribus ſita: odio præteritorum malorum, contemptu præſentium bonorum, deſiderio futurorum, 222 d Meritorum tria pericula paupertatis, ingratitudinis, & præſumptionis, 287 b Hoc totum hominis meritum, ſi ſperat in eo qui totum hominem ſalvum fecit, 157 b Sufficit ad meritum ſcire quòd non ſufficiant merita, 287 a Stulta, & ruinoſa habitatio eorum, qui confidunt in propriis meritis, 114 a Meritis Chriſti noſtra jungenda, 287 b Meritis carere ſatis eſt ad judicium, ibid. a Merita non ſigna quærenda in judicio, 136 b e Stulti non merentur, 832 b, e
MESSIÆ dilatio, ac de ea veterum Patrum querimoniæ, 131 e, & ſeq. V. Chriſtus.
MICHAEL interpretatur quis ut Deus, 121 d
Miniſterium miniſtrorum Chriſti triplice, ſervitutis, charitatis, dignitatis, 519 b
MIRACULA in mundo quotidiana, 52 e Miracula ſanctorum quorſum nobis propoſita, 153 c Miracula ſanctorum, gloriæ divinæ teſtimonia, 117 b Miracula non faciunt ſanctos, ſed virtutes, 551 d Miracula piorum in hac vita qualia, 354 c, & ſeq. Converſio peccatoris magnum miraculum, ibid. Miracula in Chriſti nativitate abſcondita, 51 e
Miſeratio crudelis eſt pœnitentiæ detractio, 188 c Miſeratio Dei crudelis, 657 b
MISERIÆ Mundi hujus, & pericula, 114 b 107 e 158 a Miſeria hominis, 101 b e 375 b 461 b 363 e 833 e Ejus ſcena, 163 a Miſeria hæc duplex, corporis, & animæ, 21 c Triplex animæ, ignorantia, ignavia, captivitas, 144 d Item infirmitas, cæcitas, immunditia, 464 c Item triplex quod facilis ſit ad ſeducendum, debilis ad operandum, fragilis ad reſiſtendum, 46 c Miſeriam ſuam homo non agnoſcens, divinæ expers miſerationis, 365 a, b
MISERICORDIA, & veritas via Domini, 441 f, & ſeq. Miſericordia, & judicium, pedes, 365 b Par capreas hinnuloſque cervorum ſignificatur, 737 b Miſerendi materiam ſæpis Deus ea ſumpſit; ponendi ex nobis, 71 a Miſericordia Dei omnes indigent, 63 c Hæc omnibus oblata, 155 a Miſericordia Dei parva, mediocris, & magna, 370 a, & ſeq Miſericordia Dei major quàm quævis iniquitas, 379 c Miſericordia Dei non abutendum, 6 e Miſericordiæ divinæ quatuor, 324 f Juſti homini ſolatium ex miſericordia Domini, 757 c d Dei indignatio ex miſericordia procedit, 380 e V. Dei Miſericordia.
Miſericordia Dei in Myſterio Incarnationis apparuit, 61 c Miſericordia Dei quæ ante Chriſtum erat, ſed latebat, in ipſo tandem apparuit, 81 a Miſericordiæ plenitudo in Chriſto, 81 c, & ſeq. Miſericordia Chriſti familiari parabola commendata, 78 b & ſeq. Miſericordiæ teſtimonium ab inimicis habet Chriſtus, 864 b Miſericordia ejus triplex contra noſtram triplicem miſeriam, 144 d Miſericordia Chriſti in paſſione, 175 b Chriſtus nunc pronior ad miſericordiam, quàm ad judicium, 6 d Ex magnitudine præſentis miſericordiæ colligenda diverſitas futuræ juſtitiæ, 81 d, & ſeq. Judicium futurum non ſine miſericordia erit, 144 c Homo à Deo miſericorditer punitus, 333 c Miſericordiæ viam diabolo intercluſit obſtinatio, 144 d
Miſericordia capaces nos reddit ſpes vera, 163 f Miſericordiæ res eſt ingratis negare miſericordiam, 415 d Miſericordiæ viri cur dicti Apoſtoli, 577 d 876 e
MISSAM tempore peſtis intermittebant Ciſtercienſes, 721 e a
Moderatio in corripiendo, 186 a b
Modeſtia quid, 415 f Commendatur, 53 e Monachum decet, 193 a
MONACHUS eſt quaſi Chriſti jumentum, 533 a Monachi Apoſtolicæ vitæ ſectatores, 411 c Deus eos aſſumpſit in proprios, 154 f, & ſeq.
Monachis cura conſcientiæ expurgandæ quanta, 500 a, & ſeq. In eis minimus etiam nævus graviter offendit, 400 f Ipſis in congregatione vivendum ordinabiliter ſibi, ſociabiliter proximo, humiliter Deo, 103 e Perfectorum felicitas, imperfectorum miſeria, 100 f 401 e In eorum converſatione nulla magis neceſſaria virtus, quàm ſimplicitas humilis, & gravitas verecunda, 28 d Monachorum tres ſtatus, 359 a
Monachorum felices latebræ, 119 b Eos maximè decet modeſtia, 193 a Ipſorum officium eſt lugere, 76 d e Silentio addicti, quomodo conſilium, & auxilium fratribus exhibere debent, 3 b c Quàm periculoſum eſt prædicandi deſiderium, 76 d b, & ſeq. Non obloquentur Epiſcopis, 584 e Monachorum frequens tentatio Epiſcoporum ambire gloriam, aut exceſſus judicare, 584 f
Monachorum quadrageſimali devotione torquetur dæmon, 126 d Immerito queruntur de nimiis præſentis laboribus, 404 c Eos tentat diabolus aliquando auſteriora, aliquando remiſſiora ſuadendo, 412 e, & ſeq. Segnes, & languidi notantur, 139 c Ciborum obſervatores notantur, 660 a 661 b, & ſeq. Item valetudinis nimis ſtudioſi, 661, e & ſeq.
Monachi parentum ſolliciti notantur, 74 a Quàm eis periculoſus amor parentum præpoſterus, 765 f, & ſeq. Sæcularibus debitè præſtringuntur, 119 e, & ſeq. Item curis ſæcularibus dediti, 38 d Quidam peccata in ſæculo facta jactantes notantur, 521 b Monacho per urbes diſcurrere nihil turpius, 500 b Monachi ſingularitatis amantes notantur, 401 a
Monachi luxus in religioſis veſtibus notatur, 38 e Monachorum ſuperbia præſtringitur, 38 e & ſeq. Deo dicata membra non ſine gravi ſacrilegio in uſus vanitatis, & curioſitatis aſſumuntur, 123 b
Monachi indiſciplinati in Claravalle, 709 e a
Monachi cujuſdam Claræ-vallenſis laici perfectio, 461 a
MONASTERIUM, paradiſus, 765 b Lectulus floridus ſponſæ, 708 b Carcer, 354 d Monaſteria ſtagnis comparata, 344 f
Monaſticæ profeſſionis elogium, 499 f, & ſeq. Eſt alter baptiſmus, 341 b a Vita eſt Apoſtolica, 445 e, & ſeq. Item vitæ angelicæ, & quodam modo prophetica, 441 b, & ſeq. Eſt preparatio ad mortem, 805 e Monaſticæ vita via ad cœlum compendioſa, 411 a Monaſticæ vitæ præclara deſcriptio, 481 b
Monilia veritas, puritas, ſimplicitas, 614 b
Moralitas perfecta in evitandis vitiis, & apprehendis virtutibus, 451 b
Moribundos dæmon terret, 103 e Iis Angelo duce opus eſt, 104 b V. Mors, Mortui.
MORS. Vita quâ vivimus magis mors eſt nec ſimpliciter vita, ſed vita mortalis, 161 b Mors opus diaboli peccati pœna à Chriſto ſuperata, 318 c Mortem, & peccatum, duos hominis hoſtes, Chriſtus profligavit, 62 a V. Chriſtus, mors.
Mors incipimus, ex quo incipimus vivere, 169 c Mors poteſtatem non habet in animam, ſed tantum in corpus, 330 d Quatenus mors timenda, 428 e Morte durior ſeparatio, 459 e
Mortis qualitas quo indicio colligenda, 489 f Quibus ſit in deſiderio, 45 f Cor eam oprenc pia 636 e Quippè mors piis beneficium, 802 e Iis non damnum affert, ſed lucrum, 418 c 658 a
Mors ſanctorum pretioſa, 176 b 318 d e Mors ſanctorum ſola facilius, quies à labore, gaudium de novitate, ſecuritas de æternitate, 478 f Mors ſanctorum tripliciter pretioſa, 478 d Morte ipſa de diabolo ſancti triumphant, 339 e Juſtis in morte oritur vera dies, 803 a Mors prævenienda laudabili vita, 516 a Vita monaſtica præparatio ad mortem, 405 e Mors impiis denſe nox, 803 a b
Mors peccatorum peſſima, 740 a Quomodo, 553 d Mors, infernus, & lacus quo ſe comparat, 322 b Mors mala immutabilis, 486 f Mortui ſunt qui ſecundum carnem vivunt, 484 d, & ſeq. Mors eſt vita ſtulti, 763 d
Mors animæ per peccatum, 831 d
Mors, & reſurrectio duplex, animæ, & corporis, 318 e
Mors optima non ex mero amore, 836 e Mors angelorum contemplatio, 707 a V. Moribundi. Mortuus.
Mortalibus inhians homo merito mortalis, 835 e
Mortificatio à monaſtica profeſſione requiritur, 59 c Mortificatio carnis, martyrii genus, 661 a Non minus ipſi carni proficit, quàm ſpiritui, 859 f, & ſeq. Carnem verè amant, qui eam mortificant, 140 a Mortificatio carnis exercenda cum diſcretione, 802 c Mortificatio concupiſcentiæ, 206 e f V. Maceratio.
Mortuus mundo quis, 644 a Mortuorum animæ pro diverſis meritis tria ſortiuntur loca, 461 d Mortuorum variæ reſurrectiones, quas præceſſit Chriſti reſurrectio, 171 d Mortuos temere lugentes plorandi ſunt, 640 b c Quis eo magis mortuus, qui fovet ignem in ſinu ſuo, in conſcientiâ peccatum, nec ſentit expaveſcis, nec excutit, 184 c Mortuis debemus compaſſionem, & orationem, 402 d V. Mors.
MOYSES Chriſti typus, 145 e Quomodo Deum viderit, 166 f Ejus pietas, 180 e
Mulierum nomine deſignantur carnales animæ, 697 d
Mundana conſolatio, divinæ impedimentum, 52 a
Munditiei à peccantis alienis quomodo obtineri poſſit, 507 b Munditiæ carnis neceſſitas, 472 e, f
MUNDUS liber, in quo Dei ſapientia legitur 380 b Dei potentia, ſapientia, & benignitas in ejus creatione, 248 e Mundi noctes plurimæ, 814 c Mundus plenus ſpinis, 714 b Nulla quies in hoc mundo, 315 a
Mundi hujus miſeriæ, & pericula, 78 f 332 e 440 f e Mundi conſenſus, 206 f, & ſeq. 461 b Mundi compedes quantumvis aurei relinquendi 197 a Mundo mortuus quis, 118 a Mundo crucifixus quis ibid. c Mundi triumphantis teſtimonium, 191 d
Murænulæ quid, 694 c Murænulæ aureæ vermiculatæ argento quid, ibid. e 695 e
Murmur Deum inhonorat, 124 d Murmuratio lepra, 188 b Murmuratores Chriſtum offendunt, 149 a
Mutatio mortis eſt imitatio, 831 e
Mirrha res amara, dura tribulationum ſignificat, 700 e

N

NArdus humilitatem deſignat, 189 e 498 d
NATALIS Domini pompa, & ſolemnitas, 62 a Nativitas Chriſti debet ſemper nova videri, 58 c Fructus ejus triplex, 40 e Nativitatis Chriſti circumſtantiæ ad mores, 66 e, & ſeq. Proſtratio ad lectionem Martyrologii nativitatem Chriſti annuntiantem, 38 a V. Chriſtus.
Naturæ integræ ſtatus, 372 f Item corruptæ, 371 c Quanta corruptela ex peccato, 44 a Naturæ triplicem lapſum reparavit ſumma Trinitas, 664 f V. Homo.
NAZARETH, 805, 6 d 18 c 463 d
Neceſſitas voluntaria non excuſat à peccato, 835 d V. Libertas
Neceſſitas ex carnis infirmitate procedit, cupiditas ex cordis media, 141 f Eſt cupiditate ſolerabilior, ibid. d Neceſſitates hominis multæ, ibid.
NEGLIGENTES triplex manet malum: horror in exitu, dolor in tranſitu, pudor in conſpectu gloriæ magni Dei, 428 d Negligentes monachi notantur, 559 c
Negligentia in gravi periculo non tam ſecuritatis eſt, quàm deſperationis, 140 c Negligentiæ damna, 595 c Negligentia circa cultum divinum notatur, 8 a
Negotium animarum noſtrarum numquam obliviſcamur, 42 e Negotium gloriæ, otium, 822 c
Negotiis ſæcularibus dediti monachi præſtringuntur, 38 d
Nephtalim, cervus emiſſus, 568 b
NIGREDO non omnis deformis, 633 c d Etiam in ſanctis locum habet, 634 a, & ſeq. Eccleſiæ nigredo unde, 6ed d Nigredo pœnitentiæ, compaſſionis, & perſecutionis, 651 a Nigredo felix, quæ mentis parit candorem, lumen ſcientiæ, conſcientiæ puritatem, 634 c
Nimis quid, 648 f
Nivardus, S. Bernardi frater primus abbas Spinenſis, 860 a a
Nomen Dei noſtri quid, 133 d Nomen Chriſti effuſum in omnes gentes, 534 d Nomina ſponſi alia majeſtatis, alia pietatis, 532 f, & ſeq. Nomina Dei olim terribilia, nunc delectabilia, 533 e Effuſio eorum in invicem, 533 b Nominum Chriſti expoſitio, 76 e, & ſeq.
S. NORBERTI os cœleſtis fiſtula, 413 a
Noviſſimi quomodo prævidenda, 176 f Noviſſimorum recordatio, 393 d Quàm utilis, 370 f
Novitiis in religione vinea florentes, 765 e Lazarum repræſentant, 714 f Novitiorum indoles, 386 f, & ſeq. Virtutes, 764 f Eis neceſſarius eſt pædagogus, 387 e
Novitiorum tentatio de rigore ordinis, 570 a
Novitiorum primitias ferre nequeunt dæmones, 758 d Novitiis devotio præſtita, non data, 82 b c Novitiorum pericula, 760 f, & ſeq. Eorum prima tentatio puſillanimitas, 120 f & ſeq. Neceſſaria ejus cautela in tentationibus, 116 c
Novitiorum defectio, & ruina deſcribitur, 765 a, & ſeq. Ad ſæculum revertentes quàm lugendi, ibid.
Nox adverſa ſignificare ſolet, 673 e Nox ignorantia, 850 a Nox eſt ſæculi vita, 53 a b
Noctes mundi plurimæ, 814 c
Nuptiæ ab hæreticis damnatæ, 775 f Secundæ, & tertiæ licitæ, 776 f, & ſeq.
Nuptiæ Chriſti cum anima, 93 f Nuptiale convivium prandium eſt, non cœna, 93 d

O

OBEDIENTIA victimis præſtat, 473 c Obedientiæ nummus, 347 b Obedientia commendatur, 22 d Et quidem ab exemplis aliorum, Angelorum, Abrami, &c. 555 b, & ſeq. Item in Apoſtolis, in Chriſto, in Abrahem, 454 b, & ſeq
Obedientiæ neceſſitas, 624 b Et militas, 187 b Non niſi obedientiæ mandatorum contemplationis guſtus debetur, 709 e Obedientiæ voluntariæ forma, 657 b
Obedientia triplex, 455 b Obedientiæ gradus varii, 445 e, & ſeq. Superiorum in obediendo mandata diſcernentes perſtringuntur, 142 f Obedientiæ virtus diſcretionem ſupplet, 807 a Obedientia mandatum præveniens ampliorem gratiam meretur, 559 a
Obedientia cum reverentia ſuperiori etiam indigno exhibenda, 9 a b Prælatis in quibus obediendum, 455 c d, & ſeq.
Obedientia falſa, 458 a Obedientia vitioſa quæ, 347 b Obediendum ita ut nihil plus, nihil minus, nihil aliter, quàm imperatum eſt, fiat, 82 c Fruſtra de obedientia ſibi blanditur, qui callidè ſatagit, ut id ſibi injungatur, quod vult, 441 a b Obedientiæ cumulus, 441 c
Obedientia exemplo Chriſti ſectanda, 469 b Obedientiæ perfectæ exemplum in Petro, & Andrea, 112 c d
OBLATIO Cain cur reprobata, 492 a Oblatio Chriſti in templo, & in cruce, 246 f
Oblationes noſtræ tres conditiones, 247 a Nos ipſos Deo offerre debemus, ibid. a
Oblivio quædam bona, quædam mala, 52 b
Obſecratio conſcientiæ infirmis convenit, 408 e
Obſervantiæ corporales, bonæ propoſitæ, vel damnoſi, 519 f
Obſtinati aſpidi ſimiles, 159 b c Poſt lapſum abominabiles, 128 c
Obſtinatio ſumma religionis ſubverſio eſt, 130

Digitized by Google

b Maximè vitanda, 913 d Obſtinatio viam miſericordiæ diabolo intercludit, 144 d
Obumbratio Mariæ, 663 b c
Occaſionis ſubtractio, veræ compunctionis indicium, 183 c
Occulta 1112, 717 a
OCULI erunt caſtri poſt reſurrectionem, 131 d 132 a V. Curioſitas.
Oculus meus memoria mea, 324 b Oculus mentis oratione, & confeſſione mundatur, 318 e f Oculus mentis à triplici inquinamento purgandus ad videndum Deum, 312 e
OFFICIUM Divinum opus Dei dictum, 713 c Officio divino ut aſſiſtendum, 713 c & ſeq.
Officia exteriora à religioſis non expetenda, 184 f Religioſis ab officiis exterioribus vacantibus quid incumbat, 185 f & ſeq.
Oleum, & vinum vulneribus noſtris Christus infundit, 620 d a Olei tres proprietates, lucet, paſcit, ungit, 539 a olei proprietates nomini Jeſu aptatæ ibidem.
ONUS Chriſti leve, 590 a etſi primum videatur portandum, 117 c Onus Chriſti onus beneficiorum, 155 d 224 b Onerat nos, cùm exonerat Deus, onerat beneficio, cùm exonerat à peccato, 155 d
Onus grave iniquitas. 155 d Oneris, & jugi commutatio, 155 e
Opus Dei dicitur Officium divinum, 713 e
OPERA Domini magna, maximè creationis, redemptionis, & glorificationis, 64 a b opera Chriſti exterius conſiderata, minus capaces animos paſcunt, 91 b
Operum bonorum Deus eſt cauſa finalis, & effectiva, 145 d Bonorum operum Deus auctor eſt, remunerator, & remuneratio tuta, 155 d vitiantur ex mala conſcientia, 794 f opera Deus judicat ex intentione, 557 d opera cum fide jungenda, 631 e & ſeq. Operibus fides comprobanda, 632 b opera ſine fide non faciunt hominem rectum, ſed neque ſine amore Dei, & Eccleſiæ, 633 c d Fervura devotionis condienda, 62 a f opera pietatis charitatis cauſa aliquando intermittenda, 701 c d V. Fides.
Opus, & voluntas quando rata, 73 a & ſeq. operandum in hoc mundo, ſed non de hoc mundo, 397 c opera tenebrarum ſunt peccata, 54 c V. Actio.
Optima pars quæ, 185 a b
ORATIO Quaſi oris ratio, 419 c Orationa, & meditatione aſcendimus, 346 f & ſeq. Oratio eſt remedium contra pravos concupiſcentiæ motus, 312 e orationi inſtandum, 306 d Quanta reverentia, 420 f & ſeq.
Orationum varia genera, 422 d a Orationis optima regula, 129 a b Modus rectè orandi, 422 a b
Orationis tres conditiones, 206 f item ſeptem, 378 c f Oranti neceſſaria puritas intentionis, & continentia, 598 b c Item ſeceſſus, & ſecretum, 206 d 695 b 848 d Oratio præcipuè vigilantiam exigit, 421 b e Orationis, & jejunii copula, 175 a In oratione aridi perſeverantes feveſcunt, 574 c Oratio perſeverans ad gratiam Spiritus-Sancti neceſſaria, 22 d Affectus quatuor quibus orandum eſt, 912 b & ſeq.
Orationis tempore Deus tamquam in cœlo captandus, 421 e Orationi incumbentibus libenter adſiſt Chriſtus, 393 d Orantibus adſtant angeli, 28 d 567 b & ſeq. Orationes noſtræ Deo per Angelos innoteſcunt, 568 c
Orari vult Deus pro iis etiam, quæ dare diſpoſuit, 39 a Dulcis ira, quæ meritum exaudiendi in clamore conſtituit poſtulationes, 138 a In oratione quid petendum, 912 e Temporalia, & gratiæ gratis datæ ſub conditione petenda, gratia gratum faciens, & gloria abſolutè, 420 b c Oratio nulla infructuoſa, 419 f & ſeq. Orationes noſtras cur aliquando Deus non exaudiat, 108 c 348 d 424 d & ſeq. Deus cur petentis ſæpiùs det quod homo deſiderat, 409 d e Orans tria conſiderare debet, & quid petit, & ipſum quem petit, & ſeipſum qui petit. 593 d & ſeq. Orantes quam ſuaviter afficiat cœleſtium gaudii memoria, 408 b Orandi tempus obſervandum, 848 e
Orationis tria vitia, ſimiditas, temeritas, tepiditas, 206 b & ſeq. Hæc duobus modis impeditur, 588 a Orationi obnixa longæ confabulationes, 403 d
Oratio peccatoris execrabilis, 292 a V. Contemplatio.
ORDO viget in monaſteriis, 502 e
Ordines tres Eccleſiæ, Conjugatorum, continentium, & Prælatorum, 434 f Ordines quatuor in domo Dei, 507 d
De ordinibus errores, 779 b
Ordinatè amandis inhæret, qui timenda non negligit, 408 a
Originale peccatum maximum, 871 e Ejus remedium olim durum, nunc facile, 88 f & ſeq.
Origenes cautè legendus, 437 c Quædam ejus dicta minus congrua, 438 f 758 a 812 a 812 a 81
Ornatus ex mutium pellibus improbatur, 332 a
OSCULA tria denotant tres animæ ſtatus, 532 c Oſculum reconciliatorium, muneratorium, contemplatorium, 513 e 491 a Oſculum de ore, oſculum de oſculo utriuſque diſcrimen, 971 b c Oſculum maximum proveƈtis congruit, 558 a oſculum oris perfectis ibid. e oſculum manuum Deo gloriam dare, 559 f oſculum oris petit anima Deum ſitiens, 568 d oſculum triplex, pedum, manuum, oris, 490 a oſculum pedum indicium pacis, 559 a oſculum pedum congruit pœnitentibus, 557 e oſculum oris norunt ſoli experti, 557 e
Oſculum Patris, & Filii, & Spiritus-Sancti, 549 d 570 a oſculum Patris, & Filii, & Spiritus-Sancti, 493 c 570 a b oſculo Spiritum-Sanctum ſibi infundi ſponſa poſtulat, 569 d oſculum in dominis quid, 562 b oſculum eſt Incarnatio Verbi, 555 a b Item Spiritus-Sancti donum, 569 c
Oſſa Claræ-vallenſium ex priori cœmeterio in aliud tranſlata, 327 d
Oſtentatio cavenda, 47 a b Adoleſcentibus, 848 d Utile eſt abſcondere magis, quam oſtendere ſi quid boni habemus, 11 b
OTIOSI Sermones damnati, 153 d Temporis jactura in verbis otioſis quantopere cavenda, 401 d & ſeq. Otioſum verbum quod nullam habet rationabilem cauſam, 400 c
Ovi, & api Chriſtus comparatur, 6 d

P

PAlliata iniquitas perfectorum tentatio, 674 b & ſeq.
PANIS Animæ multiplex, 358 c & ſeq. Panes ſeptem myſtici, 223 f Panes tres amico miniſtrandi; veritatis, charitatis, & fortitudinis, 195 b Panes ſeptem, ex quibus quatuor hominum millia ſatiavit Dominus myſticè, 223 b Panibus quinque apoſtoli refecti, 168 b c
Panis Chriſti noſtræ ſunt divitiæ, 52 e
PAPA. Hæreticorum error de papa, 771 d
Parabolæ Salomonis quam utiles, 381 b c
Paraclitus eſt Chriſtus, 315 f V. Spiritus-Sanctus Paradiſi felicitas, 672 b Ejus fontes ſpirituales quatuor, 58 c V. Beatitudo.
PARENTUM Primorum lapſus ex inſtabilitate, & defectu charitatis, 346 d Eos non ex, ſed arte vicit diabolus, 352 d
Parentum proſpectus amor monachis quam periculoſum, 765 f & ſeq. Eorum cura à monachis abjicienda, 94 a
Pars optima quæ, 185 a b
PASCHA Tranſitus, 181 e Paſchalis confeſſio, 183 a Item communio, ibid. a c
Paſci à ſponſo quam dulce, 670 a b paſci inter lilia quid, 795 c Paſcitur ſponſus, cum illi obeditur, 728 d V. paſtum, Gaudium Spirituale
Paſcua ſponſæ, 672 b paſcua umbra quorundam paſtorum, præſertim philoſophorum, & hæreticorum, 673 c d
PASSIO Chriſti magnum amoris incentivum, 409 e Martyrum confortatio, 758 c Quam efficax ad ſpem Chriſtianam, 757 b ſola nobis ſufficit, 168 b paſſionis Chriſti vis, & efficacia, ibid. Ejus meditatio quam utilis, 711 c d Bernardi devotio in Chriſti paſſionem, 173 d 720 e & ſeq. paſſionis Chriſti in nobis fructificantis indicium, 173 f ei tribuitur remiſſio peccatorum, 156 a
Paſſionum noſtrarum cauſæ ab humoribus inordinatis procedunt, 382 a Hæ quomodo ordinandæ, 101 e 174 e
Paſtio, & cubatio in meridie quid, 669 f & ſeq. paſtio ſponſi, profectus noſtri, 795 e paſtus ovium triplex, 817 f, & ſeq.
PASTORES Sponſi amiciſſimi, 817 d ſunt quaſi cuſtodes, & cultores vineæ, 875 b Marthæ funguntur officio, 186 c Paſtoris boni eſt infirmorum potius ſaluti, quam proprio alimento conſulere, 633 a b
Paſtoris boni conditiones, 635 e & ſeq. 685 c 648 a b Ejus triplex officium, 184 Tres dotes, 373 a b paſtori in primis neceſſarius amor, 432 f 817 d s item vigilantia, 324 a Exemplo potius, quàm verbo docendum, 397 e 818 a paſtori non ſufficit ſua integritas, ſi adhuc periclitetur inferior, 697 e
Paſtores negligentes ſe, & ſuos perdunt, 819 d paſtorum bonorum quæ deliciæ, 497 c d paſtores vere quibus paſcuis ſoleant animas paſcere, 678 b paſtorum quorundam mala paſcua, 672 c periculoſum eſt agere gregem ſeorſum à paſtore, 649 b V. prælatus.
PATER Deus perfectè non cognoſcitur niſi cum perfectè diligitur, 572 e Ejus eſt miſereri, 597 e Patris, & Verbi præſentia in nobis colligenda, 730 a
Patrum antiquorum deſideria erga Chriſtum naſciturum, 57 a Hæc deſideria noſtrum atguunt torporem, 534 c & ſeq. Patrum veterum facta quædam ſignificatione decora, etſi opere ipſo fœda, 92 a
S. Patricius Hibernenſium Apoſtolus, 303 a
PATIENS triplici providentia eget, 873 f Patienter tolerans alios, omni laude dignus, 313 d Pati, & paſci ſimul modeſta jucunditas, 672 a Homo ſit jumento ſimilis in ferendo Chriſti onere, 184 c
PATIENTIA Piè viventibus neceſſaria, 265 b In duris, & aſperis amplectenda, 79 a Patiendi ſpeculum Chriſtus, & præmium patientis, 910 f Patientia commendatur exemplo Chriſti, 228 d V. Chriſtus. Patientia Davidis in maledictum expenditur, 676 b Patientiæ cumulus, 491 b
PAULUS Apoſtolus converſit multos olim prædicatione, nunc etiam exemplo, oratione, doctrina convertit, 239 b c In verbis brevis ſed in ſententiis copioſus, 606 d Non hominum, ſed Dei judicium æſtimat, 458 c Os ejus fiſtula Dei, 248 f Fons magnus, & indeficiens, 573 c Tot verita, tot tonitrua, 404 d Magiſter ſimpliciter appellatus, 696 a Item ſapientiſſimus dictus, 703 b Vas aromaticum, 580 a
PAULI nigredo, & formoſitas, 634 b & ſeq. Pauli pietas, 582 b Pauli humilitas, 676 e Obedientia, & propriæ voluntatis abdicatio commentarie, 248 d a Manſuetudo, 243 b Ejus elogium, 272 c Nitor in Paulum Dei miſericordia, 279 d e Anima quomodo perdenda exemplo Pauli, 680 a Quomodo diſtinguat inter ſe, & animam ſuam ibid. b Converſionis S. Pauli memoria quam utilis, 239 a d
PAUPERES Beati, 309 d Non tamen quilibet etiam voluntarii ibid. f Sed pauperes ſpiritu, 309 f Reges ſunt cœli, 11 f ſunt quaſi incogniti, & derelicti à Deo, 486 d Pauperibus, & martyribus eadem repromiſſio facta, 313 e Pauperes in futuro judicio ſecuri, 835 a
Pauperes de ſuis laboribus alunt monachi Claræ-vallenſes, 117 a A pauperibus cœlum mercantur divites, 506 f & Pauperes divitum manus exoſculantur, cùm aliquid ab eis accipiunt, 567 a
PAUPERTAS voluntaria, Chriſti caſtellum, 467 a Paupertatem nativitate ſua pretioſam fecit Chriſtus, 48 a Paupertas ſancta martyrium, 515 f Paupertas religioſa felix, & ſecura, 112 d Paupertas evangelica, & cœleſtia poſſidet, & terrena, 616 a vitiatur affectu rerum etiam minimarum, 440 a Huic promiſſum regnum cœlorum, 301 b Non tam permittitur, quàm datur, 11 f
Paupertas vacat invidia aliena, & propria, 467 a Paupertas voluntaria omnia ſuperflua reſecat, 73 a paupertatis cumulus, 441 b paupertas Chriſti, 187 f V. Chriſti paupertas.
PAX, Ex unitas formam cœleſtis civitatis nobis repræſentant, 305 a b pacis, & concordiæ ſymbolum anima in corpore, 305 e Pax, & concordia angelis maximè placens, 309 a Pax, & charitas commendatur, 654 f Pax cum Deo, & proximo, & ſeipſo homini quærenda, non gloria, 125 b Pacem Deus tribus hominum generibus loquitur, 388 f & ſeq. Pax in mundo Chriſto adveniente, 4 a
Pax nulla, timore prævalente, 705 a Pax perfecta hic haberi non poteſt, 42 a Pax plena, & perfecta alteri vitæ reſervatur 59 d pax, & gaudium in cœlo, 407 b Pax plena cordis futuræ vitæ reſervata, 208 d
Pacis duo neceſſaria, 406 a Pax quam proximo debemus charitate, & humilitate nutrienda, 408 a
Pax quadruplex, 526 e Pax ficta, inordinata, & Chriſtiana, 506 b c
Pacis ſtudium illos repelmit, 653 b
PECCATOR unum cum dæmone efficitur, 282 e peccantem hominem cur ſtatim non deleverit Deus, 334 c peccatoris carcer, tortores, & inimici, 182 b peccator nihil exſpectat, ſed præſentibus detentus, & contentus eſt, 791 a
Peccatores eccleſiæ filii eſſe non deſinunt, 633 c Dei miſericordia in peccatores, 188 b Longanimitas, 839 a 128 a f Ejus dignatio in ſuſcipiendo peccatore, 840 b indulgentia Dei erga peccatores in tribus, 226 c d peccati ultionem tardat Deus, ut commendet pœnitentiam, impleat electionem, & confirmet charitatem ibid. a peccatores excitat ad pœnitentiam Petri pœnitentis exemplum 128 c d
Peccati jugum ſemel ſuſceptum excutere divinæ virtutis eſt non humanæ, 885 c peccatoris converſio res divinæ virtutis, 187 b Magnum miraculum, 354 c & ſeq. a peccatoris jam ſuſcitati ſtatus, 288 e
Placet utrique Deo, & peccator compunctus, & juſtus devotus, 375 e V. converſio.
Peccatum grave onus, 855 d eſt animæ umbra, 140 c peccatum magis cavendum quàm ejus ſupplicium, 180 d peccata ſunt opera tenebrarum, 54 c peccati nigredo unde eſt, 652 d peccata ſunt parietes, quibus à Chriſto ſejunguntur, 739 d
Peccatum Adæ, & dæmonis in ſilion, 789 b primi parentes non coacti ſed decepti peccaverant, 390 d peccatum triplex Evæ, curioſitatis, voluptatis, vanitatis, 150 e per peccatum homo ſpoliatus, ibid. a peccati clades in corpore, & in anima, 185 a peccata ex fidei defectu, 515 b
Peccatum non excuſat voluntaria neceſſitas, 811 e peccati cogitatum decolorat animam, affectio vulnerat, conſenſus occat, 582 b contrarietas naturæ in peccato, 55 a non peccare Dei juſtitia eſt, 616 a pro peccatis orandum, etiam ſanctis, 805 b confeſſus in peccatum fallaciæ cavendus, 749 d
Peccata piis cooperantur in bonum, 369 f peccatum, & pœna quomodo nobis cooperantur in bonum, 447 a natus ex Deo quomodo non peccat, 66 a 379 d
Peccatorum duo ſpecies, flagitia, & facinora, 477 b peccant alii in ſpe, alii in deſperatione, 318 f peccatum manens, & regnans quid, 140 a f peccati gradus pulchra ſimilitudine declarati, 413 c & ſeq.
Peccatum originale maximum, 291 b ejus remedium olim durum, nunc facile 88 f & ſeq.
Peccatis venialibus cur mancemus obnoxii, 177 b Hæc delet pedum lotio, 176 d & ſeq. peccata venialia non negligenda, in his tamen cavenda anxietas nimia, 177 a peccata levia nolle corrigere, blaſphemia in Spiritum Sanctum irremiſſibilis, 148 e impoſſibile eſt ſalvari cum peccatis venialibus niſi per Chriſtum, 177 a
Peccatum ex deliberatione animam perdit, 382 d e
A peccatis alienis munditiem quomodo obtinere poſſit, 517 b verecundiæ ſpecies etiam in peccatoribus, 148 b c
Peccatis ſolis iraſcendum, 182 b peccatoris redemptio per Chriſtum, 272 c peccatum, & mortem duos hominis hoſtes Chriſtus profligavit, 69 b peccatum originale ac alienum à Chriſto expiatum, 21 a b peccati triplex genus Chriſti morte expugnatum, originale, perſonale, ſingulare, 272 b peccatorum remiſſio paſſioni Chriſti tribuitur, 156 e peccatorum venialium, & mortalium remiſſioni quid neceſſarium, 376 e
Peccati odium, 461 a A peccato quomodo revocetur homo, 519 d & ſeq peccato nihil reſiſtit efficacius, quàm pudor, aut dolor, 575 f peccatorum reſipiſcentes quatriduum, 387 f peccatum non regnat in animo contrito, 360 d peccatorum recordatio anima læticiæ divinæ benignitatis admiratione interpellanda, 379 b & ſeq.
Peccati damna ut emendenda, 376 d e

Digitized by Google

Peccata radicitus evellenda, 282 f peccatis expiandis tota vita impendenda, 482 c d peccati cenſus tollit aut minuit cenſum pœnæ, 449 f & ſeq.
Peccati defenſio quàm periculoſa, 637 b graviſſima ira Dei cum ſinit impunè peccare, 657 b & ſeq. perſeverare in peccato diabolicum, 3 e peccata ſua jactantes notantur, 59 b c peccati conſuetudo quàm gravis, 386 c peccatum obſtinati accumulat Dei longanimitas, 394 d quanto quis ad altiora profecerit, tantò gravius & corruerit, colliditur quando ruit, 377 b
Amans Jeſum ejus injurias ferre non poteſt, 734 b
Pecatis ſpiritus quo egeat corpore, 561 b
Pecora etiam ſerviunt homini ad profectum æternitatis, ibid. f
PELLES Salomonis quæ, 644 c
Pellium uſus apud monachos improbatur, 66 f 232 a
PENTECOSTES Feſti dignitas, 212 c Commercium cœli, & terræ in Pentecoſte, 228 a
Peregrini moralis deſcriptio, 180 f
PERFECTIO Quàm rara, 422 b perfectio hominis in quo, 375 c perfectio apoſtolica, vacuitas, & veſtitu eſſe contentum, 768 c perfectio quædam imperfecta, 139 a Conatus ad perfectionem inane ſine Deo, 844 b Perfectiones omnium rerum eminenter in Deo, 308 d
PERFECTUS quis, 307 b 728 c Nemo tam perfectus, qui non egeat remiſſione, 80 b c perfectorum unum cum ſponſo, 391 b perfectorum tentatio palliata iniquitas, 674 b & ſeq. perfectorum memoria Bernardus recreatur, 591 d & ſeq.
Pericula vitæ præſentis, 139 b periculis hic omnia plena 109 f & ſeq.
PERSECUTIO Chriſtianæ ipſique Chriſto nunquam deeſt, 240 b perſecutionem pace pati nolunt, 313 d perſecutionis nigredo, 658 e Eccleſia perſecutione aucta, 657 f perſecutio fidelium ipſius Chriſti cenſetur, 159 f perſecutio tentationum ultima, 134 d perſecutionem majorem à falſis fratribus patitur Chriſtus, quàm à Judæis, 140 b & ſeq.
Perſecutores ſuos, cur filios matris ſuæ, & non patres vocet Eccleſia, 653 e
PERSEVERANTIA Commendatur, 437 e f Eſt imago divina æternitatis, 318 d bonis operibus eſt neceſſaria, 721 c dæmon ipſi inſidiatur, 352 a perſeverantiam faciunt longanimitas, brevitas temporum fragilitas corporum, 133 c & ſeq. perſeverantia in cruce, & pœnitentia, 182 a
Perſeverantia Chriſti in cruce, 499 e
Perſeverantes in oratione ex acidis ſiunt ferventes, 574 c perſeverare in malo diabolicum, 3 e 343 c
Perſuadendi efficacia, 186 e nummo confeſſionis emenda ibid.
Pedum lotio peccata venialia delet 176 d & ſeq.
Pedes Dei miſericordia, & judicium, 365 b Idorum in animo indicia; timor, & ſpes, ibid. e Uterque oſculandus, ibid. f
Peſtilentiæ cathedræ quatuor pedes, & quis in ea ſedeat, 483 d e
Petitiones cordis in tribus, 198 f
Petræ foramina, Chriſti vulnera, 956 c
SS PETRI, & PAULI Elogium, 272 c Deo ſunt luminaria, magiſtri, & mediatores, ibid. e
PETRI Amor, 601 d Claves Chriſti ei datæ 739 d Timore vacillare mergi cœpit, 222 c Zelus ejus intempeſtivus, 746 f ſervi amputavit aurem, ut viam faceret veritati, 619 e
Petri ſugas, 746 e. Reſpectus à Chriſto quare ſleverit, 734 e Ingens in eum Dei miſericordia, 279 f Petri pœnitentis exemplum animat peccatores, 178
PETRI Leonis Schiſma per octo annos, 619 e
Phantaſmata deponenda ad intelligendum canticum canticorum, 730 b
Pharaonis, & Aaronis comparatio, 891 a Pharaonis divitiæ, & diaboli analogia, 689 f & ſeq. Pharaonis principes myſtici, malitia, luxuria, & avaritia, 670 a b Item alii, 671 a Pharaonis filia Ægyptum deſignat, 891 e
Phariſæi arrogantia, & elatio vacua, 166 d
PHILOSOPHIA Veritati propinquior quæ, 184 d
Philoſophorum imber ſterilis, 747 e, & mala piſcina, 671 e d Fecerunt gloriæ laudiſque cupidi, 383 b c Vani, & curioſi, 128 d Noluerunt abundare ſenſu terreno, ut abundarent in ſenſu ſuo, 329 f Deum perfectè non cognoverunt, 592 b e
PIETAS Conſiſtit in duobus, 474 d Ejus unguentum ex multis miſeriis confectum, 581 e non in libris, ſed in moribus habenda, 992 d Ejus fructus etiam impiis deſideratur, 825 c
Pietatis exempla varia, 582 a & ſeq.
Piis omnia cooperantur in bonum etiam peccata, 369 e f
PISCES myſtici triplicis generis, 744 e f piſcium ſquammæ patientiam, pennæ hilaritatem ſignificant, 345 a
Placere illi non poteſt Deus, qui non placet Deo, 631 d
Plorandi qui temerè mortuos plorant, 640 b
Pœna nulla eſſet in terra, ſi non præceſſiſſet iniquitas, 437 d nunc guttatim bibitur, in remuneratione torrens eſt voluptatis, 370 c Pœnæ, quas pro peccatis aliorum voluntariè ſuſcipimus à nobis exigit Deus, 438 a pœna ſenſum tollit, aut minuit peccati ſenſus, 447 f Malum ſemper pœna comitatur, 847 a Homo carnalis ſemper in pœna, ibid.
Pœnitentia initium revertendi ad Deum, 113 c Pro innocentia reputatur, 435 d pœnitentium lachrymæ vinum angelorum, 858 b
Pœnitentia eſſi quid minimum, ea tamen Deo reconciliari poſſumus, 83 c
Ad pœnitentiam cohortatio ſæcularibus dura, 417 e ſed durior Judicis ſententia, 380 d
Pœnitentiam qui non amplectuntur, aut ea ſe non indigere credit, aut de divina bonitate diffidit, 41 e Humilitas & non habet unde pœniteat, habet tamen ut pœniteat, 725 d Pœnitentem detraſtio crudelis miſeratio, 112 b Innocentiam ſervare facilius, quam congruam agere pœnitentiam, 413 d Præpoſterus hominum pudor de pœnitentia, 74 a Pœnitentiam quomodo Deus operatur in nobis, 216 b Homo tunc naſcitur cum ad amorem pœnitentiæ, & odium peccati animus excitatur, 78 e
Pœnitentia triplex: ob ſanctam innocentiam perditam non requiſitam, & neglectam Dei patientiam, 457 d & ſeq. Pœnitentiæ falſæ judicium non fugere occaſiones, 183 e Pœnitentia falſa, ejuſque pœna, ibid. b Pœnitentiæ perſeverantia, 480 a Pœnitenti ad Deum accedenti neceſſaria verecundia, 558 c d Pœnitentiæ nigredo, 652 e Pœnitentibus congruit oſculum pedum, 557 c
Pœnitentia tota vita impendenda, 894 f Pœnitentiæ tria neceſſaria: tempus, corpus, locus, 511 c & ſeq. Pœnitentiæ præſentis tempus eſt vigilia æterni ſabbatiſmi, 342 e Periculoſum eſt inter ſæculi turbines agere pœnitentiam, 78 f Adulti non niſi propria pœnitentia expiantur, 427 c
Pœnitentis, & Lazari comparatio, 287 f Pœnitentis animæ ad Deum adſpiratio, 609 f Malitæ non amplius peccatæ quando pœnitens, 350 d Pœnitentia S. Joannis Baptiſtæ non ad eam excitare debet, 169 d e
Philippus intruſus in ſede Turonenſi, 852 e Gisiberti archiepiſcopi nepos & ambitionis hæres, 859 a S. Bernardi judicio dejectus, 860 a Ad Petrum Leonis confugit, & ab eo ordinatur, 858 a Ejus electionis zizania, 859 a
Polygamia culpa forſitan venialis, ſed turpis incontinentia, 938 e Eam cultus redarguit, ibid. f
POPULUS Jeſu quis, 91 c
Porcos cur in ſacrificiis offerre prohibitum, 250 a
Portans Chriſtum non oneratur, ſed honoratur, 814 d
Potentiæ triplex genus in myſterio incarnationis: quod non erat, creatum; quod perierat reparatum; quod ſuper omnia erat, paulo minus ab angelis minoratum, 66 c
Poteſtatis, & ſcientiæ ambitus quantis malis obnoxius, 229 b c
Præcepta legis alia moralia, alia figurativa, 480 e Præcepta moleſtè aut cum murmure adimplere, non eſt virtus obedientiæ ſed velamen malitiæ, 72 e
Præceptori qui dare manum diſſimulat dat ſeductori, 810 f
PRÆDESTINATIO quid, 822 b Prædeſtinati quomodo non peccent, 618 a b Prædeſtinationis initium, & finis ſolæ gratiæ, opus etiam nobis tribuendum, 831 f & ſeq. Prædeſtinationis media, 885 e Signa, 894 a e Præcipuum debere audire verbum Dei, 96 e Prædeſtinatio incerta, 498 c Prædeſtinatorum felix ſtatus, 627 f Generatio cœleſtis æterna prædeſtinatur eſt, 843 a
Præces noſtras prævenit Deus, 528 e
PRÆDICATORES prophetæ appellati, 394 d Chriſtum in utero portant, 457 b Prædicatorum miſſio, 820 e Prædicandi deſiderium ambitiones quàm periculoſum, 766 b Publicè prædicare non monacho convenit, nec novitio expedit, nec non multis licet, 766 c Prædicationis officium contemplationi addita jungitur, 895 d
Prædicatoribus utile monitum, 750 e Prædicator concha ſit non canalis, 849 d Prædicantium funiculus triplex, rectè ſentire, digne proloqui, vita confirmare, 522 a Converſatio ad ſublimia tendere debet, 349 a Eis neceſſaria puritas mentis, 762 c Compaſſio, & congratulatio, 575 d Prædicatoris eſt uberiùs quàm Deus dedit in alios effundere, 834 e Lux Chriſti, ita ignea, linguis igneis prædicanda, 220 f Pro diſpoſitione auditorum afficitur lingua prædicatorum, 96 d Prædicatori fugienda vanitas, & quæſtus, 693 e
Prædicandi labor non exiguus, 618 b Sed inanis ſine Dei gratia, 497 c Eorum omnis profectus Deo tribuendus, 497 d Prædicatorum imperfectorum indicia, 615 a Impuri qui, 761 d
Præferre ſe alteri nullus debet, 656 b Grandis ſuperbia æqualī ſe præferre, 89 e V. Humilitas.
Prælatorum conditio, & officium, 442 c Ejus zelus neceſſarius, 619 e Diſcretionis, & ſervoris copula, 624 b e Charitas, puritas intentionis, & ſanctitas converſationis, 442 d e Charitas in eis quomodo certè ordinanda, 718 f Eis cura ovium non fugienda, 554 f Prælati ſollicitè ſibi caveant ſibi, ac ſe ſubtrahunt ſubditis, 722 c Prælati boni erga filios affectus, 575 e f Prælati prodeſſe laborent, 614 c f Improbe ſatis præeſſe affectas, quibus præeſſe non curas, ibid. f Prælati ſubditorum matres ſe exhibeant, non Dominos, 613 a Prælatis utraque vita neceſſaria Mariæ ſcilicet, & Marthæ, 389 b
Prælatus ſit irreprehenſibilis, 440 e f Pauci prælati, qui utiliores, pauciores qui humiliores præſint, 614 b Prælatorum luxus perſtringitur, 818 f & ſeq. Item avaritia, 576 a b 809 b
Prælati Deo ingrati admonentur, 153 c Quales in converſatione, tales ſint in occulta cogitatione, 442 e Mali privata boni, qui Prælati mali, 613 a
Prælatis in quibus obediendum, 455 c & ſeq. De prælatura ſibi impoſita queritur S. Bernardus, 637 a & ſeq.
Præparatio triplex ad recipiendum Spiritum-ſanctum, 463 a
Præſentiæ divinæ guſtus pro vacuis animi affectus, 664 b Præſentia Dei in nobis unde colligenda, 790 a 809 a Præſentia ſponſi in nobis indicia, 667 a Quibus conceſſa, 646 e Præſentiæ, & abſentiæ ſponſi viciſſitudo, 682 b
Præſervatio à peccato tribus modis ſit: ſubtractione occaſionis, reſiſtendi data virtute, & affectionis ſanitate, 325 f
Præſumptio, & obſtinatio ala dæmonum, 141 f Gradus quatuor ad eam, 141 e
Primitiæ ſpiritus, 367 f Sanctitas in converſatione, pietas in intentione, virtus in collatione, 361 b
PROCESSIO duplex Spiritus-Sancti, 222 e
Proceſſiones rara apud Ciſtercienſes, 245 e a Proceſſionis feſti Purificationis tropologica explicatio ibid. & ſeq. Proceſſionis, & paſſionis in dominica Palmarum conjunctio quid ſignificet, 163 a & ſeq. 164 a & ſeq. Proceſſio cœleſtem repræſentat, 163 f In eo triplex obſequium Chriſto exhibitum, 164 b Quatuor in ea ordines, 165 f
Prodigalitas luxurioſorum, 620 f
Prodigi filii parabola tropologicè explicata, 385 c & ſeq.
PROFICIENDUM ſemper, 551 e Unum neceſſe eſt è duobus, aut proficere, aut deficere, 440 d In via vitæ non progredi, regredi eſt, 146 a Non proficientem à mortis tenebris comprehendi periculum eſt, 929 d Salvabuntur qui ſunt in deſiderio proficiendi, ibid.
Profectus noſter in eo conſiſtit, ut nunquam arbitremur nos apprehendiſſe, 748 a Profectus electorum quatuor gradibus diſtinguitur, 568 e Profectus noſtros Chriſtus amat ut ſuos, 769 d Profectus noſtri, fructus Spiritus-Sancti: ibid. Reſpectus Dei profectus noſter, 745 c Profectus noſtri paſſio ſponſi, 725 e
PROFESSIONIS propria recordationem movenda memoria contra cogitationes malas, 483 a
Promiſſiones & comminationes divinæ cur tam parum nos moveant, 514 f
Prophetiæ quoddam genus, ambulare in ſpiritu, & ex eo vivere, 445 d
Proſperitas nimia, etiam ſpiritualis noxia, 165 b Proſperitas plures dejecit, quàm adverſitas, 320 d Leviter mala fraus adverſitas, multo plures extollit proſperitas, 165 e In proſperitatis, & adverſitatis viciſſitudine omnis hominum vita verſatur, 162 d
Proſtratio ad lectionem Martyrologii Chriſti nativitatem annuntiantem, 53 a
Protectio Dei, 112 c Scuto comparata, 110 b Nobis ſecuritatem præſtat adverſus dæmones, 826 b Protectore Chriſto nihil timendum, ibid. c & ſeq.
Providentia Dei, 505 b In rerum diſpoſitione, 246 c Ad noſtri cuſtodiam, 148 d In moderandis tentationibus, 220 e
PROXIMUM quomodo diligere debeamus, 373 f Vera dilectio proximi unde nitatur, 703 b Proximo quid debeamus, 435 f & ſeq. Scilicet pacem, Deo verò juſtitiam, 407 d c An res proximi, & temporalia Dei rebus præferri poſſint, 712 e & ſeq. Proximi pietati præferendus timor Domini, 262 b Judicium de proximo pravaris vitandum, non prælatis, 693 d Proximi læſio nulla levis, 635 b & ſeq.
PSALMODIÆ utilitas, 471 a Pſalmis unde ſapor, & ſuavitas conciliatur, 467 e Angelos ſuavitas pſallentium devotione recreatur, 568 a Pſallentes ſomnolenti increpantur, 562 e
Publicanus oculos ad cœlum levare timens, cœlum ipſum ad ſe inclinavit, 412 a
Pudor de offenſo Deo, patre, & benefactore noſtro, 552 c & ſeq. Præpoſterus hominum pudor de pœnitentia, 74 a Pudorem, & dolorem timet humana fragilitas, 51 a
Pudicos aſpectus quærit viſio cœleſtis, 571 e Pudicæ aures neceſſariæ ad canticum amoris audiendum, 756 d
Pugna ſpiritualis, 582 d
Pulchritudini internæ nulla comparabilis, 640 f & ſeq. Pulchritudo duplex animæ humilitas, & innocentia, 775 a Pulchritudo ſponſæ cur turturi comparetur, 631 f
Purgationes ſeptem dedit nobis Chriſtus, 182 c
Purgatorium, 351 d 399 e f 400 d 461 d Qualia in eo cruciatus, 428 f Ab hæreticis impugnatum, 771 b 779 b
Purificationis ratio, & inſtitutio, 246 b Turtur cur oblatus in Purificatione, 751 e Purificationis legi Maria non obnoxia, 246 e & ſeq. Purificatio illius quid nos doceat, 469 e
Purificationis tempus hæc vita, 92 d
Puritas cordis ad videndum Deum neceſſaria, 661 d Eam requirit prædicatio, 762 e V. Cor, & Munditia.
Puſillanimitatis duæ cauſæ, novitas converſionis, tepor converſationis, 578 a Puſillanimes non facit humilitas, nec magnanimitas arrogantes, 295 e Puſillanimium cruciatus, & miſeria, 814 b Puſillanimitatis nimiæ remedia, 818 c & ſeq. Puſillanimes notantur, 852 d
Putare vineas quid, 778 d e Putationi tempus idoneum obſervandum, 946 b c Quodnam illud ſit, 748 a

Q

QUADRAGESIMA, & Quinquageſima præſentem, & futuram vitam ſignificant, 104 c Quadrageſimæ dies breves feriò tranſigendi, 104 e f Quadrageſimæ religio, 104 b Quadrageſimo fervor major, 105 a
Quadrageſimale jejunium ad veſperam, 104 b

Ejus

Digitized by Google

Ejus duces Moyſes, Elias, Chriſtus, ibid. d Quadragesimali tempore tota ſimul Eccleſia pugnat in diabolum, 221 f Quadrageſimali Monachorum devotione torquetur dæmon, 116 d
QUÆRERE Deum quanti, 378 b Magnum bonum, 848 c Quomodo quærendus Deus, 446 a Non pedum paſſibus, ſed deſideriis quæritur, 840 c Ad Deum accedendum non locis, ſed claritatibus, 660 f
Quærere Deum quinam cenſendi ſunt, 378 c Deum quærentes jam ipſum habent, 444 d & ſeq. Anima Deum quærit prius ab eo quæſita, 850 f Quæritur fruſtra tribus ex cauſis, 812 b Deum quærenti cavenda ingratitudo, 840 e Subtrahitur ut avidius quæratur, & teneatur fortius, 811 b 808 a b Cauſæ ſeptem ob quas quærit anima Verbum, 840 d
Querelæ monachorum de vitæ præſentis laboribus injuſtæ ſunt, 414 c d
Quies nulla in hac vita, 315 a

R

RAncor Deum inhonorat, 224 d Ejus damna, 625 b c
RATIONIS triplex caſus, 464 e
Reconciliatio cum Deo nunc facilis, poſtea difficilis, 82 c d Reconciliatio multiplex quomodo fiat, 513 b Reconcilia ri debemus hominibus, angelis, & Deo, 515 a
RECTITUDO hominis in quo, 630 f 632 e
Rectus quis, ibid.
Rectum corpore cur Deus hominem creaverit, ibid. b
REDEMPTIONIS beneficium expenditur, 150 d 400 d & ſeq. Chriſti virtus, & ſapientia in opere redemptionis abſcondita, 474 d Chriſtus plus amavit nos ab opere redemptionis, quàm creationis, 610 a b Redemptio quam fuit ardua, 179 a Cur tam laborioſe Chriſtus nos redemerit, 582 f & ſeq. Redemptionis opus præcipue meditandum, modus ejus perſpiciendus, & fructus, 679 e f Redemptionis beneficium ingratus non dormit, ſed mortuus eſt, 250 d Redemptionis humanæ pretium in Mariam collatum, 198 d
Redemptio etiam angelis factus eſt Chriſtus, & quomodo, 419 c Homo cur redemptus, non angelus, 3 a b Homo eadem die redemptus, qua creatus, 185 a
Redeunda ad Deum voluntas, & gratia, 840 a
Reficeris inter alia quid, 791 e Reformari ad ſapientiam quid, 815 f
Refugium noſtrum ad Deum, 237 f e
Regiones myſticæ hominis quinque, 460 a
Regnum Dei ubique, 374 f
Regnum Chriſti anima, in qua Tyrannis infeſta, 34 e
REGULÆ auſteritates poſſunt mitigari erga infirmos, 350 e n 441 a
Regularum obſervantia exterior ſine interiori nulla, 102 d
RELIGIONIS proditores increpantur, 358 e f Item corruptores, 108 f Naſcentem perſequi herodianum eſt, 87 b
Religio, & ad eam vocatio quanti facienda, 403 c, & ſeq.
Religioſæ domus unde ſtatur, 185 d
Religioſa profeſſio alter baptiſmus, 404 c
RELIGIOSA vita via compendiaria ad cœlum, 418 a Vitam Apoſtolicam repræſentat, 418 c
Ad religioſam vitam vocatio quanti facienda, 415 c, & ſeq. Ex Deo eſt, 8 e Opus eſt dexteræ excelſi, 130 f
Religioſa vita venerabilis, 572 e Ei attribuuntur dentium proprietates, 499 f, & ſeq.
RELIGIOSI inter Apoſtolicæ ſectatores, 414 b Eorum vocatio, & vacatio, 370 a b Status omnium ſecuriſſimus, non tamen omnium ſecurus, 440 c Status ſublimis, ſed periculoſa ruina, 446 b Religioſi ſunt jumentum Chriſti, 169 b Sunt velut inter duas menſas mundanorum, & cœleſtium poſiti jejuni, 448 d Quomodo non ſit eis hiems, ſed æſtas, 749 b eis localiter diſciplinam ſolus, 270 a b Sua eis conveniunt cantica, 553 e, & ſeq.
Religioſorum labor honeſtatur, 410 e f Eorum labores quam præcellant laboribus ſæcularium, 413 e Ipſis an officiis exterioribus vacantibus quid faciendum incumbat, 185 f, & ſeq. Religioſi ſuaves motibus ſcuribus comparantur ſpiritu ferventiores vinci, 755 d e Religioſorum triplex præſidium, auſteritas, paupertas, & obedientiæ humilitas, 440 e Gloria, unitas, & unanimitas, 306 a Deum ignorare non poſſunt, 8 d Ducem ſequuntur, 140 d Quid ſentiant de ſua vocatione, 299 b Plerique illuminati ſunt, parvi purgati, 200 f 208 f Nihil eis prodeſt cultus veterum ſine interiori, 281 d 185 a, & ſeq. Exteriora parumper juvant ſine cæteris, 425 d e Conſolatoria verba ad religioſos, 298 d
Religioſorum varii ſtatus, 202 a Religioſi à malis cogitationibus quam debeant eſſe alieni, 398 e, & ſeq. Religioſis quam cavenda apoſtaſia, 117 e Etiam apoſtaſia cordis, ibid. f, & ſeq.
Religioſi triplici vitio obnoxii, 384 d Eorum triplex periculum, 440 c Religioſorum ferventium, & tepidorum diſcrimen, 129 e, b Tepidorum notæ, & indicia, 405 a b Tepiditas unde, 202 a Imperfectorum ignavia notatur, 350 e, & ſeq. Imperfecti triplicis generis, & quid illis ſit ad ſalutem neceſſarium, 430 b & ſeq. Languidi arguuntur, 404 f, & ſeq. Item delicati, 268 e Ipſi ultuoſos Deus gravius fert, quam ſæculares, 174 f Religioſis quam noxia ingratitudo, 425 e Terrentur, & ſæcularibus durius puniuntur, 128 e, & ſeq. Iis pudori eſſe debent ſæcularium ſtudia,
443 c Propriæ voluntati ſtudioſi præſtituuntur, 140 e Duri, & indevoti jumenta comparati, 166 b In monaſteriis ſcandala ſuſcitantes, quam ſint damnabiles, 305 f, & ſeq.
Religioſi multi imperfecti in Clara-valle, 220 a
Religioſus, pro monacho, 196 a 505 c 584 f
Relinquentes omnia Deo relicti ſunt, 554 e
Reliquiæ martyris Ignatii apud Claram-vallem, 814 d
Remedia ex Chriſti nativitate allata, 50 e, & ſeq. Remedia quinque adverſus ſuperbiam, 466 e Remedium malorum ubi quærendum, 159 c d
Remenſe concilium ſub Eugenio III. 805 c
Renovatio triplex, 481 d Innovatio triplex per Chriſtum nobis præſtita, 15 a
Reparatione noſtra congratulatur ſenſus uterque, 190 d Dei bonitas in reparatione hominis, 115 a, & ſeq. Hominis lapſus, & reparatio, 194 b
Reprobatio 616 d
Reproborum cruciatus ex amiſſione beatitudinis, 135 b c
Reſpectus Dei variis, aliis metum, aliis conſolationem affert, 740 e
RESURRECTIO Chriſti aliis in quo præcellat, 179 a, & ſeq. Poſt eam fuit impoſſibilis, 438 d A nobis cœpit tranſitum ad meliorem aſſum, 156 f Et tribuit i. juſtificatio, ibid.
Reſurrectionis fidei, 824 f Et animæ immortalitas, 652 f
Reſurrectionis ſpiritualis indicia, 183 e
Reſurrectionis veræ ſeptem indicia, 557 d
Reverentia cum quanta oporteat intereſſe divinis officiis, 267 b
REGIS exemplum in ſubditos redundat, 87 a
Riſiſſe nunquam Chriſtus legitur, bene autem fleviſſe, 20 e
Remenſes Archiepiſcopi Rainaldus, 865 n Sampſon 865 n
Rogerius f Rex Siciliæ, 864 e 863 n
Ruan S. Malachiæ quales, 551 c
S. ROMANUS tribus annis S. Benedicto miniſtravit in ſpecu, 241 a
Robur incombuſtus, Mariæ typus, 22 e 190 b
Ruſtus ſpiritualis, 780 d

S

SAcerdotes mali Chriſtum perſequuntur, 240 c, d
SACRAMENTUM ſignum ſacrum dicitur, ſive ſacrum ſecretum, 171 c Sacramenta à peccatoribus poſſunt adminiſtrari, 779 b
Sacramenti altaris myſtica ſignificatio, 617 b
Sacramenta pro ſacramentalis, 175 m
Sacris locis quanta habenda reverentia, 367 a, & ſeq.
SÆCULUM torrent, 220 d Ejus alia nox, 54 a b Ei conformari indignum, 613 f Secula duo futura poſt hoc ſæculum valde diviſa, & diverſa, 165 a
Sæculares non ſunt cenſendi beati, 448 e f Sæcularibus curis dediti monachi præſtitagantur, 38 d 108 c, & ſeq.
Sæcularium ad malum ſtudia pudori eſſe debent religioſis, 441 b c
SALOMON pacificus interpretatur, 305 f 643 b Eccleſiaſtes, & Idida dictus, 467 f
Salomonis pelles quæ, 643 b
Salus ſponſi qui, 733 a, b
SALVATORIS fontes quatuor, eorumque aquæ, 509 c, & ſeq.
SALUTIS noſtræ initium ab actione, 285 d Salutis noſtræ initium, juſtificatio, perfectio, glorificatio, 510 f Tria Dei propria in opere noſtræ ſalutis, prædeſtinatio, creatio, inſpiratio, 812 b & ſeq. Salutis noſtræ tres cauſæ. Deus, Angelus, homo, 821 d Salutis remedia, 277 c Larga Dei bonitas in quærenda hominis ſalute, 71 e
Salutis incuria, & aliis langueræ, 529 d Eadem incuria præſtiagitur, 410 a Salutem animarum impedire ſacrilegium majus eſt peccato judæorum, 239 f, & ſeq. Saluti electorum fremit diabolus inferius, & invitus, 258 e
Salutis triplex teſtimonium à conſcientia, ab Eccleſia, à prolato, 75 a b Certitudinem non habemus, ſed fiduciam, 96 b
SAMUELIS pietas, 580 d
Sanctificatio in ſcripturis pro continentia, & munditia, 628 c Sanctificatio legalis, carnalis: nunc ſpiritalis, & interna neceſſaria, 550 f
Sanctificari nomen Dei quomodo dicatur, 110 c
Sanctitatis tria genera, 90 b Sanctitatis via tendendum ad viſionem majeſtatis, 54 e
SANCTI in cœlis ſecurè laudantur, 323 e Noſtri non obliviſcuntur, 541 d Eis inſpirat Deus ut de nobis cogitent, 544 c In cœlis quid nobis præſtent, 331 f Nobis compatiuntur, 250 c De ſe ſecuri ſunt, pro nobis ſolliciti, 252 a In terris nos informant ad vitam, in cœlis invitant ad gloriam, 745 c Protegunt nos meritis, informant exemplis, confirmant miraculis, 331 f Eorum ſuffragia deſideranda, & ſperanda quatuor ex cauſis, 326 b, & ſeq. Sanctorum interceſſio, 353 c 408 f 544 a Invocatio, 542 c, & ſeq. Pro defunctis, 778 b Sanctorum honorem, & amorem non excludit debitus ſoli Deo honor, vel amor, 198 b c Eorum laus exigit incitationem 337 c Eorum ſocietas optanda, 324 c Item felicitas ibid. f In iis quædam imitanda, quædam admiranda, 148 e 336 e Sanctis potius in moribus, quàm in mirabilibus imitandis, 148 b Eorum vitæ quaſi menſa plena ferculis, 248 d Sanctorum vita deſideranda, ſed mors vel maximè, 176 c Sanctorum triplex congratulatio, 304 f
Sancti hinc migrant pleni dierum, 182 a Ipſa morte de diabolo triumphant, 335 e Mors eorum eſt pretioſa, 176 c Idque tripliciter, 478 d Eorum perfecta requies, & nobilitatio in omnibus, 348 b Nulla eis erga impios, & damnatos eſt commiſeratio, 134 e Gaudent viſo malorum ſupplicio, 132 f, & ſeq.
Sancti non plenè beati ante generalem reſurrectionem, 325 a, & ſeq. 327 c, & ſeq. Non conſummantur ſine nobis, 42 b In cœlis expectant nos, 44 e Statim à morte in conſortium admittuntur Angelorum, 330 d An illis competat omne vnc laudis, 318 e f Omnia ... pendunt pro Deo, 540 a
Sanctorum ſolemnitates, & recordatio triplex hæc nobis excitant deſiderium, 324 h, & ſeq. Sanctorum mortem cur celebret Eccleſia, 176 b
Sanctorum omnium feſtivitas etiam ſanctos de terra comprehendit, 310 d Communio in feſto Omnium ſanctorum, 548 c
Sanctus quis hic dici mereatur, 447 c Sanctum faciunt victus ſobrius, actus juſtus, ſenſus pius 478 e Sancti non faciunt miracula, ſed virtutes, 358 d Sancti quoque orandum pro peccatis, 803 b Sancti hac in vita ſemper timendum, 303 c Sanctorum laus, & gloria unde 303 e f, & ſeq. Deo debetur, 587 f Sancti alii triumphantes, alii militantes, 321 f
Sanguinis minuendi duplex cauſa, qualitas, & quantitas, 515 b
Sanguis animæ voluntas ejus, ibid.
Sapit Deus variè pro diverſis meritis, 608 a Tunc primum animæ ſapit, cum eam afficit ad timendum, 607 d Multi quærunt, ſed paucis ſapiunt, qua ſurſum ſunt, 109 d
Sapiens quis verè dicendus, 702 d Cui res ſapiunt, prout ſunt, 425 b Sapientis eſt in rebus creatis ſpectare finem, 118 e
SAPIENTIA quid, 845 c A ſapore dicta, ibid. Ejus variæ acceptiones, 463 d A Deo eſt, 845 a Quæ à Deo eſt, unde diſcernenda, 417 b Sapientia cibi ſpiritualis condimentum, 372 b Per quam quæque ſapiunt prout ſunt, 721 e Ubi invenienda eſt, 397 d Candor ejus ſedes, 656 d Sapientia cui ſapit prout eſt, is beatus eſt, 425 b Sapientiam ſeu ſaporem boni homo per Evam perdidit, per Mariam recepit, 845 d e Sapientia cum eloquentia murænulæ aureæ vermiculata argento, 695 e Sapientia cognata virtus, 845 a Utriuſque differentia, ibid b Sapientiæ ſatietas cavenda, 397 e f Reformari ad ſapientiam quid, 815 f
Sapientia triplex, 370 c Sapientia ſolida conſiſtit in tribus: in pœnitudine præteritorum peccatorum, in contemptu præſentium commodorum, in deſiderio futurorum præmiorum, 398 a Sapientia in ore confeſſio propriæ iniquitatis, gratiarum actio, & ſermo ædificationis, 398 c Sapientia in opere is afflat, qui continenter, patienter, & obedienter converſatur, 398 d Sapientia carnis voluptuoſa eſt, ſapientia mundi tumultuoſa, ſapientia quæ ex Deo eſt pudica, & pacifica, 60 d Sapientiæ effectus in anima, 845 e Sapientiæ curtam, 465 d
Sapientiæ Divinæ Domus B. Maria, 469 e
Sapor, & ſuavitas unde pſalmos conciliantur, 367 e Sapor in palato, ſapientia in corde, 652 f
Satanæ ſectatores ambitioſi, 223 e
Satietas ſapientiæ cavenda, 357 e
SCANDALI auctores Chriſtum perſequuntur, 140 f 140 a Scandala in monaſteriis ſuſcitantes quam damnabiles, 305 f
Scandalum duplex internum, & externum, 306 d Internum triplici modo fieri poteſt, 306 e
Sampſon Archiepiſcopus Remenſis, 866 n
Sanctæ Alphonſi Regis Hiſpaniæ ſoror, 868 a 867 n
Specanſis Abbas Nivardus, 868 n
SCHISMA quantum malum, 654 c, & ſeq. Schiſma Petri Leonis per octo ferme annos, 619 a
SCIENTIA litterarum non damnanda, 681 e, d 684 b Sine ea zelus errat, 125 d Scientiam deſignant graſſi ſcitum, 755 e Non quærenda eſt niſi per Verbum, 783 c Non ſufficit quo gemmam ſui, & Dei cognitionem præſupponit, 685 b Ejus neceſſitas in ſua mole conſiſtit, 660 f Scientiæ, & amoris neceſſaria copula, 788 d Scientiam ſequitur timor, ſi non expiat timor, 627 d e
Scientia alia inflat, alia contriſtat, 872 d
Scientia inflans non procedit à Spiritu-ſancto, ſed ſcientia cum devotione, 572 c Scientia inflans Adamo, & poſteris ejus ruinæ cauſa, 223 e, & ſeq. Scientiæ, & poteſtatis ambitus quantis malis obnoxius, 104 b c
Scientia otioſa, & infructuoſa cibus crudus, & indigeſtus, 682 c d Scientia ſæcularis inhibetur curioſitate, non charitate, 574 d
Scientia judicii paſtorum eſt, 56 d Nobis eſt neceſſaria, 56 f Tres illius gradus, dolor de peccatis, correctio, & ſollicitudo, 46 e f In primo accenditur, in ſecundo ardet, in tertio lucet, 47 a
Scientia ſanctorum, mundi, & carnis quæ, 412 d Scientia benè vivendi potiſſima, 17 d Scientia ſalutis omnibus præferenda, 681 e 684 a
Scientia Chriſti experimentalis, 739 a
Sciendi modus in tribus: in ordine, in affectu, in fine, 681 a Sciendi ordo, 681 e
Scire volunt alii ut ſciant, alii ut ſciantur, alii ut ſcientiam vendant, alii ut ædificent, alii ut ædificentur, 682 b Scire ſeipſum, axioma Græcorum, 625 d
SCRIPTURARUM in præſignandis Chriſti myſteriis conſonantia, 24 f Scriptura de Deo loquitur in figuris, 807 e Scripturæ obſcura plus placent, 783 d In ea nihil otioſum, 820 Non ad carnis, ſed ad ſpiritus commodum interpretanda, 765 a b Eccleſiæ judicium infallibile in uſu, & applicatione ſcripturæ, 45 e Ea abuti diabolicum, 111 f Hæreticorum error de ſcripturis, 772 e
Scripturæ ſenſus triplex, 498 c Scripturæ ejuſdem plures ſenſus an, & quomodo admittendi, 724 d
Scrutari Dei majeſtatem quomodo liceat, 760 f Scrutatio voluntatis tutior, quàm majeſtatis, 762 c, & ſeq.
Subtilitates vitandæ, 353 d
Scuto comparatur Dei protectio, 820 b

Seceſſus oranti neceſſarius, 206 d
Securitas hic nulla, 47 c 432 a Perniciosa, 349 b De præſenti gratia numquam eſto ſecurus 635 c
Sedere ſuper ſolum præſidentis eſt, dominantis, regnantis, 235 c
Seductori ſat maaum, qui dare diſſimulat præceptori, 820 f Chriſtus ſeductor pius, 283 a
Semen Apoſtolorum ſomus, 279 e
Seminatores myſtici, 254 c, & ſeq.
Seminare quid debeamus, 254 b e
Senam ſponſi quam ignnæ, 807 d
Senſatium dicta da cibos, 661 b c
Senſus quatuplex quintuplex amori aptatus, 390 a, & ſeq. V. Amor Ordo dignitatis inter corporis ſenſus, ibid. e ſingulis ſenſibus indicendum jejunium, 105 a b ſenſus fallax, non fides, 651 b
Senſus hiſtoricus per hortum moralis per cubiculum deſignatus, 623 c
Separatio amicorum morte durior, 634 d e
Septiformis Spiritus in Chriſto, 261 f, & ſeq.
Septuageſima cu numero denario, & ſeptenario conſtat propter Deum mandata, & ſeptem eorum impedimenta, 97 f
Sepulturæ ratus, 637 a b
Qualis Chriſtus erga ſequentes ſe, 664 f
SERAPHIM idem atque ardens, vel accendens 230 d 648 c d Seraphim 600 ab Iſaja viſi creaturam Angelicam, & humanam ſignificant 233 c Alarum multiplicitas in ipſis quid ſibi velit, 253 b 236 e Item capitis, & pedum relatio, 233 d e Seraphim in ſingulari, Seraphim in plurali, 230 a.
SERMO Dei panis vivus, cibus mentis, 25 d Duo operari debet, 322 a Non in ſola memoria ſervendus, ſed in amoribus, 13 d Durus eſt in cortice, ſuavis in medulla, 305 d Sermo vivus, & efficax exemplum, 616 e Triplex illius uſus, 618 c Sermonum de gloria ſanctorum triplex utilitas, 314 b Sermo bonus & utilis, triplex, 306 f, & ſeq. Otioſum audire quàm noxium, 403 c
Sermones S. Bernardi quibus horis habiti, 447 d Cur aliquando breves, aliquando prolixi, 240 d Sermones qui feſtis diebus conveniant, 86 a Ante miſſarum ſolemnia apud Ciſtercienſes, 373 d 517 b ſermo in vigilia nativitatis Domini, 44 f ſermones coram uerremis apud Claræ-vallenſes, 332 f ſermo ſeu locutio rarior apud Ciſtercienſes, 764 f
Serpentes fugant vinum florentes, 764 c d
SERVITUS Dei ſuavior omni ſervitute, 433 a b Voluntatem ſuavis eſt, 635 c
Servus fidelis Quiſnam, 318 c Servi mercenarii, & ſi diff. rentia, 377 d & ſeq.
Seſſio Chriſti ad dexteram Patris quid, 815 d ſoli Chriſto propria, 816 d e
Severitas paterna ſit, non tyrannica, 615 a
Sexus uterque noſtræ reparationi cooperatus, 198 d
Sigilla ſeptem Chriſti quæ, 181 b
Signum quid, 175 d ſigna credentium in Evangelio deſcripta, quomodo ſingulis fidelibus conveniant, 176 c d
Signa in judicio non quærentur, ſed umsita, 396 b c
SILENTIUM religionis cuſtos, 95 a Charitatis cauſa intermittendum eſt, 721 d Silentii cultrix ſtudioſa Maria, 394 d Silentium triplex bonum, & laudabile, 6 jactantia, à blaſphemia, à murmure, & detractione, 301 d
Silentium Ciſtercienſium, 655 a
Simplicitate humili nulla magis neceſſaria virtus initio converſionis, 88 d
SINGULARITAS notatur, 295 d Et Monachi ſingularitatis amantes, 600 a 675 b Singularitas Chriſto eunſa, 301 f Eſt vitanda, 223 c d Singularitas angelorum reprobatum, 345 d
Sobrietas duplex, 270 d
Sol charitatem deſignat, 436 f Solis decoloratio vaile cepolita, 652 f & ſeq.
Solitarii boni conditiones, 274 b c
Solitudo commendatur præſertim mentis, 693 a & ſeq. Hæc in qua ſita, 663 a Solitudinis pericula, 79 b
Solum Dei angeli, 235 f
Somnolenti notantur, 683 d e Somnolentium vigiliæ increpantur, 564 c
Somnus ſponſæ qualis, 724 c & ſeq.
Sopor duplex primi Adam, & ſecundi, 98 b Chriſti ex charitate, Adami raptus eſtaticus ibid.
SPES vera quæ, 264 a Quàm certa, 123 d Spes omnibus terrenis præponderat, 685 c Ejus bona incogitabilia, 148 f Capaces nos reddit miſericordiæ, 263 f Humiliem reddit omnipotentem, 844 d Eſt ſpes in Deum, hominis pii theſaurus, 136 f Vitæ meſſis, 684 d In ea anima requieſcat, 725 f & ſeq. Spes ex Dei cognitione, & ſui naſcitur, 685 a Ejus materia timor domini, 257 b Ejus tria momenta, 127 d Spes veniæ, gratiæ, & gloriæ, 465 h
Speramus non ſolum in Deo, ſed ipſum Deum, 338 a & ſeq. Sperandum in eum, cui nihil impoſſibile, nihil difficile, nec benefaciundi voluntas deſit, 257 a Solus Deus ſpes noſtræ ſolidum præſidium, 256 a & ſeq. Spes noſtra de Aſcenſione Chriſti, 219 d Spei fideique germana cognatio eſt, 138 c & ſeq. Spem futurorum bonorum tideant carnales, 505 d Tentatio contra omnium graviſſima, 153 b
Spes falſa, 263 f & ſeq. Stulta, & ruinoſa humiliatio in propriis ſperare meritis, 123 f & ſeq.
SPIRITALES quorum, 218 f Unde noſcendi, 314 c Eorum quatuor ordines, 166 d Eos acrius impugnat diabolus, 127 c 6 Spirituales, & carnales eccleſiæ duo latera, 257 a d
Spiritualis vitæ ſumma, 278 e Errat qui in ea ſine duce procedit, 820 a
Spiritualium rerum intellectus veres animæ cibus, 261 c Spiritualibus ſtudiis relictis ad carnalia converti indignum, 678 c & ſeq. Spiritualis proſperitas poteſt eſſe noxia, 263 b
SPIRITUS-SANCTI ſymbolum, columba, 706 a Spiritus-Sanctus Patris, & Filii oſculum, 369 d Spiritus-Sancti proceſſio duplex, 213 a f Ut ſupervenerit in Mariam, 35 b c Eum cur accipere non potuerant apoſtoli Chriſto præſente, 200 b 211 a Spiritum Sanctum diverſimode acceperunt Apoſtoli, 232 a Spiritus-Sancti manifeſtatio duplex facta diſcipulis, 213 a Cur in igne apparuerit, 216 e f Apoſtolorum mutatio poſt acceptum Spiritum-Sanctum, 213 a b
Spiritum-Sancti effectus in nobis, 213 c Ejus in nobis inhabitantis indicia, 214 e Fructus, 750 a f Noſtra ſeu eum protectus, 784 d Ejus opera, 217 d e Alia operatur propter nos, alia propter proximos, 491 e f Tria operatur in nobis ad declinandum à malo: pœnitentiam, ſupplicationem, & remiſſionem, 213 e & ſeq. Item tria ad faciundum bonum monet memoriam, docet rationem, movet voluntatem, ibid. a & ſeq. Illuminat, & accendit, 170 b Tria ejus dona: pignus ſalutis, robur vitæ, ſcientiæ lumen, 216 6 Quomodo arguit mundum de peccato, & juſtitia, & judicio, 503 b Gemere dicitur, quia gementes facit, 758 c Tamen datur ad ſervorem, 220 b Spiritus-ſancti donum Eccleſiæ oſculum, 564 c Gratia duplex, 604 a b Dona ſeptem, 337 c Septem Chriſti apparitionibus applicata, 290 a 326 d In donis Spiritus-ſancti cavendum duplex periculum, 493 a Spiritus ſeptiformis adverſus ſeptem peccata vitia, 385 b Spiritus-ſanctus datur hominibus multipliciter, 214 f
Spiritus Sanctus dura nobis neceſſaries, 603 a Ideirco receſſit, ut avidius quæratur, 601 c Illius acceſſus, & receſſus, 458 d Non ſine ſalutis periculo ignoratur, 601 c Præparatio ad Spiritum-Sanctum, 322 b Nimirum oratio perſeverans, 301 d
Spirituum diverſa genera, 435 a Spirituum quatuor genera, 580 a Eliæ ſpiritus duplex, 200 d 410 a Spiritus triplex, 319 e Principalis, ibid. d Spiritus carnis ſuadet mollia, ſpiritus mundi vana, Spiritus malignus amara, 415 d & ſeq. 417 a f Spiritus noſter quandoque tentationes ex ſe ſuggerit, 416 a Spiritus Dei unde cognoſcatur, 416 b Caro ſervire debet ſpiritui, non ſpiritus carni, 414 a f
Spiritus pecoris hominis, & angeli qui egeant corpore, 560 b & ſeq.
Splendori ſeivat præferendus, 167 f Splendor triplex in S. Joanne Baptiſta, 268 d Splendor inanis virtutum eversibus, 503 f
SPONSA myſticè quæ, 807 f 846 c d Deum amans anima, 365 a 566 e Sponſæ una cu angelis, & hominibus, 643 a Sponſam Domini decet eſſe pulchram, eruditam, & caſtam, 669 a Ejus decor ſpiritualis virtutum ornatus uſque acutum, 643 c item in bonis operibus, & moribus, & ordinibus, 819 f Sponſæ partim formoſa, & nigra, humilis, & ſublimis, 647 f Unde nigra, & formoſa, 633 a Ejus pulchritudo cur turrenti comparetur, 691 f Ejus ubera meliora vino, 375 b Hæc ſum congratulatio, & compaſſio, 523 f 575 d 700 f Dilectio ſpiritualis, non carnalis, 824 a Ejus aviditas in quærendo ſponſo, 820 a Donum ac ſollertia in obſervando ejus adventu, 743 b Sponſa ſponſum ſub infirmitate carnis agnoſcat, 632 b Quanto apud eum fiducia, 746 c Cum angelis familiaritas, 588 d e Sponſæ dotes & ſponſo, 689 a b Sponſæ de ſponſo varius loquendi modus, 917 b Sponſæ ſomnus qualis, 739 a & ſeq. Paſcua, 671 b
Sponſæ apud Judæos ſponſis cuſtodiendæ tradebantur 8 die deſponſationis ad tempus nuptiarum, 25 b
SPONSUS, & ſponſæ myſticè qui, 785 b Sponſi, & ſponſæ nomina Verbi, & animæ affectiones aptiſſime exprimunt, 586 d Sponſi nomina alia majeſtatis, alia pietatis, 592 f & ſeq. Sponſum cur capreæ hinnuloque cervorum ſimilis, 937 b Cur malo, 714 a Sponſi lilia quæ, 792 b c Varia cubiculi, 623 a Lectulus quis, 823 h
Sponſus fruſtra quæritur in lectulo quid innuat, 803 d e Sponſi præſentia quibus concessa, 466 a Illius in nobis indicia, 657 e Qui ad ſponſi amplexus ſunt inhabiles, cum in medium requirant, 666 d Deſponſari Domino angelorum ſupra hominem, 643 a Sponſæ conſolatio quibus conceſſa, 666 c Paſci à ſponſo quàm dulce, 670 a b Sponſus paſcitur cum illi obeditur, 798 d Sponſi, & ſponſæ intentio mutua, 786 a Sponſi læva, merita; dextera, præmia, 511 c Sponſi ubera, longanimitas, & benignitas, 373 a Sponſus unde tantum ſibi conciliavit amorem, 792 a b Sponſi ſaltus, 931 b c Sponſus ſalit in angelis bonis, non in malis, 433 e f Sponſi ſemita quàm ignota, 807 d
Stabulum Chriſti mundi vanitatem damnat, 67 b
Status Chriſti, angeli, & hominis diverſa, 136 b c Status ſeraphim incommutabilitatem denotat, 232 d
Status quatuor hominum, 408 a Status quinque hominum ſub Deo, 385 a 386 a & ſeq. Status hominis triplex ſub diabolo, 365 b Status quatuor hominis ante converſionem, 385 b Status naturæ integræ, 371 f Naturæ corruptæ, 373 c Gloriæ poſt reſurrectionem, 373 a
Stellis comparantur virtutes, 645 f
S. STEPHANUS martyr apud homines, 72 a
Sterilitatem animæ in ſeipſo deplorat S. Bernardus, 659 d
STUDIA litterarum approbat S. Bernardus, 680 c d 684 b Studia Bernardi per Gerardum fratrem libera, 677 a f Eorum incitator, auctor, examinator, 637 f
Studentium varii fines, 681 b Studia ſpiritualia quæ, 914 c
Suavitas Chriſti attrahit omnes, 308 c
SUBJECTIONIS utilitas, 187 a Subjectio voluntatis noſtræ humilitatis ſumma, 430 f Subjectio triplex, 472 a V. Humilitas.
Subtrahit rei quam amat, augmentum deſiderii eſt, & quod ardentius deſideras, ægrius cares, 723 b Subtrahit ſe Deus ut avidius quæratur, teneatur fortius, 808 d 812 b
Sudor Chriſti in horto, 168 e
Suffragia ſanctorum nobis implorande, & ſperanda quatuor ex cauſis, 306 b & ſeq.
Suggeſtiones mala quàm ſolicitè repellendæ, 416 b c
SUPERBIÆ typus, Goliath, 220 a Genus hæreticorum, 402 b Superbia hoc eſt, cum major eſt in oculis ſuis, quàm apud Deum, & in veritate, 685 a Impatiens eſt conſortis, 367 d Superbia primum in cœlo peccatum, 474 d Quàm aliena, & inimica cœlo, 235 c Principem angelorum commutavit in Diabolum, a b Dæmones ob ſuperbiam dejecti, 713 b Angeli & homines caſus ex ſuperbia, 788 e Dæmones ob ſuperbiam gratiæ incapaces, 734 c
Superbus quæ eſt, vel quo fatua eſt gratiæ ſubtractio cauſa, 736 b c Superbiæ argumentum, privatio gratiæ, ibid. e Superbos præterit Dominus, humiles viſitat, 734 e
Superbia deteſtabilis, 3 a 50 e f 437 c Intolerabilis impudentiæ eſt, ut ubi ſeſe exinanivit majeſtas, vermiculus infletur, & intumeſcat, 63 c Superbiæ damna in ſe repræſentat S. Bernardus, 735 b Superbus peccat in Deum, 65 e Extollitur ſupra ſeipſum, 52 f
Superbiam parit ignorantia ſui, 685 a Eam impœnitentia comitatur, 367 e Superbia cavenda, ut ſis ſecurus à ruina, 349 e Exemplo Chriſti retundenda, 41 b Lapides quinque jaciendi in ſuperbiæ viſionem, 225 a Superbiæ tentatio ex occaſione patientiæ, 79 f
Superbia triplex, 589 c Item quadruplex cordis, oris, operis, habitus, 466 d e Ejus lepra ſeptuplex, 587 e f
Superbia Luciferi, 193 a Superbia monachorum quorumdam præſtringitur, 98 c d Superborum princeps diabolus, 645 e
SUPERIORES Apoſtolorum vicarii, 233 b Eiſam condignis reverentia, & obedientia exhibenda, a a h Eorum contemptus in Deum ipſum cudit, 696 e Eorum ea obſervando præcepta dijudicantes præſtringuntur, 248 f & ſeq. inferiori cuſtodiam debens, & diſciplinam, 8 d Eorum pericula, 9 e f V. Abbas, Paſtor, Prælatus.
Suſurrationi levissima cavenda, 655 a b
SYNAGOGÆ cæcitas, & ſtultitia, 804 c Præſumptio, 590 f Chriſtum procul it, ſed abjecit, 62 a Repudiatur conſtituens ſalutem in operibus legis, 984 d Synagogæ repudium, & Eccleſiæ connubium, 521 a Synagoga, & Eccleſiæ diſcrimen, 658 d e Charitas Eccleſiæ in ſynagogam, 815 f Chriſtus amore ſponſæ etiam ſynagogam ſibi deſponſare paratus, 826 b c

T

TAbernacula laborantium ſunt, & militantium, 926 f Tabernaculum Tenebroſum, corpus hominis, 636 c
Templorum ſanctitas cur honoranda, 362 a
Templum Deo in nobis ædificandum quomodo, 516 d, & ſeq. Templum Dei quomodo ſcimus 365 c
Temporalia quanto ſtrictius habentur, tanto melius, 120 c Temporalium ſufficientiam ſuis tribuit Deus, 121 e Item unorum abundantia æternorum parit inopiam, 4 c
Temporis jactura in verbis otioſis quantopere cavenda, 402 d, & ſeq. Ex præterito præſenti, & futuro quomodo proficiendum, 276 f 513 b Horum optima perdit quiſquis pœnitentiam agit, 503 d V. Pœnitentia.
Tenebrarum opera ſunt peccata, 54 c
TENTATIO eſt hominis vita, 119 a Tentationes vulgæ, 785 d Earum neceſſitas, ibid. f Deus tentat ad probandum, non ad reprobandum, 303 c Tentationis, & conſolationis viciſſitudo pia utilis, 374 c Diaboli ſtatus in tentatione ex ſcriptura, 154 b c Tentationis motum excitare poteſt inimicus, ſed in nobis eſt dare, aut negare conſenſum, 207 d Tentationibus, vel adverſis non cedendum, 202 c Dei providentia in moderandis tentationibus, 120 c
Tentatio triplex, earumque remedium, 192 d Tentationes quatuor, 120 d 122 a & ſeq. 349 q 673 d Quatuor tentationibus quatuor virtutes oppoſitæ, 155 a Tentatio contra ſpem occulta, ſed graviſſima, 153 b Tentatio vanæ gloriæ quomodo expugnanda, 154 a b
Tentationes Chriſti quinque, 153 a Tribus tentationibus diabolus Chriſtum aggreſſus, 122 c, d
Tentationes Eccleſiæ quatuor, tyrannorum, hæreticorum, malorum Clericorum, & Antichriſti, 122 f, & ſeq. Tentationum ultima perſecutio, 154 d
Tentationes incipientium apertæ, proficientium occultæ, 765 a, & ſeq. Variæ earum genera, ibid. perfectos tentat diabolus ſub ſpecie boni malum perſuadens, 125 e 670 f, & ſeq. Tentatio perfectorum palliata iniquitas, 670 b, & ſeq. Alia piorum de vitæ inopportunitate, 369 a Tentat monachos diabolus, aliquando auſteriora, aliquando remiſſiora ſuadendo, 413 c 414 a
Tentationes acres initio converſionis inſurgunt,

Google

487 f Tentatio de rebus vitæ neceſſariis, 153 c Aſpidi comparatur, ibid. a Relinquentibus omnia prima ſolet eſſe tentatio de moleſtiis carnis, 300 b c
Tentatio prima novitiorum puſillanimitas, 120 f Ex rigore religionis, 572 a b Non ipſa afflictio, ſed ipſius timor tentatio eſt, 225 a
Tentationum antidotum, 105 a In conſolatione, & tentatione quomodo ſe gerendum, 605 d Tentationi initio reſiſtendum, 107 a Recurrendum ad orationem ibid. Deum in tentationibus ſuis tamquam propitium habent ſinguli electorum, 115 d ad Mariam confugiendum, 57 f Angeli invocandi, 148 e Tentationis victoria, teſtimonium cœleſtis generationis, 190 e
TEPIDITAS Abiicienda, 209 e Undè oriatur, 201 b Ejus cauſa fidei languor, 514 d e
Tepidorum religioſorum indicia, 425 a b tepidorum, & ferventium religioſorum diſcrimen, 209 a b Tepidis, & languidis quomodo ſubinde ſuccurrat Dominus, 666 f
TERRA Majeſtate Domini repleada ancluſa ſatana, 229 a d Terræ, & cœli diſcrimen, 334 d in terra vivimur, moramur, & morimur, 533 b Terræ hærere homine indignum, 630 b c
Terræ nomine corpus deſignatur, 300 e
Terrena faſtidiens meretur æterna, 162 a Terrenis hærentes ſimiles ſubmerſis, & percontibus in aquis, 1 b
Terrere pios cur dæmon aliquando permittatur, 126 b
Teſtimonia ſeu Divinis attributis perhibenda, 516 a & ſeq. Teſtimonium in cœlo ad diſcernendum Angelos beatos à reprobis, 093 b Teſtimonium in terra ad diſcernendos juſtos ab impiis, 595 f Teſtimonium Trinitatis, 022 f Teſtimonium aquæ, ſanguinis, & ſpiritus, 291 f & ſeq. Teſtimonium conſcientiæ in tribut, 536 f
Theobaldus comes, 864 a
Thomas de Maria, 862 d
THOMÆ Apoſtoli dubitatio cum Mariæ deſponſatione comparata, 25 b c
THRONIS Juſtior cauſa, & copioſior materia diligendi, 677 f
Tigna Domus ſpiritualis timor Domini, patientia, longanimitas, charitas, 710 e d
TIMOR ſuper eſt, 467 a Aquæ comparatus, 75 b 519 c 756 e Devotio autem, 73 b Timor Domini fons vitæ, 91 d Quomodo initium ſapientiæ, 627 e ſpei materia, 257 b Timore minato ſpes proficit, 725 f Timor ordinatus juſtitiæ eſt, 468 a Timor ſervilis hyemi; charitas, æſtas, 749 b timore prævalente nulla pæna, 705 c timor ſine charitate pœnalis eſt, 736 f timor tandem convertitur in amorem, 473 f
Timoris effectus, 373 e Timoris utilitas contra peccati concupiſcentiam, 95 d timor Domini excludit omnia vitia, 736 f Efficacius peccato reſiſtit, quàm pudor aut dolor, 393 f timet duo humana fragilitas pudorem, & dolorem, 51 a timoris tres gradus, 477 c
Timor Domini triplex, 90 a tertium monachorum proprius, ibid. f Timor triplex 93 a 475 d timor perverſus eſt, quo metuis aliquid præter Deum, aut non propter ipſum, 502 e
Timere Deum tota noſtra beatitudo eſt, 313 d timor Domini præferendus pietati proximi, 263 b Deus tanto magis timendus quanto majora ejus munera percepimus, 003 a
Timendum ſemper ſanctis in hac vita, 323 e timendum cum arriſerit gratia, cum abit, cum revertitur, 355 f & ſeq. timet nihil, qui Deum protectorem habet, 114 e protectore Chriſto nihil timendum, 126 e & ſeq.
Timor judicii, & gehennæ, 598 f diabolus leo pilis non timendus, 138 c
Tirones minùs idonei Cantici canticorum auditores, 534 b
Trahi quid, & quibus competat, 025 d & ſeq. Chriſtus ſuavitate ſua cunctos trahit, 429 d Trahit Deus quodam modo invitos, ut faciat voluntarios, 618 a Trahit nos Deus, aut terrendo minis, aut exercendo flagellis, ibid. Tractio à ſponſo, 745 d
Tranquillus Deus tranquillat omnia, 628 c
Trecenſis epiſcopus Hatto, 857 a 0 860 b & ſeq. 860 a & ſeq
Tribulatio præſens via gloriæ, 163 e V. Afflictio.
TRIBULATIO Piis eſt conſolatio, 022 c tribulatio utilis, & neceſſaria, 162 f tribulari bonum, dummodo ſit Deus nobiſcum, 160 e Deum nobiſcum eſſe in tribulatione probat ipſa tribulationis tolerantia, 158 f tribulatos Deus portat, 002 d In tribulationa futura cogitanda, 160 a In tribulatione ſpes gloriæ veluti meſſis in ſemine, ibid. b
Triduum Chriſti moraliter, 082 a triduum myſticum quo ſuſtinendus eſt Salvator, 125 a tridui ante Paſcha ſanctitas, 175 a
TRINITATIS Perfecta cognitio vita æterna eſt, 020 doctrinatæ veſtigium in anima rationali, 464 b trinitatis triplex operatio, 458 c Trinitatis operatio in incarnatione, 474 b
Trinitas varia, 463 d e trinitatum octo, 526 a
Triſtitia hic lætis permiſta, 164 f
Triſtitia non omnis interdicta, 100 f Triſtitia Deum inhonorat, 224 d
Triumphati mundi teſtimonium, 192 d
Turonenſes Archiepiſcopi Giſlebertus, 857 a Hugo, 860 a
Turtur avis pudica, 692 f polygamiam redarguit, 730 e cur oblata in purificationa, ibid. turturis voc prædicatrix eſt caſtitatis, ibid. f turturi cur comparetur ſponſæ pulchritudo, 472 f
Tutum hic nihil, 672 a

V

VAgitus Chriſti quàm diſſimilis à vagitu aliorum Infantium, 67 a
Valetudinæ nimis ſtudioſè monachi præſtringuntur, 660 e, & ſeq. V. Monachi.
VANA Gloria quæ ab homine, 11 a Baſiliſco ſimilis, 034 a vana gloria, & impatientia, duplex jejunantium virus, 101 c
Vanæ gloriæ tentatio quomodo extinguenda, 134 b illi humilitatis ſcutum opponendum, 022 d
VANITATEM Noſtram confundit humilitas Chriſti, 84 b c 47 b Non eſt quo ſe immiſceat vanitas, ubi totum occupat charitas, 6i4 c
Ubera ſponſæ meliora vino, 575 b ſunt congratulatio, & compaſſio, 573 f 517 e 475 d ubera duo ſponſi longanimitas, & benignitas, 573 c
VERBUM ſermo ſimplex, & unus, 725 b In verbo omnia, 849 a verbi, & animæ convenientia, 830 b c ſimilitudo, 836 f Colloquium ſpirituale, 707 a Conjunctio ſpiritualis, 665 f & ſeq. verbo frui quid, 847 d Cauſæ ſeptem ob quas quærit anima Verbum, 841 e Verbi lingua, favor dignationis ejus, animæ lingua, fervor devotionis, 709 b
Verbum triplex: indicatum, inſpiratum, articulatum, 467 d Verbum Dei quanti faciendum, 174 a 275 a Quanta cum reverentia audiendum, 051 e illud debitè audire, præcipuum prædeſtinationis ſignum, 96 e Nocet ſi cum faſtidio audiatur, 682 a
Verbi Dei mira vis, & multiplex utilitas, 362 417 a triplex illius uſus, 608 c
Verbum aſperum quid, 016 f verba Jeſu aliis dulcia, aliis dura ſunt, 597 f
VERBORUM NECESSITAS, 503 f verbum otioſum, quàm nullam habet rationabilem cauſam, 402 c Temporis jactura in verbis otioſis quantopere cavenda, 402 d & ſeq.
VERECUNDIA præclara ancomia, 848 a b verecundiam pudor in facie, gemma gratiſſima, 294 b virtus gratiſſima præſertim in adoleſcente, 858 a pœnitenti ad Deum accedenti neceſſaria, 550 d verecundiæ ſpecies etiam in peccatoribus, 848 b a
VERITAS lilium, 792 c & ſeq. Animæ alta, 389 a illius amor ſolus, & fidus, & verus, 820 a veritas primo ardua, dein facilis, 361 d ſine condimento gratiæ eſt amara, 809 c veritas, & miſericordia viæ Domini, 145 f & ſeq. verus dies qui non novit occaſum, æterna veritas, & vera æternitas, 060 a
Veſtium vanitas, lepra ſuperbiæ, 188 a veſtium luxus in monachis, 28 e
Vetuſtas triplex, 951 b
VIÆ multæ, & diverſæ, 095 b viæ hominum, neceſſitas, & cupiditas, ibid. a vi dæmonum præſumptio, & obſtinatio, ibid. f viæ angelorum, aſcenſio, & deſcenſio, 093 e viæ Domini quæ, & quales, 402 b nempe miſericordia, & veritas, 144 a Item conſilium, & obedientia, 409 a Eas imitatur homo per compunctionem, & confeſſionem, 094 f
Viam Domini aſcendunt tria hominum genera, 484 a viæ angelorum quomodo tendant ad amicandas vias Domini, 095 b vias dæmonum quomodo incurramus, ibid. e via lata, via non eſt, 368 b
Viciſſitudo ſola placet in creaturis, 323 b c Viciſſitudo præſentiæ, & abſentiæ ſponſi, 666 b viciſſitudo tentationis, & conſolationis quis utilis, 379 c
S.VICTOR angelis familiaris, 250 e reſiſtit non exemplis, pertegit meritis, ſanctificat ligneis, 248 c Quædam ejus miracula, ibid. a & ſeq. Ejus corpus in monaſterio Arreomenſi, 247 a Oratio ad eum, 250 f
VICTORES in agone Chriſtiano cur tam pauci, 191 a actuoſa fides quæ, ibid. c
Victoria. Fide vincimus hoſtes, 190 f triumphati mundi teſtimonium, 192 d tentationis victoriæ, teſtimonium cœleſtis generationis, 190 a Chriſti victoriæ inſignes, 077 c
Videre gloriam Dei, & videre eſt perfectorum, 762 b Credere, videre eſt, 790 a V. Viſio.
Viduæ nuptias repetere licitum, 777 a b
Vigilantia paſtoribus neceſſaria, 554 a
Vigilandum nobis ſtudioſe, 198 f
Vigilia æterni ſabbatiſmi eſt præſentis temporis pœnitentia, 342 c
Vigiliæ feſtorum quomodo celebrandæ, 270 e
Vigiliarum utilitas, 472 c vigiliæ nocturnæ Ciſtercienſium quàm prolixæ, 683 e
Vigiliæ tres noctis tropologicè expoſitæ, 47 e & ſeq.
VINCENTII martyris fortitudo in tormentis, 504 b
VINEA Domini Eccleſia, 770 e ejus Fideles populi, 657 e Ad ejus cuſtodiam quis idoneus, 659 f
Vinea proprietates Eccleſiæ applicatæ, 858 a & ſeq. vineæ Engaddi allegoricè pſibus Eccleſiæ, 722 d
Vinea ſtulto non eſt, 763 a ſapienti eſt vita ſua, ibid. Juſtus quomodo vinea, ibid. e
Vineæ ſunt animæ, quarum flos opus, odor opinio, fructus martyrium, 734 f vineis comparantur ſpiritu ferventes, 735 d vineæ quæ floruit provectiores, 763 c Florenti novitii in religione, 764 e item primi fideles, 754 d vineæ fructus charitas 755 a vineæ florentes ſerpentes fugant, 754 c
VINUM raro bibunt Ciſtercienſes, 553 a Timotheo quomodo ab Apoſtolo permiſſum, 660 d e
Vinum myſticum, 207 f vino charitas comparatur, 529 c vinum bonum ſanctæ voluptatis, 405 a vinum angelorum, pœnitentium lachrymæ, 658 b
Vino ſimilis carnalis affectus, 575 a vinum carnalis illecebræ, 405 c
Vinum, & oleum noſtris vulneribus Chriſtus infudit, 600 e
VIRGINITAS Flos horti, 759 b vita angelica, 222 e virginitas laudabilis ſed magis neceſſaria humilitas, 09 b utriuſque præſtantia comparatio, 09 b virginitas non omnium eſt ſed multo paucorum cum virginitate humilitas, 09 e ſine humilitate laudem apud Deum non habet, 466 b
Virginitatis primiceria Maria, 092 f virginitatem vovit in Maria, 30 e 12 c d 35 a b 289 e 293 d virginitas cum fecunditate in Maria mirabilis, 17 a Virginem non decebat parere niſi Deum, nec Deum naſci niſi de Virgine, 21 e Chriſtus virgo, Virginis filius, virginumque ſponſus, 030 f
Virginum eſt ſemper eſſe pavidas, & numquam tutas, 30 c d Virginem non eſſe magis expedit, quam de virginitate inſoleſcere, 29 e
VIRTUS Dei d Stellis comparatur, 645 f eſt cognata ſapientiæ, 845 a & ſeq. utriuſque diſcrimen, ibid. d virtutis definitio, 844 e
Virtus gradus ad gloriam, 247 d a non ſe ipſam ſectanda, 008 d virtutum ornatus ſpiritualis ſponſæ decor, uſque æternus, 645 d virtutes, & exercitia angelis grata, 575 a virtutes angelicæ cur ſic dictæ, 617 b virtutes non præſtigia à nobis exiguntur, 297 e & ſeq veræ divitiæ non opes, ſed virtutes, 725 f ſine Chriſto nulla vera virtus, 022 f cum vitiis creſcere neſcit, 749 a
Virtutum falſarum notæ, & indicia, 41 f & ſeq. veræ virtutes nullæ in Ethnicis, 628 d noſtræ in hac vita non prorſus defæcatæ, 800 e earum ſplendor inanis cavendus, 353 f virtutis alienæ pia æmulatio, 735 d
Virtutes Cardinales in Maria, 470 a & ſeq. virtutes quatuor tentationibus quatuor oppoſitæ, 255 a virtutum contentio poſt Adæ peccatum, 256 f & ſeq.
Virtute Divina hoſtes noſtros vincimus, 207 c
VISIO Beata, meridies, 092 e f In cœlis quam beata, & ſuavis, 662 b In hac vita impoſſibilis, 458 a 682 e 688 a viſio Dei quæ comparat beatis, viatoribus, antiquis patribus, & piis vitæ, 665 f & ſeq.
Viſio Dei duplex in majeſtate, & in humilitate, 208 a b qualem requirat anima pia, 664 a Sanctitatis via tendendum ad viſionem majeſtatis, 54 a Requirit ardens deſiderium, 665 e puriorem aſpectum, 662 d e Ad videndum Deum oculus mentis triplici eſt inquinamento purgandus, 310 a Fides mundat, & præparat oculum mentis ad videndum Deum, 694 d e
Viſio eſt charitas, 857 d Deus quomodo videndus in creaturis, 352 a viſio vis ſtaudet meritum fidei, 825 c viſio Chriſti apud Iſaiam diverſa, 235 d e
Viſitationes ſponſi quam occultæ, 808 a Quid facto opus, ut viſitemur à Deo, 742 c viſitationis Divinæ tempus ſollicitè obſervandum, 742 a illius teſtimonia quænam, 742 b & ſeq. viſitatio ſponſi quæ timenda, 800 f
VITA qua vivimus magis mors eſt; nec ſimplicius vita, ſed vita mortalis, 060 b c Ex quo incipimus vivere, incipimus mori, 360 c
Vita præſens quam incerta, 370 b Quam fallax, 367 b Verſatur inter ſpinas, & aculeos, 373 f Ejus miſeria, & pericula, 159 b 207 a Eſt velut ſeptuageſima captivitatis, 97 e
De Vitæ longitudine poſtma contrario, 369 a Hæc malis non expedit, 367 c Vitam brevem ad voluptatem, longam ad pœnitentiam ſibi fingunt carnales, 368 a Vitæ præteritæ damna ut emendanda, 376 d a
Vita bona in quo, 373 d Vera vita, vita æterna, 360 d e Quanta ejus præmia, 36 a Quomodo animam, 587 b, & ſeq.
Vitæ ſpiritualis indicia, 284 c Vere animæ vita Deus, 140 a Vita cordium Jeſus, 821 a Dignus morte qui vi recuſat vivere, & eſſe, 609 a Vitam Chriſto debemus multis rationibus, 402 d, & ſeq. Non vivit, qui non diligit eos inter quos vivit, 390 c Vitæ omnis commendatio, 285 b
Vita ſanctorum quaſi menſa plena ferculis, 048 a Vita ſua ſapienti eſt vinea, 763 e o Vita ſtulta mors eſt, ibid. d Vita ſæculi nox, 54 a, b
Vita arborum, & animalium, 830 a Duobus modis vita ex corde procedit, 488 a
Viterbium urbs Italiæ, 692 b a Vitis. V. Vinea.
Vitia in nobis pullulare non ceſſant, 748 a, & ſeq. Vitiorum quadruplici modo laborat anima, 518 e Continuè amputanda, 768 c, & ſeq Quæ nos fallunt ſub ſpecie virtutis, vulpes ſunt, 765 f, & ſeq.
Vivere in umbra, & ſedere quid differant, 706 e
Ultionem peccati tardat Deus, ut commendet patientiam, impleat electionem, & confirmet charitatem, 226 a b
Umbræ comparatur fides, 865 b Umbra Chriſti, caro ejus, 602 c Caro ejus, & fides, 724 f deſiderabilis, ibid. e Umbrarum declinatio quid, 820 e
Unctio crucis, 355 d
Unctio Chriſti, 100 e Chriſtus cur noluerit corpus ſuum ungi in ſepulchro, 455 a 584 a b
UNGUENTA quatuor ſponſi, 621 c Unguentum triplex, compunctionis, devotionis, & pietatis, 492 b, & ſeq. 494 a, & ſeq d 585 a b Unguentum contritionis undè conficiatur 576 d e Ejus vis, & fragrantia, ibid. f Item devotionis undè conficiatur, & quibus competat, 577 c, & ſeq.
Unio perfectorum cum ſponſo, 570 b Hominis cum Deo eſt voluntatum contentio, 777 f, & ſeq. Manducare, & manducari neceſſaria ad animam, 796 a
Unitas multiplex, 487 e, & ſeq. Inter unitatem hominis cum Deo, & Dei patris cum filio quæ differentia, 776 d a Amoris glutino conſtat unitas inter Deum, & hominem, 777 c a Chriſto uniantur omnia unitate ſubſtantiali,

perſonali, ſpirituali, ſacramentali, 436 d Unitatem diſſipitas, 757 c
Unitas cordium commendatur, 99 c Unitas & concordia angelis maximè placet, 305 a Eſt religioſorum gloria, 306 a
Unitas cuſtodia, 476 Patientia, humilitate, & charitate ſervatur, 527 a
VOCATIO ad curam animarum quibus indiciis agnoſcatur, 746 a b
Vocatio religioſa ex Deo, 8 e Quanti facienda, 250 b 473 c, & ſeq.
VOLUNTAS propriè dicitur cui aſſentimur, & cui ſe liberum ſe inclinat arbitrium, 088 d Non poteſt cogi, 832 f, & ſeq. Voluntatem tamen minuit vehemens concupiſcentia, 835 c Voluntas, & opus quando tala, 73 a, & ſeq. Voluntas reddenda ad Deum ex gratia, 832 a Velle, mente ire aſt, 984 a
Voluntatis ruina triplex, 464 e Voluntas bona quæ, 306 b Ejus quatuor gradus, 522 c Impedimenta, ibid. d
Voluntatum co ſenſio eſt unio hominis cum Deo, 757 f, & ſeq. Voluntas Dei ſit de omnibus, & per omnes, ſed non in omnibus, 230 a Varia ejus in nobis impedimenta, 409 d, & ſeq. Cum certo non innoteſcat quid agendum, 402 c d Voluntatis ſcrutatio tutior, quam majeſtatis, 761 c, & ſeq.
Voluntatem propriam Chriſtus deſeruit, ut ea bona fieret melior, 789 d, & ſeq. Voluntatis propriæ abdicatio, 47 f 327 a, & ſeq. Deo reddenda pro ſummis ejus beneficiis, 413 b Ejus damna, 185 f 188 c, & ſeq. 199 c In Deum quam crudelis, & iniqua, 188 d Nos ſola à Deo poteſt avellere, 39 c Hominem fabricat diabolo, 39 f Vipera eſt peſſima, quæ ſola damnare poteſt animas noſtras, 392 b Ceſſet, & infernus non erit, 188 d Duæ ejus filiæ inſatiabiles, 430 a Voluntatis propriæ jejunium Deo ingratum, 799 b Voluntatem propriam ſequens anima eſt ſub ſeipſa, 385 b Illius amatores notantur, 609 b Dimittentes eam nihil amittimus, 395 e Eam relinquere quam difficile, 987 b Voluntatis plena ſubjectio impoſſibilis in hoc mortali corpore, 422 e Eſt humilitatis ſumma, 425 f Voluntas propria eſt, quæ nec Deo, nec hominibus communis eſt, ſed tantum noſtra, 188 c Voluntas communis charitas eſt, 185 e
VOLUPTATUM fugam docent Chriſti vagitus, & lachrymæ, 69 e Voluptas corporis malum eſt, bonum verò afflictio, 67 c
Votum Virginitatis in Maria, 21 c d 32 e 35 a b 189 c 193 d
Vox Dei, inſpiratio ejus, & juſti timoris inceſſio, 709 d
Vox animæ deſiderium, 807 f
Vox & ſignum paſſim ad introducendam fidem concurrunt, 752 d
Utilitati accedit quidquid cupiditati demis, 749 a
Vvangionum civitas, 338 c
Vulnera Chriſti victoriæ ſigna, 300 c Vulnera Chriſti petræ foramina, 756 e In eis habitatio ſecura, ibid. f Eorum conſideratio ſanat animæ vulnera, 762 a
Vulpes ſimplices, adulatores, detractores, & deductores ſpiritus, 772 a Vulpes demolientes vineas, adulatores, & detractores, 764 a Vulpes in Eccleſia hæretici, 767 d 771 f Vulpes, vitia, quæ ſub ſpecie virtutis nos fallunt, 766 f, & ſeq. Tentationes, 775 d

Z

ZAbulon interpretatus habitaculum fortitudinis, 568 b
ZACCHÆI juſtitia, & miſericordia, 312 a Zacchæi multi in clauſtro, ibid.
Zelus Prælatos neceſſarius, 614 e Zelum inflammet charitas, informet ſcientia, firmet conſtantia, 610 f Zelus juſtitiæ commendatur, 185 b Zelum abſque ſcientia manus efficax, & importabilis, 718 c Corruit, 331 d Zelus cæcus non procedit ex Spiritu-ſancto, 572 e Zeli effectus, 648 d Magnanimi zelo, & fide magna audent, & obtinent, 658 c, & ſeq.
Zelus diſciplinæ religioſis inculcatur, 275 a Quàm longè abſumus à Zelo, & fervore martyrum, 342 e Zelo pleni vineæ ſunt, 755 f Zelus intemptus, & immiſſus, 780 d 789 a

F I N I S.

33 266122

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google